کتابه الجزء الاول من شرح المثنوی

(٥)

٧٤١

كتاب الجزء الاول من شرح المثنوي

جلد اول مثنوى

بسم الله الرحمن الرحيم

باسم من اوجد الاشياء من عدم وعدم بمعنى الكاف والنون * فجعلها مثنويا صوريا كان او معنويا ما كان وما يكون
كما اخبر سبحانه وتعالى فى كتابه المكنون * ومن كل شئ خلقنا زوجين لعلكم تذكرون * سبحان الذى خلق الازواج
كلها مما تنبت الارض ومن انفسهم ومما لا يعلمون * واصلى على نبيه محمد سيد الكونين ومفخر الثقلين وامام القبلتين
ما اختلف الملوان وما كرر الجديدان وما ذكر الله الذاكرون * وغفل عن ذكره الغافلون * وعلى اله واصحابه الطاهرين
واوليائه الوارثين الذين هم فى سماء شرعه كالنجوم مضيئون * وعلى العاملين العاملين والصالحين السالكين الذين هم
من انوارهم يتفيئون وعلى آثارهم مقتدون * اما بعد * حمد الله العلى الكبير * والصلوة على نبيه البشير النذير * بو فقير
وحقير كثير التقصير * اول وقتده كه حضرت پيرك كلام منيرين ابتدادن نقل وتقريرا تمكه شروع ايلدكده بعض ياران
افاض الله عليهم سجال العرفان اول تحقيق وبيانى استحسان ايدوب استدعا ايلديلركه * اول درر معانى ومعارف *
وغرر اسرار ولطايف * سلك تحريره ديزيله * واندن بر كتاب مستطاب دوزيله * اكرچه جملهٔ ابياته شرح يازلمز سه
بارى ابتداده واقع اولان اون سكز ابياته يازيله * الكريم اذا وعد وفا مضمونني ادا ايلديلر * وما مضى ده اولان وعده نك
ظهورين استدعا قيلديلر * بو افقر دخى * فاما السائل فلا تنهر * فحواسنجه انلرى بو بهره دن نهرا تميوب ابتداى مثنويده
واقع اولان هژده ابياتك ودخى بعض مشكل اولان كلماتك * شرحنه شروع ايلدم وبو كتابه فاتح الابيات ديو نام
سويلدم بعده ديباجهٔ عربيه يى عبارات تركيه اوزره شرح ايليوب ومقدم اولان عربى شرحمزده يازلميان وسط
تحريره ديزلميان درر معانى وغرر لطائفى بونده ايراد قيلدم تا نفعى كثير * واخذى طالبينه يسير اوله * وما بعدينه
يازيلان شرحه دخى مناسبت بوله * اميددر كه حضرت حق مقبول قيله * وناس بوندن فائده بوله بالنبى واله * هذا
كتاب المثنوى * ها حرف تنبيه در وفى الحقيقة اسم اشارتدن دكادر بلكه مشار اليه اوزره تنبيهدن اوتورى ايراد
اولنمشدر وذا اسم اشارتدر * وضع اصليسى محسوسا ته اشارت اولمق ايچوندر * پس اكر ديباجهٔ كتاب مثنويدن اول
ايسه ذهنده بالقوة حاضر اولان امور معلومه اولور * وعند العقل وقوعى متحقق اولديغى اعتباريله محسوس
منزله سنه تنزيل اولنمش اولور * وكير و ديباجهٔ كتاب مثنويدن مؤخر ايسه مشار اليه اوراق اوزره مكتوبه اولان ابيات
مرقومه اولور * كتاب مصدردر بمعنى مكتوبدر مفعولك مصدرله تسميه اولنمسى مبالغه ايچوندر * نته كم خلق بمعنى
مخلوق ولفظ بمعنى ملفوظ اولديغى كبى * وياخود فعال مفعول ايچون بنا اولنمش بر صيغه اوله لباس ملبوس كبى *
واسمى راجحدر زيراكه دائما موصوف اولور صفت اولمز * مثلا كتاب مرقوم دينور شئ كتاب دينمز معناسى حروفك
بعضى بعضيسنه جمع وضم اولنمشدر ديمكدر عسكره كتيبه ديدكلريده جمعيت معناسنه متضمن اولديغى

اعتباريله دركتابك مثنوى يه اضافتى بيانيه در خاتم فضة قبيلندندر * مثنوى ثنى يثنى ثنيادن * نحو رمى يرمى رميا
مصدر ميميدر * يا نسبت ايچوندر ثنيت الشئ ديرسن قچن برشيئى ايكى قات ايلسك * واصطلاح شعراده شعردن
بر جنسدر كه ايكى مصرع بر قافيه اوزره اوله وبو اسم جنسك بو كتاب مستطابه علم اولمسى اولا نباهت شان مسماى
مشعر اولور * نته كم شاعرك بو قولى بو معنايه دلالت قيلور * بيت * وان اتفق الانام وانت منهم * فان المسك بعض
دم الغزال * وثانيا جميع موجودات ومخلوقاتك اسرارينى جامع بر كتاب اولديغى بيان قيلور زيرا جميع اشيايى الله تبارك
وتعالى زوجين خلق ايلمشدر * كما قال الله تبارك وتعالى خطابا للانسان * وخلقناكم ازواجا * اى ذكورا واناثا وقال ايضا
ومن كل شئ خلقنا زوجين لعلكم تذكرون * اى ومن كل شئ خلقنا صنفين مثل الثقلين والكونين والدارين والبرين *
والوالدين والاشياء المتضادين كالنور والظلمة والارض والسماء والبر والبحر لعلكم تذكرون اى لكى تعلمون الازدواج
من خواص الممكنات والواجب بالذات لا يقبل الاثنينية والزوجية وكما قال الله تعالى * سبحان الذى خلق الازواج كلها
مما تنبت الارض ومن انفسهم ومما لا يعلمون * پس بو آيت كريمه جميع اشيانك مثنوى اولديغنه دلالت ايلديسه بو كتاب
شريفه كتاب مثنوى ديو تسميه ايلملرى جميع اسماء متقابلهٔ الهيه نك واصناف اشياء كونيه نك حقايقنك كتابى ديمك
اولور (ولا رطب ولا يابس الا فى كتاب مبين) كلامنك مفهومى بو كتاب حقايق نصابك دخى شاننده صادق اولور پس معنى
آكاه اولك اى طالبان اسرار الهى شو مشار اليه كتاب مثنويدر وهو اصول اصول اصول الدين ضميرى مرفوع
كتاب مثنوى يه راجعدر معنى بو كتاب مثنوى دينك اصللرينك اصللريدر ديمك اولور دين بر وضع الهيدر كه اصحاب
عقولى اختيار محمودلريله بالذات خيراته سوق ايلر كتاب اللهدن وسنت رسولدن مستفاد اولان فقه بو دينى بيان ايدر
سرورى مرحوم ديركه پس علم دين سه علمست * بيت * علم دين فقهست وتفسير وحديث * هركه خواند غير ازين
كردد خبيث * ومراد از اصول دين الله اعلم مجموع اين سه علمست وبو اوچ علمك اصولندن بر اصول دخى علم كلامدر
يعنى اعتقاديات وعلم اخلاق يعنى وجدانيات وبو ايكى علمك اصولندن علم اسرار كشفيه دروبو اسرار كشفيه كتاب
مثنوى ايله معلوم اولور پس كتاب مثنوى بو تقديرجه اصول اصول اصول دين اولور بو كلام محله مناسب اولمقدن
خالى دكلدر وبعضيلر دخى ديركه اصول ثلثه دن مراد تصديق جنانى واقرار لسانى وعمل واركانيدر كه بونلر دين اسلامك
اصللريدر * وصيغهٔ جمعى ايشاره داعى اصول ثلثه دن هر برينك كثرت مباحث ومسائلنه تلميح ايدر تصديق جنانى
بر سر خفيدر كه عند الله صحيح ايمان بودر اما علم مخلوق آكا اصابت اتمكدن متعذر اولمغين مدار حكم شرعى اولمز وبو تصديق
جنانى صاحبى بحسب الظاهر تكاليف كفريه دن خلاص بولمز الا اقرار لسانى ايله بو اجلدن اقرارى دخى بر ركن
اعتبار ايلمشلردر وركن عمل بو ايكى ركنك اثريدر * وركن تصديق جنانى بوذكر اولنان ركنينك اصليدر كه عمل قلبى
اصل جميع اعمال واشرف كل افعالدر ولهذا قال ع م * ان فى الجسد لمضغة اذا صلحت صلح الجسد واذا فسدت فسد
الجسد الا وهى القلب * بو مقدمه معلومك اولديسه حضرت مثنوينك دخى موضوعى اصل احوال قلبيه اولديسه
دينك اصولنك اصولى اولور بو سوزمن وجه عدم مناسبتدن عارى دكل فليتأمل اما بو فقيرك قتنده دخى بو محله مناسب
وجوه ثلثه وار اولا اصول ثلثه دن مراد اعمال شرعيه واحوال طريقيه واسرار حقيقيه اوله كه بونلر دين اسلامك
اصوليدر پس علوم احوال طريقيه زبده وعمده اولديغى جهتدن علوم واعمال شرعيه نك اصولى كبيدر كذلك علوم
واسرار الهيه احوال طريقيه يه نسبتله انك اصولى كبيدر پس حضرت مثنوى ايسه (مصرع) مثنوئ ما دكان
وحدتست * مصراعنك فحواسنجه علوم وحدت وكان اسرار حقيقتده بو جهتدن اصول اصول اصول دين اولمق
صحيح اولور ثانيا الف لام عهد ايچون اولوب * ان الدين عند الله الاسلام * فحواسنجه معهود دين اسلام اولور * وبنى
الاسلام على خمس شهادة ان لا اله الا الله وان محمدا رسول الله واقام الصلوة وايتاء الزكوة وصوم رمضان وحج البيت
من استطاع اليه سبيلا * حديثنك مقتضاسنجه دينك اصولى بشدر وبو بش اصول دخى اصوله مبتنى دركه اول اوچ
اصول بو بش اصلك اصوليدر اول اوچ اصلك برى ايمان ايكنجيسى اخلاص واوچنجيسى نيتدر زيرا بو اوچى اولمسه
اعمال صحيح اولمز وبو اوچك دخى اصولى علم حكمت ومعرفتدر بونلر علم حكمت ومعرفتسز صحيح اولماز پس منبع علم
حكمت ومعرفت ايسه كتاب مثنويدر بو جهتدن اصول اصول اصول دين اولمق جائزدر ثالثا دين اسلامك
ايكى اصولى واردر برى اصول فقه وبرى دخى علم كلامكه اعتقاديا ته متعلقدر واعتقاديا ته متعلق اولان اصول اصول
فقهك اصولى منزله سنده در اول جهتدن كه صحت اعمال ظاهره صحت اعتقاد باطنه اوزره مبتنى درمادامكه اعتقاد
صحيح اولميه عبادت صحيح اولمز وحضرت مثنوى بو اصولين دينك اصولى منزله سنده در اول جهتدنكه علم كلام باسره
استدلاليا ندرانكچون بو علمك اصحابى برى برينه مجادله ومدافعه دن خالى دكلدر پس بو علوم استدلاليه نك اصولى

مستلزم حق اليقين اولان علم كشفى ووحى قلبيدركه اول مثنوى درواهذا قال * بيت * اين نه نجمست ونه رملست
ونه خواب * وحى حق والله اعلم بالصواب * فى كشف اسرار الوصول واليقين * كشف لغتده رفع حجاب ايتمكه ديرلر مطلقا
نته كم كشفت المرأة وجهها ديرلر رفعت حجابها معناسن ويررلر واما اصطلاح مشايخده وراى حجابدن معانئ غيبيه نك
طلوع وظهورينه واكا مطلع اولمغه ديرلر اسرار سرك جمعيدر سر ادراك ناسدن باطن اولان معنايه ديرلر وصول هجرانك
ضديدر اما عند المشايخ امور موهومه كايسندن ترقى ايدوب مرتبهٔ حقيقته علمك بالغ اولمسنه ديرلر يقين اطمينان
فهمه واستقرار علمه ديرلر يقين الماء فى الحوض ديرلر چن حوضده مستقر اولسه ويقين اوچ نوع اوزره در علم اليقين
عين اليقين حق اليقين در وبو ديباجه نك عربى شرحنده بو اوچ اقسامك مفصلى بيان اولندى اما اجماليسى العلم
اليقين ما كان من طريق النظر والاستدلال وعين اليقين ما كان من طريق الكشف والنوال وحق اليقين ما كان
بتحقق فصال عن لوث الصلصال كذا قال السهروردى فى العوارف * پس معنى بو مثنوى اسرار انوار يقينى واسرار
وصول اللهى كشف وايضاح ايلمكده دينك اصولينك اصوليدر ديمك اولور وجار مع المجرور اصول اوله متعلق
اولور (وهو فقه الله الاكبر) فقه اصلده فهمه ديرلر نته كم كسر قافله فقه الرجل ديرلر علم وفهم معناسنى ويررلر وضم قافله
فقه الرجل ديرلر رجل فقيه اولدى معناسن ويررلر بعد زمان عرف الناس بو اسمى علم فروعه اطلاق ايلديلر چن بركمسه
بو علمده حفظ مقالات ايلسه ونكاح وطلاقه وبيع وشرا وعتاقه متعلق سوزسو بلسه * اكا علماء دنيا فقيه ديرلر
حال بو كه عند الاولياء فقيه علم آخرته عالم وآفات نفسانيه يه فاهم اولاندر كما قال الغزالى فى الاحياء ولقد كان اسم الفقه
فى العصر الاول مطلقا على طريق الاخرة ومعرفة دقايق آفات النفوس ومفسدات الاعمال واستيلاء الخوف على
القلب ويدلك على ذلك قوله تعالى (ليتفقهوا فى الدين ولينذروا قومهم اذا رجعوا اليهم) الاية ومابه الانذار والتخويف هو
هذا العلم وهذا الفقه دون تعريف اللعان والطلاق والسلم والاجارة والعتاق ولهذا مشايخ بو فقهه فقه اصغر وطريقت
وحقيقت ايچون موضوع اولانه علم فقه اكبر ديديلر حتى امام ابو حنيفه حضرتلرى برصغير الحجم كتابنه فقه اكبر
ديو تسميه ايلديلر پس بو حضرت مثنوى اللهك اكبر فقهيدر يعنى حقايق واسراره متعلق علمينك اعظميدر اللهه اضافت
اولنمسى علم كشفينك الهام خدا ايله اولوب تعليم وتفكر واجتهاد ايله اولمديغندن اوتوريدر (وشرع الله الازهر) وبرهان
الله الاظهر) شرع لغتده يوله ديرلر اصطلاحده انبيانك وضع ايلديكى طريق مستقيم وصراط قويمه اطلاق اولندى
برهان دليل وحجته ديرلر * الله اسم ذات مستجمع جميع صفاتدر عقلا ذات الهيه ده متحير اولدقلرى كبى بو اسم شريفده
دخى متحير اولمشلردر * انكچون بعض علما اصله من اله اذا تحير اذ العقول متحيرة فى معرفته * ديمشلردر پس متحير
اولدقلرينه بناء اختلاف ايدوب ديديلركه بو سريانيدر وبعضيسى ديديكه عربيدر وبعضيسى دخى ديديكه غير مشتقدر
وبعضيسى مشتقدر ديدى واصلنده دخى اختلاف ايتمشلردر صاحب كشاف اصلنده اسم جنسدر بعده معبود بالحق
ايچون علم قيلندى ديمشدر والحاصل كيمى تحير معناسنه اولان الهدن وكيمى سكن معناسنه اولان الهدن وكيمى التجا
معناسنه اولان الهدن مشتق طوتوب مناسبت بولدرمشلردر معنى خواص لفظيه وآثار معنويه سندن دردنجى جلدده
شاعرك دركاه پادشاهه التجا ايلديكى محلده * معنى الله كفت آن سيبويه * بيتنده شرح ايلدك واكثر خواص اسرارين
بو محلده شرعك وبرهانك لفظة اللهه اضافت اولنمسنده معنا دركه بو مثنوى بو اسم جلال ايله مسمى اولان ذات
الهيه نك طريق روشنى بودركه سالكى جميع صفاتله متصف اولان ذات احديته موصل اولور ودخى اللهك ابين اولان دليلى
وغالبتر اولان حجتى دركه جميع اسما وصفاتى جامعه اولان مرتبهٔ الوهيته دلالت قيلور * وضلالتده قالنلره حجت وبرهان
اولور * مثل نوره كمشكوة فيها مصباح * مثل اصلنده كلمهٔ تسويه در شبه ونظير معناسنه نته كم هذا مثله ومثله ا ومثيله
ديرلر هذا شبهه وشبهه وشبيهه * ديدكلرى كبى بمعنى واحد صكره صفت وقصه معنالرينه استعاره اولندى وضرب
مثل ايتمك ابراز خفيات معانى قيلمقده ووجوه حقايق ومعقولاتدن رافع استار اولمقده تأثير عظيمه سى واردر ولهذا
كتب الهيه ده ضروب امثال چوق واقع اولمشدر حتى انجيلده برسوره مستقلا ضروب امثال واقع اولمشدر * وكلام
انبيا واوليا وحكما وبلغا اكثريا ضروب امثالى اتمك اوزره در زيرا غايت شاهده ده تمثيل اولنمسنده خفى جلى
مرتبه سن بولور * ومعقول محسوس منزله سنه كلور وواقع فى القلب اولور نور اصلنده شول كيفيتدركه باصره آنى
اوّلا ادراك ايدوب انك واسطه سيله سائر مبصراتى ثانيا ادراك ايلر مثلا شمس وقمردن اجرام كثيفه اوزره فايضه اولان
كيفيات كبى اما نور الهى ونور مثنوى بويله دكلدر جناب حقه نور اطلاقى بنفسه ظاهر اشيايى مظهر اولديغى اعتباريله در
كما بيناه فى مصباح الاسرار كذلك مثنوينك دخى نورى بنفسه بصر بصيرته ظاهر وحقايق ومعانى يى مظهردر
مشكواة ديوارده اولان شول دريچه يه ديرلركم غير نافذه اوله وقتا كم حضرت مقدسهٔ مولانا نورنا الله بكلامه الاسنى

حقيقت صفت مثنويه يى بيان بيورديلرسه * زيادة فى الكشف والايضاح كاضرب مثلى تعقيب ايدوب وعلى طريق
الاستعارة التمثيلية بيتلرين مشكاته ومعنالرين مشكاتده اولان مصباحه * تشبيه ايدوب بيورديلركه بو كتاب مثنوينك
نورينك صفت عجيب الشانى يعنى علمينك ومعناسنك حالى شول مصباحك حالى كبيدركه مشكاتده اوله * وخانه لرى
منور وروشن قيله * بركمسه نك كه خانهٔ قلبنده مشكات ابيات مثنوى اوله * مصباح معانيسندن انك خانهٔ قلبى پرضيا
اولمق مقرردر ياخود مشكاتدن مراد جسد شريف حضرت مولانا وياخود مثنويدان ومثنوى خوان اولنلرك ابدانى
اوله نته كم مشكاتك نورى كوكب درى كبى صافى اولان زجاجه وقوت زيت شجرهٔ مباركه واسطه سيله اولور كذلك
مثنويدان اولنلرك مشكات ابدانى دخى بونك قناديل الفاظنده اولان مصابيح علوم معانيسيله منور اولوب اندن ساير
قلوبك خانه لرينه دخى توجهلرى مقدارى نور حاصل اولور * اگر مشكاتدن مراد جسد شريف حضرت مقدسهٔ
مولانا اولورسه معنى بويله ديمك اولور مثنوينك صفتى بنم جسدم مشكاتنده وقلبم زجاجه سنده اول مشكاته بكزركه آنده
مصباح ايقاد اولنه * واشتعال قيلنه * لا شرقية ولا غربية اولان شجرهٔ مباركه روح محمديدن وزيتندن مراد علملرى
اوله * پس نفسده زيت علم محمدى نار كسب ومجاهده ايله مس ايتمكسزن اضاعه واناره ايديجيدر چونكم نور زيت
علم محمدى نور معناى مثنويه منضم اولديسه وامداد وايقاد قيلديسه * نور على نور اولوب بيوت قلوب طالبينه كماليله
نور پاش وضيا گستر اولور ديمك اولور * نته كم بيورديلر * يشرق اشراقا انور من الاصباح * يشرق اشراقا جمله سى
صفتيدر مصباحك اصباح فتح همزه ايله جمع صباح وكسر ايله مصدردر بو محلده ايكى معنايه يله حملى جائزاولور يعنى اويله
مصباحك اشراقا ايتمكله اشراق ايليه اويله اشراق كه صباحلر نورندن انوردر مثنوى اصباح نورندن انور واقوى اولمسى
اول جهتندندركه نور صباح انجق ظلمات محسوسهٔ ليالى يى ازاله ايلر اما نور مثنوى انواع ظلمات معقوله يى ازاله ايلر مثلا
كفر ومعصيت وغفلت وجهالت كبى وامثالها پس بونك اشراقى نور اصباحدن انور اولور * وهو جنان الجنان
ذو العيون والاغصان * مشهور اولان قرأت اوّلده كسر جيمله وثانيده فتح جيمله در ولكن برعكس دخى جائزدر
جنتلرك اوسطى يعنى اعلاسى مراد اولمق اوزره عيون عينك جمعيدر چشمه معناسنه اغصان غصنك جمعيدر دال
بوداق معناسنه تقدير معنا دخى بو كتاب عاليشان قلوب عارفينك انهار جاريه واغصان مثمره صاحبى اولان جنتلرى
وروضه لريدر * عند العرفا جنات ايكى نوعدر برينه جنات آجله ديرلركه اول آخرتده نتيجهٔ اعمال صالحه اولان جنتلردر
وبر نوعنه دخى جنات عاجله ديرلر اول بو دنياده اولان اذواق روحانى وعلوم ومعارف ربانى جنتلريدر * نته كم بو احاديث
شريفه بو معنايه دلالت ايلر * كما قال ع م ارتعوا فى رياض الجنة قالوا وما رياض الجنة يا رسول الله قال ع م مجالس
العلم وقال ايضا اكثروا غراس الجنة قالوا وما غراس الجنة يا رسول الله قال التهليل والتسبيح ايضا اذا القيتم شجرة من
اشجار الجنة فاقعدوا فى ظلها وكلوا من اثمارها قالوا وكيف يمكن هذا فى دار دنيانا يا رسول الله قال ع م اذا القيتم
صاحب العلم فكانما القيتم شجرة من اشجار الجنة * پس مجالس علم رياض جنت علم شجرهٔ جنتدن عبارت اولديسه
بو كتاب مثنوى دخى جنان عاجلهٔ عارفين وبوستان معقولهٔ عالميندر الفاظ درربارلرى اشجار مثمره كبى اثمار
دقايق وازهار حقايقله بارور اولمشدر روايات حدايق سماتندن ينابيع علم وحكم ظهوره كلمشدر حقا بودركه برحديقهٔ
رعنادركه فواكه طيبه سى اطيب كل ثماردر اجتنا قيلنلره وعيون جاريه سى الذ انهاردر شارب اولنلره محصل مادحلر
مدحنده قاصر وواصفلر وصفنده حايردر علماء معانى بوكه استعارهٔ تخييليه ديرلر معقولى محسوس منزله سنه تنزيل ايدوب
محسوس اولان مستعار منهك اوصاف لوازمنى معقول اولان مستعار لهه اطلاق ايدرلر * منها عين تسمى عند ابناء
هذا السبيل سلسبيلا اول جنان جنانك عيونندن برعين واردركه شوسبيل مولويه نك ابنا واولادى قتنده اكا سلسبيل
تسميه اولنور حلقومده موحدينه انحدار وسهولت مساغندن اوترى نته كم شراب مسلسل وسلسال وسلسبيل ديرلر
بر شراب بوغازه سهولتله كيديجى اولسه ياخود سلسبيل اصلنده سلسبيلا ايدى تأبط شرا قبيلندن پس بو چشمه يه
سلسبيل تسميه اولندى اول اجلدن كه بو چشمه دن ايچمز الا شول كسه كه اول چشمه يى بيلن كسه دن اكا سبيل سؤال
ايده خدمت صالحه ايليه بو چشمه دن مراد حضرت مولانانك كندولرى شارب اولديغى وابناء سبيل ايچون بنا
قيلديغى عين وحدتدركه (من شرب منها لم يظمأ ابدا) حديثنك ماصدقيدر * عند اصحاب المقامات والكرامات خير
مقاما واحسن مقيلا معطوفدر مقدم جنان الجنان جمله سنك اوزرينه مبتدا مقدر اولمق اوزره خبر خبريدر مقاما ومقيلا
تميزيت اوزره منصوبلردر مقيل قال يقيل قيلا وقيلولة دن محل قيلوله يه ديرلر قيلوله نصف نهارده استراحته ديرلر اكر
نوم اوله اولمزسه ده قيلوله استراحت صلحادركه شياطين آندن بى بهره در كما قال ع م (قيلوا فان الشياطين لا تقيل) پس معنا
بو عيون مذكوره يه منبع اولان جنان جنانكه مراد آندن مثنويدر عند اصحاب المقامات وارباب كرامات مقام بوندن

خیربو مقامدر ومقیل جهتندن احسن مقیلدرچن سالکه تعب سلوکدن فتور کاسه واحسن مرابع اولان کتابك
بر محلنه نظر قیلسه ویا سامعی اولسه استراحت بولوروکمالیله آسوده اولور اصحاب مقامات کامل ومکمل اولان اصحاب
تمکینه دیرلر وارباب کرامات اهل کمال اولان اصحاب خوارق عاداته دیرلر دخی مقام تکمیله واصل اولمشلردر پس
بینهماده عموم وخصوص اولورکل اصحاب مقام اهل کرامات اولوربغیرعکس (الابرار فیه یأکلون ویشربون) ابرار برلك
جمعیدر ارباب ربك واصحاب صحبك جمعی اولدیغی کبی وهم المطیعون الذین لایؤذون الذر ولا یفعلون الشر دیمکله تعریف
اولنمشلردر تقدیر معنی ابرار نیکوکار اولان کمسه لر بو جنان جنان وبوستان روح روان اولان مثنویده اغصان کلماتدن
ثمرات علوم ومعارفی ییرلر وعیون عبارات لطیفه سندن شراب اذواق واشواقی ایچرلر * والاحرار منه یفرحون ویطربون
احرار حرك جمعیدر شول کمسه لره دیرلر که ربقهٔ رقبهٔ کونیه دن نجات بوله لر وقیود اغلال نفسانیه دن خلاص اوله لر
وآزادکان طریقت دخی بو جنان جناندن فرحناك اولور وطرب وجذب شغب قیلور * وهو کنیل مصر شراب للصابرین
وحسرة علی آل فرعون والکافرین وبو کتاب مثنوی مصرده جاری اولان نیل کبی شرابدر وبغایت لذیذ آبدر موسای
وقته اتباع قیلان وطاعت حقه وترك هوایه صابر اولنلر ایچون حسرت وحرماندر اهل فرعون نفسه ومتبع هوایه وسائر
ایمان عیان ومنکر اسرار نهان اولنلره وارسلنا علیهم الطوفان والجراد آیتنده اهل تفسیر بویله یازمشلردر که سال علیهم
النیل دما حتی ان القبطی والاسرائیلی قیص دما فی فم القبطی پس کتاب مثنوی آب نیل کبیدر چن توابع موسای
زمان اولان اهل عرفانه اتباع فرعون نفس اولان اصحاب خذلان مثنوی شرابنی نوش ایتمده بر یره جمع اولسه لر واندن
نوش قیلسه ترك هوا قیلان اهل عرفانك دهاننده نوش جان وذوق جنان اولور واهل نفسك درونتده خون ضلالت
وغوایته رهنمون اولور نته کم بر محلده بو معنایه مناسب بیوررلر (بیت) آب نیست این که بقبطی خود نمود * آل مؤمن را
نه خون بود آب بود * آب نیست این که حدیث جانفزا * باریش درچشم قبطی خون نما * همچو قرآن مثنوی مازدل
هادی بعضی بعضی را مضل * نته کم بو آیت کریمه ایله استشهاد ایدوب بیوررلر * کما قال الله تعالی یضل به کثیرا ویهدی
به کثیرا وما یضل به الا الفاسقین * بو آیت کریمه جوابدر ماذا اراد الله بهذا قولنه تقدیر کلام ای ذا الله به اضلال کثیر
وهدایة کثیر دیمکدر وفعل مصدر موضعنه وضع اولنمشدر تجدد وحدوث افاده ایلمکدن اوتری والله تعالی اضلال ایلمز
بو قرآنده وضع اولنان مثل سبیل الادین وطاعتدن خارج اولنلری بو فقره ودیباجهٔ مثنویده یازلمشدر اعتماد الفهم
القاری امّا اوقوتمق احسندر زیرا جمله بیوردقلری کلام سجع وفاصله اوزره در اگر بو فقره بیله یازلسه وقرأت اولنسه رعایت
سجع وفاصله اولمش اولور * وانه شفاء الصدور وجلاء الاحزان * ودخی تحقیقا بو مثنوی صدورك امراضنه شفا واحزانك
انواعنه جلادر یعنی بو مثنوی بر دوای معنویدر که اسقام روحیه وامراض قلبیه به عین شفا واحزان دنیویه واخرویه یه
محض جلادر کما قال الله تعالی فی حق القرآن (یا ایها الناس قد جاءکم موعظة من ربکم وشفاء لما فی الصدور وهدی ورحمة
للمؤمنین) (وکشاف القرآن) ودخی اسرار حقایق قرآنیه یی مبالغه ایله کشف ایدیجیدر که رموز واشاراتن بیان وکماهی
تأویلات نکاتن تحقیق وعیان ایتمکله حقا بودر که اسرار قرآنیه نك تفسیرنده بویله بر کتاب شریف اولمز وسنن آثار نبویه نك
تعبیر وتقریرنده بو که مماثل بر تألیف وتصنیف ظهوره کلمز کما قال الجنانی * بیت * انی ابصرت فی النوم الرسول *
فی یدیه المثنوی وهو یقول * صنفت کتب لاسرار النبی * لم یصنف مثل هذا فاعجبی * وسعة الارزاق * ودخی بو مثنوی
سعت ارزاقدر سعت مصدردر بمعنی موسع رزق حظ ومنتفع به اولان شیلره دیرلر صوریه ومعنویه یه شاملدر ارزاق
صوری اموال ظاهره واقوات بدنیه کبی وارزاق معنوی علوم ومعارف دینیه واذواق روحانیه کبی وبو مثنوی سعت
ارزاق صوری ومعنوی اولمسی اول جهتدندر که مطهر نفوس وقلوب ومطیب اخلاقدر کما قال * وتطییب الاخلاق
ای مطیب الاخلاق عن رذایل البشریه واوصاف النفسانیه دیمکدر پس طهارت وسعت رزقه سببدر نته کم اصحاب
رسولدن بریسی حضرت رسول علیه السلام فقر وقلتدن شکایت ایلدی اول حضرت اکا امر ایدوب بیوردیلر که دم
علی الطهارة یوسع علیك الرزق (بایدی سفرة کرام بررة) سفره سافرك جمعیدر سافر کاتبه دیرلر نته کم سفرت الکتاب
سفرا دیرلر ای کتبته کتابا معناسن ویرلر اصلنده ترکیب کشف ایچوندر نته کم سفرت المرءة دیرلر یوزنی آچدقده بررة بارك
جمعیدر محسن ونیکوکردار اولان کمسنه لره دیرلر بایدی ده بانك متعلقی مقدردر که اول با مکتوب ویاخود محفوظ دیمکدر
وجار مع المجرور متعلق محذوفیله مبتدای محذوفك خبری اولور تقدیر کلام بو مثنوی مکتوب ومرقومدر ملائکه دن
کاتب اولنلرك اللرینه که انلر لوح محفوظدن استنساخ ایدرلر اویله کتبه که کریملر ونیکوکننده لردر وبونلر قرآن
عظیم الشانی لوح محفوظدن استنساخ وکتابت ایلین ملائکه در پس حضرت مثنوی قرآن عظیمك معناسیدر
وابو حنیفه قتنده اصل قرآن صرف معنادر نته کم شرح عربیده بیان ایلدك پس مثنوینك معناسی انلرك اللرینه

یازلمش معنی اولور بعده حضرت خداوندکاره الهام اولوب اول معانی شریفه یی کلمات منظومه ایله ادا بیوردقلرنده
حضور شریفلرنده اولان کتبهٔ انسانی کتابت ایله دیر سفره وبرره دن مراد ظاهرا بو کلمات منظومه یی تحریر ایدنلر دخی
اولسه اولور زیرا انلر دخی بررهٔ انسانیدر که کرام اولیاء اللهدر جمله دن بری حضرت حسام الدین چلبی که اکثر کتابت مثنوی
ایدن انلر ایدیلر واولیای کرامدن وبررهٔ انساندن اولدقلری مشهور آفاقدر (لا یمسه الا المطهرون) اول سفره
وبرره فسقه ومجرمی منع ایدرلر دور باشلرله که بو مثنوینك معانی واسرارینه واذواق انوارینه مس ایلمیه الا اوصاف بشریه
واخلاق ردیه وعقاید رذیله دن مطهر وپاك اولنلر زیرا معنای قرآنه مس ایلمز الا طهارت ظاهره وباطنه قیلنلر هاعان
هامون غفلت بوکا مطلع اولمزلر وخامان هوام طبیعت بوندن لذت المزلر اگرچه الفاظن اوکرنورلر وکتابن کتوررلر سه ده
کمثل الحمار یحمل اسفارا قبیلندندرلر (تنزیل من رب العالمین) مبتدای محذوفك خبریدر وتنزیل بمعنی منزلدر یعنی
بو مثنوی عالملرك سیدندن ویامربیسندن تدریجله قلبه انزال اولنمش وطریق الالهام الالهیه القا قیلنمشدر (لا یأتیه
الباطل من بین یدیه ولا من خلفه) بو مثنوینك اوکندن وارد ندن باطل کلمز که بو مظهر حقدر وقل جاء الحق وزهق
الباطل ان الباطل کان زهوقا آیتنك مصداقنجه اضداد ونقضیات بر یرده جمع اولمز * والله یرصده ویرقبه * والله تعالی
کمال فضلندن بو کتابی کوزه دره وحمایت ایدر (فالله خیر حافظا وهو ارحم الراحمین) پس الله تبارك وتعالی خیرلودر جمیع
مخلوقدن حافظ اولمق یوندن زیرا مخلوق صیانت ومحافظت ایده یم دیرکن اضاعت ایدر واول توصیف والقاب
فرقانیه ایله تلقیب ایلمك صحیح اولدی پس حضرت خداوندکار بو کتاب مستطابی القاب قرآنیه ایله ملقب
قیلدقلرندنصکره بو کتاب شریفك بو القابندن ماعدا بعض القاب اخراسی اولدیغنه اشارت بیوررلر (وله القاب آخر لقبه
الله تعالی ودخی بو مثنوی ایچون ذکر اولنان القابدن ماعدا آخر اسمله لقبلر واردر که حق تعالی حضرتلری اکا لقب
ویردی مثلا سامی نامه کبی که بونلر دخی مثنوینك لقبلریدر لقب بر شیء اسم علمله تسمیه اولندقدنصکره بر آخر اسمله دخی
تسمیه اولنمقده مدح وذمه شامل اولور علمله لقبك فرقی بودر که علم ذات شخصه دلالت ایدر دلالت وضعیه ایله لقب دخی
ذات شخصه دلالت ایدر مدح وذمدن بر صفتی متضمنه اولمق اعتباریله بخلاف اعلام کنیت ابوّت واموّت وبنوّت وبونلر
امثالی بر معنای اضافی یه دلالت ایدر مثلا ابو بکر وام کلثوم وابن عباس کبی (واقتصرنا علی هذا القلیل) وبر اقتصار
واختصار ایلدك شول ذکر اولنان القاب قلیله اوزره (والقلیل یدل علی الکثیر) وحال بوکه قلیل کثیره دلیلدر (والجرعة
تدل علی الغدیر) قدحك دبنده اولان بر ایچم صو مجمع ما اولان بر کوله دلالت ایدر والحفنة تدل علی البیدر الکبیر
وبر اوچ شیء دلالت ایدر خرمن کبیره پس ازدن چوغه استدلال ایله وقس علی هذا سائر الاوصاف (یقول العبد الضعیف
المحتاج الی رحمة الله تعالی) اصحاب کمال وخداوندان ذوق وحال مع جلالتهم وعظم شانهم عبودیتدن دم اورمقدن
وعجز وقصورلرینه اعتراف قیلمقدن خالی دکلدر عبودیت وبنده لکله مسمی ومعنون اولمق قتلرنده ربوبیت ومالکیت ایله
عنوان بولمقدن اولیدر نته کم حضرت سلطان انبیا صلوات الله علیه وعلیهم بیوررلردی لا تطرونی کما اطری عیسی
ابن مریم وقولوا عبد الله ورسوله وقال ایضا انما انا عبد وقولوا هو عبد الله ورسوله وحضرت عیسی ع م حقنده دخی جناب
عزت بیوررلر (لن یستنکف المسیح ان یکون عبد الله ولا الملائکة) اصحاب کمالك قتلرنده انا الحق دیمکدن انا العبد دیمك اکملدر
ولهذا حضرت خداوندکار بر رباعیلرنده بیوررلر (رباعی) من بنده شدم بنده شدم بنده شدم (من بنده بخدمت سرافکنده
شدم * هر بنده که آزاد شود شاد شود * من شاد ازانمکه ترا بنده شدم * وهر نبی وولی هرنه قدر عزت وشرف بولسه لر
وکماله واصل اولسه لر ینه اللهك رحمتنه محتاجلردر ولهذا قال ع م لن یدخل احدا منکم عمله الجنة قالوا ولا انت یا رسول
الله قال ولا انا الا ان یتغمدنی الله برحمته وفضله محمد بن محمد بن الحسین البلخی عطف بیاندر عبد ضعیفك حضرت
مولانانك اسم شریفلری محمد والقابلری جلال الدیندر بابالرینك اسملری دخی محمد ولقبلری بهاء الدیندر حضرت
پیغمبر ع م واقعه لرنده سلطان العلما دیو لقب ویردیلر وحضرت مولانانك دده لری حسیندر بونلرك نسبتلری بلخی
وسلسلهٔ شریفلری حضرت ابو بکره منتهیدر رضی الله عنه سلسله لری بودر محمد جلال الدین بن محمد بهاء الدین بن حسین
ابن احمد بن محمود بن مودود بن ثابت بن مسیب مطهر بن حماد بن عبد الرحمن بن ابی بکر رضی الله عنه بر سلسله لری دخی
ابراهیم ادهم حضرتلرینه منتهی اولور جدی حسین مذکور بلخ شاهنك قزینی تزوج ایلدیکه سلطان العلمانك والده لری
اولدر وسلطان العلمانك جده سی که احمد خطیبینك مادریدر ابراهیم ادهم حضرتلرینك قزیدر ولادت شریفه لری
بلخ شهرنده اولدی هجرت نبویه نك التیوز درد نجی سنه سنده ربیع الاول آینك التنجی کونی واقع اولمشدر وبلخدن
مناقبده مسطوره اولان قصهٔ مشهوره اوزره رحلت ایدوب قونیه ده قرار ایلمشدر وفاتلری هجرتك التیوز التمش ایکنجی
سنه سنده جمادی الاخره نك بشنجی کونی واقع اولمشدر جمله التمش سکز ییل عمر سورمشلردر قصه لری مناقبده مفصلا

مذكوردر وتقبل الله منه بين المقول والقول جملهٔ معترضهٔ دعائیه در معنی الله تعالی عبد ضعیفدن قبول ایلسون
كتاب مثنوی یی تقبل نك مفعولی محذوفدر تقدیری تقبل الله من العبد الضعیف عمل المثنوی دیمکدر (اجتهدت
فی تطویل المنظوم المثنوی) مقول قولدر اجتهاد برکسه برمطلوبی تحصیل ایلمکده طاقت وقوتن بذل وصرف ایلمکه
دیرلر پس بوراده برسؤال لازم كلورکه اول سؤال بودر مقدما بیورمشلردرکه بو كتاب مثنوی سفره وبرره اللریله مكتوبدر
ورب العالمین دن منزلدر بو عبارت حضرت مثنوی نك واردات الهی واطعام معناسنه اولان وحی ربانی اولدیغنه دلالت
ایدرتته كم بو محلده بیوررلر ومثنوی خوانلردخی بعد النقل بو بیتی اوقورلر * بیت * این نه نجمست ونه رملست
ونه خواب * وحی حق والله اعلم بالصواب * پس بوراده بن اجتهاد ایلدم بیوردیلر كسب اجتهادله حاصل اولان معانی
سائر علما وشعرانك تفكرله تحصیل ایلدیكی معانی قبیلندن اولور نوجهله الهام الهی ووحی ربانی اولور جواب
اولدرکه عند اهل التحقیق حضرت پیغمبره اولان وحی مع السفیرة ییله اجتهاد احیانا واقع اولوردی واحیا نابلا
اجتهاد ولاصعوبة ظهوره كلوردی تته كم حضرت عائشه دن مروی اولان بو حدیث شریف بو معنایه دلالت قیلور
(ان الحارث بن حشام سئل رسول الله ع م فقال یارسول الله كیف یأتیك الوحی قال رسول الله ع م
احیانا یأتینی مثل صلصلة الجرس وهو الشدّة علی فیقصم عنی وقد وعیت عنه ما قال واحیانا یتمثل لی الملك رجلا
معنای شریف احیانا بكا وحی كلوردی چاك صداسی كبی وصفوان اوزره سلسله صوتی كبی بو صفت اوزره كلان
وحی صفت اخری اوزره كلان وحیدن بكا اشدّ واصعبدر پس اول ملك بندن وحی قطع ایلرحال بوكه بن اندن وحی حفظ
ایلرم واحیانا اول ملك رجل صورتنده بكا تمثل ایلرو بكا صراحة سویلر پس بن انك دیدیكنی لفظا ومعنی حفظ ایلرم
بو صورتده شدّت صعوبت یوقدر وبو تقدیرجه اجتهاد دخی لازم كلمز اما صورت اولی اوزره اجتهاد ایلمك لازمدرکه
اول صلصلهٔ جرس وسلسلهٔ علی الصفوان كبی كلان معانیٔ مجمه وواردات مجمله ومبهمدر حضرت شیخ اكبر
خلع النعلین شرحنده دیركه وهذا النوع كثمرة الجوز مثلا التی اوحدها الحق خلف ثلثه ایتمكه حجب لایتوصل الیها
الا بعد رفع تلك الحجب ابن قشی بو قسمی معمی وحل رموزا تمكه بكزتمشدر یعنی كاه اولور حضرت حق جانبندن انبیا
واولیایه معنای مجرده وعلوم غیبیه القا اولنورانك استخراجنده ومرتبهٔ الفاظ وكلماته اظهار واخراجنده خیلی
تعب ومشقت چكرلر وحل رموز معمی ایتمكده اجتهاد ایدرلر پس وحی بلا سفیر اولان حضرت مثنوی دخی ایكی نوع
اوزره اولور شول الهام ربانی اولورکه بلا صعوبة ولا اجتهاد تنزیل رب العالمین اولور وشول معانی مجرده وفیوضات
مهمه وواردات مجمه اولور که انك كشف وحلنده ونظم وكلمات مرتبه سنه اخراجنده اجتهاد ایلمك لازم كلور انكچون
اجتهدت بیورمش اولورلر یعنی بن كوشش واجتهاد ایلدم منظوم اولان مثنوینك تطویلنده فی تطویل نظم المثنوی
دیمیوب المنظوم المثنوی بیورملرندن نكته بودركه كویا كه بو كتابك نظمنده كندولرك ارادهٔ بشریه لری اولمشدر بلكه
رب العالمیندن بویله منظوم قلب شریفلرینه ملهم ومنزل اولمشدی المشتمل علی الغرایب والنوادر ایله منظومه مشتملدر
غرایب حكایاتی ونوادر تمثیلاتی وغرر المقالات ودرر الدلالات غرر غرهٔ نك جمعیدر انك النده درهم مقداری وزیاده
اولان بیاضه دیرلر بعده هر شریف وهمایون شیلره اطلاق اولندی درر دره نك جمعیدر انجویه دیرلر ودخی اویله منظوم
مثنوی یكه مقالات شریفه وواضحه یی ودلالات متلالیه وزاهره وباهره یی مشتملدر * وطریقة الزهاد وحدیقة العباد
ودخی اول منظوم اولان مثنوی تارك ماسوی الله اولنلرك طریقتی اوزره وكثرت عبادت قیلنلرك حدیقهٔ معنویه سی
اوزره مشتملدر عابدادای فرایضه مداومت قیلنلر زاهد قسمت الهیه یه راضی اولنلره دیرلر كما قال ع م لرجل اعمل
الفرایض تكن عابدا وارض نفسك بما قسم الله لك تكن زاهدا قصیرة المبانی كثیرة المعانی مبانی مبنینك جمعیدر مبنی
مصدر میمیدر معانی معنینك جمعیدر یا اسم مكان اوله عنی یعنی دن ویاخود اسم مفعول اوله وقصیرة المبانی لفظا
مرفوع مبتدای محذوفك خبری اولمق اولی در اكرچه منظوم مثنوی یه صفت اولمق ایله مجرور اولسه ده جائزدر تقدیر
كلام اول مثنوی خیر الكلام ماقل ودل حدیثنك مصداقنجه بنالری قصیره ومعنالری كثیره جوامع الكلم وهر بیتی
براقلیم وهر برمصرعی عین جد وتعلیم بر كتاب حكیم ودفتر اسرار عظیمدر (لاستدعاء سیدی ومعتمدی) لام اجتهدت یه
متعلقدر یعنی تطویل منظوم مثنویده بن سعی واجتهاد ایلدم بنم سیدمك وسندمك ومعتمدمك استدعا واقتضا
ایلدیكندن اوتوری مناقبده مسطور والسنهٔ فقراده بویله مذكوردركه حضرت حسام الدین چلبی فقرانك الهی
نامهٔ حكیم سنائی یه ومنطق الطیر شیخ عطاره میل ومحبتلرین كوروب خاطر شریفلرینه خطور ایدردیكه نولیدی برزم
دخی خداوند كارمز بونلر كبی برباد كار فقرا سنه نظم وتألیف ایده لردی تاكم فقرا آنی تلاوت ایدوب آنك معناسی اوزره
طریقت حقه كیده لردی بركون بو خاطره یی لسانه كتوروب التماس واستدعا ایلدكارنده حضرت خداوند كاردستار

مبارکاردن اون سكز بیتی پس سخن كوتاه باید والسلام مصراعنه كلنجه یه دك اخراج ایدوب چلبی حضرتلرینك
اللرینه ویروب بیوردیلر كه دخی سزك ضمیر منیركزه بو خاطره لایح اولمزدن مقدم عالم غیبدن قلبمه الهام الهی اولدیكه
بو اسلوب مرغوب اوزره بر كتاب خوب ومحبوب القلوب انشا وانشاد اولنه پس اول حضرت الهام اولندیغی اوزره
نظمه كتوروب چلبی حضرتلری آنی املا وتحریر بیوررلردی ومكان الروح من جسدی من بمعنی فی در كما (اذا نودی
للصلوة من یوم الجمعة) ای فی یوم الجمعة یعنی دخی جسدمده روح مدبرم مكاننده اولان سید وسندمك استدعاسی ایچون
اجتهاد ایلدم (وذخیرة یومی وغدی) دخی بوكونمك ویارینمك ذخیره سنك استدعاسی ایچون اجتهاد ایلدم یعنی دنیا
وآخرتمده ذخیرهٔ روحم وباعث فتوحم اولان چلبی حضرتلری ایچون نظمه كتوروب سویلدم (وهو الشیخ قدوة
العارفین) وبو نظم مثنوی یی استدعا ایلین سید وسندم اول شیخ كاملدر كه عارفلرك مقتداسیدر (وامام الهدی والیقین
اهل هدی واهل یقینك امام وپیشواسیدر (مغیث الوری) خلق عالمك ممد ومغیثیدر مغیث شول غوثه دیرلر كه مخلوقاته
ظاهرا وباطنا دارما نرسان وحین استمداد واستغاثه ده فریادلرینه یتشوب بلادن انلره امان اوله بو مرتبه ده اولنه قطب
زمان دیرلر (امین القلوب والنهی) نهی نهیه نك جمعیدر نهیه عقله دیرلر صاحبنی مخاطره وضرردن نهی ایلدیكی
ملابسه ایله وامور ولوازمده اكا منتهی اولدیغی اعتبارله یعنی اول قدوة العارفین خزائن قلوبه امین وجواهر عقوله خازن
مینیدر (ودیعة الله بین خلیقته) اول حضرت اللهك اما نتیدر مخلوقاتی ما بیننده امتحانا لعبادهم بنده لری ایچره آنی
ودیعه قومشدر اول كسه كه امانت خدایه خیانت ایلر یعنی آنك حقنده لازم كلان رعایت وخدمتی ضایع ایلرخائن
وعاصی اولور واول كسه كه انك قدر عالیسنی بیلوب رعایت وخدمتی حقنده لازم اولان ادایه مواظبت ومحافظت ایلر
امنادن اولور وسعادت ودولت بولور (وصفوته فی بریته بریه بالهمزة وبغیر الهمزة بتشدید الیاء) خلیقت معناسنه در
ودخی حق تعالینك كزیده ومقبولیدر مخلوقاتی ایچنده (ووصایاه لنبیه) وصایا وصیه نك جمعیدر امر لنمشدر وسپارش
قیلنمشدر معناسنه بوراده برسؤال وارد اولور كه اول سؤال بودر بو محله كلنجه یه دك حسام الدین حضرتلرینك اوصاف
علیه سنی مفرد اولدیغی اوزره ایراد ایلدیلر بو فقره ده جمعله كتوردیلر پس توفیق نوجهله اولور (جواب) بونده ایكی وجه
واردر بر وجه وصایاه بریته اوزره معطوف اولمق وبر وجه دخی من مقدر اولمقدر تقدیر معنی اول شیخ كامل اللهك
صفوت وبركزیده سیدر بریه سی ایچره ودخی وصایاسی ایچره دیمك اولور ویاخود اول شیخ كامل اللهك نبی سنه اولان
وصایاسی جمله سندندر دیمك اولور ومن ذكر اولنمسنده نكته بودركه حضرت حسام الدین واحد كالف جمیع
وصایا وخبایا اولان اولیاء اللهك قائمقامی وجمله نك مراتب اسرارنی جامع بر خلیفهٔ ربانی ووارث رسول سبحانیدر
دیمك اولور (لیس علی الله بمستنكر ان یجمع العالم فی واحد) بو عبارت بعینه كتاب تعرفك اوائلنده واقع اولمشدر وشارح
تعرف اولنلر بویله دیمشلردر كه اللهك نبی سنه اولان وصایادن مراد فقرای اصحابدر كه الله تبارك وتعالی انلری حضرت
حبیبنه (واصبر نفسك مع الذین یدعون ربهم بالغداة والعشی یریدون وجهه) آیت كریمه سیله وصیت قیلدی زیرا بو آیت
كریمه نك سبب نزولی علی الاتفاق بودر كه صنادید كفار فقرای اصحابی كاردن عار طوتوب مجلس رسول اللهدن طرد
اولنملرین مراد ایلدیلر وبونی سویلدیلر كه انهم قوم ارذلون ونحن رؤساء مكرمون نستنكف ان یجالس معهم
فان طردتهم لآمنابك فهم النبی ع م ان یفعل ذلك لحرصه علی ایمانهم فنزلت (ولا تطرد الذین یدعون ربهم بالغداة
والعشی یریدون وجهه) پس بونلره حضرت رسول بیوردیكه بن بونلری طرد ایلمزم بونلر دیدیلر كه (فاجعل لنا یوما ولهم
یوما) پس حضرت پیغمبرینه خبر ویردیكه (لا اجعل آخر الامر) بونلر دیدیكه امدی باری مجلس واحده ده یوزك
بزه دون وظهرك انلره دون تا انلرله برابر اولمیه لم پس حضرت رسول ع م بو سوزه برمقدار میل كوستردكده (واصبر نفسك
مع الذین یدعون ربهم) آیتی نازل اولدی حضرت نبی یه ع م انلر ایله حبس نفس ایدوب وانلره رعایت قیلمغی سپارش
ووصیت ایلدی پس بونلر اللهك وصایاسی اولدی پس حضرت حسام الدین بونلرك اسرار علومنه وارث ومقاملرینه
قائم اولدیسه جملهٔ وصایادن اولور (وخبایاه عند صفیه) خبایا خبیه نك جمعیدر خفایا خفیه نك جمعی اولدیغی كبی وزنا
ومعنا وصایاه اوزرینه معطوفدر یعنی اول شیخ كامل اللهك اصفیاسندندر عند رسوله واخفیا اولیاء اللهدن بر طائفه
علیه در كه اللهه احب عباد انلردر وشانلرنده احادیث شریفه چوق واقع اولمشدر جمله دن بری قال ع م (ان احب
العباد الی الله الاخفیاء الاصفیاء الاربیاء ان حضروا لم یعرفوا وان غابوا لم یذكروا وهم من الناس بظواهرهم ومع الحق
ببواطنهم) پس حضرت چلبینك عند النبی خبایای الهیه دن اولمسی علو شاننه وكمال عزتنه دلالت ایلر زیرا عند
الناس اخفیادن اولان اولیانك شانی بویله عظیم اولیجق عند النبی خبی اولنك شانی نوجهله اعظم اولمق كرك قیاس
اولنه (مفتاح خزائن العرش) اول قدوة العارفین اولان شیخ عرش اعلانك وخزینه لرینك مفتاحیدر امین كنوز الفرش

ارضك كنزلرينك حافظ وامينيدر يعنى شيخ حسام الدين چلبى شول انسان كاملدركه عالم علوى وسفلى وروحى
ونفسى نك حقايق اسرارينك آلت فتحى وباعث كشفيدر وكنوز فرشيه نك رموزينه امين وخازندركه غوث الاكبر
وقطب الاقطاب اولان كاملك شانيدر عرشده وفرشده باذن الله متصرفدر وجمله سى امرلرينه منقاد ورامدر نته كم
مرتبه لرينك حكمى بو بيتلردن معلوم اولوركه بو مرتبه يه وارنلردرلر *بيت* ولافلك الا ومن نور باطنى *به ملك
يهدى الهدى بمشيئتى *ومن شرعى بحر المحيط كقطرة) ومن مطلعى نور البسيط كلمعة *ابو الفضائل شيخ مذكورك
كنيتيدر لسان عربده بركسه يى كنيتله ذكر ايلمك تعظيمى اشعار ايلربو دخى ايكيدن خالى دكلدر يانفس الامردن
اخبار ايدرلر مثلا ابو القاسم وابو طالب كبى برى دخى تفأل طريقى اوزره اولور مثلا ابو الغنايم وابو الفضل كبى اكر
مسمانك ذاتنده علائم وفضائل يوق ايسه اندن غنائم وفضائلك ظهورى رجا ايتمكله تكنيه وتسميه ايدرلر واكر
مسمانك ذاتنده غنايم وفضائل وار ايسه نفس الامرى اخبار ايتمكله تعظيم مراد اولور يعنى اول قدوة العارفين
اولان شيخ كامل فضيلتلر باباسيدركه فضائل پرور اولديغى جهتدن فضائل اكا اولاد واول فضائله پدر پروداد كبيدر
واجب اولان علمدن ماعدايه فضيلت دينور ولازم كلان اخلاق واحوالك زياده سنه فضيلت اطلاق اولنور
(حسام الحق والدين) شيخ مذكورك لقبيدر وبو لقبله ملقب اولملرينه باعث اولدركه اول حضرت دين اسلامده
شكوك وشبهاتى قطع ايلمكده وبدعت وضلالاتى رفع قيلمقده سيف قاطع وبرهان ساطع ايدى نته كم بو صفتلر حضرت
رسولده بولنديغى ايچون كعب بن زهير رضه اول حضرته سيف تعبير ايليوب ديدى *بيت* ان الرسول لسيف
يستضاء به) مهند من سيوف الله مسلول) يعنى اول حضرت حق تعالينك ودين مصطفانك شمشير بران وشير غرانيدر
حسن بن محمد) عطف بياندر شيخه حسام الدين چلبينك نام شريفيدر وباباسينك اسمى محمددر ابن الحسن المعروف
بابن اخى ترك ددهلرينك نامى دخى حسن دركه معروفدر اخى ترك اوغلى ديمكله اخى ترك ددهلرينك باباسيدر
ابو يزيد الوقت وجنيد الزمان وقتده وزمانده اولان تعريفلر مضاف اليهدن عوضدر وجمله مبتداى محذوف خبريدر
اى هو ابو يزيد وقته وجنيد زمانه ديمك اولور يعنى اول حسام الدين ولايت وكرامتده وقتنك بايزيدى ايدى وتصوف وعلم
ومعرفتده زماننك جنيدى ايدى ديمك اولور صديق بن صديق بن صديق رضى الله عنه وعنهم صديق صيغۀ مبالغه سيدر
صدقلق صدق راست وكرچكه ديرلركه آنك فعلنده وقولنده كذب شائبه سى اولميه پس اول كامل كه مفتاح خزائن
عرش وامين كنوز فرش اوله اول مبالغه ايله صادق اولمق مقرردر كذلك پدرلرى دخى برشيخ كامل وولى فاضل ايدى دخى
صديق اولمسى كرامت عليه سندن معلومدر كذلك ددهلرى دخى صديقدركه اخى ترك اوغلى ديمكله بين المشايخ السلف
معروف ومشهور اولمشدى پس حسام الدين چلبى صديق اوغلى صديق اوغلى صديق اولور (الارموى الاصل) حسام
الدين حضرتلرينك صفت نسبيه سيدر يعنى چلبى حسام الدين وبابالرى ودده لرى ارمو ديدكلرى موضعه منسوبدركه
اصللرى اكراددندر المنتسب الى الشيخ المكرم بما قال امسيت كرديا واصبحت عربيا اول حسام الدين چلبى منتسبدر
امسيت كرديا واصبحت عربيا ديمكله بين المشايخ مكرم اولان شيخه كه اندن مراد شيخ ابو الوفاء بغداديدركه حسام الدين
چلبينك جداعلالريدر وسلسلۀ شريفه لرى انلره منتهيدر اول ولى كاملك جملۀ مناقبندن برى اولدركه اول حضرت
امى ايدى وسوادخوان دكل ايدى زمانه سى خلقى آنك ظاهر اقيل وقالى اولمديغندن آنى ارشادتر بيه يه سزا
كورميوب على طريق الاستهزاء آندن وعظ طلب ايلديلر پس طالب وعظ اولنلره ديديكه نوله يارين انشاء الله حاضر
اولك پس انك امى لكن ياران تعجب ايلديلركيجه حضرت حقه متوجه اولوب منامنده حضرت رسولى كوروب
انلره يوردبلركه يارين خلقى جمع ايله وانلره نصيحت ايدوب حقايق اسرار قرآنى سويله كه حق تعالى سكا اسم عليم
وحكيم ايله تجلى ايلدى پس صباح اولدى علما وصلحا آنك وعظ ايده جكندن خبر آلوب امتحانا جامعه كلديلر بعد الصلوة
اول حضرت منبره چيقوب ابتدا كلامى بو اولديكه امسيت كرديا واصبحت عربيا يعنى بن كيجه كردى اولدم وصباح
عربى اولدم پس بويله ديمكله وبو قولك سببيله بين العلما والعرفا مكرم ومفخمدركه كرامت عظيمدر قدس الله روحه وارواح
اخلافه الله تعالى تقديس وتطهير ايلسون اول شيخ ابو الوفانك روحنى وآنك خلفلرينك دخى ارواحنى صفات بشريه
واوساخ طبيعيه دن (فنعم السلف ونعم الخلف) نعم افعال مدحدندر السلف والخلف فاعلدر مخصوص بالمدح
محذوفدر اى نعم السلف الشيخ ابو الوفا ونعم الخلف الشيخ حسام الدين له نسب القت الشمس عليه رداءها اول حسام
الدين ايچون برنسب عظيم واردركه شمس اول نسبك اوزرينه رداسنى القا ايلدى بو نسبدن مراد مذكور اولان نسب
صورى اولسه ده قابلدر بو تقديرجه شمسدن مراد شمس فلك نبوت حضرتلريدركه اول نسب عالينك اوزرينه انوار
باطنى القا ايلدى وهر برى انوار نبوتلريله منور اولوب رداالندى ديمك اولور ونسب نك تنوينى نوع ايچون اولوب مراد نسب

معنوى اولسه دخى اعلادر بو تقديرجه معنى آنك نسب مذكوردن ماعدا برنسب معنويسى دخى واردركه
شمس معهود حضرتلريكه مراد شمس الدين تبريزيدر اول نسب معنويلرينك اوزرينه رداسنى يعنى ارشاد
هداسنى القا ايلدى ديمك اولور ردا كه طشره قفتانه ديرلر ارشاد وهدايتدن استعاره اوله وحسب ارخت النجوم لديه
اضواءها وانكچون برحسب واردركه كواكب اول حسبك قتنده ضيالرينى ارخا ايلدى وسست اولدى يعنى (ان لله
عبادا قلوبهم انور من الشمس) حديثينك فحواسنجه انك حسب ضيا كسترى برمرتبه نورانيدركه بو نجوم ظاهره
وطاهره انك نور حقيقى وقويسى قتنده ضيالرين سست قيلوب ارسال انوار ايلمشلردر يعنى فى الحقيقه بويله دركه اكر شمس
ظاهر كبى بو نلرك نورى باهر اولسيدى نجوم اضواسنى ارخا ايلمك محقق ايدى ابن فارضك *بيت* فبدرى لم يأفل
وشمسى لم تغب *وبى تهتدى كل الدرارى المنيرة* ديديكى بو معنايه اشارتدر *لم يزل فناؤهم قبلة الاقبال
لم يزل افعال ناقصه دن برفعلدر اسمى فناؤهم خبرى قبلة درفنا ساحت داره ديرلر معنى زائل اولمسون هميشه دائم
اولسون بوذكر اولنان عزيزلرك ساحت خانه لرى قبلۀ اقبال اهل اقبال اولمقدن يتوجه اليها بنو الولاة اوله قبلۀ
اقبال كذا كا ابناء ولاة يعنى اولاد ملوك وقضاة ويا خود فرزندان واليان ولايات درتوجه ايدرلر بو معنايه يتوجه قبلۀ
اقباله صفت اولديغى اوزره دراندن بدل اولمقده جائزدر معنا انلرك فناسى ابناى ولاته متوجه اليه اولمقدن زائل اولمسون
ديمك اولوب حال اولمق ضعيفدر زيرا دعا مقيدا اولمق لازم كلور دعاده قيد مستحسن دكلدر ولاة بروزن قضاة واليك
جمعيدر وكعبة الامال يطوف بها وفود المجد والعفاة وفود وفدك جمعيدر ايلچى يه ديرلر نته كم وفد فلان على الامير درلر اى
ورد عليه رسول معناسن ويررلر مجد شرفه ديرلر عفاة بروزن قضاة عافينك جمعيدر عافى طالب معروف واحسانه ديرلر
معنى ودخى انلرك ساحت سعادتپناهى كعبۀ آمال اولمقدن خالى اولمسونكه آنى طواف ايدر رسولان شرف وطالبان
احسان وشرف ولازال كذلك ماطلع نجم وذرشارق ما مصدريه در طلع فعل ماضيدر ذريذر رذرادن بمعنى طلع
شارق كونشك اسميدر بو ولا زال جمله سنده برقاچ وجه واردر بو جمله لم يزل جمله سى اوزره معطوفدر وبو لازال انك اسمى
ضمير مستتردركه خلفه عائدركه مراد حسام الدين چلبيدر ويا خود شمسك القاى ذرايلديكى نسبنه يه عائد اوله فناؤهم
ضميرى سلفه عائد اولمق اوزره پس تقدير كلام بويله ديمك اولوركه ودخى زائل اولمسون اول خلف اولان حسام الدينك
فناسى اول سلفنك فناسى كبى قبلۀ اقبال وكعبۀ امال اولمقدن ويا خود اول نسب معنويه نك فناسى زائل اولمسون
اونسب صوريه نك فناسى قبلۀ اقبال وكعبۀ آمال اولمقدن زائل اولمديغى كبى يلدزلر طلوع قيلدقچه وكونش
طوغدقچه يعنى الى يوم القيمة ليكون معتصما الاولى البصائر يكونك اسمى ضميردركه خلف اولان حسام الدينه عائددر
نسب معنويه يه عائد اولسه ده جائزدر معتصم محل اعتصامه ديرلر يعنى محل تمسك والتجايه ديرلر لام جاره لازال يه
متعلقدر يعنى زائل اولمسون اول حسام الدينك ساحت خانه وفناى آستانه لرى ويا خود اول نسب معنويلرينك
آستانه لرى بصيرتلر صاحبنه محل تمسك والتجا اولمق لام اجتهدت يه متعلق اولوب ضميرى منظوم مثنوى يه عائد
اولسه ده جائزدر تقدير كلام بن اجتهاد ايلدم سعيد وسندمك استدعاسى ايچون تطويل منظوم مثنويده اول مثنوى اولى
البصائره معتصم اولمق ايچون ديمك اولور الربانيين الروحانيين والسماويين العرشيين النوريين اويله اولى البصائركه ربانيلر
وروحانيلردر سماويلر عرشيلر نورانيلردر مطلق بين الناس مشهور اولان اصحاب بصائردر كل السكوت النظار الغيب
الحضار بو جمله نك اعرابنده وجوه ثلاثه جائزدر يعنى وصفيت اوزره مجرور ومدحيت وخبريت اوزره منصوب وخبريت اوزره
مرفوع اولمق بو صيغه لر مبالغه ايچون اولسه ده جائزدركه على سبيل البدل بونلرك هر برى مبالغه ايله ساكتلر
وبغايت ناظرلر وزياده غائبلر وكاليله حاضرلردر ديمك اولور اماجمع ايچون اولمق اولى در سكوت ساكتك جمعيدر
قعود قاعدك جمعى اولديغى كبى نظار وحضار ناظر وحاضرك جمعيدر ركاب كاتبك جمعى اولديغى كبى غيب غائبك جمعيدر
ركع راكعك وسجد ساجدك جمعى اولديغى كبى تقدير كلام اويله اولى البصائركه بعد اتصاف صفات المذكورة اسرار
حقايقه ناظرلر وآنى سويلمه دن صامت وساكتلردر ويا خود ضمائرناسه ناظرلر وافشاى رازدن ساكتلردر وبونلر قالبلريله
خلقدن غائبلر وغائبلر ايله عند الحق حاضرلردر ويا خود نفسلرندن غائبلر ربلريله حاضرلر ديمك اولور الملوك تحت
الاطمار كسر طاليه طمرك جمعيدر اسكى لباسه ديرلر يعنى بونلر اسكى لباسلر التنده مختفى اولان شاهان بى كمر
وخسروان بى كلاهدرلر *لله تحت حجاب الذل طائفة* اخفاهم الله برد الفقر اجلالا *هم السلاطين فى اطمار
مسكنة *جروا على فلك الخضراء اذيالا *اشراف القبائل اصحاب الفضائل انوار الدلائل آمين يارب العالمين) بونك
اعرابنده دخى اوچ وجه جائزدر بو طائفۀ عليه جمله قبيله لرك شريفلريدر فضيلتلرك صاحبلريدر فضائل علميه
وعمليه نك هر برى منبعيدر دلائلك نورلريدر اكرچه حقه ارشاد وهدايت ايدن دلائل عارفدن غيرى يه ازالۀ حجاب

ظلمت باطن ایلمکده نور کبید را اما عارف دلیلك نوریدر مطلوبه حقیقتله واصل ایلمکده ودلیله رونق وقوت ویرمکده پس
عارف دلائلدن مستغنی دلائل عارفدن دکل (کالاصباح مستغن عن المصباح والعیان عن البیان (آمین) اسم فعلدر
معناسی استجب دیمکدر ابن عباس حضرتلری بیوررلرکه رسول حضرتلرندن آمینك معناسنی سؤال ایلدم
بیوردیلرکه افعل دیمکدر رب مالك وسید ومربی معناسنه در یعنی بو دعایی مستجاب ایله ای عالملرك ربیسی دیمکدر
(وهذا دعاء لایرد فانه * دعاء لاصناف البریة شامل) وشو حسام الدین چلبینك مع نسبه العالیسی حقنده
ایلدیکم دعا بر دعادرکه الله قتنده رد اولنمز زیرا اول دعادرکه منافعی وفوائدی اصناف خلائقه وانواع بریه یه
شاملدر وبو دعانك بو خصوصده اصناف بریه یه شامل اولمسی بو وجهله درکه اول ولایت آشیانه نك فنای
آستانه لری معتصم اولیجق ناس اندن تبرك وتیمن ایدرلر حیاتده اولدقجه اندن استفاضه واسترشاد ایدرلر ووفات
ایتدکده مرقد منیفلرندن استعانت واستمداد ایدرلر پس (حیاتی خیر لکم ومماتی خیر لکم) حدیثنك فحواسنجه بو وارثان
محمدینك دخی حیاتلری ومماتلری اصناف برایایه خیردر ونفعلری جمله یه شاملدر وبو دعانك رد اولنمیوب مقبول اولمسنه
دلیل اولان بودرکه حالا فنای آستانه لری قبلهٔ اقبالدرکه ابنای ولاة کامتوجهلردر وحیاتده اولوب سرلرینه واصل
اولنلرك ساحت خانه لری کعبهٔ آمالدرکه وفود عفاة وطالبان فیوضات وکشوفات آنی طائفلردر (والحمد لله رب
العالمین والصلوة علی سیدنا محمد وآله وصحبه اجمعین) وحامد بنده جمیعا محامدی جمیع صفاتی مستجمع اولان ذات الهیه
ایچوندرکه عالملرك مربیسیدر ورحمت الهیه بزم سیدمز حضرت محمدك ال واصحابنك اوزرینه اولسون الی یوم الدین
آمین ایها الاخوان نور الله قلوبکم بانوار العلوم والعرفان وایدکم بهدایته المشاهدة والعیان) چون عاشقان خدا وسالکان
طریق هدی برکاره ابتدا ایلسه لر نام سعادت انجام خالق انام ایله ابتدا ایدرلر وبرسمته کتسه لر انك اسماء حسناسنی ذکر
ایتمکله کیدرلر برامر ذی بالده که اول حضرتك نام باکمالی ذکر اولنمیه اول کار آخر الامر ابتر وبی نفع وبدتر اولمق مقرردر
(کما ورد فی الحدیث الصحیح) کل امر ذی بال لم یبدأ فیه بسم الله فهو ابتر ودخی جامع خطیبده وسنن ابی داودده
بو حدیث بو لفظ اوزره دخی بو لفظ ایله مرویدرکه بیوررلر (کل کلام لا یبدأ فیه بالحمد لله فهو اقطع ومسند امام احمدده
دخی روایت اولنورکه (کل امر ذی بال لا یبداء بذکر الله فهو اجدع) یعنی هر امر ذی بال که اکا الله اسمیله ابتدا
واشتغال اولنمیه اول ابتردر واول کار وحال مرغ بی پر وبال کبی دائما درضرر وبرخطردر * بیت * چو مرغ امر ذی بالی
زآغاز * نه از نیروی حمد آید بپرواز * بمقصد نارسیده پر بریزد * فتد زانسان که دیگر بر نخیزد * پس بوراده بر سؤال
وارد اولورکه حضرت مثنوی بر امر ذی بالدر وبر کتاب بی مثال وپر کمالدر نیچون حضرت مولانا کر حمدله وبسمله ایله
ابتدا ایلمدی جواب باصواب بودرکه بشنو لفظ یاسی بسمله وحمله مقامنه قائم ونیجه اسرار اونکانی جامع بر حرفدر بلکه جمیع
اسرار کتب منزله یی وعلوم صحف الهیه یی حاوی بر ظرفدرکه (کما قال اسد الله الغالب علی ابن ابی طالب کل ما فی التورية
والانجیل والزبور موجود فی القرآن فی الباء وحضرت شیخ اکبر رضه فتوحاتده بو خصوصده کتاب باده حرف بانك
اول قدر اسرارینی یازمشلردرکه انك بو مختصرده ایرادی ممکن دکلدر ولیکن دریادن بر قطره وخورشیددن بر ذره قلیل
کثیره دلیل اولدیغیچون بر مقداراندن تحریر اولندی (قال فی کتاب الباء اعلم ان الباء اول موجود وهو فی المرتبة الثانیة
من الوجود وهو حرف شریف ومن شرفه وتمکنه افتتح الحق به کتابه العزیز فقال بسم الله وهکذا ابتدأ بها فی کل سورة
ولما اراد الله ان ینزل سورة التوبة بغیر بسملة ابتدأ فیها بالباء فقال (براءة من الله) دون غیرها من الحروف وکان شیخنا
ابو مدین یقول ما رأیت شیئا الا ورأیت الباء علیه یعنی الباء المصاحبة للموجودات من حضرة الحق فی مقام الجمع
ای بی قام کل شیء وظهر وقیل للعارف الشبلی انت الشبلی قال انا النقطة التی تحت الباء یشیر الی انه کما تدل النقطة علی
الباء وتمیزها عن التاء والثاء وغیرهما کذلك ادل انا علی الذی منه وجدت وبه ظهرت وبه بطنت فهذان شیخان کبیران
شاهدان عدلان قد شهد الك بشرف هذا الحرف وجلالته علی غیره من الحروف الی هنا کلامه وحرف ایله ابتدا
اولنمسنده وحمدله اسرارینی جامع اولدیغندن ماعدا بر نیجه نکاته دخی اشارت وارد اولا نکته بودرکه بنی آدمك ابتدا
تکلم ایلدیکی حرف بادر اول وقتده که جناب حق بونلره (الست بربکم) دیو خطاب ایلدی بونلر بلی دیو جواب ویردیلر
پس اوراده دخی ابتدا با ایله اولدی انکچون که برکسه بو کتابه ابتدا ایلدکده لفظ بلی یی مذکر اوله اولا بو حرفدن
الست عالمنده اولان عهد ومیثاقی یاد قیله پس بو کتاب شریفه حضرت مولانا انکچون مجدد عهد الالفة ومیسر
اصحاب الکلفة دیو جلدر ابعك دیباجه سنده تلقیب ایلدی که بونك ابتدا حروفی مذکر عهد قدیم ومشعر وصال محبوب
کریمدر زیرا حرف با اتصال والتصاقه دلالت ایدر پس بوراده ارباب البابه اشارت اولورکه من اوله الی اخره حرف بحرف
سالکك التصاق واتصالنه اشارت قیلور وبارکاه وصلته رهنما اولور ثانیا بو کتابك حرف با ایله ابتدا ایلمسنده مثنوی اولمسنه

اشارت وارد روقلم اعلی سرینه دخی دلالت واردر بانك مثنوی اولمسنده اشارت حسابده ایکی اولدیغی جهتندرو قلم
اعلایه دلالت ایتمسی اولدرکه بو حرف مبدأ سلسلهٔ کل موجوددر انکچون حضرت شیخ اکبر فتوحاتده بالباء ظهر
الوجود بیوردی مثلا الف وجود مطلقه مشابهدر حرکاتی وسکناتی قبول ایلمدیکی وجهدن وقائم بالذات اولوب
ونقطه سی اولمیوب وسائر حروفه تعلق قیلمیوب ومبدأ کل حروف اولدیغی جهتدن پس الفه اقرب اولان حرف بادرکه
بدایت کل حروفدر ومرتبهٔ ثانیه ده در کذلك مرتبهٔ احدیتدن ابتدا ظهوره کلان قلم اعلی درکه حرف بایه بر نیجه وجهله
مشابهدر جمیع موجوداتدن مرتبهٔ احدیته قریب اولدیغی جهتدن وبدایت جمیع حقایق کونیه اولدیغی وجهدن
ومرتبهٔ ثانیه ده واقع اولدیغی حیثیتدن وبو حرف بانك شانندندرکه طرفینی معانقه قیلمشدر کذلك اول حضرتك
خصایص کونیه سندندرکه احدیتی وبشریتی معانق اولمشدر نته کم (لا یسعنی فیه ملك مقرب) ونداء (انما انا مثلکم)
هر عالمك کوش هوشنه وصول بولمشدر کما قال ابن الفارض مترجما عن مرتبة الحقیقة المحمدیة * بیت * تعانقت
الاطراف عندی وانطوی * بساط السوی عدلا بحکم السویة * پس بو حقیقت مبدأ جمیع موجوداتده واقع اولوب
مبین حقایق معنوی اولدیسه حرف باده دخی بو معنی موجود اولوب مبدأ جمیع حروف وکلماتده ایراد اولنور مبین
لطائف ودقایق مثنوی قیلندی تا بو دقایق مذکوره یی مذکر اوله وسامع بو نکاتی بونده بوله (فقال سلطان العارفین
وبرهان الواصلین * مثنوی * بشنو این نی چون حکایت میکند * از جدائیها شکایت میکند * ای کوش کنندهٔ
اسرار حقیقت حضرت مولانا اولا بشنو دیو استماعه امر ایدوب غیری عبارتله ابتدا ایلمدکلرنده نکتهٔ عظیمه
واردر زیرا (نی که آغاز حکایت میکند (دیسه لر قابل ایدی ویاخود) نی که هردم نغمه آرائی کند) دیسه لر وبونك امثالی
نیجه کونه عباراتله تعبیر قیلسه لر قادر ایدیلر ولیکن بشنو دیو استماعه امر ایله ابتدا ایلدیلر انکچون دینوطریقتده
ابتدا واجب ولازم اولان استماعدر انکچون بصردن وسائر اعضادن وجوارحدن دینوطریقتده سمع اولیدر (کما قال
الامام فخر الدین الرازی فی تفسیر الکبیر اعلم ان السمع افضل من البصر لان السمع شرط النبوة لان الله تعالی حیث
ذکرهما فی القرآن قدم السمع علی البصر والتقدیم دلیل الفضل لان السمع شرط النبوة بخلاف البصر ولذلك ما بعث
الله رسولا اصم وقد کان فیهم من کان مبتلیا بالعمی ولانه تصل بالسمع نتایج عقول البعض والسمع سبب استکمال
العقل بالمعارف والبصر لا یوقفك الا علی المحسوسات ولان السمع متصرف فی الجهات الست بخلاف البصر ولان
السمع متی تبطل فقد بطل النطق والبصر اذا بطل لم یبطل النطق) وبیلکل ای اخی که عند الله ذی روح اولنك زیاده
شرلوسی حق کلامندن صاغر اولندر وآنی سویلمکدن دیلسز قالندر (کما قال الله تعالی فی کلامه المجید (ان شر
الدواب عند الله الصم البکم الذین لا یعقلون) یعنی وجه ارضده حرکت ایلین ذی روحك عند الله زیاده شرلوسی
استماعدن صاغر اولندر وآنی نطق ایلمکدن دیلسز قالندرکه کلام حقی عقل وادراك ایلمزلر محققلر بو آیت کریمه ده
بیوررلر ابکملك اصم اولمقدن اولور زیرا نطقه البته سماع لازمدر پس اول کمسه که کلام حقی ایشتمیه وانکله عمل ایدوب
ایش ایتمیه ابکم اولمق مقرردر پس عند الله دوابك شرلوسی اولمق مقرر ومحققدر انکچون حضرت مولانا بشنو دیو امر
ایدرلرکه استماع ایلین آخر نقطه کاوروا بکملك زخمندن خلاص اولور وناسك شرلوسی اولمقدن قورتلور (وخیر الناس
مرتبه سن بولور * مثنوی * دانکه اول سمع باید نطق را * سوی منطق ازره سمع اندرا * نطق کو موقوف راه
سمع نیست * جز که نطق خالق بی طمع نیست * پس نیه کلمه لم نی بر نیجه وجهدن عبارت اولمق قابلدر اولا صوفیء صافی
وعاشق وافی درونی ماسوادن خالی ونفخهٔ حقله مالی اولان مرشد عالیدن استعاره اوله زیرا انك انسان کامله صورتا
ولفظا وذاتا مناسبت تامه ومشابهت عامه سی واردر صورتا اولان مشابهت صفرت سیما وشرح سینه درکه عشاق
الهیه نك رنك بیرونلری وحال درونلری بو کونه درو برقاچ یردن دخی میان بسته اولمسیدر کذلك اولیای خدا دخی
عبادت حقه نیجه وجهله کمر بسته اولمشدر ولفظا مناسبت اولدرکه اهل فرس نی کلمه سنی اکثر مواضعده نفی
معناسنه استعمال ایدرلر نته کم بو بیتده شاعرك من نیم دیدیکی کبی * بیت * کسب نی انکس که کوید دمبدم * من
نیم جز موج دریای قدم * پس بونلر بو وجود عاصیلرین نفی ایتمشلر وعدم اصلیلرینه کتمشلردر (مثنوی) از وجود
خویشتن کشتم تهی * نیست از غیر خدایم آکهی * دیوب بو قلق مقامنده قرار طوتمشلردر وذاتا اولان مماثلت
اولدرکه نته کم نایك درونی غل وغشدن خالی واندن اولان نغمات والحانه باعث وبادی اولان نایی در کذلك بو طائفهٔ
علیه نك درونلری ماسوادن خالی ونغمات الهی ونفخات ربانی ایله مالیدر هر الحان ونغماتکه نایه نسبت اولنور
نایی نکدر پس نقدر کمالات وکلمات وآثار واسرار حالات که بونلره نسبت اولنور فی الحقیقه خدای متعالینکدر بونلر
اورتاده برالت ملاحظه ومظهر معامله در (کما قال الله تعالی فی حق نبیه صلی الله علیه وسلم) وما رمیت اذ رمیت

ولكن الله رمى) وقال فى حق نطقه (وما ينطق عن الهوى ان هو الا وحى يوحى) وثانيا نیدن مراد قامش اولدیغی
اعتباریله بلا استعاره قلم ظاهر مراد اوله اکرچه حضرتك نای حقنده اجرا ایلدکلری بعض اوصافی بو معنا اوزره
نفیرونالهٔ قلمك تحریراتندن استعاره ویاخود لسان حاله نفیرونالهٔ سندن عبارت اولور مثلا نفیرونالهٔ کبی بو تقدیرجه
ملایم اولمزاما حسن معنایه ولطافت فحوایه خلل کلمز زیرا بو قدر علوم دینی وامور دنیوینك انتظامی انك وجودنه
مربوطدر وبو نیجه معارف ولطائف کونینك ظهوری اکه منوطدر ✳ کما قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لولا القلم
لما قام الدين ولما صلح العيش وقال قتادة رضى الله عنه القلم من الله نعمة عظيمة لولاه لم يقم دين ولم يصلح شئ كذا
فى مجمع البيان والله تعالى حبيبنه على وجه الامتنان بالقلم قرأته امر ایدب بیوررلرکه (اقرأ وربك الاكرم الذى علم
بالقلم قال صاحب المدارك فى تفسير هذه الآية ما دونت العلوم وما ضبطت الاخبار ولا كتب الله المنزلة الا بالقلم
والكتابة لولاه لما استقامت امور الدين والدنيا) پس بو تقدیرجه معنی حضرت مولانا طالب اولنلره خطابا بیوررلرکه
ای طالب حق اولان قلمك تحریر وتسطیر قیلدیغی کفتاری ایشت وآنك لساندن جاری اولان اسراری ایش ایت
کورکه سکازبان حاله نه سویلر ولسان معنی ایله نه تقریر ایلر انکچون قلمه حکما انسانك برلساننده بودردیمشلر
نته کم (القلم احد لسانى الانسان يؤدى به ما فى الجنان ويبلغ البعيد كما يبلغ القريب باللسان) دیو تعبیرا یتمشلر پس
زبان قلم بو معنای مذکوره یی حالا سویلر وقالا تقریر ایلر اکر حالا سویلمسی مراد اولورسه کوش هوشله استماع ایله که
اول قلم سکا لسان حاله نه سویلردیمك اولور واکر قالا سویلمسی مراد اولورسه کوش حسله اصغا ایله که قلم سکا نه تقریر
ونه تحریر ایلر دیمك اولور ثالثا قلمدن مراد على طريق الاستعارة ولى كامل ومرشد فاضلك وجودی اوله بو تقدیرجه
بینهما ماده مشابهت حرکات وسکنات قلم بالکلیه کاتبك اولدیغی کبی اولیانك دخی حرکات وسکنات وتصرفات کلمات
وکمالاتلری بالکلیه واجب بالذات اولان مبدع کائناتك دیمك اولور نته کم بو ابیات بو معنایی اثبات ایلر ✳ مثنوى
اولیا اصحاب کهفند ای عنود ✳ در قیام ودر تقلب هم رقود ✳ خفته از احوال دنیا روز وشب ✳ چون قلم در پنجهٔ
تقلیب رب ✳ آنکه او پنجه نه بیند در رقم ✳ فعل پندارد بجنبش از قلم ✳ ورابعا على وجه الاستعارة قلم اعلى اعنى
حقیقت محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم مراد اوله که جناب حق اول حقیقتده (ن والقلم وما يسطرون) دیو قسم
بیوردی واول حضرت بو حقیقتك شاننده (اول ما خلق الله القلم) دیو تعبیر قیلدی پس اول حضرتك حقیقتی
نقوش کائناته وارقام موجوداته سبب اولدیغی اعتبار ایله روح محمدی تعبیر اولنور (اول ما خلق الله روحى واول ما خلق
الله عقلى) هب بر معنایه اشارت قیلنور وبغیر طریقله دخی نی دن حضرت مصطفى وقلم اعلى آنلنور زیرا
لفظ نی ابجد حسابی اوزره التمشدر لفظ س دخی التمشدر پس سین حضرت محمدك اسمیدر ✳ کما قال الله تعالى فى كلامه
(يس) قال ابن الحنفية يا محمد وفى الحديث ان الله سمانى فى القرآن بسبعة اسماء المزمل المدثر عبد الله محمد احمد طه ويس
بو تقدیرجه بشنو ازنینك معناسی حضرت محمددن ایشت دیمك اولور ولیکن بوراده مصرع ثانیده برسؤال لازم کلور که
چونکه نی دن مراد اولیای خدا ویاخود حضرت محمد مصطفى اوله پس بونلر خود عین وصلتده در اولیله اولیجق فرقتده
نه کونه شکایت ایدرلر ونه وجهله جدالقلردن اشتکا ایتمته کیدرلر بو سؤاله برقاچ وجهله جواب ویریلوب اولا
انبیا واولیانك شکایتلری قبل الوصول اولان احوال ماضیه یه نسبتله در واحوال ماضیه یی نقل ایلمکلرندن مراد
ارباب غفلته تنبیه واصحاب عطلته ارشاد در ثانیا بو نشئهٔ دنیویده کمال وصول ممکن اولمز اکرچه عین وحدته مستغرق
ایسه لرده نه یقین حکمی قومز پس پیراهن وجود مادام که موجود اوله کمال وصول مفقود اولور پس بو کمال وصاله
مانع اولان تعین صورتی جدالقلری عدا ایلیوب اندن شکایت ایدرلر ثالثا عند الاولیا مرتبهٔ جمعده مستغرق
اولمقدن لذتلو برحالت دخی یوقدر زیرا بو مرتبه ده مغایرت واثنینیتدن عاری وکلفت ومشقت کثرتدن بری اولورلر اول
وقتده که بونلری مرتبهٔ جمعدن ارشاد ناس ایچون مرتبهٔ فرق وتمیزه کوندره لرکن ومکن دیوامر ونهی قیلورلر
ونیك وبددن الم وزحمت کوررلر ومغایرت واختلافاتله متصف اولورلر اکرچه وحدتی کثرتده کوررلرسه ده بو مرتبه یی
جدالقلر عد ایلیوب اندن شکایت ایدرلر نته کم حضرت نبى عليه السلام ليتنى لم اخلق وليت امى لم تلدنى)
دیو بو جدالقلردن شکایت قیلورلردی حالبوکه اول حضرتك مرتبه لری مقام جمع الجمع ایدی ومقام جمعه معراج
ایدوب محبوب حقیقتك وجمیع ارواح انبیا واولیانك وملائکهٔ مقربین واهالئ علیینك التفاتنه خوکر اولمش ایکن
مرتبهٔ کثرته تنزیل قیلدقده ابو جهل وابو لهبك طعن وتحقیرینه مبتلا اولمشلردی انکچون (ما اوذى النبى مثل
ما اوذيت) دیو بو فرقت واذیته اشارت قیلمشلردی زیرا مرتبهٔ دعوت مرتبهٔ فرقتدر اکرچه وصلتده ایسه لرده فافهم
احوال سائر اولیا المرشدين وقس عليه والله اعلم باليقين فقال سلطان العارفين ✳ مثنوى ✳ کز نیستان تا مرا

ببریده اند ✳ از نفیرم مرد وزن نالیده اند ✳ بو بیت شریفده ✳ نیستاندن مراد مرتبهٔ احدیت اولسه ده قابل
ومرتبهٔ اعیان اولمغه ده شاملدر مرتبهٔ احدیت اول ذات بی جهته دیرلر که حقایق شئونات الهیه حضرت
ذات مقدسه دن ودخی بعضی بعضیسندن ممتاز اولمیه واصلا لا علما ولا عینا وجود کلیه بو مرتبه کان الله ولم یکن
معه شئ غنى عن العالمين وكنت كنزا مخفيا مرتبه سیدر غیب هویت وغیب اول دخی دیرلر وبونك امثالی عبارتله
تعریف ایدرلر پس بو مرتبه یه مبدأ ظهورات حقایق وشئونات اولدیغی ایچون نیستان تعبیر ایلمك صحیح اولور
بو مرتبه دنصکره اولان مرتبه یه غیب ثانی وتعین ثانی ومرتبهٔ اعیان ثابته دخی دیرلر اعیان ثابته شول صور علمیهٔ
الهیه درکه هنوز دخی رایحهٔ وجودی استشمام ایتممشلردر ولیکن وجود علمی ایله موجود اولوب بری برندن تمیز
اولنمشلردر حقایق موجوداته اولکی مرتبه ده شئونات ذاتیه دینور وبو مرتبه ده ماهیت اشیا واعیان ثابته وحروف
عالیات تعبیر قیلنوب کما قال الشيخ الاکبر رضه ✳ بيت ✳ كنا حروفا عاليات لم نقل ✳ متعلقات فى ذرى اعلى القلل ✳
انا انت فيه ونحن انت وانت هو ✳ فالكل فى هو وهو سل عمن وصل ✳ بو بیتك موجز ومفید معناسی بودرکه
بز مرتبهٔ علمده جملهٔ اعیان ثابته دن شول حقایق غیبیه وحروف عالیه ایدك که نقل اولنمدق یعنی ایجاد تعلقی ایله
مخلوق وجود قلنمدق وبز تعلق اید بجیلر ایدك قله لرك ذروهٔ اعلاسنده قله لردن مراد اسما وصفات واعلاسندن مراد
امهات سبعه وذری سندن مراد اسماء ذاتیه ومفاتیح غیبیه اوله که لا يعلمها الا الله انك شاننده بیورلمشدر پس
بو مرتبهٔ ذاتیه ده جمیع افراد انسانی یعنی بن سن سز وبز سنسن وسن اوسن کلیسی اونده اودر پس واصل اولندقدنصکره
سؤال قیل که بو مرتبه ده متکلم ومخاطب وغائب واحد ومتعدد عین واحددر بو اعیان ثابته یی شیخ محمد شیرین دخی
حروف عالیات ایله تعبیر ایدوب بیوررلر ✳ بيت ✳ لقد كنا حروفا عاليات ✳ نزلنا فى سطور سافلات ✳ ظهرنا بعد
ما كنا خفيا ✳ وصرنا الآن كل الكائنات ✳ وما الاكوان الا نحن حقا ✳ فانا كائنات ممكنات ✳ الى اخره اما حضرت
مولانا بو مرتبه یه نیستان تعبیر ایدرلر واعیان وارواحی نیه تشبیه ایدرلر بو معنانك توضیحی بو کونه اولورکه بو عالمدن
منقطع اولوب تا کم عالم انسانیته کلنجه یه دك هر بر عالمده ایلدیکی نفیرونالهٔ یی تقریر ایدرلر پس ابتدا حرکت حبیه ومیل
ذاتی کمال جلا واستجلا اقتضا ایدوب مرتبهٔ احدیتدن بو شئونات ذاتیه یی بواسطة الفيض الاقدس مرتبهٔ علمه
کتوروب هر بری على ما هو عليه علم ازلیه سی اوزره ممیز اولدقده پس اسم مبدی وباعثك تجلیسی ایله مرتبهٔ نیستان
اعیاندن دخی بونلری قطع ایدوب عالم ارواحه کتوردیلر اسما وصفاتله فاعله ومؤثره اولدقلری جهتندن مردانه
مشابه واعیان ممکنات قابله ومنفعله اولدقلری حیثیتدن زنانه مماثلدر آنك نفیرندن انلر دخی لسان علمله ناله وافغان
ایلدیلر نته کم کاملر بو معنایی نظمه کتوروب سویلدیلر ✳ مثنوى ✳ نی که آغاز حکایت میکند ✳ زین جدایها شکایت
میکند ✳ تا بتیغ فرقتم ببریده اند ✳ از نفیرم مرد وزن نالیده اند ✳ کیست مرد اسماء خلاق ودود ✳ کان بود فاعل
در اطوار وجود ✳ چیست زن اعیان جمله ممکنات ✳ منفعل کشته ز اسما وصفات ✳ چون همه اسما واعیان بی قصور
دارد اندر رتبهٔ انسان ظهور ✳ جمله را در ضمن انسان نالهاست ✳ که چرا هریك ز اصل خود جداست ✳ شد کریبانکیرشان
حب الوطن ✳ این بود سر نفیر مرد وزن ✳ پس هر بر روح بو عالمده الست خطابن کوش ایدوب ربلرین بیلوب
هر بری استعدادی مقداری بلی دیوب وجنود مجنده اولوب هر روح کندی نوعیله تعارف قیلوب ربلرندن نیجه فتوح
بولوب بو عالم ایله دخی کمال انسیت حاصل اولدقده حرکت حبیه ومیل ذاتینك کمال ظهور واظهاره توجهی بونلری
بو عالمدن دخی اسم باعثك حکمیله قطع ایلر وعالم مثالدن دخی اجرام سماویه یه کتورر پس رجال مرتبه سنده اولان
عقول ونسا منزله سنده اولان نفوس انك نفیرندن لسان روحانیتله ناله یه کاورلر ومعنوی آه وفغان قیلورلر وعالم
مثالده واجرام سماویه ده دخی نیجه عجائب وغرائب کوروب بو عالمده دخی انسیت حاصل اولدقده تقدیر علیم وحکیم
انلری بو عالمدن دخی قطع ایدوب عالم عناصره وموالید ثلاثه یه کتوردکده بو عزت ورفعتلردن ایریلوب اسفل
السافلینه رد اولندیغنه مرد وزن کبی اولان آسمان وزمین نالان وکریان اوله لر کما قال النبى صلى الله عليه وسلم روى
ابو هريرة مرفوعا ✳ بكت السموات السبع ومن فيهن ومن عليهن والارضون السبع ومن فيهن ومن عليهن لعز يذل
وغنى افتقر بو آسمان وزمینك بکاسی آیت کریمه ده دخی واقع اولمشدر ولیکن انبیا واولیا ومؤمنینك فراقنه کافر وعاصی
اولنلره دکل زیرا بو دنیا انلره جنت کبیدر ✳ کما قال الله تعالى (فما بكت عليهم السماء والارض وما كانوا منظرين ✳
وبو آسمان وزمینی فصحا ومفسرین دخی مرد وزنه تشبیه ایتمشلردر ✳ کما قال البيضاوى فى تفسيره (وانزلنا من السماء ماء
فاخرجنا به من الثمرات رزقا لكم جعل الماء سببا لخروج الثمار بقدرة الله ومشيئته ولكن المزج بالتراب سببا لاخراجها
ومادة لها كالنطفة للحيوان او ابدع فى الماء النازل من السماء قدرة فاعلة وفى الارض قوة قابلة يتولد من اجتماعهما

انواع الثمار پس بو انسان صلب سمادن بطن ارضه كلوب اندن دخی تولد ایدوب عالم نباته اندن دخی حیوانانه اندن دخی
مرتبهٔ انسانه كلوب نته كم حضرت مولانا عالم جمادن مرتبهٔ انسانه كلنجه یه دك بو بیتلرله خبرویروب بیوردرلركه
مثنوی آمده اول باقلیم جماد* وز جمادی در نباتی اوفتاد* وز نباتی چون بحیوان اوفتاد* نامدش حال نباتی
هیچ یاد* باز از حیوان سوی انسانیش* می كشدان خالقی كه دانیش* مثلا قوت فاعلهٔ سماویه واندن نازل اولان
ما ایله قوت قابلهٔ ارضیه مجتمع اولوب بو ایكیسنك اجتماعندن نبات تولد ایدوب اول نباتی باراده الله حیوان ییوب
شحامت وجسامت بغلیوب بعده یا نباتك لطیفن ویا حیواندن حاصل اولان لقمه نك تفیسن انسان ییوب هضم
رابعك فضله سندن نطفه حاصل اولوب حین مجامعتده صلب رجلدن وترائب مرئه دن چیقوب بطن مادرده ممزوج اولور
نته كم بو حدیث شریف طور ابعد طور مرتبهٔ انسانیته كلنجه یه دك خبرویرر عن ابن مسعود اتفقا علی الروایة عنه
قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان خلق احدكم یجمع فی بطن امه اربعین یوما یعنی سزدن بریكوز مادهٔ خلقی كه
ماء رجل ومرئه دررحم مادرده جمع قیلور قرق كونده پس اول نطفتین ممزوجتین شیٔ واحد حكمنده اولوب مادرك قوت
جاذبه سی درون رحمه جذب ایدوب وقوت ماسكه سی آنی امساك ایدوب وفم رحمی قبض ایدوب بعده ید قدرت اول ماء
ممزوجی قرق كونه دك تدریجله تربیه ایدر (ثم تكون علقة مثل ذلك) اندنصكره قرق كون قدرده چینمش ات پاره سی كبی
اولور* ثم یرسل الله الملك فینفخ فیه الروح* اندنصكره الله تعالی اول جنینه برملك ارسال ایلر پس اكا نفخ روح ایلر
نفخ یلی امساك ایلكه صالح اولان جسمك تجویفنه اوفورمكه دیرلر لیكن بو محلده مادهٔ قابلیه حیات حقیقه یی
بالفعل افاضه ایلكدن كنایه در پس نفخك ملكه اسنادی مجازیدر زیرا نفخ واحیا افعال الهیه در* كما قال الله تعالی
فاذا سویته ونفخت فیه من روحی* پس اول جنین حیات بولد قدنصكره مدت تمام اولدقده تولد ایلر بعد التولد ییوب
وایچوب وایام طفولیتی كچوب عقل وتمییز صاحبی اولوب كندویی برشخص معین بولورا كر هدایت الهی یاری قیلورسه
مبدأ معاددن تذكر قیلور وبو عالمی فانی وغریب تسرا ایلوب كندویی بونده غریب كورر پس نیستان حقیقیدن ایری
اولدیغن بیلوب بو هجراندن نی كبی نفیر وافغان قیلدقده انك مرد عقلی وزن نفسی دخی انك نفیرندن ناله ایدرلر روحك
فراقی انلره دخی تأثیر ایدوب انك مرادی جانبنه كیدرلر وبو عقل ونفسك مرد وزنه مشابه اولمسنه حضرت مولانا
اشارت ایدوب بیوررلر* مثنوی* ماجرای مرد وزن اوفتاد عقل* ان مثال نفس خود میدان وعقل* این زن
ومرد یكه نفسست وخرد* در تنت بسته است بهر نیك وبد* بعده بو مرتبه لردن ترقی قیلوب برملك ارشادیله مبدأ
ومعادینه وصول بولوب تكرار ار شاد اللطالبین بو عالم فرقته تنزل ایدوب احبا واصدقاسندن مرد وزنه نیستان
حقیقیدن ایریلوب بو عالم غربتده وشدیكی بونلره ارشاد ایچون حرارت وكرمیت وآه نفیریله سویلسه بونلر دخی انك
تقریر نفیرندن ناله وافغان قیلورلر وبو ابیاتك مضمونیله مترنم اولوب دیرلر* مثنوی* حبذا روزی كه پیش از روز وشب
فارغ وآزاد بودیم از طلب* متحد بودیم باشاه وجود* حكم غیریت بكلی محو بود* نا كهان در جنبش آمد بحر جود
جمله را در خود زخود با خود نمود* واجب وممكن زهم ممتاز شد* رسم وآیین دویی آغاز شد* كرنكردیم باز یار ازین سفر
نیست از ما هیچكس مهجورتر* بو جمله معانیٔ مذكوره از نیستان تا مرا ببریده انده كی تالفظندن منفهم اولور زیرا معنی
تا نیستاندن بنی قطع ایلدیلر بنم نفیرمدن مرد وزن نالیده درنه آنكه شمدی نالان اوله لردیمك اولور* الحمد لله علی
التوفیق لمثل هذا التحقیق والتدقیق* مثنوی* سینه خواهم شرحه شرحه از فراق* تا بكویم شرح درد واشتیاق
پس* بعد التنزل من المرتبة الحقیقیة الی مقام الدعوة البشریة* نی كبی درونی ماسوادن خالی ونفحات حقله مالی اولان
مرشد عالی رتبت بو عالمده انك كلامن استماع قیلان ونیستان حقیقته عرض التیاع ایدوب اسرارنی طالب اولان
مرد وزنه دیرلر كه ای بو عالم فانیده محبوس قالنلر ونیستان حقیقی مشاهده سندن محروم اولنلر بن بو سوزلری سویلكه
وبو اسرار واحوالی شرح ایلكه برسینهٔ بی كینه وپر سكینه استرمكه یار حقیقینك فراقندن شرحه شرحه اوله تا بو یله
برقابل ومستور اولان كمسنه یه اول حضرته اولان درد واشتیاقی سویلیم وانك اسرارنی بو صفتلو اولان كمسه یه
شرح ایلیم اكر مستمع ومستفید بو مرتبه یی مستعد اولمزسه اسرار یاری اكا سویلمزلر ودرد واشتیاقی اكا شرح ایلمزلر
مثنوی این رسولان ضمیر راز كو* مستمع خواهند اسرافیل خو* تا ادبهاشان بجا كه ناوری* از رسالتشان
چه كونه برخوری* هر ادبشان كی همی آید پسند* كامدند ایشان زایوان بلند* ایوان بلند نیستان
حقیق ومقام اصلیدر وبونلرك اصل ادبی یار حقیقینی طلبده یكدل ویكجهت اولمق وجمله یی انك عشقنده ترك
قیلمق وسینه سی بریان وكوزلری كریان ودمبدم نی كبی نالان اولمق وبو كونه صفتلرله تحصیل استعداد قیلمقدر تا بونلرك
سوزینه سوزینه قابل اوله سن فاذا علمت هذا وجب علیك اولا تحصیل الاستعداد وقابلیة ارشاد الاستاد وذلك انكسار

الفواد من الفراق واستلاء الصدور من الاشتیاق حتی تعرف مقال ارباب الكمال وتفهم بیان اسرار اصحاب الاحوال
ولذا قیل لا یعرف ذا الحال الا ذو الحال وذا الكمال الا ذو الكمال كما قال شیخنا وسلطاننا لعرفنا من كان
من جنسنا وسائر الناس وقال ایضا* بیت* پرسید یكی كه عاشقی چیست* كفتم كه چو من شوی بدانی* فبعض
الشارحین فی هذا البیت انتقل من لفظ شرحه الی انشراح الصدور وكبر حجم الكتاب بالبسیط والتكرار وزعم
انه بحر زخار وبعضهم كحاطب اللیل لا یمیز الرطب والیابس والنافع والضار فلا تعتمد علی اقوالهم ان كنت عارفا بكلام
الكبار اذ ترجمتهم وتفسیرهم خارج عن الدلالة اللفظ بالمطابقة او بالتضمن او بالالتزام فاذا كان التفسیر خارجا عن هذه
الدلالات لا یقبل عند اهل الدیانات فافهم ولا تغفل ولكی بیت مرتبهٔ اعیاندن مرتبهٔ انسانه اولان سیر نزولی یی
بیاندر وبو بیت مرتبهٔ انسانیده اولان عالمه مشتاق اولان وتحصیل استعداد قیلان وبونلرك بو مرتبه ده ارشاد
ایدن كمسه لرك حالنی مبیندر وبونك عقبنده كلان بیت مرتبهٔ انساندن ینه نیستان اعیانه اولان سیر عروجی
بیانده در نته كم بیوررلر* مثنوی* هر كسی كو دور ماند از اصل خویش* باز جوید روز كار وصل خویش*
بو بیت شریف بر تمهید مقدمه یه محتاجدر كه اول مقدمه ایچون بر نسبت خاصی واردركه اول نسبتك جمله سنه نسب
اسمادیرلر وصور علمیه اعیان ثابته یه دیرلر واعیان ثابته صور اسماء الهی یه اطلاق ایدرلر واسمادن مراد بو اسماء
ملفوظه دكلدر بلكه جناب حقك بر صفتیله ظهورینه بر اسم تعبیر ایدرلر انكیچون بو طائفهٔ علیه نك قتلرنده اسم عین
مسمی در مثلا علیم ذات مع العلم وقدوس ذات مع القدسه دیرلر پس تعینات كلیه وجزئیه دن هر بری اسماء كلیه
وجزئیه دن البته اسمك مظهریدر بعضیسی بر اسمك وبعضیسی برنیچه اسمك مظهریدر اما حقیقت انسان جمیع اسمانك
مظهریدر مثلا ملائكه كروه سبوح وقدوس اسملرینك واسماء سلبیه نك مظهریدر انكیچون (ونحن نسبح بحمدك
ونقدس لك* دیدیلر وزمرهٔ شیاطین اسم مضل ومتكبر وعزیز اسملرینك مظهریدر انكیچون (فبعزتك) دیو عزیز
اسمنه قسم قیلدی وحقنده (ابی واستكبر) آیتی نازل اولدی اما حقیقت انسان بو جمله اسماء متقابله ومتضاده یی
جامعه در انكیچون كاه مطیع وكاه عاصی وكاه قریب وكاه قاصی اولورا كرچه بو اسماء مختلفه نك احكامی حقیقت
انسانیه ده ظاهر اولور وبحكم اسماء المختلفة هر انده برشان الله كار قیلور لیكن هر بر انسان علی حده مرتبهٔ اعیانده
حقیقة بر اسمك مظهریدر واول اسم انده حاكم ورب واول انسان انك محكوم ومربوبیدر دائما اكا انسان عائد دیركه
بیت چند روزی هر بكجا خواهی برو* باز كشت آخر كارت سنم* پس انك مبدأی اولی اسمدر آخری دخی اوكا منتهی
اولور* مثنوی* صورت از بی صورتی آمد برون* باز شد كانا الیه راجعون* پس بو مقدمه یه عالم اولدك ایسه واصل
ندر بلدكسه* بحكم البدایة والنهایة وانطباق كل واحد منهما علی الاخرة) سیر وسلوك دوری اولور ونیستان اعیاندن
نزولی وینه اكا عروجی* كدائرة مفروضة متوهمة علی كرة* دیو تعبیر قیلنور پس مرتبهٔ انسان نهایت تنزلات نصف
قوس وجود بدایت نصف قوس عروجیدر انكیچون انسانه برزخ جامع ومطلع الفجر دخی دیرلر كه انسان نهایت
ظلمت شب كثرت وبدایت نور روز وحدت واقع اولمشدر كما قیل* مثنوی* هست انسان برزخ ونور وظلم* مطلع الفجرش
ازین كفتند هم* پس بو سیر رجوعی وعروجینك مبدأ مرتبهٔ انسان ایدوكن بلدكسه بونی دخی بیلكه مرتبهٔ انساندن
نیستان اعیان وحضرتك اصل خویش دیدیكی جهانه سیر ایكی نوع اوزره در برنوعی اضطراری وبرنوعی اختیاریدر
اضطراری اولان سیر اولدركه بر كمسه بو نشئت دنیویه ده باراده اسم هادی مقتضای نفسی اوزره سیر ایدر پس آخر الامر
موت اضطراری كلوب آنی فنا قیلوب عالم اصلنه كیدر وایكن اول حقیقتدن بهره دار اولمز بلكه بو عالمده آنی بیلمدی ایسه
انده دخی بیلمز وخیر وشر كسب ایلدیكندن ماعداهرنه ایسه غیری بر بهره بولمز اما اختیاری اولان سیر بودركه سالك
عامل بارشاد شیخ كامل طریق تصفیه یه سالك اولوب وتزكیهٔ درونه اشتغال قیلوب حتی صفت عنصریه ونباتیه
وحیوانیه دن قورتلوب وسرینی اغیار وماسوادن خالی بولوب تاب تجلی احدیتله باطنی منور اولدقده كندو اصل
حقیقتنی بو نشئه ده بولور وروز یسنی بیلور وآنكله آشنالق قیلور پس حضرت مولانانك هر شول كمسه كه اصلندن دور
قالدی روز كار وصلنی كیرو دیلر دیمه سندن مراد اصل بو معنی اولور* مثنوی* من بهر جمعیتی نالان شدم*
جفت بدحالان وخوش حالان شدم* بو بیتده كانجه یه دك مبدأ ومعادك وسیر عروجی ونزولینك اسرار واحوالنی بیان
ایلدیلر بو بیتده مرشد اولنلرك نیك وبد ایله الفت قیلمرینی وانلره اسرار نیستانی قائل اولملرینی بیان ایدرلر یعنی درونی
اغیار وماسوادن خالی ونفحهٔ الهیه ایله مالی اولان مرشد عالی رتبت وولیٔ ولایت دیركه بن مراتب سلوكده
هر بر مرتبه ده اسرار نیستان حقیقیدن كویان اولدم وعشق احدیتله ناله قیلدم وهر بر مرتبه نك اهالیسندن نیك وبد
ایله جفت اولدم وصحبت قیلدم ینه هر كس بكا كند وظننندن یار اولدی زیرا ما بعدنده اولان بیت بو بیتده خبر درو بوده

جائزدركه جمعيتدن مراد جمعيت وعظ وتذكير اوله وخوش حالاندن مراد نيكوكاران وبدحالاندن مراد اهل عصيان
اوله پس (فذكر فان الذكرى تنفع المؤمنين) فحواسنجه نيكوكار اولان مؤمنلره انبياء واولياء مرتبهٔ احديتدن تذكير ايدرلر
واسرار حقيقيه يى انلره تقرير ايتديلر وعصاة بدحاله دخى *فذكر ان نفعت الذكرى* مقتضاسنجه موعظت نصيحتى
ايثار ايدرلر وجانب مرحمت وملايمته كيدرلر وتبشير وتنذير ايتمكله عالم اصلاحه تحريص وترغيب ايدرلر وبدحالانك
خوش حالان اوزره تقديمندن برنيجه نكتهٔ عظيمه واردر مع هذا تأخير اولسه ده نظمه خلل كلمزدى اولا نكته بودركه
ابتدا ارشاد وتذكير انلره لازم اولديغى مذكر اولور وانلرك مرتبهٔ ارشاد وتربيه ده تقديم اولنمسى واصلاح ايچون مقدم
انلره صحبت قلنمسنى اشعار قيلورتاكم بوفقيرلر اول اكسير تأثيرلرك صحبت پربركاتلريله *اولئك قوم لايشقى جليسهم
سعادتنه ايره لر وبونلر ايله جفت اولدقلرى ايچون جناب حقدن هدايت ومغفرت كوره لر وبرنكته دخى بودركه
ارشاد صحبته قريب اولان بدحال بعيد اولان نيكحالدن بونلره اقرب واولى در زيرا بعض عاصى وظالم لنفسه عجز
وانكسارى سببيله رحمت وقربته واوليايه يقين اولور وبعض خوش حال طاعت وصلاحنه اعتماد قيلديغى ايچون
حقدن واوليادن دور قالور بونكته يى اشعار ايچون (جناب جل شانه كلام مجيدنده) ظالم لنفسه ومقتصد وسابق
بالخيرات قال ابن عطا قدم الظالم لئلا ييأس من فضله لانه لم يكن له شئ يتكل عليه الا ربه فاعتمد على رحمته واخر السابق
ليعلم ان المنة لله عليه حيث وفقه لذلك وان ليؤمنه ذلك من طرده *پس بو اجلدن مرشدان الهى نيك وبددن صحبتى
ونصيحتى دريغ ايتميوب هر برينه بحسب استعدادلاتهم نيستان حقيقتدن سويلرلر واول جانبه بونلرى دعوت ايلرلر
وليكن هركس كامل اولمديغى تقديرجه بونلره انجق كندى ظننيدن يار اولور وبونلرى كندى فهمى ايله بيلور وا كا كوره
قياس قيلور نته كم بيوررلر *مثنوى* هركسى ازظن خود شديار من* ازدرون من نجست اسرار من* يعنى نى كبى
نفحات حقله پر اولان ونغمات الهيه ايله الحان قيلان مرشد بونى تقرير ايلر وبوسوزى سويلر كه اگرچه بن اسرار
حقيقيه يى هر بر مرتبه ده سويلدم وبدحالان وخوش حالان ايله صحبت ايلدم وليكن بونلردن هربريسى كندى ظنندن
بكايار اولوب بنم درونمده اولان اسرارمى ديلمدى ومقصود بالذات ندر بيلمدى زيرا ظنله برشيئك حقيقتى بيلنمز وسرى ندر
فهم اولنمز بلكه برشيئك حقيقتنى بيلمكه وسرنه واصل اولمغه علم كركدر (كما قال الله تعالى) ان يتبعون الا الظن وان الظن
لايغنى من الحق شيأ قال البيضاوى فان الحق هو حقيقة الشئ لايدرك الا بالعلم والظن لا اعتبار له فى المعارف الحقيقية
وانما العبرة به فى العمليات حق شيئك حقيقتى ديمك ايله تعبير ايلدى برشيئك حقيقتى نفس الامرده اولديغى ماهيتنه
ديرلر بوايسه ادراك اولنمز الا علم اليقين ايله پس ظنك معارف حقيقيه ده اعتبارى يوقدر ظنك اعتبارى عمليات
وشرعيات وعرفياتده در ومعارف حقيقيه ده اعتبارى بونلرك اصطلاحنده اشيا ايچون ثابته اولان ماهيات اشيايه
ديرلر كه جاعلك جعلى اكا تعلق قيلميه اما معارف غير حقيقيه ده مباحث شرعيه وعرفيه كبى بونلرده ظنك اعتبارى
واردر پس اوليانك درونده اولان اسرار ايسه معارف حقيقى ولطائف حقائقدر ظن وقياسك بونده مدخلى يوقدر
انكيچون پيغمبر *صلى الله عليه وسلم (اياكم والظن فان الظن اكذب الخواطر* بيوردى پس اوليانك اسرار دروننه
واصل اولمق دين كمسه يه لازمدركه ظنى ترك ايليه وبونلرك علمندن علم تحصيل ايليه حتى بونلره يار وراز دار ومحرم اسرار
اوله ودرونلرنده مخزون اولان انواره وكلاملرنده مدفون اولان رموزه يول بوله زيرا بونلرك اسرارى كفتارلرندن
دور دكلدر على اولنه نته كم بيوررلر *مثنوى* سر من ازناله من دور نيست* ليك چشم وكوش را آن نور نيست*
بوبيت شريفك سؤال مقدره جواب اولمق اوزره وبونده ناله دن مراد كفتار باصوابدر كان سؤال لازم كلديكه بونلرك درونلرنده
اولان اسرارى برنيجه جست وجو ايده لم وقلبنده اولان معارف حقيقيه يى برنيجه فهم ايده لم جواب ويررلر كه درونى نى
كبى ماسوادن خالى اولان ولى كامل بوكلامى تالى اولور كه بنم سرم بنم كلاممدن دور دكلدر زيرا كلام متكلمك صفتيدر
پس صفت موصوفه وكلام متكلمه دلالت ايلديكيچون *مصرع* كلامندن اولور معلوم كشينك كندى مقدارى
ديمشلردر ونطق اسرار حقيقته علامت اولديغيچون (مصرع) سوزندن اكلنور دائم ولينك بونجه اسرارى *ديو تعبير
قيلمشلر وع اندر غزل خويش نهان خواهم كشت* ديمشلر بو معنايه مشير اولمشلردر نته كم بو معنايه برشاهد دخى
حضرت مولانانك مناقبنده وارد اولمشدر بركون اول حضرت يارانه خطابا بيورديلر ياران من اين جسم نيستم كه
درحضور شمايم بلكه من آن ذوق وخوشى ام كه از كلام من درباطن مريدان من سرمى زند الله الله آن ذوق راكه بيابيد
وآن خوشى راكه بچشيد غنيمت داريد وشكرها كزاريد كه من آن ذوقم پس قارئ كفتار انبيا واوليا وتالئ كلام سعادت
انجام خدا اولان متكلمك انوار ذات واسرار صفاتنه مطلع اولمق استرسه آينهٔ كلاملرينه نظر قيلسك ومناظر
كفتارلرندن اسرارلرينه واقف اولسون انكيچون امام جعفر بن محمد باقر رضى الله عنهم بيوررلر *اقد تجلى الله لخلقه

فى كلامه ولكنهم لايبصرون* يعنى مهر تجلىٔ الهى مطلع كلام ربانيده پيدا وهويدادر وليكن بو بصر بصيرت خلق انك
مشاهده سنده نابينادر كذلك اوليانك كلامنده دخى جناب حق متجليدر وانلرك كفتارنده اولان اسرار انوار
پرورد كاركدر وليكن خلقك چشم وكوشنده نور معرفت وارميدركه انلرك انوارينه مطلع اوله لر اما اول عارفلرك كه
چشم وكوشنده نور معرفت واردر انلر اوليانك كفتارندن اسرارينه مطلع وواقف اولورلر وحالت درونه شعور بولورلر
ومتكلم اولان ولى اگرچه حياتده ايسه انك وجودنى ياماننددرخت موسى ويا خود نايزن النده برناى پرنوا كبى
عدايدرلر وانك درخت خلقتندن ظهوره كلان انوار اسرارى حقدن بيلورلر وناى حلقندن صدور قيلان كفتارى
برفحواى (ان الله يقول على لسان عبده) وجود مطلقدن استماع قيلورلر واگرمتكلم حاضرده دكل ايسه بلكه كلامى
كتب وصحائفده مسطور ايسه اول مسطوره اولان كلامك مناظرندن انك سرينه واقف اولورلر وحقيقتنه اطلاع
بولورلر زيرا برشيئك اعيانده وجودى وازمانده وجودى وار وعبارتده وجودى واركتابده وجودى وار پس
ما فى الكتابة ما فى العبارته دلالت ايدر وما فى العبارة ما فى ازمانه وما فى الازمان ما فى الاعيانه دلالت ايدر پس عارف
كتابتدن اعيانه واقف اولور بلكه جميع اشيا حقله قائم اولديغى حيثيتدن كتابده وعبارتده وازمانده واعيانده
على الاطلاق جناب حقى مشاهده قيلورونايك بنم سرم بنم نالمدن دور دكلدر بيوردكى بومعنا اولور اما حقى هر برده
ملاحظه ومشاهده قيلمق قلب بومعنادن غافل اولور انكيچون جناب حق جل شانه كلام مجيدنده موجود اولان
ذكرى وبشرى واسرار قلب عظيم مالكرينه والقاى سمع ايلين مشاهده صاحبلرينه مخصوص قيلوب بيوردكه* ان
فى ذلك لذكرى لمن كان له قلب او القى السمع وهو شهيد* يعنى بو قرأن عظيم الشانده قلب عظيم صاحبى ايچون
موعظه وذكر حق واردر ويا خود ظاهرا وباطنا حاضر اولديغى حالده القاى سمع ايلين كمسه ايچون پس چشم قلبى
وكوش دلى پرنور اولمين كمسه قرأنده اولان اسرارى واوليانك كفتارنده اولان آثارى مشاهده قيلمز* مثنوى*
تن زجان وجان زتن مستور نيست* ليك كس راديد جان دستور نيست* بوبيت شريف اولكى بيته تمثيل طريقيله تن
وجانى دخى تعريف ايدر يعنى نى كبى آلت حق ومظهر فيض مطلق اولان محققلره ديرلركه بزم سرمز بزم كلاممزدن دور دكلدر
نته كم تن جاندن وجان تندن مستور دكلدر ليكن بركسه يه جانى كورمكه دستور دكلدرا گرچه جان بوكوزايله كورلمز
وليكن تدبير وتصرفى وخواص وكمالاتى جهتندن مستور دكل بوحيثيتدن بدن آينه سندن جمال روح نمايان دراما
ماهيتندن (قل الروح من امر ربى) ديمكله قرأن عظيم الشانده خبرويرلديكى بى كماندرهيچ بركس حقيقت روح
ندر بيلمامشدر وانك ماهيتنه واقف اولمامشدر انكيچون هركس عقلى يتدوكى قدر اندن كلمات مختلفه سويلمشدر
انكيچون متكلميندن بعضيسى ديرلركه روح برجسم لطيفدر بدنده سريان ايلر ماء وردك ورده ودهنك سمسمده ونارك
حديده سريان ايلديكى كبى* وعليه اكثر المتكلمين من اهل السنة والجماعة ديرلركه روح عبارتدر شول اجسام نورانيه
وسماويه ولطيفه دن كه تغير وتبدل وتجزى قبول ايلمز مثل ضوء الشمس چقن بدن مكون ومستوى اولسه اول اجسام
شريفهٔ الهيه باذن الله نافذ بدن اولور مثل نفاذ النار فى الحديد وماء الورد فى الورد والدهن فى السمسم بودخى اولكى سوزه
مشابه برسوزدر (وقال بعضهم الروح جوهر لطيف قائم فى كثيف كالبصر فى الحدقة وفيه نظر وقال الجنيد (الروح شئ
استأثر الله بعلمه لايجوز عنه العبارة) يعنى روح الله تعالى نك علمنده مستقل اولديغى شيلردندر اندن عبارت جائز
دكلدر وصدر الدين القنوى حضرتلرى (ويسئلونك عن الروح قل الروح من امر ربى) آيتنك تفسيرنده بيوررلر اگر سؤال
اولنورسه كه حضرت رسول صلى الله عليه وسلم معادن علوم وينابيع فهوم ايكن كشف حقيقت روحدن نيچون
منع اولندى الجواب اول زمانده سائل اولنلر قوم يهود ايديلر على طريق الامتحان قريشه ديديلركه پيغمبره يكزدن
اوچ نسنه سؤال ايليك اصحاب كهفى وذو القرنينى وروحى صحيح جواب ويررلر ايسه حق پيغمبردر ديديلر ومسكوت عنه
اولنى روحى مراد ايلديلر پس حضرت پيغمبر عليه السلام اصحاب كهفك وذو القرنينك بونلره قصه لرينى بيان ايليوب
سر روحى ابهام ايلدى (وهو المبهم فى التورية) روح حقنده مشايخك وعلمانك چوق كلمات مختلفه سى واقع اولمشدر
امازبدهٔ كلمات بونقل اولناندر وليكن بوفقير روحى بوكونه تعريف ايدرمكه روح اسم حيك پرتوى وتجليسى برنور
الهيدر عالم امردن داخل بدن وخارج بدن دكلدر وبدنه متصل واندن دخى منفصل دكلدر بوتعريف اولنان روح الهيه
بدنده لطافت اخلاطدن حاصل اولان بر مطيه سى واردركه بدنك جميع اعضا واعصاب وعروقنده مثل سريان النار
فى الحديد والدهن فى السمسم سريان ايلر وحامل قوا وحواس اولور پس بوروح حيوانينك بدنه نسبت كمال لطافتى
اولديغى اجلدن روح الهينك بوكا تعشقى اولوب بونده سير وتصرف قيلور وحسن وجمالن وربيسندن اخذ ايلديكى علم
وكمالن هر نه قدر ايسه روح حيوانى واسطه سيله بدنده مظهر اولور پس عالم وعارف اولان اول كمسه نك اقوال واحوال

خصال وآدابنه نظر قیلوب انك بو ظاهرده كورنن آثارندن اسرارینه مطلع اولورو روحنك حقله اولان آشنالكی
ومعامله سن ماهیتنی بیلوب بوذكر اولنان جهتدن روح تندن مستور دكلدر زیرا تنده كورینن لطافت وملاحت
اولسون ویاخود بلاغت وفصاحت وعلم ومعرفت وصنعت اولسون روحكدر اما حقیقی جهتندن روح بو كوزله
كورلمز ولیكن دیدۂ حقبین ایله كوربلمكدن منع اولنمز زیرا مشاهدۂ حق ایلین چشم باطن روحی دخی مشاهده ایلر
فافهم ولاتغفل * مثنوی * آتشست این بانك نای ونیست باد * هر كه این آتش ندارد نیست باد * نی كبی درونی
ماسوادن خالی ونفحات الهیه ایله مالی اولان مرشد عالی كندی كفتار پرانواری حقنده علی طریق الاستعارة
بو كلامی تالی اولوب بیوررلر كه بو نانك صداسی یعنی اولیای خدانك كلامی واداسی برآتش سوزنده وحرارت دهنده
وكرمیت كننده در كه غل وغش وماسوادن درونی احراق وازاله ایلر و ظلمات بطونی كیدروب اناره قیلور هوای
نفسدن حاصل اولان قیل وقالی پروبال كبی دكلدر نته كم جناب حق كلام مجیدنده رسولنك نطق شریفی حقنده
* وما ینطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی * بیوردی پس اول حضرته وارث وكامل اولنلرك نطقنه دخی بو آیت
كریمه نك معناسی شامل اولور زیرا كامل ومكمل اولان اولیانك دخی بانك وصداسی هوای نفسدن دكلدر بلكه وحی
الهی والقای ربانیدر پس هر كم بو نلرك سوزنده اولان سوزی طوتمیه وبو چاشنیدن برلذت طاتمیه فنا اولسون وبوقلق
بولسون كه فنا نار تجلی یی اقتباسه وآتش درون اولیایی التماسه وسیله در بعض بی فهملر حضرت مولانانك نیست
باد بیوردقلرنی بددعا زعم ایتمشلر وتأویل ایدوب بیانه كتمشلر خبرلری یوق كه طریق اولیاده مقصد اقصا ومطلب اعلا
یوق اولمقدر * بیت * كارگاه كنج حق در نیستیست * غرۂ هستی چه داند نیست چیست * هر كس بو یولده فناسی
مقداری بقا بولور و یوقلغی قدر حقله آشنا اولور فاذا كان كذلك طریق اولیاده والسنۂ اصفیاده یوق اول دیمكدن خیرلی
دعا اولمز * مثنوی * آتش عشقست كاندرنی فتاد * جوشش عشقست كاندرمی فتاد * بو بیت اولیانك درونده
وكلامنده اولان آتش نه آتش درانی بیان ایلر بیوررلر كه آتش عشق الهیدر كه درونی ماسوادن خالی اولان كبارك
قلبلرینه واقع اولدی وانلر بو آتشله معشوق باقیدن ماعدایی احراق قیلدی * بیت * عشق آن شعله ست كو چون
برفروخت * هر كه جز معشوق باقی جمله سوخت * عشق شول افراط محبته دیرلر كه عاشقك چشم وجاننه وجمله
قواسنه وجناننه داخل اوله ومعشوقدن غیری آنك دیده ودلندن بالكلیه محو قیله نته كم شیخ اكبر حضرتلری فتوحاتده
بو كونه تعریف ایدوب بیوررلر (قال الشیخ العشق افراط المحبة وكنی عنه فی القرأن بشدة الحب فی قوله تعالی والذین
آمنوا اشد حبا لله (وفی قوله تعالی) قد شغفها حبا) ای صار حبها یوسف علی قلبها كالشغاف وهو الجلدة الرقیقة التی
تحتوی علی القلب فهی ظرف له محیطة فالعشق التفاف الحب علی المحب حتی خالطته جمیع اجزائه واشتمل علیه اشتمال
العشقة (وقال فی محل آخر فاذا عم الحب الانسان بجملته واعماه عن كل شئ سوی محبوبه وسرت تلك الحقیقة فی جمیع
اجزاء بدنه وقواه وروحه وجرت فیه مجری الدم فی عروقه ولحمه واتصلت بجمیع اجزائه جسما وروحا ولم یبق فیه متسع
لغیره وصار لطفه به سماعه ونظره فی كل شئ الیه ولایری شیئا الا ویقول هو هذا حینئذ یسمی ذلك الحب عشقا كما حكی
عن زلیخا انها افتصدت فوقع الدم فی الارض یوسف یوسف حیث سقط الدم لجریان ذكر یوسف مجری الدم فی عروقها
كما هكذا حكی عن الحلاج لما قطعت اطرافه انكتب بدمه فی الارض الله حیث وقع ولذلك قال رحمه الله هم الذین
استهلكوا فی الحب هذا الاستهلاك پس درون اولیایه واقع اولان آتش عشقدر كه محبوب وباقیدن غیری بونلرك درونده
قومز وكذلك جوشش عشقدر كه بونلرك خم قلبنده اولان معانیه دوشوب واول می معانی بو ذوقله جوشه كلوب
بونلرك باشندن آشوب بونلرده اول حیندہ اول شراب نابی اقداح والفاظه قویوب شاربان می محبته اناله ایدرلر دخی
اول می معانی یی كوزۂ كوشلری ایله نوش ایدرلر ومست مدهوش انك میخانه سی یولنه كیدرلر وبر معنای لطیف دخی
بودر كه میدن مراد هر كسك روحی اولسه اكا ذوق ونشاط ویردیكی وخم وجودنده هر انده برشانله غلیان قیلدیغی
ملابسه ایله جائزدر پس هر كسك می روحنه دوشن جوشش محبت ذاتیه وازلیه نك جوششیدر كه بحكم فاحببت ان
اعرف هر كسك وجودی كوپنه سریان قیلدقده انك می جانی بر كونه شانله غلیان قیلمشدر واول محبتك جنبش
وخروشیدر كه نظام عالم وانتظام بنی آدم حاصل اولمشدر * مثنوی * نی حریف هر كه از یاری برید * پردهایش پردهای
ما درید * بو بیت شریف درونلری اسرار حقله پرانوار اولان كبار كملرله بحسب الحقیقه یاردرلر آنی تذكار ایلر بیوررنی
كبی درونلری ماسوادن خالی اولان مرشد هادیلر شول عاشق زارله یاردرلر كه دوكلی یارندن وجمیع كارو بارندن
منقطع اوله بلكه كندی نفسندن وجمله هوا وهوسندن كذر قیله تا كم بو وجهله انلرك صحبت وارشادینه یول بوله حق انلر
دخی من حیث الحقیقة انلر ایله یار اوله زیرا بو كار برای مصلحت وقت اكثرنا سله دخی بحسب الصورة یار اولورلر ولیكن

* مصرع * همنشینت من نیم سایۂ منست * مفهومن تذكار قیلورلر پس بونلرله مناسبت وحریفلكه تبتل وانقطاع
شرطدر (ولهذا امر الله نبیه علیه السلام ارشادا للطالبین) واذكر اسم ربك وتبتل الیه تبتیلا * ای دم علی ذكر الله لیلا
ونهارا وانقطع بالعبادة وجرد نفسك عما سوی الله * مصرع ثانیده نیك پرده لرندن مراد مقامات اولیادر
انكچون كه علم موسقیده واصطلاح مطربانده سرود ایلدكلری مقاماته پرده تعبیر ایدرلر نته كم مقام راست ومقام عراقه
پردۂ راست وپردۂ عراق دیرلر وپردهای ماده كی پرده لردن مراد سالكك حجبات نورانی وظلمانی اولان پرده لریدر
پس بو تقدیرجه معنادر كه نی مثابه سنده آلت حق ومظهر فیض ذات مطلق اولان مرشد اول طالب مستعدلك
یاریدر كه دوكلی یارندن منقطع اوله ونفسندن وهوا وهوسندن نجات بوله اول مرشدك مقامات علیه ومراتب سمیه
وسنیه سی برزم حجبات نورانیه وظلمانیه مزی هتك ایلدی واسرار حقی وانوار ذات مطلقی هر مرتبه دن بزه كشف
ایدوب سویلدی پس سالكه ابتدای حالده مراتب الهیه دن هر بر مرتبه بر پردۂ قویدر اول وقتده كه جمیع مراتب
الهیه نك اسرارینه عالم اولان مرشد مرتبه بمرتبه سویلیه روحانی وجسمانی هر مقاملك حقیقتنی اكا یقین كاوركه
شیخك مقاماتی اكا حجاب اولان مرتبه لری هتك ایدوب عین اول حجبات نورانی وظلمانیدن روی یاری مشاهده
قیلور وغیر كوردكنی عین بیلور * فقال سلطان العارفین * مثنوی * همچونی زهری وتریاقی كه دید * همچونی
دمساز ومشتاقی كه دید * بو بیت شریفده زهر قهردن وتریاق مهردن استعاره در تقدیر كلام درونی ماسوادن
خالی اولان مرشد عالی كبی قهر ولطف صاحبی كم كورمشدر یعنی بونلر كبی زهر وتریاق معدنی كمسه كورمشدر
زیرا مرشد خلیفۂ حقدر و خلیفۂ كامل اولدر كه مستخلفك وجوب ذاتیدن ماعداهر نه قدر صفات متقابله واسماء
متضاده سی وارایسه انكله متصف اوله (كما قال الشیخ الاكبر فظهر جمیع ما فی الصورة الالهیة من الاسماء فی هذه النشأة
الانسانیة فحازت رتبة الاحاطة ولهذا كان آدم خلیفة ولاجل حصول هذه الجمعیة صار خلیفة فی العالم ان لم یكن
آدم ظاهرا بصورة من استخلفه فما یكون خلیفة فی العالم * پس جناب حق جل شانه نیجه قهر ولطفله متصف ایسه
بونلر دخی بو صفتلرله متصف اولوب شریعته وطریقته برمقتضای امر الهی محل لطف اولنه لطف ومحل قهر اولنه
قهر ایدرلر مؤمن موحد اولنلره تواضع وملایمت وكافر وفاجر اولنلره شدت وغلظت جانبنه كیدرلر (كما قال الله تعالی
فی اصحاب رسوله (اشداء علی الكفار رحماء بینهم * پس اصل فی الحقیقه كمال بو صفتین متقابلتین ایله متصف اولوب
مستحق مهره مهر ومستعد قهره قهر قیلمقدر زیرا (بیت) ووضع الندی فی موضع السیف بالعلی * مضر كوضع السیف
فی موضع الندی دیمشلر ودخی * بیت * اذا انت اكرمت الكریم ملكته * وان انت اكرمت اللئیم تمردا * دیو تحقیق
ایتمشلردر انكچون جناب حق جل شانه حبیبنه كفار واهل نفاق حقنده غلظت وشدت ایلمكه امر ایدوب بیوررلر كه
یا ایها النبی جاهد الكفار والمنافقین واغلظ علیهم * یعنی ای نبی كامكار كفار شقاوت كردار واهل نفاق ضلالت شعاره
ملایمت ایلمه كه بونلر محل لطف دكلدر بلكه اجرای حدودله مجاهده وغلظت وشدتله معامله ایله كه بونلره اولی در
حضرت رسولك صلی الله علیه وسلم ذات شریفلری نیك وبده بلكه هر احده بوندن مقدم ملایمت واحسان اوزره
ایدی جناب حضرت بو خصلتی علی العموم هر كسه اجرا ایلكه روا كورمدی تا كم هر حق ذی حقه اعطا ایلمش
اوله واوصاف مستخلف ایله اتصاف قیله وكمال اعتدال ایله معتدل اوله اول حضرتك كمال حلم وملایمتلرین بو آیت
كریمه دن قیاس ایله كه جناب حق اكا غلظت وشدت ایله دیو امر بیوررو حضرت موسانك ذات شریفن فهم ایله كه جناب
حق انلره (وقولا له قولا لینا) دیو لینت وملایمته امر بیورر پس معلوم اولدیكه كامل ومكمل اولنلره بو زهر وتریاقدن
عبارت اولان صفتین متقابلتین ایله متصف اولمق ممدوح ایمش بو اجلدن حضرت مولانانك كبی آلت حق اولنلری مدح
ایدوب نی كبی زهر وتریاق كم كورمشدر بیوررلر ودخی بونلر كبی طالب حقه دمساز ومشتاقی كم كورمشدر دیو ادا
قیلورلر نته كم حضرت نبی علیه السلام زمان شریفلرند نصكره كلان امتنه واشوقا الی لقاء اخوانی دیو عرض
اشتیاق ایدرلر كذلك اول حضرتك وارثلری دخی طالب حق اولنه دمساز ومشتاق اولوب بو خصلتله طریق حقه
كیدرلر والله اعلم * مثنوی * نی حدیث راه پرخون میكند * قصهای عشق مجنون میكند * یعنی ولی كامل
ومرشد فاضل اولنلر پرخون اولان طریق عشقك سوزین سویلرلر واولمزدن اول اولمه نك سرین نقل ایلرلر وبو راه عشقه
پرخون تعبیری انكچوندر كه البتته عاشق اولمینجه ریسنی كورمز ومحبوبنه ایرمز پس طریق عشقك نتیجه سی موت
ارادی وقتل اختیاریدر * كما قال ابن الفارض * بیت * هو الحب فاسلم بالحشی ما الهوی سهل * فما اختاره
مضنا به وله عقل * وعش خالیا فالحب راحته عنی * واوله سقم وآخره قتل * وان شئت ان تحیی سعیدا فمت به * شهیدا
والا فالغرام له اهل * وقل لقتیل الحب وفیت حقه * وللمدعی هیهات ما الكحل الكحل * وحضرت مولانا بشنجی

جلدده برحکایه ایراد ایدوب بیوررلر که برعاشق معشوقندن آنك بولنده ایلدیکی وفاسنی وغم وهجراننده اولان صفاسنی وکیجه لر قائم وکوندزلر صائم اولمسنی عد ایلدی وبونك کبی عبادات وطاعاتی هرنه ایسه معشوقك مرحمتی ایچون احصا ایدوب سویلدی پس معشوق دخی بوکونه جواب ایلدی * بیت * کفت معشوق این همه کردی ولیك * کوش بکشا پهن واندر یاب نیك * آنچه اصل اصل عشقست وولاست * آن نکردی این چه کردی فرعهاست * کفتش آن عاشق بکو آن اصل چیست * کفت اصلش مردنست ونیستیست * پس وصلت یاری موت اختیاریه مربوطدر ومحبتك نتیجه سی اولمکه منوطدر انکیچون جناب حق جل شانه حدیث قدسی سنده بیوررلر من احبنی قتلته ومن قتلته فعلی دیته ومن علی دیته فانا دیته * بو اجلدن حضرت مولانا بوراه عشقه پرخون تعبیر بیوردی اکرچه بوراه عشقه پرخون تعبیر بیوردی اکرچه برراه پرخوندر اما معنا عاشقه پرخواندر (وانما الحیاة فی الموت) فحواسنجه بونلره اولمك آب حیوان وحیات جاوداندر ودخی اول بکار مجنون عشق پرورد کار اولان زارلرك قصه لرنی سویلر وبر فحوای (لا یکمل ایمان احدکم حتی یقول الناس انه مجنون * بونلر ناس وپر وسواس زعملرنده مجنوندر یوخسه عندالله وعندالانبیا واولیا بونلر کامل العقل والایمان برزدوفنوندر نته کم جناب حق خالق بیچون حضرت رسالتپناه حقنده کافرلردن حکایه بیوررلر که * ویقولون انه لمجنون * انك امورنده متحیر اولدقلرندن وشان شریفنی بیلمدکلرندن اول حضرته تحقیقا بومجنوندر دیرلردی بوعاشقلرك دخی عقلی وسعی اهل دیوانه لك بولنه کتمدیلر کیدرلر * مثنوی * محرم این هوش جز بی هوش نیست * مر زبان را مشتری جز کوش نیست * یعنی بوذکر اولنان هوشك محرمی دکلدر الا عقل معاشدن بیهوش اولنلر واول دنیایه پیغمبر علیه السلام کبی انتم اعلم بامور دنیاکم دینلردر زیرا حکمت الهیه هرشیئی برشیئه لایق وهرکسی برکونه مصلحته سایق قیلمشدر مثلا زبانه طالب ومشتری اولان کوشدر کذلك بوهوش که عاشق ومحرم اولان بی هوشدر * کما قال ابو یزید البسطامی علم الله استعداد عباده فنهم من لم یصلح للعشق والمحبة فشغلهم للخدمة والعبادة فهم العابدون والزاهدون ومنهم من یصلح لمحبته فاختصهم لمحبته فهم العاشقون الوالهون * بیت * هرکسی را بهر کاری ساختند * میل انرا در دلش انداختند * پس بوهوشه محرم اولان اهل دینه لابد ولازمدر که بیخود لق شرابن ایچه ومست اولوب کندودن کچه حق معشوق حقیقی اکا برقپویی فتح ایدوب آچه پس حضرت مولانا بوهوشه محرم اولان عقل جزؤیدن بیهوش قالان کمسه لرنه اید وکین بیان ایلدکدنصکره کونلری عقل معاش غمنده ضائع اولان کمسه لرك حالنی علی قاعدة اسلوب الحکیم تقریر ایدوب بیوررلر * مثنوی * درغم ما روزها بیگاه شد * روزها با سوزها همراه شد * بوبیت شریف اسلوب حکیم قاعده سی اوزره در اسلوب حکیم اولدر که برعالم کمسه برنیچه لئیمه ارشاد ونصیحت قیلدقده امحاض نصح ایچون انلرك ما بیننه کندوبی ادخال ایلیوب نصیحتی اولا کندی نفسنه سویلیوب انلره تعریض ایلیه واول قوما بو اسلوب اوزره کلام حکمت آمیزی سویلیه * کما ورد هذا الاسلوب فی القرآن قال الله تعالی فیه حاکیا عن حبیب النجار ومالی لا اعبد الذی فطرنی والیه ترجعون * اول زمانده که حبیب نجار حضرتلری قوم انطاکیه یه حضرت عیسانك کوندردیکی رسلدن خبرالدقده مغاره دن چیقوب بونلره کاوب ارشادده کمال تلطف مرادی تمکله اولا نفسنی معرض نصیحته ادخال ایدوب انلره علی وجه التعریض والتقریع دیدیکه ایابنم ایچون نه شئ واردر که بنی یوقدن وار ایلین الله عبادت ایتمزم حال بوکه سزلك جمله کز اول حضرته راجعدر اما مقتضای ظاهر بوایدی که * ومالکم لا تعبدون الذی فطرکم والیه ترجعون * پس بونلره امحاض نصح وکمال تعریض ایچون بوقاعده اجرا اولنور بواسلوبه عدول اولندی * بیت * خواهی این معنی شود بر تو عیان * مالی لا اعبد از قرآن بخوان * می کند تعریض آن مستکبران * که برایشان بندکی آید کران * تاز راه بندکی آکه شوند * بکذرند از بی رهی از ره روند * همچنین واصل نشسته پیش یار * می کند از هجر نالشهای زار * تا شود محجوب ومحروم از وصال * واقف از هجران پررنج وملال * روی بر تابد ز ذل احتجاب * زود بشتابد سوی حسن المآب * حضرت مولانا بو قاعده یی حضرت مثنویده چوق محلده اجرا ایدرلر تا که بورادن معلوم اوله نته کم بر محلده دخی بیوررلر * مثنوی * چون ننالم تلخ از دستان او * چون نیم از حلقهٔ مستان او * چون نه باشم همچو شب بی روز او * بی وصال روی روز افروز او * بوذکر اولنان قاعده اوزره حضرت مولانا بوبیتی دخی ادا بیوررلر که بزم اول هوشه محرم اولمامز غمنده ونا یافتلك المنده کونلرمز بیگانه اولدی کونلرمز سوز وکدازله همراه اولدی اما مقتضای ظاهر بوایدیکه (درغم تان روزها بیگانه شد) دیه لردی پس بو اسلوب عدول بوذکر اولنان نکته یی اشعار ایچون طریق حسن بو معنایی فهم ایتمیوب روزها مرشد اولنلردن استعاره دردیر وبوکونه تعبیر ایدرکه اولیا رفتند ومرشدان کذشتند دد ارشاد کردن ما غم خوردند بوسوزلك بو کلامه

مناسبتی یوقدر وبوبیتك شرحنده سروریدن غیری خطا ایلمش چوقدرلیکن بوذکر اولنان اسلوبدن غیری به مساعده یوقدر * مثنوی * روزها کر رفت کو رو باك نیست * تو بمان ای انکه چون تو پاك نیست * یعنی کونلر اکر کتدیسه وایا عمری هوا وهوس ضایع ایتدیسه اول کونلر کتدیکنه باك یوقدر سن قال ای مرشد کامل که سنك کبی پاك یوقدر سنك تربیه وهمتك سببیله بزه تدارك مافات وتلاحق ضایعات ممکندر تو بمان خطابی جناب حقه دخی اولسه جائزدر ولکن شول برحسن تعبیرا تمکله که سنك عنایت واحسانك قالسون ای شول خالق کون ومکان که سنك کبی پاك وسبحان یوقدر شول کمسه یه که عنایت الهی یار اولور ما فاتی تدارك قیلور ومظهر ولایت اولور وانوار هدایتی بولور (کما قال المشایخ) العنایة تهدم الجنایة توجه الهدایة تورث الولایة بوبیتده مقصر اولنلره اسرار الهیه دن محروم قالنلره تسلیه واردر کان بیوررلر که ای مقصر کونلرك ضایع اولدیسه وهوا وهوس عمر نازنینك تلف قیلدیسه غم یمه شول وقتده که بر مرشدی بوله سن وا کا اقتدا قیله سن آنك همتی برکاتیله وارشاد باسعادتی سببیله جمیع سیئاتك حسناته وضایعاتك محصولاته مبدل اولمق مقرردر * بیت * همنشینی مقبلان چون کیمیاست * چون نظرشان کیمیایی خود کجاست * ویاخود جناب حقه توجه قیله سن وعنایت الهیه یی بوله سن پس محروم ومغبونلك دامندن قورتلوب سعادته ایره سن اکر بو ایکی امردن بریسی اولمزسه نعوذ بالله خسران وخذلان ورطه سنده قالورسن کما قیل * بیت * بی عنایات حق وخاصان حق * کر ملك باشد سیاهستش ورق * مثنوی * هرکه جز ماهی ز آبش سیر شد * هرکه بی روزیست روزش دیر شد * بوبیت شریفده اهل سلوکك اوچ نوع اولمسنه اشارت واردر نوع اول شول ماهیان دریای محبت حق وغواصان بحار انوار مطلقدردرلر که ماهی مثال آب زلال وصاله سیر اولمیوب (هل من مزید) نعره سن اورررلر اکر هزار دریایی نوش ایتسه بلکه نیچه بیك مراتب مقاماتی کچوب کتسه لرینه ریان اولمزلر وطلب واشتیاقی الدن قومزلر نوع ثانی شول قانعان آب وصلت وقاعدان کوی طریقتدرلر که نیم جرعه دن سکران ویك کوزه دن ریان اولورلر ونوع ثالث بوقصه دن بی حصه وبوروزیدن بی بهره وپرغصه قالورلر اولکی طائفه نك مثالی بایزید کبی ایکنجی طائفه نك مثالی معاذ رازی کبی اوچنجی طائفه نك مثالی سائر اهل لعب وبازی کبیدر نته کم معاذ رازی بایزید حضرتلرینه یازوب کوندردیکه * ع * سکرمن شربته من کاس حبه پس بایزید دخی اکا یازوب کوندردیکه * بیت * شربت الحب کاسا بعد کاس * ولا نفذ الشراب ولا رویت مشایخ ریده وعدم ریده ایکی طرف اولمشلردر برقسمی دیرلر که سالك مشاهده لوح محفوظه مالك اولدقده وحقایق اشیایی بولدقده ریان اولور وعطشی مندفع اولوب طلبدن قالور وبوقدرله اکتفا قیلور * کما قال الشیخ الاکبر فی الفتوحات الری ما یحصل به الاکتفاء ویضیق المحل عن الزیادة اعلم انه لا یقول بالری الا من یقول بان ثمة نهایة وغایة وهم المکشوف لهم عالم الحیاة الدنیا ونهایات مدتها وهم اهل الکشف فی اللوح المحفوظ المعتکفون علی النظر فیه اومن کان کشفه فی نظره الوجود علی ما هو علیه ثم استدل دون الحجاب ورای التناهی اذ کل ما دخل فی الوجود متناه ولیس لصاحب هذا الکشف من الکشف الاخروی شئ فمن رأی الغایة قال بالری وعلو الهمة بالغایة * وبر قسمی دخی دیرلر که ظهورات الهیه یه نهایت یوقدر وتجلیات ربانیه قتی چوقدر پس عطشان اولان عاشقك جانی نه وجهله ریان اولور کما قال الشیخ فی هذا الباب * بیت) الری قال به قوم ولیس لهم * علم بان وجود الری معدوم * لوکان ری تناهی الامر وانقطعت * امداده وزیادات وتعلیم * فالامر لیس له حد یحیط به * لکنه الرزق فی الاشخاص مقسوم * وحضرت مولانا دخی ری یوقدر دین طائفهٔ علیه دندر نته کم برغزل رعنالرنده بیوررلر * بیت * ریك ز آب سیر شد من نشدم زهی زهی * لایق این کمان من نیست زهی زهی (نته کم بر محلده دخی (بیت) ای برادر بی نهایت درکهیست * بر هر آنچه میرسی بالله مئیست * بیوررلر پس بومقدمه معلومك اولدیسه معنای بیت دیمك اولور که هرشول کمسه لر که ماهیٔ بحر احدیتك غیریدر یعنی دریای وحدتك ماهیسی دکلدر بوذکر اولنان اسرارك صویندن سیر اولدی وبوقدرله قناعت قیلوب ری بولدی وهرشول کمسه که بوروزیدن بی لذت وبولذتدن بی روزی قالدی انك روزی دیر اولدی دیمك عجم ایچنده ضرب مثلدر نته کم هرکه بی سیرست روزش دیرست دیرلر وبونی آج اولنك کونی غم واندوهله کچدیکندن کنایه ایدرلر وفی الحقیقة بولذتدن بی نصیب اولان وبوشربتدن بی بهره قالان کمسه لر دنیا وآخرتده عیشی یوقدر * بیت * فلا عیش فی الدنیا لمن کان صاحیا * ومن لم یمت سکرا بها فاته الحزم * علی نفسه فلیبك من ضاع عمره * ولیس له منها نصیب ولا سهم * مثنوی * درنیابد حال پخته هیچ خام * پس سخن کوتاه باید والسلام * یعنی پخته اولنلرك وکامله ایرنلرك حالنی هیچ خام وناقص قالان ادراك ایده مز انکیچون لا یعرف الکامل غیره حتی ینتهی الیه سیره دیمشلردر ولا یعرف ذا الفضل الاذووه دینلر خوب ادا ایلمشلردر زیرا کامللرك حالی مقالله تعریف اولمز بوذوقی طوتمین بیلمز

لیکن کامل وبختنه کیماردرومرتبه‌لری ندر تحقیق ایده‌لم تاکم اهل کماله ومرتبه‌لرینه علم حاصل اوله قال ابن العطا فی الحکم
الکامل عبد اذا شرب ازداد صحوا واذا غاب ازداد حضورا فلا جمعه یحجبه عن فرقة ولا فرقته تحجبه عن جمعه ولا فناؤه
عن بقائه ولا بقاؤه عن فنائه یعطی کل ذی قسط قسطه ویوفی کل ذی حق حقه وقد قال ابو بکر الصدیق رضی الله عنه
لما نزلت براءة عائشة رضی الله عنها من الافك یا عائشة اشکری رسول الله صلی الله علیه وسلم فقالت
والله لا اشکر الا الله دلها ابو بکر رضی الله عنه علی المقام الاحکم المقتضی اثبات الاثار وقد قال الله تعالی (ان اشکر لی
ولوالدیك وقال رسول الله صلی الله علیه وسلم من لم یشکر الناس لم یشکر الله بو کلامدن فهم اولنان
اولدرکه کامل وحدتی کثرتده وکثرتی وحدتده کورندروهم بو بیتك حکمن اجرا ایدوب
حق ذی حق حقه ایر کورندرونیجه مرتبهٔ تفرقه‌ده دغدغهٔ کثرت ایله مرده اولنلری
علم توحید له دیری کورندرسوز کوته کرکدر والسلام تم الکلام
بعون الله العلام وصلی الله
علی سید الانام واصحابه
الفخام واولاده .
الکرام

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذی جعل کتاب المثنوی مجمع البحرین * من تفاسیر القرآن والاحادیث النبویة وملتقی النهرین * من الفاظ الفارسی * وکلام العربی * والصلوة علی نبینا محمد البرزخ الجامع بین الفرق والجمع الحقیقی * الداعی الی التوحید الالهی * ومرتبة الجمع بالبرهان القوی * وعلی آله واصحابه الذین اجتمعوا علی الاتحاد الصوری والمعنوی (اما بعد بو فقیر مولوی وقتا کم حضرت مثنوینك عربی اولان ابیاتنی وآیات کریمه واحادیث نبویه یی متضمنه اولان کلماتنی جمع ایدوب وشرح قیلوب جامع الآیات دیمکله بین الفقرا شهرت بولدیسه * بعده مستقل برکتاب اولدیسه * بعده کلمات مشکله وابیات معضله فارسیه سنی * دخی شرح وایضاح ایدوب فاتح الابیات مستقل برکتاب اولدیسه * بعده دیلدم که بو ایکیسنك ما بیننی جمع قیلم (تا مرج البحرین یلتقیان) نکته سن عیان وهر بری برکتاب آخر اولدیغی جهتندن (بینهما برزخ لا یبغیان) سرنی بیان قیله * وبونلردن استخراج معانی ولطائف ایلین اصحاب معارف (یخرج منهما اللؤلؤ والمرجان) قولنك مفهوم رموزیسن بوله وبو جهله حضرت مثنوی یه برشرح کامل اوله نعم معنای باصوابه واقف * ودأب کتاب وفحوای مستطابه عارف اولنلره قتنده برشرح کامل وکتاب شاملدر زیرا بو کتاب شریفك دأب لطیفی بودرکه ابیات مشکله بونده بعینها مسطوره ومشروحه در وابیات غیر مشکله مخافة عن التطویل * ورغبة بالاختصار الجمیل بعبارتها یازلمشدر لیکن معنالری بسط اولوب لازم کلان شرح وایضاح فی الجمله ترك اولمشدر * ومثنوی خوان اولنلره بلا تأمل معنالری واضح * وعند القرأة فحوالری اذهان پاکلرینه لایح اولمقدن اوتری هر بیتك اولنه سرخ ایله برحرف میم یازلمشدر * تا معلوم اوله که اول میمك ما بعدنده اولان معنی بعینه اول بیتك شرح ومعناسیدر وبو کتاب مستطابه مجموعة اللطائف ومطمورة المعارف تعبیر اولنسه صوابدن خالی دکلدر * شول جهتدن که کتب معتبره دن بونده معارف جلیله ولطائف کثیره جمع اولمشدر * طالبینه ترغیب وراغبینه تحریص ایچون اول کتب نفیسه نك اسامیسی تحریر اولندی تفاسیره متعلق اولان کتب ابو اللیث ومعالم التنزیل ومدارك وقاضی وابو السعود وتفسیر کبیردر ودخی قاشانی وکشاف ومجمع البیان وتیسیردر واحادیثه متعلق کتب مسلم وبخاری ومصابیح ومشارق وترغیب وترهیب وجامع الصغیردر وتصوفه متعلق اولان کتب فتوحات مکیه وفصوص الحکم ودیوان ابن فارض وعوارف المعارف وکتاب تعرف واصطلاحات للشیخ عبد الرازق القاشانی واعجاز البیان للشیخ الکبیردر وکلامه متعلق اولان شرح مواقف وشرح عقائد وحکمته متعلق اولان هیاکل وشرعیاته متعلق اولان شرح شرعه ومشکوة الانوار * وفقهه متعلق اولان هدایه وصدر الشریعه ولغته متعلق اولان صحاح ونهایة ابن اثیردر وبو جمعیته باعث وداعی اولدرکه مثنوی خوان اولنلر وبو کتابی مطالعه قیلنلر

آیات کریمه واحادیث نبویه یی وکلمات طائفهٔ علیه یی * بلا تکلف ولا تتبع محله مناسب حاضر بوله لر * وبو فقیره خیر دعا قیله لر ومثاب اوله لر * بو محله خطبه ودیباجه یازلمسنه باعث وعلت ایکی نکته یه اشارت اولدیغیچوندر * نکتهٔ اول مقدم مشروحه اولان اون سکز بیت حضرت مولانانك قلب شریفلرینه جناب خدا جانبندن دفعهٔ واحدة الهام والقا اولنوب حضرت حسام الدین چلبی لسان حاله بو کونه برکتابك تألیفن اول حضرتدن استدعا ایدوب خاطر عاطرلری بو اندیشه اوزره ثابت وبرقرار ایکن حضرت خداوندکار دستار مبارکلرندن بو ابیات شریفه یی اخراج واظهار ایدوب بیوردیلر که حسام الدین دخی سن لسان مقال ایله استدعا ایلمزدن اول جناب متعالدن بو کونه برکتاب پرکمالك منظوم اولمسی قلبمه الهام اولندی آل بو ابیات شریفه یی که قلیل کثیره نمونه درکما ینبنا فی شرح الدیباجة پس حسام الدین چلبی لسان مقال الله انك بقیهٔ نقیه سن دخی استدعا بیوردقلرنده بند بکسل بیتندن ابتدا ایدوب تألیف وتحریرینه شروع قیلدیلر نکتهٔ ثانی حضرت مثنوی صورتا شش دیباجه واسطه سیله شش مجلد دروشش مجلد اولمسنده نکته بودرکه * بیت * شش جهت را نور ده از شش صحف * کی یطوف حوله من لم یطف * بیتك مقتضاسنجه شش جهاته انوار معارف واسراری اعطا ایلمسی اشعار ایلرتا کم ظلمات جهل وغفلتده قالنلر بونك انوار ساطعه سن کوروب حولنه طولنه لر واستناره قیله لر وخلقت اشیاده دخی ایام الهی شش روز واقع اولمشدر (کما قال تعالی الله الذی خلق السموات والارض وما بینهما فی ستة ایام) پس بو معنالر شش عددك فضیلتنه دلالت ایدر بو اجلدن جلد مثنوی دخی شش عدد اعتبار اولندی وبو محلده خطبه ودیباجه تحریر اولندی (والله اعلم بالصواب * والیه المرجع والمآب * قال سلطان العارفین وبرهان الواصلین * مصباح درون اهل یقین مفتاح خزائن اسرار رب العالمین * ارشاد اللسالکین وتعلیما للطالبین * مثنوی * بند بکسل باش آزاد ای پسر * چند باشی بند سیم وبند زر * بو بیتك ما قبلنه مناسبتی فصل قاعده سن اقتضا ایدر فصل دیدکاری علم معانیده اولدر که کلام متغایرینك ما بیننده جهت جامعه اولمدیغی اجلدن بینهمایه برکلام آخر دخی تقدیر اولنمغله مناسبت تامه بولنور * وبو قاعده مثنوینك اکثر محلنده اجرا اولنور فافهم پس وقتا کم بیت اولده هیچ خام اولنلر پخته لك حالنی فهم ایتمزلر بیوردیلرسه برسؤال مقدره لازم کلدیکه پس بو مرتبه پخته لکه بالغ اولان رجالك احوالنه اطفال طریقت نیچه بالغ اولورونه وجهله کمال مرتبه سن بولورپس ارشاد الصبیان الشریعة وتعلیما للاطفال الطریقه بو بیت مستطابی سؤال مقدره یه جواب طریقیله ادا بیوررلرکه بند دنیایی کس وآزاد اول ای اوغلان نیچه برسیم وزره بند ومقید اوله سن ای بی اذعان عقل وعرفانك وارایسه حضرت رحمانك رسولنه بیوردیغی حدیث قدسیدن معنی دان اولورسن وصبیان مرتبه سندن قورتلورسن * قال الله تعالی یا احمد لا تکن کالصبی فانه اذا انظر الی الابیض والاحمر احبه * بیت بازیچه ایست طفل فریب این متاع دهر * بی عقل مردمانکه بدو مبتلا شدند (مثنوی) کر بریزی بحر را در کوزهٔ * چند کنجد قسمت یك روزهٔ * ای صغر حالنده قلان اکر بحر ارزاقی کمال حرصکدن کوزهٔ وجودکه دوکسك اکانقدر رزق صغار که اول روزمره اولان نصیبکدر پس هرکسك روزمره قسمتی (نحن قسمنا بینهم معیشتهم فی الحیوة الدنیا * آیتنك مقتضاسنجه مرزوق ومقسومدر واهل کلامك برکسه نك رزقنی برآخر المز واوده یا غمز وتلف اولمز ویرده قالمز دیدکاری علمایه معلومدر فرضا طالب رزق موتدن هارب اولدیغی کبی رزقندن دخی هارب اولسه رزقی البته آنی بولور نته کم جابر حضرتلری بو حدیث شریفی حضرت نبیدن روایت قیلور * قال علیه السلام لو ان ابن آدم یهرب من رزقه کما یهرب من الموت) لادرکه رزقه کما یدرکه الموت * بونی بویله بیلن قانع اولور ودام حرصدن نجات بولور مثنوی * کوزهٔ چشم حریصان پرنشد * تا صدف قانع نشد پر در نشد * حریصلرك چشمی کوزه سی آب اموال وارزاق ایله پر اولمدی (کما قال النبی علیه السلام لو کان لابن آدم وادیان من ذهب وفضة لابتغی الیهما ثالثا ولا یملأ جوف ابن آدم الا التراب) تا صدفکه قانع اولمیه وقطرات باراندن برقاچ قطره ایله اکتفا قیلمیه درونی دره طولمدی کذلك درون صدفی دخی اکر قانع اولمزسه درر معرفتله طولمز وفقر واحتیاجدن نجات بولمز کما قال علی کرم الله وجهه ورضی الله عنه فقیر کل ذی حرص غنی کل من یقنع پس هر ذی حرص فقیر الحال در * ولو کان ذا مال وهر قانع غنی البال در ولو کان بلا اعراض ولا اموال * کما قال علیه السلام (لیس الغنی عن کثرة العرض انما الغنی غنی النفس اللهم ارزقنا غنی النفس وخلصنا عن الحرص والهوس وطهرنا عن العیوب والنجس (مثنوی) هر که را جامه ز عشقی چاك شد * او ز حرص وعیب کلی پاك شد * یعنی هرکمك که جامهٔ انانیت ونفسانیتی افراط محبت خدادن چاك اولدی ولباس وجود موهومیسی عشقله فنا بولدی اول کمسه حرصدن وعیبدن بالکلیه پاك اولدی زیرا باعث عیوب وجود پر ذنوبدر کما قال علیه السلام (وجودك ذنب لا یقاس به ذنب آخر) پس چون وجود نفسانی دست عشقله چاك اوله وجود حقانی

بولور وهر عیوبدن وکلی ذنوبدن پاك اولورزیرا انتفای علت انتفای معلولی اقتضا قیلور پس معلوم اولسون که مطهر قلوب انسانی ومزکی عیوب نفسانی وطبیب علل جسمانی وروحانی عشقدر * مثنوی * شادباش ای عشق خوش سودای ما * ای طبیب جمله علتهای ما * ای برم سوداسی چوق اولان عشقمز شاد اول ای برم جمله علتلریمزك طبیبی ابدی آباد اول عشق جمیع علتلرك طبیبی اولمق نیجه ممکن اولور دیرسك جواب پرصواب اولدر که امراض علل ایکی قسمه منقسمدر برقسمی جسمانی وبرقسمی روحانیدر عشق بوایکی قسمه دخی طبیب رحمانیدر وتوضیح معنی بووجهله اولور که حضرت نبینك (البردة رأس کل داء) بیوردیغی حدیث موجبنجه امراض جسمانی اکثر کثرت اکل وشربدن حاصل اولور عاشق اولان کمسه ایسه اکل وشرب قیدندن قورتلور وپرهیزکار اولور اویله اولیجق (والحمیة رأس کل دواء مفهومی بولنوب عشق امراض جسمانی یه دخی دوا قیلور وعاشقك بدنی عشقله زنده اولوب حیات بولور نته کم زلیخا هربار خسته اولسه یوسفی کورسه صحت بولوردی وغمناك اولسه یوسفی اکسه شاد اولوردی * وضعف حالنده کورسه ویا اکسه بدننه قوت کلوردی نعم اکرچه عشق نحافت ونحول وصفرت وجه وذبول ماننده آفتلر ایراث ایلرولیکن بو علتلر حیات عشقه نسبتله عین صحت ومحض نعمت وراحتدر کما قال صدرالدین فی شرح الاسماء الحسنی العاشق لایزال فی حیاة طیبة بشهود المعشوق وهو الذ نعیم العشاق واعظم العیش عند کل مشتاق وان ظهر فی ظواهرهم آثار الآلام فلا ینافی ذلك طیب حیاتهم فان الآلام الجسمانیة لاتقابل نعم الروحانیة فالمحجوب اذا رأی بلاء فی العشاق یحمل ذلك علی نفسه ونفس العشاق علی خلاف مایتوهم هذا المحجوب * اما قسم ثانی که امراض روحانیدر مثلا اخلاق ردیه وافعال سیئه که عشق بونلره دخی طبیب شافیدر ودوای کافیدر * اولا حب الدنیا رأس کل خطیئة * حدیثنك مقتضاسنجه حب دنیا که جمیع معاصی یه بادی وجمله علل معنویه یی حاویدر عاشق اولنده بولنمز ونخوت وناموس کما کبر سیئه وبؤسدر (لایجتمع الکبر مع الایمان فی قلب واحد) مقتضاسنجه ایمانله کبر بریرده جمع اولمز فکیف یجتمع مع العشق فافهم * مثنوی * ای دوای نخوت وناموس ما * ای تو افلاطون وجالینوس ما * ای عشق برم دوای نخوت وناموسمزسن وای عشق سن برم افلاطون وجالینوسمزسن جمیع اخلاق ذمیمه دن بوایکی صفتی افراد بالذکر ایلمرندن مقصود بودرکه شیطان بوایکی صفت سببیله ملعون ومطرود اولدی نته کم جناب حق کلام مجیدنده بومعنایی بیان قیلدی شول وقتده که جمیع ملائکه یه اسجدوا خطابی وارد اولدقده کالیسی سجده ایدوب ابلیس اباء واستکبار ایلدی وجناب حق اکا یا ابلیس (مامنعك ان لاتسجد لما خلقت بیدی) دیو سجده ایتمسندن سؤال قیلدقده آدمی سفلی وکندویی عالی عد ایلیوب (خلقتنی من نار وخلقته من طین) دیمکله حقه حجتن سویلدی چوق کمسه لر دخی شیطان مأنوس کبی کبر وناموس صفتلریله مأنوس اولوب مظهر عشق اولان اهل یقیندن اعراض قیلوب انا خیر منه غرضلرینه مبتلا اولدیلر اکر بو صاحب دولتلرك خدمت وصحبتلرین اختیار ایلسه لردی بو مرضلردن صحت بولورلردی جمیع امراضدن عشقله پاك اولورلردی * وزمرهٔ حکمادن افلاطون وجالینوسی ایراد ایلمرندن نکته بودرکه * بری رئیس حکمای اشراقیه وبری دخی رئیس حکمای مشائیه در حکماء اشراقیه علم وحکمتی ریاضتله تصفیهٔ درون وریاضت بیرونله حاصل قیلنلر وبلا قرأة ولا کتابة حکیم اولنلردر وحکمای مشائیه علم وحکمتی ریاضتله تحصیل ایده میوب کتابت وقرأته ملازمت ایدنلر وجالینوسك رکابنده کیدنلردر پس عشق بوایکی حکیم کبی هم صفوت وریاضتله حاصل اولان علم وحکمتك استادی وهم کتابت وقرأتله وجوده کلان فهم ومعرفتك معلم پرشادی ودخی امراض صوریه وعلل معنویه نك طبیب باسدادیدر * مثنوی * جسم خاك از عشق بر افلاك شد * کوه در رقص آمد وچالاك شد * خاکدن اولان جسم عشقدن افلاکه کتدی وآسمانه صعود ایتدی حضرت مصطفانك صلی الله علیه وسلم جسم شریفلری وادریس وعیسی علیهما السلامك بدن لطیفلری کبی معتزله طائفه سی حضرت پیغمبرك علیه السلام یقظه حالنده حجرهٔ امهانیدن خروج وآسمانه عروج ایلدکارینه انکار ایدرلر وحضرت عائشه نك بو قولنی تمسك ایدرلر * کما قالت والله مافقد جسد رسول الله ولکن عرج بروحه وعن معاویة مثله * اما جماهیر علما وطوائف عرفا وفقها بونلرك خلافیدر زیرا حلم حالمده فضیلت ونوم نائمده مزیت یوقدر وآسمانه واقعه حالنده روحله صعود ایلین چوقدر باخصوص رسولك جمله آسمانه عروج ایلمسنه کتاب الله دخی ناطقدر * کما قال الله سبحانه وتعالی سبحان الذی اسری بعبده لیلا من المسجد الحرام الی المسجد الاقصی) وبوخصوصده چوق آثار صریحه واخبار صحیحه واردر (ومن جملة الاخبار قال علیه السلام بینا انا فی المسجد الحرام عند البیت اذا تانی جبرائیل بالبراق فعرجت به الی السماء آه اصح واولی اولان اولدرکه معراج ایکی قسمدر بری جسمانی یقظه حالنده وبری روحانی نوم حالنده پس بوایکی نوع اوزره اولان خبرلر دخی موفق وایکی قسم اولان طائفه دخی مصدق اولور واما ادریس وعیسی

علیهما السلام ملاء اعلایه جنسیتلری اولدیغنه بناء عشق خدا بونلرین دخی جسملرین کثافت بشریتدن پاك ایدوب وقلب الافلاکه جانبنه کیدوب (رأیت ادریس وعیسی فی السماء الرابعة) حدیثنك مصداقنجه انده ساکندرلر وکوه طورك چالاك اولمسی اولدرکه جناب حق اکا تجلی قیلدقده پاره پاره اولوب حرکت ورقصه کلوب کیمی مکه وکیمی مدینه طرفنه توجه ایدوب وکیمی دخی تحت الارضه کیدوب قیامته دك سیر ایدرکما روی عن انس بن مالك قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لما تجلی ربه للجبل صار بعظمته ستة اجبل فوقعت ثلاثة منها بالمدینة احد وورقان ومحراس ووقعت ثلاثة منها بمکة وقطعة شاحت فی الارض وهی تسیر تحتها الی یوم القیامة * مثنوی * عشق جان طور آمد عاشقا * طور مست وخر موسی صاعقا * بو بیت معرفت اساس سورهٔ اعرافده اولان بو آیت کریمه دن اقتباس اولمشدر (قال رب ارنی انظر الیك قال لن ترانی ولکن انظر الی الجبل فان استقر مکانه فسوف ترانی فلما تجلی ربه للجبل جعله دکا وخر موسی صعقا * وقتاکم جناب عزت جات قدرته وعلت تکمیل * ووعدنا موسی ثلاثین لیلة * مقتضاسنجه اوتوز کون وکیجه وعده ایدوب بعد تکمیل ثلاثین یوم صومدن خلوف فم عارض اولوب مسواکله دهان مبارکلرین تطییب ایدوب لکن (خلوف فم الصایم اطیب عندی من المسك) مقتضاسنجه مذکور رایحه نك حصولیچون واتممناها بعشر فتم میقات ربه اربعین) نصیله مشرف اولوب اربعین تمام اولدقده اول سلطان طور پرسرور وحبور اولوب میقات حقه واصل ونائل اولوب کلام حق کوش ایدیجك مست ومستغرق عشق اولوب دیدیکه (رب) ای بنم ربم (ارنی) بکا کوسترسنی (انظر الیك) بن نظر ایدیم سکا مذهب اهل سنت وجماعت اولدرکه حق من حیث الربوبیة کورمك جائزدر زیرا انبیادن مستحیلی طلب محالدر نته کم بیضاوی حضرتلری بیوررر * وفیه دلیل علی ان رویة الله جائزة لان طلب المستحیل من الانبیاء محال اما ارباب شهود مابیننده برسر دخی واردرکه چون نور حق بو ظاهر کوزنه استیلا ایدوب بودیدهٔ بشریتنه اول قابلیتی ویردکده چشم سر عین چشم سر اولوب ظاهر باطنك وباطن ظاهرك عینی اولدقده بو کوزله وجمیع اعضاسیله حق مشاهده یه قادر اولور اما اهل ظاهر بو معنایه راضی دکلردر نته کم عبدالله بلیانی بیوررلر * رباعی * تاحق بدو چشم سر نه بینم هردم * از پای طلب می ننشینم هردم * کویند خدا بچشم سر نتوان دید * آن ایشانند ومن چنینم هردم * قال لن ترانی (حضرت حق بیوردیلر که سن بنی البته کورمزسن معتزله لن تأبید معناسنه المشلردر اما خطای فاحشدر اهل تحقیق بیوررلرکه سن سن اولدیغك حیثیتدن بنی کورمزسن والا اکر ذاتکی ذاتمده وصفاتك وافعالکی صفات وافعالمده افنا قیلدقده رائی ومرئی حقیقتده بن اولوب غیریت واثنینیت مابیندن رفع اولوب ذاتمی مشاهده قیلورم دیمکدردیرلر نته کم سید الطائفه جنید بغدادی بیوررلر رأیت ربی بربی فقال من انت فقلت انت تفسیر قاشانیده بو معنایه اشارت بیوررلرکه حضرت موسی ایام موعوده نك عشر اولنده افنای افعال ایدوب وعشر ثانیده افنای صفات ایدوب وعشر ثالثده افنای ذات ایلدی اما ذاتندن بقیه ماقالوب * مع تلك البقیة مشاهده مراد ایلدکده کان جناب عزت (لم تجتمع المشاهدة مع تلك البقیة ولکن انظر الی الجبل) ولکن نظر ایله سن جبل طوره تأویلی ای انظر الی جبل وجودك (فان استقر مکانه اکر جبل طور مکاننده مستقر اولورسه (فسوف ترانی) عن قریب سن بنی کورورسن تأویلی ای فان استقر وجودك فی مکانه امکنت رؤیتك ایای وذلك من باب التعلیق بالمحال زیرا مادام که وجود باقی اوله مشاهدهٔ ذات میسر اولمز فلما تجلی ربه للجبل * وقتاکم رب موسی جبل طوره ویا جبل وجود موسایه تجلی ایلدیسه (جعله دکا) ای مدکوکا متلاشیا لاوجود له اصلا یعنی حضرت حق جبل طوری مدکوك قیلدی تأویلی جناب عزت وجود موهومی موسایی مضمحل ومتلاشی قیلدی اعلم یا طالب الاسرار تجلی حق عبارتدر ظهور ذات وصفات وافعال الهیه دن پس بو تجلی اوچ نوع اوزرینه اولدی تجلی ذاتدن مراد ذاتکی ذات حقده افنا ایتمکدر وتجلی صفات وافعال ظهور ایلسه صفات وافعالك صفات وافعال حقده محو وفنا اولنور پس جناب عزت تجلی ذات ایلدکده ذات موسی متلاشی اولدی (وخر موسی) ای سقط موسی عن درجة الوجود (صعقا) ای مغشیا علیه وفانیا پس بو بیت شریفك بو آیت کریمه یه تطبیق وتوفیقی بووجهله درکه عشق حق جمیع موجودات وتعینات وممکنات وملوناتك روح وروانی کبیدر وامراض نفسانی وروحانینك درمانیدر الحق برپرنور جانیدرکه جمادات مرده یه ایرسه زنده ونباتات افسرده وپژمرده یه کذر قیلسه فرخنده ایلر نته کم ابن فارضك بو کلامی حجت فارض وبرهان لامع وواضحدر * شعر * ولو نضحوا منها ثری قبر میت * لعادت الیه الروح وانتعش الجسم * وان خطرت یوما علی خاطر امرء * اقامت به الافراح وارتحل الهم * پس نور عشق الهی طوری جماد ایکن حرکته کتوروب ووجود موهومی موسایی اسقاط ایدوب وجود موهومه یه حقانی اعطا ایدوب رؤیت رحمانیه یه لایق قیلدی * مثنوی * با لب دمساز خود کر جفتمی *

همچو نی من گفتنیها گفتمی * بو بیتك ماقبلنه مناسبتی سؤال مقدره جواب طریقیله اولور و بو محلده دخی قاعدهٔ
فصلی اقتضا قیلورلر اول سؤال بودرکه وقتاکم جسم خاك عشقله افلاکه عروج وکوه طور رقصه کلوب مقامندن خروج
ایلدیسه وعشق اشیانك جانی کوه طورك روح وروانی اولدیسه بو عشقك بزه دخی کفتارنی سویله وحقایق اسرارنی
شرح ایله پس بیورررلرکه اکر بن لسان حالمه دمساز اولان یارمك لبنه مقارن اولیدم نی کبی بن کفتنی اولان سوزلری
سویلردم واسرار وحقایق عشقی شرح ایلردم ولیکن دمسازه جفت اولمق وهمرازه مقارنت قیلمق سکوت
ایلمکی ویاخود عقلك ادراك ایلدیکی قدر سویلمکی مقتضی اولور زیرا حکمت ومعرفتی همراز اولمینه سویلمك حکمته
ظلم ایلمکدر * کما قال علیه السلام لا تعطوا الحکمة غیر اهلها فتظلموها ولا تمنعوها عن اهلها فتظلموهم (اسرار العشق
امانة الله والاولیاء امناء الله در بر موجب * ان الله یأمرکم ان تؤدوا الامانات الی اهلها * امانتی اهلنه ویرن
اکاه * ونا اهله ونامحرمه ادا قیلان کراهدر پس بو بیتی دخی عدم کفتاره علت اولمق طریقیله ادا بیورررلر * مثنوی * هرکه
او از همزبانی شد جدا * بی زبان شد کرچه دارد صد نوا * یعنی اکر دمساز وهمرازمك اغزنه مقارن اولیدم نی کبی
نغمات عشقی تقریر قیلیدم لیکن عدم مقارنت یار عدم کفتاره سببدر زیرا هر شول کمسه که همزبانندن جدا اولدی
اکرچه صد نوا وصدا دخی طوترسه بی زبان قالدی پس عالم اسراردن اکرچه صد کونه علم وعرفان وایقانه کان
اولسه ده مادام که محرم وهمزبان بولمیه شرح وبیان قیلمز فرضا شرح وبیان قیلسه ده نامحرم اندن حصه المز
ومستفید اولمز انکچون اکثر عرفا ناطقه کلمز * مثنوی * چونکه کل رفت وکلستان در کذشت * نشنوی زان پس
ز بلبل سرکذشت * یعنی چونکه کل کتدی وکلستان کچدی اندنصکره بلبلدن سرکذشت اشتمزسن معناسی
چونکم کل کبی اصحاب سبل کتسه وطالبان اسرار کل کذشت ایتسه وکلستان رغبت وبوستان محبتلری دخی
کچسه بلبلان معرفت ونغمه سرایان باغ حقیقتك باشندن کچن احوالن کوش ایتمزسن نته کم بلبلك ترنم ایلمسی
وقتنه مرهون ومنوطدر کذلك مرشدك دخی معارف وحکم سویلمسی مسترشد ومستمعك طراوت همم وکلستان
دمنه موقوف ومربوطدر (کما قال علیه السلام ان الله یلقی الحکمة علی قلوب المرشدین بقدر همم المستمعین
* مثنوی * جمله معشوقست وعاشق پردهٔ * زنده معشوقست وعاشق مردهٔ * بو بیت مستطاب دخی سؤال مقدره
جوابدرکان دیمك اولورکه عشقك حقایق واسرارن صورن واهلیت ومحرمیته مستحق اولان جملهٔ اسرار عشقدن
بریسی بودرکه عالم عشقده اثنینیت اولمز وعاشقله معشوقك ما بیننه مغایرت صغمز نته کم مرتبهٔ احدیتده فاحببت ان
اعرف دین وعرض محبت قیلان اول معشوق نهان ایدی پس الآن عند شهود اهل العرفان کما کان در واول آن بوآن
وبو شان او شاندر * بیت * ان کان حسن بود ونبود از جهان نشان * فالان ان عرفت علی ما علیه کان * اعلم ان
المعشوق یتجلی فی صورة العشاق والعشاق المتکثرة حجاب واستار للمعشوق الحقیقی فاذا نظرت ایها المحب بعین الحقیقة
لم تر له حجابا الا وجودك الموهوم فاذا رفعت حجاب الانیة لم تر غیر المعشوق کما قال المنصور * شعر * اانت ام انا هذا العین
فی العین * حاشای حاشای من اثبات اثنین * بینی وبینك انی ینازعنی * فارفع بفضلك انیا من البین * مثنوی * کر نباشد
عشق را پروای او * او چو مرغی ماند بی پروای او * اول عاشقك که عشقه میل وهوسی اولمسه وبار عشقه طاقت وپروا
بولمسه اول کمسه مرغ بی پر کبی قالدی وای اکا المرء یطیر بجناحی الهمة والمحبة فواسنجه مرتبهٔ اصله وکاخ وصله عاشق
جناح محبتله او جروفیا فی کثرتی ووادی بشریتی پروبال همتله کچر جناح عشق اولمزسه برکسه جناهدن نیجه کچر ودست
محبت معاونت قیلمزسه برطالب باب نجاح وفلاحی نه وجهله آچر بلکه مؤمن کامل اولمیوب عمری نقصانده کچر
کما قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لا یؤمن احدکم حتی یکون الله احب الیه من نفسه واهله وماله وسائر الناس اجمعین
* مثنوی * من چه کونه هوش دارم پیش وپس * چون نباشد نور یارم پیش وپس * بو بیت مستطابی دخی سؤال
مقدره جواب اولمغله ماقبلنه مناسب اولور واول سؤال بیت اولدن لازم کلور زیرا بیورمشلردی که اول کمسه نك که
عشقه میل وپرواسی اولمز وعشقدن نصیب المز اول کمسه مرغ بی پر کبی اولدی ومبداء ومعاد جانبنه پرواز ایلمکدن
قالدی پس عقل مقصود بالذات دلیل وهادیدر دین طائفه نك اساتذدن برسؤال لازم کلدی که اول سؤال بودر اکر
پروبال عشق اولمزسه جناح عقلله پرواز ایدهرز ومبداء ومعاد جانبنه قدم هوشله کیدهرز پس بویله دینلره اول
حضرت کندی نفسلرین امحاض نصح ایچون ما بیننه ادخال ایلیوب جواب باصواب ویررلر که ای عقلی مبداء ومعاد
جانبنه پیشوا طوتنلر وآنی هادی اتخاذ اتمکله کندیلرینی ورطهٔ غفلت وجهالته اتنلر نه کونه عقل طوترم مبداء
ومعادم جانبنه ونه وجهله هوشی رهبر ایدهرم مقصودوم مرادم طرفنه چونکم یارمك نور عشقی وضیاء هدایتی پیش
وپسمده اولمیه وحضرت معشوق بنی کندی به عشقله جذب قیلمیه ونیجه قابلدرکه خفاش عقل شمس حقیقی مشاهده

قیله

قیله ومور پرفتور رفهم اول سلیمان احدیتی بوله اکر جناب وحدته عقل هادی اولورسه دهینه نور حقله هادی اولور
ومرتبهٔ وصلتی اول نورله بولور وروبسن اول نورله ادراك قیلور (کما قال صاحب التعرف معرفة العقل وهدایته الی الله
لیس من ذات العقل بل بتعریف الله ایاه وهدایته له واتفاق مشایخ صوفیه دخی بودرکه عقل حقه دلیل اولمز واسرار
ربوبیتی ادراك قیلمز بر محدث شیدر انجق کندی کبی محدثی ادراك قیلور (کما قال ابن العطا العقل آلة للعبودیة لا للاطلاع
علی اسرار الربوبیة * پس معلوم اولدیکه برکسه مبداء ومعاده ووحدت وکثرته عقل طوتهمز تا نور خدا اکا هادی
اولمینجه وعقلله برمعنی ادراك ایدهمز تا حق اکا هدایت قیلمینجه * مثنوی * عشق خواهد این سخن بیرون کند *
آینه غماز نبود چون بود * یعنی ای عقلی مقتضی ظهور کلام ومرید صدور معنی ومرام دین عقلا تحقیق بونی بویله
بیلکه عشق اقتضا ایلر عقل دکل که بو آینهٔ جانده نمایان اولان وجوه کلام بیرون اوله وظهوره کله وکتابلرده قاله
وارشاد قیله عشق مقتضای ظهور معانیدر کما کان شانه فی الازل کما اخبر الله عن حبه الازلی بان قال کنت کنزا مخفیا
فاحببت ان اعرف) پس اولا بو کلمات عالمك بطوندن ظهورنی حب ازلی اقتضا ایدوب ونفس رحمانی واسطه سیله
ظهوره کلوب صحائف کونده موجود اولدی پس انسان دخی برکون جامع ونسخهٔ الهیدر اول عشق ازلی استرکه
آنك درونده مستور اولان وجوه معانی نفس انسانی واسطه سیله ظهوره کله وحقایق اسرار طالبه عیان اوله
تا طالب وعاشق حقیقت عشق ندریله ومعشوقی نه یوزدندر بوله پس آینهٔ جان مصفا اولیجق وژنکار ماسوادن جلا
بولیجق وجوه معانی ورخسار حقایق انده نمایان اولمغه چاره بوقدر هر نه یوزکه عالم غیبدن کورینور البته آینهٔ جان
آنی غماز اولور زیرا آینه غماز اولمق نیجه اولور * مثنوی * آینهٔ جانست ازان غماز نی * زانکه ژنکار از رخش
ممتاز نی * بو بیت مستطابی دخی سؤال مقدره جوابدرکان دیمك لازم کلدی که بو آینهٔ جان خود هر انسانده واردر
پس نیچون عشق بزم آینه مزده صور معانی اظهار قیلمز وجانمز آینه سی بوکونه اسراری نیچون غماز اولمز جواب
باصواب بودرکه ای سؤال کننده سنك جمالك آینه سی اول جهتدن غماز راز دکلدرکه آنك رخندن ژنکار ماسوا
ممتاز دکلدر پس آینهٔ جان ومرآت جنانکه پاصلنسه انده صور معانی کورلمکدن قالور وصقلهٔ ذکر الله ایله اکا جلا
ویرمك لازم اولور (کما قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان القلوب تصدء کما یصدء الحدید قالوا وما جلاؤها
یا رسول الله قال ذکر الله ژنکار دلی پاك ایتمکه ذکر اللهدن اولی برصقله اولمز (کما قال علیه السلام ان لکل شئ صقالة
وصقالة القلوب ذکر الله) واللهی کالیله ذکر ایتمکه بادی بر ولی مربی هادینك وجودندن اعلا کمسه اولمز
(کما قال علیه السلام ان لله عبادا اذا رؤا ذکر الله) پس آینهٔ جان پاك اولمسی نفسك سقامت معنویه دن
صحت بولمسنه موقوفدر ونفسك اصلاح وصحتی لقاسی رؤیت اللهی اکدران طبیب الهینك صحبت وتربیه سنه
مربوط ومرهوندر پس جانك صافی اولمسی ونفسك سقامت معنویه دن خلاص اولوب صحت بولمسی بر ولی
صادق وطبیب حاذق کمسنك صحبت وتربیه سنه متوقف اولدیسه بو حکایتی تفهیما للسالکین وتعلیما للطالبین
ایراد ایدرلر تاکه صورت حکایه دن طالب اولنلر مراده واصل اوله لر ونفسك اصلاحی یولنی بیله لر (داستان
عاشق شدن پادشاه کنیزکی را * وخریدن پادشاه اورا * ورنجور شدن کنیزك وتدبیر پادشاه در معالجهٔ او) مثنوی
بشنوید ای دوستان این داستان * خود حقیقت نقد حال ماست آن * ای دوستان حقیقت بو حکایتی کوش ایدك
خود فی الحقیقة او داستان بزم حالمزدر زیرا بو حکایه دن مآل ومقصود بودرکه (مثنوی) بود شاهی در زمانی پیش ازین
* ملك دنیا بودش وهم ملك دین * جسد خلق اولمزدن حقیقتده اول بر پادشاه روح واردی ملك دنیا وهم ملك
دین یعنی سعادت دارین انك وجودنده موضوع ایدی (مثنوی) اتفاقا شاه روزی شد سوار * با خواص خویش
از بهر شکار * اتفاقا پادشاه روح برکون کندی خواصیله یعنی قوای علمیه وعملیه سیله اسب همت وعزیمته سوار اولوب
شکار معرفت ایچون مراتب وجودی سیر ایلدی (مثنوی) یك کنیزك دید شه بر شاهراه * شد غلام آن کنیزك جان شاه
پس کذرکاه خواص وعوام اولان شاهراه دنیایه کلدکده روح حیوانی کنیزکن کوروب وانك لطافت وملاحتن
مشاهده قیلوب در حال جان شاه آنك اسیر وغلامی اولدی (مثنوی) مرغ جانش در قفص چون می طپید * داد مال
وان کنیزك را خرید * انك جانی مرغی قفص تنده چونکم طبطاب واضطراب قیلدی پادشاه میل ومحبت مالنی
اکا ویروب آنی تحت تصرفنه الدی (مثنوی) چون خرید اورا وبرخوردار شد * آن کنیزك از قضا بیمار شد *
چونکم شاه اول کنیزکی الدی وبرخوردار اولدی ولیکن کنیزك نفس قضا ایله بیمار اولدی وغیره محبت واسطه سیله
شکوفهٔ جمالی صولدی معلومدرکه هر زمان انسانك مرادی حاصل اولمز وهرکس کیف مایشاء مقصودینه واصل
اولمز (مثنوی) آن یکی خر داشت وپالانش نبود * یافت پالان کرك خر در ربود * مثلا اول برکسه مرکب

جسمانیتی طوتدی انك پالان نعمت دنیویه‌سی اولمدی چونکه نعمت پالان دنیویه‌یی بولدی کرك موت وسبع سقامت
مرکب تنی قاپدی * مثنوی * کوزه بودش آب می نامد بدست * آب راجون یافت خود کوزه شکست * بر مثال آخر
دخی بو خصوصده بیورر که برکسه‌نك کوزه وجودی وارایدی ولیکن النه آب مقصودی کلمدی چونکم آب مقصودی
بولدی خود کوزه وجودی شکست اولدی * مثنوی * شه طبیبان جمع کرد از چپ وراست * کفت جان هر دو در دست
شماست * والحاصل روح سلطانی روح حیوانینك بو بیمارلغك کوردکده یمین وشمالدن علماء مقلدین ومشایخ
مزورینی جمع ایلدی وبونلری مصلح نفس قیاس ایدوب هر ایکیمزك جانی سزلك الیکزده دردیوب سویلدی * مثنوی *
جان من سهلست وجان جانم اوست * دردمند وخسته ام درمانم اوست * اکا کمال تعشقندن کندی حیاتنی سهل
عد ایلدی وبونلره دیدی بنم جانم سهلدر بنم جانمك جانی اودر بن دردمند وخسته‌یم درمانم اودر * مثنوی * هر که
درمان کرد مر جان مرا * برد کنج ودر ومرجان مرا * هر قنغی حکیم که سزلردن بنم جانم منزله‌سنده اولان نفسمه درمان
قیلدی اول الور بنم کنج قلبمی ودر ارادتمی ومرجان اختیارمی دیو سویلدی پس بو طائفه کندیلرینی مصلح ومربی زعم
ایلدکلرندن * مثنوی * جمله کفتندش که جانبازی کنیم * فهم کرد آریم وانبازی کنیم * پادشاهه جمله‌سی دیدیلر که
جانبازلق ایده‌لم لازم کلورسه فهم جمع ایدوب انبازلق یولنه کیده‌لم دیدیلر * مثنوی * هر یکی از ما مسیح عالمیست
* هر الم را در کف ما مرهمیست) وبزدن هر برمز مسیح عالم وحیات بخش بنی آدمدردیو دعوا ایلدیلر هر الم ایچون بزم
المزده برمرهم واردر سویلدیلر * مثنوی * کر خدا خواهد نکفتند از بطر * پس خدا بنمودشان عجز بشر * وکبرلرندن
انشاء الله دیمدیلر خدای متعال دخی بونلره بشریتلرینك عجزینی کوستردی پس انسانه لازم وواجبدر که اولا برکاره
باشلدقده بن بونی اشلرم دیمیه مکر انشاء الله دیمکله نته‌کم حضرت حق حبیبنه تنبیه وعبادنه تعلیم ایدوب بیوررلر که
(ولا تقولن لشیء انی فاعل ذلك غدا الا ان یشاء الله) حضرت سلیمان علیه السلام دخی ترك استثنا ایلدیکیچون
جناب حقك اکا عجز بشریتنی بیلدردیکی حدیثله ثابتدر نته‌کم صحیحینده وارد اولدی (عن ابی هریرة قال سلیمان
لاطوفن اللیلة علی تسعین امرأة کلهن تأتی بفارس یجاهد فی سبیل الله فلم یقل ان شاء الله فطاف علیهن فلم تحمل
منهن الا امرأة واحدة جاءت بشق رجل وایم الذی نفس محمد بیده لو قال ان شاء الله لجاهدوا فی سبیل الله فرسانا اجمعون
پس معلوم اولدیکه هرشیده استثنا ایلمك لازم وواجبدر ولیکن استثنادن مراد انجق قولله اولان استثنا دکلدر بلکه
استثنانك معناسی وحقیقتیله متصف اولمقدر اکر لفظا استثنایی تارك اولسه معنی قلبی حاضر قیلمقدر نته‌کم بیوررلر *
* مثنوی * ترك استثنا مرادم قسوتیست * نی همین کفتن که عارض حالتیست * مرادم فتح میمله ده جائزدر قسوت
محلنه غفلت دخی نسخه در تقدیر معنی ترك استثنادن مرادم بر قسوت قلبدر یعنی اللهك معرفتندن وحول وقوتندن
مرده وپژمرده اولمق وفسرده قالمقدر بو خسه همان اول عارض اولان حالت دکادر اما شمعی فتح میم ایله مرادم اوقیوب
ترك استثنا آدم ایچون قسوتدر دیمکله حضرت آدمه بو معنی جائز اولمزدیمش واولاد آدمه آدم دیمك جائزدکادر
دیو بعض دلایل ضعیفه ایراد ایلمشدرکه کلامنك ضعفی قوت عقلی اولان کمسیه‌قتی روشن وواضحدر فلیتأمل
مثنوی * ای بسا ناورده استثنا بکفت * جان او با جان استثناست جفت * ای چوق کمسه اکرچه انشاء الله دیمکی
کفت واسانه کتورمامشدر ولیکن اول کمسه‌لرك جانی استثنا ایله جفت اولمشدر جان استثنا توحید افعالدر وتوحید افعال
بو حدیثك مفهومیدرکه بیوررلر (اللهم لا مانع لما اعطیت ولا معطی لما منعت ولا راد لما قضیت ولا مبدل لما حکمت
(ولا ینفع ذا الجد منك الجد (یعنی مانع ومطیع وضار ونافع الله ایدوکن بیلمك جان استثنادر وبو توحید افعالدر ودخی
ما شاء الله کان ومالم یشأ لم یکن شیئا) حدیثنك معناسنی بولمق جانی جان استثنا ایله جفت قیلمقدر * مثنوی * هرچه
کردند از علاج وازدوا * کشت رنج افزون وحاجت ناروا * پس اول پر کبر اولنلر کبرلرکبی (نسوا الله فانسیهم انفسهم
آیتنك مصداقنجه جان استثنایی بلکه لفظ استثنایی اونودوب الله تعالی ده بونلره نفسلرینه نافع اولان شیئی انسا ایتدروب
کنیزك نفس حقنده هرنه که علاجدن ودوادن ایلدیلرسه نافع اولمیوب انك رنجی زیاده اولوب بونلرك حاجتی ناروا اولدی
مثنوی * آن کنیزك از مرض چون موی شد * چشم شه از اشك خون چون جوی شد * واول کنیزك نفس طبیب
حاذقه ومربی صادقه ویرمدیکندن مرضدن زار ونحیف موی کبی اولدی پادشاهك کوزی قانلو یاشدن ایرمق کبی
اولدی یعنی روح سلطانی نفسك بو حالتن کوروب مبالغه ایله کریه قیلدی * مثنوی * از قضا سرکنکبین صفرا فزود
* روغن بادام خشکی می نمود * قضای الهیدن سرکنجبینك خاصه‌سی دافع صفرا اولمق ایکن زیاده ایلدی بادام یاغنك
خاصیت طبیعیه‌سی رطوبت ویرمك ایکن یبوست کوستردی * مثنوی * از هلیله قبض شد اطلاق رفت * آب آتش را
مدد شد همچو نفت) هلیلج دیدکلری معروف ملین دارودن قبض واقع اولدی اطلاق کتدی یعنی برعکس اولوب

لینت زائل اولدی آبك خاصیتی دافع حرارت وعطش ایکن آتش درونه معین اولدی نفت یاغی آتشه معین اولدیغی کبی
بو بیتلرده مذهب طبیعیه‌ده اولنلره ویاخود آنلر مذهبنه میل قیلنلره تنبیه وتعریض واردر زیرا طبیعیه مذهبنده
اولان حکمانك اعتقادی بودرکه هر شیئك تأثیری مستقلا کندی طبیعتندندر دیرلر ومؤثر حقیقیدن غافل اولورلر
پس بعض زمانده حکیم مطلق بعض شیئك خاصیتنی ازاله ایلر مثلا سرکنجبینك خاصه‌سی مزیل صفرا ایمك ایکن
وبادام یاغنك خاصه‌سی دفع یبوست قیلمق ایکن وهلیلجك خاصه‌سی لینت ویرمك ایکن وآبك خاصه‌سی دفع حرارت
قیلمق ایکن خاصیتلری زائل اولور وطبیعتلرینك مقتضاسنك خلافی اوزره عمل قیلور پس مذهب طبیعیه باطل اولور
زیرا هر شیء بطبعه مؤثر ایمشلر ایسه طبعنده یابس اولان مرطب اولمزدی ومرطب اولان دخی یبوستی زیاده قیلمزدی
وملین اولان قبض ویرمزدی وقابض اولان لینت ایرکورمزدی پس معلوم اولدیکه هرشیده مؤثر حقیقی خدای تعالیدر
اشیاده کل والله اعلم (ظاهر شدن عجز حکیمان از معالجهٔ کنیزك بر پادشاه وروی اوردن بدرکاه خدا وخواب دیدن پادشاه
مبشر غیبی را ویافتن طبیب الهی وحاصل شدن مراداو * مثنوی * شه چو عجز آن حکیمان را بدید * پا برهنه جانب
مسجد دوید * پادشاه چونکم اول حکیملرك عجزینی کوردی یعنی کنیزکك مرضنه علاج ایلمکده انلرك عدم قدرتنی
مشاهده قیلدی یالن آیق مسجد جانبنه یلدی یعنی خلع نعلین ایلدی که عند التحقیق متوجه الی الله اولان سالکه
پا برهنه اولمقدن مراد خلع نعلین دنیا وآخرت قیلمقدر ویاخود نعلین جسمانیت وروحانیتی خالع اولمقدر ومحو وفنا
مرتبه‌سنی بولمقدر ویاخود کما اشار المشایخ الی هذا المعنی فی قوله تعالی (فاخلع نعلیك انك بالوادی المقدس طوی
قال فی تفسیر الغرائب ای اخلع همك لاهلك ولغمك او اخلع حب الدنیا وحب الاخرة عن قلبك ولهذا قال صلی الله علیه
وسلم الدنیا حرام علی اهل الاخرة والاخرة حرام علی اهل الدنیا وهما حرامان علی اهل الله * مثنوی (رفت در مسجد سوی
محراب شد * سجده‌کاه از اشك شه پر آب شد) مسجده ایچره کتدی محراب جانبنه متوجه اولدی سجده‌کاه پادشاهك
کوزینك یاشندن پرآب اولدی یعنی وافر بکا ایلیوب اغلدی بونده اشارت واردر شول معنایه که برکسه مضطر اولسه
وحضرت حقدن بر مرادی رجا قیلسه مسجد جانبنه کیده وقبله‌یه متوجه اوله وحضرت حقه بکا وتضرع ایله سجده
ایده دعاسنك استجابتنه بو صفتلر وسیله اولور * مثنوی * چون بخویش آمد ز غرقاب فنا * خوش زبان بکشاد
در مدح وثنا * چونکم اول پادشاه غرقاب فنادن کندی‌یه کلدی یعنی مرتبهٔ محودن صحوه کلدی حضرت حقه
مدح وثنا ایلمکده زبانی خوش اچدی زیرا حضرت حق حمد ومدح اولنمغی سور (کما قال علیه السلام ان الله یحب
ان یحمد) وعبادندن کندی‌یه ثناء جمیل قلنمغی طلب ایلر (کما قال الشیخ الاکبر فی الفصوص ان الحضرة الالهیة تطلب
الثناء الجمیل من عباده) ولهذا تقدیم مدح وثنا استجابت دعایه شرط اولمشدر * مثنوی * کای کمینه بخششت ملك
جهان * من چه کویم چون تو میدانی نهان * ای وهاب مطلق ملك جهان سنك کمینه بخششکدر بن نه سویله‌یم
چونکم سن نهانی بیلورسن وقلبمده اولان اسراره اولا وآخرا عالم اولورسن * مثنوی * ای همیشه حاجت ما را پناه *
بار دیکر ما غلط کردیم راه * ای دائما بزم حاجتمزه پناه اولان اله وملجاء ومأوی اولان پادشاه کیرو بزیولی غلط ایلدك یعنی
سنك کبی کریم ورحیم وعلیم وحکیم ووهابدن رجا ایتمکی قویوب عاجز ومحتاج اولان حکیملردن دوا وشفا ایتمنی ایلدك *
مثنوی) لیك کفتی کرچه میدانم سرت * زود هم پیدا کنش بر ظاهرت * الهی اکرچه بیوردك بن سنك سرکی بیلورم
وسنك درونکده ومافی الضمیرکده عالم اولورم (کما قال الله تعالی) وان تجهر بالقول فانه یعلم السر واخفی) ولیکن سن ای بنده
علی الفور اول سرکی ظاهر لسانك اوزره پیدا ایله وآنی بکا دعا برله اشکاره سویله (کما قال الله تعالی) ادعونی استجب لکم
* مثنوی * چون بر آورد از میان جان خروش * اندر آمد بحر بخشایش بجوش * چونکم پادشاه میان جاندن
ودرون جنناندن خروش کتوردی ونیاز وتضرعی مرتبهٔ کماله یتوردی خدای تعالینك عطا وبخشایشی دریاسی
جوشه کلدی وانك دعاسن قبول قیلدی * مثنوی * درمیان کریه خوابش در ربود * دید در خواب او که پیری رو نمود
اول پادشاهی کریه میاننده ایکن نوم قاپدی واقعه‌ده کوردیکه اکابر پیر یوز کوستردی * مثنوی * کفت ای شه
مژده حاجاتت رواست * کر غریبی آیدت فردا ز ماست * اول پیر پادشاهه ایتدی ای پادشاه بشارت سکا سنك حاجتك
روادر اکر سکا یارین بر غریب کلورسه اول بزدندر * مثنوی * چونکه آید او حکیم حاذقست * صادقش دان
کو امین وصادقست * چونکم اول غریب سکا کله بونی بویله بیل که اول حکیم حاذقدر آنی صادق بیل که اول امین
وصادقدر که شائبهٔ کذبدن اول مبرا ومقدسدر * مثنوی * در علاجش سحر مطلق را ببین * در مزاجش قدرت حق را
ببین * انك علاج وتربیه‌سنده سن سحر مطلقی کور یعنی سببی ادراك نا سدن خفی اولان صنع مطلقی انك علاجنده
کور سحر سببی عیون ناسدن خفی اولان شیئه دیرلر آنك مزاجنده قدرت حقی کور که فبی یسمع وبی یبصر وبی یمشی

وبی یبطش حدیثنك مقتضاسنجه اول حقله سمیع وبصیر وحق ایله قوی وقدیردر * مثنوی (چون رسید آن وعدكاه
وروز شد * افتاب از چرخ اختر سوز شد * چونكم اول وعده نك وقتی یتشدی وروز اولدی آفتاب چرخ جانبندن
اخترسوز اولدی یعنی شعشعهٔ نوریله كواكبی محو قیلدی * مثنوی * بود اندر منظره شه منتظر * تا ببیند آنچه
بنمردند سر * پادشاه منظره ده یعنی قصرینك پنجره سنده بو واقعه نك ظهوری ایچون مترقب ومنتظر ایدی تاكم كوره
اول غریب وعجیب اولان پیریكه اكا سیرنده كوستردیلر درسر تقدیرنده اولور * مثنوی (دید شخصی فاضلی پرمایهٔ
آفتابی درمیان سایهٔ * پادشاه كوردی برفاضل پرمایه برشخصی مثلا سایه ما بیننده برآفتاب ایدی یعنی سایهٔ
جسمك میاننده برآفتاب معنوی ونور الهی ایدی جسد شریفی مانندفی وروح لطیفی آفتاب عالمطی كبی ظهوره
كلدی * مثنوی * می رسید از دور مانند هلال * نیست بود وهست برشكل خیال * اول فاضل پرمایه اولان شخص
ایراقدن ایرشدی هلال كبی اولمسی نورانیتنه وكثرت ریاضتدن نحافت جسمنه اشارت اولور بحسب الظاهر
یوق ایدی دیدهٔ ناسدن مرتبه سی مخفی اولدیغی اعتباریله اما بحسب الباطن خیال شكلی اوزره وار ایدیكه خیال اگرچه
بحسب الظاهر یوقدر ولیكن بحسب الباطن واردر مثنوی (نیست وش باشد خیال اندر روان * تو جهانی برخیالی بین
روان * روح روان ایچره قوت خیالیه یوق كبی اولور لیكن سن جهانی برخیال اوزره جاری وروان كور كه خیال جمیع
جهانده متصرفدر اكابر واساطین اولیا ومشایخ عرفا عالم مثال الله مسمی برعالم اثبات ایدوب بیوررلر كه عالم اجسام
مادیه وعالم ارواح مجرده ما بیننده برعالم واردركه اجسام كثیفه دن لطیف وارواح لطیفه دن كثیف قابل تجزی
وانقسام اولمقده اجسامه مشابه وهیولی وصورتدن مجرد اولمقده ارواحه مساوی در وهر شیئكه بو عالمده موجوددر
البته انك مثالی اول عالمده مشهوددر یا صورتی متحد اولمقلغله تاكم صونك مثالی عالم مثالده سود اوله واخلاق مرضیه
واعمال صالحه نك مثالی بساتین ورياحين وثمار وانهار لذة للشاربین واخلاق ردیه واعمال سیئه نك مثالی
ظلمات وغیاهب وحیات وعقارب وغساق وغسلین اولور پس ارباب سلوك بو مقامی ایكی قسمه منقسم ایتمشلردر
عالم ارواحه تعلقی جهتندن خیال مطلق وعالم مثال دخی دیرلر وعالم اجسامه تعلقی طرفندن عالم خیال مقید دیرلر كه
بو ناسك وجودنده اولان خیالات ودخی عالم رؤیاده كوردكاری خیالاتدر * مثنوی * برخیالی صلحشان
وجنكشان * وزخیالی فخرشان وننكشان * برخیال اوزره در بو خلقك صلحی وجنكی برخیالدندر بو خلقك فخری
وعیب وننكی * مثنوی * ان خیالاتی كه دام اولیاست * عكس مه رویان بستان خداست * بو بیت مستطابی سؤال
مقدره جواب دركان دیمك لازم كلدیكه جمیع عالمك صلح وجنكی برخیال اوزره وجمله خلقك فخری وننكی برمآل اوزره
اولیجق پس اولیاء الله دخی زمرهٔ عالمیان كبی بو خیال الله مقید لرمیدر انلری بو جمله دن اخراج ایدوب بیوررلر كه
اول خیالات كه اولیاء اللهك دامی وزمامیدر بستان خدانك مهرولرینك عكسیدر بستان خدادن مراد مرتبهٔ
واحدیت اوله اشجار واثمار اسما وصفاته مقام اولدیغی ملابسه ایله وبو مرتبهٔ واحدیت بستانك مهرولرندن مراد
اسما وصفات اولور وبو مهرویان اسما وصفاتك عكسی تجلیات صفاتیه اولور اوله اولیجق معنی بستان خدا اولان
مرتبهٔ واحدیتك مهرولرینك تجلیاتی كه بو عالم خلقنه نسبتله خیالات كبیدر اولیانك دامیدر دیمك اولور وجمیع انبیا
واولیایه تجلیات الهیه نك دام وزمام اولمسی خود محققدر ویا خود بستان خدادن مراد مرتبهٔ اعیان ثابته اوله كه
فی الحقیقه نظر كاه خدادر مهرولرندن مراد انبیای عظام اوله كه نفس الامرده الله نوریله منورلردر وعكسلرندن مراد
انلردن ظهور ایدن علوم واحكام اوله بو تقدیرجه معنی بستان خدا اولان اعیانك مهرولریكه انبیای عظامدر انلرك
عكسلریكه انلردن ظهور وصدور ایدن علوم واحكامدر اولیایه دامدر زیرا هرولی البته برنبینك قدمنده وبررسولك
شرعنده در اوله اولیجق مقید دام علوم واحكام انبیا اولملری صحیح اولور وبو علوم واحكامه خیالات اطلاقی اعراض
اولدیغی جهتندن اولور والله اعلم * مثنوی * آن خیالی را كه شد در خواب دید * دررخ مهمان همی آمد بدید *
شول برخیالی كه پادشاه واقعه ده كوردی اول مهمان غیبینك رخنده ظاهر كلدی ومثل فلق الصبح رؤیاسی
بعینه واقع اولدی زیرا تصویرات خیالیه ایكی قسمه منقسمدر برقسمی اولدركه صور خارجیه یه مطابق اولمیه
وبو قسمده تعبیر واقع اولور وقسم ثانی اولدركه مطابق اوله شول شیئكه انك صورتی تصویر اولنمشدی خارج خیالده
یعنی اول صور خیالیه نك خارج خیالده اولان صور محسوساته مطابقی اولان قسم اندن كشف دیمكله
وامور غیبیه اطلاع دیمكله تعبیر اولنور وتأویل وتعبیره محتاج اولمز نته كم حضرت رسولك علیه السلام
بعض واقعه سی كبی (كما ذكر فی القرآن لقد صدق الله رسوله الرؤیا بالحق لتدخلن المسجد الحرام ان شاء الله
آمنین محلقین رؤسكم ومقصرین) پس حضرت رسول قبل الخروج الی الحدیبیة واقعه ده كندوبی اصحابیله مسجد

حرامه امن اوزره باشلرین قازیدراولدقلری حالده داخل اولور كوردی پس هجرتدن التی ییل صكره بعینه ظهوره
كلوب بو منوال اوزره داخل اولدیلر پس اول حضرتك اكثر كوردیكی بو قبیلدن اولوردی نته كم حضرت عایشه دن
مرویدركه بیوررلر (اول ما بدئ به رسول الله من الوحی الرؤیا الصادقة فكان لا یری رؤیا الا جاءت مثل فلق الصبح
كما بینا تفصیله فی شرحنا فی نقش الفصوص فی فص الاسحاقیة * مثنوی * شه بجای حاجبان در پیش رفت *
پیش آن مهمان غیب خویش رفت * پادشاه زیاده حظ وسروردن حاجبلر یرینه قارشو ایلرو كتدی وا كا استقبال
ایتدی واول مهمان غیبینك اوكنه بنفسه كندیسی كتدی * مثنوی * هردو بحری آشنا آموخته * هردو جان
بی دوختن بردوخته * هرایكیسی آشنالق اوكرنمش بربحر ایدی یعنی پادشاه ظاهر علمینك بحری ومهمان غیبی باطن
علمینك بحری ایدی بو بحرین عظیمین ازلده بری بریله آشنالق اوكرنمش ایدی اول حینده صورت عالمنده دخی اشنالق
میسر اولدی هرایكی جان بحسب الظاهر دكلمكسزعالم معناده بری برینه دكلمش اولدی وبری بریله اتحاد وایتلاف
قیلدی كه ارواحك اتحاد وایتلافی بدن عالمنه كلمزدن اول عالم ارواحده واقع اولمشدر (كما قال صلی الله علیه وسلم
الارواح جنود مجندة فما تعارف منها ائتلف وما تناكر منها اختلف * مثنوی * كفت معشوقم تو بودستی نه آن *
لیك كار از كار خیزد در جهان * پادشاه مهمان غیبی یه بو كونه ادب اوزره خطاب ایلیوب دیدی بنم معشوقم سن
ایدك اول كنیزك دكل ایدیكه المجاز قنطرة الحقیقةدر ولیكن بو جهانده كار كاردن قالقر یعنی برایشدن برآخر ایش
حاصل اولور * مثنوی * ای مرا تو مصطفی من چون عمر * از برای خدمتت بندم كمر * ای پیروفا سن بكا مصطفی
كبی سن وبن سكا عمر پرصفا كبی ام سنك خدمتكدن اوتری بن كمر بغلرم یعنی سنك خدمت ارادتك ایچون مراد
شریفك اوزره سكا خدمت قیلورم نته كم حضرت عمر رضی الله عنه حضرت مصطفایه صلی الله علیه وسلم ایمان
كتوردی واول حضرت اكا ایمان واسلامی تلقین ایدوب اصحاب كزین مرتبه سنه یتوردی وحضرت عمر رضی الله عنه
اول حضرتك شرع شریفنه كمالیله خدمت ایدوب دین مبینك ظهوره كلمسنه سبب اولدی وبی نهایه خدمت قیلدی

(از خداوند ولی التوفیق در خواستن توفیق رعایت ادب درهمه حالها وبیان كردن وخامت ضررهای بی ادبی)

* مثنوی * از خدا جوییم توفیق ادب * بی ادب محروم كشت ازلطف رب * بو محل توفیقك ولی وصاحب
اولان خداونددن جمیع حاللرده ادب رعایتی ایچون توفیق طلب ایلمكده در وادبسزلك وخامت وشآمتنك ضررلرنی
بیان ایتمك محلنده در توفیق حق تعالی حضرتی عز اسمه عبدنی كندینك رضا ومحبتی اولان طرفه سوق ایلمكدر
صلاح وعبادت وعشق ومحبت كبی * مصرع * از خدا جوییم توفیق ادب * خدادن ادب توفیقنی طلب ایده لم تاكم
توفیق الهی ایله دایرهٔ ادبدن خارج بزدن بی ادبانه وكستاخانه كار صادر اولمیه ادب جمیع اخلاق حمیده نك
حصولندن عبارتدر زیرا تحصیل شریعت وتكمیل طریقت ادبله ممكندر (شعر) ادبوا النفس ایها الاصحاب * طرق
العشق كلها آداب * ادب سرمایهٔ سعادت دارین ایدیكنی اشعار وتنبیه ایچون سرور كائنات علیه افضل الصلوات
بیورمشلردركه (ادبنی ربی فاحسن ادبی) معنای شریفی ربم بنی تأدیب ایلدی وادبم كوزل ایلدی دیمك اولور پس سالكه
لازمدركه اول حضرتك ادبیله مؤدب اوله زیرا سلوك وتصوف دیدكلری همان محض ادبدر نته كم ابوحفص كبیر
بیوررلر التصوف كله ادب ولكل وقت ادب ولكل حال ادب ولكل مقام ادب وذوالنون مصری حضرتلری بیوررلر كه
علیك بالادب ظاهرا وباطنا فما اساء الادب احد باطنا الا عوقب باطنا ولا اساء ظاهرا الا عوقب ظاهرا پس سالكه
كركدركه اهل دل حضورنده باطنی مؤدب واهل صورت قتنده ظاهری مؤدب اوله تاكم طریقت وشریعته مخالف
ناشایسته وضع ایتمكله عقابه مستحق اولمیه بی ادب محروم كشت از لطف رب زیرا ادبسز ایكی عالمده بیله لطف الهیدن
محروم اولدی وایمان وحیا لباسندن عریان قالدی كما قیل * بیت * ادبدر كیشینك دائم لباسی * ادبسز كیشیلر
عریانه بكرز (بیت) مایهٔ دولت ابد ادبست * پایهٔ عزتی خود ادبست (مثنوی) بی ادب تنها نه خود را داشت بد * بلكه
آتش درهمه آفاق زد * ادبسز یالكز كندیسنی بد طوتمدی بلكه جمیع عالمه آتش اوردی یعنی ادبسز یالكز كندیسنی
مبتلای بلای دارین ایتمدی بلكه نیجه كسه یی دخی اضلال ایلدی وانك شآمتی ووخامتی خلق عالمه سرایت قیلدی
كما قال الله تعالی فی سورة الانفال) واتقوا فتنة لا تصیبن الذین ظلموا منكم خاصة) یعنی ای مؤمنلر سز پرهیز ایلك شول
بلیه وعذابدن كه خاصة سزدن ظالم اولان كسه لره اصابت ایلمز بلكه ظالمه وغیر ظالمه عام اولور پس ظالمك شآمتی
غیر ظالم اولانلره دخی سرایت قیلور (ولهذا قال الله تعالی ولا تركنوا الی الذین ظلموا فتمسكم النار) پس ظالملره میل
قیلان وظلم ایچنده اولانلره نزول قیلان عذابه مبتلا اولور وظلمه بو جهتدن آفاقه آتش اورر * مثنوی * مائده
از آسمان درمی رسید * بی صداع وبی فروخت وبی خرید * مائده برمقتضای (وانزلنا علیكم المن والسلوی) اسماندن

قوم حضرت موسایه یتشوردی صد اعسز و بیع وشراسز بونلره واصل اولوردی (کما قال الله تعالی فی سورة البقرة
وظللنا علیکم الغمام وانزلنا علیکم المن والسلوی کلوا من طیبات ما رزقناکم وما ظلمونا ولکن کانوا انفسهم یظلمون)
مائده‌دن مراد من وسلوی درمن بعضیلر قولنده خبز رقیق واکثرك قولنده ترنجبین یعنی قدرت حلواسی دیدکلریدر
سلوی سمانی دیدکاری قوشدر یعنی بلدرجین کبی برقوشدر که تیه صحراسنده هرکون طلوع فجردن ظهور شمسه دك
آسمان طرفندن بنی اسرائیله بو من وسلوی کلوردی وبونلر استدیکی قدراندن بی بیع وشراسز آلوردی * مثنوی
درمیان قوم موسی چند کس * بی ادب کفتند کو سیر وعدس * حضرت موسانك قومنك ایچنده برقاچ کمسه ادبسز
یعنی رعایت ادب ایتمیوب قنی صرمساق ومرجمك دیدیلر تته که حق تبارك وتعالی سورهٔ بقره‌ده بونلرك قولنی
وحضرت موسایه بی ادبانه اولان سوزنی حکایه بیوروب دیرلر (واذ قلتم یا موسی لن نصبر علی طعام واحد فادع لنا ربك
یخرج لنا مما تنبت الارض من بقلها وقثائها وفومها وعدسها وبصلها قال اتستبدلون الذی هو ادنی بالذی هو
خیر اهبطوا مصرا فان لکم ما سألتم وضربت علیهم الذلة والمسکنة وباؤا بغضب من الله * مثنوی * منقطع شد خوان
ونان آسمان * ماند رنج زرع وبیل وداس مان * اسمانك خوان ونانی منقطع اولدی بزه اوراق زحمتی وبیل بللمك زحمتی
وزراعت رنجی قالدی داس اوراق مان بزدیمکدر * مثنوی * باز چون عیسی شفاعت کرد حق * خوان فرستاد وغنیمت
برطبق * کیرو حضرت عیسی علیه السلام چونکم شفاعت ایلدی حق تعالی خوان کوندردی وطبق اوزره غنیمت
کوندردی بر بریته پراواسه باء فارسینك ضمه سیله بنه معنی صحیح اولور یعنی حق تعالی طبق طولوسی خوان ونعمت
کوندردی دیمك اولور حضرت عیسانك اصحابی ایتدیلر یا عیسی سنك ربك سکا مطیع اولورمی سن اندن استدکده بزه
زحمتسز آسماندن مائده انزال ایده حضرت عیسی علیه السلام جناب حقه دعا ایلدی تته کم حق تعالی حضرتلری
کلام مجیدنده سورهٔ مائده نك آخرینه قریب بو معنادن خبرویروب حکایه بیوررلر * قال عیسی بن مریم اللهم
ربنا انزل علینا مائدة من السماء تکون لنا عیدا لاولنا وآخرنا وآیة منك وارزقنا وانت خیر الرازقین * مثنوی *
باز کستاخان ادب بکذاشتند * چون کدایان زلها برداشتند * کیرو کستاخلر ادبی ترك ایتدیلر حریص وکدالر کبی ذله‌لر
قالدردیلر یعنی طمعلرندن ادخار ایچون ذخیره وحصه‌لر کتوردیلر * مثنوی * کرد عیسی لابه ایشان را که این *
دائمست وکم نکردد از زمین * حضرت عیسی علیه السلام بونلره یلوارمش که بو مائده نك آسماندن نزولی دائمدر اکسلك
اولمز عدم نزولنه سوء ظن قیلمك وحریص اولوب طمعکار اولمك * مثنوی * بدکمانی کردن وحرص آوری * کفر باشد
پیش خوان مهتری * بدکمانلق وحریصلق ایلمك براولونك نعمتی قتنده کفر اولور حاصل کلام اولدر که منعم حقیقی اولان
حضرت حقك نعمتی عبده واصل اولورکن وعبد اندن روز بروز نصیبن آلورکن بلکه بو نعمت فوت اوله دیو انك
ادخارنه حریص اولمق وجمعیچون طمع قیلمق حقیقتده کفران نعمت اولور * مثنوی * زان کدارویان نادیده زآز *
آن در رحمت برایشان شد فراز * اول کورمش کدا یوزلولردن وآزلرندن اوتری اول نعمت منقطع اولدی وزله
بند اولمریله نعمت ورحمت قپوسی اول قومك اوزرینه فراز اولدی یعنی مسدود اولوب اول نعمت منقطع اولدی
وادخار قیلنلر قرده وخنازیر صورتنه مسخ اولدی (کما روی عن جابر رضی الله عنه قال قال صلی الله علیه وسلم انزلت
المائدة علی قوم عیسی خبزا ولحما وامروا ان لا یخونوا ولا یدخروا فخانوا وادخروا فمسخوا علی صورة القردة والخنازیر
* مثنوی * ابر برناید پی منع زکات * وز زنا افتد وبا اندر جهات * بو بیت شریف هر عصرده شرع شریفده
بی ادب اولنلرك شئامت وخامتنی مبین اولور معنای شریفی اولدر که سحاب یوقارو کلمز وزمین اوزره امطار قیلمز کاتك
منعندن اوتری یعنی اغنیاء زکاتنی منع ایلسه‌لر یغمور یاغمغه سبب اولور وزنانك ظهورندن اطراف جهانه طاعون
مستولی اولور تته کم بو حدیث شریف بو معنایه دلالت قیلور (قال النبی صلی الله علیه وسلم خمس بخمس ما نقض
العهد قوم الا سلط الله علیهم عدوهم وما حکموا بغیر ما انزل الله الا فشا فیهم الفقر ولا ظهرت فیهم الفاحشة
الا فشا فیهم الموت ولا تطففوا الکیل والمیزان الا منعوا النبات واخذوا بالسنین ولا منعوا الزکوة الا حبس عنهم القطر
وروی عن کعب بن مالك قال قال علیه السلام اذا رأیتم القطر قد منع فاعلموا ان الناس قد منعوا الزکاة فمنع الله
ما عنده واذا رأیتم الوبا قد فشا فاعلموا ان الزنا قد فشا * مثنوی * هرچه بر تو آید از ظلمات وغم * آن زبی باکی
وکستاخیست هم * هرنه که ظلمات غمدن سنك اوزرکه کلور اول سنك بی باکلکدن وهم کستاخلغکدن اولور یعنی
انسان فرحده ایکن محزون اولمسی ونعمتده ایکن مغبون اولمسی وصحتی کیدوب سقامت کلمسی کندی معصیت
وقباحتنك جزاسیدر (کما قال الله تعالی وما اصابك من سیئة فمن نفسك) زیرا حق تعالی عبدك وجودنده اولان
نعمتی مغیر اولمز حتی عبد کندی عملنی واخلاقنی تغییر قیلمینجه (کما قال الله تعالی فی سورة الرعد ان الله لا یغیر ما بقوم

حتی یغیروا ما بانفسهم * مثنوی * هرکه بی باکی کند در راه دوست * رهزن مردان شد ونامرد اوست * هر شول
کمسه که بی باکلك وکستاخلق ایلیه دوستك یولنده مردان الهینك یولن اوریجی اولدی ونامرد اولدر یعنی هم ضال
وهم مضل اولور نیجه کمسه‌لری دخی طریق اولیادن اخراج قیلوب کندی کبی بی ادب وکستاخ ایلر * مثنوی * از ادب
پرنور کشتست این فلك * وز ادب معصوم وپاك آمد ملك * بو فلك ادبدن پرنور اولمشدر یعنی تا خلق اولندنبری ادب
اوزره دور قیلوب امر حقه مطیع اولدیغی سببیله حق تعالی آنی مشاعل کواکب ونیرین شمس وقمرله منور قیلدی
وادبدن یعنی ادب سببیله ملك معصوم وپاك کلدی یعنی هر بری ادب اوزره مسبح وساجد وراکع وعابد اولدقلری
جهتدن خطا وزللدن ونقصان وخللدن معصوم وپاك کلدی پس سنك دخی سماء روحك مؤدب اولورسه نجوم
علوم وفهوم ایله منور اولور وعقلك ملك کبی ادب اوزره مسبح ومقدس اولورسه وعبادات وطاعات قیلورسه عیوب
ذنوبدن مطهر اولور ولون خطا ومعاصیدن پاك کلور * مثنوی * بد ز کستاخی کسوف آفتاب * شد عزازیلی ز جرأت
رد باب) بو بیتده ایکی وجه جائزدر وجه اول اولدر که آفتابه اسناد اولنان کستاخلق آفتابك اولمیوب خلقك اوله وخلقك
کستاخلقنك شئامتی منیر عالم اولان آفتابه دخی سرایت قیله تا کم خلقك کستاخلقنك شئامتی شمسك نورنه حجاب
اولوب برقاچ ساعت منکسف اوله تا خلق اول کستاخلقدن توبه وانابت قیلسون دیو تنبیه الهی اوله وجه ثانی اولدر که
بو کستاخلق افتابه اسناد اولنه کان آفتاب فلك چارم اوزره متفرد اولدیغنه مغرور ومعجب اوله پس حق تعالی
مغرور ومعجب اولنلره وترفع وتکبر قیلنلره تعلیم وتنبیهدن اوتری انك نورنی قرصندن برقاچ ساعت زائل قیله تا کم خلقك
عاقل اولنلری بی ادبلکدن وکستاخلقدن توبه قیله وعجب وکبری کیدروب متواضع ومتخاشع اوله بعض کمسه‌لر حکما
ومنجمیندن کسوف آفتاب وخسوف ماهتاب بر بیوك کمسه نك موتنه دلالت ایلر انك علامتیدر دیمشلر وبعضی دخی
بو مذهبه ذاهب اولوب اعتقاد ایلمشلر بو خصوصده حدیث صحیح وارد اولمشدر که بو اعتقاد باطلدر (قال صلی الله
علیه وسلم ان الشمس والقمر آیتان من آیات الله لا ینکسفان لموت احد ولا لحیاته) اول بر عزازیل یعنی شیطان لعین
وجرأت وجسارتدن رب العالمینك باندن مردود اولان ابلیس لعین برنیجه کره هر بری سبب لعنت اوله جق کستاخلغه
جرأت ایلمشدر اولا (واذ قلنا للملائکة اسجدوا لآدم) آیتنده اولان اسجدوا امریله جمیع ملائکه ایله بیله مأمور اولمشدی
جمیع ملائکه امره امتثال ایدوب سجده قیلدیلر اول ابا واستکبار ایدوب ترك امره جرأت قیلدی بعده حضرت
حق جل شانه (یا ابلیس ما منعك ان تسجد لما خلقت بیدی) دیو امره عدم امتثالدن وترك سجده‌دن سؤال بیوردقده
ابراز حجت ایتمکه جرأت وکبر وانانیت طریقنه کتمکه جسارت ایدوب بو کونه جواب ویردیکه (انا خیر منه خلقتنی
من نار وخلقته من طین) وبونلردن ماعدا (فبما اغویتنی) دیمکله مولاسنه بالمشافهه خطاب ایلمکه جرأت قیلدی
پس بو کستاخلقله جرأت وجسارتی سببیله ملعون اولدی ورحمت حقدن محروم ومغبون قالدی پس سالکه
بو قصه‌لردن حصه بو اولدیکه کستاخلقدن حذر ایده وممکن اولدیغی ادب یولنه کیده والله اعلم بالرشاد (ملاقات
پادشاه با آن طبیب الهی که درخوابش بشارت داده بودند بملاقات او) بو بیانده ایکی مؤمن برنیجه زمان مفارقت
قیلوب بعده ملاقات اولدقده مصافحه قیلمرینك فضیلتنه دلالت واردر تته کم بو حدیث شریف بو معنایه شهادت
ایلر (کما قال علیه السلام ما من مسلمین یلتقیان فیتصافحان الا غفر لهما قبل ان یتفرقا * مثنوی * دست بکشاد
وکنار آنش کرفت * همچو عشق اندر دل وجانش کرفت * پادشاه طبیب الهی یه استقبال ایدوب ملاقات ایتدکده
النی آچوب انی کنارلرنده طوتدی یعنی زیاده اشتیاقندن تکرار بتکرار مصافحه ومعانقه ایدوب کاهی صاغ وکاهی
صول طرفنه طوتدی زیرا ارباب طریقت واصحاب حقیقت میاننده الآن بو سنت اجرا اولنور تته کم سلطان انبیا
صلی الله علیه وسلم حضرت علینك برادر بزرکواری جعفر طیار حضرتلری ارض حبشه‌دن چیقوب مدینهٔ منوره‌یه
کلدکده حضرت رسوله ملاقات اولدقده حضرت رسول علیه السلام انکله معانقه ایلدیلر تته کم مصابیحده
مسطوردر که امام بغوی حضرتلری بیوررلر عن جعفر بن ابی طالب فی قصة رجوعه من ارض الحبشة قال جعفر
فخرجنا حتی اتینا الی المدینة فلقینی رسول الله صلی الله علیه وسلم فاعتنقنی ثم قال ما ادری انا بفتح خیبر افرح ام بقدوم
جعفر وعن ابی هریرة اتفقا علی الروایة عنه قال خرجت مع رسول الله حتی اتی خباء فاطمة فقال علیه السلام اثم لکع
یعنی حسنا فلم یلبث حتی جاء یسعی واعتنق کل واحد منهما صاحبه عشق کبی اول طبیب الهی بی دل وجاننده
طوتدی یعنی اکا جان وجناننده یر ایتدی (مثنوی) دست وپیشانیش بوسیدن کرفت * وز مقام وراه پرسیدن کرفت
اول پادشاه اول طبیب پر انتباهك النی والنی اوپمك طوتدی بو دخی بین المشایخ طریقتدر که بر مخدوم ومکرم کمسه
سفردن کلسه وبر سالك راه حق اکا ملاقات ایلسه النی ویوزنی اوپمك سنتدر تته کم روایت اخری اوزره محی السنة

مصاحبتنه امام جعفره اسنادا بوکونه روایت ایدر (قال لما قدم جعفر قبل رسول الله بین عینیه) واول پادشاه اول
حکیم الهینك مقام وراهندن صور مقلق طوتدی بودخی بین الامثال والاقران سنت وطریقتدرکه مشایخدن
واهل سلوکدن ایکی کسه بری برینه ملاقات ایلدکده دفع وحشت وباعث انسیت والفت اولمق ایچون قادمك
مقامندن وراهندن سؤال قیله وسلوك وطریقتده کوردیکی آیات وعبردن مستفسر اوله * مثنوی * پرس پرسان
می کشیدش تا بصدر * گفت گنجی یافتم آخر بصبر * اکا صورارق ومقام ومنزلندن استفسار قیله رق انی صدره
چکدی وتعظیم وتکریم ایله مقام اعلایه اجلاس ایتدی ودیدی برکنج بولدم وسنك کبی برخزینهٔ رحمانه واصل اولدم
آخر صبر ایله * مثنوی * گفت ای هدیهٔ حق ودفع حرج * معنیٔ الصبر مفتاح الفرج * واول پادشاه دیدی کم ای حقك
ارمغانی وای دافع زحمت وحرج وای معنیٔ کلام الصبر مفتاح الفرج * مثنوی * ای لقای تو جواب هر سؤال *
مشکل از تو حل شود بی قیل وقال * ای طبیب الهی سنك لقای شریفك هر سؤالك جوابیدر مشکل سندن حل
اولور بی قیل وقال یعنی سنك انوار بالك واسرار واحوالك واسطه سیله وملاقات شریفك ومصاحبت لطیفك برکاتیله
مشکلات علوم ومعضلات فهوم بی قیل وقال وبی جواب وسؤال حل اولور وطالبك قلبنه ظهوره کلور که اصحاب
ولایت اولان مرشد کاملك کرامتنك برعلامتی دخی انك خدمتنده اولان طالبه مشکلات بی قیل وقال حل ائلمشدر
مثنوی * ترجمانی هرچه ما را در دلست * دستگیری هرکه پایش در گلست * ای عالم سردان هرنه که علوم وعرفاندن
بزم قلبمزه نهاندرا کا ترجمانسن یعنی ما فی الضمیری مبین ومعبر اولان برعارف زباندانسن هر شول کسنه نك که
پای جانی وحل بشریتده وآب وگل طبیعتده قالمشدر انك دستگیریسن * مثنوی (مرحبا یا مجتبی یا مرتضا * ان تغب
جاء القضا ضاق الفضا * الرحب بالضم السعة والرحب بالفتح الواسع ومرحب مصدر میمیدر فعل محذوفك مفعول
مطلقیدر ای اتیت مرحبا وسعة یعنی وسعتله کالدك وخوش کالدك واصحاب طریقت ماببننده قادم اولنه مرحبا مرحبا
دیو ترحیب ایلمك سنت طریقتدر نته کم عکرمه دن مرویدر که رسول صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك حضورلرینه کادم
سفردن اول بکا مرحبا بك مرحبا بك یا عکرمه دیدی ایکی کره وقالت ام هانی ذهبت الی رسول الله صلی الله علیه
وسلم عام الفتح فقال لی مرحبا یا ام هانی یا مرتضی ای رضا اولنمش وای اجتبا اولنمش اجتبا من باب الافتعال
بمعنی الاصطفا یعنی برکزیده اکرسن بندن ویاخود بوقومدن غائب اولورسك قضا وبلا کلدی صحرا الرتنك اولدی جاء
وضاق نی صیغهٔ ماضیده ایراد ایلمسی وقوعی متحقق اولدیغندن اوتریدر وان تغب فعلنك مفعولی مقدردر تقدیرده
ان تغب عنی اوعن هؤلاء القوم جاء القضاء لهم وضاق الفضاء علیهم) پس اولیاء اللهك وجودلری بریردنکه غائب اوله
البته اول قومه واول دیاره نیچه بلا وقضا هائل ونایل اوله اما وجود شریفلری وهمت لطیفلری که برقومده حاضر اوله
انلرك حرمتنه اول دیاردن نیچه بلیات مندفع اوله نته کم حدیث قدسی حجت قاطع وبرهان ساطعدر کما قال رسول الله
صلی الله علیه وسلم حاکیا عن ربه قال الله تعالی اذا کان الاشتغال بی غالبا علی عبدی جعلت همه ولذته فی ذکری
عشقنی وعشقته رفعت الحجاب فیما بینی وبینه لا یسهو اذا سهی الناس کلامه کلام الانبیاء اولئك الابدال حقا
اولئك الذین ان اردت باهل الارض عقوبة اوعذابا ذکرتهم فیهم فصرفته عنهم (مثنوی) انت مولی القوم من لا یشتهی
قد ردی کلا لئن لم ینتهی) ای سلطان حقیقتسن قوم مشایخك خداوندی وافندیسی سن هرکم سنی استمیه تحقیقا
هلاك اولدی کلا ای حقا ائن لم ینتهی اکر منتهی اولوب رجوع ایتمزسه سنی استمدن وسلطان العارفین کلامنده کی
حرف تحقیق وحرف ردع ولام توطئه ایله ایراد ایلمسی اولیا واصفیایه محبت ایتمینلرك هلاکنی مشعردر معاذ الله که
انکار ایدنلرك هلاکی وبلاسی بطریق الاولی پس حدیث ایله ثابتدرکه نبات وجمادات وجمیع موجودات عالمه تصلیه
وخیر دعا ایدرلر پس اولیاء الله بسبیل الاحری نته کم ابوداود ترمذی ابو امامه دن رضی الله عنه بو حدیثی روایت
قیلور (قال علیه السلام ان الله وملائکته واهل السموات واهل الارض حتی النملة فی جحرها وحتی الحوت فی البحار
لیصلون علی معلمی الناس الخیر) پس بونلره محبت سعادت دارینه مؤدی وانکار وعداوت قهر خدایه مفضی اولور
* مثنوی * چون گذشت آن مجلس وخوان کرم * دست او بگرفت وبرد اندر حرم * چونکم اول مجلس واول خوان
وکرم کچدی یعنی چونکه اسرار ومعارف رحمانی وغدا وذوق روحانی مصاحبتندن فراغت ایلدیلرکه پادشاهه تمام
قناعت کلدی پادشاه طبیب الهینك النی طوتدی وبی توقف محرمی کبی حرمی ایچنه ایلتدی حضرت مولانا
بونکله اشعار ایلرکه مریده لازمدرکه جمیع خصوصده مرشدنه مراجعت ایدوب حصول مراداتنه آنی وسیله قیلوب
خاص قلبنه آنی ایچرو ایلتوب جمیع اسرار نهانیسنه محرم راز ایده تا کم سعادت ابدیه وقرب وصال الهیه میسر اوله
(بردن پادشاه ان طبیب را برسر بیمار تا حال او را ببیند * مثنوی * قصهٔ رنجور ورنجوری بخواند * بعد ازان در پیش

رنجورش نشاند) رنجور اولان کنیزکك ورنجورلکنك پادشاه عالمپناه مرشد صاحب انتباهه قصه سنی اوقودی یعنی
کندیله انك ما بیننده واقع اولان ماجرایی حکیم الهی یه من اوله الی آخره نقل ایتدی بعد تقریر الاحوال اول حکیم الهی
رنجور اولان کنیزکك قتنه اوتوردی بوندن مراد مریدك شاه روحی مریض اولان کنیزك نفسی طبیب الهی اولان
مرشد کامله بعد تقریر قصتها تسلیم ایتدی دیمك اولور * مثنوی * رنگ روو نبض وقاروره بدید * هم علامات
وهم اسبابش شنید * اول طبیب الهی دخی اول مریضك رنك رویی ونبضنی وقاروره سنی کوردی هم اول رنجورك
مرضنك علایمنی وهم اسبابنی لسان شاهدن ایشتدی مقتضای سنحه نور فراستله علایم وآثار ظاهردن انك باطننده
اولان رنجه مطلع اولوب پادشاهه بوکونه جواب ویردی * مثنوی * گفت هر دارو که ایشان کرده اند * آن عمارت
نیست ویران کرده اند * دیدی هر دارویی ودوایی که اول خودبین وخودنما اولان حکما بونك علاجی خصوصنده
ایلمشلردر اول عمارت ودواد کلدر بلکه خراب وویران ایلمشلردر * مثنوی * بی خبر بودند از احوال درون * استعیذ الله
مما یفترون * یعنی اول طبیب الهی دیدی که ای پادشاه علماء رسوم ومشایخ مقلدین بی خبر ایدیلر احوال قلوبدن یعنی
امراض کنیزك نفسندن بن اللهه صغنورم افترا ایدنلرك افتراسندن کانه بیلمدکلری شیئی بیلورم دیو ادعا ایلری عین افترادر
مثنوی * دید رنج وکشف شد بروی نهفت * لیك پنهان کرد با سلطان نگفت * اول طبیب الهی کنیزکك رنجنی
کوردی اکا پنهان ونهفت اولان اسرار کشف اولدی وانی نور فراستله بیلدی (کما قال علیه السلام ان لله عبادا یعرفون
احوال الناس بالتوسم ولیکن اول سری پنهان ایلدی سلطانه دیمدیکه قلوب الاحرار قبور الاسرار درامناء الله
اولان اولیا بی اذن خدا برکسه نك باطننك سرینی برآخره اظهار وافشا ایتمزلر بلکه آنی کندی یه بیله سویلمزلر
* مثنوی * رنجش از صفرا واز سودا نبود * بوی هر هیزم پدید آید ز دود * اول کنیزکك رنجی صفرا وسودادن دکل ایدی
مصرع ثانی سؤال مقدره جوابدر کان دیمك لازم کلدی که انك رنجی صفرا وسودادن اولمدیغی ندن معلوم اولدی
جواب ویورب دیرلر هر اودونك رایحه سی دخانندن ظاهر کلور یعنی هر شیئك علایم وآثاری اول شیئك ذاتنه دلیل
اولور وعارف اثردن مؤثره استدلال قیلور پس سودا وصفرادن اولان رنج بلادن اولان رنجه مشابه اولمز وعشق
ومحبت مرضی هیچ برمرضه بکزه مز اکرچه مرض عشق دخی نحافت ونحول وصفرت وجه وذبول ایراث ایلر ولیکن
بو حالت امراض جسمانیه دن اولان حالته مماثل اولمز * مثنوی * دید از زاریش کو زار دلست * تن خوشست
واو گرفتار دلست * اول طبیب الهی اول کنیزکك خسته لغندن کوردی که انك خسته لکی کوکل خسته لکیدر انك
تنی خوشدر ولیکن اوکوکل کرفتاریدر * مثنوی * عاشقی پیداست از زاری دل * نیست بیماری چو بیماری دل *
عاشقلق پیدادر کوکل زارلغندن یعنی الظاهر عنوان الباطن فحواسنجه دلده مضمر اولان محبت زاری دلدن
وسرشك دیده وسوزش سینه دن ظاهر وهویدا اولور کما قال صاحب قصیدة البردة * بیت * ایحسب الصب ان الحب
منکتم * ما بین منسجم منه ومضطرم * فکیف تنکر حبا بعد ما شهدت * به علیك عدول الدمع والسقم * هیچ بر بیمارلق
یوقدر کوکل خسته لکی کبی زیرا کوکل جسد مملکتنه نسبت ملك کبیدر واعضا وجسد قلبه نسبت رعایای ملك کبیدر
برموجب حدیث شریف روی عن ابی هریرة رضی الله عنه قال قال علیه السلام القلب ملك وله جنود فاذا صلح الملك
صلحت جنوده واذا فسد الملك فسدت جنوده چون قلب صحت وسلامتده اولسه جسدك فساد وسقامتی ضرر ویرمز
اما قلب خسته وشکسته اولسه صحت جسد مفید اولمز پس هیچ بر بیمارلق کوکل بیمارلکنه بکزه مز ومساوی کلمز
* مثنوی * علت عاشق ز علتها جداست * عشق اسطرلاب اسرار خداست * عاشقك علتی جمیع علل وامراض
جسمانیه دن جدادر انکچون حکما مرض عشقه علاج قیله مملر وبو درده دوا بوله مملر عارف اولنلر شفاء العاشقین
لقاء المعشوقین دیرلر فلاسفه مذهبنده قالنلر علل سوداویه دن علاج پذیر اولمز برعلتدر دیو سویلرلر خبرلری یوق که
عشق کتاب هدی واسطرلاب اسرار خدادر اسطرلاب شول ربع دائره یه دیرلر که انکله اوضاع واطوار نجوم معلوم اولور
وافتابك ارتفاع وانخفاضی ظهوره کلور پس عشق دخی افتاب ذاتك وکواکب اسما وصفاتك اسطرلابی کبیدر
منجم افلاك معانی اولان عرفا اسطرلاب عشقله اسرار خدایی واطوار نجوم علوم اسمایی بیلورلر وانکله سماوات
حقایقه یول بولورلر * مثنوی * عاشقی گر زین سر وگر زان سرست * عاقبت ما را بدان سر رهبرست * بو بیت سؤال
مقدره جوابدر کان دیمك لازم کلدی که اسطرلاب اسرار خدا اولان عشق محبت ربانی وهادیٔ مرتبهٔ حقیقت عشق
سبحانیدر عشق مجازیده بوکونه خصلت بولنمز حضرت مولانا بویله دینلره جواب باصواب ویررلر که عاشقلق که
افراط محبتدر میل شهوانی وحب جسمانی دکلدر پس عشق عشق اولدیغی حیثیتدن کرك حقیقت طرفندن اولسون
وکرك مجاز وصورت جانبندن ظهوره کلسون المجاز قنطرة الحقیقه فحواسنجه عاقبت بزی اول مقام حقیقته ومرتبهٔ

وحدته رهبردر فرضا حقیقته واصل اولمدن عفتله متصف اولوب عشقنی کتم قیلان عاشق مجاز حالنده اولسه شهید اولمق مقرردرتته کم امام سیوطی جامع الصغیرده بو حدیثی حضرت عائشه یه وابن عباسه دخی اسنادا بو شکله روایت قیلور (قال علیه السلام من عشق وعف وکتم ثم مات مات شهیدا) حقیقت عشقده وماهیت جمالده خود تفرقه واثنینیت یوقدر لیکن بعض عاشقك جمالی مطلق عشقنه استعدادی اولمدیغندن محبوب مطلق آنی جمال مقیده مقید قیلور تا بونده جمیل مطلق عشقنه مستعد اولور آخر الامر عارف اولوب وکندوبی عشقله فنا قیلوب محبوب حقیقی وصالن بولور * مثنوی * هرچه کویم عشق را شرح وبیان * چون بعشق آیم خجل باشم ازان * هرنه که عشق ایچون شرح وبیان سویلرم چونکم عشقه کلم اندن استحیا ایلرم انکیچون که عشق صفت ذات الهی ظروف وحروفه صغمز بر بحر نامتناهیدر * شعر * تعالی العشق عن همم الرجال * وعن وصف التفرق والوصال * متی ما جل شیٔ عن خیال * یجل عن الاحاطة والمثال * رتبهٔ عشق اندن عالیتردر که طیور همم رجال انولٔ پیرامن سراپردهٔ جلالنه یول بوله واصحاب عقول دست افهام وافکارله انك رخسار پرانوارندن نقاب ارتیابی رفع قیله وپایهٔ عشق اندن دخی برتردر که تفرقه ووصالله موصوف وموسوم اوله زیرا هر بارکه برشیٔ مرتبهٔ خیالدن برتر اوله احاطه ومثالدن دخی عالیتر اولور پس عقول وفهوم انك شرح وبیاننده عاجز قالورلر * مثنوی * کرچه تفسیر زبان روشنکرست * لیك عشق بی زبان روشنترست * اکرچه لسانه مضاف ومنسوب اولان تفسیر وتعبیر روشنکردر لیکن بی زبانك عشقی لسان الحال انطق من لسان المقال فحواسنجه اوضح وروشنتردر مثلا بلا مقال اضطراب والم وصفرهٔ وجه وغم وعدول دمع وسقم عاشقك عشقنه شاهد حالدر * شعر * فکیف تنکر حبا بعد ما شهدت * به علیك عدول الدمع والسقم ایحسب الصب ان الحب منکتم * ما بین منسجم منه ومضطرم * پس بو حالات اولمسه وبو صفتلر بولنمسه مجرد عشق تفسیرا تمکله خود عاشق اولمق محالدر * مثنوی * چون قلم اندر نوشتن می شتافت * چون بعشق آمد قلم برخود شکافت * قلمدن مراد یا الان ظاهرده اولان قلم ویاخود اول وجوده کلان قلم اوله اکر قلم صوری مراد اولورسه معنی بویله دیمك اولور که چونکم قلم کتاب هر شیٔ یزمقلقده سرعت قیلدی چونکم عشقه کلدی قلم کندواوزرینه طغری شق اولدی قلمك یارلمسی منقطع اولوب یارلمسندن کنایه واستعاره اولور وانقطاع وانشقاق قلم علی طریق المبالغه عشقك جلالت ومهابتن اشعار قیلورکان دیمك اولور که قلم برشیئك تحریرنه سرعت قیلدی چونکم عشقك تحریرنه کلدی مهابت وجلالت عشق اکا مستولی اولوب شق اولدی ویاخود قلمك شق اولمسی عشقك کمال لذت وحلاوتن اشعار قیلورتته کم برکمسه زیاده طتلو برشیٔ یسه دوداقلری یاریلور پس معنی قلم عشقه کلدکده عشقك کمال لذت وحلاوتندن شکافته اولدی دیمکدن کنایه قیلور واکر قلمدن مراد قلم اعلا اولورسه شکافته اولمسی عجزندن وعدم قدرتندن کنایه اولورتته کم معنایه مناسب یرده دیرکه (اول ما خلق الله القلم فقال له اکتب فکتب ما کان وما یکون ثم قال له اکتب لا اله الا الله فکتبها ثم قال له اکتب محمد رسول الله فلم یقدر ان یکتبها) پس جمیع اشیایی کتابت ایلیوب حق توحید حقی دخی کتابت ایلیوب محمد رسول الله یزمغه عاجز اولمسنده نکته بودر که حضرت مظهر عشق احددر پس معنی قلم جمله ئی کتابت ایلدی ومظهر عشق اولان محمدك اسرارنه وعشقنه کلدکده عاجز قالدی دیمك اولور * مثنوی * عقل در شرحش چو خر در کل بخفت * شرح عشق وعاشقی هم عشق کفت * عقل عشقك شرحنده خر کبی بالچقلقده یاتدی قالدی یعنی عقل کندوبی ورطهٔ شبهات وشکوکدن خلاص ایده میوب وراه عشق ومحبته کیده میوب عاجز ومتحیر اولدی انکیچون اللهك قوله محبتی وقولك اللهه اولان محبتنی کندو فهمنه مناسب تأویل قیلدی تته کم اکثر علما وفقها وعقلا دیدیلر که اللهك قوله محبتی اکا انعام واحسان مراد ایلمسیدر وقولك اللهه محبتی اللهك عبادتنی اختیار ورضا وامرنی ایثار ایلمسیدر دیرلر وبونك امثالی تأویل وتوجیه ایدرلر بونلره دیرز که * بیت دیمکله کشی صاحب مسند اولمز * حدیث عشق ای جان مسند اولمز * بو اصولی استرسك ارباب وصولدن استه اصحاب عقولك کتابلرینك ابواب وفصولنده عشق بولنمز وعشق وجدانیدر قیل وقال وجواب وسؤال الله بیان قیلنمز عشق وعاشقلغك شرحنی ینه عشق سویلر وعشقی بیلان بو بیتی تذکار ایلر بیت (چو عشق آمد هلا ای عقل بکریز نه مرد آتشی آی پنبه برخیز * مثنوی * افتاب آمد دلیل آفتاب * کر دلیلت باید ازوی رو متاب * آفتابه دلیل ینه آفتاب اولدی اکر سکا دلیل کرکسه اندن یوز دوندرمه کما کا غیر دلیل اولمز وعقول وافکار اکا یول بولمز (اتفق المشایخ علی ان الدلیل علی العشق والمعشوق هو العشق وحده ولا سبیل للعقل الیهما لانه محدث والمحدث لا یدل الا علی مثله کما سئل عن النوری ما الدلیل علی الله وعلی محبة الله قال الله قیل فما بال العقل قال عاجز لا یدل الا علی عقله عقل سر کردان انجق کون ومکانده جولان وطیران قیلر آفتاب ذات سبحانه وصفت رحمان اولان حب یزدانه نیجه دلیل

اولور بلکه بو خصوصده مضمحل ومتلاشی اولور کما قال الجنید العقل یجول حول الکون فاذا نظر الی المکون ذاب * مثنوی * ازوی ار سایه نشانی میدهد * شمس هردم نور جانی میدهد * سایه دن مراد عقل ودخی عقلك استدلالنه آلت اولان اشیادر وشمسدن مراد ذات الهیه درمع صفته المحبة الازلیة پس تقدیر معنی اول آفتاب احدیتدن وضیاء محبت ذاتیه دن اکرچه عقل سایه سی وکون پیرایه سی نشان ویرر شمس حقیقت هردم اول عقله نور جان وفهم وعرفان ویرر اول جهتندن عشقه ومعشوقه دلالت قیلور بو خصوصده اکر نور جان وکحل عرفانله بصر بصیرت عقل منور ومکحل اولمسه عشقی ندن بیلوردی ومعشوقه نیجه دلالت قیلوردی (مثنوی) سایه خواب آرد ترا همچون سمر * چون بر اید شمس انشق القمر * شمسدن مراد ذات الهیه درمع صفته المحبة الازلیة وقمردن مراد عقلدر نور القمر مستفاد من الشمس فحواسنجه عقل نوری حقدن الور وانکله سایه کبی اولان مصنوعی وشمس کبی ضیا بخش اولان صانعی ادراك قیلور مادام که شمس حقیقت تجلی قیلمدقجه اول دمکه شمس حقیقت تجلی قیله سایه کبی اولان عقل واشیا سکا غفلت کتورر حکایات مورث خواب اولدیغی کبی ودخی چونکم شمس حقیقت تجلی قیله ومحبت ذاتیه ظهوره کله قمر عقل منشق ومضمحل اولور یعنی نوری ووجودی قالمز وعقله مدرك اولان اشیا دخی ظهوره کلمز فرضا ظهوره کلسه مورث غفلت اولور * مثنوی * خود غریبی در جهان چون شمس نیست * شمس جان باقیست اورا امس نیست * شمس جان باقی کش اورا امس نیست * دخی نسخه در جهانده خود شمس کبی بر عجیب وبی نظیر نسنه یوقدر یعنی باقی اولان شمس کبی که اکا زوال وغروب یوقدر مصرع ثانیده اولان شمس مصرع اولده اولان شمسی مفسر اولور واندن بدل اولور * مثنوی * شمس در خارج اکرچه هست فرد * می توان هم مثل اوتصویر کرد * یعنی بو شمس ظاهر اکرچه خارج عالمده فرد وبی نظیردر ولیکن هم بونك مثلنی مصورلر تصویرا تمکه قادر اولور * مثنوی * شمس جان کو خارج آمد از اثیر * نبودش در ذهن ودر خارج نظیر * شمس جاندن مراد جانلره حیات ویردیکی حیثیتدن ذات الهی اولسه ده قابلدر وجانلره نور وکوکللره حبور وسرور ویردیکی جهتدن محبت ربانیه یه دخی شاملدر پس تقریر معنی ذات الهیه ومحبت ربانیه کونشی که بو فلکلردن خارج اولدی اکا ذهنده وخارج عالمده مثل ونظیر یوقدر دیمك اولور * مثنوی * در تصور ذات اورا کنج کو * تا در آید در تصور مثل او * اول ذات الهیه ومحبت ربانیه نك تصورات انسانیه ده صغمقلغی قنی یعنی ممکن دکلدر تا آنك مثلنی تصوره آنی ادراك قیله زیرا عقل وعقلك بیلدیکی وتصور قیلدیغی هرنه ایسه محدث ومخلوقدر (کما قال علی کرم الله وجهه کل ما یعلم عقلك فالله خالقه) پس عقلك بیلدیکی وتصور قیلدیغی مخلوق اولیجق ذات الهی ومحبت ربانی تصوره کلمکدن وعقل آنی ادراك قیلمقدن منزه در * مثنوی * چون حدیث روی شمس الدین رسید * شمس چارم اسمان سر در کشید * روی ذات معناسنه درتته کم قرآنده وحد بشده وجهك ذات معناسنه استعمالی چوق کلمشدر وآسماندن مراد سحابدر وسما ذکر اولوب سحاب مراد اولمق دخی آیتله وحدیثله ثابت اولمشدرتته کم (وفی السماء رزقکم) ده ای وفی السحاب رزقکم دیدیلر واهل تفسیر (وانزل من السماء ماء) آیتنده ارید بالسماء السحاب فان ما علاك سماء دیو تفسیر ایتدیلر پس تقدیر مرام بر فحوای الکلام بحر الکلام چونکم شمس حضرتلرینك حقیقی یوزی بیك سوزی مرتبهٔ تقریره وپایهٔ تحریره واصل اولدی چارم فلکك شمسی بر فحوای (ان الله عبادا قلوبهم انور من الشمس) کندودن انور اولان شمسك یوزی بیك سوزین سامع اولدقده سحابه باش چکوب کمال استحیاسندن سحابی یوزینه نقاب قیلدی ومختفی ومستتر اولدی کویا که سحابله مستتر اولمسی اندن استحیا قیلدیغی اولدی (مثنوی) واجب آمد چونکه آمد نام او * شرح کردن رمزی از انعام او) چونکم اول حضرتك نام شریفی لسانه وتقریر وبیانه کلدی ذکر المنعم شکر النعمة مقتضاسنجه آنی برای شکر نعمت یاد قیلمق وانك انعامندن بر رمزی شارح اولمق واجب اولدی زیرا ومن شکر النعمة افشاؤها حدیثك فحواسنجه اظهار نعمت منعم ایدن نعمتك شکرنی ادا قیلمدی وولی نعمتی خیرله یاد ایتمك ازدیاد نعمته باعث اولدی * مثنوی * این نفس جان دامنم بر تافتست * بوی پیراهان یوسف یافتست * جاندن مراد حسام الدین چلبیدر کما قیل فی اول المثنوی وسندی ومکان الروح من جسدی وبویدن مراد نفس رحمانی ونفحات سبحانی اولور وپیراهندن مراد علی طریق الاستعاره حضرت شمسك وجود شریفلریدر نفحات یوسف حقیقیه ونسمات محبوب ازلیه یه محل اولدیغی ملابسه ایله وحضرت مولانا بشیر صادق وحسام الدین چلبی یعقوب عاشق منزله سنده اولور مصرع ثانی مصرع اوله علت اولمق معناسن اقتضا قیلور پس تقدیر معنی بویله دیمك اولور که بودم جانمه توأم اولان حسام الدین دامنم طوتمشدر انکیچون که یوسف حقیقینك ذات وصفاتنه مظهر اولان وجودك رایحه وفایحه سی (انی لاجد ریح یوسف لولا ان تفندون) دین یعقوب کبی بو بشیر یوسف حقیقیدن بولمشدر انکیچون اول حضرت حالنی واسرار بالنی متقاضی اولمشدر * مثنوی * کز برای حق صحبت

سالها * بازکو حالی ازان خوش حالها * بو بیت قول مضمر اولمق طریق اوزره سؤال مقدره جواب اولور کان حسام الدین
چلبی نه دیدی دیمك لازم كلدی بیوررلر كه دیدی یا مولانا نیجه ییللر اولان مصاحبتك حقیچون اول حاللری خوش
اولان شمسدن برحالی کیروسویله وانلکله اولان مقالی بزه نقل ایله * مثنوی * تا زمین و آسمان خندان شود * عقل
وروح ودیده صد چندان شود * تاکه زمین جسد و آسمان روح آنك اذکار پر انواریله وکفتار حقیقت شعاریله
خندان اوله ولطافت وطراوت بوله ونور عقل وروح ودیدهٔ دل اضعاف مضاعف اوله پس حضرت خداوندکار علی طریق
الاعتذار کندیلرك فناسنی وحسام الدین چلبینك اقتضاسنی واسرار شمسه عدم اقتدارنی بر قاج ابیاتله دخی الی آخر
البیان ادا بیوررلر * مثنوی * لا تکلفنی فانی فی الفنا * کلت افهامی فلا احصی ثنا * حضرت سلطان الواصلین
حسام الدین چلبی یه خطابا بیوررلر که لا تکلفنی بکا تکلیف ایتمه ای حسام الدین حضرت شمسك مدحنی فانی زیرا
تحقیقا بن فی الفنا فناده یم وفنا عبارتدر وجود غیرك اضمحلالندن یعنی سالك وجودنی وسائر ماسوانك وجودنی
ذات حقده فنا قیلمقدن عبارتدر کلت افهامی بنم فهملرم تند اولدی فلا احصی ثنا پس بن احصا واعداد ایده مزم
انك مدحنی وثناسنی * مثنوی * کل شئ قاله غیر المفیق * ان تکلف او تصلف لا یلیق * کل منصوبدر مفعولیدر
قالهنك وقاله ده که ضمیر کل شیئه راجعدر وغیر لفظا مرفوع فاعلیدر قالهنك تقدیر کلام هر شئ وهر کلامی که
بیهوشکارلك بو کفتارلری یعنی اعتذار اظهارلری عدم اقتدار مدح وثنای شمسه دلالت قیلملری مستغرق جمال
وحدت اولملرینی اشعاردر شول دم که اول حضرت انوار ذات حق مطلع وجود شمسدن متجلی وطالع کوروب
وذرات ممکناتی پرتو شمس حقیقتله قائم کوریجك حیران وهائم اولوب علی طریق الاعتذار ممکنات پرتو شمس بیوررلر که
بن بو مرتبه ده سرمست وبیهوشلك عالمنده ایکن مدح وثناسن ایتمك لایق دکلدر زیرا بو مرتبه نك کلامی مرتبهٔ
بشریتده منفهم اولمز * مثنوی * من چه کویم یك رکم هشیار نیست * شرح آن یاری که او را یار نیست * بن نه سویلیم
بنم بر طمرم هشیار دکادر اول بر یارك شرحنیکه انك یار ونظیری یوقدر یعنی عشق یاربنم جمیع عروق واعضا واجزامه
بر مرتبه تحالل وسرایت ایلمشدر که من جمیع الوجوه عقله محل قالمشدر پس مستك سوزنی هشیارا وانلر فهم قیلمز ومحو
طبقه سنده اولنلرك کلامی صحوه کلمینجه اهل صحو انك کلامندن مستفید اولمز علی الخصوص مست اولان عاشق
بر یاربی شبیهدن سویلیه که انك موجودات ایچره یاری ونظیری اولمیه یاردن مراد فردانیت حقك مظهری اولان شمس
الدین تبریزی قدس الله سره العزیز حضرتلریدر که قطب الاقطاب وفرد الافراددر فرد الافراد اولان کمسنه هر عصرده
بر کمسه اولدیغی محقق اولدیغیچون اکا یار ونظیر یوقدر دیمك برنده اولور وهذا قال شرح آن یاری که او را یار نیست *
مثنوی * شرح این هجران واین خون جکر * این زمان بکذار تا وقتی دکر * بو هجرانك شرحنی وبو خون جکرلك شرحنی
ای حسام الدین چلبی بو زمان قو تا وقت آخره دك تا کم محو مرتبه سنده صحوه کلدکده وافاقت بولدقده عقلك فهم
ایلدیکی قدر اول یاربی نظیرك شرحنی سویلیم وانك مقامات علیه ومراتب معنویه سندن بر مقدار نقل ایلیم * مثنوی
قال اطعمنی فانی جائع * واعتجل فالوقت سیف قاطع * قال حسام الدین چلبی دیرلر حضرت خداوندکاره اطعمنی
یا مولانا بکا اطعام ایله فانی جائع زیرا بن آچم وطعام معانی وحقایقه محتاجم واعتجل بکا اطعمهٔ معارفی واشربهٔ
اسرار ولطایفی اطعام ایلمکده عجله ایله فالوقت زیرا وقت سیف قاطع بر سیف قاطع وشمشیر صارم کبیدر دائما اعمار
انسانی بران اولمقده واوقات بنی آدمه نقصان وبرمکده درامدی انسانه لایق اولان هیچ اوقاتن تضییع ایتمك کرکمزتنه کم
ابن فارض حضرتلری بیوررلر * بیت * وکن صارما کالوقت فی کل ماعسی * وایاك علی فهی اخطر من عسی) مثنوی
صوفی ابن الوقت باشد ای رفیق * نیست فردا کفتن از شرط طریق * حسام الدین چلبی حضرت خداوندکاره دیدیکه
ای رفیق صوفی ابن الوقتدر فرداد یمکلك شرط طریق دکلدر زیرا اهل طریق اولان صوفی ماضی ومستقبله نظر قیلمز طفل
صغیر بدرینك حکمنده محکوم اولدیغی کبی صوفی دخی وقتنك حکمنده محکوم ومقیددر وقتی نه اقتضا ایلرسه آنی
کورر وآنی مراد ایلر کچمشه وکلجکه ملتفت اولمز واوچنجی جلدده داستان مشغول شدن عاشق بعشق نامه خواندن
بیانده مسطور اولمشدر * مثنوی * تو مکر خود مرد صوفی نیستی * هست را از نسیه خیزد نیستی * یا مولانا مکر سن
خود مرد صوفی دکلمیسن که این زمان بکذار تا وقت دیکر دیرسن استفهام تقریریچوندر یعنی سن خود مرد صوفیسن
دیمك اولور وار لغه نسیه دن یوقلق حاصل اولور دیرسن یعنی موجود اولان شیئه ویره سی وکلجك زمانده اوله سیدن فنا
کلور وعدم اولور * مثنوی) کفتمش پوشیده خوشتر سر یار * خود تو در ضمن حکایت کوش دار * بن اول جان منزله سنده
اولان حسام الدین چلبی یه دیدم یارك سری پوشیده اولمق خوشتردر تا کم نامحرملراندن خبردار اولمیه خود سن
حکایاتك ضمن وعباراتك درونسنده قولاق طوت تا کم ضمن حکایاتده اولان معانی شریفه ده یارك اسرارنه مطلع

اوله سن وانك عظم شانه شعور بوله سن * مثنوی * خوشتران باشد که سر دلبران * کفته آید در حدیث دیکران *
خوشراك اولدر که دلبرلرك سری یعنی محبوبان حرم عزت اولان اولیاء اللهك حقیقتنك وباطننك علمی سویلنمش کله
غیرلرك حدیثی ما بیننده تا نامحرم وبیکانه آنی غیرینك علمی وسری قیاس قیله واغیار ونامحرملردن مقصود بالذات
اولان یارك اسراری پوشیده اوله * مثنوی * کفت مکشوف وبرهنه بی غلول * باز کو دفعم مده ای بو الفضول *
جسد مده جانم منزله سنده اولان حسام الدین چلبی دیدیکه مکشوف وعریان وبی خیانت سر یاری کیرو سویله بکا دفع
ویرمه ای فضیلتلر صاحبی کفتك قائلی جان منزله سنده اولان حسام الدین چلبیدر جان دیدی دیمك حقیقت معنایه
شعوردن خالیدر * مثنوی * پرده بردار وبرهنه کو که من * می نخسبم با صنم با پیرهن * وجه سر یاردن پردهٔ معنایی
قالدر وحجابی رفع ایله وعریان وآشکارا سویله که بن پیرهن ایله اولان صنمله یاتمزم یعنی محجوب اولان محبوب ایله ومستور
اولان مطلوب ایله بر مقامده استراحت ایتمزم پس مجاز وکنایه پرده لرین واشارات وحکایه سترلرین رفع ایله ومطلوب اولان
سری آشکارا ومبین سویله تا کم داماد روحم عروس سر یار ایله حجلهٔ درونده خلوتخانهٔ بطونده استراحت قیلمش
وهمخوابه اولمش اوله (مثنوی) کفتم ار عریان شود او در عیان * نی تو مانی نی کنارت نی میان) حضرت خداوندکار جان
منزله سنده اولان حسام الدین چلبی یه ویردکاری جواب باصوابی تقریر ایدوب بیوررلر بن اول جان مثابه سنده اولان
حسام الدین چلبی یه دیدم اکر اویار حقیقینك سری عریان اوله مرتبهٔ معاینه ده نه سن قالورسن نه اطرافك قالور ونه
میانك قالور حقیقت معنی اولدر که حضرت شمس الدین تبریزینك سرندن مراد سر وحدت مطلقه در فی الحقیقه
وحدت مطلقه نك سری عیانه کلدکده آنی مشاهده قیلان سالکك وجودی قالمز وکنار ومیانی محو وفنا اولور وکل
شئ هالك اولوب وجه باقی ظهوره کلور پس حضرت مولانا حسام الدین افندینك کمال فنایه نوع عدم استعدادلرین
کوروب آنی محو وفنا مرتبه سندن بلا استعداد منع بیوردیلر تا تدریجله کمال فنایه استعداد حاصل ایلدکدنصکره
حضرت شمسك مظهر اولدیغی وحدت مطلقه سرنه طالب اوله ولهذا بیوررلر * مثنوی * آرزو می خواه لیك اندازه
خواه * بر نتابد کوه را یك برك کاه * ای تنمده جانم منزله سنده اولان حسام الدین چلبی آرزو ومراد ایسته ولیکن اندازه
ایسته یعنی استعدادك مقداری طلب ایله زیرا بر کمسه استعداد ینك وراسنده اولان مرتبه نك سرنه طاقت کتوره مز
نته کم بر صمان چوپی طاغك تحملنه طاقت کتوره مز زیرا صمان بیراغنك طاغی تحمل ایلمکه استعدادی یوقدر
کذلك هر بر مرتبه نك اهلی فوقنده اولان مرتبه نك سرنه طاقت کتوره مز * مثنوی * آفتابی کز وی این عالم فروخت
* اندکی کر پیش اید جمله سوخت * مثلا بر آفتابکه اندن بو عالم شعله لندی وضیا بولدی اکر بر آزاجق درجه سندن
بو عالم جانبنه ایلر وکله جمله بی یقه پس آفتاب حقیقی دخی بو محدثات وموجوداته سبحات وجهندن کشف حجاب
ایدوب قریب اولسه جمیع اشیانی احراق ایلیدی (کما قال صلی الله علیه وسلم حجابه النار لو کشفها لاحرقت سبحات
وجهه ما انتهی الیه بصره) وبشریتده وملکیتده اولنلر دخی او نور حقیقته مرتبه سندن بر درجه زیاده بلا استعداد
تقرب ایلسه محترق اولیدی (کما قال جبرائیل فی المعراج عند الوصول الی سدرة المنتهی لو دنوت قدر انملة لاحترقت
مثنوی) فتنه وآشوب وخونریزی مجوی * بیش ازین از شمس تبریزی مکوی * ای جان منزله سنده اولان حسام الدین
چلبی فتنه وغوغا وخونریزلق ایستمه که حضرت شمسك حقیقتنك سری ظاهر اولمق موجب فتنه وغوغا ومستلزم
سفك دما وجنك ووغا اولور اصدی بوندن زیاده شمس تبریزیدن سوز سویلمه وانك حقیقتنك سرینك ظهورنی طلب
ایلمه که انك ظهوری سبب فتنه وغوغا وخونریزلق اولور * مثنوی * این ندارد آخر از آغاز کوی * رو تمام این حکایت
باز کوی * بو شمس تبریزینك سرینك بیانی نهایت طوتمز حکایه نك ابتداسندن سویله یوری بو کنیزك حکایه سنك
تمامنی کیرو سویله (خلوت طلبیدن ان ولی از پادشاه جهت دریافتن رنج کنیزك را) مثنوی * کفت ای شه خلوتی کن
خانه را * دور کن هم خویش وهم بیکانه را * طبیب الهی پادشاهه ایتدی ای شاه خانه بی تمام خلوت ایله هم محرم
وخویشی وهم بیکانه یی دور ایله یعنی خانه ده بندن وکنیزکدن غیری بر فرد قالمیه بونده اشارت وار درمریده خلوت
ظاهره وباطنه اولمینجه وتخلیهٔ خانهٔ دل قیلمینجه امراض باطنهٔ نفسانیه ظهوره کلمز وطبیب الهی اولان شیخ انك
نه مرضه مبتلا اولدیغنه حقیقتله اکاه اولمز ولهذا کاملیله عزلت وخلوت قیلمغه وبیکانه لردن بلکه محرم وآشنالردن بیله
مجتنب اولمغه اشارت ایدوب بیوررلر * مثنوی * کس ندارد کوش در دهلیزها * تا بپرسم زین کنیزك چیزها * اول ولی
کامل ومرشد فاضل کنیزك نفسك مرضنه واصل اولمقدن اوتری روح سلطانی یه تخلیهٔ ظاهر وباطن امر ایدوب
ایتدی بر مرتبه خلوت ایله که دهلیزلرده یعنی ایکی قپو ما بیننده کمسه قولاق طوتمیه تا کم خلوة محقق اولدقده بو کنیزکدن
لسان حال الله وبا مقال الله شیلر صورم * مثنوی * خانه خالی ماند ویك دیاری * جز طبیب وجز همان بیماری * پادشاه

طبيب الهيدن چونكم بو كلامى اشتدى انكله عمل ايدوب خانه يى تخليه ايتدى خانه خالى قالدى برديار قالمدن طبيب
الهى وهم اول بيماردن غيرى قالمدى * مثنوى * نرم ونرمك كفت شهر تو كجاست * كه علاج اهل هر شهرى جداست
اول طبيب الهى اول كنيزكه نرم وحزين كلام كه دأب المرشدين درملايمجه ديدى سنك شهرك قنده در بونده تنبيه واردر
معلم ومرشد اولان كمسنه لره كه مريض معنوى اولان كمسه لره رفق وملايمت ايليه (كما قال عليه السلام ان الله رفيق
يحب الرفق ويعطى على الرفق مالا يعطى على العنف اوما لا يعطى على ماسواه وقال صلى الله عليه وسلم المحروم من يحرم
الرفق وقال لعايشة رضى الله عنها عليك بالرفق واياك والعنف والفحش فان الرفق لا يكون فى شئ الازانه ولا ينزع من شئ
الاشانه وعن جرير عن النبى صلى الله عليه وسلم قال من يحرم الرفق يحرم الخير) وحضرت حق تعالى غليظ القلب اولمغى
وخلقه خشونت قيلمغى ذم ايليوب غيريلره ارشادا سورۀ ال عمرانده بيورردلر (فبما رحمة من الله لنت لهم ولو كنت
فظا غليظ القلب لانفضوا من حولك) اول طبيب الهى اول كنيزكه ايتدى اى كنيزك زيرا هر برشهر اهلينك
معالجه سى جدا در نته كم عند الاطباء الجسمانية هر برشهرك اهلينك علاجنده تفاوت مقرردر كذلك عند الاطباء
الروحانيه شهر معنويدن هر برشهرك اهلينك تربيه وعلاجى ديكردر (ولهذا قال عليه السلام الناس معادن كمعادن
الذهب والفضة) بو حديث شريفك شرحى جلد ثانيده ترك كفتن ان مرد ناصح بعد از چند پند مغرور حرص بياننده
مذكور اولمشدر * مثنوى * واندران شهر از قرابت كيستت * خويشى وپيوستكى با چيستت * طبيب الهى
ايتدى اى كنيزك اول شهرده قرابتدن سنكا كيم واردر سنك خصملغك واتصالك نه شئ ايله در بونده تنبيه بودركه
مرشد ومربى مريض النفس مريدك اقربا وتعلقات روحانيه وجسمانيه سندن استفسار ايلر تا نور فراستله وقوت
كياستله انك اقران وجلساسندن وميل ومحبت ايلديكى اشيادن درونك اسرارنه مطلع اوله وامراض باطنه سنه
شعور تحصيل قيله * مثنوى * دست برنبضش نهاد ويك بيك * بازمى پرسيد از جور فلك * اول طبيب الهى دست
عقلى اول كنيزك نبض مقالى اوزره قودى وبربريك بيك كلمه لرينك معناسى مصرع ثانى يه مصروفدر فلكك جور
وظلمندن كيروا اول كنيزكدن صوردى تا كوره كه كنيزك نبضى نه سوزده ونه سؤالده حركت ايلر بوراده بعض متوهمين
جانبندن برسؤال لازم كلوركه اول سؤال بودركان ديرلركه اذن حقله مرشد وقدرت ربانى ايله مربى اولان طبيب الهى
مريض النفس اولان مريدك امراض باطنه سنه مطلع اولمقده تا بو مرتبه تجسس وتفحص قيلورمى وامراض معنويه
صاحب مشاهده اولان طبيب الهى يه مستور وپوشيده اولورمى بو بيتى مثل موقعنده ايراد ايتمكله سؤال مقدره
جواب بيوررلر * مثنوى * چون كسى را خار در پايش جهد * پاى خود را بر سر زانو نهد * يعنى نعم مستور اولور
ومرض معنوينك انلره دخى ادراكى ايلمسى مشكل كلور مثلا چونكم بركمسه نك اياغنه خار باته اول كمسه كندى اياغنى
ديزا اوزره قور خارى بولمقدن اوترى * مثنوى * وز سر سوزن همى جويد سرش * ورنيابد ميكند بالب ترش * ايكنه
باشندن اول ديكنك باتديغى باشنى اررا كر اول اياغنه بتان ديكنى بوله مزسه دوداغيله اول ديكنك باتديغى محلى ياش ايلر
تا كم انك بولنمسى واخراجى آسان اوله * مثنوى * خار در پا شد چنين دشوار ياب * خار در دل چون بود واده جواب
اياقده اولان ديكن بويله دشوار بولنيجى اولدى كو كاده اولان خار نيجه اولور بكا جواب وير يعنى محسوس اولان وجسمه
الم وير ن بو نحلين عسرتله بولنيجى اولديغى ثابت اولديسه كوكاده اولان خار معنوى يى بولمق نه وجهله آسان اولور
كير وجواب وير يعنى هر كمسه آنى بولمق آسان اولمز مكر شول كمسه يه كه عالم ربانى اوله ونظر كشف وشهود ايله باطن
انسانه نظر قيله (مثنوى) خار دل را كر بديدى هر خسى * دست كى بودى غمانرا بر كسى * كوكل خارنى اكر هر بر خس
كوريدى يعنى قلبده اولان مرضه هر ادنى واخس اولان كمسه نظر ايلر كوريدى غملرك بر كمسه اوزره قچن دستى اولوردى
يعنى غموم وهموم بركمسه نك قلبى اوزره قچن هجوم قيلوردى يعنى اقدام وهجوم قيلمزدى وهر كس خار دله واقف
اولسيدى قلبنده غم والم قومزدى ديمك اولور * مثنوى * كس بزير دم خر خارى نهد * خر نداند دفع آن برمى جهد *
مثلا بر كمسه خرك قويروغى التنه بر خار قور خر انك دفعنى بيلمز يعنى دفعنه قادر اولمز اضطرابندن قالغر بو بيت مثل
موقعنده واقع اولمشدر شول نفسلرى خر كبى اولان غافللرك حقنده كه امراض معنويه دن بر خار دل آزاره مبتلا اولسه
انك دفعنه قادر اولمز بلكه انك المندن كماليله مضطرب ومتألم اولوب بريرده قرار قيلمز ودرونك المندن آسوده اولمز *
مثنوى * بر جهد وان خار محكم تر زند * عاقلى بايد كه خارى بر كند * خر قالغر واول خار آنى محكم رك اورر يعنى قالغدقجه
خره خارك تأثيرى زياده اولور بر عاقل كركه اول خارى خردن قوپره وكيدره تا كه خر انك المندن خلاص بوله (مثنوى)
خر ز بهر دفع خار از سوز ودرد) جفته مى انداخت هر جا زخم كرد) خر خارك دفع ورفعندن اوترى سوز ودردندن يعنى
زياده الم واضطرابندن جفته آتدى بوزيرده زخم ومجروح ايتدى از سوز ودردك معناسى مصرع ثانى يه مصروفدر يعنى

اول خارى اخراج وقتنده اولان محنت وزحمته صبر ايلميوب بلكه الم ودردندن اخراج خاره قصد ايلين عاقل حكمت شعاره
اذا وجفا جفته لرين استروار آتوب وكنديسنك حظ نفسى جانبنى طوتوب قلب وجاننده بوزيره زخملر اوردى ديمك اولور
مثنوى) ان حكيم خار چين اوستاد بود * دست ميزد جا بجا مى ازمود * اول حكيم خار چين امراض معنويه يى بيلمكده
وآنى تشخيص قيلمقده اوستاد ايدى ال اوردى يعنى ايادى كياست وفراستى يريرانك احوالى اوزره قويوب صنه دى
وانك درونك سرنى تجسس وتفحص ايلدى (مثنوى) زان كنيزك بر طريق داستان * بازمى پرسيد حال دوستان * اول
كنيزكدن حكايت طريقى اوزره كيرو دوستلرينك حالنى صوردى زيرا * المرء على دين خليله فلينظر احدكم بما يخالل
حديثنك فحواسنجه انسانك كار واسرارى اخلا ويارانندن معلوم اولور وجلسا ومصاحبلرندن احوال درونى ظهوره
كلور * مثنوى * با حكيم او قصه ها ميكفت فاش * از مقام وخواجكان وشهر تاش * چونكم كنيزك اول حكيم الهيدن
بو مرتبه رفق وملايمتى كوردى اكا اول كنيزك آشكاره قصه لرى سويلدى كنديسنك مقامندن وخواجه لرندن
وشهرندن وشهرك اطرافندن تاش جعتاى دلنجه شهرك اطرافنه ديرلر اسان فارسيده ايكى شئ برشيئه منسوب اولسه
اكا ديرلر مثلا خواجه تاش وشهر تاش كبى ايكيسى برافندى قولى وايكيسى برشهرلو ديمك اولور بعض نسخه ده شهرله
تاشك ما بيننده واو واقع اولمشدر بو تقديراوزره معنى شهرندن وشهرنده اولمسندن قصه لر سويلدى ديمك اولور (مثنوى
سوى قصه كفتنش مى داشت كوش * سوى نبض وجستنش مى داشت هوش * اول حكيم الهى اول جاريه نك
قصه سويلسى جانبنه قولق طوتردى انك نبضى جانبنه ونبضنك حركتى جانبنه عقل طوتردى تا انك نبض جانى نه كونه
حركت ايلر عقلله بيله وانك حركاتندن درونده اولان سرنه مطلع اوله نته كم طبيبان طبيعت نبضك حركتندن
درونده اولان مرضه استدلال قيلورلر ومطلع اولورلر * مثنوى * تا كه نبض از نام كه كردد جهان * او بود مقصود
جانش در جهان * تا كه كنيزك نبضى كيمك نامندن قالقيجى وحركت ايديجى اولور جهانده انك جانينك مقصودى
اول اولور حاصل كلام طبيب الهى كنيزكك مرضى مرض عشق ايديكن بيلدى وليكن معشوقنى بيلمك
ايچون بو قدر جست وجو قيلدى زيرا معشوقى معلوم اولميجق مرض عشقه علاج اولمق ممكن دكلدر * مثنوى *
دوستان وشهر اورا برشمرد * بعد از ان شهر دكر را نام برد * اول كنيزك شهرينك دوستلرنى صايدى يعنى اسم
ورسميله ذكر ايلدى بوندن مقصود مريدك نفسنك دوستلرنى وآنك مقامنده ساكن اولان يارانى طبيب
الهى اولان مرشد انك قتنده هر برينك نامنى اكا احصا ايلر تا كوره كم قنغى كمسه نك نامنه ميل قيلورونه شيئك
اسمندن حظ آلور ومنبسط اولور قچن بركمسه برشيئه محبت قيلسه انك نامى ذكر اولدقده بهر حال سومديكى شيئك
نامى ذكر اولديغى كبى اولمز بلكه عند ذكر المحبوب يا قولنده يا فعلنده ويا خود بشره سنده اكا برآخر حالت عارض اولور
پس صاحب فراست بوندن بيلور كه انك اول شيئه ميلى واردر ولهذا طبيب الهى آنك شهرينك دوستلرنى على حدة
احصا ايلدى تا كوره كم قنغى شيئك نامنه زياده ملتفت اولور وانك نامى ذكر اولدقده شاد اولور وفرح قيلور كورديكه
اول دوستلرينك برينك نامنده اكا اصلا تغيير كلمدى واوضاعى متبدله اولمدى اندنصكره بر آخر شهره نام ايلتدى يعنى
بر آخر مرتبه نك تعريف وتوصيفنك ذكرنه شروع ايتدى (مثنوى) كفت چون بيرون شدى از شهر خويش) در كدامين
شهر بودستى توبيش * اول طبيب الهى بنه اول جاريه يه ايتدى اى كنيزك چونكم كندى شهركدن طشره كتدك يعنى
مرشد كامل مريدك نفسنه ديركه چونكم كندى وطن اصليه كدن هجرت ايتدك قنغى شهرده سن زياده اولمش سن
يا خود بوندن مقدم قنغى شهرده اولمش سن ارتق بو معنى باء موحده ايله بيش اولديغى اوزره در يعنى قنغى مرتبه ده
ارتق اقامت قيلمش سن ديرمثنوى * نام شهرى كفت وزان هم دركذشت * رنك روو نبض اوديكر نكشت * برشهرك
نامنى ديدى واندن هم كچدى بو جمله مذكور اولان دوستلرك نامنده وشهرلرك ذكرنده اول جاريه تغيير اوضاع قيلمدى
كنيزكك يوزينك رنكى ونبضى ديكر اولمدى * مثنوى * خواجكان وشهرها را يك بيك * باز كفت از جاى واز نان ونمك
خواجه لرى وشهرده اولنلرى بربر هر برينك مقامنده وانلرله اولان نان ونمكدن كيرو ديدى يعنى التكرار حسن
موجبنجه تكرار تفصيل ايله خواجه لرنى وشهرلولرنى ذكر ايلدى كه من احب شيئا اكثر ذكره فحواسنجه اكر بو ذكر اولننلره
محبتى وارسه تفصيل وتكراردن حظ آلور واكر بونلره محبتى يوغ ايسه تكراردن واكثار ذكردن اكا ملالت حاصل اولور
پس بو تفصيل وتكرار دخى بر كمسه نك باطننده مضمر اولان محبوبنى بيلمكه وسيله اولور * مثنوى * شهر شهر وخانه خانه
قصه كرد * نى ركش جنبيد ونى رخ كشت زرد * طبيب الهى كورديكه اجمالله مرادى حاصل اولمز پس تفصيلا
على حدة شهر شهر وخانه خانه قصه ايلدى كنيزكك اصلا نه طمرى حركت ايلدى ونه يوزى صارواولدى يعنى تغيير
اوضاع قيلمدى ومتغير اولمدى * مثنوى * نبض او بر حال خود بد بى كزند * تا بپرسيد از سمرقندى چو قند * انك نبضى

ضر روح کتسز کندی حالی اوزره اولدی تا کم طبیب الهی کنیز که قند کبی شیرین سمرقند شهرندن صوردی یعنی
سمرقند طبیعتدن قند کبی اکا سؤال قیلدقده نور فراستله آنک مرتبه سنه انتقال ایلیوب بو بیتک مفهومی آنک ماصدق
حالی اولدی نته کم بیوررلر * مثنوی * نبض جست وروی سرخ وزرد شد * کز سمرقندی زرگر فرد شد * سمرقنددن
مراد شهر طبیعت وزرگردن مراد هوای بشریتدر که کنیزک نفسک محبوب وهم محبتیدر یعنی مرشد صادق وطبیب
حاذق کنیزک نفسک علت خفیه ومرض معنویه سنی بیلمک ایچون چوق سوز سویلدی وجوانبی خیلی جست وجو
ایلدی آخر الامر شهر طبیعته کلوب انک بعض محاسننی یاد ایلدکده کنیزک نفسک عرق محبتی حرکت قیلوب
وروی بشریتی متلون اولدیکه زیرا اول نفس سمرقند طبیعته منسوب بر قوی محبیدن فرد وجدا اولمشدی هوانک زرگره
مشابهت تامه سی واردر مسول اعمال ومزین ومزور اقوال وافعال اولدیغی جهتندن نته کم زرگرلر نحاس ومزور ناسدر
* کما قال علیه السلام اکذب الناس الصواغون * زرگره پیغمبر علیه السلام اکذب ناس بیوردی قلب
زراندودله ویاخود مواعید کاذبه ایله ناسی فریب ایلدیکاری ایچون ویاخود کلاملرین کذب ودروغله مزخرف ومموه
سویلدکاری ایچون پس هوانک دخی کاری تسویل اعمال ایلمک ودعوا ولافله وکذب وکزافله کلامن مزخرف ایدوب
سویلمکدر پس مادام که کنیزک نفس زرگره هوا وهوسه میل قیله مرض معنویه دن خلاص اولمز وملاحت اصلیه سن
بوله مز وسلطان روحه مقارنت قیله مز (مثنوی) چون ز رنجور آن حکیم این راز یافت * اصل آن درد وبلا را باز یافت
چونکم رنجوردن اول حکیم بو رازی بولدی یعنی چونکم مرشد کامل مرض کنیزک نفسی بیلدی اول درد وبلانک
اصلنی وحقیقتنی کیرو بولدی * مثنوی * گفت کوی او کدامست در گذر * بر سر پل گفت وکوی غاتفر * طبیب الهی
کنیزکه ایتدی اول زرگرک محله سی طریق وگذرده قنغیسیدر اول کنیزک ایتدی کوپری باشی وغاتفر محله سیدر غاتفر
سمرقندده بر محله نک اسمیدر زرگر که مراد هوادر انک محله سندن مراد دنیادر الدنیا قنطرة فاعبروها ولا تعمروها
حدیثنک فحواسنجه دنیا سمرقند شهر طبیعتده بر کوپری کبیدر (کما قال بعض العلماء * بیت * بر کهنه کوپریدر
بو جهان کم کلان کچر * بالامن والسلامة اجعل عبورنا * کوپری جای اقامت دکلدر دنیا دخی توطن وتمکن یری دکلدر
حضرت مولانا پل وگذر لفظلرنی بو رمزی بیان ایچون کتورمشدر * مثنوی * گفت دانستم که رنجت چیست زود *
در خلاصت سحرها خواهم نمود * طبیب الهی کنیزکه ایتدی بیلدمکه سنک مرضک ندر علی الفور سنک خلاصکده
یعنی سنی بو مرضدن خلاص ایتمکده سحرلر کوسترمک استرم چونکم طبیب الهی کنیزکک مرضنی تشخیص ایلدیسه
مریضه قوت قلب اولمقدن اوتری تسلیه ویروب آنی تبشیر صحت ایله شاد ایلدی زیرا اگر طبیب روحانی واگر طبیب جسمانی
اولنلرک قانونلرندر که بعد تشخیص المرض مریضه صحت وشفا ایله بشارت ویررلر که مریض اولان کمسنه یه شفا ایله مژده
ویرمک نوعا شفادن خالی دکلدر * مثنوی * شاد باش وفارغ وایمن که من * آن کنم با تو که باران با چمن * شاد وفارغ وایمن
اول که بن سکا آنی ایلیم که باران چمنه ایلر یعنی باران چمنه نیجه حیات بخش اولورسه واول چمنی نه مرتبه تازه وتر قیلورسه
بن دخی سنک چمنزار قلب وروحکه حیات بخش اولم وسنی افسرده وپژمرده لکدن قورتروب صحت وعافیتله تر وتازه قیلم
بونده نکته بودر که طبیب الهی اولنلر مریض النفس اولان مریدلره اکثر صحت معنویه وسلامت روحانیه ایله بشارت
ویره لر تا کم اول مریض یأس وقنوط مرضنه مبتلا اولمیه واکا ضعف قلب کلمکله صحت حقیقیه دن امیدن
قطع قیلمیه * مثنوی * من غم تو میخورم تو غم مخور * بر تو من مشفقترم از صد پدر * کنیزکه استمالت ویروب
وآنی بشارت صحت وعافیتله دیرکوب ایتدی بن سنک غمک ییرم ولازم اولان کلامی سکا دیرم سن غم ییمه وبنم حالم نیه
منجر اولوردیمه بن سکا یوز پدردن مشفقرکم مرشد کامل ابویندن خیرلودر (ولهذا قال علیه السلام خیر الابوین
من علمک * مثنوی * هان هان این راز را با کس مگو * گرچه از تو شه کند بس جست وجو * آگاه اول آگاه اول
بو رازی کمسه یه سویلمه که کل سر جاوز الاثنین شاع دینلمشدر اگرچه پادشاه سندن زیاده جست وجو ایلرسه ده
مثنوی * گورخانه راز تو چون دل شود * آن مرادت زودتر حاصل شود * سنک رازک گورخانه سی یعنی مقبره سی
چون دل اوله سنک مرادک اول سری پنهان ایتمکدن تیزرک حاصل اولور مصرع اولده قلبی قبره تشبیه بیوردیلر قلوب
الاحرار قبور الاسرار نکته سنی اشعاردن اوتری نته کم قبره مدفون اولان تکراراندن خروج ایتمک عادت دکلدر کذلک
قلب ایچره مسطور اولان دخی ظهور قیلمق مقبول دکلدر * مثنوی * گفت پیغمبر که هر که سر نهفت * زود گردد با مراد
خویش جفت * حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم بیوردیلر که هر شول کمسه که سرنی کیزلدی کندینک مرادنه اول
کمسه علی الفور جفت اولور مقارنت قیلور کما قال صلی الله علیه وسلم من کتم سره ملک امره بعض حوایجک حصولنه
ومقاصدک وصولنه کتمان سر وسیله اولدیغنه بو حدیث دخی دلالت ایلر که طبرانی وبیهقی وابونعیم معاذ بن جبلدن

وبعض اصحاب حدیث حضرت عمردن وبعض دخی حضرت علیدن روایت ایدرلردی کما قال صلی الله علیه وسلم
استعینوا علی انجاح الحوایج بالکتمان فان کل ذی نعمة محسود) نته کم کتمان سره مناسب بو ابیات شریفه یی مثل
موقعنده ایراد ایدوب بیوررلر * مثنوی * دانه چون اندر زمین پنهان شود * سر او سرسبزئی بستان شود * مثلا دانه لر
چون زمینده پنهان اوله انلرک سری بستانک یشیللکی اولور یعنی بساتینده ظهور ایلین سبزوات ارض ایچره مدفون
اولان دانه لرک اسراریدر که اول دانه لرک ارض ایچره نیجه مدت مستور اولمسی سبزواتک ظهور قیلمسنه وبساتینک
خضرواتله مزین اولمسنه سبب اولدی * مثنوی * زر ونقره گر نبودندی نهان * پرورش کی یافتندی زیر کان * مثال
آلتون وکموش اگر تحت الارض ده نهان اولمیه لردی معدن النده قچن پرورش بولورلردی ونه وجهله بعد زمان
ظهوره کلوب بویله عزیز الوجود اولورلردی بونلرک زیر کانده پرورش بولمسی وعاقبة الامر بین الناس عزیز الوجود
اولمسی بدایت حالده استتار واختفا قیلمرینک محصولیدر پس کتمان اسراره وصیت بیوردقلرندنصکره نه طبیب
الهینک قصه سنه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * وعدها ولطفهای آن حکیم * کرد آن رنجور را ایمن ز بیم * اول
حکیم الهینک مواعید صادقه والطاف صحیحه سی اول مریضی خوف وحذردن بری وایمن ایلدی * مثنوی * وعدها
باشد حقیقی دلپذیر * وعدها باشد مجازی تاسه گیر * حقیقی وعده لر دلپذیر اولور یعنی مواعید صادقه یی الصدق
طمانینة طروب حدیثنک فحواسنجه کوکل قبول قیلور وقلبه اندن طمانینت حاصل اولور مجازی ودروغ وعده لر
تاسه طوتیجی وغم ویریجی اولور یعنی الکذب ریبة فی القلوب قولینک مقتضاسنجه مواعید کاذبه قلوبه قلق واضطراب
ویریجی وکوکل اندن تاسه وغم طوتیجی اولور * مثنوی * وعدۀ اهل کرم گنج روان * وعدۀ نااهل شد رنج روان * اهل
کرمک وعده سی کنج رواندر یعنی خلق قتنده جاری اولان کنجدر نااهلک وعده سی رنج رواندر یعنی جانه رنجدر (دریافتن
آن ولی رنج را وعرض کردن رنج او را پیش پادشاه * مثنوی * بعد از آن برخاست عزم شاه کرد * شاه را زان شمۀ آگاه کرد
طبیب الهی کنیزکک مرضنی تشخیص ایتدکدنصکره قالقدی وپادشاهه عزم ایلدی پادشاهی اول کنیزکک
رنجندن بر شمه آگاه وخبردار ایلدی کان پادشاه اول ولی کامله ایتدی پس بو خصوصده تدبیر ندر * مثنوی * گفت
تدبیر آن بود کان مرد را * حاضر آریم از پی این درد را * اول ولی کامل ایتدی تدبیر اولدر که اول مرد زرگری بو دردک
اصلاحیچون سمرقنددن بونده حاضر کتوره لم * مثنوی * مرد زرگر را بخوان زان شهر دور * با زر وخلعت بده او را غرور
اول بعید شهردن که مراد سمرقنددر زرگر مردی دعوت ایله زر وخلعتله اکا غرور ویر یعنی خلع وافره وذهب
متکاثره ایله اول زرگره غفلت وغرور ویر تا اکا مغرور اولوب وکندو شهرندن خروج قیلوب بورایه کلمکه سبب
اوله دیدی * مثنوی * چونکه سلطان از حکیم این را شنید * پند او را از دل وجان برگزید * چونکه سلطان حکیم
الهیدن بونی ایشتدی انک پندنی دلدن وجاندن قبول واختیار ایلدی بونده تنبیه بودر که مرشد کاملدن هرنه
فرمان ظاهر اولورسه مریده لازمدر که جان ودلدن اکا اطاعت ایدوب هیچ بر وجهله مخالفت وعناد ایلمیه (فرستادن
پادشاه رسولان را بسمرقند باوردن مرد زرگر * مثنوی * پس فرستادان طرف یک دو رسول * حاذقان وکافیان
وبس عدول * پس پادشاه بلا تأخیر استعجال ایدوب اول طرفه یعنی سمرقند طرفنه بر ایکی رسول کوندردی اویله
رسوللر که حاذقلر واداء رسالتده کافیلر وزیاده عادللر * مثنوی * تا سمرقند آمدند آن دو امیر * پیش آن زرگر ز شاهنشه
بشیر * بو ایکی امیر تا سمرقنده کلدیلر اول زرگرک قتنه پادشاهدن بشارت ویریجی کلدیلر * مثنوی * کای لطیف استاد
کامل معرفت * فاش اندر شهرها از تو صفت * که ای لطیف اوستاد ومعرفتی کامل شهرلرده صفت سندن فاشدر
یعنی زرگرلک صفتی شهرلر ایچره سندن مشهور اولوب زرگرلک صنعتنده سنک شهرتک بین الناس ظاهر اولمشدر (مثنوی
نک فلان از شه برای زرگری * اختیارت کرد زیرا مهتری * اشته فلان شاه زرگرلکدن اوتری سنی اختیار وقبول ایلدی
زیرا کامل ومهترسن * مثنوی * اینک این خلعت بگیر وزر وسیم * چون بیایی خاص باشی وندیم * شمدی بو خلعتی
بو زری وسیمی اخذ وقبض ایله چونکم پادشاهک حضورنه کله سن خاص مصاحب اولورسن * مثنوی * مرد مال
وخلعت بسیار دید * غره شد از شهر وفرزندان برید * مرد زرگر مال وخلعت فراوانی کوردی اکا مغرور اولدی شهرندن
وفرزندلرندن جدا ومنقطع اولدی * مثنوی * اندر آمد شادمان در راه مرد * بیخبر کان شاه قصد جانش کرد *
مرد زرگر شادان اولوب یوله کلدی یعنی اول ارسال اولنان ایکی امیر ایله یوله دوشدی پادشاهه ملاقات ایتمکه عزم
ایلدی مرد زرگر بی خبر که اول شاه آنک جانه قصد ایلدی (مثنوی) اسب تازی برنشست وشاد تاخت * خونبهای
خویش را خلعت شناخت * عربی آته سوار اولدی وشادان آنی سوردی کندینک قان بهاسن خلعت اکلدی
بو بیتانک تأویلی وبو محلک تحقیقی بویله دیمک اولورکه چونکم سلطان روح حکیم پرفتوحدن بونی قبول قیلوب درحال

عقلی وفهمی رسولنی زرکرهوایه ارسال ایلیوب انلردخی زرکرهوایی مقامندن اخراج ایچون مزاجکیرلك ایدوب
نعمت وخلعت وریاستدن سویلیوب شهرطبیعتده مرکوز ومستور اولان هوامغرور اولوب مراد آتنه سوار اولوب
مراداتی جانبنه متوجه اولدی قصه‌دن حصه بودرلیکن صورت قصه‌ده مرد زرکرك سفره ریاست ومنصب ونعمت
خیالیله عزیمت قیلمسنده بو ایکی بیتی نصیحت بیوررلر * مثنوی * ای شده اندر سفر با صد رضا * خود بپای خویش
تا سوء القضا * درخیالش عز ومال ومهتری * کفت عزرائیل رواری بری * ای سفره یوز اختیار ورضا ایله کیدن
کندی ایاغیله تا سوء القضا ودردوبلا جانبنه دلك اکرچه خاطرك دولت وعزت آرزو قیلور ولیکن نه بیلورسنکه عاقبت نیه
منجر اولور پس خواطر مزخرفه یه مغرور اولمه وکندیکی خیالات مموهه یه مقید قیلمه دیمك اولور وبو بیتك مفهومی
بوکونه معانیی اقتضا قیلور ومعنی لازمیسی بوکونه وبوشکل نصایحی مستلزم اولور بو صد رضا ایله سفره کیدن کمسه‌نك
خیالنده مملکت وعزت ومهترلك وار اما عزرائیل بوکونه لسان حاله علی طریق الاستهزاء والاستحقار دیدیکه یوری
ای مدمغ وغافل حرص وهوالك طرفنه بلی ایلتورسن یولی اکا یعنی مراده یولی ایلتمزسن قبل وصول المراد بن سنك جانك
الورم وسنی بی مراد قیلورم دیر بو بیتك دخی مفهوم منطوقیسی بویله دیمکی مقتضی اولور وطول املدن تحذیر قیلور
* مثنوی * چون رسید از راه آن مرد غریب * اندر آوردش به پیش شه طبیب * سوی شاهنشاه بردندش بناز *
تا بسوزد بر سر شمع طراز) چونکه یولدن اول عجیب وغریب اولان مرد شاهك شهرنه یتشدی ایچرو شاهك اوکنه
کتوردی آنی طبیب شاهنشاه جانبنه ایلتدیلر آنی نازله تا اول مرد اول شمع زیبانك باشی طرفنده پروانه وار یانه پس
اولدخی حکایه‌دن مآل ونتیجهٔ مقال اولدرکه اول حکیم الهی کنیزك نفسك اصلاحیچون انك زرکرهوایه جفت
اولمسنی سلطان روحه امر ایدوب پس اولدخی آنی برقاج زمان هواسنه تابع قیلوب بعد زمان اول مرشد کامل
انکیچون شربت معرفة اللهی مهیا قیلوب اکا شراب ایلدکده لطافت وملاحت زرکرهوا زائل اولوب دختر نفسك
حضورنده مضمحل وباطل اولدی ودختر نفس انك قباحت وخباثتن کوردکجه اندن اوصنوب وسلطان روح
جانبنه اصینوب هوایه محبت ایتمك مرضندن صحت بولدی * مثنوی * شاه دید اورا بسی تعظیم کرد * مخزن زر را
بدو تسلیم کرد * پادشاه آنی کوردی زیاده تعظیم ایلدی زرخزینه‌سنی اکا تسلیم ایلدی * مثنوی * پس حکیمش کفت
ای سلطان مه * ان کنیزك را بدین خواجه بده * صکره حکیم الهی پادشاهه ایتدیکه ای بزرك وعالی سلطان اول
کنیزکی بو خواجه یه ویر * مثنوی * تا کنیزك در وصالش خوش شود * اب وصلش دفع آن آتش شود * تا کنیزك انك
وصالنده تندرست وخوش اوله زرکرك وصالی آبی بو آتشی وبو حرارتی دفع ایدیجی اوله یعنی کنیزکك مرضی دفع اوله
مثنوی) شه بدو بخشید ان مهروی را) جفت کرد آن هر دو صحبت جوی را) پادشاه طبیب الهینك سوزیله اول مهروی
اولان کنیزکی زرکره باغشلدی اول هر ایکی صحبت طلب ایدیجی یی بری برینه جفت ایلدی * مثنوی * مدت شش
ماه می راندند کام * تا بصحت آمد آن دختر تمام * آلتی آی مقداری اول ایکیسی بری بریله مراد سوردیلر تا اول دختر
تمام صحته کلدی * مثنوی * بعد از آن از بهر او شربت بساخت * تا بخورد و پیش دختر می کداخت * اندنصکره یعنی
آلتی آیدنصکره اول زرکردن اوتوری طبیب الهی شربت دوزدی تا زرکر اول شربتی ایچدی ودخترك اوکنده اریدی
* مثنوی * چون ز رنجوری جمال او نماند * جان دختر در وبال او نماند * چونکه مریض اکلندن زرکرك لطافت
وجمالی قالمدی دخترك جانی انك وبالنده قالمدی یعنی انك ثقلتنده وغمنده قالمدی * مثنوی) چونکه زشت وناخوش
ورخ زرد شد * اندك اندك در دل او سرد شد * چونکه زرکر زشت وناخوش ویوزی صاری اولدی آز آز انك قلبنده بارد
اولدی یعنی کوکلی صوویوب اندن اوصاندی قصه‌دن حصه بیوررلر وعشاق مجازی اولنلره تعریض ایدرلر
مثنوی) عشقهایی کز پی رنکی بود * عشق نبود عاقبت ننکی بود * شول بر عشقلر که محضا بر رنکدن اوتری اوله رنکدن
مراد بوندن حسن ظاهر یدر انك کبی عشق حقیقتده عشق اولمز بلکه عاقبت عار وعیب اولور * مثنوی * کاش کان
هم ننك بودی یکسری * تا نرفتی بروی ان بد داوری) کاشکی اول زرکرهم باشدن باشه ننك وعیب اولیدی ذره قدر حسنی
اولمیدی تا اول زرکره اوزره بو قبیح ونامعقول حکم وحالت کتمیدی یعنی واقع اولمیدی * مثنوی * خون دوید
از چشم همچون جوی او) دشمن جان وی امد روی او) اوزرکرك جوی کبی چشمندن قان یلدی یعنی قان اغلدی
انك یوزی انك جانینك دشمنی کلدی یعنی زرکرك حسن وجمالی کندینك هلاکنه سبب اولدی حضرت مولانا
بو مضمونی اثبات ایچون بو ابیات شریفه‌یی ایراد بیوررلر * مثنوی * دشمن طاووس آمد پر او * ای بسا شه را بکشته
فر او * طاوسك دشمنی طاوس قنادی کلدی ای چوق شاهی انك فری یعنی شوکت وسلطنتی آنی تبه ایلمشدر * کفت
من آن آهویم کز ناف من * ریخت این صیاد خون صاف من * زرکر موتی زماننده ایتدی بن اول آهویم که بنم

نافذدن اوتری اول صیاد بنم صافی خونمی دوکدی یعنی ظاهرده بنم مثالم همان اول آهو کبیدر که صیاد آنی نافذدن
اوتری صید ایدوب هلاك ایتدی * مثنوی * ای من آن روباه صحرا کز کمین * سر بریدندش برای پوستین * ای بن اول
صحرا روباهی یم که بو صودن پوستی ایچون انك باشنی کسدیلر یعنی بنم حالم همان اول روباهك حالنه بکزرکه پوستیندن
اوتری باشن کسدیلر * مثنوی * ای من آن پیلی که زخم پیلبان * ریخت خونم از برای استخوان * ای بن شول پیلم که
فیلجینك زخمی استخواندن اوتری قانمی دوکدی * مثنوی) آنکه کشتستم پی مادون من * می نداند که نخسبد خون من
اول کسه که بنی بندن ادنی اولان ایچون دپلشدر بیلمزکه بنم قانم اویومازیعنی البته آنك اثری قاتله ایرشور بوهم وجهدر
بیلمزمی که بنم قانم اویومازبو وجه اوزره می نداندده استفهام انکاری معناسی واردر وزرکرك دون اولان شمهٔ روحنه
وعقلنه نسبت حسن صورتی اولورکه آنك قتلنه سبب حسن صورتی اولدی وشاه آنی دون اولان صورتندن اوتری
قتل قیلدی مثنوی) بر منست امروز فردا بر ویست) خون چون من کس چنین ضایع کیست) بوکون بنم اوزریمه در
ویارین انك اوزرینه درکه قیامتده انك عقوبتنی چکر بنجلین کمسه‌نك قانی قچن ضایعدر یعنی ضایع دکلدر بلکه هر کس
نه ایلرسه کندی نفسنه عائد اولمسی مقرردرنته کم بو بیتلری مثل موقعنده ایراد بیوررلر (مثنوی) کرچه دیوار افکند
سایه دراز * باز کردد سوی او آن سایه باز * مثلا اکرچه اول نهارده دیوار اوزون سایه براغور یا خود سایه‌سنی اوزون
براغور اول سایه تکرار دیوار جانبنه رجوع ایلر زیرا هرکسدن خیر وشر نه صادر اولورسه ینه اکا عائد اولور (کما قال الله
تعالی من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعلیها * مثنوی * این جهان کوهست وفعل ماندا * سوی ما آید نداها را
صدا * بو جهان فی المثل طاغدر وبزم فعلمز ندادر ندالرك صدا وعکسی بزم طرفمزه کلور زیرا طاغه چقرسه‌لر صداسی
بروبه منعکس اولور حاصل معنی بو عالم فانیده هرکس نه عمل اوزره ایسه البته انك جزاسنی کورردیمکدر (کما قال الله
تعالی الیوم تجزی کل نفس بما کسبت لا ظلم الیوم) ولا یظلمون فتیلا * مثنوی * این بکفت ورفت در دم زیر خاك *
ان کنیزك شد ز عشق ورنج پاك) زرکر بو سوزلری دیدی وفوری خاك التنه کتدی یعنی اولوب خاکه دفن ایتدیلر اول
کنیزك زرکره اولان عشقدن وکندوده اولان مرضدن پاك اولدی * مثنوی * زانکه عشق مردکان پاینده نیست *
زانکه مرده سوی ما آینده نیست) زیرا که مرده‌لرك عشقی پاینده وباقی دکلدر زیرا که مرده بزم جانمزه کلیجی دکلدر یعنی
هر محبوب مجازی وعشق مجازی باعتبار ما یؤول الیه مرده وفانی حکمنده‌در ومحبوب حقیقی وانك عاشقی دائماحی
وباقیدر پس بزکه عاشقان محبوب حقیقتز مرده حکمنده اولان محبوب مجازی وعشق مجازی بزم جانمزه کلیجی دکلدر
پس مرده‌نك وزنده‌نك عشقنك ما بینی فرق وتمییزه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * عشق زنده در روان ودر بصر
هر دمی باشد ز غنچه تازه‌تر * زنده‌نك عشقی جانده وکوکلده وکوزده هر بردم غنچه کبی تازه‌رك اولور بو معنی دخی
جائزاولورکه دینله دیرینك عشقی روانده وبصرده‌در یعنی عشق حقیقتله ابدی حی اولان عاشقك عشقی جانده
وبصرده‌در زیرا مشاهدهٔ آیات وآثار محبوب حقیقتدن بصر عشاق لذت آلور وجان آنك وصالنه ایروب دائم ذوق
وحلاوت بولور هر برنفس غنچه‌دن تازه‌تر وخوشترا اولور اما عشق مرده بونك عکسیدرکه انك عشق تنده اولور
ومعشوقنك حسنی باقی اولمدیغی اجلدن عشقی دخی فانی اولور بعد زوال حسن المعشوق عاشق مجازی پژمرده
وافسرده قالور * مثنوی * عشق آن زنده کزین کو باقیست * کز شراب جانفزایت ساقیست * اول حی ولا یموت
اولان اللهك عشقنی قبول ایله که او دائم وباقیدرکه سکا اول الله حیات زیاده ایدیجی شرابدن ساقیدر * مثنوی * عشق
آن بکزین که جمله انبیا * یافتند از عشق او کار وکیا * اول اللهك عشقنی اختیار ایله زیرا جمیع انبیا اول اللهك عشقنده
کار وکیا بولدیلر یعنی تصرف وقدرته وشرف رسالته وعزت نبوته واصل اولدیلر مثنوی * تو مکو ما را بدان شه بار نیست
با کریمان کارها دشوار نیست * سن دیمه بزه اول شاهه اجازت وراه یوقدر زیرا کریملره ایشلر یا خود کریملره ایشلر مشکل
ودشوار دکلدر یعنی اول شاه حقیقتك کریم اولان ولیلرینه هیچ کار مشکل ودشوار دکلدر همان انلره ربط
قلب ایلیوب تسلیم اولدقدنصکره انلرسنی اول شاه اعظمه اولیه اشنا ایدرلر * بیان آنکه کشتن وزهر دادن مرد زرکررا
باشارت الهی بود * مثنوی * کشتن آن مرد بردست حکیم * نی پی امید بود ونی ز بیم * اول مردك حکیم الهینك
النده قتل وهلاکی نه پادشاهدن امید ایچون ایدی ونه خوف وبیمدن اوتری ایدی (مثنوی) اونکشتش از برای
طبع شاه * تا نیامد امر والهام اله * طبیب الهی زرکری پادشاهك طبع وخاطریچون اولدرمدی مادامکه
طبیب الهی یه اللهك امر والهامی کلمدی * مثنوی * آن پسر را کش خضر ببرید حلق * سر آنرا درنیابد عام خلق
اول پسرك که خضر علیه السلام انك بوغازنی کسدی خلقك عامی انك سری وحقیقتنی ادراك ایلمز اما خلقك خاصی
فهم ایلردیمك اولور بونك قصه‌سی جلد ثانینك آخرینه قریب عذر کفتن فقیر با آن شیخ بیاننده ذکر اولمشدر * مثنوی *

انکه از حق یابد او وحی و جواب * هرچه فرماید بود عین صواب * اول کسه که او حق سبحانه وتعالی حضرتلرندن
وحی وجواب بولور او مرشد هرنه بیوررسه عین صواب اولور خلاصهٔ کلام وحی سبحانی والهام ربانی موجبنجه عمل ایدن
هرنه ایلرسه خوب ومرغوب ایدوکن اشعاردر انبیا واولیا کبی * مثنوی * آنکه جان بخشد اگر بکشد رواست *
نائبست ودست او دست خداست * اول کسه که جان بغشلر اگر بر کسه‌یی اولدررسه روادر زیرا استرسه دیری قیلمغه
دخی قادر اولور نائب حقدر وانک دستی دست خدادر * مثنوی * همچو اسمعیل پیشش سر بنه * شاد وخندان پیش
تیغش سر بنه) حضرت اسمعیل علیه السلام حضرت ابراهیم علیه السلامک اوکنده باش قویوب تسلیم اولدیغی کبی
سن دخی انک اوکنده باش قو انک تیغ امرینک اوکنده شاد وخندان جان ویر حضرت اسمعیلک قصه‌سی وبو آیتک تفسیری
جلد ثالثک آخرینه قریب تمثیل گریختن مؤمن بیاننده ذکر اولمشدر مثنوی * تا بماند جانت خندان تا ابد * همچو جان
پاک احمد با احد) تا سنک جانک ابدی خندان قاله احمدک پاک جانی احد له ابدی خندان قالدیغی کبی * مثنوی) عاشقان
جام فرح آنکه کشند * که بدست خویش خوبانشان کشند * عاشقلر سرور وفرح جامنی اول وقت نوش ایدرلر که
خوبلر انلری کندی اللریله دپه‌لیه‌لر * مثنوی * شاه آن خون از پی شهوت نکرد * تو رها کن بدگمانی ونبرد * پادشاه
اول قانی حظ نفسندن اوتری ایلمدی سن آنک حقنده سوء ظنی ومجادله ومنازعه‌یی ترک ایله * مثنوی * تو گمان بردی که
کرد آلودگی) در صفا غش کی هلد پالودگی) پالودگی فاعلدر غش مقدم مفعولدر پس ولی کامل حقنده سوء ظن ایدن
کسه‌ایچون جواب با صواب ویروب بیوررلر ای اسیر وهم وگمان سن گمان ایلدک که اول ولی کامل غرض نفسله آلوده‌لک
ایلدی نفسی اخلاق ردیه‌دن وخاشاک بشریه‌دن سوزمکلک ایچون غل وغش قور صفا حالنده پس اولیا وانبیا کدورات
بشریتدن کرار اومر اراسوزلمشلر واغراض نفسانیه‌دن پاک وخالص اولمشلردر بونلرک افعالی سائر اهل نفسک افعالی
کبی دکلدر فافهم * مثنوی * بهر آنست این ریاضت وین جفا * تا برارد کوره از نقره جفا * بوندن اوتریدر یعنی تصفیهٔ
قلب وتزکیهٔ نفس ایلمکدن اوتریدر بو ریاضت وجفا ومشقت تا بوتهٔ سیمدن جفایی یعنی خس وخاشاکی یوقارو کتوره
زبدهٔ کلام بوتهٔ طریقت ایچره نفسه بو ریاضت وجفا اندن اوتریدر که تا سیم روح کدورات نفسانیه‌دن وغل وغش
جسمانیه‌دن پاک اوله ونقرهٔ صافی کبی خلوص بوله * مثنوی * بهر آنست امتحان نیک وبد * تا بجوشد بر سر آرد زر زبد
ایونک وکمک امتحانی بوندن اوتریدر که تا قاینیه زرکو پکونی یعنی غل وغشنی باشی اوزره کتوره وزبدلکدن قورتلوب
خالص قاله * مثنوی) گر نبودی کارش الهام اله * او سگی بودی درانده نه شاه) اگر اول پادشاهک ایشی الهام الهی
اولمیدی اویرتیجی بر کلب اولیدی شاه اولمیدی * مثنوی * پاک بود از شهوت وحرص وهوا * نیک کرد او لیک نیک بدنما
بلکه اول پادشاه شهوت وحرص وهوادن پاک ایدی اول پادشاه خوب ولطیف ایلدی لیکن بد کورینجی ایوایدی یعنی
باطنا مشروع ایدی وصورتا نامشروع ننه کم حضرت خضر علیه السلامک نفس زکیه‌یی قتل ایتدیکی وسفینهٔ صالحی
خرق ایلدیکی کبی * مثنوی * گر خضر در بحر کشتی را شکست * صد درستی در شکست خضر هست * اگر حضرت
خضر علیه السلام دریاده کشتیء درستی صدی ایسه حضرت خضرک صیقلغنده یوز درستلک واردر بو محله مناسب
اولان آیت کریمه‌نک تفسیری وحضرت خضرک خرق سفینه ایلدیکی قصه ایکنجی جلدک آخرینه قریب صوفیء بسیار
خوار بیاننده مفصل ومشروح ذکر اولمشدر * مثنوی * وهم موسی باهمه نور وهنر * شد از ان محجوب تو بی پر مپر *
حضرت موسی علیه السلامک وهمی یعنی کندی وجود شریفنده مدبر اولان عقلی بو دوکلی نور نبوت وهنر معجزات ایله
بیله حضرت خضرک بو اسرارندن محجوب اولدی سن قنادسز اوچمه یعنی مادام که سکا یقین قنادی اولمیه سن
بو کونه اسرارلدنی جانبنه پرواز ایتمه ومجرد وهمله مشوب اولان عقل جزوی اسبینه سوار اولوب بو طرفه کتمه اگر بی الهام
خدا عقل بو سردن خبردار اولیدی بو قدر نور وهنر صاحبی اولان حضرت موسی علیه السلامک عقلی بسر خضردن
خبردار اولوردی بوندن معلوم اولدیکه بی الهام خدا مجرد عقل بو سرک ادراکنده عاجز وفرومانده اولور ایمش * مثنوی
آن گل سرخش تو خونش مخوان) مست عقلست او تو مجنونش مخوان) اول زرگرک خونی معناده قرمزی گلدر سن آنی
خون اوقومه یعنی اول زرگره ظلم اولدی دیمه زیرا الهام الهی ایله اولدی تحتنده فائده واردر اول پادشاه طبیب الهی عقلک
مستیدر سن آنی مجنون اوقومه یعنی حددن زیاده عاقلدر سن اکا مجنوندر دیمه وحقنده نامعقول
کلمات ایلمه * مثنوی * گر بدی خون مسلمان کام او * کافرم گر بردمی من نام او * اگر اول پادشاهک مرادی مسلمانک
خونی اولیدی کافرم اگر بن انک نامنی اسانم اوزره ایلتوردمسه یعنی هرگز آنک نامنی یاد ایلمزدم مثنوی) می بلرزد عرش
از مدح شقی) بدگمان گردد زمدحش متقی * عرش عظیم شقی وفاسقک مدحندن دترر بو حدیث شریفه اشارت بیوررلر که
قال رسول الله صلی الله علیه وسلم اذا مدح الفاسق غضب الرب واهتز لذلک العرش رواه ابن ابی الدنیا والبیهقی عن انس کذا

فی الجامع الصغیر) متقی اولنلر اول فاسق وشقینک مدح اولنمسندن بدگمان اولورو مادحه سوء ظن قیلور بو دخی بر نوع گناه
اولور که متقی اولنلرک سوء ظننه سبب اولمش اولور پس موضع تهمت که فاسقی مدح ایلمکدر اندن اجتناب لازمدر تا کم
متقی وصالح اولنلر بدگمان اولمیه وسوء ظن قیلمیه (ولهذا قال صلی الله علیه وسلم اتقوا مواضع التهم * مثنوی * شاه بود
وشاه بس آگاه بود * خاص بود وخاصهٔ الله بود * شاه ایدی وزیاده آگاه پادشاه ایدی یعنی ظالم وحقدن غافل دکلدی
خاص ایدی ودرگاه الهینک خاصی ایدی * مثنوی * آن کسی را که چنین شاهی کشد * سوی بخت وبهترین جاهی
کشد * اول بر کسه‌یی که بو نجلین بر پادشاه پرانتباه اولدوره بخت جانبنه واعلا واشرف اولان منصب ومرتبه طرفنه
چکر یعنی آنی عالیقدر ورفیع المنزله ایدر (مثنوی * گر ندیدی سود او در قهر او * کی شدی آن لطف مطلق قهر جو *
اگر پادشاه آنک قهر وهلاکنده آنک نفعنی کورمسیدی اول لطف مطلق یعنی صافی لطف ایچون کسه‌نک قهر وهلاکنی
ایستیجی اولوردی یعنی حق تبارک وتعالی محض الطف صاحبیدر وقهر وغضبی بی علت وبی غرضدر ایچون بنده سنه
قهر وغضب ایلسه اول قهرده اول بنده‌یه نفع واردر کذلک اول لطف مطلقک مظهری اولان ولی کامل وعبد فاضل
ایچون بر کسه‌نک قهرنده اکا منفعت وفائده کورمسه قهرجو اولمزوا کا غضب قیلمز بلکه قهرلری اول مقهوره عینی سود
ومنفعتدن اوتری اولورو لیکن اطفال سیرت اولان کسنه‌لر بو سردن آگاه اولمیوب متألم ومضطرب اولورلر * مثنوی *
بچه میلرزد از آن نیش حجام * مادر مشفق دران دم شادکام * مثلا طفل حجامک اول نیشندن دترر وخوف ایلر مشفق
ومهربان مادر اول غمده مسرور وشادکامدر یعنی حق جانبندن بر طفل سیرت کسه‌یه بر بلا کلسه اول نیشدن اول
بی عرفان لرزان اولورو لیکن مادر مشفق کبی اولان انک سرینه مطلع اولدیغندن شادان وخندان اولور (مثنوی) نیم جان
بستاند وصد جان دهد) آنکه در وهمت نیاید آن دهد) سنک نیم وضعیف جانکی آلور واکا بدل یوز جان ویرر اول نسنه‌که
سنک فکر ووهمکه کلمز آنی ویرر نیم جاندن مراد روح حیوانی وحیات فانیدر ایچون حضرت حق وجواد مطلق بر عبدینه
بلا وقهر تسلیط ایتمکله اونیم جانی السه واخذ قیلسه (ما لا عین رأت ولا اذن سمعت ولا خطر علی قلب بشر) حدیثنک
فحواسنجه وهمه کلمین وقلبه خاطره اولمین صد حیات طیبه ونیجه یوز جان پاکی اکا عوض ویرر * مثنوی * تو قیاس
از خویش میکردی ولیک * دور دور افتادهٔ بنگر تو نیک) سن خدای تعالینک کارنی وانک اولیاسنک اسرارنی کندکدن
قیاس طوترسن ولیکن زیاده دور وحقیقتدن بغایت مهجور دوشمش سن ایو نظر قیل که (قیاس النفس علی النفس جائز
دکلدر وحقیقتده ایرن ارنلرک کار وکردارین بشر بنده قلان کسه کندی حالنه قیاس ایلمک لایق ومناسب دکلدر ننه کم
طوطی کندی حالنی بو حکایه‌ده مذکور اولان جولقینک حالنه قیاس ایلدی لیکن عاقل اولان بیلور که بونک حالیله آنک
حالنک ما بیننده بین السماء والارض تفاوت عظیمه واردر پس بو مناسبتله بو حکایته شروع ایدوب بیوررلر (حکایت آن
مرد بقال وطوطی وروغن ریختن طوطی در دکان بقال مثنوی) بود بقالی ووی را طوطیء) خوش نوایی سبز گویا طوطیء
زمان سابقده بر بقال وار ایدی وآنک بر طوطیسی وار ایدی خوش آواز وسبز وتکلم ایدیجی بر طوطی ایدی * مثنوی *
بر دکان بودی نگهبان دکان * نکته گفتی باهمه سوداگران * صاحب دکان انده دگل ایکن دکانده دکانک نگهبان
وحافظی ایدی جمیع بیع وشرا ایدیجیلره آدمی کبی نکته ولطیفه دیردی (مثنوی) در خطاب آدمی ناطق بدی * در نوای
طوطیان حاذق بدی * آدمی خطابنده ناطق ایدی یعنی بر کسه‌یه خطاب ایلسه آدمی کبی سویلیجی ایدی طوطیلر
ترنمنده حاذق واستاد ایدی * مثنوی * خواجه روزی سوی خانه رفته بود * در دکان طوطی نگهبانی نمود *
خواجه بر کون خانه‌سی جانبنه کتمش ایدی دکانده طوطی خواجه یرینه نگهبانلق کوستردی یعنی دکانی حفظ ایلردی
* مثنوی * گربهٔ بر جست ناگه بر دکان * بهر موشی طوطیک از بیم جان * ناگاه بر کدی دکان ایچره صیچره‌دی
بر موشدن اوتری طوطی جنک جان قورقوسندن * مثنوی * جست از سوی دکان سویی گریخت * شیشهای روغن
گل را بریخت * دکانک بر جانبندن صیچره‌دی بر جانبنه قاچدی زیرا گربه کندوسنه قصد ایلدی صاندی گل یاغنک
شیشه‌لرینی دوکدی یعنی خوفندن قاچارکن شیشه‌لره طوقندیغندن شیشه دوریلوب انلردن یاغ دوکلدی * مثنوی
از سوی خانه بیامد خواجه‌اش * بر دکان بنشست فارغ خواجه‌وش * طوطینک خواجه‌سی خانه‌سی جانبندن
دکانه کلدی بازرگان کبی دکانده فارغ وبی باک اوتوردی * مثنوی * دید پر روغن دکان وجامه چرب * بر سرش
زد گشت طوطی کل زضرب * کوردی دکان یاغله پر وجامه‌سی یاغه بولاشمش دکان صاحبی بیحضورلغندن غضب
ایدوب طوطینک باشنه اوردی طوطی ضربدن کلیل اللسان اولدی باشی کل اولدی دیمک ایهامندن دخی خالی
دکلدر * مثنوی * روزکی چندین سخن کوتاه کرد) مرد بقال از ندامت آه کرد * طوطی الم واضطرابندن بر قاچ
کونجکز سوزنی قصر ایلدی یعنی هرگز سویلمدی بقال ایسه ندامتدن آه ایلدی ای حیف یعنی طوطی‌یی اوردیغنه

پشیمان اولدی * مثنوی * ریش بر میکند ومی کفت ای دریغ * کافتاب نعمتم شد زیر میغ * زیاده المندن صقالنی یولدی
وایتدی ای حیف بوهم وجهدر زیاده المندن صقالنی یولاردی وای دریغ دیردی که بنم نعمت ودولتم آفتابی بلوت
آلتنه کتدی یعنی طوطی تکلمی واسطه سیله ذی قیمت اولور چونکم انك آوازی وتکلمی کیده بی قیمت قالور ونعمت
زائل اولور خواجه نك آفتاب نعمتم شد زیر میغ دیمسی آنك آوازینك زائل اولمسندن کنایه اولور * مثنوی * دست من
بشکسته بودی ان زمان * چون زدم من بر سر ان خوش زبان * اول زمان بنم الم صنمش اولیدی اول خوش کفتار
طوطینك بن باشنه نیچون اوردم بوهم وجهدر چونکه بن اول خوش زبان مرغی اوردم بنم الم اول زمان صنمش اولیدی
* مثنوی * هدیه ها می داد هر درویش را * تا بیابد نطق مرغ خویش را * اول خواجه هر درویشه هدیه لر وصدقه لر
ویردی تاکم کندی مرغنك نطقنی بوله بومعنی بیابد نقطهٔ واحده ایله اولدیغی اوزره در اما بیابد نقطتین ایله دخی
نسخه در بوتقدیر اوزره معنی تاکم کندینك مرغنه نطق کله دیمك اولور وبونده اشارت بو اولور که هر برکسه نك طوطیٔ
روحی ذکر وتسبیح ایلمکدن وکلام سویلمکدن ایکم اولسه بودخی برنوع بلا واثر غضب مولادر بلایی دفع ونار غضبی
اطفا ایلمز الا صدقه * کما قال علیه السلام الصدقة تطفی غضب الرب وقال علیه السلام الصدقة ترد البلاء * مثنوی
بعد سه روز وسه شب حیران وزار * بر دکان بنشسته بد نومید وار * اوچ کون اوچ کیجه دنصکره حیران وزار ومأیوس کبی
دکانده اوتورمشدی * مثنوی * با هزاران غصه وغم کشت جفت * که عجب این مرغ کی آید بکفت * بقال هزاران
غصه وغمه جفت وقرین اولمش بویله دیو که ای عجب بو مرغ نه وقت کفتاره کلور * مثنوی) می نمودان مرغ را هر کون
شکفت * تا که باشد اندر آید او بکفت * بقال اول مرغه هر درلو عجیب وغریب نسنه لر کوستردی تا اوله که اول طوطی
سوزه کله * مثنوی * جولقیٔ سر برهنه میکذشت * با سر بی مو چو پشت طاس وطشت * دکان اوکندن باشی
آچق برجولقی کسه کچدی جولقی درویشاندن بر طائفه در آنك آخرنده اولان همزه وحدت ایچوندر طاس ولکن
ارقه سی کبی توی سز باشله * مثنوی * آمد اندر کفت طوطی ناکهان * بانك بر درویش زد که ای فلان *
طوطی چونکه جولقی بی کوردی اول زمان سوزه کلدی درویش اوزره حیقردی که ای فلان * مثنوی * از چه ای کل
با کلان آمیختی * تو مکر از شیشه روغن ریختی * ای کل نه سببدن کلره قارشدك سن کان شیشه دن یاغی دوکدك یعنی
سنی دخی بنم کبی اوروب باش کلی ایلدیلر * مثنوی * از قیاسش خنده آمد خلق را * کو چو خود پنداشت
صاحب دلق را * طوطی درویشی کندوسنه قیاس ایتدیکندن خلقه خنده کلدی یعنی خلق تعجب ایدوب کولدیلر
زیرا که طوطی صاحب دلقی کندی کبی صاندی * مثنوی * کار پاکان را قیاس از خود مکیر * کرچه ماند در نوشتن
شیر شیر * قصه دن حصه بیورمغه شروع ایدوب دیرلر که پاك اولان اولیانك کارینی کندو نفسکدن قیاس طوتمه که
قیاس النفس علی النفس جائز دکلدر که بر نفس بر نفسه بکزه مك احتمالی بوقدر اکرچه بکزر یازلمقده شیر شیره بونده
ایکی وجه اوزره معنی صحیح اولور اولا کتابتده لفظ شیر ایکیسی بری برینه مشابهدر ولیکن معنا بری ارسلان وبری
ابن معناسنه در پس صورتا مشابه ومعنا بری برینه مغایر اولدیلر ثانیا یازلمقده شیرك شیره بکزه مسی براوستاد نقاش
بر ارسلانك بشکله نقشنی کاغده یازمه سید روفی الحقیقة اول کاغده یازیلان شیرذی روح اولان شیره مشابهدر ولیکن
بینهما ده تفاوت عظیمه ومغایرت کلیه واردر کذلك اهل صورت ایله اهل معنانك حالی بونك کبیدر اکرچه ایکیسی
بیله صورتا انساندر اما من حیث المعنی باطنلری یکسان دکلدر * مثنوی * جمله عالم زین سبب کمراه شد * کم کسی
ز ابدال حق آکاه شد * جمله عالم بوسببدن کمراه اولدی یعنی پاکلرك کارینی کندی نفسلری اوزره قیاس ایلدکلری سببدن
کمراه اولدی آز کسه ابدال حقدن آکاه اولدی خلاصهٔ کلام اولیاء اللهی کندیلری کبی زعم ایلدکلرندن انلرك اسرارنه
ومراتبنه عالم اولمیوب ضلالت وغوایتده قالدیلر دیمك اولور * مثنوی * همسری با انبیا برداشتند * اولیا را همچو خود
پنداشتند * انبیای عظام علیهم السلام ایله همسرلك یعنی برابرلك دعواسن طوتدیلر * کما قال الله تعالی حاکیا عنهم
قالوا ان انتم الا بشر مثلنا * اولیای عظامی کندیلر کبی زعم ایتدیلر * مثنوی * کفته اینك ما بشر ایشان بشر *
ما وایشان بستهٔ خوابیم وخور * بونلر دیمش که اشته بز بشر زوانلر دخی بشردر بز وانلر خواب وخوره مقیدز * کما قال
الله تعالی فی سورة الفرقان حاکیا عنهم وقالوا ما لهذا الرسول یاکل الطعام ویمشی فی الاسواق * مثنوی * این ندانستند
ایشان از عمی * هست فرقی در میان بی منتها * اول کمراهلر اعمی اولدقلری جهتدن بو معنایی بیلمدیلر بونلر ایله انلرك
میاننده بی نهایت برنوع فرق عظیم واردر مجرد صورت بشریتده مماثلتلری معنا دخی مماثل ومشابه اولمغی مقتضی
اولمز انکچون حضرت حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم بونلرك بشریتده مشترك اولمسنه اقرار بیوروب (انما انا بشر مثلکم
بیوردی ویوحی الی دیمکله بونلردن وجود شریفنی فرق وتمییز قیلدی پس حضرت خداوند کاردخی انبیا واولیانك کفار

وفجار ایله بشریتده واکلده وشربده ونفسانیتده مشترك اولوب لیکن من حیث المعنی بونلرك بیننده تفاوت عظیمه
اولدیغی تفهیم ایچون ضرب مثل ایراد ایدوب بیوررلر * مثنوی * هر دو کون زنبور خوردند از محل * لیك شد زین
نیش زان دیکر عسل * مثلا هر ایکی درلو آری یعنی بال آریسی وصاریجه آری بریرده یدیلر لیکن بوندن نیش اولدی
واو بریسندن عسل اولدی (مثنوی) هر دو کون آهو کیا خوردند زآب * زین یکی سرکین شد وزان مشك ناب) مثال آخر
ایکی دورلو آهو واوتلوق یدیلر وصو ایچدیلر بو برندن که مراد شکار آهوسیدر نجس اولدی واول برندن صافی مشك اولدی
مثنوی) هر دو نی خوردند از یك آبخور) این یکی خالی وآن پر از شکر) مثال آخر هر ایکی نی که بریسی شکر قامشی وبریسی
غیر قامشدر بر آبخوردن ایچدیلر یعنی بر محلدن صو ایچدیلر بو بری شکردن خالی واول بری شکردن پردر (مثنوی) صد
هزاران اینچنین اشباه بین * فرقشان هفتاد ساله راه بین * نیچه یوز بیك بونجلین اشباه وامثالی کور یعنی بوذکر اولنان
تمثیلات کبی حددن زیاده امثال واشباه واردر وقس علی هذا سائر الامثال انلرك مابیننده یتمش ییل مقداری یول کور
یعنی اهل صورتله اهل معنانك میاننده تفاوت عظیمه ومسافهٔ بعیده واردر (مثنوی) این خورد کردد پلیدی زو جدا *
وان خورد کردد همه نور خدا * بو کمراه غدا وطعام یراندن پلیدلك جدا اولور یعنی انك وجودندن انجق نجاست آیریلور
واول طائفه که مراد انبیا واولیادر طعام وغدا یرید یکی نور خدا اولور (مثنوی) این خورد کردد همه بخل وحسد) وان
خورد زاید همه نور احد * بو کروه یر جمیعا اندن بخل وحسد ظاهر ومتولد اولور واول قوم یر شکوه یر جمیعا اندن احدك
عشق طوغر * مثنوی * این زمین پاك آن شورست وبد * این فرشته پاك وآن دیوست ودد * مثلا بو انبیا واولیا زمین
پاکدر واول کفره وفجره شور وبد یردر نته کم بو آیت کریمه بو ایکی طائفه نك حقنده خوب ولطیف مثال اولور (کما قال
الله تعالی فی سورة الاعراف (والبلد الطیب یخرج نباته باذن ربه والذی خبث لا یخرج الا نکدا) مثلا بو طائفهٔ
علیه فرشتهٔ پاك واول طائفهٔ خبیثه دیو کبیدر * مثنوی * هر دو صورت کر بهم ماند رواست * آب تلخ وآب شیرین را
صفاست * هر ایکی صورت اکر بری برینه مشابه اوله روا ومعقولدر زیرا صورتده اشتراك ومشابهت مقرردر نته کم
آجی صویك وطتلو صویك صفاسی واردر یعنی ایکیسی بله صورتا صافیلر وصفوتده بری برینه مشترکلردر ولیکن ذوق
اولنسه ما بینلرنده تفاوت معلوم اولور * مثنوی * جز که صاحب ذوق که شناسد بیاب * او شناسد آب خوش
از شوره آب) که صاحب ذوقدن غیری بو ایکیسنك لذتنی کیم اکرادراك ایله خوش ولذیذ آبی تلخ وشوره آبدن اول اکلر
یعنی اول اهل ذوق اولان کمسه اکلر * مثنوی * سحر را با معجزه کرده قیاس * هر دو را بر مکر پندارد اساس * اول اهل
ذوقدن غیریسی کفره کبی سحری معجزه یه قیاس ایلمش هر ایکیسنك بنیادنی مکر اوزره ظن ایلر یعنی بی ذوق وبی عرفان
اولان کمسه معجزه ایله سحرك ما بیننی وصاحب معجزه ایله اهل سحرك میاننی فرق ایتمزلر نته کم جلد ثالثده ساحر بچه لر
بیاننده بو ایکیسنك میانك فرقی مسطور اولمشدر فلیطلب فیه کرده نك فاعلی بیت اولده اولان صاحب ذوقدن
غیریسیدر * مثنوی * ساحران موسی از استیزه را * بر کرفته چون عصای او عصا * حضرت موسی علیه السلامك
زمانه سنك ساحرلری عناد ومجادله دن اوتری کندیلری حضرت موسی علیه السلام کبی زعم ایدوب انك عصاسی
کبی اللرنده عصا طوتمشلردی * مثنوی * زین عصا تا ان عصا فرقیست ژرف * زین عمل تا آن عمل راه شکرف
بو سحره نك عصاسندن تا اول عصایه وارنجیه دك بر عظیم فرق واردر وبو عملدن تا اول عمله وارنجیه دك براولو یول واردر
یعنی بو ایکیسنك ما بیننده مسافهٔ بعیده وفراسخ کثیره واردر * مثنوی * لعنة الله این عمل را در قفا * رحمة الله
این عمل را در وفا * بو عملك قفاسنده یعنی بیننده ومنتهاسنده اللهك لعنتی واردر واول عمل ایچون وفا ایلمکده
اللهك رحمتی واردر که معجزات انبیا وکرامات اولیا مقتضیٔ رحمت خدادر * مثنوی * کافران اندر مری بوزینه طبع *
آفتی آمد درون سینه طبع * کافرلر عناد وجدالده بوزینه طبعدر یعنی میمون طبیعتلودر که میمونك طبیعتی تقلید
اوزره مجبول اولمشدر کذلك کفره دخی عناد واستیزه ده آبا واجدادنه طبیعتلرینك مقتضاسی اوزره تقلید ایدرلر زیرا
سینه نك ایچنده طبیعت نفسانیه بر عظیم آفت کلدیکه کندیه هرنه ملایم اولورسه اکا تقلید ومیل ومحبت ایلر
* مثنوی * هرچه مردم میکند بوزینه هم * آن کند کز مرد بیند دمبدم * مثلا هرنه یی که انسان ایلر میمون هم آنی
ایلر که آدمدن آنی کوره دمبدم یعنی اهل طبیعت میمون کبی مردان الهی اولان انبیا واولیادن هرنه یی کورسه لر انلره
تقلیدا اول عملی بلا تحقیق ایلرلر ولیکن مقلد ایله محققك عملینك ما بینی میمون ایله انسانك عملی کبیدر * مثنوی * او کمان
برده که من کردم چو او * فرق را کی داند آن استیزه رو * او میمون کمان ایلمش که بن انسان کبی ایلدم اول استیزه یوزلو
یعنی اول تقلیدده عناد وجدل ایدیجی ایکیسنك ما بیننده اولان فرقی نه قچن بیلور یعنی بیلمز * مثنوی * این کند از امر
واو بهر ستیز * بر سر استیزه رویان خاك ریز * بو امر الهیدن ایلر واو عناد ومرادن ایلر یعنی بو محقق کامل عملی امتثالا

لامر الله ایشلر واول بوزینه طبیعت اولان مقلد مجرد عناد وتقلیددن اوتری ایلر عناد وتقلید اید بجیلرك باشی اوزره
طپراق صاچ ووجود ویرمه *مثنوی* این منافق با موافق در نماز * از پی استیزه آید نی نیاز * اول منافق موافقله
نمازده عناد وتقلیددن اوتری کلور تضرع ونیاز ایچون کلمز * مثنوی * در نماز وروزه وحج وزکات * با منافق
مؤمنان در برد ومات * صلات وصوم وحج وزکاتده مؤمنلر منافقلرله برد وماتده در یعنی غالب ومغلوب اولمقده در
مؤمنلر ایمانله تحقیقا عمل ایلدکلری جهتدن دنیا وآخرتده غالبلردر ومنافقلر ایمانسز تقلید ایله عمل قیلدقلری
اجلدن دنیا واخرتده مغلوبلردر *مثنوی* مؤمنانرا برد باشد عاقبت * بر منافق مات اندر آخرت * مؤمنلره
عاقبت برد اولور یعنی غالب اولورلر ونجات وفلاح بولورلر آخرتده منافق اوزره مات اولور یعنی خائب وخاسر اولورلر
وعذاب ولعنت بولورلر (مثنوی) گرچه هر دو بر سر یك بازیند * هر دو باهم مروزی ورازیند * اگرچه هر ایکیسی بیله
بر اویون باشی اوزره در یعنی مؤمن ایله منافق هر ایکیسی بر عمل طرفی اوزره در هر ایکیسی بری برینه نسبتله مروزی
ورازیدررلر مرو ز بر شهرك آدی وراز بر آخر شهرك اسمیدر که بینهماده مسافهٔ بعیده وفراسخ کثیره واردر
مروزی مروزه منسوب ورازی رازه منسوب دیمك اولور بعضیلر مروزی مروه منسوب معناسنه در علی خلاف القیاس
مرو بر شهرك اسمیدر ورازی راز شهرنه منسوب معناسنه در ری بر شهرك اسمیدر دیمشلر *مثنوی* هر یکی سوی
مقام خود رود * هر یکی بر وفق نام خود رود * لیکن هر بریسی عاقبة الامر کل شئ یرجع الی اصله فحواسنجه کندی
مقامی جانبنه کیدر وهر بریسی کندی نامنك وفقی اوزره یعنی مقتضاسی اوزره کیدر بو راده نامدن مراد اصل
عندالله ازلی هر کسك ثابت اولان اسمیدر که لوح محفوظده اگر مؤمن ثابت اولدیسه ازلده اولان نامنك
موافقتی اوزره مقامی جانبنه کیدر واگر شقی ومنافق مسطور اولدیسه اول اسمك حکمی اکا آخر الامر غالب اولور
شقی ومنافق کیدر *مثنوی* مؤمنش خوانند جانش خوش شود * ور منافق گویی پر آتش شود * مؤمنه
مؤمن اوقورلر انك روحی خوش ومسرور اولور واگر مؤمنه منافق دیه سن پر آتش وزیاده مضطرب اولور *مثنوی*
نام او محبوب از ذات ویست * نام این مبغوض ز آفات ویست * یعنی اول مؤمنك نامی محبوب اولمق انك ایمانله
موصوف اولان ذاتندندر نفس الامرده ایمان محبوبدر انکچون موضوع اولان اسم دخی محبوب ویاخود مؤمنك
نامی علم اللهده ثابت اولان عیننده محبوب ومقبولدر که قبل من قبل بلا علةدر کذلك منافقك ذاتنك مبغوض
اولمسی آفاتندن ونفاقله موصوف اولان ذاتندندر فی الحقیقه نفاق آفت وبر برامز صفتدر که انك قبحی انك اسمنی
دخی قبیح ایلر ویاخود منافقك نامی آفات ازلیهسندن مبغوضدر که اول آفات انك عین ثابتهسنك اقتضاسیدر که
ورد من رد بلا علةدر *مثنوی* میم وواو ومیم ونون تشریف نیست * لفظ مؤمن جز پی تعریف نیست * لفظ مؤمن
درت حرفدر ولفظ منافق بش حرفدر بو درت حرف ذات مؤمنه شرف ویرمز وبو بش حرفدن ذات منافقه عیب
وشین ایرمز بلکه لفظ مؤمن مصدق اولان ذاتی تعریف ایچون موضوع ولفظ منافق ظاهری باطننه مخالف اولان
ذاتی توصیف ایچون موضوع اولمشدر پس ذاتی مؤمن اولان کمسهیه منافق دینسه وبونك امثالی الفاظ مکروهه ایله
تسمیه اولنسه نفسنه الم کلمز وناخوش اولمز زیرا بیلور که بو حروف انسانك ذاتنه عیب ویرمز لیکن بویله دین کمسهیه
شرعا مؤاخذه لازم کلور اما ذاتی نفاقله متصف اولان کمسهیه منافق دیسك بو نام دون انك درونی عقرب کبی صوقر
زیرا نفسی مریض وخبیثدر پس لفظ منافق انك مرض نفسنی محرك اولور وخراشیده قیلور ونفسنه الم واضطراب
کلورنته کم *مثنوی* چون منافق خوانیش این لفظ دون * همچو کژدم می خلد در اندرون * بیورد قلری
بو معنایه اشارتدر زیرا معنی چونکه مؤمنه منافق اوقویهسن بو دون خبیث نام انك قلبنی عقرب کبی صوقر یعنی
اندن زیاده مجروح وبیحضور اولور *مثنوی* گرنه این نام اشتقاق دوزخست * پس چرا دروی مذاق دوزخست *
اگر بو منافق نامی اصلی دوزخ اولان نفاق صفتندن مشتق اولمیدی پس نیچون اول منافقده مذاق دوزخ
اولوردی که اول خشم وغضب واضطراب درونده که جهنم صفتیدر *مثنوی* زشتی این نام بد از حرف نیست *
تلخی آن آب بحر از ظرف نیست * بو بد اولان منافق نامنك قبحی حرفدن دکلدر کذلك نیك اولان مؤمن لفظنك حسنی
دخی حروفدن دکلدر بلکه ایکیسنك بیله قبح وحسنی ذاتلرندندر نته کم دریا صوینك آجیلغی برندن ویا برداغندن دکلدر
ذاتندندر واستعداد ازلیهسندندر *مثنوی* حرف ظرف آمد درو معنی چو آب * بحر معنی عنده ام الکتاب *
سورهٔ رعدده بو آیتدن مقتبسدر (وما کان لرسول) ای ما صح لرسول ولم یکن فی وسعه (ان یأتی بآیة یعنی بر رسوله صحیح
اولمدی که آیتلردن بر آیت کتوره (الا باذن الله) اللهك اذنیله کتورر هرنه ایسه (لکل اجل کتاب) هر وقت وزمان
ایچون بر امر مکتوب ومقدر واردر تا اول وقت کلمینجه اول امر مکتوبك حکمی ظهور ایتمز (یمحوا الله ما یشاء) الله

تعالی

تعالی محو ونسخ ایلر لوحدن دیلدیکی نقشی (ویثبت) اثبات ایدر دیلدیکی امری (وعنده ام الکتاب) واول اللهك
عندنده در لوح قضاء سابقه مشایخ صوفیه قتنده لوح دردر اولا قضاء سابقه که عقل کل وعقل اول وحقیقت
محمدیه وقلم اعلی وام الکتاب دخی دیرلر بو جمله یه حدیث وارد اولمشدر اول ما خلق الله العقل اول ما خلق الله النور اول
ما خلق الله القلم) کبی پس بو لوح عقل کلده منقش اولان اموره من بعد تغیرات وتبدلات واقع اولمز ثانیا لوح قدر که
نفس ناطقهٔ کلیه در لوح اولده مجمل اولان امور بو لوحده مفصلدر بو کا لوح محفوظ دخی دیرلر ثالثا لوح نفوس جزئیهٔ
سمائیه که بونده منتقش اولور شکله وهیأته ومقداره بو عالمده هر نه وار ایسه اوالکی لوح روح مشابه سنده در وایکنجی
لوح قلب مشابهسنده در واوچنجی لوح خیال مشابهسنده در ورابعا لوح هیولیدر که قابل صوردر بو عالم شهادتده
پس بو لوحه لوح محو واثبات دخی دیرلر پس معنای بیت بودر که حروف ظروف کبیدر ومعانی اول حرفده آب کبیدر آب
معنانك بحری ایسه اول اللهك عندنده در که اول بحر معنی ام الکتاب ولوح قضادر حرفدن مراد جمیع قوالب
انسانیدر زیرا جمیع عالم کلمات وحروف منزلهسنده در کن امرینك مظهری اولدیغندن اوتری پس ظروف وقوالب
انسانیده هر کسك روحی واستعدادی وقابلیتی آب کبیدر پس هر کسك روحنده موضوع اولان شیرینلك وتلخلك
یعنی سعادت وشقاوت انسانك قوالب جسدانیهسندن حاصل اولمق دکلدر بلکه بحر معنادن حاصل اولمشدر که اول
بحر معنی الله قتنده در واول بحر معنادن مراد ام الکتابدر معنی آخر حروف ظروف کبیدر هر کلمهده موضوع اولان
معنی آب کبیدر آجیلق وطتلولق صوینك صفتیدر ظرفك دکل وینك وبدلك معنانکدر حرفك دکل کذلك ایمان ونفاق
وخلاف ووفاق انسانك معناسندندر قلبندن دکل بحر معنی ایسه عندالله ثابتدر که اول ام الکتاب ولوح محفوظدر
هر کسك تلخ وشیرینلکی اول بحر معنادن ولوح بی خطادندر *مثنوی* بحر تلخ وبحر شیرین در جهان * در میان
شان برزخ لا یبغیان * سورهٔ رحمانده اولان آیته اشارتدر تفسیری بو جلدده تفسیر مرج البحرین سرحنده کلور
معنای بیت آجی دریا وطتلو دریا جهانده بو ایکیسنك میاننده معنوی پرده واردر که بری برینه متجاوز اولمزلر ومعنا
اختلاط قیلمزلر دیمك اولور بحر تلخدن مراد ازلده کافر ومنافق اولنلردر وبحر شیریندن مراد ازلده مؤمن وموافق
اولنلردر اگرچه بونلر بحسب الظاهر بری برینه مختلط اولورلر ولیکن من حیث المعنی بری برینه مخالفت قیلورلر که اول
برزخ معنوی بونلری بری برینه اختلاط ایتمکه قومز وبرزخ معنویدن مراد بو راده هر برینك خاصیت ذاتیهسی
واستعداد ازلیهسیدر *مثنوی* وانکه این هر دو زیك اصلی روان * بر گذر زین هر دو رو تا اصل آن * بونی بیلکه بو هر
ایکی بحر بر اصلدن رواندر یعنی بو ایکی ضد اولان بحرینك اصلی حقیقت واحده در که بو ایکیسی اول حقیقت واحدهدن
بو عالمه روان اولمشلردر وظهور قیلمشلردر بو ایکی دریانك اختلاف صوریسندن کذر ایله تا بونك اصلی اولان حقیقت
واحدهیه دك کیت بو جمله اختلافات صورینك متحد اولملری اول مرتبهده سیرایت *مثنوی* زر قلب وزر نیکو در عیار
بی محك هرگز ندانی ز اعتبار * قلب التونی وخالص التونی عیار ایلمکده محکسز مجرد اعتبار جهتندن بیله مزسن
بلکه بونلری بیلمکه وما بینلرینی فرق قیلمغه محك استر زیرا ایکیسنه بله صورتا التون اعتبار ایلرلر اما محکه اوردقده هر برینك
قبحی وحسنی عیانه کلور بونده زر قلبدن مراد مرائی ومنافقدر وزر نیکودن مراد مؤمن وموافق وعاشق وصادقدر
بو ایکیسنك ما بینی مجرد اعتبار جهتندن بیله مزسن بلکه بونلری بیلمکه وما بینلرینی فرق قیلمغه محك علم ومعرفت
لازمدر که انبیا واولیایه مخصوص اولان محك علم ایله بونلرك ما بینی فرق اولنور وتمییز قیلنور *مثنوی* هر کرا در جان
خدا بنهد محك * هر یقین را باز داند او ز شك * هر شول کمسهنك که خدای تعالی جاننده علم وعرفان محکنی قویه هر یقینی
اول کمسه شکدن کیرو بیلور وشك ایله یقینك ما بینی اول محك واسطهسیله فرق قیلور *مثنوی* در دهان زنده
خاشاکی جهد * انکه آرامد که بیرونش نهد * برد برینك اغزینه بر خاشاك صیچرهسه یعنی دوشسه اول دیری اول وقت
دکلنور وحضور ایلر که اول خاشاکی اغزندن طشره قویه *مثنوی* در هزاران لقمه یك خاشاك خرد * چون
در آمد حس زنده پی ببرد * نیجه بیك لقمهنك ایچنده چونکه بر کوچك خاشاك کلدی یعنی واقع اولدی زندهنك حسی ایز
ایلتدی یعنی اول کمسه اول خاشاکی وافر لقمهنك ایچنده ادراك ایلدی خلاصهٔ کلام حس ظاهریده بو قدر فهم
وادراك واردر که هزاران لقمهٔ نفیسهنك ایچنده بر خاشاك خرد اولسه آنی ادراك ایلر پس حس باطنیده دخی اول قوت
وقدرت واردر که نیجه بیك افعال صالحه اولسه وانك ایچنده نفاق وکفردن بر فعل اولسه در حال آنی ادراك
ایلر ویاخود هزاران مؤمن صادق ما بیننده بر منافق انلره هر حالده تشبه قیلسه ینه اول منافقی قوت ذائقهٔ علمیهسی
اولان عارف بیلور وادراك قیلور *مثنوی* حس دنیا نردبان این جهان * حس دینی نردبان آسمان * دنیایه منسوب
اولان حس بو جهانك نردبانیدر یعنی بو جهان صورینك عمارتنك اسبابیدر حس دنیویدن مراد دنیایه

متعلق اولان ادراکاتدر اکر ظاهری اولسون واکر باطنی اولسون یعنی حواس ظاهره وباطنه دن دنیوی اولان
حسلرک هر بریسی بو جهان صورینک نردبانیدردیمک اولور امادینه منسوب اولان حس که بوندن مراد ادراکات
عرفانیه وایقانیه در نردبان آسمان معنویدر ومرقات درجات عالم آخرویدر (مثنوی) صحت این حس بجویید از طبیب
صحت آن حس بجویید از حبیب * اول حس دنیوینک سلامت وصحتنی طبیب صوریدن ایستیککز زیرا طبیبان
طبیعته خلل کلان حسلره معالجه ایله باذن الله صحت ویرمک ممکندر بو حس دنینک یعنی ادراکات یقینک صحت
وسلامتنی حبیبدن طلب ایلیک حبیبدن مراد حضرت خداوانک خلفاسی اولان هر عصرده اولیا واصفیادرکه
بونلر طبیبان الهی وحبیبان ربانیدرلرکه دینی وروحانی اولان ادراکاته خلل کلسه باذن الله اکا صحت ویررلر واول
حسلری خللدن قورتروب سلامت مرتبه سنه ایرکوررلر * مثنوی * صحت این حس زمعموری تن * صحت
آن حس زتخریب بدن * اول حس صورینک صحتی تنک معمور لغندندر بو حس دینینک وادراکات یقینک صحتی بدنک
ویران وخرابلغندندر * مثنوی * راه جان مر جسم را ویران کند * بعد از آن ویرانی آبادان کند * زیرا جانک
یولی البته جسمی ویران ایلر اول ویرانلقدنصکره ینه معمور ایلر حاصل معنی اولدرکه جان یولنه برکسه سالک اولسه
اول طریقک حکمی جسمک شهوات ومقتضیاتنی ازاله قیلر بعد فناء اوصاف الجسمانیه آنی لذائذ روحانیه وقوای عقلیه
وعرفانیه ایله معمور وآبادان ایلر * مثنوی * ای خنک جانی که در عشق مال * بذل کرد او خانمان وملک ومال * ای
سعادتلو شول برجانکه مآل ومآبک عشقنده یعنی فی الحقیقه مرجع ومصیر اولان خدای تعالینک جنتنده خانمانی
وملک ومال وجانی بذل ایلیه تا سعادت ابدیه یی وحیات طیبه یی حاصل قیله ابتدای حالده جان ومالنی بذل قیلان وانک
مقابله سنده اجر جمیل وجزاء جزیل بولان کمسه ایچون بو مثللری ضرب ایدوب بیوررلر * مثنوی * کرد ویران
خانه بهر کنج زر * وز همان کنجش کند معمورتر * مثلا برکسه خانه یی ویران ایلدی زر خزینه سندن اوتری که انده
مدفون ایدی ولکن بیلدی وینه همان اول کنجدن خانه سنی اولکیدن معمورلک واطیفرلک ایلر اول کنجی بولدقده
* مثنوی * آب را ببرید وجو را پاک کرد * بعد از ان جو ر آروان کرد آبخورد * مثال آخر برکسه صویی باشندن
کسدی وجویی پاک ایلدی یعنی محل آب اولان ایرمغی نجاست وخباثتدن پاک ایلدی اندنصکره ایرمغه ایچمکه لایق
اولان صویی روان ایلدی آبخورد بونده ایچمکه لایق آب دیمکدر * مثنوی * پوست را بشکافت وپیکان را کشید
* پوست تازه بعد از انش بردمید * مثال آخر برکسه دری یی یاردی ودمرنی انک ایچندن طشره چقردی اندنصکره
تازه دری انک یرینه بتدی * مثنوی * قلعه ویران کرد واز کافر ستد * بعد از آن برساختش صد برج وسد * مثال
آخر برپادشاه کافر قلاعندن برقلعه نک حین محاربه ده برج وباروسنی ویران ایلدی کافردن الدی ویران ایدوب کافر
الندن الدقدنصکره اول قلعه یی دوزوب اکا نیچه یوز برج وبارو وسد دوزدی بو جمله امثال بدایت حالده بذل قیلان ونهایت
کارده انک اجر وعوض بولان کمسه لر حقنده اولور * مثنوی * کار بیچون را که کیفیت نهد * این که کفتم این ضرورت
می دهد * صحت این حس بجویید بیتندن بو بیته کلنجیه دک بسط ایلدکاری قاعده وطریقته اولان انحصاری نفی
ایچوندر کان بیوررلر که اکرچه بز بر طریقت ایلدک که اول راه جان جسمی ویران ایلمک اکدر ودخی سالک کنج توحید
ایچون خانهٔ وجودین خراب وجود وهوی اول کنجدن معمور ومستطاب قیلمقدر دیمشدی وبونک امثالی ضروب
امثال ذکر اولنمشدی اوله اولمجق کار بیچون همان بو کونه طریقته منحصر در بوندن غیری اکا یول یوقدر دیمش اولمز
زیرا کار بیچون کیم کیفیت ویرر ویا خود نه کمسه انک فعلنی بر حالته وبر طریقته مربوط قیلور بو سوزلر که دیدم بو ضرورت
ویرر زیرا کاه اولور که اول حق بر قولنی بلا ریاضة ولا مجاهدة کماله ایرکورر وجهل وغفلتله مرده ایکن در حال علم
ومعرفتله دیری کورر * مثنوی * که چنان بنماید وکاهی چنین * جز که حیرانی نباشد کار دین * افعال خداوندیرهٔ واحده
اوزره دکلدر تا عقل وقیاسه صغه (فعال لما یرید ویفعل ما یشاء ویحکم ما یرید) انک شان شریفنده ظاهر
وبدیدر پس کاه اولور اکثر یا طاعات وعبادات ایدنه ومجاهده وریاضت یولنه کیدنه کرامت وولایت ویرر وکمال ووصاله
ایرکورر وکاه اولور که بی مجاهده چوق کمسه لر مشاهده مرتبه سن بولورلر وروی مقصودی کورر ومجاهده ایلینلر
وریاضت یولنه کیدنلری محروم قیلور کورر سنکه نیچه کمسه جمیع عمرنی کفر وعصیانله کچورر آخر عمرنده اکا ایمان
وایقان وعرفان شرابن ایچوررلر ودرحال کفر وعصیاندن کچوررلر ومرتبهٔ حقیقته اوچوررلر مثلا سحرهٔ فرعون کبی
وبعضلر دخی طاعت وعبادت قیلور حتی ولایت وکرامت مرتبه سن بولور وعند الناس مقبول ومسلم اولور آخر الامر
کافر اولور مثلا بلعم وبرصیصا کبی (لا یسئل عما یفعل وهم یسئلون) در انکیچون کل ذوفنون کارده نده حیران
ومجنوندر * کم عاقل عاقل اعیت مذاهبه * وجاهل جاهل تلقاه مرزوقا * هذا الذی ترک الاوهام حائرة * وصیر العالم

النحریر زندیقا * مثنوی * نی چنان حیران که پشتش سوی اوست * بل چنین حیران که غرق ومست دوست *
دینده حیراندن مراد انجلین حیران دکل که پشتی حق جانبنه در بلکه مراد اولان بو نجلین حیراندرکه
دوستک مست ومستغرقیدر دینده حیران ایکی قسمدر برقسمی حیران حق شکلنده حیران خلقدر ومعرض محبت
وجوده طلقدر لباس دین وزی اهل یقین ایله وکلام مشایخ کزینه له جلب دنیا وجمع احبا ایلر وخلقه دین وتقوادن
وراه خدادن سویلر وبرقسمی دخی مست ومستغرق دوست اولمشلردر وترک کائنات ومخلوقات قیلمشلر ورضای باری یی
اختیار ایتمشلر ودائما مذهب عشق ومحبته کتمشلردر نتهکم ابن فارض بو ایکی قسمه اشارت بیوررلر (شعر * فما اخترت
حتی اخترت حبیک مذهبا * فواحیرتی ان لم تکن فیک حیرتی (مثنوی) آن یکی را روی او شد سوی دوست * وین یکی را
روی او خود روی اوست * مست ومستغرق دوست اولان حیرانک یوزی (بلی من اسلم وجهه لله وهو محسن
آیتنک طبقنجه دوست جانبنه اولدی وپشتی حقه ویوزی خلقه اولان حیرانک یوزی خود آنک کندی یوزیدر یعنی قلبی
خودوجه مخلوقیتی وبشریتی جانبنه درحق جانبنه متوجه دکلدر وسروری مرحوم از خود فانی کشت وبخدا
پیوست تصرف وتوجه ازان خدا شده دیمسی او حیرانک یوزی اول دوستک یوزیدر دیمک معناسنی مشعر اولور نته کم
شمعی دخی بو معنایه ذاهب اولوب واو برینک خودانک وجهی دوستک وجهیدر که مراد ارباب حقیقتک کزیده سیدرکه
مرتبهٔ استغراق وعالم وجددن جدا اولمز دیمشدر ولیکن سیاق وسباقه مناسبی آزکاور وبو معنالرک نه چنان
حیرانکه پشتش سوی اوست بیتنه توفیقی مشکل اولور فالاول اولی * مثنوی * روی هریک می نکر می دار پاس *
بو که کردی تو زخدمت روشناس * هر برینک یوزینه نظر ایله وحفظ طوت یعنی حیران خلق وحیران حق اولان
کمسه لرک ذاتلرینه نظر ایله وبونلرک خاصهٔ ذاتیه لرنی قلبکده حفظ ایت بولا یکه خدمتدن سن روشناس اوله سن یعنی
مرجودرکه خدمت الهیه ده وخدمت مشایخ ربانیه ایلمکدن حقیقت شناس اوله سن روبونده ذات وحقیقت
معناسنه در * مثنوی * چون بسی ابلیس آدم روی هست * پس بهر دستی نشاید داد دست * چونکه آدم صورتلو
شیطان چوقدر یعنی صورتده آدمی وسیرتده شیطاندرکه شیطان خلقی نیجه اضلال ایدوب صراط مستقیمدن
چیقاررسه اول ضال ومضل همچنان خلقک ضلالتنه سبب اولور پس بیعت وارادت ایچون هر برا له ال ویرمک لایق
دکلدر زیرا احتمالدرکه شیطانی ونفسانی اولوب مرشد لباسیله متلبس اوله ومشایخ محققین زینه داخل اولوب
ناسی بو مکرله صید قیله * مثنوی * زانکه صیاد آورد بانک صفیر * تا فریبد مرغ را آن مرغ کیر * زیرا که صیاد صفیر
صداسی کتورر یعنی قوش کبی صقلق دوروب اوترتا اول قوش طوتیجی مرغی الدایه بوندن مقصود صور تا صالح ومعنا
ابلیس صالح کبی اولان کمسه لردرکه الفاظ وکفتار مشایخله خلقی صید ایدرلر واول دردمندلره اولیا وانبیانک
کلاملرندن دانه دوکوب دام مکرلرینه قید ایدرلر * مثنوی * بشنود آن مرغ بانک جنس خویش * از هوا آید بیابد
دام ونیش * اول مرغ کندی جنسنک بانکنی ایشیدر اول بانکه مغرور اولوب هوادن آشغه کلور ودام ونیش بولور یعنی
دامه کرفتار اولوب هلاک اولور * مثنوی * حرف درویشان بدزدد مرد دون * تا بخواند بر سلیمی زان فسون * فقیران
حقیقی اولان درویشلرک حرفنی یعنی کلمات واصطلاحاتنی دون همت اولان مرد اوغورلر تا کم برسلیم وساده دل کمسنه
اوزره اندن افسون اوقویه یعنی اولیا وفقرانک کلامنی بربون کمسه یه سویلیه تا کم اول ساده دلی بو حیله ایله صید ایلیه
* مثنوی * کار مردان روشنی وکرمیست * کار دونان حیله وبی شرمیست * مردان الهینک کاری کرمیت ونورانیتدر
دونلرک ومدعی وکذاب اولان متقوللرک کارلری بی حیا القدر وخدعه وحیلتدر * مثنوی * شیر پشمین از برای کد
کنند * بو مسیلم را لقب احمد کنند * سؤال ودریوزه دن اوتری یوکدن ارسلان ایلر یعنی شیران طریقت صورتنی
اوروب اهل دنیایه انلرکبی سوز سویلرلر وحال بو که قلبلری کلاب وذیابه مشابهدر (کما قال صلی الله علیه وسلم سیخرج
فی آخر الزمان من السکر رجال یختلسون اهل الدنیا بالدین ویلبسون جلود الضأن السنتهم احلی من السکر وقلوبهم
قلوب الذیاب الی آخر الحدیث کذا فی المصابیح فی باب السمعة والریا) بو مسیلم کذابه احمد لقب ایلرلر بو مسیلم کذابدن
مراد اول مدعی ولافزنلر کندی نفس خبیثلریدرکه اکا پیغمبر علیه السلام حضرتلرینک اسمیله ورسمیله زیب وزینت
ویروب کندیلرینی نبی وولی علامتلریله معلم ایدوب خلقی صید ایچون انلره صورت صلاحدن کوربنورلر مسیلم کذاب
شول کمسه درکه حضرت رسول صلی الله علیه وسلمک اواخرینه قریب ظهور ایدوب دعوای نبوت ایلمشدر بعد وفات
النبی علیه السلام حضرت ابو بکر رضی الله عنه برمقدار عسکر ایله اوزرینه واروب انکله محاربه قیلوب آخر الامر قاتل
حضرت حمزه اولان وحشی آنی قتل ایلمشدر نته کم سورهٔ مائده ده اولان (یا ایها الذین آمنوا من یرتد منکم عن دینه
آیتنده اهل تفسیردین دهمرتد اولنلری اوچ قسم ایدوب بو مسیلمة کذابک دخی قصه سنی بو کونه یازمشلر در مسیلمة تنبأ

وكتب الى رسول الله صلى الله عليه وسلم من مسيلمة رسول الله الى محمد رسول الله اما بعد فان الارض نصفها لى ونصفها
لك فاجاب عليه السلام من محمد رسول الله الى مسيلمة الكذاب اما بعد فان الارض لله يورثها من يشاء من عباده
والعاقبة للمتقين فحاربه ابو بكر رضى الله عنه بجنود المسلمين وكان بينهم قتال شديد فنصر الله المؤمنين عليهم وقتل
مسيلمة على يد وحشى قاتل حمزة وكان يقول قتلت خير الناس فى الجاهلية وشر الناس فى الاسلام كذا فى مشكوة
الانوار * مثنوى * بو مسيلم را لقب كذاب ماند * مر محمد را اولو الالباب ماند * بو مسيلمك عاقبت لقبى كذاب قالدى
وحضرت محمد صلى الله عليه وسلمك تحقيقا لقبى اولو الالباب قالدى اولو الالباب عقللر صاحبلرى معناسنه در اولو اسم
جمع اولور وحضرت رسول صلى الله عليه وسلمك عقل شريفى حددن زياده اولديغيچون وكنديلرى واحد كالالف
قاعده سى اوزره جمع منزله سنه تنزيل اولنوب اولو الالباب دينلدى (مثنوى) ان شراب حق ختامش مشك ناب
باده را ختمش بود كنده عذاب) اول مردان الهى ودوستان ربانى شراب حقدر كه انك عاقبت وخاتمه سى مشك نابدر يعنى
مردار وخوار وهلاك وبوارد كادر وبونلردن نوش ايلين شراب خورلرك دخى خاتمه سى سعادت كردار وبرقرار عنبر نثاردر
فليتنافس المتنافسون بو شرابك حقنده دينلسه اليق ولمثل هذا فليعمل العاملون بونلر ايچون ذكر قيلنسه احقدر
اما اول دونانكه بادهٔ شيطان ومادهٔ عصياندرلر انلرك خاتمه سى فضاحت وشناعت وعذاب وعقوبتدر وبونلرك
مشربندن شارب اولان طالبلرينك دخى عاقبتلرى وغايتلرى ذهابت وهلكت ورذالت وخباثتدر نته كم بو مكارلرك
حالنى طالب حق اولنلره اعلام واشعار ايچون وزير غدار وحيله كار بدكردارك وانى مرشد اتخاذ ايلين غباوت شعار
وبلاهت دثارلرك عاقبة الامر هلكت وبوارلرين تحرير وتذكار بيوررلر تا سالك اولنلر بو قصه دن حصه دار وبهره دار
اولهلر (داستان پادشاه جهود كه نصرانيانرا ميكشت از بهر تعصب ملت خود (مثنوى * بود شاهى در جهودان
ظلمساز * دشمن عيسى ونصرانى كداز * جهودلرده بر ظلم دوزبچى پادشاه وار ايدى عيسانك دشمنى ونصرانى بى
اريدبجى يعنى نصرانى بى هلاك ايدبجى ايدى * مثنوى * عهد عيسى بود ونوبت آن او * جان موسى او وموسى جان او *
اول زمان حضرت عيسانك زمانى ايدى ونوبت نبوت انك آنى ايدى يعنى اكا مخصوص ايدى حقيقتده خود
او موسانك جانى وموسى انك جانى ايدى زيرا ايكيسى حضرت حق جل شانه نك پيغمبرلريدر وايكيسنك جانى حقيقتده
بردر اختلاف انجق صورتده در وبحكم (لا نفرق بين احد من رسله) جميع پيغمبرلر حقيقتده متحد در وحقيقتلرينه
وجانلرينك نورينه نظر اولنديقده بر انلرك ما بيننى فرق ايلمزز اما مراتب حسبيله برى برلرندن افضل اولمسى محقق
ومصرحدر (كما قال الله تعالى تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض * مثنوى * شاه احول كرد در راه خدا *
آن دو دمساز خدايى را جدا * احول شاه خدا يولنده اول ايكى خدايه منسوب دمسازى جدا ايلدى يعنى طريق
حقده برى برينه موافق ايكى پيغمبرى كه حق طرفندن كلمكده برابر ايكن اول احول ودوبين بونلرك حقيقتنه نظر
ايتميوب ظاهر شريعتلرينه باقوب بونلرى برى برندن غيرى عد ايلدى انك احول ودوبينلكنى تفهيم ايچون استاد ايله
شاكردك قصه سنى على طريق التمثيل ايراد ايدوب بيوررلر * مثنوى * كفت استاد احولى را كاندر آ * رو برون آر
از وثاق آن شيشه را * مثلا بر استاد بر شاشى يه ايتدى كه ايچرو كل يورى خانه دن اول شيشه يى طشره كتور * مثنوى
كفت احول زان دو شيشه من كدام * پيش تو آرم بكن شرح تمام * اول احول ايچرو كيروب خانه ايچره شيشه يى ايكى
كوروب استادنه ايتدى اول ايكى شيشه دن بن قنغيسنى سنك اوككه كتورم تمام شرح وبيان ايله * مثنوى * كفت
استاد آن دو شيشه نيست رو * احولى بكذار وافزون بين مشو * استاد احوله ايتدى اول ايكى شيشه دكلدر يورى
شاشيلغى قوو زياده كوريجى اولمه * مثنوى * كفت اى اوستا مرا طعنه مزن * كفت اوستا زان دويك را بر شكن) احول
استادنه ايتدى اى اوستاد بكا طعنه اورمه زيرا شيشه ايكيدر استاد احول شاكردينه ايتدى او ايكى شيشه دن برينى صى
مثنوى * چون يكى بشكست هر دو شد ز چشم * مرد احول كردد از ميلان وخشم) چونكه اول احول بر شيشه يى
صيدى اول بريسى دخى اولمدى يعنى احولك چشمندن ناپيد اولدى زيرا اولده هم برايدى * مثنوى * شيشه يك بود
وبچشمش دو نمود * چون شكست ان شيشه را ديكر نبود * حقيقتده شيشه برايدى وانك كوزنده ايكى كوروندى
چونكه شاكرد بريسنى صيدى او بريسى چشمندن كتدى زيرا حقيقتده اول برايدى مرئى اولان خيال دخى كوزندن
غائب اولدى پس پادشاه جهودلك ديدهٔ باطنى احول ايدى بو احول ظاهر شيشه يى ايكى كوردبكى كبى اول احول باطن
انبياى عليهم السلام وحدت پيشه يى ايكى كوروب بربرندن فرق ايلدى پس ديدهٔ باطنك احول اولمسنه سبب وعلت
نه كونه خصلت ايدوكنى بيانه شروع ايدوب بيوررلر مرد زياده ميلندن وغضبندن شاشى اولور يعنى بو ايكى صفت
قبيحه موجب احول بصر بصيرت اولور ومردى حقيقت بينى ايلمكدن دور وكور قيلور جهود پادشاهى حقيقت

كورمكدن كور ودور قالديغى كبى (مثنوى) خشم وشهوت مرد را احول كند * ز استقامت روح را مبدل كند * غضب
وشهوت مردى احول ايلر روحى استقامتدن مبدل ومحول ايلر يعنى قوت غضبيه وقوت شهويه انسانك بصر بصيرتنه
علل وخلل ويروب روحى عدالت واستقامتدن تبديل وتغيير قيلوب حقه ميل قيلمقدن وحقيقت بين اولمقدن آنى دور
ومهجور ايلر * مثنوى * چون غرض آمد هنر پوشيده شد * صد حجاب از دل بسوى ديده شد * چونكه غرض كلدى هنر
مستور اولدى كوكلدن كوز جانبنه يوز پرده اولدى يعنى بركسده انواع هنرلر صاحبى اولسه وبركسنك كوكلى
كوزينه غرض نفسانى كلسه واول صاحب هنره اول غرضله نظر قيلسه آنك جمله هنرى پوشيده اولور ونيچه يوز حجاب
آنك كوكلندن كوزى جانبنه حائل اولور * مثنوى * چون دهد قاضى بدل رشوت قرار * كى شناسد ظالم از مظلوم زار
جونكه قلبنده قاضى رشوته قرار ويره وغرض نفسانى پيدا اوله ظالمى زار وضعيف مظلومدن قچن اكلر بلكه غرض
سببيله ظالمه معاونت ايلر * مثنوى * شاه از حقد جهودانه چنان * كشت احول كالامان يارب امان * شاه جهودلره
منسوب اولان كين وغضبندن آنجلين احول اولدى كه الامان يا ربى الامان يعنى يا ربى اول خويدن سن امين ايله ديمك
اولور * مثنوى * صد هزاران مؤمن ومظلوم كشت * كه پناهم دين موسى را وپشت) اول لعين يوز بيك بيكناه مؤمن
ديه لدى بو اعتقاد اوزره كه دين موسانك حافظ ومعينى ام (آموختن وزير مكر پادشاه را جهت رفع نصرانيان * مثنوى
او وزيرى داشت رهزن عشوه ده * كو بر آب از مكر بربستى كره * اول پادشاه جهود يول اوربجى عشوه ويريجى يعنى
حيله ومكر قيليجى بر وزير طوتردى كه اول وزير آب اوزره مكرندن دوكوم بغلردى يعنى آبى بغلردى وجارى وسارى
اولمقدن كيرو قوردى ديمك اولور * مثنوى * كفت ترسايان پناه جان كنند * دين خود را از ملك پنهان كنند * وزير
پرتزوير پادشاهنه ايتدى ترسالر جانلرنى حفظ ايلرلر يعنى هلاك اولمقدن خوف ايلرلر پادشاهدن كندى دينلرينى
پنهان ايلرلر يعنى هلاك خوفندن دينلرنى ستر واخفا ايلرلر * مثنوى * كم كش ايشانرا كه كشتن سود نيست * دين ندارد
بوى مشك وعود نيست) انلرى ديلمه زيرا اولدرمكك فائده سى يوقدر دين رايحه طوتمز زيرا مشك وعود دكلدر * مثنوى
سر پنهانست اندر صد غلاف * ظاهرش با تست وباطن بر خلاف * دين يوز غلاف ايچنده پنهان سردر انك
ظاهرى سنكله در وباطنى خلاف اوزره در * مثنوى * شاه كفتش پس بكو تدبير چيست * چارهٔ اين مكر
واين تزوير چيست) شاه وزيره ايتدى پس بو كه تدبير ندر سويله اول مكرك واو تزويرك چاره سى ندر (مثنوى * تا نماند
در جهان نصرانئى * نى هويدا دين ونى پنهانئى) تا كم جهانده بر نصرانى قالميه نه بر آشكاره دينلو ونه بر پنهان دينلو بوهم
وجهدرنه دينى آشكاره اوله نه دينى پنهان حاصل معنى قتل عام ايدوب نصارى قومنى جميعا هلاك ايدم كركسه دينى آشكاره
وكركسه پنهان ايلسونلر ديمك اولور * مثنوى * كفت اى شه كوش ودستم را ببر * بينى ام بشكاف ولب در حكم مر *
وزير ديدى اى شه اللمى وقولغمى كس مصرع ثانيده اولان لب در حكم مرده برقاچ وجه جائزدر اولا مر امر يأمردن
امر اوله بو تقديرجه معنى بورنمى يار وابه حكم ايلمكده امر ايله بينيمى يارد قدنصكره بنى زيرداره كتورديدى وثانيا
مر مريردن امر اوله معنى بينيمى يار ولبى حكم ده مرور ايله يعنى ايكى حكم ايلمكده انفاذ واجرا ايله معناسنه اولور وثالثا
مر تلخ معناسنه اولوب حكم مضاف اوله معنى بينيمى يار ولبمى دخى آجى حكم ايلمكده وياخود بينيمى يار ولبكى آجى حكم
ايلمكده ايله ديمك اولور * مثنوى * بعد از ان در زير دار آور مرا * تا بخواهد يك شفاعتكر مرا * بو قدر سياستدنصكره
بنى دار اغاجى آلتنه كتور آصمق قصدنه تا بر شفاعت ايديجى بنى ايستيه يعنى بكا شفاعت ايدوب صلبدن خلاص
ايده * مثنوى * بر منادى كاه كن اين كار تو * بر سر راهى كه باشد چارسو * بو ايشى سن منادى لرندا ايده جك يرده ايله
بر يول باشنده كه چارسو اوله * مثنوى * انكهم از خود بران تا شهر دور * تا در اندازم در ايشان شر وشور * اندنصكره
بنى كندكدن تا ايراق شهره سور تا انلرك ايچنه فساد وفتنه وغوغا براغم كه دينلرينه تمام اختلاف ونقصان واقع اوله كان
پادشاه اول وزير پرتزويره ديدى كه سن انلره نه ايليه جكسن وزير دخى انلره ايليه جكى مكرى وسويليه جكى فكرى
پادشاهه تقرير ايدوب ديدى (م ى (پس بكويم من بسر نصرانيم * اى خداى رازدان ميدانيم) پس نصرانيلره ديم كه
سرله بن نصرانى يم يعنى نهانى دينده ام اى راز بيليجى خدا سن بنى بيلورسن (تلبيس ان وزير جهود جهت قصد ترسايان
وعرض كردن حال ايشان در پيش شاه * مثنوى * شاه واقف كشت از ايمان من * وز تعصب كشت قصد جان من)
پادشاه بنم ايمانمدن يعنى نصرانيتمدن اكاه اولدى وتعصب وغضبندن شاه بنم جانمه قصد ايلدى * مثنوى) خواستم
تا دين خود پنهان كنم * انچه دين اوست ظاهر آن كنم * ايستدم تا دينمى شاهدن پنهان ايدم اول نسنه كه انك دينيدر
يعنى دينينه لازمدر آنى ظاهر ايدم كه يهود دينيدر * مثنوى * شاه بويى برد از اسرار من * متهم شد پيش او كفتار من
شاه بنم اسرارمدن بر رايحه ايلتدى يعنى سرمى طويدى شاه قتنده بنم سوزم متهم وبى اعتبار اولدى * مثنوى *

كفت كفت تو چونان در سوز نست * از دل تو تا دل من روزنست * شاه ايتدى سنك سوزلرك نان ايچنده ايكنه كبيدر يعنى سوزلرك زياده ضررلودر من القلب الى القلب روزنة طبقنجه بنم قلبمدن تا سنك قلبكه پنجره واردر * مثنوى * من ازان روزن بديدم حال تو * حال تو ديدم ننوشم قال تو * بن اول روزندن سنك حالكى كوردم يعنى سنك حقيقت حالكه ايردم سنك حالكى كوردم يعنى حقيقتنه نظر ايركوردم سنك مقالكى ايشتمزم وقبول قيلمزم بعض نسخده نونك وواولك فتحه سيله نوشم واقع اولمشدر بو تقديرا اوزره معنى بن سنك حالك كوردم وقالك دوردم ديمك اولور * مثنوى كر نبودى دين عيسى چاره ام (او جهود دانه بكردى پاره ام) اكر حضرت عيسانك دينندن بكا چاره ومدد اولميدى بعض نسخده كر نبودى جان واقع اولمش يعنى اكر عيسانك جانى بنم چاره ودرمانم اولميدى اول شاه جهود بنى جهودانه پاره لردى يعنى ترحم ايتميوب بنى پاره پاره ايلردى (ى) بهر عيسى جان سپارم سر دهم) صد هزاران منتش بر خودنهم عيسادن اوترى جانمى تسليم ايلرم وباشمى ويريرم عيسادن اوترى جان ويرمكى كندى نفسم اوزره صد هزاران منت قورم يعنى آنى كماليله جانمه منت بيلورم * مثنوى) جان دريغ نيست از عيسى وليك * واقفم بر علم دينش نيك نيك * بو بيت نصارى قومنك جانبندن اولان سؤال مقدره جواب اولور كان انلر جانبندن ديمك لازم كلوركه چونكم عيسى حضرتلرندن اوترى جان وباش ويررسن وآنى جانكه منت بيلورسن پس آنك يولنده جان فدا قيلمقدن نيچون دريغ قيلورسن بونلرك بو سؤال مقدرنه جواب ويروب دير عيسادن جانم دريغ دكلدر اما انك دينينك علمى اوزره تمام واقفم يعنى زياده خوب بيلورم بو سببدن شمدى اولمك استمزم * مثنوى * حيف مى آيد مرا كان دين پاك * درميان جاهلان كردد هلاك * بكا حيف وظلم كلوركه اول پاك دين كه مراد دين عيسادر جاهللر اورته سنده هلاك وضائع اوله (مثنوى * شكر ايزد را وعيسى را كه ما * كشته ايم اين دين حق را رهنما * الله وعيسايه شكر اولسون كه بز اول حق دينه ومذهبه رهنما ودليل اولمشز * مثنوى * از جهود واز جهودى رسته ايم * تا بزنارى ميانرا بسته ايم * جهوددن يعنى جهودلردن وجهودلقدن قورتلمشز تا كه بز زنار ايله ميانمزى بغلمشز * مثنوى * دور دور عيسيست اى مردمان بشنويد اسرار كيش اى مردمان * اى مردملر دور عيسى دوريدر انك دينينك اسرارنى جانله بندن استماع ايليكز تا كه سزه تحقيق وبيان ايدم بونده تنبيه بودركه هر صورت ظاهرده لباس صلاحله متلبس ودين ايمانه متعلق كلماتله متكلم اولان كمسه لره اعتماد واعتقاد ايلمك جائز دكلدر زيرا صورتده صالح ومعناده طالح كمسه چوقدر وظاهرا مؤمن وموافق وباطنا كافر ومنافق آدمه نهايت يوقدر نته كم بو وزير پر تزوير كبى كه صورتا ادعاى نصرانيت ايلدى ومعنا صرف جهود ايدى بو جمله نصارى قومنه ايليه جكى مكر وتزويردركه نصارى قومنك ما بيننه داخل اولمزدن وانلرى بو حيله ايله اضلال قيلمزدن مقدم بو تزويرى پادشاه جهوده بو كونه تقرير ايلدى مثنوى (چون وزير آن مكر بر شه بر شمرد ازدلش انديشه را كلى ببرد * چون وزير بو حيله يى شاه اوزره صايدى وبيان ايتدى وقلبنده مركوز اولان حيله وحقدى بر برنه ايسه عيان ايلدى جهود شاهنك قلبندن جميع غم وغصه يى ايلتدى پس نصارى قومنى قتل عام ايتمكدن فراغت ايلدى * مثنوى * كرد باوى شاه آن كارى كه كفت * خلق اندر كار وى مانده شكفت * شاه وزيره ايلدى اول برايشى كه وزير ديدى يعنى سياست وعقوبتدن هر نه سويلدى ايسه آنى اول وزيره ايلدى خلق اول وزيرك حالنده عجبه قالمش ايدى كه شاهك بو قدر مقبولى ايكن نيچون اكا سياست ايتدى ديو خلق تعجب ايلدى بعض نسخده مصرع ثانى خلق حيران ماند ازان مكر نهفت واقع اولمش يعنى خلق اول مستور مكردن حيران قالدى زيرا حقيقت حالى بيلمديلر * مثنوى * راند اورا جانب نصرانيان * كرد در دعوت شروع او بعد ازان * اول وزير پر تزويرى نصرانيلر جانبنه سوردى بويله ايلدكدنصكره نصرانيلره تمام اعتقاد كلسون ايچون اندنصكره اول وزير دعوته شروع ايلدى وقوم نصارى حضورينه كلوب اكا تابع اولمغه باشلديلر (قبول كردن نصرانيان اورا از بوشش وضعف * مثنوى * صد هزاران مرد ترسا پيش او * اندك اندك جمع شد در كيش او * صد هزاران يعنى حددن زياده مرد ترسا اول وزير پر تزويرك جانبنه آز آز انك محله سنده جمع اولدى تا اندن آيين دين عيسى نه ايسه اوكرنه لر * مثنوى * او بيان ميكرد ايشان را براز * سر انكليون وزنار ونماز * اوانلره رازله بيان ايلردى انجيل وزنار ونمازك سرنى * مثنوى * او بظاهر واعظ احكام بود * ليك در باطن صفير ودام بود * اول وزير ظاهرده دين عيسانك احكامنى وعظ ايديجى ايدى ليكن باطنده دام وصفيرى ايدى خلاصه معنى اول وزير ظاهرا احكام الهيه يى نقل ايديجى ايدى وليكن باطنا اول احكامى خلقه دام ايدوب كندى اول دامك صفير وصداسى ايدى خلقى اول صفير ايله صيد ايدوب كندى بيعت وارادتنه قيد ايلردى وبو حكايه نك مألى آفاقه وانفسه تأويل اولور آفاقده معتبر اولديغى تقديرا اوزره شاه جهوددن مراد شيطان جندركه دشمن بنى آدمدر وزير حيله كاردن مراد شيطان انس اولان مرابى ومزور

ولباس مشايخله ملبس ومصورلردر وانفسده اولديغى تقديرجه شاه جهوددن مراد نفس ووزيرندن مراد قوت واهمه اولور وعيسادن مراد روح ونصارادن مراد قواى روحانيه اولور پس شياطين انس اولان مرابى ومزورلرك شياطين جنله كمال آشنالقلرى اولديغيچون (يوحى بعضهم الى بعض زخرف القول غرورا) مغزاسنجه اقوال مزخرفه يى انلره القا ايدرلر وخلقى اضلال واغوا جانبنه كيدرلر وبو مزورلر حين دعوتده اول مرتبه دشمن شيطان ومحب رحمان كورينورلر ولباس ديانت وتقوايى برشكلده بورينورلركه عوام كالهوام دكل بلكه اكثر همام انلرى تميز وتشخيصه قادر اولمزلر الا الله نوريله ناظر اولنلر كذلك انفسده دشمن قواى روحانى اولان شاه نفس طرفندن قوت واهمه انوار عقلله مشوب ولباس ديانت وتقوا ايله مستور اولوب ظاهرا واعظ احكام اولوب عبادت وطاعته امر ايلر اما باطنا صفير ودام اولديغى جهتدن قواى علميه وعمليه دن حاصل اولان اذواق وانوار اخلاصى ازاله وهلاك ايلر مشايخ بوكا خواطر ملبوسه ديرلر هر كس نفسك بو مكرنى تميز ايده مزلر * مثنوى * بهر اين بعض صحابه از رسول * ملتمس بودند مكر نفس غول * انكيچون بعض اصحاب كرام رسول اكرم عليه السلامدن نفس غولك مكرنى ملتمس اولورلردى وعبادت واخلاص جانده اغراض نهاندن نه مكر وحيله قيلر آنى سؤال قيلورلردى عصمنا الله واياكم عن خواطر الملبوسة ومكايد المتشيخين المطموسة * مثنوى * كو چه آميزد ز اغراض نهان * در عبادتها ودر اخلاص جان * دى يا رسول الله نهانى غرضلردن نه قارشدررونه مكر وحيله پيدا ايلر عبادتلرده وجان اخلاصنده نه مكر وحيله ايلر اكركوكاف عربيله اوقونورسه معنى بويله اولوركه اونفس عبادتلرده واخلاص جانده اغراض نهاندن نه مكرلر خلط ايلر مثنوى * فضل طاعت را نجستندى ازو * عيب ظاهر را نجستندى كه كو) اول رسول مكرمدن طاعاتك فضلنى طلب ايلمزلردى بونده ايكى وجه جائزدر وجه اول اولدركه طاعت ايچون اولان فضل وثوابى ديمزلردى واندن استفسار ايلمزلردى زيرا خالص اولان طاعاتك فضيلت وثوابى محقق اولديغنى بيلورلردى بلكه آندن ظاهر اولان عيبى استرلردى كه قنى يعنى طاعاتك ظاهرنده اولان عيبى ايلمزلردى زيرا شوائب اغراض ديو طلب ايلرلردى وجه ثانى اولدركه اول پيغمبر عليه السلامدن طاعاتك زياده لكنى طلب ايلمزلردى زيرا شوائب اغراض نفسانيه دن خالصه اولان طاعات قليله اغراض نفسانيه ايله مشوبه اولان طاعات كثيره دن خيرلو اولديغنى بيلورلردى پس اندن عيب ظاهرى قنى ديو جست وجو قيلورلردى كودى معناسنه امر حاضر اولسه دخى جائزدر * مثنوى * مو بمو وذره ذره مكر نفس مى شناسيدند چون كل از كرفس * نفسك مكرنى مو بمو وذره بذره اول اصحاب اكلديلر وفرق ايلديلر كرفس يپراغندن كلى فرق ايلدكلرى كبى * مثنوى * موشكافان صحابه هم دران * وعظ ايشان خيره كشتندى بجان * صحابه نك موشكافلرى يعنى مدققلرى نفسك حيله ومكرى باننده ايلديكى وعظده انلرك جانى هائم وحيران قالوردى كه نفس مكارك بو قدر حيله وخدعه سى انلرى متحير قيلوردى نعوذ بالله من شرور انفسنا ومن سيئات حسناتنا (متابعت كردن نصرانيان وزير را بجملكى از ضعف چشم (مى) دل بدو دادند ترسايان تمام * خود چه باشد قوت تقليد عام * ترسالر تمام مرتبه اكا كوكل ويرديلر يعنى اكا اعتقاد واعتماد ايلديلر عوام كالهوامك تقليدينك خودنه قوتى اولور بونده عوامك اعتقاد وتقليدنده قوت وثبات اولمديغنه تنبيه واردر (ولهذا قيل اعتقاد العوام كزب الحمار تقوم ساعة وتسقط ساعة) كه بونلر طبيعتلرينك مشتهاسنه مناسب بركمسه بولسه لر اكا محبت واعتقاد قيلورلر واكر نفسلرينك هواسنه مخالف اندن برفعل وبرخصلت كورسه لر اعتقادلرى درحال ساقط اولوب اندن رجوع ايلرلردى * مثنوى * در درون سينه مهرش كاشتند * نائب عيسيش مى پنداشتند * نصارانك عوامى انك محبتنى سينه لرى ايچره اكديلر آنى حضرت عيسانك قائم مقامى صانديلر * مثنوى * او بسر دجال يك چشم لعين * اى خدا فرياد رس نعم المعين * اول وزير ظاهرا دجال دينكى ايدى وسرا بر كوزلى دجال لعين ايدى يك چشم اولمسى ظاهر بينلكندن عبارتدر نته كم حضرت نبى عليه السلام بو كونه دجال ومكارلردن تحذير ايدوب بيوررلر تكون فى آخر الزمان دجالون كذابون يأتون لكم من الاحاديث بما لم تسمعوا انتم ولا آباؤكم فاياكم واياهم لا يضلونكم ولا يفتنونكم رواه ابو هريرة معناى مصرع ثانى اى خدا فرياده ايرش بونلركبى مكارلردن سن لطيف ومعين سن * مثنوى * صد هزاران دام ودانست اى خدا * ما چو مرغان حريص بى نوا * اى خدا دنياده يوز بيك دام ودانه واردر بز آچ حريص مرغلر كبى يز كه براز اجق نسنه ايله اسير دام اولورز بعض نسخه ده دام دانست واقع اولمشدر اضافتله كه معنى بويله اولور اى خدا جهانده يوز بيك دانه طوزاغى واردر يعنى اشكاره دانه لر واردر ليكن معناده داملردر * مثنوى * دمبدم ما بسته دام نويم * هر يكى كر باز وسيمرغى شويم * الهى هر بردمده بز بريكى دامه بغلنمش ومبتلا اولمشز فرضى هر بريمز اكر باز واكر بر سيمرغ اوله وز يعنى مع هذا اكر هر بريمز عقل وادرا كده سيمرغ كبى

وشکار معانی ومعارف ایلکده باز کبی اولورسقده بنه بردامه مبتلا اولمقدن خالی اولمزز * مثنوی * می رهانی هردمی
ماراوباز * سوی دامی میرویم ای سرفراز * الهی کمال لطفکدن هربردم اول داملردن سن بزی خلاص ایلرسن وکیرو
ای بی نیاز بز دام جانبنه کیدرز (مثنوی) مادرین انبار کندم می کنیم) کندم جمع آمده کم می کنیم) الهی بز بو انبارده کندم
ایلرز یعنی بو انبار وجودده اعمال وطاعات بغدایلرین تحصیل ایلرز جمع اولمش کندمی ضائع ایلرز یعنی وساوس
شیطانیه وحیله ومکر نفسانیه نك قلب ایچره دخولی اولدیغی اجلدن انلرك استراقه سی سببیله اعمال وطاعاتك
ذوقی کندمنی ضایع ایلرز مع هذا صور اعمال وطاعات موجوده در ولیکن انك ذوقی ونوری مفقوده در * مثنوی *
مینندیشیم اخرما بهوش * کین خلل در کندمست از مکر موش * آخر بز عقل وادراکمزله اندیشه ایلمزز که کندمده
بو خلل موشك مکرندندر یعنی عملك ذوقی بغداینك نقصان وخللی موش کبی اولان شیطانك مکر وفسادندندر که
انك ذوق ولذاتنی انبار درونندن هردم استراقه ایلر (مثنوی) موش تا انبار ما حفره زدست) ازفنش انبار ما ویران شدست
موش تا که بزم انبارمزه حفره اورمشدر یعنی موش کبی اولان شیطان بزم انبار قلبمزه تا کم دلك دلمش ودخول
قیلمشدر اول موشك فن وضررندن بزم انبارمز ویران اولمشدر * مثنوی * اول ای جان دفع شر موش کن * وانکهی
در جمع کندم کوش کن * اولا ای جان موشك شرینی دفع ایله واندنصکره کندمك جمع وتحصیلنه کوش وسعی ایله والا اول
کندمدن سکا هیچ برفائده اولمزز براسن جمع ایلرسن موش ضایع ایلر * مثنوی * بشنو از اخبار آن صدر صدور * لا صلوة
تم الا بالحضور * اول صدرلر صدرینك خبرلرندن ایشت که بیورمشدر لا صلوة الا بحضور القلب یعنی نماز کامل وتمام
اولمز الا قلبك حضوریله پس کندمدن مراد بوراده ذوق درون وحضور قلب اولور وشیطان صلوات و طاعاتدن حاصله
اولان ذوق ولذاتی وحضور قلبی مکر وحیله ایله ازاله ایلر وصلوات وطاعاتك روحی کیدوب انجق رسم وصورتی قالور
وبلا حضور رسم صلوة عند اهل الذوق صلوة حکمنده اولمز * مثنوی * کرنه موشی دزد در انبار ماست * کندم اعمال
چل ساله کجاست * اکر بزم انبارمزده خرسز موش اولمیدی یعنی انبار درونمزده سارق اولان ابلیس قرار قیلمیدی
پس قرق ییل مقداری اولان عمللرك بغدایی قنده در یعنی قرق ییلدن برو ظهوره کلان اعمالك اذواق وانواری بغدایی
قلبکده نوقدر پس معلوم اولدیکه طاعاتدن حاصله اولان ذوقی نفس وشیطان آخذ اولور وازاله قیلور ایمش
* مثنوی * ریزه ریزه صدق هر روزه چرا * جمع می ناید درین انبار ما * آزآز واوفق اوفق هر کونك صدقی نیچون بو بزم
انبارمزده جمع اولمز روزه دن صوم اولسه دخی وجهدن خالی اولمز ومعنا به خلل کلمز یعنی هر صومك صدقی ازاز نیچون
بو بزم انبار درونمزده جمع کلمز وکثیر اولمز اکر برانباره کونده برقاچ دانه داخل اولسه وضایع اولمسه بعد الایام جمع اولمق
وانبار طولمق مقرر اولوردی پس بزم دخی درونمز انبارنده هر کون اولان اعمالك صدقی وذوقی دانه لری ضایع
اولمیدی وشیطان آنی برجانبدن سرقه قیلمیدی انبار قلبی صدق وذوق ایله پر اولان صدیقلر کبی بزم دخی قلبمز
پر اولوردی وصدق وصفا ایله دولردی پس بو معنایی تفهیم ایچون بو بیتلری مثل موقعنده ایراد ایدوب بیورررلر (مثنوی
بس ستاره آتش از آهن جهید * وان دل سوزیده پذرفت وکشید * مثلا آهندن آتشك چوق ستاره سی صچره دی
یعنی چقمقدن اتشك وافر شراره لری ظهوره کلدی واو یانمش کوکل آنی قبول ایتدی وچکدی (مثنوی) لیك در ظلمت
یکی دزدی نهان * می نهاد انکشت بر استارکان * ولیکن ظلمتده بر دزد اول ستاره لر اوزره نهانی پرمغنی قور
* مثنوی * می کشد استارکان را یك بیك * تاکه نفروزد چراغی از فلك * بربر اول ستاره لری یعنی شراره لری سوندررر
تا کم فلکدن برچراغ شعله لنمیه آهندن مراد طاعاتدر وستاره لردن مراد انوار طاعاتدر دل سوزیده دن مراد
عاشق سوخته نك قلبیدر ظلمتدن مراد ظلمت نفسانیه ودزددن مراد وساوس شیطانیه در پس تقدیر کلام بویله دیمك
اولور که طاعات وعباداتدن ستاره وشراره لر کبی انوار لامعه صچره دی وظهوره کلدی واول یانمش کوکل اول انواری
سوخته وار قبول ایتدی ودرونه چکدی ولیکن ظلمت نفسانیه ده بر دزد پر تلبیس خفیة اول ظاهر اولان نورلر اوزره
مکر واضلال پرمقلرینی قورر واول وسوسه وتشویش ودغدغه پرمقلریله اول نورلری بربر سوندروب ازاله ایلر تا کم آسمان
معنویدن برچراغ روحانی شعله لنمیه وکندینك خباثت وخیانتی ظهوره کلمیه زیرا اول دزد لئیم بیلور که خانۀ دلده چراغ
روحانی شعله لنورسه ونور الهی ظهوره کلوب منور درون اولورسه کندینك مکر وفسادی عیان اولور وحیله وخدعه یه
مجالی قالمیوب آخر اول خانه دن فرار قیلور پس بنه مناجاته وحضرت حق جانبنه عرض حاجاته شروع ایدوب
بیورررلر * مثنوی * کرهزاران دام باشد در قدم * چون تو با مایی نباشد هیچ غم * الهی اکر هزاران دام اولورسه قدمده
یعنی هر برآدمده چونکم سن بزمله اوله سن یعنی سنك هدایت وعنایتك بزمله اوله هیچ غم یوقدر (م ی) چون عنایاتت
بود با ما مقیم * کی بود بیمی ازان دزد لئیم) الهی چونکم سنك عنایت وهدایتلرك بزمله مقیم اوله وبزه دائما هادی ورهنما

اوله

اوله اول لئیم اولان دزددن بزه نیچون خوف وبیم اولور * مثنوی * هرشبی از دام تن ارواح را * می رهانی میکنی الواح را
الهی سن قادرسن وشول فتاحسنکه هر کیجه تن دامندن ارواحی قورتاررسن والواحی قوپاررسن یعنی ذهنلر
لوحه لرندن نقوش خواطری قلع ایلرسن (مثنوی) میرهند ارواح هرشب زین قفس * فارغان نی حاکم ومحکوم کس
هر کیجه ارواح بو قفس تندن خلاص اولور فارغ وآزاده لردرنه کمسه نك حاکمی ونه کمسه نك محکومیدرار واحدن مراد
بونده هر کسك روح روانیدر که روح تمییز دخی دیرلر حالت نومده خروج ایدن وعالم ارواحه کیدن روح بو روح رواندر
وبدنده قالان روح حیوانیدر وفی الحقیقه نوم غلبه قیلوب روح روان بدن دامندن خلاص اولدقده عالم ارواحده
کمسه نك حاکمی ودخی برکمسه نك محکومی اولمدیغی کبی بعد الخلاص بواسطة النوم من البدن دخی همان بویله فارغ
وآزاده اولور پس بو محلده اول سؤال لازم کلمز که هر کیجه ارواح قفس تندن قورتلوب نائم اولدقده منامنده یا حاکم اولمقدن
ویا محکوم اولمقدن خالی اولمزا کثر ارواح انسانی خود خوابده بو قیود ایله مقیدلردر بو سؤاله جواب شافی اولدرکه
منامده حاکم ومحکوم اولان وقیود وزندانده قالان روح روان دکلدر بلکه روح حیوانیدرکه حس مشترك واسطه سیله
کندویی او صورت خیالیه ده کورر * مثنوی * شب ززندان بیخبر زندانیان * شب ز دولت بیخبر سلطانیان * زندانده
اولنلر کیجه ایله زندان وحبسدن بیخبرلردر سلطانه منسوب اولنلر یعنی صاحب دولتلر کیجه ایله دولتدن بیخبرلردر
پس بوجهتدن هربری فارغ وآزاده اولورلر اکرچه منامرده هربری بر قید ایله مقید اولورلرسه ده (مثنوی) نی غم
واندیشۀ سود وزیان * نی خیال این فلان وآن فلان * بو دام تندن خلاص ارواحه نه زیان غمی ونه فائده فکری واردرنه
بو فلانك فکری ونه او فلانك فکری واردر بلکه بو جمله دن فارغ وآزاده اولورلر اکر بوراده برسؤال اولنورسه که رؤیاده خود
سود وزیان اندیشه سی وبو فلانك فکری مقرردر وبا لجمله بر قیود ایله مقید اولمق محققدر پس آزاده لك نوجهله میسر
اولور جواب اولدرکه رؤیا عالم ارواحله عالم اجسادك اورته سنده اولان عالم مثالده کورینور پس اکثر زمانده انسانك
ارواحی عالم ارواحه واصل اولوب رؤیا وخیالات دامندن دخی آزاده اولورلر وبعض زمانده لحکمة ولمصلحة اول ارواحی
حق تعالی عالم خیالده بر حالله مقید قیلور پس بو عالم دخی قیوددن خالی اولمدیغنه بناء بو عالم اجسامدن عد اولنور
وحضرت خداوندکارك مراد شریفلری عالم اجسامدن وعالم اجسامه متعلق اولان عالم خیالدن دخی آزاد اولوب عالم
ارواحه وصول بولوب مستغرق وبی قید اولدقلرینه کوره در زیرا ارواح انسانینك حالت نومده اکثر یا شانلری بی قید
وآزاده اولمقدر وبعض زمانده رؤیاده بر قید ایله مقید اولمقدر پس بیوردقلری کلام اکثره بناء اولور وعالم ارواحده
اولان آزاده لکه نسبت اولور فافهم * مثنوی * حال عارف این بود بی خواب هم * کفت ایزد هم رقود زین مرم *
سورۀ کهفده جناب عزت اصحاب کهف حقنده بیورررلر که (وتحسبهم ایقاظا) خطاب سلطان انبیا علیه السلام ه وباهر
خطابه قابل اولان کمسه لره در علی الانفراد یعنی اکرسن اول وقتده حاضر اولیدك وکوریدك اصحاب کهفی ای محمد
ویا ای کمسه سن ظن ایلیدك بونلری ایقاظ وبیدار وهم رقود حال بو که بونلر نائم وراقدلردر (ونقلبهم) ای نصرفهم (ذات
الیمین یعنی برزدوندورورز بونلری صاغ جانبنه (وذات الشمال) وصول جانبنه (وکلبهم) بو اصحاب کهفك کلبی باسط ذراعیه
ایقلرنی باسطدر (بالوصید) فناء غاره قاشانی رحمه الله تأویلاتنده اصحاب کهفدن مراد عارف بالله اولان اولیادر
دیمشلردر نته کم بیورررلر وتحسبهم ایقاظا ای وتحسب العارفین بالله ایقاظا لانفتاح اعینهم واحساسهم وحرکاتهم
والارائة الی اشتغال الدنیا وهم رقود عن ماسوی الله فی الحقیقة ونصرفهم الی جهة الخیر ونقلبهم تارة الی جهة مقتضی
الطبیعة والشواغل الجسمانیة ظهور الحکمتنا وکلبهم ای نفسهم باسط ذراعیه ای قویهما بالوصید ای بفناء البدن
ملازمة لهم معنای بیت عارف اولنلرك حالی مناسبدر هم بو کونه ازاده لك وبی قیدلك اولور اکرچه بونلر اویانق وبو عالمه
کوزلری آچق ظن اولنور لیکن بونلر بو عالمدن اویومشلردر وقیود بدندن خلاص اولمشلردر نته کم حق تعالی اصحاب
کهف حقنده بونلرك کوزلری آچق اولدیغی جهتندن بونلری کورن ایقاظ ظن ایلدیکیچون بونلر راقدلردر بونلردن
اورکه دیدی پس برکمسه نك هم بیدار شکل متحرك اولمسی وهم اویویوب عالمدن قطع علاقه قیلمسی بو آیتله اثبات اولنور
پس عارف بیدار شکل ایکن نیجه نائم اولور وارواحك نوم واسطه سیله بولدیغی آزاده لکی نیجه بولوردیمك لازم کلمز نته کم
بو معنایی تبیین ایدوب تفسیر بیورررلر * مثنوی * خفته از احوال دنیا روز وشب * چون قلم در پنجۀ تقلیب رب *
عارف دنیانك احوالندن کیجه وکوندز اویومش وفارغ اولمشدر ربك تقلیبی پنجه سنده قلم کبیدر یعنی قلم کاتبك النده
نه کونه بی اختیار ایسه وانك حرکات وسکناتی وهر حالاتی کاتبك اولدیغی مقرر اولدیسه عارف دخی دست قدرت
الهیه ده کاتبك النده قلم کبیدر * مثنوی * هرکه او پنجه نه بیند در رقم * فعل پندارد بجنبش از قلم * اول کمسه که رقم
وکتابتده دستی کورمز جنبش وحرکتده فعلی قلمدن صانور یعنی فعل وحرکتده تقلیب ربی مشاهده قلمین اول فعل

وحركتی عارفك وجودندن قیاس ایلر ✽مثنوی✽ شمهٔ زین حال عارف وانمود✽ خلق راهم خواب حسی دربود✽
حق تعالی حضرتلری عارفك بو حالنده برشمه كوستردی تا بو راحت جزئیه‌دن انلرك راحت وفراغت كلیه‌سنه دلالت
واستدلال قیله‌لر وانلر كبی بونلر دخی بو عالمدن كوز یوموب راحت ابدیه بوله‌لر (مثنوی) رفته در صحرای بیچون جانشان
✽روحشان آسوده وابدانشان✽ بو خلایقك جانلری صحرای بیچونه كتمشدر انلرك روحی وبدنلری آسوده اولمش
وراحت بولمشدر ✽مثنوی✽ وزصفیری بازدام اندركشی✽ جمله رادرداد ودرداوركشی✽ الهی برصفیروصدادن اول
ارواحی دام ایچره كیروچكرسن جمله‌سنی دادداوره چكرسن یعنی جمیع ارواحی عدل ایلیكه وعادل اولمغه جذب ایلرسن
تا كم بونلر بدنلرینه كله‌لر واعمال واحوالده عدل قیله‌لر وعادل اوله‌لر دیمك اولور ✽مثنوی✽ چونكه نورصبحدم سربرزند
كركس زرین كردون پرزند✽ چونكم صباح دمینك نوری باش بوقروب اوره یعنی ظهوره كله كردونك زرین كركسی قناد
اوره یعنی كركس زرین كبی اولان آفتاب فلك عالمه ضیا كستر اوله ✽مثنوی✽ فالق الاصباح اسرافیل وار✽ جمله را
درصورت آرد زان دیار✽ صباحلری ظهوره كتوریجی اولان خدا اسرافیل كبی جمله ارواحی اول دیاردن یعنی
عالم ارواحدن عالم صورته كتورر وهر كسی كندی كارنه مشغول ایلر بو بیت سورهٔ انعامده اولان آیت كریمه‌یه تلمیح
اولور فالق الاصباح فلقت الشیٔ فلقا دیرلر ایكینجی بابدن یارمق معناسنه در واصباح بالكسر مصدر وبالفتح جمع
صباحدر ای شاق عمود الصبح عن ظلمة اللیل یعنی اول الله مظهر صباحدر ظلمات لیلدن (وجاعل اللیل سكنا
ولیلی عبادنه مسكن قیلیجیدر (والشمس والقمر حسبانا وشمسی وقمری حسابه آلت قیلیجیدر (ذلك تقدیر العزیز العلیم
بونلری بو منوال اوزره قیلمقلق اول عزیز وقوی اولان اللهك تقدیریدر كه جمیع احوال ایله عالمدر ✽مثنوی✽ روحهای
منبسط راتن كند✽ هرتنی را باز آبستن كند) منبسط روحلری یعنی ارواح مجرده‌یی تن ایلر یعنی ارواح مجرده‌یی تنه مقید
ایلر هر برتنی كیرو بوكا وایلر یعنی هر بدنی تكلیفات ایله مكلف قیلر وبار اعمال ایله آنی بوكاو ایلر ✽مثنوی✽) اسب جانها را كند
عاری ززین✽ سر النوم اخ الموتست این✽ الله تبارك وتعالی وقت نومده جانلرا تنی بدن ایرندن عاری ایلر وروح روانی
عالم مثاله طیران ایلر وروح حیوانی روح روانك اباغنه بندكبی اولوب حین یقظه ده اول بند واسطه‌سیله حق تعالی اول
روح روانی ینه بدنه كتورر وزین بدنی اكا بندایدوب ینه دركار اولور بو معنی النوم اخ الموت حدیثنك سریدر زیرا نوم احد
توفیندر (كما قال الله تعالی وجعلنا نومكم سباتا) ای قطعا عن الاحساس والادراك (ولذا یقال للمیت المسبوت
وقال ایضا الله یتوفی الانفس حین موتها والتی لم تمت فی منامها فیمسك التی قضی علیها الموت ویرسل الاخری الی اجل
مسمی ✽مثنوی✽ لیك بهر آنكه روز آیند باز✽ می نهد برپایشان بند دراز✽ ولكن اندن اوتری كه كوندز بدنلرینه
كیرو كله‌لر اول ارواحك آیقلرینه اوزون بند قور یعنی ارواح ایله اجسادك ماینینه علاقه وضع ایلر تا ارواح بدنلرندن
حالت نومده بالكلیه قطع علاقه ایلمیه‌لر (مثنوی) تا كه روزش واكشد زان مرغزار✽ وزچراكاه آردش درزیر بار تا كه
اول علاقه واسطه‌سیله اول ارواحی كوندز مرغزار عالم ارواحدن بدنلرینه كیرو چكه واوتلاقدن جان آتلرنی بار آلتنه
كتوره یعنی عالم ارواح چراكاهندن ارواحی تكالیف واعمال بوكاری التنه كتوره وهر برروح اول باری حامل اوله
مثنوی✽ كاش چون اصحاب كهف این روح را✽ حفظ كردی یا چو كشتی نوح را✽ تا ازین طوفان بیداری وهوش✽
وارهیدی این ضمیر وچشم وكوش✽ ارواح انسان هر كیجه قوالب ابدان حبسندن خلاص اولوب صحرای ارض الله
واسعه‌ده سیر قیلوب استراحت اولدقلرنده جناب حق بعض قوللرینك روحنی افكار شیطانیه ومكاید نفسانیه
ومقتضای عقل ومعاش وطبع خفاشدن مصون ومحفوظ ایلر وعلی السحر روحلری بدنلرینه كلدكده كندیلرنی غل
وغشدن پاك بولورلر وانلرك روحنی كه جناب حق حفظ قیلمیه علی السحر قالقوب كندیلرنی طوفان حوادثه مستغرق
بولورلر پس حضرت خداوندكار بو معنایه اشارت قیلورلر كه كاشكی اصحاب كهفك روحی كبی اول روحی حفظ ایدیدی
ویاخود كشتی نوحی حفظ ایلدیكی كبی آنی حفظ ایدیدی تا بو بیدارلق طوفانندن وهوش جزوی كردابندن
بو قلب وچشم وكوش خلاص اولیدی روایت صحیحه ایله مثبتدر كه هركم بو دعایی یاتدیغی وقتده اوقوسه اللهك
روحنی بلیات صوری ومعنویدن حفظ ایلیه وحضرت پیغمبر علیه السلام كندیلری اوقورلردی (باسمك ربی وضعت
جنبی وبك ارفعه ان امسكت نفسی فارحمها وان ارسلتها فاحفظها بما تحفظ به الصالحین) واكثر بو دعایی دخی
اوقورلردی (اللهم سلمت نفسی الیك وفوضت امری الیك والجأت ظهری الیك ووجهت وجهی الیك رهبة ورغبة الیك
لاملجأ ولامنجأ منك الا الیك آمنت بكتابك الذی انزلته وبنبیك الذی ارسلته ✽مثنوی✽ ای بسا اصحاب كهف
اندر جهان✽ پهلوی تو پیش تو هست آن زمان✽ ای چوق اصحاب كهف یعنی عارف بالله جهانده بو زمان سنك
یانكده وسنك اوكیكده واردر حاصل معنی قیامته دكن عالم اولیاء اللهدن خالی دكلدر (مثنوی) غار باا ویار باا ودرسرود

مهر برچشمست وبركوشت چه سود✽ غار اول اصحاب كهف مثابه‌سنده اولان عارفلرله دریار انكله سرورده در بو وجه
اوزره دخی معنی ویرمك جائزدر غار اكا یار ومعیندر انكله سرود وتغنیده در غاردن مراد بونده خدای تعالیدن استعاره
دركه اولیا وعرفانك هردم ملجا وماوا واسیدر سنك چشمك اوزره وكوشك اوزره مهر وپرده وار در انلرسنك یانكده
واوكیكده اولدیغی نه فائده ایلر زیرا انلری كورمكه دیدهٔ عشق ومحبت ایله نظر ایلمك لازمدر وعاشق ومحب اولمیان كمسه‌لر
انلرك مشاهده‌سندن بی بهره وبی نصیبدر نته كم بو معنایی توضیح ایچون مجنون ولیلانك قصه‌سنی تقریر ایدوب بیوررلر
نظیره آوردن قصهٔ لیلی رازسؤال خلیفه (م ی) كفت لیلی را خلیفه كان توبی) ازتو مجنون شد پریشان وغوی) خلیفه
لیلی‌یه ایتدی كه اول سنمیسن كه سنك عشقكدن مجنون پریشان وآزغون اولدی (مثنوی ازدكر خوبان تو افزون نیستی
كفت خامش چون تو مجنون نیستی✽ حسنده سن غیری خوبلردن زیاده دكلسن لیلی خلیفه‌یه ایتدی اپسم اول سن
چونكه مجنون وعاشق دكلسن خلیفه لیلایه حقیقتی ایله مشاهده‌ایتمكه قادر اولمدیغی كبی عوام دخی اولیاء اللهك
سرنی مشاهده‌ایتمكه قادر دكللردر زیرا عین رضا ومحبتله ناظر اولمزلر بلكه عین سخط وچشم صورتله ناظر اولورلر پس
بونلرك كوزندن انلرك حسن معنویسی مستور اولوب انلرك جمال باكمالی مشاهده‌سندن محروم قالورلر (مثنوی✽
هركه بیدار است اودرخواب تر✽ هست بیداریش ازخوابش بتر✽ هر شول كمسه كه بیدار واحوال دنیادن خبرداردر
او زیاده خواب غفلتده در انك بیدارلغی انك خوابندن بدتر وقبیحتردر زیرا خوابده ایكن كناهلردن واحوال دنیادن
بریدر اما بیدارلقده كناهلردن وقیود دنیویه ایله مقید اولوب خطا وعصیاندن خالی دكلدر ✽مثنوی✽ چون بحق
بیدار نبود جان ما✽ هست بیداری چو دربند آن ما✽ چونكم حقله بیدار اولمیه بزم جانمز بلكه عقل وحسله بیدار اوله
اول بیدارلق بنده اولمق كبی بزه لایق اولدی دیمك اولور لفظ دراكر ظرف معناسنه اولورسه اما وصف تركیبی اولورسه
اول بیدارلق قپو باغی كبی بزم لایقمز اولدی دیمك اولور حد ذاتنده عقل وحسله بیدارلق بنددر وحدت وسد راه
حقیقتدر ویاخود بند ایكی طاغ اورته‌سی وعقبه معناسنه در تقدیر معنی اول بیدارلق بزم ایچون دربند كبیدر دیمك
اولور ✽مثنوی✽ جان همه روز ازلكدكوب خیال✽ وززیان وسود وازخوف زوال✽ جان دوكی كون خیالك
دپمه اورمسندن یعنی خیال وفكر جانی اورسه‌لیوب مشوش قیلمسندن وزیان وفائده‌دن وزوال خوفندن
✽مثنوی✽ نی صفا می ماندش نی لطف وفر✽ نی بسوی آسمان راه سفر✽ اول جانك نه صفاسی ونه لطافت ونه قوتی
قالور نه آسمان ونه عالم ملكوت جانبنه روحه سفر یولی قالور بلكه بو عالم سفلیده نفس وشیطان النده زبون اولوب عالم
علوی مشاهده‌سندن وتجلیات الهی معاینه‌سندن محروم قالور ✽مثنوی✽ خفته اوباشد كه اوازهرخیال✽
دارد امید وكند بااو مقال✽ فی الحقیقه خفته اول كمسه اولوركه او هرخیالدن امید ورجا طوتر وخیال ایله
مصاحبت ومقال ایلر یعنی قلبنه كلان خیالات دنیویه‌یه وجود ویروب انكله مكالمه ایلر وعمر نازنینی بیهوده یره صرف
ایلر ✽مثنوی✽ دیو را چون حور بیند او بخواب✽ پس زشهوت ریزد او برد یو آب✽ مثلا اول كمسه دوشنده شیطانی
حوری كبی كورر پس اول كمسه شیطانه شهوتدن آب دوكر یعنی شیطان سببیله احتلام اولور ✽مثنوی✽ چونكه
تخم نسل را درشوره ریخت✽ او بخود آمد خیال ازوی كریخت✽ چونكه نسل تخمنی شوره یره دوكدی اول كندیسنه
كلدی یعنی بیدار اولدی خیال اندن قاچدی خیالدن مراد شیطاندر كه آنی دوشنده كوردی پس عمرنی
بیدارلقده هوا وهوسه وخیال وآرزویه صرف ایلین كمسنه بوكا بكزر ✽مثنوی✽ ضعف سر بیند ازان وتن پلید✽ آه
ازان نقش پدید ناپدید✽ اول احتلام اولان كمسه اندن باشنك ضعف وصداعنی وتننی پلید وناپاك كورر آه اول خیال
اعتباریله ظاهر وحقیقت اعتباریله معدوم اولان نقشدن كه نیجه كمسه‌نك ضلالت وهلاكنه سبب اولور بوندن مراد
دنیادر كه صورت حسبیله ظاهر وحقیقت جهتندن معدوم وفانیدر بو معنی دخی جائزدر كه ناپدیددن مراد باطن
اولدیغی حسبیله حضرت حق ونقش پدیددن مراد دنیا اولوب اول ناپدیدك پدید وآشكار اولان نقشندن دینه پس دنیا
خصوصنده بر آخر مثالك ضربنه شروع ایدوب بیوررلر ✽مثنوی✽ مرغ بربالا پران وسایه‌اش✽ می دود برخاك پران
مرغ وش✽ مرغ فلك جانبنه پرواز ایدیجی وانك سایه‌سی یلر طپراق اوزره قوش كبی اوچوجی اولدیغی حالده بونده
مرغدن مراد اسما وصفات الهیه‌در وسایه‌دن مراد نقوش وخیالات دنیویه‌در ✽مثنوی✽ ابلهی صیادان
سایه شود✽ میدود چندانكه بی مایه شود✽ بر ابله اول سایه‌یی صید ایدیجی اولور اول قدر یلر كه مایه‌سز وقدرتسز اولور
زیرا عمرنی اكا صرف ایلر ✽مثنوی✽ بی خبر ازمرغ ان عكس هواست✽ بیخبر كه اصل آن سایه كجاست✽ اول ابله
بی خبر كه او سایه او هواده اولان مرغك عكسیدر بی خبردر اول ابله كه اول سایه‌نك اصلی قنده‌در یعنی دنیا كه خیال
ظل كبیدر واسما وصفات الهیه مرغ كبیدر ابله اولان بی معرفتك خبری یوقدر كه بو دنیانك نقوش وآرایشی اسما

وصفات الهیه نك عكوس وظلالیدر وبو سایه وپیرایهٔ صورینك اصلی مرتبهٔ حقیقتده درپس اصلی قویوب سایه
وپیرایه نك صید وشكارینه سعی قیلان عمرینی ضایع قیلور ومقصود بالذاتدن محروم قالور نته كم تمثیل ایدب بیوررلر
مثنوی * تیرانداز دبسوی سایه او * تركشش خالی شود از جست وجو * اوابله شكار ایلمك قصدینه سایه جانبنه اوق اتر
طلب وسعیدن آنك تركشی خالی وتهی اولور یعنی سهام انفاس قواسنی سایهٔ دنیا جانبنه رمی ایلر وجست وجو تیرلرندن
انك تركشی خالی قالور تركشدن مراد عمردر نته كم بیوررلر * مثنوی * تركش عمرش تهی شد عمر رفت * ازدویدن
درشكار سایه تفت * آنك عمری تركشی بوش اولدی عمری كتدی رفت فعل ماضی مفرد مذكر غائبدر سایه نك
شكارنده تفت یلمكدن اوتری یعنی گرمیت ایله یلمكدن اوتری بودخی وجهدر سایه نك شكارنده یلمكدن برحرارت
اولدی بیابان بیوردقدنصكره انك مكرینه فریفته و نقوش ظاهره سنه گرفتار وشیفته اولان ابلهك بوقید ودامدن
خلاص ونجات بولمسنه وسیله نه ایدیكنك بیانینه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * سایهٔ یزدان چوباشد دایه اش)
وارهاند ازخیال وسایه اش * اول ابلهك سایهٔ یزدان یعنی ظل الهی اولان ولی عالیشان چونكه دایه ومربیسی
اوله آنی سایه دن وخیالدن كیروقورترر * مثنوی * سایهٔ یزدان بود بندهٔ خدا * مردهٔ این عالم وزنده خدا * یزدانك
سایه سندن مراد خدانك بنده سی اولور اول بندهٔ خدا بوعالمك مرده سی وخدانك زنده سیدر یعنی بوعالمدن برموجب
موتوا قبل ان تموتوا اولمش ومیت كبی فراغت قیلمش وخدای تعالی ایله زنده اولمشدر وآنك قرب ووصالنی بولمشدر
* مثنوی * دامن اوكیرزوتر بیگمان * تارهی دردامن آخرزمان * ای اسیرسایهٔ دنیا اولان كمسه اول سایهٔ خدانك
دامننی طوت یعنی آنك تبعیت وانقیادی ذیلنه علی الفور تشبث ایت بی كمان تاكم آخرزمانك دامننده اولمقدن
قورتله سن یعنی تاكم بی شبهه آخرزمانك نهایتنده واقع اولان فتن ومحندن نجات بوله سن * مثنوی * كیف مد
الظل نقش اولیاست * كودلیل نورخورشید خداست * سورهٔ فرقانده اولان آیت كریمه دن مقتبسدر نته كم بیوررلر
الم ترالی ربك) نظر ایتمزمیسن یا محمد ربكك صنعنه وقدرتنه (كیف مد الظل) نه حاله ظلی بسط ایلدی ظلدن مراد عند
اهل التحقیق ظلال كائنات وصور مكوناتدر مد ظلدن مراد اظهاریدر یعنی ربك بووجود خارجی بی نیجه اضافی
بسط ایدوب اظهار ایلدی (ولوشاء لجعله ساكنا) اكر ربك دیلرسه اول ظل كائناتی خزینهٔ عدمده ساكن قیلوب غیب
مطلقده منعدم ومكتوم قیلور (ثم جعلنا الشمس علیه دلیلا) اندنصكره بز قیلدق شمسی اول ظلك اوزرینه دلیل قیلدق
زیرا شمس اولمینجه ظل معلوم اولمز شمسدن مراد عقلدر یعنی بز شمس عقلی قیلدق بو ظل كائناتك اوزرینه دلیل قیلدق
تا حقیقتی نور عقل ایله منفهم اوله (ثم قبضناه) ای ذلك الظل یعنی اندنصكره بز اول ظلی اخذ ایلدك (الینا) بزم جانبمزه
(قبضا یسیرا) ای سهلا غیر عسیر یعنی آسانلغله معنای بیت كیف مد الظل كه حق تعالی بیوردی كه اندنصكره مراد
عند اهل التحقیق ظل كائناتدر وبو سایهٔ كائنات نقش اولیادر كه اول اولیاء دلیل نور ذات خدادر كوضمیری اولیانك
نقشنه راجع اولسه دخی جائزدر بو وجه اوزره معنی كه اول نقش اولیا اولان ظلال كائنات دلیل نور ذات خدادر دیمك
اولور وبو وجود خارجینك نقش اولیا اولمسی بو وجهله دركه جمله عالم حقیقت محمدیه نك صورتی ونقشیدر زیرا مدبر
موجودات ومربیٔ ممكنات اولدر وهر كامل ومكمل كه مظهر اسرار حقیقت محمدیه اوله بوعالم بالكلیه انك جسدی
وصورتی ونقشی كبی اولور وحیث مایشاء انده تصرف ایدرلر نته كم ابن فارض حضرتلری بیوررلر * شعر * ولا فلك الا
ومن نور باطنی * به ملك یهدی الهدی بمشیئتی * مثنوی * اندرین وادی مرو بی این دلیل * لا احب الافلین كوچون
خلیل حضرت واهب الاحسان والانعام سورهٔ انعامده حضرت خلیل علی نبینا وعلیه السلامك مبداء حالنده اولان
احوالنی حكایه بیوررلر (فلما جن علیه اللیل) وقتا كم حضرت ابراهیمك اوزرینی لیل بورویوب ستر ایلدیسه قاشانی لیلی
طبیعت جسمانیه ایله تأویل ایدب دیركه فلما اظلم علیه اللیل ای عالم الطبیعة الجسمانیة فی صباء واول (رأی كوكبا
یلدزلری كوردی تأویلی یعنی رأی كوكب ملكوت الهیكل الانسانی التی هی النفس المسمات روحا حیوانیة اذ وجد
فیضه حیوانه وتربیته یعنی هیكل نفس انسانك كوكبی كه روح حیوانیدر انك حیوتن وتربیه سن وفیضن بولدیسه
قال هذا ربی) حضرت ابراهیم علیه السلام دیدیكه بوكوكب بنم ربمدر روتأویلده بوكوكب روح حیوانی بنم ربمدر دیدی
فلما افل) وقتا كم اول كوكب زایل اولدیسه تأویلده یعنی روح حیوانیه صفتی انوار قلب وآثار رشد وتعقل ایله زائل اولدیسه
قال لا احب الافلین دیدی كه بن زایل اولان شیلره محبت ایتمزم قال القاشانی ای الغاربین فی الجسم المحتجبین به حضرت
خداوندكار دخی تعلیم بیوررلر كه طریق وحدت وراه جناب عزته دلیل ورهنماسز كتمه ونقوش كائناته لا احب
الافلین دی خلیل وار وجمله یه دل ویرمه زنهار * مثنوی * روز سایه آفتابی راییاب * دامن شه شمس تبریزی بتاب *
یوری سایه دن برآفتابی بول یعنی سایهٔ الهی اولان واینك وجود ظاهریسندن آفتاب احدیتی بول تبریزه منسوب

شاه شمسك دامننی بولـ یعنی اكر سایهٔ وجوددن آفتاب حقیقتی بولمق استرسك شاه معنی اولان شمس الدین
تبریزی قدس الله سره العزیز حضرتلرینك دامن امر وارشادنی محكم طوت بتاب لغتده بولـ دیمك معناسنه در
وبو محلده محكم طوت معناسنه استعمال اولنور * مثنوی * ره ندانی جانب این سور وعرس * ازضیاء الحق حسام
الدین بپرس * بوسور وعرس جانبنه یول بیلمز ایسك سور دوكون معناسنه عرس كانه وكوبكویه اطلاق اولنور
لیكن بونده محبوب معناسنه استعاره قیلنور ندانی ده استفهام معناسی ویریلور تقدیر كلام اكر بو محبوبهٔ حقیقته
وآنك وصالی سورنه یول بیلمزسك حقك ضیاسی اولان حسام الدین چلبی افندی قدس الله سره العزیز حضرتلرندن
سؤال ایله كه اول محبوبهٔ حقیقتك وآنك وصالنك طریقنی اعلا بیلور وبو محبوبك وصالنه عاشق اولان اكا اقتدا قیلور
یعنی بوایكی كامل عصرلرینك مرشد ومربیسیدر اكر شمس حضرتلرینی بوله مزسك اول معشوقك یولنی حسام الدین
چلبی افندیدن صور بومعنی اول عصرده اولنلره كوره در پس اول عصرده اولمینلره نسبت بوكلامدن حصه بودركه
ای آفتاب حقیقتی بولمق استین شاه طریقت اولان شمس حضرتلرینك مشربنده بولنك دامن امر وارشادنی طوت
واكر اول محبوبك وصالنه یول بولمزسك حسام الدین صفتلو برمرشد كاملدن انك طریقنی سؤال ایت دیمك اولور
مثنوی * ور حسد كیرد ترادرره كلو * درحسد ابلیس را باشد غلو * اكر حسد یولده سنك بوغازكی طوته حسدده
ابلیس لعین ایچون غلو اولور یعنی طغیان اولور وتجاوز قیلور بونده مشایخ عظامه واولیای كرامه حسد ایلمكدن
حذر ایلمكه تنبیه وادر نته كم شیطان حضرت آدم علیه السلامه حسد ایلیوب وسركش اولوب انده اولان
نیجه منافع وفوائددن محروم قالدی كذلك ولی اولنلره وارشاد قیلنلره شیطان كبی حسد قیلان وانا خیر منه دیوب
سركش اولان كسلر انلرك منافع دینیه وفوائد یقینیه سندن محروم قالور * مثنوی * كوزآدم ننك دارد ازحسد *
باسعادت جنك دارد ازحسد * زیرا كه اوشیطان حسدندن آدم علیه السلامدن عار طوتروفی الحقیقه سعادت ایله
جنك طوتر حسدندن كه آدم علیه السلام حضرتلرینه ملائكه كبی محبت ومطاوعت قیلسه ایدی سعادت ابدیه
واصل اولوردی چونكم اكا حسد ایلیوب مخالفت قیلدی كندینك سعادتی ایله جنك طوتوب دوامتنك یولن
اوردی (مثنوی) عقبهٔ زین صعبتر در راه نیست * ای خنك انكس حسد همراه نیست * راه حقده بوحسددن اصعب
ودشوار برعقبه یوقدر ای سعادتلو شول كمسه كه حسد اكا همراه دكلدر * مثنوی * این جسد خانهٔ حسد آمد بدان
ازحسد الوده باشد خاندان * بوجسد انسانی حسد خانه سی كلدی بیل ای اهل طریق حسددن خاندان آلوده
اولور یعنی حسد برصفت قبیحه دركه خاندان وجود انسانی بی ملوث قیلور * مثنوی * كرجسد خانهٔ حسد باشد
ولیك * آن جسد را پاك كرد الله نیك * اكرچه جسد انسانی خانهٔ حسد اولور ولیكن بوجسدی الله تبارك
وتعالی ایوپاك ایلدی نته كم انبیا واولیا واصفیانك جسدلرینی پاك ایلدیكی كبی مادام كه تطهیر الهی بركمسه نك خانهٔ
جسدنی ماء علم ومعرفتله پاك قیلمیه انك جسدی خانهٔ حسد اولمقدن خالی اولمز دیمك نكته سنی اشعار ایلر * مثنوی
طهرا بیتی بیان پاكیست (كنج نورست ارطلسمش خاكیست) سورهٔ بقره ده بوآیتدن مقتبسدر (وعهدنا) ای امرناهما
الی ابراهیم واسماعیل) یعنی بز امر ایلدك ابراهیم واسماعیله (ان طهرا بیتی) تطهیر ایلك بنم بیتمی دیمكله
للطائفین) طواف ایدنلر ایچون (والعاكفین) دخی مقیم اولنلر ایچون (والركع السجود) دخی راكعلر وساجدلر ایچون
قال القاشانی ای امرناهما بتطهیر القلب من قاذورات احادیث النفس وارجاس وسواس الشیطان وانجاس دواعی
الهوی وادناس صفات القوی للطائفین ای السالكین المشتاقین الذین یدورون حول القلب فی سیرهم والعاكفین
الواصلین الی مقام القلب المقیمین فیه بلا تلوینات النفس والركع الخاضعین الذین بلغوا الی مقام تجلی الصفات
ومرتبة الرضا السجود القانتین فی الوحدة پس حضرت خداوندكار دخی بوآیتك معناسنی تطهیر قلبه الوب
بیوررلركه حضرت ابراهیم واسماعیله حق جانبندن كعبه نك تطهیرینه امر تطهیر قلبه اشارت اولوروپاكلكی بیان قیلور
نته كم بیوررلر طهرا بیتی قولی پاكـ ایلمكی بیاندر زیرا ادلهٔ اصولیه نك بری دخی قیاسدر پس تطهیر كعبه واجب اولیجق
تطهیر قلب بطریق الاولی زیرا المؤمن اشرف من الكعبة عند الله حدیثنك فحواسنجه مؤمن كعبه دن اشرفدر پس
تطهیر قلب لازمدر معنای مصرع ثانی اول جسد من حیث الباطن نور الهی كنجیدر اكرچه اول نورك طلسمی جسد
خاكیدر انسانك ظاهرینه نظر قیلسك خاك وطیندن مركب اولمش برجسددر وباطنی انوار الهینك وعلوم واسرار
ربانینك مخزنیدر بومخزن نوره جسد خاكی طلسم كبی واقع اولمشدر زیرا بوجسد خاكی درونده اولان كنج نوری
كوسترمز وشیطان سیرت اولنلره درونده اولان خزینه نك فتحنه ومشاهده سنه یول ویرمز * مثنوی * كركسی
بربی حسد مكر وحسد * زان حسد دلرا سیاهیها رسد * چونكه بی حسد اوزره یعنی درونی غل وغشدن صافی اولان

حسد اوزره مكر وحسد ایلیه سن اول حسددن كوكه سیاه قلر ایریشور كه انك سببیله تیره دل اولوب ظلمت جهل وغفلتده وسیاهیء كفر ومعصیتده قالورسن *مثنوی* خاك شو مردان حق را زیر پا* خاك بر سر كن حسد را همچو ما* مردان حقك آیاغی آلتنه خاك اول بر جلین حسدك باشی اوزره طپراق ایله هر كز حسده وجود ویرمه (بیان حسد وزیر) مثنوی* ان وزیرك از حسد بودش نژاد* تا بباطل كوش وبینی باد داد* اول وزیر جك كه انك اصلی حسددن ایدی نژاد اصل معناسنه در حسد باطل ایله كوش وبینی سنی یله ویردی یعنی عبث یره كندی اختیاری ایله قولغی وبورنی كسدردی *مثنوی* بر امید آنكه از نیش حسد* زهر او در جان مسكینان رسد* كوش وبینی سنی یله ویردی اول امید اوزره ویردی كه حسدی نیشندن انك زهری مسكین وبیچاره لرك جاننه ایرشه یعنی نصارانك فقرا ومساكیننك جاننه حسد نیشندن زخم اوره تا انلری صورتا ومعنا هلاك قیله* مثنوی* هر كسی كو از حسد بینی كند* خویشتن بی كوش وبی بینی كند* مصرع اولده كند بفتح الكاف كندیدن لفظندن قوپرمق معناسنه ماضیدر پس تقدیر معنی هر شول كمسه كه حسددن برون قوپره یعنی خلقه ضرر قصد ایلیه كندوبی معنا بی كوش وبی بینی ایلر زیرا حسد انسانك سمع جانن كر وانف جنانن بی فر ایلرا كرچه برقاچ وجهله دخی معنی قابلدر اما انلرده تكلف زیاده اولور* مثنوی* بینی آن باشد كه او بوبی برد* بوی اورا جانب كوبی برد* بینی اولدر كه او بر رایحه ایلته یعنی قوقو ویه رایحه ده اولدر كه آنی بر محله جانبنه ایلته بینی دن مراد مشام روحانی اولور كه رایحهء روحانی اله ور ایحهء روحانی آنی حقیقت محله سنك جانبنه ایلته دیمك اولور* مثنوی* هر كه بویش نیست بی بینی بود* بوی آن بویست كان دینی بود* هر كمكه اكا بوی بوقدر بوهم وجهدر هر كمكه انك بوبی بوقدر یعنی انك بورنی قوقو المز حقیقتده اول كمسه بورونسزدر زیرا بروندن مراد رایحه المقدر چونكم رایحه المیه عدم مشابه سنده در بویدن مراد اول دینه منسوب بویدر كه انك سببیله كوی یار حقیقی اولان مرشده وصول بوله حاصل معنی بینی دن مراد معنوی اولان بینی ورایحه دن مراد رایحهء دینیدر بر كسه نك كه دین رایحه سنی استشمام ایلیجك قوت شامهء باطنیه سی اولمسه اول كمسه مشام معنوی صاحبلرینه نسبت بورونسزدر (مثنوی* چونكه بوبی برد وشكر آن نكرد* كفر نعمت آمد وبینیش خورد* چونكه بر بوی ایلتدی وانك شكرنی ایلمدی یعنی چونكم طالب بر معدن روایح دینی اولان كاملدن بر دینه منسوب رایحه الدی وبقینه مخصوص اولان بر فایحه ئی مشام جانله استشمام قیلدی كركدر كه انك شكرنی ایلیه چونكم اول رایحهء دینیه نك شكرنی ایلمیه اول كمسه كفران نعمت كلدی وبورنی یدی یعنی قوت شامهء روحانیه سنی محو ایلدی پس دین رایحه سنی المغه قابل اولان قوت كه درونده زائل اوله اول كمسه نعمت دینیه ده بی بهره قالور بلكه مصر اولورسه نعوذ بالله عاقبة الامر كافر اولور ولهذا قیل (بیت) مشو كفران نعمت زانكه كفران* چو نیكو بنكری باشد دو كفران *مثنوی* شكر كن مر شاكرانرا بنده باش* پیش ایشان مرده شو پاینده باش* شكر ایله وتحقیق شكر ایدیجیلره بنده اول شاكرلردن مراد بونده حق تعالینك نعم صوری ومعنویسنه شكر قیلان كامللردر انلرك اوكنده مرده اول باقی اول یعنی شاكر اولان مرشدلره بنده ومرید اولمق كركدر كه كالمیت بین یدی الغسال مرده اوله سن وجمیع مرادكدن كذر قیله سن تا كم حیات ابدیه وسعادت سرمدیه مرتبه سن بوله سن شكرك وشاكرك تفصیلی اوچنجی جلدك شرحنده برقاچ محلده بیان اولنمشدر* مثنوی* چون وزیر از رهزنی مایه مساز* خلق را تو بر میاور از نماز* اول وزیر جهود كبی رهزنلكدن یعنی یول اوریجی واضلال قیلیجیلقدن كندیكه سرمایه دوزمه سن مضل اولوب خلقی مأمور اولدقلری نماز ونیازدن بوقارو كتورمه یعنی انلره نماز ونیازی ترك ایتدرمه *مثنوی* ناصح دین كشته آن كافر وزیر* كرده او از مكر در لوزینه سیر* اول باطنا كافر اولان وزیر صورتا دینك ناصحی اولمش ایدی مكر وحیله سندن اول وزیر كوبا لوزینه ایچره صارمساق ایلمش ایدی یعنی انك حالی فی المثل صورتده لوزینه دروننده سیر اولان حلوایه بكزردی نته كم زمانه مرائیلری دخی بو قبیلدندر* فهم كردن حاذقان نصارا مكر وزیررا* هر كه صاحب ذوق بود از كفت او* لذتی میدید وتلخی جفت او* نصارادن هر كمكه صاحب ذوق واهل تمیز ایدی وزیرك سوزندن یعنی وعظ ونصیحته متعلق اولان كلامندن بر لذت كوردی وآجیلق انك جفتی یعنی انك كلامنده والفاظنده ظاهرا بر لذت وحلاوت كوردی كه باطنا مرارت فساد وضلالت انكله جفت اولمش وازدواج قیلمش ایدی وزیردن مراد بونده مرائی ومدعی وكذاب اولان ونصیحت وارشادی دام تزویر ایلیوب خلقه بحسب الظاهر نصیحت قیلان وبحسب الباطن انلری مضل اولان طائفه در مثنوی* نكته ها می كفت او آمیخته* در جلاب قند زهری ریخته* اول وزیر نصیحتنده غرض نفسانیه ایله قرشمش نكته لر دیردی مثلا قند جلابی ایچنه بر زهر دوكمش ایدی مراد آفاقده اهل ریانك حالی بونك كبیدر وانفسده صورت صلاحله متلبس اولان نفس لوامه نك عبادات وطاعاتی وخیر وحسناته متعلق اولان خواطر وكلماتی بو قبیلدندر

دیمك اولور (مثنوی) ظاهرش می كفت دررہ چست شو* وز اثر می كفت جان را سست شو* وزیرك كلامنك ظاهری سامعه طریق حقده چست وچابك اول دیردی اثرده یعنی كلامنك اسلوب وفحواسنده جانه سست اول دیردی یعنی بر ذو الوجهین كلام سویلردی كه انك ظاهرندن طریق حقه ترغیب وتحریض ایلمك منفهم اولوردی ولیكن انك اثری ومعناسی جانلره سست اول وترك طاعت قیل دیمكی ایهام واشعار قیلوردی اكر اثر كسر همزه ایله قراءت اولورسه معنی بویله دیمك اولور كه انك كلامنك ظاهری سامعه راه حقده چست اول دیر ایدی وانك عقبنده خفیة ایما واشارتله جانه سست اول دیردی یعنی انك مقالی ظاهرا چست اول دیمك اولور پس برشیئی مشعر اولوردی وانك اثرندن جانه سست وكاهل اول دیمكی نكته قیلوردی دیمك اولور پس برشیئك ظاهری خیره واثری شره داعی اولدیغنه وصورتا نافع ومعنا ضرر قیلدیغنه بو ابیات شریفه یی ضرب ایدوب بو معنایی تفهیم بیوررلر* مثنوی* ظاهر نقره كر اسفید ست ونو* دست وجامه مر سیه كردد ازو* مثلا نقره نك ظاهری اكرچه بیاض ویكیدر نو ضم نونله قراءت اولور ال وجامه اول نقره نك اثرندن سیاه اولور نقره ده بو خاصیت واردر كه بر كمسه آنی الی ایله صایسه وجیب جامه ده چوق زمان طوتسه البته انك اثری اول كمسنك النی وجامه سنی سیاه ایلرا كرچه اول نقره ظاهرا اسپید ونودر كذلك كلمات مضره ونصایح مزخرفه ظاهرا دین اسلامه متعلق اولدیغی جهتدن بیاض ونو كبیدر ولیكن معنا انك اثری دوثرظات باطن وموجب كدورت درون اولمسی مقرردر* مثنوی* آتش ارچه سرخ رویست از شرر* تو ز فعل او سیه كاری نكر* مثال آخر آتش اكرچه سرخ روی دریعنی نورانی شكل در شرر وشعله جهتندن سن اول آتشك فعلندن واثرندن اولان سیه كارلغه نظر ایله مثلا هر نه یی یاقسه وعلوی كتسه البته اول شئ سیاه كومور كبی قالور پس شكلی نورانی وكار واثری ظلمانی اولور كذلك مرائی وكذاب ومدعی اولنلرك فعلی وقوالی بو كوره قیاس ایله (مثنوی* برق اكر نوری نماید در نظر* لیك هست از خاصیت دزد بصر* برق اكرچه نظرده بر نور كوستریر بو هم معنادر برق اكرچه نظرده صافی بر نور كورینور لیكن انك خاصیتندر بصری اوغرلمق یعنی خطف ابصار واخذ رؤیت وانوار ایلمك زیرا كوزه قاشوب برنسنه كوره مز اولور كذلك اهل ریا وقبل تصفیة النفس ارشاده تصدی ایلین اصحاب دعوی ظاهرا نظرده بر نور كوستررلر ویا خود كندیلری نظر ناسده بر نور صافی كبی كورینورلر ولیكن بونلرك خاصیتندر مستعد اولان طالبلرك ابصارنی خطف ایلمك وبونلرك بصر بصیرتنك اوكنجه ادراكات نوارنی یی سلب ایلمك* مثنوی* هر كه جز آكاه وصاحب ذوق بود* كفت او در كردن او طوق بود* هر كمكه آكاه وصاحب ذوقك غیری ایدی یعنی خبردار وصاحب ذوق دكل ایدی وزیرك سوزی او كمسنك بوینده طوق اولدی یعنی كردن جاننده قلاده كبی قالدی نته كم بو زمانده بی ذوق وبی تمیز اولان كمسه لرك كردن جاننه وزیر كبی پر تزویر اولان مرائی ومدعیلرك قولی طوق اولمش وهر بری انلرك كلمات مزخرفه سنی بوینلرینه قلاده قیلمشدر* مثنوی* مدت شش سال در هجران شاه* شد وزیر اتباع عیسی را پناه* شاهك فراق وهجراندن التی ییل مقداری اول وزیر پر تزویر عیسی علیه السلام حضرتلرینك توابعنه پناه اولدی یعنی خواصدن غیری به ملجاء ومأوی اولوب حفظ قیلدی (مثنوی) دین ودل را كل بدو بسپرد خلق* پیش امر حكم او می مرد خلق* خلق جمیعا دین ودلی اكا تسلیم ایلدی خلق انك امر وحكمی اوكنده اولوردی یعنی اكا كمالیله مطیع اولوردی* پیغام شاه پنهان با وزیر* مثنوی* در میان شاه واو پیغامها* شاه را پنهان بدو آرامها* شاهله اووزیرك اورته سنده پیغاملر وار ایدی شاهك او وزیره خفیة ارامملری وار ایدی یعنی نهانی وعده لری وقلبه ارام وسكون ویره جك سوزلری وار ایدی* مثنوی* پیش او بنوشت شه كای مقبلم* وقت آمد زود فارغ كن دلم* اول وزیرك اوكنه شاه مكتوب یازدی بویله دیو كه ای بنم مقبولم وعده نك وقتی كلدی بنم كوكلمی تیز غمدن ازاد وفارغ ایله شاهك وزیره خبر ارسال ایلمسندن مراد بونده شیطانك نفسه نهانی اخبار مزخرفه وخواطر مزوره یی القا ایلمسیدر تا قوای روحانیه نك محو وازاله سنه سعی قیله وقوای روحانیه ونورانیه یی ازاله ایتمكله شیطانه غمدن فراغت كله وآسوده اوله *مثنوی* كفت اینك اندرین كارم شها* كافكنم در دین عیسی فتنها* مكتوب ایچنده وزیر ایتدی ای شه شمدی بو فكرده یم كه عیسانك دینی ایچنه فتنه لر براغم كه تا انك سببی ایله ظاهرا وباطنا هلاك اوله لر وضلالتده قالوب عقوبته كرفتار اوله لر (بیان دوازده سبط از قوم نصاری) نصارادن اون ایكی سبطك بیاننده در سبط بلوك وقبیله معناسنه در* مثنوی* قوم عیسی را بدا اندر دار وكیر* حاكمانشان ده امیر ودو امیر* قوم عیسی ایچون دار وكیرده یعنی ضبط وحكومتده انلرك حاكمی اون ایكی امیر ایدی* مثنوی* هر فریقی مر امیری را تبع* بنده كشته میر خودرا از طمع* هر بر بلوك بر امیره تابع ایدیلر اسباب دنیا امیدندن كندی امیرنه بنده اولمشدی* مثنوی* این ده واین دو امیر وقومشان* كشته بندهء آن وزیر بد نشان* بو اون ایكی امیر وبونلرك قومی اول وزیر بد نشانه بنده وافكنده

اولمشدی بعض نسخه‌ده بنده ضمیرسز واقع اولمشدر بوتقدیراوزره معنی انلر اول وزیربدنشانك بند وصیدی اولمشدی
دیمك اولور* مثنوی *اعتماد جمله بر گفتار او* اقتدای جمله در رفتار او* جمله‌نك اعتمادی اول وزیرك سوزی
اوزره ایدی که هرنه دیسه مخالفت ایتمزلردی جمله‌نك اقتداسی انك رفتار وروشی اوزره ایدی (مثنوی) پیش او در وقت
وساعت هر امیر* جان بدادی گر بدو گفتی بمیر* وقت وساعتده یعنی هردم جمیع امیرانك قتنده ایدی که انك قتندن جدا
اولمزلردی بودخی وجه‌دراو وزیرك اوکنده وقت وساعتده یعنی هردمده هر امیر جان ویرردی اگر فرضی هر برینه اول
دیسه ایدی (تخلیط وزیر در احکام انجیل به قوم نصاری) بومحلده طومارلرك اختلافندن مراد مراتب سلوکك مخالفتی
واحکام شریعتك بری برینه تناقض ومغایرتیدر والحال لا اختلاف فیها حقیقة بل یلزم الاختلاف بحسب المراتب
والاعصار والاشخاص ولیکن مشایخ مقلده وارباب تفرقه کالوزیر مع توابعه الجهلة اختلافات ایات واخبارکه بحسب
الاشخاص والاعصار وارده اولمشدر آنی حقیقة متناقض ومتخالف زعم ایدرلر ومشرب ومذهبلرینه موافق اولانی
الورلر ومناسب اولمینی یا تأویل ایدرلر ویا ترك قیلورلر مثلا تزوج وعزوبت بری برینه ضد ایکن ایکی سنك بله حقنده مدح
وقدحلرینه مناسب وترك وقبوللرینه موافق احادیث شریفه وارده اولمشدر اما نظر اولنسه مخالفتی بحسب الاشخاص
ویا بحسب الاعصار لازم کلور مثلا تناکحوا تناسلوا حدیثنه وبونك کبی احادیث شریفه‌یه امتثال ایلمك لازمدر
تزوجه استطاعتی اولان شخصه اما تزوجه استطاعتی اولمسه ویا قدرتی اولسه ولیکن زمان فاسد اولسه وعالمه اختلال
کلسه تزوج مع قدرته لازم اولمز (کما قال علیه السلام خیرامتی بعد المأتین خفیف الحاذ قالوا ومن خفیف الحاذ
یارسول الله قال من لا اهل له ولا ولد ودخی افطار مع الطاقة علی الصوم بلاعذر بوعصرك اهلنه جائزدکل
ایکن صومه معتاد اولمزدن اول بدء اسلامده اولان طائفه‌یه (وعلی الذین یطیقونه فدیة طعام مسکین) نصنك
موجبنجه افطاره رخصت ویرلدی بعد الاعتیاد (فمن شهد منکم الشهر فلیصمه) نصیله حکم اول مقلد اولنلردن
منسوخ اولوب شیخ وشیخه حقنده قالدی (ولما رای الیهود هذا الاختلاف طعنوا وقالوا الاترون الی محمد یأمر اصحابه
بامر ثم ینهاهم عنه ویقول الیوم قولا ویرجع عنه غدا فنزلت ما ننسخ من آیة اوننسها الی آخر الایة پس بومقدمه
معلومك اولدیسه اول وزیر پرتزویردخی دین عیسی‌ده دخیل ومقلد ایدی حضرت عیسانك یك رنکلکی صفتن بیلمدی
واحکام انجیله حقیقتله واقف اولمدی انکچون انجیلده واقع اولان اختلافاتی حقیقی صنوب مراتب واشخاص
واستعداداته حمل قیله میوب وطریق توحیدی بوله میوب ضال ومضل اولدی پس بواختلافات اقوال شرایع انبیاده
وتناقض افعال طرایق اولیاده محقق در ولیکن بحسب المراتب والاستعدادات لازم کلور مثلا هر برطومارك حکمی
برمرتبه‌نك ویا برشخصك حالیدرکه اخر مرتبه اهلنه وآخر شخصه انك حکمی لازم اولمز فافهم * مثنوی *ساخت
طوماری بنام هریکی* نقش هرطومار دیگر مسلکی* اول بولوس نام وزیر هر برامیرك نامنه انجیلك حکمنده
برطومار دوزدی هرطومارك نقشی برغیری مسلك ومذهب ایدی (مثنوی *حکمهای هریکی نوع دگر* این خلاف
آن زپایان تابسر* طومارلرك هر برینك حکملری برغیری نوع ایدی یعنی وزیر پرتلبیس نصارایه ویردیکی طومارلر
بربرینه مخالف ایدی وبوطومار اول طومارك خلافی ایدی انتهاسندن ابتداسنه وارنجه یعنی اولندن آخرنه دکین
جمیعسی بری برینه مخالف ایدی *مثنوی *دریکی راه ریاضت را وجوع* رکن توبه کرده وشرط رجوع* برطومارده
راه ریاضتی وفضیلت جوعی ورکن توبه‌یی بیان ایلمش وشرط رجوع الی اللهی سویله‌مش (مثنوی) دریکی گفته ریاضت
سود نیست* اندرین ره مخلصی جزجود نیست* برطومار آخرده دخی ریاضت سودمند دکلدر دیمش بویولده جود
وسخادن غیری محل نجات وخلاص بولاجق بر یوقدر حدذاتنده اخلاقی مهذب اولنه ریاضت تحصیل حاصلدر
بویولده اخلاق حمیده صاحبنه مالی وارایسه جود مالی یوغیسه بذل وجود ایلمك مخلص دیمك اولور مخلص اگرکسر
لام ایله افعال بابندن قرأت اولورسه بومعنی بویولده جوددن غیری برخلاص ایدیجی یوقدر دیمك اولور (مثنوی) دریکی
گفته که جوع وجود تو* شرك باشد از تو با معبود تو* برنده دخی دیمش که سنك جوعك جودك سنك کندکدن
اولدیغی تقدیرجه شرك اولور معبودکه زیرا لاطاقة علی طاعة الله الا بتوفیق الله ولا حول عن معصیة الله الا بعصمة
الله در پس برکسه جود وجوعی وتوبه ورجوعی کندیدن بیلسه کندوبی حقك عملنه شریك قیلمش اولور وشرك
خفی ده قالور اولیا اولیجق شرکله اولان عملدن فراغ یك اولور پس بومرتبه صاحبنه اولی اولان عمل هر کارنده اللهی وکیل
اتخاذ ایلیه وجمیع امورنی اکا تفویض قیله وبالکلیه تسلیم اوله (مثنوی) جزتوکل جزکه تسلیم تمام* درغم وراحت
همه مکرست ودام* زیرا توکلدن وتسلیم تمامدن غیریسی غم وراحتده دوکلی مکرودامدر امامع توکل والتسلیم التمام
سائر اعمال دخی سعادت فرجامدر (مثنوی) دریکی گفته که واجب خدمتست* ورنه اندیشهٔ توکل تهمتست*

برنده

برنده دخی دیمش که سالکه واجب اولان خدمت وعبادتدر یوخسه توکل اندیشه‌سی بلاعبادة ولا خدمة باعث
تهمتدرکه یا الحاده ویا زندقی‌یه حمل اولنور زیرا خدمت وعبادتدن قطع نظر متوکل اولمق وحقه کندوبی تسلیم قیلمق
دین وطریقت دکلدر بلکه توکل وتسلیم دخی مع الخدمة والعبادة مقبوللدر* مثنوی *دریکی گفته که امر ونهیهاست
بهر کردن نیست شرح عجزماست برنده دخی دیمش که امر ونهی لرکه دینده وارده اولمشدر ایلمکدن اوتری دکلدر
بلکه بزم عجزیمزی وعدم استطاعتمزی شرح ایچوندر بزم دینمزده مشایخ صوفیه وبعض متکلمینك دخی
سوزلری بودرکه لا استطاعة علی امتثال امر الله واجتناب نهیه الا بخلق الاستطاعة علی امتثال امره وتوفیقه
خلافا للمعتزلة زیرا انلر قتنده استطاعة اعضای سلیمه وقوت موجوده‌در پس استطاعة عرضدر واعراض لا تبقی
زمانین مقتضاسنجه برفعل ایچون اولان قوت برآخر ایچون دخی باقی قالمز بلکه هرفعل ایچون اللهدن عبده استطاعت
وقوت ویرلمك لازم کلور حتی اول بنده اوکاری اشلیه واول امری طوته خلافا للکرامیة زیرا انلر قتنده استطاعت مستمره
در مع الافعال کلها بونلره جواب بودرکه بوتقدیرجه استغناء العباد عن الله لازم کلور وخلق الله جمیع احوالده
مفتقر ومحتاج اولمق کورینور وایاك نستعین قولی بی معنی اولور وبطالت الرب عن بعض الافعال لازم اولور پس
حول وقوة واستطاعت اللهك اولور بوتقدیرجه برسؤال لازم کلورکه قولده فعله استطاعت اولمیجق پس بوامر ونهی
نه ایچوندر جواب بوبیتك معناسیدرکه وزیر لسانندن بیوررلر اوامر ونواهینك ورودی قول مستقلا کندی قوتیله
اشلمکدن اوتری دکلدر بلکه عجزنی وعدم استطاعتنی شرح وبیان ایچوندرکه لا استطاعة علی طاعة الله الا بتوفیق
الله مقتضاسنجه هرطاعته اشتغالی وهرامره امتثالی اللهدن بیله واندن دایما انك امرنه امتثال ایلمکه وطاعتنه
اشتغال قیلمغه قوت ومعاونت طلب ایلیه نه انکه معتزله وقدریه کبی قدرت وقوتده کندوبی مستقلا قادر زعم ایدوب
حقه شریك قیلیه واندن مستغنی اولمیه (م ی) تاکه عجز خود ببینیم اندران* قدرت او را ببینیم ان زمان) تاکم کندی
عجزمزی مرآة امر ونهی‌ده کوره‌وز وحقك قدرت وقوتنی بیله‌وز اول زمانده‌که کمال عبودیت بودربوکه عجب وخود
بینلك صغمز بومرتبه عجب وخود بینلکی نفی ایتمك ایچون سالکه لازمدر ولیکن جبردن احترازا ایچون بونك عقبنده
اولان مرتبه لازم اولورکه وزیر طوماردن نقل بیوررلر (م ی) دریکی گفته که عجز خود مبین) کفر نعمت کردنست آن عجز
هین* برنده دخی دیمش که کندی عجزکی کورمه زیرا مع الاستطاعة علی الطاعة اکاه اولکه بوعجز کفران نعمتدر یعنی
حقك انعام واحسانی اولان قدرتك شکریکه عبادتدر ادا ایلمیوب اظهار عجز ایلمك کفر نعمت حق ایلمکدر (مثنوی
قدرت خود بین که این قدرت ازوست* قدرت تو نعمت او دانکه هوست* کندکده اولان قدرته نظر ایله که بوقدرت
اندندر تکلیفه مدار اولمق ایچون (لا یکلف الله نفسا الا وسعها) درسنك قدرت ووسعکی انك نعمتی بیلکه اوالله هو در
هو عبارة عن وجود ازلی متفرد بصفة الجلال والجمال (وهذا اول کلمة دعی الله عباده الیها بقول قل هو فتم بها
الکلام ثم قال الله غایة ما فی الباب) جبره مایل اولان بورادیرکه نعم بزده قوت ووسعت جسمانی وار ولیکن اول قدرتی
طاعته صرف ایتمکه عاجزز پس جواب اولدرکه سنده اولان قدرت سرمایه‌سنی مکلف اولدیغك امور ایچون صرف
ایلمك مراد ایلسك حق سنی اندن منع ایلمز اگر موانع شکلنده بعض امتحانات دخی کوستررسه‌ده زیرا فعل وارادت
حقده ظلم یوقدرتنه کم (وما ظلمهم الله ولکن کانوا انفسهم یظلمون) ودخی (وما ربك بظلام للعبید) بیوردی وبوایکی
مرتبه‌دن اعلا برمرتبه دخی واردرکه اول مرتبهٔ فنا فی الله درکه اولیایه میسردر اکا اشارت ایدوب بیوررلر* مثنوی
دریکی گفته کزین دوبرگذر) بت بود هرچه بگنجد در نظر برنده دخی دیمش که بوایکیسندن کچ اول کندوبی من کل الوجوه
عاجز کورمك ویا خود کندوبی الله قدرتیله قادر کورمك درزیرا بت اولور هرنه کم غیریت قیاسیله نظرجانه صغه‌تنه کم
بومرتبه‌یه شیخ الاسلام هروی حضرتلری اشارت بیوررلر (من وحد الواحد من واحد وکل من وحده جاحد حاصل
کلام اولدرکه برکسه مادامکه کندی ایله اوله اگر کندوبی عاجز کورمسی اولسون ویا خود قدرت وقوتی جمیعا اللهدن
بیلسون اول کندی دیدیکی اثنینیت اورته‌ده بتدروجابدراول محو اولمینجه وبقای حق بالکلیه ظهوره کلمینجه کمال
مرتبه‌سی بولنمز واول کمسه فنا فی الله‌ده دینلمز (مثنوی *دریکی گفته مکش این شمع را* کین نظر چون شمع آمد جمع را
برنده دخی اوسط سلوکده اولان ومرتبهٔ فنا فی اللهدن بی بهره قلان کمسه ایچون دیمش که بوموجوداته ودنیایه
اولان شمع نظرکی سوندرمه که زیرا بونظر شمع کبی کلدی جمع باطنه وقوت قلبه انسانك بواشیا ایله ودنیا ومافیها ایله
بالطبع الفتی مقرردر پس اوسط سلوکده ویا بدایت طریقده اولان کمسنه ازهد فی الدنیا یحبك الله حدیثیله عمل قیلسه
واترکوا الدنیا لاهلها حدیثنك مضمونجه دنیایی دخی کمال بولمقدن اول تارك اولسه تجزه دوشر وعقلی شششر وتفرقهٔ
خواطر مکسلری باشنه اوشر پس بوکونه اولان کمسنه امسك علیك بعض مالك فهو خیرلك حدیثیله وبونك امثالی

احاديثله عمل قيلمق ومال وكار ايچنده اولمق دينه انفع در * مثنوى * از نظر چون بكذرى واز خيال * كشته باشى نيم
شب شمع وصال * زيرا اكر دخى كماله يتمه دين جهانه نظردن وانك خيالندن كچرسك شمع وصال اولان نظرى قبل
الكمال نصف سلوكده سويندرمش اولورسن پس تدريجله كمال تحصيل ايدوب قلب بو جهانك حقيقتن بيلوب كمال
فراغله فارغ اولدقده سن دخى شمع نظرك بو دنيادن سويندرسك شمع جانك پرضيا اوزجاجهٔ جنانك باصفا اولور
نته كم بو معنايه اشارت قيلورلر * مثنوى * دريكى كفته بكش باكى مدار * تا عوض بينى نظر را صد هزار * برنده دخى
عاشق حق اولنلره وقلبى حق نوريله قوت بولنلره ديمش كه بو جهانه اولان نظرك شمعنى سويندرباك طوتمه تا بو جهاندن
دوختنه اولسه چشم باطن افروخته اولور وانوار الهيدن ضيا بولور (مثنوى) كه ز كشتن شمع جان افزون شود * ليلى ات
از صبر تو مجنون شود * زيرا دنيايه اولان نظرك شمعنى سويندرمكدن شمع جانك افزون اولور سنك دنيا دولتى
اولان ليلاك ومحبوبك سنك صبركدن سكا عاشق ومجنون اولور * مثنوى * ترك دنيا هر كه كرد از زهد خويش * پيش
آيد پيش او دنيا و پيش * بو بيت ما قبلنه علت اولور انكچون سكا محبوبه اولان دنيا دولتى سنك محبوبك اولور كه
هر شول كمسه كه دنيايى ترك ايلدى كندى زهدندن ايلرو كاورانك اوكنه دنيا وزياده كاور بو دنيا سايه كبيدر قووارسك
اوككجه قچر وقچرسك سكا تابع وطالب اولور كما قال الله تعالى فى الحديث القدسى يا دنيا اخدمى من خدمنى واستخدمى
من خدمك * مثنوى * دريكى كفته كه انجه داد حق * بر تو شيرين كرد در ايجاد حق * وبرنده دخى ديمش كه اول
نسنه يى كه حق تعالى سكا ويردى انجه تراتقدير برنده درسنك اوزريكه آنى شيرين ايلدى سنى وجوده كتورمكده
* مثنوى * بر تو آسان كرد وخوش آن را بكير * خويشتن را در ميفكن در زحير * سنك اوزريكه دينى ودنيوى آنى كه
آسان ايلدى آنى خوش طوت كنديكى بورك آغريسنه ومشقت ورياضته براقه بو مرتبه دينك رخصت وسهولتى
طرفنه اشارتدركه لا حرج فى الدين دركما قال الله تعالى وما جعل عليكم فى الدين من حرج پس دين محمد سهولت اوزره
قونلمشدر وحضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حنفيت ومسامحت اوزره بعث اولنمشدر كما قال عليه السلام بعثت
بالحنفية السمحة ودخى عسرتدن وتعمق وتكلفدن تحذير قيلمشلردر كما روى عن عمر رضى الله عنه اياكم والتعمق فى الدين
فان الله قد جعله سهلا فخذوا ما تطيقونه پس جناب حق قوللرينه دينده من بعد عسرت مراد ايلمز پس قول دخى عسرته
دوشميه (كما قال الله تعالى يريد الله بكم اليسر ولا يريد بكم العسر) برنده عزيمتى ادا ايلديكى كبى رخصتى دخى محلنده
ادا ايلسه اللهك مقبول ومحبوب قولى اولور (كما روى عن ابن عمر قال النبى صلى الله عليه وسلم ان الله يحب ان تؤتى
رخصه كما يحب ان تؤتى عزائمه اما سالك بوديده اولان رخصت وسيرة طرفنه قبل تزكية النفس مائل اولسه بغايت
ضرر چكر ولكن بعد تصفية النفس رخصت جانبى مندوب ومستحسن درچوق كمسلر رخص دينيه يى كندى لره مذهب
اتخاذ ايلدكلرندن فوائد دينيه دن خاسر اولديلر ونقصانده قالديلر نته كم برطومارده عزيمته اشارت ايدوب نقل بيوردلر
مثنوى * دريكى كفته كه بكذار آن خود * كان قبول طبع تو ردست وبد * برنده دخى ديمش كه ترك ايله كندى مقتضاكى
زيرا اول سنك طبعنك قبولى اولان مردود وقبيحدر پس طبيعت كه سهولت ورخصته مايلدر چقن طبعيله رخصتى
ارتكاب ايتسه باطلدر بلكه ارتكاب رخصت دخى طبعا اولميه لمرضاة الله اوله * مثنوى * راههاى مختلف آسان
شدست * هر يكى را ملتى چون جان شدست * كورمزميسن فرق ضاله نك واصحاب اهويه نك مختلف اولان يوللرى
طبعه آسان اولمشدر هر بر طائفه يه بر ملت مشربلرينه خوش اولديغى ايچون جان كبى كلمشدر * مثنوى * كر ميسر
كردن حق ره بدى * هر جهود وكبر ازو آكه بدى * اكر اللهك دينده اولان امورى ميسر ايلمسى طريق ومذهب اولايدى
هر جهود وكبر اول حقدن آكاه اولوردى اما حقك مجرد تيسير وتسهيل ايلمسى جانبى عزائمدن قطع نظر يول بولمدى
(كما قال الله تعالى واتبعوا احسن ما انزل اليكم من ربكم) اى العزائم دون الرخص والناسخ دون المنسوخ پس اللهك
ميسر ايلمسى ارتكاب ايلمك محلنده لدى الحاجه خوبدر اما مجرد بو ميسر اولانى مذهب اتخاذ ايلمك مردودر (مثنوى
دريكى كفته ميسر آن بود * كه حيات دل غذاى جان بود * برنده دخى ديمش كه اللهك ميسر ايلمسى اولدركه كوكلك
حياتى كه ذوق باطندر جان انسانى وروح حيوانى يه غدا اوله تا طاعت كراهتله اولميه بلكه حضور قلب ولذة نفسله اوله
* مثنوى * هر چه ذوق طبع باشد چون كذشت * بر نيارد همچو شوره ريع كشت * زيرا هر نه كم طبع انسانينك
ذوقيدر چونكم كچدى اول طبع بوقارو كتورمز وبتورمز شوره يركبى ريع كشتى يعنى انسانك طبعى كوكلدن غدا
بولمسه وطاعت طرفنه اول طبيعتده ذوق ولذت قالمسه اول طبع زمين شوره كبى حاصل كتورمز واكديكى طاعت
تخمنى بتورمز اكرچه طبع انسانى حياة دلدن قطع نظر ايلسه طاعتدن ذوقى يوقدر ولكن حيات دل اكا غدا
اولسه طاعتدن ذوق بولور فرضا طبيعتده طاعت ايچون ذوق اولمسه بلكه عبادت وطاعتى مع الكراهه قيلسه *

مثنوى) جز پشيمانى نباشد ريع او * جز خسارت پيش نارد بيع او * پشيمانلقدن غيرى اولمز آنك ريع وحاصلى خسارتدن
غيرى اوكنه نسنه كتورمز آنك بيعى وياخود خسارتدن غيرى زياده نسنه كتورمز آنك بيعى احب الاعمال الى الله
ادومها دركه انسانه اول عملدن پشيمانلق كلميه * مثنوى * او ميسر بود اندر عاقبت * نام او باشد معسر عاقبت * اول
طبعنده طاعته ذوقى اولمين وطاعتى صفاى خاطرله قيلميان كمسه عاقبتنده طاعت ايچون ميسر اولان كمسه لردن
اولمز بلكه آنك نامى عاقبتنده معسر اولنلردن اولور وياخود معسر عاقبتك نامى اولور نعوذ بالله بو بيتده بو حديث
شريفه اشارت واردر كه اتفاق اوزره حضرت على كرم الله وجهه دن مرويدر (قال عليه السلام ما منكم من احد الا
وقد كتب مقعده من النار ومقعده من الجنة قالوا افلا نتكل على كتابنا يا رسول الله قال اعملوا فكل ميسر لما خلق له) يعنى
هر كس عملى موفق ومسهل اولمشدر خيردن وشردن خلق اولنديغى عمل ايچون يعنى ازلده اهل جنت اولنه بو دنياده
سبب جنت اولان اعمال ميسر وآساندر واهل جهنم اولنه موصل دوزخ اولان اعمال ميسر وآساندر وبالعكس
اهل جنته اهل جهنم عملى معسر وكذلك اهل جهنمه اهل جنت عملى معسردر نته كم حضرت نبى عليه السلام
بو حديثى تفسير بيوردبلر فاما من كان من اهل السعادة فسييسر لعمل السعادة واما من كان من اهل الشقاوة فسييسر
لعمل الشقاوة ثم قرأ (فاما من اعطى واتقى وصدق بالحسنى فسنيسره لليسرى واما من بخل واستغنى وكذب بالحسنى
فسنيسره للعسرى (مثنوى) تو معسر از ميسر بازدان * عاقبت بنكر جمال اين وآن * سن معسرى ميسردن كيزويل
تعسير اولنان كمسه ايله تيسير اولنان كمسه نك ما بيننى فرق قيل وعاقبت بونك وآنك جمالنه ومألنه ناظر اول هر كم طاعت
حقى ذوق طبع وشوق قلبله ايلسه ميسردر ولما خلق طبعنه موافقدر وهر كم مع الكراهه قيلورسه معسردر بو معنالر
عاقبته نظرله درزيرا چوق كمسه اولور كه اوائلنده معسر اولور واخرنده ميسر اولور وبالعكس دخى اولور پس انما الاعمال
بالخواتم درانكچون عاقبت بنكر بيوردبلر (مثنوى) دريكى كفته كه اوستادى طلب * عاقبت بينى نيابى در حسب *
حسب آبا واجداده اولان شرف ومفاخرته ديرلر پس برنده دخى ديمش كه بو يولده براوستاد طلب ايله كه الرفيق ثم الطريق
دينلمش وبو يوله مرشدسز كيدن يكلمشدر واوستادى اولميانك حقنده من لا استاذ له فاستاذه الشيطان قولى صادق
اولمشدر (يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله وابتغوا اليه الوسيلة) آيتنده اهل تحقيق وسيله دن مراد مرشد ورفيقدر ديمشلردر
ودخى (فاسئلوا اهل الذكر ان كنتم لا تعلمون) آيتى اوستاد ومعلمك طلبى ايچوندر ديو ياد قيلمشلر وبونلر امثالى آيات
واخبارى استادك طلبى حقنده چوق تالى اولمشلردر لاسيما حضرت موسى عليه السلامك اولو العزم ايكن حضرت
خضرى طلب ايلمسنده اولان امر بو خصوصده دليل قاطع وبرهان ساطعدر پس حسب ونسبده عاقبت بينلك واهل
يقينلق بولمزسن وحسب ونسب ايله عاقبت كاره ونهايت علوم واسراره واقف اولهمزسن اكر آبا واجداده اولان علوم
وكمالك انسانه نفعى اولايدى حضرت نوح عليه السلامك اوغلى حقنده انه ليس من اهلك) ديمزدى وحضرت خضر
اول ولد شيخ صالحى قتل قيلمزدى وبر فحواى (ان اكرمكم عند الله اتقاكم) اتقاى ناس اكرم ناس اولمزدى اكر حسب
ونسبله عاقبت بينلك اولايدى (فلا انساب بينهم) درست اولمزدى وسلمان فارسى رضى الله عنه آل رسولدن ايكن
السلمان من الى ديو بيورمزدى * مثنوى * عاقبت ديدند هر كون ملتى * لاجرم كشتند اسير زلتى * بو بيتده بلا استاد لفظى
ما قبلنده اولان بيت قرينه سيله مقدر اولمشدر واعتماد الفهم العالم قرينه نك قيامى سببيله نظمدن محذوف اولمشدر
زيرا معنى عاقبت كورديلر وبلا استاد نهايت كاره نظر قيلديلر هر كون ملل سالفه وامم سابقه لاجرم بلا اتباع
انبيا اسير زلات وضلالات اولديلر اكر كندى بلدكلريله اولان عاقبت بينلكدن كچسه لر وانبياى عظام عليهم السلامه
تابع اولسه لر وانلرى مرشد واستاد اتخاذ قيلسه لردى اسير ضلالات وغوايت اولميه لردى ديمك اولور * مثنوى * عاقبت
ديدن نباشد دست باف * ورنه كى بودى بدينها اختلاف * عاقبت بين اولمق ونهايت كاره نظر قيلمق وحقيقت حالى
بولمق ال اوركوسى اولمز كه سن بونلرى سهولتله اله كتوره سن وكنديكى حقيقت بينلك مرتبه سنه بلا استاد يتوره سن
اكر بو عاقبت بينلك دست باف كبى سهل اولايدى بچن دينلرده واصحاب آيينلرده اختلاف اولوردى پس بونلرده
بو اختلاف حقيقت بين اولمدقلرندن واستاده متابعت وخدمت قيلمدقلرندن اولور (ولا يزالون مختلفين الا من
رحم ربك) فحواسى اوزره رحمت رب العالمين انبيا واولياى بو اختلافاتدن خلاص قيلمشدر وطريق توحيدى بونلره
مبين اولمشدر بونلردن غيريسى وبونلرك تابعندن ايروسى اختلافده قالمشدر * مثنوى * دريكى كفته كه استاهم توئى
زانكه استارا شناسا هم توئى * مرد باش وسخرهٔ مردان مشو * رو سر خود كير وسركردان مشو * برطومارده دخى كامل
العقل اولنلره نسبت ديمش كه استاد ومرشد هم سنسن زيرا استاد ومرشدى عالم وشناسا اولان هم سنسن اوليه
اوليجق بو مرتبه كماله كه سنده اوله وقلبك وحدت مطلقه يى بوله وهر حالده حق سكا هادى ومرشد اوله مستقلا سندخى

مرداول وزبون ومغلوب مردان اولمه يورى كندى باشكى طوت مرشد طلبنده حيران وسركردان اولمه بومرتبه
اولياء اللهدن ظاهرامرشده خدمت ايتمين اويسيلره كوره وخدا پرورلره كوره دراويسيلر انلردركه ظاهرا شيخ
ومرشدى اولميه وصورتا خدمت مشايخ قيلميه ليكن معنا بر ولينك روحانيتى آنى تربيه وارشاد قيله امابو كروهك دخى
اكثرى بعد الكمال لا عن احتياج برمرشده ارتباط ايلمشلردر بوكروهده مشهور اولان اوليادن شيخ عطار قدس
الله سره العزيز حضرتلريدركه ظاهرا شيخلرى معلوم اولمامشدر حسين منصور حضرتلرينك روحانيتلرى
آنى تربيه قيلمشدر وثانيا حسن خرقانى قدس الله سره العزيز حضرتلريدر ظاهرا شيخلرى يوقدر معنا بايزيد
قدس الله سره العزيز حضرتلرينك روحانيتى انلرى تربيه قيلمشدر وثالثا بهاء الدين نقشبندى قدس الله سره العزيز
حضرتلريكه انلرك دخى ظاهرا شيخلرى يوقدر معنا عبد الخالق غجدوانينك روحانيتلرى تربيه قيلمشدر پس
بومرتبه كماله ايرنلره نسبت اوستاده خدمت نفس الامرده تحصيل حاصل اولور كذلك خدا پرورلره دخى مرشد لازم
اولمز زيرا انلر دخى جذبه خدا سببيله بولده قالمزليكن شو ايكى طائفه دن ماعداسى اكر خدمت اوستاد قيلمزلرسه
ومرشد ومعلمه تابع اولمزلرسه ناقص قالورلر وعلوم دين واسرار يقيندن بى نصيب اولورلر بونلره سخرهٔ مردان اولمه
وكندى تداركنده اول مرشد طلبنده حيران قالمه ديئلمز زيرا بوطومارك سوزى بو ايكى طائفه حقنده در غيريلره الخ
مثنوى دريكى كفته كه اين جمله يكيست* هركه او دو بيند احول مردكيست* برنده دخى ديمش كه بوجمله اقوال
مختلفه بحسب الحقيقه برلكدر هرشول كمسه ايكى كوررو برى برينه ضد بولورشاشى ارجكزدر وبصر بصيرتى كوردر
بحسب المراتب والاقوال والافعال اولان اختلافاتدن حقيقتك اختلافى واحكام دينيه نك تناقض وتغايرى
لازم كلمز بلكه هرمرتبه نك حكمى لازم اولان محلنه صرف اولنسه متناقض اولمز نته كم كثرات واختلافات اشيا
وحدت ذاته خلل ويرمز (ففى كل شئ له آية تدل على انه واحد (مى) دريكى كفته كه صديك چون بود* اين كه انديشد
مكر مجنون بود* برنده دخى ديمش كه يوز بر نيجه اولور بونى كم انديشه ايلر مكر مجنون اوله وزير پرتزويرك اهل تقليد
اولمسى بو بيتدن منفهم اولور نته كم اصحاب تقليدك حالى بودركه ارباب توحيدك كلامى واسطه سيله وحدت مطلقه يه
اقرار ايلرلر ونطقه كتورب آنى سويلرلر اما تحقيقا توحيد كندى مقاملرى اولمديغى ايچون هربار كه كثرات مختلفه وافعال
متنوعه يه نظر ايتسه لر توهم ايدرلر كه بوكثرت وتفرقه ضد وحدت وجمعيت اوله پس صديك چون بود ديرلر ووحدتنه
يوزدن مرآت كثراتده متجلى وكثرت نه جهتدن وحدتله متحليدر بيلمزلر وشريعت وطريقت وحقيقتده واقعه اولان
احكام متنوعه واقوال مختلفه نك اختلافاتى بحسب المراتب ايدوكن فهم قيلمزلر نته كم وزير پرتزوير بوكونه اولان اقوال
مختلفه نك حقيقتك بيلمدى ومراتب واشخاصه نظر قيلوب موحد اولمدى (مثنوى) هريكى قوليست ضد همدكر
چون يكى باشد يكى زهر وشكر زيرا بو اقوالدن هربرى برقولدركه برى برينك ضديدر نيجه براولور برى زهر وبرى
شكر كه الضدان لا يجتمعان درنعم مراتب حسبيله وصورت اعتبارى ايله لكل شئ اثر ولكل نبأ مستقر ودخى لكل
مقام مقال ولكل عمل رجال دينور روز هروشكر مغاير عد اولنور زيرا وجودده هر برمرتبه نك برآخر حكمى واردر كما
قيل* بيت) هرمرتبه از وجود حكمى دارد* كرحفظ مراتب نكنى زنديقى* ولكن بو اختلافات استعدادات مختلفه
صاحبلرندن حاصله اولور ومراتب كثيره اعتباريله ظهوره كلور امامعنايه نظر اولنسه اكر بو اقوال مختلفه ده واكر
عالمده اولان اشياء متنوعه وافعال متكثرده ده اختلاف قالمز ومنافقت ومناقضت ومغايرت اولمز* مثنوى*
تا ز زهر واز شكر درنكذرى) كى تواز كلزار وحدت بوبرى) مادام كه سن زهر وشكر ونفع وضر قيدندن كچميه سن وجميع
اضدادك ميانى توحيد ايلمك شرابنى ايچميه سن نجه سن كلزار وحدتدن رايحه آلورسن ونه وجهله وحدت مطلقه يى
بولورسن اكر اضداد وانواعه بقارسك حق يوقيلورسن پس كلزار وحدته كيرن آنى اسماء متضاده واوصاف متقابله
وافعال متنوعه ايله متجلى كورندردخى وهو الاول فى عين آخريته والآخر فى عين اوليته والظاهر فى عين باطنيته والباطن
فى عين ظاهريته ديندر بومرتبه الضدان لا يجتمعان مرتبه سيدرزهر وشكر ونفع وضر بونده برابردر معز عين مذلدر
ومحيى عين مميتدر وقابض عين باسطدر وقس على هذا سائر الاضداد *مثنوى* اين نمط وين نوع ده طومار ودو*
برنوشت آن دين عيسى را عدو* بو اسلوب وبو نوع اون ايكى طومارى اول عيسى دينينه عدو اولان وزير يازدى بونمط
وبو نوع ديمكلرندن بو معنا منفهم اولوركه مثنويده واقعه ومكتوبه اولان كلمات مختلفه آنك طوماريننك
اقوال مختلفه سى اولميه بلكه انجق انك اختلافى بومثنويده مسطوره اولان الفاظ منظومه ومختلفه يه تشبيه وتمثيل
اولور وبو كونه مختلفه سوزلر سويلدى ديمك اولور پس مثل اولمز مثال اولور ودخى انك طومارى اون ايكيدر ومثنويده
مكتوبه اولان دريكى كفته اون التيدر شهادت ايلركه بو انك عينى اولميه بلكه بوندن مراد اختلافات احكام شرعيه

ومغايرات

ومغايرات مراتب مرعيه اوله توفيق وتوجيه اولنديغى اوزره وزير پرتزويرانجيلك احكامنى حقيقه متغاير
ومتناقض زعم ايدوب اول احكام مختلفه ايله برنيجه كروهى تفرقه واختلافه براقديغى كبى طائفهٔ مقلده دخى احكام
مختلفهٔ شرعيه يى توفيق ايده مدكلرندن وجمعيت جانبنه كيده مدكلرندن ستفترق امتى الى ثلثة وسبعين فرقة كلهم
فى النار الا واحد قولنك موجبنجه يتمش اوچ فرقه اولوب بوجمله دن فرقهٔ ناجيه جامع جميع مراتب اولان اهل توحيد
اولدى كه طريق اعدل واوسطى اختيار قيلدى مثلا بالكز جبرى اولمدى وبالكليه قدرى دخى اولمدى ومعتزله مذهبنده
دخى قالمدى مع هذا بونلرك ادله ومذهبلريله محلنده عمل قيلدى والله اعلم (دربيان آنكه اين اختلافات درصورت
روشنست نه درحقيقت راه) اوزيك رنكئ عيسى بونداشت* وز مزاج خم عيسى خو نداشت* جامهٔ صدرنك ازان
خم صفا* ساده ويك رنك كشتى چون صبا) اول مقلد وزير احول وپرتزوير حضرت عيسى عليه السلامك يكرنكلكى
مرتبه سندن رايحه وذوق طوتمدى وحضرت عيسى عليه السلامك مزاجى كوپندن خوى طوتمدى يوز رنكلى
جامه اول صفا خمى اولان مزاج عيسادن ساده ويك رنك اولوردى صبا كبى مزاج عيسايى خمه تشبيه ايدب كيروا كا
مضاف قيلدى حضرت عيسانك ظاهرده دخى صباغ اولدقلرى ملابسه سيله درزيرا حضرت عيسى عليه السلامك
معجزات عليه سندن برى دخى اول ايدى كه بركوپدن جامه لرى انواع الوان بويردى ولازم كلسه انواع الوانله منصبغ اولان
جامه يى يكرنك وساده ايلردى اكثر اهل تواريخ بونى بويله يازمشلر واهل تفسير دخى (فلما احس عيسى منهم الكفر قال
من انصارى) آيتنده بونه اشارت قيلمشلردر محشئ بيضاوى اولان شيخ زاده مرحوم حاشيهٔ بيضاويده ديركه (قال اهل
التواريخ ان امه سلمته الى صباغ فاراد الصباغ ان يغيب يوما لبعض مهماته فقال له هنا ثياب مختلفه فقد جعلت على
كل واحد منهما علامة فاصبغها بتلك الالوان فادخل الجميع عيسى فى جب واحد فرجع الصباغ وسأل
فاخبره بما فعله فقال قد فسدت الثياب فاخرج ثوبا اخضر وثوبا احمر وثوبا اصفر وثوبا ابيض كما يريد الصباغ فتعجب
الحاضرون منه وآمنوا وهم الحواريون) وجامهٔ صدرنكدن مراد جامهٔ وجود انسانيدركه الوان اخلاق بشريتله ملون
وصفة نفسانيتله منصبغ ومكوندر وحضرت عيسى عليه السلامك مزاجى كوپندن يكرنك اولمسى اول حضرتك
شرعنه وقلبنه داخل اولنلرك وجودى جامه سى الوان اختلافات بشريه دن خلاص اولوب نور توحيد ايله بويانمسى
وصبا كبى صفا بولمسيدر (مثنوى) نيست يك رنكى كزو خيزد ملال) بل مثال ماهى وآب زلال) وبو توحيدك يكرنكلكى
اول يكرنكلك دكلدركه اندن سالكه ملالت حاصل اوله بلكه اول بى رنكلك عالمى آب زلال كبى وا كا مستغرق اولنلر ماهى
كبى آنكله زنده اولوب وآنكله راحت وحيات بولوب عيش ونوش قيلورلر (مثنوى) كرچه درخشكى هزاران رنكهاست
ماهيانرا با يبوست جنكهاست) اكرچه بوقور وراقده يعنى بو عالم صورتده هزاران نقوش والوان واردر ليكن ماهيان
بحر وحدت اولان انبيا واوليانك يبوستله جنكلرى واردر يعنى عالم كثرتدن احتراز ونفرتلرى واردر (مثنوى) كيست
ماهى چيست دريا درمثل* تا بدان ماند ملك عز وجل* ماهى كه رود ريانه شيدر مثلده كه تا كه بكزه يه ملك عز وجل
يعنى بو مثل دكل مثالدرسن وحدت بيرنكلكنه قياس ايته *مثنوى* صد هزاران بحر وماهى
در وجود* سجده آرد پيش آن اكرام وجود* زيرا نيچه يوز بيك بحر وماهى بو وجود عالمنده سجده وعبوديت كتورررلر
اول اكرام وجود صاحبنك اوكنه وياخود اكرام وجوددن مضاف محذوف اوله پيش آن ذى اكرام وجود ديمك اوله
وياخود درجل عدل قبيلندن اولوب اول عين اكرام وعين جود اولان حقك حضورينه سجده كتورررلر ديمك اوله
مثنوى چند باران عطا باران شده* تا بدان آن بحر درافشان شده* برنيچه باران عطايا غيبى اولدى اول
حضرت طرفندن تا اول برقاج باران عطا سببيله بو بحرلر درافشان اولدى *مثنوى* چند خورشيد كرم
افروخته* تا كه ابر وبحر جود آموخته* وبرنيچه خورشيد كرم اول حضرت جانبندن افروخته اولدى وطلوع
قيلدى تا كم بو ابر وبحرلر اندن جود وسخا اوكرندى پس قياس ايله اول حضرتك عظم شاننى كه جميع بحارانك
قلزم جودندن برقطره وجمله نيرات آنك خورشيد كرمندن برذره وكل نعم جهان آنك خزاين نعمتلرندن پربهره دردر پس
نو جهله دريا كامثال اولور* مثنوى* پرتو دانش زده برآب وطين* تا كه شد دانه پذيرنده زمين* اول خورشيد
كرم الهيدن پرتو دانش ولمعهٔ شناسش خاك وطينك اوزرينه اوردى تا بو زمين اول پرتو واسطه سيله دانه پذيرنده اولدى
مثنوى خاك امين وهركه دروى كاشتى* بى خيانت جنس آن برداشتى* كورمزميسن خاك زمين اميندر هرنه
تخم يكه اكا اكدك بلا خيانه بلكه مع زيادة انك جنسنى اندن قالدردك *مثنوى* اين امانت زان امانت يافتست
كافتاب عدل بروى تافتست* بو امينلكى زمين اول امانت الهيه دن بولمشدركه آفتاب صفت عدل آنك اوزرينه
طالع اولمشدر* مثنوى* تا نشان حق نيارد نوبهار* خاك سرها ر انكرده آشكار* نشاندن مراد امردركه

پادشاهلرك امرينه نشان ديرلر ياخود اسم عدالتك اثاريدركه اعتدال زماندر تقدير معنی تا امر الهی وياخود
صفت عدالتك شانی اولان اعتدال ربيعی نوبهار موسمی كتوروب بو خاك جوفنده اولان اسراری آشكار ايلمدی
ولسان حالله هر بر برك وبار وازهار واشجار ما فی الضميرين سويلدی همانندم كه انبت الله البقل مقتضاسنجه
جناب كردكار نوبهار واسطه سيله اسرار خاكی اظهار ايلدی هر برك وبار بر لسان اولوب اهل انظاره حالی
سويلدی بيت استرايسك المغه حكمت كتابندن سبق * خامهٔ قدرت نه يازمش صفحهٔ اشجاره بق بيت اشجاره بق كه
هر ورقی بر كتابدر) ادراكی اولميانه جهان بر ورق دكل * مثنوی * آن جوادی كه جمادی را بداد * اين خبرها
وين امانت وين سداد * اول بر جواد كه بر جماده ويردی بو خبرلری وبو امانتی وبو سداد واستقامتی (مثنوی) مر جمادی را
كند فضلش خبير * عاقلانرا كرده قهر او ضرير * هر بر جمادی آنك فضل واحسانی خبردار ايلر كه جميع خصوصده
حق تعالينك امرينه مطيعلردر مع هذا اونلرده عقل وتمييز يوقدر انك قهری عاقللری كور ايلمشدر كه عقل قوتی ايله انك
قهرندن خلاص بولمغه قادر اوله مديلر وفكر وفراست ونيجه بيك حكمت ومعرفت ايله انك قضاسندن نجات بوله مديلر
(مثنوی) جان ودل را طاقت آن جوش نيست * با كه كويم در جهان يك كوش نيست * مثلا حكماء كافرين وعقلاء
مشركين كبی جان ودله اول جوش وطاقت يوقدر يعنی حق تعالی حضرتلرينك اسرار نهانی وحكمت بی پايانی
فهم وادراك ايلمكه جان ودل ايچون اول طاقت وكالايق قدرت يوقدر بو جان ودلك ادراك ايلمكده عاجز وفرومانده
قالديغی سری كيمه سويليم كه جهانده بونك استماعنه لايق بر كوش يوقدر يك كوش نيست ديونفی كلی ايلمكلرندن
مراد النادر كالمعدوم قولنك مفهومی اشعار ايلر * مثنوی * هر كجا كوشی بد از وی چشم كشت * هر كجاسنكی
بد از وی يشم كشت * هر نرده كه بر كوش وار ايدی اندن چشم اولدی يعنی هر قنده كه سمع مرتبه سنده بر كسه وار
ايدی اول خدانك توفيق وهدايتندن رؤيت ومشاهده مرتبه سنی بولدی هر قنده كه بر سنك وار ايدی اندن يشم اولدی
يعنی هر برده كه بر حجر لا يفهم وجماد كبی ابكم كسه وار ايدی اول خدانك فضل وعنايتندن يشم اولدی وجوهريت
مرتبه سنی بولدی * مثنوی * كيمياسازست چه بود كيميا * معجزه بخشست چه بود سيميا * اول خدای تعالی كيميا
دوز بجيدر كيميانه اولور يعنی اول حضرتی كيميايه تشبيه ايلك نه افاده قيلور اكر اول كيمياكبيدر ديلمسه بو سوز بيمعنی
اولور كيميا شول اكسيردر كه نحاس ورصاص مقوله سی شيلری سيم وذهب خاص ايلر و خدای تعالی بو اكسيرك
صانعيدر كذلك انبيا واوليا هر بری معنوی كيميالردر كه كفر وعصيان وجهل وطغيان مسئله لرينی طاعت وايمانه
وعدل وعرفانه تبديل ايلرلر حق سبحانه وتعالی بو معنوی اولان كيميالرك دخی خالق وصانعيدر پس اكا كيمياديلمسه
برنده اولمز اول صانع معجزه بخشدر سيميانه اوله معجزه شول خارق عاداتدر كه انبيا عليهم السلامدن غيريسی انك
اتيانده عاجزلردر زيرا اول خارق عاده اولان حالته انكچون معجزه ديلدی كه خلايقی عاجز ايلر اول خارق عاده اكر
اوليادن ظهوره كلسه كرامت دينور وسيميا سحره مشابه شول مخيلاتدر كه انك حقيقتی يوقدر ليكن اوستادآنی
صنعتله عيون ناسده موجود شكلنده كوسترر مثلا اهل شعبده نك بعض صنعت غريبه كوستردكاری كبی
* مثنوی * اين ثنا كفتن زمن ترك ثناست * كين دليل هستی وهستی خطاست * بندن بو ثنايی ديمك واحصا
ايلمك عين ترك ثنادر زيرا بو ثنايی ديمك وجوده دليل ونشاندر ووجود عند اهل الكمال بر نوع ذنب وخطادر بلكه
اصحاب كمالك شانی خدای تعالی يه بی شائبهٔ وجود كمال عجز له ثنا ايلمكدر ووجود ايله اولان مدح وثنايی ترك قيلمقدر
نته كم سلطان انبيا صلی الله عليه وسلم احصای ثنا ايلمكده وجود وقدرتی ترك ايلدی ولا احصی ثناء عليك انت كما اثنيت
علی نفسك ديو بيوردی * مثنوی * پيش هست او ببايد نيست بود * چيست هست پيش او كور وكبود * اول خدانك
وجودی قتنده نيست وفانی اولمق كرك وجودانك اوكنده نه در كور وكبود در كور وكبود آرده قالمش شيشه ديرلر بونده
وجود غيرانك وجودی قتنده بی نفع وبی معنی ديمكدن عبارتدر پس وجود غيرك كور وكبود منزله سنده اولديغی
بو بيتله تفسير بيوروب ديرلر (مثنوی) كر نبودی كور زو بكداختی * كرمئ خورشيد را بشناختی * اكر وجود غير كور
اولميدی اوندن اريدی يعنی اكر حقدن غيرينك وما سوا مرتبه سنده اولان اشيانك وجودی حضرت حقك
شهودندن كور اولميدی بلكه آنی كنديتك وجودنده مشاهده قيلدی بوز كبی اريدی وفانی اوليدی وخورشيدك
كرملكنی اكليدی يعنی خورشيد حقيقتك نور وپرتونی وانك تأثيرنی فهم قيليدی پس بو وجود غيرك وجود حقله
قائم اولديغنی بلمامسی واندن خبردار اولمامسی كور اكنه دلالت ايلر * مثنوی * ور نبودی او كبود از تعزيت * كی
فسردی همچو يخ اين ناحيت * رنك كبود ديار عجمده رنك ماتمدر ديار رومده سياه رنك رنك ماتم اولديغی كبی
معنی اول وجود ما سوا تعزيتدن كبود اولميدی يعنی حضرت حقدن بعيد اولمق ماتمندن ازرق پوش شكلنده

اولميدی بو ناحيت بوز كبی چقن طوكردی يعنی بو ناحيهٔ ممكنات ووجود كائنات بوز كبی چقن منجمد اولوردی وغيريت
مرتبه سنده موجود قالوردی بلكه اول قديم مطلقه قريب وقرين اولسيدی وآنك ظهورنی كنديلرك وجودنده معاينه
قيلسيدی غيريتدن اثرلری قالمزدی (كما قال الجنيد اذا قرن المحدث بالقديم لم يبق له اثر) پس موجوداتك ماسوا وغير
مرتبه سنده موجود ومنجمد اولمسی وصال حقدن وشهود وجود مطلقدن كور ومهجور قالملرينه شهادت ايلر
(در بيان خسارت وزير درين مكر * مثنوی * همچو شه نادان وغافل بد وزير * پنجه ميزد با قديم ناكزير * پادشاه
جهود كبی وزير دخی نادان وغافل ايدی مفارقتی ممكن اولمين وامرينك قبولی ضروری ولازم اولان قديمله پنجه
اوردی يعنی حضرت حقه مقابله قيلدی زيرا دين عيسی عليه السلام حق تعالينك مراد ايلديكی دين ايدی انك
تغييرينه سعی قيلمق حقله پنجه اورمق كبی اولدی ناكز برلا بد ولازم معناسنه در (مثنوی) با چنان قادر خدايی كز عدم
صد چو عالم هست كرداند بدم * انجلين قادر بر خدايه پنجه اوردی كه عدمدن بر دمده بو عالم كبی يوز عالم وجوده
كتورر * مثنوی * صد چو عالم در نظر پيدا كند * چونكه چشمش را بخود بينا كند * سنك نظركده بو عالم كبی يوز عالم
پيدا ايلر چونكه سنك چشمكی كندو سيله كوريجی ايليه يعنی كندی نوريله كوريجی ايليه * مثنوی * كر جهان پيشت
بزرك وبی بنيست * پيش قدرت ذرهٔ می دان كه نيست * اكر جهان سنك قتكده عظيم وبی پايان وبی نهايتدر ليكن
قدير وقديمك قدرتی قتنده بر ذره بيل بو عالمی كه حقيقتده يوقدر * مثنوی * اين جهان خود حبس جانهای شماست
هين رويد آن سو كه صحرای شماست * بو جهان خود سزك جانلريكزك حبسيدر اكا اولوكز اول جانبه كيديكز زيرا اول
جانب سزك صحرا وتفرجكاهكزدر اول طرفدن مراد انبيا واوليا عليهم السلامك كتدكاری ارض الله واسعة ومرتبهٔ
حقيقتدر * مثنوی * اين جهان محدود وآن خود بيحدست * نقش وصورت پيش ان معنی سدست) بو جهان صورت
محدود واول جهان معنی خود بی حد وبی نهايتدر وبو نقش وصورت اول معنی عالمنك اوكنده حجاب وسددر بو عالم
معنی دائما بو عالم صورتده متصرف وآنك اهلی بو عالم اهلينك اوزرينه غالب ومتسلطدر پس بو عالم معنی اهلنك عالم
صورت اهلی اوزره غلبه وحكومتنك بيانه شروع ايدوب بيوررلر * مثنوی * صد هزاران نيزهٔ فرعون را * در شكست
از موسیٔ با يك عصا * فرعونك صد هزاران نيزه سنی يعنی بو عالم صورتك اهلی اولان فرعونك وانك عسكرينك
آلت حرب وقتالنی اول عالمك اهلی اولان بر موسادن بر عصا ايله صدی * مثنوی * صد هزاران طب جالينوس بود *
پيش عيسی ودمش افسوس بود * بو عالمك اهلندن اولان جالينوسك صد هزاران طبی وار ايدی اول عالمك اهلی اولان
حضرت عيسی عليه السلامك اوكنده وانك نفس مباركنك قتنده افسوس وبيهوده اولدی زيرا بو اطبای صوری
ابرای اكمه وابرص واحيای موتی ايلمكه قادر اولمديلر حضرت عيسی عليه السلامدن بو معجزه لری كوروب عاجز قالديلر
مثنوی * صد هزاران دفتر اشعار بود * پيش حرف امی اش عار بود * نيجه يوز بيك شعرلرك دفتری وشاعرلرك افصحی
وار ايدی اول عالمك بر امی سنك اوكنده اول اشعار عيب وعار اولدی امی ده كه يالرك اولكيسی نسبت ايچوندر وايكنجيسی
وحدت ايچوندر ضمير غائب اولان اش مقدما آن معنی ديمكله اشارت بيوردقلری عالم معنايه راجعدر وياخود
خدای تعالی يه راجعدر واشعاره دخی راجع اولسه جائزدر ولكن الاولين اولی وامیدن مراد حضرت محمد صلی الله
عليه وسلمدر واول حضرته امی دينلمكده بر ايكی وجه واردر اولا بر شيء اوقيوب واستاددن بر علم تعلم ايلمديكی ايچون امی
ديديلر كه انادن نيجه طوغدی ايسه غيرك تعليمنه محتاج اولميوب اوله ظهور ايلدی ثانيا امدن مراد عند اهل التحقيق
ام الكتابدر اول حضرته امی ديوامه نسبت قيلمق آنك علمينك ام الكتابه منسوب اولديغندن عبارتدر واول حضرتك
عصر شريفنده افصح فصحا وابلغ بلغاقی چوق ايديلر ومكهٔ مكرمه ده بونلرك بر ناديه لری وار ايدی كاوب اول موضعده
جمع اولوب بری بريله تحدی ايلرلردی حتی بو جمله دن بر كزيده وعالی قدر سبعهٔ معلقه صاحبی يدی شاعر وار ايديكم انلرك
شعری اعجاز مرتبه سنی بولمشدی وبونلرك هر بری علی سبيل التحدی شعرلرين كتوروب باب كعبه يه تعليق قيلمشلردی
چونكم سلطان انبيا صلی الله عليه وسلم بونلرك دعوتنه بعث اولندقده وبونلره حضرت حق جانبندن قرآن عظيم ايله
تحدی قيلندقده اقصر سوردن بر سوره يی كتورمكه واكا نظيره ديمكه عاجز وفرومانده اولوب هر برينك اشعاری كنديلره
عيب وعار كلوب كيجه ايله كعبه قپوسندن شعرلرنی اوغرلديلر واول حضرتك لسان شريفندن ظهور ايلين حروف
وكلمات مثللی كلمات وحروفك نظيره سنه قادر اولميوب هر بری اختفا قيلديلر پس اول عالمك اهلنك بو عالمك اهلی اوزره
غالب اولديغنه انبيای عظام عليهم السلامك بو معجزاتی ايله استشهاد بيورديلر وهر نبينك معجزه سی كندی عصرنده
اولان قومنه هرنه كار وصنعت غالب اولديسه واول قومك ايچنده هرنه حالت مقبول وپسنديده كلديسه اونبينك
معجزه سی اكا كوره واقع اولمشدر مثلا حضرت موسی عليه السلام زماننده سحره وساحره رغبت زياده ايدی كه

خلقی بعض مخیلاتله عاجز ایلمشلردی حق تعالی عالم معنانك اهلی اولان حضرت موسی علیه السلامك عصاسنی
اژدرا ایلمكله بونلری عاجز قیلدی ودور عیسی علیه السلامده طب علمی مرغوب ومعظم کلمشدی وهر برطبیب
اول زمان قومنك ایچنده نبی کبی مکرم اولمشدی حق تعالی عالم معنانك اهلی اولان عیسی علیه السلام
حضرتلرینی ابرای اکمه وابرص واحیای موتی ایتمكله بونلره ارسال ایلدی بونلر بو معجزه‌یی کوروب عاجز قالدیلر
وحضرت نبی علیه الصلاة والسلامك زماننده ناس فصاحت وبلاغته رغبت قیلمشلر وبر فصیح وبلیغی عظیم القدر
وجلیل المرتبه بیلمشلردی حق تعالی نبی امی حضرتلرینی بونلره بعث ایلدی بونلر انك فصاحت وبلاغتندن حیران
قالدیلر وآنك مثلنی اتیانده عاجز اولدیلر پس هر برنبی بر آخر نبیدن صادر اولان معجزه‌یی اظهاره قادردر ولیکن
کندی زماننده اولان قومی هر نیه رغبت ایلرسه بونلرك دخی معجزه‌سی اکا کوره ظهوره کلمشدر (مثنوی ✽ با چنین
غالب خداوند کسی ✽ چون نمیرد کر نباشد اوخسی ✽ بو نجلین غالب وقادر بر خداوندك مقابله سنده بر کسه نیچون
اولمیه اکر اول کسه زیاده دنی اولمیه یا بونده مقابله معناسنه استعمال اولنور ✽ مثنوی ✽ پس دل چون کوه‌را
انکیخت او ✽ مرغ زیرك با دو پا آویخت او ✽ اول خدا چون طاغ کبی قوی ومحکم قلبی قوپاردی یعنی عقل وفضله
کوه کبی راسخ وثابت قلبی یرندن قلع ایلدی اول قلبك قوت وثباتی آنك اقتضاسنه مقابله قیلمدی واول قوت وثبات
واسطه‌سیله انك پنجهٔ قهرندن خلاص اولمدی اول قادر وقوی وعاقل وزیرك اولان مرغی ایکی ایاغیله آصدی یعنی ایکی
آیاغندن طوتدی ودام قهرنه بند ایتدی مرغ زیركدن مقصود هر کارنده زیرك وعاقل اولان وضرر ومکردن اجتناب
قیلان کسه‌لردر (مثنوی) فهم وخاطر تیز کردن نیست راه) جز شکسته می نکیرد فضل شاه) فهم وخاطری تیز ایلمك یول
دکلدر یعنی فهم وخاطر وعقلی تیز ایلمك حضرت حق جانبنه طریق اولمز زیرا اول پادشاه حقیقینك فضلی انکسار
وشکسته‌لکدن غیری طوتمز یعنی قبول قیلمز (ولهذا قال فی الحدیث القدسی ✽ انا عند منکسرة القلوب ✽ مثنوی ✽
ای بسا کنج آکنان وکنج کاو ✽ کان خیال اندیش را شد ریش کاو ✽ اول کی کاو کاف عربیله کاویدن لفظندن بوجق قزیجی
دیمك اولور وثانیجی کاو کاف فارسیله صغر معناسنه در تقدیر معنی ای چوق خزینه طولدریجی وبوجق قزیجی کسه‌لرکه
اول خیال اندیش اولان وزبر پرتزویره صغر صقاللی اولدی یعنی اول دنی وزیره تابع اولدی زیرا استعمال اهل فرسده
ریش کاو شول کسه‌یه دیرلرکه بردنی شیئه تبعیت قیله وا کا مسخره اوله پس بو کلامدن مراد تعریض اولور شول صوری
خزینه طولدروب مال جمع ایدن اهل دنیایه ویاخود معنوی کنج قلبلرین بحث ایدوب جواهر علمه پر ایدن علمایه که دنیای
دنیه ونفس خسیسه تابع اولمشلروریش کاو منزله‌سن بولمشلردر وبونلره خطاب ایدوب برنیچه ابیاتله دخی ارشاد
بیورررلر ✽ مثنوی ✽ کاو که بود تا توریش اوشوی ✽ خاك چه بود تا حشیش اوشوی ✽ کاو کیم اوله تاسن انك صقالی
اوله‌سن یعنی دنیا صغری ویا نفس اماره صغری نه شیء اوله که سن انك تابعی اوله‌سن خاك نه شیء اوله تاسن انك حشیشی
اوله‌سن یعنی بو عالم تراب نه دیندر که سن آنك ارتی اوله‌سن حاصل کلام انسان خلاصهٔ موجودات ایکن حیوان سیرت
اولان نفسه ودنیای دنیه تابع اولمق ومرتبهٔ سفلیده قالمق دین وایمانه ضرر ویرمسی ومعنا مسخ وفسخ اولمسنی
اشعار ایلر ✽ مثنوی ✽ چون زنی از کار بد شد روی زرد ✽ مسخ کرد اورا خدا وزهره کرد ✽ چونکم بر عورت بد فعلدن
روی زرد اولدی یعنی خجل وشرمسار اولدی روی زرد خجالتدن کنایه‌در خدای تعالی انك صورتنی مسخ ایلدی
وآنی زهره ایلدی یوزینك زهره اولمسنده علمانك اختلافی واردر (وما انزل علی الملکین ببابل هاروت وماروت) آیتنك
تفسیرنده اهل تفسیر بونك قصه‌سنی هر بری بر نوع اوزره حکایه قیلمشلردر اکثری الان سبعهٔ سیاره‌دن اولان زهره
یلدزی اولدیغنه قائل وراضی اولمشلردر وبعضیلر الان سبعهٔ سیاره‌دن اولان زهره‌در دیمشلردر وحضرت رسول
صلی الله علیه وسلمك حدیث شریفی بو معنایه دلالت ایلردیمشلرکه حدیث صحیحدر رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
هر بارکه زهره یلدزنی کورسه ایدی بیورررلردی که (لعن الله الزهرة فانها هی التی فتنت الملکین هاروت وماروت) رواه
السیوطی فی الجامع الصغیر عن علی کرم الله وجهه وصاحب التیسیر تیسیرده دیرکه حق تعالی اول وقت کم آسمانی
یراتدی کواکبیله خلق ایتدی وزهره سبعهٔ سیاره‌دن بریدرکه آسمان ایله بیله خلق اولمشدر بلکه خدای تعالی هاروتله
ماروته کلان زهره نام عورتی مسخ ایلدی وآسمانه اسم اعظم قوتیله چیقاردی وآسمانده هنوز معذبدر ویاخود سائر
ممسوخات کبی نار ملحقدر واول حدیثی که اصحاب حدیث حضرت نبیدن روایت ایلمشلردرکه (لعن الله الزهرة فانها
فتنت الملکین) بیورمشدر بولعنت اکا اسمنك توافقندن اوتریدر دیمشدر ومعالمده مسطوردرکه زهره بر جمیله عورت
ایدی اریله خصومت ایلدی اول ملکینك محکمه‌سنه کلدی فی الحال اول ملکلر بونك لطافت وملاحتن کوروب
فریفته اولدیلر القصه بونك سهماتنی تأخیره براقدیلر برآخر کونده اول عورت کیرو کلدی آنی اول ملکلر خلوتخانه‌لرینه

دعوت ایلدیلر وکندیلرك عشق ومحبتن اکا آشکاره سویلدیلر اول زن دخی بونلره بوکونه جواب ویردی که سزك
مطلوبکز حاصل اولمز الا اوچ فعلی ارتکاب ایله اولا بنم معبودم اولان بته پرستش ایتمکله وشوهرمی قتل قیلمغله ودخی
شرب خمر ایتمکله بونلر بت پرستلکی وقتل نفسی اکبر کبائردن ایدوکنی بیلوب آنی ایشلمکدن اجتناب قیلوب شرب
خمره راضی اولدیلر لیکن مجمع قبایح وام الخبائث بوایدیکنی بیلمدیلر روایت اولنورکه اول زمان بونلره دیدی که سز
هر شب بعد اداء حکومت کیده آسمانه عروج ایلرسز اول اسمله که آسمانه عروج ایلمکه انك برکاتیله قادر اولورسز
بکا تعلیم ایلك بونلر اول اسم اعظمی اول زنه اوکرتدیلر واول اسمك قوتیله اول زن آسمانه عروج ایلدی وخدا انك
صورتنی مسخ قیلدی آنك صورتنی بر کوکبك صورتنه مبدل اولدی بو محلده حضرت خداوندکارك دخی
اکرچه کلامدر ربارلرندن بالبداهه عین زهرهٔ مشهوره اولمق منفهم اولور ایکن عین زهرهٔ مشهوره اولمق
کورینور بو تقریبله که مسخ لغتده بر صورتك بر آخر صورته تبدیل اولمسنه دیرلر که صورت اخری صورت اولیدن ادنی
اوله پس مسخ کرد اورا خدا وزهره کرد بیورملری خدای تعالی ان زن را مسخ کرد و بر شکل زهره کرد ویا در صورت
زهره کرد دیمکی اقتضا ایلر پس خدای تعالی اول زنی زهره صورتنه مسخ ایلمسندن واول زنك شکلی زهرهٔ مشهوره
شکلنه کرمسندن انك عین زهره اولمسی لازم کلمز بلکه حق تعالی آنی زهره صورتنده قیلدی دیمکی مستلزم اولور پس
صورت زهره‌یه ممسوخه اولدقدنصکره صاحب تیسیر دیدیکی کبی یا آسمانده قالمش اوله ویاخود سائر ممسوخات
کبی نارکذر قیلمش اوله پس عین زهرهٔ مشهوره اولمق توهمی بونکله مندفع اولور واستنکار علما لازم کلمز وبو محله بوندن
انسب توفیق اولمز فلیتأمل ✽ مثنوی ✽ عورتی را زهره کردن مسخ بود ✽ خاك وکل کشتن نه مسخست ای عنود ✽
بر عورتی زهره ایلمك مسخ اولدی یعنی بر عورتك زهره صورتنده اولمسی وشکل زهره‌یه کیرمسی مسخ اولدی ای زیاده
عناد ایدیجی خاك وکل اولمق مسخ دکلمیدر یعنی مسخدر ✽ روح می بردت سوی چرخ برین ✽ سوی آب وکل
شدی در اسفلین ✽ روح سنی چرخ برین جانبنه ایلتور یعنی آسمان روحانی جانبنه سنك روحك سنی جذب ایلرسن
مرتبهٔ اسفلینده آب وکل جانبنه کتدك یعنی مقتضای روحی قویوب مشتهای تنی اختیار ایتدك ✽ مثنوی ✽ خویشتن را
مسخ کردی زین سفول ✽ زان وجودی که بدان رشك عقول ✽ کندیکی بو الچقلق جهتندن مسخ ایلدك شول
بر وجوددن مسخ ایلدك کم اول وجود عقولك شکی ایدی یعنی احسن التقویمده اولان وجود حقیقیهٔ انسانیه که
فی الحقیقه عقول وملائکه‌نك مغبوطی ومرغوبیدر سن آنی ای تن پرست ومتابعت هوا ایله پست اولان کمسنه صورت
حیوانیه‌یه مسخ ایلدك بو آب وکل مرتبه‌سنده سفلی اولان اکل وشربه مقید اولدیغك جهتدن (مثنوی) پس ببین کین
مسخ کردن چون بود ✽ پیش آن مسخ این بغایت دون بود ✽ فاذا کان کذلك بو مقدمه معلومك اولدیسه نظر ایله
بو مسخ ایلمك نیجه اولدی اول مسخك اوکنده بو مسخ بغایت دون اولور یعنی اول زهره‌نك مسخنه نسبت بو آب وکل
صورتنه مسخ اولمق کمالیله ادنی اولور زیرا اول زن صورت زهره‌یه که شکلا نورانیدر ممسوخه اولوب سفلیدن علوی
جانبنه عروج قیلوب آسمانده قرار قیلدی مع هذا احسن التقویمده اولان صورت معنویهٔ انسانیه‌یه نسبتله بنه
مسخ اولدی پس آب وکل اولمق ومحضا حیوانیتده قالمق نه مرتبه مسخ اولور بوکا کوره قیاس ایله (مثنوی) اسب همت
سوی اختر تاختی ✽ آدم مسجود را نشناختی ✽ بو بیت نجوم علمنه مشتغل اولان وعلم هیئتله تفوق وترقی زعمن قیلان
کمسه‌لر جانبندن حاصل اولان شبهات ووهمیاتی دفع ایچون اولور وماقبلنه بو وجهله مناسبت بولور خاك وکل
کشتن نه مسخست ای عنود بیوردقلری کبی ودخی پیش آن مسخ این بغایت دون بود کلامن ادا ایلدکلری کبی کانه اسیر
اکل وشرب اولان وعالم طبیعتده قالان منجمین واهل هیئت علملرینك موضوعی عالی اولدیغی جهتندن کندیلری دخی
مرتبهٔ سفلیه وشکل حیوانیه‌دن نجات بولمش وبو حکمدن کندیلری مستثنا اولمش زعم ایلرلر وکویا لسان حالله
مسخ معنویدن بز نجات بولدق دیو سویلرلر پس انلره خطابا بو بیت شریفی بیورررلر وانلرك زمیننده مسجود ملائکه اولان
آدمك قدر وشانی بیلمکی قویوب علم وهمتلریله افلاکه صعود وترقی ایلدکلرنی ذم وقدح قیلوب دیرلر ای منجم همت
آتنی اختر جانبنه سوردك وکندیکی علم نجوم وهیئت واسطه‌سیله زهره وار افلاکه ایرکوردك مسجود ملائکه اولان آدمی
اکلمدك یعنی حضرت آدم که سنك پدرکدر آسمان اهلنك مسجودی اولمشدر پس حضرت آدم آسمانه واهل آسمانه
خدمت والتفات ومحبت قیلمدی بلکه آسمان واهل آسمان اکا تعظیم وخدمت قیلدی پس سنکه آدم زاده اوله‌سن
اکر خیر خلق اولیدك اولدیغك مرتبه‌یی سن اکلردك والولد سر ابیه معناسی سنده بولنوردی وانك صفتیله موصوفه
اولوب کندی قدرکی بیلوردك ✽ مثنوی ✽ آخر آدم زاده‌ای ناخلف ✽ چند پنداری تو پستی را شرف ✽
چند کویی من بکیرم عالمی ✽ این جهان را پر کنم از خود همی ✽ ای خلف یعنی ای ناصالح آخر آدم زاده‌سن نیجه

براچقلغی سن شرف زعم ایلرسن یعنی علم نجوم ایله زهره کبی آسمانه کتمك وافلاك علمیله ترفع وترقی ایتمك آدم
مسجوددن موروث اولان وانبیای عظامدن ظهوره کلان علمه نسبت تدنی وتسفلدر پس سن اول پستلکی نیجه
شرف عد ایلرسن ومقصود بالذاتی قویوب بیانه نه کیدرسن ای ناخلف خطابی اهل نجوم واهل هیئته اولمیوب
اهل هوا واهل دولته اولسه دخی لطیف اولور بو تقدیره اوزره معنی آخر آدم اوغلیسن ای خیرسز ناصالح ولد بو دولت
صوری ورفعت ظاهری معنا پستلکدر پس سن هوا وهوسله نیچون ترفع وآسمان دولت صوری جانبنه ترقی ایدوب
معنا پست وسفلی اولان مرتبه‌یی نیجه برشرف ودولت ظاهره‌یه حریص اولوب بن عالمی طوترم دیو نیجه بردیرسن
بو جهانی دولت ایلرسن دیمك اولور وهو الانسب للمحل ای رفعت حاضره‌یه ودولت ظاهره‌یه حریص اولان بن عالمی
طوترم بو جهانی کندمدن پر ایلرم یعنی نیجه دلك کندمك دولت ورفعتیله بو عالمی طولدررم دیرسن * مثنوی *
کر جهان پر برف کردد سربسر * تاب خور بکدازدش با یك نظر * مثلا اکر بو جهان باشدن باشه قار ایله پر اولسه
آفتابك حرارتی انی برنظرله اریدر یعنی دولت صوری ونخوت ورفعت رسومی فی المثل برف کبیدر اکر برکسه دولت
صوری وشوکت رسومی ایله جهانی باشدن باشه طوتسه وعالمی تحت تصرفنه آلوب ضبط ایلسه خورشید حقیقینك
تاب قهری برنظرده انی اریدر وعلی الفور محو ونایاب ایلر کذلك تاب لطفی دخی برف کبی اولان معاصی واوزاری برنظرله
اریدوب محو وفنا ایلر محصل کلام اول خورشید حقیقینك تاب قهرنه دولت وقدرت اناس نیجه طاقت کتوره‌مزسه
کذلك تاب لطف ورحمته خطا ومعصیت وجرم وضلالت برفلری دخی قرشو دوره‌مز بلکه انك تاب لطف وعنایتی
معاصی واوزار کثیره‌یی علی الفور افنا ایلرته کم بعض کبار بیورررلر العنایة تهدم الجنایة وتوجب الهدایة وتورث الولایة
* مثنوی * وزر او وصد وزر برصد هزار * نیست کرداند خدا یك شرار * وجناب خدا اول پادشاه ذو العطادرکه
اول وزیرك وزرنی وانك کبی نیجه یوز بیك کسلرك دخی وزر وخطاسنی شعلهٔ رحمتدن برشرار ایله یوق ایلرا کرارادتی تعلق
ایلرسه * مثنوی * عین ان تخییل را حکمت کنید * عین ان زهراب را شربت کنید * اول تخییلات فاسده‌نك عینی
حکمت وافیه ایلر واول عین زهراب اولان سیئاتی شربت شافیه وحسنات صافیه ایدوب (اولئك یبدل الله
سیئاتهم حسنات) دیو انلره اشارت ایلر وانلر حقنده کلام سویلر * مثنوی * آن کمان انکیز را سازد یقین * مهرها
رویاند از اسباب کین * اول کمان ظهوره کتورلك کسه‌یی اهل یقین دوزوب حقیقته بیوررر واسباب کیندن محبت ومهرلر
بتوررلر (مثنوی) پرورد در آتش ابراهیم را * ایمنیٔ روح سازد بیم را * حضرت ابراهیم علیه السلامی آتش ایچره بسلر
وبیم وخوفی روحلره ایمنلك ایلر انك عقلی ادراك ایلمز حکمت وصنعتی چوق واسرار وکارنه قیاس واندازه یوقدر کاه
اولور که عادت الله بر مقتضای عقل واسباب ووسایط اوزره جاریه اولور وکاه اولور که خرق عادة ایدوب بر خلاف مقتضای
عقل برشیٔ ایجاد قیلور (مثنوی) از سبب سوزیش من سودائیم * در خیالاتش چو سوفسطائیم * سوفسطائیه حکما
دهریه‌دن برطائفه درکه حقایق اشیایی انکار ایدرلر بونلر اوچ قسمدر برقسمی بو اشیایه اوهام وخیالات باطله دیرلر
بونلره عنادیه دیرلر وبرقسمی بونلردن اشیانك ثبوتنه منکردکلدرولیکن زعم ایلرلر که اشیا تابع دیرلر وبرقسمی بونلردن
اشیا اعتقادات اوله یعنی برشیئه اکر جوهر اعتقاد ایلرسك جوهردر واکر عرض اعتقاد ایلرسك عرضدر اکر قدیم
اعتقاد ایلرسك قدیمدر ومحدث اعتقاد ایلرسك محدثدر دیرلر بوکروهه عندیه تسمیه اولنور وبرقسمی دخی اشیانك ثبوتنه
وعدم ثبوتنه اولان علمی انکار ایدرلر وزعم ایدرلر که بونلر شك ایدیجیلردر وشك ایلدکلرندن دخی شك ایدیجیلردرهلم
جرا بو قسمه لاادریه دیرلر زیرا بونلره سؤال اولنسه که بو اشیاندر جوابلری لاادری دیمکدر پس حضرت مولانانك
چو سوفسطائیم دیو کندیلرینی تشبیه بیوردقلری بو لاادریه قسمیدر معنای بیت بن خدانك سبب سوزلکندن حیران
وسودائیم که بو خصوصده مقتضای عقله اعتمادم یوقدر وانك ارادت ذاتیه وحکمت خفیه سنك خیالاتندن
سوفسطائی کبی یم که لاادری دینلردنم که جمیع انبیا ومرسلین صلوات الله علیهم اجمعین بو خصوصده بویله دینلردرکامر
الله نبیه فی کتابه الکریم (قل ما کنت بدعا من الرسل) ای بدیعا منهم اقدر علی مالم یقدروا علیه) (وما ادری ما یفعل بی
ولا بکم ای فی الدارین علی التفصیل اذلا علم لی بالغیب والله اعلم (مکر دیکر انکیختن وزیر در اضلال قوم نصاری
مثنوی) مکر دیکر آن وزیر از خود ببست (وعظ را بکذاشت ودر خلوت نشست) اول وزیر پرتزویر کندوسندن برغیری
مکر بغلدی یعنی پیدا ایلدی وعظی قودی وخلوتده اوتوردی زیرا کثرت مشاهده قلت حرمتی موجبدر بو بیتده اکثر
اهل خلوتك اخلاصله خلوت نشین اولمیوب بلکه ریا وتعظیم وخلق ایچون خلوت کزین اولدقلرینه اشارت واردرته کم
بو وزیر پرتزویرك خلوت اختیار قیلمسی بو قبیلدندر * مثنوی * در مریدان درفکند از شوق سوز * بود در خلوت
چهل پنجاه روز * مریدلره شوق وآرزودن حرارت براقدی یعنی مصاحبت ودیدارنه زیاده مشتاق اولدیلر قرق اللی

کون خلوتده اولدی که کسه‌یه کورنمدی * مثنوی * خلق دیوانه شدند از شوق او * از فراق حال وقال وذوق او *
خلق آنك اشتیاق وآرزوسندن دیوانه وبی صبر اولدیلر آنك حالنك ومقالنك وذوق بالنك فراقندن * مثنوی) لابه وزاری
همی کردند او * از ریاضت کشته در خلوت دوتو * خلق تضرع وفغان ایلدیلر واو وزیر ریاضتدن خلوتده ایکی قات
اولمش ایدی * مثنوی * کفت ایشان نیست ما را بی تو نور * بی عصا کش چون بود احوال کور * انلر دیمش که
سنسز بزه نور یوقدر عصا کشسز کورلك احوالی نیجه اولور * مثنوی * از سر اکرام واز بهر خدا * بیش ازین ما را
مدار از خود جدا * اکرام اجلندن وخدادن اوتری بزی بوندن زیاده کندکدن جدا طوتمه * مثنوی * ما چو طفلانیم
وما را دایه تو * بر سر ما کستران آن سایه تو * بز طفللر کبی یز وسن بزه دایه کبیسن سن اول سایه‌یی بزم باشمز اوزره
دوشت یعنی بزی تربیت وحمایتك سایه سنده طوت * مثنوی * کفت جانم از محبان دور نیست * لیك بیرون آمدن
دستور نیست) وزیر ایتدی بنم جانم محبلردن ایراق دکلدر لیکن خلوتدن طشره کلمکه اجازت یوقدر مادامکه بر اشارت
اولمیه (مثنوی * آن امیران در شفاعت آمدند * وان مریدان در شناعت آمدند * اول امیرلر بو خصوصه شفاعته
کلدیلر واول مریدلر شناعته کلدیلر یعنی تشنیع وکندیلر حقنده زبان درازلغه شروع ایلدیلر بویله دیو که * مثنوی *
کین چه بدبختست ما را ای کریم * از دل ودین مانده ما بی تو یتیم * که ای کریم بو بزه نه بدبختلقدر بزسنسز دل ودیندن
یتیم قالمشز * مثنوی * تو بهانه می کنی وما زدرد * می زنیم از سوز دل دمهای سرد * سن تعلل وبهانه ایلرسن خلوتدن
چیقمامق ایچون وبز درد وغمدن وکوکل حرارتندن صووق نفسلر اورورز یعنی زیاده اضطرابمزدن مفید ومؤثر اولمین
آهلر قیلورز * مثنوی * ما بکفتار خوشت خو کرده‌ایم * ما ز شیر حکمت تو خورده‌ایم * بز سنك لطیف سوزیکه خوی
ایلمشز ومعتاد اولمشز بز سنك حکمت ومعرفتك سودندن نوش ایلمشز سندن مفارقته قادر دکلز * مثنوی *
الله الله این جفا با ما مکن * خیر کن امروز را فردا مکن * الله حقیچون الله حقیچون بزه بو جفایی ایلمه ویا خود اللهدن
قورق اللهدن قورق بزه بو جفایی ایلمه بو دم خیر ایله بو کونی یارین ایلمه زیرا تأخیرده آفت واردر * مثنوی * میدهد دل
مر ترا کین بی دلان (بی تو کردند آخر از بی حاصلان * کوکل سکا رضا ویررمی که بو بی دللر یعنی سنك کوکلك رضا ویرر
ومعقول کوررمی که بو بی دل وبی جان اولان مریدلرك آخر سنسز بی حاصللردن اوله‌لر یعنی سندن دور اولوب بطال
قاله‌لر * مثنوی * جمله در خشکی چو ماهی می طپند * آب را بکشا ز جو بردار بند * جمله‌سی خشکیده اولان ماهی
کبی حرکت واضطراب ایلرلر کویا که سنسز حیاتدن امیدلرنی قطع ایلرلر ایرمقدن بندی قالدر آبی آچ یعنی صویی
اولکی کبی اجرا ایت * مثنوی * ای که چون تو در زمانه نیست کس * الله الله خلق را فریاد رس * ای کسه که زمانه‌ده
سنکلین کسه یوقدر الله الله خلقه فریاد ایرش ومعاونت ایله یعنی الله ایچون بزی بو اضطرابدن خلاص ایله (دفع کردن
وزیر مریدانرا * مثنوی * کفت هان ای سخرکان کفت وکو * وعظ وکفتار زبان وکوش جو * وزیر بو کونه عرض
اشتیاق ایلین مریدلره محقق وصادق اولان مرشدلر کبی دیدی آکاه اولك ای کفت وکونك مغلوب واسیری اولان قوم
کوش وزبانك سوزنی وپندنی دلیجی قوم یعنی کوشه متعلق وزبانه مضاف اولان وعظ وکفتارك استماعنی طلب قیلیجی
طائفه * مثنوی * پنبه اندر کوش حس دون کنید * بند حس از چشم خود بیرون کنید * دون اولان حس قولغنه
پنبه ایلیکز یعنی ظاهر قولغنی بغلیکز تا کم سمع باطنی مفتوح اولوب کلام الهیه واسرار ربانیه‌یی استماع ایده‌سز کندی
چشمکزدن حس بندنی طشره ایلیکز یعنی کندی باطنکز کوزندن بو حس ظاهری قیدنی اخراج ایلیکز تا بصر
بصیرتکز حس ظاهری حجابندن خلاص اولدقده کشاده اوله وعالم غیبك غرائب وعجائبنی مشاهده ایلمکه یول بوله
وجمال محبوب حقیقی‌یی معاینه قیله * مثنوی * پنبهٔ آن کوش سر کوش سرست * تا نکردد این کر آن باطن کرست
اول سر قولاغنك پنبه‌سی یعنی طقجی باش قولغیدر مادامکه بو ظاهر قولغی مفتوحدر باطن قولغی مسدوددر پس
کرکدرکه مالایعنیدن وهزل ودروغ بی معنادن بو ظاهر قولغی سد ایده‌سن تا سمع باطن کشاده اوله زیرا تا بو ظاهر
قولغی صاغر اولمیه اول باطن قولغی صاغردر سمع باطنك مفتوح اولمسی سمع ظاهرك مسدود اولمسنه موقوفدر
فافهم * مثنوی * بی حس وبی کوش وبی فکرت شوید * تا خطاب ارجعی را بشنوید * حسسز وکوشسز وفکرتسز
اولکز یعنی انکشاف درون وانشراح صدورك حصولی ایچون حس وکوشك وفکرتك احکام وقیودندن بری وعاری
اولکز تا نفس مطمئنه مرتبه‌سن بولوب حضرت حقدن نفس مطمئنه‌یه واقع اولان ارجعی خطابنی استماع قیلکز که
حضرت حق کندی ذکریله مطمئنه اولان وشهوات ومقتضیات نفسانیه‌دن نجات بولان نفسلره کندی جنابنه دعوت
ایلمك اوزره خطاب ایدوب (یا ایتها النفس المطمئنة ارجعی الی ربك راضیة) بیورر بو آیتك تفسیری عنقریب عرب
بادیه نشین حکایه سنده کلور پس ای سنك ذکریله مطمئنه اولان وحظوظ جسمانیه‌دن رجوع قیلان نفسك بوارجعی

خطابنی کوش باطنـله کندی جسمانی اولان قیودندن نجات بولوب حضرت حق جانبنه متوجه اولدیغی اوقاتك
کلیسنده استماع ایلرنه آنکه همان حین موت طبیعیده استماع ایلیه (مثنوی) تا بکفت وکوی بیداری دری * تو
زکفت خواب بویی کی بری * دریده کی یا خطاب ایچوندر بیداریده که یا مصدریه در کوی بیدار بلغه مضافدر یعنی
مادامکه سن بیدارلغك کفت وکوینده سن یعنی سنکه قیل وقال ظاهره مقید اوله سن کفتار خوابدن واسرار عالم
نایابدن نجن رایحه الورسن ونه وجهله باطن ذوقن بولورسن دیمك اولور * مثنوی * سیر بیرونست قول وفعل ما *
سیر باطن هست بالای سما * بزم قول وفعلمز سیر بیروندر یعنی بو اقوال وافعالله اولان سیر ظاهر عالمه منسوب اولان
سیردر که بو عالمدن طشره کتمز فعلك سیری فعلده ترقی وقولك سیری قولده ترقی ایلمکدر سیر باطن آسمان اوزره دریعنی
قلبك وعقل وروحك سیری آسمانك فوقنده درمراد قلب وروحك سیر مع الله وسیر فی الله ایلمسیدرکه اللهله اولان
سیر واللهده اولان سیر بو سماوات سبعه دن عالیتردر * مثنوی * حس خشکی دید کز خشکی براد * عیسی جان پای
بر دریا نهاد) حس ظاهری خشکی ویا خشکه منسوب اولانی کوردی زیرا که خشکلکدن طوغدی خشکلکدن مراد
بو عالم صورتدر جان عیسی علیه السلام که روح اللهدر پای همت وعزیمتن دریا اوزره قودی دریادن مراد عالم معنی
دریاسیدر * مثنوی * سیر جسم خشك بر خشکی فتاد * سیر جان پا در دل دریا نهاد * خشکه مضاف اولان جسمك
سیری خشکلکه دوشدی یعنی بو عالم صورتنه وخاکه منسوب اولان جسمك سیری وسلوکی خاك وصورت عالمنه واقع
اولدی اما جان سیری آیاغنی دریانك اورته سنه قودی یعنی روح سیرده قدم همتن بحر معنی ایچره وضع ایلدی انسان
فی الحقیقه بر برزخ جامعدرکه نصفی بری ونصفی بحریدر وحق سبحانه وتعالی اول انسانی بر وبحرده سائر اولمغله
وتصرف قیلمغله مکرم ایلدی نته کم بو آیت کریمه نك معنای باطنیسی بو مضمونه اشارت اولمشدر (قال الله تعالی ولقد
کرمنا بنی آدم وحملناهم فی البر والبحر * بونك تفسیری وتحقیقی ایکنجی جلدك آخرینه قریب قصهٔ بط بچکان
بیاننده کلور (مثنوی) چونکه عمر اندر ره خشکی کذشت * کاه کوه وکاه دریا کاه دشت * آب حیوانرا کجا خواهی
تو یافت * موج دریا را کجا خواهی شکافت * چونکه عمر خشلك یولنده کچدی یعنی بو عالم صورتك طریقنده عمرك
ضایع اولدی کاه طاغده کاه دریاده وکاه صحراده یعنی ای طالب سنك عمرك عالم صورتك طریقنده اکر تجارتله
اولسون واکر سیاحتله اولسون واکر دنیایه متعلق اولان خدمتله اولسون کاه طاغلرده وکاه دریالرده وکاهی صحرالرده
مرور ایلیه الجواب سن آب حیاتی قنده بولسك کرکسن دریانك موجنی قنده یارسك کرکدر یعنی چونکم سنك عمرك
بیابان عالم صورتده بو یله ضایع اوله آب حیات معانی یی نه محلده بولسك کرك وامواج دریای عالم ارواحی نیجه یاروب
وقطع قیلوب عالم الوهیته کذر قیلسك ونیجه واصل اولسك کرك یعنی مادام که جان عالم صورت سیرنده مقید در آب حیات
معنادن ایچه مز ودریای عالم ارواحی قطع ایدوب ایلرو کچه مز وهوای عالم حقیقتده پرواز ایدوب اوچه مز دیمك اولور پس
کرکدرکه سالك هم خاکه منسوب اولان موجلردن وهم آبه منسوب اولان موجلردن کذر قیله وخلاص اوله تا کم
مرتبهٔ حقیقتی ومقام ولایتی بوله پس موج خاکینك وموج آبینك تفسیرینه بو بیتله اشارت ایدوب بیوررلر * مثنوی
موج خاکی وهم وفهم وفکر ماست * موج آبی محو وسکرست وفناست * خاکه منسوب اولان موج بزم وهم وفهم
وفکرمزدر کرکدرکه سالك وهم وفهم وفکرت موجلرندن ایلرو کچه که بونلر جسمه وعالم صورتنه متعلقدر وآبه منسوب
اولان موج محو وسکردر وفنادر یعنی موج آبیدن مراد روحانی اولان محو وسکر وفنادرکه بو روحانی اولان
محو وسکر وفنادن سالك کچمك کرك تا محو حقیقی وسکر حقیقی وفناء حقیقی مرتبه سنی بوله محو وسکر وفناء
روحانی ایله محو وسکر وفناء حقیقینك ما بیننده تفاوت عظیمه واردر محو روحانی اولدر که سالك کندویی مع بقیة
الوجود محو کورر حال بوکه کندویی اوله کورمسی عین وجوددر وسکر روحانی اولدرکه روحك لذایذ واذواقیله
سالك مع بقیة الوجود سرخوش اولمسیدر وفناء روحانی دخی سالك کندویی فانی کورمسیدر ومحو وسکر وفناء
حقیقی بقیهٔ وجود ایله اولان حالتلردن برتردر (مثنوی) تا درین سکری ازان سکری تو دور * تا ازین مستی ازان جامی
تو کور * مادام که سن بو سکرده اول سکردن دورسن یعنی ای سالك مادام که سن بو سکر روحانیه ده مقید اوله سن
او سکر حقانیه دن دور ومهجورسن تا سن بوندن مستسن اول جامدن سن کورسن یعنی مادام که سن بو لذات
روحانیه دن مستسن اول جام حقانیه دن کورسن زیرا لذات روحانی دخی نه قدر روا ایسه حجاب نورانیدر
نته کم انواع لذات جسمانی حجاب ظلمانیدر پس سالکه حجاب ظلمانیدن کذر ایلمك نیجه لازم ایسه عند
اهل الفنا حجبات نورانیه دن دخی کذر ایلمك اویله لازمدر انکچون سری سقطی قدس الله سره العزیز حضرتلری
کندی مریدلرنی لذات طاعاتدن تحذیر ایدوب بیوررلردی ایاکم ولذات الطاعات فانها سم قاتل * مثنوی *

کفت وکوی ظاهر آمد چون غبار * مدتی خاموش خوکن هوش دار * بو کفت وکوی ظاهری غبار کبی کلمشدرکه
بو قیل وقال صوری آیینهٔ قلبك زنکاریدر ولهذا قال النبی صلی الله علیه وسلم لابن مسعود قیل وقال وکثرة السؤال
واضاعة المال کذا فی الجامع الصغیر بر زمان خاموش اولمغی خوی ایله عقل طوت یعنی قل الخیر والا فاسکت حدیثیله
عمل ایدوب هوش دردم لفظنك مصداقنجه عقلکی نفسك اوزره طوت یعنی سویلدیکك کلامی تفکر وتعقل ایت
(منکر کردن مریدان که خلوت را بشکن (جمله کفتند ای حکیم رخنه جو * این فریب واین جفا با ما مکو * مریدلر جمله
ایتدیلر ای فرجه وبهانه استیجی حکیم بو فریب وحیله یی وبو جفایی بزه دیمه یعنی بو سوزدن فراغت ایله * مثنوی *
چارپا را قدر قدرت بار نه * بر ضعیفان قدر طاقت کار نه * چارپایه طاقت وقوتی قدر یوك قو یعنی یوك کتورن حیوانه
تحمل ایلدیکی قدر یوك اورزیاده قومه ضعیفلر اوزره قوت وقدرتی قدر ایش قو یعنی (لا یکلف الله نفسا الا وسعها) ایله
عمل ایدوب تکلیف ما لا یطاق ایلمه * مثنوی) دانهٔ هر مرغ اندازه ویست * طعمهٔ هر مرغ انجیری کیست * هر مرغك
دانه سی آنك مقداریدر یعنی جثه سی قدردر هر قوشك طعمه سی بر انجیر نجن اولور (مثنوی) طفل را کر نان
دهی بر جای شیر * طفل مسکین را ازان نان مرده کیر * اکر طفله سود یرینه نان ویره سن مسکین طفلی اول ناندن اولمش
طوت یعنی اولمسی مقرریل زیرا اول حالده نانه تحملی یوقدر * مثنوی * چونکه دندانها برارد بعد ازان * هم بخود
کردد دلش جویای نان * چونکه طفل دندانلر بوقارو کتوره یعنی طفلك که دیشلری بتدکدنصکره هم او طفل کندی
اختیاریله نان طلب ایدیجی اولور دایه سنه احتیاج چکمز بو هم وجهدر هم او طفل کندیسنه نان طلب ایدیجی اولور
دایه سنه توقف ایلمز * مثنوی * مرغ پر نارسته چون پران شود * لقمهٔ هر کربهٔ دران شود * قنادی بتمامش قوش
چونکه پرواز ایدیجی اوله هر یرتیجی کدینك لقمه سی اولور یعنی مرغ پر نارسته کبی کماله ایرمین مرید و پروبال معنوی
بولمین مستفید اکر مرشد ومربیسندن قبل الکمال دور اولسه وزیر جناح تربیه سندن مهجور قالسه آنك حالی شول
قنادی بتمامش قوش کبی اولور که اول هر کربهٔ درنده نك لقمه سی اوله زیرا او مرید ناقص دخی کربهٔ درنده کبی اولان
اهل هوا واهل ضلالك وشیطان ونفس پروبالك لقمه سی اولور وانلرك پنجهٔ ضلالتنده قالور * مثنوی * چون بر آرد
پر بپرد بر تر پرد * بی تکلف بی صفیر نیك وبد * چونکه مرغ قناد کتوره یعنی قنادی بته او کندی اختیاریله اوچار زحمت
وتکلفسزنیك وبد صداسیسز یعنی ایونك وکتونك معاونتیسز * مثنوی * دیو را نطق تو خامش میکند *
کوش ما را کفت تو هش میکند * ای مرشد ومربی سنك نطق ومصاحبتك شیطان نفسی خاموش ودور ایلر سنك سوزك
بزم قولغمزه هوش ایلر یا خود سنك سوزك بزم قولغمزی هوش ایلر یعنی سنك کفتارك معنیدارلك بزم سمعمزه عقل
وهوش ادخال ایلر یا خود محل عقل وهوش قیلر * مثنوی * کوش ما هوش ست چون کویا تویی * خشك ما بحرست
خود دریا تویی * بزم سمعمز عین هوشدر ومعدن عقلدر چونکم کویا سن اوله سن بزم خشکمز بحردر چون دریا سنسن
یعنی بزم صوری اولان وجودمز عین دریای معانی اولور چونکم بزه دریا سنسن * مثنوی) با تو ما را خاك بهتر از فلك
* ای سماك از تو منور تا سمك * سنکله خاك بزه فلکدن یکرکدر زیرا انسان کامل مظهر ذات وصفات الهیدر
وفلك انجق بعض اسما وصفات الهیه نك مظهریدر پس انسان کامل ایله مصاحبت اللهله مصاحبت ایلمك کبیدر
انکچون زمینده مرشد کامل ایله اولمق افلاك اوزره املا کله اولمقدن بهتردر بو خبر شریف دخی بو مضمونه دلیلدر
(کما قیل من اراد ان یجلس مع الله فلیجلس مع اهل التصوف) ای سن شول کمسنه سنکه سماکدن سمکه دك سنك
نورکدن عالم منوردر * مثنوی * بی تو ما را بر فلك تاریکیست * با تو ای مه این فلك باری کیست * صورت رفعت بود
افلاك را * معنئ رفعت روان پاك را * مریدلر اساتذدن مرشد کامله خطاب اولورنه کم وزیرك مریدلری اکا دیدیلر سنسز
بزه فلکلر اوزره تاریکلکدر سنکا نسبتله ای ماه الهی بو فلك باری کیمدر ونه شیدر زیرا رفعتك صورتی یعنی صورتا رفعت
افلاك ایچوندر رفعتك معناسی یعنی معنئ رفعت روان پاك ایچوندر زیرا بو عالم صورتا عالم کبری ومعنا عالم صغرادر
وانسان کامل صورتا عالم صغری ومعنا عالم کبری ومجموعهٔ عظمادر * مثنوی * صورت رفعت برای جسمهاست *
جسمها در پیش معنی اسمهاست * رفعتك صورتی جسملر ایچوندر جسملر معنی قتنده اسملردر یعنی معنایه نسبت
جسملرك هیچ اعتباری یوقدر (جواب کفتن وزیر خلوت را نمی شکنم * مثنوی * کفت حجتهای خود کوته کنید *
پندرا در جان ودر دل ره کنید * وزیر مریدلره ایتدی حجتلریکز قصه ایلکز وابرام والحاحدن فارغ اولکز بنم پندمه
جانکز ایچنده وکوکلکز ایچنده یول ایلیکز یعنی پندمی جان وکوکلدن استماع ایلیکز * مثنوی * کر امینم متهم نبود
امین * کر بکویم آسمانرا من زمین * اکر امین ایسه م امین متهم اولمز فرضا اکر بن آسمانه زمین دیسه م سزیمی تصدیق ایلمك
وبکا اتباع قیلمق لازمدر بو سوزلرك جمله سی اکرچه وزیر اساتندندر لیکن انظر ما قال ولا تنظر الی من قال حدیثنك

موجبنجه جمله سی مقبول ومرغوبدر که مرشد ایله مریدلرك مابیننده واقع اولان مكالمات ومعاملاتدر كه بو صورتده
بیان اولندی * مثنوی * كر كمالم با كمال انكار چیست * ور نیم این زحمت وآزار چیست * اكر بن اهل كمال ایسه م كماله
انكار نه در كه بنم سوزلرمی قبول ایتمیوب عناد ایدرسز واكر اهل كمال دكل ایسه م بو زحمت وجفانه دریعنی بندن فراغت
ایلیكز (مثنوی) من نخواهم شد ازین خلوت برون * زانكه مشغولم باحوال درون * بن بو خلوتدن طشره اولمق
استمزم زیرا كه درون وقلب احوالنه مشغولم (اعتراض مریدان بر خلوت وزیر (م ى) جمله كفتند ای وزیرا نكار نیست
كفت ما چون كفتن اغیار نیست * وزیرك مریدلری اكا حسن ادبله دیدیلر ای وزیر انكارمز یوقدر وبزم سوزمز اغیار
سوزی كبی دكلدر * مثنوی * اشك دیده ست ازفراق تو دوان * آه آهست ازمیان جان روان * سنك فراقكدن
كوزمزك یاشی یلیجیدر یعنی اغلیجیدر جانمزا یچنده آه آه روان وظاهردر یعنی جاندن آهلر ایلرز جانه نسبت روان خوب
واقع اولمشدر * مثنوی * طفل با دایه نه استیزد ولیك * كرید او كرچه نه بد داند نه نیك * طفل دایه ومربیسنه استیزه
ایلمز ولیكن اغلر او اكرچه ایویی وكتویی فرق ایلمز مرید ایله مرشد كامل مابیننده اولان معامله در كه بو صورتده تقریر
بیوررلر اما بو محلده بر قاعده واردر كه طالب اسرار مثنوی اولنلره انك بیلنمسی لازمدر كه مثنوی شارحلری اكا واقف
اوله مامشلردر كه اول قاعده بودر كه حضرت مولانا مثنوی شریفك اكثر محلنده تقریر مقال ایلركن درحال ظاهردن
مظهره ویاخود مظهردن ظاهره انتقال ایدرلر حقیقتده ظاهر ومظهر عین واحد اولدیغیچون مظهر كه خلیفه
كاملك وجودیدر واندن ظاهر كه اسما وصفاتیله حقدر پس عارف موحد خلیفه نك تعین ظاهرینه مناسب سوز
سویلركن درحال مستخلفك غلبه شهودی سببیله كلامنی خلیفه نك مرأت وجودنده ظاهر اولان مستخلفه مناسب
سویلمكه باشلرلر نته كم بو محلده بویله در كه مرید وزیره خطاب ایلركن درحال شهود وحدت مطلقه غلبه قیلوب كلاملرنی
جناب حقه ووجود مطلقه توجیه ایدوب سویلمكه باشلدیلر ودیدیلر كه * مثنوی * ما چو چنكیم وتو زخمه میزنی * زاری
ازمانی تو زاری میكنی * ای بزم مربیمز مظهرنده اسما وصفاتیله ظاهر اولان ربیمز بز بر چنك كبی آلترسن اكا زخمه
اورورسن وناله وزاری بزدن دكل سن زاری وناله لان قیلورسن (مثنوی) ما چو ناییم ونوا ازما زتست * ما چو كوهیم وصدا
درما زتست * وبرنای كبی بز بزده اولان نواسندندر وبر كوه كبی یز بزده اولان صدا سندندر (مثنوی) ما چو شطرنجیم
اندر برد ومات * برد ومات ما زتست ای خوش صفات * وكذلك بز شطرنج كبی یز غالب ومغلوب اولمقده بزم غالبیت
ومغلوبیتمز سندندر ای صفاتی خوش ربیمز (قل كل من عندالله) فحواسنجه (والله خالق كل شیء) مقتضاسنجه ودخی
(والله خلقكم وما تعملون) آیتنك مقتضاسنجه جمیع اقوال وافعال واحوالك حق خالقیدر بنده همان اورته ده
بر آلتدر وبو جمله بیوردقلری بو رایه كلنجه یه دك توحید افعاله اشارتدر بو مرتبه ده اولنه مخلص دیرلر كسر لام ایله وجمیع
اعمالنی اكر خدادن كوروب كندوسنی معدوم مطلق مثابه سنده قویوب مظهرلق اعتباری دخی اولمسه بو مرتبه ده
اولانه فتح لام ایله مخلص دیرلر بونك قدر وعلو شانی اولكیدن زیاده در كه بونلرك مرتبه سی توحید ذاتدر پس توحید
ذات مرتبه سنه اشارت ایدوب بیوررلر * مثنوی * ما كه باشیم ای تو مارا جان جان * تا كه ما باشیم با تو درمیان *
بز كم اوله وز ای سن بزم جانمزك جانی تا كم بز سنكله اورته ده اوله وز ووجودده وایجاد افعالده مشاركت قیله وز
* مثنوی * ما عدمهاییم وهستیهای ما * تو وجود مطلقی فانی نما * ای پادشاه مطلق بز بز اولدیغمز حیثیتدن
محضا عدملرز وبزم وارلقلرمز دخی عدمدر محقق وسن فانی كوستریجی بر وجود مطلقسن ای طالب كفتار
خدمت مولوی وای راغب اسرار حضرت مثنوی بو بیت معنوی چوق سوز كوتررا كر تفصیلا مباحث كثیره ایله شرح
ایلرسك طالبك عقلك یتورر اما اجمالا وجود مطلقك اسرارندن بر مقدار تحریر ایده لم تا كم شبهه سی اولنلر بو قدرله
اكتفا ایده لر اتفاق مشایخ بونك اوزرینه در كه واجب الوجود وجود مطلقدر كما قال الشیخ الاكبر قدس الله
سره العزیز فی ابتداء الفتوحات فی العقیدة ان الله تعالى اله واحد لا شریك له موجود لذاته من غیر افتقار الى موجد
یوجده بل كل موجود سواه مفتقر الیه تعالى فی وجوده فالعالم كله موجود به وهو وحده متصف بالوجود لنفسه
لا افتتاح لوجوده ولا نهایة لبقائه بل وجوده وجود مطلق غیر مقید قائم بنفسه وقتا كم منكران حضرت شیخ
بو عبارتی فتوحاتده وبعض مصنفاتنده كوردیلر سه زعم ایلدیلر كه شیخ وجودیه مذهبنده اوله پس اول حضرتی زعم
فاسدلرنجه تكفیر ایلدیلر وشیخك بعض معتقدلری دخی قیاس ایلدیلر كه شیخك وجود مطلق در عبارتندن مرادی
یا وجود عام اوله بیلمدیلر كه بوندن نیجه فساد لازم كلور با خصوص شیخك واجب الوجود وجود مطلق دیمكدن مرادی
واجب الوجود علت ومعلول دكلدر كما قال فی الباب السادس من الفتوحات اعلموا ان الحق هو الموصوف بالوجود
المطلق لانه سبحانه لیس معلولا لشیء ولا علة بل هو موجود بذاته ووجوده لیس غیر ذاته مع انه غیر معلول الذات بو راده

وسارق

برسؤال لازم كلور كه عدم معلولیت ذات الهی على الاتفاق ظاهردر اما عدم علت اولمسی نیجه قابلدر كه فلاسفه اكا
علة العلل دیرلر وعقل كله آنی علت تامه طوترلر ودیرلر كه عقل اول حقدن مفارقت قیلمز واول دخی دائما عقل اوله افاضه
قیلمقدن خالی اولمز بو تقدیرجه انكله مقید واكا علت اولور (وكما ان الفلاسفة صرحوا بان ایجاد الحق تعالى للعالم من لوازم
ذاته فیمتنع خلوه عنه) پس بونلر ارادت وقدرتی انكار ایدوب ایجاب اثبات ایلدیلر وموجب بالذات دیدیلر بو معنا ایسه
حقك وجودنی عالمك وجودینه عین تقیید وعالمك قدمنی تأییددر پس شیخ اكبر قدس الله سره العزیز حضرتلری
فتوحاتك ایكنجی بابنده بو محله مناسب دخی جواب باصواب بیوررلر كه (اعلم ان الحق تعالى موجود بذاته مطلق الوجود
غیر مقید بغیره ولا معلول عن شیء ولا علة لشیء وهو خالق المعلولات والعلل پس بو مقدمه معلومك اولدیسه حضرت
مولانا وحضرت شیخ اكبرك وجود مطلق دیملریله وجودیه مذهبنده اولانلرك وجود دیمسنك مابیننده فرق عظیم واردر
زیرا بونلرك وجود مطلق دیمسی علت دكل وموجب بالذات دكل دیمك اولور ووجودیه مذهبنده اولانلرك وجود مطلق
دیمسی مطلق وجود عام اولدر دیمك اولور بو كفردرنته كم سعد الدین تفتازانی مقاصد شرحنده تصریح ایلدی اما بو ایكی
حضرتك بیوردیغی ایمان محضدر كه بوكا ایمان لازمدر اكر سؤال اولنورسه كه شیخ اكبر حضرتلری فتوحاتده سبحان
من اظهر الاشیاء فهو عینها دیدی ودخی بیت (ففی كل شیء له آیة * تدل على انه عینه * بیوردی پس بو سوزلر مذهب
وجودیه یی مؤید اولور جواب اولدر كه ینه فتوحاتك اول محلنده بر قاچ سطر آشغی بیوررلر كه (فهو عین كل شیء فی الظهور
ما هو عین الاشیاء فی ذواتها سبحانه بل هو هو والاشیاء اشیاء) پس سوز چوق وقیل وقاله نهایت یوق معناء بیته كه لم
ما عدمهاییم دیدكاری اعیان ثابته یه نسبتله در كه الاعیان ما شمت رایحة الوجود فحواسنجه وجود خارجی رایحه سنی
استشمام ایتمامشلردر وهستیهای ما یعنی بزم خارجده اولان وارلغمز دخی اكرچه بحسب الظاهر واردر ولیكن اول دخی
بحسب الحقیقه عدم وهالكدر كه (كل شیء هالك الا وجهه) بیوردی یعنی بیورمدی پس سن ای معبود بالحق بلا مقید
بالاشیاء ظاهر اباقی ونفس الامرده فانی اولان شیلری كوستریجی بر وجود مطلقسن امام غزالی مشكوة الانوارده
بیوررلر كه (ترتقی العارفون من حضیض المجاز الى ذروة الحقیقة واستكملوا معارجهم فرأوا بالمشاهدة العیانیة انه لیس
فی الوجود الا الله وان كل شیء هالك الا وجهه فانه لا یصیر هالكا فی وقت من الاوقات بل هو هالك ازلا وابدا بو بیتك
مشرب اهل تحقیق اوزره وهر شیء نفس الامرده هالك اولدیغنه كوره بر لطیف معناسی دخی واردر اول معنا
وهستیهای ما ما عدمهاییم اوزره معطوف اولمیه بلكه وهستیهای ما مبتدا ومصرع ثانی اكا خبر اوله پس معنی بویله
دیمك اولور كه بز وجود خارجی حیثیتندن عدملر وهالكلرز كه بزم وجودمز حقیقة وجود دكلدر وبزم ذوات حقیقی
واعیان ثابته مز سن وجود مطلق فانی نماسن اكرچه اعیان مرتبه علمده ده ممیزه اولدیغی اعتبار ایله بزم
هستی حقیقیمز سن وجود مطلق سن دیمك قابل اولور (كان الله ولم یكن معه شیء) حدیثنی جنید قدس سره العزیز
حضرتلری استماع ایلدكلرنده بو مرتبه یه اشارت ایدوب الآن كما كان بیوردیلر (رباعی) هستی كه درو
ظهور آیات حقست * در دیده اهل كشف مرأت حقست * پس ظاهر او مبین كه معروض فناست * در باطن او نكر كه
آن ذات حقست پس توحید ذات مرتبه سنه اشارت بیوردقد نصكره ینه مریدلر لساننده توحید افعال مرتبه سنك
تحقیقنه شیران علمی تمثیل ایلمك طریقی اوزره شروع بیوررلر * مثنوی * ما همه شیران ولی شیر علم * حمله شان از باد
باشد دمبدم) بونلر دیدیلر كه مثلا بز دوكای شیرلرز ولیكن سنجاقلر یعنی شیری بزنده تصویر اولنان ارسلانلر
كبی بز اول علمده مصور اولان شیرلرك حمله سی دمبدم یلدن اولور كذلك بزم دخی جمله مز وحركات وسكناتمز من كل الوجوه
حقیقتده نظر ابا دارادت الهیه ده ظهوره كلور كما قال علیه السلام اشارة الى هذا المعنى القلب كریشة فی فلاة تقلبها الریاح
ظهر البطن * مثنوی * حمله شان پیدا و ناپیداست باد * آنكه ناپیداست هر كز كم مباد * بو سنجاقلرده منقوش
اولان شیرلر نقشنك حمله سی وحركتی پیدادر وباد ناپیدادر كذلك بزم دخی اجساد واشخاصمزك جمله حركتی ظاهر وبزده
متصرف اولان خدا باطن وناپیدادر او آكه ناپیدادر بزدن اكسك وجدا اولمسون كم كاف فارسینك ضمه سیله قرأت
اولنسه ده معنی صحیح اولور اول خدا كه باطن وناپیدادر بزدن غائب اولمسون دیمك اولور (مثنوی باد ما وبود ما از داد تست
هستیء ما جمله از ایجاد تست * الهی بزم بادمز وبودمز یعنی محركز ووجودمز سنك داد واحسانكدندر باددن
مراد محرك ومدبر اولان عقل وروحدر بزم وجودمز جمله یعنی على الاطلاق كاینا سنك ایجادندر * مثنوی *
لذت هستی نمودی نیست را * عاشق خود كرده بودی نیست را * الهی سن شول قادر مطلق سنكه یوقلغه وارلق لذتنی
كوستردك یعنی عدمه وجود طعمنی اذاقه قیلدك نیستدن مراد بو راده عدم اضافی اولان اعیان ثابته در كه
خارج عالمه اضافتله رایحه وجودی استشمام ایلمامشلردی عدمی كندیكه عاشق ایلمشدك ازل ازالده بونده عدمدن مراد

انبیا واولیانك وعشاق الهی اولان اصفیانك عین ثابتهلریدرکه دخی وجود خارجی رایحهسنی استشمام ایلمزدن
اول خدای تعالی بونلری ازل آزالده کندی یه عاشق ایلمشدی * مثنوی * لذت انعام خودرا وامکیر * نقل وباده
وجام خودرا وامکیر * الهی کندی ازلی اولان انعام واحسانکك لذتنی بزدن کیرو طوتمه یعنی دریغ ایتمه کندی جامکی
وباده کی ونقلکی یعنی عشقه متعلق اولان لذات وتجلیاتی بزدن دریغ ایتمه (مثنوی) وربکیری کیست جست وجو
کند * نقش بانقاش چون نیرو کند * الهی بو فیوضاتی اکر دریغ طوتهسن کیم جست وجو ایلر فی المثل نقش نقاشله
نیجه زور ومقابله ایلر یعنی سنکه فیض وامدادکی امساك ایدهسن برکمسه آنی طالب اولهمز ومجرد صور ونقوش
منزلهسنده اولان مخلوقات سن نیچون بویله ایشلرسك دیو سنك فعلکه معارضه ومقابله قیلهمز (م ی) منکر اندرما مکن
درما نظر * اندر اکرام وسخای خود نکر * خداوند ابزه باقهبزه نظر ایلمه کندی اکرام وسخاکه نظر ایله (مثنوی
ما نبودیم وتقاضا ما نبود * لطف تو ناگفتهٔ ما می شنود * الهی بز یوغ ایدك وبزم تقاضامز دخی یوغدی سنك
لطف قدیمك بزم لسان ظاهرمز ایله سو یلنمامش سرمزك مقتضاسنی ایشیدردی ومناجاتمزی بیلوردی (م ی) نقش
باشد پیش نقاش وقلم * عاجز وبسته چو کودك در شکم) خدایا نقش نقاش وقلمك اوکنده عاجز ومقید اولور بطن مادرده
کودك عاجز اولدیغی کبی * مثنوی * پیش قدرت خلق جمله بارکه * عاجزان چون پیش سوزن کارکه) مثلا قدرت
الهیهنك اوکنده جملهٔ بارکاه عالمك خلقی سوزن اوکنده کارکه کبی عاجزلردر کارکه ترکیجه کار کف دید کاریدر * مثنوی
کاه نقشش دیو وکه آدم کند * کاه نقشش شادی وکه غم کند * اول نقاش حقیقی انسانك وجودی کارکاهنده کاه
آدم نقشن وکاه شیطان نقشن ایلر یعنی کاهی صفت انسانیه ایله متصف وکاهی صفت شیطانیه ایله متصف قیلر
کاهی اندهشادیلك نقشن وکاهی غم نقشن پیدا ایلر * مثنوی * دست نی تا دست جنباند بدفع * نطق نی تا دم زند
در ضر ونفع * افراد موجوداتدن برفردك الی یوقدرکه تا کندیده خدای تعالینك موجود قیلدیغی نقشك دفعنه
النی تحریك ایلیه وکذلك هر برینك نطقی یوقدر تا ضرر ومنفعت جهتندن دم اوره یعنی کندی یه ضرر کلسه ویا اندن
منفعت دور اولسه نیچون بوضرری کتوردك واول منفعتی بندن ازاله ایدوب یتوردك دیو سوز سویلیه حقیقتده براحد
بویله دیمکه قادر ومستحق اولمزنته کم (لا یسئل عما یفعل وهم یسئلون) بو مضمونه دلالت ایلر * مثنوی * توز قرآن
بازخوان تفسیر بیت * کفت ایزد ما رمیت اذ رمیت * کر بپرانیم تیران نه زماست * ما کمان وتیر انداز ش خداست *
سورهٔ انفالده اولان آیتدن مقتبس درما رمیت اذ رمیت ولکن الله رمی وقتا کم حضرت پیغمبر علیه السلام بقا بالله
حالیله متصف ومتخلق اولدیلرسه جناب عزت فعل رمی اذ رمیت دیمکله اکا اثبات ایدوب وما رمیت دیمکله اندن نفی
ایدوب ولکن الله رمی قولیله ذات بیچونه اسنادا تمسی مرتبهٔ جمعده مقام تفصیله اشارتدر پس رامی حقیقتده حقدر
وحضرت نبی علیه السلام اکا آلتدر بو مقامه مشایخ قرب فرایض تعبیر ایدرلر پس بو ابیات شریفه یی مریدلر لسانندن
جمیع اشیانك وسالك اولنلرك عند سطوة ارادة الذاتیة والتصرف الالهیه اضمحلال وتلاشی سنه وانقهار وتفانی سنه
اشارت بیوررلر ونته بقای حقله وارادت ووجود مطلقله کارکننده اولدقلرینی اشعار ایدرلر یعنی مرتبهٔ قرب فرایضده
جمیع افعال حقك اولدیغنه شاهد قرآن عظیمدن سن بو بیتك تفسیرنی اوقوکه ایزد تعالی (ما رمیت اذ رمیت)
بیوردی رسولی حقنده پس حضرت رسولك بو مرتبهسنه وارث اولان اولیا دخی دست حقه آلت اولوب انلردن ظهور
ایلین کار حضرت پروردکاردن اولور نته کم بیت ثانی بومعنایی تفسیر قیلور اکر بز سهام اقوال وافعالی قوس وجودمزدن
رمی ایلسك فی الحقیقه اول بزدن دکلدر زیرا بز دست تصرف حقده کمان کبی یز وبو کمانك تیراندازی خدادرکه
مرتبهٔ قرب فرایضده قول حقه آلت اولور پس بو کلمات طیبهدن جبر شائبهسی توهم اولنوب آنی دفع ایچون
برقاچ بیت بیوررلر * مثنوی * این نه جبر این معنی جباریست * ذکر جباری برای زاریست * زین العرب دیرکه جبار
ابنیهٔ مبالغهدندر معناسی عبادنی امردن ونهیدن دیلدیکی شیئك اوزرینه قهر ایدیجیدر وقال بعض الشراح
هو الذی یحمل الخلق علی ما اراد صدوره عنهم علی سبیل الاجبار نته زین العرب بعض شراحدن ناقلدرکه انلر دیدیلرکه
جبار اول اللهدرکه خلقی علی سبیل الاجبار حمل ایلر اخلاق وارزاقدن واعمال واجلن وبونلر امثالی احوالدن دیلدیکی
شیلرك اوزرینه که انلردن صدورین مراد ایلدی معنای بیت یعنی بوذکر اولنان اسرار وکفتار تکالیف شرعیهنك
اسقاطندن اوتری اولان جبر مذموم دکلدر بلکه بو حقك جبار اسمنك معناسیدرکه تکالیف شرعیهنك مبناسی
اولان اختیار جزئیهیی بو سلب ایتمز بلکه عین اختیارده اول جبارك فاعل مختار ومقلب القلوب والابصار اولمسنی
اشعار ایلر پس اول اللهك جبارلغنك ذکری اکا تضرع وزاریلك ایچوندرکه همیشه آنی فاعل مختار بیلور (اللهم
یا مقلب القلوب والابصار ثبت قلوبنا علی دینك یا الله دیهسن * مثنوی * زاری ماشد دلیل اضطرار * خجلت ماشد

دلیل اختیار * بزم زاریلغمزه اضطرارمز دلیل اولدیکه فغان وزاریلق البته اضطراری اولور وبزم برکاردن خجالتمز
اول کاری اختیارمزله ارتکاب ایلدیکمزه دلیل اولدی زیرا جناب حق خلقدن بلا اختیار مع الاضطرار اولان
کاری تعییب وتعییرا یتمزلر پس حقدن برکمسهدن برکار معیوب ونامعقول ظهوره کلسه انلردن شرمسار اولمسی
دلیل اختیاردر زیرا بلا اختیار اولان کار عند الله وعند الناس معذوردر معیوب دکل * مثنوی * کر نبودی
اختیار این شرم چیست * وین دریغ وخجلت وآزرم چیست * اکر بزم اختیارمز اولمیدی برکار نامشروعی
ایشلدکده حقدن ویا خود خلقدن بو شرمسارلق ندر وبو تحیف وخجلت وحیا ندر بونلر خود اختیاره دلیلدر
زیرا اختیاری اولمین مثلا حیوانات کبی برکارك ظهورنده حیف بیمز وشرمسار اولمز زجر استادان بشاکردان
چراست * خاطر از تدبیرها کردان چراست * حضرت خداوندکار اثبات اختیار جزئیهده برشاهد آخره دخی
شروع ایدوب بیوررلر که ای اختیار جزوی یوقدر دین جبری اکر اختیار اولمسه اوستادلر شاکردلرنی برکار معیوب
ایچون نیچون زجر ومنع ایدرلردی اختیاری اولمینه خود زجر ومنع یوقدر وخاطری معلم اولنلر تدبیرلردن
دوندرمك نیچوندر اختیار اولدیغی ایچوندر اکر اختیار اولمیوب مضطر اولسه مضطرك تدبیرنی دوندرمکه
قصد اولورمیدی * مثنوی) کر تو کویی غافلست از جبر او * ماه حق پنهان شد ست در ابر او * بو بیت معترض طرفندن
اولان سؤال اولورکه این نه جبر این معنی جباریست بیتندن لازم کاور زیرا بو کلامدن منفهم اولان وجمیع مشایخك
واهل سنت والجماعتك کلماتندن ظهوره کلان بودرکه جبر ایکی قسمدر بری جبر مذمومدرکه سلب اختیار
ایدوب عبد جماد منزلهسنده دردیوب خیر وشر اندن نه صدور ایلرسه خدا انکدردین طائفهٔ مجبرهنك جبریدر
وبرقسمی دخی جبر محمودر که سلب اختیار ایلمز وعبد جماد منزلهسندهدر دیو سویلمز بلکه معنا جباریتی مشعر
اولور واسرار قضا وقدردن خبر ویرر وجمیع انبیا واولیا وعلمانك مذهبی اولان جبر اوسطدرکه بو جبرله متصف اولمین
مجوسی وثنویه کبیدر (بیت) هر انکس راکه مذهب غیر جبرست) نبی فرمود کو مانند کبرست) دیدکلری بو جبر محمودحه
اشارتدرکه سر جباریت حقدر پس حضرت خداوندکار بو ایکی جبرك ما بینی فرق ایلمین معترض جانبندن
برسؤال ایراد ایدوب بیوررلرکه اکر سن ای معترض اولان کمسه غافلدر جبر محمودحدن اول ذکر اولنان مریدلر طائفهسی
دیرسك ماه جباریت وسلطنت حق انلرك ابر وجودنده پنهان ومستور اولمشدر وبونلرك بو کلماتی اهل جبر مذموم
اولدقلرندن ظهوره کلمشدر دیو اعتقاد ایلرسك * مثنوی * هست این را خوش جواب ار بشنوی * بکذری از کفر
ودردین بکروی * بو اعتراضه برلطیف ومعقول جواب واردر اکر آنی استماع ایدرسن کفر وانکاردن کچرسن ودینه
تصدیق ایدرسن اول جواب بودرکه برقاچ ابیاتله تنبیه بیوررلر (مثنوی) حسرت وزاری که در بیماریست *
وقت بیماری همه بیداریست * ای معترض معلومدرکه حسرت وفغان خسته وشکستهلك وقتنده در صحت
وسلامت وقتنده دکلدر وبیمارلق وقتی دوکلی بیدارلقدر غفلت ومعصیت زمانی دکلدر بو معلوم اولدیسه
اول مریدلر دخی بو سوزلری بغایت سوزلرندن سویلدیلر وخستهٔ فراق یار ایکن زاریلق ایلدیلر بو ایسه اختیاری
دکل برامر اضطراریدر مثلا خستهنك فغان وزاریسی کبی وخستهلکك وقتی ایسه انتباه وحقدن اکاه اولمق وقتیدر
جرم وکناه وقتی دکلدر نته کم (مثنوی) آن زمان که می شوی بیمار تو * می کنی از جرم استغفار تو * اول زمانده که سن بیمار
اولهسن جرمکدن استغفار ایلرسن (مثنوی * می نماید بر تو زشتی گنه * می کنی نیت که باز آیم بره * اول شکستهلك
حالندهسکا کناه وخطانك زشتلکی کورینور صحت بولورسم بوله کیرو کلم دیو نیت قیلورسن (مثنوی) عهد وپیمان
میکنی که بعد ازین * جز که طاعت نبودم کارکزین * وعهد وپیمان ایلرسنکه بو حالتدنصکره اکر سلامت بولورسم بکا
طاعتدن غیری برکار مقبول وکزین اولمیه (مثنوی * پس یقین کشت این که بیماری ترا * می ببخشد هوش
وبیداری ترا * پس یقین ومقرر اولدی بوکه شکستهلك سکا هوش وانتباه بغشلرسکا (مثنوی * پس بدان این اصل را
ای اصل جو * هر کرا درد است او بردست بو * فاذا کان کذلك ای اصل معنایی طلب ایلین بو قاعدهیی بیل که هرکیمك که
دردی وانکساری واردر اول کمسه رایحه المشدر جبر حقیقیدن واسرار الهیدن بوخسه مجبور ومکسور اولمین اهل
جبرکه نفسلرینك درستلکی حالنده مجبور رزدیرلر انلر رایحه الله ممثلردر * مثنوی * هرکه او بیدارتر پر دردتر * هرکه
اوا کاهتر رخ زردتر * درد بیدارلغی وانتباهی مستلزم اولدیغی کبی حقدن بیدار اولمق دخی باد درد اولمغی مستلزم اولور
نته کم بیوررلر هرشول کمسه که حقك جمال وجلالندن وتصرف وتقلبندن زیاده بیدار وباخبردر اول کمسه زیاده
دردلو در هرشول کمسه که آنك استغنا وقضاسندن اکاهتردر یوزی زیاده اصفردر (کما قال علیه السلام انا اعلمکم بالله
وانا اخشیکم من الله (مثنوی) کر ز جبرش اکهی زاریت کو * بینش زنجیر جباریت کو) اکر اول اللهك جبرندن یعنی

ارادت کلیه سندن وکیف مایشاء تصرف وتقلیبندن اکاه ایسك تضرع وزاری ایلمکلکك قنی که جبر وتصرف حقی
مشاهده قیلان کمسه نك تضرع وزاری ایلمك شانندندر نته کم انس حضرتلری حضرت رسالتپناهدن روایت
ایدرلرکه اول حضرت اکثر زمانده تضرع برله (یا مقلب القلوب والابصار ثبت قلوبنا علی دینك یا الله) قولنی اکثار
ایدرلردی (فقلت یا نبی الله آمنا بك وبما جئت به فهل تخاف علینا قال نعم ان القلوب بین اصبعین من اصابع الرحمن
یقلبها کیف شاء) اکر جبارلك زنجیرینه کندیکی بسته کوررسك جبارلك زنجیرینك کورشی قنی که حقك جباریت
وقهاریتنی کورن وقبضهٔ قدرتنده مجبور ومکسور اولان کمسه نك علامتی واردرکه یوررلر * مثنوی * بسته درزنجیر
چون شادی کند * کی اسیر حبس آزادی کند * زنجیرده بغلو اولان نیجه شادلك ایلروچن اسیر حبس آزادلق ایلر
یعنی بستهٔ زنجیر جبار اولانقوللر هرکز نفسانیتلری وهوالری جهتندن شادلك ایتمزلر واسیر حبس ارادت حق اولانلر
آزادلر کبی آسوده وفارغ البال اولمزلر بلکه بنده لر کبی افکنده ودردمند اولورلر برمثال آخر دخی بودرکه *مثنوی*
ور توهمی بینی که پایت بسته اند * بر تو سرهنکان شه بنشسته اند) مثلا کرسن کندیکی کورسك آیاغکی بغلمشلردر
وسنك اوزریکه پادشاهك چاوشلری اوترمشلردر (مثنوی) پس تو سرهنکی مکن باعاجزان * زانکه نبود طبع
وخوی عاجزان) فاذا کان کذلك چون سنده بو حالت وبو واقعه محقق اولدیسه سن عاجز اولان مخلوقات اوزره سرهنکلك
ایلمه زیرا که عاجزلك طبعی وخویی اول سرهنکلك ایلمك وامر ونهی قیلمق دکلدر بو محلده مفید ومختصر نتیجه بودرکه
برکمسه کندوبی بستهٔ زنجیر جبار کورسه وآنی هر حالده کندیده کورن وخلقی دخی بو حالت اوزره بولان عاجز اولان
خلقه حکومت ایلمکدن قالور وانلره طعن وملامت ایلمکدن وتسلط اولمقدن بری اولور انکیچون جباریت حقی
مشاهده ایلین عرفاده بو کونه صفتلر بولنمز مکر که امر حقله اوله ویاخود رضای حق ایچون اوله *مثنوی* چون
تو جبراو نمی بینی مکو * ور همی بینی نشان دید کو * چونکم سن کندی نفسکده اول خدانك جبر واکراهنی کورمزسن
دیمه که بن مجبور ومکرهم واکرانك جبرنی کندکده کوردکسه کورمنك نشانی قنی جبر واکراه حقی کورمنك نشانی
شاد وخندان اولمق وناله وافغان قیلمقدر *مثنوی* درهر آن کاریکه میلستت بدان * قدرت خودرا همی بینی
عیان * امور دنیویه دن هر اول برایشده که سنك اول ایشه میل وارزولك واردر اول ایشده کندی قدرتکی عیان کوررسن
خدای تعالیدندر دیمزسن بلکه بن ایتدم دیو تفاخر ایلرسن یعنی سنکه حظ نفس ومیل قلبله برکاری اشلیه سن انده
مختارسن مجبور دکلسن وانده قدرت وارادتکی عیان کوررسن (مثنوی) درهر آن کاری که میلت نیست خواست
اندران جبری شدی کین از خداست * وشول کاره که میلك یوقدر وطلبك دخی یوقدر انده جبری اولورسن که
بو خدادندر یعنی کاردینده وآخرته متعلق اولان عمللره میل نفسك اولمدیغندن بو کارلرده جبری اولورسن ودیرسنکه
حق تعالی بو کاری اشلتمزوبن بو کارلرده جبری اولورم دیرسن ودیرسنکه مجبورم حال بوکه بو نفسك اول کارلردن
نفرتیدر بوخسه جبر حق دکلدر *مثنوی) انبیا در کار دنیا جبریند * کافران در کار عقبا جبریند * انبیا علیهم السلام
دنیا ایشنده جبریلردر یعنی دنیایه طالب وراغب دکللردر کافرلر آخرت ایشنده جبریلردر یعنی آخرته طالب ومائل
دکللردر * مثنوی * انبیارا کار عقبا اختیار * جاهلانرا کار دنیا اختیار * انبیایه آخرت ایشی اختیاریدر زیرا دنیادن
نفرت ایتمشلردر جاهللره کار دنیا اختیار ومقبولدر پس هر کمسه که انك قلبنده محبت دنیا محبت عقبادن زیاده اوله اول
کمسه جاهلان زمره سندندر (م ی) زانکه هر مرغی بسوی جنس خویش * می پرد او در پس وجان پیش پیش * زیرا که
هر مرغ کندی جنسی جانبنه اوچار اول مرغ تن آرده وروح ایلروایلرو اوچار یعنی تن روحه تابعدر روح تنه تابع دکلدر
پس هر کمسنك روحی نه جنسدن ایسه اول جانبه کیدر تنی دخی اکا تبعیت ایدر (م ی) کافران چون جنس سجین آمدند
سجن دنیارا خوش ایین آمدند * انبیا چون جنس علیین بدند * سوی علیین جان ودل شدند * کل شیء یرجع الی اصله
فحواسنجه هر کس اصلی جانبنه آخر الامر رجوع ایلر چونکم کافرلر سجین جنسندن کلدیلر بو اجلدن دنیا زندانانه
خوش آیین کلدیلر وانبیای عظام علیهم السلام چونکم جنس علیین اولدیلر ولهذا جان ودل علیین جانبنه کتدیلر
سجین بروزن فعیل یدی قات یرلك التنده موضع کتاب فجار در دیمشلر (کما قال الله تعالی کلا ان کتاب الفجار لفی سجین
وما ادریك ما سجین کتاب مرقوم) ای کتاب مسطور جامع لاعمال الفجرة من الثقلین وعلیین فعلیل وزننده اولان علی دن
منقولدر صلحاء ثقلینك خیراتنك دیوانیدر ویا سماء سابعه ده ابرارك دفتر اعمالنك مقامنك اسمیدر (قال الله تعالی
کلا ان کتاب الابرار لفی علیین وما ادریك ما علیون کتاب مرقوم یشهده المقربون (مثنوی) این سخن پایان ندارد
لیك ما * باز کوییم آن تمامی قصه را * بو الهی سوزلر پایان ونهایت طوتمز اما براول قصه نك تمامنی کیرودیه لم * نومید
کردن وزیر مریدانرا از رفض خلوت (مثنوی) آن وزیر از اندرون آواز داد * کای مریدان ازمن این معلوم باد * اول

وزیر

وزیر ایچرودن آواز ویردی بویله دیو که ای مریدلر بندن بو سزه معلوم اولسون (مثنوی) که مرا عیسی چنین پیغام کرد *
کز همه یاران وخویشان باش فرد) که حضرت عیسی علیه السلام بکا بویله اعلام وخبر ایلدی یعنی حضرت عیسی بکا
بیوردی بویله دیو که جمیع یاران وخصملرکدن فرد وجدا اول (مثنوی) روی در دیوار کن تنها نشین * وز وجود خویش
هم خلوت کزین * یوزی دیواره ایله تنها اوتور یعنی خلقدن اعراض وانقطاع ایدوب یالکز اول وکندی وجودکدن
هم خلوت وعزلت اختیار ایله بو سوز اکرچه وزیر مکار طرفندندر (اما انظر ما قال ولا تنظر من قال) حدیثنك
فحواسنجه عند اهل الحق مقبول ومسلمدر (مثنوی) بعد ازین دستوری کفتار نیست * بعد ازین با کفت وکویم کار
نیست * شمدنصکره کفتاره یعنی وعظ وپنده اجازت یوقدر شمدنصکره کفت وکویله بنم ایشم یوقدر زیرا بکا سکوت
بیورلمشدر (مثنوی) الوداع ای دوستان من مرده ام * رخت بر چارم فلك بر برده ام * الوداع ای دوستلر بن اولمشم که
موتوا قبل ان تموتوا مرتبه سنه وصول بولمشم اسبابی چارم فلك اوزره ایلتمشم بو سوز حضرت عیسانك فلك چارمده
اولدیغی اعتبارله در کان هر نبینك وارثی معنا اول نبینك مرتبه سنه قریب اولمغی اشعار ایلر اما بونده علو مرتبه دن
عبارت اولور (مثنوی) تا بزیر چرخ ناری چون حطب * من بسوزم در عنا ودر عطب * تا ناره منسوب فلکك آلتنده
حطب کبی عناده وعطبده یانمیم زیرا اهل دنیانك رنج وعناسی دنیایه ابتلاسی قدردر چرخ ناری تعبیری کورهٔ نار
اعتباریله در (مثنوی) پهلوی عیسی نشینم بعد ازین * بر فراز آسمان چارمین * شمدنصکره حضرت عیسانك
یاننده اوتوررم دردنجی آسمانك اوزرنده * ولی عهد ساختن وزیر هریك امیررا جدا جدا (مثنوی) وانکهانی آن امیرانرا
بخواند * یك بیك تنها بهریك حرف راند * اندنصکره دوازده امیرلری خلوتنه اوقودی برر برر نهانی هر برینه سوق کلام
ایلدی یعنی هر بر امیری علی حده جدا جدا خلوتخانه سنه دعوت ایلیوب انلره وصیت ایلدی وهر برینه سن بنم نائب
وقائم مقامم اول دیو سویلدی (مثنوی) کفت هریك را بدین عیسوی * نائب حق وخلیفهٔ من توبی * هر برینه ایتدی
عیسایه منسوب دینده حقك نائبی وبنم خلیفهم سن (مثنوی) وآن امیران دکر اتباع تو * کرد عیسی جمله را اشیاع تو
واول غیری امیرلر سنك اتباعکدر عیسی علیه السلام جمله سنی سنك شیعه لرك ایلدی یعنی اعوان وانصارك ایلدی
(مثنوی) هر امیری کو کشد کردن بکیر * یا بکش یا خود همی دارش اسیر * هر شول امیر که اویمیون چکه طوت یا قتل ایله
یاخود آنی اسیر ومحبوس ایت (مثنوی) لیك تا من زنده ام این وامکو * تا نمیرم این ریاست را مجو * لیکن مادام که
بن دری ام بونی کمسه یه دیمه مادام که اولمیم بو ریاستی بو حکم وحکومتی استمه (مثنوی) تا نمیرم من توا این پیدا مکن *
دعوی شاهی واستیلا مکن * مادام که بن اولمیم سن بونی پیدا وفاش ایلمه شاهلق وغالبلك دعواسن ایلمه (مثنوی)
اینك این طومار واحکام مسیح * یك بیك برخوان تو برامت فصیح * اشته بو طومار مسیحك احکامی یعنی بو طومارده
مکتوب اولان احکام دین عیسادر ال بونی بر بر عیسا علیه السلامك امتی اوزره فصیح واشکاره اوقو (مثنوی)
هر امیری را چنین کفت او جدا * نیست نائب جز تو در دین خدا * اول وزیر هر بر امیره باشقه وتنها بویله دیدی خدا
دیننده که مراد دین عیسی علیه السلامدر سندن غیری نائب وخلیفه یوقدر (مثنوی) هر یکی را کرد او یك یك عزیز *
هر چه انرا کفت این را کفت نیز) اول وزیر امیرلردن هر برینی برر برر عزیز ایلدی اول اون ایکی امیردن اکا نه دیدی ایسه
بو کا دخی آنی دیدی (مثنوی) هر یکی را او یکی طومار داد * هر یکی ضد دکر بود المراد) امرادن هر برینه اول وزیر فرادی
فرادی بر طومار ویردی هر برینك مرادو مضمونی اوبرینك ضدی ایدی یعنی اول اون ایکی طومارك مضمونلری جمیعا
بری برینه مخالف ایدی (مثنوی) متن آن طومارها بد مختلف * همچو شکل حرفها یا تا الف * اول طومارلرك متن
وظاهری مختلف ایدی یادن الفه دکین اولان حرفلرك شکلی کبی (مثنوی) حکم این طومار ضد حکم آن * پیش ازین
کردیم این ضدرا بیان * بو طومارك حکمی اول بر طومارك حکمنك ضدی ایدی بوندن اوّل اول ضدی بیان ایلدك
تکراریانه احتیاج یوقدر کشتن وزیر خویشتن را در خلوت (مثنوی) بعد ازان چل روز دیکر در ببست) خویش کشت
واز وجود خود برست * اندنصکره قرق کون دخی قپویی بغلدی کندوسنی دپلدی وکندینك وجودندن قورتلدی
بوندن بر قاچ حصه مستفاد اولور اولا بو اولورکه حسود کندی نفسنی غیره القای ضرر ایلمکدن اوتری هلاك ایلرایمش
نته کم انوار سهیلیده مسطوردرکه برکمسه برکمسه یه حسد ایلدی هر نوع حیله ایله اول محسوده ضرر مقصود ایلدی ظفر
بوله مدی کمال حسدندن عاقبت بو سوء خاطره یی فکر ایلدی که کندوبی برینده سنه قتل ایتدیروب انك خانه سنه نهانی
القا ایتدیره پس بنده لرندن برینه دیدی که بنم حیاتدن لذتم قالمدی اشته سکا بر بچاق بنی فلان کمسه نك خانه سنده
قتل ایله وبنم مالمدن آزاد اول تا بنم انك خانه سنده میتم بولنغله شرع قبلندن آنی اخذ ایدوب وارثلرم آنی قصاصه چکه لر
وفی الحقیقه اول نادان کندوبی اول محسوده ضرر القا ایچون انك خانه سنده قتل ایتدردی کذلك بو وزیر بوتزویر

دخی امت عیسایه تفرقه وضرر ادا ایلمسندن اوتری کوش وبینی سنی برباد ایلدکدنصکره کندوسنی دخی هلاك
ایلدی وبر حصه دخی بودرکه خلوتك نتیجه سی موت ارادی اولمق لازمدر ونفسنی سالك اربعین ده کشته قیلمق واجب
اولدیغنی اشعار ایلر (مثنوی) چونکه خلق از مرك اوآکاه شد * برسر کورش قیامتکاه شد * چونکم خلق
اول وزیرك موتندن آکاه اولدی انك قبری اوزره خلقك زار وفغانی کثرتندن قیامت یری اولدی (مثنوی)
خلق چندان جمع شد بر کور او * موکنان جامه دران در شور او * انك قبری اوزره اول قدر خلق جمع اولدی صاچلرنی
یولجیلر وجامه لرنی پرتجیلر اولدیغی حالده انك غوغاسنده (مثنوی) کان عدد را هم خدا داند شمرد * از عرب وز ترك
وز رومی وکرد * که اول عددك صایسن هم خدا بیلور یعنی قابل شمار دکل ایدی عربدن وترکدن ورومی وکردن
یعنی انده بوقدر طوائف مختلفه جمع اولمشدی (مثنوی) خاك او کردند برسرهای خویش * درد او دیدند درمان جان
خویش * اول وزیرك قبری خاکنی باشلری اوزره ایلدیلر انك دردنی وفراقنك زخمنی کندی جانلرینه درمان کوردیلر
(مثنوی) آن خلایق بر سر کورش مهی * کرده خون را از دو چشم خود رهی * اول خلایق انك قبرینك باشی
اوزره برآی کندیلرینك ایکی چشمندن خونه بر یول ایلمش ایدیلر یعنی قان کوزلرندن آب کبی روان اولدی جمله خلایق
انك درد وفراقندن فریاد وفغانده ایدی هم شاهلر وهم کچیلر وهم اولولر بو جمله احوال انلرك اکا کمال شوق
ومحبتنی اشعار ایلر * طلب کردن امت عیسی علیه السلام از امرا که ولی عهد از شما کدامست * مثنوی *
بعد ماهی خلق کفتند ای مهان * از امیران کیست برجایش نشان * برآیدنصکره خلق ایتدیلر ای اولولر
امیرلردن انك یرینه نشان وقائم مقام کیمدر (مثنوی) تا بجای اوشناسیمش امیم * دست ودامن را بدست او دهیم *
تا اووزیر یرینه آنی امام وخلیفه اکا یه لم دست ودامنمزی انك النه ویره لم یعنی اکا کلی تسلیم اوله لم (مثنوی) چونکه
شد خورشید وما را کرد داغ * چاره نبود بر مقامش جز چراغ * چونکه آفتاب فلك علم ومعرفت اولان بو جهاندن
کتدی وانك فراقی بزم درونمزه داغ ایتدی انك مقامنه چراغدن غیری چاره اولمز یعنی ظلمتدن نجات بولمق ایچون قائم
مقام خورشید فلك باری برچراغ لازمدر کذلك چون بو دنیادن خورشید فلك حکمت ومعرفت اولان مرشد کامل
انتقال ایلسه آنك قائم مقامی برچراغ نورانی لازمدر که ظلمت نفسانیه ده قلان سالکلر اندن استناره ایده لر وانی پیشوا
ومقتدا ایدوب طریق حقه کیده لر (مثنوی) چونکه شد از پیش دیده وصل یار * نائبی باید ازو مان یادکار * چونکم
یارك وصالی کوزلرکندن کتدی اول یاردن بزه بریادکار نائب کرکدر که اول یارك وصالنی مذکر اوله وبونی کورمك
آنی کورمکی افاده قیله وبوا کاهر حالده مماثل کاه (مثنوی) چونکه کل بکذشت وکلشن شد خراب * بوی کل را از که
یابیم از کلاب * چونکه کل کتدی وکلشن خراب اولدی کلك رایحه سنی کیمدن بولورز کلابدن زیرا کلاب کل وکلشنك
نائب مناب یدر کل وکلشنك مرورندنصکره انلرك رایحه سنی استین کلابده بولور کذلك انبیا علیهم السلام واولیای
عظامك مرورندنصکره انلرك اثر وفایحه سنی طلب ایلین انلر جانبندن خلیفه اولان وظهوره کلان کسنه لرك وجودنده
بولور (مثنوی) چون خدا اندر نیاید در عیان * نائب حقند این پیغامبران * چونکه خدای تعالی عیانه کلمز یعنی
محسوس اولوب ظاهر اولمز خلق ایچره بو پیغمبرلر حق تعالینك نائب وخلیفه سیدرکه انلر واسطه سیله خلق عالمه
حکم ایلر وانلر لساندن بنی آدمه علوم واسرارنی سویلر پس انلر متابع اولان همان حقه تابع اولمش اولورلر نته کم
بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر (م ی) نی غلط کفتم که نائب با منوب * کر دو پنداری قبیح آید نه خوب) بو پیغمبرلر نائب
حقدر دیمشدم من حیث الحقیقه بویله دکلدر غلط سویلدم که نائبله منوبی اکر فی الحقیقه ایکی ظن ایلیه سن قبیح کلور
خوب کلمز نائبله منوبی ایکی ظن ایلمك قبیح اولمسی اولدرکه اولا شرك خفی یی مستلزم اولور وثانیا انبیانك وجودندن
ظهور ایلین احکام حقك ارادتنسز انبیانك کندی مقتضالرندن اولمسنی اشعار قیلور ثالثا انبیایه اطاعت اللهه
اطاعت اولمق لازم کلور حال بوکه رسوله اطاعت عین اللهه اطاعتدر کما قال الله تعالی من یطع الرسول فقد اطاع الله
وانك یدنه بیعت عینیله الله یدنه بیعتدر کما اخبر الله تعالی فی سورة الفتح ان الذین یبایعونك انما یبایعون الله خلیفه
مستخلفك عینیدر دیدکلری بو جهتدندر وحضرت نبی علیه السلام من رأنی فقد رأی الحق بیوردقلری بو معنایه
شهادت ایدر نظر حقیقت بیله نظر اولنسه نائب ایله منوب ما بیننده من حیث الحقیقه اثنینیت یوقدر امامن حیث
الاعتبار مرتبه فرقه نظرا خالق ایله مخلوق ما بیننده فرق وتمییز چوقدر (مثنوی) نی دو باشد تا توی صورت پرست) پیش
او یکی کشت کز صورت برست * نی کلمه سی اولکی بیتدن مستفاد اولان معنی اتحادی نفی ایچوندر یعنی نائبله منوب
بر اولمز ایکی اولور تا سن صورت پرست سن یعنی مادام که سن صورت بین وتفرقه کزین سن واول کسنه نك اوکنده نائب
ومنوب بر اولدی وبر خلیفه مستخلفك عینی اولدی که صورت عالمندن قورتلوب معنی عالمنه نظر قیلدی پس معنا جمیع

انبیا واولیا متحد وصورتا متعین ومتعدد اولدقلرینی تفهیم ایچون بو بیتلری مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوررلر
* مثنوی * چون بصورت بنکری چشم تو دوست * تو بنورش درنکر کز چشم رست * مثلا چونکم سن
صورته بقه سن ویاخود صورت اعتباریله نظر ایده سن سنك کوزك ایکیدر سن انلرك نورینه نظر ایله که
اول نور کوزدن بتدی وظهور ایتدی پس اکر چشم منزله سنده اولان انبیانك نورینه نظر ایلسك بلا فرق الله
نوری کورورسن وانلرده اولان ظهوری حقك ظهوری بولورسن اما صورتلرینه نظر قیلورسك حقدن غافل اولورسن
وبری برندن متفاوت بولورسن * مثنوی * نور هر دو چشم نتوان فرق کرد * چونکه در نورش نظر انداخت مرد *
هر ایکی کوزك نورینی فرق ایلمکه قادر اولمز چونکم مرد چشمك نورینه نظر ایتدی یعنی بر مرد صورت چشمه نظر
ایتمیوب نورینه نظر ایتسه اتحاد انبیا واولیایی کندی کوزلرندن بیلوردی ونائبله منوبك من حیث المعنی
متحد اولدیغنه واقف اولوردی دیمك اولور (دربیان انکه لا نفرق بین احد من رسله الی اخره) بو آیت کریمه نك
تحقیقنك بیاننده درکه حق تبارك وتعالی سورۀ بقره نك آخرنده مؤمنلر لساندن حکایه بیوروب دیرلر
(لا نفرق بین احد من رسله) یعنی مؤمن اولنلر دیرلر بز انك رسلنك ما بینی فرق ایلمزز ورسلك ما بیننده نه جهتدن
فرق اولمدیغنه وبونلر من حیث المعنی نو جهله اتحاد قلدیغنه اشارت ایدوب بو آیت کریمه یی تفسیر بیوررلر
* مثنوی * ده چراغ ار حاضر آید در مکان * هر یکی باشد بصورت غیر آن * فرضا بر مکانده اکر اون چراغ حاضر کله
هر بریسی صورتده او برینك غیری اولور * مثنوی * فرق نتوان کرد نور هر یکی * چون بنورش روی آری بی شکی
اون چراغدن هر برینك نورنی فرق ایلمك ممکن دکلدر شکسز چونکم اون چراغك نورینه توجه ایده سن
بو معنایی تفهیم ایچون بر مثال آخره شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * کر تو صد سیب وصد آبی بشمری *
صد نماند یك شود چون بفشری * اکر سن ظاهرده یوز المه ویوز ایوا صایه سن متعدد اولور چونکم صقه سن
ذکر اولنان یوز قالمز جمیعا بر اولور * مثنوی * در معانی قسمت واعداد نیست * در معانی تجزیه وافراد نیست *
معانیده قسمت واعداد یوقدر معانیده جزو جزو قیلمق وهر شیء افراد افراد اولمق یوقدر بلکه عالم معانی وحقائقده
هر شیء متحدلردر معانیدن مرادم مرتبۀ وحدانیت ومرتبۀ الوهیتدر که انده خدادن غیری یوقدر * مثنوی *
اتحاد یار با یاران خوشست * پای معنی کیر صورت سرکشست * یارك یارانله اتحادی خوشدر معنی
ایاغنی طوت صورت سرکشدر یعنی موجب تفرقه اولان صورتی ترك ایت ومعنی ایاغك طوت تا اتحاد حقیقی یه
واصل اوله سن ووحدت مطلقه سرنی بوله سن اکر صورته نظر ایدرسك مغایرت واختلافدن قورتلمزسن * مثنوی
صورت سرکش کدازان کن برنج * تا ببینی زیر او وحدت چو کنج * سرکش اولان صورتی رنج له اریجی ایله
یعنی معنی عالمندن باش چکیجی وقلبه تفرقه ودغدغه ویریجی صورتی طاعت ورياضتله اریجی ایله شول مرتبه یه
دککه مقتضیات صورت ولوازم طبیعتدن خلاص اوله سن حتی اول صورتك تحتنده وحدت مطلقه یی کنج کبی
کوره سن چونکم اول وحدت کنجینه ایره سن غنی اوله سن وتشویش ودغدغۀ اختلاف وکثرتدن قورتلوب
صفا بوله سن * مثنوی * ور تو نکدازی عنایتهای او * خود کدازد ای دلم مولای او * واکر ای اسیر صورت سن
تنکی ریاضتله اریتمیه سن اول اللهك عنایتلری خود اریدر وانك مقتضیاتنی محو ونایاب ایلر ای فلان کسنه بنم
کوکلم انك بنده سیدر ای حرف ندا در منادی محذوفدر که اول اسیر صورت اولان کسنه لردن بریدر ومولانا بونده بنده
معناسنه در وبو بیتده حضرت مولانا قدس سره العزیز قرب الهی یه وصول ایکی وجه اوزره اولدیغنه اشارت بیوررلر که
بریسی کسبی وبریسی وهبی اوله کسبی اولدرکه ادای فرایض ونوافل ایله مقتضای صورتدن سالك خلاص اولوب انك
نتیجه سنده قرب نوافل ویا قرب فرایض ظهوره کله وهبی اولدرکه سالك طاعت ورياضتله مقتضیات طبیعتدن
تجاوزه قادر اوله میوب وکنج وحدتی بوله میوب عاجز وفقیر قالدقده عنایات الهیه دن بر عنایت وثقلینك عملنه موازی
اولان جذبات رحمانیه دن بر جذبه اول سالکه ایریشوب آنی صورت قیدندن قورتروب کندولکندن محو وفانی ایلیوب
کنج وحدته ایصال ایلر (مثنوی) او نماید هم بدلها خویش را * او بدوزد خرقۀ درویش را * اول الله کمال لطفندن هم
کوکل کوزلرینه کوستررکندوبی وتجلی قیلور قلوبه ودیدۀ قلوب عشاق آنی مشاهده قیلور (کما قال الشیخ عبد الله
محمد بن العزیز رؤیة الله بالقلب الصافی جائزة کما قال عمر رضی الله عنه رای قلبی ربی وقال علی کرم الله وجهه لا اعبد ربا
لم اره) اول خدا دیکر خار محنتدن پاره پاره اولان درویشك قلبی خرقه سنی که جابر المکسور اولمق انك صفتیدر خرقه
قلبدن استعاره ودیکمك انك انکسارنی درست ایتمکدن عبارت اولور * مثنوی * منبسط بودیم ویك جوهر همه *
بی سر وبی پا بدیم آن سر همه * دو کامز بر جوهر منبسط ایدلك جمله مز اول طرفده بی سر وبی پا ایدلك یعنی جمیعا جمله مزلك

اصلی غیر مرکب بر جوهر یکتا واول طرف حقانیده بر درهٔ بیضا ایدی (کما قال صلی الله علیه وسلم اول ما خلق الله
الدرة البیضاء درهٔ بیضادن مراد بونده جمیع کائناتک اصلی اولان جوهر یکتادر که مشایخ صوفیه اکا حقیقت
محمدیه دیرلر وروح الارواح ونور الانوار وعقل کل وقلم اعلی دخی تعبیر ایدرلر ابتدا وجوده کلان بو جوهر یکتادر بعده
حق تعالی حضرتلری سائر ارواحی وعقول ونفوس واشباحی علی الترتیب بو جوهر یکتادن خلق ایلدی پس بو قدر
کثرات مختلفه وموجودات متنوعه اندن وجوده کلوب صحرای عالمه منتشر اولدی درهٔ بیضا عقل کلک شرحی اوچنجی
جلدک دیباجه سنده بر مقدار مذکور اولمشدر منبسط اولان یک جوهردن مراد فیض اقدس اولمق محله دخی انسبدر
وفیض اقدس وفیض مقدسک واعیان ثابته وعقل کلک وبونلر امثالی اولان اصطلاحک مفصلا شرحی ثانیه شرحنک
دیباجه سنده مذکور اولمشدر فلیطلب فیه اما اجمالا بو محلده شرحی اولدر که مشایخ صوفیه حق تعالی
حضرتلرینک ذات بیچونندن اعیان ثابته یه کلان فیضه فیض اقدس دیرلر که منبسط بر نور واحددر مثلا شمسک
قرصندن زجاجات مختلفه یه کلان نور بسیط کبیدر اول زجاجات کان اعیان ثابته کبیدر روشمسک زجاجات مختلفه دن
ظهور ایلین اشعهٔ متنوعه سی فیض مقدسه مشابهدر که اول اعیان ثابته دن سائر ارواح اوزره کلان فیض الهیدر
پس جمیع ارواحک وکلی اعیانک اصلی که فیض اقدسدر بو مرتبه ده جمله مز منبسط ویک جوهر کبی ایدک تتمه کم
جمیع اعیان ارواحک اصلی اولان فیض اقدسک شرحنه شروع ایدوب بو بیتلرله تعریف ایدرلر * مثنوی * یک کهر بودیم
همچون آفتاب * بی کره بودیم وصافی همچو آب * مرتبهٔ احدیتده بر کوهر ایدک آفتاب کبی که انده تفرقه وتجزی
متصور اولمق ممکن دکلدر آب کبی کرهسز وصافی ایدک یعنی بو عالم صورتده اولان تعین وامتیاز کبی اول عالمده بری
بریمزدن متعین وممتاز دکل ایدک بلکه آب کبی بی عقده وصافی وآفتاب کبی بی ترکیب ومنبسط بر نور ایدک * مثنوی *
چون بصورت آمد آن نور سره * شد عدد چون سایهای کنکره * چونکم اول ایو وخوب اولان نور صورته کلدی
کنکره نک سایه لری کبی عدد اولدی یعنی ذات الهی چونکم جلا واستجلا اقتضا ایدوب ابتدا نور ذات که فیض اقدس
دید کاریدر اعیان ثابته مرتبه سنه کلدکده وهر شیئک عیننه طلوع قیلدقده صور علمیه حاصل اولوب سایهای کنکره
کبی اعیان موجودات متعدده اولوب بری برندن وجود علمیه ایله ممتاز اولدی بعده اول اعیان ثابته دن فیض مقدس
دید کلری انوار متنوعه مرتبهٔ ارواحه کلوب طلوع قیلدقده هرکسک روحی عین ثابته سنک استعدادنه کوره
وجود روحانیه ایله موجود اولوب سایهای کنکره بری برندن ممتاز اولدیغی کبی هر روح بری برندن ممتاز اولدی
بعده بو عالم صورتی وشهادتی حق تعالی خلق ایلدکدنصکره وآدم وحوا علیهما السلام واسطه سیله اجسادبنی
آدم ظهوره کلدکدنصکره هرکسک روحی عین ثابته سنک استعدادنه کوره صورت انسانیه مرتبه سنه کلوب
سایهای کنکره کبی اجساد ایله متجسد ومتعدد اولوب صورت بغلدی ووجود عارضی لباسنی کیدی چون بر سالک
مقام حقیقته ایرمک ومرتبهٔ اصلی کورمک استرسه کرکدر که بو وجود مجازی یی ریاضتله ویران قیله بلکه
تعین نورانی وروحانی یی دخی افنا ایدوب تام مرتبهٔ اصله وصول بوله سالک فناء جسمانی وروحانی یی افنادنصکره
مرتبهٔ حقیقته ایردکده بو جمله نک حقیقتی واحده اولدیغنی مشاهده قیلور وانک چشم شهودندن تعداد وتفرقه
زائل اولور پس مقام حقیقتک وصولی وبی فرقلق مرتبه سنک حصولی نه طریق ایله میسر اولدیغنه اشارت ایدوب
بیوررلر * مثنوی * کنکره ویران کنید از منجنیق * تا رود فرق از میان این فریق * ای طالبان اسرار حقیقت
وسالکان طریق وحدت منجنیقدن کنکرهٔ وجودیکزی ویران ایلک وآنی منجنیق توحید وریاضتله کنکره کبی اولان
وجود مجازیکزی افنا ایدک تا بو فریق اورتاسندن فرق کیده یعنی بو زمرهٔ کائناتک ما بیننده اولان فرق وتمیز ومغایرت
واختلاف زائل اولوب سر وحدت مطلق ظهوره کله وجانکز مقام وحدت ومرتبهٔ حقیقتی بوله * مثنوی * شرح این را
کفتمی من از مری * لیک ترسم تا نلغزد خاطری * عناد وجدال جهتندن بو سر وحدتک شرحنی بن سویلردم
وبوندن زیاده دخی عیان وبیان ایلردم لیکن کما لیله شرح ایلمکه قورقرم تا بر خاطر قایمیه زیرا بو معنی مزالق اقدامدر
هر ضعیف الذهنک بو سر توحیدی استماعه قدرتی یوقدر اکثرینک اعتقادنه بو سر توحیددن خلل کلوب ملحد اولمش
واکثر دخی ورطهٔ جبرده قالمشدر پس امناء الله اولان اولیا بونی کما لیله سویلمزلر الا اهلنه وبو سری عیان وبیان ایلمزلر
الامستعد اولان محرملره پس نااهل ونامحرم اولنلرک خاطری قایمه سن واعتقادنه خلل کلمه سن دیوا کثر کمل اولان
اولیا نکات توحیدی پوشیده سویلشلر وسل سیف ایتمیوب تیغ کلاملرین غلاف امثال اصطلاح ایچره ستر ایلمشلردر
* مثنوی * نکتها چون تیغ پولاد ست تیز * کر نداری تو سپر واپس کریز * وحدت مطلقه یه متعلق اولان نکته لر فی المثل
کسکین تیغ پولاد کبیدر ای سالک اکر سن سپر طوتمزسک کیرویه قاچ سپردن مراد بونده نکات توحیدی بیلمک ایچون

اولان استعداد وفهم درستدر یعنی ای سالک سنکه وحدت وجود نکته لرینه استعداد وفهم صائب طوتمیه سن
کرکدر که انک استماع وتعلمنه اقدام ایتمیه سن زیرا نامستعدسن پس بعد حصول الاستعداد بو نکته لری اوکرنمکه
اقدام قیلمسک زیرا نامستعد اولان سالکک دین واعتقادنه بو نکته لر عین ضرر وعظیم خطردر پس کرکدر که بو نکته لری
استماع ایلمکدن کیرو کیده سن وتوحید وطاعتله تحصیل استعداد ایده سن وبونی سویلین عارفه مقارن کاسک سکا
ضرر ویرمز نته کم تیغ تیزه سپری اولان کسه قارشو کاسه ضرر ویرمدیکی کبی (مثنوی) پیش این الماس بی اسپر میا *
کز بریدن تیغ را نبود حیا * محصل کلام بو الماس تیغک اوکنه که مراد سر توحیددر سپرسز کلمه یعنی استعدادسز بلکه
استادسز وارشادسز بونک فهمه وادرا کنه اقدام قیلمه زیرا که تیغ تیزه کسمکدن حیا اولمز یعنی تیغ کبی اولان نکات توحید
سالکک پای اعتقادنی قطع ایلمکدن استحیا قیلمز پس کرکدر که احسن جند مرتبه سنده اولان بر استاداله
کتوره سن وانک ارشاد وتربیه سیله کندیکی مرتبهٔ استعداده یتوره سن بعده اولیانک نکاتنی وحقیقت آمیز اولان کلماتنی
تعلمه سعی واقدام ایلیه سن (مثنوی) زین سبب من تیغ کردم در غلاف) تا که کژ خوانی نخواند بر خلاف * بو سببدن
بن تیغی غلاف ایچره ایلدم بو مصرع بیت اولک مصرع ثانیسنه علت اولور دبو بیتله حضرت خداوند کار حضرت
مثنویده اولان کلاملرنی پوشیده سویلرینه وجه وعلت نه ایدوکنه اشارت بیوررلر تقدیر معنی چونکم بو تیغه
کسمکلکدن حیا اولمدیغی مقرر اولدیسه بو سببدن بن تیغ نکاتی غلاف اصطلاحات وامثال ایچره وضع ایلدم
تا کم بر کژ خوان آنی خلاف مراد اوزره اوقومیه واعتقادنه ضرر ویروب طاعات وعباداتدن واداب طریقتدن
بی بهره قالمیه پس بو معارف واسرارک بیانندن رجوع ایدوب واول امرانک قصه سنک بیاننه شروع قیلوب بیوررلر
مثنوی * آمدیم اندر تمامی داستان * وز وفاداری جمع راستان * بز داستانک تمام اولمغنه کلدک راستلر جمعینک
وفادارلغندن اولان داستانه کلدک بو مصرع اوله قید اولورسه معنی بویله دیمک اولور وجائزدر که ما بعدنده اولان بیته
مرهون اوله پس تقدیر کلام بویله دیمک اولور که بز بنده داستانک تمام اولمسنه کلدک وراستلر جمعی وفادارلغندن (مثنوی
کز پس این پیشوا بر خاستند * بر مقامش نائبی میخواستند * که بو وفات ایدن پیشوادنصکره قالقدیلر اول پیشوا
وقتدانک یرینه بر نائب استدیلر * منازعت کردن امرا در ولی عهدی وتیغ کشیدن بر همدیکرم (مثنوی) یک امیری
زان امیران پیش رفت * پیش آن قوم وفا اندیش رفت * اول امیرلردن بری ایلرو کتدی اول وفادار قومک اوکنه کتدی
مثنوی) کفت اینک نائب آن مرد من * نائب عیسی منم اندر زمن * اول امیر دیدی اشته بن اول مردک نائبی یم زمانده
عیسانک نائبی بنم هر وارث نبی اولان واینک نائب وخلیفه سی معنا اول نبینک نائبی اولدیغی مقرردر بو اجلدن زمانده
نائب عیسی علیه السلام بنم دیدی * مثنوی * اینک این طومار برهان منست * کین نیابت بعد از وآن منست *
اشته بو طومار بنم حجت وبرهانمدر که اول وزیرک بکا ویردیکی طوماردر که بو نیابت اندنصکره بنم ایچوندر وبکا
مخصوصدر (مثنوی) آن امیر دیکر آمد از کمین * دعوی او در خلافت بد همین * اول بر غیری امیر دخی بو صوددن کلدی
انک دخی دعواسی خلافتده هم بو ایدی * مثنوی * از بغل او نیز طوماری نمود * تا بر آمد هر دو را خشم جهود *
قولتغندن اودخی بر طومار کوستردی تا ایکیسنه بیله جهود خشمی کلدی یعنی زیاده غضبناک اولدیلر (مثنوی)
آن امیران دکر یک یک قطار * بر کشیده تیغهای آبدار * واول غیری امیرلر بر قطار اولوب یعنی بری برینک
اردنجه آبدار وتیز تیغلر چکمشلر نیابت وخلافت دعواسندن اوتری (مثنوی) هر یکی را تیغ وطوماری بدست
* در هم افتادند چون پیلان مست * هر برینک الندده تیغ وبر طومار مست فیللر کبی بری برینه دوشدیلر یعنی جنک
ایلدیلر (مثنوی) صد هزاران مرد ترسا کشته شد * تا ز سرهای بریده پشته شد * اول جنک وغوغاده نیچه یوز بیک
مرد ترساده لنمش اولدی حتی کسلمش باشلردن پشته اولدی (مثنوی) خون روان شد همچو سیل از چپ وراست *
کوه کوه اندر هوا زین کرد خاست (چپ وراستدن قان سیل کبی روان اولدی بو جنکدن طاغ کبی هواده غبار قالقدی
وهوا کرد کدورتله طولدی * مثنوی * تخمهای فتنها کو کشته بود * آفت سرهای ایشان کشته بود *
فتنه لر تخملرینی که اول وزیر اکمش ایدی انلرک باشلرینک آفتی اولمش ایدی یعنی انک مقدما زراعت ایلدیکی فتنه لر
تخمنک محصولی امرانک وانلرک توابعینک باشلرینه آفت وبلا اولمش وبونلری عاقبت جنک وهلاکه براقمش ایدی
* مثنوی * جوزها بشکست وان کان مغز داشت * بعد کشتن روح پاک نغز داشت * انلرک جسدی فی المثل کویا
جوزلر کبی ایدی جوزلر صندی واول کسه که مغز طوتدی یعنی نور ایمان ویاخود قلب پر عرفان طوتدی بعد الهلاک
لطیف وپاک روح طوتدی * مثنوی * کشتن ومردن که بر نقش تنست * چون انار وسیب را بشکستنست * اولمک
ومقتول اولمق که تن نقشی اوزره واقعدر فی المثل انار وسیبی صمق کبیدر یعنی نار وسیبک وجودی صنقله درونلرینک

خالی ظهوره کلور وکیفیات وچاشنیلری معلوم اولور کذلك ابدان آدمی صندقدر نصکره احوال باطنه‌سی ظهوره کلور
ودرونك اسراری عیان اولور (مثنوی) آنکه شیرین نیست باشد نار دانك * وانکه پوسیده است نبود غیر بانك) اول نسنه که
شیرین ولذیذ در اونار دانك اولدی یعنی اول روحکه شیرین واطیفه در نار دانك کبی مقبول اولدی وشول کمسه که
ایچروسی چوریمشدر ولبدن خالی اولمشدر بانککدن غیری اولمدی یعنی آنك انجق صداسی اولدی * مثنوی * آنچه
بامعنیست خود پیدا شود * وانکه پوسیده است اورسوا شود * اول نسنه که معنی ایله دربعده هلاك البدن خود اوپیدا
وظاهر اولور واول نسنه که چوریمشدر اول رسوا اولور * مثنوی * رو بمعنی کوش ای صورت پرست * زانکه معنی
بر سر صورت پرست) ای صورت پرست یوری معنایه چالش زیرا که معنی صورت باشی اوزره قنادر یعنی معنی که ایمان
وعرفان وایقاندر صورت باشی اوزره بو معنی پر دولت هما درکه موجب سعادت ومستلزم دولت وعنایتدر نته کم
عوام ناس قتنده پر هما برکسه‌نك باشی اوزره سایه صالسه موجب دولت وسعادتدر اما خواص اولیا قتنده صورت
باشی اوزره پر معنی موجب دولت وسعادتدر پس دولت ابدیه وسعادت سرمدیه استرسك طالب معنی اول که معنی
صورت باشی اوزره پر هما کبیدر دیمك اولور پردن مراد پر هما اولمیوب مطلق قناد معناسنه اولوب قوت وقدرت
معناسنه استعاره اولسه وسره طرف معناسی ویریلوب معنی بویله اولورسه دخی جائزدر یوری ای صورت پرست
معنایه سعی ایله زیرا که معنی صورت طرفی اوزره قوت وقدرتدر یعنی قوش قنادی ایله نیجه پرواز ایلرسه صورت انسانی
دخی آشیانهٔ حقیقته پر معنی ایله پرواز ایدوب واصل اولور پس طالب معنی اولنلر جانبندن تحصیل معنایه طریق ندر
وانك حصولی نیجه میسر اولور دیمك لازم کلدی انلره جواب طریقیله یوررلر (مثنوی) همنشین اهل معنی باش تا *
هم عطا یابی وهم باشی فتا * اهل معنانك همنشین ومصاحبی اول تا انلردن هم عطا بوله‌سن وهم فتی اوله‌سن یعنی
صاحب فتوت ایمان وعرفانله تازه وطری معنی برجوان عالیشان اوله‌سن (مثنوی) جان بی معنی درین تن بی خلاف
هست همچون تیغ چوبین در غلاف) تا غلاف اندر بود باقیمتست) چون برون شد سوختن را آلتست) معناسز جان
بوتنده خلاف وشکسز غلاف ایچنده آغاجدن اولان قلج کبیدر که یاقمقدن غیری کاره یرامز تیغ چوبین مادام که غلاف
ایچره اوله قیمتلودر تیغ آهنین اولمق قیاسیله چونکم غلافدن طشره اولدی وانك حالی ظهوره کلدی یاقمق ایچون آلتدر
* مثنوی * تیغ چوبین را مبر در کارزار * بنکر اول تا نکردد کارزار * جنك وقتاله تیغ چوبینی ایلتمه جنك
وقتاله کتمزدن اول نظر ایله تاکه ایشك فغان وزار اولمیه یعنی ای ابی اولمیان ودرونی ذوق عرفان وایقاندن
بی بهره قلان کمسه تیغ چوبین کبی اولان روح بی معنایی قیامت کارزارینه ایلتمه اولا بودنیاده اول روحکه نظر ایله کورکه
تیغ چوبین کبی بی معنامیدر ویا تیغ آهنین کبی پرجوهر وبامعنامیدر تا حین معرکه‌ده ایشك زار اولمیه کرکدرکه
روحکی بودنیاده نیجه کره امتحان واختبار ایلیه‌سن تا انك بامعنی اولمسی سکا حق الیقین ظهوره کله مجرد ظن وکمانله
آنی بامعنی زعم ایتمه ره آخرت جانبنه اول زعمله کتمه تا اول محلده ایشك زاری اولمیه وباشکه بلا کلمیه * مثنوی * کر بود
چوبین برو دیکر طلب * ور بود الماس پیش آ با طرب * بودنیاده روحکه نظر ایله اکر چوبین مشابه سنده ایسه یوری
غیریسنی طلب ایله یعنی چوبین وپوسیده کبی اولان روحی ترك ایدوب مانند تیغ الماس برروح صاحب فتوح طلب ایله
واکر الماس اوله ذوق وطرب ایله ایلرو کل (مثنوی) تیغ در زرادخانهٔ اولیاست * دیدن ایشان شمارا کیمیاست * تیغ معنی
وشمشیر حب وولا اولیانك جبه خانهٔ قلبلرنده در تیغ باطنی اولمیان وشمشیر ایقان وعرفانی کردن جانته قلاده قیلمیان
کمسه‌لره کرکدر نقد جان وجنانی انلره ویروب تیغ عرفان وایقانی انلردن الهوانلری بوله ویله وکوره زیرا انلری کورمك
ای طالبلر سزلره کبریت احمر واکسیر اعظمدر نعم کلید کنج دولت دیدن ارباب ولایت وکیمیای سعادت خدمت اصحاب
کرامتدر ولیکن هر طالبك بونلری کورمکه لیاقتی یوقدر باخصوصکه بونلره متشبه مقلدلقی چوقدر پس طلبده
زیاده صدق کرکدرکه بونلرك رؤیتی میسر اوله * مثنوی * جمله دانایان همین کفته همین * هست دانا رحمة للعالمین *
جمیع دانالر وعالم بینالر همین بونی دیمشلردر همین که وارث نبی اولان دانا وعارف بینا عالملر ایچون رحمتدر اصل دانا ووارث
انبیا اولان علماء بالله درکه خلیفهٔ مصطفی وخلفاء جمیع انبیا اوله کما قال علیه السلام العلماء خلفاء الانبیاء وورثة
اوورثة الانبیاء پس (وما ارسلناك الا رحمة للعالمین) ایتی که اول حضرتك شان شریفنده نازلدر پس اکا وارث اولان کامل
دخی عالمره رحمت اولور (م ی) کر اناری می خری خندان بخر * تا دهد خنده زدانهٔ او خبر * اکر ای طالب بر انار الورسك
خنده ایلیجی یعنی شق اولوب درونده اولان دانه‌لری ظاهر قلیجی انارال تا خنده انك دانه سندن خبر ویره انار دن
مراد علی طریق الاستعارة التمثیلیة عارف باللهك وجودیدر خنده دن مراد دهان کشا ومعنی نما اولدیغی حالتدر
ودانه سندن مراد اسرار روحی وعقاید وافکار قلبیه‌در پس یوررلرکه ای طالب اولیا اکر انار صفت بریار خدایی خریدار

اوله‌سن دهان کشا ومعنی نما اولان مخزن دردانهٔ اسراری آل که تا آنك انبساط وتکلمی اسرار دانه‌لرندن وعقیده‌سی
خانه‌لرندن خبر ویره زینهار شول اناری آلمه که مستور اوله ودرون احوالی نامعلوم اوله تا صکره مغبون اولمیه‌سن
ومخذول قالمیه‌سن (مثنوی) ای مبارك خنده‌اش کو از دهان * می نماید دل چو در از درج جان * یعنی ای مبارك
شول نارك خنده‌سی که یعنی شول عارف پر اسرارك دهان کشا ومعنی نما اولمسی که اول عارف دهاندن کوستره درج
جاندن درکبی سر دلنی تا کفتار بیروندن اسرار درونی اشکار قیله وطالبلرا کاشکار اوله (مثنوی) نامبارك خندهٔ آن
لاله بود * کز دهان او سیاهی دل نمود * نامبارك خنده اول لاله‌نك خنده‌سی اولدیکه آنك دهانده خبائتنك
سیاهلغی کورندی لاله دن مراد شول مدعیدرکه انك کلامندن سواد وقسوت قلبی وجهل وظلمت درونی منفهم اولور
وظهوره کلور (مثنوی * نارخندان باغ را خندان کند * صحبت مردانت از مردان کند * نارخندان یعنی منشق
اولوب دهان کشا ودانه نما اولان انار باغی خندان وشادان ایلر زینت باغ اولدیغی جهتدن کذلك یار خندان باغ جنانی
خندان ایلر وکذلك صحبت مردان الهی سنی مردانده ایلر زیرا صحبتك مؤثره اولمسی محقق وهر شیٔ مقارنتك حکمنی
اخذ ایلر دید کاری مصدقدر مصاحبت اولیا مصاحبت خدایه موصله وخدمت اصفیا قربت مولایه وسیله ایدوکی بین
العرفا معهود ومعلومدر (کما قال ابو بکر طمستانی اصحبوا الله فان لم تطیقوا فاصحبوا مع من یصحب الله لتوصلکم
برکة صحبته الی صحبة الله تعالی (بیت) از در اهل دلان دور مشو ای طالب * هر که دور نیست ازین در بخدا نزدیکست
مثنوی * کر تو سنك صخره ومرمر شوی * چون بصاحب دل رسی کوهر شوی * ای نامستعد اولان وعدم قابلیتنه
اعتراف قیلان کمسه فرضی اکرسن قتی طاش ومرمر اوله‌سن چونکم صاحب دله ایریشه‌سن کوهر اولورسن زیرا
اصحاب دلدن اولان اولیانك نظرلری کیمیادر انلرك نظرا کسیر تأثیرلری طالبك مس کبی اولان وجود حقیرنی زر خالص
کبی عالیقدر وعزت وشرفله صاحب صدر ایلر (مثنوی) مهر پاکان درمیان جان نشان * دل مده الا بمهر
دلخوشان * ای طالب پاکلرك محبتنی جانك ایچنده دیك یعنی جان دلکی انلرك محبتنه مقام ایت کوکل قومه
الا دلخوشلرك محبتنه قو (مثنوی) کوی نومیدی مرو امیدهاست * سوی تاریکی مرو خورشیدهاست * نومیدلك
محله سنه کتمه زیرا امیدلر واردر یعنی مأیوس ونا امید اولمه که حضرت رحمانك طالب اولنلر ایچون الطاف خفیه‌سی
واردر قرانلق جانبنه کتمه خورشیدلر واردر یعنی ظلمت یأس وکدورت حرمان جانبنه توجه ایتمه که آسمان ولایتك
آفتابلری واردرکه انلر نور کاملریله طالبلرك ظلمت دروننی ازاله ایدرلر * مثنوی * دل ترا در کوی اهل دل کشد * تن
ترا در حبس آب وکل کشد * کوکل سنی اهل دل محله‌سنه چکر تن سنی آب وکل حبسنه چکر اکر دله تابع اولورسك
اصحاب دله مقارنت ایلمکله دولت ابدی وسعادت سرمدی بولورسن واکر تنك حکمنه اویارسك آب وکل زندانده
ذلیل وحقیر قالورسن (مثنوی) هین غذای دل بده از همدلی * رو بجو اقبال را از مقبلی * آکاه اول برهمدلدن کوکل
غداسنی ویر یوری دولت واقبالی بر مقبلدن استه یعنی بر صاحب اقبال اولان اهل کمالدن اقبال حقیقیی طالب اول
وقلب وروحکه انك معارف واسرارندن غدا ویردیمك اولور (تعظیم نعت مصطفی علیه السلام که مذکور بود
در انجیل) حضرت ملك جلیل اثناء انجیلده حضرت نبی جمیلك بعض صفات علیه‌سنی بیان ایلمش ایدی نصرانیاندن
بر طائفه انجیلك قرائتی وقتنده حضرت رسولك انجیلده مذکور اولان نعت شریفنه تعظیم وتبجیل ایلرلردی
اول حضرتك نام شریفی برکاتیله وانك نعتنه تعظیم وتبجیل ایلدکاری سببیله هلاك صوری ومعنویدن حق تعالی
انلره خلاص ونجات میسر ایلدی نته کم بونلرك حالی وتعظیم ایلدکاری واسطه ایله بولدقلری مرتبه‌نك نتیجه ومألنی
نظمه کتوروب یوررلر * مثنوی * بود در انجیل نام مصطفی * آن سر پیغمبران بحر صفا * مصطفی علیه السلامك
نام شریفی انجیلده وار ایدی اول پیغمبرلرك سروری صفا بحرینك نامی وار ایدی * مثنوی * بود ذکر حلیها وشکل او
بود ذکر غزو وصوم واکل او * اول رسولك شکللرینك وحلیه‌لرینك ذکری وار ایدی حلیه زینت معناسنه درامابونده
شکل ظاهر اوزره مشاهده اولنان صفاتدن عبارت اولور انجیلده انك غزاسنك وصومنك واکل وشربنك ذکری
وار ایدی * مثنوی * طائفهٔ نصرانیان بهر ثواب * چون رسیدندی بدان نام وخطاب * نصرانیلرك بر طائفه‌سی
ثوابدن اوتری چونکم اول نام شریفه وخطاب لطیفه ایریشورلردی یعنی اوقویوب اسم شریفلرینه واوصاف لطیفلرینه
کاسه‌لر (مثنوی) بوسه دادندی بران نام شریف * رو نهادندی بدان وصف لطیف * اول نام شریفه بوسه ویررلردی
یعنی اوپرلردی اول لطیف وصف اوزره یوز قورلردی وبوسه ویررلردی یعنی آنی تعظیما یوزلرینه سوررلردی * مثنوی
اندرین فتنه که کفتیم آن کروه * ایمن از فتنه بدند واز شکوه * بو فتنه‌ده که بن دیدم یعنی وزیرك فتنه سنده امر انك
قتالنده وجهلانك مقتول اولمسنده که بو فتنه وقتالی مقدما ذکر ایلدم اول تعظیم نام مصطفی علیه السلام ایلین کروه

فتنه دن وشكوهدن * مثنوى * ايمن از شر اميران ووزير * در پناه نام احمد مستجير * اميرلك ووزيرلك شرندن
ايمن وسالم احمدك نام شريفى پناهنده مستجير اولديلر يعنى امان بولیجى ومحفوظ اولیجى اولديلر دنياده هلاك اولمقدن
وآخرتده جهنمه كيرمكدن نجات بولديلر يهود ونصارى فرقه لرينك ايچنده بر فرقهٔ ناجيه واردر كه انلر دخى فرقهٔ ناجيهٔ
اسلاميه كبى دنياده قهر الهى ايله هلاك اولمزلر وآخرتده دخى ناره دخول قيلمازلر نته كم بو حديث شريف بو مضمونى مؤيد
اولور وبو معنايه شهادت قيلور (قال عليه السلام افترقت اليهود وفى رواية اخرى تفرقت اليهود على احدى وسبعين فرقة
كلهم فى النار الا واحدة منهم) نصارى قومنك تفرقه سنه سبب ابتدا بو ذكر اولنان بولس نام وزير اولمشدر كه بونلرى
دوازده طومار سببيله اولا اون ايكى فرقه قيلمشدر بعده بو اون ايكى فرقه يتمش بر فرقه اولمشدر بونلرك كابسى اكر
يهودى واكر نصارادن اهل ضلالت واصحاب غوايتدر دنياده قهرله هلاك اولمق وآخرتده ناره دخول قيلمق
مقرردر الا بونلردن شول بر فرقه لر دكل كه توريه وانجيلده حضرت مصطفانك نام شريفنى ونعت لطيفنى كوروب تعظيم
ايتديلر وانك نبوتنى وشرعنى مصدق اولديلر نته كم نصارادن بو كروه ناجى اول حضرتك نام شريفنه تعظيم
ونعت لطيفنه تكريم ايلدكلرى سببيله كندى زمانلرنده اولان فتن وعلاكدن ايمن اولديلر ونيجه دوات صورى
ومعنويه وصول بولديلر نته كم بيوررلر * مثنوى * نسل ايشان نيز هم بسيار شد * نور احمد ناصر آمد يار شد * انلرك
نسلى دخى بسيار اولدى احمدك نورى بونلره ناصر كادى يار اولدى * مثنوى * وان كروه ديكر از نصرانيان * نام احمد
داشتندى مستهان * ز نصرانيلردن اوبر غيرى طائفه احمدك نام شريفنى خوار ومستهان طوتارلردى * مثنوى *
مستهان وخوار كشتند از فتن * از وزير شوم راى وشوم فن) اول طائفه فتنه لردن كه انلره واقع اولدى خوار ومستهان
اولديلر شوم فكرلو وشوم رايلو وزيردن يعنى رأيى شوم وفنى نامبارك اولان وزيرك فتنه وفسادندن خوار ومستهان
اولديلر (مثنوى) هم مخبط دينشان وحكمشان * از پى طومارهاى كژ بيان * هم انلرك دينى وانلرك حكمى
مخبط ومشوش اولدى ناشروع وكژ بيان طومارلردن اوترى * مثنوى * نام احمد اين چنين يارى كند * تا كه نورش
چون نكهدارى كند * حضرت احمدك نام شريفى بونك كبى معاونت ويارلك ايلر تاكم اول حضرتك نور شريفى
نه كونه نكهدار وحافظلق ايلر بوندن قياس ايله * مثنوى * نام احمد چون حصارى شد حصين * تا چه باشد
ذات آن روح امين * حضرت احمدك نام شريفى چونكم محكم وقوى بر حصار اولدى كه اكا مع التعظيم تحصن ايدنلر
فتن ومحن صورى ومعنويدن نجات بولدى اول روح الامينك ذات شريفى نانه مرتبه حصن حصين اوله بوندن
فهم ايله * مثنوى * بعد ازين خونريز درمان ناپذير * اندر افتاد از بلاى آن وزير * بو درمان قبول ايلمين
خونريزدنصكره يعنى چاره وعلاج قبول ايتمين قان دوكيجى شاه جهوددنصكره كه اول وزير پر تزويرك بلا ومكرندن
طريق مستقيمدن آشغه دوشدى بو بيتك مستجمعه صحيح سكوت افاده ايلين نتيجه سى بعد البيان اولان بيتدر
(حكايت آن پادشاه جهود ديكر كه در هلاك دين عيسى عليه السلام سعى نمود * مثنوى * يك شه ديكر
ز نسل آن جهود * در هلاك قوم عيسى رو نمود * اول جهود شاهنك نسلندن بر شاه دخى عيسى پيغمبرك
قومنك هلاكنه يوز كوستردى يعنى اولكى شاه كبى بو شاه دخى قوم نصاراى هلاك ايتمكه توجه ايتدى (مثنوى)
كر خبر خواهى ازين ديكر خروج * سوره بر خوان والسماء ذات البروج * والسماء ذات البروج اون ايكى برج
صاحبى اولان سما حقيچون (واليوم الموعود) دخى قيامت كونى حقيچون (وشاهد ومشهود) اهل تفسير شاهد
ومشهوده چوق معنى ويرمشلردر شاهددن مراد حضرت محمد صلى الله عليه وسلم اوله ومشهوددن مراد امتى اوله
وياشاهد امت محمد ومشهود امم سالفه وياخود شاهد الله تعالى ومشهود خلايق وياشاهد كراما كاتبين ومشهود
بنى آدم الى غير النهايه معنى ويرمشلردر اما اهل تحقيق شاهددن مراد وحدت ذاتى عين جمعده مشاهده قيلان كمسه در
ومشهود ذات احديتدر ديمشلر وتنكيرلرى تعظيم ايچوندر تقدير كلام دخى شول مشاهدهٔ ذات حقيقى ايدن عارف
حقيچون كه آنك قدر عظمتى اللهدن غيرى ادراك ايدهمز ومشهود اولان ذات واجب الوجود حقيچون انك
عظمت كبرياسنه عقول وافهام طاقت كتوره مز (قتل اصحاب الاخدود) جواب قسمدر لقد تقدير ايتمكله
يعنى اشياء مذكوره حقيچون لقد لعن قوم قريش كما لعن وقتل اصحاب الاخدود يعنى تحقيق ملعون ومقتول اولدى
اصحاب اخدود الخدد الشق العظيم فى الارض اخدود يرده اولان شقوقه ديرلر (النار) بدل اشتمالدر اخدوددن يعنى
قتل اولندى اصحاب نار (ذات الوقود) صفتيدر نارك يعنى اويله نار كه لهب واشتعال صاحبيدر (اذ هم عليها قعود
اذ ظرفيه در قتل نك اى قتل حين احرقوا بالنار هم بو كفار عليها نارك حواليسنده قعود جالس اولديلر كرسيلر اوزره وهم
بو كفار اخدود (على ما يفعلون بالمؤمنين) مؤمنلره عذابلردن واحراقدن اشلدكلرى شيئه شهود حاضران ومشاهده

كنان

كنان ايديلر پس حضرت خداوندكار اصحاب اخدودك حالنى بو محلده بيان ايدوب بيوررلر اكر بو غير خروجدن خبر
استرايسك يعنى ذونواس يمنى نام شاه جهودك خروجنك خبرنى طلب ايلرايسك (والسماء ذات البروج) سوره سنى اوقو
يعنى بو سوره ده بو شاهك قصه سنه اشارت واردر كه قصه سى مشهور واكثر تفاسيرده مسطوردر (مثنوى) سنت بد
كز شه اول بزاد * اين شه ديكر قدم بروى نهاد * شاه اولدن سنت سيئه كه طوغدى بو غيرى شاه هم انك اوزرينه قدم
قودى * مثنوى * هر كه او بنهاد ناخوش سنتى * سوى او نفرين رود هر ساعتى * هر شول كمسه كه اول بر ناخوش
سنت قودى وبر بدعت وقبيح طريقت احداث ايتدى هر بر ساعتده آنك جانبنه نفرين ولعنت كيدر نته كم بو حديث
شريف بو معنايه دلالت ايدر (قال عليه السلام من سن سنة حسنة فله اجرها واجر من عمل بها ومن سن سنة سيئة
فله جزاؤها وجزاء من عمل بها * مثنوى * نيكوان رفتند وسنتها بماند * وز لئيمان ظلم ولعنتها بماند * ايولر
بو عالمدن كتديلر وانلردن لطيف خصلتلر قالدى ولئيم وذميم اولانلردن ظلم ولعنتلر قالدى * مثنوى * تا قيامت
هر كه جنس آن بدان * در وجود آيد بود رويش بدان * قيامته دكين هر كيم اول بدلرك جنسى وجوده كله انك ميل
وتوجهى انلره اولور الجنس الى الجنس يميل ديمشلردر * مثنوى * رك رك است اين آب شيرين وآب شور * در خلايق
مى رود تا نفخ صور * بو طاتلو صو وآجى صو طمر طمردر كه ايكيسى برى برينه مختلط اولمز خلايق مابيننده نفخ صوره
دكين كيدر آب شيريندن مراد اخلاق حميده واوصاف حسنه وطاعت وعدالت وعلم وحكمت وبونلر امثالى خصلتدر
وآب شوردن مراد اخلاق ذميمه واوصاف سيئه وافعال رديه وظلم ومعصيت وجهل وغفلتدر وبونلر امثالى قباحتدر
* مثنوى * نيكوان را هست ميراث از خوش آب * آن چه ميراث ست اورثنا الكتاب * سورهٔ فاطرده بو آيتدن مقتبسدر
نته كم بيوررلر (ثم اورثنا) اندنصكره بز اعطا ايلدك يا محمد (الكتاب) قرآن عظيمى بعد الوحى (الذين اصطفينا من عبادنا)
شول قوللرمه كه سنك امتكدن بز انلرى كزيده واصطفا ايلدك (فمنهم ظالم لنفسه) پس بونلردن بعضسى ظالم لنفسه در
(ومنهم مقتصد) وبونلردن بعضسى خيرات وسيأت مابيننده متوسطدر (ومنهم سابق بالخيرات) وبونلردن
بعضسى سابق بالخيراتدر (قال المحققون الظالم المقلد والمقتصد المحقق والسابق الواصل وروى عن النبى كلهم
فى الجنة) معناى بيت نيكولره وخوش خوله ميراث خوشابدن اولدى اول نه ميراثدر اورثنا الكتابدر يعنى نيكولره آب
خوشدن اولان ميراث نه ميراثدر ديرسك خداى تعالى عبادندن بر كزيده ايلديكى بنده لرينه كتاب كريمى وقرآن عظيمى
ميراث ويرمسيدر كه حضرت قرآن اوصاف مرسلين واخلاق سلف صالحينى وبونلردن ماعدا نيجه عجائب
وغرائبى جامع بر كتاب مبيندر كه حق تعالى حضرتلرى امت محمددن بو اوچ طائفه يه بو خوشاب كبى اولان كتاب
مستطابى ميراث قيلمشدر * مثنوى * شد نياز طالبان ار بنكرى * شعله ها از كوهر پيغامبرى * اكر فكر ونظر
ايلرسك طالب حق اولنلرك نياز واحتياجى پيغمبرلك كوهرنده شعله لر اولدى وحق تعالى پيغمبره منسوب اولان
شعله لردن طالبلره نياز وتضرعى ميراث قيلدى * مثنوى * شعلها با كوهران كردان بود * شعله آن جانب رود هم
كان بود * شعله لر كوهرلرله دونيجى اولور زيرا كوهر اصل وشعله انك فرعيدر وفرع اصله تابعدر كذلك نياز طالبانكه
شعلهٔ كوهران كبيدر پيغمبره منسوب اولان نور نبوته تابع وانك اطرافنى طائفدر شعله اول جانبه كيدر هم معدن
اولور كه انك معدنى جوهردر بونده مراد نور نبويدر كه طالبلرك شعلهٔ نيازى وپرتو سوز وسازى اصل ومعدنى اولان
نور نبويه عائد اولور ديمكدر بو معنايى توضيح ايچون خانه لرده عاريتى اولان نور شمسى تمثيل ايدوب بيوررلر * مثنوى *
نور روزن كرد خانه مى دود * زانكه خور برجى ببرجى ميرود * مثلا روزنك نورى خانه نك اطرافنه يلر يعنى روزنده اولان
آفتابك نورى خانه نك حواليسنى دوراايلر زيرا كه آفتاب بر برجدن بر برجه كيدر چونكم آفتاب بر برجدن بر برجه كيده
وبر بردن بريره حركت ايده انك نورى دخى اكا تبعيت ايله حركت ايلر زيرا آفتابك نورى آفتابدن جدا اولمز وكذلك شعله لر
جوهرلردن جدا اولمز پس انوار دل طالبان دخى انلرك خانهٔ قلبنده دوراايلر آفتاب نبوته تابعدر كه اندن جدا اولمز
وبو خانهٔ قلوبده اولان نورلرك حركت ودورى آفتاب نبوتك وحقيقت محمديه نك مقتضاسنه كوره دركه طالبان الهى
ايله حقيقت محمديه نك مابيننده من حيث المعنى اتصال واردر كه انك خاصيتى وحكمى بونلرك باطننده مؤثر اولور وبونلرك
باطنى دخى انك خاصيت وحكميله منصبغ ومتأثر اولور پس آفتاب حقيقت محمديه نك من حيث المعنى قلوب طالبينده
تأثير ايلديكنه انجم ظاهره نك وجود اناسده تأثير ايلديكنى مثال ايراد ايدوب بيوررلر * مثنوى * هر كرا با اختران
پيوستكيست * مر ورا با اختر خود هم تكيست * مثلا هر كيمك كه بر كوكب ايله اتصال ومناسبتى واردر اول كمسه يه
كندى اختريله يلكلك واردر يعنى كوكبك خاصيتى اول كمسه ده ظاهر اولور واول كمسه آنك خاصيت وحكميله متأثر
ومنفعل اولور * مثنوى * طالعش كر زهره باشد در طرب * ميل كلى دارد وعشق وطلب * اول كمسه نك طالعى اكر

زهره اوله طربده اول کسه میل کلی وعشق وطلب طوتار یعنی عیش وطرب ایلمکه کابته میل ومحبت وطرب ایلر
مثنوی وربود مریخی خونریز خو* جنك وبهتان وخصومت جوید او* واکرمریخه منسوب خونریز
خویلو بر کسه اوله اول کسه جنك وبهتان وخصومت استرکه انك طالعنك مقتضاسی بودر وقس علی هذا خواص
سائر الکواکب پس کواکب صورینك تأثیرنی بو بر قاج بیتله تفسیر ایتدکدنصکره کواکب معنوینك تحقیقنه
شروع ایدوب بیوررلر *مثنوی* اخترانند از ورای اختران* کاحتراق ونحس نبود اندران* بو اختران ظاهره نك
وراسنده فلك ذات الهیده اخترلر واردرکه اول اخترلرده زوال ونحوست اولمز بو اخترلردن مراد اسما وصفات الهیه در
وتأثیراتی مستقلا کا اسناد ایلینلر کافر اولدیلر اما بو اخترلره اسناد ایلینلر مؤمن وعارف اولدیلر نته کم زید بن خالد جهنی
روایت ایلرکه برکون حضرت رسول علیه السلام صلوة صبحی قیلدقدنصکره اول کیجه یغمور یغمشدی ناسه التفات
ایدوب بیوردیلرکه (هل تعلمون ماقال ربکم قالوا الله ورسوله اعلم قال صلی الله علیه وسلم قال الله تعالی اصبح من عبادی
مؤمن بی کافر بالکواکب فامامن قال مطرنا بالکواکب فذلك کافر بی مؤمن بالکواکب واما من قال مطرنا بفضل الله
ورحمته فهو مؤمن بی کافر بالکواکب پس اختران ظاهری حقیقة مؤثره بیلن کافردر وا ختران اسما وصفاتی
مؤثره بیلن مؤمندرکه بو تأثیری اللهك صفاتنه اسناد ایلیوب مطرنا بفضل الله ورحمته دینلردر *مثنوی* سایران
دراسمانهای دکر* غیراین هفت آسمان نامور* بو کواکب اسما وصفات سایره در فلك الهیده که اول بو هفت
آسمانك غیریدر وبو سموات سبعه نك حاکمیدر (کما قال فی دیباجة الجلد الثالث الفلك النورانی الرحمانی الدری الحاکم
علی الفلك الدخانی الکری والشهب الزاهرة والسرج المنیرة *مثنوی* راسخان در تاب انوار خدا* نی بهم پیوسته
نی ازهم جدا* یعنی اول اختران الهی که اندن مراد اسما وصفات ربانیدر ثابته وراسخه در خدای متعالك ذاتنك
انوارینك تاب وضیاسنده که من بعد بو کواکب اسما وصفاتنده ازلا وابدا ازوال تغیری طاری اولمز مثلا بر سببله
برصفت کیدوب انك یرینه برصفت دخی کلمز رحمتی ازلیدر کذلك غضبی دخی ازلیدر ومخلوقك رحمتی وغضبی کبی کاه
کلوب کاه کتمز زیرا ذات الهی حوادث دکلدر وبو صفات الهیه نجومی نه بری برینه متصلدر ونه بری برندن جدادر بری
برینه متصل اولماسی اولدرکه مثلا هر براسم من حیث الآثار والاحکام بری برندن منفصلدر نته کم معز ضد مذل
ومانع مخالف معطیدر اما موصوف براولدیغی اعتباریله بری برندن جدا ومنفصل دکلدر مثلا معز ذات من له
الاعزازدر کذلك مذل دخی بنه اول ذات من له الاذلالدر بو جهتدندرکه صفات الهی عین ذات دکلدر وغیری دخی
دکلدر لاهی هی ولاغیرها در *مثنوی* هرکه باشد طالع اوزان نجوم* نفس او کفار سوزدد رجوم* هرشول
کسه نك که طالعی اول نجوم اسماء الهیه دن اوله آنك نفسی کفاری احراق ایلر رجم وطرد ایلمکده مراد انك
نفسینك نوری کفر وکافرانی سوزان ایلردیمك اوله علی تقدیر المضاف ویاخود علی طریق الغزا والجهاد کفار
برفسادی اهلاك ایلر دیمك اوله ویاخود انك نفسی کفار نفسی یعنی نفسك مبالغه ایله اولان کافرلکلرنی یقاو بنیاد
کفرنی یقردیمك اوله اما بو محلده برسؤال کلورکه اول سؤال بودر عند المحققین جمیع عالم وآدم مظهر اسما وصفات خدای
ذی الکرمدر پس هرکسك طالعی اندن اولور اویله اولیحق بعضسنی دون بعضسنی اکا تخصیص ایلمك نیجه راست کلور
جواب بودرکه مراد اسماء حسنادر بو خسه جمیع اسماء کلیه دکلدر *مثنوی* خشم مریخی نباشد خشم او
منقلب رو غالب ومغلوب خو* منقلب رو ومغلوب خو وصف ترکیبیدرلر ومصرع ثانی مریخه قید وصفت اولمقده
قابلدر واو ضمیرنك مرجعی اولان کسه یه دخی قید وصفت اولمق ممکندر علی کلا التقدیرین معنی بویله دیمك اولورکه اول
مظهر اسماء الهی اولان کسه نك خشم وغضبی مریخه منسوب اولان خشم نفوس عوام کبی دکلدرکه اول مریخ منقلب
بو ریجیدر وصورتا غالب ومعنا مغلوب خودر زیرا غلبه وتأثیر حقیقة نفسندن دکلدرو غلبه وقهرنده دوام یوقدر
کندیدن ضعیف اولان عوامه غالب اولوب تأثیر ایدر باذن الله کندیدن شریف اولان خواصه غالب دکلدر بلکه
انلره نسبتله مغلوب خودر ومصرع ثانی مرجع ضمیره قید اولورسه معنی بودرکه مظهر اسماء اولان کسنك خشمی
خشم مریخی اولمز بلکه خشم الهی وغضب ربانی اولورکه اول مظهر اسماء الهی اولان کسه منقلب رودر وحقیقة
غالب وبحسب الظاهر مغلوب خودرکه اولیاء اللهك صفتی واحوالی بویله در *مثنوی* نور غالب ایمن از نقص غسق
* در میان اصبعین نور حق* نور غالب که مظهر اسما اولان اولیانك نوریدر نقص وظلمتدن ایمندر وحقك نور ذاتنك
اصبعینی ماییننده منقلبدر که اول اصبعین دن مراد اولان صفتین متقابلتین دراعنی جلال وجمالدر *مثنوی*
حق فشاندان نور را برجانها* مقبلان برداشته دامانها* وان نثار نور راوا یافته* روی از غیر خدا برتافته* بو بیت سؤال
مقدره جوابدرکان دیمك لازم کادیکه اول نور غالبه واصل اولانلرنه وجهله واصل اولدیلر بونده سعیله می بولدیلرویاخود

ازل ازلده می حاصل قیلدیلر جواب بیوررلرکه حق سبحانه وتعالی اول نوری رش ایلدی ارواح اوزره (کما قال علیه
السلام ان الله خلق الخلق فی ظلمته ثم رش علیهم من نوره فمن اصابه من ذلك النور اهتدی ومن اخطأه ضل عن سواء
السبیل یعنی تحقیقا الله تبارك وتعالی خلقی ظلمات عدمده خلق ایلدی اندنصکره بونلرك روحلرینك اوزرینه اسما
وصفاتی نورندن نور صاچدی مقبلان الهی ومقبولان ربانی دامان استعدادلرنی کویا بوقارو قالدیروب اچدیلر واول
نثار اولان نوری هرکس استعدادی مقداری کیرو بولمشدر وبو نوری خدادن غیریدن دوندرمشدر ومهتدی اولمشدر
یعنی اول نورمرشوشی بولمق واسطه سیله ماسوادن اعراض قیلمش ومن کل الوجوه خدای تعالی یه متوجه اولمشدر
مثنوی هرکرادامان عشقی نابده* زان نثار نور بی بهره شده* هرشول کسه نك که عشق ومحبته
منسوب دامان استعدادی اولمدی اول نثار اولان نور الهیدن بی نصیب اولدی وبو دنیاده ضلالتده قالدی (مثنوی)
جزؤها را رویها سوی کلست* بلبلانرا عشق بازی با کلست* بو بیتك ماقبلنه مناسبتی سؤال مقدره جواب
اولمغله اولوردیمك اولورکه دامان عشق اولمین بو عالمده کسب دامان عشق ایلیوب اول نوره متوجه اولوب اندن
بابهره اولسه قابل دکلمیدر بیوررلرکه قابل دکلدر زیرا جزؤلرك یوزلری کلینك جانبنه دربس برکسه نك جانبنده که نور
هدایتدن برلمعه اوله اول نور کلینك جزوی کبی وضیاء اصلینك فرعی کبیدر کل شئ یرجع الی اصله فحواسنجه اول جزؤ
کندی کلی جانبنه متوجه در بینهما ماده مناسبت تامه اولدیغندن اوتری مثلا بلبلانك عشقبازلغی که در زیرا کل ایله
بلبل ماییننده مناسبت واردر پس اول مرشوش اولان نور الهیه دن هرکم ازلده بابهره اولدیسه بلبلك که عشق
کبی جناب حقه عاشق اولان جزولك که توجهی کبی توجه قیلوب مهتدی اولدی وبونك خلافی اولان ضلالتده
قالدی واهل جهنم اولدی *مثنوی* کاور از رنك از برون ومردرا* از درون دان رنك سرخ وزرد را* رنکهای نیك
از خم صفاست* رنك زشتان از سیاهابه جفاست* بو بیتلرك دخی ماقبلنه مناسبتی سؤال مقدره جواب اولمغله
اولور اول سؤال بودرکه اول نثار اولان نوری بولان کسه ایله بولمین کسه نك بشره لرنده رنکلری وعلامتلری ندر
بیوررلرکه کاو ك رنکنی برونندن ومردك رنکنی وسرخ وزردنی درونندن بیل که انسان الهجه سی درونندن حیوان
الهجه سی برونندن دیدکاری مشهور مثلدر ایو رنکلرکه اندن مراد اخلاق حمیده واوصاف پسندیده در خم صفادندر
یعنی صفت لطیفه وجمالیه کوپندندر وزشتلرك رنکی یعنی کافر وفاسقلرك لونی ضلال ومکرك سیاه چرکلو صوینددر
سیاهابه جفا ضلال ومکر حقدن استعاره اولورنته کم خم صفا صفات لطفیه وجمالیه دن استعاره در *مثنوی*)
صبغة الله نام ان رنك لطیف* لعنة الله بوی این رنك کثیف* اول رنك لطیفك نامی الله بویه سیدرکه اول نور مرشوش
محلی اولانلری جناب حق ایمان وعرفان وهدایت وتوحید رنکیله منصبغ قیلدی وبو کثیف وقبیح اولان رنك کفر
وضلالتك رایحه سی اللهك لعنتی یعنی اول کسه یی رحمت وقربتندن طرد وتبعیدی در *مثنوی* آنچه از دریا بدریا
می رود* ازهم انجا کامد انجا می رود* جزؤها را رویها سوی کلست* بیتنی توضیح وتفسیر در تقدیر کلام جزولر
کللری طرفنه سفر ایدر اول نسنه که دریادن دریایه کیدر زیرا کل شئ یرجع الی اصله مقتضاسنجه هم اندن کلدی
هم اکا کیدر اکرچه نیجه مراتب ومقاماتی سیر قیلورسه ده واسامی کثیره ایله مسمی اولورسه ده آخر الامر ینه معدن
ومرکزنه کیدر اکر نوری واکر ناری واکر بری واکر بحاری هرنه دن کادیسه اکا رجوعی محققدر مثلا حرارت شمس
واسطه سیله بحاردن بحار مرتفع ومتصاعد اولور وبعد التصاعد ابخرۀ ارضیه ایله مرکب اولوب متراکم اولدقده
سحاب دینور وبرودت هوا واسطه سیله متقاطر اولدقده قطرات امطار اطلاق اولنور وبر یره کلدکده واجتماع
قیلدقده سیل وجوی تسمیه قلنور پس بو قدر مراتبی سیر قیلدقدنصکره واسامی کثیره ایله مسمی اولدقدنصکره
ینه مرکزی جانبنه میل ورجوع ایلر کذلك ارواح انسانی یا بحر شیرین جمالیه ویا بحر تلخ جلالیه وقهریه دن
ظهوره کلور واطوار مراتب وجودی سیر قیلور آخر الامر ینه مرکز ومدارنه راجع اولور *مثنوی* از سر که سیلهای
تیزرو) وزتن ماجان عشق آمیز رو) بو بیت ماقبلنده اولان بیته تمثیل ایچوندر یعنی مثلا طاغ باشندن تیزرو سیللر نیجه در
برزم تنلریمزدن عشق آمیز وریجی ومحبتله مختلط کیدیجی جانلر بویله درکه دریای وحدت جانبنه بریرده قرارا تمیوب
مرتبۀ خاکدن وکوه ومغاکدن مکان طوتمیوب جریان وسریان ایدوب واصل اولور (اتش کردن پادشاه جهود وبت
نهادن پهلوی اتش که هرکه این بت را* سجده کند از اتش برست* آن جهود سك ببین چه رای کرد* پهلوی
اتش بتی برپای کرد* اول سك جهودی کورنه فکر ایلدی اتش یاننده بربتی آیاغ اوزره ایلدی (مثنوی) کانکه این بت را
سجود آرد برست* ورنه آرد در دل آتش نشست* ودیدیکه اول کسه که بو بته سجده کتوره آتشدن قورتلدی واکر
بو بته سجده کتورمیه آتشك ایچنده اوتردی *مثنوی* چون سزای این بت نفس او بداد* از بت نفسش بتی

دیکر بزاد * چونکم اول کاب جهود بوبت مشابه سنده اولان نفسك لایقنی وص ادنی ویردی بعض نسخه ده نوتله نداد
واقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره معنی اول کاب جهود بو نفس بتنك امر الهی اوزره سزاسنی ویرمدی انك نفسی بتندن
برغیری بت طوغدی * مثنوی * مادر بتها بت نفس شماست * زانکه این بت مار وآن بت اژدهاست * النفس هی
ام الاصنام قولنك مضمونجه بتلرك اناسی سزلك نفسکزدر زیرا بت پرستلك وجمیع هوا وارزو ومستلذاتك معدن
واصلی نفسدر زیرا او صوری اولان بت مار مشابه سنده وبو معنوی اولان نفس بتی ماننداژدرهادر ولهذا قیل النفس
هی الصنم الاکبر ماری اولدرمك نیجه یسیر واژدرهایی اولدرمك نیجه صعب وعسیر ایسه سائر بتلری ازاله ایتمك ماری
هلاك ایتمك کبی آسان ویسیر اما بت نفسی اولدرمك اژدرهایی اولدرمك کبی صعب وعسیردر پس خارجده اولان
بتلرك نفس بتی اصل ومعدنی اولدیغنی تفهیم ایچون چقماقله طاشی تمثیل ایدوب بیوررلر * مثنوی * آهن وسنکست
نفس وبت شرار * آن شرار از آب میکیرد قرار * مثلا نفس آهن وسنکدر وبت شرار در اول شرار آبدن قرار طوتر
یعنی ساکن اولور وسو نور * مثنوی * سنك وآهن ز آب کی ساکن شود * آدمی با این دو کی ایمن بود * لیکن سنك
وآهن آبدن ساکن وزائل اولورمی فرضا نیجه یللر آب ایچنده اولسه لر آتش بونلردن زائل اولمز آدمی بو ایکیسی ایله
نیچون ایمن اولور بو ایکیسندن مراد ظاهرا سنك وآهندر اما معنا نفس وشهوتدر مادامکه سنك وآهن برنده اوله آدمی
آتشدن ایمن اولمز کذلك نفس وشهوتکه برقرار اوله انسان کفر ومعاصیدن ایمن اولمز که جمیع کفر ومعاصینك اصلی
نفس وشهوتدر نه کم خارجده اولان نار وشعله نك اصلی سنك وآهندر اکثر نسخه لرده بو درت بیت واقع اولمشدرکه
معنالری بویله دیمك اولور * مثنوی * سنك وآهن دردرون دارند نار * آب را بر نارشان نبود کذار * سنك وآهن
اتشی درونده طوتارلر بو اجلدن انلرك ناری اوزره آبك کذری اولمز یعنی نارنی محو ایتمکه قادر اولمز (مثنوی) آب جو
نار برونی را کشد * دردرون سنك وآهن کی رود * آب جو چونکه آتش صورتی سوندرر آب سنك وآهنك ایچنه نیچون
کیدر * مثنوی * سنك واهن چشمهٔ نارند ودود * قطرهاشان کفر ترسا وجهود * سنك وآهن که مراد نفسدر
آتش ودوتن چشمه سیدر یعنی انواع فسق وفساد وکفرك منبعیدر اول چشمه نك قطره لری ترسا وجهودك
وسائر کافرلرك کفریدر زیرا بو جمله یه سبب نفس اماره بالسوءدر * مثنوی * آب خم وکوزه کرفانی شود * آب چشمه تازه
وباقی بود * کوپك وبرداقك صویی اکرفانی ونایاب اوله اما چشمه نك صویی تازه وباقی اولور * مثنوی * بت سیاه آبست
درکوزه نهان * نفس را آب سیه را چشمه دان * بت کوزه ایچنده سیاه آب مشابه سنده در نفسی آب
سیاهه چشمه بیل * مثنوی * آن بت منحوت چون سیل سیاه * نفس بت کر چشمهٔ بر آب راه * اول منحوت بت یعنی
کافرلرك اللریله یونلمش ودوزلمش بت فی المثل سیاه وبولانق سیل کبیدرکه بر زمان نصکره اول سیل دوکلمك ویا آنك
بولانقلغی کتمك ممکندر اما بتکر اولان نفس اماره شاه راه اوزره فی المثل بر چشمه درکه لا ینقطع جاری اولور یعنی نفس
انسانی طریق ربانیده کفر وعصیانك منبعی وخذلان وخسرانك معدنیدرکه طریق الهی انك آب سیاهیله کل الود
اولمشدرکه نیجه سالکلرك قدمی انك بالجمله ملوث اولمش ونیجه سی اول ورطه ده باتمش قالمشدر * مثنوی * صد
سبو را بشکند یکپاره سنك * وآب چشمه می زهاند بی درنك * بر پاره طاش یوز سبویی صر وایچلرنده کی صویی
دوکوب ضایع ایلر ولیکن آب چشمه توقفسز تقاطر ایدوب روان اولور * مثنوی * بت شکستن سهل باشد نیك سهل *
سهل دیدن نفس را جهلست جهل * صوری اولان بتی صنق سهل اولور زیاده سهل وآسان اولور اما نفس اماره یی
سهل وآسان کورمك جهلدر یعنی کمال ایله جهلدر تکرارلر تأکید وزیاده افاده ایلر * مثنوی * صورت نفس ار بجویی
ای پسر * قصهٔ دوزخ بخوان با هفت در * ای پسر اکر نفسك مثال وصورتنی استرسك ایدی قپولو دوزخك قصه سنی
اوقو نته کم جهنمك صفتنی حق تعالی حضرتلری سورهٔ حجرده بو آیت کریمه ایله بیان بیوررلر (وان جهنم لموعدهم اجمعین
لها سبعة ابواب لکل باب منهم جزء مقسوم) بو آیت کریمه نك تفسیری جلد اولك آخرینه قریب زید حکایه سنده
اولمشدرکه ابواب سبعه دن مراد حدیث شریفله ثابت اولان مهلکات سبعه دیمشدر * مثنوی) هر نفس مکری ودر
هر مکر ازان * غرقه صد فرعون با فرعونیان * نفس اماره نك ایشی هر نفسده بر مکردر واول نفسده اولان
مکرلردن هر مکرده فرعونلرله یوز فرعون غرقه در یعنی نفس اماره نك حیله ومکری قتی چوقدر آنك حیله وخدعه سی
کویا نیجه بیك فرعون توابعیله غرق اولمش بر دریادرکه ا کاحد وپایان یوقدر * مثنوی * در خدای موسی وموسی
کریز * آب ایمان را ز فرعونی مریز * نفس اماره نك شر وضررندن خلاص استرسك موسی علیه السلامك خداسنه
وموسایه قاچ یعنی موسی مشرب اولان وقلب موسوی اوزره سیر قیلان مرشد کامله وانك ریسمنه التجا ایله تا امان
بوله سن فرعونلقدن یعنی عاصی وطاغی اولمقدن ایمان صویی دوکمه * مثنوی * دسترا اندر احد واحمد بزن *

ای برادر وا ره از بو جهل تن * الیکی احد واحمده اور یعنی احد تعالینك امرنه وحضرت احمد علیه السلامك
سنتنه تمسك ایله ای برادر تن ابو جهلندن کیر وقورتل ابو جهل نفسدن قورتلمق حضرت احدك امرنه موافقتسز
وجناب احمد علیه السلامك شرعنه متابعتسز کسه یه میسر اولمز ابو جهل تندن خلاص اولمق استین کرکدرکه انك
شرعنه تمسك ایلیه * بسخن آمدن طفل درمیان آتش وتحریض کردن خلق را در افتادن باتش الی آخره * مثنوی *
یك زنی با طفل آوردان جهود * پیش ان بت وآتش اندر شعله بود * اول جهود شاهی اوغلجغیله بر عورتی
کتوردی اول بتك اوکنه وحال بوکه اتش شعله ده ایدی * مثنوی * طفل از وبستد در آتش درفکند * زن بترسید ودل
از ایمان بکند * اول جهود طفلی عورتدن الدی آتشه برقدی عورت آتشدن قورقدی وکوکلنی ایماندن قوپردی
* مثنوی * خواست تا او سجده ارد پیش بت * بانك زد آن طفل انی لم امت * عورت دیلدیکه اول بتك اوکنه سجده
کتوره اول طفل آتش ایچندن انی لم امت دیو بانك اوردی یعنی تحقیقا بن اولمدم دیو مادری جانبنه چاغردی (مثنوی)
اندر آی ای مادر اینجا من خوشم * کرچه در صورت میان آتشم * ای مادر آتش ایچنه کل خوف ایلمه زیرا بن
بونده خوشم اکرچه ظاهرده آتش ایچنده یم اما اتشدن ضرر یوقدر * مثنوی * چشم بندست آتش از بهر حجیب
* رحمتست این سر براورده ز جیب * صورت اتش حجابدن اوتری کوز باغیدر عوام ناسه بو آتش جیب غیبدن باش
بو قارو کتورمش رحمتدر * مثنوی * اندرا مادر ببین برهان حق * تا ببینی عشرت خاصان حق * ای مادر
آتش ایچنه کل حق تعالی حضرتلرینك برهان وآیتنی کور تا حق تعالی حضرتلرینك خاصلرینك عشرت وذوقنی
کوره سن بو قصه دن حصه بودرکه اول دمکه عقل طفلی مادر طبیعتدن جدا اولوب فقر وریاضت اتشنه دوشمه سه انده
لذت روحانی ونعمت معنوی بولوب وخاصان خدانك انده اولان ذوق وعشرتنی بولوب کما ینبغی حاصل
اولدقد نصکره نطقه کلوب اولا مادر طبیعتی اول جانبه دعوت ایلر بعده اول آتش فقر وریاضتدن خوف ایلین
وآندن خوفلری سببیله جهود نفسه تابع اولمغه میل قیلان کسه لری دخی دعوت ایلر وبونلره کلك بو آتش فقر ایچره
خاصان خدانك عشرتنی کورك دیو سویلر (مثنوی) اندرا وآب بین آتش مثال * از جهانی اتشست ابش مثال *
ای مادر ایچرو کل آتش مثالنده آب کور یعنی عقل طفلی مادر طبیعتنه درکه ای مادر طبیعت خوف ایتمیوب بو آتش فقر
وریاضتك ایچنه کل آتش مثالنده آب حیات کور شول برجهاندنکه فی الحقیقه آتشدر وظاهرا اول آب مثالنده در
یعنی بو دنیا که صورتا آب لطیف مثالنده در لیکن معناده عذاب ناردر ودین ودیانت وفقر وریاضت اکرچه ظاهرا
آتش کورینور لیکن معنا نعمت خوش وراحت دلکشدر (مثنوی) اندرا اسرار ابراهیم بین * کو در آتش یافت
سرو ویاسمین * ایچرو کل حضرت ابراهیم علیه السلامك اسرارنی کورکه اول ابراهیم آتش ایچره کل ویاسمین بولدی
(مثنوی) مرك می دیدم که زادن ز تو * سخت خوفم بود افتادن ز تو * ای مادر سندن طوغدیغم وقتی وبو عالمه کلدیکم
زمانی موت کوردم سندن دشمکلك وجدا اولمقلق بکا قتی خوف اولدی زیرا اعتقادم بوایدیکه سنك رحمکدن اوسع
بر عالم بوله میم بو رحم ایچره قیلدیغم حضوری آنده قیله میم (مثنوی) چون بزادم رستم از زندان تنك * در جهان
خوش هوایی خوب رنك * چونکم سندن طوغدم تنك اولان زنداندن قورتلدم خوب رنك وخوش هوالی جهانه
کلدم که رحم مادره نسبت جنتدر (مثنوی) این جهان را چون رحم دیدم کنون * چون درین آتش بدیدم
آن سکون * بن شمدی جهانی رحم کبی کوردم چونکم بو آتش ایچره بو سکون وقراری کوردم * مثنوی * اندرین
آتش بدیدم عالمی) ذره ذره اندرو عیسی دمی) ای مادر بو آتش ایچره بو عالمی کوردم که اول عالم ایچره ذره ذره بر عیسی دم
وار یعنی اول عالمك اجزاسندن هر جزءندن مرده لرا حیا ایدیجی بر حیا تبخش عیسی دم بنی آدم وار در سالکك
عقل طفلی بو عالم اهلنك هر برینی عیسی دم کورمز الا آتش فقر وفنا ایچره اول دمکه کندوبی آتش فنایه اتوب
وواز لغك یقوب محو ایلیوب بقای حقله باقی اولدقد نصکره آتش ایچره بو سری مشاهده ایلیوب وطالب حیات ابدیه
اولنلره اول عالمك سرنی بو کونه سویلر (مثنوی) یك جهان نیست شکل هست ذات * وان جهان هست شکل بی ثبات *
ای مادر آتش معدوم الشکل وموجود الذات برجهان که بن انده ساکنم مراد عالم حقیقتدر واول موجود الشکل
اولان جهان بی ثباتدرکه سن انده ساکنسن بوندن مراد عالم صورتدرکه شکلا موجود ومعنا معدومدر (مثنوی)
اندر امادر بحق مادری * بین که این اذر ندارد آذری * ای مادر مادرلك حقیچون آتشك ایچنه کل کوکه بو اتش آتشلك
طوتمز (مثنوی) اندر امادر که اقبال آمدست * اندر امادر مده دولت زدست * ای مادر آتشك ایچنه کل که اقبال
ودولت کلمشدر ایچرو کل ای مادر دولتی الدن ویرمه * مثنوی * قدرت آن سك بدیدی اندر آ * تا ببینی قدرت ولطف
خدا * اول کابك قدرتنی طشرده کوردك ایچرو کل تا حق تعالی حضرتلرینك قدرت ولطفنی کوره سن بعض نسخه ده

مصرع ثانی تابیدی قدرت رب الوری واقع اولمشدر یعنی تا خلقك ربسنك قدرتنی کوره سن دیمك اولور (مثنوی)
من ز رحمت می کشانم پای تو * کز طرب خود نیستم پروای تو * بن سنك آیاغکی بو جانبه مرحمت جهتندن چکرم
طرب وذوقدن خودسکا پروام یوقدر یعنی برمرتبه طرب ونشاطه مستغرقم که سنك جانبنه قولایلغم وسنی قایرمقلغم
یوقدر سنی بو جانبه چکدیکم مجرد سکا مرحمتندر بونده تنبیه بودر که سالکك طفل روحی آتش فقره دوشوب انده عالم
حقیقتی مشاهده ایلدکدنصکره کندی نفسنی وطبعنی اول جانبه دعوت ایلر وسائر خلایقی دخی طاعت وریاضت
آتشنه دعوت ایلمکی نفسنه تکلیف ایلر نته کم بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر * مثنوی * اندر آو دیکرانرا هم بخوان *
کاندر آتش شاه بنهادست خوان * آتشك ایچنه کل وغیریلری هم اوقو تا کلوب آتشك ایچنه کیره لر زیرا آتش ایچره
شاه خوان قومشدر شاهدن مراد شاه جهوددر وآتش ایچره اولان خواندن مراد حیات حقیقی ونعمت اخروی
در پس آتش ایچره بو نعمتی وضع ایلین فی الحقیقه الله در وشاه جهوده اسنادی اسناد مجازیدر اول ناری ایقاد ایدوب
مؤمنلری اول ناره القا ایلیوب بونلرك اول نعمت معنویه وصولنه سبب اولدیغی ملابسه ایله مادرینه خطاب ایدوب
آنی کندی مقامنه دعوت ایلدکدنصکره عامهٔ مؤمنینك دخی دعوتنه شروع ایدوب دیدی * مثنوی * اندر آیید
ای مسلمانان همه * غیر عذب دین عذابست آن همه * ای مسلمانلر جمیعا آتش ایچنه کلکز دین وطاعت لذتندن
غیریسی اول دوکلی عذابدر یعنی دین وطاعتك لذتی لذت باقیه در وسبب نعمت ابدیه در ودین وطاعت لذتندن غیری
اولان لذت لذت فانیه در وباعث عذاب اخرویه در * مثنوی * اندر آیید ای همه پروانه وار * اندرین بهره که دارد صد بهار
ای مسلمانلر پروانه وار جمیعکز ایچرو کلك بو بهره ونصیبه کلکز که یوز بهار طوتار یعنی عالم حقیقته واصل اولان
عقل خلقی جانب دین وطاعته بو کونه دعوت ایدر (مثنوی) بانك می زد در میان آن کروه * پر همی شد جان خلقان
از شکوه * اول طفل صغیر اول کروهك اورته سنده ندا اوردی خلایقك جانی هیبت وعظمتدن پر اولدی وجانلری
نور یقین ایله طولدی * مثنوی * خلق خود را بعد از ان بی خویشتن * می فکندند اندر آتش مرد وزن * اندنصکره خلق
کندیلرنی اختیارسز مرد وزن کیم وار ایسه آتش ایچنه براقدیلر * مثنوی * بی موکل بی کشش از عشق دوست *
زانکه شیرین کردن هر تلخ از وست) موکلسز کشش سز دوستك عشقندن یعنی انلر اوزره کمسه حواله اولمدن وانلری آتش
جانبنه جذب قیلمدن محضا حقك محبتندن کندیلرنی آتشه براقدیلر زیرا که هر آجی بی طتلو ایلمك اندندر که استدیکی
قوللره جفایی عین صفا ومحنت ونقمتی محض نعمت وذلتی لذت ودرد وبلایی مطلق دوا وشفا ایلر * مثنوی *
تا چنان شد کان عوانان خلق را * منع می کردند کاتش در میا * حتی خلقك آتشه کیرمسی ورغبت ایلمسی انجلین
اولدی که اول عوانلر خلقی آتشه کلمه دیو منع ایلدیلر * مثنوی * ان یهودی شد سیه روی وخجل * شد پشیمان زین
سبب بیمار دل * اول یهودی سیه رو وخجل اولدی بو سببدن پشیمان وخسته دل اولدی * مثنوی * کاندر ایمان
خلق عاشقتر شدند * در فنای جسم صادقتر شدند * زیرا که خلق ایمانه اولکیدن عاشقرك اولدیلر جسملرنی فنا
ایلمکده صادقرك اولدیلر * مثنوی * مکر شیطان هم درو پیچید شکر * دیو هم خود را سیه رو دید شکر * خدایه
شکر اولسون که شیطانك مکر وحیله سی هم اکا طولشدی یعنی مکر وحیله وفسادی ینه اکا صارلدی وعائد اولدی
شیطان سیه رو اولمق ومکر وفسادی هم کندوسنی سیه رو کوردی خدایه شکر اولسون بو بیت شیطان سیه رو
اولمق ومکر وفسادی ینه کندی یه عودت قیلمق معنا بر نعمتدر که آنك مقابله سنده خدای تعالی یه مؤمنلرك شکر کزار
اولمسنی اشعار ایلر (مثنوی) انچه می مالید در روی کسان * جمع شد در چهرهٔ آن ناکس آن * اول نسنه یی که پادشاه
جهود مؤمنلردن اولان کمسه لرك یوزینه سوردی آندن مراد اول جهودك مؤمنلره ایلدیکی اهانت وحقارتدر اول
ناکسك چهره سنده اول جمع اولدی بو معنی آن ناکسه متصل اولمیوب آن ضمیر ناکس مفرد اولدیغی اوزره در اکر آن
ناکسه متصل اولوب ناکسك جمعی اولورسه معنی اول ناکسلرك یوزنده مؤمنلرك یوزینه سوردکی شیء جمع اولدی دیمك
اولور رومی مالیدك فاعلی شیطان اولمقدن شاه جهود اولمق محلا انسبدر * مثنوی * انکه می درید جامهٔ خلق چست
* شد دریده آن او ایشان درست * اول کمسه که خلقك جامهٔ عرضنی ولباس جسمنی بی توقف یرتدی یرتلمق اول
درنده نك لایقی اولدی وانلر درست اولدی یعنی اول شاه جهود وانك اعوان وانصاری که مؤمنلرك عرض ووقارلرین
یرتمغه قصد ایلمشلردی حق تعالی آنلری آتش ایچره درست ایدوب نعمت بولدیلر من حفر بئرا لاخیه وقع فیه حدیثنك
مقتضاسنجه انلر حقنده قازدیغی قیویه تو ابعیله کندی دوشدی وآتش قهر الهی ایچره آخر کار یانوب پشدی پس
غیریلره ضرر مراد ایلیوب اول ضرر ینه کندیلره عائد اولدیغی مناسبتیله بو بیانی ایراد ایدوب بیوررلر) کژ ماندن دهان
ان مرد که نام محمد علیه السلام را بتسخر واستهزا خواندی * مثنوی * آن دهان کژ کرد واز تسخر بخواند *

مر محمد را دهانش کژ بماند * اول بر کمسه اغزینی اکری ایلدی مسخره لق جهتندن اوقودی یعنی حضرت محمد علیه
السلامك نام شریفنی استهزا ایله اغزینی اکرلدی کر قیلدی آنك اغزی اکری قالدی (مثنوی) باز آمد کای محمد عفو کن *
ای ترا الطاف وعلم من لدن * کیرو کلدی بویله دیو که ای محمد عفو ایله ای رسول حق سنك ایچون الله قتنده اولان علمك
لطفلری وادر * مثنوی * من ترا افسوس می کردم ز جهل * من بدم افسوس را منسوب واهل * بن جهلدن سنی تمسخر
ایلدم تمسخره منسوب واهل بن اولدم قصه دن حصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * چون خدا خواهد که
پردهٔ کس درد * میلش اند ر طعنهٔ پاکان برد * چونکم خدای تعالی حضرتلری استیه که کمسه نك پرده سنی یرته انك
میلنی پاکلرك طعنه سنه ایلتور * مثنوی * ور خدا خواهد که پوشد عیب کس * کم زند در عیب معیوبان نفس *
واکر خدای تعالی حضرتلری استیه که کمسه نك عیبنی اورته معیوبلرك عیبنه نفس اورمز وانلرك عیب وقدحنه متعلق
سوز سویلمز * مثنوی * چون خدا خواهد که مان یاری کند * میل ما را جانب زاری کند * چون خدای تعالی استیه که
بزه معاونت وعنایت ایده بزم میلمزی نیاز وزاریلق جانبنه ایلر (م ی) ای خنك چشمی که آن کریان اوست * ای همایون
دل که آن بریان اوست * ای سعادتلو شول چشم که اول چشم انك کریاندر وای مبارك کوکل که او کوکل انك بریاندر
* مثنوی * اخر هر کریه آخر خنده است * مرد اخر بین مبارك بنده است * هر کریه نك آخری آخر الامر خنده در آخر
وعاقبت کوریجی مرد مبارك بر بنده در پس کریه نك فوائد ومنافعنی تفهیم ایچون بو بیتلری مثل موقعنده ایراد ایدوب
بیوررلر * مثنوی * هر کجا آب روان سبزه بود * هر کجا اشك دوان رحمت بود * مثلا هر قنده که آب روان اوله انده سبزه
اولور هر قنده که بر کوز یاشی یلیجی اوله آنك ثمره سی رحمت اولور * ی * باش چون دولاب نالان چشم تر * تا ز صحن جانت
بر روید خضر * دولاب کبی نالان وچشم تر اول بو دخی وجه در که دولاب نالان کبی چشم تر اول یعنی کوزی
یاشلو اول تا سنك جانك صحننده خضرته یعنی جانك ایچنده ایمان واسلام سبزه لری ظهور ایده * مثنوی * اشك
خواهی رحم کن بر اشك بار * رحم خواهی بر ضعیفان رحم آر * اشك وکریه استر ایسك کوز یاشی یاغدیریجیلر اوزره
مرحمت ایله کریان اولان یتیملر ومظلوملر وفقیرلر اوزره مرحمت وشفقت ایله که بونلره مرحمت رقت قلبی وکریهٔ چشمی
مستلزم اولور وبونلره مرحمت وشفقت ایلمکدن حاصل اولان رقت دل وسرشك دیده سبب مغفرت وباعث رحمت حق
اولور خدای تعالیدن رحمت استر ایسك ضعیفلر وفقیرلر اوزره مرحمت کتور * کما قال علیه السلام ارحموا ترحموا فقال
علیه السلام ارحموا من فی الارض یرحمکم من فی السماء * عتاب کردن آتش را آن پادشاه جهود سه سر سخن (مثنوی)
رو بآتش کرد شه کای تندخو * وی جهانسوز طبیعی خوت کو * شاه جهود یوزنی آتشه ایلدی وبویله دیو
سویلدی که ای تندخو آتش سنك اول طبیعی جهان یاقیجی خویك قنی که احراق ایلمك سنك خاصیت ذاتك ایدی
* مثنوی * چون نمی سوزی چه شد خاصیتت * یا ز بخت ما دکر شد نیتت * نیچون یاقمزسك سنك خاصیتك نه اولدی
یاخود بزم طالعمزدن سنك نیتك غیری می اولدی * مثنوی * می نبخشایی تو بر آتش پرست * انکه نپرستد ترا او چون
برست * سن آتش پرست اوزره ترحم ایلمزسن اول کمسه که سکا طاپمز اول نیجه قورتلدی * مثنوی * هرکز ای
آتش تو صابر نیستی * چون نسوزی چیست قادر نیستی * ای آتش یاقمقده سن هرکز صابرد کلسن نیچون یاقمزسن
سبب ندر قادر دکلمیسن پس تجربه باشلیوب کندی کندی یه دیدی * مثنوی * چشم بند است این عجب یا هوش بند *
چون نسوزاند چنین شعله بلند * ای عجب بو حالت کوز باغمیدر یا عقل باغمیدر بویله بلند وقوی شعله نیچون یاقمز
* مثنوی * جادویی کردت کسی یا سیمیاست * یا خلاف طبع تو از بخت ماست * ای آتش بر کمسه سکا جادولقمی ایلدی
ویاخود سیمیامیدر یا سنك طبعکك خلافی بزم بختمزدنمیدر * مثنوی * کفت آتش من همان آتشم * اندرآ تو
تا ببینی تابشم * آتش اسان حاله ویاخود باذن الله لسان قال ایله ایتدی بن هماناول آتشم ایچرو کل تا سن بنم
سوز وحرارتمی کوره سن بعض نسخه ده آتشم برینه ای شمن وتابشم برینه تاب من واقع اولمشدر * مثنوی * طبع من
دیکر نکشت وعنصرم) تیغ حقم هم بدستوری برم) بنم طبعم وعنصرم متغیر ومتبدل اولمدی حق تعالی حضرتلرینك
تیغی یم وآنك یدارادتنده یم هم آنك دستور واذنیله کسرم پس کندینك ارادتی حقه کمال اطاعتنی وحضرت حقك
آشنالرینه رعایتنی ودشمن وبیکانه اولنلره عداوتنی ترکمانلرك کلابنه تمثیل ایدوب دیر * مثنوی * بر در خرکه سکان
ترکمان * چاپلوسی کرده پیش میهمان * مثلا خرکاه قپوسی اوزره ترکمانك کلبلری مهمانك اوکنده چاپلوسلق وملایمت
ایلمشدر * مثنوی * ور بخرکه بکذرد بیکانه رو * حمله بیند از سکان شیرانه او * واکر خرکاه جانبنه بیکانه روواجبی شکل
بر کمسه کچه اول بیکانه کلبلردن شیرانه حمله کورر (مثنوی) من ز سك کم نیستم در بندکی * کم ز ترکی نیست حق در زندکی *
بعد ضرب المثل آتش جهود شاهنه ایتدی بن بنده لکده کلبدن اکسك دکلم حق تعالی حضرتلری حیات وقدرتده

برتركدن اكسك دكلدرنته كم تركانك كلى آشنا اولان مهمانى اينجتمز وبيكانه ونامحرم اولنه محبت وانسيت ايتمزبندخى
حق تعاليننك آشنالرين احراق ايتمزم وبيكانه لره مرحمت ايتميوب ياقرم ديدى پس حضرت خداوندكار قدس الله سره
العزيز هر كسك طبعنده اولان آتشك انسانى غمناك ورنجيده قيلمه سنك وباخود معتدل اولوب صحت وصفا ويرمه سنك
بيانه شروع ايدوب قصه دن حصه بيوررلر (مثنوى) آتش طبعت اكر غمكين كند * سوزش از امر مليك دين كند *
اى انسان اكر سنك طبعكك آتشى سنى غمكين ايليه سوزشى واحراقى اول مالك دينك امرندن ايلر * مثنوى *
آتش طبعت اكر شادى دهد * اندرو شادى مليك دين نهد * سنك طبعك آتشى اكر سكا سرور ويره حقيقتده بو ايكى
حالت سنك طبعكدن دكلدر بلكه اندە شادلغى دين پادشاهى قورو كذلك غم والمى دخى اول قور پس بو غم وشادلغى
طبعكدنك بلميوب حضرت حقدن بيل (مثنوى) چونكه غم بينى تو استغفار كن * غم بامر خالق آمد كار كن * چونكه
سن قلبكده غم كوره سن استغفار ايله كه استغفار ايلمك غموم وهمومدن خلاصه سبب اولور (كما قال عليه السلام من
لزم الاستغفار جعل الله له من كل هم مخرجا ومن كل ضيق مخلصا) غم خالق موجوداتك امريله كاركن كلدى يعنى
تأثير ايديجى وعمل قيليجى اولدى ديمك اولور كاركن وصف تركيبى اولورسه معنى بودر وا كر وصف تركيبى اولميوب كن امر
حاضر اولورسه معنى غم خالق عالمك امريله كلدى اى غمناك اولان كسه كار ايله يعنى مستغفر اول وعمل صالح قيل ديمك
اولور (مثنوى) چون بخواهد عين غم شادى شود * عين بند پاى آزادى شود * چونكه اول خالق عالم استيه عين غم
شادى اولور عين پاى بند يعنى مطلق اياق باغى اولان شى آزادلق اولور (مثنوى) باد وخاك وآب وآتش بنده اند * بامن
وتو مرده باحق زنده اند * باد وخاك وآب وآتش بنده لردر بكا وسكا نسبت مرده لرو حقه نسبت زنده لردر يعنى عناصر
اربعه وبونلردن ماعدا جمادات ونباتاتدن نقدر اشيا وار ايسه حقله زنده وقائم وآنك امرنى طوتمغه مطيع ومنقادلردر
واكا تسبيح وتقديس قيلمقده عارف واستادلردر * مثنوى * پيش حق آتش هميشه در قيام * همچو عاشق روز وشب
پيچان مدام * حق تعالى حضرتلرينك حضورنده آتش دائما قيامده در هرنه بيوررسه اكا قيام كوسترر مثلا عاشق كبى
روز وشب دائما پيچاندر يعنى خدمته مترصد وحاضر وقبول فرمانه متهيئ وناظردر پيچان نقط ثلثه ايله پاء فارسى
اولسه وطولشيجى معناسى ويراسه بوبله ديوكه اول آتش عاشق كبى روز وشب دائما طولاشيجيدر دخى خوب اولور
* مثنوى * سنك بر آهن زنى بيرون جهد * هم بامر حق قدم بيرون نهد * طاشى آهنه اوررسن آتش طشره صچرار
اكرچه ظاهرا طاشى چقمغه اورمقدن صادر اولور ايكن معناهم اللهك امريله اول شراره لر قدمى طشره قور
وظهور قيلور واكا سبب سنك وجودك اولور (مثنوى) آهن وسنك وهوا برهم مزن * كين دو ميزايند همچون مرد وزن)
پس اى كاسب اعمال ومسبب افعال هوانك طاشى وچاقمغى برى برينه اورمه يعنى نفسكى هوايه تابع ومقارن
قيلمه زيرا بو ايكيسى يعنى سنك وآهن وبونلردن مراد اولان نفس وهوا درمردوزن كبى طوغوررلر يعنى نفس آهن وهوا
طاش كبيدر نتكيم بو ايكيسى برى برينه اورسك يعنى مقارن ومنضم قيلسك بو ايكيسنك ازدواج واجتماعندن نتيجه
فسوق ومعاصى تولد ايلر ونتيجه فتنه وفساد شراره لرى ظاهر اولور كه نيران حروب وقتالك اشتعالنه سبب اولور
* مثنوى * سنك وآهن خود سبب آمد وليك * تو ببالاتر نكر اى مرد نيك * سنك وآهن خود شراره ونارك وجودنه
سبب كلدى وكذلك نفس وهوا دخى فتنه وفسادك وقتال وجدالك ظهورنه آلت اولدى وليكن اى مرد نيك سن بالاتر
اولان مرتبه يه نظر ايله كه اول بالاتر اولان مرتبه خالق جميع اسباب وافعالدر پس نظرنى خالق جميع افعال ايله وسائط
واسبابه نظر قيلمه كه بونلر آلات ملاحظه وامور اعتباريه قبيلندندر (مثنوى) كين سبب را آن سبب آورد پيش) بى سبب
كى شد سبب هر كز زخويش) زيرا كه بو سبب صورى يى اول سبب معنوى ظهوره كتوردى سبب حقيقيسز سبب صورى
كنديسندن نچن حاصل اولدى يعنى بو اسباب صورى اسباب معنوينك اقتضاسى اولميجه ظهوره كلمدى هرنقدر
اسباب ووسايط وار ايسه اسباب حقيقينك مقتضاسى اوزره ظهوره كلمشدر پس اول اسباب معنويدن مرادنه
ايديكنى بو بيتلرله اشارت ايدوب بيوررلر * مثنوى * وآن سببها كانبيا را رهبرند * آن سببها زين سببها برترند * اين
سبب را آن سبب عامل كند * باز كاهى بى بر وعاطل كند * اين سبب را محرم آمد عقلها * وآن سببهاراست محرم انبيا
اول سببلر كه انبياى عظام عليهم السلامه رهبرلردر او سببلر بو اسباب صوريه دن برتر وعاليتردرلر واول انبيايه رهبر اولان
سببلردن مراد اسما وصفات الهيه دركه نفس الامرده اسباب ظهورات كونيه درو هدايتبخش جان انبيا وولايتده ارواح
اوليادر بو اسباب دنيويه يى اول سببلر كه اسماء الهيه در عمل كننده ونفع دهنده ايلر كاه اولور كه كير وآنى بى اثر وبى
ثمر ومعطل ايلر مثلا ارزاق ومعاشك حصولنده دكان وجهد واكتساب اسباب صوريدر اكر اسم رزاق بو اسباب
صوريه يه عمل ويررسه وكار قيلورسه مفيد اولور والا معطل قالور وكذلك امراض واسقامه ادويه واشربه اسباب صوريه در

اكر بونلره اسم شافى نفع وشفا ويررسه نافع ومصلح اولور والا ادويه واطبانك معنى اولور پس معلوم اولديكه بو اسباب صورى
اول اسباب معنوى اولان اسماء الهيه نك آلتيدر واول اسباب حقيقى بو اسباب مجازيده عامللردر بو سببلره عقلا محرم
اولديكه بركار ظهوره كاسه عقل آنى سبب ظاهريدن قياس ايلر واول حقيقى سببلره انبياى عظام عليهم السلام
واولياى كرام محرم كلديكه بونلر مؤثر فى كل الاشياء اللهى كوررلر وآلات واسبابى امر اعتبارى بيلورلر مثلا آتش
محرق بالطبع دكلدر بلكه اذن اللهله احراق ايلر وآب مغرق بنفسه دكلدر بلكه ارادت حقله اغراق ايلر وكذلك نان
انسانى بالطبع مشبع دكلدر بلكه انسانك قرنى نان واسطه سيله حق طويورر وصو دفع عطشه انجق بر سببدر اكا
زبان ايتمكى حق بيوررر كما قال الشيخ الاكمل فى تنوير المصابيح وشرط المكتسب ان لا يعتقد ان الرزق من الكسب بل من
الله ونسبة الرزق الى الكسب كنسبة الطعام الى الشبع كما ان الشبع انما يحصل من الله لا من الطعام اذ رب اكلة تشبع
الاكل اذا قدر الله فيها الشبع وربما لم تشبع اذا لم يقدر فيها) دخى باب توكلده توكلى عام وخاصه تقسيم ايلديكى محلده
ديركه فالتوكل العام ان يعلم الرجل ان لا مؤثر فى كل الاشياء الا الله فالطعام لا يشبع الا بالله والماء لا يروى والادوية لا تشفى
والسم لا يقتل والنار لا تحرق الا بامر الله وكذلك الاشياء (مثنوى) اين سبب چه بد بتازى كو رسن * اندرين چه اين
رسن آمد بفن * لسان عربده بو سبب نه اوله ديو فارسيجه سؤال اولنورسه فارسى دليله اكا رسن دى لغت عربده
سبب شول حبله ديرلركه آنكله صويه توصل اولنه اندن استعاره اولندى هر شول شئ ايچون كه انكله برشئ
آخره توصل اولنور (كما قال ابن الاثير فى النهاية السبب هو الحبل الذى يتوصل به الى الماء ثم استعير لكل ما يتوصل
الى شئ كقوله تعالى (وتقطعت بهم الاسباب) الى الوصل والمؤدات پس مصرع ثانيده على طريق الاستعارة دنيايى
چاهه تشبيه ايدوب بيوررلر كه بو چاه دنيايه بو سبب صورى وعقلى هرنه ايسه فن خدا وصنع الهله كلمشدر * مثنوى *
كردش چرخه رسن را علتست * چرخه كردان را نه ديدن ذلتست * اين رسنهاى سببها در جهان * هان وهان از
چرخ سر كردان مدان * تا نمانى صفر وسر كردان چو چرخ * تا نسوزى تو زبى مغزى چو مرخ * باد آتش مى شود از امر حق
* هر دو سرمست آمدند از خمر حق * بو چرخ افلاكك كردش ودورانى رسن ايچون يعنى سبب دنيويه ايچون علت
وحدوث حادثاته سببدر وايكن نه مسبب الاسباب ومفتح الابواب والمؤثر فى الافلاك والمتصرف فى العناصر والاملاك
خداى پاكدر پس تأثيرى چرخ وانجمه اسناد ايدوب چرخه كردانى مشاهده ايلمك خطا وذلتدر نته كم عبدهٔ نجوم
ودهريه بى فهوم تأثيراتى چرخ وانجمدن كوروب كافر اولديلر پس سن اى طالب حق بو جهانده اولان اسباب ظاهره
رسنلرينى اكاه اول اكاه اول چرخ سر كرداندن بيلمه تا چرخ كبى خالى وسر كردان قالميه سن وبى بى مغزلكدن چره وياچام اغاجى
كبى ياتميه سن وطبيعى مذهبنده اولنلره اعتراض طريقيله بيوررلركه امر حقله باد آتش اولور وبالعكس وهر شئ
طبيعتدن وخاصه سندن ايريلور باذن الله زيرا بو باد وآتش وجميع اشيا بادهٔ ارادهٔ الهيه دن سرخوش كلمشلردر
* مثنوى * آب حلم وآتش خشم اى پسر * هم ز حق بينى چو بكشايى بصر * حلم آبنى وخشم آتشنى يعنى آب كبى
لطيف حلمى وآتش كبى تيز وتند غضبى اى پسر هم حقدن كوررسن چونكه بصرنى آچه سن يعنى اكر بصر بصيرتك
كشاده ايتسك نفسكده اولان آب حلم وآتش غضبى دخى هم حقك امرندن كورردك * مثنوى * كر نبودى واقف
از حق جان باد * فرق كى كردى ميان قوم عاد * اكر بادك جانى حقدن واقف وخبردار اولميدى عاد قومنك اورتاسنى
نچن فرق وادراك ايلردى يعنى هود پيغمبر عليه السلامك امتنى عاد قومندن نچن فرق ايلردى وعاد قومنى قهر وهلاك
ايدوب مؤمنلره باد صبا اولورميدى (سرسخن) قصهٔ باد كه در عهد هود پيغمبر عليه السلام قوم عاد را هلاك ميكرد الى
اخره * مثنوى * هود كرد مؤمنان خطى كشيد * نرم مى شد باد كانجا ميرسيد * حضرت هود عليه السلام كنديه
تابع اولان مؤمنلرك اطرافنه بر خط چكدى تا كم صرصر اول مؤمنلره ضرر ويرميه اول باد صرصر اول يره كه يتيشيدى
نرم ولطيف اولوردى (واما عاد فاهلكوا بريح صرصر) آيت كريمه سنك مقتضاسنجه قوم عاد اوريح عاصف ايله هلاك
اولوب انلره ايرشدكده قاهر وعنيف اولوردى (مثنوى) هر كه بيرون بود زان خط جمله را * پاره پاره مى شكست اندر هوا *
هر كمكه اول خطدن طشره ايدى جميعسنى هواده پاره پاره صردى * مثنوى * همچنين شيبان راعى مى كشيد * كرد
بر كردرمه خطى بديد * بونجلين يعنى حضرت هود عليه السلام كبى شيبان راعى خط چكدى قيون سوريسنك
اطرافنه بر خط ايتدى شيبان راعى رضى الله عنه امام شافعى رضى الله عنه حضرتلرينك زمان شريفنده كلمش
ودنيايى تارك اولمش ونواحى مصرده قرار قيلمش بر مرد صاحب كرامت وبر ولى اهل سعادت ايديكه اكثرا اوقاتده
حضرت امام شافعى آنك زيارتنه واردى واول شيبان راعى جمعه دن جمعه يه شهره كلوب جمعه نمازنى ادا ايدوب ينه
كوسفندلرى جانبنه روان اولوردى (مثنوى) چون بجمعه مى شد آن وقت نماز * تا بيايد كرك انجا ترك وتاز *

چونکم اول شیبان راعی جمعه جانبنه کیدیدی نماز وقتنده تا کم قورد اوراده سوری اوزره ترك وتاز کتورمیه
(مثنوی) هیچ کرکی درنرفتی اندران * کوسفندی هم نکشتی زان نشان * هیچ بر کرك اول خطك ایچنه کیرمزدی
هر بر کوسفند اول نشاندن دونمزدی یعنی طشره کیمزدی پس قصه دن حصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی *
باد حرص کرك وحرص کوسفند * دایرهٔ مرد خدارا بود بند * قوردك حرصی یلی وکوسفندك حرصی مرد خدانك
دائره سنه بند اولدی یعنی مقید ومربوط اولدی قوردك حرصی یلی دائره دن ایچرو کیده میوب کوسفندلره ضرر
ایرکورمدی وکوسفندلر دخی دائره دن تجاوز ایده میوب کندیلرنی قوردلره ویرمدی کذلك مردان خدا دائره سنه
داخل اولنلر حرص وهوا واسطه سیله دائره دن چقوب ابالیس وشیاطین پنجه لرینه کرفتار اولمزلر ابالیس وشیاطین
دخی اول دائره یه کیروب آنلری آزرده وپریشان قیلمزلر زیرا دائرهٔ مرد خدایه بو ایکیسی مقیدلر ومرد خدانك دائره سی
بونلرك ما بیننه سد اولمشدر (مثنوی) همچنان باد اجل با عارفان * نرم وخوش همچون نسیم یوسفان *
عارفلره اجل وموت یلی دخی بونك کبی نرم ولطیفدر اول باد اجل یوسف علیه السلامك رایحهٔ طیبه سی کبی بعض
نسخه ده جمع صیغه سی اوزره یوسفان واقع اولمشدر یوسفاندن مراد لطیف وخوب اولان محبوبلردر یعنی
محبوبلرك نسیمی عاشقلره نیجه خوب کاورسه باد اجل دخی عارفلره آنك کبی لطیف وخوب کاور بعض نسخه ده دخی
یوسفان واقع اولمشدر معناسی واضحدر (مثنوی) آتش ابراهیم را دندان نزد * چون کزیدهٔ حق بود چونش کزد *
آتش حضرت ابراهیم علیه السلامه دیش اورمدی چونکه اول حضرت حقك مقبول وکزیده سیدر آتش آنی نیجه
اصرر (مثنوی * ز آتش شهوت نسوزد اهل دین * باقیانرا برده تا قعر زمین * همچنین اهل دین شهوت آتشندن یانمز
اما اهل دیندن باقیلرنی قعر زمینه ایلتمشدر نته کم آتش صوری حضرت ابراهیم علیه السلامی بیلوب یاقمدیغی کبی آتش
شهوات نفسانی دخی اهل دینی بیلوب وفرق قیلوب انلری یاقمز (م ی) موج دریا چون بامر حق بتاخت) اهل موسی را
ز قبطی واشناخت * دریانك موجی چونکه حقك امریله چاپدی وسرعت ایلدی حضرت موسی علیه السلامك
اهلنی قبطیدن اکلدی یعنی سبطیلره دریای قلزم سنفلق اولوب اون ایکی یردن یول اولدی وقبطیلری (فغشیهم من الیم
ما غشیهم) فحواسنجه بروبوب غرق وهلاك قیلدی بو محلده واقع اولان حکایات بعض مواضعده مفصلا برقاچ کره شرح
اولندیغیچون تفصیل وتطویلدن اجتناب اولنوب بوقدرله اکتفا قیلندی * مثنوی * خاك قارونرا چو فرمان
دررسید * با زر وتختش بقعر خود کشید * خاك قارونی چونکم اکا فرمان الهی ایرشدی زر وتختی ایله آنی کندینك
قعرنه چکدی (مثنوی) آب وکل چون از دم عیسی چرید * بال وپر بکشاد مرغی شد پرید * آب وکل چونکه حضرت
عیسی علیه السلامك نفسندن اوتلادی یعنی آنك دم مبارکندن فیض آلدی وحیات بولدی بال وپر آچدی
وبر مرغ اولوب اوچدی نته کم بو آیت کریمه بو معنایه شهادت ایدر (قال الله حاکیا عنه انی اخلق لکم من الطین کهیئة
الطیر فانفخ فیه فیکون طیرا باذن الله) بو خاصیت سنك وجودکدن دخی حاصل اولور وسنك نفسکدن نیجه طیور
جنت حیات بولوب ظهوره کاورنته کم بو بیت بو معنایه شهادت ایدر * مثنوی * هست تسبیحت بخار آب وکل * مرغ
جنت شد ز نفخ صدق دل * سنك تسبیحك آب وکلدن بخاری اولدی آب وکلدن مراد جسد انسانیدر کوکل صدقنك
نفخندن اول بخار جنت مرغی اولدی مؤمنلرك تسبیح وتهلیلنك صدق دللری برکاتیله طیور جنت اولمسی احادیثله
ثابت اولمشدر * مثنوی * کوه طور از نور موسی شد برقص * صوفیٔ کامل شد ورست او ز نقص * طور طاغی
حضرت موسی علیه السلامك ربینك نورندن رقصه کلدی کامل صوفی اولدی واو طور طاغی نقصاندن قورتلدی
بو بیتك شرحی بو جلدك اوائلنده طور مست وخر موسی صعقا بیتنده تفصیل اولنمشدر اوچنجی جلدك اوائلنه قریب
دخی (صار دکا منه وانشق الجبل) بیتنده تعبیر قیلنمشدر فلیطلب فیها * مثنوی * چه عجب کر کوه صوفی شد عزیز *
جسم موسی از کلوخی بود نیز * نه عجب اولدی اکر کوه طور عزیز صوفی اولدیسه یعنی عجب دکلدر حضرت موسی
علیه السلامك جسم شریفی دخی بر کلوخ ایدی یعنی حضرت موسی علیه السلامك جسدی اصلنده بی جان بر خاك
پاره سی ایدی پس حضرت حق جل وعلا اکا حیات وقدرت وعلم وارادت ویروب نبوت ورسالتله تشریف ایدوب کندیله
مکالمه مرتبه سنه ایرکوروب ارنی انظر الیك دیمکه قابل ولایق ایلدی پس حق تعالی بر کوهه تجلی قیلسه واول کوه
اول تجلی برکاتیله صوفیٔ عزیز اولوب رقصه کلسه وکامل اولوب نقصاندن نجات بولسه بعید وغریب دکلدر
(مثنوی) این عجایب دیدن شاه جهود * جز که طنز وجز که انکارش نبود * اول جهود شاهی بو ذکر اولنان عجایبی
کوردی که اول آتش طعندن غیری واکا انکاردن غیری اولمدی (طنز وانکار کردن شاه جهود وقبول نا کردن نصیحت
ناصحان خویش را (سرسخن) * مثنوی * ناصحان کفتند از حد مکذران * مرکب استیزه را چندین مران *

ناصحلر اکا اندیلر حددن تجاوز قیلمه ومفسد وظالم اولمه عناد مرکبنی بوقدر سورمه * مثنوی * ناصحان را دست
بست وبند کرد * ظلم را پیوند در پیوند کرد * ناصحلرك النی بغلدی وبند ایلدی ظلمی بری برینه اولشدردی علی التوالی
ظلم ایلدی * مثنوی * بانك آمد کار چون اینجا رسید * پای دار ای سك که قهر ما رسید * عالم غیبدن آواز کلدی ایش
چونکم بورایه ایرشدی ایق طوت قرار ایله ای کلب که بزم قهرمز ایرشدی (مثنوی) بعد از آن آتش چهل کز برفروخت *
حلقه کشت وآن جهودانرا بسوخت * آندن صکره اول آتش قرق ارشون یوقاری شعله لندی حلقه اولدی واحاطه
قیلدی واول جهودلری جمیعا یاقدی نته کم سورهٔ بروجده حق تعالی (ولهم عذاب الحریق) بیوردی بعض اهل تفسیر
عذاب حریقدن مراد دنیاده احراق بالنار اولملریدر دیمشلردر (مثنوی) اصل ایشان بود آتش ز ابتدا * سوی اصل
خویش رفتند انتها * ابتدادن انلرك اصلی آتش ایدی یعنی ابتدای خلقتدن بونلر آتشدن خلق اولنمش ونار یلك بونلره
غالب اولمش ایدی بر موجب کل شیء یرجع الی اصله عاقبت کندیلرینك اصللری جانبنه کتدیلر (مثنوی) هم ز آتش زاده
بودند آن فریق * جزوها را سوی کل باشد طریق * بو فریق که مراد اصحاب اخدوددر هم آتشدن طوغمش ایدیلر
بو سببدن آتش خوینی طوتوب مسلمانلری یاقدیلر جزؤلرك طریقی کل جانبنه کلدی وهر جزؤ عاقبة الامر کل جانبنه
رجوع قیلدی * مثنوی * آتشی بودند مؤمن سوز وبس * سوخت خود را آتش ایشان چو خس * اوظالملر
مؤمن یاقیجی بر آتش ایدیلر انجق یعنی آتشك اکرچه احراق ایلمسی واردر لیکن احراقدن ماعدا نیجه خاصیتی وفائده
ومنفعتی وارددر اما بونلر دینلر انجق مؤمنلر یاقیجی بر آتش ایدی عاقبت انلرك آتشی کندیلرنی خار وخس کبی یاقدی
وکندیلرك عمللری کندیلره عائد اولوب بنیاد وجودلرنی یقدی * مثنوی * آنکه بودست امه الهاویه * هاویه باشد
مر اورا زاویه * اول کمسه نك اصلی هاویه اوله بر فحوای کل شیء یرجع الی اصله هاویه اکا زاویه ومکان اولور (کما قال الله
تعالی (واما من خفت موازینه فامه هاویه وما ادریك ماهیه نار حامیه) هاویه یاقیجی بر جهنمك اسمیدر (م ی) مادر فرزند
جویان ویست * اصلها مر فرعها را در پیست * فرزندك مادری فرزندینی طلب ایدیجیدر اصللر فرعلرك ایزنده یعنی
طلبنده در * مثنوی * آبها در حوض اکر زندانیست * باد نشفش میکند کار کانیست * مثلا آبلر اکرچه حوضده
زندانی ومحبوس در باد اول ابی نشف ایلر زیرا کار کانه منسوبدر ارکان رکنك جمعیدر مراد چار عنصردر بعض نسخه ده کان
کانیست واقع اولمشدر معنی که اول معدنیدر ردیمك اولور * مثنوی * می رهاند می برد تا معدنش * اندك اندك تا نبیند
بردنش * باد اول آبی حوضدن خلاص ایلر انی معدننه دك ایلتور اندك اندك یعنی تدریجله که آنك ایلتمسنی کورمزسن
(مثنوی) وین نفس جانهای ما را همچنان * اندك اندك دزدد از حبس جهان * بو نفس بزم جانلرمزی انجلین یعنی
بو باد نفس بزم عمرلرمزی اول حوض ایچندن نشف اولنان ما کبی آز آز جهانك حبسندن اوغرلرپس کوکدر باد نفس
باد هوا وهوس اولمیه تا عمر آبنی بیهان یره ضایع قیلمیه بلکه توحید الهی وتسبیح ربانی ایله مزین ومطیب اوله تا (الیه
یصعد اطیاب الکلم الطیب) فحواسنجه معدن حقیقته رجوع قیله وآب جانکی اصلنه ایصال قیله (مثنوی) تا الیه یصعد اطیاب
الکلم * صاعدا منا الی حیث علم * سورهٔ فاطرده بو آیت کریمه یه اشارت بیوررلر (الیه یصعد الکلم الطیب) اول اللهه
صعود وعروج ایدر کلمات پاکیزه کلمهٔ توحید وسائر تسابیح وتقادیسك ثوابی قاشانی کلمهٔ طیبی تأویل ایدوب دیرکه ای
النفوس الصافیة الطیبة عن خبائث الطبایع الذاکرة لمیثاق توحید تا نفوس زکیه یی کلمهٔ طیبه یه تشبیه بوجهتدندرکه
جمیع موجودات کلمهٔ کن دن حاصل اولمشدر وبو تقدیرجه سببك اسمی مسببه اطلاق قیلنمشدن اولور پس جملهٔ
موجودات کلمة الله در لیکن انبیا علیهم السلام واولیاء عظام کلمات تامه در نته کم جناب عزت حضرت عیسی علیه
السلام حقنده (وکلمته القاها الی مریم) بیوررلر پس بو جهتدندر نفوس زاکیه یه کلمات اطلاقی (والعمل الصالح یرفعه)
ودخی اعمال صالحه که صدقله آراسته اوله رفع ایلر آنی یعنی اول کلم طیبه یی محل قبول ورضایه معنای بیت حضرت
خداوندکار بیوررلر که (تا الیه) تا اول اللهك جنابنه یصعد صعود وعروج ایدر اطیاب الکلم پاکیزه کلاملر کلمهٔ توحید کبی
وبعض علوم ومعارف حقانینك کلماتی کبی وبونلره مشابه اولنلرك آثاری حقه صعود ایدر صاعدا منا اول کلمهٔ طیبه
بزدن صعود ایلدیکی حالده ویاخود صاعد صعود معناسنه اوله پس مفعول مطلق اولور یصعد صعودا تقدیرنده یعنی اول
اللهك جانبنه کلمات پاکیزه بزم جانبمزدن صعود ایلمکله صعود ایلر الی حیث شول محله ومقامه که علم الله تعالی بیلدی
آنی (مثنوی) ترتقی انفاسنا بالمنتقی * متحفا منا الی دار البقا * ترتقی ارتقا وعروج ایدر انفاسنا بزم نفسلرمز وکلاملرمز
بالمنتقی نقاوت وطهارتله اوغله حرام لقمه دن ومعاصی وآثامدن ومنهی اولان کلامدن متحفا منا بزدن تحفه
وهدیه قلندیغی حالده الی دار البقا دار بقایه وعالم علایه (مثنوی) ثم تاتینا مکافات المقال * ضعف ذاك رحمة من ذی
الجلال * اعراب بیت ثم حرفدر حروف عاطفه دن تأتینا جمله سی بیت سابقده ترتقی جمله سنه معطوفدر ومکافات

تأتینانك فاعلیدر مضافدر مقاله ومقالده الف لام مضاف الیهدن عوضدر ای مقالنا دیمك اولور ضعف لفظا مرفوع
بدلدر مکافاتدن ذالک اسمدر اسماء اشاراتدن اعرابدن محلا مجرور مضاف الیهدر ضعفه مشار الیه مقالدر تقدیر کلام
تأتینا مکافات قدر ضعف ذلك المقال دیمکدر رحمة تمییزیت اوزره منصوبدر ومن حرف جر متعلقیله صفتیدر رحمتهنك
ای رحمة کائنة من ذی الجلال معنای بیت ثم تأتینا یعنی بعد الصعود بزه کلور مکافات المقال مکافات ومجازات مقالمز
ضعف ذالک اول مقالمزك ضعفی کلور یعنی اول مقالمزك ایکی مثلی قدر مکافات کلور رحمة رحمت یوندن من ذی
الجلال اول جلال وعظمت صاحبندن یعنی آنك اوزرینه لازم وواجب اولدیغی جهتدن دکل بلکه قوللرینه لطف
ورحمی یوندن کلور دیمك اولور * مثنوی * ثم یلجینا الی امثالها * کی ینال العبد مما نالها * ثم یلجینا جملهسی
تأتینا جملهسنه معطوفدر فاعل ضمیری تحتنده مستتر هو ذی الجلاله عائددر امثالها ده ضمیر مکافاته عائددر کی
حرفدر حروف نواصبدن العبد لفظا مرفوع ینالنك فاعلیدر العبد منصوب اولوب ینال نك مفعولی اولسه ده جائزدر
من حرف جر ما موصوفه ویا موصوله در علی کلا التقدیرین مکافات مقالدن عبارت اولور نال فعل ماضی فاعل ضمیری
تحتنده مستتر هو عائددر عبده ها ضمیر بارز محلا منصوب مفعولیدر نال نك عائددر مکافات حکمنده اولان مایه وماء مع
صفته ویا صلته محلا مجروردر من ایله ومن بیانیه در متعلقی محذوفدر که اول خبردر ویا نعیم ویا بونلر امثالی محله مناسب
اولان کلمهلردر اکر العبد منصوب اوقنورسه ینال نك مفعولی اولور وحرف جر متعلق محذوفیله ینال نك فاعلی اولور واکر
مرفوع اوقنورسه حرف جر متعلق محذوفیله ینال نك مفعولی اولور تقدیر کلام بویله دیمك اولور که بعد مجیء مکافات
مقالنا الینا یوصلنا الله الی امثال تلك المكافات اینال العبد نعیما هو من جنس مکافات التی نال ذلك العبد الیها قبله یعنی
مقالمزك مکافاتی بزه کلدکدنصکره حضرت ذی الجلال والاکرام بزی الجا وایصال ایلر اول مکافاتك امثالنه عبده نائل
اولمق ایچون شول نعم وحسنات که اول عبدك نائل اولدیغی مکافات مقال قبیلندندر ومرفوع اولدیغی اوزره معنی
عبد ایرشسون ایچون اول خیره اول نعمه که اول شیء جنسندندر که عبدا کا نائل اولدی که مراد اول شیدن مکافات
مقالدر * مثنوی * هکذا تعرج وتنزل دائما * ذا فلا زلت علیه قائما * هکذا ده ها حرف تنبیه در کاف حرف
تشبیه در ذا اسم اشارتدر تعرج فعل مضارع فاعل ضمیری تحتنده مستتر هی راجعدر بیت سابقده اولان انفاسه
ویاخود انفاس معناسنه مؤول اولمق اوزره مقاله راجع اوله تنزل فعل مضارع فاعل ضمیری تحتنده مستتر هی
عائددر مکافات مقاله دائما ظرفیت اوزره ویا تمییزیت اوزره منصوبدر ای زمانا دائما اومن حیث الدوام دیمکدر
ذا اسمدر اسماء اشارتدن مشار الیه مصرع اولك مضمونی ومفهومیدر اعرابدن محلا مرفوع مبتدادر فا تعقیب
ایچوندر لازلت ده لا زال افعال ناقصهدن برفعلدر تا محلا مرفوع آنك اسمیدر قائما خبریدر علیه ده علی حرف جردر
ها کا متصل اولان ضمیر غائب محلا مجروردر علی ایله که ذا ایله اشارت اولنان مفهومه راجعدر معنای بیت اکاه اول شوذکر
اولنان تعرج بزم انفاسمز ویاخود مقالاتمز که مراد اطیاب کلم درحق جانبنه عروج وصعود ایدر وینزل ومکافات
مقالمز نزول ایدر دوام جهتندن یاخود هر زمانده شو مفهوم که ذکر اولندی یعنی عروج انفاس ونزول مکافات
بونك اوزرینه همیشه قائم اولدی پس سن بو ایکی حالتدن زائل اولمه هر بارکه سندن اطیاب کلم وانفاس نفیسه حق
جانبنه عروج ایلیه انك مکافاتی سکا نزول ایلر زیاده نزول ایلین جزاء عاجله سیدر وآخرتده کلجك ونزول ایلیجك جزاء
آجله سیدر (مثنوی) پارسی کوییم یعنی این کشش * زان طرف اید که امد ان چشش * تا الیه یصعد بیتندن بورایه
کانجیه دك بو مضمونی عربی سویلدکدنصکره پارسی سویلیم یعنی بو چکمك کششدن مراد انفاس نفیسهیی
ونفوس طیبهیی حق تعالی حضرتلرینك عالم اعلایه جذب ایتمسیدر پس بو چکمك انسانك روحنه اول طرفدن
کلور که اول چشش کلدی یعنی روحه اول لذت وذوق حاصل اولدی وروح اکا میل قیلوب منجذب اولدی (مثنوی)
چشم هر قومی بسویی مانده است * کان طرف یك روز ذوقی مانده است * هر بر قومك کوزی بر جانبده قالمشدر دائم
اول جانبه نکران اولمشدر زیرا اول طرفده برکون بر ذوق سورمشدر * مثنوی * ذوق جنس از جنس باشد خود یقین *
ذوق جزو از کل خود باشد ببین * یقین بودر که جنسك ذوقی کندی جنسندن اولور زیرا خلاف جنسندن ذوق اولمق
ولذت بولمق عقله ملایم دکلدر کذلك جزوك ذوقی کندی کلندن اولور نظر ایله کندی کلندن غیریدن جزو ذوق المق قاعدهٔ
علمه مناسب دکلدر پس جنس ایکی قسم اولور بری ایو بری کتو قسم ثالث بو ایکی قسمه مستعد وقابل اولندر
پس بو قسم ثالثه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) یامکران قابل جنسی بود * چون بدو پیوست جنس او شود *
یاخود مکر ظاهرا خلاف جنسدن اولان کسه اول بر جنسه قابل ومستعد اوله مثلا بر عاصی مطیع اولمغه وبر مطیع
عاصی اولمغه قابل اولدیغی کبی چونکه اول ظاهرا خلاف جنس اولان جنسه اولشدی آنك جنسی اولور اول جنسه

قابلیتی حسبیله (مثنوی) همچو آب ونان که جنس ما نبود * کشت جنس ما واندر ما فزود * مثلا آب ونان کبی که
ظاهرا بزم جنسمزدن دکلدی بزه اولشمقله بزم جنسمز اولدی وبزم وجودمزده زیاده ایلدی وقوت وجسامتمز آرتوردی
(مثنوی) نقش جنسیت ندارد آب ونان * ز اعتبار آخر آنرا جنس دان * آب ونان شکل وصورت جهتندن جنسیت
نقشن طوتمز که آنك انسانه شکلا مشابهتی یوقدر اما آخر اعتباردن آنی جنس بیل (مثنوی) ور ز غیر جنس باشد ذوق ما
آن مکر مانند باشد جنس را * آنکه مانند ست باشد عاریت * عاریت باقی نباشد عاقبت * مرغ را کر ذوق آید از صفیر
چونکه جنس خود نیابد شد نفیر * بیوررلر که البته جنسك ذوقی جنسدن اولور وخلاف جنسدن ذوق المق ممکن
دکلدر پس جنس اکرچه اوچ قسم اولور اما اصل بالاستقرا ایکی قسم اولور اول بر قسمی مردود ومطروددر اول
قسمی معنا وصورتا جنسدر مثلا بر عالم کسه بر عالم کسهنك وبر انسان صالح بر آخر انسان صالحك صورتا ومعنا
جنسیدر وایکنجی قسمی معنا جنسدر لیکن صورتا انسانله جنس دکلدر اما اعتبار آخرله جنس اولور وبو نوع انسانده
دخی بولنور مثلا بر کسه هیئت صلحاده واولیاده دکل بلکه عوام شکلنده اما معنوی اولیا وصلحایه قابلیتی اعتباریله
انلره جنسدر بوندن ذوق حاصل اولور اما مردود اولان قسم ثالث صورتا جنس ومعنا نا جنس اولنلردر مثلا نان
شکلنده زهر واحسان شکلنده اولان قهر وانسان شکلنده اولان حیوان واهل عرفان هیئتنده اولان اصحاب طغیان
کبی پس معنای بیته کلهلم بو قسم ثالثه اشارت ایدوب بیوررلر که اکر بزم ذوقمز ناجنس حقیقیدن اوله مکر اول جنسه
مشابه اوله صورتا بو ملابسه ایله اندن دخی حظ النور وذوق الینور اما بو ذوق معتبر وباقی دکلدر زیرا بو ذوقك سببی
ونشأی مشابهتدر واول نسنه که مشابهتدر عاریت وعرض اولدی عاریت وعرض ایسه عاقبت باقی قالمز پس
بر شیئك سببی زائل اولیجق مسبب دخی موجود اولماز پس بو خصوصه بر قاچ مثل ایراد ایدوب بیوررلر که مثلا اکر
مرغه ذوق کله کندی جنسی آوازی کبی اولان صفیر صیاددن چونکه بو آوازه فریفته اولوب کلسه کندی جنسن
بولمسه نفرت ایدیجی اولور ودام بلاده قالور * مثنوی * تشنه را کر ذوق آید از سراب * چون رسد در وی کریزد جوید آب
وبر مثال آخر دخی بودر که بر تشنهیه اکرچه سرابدن ذوق کلور آبه مشابه اولدیغیچون چونکه اول سرابه یتشه
اول آب شکلی آندن قچار اول تشنه ینه طلب آب ایلر پس متشبخ اولان کذابلر ومدعی اولان ناصوابلر دخی (کسراب
بقیعة یحسبه الظمآن ماء حتی اذا جاءه لم یجده شیئا) قچن طلاب آب حیات حقیقی اولنلر بونلری ماء حقیقت ظن ایلیوب
دفع عطش ایچون بونلره کمال رغبتله توجه ایلسهلر بونلرك تشنهلکی زیاده اولوب آب مراده واصل اولمزلر وکندیلری
سراب جهالتدن وورطهٔ غفلت وبلاهتدن خلاص قیلمزلر بو خصوصده بر مثال آخر دخی بودر که (مثنوی) مفلسان
هم خوش شوند از زر قلب * لیك آن رسوا شود در دار ضرب * مفلس اولان طالبلر اکرچه خوش اولورلر قلب التوندن
لیکن اول زر قلب کبی اولان مزورلر رسوای اولورلر دار الضرب حقیقتده یعنی حضور عزتده (مثنوی) تا زراندودست
ازره نفکند) تا خیال کژ ترا چه نفکند) از کلیله باز خوان ان قصه را * واندران قصه طلب کن حصه را * زنهار ای طالب
تا زراندوده لك سنی طریق حقدن کیرو براقیه وباطل واکری خیال سنی غفلت وجهالت قیوسنه آتمیه کلیله ودمنه نام
کتابدن بو قصهیی کیرو اوقو واول قصهدن حصه طلب ایله که قصهدن مراد حصهدر که اول کلیله ودمنهده مسطور
اولان قصه بودر حکایت توکل وترك جهد کفتن نخجیران بشیر * مثنوی * طائفهٔ نخجیر در وادیٔ خوش * بودشان
از شیر دائم کش مکش * وادیٔ خوشده نخجیران طائفهسی یعنی حیواناتدن صیده مناسب اولان بر طائفه
بر لطیف وادیده انلره ارسلاندن منازعه واضطراب وار ایدی دائم * مثنوی * بس که ان شیر از کمین در میربود *
ان چرا بر جمله ناخوش کشته بود * زیاده که اول شیر بوصودن نخجیرلری قپاردی اول اوتلاق جمیعسنك اوزرینه ناخوش
اولمشدی (مثنوی) حیله کردند آمدند ایشان بشیر * کز وظیفه ما ترا داریم سیر * اول نخجیرلر شیره کلدیلر حیله ایلدیلر
دیدیلر که وظیفهدن بزسنی طوق طوتارز یعنی سکا یومی تعیین وظیفه ایدهلم (م ی) جز وظیفه در پی صیدی میا) تا نکردد
تلخ بر ما این کیا * تعیین اولنان وظیفهدن غیری بر صید ایلمکه اردنجه کلمه تا بو مرعا وکیاه بزم اوزرمزه تلخ وناخوش اولمیه
(جواب کفتن شیر نخجیرانرا وفائدهٔ جهد کفتن (م ی) کفت آری کروفا بینم نه مکر * مکرها بس دیده ام از زید وبکر *
شیر انلره ایتدی بلی دیدیککز سوزه مقبولمدرا کر وفا کورم مکر وحیله کورمیم زیرا زید وبکردن چوق حیله ومکرلر کوردم
احتمالدرکه سز دخی بر مکره شروع ایدهسز * مثنوی * من هلاك فعل ومکر مردم * من کزیدهٔ زخم مار وکزدم *
بن خلقك فعل ومکرنك هلاکی ام مار وعقربك اصرلمشی ام یعنی مار وعقرب طبیعتنده اولان کسهلردن چوق ضرر
کورمشم (مثنوی) مردم نفس از درونم در کمین) از همه مردم بتر در مکر وکین) درونمدن بوصودهاولان نفس مردمی
بکا مکر وکین ایلمکده جمیع خلقدن قبیحرلك وضررلو کدرتهکم بو حدیث شریف بو معنایه دلالت ایدر (قال علیه

السلام اعدى عدوك نفسك التى بين جنبيك (مثنوى) كوش من لا يلدغ المؤمن شنيد * قول پيغمبر بجان ودل كزيد
تحبيرانه ديديكه اى وخوش بنم قولغم لا يلدغ المؤمن حديثنى كوش ايتدى و پيغمبرك قولنى جان ودلله قبول ايتدى
نته كم احمد وابوداود ابو هريره دن وابن ماجه ابن عمردن بو حديث شريفى روايت ايدرلر قال عليه السلام لا يلدغ المؤمن
من جحر واحد مرتين يعنى ملدوغ اولمز بر دلكدن ايكى كره يعنى مؤمن عاقل بر محلدنكه بركره ضرر كوره تكرارينه
كندى يه ضرر كلان يره اوغرمز واول محلدن بركره دخى محترزده اولمز زيرا كه من جرّب المجرّب حلت به الندامة در
(ترجيح نهادن نخجيران توكل را بر جهد واكتساب (مثنوى) جمله كفتند اى حكيم باخبر * الحذر دع ليس يغنى عن قدر
جمله نخجيرلر ارسلانه ايتديلر اى خبردار اولان حكيم حذرى ترك ايله زيرا حذر قدردن غنا وفائده ويرمز
(كما قال عليه السلام دع الحذر فان الحذر لا يغنى عن القدر) يعنى حذرى ترك ايله زيرا حذر قدردن مغنى اولمز زيرا المقدر
كائن وجف القلم بما هو كائن وانا كل شئ خلقناه بقدر وكل شئ فعلوه فى الزبر) دروبونك امثالى آيات واخبار چوقدر
همان عبده لازم اولان تسليم ورضادر غيره چاره يوقدر (مثنوى) در حذر شوريدن شور وشرست * رو توكل كن توكل
بهترست * قدردن حذر ايلمكده شور وشرك پريشانلغى واردر شوريدن بونده پريشان معناسنه استعمال اولنور
يورى جميع خصوصده خدايه توكل ايله توكل ايوركدر زيرا توكلده قضا وقدرده تسليم اولمق بولنور اما كسب ومجاهده ده
نوعا قضايه معارضه ايلمك اولور نته كم بيوررلر * مثنوى * با قضا پنجه مزن اى تند وتيز * تا نكيرد هم قضا
با تو ستيز * قضا ايله پنجه اورمه اى تند وتيز يعنى متهور وغضبلو كمسه تا قضا دخى سنكله عناد وخصومت طوتميه
* مثنوى * مرده بايد بود پيش حكم حق * تا نيايد زخم از رب الفلق * بنده حق تعالينك حكمى اوكنده مرده اولمق
كرك كالميت بين يدى الغسال تا مبدع كائنات ومظهر مخلوقات اولان رب العزتدن زخم كلميه زيرا مجرد كسبه اعتماد
قيلمق وتوكلى تارك اولمق حضرت حقك قضاسنه معارضه قيلمق كبيدر روا نكله مقابله ايدوب پنجه اورمق كبيدر
پس حضرت حقه توكل قلمين وآنك قضاسنه رضا ويرمين كمسه يه عاقبة الامر زخم وقهر كلمك وبر بلا ايله هلاك اولمق
مقرردر (ترجيح نهادن شير جهد واكتساب را بر توكل وتسليم (مثنوى) كفت آرى در توكل رهبرست * اين سبب
هم سنت پيغامبرست * ارسلان نخجيرلره ايتدى نعم اكرچه توكل سالكه رهبر ودليلدر كه جناب حقه ايرشدرر
بو سبب كه مراد جهد واكتسابدر هم پيغمبر عليه السلام حضرتلرينك عادت وسنتيدر بو محلده شيردن مراد جهد
واكتسابى توكل اوزره ترجيح قيلان واسباب ووسائله متمسك اولان طائفه دركه انلرك حجتلرى بودركه ذكر بيوررلر
* مثنوى * كفت پيغمبر باواز بلند * با توكل زانوى اشتر ببند * بو حديث شريفه اشارت بيوررلر كه معاذ بن
جبل رضى الله عنه حضرتلرى روايت ايدرلر بركون بر كمسه حضرت رسول عليه السلامه كلوب ايتدى
يا رسول الله دوه مك زانوسنى بغليوب آنك حفظنده احتياط قيله يمى وياخود مطلق العنان قويو ويروب
خداى تعالى يه متوكل اوله يمى قال النبى صلى الله عليه وسلم اعقل بعيرك ثم توكل على الله يعنى پيغمبر عليه
السلام حضرتلرى آواز بلند ايله ديدى اللهه توكل ايلمكله دوه نك دزينى بغله توكل ايلمكله جهد واهتمامى
جمع ايله مجرد توكل قيلوب جهدى ترك ايلمه ديمك اولور * مثنوى * رمز الكاسب حبيب الله شنو) از توكل
در سبب كاهل مشو * اى مجرد توكله تشبث قيلان كمسه الكاسب حبيب الله حديثنك رمزنى ايشت وبو حديثله
عمل ايدوب سندخى برايش ايت توكلدن اوترى سبب خصوصنده كاهل وقاصر اولمه معنىٔ حديث شريف كسب
ايديجى كمسه اللهك محبوبيدر يعنى سوكلو قوليدر ديمك اولور (ترجيح نهادن نخجيران توكل را بر اجتهاد
(مثنوى) قوم كفتندش كه كسب از ضعف خلق * لقمهٔ تزويردان مقدار حلق * بو بيانده قومدن مراد
توكلى جهد واكتساب اوزره ترجيح قيلان وطريق توكله ذاهب اولان طائفه در اول قوم كسب واجتهادى افضل
كورن شيره ايتديلر كه كسب خلقك ضعفندن وتزويرندن خالى دكلدر كويا بر لقمهٔ تزويردر كه حريص اولنلرك بوغازى
مقدارى اولور يعنى حرصى نه مقدار ايسه كسب وكاره سعى دخى اول قدر اولور * مثنوى * نيست كسبى از توكل خوبتر *
چيست از تسليم خود محبوبتر * حق تعالى حضرتنه متوكل اولمقدن خوبتر بر كسب يوقدر كه (ومن يتوكل على الله
فهو حسبه) بيورمشدر ودخى (وعلى الله فليتوكل المؤمنون) ديو مؤمنلره امر قيلمشدر تسليمدن خود مرغوب
ومحبوبرك نه در يعنى حضرت حقه امرنى تسليم وتفويض ايلمكدن محبوبتر بر خصلت يوقدر انكيچون حضرت حبيب
اكرم صلى الله عليه وسلم هر كيجه ياتديغى وقتده اللهم اسلمت نفسى اليك وفوضت امرى اليك والجأت ظهرى اليك
بيوررلردى * مثنوى * بس كريزند از بلا سوى بلا * بس جهند از مار سوى اژدها * بو خلق بلادن بلا جانبنه چوق
قچارلر چوق كمسه لر ماردن اژدرها جانبنه صچرارلر مثلا توكل زحمتندن قچارلر اژدرها كبى صعب اولان كار وكسب

پنجه سنه كرفتار اولورلر * مثنوى * حيله كرد انسان وحيله ش دام بود * آنكه جان پنداشت خون آشام بود * انسان
دردمند مراد نفسنك حصولى ايچون حيله ايلدى وكسب انبيانك خصلت وسنتيدر ديو توكلى قويوب اسبابه
تمسك قيلدى آنك حيله سى كندى يه دام قيد اولدى اول نسنه يى كه جان قياس ايتدى قان ايچيجى اولدى * مثنوى *
در ببست ودشمن اندر خانه بود * حيلهٔ فرعون زين افسانه بود * غافل انسان عدودن خلاص ايچون بلا وعنا
قپوسنى كسب غنا ايتمكله بغلدى حال بوكه دشمن خانه درونده ساكن وآسوده ايديلر پس بونلر جمله اعدادن اضر
ايكن يعنى اعداى عدو اولان نفس وكندى يه قرين اولان شيطان خانهٔ درونده ايكن انسان بو عدولرى خانهٔ درونده
قويوب فقر وبلا كله جك قپويى سد ايلرا كرچه غنا وثروتله بو قپولرى بيار اما خبرى يوق كه نفس وشيطانك بنيادين
وآخرتن يقار فرعونك حيله ومكرى بو افسانه دن اولدى يعنى قپويى بغليوب دشمن خانه ايچره اولمق قبيلندن
افسانه اولدى * مثنوى * صدهزاران طفل كشت آن كينه كش * وانكه او مى جست اندر خانه اش * اول انتقام
ايديجى وكينه چكيجى يوز بيك طفل دپه لدى واول كمسه يى كه اول فرعون استردى آنك خانه سنده ايدى يعنى فرعون
لعين ابناى بنى اسرائيلى دولتنك دشمنى ظهور ايلمه سن ديو قتل ايلدى حال بوكه حضرت موسى عليه السلام كندى
خانه سنده صلب پدرندن مادرى رحمنه واصل اولدى وبعد التولد درياى نيل آنى فرعون سراينه قريب ساحله القا
ايلدكده * فالتقطه آل فرعون ليكون لهم عدوا وحزنا * آيتنك طبقنجه آنك اهلى اول موسى عليه السلامى اخذ ايدوب
قرة عين لى ولك ديو آنى خانه لرنده بسلديلر اوچنجى جلدده بو قصه مفصلا شرح اولنمشدر (مثنوى) ديدهٔ ما چون بسى
علت دروست * رو فنا كن ديد خود در ديد دوست) بزم كوزمز چونكم انده چوقلق علت واردر كه كورمكده وبر شيئك
حقيقتنى بيلمكده خطا وخللدن خالى دكلدر يورى سن كندى كورمكى دوستك كورمسنده محو وفانى ايله تا كم سنك
نظرك سندن محو اوله وا كابدل دوستك نظرى سنده ظهور ه كه تا كم غلط وخطا كورمكدن برى اوله سن * مثنوى *
ديد ما را ديد او نعم العوض * يابى اندر ديد او كل غرض * بزم كورممزه آنك كورمسى نعم العوض در يعنى دوستك نظرى
وبصرى بزم نظرمزك يرينه نه كوزل عوضدر اول حضرتك نظرنده كلى مقصودى بولورسن وغلط وخطا كورمكدن
پاك وعارى اولورسن پس كندى ارادت وقدرتكى وآرزو ومشيتكى والحاصل بالكليه بشريتكى اول حضرتك ارادت
وقدرت ومقتضا ومشيتنده محو ايله وطفل صغير پدر كبيرنى هر وجهله وكيل اتخاذ ايدوب آكا توكل وتمسك ايلديكى
كبى وحضرت نبى الهى اكلأنى كلاء طفل الصغير ديديكى كبى سن دخى بويله ديوب اول حضرتى كنديكه وكيل اتخاذ
وكندى كار وكسبكه وصنعت وقدرتكه اعتمادا تمكى ترك ايله تا جميع مؤنتك بى زحمت ومشقت حاصل اوله (مثنوى)
طفل تا كيرا وتا پويا نبود * مركبش جز كردن بابا نبود * مثلا طفل مادامكه طوتيجى ويليجى اولمدى يعنى تا قوت وقدرته
وصول بولمدى اول طفلك مركبى باباسنك بوينندن غيرى اولمدى زيرا اول طفل باباسنى جميع امورنده وكيل مطلق
اتخاذ ايدوب كندويى آكا تسليم قيلمشدر اول دخى آكا وكيل اولمشدر (فاتخذه وكيلا) ايت كريمه سنك حسبنجه سندخى
ربكى وكيل مطلق اتخاذ ايله تاسنى رزق ايچون كيرا وپويا اولمقدن خلاص ايدوب كنز لا يفنى يه واصل ايده (مثنوى)
چون فضولى كشت ودست وپا نمود * در عنا افتاد در كور وكبود * چونكم طفل بر فضول اولدى يعنى صاحب قوت
وكستاخ اولوب ال آيق كوستردى زحمت وبلايه وكور وكبود اولمغه دوشدى كور وكبور آرده قالمغه ديرلر بونده
مقصوددن بعيد وغافل اولمغه دوشدى ديمك اولور پس كندويى مستقلا صاحب قوت وقدرت بيلوب ارزاق جانبنه
همت وحركت قيلمق سبب زحمت ومشقت اولور اما بو جمله يى ترك ايدوب توكل طريقنه كيدوب حضرت حقى جميع
امورنده وكيل اتخاذ ايلمك باعث راحت وموصل نعمت وسعادت اولور * مثنوى * جانهاى خلق پيش از دست
وپا * مى پريدند از وفا اندر صفا * خلقك جانلرى دست وپادن اول يعنى جوارحله عمل وتصرف قيلمزدن مقدم عالم
ارواحده وفا مرتبه سندن صفا مرتبه سنه اجنحهٔ روحانيه ايله اوچارلردى * مثنوى * چون بامر اهبطوا بندى
شدند * حبس خشم وحرص وخرسندى شدند) چونكم اهبطوا امريله مقيد ومحبوس اولديلر يعنى مرتبهٔ ارواحدن
عالم اجسامه نزول ايلك ديو حق تعاليك امريله ارواح مامور اولدى وبو عالم اجسامه كلديلر خشم وحرصه وقناعت
وقلته حبس اولديلر * مثنوى * ما عيال حضرتيم وشيرخواه * كفت الخلق عيال للاله * بز حق تعالينك عيالى يز
واندن سود طلب ايديجى يز يعنى بز حق تعالينك عيالى كبى بزواندن غدا وقوت ايدانمزى استيجى يز نته كم بر كمسه نك
اهل وعيالى نفقه وكسوه لرين وقوت وغدالرين اول كمسه دن طلب ايدرلر واول كمسه نك اوزرينه بونلرك رزقنى ويرمك
لازمدر كذلك جميع دواب وحيواناتك رزقنى ويرمك الله اوزره لازمدر كما قال الله تعالى (وما من دابة فى الارض
الا على الله رزقها) بو جهتدن خلق عيال الله كيدر نته كم حضرت پيغمبر عليه السلامدن مرويدر

خلق اللهك عيالیدر قال عليه السلام الخلق عيال الله فاحب خلقه اليه احبهم لعياله عيال كسرعين ايله عيالك جمعیدر جياد جيدك جمعی اولدیغی كبی اهل واولاد معناسنه دراركه ودیشی یه شاملدر ✱ مثنوی ✱ آنكه او از آسمان باران دهد ✱ هم تواند كوز رحمت نان دهد ✱ اول الله كه آسماندن اوباران ویرركه سبب ارزاقدرهم قادردركه اول الله رحمت واحساندن بنده لرینه بی كسب نان ویره چونكم قضیه بویله اولدیغی مقرراولیجق توكل ایلمك اولیدر پس ذیل توكله تمسك ایدن طائفه عقلی ونقلی اولان حجتلرین اظهارایلدیلرسه نوبت كسب واجتهادی افضل واولی كورن شیرنهاده كاوب بونلرك مقدماتنی تسلیم ایلدكدنصكركسب واجتهادك فضیلتنه دلالت ایلین براهین ودلائلن سویلمكه بشلدی) ترجیح نهادن شیرجهد را بر توكل ✱ مثنوی ✱ كفت شیرآری ولی رب العباد ✱ نردبانی پیش پای ما نهاد ✱ ارسلان بونلره ایتدی بلی كرچك سویلرسز حق تعالی حضرتلری بی كسب وبی سبب بنده لرینه رزق ویرمكه قادردرولیكن جمیع عبادك مالك ومربیسی بزم ایاغمزاوكنه برنردبان قودی كه اندن مراداسباب صوریدر نه كم نردبانسز برعالی موضعه بركسه چقمز كذلك صوری ومعنوی برعالی مرتبه یه وسیله وسببسز بركسه ایره من پس بر بوكسك یره چقمغه نردبان نیجه لازم اولدیسه برمرتبه یه ایرمكه برسببه تشبث ایتمك لازم كلدی ✱ مثنوی ✱ پایه پایه رفت باید سوی بام ✱ هست جبری بودن اینجا طمع خام ✱ طام جانبنه پایه پایه كتمك كرك بامدن مراد هرمراد ومرام اولان شیدرپس هر بر مقصود ومرامه توجه ایتسك برسببه تعلق ایدوب تدریجله كتمك لازم اولور بومرتبه ده جبری اولمق طمع خام وبیهوده مرامدریعنی بودنیاده سعی وكسبی ترك قیلمق وجبری اولوب بی كسب وبی سبب حق تعالی بنی اكردنیوی واكراخروی مقصود ومرامه ایصال ایلردیمك خام طمع وخیال باطلدرنعم دنیا خصوصنده ترك اسباب ایتمك وتوكل طریقنه كتمك جمیع انبیا واولیانك سنت وطریقتلری اوزره مستحب وممدوحدروآخرت خصوصنده توكل ایتمك وترك اسباب واكتساب طریقنه كتمك جمهورك اتفاقی اوزره مذموم ومقدوحدربلكه دنیا خصوصنده توكل قیله سن وآخرت خصوصنده مجتهد ومكتسب اوله سن كه سنت وطریقت بودر ✱ مثنوی ✱ پای داری چون كنی خودرا تولنك ✱ دست داری چون كنی پنهان توچنك ✱ آیاق طوتارسن كندینی نیچه لنك ایلرسن ال طوتارسن پنجه كی سن نیچون پنهان ایلرسن بوالدن ایاقدن مراد كسب ایلمكدرزیرا حكیم مطلق بوالی وایاغی عبادنه انكیچون ویردیكه عمل ایده لر ✱ مثنوی ✱ خواجه چون بیلی بدست بنده داد ✱ بی زبان معلوم شد اورا مراد ✱ مثلا افندی چونكه بنده سنك النه بربیل ویردی زبان ومقالسزاول بنده یه مراد معلوم اولدیكه لسان الحال انطق من لسان المقالدر ✱ مثنوی ✱ دست همچون بیل اشارتهای اوست ✱ آخر اندیشی عبارتهای اوست ✱ كذلك ال بیل كبی اواللهك اشارتلریدریعنی الله تعالی بنده سنه مقال وكلامسزال ویردی بوانسانده اولان ال اول خواجه نك بنده سنه بی مقال ویردیكی بیل كبیدراول الله جانبندن اشارتدركه انكله كسب وكارایلیه عاقبت فكرایدیجیلك اول اللهك عبارتلریدریعنی آخرت كاری فكرایدیجی ونتیجهٔ جوارح واعمالی ادراك ایلیجی عقل اول اللهك عبارات وكلماتی كبیدرزیرابوفكرواندیشه كلام نفسی قبیلندندرچونكم بربنده یه حق تعالی عاقبت اندیش برعقل وفكرت روزی قیلدیكا حقیقت حالی ونتیجهٔ مألی لسان معنوی ایله تقریر وتعبیرایلمش اولوروای بنده سن بوجوارحی بواعمال اخروی ایچون صرف ایله دیوسویلمش اولور (مثنوی) چون اشارتهاش را برجان نهی ✱ در وفای آن اشارت جان دهی ✱ چونكم اول اللهك اشارتلرینی جانك اوزره قویه سن یعنی دست وپاوسائرجوارح واعضا ایله اشارت اولنان كاری جان ودل ایله قبول ایده سن اول اشارتك وفاسنده جانكی ویره سن یعنی اول اشارت ایچون وفا ایلمك خصوصنده جان وتنكی بذل قیله سن ✱ مثنوی ✱ پس اشارتهاش اسرارت دهد ✱ بار بردارد ز تو كارت دهد ✱ پس سكا اول الله اسرار اشارتلرینی ویررویسنی كشف وشهود مرتبه سنه ایروكوررسندن باركلفت ومشقتی قالدرروسكا كاروتصرف ویرر ✱ مثنوی ✱ حاملی محمول كرداند ترا ✱ قابلی مقبول كرداند ترا ✱ شمدیكه حاملسن وثقل طاعات وعباداتی مرتكبسن سنی محمول ایلریعنی براق عشق وشوق اوزره سوارایلیوب كلفت ومشقتدن وزحمت بشریتدن آزادایلر وثقل عباداتی دخی رفع ایدیجی وآنی سكا عبودت ایدیجی ایلرالا آن كه قابلسن یعنی انك امروتكلیفنی قبول ایدیجیسن سنی مقبول وبركزیده ایلر ✱ مثنوی ✱ قابل امروی قائل شوی ✱ وصل جویی بعد ازان واصل شوی ✱ وانك امرینی شمدی قابلسن قائل امراولورسن یعنی اول اللهك امرینی الآن قبول ایلیجیسن بعدقبول الامرانك عبادنه امری سویلیجی اولورسن وارشادایلیوب افعل كذاولاتفعل كذادیوامرونهی قیلورسن شمدی وصلت الهی دیلرسن بعدطلب الوصال واصل اولورسن واول حضرته اتصال قیلورسن ✱ مثنوی ✱ سعی شكرنعمتش قدرت بود ✱ جبرتو انكاران نعمت بود ✱ سنك سعی ومجاهده ایلمك قدرت نعمتنك شكری اولوریعنی قدرت وقوت بدنیه كم نفس الامرده برنعمت عظمادر

آنك شكری عبادات وطاعات جانبنه سعی ایلمكدرسنك جبرك اول نعمته انكاراولوریعنی مع القوة والقدرة بن مجبورم طاعته طاقتم یوقدردیمكلك اول قدرت نعمتنه انكاروكفران اولورپس (ولئن كفرتم ان عذابی لشدید موجبنجه كفران نعم اولنه اول اللهك عذابی شدیداولور واول نعمت اندن كیدوب آخرالامراندن محروم قالور ✱ مثنوی ✱ شكرقدرت قدرتت افزون كند ✱ جبرنعمت از كفت بیرون كند ✱ قدرت نعمتنك شكری سنك قدرتكی زیاده ایلریعنی (ولئن شكرتم لازیدنكم) آیتنك حسبنجه قدرت واستطاعت نفسنده برنعمتدرآنك شكری قدرتك یندكجه طاعت منعمه سعی وادای خدمتدرچونكم قدرت نعمتنك شكرین قیله سن قدرتكی افزون ایلرجبرنعمتی الكدن طشره ایلریعنی بن مجبورومضطرم دیوسع الاستطاعة ترك سعی وخدمت ایلسك الكدن اول قدرت واستطاعت نعمتنی ازاله ایلرعند العلما جبردن مراد سلب اختیاروسقاط تكلیفات ایدوب عبدجماد منزله سنده در دیمكدروعند الاولیا برسالك قبل الوصول الی الكمال اوسط سلوكده سعی واجتهادی قویوب مقتضای نفسه اویوب عبادات وطاعاتده تكاسل ایلمكدرنته كم بومعنایه اشارت ایدوب وسط سلوكده ترك سعی واجتهادایلین سالكه خطابا بیوررلرا كرچه بن جبری دكلم بنم جبرم ندردیرسك ✱ مثنوی ✱ جبرتو خفتن بود در ره مخسب ✱ تانبینی آن در ودركه مخسب ✱ ای سالك سنك جبرك یولده اویومق اولدی یولده اویومه تاكم درحقیقتی ودركاه وحدتی حقیقت كورمیه سن اویومه یعنی ای سالك سنك جبرك اللهه توكل ایدوب وسعی وكوششی ترك ایدوب طریق حقده استراحت اختیار ایتمك وحظ نفسك جانبنه كتمكدرمادام كه باب حقیقته كیرمیه سن ودركاه الوهیتی كورمیه سن استراحت ایله واجتهاد واكتسابی ترك قیلمه ✱ مثنوی ✱ هان مخسب ای جبری بی اعتبار ✱ جزبزیر آن درخت میوه دار ✱ ای اعتبارسز كاهل جبری زنهاراویومه اول میوه لو درختك التندن غیری یرده درخت میوه داردن مراد عالم ربانی اولان كاملك وجودیدرنته كم بوحدیث شریف دخی بومعنایه دلالت ایلرعن ثوبان رضی الله عنه (قال علیه السلام اذالقیتم شجرة من شجرالجنة فاقعدوا فی ظلها وكلوا من اثمارها قالوا كیف یمكن هذا فی داردنیا یارسول الله قال اذالقیتم عالما فكانما القیتم شجرة من اشجارالجنة) یعنی ای وسط سلوكده قلان ومجاهده وتحصیلده كاهل اولان استراحت قبول ایلمه باری اكریاتورسك واستراحت ایدرسك شول معارف واسرارمیجانی میوه لرینك درختی اولان عالم ربانینك تحت حمایت وسایهٔ هدایتنده استراحت ایله ✱ مثنوی ✱ تاكه شاخ افشان كند هرلحظه باد ✱ بر سر خفته بریزد نقل وزاد ✱ تاكم هرلحظه بادشاخ افشان ایلیه یاتمش كمسه نك باشی اوزره نقل وزاددوكه یعنی یاتورسك اول شجرهٔ الهی اولان عالم ربانینك ظل حمایتنده یاتكه تابادارادت الهی آنك قلب وروح وعقلی شاخلرنی سلكیجی اوله تاآنك ظل سعادتنده آسوده اولان واستراحت قیلان كاهلك اوزرینه نقل اسراروزاد معارف واذواق نثار قیله اول كاهل بی اعتبارك جانی اول صاحب دولتك سایهٔ حمایتنده قرارایلدیكی واسطه ایله حق تعالی حضرتلرندن نیجه عنایت وهدایت ورحمت وقربت ثمره لرینه واصل اوله ✱ مثنوی ✱ جبرخفتن درمیان رهزنان ✱ مرغ بی هنگام كی یابدامان ✱ جبرندردیرسك عند الاولیا رهزنلراورتاسنده یاتمقدریعنی ترك سعی وكوشش ایدوب اهل نفس واهل شیطانك ما بیننده استراحت ایتمكدروقتسزقوش یعنی قنادسز پروازه جرأت ایلین مرغ نیجه امان بولوریعنی اول سالككه قبل الوصول الی الكمال رهزنلرمابیننده استراحته میل ایلیه وقنیله پروبالی یتمین قوش كیبیدركه درنده لر پنجه سندن امان بولمزوانلرمابیننده هلاك اولورخلاص اولمز ✱ مثنوی ✱ ور اشارتهاش را بینی زنی ✱ مرد پنداری وچون بینی زنی ✱ واكراول اللهك اشارتلرینه برون اوره سن برون اورمق متكبراولمقدن والتفات وتعظیم قیلمامقدن كنایه درنته كم بعض متكبرلرك دأبندندركه بركمسنه انلره برسوزسویلرسه اكرخوشلرینه كلمزسه برونلرین تحریك ایدرلروعدم التفات سمتنه كیدرلرپس سندخی ای كاهل بی اعتبار اكراعضا وجوارحكده اولان اول اللهك اشارتلرینه التفات ایلمیوب متكبراولوب اول نعمتلرك شكرنی ادا ایلمكدن سركش اولورسك كندینی مرد صنورسك وچونكم كندینی حقیقت كوزیله كوره سن برعورتسن مرداولدركه حق تعالینك ویردیكی نعمتلره شكرنی اداقیله وهرعضوینی ماخلق لهنه صرف ایلیه اكربركمسه بونلری تارك اولسه وكندوینی مردبالغ زعم قیلسه نفسنده اول زن كبیدر ✱ مثنوی ✱ این قدرعقلی كه داری كم شود ✱ سر كه عقل ازوی بپرد دم شود ✱ اكراول اللهك اشارتلرینه تعظیم والتفات ایلمزسك بوقدرعقلیكه طوتارسن ضایع اولوربرباشدن كه عقل منقطع اوله ویاخود پروازقیله اول باش دم اولوریعنی قویرق كبی دنی وحقیرقالورزیرا انسان سائرحیواندن عقلله اشرف وافضلدروعقلی اولان انسان سائرحیواندن عقلله اشرف وافضلدربی هوش اولان انسان ادنی واضلدر (مثنوی) زانكه بی شكری بود شوم وشنار ✱ می برد بی شكررا تاقعرنار ✱ اول سببدن مالك اولدیغك عقل كم اولوركه شكرسزلك نامبارك وعیبدر اول شكرسزلك

ناشكر اولان كسه بى تاقعر ناره ايلتور * مثنوى * كر توكل ميكنى در كار كن * كشت كن پس تكيه برجبار كن * اى كاهل اولان جبرى اكر توكل ايلرسك كار وعمله ايله يعنى كار وعملى ترك ايلمكلك حالنده توكل ايلمه (ان الله لا يحب البطالين) فحواسنجه تا كم اللهك سومديكى بطالر زمره سندن اولميه سن زراعت وكارايله بعده مبالغه ايله جابرانك كسار ومصلح كار اولان خدايه اتكال ايله كسب وكاردن قطع نظر آخرت خصوصنده توكل ايلمك جائزدكلدر اكرسن ديرسك كه (وعلى الله فليتوكل المؤمنون) نص شريفى اللّه اوزره توكل ايلمكك وجوبنه دلالت ايلر پس آخرت خصوصنده دخى بركسنه ترك اعمال ايدوب بوامره امتثال ايتمكله اللهه متوكل اولسه جائز اولمزمى الجواب بوخصوصده توكل جائزدكلدر زيرا عبد بوخصوصده اعماله مكلف ومامور در (كما قال الله تعالى واقيموا الصلوة وآتوا الزكوة واركعوا مع الراكعين) پس ترك عمل ايلين بونك امثالى وجوب ايچون اولان امرلرى ترك ايلمك لازم كلور بو ايسه جائزدكلدر بلكه اوامر الهيه يه عبد بحسب الطاقه امتثال ايليوب آخرت خصوصنده كار وكسب ايليه مع هذا بنه حضرت حقه متوكل اوله زيرا بلا توكل مجرد كسب وعمله دخى اعتماد جائزدكلدر (بازترجيح نهادن نخجيران توكل برجهد) (مثنوى) جمله باوى بانكها برداشتند * كان حريصان كه سببها كاشتند * جمله وحوش ارسلانه آوازلر قالدرديلر بويله ديوكه اول حريصلر كه بو دنيا خصوصنده سببلر تخمنى اكديلرنه برويردى وبونلرى اول اسبابه تمسك قيلملرى نه مرتبه يه ايركوردى (مثنوى) صد هزاران درهزاران مر دوزن * پس چرا محروم ماندند از زمن * مر دوزندن نيچه يوز بيك كسنه پس منافع زماندن نيچون محروم قالديلر حال بوكه اسبابه تمسك قيلديلر ومجتهد ومكتسب اولديلر * مثنوى * صد هزاران قرن زآغاز جهان * همچو اژدرها كشاده صد دهان * جهانك ابتداسندن بوآنه كلنجيه دك نيچه يوز بيك قرن وقرون ماضيه دن نيچه يوز بيك كروه اژدرها كبى مراد ومقصودلرى جانبنه يوز آغز اچمشدر * مثنوى * مكرها كردند آن دانا كروه * كه زبن بركنده شد زان مكر كوه * اول دانا قوم وزيرك طائفه مرادلرينه وصول ايچون مكرلر ايلديلر برمرتبه كه دبندن طاغ مكردن قوپمش اولدى يعنى انلرك مكرى طاغلرى بردن قوپردى مرادانلرك مكر وحيله سنك قوتنى اشعاردر (مثنوى) كرد وصف مكرهاشان ذو الجلال * لتزول منه اقلال الجبال * بته كم بونلرك مكرلرنى ذو الجلال اولان الله تعالى كلام مجيدنده وصف ايلدى كه اول كلامك مضمونى مصرع ثانيدر معنى البته زائل اولور اول مكردن جبالك قله لرى ديمك اولور منه ده كى ضمير مصرع اولده اولان مكره عائد اولور وباقى معنى بوآيت كريمه دن ظهوره كلوركه خداى تعالى سورهٔ ابراهيمده امم سابقه نك حقنده كندى قضاسندن احترازايدوب هزار حيله ومكر ايلدكلرنى بيان بيوررلر (وقد مكروا مكرهم) تحقيقا كفار مكر ايلديلر غايت مكرله (وعند الله مكرهم) وبونلرك جزاء مكرلرى عذابدر مكتوبدر عند الله (وان كان مكرهم) اكرچه بونلرك مكرى اولديسه ده (لتزول منه الجبال) اى مسوى لازالة الجبال ومعد الذلك يعنى جبالك ازاله سيچون مسوى ومعد اولديسه ده ويا خود ان نافيه اوله ولام آنى مؤكد اوله وما كان الله ليعذبهم وما كان الله ليضيع ايمانكم) آيت كريمه لرنده اولان لام كبى بوتقديرجه معنى محالدر بونلرك مكرى جبالى زائل قيله يعنى بونلرك مكرى جبالى زائل قيلمز ويا خود ان مثقله دن مخفف اوله ولام آنى مؤكد اوله تقديركلام وان كان مكرهم من الشدة بحيث تزول منه الجبال وتنقلع عن اماكنها والحاصل قضا وقدره مكرك وحيله نك فائده سى يوقدر * مثنوى * جز كه آن قسمت كه رفت اندر ازل * روى ننمود از شكار واز عمل * كه اول قسمت ونصيبدن غيريكه ازلده واقع اولدى شكار وعملدن يوز كوسترمدى يعنى حاصل اولمدى * مثنوى * جمله افتادند از تدبير وكار * ماند كار وحكمهاى كردكار * اول قومك جميعسى تدبير وكاردن دوشديلر يعنى عاجز قالديلر حق تعالينك كارى وحكملرى قالدى جد وجهدك هيچ فائده سى اولمدى * مثنوى * كسب جز نامى مداراى نامدار * جهد جز وهمى مپنداراى عيار * پس اى نامدار كسبى برنامدن غيرى بيلمه زيرا كسب برآلت ملاحظه در حقيقتده تأثيرى يوقدر جهدى بر وهمدن غيرى صانمه اى عيار انكچون كه جهدك مقدر اولميان مرادك وصولنه وحصولنه اصلا علاقه وفائده سى يوقدر (نكرستن عزرائيل برمردى وكريختن ان مرد درسراى سليمان عليه السلام وتقرير ترجيح نهادن توكل برجهد وقلت فائدهٔ جهد الى اخره بو بيان لطيف بوحديث شريفه اشارت اولور كه اهل تفسير سورهٔ لقمانك آخرنده (وما تدرى نفس ماذا تكسب غدا وما تدرى نفس باى ارض تموت) آيت كريمه سنك تفسيرنده تقرير وتسطير ايلمشلردر تفسير بيضاويده بويله واقع اولمشدركه (روى ان ملك الموت مر على سليمان عليه السلام فجعل ينظر الى رجل من جلسائه ويديم النظر اليه فقال الرجل من هذا يا سليمان فقال ملك الموت فقال كانه يريدنى فمر الريح ان تحملنى وتلقينى بالهند ففعل فقال ملك الموت كان دوام نظرى تعجبا منه اذ امرت ان اقبض روحه بالهند وهو عندك) پس بوحديث شريفك معناى

لطيفى نظمه كتوروب تفسير بيوررلر (مثنوى) رادمردى چاشتكاهى دررسيد * درسرا عدل سليمان دردويد * بركون بركسه برقوشلق وقتى ايرشدى حضرت سليمان عليه السلامك عدلى سراينه يلدى (مثنوى) رويش ازغم زرد هردولب كبود * پس سليمان كفت اى خواجه چه بود * انك يوزى غمدن صارى وهرايكى دوداغى كوك پس سليمان عليه السلام اكا ديدى اى خواجه سكا نه اولديكه بومرتبه متغير ومتبدل اولدك * مثنوى * كفت عزرائيل برمن اينچنين * يك نظر انداخت پر از خشم وكين * خواجه حضرت سليمان عليه السلامه ايتدى عزرائيل عليه السلام بكا خشم وكيندن پر بونجلين برنظر ايتدى * مثنوى * كفت هين اكنون چه ميخواهى بخواه * كفت فرما باد را اى جان پناه * سليمان عليه السلام اكا ايتدى اكاه اول شمدى نه استرايسك استه اول كسه سليمان عليه السلامه ايتدى اى جان حفظ ايديجى يله امر ايله (مثنوى) تا مرا زينجا بهندستان برد * بوكه بنده كان طرف شد جان برد * تابنى بورادن هندستانه ايلته بولا بكه بنده كه اول طرفه كتدى جان ايلته يعنى جاننى خلاص ايده پس بوخصلت اكثر ناسك وجودنده موجود اولديغى اجلدن قصه دن حصه بيانه شروع ايدوب بيوررلر * مثنوى * نك ز درويشى كريزانند خلق * لقمهٔ حرص وامل زانند خلق * اشته بونك كبى خلق درويشلكدن قچارلر اول سببدن خلق حرص واملك لقمه سيدر (مثنوى) ترس درويشى مثال آن هراس * حرص وكوشش را تو هندستان شناس * درويشلك خوفى اول كسه نك خوفى مثاليدركه قورقديغندن بدتره مبتلا اولدى وموتدن نجات بولمدى سن حرص وجهدى هندستان اكله پس اكردرويشلكدن قورقوب حرص وكوشش جانبنه ذاهب اولورسك نيچه بلا وزحمت چكديككدن ماعدا مقدر اولان فقردن دخى نجات بوله مزسن چونكه قصه دن حصه نه ايديكن بيان ايلديلر تكرار قصه نك تتمه سنى تقريره شروع ايدوب بيوررلر * مثنوى * باد را فرمود تا اورا شتاب * برد سوى قعر هندستان بر آب * حضرت سليمان عليه السلام باده بيوردى تا اول كسه يى فورى هندستانك نهايتى جانبنه صو اوزره التدى يعنى اقصاى هندستانده برجزيره يه التديكه آنك اطرافى آب ايدى * مثنوى * روز ديكر وقت ديوان ولقا * پس سليمان كفت عزرائيل را * ايرتسى كون ديوان وقتى وخلقله ملاقات وقتى پس سليمان عليه السلام حضرت عزرائيله ديدى * مثنوى * كان مسلمانرا بخشم از بهر آن * بنكريدى تا شد آواره زجان * كه اول مسلمانه غضبله اندن اوترى نظر ايلدككه تا جاندن آواره اولدى بعض نسخده خاء معجمه ايله خان واقع اولمشدر بوتقديراوزره معنى اول مسلمانه اندن اوترى خشمله نظر ايلدك كه تا خان ومانندن آواره اولدى * مثنوى * كفت من از خشم كى كردم نظر * از تعجب ديدمش دررهكذر * حضرت عزرائيل سليمان عليهما السلامه ايتدى بن اكا قچن غضبدن نظر ايلدم يعنى اكا خشمله نظر ايلدم رهكذرده اكا تعجبا نظر ايلدم * مثنوى * كه مرا فرمود حق كامروز هان * جان اورا تو بهندستان ستان * زيرا حق تعالى بكا بيوردى بوكون اكاه اول سن آنك جاننى هندستانده آل (مثنوى) از عجب كفتم كر اوراصد پرست * او بهندستان شدن دور اندرست * تعجبدن ايتدم اكر آنك يوز قنادى وار ايسه ده اول كسه هندستانه كتمكلكده دور در او بهندستان اندر شدن دورست تقديرنده اولور * مثنوى * تو همه كار جهان را همچنين * كن قياس وچشم بكشا وببين * اى فقردن قورقان وتحصيل دنيايه حريص اولان سن جهانك جميع كاروبارنى بونجلين قياس ايله وكوزك آچ وكوركه سعى وحذرله مقدر اولاندن خلاص ممكن دكلدر * مثنوى * از كه بكريزيم از خود اى محال * از كه بربابيم از حق اى وبال * كيمدن قچارز كنديمزدن اى كسه محالدر يعنى تقدير الهى وقضاء ربانى بزم عين ذاتمزونفس صفاتمز كبيدركه ذاتمز اول قضانك مقتضاسى اوزره مجبول اولمشدر پس قضاء الهى وتقدير ربانيه دن چقمق كشى كندى ذاتندن چقمق كبيدر بوايسه محالدر كيمدن قپارز حقدن قپارز اى صاحب وبال وباله مضاف مقدر اولور اى صاحب وبال ويا خود اى ذووبال تقديرنده اولور يعنى اى ذووبال حيله ومكرله كيمدن قپارز حقدنمى قپارز حق تعالينك تقديرى اولمينجه وبرشيئك حصولنه ارادتى تعلق قيلمينجه اول شيئ كسه اندن قپه مز وانى كسه سعى وحيله ايله اله كتوره مز (بازترجيح نهادن شير جهد را بر توكل وفوائد جهد را بيان كردن) (مثنوى) شير كفت آرى وليكن هم ببين * جهدهاى انبيا ومؤمنين * ارسلان نخجيرلره ايتدى بلى توكل ايلمك خوب ولطيفدر دنيا خصوصنده وليكن هم كور انبيا ومؤمنينك جهدلرنى آخرت خصوصنده اكر جهد واكتسابك فائده سى اولميدى انلر بوقدر مجاهدهٔ كثيره ايلرلرميدى انلرك مجاهدات كثيره سى جهد واكتسابك منافع وفوائدنه شهادت ايلر * مثنوى * حق تعالى جهدهاشان راست كرد * آنچه ديدند از جفا وكرم وسرد * حق تعالى انلرك جهدلرنى راست ايلدى آنى كه جفادن وكرم وسردن كورديلر يعنى رياضات شاقه دن هرنه كورديلر سه وكرم وسردن نفسلرينه هرنه ايركورديلرسه حق تعالى آنى ضايع ايليوب انلرك جهد وسعيلرنى درست وجزالرنى ثابت وراست ايلدى

* مثنوی * حیلهاشان جمله حال آمد لطیف * کل شیء من ظریف هو ظریف * ظرافت ذکاوت وکیاسته دیرلر
پس انبیای عظامك صلوات الله علی نبینا وعلیهم اجمعین طریق حقده اولان حیله لری یعنی نفسه واهل نفسه مدارا ایله
مجاهده لری جمله حال لطیف کلدی بحکم کل شیء من الظریف ظریف هر شیء عاقل وذکی اولان کمسه دن معقول
ومستحبدر * مثنوی * دامهاشان مرغ گردونی گرفت * نقصهاشان جمله افزونی گرفت * اول انبیا واولیا علیهم
السلامك داملری گردونه منسوب مرغ طوتدی یعنی چرخ گردونك رفعنی صید ایتدی انلرك نقصی جمله زیاده لك
طوتدی * مثنوی * جهد می کن تا توانی ای کیا * در طریق انبیا واولیا * ای اولو تا قادر اولدقجه وطاقتك یتدکجه جهد
ایله انبیا علیهم السلام واولیای کرامك طریقنده تا سنك دخی سعیك مشکور اوله وحق تعالی مقامکی انلرك کبی عالی
قیله * مثنوی * با قضا پنجه زدن نبود جهاد * زانکه این راهم قضا بر ما نهاد * قضا ایله پنجه اورمق ومقابله قیلمق
جهاد اولمدی یعنی ترك اجتهاد واکتساب ایتمك ومقدر کائندر کسب وجهدك فائده سی یوقدر دیمك قضای
الهی ایله پنجه طوتمق واکا مقابله ایتمك کبیدر بو ایسه صواب دکلدر زیرا که قضاء الهی بو کسب دخی اجتهادی
بزم اوزرمزه وضع ایلدی یعنی بو اکتساب واجتهادی بزم اوزرمزه حکم الهی وقضاء ربانی یازدی پس بونی
ترك ایلمك وانك تقدیر ایلدیکنه راضیم دیو سویلمك انك حکمنه وقضاسنه معارضه ایتمك وکندی نفسنك مقتضاسی
اوزره کتمکدر بو ایسه صواب وسداد دکلدر دیمك اولور وطریق انبیا علیهم السلام واولیای کرامده مجاهده ایدنلره
اصلا زیان واقع اولمدیغی واضعاف مضاعف اجر جزیل وجزاء جمیل بولدیغنی اثبات ایچون کندیلره محال اولان
شیئه شرط ایدوب بیوررلر (مثنوی * کافرم من گر زیان کردست کس * در ره ایمان وطاعت یك نفس * کافرم بن اکر
برکسه زیان ایلمش ایسه ایمان وطاعت یولنده بر نفس یعنی برکسه بر نفس ایمان وطاعت یولنده اولوب اصلا وقطعا
زیان ایلمك واقع اولمامشدر که (ان الله لا یضیع اجر المحسنین آیتی بو معنایه دلالت ایدر) (وما کان الله لیضیع ایمانکم *
نص شریفی بو مضمونه شهادت ایدر پس کندیلر کفری اختیار ایتمك محالدر ومحسن ومجاهد اولنلرك جزاسی ضائع
اولمق دخی محال اولور زیرا محاله تعلیق محالی مستلزم اولور اکر بوراده برسؤال لازم کلورسه که بلعم وبرصیصا یه وبونلر
مثالی بعض صلحایه نه دیرسنکه بونلر طریق انبیا واولیاده نیجه ایام جهد واکتساب ایتدیلر وطاعات وعبادات
سمتنه برمرتبه ایردیلر که مستجاب الدعوة اولوب کشف وکرامت مقامنه یتدیلر مع هذا بونلرك جهد واکتسابی
ضائع اولوب وحسن خاتمه دن محروم قالوب کافر اولدیلر الجواب بزم سوزمز جهد واکتسابك واعمال وافعالك خالصا
لوجه الله اولمسنده وبی ریا وبی سمعه ظهوره کلمسنده در ریا وسمعه ایله اولان اعمال دکلدر که بونلرك طاعات واعمالی
عزت ووقار ایچون وخدمت وتعظیم اناس ایچون ظهوره کلمشدر (وقدمنا الی ما عملوا من عمل فجعلناه هباء منثورا)
آیت کریمه سنك فحواسنجه انکچون هباء منثور اولمشدر اکر خالص اولیدی ضائع اولمق احتمالی یوغدی اکر دیرسك که
خالص اولمیدی بونلردن کشف وکرامات ومستجاب دعوات ظهوره کلورمیدی نعم اتفاق مشایخ آنك اوزرینه درکه
عبد عبادتده مکر ایلسه (یخادعون الله وهو خادعهم) مقتضاسنجه حق تعالی دخی اکا مکر وخدعه ایلر پس اول
کشف وکرامات وخارق عادات استدراج قبیلندن اولور بو کونه کرامات وخارق عادات صحت اعماله دلالت قیلمز
والحاصل برکسه دن که خلوص له برعمل صادر اوله اول عمل محققدر که ضائع اولمز پس مع الاستطاعة علی طاعة الله
مع سلامة الجوارح عاجز وشکسته یم دیمك باشی درست وسالم اولوب قصد له باشم شکسته در دیوب باشن بغله ین
کمسه یه بکزر پس بو کونه قصد له جبری اولان کمسه یه خطاب ایدوب بیوررلر * مثنوی * سر شکسته نیست این سر را
مبند * یك دو روزه جهد کن باقی بخند * ای قصد له جبری اولان کمسه باشك صنمش دکلدر بو باشکی بغلمه زیرا جبرك
معناسی صنغی بغلمغه دیرلر مادام که سن صحیح صنمیه سن ومنکسر اولوب بی قدرت وبی طاقت قالمیه سن نه وجه له
قصدا وعمدا جبری اولورسن وبن شکسته یم دیو کندینه جبری اسناد قیلورسن پس جبری قو برایکی کون عمل
وعبادته جهد ایله باقی کل یعنی بو برایکی کون اولان عمرده سعی وکسب اخروی ایله وآخرتده باقی وابدی شاد وخندان
اول (مثنوی) بد محالی جست کو دنیا بجست * نیك حالی جست کو عقبی بجست * بر محال بد یعنی حصولی تا ابد
ممکن اولمین شیء استدی اول کمسه که دنیا استدی بر او حال استدی اول کمسه که عقبی استدیکه آنك دولت ولذتی ابدی
وسرمدیدر (مثنوی) مکرها در کسب دنیا بارد است * مکرها در ترك دنیا وارد است * دنیا کسبندن سعی ومکرلر بارددر
دنیا ترکنده مکر وحیله ایلمك کار وارددر یعنی شرعی وجائزدر (مثنوی) مکر آن باشد که زندان حفره کرد * انکه حفره
بست آن مکریست سرد * ترك دنیاده واردر وحلال اولان مکر اول اولدیکه زندانی دلك ایتدی یعنی بو سجن دنیایی
خرق ایدوب آخرت جانبنه کتدی اول کمسه که دلکی باغلدی اول سرد بر مکردر یعنی شول کمسه که دنیا زندانندن

آخرت

آخرت سراینه اولان قپوبی یا بدی وآنی سد ایلمك خصوصنده مکر ایلدی اول مکر بارد ومذموم بر مکردر * مثنوی *
این جهان زندان وما زندانیان * حفره کن زندان وخود را وارهان * بو جهان زنداندر وبز زندانیلرز زندان دنیایی
مجاهده قازمه سیله دلك ایله وکندیکی بو سجن دنیادن خلاص ایله حفره بونده دلك معناسنه در * مثنوی * چیست
دنیا از خدا غافل بدن * نی قماش ونقره وفرزند وزن * مصرع اول هم سؤال وهم جوابدر اکثر کمسنه توهم ایدرلر که
شریعتده وطریقتده مذمومه اولان دنیادن مراد بو عالم شهادت اوله وقماش ونقره وفرزند وزن ودولت وثروت اوله
مذمومه اولان دنیادن مراد عند الانبیا والاولیا علیهم السلام بو دکلدر نته کم بو بیت شریفله بو معنایه اشارت ایدوب
بیوررلر دنیا اندر فی الحقیقه خدای تعالی دن غافل اولمقدر قماش ونقره وفرزند وزن دنیا دکلدر نته کم حضرت نبی
صلی الله علیه وسلمدن برکسه ما الدنیا یا رسول الله دیو سؤال ایلدکده کل ما الهاك عن مولاك فهو دنیاك دیو جواب
ویردیلر وفی الحقیقه اکر محسوس واکر معقول هر نه شیکه سنی ربکدن کندی یه مشغول ایلرسه دنیا اولدر * مثنوی *
مال را کز بهر حق باشی حمول * نعم مال صالح خواندش رسول * شول مالی که حقك رضاسندن اوتری کتوریجی
اوله سك اول ماله حضرت رسول صلی الله علیه وسلم کوزل مال صالحدر اوقودی نته کم بو حدیث شریف دلالت ایلر
نعم المال الصالح للرجل الصالح یعنی مال صالح رجل صالح ایچوندر نه کوزلدر پس رضای حق ایچون حفظ اولنان
مال دنیادن اولمز بلکه دیندن اولور پس دنیا صددنده اولان نقره وقماش وارزاق ومعاشك ضرری نه جهتدن وفائده
سی نه جهتدن ایدوکنی بیان ایلمکه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * آب در کشتی هلاك کشتی است * آب اندر
زیر کشتی پشتی است * کشتی ایچنده آب کشتینك هلاکیدر کشتی نك التنده آب کشتی یه معین وظهیردر یعنی متاع
وقماش وارزاق ومعاش فی المثل صو کبیدر وانسان کشتی کبیدر اکر بونلرك محبتی درونه قورسه وبونلرك
فکر وخیالی آبی آنك قلبنه داخل اولورسه سبب هلاك اولور اما بونلرك حب وخیالی درونه داخل اولمیوب درونی
محبت حقله طولرسه ومال ورزق طشره ده قالورسه اصلا ضرر ویرمز بلکه آنك دین وطاعتده اولمسنه معین وظهیر
اولور * مثنوی * چونکه مال وملك را از دل براند * زان سلیمان خویش جز مسکین نخواند * چونکه حضرت
سلیمان علیه السلام مال وملکی قلبندن سوردی اول سببدن سلیمان علیه السلام کندیسنه مسکیندن غیری
اوقومدی روایت اولنور که سلیمان علیه السلام اکثرا اوقاتده فقرا ومساکین ایله اوتوروب یمك یرایدی برکون برکمسه
اول حضرته دیدیکه سن سلیمان علیه السلام اوله سن نیچون فقرا ومساکین ایله اوتوروب یمك یرسن (قال احب المساکین
وجالس المساکین واکل معهم * مثنوی * کوزهٔ سر بسته اندر آب رفت * از دل پر باد فوق آب رفت * دریك واینلو
صو ایچنده باشی واغزی بغلنمش برداق بادله پر کوکلدن آب اوزره کتدی یعنی آب ایچره غرق اولمیوب آنك اوستنده سیر
ایتدی مراد شول تارك دنیا اولان سالکك کوزهٔ وجودیدر که آنك درونی هوای حقله طولو واغزی شهوات نفسانیه
ولذائذ دنیویه دن بغلو اوله آنك وجودی دنیایه غرق اولمز بلکه فوق الدنیا مرتبهٔ اعلاده سیر قیلر * مثنوی *
باد درویشی چو در باطن بود * بر سر آب جهان ساکن بود * درویشلك هواسی چونکم برکسه نك باطننده
اولسه اول کمسه جهان صوینك اوستنده ساکن اولور یعنی دنیا محبتنه مستغرق اولمیوب عالم جانده سیر قیلور
* مثنوی * گرچه جمله این جهان ملك ویست * ملك در چشم دل او لا شیست * اکرچه بو جهان جمیعا آنك
ملکی در ملك جهان انك کوکلی کوزنده لاشیدر که هرکز اکا التفات ایلمز سلیمان علیه السلام کبی * مثنوی * پس
دهان دل ببند ومهر کن * پر کنش از باد کبر من لدن * فاذا کان کذلك بو سوزه معلومك اولدیسه کوکلك اغزنی بغله
ومهر ایله تا کیم محبت دنیا آبی آنك ایچنه کرمیه اول کوکلی لدنی اولان علم بادندن پر ایله بعض نسخه ده مهر من
لدن واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی اول کوکلی من لدن مهرنك هواسندن پر ایله لدندن مراد حق تعالی حضرتلرینك
ذات وصفاتیدر * مثنوی * جهد حقست ودوا حقست ودرد * منکر اندر نفی جهدش جهد کرد * جهد ایلمك
حقدر ودوا ایلمك حقدر ودرد دخی حقدر یعنی بونلرك هر برینك حقیقتی ثابتدر باطل دکلدر اما منکر اول شیرك
جهدنی منع ونفی ایلمکده جهد ایلدی بو مصرعده اشکه ضمیر غایبدر شیره عایددر وشیردن مراد شریعت وطریقتده
جهد وکسب قیلان وسعی وکوششك مفید ونافع اولمسنی ادلهٔ عقلیه ونقلیه ایله اثبات ایلین عالملر وپیرلردر ومنکردن
مراد اگرچه ظاهرا جبریلردر اما جهد واکتسابی نفی قیلان وسعی وکوششی تارك اولوب بطال وعطال اولان فرقهٔ
ضاله مراد اولور پس تقدیر معنی بویله دیمك اولور که جهدك ودوا ودردك حقیقتلری ثابتدر اکرچه جهدی منکر اولان
طائفه جهدی اثبات ایلین شیر مشربلرك جهدنی نفی ایلمك خصوصنده ادلهٔ عقلیه ونقلیه ایله جهد ایلدی پس
بو طائفه نك نفی جهد ایلمك خصوصنده جهد ایلملری کندیلرینی مکذب اولور وجهد وسعی اثبات قیلور پس نفی جهد

ایلمرنده جهد ایلمری عینیله اثبات جهد ایلمکی مستلزم اولور اکرچه مقال جهتندن جهدی نفی ایدرلرسه ده
نته کم سوفسطائیه طائفه‌سی حقایق اشیایی نفی ایلدیلر آنلرك حقایق اشیایی نفیه قائل اولمسی عین اثبات حقیقت
قیلمه‌لرینی مستلزم اولور ولهذا متکلم اولانلر دیرلر حقایق الاشیاء ثابتة اذ فی نفیها اثباتها (مقرر شدن ترجیح جهد بر توکل
مثنوی) زین نمط بسیار برهان گفت شیر * کز جواب آن جبریان گشتند سیر * ارسلان بو اسلوبدن که بیان اولندی چوق
برهان و دلیل سویلدیکه جوابدن اول جبریلر طویدیلر و قانع اولدیلر * مثنوی * روبه و آهو و خرگوش و شغال *
جبر را بگذاشتند و قیل و قال * روبه و آهو و خرگوش و شغالکه نخچیرلرك گزیده‌لریدر جبری و قیل و قالی قودیلر و بحث
وجدالدن فراغت قیلدیلر و فضیلت جهدی معتقد اولدیلر * مثنوی * عهدها کردند با شیر ژیان * کاندرین بیعت
نیفتد در زیان * شیر ژیان ایله یعنی آکری بیجی ارسلان ایله عهد ایلدیلر که بو بیعتده زیانه دشمیه‌لر (مثنوی) قسم
هر روزش بیاید بی جگر * حاجتش نبود تقاضای دگر * زحمت و مشقتسزا کاهر کونك قسمت و غداسی که ارسلانه
غیری طلب و تقاضایه حاجت اولمیه پس ما بینلرنده اتفاق ایلدیلر که مقارعه ایده‌لر * مثنوی * قرعه بر هر که فتادی
روز روز * سوی آن شیر او دویدی همچو یوز * حیواناتدن هر کیمك که اوزرینه قرعه دوشردی کوندن کونه
اول ارسلان جانبنه او حیوان پارس کبی یلردی (انکار کردن نخچیران بر خرگوش در تاخیر رفتن بر شیر * مثنوی * چون
بخرگوش آمد این ساغر بدور) بانك زد خرگوش کاخر چند جور) چونکم دوراله بو ساغر خرگوشه کلدی یعنی نوبت اکا
ایرشدی خرگوش بانك اوردی وایتدیکه آخر جور و ستم نیجه‌یه دك بو محله کانجیه دك بو قصه آفاقه حمل اولندیغی اوزره
نخچیرلردن مراد بطالات و عطالات اختیار ایدن کسه‌لر و شیردن مراد کسب و مجاهده قیلان دلیرلر اولور و انفسه
اولندیغی اوزره نخچیرلردن مراد قوای نفسانی و خواطر شیطانی اولور و شیردن مراد عقل معاد اولور اما بو محلده
شیردن مراد نفس اماره و نخچیرلردن مراد قوای روحانی و حواس ظاهره و باطنه اولور و خرگوشدن مراد عقل معاد
اولور پس عقل معاد شیر نفسه صید و غدا اولمغه رضا ویرمیوب و کندی یه تابع اولان قوانك دخی انك جانبنه کتمسنه
و کندیلری اکا غدا ایتمسنه رضا ویرمیوب انك دفع و ازاله‌سی خصوصنده تدبیر ایلمکه شروع ایلمه‌سی اولور و قوای
روحانیه عقل کاملك علوم و اسرارنه و تدبیر و تدارکنه واقف اولمدقلری جهتدن آنك نفسك حکمنه و مقتضاسنه
مخالفت ایلمسنه انکار ایلملری مراد اولور (مثنوی) قوم گفتندش که چندین گاه ما * جان فدا کردیم در عهد و وفا * اول
قوم خرگوشه دیدیلر که بو قدر وقت بز وفا و عهدده جانمزی فدا ایلدك (م ی) تو مجو بدنامی ما ای عنود * تا نرنجد شیر رو رو
زود زود * ای عنود سن بزم بدناملغمزی استمه تاکه شیر انجنمیه یوری یوری تیز تیز مراد حواس ظاهره و باطنه
و قوای نفسانیه و روحانیه نفس اماره‌نك زبونی اولدقلری جهتدن آنی عظیم و قوی عد ایلیوب و عقل کاملك علوم
و اسرارندن غافل اولوب وحد ذاتنده آنی ضعیف و حقیر قیاس قیلوب آنك شیر نفسه مخالفتنه و عدم اطاعتنه بو کونه
انکار ایدرلر عقل معاد دخی بونلره لسان حال ایله بو کونه جواب ویروب بیوررلر (جواب گفتن خرگوش ایشانرا (مثنوی
گفت ای یاران مرا مهلت دهید) تا بمکرم از بلا بیرون جهید) خرگوش انلره ایتدی ای یاران بکا مهلت ویریکز تا مکرم
سببیله بلادن طشره صحرایه سز و شیرك الم و اضطرابندن خلاص اوله سز * مثنوی * تا امان یابد بمکرم جانتان
ماند این میراث فرزندانتان * تا بنم مکرم سببیله سزك جانکز امان بوله بو مکر سزك فرزندلریکزه میراث قاله باشلرینه
بو کونه بلا کلدکده بنم مکر و حیله‌م کبی مکر و حیله ایدوب دشمنلرندن خلاص اوله‌لر * مثنوی * هر پیمبر امتانرا
در جهان * همچنین تا مخلصی می خواندشان * هر پیغمبر علیه السلام امتلرینی جهانده بو نجلین تا بر محل خلاص
و نجاته انلری اوقودی * مثنوی * کز فلك راه برون شو دیده بود * در نظر چون مردمك پیچیده بود * زیرا هر نبی فلکدن
طشره اولمق یولنی کورمش ایدی هر بری صورتا نظر ناسده مردمك کبی پیچیده ایدی یعنی اکرچه بونلر خلقك
نظرنده صغیر و حقیر اولمش ایدی لیکن اقطار سماوات و ارضدن خلاص اولمق یولنی کورمش ایدی * مثنوی *
مردمش چون مردمك دیدند خرد * در بزرگی مردمك کس ره نبرد * مردم اونبیلری کوزبه‌کی کبی صغیر و حقیر
کوردیلر کوز ببکنك اولوغنه معنا کمسه یول ایلتمدی کذلك اکرچه خلق عالم انبیای عظام علیهم السلامی بحسب
الصورة مردمك کبی خور و حقیر کوردیلر اما انلرك من حیث المعنی اولان عظم شاننه کمسه یول ایلتمدی (اعتراض
نخچیران بر سخن خرگوش (مثنوی) قوم گفتندش که ای خرگوش دار * خویش را اندازه خرگوش دار * قوم بر سبیل
اعتراض خرگوشه ایتدیلر ای خرگوش بزم سوزمزه قولاق طوت کندیکی خرگوش اندازه‌سنده طوت یعنی مقداریکی
بیلوب حد و طورکدن تجاوز ایتمه (کما قال علیه السلام رحم الله امرأ عرف قدره ولم یتعد طوره * مثنوی * هین چه
لافست این که از تو بهتران * در نیاوردند اندر خاطران * اکه اول بونه لاف در بوکه سندن ایولر و اولولر آنی خاطره کتورمدیلر

مثنوی) معجبی یا خود قضامان در پیست * ورنه این دم لایق چون تو کیست * ای خرگوش معجب و خود پسندسن
یا خود قضا بزم قفامزده درو الا بو نفس و کلام قچن سنك کبینك لایقیدر مراد حواس جسمانیه و قوای نفسانیه‌نك
نفسی قوی و عقلی ضعیف کورملری و عقلك نفس اماره اوزره غلبه و مقابله‌سنی محال بیلمرندن عبارت اولور
بازجواب خرگوش نخچیرانرا (م ی) گفت ای یاران حقم الهام داد * مر ضعیفی را قوی رأیی فتاد * خرگوش نخچیرلره
جواب ویروب ایتدی ای یاران حق تعالی بکا الهام ویردی تحقیقا بر ضعیفه بر قوی رأی دوشدی پس صورت بین اولیوب
سیرت بین اولمغه سعی ایلك که صورتا چوق حقیر شیء واردر که آنك کارنی صورتده عظیم و جسیم اولان شیلر اشلمکه قادر
اولمز (مثنوی) آنچه حق آموخت مر زنبور را) آن نباشد شیر را و گور را) مثلا اول نسنه‌یی که حق تعالی زنبوره اوکرتدی
اول صنعت شیره و یبان اشکنه اولمز * مثنوی * خانها سازد پر از حلوای تر * حق برو آن علم را بگشاد در * اول زنبور
حلوای تردن طولو خانه‌لر دوزر حق تعالی حضرتی انك اوزرینه اول علمك قپوسنی اچدی حق تعالینك الهامیله
اول زنبور مسدس و هموار خانه‌لر دوزر که مهندسلر آنك صنعتنده عاجز و متحیرلردر * مثنوی * انچه حق آموخت
کرم پیله را * هیچ پیلی داند آن گون حیله را * مثال آخر اول نسنه‌یی که حق تعالی ایپك قوردنه اوکرتدی هیچ بر فیل مع
جسامته و عظام شکله انك کبی حیله‌یی بیلورمی * مثنوی * ادم خاکی ز حق آموخت علم * تا بهفتم آسمان
افروخت علم * خاکه منسوب اولان آدم علمی حق تعالی حضرتندن اوکرندی آسمان هفتمه دك و یا خود تا آسمان
هفتمه آنك علمی شعله‌لندی یعنی سماوات سبعه انك علمنك نوریله منور اولدی * مثنوی * نام و ناموس ملك را
در شکست * کوری آنکس که در حق در شکست * ملکك نامنی و ناموسنی صیدی یعنی ملائکه انك علمنی کوروب
قصورلرینه معترف اولوب سبحانك لا علم لنا دیو کندیلردن نفی علم قیلدیلر و عجزلرینی بیلدیلر اول کمسه‌نك کورلکنه که حقده
ریب و شکده درو اول کمسه‌دن مراد کیم ایدوکنی بو بیتله تعریف ایدوب بیوررلر * مثنوی * زاهد ششصد هزاران ساله را
پوزبندی ساخت آن گوساله را * التی یوز بیك ییللق زاهدیکه مراد شیطاندر و التی یوز بیك ییل زاهد اولمسندن مراد
کثرت زهد و عبادتندن عبارت اولور بر پوزبند دوزدی اول گوساله‌یی پوزبنده منسوب اولان دوزدی
دیمك دخی وجه در پوزبند شول آغز باغنه دیرلر که بوزاغینك اغزنه بغلرلر اناسنی امسون ایچون پس بر سبیل استعاره
تخییلیه شیطانی بوزاغو یه تشبیه ایدرلر آنك پوزبندندن مراد قیاسات عقلیه‌سی اولور * مثنوی * تا نتاند شیر علم دین
کشید * تا نگردد گرد آن قصر مشید * تا دین علمنك سودنی چکمکه یعنی امکه قادر اولمیه تا اول محکم و عالی قصرك
اطرافنی طولنمیه قصر مشیددن مراد علم دین و اسرار یقین اولور که حق تعالی آنی حضرت آدمه تعلیم قیلدی و شیطان
استکباری سببیله اکا وصولدن محروم قالدی (م ی) علمهای اهل حس شد پوزبند * تا نگیرد شیر زان علم بلند * کذلك
اهل حسك علملری انلره پوزبند اولدی یعنی اهل ظاهرك علملری کندیلره آغز باغی اولدی تا اول عالی علمدن سوت طوتمیه
یعنی علم دیندن و اسرار یقیندن ذوق المیه زیرا الفاظ و عباراته مشتغل اولان و قیاسات عقلیه‌دن لذت بولان کمسه‌لر
انبیا علیهم السلام و اولیای کرام حضراتنك ذوق الدقلری علوم دینیه و اسرار لدنیه‌دن ذوق المزلر و منتفع اولمزلر
مثنوی * قطره دلرا یکی گوهر فتاد * کان بدریاها و گردونها نداد * کوکل قطره‌سنه بر کوهر دوشدی کوکل قطره‌سندن
مراد شول سویدای دلدر که صنوبری الشکل اولان قلبك ایچنده مردمك چشم مقداری بر قطره لطیف خوندر که محل
حیات و روحدر سویدای دله علم و ادراکله موصوف بر روح کوهری واقع اولدیکه حق تعالی حضرتی آنی دریالره
و فلکلره ویرمدی پس اکرچه منبع روح اولان سویدای دل حد ذاتنده بر صغیر شیء در ولیکن من حیث المعنی زیاده
عظیم و کبیردر که صورتا عظیم اولانلر آنك مالك اولدیغی علوم و اسراره مالك اوله‌مزلر (مثنوی) چند صورت آخر ای
صورت پرست * جان بی معنیت از صورت نرست * ای صورت پرست آخر نیجه‌یه دك صورت سنك معناسز جانك
صورتدن قورتلمدی اکر معنایه واقف اولمق استرسك صورته بقمقدن کذر قیل تا هر شیئك عالم معناده اولان مرتبه‌سنه
و قدرینه عالم اوله‌سن (مثنوی) گر بصورت آدمی انسان بدی * احمد و بوجهل خود یکسان بدی * اکر آدم اوغلی
صورتله انسان اولیدی احمد و ابو جهل خود یکسان اولوردی زیرا (انما انا بشر مثلکم) حسبنجه ایکیسی بله بشریتده
و صورت انسانیتده مشترکلردر ولیکن من حیث المعنی بینهماده (کبین الارض والسماء) تفاوت عظیم واردر (مثنوی)
نقش بر دیوار مثل آدمست * بنگر از صورت چه چیز او را کمست * مثلا دیوار اوزره نقش آدم کبیدر نظر ایله کورکه
صورتدن آنك نه شیء اکسکدر اول آدم شکلنه مماثل اولان صورتك نه شیء اکسك ایدوکنی بو بیتله بیان بیوررلر (م ی)
جان کمست ان صورت با تاب را * رو بجو آن گوهر کمیاب را * او با تاب اولان صورتك یعنی اول دیوارده نقش اولان
تابلو وزینتلو صورتك جانی اکسکدر بوری اول نایاب و بی نظیر کوهری طلب ایله که لازم اولان اودر * مثنوی * شد سر

شیران عالم جمله پست * چون سك اصحاب را داد ند دست * جمله عالم ارسلانلرینك باشی پست ونكون اولدی چونكم
اصحاب كهفك كلبنه ال ویردیلر یعنی انلرك صحبتنه وخدمتنه حق جانبندن دستور ویرلدی وجنت اعلایه انلرایله
داخل اولمغه تبشیر قیلندی باخصوص كه (وكلبهم باسط ذراعیه بالوصید) نص شریفیله معنون اولوب قرآن عظیمده
ذكر اولندی چونكم بو صدر وقدره كامیسر اولدی سلاطین وحوش اولان شیرلرك باشی اول صورتا حقیر اولان سكه
ویریلان شرف وعزتی كوردكده پست ونكون اولدی حال بوكه بونلراندن بحسب الصورة نیجه وجوهله اولی واعلادر
ومعنی یوزندن بونیله شرف وعزت بولدی پس (ان الله لا ینظر الی صوركم ولا الی اعمالكم بل ینظر الی قلوبكم ونیاتكم)
حدیثنك مفهومی اوزره خدای تعالی وانبیاء علیهم السلام واولیای كرام صورته باقمزلر بلكه نیت وسیرته نظر ایدرلر
پس كركدر كه سن دخی صورت بین اولمقدن كذر قیله سن وناظر سیرت اوله سن زیرا هر صورتده بهتر وعالیتر اولان
معنیده دخی بهتر وعالیتر اولمز ولهذا قیل اقل جبال الارض طور وانه * لاعظم عند الله قدرا ومنزلا * صورتا شاة
فیلدن اصغردر اما نظیفه در وصورتا پیل اندن اكبردر ولیكن جیفه در نته كم الشاة نظیفة والفیل جیفة دینلدی (می
چه زیانستش ازان نقش نفور * چونكه جانش غرق شد در بحر نور * اول منفور وقبیح نقشدن اكا نه زیان واردر چونكه
آنك جانی نور دریاسنه غرق اولدی * مثنوی * وصف صورت نیست اندر خامها * عالم وعادل بود در نامها * كاتبك
خامه لرنده وصف صورت یوقدر یعنی كاتبلرك قلملرنده صورتی توصیف ایلمك یوقدر خامه لردن مراد ذكر سبب اراده
مسبب قاعده سی اوزره كاتبلری نامه لرده عالم وعادل اولور یعنی مكتوبلر ایچره بركسه نك وصف ایتمك لازم كلسه
صفات حمیده سی یازیلور صورت جمیله سی یازیلوب اكا ارسال اولنمز اكر صورته اعتبار اولیدی بركسه مدح اولندیغی
وقتده انك شكل وصورتنك حسننی یازوب اكا كوندرلمك معتبر اولوردی بوخود معتبر ومقبول اولمشدر مكر كه ینه
اهل صورت ما بیننده زیرا بونلر كندی محبوب ومخدوملرینه نامه یازسه لر چشم وابروسنی مدح ایدرلر وصورت وشكلنده
اولان حسن ولطافتی یازرلر بونلرك بویله یازمه سی اهل معنا قتنده لیس بشئ قبیلندندر پس بعض كسه لر نامه لرنده
شكل وصورتی مدح ایدرلر ینه معتبر اولمز * مثنوی * عالم وعادل همه معنیست وبس * كش نیابی در مكان پیش
وپس) عالم وعادل جمیعا انجق معنیدر مراد روحك صفت حمیده لریدر كه اول صفتلری مكان وجهات پیش وپسده بوله مز
سن اكر دیرسك كه بدن علم وعدل صفتلرینه مكان دكلمیدر الجواب بوكونه صفتلر جانك صفتیدر بدنك صفتی دكل
جان ایسه داخل بدن وخارج بدن دكلدر واكا متصل واندن منفصل دخی دكلدر پس بدن بو صفتلرك مكانی اولمز
وبو صفتلر معنوی اولور كه اول معنا لامكانده وپیش وپسده بوله مزسن دیمك اولور * مثنوی * می زند بر تن ز سوی
لامكان * می نكنجد در فلك خورشید جان * بو علم وعدل صفتلرینك موصوفی اولان جان لامكان جانبندن تن اوزره
اورر یعنی عالم غیبدن ومرتبهٔ لاریبدن اول روح الهی جسم اوزره پرتو صالر واندە تدبیر وتصرف قیلر حد ذاتنده جان
كونشی فلكاره صغمز قنده قالدیكه خانهٔ جسدینی آدمه صغه صورت عالم وآدم روح الهی یه نسبت برشئ حقیردر
* ذكر دانش خركوش وبیان فضیلت ومنافع دانش * مثنوی * این سخن پایان ندارد هوشدار * هوش سوی قصهٔ
خركوش دار * بو كونه سوزلر پایان طوتمز عقل طوت وفهم سخن ایت عقلكی خركوش قصه سی جانبنه طوت (مثنوی
كوش خر بفروش ودیكر كوش خر * كین سخن را در نیابد كوش خر * اشك قولغنی صات وغیری قولق صاتون آل زیرا
بو سوزی اشك قولغی فهم ایلمز كوش خردن مراد ظاهر قولغیدر كه كوش صور بو كلام معنوی یی فهم وادراكه قادر
اولمز بلكه بو كلامی كوش ادراك فهم ایلر كركدر كه آنی عقل كامل صاحبلرندن صاتون الهسن دیمك اولور * مثنوی *
رو تو روبه بازیٔ خركوش بین * مكر شیراندازیٔ خركوش بین * یوری سن خركوشك روباه بازلغنی كور یعنی دلكو كبی
حیله ومكر اوینامه سنه نظر ایله كور خركوشك شیرانداز اولان مكرنی كور یعنی خركوشك شیری چاهه اتمه سنك مكرنی
مشاهده ایله دیمك اولور چونكم خركوش حقیرك شیر قوی ودلیری چاهه آتمسی وطائفهٔ نخجیرانی انك شرندن آزاد
ایتمسی علمیله اولدیغی مقرر اولدی ایسه علمك فضیلتنك ومدحت محمد علیه الصلوة والسلامك بیاننه شروع ایدوب
بیوررلر * مثنوی * خاتم ملك سلیمانست علم * جمله عالم صورت وجانست علم * علم سلیمان علیه السلام ملكنك
خاتمیدر نته كم سلیمان علیه السلام ملكنده اجناس مختلفه یی مشهور اولان كندینك خاتمی سببیله تحت تسخیره
وتصرفه المشدی كه اول خاتمك نقشی علمله اولمش وآنك وجودی علمله ظهوره كلمشدی پس بركسه نك فص قلبنده كه
علم تسخیر وتصرف منقوش اوله سلیمان علیه السلام وار خلق عالمك تصرفنه قادر اولور جمله عالم صورتدر وعلم جاندر
نته كم صورت حیات وقوتی جاندن بولور عالم دخی نظام وانتظامی علمدن بولور انكچون عالم عالمك حیات وروحی
مشابه سنده اولور موت العالم موت العالم حدیثی بو مضمونه شهادت قیلور (مثنوی) آدمی را زین هنر بیچاره كشت

خلق

* خلق دریاها وخلق كوه ودشت * آدمی به بو هنر جهتندن بیچاره اولدی یعنی بو ذكر اولنان علم وحكمت
اجلندن اوتری آدم اوغلنه زبون ومحكوم اولدی دریالرك وطاغ وصحرالرك خلقی كه انسان بر وبحرك مخلوقی اوزره
علم قوتیله حاكم ومتصرفدر * مثنوی * زو پلنك وشیر ترسان همچو موش * زو نهنك بحر در صفرا وجوش * پلنك
وارسلان انساندن موش كبی خوف ایدیجیدر دریانك نهنكی انساندن صفرا وجوشده در یعنی درونی یانمقده
وقینامقده در كه مراد آنك درونك مضطرب ومتألم اولمسندن عبارتدر * مثنوی * زو پری ودیو ساحلها كرفت
* هر یكی در جای پنهان جا كرفت * انساندن پری ودیو ساحللر طوتدی یعنی آنك خوفندن قاچوب سواحلی
مسكن اتخاذ ایتدی هر بریسی خوفدن پنهان پرده یر طوتدی * مثنوی * آدمی را دشمن پنهان بسیست *
آدمیٔ با حذر عاقل كسیست * آدمینك پنهان دشمنی زیاده چوقدر مثلا جن وپری وشیاطین وعفاریت كبی
حذر وتدارك ایله اولان آدمی عاقل بركسه در * مثنوی * خلق پنهان زشتشان وخوبشان * می زند بر دل بهردم
كوبشان * خلق بونده فتح خاء معجمه ایله یعنی مخلوقدر ضم خاء ایله خوی معناسنه اولمق عدم مناسبتدن
خالی اولمدیغندن ماعدا جمیع ضمیرنی اكا ارسال ایلمك تكلفدن دخی عاری اولمز پس سیاق وسباقه انسب اولان مخلوق
معناسنه اولمقدر یعنی ذكر اولنان مخلوق پنهانلر بونلرك ضررلری ونفعلری وكملكلری وایلكلری هردمده
قلب اوزره انلرك كوب وتأثیری اورر یعنی وسوسه واغواسی والهام وافكار حسنه لی القاسی كوكل
اوزره هر دمده بونلرك كوبی یعنی شیاطینك وسوسه ایله دوكمسی وملائكه نك الهامله قلوبی دوكملری هردم دللره واصل
اولور (كما قال علیه السلام ان للشیطان لمة وللملك لمة بابن آدم فاما لمة الشیطان فایعاد بالشر وتكذیب
بالحق واما لمة الملك فایعاد بالخیر وتصدیق بالحق فمن وجد ذلك فلیحمد الله ومن وجد الاخری فلیتعوذ بالله من الشیطان
رواه ابن مسعود * مثنوی * بهر غسل ار در روی در جویبار * بر تو آسیبی زند در آب خار * حق سبحانه وتعالینك
ملائكه وجن وشیاطیندن مخلوقات خفیه سی واردر كه كیمی انسانه دوست وكیمی دشمندر انلر كه نوریلردر
انسانه دوست وانلر كه ناریلردر انسانه دشمندر اكرچه بونلرك ذواتی بحسب الظن مستوره ومخفیه در لیكن فعللری
واثرلری وجود انسانیده ظاهر وپدیدار اولور مثلا قچن سن غسل ایچون بر جویباره داخل اولسك سكا آب دینده
اولان خار بر آسیب اورر یعنی آیاغكه باتوب الم ویرر * مثنوی * كرچه پنهان خار در آبست پست * چونكه در تو
می خلد دانی كه هست * اكرچه خارك وجودی آب ایچنده پست وپنهاندر چونكه اول خار سكا باته بیلورسنكه آب
ایچنده خار واردر پس دائما همزات شیاطین والهامات ملائكهٔ مقربین قلوب مؤمنینه كلوب تأثیری وخلجان
واضطراب ویردیكی ایچون بیوررلر * مثنوی * خار خار وحیلها ووسوسه * از هزاران كس بود نی یك كسه * باش
تا حسهای تو مبدل شود * تا ببینیشان ومشكل حل شود * تا سخنهای كیان رد كردهٔ * تا كیان را سرور خود كردهٔ *
كوكلك خار خاری یعنی الهامات ملكیه وهمزات شیطانیه جهتندن اولان اضطراباتی نیجه بیك كسه دن اولور یالكز
بركسه دن دكل یعنی یالكز بر ملكدن كه قرینكدر همان اندن الهام اوله وغیری ملائكه دن اولمیه وهمان قرینك
اولان بر شیطاندن وسوسه اوله غیری شیاطیندن اولمیه بویله دكلدر بلكه نیجه یوزبیك ملائكه دن كركسه سكا موكل
وكركسه غیر موكل بو اضطرابات والهامات حاصل اولور وكذلك كروه شیاطیندن هزاران درلو كسه دن همزات حاصل
اولور یالكز بركسه دن دكل یعنی اكثر اضطرابات الهامات وخلجان همزات هزاران كسدن اولور همان بركسه دن دكل
یعنی اكثر كسه یه واقع اولور همان بركسه یه دكل سروری وشعینك ذاهب اولدیغی معنی بودر لیكن اولكیسی اولی در
پس مؤمنه بو ایكی خاطره نك ما بیننی فرق وتمییز ایلمك لابددر ولازمدر اكر سن بونلرك وجودنه انكار ایلرسك صبر ایله
تا سنك حواسك بو دنیاده موت اختیاریله ویاخود موت اضطراری ایله مبدل اوله وعالم ملكوت اكبر وملكوت
اصغر درحال ظهوره كله تا بو ملائكه وشیاطینی كوره سن ومشكل حل اوله اول زمانده بیله سن تا كملرك سوزنی رد
ایلمشسن وكیملری كندیكه سرور قیلمشسن بو سوز ملائكه وشیاطینك وجودنی انكار ایلین طوائفه الزام وحجتدر زیرا
فلاسفه وعقلادن بعض كسه واردر كه خارجده ملائكه وشیاطینك وجودی یوقدر دیرلر وملائكهٔ سماویه دن مراد
قوای سماویه وملائكهٔ ارضیه دن مراد قوای ارضیه وملائكهٔ انساندن مراد عقل وفكر وقوای روحانیه وقوت علمیه در
وقوت عملیه در وشیطاندن مراد نفس اماره ووسواس وخناسدن مراد قوت واهمه دردیرلر (كما قال امام الحرمین من
المتكلمین فی كتابه الشامل اعلموا رحمكم الله ان بعض العقلاء انكروا الملائكة واولوا بقوی الروحانیة وان كثیرا
من الفلاسفة وجماهیر القدریة وكافة الزنادقة انكروا الشیاطین والجن اصلا ورأسا ولا یبعد ذلك ممالا یتشبث
بالشریعة وانما العجب من انكار القدریة ومعظم اهل الاعتزال مع تمسكهم بنصوص القرآن والاخبار) پس ای وجود

ملائکه وشیاطینه انکار ایلین کسه لر صبر ایلیك تا سکز مبدل اولدقده بونلری کوره سز وشکلکز حل اوله اول
زمانده مشاهده قیلهسز که ملائکه دن کیلرك سوزلرنی والهاملرنی رد ایلدیکز وشیاطیندن کیلری کندیکزه سرور
ومقتدا ایلدیکز بو معنی دخلی قابلدر که انلری مشاهده ایلدکده معلوم اوله ملائکه وشیاطینك وجودنه اقرار ایلین
اولیا ومحققیندن کیلرك سوزنی رد ایلدیکز وبونلرك وجودنه انکار ایلین قومدن کیلری کندیکزه سرور ومقتدا ایلدیکز
(بازطلبیدن نخجیران ازخرکوش سر اندیشهٔ اورا (مثنوی) بعد ازان کفتند ای خرکوش چست * درمیان آر انچه
دراد راك تست * اندنصکره نخجیرلر ایتدیلر ای چست وچابك اولان خرکوش اورتایه کتور اول نسنه یی که سنك فکر
وادراکنده در * مثنوی * ای که با شیری تو در پیچیده * باز کو رازی که اندیشیده * ای خرکوش سن بر ارسلانه
صارلمش سن کیرو سویله وآشکاره ایله شول بر رأیی که فکر ایلمش سن * مثنوی * مشورت ادراك وهشیاری دهد *
عقلها مر عقل را یاری دهد * مشورت مستشیره ادراك وهشیارلق ویرر عقللر بر عقله قوت ویاریلق ویرر * مثنوی *
کفت پیغمبر بکن ای رای زن * مشورت کالمستشار مؤتمن * بو حدیث شریفی مسلم بخاری وابوداود ترمذی
ابوهریره دن ونسایی ام سلمه دن روایت ایدرلر قال النبی صلی الله علیه وسلم المستشار مؤتمن ومستشار اسم مفعولدر
مشورت طلب اولنان کسه در استشار فلان فی الامر من فلان دیرلر چن بر کارده بر کسه بر کسه نك رأیی طلب ایلسه
مؤتمن دخی اسم مفعولدر ائتمنه دیرلر ای جعله امینا معناسن ویررلر پس معین مشورت طلب اولنان کسه امین قیلنمشدر
یعنی مستشاره واجبدر که چن بر مستشیر اندن هل لی مصلحة فی هذا الفعل ام لا دیو رای طلب ایلسه اکا صالح اولنی
وخیرلو کانی خبر ویره زیرا مستشار امین اتخاذ اولنمشدر پس معنای بیت نخجیرلر خرکوشه دیدیلر که ای خرکوش پیغمبر
علیه السلام دیدیکه مشورت ایله ای رأی زن که مستشار مؤتمندر سندخی بزدن رای طلب ایله وبزی امین اتخاذ ایله
تا کم بزم آرا وعقولمزله قوت بوله سن دیدیلر پس بو محلده مستشار نخجیران ومستشیر خرکوش اولور بعضلر خطا
ایدوب عکسن زعم ایدرلر ویکلش معنایه کیدرلر شول وقتده که نخجیران طبیعتلو وبهایم صفتلو کسه لر صاحب
عقل وعرفاندن مشاوره طلب ایلسه لر صاحب عقل اولنلر انلردن برقاچ وجهله امتناع ایدرلر اولا هر کس
مشاوره یه لایق دکلدر مکر کامل العقل اوله وثانیا هر زمانده تدبیر تقدیره اویمز قضا ایله کاه تك جفت وکاه جفت تك کاور
وثالثا هر کسه کشف راز ایلمك جائز دکلدر قلوب الاحرار قبور الاسرار انکیچون دیدیلر که اسرار انده مدفون ومصون
اوله پس راز دلی سویلمك خطا وحبس نفس ایلمك احری واولی در نته کم سویلمنك ودها نکشالق ایلمنك مضرتنی
بو بیانله بزه تفهیم بیوررلر (منع کردن خرکوش از راز ایشانرا * مثنوی * کفت هر رازی نشاید باز کفت *
جفت طاق آید کهی که طاق جفت * خرکوش ایتدی هر رازی ظاهر وآشکاره دیمك لایق دکلدر زیرا کاهی
جفت تك کاور کاهی تك جفت کاور نته کم جفتی تکمی دیدکاری اویونده تك دینه کاهی جفت ظهور ایدر وجفت
دینه کاهی تك ظهور ایدر پس امور آتیه بر عاقلك معلومی اولمیجق آنی قبل الوقوع اختیار ایلمك ضرردن خالی اولمز
مثنوی * از صفا کر دم زنی با آینه * تیره کردد زود با ما آینه * یعنی ای صمت وسکوتك نفعن بیلمین وحبس نفس
قیلمین کسه اکر صفادن اوتری دم اورسك آینه یه ویوزنه قارشو صفاسنی مدح قیلسك علی الفور آینه بزمله بولانور
وتیره اولور بو بیتده ممثل به مذکور وممثل محذوفدر ممثل به آینه وممثل اسباب مراد اولور هر نه ایسه پس آینهٔ اسبابك
صفاسی وجه مرادی کوسترمکه قابلیت واستعدادندن عبارت اولور وآینهٔ اسبابك تیره اولمسی وجه مرادی
کوسترمیوب اکا قابلیتی اولمقدن کنایه اولور پس توجیه معنی بو کونه اولور که اکر آینه یه صفاسندن اوتری مدح
ایتمکله دم اورسك آینه بزه علی الفور بولنور کذلك چن آینهٔ اسباب مراده مقابل بالمشافهه کلام سویلسك
مرأت آلات مقصود کلامك واسطه سیله مکدر اولور ورخسار مرادی کوسترمیوب بوز بلور بو سوزا کثریا
انسانك درونده کنی سویلمسی وصول مراده مانع اولور دیمسی اشعار قیلور لاسیما ذهب وذهاب ومذهبی خصوصنده
نامحرمه سوز سویلمك ایچون حدیث شریف وارد اولمشدر کما قال علیه السلام استر ذهبك وذهابك ومذهبك پس
بو حدیث شریف که وارد اولمشدر تلمیح ایدوب بیوررلر (مثنوی) در بیان این سه کم جنبان لبت * از ذهاب واز ذهب
وز مذهبت * بو اوچ نسنه نك بیان وافشاسندن لبکی آز دپرت یعنی هرکز سویلمه ذهابکدن وذهبندن ومذهبکدن زیرا
انسانه کندی جان وجناندن احفظ بر مخزن ومحرم اولمز * مثنوی * کین سه را خصمست بسیار وعدو * در کمینت
ایستد چون داند او * زیرا بو اوچه خصم ودشمن چوقدر یا خود بو اوچ ایچون خصم ودشمن چوقدر چونکه خصم
وعدو بونلردن برنی بیلسه سنك بوصوکده طورر * مثنوی * ور بکویی با یکی دو الوداع * کل سر جاوز الاثنین شاع *
واکر بر ایکی کسه یه رازکی سویلیه سنك خود اول سره وداع وترك لازمدر زیرا هر سر که ایکی یی تجاوز ایلدی

شایع وظاهر اولدی یعنی همانند مکه سر درون ایکی لبدن تجاوز ایلیه ویا خود ایکی کسه دن تجاوز ایلیه شیوع
وظهوری مقرر اولور پس یا ستر اسرار کرك ویا خود اغیاردن حذرا کرمشاوره لازم کاور سه اهل ومحرم اولنلرله
مشورت ایله وسرکی انلره لسان حال الله سویله اکر لسان مقال الله سویلرسك باری علی طریق الکنایة والاشارة ایله نته کم
حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز بو معنایه کوره پرنده لری تمثیل ایدوب بیوررلر * مثنوی * کرد و سه پرنده
را بندی بهم * بر زمین مانند محبوس از الم * مشورت دارند سرپوشیده خوب * در کنایت با غلط افکن مشوب *
مثلا ایکی اوچ اوچیجی قوشی بری برینه بغلسك یراوزره المدن محبوس قالورلر بونلر مشورت طوترلر خلاص اولمق
خصوصنده لسان حال الله سرپوشیده یعنی مستور وخوب ناظر اولنلره کنایتده غلط افکن اولملری بو وجهله ممکن اولور که
بونلر کاه ساکن اولورلر کاه بری بریله پرزنان اضطرابلرندن جنك وجدل قیلورلر پس همان بونلره ناظر اولنلر بونلرك
سکونلرندن توهم ایلرکه بونلر خلاصدن مأیوس اولدیلر وزمینه الفت وانسیت قیلدیلر حال بوکه بونلر لسان حال الله
خلاص اولمق خصوصنده مشاوره ده درلر واکر بونلرك جنك وجدللرین کورسه لر ینه توهم ایدرلر که بونلر متحد الرأی
دکللردر وبری بریله اتفاقلری یوقدر مشاوره ایسه اتحاد آرا ایله اولور وجنك واختلاف ایسه بری برینه بغض
وعداوتی اشعار قیلور پس عدو عدویه نیجه معین اولور وضد ضدیله نه کونه اتفاق قیلور غلط افکن مشوب اشته بو کار
مقلوبدر که بونلرك بحسب الظاهر اولان اختلافی عین اتحاد وتضاد وتنازعی محضا اتفاقدر زیرا عقل صایب جزم
ایلرکه بونلر خلاص خصوصنده معنا متفقلردر پس عاقل ودانا اولدر که پرنده لردن بو رموز واشاراتی الوب
اکر محل اقتضا ایدرسه غلط اندازلق بر له بو کونه معامله قیلوب تا سرنی فاش ایتمیه بو محله مناسب اولان معنا بودر
اما سروریدن عجبدر که بو ابیاته برقاچ سوز یازمشدر که عند عقل الصائب کمحراق لاعب در وبوندن اعجب عجایب
شمعیدرکه بعض معناده اکا تقلید ایتمش وآنك اثرنه کتمشدر اما بمقتضای لکل عالم هفوة ولکل صارم نبوة ینه معذوردر
(مثنوی) مشورت کردی پیمبر بسته سر * کفته ایشانش جواب وبی خبر * در مثالی بسته کفته رأی را * تا نداند
خصم از سر پای را * او جواب خویش بکرفتی ازو * وز سؤالش می نبردی غیر بو * حضرت پیغمبر علیه السلام چن
بر مجلسده اصحاب کرامله مشاوره ایلسه لردی بسته سر یعنی مستور وپوشیده مشورت ایدردی اصحاب کرام رضی الله
عنهم اول رسوله جواب دیمش وخصم بی خبر ایدی واصحاب پیغمبر علیه السلامك مرادندن بی خبر ایدیلر دیمك
مناسب معنی دکلدر حضرت پیغمبر علیه السلامك دأب شریفلری بو ایدیکه رأی لطیفلرین بر مثاله مقید ایدوب
سویلردی تا خصم کلامك سردن پاسنی بیلمیه واکا کوره تدارك قیلمیه اول رسول کندی جوابنی طوتردی
اول اصحابدن واول رسولك سؤالندن غیریلر ودین محمد علیه السلامدن ایریلر رایحه فهم ایتمزدی اکرچین
مشاوره ده منافقیندن بعض کسه اولسه ایدی ذو الوجهین بر حدیث شریف بیوررلر ایدیکه عرفای اصحاب
سرحدیثه مطلع اولوب اوانیٔ جنانلرین تخمیر واسقیهٔ لسانلرین ایکا وابواب دهانلرین اغلاق ایدرلردی نته کم خمروا
انیتکم واوکوا اسقیتکم واغلقوا ابوابکم وارد اولمشدر اما نامحرم اولان غیریلر بونك سرندن بو المیوب انجق معنای
ظاهرینه کیدرلردی (قصهٔ مکر خرکوش * مثنوی * ساعتی تأخیر کرد اندر شدن * بعد ازان شد پیش شیر پنجه زن *
خرکوش شیر جانبنه کیتمکده بر ساعت تأخیر ایلدی اندنصکره پنجه اوریجی ارسلانك اوکنه کیتدی (مثنوی) زان سبب
کاندر شدن او ماند دیر) خاک را می کند و می غرید شیر) اول خرکوشکه کیتمکلکده کیچ قالدی اول سببدن شیر خاکی پنجه سیله
قوپردی واکردی یعنی آنك کیچ قالمسندن اوتری شیر غضبدن یری قازیوب کومردیکه باشلدی قصه دن حصه
هر بارکه نفس امارهنك غداسی کندی یه کلمکده تأخیر اولنسه شیر وار غضبه کلمسی مقرر اولدیغنی اشعار ایدر * مثنوی
کفت من کفتم که عهد آن خسان * خام باشد خام وسست ونارسان * ارسلان کندی سنه ایتدی بن دیدمکه اول
دنیلرك عهدی خام اولور خام وسست وضعیف ونارسان اولور یعنی عهده وفا ایتمیجی اولور * مثنوی * دمدمهٔ ایشان
مرا از خر فکند * چند بفریبد مرا این دهر چند * انلرك دمدمه سی واتفاقله اولان آوازه سی بنی اشکدن دوشردی
بو دهر بنی نیجه بر الدر نیجه بر بونده قصه دن حصه بودر که نفس اماره صاحبلری اهل دهرك مکر وخداعنه الدنمقدن
خالی اولمز وهر بارکه مفتون وفریفته اوله کندیسنی بو کونه ملامت ایلمکدن بری اولمز * مثنوی * سخت درماند
امیر سست ریش) چون نه پس بیند نه پیش از احمقیش) سست ریش کوسك صقاللو دیمکدر اما تدبیر وتدارکی ضعیف اولان
کسه دن کنایه اولور احمقیده یا مصدریه اولور وبو بیت مثل موقعنده واقع اولور تقدیر کلام بو اولورکه محکم عاجز قالور
سست ریش وبی اندیش اولان امیر چونکه اول امیر احمقلغندن نه اردنی ونه اوکونی کوره یعنی اول حاکم که حماقت
وغضبندن شول وقتده که اوکن واردنی کورمیه اول ضعیف اندیشه وحماقت پیشه زیاده عاجز وفرومانده قالور

ورأی باصوابدن محروم اولورشـیردلیرعاجزقالدیغی ورأی باصوابدن محروم اولدیغی کبی *مثنوی* راه هموارست
وزیرش دامها* قحط معنی درمیان نامها* بو بیتده ایکی وجه جائزاولوروجه اول اولدرکه مصرع اول مقتضای
مقامك دلالت ایلدیکی کلام محذوفه علت اوله اول کلام محذوف چون نه پس بیندنه پیش ازاحمقیش قولندن لازم
کلورکه دینه پس امیره لازم وواجبدرکه پیش وپسـنی کوره وهر برقدمه احتیاط ایله نظرایرکوره زیرا بول
ظاهرا هموارولطیفدروآنك آلتنده طوزاقلروار درناملر ایچنده معنی قحطی واردریعنی اکرحاکم عالم اولمزسه ورأی
وتدبیرله سلوك قیلمزسه طریق الهیده اولان داملری کورمیوب اکا کرفتار اولورومعنایه طرف ومحل اولان
نام وکلامی بی معنی اولان نام وکلامدن تمیزایده میوب ورطۀ جهل وغفلتده قالورووجه ثانی اولدرکه بو بیت
اولده حماقتندن اوکن اردن کورمین امیرست اندیشه مثال اوله تقدیرکلام بووجه اوزره بویله دیمك اولورکه
اول حماقتندن اوکن اردن کورمیـن امیرکویا بحسب الظاهر شول راه هموار درکه آنك آلتنده داملروار دروشول
ناملردرکه آنك ایچنده معنی یوقدریعنی بی تدبیروبی اندیشه اولان امیرظاهرادوزیول کبیـدرکه کورن کمسه لر
آنی مقصوده موصل بروسیله قیاس ایلر اما آنك باطننده نیجه ضرروفسادداملرنی مشاهده ایلمزودخی شول
الفاظ مهمله کبیدر بحسب الظاهرا کانام وکلام اطلاق اولنورولیکن انده معنادن اثراولمز پس بومناسبتله
اکثرالفاظوتراکیب لذیذه حقیقتنه نظراولنـدقده دام مشابه سنده اولدیغنه ومعنادن خالی اولدیغنه اشارت
وتنبیه ایدوب بیوررلر *مثنوی* لفظها ونامها چون دامهاست *لفظ شیرین ریك آب عمرماست* لفظلر
ونامـلرطوزاقلر کبیدریعنی چوق ناملروار درکه بحسب الظاهر شریف وعالیدر امامعنا دام کبـیدر مثلا
برکسه یه امیرویاخود شـیرودلیرویاخود حاکم باندیردیرلر وبعض کمسه لره دخی صلاح الدین ومعین الدین ومصلح
الدین دیو لقب ایدرلر کول واحقلره بونام دام اولوب بواسم ایله مسمی اولان کمسه لرك ذواتنی دخی اسملری کبی
قیاس ایدرلرحال بوکه بونلرك مسمالری اسملرینه مطابق دکلدروکذلك لفظلری دخی بویله درچوق الفاظ واردرکه
عبارات فصیحـه واستعارات لطیفه شـکلنده ظهوره کلمشدر وصناعات شعریه واصطلاحات بدیعیه یی جامعه
اولمشدر امامعنادن بهره سی یوقدراکرچه الفاظده صناعاتی چوقدرپس بوکونه کلام وادا کسراب بقیعة یحسبه
الظمأن ماءآیت کریمه سنك فحواسنجه سراب قیعه یه مماثل اولمشـدرانکچـون بیوررلرشیرین ولطیف لفظ بزم عمرمزك
آبنك ریکیدرحاصل کلام اولدرکه قوم صویی ایچوب وجذب ایدوب نیجه ضایع ایلرسه ظاهرا شیرین اولان الفاظ
وعبارات دخی بزم عمرمز صوینی اویله ضایع ایلرمطلقا الفاظه متعلق اولان علوم انسانك عمرنی ضایع ایدیجیدر
دیمك اولورپس بوراده برسؤال لازم کلورکه دینـله چونکـم الفاظ شیرین جذب آب ایلین رماله مشابه اولدیسه هرلفظ
بوحکمده داخلمیدر سؤال مقدره جواب اولمق طریقی اوزره منبع آب حیات اولان لفظلری اولـکی لفظلردن
استثنا ایدوب بیوررلر *مثنوی* آن یکی ریکی که جوشد آب ازو* سخت کم یابست رو آنرا بجو* اول برقوم که
اندن صوقینارقی آز بولنیدر بوری آنی استه یعنی شول برلفظ که آندن آب حیات علم وعرفان جوشان اولورزلال
معارف واسرارظهوره کلور بوکونه لفظلرالفاظ وکلمات اناس مابینده زیاده کمیابدر بوری آنی طلب ایله تا آب عمری
ضایع قیلمقـدن نجات بوله سن وخاصة آب حیات معنایی آندن شارب اوله سن پس منبع آب حیات اولان کلماتك
متکلمی مرد خدا اولدیغی اجلدن وکلام متکلمك صفتی اولدیغی جهتدن اولا منبع آب اولان ریکدن مردان خدانك
کلامنی مراد ایدیـوب ثانیا کندی ذاتلرنی مراد ایدوب بیوررلر *مثنوی* هست آن ریك ای پسر مرد خدا* کو بحق
پیوست ازخود شد جدا* ای پسر اول ریکدن مراد خدادرکه اول مرد خدا حق تعالی حضرتلرینه واصل اولدی
وکندیسندن جدا اولدی یعنی صفات نفسانیه دن واخلاق بشریه دن کذرایدوب اوصاف الهیه ایله اتصاف قیلدی
مثنوی آب عذب دین همی جوشد ازو* طالبانرا زان حیاتست ونمو* اول مرد خدادن دینك لذیذ وشیرین
صویی همیشه قینار وظهور ایلر طالبلره اندن حیات ونشو ونما واردروالحاصل مردان خدانك اکرذواتی واکر
کلماتی منبع آب حیات اولان ریکه بکزر (مثنوی) غیرمرد حق چوریك خشك دان* کاب عمرت را خورد او هرزمان
امامرد خدادن غـیریسنی قوری قوم بیل زیرا او هرزمان سنك عمرك آبنی ایچروالحاصل بونلرك ذاتلری وکلماتلری
محل ضیاعت عمراولدیغی مقرردرپس بونلرله مقارنتدن حذرلازمدر عمرضائع اولمیه *مثنوی* طالب حکمت
شو ازمرد حکیم* تا ازو کردی تو بینا وعلیم* مرد حکیمدن طالب حکمت اول یعنی لازمدرکه بی معنی اولان
کمسه لردن مفارقت قیله سن وبرمنبع حکمت اولان مرشد علیمدن علم وحکمتی طالب اوله سن تا که سن اندن بصیر
وعلیم اوله سن حکمتك تعریفی وبوکا متعلق اولان کلمات جلد ثالثك دیباجه سنده مذکور اولمشدر فلیطلب فیه

مثنوی منبع حکمت شود حکمت طلب* فارغ آید او زتحصیل سبب* حکمت طلب اولان کسه یعنی حکمت
الهیه یی طلب ایدیجی کسه بعد تحصیل الحکمة حکمتك منبعی اولور منبع حکمت اولدقدنصکره اول کسه تحصیل
سببدن فارغ اولور *مثنوی* لوح حافظ لوح محفوظی شود* عقل او ازروح محفوظی شود* لوح حافظ برلوح
محفوظ اولور یعنی ابتدای حالده طالب حکمت اولان کسه حفظ علوم حکم ایدیجی لوح ایدی بعد تحصیل الکمال
جهل وغفلتدن وخطا وذلتدن ومقابل علم وحکمتدن مصون ومحفوظ برلوح اولور زیرا بو مرتبه ده آیینۀ دل مجلی
اولوب ولوح محفوظه مقابله قیلوب انده اولان علم واسرار بونده منعکس ومنتقش اولور اول طالب حکمتك عقلی روح
القدسدن محفوظ اولور وفیض الوروحدن مراد کندی روحی ویاروح اعظم ویاخود روح القدس اولمغه امکان واردر
(مثنوی* چون معلم بود عقلش مردرا* بعد ازین شد عقل شاکردی ورا* چونکه اول کسیه اول عقلی معلم ایدی که
تحصیلی عقلی سببیله اولوردی اندنصکره عقل اکا برشاکرد اولدی زیرا آنك روحی وعلی عقل مرتبه سندن تجاوز
قیلدی وحضرت حقه واصل اولدی *مثنوی* عقل چون جبریل کوید احمدا* کر یکی کامی نهم سوزد مرا* عقل
حضرت جبریل کبی اکا دیر ای احمد اکر بر آدیم ایلروقویم تجلی نوری بنی یقار یعنی شب معراجده حضرت جبرائیل
علیه السلام سدریه واروب مقامنده قالدقده حضرت نبی اکا یا اخی لم تأخرت منی دیو سؤال قیلدقده بویله دیو جواب
ویردیکه یا احمد لو دنوت انملة لاحترقت پس عقل دخی سالکك حضرت حقه کمال حبنی وقربنی کوردکده کندی
مرتبه سندن ایلرویه استعدادی اولمدیغنه بناء جبرائیل علیه السـلام وار اول سالکك روحنه دیرکه ای وارث احمد
وای معدن اسرار محمدی بن بومرتبـه دن ایلرویه تجاوز ایده مزم وحضرت حقك ذات وصفاتنـك مشاهده سی
مرتبـه سـنه کیده مزم سن سعادتله اول جانبه سیرایله اکر بن کندی مرتبمدن ایلرو برآدم قویم تجلی نوری بنی احراق
وافنا ایلمك مقرردر *مثنوی* تو مرا بکذار زین پس پیش ران* حد من این بود ای سلطان جان* سن بنی
قو بوندنصکره ایلروسور بنم حدم بو ایدی ای جان سلطانی نته کم حضرت جبرائیل علیه السـلام حضرت سلطان
انبیایه لیلۀ معراجده بویله دیدی پس وارثله مورث عنهك ما بیننده مناسبت تامه اولدیغیچون وارث کاملده دخی
بو حالت بولنوب عقلی اکا بو سوزی سویلروآندن بوکونه تأخر ایلرپس کرکدرکه سالك روز وشب طالب علم وحکمت
اوله وطریق علم حکمتده قدرتی یتدکجه سعی وکوشش قیله *مثنوی* هرکه ماند از کاهلی بی شکر وصبر* او همین
داندکه کیرد پای جبر* هرشول کمسه که کاهلکندن بی شکر وبی صبر قالدی یعنی اعضا وجوارحیله عبادت وقلبیله
محبت ولسانیله محمدت حق قیلمدی وامر الهی یه صابر اولمدی اول کمسه همان بونی بیلورکه جبر آیاغن طوتروجبر
بولنه کیدر یعنی دیرکه اکر امر الله بنم طاعت قیلممه هادی اولورسه بکا قوت ومکنت ویروربنم حالا طاعت وعبادته
قدرت ورغبتم یوقدردیرمع هذا نفسك مرادی جانبنه قوت بولور اما طاعت کاسه کاهلکندن عاجز وبی قدرت اولور
(مثنوی) هرکه جبر آورد خود رنجور کرد* تا همان رنجوریش درکور کرد* هرشول کمسه که جبرکتوردی یعنی
راه طاعتده عدم قدرت واستطاعت اظهار ایلدی اول کندویی رنجور ایلدی وقوت وقدرتی وار ایکن تمارض
قیلدی تا همان اول رنجورلق آنی مقبره ده ایلدی وهلاك قیلدی ویاخود اول جبر آنی موتا منزله سنده قیلدی تا کور
کسل وفتوره مدفون ومستور اولدی دیمك اوله پس مع القدرة والاستطاعة اظهار عدم قدرت مزیل نعمت ومغنی
قوت وقدرته باعث اولورنته کم مع الصحة والسلامة لا علة تمارض ایلمك استجلاب مرض وسقامت قیلور (کما قال علیه
السلام لا تمارضوا فانکم اذا تمارضتم فتمرضوا) پس بو حدیثك معناسنی نظمه کتوروب بیوررلر *مثنوی* کفت
پیغامبر که رنجوری بلاغ* رنج آرد تا بمیرد چون چراغ* جبر چه بود بستن اشکسته را* یا بپیوستن رك بکسسته را*
حضرت پیغمبر علیه السلام دیدیکه لاغ ولطیفه ایله اولان خسته لك مرض کتورور تا چراغ کبی اولور یعنی چراغ
سوندیکی کبی اول کمسه دخی سونور پس جبر لغتده نه اوله شکسته ومکسوراولانی بغلامق ومصلح اولمق ویاخود منقطع
اولان عروق وحبالی بری برینه متصـل قیلمغه دیرلرانکچون جناب حقه عرب عربا یا جابر المکسور دیو ندا ایدرلر که
مصلح مکسورا اندر *مثنوی* چون درین ره پای خود نشکسته* بر که می خندی چه پا را بسته* چونکم ای اهل
جبر بو راه طاعتده سن آیاغك صحیح دلك وکندیکی مکسور قیلمدك کیمه کولرسن ونه آیاغك بغلرسن یعنی کمی استهزا
وتمسخر ایلرسن وآیاغك جبرك کسالت ایپیله بغلرسن وعاجز وبی پایم دیو راه طاعتـه کتیوب تمارض قیلرسن جبر
مذهبنده اولانلر عبادت وطاعت قیلنلری استهزا ایلمك شانلرندندرنته کم دیرلر عجب زبو ابله خلق بزده اختیار وقدرت
زعم ایدرلروبزه عبادت تکلیف ایدرلربز خود بو خصوصده عاجز وبسته پایز پس حضرت خداوندکار بونلره دیرکه عباد
اللهدن کیمه خنده ایلرسن ونیجه بسته پایم دیو سویلرسن بونلری مستهزی اوله وکندیکی طریق حقه شکسته پا قیله

زیراسن راه حقده پایکی شکسته قلید لك رفنار بی نوا اولیدك جناب حق سکا پای معنی وساق بی عنا و براق رعنا

ویردی وسنی منزل مقصوده ایرکوردی (مثنوی) وانکه پایش درره کوشش شکست * دررسید اورا براق وبرنشست

حامل دین بود اومحمول شد * قابل فرمان بد اومقبول شد * تاکنون فرمان بذیرفتی زشاه * بعدازین فرمان رساند در

سپاه * تاکنون اختر اثرکردی درو * بعدازین باشد امیر اختراو * کرترا اشکال آید درنظر * پس توشك داری دران شق

القمر * کورمزمیسن ای کاهل بی هنر اول پیغمبر علیه افضل الصلوات مبارك آیقلری ره کوششده شدی ومتورم

اولدی نته کم صحیحنده وارداولدیکه اول حضرتك طول قیامدن وکثرت تهجددن مبارك آیقلری متورم اولدی پس

حضرت عایشه رضی الله عنها اول حضرته دیدیکه اتکلف هذا وقد غفرلك ماتقدم من ذنبك وماتأخر قال علیه السلام

افلا اکون عبدا شکورا پس جناب حق سورهٔ طه یی انزال ایلدیکه (طه ماانزلنا علیك القرأن لتشقی) یعنی یامحمد بزسکا

قرأنی عبادتله نفسکه تعب ویرمك ایچون انزال ایلمدك بیوردی فقال له جبرائیل یامحمد ارفق علی نفسك فان لها

علیك حقا و بومضمونی قصیدهٔ برده صاحبی نظمه کتوروب دیر * بیت * ظلمت سنة من احیی الظلام الی * ان

اشتکت قدماه الضرمن ورم * پس بوکوشش مقابله سنده اول حضرته براق یتشدی وانك اوزرینه اوتردی پس آنی

مقام اعلایه یتوردی اوا یلده اول برکزیدهٔ آفاق حامل احمال دین ومرتکب اثقال شرع متین ایدی محمول براق اولدی

وقابل فرمان ایدی مقبول رحمان اولدی * بیت * مهتری درقبول فرمانست * ترك فرمان دلیل خرمانست)

تاشمدی امر وفرمانی قبول ایدیجی اولدی پادشاه حقیقتدن بعد قبول امر رحمان فرمان رسان اولدی خلق جهان

وسپاه اکوان اوزرینه نته کم ابن فارض اول حضرتك مرتبه سندن ترجمان اولوب دیرلر * ولافلاك الاودن نورباطنی * به ملك

یهدی الهدی بمشیئتی وبدری لم یأفل وشمسی لم تغب * وبی تهتدی کل الدراری المنیره * پس تاشمدی یعنی عبودیت

وبشریت حالنده نجوم اول منبع علومه اثرایلردی اما مقتضیات بشریتدن جدا و عبودیت ادا ایلدکدنصکره امیر

اختران ومتصرف زمین وآسمان اولدی اکرسکا بوخصوص ایچون اشکال وشك کلورسه نظر وفکرنده پس سن

انشقاق قمرده شك وشبهه طوترمیسن منکر انشقاق قمر اولان طائفه کبی مع هذا بوخصوصده آیت کریمه واحادیث

شریفه وارده اولمشدر جمهور دخی بونك اوزرینه اجتماع قیلمشدر * قال الله تعالی (اقتربت الساعة وانشق القمر

وان یروا آیة یعرضوا ویقولوا سحر مستمر * روایت کثیره ایله ثابتدر وصحیحنده دخی مکتوبدرکه کفار مکه حضرت

رسولدن برآیت استدیلر اول حضرت ماه بدره اشارت ایلدیلر ایکی پاره اولوب اینوب حراطاغنك بری برجانبندن وبری

برجانبندن کذر قیلوب بنه مقامنه واردی قصه سی مشهوردر تفصیله حاجت یوقدر پس حق تعالی بو حاصل اولان

انشقاقدن خبر ویرر قیامت قریب اولدی حال بوکه اقتراب ساعتك آیاتندن بعضی حاصل اولدیکه اول انشقاق

قمردر وقد انشق القمر قرأتی دخی بومعنایی مؤید اولور جماعت مفسرین وجمهور محققین بومعنایه ذاهب اولمشلردر اما

مؤلفین سینشق القمر یوم القیمة معناسن ویره شلردر نته کم عثمان بن عطا باباسندن روایت ایلرکه (انه قال معناه سینشق

القمر وبونلرك حجتی بودرکه لو وقع انشقاق القمر فی عهد النبی علیه السلام لما کان یخفی علی احد من اهل الاقطار

بوسوز باطلدر زیرا قاتلدرکه جناب حق اکثر ناسه کوسترمیه وکیجه اولدیغندن ناسك کیمی اولرنده وکیمی نومده اولمش

اوله لر پس بوتأویل باطلدر * مثنوی * تازه کن ایمان نه از کفت زبان * ای هوارا تازه کرده درنهان * ایمانکی دل

وجاندن تازه ایله زبان سوزندن تازه ایلمه زیرا تصدیق جنان اولمسه اقرار باللسان اولمزکه منافق ایمانیله مشترك

اولور ای نهانده وباطنده هوای نفسی تازه ایلمش کمسنه * مثنوی * تاهوا تازه ست ایمان تازه نیست * کین هوا جز

قفل آن دروازه نیست * مادام که هوا تازه وقوی در ایمان تازه وکامل دکلدر زیرا بوهوا اول دروازه نك قفلندن غیری

دکلدر یعنی هوا که نفسك ماسوایه محبتندن عبارتدر جناب خدایه واصل اولمغه مانع قویدر زیرا اول دروازهٔ

حقیقتك هوا قفلی کیدر مادامکه هوا زایل اولمیه باب حقیقت مفتوح اولمز وسالك جناب حقه وصول بولمز (مثنوی

کردهٔ تأویل حرف بکررا * خویش راتأویل کن نه ذکررا * ای هواسنی اله اتخاذ ایدن وتأویل باطل متمنه کیدن کمسنه

بکر کلمه یی تأویل ایلمشسن یعنی حقیقت معنایه مطلع اولمیوب مقتضای هوای نفسك اوزره معنی ویرمشسن کندیکی

قرأنه تأویل ایله قرأن وحدیثی دکل یعنی لازم وواجب اولان اولدرکه کندیکی اصلاح ایدوب حضرت قرأنه

اویدوره سن وقرأنی مراد نفسك اوزره تأویل ایتمیوب حالی اوزره قویه سن پس بوکونه تأویل ایدنلره ومقتضای هوالری

اوزره توجیه قیلنلره بر سبیل توبیخ خطاب ایدوب بیوررلر * مثنوی * برهوا تأویل قرأن میکنی * پست وکژشد ازتو

معنی سنی * ای تأویل باطل صاحبی هوالك اوزره قرأنی تأویل ایدرسن مراد الله ومراد رسول الله صلی الله علیه وسلم

اوزره تأویل ایلمزسن بلند وروشن معنی سندن الحق واکری اولدی یعنی قرأنك معناسی نفس الامرده عالی

وروشند راماسن هوای نفسك اوزره تأویل ایلدیککدن الحق واکری اولدی پس مکس وبول خری بوکونه

کسه لره تشنیع وتقطیع ایچون علی طریق التمثیل ایراد ایدرلرتا کم کلام الهی تفسیر ایدنلرتأویل باطل جانبنه کتمیه لر

وکندی رأیله دخی تفسیرایتمیلرکه (من فسر القران برأیه فلیتبوء مقعده من النار) حدیث شریفی قوت رویتله تفسیر

وتأویل ایدنلر حقنده وارد اولمشدر بعض نسخه ده بواوج بیت واقع اولمشدرکه ترجمه سی بودر * مثنوی *

ماند احوالت بدان طرفه مکس * کوهمی پنداشت خودرا هست کس * ای تأویل باطل صاحبی سنك

احوالك اول عجیب مکسه بکزرکه اول مکس کندیسنی برکسه صاندی * مثنوی * ازخود اوسرمست کشته برشراب

ذرهٔ خودرا بدیده آفتاب * سز اول مکس سز کندیسندن سرمست اولمش شراب اوزره کندیسنك ذره سنی آفتاب

کورمشدر یعنی کندینك ذره قدر فهم وادراکنی خورشید انور قیاس ایلمشدر * مثنوی * وصف بازانرا شنیده دربیان

کفت من عنقای وقتم بیکمان * بیان وتفصیلده طوغانلرك وصفنی اشتمش یعنی بازان عالم معنانك اوصاف

واخلاقی بیان اولنان کتابلرده استماع ایتمش ومجرد زعم فاسدی کندی یه غلبه ایدوب بن کمانسز وقتك عنقاسی ام

دیمش (زیافت تأویل مکس ورکیك ظن او (مثنوی) آن مکس بربرك کاه وبول خر) همچو کشتیبان همی افراشت سر

اول مکس صمان چوبی وانك بولی اوزره کشتیبان کبی باشنی یوجلدردی (مثنوی) کفت من دریا وکشتی

خوانده ام * مدتی درفکر آن می مانده ام) اول مکس دیدی بن دریا وکشتی اوقومشم یعنی بول خره دریا وبرك کاهه کشتی

اطلاق قیلمشم برمدت آنك فکرنده قالمشم ونیجه ایام بوکاره مشغول اولمشم * مثنوی * اینك این دریا واین کشتی ومن *

مرد کشتیبان واهل رأی زن * اشته بودریا بول خره اشارتدر وبوکشتی برك کاهه اشارتدر وبن مرد کشتیبانم

ورأی ایدیجی اهلم یعنی اول مکس بویله زعم ایلربرك کاهه اشته کشتی وبول خره اشته دریا دیو سویلر وکندو یی بررأی زن

کبی زعم ایلر وبوکونه تأویل باطل ایلر * مثنوی * برسر دریا همی راند او عمد * مینمودش آن قدر بیرون زحد *

دریانك اوستنده اول مکس صال سوردی بوقدرشیء که مراد برك کاه وبول خرو کندینك وجودیدر اکا حددن زیاده

وبیرون کورندی * مثنوی * بود بیحد آن چمین نسبت بدو * آن نظرکه بیند آنرا راست کو * بی حد وفراوان ایدی اول

چمین اکا نسبت یعنی اول بول خر مکسه نسبتله بی حد ایدی اول نظرکه اول بول خری راست کوره قنی یعنی هرشیء

حقیقتیله کوره اول نظر مکس جنسندن قنده اولور اول نظر اولمز الا انسانده اولور * مثنوی * عالمش چندان بود کش

بینشست * چشم چندین بحر هم چند ینشست * مکسك عالمی اول قدر اولورکه آنك بینش ونظریدر چشم

بوقدر بحر هم اکا بوقدردر زیرا هرکسك ادراکی نه مقدار ایسه علمی دخی اول مقدار اولور واشیایی دخی اول مقدار

ادراك قیلور پس مقالك مآلنه وبوکلامك نتیجه ومرامنه بو بیتله اشارت ایدوب بیوررلر * مثنوی * صاحب

تأویل باطل چون مکس * وهم او بول خر وتصویر خس * باطل تأویلك صاحبی مکس کبیدر آنك وهم وظنی بول خر

وتصویر وتأویلی خسدر تصویر او خسست تقدیرنده درخس برك کاه معناسنه اولور تأویل باطل اولور قید ایلمری

تأویل حقدن احترازدرکه تأویل حقی بیلمز الا الله وعلمده راسخ اولانلر بیلور * مثنوی * کرمکس تأویل بکذارد برای

* آن مکس رابخت کرداند همای * اکرمکس رأی واسطه سیله اولان تأویلی ترك ایلرسه اول مکسی طالعی هما ایدر

یعنی اکرمکس مشرب اولان مؤول رأیله اولان تأویل باطلی ترك ایلیوب ثابت اولورسه انك طالع همایونی اوج

معناده انی هما پرواز ایلر پس تأویل رکیکدن قورتلوب بعده هرنه سویلرسه تحقیق سویلر بوهم وجهدر اکرمکس

تأویل باطلی رأی ملیح وفکر صحیح ایله ترك ایلیه آنی بختی هما کبی عالی مرتبت ایلر * مثنوی * آن مکس نبود کش

این عبرت بود * روح او نه درخور صورت بود * کش کهاش تقدیرنده در تقدیر کلام اول مکس اولمزکه اکا فکر صحیح ایله

تأویل باطلدن عبور ایتمك وراه تحقیقه کتمك حالی میسر ومقدر اوله آنك روحی صورته لایق اولمز بلکه صورت عالمندن

برتر وعالیتر اولور وانك ادراکنده عقول حیران قالور (تواید ن شیراز پی برآمدن خرکوش (م ی) همچوان خرکوش کو

برشیر زد * روح اوکی بود اندرخورد قد * مثلا اول خرکوش کبی که او کندویی شیره اوردی یعنی شیره پنجه اوردی ومخاصمه

ومقابله قیلدی آنك روحی تن قدنه لایق ایدی یعنی آنك روحی قد وصورتندن عالیتر وبرتر ایدیکه کندندن اقوی

واعظم خصمله مقابله ایدوب آنی هلاك ایتدی * مثنوی * شیر میکفت از سر تیزی وخشم * کز ره کوشم عدو بربست

چشم * شیر حدت وغضبی طرفندن کندیسنه ایتدیکه دشمن کوش یولندن چشممی بغلدی یعنی اول طائفه نك

سوزلرنی استماع ایدوب کوزلرم بغلندی * مثنوی * مکرهای جبریانم بسته کرد * تیغ چوبینشان تنم راخسته کرد *

جبریلرك مکرلری بنی بسته ومقید ایلدی انلرك اغاجدن تیغی بنی مجروح ایلدی یعنی انلرك صادق وصحیح اولمین

سوزلری بنی خسته وشکسته ایلدی * مثنوی * زین سبب من نشنوم ان دمدمه * بانك دیوانست وغولان ان همه

شمدنصكره بن اول دمدمه يى اشتمزم وانلرڭ اقاويل مزورەسيله اصلا برايش ايتمزم بوجمله سى ديولرڭ وغوللرڭ
صداسيدر يعنى بونلرڭ بوجمله سوزلرى شيطانلرڭ وغوللرڭ حيله ومكرله اولان كلام واداسيدر غول بيابانده برنوع
جندركه بعض كسه لره دوستى كبى صدا ايدوب انلرى اضلال ايدرلر ايكنجى جلدده تحقيقى مذكور اولمشدر * مثنوى *
برادران اى دل تو ايشان را مايست * بوستشان بركن كه شان جز پوست نيست * اى كوكل سن صبر وتوقف ايلمه انلرى
يرت انلرڭ بوستنى قوپاركه انلر بوستدن غيرى دكلدر وفى الحقيقه عهد نه وفا ايلين كسه لر محضا قشر وپوست منزله سنده
دركه شير غضب الهى انلره من حيث المعنى بوكونه نيت ايلر وبونى وفالرى طورمه هلاكڭ ايله ديولسان حالله سويلر (م ى)
پوست چه بود كفتهاى رنك رنك * چون زره برآب كش نبود درنك * قشر وپوست ندر كوناكون مقالات ودورلو
دورلو كلمات در آب اوزره اولان ذره كبى يعنى نقوش وارقام كبى كه انڭ درنك وقرارى اولميه * مثنوى * اين سخن
چون پوست ومعنى مغز دان * اين سخن چون نقش ومعنى همچو جان * بو سوزسويلنور پوست كبى بيل ومعنانى ايچ
كبى بيل بوسوز نقش كبيدر ومعنى اكا جان كبيدر معناسى اولمين سوز قالب بى جان كبيدركه اكا لفظ مهمله ديرلر واكر
رضاى خداوند ورضاى رسوله موافق اولمزسه اكاملا يعنى تعبير ايدرلر * مثنوى * پوست باشد مغز بد را عيب
پوش * مغز نيكو را زغيرت غيب پوش * پوست پرامز ايچون عيبنى ستر ايديجيدر كذلك الفاظ وعبارات
كشينڭ درونڭ عيبنى اورتيجيدر وبهذا قال عليه السلام العلم والمال يستران كل عيب ابو مغزى غيرتدن غيب
اورتيجيدر غيبدن مراد بونده غيب هويت الهيه در يعنى حضرت غيب مطلق كمال غيرتدن مغز نغز صاحبى اولان
اوليالرى ديدۀ ناسدن ستر ايديجيدر كه بونلرڭ جمال جانلرنى وكمال عرفانلرنى خلق عالم كوره مزلر ولطافت
درونلرينه نظر ايدركوره مزلر اما انلركه مغز بد صاحبلريدر علم ومال وقيل وقال اكرچه انلرڭ فساد درونى عيون
عوامدن ستر ايلمش در ايكن ديدۀ خواصدن عيوب وقباحتلرى مستور وپوشيده اولمشدر * مثنوى *
چون قلم از باد بد دفتر زآب * هرچه بنويسى فنا كردد شتاب * چونكه قلم باددن دفتر آبدن ايدى هرنه يازرايسڭ
فورى فنا ومحو اولور * مثنوى * نقش آبست ار وفا جويى ازان * باز كردى دستهاى خود كزان * بى معنى اولان سوز
فى المثل نقش ابدر اكراندن وفا وبقا استرايسڭ كيرودونرسڭ كندى اللريكى ايصريجى اولديغڭ حالده * مثنوى
باد در ما دم هوا وآرزوست * چون هوا بكذاشتى پيغام هوست * اكر باددن مراد طوترايسڭ انسانڭ وجودنده
هوا وآرزودر چونكم هوايى قويه سن وخدانڭ امرنه اويه سن هوانڭ خبريدر يعنى چونكم هواى نفسانيه يى ترڭ
ايليه سن هويت الهيه نڭ الهام وكلامى مرتبه سيدر وحضرت حقله مكالمۀ خوش ايلمڭ وخبر الحق وآنى مشاهده
قيلمق مقاميدر * مثنوى * خوش بود پيغامهاى كردكار * كو زسر تا پاى باشد پايدار * حق تعالينڭ پيغاملرى
خوش ولطيف اولور زيرا كه او پيغاملر باشدن آياغه دكين يعنى اولندن آخرنه دكين پايدار وبرقرار اولور پس كركدركه
ترڭ هوا ايده سن وطريق حقه كيده سن تا الهام وپيغام حقه لايق اوله سن وپيغام خدايى كوش وهوشله استماع ايلمكه
استعداد بوله سن ومقام امنه وبقايه واصل اوله سن * مثنوى * خطبۀ شاهان بكردد وآن كيا * جز كيا و خطبهاى
انبيا * شاهلرڭ خطبه سى واول سلطنت ودولتلرى بالكليه متبدل اولور انبياى عظام عليهم
السلامڭ خطبه لرندن وسلطنت ودولتلرندن ماعداسيكه بونلر متبدل ومتغير اولمزباقيدر * مثنوى * زانكه بوش
پادشاهان ازهواست * بارنامه انبيا از كبرياست * از درمها نام شاهان بركنند * نام احمد تا ابد برمى زنند * زيرا
پادشاهلرڭ هيبت وشوكتى هوادندر انكيچون متبدل وفانى اولور انبياى عظامڭ اجازت نامه سى كبريادندر يعنى
انبيانڭ حكومت نامه سى وتصرفى عظمت وكبريا صاحبى اولان خداى تعاليدندر حق تعالينڭ كبرياغنه
نيجه فنا وزوال كلمزسه انبيانڭ دخى اولولغنه اويله زوال كلمز اقچه لردن شاهلرڭ نامن قوپررلر يعنى سكه لرنى تغيير
ايدرلر اما حضرت احمد عليه السلامڭ نام شريفنى تا ابدى اوررلر يعنى بعض سيم وذهبدن لوحه لر اوزره تبركا وتيمنا آنڭ
نام شريفنى تا قيامته دكين نقش ايدوب قزرلر وياخود كاغددن صحيفه لر اوزره دائما نهايته دڭ كاتبلر انڭ
اسم لطيفنى يازرلر پس نام احمد هميشه مضروب اولمقدن خالى اولمز پس بوراده برسؤال لازم كاوركه ديلمه مقدما ديديكز
ايديكه انبياى عظام عليهم السلامڭ دولت وخطبه لرندن ماعدا شاهلرڭ دولت وخطبه لرى بالكليه متبدل ومتغير
اولور وانلرڭ نام لرى درملردن زوال بولور پس سلفده كلان انبيانڭ شريعتلرى دخى منسوخه اولدى واكثرينڭ نام لرى
دخى نامعلوم قالدى ونابديد اولدى پس جز كيا وخطبهاى انبيا ديو شاهلرڭ خطبه وسلطنتندن انلرڭ خطبه سى
وسلطنت ونام لرنى استثنا ايلمڭ نيجه صحيح اولور بو سؤال مقدره جواب ويروب بيوررلر * مثنوى * نام احمد نام جملۀ
انبياست * چونكه صد آمد نود هم پيش ماست * حضرت احمدڭ نام شريفى جميع انبيانڭ ناميدر يعنى انڭ اسمى

جميع انبيا عليهم السلامڭ اسمنڭ مجمعى وانڭ شريعتى جميع انبيانڭ شرايعنڭ خلاصه واكمليدر وانڭ حقيقتى جامع
جميع حقايق وانڭ روح شريفى جميع ارواح وعلومه حدايق كبيدركه جملەيى محيطدر چونكه انڭ اسمى ذكر اولنه جميع
انبيانڭ وجمله اوليانڭ واصفيانڭ اسملرى ذكر اولنمش كبيدر مثلا چونكم يوز كلدى طقسان هم بزم قتمزده درزيرا يوز
اعدادڭ اكمليدر مادوننده اولان عددلر بونڭ تحت حكمنده داخلدر وفى الحقيقه يوز ديسڭ طقسان وسكسان ويتمش
واتمش تا احده وارنجيه دڭ جمله سى بو يوزڭ ايچنده موجوددر ويوز بو جمله يى محيطدر پس حضرت احمد عليه السلامڭ
نامى وشرعى وحقيقتى بوكا كوره قياس ايله كه انڭ ذكر اولنمسى جمله نڭ ذكر اولنمسى مغنى اولور (هم در بيان مكر
خركوش * مثنوى * در شدن خركوش پس تأخير كرد * مكرها با خويشتن تقرير كرد * خركوش شيره كتمكده
چوق چوق تأخير ايلدى شيره ايده جڭ مكرى اولا كنديسنه تقرير ايلدى (م ى) در ره آمد بعد تأخير دراز * تا بكوش
شير كويد يك دوراز) دراز ووافر تأخيردنصكره خركوش يوله كلدى تا شيرڭ قولاغنه برايكى رازديه خركوشدن مراد بونده
عقل معاددر عقل معاد صاحبلرينڭ بركاره شروع ايلمڭ وقتنده تأنى وتدبيرلرى بوكونه اولور هر شيئڭ آخرنى اول تفكر
وتصور ايدوب اندنصكره اكا شروع ايدرلر * مثنوى * تا چه عالمهاست در سوداى عقل * تا چه با پهناست اين
درياى عقل * عقل سوداسنده تا نه عالملر واردر عقل درياسنده نه عجب وسعتلر واردر سوداى عقل بونده عقلڭ
قارلتيسنده يعنى وجودنده ديمڭ اولور * مثنوى * صورت ما اندرين بحر عذاب * مى دود چون كاسها بر روى آب
مثلا بزم صورت ووجوديمز بو شيرين درياده كه مراد درياى عقلدر يلر وحركت ايلر آب اوزره اولان كاسه لر كبى * مثنوى
تا نشد پر بر سر دريا چو طشت * چونكه پر شد طشت دروى غرق كشت * تا كم بزم صورتمز كاسه سى آب عقلدن
پر اولميه دريا اوزره اكن كبيدر چونكه طشت آبله پر اولدى درياده غرق اولدى يعنى مادامكه بزم وجودمز كاسه لرى آب
عقلدن طولميه وآنڭ اسرار لطافتندن پر اولميه عالم صورت سيرندن خالى اولمز ونقوش والوان كورمكدن فارغ كلمز اما
شول دمكه عقلله پر اوله وآنڭ معانى واسراريله طوله عالم صورتدن كذر ايدر ودرياى عقلڭ عمقنه كيدر اسرار عالم جبروتى
مشاهده قيلور وبحر لاهوته مستغرق اولور حتى واروب عقل كل مرتبه سنى بولور * مثنوى * عقل پنهانست
وظاهر عالمى * صورت ما موج يا ازوى نمى * عقل درياسى پنهاندر وظاهر اولان برعالمدر وياخود عالمه منسوب اولان
ظاهردر وياخود بو صورت عالمى ظاهردر ديمڭ اولور بزم صورتمز فى المثل اول دريادن برموج ويا برنمدر (مثنوى)
هرچه صورت مى وسيلت سازدش * زان وسيلت بحر دور اندازدش * هر نسنه يى كه صورت وتن اول دريايه وسيله
وواسطه دوزر بحر عقل اول وسيله اجلندن اوترى صورت وتنى كنديدن ايراغ آتار يعنى صورت وتن درياى عقلكه واصل
وداخل اولمق ايچون هرنه شيئكه وسيله دوزرسه اندن دور اولمغه سبب اولور پس اكا موصل اولان وسيله نه كندى نورى
اولور آنى غيرڭ ادراكيچون وسيله قيلسڭ ممكن اولور اما غيرى انڭ وصول وادراكيچون وسيله قيلسڭ انڭ ادراكندن
محروم قالور پس كندى ذاتنى بيلان وربينى دخى مشاهده قيلان اول نور الهيدر واكر اكا واصل اولمق مراد ايلرسڭ
عقلڭى وسيله ايله كه جزؤ كله وسيله اولمغه ممكن اولور * مثنوى * تا نبيند دل دهندۀ راز را * تا نبيند تير دور انداز را)
تا صورت مرتبه سنده اولان كوكل رازويريجى كورميه تا ايراق آتيجينڭ اوقنى كورميه دور اندازودهندۀ رازدن
مراد خداى تعاليدر تيردن مراد واسطه وسببدر تقدير كلام مادامكه كوكل رازويريجى كورميه وايراق آتيجينڭ
سبب وتدبيرى تيرنه نظر ايدركورميه بوندن اولى معنى تيردوراندازه مضاف اولميوب نبيندڭ فاعلى اولمقدر بو تقدير
اوزره تيردن مراد صورت مرتبه سنده اولان دل وياخود مجرد حقدن دور اولنڭ وجودى اولور وتقدير معنى بويله ديمڭ
اولوركه مادامكه كوكل رازويريجى كورميه ودخى تير كندوبى ايراق آتيجى كورميه يعنى مادامكه تير كبى اولان دل
وياوجود غافل بعيد ايديجى وايراق آتيجى فاعله نظر ايدركورميه جواب بو بيت اولور (مثنوى) اسب خود را ياوه داند
وز ستيز * مى دواند اسب خود در راه تيز * اول وجود غافل كنديڭ آتنى ياوه وضايع اولمش بيلور وعناد وجدالدن
كنديڭ آتنى يولده تيز يلدير راسبدن مراد حقدن غافل اولان كمسنڭ عقل وروحيدركه دائما اكا واردر (مثنوى)
اسب خود را ياوه داندان جواد * اسب خود او را كشان كرده چو باد * اول جواد كنديڭ اسبنى ياوه وكم بيلور وحال
بوكه كنديڭ آتى آنى چكيجى ويليجى ايلمش * مثنوى * در فغان وجست وجو آن خيره سر * هر طرف پرسان وجويان
در بدر * اول سراسيمه وسركردان غلط ايدوب فغان وطلبده درقپودن قپويه هر طرفه بليجى وطلب ايديجيدر وبويله
ديجيدر (مثنوى * كان كه دزديد اسب ما را كو وكيست * اين چه زير ران تست اى خواجه چيست * كه اول كسه كه
بزم اسبمزى اوغورلادى قنى وكيمدر يعنى شول كمسه كه كندى روحندن وعقلندن خبردار اولميه وعالم ارواح
وعالم عقولڭ وجبروت وملكوت ديد كارى عالملرڭ طلبنده اوله اول كسه كندى راكب اولديغى آتى حالا كاراكب

ایکن ضایع ایلدم دیوطن ایلمی کبیدرپس بوکونه کمسیه دیمک کرکدرکه بو اسب که سنک اوبلوغک التنده در
ای خواجه ندر یعنی بو عقل وروحکه سن اکا راکب سن واول سنی حاملدر بونه در دیمک کرک اول کندی حقیقتندن غافل
اولان واسبنی یاوه زعم قیلان کمسیه دیسک بوسنک سوار اولدیغک اسب نه در (مثنوی) اری این اسبست لیکن اسب کو
باخود آی ای شهسوار اسب جو* نعم بو اسبدر لیکن اسب قنی دیر ای اسب طلب ایدیجی شهسوار کندیکه
کل یعنی اکر بر حقیقتندن غافل اولان کمسیه بوسنک راکب اولدیغک عقل وروحکدرکه حالا سنک مملکتکده در وسن
آنی طالبسن دیسک دیرکه بلی بو عقل وروحدر ولیکن عالم عقل وعالم روح قنده درکه بن آنک طالبی یم پس اکا دیمک
کرکدرکه ای شهسوار اسب جو غفلتی ترک ایله وکندیکه کل تا کم حقیقتکی کوره سن عالم ارواح دیدکاری کندی
روحکده وعالم عقول وجبروت دیدکاری کندی عقلکده وعالم لاهوت دیدکاری کندی سرکده مشاهده قیله سن
وهو معکم اینما کنتم) رموزنه عالم اوله سن که بوجمله یی سندن دورد کلدر* مثنوی* جان زپیدایی ونزدیکیست کم
چون شکم پرآب واب خشکی چوخم* نفخهٔ الهی اولان جان انسانه کمال ظهورندن وغایت قربندن کم وپنهاندر
انسان برکوب کبیدر درونی آب حیات ایله پرو بیرونی آبدن خشک وخالیدرپس حقیقت نظری ایله نظر اولنسه جان جان
انسانه جان وجنانندن دخی اقرب واظهردر بر فحوای* ونحن اقرب الیه من حبل الورید* وبر مقتضای (واعلموا
ان الله یحول بین المرء وقلبه) وبر مقتضای (وفی انفسکم افلا تبصرون) نهایه مافی الباب شدت ظهوری اکا
نقابدر نته کم تنک حیات وقیامی جان ایله درپس جانک حیات وقیامی دخی جانان ایله در معلوم اولدیکه هر حالده انسان
جاندن وجاناندن ایرود کلدر ولیکن اکثر انسان بو معنایی مشاهده یه قادر دکلدر انکچون حضرت مولانا قدس الله
سره العزیز بو خصوصده الوان ایله نوری تمثیل ایلدیلر تا معلوم اوله که الوانک ظهوری نورک وجودنده متوقف ایکن ونور
الواندن اظهر ایکن الوان مشهود ونور اکثر ناسه نسبتله مفقوددر (مثنوی) کی ببینی سرخ وسبز وفور را* تا نه بینی پیش
ازین سه نور را* لیک چون در رنک کم شد هوش تو* شد زنور آن رنکها روپوش تو* چونکه شب ان رنکها مستور بود*
پس بدیدی دید رنک از نور بود* وجود الوان مذهب شیخ ابو علی سینا ده وظهور الوان بعضلر مذهبنده وجود نور
واسطه سیله درپس الوانک ظهوری اوچ نوع نوردن ایکیسی اولمینجه اولماز اولا نور بصر ثانیا نور شمس وقمر ثالثا کرکیجه
ایسه نور چراغ انور درپس معنای بیت سن سرخ وسبز وفور رنکلی شیلری کوررسن یعنی جمیع الوانی نیجه مشاهده
قیلورسن تا بو الواندن اول اوچ نوری سن کورمیه سن یعنی البته بو اوچ کونه نوردن ایکیسی اول سکا حاصل اولمشدر
اندنصکره سن الوان واشکالی کوردک ولیکن چونکم سنک هوشک رنکلرده مستغرق وکم اولدی اول رنکلر سکا
نوردن حجاب وروپوش اولدی وسیران الوان واشکال سنی مشاهدهٔ نوردن غافل قیلدی چونکم کیجه کلدی واول
رنکلر مستور اولدی پس کوردککه رنکی کورمکلک نوردن اولدی امدی ظهورات اشیا نور خدا ایله در زیرا هر نکم
ظاهر فی نفسه ومظهر لغیره درا کا نور تسمیه اولنور پس جناب حق جل شانه نفسنده اسما وصفاتیله ظاهر ومظهر
جمیع مظاهردرپس بو اجلدن انک اسماء حسناسندن بری نوردر (وفی حدیث ابی ذر قال سألت رسول الله صلی الله
علیه وسلم هل رأیت ربک قال نورانی اراه بو حدیث اوچ وجهله قرأت اولنور فتح همزه وکسر همزه و یاء نسبیله ایکی
وجه اوزره بر نوردرکه ویا خود نوره منسوبدرکه بن انی کوررم دیمک اولور پس وارثان انبیا وواصلان حقیقت هدی
دخی مارایت شیأ الا ورأیت الله قبله فحواسنجه هر نیه نظر ایتسه لر ابتدا خدایی کوررلر اندنصکره نور خدا ایله اشیایی
مشاهده قیلورلر ومؤثردن اثری بولورلر کما سأل الاعرابی النبی صلی الله علیه وسلم قال علیه السلام بم عرفت الله
قال عرفت الاشیاء بالله ای بنور الله وهدایته لا بواسطة الاشیاء پس کروه مستدلین بونلرک عکسیدرکه انلر اثردن مؤثره
استدلال قیلورلر وصانعی صنعله بیلورلر بو طائفه اول الوانی کوروب بعده نورک وجودنه انکله استدلال قیلان کبیدر
واولکی طائفه نورک وجودیله الوانی کورن کبیدر میزینهما فاین هما* مثنوی* نیست دید رنک بی نور برون* همچنین
رنک خیال اندرون* این برون از آفتاب وازسها* واندرون از عکس انوار علا* خارجده اولان نورسز رنک واشکالی
کورمک میسر اولمدی که ظلمتده الوان واشکال ظهوره کلمدی همچنین درونک خیالنک رنکی واحوالنک لونی دخی
بی نور درون ممیز اولمدی ونافع اولان مضر اولاندن فیصل بولمدی الوان واشکال بیرونی بصر ایله کوریلور خیال واحوال
درونی بصیرت ایله نور ونور بصیرت ایله فرق اولنور بونور برونی آفتاب وسهادن یعنی نیران ظاهردندر ونور درونی عکس
انوار خدادن واثر صفات اسماددندرپس اصل نور نور بصیرتدرونیجه وجوه شتی ایله نور شمس وقمردن ونور بصردن دخی
افضل واقوادر زیرا قوت باصره کندی نفسنی وادراکنی وهم آلتنی که قلب ودماغدر ادراک ایلمز وکلیات وجزئیاتی
وموجودات ومعدوماتی دخی ادراک ایلمز وبواطن اشیایه نافذ اولور پس نور شمس وقمرده ونور بصرده بو خصلت وهنر

بوقدر رایله اولیحق اصل نور دیمک بوکا صحیح اولور* مثنوی* نور نور چشم خود نور دلست* نور چشم از نور دلها
حاصلست* نور چشم شول قوت باصره درکه جمیع چشمی اولان حیواناتده بو نور چشم موجود وحاصلدر بلا
انضمام نور قلب پس حیوانات انکچون هر نه یی کورسلر طبیعتلرینه ملایم اولانی احساس ایلمکدن غیری نه ایدوکن
حقیقة بیلمزلر پس نور نور چشم بونلرده ونور بصیرتی اولمین آدملرده بوقدر زیرا نور نور چشم خود نور دلدر نور چشم ایسه
کوکلرک نورندن حاصلدر یعنی عند الرؤیة مدرکه اولان نور چشم نور قلبدن حاصلدر ویا خود قوت باصره نک وحواس
ظاهره نک نشو ونماسی رئیس جمیع اعضا اولان قلبدندرکه هر حسک اکا اتصالی وآندن استمدادی واردر بو تقریبله
نور چشم نوردلدن حاصلدر* مثنوی* باز نور نور دل نور خداست* کوز نور عقل وحس پاک وجداست* کیرو بونلر
کبی کوکلک نورینک نوری نور خدادر یعنی نور دلکه قوت عاقله درا کا نور خدا منضم اولمقسزین هر انسانده وار دردون
المجانین استعدادلری مقداری پس نور خدا که عقل وحس نورندن پاک وجدادر چون نور قلبه منضم اولسه انکله
معرفة الله حاصل اولور واسما وصفاتی بیلورومراتب الهیه یی تمییز وادراک قیلور وبی یسمع وبی یبصر مرتبه سنی
بولور حتی هر اعضاسی نور خدا ایله (واشرقت الارض بنور ربها) مقتضاسنجه منور اولدقدنصکره کندوبی عین نور
خدا بولور نته کم حضرت پیغمبر علیه السلام دعا ایتمکله بو معنایه اشارت قیلوب بیوررلر (اللهم اجعل فی قلبی
نورا وفی سمعی نورا وفی بصری نورا وعن یمینی نورا وعن شمالی نورا وفوقی نورا وتحتی نورا وامامی نورا وخلفی نورا واجعل لی
نورا)* مثنوی* شب نبد نور وندیدی رنکها* پس بضد نور پیدا شد ترا* دیدن نورست وانکه دید رنک* وین بضد
نوردانی بی درنک) پس الوان واشکالک کورلمسی نورله در چونکم کیجه نور اولمدی رنکلری کوره مدک پس نورک ضدی
سببیله سکا نور پیدا اولدی امدی اول نوری کورمک دراندنصکره رنکی کورمکدر وبو معنایی یعنی اول نوری کوروب
صکره رنکی کورمکی نورک ضدیله بیلورسن بلا فکر وتوقف که بونی بیلمک بدیهیاتندر ملاحظه ونظره محتاج دکلدر
مثنوی* رنج وغم را حق پی آن آفرید* تا بدین ضد خوش دلی آید پدید* رنج وغمی حق سبحانه وتعالی انکچون خلق
ایلدیکه تا بو ایکی ضد سببیله خوش دللک ظاهره کله که هر شیء ضدیله منکشف اولور مثلا اکر کیجه اولمسه بلنمزدی که
نهار نه در وشتا اولمسه معلوم اولمزدیکه بهار نه در فقر وغنا اولمسه سلامت وعنایی کم بیلوردی سقامت اولمسه
صحتی کم بیلوردی وحیات اولمسه موتدن کم اکاه اولوردی یا خود ظلمت اولمسه نور وقوت اولمسه فتور بیلنورمیدی
والم اولمسه حضور وغم اولمسه سرور بولنورمیدی البته نقمت نعمتی مظهر اولور وذلت عزتی وزحمت راحتی تبیین قیلور
اعلا پستی ایله بیلنور وهستی نیستیده کوریلور (بیت) هستی اندر نیستی بتوان نمود* مالداران بر فقیر آرند جود*
وقس علی هذا سائر الاضداد* مثنوی* پس نهانیها بضد پیدا شود* چونکه حق را نیست ضد پنهان بود*
فاذا کان کذلک الاشیاء تبین باضدادها فحواسنجه نهانلر ضدیله عیان اولور چونکم حقه ضد یوقدر نهان اولور پس
باء عربیله اوقنقده جائزدرکه چوق نهانلر ضدیله پیدا اولور چونکم حقک ضد وندی یوقدر پنهان اولور دیمک
اولور یعنی جناب حقک وجودده شریک وندی واولوهیتده مقابل وضدی یوقدرکه بو اسطهٔ تضاد وتقابل
ظهوره کله بلکه جمیع اوصاف متضاده واسماء متقابله ایله مرایای کائنات ومجالی موجوداتده متجلیه اولان
حضرتدر (بیت) وماهی الا ان بدت بمظاهر* فظنوا سواها وهی فیهم تجلت* وغایت خفاسی کمال ظهورندندر
ونهان اولمسی زیاده عیان اولمسندندر انکچون* بیت* ای تو مخفی در ظهور خویشتن* وی رخت پنهان
بنور خویشتن دیمشلردر* مثنوی* که نظر بر نور بود انکه برنک* ضد بضد پیدا بود چون روم وزنک* پس بضد نور
دانستی تو نور* ضد ضد را می نماید در صدور* نور حق را نیست ضدی در وجود* تا بضد اورا توان پیدا نمود*
زیرا نظر اول نوره اولوراندنصکره رنکه اولور اویله اولیجق ضد ضدیله پیدا اولور رومی وزنکی کبی پس ضد نورله بیلدک
سن نوری زیرا ضد ضدی کوسترر صدورده بویله اولیجق نور حقی بو کونه استدلال قیلمق ممکن دکلدر زیرا حق تعالی
حضرتلرینک نورینک وجودده ضد وندی یوقدر تا کم ضدی ایله آنی پیدا وهویدا کوسترمک ممکن اوله زیرا نوری ظلمتک
ضدی اولان نور دکلدرکه آنک نورنی ظلمتله بیله سن ووحدتی کثرتک مقابلی اولان وحدت دکلدرکه وجود مقیددن
وجود مطلقی آییروب اکا بو استدلال ایله عارف وواقف اوله سن اکر نظر حق بین ایله بقارسک بر وحدت کوررسنکه جمیع
کثراتله رونما اولمش وبر حقیقت بولورسنکه جمله اضداد واختلافاتله ظهور قیلمش ومع هذا بو کثرات ومظاهرا کا محل
ومکان دکلدر (مثنوی) لاجرم ابصارما لا تدرکه* وهو یدرک بین تو از موسی وکه* سورهٔ انعامده اولان آیت کریمه یه
اشارتدر (لا تدرکه الابصار) ای لا یحیط به الابصار لانه لطیف جلیل عن ادراکها وکیف تدرکه وهی لا تدرک
انفسها التی هی نورسنه (وهو یدرک الابصار) لاحاطته بکل شیء ولطف ادراکه پس بو بیتک معناسی لاجرم بزم کوزلریمز

اول اللهی ادراك واحاطه ایده من نفی ادراك نفی رؤیتی مستلزم دكلدر زیرا ادراك احاطه به دیرلر حق تعالی احاطه اولنمقدن
منزهدر واول الله بزم ابصار یمزك جمیعنی ادراك ایلر بزم بصرلریمز آنی ادراك ایلمك خصوصنی سن كورموسی علیه
السلامدن وكوه طوردن كه جبل طوره رب موسی علیه السلام تجلی قیلدقده كوه طورمدكوك ومتلاشی اولوب
وحضرت موسی علیه السلام مغشی علیه بیقیلوب عقلی كیدوب بعد الافاقه (سبحانك تبت الیك وانا اول المؤمنین)
دیو جناب حقی بو بصرله ادراك اولنمقدن تنزیه قیلدی (مثنوی) صورت از معنی چو شیر از بیشه دان * یا چو آواز و سخن
ز اندیشه دان * این سخن واواز از اندیشه خاست * تو ندانی بحر اندیشه كجاست * لیك چون موج سخن دیدی
لطیف * بحر آن دانكه باشد هم شریف * یعنی لاجرم بزم ابصار یمز آنی كورمدیكی من حیث ذاته درلا من حیث صنعه
وآثاره وا كرچه عالم معنی بو كوزله كورلمز اما معنا صورتده ظهورا یلدیكی جهتدن صورتدن معنایه عارف اولورسن
وآثاردن مؤثری بیلورسن نته كم تمثیل بیوررلر مثلا معنی عالمندن صورت عالمنی بیشه دن شیر كبی بیل نته كم شیر
مشیستانده نشو ونما بولوب واندن چیقوب ظهوره كاوب ینه اكا عودت ایدر كذلك بو صورت عالمی دخی مشیستان
معنادن نشو ونما بولور واندن ظهوره كاور وینه اكا رجعت قیلور یاخود صورت عالمنی اندیشه دن حاصل اولان
سخن وآواز كبی بیل كه معنی عالمی فكر واندیشه كبیدر وصورت عالمی صوت وسخن كبیدر كوركه بو سوز
وبو آواز اندیشه دن قالقدی وحاصل اولدی مع هذا سن بیلمزسنكه بحر اندیشه نه مكانده در كه انسانه نه داخل ونه
اندن خارج ونه منفصل ونه متصلدر ولیكن بحر موج سخنی چونكم كوردككه لطیفدر آنك بحرنی دخی هم
بیلورسنكه شریفدر زیرا الجرعة تدل علی الغدیر والحفنة تدل علی البیدر الكبیر فحواسنجه اثردن مؤثره استدلال
اولنور وجزؤدن كله استشهاد وانتقال قیلنور فقس علی هذا عالم الصورة وعالم المعنی والصنع مع الصانع الاعلی
* مثنوی * چون ز دانش موج اندیشه بتاخت * از سخن واواز او صورت بساخت * از سخن صورت
بزاد وباز مرد * موج خودرا باز اندر بحر برد * صورت از بی صورتی آمد برون * باز شد كانا الیه راجعون *
چونكم عقل ودانش بحرندن موج اندیشه تصور اولوب حلقوم ومخارج جانبنه چاپدی واول تصورات ذهنیه
مرتبهٔ مخارجده حروف وكلمات لباسن كیوب سخندن واول سخنك آوازندن صورت دوزدی والفاظ وعبارات
شكلن بغلدی سوزدن صورت طوغدی ومعنی حاصل اولدی وكیرو اولدی وزائل اولدی زیرا حروف وكلمات اعراض
سیاله كبیدر كه ایكی زمان باقی قالمز پس بحكم كل شیء یرجع الی اصله موج سخن كیرو بحرینه كتدی كذلك جمیع صورت
بی صورتلك عالمندن كه عقل كل عالمیدر نفس رحمانی كبی معانی اسماء الهیه یی اظهار قیلدی كیرو اكا كتدی بزكه
موجودات ممكنه یز جملهمز تحقیقا اكا راجعلرز * مثنوی * پس ترا هر لحظه مرگ ورجعتیست * مصطفی فرمود
دنیا ساعتیست * جمله عالم می شود هر دم فنا * باز پیدا می نماید در بقا * هست عالم دائما در سیر وجلس * نیست خالی
یك نفس از خلع ولبس * پس ای سالك اكر نظر حقیقت ایله باقسك هر لحظه سكا مرگ ورجعت واردر وهر آنده اعدام
وآنك امثالی ایجاد مقرردر وهر كس دخی همچنان آنا فانا موت وحیاتده درلیكن تجدد امثال وتعاقب
اشكال ایلدیكیچون اكثر محجوبلر بو سردن غافلدر وبو معنی (بل هم فی لبس من خلق جدید) آیتنك معنای
حقیقیسندن دخی حاصلدر پس افراد ممكناتدن هر بر فرد دائما خلع ولبسده وفنا وبقاده درلر بو نكته یی
اشعار ایچون حضرت مصطفی علیه السلام الدنیا ساعة بیوردی مدت دنیا بر ساعت اولیجق بر آدمك عمری اول
ساعتدن بر دم اولور نهایة ما فی الباب اول بر دم سرعت انكیزی صنع خدا ممتد كوستر اما كلمح بالبصر
او هو اقرب در عند اهل الله كما قال الله تعالی فی امر الساعة (وما امر الساعة الا كلمح بالبصر او هو اقرب * مثنوی *
فكر ما تیریست از هو در هوا * در هوا كی پاید آید تا خدا * تو ندانی بحر اندیشه كجاست * بیورمشلردی وبحر اندیشه یه
مناسب بر قاچ ابیات شریفه دخی اداییوروب وخلع ولبس سرنی دخی مناسبتله ذكر قیلدقدنصكره بحر اندیشه یی
ومنبع فكر وهر بیشه یی بیان ایدوب بیوررلر كه ای طالب اسرار الهی بزم فكر واندیشه من كویا بر تیردر هویت
ذات الهیه دن هوای وجود انسانیه ده اول تیره فكر چقن اكا نور تا ینه خدای تعالی یه كاور پس دمبدم سهام افكار
وافهام هویت الهیه دن هوای قلوب انسانیه یه رمی اولنور ینه جوانبنه عودت ایلر كذلك دنیا وما فیها نقدر
وار ایسه هر آنده حق جانبندن نفس رحمانیه واسطه سیله هر شیئه وجود اعطا اولنور وینه مقتضای احدیت
وقهاریتله انلردن سلب واخذ اولنور نته كم بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) هر نفس نو می شود دنیا وما *
بی خبر از نو شدن اندر بقا * هر طرفة العینده كهنه ونوا اولور بو دنیا مر ده وحی اولور بو اشیا وبزه رانده بو دنیانك
كهنه ونوا اولمسندن بی خبرز بقای صورتده كه بو جهانك صورتا بر نوع اوزره اولان بقاسندن وتیرهٔ واحده

اوزره اولان قیامندن قیاس ایلرز كه بو عالم لحظة فلحظة كهنه وجدید اولمیه حال بو كه هر آنده نیست وهست اولمقده در
بو محلده توضیح معنی وتحقیق فحوی بودر كه اسماء الهیه ایكی قسمه منقسمدر كه اول لطفیه وقهریه در وجمله سی هر آنده
در كار وبر عملدر كه هیچ بر ینه تعطیل ممكن دكلدر پس حقایق امكانیه دن چقن بر شیء وجوده كلسه در حال رحمت رحمانیه
آنی اخذ ایدوب اكا افاضهٔ وجود ایلر پس احدیت حقیقیه كه اقتضای انقهار تعینات واستدعای اضمحلال كثرات
ایلر در حال اول وجودی نفسندن خلع وسلخ ایلر همان دم رحمت رحمانیه اسلوب سابق اوزره اكا افاضهٔ وجود
ایلر ینه وحدت حقیقیه آنی اندن سلب واخذ ایلر فعلی هذا جمیع اشیا دائما اعدام وایجاد وافنا وابقا اوزره اولوب
دنیا وما فیها هر دم كهنه ونوا اولمقدن خالی دكلدر پس بو جهان وكون ومكان اعراض سیاله كبی اولدیسه بو جمله دن
عمر انسانی ماء جاری یه تشبیه ایدوب بیوررلر * مثنوی * عمر همچون جوی نو نو می رسد * مستمری می نماید در جسد
آن ز تیزی مستمر شكل آمدست * چون شرر كش تیز جنبانی بدست * عمر انسانی آب روان كبی طورمز نو نو
یتشوب جریان ایلر ودر حال هر دم كه كذشته اوله نفس رحمانی افاضهٔ عمر ایلر بو جهتدن جسد انسانیده عمر مستمر
دائما كورینور متجدد الامثال ومتشابه الاشكال اولدیغیچون اما كمال سرعت سریاندن وبغایت تیز جریاندن
اول عمر مستمر الشكل كلمشدر وحس انده غلط ایدوب آنی طول ودراز عمر صانمشدر مثلا شول بر شاخ اوزره بر آتش پاره
كبی كه سن آنی السكله تیز تیز تحریك ایده سن یا دائرهٔ مدور یاخود بر خط مستقیم كورینور نته كم بو معنایی تفهیم
ایچون تكرار نقطهٔ جوالهٔ ناریه یی تمثیل ایدوب بیوررلر * مثنوی * شاخ آتش را بجنبانی بساز * در نظر آتش نماید
بس دراز * یعنی بر آتشه مضاف شاخ سوخته یی كندی صنعكله وكار كاه تحریك ایلسك نظرده زیاده طول ودراز آتش
كورینور كه نقطهٔ ناریهٔ جواله نك یا كری الشكل كورنمسی ویاخود خط مدید مرئی اولمسی مقرر ومحققدر نته كم
دینلمشدر * قطعه * رو نقطهٔ آتشین بكردان * تا دائره ازان نماید * این دائره غیر نقطهٔ نیست * ایكن بنظر چنان
نماید * مغالطهٔ حواس ظاهره وباطنه چوقدر وحواس مدركاتك حقیقت ونفس الامره اطلاعی یوقدر لاسیما
قوت واهمه وقوت خیالیه نك اكثر كوروب بیلدیكی بر عكس وغلطدر نته كم بو حس ظاهر سراب معدومی موجود
وقطرهٔ ناریه یی خط ممدود كورر ونقطهٔ جواله یی دائره زعم قیلور كذلك احول دوبین صورت دائرهٔ موجودات ممكنه ده
تجدد تجلیات غیر متناهیه ایله ظاهره اولان نقطهٔ وحدتی ممكناتدن غیری كوروب وكثرات وتعینات نفس الامرده
امر اعتباری ایكن حقیقة وجودی وار زعم ایلر حال بو كه عند اهل الشهود دائرهٔ موهومی كبیدر * قطعه * این
نقطه ز كردشی كه دارد * بر صورت دائره بر آید * بكذار خیال ووهم بنكر * تا دائره نقطهٔ نماید * مثنوی * این
درازی مدت از تیزی صنع * می نماید سرعت انكیزی صنع * طالب این سرا كر علامه ایست * نك حسام الدین كه
سامی نامه ایست * بو بیت سؤال مقدره جوابدر كه اكر عمر انسان بر آن ومدت دنیا بر ساعت نیجه اولور كه بو قدر ایام
كثیره ومدت مدیده وار دردیرسك بو درازی مدت انسانه نسبتله در كه حقیقت كاره واقف دكلدر پس حواس انسانه
سرعت انكیزیٔ صنع الهی بر نفسی چوق زمان وتیزیٔ صنع ربانی بر آنی نیجه بیك ایام كوستررحال بو كه ایام الوهیته
نسبتله بو دنیا بر ساعتدر انكیچون (وما امر الساعة الا كلمح البصر او هو اقرب) در وخلق عالم یوم قیامتی كوردكارنده
حقیقت كاره واقف اولوب كندیلری دنیاده یا بر وقت ویا بر ساعت اكلندی ظن ایده لر * كما قال الله تعالی (كانهم
یوم یرونها لم یلبثوا الا عشیة او ضحیها) پس بو سر مجرد قیل وقال ایله بیلنمز بلكه بو اسرارك صاحبی اولان رجاله خدمت
وارادتله بیلنور انكیچون بیوررلر كه بو سرك طالبی فرضا علامهٔ عصر اولسه اكا دیكه اشته كامل ومكمل اولان
حسام الدین چلبی قدس الله سره العزیز كه اول حضرتك وجود شریفی نامهٔ سامی ونسخهٔ الهیدر اویله اولیجق اول عصرده
بو سره طالب اولان انلردن اخذ ایلمسی لازم ایدی ولیكن هر عصرك طالبی (خذ العلم من افواه الرجال بقلب لا بعقل
ذی عقال فحواسنجه اول عصرك كماللة متصف اولان رجالندن اخذ ایلمسی لازمدر (رسیدن خركوش بشیر * مثنوی
شیر اندر آتش ودر خشم وشور * دید كان خركوش می آید ز دور * آچلغندن وخركوش زیاده تأخیر ایتدیكندن
ارسلان حدت وحرارتده وغضب واضطرابده ایدی كوردیكه اول خركوش ایراقدن كلور (مثنوی) می دود
بی دهشت وكستاخ او * خشمكین وتند وتیز وترش رو * دهشتسز وكستاخلقسز اول خركوش یلریعنی كویا
خدمتده قصور ایلیوب ادای خدمت ایلیوب بی باك كاور خشمناك وشدتلو وحدتلو واكشی یوزلو اولدیغی حالده كه
صادق وبی كناه اولنلرك حالی بودر * مثنوی * كز شكسته آمدن تهمت بود * وز دلیری دفع هر ریبت بود * زیرا شكسته
وزبون كلمكدن جرم وتهمت اولور وجرأت ودلیرلكدن هر شك وشبهه نك دفعی حاصل اولور (مثنوی) چون رسید او
پیشتر نزدیك صف * بانك بر زد شیر های ای ناخلف * چونكم اول خركوش صف قتنه ایلرولك ایرشدی یعنی شیرا

طورديغي صفه قريتراولدي هاي اي ناخلف دواسلان خركوش اوزره بانك اوردي *مثنوي* من كه كاوانرا زهم
بدريده ام* من كه كوش شيرنر ماليده ام* وايتدي بنكه كاولري برتمشم وپاره پاره ايلمشم بنكه اركك ارسلانك قولغني
بورمشم يعني تأديب ايدوب مغلوب ومقهور قيلمشم شيردن مراد بو محلده غضب شير حقيقت اولور وخركوشدن
مراد حضرت حق ايله عهد قيلان وعهدنه وفا قيلميوب مكر وحيله طريقنه ذاهب اولان وامر حقي وقتيله برينه
كتورميوب تأخير ايلين كمسه لر اولور پس غضب الهي شيري امره وقتيله امتثال ايتميوب تأخير ايدن كمسه لره بو كونه
خطاب وعقاب ايدوب ديركه *مثنوي* نيم خركوشي كه باشد كوچنين* امر مارا افكند او برزمين* برنيم خركوش
يعني بر يارم عقلو ضعيف خركوش كيم اوله كه او خركوش بونك كبي بزم امرمزي يراوزره براغه يعني امرمزه
التفات ايتميوب تحقير ايليه پس حضرت مولانا قدس الله سره امر حقه امتثال ايلمكده تأخير ايدنلره ومكر وحيلت
نفساني سمتنه كيدنلره نصيحت بيورورلر ودير لر (م ى) ترك خواب وغفلت خركوش كن* غره اين شير اي خركوش كن
اي خركوش سيرت طوشان اويقوسني وانك غفلتني ترك ايله طوشان كوزي آچق اويور آني كورن بيدار صنور حال
بو كه اول اويوروكنديدن غافل اولور (كما قال صاحب حياة الحيوان الارنب تنام مفتوحة العين فربما جاءها
القناص فوجدها كذلك فيظن انها مستيقظة) پس چوق انسان واردر كه كوزي آچقدر وكورن آني بيدار صنور
لكن نفس الامرده غافل ونائمدر بيدار شكل اولان غافللرك غفلتنه خواب خركوش ديرلر پس بو كونه كمسه لره تنبيه ايدوب
بيورورلر اي غافل خواب غفلت خركوشي ترك ايله اي خر بو غضب الهي شيرنك غره وخروشني استماع ايله (عذر كفتن
خركوش (مثنوي) كفت خركوش الامان عذريم هست* كرد هد عفو خداونديت دست* خركوش شيره ايتدي
الامان بر عذرم واردر اكر سنك خداوندلكك عفوي ال ويره يعني سنك خداوندلكك عفوي ميسر اولورسه عذرمي
بيان ايليم *مثنوي* كفت چه عذر اي قصور ابلهان* اين زمان آيند در پيش شهان* شير خركوشه ايتدي اي
ابلهلرك قصورو ناقصي نه عذر يعني نه بي معني عذر شاهلرك قتنه بو زماني كاورلر بونده تنبيه بودر كه وقتسز اولان
طاعت سبب عتاب وعقاب اولور *مثنوي* مرغ بي وقتي سرت بايد بريد* عذر احمق رانمي شايد شنيد* وقتسز
قوش سن سنك باشكي كسمك كرك احمقك عذرني استماع وقبول لايق دكلدر *مثنوي* عذر احمق بدتر از جرمش بود
عذر نادان زهر هر دانش بود* احمقك عذري جرم وخطاسندن بدترركدر جاهلك عذري هر علمك زهريدر يعني
هر كونه عذر قيلسه عذرك طريقني بيلميوب دخي زياده خطا ايدوب عاقل وعالمه الم ويرر *مثنوي* عذرت اي
خركوش از دانش تهي* من نه خركوشم كه در كوشم نهي* اي خركوش سنك عذرك علم وادبدن خاليدر بن خركوش
دكلم كه عذركي بنم كوشمه قويه سن يعني بن سنك كبي ضعيف العقل اولنلردن دكلم كه بي محل اولان عذركي استماع
ايديروب قبول قيلايه سن *مثنوي* كفت اي شه ناكسي را كس شمار* عذر استم ديده را كوش دار* خركوش
شيره ايتدي اي شاه بر حقير ناكسي كس عد ايله بر ستم ديده نك عذرنه قولاق طوت وآنك سوزني استماع ايت *مثنوي)
خاص از بهر زكات جاه خود* كمرهي را تو مران از راه خود* على الخصوص كندي منصب وعزتك زكاتندن اوتري
اولسون بر كمراهي كندي يولكدن سورمه وآني طريق لطفكدن دور ايلمه بو محلده خركوشدن مراد علايم غضب الهي
ظهوره كلدكده اظهار عذر ايلين اهل تسويف واصحاب خطا اولورودخي اهل جرم ومعصيته تعليم اولور كه حين
عتابده تأدب ايدوب وتذلل وتواضع سمتنه كيدوب بو كونه تضرع ونياز ايده لر (مثنوي) بحر كو آبي بهر جو مي دهد
هر خسي را بر سر ورو مي نهد* دريا كه او دريا هر جويه آب ويرر اول جهتدن آب ويرر كه حرارت شمس واسطه سيله
ابخره ماء هوايه تصاعد ايدوب آني سحاب كندي يه نشف وجذب ايتدكدنصكره اندن زمينه متقاطر اولوب جويلره آب
ويرمش اولور پس بحرك جود وعطاده بو مرتبه عظيم شاني وار ايكن هر خسي باشي ويوزي اوزره قور *مثنوي*
كم نخواهد كشت دريا زين كرم* از كرم دريا نكردد بيش وكم* دريا بو كرمدن كم وناقص اولمسه در دريا كرمدن زياده
وا كسك اولمز *مثنوي) كفت دارم من كرم برجاي او* جامه هر كس برم بالاي او* شير خركوشه ايتدي بن كرمي
او كرمك يرنده طوترم يعني كرمي اهلنه ومستحقنه ايلرم زيرا نااهله كرم حكمتي مخالدر وعدالتي مبطل اولور هر كسك
جامه سني انك قدي مقداري كسرم كه عدالت وحكمت بوني اقتضا ايدر پس مجرد كرمك كرمنه اغترار واعتماد بغير
استعداد جائز دكلدر (كما قال الله تعالى (يا ايها الانسان ما غرك بربك الكريم الذي خلقك فسويك فعدلك (مثنوي
كفت بشنو كر نباشم جاي لطف* سر نهادم پيش اژدرهاي عنف* خركوش شيره ايتدي عذرمي وسوزمي اشت اكر
محل لطف اولمز ايسهم عنف وقهر اژدرهاسنك اوكنده باش قودم وهر نه بيورر سك بعده تسليم اولدم اصل عذر اولدركه
مثنوي من بوقت چاشت در راه آمدم* با رفيق خود سوي شاه آمدم* بن قوشلق وقتنده يوله كلدم كندي

رفيقم ايله شاهك جانبنه كلدم پس اول رفيقني تفسير ايدوب دير *مثنوي* با من از بهر تو خركوش دكر* جفت
وهمره كرده بودندان نفر* بنمله سندن اوتري بر غيري خركوشي اول قوم جفت وهمراه ايلمشلردي *مثنوي* شيري
اندر راه قصد بنده كرد* قصد هر دو همره آينده كرد* بر شير يولده بنده يه قصد ايلدي هر ايكي همراه كليجي يه قصد
ايلدي *مثنوي* كفتمش ما بنده شاهنشهيم* خواجه تاشان كه آن دركهيم* خركوش دير اول شيره ايتدم
بز بر شاهنشهك بنده سي ايز اول دركاهك حقير خواجه تاشلري ايز *مثنوي* كفت شاهنشه كه باشد شرم دار*
پيش من تو ياد هر ناكس ميار* اول يولده اولان شير آخر بندن بو كلامي كه اشتدي بكا ديدي شاهنشاه كم اوله شرم طوت
سن بنم حضورمده هر ناكسك يادني كتورمه اكر آنك ذكرني بردخي ياد ايلرسك *مثنوي) هم ترا وهم شهت را بر درم
كر تو با يارت بكرديد از درم* هم سني وهم سنك شاهكي پاره ايدرم اكر سن يولداشكله بنم قپومدن رجوع ايدوب
كيدرسك *مثنوي* كفتمش بكذار تا بار دكر* روي شه بينم برم از تو خبر* اول شيره ايتدم قو بزي هلاك ايلمه تا بر كره
دخي كندي شاهمك يوزني كوره يم سندن خبر ايلته يم *مثنوي* كفت همره را كرونه پيش من* ورنه قرباني
تو اندر كيش من* اول شير ايتدي يولداشكي بنم قتمده رهن قو يوخسه سن بنم آيين ومذهبمده قربانسن *مثنوي*
لابه كرديمش بسي سودي نكرد* يار من بستد مرا بكذاشت فرد* اول شيره چوق تضرع ونياز ايلدم بر فائده ايلمدي
بنم يولداشمي الدي بني يالكز قودي (مثنوي) يارم از زفتي سه چندان بد كه من* هم بلطف وهم بخوبي هم بتن* بنم
يارم ايريلكدن اوچ اوقدر ايدي كه بندن اوچ قدر ايدي هم لطافتده وهم خوبلقده وهم جثه ده وسمزلكده
مثنوي) بعد ازين زان شير اين ره بسته شد* حال ما اين بود با تو كفته شد* بعدنصكره اول شيردن بو يول مسدود اولدي
بنم حالم بو ايدي وسكا سويلنمش سوزي ديرم حق سوز آجيدر قل الحق ولو كان مرا بيان اولنمش اولدي *مثنوي)
از وظيفه بعد ازين اميد بر* حق همي كويم ترا والحق مر* بعدنصكره وظيفه دن اميدكي كس سكا حق سوزي ديرم
وحق سوز آجيدر الحق مر حديثنك مقتضاسنجه حق اولان كلامي سكا سويلدم سندخي بعدنصكره بر تدارك ايله
(مثنوي* كر وظيفه بايدت ره پاك كن* هين بيا ودفع آن بي باك كن* اكر سكا وظيفه كركسه يولي پاك ايله كه اول
كل اول بي باكي دفع ايله بو بيانده (كفت بشنو كر نباشم جاي لطف) بيتندن بورايه كلنجيه دك ظاهرا خركوشك خطاب
ايلديكي شيردن مراد نفس اماره اولور وخركوشدن مراد ينه عقل معاد اولور واول يولده راست كلدم ديو حكايه
ايلديكي شيردن مراد نفس امارهنك دفترلرينك عكسي واثري مراد اولور وكندي يه همراهم ديو اسناد ايلديكي
خركوشدن مراد عقل معاش اولور وعقل معاد نفس اماره شيرنه بو كونه مكر وخداع ايدوب تا آني كندي مقامندن
آيروب حيله ايله بوله كتوروب راه حقده نشان ايلديكي چاه فقر ورياضته اتمق استر وانك شر وشوريندن تخيير لركبي اولان
قواي روحانيه يي ومدركات ظاهره وباطنه يي امين ايتمك استر پس نفسي رياضت قيوسنه اتمغه بو كونه علم وحيله لازمدر
(جواب كفتن شير خركوش را وروان شدن با او* چونكه اول شيره خركوش كندي ضدندن خبر ويردي وغدا
حظنك انقطاعندن پيام ايركوردي درحال مقامندن ايريلوب كندي يه معارض اولانك دفعنه شروع ايدوب
مثنوي كفت بسم الله بيا تا او كجاست* پيش در شو كر همي كويي تو راست* ديدي بسم الله كل تا اوشير قنده در
اوكده اول ايلرو كيت اكر سن طوغري سويلر ايسك (مثنوي) تا سزاي او وصد چون او دهم* ور دروغست اين سزاي
تو دهم* تا انك ويوز انجلينك لايقني ويرم اكر بو ديديكك سوز يلان ايسه سنك لايقكي ويرم مراد نفس امارهنك
عقل معاده انكار ايلمسي اولور (مثنوي) اندر آمد چون قلاوزي بپيش* تا برد او را بسوي دام خويش* خركوش
بر قلاوز كبي شيرك اوكنه كلدي يعني عقل معاد نفسه پيشوا اولدي تا آني كنديسنك طوزاغي جانبنه ايلته *مثنوي*
سوي چاهي كو نشانش كرده بود* چاه را او دام جانش كرده بود* بر قيو جانبنه كه اول آني نشان وتعيين ايلمش ايدي
قيويي او خركوش شيرك جاننه دام ايلمش ايدي اكثر نسخه ده چاه را محلنه چاه مغ را واقع اولمشدر بو تقديرجه معني عميق
وتاريك قيويي انك جاننه دام ايلمش ايدي ديمك اولور *مثنوي* مي شدند اين هر دو تا نزديك چاه* اينت خركوشي چو
آبي زير كاه* بو ايكيسي كه مراد خركوش وشيردر تا چاهك قتنه كيده يلر اشته سكا بر خركوش صمان التنده
صو كبي ديمك آنك مكرو پوشيده سندن كنايه اولنمشدر كم بعض حيله كرلر يول اوزره بر چقورده وافر صو اولوب انك اوزريني
صمان ايله ستر ايدوب آينده لردن بري آني صمان ظن ايليوب اوزرينه بصدقده ايچنه دوشر *مثنوي* آب كاهي را
بهامون مي برد* آب كوهي را عجب چون مي برد* آب بر صماني صحرايه ايلتور زيرا خفيفدر آب بر طاغي عجب نيجه
ايلتور يعني يرندن قلع وقمعه قادر اوله مز كوهدن مراد عقل وعلمده ثابت وراسخ اولنلردر كه آب مكر انلري تحريكه قادر
اولمز وكاهدن مراد شول ضعيف العقل اولان سفيهلردر كه آب مكر وهوا انلري يرندن ايروب صحراي ميل وهوسه

ایلتور * مثنوی) مکر او دام کند شیر بود * طرفه خرکوشی که شیری می ربود * انك مکری طوزاغی شیره کند اولدی عجب
برخرکوشکه برشیری قاپدی یعنی طرفه درکه صورتا برضعیف وحقیر اولان شیء ظاهرا برقوی ودلیر اولان شیئی مغلوب
ایدوب هلاك ایتدی وبو برضعیف کمسه نك برقوی ودلیر کمسه یی قهر وهلاك ایتمسی چوق واقع اولمشدر * مثنوی *
موسیء فرعون را بارود نیل * می کشد با لشکر وجمع ثقیل * مثلا بر موسی فرعونی نیل ایرمغنه چکر لشکر ایله وجمع
ثقیل ایله یعنی جمعیت کثیره ایله * مثنوی * پشهء نمرود را با نیم پر * می شکافد بی محابا درز سر * مثال آخر بر پشه یارم
قناد ایله قایرمقسزو ترحمسز نمرودك باشنك درزنی یارار یعنی باشنك بینی شق ایلر خلاصهء کلام اولدر که حضرت موسی
علیه السلام ضعیف ایکن اکا تأیید الهی اولوب ذو الاوتاد اولان فرعونی نیچه یوز بیك عسکر ایله رود نیله چکوب
کندی توابعیله اندن چوب فرعونی هلاك ایلدی ونمرود دخی حضرت ابراهیم علیه السلام زماننده برقوی شاه ایدیکم
دولت دنیا وجاه وعزت صوری آنی مغرور ایدوب دعوای الوهیته شروع ایلدی برکون غروره کلوب الله آسمان ایله بن
مقابله ایده رم دیو عسکر ایله بر صحرایه چیقوب اوتوردقده حق سبحانه وتعالی اضعف جمیع مخلوق اولان پشه لری انلره حواله
ایدوب برمرتبه انلر اوزره مسلط اولدیلرکه قراری فراره تبدیل ایدوب کمی انلر واسطه سیله شربت موتی ایچدیلر وسالم اولانلر
مقاملری جانبنه نیچه الم واضطرار ایله قاچدیلر اول حینده بر نیم پشه نمرودك بورننه قونوب آنی دفع ایده میوب بورنندن
ایچرو کیدوب بینی سنه داخل اولدی وانك مرنده درت یوز ییل قرار قیلدی نته کم شیخ عطار قدس الله سره العزیز
حضرتلری منطق الطیرده بو بیتله بو معنایه اشارت بیوررلر (بیت) نیم پشه بر سر دشمن کماشت * در سر او چارصد سال اش
بداشت (م ی) حال آن کو قول دشمن را شنود * بین جزای انکه شد یار حسود * کورانك حالنی که او دشمنك قولنی اشتدی
کور اول کسنك جزاسنی که حسوده یار ومصاحب اولدی (م ی) حال فرعونی که هامان را شنود (حال نمرودی که شیطان را
شنود * اول فرعونك حالنی کورکه هامانك سوزنی استماع ایلدی هامان فرعونك وزیری ایدی اگرچه اکا ظاهرا
دوست ایدی امامن حیث الحقیقه عدو اولدی زیرا هربار که ایمانه کلمك استسه انکله مشاوره ایلردی پس آنی ایمان
واسلام دولتندن محروم ایلدی اول نمرودك حالنی کورکه شیطانك سوزنی استماع وقبول ایلدی شیطان نمروده
انسان صورتنده تمثل ایدوب سن تکریسن ابراهیمه تابع اولمه وایمان کتورمه دیو دوست شکلنده بعض سوز القا
ایلردی اول بی عقل انك سوزنی قبول ایتدی کورکه آنك حالی نه مرتبه یه یتدی خلاصهء کلام ونتیجهء مرام بو قصه دن
حصه اولدرکه * مثنوی * دشمن ارچه دوستانه کویدت * دام دان گرچه زدانه کویدت * دشمن اگرچه دوستلر کبی
سکا سویلر دام بیل اگرچه سکا دانه دن سویلیه * مثنوی * گر ترا قندی دهد آن زهر دان * گر بتن لطفی کند آن قهر دان)
اگر سکا دشمن شکر ویره آنی زهر بیل اگر تنکه متعلق برلطف ایلیه آنی قهر بیل بو جمله عدولرك زیاده دشمنی سکا کندی
نفسکدر وشیطان لعیندرکه انسانه عدو مبیندر (کما قال الله تعالی (الم اعهد الیکم یا بنی آدم ان لا تعبدوا الشیطان
انه لکم عدو مبین) وقال علیه السلام اعدی عدولك نفسك التی بین جنبیك پس نفس وشیطان سکا دوستلر کبی هرنه
دیرلرسه وتنکه متعلق هرنه لطف القا ایدرلرسه آنی دام ومکر بیل که انك حقیقتی هلاك وعاقبتی ندامت وفضاحت اولمق
مقرردر بو حذر واحتیاطك فوائد ومنافعی واردر مادامکه قضای الهی کلمیه ومقتضای ربانی ظهور قیلمیه (م ی) چون
قضا آید نبینی غیر پوست) دشمنان را باز نشناسی ز دوست * چونکم قضای الهی کله پوستدن غیری بی کورمزسن ورسم
وصورتدن چوب غیر شیئك حقیقتنه وباطننه نظر ایرکورمزسن دشمنلری دوسته دن کیروا کلمزسن وایورلری کتودن فرق
قیلمزسن ولهذا قال علیه السلام (اذا جاء القضاء عمی البصر واذا حل القدر بطل الحذر (مثنوی) چون چنین شد ابتهال
آغاز کن * ناله وتسبیح وروزه ساز کن * چونکه بویله اولدی ابتهاله آغاز ایله یعنی قضا کله وسنی فرق وتمیزدن عاری قیله
چاره سی بودرکه یا مقلب القلوب والابصار ثبت قلبی علی دینك دیو ابتهال وتضرعه باشله وناله وتسبیح وروزه یی دوزمك ایله
یعنی صوم وتسبیح وتضرعه شروع ایله (مثنوی) ناله میکن کای تو علام الغیوب) زیر سنگ مکر بد مارا مکوب * ناله ایله
بویله دیو که ای سن جمیع غیبلره زیاده عالم پادشاهسن بزامی فکر طاشنك آلتنده بزی دوکمه (م ی) گرسکی کردیم ای شیر
افرین * شیر را مکمار برما زین کمین * ای ارسلان خلق ایدیجی پادشاه اگر کلبلك وکستاخلك ایلدکسه شیری بو پوصودن
بزم اوزریمزه حواله ایلمه شیردن مراد بونده نفس شیری ویا شیطان شیری ویا قضا شیری وغضب شیری اولمغه قابلیت
واردر (مثنوی * آب خوش را صورت آتش مده * اندر آتش صورت آبی منه * الهی لطیف آبه آتش صورتنی ویرمه
یعنی آب دینی بزه سوزنده کوسترمه آتشده ایلق صورتنی قومه یعنی دنیا وشهوات وهوا که من حیث المعنی آتش
کیدرانده لطافت ونعمت وراحت صورتلرین قومه تا کافر بفته اولوب نار بواره دوشمیه لم (مثنوی) از شراب قهر
چون مستی دهی * نیستها را صورت هستی دهی * الهی چونکم خلقه قهر شرابندن مستلك ویره سن بو قلره وارلق

صورتنی ویررسن مثلا بو دنیا که فی الحقیقه بوقدر حق تعالی اکا وآنك دولت وعزتنه وارلق صورتن ویرمشدر
وآخرت که فی الحقیقه ثابته وموجوده درا کا وانك نعمت وعزتنه یوقلق شکلن ویرمشدر قهر شرابندن مست اولان
یوغی وار ودخی واراولانی یوق کورر * مثنوی * چیست مستی بند چشم از دید چشم * تا نماید سنگ گوهر پشم یشم *
مستلك ندر چشمك کورمسندن چشمك باغلنمسیدر برمرتبه کورمکدن کوز بغلنه که حتی طاش کوهر وبولك یشم
کورینه یعنی دنی وحقیر عالی وناچیز وقبیح یشم کبی لطیف وملیح کورنمکدر * مثنوی * چیست مستی حسها
مبدل شدن * چوب گز اندر نظر صندل شدن * مستلك ندر حسلر مبدل اولمقدر یعنی ادراکات صوری ومعنوینك
خاصیتلری متغیره اولوب که اشیایی کما هی حقها ادراك واحساس ایتمکه قادر اولمیه مثلا ایلغین آغاجی نظرده صندل
اولمقدر یعنی اول ایلغین اغاجی کبی باطل اولان شیلر صندل وعود اغاجی کبی لطیف ومقبول کورینه بو اجلدن سرور
کائنات علیه افضل الصلوات حضرتلری اکثرا وقاتده تعلیما للامته بو دعایی ایدرلر اللهم ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه
اللهم ارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه اللهم ارنا الاشیاء کما هی * قصهء هدهد سلیمان علیه السلام در بیان انکه
چون قضا اید چشمهای روشن بسته شود الی اخره (مثنوی) چون سلیمان را سراپرده زدند * جمله مرغانش بخدمت
آمدند) چونکم سلیمان نبی علیه السلام حضرتلری ایچون سراپرده اوردیلر وانك چترهمایونی صحراده قوردیلر جمیع
طیور اول صاحب حبورك حضورنه کلدیلر (مثنوی) همزبان ومحرم خود یافتند * پیش او یك یك بجان بشتافتند
زیرا مرغلر سلیمان علیه السلامی کندیلرینه همزبان ومحرم بولدیلر لاجرم بر بر اول حضرتك اوکنه جانله اودیلر (مثنوی
جمله مرغان ترك کرده چیك چیك * با سلیمان کشته افصح من اخیك * جمله قوشلر انك اوکنده چیك چیکی ترك ایلمش
ایدیلر یعنی قوش کبی اوتمکی وبی معنی یره صدا ایتمکی ترك ایلمشلردی سلیمان نبی علیه السلام ایله قوشلر سنك
قرداشکدن فصیحتر ومافی الضمیری بیان ایلمکه ناطقتر اولمشلردی (مثنوی) همزبانی خویشی وپیوندیست) مرد
با نا محرمان چون بندیست * همزبانلق خصملق وپیوندلکدر یعنی ایکی کمسه برلسانی بیلمك وبر زبان اوزره تکلم ایلمك
سبب اتصال وقرابتدر مر دنا محرملرله بنده منسوب اولان محبوس کبیدر اکثر زمانده هم زبان اولمق وایکی کمسه
برزنده کلام قیلمق محرم اولمغه والفت قیلمغه لسان اوزره سبب اولور اما اصل محرمیت جان ودلك بری برینه ازلده
تعارف واتحادندن حاصل اولدیغیچون چوق اولورکه ایکی همزبان اولمیان کمسه لر بری برینه محرم اولورلر ومحبت
قیلورلر * مثنوی * ای بسا هندو وترك همزبان * ای بسا دو ترك چون بیکانکان * ای چوق هندو وترك همزباندر
یعنی ای چوق کمسه به ترکك وهندلك بر برینه همزبانلغی چوقدر ای چوق واقعدر که ایکی ترك همزبان ایکن بری برینه
بیکانه لرکبیدر * مثنوی * پس زبان محرمی خود دیکرست * همدلی از همزبانی بهترست * پس محرملك زبانی خود
آخردر یعنی برکمسه برکمسه ایله محرم اولمق وهر بری آخرینك لسان حالنی بیلمك وسر درونته مطلع اولمق همزبانلقدن
غیریدر همدللك همزبانلقدن اولی وافضلدر پس بوندن حصه بودر که برکمسه لسان مشایخی اوکرنوب انلرله همزبان
اولسه وسر درونلرندن غافل قالسه انلرله انجق لسان جهتندن اشنا اولمش اولور اما برکمسه انلرك لسان حالنه عارف
ومافی البالنه واقف اولسه ومحرمیت مرتبه سن بولسه اگرچه اصطلاحلرین بیلمزسه ده بو اندن اولی وافضلدر همدلی
از همزبانی بهتراست بیوردقلری بو معنایی مؤید اولور * مثنوی * غیر نطق وغیر ایما وسجل * صد هزاران ترجمان
خیزد زدل * نطقسز واشارتسز وکتابتسز کوکلدن نیچه یوز بیك ترجمان حاصل اولور وهر بری مافی الضمیری اهلنه
ترجمه وبیان قیلور اهل حال قتنده لسان الحال انطق من لسان المقال در واهل بال قتنده لسان البال انطق
من لسان الحال در اهل دل اولنلر ادراك کنده نادانلر بلکه اهل حال اولنلر آنك فهمنده عاجز وناتوانلردر
فهم من فهم وجهل من جهل پس اسرار محرمیتی وهمزبان وهمدمیتی مناسبتله بیان ایلدکدنصکره
قصه یه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * جمله مرغان هر یکی اسرار خود * از هنر وز دانش واز کار خود * جمیع
قوشلر هر بریسی کندی سرلرنی کندینك هنرندن وعلمندن وکار وکردارندن * مثنوی * با سلیمان یك بیك وا می
نمود * از برای عرضه خود را می ستود * حضرت سلیمان علیه السلامه بر بر آشکاره کوستردی عرض واعلام
ایچون کندیسنی اوکدی * مثنوی * از تکبر نی واز هستیء خویش * بهر آن تا ره دهد او را بپیش * بونلرك عرض هنر
ایلملری تکبرلکدن وکندی وجودلرندن دکل ایدی بلکه هر قوشك هنر عرض ایلمسی انکیچون ایدیکه تا بول ویره اول
مرغك هر برینه اوکنه وقربنه تا آنکله اشنا اولمغه اول هنر وسیله اوله بونده حصه بودرکه خلفاء حق اولان اولیا واصفیایه
برکسه بو نیتله عرض هنر ایلسه اکا مصاحب اولمقدن ورضاسن اله کتورمکدن اوتری ولازم کلورسه اول هنرله خدمت
قیلمقدن اوتری جائز اولور زیرا عرض هنر ایلمك مذموم وممنوع اولمسی مجرد خود پسند وخود فروش اولمغی مستلزم

اولدیغیچون وکبر ونخوت وفخر وانانیت صفتلرنی اشعار قیلدیغیچون اولورا گر انبیا علیهم السلام واولیای عظامك قرینه
وصولدن اوتری عرض هنر اولورسه معقول ومقبول اولورنته کم یوسف علیه السلام حضرتلرینك ملك مصره اولان
خطابی قرآن عظیم الشانده حکایت اولندی (قال اجعلنی علی خزائن الارض انی حفیظ علیم) وبو آیت کریمه ده طلب
ولایتك جوازینه دلیل واردر اگر طالب اولان کمسنه اقامت عدل واحکامه قادر ایسه بونك مثالی اکا بکزر که * م ی
چون بباید برده را از خواجهٔ * عرضه دارد از هنر دیباجهٔ * مثلا چونکه اسیر اولنه بر خواجه دن کرك اوله یعنی
چونکه بر اسیر بر کمسه یی افندی بلکه قبول ایده اول اسیر کندیده اولان هنردن بر دیباجه عرضه طوتار تا اول خواجه
آنی قبول قیله وبو آنك خدمتنه وصول بوله دیباجه بونده بر مقدار معناسنه استعمال اولنور * مثنوی * چونکه
دارد از خریداریش ننك * خود کند بیمار وکر وشل ولنك * چونکه اسیر خواجه نك مشتری لکندن عار طوته یعنی اندن
حظا عیوب نفرت ایده اول اسیر کندیسنی خسته وصاغر وچولق واقسق ایلر (مثنوی) نوبت هدهد رسید وپیشه اش
وآن بیان صنعت واندیشه اش * هدهدك نوبتی وآنك پیشه وهنرینك نوبتی ایرشدی واول هدهدك اندیشه
وصنعتنك بیانی نوبتی ایرشدی (مثنوی) گفت ای شه یك هنر کان کهترست * باز گویم گفت کوته بهترست * هدهد
ایتدی ای شاه نبوت بر هنر که اول هنر حقیر تر دراشکاره دیم حال بو که کوته ومختصر سوز ایور کدر که خیر الکلام
ماقل ودل موجبنجه سوز موجز ومفید کرکدر گفت بونده سوز معناسنه در * مثنوی) گفت برگو تا کدامست آن هنر
گفت من آنگه که باشم اوج پر * سلیمان علیه السلام اکا ایتدی سویله تا اول قنغی هنردر هدهد دیدی اول وقت که
بن اوج هوا اوزره اولم وزیاده یوکسك اوچم بر نقطهٔ واحده ایله اولورسه براوج تقدیرنه اولوروا گر نقطهٔ ثلثه ایله یاء
فارسی اولورسه وصف ترکیبی اولوب یوکسك اوچیجی معناسنه اولور (مثنوی) بنگرم از اوج با چشم یقین * من
ببینم آب در قعر زمین * چونکه اوج هوادن نظر ایدم چشم یقینله بن آبی قعر زمینده کوریرم (مثنوی) تا کجایست
وچه عمقستش چه رنگ * از چه می جوشد ز خاکی یا ز سنگ * اول آب تاقنده در وآنك درینلکی ندر یعنی نه
مقداردر واول آبك رنکی ندر اول آب ندن قینار برخاکدنمی یا برطاشدنمی قینار ویاخود طپرا قلقدنمی
وياطاشلقدنمی قینار وظاهر اولورزمین ایچره آبی کورمك وهر قنغی محلده ایسه اکا نظر ایرکورمك هدهدك
خاصیتندندر کما ورد فی کتاب حیاة الحیوان قال یذکر عن الهدهد انه یری الماء فی باطن الارض کما یراه الانسان
فی باطن الزجاج وزعموا انه کان دلیل سلیمان علیه السلام علی الماء وبهذا السبب تفقده لما فقده (مثنوی) ای سلیمان
بهر لشکر گاه را * در سفر میدار این آگاه را * هدهد سلیمان نبی علیه السلام حضرتلرینه ایتدی ای سلیمان لشکر گاهدن
اوتری یعنی لشکر بر محله نزول ایتدکده انلره آنی آشکاره ایلمکدن اوتری بو مادن آگاهی سفرده یانکده طوت بو اولور که
بر کمسه هر نقدر قدر وشرفده اولسه ودولت وعزتده کمال مرتبه سن بولسه نه کندیه لازم اولان صاحب هنردن
اعراض ایلمیه اگرچه اول صورتا حقیر ایسه ده زیرا انسان مدنی الطبعدر که بری برینه البته محتاجدر (مثنوی
پس سلیمان گفت ای نیکو رفیق * در بیابانهای بی آب عمیق * پس سلیمان علیه السلام اکا دیدی ای ایو یولداش
عمیق وبی پایان آبسز بیابانلرده بزمله اول * مثنوی * تا بیابی بهر لشکر آب را * در سفر سقا شوی اصحاب را * تا کم
لشکردن اوتری آبی بوله سن سفرده اصحابه سقا اوله سن یعنی لشکر ومصاحبلریمزدن اوتری سقا اوله سن وصویی
بولوب آنك وجودینه دلالت قیله سن بونده هر خدمتی اهلنه ویرمکه تنبیه واردر هر امیر وحاکمه لازمدر که بر کاری آنك
اهلنه تفویض ایلیه واول کاری نااهل اولان کمسنه تفویضدن حذر قیله تا عاقبت نادم وپشیمان اولمیه واشراط
ساعتی خلقه اظهار قیلمیه که بر امری برنااهله ویرمك اشراط ساعتدندر کما قال علیه السلام اذا وسد الامر الی غیر اهله
فانتظر الساعة (طعنهٔ زاغ در دعوی هدهد * مثنوی) زاغ چون بشنود آمد از حسد * با سلیمان گفت کو کژ گفت وبد)
زاغ چونکه هدهددن بو سوزلری اشتدی حسددن ایلرو کلدی سلیمان علیه السلام حضرتلرینه ایتدی اول هدهد
اکری وقبیح سویلدی (مثنوی) از ادب نبود بپیش شه مقال * خاصه خود لاف دروغین ومحال * شاهك حضورنده
سوز سویلمك ادبدن اولمز علی الخصوص خود زیاده دروغ ولاف اوله واولاف ممکن اولمیوب محال اوله بو معنی دروغین
ضم داله وکسر غین ایله اولدیغی وجه اوزره در فتح دال ایله وفتح غین ایله دخی اوقنمق جائزدر زیرا غین لغتده بولوت معناسنه
کلور بو راده پرده معناسنه استعاره اولسه جائز اولور بو تقدیر اوزره معنی علی الخصوص خود بر لاف اوله که انده پرده اوله
واولاف محال اوله اول هدهده لاف وگزاف اسنادی نه جهتدن لازم کلوردی بورسه الجواب (مثنوی) گر مر اورا این نظر
بودی مدام) چون ندیدی زیر مشتی خاك دام * اگر اول هدهده دائم بو نظر اولیدی براوج خاکك التنده اولان طوزاغی
نیچون کورمزدی * مثنوی * چون گرفتار آمدی در دام او * چون قفص اندر شدی ناکام او * اول هدهد دامده نیچه

گرفتار گلوردی نه حالله ناکام وناچار قفص ایچره مبتلا اولوردی هدهددن مراد بوراده اسرار ضمایره مطلع اولان
ومکنونات بواطنی مشاهده قیلان اصحاب مکاشفه در وزاغدن مراد انلرك کشف وشهودینه انکار ایلین طائفه در
* مثنوی * پس سلیمان گفت ای هدهد رواست * کز تو در اول قدح این درد خاست * پس سلیمان علیه السلام
هدهده ایتدی ای هدهد رواومعقولمیدر که اول قدحده سندن بو درد ظاهر اولدی یعنی ابتدای حالده سندن بوکونه
تیره لك ظهوره کلدی * مثنوی * چون نمایی مستی ای خورده تو دوغ * پیش من لافی زنی وانگه دروغ * ای دوغ
ایچمش کمسه سن نیچون مستلك کوسترسن بنم اوکمده بر لاف اورسن اندنصکره اولاف دروغ اوله (جواب گفتن
هدهد طعنهٔ زاغ را * هدهد حضرت سلیمان علیه السلامدن چونکم بوکونه عتاب آمیز خطابلری کوش ایتدی
اکا جواب ویروب ایتدی * مثنوی * گفت ای شه بر من عور گدای * قول دشمن مشنو از بهر خدای * ای شاه رسالت
بن عریان گدا اوزره خدا رضاسیچون دشمنك قوانی استماع ایلمه * مثنوی * گر بطلانست دعوی کردنم * من نهادم
سر ببر این گردنم * اگر بنم دعوا ایلدکلرم کذب وبطلان ایسه بن باش قودم وراضی ومطیع اولدم بنم بو بوینی کس
مثنوی) زاغ کو حکم قضا را منکرست * گر هزاران عقل دارد کافرست * زاغ که او زاغ قضانك حکمنه منکردر
اگر هزاران عقل طوترسه هم کافردر بوبیتلر هدهد لساندن طعنهٔ زاغه جواب طریقیله اولور هدهددن مراد قضا
وقدره ایمان کتورن طائفهٔ علیه اولور وزاغدن مراد قضا وقدره انکار ایلین قدریه اولور وسلیمان علیه السلامدن
مراد فرق مختلفه نك السنه ومذهبنه عارف اولان وارث کامل حضرت نبویه اولور چون ارباب شهود اسرار
وجوده بزعار فزوم مراتب کونیه ده مستتر ونابود اولان آب معنایه واقفز دیو دعوی شکلنده سوز سویلسه لر اهل قدر
مذهبنده ومعتزله مشربنده اولان زاغلر درحال انکار ایدرلر واعتراض معنسنه کیدرلر ودیرلر که لانسلم که بونلرده
بو نظر اوله وبونلر آب معنایی هر دم مشاهده قیله زیرا اگر بونلرده بو نظر مدام اولیدی نیچون زیر خاك بشریتده مستتر
اولان دام بلایی کورمزلردی وگرفتار ذات ومحبوس قفص محنت وعقوبت اولمقدن توجهله ازاد اولمزلردی معلوم
اولدیکه بونلر بو دعواده اغفال وصلا فلردر پس چون منبع علوم وعرفان اولان سلیمان زمان علی طریق الامتحان
هدهدان معرفته وعارفان آب حیات حقیقته دیسه که بو اعتراضه جواب ندر وبو طعنه یه گفتار باصواب نه وجهله در
بونلر دیرلر که ای شاه حقیقت زاغ طبیعت اولان اهل قدر که حکم قضایه منکرلردر اگر هزاران عقل وعلم دخی طوترلرسه
کافرلردر بحکم حدیث شریف (قال علیه السلام القدریة مجوس هذه الامة در وشر ومعاصی قضای الهیه دن
دکلدر بلکه عبدك نفسی آنی ایجاد ایلردین قدریه یی بعضلر تکفیرا تمشلر وبعضلر توقف ایتمشلردر تکفیر ایتمیلر بونلر
اهل قبله اولوب قرآنله استشهاد ایلدکلری ایچون توقف ایتمشلردر وتکفیر ایدنلر خالقیت حقه شریك قوشدقلری
ایچون تکفیرا تمشلردر قضا وقدرك خیر وشرینه ایمان کتورمین مؤمن اولمدیغنه متعدد احادیث شریفه وارده اولمشدر
کما قال علیه السلام والله لا یؤمن احدکم حتی یؤمن بالقدر خیره وشره وقال علیه السلام الایمان بالقدر نظام التوحید
قضا اشیانك ازلدن ابده دك اوزرینه جاریه اولان احواله حکم کلی اجمالیدر وقدر او لحکمك اوقات معینده آشنا
اوزره اولان صورت تفصیلیه سیدر (مثنوی) در تو تا کافی بود از کافران * جای گندی شهوتی چون کافران * اگر سنده
فرضی ثنویه مذهبنده اولان کافرلردن بر کاف اولسه یعنی قضاء الهیه نك انکارنی مشعر بر حرف اولسه کافران کبی
یعنی فرج نسوان کبی موضع شهوت ومحل رائحهٔ بدسن یعنی برخوای انما المشرکون نجس شرك نجاست معنویه در
پس ثنویه وقدریه خصالندن سنده که شرك خفی یی متضمن بر خصلت اولسه جنابت معنویه وخباثت باطنیه ایله
ملوث وناپاکسن کرکدر که درونکی آب توحید ومعرفتله پاك وطاهر قیله سن تا کم موحدین زمرهسنه داخل اوله سن
مثنوی) من ببینم دام را اندر هوا * گر نپوشد چشم عقلم را قضا) پس هدهد سلیمان علیه السلامه ایتدی هواده ایکن بن
خاك التنده نهانی اولان طوزاغی کوریرم قضاء الهی اگر بنم عقلم کوزنی اورتمزسه (مثنوی) چون قضا آید شود دانش
بخواب * مه سیه گردد بگیرد آفتاب * چونکه قضاء الهی کله علم وعقل خواب غفلته کیدر ماه سیاه اولور آفتاب
طوتیلور یعنی چونکم قضاء الهیه کله ماهه خسوف وآفتابه کسوف کلور وبونلرك نوری زائل اولور (م ی) از قضا این
تعبیه کی نادرست * از قضا دان کو قضا را منکرست * قضاء الهیه دن بو تعبیه یعنی بو تخلیط ومکر چون نادر وقلیلدر
یعنی نادر دکلدر بلکه بوکونه تخلیط ومکر اندن چوق واقع اولور قضاء الهیه دن بیل که او قضایه منکردر زیرا بر کمسه نك
انکار وکفرینه قضاء الهی تعلق ایتمسه اول کمسه کافر ومنکر اولمزدی معلوم اولدیکه هر کافرك کفری وهر منکرك
انکاری قضاء الهیه دندر (قصهٔ آدم علیه السلام وبستن قضا نظر اورا که مراعات صریح نهی وترك تأویل) حضرت آدم
علیه السلامك قصه سیدر وقضای الهی آنك چشمنی نهی صریحك رعایتندن بغلمسنك بیانده درکه اول نهی صریحی

(ولا تقربا هذه الشجرة فتكونا من الظالمين) درودخی آنك ترك تأويلدن كوزنی بغلمسنك بياننده در وترك تأويل
معطوفدر مراعات اوزره تقدير كلام وبستن قضا چشم اورا از ترك تأويل ديمك اولور وترك تأويلدن كوزنی بغلدی
ديمك ترك تأويلی كوره ميوب وتأويلك تركنده اولان فوائدی بيله ميوب ونهی صريحه امتثال ايده ميوب تأويلی
روا كوردی واختيار قيلدی ديمكی اشعار ايلر * مثنوی * بو البشر كو علم الاسما بكست * صد هزاران علمش اندر
هر ركست * ابو البشر كه اول ابو البشر علم الاسمانك بكيدر يعنی حق تعالينك تعليم ايلديكی اسمانك اميريدر انك
هر طمرنده صد هزاران علم واردر واسمادن مراد عند المحققين نه ايدوكنه بو بيتلرله اشارت ايدوب بيوررلر (مثنوی) اسم
هر چيزی چنان كان چيز هست * تا بپايان جان اورا داد دست * هر برشيئك اسمی انجلين كه اول شیء ازلده اوليله اولمشدر
تا نهايتنه دك انك جاننه ال ويردی يعنی علم الله ده برشيئك اسمی نه اولديسه وخاتمه وعاقبتنده نه اوله جق ايسه انك
علمی حضرت آدمك جاننه كشف اولدی وهر شيئك حقيقتنی بيلدی ديمك اولور * مثنوی * هر لقب كو داد آن مبدل
نشد * انكه چستش خوانداو كاهل نشد) هر لقبی كه اوويردی اول لقب مبدل ومتغير اولمدی يعنی هر نه شيئه حقيقی
اعتبار يله بر اسم ديدی ايسه اول اسم من بعد متغير اولمدی زيرا بو لقب واسمدن مراد هر شيئك لوح محفوظده ثابت
اولان اسميدر اول كمسيه كه چست اوقودی اول كمسه كاهل اولمدی زيرا بو اسمی اكا حقيقتنده مطلع اولمغله اطلاق
ايلمشدر پس تبديل ممكن اولمز (مثنوی) هر كه آخر مؤمنست اول بديد * هر كه آخر كافر اوراشد بديد * هر شول كمسه كه
آخرنده مؤمندر آنی اول كوردی وخاتمه سنده مؤمن اولديغی حسبيله اكا مؤمن ديدی هر شول كمسه كه آخرنده كافردر
اول حضرت آدم عليه السلامه ظاهر واشكاره اولدی (مثنوی) اسم هر چيزی تو از دانا شنو * سر رمز علم الاسما شنو
هر برشيئك اسمی سن عالمدن اشت علم الاسمانك رمزنك سرنی اشت يعنی حق تعالينك آدمه تعليم ايلديكی اسمانك
رمزنك سرنی اول اسمايه عالم اولان عارف ودانادن استماع ايت كه حق تبارك وتعالی وارثان انبيا اولان عارف
قوللرينه هر شيئك حقيقتنده اسمی ندر واول شیء عاقبة الامر نه اوله جقدر بونی دانا اولنلر بيلور اسم ترسك انلردن
بريسن بولوب انلردن تعلم ايت ديمك اولور * مثنوی * اسم هر چيزی بر ما ظاهرش * اسم هر چيزی بر خالق سرش *
هر برشيئك اسمی بزم قتمزده انك ظاهريدر يعنی هر شیء بحسب الظاهر نه حالتله موسوم ايسه بزا كا اوليله ديرز اما هر برشيئك
اسمی خالق كوينك قتنده انك سر وحقيقتيدر نته كم برشيئك ظاهرده اولان اسمی وحقيقتده اولان اسمی بو بيتلردن
ظاهر اولور * مثنوی * نزد موسی نام چوبش شد عصا * نزد خالق بود نامش اژدها * موسی عليه السلامك
قتنده آنك چوبنك نامی عصا ايدی آنك حقيقتده ثعبان اولمسندن خبری يوق ايدی اما خالق عالم قتنده آنك نامی
اژدرها ايدی برشيئك اوائلده بحسب الظاهر اسمی عند الناس بر كونه اولوب آخر الامر اول اسم زائل اولوب
حقيقتده اولان اسمله مسمی اولديغنه اولا عصايی مثال ايلدكدنصكره مثال آخرك بياننه شروع ايدوب بيوررلر
مثنوی * بد عمر را نام اول بت پرست * ليك مؤمن بود نامش در الست * مثلا حضرت عمر رضی الله عنهك نامی اول
حالده بت پرست ايدی زيرا اسلامه داخل اولمزدن اول عند الكفره نامی اوليله ايدی ليكن الست عالمنده آنك
نامی مؤمن ايدی لاجرم اول ازلده اولان حقيقتنك اسمی اسلامه داخل اولدقدنصكره ظاهر اولوب بو دنيادن آخرته
اول اسمله انتقال ايلدی (م ی) آنكه بد نزديك ما نامش منی * پيش حق اين نقش بد كه با منی * اول نسنه نك كه بزم قتمزده
اسمی نطفه اولدی حق قتنده اول منی بو نقش صوری ايديكه بلكه موجود وانايتله مشهود در بو بيت نفس الامر ده
اولان اسامی اشيا ايچون ضرب اولان تمثيلاتك بريدر مثلا هر شيئك ايكی نوع اسمی واردر بر اسمی حقيقيكه عند الله
ثابت اولان اسمدر اكا من بعد تبديل وتحويل واقع اولمز ازلا وابدا ثابتدر بوزلمز وبر اسمی دخی مجازی وصوريدر البته بو اسم
زائل اولور وآخر الامر اول اسم حقيقی عند الله هر نه ايسه ظهوره كلور وآنكله مسمی اولور يعنی صورتا كافر وعند الله
مؤمن تسميه اولديسه عاقبة الامر مؤمن اولور واكر صورتا مؤمن وعند الله كافر ايسه نعوذ بالله آخر الامر كافر اولور
وقس علی هذا سائر الاسامی پس اسماء اشياء حقايق اشيادن عبارتدر والحقايق لا تنقلب كلامی بو معنايه
اشارتدر پس حضرت آدم عليه السلامه جناب حق وعلم آدم الاسماء كلها مقتضاسنجه جميع مسمياتك حقيقة
وصورتا ناملرينی اكا عيان اولدی حاصل كلام حضرت آدم عليه السلامك علم ودانشنه وفضيلت وبينشنه غايت ونهايت
يوقدر (مثنوی) صورتی بد اين سنی اندر عدم) پيش حق موجود نه بيش ونه كم) بو منی عدمده يعنی عالم باطنده ومرتبهٔ
علم حقده بر صورت ايدی حق تعالينك قتنده موجود ايدی بو ظاهرده اولان صورتدن نه بيش ونه كم * مثنوی *
حاصل ان آمد حقيقت نام ما * پيش حضرت كان بود انجام ما) حاصل كلام بزم حقيقتده ناممز ياخود حقيقت ناممز اول
كادی حضرت حقك حضورنده كه اوبزم انجام وعاقبتمز اوله يعنی انجام وعاقبتمزده هر نه شیء اوله جقدر بزم حضرت

حقك حضورنده حقيقتمزك اسمی اول ازلدی ديمكدر * مثنوی) مرد را بر عاقبت نامی نهد * نی بران كو عاريت نامی نهد
* حق تعالی حضرتلری مرده عاقبت امرده نه اوله جق ايسه آنك اوزرينه اسم قورانك اوزرينه دكل كه خلق اكا
بر عاريتی نام قور يعنی بعض كمسه واردر كه اوائلده مؤمن آخرنده كافر اولور وبعضيسی بالعكس پس آخرنده وخاتمهٔ كارده
هر نه كونه صفتله متصف اولورسه ودنيادن آخرته هر نه حال ايله انتقال قيلورسه انك حق وقتنده اسمی اولدر واكا اول
نامی حق قومشدر (مثنوی) چشم آدم چون بنور پاك ديد) جان وسر نامها كشتش پديد) آدم پيغمبر عليه السلامك
چشمی كه اونور پاك ايله كوردی جان وناملرك سر وحقيقتی اكا آشكاره اولدی * م ی * چون ملك انوار حق دروی بيافت
در سجود افتاد ودر خدمت شتافت) چونكه ملك حقك انوارنی حضرت آدم عليه السلامده بولدی لاجرم ملك سجوده
دوشدی وخدمتنه ايودی * مثنوی * مدح اين ادم كه نامش می برم * قاصرم كر تا قيامت بشمرم * بو آدمك
مدحنی كه آنك نامنی ايلتورم قاصرم غرضا اكر آنك فضائلنی قيامته دك صايم وبعض نسخه ده مصرع ثانی بويله
واقع اولمشدر تا قيامت كر ستايم قاصرم) يعنی قيامته دك اكر آنی مدح ايلرسم قاصرم كما هو حقه آنك ستايشنه
قادر دكلم ديمك اولور * مثنوی * اين همه دانست چون آمد قضا * دانش يك نهی شد بروی خطا * كای عجب
نهی از پی تحريم بود * يا بتأويلی بد وتوهيم بود * بو جمله يی بيلدی چونكه قضا كلدكده برنهيك دانشی اكا خطا
اولدی اول نهی بودر كه جناب حق آدمه وحوايه خطابا بيورديكه * ولا تقربا هذه الشجرة فتكونا من الظالمين *
وبو نهيده اولان خطا بودر كه حضرت آدم عليه السلام بو نهيده متردد اولدی وكندی يه ديديكه
ای عجب بو نهی تحريم ايچونمی اولدی وياخود تأويله منسوب اولان تنزيه ايچونمی اولدی وتخويفمی اولدی نهی تحريمی
اولدر كه آنی فاعل ومرتكب اولان كمسنه عتاب وعقابه مستحق اوله نته كم (ولا تقربا هذه الشجرة * نهی كبی
ودخی ولا تقربوا مال اليتيم نهيی كبی ونهی تنزيهی اولدر كه انك مرتكبی عتاب وعقابه مستحق اولمز بلكه انجق
ترك اولی قيلمش اولور وكندويی اول منهی اولندن انجق تنزيه وتطهير لازم كلور كما ورد فی هذا الحديث قال عليه السلام
من اكل الثوم والبصل والكراث فلا يقربن المساجد * مثنوی * در دلش تأويل چون ترجيح يافت * طبع در حيرت
سوی كندم شتافت * اول آدمك كوكلنده تأويل ايلمك چونكم ترجيح بولدی وترك تأويلی تأويل ايتمك اوزره اختيار
قيلدی پس آنك طبعی كندی حيرتنده ايكن كندم جانبنه سرعت ايتدی * مثنوی * باغبان را خار چون در پای رفت
دزد فرصت يافت كالا برد تفت * مثلا باغبانك چونكم اياغنه ديكن باتدی باغبان كندی حالنه مشغول ايكن خرسز
فرصت بولدی متاعنی علی الفور ايلتدی * مثنوی * چون ز حيرت رست باز آيد براه * ديد برده دزد رخت از كاركاه
چونكم آدم عليه السلام حيرتدن قورتلدی كيرو يوله كلدی آدم كوردی دزد اسبابی كاركاهدن ايلتمش يعنی شيطان
انك اسباب طاعتنی ومتاع معرفتنی سرقه ايتمش وحلهٔ جنتی وجودلرندن نزع ايدوب آنی دنيا صحراسنه آتمش
* مثنوی * ربنا انا ظلمنا كفت واه * يعنی آمد ظلمات وكم كشت راه * ربنا انا ظلمنا واه ديدی سورهٔ اعرافده اولان
ربنا انا ظلمنا آيت كريمه سنه اشارتدر كه تفسيری عنقريب اضافت كردن آدم ذلت را سر خنده كلور يعنی ای بزم ربمز
بز نفسمزه ظلم ايلدك ديدی واه ايلدی وجرمنه معترف اولوب كنديدن صدور ايلين خطاسنه تأسف ايلدی يعنی ظلمت
كلدی وراه مستقيم كم وناپيدا اولدی يعنی كلمه سی كلمهٔ تفسيردر كان حضرت مولانا حضرت آدم عليه السلامك انا ظلمنا
انفسنا ديديكی قولی بو مصرع ثانی ايله تفسير ايدرلر كان بيوررلر كه حضرت آدم عليه السلام انا ظلمنا ديدی ظلمك
حقيقی ظلمتدر پس ظلمت كلدی وقضا بصر بصيرتی پوشيده قيلدی وراه روشن ناپيدا اولدی ديمكی ديلر ديمك اولور (م ی)
اين قضا ابری بود خورشيد پوش * شير واژدرها شود زو همچو موش * بو قضاء الهی كونش اورتيجی بر بلوتدر ارسلان
واژدرها قضاء الهيدن موش كبی اولور پس ای سليمان * مثنوی * من اكر دامی نه بينم كاه حكم * من نه تنها جاهلم
در راه حكم * اكر بن حكم قضای الهينك ظهوری وقتی بر طوزاغی كورميم حكم قضاء الهی يولنده همان يالكز
بن جاهل وغافل دكلم بلكه ظهور وقتنده انبيا واوليا عليهم السلام بيله عاجز ومتحيرلردر ديدی * مثنوی * ای خنك
انكو نكو كاری كرفت * زور را بكذاشت او زاری كرفت * ای سعادتلو اول كمسه كه اول نيكو كارلق طوتدی اول كمسه
زور وتجلدی قودی وزاری وتضرع يوان طوتدی (مثنوی) كر قضا پوشد سيه همچون شبت * هم قضا دستت بكيرد
عاقبت * اكر قضاء الهی سنی كيجه كبی بورورسه وپوشيده قيلورسه بر مرتبه كه ظلمت محنت وغفلتده قالوب خير وشری
كورمك ممكن اولميه هم عاقبت سنك دستكی قضا طوتار وسنی اول ظلمتدن ينه قضا خلاص ايدر * مثنوی *
كر قضا صد بار قصد جان كند * هم قضا جانت دهد درمان كند * فرضا قضاء الهی اكر يوز كره سنك جانكه قصد ايده
وسنی هلاك مرتبه سنه ايركوره هم قضاء الهی سكا جان ويررو دردیكه درمان ايلر * مثنوی * اين قضا صد بار اكر

راحت زند * برفراز چرخ خرگاهت زند * بو قضاء الهی فرضا اکر بوز کره سنك بولکی اوره سنك خرکاهکی چرخك
فوقی اوزره اورر یعنی سنی عالی مرتبه یه ایرکورر * مثنوی * از کرم دان این که می ترساندت * تا بملك ایمنی بنشاندت
حقك کرمندن بیل بونی که سنی قورقودر تا خوف سببیله سنی ایمنلك ملکنه نصب ایده یعنی (لا خوف علیهم ولا هم
یحزنون) دیدیکی ولیلرك مرتبه سنه سنی ایصال ایده (م ی) این سخن پایان ندارد کشت دیر * کوش کن تو قصهٔ خرکوش
وشیر * بو سوز که مراد اندن قضا وقدرك اسرارنه متعلق اولان معارف علیه دریا یان طوتمز صدد یعز بعید اولدی ونقل
ایلدیکمز شیر وخرکوشك قصه سی کیرو قالدی شمدنکیرو خرکوش وشیرك قصه وحکایتنی استماع ایله که تا شیرك عاقبتی
نیجه اولدیغی سکا معلوم اوله (پا واپس کشیدن خرکوش از شیر چون نزدیك چاه رسید (مثنوی) چونکه نزد چاه آمد شیر
دید * کز ره آن خرکوش ماند و پا کشید * چونکه شیر چاهك قتنه کلدی کوردیکه اول خرکوش یولدن قالدی وایاغن
چکدی * مثنوی * کفت پا واپس کشیدی تو چرا * پای را واپس مکش پیش اندرا * شیر چونکه خرکوشك اول حالنی
کوردی اکا دیدی ای خرکوش سن ایاغکی نیچون کیرو یه چکدك آیاغنی کیرو آرد که چکمه ایلرو یه کل * مثنوی * کفت
کو پایم که دست و پای رفت * جان من لرزید و دل ازجای رفت * خرکوش چونکه شیردن اول سوزلری اشتدی شیره
ایتدی قنی بنم آیاغم که الم وآیاغم خوفدن کتدی بنم جانم دتردی کوکلم یرندن کتدی * مثنوی * رنك رو بم راغمی
بینی چو زر * زاندرون خود همی دهد رنکم خبر * بنم یوزمك رنکنی کورمزمیسن التون کبی صاروبنم یوزمك
رنکی خود درونمدن خبرویرر * مثنوی * حق چو سیمارا معرف خوانده است * چشم عارف سوی سیما مانده است
حق تعالی حضرتلری چونکم سیمایی معرف اوقومشدر (کما قال الله تعالی یعرف المجرمون بسیماهم وقال خطابا للنبیه
علیه السلام تعرفهم بسیماهم وقال سیماهم فی وجوههم من اثر السجود) چونکم سیما احوال درونی بیلمکه وسیله
اولدیغیچون اول سببدن عارفك چشمی سیما جانبنده قالمشدرکه احوال درونی آندن استدلال ایدرلر (مثنوی) رنك وبو غماز
آمد چون جرس (از فرس آکه کند بانك فرس) رنك وبوی جرس کبی غماز کلدی یعنی برکسه نك رنکی وبرشیئك رایحه سی
آنك ما فی الضمیرنی غمز ایدیجی کلدی نته کم جرس کورنمین برمتحركك شیئك وجودنی مخبر وغماز اولدی فرسك بانکی
فرسدن آکاه ایلر یعنی فرسی کورمسك صدا اورسه آنك صداسی آنك وجودنه دلالت ایدر * مثنوی * بانك هر چیزی
رساند زو خبر * تا بدانی بانك خر از بانك در * هر برشیئك صداسی آنك ضمیر وسرندن خبر یتشدیرر تا بیله سن بانك دری
بانك خردن زیرا افعال ودقائق احوال درونه راهنما اولور وعارف رضایه متعلق اولان سوزدن قلبك رضاسنه
وغضبنه متعلق اولان سوزدن درونده اولان غضبه استدلال قیلورنته کم بو حدیث شریف بو معنایه شهادت ایلر
عن عائشة رضی الله عنها اتفقا علی الروایة عنها قال علیه السلام انی لاعلم اذا کنت عنی راضیة واذا کنت علی
غضبی فقلت ومن این تعرف ذلك فقال علیه السلام اما اذا کنت عنی راضیة فانك تقولین لا ورب محمد واذا کنت
علی غضبی تقولین لا ورب ابراهیم قلت اجل والله لا اهجر الا اسمك معنای شریفی اولدرکه حضرت نبی صلی الله
علیه وسلم حضرت عائشهٔ صدیقه رضی الله عنها یه خطابا دیدی تحقیقا بن بیلورم شول وقتده که سن بندن
راضیه اوله سن وشول وقتده که سن بنم اوزریمه غضبناك اوله سن غضبی فعلی وزننده الف مقصوره ایله غضباننك
تانیثیدر پس حضرت عائشه رضی الله عنها دیدی بن دیدم که آنی ندن بیلورسن یا رسول الله رسول علیه
السلام حضرتلری دیدی اما شول وقتده که یا عائشه سن بندن راضیه اوله سن پس تحقیقا سن دیرسن محمدك ربی
حقیچون بویله دکلدر دیو قسم ایدرسن وشول وقتده که سن بکا غضبناك اوله سن پس سن دیرسن ابراهیمك ربی
حقیچون بویله دکلدر حضرت عایشه ایدر بن دیدم که نعم صادقسن یا رسول الله حقیچون بنم هجرانم همان سنك
اسمکه مقصوردر یعنی حین غضبده سنك ذات شریفکدن قلبا هجرانم یوقدر پس بو حدیث شریفده برکسه نك
کلامندن قلبنده اولان حالنه وافعالندن درونده اولان سرنه استدلال قیلمغه دلالت واردر زیرا الظاهر عنوان
الباطن فحواسنجه انسانك ظاهرنده بعض علایم وآثار اولورکه آنك باطننده اولان اسرارنه اول علایم وآثاردن
دلالت واردر وآنك حال درونندن مخبر ومعلم اولورنته کم بو حدیث شریف بو معنایه دلالت وشهادت قیلور
قال علیه السلام ما اضمر احد شیئا الا ظهر فی فلتات لسانه وصفحات وجهه وقال جار الله العلامة مناسبا
لهذا المحل مخایل الغم والمسرة تبکی وتضحك فی الاسرة * مثنوی * کفت پیغمبر بتمییز کسان * مرء مخفی
لدی طی اللسان * حضرت پیغمبر علیه السلام بیوردیلرکه المرء مخفی تحت لسانه پس بو حدیث شریفك مضمونی
اوزره بیوررلرکه پیغمبر علیه السلام انسانی تمییز ایلمك حقنده بیوردیلر انسان لسانی طی ایلمك قتنده وکلماتنك
تحتنده پنهاندر زیرا ترجمان جنان ودلال عالم جاندر پس صراف نقد عرفان اولان اولا لسانه نظر قیلور بعده اول

لسان واسطه سیله متکلمك مرتبه سنه واقف اولور (قطعه) زبان در دهان ای خردمند چیست) کلید در کنج صاحب
هنر * چو در بسته باشد چه داند کسی) که جوهر فروشست یا پیلور (مثنوی) رنك رو از حال دل دارد نشان) رحمتم کن
مهر من در دل نشان * یوزك رنکی کوکلك حالندن نشان طوتار زیرا سیما درونه البتة دلالت ایدر بنم حالمی مشاهده
ایدوب بکا مرحمت ایله بنم محبتمی قلبکده نصب ایله پس رنك ظاهر انسانك باطننك حالنه نه کونه دلالت ایلر بو بیتله
اشارت ایدوب بیوررلر * مثنوی * رنك روی سرخ دارد بانك شکر * بانك روی زرد دارد صبر ونکر * قرمزی یوزك رنکی
شکر رنکنی طوتار ذکر مسبب اراده سبب قاعده سی اوزره شکردن مراد نعمت اولور پس حمرت وجه شکر صداسن
طوتار ونعمته دلالت ایدر زیرا نعمت وراحتسز یوز قرمزی اولمز صبردخی ذکر مسبب اراده سبب قاعده سی اوزره بلا
ومحنتدن کنایه اولور ونکر بونده کفران معناسنه در تقدیر کلام صاری یوزك رنکی صبر ونکر طوتار یعنی بلا ومحنتك
وکفران نعمتك صداسنی طوتار واندن اخبار ایدر زیرا صفرت وجه درد ومحنتدن وعدم راحت ونعمتدن حاصل اولور
وعدم نعمت کفران اولمقدن ظهوره کلور پس رنك روی زرد برکسنه نك حیرتنه وانکارنه دلالت قیلمش اولور خرکوش
شیره ایتدی ای شیر دلیر * مثنوی * برمن آمد بانك دست و پا برد * رنك رو وقوت وسیما برد * بکا کلدی اول نسنه که
دست وپایی قطع ایلر رنك روی وقوت وسیمایی ایلتور بونده تنبیه بودرکه عقل سلیم هربارکه شیر موتی تفکر ایلیه
وهادم اللذات اولان مرك قریب اوله وعلایم موت اکا اصابت قیله آنك تدبیر ایلدیکی جوارحده قوت وقدرت قالمز
ورنك وسیماسی برنده اولمز پس خرکوش لساندن احوال موتی بو بیتلرله بیان ایلمکه شروع ایدوب بیوررلر
* مثنوی * آنکه در هر چه در آید بشکند * هر درخت از بیخ و بن او بر کند * اول نسنه که یعنی اول قهر وهلاکه سبب
اولان موت شیری بکا قریب کلدیکه هر نه شیء که کله آنی صرهر آغاجی کوکندن ودبندن اوقوپاررر * مثنوی * در من
آمد آنکه از وی کشت مات * آدمی و جانور جامد نبات * بکا کلدی اول نسنه که اندن مات وفانی اولدی آدمی وحیوان
وجامد ونبات (مثنوی) این خود اجزاانند وکلیات ازو * زرد کرده رنك وفاسد کرده بو * بونلر اولنسان مولید ثلاثه خود
جزئلردر کلیات هم اندن رنکنی زرد ایلمش ورایحه سنی فاسد ایلمشدر کلیاتدن مراد بونده عناصر اربعه وافلاك تسعه
اولمق وبونلردن ظهوره کلان اشیا اولمق محله مناسبدر پس کلیاتك بعضسنك فنا وزوالنك شرحنه شروع ایدوب بیوررلر
م ی) تا جهان که صابرست وکه شکور * بوستان که حله پوشد کاه عور * تا کم جهان ومافیها کاه بلا ومحنته صبر ایدیجی
وکاهی راحت ونعمته زیاده شکر ایدیجیدر پس تبدل وتغیردن خالی اولمدی بوستان کاه برك وباردن حله کیر وکاهی
عاری اولور پس بودخی متغیر اولمقدن ورونقنه زوال کلمکدن نجات بولمدی (مثنوی) آفتابی کو بر آید نار کون) ساعتی
دیکر شود او سرنکون * شول بر آفتابکه طلوع وقتنده نارکون یو قاروکاور وعالمی شعله وشعشعه سیله منور قیلور
برغیری ساعتده اول آفتاب سرنکون اولور یعنی برقاچ ساعتدنصکره زواله واروب باشی آشانی غروب ایدر
منور عالم ایکن کورکه بو هم زوالدن خلاص اولمدی (مثنوی) اختران تافته بر چار طاق * لحظه لحظه مبتلای احتراق
شول اخترلرکه طوغمش وطلوع قیلمشدر چار طاق فلك اوزره وقتا فوقتا وآنا فانا مبتلای احتراق اولمقدن خالی
دکلدر احتراقدن مراد اولدرکه بر کوکب برکوکبه مقارن ومقابل اولسه اول مغلوب ومحترق اولان کوکبك
حکمی وتأثیری قالمقدر * مثنوی * ماه کو افزود ز اختر در جمال * شد ز رنج دق او همچون خیال * ماه که اختردن
جمالده زیاده اولدی دق رنجندن اول ماه خیال کبی اولدی نته کم هلال ومحاق وقتنده مشاهده اولنور دق برمرضدرکه
چکن برکسه یه واقع اولسه آنی بغایت نحیف وضعیف ونزار ایلر بو ابیات وماقبلنده ومابعدنده اولان ابیات
هر شیئك فنا وفواتنه وتبدلات وتغیراتنه تمثیلات طریقیله درنته کم بیوررلر * مثنوی * این زمین باسکون باادب *
اندر آرد زلزله ش در لرز وتب * بو سکون ایله ادب ایله اولان زمین که حرکت واضطرابدن بریدر زلزله آنی ستمه ولرزه یه کتورر
باخصوص که زلزله ساعت آنی بر مرتبه یه یتوررکه کالعهن المنفوش پاره پاره وریزه ریزه ایلر * مثنوی) ای بسا که
زین بلای مرده ریك) کشته است اندر جهان او خرد وریك) ای چوق طاغ بو آرنه قالمش بلادن یعنی بو صوکه قالمش فوات
وفنادن جهان ایچره اول طاغ خرد وریك اولمشدر یعنی ریزه ریزه وقوم کبی اوفق اولمشدر نته کم (وبثت الجبال بثا فکانت
هباء منبثا آیت کریمه سی بو مضمونه دلالت ایدر (مثنوی) این هوا با روح آمد مقترن * چون قضا آید وبا کشت وعفن
بو هواء لطیف که روحه مقترن کلدی وحیات بخش وجود انسانی اولدی چونکم قضاء الهی کله اول هوا وبا
ومتعفن اولور * مثنوی * آب خوش کو روح را همشیره شد * در غدیری زرد وتلخ وتیره شد * آب لطیف وشیرینکه اول
روحه همشیره اولدی یعنی برابر کلدی برغدیرده برزمان طورمغله صاری وآجی وبولانق اولدی زرد وتلخ وتیره لك آبه
نسبت موت وفنا صفتلریدر * مثنوی * آتشی کو باد دارد در بروت * هم یکی بادی برو خواند یموت * شول بر آتش که

اول بيقده يل طوتار باد بروت كبر وسركشلكدن كنايه دركه آتش جوهر نوراني وعلويدر بواجلدن سركشلك طوتار مع
هذا هم بر يل آنك اوزرينه يوت اوقور يعني اولمك وسويمك حالتني اكا اجرا ايلرنته كم بر شمعه اوف ديسك سونور پس
بويله نوراني وسركش ايكن بر مقدار يلدن نوري كيدوب مرده اولور (مثنوى) حال دريا ز اضطراب وجوش او * فهم كن
تبديلهاى هوش او * دريانك حالني آنك اضطراب وجوشندن يعني آنك غليان وخروشندن آنك عقلنك تبديل
اولمرني فهم ايله نته كم بر كسه نك صورت ظاهره سي جوش وخروشده اولسه وحركات واضطراب قيلسه آنك عقلنك
تبديللرني ظاهرده اولان اضطرابندن فهم ايلرسن پس دريانك دخي بو جوش وخروشندن هوشنك تبديل اولمرني
فهم ايله عند المحققين دريانك دخي هوشي واردر مراد انده مدبر ومتصرف اولان عقلدر عند الحكما كا عقل فعال ديرلر
* مثنوى * چرخ سر گردانكه اندر جست وجوست * حال او چون حال فرزندان اوست * كه حضيض وكه ميانه كاه
اوج * اندرو از سعد ونحسى فوج فوج * يعني چرخ سر دانكه الملاء الاعلى يطلبون الله كما انتم تطلبونه فحواسنجه طلب
رضاى موجدنده حركات شوقيه ايله دوراندهدر آنك حالي دخي جوفنده اولان فرزندانك حالي كبيدر يعني مواليد
ثلثه كبي اول دخي دائما متبدل ومتغير اولمقده دركاه حضيضدركه مذلت وحقارت صفتيدر وكاهي ميانه كه
ذلت ورفعتك اعتدالي مرتبه سيدر وكاهي اوجدركه كمال رفعت حاليدر مثلا فلكي بر دائره فرض ايلسك وانك
اوسطنه بر خط وهمي چكسك آنك نصف سفليسنه هابط وحضيض ونصف علويسنه صاعد واوج ديو كوكب كه
حوالي بروج اوزرنده سيرايده مستقيمدر انك خلافي اولورسه راجعدر كوكب كه كاهي يوقار وفلكه قريب وكاهي
آشغه فلكه قريب اولور يوقار واوجه وارديغنه بعد ابعد ديرلر ودور البته بوني مقتضيدركه اوج مرتبه سنده اولان
ميانه مرتبه سنده اولان حضيضه نزول ايده وحضيض مرتبه سنده اولان وسط مرتبه سنه صعود ووسط مرتبه سنده
اولان اوجه عروج ايده پس حدوث وتغيردن خالي اولمز وسعد ونحسدن اول چرخده فوج فوج چوق سعادت
ونحوست واردر * مثنوى * از خود اى جزؤى ز كلها مختلط * فهم مى كن حالت هر منبسط * يعني اى كللردن
مختلط اولان وعناصر اربعه دن مركب وممزوج اولان جزؤى كندكدن فهم وقياس ايله هر مركب اولمين منبسطك
حالني سن نفسكده نيجه متغير ومنقلب ايسك جميع كليات وجزؤيات تبدلات وتغيراتدن وفوات وموانتدن خالي
دكلدر (مثنوى) چونكه كليات را رنجست ودرد * جزؤ ايشان چون نباشد روى زرد * چونكه كليانه جهانده رنج
ودرد واردر انلرك جزؤى نيچون زرد روى ومريض اولميه يعني چونكه كليانه تغير وتبدل وفنادن خلاص ميسر
دكلدر پس انلرك جزؤلرينه خلاص نيجه ميسر اولور * مثنوى * خاصه جزؤى كوز اضداد است جمع * ز آب وخاك وآتش
وباد است جمع * خصوصا اول جزؤ كه اوضدلردن جمع ومركبدر آب وخاك وآتش وباددن جمعدر يعني على الخصوص
بر جزؤ كه اضداد اربعه دن مركب اوله وطبايع مختلفه دن اجتماع قيله انك متغير اولماسي وفنا بولماسي عجبدر
نته كم اضداد اربعه نك امتزاجني ميش وكرككامتزاجنه تمثيل ايدوب بيورررلر * مثنوى * اين عجب نبود كه ميش از گرگ
جست * وين عجب كين ميش دل در گرگ بست * يعني بو عجب اولمديكه قيون قورددن صچرادي وفرار ايلدي عجب بوكه
بو قيون قورده كوكل بغلدي حاصل كلام انسانك سقامت وموتي عجب دكلدر سقامت وموت چار اضدادك بري بريله
امتزاج ايلمسندن حاصل اولور بلكه انسانك صحتي عجبدركه اول كرك ومپشك وكور وشيرك الضدان لا يجتمعان ايكن
بري برينه كوكل ويرمسي ومصالحه قيلمسي كبيدر (قطعه) چار طبع مخالف وسركش * چند روزى بوند باهم خوش
گر يكى زين چهار شد غالب * جان شيرين بر آيد از قالب * مثنوى * زندگانى آشتى ضدهاست * مرگ آن اندر
ميانشان جنگ خاست * انسانك زندكانلكي وصحتي بو چار اضدادك بارشمه سندندر اولوم ييل اول زمانكه بودرت
ضدك اورته سنده جنك قالقدي واعتدال زايل اولوب مزاج فاسد اولدى (مثنوى) لطف حق اين شير را وگور را * الف
دادست اين دو ضد دور را * حق تعالينك لطفي انسانك وجودنده بو شير وكوره وايكي اراق ضده الف وانس ويرمشدر
شير وكوردن مراد كه ايكيسي بري برينه ضددر عناصر اربعه دن حرارتله برودت ديا خود يبوستله رطوبتدر (مثنوى
چون جهان رنجور وزنداني بود * چه عجب رنجور اگر فاني بود * چونكه جهان بالكليه رنجور وزنداني اوله مريض
اگر فاني اوله عجب دكلدر (پرسيدن شير از سبب پاى واپس كشيدن خرگوش (مثنوى) خواند بر شير او ازين رو پندها
گفت من پس مانده ام زين بندها) خرگوش شيره بو يوزدن پندلر اوقدى وديدى بن بو پندلر سببندن آرده قالمشم وكيمكده
آياغمي چكمشم قصه دن حصه بودركه عقل معاد نفس اماره شيرينه بو كونه پند وارشادلر ايلر متنصح اولسون وكين
وكدورتدن فراغت قيلسون ايچون چونكم بو موت وفناى عالمدن عبرت الميه وعقل معادك نصح وپندي اكا كاركر
اولميه خرگوش عقل آخر الامر اني چاه رياضت وفقره آترو آني اول چاه ايچره مغلوب ومقهور ايدر * مثنوى *

شير گفتش تو ز اسباب مرض) اين سبب گو خاص كاينستم غرض) شير خرگوشه ايتدي سن اسباب مرضدن بو سببي دى
خاصه همان بكا غرض بودر يعني تبدلات وتغيرات عالم وفنا وزوال بني آدمدن معلومدر پس چاهدن تباعد وتأخر
ايلمكه سبب ندر يعني بنم مقصودم بودر بوني سويله (مثنوى) گفت آن شير اندرين چه ساكن است * اندرين قلعه ز آفات
ايمنست * خرگوش شيره جواب ويروب ديدي بو چاهده ساكندر اول شير بو قلعه ده آفاتدن ايمن ومحفوظدر چاه
وقلعه دن مراد بونده خلوتخانه شيران طريقت اولور كه انلر قلعه خلوت ايچره آفات نفسانيه ومكايد شيطانيه دن
مصون ومحفوظ اولور وخارجده اولان شيردن مراد نفس اماره واهل نفس غداره اولور كه چاه خلوت ايچره ساكن
اولان طريقت شيرلرينك بونلر ضدى وعدوسيدر پس خلوت وعزلتك محل امن وسلامت اولديغنه وعاقل اولنلر
آفات عالمدن قاچوب چاه خلوت وعزلتي اختيار قيلديغنه بو ايكي بيتله اشارت ايدوب بعده ينه قصه يه شروع ايدوب
بيوررلر كه (مثنوى) قعر چه بگزيد هر كو عاقلست * زانكه در خلوت صفاهاى دلست * قيونك دبني اختيار
ايلدى هر كمكه اول عاقلدر زيرا كه خلوتده كوكل صفالرى واردر * مثنوى * ظلمت چه به كه ظلمتهاى خلق *
سر نبرد آنكس كه گيرد پاى خلق * چاهك ظلمتي يكه خلقك ظلمتلري بدو مضردر بو مصرعده خبر محذوفدركه
او بداست بيوردقلري بدركه انكه مضرست ديمكدركه قرينه كلام بونلره دلالت ايدر وقرينه بهست بيوردقلري بدركه
انك ضدى بدو مضردر وخبر تقديرا اولمغه سبب اولدر اكر خبر مقدر اولمزسه بو مصرع سامعه صحيح سكوت
افاده ايلمز وباشني قورتارمدى اول كمسه كه خلقك آياغني طوترمراد خلقله مختلط اولان وروز وشب معاشرت
قيلان كمسه فلاح ونجات بوله ميوب عاقبت خائب وخاسر اولور وسوء خاتمه اوزره اولور ديمكي افاده ايدر * مثنوى *
گفت پيش آ زخم او را قاهرست * تو ببين كان شير در چه حاضرست * شير خرگوشدن چونكم بو سوزلري اشتدي ايلرو
كل بنم زخمم آني قاهردر اى خرگوش سن كور كه اول شير چاهده حاضرميدر (مثنوى) گفت من سوزيده ام زان آتشى
* تو مگر اندر بر خويشم كشى * خرگوش بر مكر پيدا ايدوب شيره ايتدى بن اول آتشيدن يانمشم يعني اول آتش سوزان
كبي اولان شيردن نيجه زحمت ومحنت كوروب سوخته اولمشم اى شير مگر سن بني كنديكه چكه سن * مثنوى
* تا به پشت تو من اى كان كرم * چشم بگشايم بچه در بنگرم * اى كرم معدني تا بن سنك مظاهرت ومعاونتكله چشم
آچم چاه ايچره نظر ايدم (نظر كردن شير در چاه وديدن عكس خود را وان خرگوش را (مى) چونكه شير اندر بر خويشش
كشيد * در پناه شير تا چه مى دويد) چونكه شير خرگوشي كنديننك صدرينه چكدى پس خرگوش شيرك حفظ وپناهنده
چاهه دكين يلدى (مثنوى) چونكه در چه بنگريدند اندر آب * اندر آب از شير واو در تافت تاب * چونكه شير وخرگوش
معا چاهده اولان آب ايچره نظر ايلديلر آب ايچره شيردن واو خرگوشدن عكس تاب ظاهر اولدى (مثنوى) شير عكس
خويش ديد از آب تفت * شكل شيرى در برش خرگوش زفت * شير كنديننك عكسني كورديكه صودن يلدرادى وظاهر
اولدى تفت بونده تافتندن مخففدر فعل ماضيدر يلدرادى وظاهر اولدى معناسنه بر شيرك شكلني انك قتنده بر فربه
خرگوش كوردى * مثنوى * چونكه خصم خويش را در آب ديد * مر ورا بگذاشت واندر چه جهيد *
چونكم شير كنديننك خصمني چاهده اولان آب ايچره كوردى شير خرگوشي چاهك طشره سنده قودى وكنديسي
چاهك ايچنه صچرادى پس نفس اماره صاحبلرينك كسب ايلدكلري معاصي ومظالم چاهنه عاقبت دوشدكلري
وكندى عمللرينك سوء جزاسنه نهايت كارده گرفتار اولدقلريني بيان ايلمكه شروع ايدوب بيوررلر (مثنوى)
در فتاد اندر چهى كو كنده بود) زانكه ظلمش در سرش آينده بود) اول شير بر قيويه دوشديكه اول قيويي حقيقتده اول
شير قازمش ايدى زيرا كه انك ظلمي آنك باشنه كلجي اولدى وشجيرلر طائفه سنه هر نه ايلديسه عاقبت بولدى بونده
تنبيه بودركه * من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعليها) آيتنك فحواسنجه بر كمسه هر نه عمل ايلسه كندى نفسي
ايچون ايلر (فمن يعمل مثقال ذرة خيرا يره ومن يعمل مثقال ذرة شرا يره) آيت كريمه سنك موجبنجه بر كمسه
خير وشر نه عمل ايلرسه عاقبت جزاسني كورر * مثنوى * چاه مظلم گشت ظلم ظالمان * اينچنين گفتند
جمله عالمان * چاه مظلم اولدى ظالملرك ظلمي عالملرك جميعسي بويله ديديلر (كما قال النبي صلى الله عليه وسلم الظلم ظلمات
يوم القيمة * مثنوى * هر كه ظالمتر چهش با هولتر * عدل فرمودست بدتر را بتر * چونكم حقيقت حال بودر پس هر كمكه
ظالمركدر آنك قيوسي هولنا كدر يعني زياده قورقولو وتاريكتر در عدل الهي بدتره بدتر بيورمشدر كه وجزاء سيئة
سيئة مثلها قولي بو معنايي مؤيد اولمشدر * مثنوى * اى كه تو از جاه ظلمى ميكنى * از براى خويش چاهى ميكنى *
اى شول كمسه كه سن منصبكدن اوترى خلقه بر ظلم ايلرسن حقيقتده كنديكدن اوترى بر قيو قازرسن * مثنوى *
گرد خود چون كرم پيله بر متن * بهر خود چه ميكنى اندازه كن * ايپك قوردي كبي كندى اطرافكه طولمه كندكدن

اوتری قوی قازر ایسـك مقدارله قازیعنی بر عمـل قبیحی ایلرسـك انك جزاسـندن خلاص اوله جق وعذابنه صـبر ایده جك قدر ایله والا اکر انك عذابنه صبر ایده مزسك اندن تباعد ایله کما قیل (وان تصبر علی النیران فاعص) والا کن عن العصـیان قاص (مثنوی) هر ضعیفانرا توبی خصمی مدان * ازنبی ذا جاء نصر الله بخوان * ای ظالم قوی وای حاکم غوی سن ضعیف اولنلری خصم سز ومعین سز بیلمه بلکه ضعیفانك معین وناصری الله در شاهد استرسك قرآندن اذا جاء نصر الله سوره سن اوقو که حضرت نبی صلی الله علیه وسلم مع اصحابه اوایلده ضعیف وقوم قریش وکفار مکه قوی وغالب ایدیلر حق تعالی حضرتلری پیغمبر علیه السلامه ظفر ونصرت ویروب غالب وقهار اولان ظالملری مغلوب ومظلوم وضعیفلری غالب وقاهر ایدوب شهرلرنی اهل اسلامه ویردی نته کم رسولنه خطابا بیوررلر (اذا جاء نصر الله والفتح) شول وقتده که اللهك جنس نصرتی مؤمنلره کله ودخی فتح مکه ویاخود فتح جمیع بلدان حاصل اوله (ورأیت الناس یدخلون فی دین الله افواجا) وسن ناسی اللهك دیننه فوج فوج داخل اولورکوره سن (فسبح بحمد ربك) وسن تنزیه ایله ربکی شاننه لایق اولمیان اوصافدن حمد وسپاسنه متلبس اولدیغك حالده (واستغفره انه کان توابا) واندن مغفرت طلب ایله تحقیقا اول ربك دائما مستغفر اولان عبادنه رحمت ومغفرت ایله تواب اولدی محل استشهاد اللهك ظفر ونصرتی حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلمه وتوابعنه ضعیف ایکن کلمسی وانلرك قوی اولمسیدر (مثنوی) کرتو پیلی خصم تو از تو رمید * نك جزاء طیرا ابابیلت رسید * ای ظالم فرضا اکرسن پیل ایسك وصورتده قوی ونبیل ایسك خصمك سندن اورکدی وقاچدی ایسه اشته سکا جزاء طیرا ابابیل یتشدیکه اضعف مرغاندرکه اقوای جانورانی واصحاب طغیانی بقوة الله هلاك ایلدی نته کم حق سبحانه وتعالی کلام مجیدنده رسولنه خبرویروب بیوررکه * الم ترکیف فعل ربك باصحاب الفیل * روایت اولندیکه ملك نجاشی قبلندن اولان والی یمن اعنی ابرهة بن الصباح صنعاده قلیس نام برکنیسا بنا ایلیوب استدیکه حجاجی اکا نصریف ایده پس کنانه قبیله سندن برکسه واروب برکیجه اوکنیسایه افشان ایتدی ویاخود برآتش یاقوب بادآنی اول کنیسایه اولشدیروب آنی احراق ایلدی پس ملك یمن غضبه کلوب یمین ایلدیکه کعبه یی یقه وخراب ایده پس حبشه عسکریله ومحمود نام برعظیم فیلله ودخی بعض فیللرله تخریب حرم محترمه قصد ایدوب مغمس نام موضعه کلدکده عبد المطلب مع اشراف اکا چیقوب بوکاردن رجوع ایتمك ایچون ثلث مالنی اکا عرض ایلیوب قبول ایتمیوب تخریب کعبه یه مصر اولوب فیللری حرم محترمك جانبنه سوردکارنده فیللر دن اوته ایچرو کتمیوب یمن طرفنه دوندردکارنده هرولة وسرعة برله اول جانبه کیدوب بونلر بوکاره مشغول ایکن حضرت حق ابابیل قوشنی بونلرك اوزرینه ارسال ایدوب هر برینك منقارنده عدسدن بیوك برطاشی بونلرك باشنه آتوب باشلرندن کیروب دبرلرندن چقوب بونلری هلاك ایلدی قصه سی تفاسیرده مسطوردر پس حق تعالی رسولنه بیوررکه یا محمد عجب سن کورمدکمی یعنی انلرك آثارنی مشاهده قیلدك واخبارنی استماع ایلدك که سنك ربك نه اشلدی اصحاب فیله (الم یجعل کیدهم فی تضلیل) وبونلرك کعبه خصوصنده اولان مکرنی تضییع وابطالده قیلمدیمی یعنی بونلرك مکرنی ضایع وباطل قیلدی (وارسل علیهم طیرا ابابیل ترمیهم بحجارة من سجیل) وبونلرك اوزرینه ابابیل قوشنی ارسال ایلدی سنك وکلدن اولان حجاره یی بونلرك اوزرینه آتدقلری حالده (فجعلهم کعصف مأکول) پس بونلری حق تعالی صمان کبی قیلدی وهلاك وتباه ایلدی * مثنوی * کرضعیفی درزمین خواهد امان * غلغل افتد در سپاه آسمان * اکر برضعیف زمینده امان استیه یعنی بریوزنده اکر برمظلوم برظالمدن بحضور اولوب حق تعالی حضرتلرندن امان استیه اول مظلومك تضرع ونیازندن آسمانك عسکرنه غلغله دوشر (مثنوی * کربدندانش کزی پرخون کنی * درد دندانت بکیرد چون کنی اکر برضعیفی دیشکله ایصره سن وپرخون ومجروح قیله سن بوستم مقابله سنده کاندین تدان مقتضاسنجه دیش اغریسیکه سنی طوته نیجه ایلرسن وجزاکی بولدقده نه قیلورسن * مثنوی * شیرخود رادید درچه وزغلو * خویش را نشناخت آندم ازعدو * شیر اولدم چاهده کندیسنی یعنی کندینك عکسنی کوردی وغلو وهجومندن اولدم کندیسنی عدودن اکلدی (مثنوی) عکس خودرا اوعدوی خویش دید * لاجرم برخویش شمشیری کشید * کندینك عکسنی اول شیر کندینك دشمنی کوردی لاجرم شیر کندی اوزرینه برشمشیر چکدی (مثنوی) ای بسا ظلمی که بینی درکسان * خوی تو باشد درایشان ای فلان * ای چوق ظلم که غیری کسه لرده کوررسن ای فلان اول ظلم انلرده سنك خویکدر * مثنوی * اندرایشان تافته هستی تو * ازنفاق وظلم وبدمستی تو * سنك وارلغك انلرده پلدرامش وطالع اولمشدر سنك نفاق وظلم وبدمست الکدن یعنی سنك وجودکده اولان نفاقدن وظلمدن وبدمستلکدن وسائر اخلاق سیئه دن هرنه ایسه غیرلرك وجودی آیینه سنده رونما اولوب سن اول صفتلری انلرك زعم ایلیوب انلره بغض وعداوت ایلرسن حال بوکه المؤمن مرآة المؤمن حدیثنك مقتضاسنجه انلر سنك مرآتکدر

وانلرده کورینن صفات قبیحه سنك کندی صفاتکدر (مثنوی) آن توبی وان زخم برخود می زنی * برخود آن دم تار لعنت می تنی * برموجب المسلمون کنفس واحدة اول ظلم ایلدیکك کسه فی الحقیقه سنفسن اول زخمی کندیکه اوررسن کندك اوزره اول دمده لعنت تارنی طوقورسن یعنی اوزریکه لعنت ایلرسن تار تل معناسنه در * مثنوی * درخود آن بد را نمی بینی عیان * ورنه دشمن بودئ خود را بجان * کندی وجودکده اول بدفعالی وقبیح خصالی عیان کورمزسن والا کندیکه جانله دشمن اولورسن * مثنوی * حمله برخود میکنی ای ساده مرد * همچوان شیری که برخود حمله کرد * ای ساده وابله مرد کندك اوزرینه حمله ایلرسن اول مذکور اولان شیرکبی که کندی عکسی اوزره حمله ایلدی وکندیسنی هلاك قیلدی (مثنوی) چون بقعر خوی خود اندر رسی * پس بدانی کز تو بودان ناکسی * چونکه کندی خویکك قعر وغورینه ایرشه سن پس اول زمان بیلورسن که اول ناکسلك سندن ایدی (مثنوی * شیر را در قعر پیدا شد که بود * نقش او آنکش دکرکس می نمود * ارسلانه قیود بنده ظاهر اولدیکه کورینن آنك نقشی ایدی اول نقشکه اکا غیری کسه کورندی * مثنوی * هرکه دندان ضعیفی میکند * کار آن شیر غلط بین میکند * هرکیمکه برضعیفك دیشنی قوپره حقیقتده اول غلط کوریجی شیرك ایشنی ایلر * مثنوی * ای بدیده خال بد برروی عم * عکس خال تست ان ازعم مرم * ای یرامزلك کورمش عمی یوزنده یعنی ای عمی وخالی ذاتنده قبیح نقش کورن کسه اول سنك خالکك عکسی واثریدر عمکدن نفرت ایلمه خال خاء معجمه ایله در اولکی مصرعده بك معناسنه ومصرع ثانیده خاء معجمه ایله بك معناسنه وحاء مهمله ایله حالت معناسنه اولمق دخی جائزدر * مثنوی * مؤمنان آیینه یك دیکرند این خبر می از پیمبر آورند * مؤمنلر بری برلرینك آیینه سیدر بو خبری پیغمبر علیه السلام حضرتندن کتورورلر نته کم امام طبرانی اوسطده بوحدیثی انس حضرتلرندن روایت ایدرلر قال علیه السلام المؤمن مرآة المؤمن یعنی مؤمن مؤمنك آیینه سیدر هرنه صورتیکه برکسه برمؤمن قرنداشنك وجودنده کوره اول کندینك صورت حالیدر دیمك اولور ای آدم وای عالمك وجودنده احوال قبیحه وصفات خبیثه کورن کسه (مثنوی) پیش چشمت داشتی شیشهٔ کبود * زان سبب عالم کبودت می نمود * مثلا سن کوزلك اوکنده شیشهٔ کبود طوتدك اول سببدن عالم سکا کبود کورندی حال بوکه عالم کبود دکلدر (مثنوی) کرنه کوری این کبودی دان زخویش * خویش را بد کو مکو کس را توبیش * اکر کور دکل ایسك بوعالمده کوردیکك کبودلکی کندکدن بیل کندیکه یرامزدی ارتق غیری یه یرامز دیمه یعنی اکر کوردل دکل ایسك بوعالمده کوردیکك عیب ونقصانی کندی نفسکدن کور کندی نفسکه بددی غیری کمسیه ارتق بدسو یلمه تا کندی عیبکه مشغول اولمغله غیری ناسك عیوبنی کورمکدن فارغ اوله سن واسانکی غیبت ومالا یعنیدن امساك ایدوب طیبت وسعادت بوله سن نته کم حضرت نبی صلی الله علیه وسلم بیوررلر طوبی لمن شغله عیبه عن عیوب الناس وانفق الفضل من ماله وامسك الفضل من قوله رواه الدیلمی فی فردوس الاخبار عن انس رضی الله عنه (مثنوی) مؤمن ار ینظر بنور الله نبود * غیب مؤمن را برهنه چون نمود * مؤمن اکر الله نوریله نظر ایلر اولمیدی احوال غیبدن مؤمنه نیجه کورینوردی یعنی مؤمن اکر الله نوریله نظر ایلمزسه غیبده اولان اموروا حوالی مکشوف وعریان کوره مز وباطنده اولان اسراره نظر ایر کوره مز اسرار ضمائره نظر ایر کورنلر وحقیقت حالی کورنلر الله نوریله نظر قیلان ارنلردر (ولهذا قال صلی الله علیه وسلم فی حقهم اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله رواه البخاری فی التاریخ والترمذی عن ابی سعید والطبرانی عن ابی امامة * مثنوی * چونکه تو ینظر بنار الله بدی * نیکویی را وانیدی ازبدی * ای عیب بین چونکه سن الله ناریله نظر ایلر اولدك نار اللهدن مراد اللهك بعد وفراقیدر یعنی چونکه سن اشیایه اللهك فراقیله واندن بعید اولدیغك حالده نظر ایلرسك ایلکی یرامزلقدن کیرو کورمدك ونیك وبد حقیقة نه شیدر تمیز ایلمدك بونك سببی حقله نظر ایلمك اولور * مثنوی * اندك اندك نور را بر نار زن * تا شود نار تو نوری بوالحزن * ای خلقك عیب ونقصاننی کورمکه مشغول اولان کسه اکر بو بد نظردن خلاص اولمق استرسك ازجق ازجق نوری ناره اور یعنی تدریجیله نور توحیدی نار بشریت ولهب طبیعت ونفسانیت اوزره اور تا کم سنك نار نفسك ولهب طبیعتك نور وحدتنه وضیاء حقیقته مبدل اوله ای حزن وغم صاحبی اولدمکه نار نفسك منطفی اوله ونور وحدت سنك وجودکده تجلی قیله اول نورله اشیایه نظر قیلورسن وجمله اشیانی مظاهر الهی بولورسن پس عیب بینلکدن بری اولورسن مادامکه نورحقله نظر قیلمیه سن حقیقت بین اوله مزسن وعیب بینلك مرتبه سندن دخی کذر قیله مزسن پس بومعنی انسانك مجرد کندی کسب واختیاریله حاصل اولمیوب بلکه توفیق الهی وهدایت ربانی ایله اولدیغی مقرر اولدیسه تعلیما للطالبین مناجاته توفیق وترغیبا للصالحین عرض حاجاته باشلیوب * مثنوی * هم توزن یارب ازان آب طهور * تا شود این نار عالم جمله نور * یارب العالمین اول آب طهوردن

هم سن اورتا كه عالمك بو نارى جميعا نور اوله آب طهوردن مراد توفيق وعنايت وتيسير وهدايتدركه نفسنده
بونلر ماء طهوركبيدركه هم مطهرلر وهم مطفيلردر نار عالمدن مراد بعده غفلت وجهالت وكثافت
وبونلر امثالى بد خصلتلردر حد ذاتنده بو صفتلر سبب نار وجهنمدر وباعث نار فرقتدر بو اجلدن بونلره نار
تعبير اولنور وبو صفتلرى انساندن ازاله ايتمز الا عنايت وهدايت آبى (مثنوى) آب دريا جمله در فرمان تست * آب
وآتش اى خداوند آن تست * الهى دريانك آبى بالكليه سنك فرمانكده دراى خداوند آب وآتش سنك لايق وملككدر
آب وآتشدن مراد اكرچه ظاهرده اولان آب وآتش فهم اولنور اما آبدن مراد جميع مطهر ومطفى اولان شيلر اولور
اكر صورى اولسون واكر معنوى اولسون وآتشدن مراد اكر صورى واكر معنوى احراق وافنا ايلين شيلر اولور
پس اكر بو جملهسى سنك امر وفرمانكده وقبضهٔ تسخيركده ديمكى اشعار ايديجى اولور * مثنوى * كر تو خواهى آتش
اب خوش شود * ورنخواهى اب هم آتش شود * اى خدا اكر سن استيهسن آتش لطيف وخوش آب اولور
واكر استمیهسن آب هم آتش اولور (مثنوى) اين طلب درما هم از ايجاد تست * رستن از بيداد يارب داد تست *
الهى بزده بو طلب وسعى هم سنك ايجادكدر بيدادو ظلمدن قورتلمق سنك داد واحسانكدر (مثنوى) بى طلب
تو اين طلب مان دادهٔ * كنج احسان برهمه بكشادهٔ * طلبسز بزه بو طلبى سن ويردك احسان خزينهلرينى
جميع قوللريكه آچدك وبى شمار وبى حد عطالر ويرمشسن چونكم طلبسز بزه طلب احسان ايلدك پس طلب
قيلدقدنصكره مطلوبمزى دخى عطا ايله) مژده بردن خركوش سوى نخچيران كه شير درچاه افتاد * مثنوى *
چونكه خركوش ازرهايى شاد كشت * سوى نخچيران دوان شد تا بدشت * چونكه خركوش خلاص
اولمقدن شاد اولدى نخچيرلر جانبنه صحرايه دكين يلرك كتدى (مثنوى) شيررا چون ديد درچه كشته زار *
چرخ ميزد شادمان تا مرغزار * خركوش چونكه شيرى چاه ايچنده زار ومقهور اولمش كوردى مرغزاره وچراكاهه
دكين شاد اولديغى حالده چرخ اوردى ورقص قيلدى (مثنوى) دست ميزد چون رهيد از دست مرك * سبز
ورقصان درهوا چون شاخ وبرك * خركوش چونكه موتك الندن قورتلدى اللرنى برى برينه اوردى وسبز ورقصان
اولدى هواده شاخ وبرك كبى يعنى هواده شاخ وبرك رقصان اولديغى كبى سبزلك لطافت وطراوتدن كنايهدر (مثنوى)
شاخ وبرك از حبس خاك آزاد شد * سر برآورد وحريف باد شد * شاخ وبرك خاكك حبسندن آزاد اولدى باشن يوقارو
كتوردى وبادك حريف ومصاحبى اولدى (مثنوى) بركها چون شاخ رابشكافتند * تا بالاى درخت اشتافتند *
يپراقلر چونكه بوداغى ياردیلر وحبسدن نجات بولديلر تا درختك اوزرينه ايوديلر وفوقنه عروج ايليوب مراتب عاليه
بولديلر (م ى) بازبان شطأه شكر خدا) مى سرايد هر بر وبركى جدا) كه بپرورد اصل ما را ذو العطا * كه درخت استغلظ آمد
فاستوى) بو ابيات شريفه سورهٔ فتحده اولان آيتهٔ اشارتدر اولى بودركه (ذلك مثلهم فى التورية) يعنى شو وصف مذكور
بونلرك صفت عجيب الشانيدر كتاب موساده (ومثلهم فى الانجيل كزرع اخرج شطأه) دخى صفتلريدر انجيلده وياخود
مثلهم فى الانجيل مبتدا اوله وخبرى كزرع اخرج شطأه اوله يعنى بونلرك انجيلده صفتلرى شول اكن كبيدركه اول
حالنده ابراز واخراج ايليه شاخنى ويپراغنى (فآزره) من الموازرة بمعنى المعاونة او من الايزار وهى الاعانة پس تقويت
ويروب معاونت ايده اول شطأه (فاستغلظ) پس رقتدن غلظته تبديل اوله (فاستوى على سوقه) اندنصكره ساقلرى
اوزره قايم اولدى (يعجب الزراع) زراعى عجبه كتوررر اول زرعك قوتى وعظمتى وحسن منظرى جناب عزت جلت قدرته
وعلت صحابهٔ كرامك مبدأ اسلامنده ضعيف وقليل اولوب بعده كثير اولوب اندنصكره بونلرك احوالنى مستحكم
اولديغنى ضرب مثل بيوررلر زيرا حضرت پيغمبر عليه السلام اول حالده شطأ زرع كبى ايدى بعده چهار
ياركزين رضى الله عنهم ايله قوى اولوب واصحاب سعادت قرينله مستحكم ومستغلظ اولوب يوما فيوما زياده اولدقده ناس
بونلرك احوال عجيب الشاننه تعجب ايدرلردى (ليغيظ بهم الكفار) تعليلدر بونلرك احوالنى زرعه تشبيهده روز بروز ترقى
وزياده اولدقلرى يعنى بونلرك يوما فيوما ترقيلرى كفاره بونلرك غليظ وغضب ايتملرندن اوتريدر (وعد الله الذين آمنوا) الله
تعالى وعده ايلدى شول كمسنهلره كه ايمان كتورديلر (وعملوا الصالحات) دخى عمل صالح اشلديلر (منهم مغفرة) بونلردن
مغفرت اولنه عفو ذنوب وعيوب وعده ايلدى (واجرا عظيما) دخى عظيم اجرلر وعده ايلدى معنى ابيات لسان شطأ
ايله يعنى هنوز چيقن يپراقله اول زرع خداى تعالينك شكرنى هر بريمش وهر بر يپراق بشقه ايدرلر يعنى ادا ايلر بويله دبوكه
عطا واحسان صاحبى اولان خداى تعالى بزم اصلمزى بسلدى تا اول بزم اصلمز وكوكمز مستغلظ ومستحكم درخت
كلدى وساقى اوزره مستوى وقائم اولدى حضرت مولانا حبستن وسجن بدندن ازاد اولان عشاقك احوالنى
وحبس خاكدن نوظهور اولان شطأ زرعه تشبيه ايدوب وبطوندن درختدن بروز ايدن بركاره تمثيل ايدوب ديرلركه

هر شول كمسنهنك كه شطأ روحى حبس خاكتندن آزاد وبرك وشكوفهٔ قلبى بند بدندن خلاص اولوب مرتبهٔ كمالده
درخت مستحكم وشجرهٔ مستغلظ مشابهسنه يتدكده هر مرتبهده لسان حالله شكر كزارلق وباده هواى عشق باره
رقص وبى قرار اقلر ايدوب دائما ذوق وشوقدن خالى دكللردر * مثنوى * جانهاى بسته اندر آب وكل * چون رهند
از آب وكلها شاد دل * آب وكلدن بسته ومحبوس اولمش جانلر چونكه آب وكلدن يعنى جسمانيت ونفسانيتدن
قورتلورلر شاد دل اولدقلرى حالده بو شاد دل كلمهسى مرهون اولور بو بيتده (مثنوى) درهواى عشق چون رقصان
شوند * همچو قرص بدر بى نقصان شوند * يعنى شاد دل اولدقلرى حالده بو شاد دل اول جانلر درحق تعالينك عشقى
هواسنده سرور وقلبله رقص ايديجى اولورلر قرص بدر كبى بى نقصان اولورلر (مثنوى) جسم شان در رقص وجانها خود
مپرس * وانكه كيرد جان ازانها خود مپرس * انلرك جسمى رقصده دركمال سرورلرندن جانلرى خود صورمه كه انلرك
جانلرينك اوصافى تعبيره قابل دكلدر واول كمسنهلركه جان اوله وروح محض مرتبهسن بوله انلردن خود صورمه زيرا
انلرك شاننى توصيف ايلمك ممكن دكلدر * مثنوى * شير را خركوش در زندان نشاند * ننك شيرى كو زخركوشى بماند
* خركوش ارسلانى زندانده اوتورتدى اول برشيره زهى عيب وعاركه اول برخركوشدن كيرو قالدى بو بيتده تعريض
واردر شول شيرو دليرلكن كمسنهلره كه خركوش نفسينك زبونى وآنك خداع ومكرينك مفتونى اوله (مثنوى) درچنان
ننكى وآنكه اين عجب * فخر دين خواهد كه كويندش لقب * انجلين برعيب وعارده دروآندنصكره بو عجبدر استركه آنك
لقبنى فخر الدين ديهلر يعنى اسير نفس وهوا ايكن وعيوب وذنوبه مبتلا ايكن بوندنصكره بو عجبدركه كندوبى دين
وطريقتده برعالى قدر كمسنه زعم ايليوب استركه خلق آنك لقبنى فخر الدين ويا مصلح الدين ويا اكمل الدين ديه وبو القاب
كبى تعظيم وتكريمى مشعر مدح ايليهلر بو نده فخر الدين رازى حضرتلرينه شائبهٔ تعريض اولمق دخى محتملدر * مثنوى
اى چو شيرى درتك اين چاه فرد * نفس چون خركوش خونت ريخت وخورد * اى كمسنه سن بو تنها چاهك دبنده يعنى
بوتن قيوسنك ايچنده برشيرسن خركوش كبى نفس مكر وحيله ايله سنك قانك دوكدى وايچدى (م ى) نفس خركوشت
بصحرا درچرا * تو بقعر اين چه چون وچرا * سنك خركوش كبى مكار نفسك صحراده چراده درسن اندن غافل اولوب
بو چون وچرا چاهنك قعرنده قالمشسن يعنى قيل وقال وبحث وجدال وجواب وسؤال بى مآل قيوسنه دوشوب افكار
ووساوس صوبى عقلكك باشندن آشوب زار روز بون اولمش سن (مثنوى) سوى نخچيران دويدان شيرگير) كابشروا يا قوم
اذا جاء البشير * اول خركوش شيرگير باتدبير نخچيرلر جانبنه شيرك هلاك اولمسنى تبشير ايتمك ايچون مسارعه ايلدى
وانلره بشارت ويروب سويلديكه اى قوم بشارت ايليك برى بر يكزه زيرا كه سزه مژده ويريجى كلدى وسزى
هلاك دشمنله مسرور وشادان قيلدى حديثده وارد اولمشدركه مؤمنلره بشارت ويرمك وقلبلرينه ادخال سرور
ايلمك افضل اعمالدندر نتهكم حضرت رسول عليه السلام بيورمشلر من افضل الاعمال ادخال السرور على المؤمنين *
رواه البيهقى عن ابن المنكدر خركوش طائفهٔ نخچيرانه بوكونه بشارت ويرديكه * مثنوى * مژده مژده اى كروه
عيش ساز * كان سك دوزخ بدوزخ رفت باز * اى عيش دوزيجى وعشرت ايديجى كروه سزه مژده وبشارت كه اول دوزخ
كلبى كيرو دوزخه كتدى * مثنوى * مژده مژده كان عدوى جانها * كند قهر خالقش دندانها * بشارت بشارتكه
اول جانلرك دشمنى خداى تعالينك قهرى آنك ديشلرنى قوپاردى بونده مراد نفس امارهنك مقهور اولمسى وعقل
معادآنك شرندن نجات بولمسى وقواى روحانيه وجسمانيه وحواس ظاهره وباطنه آنك فنا وزوالندن عقلك تبشير
قيلمسى وانلرك دخى بو خبر مسرت آميزدن مسرور وشادان اولمسى اولور * مثنوى * انكه از پنجه بسى سرها بكوفت
همچو خس جاروب مركش را بروفت * اول شيرك پنجهسندن چوقلق باشلرى دوكدى مرك جاروبى آنى هم خس
وخار كبى سپوردى (مثنوى * جمع كشتندان زمان جمله وحوش * شاد وخندان از طرب در ذوق وجوش * اول زمان
جمله وحوش جمع اولدى شاد وخندان اولدقلرى حالده طرب وسروردن ذوق وجوشده * جمع شدن نخچيران دركرد
خركوش وثنا كفتن اورا (مثنوى) حلقه كردند او چو شمعى درميان * سجده آوردند وكفتندش كه هان * وحوش آنك
اطرافنى حلقه واحاطه ايلديلر اول آنلرك ميانندهٔ برشمع كبى ايدى اكا سجدهٔ تعظيم كتورديلر واكا ديديلر اكاه اول (م ى)
تو فرشتهٔ آسمانى يا پرى * نه تو عزرائيل شيران نرى * سن آسمانك فرشتهسيسن يا پريسن فرشتهٔ آسمان وپرى دكلسن
بلكه سن اركك ارسلانلرك عزرائيلى سن كه قهرله آنى هلاك ايدوب بزى آنك شرندن خلاص ايلدك مراد قوى وحواسك
عقل معاده بعد الخلاص من آفات النفس ايلدكلرى مدح وثنادر ومريدلرك مرادى مرتبهسنده اولان مرشد صاحب
سداده قيلدقلرى حمد وسپاسك صورتيدر (م ى) هرچه هستى جان ما قربان تست * دست بردى دست وبازويت درست
هر نه اولدكسه بزم جانمز سنك قربانكدر اندن ال ايلتدك يعنى جملهيه سبقت ايدوب غلبه ايتدك الك وقولك درست

اولسون * مثنوی * راند حق این آب را در جوی تو * آفرین بر دست و بر بازوی تو * حق تعالی حضرتلری بو علمك آبنی
سنك جوی وجودکه سوردی واجرا ایلدی سنك دست وبازوکه تحسین وآفرین اولسون دیدیلر * مثنوی *
باز کوتا چون سکالیدی بمکر * آن عوانرا چون بمالیدی بمکر * بزه اشکاره سویله اول شیری مکرله کندیکه حق نه
حیله ایله اینانده دلك اول ظالمی مکرله نجه مقهور وپایمال ایلدك * مثنوی * باز کوتا قصه درمانها شود * باز کو
تامرهم جانها شود * اول شیر خصوصنده ایلدیکك مکری بزه کیرو سویله حتی قصه ایلمك بزه درمانلر اوله شیره نه وجهله
فرصت بولدیغکی بزه اشکاره دی تا بزم خسته جانلریمزه مرهم اوله (مثنوی) باز کو کز ظلم آن استم نما * صد هزاران زخم
دارد جان ما * اشکاره سویله که اول ستم کوستریجینك ظلمندن بزم جانلریمز صد هزاران زخم طوتربونده تنبیه
بودرکه اصلاح نفسه کوشش قیلان طالبلر نفس وهواسنی اولدیرن وحواس وقواسنی کولدیرن مرشددن
نفسنك اصلاح وافناسی خصوصنده ایلدیکی مکر وتدبیری سؤال ایده لرتا آنك کلمات طیبه سی بونلرك دروننه
درمان اوله وبونلردخی کندی نفسلرینك اصلاح وافناسی خصوصنده آنك مکر وتدبیری کبی مکر وتدبیر قیله لر
* مثنوی * کفت تایید خدا بودی مهان * ورنه خرکوشی که باشد در جهان * خرکوش بونلره دیدی ای اولولر
بو حالت خدای تعالینك تأیید وتوفیقی ایدی یوخسه جهانده بر خرکوش کیم اوله بونده تنبیه بودرکه چقن عاقل اولان
کمسه یا دشمن ظاهر اوزره ویا عدوی باطن اوزره ظفر بولسه واو خصوصده ناس اکا تحسین وآفرین قیلسه مغرور
اولمیه واول قوت وقدرتی کندی علم وعقلنه اسناد قیلمیه بلکه آنی تأیید الهی وتوفیق ربانی بیله وکندوبی خرکوش
کبی بر عاجز وناتوان عدایلیه وبویله دیه * مثنوی * قوتم بخشید ودل را نور داد * نور دل مر دست وپا را زور داد *
حق تعالی حضرتلری کرمندن بکا قوت بغشلدی وقلبمه نور ویردی کوکل نوری تحقیقا دست وپایمه قوت وزور ویردی
مثنوی) از بر حق میرسد تفضیلها * باز هم از حق رسد تبدیلها * تفضیللرك جمیعسی یعنی زیاده لکلر وقوت وقدرت
وغلبه ونصرت وظفر وفرصت وبوکونه فضیلتلرك جمیعسی اهلنه الله تعالی قتندن ایرشور تبدیللر هم کیرو حضرت
حقدن ایرشور یعنی قوتی ضعفه وغلبه یی انهزامه وقدرتی عجزه تبدیل ایلمك کبی کار وهر حالاتی عکسنه تحویل قیلمقلر
هم ینه حقدن یتشور که مقلب القلوب والابصار ومحول الاحوال والافکار اول پادشاه ذو الاقتداردر * مثنوی *
حق بدور ونوبت این تأییدرا * می نماید اهل ظن ودیدرا * بو تأیید وتوفیقی حق تعالی حضرتلری دور ونوبتله ظن وکمان
وبصیرت وعیان اهلنه کوستررر یعنی هر زمانده وهر دورده حق سبحانه وتعالی حضرتلری استدیکی بنده سنی توفیق
وعنایتله مؤید ومنصور ایلیوب ظاهرا وباطنا اول مؤید اولان کمسه اعدای دین اوزره غالب کلوب آنك غلبه وتسلطی
واکا اولان تأیید وتوفیقی حق سبحانه وتعالی حضرتلری اول زمانده اولان اهل ظنه واصحاب یقینه کوستررر حتی اهل
ظن واهل یقین بیلورلرکه اول کمسه اول کاری مجرد کندی قوت بشریه سیله ایشلمدی بلکه اول کارك اندن ظهوری اکا
اللهك توفیق قیلمسیله وا کا قوت وقدرت ویرمسیله ظهوره کلدی پس نوبته منسوب اولان ملکه مغرور اولان کمسه لرك
هر برینه علی حدة خطاب ایدوب خرکوش اسلاندن پند ونصیحت بیورورلر (پند دادن خرکوش نخجیرانرا که بدین شاد
مشوید (م) هین بملك نوبتی شادی مکن) ای تو بسته نوبت ازادی مکن) اکاه اول نوبته منسوب اولان ملك سببیله شادلق
ایلمه ای کمسه سن نوبته بسته ومقیدسن آزادلك ایلمه ملك نوبتیدن مراد دنیادرکه هر کس انده قسمت اولنان قدر متاوبه
ایله تصرف ایدروا کثری کندی نوبتك ونوبتنده اولان ملکنك بسته ودلخسته سی اولور بو کونه کمسه لر کندیلرینی
حر وازاد زعم ایلمك برنده اولمز حر وآزاد اولان کمسه لر اول کمسه لردر که ملك نوبتیدن واکا اسیر اولمقدن نجات بوله لر وحضرت
حقك عشقنه وبنده لکنه اشتغال قیله لر * مثنوی * آنکه ملکش برتر از نوبت تنند * برتر از هفت انجمش نوبت زنند
* اول کمسه که آنك ملکنی نوبتدن عالیتر طوتر لر یعنی ترتیب ایدرلر اول کمسه نك هفت انجمدن برتر نوبتنی اوررلر یعنی
انلر که بو نوبته منسوب اولان ملکدن ازاد اولدیلر واحرار مرتبه سن بولدیلر اول کمسه لرك ملکی وهر مرتبه سی افلاك
تسعه دن عالیتر اولدی آنك نوبتنی سبعهٔ سیاره دن یوقار واوررلر ومرتبه سنی عرش اعلایه ایرکوررلر * مثنوی *
برتر از نوبت ملوك باقیند * دور دائم روحها با ساقیند * نوبتدن برتر اولانلر باقی ملکلردر دور دائم یعنی علی الدوام
انلرك روحلری ساقیٔ حقیقتله دررلر وساقیٔ حقیقت انلرك روحلرینه دائما بادهٔ وحدتی وشراب حقیقی اشراب
ایلر بعض نسخه ده دور دائم روحها را ساقیند واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی بو ملوك باقیه علی الدوام روحلره ساقیلردر
یعنی اسرار الهیه ومعارف ربانیه شرابنی بونلر طالبلرك روحلرینه اسقا وافاضه ایدیجیلردر دیمك اولور * مثنوی *
ترك این شرب ار بکویی یك دو روز (در کنی اندر شراب خلد پوز * برایکی کون اکر بو شربی ترك ایلیه سن یعنی بو اکل وشرب
جسمانیه یی بر قاچ کون ترك قیله سن وصوم وریاضته مشغول اوله سن اغزیکی جنت شرابنده ایلرسن وشراب مخلدی

دهان جان ایله ساقیٔ حقیقتدن نوش قیلرسن * مثنوی * ای شهان کشتیم ما خصم برون * ماند خصمی زو بتر
در اندرون * ای شاهلر بز ظاهرده اولان دشمنمزی قتل وهلاك ایلدك لیکن اندن بدتر بر خصم بزم درونمزده قالدیکه
اول نفس اماره در (تفسیر رجعنا من الجهاد الاصغر الی الجهاد الاکبر) حضرت رسول علیه السلام هر بارکه
بر غزادن کاسه لر واقامته نیت قیلسه لر بیورورلردیکه بز جهاد اصغردن جهاد اکبره رجوع ایلدك کفارله مجاهده یی
جهاد اصغر ونفس مکارله مجاهده ایتمکی وانك خلافنه وعدم مقتضاسنه کتمکی جهاد اکبر تعبیر ایدرلردی انکچون
عدولرك زیاده عدوسی نفسدر کما قال علیه السلام اعدی عدوك نفسك التی بین جنبیك) پس اعدای عدوله مجاهده
اکبر مجاهده در وافضل مجاهده دخی نفسیله وهواسیله مجاهده قیلاندر (کما قال علیه السلام افضل الجهاد
ان یجاهد الرجل نفسه وهواه رواه ابن النجار عن ابی ذر الغفاری (مثنوی) کشتن این کار عقل وهوش نیست * شیر باطن
سخرهٔ خرکوش نیست * بو خصمی اولدرمك عقل وهوشك کاری دکلدر زیرا باطن شیری خرکوشك زبونی
ومغلوبی دکلدر شیر باطندن مراد نفس اماره در وخرکوشدن مراد هر هوش جزوی صاحبیدر یعنی نفس اماره هر
هوش جزوینك سخره وزبونی اولمز وآنی قتل ایلمك هر عقله میسر کلمز (م ی) دوزخست این نفس ودوزخ اژدهاست * کو
بدریاها نکردد کم وکاست * بو نفس اماره دوزخدر ودوزخ اژدرهادر زیرا اول نفس دریالرله کم ونقصان اولمز اول دوزخ
دریالرله کم اولمز دیمك دخی جائزدرتته کم بو بیت بو دریالرله نفسك ودوزخك ناقص اولمه سنی تفسیر ایدر (مثنوی) هفت دریارا
در آشامد هنوز کم نکردد سوزش آن خلق سوز * دوزخ یدی دریایی نوش ایلر هنوز اول خلق یقیجی نك حرارتی کم وناقص
اولمز کذلك نفس یدی دریا قدر ملك ودولتی بلکه سرتاسر جمیع دریا ایچنده اولان نعمت وعزتی نوش ایتسه هنوز انك
کرمیت وحرارتی ناقص اولمز وقناعت کلوب اولقدر دولتله طویمز (مثنوی) سنکها وکافران سنکدل) اندر آیند اندر و
زار وخجل * طاشلر وطاش کوکللو کافرلر دوزخك ایچنه زار وخجل کاورلر (مثنوی) هم نکردد ساکن از چندین غدا *
تا ز حق اید مر اورا این ندا * دوزخ بو قدر غدادن هم ساکن اولمزوا کا قناعت کلمز تا که اول دوزخه حق تعالیدن بو ندا
کله (مثنوی) سیر کشتی سیر کوید نی هنوز * اینت آتش اینت تابش اینت سوز * طویدکمی طویدکمی یعنی ممتلی وسیر
اولدکمی یوق هنوز دیه اشته سکا آتش اشته سکا حرارت یعنی دوزخ حق تعالی یه بویله جواب ویره * مثنوی * عالمی را
لقمه کرد ودر کشید * معده اش نعره زنان هل من مزید * یعنی اول دوزخ عالمی بر لقمه ایلدی وچکدی معده سی هل
من مزید نعره سن اوریجیدر (کما قال الله تعالی یوم نقول لجهنم هل امتلأت) یعنی قیامت کونی بز دوزخه دیرز
طویدکمی وتقول هل من مزید جهنم دیرکه دخی زیاده وارمی (مثنوی * حق قدم بر وی نهد از لامکان * آنکه او ساکن
شود از کن فکان) پس جناب حق قدمنی اول جهنمك اوزرینه قویه لامکان عالمندن اندنصکره اول دوزخ ساکن اوله
امر وقبول عالمندن یعنی حقك ارادت کلیه سندن ودرحال بلا مهله جهنم اطاعت وامتثال ایلمکلکندن ساکن
اوله قط قط دیه کما روی عن انس اتفقا علی الروایة عنه قال علیه السلام لا تزال جهنم تقول هل من مزید حتی یضع الجبار
فیها قدمه فتقول قط قط وعزتك فیزوی بعضها الی بعض قدم متشابهاتدندر سلفك مذهبی توقف وتسلیم وخلفك
مذهبی تأویل وتکلم در پس تأویلنده وجوه چوقدر اما عند اهل التحقیق مقبول اولان وجهلر بونلردرکه قدم بعض
مخلوق خدانك اسمی اوله وقدمه ده کی ضمیر اومخلوق معلومه راجع اوله ویا خود قدمدن مراد انبیا واولیا اوله وجباره
اضافتی مجرد تعظیم وتشریف ایچوندرتته کم حضرت مریمه نافخ جبریل امین ایکن جناب حق نفخی کندی نفسنه
اضافت ایدوب (ونفخنا فیه من روحنا) بیوردی وبو وجهی ابن ملك دخی والاستعارة لجماعة من الناس غیر بعیدة
دیمکله جائز کورور ومولانا جامی بو حدیثك شرحنده بو رایه مناسب دیرکه اکثر کبارك اصطلاحنده قدم جبار انسان
کامله اطلاق اولنور شو ملابسه ایله که قدم آخر اعضای انساندر وانسان دخی من حیث نشأتهم العنصریة آخر جمیع
خلق جهاندر (کما قال علیه السلام خلق الله آدم بعد العصر فی یوم الجمعة آخر الخلق فی آخر ساعة من ساعات الجمعة
پس مشابهت مابولندیغیچون بو جهتدن بونلره قدم جبار دینلسه قابلدر پس بر فحوای حدیث تقول جهنم
یوم القیمة جز یا مؤمن فان نورك اطفأ ناری نور مؤمنله نار والتهاب جهنم منطفی ومندفع اولمق اولیجق انوار انبیا
واولیاء الله منطفی ومنجمد اولمق بطریق الاولی ومضطرب اولوب بعضی بعضسنه ضم وجمع اولمق بسبیل الاحری در
نته کم نفس انسانی دخی جهندن بر جزؤدر اول وقتده کم جناب حق انلرك قدم صدق وارشادنی نفوس انسانیه دن
بر نفسك اوزرینه وضع ایلیه سورت وکرمیت نفسانیه سی منطفی اولور وحرص وشره کیدوب آز غدایه قط قط دیوب
قناعت قیلور * مثنوی * چونکه جزؤ دوزخست این نفس ما * طبع کل دارد همیشه جزؤها * چونکه بو بزم نفسمز
دوزخك جزؤیدر جزؤلر خود دائم کلك طبع وخوینی طوترلر پس معلوم اولدیکه نفس اماره صفت مذکوره ده واصل

مزاجده دوزخ كبيدر زيرا هر جزو بهر حال كندى كانك خوى وطبيعتن طوتر * مثنوى * اين قدم حق را بود كورا كشد
غير حق خود كه كمان او كشد * در كمان ننهند الا تير راست * اين كمان را باز كون كژ تيرهاست * راست شو چون تير واره
از كمان) كز كمان جز راست نجهد بى كمان * يعنى بو دوزخ قهر ايديجى قدم حقه مخصوص اولديكه اول نفس اماره يى دخى
اولدرر اول نفسك كمانى الله دن غيرى خود كيم چكر نفسك كمانى چكمك انك اوزرينه غالب وقادر اولمقدن كنايه در
زيرا بين الناس مشهور مثلدر كه فلان كمسه فلانك يايى چكه مز ديرلر وبونى عدم قدرتدن وقادر اولمقدن كنايه ايدرلر
پس بركمسه بركمسه نك يايى چكمك اكا غالب وقادر اولمقدن كنايه اولور پس نفسك كمانى مناسبتيله نفس كماندن
خلاص اولوب هدف مقصوده وارن وبولندن صاپوب نشاندن كيرو قلان كمسه لرى تير راست وتير كژه تمثيل ايدوب
بيوررلر كه اى سالك كمانه قومزلر الا تير راستى بو بيتده ذكر ملزوم ارادهٔ لازم واردر كه اول تيرك كمانه قونغه سى ذكر اولنوب
اندن خلاص اولوب نشانه آتلوب واصل اولمسى مراد اولمقدر پس معنى اى سالك كمان نفسدن خلاص اولمق ايچون
وهدف مقصوده وصول بولمق ايچون قومزلر الا مستقيم وراست اولان تيرى وبو كمان نفسك معكوس واكرى اوقلرى
واردر كه بونلر هدف مقصوده وارمزلر بلكه كيمى مدبر اولورلر وكيمى ملحد اولورلر وكيمى كيرو قالور بو معنايه بو مصرع بالالتزام
دلالت قيلور بو قاعده معلومك اولديسه سن دخى اوق كبى طوغرى ومستقيم اول وفاستقم كما امرت فحواسنجه امر
اولنديغك اوزره عمل قيل تا كمان نفس امارهدن خلاص اولهسن كماندن راست اولمين اوق صچره يوب خلاص اولمز
بى كمان انكيچون حضرت نبى عليه السلام حضرت على كرم الله وجهه ورضى الله عنه يه بو دعانى بو كونه تعليم
ايدوب بيورديكه يا على قل اللهم اهدنى وسددنى واذكر بالسداد سداد السهم يعنى ديكه يا ربى بكا هدايت ايله وبنى
سديد قيل وخاطركده ذكر ايله اول دم اوقك سدادنه مشابه سداديكه تا مراده اصابت ايدنلردن اولهسن * مثنوى
چونكه وا كشتم ز پيكار برون * روى آوردم به پيكار درون * چونكه ظاهرى خصمك جنكندن رجوع وفراغت
ايلدم پس شمدى درونى خصمك جنكنه توجه ايلدم * مثنوى * قد رجعنا من جهاد الاصغريم * با نبى اندر جهاد
اكبريم * برشول كمسه لرز كه تحقيقا جهاد اصغردن يعنى كفارله مجاهده ايتمكدن رجوع ايلدك وحضرت
نبى ايله جهاد اكبرده يز يعنى نفس هواسيله مجاهده قيلمقده يز * مثنوى * قوت از حق خواهم وتوفيق ولاف *
تا بسوزن بركنم اين كوه قاف * نفس اوزره غلبه قيلمقده قوت وتوفيق ولافى حقدن استرم لافدن مراد نفس اوزره
غالب اولدم وآنى مغلوب ومقهور قيلدم ديو سويلمكدر يعنى نفس اوزره غالب اولمقده قوتى وتوفيق حقدن استرم
وا كا غالب اولدم وانى مغلوب ومقهور قيلدم ديو خلقه سوز سويلمكى دخى اللهدن استرم تا بو كوه قافى بردن ايكنه ايله
قوپرم كوه قافى بردن ايكنه ايله قوپرم ديمكده تنبيه بودر كه نفس اماره يى جميع صفت ذميمه سيله بردن
قوپرمق كوه قافى سوزنله بردن قوپرمق قدر اصعب واشد در وانك برصفتنى قلع ايلمك ايكنه ايله طاغلرى بردن
قوپرمقدن اعسر وطاغلرى بردن قوپرمق اكا نسبت ايسردر (ولهذا قال ابو هاشم قلع الجبال بالابر ايسر من قلع
صفة الكبر * مثنوى * سهل شيرى دانكه صفها بشكند * شير آنست آنكه خود را بشكند * سهل وبى اعتباريل اول
برشيريكه جنكده صفلر صر شير فى الحقيقه اولدر كه اول كمسه كه كندويى صر يعنى اول كمسه كه كندويى وهواسنى كسر ايلر
ونفسنه غالب اولوب آنى مقهور ومغلوب ايلر پهلوان ودلير اول كمسه در يوخسه صفلر صين وآدملرين كمسه دكلدر قال
عليه السلام ليس الشديد بالصرعة انما الشديد الذى يملك نفسه عند الغضب (م ى) در بيان اين شنويك قصهٔ) تا برى از سر
كفتم قصهٔ) بونك بياننده بر قصه اشت يعنى صفلر صين شير سهل وحقير وكندويى صين فى الحقيقه شير ودلير اولديغى
مفهومك بياننده بر قصهٔ رعنا كوش ايله تا بو قصه سببيله بنم كلامك سرندن بر حصه الهسن اول قصه بودر (امدن
رسول روم تا امير المؤمنين عمر رضى الله عنه وديدن او كرامات عمر را رضى الله عنه (مثنوى) تا عمر آمد ز قيصر يك رسول
در مدينه از بيابان نغول * تا حضرت عمر رضى الله عنهه قيصردن بر رسول كلدى بعض نسخه ده با واقع اولمشدر يعنى
مدينه ده حضرت عمره قيصر رومدن بر رسول كلدى بعيد ودور بيابانلردن * مثنوى * كفت كو قصر خليفه اى حشم
تامن اسب ورخت را آنجا كشم * اول رسول مدينه نك خلقنه ديدى اى حشم خليفه نك قصرى قنى تا بن اسب
ورخت واسبابى اوراية چكم (مثنوى) قوم كفتندش كه او را قصر نيست * مر عمر را قصر جان روشنيست) اول قوم اكا
ديديلر كه انك قصرى يوقدر تحقيقا حضرت عمره قصر روشنا لغه منسوب جاندر سائر امرلر دنيا تعميرنه بذل عمر وهمت
ايلديلرسه حضرت عمر جان وجنانن عمارتنه بذل عمر وهمت ايليوب خانهٔ جانى تعمير وقصر جنانى تنوير ايلمشدر
ديديلر (مثنوى) كرچه از ميرى ورا آوازه ايست * همچو درويشان مر او را كازه ايست * اكرچه ميرلكدن
وحاكملكدن اول عمر ايچون بر آوازه واردر وبين الناس امير وحاكم اولمغله مشهور ونامداردر ليكن آنك درويشلر كبى برحقير

خانه سى واردر كازه حقير وكوچك اوه ديرلر * مثنوى) اى برادر چون ببينى قصر او) چونكه در چشم دلت رستست مو
اهل مدينه اول رسوله ايتديلر اى برادر سن آنك قصرينى نيجه كوررسن چونكه سنك چشم دلكده موى
بتمشدر بو بيتلر حضرت عمر رضى الله عنهك قصر جان وجنانى كورمين وآنك مراتب عاليه ومقامات ساميه سنه
نظر ايركورمين كمسه لره حضرت مولانا لساندن اولسه دخى لايق وجائزدر واول چشم دلده بتن مويدن مراد هوا وهوس
مويى اولمق محله انسبدر نته كم هر كه راهست از هوسها جان پاك * مصرعنده اولان هوسلر بو چشم دلده بتن مويى وعللى
مبين ومفسر اولور * مثنوى * چشم دل از مو وعلت پاك آر * وانكه آن ديدار قصرش چشم دار * اى برادر قلبك
كوزينى مويدن وعلتدن پاك كتور يعنى بصر بصيرتكى عيوب وعللدن پاك اولمق مرتبه سنه يتوراندنصكره انك
قصر معنويسنك ديدار رخسارنه كوز طوت واميد ايت مادامكه بصر بصيرت موى عيوب وعللدن عارى اولميه آنك
قصور جانينى مشاهده ايلمكده قصوردن خالى اولمز پس بو قصور معنويه نك وايوان روحانيه نك رؤيتنه يول نه ايدوكنى
بو بيتله اشارت ايدوب بيوررلر * مثنوى * هر كه راهست از هوسها جان پاك * زود بيند حضرت وايوان پاك *
هر كيمك كه هوسلردن جانى پاك اولدى على الفور اول كمسه حضرت حق وايوان پاكى كورر (مثنوى) چون محمد پاك شد
زين نار ودود * هر كجا رو كرد وجه الله بود * چونكم حضرت محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم بو نار ودوددن پاك
اولدى ناردن مراد نار غضب وشهوت ودوددن مراد كثافت وكدورت بشريتدر يعنى چونكم حضرت رسول اكرم
صلى الله عليه وسلم بو نار غضب وشهوت ودخان كدورت بشريتدن طاهر اولدى برموجب (فاينما تولوا فثم وجه الله)
هر قنده كه توجه ايلدى وجه الله ايدى پس شول كمسه لركه نار ودود نفسانيدن خلاص اوله لر وكثافت وكدورت بشريه دن
قورتلوب صفوت بوله لر وراثت مرتبه سنه واصل اولوب اول حضرتك هرشيده وجه حقى مشاهده ايلديكى
كبى انلر دخى مشاهده ايدرلر (ما رأيت شيأ الا ورأيت الله فيه) ديينلر بو مشاهده يه ايرن ارانلردن * بيت * جهان
مرآت حسن شاهد ماست * فشاهد وجهه فى كل ذرات (مثنوى) چون رفيق وسوسهٔ بدخواه را * كى بدانى
ثم وجه الله را * اى چشم دلى موى هوا وهوسدن پاك اولمين كمسه چونكم سن بدخواه اولان وسوسه يه رفيقسن بو دخى
جائزدر چونكم سن بدخواهك وسوسه سنه رفيقسن بدخواهدن مراد شيطان اولور يعنى چونكم سن ابليس ملعونك
وسوسه سنه همراه وجليس اوله سن ثم وجه اللهى قچن بيلورسن وهر شيئده وجه حقيقى ظاهر اولديغنه نوجهله يول
بولورسن (مثنوى) هر كه را باشد ز سينه فتح باب * او ز هر ذره ببيند آفتاب * هر شول كمسه يه كه سينه سندن فتح باب اوله
يعنى هر شول طالبه كه قلبندن كشف الهى حاصل اوله وبصيرتى كشاده اولوب نور حقله نظر قيله اول كمسه هر ذره دن
آفتاب حقيقى كورر (مثنوى) حق پديدست از ميان ديكران * همچو ماه اندر ميان اختران * غيريلرك اورتاسندن
حضرت حق پديد وظاهردر اخترلرك اورتاسنده ماه پيدا وآشكاره اولديغى كبى خفاسى كمال ظهورندندر اهل حقه
حق پيدا وظاهر خلق غائب ومستوردر واهل خلقه خلق ظاهر وپيدا وحق غائب وخفيدر (مثنوى) دو سر انكشت
بر دو چشم نه) هيچ بينى از جهان انصاف ده) ايكى پرمغك اوجنى كوزلريكك اوزرينه قو جهاندن هيچ كوررميسن
انصاف وير يعنى انصاف بودركه جهاندن هيچ برشئ كوره مزسن (مثنوى) كر نه بينى اين جهان معدوم نيست *
عيب جز ز انكشت نفس شوم نيست * ايكى پرمغكى كوزلرك اوزره قوديغك تقديرجه اكر كورمسك بو جهان
فى الحقيقه معدوم دكلدر يعنى مجرد سنك كوزلرك مستور اولوب بو جهانى كورمديككدن بو جهانك معدوم اولمسى
لازم كلمز بلكه بو جهان موجود وظاهردرسن اندن كوز يومش اولورسن كذلك جهان حقيقت بو جهاندن دخى
اظهر وروشنتردر اكر بن اول اظهر اولان جهان حقيقى بى نيچون كوره مزم ديرسك عيب شوم نفسك پرمغندن غيرى
دكلدر يعنى نفس خبيث وشوم بصر بصيرت اوزره وضع اولمش وآنى پوشيده قيلمش انكشت كبيدر ظهور اولان جهان
حقيقى كورممكه سبب اولدر وعيب وقباحت چشم دله پرده كبى اولان نفسكدر (مثنوى) تو ز چشم انكشت را بردار
هين * وانكهانى هر چه ميخواهى ببين * سن كوزكدن پرمغكى قالدر اكاه اول يعنى قلبك كوزندن پرده كبى اولان
نفس شوميكى رفع ايله وآنك آرزو ومراداتنى اكاه اولوب درونكدن دفع ايله وآندنصكره هر نه استرسك كور مراد اولدر كه
بصر بصيرتدن غشاوهٔ غفلتى ومانع مشاهدهٔ رؤيت اولان حجابنى ازاله ايله تا حقيقت حاله واقف اوله سن واهل بصيرتك
كورديكنى سن دخى مشاهده قيله سن ديمك اولور (مثنوى) نوح را كفتند امت كو ثواب * كفت او زان سوى
واستغشوا ثيابهم * بو بيت شريف سورهٔ نوحده اولان بو آيتدن مقتبسدر (وانى كلما دعوتهم) حضرت حق جل وعلا
لسان نوح نبيدن على طريق الحكايه بو آيتى نقل بيوررلر وانى تحقيقا بن كلما هر بار كه دعوتهم بو قومى دعوت ايلدم
توحيد حقيقى وايمان عيان جانبنه (لتغفر لهم) تا بونلرى ايمان سببيله مغفرت ايده سن (جعلوا اصابعهم فى آذانهم) بونلر

اصبعلرنی اذنلرنده قیلدیلر یعنی سمعلرنی سد ایلدیلر استماع دعوتمدن (واستغشوا ثیابهم) غشاوه وغطا قیلوب بورندیلر
ثیابلرنی بنم دعوتمك فرط کراهتندن (قال القاشانی فقستروا ابدانهم والتحفوا بها لشدة میلهم الیها وتعلقهم بها
(واصروا) ای اکبوا علی الکفر والمعاصی (واستکبروا استکبارا) یعنی معاصی یه مکب اولوب دعوتمدن استکبار ایلدیلر
معنای بیت حضرت نوح امتی دیدیلرکه بزه موعود اولان ثواب نوح دخی دیدیکه اول طرفدنکه استغشای ثیاب
ایلدیکز انکیچون کورمزسکز حضرت خداوند کاردخی یوررلرکه ای هوای هواجس شهواتله محتجب وای غشاوهٔ
علایق وعوایق بدنله مستترسن ذات وصفات حقی نیجه مشاهده ایدرسن که دیدهٔ سریرتك حجاب غفلتدن کشاده
وبصر بصیرتك عمای شهوتدن آزاده اولمیه پس چشم جان کور وکوش جنان مستور اولدیغندن شهود جمال حقدن
دور اولدیکز (مثنوی) رو وسر در جامهها پیچیدهاید * لاجرم با دیده ونادیدهاید * ای ثم وجه الله سرندن غافل اولنلر
باشکزی ویوزکزی جامهلریکزه صارمشسز یعنی وجه باطنکزی وسرجانکزی طبیعت جسمانیت جامهلرینه پیچیده
قیلمشسز لاجرم کوزایله سزکورممشسز یعنی سزلرده دخی چشم باطنکز وار در ولیکن حجبات بدنیه ایله محجوب
ومستور اولدیغندن وجه باقی یی کورممشسز وبو اجلدن جمال حقیقتی هرشیئده مشاهده قیلمشسز * مثنوی *
آدمی دیدست وباقی پوستست * دیده آنست انکه دید دوستست * آدمی فی الحقیقه دیده در وباقی پوستدر یعنی انسان
بصر منزلهسنده در باقی اشیا واعضا پوستکبیدر نتهکم مردمك چشمه انسان العین دیرلر دخی انسان دیدکلری
باقی اشیایه نسبت انسان العین منزلهسنده اولدیغی اعتبارله در اول نسنه که دوستی کورمکدر کورمك اودر پس انسان
دوستی کورندر دیمکی مستلزم اولور زیرا آدم دیده در و دیده دخی دوستی کورندر دوستی کورمین دیده دیده اولمز و دیده
مرتبهسنه ایرمین ادم آدم اولمز دیمکی اشعار قیلور وبونده بر وجه آخر دخی جائز اولور فی الحقیقه آدمی چشمدر وباقیسی
پوستدر کورمك اودرکه دوستی کورمکدر دوستی کورمین کوز فی الحقیقه کوز اولمز پس دوستی کورمین آدم انسان اولمز
وانسان العین مرتبهسن بولمز دیمك اولور * م ی * چونکه دید دوست نبود کور به * دوست کو باقی نباشد دور به * چونکم
بر دیدهیه دوستی کورمك اولمیه کور اولمق یکدر دوست که اول باقی اولمیه دور اولمق یکدر زیرا فانی اولان محبوب دوستلغه
لایق دکلدر مع الاختیار باقی اولمیان محبوبدن مفارقت اولمزسه بالضروری مفارقت خود مقرردر بو اجلدن باقی اولمیان
دوستلردن مع الاختیار دور اولوب باقی اولنه کوکل بغلمق لازم و واجب اولمشدر (مثنوی) چون رسول روم این الفاظ تر
در سماع آورد شد مشتاقتر * چونکه قیصر رومك رسولی بو تر وتازه الفاظی اهل مدینهدن سماعه کتوردی یعنی کوشنه
یتوردی حضرت عمر رضی الله عنهی کورمکه مشتاقرك اولدی (مثنوی) دیده وا بر جستن عمر کماشت) رخت را واسب را
ضایع کذاشت * کوزنی حضرت عمر رضی الله عنهك جست وجوی اوزره حواله قیلدی اسبابنی وآتنی ضایع قودی
یعنی اسباب واسبنی یتوردی وفراغت قیلدی * مثنوی * هر طرف اندر پی ان مرد کار * می شدی پرسان او دیوانه وار
اول مرد کارك ایزنده واثرنده هر طرفه اول رسول روم دیوانه کبی پرسان اولوردی بو بیتده بو معنی دخی جائزدرکه پرسان
او لفظنه مضاف اوله واو لفظی حضرت عمره عائد اوله مصرع اولده اولان ان لفظی دخی اکا عائد اوله ومرد کاردن مراد
رسول روم اوله بو تقدیر اوزره معنی بویله دیمك اولورکه مرد کار اولان رسول اول حضرت عمر ایزنده هر طرفه انك پرسانی
اولوردی مجنون کبی * مثنوی * کین چنین مردی بود اندر جهان * وز جهان ماند جان باشد نهان * اول
رسول روم تعجب ایدوب کندو سنه بویله دیدیکه جهان ایچره بونك کبی بر مرد اوله وجهاندن اول مرد جان کبی نهان اوله یعنی
بویله مدبر عالم وجان کبی حیات بخش بنی آدم بو جهان ایچره بر مرد صاحب علم اوله مع هذا بو جهان اهلندن
بنه پنهان اوله بو مرتبه شهرت ونباهتله اختفا عجب دردیوب انك طلبنده اولدی * مثنوی) جست اورا تاش چون
بنده بود * لاجرم جوینده یابنده بود * پس اول رسول روم آنی جست وجو ایلدی تا اکا بنده کبی اوله لاجرم طلب
ایدیجی مطلوبنی بولیجی اولور (کما قال علیه السلام من طلب وجد وجد * مثنوی * دید اعرابی زنی اورا دخیل * کفت
عمر اینك بزیر آن نخیل * بر اعرابی عورت اول رسولی دخیل کوردی اعرابی شهرده ساکن اولمین بادیه وقری عربلرینه
دیرلر دخیل صکرهدن کلوب بر قومه داخل اولان کیمسهیه دیرلر یعنی بادیه وقراده ساکن اولان عربلردن بر خاتون اول
رسولی غریب کوروب فراستله انك طالب حضرت عمر ایدوکنی بیلوب اکا دیدی اشته عمر اول خرما اغاجنك التندهدر
مثنوی) زیر خرما بن ز خلقان او جدا * زیر سایه خفته بین سایهٔ خدا * اول حضرت عمر خلایقدن جدا خرما آغاجنك
التندهدر خدای تعالینك ظلی سایهٔ نخل التنده یاتمش کوردیدی (یافتن رسول روم امیر المؤمنین عمر را رضی الله عنه
زیر درخت خفته (مثنوی) آمد او آنجا وازدور ایستاد * مر عمر را دید ودر لرز اوفتاد * رسول روم اول یره کلدی ایراقدن
آیاغ اوزره طوردی حضرت عمر رضی الله عنهی کوردی ودترمکه دوشدی * مثنوی * هیبتی زان خفته آمد بر رسول

حالتی خوش کرد بر جانش نزول * رسول رومه اول خفته اولان حضرت عمردن بر هیبت کلدی بر خوش حالت انك جانی
اوزره نزول ایلدی * مثنوی * مهر وهیبت هست ضد هم دکر * این دو ضد را دید جمع اندر جکر * محبت وهیبت بری
برینك ضدیدر اما رسول روم بو ایکی ضدی جکرنده جمع اولمش کوردی (مثنوی) کفت با خود من شهانرا دیدهام *
پیش سلطانان مه وبکزیدهام * رسول روم چونکم بو هیبت وعظمتی کندیسنده کوردی کندی کندیه دیدی
بن پادشاهلر کورمشم سلطانلر قتنده اولو ومقبول وکزیده اولمشم (مثنوی) از شهانم هیبت وترسی نبود * هیبت این مرد
هوشم را ربود * پادشاهلردن بکا بر خوف وهیبت اولمدی اما بو مردك هیبتی بنم عقل وهوشمی قاپدی (م ی) رفتهام
در بیشهٔ شیر وپلنك) روی من زیشان نکردانید رنك * شیر وپلنك اولان بیشهیه کتمشم بنم یوزم انلردن رنکنی دوندرمدی
(مثنوی * بس شدستم در مصاف وکارزار * همچو شیر آن دم که باشد کارزار * چونکم مصاف وکارزارده شیر کبی
اولدم اولدمکه کارزار اوله واول وقتدهکه عمل دشوار اوله یعنی کار دشوار اولدیغی دمده شیر کبی بن چوق صفلرده
وجنککارده اولدم * مثنوی * بس که خوردم بس زدم زخم کران * دل قوی تر بودهام از دیکران * زیاده زخم یدم
وچوق زخم کران اوردم اول حالده غیریلردن دل قوی تر اولمشم (مثنوی) بی سلاح این مرد خفته بر زمین * من بهفت
اندام لرزان چیست این * بو مرد سلاحسز یر اوزره یاتوب اویومش بن یدی اندامله دتریجیم بونه حالتدر * مثنوی *
هیبت حقست این از خلق نیست * هیبت این مرد صاحب دلق نیست * بو هیبت حقك هیبتیدر خلقدن دکلدر
زیرا خلقك هیبتنی کرارا کورمشم دیدی بو صاحب دلق مردك هیبتی دکلدر زیرا دلق پوش اولان درویشلرك
بو مرتبه هیبتی اولمز دیدی (مثنوی) هر که ترسید از حق وتقوی کزید) ترسد ازوی جن وانس وهر که دید) بو بیت حضرت
مولانا قدس الله سره العزیزك اندن خائف اولنلرك وزهد وتقوی اختیار قیلنلرك عظم شانی بیان ایچون واقع اولمشدر
یوررلرکه هر شول کمسهکه اللهدن قورقدی وتقوی اختیار ایتدی تقوینك ادنی مرتبهسی شركك خفی وجلیدن پرهیز
واوسط مرتبهسی جمیع محرمات ومشتبهاتدن پرهیز واعلا مرتبهسی جمیع ماسوی اللهدن پرهیز ایلمکدر بر کمسهکه
اللهدن قورقسه وبو مراتب ثلاثه اوزره متقی وپرهیزکار اولسه اندن قورقر جن وانس وهرکیمکه آنی کوردی نتهکم
بو حدیثده واقع اولدی من خاف الله خاف کل شیء منه وفی روایة اخری من خاف الله یخوف الخلق منه ومن خاف الخلق
یخوفه من الخلق (م ی) اندرین فکرت بحرمت دست بست) بعد یکساعت عمر از خواب جست) بو فکرتده رسول روم
حرمت وادبله ال بغلدی وحضرت عمر رضی الله عنهه تعظیما خضوع وخشوع ایله قایم طوردی بر ساعتدنصکره
حضرت عمر رضی الله عنه خوابدن صیچرهدی اویاندی (سلام کردن رسول روم با امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه * م ی
کرد خدمت مر عمر را وسلام) کفت پیغمبر سلام انکه کلام) رسول روم حضرت عمر رضی الله عنهه خدمت وتعظیم وسلام
ایلدی پیغمبر علیه السلام اول سلام اندنصکره کلام دیدی کما قال علیه السلام السلام قبل الکلام وفی روایة اخری
السلام ثم الکلام رواه الترمذی عن جابر (مثنوی) پس علیکش کفت اورا پیش خواند * ایمنش کرد وبپیش خود نشاند
السلام تطوع والرد فریضة حدیثنك مقتضاسنجه پس حضرت عمر علیك السلام دیوب سلام ایلیوب اول رسول رومی
اوکنه اوقودی حضرت عمر رضی الله عنه آنی خوفدن ایمن ایلدی وکندینك حضورنده اوتورتدی * مثنوی *
لا تخافوا هست نزل خائفان * هست در خور از برای خائفان * خایفلرك نزلی لا تخافوا اولدی یعنی اللهدن قورقیجی
کمسهلرك ما حضر طعامی قورقمك دیو امین قیلمق اولدی نتهکم ربوبیت حقه اقرار ایدوب استقامت ایلین خایفلر ایچون
ملائکه عند الموت ویا عند البعث والحشر نزول ایدوب انلره لا تخافوا ولا تحزنوا دیهلر (کما قال الله تعالی ان الذین قالوا ربنا
الله ثم استقاموا تتنزل علیهم الملائکة ان لا تخافوا ولا تحزنوا وابشروا بالجنة التی کنتم توعدون) زیرا لایق اولدی خایفدن
اوتری اول لا تخافوا نزلی (م ی) هر که ترسد مر ورا ایمن کنند * مر دل ترسنده را ساکن کنند * هر کیمکه اللهدن قورقه
تحقیقا آنی ایمن ایلرلر تحقیقا خوف ایدیجینك کوکلنی ساکن ومتسلی ایلرلر * مثنوی * انکه خوفش نیست چون
کویی مترس * درس چه دهی نیست او محتاج درس * اول کمسهکه انك خوفی یوقدر اکا خوف ایله نیجه دیرسن یعنی
دیمزسن اکا درسن نه ویررسن او خود درسه محتاج دکلدر یعنی حکمت بالغهٔ الهیه بونك اوزرینه جاریه درکه
امین اولنی قورقودر وخایف اولنی امین ایدر وهر کس نه محتاج ایسه انك حاجتنی اکا سوق ایدر محتاج اولمین
کمسهیه برشی ویرمك حکمته مناسب دکلدر * مثنوی * آن دل از جا رفته را دلشاد کرد * خاطر ویرانش را آباد کرد *
حضرت عمر اول کوکلی یرندن کتمشی دلشاد ایلدی انك ویران خاطرنی اباد ایلدی * مثنوی) بعد از ان کفتش سخنهای
دقیق * وز صفات پاك حق نعم الرفیق * اندنصکره حضرت عمر رضی الله عنه رسول رومه اسرار الهیهدن دقیق
وخفی سوزلر دیدی ونعم الرفیق اولان حق تعالینك پاك وبی نظیر صفتلرندن دیدی رفیق رفقدندر رفق عنفك ضدیدر

وحق تعالی رفقت ایدیجیدر کما قال علیه السلام ان الله رفیق یحب الرفق رفیق یولداش وصاحب اولمق دخی جائزدر که وهو معکم اینمای کنتم بیوردی (مثنوی) ورنوازشهای حق ابدال را * تا بداند او مقام وحال را * ودخی حق تعالینك ابداله اولان نوازشلرندن سویلدی یعنی حق تعالینك اولیایه اولان احسانلرندن اکا نقل ایلدی تا اول رسول روم مقام وحالی بیله که عند الاولیا مقام ندر وحال ندر مابینلرنی تمییز قیله پس مقام وحالك ماببیننی تمییز ایلمکه شروع ایدوب بیوررلر مثنوی) حال چون جلوه ست زان زیبا عروس * وین مقام آن خلوت آمد با عروس) حال بلا عمل ولا کسب قلبه کلان حالتدر برلرکه صفت نفسانیه نك ظهوریله زائل اوله مثلا بسط کبی وقبض کبی وصحو کبی ومحو کبی ومحبت کبی وشوق کبی پس بیوررلر حال فی المثل اول زیبا عروسدن جلوه کبیدر وبو عند المشایخ اولان مقام عروسله اولان خلوت کبیدر یعنی صاحب مقام اولدر که منبع حال اولان ذوق وتجلی انك ملکی اوله وصاحب حال اولان انجق اول ذوق تجلی یی بعض اوقاتده مشاهده قیله (مثنوی) جلوه بیند شاه وغیر شاه نیز * وقت خلوت نیست جز شاه عزیز * جلوه یی شاه وشاهك غیریسی دخی کورر بو خصوصده تفاوت یوقدر اما عروسله خلوت وقتی عزیز شاهدن غیری یوقدر پس اصحاب مقام عروسله خلوتده اولان شاه کبی واصحاب حال عروسك جلوه سنی مشاهده ایلین خلایق کبیدر پس ماببینلرنده عموم وخصوص واردر کل اصحاب مقام اصحاب حالدر بغیر عکس (مثنوی) جلوه کرده خاص وعامانرا عروس خلوت اندر شاه باشد با عروس * عروس خاصلره وعاملره جلوه ایلمشدر لیکن خلوتده عروسله انجق شاه اولور عروسدن مراد محبوب حقیقیدر که عوام وخواصه تجلی ایلمشدر ولیکن خلوتخانهٔ وحدتده انك وصالنه همیشه محرم اولنلر اصحاب مقاماتدر (مثنوی) هست بسیار اهل حال از صوفیان * نادرست اهل مقام اندر میان * اهل حال صوفیلردن چوقدر که تلوینا تدن خالی دکلدر لیکن صوفیلرك ایچنده صاحب تمکین اولان اهل حال ازدر حال ومقامی مناسبتله بیان ایلدکدن صکره ینه قصه یه رجوع ایدوب بیوررلر (مثنوی) از منازلهای جانش یاد داد) وز سفرهای روانش یاد داد حضرت عمر جانك منزللرندن اکا یاد ویردی ومراتب روحانیه یی ذکر قیلدی وروح روانك سفرلرندن اول رسول رومه یاد ویردی وخبر ایرکوردی * مثنوی * وز زمانی کز زمان خالی بدست * وز مقام قدس کا جلالی بدست * وبر زماندن سویلدیکه زماندن خالی اولمشدر مراد الله اوله اولان وقتدر که انده صباح ومسا وزمان ومکان اولمز وشول مقام قدسدن یاد ویردیکه اجلاله منسوب اولمشدر مقام قدسدن مراد مرتبهٔ احدیتدر شائبهٔ کثرتدن ومزاحمهٔ اغیار وسوادن پاك ومقدسدر وبو مرتبه لر زیاده اجلال واعظامه منسوب اولمشدر * مثنوی * وز هوایی کاندرو سیمرغ روح * پیش ازین دیدست پرواز فتوح * ودخی شول برهوادن خبر ویردیکه اول هواده سیمرغ روح بو عالمه کلمزدن اول وبو نشئهٔ عنصریه ده تدبیر قیلمزدن اقدم پرواز فتوح کورمش ایدی یعنی دخی شول عالم ارواحك هوا وفضاسندن سویلدیکه بو عالم جسده کلمزدن اول روح سیمرغی اول عالمده فیوضات الهی وفتوحات ربانی کورمش وبی پروبال اول عالمده نیجه مدت پرواز قیلمشدی (مثنوی * هر یکی پروازش از آفاق بیش * وز امید ونهمت مشتاق بیش * اول هواده سیمرغ روحك هر بر پروازی آفاقدن زیاده ایدی ومشتاقك امید وحرصندن زیاده ایدی روحك هر بر پروازی اول عالمده آفاقدن زیاده اولمسی بو وجهله درکه بو آفاق محسوس ومحدوددر اول عالم معقول ونامحدوددر وبو آفاق اول عالمه نسبت صحراده بر بیضه قدردر پس معقول ونامحدود اولان روحك پروازی محدود اولان آفاقدن زیاده اولور ومشتاق اولان کسنه نك حرص ورجاسندن دخی زیاده اولور وروحدن مراد بونده کامل اولنلرك روحی اولور ناقص اولان عوامك روح جزئیلری آفاقدن زیاده پروازه قادر اولمز * مثنوی) چون عمر اغیار رو را یار یافت * جان او را طالب اسرار یافت چونکم حضرت عمر اغیار یوزلو اولان رسول رومی یار بولدی انك جانی اسرار الهیه یه طالب وراغب بولدی * مثنوی * شیخ کامل بود وطالب مشتهی * مرد چابك بود ومرکب درکهی * شیخ کامل وطالب مشتهی ایدی مرد چابك ومرکب درکهی ایدی مرکب درکاهه منسوب مرکب ایدی دیمکدن مراد تیمدو حرون ویکانه دکل بلکه حاضر ومهیا ومعلم ایدی ومردایسه چابك وفارس ایدی دیمك اولور مرد چابکدن مراد حضرت عمر رضی الله عنه ومرکب درکهیدن مراد رسول روم اولور وبو معنی حضرت عمرك میدان تربیه وارشادده زیاده کامل واستاد اولدیغندن عبارت اولور ورسول رومك قبول تربیه ایلمکده وغایت مستعد وقابل اولمسنی کنایه قیلور وفی الحقیقه طریق الهیده بر مرشد کامل نیجه ایام وشهور خدمت وملازمت ایلیوب تعب وزحمت چکمك هر کسه لازم وواجب اولنلردن دکلدر زیرا بعض قابل ومستعد کسه لر اولورلر که نامستعد اولان کسه لرك نیجه سال وایامده تحصیل ایلمدیکی مرتبه یی اول قابل ومستعد اولان مرشد کاملدن برانده حاصل ایلر (م ی) دید آن مرشد که او ارشاد داشت) تخم پاك اندر زمین پاك کاشت اول مرشد کوردیکه اول رسول روم ارشاده طوتدی لاجرم پاك تخمی پاك یره اکدی یعنی انك پاك وقابل اولان زمین

وجودنه پاك ازلان تخم یقینی وبذر اسرار ادینی اکدی دیمك اولور (سؤال کردن رسول روم از امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه مثنوی) مرد کفتش ای امیر المؤمنین) جان ز بالا چون در آمد در زمین * اول مرد حضرت عمر رضی الله عنهه دیدیکه ای امیر المؤمنین جان عالم بالادن زمینه نیجه کلدی (م ی) مرغ بی اندازه چون شد در قفص) کفت حق بر جان فسون خواند وقصص * جان که نفس الامرده اندازه وقیاسه صغمزدی بی اندازه اولان مرغ قفص تنه نیجه کیردی وبو تنك جای مضیقده نه وجهله قرار ایتدی حضرت عمر اکا دیدی حق تعالی حضرتلری جان اوزره افسون وقصص معنوی وعلم اوقودی اول فسون وقصص معنویدن مراد حق تعالینك روحه عالم جسده کلمك ایچون وانده الفت وقرار قیلمق ایچون ویردیکی شوق ومحبت ومیل ورغبتدر (مثنوی) بر عدمها کان ندارد چشم وکوش * چون فسون خواند همی آمد بجوش * عدملر اوزره که اول عدملر کوز وقولق طوتمز حق تعالی حضرتلری چونکه افسون اوقویه اول عدملر همیشه جوشه ووجوده کاورلر عدملردن مراد بونده ارواحدر که عالم اشباحه نسبتله عدملردر یوخسه عدم مطلق دکلدر چونکم ظاهرا چشم وکوش طوتمیان ارواحه حق تعالی فسونلر اوقیه یعنی انلرك ظهور وخروجنه ارادت الهیه تعلق قیله وانلرك عالم اشباحه کلمسنی انلره ملهم اوله درحال جوشه کاورلر وظهور وخروجه مبادرت قیلورلر (مثنوی) از فسون او عدمها زود زود * خوش معلق می زند سوی وجود * اول اللهك فسونندن عدملر فوری فوری یعنی اول رحمانك نفسندن باطنده اولان ارواح علی الفور وجود جانبنه لطیف معلق اوررو تعین وتشخص مرتبه سنه تعلق قیلور فسوندن مراد نفس رحمانیه اولور وامر تکوینی اولسه دخی جائزدر کما قال الله تعالی (انما امره اذا اراد شیئا ان یقول له کن فیکون * مثنوی * باز بر موجود افسونی چو خواند * زود اسبه در عدم موجود راند * حق تعالی کیرو موجود اوزره بر افسونی چونکه اوقودی موجودك فوری عسکری عدم جانبنه سوردی (مثنوی) کفت در کوش کل وخندان دانش کرد * کفت با سنك وعقیق کانش کرد * حق تعالی کلك قولغنه راز دیدی وآنی خندان ایلدی کلك قولغنه راز دیدی دیمکدن مراد انك وجودنه تجلی لطفیه ایله تجلی ایلدی دیمکدن عبارتدر حضرت حق سنکه راز دیدی وآنی کانك عقیقی ایلدی سنکه راز دیدی دیمکدن مراد آنی تجلیء لطفیه ایله تربیه ایدوب عزیز الوجود وذی قیمت ایلدی دیمکدن کنایه در * مثنوی * کفت با جسم آیتی تا جان شد او * کفت با خورشید تا رخشان شد او * حق تعالی حضرتلری جسمه بر آیت جمالیه دیدی حتی اول جسم مبارکیدر که حق تعالی حضرتلری اکا بر آیت ونشان تعلیم ایلدیکه اول واسطه ایله جان اولوب آسمانه عروج قیلدی حضرت عیسی علیه السلام وحضرت ادریس علیه السلامك جسملرنی دخی بوکا کوره قیاس ایله وارواحنا اشباحنا اشباحنا ارواحنا دینلردخی بو آیت حقی مستمع اولنلر وجسملرنی جان قیلنلردر حق تعالی آفتابه بر راز دیدی حتی آفتاب منور ورخشان اولدی آفتابه راز دیدی دیمکدن مراد آنك قرصنی خلق ایلدی وآنك وجودنه اسم نورك تجلیسیله تجلی ایلیوب آنی منور عالم ایلدی دیمکدن عبارتدر * مثنوی * باز در کوشش دمد نکته مخوف * در رخ خورشید افتد صد کسوف * کیرو خورشیدك قولغنه بر قورقولمش نکته سویلدی اول نکته سببیله خورشیدك نورنه کسوف دوشدی نکتهٔ مخوفدن مراد قابض ومانع ودافع اولان اسملرك تجلیسیدر یعنی اول خورشیدك ذاتنه حق تعالی بو صفتلرله تجلی ایلسه انك نورنی قبض ایدوب آنی ضیا کستر اولمقدن وتنویر عالم قیلمقدن منع ودفع ایلر اکرچه ماهك ظهوری انك وجهنه پرده اولورسه ده بو کسوف ایچون انجق بر سبب صوریدر یوخسه فی الحقیقه انك نورنی منع ایلین حضرت حقك ارادتیدر * مثنوی * تا بکوش ابر آن کویا چه خواند * کو چو مشك از دیدهٔ خود اشك راند * اول کویا یعنی متکلم اولان خدا سحابك قولغنه اوقودی که اول سحاب مشك کبی دیده سندن کوز یاشی سوردی وقطرات امطاری دموع ابصار کبی اقتدی واجرا ایتدی (مثنوی تا بکوش خاك حق چه خوانده است * کو مراقب کشت وخامش مانده است * عجب حق تعالی خاکك قولغنده اوقومشدر که خاك مراقب اولدی وخاموش قالمشدر محصل حق تعالی حضرتلری ابره بر نوعله تجلی قیلدیکه اول مده که انك واسطه سیله یغمور یاغدرمغه ارادتی تعلق ایلیه ارادت الهیه نك اثرنی ابرلر ذاتی فهم ایلر درحال قطرات امطاری مراد الله اولدیغی قدر زمینه امطار ایلر وکذلك زمینه دخی بر کونه تجلی قیلدی وانك ذاتنه بر مرتبه تمکین واستقرار ویردیکه همیشه ساکن وساکت اولوب ربسی جانبنه منتظر اولمشدر وبوندن مقصود اولدر که هر شیء ربسنك کلامنی ایشدیجی وفهم ایدیجی واکا مطیع اولیجی وامرن طوتیجیدر (مثنوی) در تردد هر که او آشفته است * حق بکوش او معما کفته است * تا کند محبوسش اندر دو کمان * آن کنم کو کفت یا خود ضد آن * هم ز حق ترجیح یابد یك طرف) زان دو یك را بر کزیند زان کنف) هر شول کسه که تردده آشفته وحیراندر جناب حقك انك کوش هوشنه پوشیده ومستور وغیر معین سوز سویلمشدر تا اول کسه یی ایکی کمان ایچنده محبوس ایلیه واول ایکه کمان بو مصرع

ثانینك معناسیدركه متردد ومتحیر اولان كسه دیركه آنی ایلیم كه اول الله دیدی مثلا (اجیبوا داعی الله) ودخی
استجیبوا لله وللرسول اذا دعاكم كبی دخی واعملوا صالحا آیتلری كبی آیاتیكه دیدی ویوردی ویاخود بونك ضدینی ایلیم كه
اول مخالفت امر الهی وعدم متابعت حضرت رسول علیه السلامدر ومطاوعت شیطان غول ونفس پرفضولدر هم
آخر الامر ینه مقلب القلوب اولان حقدن ترجیح بولور برطرفكه (یضل من یشاء ویهدی من یشاء الی صراط مستقیم
بیورمشدر ومتردد اولان كسه اول ایكی كاندن برنی اختیار ایلر اول كنف حقدن وجانب وجود مطلقدندركه
(ومن یهدی الله فهو المهتدی ومن یضلل الله فماله من هاد) بوخصوصده دلیل قاطع وبونك امثالی آیات واخبار
كثیره بومذهبه برهان ساطعدر برخلاف قدریه ومعتزله كه انلر بوكونه آیات واخباری تأویل ایدرلر وجبردن
احتراز ایدوب شرك خفی جانبنه كیدرلر * مثنوی * گر نخواهی در تردد هوش جان * كم فشار این پنبه اندر گوش جان *
ای طریق حقده متردد اولان كسه اگر جانكك عقلی تردده اولمق ایستمزایسك یعنی متردد اولمقدن نجات بولمق
استرایسك بو پنبه‌یی جان قولغنه طقمه پنبه دن مراد پنبهٔ غفلت ویا معصیتدر (مثنوی) تا كنی فهم آن معماهاش را
* تا كنی ادراك رمز وفاش را * تا حق تعالینك اول معمالرینی فهم ایلیه سن تا رمز وفاشی ادراك ایلیه سن یعنی
جانك قولغنه غفلت ومعصیت وحب جاه ومیل دولت پنبه لرین طقمه تا كم حق تبارك وتعالینك جانكه سویلدیكی
مستور سوزلری فهم ایلیه سن تا كم جناب حقك فاش وظاهر بیوردیغی كلامك معناسنی ورمز واشارتله جانه القا
ایلدیكی الهامك فحواسنی ادراك قیله سن وظاهر وباطن اسرارینه عالم اوله سن چونكم جانك قولغی غفلت ومعصیت
پنبه لرندن پاك اوله * مثنوی * پس محل وحی گردد گوش جان * وحی چه بود گفتنی از حس نهان * پس سنك جانكك
قولغی محل وحی الهی اولور وحی ندر حسدن پنهان ونهان اولان كلامدر بونده وحیدن مراد الهام الهیدر لغتده وحی
اشارته وكلام خفی‌یه دیرلر بومعنی اوزره مؤمنلره وصلحا واولیایه وحی الهی اولمقدن خالی اولمز حتی اضعف جانوران كه
نحلدر (واوحی ربك الی النحل) فحواسنجه اكا دخی بوطریق اوزره اشارت الهی والهام ربانی اولمقدن خالی اولمز
انبیایه مخصوص اولان وحی ملك واسطه سیله اولان وحیدر * مثنوی * گوش جان وچشم جان جز این حس است *
گوش عقل وگوش حس زین مفلس است * گوش جان وچشم جان بو حس صوریدن غیریدر وانلرك ادراك ایلدیكی
حواس ظاهره نك ادراك ایلدیكندن غیریدر عقل معاشك قولغی وحس صوری‌نك قولاغی بو وحیك استماعندن
مفلس وبی بهره در پس مقدما بیوردقلری كلمات سابقه دن جبر معناسی منفهم اولوب سؤال لازم كلوركه اول
بیوردیغكز كلمات طیبه جبری متضمنه در پس جبر سزك قتكزده مقبولمیدر بو سؤال مقدره جواب طریقیله
بیوررلركه * مثنوی * لفظ جبرم عشق را بی صبر كرد * هركه عاشق نیست حبس جبر كرد * بو بیت مثنوی شریفك
اغمض ابیاتندن بریدر وبونده خیلی اختصار وارد رسائله صحیح سكوت افاده ایلین معنی بالتمام بو بیتك لفظندن حاصل
اولمز بلكه مفهومندن مستفاد اولور ومفهوم بودركه ای سائل بن جبر دیسه‌م لفظ جبری بن عشقه اطلاق ایلرم
بنی بی صبر ایلدیكیچون بی صبر كرد لفظ جبرمه علت موقعنده واقع اولمشدر یعنی عشقه جبر لفظنی اطلاق ایلمكه عشقك
بی صبر وبی قرار ایلمسی سببدر دیمك اولور تقدیر بیت مثلا شویله دیمك اولوركه لفظ جبرا من بر عشق اطلاق میكنم
برای آنكه او مرا بی صبر كرد بو بیتده سروری مرحوم اصابت ایتمش وشمعی بیانه كتمشدر ان اردت فلیطالع ومعنای مصرع
ثانی هرشول كمسه كه عاشق دكلدر مثلا قدریه ومعتزله طائفه سی كبی اول جبری حبس ایلدی یعنی منع ایلدی
بو مصرعك مفهوم مخالفه سی وهرشول كمسه كه عاشقدر واهل سنت والجماعة طریقنده صادقدر اول كمسه
جبر اوسطی منع ایلمز دیمك اولور * مثنوی * این معیت با حقست وجبر نیست * این تجلی مهست این ابر نیست * بو بزم
ذكر ایلدیكمز معنی حقله هرحالده معیتدر یعنی عبد هرحالده حقدن مستغنی ومستقل دكلدر بلكه هرحالده حقك
ارادتنه وخلق ایتمسنه محتاجدر دیمكدر بو خسه جبر دكلدر بوذكر اولنان معنی تجلی ماه حقیقتدر وظهور نور وحدتدر
بو ابر خطا وضلالت دكلدر (مثنوی) ور بود این جبر جبر عامه نیست * جبر آن امارهٔ خودكامه نیست * فرضا
بوذكر اولنان معنی جبر اولدیسه ده عوام جبری دكلدر بلكه خواص اولیانك جبریدركه اول توحید افعال
وتوحید صفاتدر وعند اهل السنة جبر اوسط دیدكلریدر بو جبر اوسط نفس امارهٔ خودكامه وفرق ضاله دن اولان
جبریلرك جبر مذمومی دكلدر زیرا بو جبریلر سلب اختیار ایدرلر واسقاط تكلیفات شرعیه وخلع اوامر مرعیه طریقنه
كیدرلر وعبد جماد كبی مجبوردر وعلی ای حال من كل الوجوه معذوردر دیرلر بوذكر اولنان جبر بویله دكلدر بلكه
بو جمیع انبیا واولیانك مرضیسی اولان نفس الامردر (مثنوی) جبر را ایشان شناسد ای پسر * كه خدا بگشاد
شان دردل بصر * پس بو كونه جبری اول كسلر فهم ایلر ای پسر كه خدای متعال انلرك قلبنده اولان بصر بصیرتلرین

كشاده قیلدی (مثنوی) غیب وآینده بریشان گشت فاش * ذكر ماضی پیش ایشان گشت لاش * اول
بصر بصیرت سببیله غیب وآینده انلر اوزره فاش اولدی یعنی امور غیبیه واسرار لاریبیه واحوال آتیه فاش اولدی
ماضینك ذكری انلرك قتنده لاش اولدی یعنی یاد ماضی وگذشته بونلر حضورنده لاش اولدی (مثنوی) اختیارو
جبر ایشان دیگرست * قطره ها اندر صدفها گوهرست * وبو اهل اللهك جبری واختیاری اهل جبرك جبری
واهل قدرك اختیاری كبی دكلدر زیرا بو ایكیسی بیله مذمومدر بلكه بونلرك اختیار وجبری غیریدر اختیارلری
(وما یشاؤن الا ان یشاء الله) مقتضاسنجه مشیئت حقله مختار اولملرین ومراد قیلملرین اخبار ایلر وجبرلری (قل كل
من عند الله) فحواسنجه توحید افعال وتوحید صفاتی اشعار ایلر وحد ذاتنده بو كونه جبر تصفیهٔ نفس قیلان وآداب
شرعله مؤدب اولان اهل اللهه نسبتله مقبول وممدوحدر نفس اماره صاحبلرینه كوره مذموم ومقدوحدر مثلا
قطره لر صدف خلرده گوهردر یعنی قطرات امطار اجواف اصدافده لاكی ودرر بالاعتبار اولور وافواه ماربد كرداره زهر مار
اولورته كم بركسه سری سقطی حضرتلرینه دیدی یا سری فلان كمسه دیركه انما نحن كالباب حركاتنا وسكناتنا لیست منا
حضرت سری بیوردیكه بو سوزی یا غایت عارف موحد سویلر ویا خود بغایت جبری ملحد اگر بونی سویلین آداب شرعله
مؤدب واحكام مرعیه ایله مهذب ایسه موحد وكاملدر واگر اسقاط تكلیفات شرعیه قیلان مباحیه دن اولان
كمسه لر ایسه بی دین ملحددر اعاذنا الله وایاكم من الجبر والضلال * مثنوی * هست بیرون قطرهٔ خرد وبزرك * در صدف
درهای خردست وسترك) صدفدن طشره ده قطره لر وار درصدفده اول قطره لر كوجك ویولك اینجودر یعنی صدفك
خاصیتندندر كه خرد اولان قطره یی در صغیر وبزرك اولان قطره یی در كبیر ایلر پس اولیاء اللهك صدف قلبی دخی اول
خاصیتی طوتركه خارجده اولان جبری علم توحید قیله وطشره ده نالایق اولان انلرك قلبنه داخل اولدقدنصكره
ولسانلرندن ظهور قیلدقدنصكره لایق وسزا اوله (مثنوی) طبع ناف آهوست آن قوم را * از برون خون ودرونشان
مشكها * اول ذكر اولنان قوم ایچون مسك آهوسنك نافه سنك طبیعتی واردر بونلر طشره دن خوندر وبونلرك درونی
مسكلردر یعنی خارجده اولان عامهٔ ناسك نظرنده بونلرك ظاهری خون كبی حقیردر من حیث البشریه انلرك قتنده
صورتلری وكلاملری دم كبی نامقبولدر اما بونلرك درونلری نفحات الهیه وتجلیات ربانیه مسكاریله پردر * مثنوی *
تو مكو كین مایه بیرون خون بود * چون رود در ناف مشكی چون شود * سن ای معترض اولان كمسه بر سبیل اعتراض
دیمه كه بو مایه طشره ده خون ایدی اول مایه چونكم نافه ایچنه كیده نیجه مسك اولور بو جمله‌نك خود معلومیدركه
دم نافه خارجده نجس ومردار ایكن نافه یه داخل اولدیغی كبی پاك ولطیف مسك اولوركه اول نافه نك خاصیتندندركه
اول دم مرداری تبدیل ایلر پس قلب اولیا هم بونك كبیدر خارجده اولان جبره والحاده متعلق اولان علوم وكلمات انلرك
نافهٔ قلبنه داخل اولدقده ولسان شریفلرندن صدور قیلدقده مسك اذفر كبی لطیف وعود وعنبر كبی نظیف اولور
(مثنوی) تو مكو كین مس برون بد محتقر * در دل اكسیر چون گشتست زر * سن دیمه كه بو باقر طشره ده بی قدر ومحتقر
ایدی اكسیرك ایچنده اول مس نیجه زر اولدی بو معلومدر كه مس كیمیایه داخل اولدقده زر خالص اولور وقدر وقیمت بولور
مثنوی * اختیار وجبر در تو بد خیال * چون در ایشان رفت شد نور جلال * ای اصحاب ولایتك وارباب هدایتك
درونلرندن غافل اولان كمسه اختیار وجبر سنده خیال ایدی یعنی اختیارم وار ویاخود جبرم وار خیالنده سن
وجبر واختیار سنده خیال كبی اولدی چونكم انلره كتدی اول جبر واختیار نور جلال اولدی یعنی سنك وجودكده
خیال مرتبه سنده اولان جبر واختیار انلرك وجودنده اول جبر واختیار حق تعالینك ذاتنك وعظمتنك نوری
وتجلیسی اولدیكه اختیارلری ذات حقك ارادتیله اولور وجبرلری دخی جباریت حقده مغلوب ومحكوم اولدقلری
جهتندن اولور پس بونلرك جبر واختیاری مرتبهٔ عقائده مقید اولانلرك جبر واختیاری كبی اولمز * مثنوی *
نان چو در سفره ست باشد او جماد * در تن مردم شود او روح شاد * مثلا نان چونكه سفره نك ایچنده اوله
اول نان جماددر ولیكن او نان خلقك بدننده بعد الاكل شاد روح اولور وروح حیوانی اندن قیت بولور * مثنوی *
در دل سفره نگردد مستحیل * مستحیلش جان كند از سلسبیل * سفره نك ایچنده نان مستحیل روحه وجسمه
تبدیل اولمز اول نانی جان مستحیل ایلر سلسبیل جهتندن یعنی مادامكه نان سفره ده در كندی كندیدن اول روحه
وجسمه مستحیل ومتبدل اولمز بلكه اول نانی جان بعد الاكل روحه وجسمه مستحیل ومتبدل ایلر آب لطیف
جهتندن سلسبیل آب لطیف معناسنه در وهانم طعام آبدر بواجلدن جان آنی سلسبیلدن مستحیل ایلر
بیوردی (مثنوی) قوت جانست این ای راست خوان * تا چه باشد قوت آن جان جان * ای راست ودرست اوقویجی
بو كه بیان اولندی جانك قوت وتأثیریدر چونكم روح حیوانیده بو مرتبه تأثیر وقوت اولدیسه وجماد وبانی روحه

وجسمه تبدیل قیلدیسه بوندن قیاس ایله تا اول جانك جانی وروحك روحنك قوتی نه مرتبه اوله جانك جاندن مراد
کامل اولان انسانك جانیدر یعنی بوندن قیاس ایله که روح الارواح منزله سنده اولان ولیلرك جانك قوتی نیجه درانلرك
روح شریفلرنده اول مرتبه قوت واردرکه خارج عالمده ومیان بنی آدمده پاك وطیب اولمیان ونظافت ولطافت
مرتبه سن بولمیان شیلر انلره مقارن اولدقده پاك ولطیف وخوب ونظیف اولور بو معنانك توضیحی ایچون بو بیتلری دخی
مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوررلر (مثنوی) کوشت پارهٔ آدمی اززور جان * می شکافد کوه را با بحر وکان * مثلا
آدمینك برات پاره سی جانك قوتندن طاغی شق ایلر بحر وکانله یعنی طاغی وبحری ومعدنی جان قوتیله یاررو پاره
پاره ایلر * مثنوی * زور جان کوهکن شق حجر * زور جان جان دران شق القمر * طاغ قازیجینك قوتی طاش یارمقدر
کوهکن وصف ترکیبیدر مطلقا هر طاغ قازیجی یه شامل اولسه ده جائزدر اما فرهاد مراد اولمق روشندر جانك
جانینك قوتی شق قمر ایلمکده در جانك جاندن مراد روح الارواح اولان حضرت نبی واول حضرته وارث کامل اولان
هر ولیدر اکرچه ولینك وجودنده شق قمر ایلمك ظهوره کلمشدر اما انك جاننده اول قوت واردرکه اکر ارادت الهیه
تعلق ایلرسه انك جانی دخی شق قمره قادر اولور * مثنوی * کر کشاید دل سر انبان راز * جان بسوی عرش سازد ترکتاز
اکر کوکل رازطغارجغنك باشن آچرسه یعنی قلب بورازو اسراردن دخی زیاده سویلرسه وحقیقتله بو اسراری
کاشف اولورسه جان عرش جانبنه چپروسرعتله روان اولور بو مصرع روحك بدندن چقمسندن وعالم ارواحه سرعتله
کتمسندن کنایه اولور وجاندن مراد اکرچه کندی روح شریفلریدر نسخه ده قابلدر بوسری چوق سویلمکله اول
جانبه زیاده شوق ومحبت غلبه ایدوب جان اول طرفه روان اولور وبوندن محو وفنا مرتبه سن بولور دیمك قابلدر
اما جاندن مراد بوسره مستعد اولمینلرك جانی اولمق محله انسبدرکان دیمك اولورکه اکر بو اسراردن دخی زیاده
سویلرسم ورازطغارجغن فتح ایلرسم بوسره قابل ومستعد اولمینلرك جانی عالم ارواحه کتمك وقبل الکمال مرتبهٔ اعلایه
ترکتاز ایتمك لازم کلور بو اجلدن کشف رازه اقدام اولنمیوب کتمان اسرار لازم کورلدی دیمك لازم اولور والله اعلم

* اضافت کردن آدم علیه السلام آن زلت را بخویشتن که ربنا ظلمنا واضافت کردن ابلیس کناه خودرا بخدا که بما

اغویتنی (م ی) فعل حق وفعل ماهر دو ببین * فعل ماراهست دان پیداست این * کر نباشد فعل خلق اندرمیان * پس
مکو کس را چرا کردی چنان * خلق حق افعال مارا موجدست * فعل ما آثار خلق ایزدست * صراط مستقیم
وطریق قویم اولدرکه جبر صرفدن حذر ایدوب وادب یولنه کیدوب شیطان کبی بما اغویتنی دیمکله اغوا واضلالی
خدای متعاله اسناد قیلمیه سن بلکه آدم زاده ایسك زلت ومعصیتی حضرت آدم علیه السلام کبی کندی نفسکه اضافت
ایدوب ربنا ظلمنا دیو اعتذاردن خالی اولمیه سن زیرا لا افراط ولا تفریط والامر بین ذلك در پس ادب بودرکه جناب
عزت عبادنه تعلیم بیوررلرکه (وما اصابك من حسنة فمن الله وما اصابك من سیئة فمن نفسك) درمع هذا بویله ایکن قل
کل من عندالله) مقتضاسنجه حسنات وسیأتك خالقی الله بیله سن که (والله خلقکم وما تعملون) بیورمشدر والحاصل
کامل اولدرکه موحد اوصاف وافعال اوله سن اما ادبه رعایت قیله سن تا انشاءالله مرتبه سن بوله سن نته کم شیخ اکبر
حضرتلری یا ایها الناس اتقوا ربکم آیتنك تفسیرنده بو محله مناسب رعایت آداب ایتمسنی تعلیم بیوررلر قوله اتقوا ربکم ای
اجعلوا ماظهر منکم وقایة لربکم واجعلوا مابطن منکم وهو ربکم وقایة لکم فان الامر ذم وحمد فکونوا وقایة فی الذم
واجعلوه وقایتکم فی الحمد تکونوا ادباء عالمین پس بو مقدمه معلوم اولدیسه معنای ابیات اولدرکه بزم فعلمز که
بزدن صدور ایلدیکی حیثیتدن ودخی حقك فعلی خالق افعال اولدیغی جهتدن هر ایکیسنی کور بزم فعلمزی وار
بیل که هر کسك تعیننك مقتضاسی وافعالی پیدا وآشکاره در مخفی دکل جمله دلایل عقلیه دن بری بودرکه اکر فعل خلق
کاسب اولدقلری جهتدن اورته ده اولمدیسه پس نیچون طبعکه مخالف برکمسه دن بر فعل صدور ایلدکده دیمه اکا
نیچون شویله ایدرسن مع هذا دیرسن وخطاب وعتاب ایدرسن معلوم اولدیکه عبد کاسب اولدیغی حیثیتدن عتاب
وخطابه مستحق اولور نهایت مافی الباب بودرکه حقك خلق ایلمسی بزم افعالمزی وجوده کتوریجی ومرتبهٔ ظهوره
یتوریجیدر و بزم افعالمز آثار خلق ایزد متعالدرکه * شعر * مرید الخیر والشر القبیح * ولکن لیس یرضی بالمحال
(مثنوی) ناطقی یا حرف بیند یا غرض * کی شود یکدم محیط دو عرض * زیرا که نطق ایدیجی کمسه یا حرفی کورر یا خود
غرضی کورر ناطق بر نفسده ایکی غرضی قچن احاطه ایدیجی اولور یعنی ناطق اولان کمسه حالت واحده ده هم حرفی وهم
معنایی کوره مز دفعهٔ واحده ده ایکی مقصودی احاطه ایده مز بلکه حرفی کوررسه معنادن ذاهل اولور ومعنایی کوررسه
حرفدن غافل اولور پس عبد هم موجد افعال وهم کاسب افعال اولمغه قابل دکلدر بلکه انك شاننده در که انجق
بر طرفی بیله وا کاسب قول اوله اکثر نسخه مصرع ثانیده دوعرض عین مهمله ایله واقع اولمشدر ایکی عرضدن مراد بری

حرف وبری اندن حاصل اولان معنی اولور * مثنوی * کر بمعنی رفت شد غافل ز حرف * پیش وپس یکدم نه بیند هیچ
طرف * آدمی تکلم ایلدکده اکر معنی جانبنه کتسه لفظدن غافل اولور هیچ بر کوز بردمده ازکونی واردنی کورمز
طرف کوزه دیرلر * مثنوی * آن زمان که پیش بینی آن زمان * تو پس خود کی ببینی این بدان * مثلا اول زمانده که
او کیکی کوره سن اول زمانده سن کندی آردیکی قچن کوررسن بونی بیل * مثنوی * چون محیط حرف ومعنی نیست
جان * چون بود جان خالق این هردوان * چونکه حرفله معنایی بردمده جان محیط دکلدر بو ایکی انك جان نیجه خالقی
اولور ایکی اندن مراد هم فعل وهم خلق فعلدر یعنی جان آدمی هم کاسب فعل وهم خالق فعل اولمغه قادر دکلدر اکر قادر
اولیدی حرف ومعنایی بردمده احاطه ایلردی چونکه ایکی جانبی احاطه یه قادر اولمدیغی معلوم اولدیسه بو ایکی غرضك
دخی محیطی وخالقی اولمدیغی بوندن معلوم اولور سروری وشمعی هردواندن مراد حرف ومعنادر دیمشلر اما شرح
اولندیغی اوزره هردواندن مراد کسب فعل وخلق فعل اولمق اولیدر (مثنوی) حق محیط جمله آمد ای پسر * واندارد
کارش از کار دکر * اما حق تعالی حضرتلری ای پسر جمله اشیایی محیط کادی لایشغله شأن عن شأن فحواسنجه آنك
بر کارنی بر کار آخردن کیرو طوتمز ومشغول ایتمز (مثنوی) کفت شیطانکه بما اغویتنی * کرد پنهان فعل خود دیودنی *
سورهٔ اعرافده اولان آیته اشارتدر (قال فبما اغویتنی) شیطان دیدیکه سنك بنی اغوا ایتدیککك حقیچون فبماده با قسم
معناسنه اولور وسبب معناسنه اولمقده جائزدر ای سبب اغوائك دیمك اولور (لاقعدن لهم صراطك المستقیم) ای
لاعترضن لهم فی طریق التوحید الذاتی وامنعنهم عن سلوکها بان اشغلهم بما سواك معنی بیت دیمك اولورکه شیطان
حضرت حقه بالمشافهه خطاب ایدوب سن بنی ازدردیغك سببله دیدی وکندینك غوایت وضلالتنی حضرت حقه
اسناد ایلدی کندینك فعلنی اول دیو دنی پنهان ایتدی اکرچه حضرت حق انك غوایت وضلالتنی خلق ایدیجیدر
اما کندیسی اکا کاسبدر چونکم کندینك کسبنی وفعلنی کیزلدی وقبحنی حضرت حقه اسناد ایلدی بو جرأت
وبوکستاخلق سببله لعن وطرده لایق اولدی * مثنوی * کفت آدم که ظلمنا انفسنا * او ز فعل حق نبد غافل چو ما *
بو بیت سورهٔ اعرافده اولان آیته اشارتدر (قالا ربنا ظلمنا انفسنا) آدم وحوا علیهما السلام بعد العصیان دیدیلر ای بزم
پروردکارمز بز کندی نفسلرمزه ظلم ایلدك (وان لم تغفرلنا) اکر بزه مغفرت ایتمزسك (وترحمنا) دخی مرحمت ایتمزسك
(قال القاشانی ای وان لم تغفرلنا بالباسنا الانوار الروحانیة مشرفة علینا وترحمنا بافاضة المعارف الحقیقیة (لنکونن
من الخاسرین) ای من الذین اتلفوا الاستعداد الاصلی وهو مادة السعادة والبقاء اکرچه حقیقتده جمیع افعالك خالقی
حقدر وخیر وشر ونفع وضر قل کل من عندالله مقتضاسنجه اندن ظهور ایدرلیکن رعایة للادب (ما اصابك من حسنة
فمن الله وما اصابك من سیئة فمن نفسك) مقتضاسنجه حسنه یی حقه وسیئه یی نفسکه اسناد ایده سن نته کم حضرت آدم
علیه السلام الهی بز نفسمزه ظلم ایلدك دیدی اول آدم حق تعالینك فعلندن بزم کبی غافل اولمدی بلکه حق تعالی هر فعلی
خالق وهر شیئی موجد ایدیکنی بیلورکن ینه ظلمی کندی نفسنه اسناد ایلدی (مثنوی) در کنه او ازادب پنهانش کرد) زان
کنه بر خورد زدن او بر بخورد * اول آدم کناهی چنده ادبه رعایت ایلدیکی جهتدن حضرت حقك کناهی خلق ایلمسنی
اخفا ایلدی شیطان کبی بی ادبلك ایلمدیکه اول فعل حقده کندی فعلنی ستر ایلیوب بما اغویتنی دیدی لاجرم حضرت
آدم علیه السلام او کناهی کندی نفسنه اسناد ایلدیکندن میوه یدی یعنی منفعت بولدی (مثنوی) بعد توبه کفتش ای
آدم نه من * آفریدم در تو آن جرم ومحن * آدم علیه السلام حضرتلری توبه ایلدکدنصکره حق تعالی اکا دیدیکه ای آدم
اول جرمی ومحنتلری سنده بن یرتمدمی یعنی سنده بن خلق ایتمدمی (مثنوی) نه که تقدیر وقضای من بدان * چون بوقت
عذر کردی آن نهان * سندن صادر اولان جرم ومحن بنم تقدیرم وقضامدکلمیدی عذر وقتنده آنی نیچون ستر وپنهان
ایلدك * مثنوی * کفت ترسیدم ادب نکذاشتم * کفت هم من پاس آنت داشتم * آدم علیه السلام جناب عزته
جواب ویروب دیدی خوف ایلدم ادبی ترك ایلمدم حق تعالی حضرتلری ایتدی بن هم سنك اول ادبکی حفظ وتدم یعنی
اول ادبکی مقبول ایدوب سنی انکچون مقرب وبرکزیده ایتدم * مثنوی * هر که آرد حرمت او حرمت برد * هر که آرد قند
لوزینه خورد * هر شول کمسه که درکاه حقه حرمت وتعظیم کتوره انك مقابله سنده حرمت وتعظیم ایلتور هر کیمکه قند
کتوررلوزینه یر یعنی (من جاء بالحسنة فله عشر امثالها) آیتنك فحواسنجه بر کمسه هر نه کونه ایلك کتوررسه ادنی مرتبه
جزایه اون انك مثلی الور واوسط مرتبه اضعاف مضاعف ایلك کلور بولور (هل جزاء الاحسان الا الاحسان مقتضاسنجه
احسانك جزاسی دکلدر الا احساندر (مثنوی) طیبات از بهر که للطیبین * یاررا خوش کن برنجان وببین * طیبات کیمك
ایچوندر طیب اولنلر ایچوندر پس یاری خوش ایله خوشلق کورور نجیده ایله رنجیده لك کورور (کما قال الله تعالی
الطیبات للطیبین والطیبون للطیبات والخبیثات للخبیثین والخبیثون للخبیثات) پس درکاه حقه طیب کلنلر ایچون

طیبات واردر وخبیث اولنلر ایچون خبیثات واردر مصرع ثانی بومعنایی مشعر اولور زیرا اتقدیر کلام یار را خوش کن
خوشی بین وبرنجان بدی بین دیمک اولور (م ی) یک مثال ای دل پی فرقی بیار * تا بدانی جبر را از اختیار * ای کوکل جبر
واختیاری بری بریندن فرق وتمییز ایلمک ایچون برمثال کتور تا جبری اختیاردن بیله سن * مثنوی * دست کان لرزان
بود از ارتعاش * وانکه دستی را تو لرزانی زجاش * مثلا دست اول دست که ارتعاشدن دتریجی اوله رعشه برمرضدرکه
انسانه کلدکده انک الی دتره دربی اختیار الی دتره ین کسه یه مرتعش دینور واول بردستیکه آنی بریندن سن
دتره درسن * مثنوی * هردوجنبش آفریده حق شناس * لیک نتوان کرد این با آن قیاس * هرایکی حرکتی حق
تعالینک یاراتمشی ومخلوقی اکه لیکن بونی اکا قیاس ایلمک کرکمز زیرا بو اختیاری واول اضطراریدر اکرچه ایکیسنک
یله خالقی حقدر ولیکن بونلر ماده فرق عظیم واردر * مثنوی) زین پشیمانیکه لرزانیدیش * مرتعش را کی پشیمان
دیدیش) بو حرکتدن پشیمان سنکه آنی سن دترتدک پس معلوم اولدیکه بو خصوصده سنک اختیارک واردر امامرتعشی
اول حرکتدن چن پشیمان کوردک یعنی پشیمان کورمدک زیرا که مجبوردر پس اهل اللهک جبری مرتعشک جبرنه
بکزرکه مقبول وممدوحدر واهل نفسک وجبریه نک جبری غیرمرتعش اولنک تحریک یدایلدکده مجبورم دیمسنه
بکزرکه مذموم ومقدوحدر نفسلرینک حظی جانبنه کلسلر مرید ومختار اولورلر وطاعت وعبادته کلسلر اختیارمز
یوقدر دیو کندیلرینی جبری قیلورلر (مثنوی * بحث عقلست این چه عقل آن حیله کر * تا ضعیفی ره برد انجا مکر *
بوذکر اولنان بحث عقلک بحثیدر بو حیله کرنه عقلدر یعنی بو حیله ایدیجی عقل جزوی حد ذاتنده عقل دکلدر دیمک
اولور استفهام انکار ایچون اولوب حیله کر اولان عقلی نفسنده عقل اولمقدن نفی قیلور زیرا اصلنده عقل عقل کایدرکه
انبیا واولیانک عقلیدر وعقول جزئیه اکا نسبت عقل دکلدر پس تقدیر معنی بوذکر اولنان بحث بحث عقلدرکه
اصلنده عقل دکلدر بو بحث عقلی انکچوندرکه تا برضعیف الذهن کسه مکرکه اول جبرواختیار مرتبه سنه یول ایلته
وجبرواختیار ندر عقلی یتدیکی قدر فهم ایلیه (مثنوی) بحث عقلی کردرومرجان بود * آن دکر باشد که بحث جان بود
عقله منسوب اولان یعنی بحث فرضا اکردرومرجان اولسه اول بحث غیری اولورکه جان بحثی اوله یعنی جان بحثی
برمرتبه خوب ولطیف اولورکه عقله منسوب اولان بحث اکردرومرجان یله اولسه اکا مماثل اولمز (مثنوی) بحث جان
اندرمقامی دیکرست * باده جانرا قوامی دیکرست * جانه متعلق اولان بحث برمقام آخرده درکه اول مقام عقلدن
عالی وبرتردر جان باده سنک برآخر قوامی واردرکه اول عقل باده سنک قوامنه بکزه مز (مثنوی) آن زمان که بحث عقلی
سازبود * این عمر با بوالحکم موجود بود * اول زمانده که عقله منسوب اولان بحثک دوزنی واعتباری وارایدی
بو عمرکه مراد حضرت عمر رضی الله عنهدر بوالحکم ایله همراز وهمسازایدی بوالحکم ابوجهلک مقدم اولان
کنیتیدر وانکده اسمی عمردر دیمشلر وبوالحکم دیوا کا انکچون کنیت ویرمشلرکه حکم عقلیه ده غایتله ماهر وابحاث
فکریه یه زیاده قادرایدی چونکم حضرت نبی علیه السلام بعث اولنوب انلری دین مبینه دعوت ایلدکده بوقدر عقلله
اسرار نبویه دن غافل وعلوم دینیه دن جاهل اولدی پس ضدیله کنیت ویریلوب ابوجهل دیمکله معروف اولدی وبوکنیتله
شهرت بولدی اما حضرت عمر ایمانه کلدی وعلم دینی وبحث جانی بیلدی اول حضرتک لقب شریفی فاروق اولدی
انکچون که حقی باطلدن زیاده فرق وتمییز قیلدی نته کم بیورر (مثنوی * چون عمر از عقل آمد سوی جان * بوالحکم
بوجهل شد در بحث آن * چونکم حضرت عمر عقلدن جان جانبنه کلدی یعنی عقل جزوی مرتبه سندن کچوب ایمان
واسلامه کلوب جان مرتبه سنی بولدی بوالحکم آنک بحثنده ابوجهل اولدی یعنی کنیتی ابوالحکم ایکن اول جانک
بحثنده ابوجهل اولوب جهل وغفلت مرتبه سنده قالدی وایمان وعرفاندن واسرار وحکم جاندن محروم اولدی
* مثنوی * سوی حس وسوی عقل او کاملست * کرچه خود نسبت بجان او جاهلست * حس جانبنده وعقل جزوی
جانبنده اول ابوجهل کاملدر اکرچه جانه نسبت خود او جاهلدر والحاصل استدلالی وصوری وعقلی اولان اموره
نسبت اول ابوالحکمدر ودینی ویقینی وجانی اولان علومه نسبت اول ابوجهلدر پس بوندن معلوم اولدیکه عقل جزوینک
بحثی واستدلالی دینه متعلق اولان وجانه انتساب قیلان علوم واسراره واسطه اولمز ونفع وفائده دخی قیلمز * مثنوی *
بحث عقل وحس اثر دان یا سبب * بحث جانی یا عجب یا بوالعجب * بحث عقلی وبحث حسی یی اثر بیل یا سبب یعنی
عقل وحسک بحثنی یا اثردن مؤثره استدلال ویاخود سببدن مسببه انتقال ایلمک بیل که عقل وحس اثر وسبب مرتبه
سندن ایلری تجاوز ایده مز وجان مرتبه سنه کیده مز اما بو جانه منسوب اولان بحث یا عجبدر ویاخود عجب صاحبیدر
یعنی جانه منسوب اولان بحث وعلمی برمرتبه عجب بیل واعجب عجایبدرکه عقل جزوی صاحبلری انک ادراکنده
حیران وکلماتنک فهمنده دخی عاجز وناتوانلردر * مثنوی) ضوء جان آمد نماند ای مستضی * لازم وملزوم ونافی مقتضی

* زانکه بینارا که نورش بازغست * از دلیل واز عصا کش فارغست * بوذکر اولنان جبروقدر بحثی قیل وقال
وبحث عقل پرعقالدرکه متکلمین واهل جدالک لایقدر فاما اصحاب کمال بو کونه بحث وجدالدن خلاص اولمشلردر
زیرا ای طالب رضا وضیای هدی وای راغب اسرار خدا بونلره جانک ضوئی کلدی وعین العیان حاصل اولدی پس
دلایل عقلیه دن لازم وملزوم ونافی ومقتضی قالمدی لازم وملزومه مثال طویل النجاد وکثیر الرماد کبی که بونلر ملزومدر
وبونلره لازم کلان قد طویل وسمهمان کثیردرکه بونلردن کنایه در اما بو محله مناسب اولان لازم وملزوم مثلا افعال خلق
ملزوم واکا حقک خلق اتمسی لازمدر نافی ومقتضی اسم فاعلدر اکر ما بینلرنده واومقدر اولورسه بری برینک
مقابل وضدی اولوب نفی ایدیجی واقتضا ایدیجی دخی قالمدی دیمک اولوروا کرواومقدر اولمزسه مقتضی نفی ایدیجی
قالمدی دیمک اولور مثلا بو محله مناسب عند اهل السنة افعال خلق حقی مقتضیدر واهل قدر واصحاب اعتزال بونی
نافیدر پس ضیای جان ومقتضای اعیان اولدقده بومذکورانک بریسیده قالمز اول سببدنکه بربینا کمسنه نک نوری
بازغدر یعنی طالع ولامعدر اول بینا دلیلدن وعصا کشدن فارغدر بعض نسخه ده از دلیل چون عصا کش فارغست
واقع اولمشدر بوتقدیرا اوزره معنا اول بینا عصا کش کبی دلیلدن فارغ ومستغنیدر دیمک اولور (تفسیر وهو معکم
اینما کنتم) بو آیت کریمه سورۀ حدیدده در وبو محل بو آیت کریمه نک تفسیر وتحقیقینک بیاننده در معنای شریفی اول
الله سزکله بیله در هرنه برده ونه حالده اولسکز اکثر علما اول الله هرنه برده اولسکز علم وقدرتیله سزکله بیله در عموما
وفضل ورحمتیله بیله در خصوصا دیو تفسیر ایلمشلر در اما بو معیت فی الحقیقه عقلله بیلنمز وفهمله ادراک اولنمز محصل
عقل بونک درکنده خبراندر اما بو بیان سر معیتی بیلدر یجی وانک معناسنی قابل معرفت اولنه روشن وواضح ایدیجیدر
تفسیر وهو معکم اینما کنتم * مثنوی * بار دیکر ما بقصه آمدیم * ما ازان قصه برون خود کی شدیم * بز کیرو بحسب
الظاهر قصه جانبنه کلدک بز خود فی الحقیقه اول قصه دن چن طشره کتدک یعنی قصه نک حقیقتندن طشره کتمدک
ومقصود واصلیدن خروج ایتمدک هرنه قصه یه کلسک انکله بیله یز وهرنه حاله ایرسک اندن خالی دکلز (مثنوی) کر بجهل
آییم آن زندان اوست) ور بعلم آییم آن ایوان اوست) اکر جهل مرتبه سنه کلسک وغافل وجاهل اولسق اول انک زندانیدرکه
اللهک عالم وعارف قوللری مرتبۀ جهلده المنالک اولورلر وزندان محنتنی بولورلر واکر علم مرتبه سنه کلورسک اول علم اول
مقصود حقیقینک ایوانیدر تن انسانی ایوان صوریده نیجه راحت بولورسه جان دخی مرتبۀ علمده اویله راحت بولور ورفعت
حاصل قیلور بعض نسخه ده قافیه زندان ماست وایوان ماست واقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره معنی اکر جهله کلورسک اول
بزم زندانمزدر واکر مرتبۀ علمه کلورسک اول بزم ایوانمز ومقام عالیشانمزدر والحاصل مرتبۀ جهلده ومرتبۀ علمده اندن
خالی ودور دکلز * مثنوی) ور بخواب آییم مستان وییم * ور ببیداری بدستان وییم * واکر خوابه کلهوز انک مستلری بز
واکر بیدارلغه کله وز انک قصه وحکایتنده بز محصل کلام ایکی حالده بیله آندن بعید ومهجور دکلز (مثنوی) ور بکرییم
ابر پررزق وییم * ور بخندیم ان زمان برق وییم * واکر اغلیه وز اول خدانک آبله پر ابری یزکه قطرات دموعی باران کبی
یاغدیررز زمین وجود مزده نباتات حسناتی بتورمکدن اوتری واکر خنده ایلیه وز اول زمان خدای تعالینک برقی یز
مثنوی) ور بخشم وجنک عکس قهر هوست * ور بصلح وعذر عکس مهر اوست * واکر غضب وجنکه کله وز اول اللهک
قهرینک عکسی واثریدر یعنی بزم قهر وغضبمز صفتلری حق تعالینک قهر وغضبینک عکسی واثریدرکه وجود انسانی آنک
صفاسنک مرآت ومظهریدر واکر صلح وعذره کله وز اول اللهک مهر ومحبتنک عکسی واثریدرکه بزده ظاهر اولمشدر
مثنوی * ما کییم اندر جهان پیچ پیچ * چون الف او خود ندارد هیچ هیچ * چه دارد هیچ هیچ دخی نسخه در بو بیت
شریف حقک خلقله معیتی حقیقتده مع الاغیار والسوی اولمدیغنی مشعر اولور بلکه معیت بحسب المراتب والاسماء
لازم کلور والا فی الحقیقه معیت مع الغیر ممکن اولمز کما قال ابن الفارض (ولیس معی فی الملک شیء سوای * والمعیت
لم تخضر علی المعیت * پس حضرت خداوندکار دخی بو مرتبه یه اشارت ایدوب بیوررلرکه ای طالب سر وحدت اکرچه
مرتبۀ مظهریته نظرا تشبیه ایدوب اغلمسق آنک ابر پررزقی یز وکلسک آنک برقی یز وخشم وجنکیمز آنک عکس قهری
وصلح وعذریمز انک عکس مهریدر دیردک لیکن مرتبۀ احدیته نظر اولنسه بز کیمز بوطولاشق وقرشق جهانده که
اسماء کثیره ومختلفه نک ظهوراتیله معقد اولمشدر اول حضرت خود نفس الامرده الف کبی متوحد بالذات ندر اتصال
وانفصالدن وحرکات وسکناتدن واغیار وسوادن منزهدرکما قال علیه السلام (کان الله ولم یکن معه شیء وقال الجنید
الآن کما کان) اما بو معنادن اوجه وانسب وعقل وفهمه اقرب اولان معنا بودرکه مصرع ثانی حضرت احدیته تشبیه
اولمیوب حقایق ممکنیه یه تشبیه اوله بو تقدیر اوزره معنی بز بو جهان معقدده کیمز الف کبی بر اول خودنه طوترهیچ هیچ
برنسنه حرکات ونقاطدن طوتمز کذلک بز دخی نفس الامرده هیچ برشیء طوتمز بلکه بزم وجودیمز فی الحقیقه نابوددر وبزم

مجلی مزده ظهور ایلین حرکات وسکنات واختلافات آنك اسماء وصفاتنك مقتضیاتیدر پس التوحید اسقاط الاضافات
بو مرتبه یه کوره دینلمشدر * مثنوی * چون زعمر آن رسول این را شنید * روشنی در دلش آمد پدید * چونکه اول
رسول روم حضرت عمر رضی الله عنهدن بو کلمات طیبه یی اشتدی بر روشنلك اول کلامدن آنك کوکلنده ظاهر کلدی
وقلبنی منور قیلدی اول رسول روم اول کلام حکمت آمیزك ذوقندن بر مرتبه نورانی اولدی واستغراق مرتبه سن
بولدیکه * مثنوی * محو شد پیشش سؤال وهم جواب * کشت فارغ از خطا واز صواب * انك ازکنده هم سؤال
وهم جواب محو اولدی خطادن وصوابدن فارغ اولدی زیرا مقام وحدتی بولدی وکال صفوته ایردی (مثنوی * اصل را
دریافت وبکذشت از فروع * بهر حکمت کرد در پرسش شروع * اصلی بولدیکه مقام حقیقتدر وفروعدن کچدیکه مراد
صور خلقیه در اکرچه اصلی بولدی وفروعدن تجاوز قیلدی وسؤال وجواب قیدندن قورتلدی ولیکن حکمت
ومنفعتدن اوتری رسول روم سؤاله شروع ایلدی تا نیجه طالبلر بو علمدن مستفید اوله لر واسرار حقیقته وصول بوله لر
بودخی کملینك دأبندندر که کندیلر سؤال وجواب قیدندن مستغنی ایکن طالبلرك نفعندن وفائده بولسندن اوتری
طالبلره لازم اولان علمی سؤال ایدرلر واستفسار سمتنه کیدرلر تا طلبه اول علمدن منتفع اوله لر ورسول رومك
بعد الکمال سؤالی دخی بو قبیلدن اولور * سؤال کردن رسول روم از عمر رضی الله عنه از سبب ابتلای ارواح با این
آب وکل اجسام * مثنوی * کفت یا عمر چه حکمت بود سر * حبس آن صافی درین جای کدر * سؤال ایدوب دیدیکه
یا عمر نه حکمت ایدی نه سر ایدی اول صافی اولان روحك بو منکدر وتیره اولان پرده حبسی یعنی روح صافیکه بویله
عالی جوهر ایکن بدن کثیف وسفلیده محبوس اولمسنه حکمت ندر دیدی * مثنوی * آب صافی در کلی پنهان شده
جان صافی بسته ابدان شده * آب صافی کلك ایچنده پنهان اولمش صافی جان بدنلره مقید اولمش یعنی بونده حکمت
ندر دیدی * مثنوی * کفت تو بحث شکرفی میکنی * معنی را بند حرفی میکنی * حضرت عمر رضی الله عنه اکا جواب
ویروب دیدی ای رسول روم سن بر شکرف یعنی بر عمیق ودقیق بحث ایلرسن بونك حقیقتیله کشفی شرعا جائز اولنلردن
دکلدر ولهذا روحك حقیقتندن سؤال اولندقده (قل الروح من امر ربی) دیمکله جواب ویرلدی اما جان صافینك
بدن کثیفه کلسنده واکا تعشق وتعلق قیلسنده چوق فائده واردر مثلا جمله فائده دن بری بودرکه بر معنایی بر حرفه
بند ایلرسن تا اول حرف واسطه سیله درونکده اولان معنی ظهوره کله وخارجده مخاطب اولان کمسه لر اول حرف
واسطه سیله اول معنادن منتفع اوله لر ومرادنه ایدیکنی بیله لر * مثنوی * حبس کردی معنی آزاد را *
بند حرفی کرده تو بادرا) درونده آزاد اولان معنایی حرفه حبس وقید ایلدکسن بادنفسی بر کلمه یه مقید ایلمشسن وناسه
اول نفس وکلمه واسطه سیله آنی سویلمشسن * مثنوی * از برای فائده این کرده * تو که خود از فائده در پرده * بونی سن
معلومدرکه فائده ایچون ایلمشسن سنکه خود فائده دن پرده ده سن یعنی روحك بدن کثیفه کلسندن واکا تعلق
قیلسندن محجوبسن * مثنوی * آنکه از وی فائده زاییده شد * چون نبیند آنچه ما را دیده شد * بعض نسخه ده
زاینده واقع اولمشدر تقدیر معنا اول الله که اندن فائده طوغمش اولدی ویا طوغلمش اولدی یعنی جنس فائده اندن
وجود بولدی وظهوره کلدی اول الله نیچون کورمیه آنی که بزه کورلمش اولدی یعنی بزده اولقدر علم وحکمت وارکه
البته بر فائده کورمه سك بر معنایی بر کلمه یه تعلیق ایلمزز وضمیرده اولان معنایی حرف وکلمه واسطه سیله ناسه سویلمزز
چونکه مخلوق ایکن بزه بو فائده کورلمش اولدی پس حکیم مطلق اولان حضرت حقه عالم معناده اولان ارواحی قوه یه
کتورمکده وصورت عالمنه یتورمکده نیچون فائده کورلمیه ونه وجهله ارواح صافیه نك اجساد کثیفه یه کلسنده
منافع کثیره وفوائد عظیمه اولمیه (مثنوی) صد هزاران فائده ست وهریکی * صد هزاران پیش آن یك اندکی * معنانك
کلامه مقید اولسنده ومخارج وحروف مرتبه سنه کلسنده نیجه یوزبیك فائده واردر وصد هزارانك هر بری اول
بر فائده نك قتنده که مراد اندن جانك جسده تعلق ایلمسیدر اندکدر مصرع اولده هریکی لفظی مصرع ثانی یه مرهون
اولور ومعنی هر بر صد هزاران قدر عدد اول بر فائده قتنده اقل قلیلدر که اندن مراد روحك بدنه تعلق ایلمسنده اولان
فائده در جمله دن بری مشایخ عظام روح صافینك جسد کثیفه تعلق ایلمسنده اولان فائده خصوصنده مرآتی
تمثیل ایلمشلردر دیمشلردرکه زجاجه صافی بی کثافت رونما اولمز وناظر اولانك وجهی اول زجاجه صافیده تمثل
قیلمز پس صورت انسانیه نك کورلمسندن اوتری استادان جهان زجاجه صافینك ظهرینه کدر وکثافت کتوروب
درحال اکا ناظر اولانك وجهی عیان ونمایان اولدی کذلك ارواح صافیه ده صفت الهیه بکمالها کورنمیوب آیینه
ظهرنده اولان کثافت کبی حق تعالی اجساد کثیفه یی ارواح صافیه یه ضم ایلدکده ارواح صافیه ده ظهوره کلمین
ونمایان اولمین صفات الهیه اجساد انسانیه ده ظهوره کلدی ومرآت وجود آدمیده نمایان اولدی * مثنوی *

این دم نطقت که جزو جزوهاست * فائده شد کل کل خالی چراست * مثلا اول سنك نطقك نفسی که
جزولرك جزویدر وهر بر عضو بر جزودر ونفس بو جمله جزولرك بر جزویدر وبو مصرعك معناسی مرهوندر تقدیر کلام اول
سنك نطقك دمی که جزولرك جزویدر کلی فائده اولدی کل فائده دن نیچون خالیدر اولکی کل ایکنجی کله مضاف دکلدر
ایکنجی کلدن مراد انسانك روحنك وجسمنك کلیسیدر تقدیر معنی کلی سنك نطقك نفخه سی که جمله اجزاء بدنیه کدن
بر جزودر انك الفاظ وحروفه تعلق ایلمسی کلی فائده اولدی پس نفخه الهی اولان روح جسمه کلدکده وجمله
ظاهر اولدقده کل اولور پس کل مرتبه سنده اولان فائده دن نیچون خالی اولور جزولك جزوی کلی فائده اولیجق کلك کلی
فائده یی جامع اولمسی اولویتله ثابت اولور (مثنوی) تو که جزوی کار تو با فائده ست * پس چرا در طعن کل آری تو دست
بو بیت کل روحك بدنه کلسنده واکا تعلق قیلسنده اولان فوائدی اثبات ایلر رسول رومك جان صافی بسته ابدان
شده دیو سؤال ایلدیکدن مراد بر جان دکلدر بلکه جانلرك کلیسیدر ابدانك جمله اولمسی دخی بوکه دلالت ایدر
وهر آدمك روحی بو جمله ارواحدن بر جزو کبیدر پس رسول رومك روحی بو جمله ارواحدن بر جزو منزله سنده اولدیغی
مقرر اولدیسه حضرت عمر رضی الله عنه اکا بو طریق اوزره خطاب ایدوب بیوررلر ای رسول روم سنکه جزوسن سنك
ایشك فائده ایله در که سن هر دم فائده دن خالی دکلسن پس کل روحك طعنته نیچون دست کتوررسن یعنی کل روحك
ابدان کثیفه یه تعلق ایلمسنده فائده ندر دیو نیچون طعنه شروع ایلرسن ارواحك ابدانه کلمسنده وبدن آیینه سنده
ظاهر اولمسنده لا یعد ولا یحصی فوائد کثیره ومنافع عظیمه واردر که تحریر وتعبیری ممکن دکلدر اما قلیل کثیره دلیل
اولدیغیچون بو بر قاچ فائده ذکری ایله اکتفا اولندی فائده اول اولدر که روح صافی بدنه کلمکله تحصیل کمال
ایلر زیرا انك وجودنده بالقوه اولان خاصیت بو عالم اجسامده فعله کلور وانك علی عیان مرتبه سن بولور زیرا اول عالمده
ایتدیکی اقراری بو عالمده اثبات قیلور اول عالمده صالح وفاسد وصابر ومجاهد اکرچه حق تعالینك معلومیدر که
بو عالمده دخی صالح اولان وفاسد اولان وصابر ومجاهد مرتبه سن بولان همان اول عالمده صابر ومجاهد اولنلردر
بغیر تفاوت ولیکن اول عالمده صابر ومجاهد اولمغه اعتبار یوقدر زیرا اول عالم صلاح وفساد وصبر وجهاد عالمی
دکلدر پس لازم کلدیکه انده بالقوه حاصل اولان اعمال بو عالمده فعله کله وثبوت مرتبه سن بوله ولهذا (قال الله تعالی
ولنبلونکم حتی نعلم المجاهدین منکم والصابرین) مجاهد وصابر عالم ارواحده ایکن دخی حق تعالینك معلومی ایدی
ودخی صبر وجهاد ایله ابتلا اولنمشلردی پس اول عالمده صابر ومجاهد مرتبه سنی بولمدیلر تا بو عالم اجسامه کلمینجه
وطاعت ومجاهده ایله اختبار اولنمینجه پس بو عالمه کلدیلر مجاهده قیلوب مجاهد اولدیلر وبلالره صبر ایدوب صابر
مرتبه سن بولدیلر وقس علی هذا سائر الاوصاف اکر انسانك روحی بو عالم اجسامه کلمسه وبالقوه ذاتنده اولان
خاصیتی فعله کتورمسه کمال بولمزدی وبالقوه ذاتنده اولان خاصیتلر فعله کلمز وثابت اولمزدی وفائده ثانی اولدرکه روح
عالم ارواحده ایکن وصالك ذوقنی واول عالمك قدرنی بیلمزدی وفراق وهجرانك طعمنی دخی طویمزدی پس اول عالمك
قدرنی بیلمکدن ونعمت وصاله عالم اولمقدن اوتری حق سبحانه وتعالی اول روح آزادی سجن طبیعته کتوروب
محبوس قیلدی وفراق وهجران المرینی اکا مذیق اولدی تا اول عالمه عبادتله مستعد اوله وبعد الخلاص من البدن اول
نعمتك قدرنی بیله حضرت آدم علیه السلامك قصه سی بو معنایی مؤید اولور وروشن قیلور زیرا اولا حق تعالی اکا جنت
ملکن ویرمش وجنت ایچره (یا آدم اسکن انت وزوجك الجنة وکلا منها رغدا حیث شئتما) آیتنك مفهومی اوزره
نعمت وراحتلره مستغرق قیلمشدی ولیکن بی تعب وبی زحمت وبی سعی وبی مشقت میسر اولان نعمتك قدر وقیمتی
نوعا بیلنمك مقرر اولدیسه حق تعالی حضرتلری انك شجره حنطه یه تقربنی جنتدن خروجه وسمادن زمینه هبوطه
سبب ایلیوب بو دنیایه کتوردی وبو قدر الام وشدایدی چکملك مرتبه سنه یتوردی انك وجودی بو قدر انسانك
وجودینه سبب اولدقدنصکره وتحصیل کمال قیلدقدنصکره ینه جنت اعلایه واصل ایلدی محقق اولان عرفانك
معلومیدرکه صکره کی وصول اولکی کبی دکلدر وفائده ثالث اولدرکه کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق
لاعرف حدیثنك فحواسی اوزره خاصة انسانك مخلوق اولمسی وروحك بو جسده کلمسی حق تعالینك بکماله بیلنمسی
ایچوندر ووعیدر یعنی معرفت شهودیه وتفصیلیه ایله مشاهده قیلنمق ایچوندر اکرچه عالم ارواحده دخی هر روح ربینی
استعدادی قدر بیلوب اقرار قیلمشدر ایکن معرفت اجمالیه ایله معرفت تفصیلیه وشهودیه ایله دکل زیرا معرفت
شهودیه وتفصیلیه نك محلی بو عالم ظاهردر صفات الهیه دن نیجه صفات واردرکه انك ظهوری بو عالم ظاهر واسطه سیله
اولور مثلا اسم شافی کبی که شافی اسمنك ظهوری جسدده اولان مرضی ازاله ایدوب شفا ویرمکله اولور عالم
ارواحده ایسه بو اسمك تجلیسی نوعا ظاهر اولمز وکذلك اسم محیی وممیت کبی بونلرك دخی ظهوری بو عالم ظاهره نسبتله در

اکرچه محیی اسمنك عالم ارواحده اثر وتجلیسی واردر اما ظهوری اصل بو عالمده درکه اولك ودیرلمك بو عالمه نسبتله در
پس عبد بو عالمه کلمینجه شافی اسمنك ومحیی وممیت اسمنك اثارنی مشاهده قیلمدی بو عالمه کلدکدنصکره
ربیسنك بو صفتلرله موصوف اولدیغنی یقینا بیلدی ومشاهده قیلدی وکذلك حق تعالینك تواب اولمسنی وستر
عیوب ومغفرت ذنوب قیلمسنی روح بو عالمه کلمینجه مشاهده قیلمدی زیرا عالم ارواحده عیوب وذنوب یوغدیکه حق
ستار وغفارلك صفتلری اول واسطه ایله ظاهر اولیدی کذا وکذا نیجه صفات واردرکه انك ظهوری بو عالم ظاهره
مرهوندر پس عبد ربیسنی اول صفتلرله موصوف بیلمك دخی بو عالم اجسامه کلمکه موقوفدر سعادت کبری ونعمت
عظمی برکسه ربیسنی موصوف اولدیغی اوصاف کامله ایله بیلمك ومشاهده قیلمقدر کامله بیلمك ایسه بو عالمده میسر
اولور پس روح انسانینك عالم اجسامه کلمسنده فائده حضرت حقك اوصاف کامله ایله بیلمسی وعبدك تکمیل
معرفت قیلمسی ایچوندر* مثنوی* کفت را کر فائده نبود مکو* ور بود هل اعتراض وشکر جو) روحك جسده
تعلق ایمسنده فائده بو قدردر کمسه یه جواب بودرکه سوزك اکر فائده سی اولمزسه سویلمه وبی معنی اولان الفاظ
وحروفی تکلم ایلمه واکر سویلدیکك سوزك فائده ومعناسی اوله اعتراضی ترك ایله وشکر طالبی اول که بو سرسکا بو وجهله
کشف اولمش اولورکه روحك عالم معنادن قالبه کلمسی ضمیرده اولان معنی حرفك الفاظ وحروفه کلمسی ومتکلم
ما فی الضمیرینی انکله بیان وعیان قیلمسی کبیدر البتته متکلم اولان کمسه باطننده اولان برمعنایی اظهار ایتمك استسه
آنی برحرف وبر کلمه یه وضع ایدوب اول واسطه ایله انی اظهار ایلر حرف اول معنایه ظرف اولور معنی اول حرفله ظهوره
کاور پس متکلم که برمعنایه دلالت ایلین کلمه یی ادا ایلیه البتته انده فائده مقرر اولور پس هر روحك جسده کلمسی
بوکه کوره قیاس ایله هر روح قالبه کلمز الا نفس رحمانی واسطه سیله چونکم بر روح بر قالبه کله اول قالبده انك اثری
نمایان اوله کلمه معنایه دلالت ایلدیکی کبی اول قالب کندی روحنك شاننه وحقیقتنه وانده نه ایچون وضع اولندیغنه
دلالت ایلر پس صحائف کونده ای ایات حقی اوقومق استین کمسنه هر کلمه برمعنایه دلالت ایلدیکی کبی هر صورت
دخی برکونه معنایه دلالت ایلرامدی بو قوالب انسانیه وصور کونیه یه نظر ایله که هر بری خاصة کندنده موضوع
اولان معنایه دلالت ایدر اکر عارف ایسك مشایخك عالم معنی دید کاری بو عالم صورتده کوررسن ومتکلم حقیقینك
اول صورتدن نه مراد ایلدیکنه واقف اولورسن *مثنوی* شکر یزدان طوق هر کردن بود* نی جدال وروترش کردن
بود* حق تعالینك شکری هر کردنك طوقی اولور یعنی هر کسك بوینه لازم وفرضدرکه منعم حقیقی یه شکر قیله علی
الخصوص عالم ارواحدن بو عالم انسانیته کتوردیکی ومرتبهٔ عقل وفهمه یتوردیکی نعمتنك شکرین قیله شکر جدال
ایلمك ویوزا کشتمك دکلدر یعنی منعم حقیقی سنی بر بلایه مبتلا ایلسه وافات ومحنتله امتحان قیلسه بنده نه نعمت واردر
دیو جدال ایلمك واول بلادن یوزك وکوزك ترش ایلیوب بونه بلا دردیو شکایت آمیز سوز سویلمك شکر اولمز شکر اولدرکه
وجودکی محضا نعمت بیله سن واکر بر بلا ایله امتحان اولنورسك جدال وترشرو یلمکدن حذر قیله سن وممکن اولدیغی
مرتبه صابر اوله سك دیمك اولور والله اعلم *مثنوی* کر ترش رو بودن آمد شکر وبس* پس چو سرکه شکر
کوبی نیست کس) اکر شکر انجق ترش اولمق کلدیسه پس بو اعتبارله سرکه کبی بر شکر کوی کمسه یوقدر زیرا سرکه
بردم ترشرو یلمکدن خالی دکلدر (مثنوی) سرکه را کر راه باید در جکر* کو بشو سرکنکبین او از شکر* سرکه یه اکر
جکرده یول بولمق کرکسه سرکه یه دی او سرکه شکردن سرکنکبین اولسون یعنی اکشی یوزلو اولان کمسه دوونه یول
کرکسه اکا دیکه حلاوت وشکر وطاعتله مخلوط وممزوج اولوب تا اول واسطه ایله درونه یول بوله ومقبول اوله (م ی) معنی
اندر شعر جز با خبط نیست* چون فلاسنکست واندر ضبط نیست) معنی شعرده خبط وخطادن خالی دکلدر معنی
شعرده صپان کبیدرکه ضبطده دکلدر یعنی نته کم بر صپان اتان کمسه استدیکی یری نشانه الدیغی کبی ومرادی اوزره
آنی اورمدیغی کبی ناظم اولان کمسه دخی استدیکی معنایی سویلیمز وکیف ما یشاء ما فی الضمیرنی تعبیر ایلیمز بلکه
شعرده معنی صپانده اولان طاش کبیدرکه اولورکه بر مرادی نشان ایلیوب انك نظمنه قصد اولنسه معنا بر آخر
جانبه کیدر و شعرده ناظمك مرادی اولمین معنی ظهور ایدر ربوبیت کان بعض کلماتك نظمه کلمسی وتقریر اولمسی اول محله
نسب والیق ایکن اول کلمات نظمه کلیوب اول محلده بر آخر کلام ویر آخر معنی سویلندیکنه اعتذار ایلمك طریقی
اوزره واقع اولمشدر (رمعنی انکه من ارادان یجلس مع الله فلیجلس مع اهل التصوف) اول قولك معناسنك بیاننده
درکه برکسه الله ایله اوتورمق دیلسه پس اول کسه اهل تصوف ایله اوتورسون زیرا بونلر مظهر اوصاف الهی ومرآت
اسرار ربانیدرلر کندیلردن اولمشلر وحقله باقی اولمشلردر نته کم جنید حضرتلری تصوفی بویله تفسیر ایلیوب دیدیکه
التصوف ان یمیتك الحق عنك ویحییك به پس اهل تصوف کندیلردن فانی وحقله باقی اولانلردر *مثنوی* ان رسول

ازخود بشد زین یك دو جام* نی رسالت یاد ماندش نی پیام * اول رسول روم بو ایکی جامدن که نوش ایلدی
کندیسندن کتدی جامدن مراد حضرت عمر رضی الله عنهك یوردیغی کلام سعادت انجامدرکه رحیق تحقیق ایله
پرایدی اول رسول روم انی کوش هوشله نوش ایدوب بی خود اولدی واستغراق مرتبه سن بولدی انك یادو خاطرنده
نه رسالت ونه پیام قالدی *مثنوی* واله اندر قدرت الله شد* ان رسول ایجا رسید وشاه شد* اول رسول برحالته
ایرشدیکه الله تعالینك قدرتنده واله وحیران اولدی اول رسول بو مرتبه یه ایرشدی وشاه اولدی (مثنوی) سیل چون
آمد بدریا بحر کشت * دانه چون آمد بمزرع کشت کشت* سیل چونکه دریایه کلدی وقارشدی دریا اولدی
دانه چونکه مزرعه کلدی کشت وزرع اولدی یعنی رسول روم مقدما سیل کبی ایدی بحر معنی اولان حضرت عمر
رضی الله عنه یه واصل اولمغله دریای معانی اولدی واول بر دانه کبی ایدی مزرعهٔ اسرار الهی اولان حضرت عمر رضی
الله عنه یه واصل اولدقده جمعیت معناسنی بولوب کشف علوم ومعارف اولدی کذلك هر کیمکه اهل تصوفدن برینه
ملاقات اولسه قطره ایکن دریا ودانه مشابه سنده ایکن محل جمع اولمق مقرردر پس بو معنایی مؤید اولان سوزلره شروع
ایدوب یوررلر (مثنوی) چون تعلق یافت نان با بو البشر* نان مرده زنده کشت وبا خبر* چونکه نان بو البشره
تعلق بولدی اکا غدا اولمق سببیله لاجرم مرده وجماد نان زنده وخبیر اولدی *مثنوی* موم وهیزم چون فدای
نار شد* ذات ظلمانیٔ او انوار شد* موم وهیزم چون آتشه فدا اولدی وباندی اول موم وهیزمك ذات ظلمانیسی انوار
ومنور اولدی *مثنوی* سنك سرمه چونکه شد در دیدکان* کشت بینایی شد انجا دیدبان* سرمه طاشی چونکم
کوزلرده اولدی یعنی سرمه طاشی سحق اولنوب چونکم کوزلره چکلدی اول سنك مسحوق بینالغه سبب اولدی
اول چشم کوریجی اولدی (مثنوی) ای خنك ان مرد کز خود رسته شد* در وجود زنده پیوسته شد* ای سعادتلو
اول مرده که کندیسندن قورتلمش اولدی بر زنده نك وجودنه ارلشمش اولدی یعنی بر مرشد کامله واصل اولوب انك
سایهٔ تربیه سنده پرورش بولدی (م ی) وای ان زنده که با مرده نشست* مرده کشت وزندکی ازوی بجست* وای
اول زنده یه که مرده ایله اوتردی اول زنده مرده یه مقارنتله مرده اولدی وزنده لك اندن صچرادی مرده دن مراد اغنیا
واهل دنیادر (کما قال علیه السلام ایاکم ومجالسة الموتی قالوا ومن الموتی یا رسول الله قال علیه السلام الاغنیاء وفی
روایة اخری قال اهل الدنیا وزنده دن مراد قلبی علم وعرفانله حیات بولان کمسه در چونکم بر زنده دل اولان کمسه مرده
دل اولان کمسه ایله مقارنت قیلسه صحبت مؤثره در وطبیعت سارقه اولدیغی جهتدن مقارنتك حکمنی اخذ ایدوب
مرده وپژمرده لك اکا دخی سرایت ایدر پس ای زنده دل اکر صحبت ومقارنته لایق وحیات قلبی زیاده ایدیجی اهل
تصوفدن کمسه یی بولمزسك مرده دللرله مصاحبتدن فرار ایلیوب خیر الجلیس وروح وروانه انیس اولان
حضرت قرآنله انسیت ایله وانك تلاوتی ایله متلذذ اول واحکامیله عمل قیل (مثنوی) چون تو در قرآن حق بکریختی
با روان انبیا آمیختی* ای زنده دل اولان کمسه چونکم سن مرده دل اولانلرك صحبتنی ترك ایدوب حقك قرآننه قچه سن
یعنی حضرت قرآنك تلاوتنه مقید اولوب احکامیله عمل قیلوب اکا التجا ایده سن انبیای عظامك روانیله مختلط
اولورسن وانلرك جانلریله آشنالق قیلورسن (مثنوی) هست قرآن حالهای انبیا* ماهیان بحر پاك کبریا* زیرا قرآن
انبیای عظامك احوال واوصافی اولدی انبیای عظام فی المثل پاك اولان دریای کبریانك ماهیلریدر اکرسن دیرسك
که بن قرآن عظیمی اوقورم قرآن عظیمی اوقومقدن مراد اصل انك احکامنی قبول ایلمکدر (مثنوی) ور بخوانی ونه
قرآن پذیر* انبیا واولیارا دیده کیر* فرضی اکرسن قرآنی اوقویه سن وقرآن پذیر اولمیه سن انبیا علیهم السلام
واولیای عظامی دخی کورمش طوت قرآن پذیر اولمیانه انبیا علیهم السلام واولیای عظامك صحبت وملاقاتی فائده مند
اولمز وقرآنی قبول قیلمین انلرك رویتندن بهره ونصیب المز (مثنوی) ور پذیرایی چو بر خوانی قصص* مرغ جانت
تنك اید در قفص* واکر قرآن عظیمی قبول ایدیجی اوله سن وانده اولان قصص انبیا علیهم السلامی چونکم اوقویه سن
سنك جانك قوشی تن قفسنده تنك کلور یعنی طار کلور ومتالم اولور (مثنوی) مرغ کو اندر قفص زندانیست*
می نجوید رستن از نادانیست* بر قوش که او قوش قفس ایچره زندانیدر قفسدن قورتلمق استمزسه نادانلغندندر
(مثنوی) روحهایی کز قفصها رسته اند* انبیای رهبر شایسته اند* شول بر روحلر که قفسلردن قورتلمشلردر
رهبرا که شایسته ولایق اولان انبیا علیهم السلامدر شایسته حق اولان ورهبر اولان انبیا علیهم السلامدر دیمك
دخی وجهدر *مثنوی* از برون آوازشان اید ز دین* که ره رستن ترا اینست واین* اول انبیا علیهم السلامك
آوازی طشردن دین جانبندن بر وکلور یعنی کندیلرکه عالم معناده مقعد صدقده ساکنلردر انلرك کلامی دین جانبندن
برو خارج عالمدن طالبلره بویله دیو کلور که قفس تندن قورتلمق یولی سکا بودر بودر واین وکلمه سنك مشار الیهی

مرده دللر صحبتنی ترك ایدوب حضرت قرآنه التجا ایدوب انك احکامیله عمل قیلوب انبیای عظامك حالیله حالنمکدر
مثنوی مابدین رستیم زین تنکین قفص * جز که این ره نیست چاره این قفص* انبیای عظام دینی جانبندن بویله
دیرلرکه ای طالب فلاح ونجاح اولان کمسه بز بو تنکین اولان تن قفسندن بو ذکر اولنان سبیله قورتلدق بو قفسك چاره سی
یعنی بو قفسدن قورتلمغه چاره بو یولدن غیری دکلدر یعنی بو قفس تندن قورتلمغه چاره همان بو ذکر اولنان طریقه
منحصردر مرده لر صحبتندن خلاصه وسیله وتن قفسندن نجاته ذریعه بودرکه *مثنوی* خویش را رنجور سازی
زار زار* تا ترا بیرون کنند از اشتهار* کندیکی زیاده ضعیف ورنجور دوزه سن واغنیا واهل دنیایه کندیکی معیوب
کوستره سن تا سنی اشتهاردن بیرون ایلیه لر ومقبول ومطبوع دکلدر دیو سویلیلر *مثنوی* که اشتهار خلق
بند محکمست *در ره این از بند آهن کی کمست) زیرا خلقك اشتهاری محکم بنددر یعنی بین الخلایق مشهور اولمق
ونباهت شان بولمق حق یولنده بر محکم قیددر طریق الهیده بو اشتهار قیدی بند آهندن چتین کدر یعنی قید اشتهار قید
آهندن کم دکلدر بلکه بند اشتهار بند آهندن دخی محکمدر روا هذا قال علیه السلام بحسب امرء من الشر ان یشار الیه
بالاصابع فی الدین او فی الدنیا الا من عصمه الله نته کم شهرتدن قورتلمغه وتن قفسندن خلاص اولمغه بو قصه یی تقریر
ایدرلر تا حصه اله سن وسن دخی اول طوطی کبی قفس تندن نجات بوله سن وصحرای معانیده پرواز قیله سن*
قصهٔ بازرکان که طوطئ محبوس او اورا پیغام داد بطوطیان هندوستان هنکام رفتن بتجارت (مثنوی) بود بازرکان
واورا طوطئ) در قفس محبوس زیبا طوطئ) بر بازرکان وار ایدی وانك بر طوطیسی وار ایدی قفسده محبوس بر زیبا
طوطی ایدی *مثنوی* چونکه بازرکان سفر را ساز کرد* سوی هندستان شدن آغاز کرد* چونکم بازرکان سفری
دوزمك ایتدی وتدارك ایلدی هندوستان جانبنه کتمکه عزم وآغاز ایلدی *مثنوی* هر غلام وهر کنیزك را ز جود
کفت بهر تو چه آرم کوی زود) هر غلامنه وهر جاریه سنه جود وکرمندن اول بازرکان دیدی سندن اوتری نه کتوریم
تیز دیدی *مثنوی* هر یکی از وی مرادی خواست کرد* جمله را وعده بداد آن نیك مرد* انلردن هر بریسی اول
بازرکاندن بر مراد طلب ایلدی اول نیك مرد جمله سنه وعده ویردی *مثنوی* کفت طوطی را چه خواهی ارمغان
کارمت از خطهٔ هندوستان* جمیع غلاملردن وجاریه لردن صکره طوطیسنه ایتدی نه ارمغان استرسن که سکا
هندوستان سرحدندن آنی کتورم (می) کفتش آن طوطی که انجا طوطیان* چون بیینی کن ز حال من بیان* اول
طوطی بازرکانه دیدی اول یرده که طوطیلری چونکه کوره سن بنم حالمدن انلره بیان ایله بویله دیوکه *مثنوی*
کان فلان طوطی که مشتاق شماست (از قضای آسمان در حبس ماست که اول فلان طوطی که سزلك مشتاقکزدر قضای
آسماندن بزم حبسمزده در* مثنوی* بر شما کرد او سلام وداد خواست وز شما چاره وره ارشاد خواست* اول طوطی
سزه سلام ایلدی وسزدن داد طلب ایلدی وسزدن ارشاد وچاره یولنی طلب ایلدی *مثنوی* کفت می شاید که
من در اشتیاق *جان دهم اینجا بمیرم در فراق* طوطی بازرکانه ایتدی انلره بویله دیکه لایقمیدر بن سزلك اشتیاقکزده
جان ویرم بونده سزلك فراقکزده اولم* مثنوی * این روا باشد که من در بند سخت * که شما بر سبزه کاهی بر درخت*
بوریا اولا یقمیدر بن محکم بندده اولم سز کاه سبزه ده کاهی درخت اوزره اوله سز بو وجه دخی جائزدر که دینه که سز
درخت اوزره سبزه کاهده اوله سز بونده تنبیه بودر که بر کمسه بلایه مبتلا اولدقده انبیا علیهم السلام واولیای عظامك
ارواحندن بو کونه استمداد ایلیه *مثنوی* اینچنین باشد وفای دوستان * من درین حبس وشما در کلستان* دوستلرك
دوستلره وفاسی بویلی اولور بن بویله حبس ومحبوس اولم وسز کلستانده اوله سز (مثنوی) یاد آرید ای مهان زین مرغ زار
یك صبوحی در میان مرغزار) ای اولولر بو زار وکرفتار مرغدن یاد کتور یکز بر صبوح له مرغزارك ایچنده یعنی صباح
ایچیلن شرابله بو مرغ ضعیفی اول کازارا یچره خاطره کتوریکز وذکر ایدیکز (مثنوی) یاد یاران یار را میمون باد
خاصه کان لیلی واین مجنون باد یارلرك بر یاری یاد ایتدکلری یارا ایچون میمون ومبارك اولور علی الخصوص باد
ایلین لیلی ومذکور اولان مجنون اوله *مثنوی* ای حریفان بت موزون خود* من قدحها می خورم پر خون
ز خود) از خون خود دخی نسخه در بو بیت طوطئ جانك ارواح انبیا علیهم السلام واولیا عظامدن استمداد واسترشاد
قیلمسنك وقفس تندن خلاص ورها ایچون مستعین ومستمد اولمسنك بیاننده واقعه اولان ابیات شریفه دندر
طوطئ جان سالك ارواح انبیا علیهم السلام واولیای عظامه عرض نیاز ایلر وبو کونه کلام سویلرکه ای کندی موزون
ومعتدل اولان محبوبلرك حریفلری ومقربلری انصاف ایدرکه بن عالم هجران وفراقده کندی قانمدن پر قدحلر ایچرم پس
جمله یه وعین جمعه خطاب ایلرایکن وعرض حاجات ایدوب حالن سویلرکن بو جمله دن بر مطمح نظری ومصرع بصری
اولان محبوب معینه التفات ایدوب سویلر وجمله نك نفس واحده حکمنده اولمسنی ومرتبهٔ وحدتده اتحاد قیلمسنی

اشعار ایلرودیرکه *مثنوی* یك قدح می نوش کن بر یاد من * کر همیخواهی که بدهی داد من* ای محبوب ومرغوبم
بر قدح می وصال ومشاهده دن نوش ایله بنم یادمه اکر استرسك که ویره سن بنم نصیب ودادمی (بیت) چو با حبیب نشینی
وباده پیمایی * بیاد دار حریفان باد پیمارا *مثنوی* یا بیاد این فتاده خاك بیز* چونکه خوردی جرعهٔ بر خاك ریز
یا خود بو خاك الیجی اولان افتاده نك یادنه یعنی بو عالم سفلی وجسمانیده قلان دلداده نك یادنه چونکم ساقئ حقیقتدن
شراب طهوری ایچه سن وللارض من کاس الکرام نصیب فحواسنجه انك فضله وجرعه سنی خاك اوزره دولك
مثنوی* ای عجب آن عهد وان سوکند کو* وعدهای آن لب چون قند کو) ای عجب اول عهد واول یمین قنی اول
قند کبی شیرین لبك وعده لری قنی (می) کر فراق بنده از بد بندکیست) چون تو با بد بد کنی پس فرق چیست اکر بنده نك
فراقی بد بنده لکدن یعنی قوللقده اولان قباحتندن ایسه چونکه سن بده بد ایلرسن پس خداوند وبنده اراسنده
فرق ندر حضرت مولانانك قدس الله سره العزیز بو ابیات شریفلری مثنوینك اکثر محلنده بودرکه مظهر خدا اولان ولی
کامله خطاب ایلرکن مظهر وظاهرك مرتبهٔ احدیتده بر اولدیغنه اشارت ایچون مظهردن ظاهره ومتجلیدن تجلیه
التفات ایلرلروا کامناسب وموافق سوز سویلرلر نته کم بو محلده دخی بویله در فافهم واول جناب محبوب حقیقیه
بیوردقلری ابیات شریفه دندرکه بیوررلر (می) آن بدی که تو کنی در خشم وجنك* با طرب تر از سماع وبانك چنك
*ای محبوب حقیقی اول بد وجفا ییکه سن خشم وجنکده ایلرسن سماعدن وچنکك بانك وصداسندن شوق
وطربلکه در * مثنوی* ای جفای تو ز دولت خوبتر* وانتقام تو ز جان محبوبتر* ای جان سنك جور وجفاك
دولتدن خوبتردر وسنك انتقامك جان وحیاتدن محبوبتر ومرغوبتردر *مثنوی* نار تو اینست نورت چون بود*
ماتم این تا خود که سورت چون بود) ای دلبر حقیقی سنك نارك بودرکه عشاق ذوق وصفالرندن اکا اتمغه جان ویررلر
سنك نورك نیجه اوله سنك ماتمك بودر یا خود سنك سورك نیجه اوله (مثنوی) از حلاوتها که دارد جور تو* وز لطافت
کس نیابد غور تو) حلاوت ولطافتلردنکه سنك جورك طوترکه تعبیری ممکن دکلدر ولطافت وملاحتدن کمسه سنك
غورکی بولمز یعنی سنك لطافت وملاحتك بر مرتبه یه بالغدر که کمسه انك حد وغایتنه ایرمز *مثنوی* نالم وترسم که
او باور کند* وز کرم آن جور را کمتر کند* ناله ایلرم وقورقرمکه اول محبوب حقیقی بنم ناله می تصدیق ایلیه
وکمال کرم ورحمتندن اول جوری کمتر ایلیه *مثنوی* عاشقم بر قهر وبر لطفش بجد* بو العجب من عاشق این هر دو ضد*
بن اول محبوبك لطفنه وقهرنه جدله عاشقم زیاده عجبدرکه بن بو هر ایکی ضدك عاشقیم *مثنوی* والله ار زین خار
در بستان شوم) همچو بلبل زین سبب نالان شوم) والله اکر بو خاردن بوستان جانبنه کیدم یعنی بو خار بلادن فجوب
بستان راحت وکلستان نعمت جانبنه سیر ایدم بلبل کبی بو سببدن نالان اولورم واوخار بلادن فجوب کلستان راحته
کلدیکم ایچون فریاد قیلورم (می) این عجب بلبل که بکشاید دهان * تا خورد او خار را با کلستان* بو عجب بلبلدرکه
دهانی آچرحتی اول بلبل خاری کلستان ایله بیه یعنی بلا وجفایی صفا کبی قبول ایلیه (مثنوی) این چه بلبل این نهنك
آتشیست) جمله ناخوشها ز عشق او خوشیست* نهنك دریای محیطده ساکن باغه شکلنده بر عظیم جانوردرکه اندن
بیوك جانور اولمزمش عجایب مخلوقاتده مسطوردرکه بر عالم کمسنه هند کیسنه کیروب کیدرکن بر طاغه راست
کاوب اهل کشتی دیدیلرکه سبحان الله بونده طاغ یوقدر بونه حکمتدر دیوب کیدن طشره چقدیلر اول کوهك اوستنده
آتشلر یاقدیلر عکار پشوردیلر بعد زمان اول کوه عظیم حرکته کلوب دریا ایچره کتمکه باشلدی یعنی کوردکاری کبی درحال
کمی یه قاچوب کیردیلر وکوردیلرکه اول کوه عظیم دریا ایچره غایب اولوب کتدی اهل کشتیدن خبردار اولنلر دیدیلرکه
بحمد الله که اغزی جانبنده بولنمدق واکر اغزی جانبنده نیجه بیك کمی اولسه اکا نسبت بر پرکاه قدر اولمیدی دیدیلر
پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز عاشق خدا اولنلری نهنکه تشبیه ایدوب بیوررلر بونه بلبلدر یعنی بلبل دکلدر
بلکه بو عاشق آتشه منسوب نهنکدر جمیع ناخوشلر انك عشقندن خوشلقدر وذوق ودلکشلكدر عاشقان حق
ومشتاقان جمال مطلق کل شیء من الحبیب حبیب مقتضاسنجه محبوب حقیقیدن لطف وقهر وعداوت ومهر وتریاق
وزهر هرنه کاورسه مقبول کوررلر نعمت ومحنت مقابله سنده نیجه شکر قیلورلرسه نقمتی دخی نعمت ومحنتی عین
منحت بیلوب اویله شکر قیلورلر وبلایی ولا وجفایی صفا بیلورلر کما قال ابن الفارض *شعر* وکل اذی فی الحب منك
اذا بدی) جعلت له شکری مکان شکیتی) وما حل بی من محنة فهو منحة) وقد سلمت من حل عقد عزیمتی) ومنك شقائی
بل شقائی منة *وفیك لباس البؤس اسبغ نعمة * وبایزید قدس الله سره العزیز حضرتلری بو محله مناسب
بیوررلرکه بنده قضای خدایه رضا اول مرتبه ده درکه اکر بنی دوزخده مؤبد قیلسه بنم شکرم جنتده مخلد اولاندن
بنه زیاده اولوردی اصل اهل ولا قتنده بلا مبلیدن غافل اولمقدر کما قال الشبلی البلاء هو الغفلة عن المبلی (وکما قال

القشيري في هذه الاية واسبغ عليكم نعمه ظاهرة وباطنة النعم الظاهرة المنحة والولاء والنعم الباطنة المحنة والبلاء لان البلاء يورث الفناء والفناء يورث اللقاء والبقاء پس عشاق الهينك بو محله مناسب سوزلرى چوقدر همان عاشق اولدركه بالكليه كندى ارادت واقتضاسنى ترك قيله ودوستنك مراد ورضاسنى هرنه ايسه كندويه مراد ايله تا عاشق كل مرتبه سنى بوله *مثنوى* عاشق كاست خودكاست او* عاشق خويشست وعشق خويش جو* بو بلبل باغ وحدت وعندليب كلزار حقيقت عاشق كلدركلدن مراد مسمى الله اولان مرتبهٔ الوهيتدركه جميع اسما وصفاتله متصفه در وعاشق كل اولدركه جناب حقه اسماء لطفيه سى جهتندن نيجه عاشق ايسه اسماء قهريه سى طرفندن دخى اويله عاشق اوله مثلا معطى يى نيجه سورسه مانعى دخى اويله سوه ومعز وباسطه نيجه ايورسه مذل وقابض جانبنه دخى اويله ايوه جميل ولطيف اولمسنى نه كونه آرزو قيلورسه قهار ومنتقم اولديغى وقتده دخى اويله آرزو قيلور وبو كونه اسماء جلاليه دن دخى حظ آلور والحاصل معشوق هرنه صفتله تجلى قيلسه وهرنه حالتى مريد اولسه عاشقك دخى مرادى اول اولور بو مرتبه يه واران عاشق بالكليه كنديدن قورتيلور ومن خرج عن الكل وصل الى الكل كلامنك طبقنجه كلدن كچن كل اولور وخليفه مستخلفك عينى اولور ديدكارى مرتبه يى بولور وكندى كنديه عاشق اولور وكندينك عشقن طلب قيلور زيرا بعد المحو صحوه كلدكدنصكره اثنينيت اولمز ومغايرت باقى قالمز (كما قال ابن الفارض *شعر* ففى الصحو بعد المحو لم اك غيرها* وذاتى بذاتى اذ تجلت تحلت *فوصفى اذلم تدع باثنين وصفها (وهيئتها اذواحد نحن هيئتى) وقد رفعت تاء الخطاب بيننا* وفى رفعها من فرقة الفرق رفعتى* صفت اجنحهٔ طيور عقول الهى) بو بيان الهه منسوب اولان عقول طيورلرى قنادلرينك صفتيدر عقولك بش مرتبه سى واردر اول مرتبه سى روح حساسيدر اول نسنه يى كه حواس خمسهٔ ظاهره ايراد ايلر بو روح آنى تلقى وقبول ايلر وبو روح روح حيوانينك اصليدر وبو روح سودا من صبينك دخى وجودنده واردر ايكنجى مرتبه سى روح خياليدر حواس خمسه نك ايراد ايلديكى شيلرى حفظ ايلر وقت حاجتده روح آنى عقله عرض ايلركه انك مرتبه سى بالاتردر صبينك وجودنده بدايت نشو ونماسنده بو روح يوقدر زيرا كورديكى شيئى درحال فراموش ايلر اوچنجى مرتبه سى روح عقليدركه حس وخيالدن خارج اولان معانى يى ادراك ايلركه معارف ضروريهٔ كليه كبى بو حالت بهايم وصبيانده يوقدر دردنجى مرتبه سى روح فكريدركه انواع تاليفاتله علوم عقليه يى اخذ ايلر وكندى معلوماتى ماييننه درج ايلركه انكله ابواب معارف وعلومك استفتاحنه قادر اولور علمانك عقلى كبى بو مراتب اربعه ده اولان عقوله عقول بشريه ديو بشنجى مرتبه سى شول روح قدسيدركه انبيا عليهم السلامه مخصوصدر وبعض اولياى عظامه دخى مخصوص اولور وبو روح قدسيدن انوار غيبى واسرار لاريبى متجلى اولور عقول الهى بو مرتبه ده اولان روحلردن عبارتدر وبو عقول الهى عالم معانيده ومراتب الهيه ده پرواز ايلديكى جهتدن طيوره مماثلدر بو عقولك جناحلرى قوت علميه وعمليه در وشوق ومحبت وولايت وكرامت وبونلر امثالى اولان صفتلر اكا اجنحه كبيدركه بو كونه صفت عليه ايله اوج معناده پرواز ايدرلر (صفت اجنحهٔ طيور عقول آلهى (م ى) قصهٔ طوطئ جان زينسان بود* كو كسى كو محرم مرغان بود* جان طوطيسنك قصه سى بو اسلوبدن اولور يعنى طوطى محبوس اولديغى كبى وآرزوى پرواز قيلديغى كبى جان طوطيسى دخى تن قفسنده محبوس اولمش واندن خلاصه آرزو ايلر عالم ارواح سيرنى ديلرقنى بر كسه كه اوم غلرك محرمى اوله يعنى قنى بر طالب كه طيور الهى اولان انبيا عليهم السلام واولياى عظامك محرمى اوله وانلرك رازنى فهم ايلمكه تحصيل استعداد قيله *مثنوى* كو يكى مرغى ضعيفى بى كناه* واندرون او سليمان با سپاه* قنى كناهسز زياده ضعيف بر مرغ وانك درونده سليمان عليه السلام عسكريله اوله يعنى سليمان حقيقت كه حضرت حقدر جميع جنوديله انده اوله وانك وسعت باطنى بر مرتبه ده اوله كه جميع اشيايى احاطه قيله محصل صورتا اصغر معنا عالم اكبر اوله *مثنوى* چون بنالد زار بى شكر وكله* افتد اندر هفت كردون غلغله* اول مرغ ضعيف شكر سز وشكايتسز چونكم زار بلكه ناله ايليه انك ناله سى سببيله هفت كردونه غلغله دوشه يعنى اولياى عظامدن حد ذاتنده صورتا ضعيف ونحيف بعض كسلر واردركه شكر وشكايت طريقيله دكل بلكه كمال شوق ومحبتلرندن آه وناله ايلسلردى آسمان خلقنه انك ناله سندن ولوله وزلزله دوشردى ديمك اولور (م ى) هردمش صدنامه صد پيك از خدا) ياربى زو شصت لبيك از خدا* خداى تعالى حضرتلرندن هردم اكا يوز نامه يوز پيك ايريشور يعنى نيجه فيوضات الهى ونيجه ارادات ربانى حق جانبندن انك جانبنه كلور اول كسه دن بر ياربى ديمك حضرت خدادن انك مقابله سنده التمش كره لبيك ديمك اجابة بعد اجابة ديمك معناسنى متضمن اولور *مثنوى* زلت او به ز طاعت نزد حق) پيش كفرش جمله ايمانها خلق انك خطاسى غيرلرك طاعتندن حق تعالينك قتنده يكدر وانك كفرى قتنده جمله ايمانلر كهنه درانك خطاسى خلقك خطاسى كبى دكلدرنته كم مجتهد فى الدين خطا ايلسه ثواب يازيلور

واصحاب تقليدك ايمان وطاعتندن مجتهدك خطاسى اوليدر وانك كفرندن مراد كفرك لغت معناسى اولديغى اوزره ستردر يعنى اول عاشق كندى ايمان وطاعتنى وحضرت حقله اولان اسرارينى وقربتنى عيون ناسدن ستر ايلمسى قتنده مقلد اولان خلايقك ايمانلرى كهنه وبى اعتبار دردمك اولور حضرت جنيدك كفرت بدين الله والكفر واجب لدى) ديمسى وحضرت شبلينك طوبى لمن مات فى كفره فمن مات فى كفره فأواه الفردوس ديمسى ستر اسرار وبو بيت معناسى مراد اولور *مثنوى* هردمى اورا يكى معراج خاص* بر سر تاجش نهد صد تاج خاص* هربر نفسده اول عاشق صادق ايچون برخاص معراج واردركه مشاهدهٔ الهيدن هيچ خالى اولمز انك تاجينك باشى اوزره حق تعالى نيجه تاج خاص قور تاجدن مراد بونده علو شاندر يعنى حق تعالى انك رفعتى اوزره نيجه خاص ومقبول رفعتلر قور وياخود تاجدن مراد ادب الهى اوله نته كم يورلمشدر *بيت* ادب تاجيست از نور الهى* بنه بر سر برو هرجا كه خواهى) پس بو تقديراوزره انك ادبى اوزره حق تعالى كندى نورندن نيجه تاج قور ديمك اولور *مثنوى* صورتش برخاك وجان در لامكان* لامكانى فوق وهم سالكان* اول عاشق كاملك صورت جسدى خاك اوزره در وانك جانى لامكانده در بر لامكانكه سالكلرك وهمنك فوقنده دركه سالكلرك قوت واهمه سى آنى تصور وتوهم ايلمز (م ى) لامكانى نى كه در فهم آيدت* هردمى دروى خيالى زايدت* سكا ديديكم لامكان اول لامكان دكلدركه سنك وهمكه وفهمكه كه هر بردمده اول مكانده سكا بر خيال طوغه وبر انديشه حاصل اوله *مثنوى* بل مكان لامكان در حكم او) همچو در حكم بهشتى چارجو* بلكه مكان ولامكان اول لامكانك حكمنده در جنتك درت ايرمغى بهشتيلرك يعنى بهشته منسوب اولان اهل جنتك حكمنده اولديغى كبى نته كم حديثله ثابتدركه اهل جنت جنتك ايرمقلرنى كيف مايشاء استدكلرى جانبه روان ايليلر وجنتك انهار اربعه سى انلرك حكمى وتصرفنده اوله كذلك مكان ولامكان لامكان حقيقينك حكم وتصرفنده اولور *مثنوى* شرح اين كوته كن ورخ زين بتاب* دم مزن والله اعلم بالصواب* بو طيور عقول الهينك شرحنى قصه ايله وبوندن يوز چويرسويله وجميعيسندن الله تعالى صوابه عالمركدر *مثنوى* باز ميكرديم ماى دوستان* سوى مرغ وتاجر هندوستان* طيور عقول الهيه بيانندن وانلرك مراتب واسرارنى شرح ايلمكدن اى دوستلر بز كيرو رجوع ايدلم مرغ وتاجر هندستان جانبنه يعنى بونلرك قصه سنى بيان ايلمكه ديدن خواجه طوطيان هندوستان را در دشت وپيغام رسانيدن از ان طوطى الى آخره (مثنوى) مرد بازركان پذيرفت اين پيام* كو رساند سوى جنس از وى سلام* مرد بازركان طوطيسندن بو خبرى قبول ايلديكه اول بازركان طوطيسندن جنسى جانبنه يعنى هندوستانده اولان طوطيلره طوطيسندن سلام ايرشدره *مثنوى* چونكه تا اقصاى هندستان رسيد* در بيابان طوطئ چندى بديد* چونكم بازركان هندوستانك اقصا وغايتنه ايرشدى بيابانده بر قاچ طوطى كوردى (م ى) مركب استانيد پس اواز داد) ان سلام وان امانت باز داد بازركان اوراده مركبنى طوردردى وصكره آواز ويردى اول سلامى واول امانتى آشكاره ويردى *مثنوى* طوطئ زان طوطيان لرزيد بس* اوفتاد ومرد وبكسستش نفس اول طوطيلردن بر طوطى چوق دترددى اكر پس باء فارسى ايله اولورسه يعنى اول طوطيلردن بريسى دترددى وصكره دوشدى واولدى وانك نفسى منقطع اولدى ديمك اولور (م ى) شد پشيمان خواجه از كفت خبر* كفت رفتم در هلاك جانور* خواجه به خبرك ديمسندن پشيمان اولدى واول طوطينك پيامنى انلره سويلمسندن ندامت قيلدى بازركان كندى كنديه ديدى بر جانورك هلاكنه كتدم يعنى موتنه سبب اولدم (مثنوى) اين مكر خويشست با ان طوطيك) اين مكر دو جسم بود وروح يك بازركان انى صحيح مرده اولدى قياس ايدوب كندى كنديه ديدى اول بزم قفسمزده اولان طوطى چكه مكر كه خصمدر واراسه بو ايكيسى مكر صورتا ايكى جسم ايدى ومعنا بر روح ايدى *مثنوى* اين چرا كردم چرا دادم پيام* سوختم بيچاره را زين كفت خام* بو كارى نيچون ايلدم واول طوطيدن بونلره نيچون خبر ويردم حيفا كه بيچاره طوطى ئى بو خام سوزدن ياقدم پس بو مناسبتله زباندن حاصل اولان ضرر دوزبانك بيانه شروع ايدوب بيوررلر *مثنوى* اين زبان چون سنك وهم آهن وشيست* وانچه بجهد از زبان چون آتشيست* بو زبان فى المثل سنك كبى وهم آهن كبيدر واول نسنه كه زباندن صچرار وظاهر اولور آتش كبيدر *مثنوى* سنك وآهن را مزن بر هم كزاف* كه زروى نقل وكه از روى لاف* پس اى قائل سنك وآهنى كزاف وبيهوده يره بر برينه اورمه كاهى نقل يوزندن وكاهى لاف يوزندن يعنى بى تفكر وبى تدبر كركسه لاف يوزندن وكركسه نقل جهتندن كلامه دم اورمه وبيهوده يره سوز سويلمه (مثنوى) زانكه تاريكست وهر سو پنبه زار درميان پنبه چون باشد شرار* زيرا كه بو عالم طبيعت قرانلقدر وهر جانب فى المثل پنبه لكدر پنبه ايچنده شرار آتش نيجه اولور فكر ايله يعنى معلومدركه پنبه يه آتش دوشدكده نيجه يانارسه وانك سببيله نيجه اشيا سوخته اولورسه كلام

فتنه انکیزدخی نیران حرب وفسادی اولیه اشتعال ایلر *مثنوی* ظالم ان قومی که چشمان دوختند *زان سخنها
عالمی را سوختند *ظالملردر اول قوم که کوزلرنی دکدیلر یعنی اغماض عین ایدوب اول سوزلردن عالم اهلنی یاقدیلر*
مثنوی *عالمی رایک سخن ویران کند *روبهان مرده راشیران کند *برکلام فتنه انکیز عالمی ویران وخراب ایلر اولمش
دلکولری ارسلانلر ایلر یعنی اصحاب خداع وحیله دن اولان کسلر مرده مشابه سنده مسکنتده ایکن اول سوزلر انلری
شیران نرکبی غضبناک ایلر *مثنوی *جانها در اصل خود عیسی دمند *یک زمان زخمند وکاهی مرهمند *کرحجاب
ازجانها برخاستی *کفت هرجانی مسیح آساستی *جانلرک جمیعسی دخی عالم طبیعته کلمزدن اول الواث وادناس بشریته
ملوث اولمزدن مقدم کندی اصلنده عیسی دملردرهر برینک مرده لرا حیا ایلمک شاننده درامابشریته کلدکدنصکره
برزمان زخملردروکاهی مرهملردریعنی هربارکه بشریت ومقتضای طبیعت غلبه ایلیه انلرک نفسی بری برینه زخم
اورروجراحت اورروهربارکه اصلنده اولان خاصیت جان ظهوره کله اول زمانده مرهم اولورلر وحیات ویررلر مصرع
اول عالم ارواحده اولدقلرینه کوره درومصرع ثانی عالم بشریته کلدکارینه کوره درپس جمیع جانلرک حیات بخش
اولمسنه ودم عیسی کبی مرده لرا حیا قیلمسنه مانع اولان بشریت حجابلری وطبیعت پرده لریدر فرضا جانلردن اکر
بشریت حجابی قالقیدی وادناس طبیعیه دن روحلرپاک ومقدس اولیدی هربرجانک سوزی حضرت مسیحک
سوزی کبی اولیدی ومرده لری احیا قلیدی *مثنوی *کرسخن خواهی که کویی چون شکر) صبرکن ازحرص
واین حلوا مخور ای متکلم اولان کسه اکرشکرکبی لذیذ وشیرین سویلمک استرسک ومسیح آسا نطق جان بخشکله نیجه مرده
دللری احیا ایلمک استرسک حرص وطمعدن صبرایله وبوحلوایی یمه حلوادن مرادلذات جسمانیه وحظوظ نفسانیه در
یعنی بولذایذ نفسانیه ومشتهیات جسمانیه دن یمه وحرص وطمعدن صبرایله تاشکرکبی سوز سویلیه سن وآنکله
نیجه مرده دللری احیا ایلیه سن دیمک اولور (م ی) صبرباشد مشتهای زیرکان) هست حلوا آرزوی کودکان) زیرکارک
وعاقللرک مشتها ومبتغاسی صبراولورا ما کودکارک آرزو واشتهاسی حلوا اولور *مثنوی * هرکه صبرآورد کردون
بررود *هرکه حلوا خورد واپس تررود *ای عاقل هرشول کشی که صبرکتوردی وکندویی صابرلر مرتبه سنه ایتوردی
کردون اوزره کیدر برمرتبه عالی پروازاولورکه انک روحی آسمان برین اوزره سیرایدر هرشول کمسه که صبروقناعتی
کندی یه پیشه ایلیه مرتبه سی عالی وقدر وقیمتی سامی اولوب برمرتبه یه ایرر که معنا آسمان رتبت وکیوان رفعت
اولوب انک روحی افلاک اوزره سیرایلر اما شول کمسه که نفسنک حظنه اویاروانجق مشتهای طبیعتی اختیار ایلر مدبر
اولور وحیوانیتده قالور وروحانیت وملکیت ذوقندن محروم اولور پس بوندن برسؤال لازم کلورکه اول سؤال بودر
انبیا علیهم السلام واولیای عظام خودیرلرایچرلر ومقتضای بشریت ومشتهای طبیعتلرنی ویروب بودنیاده خوش
کچرلر بزدخی انلره اقتدا ایدوب ییسک وایچسک ونفسمزه مرادومشتهاسنی ویروب خوش کچسک جائز اولمزمی ومقبول
کلمزمی حضرت شیخ عطارک قولیله جواب ویروب انک کلامنی تفسیر ایدررلر *تقریرقول فریدالدین العطار قدس الله
روحه بیت توصاحب نفسی ای غافل میان خاک خون میخور) که صاحب دل اکر زهری خورد آن انکبین باشد معنای
شریفی اولدرکه اهل نفس اولانلره خطاب ایدررلر ای غافل سن صاحب نفس سن خاک اورته سنده قان یی یعنی بدنک ترابه
ملاصق ایدوب خدمت وریاضت سمتنه کیدوب میان خاک ایچره جکرقانی یی که سکا نافع اولان بودرزیراکه صاحب دل
اکربروافرزهر بیه اکا اول عسل مصفا اولور (مثنوی) صاحب دلراندارد آن زیان *کرخورد اوزهرقاتل راعیان
صاحب دله اول زهر زیان طوقنمزاکراول صاحب دل آشکاره زهرقاتلی بیه *مثنوی زانکه صحت یافت وزپرهیزرست
*طالب مسکین میان تب درست *زیراصاحب دل امراض روحانیه دن قورتلوب صحت معنوی بولوب پرهیزدن
خلاص اولدی اماطالب مسکین هنوزتب اورته سنده دریعنی نفسانی اولان امراضک ایچنده درپس اکا پرهیز ایلمک
لازمدر (مثنوی) کفت پیغامبرکه ای طالب جری *هان مکن باهیچ مطلوبی مری *پیغمبرعلیه السلام دیدی ای جری
دلیر اولان طالب زنهار برمطلوبله جدل ونزاع ایلمه یعنی ای طالب مرتبه سنده اولان مبتدی مراد ومطلوب مرتبه سنه
واصل اولان کامللرله عناد وهمسرلک ایلمه که سنک حالک انلرک حالنه بکزه مز (م ی) درتوغرودیست آتش درمرو*
رفت خواهی اول ابراهیم شو) سنده نمرودلک واردر آتشک ایچنه کتمه آتش ایچنه کتمک استرسک اول ابراهیم اول یعنی ای
نمرود صفتیله متصف اولان اهل نفس بواکل وشرب وحظ نفس من حیث المعنی آتش کبیدر اول جانبه کتمه واکا اشتغال
ایتمه اکرلابد کتمک استرسک اولا ابراهیم صفتیله متصف اول اندنصکره اول جانبه توجه قیل تا سکا ضرر ویرمیه وسنی
عاقبت هلاکه مرتبه سنه ایرکورمیه (م ی) چون نه سباح ونی دریایی) درمیفکن خویش ازخود رآیی) ای اهل نفس
چونکم یوزیجی دکلسن ودریایه منسوب اولان اهل دریادخی دکلسن سفاهت وخودرای لغکدن کندیکی دریایه براغمه که

زیراغریق اولورسن یعنی بوحظوظ نفسانیه ومشتهیات جسمانیه فی المثل دریا کبیدر علماء عاملین واولیای کاملین بو بحرده
سباحلر واهل دریا کبی غواصلردر بونلر حظوظ نفسانیه دریاسنه داخل اولسه لرکندیلری اندن خلاص ونجاته
قادرلردرسن مجردکندی رأیکله وهوای نفسکله انلره متابعت ایلمکسزین اول دریایه کندیکی براغمه که اندن ضرروزیان
بولورسن *مثنوی *اوزقعربحرکوهر آورد *اززیانها سود برسر آورد *اول مطلوب مرتبه سنده اولان وسباحت
وغواصلق علمنی بیلان دریانک دبندن کوهرکتورر بعض نسخه ده مصرع اول اوزآتش ورد احمر آورد واقع اولمشدر
معناسی اول ابراهیم خوآتشدن ورداحمرکتورر اول زیانلردن سود ومنفعتی فضله کتوررسر بونده فضله معناسنه در
(م ی) کاملی کرخاک کیرد زرشود) ناقص ارزربردخاکستر شود برکامل فرضی اکرطپراغی طوتسه التون اولورامانافص
اولان کمسه اکرالتون ایلتسه خاکستراولوریعنی کامل برحقیر وناقص شیئ طوتسه کامل العیار وعزیزالوجود ایلر
امانافص برعزیزالوجود وکامل العیار شیئ اخذ ایتسه خاکسترکبی حقیر وبی معنی ایلر دیمک اولور (م ی) چون قبول
حق بودآن مردراست) دست اودرکارها دست خداست چونکم اول مرد راست وصادق حق تعالینک مقبولی اوله
جمیع ایشلرده انک الی خدانک الیدر یعنی اندن هرنه صادر اولورسه خدای تعالیدن صادر اولوروا اول کامل حضرت
حقه آلت مشابه سنده اولور (مثنوی) دست ناقص دست شیطانست ودیو) زانکه اندردام تکلیفست وریو) ناقصک الی
شیطان ودیوک الیدرزیرا اول ناقص شیطانک تکلیف وحیله سی طوزاغنده در (مثنوی) جهل آید پیش اودانش شود
جهل شد علمی که درناقص رود* اول کاملک قتنه جهل کاور علم اولور اما جهل اولدی شول برعلمکه ناقصه کیدرزیرا
مقتضای علم اوزره عمل ایلمکه قادر اولمزواول علمک قدرینی دخی بیلمز *مثنوی *هرچه کیرد علتی علت شود* کفرکیرد
کامل ملت شود) علته منسوب اولان مریض هرنه یی طوترسه علت اولورزیرا مزاج فاسد اولنجه هرنه یی ییسه فاسد
ایلرامابرکامل کفرطوتسه ملت اولورزیراکامل کفری عن علم طوتروشرعا وعقلا آنی طوتمق واجب اولدیغی حینده
طوترپس انک اول حینده کفری طوتمسی ملت اولور *مثنوی *ای مری کرده پیاده باسوار* سرنخواهی بردا کنون
پای دار* ای سوارله مری وعناد ایلمش پیاده شمدی باشکی ایلتمیه مرسن اباق طوت پیاده دن مراد مبتدی وناقص
کمسه درسواردن مرادمنتهی وکامل اولان کمسلرله همسرلک وبرابرلک ایلمش
ناقص باشکی قورترمغه قادردکلسن الان آنکله همسرلک سمتندن آیاغک کیروطوت دیمک اولور* تعظیم ساحران
مرموسی را علیه السلام که چه فرمایی اول تواندازی عصا یاما *مثنوی *ساحران درعهد فرعون لعین*
چون مری کردند باموسی بکین) ساحرلرفرعون لعینک زماننده چونکم کینله حضرت موسی علیه السلامه
مری وعناد ایلدیلر *مثنوی * لیک موسی را مقدم داشتند* ساحران اورا مکرم داشتند* لیکن ساحرلر اول
حینده حضرت موسی علیه السلامی مقدم طوتدیلر ساحرلر حضرت موسی علیه السلامی مکرم ومعزز طوتدیلر
مثنوی *زانکه کفتندش که فرمان آن تست) کرهمی خواهی عصا توفکن نخست* زیراکه ساحرلر حضرت
موسی علیه السلامه ایتدیلر فرمان سنک ایچوندر اکراسترسک عصاکی اول سن براق نته کم حق تعالی حضرتلری
بوآیت کریمه ایله بومعنالری بیان بیوررلر وساحرلردن حکایه قیلورلر (قالوا یا موسی اما ان تلقی واما ان نکون اول
من القی) ساحرلرک یا موسی اما ان تلقی عصاک دیو تقدیر ایلملری تعظیم وتکریم معناسنی افاده ایلر (واما ان نکون اول
من القی) دیملری فرمان سنکدر واختیار سنکدرا کراسترسک اول بز القا ایده لم واکراسترسک اول سن القا ایله دیمکی
اشعار ایلر *مثنوی* کفت نی اول شما ای ساحران *افکنید آن مکرها را درمیان* حضرت موسی علیه السلام
انلره ایتدی اول بن براغمزم ای ساحرلر اول سز اول سحر ومکرلری اورتایه براغک نته کم حق تعالی حضرت موسی علیه
السلامک انلره دیمسندن حکایه بیوررلر (قال لهم موسی القوا ما انتم ملقون) مثنوی) این قدرتعظیم دینشان را خرید
*کز مری ان دست وپاهاشان برید) بوقدرتعظیم وحضرت موسی علیه السلامی بوکونه تقدیم ایلملری انلره دین
صاتون الدی یعنی انلرک ایمانه سبب اولدیکه حضرت موسی علیه السلام ایله لجاج وعناد ایلدکاری جهتدن انلرک اول
اللری وآیقلری کسلدی یعنی کامل اولان حضرت موسی علیه السلامه ساحرلرک تعظیم ایلملری دینلرینه سبب اولوب
مقبول حق اولدی ومری وعناد ایلدکاری مقابله سنده تنلرینه زخم کاوب اللرین وآیقلرین کسدودیلر نته کم بوبیت
بومعنایی مفسر اولور *مثنوی *ساحران چون حق اوبشناختند *دست وپادرجرم آن درباختند) ساحرلر چونکم
اول موسی علیه السلامک حقنی اکلدیلر وعظم شاننه عارف اولدیلر اول ایتدکاری عناد وخصومتک جرمنده دست
وپالرنی اویناتدیلر وقطع اولنمغی روا کوردیلر تا کم دست وپالرینک محبت موسی علیه السلام اوزره قطع اولنمسی مقدم
ایلدکاری کستاخلغه کفارت اوله پس بونه حضرت شیخ عطارک قول شریفنک دلالت ایلدیکی معانینک بیانه

شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * لقمه ونکته است کامل را حلال * تونهٔ کامل مخور می باش لال * ای ناقص اولان
اهل نفس لقمه یمك ونکته دیمك کامله حلالدر زیرا که کامل اولان کمسه هر نقدر لقمه یسه نور حق اولور وعبادت
وطاعاته تقویت قیلور وهر نه مرتبه نکات واسرار سویلسه انك عهده سندن کلور وآنی شرعه توفیق وتطبیق قیلورسن
کامل دکلسك یمه ولال وخموش اول زیرا سن لقمه یسك غفلت وکثافت زیاده اولور وهوا ونفسك قوت بولور واکر
توحید آمیز نکته سویلرسك واسرار الهیه دن بیلدیکك قدر نقل ایلرسك توفیقه قادر اوله مزسن وآنی مقتضای شرع
اوزره تعبیر قیله مزسن پس نیجه کمسه نك ضلالتنه وفساد عقیده سنه سبب اولورسن لازم کلور که یمکدن وایچمکدن
پرهیز قیله سن وساکن وخموش اوله سن واهل کماله نیجه زمان خدمت قیله سن تا سنده دخی کمال مرتبه سی بوله سن
اندنصکره لقمه یمك ونکته دیمك سکا دخی حلال اوله * مثنوی * چون تو کوشی اوزبان نی جنس تو * کوشهارا حق
بفرمود انصتوا * چونکه سن قولق اولمق مرتبه سنده سن واول کامل لسان مرتبه سنده تعبیر ونطق صاحبیدر
اول سنك جنسك دکلدر زیرا که حق تعالی حضرتلری کوش مرتبه سنده اولنلره انصتوا دیو کلکه واصغا ایلمکه
امر بیوردی کما قال الله تعالی (فاذا قرئ القران فاستمعوا له وانصتوا لعلکم ترحمون بو آیت کریمه نك تفسیری جلد ثانینك
اواخرنه قریب منازعت چهار کس بیانده مذکور اولمشدر * مثنوی * کودك اول چون بزاید شیرنوش * مدتی
خامش بود اوجمله کوش * مثلا اوغلنجق چونکه اول طوغه شیرنوش طوغر یعنی سود ایچی طوغر بر نیجه مدت اول
کودك خاموش اولور جمله کوش اولدیغی حالده * مثنوی * مدتی می بایدش لب دوختن * از سخن تا او سخن آموختن *
اول کودك که بر نیجه مدت سوزسز سویلمکدن لبنی دیکمك کرك تا اول کودك سوزدن سوز اوکرنه کلکه دك یعنی سوز
اوکرنمکه قابل وتکلمه قادر اولنجه دك اغزنی سوزسز سویلمکدن یمق اکا لازم اولور * مثنوی * ورنداردکوش تی تی
می کند * خویشتن را کنك کیتی میکند * واکر اول کودك قولق دوتمیه تی تی ایلر یعنی بی معنی وبیهوده سویلر اول طفل
کندیسنی جهانك دیلسزی ایلر پس طفل مرتبه سنده اولان مبتدی یه لازمدر که خیر الابوین اولان شیخنك نیجه زمان
کلامنه قولق طوته واندن حسن تعبیر ایلمکی واسرار طریقت سویلمکی استماع ایده تا کندیدخی بعده صاحب نطق
ومالك حسن تعبیر اوله واکر انك کلامنه قولاق طوتمزسه واندن تعبیر اسرار ایلمکی تعلم ایتمزسه تی تی دیدیکی الفاظ
مهمله سویلمکدن وبی معنی وبیهوده کلام نقل ایلمکدن خالی اولمز محصل معنی کندوبی جهان اهلینك دیلسزی ایلمش
اولور بو معنایی استماعه اصلنده استعدادی وقابلیتی اولوب ولیکن استماع ایتمیوب قابلیتنی ضایع ایلین کمسه لره کوره در
واول کمسه لرکه اصلنده کوش ایتمکه استعداد طوتمزلر بو بیتله انلره دخی اشارت ایدوب بیوررلر (م ی) کر اصلی کش نبود
آغاز کوش * لال باشد کی کند در نطق جوش * اصلی اولان صاغر کبی ابتدادن قولق اولمدی یعنی تا انادن
صاغر طوغدی اول کمسه دیلسز اولور نطقه نیجون جوش ایلر یعنی ابدی سوزه قادر اولمز کذلك ازلده سمع باطنی اولمین
کمسه لرك کفتار مشایخی استماعه میل قیلمز وابدی انلرك سوزنی متکلم اولمز * مثنوی * زانکه اول سمع باید نطق را
* سوی منطق از ره سمع اندرا * زیرا که نطق وکفتاره اول کوش واستماع کرکدر سوز جانبنه ای طالب سمع یولندن
کل یورا یه مناسب اولان کلمات تفصیلا ابتداده بشنو این نی بیتنده مرور ایلمشدر * مثنوی * وادخلوا الابیات من
ابوابها * واطلبوا الاغراض فی اسبابها * یعنی اولا نطقه وحسن تعبیره استماع لازمدر منطق تعبیر جانبنه سمع یولندن
ایچرو کلکه نطقك قپوسی سمعدر که دینلمشدر سز ابیاته ابوابندن داخل اولك واغراض مراداتی اسبابندن طلب قیلك
نیکو کارلق بیوته ابوابندن داخل اولمقدر وبد کردارلق بیوته ظهورندن بری کلمکدر (کما قال الله تعالی ولیس البر بان تأتوا
البیوت من ظهورها ولکن البر من اتقی واتوا البیوت من ابوابها واتقوا الله لعلکم تفلحون) یعنی نیکو کارلق دکلدر که
بیوته اردندن وظهرندن کله سز ولیکن ایلك شول کمسه نك ایلکیدر که اللهك حرام ایلدیکی شیدن پرهیز ایلیه وسز بیوته
قپولرندن بروکلك ای مؤمنلر والله دن اتقا ایلیك سزه امر ایلدیکی خصوصده عذاب وعقابندن فلاحی رجا ایلدیککز
حالده * مثنوی * نطق کان موقوف راه سمع نیست * جز که نطق خالق بی طمع نیست * اول نطقکه سمع یولنه موقوف
دکلدر یعنی سمع طریقیله حاصل اولمز طمعسز اولان خالقك نطقندن غیری دکلدر * مثنوی * مبدعست او تابع
استاد نی * مسند جمله ورا اسناد نی اول خدا نطق وهر شیئ مبدعدر یعنی یوقدن وار ایدیجیدر استاد وارشاده تابع دکلدر
اول جمله نك مستندیدر انك غیری یه اسنادی یوقدر یعنی جمیع اشیانك مستند ومعتمدی اولدر اما انك هیچ بر شیئه استناد
واعتمادی یوقدر (م ی) باقیان هم در حرف هم در مقال * تابع استاد ومحتاج مثال * اما باقیلر یعنی سائر خلایق وهم
حرفتلرده وهم مقالده البتته استاده تابع ومثاله محتاجدر استادسز ومثالسز بر صنعتك اداسنه وبر مقالك معناسنه
قادر اوله مز * مثنوی * زین سخن کر نیستی بیکانهٔ * دلق واشکی کیر در ویرانهٔ * پس طالب مبتدی یه اولا سکوت

واستماع

واستماع وتعلم کلام شیخ لازم اولدیغی بیان ایلدکدنصکره طریق حقده اکا دخی نه لازم ایدیکنی بیان بیوررلر ای
طالب رضای الهی بو سوزدن اکر بیکانه دکل ایسك یعنی بو کلامه محرم واشنا ایسك بر ویرانه ده خرقه وکوزیاشی طوت
یعنی اکر بو سوزلری اشتدك وقبول ایتدك کسه بوندنصکره سکا لازم اولان اولدر که دنیایی ترك ایده سن وبر ویرانه ده
بر کهنه کسوه یه قناعت ایدوب کوزیاشی اقیده سن که بدایت سلوکده اولنلره شرط بودر بونده بر معنی دخی جائزدر
کر حرف شرط اولمیوب صاغر معناسنه اوله بو تقدیراوزره معنی ای طالب بو سوزدن صغر دکلسن اما بیکانه سن کرکدر که
بر ویرانه ده دلق واشك طوته سن تا محرم واشنا اوله سن وعتاب الهیدن نجات بوله سن * مثنوی * زانکه ادم زان
عتاب ازاشك رست * اشك ترباشد دم توبه پرست * زیرا که حضرت آدم علیه السلام اول عتابدن کوزیاشندن
قورتلدی توبه پرست اولان کمسنك نفسی زیاده کوزیاشیله اولور یعنی ذنوبدن توبه یه ملازمت قیلان کمسه نك اغزندن
چقان کلامی زیاده کوزیاشنه مقارن اولمق کرکدر بو خسه مجرد بی سرشك دیده وبی سوزش سینه تبت ورجعت
قولنه اعتبار یوقدر دیمك اولور * مثنوی * بهر کریه آدم آمد بر زمین * تا بود کریان ونالان وحزین * آدم علیه السلام
بر اوزره کریه دن اوتری کلدی تا کم زمینده نالان وکریان وحزین اوله پس آدم زاده اولانه دخی بو حالت لازم اولمق کرکدر
* مثنوی * آدم از فردوس واز بالای هفت * پای ماچان از برای عذر رفت * حضرت آدم علیه السلام فردوس
اعلادن وفوق سبعهٔ سمادن عذردن اوتری پای ماچانه کتدی یعنی صف نعاله کتدی ایتدیکی خطانك
عذرنی دیلمکدن اوتری نزول ایتدی پای ماچان اصلنده اباق دولاشدرمق وآیول آیول کتمك معناسنه درصکره مشایخ
عجم انی پابوج وپشمق چیقاره جق یره اطلاق ایلدیلر اول مناسبتله که اکثرا اول یرده آیاق دولاشیجی وپابوج کین آدم
بر مقدار آیول آیول یوریجی اولدیغندن اوتری مثنوی شریفده هر نه یرده که پای ماچان ذکر اولنورسه اندن صف نعال
مراد اولور وطریق مولوینك ومشایخ صوفیه نك الان دأبیدر که نیجن بر کمسه بر جرم ایلسه آنی پای ماچانه کچوررلر
تا جرمنه اعتذار ایلیه ومرشد ومقتداسندن کناهنك عفونی دیلیه ومشایخ عظام بوادبی حق تعالی حضرتلری
حضرت آدمی عالم اعلادن مرتبهٔ اسفله خطاسنك عذرنی دیلمکدن اوتری تنزیل ایلدیکندن اخذ ایتمشلردر فافهم
(م ی) کر زپشت آدمی وز صلب او) در طلب می باش هم در طلب او) ای طالب حق اولان کمسه سنده اکر حضرت آدمك
صرتندن وصلبندن ایسك یعنی اکر اولاد آدم ایسك همیشه طلبنده اول وهم انك یولکنده اول شیطان کبی سرکش
اولمه وکریه وزاریدن فراغت قیلمه خیر خلف اولانه لازمدر که جدنك اثرنه کیده وانك طریقنی وعلمنی اختیار ایده طلب
بضم الطاء بلوك معنی سنه در * مثنوی * ز آتش دل وآب دیده نقل ساز * بوستان از ابر وخورشیدست باز * کوکل
آتشندن وکوزیاشندن نقل دوزز بر ابوستان سحاب وآفتابدن کشاده وتازه در * مثنوی * تو چه دانی ذوق آب
دیدکان * عاشق نانی تو چون نادیدکان * سن کوزلرك یاشینك ذوقنی نه بیلورسن سن کورمشلر کبی عاشق نانسن
(م ی) کر تو این انبان نان خالی کنی) پر ز کوهرهای اجلالی کنی) اکر سن بو درونك طغارجغنی ناندن خالی وطعام یمکدن
بری ایلیه سن انبان درونکی اجلاله منسوب اولان کوهرلردن پر ایلرسن * مثنوی * طفل جان از شیر شیطان باز کن
بعد از انش با ملك انباز کن * ای سالك راه خدا جانك طفلنی شیطان سودندن منع ایله شیطان سودندن مراد غدای
جسمانیه دراندنصکره اول جانی ملائکه یه شریك ایله یعنی ملائکه نك غداسنه وذوقنه آنی اورتاغ ایدوب انلرك ذوق
الدیغی یردن سنك دخی جانك ذوق السون (مثنوی) تا تو تاریك وملول وتیرهٔ * دانکه با دیو لعین همشیرهٔ * ای طالب
مادامکه سن کثیف وتاریکسن وملولسن وصفت نفسله بولانقسن بیلکه شیطان لعین ایله همشیره سن یعنی
شیطانك ذوق الدیغی ولذت بولدیغی یردن سنده دخی ذوق الوب لذت بولورسن * مثنوی * لقمهٔ کو نور افزود وکمال *
آن بود آورده از کسب حلال * بر لقمه که اول لقمه نور وکمال زیاده قیلدی واول لقمه یی آکل اولان کمسه نك درونی منور
اولوب مرتبهٔ کماله متوجه اولدی حلال کسبدن کتورلمش لقمه اولدر یعنی لقمهٔ حلالك البتته شاننددر که نور درونی
وکمال جانی افزون ایلر (ی) روغنی کاید چراغ ما کشد * آب خوانش چون چراغی را کشد * شول بر روغنکه کله بزم
چراغمزی سوندیره اول روغنه آب دی چونکه بر چراغی سوندیره چونکه بر روغنده روغنلق خاصیتی اولمیه وچراغه
معاونت قیلمیه اول آب طبیعت اولوب پس روغن دینمز کذلك بر لقمه که چراغ قلبه ضیا ویرمیه بلکه نور درونی
اطفا ایلیه اول طعام اکرچه صورتا حلال مرتبه سنده ایسه ده اکا حرام دی زیرا خاصیت حلال اندن بولنمش
اولور واندن خاصیت حرام ظهوره کلمش اولور پس انك حلال مرتبه سنده اولمسی نه فاده قیلور * مثنوی * علم وحکمت
زاید از لقمهٔ حلال * عشق ورقت آمد از لقمهٔ حلال) حلال لقمه دن علم وحکمت طوغر عشق ورقت قلب حلال
لقمه دن کلور وحلال لقمه نك خاصیت وشانی بو نلردر (م ی) چون ز لقمه تو حسد بینی ودام) جهل وغفلت زاید از آن

حرام چونکم لقمه وطعامدن سن حسد کوره سن وقید ودام کوره سن یعنی کندیکی برشیئه مقید کوروب وراه حقدن
مانده بوله سن اندن جهل وغفلت طوغه آنی حرام بیل زیرا لقمهٔ حرامک شانی بودر ولو کان فی صورة الحلال البتّه
لقمهٔ حلال نور جان وذوق درون کتورر ولقمهٔ حرام کثافت وجهل وغفلت کبی خصلتلر بتورر (م ی) هیچ کندم کاری
وجو بردهد * دیدهٔ اسبی که کرهٔ خر دهد) مثلا هیچ بغدایی اکرسن واربه حاصل ویررمی یعنی ویرمز یعنی بغدای اکسک
البتّه بغدای محصولن ویرر وارپه اکسک اربه محصولن ویرر هیچ کورمش میسن براسبی که کرهٔ خر ویره یعنی اسب کرهٔ خر
وخردخی کرهٔ اسبی ویرمک محال عقلادر کذلک لقمهٔ حلال طاعت ونورانیت وعلم وحکمت وبونلر امثالی خصلت
محصولن ویرر ولقمهٔ حرام ظلمت ومعصیت وجهل وغفلت محصولن بتورر نه اندن بو خصلت ونه بوندن او خصلت
ظاهر اولورنته کم اربه دن بغدای وبغدایدن اربه حاصل اولمز واتدن اشک واشکدن ات دخی طوغمز (م ی لقمه تخمست
وبرش اندیشها * لقمه بحر وکوهرش اندیشها * زاید از لقمه حلال اندر دهان * میل خدمت عزم رفتن انجهان
فی المثل لقمه تخمدر وانک حاصلی فکرلردر معناده لقمه دریادر وانک کوهری اندیشه لردر آغزده حلال اولقدن طوغر
حق تعالینک خدمتنه میل اول جهانه کتمکلک طوغر * بازکفتن بازرکان باطوطی انچه دید از طوطیان هندوستان
(م ی) کرد بازرکان تجارت را تمام * بازامد سوی منزل دوستکام اول بازرکان تجارتی تمام ایلدی دوستلرک مرادی اوزره
نیکو حال ومرفه البال منزلی جانبنه کلدی (مثنوی) هر غلامی را بیاورد ارمغان * هر کنیزک را ببخشید اونشان
اول بازرکان وعده ایلدیکی اوزره هر برغلامنه ارمغان کتوردی هر کنیزکه او بازرکان نشان بغشلدی یعنی احسان
ایلدی * مثنوی * کفت طوطی ارمغان بنده کو * انچه دیدی وانچه کفتی بازکو * طوطی اکا ایتدی بنده نک
ارمغانی قنی اول نسنه یی که کوردک واول نسنه یی که اشتدک کیرودی (مثنوی) کفت نی من خود پشیمانم ازان * دست
خود خایان وانکشتان کزان بازرکان ایتدی دیمزم بن خود اندن پشیمانم کندی الی چینیجی وپرمقلرمی اصریجی اولدیغم
حالده بویله دیمک دخی وجه در کندی الی چینیجی ام وپرمقلرمی اصریجی ام بویله دیو * مثنوی * من چرا پیغام خامی
از کزاف) بردم ازبی دانشی وازنشاف که بن برخام خبری نیچون کزافدن یعنی بیهوده جهتدن ایلتدم دانش سزلکمدن
وعقلسزلغمدن نشاف سفاهته وعقلسزلغه دیرلر * مثنوی * کفت ای خواجه پشیمانی زچیست * چیست
ان کین خشم وغم رامقتضیست * طوطی بازرکانه ایتدی ای خواجه پشیمانلق ندندر اول ندرکه بو خشم وغمی
مقتضیدر * مثنوی * کفت کفتم ان شکایتهای تو * با کروه طوطیان همتای تو * بازرکان طوطی یه ایتدی سنک
بکا سپارش ایتدیکک اول شکایتلری هندستانده سکا مشابه وهمتا اولان طوطیلر کروهنه دیدم * مثنوی *
ان یکی طوطی زدردت بوی برد * زهره اش بدرید ولرزید وبمرد * اول بر طوطی سنک دردکدن رایحه ایلتدی وسنک
مرادکی فهم ایتدی انک اودی چاک اولدی وتردی واولدی * مثنوی * من پشیمان کشتم این کفتن چه بود) ایلک چون
کفتم پشیمانی چه سود) بن پشیمان اولدم بو خبری دیمک نه ایدی یعنی بو سوزی انلره ادا ایلمک نیچون اولدی دیو پشیمان
اولدم لیکن چونکم دیدم پشیمانلق نه فائده پس بومنا سبتله حفظ لسانه وضبط دهانه تنبیه ایدوب بیوررلر
* مثنوی * نکتهٔ کان جست نا که از زبان * همچو تیری دانکه جست اوازکمان * برنکته که ناکاه زباندن صچره دی
آنی برتیرکبی بیل که او تیرکماندن صچره دی یعنی دهاندن چیقان سوز کماندن چیقان اوق کبیدر (مثنوی) وانکردد
ازره آن تیرای پسر * بند باید کرد سیلی را زسر * ای پسر اول تیر یولندن کیری دونمز برسیلی باشندن بند وسد ایتمک کرک
* مثنوی * چون کذشت ازسر جهانی را کرفت * کرجهان ویران کند نبود شکفت * چونکم سیل باشدن کچدی
یعنی باشندن حفظ وضبط اولمدی جهانی طوتدی اکرجهانی ویران وخراب ایلرسه عجب اولمز سیلدن مراد کلمات
انسانیه درانک ضبطی جنان ودهانده ایکن ممکن اولور چونکم حفظ دهانه قادر اولمیه سن وآنی باشندن ضبط
قیلمیه سن باشدن تجاوز قیلد قدنصکره جهانی طوتسه واهل جهانی اول کلام فتنه انکیز ویران ایتسه عجب اولمزکه
چوق سوزلر جهانک خرابنه سبب اولمشدر * مثنوی * فعل را در غیب اثرها زاد نیست) وان موالیدش بحکم خلق
نیست * انساندن صدور ایدن فعل وقول که خیر وشر هرنه ایسه عالم غیبده اثرلری زاده نیدر یعنی طوغمقلق مقرردر
وفعلک اول موالیدیکه عالم غیبده طوغر خلقک حکمنده دکلدر (مثنوی) بی شریک جمله مخلوق خداست * آن
موالید ارچه نسبتشان بماست * اول موالید وآثار شریکسز جمله خدانک مخلوقیدر یعنی کمسه نک انی ایجادایتمسنده
اصلا شرکتی یوقدر بلکه خدای متعال اول آثار وجزانی خلق وایجاد ایلر اکرچه اول موالیدک نسبت واضافتی بنه
بزه در زیرا اصل فعل بزدن صدور ایلدی پس فعلدن طوغان دخی بزم اولور کما قال علیه السلام الناس مجزیون باعمالهم
ان خیرا فخیر وان شرا فشر (م ی) زید پرانید تیری سوی عمرو) عمرو را بکرفت تیرش همچو نمر) مدتی سالی همی زایید درد

دردها را آفریند حق نه مرد * زید رامی آن دم ار مرد از وجل * دردها میزاید انجا تا اجل * زان موالید وجع چون
مرد او * زید را زاول سبب قتال کو * اصل فعل برکسه دن ظهور ایلدکده انک آثاری دخی اکا منسوب ومکتوب
اولدیغنه بو مسئله یی تمثیل طریقیله ایراد ایدوب بیوررلر مثلا زید براوقی پرتاب ایلسه عمرو جانبنه اتفاق اول عمروی
طوتدی اوق قپلان کبی وبرسنه مقداری زیدک اوقنک یاره سندن عمرو وجودنده دردلر طوغدی اول دردلری عمروک
وجودنده حق یارادر زید یارادمز کورکه زید رامی اول اوقی اتدیغی دم اولسه خوفندن دردلر ووجعلر طوغر عمروک
وجودنده اول اوقک زخمندن تا عمروک اجلی وقتنه دک اول اوقک وجعنک موالیدندن چونکم عمرو برسنه صکره
اولسه زیده سن اول سبب اولدیغندن اوتری قتال دی که عمرو انک زخمی سببیله اولدی * مثنوی * آن وجعها را بدو
منسوب دار * کرچه هست آن جمله صنع کردکار * همچنین کشت ودم ودام وجماع * آن موالیدست حق را مستطاع
* اول وجعلرکه عمروک وجودنده حاصل اولدی زیدا کا اول بادی اولدیغی جهتدن زیده منسوب طوت اکرچه اول جمله
اوجاع والام صنع کردکار وایجاد پروردکاردر زیدک انده صنع ومدخلی یوقدر وهمچنین اکن ونفس وشصت ودام وجماع
وسائر اعمال اول موالیدکه بونلردن تولد ایلر حقه مطیعدر مثلا کنجی انجق القای تخم ایلر بتورمک ودانه شکلنه
کتورمک وکماله یتورمک انک صنعیدر اکنجینک انده مدخلی یوقدر ولیکن ینه محصول اکا منسوب اولور اکر کندم
واکر شعیر واکر پنبه واکر حریر هرنه ایسه هیچ کندم کاری وجو بردهد * دیدهٔ اسبی که کرهٔ خر دهد * کر بخاری
خستهٔ خود کشتهٔ * ورحریر قز دری خود رشتهٔ * کذلک دم دخی تخم کبیدر چقن سن کلمات هدایت معانی تلفظ ایلسک
انک محصولاتی ینه سکا عائد اولور وقس مقلات الضلالة علی هذا وشصت ودام دخی بویله در سن جماع ایلرسن اول نطفه یی
جناب حق مضغه وعلقه ایلر وجنین ایلر بعد التولد هرنه ایسه سکا منسوب اولور بوراده برسؤال مقدر لازم کلور که اول
سؤال بودر چونکم موالید وآثار کار صنع پروردکارله ایودن ایووکدن کم تولد ایلمکدر تبدیل عادة الله قابلمیدر که
برعملدن حسنه مأمول ایکن سیئه وسیئه توقع اولنورکن حسنه تولد ایلیه ومأمول ومتوقع اولان اثر یا منعدم
ویا منعکس اوله بو آیتله جواب بیوررلر (م ی) اولیارا هست قدرت ازاله * تیر جسته باز کرداند زراه * بسته درهای
موالید ازسبب * چون پشیمان شد ولی زان دست رب * یعنی نعم خلفای خدا اولان اولیای عظام ایچون اللهدن اول
قدرت وقوت واردرکه آتلمش اوقی یولندن کیرو دوندررلر موالیدک قبولرنی ولی خدا بغلمشدر سببدن یعنی آثار واسبابدن
دفع وقطع ایلر چونکم ولی پشیمان وبی حضور اولدی اول موالیدک ظهورندن ولیکن بو موالیددن دست ربدن بغلرکندی
دست قدرتیله دکل بو مصرعده ایکی وجه جائزدر بروجه بودرکه ولی حرف استدراکدن ولیکن معناسنه اوله بو تقدیر
اوزره بسته نک وپشیمان شدک ضمیری اولیای عظامدن علی سبیل البدل هر بر ولی یه عائد اولورنته کم بو تقدیر اوزره معنی
ویرلدی وبروجه دخی ولی اولیای عظام خدادن علی الاطلاق برکسه مراد اوله وبسته وپشیمان شدک فاعلی اوله پس
بو تقدیر اوزره معنی چونکم ولی خدا موالید وآثارک ظهورندن بی حضور اولدی دست ربدن وقدرت حق جهتندن
موالیدک قبولرنی اسباب طرفندن بغلر وآثاری اسباب وآلاتدن دفع ایلردیمک اولور مثلا آب مغرق ایکن آنی اغراق
ایلمکدن منع ایلر ونار محرق ایکن ناری احراق قیلمقدن دفع ایلر نته کم شیخ اکبر حکایه قیلورلرکه طبیعی مذهبنده
برحکیم ایله وقت شتاده برمجلسده مقارنت واقع اولدی (قلنا یا نار کونی بردا وسلاما علی ابراهیم) آیتی تلاوت اولنوب
مناسبتیله قصهٔ ابراهیم علیه السلام ذکر اولندی ونارک برد وسلام قیلندیغی دیو حکایه اولندی درحال حکیم بوندن
بولاندی ودیدیکه محرق بالطبع اجسام قابله یی یقممق نیجه ممکندر پس بوآیتده ناردن مراد نمرودک نار غضبی برد وسلام
ولدی دیمک اولور دیو مذهب باطله ذاهب اولیجق غیرت الهی ظهوره کلوب بکا برحالت مستولی اولوب اورتاده
منقل ایله وافر آتش وارایدی جناب حق آنی بکا مسخر قیلوب اکا دیدم که ایمان کتورر میسن اکر شو آتش سنی یاقمز ایسه
دیدی بلی پس انک النی کتوروب اول آتشه قودم وآتشی اسبابنه قویدم من بعد احراق ایلمدی پس اول حکیم ایمانه کلدی
(م ی) کفته نا کفته کند از فتح باب) که ازان نه سیخ سوزد نه کباب کفته کفته را تقدیر بنده دروکندک فاعلی ولیدر تقدیر معنی
اول ولی کامیاب کندی به اولان فتح بابدن دینلمشی دینلمش ایلر اول وجه اوزره که اندن نه شیش یانار ونه کباب کوینور
یعنی کمسه یه ظلم وستم ایلمز بلکه آلت حقدر که قدرت حق برله کمال عدالت ایلردیمک اولور * مثنوی * ازهمه دلها که آن
نکته شنید) ان سخن را کرد محو ونا پدید * دوکلی قلوبدن که اول ولی نکاتی اشتدیلرسه قلوبدن اول سخن وکلماتی محو
ونا پدید ایتدی یعنی بونلر مصرف خواطر وجواسیس ضمایردرکما قال ابو یعقوب موسی رضی الله عنه فی حدیث النبی
علیه السلام اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله فانهم جواسیس القلوب یدخلون قلوب الناس ویخرجون الخواطر
والوسواس فاذا جالستموهم فجالسوهم بالصدق والاخلاص (مثنوی) کرت برهان باید وحجت مها) بازخوان من ایه

اوننسها * ای اولوا کرسکا برهان وحجت کرکسه قرآن عظیمدن من آیة اوننسهایی کیرواوقو بو سورۂ بقرده اولان آیته
اشارتدر (ماننسخ من آیة اوننسها) بو آیتك سبب نزولی بودرکه یهود ومشرکین دیدیلرکه محمد اصحابنه امر ایلدیکی شیئ
نهی ایلرونهی ایلمشکن بنه امر ایلرپس حقدن دکلدر بلکه تلقاء نفسندن دیدکلرنده نازل اولدی ونسخ لغتده برشیئك
صورتی زائل اولوب برشیئ آخره تبدیل اولمقدر ونسخ آیتدن مراد حکمی نفی اولوب برغیر آیتك حکمی ثابت اولمقدر
ماننسخده ما شرطیۀ جازمه در وانسا من باب الافعال اونتدرمق وقلبندن برشیئ اذهاب ایتمکه دیرلر تقدیر کلام
هرقنغی آیتی که آیتلردن برنسخ ایده وزویا خود اونتدیره وزنأت بخیر منها اول آیت منسوخه دن دخی خیرلوسن کتوریرز
اومثلها) یاخود اکا ماتند نفعده وثوابده برآیت اخری کتوریرز (الم تعلم ان الله علی کل شیئ قدیر) بیلازمیسن یا محمد یعنی
بیلورسن تحقیقا الله تعالی جمیع شیئه قادر پادشاهدر پس بو آیتك بو محله توفیقی بو منوال اوزره اولورکه چون اولیاء الله
وانبیای عظامدن برکسه مرتبۀ قرب فرائضه واصل اولدقده واوصاف حقله متصف اولدقده باذن الله تعالی و بتصرفه
وجمیع اشیاده متصرف اولوب حکملری نافذ اوله پس قلوب خلقه باذن الله متصرف اولوب شول کسلردنکه راضی
اوله لرانك قلبندن افکار فاسده وخبیثه یی نسخ ایدوب برینه افکار حسنه وخواطر پسندیده کتوره لر وانلردن که
راضی اولمیه لر افکار حسنه یی انلره انسا ایدوب افکار خسیسه ایراد ایده لر زیرا حق سبحانه وتعالی آیت اولده انسایی
کندی ذاتنه اسناد ایلدی وبو آیتده انسایی اولیا سنه اسناد ایلدیکه باذن الله تعالی انلر دخی تذکیر وانسایه قادرلردر
نته کم بو بیتله بو معنایی اثبات بیوررلر * مثنوی * آیت انسوکم ذکری بخوان * قدرت نسیان نهادن شان بدان *
بو آیت سورۂ قد افلح ده در ابتداسی بودرکه (انه کان فریق من عبادی) بو آیت حضرت بلال وصهیب وسلمان رضی الله
عنهم وفقراء اصحاب رسول الله حقنده نازل اولمشدر انده ده ضمیر شان ایچوندر یعنی تحقیقا شان بودرکه بنم عبادمدن
برفریق وزمرۂ سعادت رفیق واردرکه (یقولون) انلر دیرلرکه (ربنا) ای بزم ربمز (امنا) برسنك وحدانیتکه تصدیق
ایلدك (فاغفرلنا) پس بزی انوار ذات وصفاتکله ستر ایله (وارحمنا) وبزه رحمت ایله (وانت خیر الراحمین) حال بوکه
مرحمت ایدیجیلرك ارحمیسن (فاتخذتموهم) پس سز انلری اتخاذ ایلدیکز (سخریا) ضم سینله وکسریله ده قرأتدر یعنی
مسخره اتخاذ ایلدیکز (حتی انسوکم ذکری) حتی سزه انلر اونتدردیلر بنم ذکرمی اهل تفسیر بو معنایی اختیار ایلمشلرکه
یعنی انلرك استهزاسنه اوقدر بوغل ایلدیکزکه انلرك حاللرینه تقیدایتمکز بنم ذکرمی اونتدردی اما اهل تحقیق
همان لفظندن مستفاد اولان معنایی اختیار ایدرلر یعنی سز انلری استهزا ایلدیکز انلرده سزه بنم ذکرمی اونتدردی
بوتقدیرجه انلرده باذن الله تصرف اولمش اولور (وکنتم منهم تضحکون) حال بوکه ای کافرلر سز انلره کولرایدیکز
(انی جزیتهم الیوم) جناب عزت یوم قیامتده دیه که تحقیقا بن بونلره جزا ویردم الوان نعمی بوکون (بما صبروا)
سزلك اذا واستهزاکزه صبر ایلدکلری سببیله (انهم هم الفائزون) تحقیقا همان بونلردرکه فائزلردر اصناف نعمته
جائز وواصللردر انواع غنیمتمزه حضرت مولانا قدس الله سره العزیز دخی بیوررلرکه ای اولیای عظام وعرفایی
تحقیر وفقرای اصفیایی استهزا وتسخر ایدنلر احتراز ایلیك که انلرك غیرتی قلبکزده نور ایمانی نزع ایدر نته کم شیخ اکبر
حضرتلری بیوررلر من جلس مع الصوفیة والعرفاء وخالفهم فی شیئ مما یحققون به نزع الله الایمان عن قلبه وصحیحنده
واردرکه من اهان لی ولیا فقد بارزنی بالمحاربة وبرحدیثده دخی اغبر اشعث لواقسم علی الله لابره محصل مقال عرفا
وفقرایه علی کل حال سوء ظندن واستهزاء وطعندن احتراز لازمدر معنیٔ بیت انسوکم ذکری آیت کریمه سنی اوقو
بو طائفه نك قلوبه نسیان قوملرینك قدرتنی بیل * مثنوی * چون بتذکیر وبنسیان قادرند * برهمه دلهای خلقان
قاهرند * چونکم اولیا تذکیره ونسیانه قادرلردر خلایقك جمیعسنك کوکللری اوزره قاهرلردر یعنی انلرك قلوبی
اوزره غالبلر وانده تصرف ایلمکه باذن الله قادرلردر استرلرسه برشیئ خلایقك قلبنه کتوررلر واسترلرسه برشیئی انلرك
قلبندن ازاله ایدوب آنی اونوتدیررلر * مثنوی * چون بنسیان بست اوراه نظر * کار نتوان کرد ورباشد هنر * چونکه
ولی نسیان سببیله برکسنك فکر ونظری یوانی بغلیه اول کسه برکار وعمل ایلمکه قادر اولمز وا کرهنری اولورسه ده
* مثنوی * خلتم واسخریة اهل السمو * ازنبی خوانید تا انسوکم * بو بیت مقدم اولان بیتی مفسردر خلت افعال
قلوبدندر مفعولینه تعدیه ایدر مفعول اولی سخریة وثانیسی اهل السمو دروسمو عالی معناسنه درتقدیر کلام ای
اهل دنیا وارباب نفس وهوا سز اهل سموی واصحاب علویی سخریت ظن ایلدیکزامدی قرآندن اوقویك تاانسوکم
آیتنه دك پس قورقك که اللهك ذکرینی سزه اونوتدیررلر پس اللهك ذکری نور جان وضیای جناندر برقلبدنکه نزع اولوب
زائل اوله نعوذ بالله اول قلب محل کفر وعصیان اولور (مثنوی صاحب ده پادشاه جسمهاست * صاحب دل
شاه دلهای شماست * شهر وکوی صاحبی جسملر پادشاهیدرکه انلرك تصرف وحکومتی اجسامه در اما صاحب دل

سزلك قلوبکز پادشاهیدرکه انلرك تصرفی وحکومتی قلوبه در * مثنوی * فرع دید آمد عمل بی هیچ شك * پس نباشد
مردم الا مردمك * من تمام این نیارم کفت ازان * منع می آید زصاحب مرکزان * جمیع عمل بلاشك ولاشبهة نظرك
فرعیدر وبصر عملده اصل علتدر مستقلدر پس فی الحقیقه انسان اولمز الا مردمك چشم وسائری اعضا وصورت
وجسم ورسم منزله سنده در کما قال الشیخ الاکبر فسمی هذا الکون الجامع انسانا وخلیفة لانه للحق بمنزلة انسان
العین من العین الذی به یکون النظر وهو المعبر عنه بالبصر پس بن بونك تمامنی دیمکه قادر دکلم یعنی بن بو انسان العین
منزله سنده اولان اولیای عظامك احوالنی سویلمکه واسرارنی کمالیله شرح ایلمکه قادر دکلم زیرا صاحب مرکز
اولان انبیای عظام علیهم السلامدن منع وارد اولورکه انلر مرتبۂ ولایتدن ومقام حقیقتدن افشای راز ایتمکه راضی
دکللرکه لو ظهرت الحقایق لبطلت الشرایع درانکچون کلموا الناس علی قدر عقولهم لاعلی قدر عقولکم دیو عقول
وافهام ناسدن خارج کلام سویلمکدن نهی اولنمشدر * مثنوی * چون فراموشیٔ خلق و یادشان * باویست واورسد
فریادشان * چونکم خلقه اونتدرمق واکدیروب معلوم ایتدرمك اول خلیفۂ حق اولان ولی خدا ایله در اول کامل
یتشور اول خلقك فریادنه انکچون اکا غوث اطلاق ایدرلر کما اشار ابن الفارض (شعر) وان دعیت کنت المجیب وان اکن
* منادی اجابت من دعانی وابت * مثنوی * صدهزاران نیك وبدراان بهی * می کند هرشب زدلهاشان تهی *
صدهزاران نیك وبد افکار وخواطری اول بهتر اولان وبهای حسنله اتصاف قیلان هرکیجه خلقك قلوبندن تهی
وهرکون ینه پرایلر وخلیفۂ حقدرکه کونده بقوة الله وارادته تصرف ایلر کما قال الشیخ یتجلی الحق لمرأة قلب الولی
الکامل فتنعکس الانوار من قلبه الی العالم فیکون العالم باقیا محفوظا بوصول ذلك الفیض الیه فلا یجسر احد من العالم
علی فتح الخزاین الالهیة والتصرف فیها الا باذن هذا الکامل لانه هو صاحب الاسم الاعظم ولایخرج من الباطن
الی الظاهر معنا من المعانی الا بحکمه ولایدخل من الظاهر فی الباطن شیئ من الاشیاء الا بامره وان کان یجهله احیانا
عند غلبة البشریة علیه پس بو بیان تا آخرنه وارنجیه دك ولی کاملك تصرفنك شرحیدر اما سروری وشمعی باویست
ضمیرنی خدایه ارجاع ایتدکلری بو معنایی عوامه تفهیم ایچوندر والله اعلم وفی الحقیقه بو تصرف ینه حضرت حقکدر
وولینك وجود مجازیسی اعتباریله دکلدر خلیفه مستخلفك عینیدر دیدکلری بو معنایه اشارتدر پس حضرت
مثنوینك دأبندندرکه اکثر محلده خلیفۂ کاملی وانك اوصافنی ذکر ایلرکن خلیفه فی الحقیقه مستخلفك عینی
اولدیغی نکته یی اشعار ایچوندر حالا خلیفه نك ذکرندن مستخلفك ذکرینه انتقال ایدرلر واکا مناسب اولان کلام
سویلرلر وبو محلده دخی بویله درکه ولی کاملك ذکرندن واکا مناسب اولان کلامدن خدای تعالینك تصرفنه انتقال
ایلیوب بیان بیوررلر (مثنوی) روز دلهارا ازان پرمی کند * ان صدفهارا پرازدرمی کند * کوندز کوکللری خدای تعالی
اول افکاردن پر وطولو ایلر اول قلوب صدفلرنی دردن پر ایلر یعنی افکار ومعانی واسراردرلرندن قلوب صدفلرنی
هرکون طولو ایلر * مثنوی * آن همه اندیشۂ پیشانها * می شناسد از هدایت جانها * اول پیشین اولان یعنی کوندزین
مرور وتقدم قیلان دوکلی اندیشه لر الله تعالینك هدایتندن جانلری اکارلر یعنی بعد النوم بیدار اولدیغی کبی هرکسك
فکری واندیشه سی ینه اکا کلور وهدایت الهیه دن کندی جاننی فهم قیلور * مثنوی * پیشه وفرهنگ تو آید بتو *
تادر اسباب بکشاید بتو * سنك صنعت وکمالك حین یقظه ده سکا کلورتا اسباب قپوسنی سکا فتح ایلیه یعنی سنی اول
صنعت وهنرك نتیجه سببلره مشغول ایلیه * مثنوی * پیشۂ زرکر باهنکر نشد * خوی این خوش خوب آن منکر نشد
نوم حالنده هرکسك صنعتی وهنری لوح خاطرندن کیدر وحضرت حق آنی قوت وقدرت ایله حفظ ایدر چونکم بیدار
اوله سن نظر ایله زرکرك صنعتی آهنکره کتمدی بو خوش ولطیف خویلونك خویی اول منکر وبدخویه کتمدی یعنی
هرکسك خویی وهنری اکر خیر وا کر شر هرنه ایسه بعد النوم ینه اکا کلمسی وصاحبنی بولسی مقرردر محصل برکسه نك
خوی وهنری وعمل وصنعتی صباح اولدقده یا کلوب برآخر کمسیه دخی وارمز پس النوم اخ الموت فحواسنجه موت نومه
بکزر وبعد الموت اولان حیات بیدارلغه بکزر کرکدرکه اول عالمك حالنی وموتنی الان اولان نومله بیدارلغه قیاس
ایلیه سن نته کم بیوررلر * مثنوی پیشها وخلقها همچون جهیز * سوی خصم آیند روز رستخیز * صنعتلر وخویلر
جهاز کبی قیامت کونی خصم صاحبی جانبنه کلورلر ونه حال ایله اولدیلرسه ودنیاده نه عمل اوزره اولدیلرسه ینه
اول حال اوزره بعث اولنورلر کما قال علیه السلام یبعث الناس علی ما ماتوا علیه وقال علیه السلام تموتون کما تعیشون
وتحشرون کما تموتون (مثنوی) پیشها وخلقها ازبعد خواب) واپس آمد هم بخصم خود شتاب خواب نصکره صنعتلر
وخویلر سرعتله کندی کوروخصم وصاحبنه کلور * مثنوی * پیشها واندیشها در وقت صبح * هم بدانجا شد که بود
آن حسن وقبح صنعتلر وفکرلر صبح وقتنده هم اول یره کتدیکه اول حسن وقبیح ایدی یعنی اکر حسندر وا کر قبیحدر ینه

کندی صاحبنه کیدر * مثنوی * چون کبوترهای پیك از شهرها * سوی شهر خویش ارد بهرها * مثلا پیك کبوترلر
کبی شهرلردن کندی شهری جانبنه خبرلر وتصیلر کتوررلر نته کم بغداد وعراق جانبنده برشهردن برشهره خبر کوندرمك
لازم کلسه اول شهردن مقدما برقاچ کبوتری مرسل خبر اولان کسه نك شهرنه کتوررلر اول دخی مرادن یازوب انك قنادنه
بغلر اول کبوتر آنی کندی شهرنه کتورر اعمال انسانی دخی بوکه بکزر * شنیدن آن طوطی حرکت آن طوطیان
ومردن آن طوطی درقفص ونوحهٔ خواجه بروی * مثنوی * چون شنید آن مرغ کان طوطی چه کرد * هم بلرزید
اوفتاد وکشت سرد * چونکه بو مرغ اشتدیکه هندستانده اولان اول طوطی نه ایتدی هم بو طوطی دتردی دوشدی
وصوق اولدی وکندوبی میت کبی قیلدی (مثنوی) خواجه چون دیدش فتاده همچنین (بر جهید وزد کلاه را بر زمین
بازرکان چونکه طوطی یی بونك کبی دوشمش کوردی یرندن صچره دی واضطرابندن تاجنی یره اوردی * مثنوی *
چون بدین رنك وبدین حالش بدید * خواجه برجست وکربانش درید * چونکه بازرکان طوطی ئی بورنکده وبو حالده
کوردی خواجه غایت المدن صچرادی ویقه سن یرتدی پس حنینه باشلیوب * مثنوی * کفت ای طوطیٔ خوب
وخوش حنین * این چه بودت این چرا کشتی چنین * دیدی ای خوب وخوش حنین اولان طوطی بو سکانه اولدی
نیچون بویله اولدك اینچنین چرا کشتی تقدیرنه اولور * مثنوی * ای دریغا مرغ خوش آواز من * ای دریغا همدم
وهمراز من * ای دریغ اولسون بنم خوش آوازلی مرغم ای دریغا بنم مصاحبم وبنم همرازم * مثنوی * ای دریغا
مرغ خوش الحان من * راح روح وروضهٔ ریحان من * ای دریغا بنم خوش الحان اولان مرغم بنم روحمك شراب
وراحی وبنم ریحانمك روضه سی اولان مرغ دیدی وبوکونه نوحه وحنین ایدوب تأسف یدی بوندن مراد حیات
قلبیه درکه بعض مقال وفعال سببیله اول حیات زائل اولور وطوطیٔ قلب اول خیانتسزلق قفسی ایچره مرده
مشابه سنده اولور چونکم بازرکان آخرت اولان کسه طوطیٔ قلبنك حیاتنی کتمش کوره لازمدرکه بو کونه
فریاد وحنین قیله وکاه اولورکه بو قلبك وحیات قلبك زوال وغیبتی عشق وفنا ایله دخی اولور اول حینده عاشق بنه
نوحه وحنین قیلورلر نته کم شیخ محمد مغربی حضرتلرینك بو کلامی بو معنایه دلیل اولور (شعر) لقد کان لی قلب وقد غاب
عن صدری * الی این لم اعرف ولا [illegible] ادری * اهل سار فی لیل من العشق ساریا * الی حضرة المذکور من عالم الذکر
الالیت شعری هل الاقیه مرة * وهل اری فی لقیاه ما ارتضی عمری * الامن رای قلبا فریدا من الوری * الامن رای
قلبا وحیدا مدی الدهر * الامن رأی قلبا مصفی مطهرا * من الشك والانکار والشرك والکفر * الامن رأی
قلبا عن الوهم خالیا * الامن رأی قلبا تخلی الی الفکر * الامن رأی قلبا یدور مع النهی * الامن رأی قلبا یفر
عن القشر) الامن رأی ورقاء خضراء حلة) زمان الصفا غابت من الایك والوکر) وقلت له یا ذالك الکون طایع) تحجبت
عن عینی وقدمت من شجر) فقال انبساطا عنك ما کنت نازحا) ولکننی عودا الی البطن من ظهر (مثنوی) کر سلیمان را
چنین مرغی بدی * کی خود او مشغول آن مرغان شدی * بو بیتده بعض متوهمین توهم ایتمشلردرکه اکر خواجه دن
مراد حضرت مولانا قدس الله سره العزیز اولورسه ویاخود عشاقدن بر آخر ولی مراد اولورسه علی کلا التقدیرین
فضیلت ولی علی النبی علیه السلام لازم کلور واکر خواجه عامهٔ مؤمنیندن برکسه اولورسه ده بو سؤال بنه
وارد اولور پس بو بیت عقله وشرعه نه وجهله توفیق اولور پس سروری وشمعی بو توهمی دفع ایچون اکرچه بعض
تأویل وتوجیه جانبنه کتمشلردر اما بنه (لا یسمن ولا یغنی من جوع) قبیلندن اولوب شفای صدر حاصل اولمین کلمات
تحریر ایتمشلردر بو بیته مناسب معنی وبو محله موافق ادا اولدرکه مطلقا عاشق کندینك معشوقی هرنه ایسه سائر
معاشق وملایحدن اجمل واعلی بیلور مثلا مجنونه لیلادن زیبا ورعنا بر محبوبه دخی یوغیدی وقلبی جمیع محابب
ودلبران جهاندن مستغنی وطوق ایدی مع هذا لیلی بر سیه چرده ونحیف وخوارجه قزایدی پس اکر مجنون ادعا ایلسه
که بنم لیلام کبی احسن واجمل جمیع جهانده وخوبان سلطان زمانده بر محبوب یوقدر اکر اولسیدی بچن سلاطین
جهان عیسا کورعایایه مشغول اولورلردی بو سوزا کانسبتله صادقدر مع هذا اندن افضل واجمل محبوبه اولمسی
لازم کلمزملکه بو سوز کندینك لیلایه کمال عشقنی مبین اولور ومحبوبه سنك کندی نظرنده اولان مرتبه سنی اشعار
قیلور کذلك عشاقدن واولیای عظامدن بری کندی معشوقنی مرغه تشبیه ایدوب علی تقدیر الفرض دیسه فرضا
اکر سلیمان نبی علیه السلامك بنم معشوقم کبی مرغی اولیدی وبنم معشوقمه الفت ومحبت قیلدیغم کبی اول دخی اکا
الفت ومحبت قیلیدی بچن اول طیوره مشغول اولوردی دیسه بو قایلك سلیمان علیه السلام اوزره فضیلتی لازم
کلمزملکه کندینك معشوقنه اولان عشق ومحبتنی اندن نفی لازم کاور پس مرتبهٔ ثبوت عشق ومحبت مرتبه سی دکلدر
علم وحکمت وعقل وتصرف مرتبه سیدر فرضا عشق انبیای عظامه دخی غلبه ایلسه خلقله انسیت ونا سله الفته

مانع اولوردی پس عشاقك مرتبهٔ محبتده لسان محبتله سویلدکلری سوز عند کرام الناس معذور ومقبولدر
ولو کان خارجا عن الشریعة ومتجاوزا عن الادب والطریقة زیرا کاه اولورکه افراط محبت وکرمیت عاشقه ادبه رعایت
ایلمکدن مانع اولور نته کم شیخ اکبر حضرتلری بو محله مناسب فتوحاتك یوز یتمش سکزنجی بابنده مقام محبتده دیرکه
حکی ان خطافا راود خطافة کان یحبها فی قبة سلیمان علیه السلام وکان سلیمان علیه السلام فی تلك القبة فسمعه
وهو یقول لها قد بلغ منی حبك انك لو قلت لی اهدم هذه القبة علی سلیمان لفعلت فاستدعاه سلیمان علیه السلام
وقال له ما هذا الذی سمعته منك فقال یا سلیمان لا تعجل علی فان للمحب لسانا لا یتکلم به الا المحبون وانا احب الانثی
والعشاق ما علیهم من سبیل فانهم یتکلمون بلسان المحبة لا بلسان العلم والعقل فضحك سلیمان علیه السلام ورحمه
ولم یعاقبه کذلك المحب لله لا یؤاخذ فان الحب مزیل للعقل ولا یؤاخذ الله الا العقلاء لا المحبین المعذورین (مثنوی)
ای دریغا مرغ کارزان یافتم * زود روی از روی او برتافتم * ای دریغا شول مرغیکه اوجوز بولدم انك یوزندن
علی الفور یوز چوردم یعنی اندن جدا اولدم پس زبانك زیان اولمسنك واندن صدور ایدن اکثر کلماتك ضرر قیلمسنك
بیاننه شروع ایدوب بیوردیلر * مثنوی * ای زبان تو بس زیانی مر مرا * چون توبی کویا چکویم مر ترا * خواجه
کندینك زبانته لوم ایدوب دیدی ای زبان سن بکا چوق زیانسن چونکه سویلیجی سنسن بن سکانه سویلیم که بو قدر
مضرته سبب اولورسن وسکوت ایتیوب نه تکلم قیلورسن * مثنوی * ای زبان هم آتش وهم خرمنی * چند این آتش
درین خرمن زنی * ای زبان فی المثل هم آتش سن وهم خرمنسن زبانك خرمن اولمسی کلمات طیبه که سبب خرمن
حسنات در آنی تکلم ایلمسندن عبارتدر وآتش اولمسی کلمات فاسده که محرق خرمن طاعات در آنی سویلمسندن کنایتدر
بو آتشی بو خرمنه نیجه براوررسن یعنی مفسد طاعات حسنات اولان کلماتی نیجه بر سویلرسن * مثنوی * در نهان جان
از تو افغان میکند * کرچه هرچه کوییش آن میکند * ای زبان جان نهانده سندن فغان ایلر اکرچه جان هرنه دیرسك
آنی ایلر بو مصرع زباندن صادر اولان کلام امر الهی ونهی ربانی اولدیغنه کوره درکه هرنکم زبان امر الهی ونهی
ربانی مفهومنی جانه تکلیف ایلسه جان اکا مخالفت ایده میوب بو جهتدن هرنه دیرسه آنی ایلر * مثنوی * ای زبان
هم کنج بی پایان تویی * ای زبان هم رنج بی درمان تویی * ای زبان هم بی پایان کنج سنسن یعنی بی پایان اولان خزاین علوم
واسرارك کشف وفتحنه مفتاح سنسن وکنج بی پایان ثواب حسناته دخی وسیله سنسن ای زبان هم علاج ودرمانسز
رنج سنسن سلامت سنك سکوتکده در ولهذا قال علی کرم الله وجهه ما سلامة الانسان الا فی حفظ اللسان وبلای
بی درمانك نطق لسانه موکل اولمسنه حضرت علی کرم الله وجهه ورضی الله عنهك بو کلامی دخی دلالت ایلرکه البلاء
موکل بالمنطق بیورمشدر وفی الحقیقه اللسان صغیر الجرم وکثیر الجرم قوانك فحواسنجه لسان اکرچه بر کوشت پاره در
ولیکن آنك یاره سی اوکلمز ودرمان پذیر اولمز بر یاره درکما قال الشاعر (شعر) جراحات السنان لها التیام * ولا یلتام
ما جرح اللسان * مثنوی * هم صفیر وخدعهٔ مرغان تویی * هم انیس وحشت هجران تویی * ای زبان قوشلرك هم
صفیری وهم خدعه سی سنسن یعنی طیور ارواح انسانی الدایجی وانلرك کندیلرین لسانی اوزره سوز سویلیجی
وانلری بو اسلوبه صید وقید ایلیجی سنسن هم هجران ووحشت صاحبنك انیسی سنسن ووحشتده مضاف مقدر اولور
یعنی مطلقا صاحب وحشت وفرقت اولان کمسه لره سندن صدور ایلین کلمات سبب انس اولور * مثنوی * چند امانم
میدهی ای بی امان * ای تو زه کرده بکین من کمان * ای امانسز لسان بکا نقدر امان ویررسن یعنی بکا چوق زمان
امان ویرمزسن ای سن بنم کینمه وقصدمه یایی کرشلمش سن یعنی سهام کلامکله بنی مجروح ایتمکه قصد ایلمش سن
مثنوی * نك بپرانیدهٔ مرغ مرا * در چراگاه ستم کم کن چرا * ای زبان شمدی بنم مرغمی اوچوردمش سن ظلم چراکاهنده
ازاوتله یعنی ظلم محلندن حظ المه وظلمه وستمه متعلق سوز سویلمه * مثنوی * یا جواب من بده یا داد ده * یا مرا ز اسباب
شادی یاد ده * یا بکا جواب سویله که سکا علاج ندر یا خود داد ویر یعنی انصافه کلوب عدالت ایله که سکا منهاج بودر
یا خود بکا اسباب فرحدن یاد ویر یعنی مسرت وشادیلکك سببلرین ذکر ایله تا اکا تشبث ایدوب شاد وفرحناك اولم
پس لسانه خطاب ایلدکدنصکره ینه نوحه یه شروع ایدوب دیر * مثنوی * ای دریغا صبح ظلمت سوز من *
ای دریغا نور صبح افروز من * ای دریغ اولسون بنم ظلمت یاقیجی ومحو ایدیجی صبحم ای دریغا بنم روزی منور ایدیجی
صبحم بعض نسخه ده نور صبح افروز من واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره صباح شعله لندیریجی وصبحه ضیا ویریجی نورم
دیمك اولور وکندی طوطیسنی استعارهٔ تمثیلیه طریقی اوزره صبحه ونوره تمثیل قیلمش اولور یعنی ای حیف ودریغ اولسون
بنم ظلمت غم والممی ازاله ایدیجی وشادیلك صبحنی منور قلیجی مرغم سن بکا صبح ظلمت سوز وروز دلفروز کبی ایدك
کندك دیمك اولور * مثنوی * ای دریغا مرغ خوش پرواز من * زانتها پریده تا آغاز من * ای دریغ اولسون بنم بلند

وخوش پرواز مرغم زانتها پریده تا آغازمن انتهادن تابنم آغازمه پرواز ایلمش مرغم بونده مرغدن مراد تاجر
طریقت اولنك قوت روحانیه سی اولور وانتهادن آغازه پران اولمسی مرتبهٔ بشریتدن مبدأ اولکه مراداندن مرتبهٔ
احدیت ویاخود مرتبهٔ اعیان ثابته در اول جانبه عروج وترقی قیلمسی اولور مرتبهٔ بشریت انسانك روحنه مبدأ
اولدن سیر نزولی ایلمکده انتها واقع اولمشدر چونکم روح آغازدن سیر نزولی ایدوب بشریته کلوب سیر نزولیسی نهایت
بولور بوندنصکره ینه تامبدأ آغازه سیر عروجیله ترقی قیلوب حتی واروب اول ایرلدیغی مرتبه یی بولور * بیت * همه زآغاز
سوی آخر اند * من ازآخر بیایم سوی آغاز * دین قائلك قولی دخی بو معنایه اشارت اولور بو معنی دخی جائز اولورکه
انتهادن مراد وآغازدن مراد سلوکده اولان نهایت وبدایت اوله اکثر مکملانك روحی نهایت مرتبه یه وصولدنصکره
تکمیل طالبین ایچون بدایت مراتب سلوکه سیر عن الله ایتمکله نزول ایدرلر پس انتهادن آغازه پرواز ایلمك بو وجهله
اولورنته کم جنید حضرتلرندن برکسه من نهایته دیو نهایتدن سؤال ایلدی قال الرجوع الی البدایة دیوا کا جواب
ویردی بو کلام بوذ کراولنان معنایی مؤید اولور * مثنوی * عاشق رنجست نادان تاابد * خیز لا اقسم بخوان تافی کبد
از کبد فارغ بدم باروی تو * وز زبد صافی شدم درجوی تو * بو بیتك ماقبلنه مناسبتی بو وجهله ممکن اولور معنی بویله
دیمکدرکه عاشق رنجدر بوذکر اولنان حالدن نادان اولوب کاردنیا وفیهایه دانا اولان کمسه تاابده دك اکر شاهد
استرسك قالق لا اقسم یی اوقو تافی کبده دك (لا أقسم بهذا البلد) بعض مفسرلر لایی زائد طوتمشلر تقدیر کلام بن قسم
ایدرم شومکه شهرنه وزائد دکل دینلر بویله معنی ویررلرکه بن قسم ایتمزم بو مکه شهرنه یا محمد (وانت حل بهذا البلد) حال
بوکه سن بو مکه شهرنه حلول ایده سن پس قسم سنك ذاتکه لایقدر ولا زائد اولیجق معنی بن قسم ایدرم شومکه شهرنه
سن حلول ایلدیکك حالده زیرا شرف المکان بالمکین در اول شهره قسم سنك شانکی مشعر در اکرسن اولمسك اکا قسم
ایتمزدم دیمك اولور بعضلر حلی حلال معناسنه المشلر بو تقدیرجه بن شو بلده یه قسم ایدرم که سکا نته کم حلالدر کفارله
قتال ایلمك بو شهرده وسندن غیری براحده حلال اولمدی نته کم عام فتحده کفارله برساعت قتال ایلمك حلال
اولدی یاخود معنی بن قسم ایدرم شو شهره که سن حلال سن کفاره یعنی صیدده تعرضلرینی حلال ایلدکاری کبی
سکا دخی تعرضی حلال مرتبه سنه ایرکوردیلر (ووالد وما ولد) والددن مراد حضرت آدم علیه السلام اوله که
ابو الاشباحدر ویا حضرت پیغمبر علیه السلام اوله که ابو الارواحدر یعنی آدم علیه السلام حقیچون دخی اولادی
حقیچون (لقد خلقنا الانسان فی کبد) جواب قسمدر تحقیقا بز خلق ایلدك انسانی رنجده وتعبده پس تعب اول
مشقت رحم ورنج آخر مضایقهٔ موتدر وقس بینهما لاجرم اکثر ناس غم دنیا ایله مغموم والم ماسوا ایله محزونلردر
خدمت مشایخ قیلمزلر وقدر عرفانی بیلمزلرکه مضایقهٔ جهاندن خلاص اوله لر بن ایسم کبد ورنجدن فارغ اولدم
سنك روی شریفك مشاهده سیله رنج وکبددن فارغ اولمق علی طریق الکنایه دانا وعارف اولمغی مستلزم اولور وزبد
غمدن ووسخ المدن صافی اولدم ای محبوب سنك جوی عشق ومحبتکده پس برسؤال وارد اولورکه اول کبددن فارغ
اولدم وزبددن صافی اولدم دیدکدنصکره بودریغ وتحیفلرندر دیمکدر پس بوسؤاله جواب طریقیله بو بیتی ادا بیورورلرکه
مثنوی * این دریغاها خیال دیدنست * وز وجود نقد خود بریدنست) بوای دریغ دیمکلر وتحیف بیمکلر ملاحظهٔ
محبوب ودیدن روی مقصوددندر بودیدن ومشاهده کردن ایسه سالك کندی نقد اولان وجودندن منقطع اولمقدر پس
طوطئ وجودك فناوفواتی ایچون اکرچه ظاهرا دریغ قیلمقلقدر اما باطنا خیال دیدن یارله مسرور اولمقلقدر اویله
اولیجق بوکاربازکونه صورتا دریغ جسددر طوطئ وجود موهومینك فوتنه وباطنا مسرتدر معشوق
حقیقینك وصلتنه فافهم * مثنوی * غیرت حق بود وباحق چاره نیست * کودلی کزحکم حق صدپاره نیست *
بو مرغ خوش اولمسی وفوت اولمسی حق تعالینك غیرتی ایدی وحکم حقه چاره بوقدرقنی برکونکل که حق تعالینك
حکمنده یوز پاره دکلدر پس غیرت فی الحقیقه نه ایدیکنی بو بیتله بیان ایلمکه شروع بیورورلر (مثنوی) غیرت ان باشدکه
اوغیر همه ست * انك افزون ازبیان ودمدمست * غیرت اول اولورکه اول خداد وکلی اشیانك غیریدر پس ماسوا
حکمنده اولنه غیرت طوتر اول خدا که بیاندن ودمدمه دن یعنی نطقدن وصوتدن فزون وتوصیف وتفصیلدن
برونددر (م ی) ای دریغا اشك من دریابدی * تانثار دلبر زیبابدی * ای دریغ بنم کوزم یاشی دریا اولیدی تازیبا اولان
دلبرك نثاری اولیدی (مثنوی) طوطئ من مرغ زیرکسار من * ترجمان فکرت واسرار من * بنم طوطم بنم زیرك
خو بلوم مرغم سار بونده خوی معناسنه دربنم فکرت واسرارمك ترجمانی جواب بو بیتدن حاصل اولور (مثنوی)
هرچه روزی داد وناداد آیدم * او زاول کفته تایاد آیدم * اول طوطی یی توصیف وکمال انسیتنی تعریفدرکه اندن مراد
روح انسانی ووجود نهانیدر دیرکه اول طوطی بر مرغ ایدیکه هرنسنه یی اکا رزق وروزی ویرویاویرمه بکا کاوردی

وناداد وداد بکا مونس ایدی کمال انسیتندن وعدم مفارقتندن کنایه در یعنی روح انسانی کرك نصیبین ورزقین ویروکرکسه
ویرمه تاموت اضطراری ویاخود موت اختیاری زمانه دك انسانه کلمکدن ومونس اولمقدن خالی اولمز وموت کلدکده
اکرچه روح اضافی اولمز ولیکن روح حیوانیه وجسد انسانیه مونس ویار اولمزداد وناد آیدم دادم ونادادم آیدم مرا
تقدیرنده در اول طوطی اول کفته دن تابنم یادمه کلورکه اول کفته دن مراد الست بربکم قالوا بلی در یعنی بنمله ازلی
آشنادر (مثنوی) طوطئ کاید زوحی آواز او * پیش ازآغاز وجود آغاز او) برطوطی درکه انك اوازی وحیدن کلور واول
سویلمز الا وحی الهی ایله سویلر انك آغاز وابتداسی وجود خارجینك ابتداسندن مقدمدرکه حق تعالی ارواحی اجساددن
ایکی یوزبیك ییل مقدم خلق ایلمشدر کما قال علیه السلام ان الله خلق الارواح قبل الاجساد بالفی مائة عام * مثنوی *
اندرون تست آن طوطی نهان * عکس اورا دیده تو براین وان) اول طوطی سنك درونکده باطن ونهاندرکه سنك نفس
ناطقکدر بونك اوزره سن آنك عکس واثرنی کورمشسن یعنی بو شیئك واوشیئك ظاهرنده کوردیکك اول روحك
عکس واثریدر سن انجق انك عکس واثرنی کوررسن ذاتندن غافلسن (ی م) می بردشادیت را توشاد از او) می پذیری
ظلم راچون داد از او * اول روح سنك سرورکی وشادلککی سندن ایلتورمع هذا سن اندن ینه شادسن ظلمی اندن
عدل واحسان کبی قبول ایلرسن یعنی هربارکه سنك نفسکك حظی ونفس ناطقك جسمکه متعلق سروری
کوندرسه سن اندن ینه شاد اولورسن واوسنك نفسکك حظنی ازاله ایلمکله سکا ظلم ایلسه سن آنك بوستمنی عدل
کبی قبول ایدرسن (مثنوی) ای که جان از بهرتن می سوختی * سوختی جانرا وتن افروختی) ای شول اهل نفس که جانك
تنك ایچون یاقدك علی خلاف اهل المحبة وروح روانکی ضایع وتلف قیلدك وتنکی افروخته ایدوب مترین ومتجسم اولدك
(مثنوی) سوختم من سوخته خواهد کسی * تازمن آتش زند اندر خسی * سوختهٔ چون قابلهٔ آتش بود * سوخته
بستان که آتش کش بود * بن یاندم علی عکس اهل النفس والصور سوخته استرمی برکسه که تابنم کانون قلبمدن آتش
عشق ومحبتی اقتباس ایدوب خس بشریته وهوا وهوس نفسانیته اوره سوخته یعنی قاوچونکم قابل واخذ آتش
اولور اویله اولیجق سوخته یی آل که آتش کش اولور ونار محبت وشرارهٔ عشقی جذب قیلور یعنی ناپخته وخام اولندن
وکانون درونی بی نار قلاندن حذر ایله وانلردن کذر ایله که برودت وفسرده لکلری سکا سرایت ایتمیه دیمك اولور پس
خواجه ینه نوحه وحنینه باشلیوب دیر (مثنوی) ای دریغا ای دریغا ای دریغ * کانچنان ماهی نهان شد زیر میغ
ای دریغ اولسون ای دریغ اولسون ای دریغ اولسونکه انچلین برماه بلوت التنه نهان اولدی بودخی تاجر طریقت اولنك
حیات قلبنه وقوت روحانیه سنك فوتنه تحسر وتأسف ایلمکدن عبارت اولور (مثنوی) چون زنم دم کاتش دل
تیز شد * شیر هجر آشفته وخونریز شد * بن نیجه دم اوره یم که کوکلم آتشی تیز وزیاده اولدی هجران وفراق شیر آشفته
وخونریز اولدی چونکم هجران شیری برکسه نك اوزرینه غلبه ایدیجی وانك قاننی دوکیجی اوله سوز سویلمکه وحال
درونك نقل ایلمکه طاقتی قالمز پس بطریق استعارهٔ تخییلیه هجرانی برشخص تندومسته تمثیل بیوروب تفهیم
ایچون بو بیتی مثل موقعنده ایراد ایدرلر * مثنوی * آنکه او هشیار خود تندست ومست * چون بود اوچون قدح کیرد
بدست) مثلا اول کمسه که هشیار اولدیغی حینده تندومستدر چونکم الندن قدح طوته وشراب نوش ایده اوله کمسنه
نه کونه اولور پس عشق وفراقی بوکه کوره قیاس ایله که عقل مرتبه سنده ایکن وعقلله حکمنی ومقتضاسنی انفاذ
واجرا ایلدیکی وقتده بیله بر تندومست کمسنه کبیدر چونکم عقلی ازاله ایده وجوش وخروشه کلوب عاشقك وجودنه
غلبه ایده اول حینده نیجه اولمق کرك فهم ایله * مثنوی * شیرمستی کز صفت بیرون بود * از بسیط مرغزار افزون بود *
مثلا برمست ارسلانکه صفتدن خارج اوله ودائرهٔ عقل وادراکدن بیرون اوله مرغزارك بسیطندن انك مستلکی
زیاده اولور زیرا مرغزار مستلکی تحریك وتهییج ایدیجیدر پس مست ارسلان کبی اولان عشق وشوقکه دائرهٔ توصیف
وتعریفدن بیرونددر چمن مرغزار قلب عاشقه قدم قوسه وانك قلبنك رونق وزینتنی کورسه انك مستلکی دخی زیاده
اولور پس حضرت خداوند کار شیر مستك بسیط مرغزاره کلدکده مستلکی افزون اولمسندن کندی جنابلرینك
مرغزار حقیقته ایروب حضرت محبوب حقیقتله اولان معامله ومکالمه سنك بیانه شروع ایدوب بیورورلر
مثنوی * قافیه اندیشم ودلدار من * کویدم مندیش جز دیدار من * بن نظم کلام ایچون قافیه وردیف اندیشه
ایلرم وبنم دلدارم بکا دیرکه بنم دیدار شریفمدن غیریسنی فکر ایلمه * مثنوی * خوش نشین ای قافیه اندیش من *
قافیه دولت تویی درپیش من * ای بنم قافیه فکر ایدیجی عاشقم خوش وآسوده اوتور بنم قتمده دولت قافیه سی سنسن
یعنی دولت وسعادتك نظیر ومثلی بنم قتمده سنسن پس قافیه وشعره حاجت یوقدر بوندن مراد شعرلك وقافیه نك تفکری
حضرت الهیده مذموم اولمسی اشعار ایلر وفی الحقیقه اول مرتبه ده قافیه اندیشلك مذمومدرکه ادب حضرت

الهی (مازاغ البصر وما طغی) آیتنك فحواسنجه محبوب حقیقیدن غیری یه بصر بصیرت میل وتجاوز ایلمکدر نته کم
اوچنجی جلدده طلب الدلیل عند حضور المدلول قبیح بیاننده بو معنایه اشارت بیورمشلردر وبو معنایه متعلق اولان
کلمات انده تفصیل اولنمشدر اما حضرت الهیه دن قطع نظر سائر مرتبه ده اولدقلری حالده نظم وقافیه وشعر مقبول
ومندوبدر * مثنوی * حرف چه بود تا تو اندیشی ازان * حرف چه بود خار دیوار رزان * حرف وصوت نه شیدر که تا سن
اندن اندیشه قیله سن حرف فی المثل ندر باغلر دیوارینك خاریدر یعنی حدایق معانی ورياض معارفك دیواری اوزره
خار مشابه سنده در * مثنوی * حرف وصوت وگفت را برهم زنم * تا که بی این هر سه با تو دم زنم * پس حرف وصوت
وکفتی بری برینه اوروررم یعنی محبوب حقیقی حضرت مولانا قدس الله سره العزیزه دیرکه حرف وصوتی رفع ایلرمکه
بو مرتبه ده بونلرك حکمی بو قدر تا که بو اوچیسز مرتبهٔ وحدتده سنکله دم اوروررم وسکا سرکو اولورم اول سر
بودرکه بو بیتلرله آنی بیان بیوررلر * مثنوی * آن دمی کز آدمش کردم نهان * با تو کویم ای تو اسرار جهان * آن دمی را
که نکفتم با خلیل * وآن غمی را که نداند جبرئیل * آن دمی کزوی مسیحا دم نزد * حق زغیرت نیز بی ما هم نزد * اول
بر دمیکه آنی آدمدن نهان ایلدم واندن کتم قیلدم سکا سویلرم ای سن جهانك اسراری سن ومجموعهٔ عالم وکون
جامعسن اول دمیکه خلیلم ابراهیمه دیمدم سکا دیرم واول بر غمی که جبرائیل علیه السلام بیلمز سکا بیلدیرم واول
بر دمدرکه حضرت عیسی علیه السلام اندن دم اورمدی وخبرویرمدی حق تعالی کمال غیرتندن بزسز دخی هم
اندن دم اورمدی بو کلمات لطیفه وبو ابیات شریفه نك الفاظندن معنایه واقف وحقیقته عارف اولمین کمسه بونی فهم
ایلرکه حضرت مولانا قدس الله سره العزیز انبیادن افضل اوله مع هذا بویله دکلدر ومراد شریفلری دخی تفضل علی
الانبیا دکلدر بلکه بو محلده اوج وجه مراد اولنور واوج کونه معنایه اشارت قیلنور که هر بری برهان قاطعدرکه
کمسه اکا لا دعزاولا وارث کامل محمدی اول حضرته متابعت تامه ایله انك حقیقتنه مظهر مرآت اولوب مقابله قیلدقده
علی طریق الابدار یعنی کنور القمر یستفاد من الشمس انوار شمس حقیقت محمدی بدر کامل وارثه ویده متجلی اولدقده
اول کامل کندی عصرنده اول کندنده علی طریق الوراثه ظهوره کلان مرتبهٔ محمدیه نك ترجمانی اولور وا کا مناسب
ادا قیلور که بو مرتبه قطب اعظم وغوث اکبر اولان کبارك مرتبه لریدر وحقیقت محمدیه دن ترجمان اولمق طریقیله سوز
سویلمش اولیا چوقدر جمله دن اکبر مشایخدن شیخ اکبر وابن فارض درکه اکثر کلاملری ترجمانیت اوزره در لا سیما
تائیهٔ ابن فارض که اکثر محلنده مترجم حقیقت محمدی اولمشدر جمله دن بری بو بیتدرکه بیوررلر * شعر * وانی وان
کنت ابن آدم صورة (وانی فیه معنی شاهد بابوة * پس حضرت خداوندکار دخی بو کفتار پر اسراری ترجمان
مرتبهٔ محمدی اولدیغی اعتباریله ادا بیورمشلردر حضرت محمدك نام شریفنی ذکر ایتدکاری دخی بو معنایه دلالت ایدر
زیرا ان دمی کزوی محمد دم نزد دیسه لردی ویا بوکه ماننده کلام ایلسه لردی توفیق مشکل اولوردی وثانیا معنی بودرکه
دمدن مراد نفس رحمانیدر ونفس رحمانی اصطلاحات عرفاء ربانیه ده شول ظهورات الهیه یه اطلاق ایدرلرکه مثل نفس
الانسانی عالم بطوندن خروج وظهوری اقتضا ایدوب تعینات ممکنه صورتنده ظهوره کلمش ومتجلیه اولمشدر پس اکر
نظر حق بینله بو کائناته نظر قیلسك جمیع موجوداتی اسما وصفات الهیه دن براسم وبر صفته مظهر کورورسن وهر
بر صفتك مظهریتی برآخر مظهره مغایر بولورسن پس هر سرده برنوع سر وهر سینه ده برکونه بروار در قطره یه
ویردیکی تسلی بی بحر زخاره ویرمدی وذره یه قیلدیغی تجلی بی شمس نواره قیلمدی پس شان الهی بودرکه ایکی اینه یه
بر صورتله نمایان اولمز وبر صورتله ایکی کره بر اسلوب اوزره تجلی قیلمز کما قال ابو طالب المکی ان الله لا یتجلی لصورة مرتین
ولا لصورتین مرة واحدة پس بو مقدمه معلوم اولدیسه بو تقدیر اوزره معنی دیمك اولورکه اول نفس وظهوریکه آدمدن
نهان ایلدم یا مولانا سکا سویلدم وسکا ایلدیکم ظهوری خلیله ایلمزم وبو غمکه سن چکرسن آنی جبرائیل علیه السلام
بیلمز وبونی اکا سویلمزم وبو نفس ظهوردرکه مسیحا بو کونه ظهوردن دم اورمدی پس نفس الامرده نظر اولنسه ظهور
مولانا قدس الله سره العزیز بر ظهور آدم کبی دکلدر واول ظهورکه حضرت مولانا قدس الله سره العزیزده عیان اولدی
حضرت ابراهیم علیه السلامده بعینه ظهور ایدن اول صفت واول حالت دکلدر وفی الحقیقه جبرائیل علیه السلام
مولانایه مخصوص اولان غمی بیلمز وحضرت عیسی علیه السلام مولاناده اولان ظهوردن دم اورمدی ودخی اورمز
مع هذا حضرت مولانانه قدس الله سره العزیز انبیادن افضل اولمق لازم کلمز وحق تعالی غیرتندن بزسز دخی دم
اورمدی دیمك معناسی حق بزسز ظهوره کلمدی دیمکدر زیرا آنك ظهوری بزمله وبزم وجودمز انکله در مغربینك
(بیت) ظهور تو بمنست ووجود من از تو * ولست تظهر لولای لم اکن لولاك) دیمسی بو معنایی مؤید وحضرت شیخك
شعر * فلولاه ولولانا * لما کان الذی کانا * قولی بو فحوایی مصدق اولور فافهم وثالثا بر معنی دخی بودرکه جناب

حق جل وعلا بعض قوللرینه برحالت وبرخصلت ویررکه انبیا علیهم السلام وشهدا اکا غبطه ورشك ایدرلر (کما روی عن
ابی مالك الاشعری قال کنت عند النبی علیه السلام اذ قال ان لله عبادا لیسوا بانبیاء ولا شهداء ولکن یغبطهم النبیون
والشهداء بقربهم ومقعدهم من الله) پس بو غبطه ورشکی مستلزم اولان مرتبه مقعد انبیا علیهم السلامده اولمغی
اقتضا ایدرتاکم رشك انبیا علیهم السلام وشهدا اصح اوله مع هذا بنه بونلرك انبیا علیهم السلام اوزره فاضل اولمسی لازم
کلمز والله اعلم (مثنوی) ماچه باشد در لغت اثبات ونفی * من نه اثباتم منم بی ذات ونفی * ما لغتده ندر اثبات ونفی
ما بیننده مشترکدر بر حروفدر اثبات اولدیغنه مثال ما الانسان دیدیکك کبی نفی اولدیغنه مثال ما زید بموجود که
ما کبی وزبان فارسیده دخی ما جماعت متکلمیندن عبارتدر یعنی نحن که علی حده هر برینك انانیتنه اشارتدر
والحاصل ما لفظنده اثبات ونفی معناسی بولندیغی کبی ما لفظی قابل اولان انسانده دخی بلکه جمیع اکوانده
اثبات ونفی معناسی حاصل وموجوددر مثلا وجود مجازی وتعین صوریسی اعتباریله مثبتدر ووجود حقیقی یه نسبت
اولنسه منفیدر پس سالك اثبات مجازیسن ووجود موهومیسن عشق الهی ایله نفی قیلوب عدمیت اصلیه سنه واصل
اولسه بن اثبات دکلم بن ذاتسز نفی مطلقم دیسه صحیح اولور بو نفی وجود قیلان ولی حق زغیرت نیز بی ما هم نزد دیوا انانیت
موهومه سندن تعبیر وتعین منفیه سندن تقریر قیلمسی حقدن ماعدا مستقلا بر وجود آخر اولدیغی اعتباریله دکلدر
بلکه وجود مجازی ووهمیسی اعتباریله درکه بعد ظهور الوحدة المطلقه اول وجود موهومی بر امر اعتباریدر
بو مرتبه ده سن من نه اثباتم منم بی ذات ونفی دیمکك صحیحدر پس بو مقدمه اوزره ما قبلنده اولان ابیات شریفه نك
معناسنی دخی تفکر ایله که متکلم ومخاطب کیمدر چونکه عاشق اوست تو خاموش باش دیملری دخی وحدت مطلقه نك
غلبه سی اعتباریله در پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بقا فناده بولندیغنه ووجود ترك وجودله حاصل
قیلندیغنه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) من کسی درنا کسی دریافتم * پس کسی درناکسی دریافتم * بن کسلکی
ناکسلکده بولدم پس کسلکی ناکسلکده صرف وفدا ایلدم پس باعربیه اولمق دخی جائزدر یعنی چوق کسلکی
ناکسلکده اویناتدم دیمك اولور (مثنوی) جمله شاهان بندهٔ بنده خودند * جمله خلقان مردهٔ مرده خودند) مراد بقای
فناده ووجودی ترك وجود ایلمکده بولدم واهل ذاوجود تعینمی بی وجود اولمقده وترك تعین قیلمقده بذل وفدا ایلدم دیمك
اولور جمیع شاهلر کندی بنده سنك یعنی شاهلر دخی کندی بنده لرینه من وجه خدمت قیلمقدن وملتفت اولمقدن خالی
دکللردر بو جهتدن بنده لرینك بنده لری اولورلر جمیع خلقلر کندی مرده سنك مرده سیدر بوندن مراد جمله خلایق کندی
طریقنده جان ودل بذل ایلین کمسه یه جان ودل ویریجیدر وکا ایله کندی عاشقنه هرکس عاشق اولیجیدر دیمك اولور
پس معشوق حقیقی بی دخی بویله بیل هرشول کمسه که اکا زیاده مشتاقدر اول پادشاه اکا دخی زیاده مشتاقدر (کما قال
فی الحدیث القدسی الا طال شوق الابرار الی لقائی وانا اشد الیهم شوقا وهر شول کمسه که انکچون تقدر بنده لك ایلرسه اول
پادشاه دخی من کان لله کان الله له فحواسنجه انکچون اولور وا کا تقرب وانسیت قیلور وانك جمیع حوایج ولوازمنی
ادا قیلور پس بو معنی جانب شاه حقیقیدن عبدك بنده لکنه مکافی اولور (مثنوی) جمله شاهان پست پست خویش را
* جمله خلقان مست مست خویش را * جمیع شاهلر کندی پستنك پستیدر جمیع خلقلر کندی مستنك مستیدر یعنی
جمیع خلایق کندی یه طالب وعاشق اولنه طالب وعاشق اولمق وکندینك مستی اولنه مست اولمق واندن لذت بولمق
ظاهر وپیدا اولمشدر حتی حضرت خالق بیچون (من تقرب الی شبرا تقربت الیه باعا ومن تقرب الی باعا تقربت الیه ذراعا
حدیثنك فحواسی اوزره بر بنده سی اول حضرته تذلل وعبودیتله تقرب ایلسه اول حضرت مرتبهٔ عزتدن رحمت ورأفتله
تنزل ایدوب اول بنده یه زیاده تقرب ایلیه بو معنایی تفهیم ایچون بو بیتی مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوررلر (م ی) می شود
صیاد مرغان را شکار * تا کند ناکاه ایشان را شکار * مثلا صیاد قوشلره شکار اولور تا ناکاه انلری شکار ایده پس
اول حینده صیاد کندی صیدی ایچون خدمت قیلمش اولور وصید نه صید اولمش اولور چونکم اول مرغی صید ایلیه پس
انك صیدی دخی اکا بنده وخدمتکار اولور * مثنوی * بی دلان را دلبران جسته بجان * جمله معشوقان شکار عاشقان *
بی دل اولان عاشقلری دلبرلر جان ودل ایله استمشلر وطالب اولمشلردر جمیع معشوقلر عاشقلرك شکاریدر اول جهتدنکه
انك عزتی وشرفی ومحبوبیتی عاشقك عشقیله ظهوره کلور پس هر معشوقك حقیقتی کندی عاشقنه وطالبنه صید وشکار
اولمش اولور اکرچه صورتا اندن اعراض ایلرسه ده * مثنوی * هرکه عاشق دیدیش معشوق دان * کو بنسبت هست
هم این وهم آن * هرکیمکه سن آنی عاشق کوردك معنا آنی معشوق بیل زیرا اول عاشق نسبتله هم بودر وهم اودر یعنی
معشوق محبت قیلدیغی جهتدن عاشقدر ومعشوقی اکا محبت قیلدیغی جهتدن معشوقدر مثلا یحبهم ویحبونه
آیتندن منفهم اولان بودرکه الله تعالی بونلری سور وبونلر دخی اللهی سور دیمکدر پس محب من وجه ومن وجه

محبوب اولور وعاشقیت ومعشوقیت ایکی جانبده بیله موجود اولور (مثنوی) تشنکان کر آب جویند از جهان * آب
جوید هم بعالم تشنکان * مثلا تشنه اکر جهاندن آب طلب ایلرسه آب هم عالمده تشنه لری استر زیرا آبک قدر وشرفی
تشنه ایله معلوم اولور اکر تشنه اولمسه ایدی آبک شرفی ظهوره کلمزدی بو محله مناسب اولان تفصیل وتحقیق جلد
ثالثک اواخرینه قریب ملاقات ان عاشق باصدر جهان سر خنده مسطور ومذکور اولمشدر فلیطلب فیه * مثنوی
چونکه عاشق اوست تو خاموش باش * او چو کوشت می کشد تو کوش باش * چونکم عاشق طالب فی الحقیقه او در سن
ایسم اول او چونکه سنک قولغکی چکه سن قولق اول قولغی چکمکدن مراد کلامی استماع ایچون تنبیه وایقاظ
ایلمکدن کنایه در یعنی ای عاشق چونکم اول معشوق حقیقی سکا کندی کلامنی استماع ایلمکدن اوتری تنبیه ایلیه
سکا لایق اولان اولدرکه سن کوش اوله سن همان انک کلامنی استماع قیله سنکه اول سنک کندی یه عاشق اولمادکدر
وکندیدن وحدتک سوزی ومرتبهٔ احدیتک سری وکلامی برسیل تند وتیزه بکزر که ضعیف الذهن اولان طالبلرک
اودیهٔ قلوبنه اکر کذر ایلرسه انلرک قلوبنی وافهامنی ویران ایلمک مقرر اولدیسه کندی وجود شریفلرینه
علی طریق التجرید خطاب ایدوب بو وحدت آمیز اولان کلماتک بند اولمسنه ومستور قالمسنه امر ایدوب بیوررلر
* مثنوی * بند کن چون سیل سیلانی کند * ورنه رسوایی وویرانی کند * ای مولانا بند ایله چونکم سیل سیلانلق
وجریانلق ایلیه یعنی وحدته وحقیقته متعلق اولان سوزلسانکدن جریان ایلسون واکر بند ایلمزسک اول سیل رسوایلق
وخرابلق ایلر اکثر ضعیف الفهم اولان عاقللرک عقلنی وادراکنی خراب ایلر اما بو تحذیر مبتدی اولانه وعاشق اولمیوب
مرتبهٔ غفلده قلانه کوره در * مثنوی * من چه غم دارم که ویرانی بود * زیر ویران کنج سلطانی بود * بن نه غم طوترمکه
عشق الهیدن بکا ویرانلق اوله زیرا ویران وخرابه التنده سلطانه منسوب کنج اولور * مثنوی * غرق حق خواهد که
باشد غرق تر * همچو موج بحر جان زیر وزبر * حق تعالینک عشقنه ومشاهده سنه غریق اولان دخی زیاده مستغرق
استر جان دریاسنک موجی کبی زیر وزبر اوله تا فرق وتمیز قیدندن نجات بوله (م ی) زیر دریا خوشتر آید یا زبر * تیر او
دلکش تر آید یا سپر * دریانک آلتمی لطیفرک کورینا خود اوستمی لطیفرک کورانک تیرمی دلکش رک کوریا خود
سپرمی دلکش رک کورر یعنی غریق حق اولان کمسه بر مرتبه غرق اولمق استرکه جان بحرنک موجی کبی زیر وزبر اوله حتی
دریانک التمی خوشتر کورور یا خود انک اوستمی دلکش تر کورر فرق قیلمیه پس بو بیتی بو معنایه وعدم فرق وتمیزه علت
موقعنده ایراد بیوررلر * مثنوی * پاره کرده وسوسه باشی دلا * کر طرب را باز دانی از بلا) زیرا وسوسه نک پاره لنمشی
اولورسک ای کوکل اکر طربی عنا وبلادن کیرو بیلورسک وجفایی وفا وصفادن فرق قیلورسک مرتبهٔ استغراقک شرطی
بو جمله احوال متضاده نک فرقی اولمقدر * مثنوی * کر مرادت را مذاق شکرست * بی مرادی نی مراد دلبرست *
اکر سنک مرادیکه ذوق شکر وار ایسه ده مذاق بونده مصدر میمید رذوق معناسنه یعنی اکر سنک کندی مرادک ایچون
شکر لذتی وار ایسه ومرادک سکا شکر کبی لذیذ ایسه بی مرادلق دلبرک مرادی دکلمیدر چونکم دلبرک مرادی
عاشقک بی مراد اولمسی اوله اکر عاشق کندی شکر کبی لذیذ اولان مرادنی اختیار ایلرسه عاشق اولمز بلکه پاره کردهٔ
وسوسه اولمق مقرردر زیرا عاشقک شانی کندی مرادی دوستک مرادندن اوتری فانی قیلمق ودوستک مرادی هر نه
ایسه آنی کندی یه مراد بیلمکدر (کما قال بعض العشاق) ارید وصالک وترید هجری) فاترک ما ارید لما ترید * مثنوی *
هرستارش خونبهای صد هلال * خون عالم ریختن اورا حلال * اول محبوبک هر برستاره سی صد هلالک خونبهاسیدر
یعنی ستاره کبی اولان تجلیسی ولمعهٔ عشق وشوقی هلال کبی اولان نیچه یوزبیک عقلک دیتیدر هلالدن مراد بونده عقل
وفکر اولور قلب انسانه نور ویردیکی واسطه ایله عالمک قاننی دوکمک اکا حلالدر یعنی عالمی هلاک ایلسه اکا لایقدر که انک
مقابله سنده اضعاف مضاعف مکافاتنی اعطا ایلر * مثنوی * ما بها وخون بها را یافتیم * جانب جان باختن
بشتافتیم) بزکه زمرهٔ عشاقزانک بولنده بذل جان ودل که ایلدک انک مقابله سنده بهامزی وخون بهامزی بولدق اول
سببدن جان فدا ایلمک جانبنه اوندک عشاقک دیتی خدای تعالینک وصلت وقربتیدر نته کم حدیث قدسی دلالت ایدر
(من احبنی قتلته ومن قتلته فانا دیته) چونکم عشاق بودیت عاجله اولان وصلت ومشاهده یی نقد بوله لر انک
مقابله سنده بذل جان ودل ایلمک آسان کلوب اول دیتلرین الوب اندنصکره جانلرین بذل ایلمش اولور (مثنوی) ای حیات
عاشقان در مردکی * دل نیابی جز که در دل بردکی * ای دعوای عشق ایلین کمسه عاشقلرک حیاتی دوستک طریق
عشقنده اولمکلکده در کوکل بولمزسن الا کوکل ایلتمکلکده یعنی کوکل صاحبی اولمزسک الا اول حضرته کوکل
ویرمکده وحیات طیبه وابدیه بولمزسک الا روحکی اول حضرتک یولنده بذل قیلمقده (کما قال ابن الفارض (شعر)
بذالک جری شرط الهوی بین اهله * فطائفة بالعهد اوفت فوفت (مثنوی) من دلش جستم بصد ناز و دلال * او بهانه

کرده با من از ملال * کفتم آخر غرق تست این عقل وجان * کفت رو رو بر من این افسون مخوان * من ندانم آنچه
اندیشیدهٔ * ای دو دیده دوست را چون دیدهٔ * اعلم ایها الطالب که ارباب توحیدک نظر شهودلرنده لا موجود الا الله در
فاذا کان کذلک جناب حق ایله چقن معامله ایلسه لر کاه اطلاق وتنزیه مرتبه سی یوندن معامله ومکالمه ایلرلر واول
مرتبه یه مناسب الفاظ سویلرلر وکاه تقیید وتشبیه مرتبه سی جهتندن معامله ومکالمه ایلرلر واکا موافق اداقیلرلر قرآن
عظیم الشان تنزیه وتشبیه اوزره نازل اولمشدر وکذلک اخبار نبیٔ مختار تنزیه وتشبیه اوزره وارد اولمشدر پس عبد کامل
ووارث فاضلک دخی کلامی بو اسلوب اوزره اولور پس بو مقدمه معلومک اولدیسه معنا اولورکه بن اول معشوق حقیقینک
کوکلنی استدم ورضاسنی طلب ایلدم اول محبوب مطلق صد ناز وشیوه ایله بهانه ایلدی بکا بندن ملال واستغناسندن
اوتری ومحبوب حقیقی یه دل اسنادی آنی مقلب ومصرف اولدیغی اعتباریله واول حضرته مرآة ومجلا اولدیغی
ملابسه ایله در که بیت الله وعرش الله دید کلری کبیدر وملالت اکرچه صفت نفسانیه در اما غایتنه حمل اولنمق اعتباریله
اول حضرته اطلاقی صحیح اولور که ملالتک غایتی تبری واجتنابدر نته کم اکثر صفت نفسانیه یی اهل تفسیر بو اعتبار
اوزره جناب حقه اطلاق ایلمشلردر پس بن اول حضرته دیدمکه ای محبوب حقیقی آخر بو عقل وجان سنک دریای
عشقکک غریقیدر ونار شوقکک حریقیدر پس وصالکی نهان قیلمه دیدی یوری بکا بو افسونی اوقومه بن بیلزمیم اول
نسنه یی که سن فکر ایلرسن ای ایکی کورشلی احول دوستی سن نیجه کورمش سنکه بلکه دوست طلب ایلرسن وبن
اکا دیدم دیو ایکیلک سویلرسن بو ابیات شریفه کندی احوال معاملاتنی تقریرا تمک طریقیله عاشق ومعشوقی حقیقتده
غیری بیلان کمسلره تعریضدر (مثنوی) ای کرانجان خوار دیدستی ورا) زانکه پس ارزان خریدستی مرا * ای جان ثقیل
اول دوستی خور کوردک واکا غایت تعظیمله تعظیم ایلمدک زیرا که آنی زیاده اوجوز صاتون الدک کرانجان کثافت بدنیه ایله
ثقیل اولان واللهک عبادت وطاعاتنده چابک اولمین کمسه در واللهک امر شریفنی خور طوتمق کندوبی خور طوتمق
منزله سنده اولدیغندن ای کرانجان خوار دیدستی ورا یوردیلر مراد ای جانی طاعت حقده ثقیل اولان کمسه اول
دوستک امرنی ودینی خور کوردک زیرا که آنی زیاده اوجوز صاتون الدک یعنی بابا کدن آنی تقلیدله میراث
بولدک اجتهاد ایدوب دین حقی کسب قیلمدک وقرب حقه سعی ایله واصل اولمدک انکیچون بو متاع دین وطاعتک قدرنی
بیلمدک (مثنوی) هر که او ارزان خرد ارزان دهد * کوهری طفلی بقرصی نان دهد) هر شول کمسه که بر شیئی اوارزان آله
ارزان ویرر مثلا بر کوهری بر طفل بر نان پاره یه ویرر زیرا آنک قدرنی بیلمز پس ای طفل طریقت اولان کرانجان سن دخی
طاعت رحمانک قدرنی بیلمیوب نفس وشیطان سنی نان وخوان ایله فریفته ایلسه لر اول نان وخوانی الوب طاعت رحمانی
انک مقابله سنده ضایع ایدرسن وبیلمزسنکه اول فی حد ذاتها نه کوهردر پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز حضرت
خدای تعالی یه نه مرتبه عاشق ایدیکن وافراط محبتده نیجه صادق ایدیکن بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی
غرق عشقی ام که غرقست اندرین * عشقهای اولین وآخرین * بر عشقه غریقم که بو عشق ایچره غرقدر اولین وآخرینک
عشقلری یعنی اولین وآخرین نقدر مخلوق وار ایسه بو جمله نک عشقی اکر بر یره جمع اولسه بنم حضرت حق تعالی یه اولان
عشقمدن جمله سنک عشقی محو ومستغرق اولیدی دیمک اولور * مثنوی * مجملش کفتم نکردم زو بیان * ورنه هم افهام
سوزد هم زبان) من چو لب کویم لب دریا بود) من چو لا کویم مراد الا بود) بوذکر اولنان اسرار الهیه سوزنی مجمل دیدم
مفصل سویلمدم واندن روشن ومشروح بیان ایلمدم واکر بو یله ابهام وابهام اوزره اولمیدی هم زبان یناردی هم افهام
پس بو مقامده کلامی علی سبیل الکنایه سویلمک وما فی الضمیری بر وجه استعاره تعبیر ایلمک ادب طریقته انسب
وقانون شریعته اقربدر انکیچون بو کبار بو اسرارلرک اخفا واسرار ایچون بعض اصطلاحات وضع ایلمشلردر که انک حقیقة مألی
اربابنه معلومه ومشهوره واغیار ونامحرمه مستوره در نته کم بیوررلر بن چقن اب دیسم مراد لب دریای وحدتدر لب
محبوب صورتدکل واب دریای وحدت اصحاب نبوت وارباب ولایتدر که باطنلری بحر وحدت وظاهرلری بر بشر یتدر
وچقن بن لا دیسم مراد الا اولور یعنی چقن بن لایم وهیچم وفنایم دیسم بوندن مراد اثبات وجود حقیقی قیلمق وبقای
حقله باقی اولمق مراد اولور پس حقایق اسرار کفتار مشایخه بکماله عالم اولمین کمسه لر مجرد الفاظدن مستفاد اولان
معنایی مراد زعم ایدوب انکار جانبنه کتمیه لر نته کم حق تعالی نهی بیوردی ولا تقف ما لیس لک به علم آیتیله (مثنوی
من ز شیرینی نشستم رو ترش * من ز بسیاری گفتارم خمش) بن زیاده شیرینلکمدن ودرونمک لذیذلکندن یوزی اکشی
اوتورمشم بن چوقلق سوزدن خاموش وساکتم یعنی درونم زیاده حلاوت ولطافتده اولدیغیچون عبوس الوجه
اوتورمشم وکلمات طیبه ومقالات لذیذه یی چوق بیلدیکم ایچون ساکت وصامت اولمشمکه عرفاء بالله اولنلرک ومنبع
ذوقه وصول بولانلرک خویی بو یله اولور وبو خصلتلرک اظهارنه سبب وعلت اولدرکه * مثنوی * تا که شیرینی ٔما از دو

برمرتبه لذت اولورکه کندی ذوقنی اغیاردن ونامحرملردن بعض شکایت آمیز کلمات وحالاتله کزلدیکندن ماعدا عقل وروحندن دخی اخفا ایتمکه قصد ایدوب زیاده لذتندن وبغایت یارله الفت وانسیتندن شکایت کونه اولان حال ومقالی روپوش ایدینوب عقل وروحی دخی بو کونه شکایت آمیز اولان کلماتله فریفته ایلمك استر مثلا کوکل عقله دیرکه بن اول دوستدن انجندم زیرا بلاوریاضاتی بکا چوق تحمیل ایدر حال بوکه باطنا دل اندن راضی وشاکردر پس عقل دخی قلبك بو کونه رازنی وسرنی دویدقده انك نفاقندن خنده ایلر بو معنادرکه حضرت مولانا قدس الله سره العزیز کندیلرك قلب شریفنك حالنی نقل بیوررلر تا طالب اولنلر یلهلر ولی کامللك قلبنه بو کونه حال دخی کلور ایمش که سر یاری کندیلردن بله اخفا واستتاره قصد قیلر ایمش * مثنوی * راستی کن ای تو فخر راستان * ای تو صدر ومن درت را آستان * آستان وصدر در معنی کجاست * ماومن کو آن طرف کان یار ماست * بو خطاب مظهر حقیقت محمدیه اولان کامل ومکمله در بعد مناجات محبوب اکرم شرح روح اعظم ومکالمهٔ نورانیه شروع ایدوب بیوررلرکه راستلك ایله وعدالت واستقامتله نظر قیل ای راست اولان اولیای عظامك وانبیا علیهم السلامك مفخری سن صدر کائنات واشرف موجودات سن وبن سنك باب سعادتکك ایشکی یم وبو آستان وصدر اعتباری ودخی بو کونه دلال وبدر صافی وکدر کفتاری جمیعا صورته کوره در عالم معناده صدر واستانه واعلا واسفل ومیانه قنده در وبرو سن وبنلقی اول طرفده که بزم یاریمز انده در یعنی بو تعینات مرتبهٔ آن لا تعینه صغمز ومقام وحدتده مغایرت واثنینیت اولمز * مثنوی * ای رهیده جان تو ازما ومن * ای لطیفهٔ روح اندر مرد وزن * ای مظهر حقیقت محمدیه اولان کامل که سنك جانك ماومن قیدندن رها بولمشدر وای مرد وزنده اولان روحك لطیفه سی که سنك نورك اغیار وماسویدن خلاص اولمشدر لطیفهٔ روح اصطلاح مشایخده شول دقیقة المعنی ورقیقة الفحوی اولان حقیقته دیرلرکه عبارته صغمز واشارته کلمز (م ی) مرد وزن چون یك شود آن یك توئی) چونکه یکها محو شد آنکه توئی چونکم مرد وزن تعینی مضمحل وهالك اولوب مرتبهٔ وحدت براوله لر ووحدت مطلقه مقامنی بوله لر اول وحدت بلا مقید سنسن چونکم کثرت اعداد مقابلی اولان وحدتلر محو اوله ار انجغز سنسن کاف تصغیر ایچوندر * مثنوی * این من وما بهر آن برساختی (تا تو با خود نرد خدمت باختی * بو من وماذن مراد تعینات کثیره در پس معنی ای حقیقت واحده بو تعینات کثیره یی انکچون دوزدك ولالیٔ کائناتی سلك وجوده بو اجلدن دیزدك تا سن فی الحقیقه کندو شئونات ذاتیه کله وبحسب الظاهر صفاتکله خدمت عبادت نردنی اوینادلی اکر نظر حقیقت بینله نظر اولنسه اغیار وسوی کورنمز وغیریت واثنینیت بولنمز وغیریت انجق کثرت وصورت اعتباریله در انکچون شیخ اکبر حضرتلری فتوحاتك اولنده بو مرتبه نك غلبه سی اعتباریله بیوررلر (شعر) العبد حق والرب حق * فیالیت شعری من المکلف * ان قلت عبد فذاك میت) او قلت ربی انی یکلف) وعارفه بو آیت کریمه نك سری بس درکه همان علی ای حال الله دیه وغیرینی ترك ایلیه کما قال الله تعالی قل الله ثم ذرهم فی خوضهم یلعبون (مثنوی) تا من وتو وما همه یکسان شود) عاقبت مستغرق جانان شود تا متکلم ومخاطب تعینی غلبهٔ وحدت وتجلیٔ احدیت اولدقده دوکلی یکسان اولورلر واختلاف اضدادمرتفع اولوب عاقبت الامر کالکواکب فی سطوة ضیاء الشمس مستغرق جان اولورلر وحدت ظهوره کاور (مثنوی) این همه هست ویا ای امر کن * ای منزه از بیا واز سخن) امر کن بمعنی آمر کن در عدل بمعنی عادل اولدیغی کبی ویاخود مضاف مقدر اولور ای ذو امر کن تقدیرنده خطاب مطلقیه در بیوررلرکه بو دوکلی ذکر اولنان فنای من وما واردر مقرردر وبقای فردانیتك خصوصیتی اول حضرته محققدر وکل سن ای امر کن صاحبی وبن سکا کل دیدم ای سن شول منزه سن کل دیمکدن وحرف وصوتله امر ایلمکدن وسخن سویلمکدن پس حق جناب حضرته علی طریق التشبیه بر لفظ اطلاق اولنسه در حال اندن تنزیه لازمدر تا کم مشبهه ومجسمه طائفه سنك اعتقادنه مشابه ومذهبلرینه موافق اولمیه پس بو محلده بو الفظدن مراد ظهور وبروز ایله وحدانیتله ای امر کن امرینك صاحبی دیمك اولور وتنزیه اول حضرته کل ظهور ایله دیمکدن وناسك بو کونه سخندن لازم کلور (م ی) جسم جسمانه تواند دید نت) در خیال آرد غم وخندید نت) دل که او بستهٔ غم وخندید نست) تو مکو که لایق آن دیدنست) جسم اولنلر جسمانیت مرتبه سنده قلنلر ای محبوب حقیقی سنی جسمانه کورمکه قادر اولورسنك لسان شرعده ثابت اولان غم وخندهٔ فرحکی خیاله کتورر وجسمده اولان خنده وفرح کبی قیاس ایلر مثلا مجسمه ومشبهه مشربنه مایل اولان جسمانیلر آیات واخبارده وارده اولان متشابهاتی مثلا وجاء ربك کبی وضحك الله البارحة حدیثی والله یفرح بتوبة عبده المؤمن حدیثی کبی آیات واحادیثی ظاهرنه حمل ایدوب حضرت محبوب حقیقته اسناد اولان غم وخنده یی خیاله کتوررر وتنزیه ایده میوب ایمان واسلامدن بیورربر دل که دخی کوکلنك وغمك بسته ومقیدیدر سن دیمه که اول کورمنك لایقیدر یاخود معنی سن

دیمه که اول کوکلك لایق کورمکلکدر یعنی کورمکلك انك لایقی دکلدر زیرا صحیح مشاهده حقه لایق اولان قلب غم وخنده قیدندن آزاد اولاندر فرضی برکسه دخی هنوز مقید صفات جسمانی ایکن تنزیه ایلسه تنزیهی تحقیق اولمز بلکه تقلید اولور قدسنا الله وایاکم عن قیود الجسمانیة سروری اول بیتی استفهام اولمق اوزره معنی ویرمشلردر یعنی جسم وجسمانی سنی کورمکه قادر اولورمی یعنی اولمز دیمك اولور اکر نسخه جسم وجسمانی اولورسه بو دخی وجه دروشمی دخی بعض نسخه ده چشم واقع اولدیغی اوزره استفهام انکاری معناسن ویروب دیرکه سنی جسمانی چشم کورمکه قادر اولورمی یعنی قادر اولمزنته کم بو آیت کریمه آنی عیان ایلر (لا تدرکه الابصار وهو یدرك الابصار) سکا غم وضحکی کمسه خیال وفکرنه کتوررمی یعنی کتورمز زیرا که سن غم وخنده دن منزه سن نسخه جسمانی اولدیغی تقدیر اوزره بو معنی دخی وجه دن خالی اولمز اما اولکی سی اولیدر * مثنوی * آنکه او بستهٔ غم وخنده بود * او بدین دو عاریت زنده بود * اول کمسه که او غم وخنده یه بسته اوله اول کمسه بو ایکی عاریت سببیله زنده اولور یعنی بو غم وخنده که انسانك وجودنده ایکی عاریتی حالتدر غم وخنده یه بسته اولان کمسه بو ایکی عاریتی اولان حالتله دیریلور دیمك اولور * مثنوی * باغ سبز عشق کو بی منتهاست * جز غم وشادی درو بس میوه هاست * عشق الهینك سبز وتازه باغیکه اول بی منتها وبی غایتدر غم وشادیدن غیری اول عشق باغنده چوق میوه لر واردر (مثنوی) عاشقی زین هر دو حالت برترست * بی بهار وبی خزان سبز وترست * عاشقلق بو هر ایکی حالتدن عالیدرکه در بهارسز وخزانسز عاشقلق تازه وتردر یعنی بو شادی وغم حالتلرندن عاشقلق برتردر وانك بهاری دائمدر اختلاف هوا ایله زائل اولمز وناقص اولمز * مثنوی * ده زکات روی خوب ای خوب رو * شرح جان شرحه شرحه باز کو * ای ذاتی خوب اولان محبوب کوزل ذاتکك زکاتنی یعنی طهارتنی وپاکلکنی زکات حقیقیه یه محتاج ومفتقر اولان وتزکیه وتنمیه طلب قیلان عاشقلریکه ویر وبونلری لوث وجود ومجازیدن تطهیر قیل وخوب یوزیکك فراق وهجراندن شرحه شرحه وپاره پاره اولان جانك شرح وتفسیرین سویله وا کاشرح صدر اعطا ایله * مثنوی * کز کرشمهٔ غمزهٔ غمازه * بر دلم بنهاد داغ تازهٔ * کرشمه ناز وکوز اوجیله بقمق غمزه کوز وکرپك قیمق فارسیدر غمازه دیرتوجی وکین ایدیجی معناسنه ده کلور عربیدر پس تقدیر معنی بن او محبوبه دیدمکه ای خوب روی کوزل یوزیکك زکاتنی اعطا ایله وبو شرحه شرحه اولان جانك شرحنی سویله پس اول محبوب در حال طعان اولان غمزه سنك نازایله نکراتندن بنم کوکلم اوزره بر داغ تازه وزخم بی اندازه قودی غمزهٔ غمازه عبارتدر تجلی ذاتیهٔ جلالیه دن زیرا غمزه عینه مخصوص بر شیوه در وغمازه اولمسی کینه دار وخونخوار اولمسی مشعر اولور یعنی بن دیدمکه طهارت ذاتکدن بکا اعطا ایله پس اول حضرت تجلی ذاتیهٔ جلالیه سندن بنم قلبم اوزره وسخ بشریتی مطهر ودنس وجودی مزکی بر داغ تازه قودیکه معنا الطف بی اندازه در زیرا اکرچه معنی حیات ولذات جسمانی اولدیغی حیثیتدن درد وداغدر اما معطی وجود حقانی بولدیغی جهتدن ورد باغدر اکر بو محلده بو سؤال اولورسه که علما لسان شرعده شان حقده وارده اولمین اسما والفاظك جناب حقه اطلاقنی جائز کورمزلر پس کرشمه وغمزه وبونك امثالی لب لعل یا امثاله اطلاقی اول حضرته نیجه ممکن اولور الجواب نعم علمانك بو خصوصده اختلافی واردر اکثری بو مذهبه ذاهب اولمشلردرکه اسماء الله توقیفی در حضرت حقه بر اسمی وبر لفظی اطلاق ایلمك شارعك اذننه موقوفدر اکر لسان شارع انك اطلاقنی جائز کوردی ایسه اول اسمله تسمیه اولنمق جائزدر والا فلا وبعضیسی دخی دیرلرکه هر شول لفظکه بر معنایه دلالت ایلسه که اول معنی شان حقده موجود وثابت اولسه اول لفظك جناب حقه اطلاقی صحیح اولور بلا اذن شارع شول وقتده که اول حضرتك جناب کبریاسنه لایق ومشعر تعظیم اوله وبعضلر دخی بو مذهبه ذاهب اولمشلردرکه دیرلر هر کاه که عقل دلالت ایلسه که جانب حق متصفدر صفات وجودیه دن وسلبیه دن بر صفاتله پس اول صفاته دلالت ایلین بر لفظی اطلاق ایلمك جائز اولور خواه عربی خواه فارسی اکثر ناس زعم ایدرلرکه حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بعض اصطلاحنده بو مذهبی اختیار ایلمش اوله لر حال بوکه مصرع عاشقان از مذهب وملت خداست * بیوردقلری اوزره حضرت مولانا قدس الله سره العزیز اطلاق الفاظده بو مذهبه ذاهب دکلدر بلکه جواب شافی وکلام وافی اولدرکه اولیای عظامك اوج حالاتی واردر اولا عقل وصحو حالی مادامکه عقل عالمنده اوله لر اولکی مذهب جمهور اوزره جناب حقه لسان شرعك اطلاق ایلدیکی اسما والفاظله مکالمه ومعامله ایدرلر ثانیا سکر واستغراق حالیدر بو مرتبه ده شراب عشق حقله مست اولورلر ومشربلرینه موافق ومناسب هرنه ایسه تکلم وتلفظ قیلورلر وبو مرتبه ده بونلر بو سوزلك اداسنده وبو کونه کلماتك جناب حقه اطلاقنده معذورلردر زیرا بو حالده بونلر عقال عقلدن دورلردر پس رعایت ادب شرع عاقله واجبدر مست ومستغرق اولنه دکل ومست وهشیار اولمق زیاده منتهی اولانه ممکندر اوسط سلوکده اولانه قابل دکلدر نته کم بیوررلر

جمع صورت باچنین معنیٔ ژرف * نیست ممکن جز بسلطان شگرف * سکر وهشیاری بباید جمع کرد * تا براه فقر
باشی شیرمرد * وثالثا فنافی الله حالیدر بو مرتبه ده تفرقه وتمیز برطرف اولور وقدم وحدوث قیدی مرتبهٔ عقلده
قالور وتعینات وتشخصات غلبهٔ نور حقده مختفی اولور وهستیٔ مجازیٔ سالك محو وفنا بولور پس بو مرتبه ده اولنلرك
لسانندن هرنه کم جاری اولورسه اول کلام حقك اولور مثلا بایزید حضرتلرینك سبحانی ما اعظم شانی
(لا اله الا انا فاعبدونی) دیدیکی کبی وکبار مشایخدن بو کونه الفاظ صادر اولمسی کبی وبو مرتبه ده سویلنن کلامه
کمسه نك دخل ودقی جائز اولمز زیرا بو مرتبه ده اگرچه اول کلام ظاهرا بونلردن صادر اولور اما نفس الامرده حقدن
ظهوره کلور پس حقه دخل ودق ایلمك صحیح اولمز * بیت * برین معنی کسی را بر تو دق نیست * که صاحب مذهب
اینجا غیر حق نیست * مثنوی * من حلالش کردم ار خونم بریخت * من همی کفتم حلال او می گریخت * بن اول
محبوبه حلال ایلدم اگر قانم دخی دوکدیسه بن قانم دوککی حلال اولسون دیردم اول محبوب قچردی یعنی بن انك
جفاسنه بر مرتبه ده عاشق اولدمکه حتی قانم دوککی وهلاك ایتمکی اکا حلال قلدم وبنی تیغ عشقکله محو وفانی
ایله دیردم اول بنی محو ایتمکدن وسوزمی اشتمکدن اجتناب ایلردی (مثنوی) چون گریزانی زناله خاکیان * غم چه
ریزی بر دل غمناکیان * ای محبوب حقیقی چونکم قاچیجیسن وقبول ایتمیجیسن خاکیلرك ناله سندن پس غمی
نیچون دوکرسن غمناکیلرك کوکلنه اشباع واوله چرا معناسنه اولان چون اوقمقده مناسبت از اولور فافهم
* مثنوی * ای که هر صبحی که از مشرق بتافت * همچو چشمهٔ مشرقت در جوش یافت * ای سن شول سلطان اعظم
سن که هر صبح که مشرقدن طلوع ایلدی سنی چشمهٔ مشرق کبی یعنی آفتاب کبی جوش وخروشده بولدی یعنی نثار جود
ورحمتله وبخشایش واعطای نعمتله آفتاب عالمتاب کبی سنی مفیض وخطابخش بولدی * مثنوی * چون بهانه
داری این شیدات را * ای بهانه شکرین لبهات را * چونکم بو صفت کرم وجودله متصف بر پادشاهسن اویله اولیجق
نیچون تعلل وبهانه ویررسن بو مبتلا وشیدا که ای سنك قیمت وبهاسی یوقدر شکرین لبلرکه لبلردن مراد نفس رحمانی
وتجلیات لطفیهٔ سبحانیدرکه حیات بخش جمیع عالم ولذتده جان بنی آدم درچشم یاردن حاصل اولان بیمار وجگر
خوارلکه اب لعل یار شفا وصحت ویرر * بیت * نگر از چشم واز لب چیست پیدا * لوازم را رعایت کن در اینجا *
زچشمش خواست بیماری ومستی * زلعلش گشت پیدا عین هستی * زچشم او همه دلها جگرخوار * لب لعلش
شفای جان بیمار * مثنوی * ای جهان کهنه را تو جان نو * از تن بی جان ودل افغان شنو * بو بیت خدای متعال
خطاب اولسه ده قابلدر وآینهٔ خدا اولان خلیفة اللهه خطاب اولمقده قابلدر جناب خدایه خطاب اولورسه ای غم
والمله فرسوده وکهنه اولان اهل جهانه هدایت ومسرت بخشکله جان نو کبی اولان خدا بی جان ودل اولان وکندوبی
فنا قیلان تندن افغان وناله بی ایشت وقبول ایله اگر آینهٔ رحمان ومظهر یزدان اولان انسان پرعرفانه اولورسه تقدیر
کلام بویله دیمك اولورکه ای کهنه جهانه تازه جان وای فرسوده اولانه اکوانه روح روان بی دل وجان اولان تندن ناله
وافغانی کوش ایت ودخی سکا سویلرم ایشت بو معنی اولیدر ما بعدنه نسبتله نهایت ما فی الباب درحال ظاهردن
مظهره انتقال اولنمش اولور (مثنوی) شرح گل بگذار از بهر خدا * شرح بلبل کو که از گل شد جدا) ای شارح اسرار گل
وای هادیٔ اعدل سبل خدا حق ایچون شرح گل حقیقی بی ترك ایله وگل معنویدن جدا اولان عشق بلبلنك شرحن سویله
(م ی) از غم وشادی نباشد جوش ما * با خیال ووهم نبود هوش ما * حالتی دیگر بود کان نادرست * تو مشو منکر که حق
بس قادرست * بز که بلبلان گلستان عشق وعندلیبان بوستان شوقز بزم جوش وخروشمز غم وشادیدن اولمز بلکه
تجلیات الهیه وتصرفات ربانیه دن حاصل اولور وکذلك علم وهوشمز خیال ووهمه منسوب اولان علم وهوش دکلدر
بلکه ورای عقول سلیمه وفهوم مستقیمه ده بر حالت دیگردرکه اول قتی نادر الوقوع درسن صقین ورای عقلده نه کونه
حالت ومعرفت اولورکه عقول انسانی آنی ادراك ایلمیه دیو منکر اولمه که جناب حق زیاده قادر اللهدر عقول سلیمه نك
ادراك ایلمدیکی احوال وعلومی عشاقنه میسر قیلور کما قال ابن الفارض * شعر * فثم وراء العقل علم یدق عن * مدارك
غایات العقول سلیمة * مثنوی * تو قیاس از حالت انسان مکن * منزل اندر جور ودر احسان مکن * ای سن عشق
الهیده سن عشق حالتن ناسدن بونلرك مرتبه سنه استدلال ایتمه وجور واحسان مرتبه سنی منزله طوتمه یعنی
بو مرتبه لرده قالمه * مثنوی * جور واحسان رنج وشادی حادثست * حادثان میرند وحقشان وارثست * زیرا
جور واحسان وغم وشادی حادثدر پس جمیعی حوادث اولورلر ومضمحل اولورلر وحق بو جمله یه وارثدر زیرا المحدث
اذا قرن بالقدیم لم یبق له اثر دراویله اولیجق قدیم اولان عشقك حالاتی محدثات کبی اولمز والله اعلم * مثنوی * صبح شد
ای صبح را پشت وپناه * عذر مخدومی حسام الدین بخواه * بو بیتده صبحدن مراد صبح ظاهر اولقده وصبح حقیقی

اولمقده قابل اما ایکیسی بله مراد اولمق اولیدر یعنی ممکندر که حضرت مولانا قدس سره العزیز کیجه دن نظم مثنوی یه
شروع ایدوب حضرت حسام الدین چلبی کتابت ایدوب بو محله کلدکده کیجه کیدوب صباح کلدکده حضرت
حسام الدین چلبی نك بو خدمتی ایچون جناب حقدن عذر دیلمش اوله لر وینه صباح حقیقته ایما واشارت قیله لر
پس معنای بیت دیمك اولورکه بر نظم مثنوی یه مشغول ایکن صباح اولدی ای صبحه معین وملجاء اولان الله
بنم مخدوم ومعظمم حسام الدین چلبینك عذرنی دیله نکته بودرکه الهی بن انك خدمتنه لایق اعتذار
ایتمکه قادر دکلم بلکه کرمکدن اول حضرتك عذرنی سن دیله دیمك اولور اگر بو اراده بر سؤال اولنورسه که عذر کاهن
عذرنی دیلمکه دیرلر دخی تقصیر ایتدیککی دیلمك محلنده استعمال اولنور پس حسام الدین چلبینك
عذرنی سن دیله دیمك نیجه مناسب اولور جواب بودرکه بو اراده عذرانك شکر وتعظیمندن اولان قصوری
دیلمکدن عبارتدر پس دیمك اولورکه یارب بن اول حضرتك ادای شکر وتعظیمنده چوق قصور ایتدم پس اول
تقصیرك عذرنی سن دیله یعنی سن بنم ایتدیکم اکسکلکی سن تمام ایله وبنم اکا ایده جکم شکر وتعظیمی کما ینبغی
ادا ایلمکه سن قادرسن دیمك اولور وجناب حقك عبده اعتذار ایلمسی منکراتدن دکلدر بلکه حدیث صحیحله
ثابتدر کما روی عن حسن البصری (قال قال علیه السلام یؤتی بالعبد یوم القیمة فیعتذر الله الیه کما یعتذر الرجل
فی الدنیا الیکم فیقول تعالی بعزتی وجلالی ما زویت عنك الدنیا لهوانك علی ای عبدی ولكن لما اعددت لك من
الکرامة والفضیلة الی آخره * مثنوی * عذرخواه عقل کل وجان توی * جان وجان تابش مرجان توی * ای کریم
ذو المنن عقل کلك وجان کلك عذر خواهی سنسن یعنی عقل محمد وروح محمده تعظیم وتفخیم قیلان سنسن عذرخواه
اولمق تعظیمدن کنایه در پس ذکر ملزوم اراده لازم قبیلندن اولور کذلك وارثان عقل کله دخی جناب حق بویله تبجیل
وتکریم قیلور وسن ای رحمان ذو الکرم جانلرك جانی ومرجان کبی اولان قلبك نور لمعانیسن مرجاندن مراد قلبدرکه
کثرة انشعابنده وحمرتنده واکثری بعد الحدد مدوری صنوبری الشکل اولمسنده قلبه مشابهت واردر * مثنوی *
تافت نور صبح وما از نور تو * در صبوحی با می منصور تو * نور صباح سعادت طالع اولدی وبز سنك طلعت پاکك وروی
تابناکندن می منصور که وشراب طهورکه صبح سعادت وحقیقت باده سن ایچمده یز * مثنوی * دادهٔ تو چون
چنین دارد مرا * باده که بود کو طرب آرد مرا * باده در جوشش گدای جوش ماست * چرخ در گردش گدای هوش
ماست) بو اراده باده دن مراد مطلقا مکیف ومست کننده ولذت دهنده اولان شیدر اگر صوری واگر معنوی پس معنی
ای ساقیٔ باقی چونکم سنك فیض ودادك بنی بو کونه مست وکشاده طوتر بادهٔ صوری ومکیف امکانی نه درکه اول بکا
طرب کتوره وبنده نشاط وانبساط پیوره بلکه جمله باده حکمنده کیف ویرنلر وپژمرده وافسرده اولنلر ابدانی در
انی کورنلره کمال لذت وذوقنه ایرنلر جوشش وظهورده بزم جوش باطنمزلك محتاج ومفتقریدر وچرخ سرکردان کردش
ودوراندهٔ بزم عقلمزلك کدا وفقیریدر اتفاق مشایخ صوفیه واجماع حکماء مشائیه واشراقیه بونك اوزرینه درکه
موالید ثلثه وعناصر اربعه ده متصرف افلاك تسعه وافلاکده مدبر ومتصرف عقول وعقولده مدبر ومتصرف
عقل کلدر وبو عقل کل بر حقیقتدر که هر قومك لسانندن بر کونه عبارتله مسمی در * شعر * عباراتنا شتی وحسنك
واحد * وکل الی ذلك الجمال تشیر * پس جزءٔ بر ولیٔ کامل حضرت محمد علیه السلامه کمال متابعتله بو حقیقته مظهر
وبو کماله مجلی اولدقده دیسه که جمیع لذات وکیفیات وجملهٔ اذواق ومشتهیات ومسکرات جوششده ولذائذده ونشاط بخش
اولمسنده بزم خم باطنمزده اولان راح روحمزك جوششنك کداسیدر بو سوز صادقدر وکذلك بو چرخ سرکردان کردش
ودورانده بزم هوشمزك تدبیر وتصرفنه مفتقردر وبزم عقل کلمز انده متصرف ومدبردر دیسه بو قول دخی عقل وشرعه
موافقدر بو کونه کلماتك جمله سی بو مرتبه یه اشارتدر ودخی قطبیت وغوثیته دلالتدر * مثنوی * باده از ما مست شد نی
ما ازو * قالب از ما هست شد نی ما ازو * ما چو زنبوریم وقالبها چو موم * خانه خانه کرده قالب را چو موم * برکه حیطهٔ
عقل کلده مجتمعه اولان ارواح حقایق اپ مخلوق ایچون آماده اولان باده ولذت وکیفیات معتاده بزدن مست وکشاده
اولدی بز اندن دکل وکذلك قالب وصورت بزدن هست اولدی وظهوره کلدیکه بزم وجودمز انك حصولنه علت
مستقله دربز اندن اولمدق وبدنله وجود بولمدق خلافا للفلاسفة زیرا انلر دیرلرکه نفس ناطقه بدنله بله وجوده کلور وظهور
بولور نته کم هیاکل صاحبی تشبیه ایدوب دیرکه کما رأیت فتیلة مستعدة تشتعل من النار فلا تتعجب من حصول
النفس الناطقة عند استعداد البدن بو سوز عند المحققین باطلدر زیرا ارواح وجود علمیه لری جهتندن ازلیدر حادث
دکلدر ووجود روحانیه لری حیثیتندن قدیم زمانیدر کما قال علیه السلام فی حدیثه الله خلق الارواح قبل الاجساد
بالفی عام ارواحدن مراد ملائکه واجساددن مراد اجساد عالمدر دیمك مناسب دکلدر وبزم ارواح پرنوریز مثلا زنبور

کیبدروقوالب واجسادموم کیبدرنته کم زنبورمومی بالهام الله وتقدیره خانه خانه ایلدی بعده عسل مصفا ایله
آنی سیراب ایدوب تعمیر وتکمیل قیلدی کذلك بزم ارواحمزدخی ابدانمزی باذن الله وبقدرته تعمیرایدوب عسل علم
ومعرفتله هرروح استعدادی مقداری کندی خانهٔ جسدین پرایلدی وحکما ارواحك روح اعظم وحقیقت واحده
اولدیغنه واندن ظهوره کلوب تعین بولدیغنه انکارایدرلر کما قال صاحب الهیاکل ولایصح ان یکون حقیقته واحدة
فینقسم وتتوزع علی الابدان فان مالیس بجسمانی لایتجزی بل حادثة مع البدن امامشایخ صوفیه بونلرك خلافیدر
زیرا انلر دیرلرکه ارواحك اصلی حقیقت واحده درکه اول عقل کل درپس ارواح اندن ظهوره کلدی ومتعین اولدی
نته کم شیخ اکبرحضرتلری بوآیتك تفسیرنده دیرکه قال الله تعالی (یاایها الناس اتقوا ربکم الذی خلقکم من
نفس واحدة) ای عین واحدة وهی العقل الاول (وخلق منها زوجها) التی هی النفس الکلیة (وبث منهما رجالا کثیرا)
ای عقولا ونساء ای نفوسا پس بومحلده قیل وقال چوقدر بوقدرله اکتفا اولندی (رجوع بحکایت خواجهٔ تاجر
مثنوی* پس درازست این حدیث خواجه کو* تاچه شد احوال آن مردنکو* بواسرار الهی ومعارف لدنیه که
برسویلدك زیاده اوزون درنهایت یذیرا ولمز خواجه نك حدیثن سویله وانك حکایتن نقل ایله اول ایو ومقبول مردك
طوطی ایله احوالی نه اولدی* مثنوی* خواجه اندرآتش ودرد وحنین* صد پراکنده همی کفت اینچنین* مذکور
خواجه آتش فراقده ودرد وحنین ده بوذکر اولنسان کبی یوز پراکنده وپریشان سویلدی* مثنوی* که تناقض
کاه نازوکه نیاز* کاه سودای حقیقت که مجاز* کاه تناقض وکاه نازوکاه نیاز سویلردی کاهی حقیقت سوداسنی
کاهی مجاز سوداسنی یعنی کاه اولوردیکه کلامی بری برینه متناقض سویلردی وکاه نازواستغنا ارکاهی نیاز وافتقار
ایلردی وکاهی حقیقت وکاهی مجاز سوداسنی ومحبتنی ایلردی نته کم عاشقلرك دأبی وشوریده اولان اهل شوقك
حالت وخاصیتی بویله اولور وسلطان عشق بوکونه حالات مختلفه یی اقتضا قیلور پس انك بوخصوصده مقدوراولمسنی
بیان ایلیوب بیوررلر* مثنوی* مرد غرقه کشته جانی میکند* دست را درهرکیاهی میزند* غرقه اولمش مرد زیاده
جان چکیشور الغریق یتشبث بکل حشیش مفهومی اوزره النی هر برحشیشه اورر (م ی) تاکدامش دست کیرد
درخطر) دست وپایی میزند ازبیم سر) خطر وهلاك محلنده تاقنغی کسه انك النی طوتر باشی قورتوسندن زیاده ال وآیق
اورر یعنی غرق اولمق خوفندن زیاده ال وایق اوروب یوزمکه سعی ایلر وهر النه راست کانه یاپشوب تاانك النی طوته
دیو غریق بحر عشق اولان عاشق فی المثل بویله در (م ی) دوست دارد دوست این اشفتکی* کوشش بیهوده به ازخفتکی*
یار حقیقی بوکونه آشفته لکی دوست طوتر بیهوده یره سعی وکوشش ایلمك خفته لکدن یکدر یعنی طلب صددند اولیوب
معطل یاتمقدن بیهوده یره سعی ایتمك یکدر یعنی علی الخصوص که انسان کندوبی ورطهٔ هلاکدن تخلیص ایچون سعی قیله
بویله سعی عدم سعیدن هزارمرتبه بهتردر (م ی) (انکه اوشاهست اوبیکار نیست* ناله ازوی طرفه کو بیمار نیست
بهر این فرمود رحمان ای پسر کل یوم هو فی شان ای پسر* اول کسه که اوشاه در اوبی کار بی شان دکلدر ناله
وحنین اول کسه دن عجیبدر که اول خسته دکلدر سروری وشمعینك ذاهب اولدیغی معنی مصرع ثانیده بودرکه
خواجهٔ تاجر خود بیماربودناله از وعجب نیست اما کسی که بدنیا مبتلا باشد بدرد الهی مبتلا نباشد ناله ازان کس
عجبست اما شمعینك سوزی بوندن ابرددر انکیچون یازلمدی بوایکیسنك ویردیکی معنی مصرع اوله وما بعدنده اولان
بیتك مفهومنه نسبت منا سبتدن ابعددر پس ذکر لزوم وارادهٔ لازم قاعده سی اوزره ناله دن مراد شوق اولسه حضرت
حقه بووجه اوزره اسنادی صحیح اولوروعدم بیمارلکدن مراد عدم احتیاج اولور تقدیر معنی بویله دیمك اولورکه اولکه
پادشاه مطلقدر بیکار دکلدر بلکه هرآنده برشانده درکار اوزره شوق ومحبت قیلمق اندن عجیبدرکه اول کار وعمله
محتاج دکلدر بودخی جائزدرکه مصرع ثانی استعارهٔ مکنیه طریقی اوزره حضرت حقك عدم احتیاجی وارایکن
برکار اولمسی ایچون مثال موقعنده ذکر اولنمش اوله بوتقدیر اوزره معنی بویله دیمك اولورکه اولکه پادشاه مطلقدر بیکار
دکلدر کار اندن طرفه درکه او محتاج کار دکلدر نالهٔ ازوی طرفه کو بیمار نیست دیمك کار ازوی طرفه کو محتاج
نیست دیمك معناسندن استعاره اولنمش اولور وکنایه له بومعنایی اداقیلور ای پسر حضرت رحمان سورهٔ رحمانده بوندن
اوتری بیوردی یعنی کار وعملك مقبول ومستحب اولمسیچون وعطالت وبیکارلغك نامقبول ونامستحب اولمسیچون
بیوررلردی (یسئله من فی السموات والارض کل یوم هو فی شأن) یعنی اول الله هر آنده برشانده کمنی عزیز ایلر وکمنی
ذلیل وکمنك رزقنی زیاده ایلر وکمنك قلیل وکمنی صحیح المزاج ایلر کمنی علیل چونکم حضرت جلیل دائما کارده اولیجق
بندهٔ ذلیل کارده اولمق اولویتله ثابت اولور بواجلدن بهراین فرمود بیوردیلر بوآیت کریمه نك تفسیری بوجلدده قصهٔ
ان کسی که دریار بکوفت سرخنده مذکور اولمشدر فلیطلب فیه (مثنوی) اندرین ره می تراش ومی خراش* تادم

آخردمی فارغ مباش* بوطریق حقده مبذول ومصروف اول وزحمت چك میتراش اغتده بونول ومیخراش طرمالن
دیمکدر امابوراده مبذول اول وزحمت چك دیمکدن کنایه درآخردمه دك بردم فارغ اولمه که (ان الله لایضیع اجر المؤمنین
حسبنجه مؤمنلرك طریق حقده اولان عملنك اجرنی حق تعالی ضایع ایلمزودخی والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا
آیتنك فحواسنجه اکر اول حضرتك طریقنده مجاهده ایدرسك سنی حقیقت سبلنه هدایت ایلر (مثنوی) تادم آخر
دمی آخربود* که عنایت باتوصاحب سربود* تاآخردمده آخربردم اولورکه عنایت خدا سنکله صاحب سراولور
تادم آخر بودکه آخردمی بودکه تقدیرندا اولور حاصل کلام (واعبد ربك حتی یأتیك الیقین) مقتضاسنجه موت کلنجه دك
وبعد الموت اولنه یقین حاصل اولنجه دك عبادت قیل وسعی ومجاهده ایله اکرچه بن مجاهده وعملده عنایت ومشاهدهٔ
حضرت الوهیت میسر اولمدیسه آخردمده آخربردم اولورکه عنایت الهیه سنکله یار اولور ومقصود حقیقی ظهوره
کلور وجانك آلام وشدایدسجن طبیعتدن نجات بولور دیمك اولور* مثنوی* هرچه کوشد جانکه درمردوزنست*
کوش وچشم شاه جان برروزنست* جانکه مردوزنده درهرنه شیئه که چالشور جان شاهنك سمع وبصری روزن اوزره
دریعنی حق تعالی که سمیع وبصیردر خلقك وجودلری وقلبلری روزنه سی اوزره انك سمع وبصری حاضر ومسلطدر
هیچ برکسه برشانده اولمز وبرعملی قیلمز الا الله انك اوزرینه شاهد وحاضر درکما قال الله تعالی فی سورة یونس (وما تکون
فی شأن وما تتلوا منه من قرأن ولا تعملون من عمل الا کنا علیکم شهودا اذ تفیضون فیه ومایعزب عن ربك من مثقال ذرة
فی الارض ولا فی السماء ولا اصغر من ذلك ولا اکبر الا فی کتاب مبین (بیرون افکندن خواجه طوطیٔ مرده را
ازقفص وپریدن (م ی) بعدازانش ازقفص بیرون فکند* طوطیك پرید برشاخ بلند* بونوحه وحنیندن صکره اول
تاجر اول طوطی یی قفصدن طشره براقدی طوطیجك اورادن شاخ بلنده دك اوچدی (مثنوی) طوطیٔ مرده چنان
پروازکرد* کافتاب ازشرق ترکی تازکرد* اول مرده طوطی انجلاین پروازایلدیکه کویا شرقدن آفتابی برترك تاز
ایلدی یعنی برکره چاپدی وسکرتدی یعنی آفتاب چرخ سپرده نیجه سرعت ایلرسه بوطوطی دخی سکرتمکده وچاپمقده
بویله سرعت ایلدی دیمك اولور* مثنوی* خواجه حیران کشت اندرکار مرغ* بیخبر تاکه بدید اسرار مرغ) خواجه
مرغك کارنده حیران اولدی بیخبرایکن تاکه مرغك اسرارنی کوردی (مثنوی) روی بالا کردوکفت ای عندلیب*
ازبیان حال خودمان ده نصیب* خواجه یوزنی یوقرو ایلدی وطوطی یه خطاب ایدوب ایتدی ای عندلیب کندی
حالکك بیانندن بزه نصیب ویر (مثنوی) اوچه کرد انجا که تو آموختی* ساختی مکری ومارا سوختی* اوطوطی
اوبرده نه ایلدیکه سن آنی اوکرندك برمکر دوزدك ومکرایله بزی یاقدك* مثنوی* کفت طوطی که بفعلم پند داد*
که رها کن لطف وآواز کشاد* طوطی خواجه یه ایتدیکه اوهندستانده اولان طوطی بکا فعلی ایله پند ویردی بویله
دیوکه لطافت وآواز کشاده لکی ای محبوس قفس ترك ایله اولور (م ی) زانکه آوازت ترا دربند کرد* خویش را مرده
پی این پند کرد* اندن که سنك آوازك سنی بند وحبسده ایلدی اوطوطی هندستانده کندیسنی بونصیحت ایچون مرده
ایلدی* مثنوی* یعنی ای مطرب شده باعام وخاص* مرده شو چون من که تایابی خلاص* یعنی بویله دیدیکه
ای خاص وعامه مطرب اولمش طوطی بنم کبی مرده اول تااول قفصدن خلاص بوله سن* مثنوی* دانه باشی
مرغکانت برچنند* غنچه باشی کودکانت برکنند* دانه اولورایسك سنی قوشجغزلردوشوررلر غنچه اولورایسك سنی
اوغلنجقلر قوپاررلر (مثنوی) دانه پنهان کن به کلی دام شو* غنچه پنهان کن کیاه بام شو* دانه یی پنهان ایله صافی
طوزاق اول غنچه یی پنهان ایله طام اوتی اول یعنی خیروحسناتکی اظهار ایلمه تاکرفتار عوام وخواص اولمیه سن
بلکه ملامیه طریقنی اختیار ایدوب بی نام ونشان اول تاشهرت وآفت بولمیه سن نته کم ملامیه خیرلرین اظهار
وشرلرین اضمار ایتمیوب بنجهٔ خلقدن بوعلله خلاص اولمشلر واخلاص مرتبه سنی بولمشلردر کما قیل فی تعریفهم الملامی
هو الذی لایظهر خیرا ولا یضمر شرا (مثنوی) هرکه کرد اوحسن خودرا درمزاد* صد قضای بدسوی اوروبنهاد*
هرکیمکه او کندینك حسننی مزاده ویردی یوزبرا مرقضا انك جانبنه یوزقودی یعنی هرجانبدن اکانیجه بلالر کلور
زیرا شهرت آفتدر ومشارالیه بالبنان اولمق محل مخافتدر ولهذا قال علیه السلام بحسب امرئ من الشر ان یشار الیه
بالاصابع فی الدین الا من عصمه الله اکثر مشایخ کرام بوشهرت وبلاهتدن قچوب خمول اختیار ایلمشلردر شول
مرتبه ده که حق خلق عالم انلری برخدمته محل ولایق کورمشلر کما قال ابن الفارض* شعر* واحلنی وهنا خضوعی
لهم فلم* یرونی هوانا بی محلا لخدمة* ومن درجات العز امسیت مخلدا* الی درکات الذل من بعد نخوتی* فلوقیل
من تهوی وصرحت باسمها* لقیل کنی اومسه طیف جنة* پس شهرتده اولان آفاتك بیاننه شروع ایدوب بیوررلر
(مثنوی) چشمها وخشمها ورشکها* برسرش ریزد چو آب ازمشکها* چشملر وخشملر ورشکلر مشکلردن آب کبی

باشی اوزره دوکرلر یعنی ان الحق عین فحواسنجه نیجه بد چشملرلک کاچشمی اصابت ایدوب آنی بلا واذایه دوشردی
نته کم بیورلدی ان العین لتدخل الرجل القبر والجمل القدر دوشمنلرک خشم وغضبی وحسودلرک رشک وحسدی
اکا غیر رویرر اما شهرتدن بری اولنلر بو آفتلردن وبونک کبی نیجه مخافتدن نجات بولور (مثنوی) دشمنان اورا زغیرت
میدرند * دوستان هم روز کارش میبرند) دوشمنلر آنی غیرتدن پرترلر دوستلر هم آنک روز کارنی ایلتورلر وعمرنی عبث یره
ضایع ایدرلر * مثنوی * اوکه غافل بود از کشت بهار * او چه داند قیمت این روز کار * اول کمسه که اکن اکمکدن
بهار موسمنده غافل اولدی اول کمسه بو روز کارک قیمتنی نه بیلور کشت کافک فتحه سیله سیر معناسنه اولمق
محله انسب ومعنایه اوفق اولمغله کرچه بهاره مناسب ایسه ده زراعت معناسنه اولمق اولیدر * مثنوی * در پناه لطف
حق باید کریخت * کو هزاران لطف بر ارواح ریخت * پس حق تعالینک پناهنه قچمق واکا التجا ایتمک کرک زیرا اول
الله ارواح اوزره نیجه بیک لطفلر دوکدی (مثنوی) تا پناهی یابی آنکه چون پناه * آب وآتش مر ترا کردد سپاه *
تا بر پناه وملجأ بوله سن اندنصکره نیجه پناه که آنک تعریفی ممکن دکلدر آب وآتش بلکه جمیع اشیا سکا سپاه ومعین
اولور (مثنوی) نوح وموسی را نه دریا یار شد * نه بر اعداشان بکین قهار شد * حضرت نوحه وحضرت موسایه دریا یار
اولمدیمی انلرک اعداسی اوزره دریا کینله قهار اولمدیمی (م ی) آتش ابراهیم را نه قلعه بود * تا بر آورد از دل نمرود دود
آتش حضرت ابراهیمه قلعه اولمدیمی حتی نمرودک قلبندن دود کتوردی یعنی نمرود آنک غالب وکندیسنک مغلوب
اولمسندن آه ایلدی * مثنوی * کوه یحیی را نه سوی خویش خواند * قاصد آنش را بزخم سنک راند * طاغ حضرت
یحیایی کندی جانبنه اوقومدیمی اکا قصد ایدیجیلری زخم سنک ایله سورمدیمی (مثنوی) کفت ای یحیی بیا در من کریز
تا پناهت باشم از شمشیر تیز * کوه حضرت یحیایه ایتدی ای یحیی کل بکا قاچ تا شمشیر تیزدن سکا پناه اولم نقل
اولنور که یهودیلر حضرت یحیایی شمشیرلر ایله قتل ایلمکه قصد ایلدکلرنده حضرت یحیا انلردن فرار ایلدی انلر اول
حضرتک پینه دوشوب قوغار ایکن بر طاغ حضرت یحیایه کل بکا قاچ دیو سویلدی واول جهودلر اوزره طاشلرنی
پران ایلدی انلر طاشلرک زخمندن حضرت یحیایی ترک ایلدیلر حضرت یحیی اول حینده اوطاغه تحصن ایتمکله انلرک
شرندن قورتلدی * وداع کردن طوطی خواجه را وبهندستان رفتن (م ی) یکدو پندش داد طوطی در وفاق) بعد ازان
کفتش سلام والفراق) پر مذاق اولان طوطی اول خواجه یه بر قاچ پند ویردی بو دخی وجه در طوطی اول خواجه یه
بر ایکی پر ذوق پند ویردی مذاق ذوق معناسنه در اندنصکره اول خواجه یه دیدی سلام سنک اوزرینه اولسون سنک ایله
بنم مابینمده فراق در سلام علیک والفراق بینی وبینک تقدیرنه اولور (مثنوی) خواجه کفتش فی امان الله برو * مر مرا
اکنون نمودی راه نو * خواجه اکا ایتدی اللهک امانده اول تحقیقا شمدی بکا ایکی یول کوستردک (مثنوی) خواجه
با خود کفت این پند منست * راه او کیرم که این ره روشنست * خواجه کندیسنه دیدی که بو طوطینک اشلدیکی فعل
بنم پندمدر انک یولنی طوترمکه بو یول روشندر که اقوم طرق واعدل سبل طریقتدر که اولمزدن اول اولمک وترک
ماسوی قیلمق انلره یول اولمشدر انلرکه بو یوله کتدیلر حبس تندن وقیود بدندن نجات بولمشدر پس اللهه موصل اولان
اقرب کل طرق بو یولدر (مثنوی) جان من کمتر ز طوطی کی بود * جان چنین باید که نیکو پی بود * بنم جانم طوطیدن قچن
اکسکرک اولور جان بو مجلین کرک که ایو ایزلو ولطیف روشلو اوله یعنی بو طوطی کبی کرکدر که انک طریقی ایو اوله
تا نیجه لری دخی اول واسطه ایله خلاص قیله * مضرت تعظیم خلق وانکشت نمای خلق شدن جهة سروری (م ی)
تن قفس شکلست وتن شد خار جان * در فریب داخلان وخارجان * تشبیه ایدوب بیورورلر که تن قفص شکلدر که طوطی
جانه محبس در روح انسانی جان طوطیسنک خاری وخشکی اولدی داخل اولنلرک وخارج اولنلرک الدمه سنده وآنی مغرور
قیلمسنده داخل اولنلردن مراد قوای نفسانیه وهوای جسمانیه ووسوسهٔ شیطانیه در وخارج اولنلردن مراد مداح
وثنا خوان اولنلر ورای طمع تعظیم وتکریم قیلنلردر (م ی) اینش کوید من شوم همراز تو * وآنش کوید نه منم انباز تو
بو داخل اولان قوای نفسانی ووسوسهٔ شیطانی اکا دیرکه بن سنک همرازک اولورم واول خارجده اولان مداحلر
دیرکه اول دکلدر بن سنک انبازوم سازکم (مثنوی) اینش کوید نیست چون تو در وجود * در کمال فضل ودر احسان
وجود * وکذلک بو داخل اولنلر اکا دیرکه سنک کبی وجودده بر کمسنه یوقدر جمال وفضلده واحسان وجودده (مثنوی
آنش کوید هر دو عالم آن تست * جمله جانهامان طفیل جان تست * وخارجده اولنلر دیرکه هر ایکی عالم سنکدر لایقکدر
سنک ایچوندر جمله بزم جانلریمز سکا طفیل وتابعدر (م ی) او چو بیند خلق را سرمست خویش) از تکبر میرود از دست
خویش) اول اسیر تن چونکم خلقی کندی یه سرمست کوره تکبر وغروردن کندی الندن کیدر یعنی ضایع اولور (م ی
او نداند که هزاران را چو او) دیو افکندست اندر آب جو * اول ممدوح اولان کمسنه بیلمز که انجلین نیجه بیک کمسنه یی شیطان

ایرمق صوینک ایچنه براقمشدر (م ی) لطف سالوس جهان خوش لقمه است * کمترش خور کان پر آتش لقمه است
امدی اکرچه جهان سالوسلکنک لطفی یعنی جهان اهلنه سالوسلغنک لطافت وحلاوتی بر خوش لقمه
کبیدر اما آنی کمتر قبول ایت که پر آتش بر لقمه در (م ی) آتشش پنهان وذوقش آشکار * دود او ظاهر شود پایان کار
نهایت ما فی الباب انک آتشی پنهان وذوقی آشکار او عیاندر انک توتونی پایان کارده یاخصوصکه روزشمارده پیدا
وظاهر اولور پس اکثر کمسه لرک نفسی بو کونه حیله ایدرکه قوم مداحلر بنی مدح ایلسون مادامکه بن آنی قبول ایلیم بکا نه
ضرر پس حضرت خداوندکار اولیله دینلره جواب طریقیله بیورورلر (مثنوی) تو مکو کان مدح را من کی خرم * از طمع
می کوید او پی می برم * مادحت کر هجو کوید بر ملا * روزها سوزد دلت زان سوزها * کرچه دانی کوز حرمان کفت
آن * کان طمع که داشت از تو شد زیان * سن دیمه که اول مداحک مدحنی بن قچن قبول ایدرم اول مداح اول مدحی
بکا طمعندن سویلر بن انک طمعنه ایزایلتورم وآنی بیلورم پس بو کونه طمعله اولان مدحدن بن نیچون مسرور ومغرور
اولورم ونه وجهله تکبر وتعظم قیلورم پس مادامکه بر مدح نفسه کبر ونخوت ویرمیه ضرر ویرمز حضرت مولانا قدس
الله سره العزیز بیورورلر که مدح وثنا نفسی تکبر ومغرور قیلور ولیکن مدح شیرین ولذیذ اولدیغندن مضرتی درحال
مکشوف اولمز بلکه مدحک نفسه تأثیر خفی سن بیلمک استرسن الاشیاء تبین بالاضداد مقتضاسنجه مدحی ضدیله
بیلورسن مثلا سنک مداحک سکا هجو سویلسه اشکاره نیجه کونلر قلبک پرسوز اولور اول سوزلردن وحرارتلردن
اکرچه بونی بویله بیلورسن که اول مادح اول هجوی حرماندن دیدی که اول طمعی سندن طوتردی میسر
اولمیوب زیان اولدی انکچون سنی قدح ایلدی بونی بویله بیلورکن (مثنوی) آن اثر می ماندت اندر درون * در مدیح
این حالتت هست آزمون * اول قدحک اثری والمی سنک درونکده قالور کذلک مدحده دخی بو حالت وارد را متحان ایله
(مثنوی) آن اثر هم روزها باقی بود * مایهٔ کبر وخداع جان شود * اول براثر که مراد اندن مدح وثنانک اثریدر نیجه
کونلر درونده باقی اولور ومایهٔ کبر وخداع جان اولور وانسانی رنجور معنوی قیلور (مثنوی) لیک ننماید چو شیرینست
مدح * بد نماید زانکه تلخ افتاد قدح * مدح وقدحک نفس انسانیده اثرلری مقرردر ولیکن مدحک اثری کورنمز
چونکم مدح شیریندر نفس اندن لذت الدیغی ایچون انک اثرنی وضررنی درحال مشاهده ایده مز اما بد کورینور
زیرا که قدح تلخ واقع اولمشدر نفس انسانی درحال آنی احساس ایلر (مثنوی) همچو مطبوخست وحب کان را خوری
* تا بدیری شورش ورنج اندری * ور خوری حلوا بود ذوقش دمی * این اثر چون آن نمی پاید همی * چون نمی پاید همی
پاید نهان * هر ضد را تو بضد او بدان * بیورمشلردیکه نیک ولذیذ اولانک اثری درحال کورنمز چونکم مدح دخی
شیریندر انکچون اثری کورنمز وبد درحال کورینوراندن اوتریکه مدح وذم تلخ واقع اولدی پس بو قدح وهجولک درحال
تأثیرینه ومدح وثنانک بعد زمان تأثیر وتضررینه تفهیمدن اوتری مطبوخ تلخی وحب قی وحلوای شیرینی علی وجه
التشبیه ایراد ایدوب بیورورلر که هجو وقدح مطبوخ تلخ وحب قی کبیدر آنی ییسک تا کچ زمانه دک شورش درون ورنج
بطون ایچنده سن اندر شورشی ورنجی تقدیرنده دروثنا ومدح حلوا کبیدر اکر حلوا ییسک انک ذوقی بردم اولور
وبو شیرینلک اثری اول تلخلک اثری کبی اکرچه دایم اکلنمز چونکم بو شیرینلکا اکرچه ظاهرا اکلنیوب کیدر اما لوازم
ومحصولی نهانی اکلنوب عاقبة الامر ضرر ایدر پس هر ضدی سن انک ضدیله بیلکه الاشیاء تبین باضدادها فحواسنجه
قدحک اثرندن مدحک ضرری مبین ومکشوف اولور مدحک ضررنی حضرت پیغمبر علیه السلام مشاهده قیلدقلری
ایچون بیورورلر که اذا رأیتم المداحین فاحثوا علی وجوههم التراب وعن ابی هریرة اثنی رجل علی رجل عند النبی صلی الله
علیه وسلم فقال علیه السلام قطعت عنق اخیک ثلاثا (مثنوی) چون شکر پاید نهان تأثیر او * بعد چندین دنبل
آرد نیش جو * چونکه شکر وحلوانک اثری نهان باقی انک تأثیری بر زماندنصکره نیش استیجی چبان کتورر یعنی نیشتر له
دشلمسی لازم بر چبان پیدا اوله (م ی) نفس از بس مدحها فرعون شد * کن ذلیل النفس هونا لا تسد * نفس انسانی
خلقک تعظیمندن ومدح وتکریمندن فرعون اولور کن اول ذلیل النفس نفسی ذلیل ووجودی علیل اول هونا مهان
وخور وحقیر اول دیمکدر حالده لا تسد صقین سید وافندی اولمه تا بو آیت کریمه نک مظهری اوله سن (وعباد الرحمن الذین
یمشون علی الارض هونا) پس تهوین نفس نعمت عظمایه موصل اولدیغنه جمله انبیا علیهم السلام واولیای عظام
متفقلردر نته کم سید الطائفه جنید بغدادی بیورورلر النعمة العظمی الخروج عن النفس لان النفس اعظم حجاب بینک
وبین الله (مثنوی) تا توانی بنده شو سلطان مباش * زخم کش چون کوی شو چوکان مباش * تا قادر اولدیغیجه بنده
اول سلطان اولمه طوب کبی زخم چکیجی اول زخم اوریجی چوکان اولمه یعنی تعب وزحمت چکیجی اول زحمت ویریجی اولمه
وسکاریش خند ایلین ومدح وخوش آمد سویلین حریفلرله مصاحب ومواخات قیلمه (مثنوی) ورنه چون لطفت

حضرت یوسف علیه السلامدن بشیر کلوب اول قمیصی حضرت یعقوب علیه السلامك وجه مبارکنه القا ایلدکده یوسفك قمیصده اولان رایحه‌سندن انك بیاض اولمش و بی نور قالمش کوزلری اچلوب بصیر اولدیغی حالده یوسف جانبنه رجوع ایلدی (مثنوی) بوی بدمر دیده را تاری کند * بوی یوسف دیده را یاری کند * یرامز رایحه تحقیقا چشمی تیره و بی نور ایلر یوسفك رایحه‌سی چشمه معاونت ایلر یعنی بد و فاسد اولان کمسه‌لرك رایحهٔ خبیثی چشم دلی تیره و نابینا ایلر و یوسفان حقیقت اولان اصحاب هدایت و ارباب معرفتك روایح طیبه‌سی بصر بصیرتی کشاده و بینا ایلر (مثنوی) تو که یوسف نیستی یعقوب باش * همچو او با کریه و آشوب باش * سن که یوسف دکلسن یعقوب اول حضرت یعقوب علیه السلام کبی کریه و تضرع و نیازله اول یعنی چونکه مقام مطلوبیته ایرمدك و مرتبهٔ محبوبیته قدم بصوب واصل اولمدك کرکدر که یعقوب وار طالب یار اوله‌سن و روز و شب انك شوقنده کریه و زاری قیله‌سن اکر بو معنانك سرنه وغورنه ایرمك استرسك (م ی) بشنو این پند از حکیم غزنوی * تا بیابی در تن کهنه نوی حکیم غزنوی حضرتلرندن بو پندی ایشت و بونکله ایش ایت تا کهنه تنکده تازه‌لکار بوله‌سن و بی حیات اولان قلبکه بو کلمات حیات بخشدن حیات دل حاصل قیله‌سن حکیم حضرتلرینك بیوردقلری بو ایکی بیتدر * مثنوی * ناز را رویی بباید همچو ورد * چون نداری کرد بدخویی مکرد * زشت باشد روی نازیبا و زرد * سخت باشد چشم نابینا و درد ناز تازه کل کبی لطیف و زیبا بر یوز کرك چونکه کل کبی زیبا یوزك طوتمزسن نازلنمه و بدخو یلك اطرافنه طولنمه زیرا زشت و نامقبولدر نازیبا و صاری یوز و مشکلدر چشم کور و دردآلوده یعنی برکسه هم کور و هم مریض و اهل درد اولمق قتی مشکلدر چشم کور کذلك روی نازیبا ایکن بدخوی اولمق و کور اولمق واندن ماعدا مریض اولمق کبیدر بو ایکی حالت قبیحه‌یه مبتلا ایکن باخصوص نازقیلمق اقبح قبایحدن اولور حاصل کلام برموجب حدیث رحم الله امرء عرف قدره ولم یتعد طوره برکسه کندی مقدارنی بیلمك و طور و مرتبه‌سندن تجاوز ایلممك رحمت حقه اقرب و احسانه الیقدر (م ی) پیش یوسف نازش و خوبی مکن * جز نیاز و آه یعقوبی مکن * یوسفك قتنده نازش و خوبلق ایلمه یعقوبه منسوب اولان نیاز و آهدن غیری ایلمه یعنی یوسف مصر حقیقت اولان اهل کمال حضورنده عرض جمال و کمال قیلمه بلکه یعقوب وش نیاز و خضوعدن خالی اولمه (مثنوی) معنی مردن ز طوطی بدنیاز * در نیاز و فقر خود را مرده ساز * طوطیدن اولمکك معناسی نیاز اولدی یعنی انك اولمه‌سندن مستفاد اولان معنی نیاز و فقر اولدیسن هم کندیکی نیاز و فقرده مرده دوز یعنی استغنا و کبری ترك ایله و حیات طیبه جانبنه طالب و محتاج اول * مثنوی * تا دم عیسی ترا زنده کند * همچو خویشت خوب و فرخنده کند * تا بر عیسی صفتلو کمسه‌نك نفس جان بخشی سنی زنده ایده اول عیسی علیه السلام کندی کبی سنی خوب و فرخنده ایده اکرسن دیرسنکه ربیع صفت اولان اصحاب معرفت و ارباب ولایت بزی نظرلری ایله احیا ایلسونلر و دم صبا تو آملریله جان و دلمزی سرسبز و تازه قیلسون جواب * مثنوی * از بهاران کی شود سرسبز سنك * خاك شو تا کل بروید رنك رنك * بهارلردن طاش نیجه سرسبز و تازه اولور یعنی اولمز خاك اول تاسنك وجودکده رنك رنك کللر بته یعنی بهارلر کبی اولان مربی و مرشدلرك نظرا کسیر تأثیرلرندن حصه‌دار اولمق و نشو و نما بولمق استرسك خاك کبی اول متواضع و متذلل اولوب انلرك تربیه‌سنه مستعد اول تا زمین وجودکده کونا کون معانی کللری و اسرار و معارف و حکم لطایف سنبللری ظهوره کله مادامکه بونلرك حضورنده خاك کبی اولمیه‌سن بو مرتبه‌یی بولمزسن * مثنوی * سالها تو سنك بودی دلخراش * آزمون کن یکزمانی خاك باش * نیجه ییللرسن طاش اولدك دلخراش یعنی طاش کبی صلابت و قسوتله و غلظت قلبله نیجه ییللر کوکله الم ویریجی و قلوبه زخم اوریجی اولدك امتحان ایچون بر زمان خاك اول خلاصهٔ کلام چوق زمان کبر و نخوتله و صفت عجب و انانیتله طاش کبی دلخراش اولدك تجربه ایله بر زمان خاك کبی اول پست و متواضع و تخم نصح و ارشادی قبول قیل کورسندن انلر حاصل اولور و نقدر منافع و فوائد دینی و دنیوی ظهوره کلوردیك اولور * قصهٔ پیر چنکی در عهد امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه در روزی نوایی از بهر خدا در کورستان چنك می زد (مثنوی) آن شنیدستی که در عهد عمر * بود چنکی مطربی با کر و فر * آنی اشتدکمیکه حضرت عمر رضی الله عنه زماننده کر و فر ایله بر مطرب چنکی وار ایدیکه اوایل حالنده انك آوازینك خیلی لطافت و رونقی وار ایدی (مثنوی) بلبل از آواز او بیخود شدی * یك طرب ز آواز خوبش صد شدی * مثلا بلبل انك آوازندن بی خود و بی هوش اولوردی خوب اولان آوازندن مستمعینك طربی یوز اولوردی * مثنوی * مجلس و مجمع دمش آراستی * و ز نوای او قیامت خواستی انك نفسی مجلس و مجمعی زینت ایلردی و انك نوا و نغمه‌سندن قیامت قالقردی یعنی اول ترنم و الحان ایلییدی قبور اجساد ایچره مرده اولان دللره حیات کلوب انك دم حیات بخشندن قایم اولوردی و حیات اخر بولورلردی (مثنوی) همچو اسرافیل کاوازش بفن * مردکانرا جان در آرد در بدن

* اسرافیل کبی که انك آوازی فن و صنعتله مردهلرك بدننه جان کتورردی و مرده دللرك قلوبنده حیات بتورردی (مثنوی) یار سائل بود اسرافیل را) کس سماعش پر برستی فیل را) مصرع اولده یار سائل لفظنده برقاچ وجه جائزدر اولا سائل سؤالدن اوله بو تقدیر اوزره معنی اسرافیله سؤال ایدیجی یار ایدی دیمك اولور ثانیا سائل سیلاندن اوله یعنی جاری بو تقدیر اوزره معنی اول پیر چنکی حیات بخش جان و جنان اولمقده و آواز و الحان قیلمقده بر یار جاری و همزبان ساری ایدی اسرافیله ثالثا یا حرف علت اوله رسایل رسیلنك جمعی اولور رسیله بو یله محللرده یارده و معین معناسنه کلور بو وجه اوزره معنی یا خود اول مطرب اسرافیله یارده‌لر و هم آواز و دمسازلر مرتبه‌سنده ایدیکه انك آوازینك استماعندن پر و بال بتردی پیل کبی کران و ثقیل اولانلره و کثافت و کسالتده قالانلره دیمك اولور (مثنوی) ساز د اسرافیل روزی ناله را * جان دهد پوسیدهٔ صد ساله را) اسرافیل حضرتلری برکون ناله‌سنی دوزر و صوره نفخ ایدوب آوازایلر نیجه یوز ییللق چوریمشه جان ویرر پس نغمهٔ مطرب و نفخهٔ اسرافیل مناسبتله حیات بخش قلوب و ارواح اولان انبیا علیهم السلام و اولیای عظامك نغمات حیات مضاهاتلرینك شرح و بیانه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * انبیا را در درون هم نغمهاست * طالبانرا زان حیات بی بهاست * انبیا علیهم السلامك درونده هم نغمه‌لر واردر لیکن معنوی طالبلره اول نغمات معنویه‌دن حیات بی بها اولور که اول شول حیات باقیه‌درکه اصلا قیمت اولمز (مثنوی) نشنود آن نغمها را کوش حس * کز ستمها کوش حس باشد نجس * حس قولاغی اول نغمه‌لری اشتمز زیرا ظلملردن و تعدیلردن حس قولاغی نجس و ناپاکدر بو اجلدن اول پاك اولان نغمات طیبه‌یی استماع ایتمز کوش حسك نغمات قلبیه و کلمات معنویه‌یی استماع ایلمدیکی عجب دکلدر زیرا بو کلمات قلبیه و نغمات معنویه جن و پرینك کلماتندن الطف و اخفادر چونکه کوش حس آدمی کلمات قلبیه‌یه نسبتله ظاهر و باهر اولان کلمات جنی و نغمات پریلری استماعه قادر اولمز پس اندن اخفی و الطف اولانی نیجه فهم و ادراکه قادر اولور نته کم بو بیتله بو معنایه اشارت قیلور * مثنوی * نشنود نغمهٔ پری را آدمی * که بود ز اسرار پریان اعجمی * آدمی پرینك نغمه‌سنی اشتمز زیرا که اول آدمی پریلرك اسرارندن اعجمی و غافلدر (مثنوی) کرچه هم نغمهٔ پری زین عالمست * نغمهٔ دل برتر از هر دو دمست * اکرچه پرینك نغمه‌سی هم بو عالمدندر لیکن قلبك نغمه‌سی هر ایکی نفسدن یعنی آدمی و پرینك کلامندن برتر و عالیتردر پس کوش حسله نغمات قلبیه‌نك استماعی و ادراکی ممکن اولمز زیرا کلمات قلبیه بو عالمدن و بو عالمه مضاف اولان کلمات قبیلندن دکلدر انکچون کلمات آدمی پریدن الطف و اخفادر (مثنوی) کرپری و آدمی زندانیند * هر دو در زندان این نادانیند * زیرا پری و آدمی زندانیلردر هر ایکیسی بو نادانلق زندانده دررلر یعنی پری و آدمی جهل و غفلت زندانی ایچره ثابت و ساکن اولمشلردر بو اجلدن بوکه زندانی دینورا کر بو خصوصده شاهد و برهان استرسك نته کم بیوررلر (مثنوی) معشر جن سورهٔ رحمان بخوان * تستطیعوا تنفذوا را باز دان * سورهٔ رحمانده معشر جن ایتنی اوقو تستطیعوا ان تنفذوا کلمه‌لرینك معناسنی کرو بیل تا سکا بونك حقیقتی معلوم اوله یا معشر الجن والانس * ای کروه جن وانس ان استطعتم اکر قادر ایسه‌کز ان تنفذوا نفوذ و خروج ایتمکلکه من اقطار السموات والارض جوانب سموات و ارضدن فانفذوا پس خروج و نفوذ ایدك لا تنفذون نفوذ ایده‌مزسز الا بسلطان الا انك قدرت و قوتیله (قال القاضی ان قدرتم ان تنفذوا لتعلموا ما فی السموات والارض فانفذوا لتعلموا لکن لا تنفذون ولا تعلمون الا ببینة نصبها الله فتعرجون علیها بافکارکم) پس بو محلده منفهم اولان بودرکه جن وانسان زندانیلردر و محبوسان محسوساتدر انبیا علیهم السلام و اولیای عظامك سماوات ارواحنده اولان علومه شعورلری بوقدر مکر الله قوت و قدرت ویرمکله عالم قیله (مثنوی) نغمهای اندرون اولیا * اولا کوید که ای اجزای لا * اولیای عظامك درونك نغمه‌لری لسان معناایله اولا دیرکه ای لانك جزولری یعنی ای لایه مضاف اولان و نفیه تعلق قیلان جزولر (م ی) هین ز لای نفی سرها برزنید * این خیال و وهم یك سو افکنید * اکاه اولك نفی لاسندن باشلریکزی یوقاری اورك یعنی نفی لاسیله مراد نفیه متعلق اولان لا مرتبه‌سیدرکه جمیع ماسوا مراد اولور جمیع ماسوادن باشکزی یوقاری چقارك و مرتبهٔ فنا و نفیدن خلاص اولك بو خیال و وهمی بر جانبنه براغکز و موجود حقیقی مرتبه‌سنه کلکز و آنی جمیع ماسوادن حقیقة استثنا قیلکز و انکله همیشه و دائم و باقی اولکز (مثنوی) ای همه پوسیده در کون و فساد * جان باقی تان نرویید و نزاد * ای بو عالم کون و فساده دوکلی چوریمش جانلر و هوا و هوسله مرده اولمش جنانلر سزلك باقی اولان جانلریکز بتمدی و دخی طوغمدی باقی اولان جان شول ولد معنوی و حیات قلبیدرکه مرشد کاملك تربیه و همتیله و طالبك راه حقده طاعت و ریاضتیله روحندن حاصل اولور و معرفت و حکمت لبنیله نشو و نما بولوب قوت حاصل قیلور و من بعد اول حیات طیبه و ولد قلبیه‌یه فنا طاری اولمز بلکه ابد الاباد باقی قالور (مثنوی) کر بکویم شمهٔ زان نغمها * جانها سر برزنند از دخمها * اکر اولیای

عظاملك درونده اولان اول نغمه لردن برشمه سوبليم واندن برمقدار لفظ كتوروب نقل ايليم جانلر دخمه لردن باش يوقرى
اورورلر يعنى دخمهاى اجساد ايجره مرده اولان ومقابر ابدانده پوسيده قالان ارواح انسانى اول نغمه لرك لطافتندن
حيات بوله رق باش يوقرى كتوروب ظهوره كاورلردى * مثنوى * كوش را نزديك كن كان دور نيست * ليك نقل آن
بتو دستور نيست) كوش جانكى بو نغمه لرى لسان معناايله سوبلين متكلمه قريب ايله كه اول متكلم هر عصرده سندن
ايراق دكلدر وليكن اول نغمات معنويه يى الفاظ وحروفله سكا نقل ايتمكه دستور يوقدر كركدركه سن آنى سمع جانله استماع
ايده سن * مثنوى * هين كه اسرافيل وقتند اوليا * مرده را زيشان حياتست ونما * اى مقابر ابدان ايجره مرده
اولنلر ودخمهاى اجسادده مدفون قالنلر آكاه اولڭز اولياء الله وقتلرينك اسرافيليدر مرده دل اولنلره وافسرده
وپژمرده قالنلره حيات بى بها ونشو ونما ويررلر * مثنوى * جان هريك مرده اندر كور تن (مى جهد ز آوازشان
اندر كفن * هر برمرده دلك جانى تن قبرندن كفن ولباس صوريده پيچيده ايكن انلرك آوازلرندن حيات بولوب
صچرار وزنده اولوب حشر معنوى ايچون قايم اولور وقيامت معنويى مشاهده قيلور * مثنوى * كويد اين آوازها
خود جداست * زنده كردن كار آواز خداست * اول حيات طيبه بولان ودم اوليا ايله زنده اولان كمسه ديركه بو آواز
خلايقك آوازلرندن جدادر زيرا بو انلره بكزه مز زنده ايتمكلك آواز خدانك كاريدر خلايقك آوازى بو حاجتدن
عاريدر پس انبيا عليهم السلام واولياى عظاملك قلوبنك آوازلرى ورازلرى من حيث الحقيقه اللهك آوازى ورازى
اولديغنه اشارت ايدوب بو بيتله تنبيه بيوررلر * مثنوى * ما بمرديم وبكلى كاستيم * بانك حق امد همه برخاستيم *
بزكه مرتبهٔ فناده وقيد دلقيده اولان ارواحز اولدك وبالكليه اكسلدك ومحو اولدق حق تعالينك بانكى يعنى كلام
هدايت انجامى كلدى وسمع جانمزانى استماع ايدوب دوكلى قالقدق وحيات طيبه بولوب انكله قايم اولدق * مثنوى *
بانك حق اندر حجاب وبى حجاب * آن دهد كو داد مريم را زجيب * حق تعالينك بانكى اكر حجابده واكر بلا حجاب
آنى ويركه او حق حضرت مريمه جيبندن ويردى بانكدن مراد بوراده بى حرف وصوت اولان كلام الهيدر وحق
تعالينك تكلمى ايكى نوع اوزره اولور برنوعى بلا حجاب وحيله اولان وقلبه بلا واسطه اشارت ربانيه ايله كلان كلامدر
وبرنوعى دخى وراى حجابدن اولان ويا خود ملائكه واسطه سيله ظهوره كلان كلامدر نته كم بو آيت كريمه ده كلام حقك
بى حجاب ومن وراى حجاب اولمسنه دلالت واردر قال الله تعالى فى آخر سورة الشورى (وما كان لبشر ان يكلمه الله
الا وحيا او من وراء حجاب او يرسل رسولا فيوحى باذنه) محصل كلام الهى اكر بى حجاب وبى واسطه قلبه وحى اولسون
ويا خود ملائكه يى انبيا عليهم السلامه ارسال ايليوب ويا خود من وراى حجاب حضرت موسى عليه السلامه درخت
جانبندن ورا سندن سويلديكى كبى انلر واسطه سيله وحى ايلديكى كبى اولسون على اى وجه كان كلام الهى آنى اعطا
ايلركه حضرت مريم عليها السلامه جيبندن نفخ ايلدى واول نفخهٔ الهيه سببيله حضرت روح الله ظهوره كلدى
فنفخنا فيه من روحنا نص شريفك ماصدقنجه نافخ حقيقتده خداى تعالى در بعض مواضعده حضرت جبرائيل
عليه السلامه اسناد اولنمسى مجازادر چونكم حق تعالى حضرتلرى حضرت مريمه نفخ ايلدى واكا انسان حقيقتله
بى حرف وبى صوت كلام سويلدى انك اثرى حضرت مريمك وجودنده روح الله اولدى واندن ظهوره كلدى پس
هر قنغى كمسه نك قلبنه كلام حق كلسه وانك جان ودلنه الهام الهى اولسه انك خاصيت وشانى اولدركه انك درونندن
مرده لرا حيا ايديجى برعيسى دم ولد معنوى حاصل اولور ونفخهٔ حق ايله وجود بولور روا كا عند المشايخ ولد معنوى دينور
(مثنوى) اى فناتان نيست كرده زير پوست * باز كرديد از عدم ز آواز دوست * اى مرده دللر سز شول كمسه لرسزكه
فناسزلرى پوست التنده يوق ايلمش دوستك آوازندن وانك كلام بارازندن عدم جانبندن وجود حقانى مرتبه سنه
رجوع ايلك وهميشه بقا ودوام حقله باقى اولك وزنده قالك (مى) مطلق آن آواز خود از شه بود * كرچه از حلقوم
عبد الله بود * كفته او را من زبان وچشم تو * من حواس ومن رضا وخشم تو * رو كه بى يسمع وبى يبصر توى * سر توى
چه جاى صاحب سر توى * چون شدى من كان لله از وله * من ترا باشم كه كان الله له * اول مرده دللرى احيا قيلان
وپژمرده وافسرده اولان روحلره نشو ونما ويرن آواز وكلام پر راز خود مطلقا شاه حقيقيدن اولورا كرچه بحسب الظاهر
الله قولنك حلقوم ودهانندن ظهور قيلور وبو معنايه (ان الله يقول الحق على لسان عبده) حديثى دخى شهادة
قيلور وعبد الله شول بندهٔ كاملدركه جناب حقا كاجميع اسما وصفاتيله تجلى قيله وقرب نوافل وقرب فرايضه واصل اوله
بندهٔ كان حق ايچنده بو عبد كاملدن ارفع وبو بندهٔ فاضلدن اعلى بر دخى اولمز زيرا بو مرتبه اسم ذات مستجمع جميع صفات
اولان اسم اعظمك مظهرى وعبديدر الله سبحانه وتعالى اول كامله قرب نوافلده ديديكه بن سنك لسان وچشمكم
وبن سنك اسما وصفاتمله حواسكده ظهور ايده نم وبن رضا وخشمكم يعنى سنك رضاك بنم رضام وسنك خشمك

بنم خشممدر بورى اى بندهٔ خالص بنم عبادم ما بيننده مرشد اولديغك حالده بنمله ايشيدر وبنمله كورر سن والانسان
سرى من اسرارى حديث شريفنك فحواسنجه سر سنسن نه سرمحلى صاحب سر سنسن من كان لله كان الله له حديثنك
مقتضاسنجه چونكم سن لله اولان كمسه اولدك ووله وحيرتكدن بندخى سنك ايچون اولورمكه بو خصوصده كان الله
حديثى ثابت وبرهان قاطعدر (مى) كه تويى كويم ترا كاهى منم (هركه كويم آفتاب روشنم واى عبد كامل وبندهٔ فاضل
كاه سكا سن ديرم تعينك وعبوديتك جهتندن وكاهى بنم ديرم ربوبيتم والوهيتم حيثيتندن هرنه ديرسم آفتاب
روشن ووحدت منيرمنم (مثنوى) هر كجا تابم ز مشكات دمى * حل شد آنجا مشكلات عالمى * هرنه مظهر وتجلى قيلم
اسما وصفاتمله برمشكاتدن بردم طالع وظاهر اولم اول محلده عالمه منسوب اولان كمسه لرك مشكلاتنى حل اولورا كثر
نسخه ده مشكات يا سزواقع اولوب دمه مضاف اولمشدر بوتقديرا اوزره معنى هر قنده كه نفسه منسوب اولان
مشكاتدن بلدرايم يعنى هر قنغى محلده كه دم وكلامه منسوب اولان محل مصباح حقيقيدن تجلى ايلبم او محلده
عالمك مشكلاتنى حل وكشف اولدى ديمك اولور (مثنوى) ظلمتى را كافتابش برنداشت * از دم ما كردد آن ظلمت
چو چاشت * شول بر ظلمتى كه آفتاب انى دفع ايلمدى وازاله قيلمدى بزم نفس وكلاممزدن اول قوشلق كبى روشن
اولور ظلمتدن مراد جهالت وغفلت وكفر ومعصيت ظلمتلريدركه انبيا عليهم السلام واولياى عظاملك
دم ونفسلرى ايله زائل اولور بعض نسخه ده بو بيت واقع اولمشدر (مثنوى) هر كجا تاريك آمد ناسزا * از فروغ ما شود
شمس الضحى * هر قنده نامعقول وناسزا برظلمت كلدى وظاهر اولديسه اول ظلمت بزم فروغ شعشعه مزدن ضحى كونشى
كبى اولور بو جمله كفته او را من زبان وچشم تو بيتندن بو محله كلنجيه دك جناب حق لسانندندر پس حقيقت آدم مرأت
الهى وبلا واسطه مظهر اسما وصفات ربانى اولديغنه اشارت ايدوب بو بيت شريفى ادا بيوررلر * مثنوى * آدمى را
وبخويش اسما نمود * ديكران را ز آدم اسما مى كشود * آدمه وادمه منسوب اولان اولادنه اول خداى متعال بنفسه
كندى اسما وصفاتنى كوستردى وبرمصداق وعلم آدم الاسماء كلها تعليم ايلدى وآدمدن غيريلره آدمدن اسرار
اسمايى فتح ايلدى وآدمى واولادنى خليفه قيلوب انك واسطه سيله خلق عالمه علوى وسفلى هركم ايسه اسما وصفاتى
عيان قيلدى پس آدم بين الحق والخلق برزخ جامع وواسطهٔ كاملدر وخليفهٔ فاضلده اولان قوت وقدرت وارادت
وعلوم وحكمت ومعرفت وبونلرامثالى اولان صفتلر آدم كاملده هرنقدر وار ايسه جميعا حضرت حقكدر پس انسان
كامل مرأت الهى ومخزن اسرار ربانى ومظهر انوار سبحانيدر * مثنوى * خواه ز آدم كير نورش خواه ازو * خواه از خم
كير مى خواه از كدو * پس سن استرسك آدم كامل وخليفهٔ فاضلدن اخذ ايله انك نورنى ويا قادر ايسك بلا واسطه اول
اللهدن اخذ ايت نته كم انبيا عليهم السلام واولياى عظام بلا واسطه اندن اخذ ايدرلر وخواه خم وحدتدن اخذ ايله
مى علم ومعرفتى وخواه كدوى وجود خليفه دن * مثنوى * كين كدو با خم به پيوستست سخت * نى چو تو شاد آن
كدوى نيك بخت * بو كدوى وجود خليفه خم وحدت مستخلفه سخت متصلدر دائما اندن استفاضه ايدوب وآلت حق
اولوب مستحق اولنلره حقك ادا وافاضه ايلراى بشريتده قلان واسير صورت وانانيتده اولان اول كدوى نيك بخت
سنك كبى شهوت نفسانيه ولذت جسمانيه سندن شاد دكلدر بلكه حقله شاد ودرونى وجود مطلقله آباددر پس درونى
حقله آباد اولان خليفه دن اسرار وانوارى المق حقدن المقدن واول خليفهٔ حقك آلندن دخى المق نه حقدن المق
كبيدر وهلم جرا الى غير النهايه نته كم بو معنايه اشارت ايتمك ايچون حديث رسول عليه السلامك مضمونى نظمه كتوروب
بيوررلر * مثنوى * كفت طوبى من رآنى مصطفى * والذى يبصر لمن وجهى رأى * حضرت مصطفى صلى الله عليه وسلم
بيورديلركه طيبت وسعادت اول كمسه يه كه بنى كوردى ودخى شول كمسه يه طيبت وسعادتكه بنم وجهمى كورن كمسه يى
كوره بو حديث شريفه اشارتدركه امام طبرى وحاكم عبد الله بن بشردن اتفاق اوزره بو حديثى روايت ايدرلركه
قال عليه السلام طوبى لمن رآنى وآمن بى وطوبى لمن رأى من رآنى وامن بى * طوبى لهم وحسن مآب * يعنى طيبت
وسعادت شول كمسه يه كه بنى كوردى وبكا ايمان كتوردى ودخى شول كمسه يه كه بنى كورنى كوردى ودخى شول كمسه يه كه
بنى كورن كمسه يى كورن كمسه يى كوردى طوبى وجنت انلرا ايچوندر پيغمبرى كوروب ومجلسنه حاضر اولنه اصحاب ديرلر
واصحابى كورنه تابعين وتابعينى كورنه تبع تابعين ديرلر اكرچه لفظ حديث شريفدن بو اوچ كوروهه منحصر اولمق
منفهم اولورايكن رؤيتدن مراد رؤيت علمى اولورسه الى غير النهايه والى دور قيامه بو طيبت وسعادت هر وارث نبى وعالم
سر مصطفوى اولنلره وانلرى كورنلره حاصل اولور وحضرت مولانا قدس الله سره العزيز دخى بو محلده مراد شريفلرى
بودرنته كم بركمسه حضرت پيغمبر عليه السلامدن علم اقتباس ايلسه وبركمسه ده اندن اقتباس ايلسه الى غير النهايه
بوكونه اخذ اقتباس ايلسه لر مادام كه علم اولديجه آخرده اولان كمسه دن اخذ ايتمك اولده اولان كمسه دن اخذ ايتمك كبيدر

وانك مراد نه كتمك پيغمبر عليه السلامك مرادينه كتمك كبيدر (م ى) چون چراغى نور شمعى را كشيد * هر كه ديد اورا
يقين آن شمع ديد * مثلا چونكه برچراغ شمعك نورنى چكدى يعنى اول شمعدن شعله اخذ ايدوب بو چراغك وجودى دخى
ياندى وشعله لندى هر كيمكه او چراغى كوردى يقين محقق اول شمعى كوردى (م ى) همچنين تا صد چراغ ار نقل شد) ديدن
آخر لقاى اصل بد) بونك كبى يوز چراغه دك اگر نقل اولسه يعنى اول چراغك نورى بوذكر اولنان اسلوب اوزره نچه
يك چراغه دك انتقال قيلسه هر برچراغ بر آخر چراغك نورندن مشتعل اولسه آخر كى چراغى كورمك اصلك لقاسى
اولدى يعنى اولكى چراغى كورمك واكا ملاقى اولمق مرتبه سنده اولدى زيرا بونك نورى اندن مقتبسدر (مثنوى)
خواه از نور پسين بستان تو آن * هيچ فرقى نيست خواه از شمع جان * استرايسك سن اول نورى صكره كى نوردن آل هيچ
بر فرق يوقدر استرسك شمع جاندن آل شمع جاندن مراد جانلرده نور ويردكى ملابسه ايله حضرت خدادر حضرت نبى
مجتبى عليه السلام اولسه دخى جائزدر خلاصهٔ كلام منور باطن اولان علمى استرسك چراغ پسين مرتبه سنده اولان
عصركده كى وارث حضرت نبى عليه السلامدن اقتباس ايله وياخود حضرت نبى عليه السلامك مشكات
روحندن اقتباس ايله واسترسك جمله انواره اصل اولان حضرت خدادن اقتباس ايله ومقتبس اولان نورك مابينده هيچ
فرق يوقدر هر قنغيسندن اولورسه اولسون زيرا بو چراغ پسينك نورى عينيله اولكى چراغك نوريدر بلا فرق (مثنوى)
خواه بين نور از چراغ آخرين * خواه بين نورش ز شمع غابرين * استرايسك نورى آخرلك چراغندن كور استرايسك نورى
غابر وعابرا والنلرك شمعندن كور غابر ماضى معناسنه در استرايسك نور حقى متأخرينك وجودلرى چراغلرندن
مشاهده ايله استرايسك انى عبور ومرور ايلين متقدمينك مصباح ارواحندن مكاشفه ايله كور * در معنى حديث
ان لربكم فى ايام دهركم نفحات الا فتعرضوا لها * بو حديث شريفك معناسنده دركه حضرت مصطفى صلى الله عليه
وسلم بيوردى وابو هريره وام سلمه رضى الله عنهما اول حضرتدن بونى بويله روايت قيلديلر حضرت عليه السلام
بيورمشلركه تحقيقا ربكزايچون زمانكز كونلرنده نفحات واردر نفحات حاء مهمله ايله نفحه نك جمعيدر يعنى طيب
رايحه لر واردر مراد اللهك رحمتلريدر انكيچون بعض روايتده من رحمة الله لفظى من بيانيه ايله وارد اولمشدر آگاه اولك
اى طالب حق اولنلر اول نفحه لرى توجه وقصد قيلمك تعرض ديركه ديرلر پس حضرت مولانا قدس الله سره
العزيز بو حديث شريفك معناسنده نفحات رحمة للعالمين اولان سرور كائنات عليه السلامك وارثلرينه حمل ايدرلر
وبونلرك هر برى نفحهٔ الهى ونفخهٔ ربانى اولديغنه تعليم وتفهيم ايدوب بيورورلر * مثنوى * گفت پيغمبر كه نفحتهاى حق
* اندرين ايام مى دارد سبق * پيغمبر عليه السلام ديديكه حق تعالينك نفحاتلرى بو ايامده سبقت كتورورلر
يعنى جميع اوقاتده وكل ساعاتده نفحات الهيه خلايق اوزره ظهوره كلور وغلبه قيلور * مثنوى *
گوش وهش داريد اين اوقات را * در ربايد اين چنين نفحات را * اى طالب نفحات الهيه اولنلر بو وقتلره كوش
وهوش طوتكز بو تجلين لطيف وشريف نفحاتلرى قاپكز يعنى اخذ وقبولنه مستعد وطالب اولكز * مثنوى * نفحه
آمد مر شما را ديد ورفت * هر كرا مى خواست جان بخشيد ورفت * نفحهٔ ديكر رسيد آگاه باش * تا ازين هم وا نمانى
خواجه تاش * هر وقتده نفحات الهيه اولان نفحهٔ حق سزه كلدى وتحقيق سزى كوردى وكتدى وهر كيمه
ديلديسه جان وايمان بغشلدى ورحلت ايتدى اكر بو كاملك وجودندن مستفيد ومسترشد اوله مدكز ايسه
بر آخر نفحه دخى يتشدى آگاه اول وآنى بول تا اندن دخى كيرو قالميه سن اى خواجه تاش ونور ظهورندن
محروم اولميه سن اى كانخفاش * مثنوى * جان نارى يافت ازوى انطفا * جان مرده يافت ازوى جنبشى * آتشه
منسوب ومضاف اولان جان غضبناك غضب وشهوت آتشى اولدرمكلكى اول شيخ ربانى ونفحهٔ سبحانيدن بولدى
كشى بضم الكاف قرأت اولورسه معنى بودر واگر بفتح الكاف قرأت اولنورسه شوق عشقله آتش كبى پر شعله ونورانى
اولان آتش كش اولمغى وجذب نار محبت قيلمغى اول نفس رحمانيدن ودم سبحانيدن بولدى وجهل وغفلتله مرده
وخطا ومعصيتله پژمرده اولان جان انسانى علم ومعرفتله اول نفحهٔ الهيه دن دين وطريقتده جنبش وحركت بولدى
مثنوى) جان نارى يافت ازوى انطفا * مرده پوشيد از بقاى او قبا * وناره منسوب اولان جان غضوب وپر شهوت اول
حضرتدن منطفى اولدى وجهالت وغفلتده مرده انك بقاسندن قباى حيات ابديه يى كيدى واول تازه لكى وجنبشى
سالك اول مالك خزاين الهيه دن بولور * مثنوى * تازكى وجنبش طوبيست ان * همچو جنبشهاى خلقان
نيست ان * تازكى وجنبش طوبى در اول ساير خلقك حركت وجنبشى كبى دكلدر اول طوبى جنت اعلاده
بر شجر رعنادر كه جميع اهل جنت انك سايهٔ سعادتنده خوش كچرلر وانك تحت ظلنده برلر ايچرلر جميع بيوت وقصور
جنانده انك اغصانى متدليه واثمار وقطوفى دانيه در (م ى) كرد را افتد در زمين وآسمان * زهرهاشان آب گردد در زمان

خود

خود زبيم اين دم بى منتها * باز خوان فابين ان يحملنها) ورنه خود اشفقن منها كى بدى * كرنه از بيمش دل كه خون شدى
* بو ابيات شريفه دن منفهم اولان بودركه حديث شريفده اولان نفحات حاء مهمله ايله اولان نفحه معناسنه
اولمشدر واول آنك معناسنه وثانيا مناسبتله بونك معناسنه اشارت قيلمشدر وايكيسنك بيله جوازنه ذاهب
اولمشدر پس خاء معجمه ايله اولديغى اوزره بيورورلركه اكر وجود انسانيده اولان دم سبحانى ونفخهٔ ربانى زمين وآسمانه
دوشسه ايدى انلرك اهللرينك زهره لرى در حال آب اوليدى واريوب فنا بوليدى خود بو دم بى منتها وامانت خدانك
بيمندن زمين وآسمان ابا واشفاق ايلديلر سن كيرو اوقو فابين ان يحملنها آيت كريمه سنى والا بويله اولميه ايدى اول امانتدن
بونلرك خوف واشفاقى نچن اولوردى اكر بو دم بى منتهانك بيمندن قلب كوه خون اولميدى بو آيت كريمه يه اشارتدر
جناب حق سورهٔ احزاب آخرنده بيورورلر (انا عرضنا الامانة) جناب عزت بيورورلركه تحقيقا بز عرض ايلدك امانتى
(على السموات والارض والجبال) سموات وارض وجبال اوزره امانتدن مراد بعضلر فرايضدر ديمشلر وبعضلر معرفة
الله در ديمشلر وبعضلر تكاليف شرعيه در ديمشلر ليكن حضرت مولانا قدس الله سره العزيزك بيورديغى بو جمله يى
جامع اولوركان بيورورلركه اصل امانت نفخهٔ الهيه اولان روحدر كه مبدأ جميع اعمال واحوال وعلت جمله تكاليف
وواجبات وحرام وحلالدر پس اصل ارض وسما وجبال بو نفخه دن اعراض واشفاق ايلديلركه مبدأ جميع تكاليف
واحوالدر وبعض اهل تحقيق امانتدن مراد كمال ظهور حقدر من حيث اسمائه وذاته وصفاته ديرلر پس بو جمعيته
برشيئك استعدادى يوقدر الا انسان كاملك (فابين ان يحملنها) پس اول امانتى كوترمكدن ابا ايلديلر يعنى كمال ظهور
حقه عدم استعدادلرى اولديغندن سماوات وارض وجبال وساير اشيا بو امانتك ارتكابندن ابا ايلديلر (واشفقن
منها) واول امانتدن اشفاق وخوف ايلديلر (وحملها الانسان) پس اول امانتى انسان حامل اولدى يعنى كمال
مظهريته انسان قادر اولدى (انه كان ظلوما جهولا) تحقيقا اول انسان اولدى غايتله ظلم ايديجى ومبالغه ايله جاهل
اولدى قال القاشانى اى ظلوما على نفسه مهينا اياها مفنيا اذاته فى ذات الله جهولا لغيره ناسيا لما سواه نافيا لما عداه
بقوله لا اله الا الله وبر معنى دخى بودركه ظلوم وجهول صفتان مبالغتاندر معنالرى حددن تجاوز ظلم ايلديلر وحددن
تجاوز جاهل اولديلر ديمكدر پس قول مشهوردركه اذا تجاوز الشئ حده انعكس ضده پس ظلمك ضدى عدل وجهلك
ضدى علمدر پس تقدير كلام اول امانتى حامل اولدى انسان بغايت عادل وعالم اولدقلرندن ديمك اوله پس حضرت
خداوندكار بو امانتى عشق حق ونفخهٔ اسرار وجود مطلق ايله تعبير بيوروب ديرلركه اكر بو عشق حق ونفخهٔ اسرار وجود
مطلق ايله نفخهٔ اسرار سبحانيه به هر شيئك قابليتى اوليدى ابا ايتميه لردى پس عشق حقه قابل اولان اولياى عظامك
وانسان كاملك نشئهٔ روحانيتلريدر (م ى) دوش ديكر لون اين ميداد دست * لقمهٔ چندى در آمد ره ببست * بو نفخهٔ
الهيه ودم ربانيه نك بوندن ماعدا بر آخر نوع اوزره بر لطيف معناسى وذكر اولناندن شريف شرح رعناسى حضرت مولانا
قدس الله سره العزيزك على طريق الواردات والالهام جناب حقدن قلب شريفلرينه القا اولنوب ليكن اكل وشرب
نفسانى سد باب حكم ربانى ووارادت سبحانى قيلوب انك نطقه كلمه سنه مانع اولديغى بيان بيورورلر وديرلركه دون
بر غير كونه بو نفخه نك معناسى وشرح رعناسى بزه الهام واسطه سيله ال ويردى وليكن بر قاچ لقمه كلدى ويولدى وراه
معنايى باغلدى كما قال عليه السلام اذا امتلئت المعدة خرست الحكمة پس حكمت ربانى ومرتبهٔ لقمانى استين كمسه
غداى نفسانيه يى ترك ايلمك لازم اولديغى اشعار ايچون بر قاچ گفتار حكمت آميز دخى نظمه كتوروب بيورورلر (م ى
بهر لقمه گشته لقمانى گرو * وقت لقمانيست اى لقمه برو * لقمه دن اوترى بر لقمان رهن اولمش يعنى لقمان صفت
ومعدن حكمت اولان روح الهى گرفتار غداى نفسانى قالمش لقمان وقتيدر اى لقمه يورى يعنى علوم وحكمت
زمانيدر اى غداى جسمانى سن بر طرف اول ديمك اولور * مثنوى * از هواى لقمهٔ اين خار خار * از كف لقمان برون
آريد خار * بو خار خار بر لقمه دن اوتريدر يعنى بو غصه وتاسه ودغدغه ووسوسه بر غدا ايچوندر از براى لقمه ايست
نقد برنده در لقمانك پايندن خارى طشره كتورك يعنى لقمان صفت اولان روحك قدمندن غداى نفسه متلق
اولان افكار واضطرابى اخراج ايدك (مثنوى) در كف او خار وسايش نيز نيست * ليك تان از حرص آن تمييز نيست *
اول جان لقمانك پاينك كفنده خار واردر انكيچون انك سايه سى تيز دكلدر يعنى انك جسدى تيز دكلدر وليكن تا اول
خاره حرصكزدن تمييز يوقدر ديمكدر ياخود خاردن مراد غداى نفسانى واول غدا ايچون اولان افكاردركه روحك
پاينه خار مشابه سنده واقع اولمشدر ولكن تا حرصدن تمييز يوقدر ديمكدر اما اولكى معنى اوليدر اكثر نسخه ده تيز بر نه
نون ايله نيز واقع اولمشدر بو تقديرا اوزره معنى اول لقمه نك كفنده خار يوقدر وانك سايه سى دخى يوقدر بلكه خاردن مراد
غداى نفسانى يه حريص اولمق واشتغال قيلمقدر وليكن سزه حرصكزدن اول تمييز يوقدركه فرق ايده سز ديمك اولور

(مثنوی) خاردان آنراکه خرمادیدهٔ * زانکه بس نانکور وبس نادیدهٔ * معناده خاربیل آنیکه ظاهرده خرما
کورمشسن زیراکه نانکورسن وزیاده کورمشسن انکچون خاری خرما کوررسن اکرنانکور ونادیده اولمیدك
ظاهرده خرما کبی نفیس کوردیکك طعاملری خاربیلوردك (مثنوی) جان لقمان کان کلستان خداست * پای
جانش بستهٔ خاری چراست * لقمانك جانیکه خدای تعالینك کلستانی ونظرکاه بوستانیدر انك جانك ایاغی نیچون
برخارك مجروحیدر یعنی برخار اول پای روحی مجروح وخسته ایدوب طریق حقه کتمکدن کیرو قومق لایقمیدر (م ی)
اشترآمد این وجود خارخوار * مصطفی زادی برین اشترسوار * بوخاریجی وجود فی المثل اشترکلدی برمصطفی
زاده بودونك اوزرینه سواردر یعنی برمصطفادن طوغمش وانك نورندن ظهوره کلمش برروح بواشترخارخوار
کبی اولان وجودن اوزرینه راکب اولمشدر انانورالله والمؤمنون من نوری حدیث شریفنك فحواسنجه هرمؤمنك
روحی بوتقدیراوزره مصطفی زاده اولور * مثنوی * اشترا تنك کلی دربارتست * کزنسیمش درتوصد کلزاررست *
ای اشترسنك ارقك اوزره برکل تنکی واردرکه انك نسیمندن سنده یوز کلزاربتدی یعنی ای اشترکبی اولان جسم سنك
اوزرکده برکل دنکی واردرکه اندن مرادروحدرکه انك نسیمندن نیجه یوز کلزاربتمشدر * مثنوی *
میل توسوی مغیلانست وریك) تاچه کل چینی زخارمرده ریك) اماسنك میلك مغیلان دکننه وقوم جانبنه دریعنی
غدای نفسانی واموال دنیوی سمتنه دراردہ قالمش خاردن عجبانه کل دررسن (م ی) ای بکشته زین طلب ازکوبکو *
چندکویی این کلستان کوبکو) ای بوطلبدن کوبکوکشت وسعی ایلش نیجه بردیرسن که بوکلستان قنی وقنی (مثنوی
پیش ازین کین خارپا بیرون کنی * چشم تاریکست جولان چون کنی * بوندن اولکه بوآیاغکده اولان خاری طشره
ایده سن چشمك تاریك وبی نوردرنیجه جولان ایلرسن یعنی مادامکه پای جانکده خارطعام مرکوز وچشم دلك تاریك
وبی نوراوله جولانه قادراوله مزسن وراه حقه رفتار قیله مزسن (م ی) آدمی کومی نکنجد درجهان * درسرخاری
همیکردد نهان * مصطفی آمدکه سازدهمدمی * کلمینی یاحمیرا کلمی * حقیقت آدمیه روح اعظم وعقل کلدرکه اول
بوجهانه صغمز عجبدرکه برخارك طرفندن طولانور نهانده که اول خارلذت جسمانیه وعیش نفسانیه درکه کل عقل
کله نسبتله خاروعزت روح اعظمه کوره خواردرکورمزمیسنکه حقیقت محمدیه وعقل مصطفویه کون ومکانه صغمز
ایکن کلدیکه بوعالم بشریتده برهمدم دوزه واول همدم حضرت عایشه رضی الله عنها ایدیکه هربار اول حضرته
روحانیت وملکیت غلبه قیلسه بشریته نزول ایچون حضرت عایشه رضی الله عنهایه قریب اولوب یاعایشه بکاسویله
ومکالمه ایله تاسنکله انسیت قیلم وبشریت لذتنی دخی بولم دیردی حمیرا حمرانك تصغیریدرحضرت عایشه رضی الله عنهانك
لقبیدر بیاضجه اولدیغیچون اکا حمیرا تلقیب اولندیکه بیاض اولان انسانه حمرا دیرلر (کماقال ابن الاثیر فی شرح هذا
الحدیث قال علیه السلام خذوا شطر دینکم من حمیرا یعنی عایشه کان علیه السلام یقول لها یاحمیرا یرید البیضاء
فان العرب تقول امرأة حمراء ای بیضاء حسنا (مثنوی) ای حمیرا آتش اندرنه تونعل * تازنعل توشود این کوه لعل
هرکوه لعل دخی نسخه در علم نارنجاتده مسطوردرکه قچن بنده فرار قیلسه ویاخود برمحبوب سرکش اولسه انك
اسمی بریکی نعله یازوب آتشه قورلردرحال اول عبد آبق عودت قیلور ومحبوب سرکش مطیع ومسخراولورپس نعلی
آتشه قومق برکسه یی جذب وتسخیر قیلمقدن کنایه اولورذکرملزوم ارادهٔ لازم قیلنمشدرپس حضرت پیغمبرعلیه
السلام حضرت عایشه یه بیورورلردیکه یاعایشه بنی بشریت عالمنه جذب وتسخیرایله تاسنك نعلکدن یعنی جذب
وتسخیرکدن بوکوه وجودم ویاخود هروجودك کوهی دین وایمان اعلمندن وایقان وعرفان کوهرندن پراوله بعض
نسخده این کوه وبعضسنده هرکوه واقع اولمشدر وحضرت رسالت پناه علیه السلام انکچون حضرت عایشه یه
بومعامله یی ایدرلردیکه تا آنك مکالمه ومصاحبتی واسطه سیله بشریتدن ودنیایه نزول ایدوب تبلیغ احکام ورسالته
بروجه عدالت قادراوله لرزیرا انسا دنیادندرانلرله صحبت بشریت وجسمانیتی اقتضا ایدروهربارکه بشریت ومقتضای
عالم طبیعت غلبه ایتسه ایدی ارحنا یابلال دیرلردی زیرا آوازخوب روحانیدرعالم ارواحه جذب قیلورپس اول حضرتك
مشرب لطیفلری بغایت اعتدال اوزره اولدیغندن شرع شریفلری دخی کمالیله عدالت اوزره درفافهم * مثنوی *
این حمیرا لفظ تأنیثست وجان * نام تأنیثش نهند این تازیان) بوحمیراکه حمرانك تصغیریدر لفظ تأنیثدر وجان دخی
تأنیثدر زیرابوتازیلر اول جانه تأنیث نام قورلریعنی بوحمیرا حقیقة تأنیث لفظیدر وکذلك جان دخی تأنیث سماعیدر
عرب عربا کا تأنیث نامن وضع ایدرلر وهربارکه روحه ضمیرکوندرسه لرمؤنث ضمیری کوندررلر (مثنوی) لیك ازتأنیث
جانرا باك نیست * روح را با مردوزن اشراك نیست * ولیکن روحه تأنیثدن باك یوقدر وروحك مردوزن ایله اشتراکی
یوقدر یعنی اروعورت اولمغله اشتراکی وتقییدی یوقدرمؤنث ومذکر اولمقدن برتروعالیتر درنته کم بیورورلر * مثنوی *

ازمؤنث ومذکر برترست * این نه آن جانست کزخشك وترست) زیراروح فی حدذاته مذکر ومؤنث اولمقدن
مقدسدر بوذکرایلدیکم جان اول جان دکلدرخشك وتردر یعنی یبوست ورطوبت وحرارت وبرودتك اجتماع
واعتدالندن ظهوره کلان ولطافت اخلاطدن حاصل اولان روح حیوانی دکل (مثنوی) این نه آن جانست
کافزاید زنان * یا کهی باشد چنین کاهی چنان * بووصف ایلدیکمز جان اول جان دکلدرنان وطعامدن زیاده اوله
واکل وشربله قوت بوله یاخود کاهی بوخالین وکاهی انجلین اوله یعنی کاهی بوذکراولنان کبی نان وطعامدن زیاده اولوب
قوت بوله وکاهی بی نان وطعام ناقص اولوب ضعیف اوله که روح حیوانیه نك حالی وصفی بودر * مثنوی * خوش
کنندست وخوش وعین خوشی * بی خوشی نبود خوشی ای مرتشی * بونفخهٔ الهی وامرربانی اولان روح خشك
وتردن واکل وشربدن حاصل اولان روح حیوانی کبی کاه خوش وکه ناخوش دکل بلکه خوش کنندهٔ روح حیوانی
وبدن انسانی ولذت دهندهٔ قوای جسمانی وروحانیدرونفسنده خوشدروخوشلغك عینی وجمله لذت ونعمتك معدن
ومنبعیدرکه خوشلغی غیریدن المزولذت نعمتی واسطه ایله بولمزای مرادومقصودنه وسیله اتخاذایلین کمسه رشوة
حاجته اولشدیرن شیئه دیرلررشاالغتده مایتوصل به الی الحاجة دیرلرمرتشی بوراده حاجته وسیله اتخاذ
ایدیجی دیمك اولور * مثنوی * چون توشیرین ازشکرباشی بود * کان شکرکاهی زتوغایب شود * مثلا چونکم سن
شکردن شیرین ولذیذ اوله سن اولورمیکه اول شکرلك احیانا سندن غایب اوله مصرع اولده بودمصرع ثانیده استفهامدر
وبومعنی دخی اوجهدرکه استفهام اولمیه وشکردن مرادروح الهی وشیرین اولمقدن مراداندن حلاوت بولمق اوله
وتقدیرمعنی بویله دیمك اوله که چونکم سن شکردن شیرین اوله سن یعنی روح الهیه دن لذت وحلاوت بوله سن اول ذات
روح کاه اولورکه سندن غائب اولوروسنك قلبك اندن اول حینده بی لذت وحلاوت قالوروبومعنی مابعدنده اولان
بیتك ایکنجی معناسنه مناسب اولور * مثنوی * چون شکرکردی زتأثیروفا * پس شکرکی ازشکرکردد جدا *
چون اشباع واوله ادات استفهامدن اولمقده جائزدربوتقدیرجه مصرع اول سؤال وجواب اولوریعنی نیجه شکر
اولورسن تأثیروفادن شکراولورسن دیمك اولوروبلااشباع ادات شرطیه دن اولسه دخی جائزدرتقدیرمعنی چونکم
حقك سکاوفاسنك تأثیرندن ویاخود سنك جناب حقه ایلدیکك وفانك تأثیرندن شکراوله سن یعنی محضا روح الهی
اولوب کمالیله لذت وحلاوت بوله سن پس شکرلك نفس شکردن نوجهله جدااولورزیرا لازمهٔ حقیقت حقیقتدن منفك
اولمزکماقال صاحب الهبة کل لازم الحقیقة لذاتها لاینفك عنها نته کم حیوان ناطقلق انساندن منفك اولمدیغی
کبی پس بولذت وخوشلق روحك صفت ضروریه سی اولوروصفت ضروریه شیئك نفسندن منفك اولمزنته کم اربعه دن
زوجیت منفك اولمدیغی کبی (مثنوی) عاشق ازخود چون غدایابد رحیق * عقل انجاکم شود کم ای رفیق * عاشق
چونکم رحیق کندیدن غدابوله رحیق شراب خالصه دیرلریعنی عاشق چونکم شراب وحدتی ومی محبتی کندی
وجودندن غدابوله واندن ذوق اله عقل جزوی اول محلده ای رفیق کم اولوریعنی انك سرنی وذوقنی فهم ایلمکدن عاجزقالور
(مثنوی) عقل جزوی عشق رامنکربود * کرچه بنماید که صاحب سربود * عقل جزوی عشقه منکراولور زیرا
المرء عدو لما جهل فحواسنجه عشقك اسراراذواقنی ادراك ایلمدیکی اجلدن وعشقك عظم شاننه واقف اولمدیغی جهتدن
اکاعداوت وانکارقیلورفرضی عقل جزوی صاحبی اکرچه صاحب سراولمق کورینورسه ده نه حقیقة مرتبه سی
حکمیله عشقه وعاشقه منکراولمق مقرردر (مثنوی) زیرك وداناست امانیست نیست * تافرشته لانشد اهرمنیست
نعم عقل جزوی زیرك وداناردرولیکن نیست وفانی دکلدراولکی نیست نفی ایچوندرنفی نفیه اوغرسه اثبات معناسی
حاصل اولورمادامکه فرشته لا اولمیه آهرمنیدریعنی ملائکه سفلیدن هرقنغی ملك که نورالهیده محووجود ایلمیه اول
شیطاندرشیطانك نوع ملائکه دن اولمسی ونفی وجود قیلمدیغی جهتدن شیطنت مرتبه سنده قالمسی ایکنجی جلدده
حضرت معاویه حکایتنده تفصیل اولنمشدر (م ی) اوبقول وفعل یارما بود) چون بحکم حال آیی لابود) اول عقل جزوی
قول وفعل ایله بزم یارمز اولور چونکه حال حکمنه کله سن عقل معاش لا ومحو اولور (مثنوی) لابود چون اونشد
ازهست نیست) چونکه طوعا لانشد کرها بنیست * چونکه عقل معاش وجود مجازیدن فانی اولمدی وکندیی
محوقیلمدی لا اولور وبی قدراولورعقل معاش چونکه طوعا واختیار الا وفانی اولمدی کرها واضطرارا اهلاك اولمق
اکابسدر یعنی کافیدر (مثنوی) جان کمالست ونداى اوکمال * مصطفی فرمود ارحنا یابلال * جان حدذاتنده
عین کمالدرونقصانی روح حیوانی وقوای جسمانیه نك غلبه سی اعتباریله درپس بوجانك روح حیوانی حکمندن
وهوای جسمانی قیدندن خلاص اوله وکمال اصلیه سنی بوله انك نداوصداسی والفاظ واداسی دخی عین کمالدرانکچون
مصطفی علیه السلام ارحنا یابلال بیوردی یعنی ای بلال بزی ذکاندر یورغنلق کتسون دیمکدر اراحه دکلندرمکه

ديرلر (كما قال الجوهرى اراحة الرجل اذا رجعت نفسه اليه بعد الاعياء يعنى يورغنلقدنصكره روحى اكا رجوع
ايلدى وراحت اولدى ديمك اولور (مثنوى) اى بلال افراز بانك سلسلت * زان دمى كاندر دميدم دردلت * حضرت
رسول اكرم صلى الله عليه وسلم هر باركه تبليغ رسالتدن يوراسه لردى استراحت ايچون حضرت بلاله يوررلرديكه
اى بلال اذان وير و مسلسل اولان صداكى بلند ايله و جناب حقى تهليل و تمجيد ايدوب سويله اول نفخه و فيض دنكه بن آنى
سنك قلبكه افاضه ايلدم واول حيات حقيقتدن سكا سويلدمكه اول علم توحيد و سر تمجيد و تحميد دركه لفظ
اذان اندن خبر ويرر (مثنوى) زان دمى كادم ازان مدهوش كشت * هوش اهل آسمان بيهوش كشت * يعنى يا بلال
ندا و صداكى اول دمدن سويله يكث حالده يوكسك ايله كه اول منبع علوم اولان نفخهٔ الهيه دن و نفس رحمانيه دن
آدم عليه السلام حضرتلرى مست و مدهوش اولدى و عقول اهل آسمان انك اثر وعلمندن بيهوش اولوب حيران قالدى
* مثنوى * مصطفى بى خويش شد زان خوب صوت * شد نمازش درشب تعريس فوت * سر ازان خواب مبارك
برنداشت * تا نماز صبح دم آمد بچاشت * درشب تعريس پيش آن عروس * يافت جان پاك ايشان دست بوس *
رست جان پاك ايشان از عبوس * دخى نسخه ده بو كلام ايله اولكى كلامك مابينده حذف و اختصار وار درتقدير كلام
پيغمبر عليه السلام حضرتلرى حضرت بلاله ارحنا يوردقده حضرت بلال امتثالا لامر الرسول خوب آوازله
تهليل و تمجيده باشلدى مصطفى عليه السلام بى خود اولدى اول خوب آوازدن ذوقلندى وراحت بولدى اول مرتبه
استراحت ايلديكه اول حضرتك نمازى ليلهٔ تعريسده فوت اولدى تعريس اكا ديرلركه مسافر اول ليلدن آخر ليله دك
كيده و آخر ليلده برموضعه نوم واستراحت ايچون نزول ايده كما قال ابن الاثير فى النهاية التعريس نزول المسافر آخر الليل
للنوم والاستراحة ابو قتاده دن و بعض صحابه دن بويله روايت اولنوركه رسول عليه السلام حضرتلرى ايله غزواتدن
بعض غزاده تعريس ايلدك اولقدر استراحت ايدوب خوابه وارمشكه صباح نمازى فوت اولمش و آفتاب ضحوهٔ كبرى
محلنه كلمش و حرارتى بزه تأثير قيلمش پس بيدار اولدقده حضرت رسالت پناه حضرت بلاله اذان اوقوديو يوروب
حضرت بلال اذان اوقيوب اول فوت اولان صباح نمازنى جماعتله قضا ايلديلر بو ليلهٔ تعريس برنيچه كره واقع
اولمشدرحتى بر آخر ليلهٔ تعريسك سحرنده ينه ابو قتاده يه حفظك الله بما حفظت نبيك ديو خير دعا يوررمشلردر اول
وقتده پيغمبر عليه السلام حضرتلرى راحله سندن نوم غلبه ايدوب اكلمش واروب ينه طيانوب طوغراتمش اوچنجى
كره ده تسحره قريب مبارك باشلرين قالدروب من هذا يوررمشلر و ابو قتاده دخى انا يا رسول الله ديمش اول دمده بو دعانى
ديمشلر پس حضرت مولانا قدس الله سره العزيزك كلامندن مفهوم اولان بودركه بر كيجه سفر ايده لر و اصحاب ايله آخر
ايله دك كيده لر تعب راهدن يورغنلق حاصل اولدقده و استراحت ايچون بر موضعه نزول قيلدقده ارحنا يا بلال
ديرلر پس حضرت بلال آواز خوب ايله تهليل و تمجيده سر آغاز قيلدقده اول آوازدن اول مخزن راز و اصحاب سرفرازه
بر ذوق و حالت كلمش اوله كه اول ذوقدن بى خويش اولوب نماز صبح فوت اولسه بو تقديرا وزره فوت نماز كثافت بدندن
حاصل اولمزبلكه كمال ذوق واستغراقدن حاصل اولور وهو الاليق بشأن الرسول واصحابه فافهم پس اول شب تعريسده
واقع اولان حالى تبيين ايدوب يوررلركه اول حضرت مبارك باشنى اول خواب مباركدن يوقرى قالدرمدى تا نماز صبحدم
ضحى وقتنه كلدى اول شب تعريسده اول عروس كبى اولان معشوقك حضورنده اول صاحب سعادتلرك جان پاكى
دست بوس مرتبه سنى بولدى يعنى وصلت ال ويردى و مشاهدهٔ معشوق حقيقى حاصل اولدى ياخود معنى انلرك جان
پاكى انقباض و محنتدن و درد و المدن خلاص اولدى بوراده بعض طاعن جانبندن برسؤال وارد اولوركه لسان شرعده
واقع اولمين الفاظك جناب حقه اطلاقى صحيح اولمز پس جناب حضرته عروس اطلاقى نوجهله مناسب اولور پس
بو وهمى دفع ايچون يوررلر * مثنوى * عشق و جان هر دو نهانند و ستير * كرعروسش خوانده ام عيبى مكير * عشق
بمعنى معشوقدر يعنى معشوق حقيقى و جان هر ايكيسى مستور و نهاندرلر جناب عزت تتق عزت و حجاب كبريا
وعظمتيله محتجبدر و جان دخى كمال لطافت و بغايت نورانيتله مستور و مختفيدر اكر اول معشوق محتجب اولديغيچون
على طريق الاستعارة التمثيلية عروس ايلدمسه عيب طوتمه زيرا باب استعاره و تشبيه مفتوحدر و رعايت لوازم
السنهٔ اولياده مندوب و غير مقدوحدر * مثنوى * ازملولى يار خاموش كردمى * كرهم او مهلت بدادى
يك دمى * ليك مى كويد بكو هين عيب نيست) جز تقاضاى قضاى غيب نيست) زيرا يارم بنم بو كونه سوزمدن ملول
اوليدى يارك ملوللكندن بن خاموش اولوردم اكر اول يار هم بكا ساكت اولمغه مهلت ويريدى بردم ساكت و صامت
اولوردم ليكن اول يار حقيقى يه عيب يوقدر بو كونه سوزى سويله و بونك امثالى اسما و الفاظى نقل ايله ديو يوررد روندە
بو كونه اقتضا جانده و بو شكل تقاضا عالم غيبك قضاسندن غيرى دكلدركه بو كونه سوزى سويلمك اللهك امرى و قضاسنك

اقتضاسيدر اكرچه بو كونه كلام سر قضاى حقه جاهل اولان مخلوقه نسبتله عيب ايسه ده خداوند قبوله نسبتله
عيب دكلدركه انك امر و رضاسنك اوزرينه درنتيه كم عن قريب كز كرشمه غمزهٔ غمازهٔ بيتنده بورايه مناسب اولان
اجوبه و اسئله تحرير اولنديكه اولياء الله بو كونه كلماتى جناب حقه اطلاق ايلمكده معذورلردر وهم مأمورلردر (م ى)
عيب باشد كه نه بيند جز كه عيب (عيب كى بيند روان پاك غيب) عيب اولوركه اول كمسه عيبدن غيرى كورميه يعنى اول
كمسه عيبدن غيرى كورمسه صافى عيب اولور و عالم غيبه مضاف و منسوب اولان روان پاك نيچون عيب كورر يعنى عالم
غيبه متعلق اولان مشايخك قوللرنده و فعللرنده عيب كوره بو نلرك قول و فعللرنده عيب كورن كمسه لر صرف عيبدن غيرى
اولمزلر (مثنوى) عيب شد نسبت بمخلوق جهول * نى بنسبت با خداوند قبول * عيب زياده جاهل اولان مخلوقه
نسبت عيب اولدى خداوند قبوله نسبت دكل يعنى قبول ايديجى خداى تعالى يه نسبتله وجها من الوجوه مخلوقنده
عيب يوقدر كه او الله عبث و باطل شئ خلق ايلممشدر نا سه نسبتله عيب اولان شيلرده دخى نيچه حكم خفيه سى واردركه
هركس اول غيبده اولان سر و حكمتى مشاهده ايده مز (مثنوى) كفر هم نسبت بخالق حكمتست * چون
بما نسبت كنى كفر آفتست * كفر هم خالقه نسبت حكمتدر زيرا حق تعالى (وما خلقنا السماء والارض وما بينهما
باطلا) آيت كريمه سنك مقتضاسنجه باطل و عبث شئ خلق ايلممشدر پس كفر دخى عند اهل الحق انك مخلوقيدر اويله
اولنجق اول حكمت صاحبنه نسبت كفر و ضلالات عين حكمت و مصلحتدر چونكم بزه نسبت ايليه سن كفر آفت
و مضرتدر * مثنوى * ور يكى عيبى بود با صد حيات * بر مثال چوب باشد در نبات * وار كربو زحيات و نيچه حسناتله
بر كمسه ده بر عيب اوله اول عيب نباتده چوب مثالنده اولور (مثنوى) در ترازو هر دورا يكسان كشند * زانكه آن هر دو
چو جسم و جان خوشند * ترازوده هر ايكيسى يعنى چوب ايله نباتى يكسان چكرلر زيرا كه هر اول ايكيسى جسم و جان كبى
خوشلردر (م ى) پس بزركان اين نكفتند از كزاف * جسم پاكان عين جان افتاد صاف) پس اولولر بونى كزافدن و بيهوده
يره ديمديلر پاكلرك جسمى صافى عين جان واقع اولدى و لهذا بو پاك اولان صاحب دللر اروا حنا اشبا حنا و اشبا حنا
اروا حنا ديديلر و جنيد قدس سره العزيز دخى بو رباعى يى بو مضمونده خوش يورديلر (رق الزجاج ورقت الخمر) فتشابها
وتشاكل الامر * فكانما خمر ولا قدح) وكانما قدح ولا خمر (م ى) كفتشان و نفسشان و نقششان) جمله جان مطلق آمد
بى نشان) انلرك سوزى و انلرك نفسى و انلرك نقشى يعنى انلرك جميع احوالى جمله نشانسز مطلق جان كلدى حكم غالبكدر
والمغلوب كالمعدوم درچونكم جان نهانى انلره غالب اولدى بو نلرك جميع اعمالى و افعالى جان مطلق حكمنه داخل اولدى
و روح لطيف مرتبه سن بولدى * مثنوى * جان دشمن دارشان جسمست صرف * چون زياد از نرد او اسمست
صرف) انلرك دشمن طوتيجى جانى صرف جسمدر اول ياكارى دشمن طوتن جان نرددن زياد كبى صرف اسمدر نرد
تركجه طاوله ديدكارى لعبدر مشهور ايكى زارى واردر آتارلر مقابلنده اولان كمسه قچن بر يولى تك كوروسه زارى راست
كلدكده آنى اوررو خانه سندن چقارر نرد بازلر قتنده اكا زياد و كشاد دخى ديرلركه اصلا اول پولك بر نفع و فائده سى
وعملى يوقدر بلكه همان بر قورى اسمدر كذلك اولياى عظام و انبيا عليهم السلامى دشمن طوتن جانلر نرد باز قتنده
كشاد و زياد اولان پول كبى بى نفع و بى فائده بر قورى نامدر * مثنوى * آن بخاك اندر شد و كل خاك شد * اين نمك اندر
شد و كل پاك شد * زيرا اول ياكارى دشمن طوتن جان خاكه كتدى وبالكليه خاك اولدى و هلاك اولوب ابدى
ناپاك قالدى بوكه مرادى بدان پاكاندر نمك ايچره كتدى و كل پاك اولدى و نور محض مرتبه سن بولدى * مثنوى *
آن نمك كزوى محمد املحست * زان حديث با نمك او افصحست * بو پاكلر اول نمكه كتديلر و اول نمكله كنديلرين مليح
ايتديلركه محمد اندن املحدر كما قال عليه السلام انا املح من اخى يوسف و يوسف اجمل منى اول ملاحتكه حضرت نبى
عليه السلام انكله مليح اولمشدر ملاحت الهيه و ملاحت ربانيه دندر اول رسول عليه السلام اول ملاحتله اولان حديثدن
افصحدر كما قال عليه السلام انا افصح العرب (م ى) اين نمك باقيست از ميراث او (با تو ندان وارثان او بجو) بو ملح ملاحت
و نمك بلاغت و فصاحت محمديه الان باقيدر اول حضرتك ميراثندن و اول ملاحت محمديه يه وارث اولان كبارسنكله
بيله در آنى طلب ايله * مثنوى * پيش تو شسته ترا خود پيش كو * پيش هستت جان پيش انديش كو * انلرسنك اوكنده
اوتورمشدرسنك خود اوكنى سنك وارلغك اوكنده يعنى حقيقتك حضورنده اولك فكر ايديجى جانى يعنى حقيقت
انسانيه ده پيش و پس فكر ايدن جان حيوانى و عقل جزوى يوقدر پس سن وارثان حضرت نبى عليه السلامى استرسك
بو مرتبه ده طلب ايله كه پيش انسانى حقيقة بودر وانلر بو مرتبه ده اوتورمشلردر * مثنوى * كر تو خود را پيش
پس دارى كمان * بستهٔ جسمى و محرومى ز جان) اكر سن كنديكه معنى جانبندن پيش و پس كمان طوترسك يعنى عالم
معنايه نسبت كنديكه جهات وار قياس ايدرسك جسمه بغلنمش و جاندن محرومسن * مثنوى * زير و بالا پيش و پس

وصف تنست * بی جهتها ذات جان روشنست * زیر انحت وفوق وپیش وپس تنك وصفیدر بی جهتلكار روشن اولان
جانك ذاتیدر كه انده جهات سته متصور اولمز (مثنوی) بركشا از نور پادشه نظر * تا نپنداری تو چون كوته نظر *
امدی بونلری ومرتبه لرنی كورمك استرسك شاه حقیقتك نوریله كندن بصر بصیرتك كشاده ایله حتی سن ظن وقیاس
ایتمیه سن وشبهه وكمان بولنه كتمیه سن كوته نظر ایله (مثنوی) كه همینی در غم وشادی وپس * ای عدم كو مر عدم را
پیش وپس) سنكه همان بوسن پیش وپس توهم ایلینسن غم وشادی حالنده سن انجق ای حقیقتده عدم تحقیقا عدمك
پیش وپسی قنی انسان نفس الامرده وجود علمیه سی اعتباریله عدم اضافیدر كه اول انسانك عین ثابته سیدر پس
علم الهیده پیش وپس تصور اولنمز * م ی * روز بارانست میرو تا بشب * نه ازین باران ازان باران رب * شبدن مراد
شب مرك وظلمت عدمدر كه موت وعدمك شبه مشابهتی واردر عدمده اولان وبعد الموت اولان امور مرئی وتشخیص
اولنمدیغی جهتدن باراندن مراد واردات الهیه وفیوضات ربانیه در وخطاب محبوس جهات وپیش وپس قیدنده
اولان كمسه لره درمعنیٔ بیت ای محبوس جهات اولان كمسه باران كونی درسلوك ایت شب مرك دلك حقیقت سكا
كشف اوله بو دنیا باراندن دكلدر اول باران رب العالمینه متعلق اولان باراندر كه انك خاصیتی مرده دللری احیا ایلمكدر
وپژمرده لره ذوق وصفا ویرمكدر روزمین قلوبده نباتات صفات حمیده یی وذوق وشوق وعشق ومحبت میوه لرنی
بتورمكدر پس عالم غیبك بارانی اولدیغنه واصحاب شهود آنی دیدهٔ بصیرتله مكاشفه قیلدیغنه حضرت عایشه رضی
الله عنهانك بو حكایتنی ایراد ایدوب طالبلره تعلیم بیورررلر (سؤال عایشهٔ صدیقه از حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم
كه امروز باران بارید وشما سوی كورستان بودید چونست كه جامه ات ترنشده (م ی) مصطفی روزی بكورستان برفت
با جنازهٔ مردی ازیاران برفت * حضرت رسول اكرم صلی الله علیه وسلم بركون كورستانه كتدی یاراندن برمردك
جنازه سیله كتدی * مثنوی * خاك را در كور او آكنده كرد * زیر خاك آن دانه اورزنده كرد * خاكی انك قبرنه طولدیرلدی
خاك التنده انك دانهٔ وجودنی اول رسول علیه السلام دیری ایلدی یعنی اكا تلقین وتوحید ایلمكله ودعا وشفاعت
قیلمغله روضهٔ جنت اولان قبرنده حیات طیبه ایله آنی احیا ایلدی دیمك اولور پس بو مناسبتله حضرت خداوندكار
احوال عالم برزخی واسرار حشر ونشری اشجار زمینه برسبیل استعارهٔ تمثیلیه تفهیم ایچون تمثیل ایدوب بیوررلر
* مثنوی * این درختانند همچون خاكیان * دستها بر كرده اند از خاكدان * بو یر یوزنده اولان درختلر خاكیلر
كبیدررلر خاكداندن اللرنی یوقرو قالدرمشلردر * مثنوی * سوی خلقان صد اشارت میكنند * كوشداران
خوش عبارت میكنند * لسان حال ایله خلایق جانبنه یوز اشارت ایدرلر واسرار برزخی واحوال حشر ونشری سویلرلر
واول كمسه كه انك كوشی واردر عبارت ایدرلر یعنی شول كمسه نك كه لسان حالك مقالنی فهم واستماع
ایلمكه لایق قولاغی واردر اكا تعبیر اسرار عالم برزخ ایدرلر دیمك اولور * مثنوی * با زبان سبز وبادست دراز *
از ضمیر خاك میكویند راز * اوزون ال ایله وزبان سبز ایله خاكك باطن وضمیرندن راز سویلرلر یعنی هر برورق سبز
لسان كبیدر وهر بر شاخ دراز اوزون ال كبیدر پس بو زمینده اولان اشجار لسان بركله
ودست درازكبی اولان شاخ طویل ایله ارضك باطندن راز واسرار سویلرلر ولسان حالی فهم ایدنه نیجه معانی
وحقایق نقل ایلرلر * مثنوی * همچو بطان سر فرو برده باب * كشته طاوسان وبوده چون غراب * بو اشجار شتا
زماننده فی المثل باشلرنی آب ایچنه ایلتمش قازلر كبی بهار زماننده طاوسلر اولمشلر وشتا زماننده غراب كبی اولمشلردر
(م ی) در زمستان شان اكر محبوس كرد) آن غرابان را خدا طاوس كرد) زمستان وقتنده اكرانلری محبوس ومدفون
ایلدیسه اول غرابلری خدای تعالی طاوس ایلدی یعنی شتا وقتنده حق تعالی حضرتلری اول اشجاركه حیات
وزینتنی ازاله ایدوب انلری من وجه محبوس ومسجون ایلدیسه وقرغه لر كبی سیاه پوش اولمش وماتم لباسن كیوب
بی برك وبار قالمش اغاجلری اول محیی ومعطی اولان خدا طاوسلر كبی تكرار برك وبارله مزین ومتحلی ایلیوب احیا ایلر
(م ی) در زمستانشان اكرچه داد مرك) زنده شان كرد از بهار وداد برك) حق تعالی زمستانده اكرچه انلره موت وفنا
ویردی انلری بهاردن دیری ایلدی وانلره برك وشكوفه ویردی (كما قال الله تعالی فی سورة الروم فانظر الی آثار رحمة الله
كیف یحیی الارض بعد موتها ان ذلك لمحیی الموتی وهو علی كل شیءٔ قدیر * مثنوی * منكران كفتند هست این خود
قدیم * این چرا بندیم بر رب كریم * منكر حشر اجساد اولان دهریه بو خود قدیمدر دیرلر یعنی بو اشجارك حیات وفناسی
بهار وشتانك آثاریدر وبهار وشتا ایسه فلكك دورندن حاصلدر پس بو عالمك واشجارك حیات بولمسی وفنا اولمسی
قدیم الزماندن برو بویله در بونی رب كریمه نیچون بغلرز وربعلك بتورب شتانك یتوردكنی اكا نه وجهله اسناد ایلرز
جمله منكرلر زعم ایلركه بو عالم خود باقیدر بوجمله عالم قدیمده قایم ودایمدر قدم عالمه ذاهب اولان حكماء دهریه نك مذهبی

بودر كه انلر افلاكی قدیم باشكالها دائمة الصور اعتقاد ایدرلر وزمینده اولان اشیایی دائمة الاجناس والانواع زعم
ایدرلر * مثنوی * كوریٔ ایشان درون دوستان (حق برویانید باغ وبوستان) هر كلی كاندر درون بویا بود) ان كل
از اسرار كل كویا بود * چونكم بو باغ وبوستان صورینك حقنده منكرلر بوكونه بیهوده یره تفوه وتكلم ایلدیلر بونلرك
زعمنه وكورلكنه دوستلرك درونده حق تعالی حضرتلری بوستان عرفانی وایقانی ظهوره كتوردی یعنی حكیم
مطلق اولیاسنك قلوبنده باغ ایمانی وبوستان عرفانی وایقانی ظهوره كتوردی تا بونلرك دماغ روحی اول باغ معنویدن
رایحه آله وبوستان قلبیه دن شمه بولوب قادر مطلقك قدرتنه وحكمتنه ایمان قیله هر بر كلكه درون باغنده قوقوجی اوله
اول كل معنوی لسان حال ایله كلك اسرارندن سویلیجی اولور كلدن مراد جامع جمیع اجزاء عالم اولدیغی اعتباریله عند المحققین
مرتبهٔ الوهیتدر پس اولیای عظامك باغ درونده حاصل اولان كل معنوی مرتبهٔ الوهیتك اسرارنی سویلیجی اولور دیمك
اولور * مثنوی * بوی ایشان رغم انف منكران * كرد عالم میدود پرده دران * بو دوستان خدانك بویی منكرلرك
بورنی یره سورتمك وانلری ذلیل ومقهور ایلمك ایچون عالمك اطرافنده یلر پرده یرتیجی اولدیغی حالده انلرك رایحه سندن
مراد قلبلرندن حاصل اولان علملری ومعرفتلریدر خلاصهٔ معنی اولیای خدانك قلوبندن حاصل اولان وظهوره كلان
روایح علوم ومعارف حكماء دهریه ومنكران تصرف الهیه اولان خذلانك تحقیر وتذلیلی ایچون اطراف عالمده
حجبات شكوك وشبهاتنی خرق وازاله ایدیجی اولدیغی حالده كیدر واعتقادی درست اولان وانبیا علیهم السلام واولیای
عظامه ایمان قیلان كمسلره معاونت ایدر (م ی) منكران همچو جعل ازبوی كل * یا چو نازك مغز از بانك دهل *
اما منكرلر اول كلك رایحه سندن جعل كبیدر كه اول رایحهٔ طیبه دن نفرت قیلورلر ومتألم اولورلر یاخود بانك
دهلدن نازك مغز كبیدر یعنی بینی سی رقیق اولان كمسه طبل آوازندن حظ ایتمیوب اصوات شدیده دن نفرت
ایلدیكی كبی منكران الهی اولان ملاحده وزنادقه اولیا وعلمانك آوازلرندن نفرت ایدرلر ومختفی اولورلر
وسمع خبیثلرینه لایق كلمات خبیثه نك استماعنه میل ایدوب نجاست بوجكی كبی عقاید خبیثه واوهام قبیحه
سمتنه كیدرلر (م ی) خویش را مشغول میسازند وغرق * چشم می دزدند ازین لمعان وبروق) چونكه اولیا وعلما آواز بلند
ایله اسرار خفی بیان واحكام شرعی عیان ایلیوب انلره وجه حقیقتی كوسترسه لر اول خبیثلر كندیلرنی مصالح دنیویه دن
بر مصلحته مشغول ومستغرق دوزرلر كوزلرنی بو لمعان وبرقدن اوغورلرلر یعنی انلرك برق ولمعان ویریجی علملرندن
وكلاملرندن كوزلرنی یومرلر وانلر جانبنده اولان وجوه حقایقی كورمیوب نفسلرینك حظی طرفنه صرف ایدرلر (م ی
چشم می دزدند انجا چشم نی) چشم ان باشد كه بیند مأمنی) كوزلرنی اولیا وعلما جانبنده اولان وجوه حقایقی كورمكدن
اوتری اوغورلرلر وحال بوكه اول یرده یعنی انلر مرتبه سنده چشم بو قدر زیرا فی الحقیقه چشم اولدر كه برمأمن كوره واول
واسطه ایله محل هلاكدن وبوادردن كندیسنی قورتروب محل امن وسلامته ایركوره دیمك اولور مناسبتله احوال برزخی
واسرار قیامتی ومنكران حشر اجسادك عقیده لرنی بیان ایلدكدنصكره بنه حكایتك تقریرینه شروع ایدوب
بیوررلر * مثنوی * چون زكورستان پیمبر باز كشت * سوی صدیقه شد وهمراز كشت * چونكم پیغمبر علیه السلام
مقابردن كیرو دوندی عایشهٔ صدیقه رضی الله عنها انك جانبنه كتدی واكا همراز اولدی (مثنوی) چشم صدیقه
چو بر رویش فتاد * پیش امد دست بروی می نهاد) بر عمامه وروی او وموی او * بر كریبان وبر وبازوی او) عایشه نك
كوزی چونكم اول رسولك یوزی اوزره واقع اولدی ایلرو كلدی النی رسولك اوزرینه قودی عمامه سی وانك صحچی
وصقلی وروبی اوزره ویقاسی وسینه سی وبازوسی اوزره ال قودی (م ی) كفت پیغمبر چه میجویی شتاب) كفت باران
آمد امروز از سحاب * پیغمبر علیه السلام حضرتلری اكا دیدی سرعتله نه استرسك حضرت عایشه ایتدی بو كون
بولتدن باران كلدی ویغمور یاغدی * مثنوی * جامه هات می بجویم در طلب * ترغی بینم زباران ای عجب * طلبده
سنك جامه لركی استرم تاكه كورمكه ترا ولمشمیدر ای عجب باراندن جامه لركی یاش كورمزم بو نه حالتدر * مثنوی *
كفت چه برسر فكندی از ازار * كفت كردم ان ردای تو خمار) پیغمبر علیه السلام حضرتلری اكا ایتدی ازاردن وباش
اورتوسندن باش اوزره نه براقدك دیدیكه اول سنك ردای شریفكی خمار ایلدم خمار كسر خا ایله عورتلر باشنه اورتدیكی
ازاردر (م ی) كفت بهر ان نمود ای پاك جیب) چشم پاكت را خدا باران غیب) نیست ان باران ازین ابر سما) هست
ابری دیكر ودیكر سما) حضرت نبی علیه السلام اكا ایتدی ای پاك جیب اولان عایشه اندن اوتری كوستردی خدای
تعالی سنك پاك اولان كوزكه عالم غیبك بارانی اول بارانكه كوردك بو سمانك ابرندن دكلدر بلكه برآخر ابر وغیری
سمادندر اول كوردیكك باران اول ابردن واول سمادندر (تفسیر بیت حكیم سنایی رحمة الله علیه (بیت)
اسمانهاست در ولایت جان * كار فرمای آسمان جهان * در ره روح پست وبالاهاست * كوههای بلند ودریاهاست

جان ولاینده آسمانلر واردر اول اسمان جهان آسمانك كارفرماسیدر یعنی ایش بیوریجی وانك اوزرینه حكم
ید یجیدر بو آسمانلردن مراد شرح ابیات مثنویدن معلوم اولور روح بولنده الحق وبوكسك یرلر واردر یعنی مرتبهٔ
سفلی ومراتب علوی راه روحده پست وبالا یرلر كبیدر اولو طاغلر ودریالر واردر كوههای بلنددن مرادهمم علیه
وعزایم شریفه وتمكین ووقار وسكینت اولور ودریالردن مراد اسرار علوم وانوار معارف اولور (مثنوی) غیب را ابری
وآبی دیكرست * آسمان وآفتابی دیكرست * عالم غیبك ابری وآبی وكذلك آسمان وآفتابی بو عالمك ابر وآبی واسمان
وآفتابی كبی دكلدر بلكه دیكردر عند اهل التحقیق مراتب الهیه ومعنویه دن هر برمرتبه ماتحتنه نسبتله آسمان
ومافوقنه نسبتله زمین كبیدر مثلا مرتبهٔ عما كه عماغیم رقیقه دیرلر سما كبیدر ماتحتنده اولان مراتب اكا نسبتله
زمین كبیدر واندن ظهور ایدن فیوضات وتجلیات امطار كبیدر كذلك مرتبهٔ واحدیت عقل كله نسبتله آسمان كبی
واندن ظهور ایدن فیوضات باران كبی وتجلیات لطفیه باران بهاری وتجلیات قهریه باران پاییزی كبیدر وكذلك
عقل كل عقول عشره یه نسبتله وعقول نفوسه نسبتله واجرام فلكیه یه نسبتله اسمان كبی وبونلردن ظهور وبروز ایدن
باران كبیدر تربیه وتنمیه یه سبب اولان باران ربیعی كبی واعدام واماته یه باعث اولان باران شتایی كبیدر * مثنوی *
نایدان الا كه برخاصان پدید) باقیان فی لبس من خلق جدید) سورهٔ قافده اولان آیت كریمه یه اشارتدر (افعیینا بالخلق
الاول) ای افعجزنا عن ابداء الخلق حتی نعجز عن الاعادة یعنی ابتدا خلق ایتمكله بزمی عاجز قالدقكه بونلری بعد الموت
اعاده دن عاجز اوله وز (بل هم فی لبس من خلق جدید * ای لا ینكرون قدرتنا علی الخلق الاول بل هم فی شبهة والتباس
فی خلق حادث یتجدد كل وقت یعنی كفار اول خلق اولدیغنه انكار ایتمزلر بلكه خلق جدیده شبهه ده درلر وخلق
جدیددن مراد حشر اجساددر اما اهل تحقیق جملهدن حضرت شیخ اكبر رضی الله عنه فص شعیبیه ده بو معنایه
ذاهب اولمشلردر كه بو عالم عین واحده اعراض مجتمعه دن عبارتدر والاعراض لاتبقی زمانین مقتضاسنجه عالم هر آنده
عدمه كیدوب انك مثلی ینه وجوده كلكده در واكثر اهل نظر واهل عالم بو معنادن غافللردر كما قال سبحانه وتعالی
(بل هم فی لبس من خلق جدید) زیرا محجوب اولنلر تعاقب امثال وتناسب احوالدن خلق ظن ایدرلر كه وجود عالم
برحال وازمنهٔ متوالیه برمنوال اوزره اوله پس عارف بالله نزادقنده اعدام وایجاد وكون وفساد قیامتدن برنوعدر
پس خلق جدیدی هر آن مشاهده ایدوب جناب عزتی برشانله متجلی كورورلر نته كم حضرت خداوندكار دخی بو معنایه
اشارت ایدوب بیورورلر عالم غیبك احوالی خاصان حقه ظاهر وپدیددر بوخسه سائر خلق عالم بو خلق جدیددن بی خبر
وبعیدلردر (مثنوی) هست باران ازپی پرورد كی (هست باران ازپی پژمردكی * باران واردر پرورده ایلكدن اوتری
باران واردر پژمرده ایلكدن اوتری یعنی برنوع باران واردر كه وجود عالمه حیاتبخش اولور وخلقی تربیه وتنمیه قیلور
وبرنوع باران دخی واردر كه خلقه مرده لك ویررواناری پژمرده وافسرده قیلور (مثنوی) نفع باران بهاران بوالعجب *
باغ را باران پاییزی چوتب * بهاره متعلق اولان بارانك نفعی زیاده عجیبدر كوززمانه منسوب اولان باران باغه صتمه
كبیدر كه خراب كننده در باران بهاریدن مراد فیوضات الهیه وتجلیات لطفیه وجمالیه در باران پاییزیدن مراد
تجلیات قهریه وجلالیه در (مثنوی) آن بهاران نازپروردش كند * وین خزانی ناخوش وزردش كند * اول بهاره
منسوب اولان باران باغ وبوستان عالمی نازایله پرورده ایلر وحیات ویروب بسلر وبو خزانه منسوب اولان باران اول باغ
وبوستان جهانی ناخوش وزرد ایلر * مثنوی * همچنین سرما وباد وآفتاب * برتفاوت دان وسررشته بیاب *
بو ذكر اولنان كبی سرمایی وبادی وآفتابی تفاوت اوزره بیل وسررشته یی بول یعنی بارانده نیجه تفاوت وار ایسه سرماده
وباده وآفتابده دخی اویله تفاوت واردر كه بوجمله سی برخاصیت اوزره دكلدر * مثنوی * همچنین در غیب انواعست
این * در زیان وسود ودر ربح وغبین * بو دنیاده اولان انواع كبی عالم غیبده دخی بو انواع اوزره در زیان وسودده وربح
وغبنده یعنی عالم غیبك دخی بارانی تفاوت وانواع اوزره در زیان ویرمكده وسود ایلمكده وربحده وخسرانده نته كم
بعض یغمورلر واردر كه زیان ایلر وبعض یغمورلر واردر كه نفع وسود ویرر وبعضیسی دخی رنج وخسارت ویرر پس عالم غیبك
نوازانی وامورنی بوكه كوره قیاس ایله * مثنوی * این دم ابدال باشد زان بهار * در دل وجان روید از وی سبزه زار * ابدال
بدلك جمعیدر صفات بشریه یی ازاله ایدوب صفات الهیه یه بدل قیلان ولیلره دیرلر ابداله متعلق اولان احادیث وكلمات
ایكنجی جلدده خرس حكایتنده واوچنجی جلدك دخی بعض مواضعنده مذكوره اولمشدر ابدالك بو نفسی اول بهاردن
اولور یعنی اولیای خدای تعالینك بودم حیات بخشی اول ذكر اولنان بهار معنویدن اولور طالب وقابلك دل وجاننده
اول دمدن سبزه زار بتر یعنی انلرك انفاس نفیسندن طالبلرك جنان وجاننده ایمان وعرفان وذوق وایقان كبی خصلتلر
ظهور ایدر (م ی) فعل باران بهاری بادرخت * اید از انفاس شان در نیكبخت) بهاره منسوب اولان بارانك فعلی واثری

درخته كاورانلرك انفاسندن نیك بخت اولان درخته یعنی اول بهار معنایه منسوب اولان باران غیبك تأثیری
وتربیه سی نیك بخت اولان وجود انسانی درختلرینه انلرك نفس مبارككارندن كاورو حاصل وواصل اولور * مثنوی
كر درخت خشك باشد در مكان * عیب ان از باد جان افزامدان * فرضی اكر برمكانده قوری اغاج اولسه
اول درخت خشكك عیبنی جان افزا اولان باددن بیلمه بلكه انك خشك اولمسی ونشو ونمادن بی بهره قالمسی كندی
عیبندن وقباحتندندر پس چن بر واینك نفس نفیسی برمكانده برنیجه كسه لرك درخت وجودی اوزره واقع اولسه
وانلره باران عطا وارشادنی یاغدرسه بوجمله انك نفس نفیسن قبول ایدوب وباران عطا وارشادنه مظهر اولوب
نشو ونما بولسه لر وكمال مرتبه سنه واصل اولسه لر انك اول استعداد اصلیه وطینت پاكیزه لرندندر لكن بوجمله دن بری
اول نفس نفیسی قبول قیلمسه وحیات ولطافت بولمسه اول دخی انك وجود خبیثنك مقتضاسندندر مرشدومربینك
عیب ونقصانندن دكلدر * مثنوی * باد كار خویش كرد وبروزید * انكه جانی داشت برجانش كزید * مثلا یل اسدی
وكندی ایشنی ایلدی یعنی خاصیتی هرنه ایسه بذل وعطا ایلدی اول كسه كه برجان طوتدی اول بادلك خاصیت واثرنی
جان اوزره قبول ایتدی كذلك حیات قلبیه سی اولان طالبلر باد نفس مرشدی جان ودل اوزره قبول قیلورو حیات
قلبیه سی اولمیان انك نفسینك خاصیت واثرندن محروم قالوردر معنی این حدیثكه اغتنموا برد الربیع فانه یعمل بابدانكم
كما یعمل باشجاركم واجتنبوا برد الخریف فانه یعمل بابدانكم كما یعمل باشجاركم * حضرت رسول اكرم صلی الله علیه
وسلم برفحوای حدیث بعثت بجوامع الكلم امتنه جامع الكلم كوندرلمشدر وجامع الكلم اولدر كه قلت لفظه وكثرت
معنایه دلالت قیله وظاهر لفظندن برآخر معنا استفاده اولوب باطنی برآخر معنایه اشارت اوله نته كم بو حدیثدن
معلوم اولور ظاهرندن مستفاد اولان معنی سز غنیمت عد ایلیك ای امتم بهار زماننك برودتنی زیرا اول بهارك بردی
اشجاره نه ایشلرسه ابدانكزه دخی آنی ایشلر واجتناب ایلیك خزان وشتا زماننك صوغندن زیرا خزان زماننك بردی
اشجاره نه ایشلرسه ابدانكزه دخی آنی ایشلر پس معنی باطنیسی بهاردن مراد اصحاب عقل وجان وخزاندن مراد
اصحاب نفس وخذلاندر اهل عقل وجانك بردوسردی انسانه نافع واهل نفس وعصیانك بردوسردی مضر وغیر نافعدر
كما بین فی النظم الشریف (م ی) كفت پیغمبر ز سرمای بهار * تن مپوشانید یاران زینهار * پیغمبر علیه السلام
ایتدی بهارك سرماسندن ای یاران زینهار تنكزی اورتمك (مثنوی) زانكه با جان شما آن میكند * كه بهاران بادرختان
میكند * زیرا كه سرمای بهار سزك جانكزه آنی ایلر كه اول بهارلر درختلره ایلر (م ی) لیك بكریزید از سردیٔ خزان *
كان كند كو كرد با باغ رزان * لیك خزانك سرد وبرودتندن اجتناب ایدوب قچك زیرا خزانك صووغی سزك ابدانكزه آنی
ایلر كه اول خزانك صووغی باغه واصمه لره ایلدی (مثنوی) راویان این را بظاهر برده اند * هم بران صورت قناعت
كرده اند * راویلر بو حدیث شریفی ظاهره ایلتمشلر یعنی ظاهرده اولان معناسنی فهم ایتمشلر وظاهره حمل ایتمشلر هم اول
صورت ایله قناعت ایلمشلردر ولفظدن مستفاد اولان معنایه ذاهب اولوب سر حدیثدن غافل اولمشلردر (م ی) بیخبر
بودند از جان آن كروه * كوه را دیده ندیده كان بكوه) جاندن اول كروه بی خبر اولدیلر یعنی ظاهربین اولان وعبارات
والفاظده قلان عالملر جان كلامدن بی خبر اولدیلر اول كروه طاغی كوردیلر لیكن طاغده پنهان اولان معدنی كورممش
(مثنوی) ان خزان نزد خدا نفس وهواست * عقل وجان عین بهارست وبقاست * حدیث شریفده واقع اولان اول
خزان وخریف خدانك واهل خدانك قتنده نفس وهوادر عقل وجان وعقل وجانك اهلی عین بهار وبقادر (مثنوی)
مر ترا عقلیست جزوی در نهان) كامل العقلی بجو اندر جهان ای نفس وهوا صاحبی نهانده تحقیقا سنك ایچون برعقل
جزوی واردر عقل جزوی اولدر كه وجودینك لوازمنی وكندینك وتوابعنك معاشنی وحوایج جسمانیه سنی تدبیر
وتدارك ایلمكه قادر اوله جهانده بر كامل العقل كسه استه كامل العقل اول كسه در كه ربیسنی بیله وانك احكامنه عارف
وعالم اوله ودنیانی یه فانیه میل ومحبتدن كذر قیله ونفس وهوادن نجات بوله وعقل وجان مرتبه سنه واصل اوله (مثنوی
جزو تو از كل او كلی شود * عقل كل برنفس چون غلی شود * سنك عقل جزوك انك كل اولان عقلندن كلی اوله كه
صحبت مؤثره درویشٔ مقارنتك حكمنی اخذ ایلمك مقرردر عقل كل نفس اوزره برزنجیر كبی اولور اول نفسی مرادنه
وهواسنه مشغول اولمغه قومیوب قید وبند ایلر * مثنوی * جزو كل از كل او كرددبدید * انچنانكه مستیٔ عقل از نبید *
كالك جزوی اول جزولك كاندن ظاهر وپدید اولور یعنی عقل معاشكه عقل كاملك جزویدر اول عقل جزوی كندی كلی
اولان عقل كاملدن پدید اولور ووقوت بولور فی المثل انجلین كه نبیددن عقلك مستلكی ظاهر اولور یعنی عقل شرابه
مقارن اولسه شرابك حكمی واثری عقلده ظاهر اولور وعقل اول شرابدن مست وسرخوش اولور كذلك عقل جزوی
چن عقل كلی یه مقارن اولسه عقل كاملك حكمی وآثری انده ظاهر وپدید اولوب عقل جزوی اندن متأثر ومنفعل

اولور وعقل کلینک خاصیت واوصافنی بولوردیمک اولور (مثنوی) پس بتاویل این بود کانفاس پاک * چون بهارست
وحیات برگ وتاک) پس بوذکر اولنان کلمات معلومک اولدیسه تأویله معناسی حدیث بو اولورکه انفاس پاک بهار
کبیدر وبرگ وتاکک حیاتی کبیدر یعنی بهار اوراق واشجارک حیاتی اولدیغی کبی اولیای عظامک انفاس پاکی دخی
اوراق ابدانه واشجار ارواح انسانه حیات وبریجی ولطافت وطراوت مرتبه سنه ایرکوریجیدر دیمک اولور (مثنوی)
گفتهای اولیا نرم ودرشت * تن مپوشان زانکه دینت راست پشت * اولیای عظامک سوزندن نرم ودرشت وگرم
وسرد هرنه ایسه تنکی اورتمه یعنی بدنکی انلرک سوزندن قروب حفظ ایتمه زیرا که انلرک سوزی سنک دینکه معین
وظهیردر (مثنوی) گرم گوید سرد گوید خوش بگیر * تاز گرم وسرد بجهی وز سعیر * اگر شیخ گرم سویلرسه اگر سرد
سویلرسه یعنی اگر نرم سویلرسه اگر خشونت ایلرسه آنی خوش طوت تا گرم وسردن وسعیردن صحرایه سن یعنی حرارت
وبرودت مرتبه سندن خلاص اوله سن وجهنمدن نجات بوله سن (مثنوی) گرم وسردش نوبهار زنده گیست * مایه
صدق ویقین وبندگیست * ولی اولان مرشدک گرم وسردی زنده لکک نوبهاری وفرخنده لکک موجب قراری
صدق ویقینک وبنده لکک مایه سیدر (مثنوی) زان کزو بستان جانها زنده است * زین جواهر بحر دل آکنده است
زیرا که جانلر بوستانی انک نفس حیات بخشندن دیریدر بوذکر اولنان جواهر روحانیه وزواهر عرفانیه دن
دل دریاسی مملو وپردر عاقله لازم اولان اولدرکه بو جواهر قدسیه ومعارف انسیه یی دل خزینه سنده جان کبی حفظ قیله
وانک ضایع اولماسندن حذر ایلیه (مثنوی) بر دل عاقل هزاران غم بود * گز باغ دل خلالی کم بود عاقلک قلبی اوزره
هزاران غم والم اولورا گر کوکل باغندن بر خلال یعنی بر جزؤی ذوق وحالت ناقص اوله * دیگر سؤال عایشه از حضرت
مصطفی صلی الله علیه وسلم (مثنوی) گفت صدیقه که ای زبدۀ وجود * حکمت باران امروزین چه بود) عایشه رضی
الله عنها حضرت رسوله ایتدی ای وجودک زبده وگزیده سی بوکونکی بارانک سر وحکمتی نه ایدی (م ی) این ز بارانهای
رحمت بود یا * بهر تهدیدست وعدل کبریا * بویاغان باران حق تعالینک حکمتی ورحمتی بارانلرندنمی ایدی ویاخود
تهدیددن وعدالت کبریادن اوترییدر یعنی بوکون کوردیکم باران غیب حق تعالینک فضل ورحمتنه متعلق اولان
مطرمیدر ویاخود اول حضرت کبریانک عدلندن وخلقنه تخویف وانذارندن اوتری نازله اولان باران قهریه
وجلالیه میدر دیدی (مثنوی) این از آن لطف بهاریات بود * یا ز پاییزی پر آفات بود * بو باران اول بهاریاتک
لطفندنمی ایدی بهاریاتدن مراد رحمت وفضل وجمال واحسان وبونلر امثالی اولان اوصاف الهیه در یاخود
پاییزه منسوب اولان پر آفات قبیلندنمی ایدی پاییزی پر آفاتدن مراد صفات قهریه وجلالیه در خلاصۀ کلام
اول باران شکلنده کوردیکم نوازل اسمان لطفیه وجمالیه جانبندنمیدر ویاخود اوصاف قهریه وجلالیه جهتندنمیدر
دیو استفسار ایلدی (مثنوی) گفت این از بهر تسکین غمست * کز مصیبت بر نژاد آدمست * رسول علیه السلام
حضرت عایشه رضی الله عنهایه ایتدی بو بارانکه سن کوردک حق تعالینک رحمتی جهتندن اسم رب طرفندن ظهوره
کلان باراندر تسکین غمدن اوتریدر که اول غم مصیبتدن آدمک نژادی ونهادی اوزره در یعنی آدم اوغلینک طبیعی
اوزره مصیبتدن حاصل اولان غم والمک ازاله سندن اوتری نازله اولان امطار لطفیه دندر دیدی * مثنوی * گر بر آن
آتش بماندی آدمی * بس خرابی در فتادی وکمی * اگر آدمی اول آتش اوزره قالیدی یعنی آتش فراق ولوعت مصیبت
واحتراق اوزره آدم اوغلی مستمر اولیدی چوق خرابلغه وکملکه دوشردی وعقلی باشندن کیدوب شاشردی وبر کاره
مشغول اوله میوب معطل قالوردی (مثنوی) این جهان ویران شدی اندر زمان * حرصها بیرون شدی از مردمان
بو جهان درحال اول زمانده ویران اولوردی وانتظام عالمه خلل ونقصان کلوردی مردملرک تعمیر وجودیچون وبقای
اجساد ایچون اولان حرصلر طشره کیدردی پس عالم خرابه واروردی ونسل آدم منقطع اولوردی وحکمت
حقه مخالف کلوردی * مثنوی * استن این عالم ای جان غفلتست * هوشیاری این جهان را آفتست * ای طالب اسرار
بیلکه عند المحققین غفلت ایکی قسمه منقسمدر بر قسمی شول غفلت معتدله ومقبوله درکه نفس الامرده
بو غفلت نعمت الهیه در رحمت رحمانیه دن وحکمت یزدانیه دن حاصله اولور وبو غفلت معتدله اولدرکه
انسانی حضرت حقدن وامور اخرویه دن واحکام دینیه دن غافل ایلمز بلکه آلام ومصیبتدن وموتی اولان کسنه لرک
فرقت وحرقتندن وموجب حیرت ودهشت اولان وحشتندن غافل ایلر تا بو واسطه ایله لوازم وجوده رعایت ایلیوب
تدریجله قرب حقه وکمال هوشیارلغه واصل اولورا گر بو غفلت معتدله اولمیدی انسانه حیرت ودهشت غلبه ایدوب
معطل اولیدی ونمود مرتبه سن بولیدی بو حالت مذمومه در پس حکمت الهیه بو غفلت معتدله یی بنده لرینه عالم
غیبدن ارسال ایلیوب تا که مصیبتزده لرک قلبی متسلی اولور ونه قدر دهشت وحیرت مرتبه سنده بونلرک جانی روح وراحت

بولور وبر قسمی دخی شول غفلت متجاوزه ومذمومه درکه فی الحقیقه بوکونه غفلت نقمت الهی وقهر ربانیدر زیرا
بو غفلت مذمومه حق تعالینک قهر وغضبی جانبندن کلوب خلایقک ذاتینه مستولی اولوب بونلری حضرت حقدن
وامور اخرویه دن واحکام دینیه دن غافل ایلیوب بو جهانک تعمیر وتزیینه حریص ایلر وجمع ماله واکل وشربه
وعز وجاهه مشغول ومنهمک قیلر وعالمک ستونی اولان غفلت متجاوز درکه بو بیتله اشارت بیورلر ای جان بو عالمک
ستونی غفلتدرکه جهانک معمور اولماسنه وزینت ورونق بولماسنه سبب وعلت بوکونه غفلتدر هوشیارلق بو جهانه
آفت وضرردر زیرا تعمیر وتزیینی مانع اولور اما غفلت وحماقت زینت وعمارتنی اقتضا قیلور ولهذا قال علیه السلام
لولا الحمقاء لخربت الدنیا * مثنوی * هوشیاری زان جهانست وچو آن * غالب آید پست گردد این جهان * زیرا
هوشیارلق اول جهان معنویدندر چونکیم اول هوشیارلق غفلت اوزره غالب کله وآنی مضمحل ومتلاشی قیله بو جهان
پست اولور وحقیر وناچیز قالور (مثنوی) هوشیاری آفتاب وحرص یخ * هوشیاری آب این عالم وسخ * فی المثل
هوشیارلق آفتاب وحرص یخدر هوشیارلق آب وبو عالم وسخدر یعنی بو عالمه حریص اولمق وبونک اوزان ونقوشنه میل
ومحبت قیلمق قلبه وسخ ونجس کبیدر هوشیارلق بوکونه اوساخی قلبدن ازاله ایدیجی وپاک قیلیجیدر (م ی) زآن جهان
اندک ترشح میرسد * تا نغرد در جهان حقد وحسد * اول جهان الهیدن از جق ترشح یتشور یعنی هدایت الهی عقله
بصیرت وهشیارلق اعطا ایلر ترشح صزمق معناسنه در بوراده عطاء قلیل معناسنه استعاره اولور تا که جهانده
حرص وحسد اکریه یعنی غلبه قیلمیه اگر جهان الهیدن هوشیارلق اعتدال اوزره کلمیدی بو جهانده حرص
وغفلت بنی آدمه غلبه قیلوردی وانلری کار حقدن وامور اخرویدن بالکلیه معطل ایدوب کار دنیایه مشغول ایلردی
(مثنوی) گر ترشح بیشتر گردد ز غیب * نی هنر ماند درین عالم نه عیب * اگر عالم غیبدن ترشح بیشتر اولورسه یعنی انتباه
وهوشیارلق زیاده کلورسه بو عالمده نه هنر قالور ونه عیب بلکه بو عالمه متعلق اولان عیوب وهنرک جمیعسی اول
حینده محو ومتلاشی اولوردیمکی اشعار اولور * مثنوی * این ندارد حد سوی آغاز رو * سوی قصۀ مرد مطرب باز رو
بوکونه معارف الهیه واسرار علیه حد وپایان طوتمز آغاز جانبنه یوری کیرو مرد مطربک قصه سی جانبنه کیت خطاب
تجرید قاعده سی اوزره کندی وجود شریفلرینه در حسام الدین افندی حضرتلرینه ارسال دخی جائزدر که محرر مثنویدر
بقیۀ قصۀ پیر چنگی وبیان تخلص آن (مثنوی) مطربی کزوی جهان شد پر طرب * رسته زآوازش خیالات عجب *
بر مطرب ایدیکه جهان اندن پر طرب اولدی آنک آوازندن عجب خیالات بتمش وقلوب مستمعینده طرفه حالات ظهور
ایتمشدی (م ی) از نوایش مرغ جان پران شدی * وز صدایش هوش دل حیران شدی * اول مطربک نواسندن جان مرغی
پران اولور ایدی واول مطربک صداسندن کوکل هوشی حیران اولوردی * مثنوی * چون بر آمد روزگار و پیر شد *
بازجانش از عجز پشه گیر شد * چونکه روزگار کلدی یعنی چونکه چوق زمان کچدی ومطرب پیر اولدی آنک جانی
طوغانی عجز وفقرندن پشه گیر اولدی یعنی شیء حقیر صید ایدیجی ودنی وناچیز شیئه راضی اولیجی اولدی * مثنوی *
پشت او خم گشته همچون پشت خم * ابروان بر چشم همچون پاردم * کوبک ارقه سی کبی اول مطربک
ارقه سی خم اولدی وبوکلندی اول مطربک ابرولری کوزی اوزره پالدم کبی اولدی اشغی صرقدی وکوزنی اورتدی
* مثنوی * گشته آواز لطیف جان فزاش * زشت ونزد کس نیرزیدی بلاش * انک جان زیاده ایدیجی لطیف آوازی زشت
اولدی وکمسه نک قتنده انک آوازی بر شیئه دکمزدی * مثنوی * آن نوای رشک زهره آمده * همچو آواز خر پیری شده *
اول زهره نک رشکی کلمش نوا ونغمه بر قوجه اشکک آوازی کبی اولمش * مثنوی * خود کدامین خوش که آن ناخوش
نشد * یا کدامین سقف کان مفرش نشد * خود قنغی خوش درکه اول ناخوش اولمدی وکل نعیم لا محالة زائل) فحواسنجه
جهانک جملۀ نعیمی ودنیانک هر خوشلغی عاقبة الامر محو وزائل اولمق مقرردر یاقنغی سقفدرکه اول مفرش اولمدی اسنه
دینوی اولان هر سقف عالی عاقبة الامر پست وسافل اولمق محققدر * مثنوی * غیر آواز عزیزان در صدور * که بود
از عکس دمشان نفخ صور * بو جمله دن آواز عزیزانی استثنا ایدوب بیوررلر صدورده اولان آواز عزیزاندن غیریسی
که انلرک دمنک عکسندن اولور نفخ صور یعنی صور اسرافیلک حیات بخش اجساد فانیه اولان نفخه سی اول عزیزلرکه
انبیاء علیهم السلام واولیای عظامدر انلرک نفس نفیسنک عکسی اولدی دیمک اولور نفخ صور بونلرک دمنک عکسی
اولمسی بو وجه اوزره ممکن اولور که بونلرک نفس وکلامی وحی الهی والهام ربانی ایله اولور پس بو تقدیر اوزره بونلرک
انفاس نفیسی مرده دللری وپژمرده اولان روحلری احیا ایلر پس جسددن قلب وروح شریف اولدیغی محققدر
شرینی احیا ایلین دخی شریف اولمق مصدقدر بو تقریبله نفخ صور بونلرک دمنک عکسی اولمق فهمه اقرب وعقله اوفقدر
(مثنوی) اندرونی کاندرونها مست ازوست * نیستی کین هستهامان هست ازوست * بو عزیزلرک درونیکه جمیع

درونلرانلردن مستدر وبونلرك نيستلكى برنيستدركه بوبزم وارلقلر عزاندن واردر يعنى عزيزان وجوداولان اولياى
عظامك وجودموهومى مجازى جهتندن فانى اولوب باطن عالمده حقله باقيلردر بركه بوعالم ظاهرده وجود مجازى
ايله هست وموجودلرز برم بووجودلر عزانلرك موجوداولديغى عالم عدمدندركه بوعالمه نسبتله نيستدر والا فى الحقيقه
هستدر (مثنوى) كهرباى فكر وهر آواز او * لذت الهام ووحى وراز او * اول عزيزان وجودك فكرى هر آوازك
كهرباسيدر هر آواز اولفظنه مضاف دكلدر اول ولى رازك ووحيك والهامك لذتيدر يعنى هر آوازى وافكارى مرتبهٔ
حقيقتيه ومقام مقبوليته جاذب اولان اولدر والهام ووحيك ورازوسرك حلاوت وروحى اولدركه اول مظهر ذات
وصفات الهيه درو بوذكر اولنان حالات وصفات اندن ظهوره كلور وانك ذاتندن رونق وفر بولور پس ينه مطربك
قصه سنه رجوع ايدوب بيوررلر (مثنوى) چونكه مطرب پيرتر كشت وضعيف * شد زبى كسبى رهين يك رغيف *
چونكم مطرب زياده پير وضعيف اولدى كسب سزلكندن بر رغيفه مرهون اولدى (مثنوى) كفت عمر ومهلتم
دادى بسى * لطفها كردى خدايا باخسى * پس جناب حقه متوجه اولوب بوكونه عرض حاجات قيلوب ديدى
خدايا بكا چوقلق عمر ومهلت ويردك اى خدا بر خسه لطفلر ايلدك (مثنوى) معصيت ورزيده ام هفتاد سال *
بازنكرفتى زمن روزى نوال * يتمش ييل معصيته سعى قيلمشم بركون عطاكى بندن كيرو طوتمدك * مثنوى * نيست
كسب امروز مهمان توام * چنك بهر توزنم كان توام * كسبم يوقدر بوكون سنك مهمانكم چنكى سندن اوترى چالرم
زيرا كه سنك عبد ومملوككم * مثنوى * چنك را برداشت شد الله جوى * سوى كورستان يثرب آه كوى * چنكى
يوقرو قالدردى والله استيجى اولدى مدينهٔ منوره نك مقابرى ديبنده آه ديجى اولديغى حالده بودخى وجهدركه دينه
چنكى قالدردى والله دليجى اولديغى حالده مدينهٔ منوره نك كورستانى جانبنه آه ايديجى كتدى شد رفت معناسنه
اولور * مثنوى * كفت خواهم از حق ابريشم بها * كوبه نيكويى پذيرد قلبها) كندى كنديه ديدى حقدن ابريشم بها
استرم زيرا اول خدا كمال لطفندن نيكولك واحسانله قلبلرى قبول ايلر * مثنوى * چنك زد بسيار وكريان سرنهاد *
چنك بالين كرد وبر كورى فتاد * كورستانده چوق چنك چالدى واغلية رق باش قودى چنكى يصدق ايلدى وبر مقبره
اوزره دوشدى (مثنوى) خواب بردش مرغ جان از حبس رست * چنك وچنكى را رها كرد وبجست * آنى خواب
قاپدى مرغ جانى حبسدن قورتلدى چنك وچنكيلكى ومرغ جانى ترك ايلدى وتن حبسدن صچرادى (مى) كشت
آزاد از تن ورنج جهان * در جهان ساده وصحراى جان * خواب سبيله تندن وجهان رنجندن آزاد اولدى بر جهان
ساده وصافيده وصحراى جانده يعنى آنك مرغ جانى بى كدورت وبى كثافت اولان جهانه وصحراى جانه واصل اولمغله رنج
جهاندن وآلام تندن آزاد اولدى ونجات بولدى ديمك اولور (مى) جان او آنجا سرايان ماجرا) كاندر اينجا كر بماندندى
مرا) اول مطربك ينه جانى اول صحراى جانده ماجرايى ايرليجى ايدى بويله ديوكه بومرتبه ده نوليدى بنى قويه لردى كربونده
تمنى معناسى متضمن اولمقده جائزدر تنه كم لسان عربيده لوتمنى معناسنى متضمن اولور وحرف شرط اولوب ما بعدنده
اولان ابياته جواب اولمق دخى جائزدر (مى) خوش بدى جانم درين باغ وبهار) مست اين صحرا وغيب لاله زار * بوباغ
وبهار معنويده بنم جانم خوش اولوردى بوصحرانك وغيبه منسوب اولان لاله زارك مستى اولديغى حالده * مثنوى *
بى پر وبى پا سفر ميكردمى * بى لب ودندان شكر ميخوردمى * اول جهان صافيده قناتسز وآياقسز سفر ايلردم آب
ودندانسز شكر يردم يعنى لذت روحانيه واذواق لدنيه بولوردم ديمك اولور * مثنوى * ذكر وفكرى فارغ از رنج ودماغ
* كردمى با ساكنان چرخ لاغ * بويتده ايكى وجه جائز اولور اول اولدركه دماغدن ورنجدن فارغ ساكنان عرشله فكر
وذكره منسوب لاغ ايليدم بوتقدير اوزره فكريده يا نسبت ايچون اولور وبعض نسخه ده رنجله دماغ ما بيننده واو يوقدر
وبعض نسخه ده واقع اولمشدر كما كوره شرح اولندى ووجه ثانى اولدركه فكريده يا وحدت ايچون اوله
ومصرع اولك معناسى ثانى يه مصروف ومخلوط اولميه وبو بيت تنازع فعلين قبيلندن اولوركه مصرع اولده ذكر وفكرى
ومصرع ثانيده لاغ كردمى لفظنده تنازع قيلمش اولورلر پس قرينهٔ كلام بونى اقتضا ايدركه يا مصرع اول ويا مصرع
ثانى يه بر كردمى لفظى تقدير اولنوب بويله دينله ذكر وفكرى فارغ از رنج دماغ (كردمى با ساكنان چرخ لاغ) يعنى ملائكه
ايله لاغ ولطيفه ايليدم ديمك اولوركه رؤيا عالم مثالدندر وعالم مثال بين العالم الارواح والاجساد شول عالم خيالدركه
نائمك روحى اكا واصل اولور واستعدادنه مناسب انك صور خياليه سنى مشاهده قيلوب كاه اولوركه بومرتبه دن ترقى
ايليوب عالم ملكوته داخل اولور وانك اصحاب وارباييله معامله ومكالمه قيلور كردمى با ساكنان چرخ لاغ ديوانك سير
جانندن حكايه بيورملرى مرتبهٔ ملكوتك سيرنه انك جانى واصل اولديغنى اشعار ايلر (مثنوى) چشم بسته عالمى
ميديدمى * ورد وريحان بى كفى مى چيدمى * كوزى بغلنمش وچشم ظاهرى اورتلمش ايكن بر عالم كوريدم دست سز

وبركفسز ورد وريحان دريدم تنه كم نايمك روحى وچشم ظاهرى مسدود ومستور ايكن عالم مثالى كوروب انك عجايب
وغرايبنى مشاهده ايلروبى دست ظاهر اول عالمده ورد وريحان وسنبل وضيمران دوشرر (مثنوى) مرغ آبى غرق درياى
عسل * عين ايوبى شرابى مغتسل * بوآيت سورهٔ صادده دراولى بودر (اركض برجلك) بوامرى يا جبرائيل ايده ويا خود
جناب عزت اركض ديو الهام ايده اى اضرب برجلك الارض اى ايوب اوراياقلر كله بيره (هذا مغتسل) آيقلرين امر حقله
زمينه اوروب بر عين بى نظير جارى اوليجق قبل حقدن اكا اشارت اولديكه (هذا) شو صو (مغتسل) محل اغتسالدر (بارد
وشراب) اوله مغتسل كه بارددر وشرابدر برروآينده ايكى پيكار اشكار وبديدار اولوب برى بارد وبرى حار ايدى ماء بارددن
ايچوب وماء حارى اغتسال ايلدى وجميع امراض واسقامدن صحت بولدى حضرت خداوندكار پير چنكينك
روحنى ايوبه تشبيه ايدوب بيوررلركه پير چنكى اول حالده برمرغ آبى ايديكه غرق درياى عسل اوله درياى عسل بوراده
كمال لذتدن كنايه در واول حال كانه ايوبه منسوب اولان عين ايديكه شراب مغتسل ايدى همان پس پير چنكينك
غرق اولديغى ذوقى عين ايوبه تشبيه بيوررلر زيرا اول ذوق الهى دخى امراض باطنه وكامنه دن سالكى پاك وطاهر
قيلور (مثنوى) كه درو ايوب از پا تابفرق * پاك شد از رنجها چون نورشرق * كه اول عين سبيله ايوب عليه السلام
آيقدن باشه دك نور شرق كبى يعنى آفتاب كبى رنجلردن پاك اولدى بعض نسخه ده نور شرق يرينه نور حق واقع اولمشدر
اول چشمه سبيله نورحق كبى امراضدن پاك وطاهر اولدى ديمك اولور (مثنوى) در بحجم ار كربودى چو چرخ *
درنكنجيدى دروزان نيم برخ) مثنوى شريف حجمده يعنى وسعت ومقدارده اكر چرخ كبى اوليدى وطبقات
سماوات قدر واسع كليدى بوسردن اول مثنوى يه يارم پاره صغميدى يعنى اول عالمك اسرار وانوارى وعجايب وغرايبى
برمرتبه بى حددركه اكر اشجار اقلام وبحار مداد وطبقات سماويه اوراق اولسه وجميع خلايق بو اسرار وانوارك
شرحنى الى يوم القيام كتابت قيلسه انك بعضيسنك نصفى يازلميدى وعشر عاشرى تحرير قيلنميدى * مثنوى *
كان زمين وآسمان بس فراخ * كرد ازتنكى دلم را شاخ شاخ * كه اول زياده واسع اولان زمين وآسمان تنكلكندن
كوكلمى پاره پاره ايلدى زيرا بوعالم صورت عالم معنايه نسبت غايتله احقر واصغر برشيدر وقلب اوليايه كوره دانهٔ خردل
قدردر بو اجلدن تنكلكندن قلبمى شاخ شاخ ايلدى بيوردى * مثنوى * وين جهانى كاندرين خوابم نمود *
در كشايش پر وبالم را كشود * بوبر جهانكه بوخواب ايچره بكا كوروندى كشايشدن بنم پروباللرمى اچدى يعنى پروبالم
عقل وروحم كه قيود جسمانيه ايله بسته اولمشدى بو عالم معنوى آچلغندن بنم مقيد اولان پروباللرمى آچدى حتى روح
روانم بوعالم علويدن جولان ايدوب اوچدى يعنى مطرب كنديسنه بويله ديدى (مثنوى) آن جهان وراهش ار پيدا بدى
* كم كسى يك لحظهٔ اينجا بدى * بوجهانك يولى اكر ظاهر اوليدى آز كمسه بر لحظه اول دنياده اوليدى يعنى مطرب
اول عالمده دنياى كنديدن بعيد كوروب اكر دنيا جانبندن بوعالمه بر يول اوليدى اول دنياده كمسه بر لحظه قرار قيلمزدى
ديدى وحضرت مولانا قدس الله سره العزيز انك لسانندن اول عالم روحانينك عظم شاننى وبوعالم اوزره فضل ورجحانى
بيان بيوررلر * مثنوى * امر مى امد كه نى طامع مشو * چون زپايت خار بيرون شد برو) واول پير مطربك روحنه بوكونه
امر الهى كلديكه بوق طامع اولمه وبى موت اضطرارى بوراده قرار ايلمكه اميد قيلمه چونكم پايكدن خار بيرون اولدى
يورى يعنى چونكم پاى جانكدن احكام بدنيه وشواغل جسمانيه خارى طشره كلدى يورى عالم دنيا جانبنه كه قدم جان
خاركبى اولان اشغال جسمانيه ومقتضيات نفسانيه دن خلاص اولدقدنصكره بوعالمه كلمكه مانع ودافع اولمز وپاى
روحندن خار جسمانى اخراج ايلين كمسه بوعالمه كلمكده عسرت ومشقت چكمزديدى * مثنوى * مولى مولى ميزد آنجا
جان او * در فضاى رحمت احسان او * پير چنكينك جانى اول عالم روحانيده بر مولى مولى اوردى يعنى توقف وانتظار
ايلدى اول اللهك رحمت واحسانك صحراسنده موليدن توقف وانتظار ايلدى معناسنه اولور امابو فقير روشنه
افندى مرحومك كندى خطيله بوبيتك كنارنه تحرير ين كوردم بويله ديمش كه كمحيلر لسانده مولى مولى ديمك سلم سلم
ويا خود خلص خلص ديمكدر پس بوراده درياى انواره مستغرق اولان چنكينك جانى الهى سلم سلم يعنى سن بنى سالم قيل
سالم قيل وورطهٔ دنيادن كشتئ وجودمى خلاص قيل ديوندا اوردى ديمك اولور بودخى وجهدن خالى دكلدر (در خواب
كفتن هاتف امير المؤمنين عمر رضى الله عنه راكه چندين زر از بيت المال بركير وبدان مرده كه در كورستان خفته است
* مثنوى * آن زمان حق بر عمر خوابى كماشت * تاكه خويش از خواب نتوانست داشت * اول زمان حق تعالى
حضرتلرى حضرت عمر اوزره بر خواب حواله ايلدى تاكه كنديسنى خوابدن طوتمغه قادر اولمدى يعنى خوبى
كنديدن دفعه قادر اولميوب بى اختيار اويودى * مثنوى * در عجب افتاد كين معهود نيست * اين زغيب
افتاد بى مقصود نيست * حضرت عمر عجبه دوشديكه بوخواب معهود دكلدر وبوزمان اويومق بكا معتاد دكلدر

امدی بو خواب عالم غیبدن واقع اولدی بی مقصود دکلدر پس حکمت واردر دیوب (م ی) سر نهاد و خواب بردش
خواب دید * کامدش از حق ندا جانش شنید) باش قودی وانی خواب ایلتدی و دوش کوردی که حضرت عمره حقدن
ندا کلدی انك جانی اول ندایی اشتدی * مثنوی * آن ندایی کاصل هر بانك ونداست * خود ندا آنست این باقی
صداست * اول برندا که هر بانك ونغمه نك اصلیدر فی الحقیقه ندا خود اولدر و بو باقی ندالر صدادر ندادن مراد کلام
الهیدر و حق سبحانه وتعالی متکلمدر بو انسانك وجودنده اولان کلام انك کلامنك پرتو واثریدر (مثنوی) ترك
وکرد و پارسی کو و عرب * فهم کرده ان ندایی کوش ولب * ترك وکرد و عجم وعرب کوش ولبسز اول ندایی فهم ایلمشدر
یعنی هر طائفه نك جانی حواس ظاهره سز ندای حقی فهم ایلمشدر اکر فهم ایلمسیدی ربیسنی بیلمزدی جانده اولان
معرفت حق اول ندای الهینك اثریدر (مثنوی) خود چه جای ترك و تاجیکست و زنك * فهم کردست ان ندا را چوب
وسنك * خود ترك و تاجیك و زنکینك نه یری یعنی عرب وعجم وروم همان بو ندایی فهم ایتمدی اول ندایی چوب
وسنك دخی فهم ایلمشدر زیرا چوب وسنك دخی ربلرنی بیلورلر و چقن انلره دخی امر الهی اولسه امر الهی یی قبول ایدوب
منقاد اولورلر وانلرك قبول امر الهی ایلدری فهم قیلدقلرینه دلالت قیلور (مثنوی) هر دمی از وی همی آید الست *
جوهر و اعراض می کردند هست * کر نمی آید بلی زیشان ولی (آمدنشان از عدم باشد بلی * واذ اخذ ربك من بنی آدم
من ظهورهم ذریتهم واشهدهم علی انفسهم الست بربکم قالوا بلی * آیت کریمه سنك مصداقنجه اکرچه بنی آدمه حق
تعالی عالم ارواحده الست بربکم دیوب بو جمله سی ربلرینك کلامنی فهم قیلوب انك ربوبیتنه والوهیتنه اقرار ایلدیلر
اما عند المحققین و پیش اصحاب یقین بو الست خطابی همان عالم ارواحده بر کره دینوب دخی منقطع اولمشدر بلکه
هر انده هر شانه حضرت حق لسان معنوی ایله الست بربکم دیوب انلر دخی آلان بلی دیوب اقرار ایلمکده درلر پس
اصحاب شهود قتنده بو کون بو دنیاده و دخی یارن آخرتده دیدیکی الست خطابنك دون عالم ارواحده دیدیکی
الست یه مغایر و متفاوت دکلدر نته کم ابن فارض حضرتلرینك بو بیتلری بو معنایه شهادت ایلر (شعر) ولیس الست
بالامس غیر الامن غدا * وجنحی غدا صبحی و یومی لیلتی * وسر بلی لله مرآة کشفها * واثبات معنی الجمع نفی المعیتی *
پس حضرت خداوند کارك هر دمی از وی همی آید الست * بیورملری خطاب الستك علی الدوام اولمسنی افاده ایلر
یعنی هر بر دمده اول خدادن دائما اشیا اوزره لسان معنوی ایله الست بربکم نداسی کلور اول ندادن جوهر و اعراض
وار اولورلر وا کا بلی دیرلر جوهر مقوم و مخصصه محتاج اولمیوب قائم بالذات اولان شیئه دیرلر عرض قائم بالذات اولمیوب
بر مقومه محتاج اولان شیئه دیرلر مثلا الوان کبی جوهر و عرضك تفصیلی ایکنجی جلدده قسم غلام در صدق
وفای یار خود بیانده مذکور اولمشدر فلیطلب فیه اکرچه بو اشیادن ظاهرا بحسب اللفظ بلی دیدك کلمز ولیکن
انلرك عدمدن کلمسی بلی اولور و هر بری لسان حالله ربلرینك ربوبیتنه اقرار قیلورلر کما قیل * بیت * ففی کل شیء له آیة *
تدل علی انه واحد (م ی) زان چه کفتم من ز فهم سنك و چوب * در بیانش قصهٔ هش دار خوب * اول نسنه دن که
بن سنك وچوبك ادراکندن دیدم وسنك وچوب دخی ندای حقی استماع ایلر دیو تحقیق ایلدم انك بیانده بر قصه یه خوب
عقل طوت و یا خود بر خوب قصه یه هوش طوت بعض نسخه ده بو بیت دخی واقع اولمشدر که بودر (مثنوی) زانکه کفتم
ز آکهی چوب وسنك * در بیانش قصه بشنو بی درنك * چوب وسنکك آکاهلغندن اول نسنه یی که دیدم انك بیانده
بی توقف قصه ایشت تا سکا چوب وسنکك فهم ایلمسی و تسبیح حقی سویلمسی روشن اوله و بو قصه دن تسبیح
جماداته و معرفت نباتاته ایمان واعتقاد ایلمك ظهوره کله اول قصه بودر * نالیدن ستون حنانه چون از برای
پیغمبر صلی الله علیه وسلم منبر ساختند که جماعت انبوه شده و کفتند ما روی مبارك ترا بهنکام وعظ نمی بینیم
وشنیدن رسول واصحاب ان ناله را و سؤال وجواب دادن مصطفی علیه السلام با ستون صریح) ستون حنانه نك
ناله قیلمسنك بیانده در چونکم پیغمبر علیه السلامدن اوتری منبر دوزدیلر زیرا جماعت چوق اولدی ودیدیلر
بز سنك روی مبارککی وعظ وقتنده کورهمزز و حضرت رسول علیه السلام واصحاب نخول اول درختك
ناله سنی اشتدیکنك بیانده در و مصطفی علیه السلام اول ستونه صراحة سؤال وجوابنك بیانده در بو بیان بو حدیث
شریفك معنای لطیفیدر که نظمه کتوروب بیوررلر و بخاری ونسائی و ابو داود اتفاق اوزره بو حدیثی
حضرت جابردن روایت بیوررلر قال جابر کان النبی علیه الصلوة والسلام اذا خطب استند الی جذع نخلة من
سواری المسجد فلما صنع له المنبر فاستوی علیه فصاحت النخلة التی کان یخطب عندها حتی کادت ان تنشق فنزل
علیه الصلوة والسلام حتی اخذها فضمها الیه فجعلت تأن انین الصبی الذی یسکت حتی استقرت قال النبی علیه
الصلوة والسلام بکت علی ما کانت تسمع من الذکر ترجمه سی بودر که حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم

خطابت

خطابت ایلدیکی وقتده بر خرما آغاجنك دالنه طیانوردیکه اول مسجدك دیرکلرندن بری ایدی وقتا کم اول نبی ایچون
منبر دوزدیلرسه و اول نبی علیه السلام انك اوزرینه قصد ایلدیسه واوتردیسه اول نخله که انك قتنده مقدما خطابت
ایلردی بر مرتبه صیحه و حنین ایلدیکه حتی منشق اولمغه قریب اولدی پس حضرت نبی مکرم صلی الله علیه وسلم
منبردن اینیدی واول دیرکی اخذ ایلدی و معانقه قیلوب کندیلره ضم ایلدی پس اول نخله صبی انین ایلدیکی کبی
انین ایلمکه بشلدی اول صبی که تسکیت اولنور یعنی ساکت قیلنور حتی قرار ایلدی وانینی دکدی پس حضرت نبی
علیه السلام بیوردیلر اول نخله اغلدی الهدك ذکرلرندن سامع اولدیغی ذکرك بعد و مفارقتی اوزره پس بو ستونك حنین
وبکاسندن علماء ظاهر واهل اعتزال وفلاسفه مشربنده اولانلر تأویله میل ایتمشلردر و بو حنین وانین حضرت رسول
امین علیه السلام واصحاب کزینه سماع باطنیه و ملکوتیه ایله مسموع اولدی دیوب بیانه کتمشلردر صحیح اولان
بودرکه حضرت رسول علیه السلام واصحاب کرام اول حنین و بکایی استماع ظاهر ایله کوش ایتمشلردر بعض علماء
ظاهر دیرلرکه نعم حضرت پیغمبر علیه السلام واصحاب اول صدایی استماع ظاهره ایله استماع ایلدیلر لکن اول
صوتدن اول ستونك خبری یوقدر بلکه اول صدایی انده اول وقتده جناب حق خلق ایلدی معجزة للنبی علیه السلام
بویله دینلر جمادات ونباتاتك اللهدن ورسولندن ادراکاه اولملرینه و جناب حقه حقیقة تسبیح قیلملرینه انکار
ایدنلر و معتزله وفلاسفه مذهبنه کیدنلردر زیرا بونلر دیرلرکه حقیقة تسبیحه و معرفت وانین وخشیته عقل
وحیات لازمدر و عقل وحیاته اعتدال مزاج و بنیهٔ مخصوص واجبدر اولیله اولیجق تسبیح وناله جماده مؤول مجازدر دیرلر
حال بوکه بو خصوصده آیات واخباردن نصوص کثیره وارد اولمشدر اما مشایخ صوفیه وارباب مشاهده تأویل ایتمیوب
حقیقتنه مقر اولمشلردر واهل کلام وعلماء ظاهر باخصوص که معتزله وفلاسفه مجازدر دیوب تأویل قیلمشلردر مثلا
بو آیت کریمه ده من خشیته لفظی مجازدر دیمشلردر قال الله تعالی (ثم قست قلوبکم من بعد ذلك فهی کالحجارة
او اشد قسوة وان من الحجارة لما یتفجر منه الانهار وان منها لما یشقق فیخرج منه الماء وان منها لما یهبط من خشیة الله
اکثر علما تفسیرلرنده تقلید للمعتزلة والخشیة مجازة عن الانقیاد دیمشلردر الا ابو اللیث وامام بغوی بونلر مجازدر کل
حقیقتدر دیمشلر و دخی (وان من شیء الا یسبح بحمده ولکن لا تفقهون تسبیحهم) آیتی تسبیح جمیع اشیایه حقیقة دلالت
ایلرکن تسبیحلرینی لسان حالله دیمشلردر حالا مشرکاردن و نفی صانع ایدنلردن ماعداسی لسان حالله اولان تسبیحه
واقف وعالملردر پس انلره لا تفقهون قولی یرنده اولماز و محقق واهل کشف اولنلره دخی موافق کلمز و جمله دن شیخ اکبر
فتوحاتده بیوررلرکه فان المسمی بالنبات والجماد عندنا له ارواح بطنت عن ادراك غیر اهل الکشف فلا یحس بها
مثل ما یحس بها من الحیوان والکل عند اهل الکشف حی ناطق ونحن زدنا مع الایمان بالاخبار الکشف فقد سمعنا
الاحجار تذکر الله بلسان ناطق تسمعه اذاننا منها وتخاطبها مخاطبة العارفین بجلال الله پس حضرت خداوندکار
که اهل کشف ومشاهده نك کبارندندر جمادات ونباتاتك حیاتنی ونطقلرینه اولان تسبیحات وتهلیلاتنی اثبات ایلیوب
بیوررلر * مثنوی * استن حنانه از هجر رسول * ناله میزد همچو ارباب عقول * حنانه ستونی حضرت رسولك فراقندن
ارباب عقول کبی ناله اوردی (مثنوی) در میان مجلس وعظ انچنان * کز وی آکه کشت هم پیر و جوان) مجلس وعظك
اورته سنده اویله انکلدی که اول مجلسده حاضر اولان پیر و جوان اول ناله دن آکاه وخبردار اولدیلر (م ی) در تحیر ماند اصحاب
رسول * کز چه می نالد ستون با عرض وطول * رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك اصحابی انك ناله
ایلمسندن تحیرده قالدیلرکه ستون عرض وطول ایله ندن ایکلر یعنی طول وعرضله هر جانبدن ناله ایلدیکنی اشتدکده
متحیر اولدیلر (مثنوی) کفت پیغمبر چه خواهی ای ستون * کفت جانم از فراقت کشت خون) پیغمبر علیه السلام
اول ستونه ایتدی ای ستون نه استرسن اول ستون حضرت رسول علیه السلامه ایتدی سنك فراقکدن جانم خون
اولدی ناله مه سبب بودر (مثنوی) مسندت من بودم از من تاختی * بر سر منبر تو مسند ساختی) وعظ وقتنده سنك
مسند و تکیه کاهك بن ایدم بندن چاپدك یعنی بنی ترك ایدوب منبر جانبنه عروج ایتدك منبرك باشی اوزره سن مسند
دوزدك (م ی) کفت خواهیکه ترا نخلی کنند * مشرقی غربی ز تو میوه چنند * حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
اکا ایتدی چونکم سنك فریادك بوندن اوتریدر بونك مقابلنده استرمیسن که سنی بر نخل ایده لر مشرق و مغربك اهلی
سندن میوه دیره لر (م ی) یا دران عالم حقت سروی کند * تا تر و تازه بمانی تا ابد یا خود اول عالم حقیقتده حق تعالی سنی
بر سرو ایده که تا ابدی تر و تازه قاله سن (م ی) کفت آن خواهم که دایم شد بقاش) بشنو ای غافل کم از چوبی مباش ستون
حنانه ایتدی آنی استرمکه آنك بقاسی دائم اولدی ای غافل بو قصه یی اشت و بر چوبدن کم اولمه کورکه بر ستون پاره سی
ذوی العقولدن دکل ایکن ترك فانی اختیار باقی قیله و طالب دولت ابدیه و حیات سرمدیه اوله سن ذوی العقولدن ایکن

وتحصيل بقا ودوامه مستعد وقابل ايكن نيچون طالب حقيقت اولميه سن وتحصيل سعادت سرمديه قيلميه سن
(م ى) ان ستون رادفن كرداندرزمين) تاچومردم حشر كردد يوم دين حضرت نبى اول ستونى يرايچنه دفن ايلدى
تا يوم دينده اول ستون مردم كبى حشر اوله (م ى) تابدانى هركه راايزد بخواند * ازهمه كارجهان بيكار ماند) تا بونى
بيله سن هركيمكه حضرت يزدان اوقودى وكندى جنابنه دعوت قيلدى اول كمسه جهانك دوكلى كارندن بى كار
قالدى وعمل وفعل دنيويدن فارغ اولوب طاعت حقه مشغول اولدى (مثنوى) هركه راباشد زيزدان كاروبار * يافت
باراٌنجاوبيرون شد زكار * هركيمه كه خدادن كاروبار اولدى دركاه حقه يول واجازت بولدى وكارجهاندن طشره اولدى
(مثنوى) انكه اورانبود از اسرار داد * كى كند تصديق اوناله جماد * اول كمسه يه كه اسرار الهيه دن عطا اولميه اول كمسه
جمادك ناله سنى نچون تصديق ايلر (مثنوى) كويد آرى نى زدل بهر وفاق * تانكويندش كه هست اهل نفاق * جماداتك
تسبيحنه اعتقاد ايلينلره موافقتدن اوترى ظاهرا بلى ديركو كادن دكل تا اكا ديميه لركه اهل نفاقدر يعنى طعن وقدح
خوفندن اوتريدر تصديق تسبيح جمادات قيلنلره بحسب الظاهر موافقت ايليوب بلى اوله دردير وليكن بحسب الباطن
تصديق واقرار ايلمز (مثنوى) كرنيندى واقفان امر كن * درجهان رد كشته بودى اين سخن * يعنى اكر بو جمادات
ونباتات اللهك كن امرنه واقف وعالم اولميه لردى جهانده مردود اولمش اولوردى بو سوز يعنى بو جماداتك ونباتاتك
سوزى وكلامى حال بوكه بونلرك سوز سويلمسى وتسبيح وتكلم ايلمسى شرعا ثابتدر مردود دكادر نيته كم اول بعثتده
حضرت رسول عليه السلامه وحى كلوب منزل شريفلرينه منصرف اولدقده احجار واشجارلرك اكا سلام ويرمسى
وحصانك كف مباركلرنده شهادت قيلمسى مشهور ومتواتر اولمشدر وياخود معنى اكر بو اشيا امر كن واقفلرى دكلر
اولايدى جهانده بو كن سوزى رد اولمش اولوردى (انما امره اذا اراد شيئا ان يقول له كن فيكون) قولى تحصيل
حاصل وبيهوده اولوردى زيرا بيسنك امرنى فهم ايتمين شيئه امر ايتمك عبث ومردود اولودى اكرامر تسخير ايچون
درديو تأويل اولنورسه بو نكته فوت اولور (مثنوى) صدهزاران اهل تقليد ونشان * افكندشان نيم وهمى
دركمان * اهل تقليد واهل نشاندن يعنى علايم وآثار اهلندن وتقليد اهلندن نيچه يوز بيك كمسه لرى يارم وهم انلرى
شك وكمانه براغوب يعنى ادنى وهم انلره غلبه قيلدقده تحقيق ويقين مرتبه سندن دور اولوب جمادات ونباتاتك
حقيقة تسبيح قيلمسنده وجميع اشيانك ربلرندن آكاه وخبردار اولمسنده شك وشبهه يه دوشوب بو خصوصده
وارده اولان نصوصى عقللرينه موافق وفهملرينه مطابق تأويل وتوجيه ايدرلر (مثنوى) كه بظن تقليد
واستدلالشان * قايمست وجمله پروبالشان * زيرا انلرك استدلالى ظنله قايمدر وجمله پروباللرى دخى يعنى جمله پروبال
وعقل وفكرلرى وتقليد واستدلاللرى ظنله قايمدر ظن ايسه حقيقتدن برشيئ مغنى ومفيد اولمز (كما قال
الله تعالى (وما يتبع اكثرهم الا ظنا ان الظن لا يغنى من الحق شيأ) وقال فى سورة النجم (ان يتبعون الا الظن
وان الظن لا يغنى من الحق شيأ (مثنوى) شبهۀ انكيزدان شيطان دون * درفتند اين جمله كوران سرنكون * اول دون
شيطان انلرك درونده برشبهه قوپررمثلا بو جمادات ونباتات حى وعاقل دكادر نيجه ناطق اولور ونوجهله تسبيح قيلور
ديو انلرك قلبنه وسوسه ويرر آنك سبيله بو جمله كورلر باشى اشغه دوشرلر پس تأويل وتوجيه سمتنه كيدوب حقيقتدن
محروم اولورلر اما اصحاب يقين تشكيك ومشككدن چاه وهمه دوشمز وشبهه وشكوكه كرفتار اولوب كلام خدايى وكلام
نبى مجتبايى تأويل وتوجيه قيلمز (مثنوى) پاى استدلاليان چوبين بود * پاى چوبين سخت بى تمكين بود * استدلالى
اولان كمسه لرك اياغى چوبين اولور چوبين اولان اياق زياده بى تمكين اولور يعنى اهل استدلالك طريق حقده عقل
وفكرلرينك قدمى اغاجدن اياق كبيدر ومعلومدر كه اغاج اياقله يوريمك زياده بى ثبات وبى قراردر وضعفدن خالى دكلدر
كذلك اصحاب استدلالك روشلرى وباطن اشيايى استدلال ايدشلرى ضعفدن خالى دكلدر * مثنوى * غير آن قطب
زمان ديده ور * كزثباتش كوه كردد خيره سر * اول ديده ور اولان قطب زماندن غيريكه اول قطب زمانك ثباتندن
طاغ خيره سر وسراسيمه اولور يعنى اهل استدلالك جمله سنك پاى عقل وادراكى بى تمكين وبى ثبات اولور الا شول
بصيرت ومشاهده صاحبى اولان قطب زمان ومدار عرفان وايقان بونلر كبى اولمز كه آنك ثبات وقرارندن جبال راسخه
حيران اولور وآنك تمكين ورسوخن كوروب بريرده واله قالور جميع موسوس ومشككك بريره جمع اولسه لر واكا
شكوك وشبهاتى القا قيلسه لر اول مركز علوم وعرفانى مقامندن اصلا تحريكه قادر اوله ميه لردى * مثنوى * پاى نابينا
عصا باشد عصا * تانيفتد سرنكون او برحصى * كوردل اولانك اياغى عصا اولور عصا تا سنك ريزه لر اوزره اوكور
دوشميه عصادن مراد استدلال وكوردن مراد كوردل وحصادن مراد ضلال وخطادر تقدير معنى كوردل اولانلرك
راه حقده قدمى استدلال اولور واكا اعتماد واتكا قيلور تاكه ضلالت وخطا طاشلرينك اوزرينه باشى آشغى دوشميه

(مثنوى) آن سوارى كوسپه راشد ظفر * اهل دين راكيست سلطان بصر * اول برسواركه اوسپاهه ظفر اولدى
يعنى اهل دينه كيمدر سلطان بصر دراهل دين راسپه رادن بدل اولمق وياخود سپه رايى مفسر اولمق معنايه اقرب
وانسبدر كيست سؤال سلطان بصر خبر اولور وتقدير معنى بويله ديمك اولوركه اول سواريكه عسكره يعنى اهل دينه
ظفر وظهير اولدى اول كيمدر ديرسك بصر سلطانيدر يعنى انسان العين منزله سنده اولان ومردمك ديده مرتبه سن
بولان انسان كاملك سلطانيدر مراد حضرت نبى عليه السلام واكا وارث كامل اولان هر وليدركه وراثتلرى حسبيله
سلطان بصر منزله سنده اولورلر سلطان بصر ديمك سلطان انسان ديمك معناسنده در انكچونكه بصره انسان
ديرلر وانسانه انسان ديد كارى اشيايه وحقه بصر منزله سنده اولديغندن اوتريدر كما نقلنامن كلام الشيخ الاكبر
فى هذا الشرح مرارا (م ى) باعصا كوران اكر ره ديده اند * درپناه خلق روشن ديده اند * كورلر عصا ايله اكرچه يول
كورمشلردر ومقصوده ايرمشلردر خلقك پناهنده روشن كوريجيلردر (مثنوى) كرنه بينايان بدندى وشهان * جمله
كوران مرده اندى درجهان * مثلا اكر عالمده بينالر وشاهلر اولميه لردى جهانده اولان جميع كورلر اولمش اولورلردى
(م ى) نى زكوران كشت آيدنى درود (نى عمارت نى تجارتهاى سود زيرا كورلردن نه اكمك ونه بچمك كاور نه بنالرى عمارت
ايلمك ونه تجارتلرونه فائده ومنفعتلر حاصل اولور (مثنوى) كرنكردى رحمت افضالتان) درشكستى چوب استدلالتان
اكر حق تعالى حضرتلرى اى كورلر سزه افضال رحمت ايلميدى سزك استدلالكز چوبنى صردى بعض نسخه ده تان
يرينه شان واقع اولمشدر بو تقديراوزره معنى اكر الله تعالى اول كورلره رحمت وافضال ايلميدى انلرك استدلالى چوبنى
صردى يعنى ابطال ايلردى كورلردن مراد اهل ظاهر واصحاب استدلالدركه ظاهر كوزى كور اولان ظاهرا ديده ور
اولان كمسه لره نسبت نه مرتبه ده ايسه كوردل اولان اهل استدلال دخى اصحاب يقين اولان اهل مشاهده يه نسبت
بويله در (مثنوى) اين عصا چه بود قياسات ودليل * ان عصا كه دادشان بيناجليل * بو عصا كه بونده
ذكر اولندى نه اوله قياسات ودليل مراد اولور اول عصايى انلره كيم ويردى جليل اولان بصير الله ويردى (مثنوى)
چون عصا شد آلت جنك ونفير * آن عصا را خرد بشكن اى ضرير * چونكم عصا جنك ونفيره آلت اولدى اى اعمى
اول عصايى خرد ايله صى يعنى استدلال عصاسى قيل وقال وبحث وجدال علت وسبب اولدى اول عصاى استدلالى اى
كوردل اولان كمسه ترك وازاله ايله تا انك مقابله سنده چشم حقيقت بين اوله سن (مثنوى) اوعصاتان داد تا پيش
آمديد) آن عصا از خشم هم بروى زديد * اوخدا سزه عصا ويردى تا ايلرى كلديكز اول عصايى هم غضبدن تا اكا اوردكز
يعنى اول خداى تعالى قياس واستدلال عصاسنى سزه انكچون ويرديكه تا انك خلفاسى اولان انبيا عليهم السلام
واولياى عظامه تبعيت ايده سز وانلرك يولنه كيده سز اسه سزكز اى كوردللر خشم وغضبه كلوب عصاى
استدلالى بر سبيل بحث وجدال انك خلفاسى اولان انبيا عليهم السلام واولياى عظامه اوره سكز كه حقيقتده حقه
اورمق كبيدر (م ى) حلقۀ كوران بچه كار انديد * ديده بان را درميانه آوريد) اى كورلر حلقه سى واى ضريرلر زمره سى
نه كارده ونه عملده سزاورتا كزه ديده بان كتوريكز يعنى ما بينكزده بر بصير كمسه كتوروب اكا اقتدا ايليكز تا آنك دلالتى
واسطه سيله مصالحكز درست اوله وكار وكردار كز ظهوره كله ونتيجه بوله (مثنوى) دامن اوكير كو دادت عصا *
درنكر كادم چها ديد از عصا * عصادن مراد استدلالدر اهل تقليدك عقلى اكا اعتماد واستناد ايدوب آنكله
كورانه سدلوله يول بولدقلرى ملابسه سيله پس معنى ديمك اولوركه استدلال عقليه يى ترك ايت واو اللهك امر وفرمانى
دامنن طوتكه سكا عصاى عقل واستدلالى اول ويردى ونظر ايله كه آدم عليه السلام نه لر كوردى ونه بلالره ايردى عصاى
استدلاله متكى اولمقدن ودامن نهى ترك قيلمقدن زيرا حضرت آدم عليه السلام دامن نهى صريحى قويوب وسوسۀ
شيطان سبيله عقل واستدلاله اويوب بو شجردن نهى تحريميمدر ويا تنزيهيمدر مراد ديو استدلالى عصا قيلدقده
عصيان واقع اولوب بو قدر بلالر چكدى پس اخبار ونصوصه استدلال عقليه ايله معنى ويروب تصرف قيلمقدن ايمان
كتورمك اولادر سنت سلف دخى بودر زيرا اكثر احكام مرعيه وامور شرعيه ده من بعد عقلك مدخلى يوقدر بلكه
شرع شريفده عقله مخالف احكام وامور رقى چوقدر مثلا اوائل سورده اولان حروف مقطعه كبى وآيات متشابهه كبى
وحجده اولان بعض افعال عجيبه كبى پس عليكم بدين العجائز حديثنك مقتضاسنجه عقل واستدلالى ترك ايدوب امر
اولنديغى اوزره راه حقه كيدوب ظواهر اخبار ونصوصه ايمان ايدوب جناب حقدن كشف حقايق اولنجيه دك
شرع رسولدن عقل ايله تصرف ايتميه وزكه شرعده عقلك مدخلى يوقدر (م ى) معجز موسى واحمد را نكر) چون عصا شدمار
واستون باخبر * حضرت موسى عليه السلامك وحضرت احمد عليه السلامك معجزه سنه نظر ايله عصى نيجه
اژدر واستون حنانه نه كونه باخبر اولدى (م ى) از عصا مارى واز استون حنين * پنج نوبت ميزنند از بهر دين *

عصادن بر عظیم مار اولدی ستوندن حنین واواز پیدا اولدی ستوندن مراد بوراده مناره در کان دیمش اولورلر که
عصای موسانك حیه اولمسی وستون حنانه نك ناله واوازه قیلمسی کورمدکسه ستون مناره نك آوازه ایلمسی
مشاهده ایله اول ستون دینك قیامندن اوتری هر کون بش نوبت اورر بو سائر معجزاتدن اکبرودر حال ظاهر
اولوب ینه زائل اولان انبیا علیهم السلامدن اعظمدر زیرا معجزاتك دوامی ماضی اولوب مرور قیلاندن وفی الحال ظاهر
اولوب زائل اولندن اعظمدر پس حضرت احمد صلی الله علیه وسلمك هر کون مناره لر اوزره بش وقت اذان اوقنمق معجزۀ
باهره وبینۀ ظاهره لرندن ستون حنانه نك ناله سن اشتمدکسه بو ستون مناره نك حنین وآوازن کوش اینکه بو معجزه
اول ذکر اولان معجزه دن اعظم واکبردر دیمك اولور وستوندن مراد مناره تقدیر اولدیغی اوزره ذکر محل ارادۀ حال
قبیلندن ومسبیك حالنی سببه اطلاق سبیلندن اولور (مثنوی) کرنه نامعقول بودی این مزه * کی بدی حاجت بجندین
معجزه * هرچه معقولست عقلش می خورد * بی بیانی معجزه وبی جزر ومد * این طریق بکر نامعقول بین * در دل
هر مقبلی مقبول بین * بو مزۀ شریعت ولذت وحلاوت دین وطریقت اکر نامعقول دکل ایمش ایسه نیچون بو قدر
معجزات انبیا علیهم السلامه محتاج اولوردی بلکه انبیا علیهم السلامه بیله محتاج اولمزدی زیرا هر عاقل ومتفطن
نبی ومرشد راه حق اولوردی ومعقول اولان شیلر مقبول ونامعقول اولان مردود اولوردی حال بوکه شرع بویله دکلدر
زیرا چوق معقول شیلر واردرکه حرام ونامشروعدر مثلا لبس حریر واوانی ذهب وفضه دن اکل کبی وچوق نامعقول
شیلر واردرکه مشروعدر مثلا ارکان حجده رمی جمار وطواف قدومده سبعۀ اشواط کبی وبونلر امثالی محصل شرع
عقلله بیلنمز افعالی واحوالی فی چوقدر زیرا انبیا علیهم السلام مطلقا مقتضای عقل اوزره بعث اولنمامشدر اکر عقلك
مقتضاسی اوزره بعث اولنه لردی من بعد عاقل اولنلر انلری انکار ایلمزلردی زیرا هر نکم معقولدر عقل آنی قبول ایلر
معجزه بیانسز وجزر ومد وکشمکش سز بو طریق بکری نامعقول کور یعنی بو نامعقول اولان بکر طریقی کور
ویا خود معنی بو طریق بکری نامعقول کورکه طریق انبیا علیهم السلامدر لاسیما طریق مصطفی علیه السلامدر
مع هذا هر مقبلك کوکلنده مصدق ومقبول کور ومدبر اولنلرك قلبنده مشکوك ونامعقول کور پس نطق وحیات
جمادات وفهم وتسبیح نباتات دخی بو نامعقول اولان طریقدندر که عقل وفراستله بیلنمز وفکر وکیاستله بولنمز کشف
الهی وفتح ربانی یه مخصوصدر همان طریق اسلم بودرکه علمای سلف کبی امنت بالله وبما جاء من عند الله علی مراد الله
دیه سن وامنت برسول الله وبما جاء من عند رسول الله علی مراد رسول الله دیو اقرار قیله سن تا خلاف مراد الله وخلاف
مراد رسول الله عقلله تصرف ایتمکدن امین اوله سن (مثنوی) آنچنین کز بیم آدم دیو ودد * در جزایر در رمیدند از حسد
انچلین که آدمینك خوفندن شیطان وپری حیوان حسدلرندن اوتری جزیره لره اورکدیلر وانده قرار ایتدیلر
مثنوی) هم زبیم معجزات انبیا * سر کشیده منکران زیر کیا * هم انبیا علیهم السلامك معجزه لری خوفندن منکرلر
کیا التنده باش چکمشلردر کیا اوته دیرلر بوراده پرده وحجابدن عبارتدر وحجابه کیا تعبیری انلرك صیاد قورقوسندن
اوتلر التنه باش چکوب اختفا ایلین حیوانلره مشابه اولمسندن کنایه اولور (مثنوی) تا بناموس مسلمانی زیند) در تلبس
تا ندانی که کیند * حق مسلمانلق ناموسیله دیریله لر یعنی اسلام ودین نام وناموسی حجابنك التنده زندکانلك ایده لر
تا بیلمیه سنکه سالوسلکده بونلر کیملردر یعنی مؤمن مسلمانلق نامیله ریا وتلبس تحتنده دیریلوب کفر وعصیانلرین
اسلام پرده سیله ستر ایدرلر تا اهل ایمان اولان بونلرنه کسلردر بیلمزلر (مثنوی) همچو قلابان بران نقد تباه * نقره می مالند
نام پادشاه * بونلر شول قلابلر کبی اول تباه وخراب اولان نقد اوزره نقره سوررلر وپادشاهك نامنی اوررلر
تا بو وسیله ایله انلرك قلب زراندودی بین الناس رواج بولور وخلق آنی نقره قیاس قیلور (مثنوی) ظاهر الفاظشان
توحید شرع * باطن آن همچو در نان تخم صرع * بو فلاسفه وحکمای اسلامیه نك ومعنا شرعی قویوب عقله اویان عقلاء
دینیه نك بحسب الظاهر اکرچه الفاظ کلاملری توحید شرع اوزره در ولیکن بحسب المعنی شرك خفی وخلاف شرعدر
مثلا انلرك الفاظ وعباراتنك باطنی اتمك ایچره تخم صرع یعنی دلیجه تخمی کبیدر که آنی سائر اتمك قیاس ایدوب
ییسك سنی مصروع ومدهوش ایلر (مثنوی) فلسفی را زهره نی تا دم زند * دم زند دین حقش برهم زند * فلسفینك
زهره وقدرتی یوقدر که دم اوره نفی شریعت شرع انکار ایلیوب دلایل عقلیه ایله مباحثه قیلمغه ومتکلم اولمغه زهره سی
یوقدر اکر دم اوررسه وتکلم قیلورسه دین حق آنی برهم ایدر یعنی حق اولان دین اهلی آنی بری برینه اوروب قتل ایدرلر
زیرا فلسفی منکر تسبیح جمادات ونباتاتدر (مثنوی) دست وپای او جماد و جان او * هرچه کوید آن دو
در فرمان او) انك دست وپایی جماد وانك جانی هرنه دیرلرسه هر ایکیسی اول جانك فرمانده در یعنی ال وایاقکه حیاتدن
قطع نظر جماد حکمنده در وجانکه مدبر بدندر هرنه امر ایلرسه دست وپا وسائر اعضا انك امرینه مطیعلردر (م ی) بازبان

گرچه که تهمت می نهند * دست وپاهاشان کواهی میدهند * لسانلها اکرچه منکران نطق جمادات تهمت قورلر یعنی
جماداتك نطق وتسبیحنه انکار ایلرلر بو منکران نطق جماداتك اللری وآیقلری هم دنیاده لسان حالله شهادت ویررلر ویوم
اخرتده (وتکلمنا ایدیهم وتشهد ارجلهم بما کانوا یکسبون) آیت کریمه سنك حسبنجه بونلرك اللری وآیقلری نطق
صریح ایله کندی عمللرینه شهادت ایلرلر دنیاده دست وپالری لسان حالله انلره بوکونه دلالت وشهادت ایلرلرکه
ای منکر تسبیح جمادات اولان بز جمادات مرتبه سنده ایکن جانك محکوم وفرمانبرداری ایز هرنه امر ایلسه آنی ایلرز
سائر جماداتی دخی جان جان اولان حضرت حقه نسبت بویله قیاس ایله دیرلر * اظهار معجزۀ رسول علیه السلام وبسخن
آمدن سنك ریزه دردست ابو جهل وکواهی دادن سنك ریزه برسالت او (مثنوی) سنکها اندر کف بو جهل بود
گفت ای احمد بکو کین چیست زود * ابو جهلك آوجنده طاشلر وار ایدی حضرت پیغمبر علیه السلامه مقابل کلوب
دیدی ای احمد بو اوجنده اولان ندر تیز دی (م ی) کر رسولی چیست در مشتم نهان * کر خبرداری ز راز آسمان) اکر رسول
صادق ایسك اوجمده اولان نهان ندر چونکه اسمانك رازندن خبر طوترسن (مثنوی) گفت چون خواهی بکویم کان
چهاست) یا بکویند آنکه ما حقیم وراست) حضرت نبی علیه السلام ابو جهله دیدی نیجه استرسن آنی استرسن النده کی
نه لردر سویلیم یا خود انلر سویلیه لرکه بز حق وراستز (مثنوی) گفت بوجهل این دوم نادرترست * گفت
آری حق ازان قادرترست * ابو جهل ایتدی بو ایکنجی نادرترلردر یعنی بطن کفمده اولان شیلر سنك حق وصادق
اولدیغکه شهادت ایلمك وسوز سویلمك فی عجبترکدر حضرت نبی علیه السلام جواب ویروب ایتدی بلی حق تعالی نطقی
اولمین شیلری نطقه کتورمکدن دخی زیاده قادرتردر جمادی نطقه کتورمك دکل بلکه اکا جمیع علومی بالفعل اعلام
ایلسه واول جامد اول علومی نطقه کتوروب سویلسه الله اکا دخی اندن زیاده یه قادرتردر (م ی) ازمیان مشت او
هر پاره سنك * در شهادت گفتن آمد بی درنك * ابو جهلك آوجی ایچنده هر سنك پاره سی شهادت ایلمکده سوزه
کلدی تأخیر وتوقف سز (مثنوی) لا اله گفت والا الله گفت * کوهر احمد رسول الله سفت * ابو جهلك آوجنده
اولان حصا لا اله دیدی والا الله دیدی احمد رسول الله دیمك کوهرنی دلدی (مثنوی) چون شنید از سنکها
بو جهل این) زد زخشم آن سنکهارا بر زمین) چونکه اشتدی طاشلردن ابو جهل بونی اوردی غضبندن اول طاشلری
زمین اوزره (مثنوی) گفت نبود مثل تو ساحر دکر * ساحرانرا سر توئی وتاج سر * چونکه ابو جهل کفر وعنادندن
ایمانه کلمیوب دیدی سنك کبی برغیری ساحر اولمز ساحرلرك باشی وباشلرینك تاجی سنسن * مثنوی *
خاك بر فرقش که بد کور ولعین * چشم او ابلیس آمد خاك بین * بو معنالری مسطور اولان ایکی بیت ولد بدر اصح اولان
نسخه لرده بو قدر طپراق اول ابو جهلك باشی اوزره که کور ولعین ایدی انك چشمی خاك کوریجی ابلیس کلدی یعنی
ابلیس لعین حضرت آدمك جسد ترابیه سنی کوروب انده اولان انوار الهیه دن بی خبر اولدیغی کبی ابو جهل دخی
حضرت نبی علیه السلامك بشریتلرین کوروب انده اولان نور حقیقی وقوت وقدرت جناب الوهیتی کورممدی
(مثنوی) باز کرد وحال مطرب کوش دار * زانکه عاجز گشت مطرب ز انتظار * حضرت مولانا قدس الله سره العزیز
ینه حکایه یه رجوع ایدوب دیرلرکه ای مستمع بوکونه معارف دکلمکدن رجوع ایله وذکر اولنان مطربك حالنه کوش
طوت زیرا که اول مطرب کورستان یرنده انتظاردن عاجز اولدی (بقیۀ قصۀ مطرب وپیغام رسانیدن امیر المؤمنین
عمر باو انچه هاتف اواز داد (مثنوی) بانك آمد مر عمر را کای عمر * بندۀ ما را ز حاجت باز خر * حضرت حقدن
حضرت عمر رضی الله عنهه مناسنده ندا کلدیکه ای عمر بزم بنده مزی حاجتدن کیر وصاووب آل (م ی) بندۀ داریم خاص
ومحترم * سوی کورستان تو رنجه کن قدم * بر بنده طوتارم خاص ومحترم کورستان طرفنه سن قدم رنجه قیل یعنی کیت
(م ی) ای عمر برجه ز بیت المال عام * هفتصد دینار بر کف نه تمام * ای عمر خوابدن صیچره عامه ناسك بیت المالندن
یدی یوز التونی تمام کفکه قو * مثنوی * پیش او بر کای تو مار اختیار * این قدر بستان کنون معذور دار * اول
التونی اول بنده نك اوکنه ایلت بویله دیو که ای سن بزم مقبولمزسن بو قدر التونی شمدیلك ال ومعذور طوت (مثنوی)
این قدر ز بهر ابریشم بها * خرج کن چون خرج شد اینجا بیا) بو قدر التون سکا ابریشم بهادن اوترید بونی خرج ایله
چونکم خرج اولدی بورایه کل وحاجتکی ینه ربکه عرض ایله دیدی (مثنوی) پس عمر زان هیبت اواز جست (تا میانرا
بهر این خدمت ببست * پس حضرت عمر رضی الله عنه اول آوازك هیبتندن صیچره دی دخی بلنی بو خدمتدن اوتری
بغلدی (مثنوی) سوی کورستان عمر بنهاد رو * در بغل همیان دوان در جست وجو * حضرت عمر رضی الله عنه مقابر
جانبنه یوز قودی یعنی متوجه اولدی قولتوغنده همیان زر جست وجوده یلیجی اولدی * مثنوی * کرد کورستان
دوانه شد بسی * غیر آن پیر او ندید انجا کسی * مقابر اطرافنی چوقلق یلیجی اولدی اول پیردن غیری اول یرده عمر

حضرتلری برکسه کورمدی * مثنوی * کفت این نبود دکر باره دوید * مانده کشت وغیر آن پیر اوندید * حضرت عمر رضی الله عنه کندیسنه دیدی بنده خاص الهی بود کادردوب برغیری کره دخی بلدی محصل عاجز وفرومانده قالمش اولدی اول پیردن غیری اول عمر کورمدی (م ی) کفت حق فرموده مارا بنده ایست * صافی وشایسته وفرخنده ایست حضرت عمر کندیسنه ایتدی حق تعالی بیوردیکه بنم ایچون بر بنده واردر اول بنده صافی وشایسته وفرخنده در (مثنوی) پیر چنکی کی بود مرد خدا * حبذا ای سر پنهان حبذا) پیر چنکی چن مرد خدا اولورنه محبوب سن ای سر پنهان نه محبوب سن یعنی ای سر پنهانی وازلی نه عجب خوب ومرغوب سنکه صورت ظاهرده برکسه عاصی ایکن آنی شایسته وصافی ایلرسن وکرمکدن اکا بندهٔ خاصم دیو سویلرسن دیدی پس بنه احتیاط واهتمامی ترك ایلیوب (مثنوی) بار دیکر کرد کورستان بکشت * همچو آن شیر شکاری کرد دشت * غیری کره کورستانك اطرافنی کشت ودور ایلدی اول شکار ایدیجی ارسلان صحرانك اطرافنی کشت ودور ایلدیکی کبی (مثنوی) چون یقین کشتش که غیر پیر نیست * کفت در ظلمت دل روشن بسیست) بوقدر اهتمام واحتیاط ایلدکدنصکره چونکم اکا یقین اولدیکه اول پیردن غیری بوقدر کندیسنه ایتدی ظلمت ایچره روشن دل زیاده چوقدر (مثنوی) آمد وباصد ادب انجا نشست * بر عمر عطسه فتاد وپیر جست) حضرت عمر رضی الله عنه کلدی اول پیر اولدیغی برده یوز ادبله اوتردی حکمت الهی برله حضرت عمر رضی الله عنهه عطسه واقع اولدی پیر خوابدن اویوب صچرادی * مثنوی * چون عمر را دید ماند اندر شکفت * عزم رفتن کرد ولرزیدن کرفت چون حضرت عمر رضی الله عنهی کوردی تعجبده قالدی کتمکلکه عزیمت ایتدی وخوفندن ترمك طوتدی * مثنوی * کفت در باطن خدایا از تو داد * محتسب بر پیر کی چنکی فتاد * درونده ایتدی خدایا سندن داد وفریاد محتسب چنکی پیر جکز اوزرینه دوشدی محتسب امر معروف ونهی امنکر ایلین کسه یه دیرلر چونکم حضرت عمر رضی الله عنه خلافتلری زماننده بنفسه امر معروف ونهی منکر ایدرلردی بو اجلدن پیر چنکی اکا باطننده محتسب اطلاق ایلدی * مثنوی * چون نظر اندر رخ آن پیر کرد * دید اورا شرمسار و روی زرد) حضرت عمر رضی الله عنه چونکه اول پیرك یوزینه نظر ایلدی انی خجل کوردی وزیاده حیاسندن روینی زرد کوردی * مثنوی * پس عمر کفتش مترس از من مرم * کت بشارتها ز حق آورده ام * پس حضرت عمر رضی الله عنه اکا دیدی بندن قورقمه وبندن اورکمه که سکا حضرت حقدن بشارتلر کتورمشم (م ی) چند یزدان مدحت خوی تو کرد تا عمر را عاشق روی تو کرد * حضرت یزدان بر نیچه سنك خویکك مدحن ایلدی حتی عمری سنك یوزکه عاشق ایلدی * مثنوی * پیش من بنشین ومهجوری مساز * تا بکوشت کویم از اقبال راز * بنم قتمده اوتور ومهجورلق دوزمه تا اقبال ودولتدن سنك قولاغکه رازدیم * مثنوی * حق سلامت میکند می پرسدت * چونی از رنج وغمان بیحدت * حق تعالی سکا سلام ایلرسنی صورر حدسز اولان رنج وغملر کدن نیجه سن یعنی حق تعالی سکا سلام ایدوب بی حد اولان رنج وغملردن انك حالی ندر سؤال ایلر دیدی * مثنوی * نك قراضه چند ابریشم بها * خرج کن این را وباز اینجا بیا * اشته برقاچ دینار ابریشم بهاسی خرج ایله کیرو بورایه کل قراضه زرخرده سنه دیرلر بونده دینار مراد اولور (مثنوی) پیر لرزان کشت چون این را شنید * دست می خایید وبر خود می طپید * اول پیر چونکم بو خبرلری اشتدی زیاده شرمندن لرزان اولدی النی چیندی ومضطرب اولدی * مثنوی * بانك میزد کای خدای بی نظیر * بس که از شرم آب شد بیچاره پیر * صدا اوردی بویله دیو که ای بی مثل وبی نظیر اولان خدا زیاده شرمدن بیچاره پیر آب اولدی یعنی اریبوب محو ونابدید اولدی (مثنوی) چون بسی بکریست وز حد رفت درد * چنك را زد بر زمین وخرد کرد * چونکم پیر چوقلق اغلدی ودرد والم حددن زیاده ایلدی چنکی یره اوردی وخرد ایلدی پس چنکه خطاب ایدوب بو طریقله نوحه یه باشلدی (مثنوی) کفت ای بوده حجابم از اله * ای مرا تو راهزن از شاهراه * دیدی ای اللهمدن بکا حجاب وپرده اولمش ای شن بکا شاهراهدن یول اوریجی سن (مثنوی) ای بخورده خون من هفتاد سال * ای ز تو رویم سیه پیش کمال * ای یتمش ییل بنم قانمی ایچمش یعنی یتمش ییل قدر عمرمك تلف اولمسنه سبب اولمش چنك کمال صاحبی قتنده سندن بنم یوزم سیاهدر پس چنکدن مراد تو به کار اولنلره نسبت نفس اماره اولور حضرت خدایه حجاب اولان ورهزن اولوب طالبك یولن اورن نفسدر چنکه خطاب ایلدکدنصکره حضرت حقه متوجه اولوب وبو کونه مناجاته وعرض حاجاته آغاز قیلوب دیدی (مثنوی) ای خدای با عطا وبا وفا * رحم کن بر عمر رفته در جفا * ای عطا ایله ووفا ایله اولان خدا جفا ومعصیت ایچره کتمش عمره رحمت ایله (مثنوی) داد حق عمری که هر روزی از آن * کس نداند قیمت آن در جهان * حق تعالی حضرتلری انك دعاسن قبول ایدوب اکا بر عمر ویردیکه اول عمردن هر بر کون اوبر کونك قیمتنی جهانده کسه بیلمز یعنی بر عمر شریف اعطا ایلدیکه اول عمرك بر کونلك قیمتنی جهانده بیلمکه کسه قادر اولهمز (م ی)

خرج کردم عمر خود را دمبدم * در دمیدم جمله را در زیر وبم * آه کز یاد ره وپردهٔ عراق * رفت از یادم دم تلخ فراق * وای کز تیزیٔ زیرافکند خرد * خشك شد کشت دل من دل بمرد * وای کز آواز این بیست وچهار * کاروان بکذشت وبیکه شد نهار * حضرت خداوند کار پیر چنکی لساننده مطربانه مناسب اولان الفاظ وکفتارله علم ادواره کرفتار اولنلره وموسیقی یولنده عمر نازنینی تلف قیلنلره ارشاد ونصیحت ایدوب بیوررلر که اول مطرب دیدی الهی عمریمی دمبدم خرج ایلدم اوفوردم یعنی خرج وضایع قیلدم جمله سنی زیر وبمده یعنی انجق وبوکسك صداده وبونده انجقلقده وبوکسکلکده عمرنی تلف ایلینلره دخی تعریض وایما واردر عراق اون ایکی مقامدن بر بسیدر راه عجم وراه عرب دیرلر یعنی عرب وعجم طرزی دیمك مراد ایدرلر پس مطرب تحیف ایدوب دیرکه آه واهلر اولسون راه عجم وعرب یاد ایلمکدن وعراق مقامنی خاطره قیلمقدن بونده دخی راه عرب وعجمی یاد ایدن وسیاحت ایدوب مقام عراق وحجازه کیدن کسه لره تعریض واردر بونلره اشتغال سببیله بنم یادمدن کتدی روحك بدندن فراقنك تلخلکی دمی ویا خود روحك حقدن فراقنك اجیلغی دخی دیمك اولور وزیرافکند خرد دخی اون ایکی مقامدن بریدرکه بوکا کوچك دخی دیرلر حد ذاتنده برلطیف وتر هوادر بونده دخی آه واه ایدوب دیرکه وایلر اول زیرافکند خردك لطافت وترلکندن نکاه اکا کوکل ویرمك واسطه سیله قلبم اکنی خشك اولدی وکوکلم اولدی ونشو ونمای حقیقیه دن محروم قالدی ودخی وایلر بو یکرمی درت شعبه نك آوازندن که بوکه اشتغال سببیله قافلهٔ عمر کچدی واوقات نهار بی وقت اولدی پس انسان بو کونه هوا وهوسه عمر نفیسن ضایع ایتمك کرك وراه حجاز وعراق دیو بیهوده یره کتمك کرك بلکه راه خدایه کتمك ومقامات اولیا وعرفا ایچون خرج ایتمك کرك تا کم نغمات اولیایه عارف والحان وترنمات اصفیایه واقف اوله سن وانلرك آوازلرین استماع ایدوب قاله سن ومقاملرین بوله سن پس بو جمله دن رجوع ایدوب مانع راه حق اولان نفسدن خدای تعالی یه شکایت ایلمکه باشلیوب دیدی (مثنوی) ای خدا فریاد ازین فریاد خواه * داد خواهم نی ز کس زین داد خواه * ای خدا بو فریاد استجیدن فریاد بودا داستجیدن داد استرم غیری کسه دن اوتری داد استمزم یعنی شکایتم کندی نفسمدندر غیریدن دکلدر اکا عدالت استرم دیدی * مثنوی * داد خود از کس نیابم جز مکر * زانکه هست از من بمن نزدیکتر * کندی دادمی کسه دن بولمزم الا مکر اول خدادنکه اوبکا بندن یقینرکدر * مثنوی * کین منی از وی رسد دم دم مرا * پس ورا بینم چو این شد کم مرا * زیرا بو بنلك اول موجود حقیقیدن یتشوردمبدم بکا پس اول موجود حقیقی بی کورورم بو انانیت مجازی بکا کم اوله یعنی بو بنم عاریتی اولان وجودم واعتباری وموهومی اولان انانیتم محو وفانی اوله پس مطلقا آنی کورورم اندن غیری کورمزم * مثنوی * همچو آن کو با تو باشد زر شمر * سوی او داری نه سوی خود نظر * مثلا اول کسه کبی که او سکا زر صاییجی اوله یعنی سکا التون ویریجی اوله انك جانبنه نظر طوترسن کندی جانبنه نظر طوتمزسن یعنی حق تعالی حضرتلری دائما سکا زر ویرن کسه کبی وجود خالص ویریجیدر کرکدر که سکا فی المثل زر صایوب زر ویرن کسه یه نظر طوتدیغك کبی اول وجود واهبی وکرم وجود صاحبنك جانبنه دائما نظر طوتوب کندیکی کورمکدن فراموش قیله سن دیمك اولور (مثنوی) همچنین در کریه ودر ناله او * می شمردی جرم چندین ساله او * اول مطرب کریه وناله ده بو نجلین بوقدر ییللق خطاسنی صایدی * کردا یندن امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه نظر اورا از مقام کریه که هستی است بمقام استغراق که مستی است (مثنوی) پس عمر کفتش که این زاریٔ تو * هست هم آثار هشیاریٔ تو) پس حضرت عمر رضی الله عنه اکا دیدیکه بو سنك زارلغك هم سنك هشیارلغك اثرلریدر یعنی بو کریه وزاری نوعا وجوده وهشیارلغه دلیلدر (م ی) راه فانی کشته راهی دیکرست) زانکه هشیاری کناهی دیکرست عشق حقله فانی اولمشك یولی بر غیر یولدر زیرا که هشیارلق ووجودله کریه وزاریلك معنا بر کناه دیکردر ولهذا قال علیه السلام وجودك ذنب لایقاس به ذنب آخر (م ی) هست هشیاری زراه ماضی) ماضی ومستقبلت پردهٔ خدا) ماضی ومستقبل سکا خدایه پرده در ماضی یی یاد ایلمکدن هشیارلق واردر یعنی کچمش زمانده اولان ماجرایی تذکر ایلمك علامت هشیاری دروعقلك کاریدر (م ی) آتش اندر زن بهر دو تابکی * پر کره باشی ازان هر دو چو نی * بر آتش اورهر ایکیسنه یعنی ماضی یه ومستقبله آتش توحیدی وشعلهٔ لای فنایی اور محو اوله تا قچنه دلك پر کره اوله سن بو هر ایکیسندن قامش کبی یعنی ماضی ومستقبل قیدی ایله نه زمانه دلك مقید ومعقد اوله سن وزمان ومکان بندنده قاله سن بو ایکیسی محو ایله تا اینوقت اوله سن دیدی (م ی) تا کره باشی بود همراز نیست) همنشین آن لب وآواز نیست مادامکه نایه کره اوله همراز دکلدر اول لب وآوازك مصاحبی دکلدر یعنی وجود انسانی که نی کبیدر و ماضی ومستقبل قیدی وزمان ومکان تصوری وجود انسانیده عقده لر وپرده لر کبیدر مادامکه وجود انسانی بو عقده لرله معقد اوله وانك درونی بو کونه قیدلرده قاله اکا نفخ روح ایلین خدا ایله همراز اولمز واول کلام وآواز حقیقینك همنشینی دخی اولمز ودرونده اول کلام

کلام مرده اولور(م ی) چون بطوفی خود بطوفی مرتدی (چون بخانه آمدی هم باخودی) مرشد کامل اولان حضرت
عمر رضی الله عنه مطرب باخبری مقام گریه دن وهم مرتبهٔ توبه دن مرتبهٔ فنا فی الله وبقا باللهه تصریف وترغیب ایدوب
بیوررلر که سن چون کعبهٔ وحدته یول بولور سن ونه وجهله مطاف حقیقی طواف قیلورسن چونکه سن کندی
طوفکه سن برنوع طوفله مرتدی ومکتسی سن پس رداولباسله طواف کعبه جائز دکلدر کذلك رداء وجود واناییتی
مرتدی اولسك کعبهٔ وحدتك طوافی ممکن اولمازیرا شرط طواف کعبهٔ وحدت اولدر که اولا جمیع وارلق لباسندن
مجرد اوله سن وفنا احرامنی کیه سن تا که طواف کعبهٔ وحدته مستحق اوله سن سن ایسك ای طالب وحدت چونکم خانهٔ
توحیده کلدك هم سنه کلدك سن پس کندیلکه توحید حق نیجه جمع اولور پس کندوبی نفی قیلان توحیدده کمال بولور
بیت * موحد که جفیر وریزی واحدا ولدر) کبرو توحید ایجنده جاهد اولدر (م ی) ای خبرهات ازخبرده بی خبر) توبهٔ تو از گناه
توبتر * ای تو از حال گذشته توبه جو * کی کنی توبه ازین توبه بکو) ای سنك خبرده اولان اللهدن خبرلك وآگاهلقلرك
مع بقیة الوجود عین بی خبرلکدر زیرا سن اول عملری وخبرلری کندیکك زعم ایدرسن ومغایرت ومشارکت
یوانه کیدرسن بوکونه خبرلر ایسه اگرچه سکا خبرویریجیدن خبرویرمکلکدر ولیکن معنا نفس الامرده عین بی
خبرلك وبی آگاهلقدر کذلك سنك مع بقیة الوجود گناهدن کندکله توبه ایلمالك سنك گناهکدن بدتر وقبیحتردر زیرا
اکبر خطا وگناه شرکدر شرك ایسه خفی وجلی به منقسمدر پس کندیکی توبه قیلمقده حقه شریك قیلمش اولورسن اگرچه
برگناهدن رجوع قیلورسن گناه اکبرکه کندی وجودکدر اکا مبتلا قالورسن بوجهتدن توبك گناهکدن بدتر اولور
ای که سن دخی ماضیده اولان حالکدن رجوع طلب ایدیجیسن چون سن بوکونه توبه دن توبه ایلرسن سوبله زیرا بوکونه
توبه عند المحققین والمقربین برنوع سیئه درفوت اولنه مقید اولمق وقتك حکمنی ضایع قیلمقدر چون ماضیده اولان
معصیتك توبه سنه مشغول اولسك وقتنده اولان طاعتك ومعرفت وموانستك اشتغالندن محروم قالورسن اولیه
اولحق یاد ماضیدن توبه ایدوب اولدیغك حالده ودمده حقله آشنا اولمغه ومعامله قیلمغه شروع لازمدر ای کسه که
سن توبه استیجی یعنی مرور ایلین احوالدن رجوع طلب ایدیجی وآگاه مقید اولجی سن سوبله بو توبه دن چون توبه ایلرسن
ماضیده اولان حاله مقید اولمق وقتك حکمنی ضایع قیلمقدر ووقتك حکمنی ضایع قیلمق ایسه برنوع گناهدر پس طالب
حق اولان احوال ماضیه به مقید اولیوب وقتك حکمنی ویرمك لازم اولور (مثنوی) گاه بانك زیر را قبله کنی * گاه
گریه زار را قبله زنی * ای مطرب گاه بانك زیری قبله گاه ایلرسن واکا متوجه اولورسن وگاه زار یلکله اولان گریه یه بوسه
اورورسن بانك زیر مطربلر اصطلاحنده صدای پسته درلر بوراده پست وسفلی اولان آوازه وکلامدن کنایه اولور وگریهٔ
زاری اویعك وآنی محبوب اتخاذ ایلمکدن استعاره اولورو تقدیر معنی بوبله دیمك اولورکه ای مطرب گاه پست اولان
آواز وکلامی کندیکه قبله ایدوب اکا مقید اولورسن وبعد التوبه گاهی گریه وزاری محبوب اتخاذ ایدرسن انکله معامله
وموانست قیلورسن بو ایکی حالت مشاهدهٔ حقه مانع اولنلردر بورادن کج دیدی (م ی) چونکه فاروق آینهٔ اسرار
شد * جان پیر ازاندرون بیدار شد * چونکم فاروق اولان حضرت عمر رضی الله عنه آینهٔ اسرار الهی اولدی واول
پیره وجوه اسراری بیدا وعیان قیلدی پیر چنکینك روحی درونندن بیدار اولدی وجان مرتبه سن بولدی * مثنوی *
همچو جان بی گریه وبی خنده شد * جانش رفت وجان دیکر زنده شد * جان کبی گریه بی خنده اولدی انك جانی کتدی
غیری جانی زنده اولدی یعنی روح حیوانیسی کیدوب روح الهیسی زنده اولدی وانکله حیات باقیه بولدی (مثنوی
حیرتی آمد درونش آن زمان) که برون شد از زمین وآسمان) اول زمان انك درونه بر حیرت کلدی که زمین وآسماندن طشره
کتدی یعنی ماسوایی فراموش ایتدی (م ی) جست وجوئی از ورای جست وجو) من نمیدانم تو میدانی بکو) جست
وجوئك وراسندن برجست وجو یعنی صوری اولان جست وجونك فوقندن اکا برمعنوی جست وجو حاصل
اولدیکه انك کیفیتی عقله بیلمزین بیلمزم اگر سن بیلورسك دی بو معنی اول ذوقدر تعبیری قابل وعقله بیلنمسی ممکن
اولمدیغی اشعار ایدر * مثنوی * حال وقالی از ورای حال وقال * غرقه گشته در جمال ذوالجلال * برقال وحال که
صوری اولان حال وقالك وراسندن اول برذوالجلالك جماله غرق اولمش یعنی بو متعارف اولان حال وقالك وراسندن
برحال وقاله ایرمش که جلال وکمال صاحبی اولان خدانك جماله مستغرق اولمش * مثنوی * غرقهٔ نی که خلاصی
باشدش * یا بجز دریا کسی بشناسدش * اوله برغرقه دکل که اکا بر خلاص اوله یا آنی دریادن غیری برکسه آکایه یعنی
اول برشول دریای وحدته برمرتبه غرق اولدیکه اکا اندن خلاص ممکن اولمز وبرمرتبه یه اردیکه آنی دریای حقیقتدن
غیری کسه بیلمز * مثنوی * عقل جزو از کل گویا نیستی * گر تقاضا برتقاضا نیستی * چون تقاضا برتقاضا
می رسد * موج آن دریا بدینجا می رسد * بو بیتلر سؤال مقدره جواب اولق اوزره دینلمش کان برسائل دیرکه بوذکر

اولنان

اولنان اسرار عقل کلك ومرتبهٔ حقیقت کلك سراریدر بونك سویلنمسنه سبب وعلت نه اولور جواب ویروب دیرلر
عقل جزوی عقل کلیدن وباخود مرتبهٔ الوهیتدنکه حقیقت کلدر سویلیجی اولمزدی وکل مرتبه سنك اسرارنی نقل
قیلمزدی اگر اول کل مرتبه سندن تقاضا اوزره اولمیدی وعقل جزوبی نقل قیلمزدی اسرار کل ایلکه راغب
وطالب قیلمیدی چونکم مرتبهٔ کلدن عقله تقاضا اوزره بر بیشور واو دریای حقیقتك موجی بوعالم صورته
تشور اول دریانك موجندن مراد معانی وحقایق واسرار دورقا یقدرینه که حضرت مولانا قدس الله سره العزیز
باطنلرندن موج ایدوب بو ظاهر عالمه بو قدر امواج دریای حقیقت اولان معارف وعلوم کلمش وکتاب مثنوی ده الفاظ
وحروف ظرفنده قرار قیلمشدر رهنما اشاریه وطوبی لطالبه * مثنوی * چونکه قصهٔ حال پیر انجا رسید * پیر
وحالش روی در پرده کشید * چونکه پیر چنکینك حالی قصه سی بوراید ایرشدی پیر وانك حالی یوزنی پرده یه چکدی
* مثنوی * پیر دامن را زگفت وگو فشاند * نیم گفته در دهان ما بماند * پیر چنکی دامنی سوزدن کلچیدن
سلکدی یعنی گفت وگو مرتبه سندن کندوبی خلاص قیلدی بزم سوزك حالندن بزم دهانمزده قالدی یعنی
برمقدار سویلنمش قصه بزم لسانمزدن واقع اولدی (مثنوی) ازپی این عیش وعشرت ساختن * صد هزاران جان
بباید باختن) بوعیش وعشرتی دوزمکدن اوتری یعنی پیر چنکینك واصل اولدیغی وعیش وعشرت معنوی مهیا
ایتمکدن اوتری نیجه یوزبیك جانی فدا ایتمك لایق اولور (مثنوی) در شکار بیشهٔ جان باز باش * همچو خورشید جهان
جانباز باش * جان بیشه سی اکلنك شکارنده طوغان اول یعنی بیشهٔ بستان جانده صید وشکار ایلکده طوغان کبی اول
جهان خورشیدی کبی جان اوینادیجی اول * مثنوی * جان فشان افتاد خورشید بلند * هردمی فی میشود پر
می کنند * بلند آفتاب جان نثار ایدیجی واقع اولدی هردم آفتاب ضیادن تهی اولور بنه پر ایدرلر اول نور که آفتاب
آنی عالمه نثار ایدرلر آنی نفسندن ایجاد واحداث ایلکه قادر دکلدر بلکه هردم حضرت حق اکا اول نوری عطا ایدر
اول دخی خلق عالم اوزره آنی نثار ایدرپس هرآنی که بذل ایدرسه درحال آنك برینه عوض وبدل ویریلور * مثنوی * جان
فشان ای آفتاب معنوی * مرجهان کهنه را بنما نوی * ای معنوی اولان آفتاب جان نثار ایله کهنه جهانه
یکیلك کوستر کهنه جهانه یکیلك کوسترمك ایکی اولان روحی بذل ایدوب انك مقابله سنده موهوب اولان یکی روحی
کوستر تا جهان وکهنه جهانك اهلی آنی کورسونلر دیمکدن عبارت اولور وآفتاب معنویدن مراد سالك راه حقدر
شمعی مرحوم سروری افندینك تأویلی بومحلده فهم ایدهمیوب آفتاب معنویدن مراد سالك راه حق اولمق محلنه
مناسب دکلدر دیمش ومراد حضرت حقدر دیو سویلمش نفسنده خطا ایلمشدر اصل محله انسب واوفق اولان سالك
راه حق اولمقدر پس تقدیر معنی بوبله دیمك اولورکه ای آفتاب معنوی اولان سالك راه الهی آفتاب صوری کبی طریق
حقده جانك نثار ایله تحقیقا بو جهان کهنه یه یکیلك کوستر که سندن فیضان مطلق بونی استر هرنکم انك یولنده بذل
ایلرسك انك اضعاف مضاعف عوض وبدلن بولق مقرردر (مثنوی) در وجود آدمی جان وروان * می رسد از غیب
چون آب روان * بو بیت کان سائلك سؤال مقدره دفع ایچون اولورکه مخاطب اولان سالك دیرکه حالا وجودمده
اولان جانی حق یولنده بذل ایلسم بی جان قالورم بیوررلر که آدمینك وجودنده جان وروان عالم غیبدن آب روان کبی
ایرشور یعنی جان وروان ماء جاری کبی عالم الهیدن دمبدم بدن انسانه ایرشکده در اگر اول عالمدن سکا کلانی فی سبیل الله
بذل ایلرسك انك مثلی نو بنو دخی زیاده کلور واگر امساك ایلرسك کهنه اولوب فرسوده وپژمرده قالورسن اولی اولان آنی
امساك ایلیوب بذل قیلمقدرتا انك بدلی جان جدید وروان سعید بولهسن (مثنوی) هرزمان از غیب نونو میرسد
وزجهان تن برون شو میرسد * هرزمان عالم غیبدن انسانه عمر وجان بکی بکی یتشور تن جهانندن طشره اولق
ایرشور یعنی هرنه که عالم غیبدن وجود انسانه کلورسه تن جهانندن وبدن عالمندن طشره اولور یعنی عالم غیبدن
کلان انك بدنندن خروج ایدوب بنه عالم غیبه عروج ایلر چونکم قضیه بونك کبیدر کرکدر که امساکدن حذر
قیلهسن اگر جان سعید ورزق جدید استرسك جان ومالکی انك یولنده بذل اوله سن تا که نو بنو جان ونو بنو رزق ومال بوله
سن دیمك اولور * معنی * دعای این دو فرشته که هر روز بر سر بازار منادی میکنند اللهم اعط کل منفق خلفا واللهم اعط
کل ممسك تلفا وبیان کردن آنکه منفق ومجاهد راخواست فی مسرف) بو بیان اول ایکی فرشته نك دعاسی تفسیرده که
اول ایکی فرشته هرکون بازار باشنده بو دعایی ایدرلر اول دعا بو درالهم اعط کل منفق خلفا الی آخره ودخی بیان ایلمکدر
که اول منفقدن مراد مجاهد راه حقدر هوا اولنك مسرفی دکلدر بخاری ومسلم ونسائی بو حدیث شریفی ابو هریره دن
روایت ایدرلر قال النبی صلی الله علیه وسلم (مامن یوم یصبح العباد فیه الا ملکان ینزلان فیقول احدهما اللهم اعط
کل منفق خلفا ویقول الاخر اللهم اعط کل ممسك تلفا) یعنی هیچ برکون یوقدرکه عباد حق انده صباحه داخل اوله لر

ایکی ملك نازل اولور وبریسی دیرکه ای بنم اللهم سن هر منفقه عوض واضعاف مضاعف متاع وعوض ویرو اول
بر ملك دخی دیرکه ای بنم اللهم هر ممسك وبخیله سن تلف ویرتا امساك ایلدیکی شیء بلا خلف تلف اوله دیرلر پس
حضرت خداوندکار منفقی ایکی قسمه کذلك ممسکی دخی ایکی قسمه تقسیم ایدرلر یعنی منفق خان ومان ومنفق تن وجان
وممسك دخی بویله در سائر معناسی نظمده واضحدر (مثنوی) گفت پیغمبر که دائم بهر پند * دو فرشته خوش منادی
میکنند * پیغمبر علیه السلام دیدیکه دائما پنددن اوتری ایکی فرشته خوش ندا ایدرلر بویله دیو ندا ایلرلر * مثنوی *
کای خدایا منفقانرا سیر دار) هر درمشان تو عوض ده صد هزار که ای خدا منفقلری سن سیر طوت یعنی انفاق ایدیجیلری
طوق وغنی ایت انلرك هر درمنه صد هزار عوض ویر * مثنوی * ای خدایا ممسکانرا در جهان * تو مده الا زیان اندر
زیان * ای خدا ممسك اولنلره وماللرینی حفظ قیلنلره جهانده سن ویرمه الا زیان ایچره زیان ویرپس امساك وانفاقك
تعریفنه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) ای بسا امساك کز انفاق به * مال حق را جز بامر حق مده * ای چوق امساك
که انفاقدن یکدر حق تعالینك مالنی حقك امرندن غیری یه ویرمه یعنی مطلقا انفاق ممدوح ومطلقا امساك دخی
مذموم دکلدر بلکه چوق امساك واردر که انفاقدن یکدر مال حقی آنك امری نوجهله اولدیسه ونه محله صرف ایله
دیو امر قیلدیسه کرکدرکه اویله قیله سن (مثنوی) تا عوض یابی تو گنج بی کران * تا نباشی از عداد کافران * تا کم حق
جانبندن گنج بی کرانی عوض بوله سن تا کم کافرلر عدادندن اولمیه سن ومسرفلر زمرهسنه وصول بولمیه سن (مثنوی)
اشتران قربان همی کردند تا * چیره گردد تیغشان بر مصطفی * زیرا کافرلر دوهلر قربان ایلدیلر تا کم انلرك تیغی حضرت
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم اوزره قوی وغالب اوله چونکم ایلدکاری قربان وسخا واحسان الله ایچون اولمیوب
حظ نفسلر ایچون اولدیغندن اخوان شیاطین اولدیلر ومغلوب ومقهور قالدیلر (م ی) امر حق را باز جو از واصلی)
امر حق را باز دان از کاهلی حق تعالینك امرینی بر واصلدن استه یعنی اللهك امرنه عالم اولان بر مرشد کاملدن طلب ایله
زیرا امر حقی هر بر کوکل فهم ایلمز (م ی) در نبی انذار اهل غفلتست (کان همه انفاقهاشان حسرتست قرآن عظیمده
اهل غفلت ایچون انذار وتخویف واردر زیرا که اهل غفلتك جمله انفاقی حسرتدر کما قال الله تعالی فی سورة البقرة
(کذلك یریهم الله اعمالهم حسرات علیهم وقال ایضا فی سورة الانفال فسینفقونها ثم تکون علیهم حسرة وبونلرك
حسرتنه سبب اولدرکه انفاقلری نفس وهوالری ایچوندر رضای خدا ایچون دکلدر هر نکم نفس وهوا یولنده بذل اوله
اسرافدر ولو حبة وهر نکم خدا یولنده بذل اوله خیر وانفاقدر ولو کانت خزینة ولهذا لا سرف فی الخیر ولا خیر
فی السرف دینلمشدر * م ی * سروران مکه در حرب رسول * بودشان قربان بامید قبول * مکه سرورلری رسول
علیه السلام حضرتلرینك حربنده بونلرك قربانی قبول اولمق امیدیله ایدی * اشتران قربان همی کردند تا * چیره گردد
تیغشان بر مصطفی * بو بیت بعض مثنویده مقدم واقع اولمشدر شرح اولندیغی اوزره وبعضیسنده دخی بو محلده
مؤخر واقع اولمشدر (مثنوی) چون غلام یاغیی کو عدل کرد * مال شه بر یاغیان او بذل کرد * مثلا بر یاغی قول کبی که
او عدل ایلدی کندی زعمنده او غلام شاهك مالنی شاهك مبغوضی اولان یاغیلر اوزره بذل ایلدی * مثنوی *
عدل این یاغی وداد ش نزد شاه * چه فزاید دوری وروی سیاه * بو یاغینك عدل ودادی پادشاهك قتنده نه زیاده ایلر
دورلك وروی سیاه زیاده ایلر زیرا که اول عبد خائنك بذلی رضای شاه اوزره اولمدی اگرچه کندی نیتلری عدل وداد ایلدم
زعم ایلدی ولیکن بو کونه سخا وعدالت مستلزم حسرت وندامت اولمسی مقرر ومبیندر * مثنوی * بهر این
مؤمن همی گویند زبیم * در نماز اهد الصراط المستقیم * یعنی محلنده ادا ایلمنك خوفندن نمازده اهدنا الصراط
المستقیم یعنی همان سندن عون عنایت طلب ایلرز ای خدا سن بزه هدایت ایله طریق حقی که سنك رضاکه موصلدر *
مثنوی * آن درم دادن سخی را لایقست * جان سپردن خود سخای عاشقست) اول درهم ودینار ویرمك سخی یه
لایقدر جان تسلیم ایتمك خود عاشقك سخاسیدر یعنی جانی جانان یولنده نثار ایلمکدر عاشقه لایق اولان عاشقلر قتنده
بذل ماله اعتبار یوقدر * مثنوی * نان دهی از بهر حق نانت دهند * جان دهی از بهر حق جانت دهند * حضرت
حقدن اوتری نان ویررسك آنك مقابلهسنده سکا نان ویررلر واگر حقدن اوتری جان ویررسك سکا جان ویررلر
مثنوی * گر بریزد برگهای این چنار * برگ بی برگیش بخشد کردکار * اگر خارجده اولان چنارك یپراقلری دوکیله
کردکار حضرتلری اول چناره بی برکلك برکنی بخش ایلر یعنی یپراقسزلق آزقنی اکا عطا ایلر اگرچه ظاهرا انك اوراقی
دوکلورسه آنك مقابلهسنده حضرت رزاق اکا ارزاق معنوی عطا ایلرکه اول اوراقه مکافی ومعادل اولور بوندن
مقصود سخی اولنلرك بذل درهم ودینار ایلمسنه تمثیل اولور وبو بیت دخی بو معنایی توضیح وتفسیر قیلور * مثنوی *
گر نماند از جود در دست تو مال * کی کند فضل الهت پایمال * اگر جود وسخا اجلندن اوتری الده مال قالمدیسه

حق

حق تعالینك فضل وکرمی سنی نیچون پایمال ایلر * مثنوی * هرکه کارد گردد انبارش تهی * لیکنش در مزرعه باشد
بهی * هرشول کمسه که اکر انك انباری بوش اولور لیکن اکانك مزرعهده ایلك وزیادهلك اولور * مثنوی * وانکه در انبار
ماند وصرفه کرد * اشپش وموش وحوادثهاش خورد * واول کمسه که تخمی انبارده قودی وصرفه ایلدی یعنی ادخار
ایلدی حوادثلر فارهسی وبتی اول تخمی یدی وبوسیده ایلدی بشر وامال البخیل بحادث او وارث حدیثنك حسبنجه
ممسك وبخیل اولنك مالی کندویه وفا ایلمیوب حوادث دهردن بر حادثه ایله زائل اولور ویاخود عاقبة الامر بر وارثه
قالور * قطعه * هر کرا مال هست وبخشش نیست * او از ان مال بهرهکی دارد * یا بتاراج حادثات برند * یا بمیراث خوار
بگذارد * مثنوی * این جهان نفیست در اثبات جو * صورتت صفرست در معنیت جو * بر فحوای (کل شیء هالك
الا وجهه وکل من علیها فان) بو جهان وکون ومکان نفی وفانیدر هرنه دیلرسك عالم اثباتده دیله وصورتك بوشدر سنك
معناکده دراید ق وبو معنی دخی ایهام ایلرکه صورتك بوشدر مرادکی معناکده دیله * شعر * وتزعم انك جرم
صغیر * وفیك انطوی العالم الاکبر * مثنوی * جان شور تلخ پیش تیغ بر * جان چون دریای شیرین را بخر * ایجی وطوزلو
جانی تیغ اوکنه ایلت دریای شیرین کبی اولان جانی ال جان شور وتلخدن مراد روح حیوانی ودریای شیرین کبی اولان
جاندن مراد روح الهی اولور وتقدیر کلام روح حیوانیه کی تیغ عشق ربانیه قتنده ایلتوب انکله افنا ایله تا دریای شیرین
کبی اولان روح الهیه یی الهسن وحقیقت لذت وحلاوته مستغرق اولهسن دیمك اولور (مثنوی) ور نمی دانی شدن زین
آستان * باری از من گوش کن این داستان * واگر بو آستانهدن اوانمغی بیلمزسك یعنی جان شور وتلخی نثار ایدوب دریای
شیرین کبی اولان جانی آستانهٔ حقیقیدن المغه قادر اولمزسك باری بندن بو داستانی کوش ایله تا آستانهٔ درکاه
حقه وارمغی بیلهسن وبو داستان سببیله بذل جان شورا ایلمکه متشوق اولوب درکاه حقه عزیمت قیلهسن * قصهٔ
آن خلیفه که از کرم در زمان خود از حاتم طایی گذشته بود (م ی) یك خلیفه بود در ایام پیش * کرده حاتم را غلام جود
خویش * زمان سابقده بر خلیفه وار ایدی حاتمی کندی جودینك غلامی ایلمش ایدی (م ی) رایت اکرام وجود افراشته
فقر وحاجت از میان برداشته * اکرام وعدل سنجغنی عالی ایتمشدی فقر وحاجتی جهاندن قالدرمشدی (م ی) بحر در
از بخششش صاف آمده) داد او از قاف تا قاف آمده بحر در انك بخششندن صاف کلمشدی یعنی لآلی بحار انك عطا وکرمندن
بی کدر صافی اولمشدی انك عدالت واعطاسی قافدن قافه دك کلمشدی یعنی عالمی احاطه قیلمشدی (م ی) در جهان خاك
ابر واب بود) مظهر بخشایش وهاب بود) جهان خاکده اول پادشاه فی المثل سحاب وآب ایدی یعنی باران عطاسیله جهان
خاکه نشو ونما ویرمشدی وهابك بخشایشنك مظهری ایدی (م ی) از عطایش بحر وکان در زلزله) سوی جودش قافله
بر قافله) انك عطاسندن بحر ومعدن زلزلهده ایدی شرم وخجالتدن انك جود وکرمی جانبنه قافله قافله اوزره ایدی (م ی)
قبلهٔ حاجت در ودروازهاش * رفته در عالم بجود آوازهاش انك در ودروازهسی حاجت قبلهسی ایدی جود وسخاسیله انك
آوازهسی عالمه کتمش ومشهور اولمشدی (مثنوی) هم عجم هم روم هم ترك وعرب * مانده از جود وسخایش در عجب
هم عجم هم روم هم ترك وعرب یعنی بو جمله طوایف مختلفه انك جود وسخاسندن عجبده قالمش ایدی (م ی) آب حیوان
بود ودریای کرم * زنده گشته هم عرب زو هم عجم * اول خلیفه آب حیات ودریای کرم ایدی هم عرب وهم عجم اندن
دیری اولمشدی خلیفهدن مراد اوصاف الهیهنك مظهری اولان شیخ کامل اولور * قصهٔ عرابی وماجرای زن او
بسبب فاقه (م ی) یك شب اعرابی زنی مر شوی را * گفت واز حد برد گفت وگوی را * بر کیجه اعرابینك بر عورتی تحقیقا
شوهرینه دیدی وگفت وگویی حددن ایلتدی اعرابی بادیه نشین اولان عربلره دیرلر (مثنوی) کین همه فقر وجفا ما
می کشیم * جمله در عالم خوش وما ناخوشیم * که دوکای فقر وجفایی همان بز چکرز جمله عالم خوشلقده بز ناخوشز (م ی
نان مانی نان خورش مان درد ورشك * کوزه مان نی آب مان از دیده اشك * بزم نانمز یوقدر بزم نان خورشمز یعنی
قاتقمز درد ورشك وغبطهدر بزم کوزهمز یوقدر بزم صویمز دیدهمزدن کوز یاشیدر (م ی) جامهٔ ما روز تاب افتاب
شب نهالین ولحاف از ماهتاب) کوندز بزم جامهمز افتابك پرتو وحرارتیدر کیجه بزه دوشك ویورغان ماهتابدندر (م ی)
قرص مه را قرص نان پنداشته * دست سوی آسمان برداشته * زن عرب کمالیله آجلقدن وزیاده فقر وکرسنهلکدن
اظهار ایدوب دیدیکه ای شوی آجلقده بز شو مرتبهده یز که ماهك قرصنی نان ظن ایدرك الیمزی آسمان جانبنه
یوقاری قالدرد ق بو کمال کرسنهلکدن در زیرا انسان زیاده آج اولدقده نانه مشابه اولانی نان وخوانه مناسب اولانی خوان
صانور (م ی) ننگ درویشان ز درویشی ما * روز وشب از روی اندیشی ما) بزم درویشلکمزدن درویشلره ننك وعار واردر
بزم رزق اندیشه ایلدیکمزدن روز وشب در یعنی بزم رزق ونصیب تفکر ایلدیکمزدن کوندزمز کیجه کبی تیرهدر (مثنوی
خویش وبیگانه شده از ما رمان * بر مثال سامری از مردمان * خصم واجنبی بزدن اورکیجی اولمش وفرار قیلمشدر

سامری نك آدمیلردن نفرت ایتدیكی كبی نته كم سامری بیابانلرده كزرقن برآدم كورسه لامساس دیوب اندن قچر
واول آدم دخی اندن قچرزیرا اكربرآدم اكا مس ایلسه البته آنیده واول آدمیده حمی طوتوق قرردردیمشلر وبوكا سبب
حضرت موسی علیه السلامك اكا بددعا ایلمسی اولمشدرنته كم حق تعالی سورهٔ طه ده انك حكایه سنی اصلیله تحقیق
قیلمشدرنته كم حضرت موسی علیه السلامك اكا دیدیكی بو آیتله بیان بیوررر قال فاذهب فان لك فی الحیوة ان تقول
لامساس * مثنوی * كربخواهم ازكسی یك مشت نسك * مرمرا كوید خمش كن مرك وجسك * فرضا اكر بر كسه دن
براوج مرجمك استیم تحقیقا بكا خاموش اول مرك ودودیر بوسوزلرا كرچه زنك اعرابی یه سویلدیكی سوزلردر ولیكن
نفسك عقله فراقدن شكایت ایلدیكی صورتدر (م ی) مرعرب راغخر وعزست وعطا * ذرعرب تو همچو خطاندر خطا
تحقیقا عربه عزوعطا فخردرعرب ایچره سن خط ایچره خطا كبی سن نته كم خط ایچره خطا واقع اولسه
بی معنی اولور مردود اولورسن دخی خطا ایله یازلمش خطا ایچره خط كبی سن (م ی) چه غزا مابی غزا خود كشته ایم *
ما بتیغ فقربی سر كشته ایم * نه غزا یعنی غزاسز بزخود دپلنمشز بز فقر تیغی ایله باشسز اولمشز * مثنوی *
چه عطا ما بر كدایی می تنیم * مرمكس را در هوا رك می زنیم بز نه عطا ایلرز بز كدا لغه طولانورز تحقیقا عنكبوت كبی
بز هواده مكسك طمرلری اوریرز یعنی زیاده حقیر شی صیدا ایتمكه سعی قیلورز دیمك اولور * مثنوی * كركسی مهمان
رسد كرمن منم * شب بخسبد دلقش ازتن بركنم * اكر بر كسه بزه مهمان یتشه فرضا اكر بنكه بنم یعنی اكر نفسنده
بن ایسمده چونكم كیجه اویویه زیاده ضرورت وفقرمدن انك دلقنی تنندن قوپاریرم وجامه سن صویرم پس مدعی ومغرور
اولان شیخلرك مثالی بونلرك حالنه بكزه یوب وانلره مرید اولانك حالی بادیه نشین اولان فقیر اعرابی یه مهمان اولان
كسه یه بكزه دیكی مناسبتله بو بیانی ایراد ایدوب بیوررلر * مغرور شدن مریدان محتاج بمدعیان مزور وایشان را شیخ
ومحتشم وواصل پنداشتن ونقل را زنقد فرق نادانستن وبربسته را زبررسته * محتاج اولان مریدلرك مزور اولان مدعی
شیخلره مغرور اولمسنك وانلری شیخ ومحتشم وواصل قیاس قیلمسنك ونقلی نقددن فرق ایتمك بیلمسنك ومجازله
بربسته اولانی حقیقتله بررسته اولندن ا كلمسنك وفهم قیلمسنك بیاننده در مجازله بربسته اولان حیله وصنعتله
برشی خسن ایلمكدر مثلا كاغددن كل ویا قرنقل ویا سنبل دوزمك كبی وحقیقتله بررسته اولان ذاتندن كل وقرنقل
اولمق كبیدر پس متشیخ اولان مزورلر مجازا بربسته اولان شیئه بكزرلر كه كندیلرینی شیخ ومرشد دوزسنلردر ومحقق
وكامل اولنلر حقیقتله بررسته اولان شیئه بكزر كه انلرده تصنع وتزویر یوقدر (م ی) بهر این كفتند دانایان بفن) مهمان
محسنان باید شدن * دانالر وعالم ربانی اولان مهنالرفن وحكمتله بوندن اوتری دیدیلر محسنلرك مهمانی اولمق كرك مزور
ومحتاجلرك دكل (مثنوی) تو مرید ومهمان آن كسی * كوستاند حاصلت را ازخسی * سن اول بر كسه نك مریدی
ومهمانی سن كه اول سنك حاصلكی خسلغندن الور یعنی ای طالب سن بردنی وخسیسك مریدی اولمشسنكه
دناءتندن او حیله ایله سنك دنیوی اولان محصولكی الوریا خود كندویه سنی خدمتكار قیلمغله دینك وعمرك محصولنی
ضایع قیلور (مثنوی) نیست چیره چون ترا چیره كند * نور ندهد مر ترا تیره كند * كندیسی غالب وقوی دكلدرسنی
نیجه غالب وقوی ایلر انجلاین كسه سكانور ویرمز بلكه سنی تیره وبی نور ایلر * مثنوی * چون ورا نوری نبود اندر قران
* نوركی یابند ازوی دیكران * چونكم اول شیخ مزور برنور اولمدی اكا مقارنت وقتنده غیریلر اندن نیجه نور بولورلر
(م ی) همچو اعمش كوركند داروی چشم) چه كشد در چشمها الا كه پشم بو كونه قبل اصلاح النفس ارشاده تصدی ایلین
شیخ شول اعمش كبیدر كه او معلول اولان چشمه علاج ودوا ایلر یعنی كندی كوزی معلول اولان كسه انك غیری معلول
اولان كوزه علاج ایلدیكی كبیدر بویله كسه خلایقك چشملرینه نه چكر چكمز الا كه پشم چكر پشمدن مراد
كور كننده وضرر اولان شیدر چونكم مزور اولان شیخلرك وانلره تابع اولان مریدلرك مناسبتله حاللرنی بیان ایلدیلر
تكرار زنك عربه اولان مكالمه سنی تقریره شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) حال ما اینست در فقر وعنا * هیچ مهمانی
مباد مغرور ما * زن شوهرنه ایتدی فقر وعناده بزم حالمز بودر هیچ بر مهمان بزه مغرور وفریفته اولمسون (مثنوی)
قحط ده سال ارندیدی درصور * چشمها بكشا واندرما نكر * اون ییلك قحطنی اكر صورتلرده كورمدكسه
كوزلریكی آچ وبزه نظر ایله (مثنوی) ظاهر ما چون درون مدعی * در دلش ظلمت برونش شعشعی * بزم ظاهرمز
مدعینك سیرت ودرونی كبیدر انك قلبنده ظلمت واردر وانك برونی شعشعیدر یعنی انك درونی ریا ونفاقله ظلمانی
ولسانی لاف وكزافله نورانیدر * مثنوی * ازخدا اورا نه بویی نه اثر * دعوتش افزون زشیث وبو البشر) حضرت خدادن
اكا نه بر بوی نه بر اثر واردر مع هذا انك دعواسی حضرت شیث وحضرت آدمدن زیاده در اكرشیث وبو البشر دعوا
ایلدیكی كه بونك دعواسی انلرك دعواسندن زیاده اوله دیو خاطره اولنورسه مطلق انبیا علیهم السلامه تحدی ودعوی

شرطدر پس انلر دخی دعوای نبوت ایلمشلردر پس اكر مدعینك ولایت وكرامت وارشاد وهدایت دعواسی انلرك
دعواسندن زیاده اولسه عجب دكلدر (مثنوی) دیو ننموده ورا هم نقش خویش * او همی كوید زابدالیم وبیش * شیطان
هم اكا كندی نقشنی كوسترمش یعنی شیطان اندن استنكاف واجتناب ایدوب كندی ذات وصورتنی اكا كوسترمكه
لایق كورممش واو بو مرتبه ده ایكن كندی طورنی بیلیوب همیشه دیر بز ابدالدن ایز وزیاده یز اكثر نسخه ده واو واقع
اولمشدر بو تقدیر اوزره شرح اولندی وبعضنده واو یوقدر بو تقدیر اوزره اول دیر كه بز ابدالدن زیاده یز * مثنوی *
حرف درویشان بدزدیده بسی * تا كمان آید كه خودهست او كسی * درویش حقیقی اولان وفقر حقیقت مرتبه سن
بولان اولیای عظامك حروف وكلماتن چوقلق اوغورلمش یعنی انلرك اصطلاحنی حفظ قیلمش تا كمان كله ناسه كه او خود
بر كسه در * مثنوی * خرده كیرد در سخن بر بایزید * ننك دارد از درون او یزید * سوز سویلمكده بایزید حضرتلرینك
اوزرینه خرده طوتر یعنی سوز سویلمكده ودقیق كلمات نقل ایلمكده اكا غلبه ایدر بایزید اوزره سوزده خرده طوتردیمك
دقت ورنكین ادا ایلمكده اكا غلبه ایدر دیمكدن عبارتدر مع هذا یزیدانك درونندن عار طوتر (مثنوی) بی نوا از نان
وخوان آسمان * پیش او نداخت حق یك استخوان * آسمانك خوان ونانندن نصیبسزدر انك اوكنه حق تعالی
بر استخوان آتمدی یعنی معنوی اولان غدا وذوقدن محروم اولمشكن وحق تعالی آنی سلك مرتبه سنه بیله قومیوب
اكا بر استخوان ویرممش ایكن (مثنوی) او ندا كرده كه خوان بنهاده ام * نایب حقم خلیفه زاده ام) اوندا ایلمش ودعوی
ایدوب سویلمش كه بن خوان قومشم حقك نائبی ام خلیفه زاده ام یعنی آدمكه خلیفهٔ حقدر انك اوغلی ام واول نیجه
نائب حق ایسه بن دخی زمانمده اویله نائب حقم دیر (م ی) الصلا ساده دلان پیچ پیچ * تا خورید از خوان جودم سیر هیچ
* پیچ پیچ بونده زیاده دنی معناسنه اولور ومصرع ثانیده هیچ لفظنده هیچ مانع نفی تقدیرنده اولمقده جائزدر اما هیچ را
تقدیرنده اولمق محله انسب واوفقدر تقدیر كلام هیچ مانع نفی مقدر اولدیغی اوزره بویله دیمك اولور كه ای دنی اولان
وطولاشقلق مرتبه سنده قلان ساده دللر صلادر كلك تا بنم جودم خواننده طوق ییك هیچ مانعسز دیمك
قرینهٔ كلامدن حاصل اولمش اولور وقرینهٔ كلام بو كونه تقدیری اقتضا قیلمش اولور اما هیچ را مقدر اولدیغی اوزره معنی
ای دنی اولان ساده دللر صلادر كلك تا جود وكرم خواننده طو یخجه ییك هیچی یعنی دعوت ایلدیكم خوان جود
فی الحقیقه هیچدر اول هیچی طویخجه ییك دیمك اولور اكر سؤال اولنورسه اول مدعی خوان جودمدن هیچی ییك دیمز
بلكه موجودی ییك دیر پس هیچی ییك دیدیكی اكا اسناد نیجه قابل اولور الجواب چونكم اول مدعینك خوان ونان
آسماندن هیچ بر بهره سی یوقدر وفی الحقیقه خوان جودم دیدیكی دخی یوقدر پس بنم خوان جودمدن طوق ییك
دیمسی معنا خوان جودمدن طو یخجه هیچی ییك دیمكی مستلزم اولور پس انك كلامنك ودعوتنك حقیقتی هیچ اولمق
معناسنی مستلزم اولدیغی ایچون حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بر هیچ لفظنی بر سبیل تهكم اكا اسناد ایتمكله
كتورمشلر تا بو معنای لطیفی مذكر اوله (مثنوی) سالها بر وعدهٔ فردا كسان * كرد آن دركشته فردا نارسان *
نیجه ییللر فردا وعده سی اوزره كسان لفظی مصرع ثانی یه مرهوندر یعنی چوق كسه لر اول قپونك اطرافنه دولنمش فردا
ایرشمیجی یعنی فردا انلرك مددنه ایرشمیجی اولدیغی حالده دیمك اولور وتوضیح كلام بویله دیمك اولور كه اول مدعی ساده دل
اولان دردمندلری خوان جودمه كلك دیو دعوت ایلر اول كسه لر دخی انك سوزنه اعتماد ایلیوب اكا متابعت
وملازمت ایلرلر چونكم اسان حالله اول دعوت اولندقلری خوان جود وكرمی استسه لر اول مدعی فردا دیر پس فردا
اولوب نه مطالبه ایلسه لر بو كون میسر اولمدیسه یارین میسر اولور دیوب نه فردایه صالارنیجه ییللر فردا وعده سی اوزره
اول كسه لر آنك قپوسنك اطرافنی طولنورلر فردا انلرك مددنه ایرشیجی اولمز (مثنوی) دیر باید تا كه سر آدمی * آشكارا
كردد ازبیش وكمی * چوق زمان كرك تا آدمینك سر وحقیقتی كملكدن وزیاده لكدن ظاهر وآشكار اوله پس
هر شیخك سر درونته عالم اولمزدن اول علی الفور اقتدا ایلمك وارادت كتورمك جائز اولمزدن دكلدر اما بیعت واقتدا مراد
اولدیغی تقدیر اوزره هیچ بر بنه سوء ظن ایلمك دخی لایق دكلدر بلكه احتیاط واهتمام بر كسه یه اقتدا ایلمك وقتنده
لازم وواجب اولور (مثنوی) زیر دیوار بدن كنجست یا * خانهٔ مارست ومور واژدها * بدن دیوارنك التنده بر كنجمی
واردر ویا خود مار ومور واژدها خانه سیمی واردر یعنی بو بدن انسانینك ایچنده كنج الهی ویا خود خزینهٔ ربانیمی واردر
ویا خود مار ومور واژدرها كبی اولان اخلاق ردیه واف‌كار خبیثه وعقاید قبیحه خانه سیمی واردر هر كس اول تمییزه
قادر دكلدر كه فراستله احوال درونی بیلسه بلكه قادر اوله وبر كسه نك باطننك اوصافنی معلوم قیله (مثنوی) چونكه پیدا
كشت كو چیزی نبود * عمر طالب رفته آكاهی چه سود) چونكم طالبه عاقبة الامر پیدا وظاهر اولدیكه اول شیخ
برشیء اولمدی طالبك عمری كتدی اكاه اولمق نه فائده یعنی بر طالب هدایت بوذكر اولنان كبی بر متشیخ مزورك دام

مكرنه كرفتار اولسه واول طالب دردمندی اول مزور فرداو فرداد بو بعض حيله ايله فريفته قيلسه نيچه ايامدنصكره
اول طالب انك تزويرنه اكاه اولسه بو قدر عمر نازنين بيهوده يره كتمش اولور انك بعد زمان اكاه اولمسی اكا نه فائده قيلور
دربيان آنكه نادر افتد مريدی در مدعی مزور بصدق اعتقاد بندد كه او كسيست وبدين اعتقاد بمقامی ميرسد كه شيخش
درخواب نديده باشد وآب وآتش اورا گزند نكند وشيخش را گزند كند ولكن بنادر باشد نادر * انك بياننده دركه ازواقع
اولوركه برمريد برمزور مدعی يه صدقله اعتقاد بغليه كه اوشيخ نفسنده بر كسه در وبو اعتقاد سببيله اول مريد بر مقامه
ايرشوركه انك شيخی اول مقامی واقعه ده كورمش اولور وآتش وصو اول مريده بنده اولوب ضرر ايلمز وانك شيخنه ضرر ايلر
وليكن بوذكر اولنان حالت نادر اولور يعنی آزدن ازواقع اولور پس النادر كالمعدوم حسبنجه بوكا اعتبار يوقدر بلكه
برمرشد كامل محقق مريده لازم اولنلردندر (م ی) ليك نادر طالب ايد گر دروغ) درحق آن نافع ايدان دروغ ليكن اگر طالب
كاوركه اعتقادك شعله سندن اول مريدك حقنده اول دروغ نافع كله يعنی اول عين دروغ اولان شيخ ويا خود اول شيخك
دروغی مريد صادقك حقنده نافع اوله بو نادر اولور (م ی) اوبقصد نيك خود جايی رسد) گرچه جان پنداشت آن امد جسد
اول مريد كنديك ايو اولان مقصديله بريره ايرشورينك خود مضاف اولميوب معنی بويله اولسه ده جائزدر اول
مريد كنديك قصديله خود برا يو بره ايرشور اگرچه شيخی جان ظن ايلدی او جسد كادی بوطالبك حسن اعتقادی
بركاتيله قصدی وسلوكی صحيح اولور (م ی) چون تحری در دل شب قبله را * قبله نی وان نماز او روا) كيجه نك اورته سنده
قبله يی تحری كبی قبله يوق وانك نمازی جائزدر (م ی) مدعی را قحط جان اندر سرست * ليك ما را قحط نان در ظاهرست
مدعينك جان قحطی سرنده در وليكن قحط نان بزه ظاهر ده در يعنی اول باطنا جان فقيريدر وكندويی ظاهرا محتشم
كوستررو برظاهرا نان فقيری يز چونكم بزم فقرمز ظاهردر * مثنوی * ما چرا چون مدعی پنهان كنيم * بهر ناموس
مزور جان كنيم * بز نيچون مدعی كبی آنی سر و پنهان ايلرز مزور اولان ناموسدن اوتری جان چكشورز يعنی خلقدن
فقرمزی اظهار ايتمكه عار ايدوب عرضمزی عار وناموسله صيانت ايدوب بوناموس مزورك تحتنده بلا چكرز خلق
بزی غنی صنور بز خود فقيرز پس بو عار وناموسی ترك ايدوب فقرمزی اظهار ايليم ديدی بوجهله نفسك عقل جانبنه
ايلديكی تشويش وتسويلدن عبارت اولور ودروندن عقل جانبنه اكثر زمانده بو كونه دغدغه وخلجانی القا قيلور
وعقل دخی اكا صبر وتحمل ايله كله نصيحت بيورر) رجوع بقصهٔ اعرابی وزن وتمثيلهای بوالعجب (م ی) شوی گفتش
چند كويی دخل وكشت * خود چه ماند از عمر افزونتر گذشت * اراول عورته ايتدی ای خاتون نيچه بر دخل وزرع
استرسن كاف فارسينك فتحه سيله اوقنسه دخی معنی جائز اولور معنی ای خاتون نيچه بردخل ومحصول ودور
وكشت استرسك عمردن خودنه قالدی زياده ركی كچدی (مثنوی) عاقل اندر بيش ونقصان ننگرد * زانكه هردو
همچو سيلی بگذرد * عاقل اولان معيشتك زياده ونقصانه نظر ايلمز زيرا هر ايكيسی سيل كبی كچر قرار ايلمز (مثنوی)
خواه صاف وخواه سيل تيره رو * چون نمی پايد دمی ازوی مگو * خواه صافی وخواه تيره رو يعنی بولانق سيل چونكم
برقرار دكلدر بردم اندن سويلمه يعنی اگر صافی اولان نعمت وصحت وراحت ورفاهيت واگر مكدر اولان وبولانق سيل
كبی كلان بلا ومحنت وعنا وزحمت چونكم قرار ايلمزلر بردم انلردن سويلمه * مثنوی * اندرين عالم هزاران جانور *
ميزيد خوش عيش بی زير وزبر * بو عالمده نيچه بيك جانور خوش عيش اولدقلری حالده ديريلورلر زير وزبر سز يعنی
آشغی ويوقاری اولمقسزين هر بری بی كار زكسب خوش آسوده ديريلورلر الله تعالی بونلره رزقلرنی بی كسب وكار ايصال
ايلر كما قال الله تعالی فی سورة العنكبوت وكاين من دابة لا تحمل رزقها الله يرزقها واياكم وهو السميع العليم (مثنوی)
شكر ميكويد خدارا فاخته * بر درخت وبرگ شب ناساخته * شكر سويلر خدای تعالی يه اوكيك درخت اوزره وكيجه
ييجك رزقی دوزلمامش * مثنوی * حمد ميخواند خدا را عندليب * كاعتماد رزق برتست ای مجيب خدای تعالی يه
عندليب حمد ديركه رزقك اعتمادی سنك اوزرينه در ای دعالری اجابت ايديجی نته كم حق تعالی سورهٔ هودده بو قولك
مضمونی بيوردی ومامن دابة فی الارض الا علی الله رزقها (مثنوی) بازدست شاه را كرده نويد * از همه مردار ببريده
اميد * طوغان شاهك النه اميد ايلمش ويا خود محل نواله ايلمش جميع مرداردن اميدنی كسمش نويد نواله واميد معناسنه
كاورا گرچه بعض معنالره دخی كاور اما محله مناسب اولان بو ايكيسيدر * مثنوی * همچنين از پشه داری تا بفيل *
شد عيال الله حق نعم المعيل * بونك كبی پشه دن طوته سن فيله وارنجه دك يعنی اصغر حيواناتدن اكبر حيواناته
ارنجه دك نه قدر حيوان وار ايسه جملهسی عيال الله اولدی وحق تعالی نه كوزل عيال پروردرنته كم
حضرت نبی عليه السلام بيوردی الخلق عيال الله واحب الخلق اليه احبهم لعياله بو حديث شريفك شرحی بو جلدده
نخجيران ايله شير حكايه سنده مرور ايلدی * مثنوی * اين همه غمها كه اندر سينه هاست * از بخار وگرد باد وبود ماست

بودوكای غملر كه رزق ومعاشدن اوتری سينه لرده وار در برزم باد وبودمزك گرد وبخارندندر يعنی برزم وجودمزك بخارندن
وهوامزك غبارندندر بو وجود معناسنه وباد هوا معناسنه اولور وانلرك غبار وبخارندن مراد مقتضای مشتهيلری
اولوركه موجب غموم وهموم اولور * مثنوی * اين غمان بيخ كن چون داس ماست * اينچنين شد وانچنين وسواس
ماست * دانكه هر رنجی زمردن پاره ايست * جزو مرگ از خود بران گر چاره ايست * بوكوك قوپاريجی غملر بزم اوراغمز
كبيدرنته كم حكايت ايشلردر غموم وهموم انسانك اوراغيدر بويله اولدی واويله اولدی ديمك بزم وسواسمزدر يعنی رزقمز
شويله اولدی ويا خود معاشمز بويله اولدی ديمك بزه وسوسه وخيال فاسده وبی معنی اولان فكر وخاطره در بلكه مؤمن
شويله اولدی وبويله اولدی وسوسه سندن خلاص اولوب حضرت حقه متوكل اولمق لازمدر بيلكه هر مرض موتدن
برپاره در اگر سنده برچاره وقدرت وار ايسه مرگك جزونی كندكدن سور * مثنوی * چون ز جزو مرگ نتوانی گريخت *
دانكه كلش برسرت خواهند ريخت * چونكه مرگك جزوندن قچمغه قادر دكل سن بيلكه اول جزوك كلی كه مراد
موتدر سنك باشك اوزره دوكك استرلر * مثنوی * جزو مرگ ار گشت شيرين مر ترا * دانكه شيرين ميكند كل را خدا *
دردها از مرگ می آيد رسول * از رسولش رو مگردان ای فضول * مرگك جزويكه دردمر ضدر اگر سكا شيرين اولديسه
بيلكه خدای تعالی كلی هم سكا شيرين ايلر مرض ودردلر مرگدن رسول كاور ای فضول انك رسولندن يوز
دوندرمه انكله خوی ايله كايله خوی ايلمك آشنا اولمغه سبب اولور * مثنوی * هركه شيرين ميزيد اوتلخ مرد *
هركه او تنرا پرستد جان نبرد * هركيمكه شيرين ديريلور او كمسه آجيلقله اولدی هركيمكه اوتننه طاپر جان ايلتمدی (مثنوی
كوسفندانرا ز صحرا ميكشند * آنكه فربه تر مراورا می كشند * مثلا كوسفندلری صحرادن خانه جانبنه چكرلر اول
كوسفند سمزرك در آنی بوغزلرلر * مثنوی * شب گذشت وصبح آمد ای ثمر * چند گيری اين فسانه را ز سر * شب كچدی
وصبح كلدی ای ثمر يعنی ای ميوهٔ دل بو زرومال قصه سنی نيچه بر باشدن طوترسن بعض نسخه ده سين ايله سمر وبعض
نسخه ده تا ايله ثمر واقع اولمشدر بو تقديرا اوزره نام زن اعرابی اولور والله اعلم اصلنده ثا ايله ثمر اولمقدر صكره نسخ كاتب ايله
تصحيف اولمشدر پس علی كلا التقديرين شب دنيا كچدی وروز اجل نزديك اولدی بو سيم وزر قصه سنی باشدن نيچه
برطوترسن بو كفت وكودن فراغت ايدوب كار آخرته مشغول اول ديمك اولور روزشمار اولوب دنيايه حريص
اولنلره دخی تعريض اولور * مثنوی * تو جوان بودی وقانع تر بدی * زر طلب گشتی خود اول زربدی * سن ابتداده
جوان وتازه ايدك اول حينده قانع تر ايدك شمدی زر طالب اولدك خود اول زر ايدك يعنی سن وسالك اخره ايرشدی
زر طلب ايديجی اولدك خود اول حالده وتازه لك اواننده زركبی مقبول وجوهر ايدك * مثنوی * زربدی پر ميوه چون
كاسد شدی * وقت ميوه پختنت فاسد شدی * ميوه ايله پربراصمه ايدك نيچه كاسد اولدك ميوه لك اولمق وپشمك وقتی
فاسد اولدك يعنی بدايت حالده اخلاق حسنه ميوه لريله برباغ كبی ايدك شمديكه بيودك پخته اولمق وكماله ايرمك وقتنده
نيچون حرص وطمع واسطه سيله فاسد اولدك * مثنوی * ميوه ات بايد كه شيرين تر شود) چون رسن تابان نه واپستر رود
* سنك ميوه لك گرگدركه بوما فيو ماشيرين تر اوله رسن تابلر كبی گيرورك كتمه يعنی سنك ميوه حالك گرگدركه روز
بروز لطيف وشيرين اوله وحلاوت ولطافت مرتبه سنده ترقی قيله موی تابلر كبی ارده نه كتمه نته كم انلر برايب بوكرلر ارده نه
كيدرلر ومدبر اولورلر ايكی كونی برابر اولان مغبون وبو كونی دونكی كوندن شرلی اولنه حضرت نبی عليه السلام ملعون
ديمشدر كما روی عن عايشه رضی الله عنها من استوی يوماه فهو مغبون ومن كان يومه شرا من امسه فهو ملعون
مثنوی * جفت مايی جفت بايد هم صفت * تا برايد كارها با مصلحت * ای زمان سن بزم جفتمزسك جفت هم خوی
وهم صفت گرگدر تا ايشلرومرادلر مصلحتله حاصل اولور * مثنوی * جفت بايد بر مثال همدگر * در دو جفت
كفش وموزه درنگر * جفت اوبر جفتی كبی گرك كفش وموزه نك ايكی جفتنه نظر ايله تا جفتك جفته مشابه اولمسی
بيله سن * مثنوی * گر يكی كفش از دو تنگ آيد بپا * هر دو جفتش كار نايد مر ترا * مثلا ايكی كفشدن بری اياغكه
طار كله كفشك هر ايكی جفتی سنك ايشكه كلمز * مثنوی * جفت دريك خرد وان ديگر بزرگ * جفت شير بيشه ديدی
هيچ گرگ) قيونك جفتی بری كوچك وبری بويك كوردنمی بيشه ده اولان ارسلانك جفتنی هيچ قورد كوردنمی (م ی)
راست نايد بر شتر جفت جوال * اين يكی خالی وآن يك پر زمال * مثال آخر جوالك جفتی دوه اوزره راست كلمز اوبر جفتی
خالی وبو جفتی مالامال پر اوله * مثنوی * من روم سوی قناعت دل قوی * تو چرا سوی شناعت ميروی) من قناعت
جانبنه دل قوی كيدرم سن نيچون شناعت جانبنه كيدرسن * مثنوی * مرد قانع از سر اخلاص وسوز *
زين نسق می گفت با زن تا بروز * قانع اولان مرد اخلاص وسوز دروندن جهتندن بو اسلوبدن صبح وقتنه دك خاتونه
سويلدی وبو نمط اوزره پند ونصيحتلر ايلدی بو جملهدن مراد عقلك نفسه واهل عقل اولان مرشدك اهل نفس اولان

مریده ایلدیکی نصیحتدن عبارت اولور *(نصیحت کردن زن مر شوی را که سخن ازقدم ومقام خود افزون تر مکو که
حق جل وعلا میفرماید که لم تقولون مالا تفعلون واکرچه این سخن راستست این مقام توکل ترانیست واین
سخن کفتن فوق معامله خود زبان دارد والسلام * زن اعرابینک شوهرنه نصیحت ایلمکلکی نک بیانیـدر بویله دیوکه
سوزی کندی مقامکدن وقدمکدن افزون سویلمه که بوسوز اکرچه نفس الامرده راستدر لیکن بومقام
توکل سنکیچون بوقدر وبوسوزکه کندی مقامکک ومعامله کک فوقنده سویلرسن سکا زیان طوتر کبر مقتا عندالله
اولور یعنی مقت یوندن کبیرا اولور بوآیت کریمه یه اشارت بیورر لر حق تعالی سورهٔ صفك اولنده بیورر (یاایها الذین آمنوا
لم تقولون مالا تفعلون کبر مقتا عندالله ان تقولوا مالا تفعلون) بوآیت کریمه نك سبب نزولی بو اولمشدر که برکون مسلمانلر
دیدیلرکه اکر بزبیلیدك حضرت حقه قنغی عمل احبدر بز اول عمله جانمزی ومالمزی بذل ایدیدك پس (ان الله یحب الذین
یقاتلون فی سبیله صفا) آیتی نازل اولدی وبونلر مقاتله دن تولی قیلدی یوم احدده پس بوآیت نازل اولدی وجناب حق
فعلی قولنه اویمینلره انکله توبیخ قیلوب بیوردیکه ای مؤمنلر نیچون سویلر سکز وانجق لسانله نقل ایلرسکز اول عملیکه
اشلمزسکز سزلك اشلمدیککزی سویلمه کز عندالله شدة بغض جهتندن عجب بیوك اولدیکه برکسه ایلمدیکنی سویلسه
وحالی اولمین عملی ادعا ایلسه عندالله بغض عظیمه سبب اولور العیاذ بالله (م ی) زن بروزد بانك کای ناموس کیش * من
فسون تو نخواهم خورد بیش) زن اول ارینك اوزرینه صـدا اوردی بویله دیوکه ای ناموس مذهبلی یعنی ای آیین نام
وناموس اولان مرد بن سنك افسونکی بوندن زیاده ییمك یعنی قبول ایلمك استمزم (م ی) ترهات از دعوی ودعوت مکو
رو سخن از کبر واز نخوت مکو * دعوی ودعوتدن ترهات سویلمه یوری کبر ونخوتدن سوز سویلمه * مثنوی * چند
حرف طمطراق وکار وبار * کاروحال خود بین وشرم دار * نیچه بر طمطراق حرف وکلمات وکار وباره متعلق الفاظ
واصطلاحات ایلمك کندی ایشکی وکندی حالکی کور وشرم طوت (مثنوی) کبر زشت واز کدایان زشت تر) روز سرد
وبرف وانکه جامه تر) کبر فی نفسه قبیحدر اما کدالردن اقبحدر کما قال علیه السلام ثلثة لایکلمهم الله یوم
القیامة ولا ینظر الیهم ولا یزکیهم ولهم عذاب الیم) شیخ زان وملك کذاب وفقیر متکبر وفی روایة اخری عائل متکبر مثلا
کون صوق وقار واوندنصکره قفتان یاش یعنی بوذ کر اولنان مرتبـه زشت ونامناسب ایسه فقیره دخی متکبر اولمق
وحالنی بیلیوب حدندن زیاده دعوا قیلمق بویله زشت وغیر مناسبدر (م ی) چند دعوی ودم باد وبروت * ای ترا خانه چو
بیت العنکبوت ای مدعی نیچه بر دعوا وباد وبروت دمی بروت بیغه دیرلر بوراده کبردن کنایه در وباد دخی هوای نفسدن
کنایه در یعنی نیچه براد عاونیچه بر کبردن وهوای نفسدن دم اورمق ای سنك اولك اورمجك اوی کبی نته کم بیوتك اوهنی
بیت عنکبوتدر سنك دخی بیت قلبك وخانهٔ دینك بیت عنکبوت کبی سست وضعیف ایکن بو دعوا وقناعت وریاضتدن
وتوکل وطاعتدن کلام ادا ایلمکلك نه مناسبدر (مثنوی) از قناعت کی تو جان افروختی * از قناعتها تو نام اموختی)
قناعتدن سن قچن جانکی شعله لندردك قناعتلردن سن نام اوکرندك (م ی) کفت پیغمبر قناعت چیست کنج *
کنج را تو وانمیدانی زرنج) پیغمبر علیه السلام ایتدی قناعت ندر کنجدر کما قال علیه السلام القناعة کنز لایفنی سن کنجی
رنجدن کیر وبیلمزسك یعنی قناعتکه کنجدر رودنیایه میل ومحبت رنجدر سن قانع اولمق کنجنی دنیایه محبت قیلمق رنجندن
فرق قیلمزسن پس مجرد قانم دیمکدن نه منفعت وارد ر (م ی) این قناعت نیست جز کنج روان * تو مزن لاف ای غم ورنج
روان) بو قناعت فی الحقیقه کنج رواندن غیری دکلدر بونده مصرع ثانیده اولان روانلر ایکیسی بیله جان معناسنه در
بو قناعت دکلدر الا جان خزینه سیدر ای جانك غم ورنجی سن کنج جان اولان قناعتدن لاف اورمه (م ی) تو مخوانم جفت
کمتر زن بغل * جفت انصافم نیم جفت دغل سن بکا جفت اوقومه بکا از قولتق اور یعنی بکایان اوروب مخاصمت ایلمه اهل
انصافك جفتی ام دغل وحیله کارك جفتی دکلم (م ی) چون قدم با میر وبابك میزنی * چون ملخ را در هوا رك میزنی
نه حالله میرله وبکله قدم اوررسن یعنی انلره کندیکی همسر وهمتا قیلورسن چونکم هواده اوچن مکسك طمرن
اوررسن یعنی سکك اولرسن وکرسنه لککدن ادنی واحقر اولان شیلری صید قیلورسن پس بو حالته کرفتار ایکن کندیکی
نه وجهله ارباب دولت واصحاب قناعتدن عد ایلرسن (م ی) با سکان زین استخوان در چالشی * چون نی اشکم تهی
درنالشی) کلابله استخوان اوزره جنك وچالشده سن یعنی طالب دنیا اولان سکلرله دنیایه متعلق اولان خوان
واستخواندن اوتری جنك وجدالده سن شکمی بوش برقمش کبی نالش وفغانده سن (مثنوی) سوی من منکر
بخواری سست سست * تا نکویم انکه در رکهای تست * بنم جانبمه حقارتله سست سست نظر ایلمه تادیمیم اول
نسنه یی که سنك طمرلرنده در یعنی اکر بکا حقارتله بقوب سوزم قبول ایلمزسك سنك درونکده اولان عیوبکی افشا
واظهار ایلرم (مثنوی) عقل خود را ازمن افزون دیدهٔ * مر من کم عقل را چون دیدهٔ کندی عقلکی

بندن زیاده کورمش سن بن ناقص عقلی دخی نیجه کورمش سن یعنی بنی حقیقتله کوره ممش وبنم ادراك واذعانمی بیله
ممش سن (مثنوی) همچو کرك غافل اندر ما مجه * ای زننك عقل تو بی عقل به * غافل قورد کبی بزه صچرامه ای مرد
سنك عقلك عاردن بی عقل اولمق یکدر (م ی) چونکه عقل تو عقیله مردمست) ان نه عقلست انکه مار وکژدمست
چونکه سنك عقلك خلقك عقیله سیدر یعنی خلقك قید وبندیدر اولکه مار وعقربدر اول عقل دکلدر یعنی سنك عقلك
مار وکژدم قبیلندن موذی سیرتدر اول عقل دکلدر (مثنوی) خصم مکر وظلم تو الله باد * مکر عقل تو زما کوتاه باد *
سنك ظلم ومکرکك خصمی الله اولسون سنك عقلکك مکر وضرری بزدن کوتاه اولسون پس اول زن لسانندن نفس
اماره اهلی افسون وصنعتله صید ایلین مزورشیخلرك صورت حالنی بیان ایلمکه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی)
هم تو ماری هم فسونکر ای عجب * مارکیر وماری ای ننك عرب * سن هم مارسن وهم فسونکرسن بو حال ای عجبدر
مارکیرسن ومارسن ای عار وعیب عرب یعنی سن هم نفس اماره صاحبیسن وهم افسون ایدیجیسن فی المثل بو حالت
نفسنده مارکیر اولمق کبیدر ای ننك عرب بو حالت ایسه فی الحقیقه عجبدر پس نفس اماره صاحبی اولوب حیله وافسونله
نفس اماره صاحبی اولان خلقی صید ایلمك هم مار اولوب هم مارکیر اولمق کبیدر (م ی) زاغ اکر زشتی خود بشناختی
همچو برف از درد وغم بکداختی * زاغ اکر کندینك زشتلکنی اکلیدی درد وغمدن قار کبی اریردی یعنی زاغ طبیعت
اولان اهل ضلالات کندی قباحتلرنی فهم ایلیه لردی درد وغملردن قار کبی اریه لردی (مثنوی) مرد افسونکر
بخواند چون عدو * او فسون بر مار ومار افسون برو * افسونکر اولان مرد مار اوزره افسون اوقور عدو کبی او افسونی
مار اوزره اوقور مار هم معنی افسونی انك اوزرینه اوقور (م ی) کر نبودی دام او افسون مار) کی فسون مار را کشتی
شکار * مارك افسونی اکر اول افسونکره دام وقید اولمیدی افسونکر مارك افسونـه قچن شکار وکرفتار اولوردی
واول مارانی کندی یه توجهله مشغول قیلوردی (م ی) مرد افسونکر ز حرص کسب وکار) در نیابد آن زمان افسون مار
افسونکر مرد کسب وکار حرصندن اول زمانده مارك افسونی اکلمز (م ی) مار کویدای فسونکر هین هین * آن خود
دیدی فسون من ببین * مار ایدر ای فسونکر آکاه اول آکاه اول کندی لایقکی وخاصیتکی کوردك بنم افسونمی دخی کور
یعنی نفس اماره صاحبی اولان ناس حیله وافسونله انلری صید ایلمکه قصدا ایلین متشیخ ومزورلره لسان حالله دیرلرکه
سنکه بزی صید ایلمك ایچون مشغول اولمشسن وبزه افسون قیلمشسن بزم دخی معنی بوزندن سکا افسونمزه نظر ایله
که سنی کارنافعدن کندیمزه مشغول قیلمشزدر * مثنوی * تو بنام حق فریبی مر مرا * تا کنی رسوای شور وشر مرا
* سن بنی حق تعالینك نام شریفیـله الدارسن تا بنی شور وشرلك رسوایی ایلیه سن یعنی بی جمعیت ناسه وسیله ایلیوب
بنم سببله انلری جر ایلیه سن (م ی) نام حقم بست نه آن رای تو * نام حق را دام کردی وای تو بنی حق تعالینك اسم شریفی
بغلدی سنك اول رایك بغلمدی حق تعالینك نام شریفی بنم کبی حقیری صید ایلمکه دام ایلدك وای سنك حالکه (م ی
نام حق بستاند از تو داد من * من بنام حق سپردم جان وتن * حق تعالینك نام شریفی سندن بنم دادمی الور یا خود
السون بن جان وتنی حق تعالینك نام شریفنه تسلیم ایلدم (م ی) یا بزخم من رك جانت برد (یا که همچون من بزندانت
برد * یا بنم زخمله سنك جانك طمرینی کسه یا که بنجلین سنی زندانه ایلته مشهوردرکه دیار عربده طریق مشایخده
بعض طائفه اسم اللهله ماره افسون ایلیوب آنی صید ایدرلر تا انکله خلقه اظهار کرامت ایدوب خلایقی بو واسطه ایله
دام بیعته قید ایدرلرهر دمکه انلر اسم اللهله ماره افسون ایلیه لر مار دخی لسان حالله انلره بوکونه کلمات ایلرودیارروم ده
نفس اماره صاحبلرینی اسم الله وذکرالله ایله صید ایلیوب جمعیت وهنکامه ایلین مارکیر سیرتلر دخی انلر کبیدر
هر بار که ذکراللهله صید ناسه مشغول اوله لر ناسك لسان حاللری انلره بوکونه مقالات سویلر (م ی) زن ازین کونه
خشن کفتارها * خواند بر شوی خودان طومارها * مرد چون این طعنها از زن شنفت * مستمع شد بعد ازین
بین تا چه کفت * بونك کبی خشن ودرشت سوزلردن کندینك زوجی اوزره اول زن طومارلر اوقودی یا خود
کندینك زوجی اوزره اول طومارلریکه مضمونی نقل اولندی اوقودی مرد چونکه بو طعنه لری زندن اشتدی دکلیجی
اولدی بوندنصکره کورتانه سویلدی دیمك اولور (نصیحت کردن مردزن خود را که درفقیران بخواری
منکر ودرکار حق بکمان کمال نکر وطعنه مزن درفقر وفقیران بخیال وکمال بی نوایی خویشتن (مثنوی)
کفت ای زن تو زنی یا بوالحزن * فقر فخر آمد مرا بر سر مزن * اول مرد زنه خطاب وعتاب ایدوب دیدیکه
ای زن سن زنمیسن یا خود حزن صاحبیمیسن فقر بکا فخر کلدی باشمه اورمه یعنی توبیخ قیلمه که سرور کائنات
علیه افضل الصلوات الفقر فخری وبه افتخر بیورمشدر پس اول حضرته فخر اولان وانك وارثلرینه دخی مقبول کلان
فقر سببیـله سن بنی نیچون تعییر ایلرسن دیدی * مثنوی * مال وزر سر را بود همچون کلاه * کل بود او کز کله سازد پناه

مال وزر فی المثل باشـه کلاه کبیدر کل اولور اول کسـه که کلاهدن پناه دوزر و باشـنك عیبنی انکله سـتر ایلر
* مثنوی * آنکه زلف جعد و رعنا باشدش * چون کلاهش رفت خوشتر آیدش * اول کسـنه که مجعد و رعنا زلفی
اوله انك کلاهی چونکم کتدی اکا کلاهنك کتمسی خوشتر کاور زیرا زلف رعناسی ظاهر اولور * مثنوی * مرد حق
باشد بمانند بصر * پس برهنه به که پوشیده نظر * مرد حق فی المثل چشم کبیدر پس نظر پوشیده اولمقدن برهنه
ومکشوف اولمق یکدر * مثنوی * وقت عرضه کردن آن برده فروش * بر کند از بنده جامه عیب پوش * مثلا اول برده
فروش یعنی اسیر صاتیجی مشتری اولان کمسـه یه اسیرنی عرضه ایلمك وقتنده عیب ستر ایدیجی جامه یی بنده دن قوپرر
یعنی اسـیر صاتیجی عیبسز اولان اسیرنی بیع ایلمك مراد ایلسه اول اسـیرك جامه سنی صویرتا بی عیبلکی ظهوره کله
مثنوی * ور بود عیبی برهنه اش کی کند * بل بجامه خدعهٔ باوی کند * واکر بر عیب اوله اول اسیری اسیرجی قچن برهنه
ایلر بلکه جامه ایله اول اسیره خـدعه ایلر یعنی بعض لطیف جامه لر ایله اکا خدعه ایلیوب مشتری یه جامه سیله عرض
ایلیوب انك جامه سنی خلع ایلمك خصوصنده بو کونه حیله آمیز کلماته شروع ایلر (مثنوی) کوید این شرمنده است
از نیك و بد * زین برهنه کردن از تو می رمد * دیرکه بو بنده نیك و بددن شرمنده و محجوبدر برهنه ایلمکدن او بنده سندن
اورکر و نفرت ایلر * مثنوی * خواجه در عیبست غرقه تا بکوش * خواجه را مالست و مالش عیب پوش * خواجه
قولغنه دکین عیبده غرقه در خواجه نك مالی واردر و مالی انك عیبنی ستر ایدیجیدر کما قال علیـه السلام * العلم
والمال یستران کل عیب والفقر والجهل یکشفان کل عیب رواه ابن عباس رضی الله عنه کذا فی فردوس الاخبار
وفی الجامع الصغیر * مثنوی * کز طمع عیبش نبیند طامعی) کشت دلها را طمعها جامعی) که بر طامع اول ماله طمعندن
اول خواجـه نك عیبنی کورمز طمعلر کوکللری تمام محیط و جامع اولدی (مثنوی) ور کدا کوید سخن چون زر کان
ره نیابد کالهٔ او در دکان * واکر کدا کانه متعلق اولان خالص التون کبی سوز سویلیه انك قماشی و متاعی دکانه یول
بولمز یعنی سوزی مقبول اولمز (م ی) کار درویشی ورای فهم تست) سوی درویشی بمنکر سست سست) درویشلکك
کار حقیقتی سـنك فهمکك وراسنده در درویشلك جانبنه سست سست یعنی اهانت وحقارتله نظر ایلمه * مثنوی *
زانکه درویشی ورای ملك و مال * روزیٔ دارند ژرف از ذا الجلال) زیرا درویشلر ملك و مالك وراسنده و فوقنـده
ذا الجلال اولان اللهدن عظیم بر رزق طوترلر که اول رزق معنوی و غدای روحانیدر (مثنوی) حق تعالی عادلست
و عادلان * کی کند استمکری بر بی دلان * آن یکی را نعمت کالا دهـد * وین یکی را بر سر آتش نهد * آتشش سوزا که
دارد این کمان * بر خـدا و خالق هر دو جهـان * حق تعالی عادلدر و عادل اولنلر قچن بی دل و شـکسته اولنلره ظلم
و ستمکرلك ایدر مثلا عادل دکلدر اول کمسـه که بر قولنه نعمت و کالا ویره و بر قولنی دخی آتش فقر و ریاضت اوزره قویه آتش
آنی یاقیجی اوله کم طوتر بو کونه کمانی خدا و خالق هر دو جهانه که آنك فعلی بو کونه ظلم دکلدر اکر توهم اولنور سه که
خـدانك خود کاری بر قولنی نعمت و دولت ایچره طوتمق و بر قولنی دخی آتش نقمت و ذلت ایچره یاقمقدر پس بونیجـه
عدل اولور جواب بودر که نعم اکر بر قولنه وافر نعمت و یردی لکن اول نعمت قدر اکا تعب و زحمتی معادل قیلدی که اول
ادای شکر در اکر بو دنیاده اول زحمت چکمزسـه اخرتده چکر و بر اخر قولنه دخی اکرچه فقر و ذلت و یردی لـکن
انده بر راحت و لذت قودی اکر بو دنیاده اول راحتی بولمزسه حالت نزعده و یا آخرتده آنی مشاهده ایدر محصل هر فعلی
عدل اوزره در ولکن عقول قاصره آنی ادراك ایده مز (کما قال الله تعالی (وما ربك بظلام للعبید * مثنوی * فقر فخری
از کزافست و مجاز * نی هزاران عز پنهانست ناز) فقر فخری حدیثی کزاف و مجاز دکلدر یعنی حضرت نبی علیه
السلامك الفقر فخری بیورمسی کزاف و مجاز جهتندن دکلدر هزاران عز و نازانده پنهاندر بو اجلدن اول حضرت
وبه افتخر دیوانکله افتخار ایلدیلر حدیث شریف معجز آثار الفقر فخری وبه افتخر درونی کلمه سی مصرع اوله قید
اولمق اوزره شرح اولندی مصرع ثانی یه صرف اولوب استفهام تقریری اولمق دخی جایزدر بو وجهه کوره انده هزاران عز
و ناز پنهان دکلمیدر یعنی پنهاندر دیمك اولور (م ی) از غضب بر مالقبها راندی) یار کیر و مار کیرم خواندی غضبکدن بنم
اوزریمه لقبلر سوردك بن یار طوتیجی ام سن بکا مار طوتیجی اوقودك (م ی) کر بکیرم بر کنم دندان مار * تاش از سر کوفتن
نبود ضرار * فرضی اکر ماری طوتسم انك دیشنی قوپررم تا اول بلانی باش دوکمکدن امین ایلرم یعنی اکر بر نفس اماره
صاحبنی صید ایلیم و دام بیعت و ارادتمه قید ایلیم انك خلقه ضرر و یرن اخلاق ذمیمه سن قلع ایلرم تا او هلاکدن
و سنکسار اولمقدن خلاص اولور (م ی) زانکه ان دندان عدو جان اوست * من عدو را میکنم زین علم دوست زیرا که مارك
اول دیشی انك جاننك دشمنیدر بو علمدن بن عدوبی کندیمه دوست ایلرم یعنی مارك زهر و ضرر اولان دندانی قلع
و خلع ایلدیکم علم جهتندن ماری کندیمه یار ایلرم بو سوزلر اکرچه مرد عربك زنه اولان کلامیدر اما بوندن مراد مصلح

ومربی اولان مرشدلك کازن کبی طعن و اطاله ایلین منکرلره جواب پر صوابی اولورکان دیرلرکه ای بدکمان سن بزی
اول شهرت وجمعیت ایچون هنـکامه کیر اولان یلانجی بیلانجیلردن قیاس ایلمه بز بر نفس اماره صاحبنی صید ایلسك
اکازهرلرند انکیر کبی اولان مالك و سوء حالی و قبیح خصالی اندن ازاله ایدرز تا دنیاده خلقدن اکا ضررلر ایرشمکدن امین
اولور و آخرتده دخی عذاب حقدن امان بولور بز عدوبی بو کونه علمدن کندومزه یار ایلرز سن سوء ظن ایلیوب بزی خلق
ایچون اولان مار کیرلردن ظن ایلمه دیرلر (م ی) از طمع هرکز نخوانم من فسون) این طمع را کرده ام من سرنکون) بن
هرکز طمعدن اوتری افسون اوقومزم زیرا بو طمعی بن سرنکون و زبون ایلمشم (م ی) حاش لله طمع من از خلق نیست
از قناعت در دل من عالمیست * حاشه لله بنم طمع خلقدن یوقدر قناعتدن بنم قلبمده بر عالم واردر که اول عالم لایفنی در
مثنوی) بر سر امرود بن بینی چنان * زان فرود آتا نماند این کمان امرود آغاجنك باشی اوزرنده بنی انجلین کوره سن امرود
اغاجندن اشغه کل تا اول ظن قالمیه بو بیتك معناسنك وضوحی بو قصه یی بیلمکه مرهوندر اول قصه بودر که بر ارلك
عورتنك بر بیکانه عاشقی وار ایمش اول خاتون کندی اریله بر باغچه ده او تررکن اول عاشق عورتله مصاحبت ایتمکه اشارت
ایلمش اول او توردقلری نشیمنك اطرافی اشجار و کیاهله پر ایمش عورت عاشقنه اول او تلوغه کلوب اختفا ایله دیو اشارت
ایلمش بعده بر حیله ایدوب ارنه دیمش که بن شو امرود آغاجنه چیقمق استرم اجازت و یردیمش اری دخی عورتنه اجازت
ویروب امرود آغاجنه چیقمش پس یوقرودن آشغه خطاب ایدوب دیمش که ای مرد سنك یانکده اول بیکانه عورت
نه ایشلر اری آشغیدن یوقرویه دیمش که ای خاتون مجنونمیسن بنم یانمده عورت یوقدر پس خاتون البته سنك یانکده
بر بیکانه عورت واردر دیو فریاد ایلمش پس اکا اری کل امدی آشغه این حقیقت حالی کوردیمش پس عورت آشغه اینوب
عجبدر بن سنك یانکده یوقرودن ایکن بر بیکانه عورت کوردم شمدی غائب اولدی کل سن دخی چیق کوره لم نه ظهور ایدر
دیمش پس ار آغاجه چیقدقده او تلرك ایچندن اول بیکانه اری یاننه چکوب انکله معانقه یه باشلمش مرد ایله آغاج اوزرندن
چاغرمش که ای عورت سنك یانکده کی نامحرم ارکیمدر عورت دیمش که بنم یانمده بیکانه و نامحرم کمسه یوقدر بن شویله
تنها او تورورم کل امرود اغاجندن آشغه این تا کمانك قالمیه دیمش پس ار آشغه اینجیه دك نامحرم اولان کمسه قاچوب
او تلق ایچنه کیزلنمش آشغه اینوب خاتونك یانندهکمسه کورمدکده خاتون دخی دیمش که بو رویت ناصالح امرود آغاجنك
خاصیتندندر پس بو کلام ضرب مثل اولمش قچن بر کمسه بر شیئ حقیقتیله کورمیوب غلط ایلسه اکا حقیقت بین اولان
کمسه لر بو قولی ضرب مثل ایدوب ای فلان از سر امرودبن فرود آی تا کمانت نماند دیرلر پس اول مرد عورتك کندی
خاتوننه بر سر امرودبن بینی چنان دیمسی سن بنی کندی غلط بین اولان نظرکله مرتبه کدن انجلین کورر سن کل اندن
تنزل ایله بنم مرتبه مه قریب اول تا حقیقت حاله واقف اولوب بدکمان قالمیه سن دیمك اولور (م ی) چونکه بر کردی
تو سر کشته شوی) خانه را کردان بینی ان توی) مثلا چونکه سن بر مقدار دونه سن سر کشته اولورسن خانه یی دونیجی
کوررسن اول سنسن پس سنك اول حینده خانه یی دونیجی کورمکدن خانه نك دونمسی لازم کلمز بلکه آنی دونر
کوردیکك کندی باشکك دونمسیدر کذلك سنکه بر کمسه یی دنیایه حریص و طالب کوره سن و صید ناس ایلمکه مائل
و راغب بوله سن سن آنی کندك کبی حریص و طالب قیاس ایلمه زیرا قیاس النفس علی النفس جائز دکلدر * در بیان آنکه
جنبیدن هرکسی از انجا که ویست هرکس را از چنبرهٔ وجود خود بیند تابهٔ کبود آفتاب را کبود نماید و سرخ سرخ نماید
چون تابه از رنکها بیرون آید سپید شود از همه تابهای دیکر او راست کوتر باشد و امام همه باشد بو سرخ شریف
انك بیانندهدر که هر بر کمسه نك حرکتی اول یردنکه اودر هرکسی کندی وجودینك دائره سندن کورر مثلا کبود صرچه
آفتابی کبود کوسترر و قرمزی صرچه قرمزی کوسترر چونکم صرچه لر رنکلردن طشره کله و خلاص اوله بیاض اولور
دوکلی صرچه لردن او بیاض و صافی اولان طوغری سویلیجی اولور و دوکلی صرچه لرك امامی منزله سنده اولور صافی
و بیاض اولان صرچه لردن مراد درونی غل و غشدن صافی اولان صوفیلردر و کبود سرخ اولان تابه لردن مراد درونی غل
و غش ایله پر اولان کمسه لر اولور که بونلر بر کمسه یه نظر ایلسه لر انجق کندی فهم و قیاسلری قدر بیلورلر و آنی کندیلره
قیاس قیلورلر (م ی) دید احمد را ابو جهل و بکفت * زشت نقشی کز بنی هاشم شکفت * مثلا حضرت احمد علیه السلامی
ابو جهل کوردی و ایتدی که بنی هاشمدن بر قبیح نقش اچلدی و ظاهر اولدی (م ی) کفت احمد مر ورا که راستی
راست کفتی کرچه کار افزاستی حضرت رسول کائنات علیه افضل الصلوات اکا ایتدی کرچکسن راست دیدك اکرچه
کار افزاسن یعنی حددن تجاوز ایدیجی سن (م ی) دید صدیقش بکفت ای آفتاب * نی ز شرقی نی ز غربی خوش بتاب
حضرت ابو بکر الصدیق رضی الله عنه اول حضرتی کوردی و دیدی ای آفتاب نه شرقدنسن نه غربدنسن لطیف
بالدرایجیسن یعنی لا شرقیة ولا غربیة آیت کریمه سنك مصداقنجه شرقه و غربه منسوب اولمین بر آفتاب الهی سن که

نورك عالمه ضیا ویریجیدر خوش طلوع ایله تاریك اولان درونلری منور قیل دیدی (مثنوی) کفت احمد راست کفتی
ای عزیز * ای رهیده تو زدنیای نه چیز * حضرت احمد علیه السلام اکا دیدی ای عزیز راست سویلدك ای صدیق سن
ناچیز اولان دنیادن قورتلمشسن * مثنوی * حاضران کفتند ای صدر الورا * راست کو کفتی دو ضد کو را چرا) حاضر
اولنلر حضرت رسول اکرم علیه السلامه دیدیلر ای خلقك صدری واشرفی ایکی ضد سویلیجی یه نیچون راست کو دیدك
حال بوکه بو ایکیسنك کلامی بری برینه متناقضدر (مثنوی) کفت من آیینه ام مصقول دست * ترك وهندو در من آن
بیند که هست * حضرت نبی علیه السلام بیوردی که بن دست الهینك مصقولی آیینه ام یعنی دست قدرتله جلا بولمش
ومصیقل اولمش برمرآتم ترك وهندو بنده آنی کوررکه کندیسنده واردر نحن مرآة مجلوة قد یری کل احد فینا صورته قولنی
بعضلر بو مضمونده حدیث شریف قدر دیمشلر وبعضلر کلام اکابردن اولسه ان مشایخدن نقل ایلمشلر (مثنوی) ای زن
ار طماع می بینی مرا * زین تحری زنانه برترا * ای زن اکر بنی طماع کورر ایسك بو زنلر کبی تحری ایلمکدن بو فروکل
ومردلر مرتبه سنه ترقی ایدوب انلر کبی یقین مشاهده صاحبی اول (مثنوی) آن طمع را ماند ورحمت بود * کو طمع
انجا که آن نعمت بود * اول طمعه بکزر ولیکن رحمت اولور یعنی اول صید مردم ایلمك وفقر وقناعتدن خلقه سوز
سویلمك نوعا طمعه مشابه اولور ولیکن باطنا طمع دکلدر بلکه حقدن رحمت وخلقه مرحمتدر قنی طمع اول
مرتبه ده که اول نعمت اوله یعنی بر یرده که نعمت معنوی وغنای قلبی اوله انده حرص وطمعدن اثر اولمز اکرچه سوزی
طمعه مشابه اولور سه ده (مثنوی) امتحان کن فقر را روزی دو تو * تا بفقر اندر غنا بینی دو تو * سن فقری بر ایکی کون
امتحان ایله اکا صبر وتحمل ایلمکله تا فقرده ایکی قات غنا کوره سن ایکی قات غنادن مراد غنای ظاهر وغنای
باطندر زیرا فقر تمام اولدقده وسالك اندن لذت بولدقده اکا غنای قلب حاصل اولور وظاهرا دخی هر نیه مالك
اولور سه اکر صورتا آز ایسه ده آنی وافر وکثیر عد ایلر پس غنای باطن حاصل اولدقده غنای ظاهر اندن خالی اولمز اویله
اولنجق فقردن ذوق الان کسه فقر ایچره ایکی قات غنا بولمش اولور (م ی) صبر کن با فقر وبکذار این ملال * زانکه
در فقر ست عز ذو الجلال) فقره صبر ایله وبو ملال وکلالی قو یعنی ترك ایله زیرا که حق تعالینك عزتی فقرده در (مثنوی
سرکه مفروش هزاران جان ببین * از قناعت غرق بحر انکبین) سرکه صاتمه یعنی یوزك کوزك اکشی ایتمه نیچه بیك جانی
قناعتدن عسل دریاسنه غرق اولمش کور یعنی نیچه جانلر فقر وقناعت واسطه سیله بحر لذته مستغرق اولمشلر در انلره
نظر ایدر کور (م ی) صد هزاران جان تلخی کش نکر * همچو کل آغشته اندر کلشکر * نیچه یوز بیك اجیلق چکیجی جانه
نظر ایله کل کبی کلشکر ایچره ممتزج ومختلط اولمش یعنی ریاضت وتلخلکدن لذت الوب کل ایله شکرك امتزاجی کبی انکله
اختلاط والفت قیلمشدر * مثنوی * ای دریغا مر ترا کنجا بدی * تا زجانم شرح دل پیدا شدی * ای دریغا تحقیقا
سکا وسعت وحوصله اولیدی تا جانمدن کوکلك شرحی پیدا وظاهر اولیدی وسکا درون لذتندن خبر قیلیدی (مثنوی
این سخن شیرست در پستان جان * بی کشنده خوش نمی کردد روان) بو سوز فی المثل جان ممه سندن سود در چکیجی
وامیجیسز خوش روان جاری اولمز * مثنوی * مستمع چون تشنه وجوینده شد * واعظ ار مرده شود کوینده شد *
مستمع اولان کسه چونکم تشنه وطالب اولدی واعظ فرضی اکر مرده مشابه سنده اوله سویلیجی اولور زیرا مستمعینك
طلب واشتهاسنك وجود متکلمده عظیم تأثیری واردر * مثنوی * مستمع چون تازه آید بی ملال * صد زبان کردد
بکفتن کنك ولال * مثلا مستمع اولان کسه ملال وکلالسز چونکم تازه ولطیف کله کنك ولال اولان کسه سوزده
یوز دیللو اولور کنك ولال ایکیسی بیله دیلسزه دیرلر (م ی) چونکه نامحرم در آید از درم * پرده در پنهان شوند اهل حرم
* چونکم قپودن ایچرو نامحرم کله اهل حرم پرده ایچره پنهان ومستور اولورلر * مثنوی * ور در آید محرمی
دور از کزند * بر کشایند آن ستیران روی بند * واکر ضرردن بعید بر محرم ایچرو کله اول مستورلر یوزینك بند ونقابنی
آچارلر بوندن مقصود اسرار درونه محرم اولنلره ظاهر اولورلر و نامحروم اولنلردن چکیلرديمك اولور * مثنوی * هر کرا
خوب وخوش وزیبا کنند * از برای دیدهٔ بینا کنند) هرنه شیئی که خوب وخوش وزیبا ایلرلر کوریجی کسه نك کوزندن
اوتری ایلرلر اعمادن اوتری ایلمزلر که اعمانك مبصرات لطیفه دن نصیبی یوقدر * مثنوی * کی بود آواز چنك وزیر وبم *
از برای کوش بی حس اصم) کذلك چنکك وزیر وبمك آوازی ایچون اولور زیر اشغی صدا وبم یوقر وصدایه دیرلر که ایکیسی
بیله بری برینه مناسب اوله اصمك بی حس اولان کوشندن اوتری یعنی آواز چنك وآواز زیر وبم صاغر کسه نك بی ادراك
اولان کوشندن اوتری ایچون اولور یعنی مسموعات لذیذه ونغمات نفیسه اصم اولان کسه دن اوتری اولمز که انلرك
مسموعات لذیذه دن حصه سی یوقدر * مثنوی * مشك راحق بیهده خوش دم نکرد * بهر حس کرد وپی اخشم نکرد
مسکی حق تعالی حضرتلری بیهوده یره خوش دم ایلمدی یعنی عبث یره لطیف رایحه لو قیلمدی حس وادراکدن اوتری

ایلدی اخشمدن اوتری ایلمدی یعنی قوت شامه سی برنده اولوب استشمامه قادر اولان کسه ایچون خلق ایلدی
دماغی فاسد وقوت شامه سی مختل اولان کسه دن اوتری ایجاد قیلمدی جمیع مبصرات قوت باصره سی اولان کسه لر
ایچون موجوده اولمشدر تا اندن متلذذ اولوب اعتبار قیله لر وجمله مسموعات قوت سامعه سی اولان کسه لر ایچون
ظهوره کلمشدر تا اندن بهره بوله لر ومشمومات دخی قوت شامه سی مختل اولمینلر ایچون خلق اولنمشدر تا اندن ذوق
وراحت بوله لر * مثنوی * حق زمین وآسمان بر ساختست * در میان پس نار ونور افراختست * حق تعالی زمین
وآسمانی دوزمش ووجوده کتورمشدر زمین وآسمان اورتاسندن چوق نار ونور یوجلتمش وپیدا ایلمشدر (م ی)
این زمین را از برای خاکیان * آسمان را مسکن افلاکیان * بو زمینی خاکیلردن اوتری آسمانی افلاکیلردن اوتری یعنی
بو زمینی خاکه منسوب اولان مخلوقدن اوتری مسکن ایلدیکه انلر زمینه اهل ومستحقدر وآسمانی افلاکه منسوب اولان
ملائکه دن اوتری ایجاد ایلدیکه انلر اول مرتبه یه مستعدلردر * م ی * مرد سفلی دشمن بالا بود * مشترئ هر مکان
پیدا بود * مثلا سفلی اولان مرد بالانك دشمنی اولور یعنی مرتبهٔ اعلایه وانك اهلنه فعلا وحالا عداوت قیلور دشمن بالا
اولمقدن مراد سفلی یه اهل اولمسیدر وسفلی اولان عمله میل قیلمسیدر که سفلی علوینك ضدیدر بر کسه سفلی اولوب عملی
دخی سفلی اولسه بالطبع دشمن بالا اولور اکرچه ظاهرا بالایه هم عداوت ایلمسه ده چونکم بو مقدمه معلومك اولدیسه
هر مکانك مشتریسی پیدا اولور انلر که جنت اعلایه مشتریلردر اکا مناسب عمل قیلورلر واو مقام بالایه مستحق ومستعد
اولورلر انلر که اهل دوزخدر اول جای ادنایه مناسب افعال خبیثه قیلورلر واول جای خبیثه مستحق اولورلر (مثنوی)
ای ستیره هیچ تو برخاستی * خویشتن را بهر کور آراستی * ای مستوره هیچ سن قالقدمی کندیکی کوردن اوتری تزیین
ایدوب آراسته ایلدکمی کور بونده اعمی معناسنه اولمق محله انسب درا ماسروری وشمعینك ویردیکی معنالر
مناسبتدن ابعددر زیرا بو بیت مثل موقعنده واقع اولوب اول خاتونك کندی فهم ایلدیکی یردن مردعربی اکا کندی
حالنی تفهیم ایلمك مراد ایلر یعنی ای مستوره مثلا سن هیچ قالقوب کندیکی اعمادن اوتری بزه یوب آراسته ایلدکمی
معلومدر که ایلمدك بلکه محرم اولان بینالرك رویت وسیرندن اوتری کندیکی ترتیب وتزیین ایلدك چونکم سنك حالك
بودر سنکه کوردل اوله سن بن سنکچون اوصاف واسرار درونمی نیچه اظهار ایلیم واظهار وعیان ایلدیکم تقدیر اوزره
دخی سن آنی کورمکه ومشاهده قیلمغه نیچه قادر اولورسن دیمك اولور وبو بیت بو معنایی تأیید قیلور (م ی) کر جهانرا
پر در مکنون کنم * روزئ تو چون نباشد چون کنم * اکر جهانی فرضی پر در مکنون ایلیم ودر مکنون کبی
نفیس ولطیف سوزلر سویلیم چونکم سنك نصیبك اولمیه بن نیچه ایلیم کرکدر که در مکنون کبی اولان کفتار واسرارمه
مستعد واهل اوله سن تا کم اندن نصیب اله سن (مثنوی) ترك جنك ورهزنی ای زن بکو * ور نمی کویی بترك من بکو *
ای زن جنك ورهزنلکی ترك ایله واکر جنك ورهزنلکك ترکنی سویلمزسك بنم ترکم سویله یعنی آنی ترك ایلمزسك بنی ترك ایله
دیمك اولور تحقیقا (مثنوی) مر مرا چه جای جنك ونیك وبد * کین دلم از صلحها هم می رمد * بکا نه نیك ونه بدك جنکی
یریدر زیرا بو کوکلم صلحلردن دخی اورکرقنده قالدیکه جنك وجداله تحمل قیله مراد کمال فراغی اشعاردر * مثنوی
کر خمش کردی وکرنی آن کنم * که همین دم ترك خان ومان کنم * اکر خموش اوله سن وسکوت قیله سن خوب ولطیفدر واکر
خاموش اولمیه سن وسوزمله عمل قیلمیه سن آنی ایلرم که هم بو دم ترك خان ومان ایلرم یعنی اوی وبرقی ترك ایدوب سکا
طلاق ویریرم وبو جمله بورایه کلنجیه دك عقلك نفسه وکامل العقل اولان مرشدك اهل نفسه ایلدیکی خطاب وعتابدن
وجواب پر صوابدن کنایت اولور) مراعات کردن زن شوهر را واستغفار کردن از کفتهٔ خویش (م ی) زن چو دید اورا که
تند وتوسنست * کشت کریان کریه خود دام زنست * زن چونکم اومردعربی کوردیکه حرون وسرکشدر کریان اولدی
کریه خود زنك طوزاغیدر یعنی ایچون خاتونلر ارلرینی کندی مرادلری اوزره عامل ایلمه مسه لر واطفله دخی طبیعتلرینه
اویدرمسه لر کریان اولورلر تا بو حیله ایله انلری کندیلره مائل قیلورلر (م ی) کفت از تو کی چنین پنداشتم * از تو من امید
دیکر داشتم * زن شوهرنه ایتدی سندن ایچون بویله صاندم بن سندن غیری امید طوتدم یعنی بنم امیدم بو ایدیکه سن بکا
موافقت ایلیه سك سندن بونی ظن ایلردم وبویله امید طوتردم دیدی (مثنوی) زن در آمد از طریق نیستی * کفت من خاك
شمایم نی ستی * زن بو قلق طریقندن کلدی ودیدی بن سزك خاککزم ستی دکلم یعنی سزه خاتون اولمغه لایق دکلم
بلکه سزك قدمکزك ترابیم دیوب تواضع وتذلل طریقندن کاوب التیام وملایمته باشلدی (مثنوی) جسم وجان
هرچه هستم آن تست * حکم وفرمان جملکی فرمان تست) جسم وجان وهرنه م وار ایسه ملکك وسنك لایقکدر حکم
وفرمان بالکلیه سنك فرمانکدر الامر امرکم هرنه امر ایلرسك بنده فرمانم وسکا مطیع ومنقادم هیچ مخالفتم یوقدر
دیدی * مثنوی * کر ز درویشی دلم از صبر جست * بهر خویشم نیست آن بهر تواست * اکر درویشلکدن بنم کوکلم

صبر ایلمکدن صحره دی ایشده اول خصوص کندمدن اوتری دکادرسندن اوتریدر (مثنوی) تو مرا دردی و درد را بودی
دوا * من نمی خواهم که باشی بی نوا * سن بکا دردلرده دوا اولدک و نیجه محنت و بلا زماننده لطف و احسان قیلدک
بن استمزم که بی نوا محتاج اوله سن * مثنوی * جان تو کز بهر خویشم نیست این * از برای تست این ناله و حنین)
سنک جان و حیاتک حقیچون بو طلب کندمدن اوتری دکادر بو ناله و حنین سندن اوتریدر پس اسم حقه دخی قسم
ایلیوب کندی دعواسنک صدقنی اثبات ایلمک ایچون دیدی (مثنوی) خویش من والله بهر خویش تو * هر نفس
خواهد که میرد پیش تو * بنم کندم سنک کندلک ایچون خویشلر بونده ذات معناسنده استعمال اولنور یعنی بنم
ذاتم بالله سنک ذاتک ایچون هر دم استرکه سنک اوکنده اوله و سکا فدا و قربان اوله (مثنوی) کاش جانت کش روان من
فدی * از ضمیر جان من واقف بدی) بو بیتک فارسیجه تقدیری کاشکی جانت از ضمیر جان من واقف بودی که بجانت
روان من فدا باد دیمک اولور یعنی نولیدی سنک جانکه که بنم روح روانم اکا فدا اولسون بنم جانمک ضمیرندن واقف اولیدی
و بنم مرادمی بلیدی (مثنوی) چون تو با من این چنین بودی بظن * هم زجان بیزار گشتم هم زتن * چونکم سن بکا سوء
ظن ایلمکده بویله اولدک هم جانمدن بیزار اولدم هم تنمدن * مثنوی * خاک را بر سیم و زر کردیم چون * تو چنینی با من ای
جان را سکون * طپراغی سیم و زر اوزره ایلدک چونکم سن بنم ایله بویله سن ای جانه سکون و آرام اولان یعنی ای جانمه
سکون و آرام اولان کسه چونکم سن بنمله بویله ضد و مخالف سن سیم و زر اوزره طپراق صاچدک واندن فراغت ایلدک
انکچون سنکله ضد اولمق مناسب دکادر دیدی * مثنوی * تو که در جان و دلم جا میکنی * زین قدر از من تبرا میکنی *
سنکه بنم جان و دلمده یر ایلرسن بو قدر سوزمدن بندن تبری ایلرسن (مثنوی) تو تبرا کن که هستت دستگاه) ای تبرای تو
جانرا عذرخواه * سن تبری و استغنا ایله زیرا سکا دستگاه و قدرت واردر ای سنک تبری و استغنا که جانم عذرخواهدر
یعنی سن هر بارکه بندن بری اولمغه و استغنا قیلمغه قصد ایلیه سن بنم جانم انک عذرنی دیلیجیدر و سکا تضرع ایلیجیدر
* مثنوی * یاد میکن آن زمانی را که من * چون صنم بودم تو بودی چون شمن * سابقده اولان اول بر زمانی یاد ایله که
بن صنم کبی ایدم سن شمن کبی ایدک یعنی بن بت و سن بت پرست کبی ایدک مرادبن معشوق و سن بکا عاشق ایدک دیمک
اولور بو بیانده بوجمله نفسک عقله کمال متابعتی و زیاده انقیادی اولدیغنک صورت حالی مراد اولور * مثنوی *
بنده بر وفق تو دل افروخته ست * هرچه گویی پخت گوید سوخته ست * من سپاناخ توام هرچم پزی * یا ترش با یا که
شیرین می سزی * زن شوینه یعنی نفس عقل تندخوینه کمال اطاعت و انقیادی حالنده دیرکه بنده سنک امرکک
موافقی اوزره کوکلی منوردر هرنه کاریکه دیه سن پیشور مهیا ایله بنده دیرکه دل سوخته در سوخته است تقدیرنده در
بو سوخته اولان بنده و کوکل اولمقده قابلدر و کوکل سکا یانمشدر دیمک زیاده عاشق منقاد اولمسندن کنایه اولور دخی
دیرکه بن حوایج طعامک کبی ام هرنه که بنی پیشورسک قابلم یا اکشی شوربا و یا که شیرین شوربا سن لا یقسن اکا و بن
مطیع سکا * مثنوی * کفر گفتم نک بایمان آمدم * پیش حکمت از سر جان آمدم * اول معارضه وقتنده عظیم
خطا ایلدم کفر سویلدم اشته ایمانه کلدم حکمک اوکنه جان طرفندن کلدم یعنی جان و دل او جندن زیاده ذوق محبتله
کلدم * مثنوی * خوی شاهانه ترا نشناختم * پیش تو گستاخ اندر تاختم) سنک شاهانه اولان خوی و عادتکی اکلمدم
سنک اوکنه گستاخانه سوردم یعنی سنک ادبکه رعایت ایتمیوب بی ادبانه سوق کلام ایلدم * مثنوی * چون ز عفو تو
چراغی ساختم * توبه کردم اعتراض انداختم * چونکه سنک عفوکدن بر چراغ دوزدم ایلدیکم خطایه توبه ایلدم
و اعتراضی بیانه اتدم * مثنوی * می نهم پیش تو شمشیر و کفن * میکشم پیش تو گردن را بزن * سنک اوکنه شمشیر
و کفن قورم بو بنی سنک اوکنه چکرم اور (مثنوی) از فراق تلخ میگویی سخن * هرچه خواهی کن ولیکن آن مکن
آجی فراقدن سوز سویلرسن هرنه استریسک ایله ولیکن بونی ایلمه * مثنوی * در تو از من عذرخواهی هست سر *
با تو بی من او شفیع مستتر * سنک وجودکده بندن اوتری بر عذرخواه سر واردر و یا خود بر عذرخواه مستور و مخفی واردر
سکا بنسز اول دائما بر شفیعدر و اول مستور اولان عذرخواهی بو بیتله تفسیر ایدوب بیورورلر (مثنوی) عذرخواهم در درونت
خلق تست * ز اعتماد او دل من جرم جست * بنم عذرخواهم سنک درونکده سنک خلق کریمکدر اکا اعتماد ایلمکدن
بنم قلبم جرم دیلدی که او خلق کریم صاحبی مؤاخذه ایلمزدی بو کونه جرأت و جسارت قیلدی (می) رحم کن پنهان
ز خود ای خشمگین) ای که خلقت به ز صد من انگبین ای بکا قباحتمدن اوتری خشمگین اولان کندی درونکدن بکا پنهان
رحم ایله ای سنک خلق کریمک یوز بطمان انکبیندن بهتر و شیرین تردر (می) زین نسق میگفت با لطف و گشاد) درمیانه گریهٔ
بروی فتاد * زن مرد عربه بو اسلوبدن لطف و گشاد له سویلدی اثناء کلامده زن اوزره بر گریه واقع اولدی اگرچه بو سوزلر
صورت قصه ده زن لساندن مرد اعرابی یه التیام ایلمک طریقی اوزره واقع اولمشدر اما مراد نفسک عقله کمالیله متابعت

وطاعتی

وطاعتنک صورتی حالیدر ادنی عرفانی اولان کسه یه بو بیانلرک تأویل و توجیهی مبین و ظاهر اولدیغیچون وقصه دن
حصه عقله نفسک معامله و مکالمه سی اولدیغی بو علمک طالبلری قتنده شیوع بولدیغیچون هر بیتده مراد نفسدر
و یا عقلدر دینلمیوب تطویل کلامدن اعتماد اعلی فهم الطالبین احتراز اولندی * مثنوی * گریه چون از حد گذشت
و های های * زو که بی گریه بد او خود دلربای * گریه و های های چونکم حددن کچدی اندن که خود گریه سز کوکل
قاپیجی ایدی * مثنوی * شد از آن باران یکی برقی بدید * زد شراری بر دل مرد وحید * اول باراندنکه مراد کوز یاشیدر
اندن بر برق ظاهر اولدی ریاضت و قناعت عالمنده فرد و وحید اولان مردلک کوکلی اوزره شراره اوردی یعنی زنک
گریه سندن اعرابینک قلبنه رقت و مرحمت کلوب متأثر و منفعل اولدی * مثنوی * آنکه بنده روی خوبش بود مرد *
چون بود چون بندگی آغاز کرد) اول کسه که مرد آنک روی خوبنک بنده سی ایدی وانک جان و دل ایله افکنده سی ایدی
مرد نیجه اولور چونکم اول مرد بنده لکه آغاز ایلدی (مثنوی) آنکه از کبرش دلت لرزان بود) چون شوی چون پیش تو
گریان بود * مثلا اول کسه که انک کبرندن سنک قلبک دتریجی اولورسک نیجه اولور اول سنک اوکنده گریان اوله و سکا
تواضع و تذلل قیله (مثنوی) آنکه از نازش دل و جان خون بود * چونکه آید در نیاز او چون بود) اول کسه که انک نازندن
دل و جان خون اوله چونکم او محبوب نیازه کله اول عاشق نیجه اولور * مثنوی * آنکه از جور و جفایش دام ماست
عذر ما چه بود چو او در عذر خاست * اول کسه که انک جور و جفاسندن بزه دام واردر بزم عذریمز نیجه اولور چونکه
اول عذره قالقدی یعنی بوذکر اولنان وجوهک جمله سنده صبر و تحمله مجال یوقدر (مثنوی) زین للناس حق آراسته ست
زانچه حق آراست چون دانند جست * بو آیت سورهٔ آل عمرانده در (زین للناس حب الشهوات) یعنی زینت اولندی
انسانه محبت و مشتهیات نفسانیه و مزین حقیقتده حقدر زیرا خالق افعال و اعمال اولدر (من النساء) من بیان ایچوندر
و شهواتدن حالدر و شهواتی بیاندر ای حال کونها من طائفة النساء دیمکدر و نساءله ابتدا اولمسی بو طائفه نک فتنه سی
سائر اشیادن اشد اولدیغنه اشارتدر (والبنین) و حال کونها من الاولاد و الانسال بنین و بنات دخی محبت و شهوات
نفسانیه در زیرا سالک بونلرک سببیله نیجه معاصی ارتکاب ایدوب راه حقه مانع اولورلر کما قیل اولادنا اکبادنا و ان عاشوا
افتنونا و ان ماتوا احرقونا (والقناطیر) جمع قنطار و قنطار مال کثیره یه دیرلر قال ابو هریرة رضی الله عنه هو اثنتا عشرة
الف اوقیة و اربعون درهما بعضلر یتمش بیک دیمشلر و یوز بیک التونه دخی قنطار دیرلر (المقنطرة) ای المضروبة المنقوشة
و بعضلر مقنطره یی محکمه و محصنه ایله تفسیرا یتمشلردر یقال قنطرت الشیء اذا احکمته ای المحصنة المحکمة دیمک اوله
کذا فی معالم التنزیل و بعضلر مقنطره یی قنطاردن مأخوذدر دیرلر نته کم بدرة و الف مؤلفة و دراهم مدرهمة دیدکلری
کبی بو تقدیرجه قناطیری تأکید اولور و قال ابن زیان رضی الله عنه القناطیر الاموال فوق الارض و المقنطرة
المدفونة الذهب و الفضة اول قناطیر مقنطره التوندن و کموشدن اولدیغی حالده (والخیل المسومة) معطوف علی النساء
خیل مفرد اللفظ مجموع المعنی در قوم کبی واحدی فرسدر و مسومه تفعیل بابندن اسم مفعولدر مأخوذ من السمة
و هی العلامة و یا خود سائمه دن مأخوذ اوله نته کم دیرلر اسام الدابة و سومها ای ارسلها الی الرعی بو تقدیرجه
مسومه مرعیه دیمک اولور یعنی اول محبت شهوات افراس معلمدن اولدیغی حالده (والانعام) جمع نعم ای الابل
و البقر و الغنم (والحرث) ای الزرع بوجمله فتنهٔ سالکدر که راه حقدن و وصول جناب وجود مطلقدن دور ایلر (ذلک) یعنی
شوذکر اولنان اشیا (متاع الحیوة الدنیا) متاع دنیای فانیه در قلیل الانتفاع و سریع الزوالدر (والله عنده حسن
المأب) ای حسن المرجع الذی لا یزال و لا یفنی و هو الجنة و حضرت خداوند کار بیورورلر که اول عرب بادیه نشین خاتوننک
کندی یه انقیاد و محبتن کوریجک بالضروری بی صبر و قرار اولوب اکا اطاعت ایلدی زیرا نساء جهتندن اولان حب
مشتهیاتکه ناس ایچون زینت قیلندی حق آراسته ایلمشدر اول نسنه دنکه حق بزه دی خلق اندن صحرامغی نه بیلور
و اندن نیجه خلاص اولورلر بو بیتده واقع اولان قایم مقام فاعلی انسان طرفندن آراسته و پیراسته ایده اول مکردن
کسه خلاص اولمز مکر هدایت اوله * مثنوی * چون پی یسکن الیهاش آفرید * کی تواند آدم از حوا برید * چونکم
حق تعالی حضرتلری مرده نسائی استیناس و اکا سکون و آرام ایلمک ایچون یاراتدی آدم علیه السلام حوادن نیچن
کسلمکه قادر اولور نته کم سورهٔ اعرافده اولان بو آیت کریمه بو معنایه شهادت قیلور (هو الذی خلقکم من نفس واحدة)
یعنی اول الله سزی خلق ایلدی نفس واحده دن یعنی آدمدن (وجعل منها زوجها) و دخی اول نفس واحده دن
قیلدی زوجنی یعنی حوایی (لیسکن الیها) ای لیستأنس بها یعنی انکله استیناس ایتسون ایچون پس جناب عزت
حوایی تسکین و تأنیس آدم ایچون خلق ایدیجک آدم حوادن نیجه منقطع اولور پس بنی آدم دخی کذلک * مثنوی *
رستم زال ار بود وز حمزه بیش * هست در فرمان اسیر زال خویش * اگر بر کسه فرضی رستم زال اوله و حمزه دن زیاده

اوله حکم وفرمان قبول ایلمکده کندی قاری سنڭ اسیریدر یعنی بو مرتبه پهلوان ایله اولسه لرینه کندی خاتونلرینڭ
من وجه اسیر ومغلوبی اولمقدن خالی اولمازلر زال بونده قری معناسنه دررستمه نسبت خوب واقع اولمشدرکه انڭ باباسیدر
(م ی) انکه عالم مست کفتش آمدی * کلمینی یاحمیرا می زدی * اول کسه که عالم انڭ سوزنڭ مستی کاوردی کلمینی یاحمیرا
اورردی یعنی اول سید کائنات ومفخر موجودات حضرتلری کلام لطیفلرینه عالم مست ومحکوم اولمش واول حضرت
عالم قیدندن خلاص بولوب استغنا قیلمش ایکن اکثر زمانده حضرت عائشه صدیقه رضی الله عنهایه کلوب بکا سویله
یاحمیرا دیو خطاب بیوررلردی وآنکله الفت وانسیته رغبت قیلورلردی حمیرانڭ شرحی عن قریب تفسیر حدیث ان لربکم
فی ایام دهرکم شرحنده مرور ایلدی (م ی) آب غالب شد بر آتش از نهیب * آتشش جوشد چو باشد در حجیب * چونکه
دیکی حایل آمد هر دورا) نیست کردان آب را کردش هوا) ظاهرا بر زن چو آب ار غالبی) باطنا مغلوب زن را طالبی (الرجال
قوامون علی النساء) فحواسنجه اکرچه رجال بحسب الظاهر نسایه غالبدر ولیکن بحسب الباطن مغلوبدرنته کم
بو معنایه آب وآتشی تمثیل ایدوب بیوررلر اکرچه آب آتش اوزره غالب اولدی نهیب ومهیب اولدیغی جهتدن آتش
اول آبی قیناداور ویا نادر چونکم حجابده اوله چونکم بر چولمك حجاب وحایل کاه هر ایکیسنڭ میانته یوق ایلر اول آبی
وآنی هوا ایلر کذلك سندخی ظاهرا اکرچه آب آتشه غالب اولدیغی کبی زن اوزره غالبسن اما باطنا مغلوبسن زیرا زنه
طالبسن پس اول سکا مطلوبه ومعشوقه اولدیغی حیثیتدن غالبدر (م ی) اینچنین خاصیتی در آدمیست * مهر حیوانرا
کمست آن از کمیست * بو نجلاین بر خاصیت آدمیده درزیرا عقل ومحبت انسانه مخصوصدر حیوانڭ محبتی ناقصدر یعنی
اول نقصان محبت حیوانڭ ناقصلغندندر زبدهٔ کلام بودرکه انسانده اولان عقل ومحبت حیوانده یوقدر اول سببدن
دیشی سنڭ مغلوبی دکلدر * در بیان این خبر که انهن یغلبن العاقل ویغلبهن الجاهل * العاقل منصوبدر مفعولیت
اوزره والجاهل مرفوعدر فاعلیت اوزره یعنی عاقللك شاننددر تحقیقا نسا طائفه سی انلره غالب وفاعل وانلر نسوانه
خصال محموده وفعال ممدوحه لری جهتندن مغلوب ومفعوللردر وجاهللك دخی شاننددر که مثنوینڭ حقیقتنه عالم
اولمدیغندن واخلاق حیوانیه واوصاف شهوانیه سنی زائل قیلمدیغندن انلره فاعل وغالب اولور ومقتضای نفسی اوزره
حکومت قیلور (م ی) کفت پیغامبر که زن بر عاقلان * غالب آید سخت وبر صاحبدلان) پیغمبر علیه السلام بیوردیکه
زن عاقللر اوزره وصاحبدللر اوزره زیاده غالب کلور زیرا عاقل وصاحبدل اولنلر رقیق القلب اولور پس رعونت
وخشونتدن پرهیز قیلور (مثنوی) باز بر زن جاهلان چیره شوند * زانکه ایشان تند وبس خیره روند * کیرو نسا اوزره
جاهللر غالب اولورلر زیرا که اول جاهللر زیاده تند وخیره وغضبلو کیدرلر یا خود معنی خیره وتیره کید بجیلردر بو تقدیر
اوزره خیره رو وصف ترکیبی اولور که خشونت وغلظت جهل وغفلتڭ مقتضاسیدر (م ی) کم بودشان رقت ولطف ووداد
زانکه حیوانیست غالب بر نهاد * جاهللرڭ رقت قلبی ولطف ومحبتی آز اولور زیرا که جاهللرڭ طبع ونهادی اوزره
حیوانلق غالبدر (م ی) مهر ورقت وصف انسانی بود) خشم وشهوت وصف حیوانی بود محبت ورقت انسانه منسوب
وصف اولور خشم وشهوت حیوانه منسوب وصف اولور یعنی محبت رقت سیرت انسانیه در وخشم وشهوت صفت
حیوانیه در * مثنوی * پرتو حقست آن معشوق نیست * خالقست آن کو یا مخلوق نیست * اکر دیدهٔ حق بین ایله نظر
اولنسه خاتون ملاحت مشحون پرتو جمال حق ومرآت وجود مطلقه در انجق معشوق صوری دکلدر فقط کما قال
ابن الفارض قدس سره بیت) وکل ملیح حسنه من جمالها * معارله بل حسن کل ملیحة) وبونلر خالقدرکان دینلدی که
مخلوق دکلدر خالق اسمنڭ معنای اصلیسنه نظرا انسانه اطلاقی صحیح وجائزدر آیات واخبارده وکلمات فصحاده وکارده
چوق وارد اولمشدر کما قال الله تعالی (فتبارك الله احسن الخالقین) ای المقدرین تقدیرا وقال الله تعالی (ویخلقون
افکا) ای یقدرون کذبا پس بونده معنی اول خاتون خالق صفتیله متصفه درکه اولادنی مستویه ومقدره ومربیه در ومظهر
حضرت خالق بیچوندر کویا بو جهتدن مخلوق مقدر دکلدر اکرچه مولود ومربی اولدیغی حیثیتدن مخلوق ومقدردر
بونلر جناب حقڭ ایجادنه مظهر وایلادنه مصدر اولدیغیچون عبادتی کلام مجیدنده عبادت وشکره امر بیوردیغی
محللرده والدینه دخی احسان وشکری قرین قیلدی لاسیما خاصة والدینه رعایت وخدمت ایلمك کره بعد کره حدیثله
ثابت اولدی کما قال الله تعالی (وقضی ربك ان لا تعبدوا الا ایاه وبالوالدین احسانا وقال ان اشکرلی ولوالدیك وعن ابی
هریرة رضی الله عنه قال رجل یارسول الله من احق بحسن صحابتی قال علیه السلام امك قال ثم من قال علیه السلام
امك قال ثم من قال علیه السلام امك قال ثم من قال علیه السلام امك ثم ابوك وبروی امك ثم امك ثم ابوك) بو محلده
اولیانڭ چوق سوزی واردر * تسلیم کردن مرد خودرا بانچه التماس زن بود از طلب معیشت وآن اعتراض زن را
اشارت حق دانستن بنزد عقل هر داننده هست که با کردنده کردانندهٔ هست بو سرخ شریف مرد عرب کندویی تسلیم

ایلمسنڭ بیانندهدر اول نسنه که طلب ومعیشتدن زنڭ التماس ورجاسی ایدی وزنڭ اول اعتراضی اشارت حق بیلمسنڭ
بیانندهدر زیرا دینلمشدر هر داننده نڭ عقلی قتنده واردرکه هر دونیجی ایله بر دوندریجی واردر چونکم هر متحرکك بر محرکی
وهر کوندنڭ بر مهیجی اولدیغی عند العقل ثابت اولیجق وعند العارفین جمله نڭ محرك ومتصرفی خدای تعالی ایدیکی
ظاهر اولوب ثبوت بولیجق پس بر کسه دن بر کار ویا خود بر کفتار انلر اوزره واقع اولسه آنی عبث عدایلیوب آنی محركڭ
حقیقینڭ اشارتی بیلوب بونده حکمت واردر دیوب اکثر زمانده انکله عمل ایدرلر نته کم بو مرد عرب کندی زنندن صدور
ایلین اعتراضی اشارت الهیه دردیوب اکا مطاوعت ایلدی (مثنوی) مرد زان کفته پشیمان شد چنان * کز عوانی
ساعت مردن عوان * مرد عرب اول سوزدن اینجلین پشیمان اولدیکه عوان اولمق ساعتنده عوانلغندن پشیمان
اولدیغی کبی (مثنوی) کفت خصم جان جان چون آمدم * بر سر جان من لکدها چون زدم * اعرابی ایتدی نیجون
جانمڭ جاننڭ خصمی کادم بن جانڭ باشی اوزره نیجون دپه لر اوردم قصه دن حصه عقل نفسڭ کندی یه کمال متابعت
وانقیادن مشاهده ایلدکده مقدما اکا ایلدیکی مخالفت وجفایه پشیمان اولوب اکا متابعت ایلمسی مراد اولور
(م ی) چون قضا آید فرو پوشد بصر * تا نداند عقل ما پا را زسر) چونکم قضای الهی کلهبصری کور مکدن اورتر تاکم برزم
عقلمز آیاغنی باشدن بیلمزواد نادن اعلایی فرق قیلمز (مثنوی) چون قضا بکذشت خود را می خورد * پرده بدریده
کریبان میدرد * چونکم قضا بکدی وکوزی آچدی حقیقت حالی کوریجی اولدی کندویی بریعنی بغایت متألم اولور
پردهسی برتلمش یقه یرتر یعنی پردهٔ عرض وناموسی یرتلمش اولدیغی حالده کریبان ویقه سن چاك ایدر واول ایشلدیکی
فعله کریان اولوب فریاد ایدر * مثنوی * مرد کفت ای زن پشیمان می شوم * کر بدم کافر مسلمان می شوم * مرد زنه ایتدی
ای زن مقدما ایلدیکمه وخطایله سویلدیکمه پشیمان اولورم اکر کافر اولدمسه وسکا انکار قیلدمسه مسلمان اولورم
یعنی سکا انقیاد قیلورم مرددن مراد عقل وزندن مراد نفسدر شول زمانده که نفس اماره کندی مقتضاسی اوزره
حرکت ایلیوب عقله مخالفت ایلسه عقل دخی مقدم اولان بیانلرده ذکر اولنان اوزره نفسه مخالفت ایلر اخر الامر عتاب
ایدوب تأدیب قیلوب کلام فرقت آمیزلرله آنی تربیه ایلیوب تدریجله مطمئنه وراضیه مرتبه سنه ایرشدرر چونکم نفس
امارهلکدن قورتلوب مطمئنه وراضیه مرتبه سنه ایره اصلا مقتضای عقله مخالفت ایتمیوب اکا کمالیله متابعت
ومطاوعت ایلر چونکم عقل انڭ بو حسن خلقنی کوره وکندی یه اولان بو میل ومحبتنه نظر ایلر کوره مقدما اکا ایلدیکی
جفالرڭ اعتذارنه باشلیوب بو کونه معذرت آمیز کلام ایلر واسان عقلیه ایله بو ذکر اولنه جق معنالری نفسنه سویلر
(مثنوی) من کنهکار توام رحمی بکن * بر مکن یکبارکیم از بیخ وبن * بن سنڭ کنهکارکم بکا رحم ایله براوغوردن بنی بیخ
وبیخدن قوپرمه یعنی زیرو زبر ایلمه چونکم نفس مطمئنه اوله وراضیه لك مرتبه سن بوله عقلك معشوقه سی اولور وعقل
اکا عاشق اولوب کمالیله انقیاد قیلور ومقدما انڭ حقنده ایلدیکی انکاره پشیمان اولوب اندن رجوع قیلور (مثنوی)
کافر پیرار پشیمان میشود * چونکه عذر آرد مسلمان میشود * کافر پیرا کر کفردن پشیمان اوله چونکم عذر کتوره
مسلمان اولور یعنی عقل نفسه دیرکه سنڭ حقنده بن ساتر اولوب سکا انکار قیلدم چونکم ساتر حق اولان منکر پیر
اکر انکارندن پشیمان اولسه ورجوع قیلسه وعذر کتورسه مسلمان اولور بن دخی سکا انکاردن پشیمان اولدم وحکمکه
منقاد اولدم دیرکفرڭ معناسی انکار واسلامڭ انقیاد اولوب تأویلی بویله دیمك اولور وحضرت مثنوینڭ دأب
شریفی وقاعدهٔ لطیفی اولدرکه اکثر مواضعده مظهر اوصاف الهی اولان بر شیئڭ ذاتنی تعریف وتوصیف ایلرکن
واول مظهره مناسب الفاظ ومعانی سویلرکن در حال اول مظهرڭ تعریفندن اندهاوصافیله ظاهر ومتجلی اولان
خدانڭ توصیفنه انتقال ایلیوب انڭ وصفنه باشلرلر واکا مناسب وموافق اولان سوزلر سویلرلر وبو قاعده یی اکثر محلده
اجرا ایلملرندن مقصود من حیث الحقیقه ظاهر ایله مظهرڭ اتحادنی اشعار ایلمکدن اوتری اولور نته کم اوایله قریب وزیر
حکایه سنده (تو وجود مطلق فانی نما) بیتنده دخی بو قاعده بسط اولنمشدر بو محلده دخی بویله در نته کم بیوررلر (مثنوی
حضرتت پر رحمتست وپر کرم * عاشق او هم وجود وهم عدم * الهی نفس وعقل مرآتلرنده متجلیه اولان سنڭ ذات
مقدسه اولان حضرتڭ پر رحمت وپر کرمکدر انڭ عاشقیدرهم وجود وهم عدم وهم عقل وهم نفس بلکه جمیع اعلا
واحسن اول حضرت مقدسه نڭ عاشقیدر (مثنوی) کفر وایمان عاشق آن کبریا * مس ونقره بندهٔ آن کیمیا * کفر
وایمان اول کبریانڭ عاشقیدر مس ونقره اول کیمیانڭ بنده سیدر یعنی کفردن وایماندن واهل کفر واهل ایماندن هیچ
بر کسه یوقدر الا هر بری کندی استعدادلرینه مناسب ومرتبه لرینڭ مقتضاسنه موافق اول حضرت کبریانڭ عاشقیدر
دنی وشریفدن وکثیف ولطیفدن هیچ بر شیء یوقدر الا اول اکسیر اعظم کبی اولان لطف ورحمت کانڭ بنده سیدر
دیمك اولور * در بیان آنکه موسی وفرعون هر دو مسخر مشیتند چنانکه زهر وپاد زهر وظلمات ونور ومناجات کردن

فرعون بخلوت تانا موسی نشکند (م ی) موسی وفرعون معنی راردهی) ظاهران ره دارد واین بی رهی حضرت موسی
علیه السلام وفرعون علیه مایستحق معنانك قوایدرمعنادن مراد اعیان ثابته درکه صور عالم الهیه درهرکسك عین
ثابته سی کندیده حاکم واول کسه اکابنده ومحکومدر اکرچه حضرت موسی علیه السلام ره هدایت طوترکه اسم
هادینك مظهریدر وانده سلطنت هدایت حاکدر وفرعون دخی بیرهلك طوترکه اسم مضلك مظهریدر وسلطنت
ضلالت ازلیه انده حاکدر قبل من قبل فی الازل بلاعلة ورد من رد فی الازل بلاعلة در پس بوایکیسی معنانك
محکومی اولدیلر (مثنوی) روز موسی پیش حق نالان شده * نیم شب فرعون هم کریان شده * کوندز حضرت موسی
علیه السلام حق حضورنده ناله ایدیجی اولمش نصف اللیلده فرعون هم اغلیجی اولمش بویله دیوکه (مثنوی) کین چه
غلست ای خدا بر کردنم * ورنه غل باشد که کوید من منم * ای خدای تعالی بنم کردنم اوزره بونه غلدر واکر غل اولمیه کیم
بن بنم دیر یعنی اکر بنم کردن جانمده ضلالت زنجیری اولمیدی وبنی کبر وانانیت جانبنه جذب قیلمیدی کیم بن بنم دیو
سویلردی وکبر وانانیت دعواسنی ایلردی دیمك اولور (مثنوی) زانکه موسی را منور کرده * مر مرا زان هم مکدر کرده *
الهی وخلاقی اول علم وارادتدن که موسایی منور ایلمشسن تحقیقا بنی هم اول علم وارادتدن مظلم ومکدر ایلمشسن
* مثنوی * زانکه موسی را تو مهرو کرده * ماه جانم را سیهرو کرده * اول حکمت مشیتدنکه سن موسایی ماهرو
ومقبول ایلمشسن بنم جانم ماهنی سیهرو ایلمشسن * مثنوی * بهتر از ماهی نبود استاره ام * چون خسوف آمد چه
باشد چاره ام * بنم ستارم بر ماهدن زیاده ایو اولمدی چونکه بنم ستارمه خسوف کلدی بکا چاره نه اولور یعنی بنم طالعم
ماه تاباندن روشنرك دکلدر چونکم ماه خسوف وافول ومحاق ومقابله واحتراقدن خالی دکلدر پس بنم کوکبم خدای
تعالینك تقدیرندن نیجه خلاص اولور ونوجهله بو خسوف معنویدن کندی قوتیله نجات بولور دیدی (م ی) نوبتم کرب
وسلطان میزنند * مه کرفت وخلق پنکان میزنند * خلق بنم نوبتمی اکرچه رب وسلطان اوررلر وبکا رب وسلطانسن
دیو تعظیم قیلورلر شوکا بکزرکه ماه طوتلدی وخلق طاس اوررلر یعنی شول زمانده آی طوتلسه عادت ناس اولدرکه
تبسی وطاس چالارلر آنك طوتلدیغنی فاش وظاهر ایلمکدن اوتری (مثنوی) میزنندان طاس وغوغا میکنند *
ماه را زان زخمه رسوا میکنند خلق اول طاسی چالارلر وغوغا ایلرلر ماهی اول زخمه دن فاش ورسوا ایلرلر (مثنوی
من که فرعونم زخلق ای وای من) زخم طاس آن ربی الاعلای من) بنکه فرعونم خلقدن بکا ای وای بعض نسخه ده
خلق برینه شهرت واقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره بنکه فرعونم شهرتدن بکا ای وای بکا اول ربی الاعلا دیمکلك طاس
زخمیدرکه بنم بی نور اولدیغمی رسوای ایدیجیدر (م ی) خواجه تاشانیم اما تیشه ات * میشکافد شاخ را در بیشه ات
* باز شاخی را موصل میکند * شاخ دیکر را معطل میکند * شاخ را بر تیشه دستی هست نی * هیچ شاخ از دست
تیشه جست نی * فرعون علیه مایستحق جناب حقه مناجاتنده دیدیکه الهی حضرت موسی علیه السلام ایله
خواجه تاشلرزکه سنك عبد مملوککزاماسن بر باغبان حقیقت سنکه تیشۀ ارادت ومشیتك مصنوعات ومخلوقاتك
بیشه لکنده برشاخ وجودی شق وپاره ایلر علی مقتضی الحکمة البالغة کیرو بر آخر شاخی بی هنر وبی ثمر ایکن اکا عنایت
وهدایت شاخنی موصل ایدوب مؤید ومکمل ایلر (ذلك فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم) یختص
برحمته من یشاء والله واسع علیم) وشاخ دیکری معطل ایدوب کرفتار ادبار ومستحق نار ایلرکه (یفعل الله ما یشاء
ویحکم ما یرید در) ودخی (لا یسئل عما یفعل وهم یسئلون) هیچ شاخك باغبانی دفع ایتمکه الی وارمیدر یوقدر قال الله
تعالی (وان یمسسك الله بضر فلا کاشف له الا هو وان یردك بخیر فلا راد لفضله یصیب به من یشاء من عباده) هیچ شاخ
تیشه الندن صچره دمی وقورتلدیمی یوق کذلك بو باغ عالمده هیچ برفرده باغبان حقیقتك تیشۀ قضا وقدرندن
خلاص ونجات یوقدر بو سره واقف اولنلر اللهم لا مانع لما اعطیت ولا معطی لما منعت ولا راد لما قضیت ولا مبدل
لما حکمت ولا ینفع ذا الجد منك الجد دیرلر * مثنوی * حق آن قدرتکه آن تیشه تراست * از کرم کن این کژیها را توراست
الهی اول قدرت حقیچونکه سنك اول تیشه لك ایچوندر یاخود معنی اول قدرت حقیچونکه اول تیشه سنکیچون حاصلدر
کرمکدن بو اکریلکلری سن راست ومستقیم ایله (م ی) باز با خود کفته فرعون ای عجب * من نه در یاربنا ام جمله شب
فرعون کیرو کندیسنه ایتدی ای عجب بن دوکلی کیجه یاربنا ده دکلی ام یعنی بن خود جمله کیجه لرده یاربی دیو تضرع
ایلمکده ام (مثنوی) در نهان خاکی وموزون میشوم * چون بموسی میرسم چون میشوم * نهانده وخلوتمده خاکی
وموزون اولورم چونکه موسایه ایریشم نیجه اولورم ونیچون بو حالتدن متبدل ومتغیر اولوب طغیان وعصیان قیلوم
(م ی) رنك زر قلب ده تو میشود * پیش آتش چون سیه رو میشود * قلب التونك رنکی فرضا اون قات اولورسه آتشك
قتنده نیجه سیهرو اولور یعنی سیهرویلغی نه مرتبه ظهوره کلور بیلورمیسن آتش قتنده قلب التونك اون قات رنکی

اولسه

اولسه سیهرویلغی کمالیله ظاهر اولور پس فرعون کندوبی قلب التونه تشبیه ایدوب بندخی تنهاده زراندوز اولورم
وایمان واقرار قیلورم اما آتش کبی اولان حضرت موسی علیه السلام قتنده وارسم سیهرویلغم ظهوره کلوردیردی
چون بونده اشباع واوله اوقمق معناسنه انسبدر اما حرف تشبیه طوتلسه اصلنده سیهرو اولمق معناسنی ایهام ایلر
مثنوی) نی که قلب وقالبم در حکم اوست * لحظۀ مغزم کند یك لحظه پوست) بنم قلب وقالبم اول فاعل مطلقك اوکنده
وحکمنده دکلمیدر یعنی انك حکمنده دربنی اول پادشاه بر لحظه پوست وبر لحظه مغز ایلر یعنی بردم عدو وبردم دوست
ایلر * مثنوی * سبز کردم چونکه کوید کشت باش * زرد کردم چونکه کوید زشت باش * چونکه کشت وزرع اول دیه
سبز وتازه اولورم چونکه زشت اول دیه زرد وپژمرده اولورم * مثنوی * لحظۀ ماهم کند یکدم سیاه * خود چه باشد
غیر این کار اله * بنی بر لحظه ماه وبردم سیاه ایلر خود بوندن غیری نه اولور الله تعالینك کاری مقلب القلوب ومحول
الاحوال اولمقدر استدیکنه هدایت ایلر ودیلدیکنی فساد وضلالتده قور (مثنوی) پیش چوکان های حکم کن فکان
میدویم اندر مکان ولا مکان * کن فکان حکمنك چوکانلری قتنده یعنی امر وقبول چوکانلرینك میداننده
مانند کوی مکان ولا مکانده یلرز (مثنوی) چونکه بی رنکی اسیر رنك شد * موسیء با موسیء در جنك شد * چون
به بی رنکی رسی کان داشتی * موسی وفرعون دارند آشتی * کر ترا آید بدین نکته سؤال * رنك کی خالی بود از قیل وقال
بی رنکلك عالمی مرتبۀ احدیت وذات بحتدرکه کان الله ولم یکن معه شیء مرتبه سیدر وکنز مخفیلك عالمیدر پس
بر موجب حدیث قدسیکه کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لاعرف استدیکه اول کنز مخفی بیلنه وظهوره
کله پس اسماء متضاده وصفات متقابله واعیان ثابته ایله اول بی رنکلك مرتبه سی منصبغ اولدی وهرکسك تعینی
ظهوره کلدی پس ان لا تعین مرتبه سی من وجه بو ظهورات وتعینات ایله مقید اولدیغی اعتباریله حضرت خداوندکار
چونکم بی رنکلك اسیر رنك اولدی دیو مقید اولمغی اسیر اولمغله تعبیر بیوردیلر ونفس الامرده نظر اولنسه حضرت موسی
علیه السلامده ظهور ایلین حقیقتدرکه مظهر ضد موساده دخی اکا مقابل بر آخر صفتله ظهوره کلوب موسی ایله
جنکده اولدیکه بو ایکی مظهرده ظهور ایلین حقیقت واحده در چونکم سلوك وتصفیه ایله بی رنکلك مرتبه سنه
ووحدت مقامنه یتشه سنکه سن آنی ازلده طوتدك ایدی ومرتبه ده موسی وفرعون صلح واتحاد طوترلر زیرا بو مخالفت
ومغایرت وضدیت ومباینت مرتبۀ کثرات وعالم تعیناته کوره در اکر مرتبۀ وحدته نظر اولنسه مغایرت
ومباینت انده نه کار طوترای اسیر رنك وخیال اکر سکا بو نکتۀ توحیدده برسؤال لازم کلورسه که حضرت موسی
علیه السلام اللهك نبیسی وفرعون شقیسیدر پس نیجه ممکندرکه الضدان لا یجتمعان ایکن بونلر مجتمع اولوب صلح
طوترلر جواب بودرکه عالم رنك وکثرت قیل وقال ووهم وخیال ونزاع وجدالدن خالی دکلدر اتحاد اضداد مرتبۀ احدیت
وعالم وحدته کوره دربو خسه بو عالم کثرته کوره دکلدر (م ی) این عجب کین رنك از بی رنك خاست * رنك با بی رنك
چون در جنك خاست * بو عجب که بو رنك والوان ومخلوقات واکوان بی رنکلك عالمندن واحدیت مرتبه سندن
حاصل اولدی وظهوره کلدی رنك بی رنکلکله نیچون جنکه قالقدی جنك وجدل خود ایکی ضدك ما بیننده اولور پس
رنك وکثرت مرتبۀ وحدتك بعض احکام وخواص اعتباریله ضدیدر مثلا اول باقی وبو فانی اولمغله واول قدیم وبو حادث
واول واجب وبو ممکن واول غنی وبو فقیر اولمغله وبونك امثالی اوصاف متضاده اعتباریله پس بو ایکی مرتبه نك احکام
ومقتضیاتی بری برینه مخالف ومغایر اولدیغیچون اصحاب واهالیسنك ما بیننده دخی جنك وجدل قالقدی
عالم توحید وبی رنکلكك اربابی انبیا علیهم السلام واولیای عظامدر مع توابعهم وعالم کثرت وبارنکلکك اصحابی کفره
وفجره واشقیادر مع مردتهم پس مرتبۀ وحدتك اهلی اثبات وحدت ومرتبۀ کثرتك اهلی اثبات کثرت واثنینیت
ایدرلر وبی رنکلك اهلی ترك کدورات مخالفات ایدوب صفوت بولنه وبارنکلکك اهلی کدورات ومعاصی ومخالفت
ایدوب صفوت بولندن بارنك جانبنه کیدرلر چونکم نفس مرتبتنده بعض وجوه اعتباریله ضدیت مقرر اولدیسه
اصحاب واهالیسی ما بیننده دخی مغایرت وضدیت ثابت اولدی نته کم معقولی محسوسه تمثیل ایدوب تفهیما للطالبین
بیوردیلر (مثنوی) اصل روغن زاب افزون میشود * عاقبت با آب چون ضد میشود * چونکه روغن را زآب اسرشته اند
آب با روغن چرا ضد کشته اند * مثلا اصل روغنکه بیخ شجرۀ زیتون وسمسمدر ومن الماء کل شیء حی فحواسنجه آبدن
نشو ونما بولور وافزون اولور وعاقبة الامر آبه نیچون ضد اولور چونکه روغنی آبدن آمیخته وتخمیر ایلدیلر آب روغنله
نیچون ضد اولدیلر ظاهرا سؤال ومعنا جوابدر یعنی ای سائل اکر سن سؤال ایلرسك که نوجهله بو بی رنکلك مرتبه سی
بارنکلك مرتبه سیله وبو ایکی مرتبه نك اهلی بری بریله مخالفت وجنکده اولدیلر بارنکلك مرتبه سیله سن آب روغندن
بو معنایی فهم ایله که بینهماده اصلیت وفرعیت ثابته اولمش ایکن ونشو ونما وحیات وغدایی روغن آبدن

بولمش ایکن تعین خاصه‌سی جهتندن آبه ضد اولدی وخاصهٔ تعینی جهتندن ضد اولدی کذلك روغن وجود انسانی
ماء الحیوة یزدانیدن نشو ونما وحیات وغدا بولورکن وآب حیات حقیقی اکا کالماء فی السمسم والدهن انده سرایت
قیلورکن متکبر علی الله اولمقدن ومعصیت ومخالفت قیلمقدن وخاصهٔ بشریتلرین افنا ایدوب حقیقتله متصف اولان
انبیا علیهم السلام واولیای عظامه دخی ضد وند اولمقدن وعداوت وبغض قیلمقدن خالی اولمزلر چونکم اصل
مرتبه‌لرده که بی رنکلکه بارنکلك مرتبه‌لریدرکه عالم معنا ایله عالم صورتدن عبارتدر ضدیت ومغایرت مقرر اولیجق
بو ایکیسنك اصحابی ما بیننده دخی ضدیت مقرردرنته کم بو ایکی مرتبه‌نك اصحابینك ضدوند اولمسنه ومرتبه‌لری
حکمیله جنك وجدل قیلمسنه بو بیتی تمثیل ایدوب بیوررلر (م ی) چون کل از خارست وخار از کل چرا * هر دو در جنکند
واندر ماجرا * چون کل خاردن وخار کلدن نیچون هر ایکیسی جنکده وخلاف ونزاعده‌در یعنی انبیا علیهم السلام
واولیای کرامك هر بری وحدت باغنك کلیدر اما اکثری خار وجود کفار وفجاردن حاصل اولمشدر وبعضلر
دخی اکرچه انبیا علیهم السلام واولیای کرامدن طوغمشدر ولیکن اصللرنده وجدلرنده خار کفر ثابت اولمشدر
اکثر خار وجود کفار وفجار دخی انبیا علیهم السلام واولیای کرامك کالرندن ظهوره کلمشدر نیچون هر ایکیسی
جنکده وماجراده‌درلر وکشمکش وچون وچرا قیلورلر مع هذا اصلیت وفرعیت ما بینلرنده ثابته‌در انکیچون ظهور خدا
الاشیاء تعرف باضدادها فحواسنجه اضداد اوصاف واسما ایله پیدا وهویدا اولمشدر پس مظاهر اسماء متضاده
ما بیننده دخی مخالفت ومنازعت ظهوره کلمشدر * مثنوی * یا نه جنکست این برای حکمتست * همچو جنك
خرفروشان صنعتست * یا نه اینست ونه آن حیرانیست * کنج را جو کنج درویرانیست * یاخود بو انبیا علیهم السلام
واولیای کرام هدایت شعارله کفار وفجار ضلالت دثارك جنکی حقیقة دکلدر بلکه برای حکمت بالغه واظهار
اسرار کامنه ایچوندر مثلا جنك ونزاع خرفروشان کبی که بر صنعتدر صورتا برای مصلحت وحقیقة اتحاد والفت
وتشدید بنای مصلحت وصنعتدر اکر نظر حقیقت بنله بقرسك نه برای حکمت ومصلحت جنکدر ونه اول صورتا
اولان جنکدر بلکه حیرانلقدر کنج وحدتی طلب ایله که کنز وحدت اضداد واختلافك ویرانلغنده‌در بو کثرات
واختلافاتك مع قیامها ویران وخرابلغی بو کونه معلوم اولور که مثلا خیال ظله نظر قیلسك اشخاص مختلفه والسنهٔ
متنوعه وافعال وحرکات متضاده ومتباینه ایله قیل وقال وجنك وجدال ونزاع وقتال ایلمکده‌در بو صورتا اولان
اختلافاتی ویران قیلسك وباطن پرده‌یه داخل اولسك وکندیکی دخی بی وجود برامر اعتباری بولسك کنز مخفی
بولوردك بعده سر وحکمت نه ایدیکن بیلوردك * مثنوی * آنچه تو کنجش توهم میکنی * زان توهم کنج را کم میکنی *
اول نسنه‌یی که سن آنی کنج توهم ایلرسن اول توهمدن کنجی کم ایلرسك یعنی ای کندوبی کنج وحدته واصل اولدم دیو توهم
ایلین کمسه اول بیلدیکك وواصل اولدیغك معناین سن کنج وحدت توهم ایلرسن اول توهمدن اول کنج وحدتی کم
وضایع ایلرسن زیرا مادامکه سنده کنج وحدتی بولدم واکا واصل اولدم دیمك توهمی موجود اوله البته کنج وحدتك
مفقود اولمسی محقق اولور (مثنوی) چون عمارت دان تو وهم ورایها * کنج نبود در عمارت جایها * وهم ورأیلری سن
ای واصل کنج وحدتم دین عمارت کبی بیل عمارتده کنجك یرلری اولمز بلکه کنجك محلی ویرانلقده‌در پس طالبك دخی
بیلدم وبولدم دیمك توهمی ورایی برنده موجود ومعمور اولدانده کنج وحدت نیجه بولنور وبقیهٔ وجودی اولان کمسه
نوجهله کنج وحدته محل ومظهر اولور * مثنوی * در عمارت هستی وجنکی بود * نیست را از هستها ننکی بود) عمارتده
وارلق وجنك ایلمك اولور نیستده وارلقلردن زیاده عار اولور یعنی نیست که ظاهرا موجوداته نسبتله کنج وحدتدر پس
ظاهرا نیست اولان کنج وحدته وانك اهلی اولان اصحاب فنایه وجودلردن وتعینلردن وبونلرك اهلندن زیاده عار اولور
پس ای واصل کنج وحدتم دین دفینهٔ وحدت مطلقه‌یی محل جنك واختلاف اولان وجودکله نیجه بولورسن وانك
وجودنده عاری وار ایکن مع بقیة الوجود آنی نه وجهله بیلورسن دیمك اولور * مثنوی * نی که هست از نیستی
فریاد کرد * بلکه نیست آن هست را واداد کرد * زیرا که وارلق یوقلقدن فریاد ایلمدی نفی کرد لفظنه مصروف اولور
وتقدیر کلام زیرا که هستی از نیستی فریاد نکرد دیمك اولور بلکه یوقلق اول واری کندیدن کیرو ویرمك ایستدی یعنی
دور وبعید ایلدی خلاصهٔ کلام نیستدن مراد عالم معنی وانك اهلی اولان اصحاب فنا وهستدن مراد عالم دنیا وانك
اهلی اولان اصحاب وجود واهل غنادر پس اهل دنیانك زعملری بودرکه بز یوقلقدن واهل فنادن کریزان اولورز
وانلردن نفرت قیلورز دیرلر بو زعم خطادر بلکه امر برعکسدر اهل وجود اهل فنادن ومرتبهٔ فنادن فرار ایلملری
اهل فنانك انلری باطنا کندیلردن دور ایلملرندن حاصل اولور بو خصوصه اصحاب فنا انلره باطنا میل ومحبت ایده‌لردی
اهل دنیا انلره هزار جانله طالب وراغب اوله‌لردی (م ی) تو مکو که من کریزانم ز نیست * بلکه او از تو کریزانست نیست

ای اهل وجود سن دیمه که بن یوقدن واهل فنادن کریزانم بلکه اول یوقلق عالمی وانك اهلی یکرمی مرتبه سندن
نفرت ایدیجیدر اکرسن دیرسنکه اهل فنا بنی کندی‌یه دائم دعوت ایدوب ودکامیل ورغبت ایدربندن اونوجهله
نفرت ایدرلر الجواب * مثنوی * ظاهرا میخواندت اوسوی خود * وز درون میراندت با چوب رد * نعم ظاهرا اوسنی
کندی جانبنه اوقور ودرونندن سنی چوب رد له سوررانك درونتك نفرتی سنك وجودنده اولان نفرتی ظهوره کتورر
(مثنوی) نعلهای باز کونست ای سلیم * نفرت فرعون میدان از کلیم * ای ساده دل کمسه بو بیت سابقده ذکر اولنان
اهل فنانك اهل دنیایی طالب واهل دنیا انلردن هارب اولمسی باز کونه نعللردرنته کم ایز آزدرمقدن اوتری آته نعللری
ترس اوررلر اول نعل باز کونه اولان اتلرك ایزنه واثرنه بقان اکر ظاهرنه اعتقاد ایلرسه مراده اصابت ایلمش
اولور چونکم بو نعل باز کونه‌یی ندر بیلدکسه نفرت فرعونی موسای کلیم حضرتلرندن بیل ظاهرا موسی علیه السلام
آنی دعوت ایلردی وباطنا اندن نفرت ایلردی پس حضرت موسی علیه السلامك باطننك نفرتی فرعونك وجودنه
تأثیر ایدوب ظاهرا حضرت موسی علیه السلامدن نفرت ایلردی وکذلك حضرت نبی علیه السلامك ابو جهلدن
قاچمسی وابو جهلك اندن قاچمسی وحضرت ابراهیم علیه السلامله نمرودی دخی بوکا کوره قیاس ایله وهر اولیایه
منکر اولوب انلردن نفرت ایلینلری دخی بوکا کوره قیاس ایله * سبب حرمان اشقیا از دو جهانکه خسر الدنیا
والآخرة * اشقیانك ایکی جهانك عزت ودولتندن محروم اولملرینك سببینك بیانیدرکه خسر الدنیا والآخرة اولمشلردر
یعنی دنیا وآخرتده مخذول ومدحور قالمشلردر (مثنوی) چون حکیمك اعتقادی کرده است * کاسمان بیضه زمین
چون زرده است * چونکم حکیم جك تمام اعتقاد ایلمشدر بویله دیو که آسمان بیضه زمین صاریسی کبیدر حکمانك
مذهبی بونك اوزرینه‌درکه جمیع افلاك کری الشکل بیضه کبیدر وخاك افلاکك میاننده یمرطه‌نك صاریسی
کبیدر * مثنوی * کفت سایل چون بماند این خاکدان * در میان این محیط آسمان * سائلدن بریسی دیدی
بو خاکدان نیجه قالدی بو محیط اولان اسمانك اورتاسنده (مثنوی) همچو قندیلی معلق در هوا) نی باسفل میرود نی
بر علا * هواده معلق بر قندیل کبی نه اسفله ونه اعلایه کیدر بلکه میان آسمانده شویله معلق طورر بونك معلق
طورمسنك سببی ندر دیدی (م ی) آن حکیمش کفت کز جذب سما * از جهات شش بماند اندر هوا) اول حکیم اول سائله
دیدی آسمانك جهات ششدن جذب ایلمسندن زمین هواده معلق قالدی بو معنایی سائله تفهیم ایچون مقناطیسدن
دوزلمش قبه‌یه وزمینی کرهٔ حدیده تمثیل ایدوب دیر (م ی) چون ز مقناطیس قبه ریخته * در میان ماند آهنی آویخته
مثلا آسمان مقناطیسدن دوکلمش ودوزلمش قبه کبی آصلمش بر آهن اورتاده قالدی یعنی زمین بر آهن طوب کبی
وآسمان مقناطیسدن دوزلمش بر قبه کبی هر جانبدن زمینی جذب ایلدیکندن زمین میان آسمانده معلق قالدی دیمك
اولور اما بو مذهب ضعیفدر (م ی) آن دکر کفت آسمان با صفا * کی کشد در خود زمین تیره را * اول بر غیری حکیم ایتدی
آسمان با صفا تیره وکثیف زمینی کندیسنه نچون چکر یعنی چکمز زیرا لطیف کثیفی جذب ایلمك شاننده دکلدر
* مثنوی * بلکه دفعش میکند از شش جهات * زان بماند اندر میان عاصفات * بلکه آسمان زمینی شش جهاتدن
دفع ورد ایلر زیرا که لطیفدر اول سببدن زمین عاصفات ما بیننده قالدی یعنی زمین آسمانك شش جهاتدن طرد
ایلمسندن ریاح میاننده معلق قالوب شش جهاتدن بر جانبه کیده‌ممشدر * مثنوی * پس ز دفع خاطر اهل کمال *
جان فرعونان بماند اندر ضلال * چونکه بو مقدمه معلومك اولدیسه وآسمان لطیفك زمین کثیفی هر جانبدن
رد ایلمسی ظهوره کلدیسه پس اهل کمال اولان اولیانك خاطرینك دفع ایلمسندن فرعونلرك جانی ضلال ووبالده قالدی
واهل کماله منکر اولوب انلرك صحبت اراداتندن اجتناب قیلدی (م ی) پس ز دفع این جهان وآن جهان * مانده‌اند این
بیرهان بی این وآن) پس بو جهانك واو جهانك دفعندن بو یواسز واد بیسزلر بونسز وآنسز قالمشدر و خسر الدنیا والآخرة
اولمشلردر بو آیت کریمه سورهٔ حجده‌در (قال الله تعالی خسر الدنیا والآخرة ذلك هو الخسران المبین) یعنی شول وقتکه
بو جهان موت واسطه‌سیله اول یواسزلری کندیدن آخرت جانبنه طرد ایلیه آخرته مناسب کارلری واستعدادلری
اولمدیغی اجلدن عالم آخرت دخی بونلره لذت ویرمیوب دفع ایلیه (وحیل بینهم وبین ما یشتهون) آیت کریمه‌سنك
فحواسنجه دنیا جانبندن اولان لذتلری ایله کندیلری ما بیننه بر سور معنوی حائل اولدیغی اجلدن دنیا جانبندن لذت
الهمیلر وآخرته متعلق بر عملاری وکارلری اولمدیغنه بناء آخرتدن دخی حظ ونصیب بولمیه‌لر پس بو جهانك واو جهانك
دفعندن دنیا وآخرت لذتندن محروم اوله‌لر (مثنوی) سرکشی از بندکان ذو الجلال * دانکه دارند از وجود تو ملال *
ذو الجلال اولان اللهك بنده‌لرندن اکر باش چکرسن بیل که انلر سنك وجودندن ملال طوترلر اول بندکان الهی اولان
ولیلر * مثنوی * کهربا دارند چون پیدا کنند * کاه هستی‌ترا شیدا کنند * کهربا طوترلر چونکم ظاهر ایده‌لر سنك

کاه کبی اولان وجودکی شیدا ایلرلر * مثنوی * کهربای خویش چون پنهان کنند * زود تسلیم ترا طغیان کنند *
اول ولیلر کندیلرینک کهرباسنی چونکم پنهان ایده لر کهربادن مراد قلب شریفلرینک محبت ورضاسیدر چونکم
قلبلرنده محبت ورضا کهرباسنی پنهان ایده لر سنک تسلیمکی علی الفور طغیان ایدرلر عبد القادر کیلانی قدس الله سره
العزیز حضرتلرندن کندینک برمریدی نقل ایلرکه بن شیخلرله اکثر زمانده جمعه یه کیدردم کثرت ناس ایچنده ناس
اکا التفات ایلمزلردی خاطریمه کلدیکه عجبدرکه بویله صاحب سعادت بونلرک ماببننده کچر کیدر اکا تعظیم والتفات
ایلمزلر بوخاطره دنصکره جمعه یی ادا ایدوب جامع قپوسندن شیخ طشره یه متوجه اولدقده اول قدر ناس اوشدیکه
دست بوسلرینه اقدام وازدحام ایلکده کوجله خلاص اولوب خانۀ سعادتلرینه نیجه زحمتلرله کلوب دوشدی وبکا
ایتدی بونلرک قلوبی بزم دست ارادتمزده درصانمه که بونلر بزه التفات ایلمزلر بلکه بزم بونلردن باطنمزک نفرتی انلر بزی
کورمکه وبزدن نفرت ایلمکه سبب اولوردیمش * مثنوی * آنچنانکه مرتبۀ حیوانیست * کو اسیر وسغبۀ انسانیست
انجلین که حیوانلق مرتبه سیدرکه او حیوانلق مرتبه سی انسانلغک اسیر ومغلوبیدر (مثنوی) مرتبۀ انسان
بدست اولیا (سغبه چون حیوان شناسش ای کیا) کذلک انسان مرتبه سی اولیای عظامک النده اول انسان مرتبه سی
حیوان مرتبه سی کبی زبون ومغلوب فهم ایله ای اولو یعنی مرتبۀ حیوانیت مرتبۀ انسانلغک نیجه زبون
ومغلوبی ایسه مرتبۀ انسانیت دخی دست تصرف اولیایه نسبت اویله زبون ومغلوبدر وجود انسانیده اللهک ولیلری
باذن الله کیف مایشاء تصرف ایدرلر (م ی) بندۀ خود خواند احمد در رشاد * جمله عالم را بخوان قل یا عباد) سورۀ
زمرده اولان آیت کریمه یه اشارتدر معنای بیت کندینک قولی وبنده سی دیدی پیغمبر علیه السلام ارشاد وقتنده جمله
عالمه اوقوسن (قل یا عباد) آیتنی وفهم ایله بونکته یی یعنی اکرچه قرآن کلام الله درلیکن حلقوم محمدیدن ظاهر اولدی
وعباد عباد اللهدرلیکن عباد محمد مثابه سنده درزیرا خلیفۀ حقدر مثلا پادشاهک قوللری وزیرک قولی مرتبه سنده در
پس بونکته آیتدن دخی منفهم اولور (قل) یعنی دی یا محمدسن (یا عبادی) ای بنم قوللرم دی پس یاء متکلمدن رمز
وحدت نه ایدیکی منفهم اولور (الذین اسرفوا علی انفسهم) اویله قوللرمکه معاصی ومناهیده نفسلری اوزرینه افراطله
اسراف ایلدیلر (لا تقنطوا من رحمة الله) ای لا تیأسوا من مغفرة الله وفضله (ان الله یغفر الذنوب جمیعا) الله تعالی
مغفرت ایلر جمیع ذنوبی ولو بعد العود (انه هو الغفور الرحیم) تحقیقا اول الله مبالغه ایله رحمت ومغفرت ایدیجی همان
اولدروا کا منحصردر (م ی) عقل تو همچون شتربان تو شتر) میکشاند هر طرف در حکم مر) سنک عقلک دوه جی کبیدر
سن شتر کبی سن آجی حکمده عقل سنی هر طرفه چکر یعنی طوعا وکرها عقل سنی کندیسنه تابع ایدر * مثنوی *
عقل عقلند اولیا وعقلها * بر مثال اشتران تا انتها * اندرایشان بنکر آخر ز اعتبار * یک قلاووزست جان صد هزار *
مرتبۀ انسانی عقوله تابع واسیردر وعقول انسانده کیف مایشاء مدبر ومتصرفدر واولیای خدا عقلک عقلی دررلر
وسایر عقول انسانی دوه لر کبی تا انتهایه یعنی عقل کله وجناب خدایه دک انلره مقید ومحکومدر بو اولیایه
آخرسن من حیث الاعتبار نظر ایله یعنی صورتی ترک ایدوب معنی جانبنه کذر ایله کورکه نیجه یوزبیک جانه قولاوز
وپیشوا بردر اول قلاوز هادئ سبل ومظهر عقل کله پیغمبر زمان وساربان کاربان عرفان وایقان اولان قطب
دوران وغوث اهل جاندرکه جمیع جانلرانک تحت تصرفنده وقید وبند حکمنده دررلر ولیکن هر ولی ماقبلنه نسبتله مقید
وتابع ومابعدنه نسبتله قاید ومتبوعدر بو مرتبه نک صاحبی بویله دینلردر * بیت * وروحی للارواح روح فکلما * تری
حسنا فی الکون من فیض طینتی * مثنوی * چه قلاووز وچه اشتربان بیاب * دیدۀ کان دیده بیند آفتاب * نک
جهان درشب بمانده میخ دوز) منتظر موقوف خورشیدست وروز) اینت خورشید نهان درذره) شیر نر در پوستین بره
یعنی مقدما مظهر عقل کل اولان وارث رسله وپیشوای اهل سبله قلاووز تعبیر ایلدیکی قاید وهادئ اهل جهان اولدیغی
اعتبار ایله اکر دیدۀ حق بین ایله بقرسن نه قلاووزنه اشتربان اکه وبول وبرخوشجه مدرک اول دیده بر دیده درکه اول
آفتاب حقیقی کورر وجناب حقه اول بمنزلۀ انسان العین اولور انکچون اکا انسان کامل دینور اشته جهان شبده
قالمش ومیخلنمش اولمشدر اکثر نسخه ده نک محلنه یا ایله یک واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی بو جهان مثلا برجهاندرکه
شب جهالت وغفلتده وظلمت کفر ومعصیتده قالمش ومیخلنمشدر منتظر درخورشیده وروزه موقوفدر یعنی بو جهان
واهل جهان عیان اولمغه وهر برینک مراتب واعمال واحوالی وحسن وقبح خصالی تمییز وبیانه کلمکه موقوف
خورشید هدایت ومنتظر روز ولایتدر تا کم اول نور ولایت وشمس هدایت بو جهانه پرتو صالمیجه نیک وبد بیلنمز وناقص
واکمل واعلا واسفل فرق اولنمز اشته سکا ذرۀ وجود بشریتده نهان اولمش خورشید انوارکه اول مظهر عقل اکبردر
کویا قوزی پوستنده برشیر نردر وغیرر جاله نسبتله برکرچک اردر * مثنوی * اینت دریای نهان درزیر کاه * پا برین که

هین

هین منه با اشتباه * اشتباهی وکمانی دردرون * رحمت حقست بهر رهنمون * اشته سکا بشریت وصورت کاهنک التنده
نهان اولمش بردریای بی پایان اکاه اول اول صورت کاهنک اوزرینه پای حقارت وقدم ملامت واهانتی اشتباه وکمان
واسطه سیله قومه که غرق وهلاک اولورسن اکر دیرسک که اول وجود ذره ده نهان اولان خورشید جان وصورت برده ده
اختفا ایدن شیرزیان وزیرکاه بشریتده نهان اولان نه کونه انساندرکه حتی اکا اشتباه وکمانله نظرا تمییز وزوتحقیر واهانت
جانبنه کتمیه وزجواب اولدرکه مادامکه مرشد ومتعبد طلبنده اولدقچه هر کوردیکک انسانی مقبول رحمان بیل که
مصراع) درهیچ سری نیست که سری زخدا نیست درلا سیما فقرا وصلحا وعرفا شکلنده اولنلره سوء ظندن حذر قیل که
ان بعض الظن اثم) دروددخی (ان الظن لا یغنی من الحق شیئا) درحسن ظندن هیچ برکسه ضررا تمشدر اما سوء
ظندن ضررچکن چوقدر (بیت) هربیشه کمان مبرکه خالیست) شاید که پلنک خفته باشد) پس بومحلده اشتباه وسوء ظن
خطا ومعصیت وموجب قهر ونقمتدر اما شول براشتباه وکمان که درون طالبده مرشد ورهنمون ایچون مضمر ومدفوندر
اول رحمت حقدر وطالبه بوکونه شبهه الیق واحقدر زیرا طالبه جائزدکلدرکه هر برهوا پرستی خدا پرست وهر رذیل
وپستی مست شراب الست بیله وهر یاوه تازه پالک باز اعتقاد قیله واکا تابع اوله بلکه هر شیخ اقتدا به صالح دکلدر
الا محو دنصکره صحوه کلان ووحدت وکثرت مرتبه لرینی جمع قیلان واخلاق محمدیه ایله متخلق اولان (م ی) هر پیمبر فرد
آمد درجهان) فرد بود وصد جهانش درنهان) هر پیغمبر جهانه فرد کلدی ظاهرده فرد ایدی ومعناده انک نهان درونده
یوز جهان وار ایدی * لیس علی الله بمستنکر) ان یجمع العالم فی واحد) اکر سؤال اولنورسه که هر پیغمبر جهانه علی
الاطلاق فرد کلمدی بلکه بعضیسی ایکیسی برعصرده کلدی مثلا حضرت موسی علیه السلام ایله هارون علیه السلام
وبعضیسی دخی درت وبش پیغمبر برزمانده کلدی مثلا حضرت عیسی علیه السلام وحضرت عیسی علیه
السلامک انطاقیه قومنه ارسال ایلدیکی نبیلر کبی جواب اولدرکه بونلرینه من حیث الحقیقه فرددر ظاهرده دخی
حضرت هارون موسی علیه السلام حضرتلرینک خلیفه سی ایدی وتابعی مرتبه سنده در وکذلک حضرت عیسی
علیه السلامک ارسال ایلدیکی نبیلر حضرت عیسی علیه السلامه تابعلردر پس هر پیغمبرک جهانه فرد کلمسی
وجهانده فرد اولمسی بونلر مانع اولمز اما بعض نسخه ده هم پیمبر واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره بو سؤال وارد اولمز
ومعنی بویله دینلک اولورکه هم پیغمبر علیه السلام جهانه فرد کلدی بحسب الظاهر فرد ایدی اما بحسب المعنی انک
یوز جهان نهاننده ایدیکه اول معنا عالم کبرادر (مثنوی) عالم کبری بقدرت سحر کرد * کرد خود را درکهین
نقشی نورد * عالم کبری قدرت کامله ایله سحر ایلدی عالم کبریدن مراد باطن انسان کاملدر یعنی باطنا عالم کبری اولان
انسان کامل قدرت کامله سیله سحر ایلدی کندیسنی صغیر وحقیر برنقشده طی ایلدیکه اول نقش صورت بشریه در
وفی الحقیقه انسان صورتا جرم صغیر ومعنا عالم اکبر انده منطوی وملفوفدر کما اشار علی رضی الله عنه الی هذا المعنی
خطابا للانسان * وتزعم انک جرم صغیر وفیک انطوی العالم الاکبر (مثنوی) ابلهانش فرد دیدند وضعیف *
کی ضعیفست آنکه باشه شد حریف) ابلهلر اول پیغمبر علیه السلامی فرد کوردیلر وضعیف کوردیلر نیجن ضعیفدرکه
اول کمسه شاه حقیقت اکا حریف ومصاحب اوله یعنی ضعیف اولمز بلکه هر قویدن اقوی اولور (مثنوی) ابلهان
کفتند مردی بیش نیست * وای ان کو عاقبت اندیش نیست * ابلهلر پیغمبر علیه السلام حقنده دیدیلر برمرددر
زیاده دکلدر وای اول کمسه یه که عاقبت فکر ایدیجی دکلدر (حقیر وبی خصم دیدن دیدهای حس صالح وناقۀ صالح را
علیه السلام چون خواهد که حق تعالی لشکری را هلاک کند درنظر ایشان حقیر نماید خصما زاواندک اکرچه غالب باشد
ان خصم بوسرخ شریف حس کوزلری حقیر وبی خصم کورمکلک بیاننده در حضرت صالح وناقۀ صالحی چونکم خدای
تعالی استیه که برلشکری هلاک ایلیه انلرک نظرنده خصملری حقیر وقلیل کوستررا اکرچه اول خصملر فی الحقیقه غالب
وقوی اولورلر سه ده کما قال الله تعالی (ویقللکم فی اعینهم لیقضی الله امرا کان مفعولا) بو آیت سورۀ انفالده دراولی بودر
واذ یریکموهم) ذکر ایلک اول وقتیکه ای مؤمنلرکه الله تعالی کوستردی سزه کافرلری (اذ التقیتم) اول وقتده که کافرلره
ملاقی اولدیکز (فی اعینکم قلیلا) سزک کوزلریکزده قلیل کوستردی (ویقللکم فی اعینهم) دخی سزی تقلیل ایلدی انلرک
کوزلرنده (لیقضی الله امرا کان مفعولا) الله قضا ایلمکدن اوتری شول امری که عملنده مفعول ومقدر اولمشدی (م ی)
ناقۀ صالح بصورت بد شتر * پی بریدندش زجهل آن قوم مر * صالح پیغمبر علیه السلامک ناقه سی صورتده شتر ایدی
اول تلخ وخام قوم جهل سببیله انک سکرنی کسدیلر (کما قال الله تعالی فی سورة الشمس کذبت ثمود بطغویها اذا انبعث
اشقاها فقال لهم رسول الله ناقة الله وسقیاها فکذبوه فعقروها (مثنوی) از برای آب چون خصمش شدند *
نان کور واب کور ایشان بدند * آبدن اوتری چونکه اول ناقه یه خصم اولدیلر انلر نان کور وآب کور اولدیلر یعنی کفران

نعمت الهی اولوب هلاکه مستحق اولدیلر نان وآب غدا معناسنه استعمال اولنوب کورکاف فارسیله اوقنورسه نان
وآب کوره مضاف اولورسه معنی بویله دیمك اولورکه بونلر قبرلك آب ونانی اولدیلر یعنی غداسی اولوب محو وفانی اولدیلر
دیمك اولور (مثنوی) ناقة الله آب خورد از جو ومیغ * آب حق را داشتند از حق دریغ) ناقة الله ایرمقدن وبلوتدن نازل
اولان آبدن صو ایچردی ناقه نك اللهه اضافتی تشریف ایچوندر مرادناقهٔ صالحدر حقك آبنی حق تعالیدن دریغ
طوتدیلر ناقة اللهدن صوبی دریغ طوتمق حقیقتده اللهدن دریغ طوتمق منزله سنده اولدیغی اشعار ایچون آب حق را
داشتند از حق دریغ بیوردیلرکه حق تعالی اول مکانده اولان صوبی بالکلیه برکون خاصة ناقه ایچون تعیین ایدوب
وبرکون دخی انلر ایچون تعیین ایلدی انلر امر حقه انقیاد ایده میوب اول ناقه نك صوینی الدقلرندن ماعدا آنی سکرلدیلر
پس قصه دن حصه یه شروع ایدوب بیوررلر (م ی) ناقهٔ صالح چو جسم صالحان * شدکمینی درهلاك طالحان *
هرعصرده صالح اولان کمسه لرك جسمی ناقهٔ صالح کبیدر ویاخود ناقهٔ صالحلرك جسمی ناقه کبیدر صالحلرك هلاکی
خصوصنده بربوصو اولدی یعنی صلحا واولیایه منکر اولان فاسقلرك هلاکنه اولیا وصلحانك جسملری سبب اولدیغی
کبی ناقهٔ صالح دخی قوم ثمودك هلاکنه سبب اولدی (م ی) تا بران امت زحکم مرك ودرد (ناقة الله وسقیاها چه کرد سورهٔ
والشمسده بیوررلر که (فقال لهم رسول الله) پس قوم ثموده حضرت صالح علیه السلام دیدیکه (ناقة الله وسقیاها) ای
ذروا ناقة الله مع شربها یعنی حذر ایلیك ای قوم واللهك ناقه سنی شربیله برابر ترك ایلیك فکذبوه اول قوم صالح علیه السلامی
تکذیب ایلدیلر (فعقروها) اول ناقه یی عقر ایلدیلر یعنی سکرلدیلر (فدمدم علیهم ربهم) فاطبق علیهم العذاب یعنی بونلرك
ربلری بونلرك اوزرینه عذابی قیلدی (بذنبهم) کناهلری سببیله (فسویها) ای فسوی الدمدمة علیهم فلم یفلت منها صغیرا
ولا کبیرا ولا یخاف الله تعالی خوف ایتمز (عقباها) عاقبته دمدمه دن معنی بیت حتی اول امت مقهور اوزره مرك ودردك
حکمنده (ناقة الله وسقیاها) نه ایلدی یعنی اللهك ناقه سی واول ناقه نك سقیا وشربی کورکه اول قومه نه کار قیلدی
(م ی) شحنهٔ قهر خدا زیشان بجست * خونبهای اشتری شهری درست) حق تعالینك قهری شحنه سی اول امتدن
بردوه نك قان بهاسنی تمام برشهر استه دی اول ناقه یی سکرلدکدنصکره بالکلیه اول شهری اول ناقه نك خونبهاسنه بدل
حق تعالی قهر ایلدی پس ینه قصه دن حصه یه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * روح همچون صالح وتن ناقه است *
روح اندر وصل تن در فاقه است * واللهك ولیلرینك روحی صالح کبیدر وتنلری ناقه کبیدر روح اولیای عظام وصل
الهیده وتنلری احتیاج وفاقه ده در * مثنوی * روح صالح قابل افات نیست * زخم بر ناقه بود بر ذات نیست * صالح
ولان روح قابل افات دکلدر زخم ناقه اوزره در ذات اوزره دکلدر روحك صالحه اضافتی موصوفك صفته اضافتی
قبیلندن اولور ومراد هر ولینك صالح اولان روحی ناس جانبندن زخم آفت ایرشمکه قابل دکلدرنته کم قوم ثمودك
حضرت صالح علیه السلامه ضررلری ایرشمه دی زخم آفت ناقهٔ جسمه ایریشوررانك ذاتنه ایرشمز دیمك اولور
* مثنوی * روح صالح قابل آزار نیست * نور یزدان سغبهٔ کفار نیست * صالح اولان روح قابل آزار دکلدر نور یزدان
کافرلرك زبون ومغلوبی دکلدر نته کم صالح پیغمبر علیه السلام کفارك زبونی اولمدی * مثنوی * حق از ان پیوست
با جسم نهان * تاش آزارند وبینند امتحان حق تعالی حضرتلری بو جسمه اول جهتدن نهانی متصل اولدیکه تا اول جسمی
هل صورت انجیده لر وامتحان الهی یی کوره لر حق تعالینك نهانی جسمه اتصالندن مراد اکا کمال قربندن وانده
اوصافیله ظهورندن عبارتدر بوخسه کیفیتله اولان اتصال کبی دکلدر بلکه * بیت * اتصال بی تکیف بی
قیاس * هست رب الناس را با جان ناس * مضمونی اوزره چونکه محجوبلر حضرت حقك برجسمه بوقرب
واتصالنی بیلیوب آنی برقوری جسم زعم ایلیوب انك آزارنه قصد ایلسلر حضرت حقدن بلا وامتحان کوررلر * م ی *
بی خبر کازار این آزار اوست * آب این خم متصل با آب جوست) محجوب وغافل بی خبرکه بو جسم ولینك ازاری اول حقك
آزاریدر زیرا بو خمك آبی اول جویه متصلدر یعنی ولینك بو وجودی خمنده اولان آب روح اول حقیقت ایرماغنه واصلدر
بونك وجودنده اولان اوصاف واحوال حضرت حقدن اکا حاصلدر ولهذا بوکا اهانت معنا حضرت حقه اهانت
وبوکا خدمت ورعایت ینه حضرت حقه خدمت ورعایت اولدیغیچون حدیث قدسیده بیوررمن اهان لی ولیا فقد
بارزنی بالمحاربة (م ی) زان تعلق کرد با جسمی اله * تا که کردد جمله عالم را پناه) انکیچون تعلق بی کیفله اولیا وانبیانك
جسملرندن برجسمه الله تبارك وتعالی تعلق ایلدیکه تا کم اول جسم جمیع عالمه پناه وملجأ اوله نته کم انبیای عظام علیهم
السلام اهل عالمه عذاب خدادن ملجأ اولدیلر (کما قال الله تعالی فی حق نبیه وما کان الله لیعذبهم وانت فیهم کذلك وارثان
انبیا علیهم السلام اولان دخی بعد الانبیا اهل عالمه پناهدر وبهم یمطرون وبهم یرزقون حدیثی بونلرك حقنده بومعنایه
کواهدر (م ی) کس نیابد بر دل ایشان ظفر * بر صدف اید ضرر نی بر کهر) انلرك کوکلی اوزره کمسه ظفر بولمز یعنی ضرر

ایرشدرمکه قادر اولمز ضرر صدفه کلور کهره کلمز (م ی) ناقهٔ جسم ولی را بنده باش) تا شوی با روح صالح خواجه تاش
ولینك جسمی ناقه سنه بنده اول اکا جان ودل ایله خدمت قیل تا صالح پیغمبر علیه السلامك روحیله خواجه تاش
اوله سن ویاخود صالح اولان روحله برخواجه نك قولی اوله سن پس حصه بیانندن قصه بیاننه رجوع ایدوب بیوررلر
مثنوی * کفت صالح چونکه کردید این حسد * بعد سه روز از خدا نقمت رسد * صالح پیغمبر علیه السلام اول قومه
ایتدی ای قوم چونکم بو حسدی ایلدیکز اوچ کوندنصکره خدادن سزه نقمت وعقوبت ایریشور * مثنوی * بعد سه
روز دکر از جان ستان * افتی آید که دارد سه نشان (دیکر اوچ کوندنصکره جان الیجیدن برآفت کلورکه اوچ نشان طوتر
مثنوی) رنك روی جملتان کردد دکر * رنك رنك مختلف اندر نظر * جمله کزك یوزینك رنکی متغیر اولور نظرده رنك رنك
مختلف اولور یعنی بری بریکزك نظریکزده وجوهکزك رنکلری الوان مختلفه اوزره اولور * مثنوی * روز اول رویتان
چون زعفران * در دوم رو سرخ همچون ارغوان * اول کونده سزك یوزکز زعفران کبی اولور ایکنجی کونده سزك
یوزیکز ارغوان کبی قزل اولور (مثنوی) در سوم کردد همه روها سیاه * بعد از ان اندر رسد قهر اله) اوچنجی کونده جمیع
یوزلر سیاه اولور اول کوندنصکره حق تعالینك قهری ایریشور (مثنوی) کرنشان خواهید از من زین وعید * کرهٔ ناقه
بسوی که دوید * اکربو وعیدغضبندن بندن نشان استرسکز ناقه نك یاورسنه طاغ جانبنه بلیکز (مثنوی) کرتوانیدش
کرفتن چاره هست (ورنه خود مرغ امید از دام جست * اکر آنی طوتمغه قادر ایسکز خلاصه چاره وار در واکر کره یه
ایرشمکه ممکن اولمیه امید مرغی طوزاقدن صچرادی یعنی عذابدن خلاصه امید طوتمغك که خلاصه مجال یوقدر پس
اول قوم کره نك اردنجه یلدیلر * مثنوی * کس نتانست اندر ان کره رسید * رفت در کهسارها شد ناپدید * اول کره یه
ایرمکه کمسه قادر اولمدی طاغلر ایچنه کتدی ناپدید اولدی * مثنوی * همچو روح پاك کو از ننك تن * میکریزد جانب
رب المنن * مثلا شول پاك روح کبی که اول روح تنك عارندن منتلر ونعمتلر صاحبینك جانبنه قچر * مثنوی *
کفت دیدیت آن قضا مبرم شدست * صورت امید را کردن زدست * صالح علیه السلام انلره ایتدی کوردیکزمی
اول قضاء الهی مبرم ومقرر اولمشدر امید صورتنك بوینی اورمشدر * مثنوی * کرهٔ ناقه چه باشد خاطرش * که بجا
آرید ز احسان وبرش * ناقه نك کره سی ندر اول صالحك خاطریدرکه احسان وایلك ایلمکدن آنی یرنه کتورکز
خاطرش ده وبرش ده اولان ضمیرلر اکرچه صالح پیغمبر علیه السلامه عائددر لیکن هرعصرده اولان صالحك
خاطرنی اول عصرلك قومی اله کتورمکه بونده تنبیه واشارت واردر * مثنوی * کر بجا اید دلش رستید از ان * ورنه
نومیدیت وساعد را کزان * اکر انك کوکلی یرینه کله اول عذاب وعقابدن قورتلدیکز والا خلاصدن نومید ومحرومسز
وساعدلریکزی اصر بجیسز (مثنوی) چون شنیدند این وعید منکدر * چشم بنهادند و آنرا منتظر * چونکم
بو منکدر وبولانق وعیدی اول قوم اشتدی اول عذابك ظهورینه کوز قودیلر واکا منتظر اولدیلر (م ی) روز اول روی خود
دیدند زرد * میزدند از ناامیدی آه سرد) اول کون کندیلرك یوزنی صاری کوردیلر امیدسزلکدن صوق آه اوردیلر (م ی
سرخ شد روی همه روز دوم * نوبت امید وتوبه کشت کم * ایکنجی کون جمیعسنك یوزی قزل اولدی امید وتوبه
نوبتی کم ومحو اولدی (مثنوی) شد سیه روز سوم روی همه * حکم صالح راست شد بی ملحمه * اوچنجی کون جمیعسنك
یوزی سیاه اولدی صالح پیغمبر علیه السلامك حکمی جنك وجدالسز راست اولدی (مثنوی) چون همه بر ناامیدی
سرزدند) همچو مرغان در دو زانو آمدند چونکه جمیعسی امیدسزلکه باش قودیلر مرغان کبی ایکی دیز اوزره کلدیلر
نته کم طیور کاوریر اوزره چوکرلر وآیقلرین التلرینه الوب اوتوررلر بونلر دخی ایقلرین آلتلرینه آلوب خانه لری ایچره دیز
چوکدیلر * مثنوی * در نبی آورد جبریل امین * شرح این زانو زدن را جاثمین * نته کم جبریل امین علیه السلام قرآن
عظیمده کتوردی بوزانو اورمغك شرحنی جاثمین دیمکله نته کم سورهٔ اعرافده حق تعالی بونلرك جاثم اولمرندن خبرویروب
بیوررر (فاخذتهم الرجفة) پس بو قومی زلزله واضطراب اخذ ایلدی (فاصبحوا فی دارهم جاثمین) پس بونلر اولرنده صباحه
جاثمین داخل اولدیلر جاثم دیزچوکیجی یه دیرلر پس بونلرك حالندن وقت بلاده مؤدب اولوب دیزچوکوب جانب حقه
متضرع اولان کمسه لره خطاب ایلمك طریقیله حصه وارشاد بیوررلر (مثنوی) زانو آندم زنکه تعلیمت کنند * وز چنین
زانو زدن بیمت کنند * ای وقت نزول وبلاده دیزچوکوب متضرع اولان کمسه دیزی اولدمده یره اور که سکا ناصحلر تعلیم
ایلرلر وبونك کبی دیزچوکمکدن وبی وقت تضرع ایتمکدن سنی قورقودرلر (م ی) منتظر کشتند زخم قهر را * قهر آمد
نیست کرد آن شهر را) قوم ثمود قهر الهی زخمنه منتظر اولدیلر قهر الهی کلدی اول شهری وخلقنی یوغ ایلدی (مثنوی
صالح از خلوت بسوی شهر رفت * شهر دید اندر میان دود وتفت * صالح علیه السلام خلوتدن شهر جانبنه کتدی شهری
دود وتفت ایچنده کوردی (م ی) ناله از اجزای ایشان میشنید * نوحه پیدا نوحه کویان ناپدید * انلرك زیروزبر اولمش

اجزاسندن ناله وفغان اشتدی نوحه ظاهر نوحه کویلر نابدید وناپیدا یعنی آثار نوحه ظاهر وذوات نوحه کران مستور
وناپیدا اولمشدی (م ی) زاستخوانها شان شنیدا ونالها * اشك ریزان جان شان چون ژالها * انلرك استخوانلرندن
صالح علیه السلام نالهلر اشتدی کوز یاشی دوکوجی ایدی انلرك جانی ژالهلر کبی یعنی بونلری بوحالت اوزره مشاهده
ایلدی (م ی) صالح آن بشنید وکریه ساز کرد * نوحه بر نوحه کران آغاز کرد صالح علیه السلام بونی اشتدی واغلمغه
باشلدی نوحه ایدیجیلر اوزره نوحه ایتمکه شروع ایلدی (مثنوی) کفت ای قومی بباطل زیسته * وز شما من پیش حق
بکریسته * حضرت صالح علیه السلام اول قومه بوکونه خطاب ایدوب دیدی ای باطل ایله دیرلمش برقوم وسزدن
اوتری بن حق حضورنده اغلمشم وسزدن حضرت حقه چوق شکایت ایلمشم حضرت صالح علیه السلامك اول
قومك هلاك اولمسندنصکره انلره بوکونه خطاب ایلمسی حضرت نبی علیه السلامك بدر غزاسنده مقتول اولان
کفره نك اجسادنه خطاب ایلیوب بویله دیمسی کبیدر کما قال علیه السلام (انا وجدنا ما وعدنا ربنا حقا فهل
وجدتم ما وعد ربکم حقا) روایت اولنور که چونکه بدر غزاسنده کفار مقتول اولدیلر وانلرك اجسادلرین کتوروب
برچیقوره طولدردیلر حضرت نبی صلی الله علیه وسلم انلرك اوزرینه کلوب انلره بوکونه خطاب ایلدیلرکه تحقیقا
بز بزمك وعده ایلدیکنی بولدق حق وثابت بولدق پس سزدخی ربکزك وعده ایلدیکنی تحقیق حق وثابت بولدیکزمی
حضرت عمر رضی الله عنه ایتدی یارسول الله ارواحی اولمین اجساد مردهیه نیچون سوزسویلرسز حضرت رسول علیه
السلام اکا جواب ویروب بیوردی والذی نفس محمد بیده ما انتم باسمع لما اقول منهم لکن لا یجیبون بوحدیث شریف
دلالت ایلرکه اشقیانك جانی بعد الخروج عن الابدان عذابده باقی اولورلر (مثنوی) حق بکفته صبر کن بر جورشان *
پندشان ده بس نماند از دورشان * حضرت صالح علیه السلام اول حینده کندیسنه ایتدی حق تعالی بکا انلرك
جوری اوزره صبر ایله دیمشدر انلره پند ویر انلرك دور زمانندن چوق قالمدی (مثنوی) من بکفته پند شد بند از جفا *
شیر پند از مهر جوشد وز صفا * حضرت صالح علیه السلام ایدر بن حق تعالی یه دیمشدم بنم نصیحتم انلرك
جفاسندن بند اولدی یعنی منعقد اولدی زیرا نصیحت سودی مهر وصفادن قینار ودرونك محبتندن ظهوره کلور پس
متکلمدن تکرار مخاطبه التفات ایدوب اول مقهور اولان قومه بوکونه خطاب ایلدی * مثنوی * بسکه کردید از جفا
بر جای من * شیر پند افسرد در رکهای من * زیاده جفاده که بنم حقمده ایلدیکز نصیحت سودی بنم طمرلرمده منجمد
اولدی وسزه نصیحت قیلمقدن قلبم نفرت قیلدی * مثنوی * حق مرا کفته ترا لطفی دهم) برسر آن زخمها مرهم نهم
حق سبحانه وتعالی خاطرمی جبر وتسلیه ایتمك ایچون بکا دیمشدرسکا زیاده لطف ویررم اول زخملرك باشی اوزره مرهم
قورم (م ی) صاف کرده حق دلم را چون سما * روفته از خاطرم جور شما) حق تعالی حضرتلری بنم قلبمی سما کبی صاف
ایلمشدر بنم خاطرمدن سزلك جور کزخاشاکنی سپورمشدر (م ی) در نصیحت من شده بارد کر) کفته امثال وسخنها چون
شکر * تکرار مرحمت وشفقت جهتندن بن سزه نصیحتده اولمشم شکر کبی سوزلر ومثللر دیمشم (م ی) شیر تازه از شکر
انکیخته * شیر وشهدی با سخن آمیخته * شکردن تازه سود پیدا ایلمش ایدم سوز ایله بر شهد وشیری قرشدرمشدم یعنی
لطیف وشیرین سوزلر دیمشدم (م ی) در شما چون زهر کشته آن سخن) زانکه زهرستان بدید از بیخ وبن سزلك وجود کزده
اول لطیف وشیرین اولان سخن زهر کبی اولمشدی زیرا که اصلندن وکوکندن زهرستان ایدیکز * مثنوی * چون شوم
غمکین که غم شد سرنکون * غم شما بودید ای قوم حرون * نیچون غمکین اولم که غم باشی آشغی اولدی ای تند وحرون
قوم بکا غم سز اولدیکز (م ی) هیچ کس بر مرك غم نوحه کند) ریش سر چون شد کسی مو بر کند) هیچ کمسه غمك مرك
وزوالی اوزره ناله ونوحه ایلرمی چونکه باشك براسی کتدی برکمسه اندن اوتری قیل قوپاررمی وانك زوالی ایچون صاچن
صقالن یولوب فریاد قیلورمی (مثنوی) رو بخود کرد وبکفت ای نوحه کر * نوحهات را مینیرزد آن نفر * صالح علیه
السلام کندیسنه توجه ایلدی وایتدی ای نوحه کر اول نفر سنك نوحهکه دکمز * مثنوی * کژ مخوان ای راست
خوانندهٔ مبین * کیف آسا خلف قوم ظالمین * سورهٔ اعرافده اولان آیت کریمهیه اشارتدر الله تبارك وتعالی حضرت
شعیب علیه السلامه بیوررلر (الذین کذبوا شعیبا کانوا هم الخاسرین فتولی عنهم وقال یا قوم لقد ابلغتکم رسالة
ربی ونصحت لکم فکیف آسا علی قوم کافرین) شول کمسهلرکه شعیبی تکذیب ایلدیلر من حیث الدین والدنیا
خسرانه مخصوص همان انلر اولدیلر جناب حق بونلره عذاب کوندروب مقهور اولدیلر بعد نزول العذاب حضرت
شعیب علیه السلام بونلردن اعراض ایلدی ودیدیکه ای قوم تحقیقا بن سزه ربمك رسالتنی ابلاغ ایلدم وکمال لطف
وملایمتله موعظه ونصیحت سویلدم قبول ایلمدیکز پس حضرت شعیبك قومنك هلاك اولمسی اوزره حزنی مشتد
اولدی پس کندی کندییه انکار ایدوب دیدیکه فکیف آسا بن نه حالله محزون اولورم کافرلر قومنك هلاکی اوزره آسا نفس

متکلمدر آسی یأسی دن دردنجی بابدندر آسی فلان علی مصیبة دیرلرایچن برکمسه برمصیبت اوزره محزون اولسه
اما بوراده ایکی سؤال وارد اولور بری بو بیتکه حضرت صالح علیه السلام لساندن قومنك هلاکی اوزره محزون اولمق
صددنده دیمشدر آیت کریمه ایسه حضرت شعیب علیه السلام لساندندر پس نیجه موافق اولور ایکنجیسی بوکه
آیتده کافرین وبیتده ظالمین واقع اولمشدر پس نکتهندر جواب بودرکه (لا نفرق بین احد من رسله) نکتهسنی مشعر
اولور وانبیانك کمال اتحادلرنی اعلام قیلور بونکتهیه تنبیه ایلمك ایچون مصرع اولده اکری اوقومهای قرآنی طوغری
اوقوین بیوردیلر یعنی ای مبینی طوغری اوقوین فی الحقیقه شعیب علیه السلامك بویله دیمسی همان صالح علیه
السلامك بویله دیمسیدر وبالعکس امدی قرآنی اکری اوقومه واتحاد انبیا علیهم السلامی فهم ایده کورکندیکی مرتبه
تفرقهده قومه دیمك اولوروکافرین دیمك دخی نظمه مناسب ایکن ظالمین ایرادایلمری انکچوندرکه کفرله ظلمك ماببننده
عموم وخصوص وارد اولا کافرلك ظالم اولدیغی اشعار ایلریالکز شرك وکفر ظلم عظیمدر وثانیا ظلمهیه دخی شامل اولور
پس ظلمه نك دخی هلاکنه تأسف وتلهف ایلمکی اعلام ایلر (م ی) باز اندر چشم ودل او کریه یافت * رحمتی بی علتی دروی
بتافت کیرو اوصالح علیه السلام کوزنده وقلبنده کریه وکریهنك باعثی اولان رقتی بولدی برسببسز رحمت انك وجودنده
ظاهر اولدی (م ی) قطره می بارید وحیران کشته بود * قطرهٔ بیعلت از دریای جود) کوزندن قطرهٔ سرشکی یاغدردی
وحیران اولمشدی جود وکرم دریاسندن سبب وعلتسز برقطره ایدی (م ی) عقل اومی کفت کین کریه زچیست) بر چنان
افسوسیان شاید کریست * صالح پیغمبر علیه السلامك عقلی کندیسنه ایتدیکه بوکریه ندندر اغلمین تمسخر واستهزا
ایدیجیلر اوزره اغلمق لایق میدر * مثنوی * برچه می کریی بکو بر فعلشان * بر سپاه کینهٔ بدنعلشان * نیچون
اغلرسن سویله انلرك فعللری اوزره می اغلرسن انلرك بدنعل اولان یعنی بدروش اولان کینهسی عسکری اوزره می
اغلرسن بدنعل بدروش معناسنه اولور (مثنوی) بر دل تاریك پرزنکارشان * بر زبان زهر همچون مارشان *
انلرك پرزنکار تاریك کوکلی اوزره می اغلرسن انلرك مار کبی زهرلی زبانی اوزره می کریه ایلرسن (مثنوی) بر دم ودندان
سکسارانهشان * بر دهان وچشم کژدم خانهشان * اغت حلمیده دیرکه سکسار برکونه مخلوقدر ایت باشلو طوکز
دیشلو کچی صقاللو فیل قولقلو کوزلری صاری وکودهلری چویدر نکلوا کثر قالون چریرهسنده اولور یعنی حضرت
صالح علیه السلام کندیلرینه تسلی ویروب دیدیکه ای صالح بونلرك نهسنه اغلرسن بونلرك سکسار دیشی وقویروغی
کبی دندان ودملری اوزره می اغلرسن ویاخود کژدم خانهسی کبی اولان کوزلری واغزلری اوزره می اغلرسن دیمك اولور
انلرك عقرب خانهسی اولان دهان وچشمی اوزره می اغلرسن یعنی کریه ومرحمتك انلرك کژدم کبی موذی اولان زبانلری
اوزره وبد نظرلری اوزره میدر (مثنوی) بر ستیز وتسخر وافسوسشان * شکر کن چون کرد حق محبوسشان * انلرك
عنادی وطعن وتمسخر واستهزاسی اوزره می کریه ایلرسن شکر ایله که حق تعالی انلری زندان قهر ایچره حبس ایلدی
ظالم اولان قومك هلاك اولمسی وآردی کسلوب منقطع اولمسی برنعمتدر بونعمتك مقابلهسندهدخی حق تعالییه
حمد وشکر ایلمك کلام عزتله اشارت اولنمشدر کما قال الله تعالی (فقطع دابر القوم الذین ظلموا والحمد لله رب العالمین)
مثنوی) دستشان کژ پایشان کژ چشم کژ * مهرشان کژ صلحشان کژ خشم کژ * انلرك الی اکری انلرك آیاغی اکری
کوزی اکری انلرك محبتی اکری انلرك صلحی اکری خشمی اکری یعنی اکری طوتیجی واکری کیدیجی واکری کوریجی
برقومدرکه درست برفعللری یوقدر واکری محبت ایدیجی واکری صلح ایدیجی واکری غضب ایدیجی برطائفهدرکه مستقیم
الاحوال اولمیوب برحاللری الله دکلدر (م ی) از پی تقلید وز رایات نقل * پا نهاده بر سر این پیر عقل * پیر خرنی جمله کشته
پیرخر * از ریای چشم وکوش همدکر * از بهشت آورد یزدان بندکان * تا نماید شان سقر پرورده کان * تقلید برآخر
کمسهنك قولنی وفعلنی بوینینه قلاده کبی لازم ایدوب انك قولنه وفعلنه من غیر نظر وتأمل اعتقاد ایلیوب تابع اولمغه
دیرلر کما قال صاحب التعریفات التقلید عبارة عن اتباع الانسان غیره فیما یقول ویفعل معتقد الحقیقة من غیر نظر
وتأمل فی الدلیل کأن المقلد جعل قول الغیر وفعله قلادة فی عنقه حضرت صالح علیه السلام لساندن بو ابیات
نصیحت سماتی ایراد ایدرلر ولیکن هر مقلد اولان کمسهیه دخی تعریض وتوبیخ مراد اولنور دیدیلرکه بوقوم پیسدادآبا
واجدادلرینه تقلید ایلمرندن اوتور دخی نقل وروایات رایاتندن اوتری یعنی علمرندن اوتری پیر عقلك جمالی اوزره یعنی
عقل معادلك ویاخود حضرت صالح علیه السلام پرسدادلك جمالی اوزره آیق قودیلر وروایات نقلیات وروایاته
اویدیلر یعنی هربارکه صالح علیه السلام هرامت اهل تقلیدی حقیقت وهدایت جانبنه دعوت ایلسیدی سلفلرینك
اقوال واعمالنه جاهلا عن حقیقة الحال اتباع ایدرلر وروایات ومنقولاتی پیشوا ایدوب اردنجه کیدرلرایچن پیر عقل
وعالم حقیقت نقل اولان مرشد صالح بونلری دعوت ایلسه انك جمال ارشاد هدایتنك اوزرینه آیق قورلر واسلاف

متقدمینک اقوال واعمالن بلاشعور سندایدنوب دیرلرکه (انا وجدنا اباءنا علی امة وانا علی آثارهم مقتدون وکما قال
تعالی فی ذم اهل التقلید من المشرکین والکفرة (واذا قیل لهم اتبعوا ما انزل الله قالوا بل نتبع ما الفینا علیه آباءنا اولو کان
آباؤهم لا یعقلون شیئا ولا یهتدون) بو اهل تقلید کردن جانلرینه سلفلرینک اقوال واعمالنی قید وقلاده ایلدکلری
ایچون پیرخر وآزاده اولمدیلر بعض نسخه‌ده خاء معجمه ایله واقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره پیرخر یعنی پیرصاتون آلیجی اولمدیلر
بلکه جمله‌سی پیرخر اولدیلر بری برلرینک کوشنه وسمعنه وچشمنه ریا ایلمرندن اوتری یعنی اکابر واعالیسنک
کوزلرینه عادت اوزره اولان عملرین کوسترمک وقدمایه ایلدکلری متابعتی انلرک کوشنه اسماع ایلمرندن اوتری
بند تقلیده اسیر وبولارلمش برخر پیربی تدبیرکبی اولدیلر زیرا اکر اول عادت اوزره ایلدکلری عبادتی ترک ایدوب پیرعقله
وعالم حقیقت نقله متابعت قیلسه‌لردی انلرک رؤسا وعلماسی انلره طعن وملامت وذم وغیبت ایدرلردیکه کوردکمی
فلان کسه‌یی آبا واجدادی طریقن ترک قیلدی وواروب فلان کسه‌یه تابع وبنده اولدی کما یقولون فی زماننا هذا فی تارک
التقلید وسالک طریق التوحید پس جناب حضرت جنت اعلادن ارشاد ودعوت ایچون بو عالمه انبیا واولیادن
بنده‌لر کتوردی تا انلره کوستره پرورده‌لری یعنی جهنم ایچون پرورده وآماده اولنلر یکه انلرک علامتی تقلیدی
ترک ایتمک وتوحید واسلام یولنه کتمکدر * دربیان معنی مرج البحرین یلتقیان * انک معناسی بیاننده‌درکه
حق تعالی حضرتلری (مرج البحرین یلتقیان بینهما برزخ لا یبغیان) بیوردی مرجت الدابة دیرسن چقن دابه‌یی مرعایه
ارسال ایلسک مرج البحرین ای ارسلهما الله یعنی الله تبارک وتعالی ارسال ایلدی بحر بلخ وبحر شیرینی بری
برینه یلتقیان ای یتجاوزان ویتماس سطحهما یعنی بری برینه تجاوز ایدوب سطحلری بری برینه مماس اولدی
بینهما برزخ ای حاجز حصین من قدرة الله لا یبغیان ای لا یبغی احدهما علی الاخر بالممازجة وابطال الخاصیة
یعنی حدلرندن تجاوز ایدوب بری برینک خاصه‌سن ابطال ایتمزلر (فبأی آلاء ربکما تکذبان) خطاب ثقلینه‌در یعنی
ربکزک قنغی نعمتنه تکذیب ایدرسکز ای جن وانس * مثنوی * اهل نار وخلد را بین هم دکان * درمیانشان برزخ
لا یبغیان * اهل جنت واهل جهنمی سن همدکان کورکه ایکیسی بر دکانده اوتررلر انلرک اورته‌سنده بر برزخ وپرده
واردرکه ایکیسی بری برینک مرتبه‌سنه تجاوز ایلمزلر * مثنوی * اهل نار واهل نور آمیخته * درمیانشان کوه قاف
انکیخته * اهل نار واهل نور بری برینه ظاهرا قرشمشدرلر لکن انلرک ما بینینه من حیث الباطن کوه قاف قوپارلمشدر
یعنی وضع اولمشدر * مثنوی * همچو درکان خاک وزر کرد اختلاط * درمیانشان صد بیابان ورباط * مثلا خاک
وزرکبی که معدنده بری بری ایله اختلاط ایلدی اما خاک ایله زرک میانلرنده یوز بیابان ونیجه یوز رباط واردر * مثنوی *
همچنانکه عقد در درو شبه * مختلط چون میهمان یکشبه * اهل نور واهل نارک وهدایت شعار وضلالت کردارک مثالی
انک کبیدرکه بر قلاده‌ده در وشبه منتظم اوله وبر کیجه‌لک مهمان کبی اختلاط قیله آخر الامر هرکس کندی
مقامنه کیدر وعقدی جناب حق قطع ایدوب بر مصداق (وامتازوا الیوم ایها المجرمون) در وشبهی تمییز وتفریق ایدوب
عقد درر عقد تقدیرینه‌در (مثنوی) بحررا نیمیش شیرین چون شکر * طعم شیرین رنک روشن چون قمر * اول بری برینه
مختلط وملتقی اولان نصفی شکر کبی شیریندر طعمی لذیذ ورنکی قمر کبی روشندر بحر شیریندن مراد لطف وجماله مظهر
اولان اهل طاعت واصحاب هدایت اولور (مثنوی) نیم دیکر تلخ همچون زهر مار * طعم تلخ ورنک مظلم قیروار * نصفی
دخی زهر مار کبی تلخدر طعمی آجی ورنکی زفت کبی مظلمدر بوندن مراد اصحاب کفر ومعصیت واهل ضلالت اولور
مثنوی * هردو برهم میزنند از تحت واوج * برمثال آب دریا موج موج * هر ایکیسی بری برینه تحت واوجدن اوررلر
یعنی اهل خلد واهل نار هر ایکیسی اشغی مرتبه‌دن ویوقرو مرتبه‌دن بری برینه دوقنورلر واختلاط قیلورلر دریا صوینک
مثالی اوزره موج موج یعنی دریانک صوینک موجلری آشغیدن ویوقریدن بری برینه دوقنورسه اهل جنت واهل
جهنم دخی بری برینه انک کبی قرشوب خلط قیلورلر (مثنوی) صورت برهم زدن از جسم تنک * اختلاف جانها
در صلح وجنک * مقدما بحر وحدتک نصفی شکر کبی شیریندر مراد اسماء لطفیه وجمالیه‌در ونصفی زهر مار کبی تلخ
ورنکنده مظلمدرکه مراد اوصاف قهریه وجلالیه‌در بو ایکی کونه اسما واوصاف آب دریا کبی موج موج دریای
وحدتدن حاصل اولوب اسفلدن واعلادن بری برینه اوریلوب ومختلط قیلنمشیدر یعنی مؤمنلر ایله کفارک وموحدلر ایله
اهل انکارک واهل نور ایله اهل نارک اختلاط واختلافیدر وانفسده جسم تنکدن بری برینه اورمسنک وظهور قیلمسنک
صورت ومثالی جانلرک صلح وجنکده اولان اختلافیدرکه صلح اثر صفت لطفیه وجنک اثر صفت قهریه‌در * مثنوی
موجهای صلح برهم میزند * کینه‌ها از سینه‌ها برمیکند * صلح موجلری لطف دریاسندن حاصل اولوب بری برینه اوررر
اثری اولدرکه سینه‌لردن کینه‌لری قوپروب ازاله قیلور (مثنوی) موجهای جنک برشکل دکر * مهرها را میکند زیر

وزبر * جنک موجلری دخی شکل آخر اوزره دریای قهر الهیدر کاوب محبتلری زبر ومحو ایلر * مثنوی * مهر تلخان را
بشیرین میکشد * زانکه اصل مهرها باشد رشد * محبت اجیلری طتلویه چکر زیرا که محبتلرک اصلی رشددر * مثنوی
قهر شیرین را بتلخی میبرد * تلخ باشیرین کجا اندر خورد) قهر وعداوت طتلویی آجیلغه ایلتور یعنی کندی جانبنه جذب
ایدوب تبدیل ایدر زیرا تلخ شیرین ایله چقن لایق اولور یعنی چقن شیرینک جانبی غالب اولسه تلخلکی کندی‌یه جذب ایدوب
انک تلخلکنی محو وتبدیل ایلر وکذلک تلخلک دخی غالب کلسه شیرینلکی کندی‌یه جذب ایدوب محو وتبدیل ایلر
انکچونکه تلخلک شیرینلکله معا بر یرده جمع اولمق لایق وقابل اولمز زیرا ایکیسی بری برینه ضدلردر ضدینک اجتماعی
ایسه ممکن دکلدر (مثنوی) تلخ وشیرین زین نظر ناید بدید * از دریچۀ عاقبت داننددید * آجی وطتلو بو نظردن ظاهر
کلمز یعنی معنوی اولان تلخلک وشیرینلک بو حس ظاهر ایله مدرک اولمز اهل بصیرت بونک ادراکنی عاقبت پنجره‌سندن
کورمکی بیلورلر یعنی عاقبت بین ایله اولان کوز ایله کورمکه قادر اولورلر (مثنوی) چشم آخربین تواند دید راست * چشم
آخربین غرورست وخطاست * آخر وعاقبت بین اولان کوز راست کورمکه قادر اولور آخور بین کوز غرور وخطادر
یعنی بو عالم صورتکه روح حیوانینک آخوری کبیدر وچشم ظاهر انجق بو عالم صورتی کوریجیدر پس خطا
وغلطدن خالی دکلدر بو ذکر اولنان تلخ وشیرینلکی چشم ظاهر کورمکه قادر اولمز بلکه بونی کورمکه عاقبت بین اولان
عبرت کوزی کرکدر دیمک اولور (م ی) ای بسا شیرینکه چون شکر بود * لیک زهر اندر شکر مضمر بود * حضرت مولانا
قدس الله سره العزیز بعد شرح اوصاف المتضاده ومظاهرها المتقابلة فی الآفاق والانفس اوصاف ملتبسه
وبازکونه‌نک شرحنه وبو افعال ملتبسه‌یی تمییز قیلان طائفه‌نک تفاوتنک تفسیرینه شروع ایدوب بیوررلرکه ای چوق اسماء
لطفیه وجمالیه مظهری صورتا شیرین ولطیف شکر کبی شیلر واردرکه بو صورت اهلی انلری لطف الهی ونعمت ربانی
عد ایلرلر لکن زهر قهر اول شکرک ایچنده مضمر واول نعمتک ایچنده نقمت مستتردر کما قال علی کرم الله وجهه سبحان
من اتسعت رحمته لاولیائه فی شدة نقمته واشتدت نقمته لاعدائه فی سعة نعمته انکچون اطراف جنت مکاره وشدتله
وحوالی دوزخ شهوت ولذتله احاطه اولنمشدر کما قال علیه السلام حفت الجنة بالمکاره وحفت النیران بالشهوات
حضرت رسالتپناه علیه السلامک اللهم ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه اللهم ارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه
اللهم ارنا الاشیاء کما هی بیورملری بو اشیای مزوره‌یی وافعال مزخرفه‌یی تمییز ایچوندرکه حضرت رب العباددن استمداد
ایلمکه ارشاددر زیرا هرکس اشیای مشتبهه وملتبسه‌نک تمییزنه قادر دکلدر الا اللهک علم ومعرفت وتمییز وکیاست
ویردیکی قوللر درپس بودین وطریقده اولان مشتبهات وملتبساتی هرکس علم وکیاستی مقداری فهم ایلر (مثنوی) انکه
زیرکتر شود بشناسدش * وان دکر چون برلب ودندان زدش * اولکه غایتله اعرف عرفادر وزیرکتردر لطف ونعمتله
مزور ومستتر اولان قهر وغضبی رایحه‌سیله اکلر وعلم وکیاستده بو مرتبه اولمین اول بر غیریسی چونکه آنی لب ودندانه
اوره اول وقت اکلر وبوندن دخی ناقص اولان اغزنه داخل اولدقده بیلور (مثنوی) پس لبش ردش کند پیش از کلو *
کرچه نعره میزند شیطان کلوا) پس انک لبی اول زهرناک اولان شیئی رد ایلر بوغازنه دخول‌دن اول اکرچه شیطان بیکوز
دیو نعره اورر (مثنوی) وان دکر را در کلو پیدا کند * وان دکر را در بدن رسوا کند * واول برینه بوغازنده پیدا ایلر یعنی
علم ومعرفتده ذکر اولنان کسه‌لردن ناقص تر اولان کسه‌نک طعام حرام بوغازنده قبل الدخول الی بطنه ظاهر اولور
واول برنی قارننه داخل اولدقدنصکره بدننده رسوا ایلر * مثنوی * وان دکر را در حدث سوزش دهد * ذوق آن زخم
جکر دوزش دهد * واول برینه حدث وقتنده یاقلق ویرر اول طعام حرامک ذوقی جکر دلیجی زخم ویرر یعنی حرام
خور اولنک حین استنجاده اول حرامک سوز ومضرتی ظاهر اولوب انک ذوقی اکا جکر دلیجی الم وزحمت ویررانک شکمنی
ویا مقعدنی درد وبلالره ایرکورردیمک اولور بو طائفه نوعا حق تعالینک رحمتنه مظهر اولنلردرکه عن قریب
جزالرنی دنیاده چکمش اولورلر وتأدیب الهی ایله مؤدب اولوب توبه قیلورلر (مثنوی) وآن دکر را بعد ایام وشهور * وان
دکر را بعد مرک از قعر کور * واو برینه نیجه ایام وشهوردنصکره حالت نزعده پیدا اولور واو برینه بعد الموت قبر دبنده معلوم
اولور (مثنوی) ور دهندش مهلت اندر قعر کور * لابدان پیدا شود یوم النشور) واکر مقبره دبنده اکا مهلت ویره‌لر واول
حرامک عذابنی کورمیوب انده سالم اوله لابد اول زهرک اثری حشر ونشر کوننده پیدا اولور (م ی) هر نبات وشکری را
درجهان * مهلتی پیداست از دور زمان * هر بر نبات وشکر ایچون جهانده دور زمانده بر مهلت پیدادر یعنی هر شیء
ایچون زمانک دورنده بر مدت وبر ساعت واردر اول مدت کلمینجه اول کار ظهوره کلمز (مثنوی) سالها باید که اندر
آفتاب * لعل یابد رنک ورخشانی وتاب * مثلا ییللر کرکدرکه آفتابک پرتو تربیه‌سنده لعل رنک وبراقلق وپرتو بوله
مثنوی) بازتره در دو ماه اندر رسد * باز تا سالی کل احمر رسد * کیرو برک تره واکا مانند اولان سبزه ایکی آیده کماله یتشوب

کیروقرمزی کل بریله دکن ایریشور کل احمره تخصیص حسن ورد احمر لطیف اولدیغی حسبیله در یوخسه غیری
کللردخی بوحکمده داخلدر (م ی) بهر این فرمود حق عزوجل * سورة الانعام درذکر اجل (هو الذی خلقکم من طین
اول الله درکه سزی خلق ایلدی طیندن مادهٔ اولی طیندر یاخود مضاف محذوف اوله ای خلق اباءکم من طین دیمک اوله
(ثم قضی اجلا) اندنصکره قضا ایلدی براجل غیرمعین که موتدر (واجل مسمی عنده) واجل معین اول اللهك قتنده
مثبتدر متغیر اولمز اجل مسمادن مراد قیامت اوله ویاخود ابتدای خلقتدن موته وارنجه اولان مدت اوله (ثم انتم
تمترون) ای ثم انتم بعدما علمتم قدرته علی ابدائکم وافنائکم واحاطة علمه بکم تشکون فی قدرته فتثبتون لغیره قدرة وتأثیرا
یعنی اللهك قدرتن بلدکدنصکره ای کافرلر مرا وعنادا ایدوب شك ایلدیکز حضرت خداوندکار دخی بوکا مناسب
بیوردیلر جناب حق عزوجل بوندن اوتری بیوردی سورهٔ انعامده اجل ذکر ایلسنده یعنی جمیع نباتات وحیواناته
برمدت ومهلت معین قیلمشدر زمانی کلدکده نه برساعت تأخیر ونه برساعت تقدیم ایدر (م ی) این شنیدی موبموبت
کوش باد) آب حیوانست خوردی نوش باد * بوسر وحکمت رحمانی سوزنی اشتدکسه جمیع مویك بشقه بشقه قولق
اولسون بوسوزی که استماع ایلرسن معنوی آب حیواندر اکر ایچدکسه نوش اولسون (م ی) آب حیوان خوان مخوان
این را بخن روح نوبین درتن حرف کهن بوکلامه آب حیوان اوقوسوز اوقومه که قلوب ارواحی احیا ایدر بجید راسکی حرف
تننده یکی روح کور حروف منقطع وکلمات وتراکیب اسکیمش شیلردر وتن کهنه کبیدر بومعانی لطیفه واسرار شریفه که
برنظمه کتورمشز در حرف کهن تننده یکی روح کبیدر پس سن بوکلمات حیات بخشی ابدان حروف عتیقه ایچره تازه
ولطیف روح کبی کوردیك اولور (م ی) نکتهٔ دیکر توبشنو ای رفیق) همچوجان اوسخت پنهان ودقیق) درمقامی هست
هم این زهرمار) ازتصاریف خدای خوشکوار) بیوررلرکه بومحلده برخوش نکته واردرسن آنی استماع ایله ای رفیق که
اونکتهٔ جان کبی زیاده پنهان ودقیقدر بعض نسخه ده سخت وپیدا ودقیق واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره معنی اول نکته
عارفه نسبتله جان کبی زیاده ظاهر وبعض کسه یه نسبتله دقیق ونهاندر دیمك اولور واول نکته بودرکه نعمت ودولت
دنیوی ولذت وشهوت جسمانی عباد اللهدن جمیعسنه ضرر ایلمیلردن دکلدر بلکه اهل نفس واهل صورت اولنلره
محضدر وبرمقامده دخی هم بوزهرمار خدایه منسوب اولان تصاریفدن خوشکوار اولدی یعنی کماله ایرنلرك وکدورات
نفسانیه دن صفوت بولنلرك مقامنده بولذات نفسانی وشهوات جسمانی ودولت وعزت وریاست وبونلر امثالی
ضرردهنده وهلاك کننده شیلر بونلره ضرر ویرمز وغضب وقهره ایرکورمز فافهم (م ی) درمقامی زهر ودرجایی دوا
* درمقامی کفر ودرجایی روا * برمقامده زهردر وبریرده دوا وشفادر برمقامده کفر وخطادر وبریرده جائز
وروادر * مثنوی * کرچه انجا او کزند جان بود * چون بدینجا در رسد درمان بود * اکرچه اومحلده یعنی مبتدینك
وجودنده اول زهرمار کبی اولان لذات نفسانیه جانه ضرر اولور چونکم بومحله یتشه یعنی اهل کمالك وجودنه ایریشه
اول ذکر اولنان لذات نفسانیه درمان اولور * مثنوی * آب درغوره ترش باشد ولیك * چون بانکوری رسد شیرین ونیك
مثلا غوره مرتبه سنده آب اکشی اولور ولیکن چونکه غوره انکورلکه ایریشه انك آبی شیرین ولطیفدر * مثنوی *
بازدرخم اوشود تلخ وحرام * درمقام سرکی نعم الادام) کیرو اول انکورلك مرتبه سنده شیرین وحلال اولان شیره خم
ایچره اوتلخ وحرام اولور پس خمردن خل مرتبه سنه ایردکده سرکه لك مقامنده نعم الادام الخل دینور وادام لطیف اولور
پس شیٔ واحد هرمرتبه ده براخر حکمده اولورکه مرتبهٔ ثانیده اولدیغی مرتبهٔ اولده اولدیغی کبی اولمز کذلك لذات
دنیوی وحظوظ نفسانی مبتدینك وجودنده اولدیغی کبی منتهینك وجودنه نسبت ایله اولمزتهکم بوبیان شریف ایله
دخی بومعنایی تأیید ایدوب بیوررلر (درمعنی انکه هرچه ولی کامل کند مریدانرا نشاید کستاخی کردن وهمان
فعل کردن) که حلوا طبیب رازیان ندارد امارنجوررازیان دارد وسرما وبرف انکوررازیان ندارد اما غوره
رازیان دارد * بوسرخ شریفك معناسی بیانده درکه اول نسنه یی که ولی کامل ایلر مریدلره کستاخلك
ایلمك وهمان اول فعلی ایلمك لایق دکلدر زیرا حلوا طبیبه زیان طوقنمز اما خسته یه زیان طوقنور وصوغوق وقار اوزمه زیان
طوقنمز اما غوره یه زیان طوقنور (لیغفر لك الله ما تقدم من ذنبك وما تأخر) زیرا بوآیت کریمه نك مضمونك مظهری
اولمشدرکه حق تعالی حضرتلری حبیبی حقنده بیوردی یا محمد الله تعالی سنك ذنبکدندن تقدم ایلین وتأخر
ایلینی بالکلیه مغفرت ایلمك ایچون سکا فتح مبین ایله فتحی میسر ایلدی پس برسالك مرتبهٔ ولایته ایروب اول حضرته
وارث کامل اولدقده بوآیت کریمه نك مضمونته مظهر اولوب (ما تقدم من ذنبه وما تأخر) بالکلیه مغفور اولور اما مبتدی
اولان بومرتبه ده اولنه تقلید ایلسه ضرر قیلورتهکم بیوررلر * مثنوی * کرولی زهری خورد نوشی شود * ور خورد
طالب سیه هوشی شود * فرضا اکرولی برزهر ییسه صافی عسل اولور واکرطالب ومبتدی زهر ییسه سیه هوش وتیره دل

اولور

اولور (مثنوی) رب هب لی ازسلیمان آمدست * که مده غیرمرا این ملك ودست * سورهٔ صادده جناب رب العباد بیوررکه
قال) سلیمان علیه السلام دیدی (رب) ای بنم پروردکارم (اغفرلی) بنی یرلغه (وهب لی ملکا) وبکا برملك موهبت ایله که
لا ینبغی لاحد من بعدی) لایق اولمیه براحده بندنصکره مقاتل بیوررلرکه لا ینبغی لاحد من بعدیدن مراد تسخیر ریاح
وطیور وشیاطین درنته کم آیتك اخرنده بوکا دلالت ایدر وبوحدیث شریف دخی بومعنایی مؤید درنته کم ابوهریرة
رضی الله عنه حضرتلری حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلمدن روایت بیوررلر مسلم وبخارینك متفق علیه
اولدیغی احادیث شریفه دندر قال علیه السلام (ان عفریتا من الجن) تحقیقا زمرهٔ جندن برعفریت یعنی برخبیث
ومنکر (تفلت) بکا تعریض ایلدی (البارحة) دون کیجه (لیقطع علی صلوتی) بنم صلوتمی قطع ایتمکدن اوتری
فامکننی الله منه ای اعطانی الله مکنة من اخذه وقدرة علیه) یعنی بکا الله تعالی قدرت ومکنت ویردی (فاخذته) بن آنی
طوتدم فاردت) بن دیلدم (ان اربطه) اول عفریتی بغلیم) علی ساریة من سواری المسجد) مسجدك دیرکلرندن بردیرکه
حتی ینظروا الیه کلکم) حتی اول عفریته جمله کز نظر ایلیه سز (فذکرت دعوة اخی سلیمان) پس بن ذکر ایلدم قرنداشم
سلیمان علیه السلامك بودعاسنیکه دیدی (قال رب اغفرلی وهب لی ملکا لا ینبغی لاحد من بعدی) فرددته پس بن اول
عفریتی رد ایلدم (خاسئا) ای ذلیلا پس حضرت سلیمان علیه السلامك بوکلامی حسده مشابهدر لیکن خلقه عین
مرحمتدن ناشی دیمشدرنته کم حضرت خداوندکار بومحلده تصریح وتبیین ایدرلر (انك انت الوهاب) تحقیقا سن یاربی
وهابسن دیدی چون حضرت سلیمان پیغمبر علیه السلامدن یاربی سن بکا هبه ایله دیمك کلمشدر بویله دیوکه بندن
غیری یه بوملکی وبوقدرتی ویرمه (م ی) تومکن باغیرمن این لطف وجود * این حسد را ماند اما آن نبود) الهی بندن
غیری یه بولطف وجودی ایلمه بوسوز حسده بکزر اما اول حسد اولمدی * مثنوی * نکتهٔ لا ینبغی میخوان بجان
سرمن بعدی زبخل او مدان * لا ینبغی لاحد نکته سنی جانله اوقو من بعدی سرینی انك بخل وحسدندن بیلمه (مثنوی
بلکه اندرملك دید اوصد خطر * موبمو ملك جهان بد بیم سر * بلکه حضرت سلیمان علیه السلام ملکده یوز خطر
کوردی زیرا جهان ملکی موبمو باش قورقوسی اولدی (مثنوی) بیم سربا بیم سربا بیم دین * امتحانی نیست مارا
مثل این * سلطنتده وصوری اولان دولتده دین قورقوسیله جان قورقوسیله باش قورقوسی واردر کسر سینله اولان
سردن مراد جان اولور برامتحان بزم ایچون بونك کبی یعنی بوسلطنت ودولت کبی یوقدرنته کم مصابیحده امام بغوی
بوحدیثی باب امارتده روایت بیوررلر قال علیه السلام انکم ستحرصون علی الامارة وانها ستکون علیکم ندامة
فنعمت المرضعة وبئست الفاطمة (مثنوی) پس سلیمان همتی باید که او * بکذرد زین صدهزاران رنك وبو پس برسلیمان
همت کرکدرکه اودولت وسلطنته مغرور اولمیوب بونجه یوزبیك رنك وبویدن کچه وامور دنیویه یه محبت ایتمیه
مثنوی) با چنان قوتکه اورا بود هم * موج آن ملکش فرومی بست دم) انجلین قوتله که حضرت سلیمان علیه السلام
ایدی اول ملکك موجی انك نفسنی بغلدی نته کم صافنات جیادا کا عرض اولندقده انك سیرنه مشغول اولوب
ایکندی نمازی فوت اولوب حتی شمس غروبه واردی نته کم حق تعالی حضرتلری سورهٔ صادده اندن خبر بیوردی
(اذ عرض علیه بالعشی الصافنات الجیاد فقال انی احببت حب الخیر عن ذکر ربی حتی توارت بالحجاب) (مثنوی)
چون بر وبنشست زین اندوه کرد * برهمه شاهان عالم رحم کرد * چونکه بوغصه دن حضرت سلیمان علیه السلام
اوزره غبار اوتوردی جمیع عالم پادشاهلری اوزره ترحم ایلدی (م ی) شد شفیع وکفت این ملك ولوا) با کمالی ده که
دادی مرمرا * سلیمان علیه السلام شفیع اولدی وایتدی الهی بوملك ولوایی شول کمال وقدرتله ویرکه بکا ویردك یعنی
بودولت وامارتی شول کمسه یه ویرکه اکا کمال وعدالت وعصمت ویرمش اوله سن نته کم آنی بکا ویردك تا اول عدالت
وکمال ایله اولان کمسه بودولت وامارتك حقندن کلوب دینه ضرر کلمیه (مثنوی) هرکرا بدهی وبکنی آن کرم *
اوسلیمانست انکس هم منم * کمالی وعدالتی وحسن خصالی هرکیمه که ویره سن واکا عطا ایلیه سن اول کمسه
زمانه سنك سلیمانیدر واول کمسه فی الحقیقه هم بنم بندن غیری اولمز (م ی) اونباشد بعدی اوباشد معی * خود معی
چه بود منم بی مدعی * اول کمسه بعدی اولمز بلکه معی اولور یعنی بندنصکره اولمز بنمله بیله اولور اکرچه زمان حسبیله
بندنصکره کلدیسه ده مرتبه اعتبار ایله بنمله بیله در معی خود دیمك ندر اول بنم بی نزاع وبی مدعی زیرا معیت ایکی شیٔ
بربرده اولمقدر حقیقة وجوده نظر اولندقده معیت واثنینیت قالمز بلکه بونده ظهور ایلین عینیله انده ظهور ایلین اولور
بوجهتدن بو او اولور بی نزاع * مثنوی * شرح این فرصت کفتن لیك من * بازمی کردم بقصهٔ مردوزن * بوسوزك
شرحنی دیمك فرضدر یعنی خود معیت ندر عینیله اول کمسه بی خصومت بنم دیمه سنك شرحنی دیمك فرضدر زیرا
بونکله انك ما بیننده اتحاد معنوی نه جهتدن اولدیغی توضیح قیلمق لازم وواجبدر ولیکن بن کیرو مردوزن قصه سنه

رجوع ایلرم (مخلص ماجرای عرب وجفت او) یعنی عربك وانك جفتنك ماجراسینك وخلاصنك محلی بیاننده در
مخلص اکر مصدر میمی اولورسه خلاصی بیاننده درد یمك اولور * م ی * ماجرای مردوزن را مخلصی * بازمی جوید درون
مخلصی) مردوزنك ماجراسیچون بر مخلصی بر مخلصك درونی کیرواستر مخلصدن مراد حسام الدین افندی حضرتلری
اولور (مثنوی) ماجرای مردوزن افتاد نقل) این مثال نفس خود میدان وعقل) این زن ومردیکه نفسست وخرد
نیك بایستست بهر نیك وبد) وین دوبایسته درین خاکی سرا * روز وشب درجنك واندرماجرا * مردوزنك حکایه
وماجراسی نقل واقع اولدی بونی عقل ونفسك مثالی بیل که قصه دن حصه بودر بو زن ومردیکه برذکر ایلدك مراد
نفس وعقلدر ایو کرکاودر ایودن وکتودن اوتری وصالح وطالحدن اوتری وبوایکی لازم ضروریکه نفسدر بودار دنیاده
ویا خود بوخاکه منسوب اولان جسم اونده کیجه کوندز جنك وماجراده ونزاع وچون وچراده درلر نته کم هر برینك
اقتضاسنی ونزاع وآرزوسنی نظمه کتوروب بیوررلر * مثنوی * زن همی خواهد حوایج خانقاه * یعنی آب روونان
وخوان وجاه زن همیشه خانقاهك حوایج ولوازمنی استر یعنی آب روی ونان وخوان وجاه طلب ایلر که حوایج خانقاهدن
مراد بونلردر (م ی) نفس همچون زن پی چاره گری) کاه خاکی کاه جوید سروری) نفس زن کبی چاره ایدیجیلك ایچون
یعنی مرادینك حصولی ایچون کاه خاکی وتواضع وتذلل ایدیجی اولور کاه عظمت وسرورلك استر (م ی) عقل خود زین
فکرها آکاه نیست * در دماغش جز غم الله نیست) عقل معاد خود نفسك ایلدیکی بوفکرلردن اکاه دکلدر انك دماغ
وفکرنده الله غمندن غیری یوقدر (م ی) کرچه سر قصه این دانه ست ودام) صورت قصه شنو اکنون تمام) اکرچه قصه نك
سری بو دانه ودامدر یعنی قصه دن حصه بو عقل ونفسدر که دانه ودام کبیدر اما شمدی قصه نك صورتنی تمام ایشت زیرا
صورت معنایه ومعنی دخی صورته لازمدر لابد صورت معناسز مفید اولمز ومعنی دخی صورتسز ظهوره کلمز (م ی)
کربیان معنوی کافی شدی * خلق عالم عاطل وباطل بدی * اکر بیان معنوی کافی اولیدی یعنی مجرد ایمان وعرفان
واعتقاد اسلامه کفایت قیلیدی خلق عالم عاطل وباطل اولوردی یعنی عبادات وطاعات واعمال صالحات
وافعال حسنات ایشلمکدن معطل اولوردی اما اقرار باللسان وعمل بالارکان دخی ایمانك شرطندندر که ظاهر باطنك
عنوانندندر (م ی) کر محبت فکرت ومعنیستی * صورت روزه ونمازت نیستی اکر محبة الله مجرد فکرت ومعنی اولیدی
بو تقدیر اوزره سنك صوم وصلاتك صورتی اولمزدی وعبادات ظاهره یه شروع ایلمك لازم کلمزدی (مثنوی) هدیهای
دوستان باهمدکر * نیست اندر دوستی الا صور * دوستلرك بری برینه ارمغانلری دوستلق خصوصنده دکلدر
الا صورتلردر اکرچه صورتلردر اما سرینه دلالت ایدیجیلردر (مثنوی) تا کواهی داده باشد هدیها * بر محبتهای مضمر
در خفا * تا کم صوری اولان هدیه لر شاهدلك ویرمش اوله خفاده درونده مستتر اولان محبتلر اوزره * مثنوی * زانکه
احسانهای ظاهر شاهدند * بر محبتهای سر ای ارجمند * زیرا که ظاهرده اولان احسانلر شاهدلردر سرده اولان محبتلر
اوزره ای محترم اولان کمسه (مثنوی) شاهدت که راست باشد که دروغ * مست کاهی ازمی وکاهی ز دوغ * سنك شاهدك
کاه راست اولور وکاهی کذب ودروغ اولور یعنی اعمال ظاهرك کاهی بی ریا خالص اولور وکاهی مع الریا مزوره وکاذبه
اولور مثلا مست کاهی میدن وکاهی دوغدن مست اولور میدن مست اولدقده مستلکی صحیح وصادق وایراندن مست
اولدقده مستلکی کاذبدر اما ناسه کندیسنی مست کوستر (مثنوی) دوغ خورده مستی پیدا کند * های وهوی
سرکرانیها کند * مثلا دوغ ایچمش کمسه کذب ایله بر مستلك پیدا ایلر های وهوی باش اغرلغی قلقلر ایلر صحیح مست اولنلر
کبی حال انکه انده مستلکدن اثر یوقدر * مثنوی * آن مرائی در صیام ودر صلاست * تا کمان اید که او مست ولاست
اول مرائی صیامده وصلاتده در تا خلقه کمان کتوره که اول مست محبت الهیه در (م ی) حاصل افعال برونی دیکرست
* تا نشان باشد برانچه مضمرست * حاصل کلام افعال برونی وصوری دیکردر یعنی احوال دروندن غیریدر ولیکن
بو افعال برونی وضع اولنمشدر تا نشان اوله اول نسنه نك اوزرینه که درونده مضمردر که ظاهر باطنه عنوان ونشان
اولور اما ظاهرده اولان نشان صادق وکاذب اولمغه محتملدر بو اجلدن مناجاته شروع ایدوب اول نشان صورینك
کژ اولمسندن راست اولمسنی فرق ایلمك ایچون حق تعالی حضرتندن تمییز ایلمك طلب ایدرلر وغیرلره دخی بو خصوصده
خدای تعالیدن تمییز استمك ایچون ارشاد بیوررلر (مثنوی) یارب این تمییز ده مارا بخواست * تا شناسیم آن نشان کژ
ز راست * یاربی سن بزه طلب وسؤال ایتمکله اول تمییزی ویر تا کم اول اکریلك نشانی طوغریدن اکلیه لم وکاذبی
صادقدن فرق ایلیه لم (مثنوی) حس را تمییز دانی چون شود * انکه حس ینظر بنور الله بود * ور اثر نبود سبب
هم مظهرست * همچو خویشی کز محبت مخبرست * الظاهر عنوان الباطن مخواسنجه افعال برونی احوال
درونه دلالت وشهادت ایلر ومحبت ومودت قلبی اعلام ایدوب ما فی الضمیری سویلر ولیکن شاهد اولان افعال ظاهره

کاه راست وصادق وکاه کژ ومنافق اولور محصل هر حسه آنك تمییزی میسر اولمز حس وادراك ایچون تمییز یلور میسن
نیجه اولور اول حسکه ینظر بنور الله اوله ایوبی کمدن تمییز اول قیلور اما ناظر بنور الله اولمینلر اثردن مؤثره استدلال قیلور
مثلا اثر افعال برونی ومؤثر حال ومحبت درونیدر که آثار وافعال ما فی الضمیره دلالت وشهادت ایلر اما چونکم آثار
محبت اولمسه اسباب محبت دخی مظهردر شول قرابت کبی که محبتدن مخبردر یعنی برکمسه ده افعال صورت وآثار محبت
اولمسه اکر محبتك انده سببی اولورسه انك محبتنه دلالت ایدر مثلا اکر اول کمسه نك اهل محبتنه قرابتی وعاشقان خدا ایله
الفتی وار ایسه بو سبب محبت دخی مظهر محبتدر (مثنوی) نبود انکه نور حقش شد امام * مر اثر را یا سببها را اغلام *
اما برکمسه یه نور حق امام اوله اول همام آثار واسبابه غلام اولمز بلکه نور خدا ایله اسرار درونه مطلع اولور وضمایری
بلا استدلال مشاهده قیلور (مثنوی) تا محبت در درون شعله زند * زفت کردد وز اثر فارغ کند * تا انك درونده
عاقبت محبت الهی شعله اوره وظاهر اولور اول محبت تدریجله بیولر وقوی اولور اول کمسه یی اثردن فارغ ومستغنی ایلر
(مثنوی) حاجتش نبود پی اعلام مهر * چون محبت نور خود زد بر سپهر * نور مهر ومحبتی اعلام ایچون اکا حاجت
ایلر واحتیاج اولمز چونکم محبت الهی کندینك نورنی سپهر وفلك اوزره اوردی یعنی چونکه محبت الهیه کمالیله ظاهر اوله
وانك نوری دروندن برونه شعله اوره اسباب ایله اعلام ایتمکه احتیاج قالمز * مثنوی * هست تفصیلات تا کردد تمام *
این سخن لیکن بجو تو والسلام * بو محلده تفصیلات واردر تا کم بو سوز تمام اوله ولیکن او تفصیلاتی اهلندن طلب ایله
ودخی سلامتده اول تفصیلات بودر که محبت اصلنده جمیل حقیقینك کندی جمال وکمالنه در جمعا وتفصیلا مرتبهٔ
جمعده اولان محبت بلا توسط کائنات ذات الهیه نك کندی جمال وکمالنه اولان حبیدر وجمعنك مرتبهٔ تفصیله محبتی
اولدر که ذات الهیه مع اسمائه وصفاته مظاهر کونیه ومرایات متناهیه ظهور وتجلیسنه اولان حبیدر * رباعی *
جانانکه دمی عشق نزد باهمه کس * کس را نرسد بدامنش دست هوس * مرآت شهود اوست ذرات وجود * با صورت
خود عشق همی بازد بس * یا خود تفصیلدن مراد مرتبهٔ تفصیلده اولنه محبتدر نته کم اکثر افراد انسانینك مظاهر
کونیه ده عکس جمال مطلقی کوروب اکا محبت وعاشق اولدیغی کبی (رباعی) ای حسن تو کرده جلوها در پرده *
صد عاشق ومعشوق بدید آورده * بر بوی تو لیلی دل مجنون برده * وز شوق تو وامق غم عذرا خورده * ویا خود مرتبهٔ
تفصیلدن جمعه اولان محبتدر مثلا اهل سلوکك جناب حقه اولان محبتی ووجود مطلقه اولان اشتیاق وولوعی کبیدر
وبو محبتك آثار وعلامتی (قل ان کنتم تحبون الله فاتبعونی یحببکم الله) آیت کریمه سنك مقتضاسنجه متابعت حضرت
رسالتپناه ومطاوعت امر الهدر که برکمسه نك جناب حقه اولان محبتنه بو افعال ظاهره شهادت ایلر اما شول
عاشق صادقکه محبتی مشتعل اوله وزفت اولوب شهرت بوله اول اثردن فارغ اولور یعنی اکا اثر ایله استدلال ایلمکدن
مستغنی اولور اکا حاجت اولمز واحتیاج لازم کلمز افعال ظاهر ایله مهرنی اعلام ایلمکه فرضا عاشق صادق افعال
ظاهره یی کتم ایلسه وآثار محبتی ستر قیلسه چونکم انوار محبت سپهره اوره ورایات عشق قائم اولوب طوره انك ستری
نیجه ممکن اولور (شعر) فکیف تنکر حبا بعد ما شهدت * به علیك عدول الدمع والسقم (مثنوی) کرچه شد معنی درین
صورت پدید * صورت از معنی قریبست وبعید * در دلالت همچو آبند ودرخت * چون بماهیت روی دورند سخت
ترك ماهیات وخاصیات کو * شرح کن احوال آن دو ماهرو * بیت اول کلمات سابقه دن ناشی اولان سؤال مقدری دفع
ایچوندر اول سؤال بودر که معانی وحقایق صورت حکایاتده ظهور ایلدیکی کبی جمال وکمال خدا وعالم معنی
دخی بو آینهٔ صورتده ومجلای بشریتده عیان ونمایان اولدی وتجلیات الهیه ایله جهان طولدی بیوررلر نعم کرچه عالم
معنی آینهٔ صورتده ظاهر وپدید اولدی ولیکن صورت معنایه من وجه قریب ومن وجه بعیددر معنی صورتده ظهور
ایلدیکی حیثیتدن وصورت آینه اولدیغی جهتدن صورت معنایه اقرب من حبل الورید در اما هر برینك حقیقتنه
نظر اولنسه صورت معنادن ومعنا صورتدن بغایت بعیددر نته کم صورتك معنایه قرب وبعدنی تمثیل ایدوب بیوررلر
بو معنا ایله که صورت بری برینه دلالت ایلمکده آب ودرخت کبیدر نته کم اشجار سبزه زار انه دلالت قیلور زیرا ادراکی
اولان بیلور که درخت نشو ونماسی مادن الور کذلك عالم صورت معنایه وعالم بالایه بو کونه دلالت قیلور زیرا عند العلماء
پیدا وهویدادر که عالم صورت معنا ایله قائمدر وخدای متعال قیومدر وعالم صورت جمیع حالاتده حیاتده ومماتده
وحرکات وسکناتده ودخی سائر صفاتده جناب حقه محتاج ومفتقردر وخدای متعال رب العالمیندر ومقوم آسمان
وزمیندر چونکم هر برینك ماهیتنه ذاهب اولسن بری برندن قتی دور وبعید درلر مثلا ماهیت ما جوهر سیاله
وماهیت درخت نبات نامیه در پس بینهماده مسافهٔ بعیده واردر وصورت عالم ممکن الوجود وماهیات عالم اعیان
ثابته وماهیات غیر مجعوله در که مراد صور علمیهٔ الهیه در وامور کلیه در عند الحکماء والمشایخ الصوفیه خارجده

موجوده اولان طبایع وخلایقك حقایق لازمه سیدر مثلا حیات وعلم وقدرت وارادت وبونلر امثالی امور عقلیه دن
اولان صفتلردر اگرچه بونلر خارجده وجود عینی ایله موجوده اولمدیلر ولیكن آنك درختنده اولان ظهوری كبی
خارجده اولان اعیان موجوده ده ظهور ایلدیلر وبو امور كلیه نك وحقایق معنویه نك انك درختنده اولان حكم
واثری كبی هر وجود عینیده حكم واثری واردر بلكه من وجه عین اعیان موجوده درلر اگرچه من وجه غیری
كورینورلر نفسنده هر بر امور معقوله اولمقدن بنه خالیه دكلدر هر برینك احكام واثاری اعیان موجوداتده عیان
اولدیغی اعتبار ایله كالماء فی الاشجار آشكار وپدیدار دكلدر ولیكن ماهیاته نظر اولنسه بو عالم صورتدن بو امور معنویه
زیاده بعیده ومختفیه در پس بو ماهیات اعیان موجوده وخاصیات اشیای مخلوقه نك بحثی وشرحی قتی چوقدر وبونك
تفصیلنه نهایت یوقدر بو ماهیات وخاصیات شرحنی ترك ایله واول ایكی ماهر وكه صورتا زن ومرد ومعنا نفس وخرددر
انلرك شرحنی واسرارنی سویله (دل نهادن مرد عرب بر التماس زن خویش وسوكند خوردن كه درین تسلیم
مراحیلتی وامتحان نیست * مثنوی * مرد گفت اكنون گذشتم از خلاف * حكم داری تیغ بركش از غلاف *
مرد عرب زننه ایتدی آلان نزاع وخلافدن گچدم بنم اوزریمه حكم طوترسن غلافدن تیغكی چك یعنی تیغ امركی
غلافدهانكدن اخراج ایدوب بنم اوزریمه اجرا ایله دیدی (م ی) هرچه گویی من ترا فرمان برم) در بد ونیك آمد وی ننگرم
هرنه سویلرسك بن سكا مطیع وفرمانبرم یاخود معنی هرنه دیرسك بن سنك فرمانكی برینه ایلتورم اول فرمانك برامر
واو كلمسنه نظر ایلمزم یعنی سنك امرك بنم اوزریمه اگر نافع وگر ضاردر انك نفع وضررنه باقیوب هر وجهله اكا مطیع
اولورم (مثنوی) در وجود تو شوم من منعدم * چون محبم حب یعمی ویصم * سنك وجودكده بن منعدم وبی وجود
اولورم چونكم بن محبم حب انسانی كور وصغیر ایلر یعنی محبوبنك عیبنی كورمكدن اعمی وقبایحن اشتمكدن اصم
ایلر كما قال علیه السلام حبك الشیء یعمی ویصم بو حدیث شریفك شرحی اكثر مواضعده مذكور اولمشدر بونده تنبیه
واشارت واردر شول مرتبه یه كه اولدمكه نفس اماره لوامه لك صفتلرندن گچوب مطمئنه مرتبه سنه ایروب عقله كمالیله
تابع اوله عقل اكا محب وعاشق اولوب مع زیادة تابع اولور وانك مرادی اوزره سیر قیلور (م ی) گفت زن آهنگ برم می كنی
یا بحیلت كشف سرم می كنی * زن مرد عربه ایتدی بكا بر واحسان قصدنمی ایلرسن یا حیله ایله بنم سرمی كشفمی
ایلرسن یعنی بكا بو مرتبه تبعیتك مجرد لطف واحسانمی ویاخود كشف سر درون ایچون تجربه وامتحانمیدر پس
اعرابی زنه كمال اعتماد حاصل اولسون ایچون وكندینك اكا اولان انقیادنه اطمینان گلسون ایچون اسم ذات ومستجمع
جمیع صفات اولان الله تعالی یه قسم ایلدی * مثنوی * گفت والله عالم السر الخفی * كافرید از خاك آدم را صفی
اعرابی ایتدی عالم سر وخفی اولان الله حقیچون كه اول الله خاك تیره دن آدم علیه السلام حضرتلرینی صفی وبرگزیده
یراتدی (مثنوی) در سه گز قالب كه دادش وانمود * هرچه در الواح ودر ارواح بود) اوچ ارشون قالب كه اكا ویردی اول
قالبده كبیر وگوستردی هرنه كه لوحلرده وروحلرده اولدیسه لوحلردن مراد لوح قضا ولوح قدر ولوح محو واثباتدر ارواحدن
مراد عالم ارواحدر الواحدن مراد ارواح مناسبتیله عالم اشباح اولسه دخی جائزدر یعنی عالم اشباحده وعالم ارواحده هرنه
شیء وار ایسه انك علمنی واسرارنی اول قدر صغیر قالبده اكا گوستردی دیمك اولور (مثنوی) تا ابد هرچه بود او پیش
پیش * درس كرد از علم الاسماء خویش) تا ملك بیخود شد از تدریس او) قدس دیگر یافت از تقدیس او) حضرت آدم
علیه السلامك اول اعرابی لساندن عظم شانی تعریف ایدوب بیورورلر كه اول آدم علیه السلام ابده دك هرنكم اوله
انك اسمنی وسرنی اول ادم علیه السلام اوكجه ومقدم مقدم درس تعلیم ایلدی كندی یه تعلیم اولنان اسمانك علمندن
حتی ملائكه انك تدریس وتعلیمندن بیخود اولدی (سبحانك لا علم لنا الا ما علمتنا) دیوب كندیلردن نفی علم قیلدی
وهر بری قدس ونزاهت آخر بولدی ومعرفتده نقصانن بیلدی اول آدم علیه السلامك تقدیسندن زیرا ملائكه آدمدن
اول انجق صفات سلبیه ایله تسبیح وتقدیس ایدرلردی پس حضرت آدم علیه السلام جناب حقی صفات سلبیه
وثبوتیه ایله تسبیح وتقدیس ایلدكده بونلر لوث قلت معرفتدن پاك اولوب طهارت كامله بولدیلر دیمك اولور
مثنوی) آن گشادی شان كز آدم رو نمود * در گشاد آسمانهاشان نبود * اول گشاده لك وفتوح كه حضرت آدم
علیه السلامدن انلره یوز گوستردی آسمانلرك گشاده لكندن وفتوحندن انلره اولمدی (مثنوی) در فراخی عرصهٔ
آن پاك جان * تنگ آمد عرصهٔ هفت آسمان * اول پاك جانك میدانی وسعتندن یدی آسمانك میدانی طار گلدی یعنی
انسان كاملك وسعت عرصه جانه نسبت بو هفت آسمان وزمین قتی صغیر ومهیندرتبه كم بو معنایه اشارت
ایدوب حدیث قدسینك مضمونی ایله استشهاد بیوردیلر (مثنوی) گفت پیغمبر كه حق فرموده است *
من نگنجم هیچ در بالا وپست حضرت پیغمبر علیه السلام ایتدیكه حق تعالی بیورمشدر بن هیچ بالا وپسته

صغمزم بو حدیث شریفه اشارتدر كه حضرت نبی علیه السلام حق تعالی حضرتندن حكایه بیورورلر (قال الله
تعالی لا یسعنی ارضی ولا سمائی ولكن یسعنی قلب عبدی المؤمن التقی النقی الورع) پس حدیث شریفك
شرحنی نظمه گتوروب جناب حقدن حكایه بیورورلر * مثنوی * در زمین وآسمان وعرش نیز * من نگنجم این یقین
دان ای عزیز * زمین وآسمانده وعرشده دخی بن صغمزم ای عزیز بو معنایی سن یقین بیل (مثنوی) در دل مؤمن بگنجم
ای عجب * گر مرا جویی در ان دلها طلب * اما مؤمنك قلبنه صغارم بو عجبدر اگر بنی استرسك گوكللرده طلب ایله كه قلب
المؤمن بیت الله وقلب المؤمن عرش الله دینمشدر * مثنوی * گفت ادخل فی عبادی تلتقی * جنة من رؤیتی یا متقی *
سورهٔ فجرك آخرینه اشارتدر * یا ایتها النفس المطمئنة * ای النفس التی نزلت علیها السكینة وتنورت بنور الیقین
فاطمأنت من الاضطراب * ارجعی الی ربك * رجوع ایله جناب ربكه (راضیة) راضیه اولدیغك حالده اعطا اولنان نعمتلره
مرضیة) عند الله * فادخلی فی عبادی * ای ادخلی فی زمرة عبادی الذین كانوا من اهل التوحید * وادخلی جنتی *
ای ادخلی معهم جنتی وقال بعضهم ادخلی فی جسد عبادی حالة البعث وادخلی مع اجسادهم جنتی حضرت
خداوندكار بیورورلر كه گفت حق تعالی دیدی ادخل داخل اول سن ای نفس مطمئنه فی عبادی بنم عباد پرشادم
زمره سنه تلتقی سن ملاقی اوله سن جنة من رؤیتی بنم رؤیتمدن جنت عظیم الشانه یا متقی ای متقی اولان قولم جنة
لفظا منصوبدر تلتقینك مفعولیدر من رویتی جنتك صفتیدر ای جنة كائنة من رؤیتی دیمكدر پس زمرهٔ عباد اللهه
داخل اولمق خدمتلرنده اولوب قلبلرین اله گتورمكدن كنایه در بوخسه مجرد دخول دكلدر پس عارفك قلبنه داخل
اولمق اعمال مقبوله دندر كما ان رجلا قال لابی یزید البسطامی قدس الله سره العزیز دلنی علی عمل اتقرب به الی الله
فقال احبب اولیاء الله وادخل فی قلوبهم فان الله ینظر الی قلوب العارفین كل یوم ثلثمائة وستین نظرة لعله ینظر الی اسمك
فی قلبه فیغفر لك عرفادن بری بو بیتی قتی احسن بیورمشلردر * بیت * جنت حقك باغچه سیدر عارف انك
باغبانیدر * باغبانله بیلشی گور تا گیره سن باغچه سنه (مثنوی) عرش با آن نور با پهنای خویش * چون بدید اورا
برفت از جای خویش * عرش عظیم كندینك پهنا اولان نوریله و یاخود معنی عرش عظیم كندینك پهنالكی نوریله
یعنی بو مرتبه عریض الجرملكی نوریله چونكم اول آدمی وانك اسرارنی گوردی كندی یرندن گتدی یعنی حضرت
آدم علیه السلامك عظم شانی گوردیكی كبی كندی مرتبه سنده اولان عزت وعظمتی ترك ایدوب انك اسرار انوارنده
متحیر اولدی * مثنوی * خود بزرگی عرش باشد بس بدید * لیك صورت كیست چون معنی رسید * نعم عرش عظیمك
بیوكلكی خود زیاده بدیدر یعنی زیاده دراز وكبیردر لیكن چونكه معنی ایرشدی صورت كیمدر زیرا عرش وما فیها
صورت وقلب انسان كامل معنادر معنی قتنده صورت حقیر وبی اعتباردر * مثنوی * هر ملك می گفت ما را پیش
ازین * الفتی می بود بر روی زمین * هر بر ملك حضرت آدم علیه السلام علم اسمایی سویلدكده وحقایق اشیایی نقل
ایلدكده بویله دیدی بزه بو وقتدن اول روی زمین اوزره بر الفت وار ایدی * مثنوی * تخم خدمت در زمین
می كاشتیم * زان تعلق ما عجب می داشتیم) زمینده خدمت تخمنی اكدك وعبادت وطاعت دكلرین دیكدك اول زمینه
اولان تعلق والفتدن بز عجب طوتدك * مثنوی * كین تعلق چیست با این خاكمان * چون سرشت ما بدست
از آسمان * چون كندی كندیمزه دیدك بو خاكه بزم میل وتعلقمز ندر چونكه بزم سرشت وخلقتمز آسماندن
اولمشدر * مثنوی * الف ما انوار با ظلمات چیست * چون تواند نور با ظلمات زیست * بز انوارك ظلماتله الفت وانسیتی
ندر نور ظلماتله دریلكه نیجه قادر اولور كه بو ایكیسی ضدلردر * مثنوی * آدما آن الف از بوی تو بود * زانكه جسمت را
زمین بد تار وپود * ای آدم اول مقدما اولان الفت وانسیتكه بزمله زمین ما بیننده اولمشدی سنك رایحه واثرندن
ایدی زیرا زمینسنك جسمكه تار وپود ایدی یعنی ارش وارغج مشابه سنده ایدی * مثنوی * جسم خاكت را ازینجا
بافتند * نور پاكت را درینجا یافتند * سنك خاك اولان جسمكی بوندن طوقودیلر یعنی زمینده تركیب وتخمیر
ایلدیلر سنك پاك نورنی بو خاكی جسدده بولدیلر * مثنوی * این كه جان ما ز روحت یافتست) پیش پیش از خاك
آن می تافتست * بو انس والفتی كه بزم جانمز سنك روحكدن بولمشدر مقدما خاكدن اول اول اول حالت خاكدن لامع
وظاهر اولمشدر (م ی) در زمین بودیم وغافل از زمین * غافل از گنجی كه در وی بد دفین بوندن اول زمینده اولدق وزمیندن
غافل ایدك شول بر گنجدنكه انده اول مدفون ومستور ایدی (مثنوی) چون سفر فرمود ما را زان مقام * تلخ شد ما را
ازان تحویل كام * چونكه اول مقامدن حق تعالی بزه آسمان جانبنه سفر بیوردی بزه اول تحویل مكان وتبدیل
مقام ایلمكدن كامیمز تلخ اولدی * مثنوی * تا كه حجتها همی گفتیم ما * كه بجای ما كه آید ای خدا * تا كم او تحلك
موضعنده بز حجتلر سویلدك كه ای خدا بزم یریمزه كیم گلور كه بزم تسبیح وتقدیس ایدیجیلرز * مثنوی * نور این

تسبيح واين تهليل را) مى فروشى بهر قال وقيل را) بو تسبيح وتهليل نورنى قال وقيلدن اوترى صاتارميسن يعنى سفك دماء
قيلان وير يوزنده فاسد اولان بنى آدمى بزم اوزريمزه اختيار ايدرميسن *مثنوى* حكم حق كسترد بهر ما بساط*
كه بكوييد از طريق انبساط * حق تعالينك حكمى بزدن اوترى رحمت ورأفت بساطنى دوشدى وديديكه اى
ملكارم انبساط طريقندن سويليكز انبساط ترك حشمت وخلع ادب ايتمكه ديرلر يعنى احتشام وادبى ترك ايلك
طريقندن بوكونه سوزسو يليك سزه اجازت ديدى (مثنوى) هرچه آيد برزبانتان بى حذر * همچو طفلان يكانه باپدر
هرنكه سزلك لسانكز اوزره كلورسه خوف وحذرسزسو يليك يكانه ومقبول طفللر پدرلرينه سو يلدكارى كبى (م ى)
زانكه اين دمها چه كرنالايقست * رحمت من برغضب هم سابقست * زيرا بو سوزلرا كرنالايق ونامعقولدر بنم
رحمتم غضب اوزره هم سابقدر (قال الله تعالى فى الحديث القدسى سبقت رحمتى على غضبى) (مثنوى) از پى اظهار اين
سبق اى ملك * درنو بنهم داعيهٔ اشكال وشك * بو سبق رحمتى اظهار ايتمك ايچون اى ملك سنك وجودنده اشكال
وشك داعيه سنى قورم وسنك بو خصوصده درد درونكى تقاضا كرايلرم *مثنوى* تا نكويى ونكيرم بر تو من) منكر حلم
نيارد دم زدن * تاكم نالايق سوزى سن سويليه سن وبن سنك اوزرينه طوتميم يعنى سنى اول جرم واسطه سيله
مؤاخذه ايتميم بنم حلممه منكر اولان دم اورمغه قادر اولميه يعنى حلمى ورأفتى بو قدر دو طعن قيلميه *مثنوى* صد پدر
صد مادر اندر حلم ما * هر نفس زايد درافتد درفنا * بزم حلممزده يوز پدر ويوز مادر هر نفس طوغر فنايه دوشر يعنى
بزم درياى حلممزدن انلرك حلم وشفقتى ظاهر اولوب محو اولور (ولهذا قيل الله ارحم بعبده من الوالدة المشفقة بولدها)
(مثنوى) حلم ايشان كف بحر حلم ماست * كف رود آيد ولى دريا بجاست * خود چه كويم پيش آن دراين صدف
نيست الا كف كف كف) جناب حق اسناندر جناب عزت بيوررلر كه پدران ومادرانك حلم ومرحمتى بزم
حلممز درياسنك كفى وحبابيدر كف كيدر كاور قسميدر وليكن درياى رحمت برنده قائمدر زيرا جناب حقك حلم
ومرحمتى مخلوق حلمى كبى كاه حليم وكاه غضوب اولمز بلكه حلمى وغضبى دائمدر بيت ثانى مردعرب لسانندن رزنته
دير خودنه سو يليم واللهك حلم ورأفتى نه وجهله تقرير ايليم او اللهك رحمتى درينك اوكنده بو پدر ومادرك صدف
رحمتى وقشر رأفتى دكلدر الا كفك كفك كفيدر يعنى نيچه مرتبه اندن دونترو وجوه كثيره ايله اندن قليل
وحقيرتردر زيرا جناب حق اكرم الاكرمين وارحم الراحمين درو بو خصوصده بو محله مناسب احاديث كثيره وارد
اولمشدر ايرادنه حاجت يوقدر *مثنوى* حق آن كف حق آن درياى صاف * كامتحانى نيست اين كفت ونه لاف *
اول كف حقيچون واول درياى صاف حقيچون يعنى اول كف كبى اولان پدر ومادرك رحمى حقيچون ودرياى صاف
كبى اولان رحمت الهى حقيچون كه بو سوز امتحان دكلدر وكذب ولاف دخى دكلدر * مثنوى * از سر مهر وصفا است
وخضوع * حق آنكس كه بدو دارم رجوع * محبت وصفا وخضوع بوتندراول كسه نك حقيچونكه اكا رجوع
طوترم *مثنوى* كر بپيشت امتحانست اين هوس * امتحان را امتحان كن يكنفس * بو هوس اكر سنك قتنده
امتحان ايسه برنفس بنم امتحانمى امتحان ايله *مثنوى* سرمپوشان تا بديد آيد سرم * امر كن تو هرچه بروى قادرم *
سركى ستر ايلمه تا بنم سرم ظاهر كاه بكا امر ايله هرنسنه يه كه انك اوزرينه قادرم (مثنوى) دل مپوشان تا بديد آيد دلم *
تا قبول آرم هر آنچه قابلم * قلبكى ستر ايلمه تا بنم قلبم ظاهر كاه تا قبول كتورم هر اول نسنه يه قادر اولم (مثنوى) چون
كنم در دست من چه چاره است * درنكر تا جان من چه كاره است * نيچه ايدم بنم المده نه چاره وار درنظر ايله تا بنم جانم
نه كاره منسوبدر (تعيين كردن زن طريق طلب روزى كدخداى خودرا وقبول كردن او) *مثنوى*
كفت زن يك آفتابى تافتست * عالمى زو روشنايى يافتست * زن اعرابى يه ايتدى دنياده بر آفتاب
طلوع ايلمشدر تمام عالم اندن روشنالق بولمشدر (مثنوى) نائب رحمان خليفهٔ كردكار * شهر بغداد است
از وى چون بهار * رحمانك نائبى كردكارك خليفه سيدر پادشاهلر بو زنده حق تعالينك خليفه سى وكولكه سى
كبيدر كه مظلوملرانك ظل سعادتنده آسوده اولورلر بغداد شهرى اندن وانك كرم واحسانندن بهار كبيدر (مثنوى)
كر بپيوندى بدان شه شه شوى * سوى هر ادبار تا كى ميروى * همنشين مقبلان چون كيمياست * چون نظرشان
كيمياى خود كجاست * اكر اول پادشاهه واصل اوله سن پادشاه اولورسن هر ادبار وبدكارك جانبنه نيچه دك
كيدرسن مقبل اولنلرك وسعادت حقيقى بولنلرك همنشينلكى كيميا كبيدر انلرك نظرى كبى
بر كيميا خود قنده در (م ى) چشم احمد بر ابوبكرى زده * او زيك تصديق صديق آمده * حضرت احمد عليه
السلامك مبارك چشمى ابوبكر اوزره اورمش اول ابوبكر بر تصديقدن صديق كلمش *مثنوى* كفت من شه را پذيرا
چون شوم * بى بهانه سوى او من چون روم * اعرابى عورتنه ايتدى بن شاهى نيچه قبول ايديجى اولم سبب وبهانه سز

بن انك جانبنه نيچه كيدم *مثنوى* نسبتى بايد مرا يا حيلتى * هيچ پيشه راست شد بى آلتى * بكا يا بر سبب ويا خود
بر حيلت وصنعت كرك هيچ صنعت بر آلتسز راست اولديمى يعنى شاهلر حضورنه وارمغه بر وسيله لازمدر بى آلت
وبى سبب بو كارك حصولى مشكلدر *مثنوى* همچو مجنونى كه بشنيد از يكى * كه مرض آمد بليلى اندكى * اول
مجنون كبى كه بركسه دن اشتديكه ليلايه بر آز جق مرض كلدى *مثنوى* كفت آوه بى بهانه چون روم * ور بمانم
از عيادت چون شوم * مجنون ايتدى اى واه ليلايه بهانه سز نيچه كيدم واكر عيادتدن قالورسم نيچه اولور يعنى انك
حالنى صورمزسم نيچه اولور *مثنوى* ليتنى كنت طبيبا حاذقا * كنت امشى نحو ليلى سابقا * مقدما حضرت
مولانا قدس الله سره العزيز بو محلده سالكك نفسنى زنه وروحنى مرده تشبيه ايدوب بيوررلر سالكك نفسى روحنه
اسان حالله ديركه اى روح بر مرشد كامل وخليفهٔ فاضل زمانكده وارد رانك حضورنه واركه سنى دنيا وآخرت
احتياجندن خلاص ايده ديدكده روح دخى ديركه اى نفس بينمده مناسبت واستعداد لازمدر بى سبب وبى استعداد
نيچه قابلدركه انسان كامل ايله آشنا اوله مثلا ليلى خسته اولمش ومجنون انك عيادتنه بر سبب واسطه بوله ميوب
على طريق التحسر والتلهف ديمشكه ليتنى كنت نوليدم بن اوليدم طبيبا حاذقا بر طبيب حاذق كنت امشى
بن يورر اوليدم نحو ليلى ليلى جانبنه سابقا سبقت ايديجى اولديغم حالده *مثنوى* قل تعالوا كفت حق ما را بدان * تا بود
شرم اشكنى ما را نشان * شب پرانرا كر نظر وآلت بدى * روزشان جولان وخوش حالت بدى * سورهٔ آل عمرانده
اولان آيته اشارتدر (قل يا اهل الكتاب تعالوا الى كلمة) دى يا محمد اهل كتابه كلك اول كلمهٔ حقه كه (سواء بيننا وبينكم)
اى لا يختلف فيها الرسل والكتب وما بعدنده بو آيت اول كلمه يى تفسير در (ان لا نعبد الا الله) يعنى بز عبادت ايتميوز الا اكا
(ولا نشرك به شيئا) ودخى بز اكا عبادتده شريك ايتميوز (ولا يتخذ بعضنا بعضا اربابا من دون الله) ودخى اتخاذ ايتميوز
بعضمز بعضمزى ارباب اتخاذ ايتمكله اللهدن غيرى مسيح بن الله وعزير بن الله ديميز پس بركسه نك كه كلامى وحالى
مخالف رضاء الله ورضاء رسول الله اوله انلره خدمت ومحبت من دون الله ارباب اتخاذ ايتمك قبيلندندر ديمشلر (فان
تولوا) اكر توحيدحقدن اعراض ايدرلرسه (فقولوا اشهدوا * پس سزديك انلره شاهد اولك كه * بانا مسلمون * تحقيقا
بز مسلمانلرز وسورهٔ انعامده دخى بيوررلر (قل تعالوا) دى يا محمد كفاره كلك (اتل ما حرم ربكم عليكم) بن سزه تلاوت
ايده يم ربكزك سزك اوزريكزه حرام ايلديكى شيئ (ان لا تشركوا به شيئا) اللهه شرك ايتميه سز (وبالوالدين احسانا)
دخى والدينه احسان ايده سز پس دعوت حق جمله امته شاملدر پس باى وجه كان اكر بلا استعداد واكر بلا مناسبة
ولا استعداد توجه واجابت لازمدر * معنى بيت مردعرب لسانندركه خاتوننه سويلر وليكن حضرت مولانا قدس
الله سره العزيز بزدر كاه حقه بلا هدية ولا وسيلة توجه ايلمينلره تعريض ايلرمردعرب ديركه نعم اى خاتون اكر
جناب حق كلام مجيدنده بر نيچه محلده رسولنه امر ايدوب تعالوا بيوردى يعنى كلك ديو دعوت قيلدى تاكم بزه انك
دعوتنه اجابت قيلمغه شرم شكنلك وحياقرمقلق نشان وعلامت اوله پس بو شرم شكنلك دخى نوعا وسيله والتدركه
انسانه بو حيا وعارى كيدروب خليفة الله دعوتنه اجابت قيلمغه خيلى كوشش واستعداد كركدر بزده ايسه
بو آلت نظر يوقدر مثلا شب پره لرك اكر نظرى وآلت استعدادى اوليدى كوندز انلره جولان وخوش
حالت اولوردى سائر طيور كبى حال بوكه روزانى جولاندن وطيراندن مانع ودافع دكلدر وليكن انك نهارده جولان
ايتمكه استعدادى يوقدر پس جناب حضرت دخى اكرچه انبيا عليهم السلام واولياى كرام لساندن عبادنى دعوت
ايلمشدر اما على اى حال اول دعوته استعداد لازمدر اقل ما يكون شرم شكن وعار افكن اوله سن (م ى) كفت چون
شاه كرم ميدان رود * عين هر بى آلتى آلت شود * زانكه آلت دعويست وهستيست * كار دربى آلتى و پستيست
زن شوينه يعنى نفس فقر خوى عقل نصيحت كوينه ديركه اى عقل چونكم كرم شاهى وجمله مخلوقك الهى ميدان عطا
واحسانه كيده وجود وكرمله عبادنه توجه ايده عين هر بى آلت آلت اولور وكل بى دولت دولت بولور * بيت * داد حق را
قابليت شرط نيست * بلكه شرط قابليت داد اوست) عطا وموهبت الهيه يه وسيله وآلت لازم دكلدر بلكه حقيقته
نظر اولنسه بو بولده يوقلقدن وكمال فقردن ايو وسيله وآلت اولمز انكيچون آلت وسبب دخى نوعا دعوا ووارلقدر اصل كار
وعمل انقسزلكده وكمال پستلكده درنته كم ابن الفارض دير * بيت * ويمه تها بالفقر اكن بوصفه) غنيت فالفيت
افتقارى وثروتى) فاثبت لى الفاء فقرى والغنى) فضيله قصدى فاطرحت فضيلتى) يعنى بن اول حضرت جانبنه كمال فقرله
قصد ايلدم ليكن اول فقرك وصفيله غنى اولدم پس وجودمله اولان افتقار وثروت وغناميده القا ايلدم پس فقر وغنامى
القا ايلمكله دخى بنم قصدمك فضلنى اثبات ايلدى بكا پس فضيلتمى دخى طرح ايلدم تائيه شرحنده مفصلا تحرير
ايلدك پس الاعتماد على العمل عند العارفين من الزلل فخواسته اعمال وافعاله استناد خود نوعا خطادندرومن

وجه دعوادندر پس طریق حقده کمال فقر وفنادن اعلا برعمل وجناب حضرته سوکلو برخصلت یوقدر پس قرب
حقه فقرله توجه جمله‌دن اعلادر (مثنوی) کفت کی بی آلتی سودا کنم * تا نه من بی آلتی پیدا کنم * پس کواهی بایدم
بر مفلسی) تا شهی رحم کند بامونسی * تو کواهی غیر کفت وکو ورنك * وانما تا رحم آرد شاه شنك * یعنی
عقل مسعود کندو بی راه حقده فنا ومفقود زعم ایلین نفسه دیرکه نعم ای نفس قرب حقه وهم وجود مطلقه فقیرلك
وبی آلتلك اعظم هدیه واقرب کل وسیله‌در لیکن چون بن بی آلتلکده مع الوجود سودا ایلیم تا بن بی آلت وبی وجودلك
مرتبه‌سنی پیدا ایلیم وحقیقت فقرله تخلق قیلیم پس مع بقیة الوجود آلات واسباب نفسانیه‌ له موجود ایکن
بن بی وجود وفقرم وبو بولده لازم اولان بی وجود وبی آلتلکدر دیو ترك اعمال وقطع آلات واحبال ایلمك خود خطای
اکبردر زعم المفلس فی امان الله درامامفلسلك اوزره چوق شاهد کرکدر حتی افلاس ثابت اوله وحقوق ساقط اوله وشاه
غنی دکامونسلکله رحم قیله بعض نسخه‌ده بامونسی یایله واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره اولان معنی دخی تقدیر اولنور
مفلس شرعده درهم ودیناری اولمینه دیرلر وطریقتده درهم ودیناره محبت قیلمینه ودنیا ومافیهادن بهره المینه
دیرلر وحقیقتده نفسانی وروحانی وجودین افنا ایدوب سایهٔ وجوددن اصلا وجودی قالمینه دیرلر پس بو مرتبه
مجرد زعمله اولمز ویالکز قیل وقال الله الله کلمز وشکل فقروزنك افلاسله دخی کمسه بونی بولمز وبونلر فقر حقیقیه‌یه شاهد
اولمز بلکه سن فقر حقیقیه‌یه کفت وکو ورنك وبودن غیری شاهد کوستر تا کم سکا اول شاهنشاهك وبا انك مونس ومقربی
اولان ولی با فرهنگك مرحمت وشفقت ایلیه پس برکسه مجرد زعمله وقیل وقال وشکال بو یولده لازم اولان
بی وجودلکدر آلات واعمال ایسه مورث انانیت ودعوادر دیو وسایل وآلاتی ترك ایلسه مقت وغضب حقه مظهر
اولورنه حالله رحمت مرتبه‌سن بولور والله اعلم * مثنوی * کین کواهی که ز کفت ورنك بد * نزد آن قاضی القضاة آن
جرح شد * زیرا که بو برشاهدکه مجرد سوزدن وشکلدن اولدی حقیقتده شاهد اولمدی اول قاضیلر قاضیسنك
قتنده اول شاهدلر جرح اولدی (م ی) صدق می خواهد کواه حال او * تا بتابد نور او بی قال او * انك حالنك شاهدی
صدق استر یعنی مفلسك حسب حالنه شاهد صدق واخلاصدر مجرد مفلسم دیمك ویا مفلس رنکن اورتنمك کفایت
ایلمز تا مفلسك نور باطنی انك قیل وقالی سز ظاهر اوله (هدیه بردن عرب سبوی آب باران ازمیان بادیه سوی بغداد
بالامیر المؤمنین بر پنداشت انکه آنجا قحط آبست (مثنوی) کفت زن صدق آن بود کز بود خویش * پاك برخیزی تو
از مجهود خویش * زن اعرابی‌یه ایتدی بو یولده صدق اول اولورکه کندی بودندن یعنی وجودکدن وکندی
مقدور ومجهود کدن پاك قالقه سن وترك علاقه قیله سن (مثنوی) آب بارانست مارا در سبو * ملکت وسرمایه
واسباب تو * بزم ایچون دستیده یغمور صویی واردر سنك ملکت سرمایه واسبابکله حاضر هدیه وقرب
شاهه وسیله‌ در * مثنوی * این سبوی آب را بردار ورو * هدیه ساز پیش شاهنشاه شو * بو آب بارانله پر سبوبی
قالدر ویوری بونی ارمغان دوزوب شاهنشاهك قتنه کیت * مثنوی * کو که مارا غیر این اسباب نیست * در مفازه هیچ
به زین آب نیست * دیکه بزم بوندن غیری اسبابمز یوقدر صحراده هیچ بوندن غیری ایو ولطیف آب یوقدر * مثنوی *
کر خزینش پر متاع فاخرست * اینچنین آبش نباشد نادرست * اکرچه انك خزینه‌سی متاع فاخرله پردر انك بو بجلین
آبی اولمز زیرا بویله آب نادردر عقل ونفس بوندن غافلدر که عالم حقیقتده ودرکاه الهیده انك محصول ومجهودی اولان
آب علم وآب طاعت بی اعتباردر لیکن خدای تعالی آنی فضلندن قبول ایلر * مثنوی * چیست آن کوزه
تن محصور ما * اندر و آب حواس شور ما * اول کوزه‌ندر یعنی کوزه‌دن مراد اندر بزم محصور ومحفوظ اولان تنمزدر انك
ایچنده اولان بزم شور حسلریز صو بیدر * مثنوی * ای خداوند این خم وکوزهٔ مرا * در پذیر از فضل الله اشتری *
سورهٔ توبه‌ده اولان آیت کریمه‌یه اشارتدر (ان الله اشتری) تحقیقا الله تعالی اشترا ایلدی (من المؤمنین) مؤمنلردن *
انفسهم واموالهم) نفسلرنی ومالارنی (بان لهم الجنة) مقابله‌سنده بونلره جنت ویرمکله معنی بیت اول عرب بادیه
نشین دیدیکه ای خداوند بو بنم خم وکوزهٔ وجودمده اولان اعمال صویی قبول ایله الله اشتری دیدیکك فضلکدن
* مثنوی * کوزهٔ با پنج لوله پنج حس * پاك دار این آب را از هر نجس * بش حسك لوله‌سیله اولان بر کوزه‌تنی بو آبی جمیع
نجسدن پاك طوت انسانك بدنی بر کوزه‌یه وبش حس ظاهری بش لوله‌یه واول حسلرده موضوع اولان قوتلر آبه
مشابهدر وبونلری لما خلق لهندن غیری موضعه صرف ایلمك قوتلری ضایع ایلمك ونجس ایلمك حکمنده درپس
انسان کرکدر که بو کوزهٔ تننده موجود اولان آب قوایی هر محرمات نجسندن پاك طوته * مثنوی * تا شود زین
کوزه منفذ سوی بحر * تا بکیرد کوزهٔ من خوی بحر * تا که بو کوزه‌دن دریا جانبنه منفذ اوله تا بنم جسم کوزه‌سی
بحرك خوینی طوته * مثنوی * تا چو هدیه پیش سلطانش بری * پاك بیند باشدش شه مشتری * تا بو کوزه‌یی ارمغان

کبی پادشاهك حضور شریفنه ایلته سن پادشاه انی پاك کوره تا کم مشتری اوله * مثنوی * بی نهایت کردد آبش بعد
ازان * پر شود از کوزهٔ من صد جهان * دریای حقیقته کوزهٔ تندن منفذ اولدقدنصکره اول کوزهٔ تنك آبی بی نهایت
اولور اندنصکره بنم تنم کوزه‌سندن یوز جهان پر آب اولور یعنی دریای حقیقته واصل اولدقدنصکره جمیع جهان انك
آب حیاتی علمندن سیراب اولسه وفیض بولسه انك کوزهٔ وجودنده اولان آبنه نقصان کلمز * مثنوی * لولها بربند
و پردارش زخم * کفت غضوا عن هوا ابصارکم * لوله‌لری بغله وکوزه‌یی کوپدن پر ایله حق تعالی کوزلریکزی هوادن
یومکز دیدی کما قال الله تعالی فی سورة النور (قل للمؤمنین) دی یا محمد مؤمنلره (یغضوا) غض ایلسونلر (من ابصارهم
بصرلرنی حلال اولمین محرماتدن (ویحفظوا فروجهم) ودخی فرجلرنی محرماتدن حفظ ایلسونلر (ذلك) یعنی غض
بصر وحفظ فروج (ازکی لهم) بونلره اطهر وازکی در (ان الله خبیر بما یصنعون) تحقیقا الله تعالی خبیردر بونلر
ایشلدکاری شیئه پس حواس خمسه‌نك هر بری کوزهٔ تنده برلوله کبیدر هر بارکه اول حسك بریسنی لما خلق لهندن
غیریه صرف ایلسك کأن اول لوله‌یی کشاده ایدوب آب ایمانی عبث یره ضایع ایتمش اولورسن پس غضوا امرینك
حکمتی وفائده‌سی آب ایمانی حفظ وحراست ایچوندر (م ی) ریش او پرباد کین هدیه کراست * لایق چون اوشهی
اینست راست * اعرابینك ریشی پربادکه بو ارمغانی کیمك واردر یا خود یعنی اعرابینك ریشی پرباد که کیمك بو ارمغانی
واردر انجلاین برشاهه لایق راست بو ارمغاندر یعنی اعرابی کندی‌یه مغرور اولوب وحسن اعتقاد قیلوب دیرکه
بو کونه هدیه کیمك ایچون واردر یعنی کمسه‌نك بو کونه هدیه‌سی یوقدر انك کبی پادشاهك لایق راست ودرست بودر بو معنی
دخی جائزدر انك کبی پادشاهك لایق راست ودرست وانك صقالی پرباد اولسونکه بو هدیه کیمك ایچوندر انك کبی شاهك
لایق بودرکه طوغری سویله راست کو تقدیرنده اولور بو بیت حضرت مولانا قدس الله سره العزیز لسانندن وصورتا مرد
عربه استهزا ومعنا اعمالنه ودانشنه معجب اولنلره وعلم وعمللرین عظیم وباقیات بیلنلره تعریض وتوبیخدر * مثنوی *
زن نمیدانست کانجا بر کذر * هست جاری دجلهٔ همچون شکر * اعرابینك زنی بیلمزدیکه انده کذر اوزره یعنی
دار الخلافه اولان بغداده کچه جك یر اوزره شکر کبی لذیذ بر دجله ایرمغی جاریدر * مثنوی * در میان شهر چون
دریا روان * پر ز کشتیها وشست ماهیان * شهر اورتاسنده دریا کبی جاری اول آب کشتیلردن وماهیلرك شستندن
پردر یعنی نفس انسانی عالم معنوی ومرتبهٔ الهیده اولان علوم ومعارف واسرار ولطایف دجله‌سندن بی خبردر
بیلمزکه اول مرتبه‌ده جمیع علوم واذواقك اصلی وبحری واردر (وما اوتیتم من العلم الا قلیلا) فحواسنجه انسانه اعطا اولنان
علم ومعرفت اول دریادن برقطره کبیدر (مثنوی) رو بر سلطان وکار و بار بین * حس تجری تحتها الانهار بین) اینچنین
حسها وادراکات ما * قطرهٔ باشد دران بحر صفا) سورهٔ توبه‌ده اولان آیته اشارتدر (والذین اتبعوهم باحسان) یعنی
شول کمسه‌لرکه مهاجر وانصاردنصکره انلره عمل صالح ایشلمکده اتباع ایتدیلر احسان ایتمکلکله احسان اولدرکه
ان تعبد الله کانك تراه وان لم تکن تراه فانه یراك (رضی الله عنهم ورضوا عنه) بونلردن الله تعالی راضی اولوب وبونلر دخی
اللهدن راضی اولدیلر (واعدلهم جنات) الله تعالی بونلر ایچون جنتلر اعداد واحضار ایلدی (تجری
تحتها الانهار) اول جناتك تحتلرنده انهار جاریه اولمقده دربونلرك تصرفنده اوله بو انهار مذکوره (خالدین
فیها) بو جنتلرده خلودلری مقدر اولدیغی حالده * ذلك الفوز العظیم * یعنی بو مذکور اولان نعمتلر نجات عظیمه‌در
ووصلت جسیمه‌در پس حضرت خداوند کاری یورولکه سلطانك قتنه کیت وکار وبار وشوکت وعظمت کور
تحتنده انهار جاریه اولان حسی کور یعنی ای سالك حق سن کندی علم وعرفانك آبنه فریفته ومغرور اولمه بلکه
واصل جناب بارکاه سلطان ازل اول که ذات وصفات جناتنك تحتنده نیجه انهار معانی وهزار جویبار اسرار سبحانی
جاری اولمقده در اکر بر قطره‌سن نوش ایدرسن فمن شرب منها لم یمت ابدا ما صدق حالك اولور معنی اخرای دانش وبینشنه
مغرور ومعجب اولان یورو سلطان حقیقتك قتنه دلك کیت واصل کار وباری انده سیرایت وتحتندن انهار علوم
ومعارف جاریه اولان حسی کورکه اول حس انبیا علیهم السلام واولیای کرامك حس وادراکیدر انك تحتنده
انهار علوم الهی واسرار ربانی جاریه اولورکه بزم بو بجلین حواس وادراکاتمز بر قطره اولور اول صفا نهرنده یعنی
اول بحر صفایه نسبتله که * وما اوتیتم من العلم الا قلیلا * بیورلمشدرکه انسانك ادراکی علم حقه نسبتله بر قطرهٔ
حقیر کبیدر (در غدد وختن زن عرب سبوی آب باران از بهر نهان بروی از غایت اعتقاد عرب * مثنوی * مرد کفت
اری سبو را سر ببند * هین که این هدیه است مارا سودمند * مرد عرب زننه ایتدی بلی سبونك باشنی بغله
اکاه اولکه بو ارمغان بزه نافعدر * مثنوی * در نمد در دوز تو این کوزه را * تا کشاید شه به هدیه روزه را *
ای زن بو کوزه‌یی سن کچه‌یه دیك تا کم شاه بو هدیه ایله صومی اچه * مثنوی * کین چنین اندر همه آفاق نیست *

جز رحیق ومایهٔ اذواق نیست * زیرا اونك كبی بر لطیف آب دوكلی آفاقده بوقدر بو آب شراب خالصدن ومایهٔ اذواقدن
غیری دكلدر فی الجمله عقل ونفس مرتبهٔ حقیقتده ایرمزدن اول بو بریهٔ دنیاده ایكن كندی كوزهٔ وجودنده حاصل
قیلدقلری ماء مهین كبی اولان عالمرین وعمللرین ماء معین كبی زعم ایلیوب جمیع آفاقده اویله بر لطیف شیء یوق ظن
ایلملرینه اشارت اولور * مثنوی * زانكه ایشان زابهای تلخ وشور * دائما پر علتند ونیم كور * زیرا كه انلر آجی وطوزلو
صولردن دائما علت ومرضله پر ونیم كورلردر یعنی كوزلری خیره وبی نوردر * مثنوی * مرغ كاب شور باشد مسكنش *
او چه داند جای آب روشنش * بر مرغ كه انك مسكنی آب شور اوله او مسكنك روشن اولان صوینك یرنی او مرغ نه بیلور
(م ی) ای كه اندر چشمهٔ شورست جات * تو چه دانی شط وجیحون وفرات * ای شول كمسه كه سنك یرك شور چشمه ده در
سن شط وجیحون وفراتی نه بیلورسن مراد اهل صورت واهل نفس اولنلره خطابدر چشمهٔ شوردن مراد انلرك حظ
الدیغی ولذت بولدیغی غدای نفسانی ولذت جسمانیدر وجیحون وفراتدن مراد اذواق روحانی واشراف سبحانیدر
والحاصل بو جمله اهل نفس واهل صورتك مثالی اولور كه انلر عالم حقیقت اهلنك ذوقلرندن بی خبر اولدقلرندن كندی
ذوقلرنی عظیم ذوق ولذت عد ایلرلر (م ی) ای كه نارسته ازین فانی رباط) تو چه دانی محو وسكر وانبساط) ای كمسه كه سن
بو فانی رباطدن خلاص بولمش سن محو وسكر وانبساطی نه بیلورسن یعنی ای فانی دنیانك قیدندن خلاص اولمین
كمسه سن طریق الهیده اولان محو وجود ایلمكدن وسكران حق اولمقدن وانبساط مرتبه سن بولمقدن نه خبر
طوترسنكه اهل نفس واهل صورته بو مرتبه لرك شهودی میسر دكلدر وبو مرتبه لرك شرحی چوقدر (مثنوی) ور بدانی
نقلت از آب وجدست * پیش تو این نامها چون ابجدست * ابجد وهوز چه فاشست وبدید * بر همه طفلان معنی
بس بعید * ای بو دنیای فانیدن ورباط جسمانیدن سنكه نارسته سن وبو صورت بشریته مربوط وبسته سن سن نه
بیلورسن اولیانك سلوكنده اولان مرتبه لرك كیفیتی نیجه در اكر بو مرتبه لری عالمه بیلورم دیرسك فرضی اكر
بیلورسكده بیلمك طریقنده اولان آبا واجدادندن ومشایخ سلفدن نقلله وانلره تقلید ایله دركندی حالك دكل وتحقق
وتخلق ایلدیكك مقامك دكلدر سنك اوكنده بو نامدر وبو كونه اصطلاح كلاملر ابجد كبیدر ابجد وهوز نه فاشدر ونیجه
بدیددر جمله اطفال اوقوره ولیكن معناسی زیاده بعیددر فصول مفصلده وبعض كتبده مسطوردر كه بو ابجدك
هر بر كلمه سی لسان عربده بر معنایه دلالت ایدر مثلا اب ای ابی آدم عن الطاعة جد ای جد فی التقرب الی الشجرة
واكل الحنطة هوز ای تحرك الی التوبة حطی ای حط وسقط عنه الذنب كلمن ای تلقی الكلام من ربه سعفص ای سعی
فصار مقبولا قرشت ای كسبت نفس آدم درجة عالیة وفضائل سامیة ثخذ ای نعم الله علیه ضظغ ای خلص من الغل
والغش پس بو ابجد كلمه لرینك الفاظی اطفاله نیجه آسان ایسه اطفال طریقتده دخی اصطلاحات مشایخ
بو كونه محفوظ ومعلومدر ولیكن اصطلاحات علومیله كمسه مسلمان اولمز والفاظ وعبارات ارباب ولایتی
ازبر قیلمغله وخلقه آنی تالی اولمغله انلرك مرتبه سی اله كلمز بلكه بو مرتبه لره تحقق ومتخلق اولمغه وتقلید وقیل
وقالدن كذر قیلمغه سعی وكوشش لازمدر عصمنا الله وایاكم عن التقلید ووهب لنا مرتبة التحقیق * مثنوی *
پس سبو برداشت آن مرد عرب * در سفر شد می كشیدش روز وشب * پس اول مرد عرب سبویی قالدردی
سفره كتدی وروز وشب آنی چكدی مراد عقل ونفسك مقام طبیعتدن ومرتبهٔ صورتدن كذر ایلیوب وسلوكه
كیروب متوجه الی الله اولمسیدر * مثنوی * بر سبو لرزان بد از آفات دهر * هم كشیدش از بیابان تا بشهر
تا بشهر * دهرك آفاتندن سبو اوزره تریجی ایدی اول سبویی بیاباندن تا شهره چكدی (مثنوی) زن مصلا باز كرده
از نیاز * رب سلم ورد كرده در نماز * زن نیاز وتضرع جهتندن سجاده سن اچمش رب سلم دیكی نمازده ورد ایلمش
یعنی یارب سن بو كوزه ایچره اولان آبی آفات صوری ومعنویدن سالم قیل دیكی ورد ایلمشدی (مثنوی) كه نگه
دار آب ما را از خسان * یارب آن گوهر بدان دریا رسان * كه بزم صوبمزی ادانی وخسلردن نگاه طوت یاربی اول
كوهری اول دریایه ایرشدر بونده تنبیه بودر كه سالكك نفسی سیر الی الله حالنده كوزهٔ وجودنده اولان آب ایمان
وطاعتی حفظ ایلمكه بو مرتبه مقید اوله وروز وشب نماز ونیازده اولوب حضرت حقه دعا قیله وبو كوهری اول دریای
حقیقته الهی سن ایرشدر دیو ملتمس ومتضرع اوله * مثنوی * گرچه شویم آگهست وپرفنست * لیك گوهر را
هزاران دشمنست * اگرچه بنم زوجم آگاه وذو فنون وكاملدر لیكن كوهرك هزاران دشمنی واردر (مثنوی)
خود چه باشد گوهر آب كوثرست * قطرهٔ زینست كاصل گوهرست * كوهر خود نه اوله یعنی كوهر بو كانسبت شیء
دكلدر بو آب كوثردر یعنی علم وعملدن زیاده كثیر خیردر بوندن بر قطره در كه كوهرك اصلیدر جواهر روحانیه ومعنویه نك
اصلی آب علم وعمل اولدیغنه اشارتدر وكوثردن مراد عند اهل التفسیر علم وعملدن زیاده خیر كثیردرنته كم

انا اعطیناك الكوثر) ده مفسرلر كوثری ای الخیر الكثیر المفرط من العلم والعمل دیو تفسیر ایلمشلردر * مثنوی *
از دعاهای زن وزاری او * وز غم مرد وگرانباری او * زنك دعالرندن وانك زاریلغندن ومردك غمندن وانك
گرانبارلكندن یعنی سبو بارنی چكوب انك زحمتنی ارتكاب ایلسندن (م ی) سالم از دزدان واز آسیب سنگ * برد
تا دار الخلافه بی درنگ * دزدلردن وسنك طوقنسندن سالم اولدیغی حالده توقف وصبرسز دار الخلافه دك اول سبویی
ایلتدی مراد سالكك عقل ونفسی دعا وتضرع ایلملرینك بركاتیله سبوی علم وعمللرین مرتبهٔ حقیقته ایلتملرینك
صورت حالی اولور * مثنوی * دید دركاهی پر از انعامها * اهل حاجت گسترانیده دامها * چونكم دار الخلافه ایردی
انعاملردن پر بر دركاه كوردی اهل حاجت انده داملر دوشه مشلر یعنی اصحاب حاجات وصول مرادات ایچون هر بری
بر وسیله بسط ایلمشلر * مثنوی * دمبدم هر سوی صاحب حاجتی * یافته زان در عطا وخلعتی * هردمده هر جانبده
بر صاحب حاجت اول بابدن عطا وبر خلعت بولمش (مثنوی) بهر گبر ومؤمن وزیبا وزشت * همچو خورشید ومطر
نی چون بهشت * كافر ومؤمندن وخوب وزشتدن اوتری آفتاب وباران كبی ایدیكه جمله یه فیض وعطاسی شامل وبرابر
ایدی جنت كبی دكل ایدی یعنی جنت كبی مؤمنلره مخصوص ایدی واهل طاعت واصحاب هدایته منسوب
اولمشدی بلكه فیوضات وعطیاتی جمیع خلایقه علی السوی استعدادلرینه كوره ایرشمشدی دیمك اولور
نته كم دركاه الهینك شانی بودر كه جمیع خلایقه استعدادلرینه مناسب انك فیضی وعطاسی عام وشاملدر پس اول
حضرته مظهر كامل اولان خلیفه نك دخی دركاهنك شانی بویله اولور سروری وشمعی حرف نفی اولان نی كلمه سیله
ماقبلنی نفی ایدوب معنایی بویله ویرمشلردر كه آفتاب وباران كبی ایدی اویله دكل بلكه جنت كبی ایدی یعنی جنت
كبی بی نهایت وپر انعام ایدی بو سرورینك وبردیكی معنادر بونك وبردیكی معنی اوزره دخل لازم كلمز وماقبلنه
مناسبتدن دخی خالی اولمز اما شمعی دیر كه یعنی جمیع عالمه انواع انعامی عام وشامل دكلدر بلكه اهل جنته مخصوصدر
اكر سؤال اولنورسه ولازم كاورسه كه بعض نسخه ده نی موقعنه بل واقع اولمشدر بو نسخه لر بونلرك وبردیكی معنایی
مؤید اولور جواب اولدر كه بو تقدیر اوزره معنا بویله اولمق كرك كبردن وزشتدن ومؤمن وزیبادن اوتری خورشید ومطر
كبی احسان وعطاسی جمله یه عام ایدی بلكه جنت كبی مؤمن وزیبا اولنلر ایچون عطاسی خاص ایدی نته كم حق
تعالی حضرتلرینك عطای عامه وعطای خاصه سی ورحمت عامه ورحمت خاصه سی واردر پس اخلاق الله ایله متخلق
اولان خلیفهٔ كاملك وجودی دخی عطای عام وعطای خاصله متصف اولور انلر كه كبر وزشت مقوله سیدر عباد الله
اولدیغی جهتدن انلردن دخی عطا وبخششنی امساك ودریغ ایلمز انلر كه مؤمن وزیبا مقوله سیدر خاصة انلره بر كونه
عطا وبخشش ایلر كه عامه یه قیلدیغی كبی اولمز دیمك اولور وهو الاولی من الاول * مثنوی * دید قومی در نظر آراسته
قوم دیگر منتظر برخاسته * اعرابی بر قومی كوردیكه نظر خلیفه ده مزین اولمش بر قوم دخی فرمانه منتظر ایاغ اوزره
طورمش اولكی طائفه دن مراد مقربان دركاه الهی وثانیجی طائفه دن مراد امر حقه منتظر اولان عباد وزهاد
مقامنده خدمتده اولان كمسه لردر (م ی) خاص وعامه از سلیمان تا بمور * زنده گشته چون جهان از نفخ صور
خواص وعوام سلیماندن موره دكن یعنی شریفدن وضیعه واعلادن ادنایه وارنجه جهان نفخ صوردن دیری
اولدیغی كبی دیری اولمشدی وهر بری استعدادلرینه مناسب بر كونه حیات بولمشدی (م ی) اهل صورت در جواهر یافته
* اهل معنی بحر معنی یافته * اهل صورت جواهرده اولمش یعنی مخلوط ومستغرق اولمشدی یافته بونده مخلوط
ومستغرق اولمش معناسنه استعاره در اهل معنی معنی بحرنی بولمش یعنی حضرت حقه واصل اولمشدی (مثنوی)
آنكه بی همت چه باهمت شده) وانكه باهمت چه بانعمت شده) اول كمسه كه همتسز ایدی نه عجب همتلو اولمش واول
كمسه كه همتلو درنه عجب نعمتلو اولمشكه انك غورنه كمسه ایرمز واول كمسه كه همتلو كلمش یعنی اول كمسه كه همتسز اول
دركاهه كلمش بر عجب همته واصل اولمش وبر عظیم نعمته ایرمشكه انك كنهن كمسه بیلمز (در بیان آنكه چنانكه گدا
عاشق كرمست عاشق گدیم كرم كریم هم عاشق گداست اگر گدا را صبر بیش بود كریم بر در او آید وكریم را صبر بیش بود گدا
بر در او آید اما صبر گدا كمال گداست وصبر كریم نقصان اوست) بو سرخ شریف انك بیاننده دركه انجلین كه گدا كرمك
عاشقیدر كریمك دخی عاشقیدر كریمك كرمی هم گدانك عاشقیدر اگر گدانك صبری زیاده اوله كریم انك قپوسنه كاور
اما گدانك صبری گدانك كمالیدر زیرا صبرا كامقبولدر وكریمك صبری كریمك نقصان وعیبیدر (م ی) بانگ می آمد كه
ای طالب بیا * جود محتاج گدایان چون گدا) آواز كلدیكه ای طالب كل زیرا جود وكرم گدا كبی گدالره
محتاجدر * مثنوی * جود می جوید گدایان وضعاف * همچو خوبان كاینه جویند صاف * جود وسخا
گدالری وضعیفلری استر شول خوبلر كبی كه صاف وروشن آیینه استرلر تا كندی جماللرنی اول آیینه ده كوره لر

مثنوی روی خوبان را ئینه ز یبا شود* روی احسان از گدا پیدا شود* خوبلرك یوزی آینه‌دن زیبا اولور کذلك احسانك یوزی گدادن آشكاره اولور زیرا مرآت منظر حسن خوبان اولدیغی كبی گدا دخی مظهر جود واحساندر*مثنوی* پس ازین فرمود حق در والضحی* بانك كم زن ای محمد بر گدا* پس بو سببدن بیوردی حق تعالی حضرتلری سورهٔ والضحی ده ای محمد گدا اوزره بانك اورمه یعنی گدایی حضوردن سورمه كما قال الله تعالی (واما السائل فلا تنهر) ای لا تنهر السائل ولا ترده اذا اتاك یسئلك وفی الحدیث عن انس بن مالك قال قال علیه السلام اذا اتاك السائل علی فرس باسط كفیه فقد وجب الحق ولو بشق تمرة رواه مسلم (مثنوی* چون گدا آیینهٔ جودست هان* دم بود بر روی آیینه زیان* چونكه گدا جودو سخانك آیینه‌سیدر اكاه اول نفس آیینه‌نك یوزنه زیان اولور *مثنوی* آن یكی جوش گدا ارد پدید* وین دیگر بخشد گدا یان را مزید* پس گدایان آیینهٔ جود حقند* وانكه با حقند جود مطلقند* وانكه جز این دوست او خود مرده ایست* او برین در نیست نقش پرده ایست* عند مشایخ الصوفیه جناب حقك ایكی كونه جودی واردر برینه جود اقدس دیرلر فیض اقدس دخی تعبیر ایدرلر و برینه دخی جود مقدس دیرلر فیض مقدس دخی تسمیه ایدرلر جود اقدس اولدر كه ازلا برالای محتاج وفقیر واجی وجوده كتوررو انلری مرتبهٔ افتقار واحتیاجه یتورر بعد عرض الاحتیاج جود مقدس اول مفتقر و محتاج اولانلره بحسب استعداداتهم زیاده‌لك بخش ایلر وانعام واحسان قیلور پس اگرچه (والله الغنی وانتم الفقراء) ایت كریمه‌سنك مصداقنجه جمیع انسان بل كون ومكان مفتقر الی الله در و بحسب استعداداتهم انك جودینك آیینه‌سیدرلیكن بو جمله‌دن مفتقر الی الله اولان گدای صالح وفقیر صابر حقك جود و كرمنك آیینه‌سیدررلر و اول فقرلر كه كندیلردن فانی وحقله قائملردر انلر جود مطلقدررلر زیرا اذا تم الفقر فهو الله در بونلر كندی كندیلردن فانی وحقله باقیلردر و بونلر جود مطلق وعباد اللهه محضا كرم حقدر (وبهم یمطرون وبهم یرزقون) بونلر حقنده دراول فقیر و درویش بو ایكیدن غیری اوله یعنی فقیر الی الله وفقر فانی فی الله اولمیه اومرده در وافسرده و پژمرده در او بو حق قپوسنده دكل خلق قپوسنده نقش پرده در بونلر آیینهٔ جود خلقدر درویشدن مراد عند الاولیا بونلردر كادرنته كم تصریح بیوررلر فرق میان آنكه درویشست بخدا و تشنهٔ خدا ومیان آنكه درویشست از خدا و تشنهٔ غیر اوست بو سرخ شریف اول كسه‌نك میانی فرق ایلمك بیاننده در كه خدایه درویش وخدانك تشنه‌سیدر یعنی خدای تعالی یه مفتقر و محتاج واكا محب ومشتاقدر و اول كسه‌نك میانیك فرق ایلمسنك بیاننده در كه خدادن درویشدر واندن غیره تشنه‌در یعنی خدای تعالی جانبندن برشیئه مالك دكل بلكه حضرت حقك طاعتندن ومعرفتندن وقرب ومحبتندن فقیر وعاریدر و مخلوق جانبنه تشنه و طالبدر دیمك اولور *مثنوی* نقش درویشست اونی اهل جان* نقش سگ را تو بنه از استخوان* اول خدادن درویش غیره تشنه اولان كسه درویش نقشیدر اهل جان دكلدر و بعض نسخه ده اهل جان برینه اهل نان واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی اول كسه درویش شكلیدر نانه لایق دكلدر یعنی نعمت حقه وخوان الهی یه مستحق دكلدر سن كلبك نقشنه استخوان آتمه زیرا نقش كلبه استخوان لایق دكلدر كذلك صورت درویش اولان بی ایمان وبی عرفانه نان دخی لایق دكلدر *مثنوی* فقر لقمه دار داونی فقر حق* پیش نقش مرده‌ئی كم نه طبق* اول درویش لقمه فقرینی طوتر حق فقرینی طوتمز مرده اولان نقشك اوكنه سن طبق قومه یعنی ایمان وعرفانی اولمیان وحضرت حقه عرض احتیاج ایلمین كسه نقش مرده كبیدر اكا اوكنه نعمت قوسك اول نعمتك قدرین بیلمز وانك منعمنه شكر قیلمز پس انك اوكنه نعمت قومق لایق اولمز *مثنوی* ماهی خاكی بود درویش نان* شكل ماهی لیك از دریا رمان* نانه متعلق اولان درویش فی المثل خاكه منسوب بالق اولور نته كم بریه ده وبعض وادیده بالق شكلنده برحیوان اولور كه اكا ماهی خاك دینور او حیوان اگرچه شكل ماهیده در لیكن دریادن اوركیجی ونفرت ایدیجیدر (مثنوی) مرغ خانست او نه سیمرغ هوا* لوت نوشد او ننوشد از خدا* او درویش فی المثل مرغ خانه در سیمرغ هوا دكلدر یعنی خانهٔ دنیانك قوشیدر سیمرغ قاف قربت دكلدر اول كونه درویش لوت وقوت یر خدای تعالیدن یوب ایچمز وهما طبیعت اولوب هوای محبت وفضای قناعتده پرواز ایدوب اوچمز بو كونه درویشلرك اكثری طالب حق وعاشق وجود مطلق مسلكنه سالك وانلر شكلنه متشكل زمالك اولورلر *مثنوی* عاشق حقست او بهر نوال* نیست جانش عاشق حسن وجمال* ولیكن حضرت حقك عاشقیدر مجرد نوال وعطیهٔ نفسانیه ایچون انك جانی حسن وجمال الهی عاشقی دكلدر (م ی) گر توهم میكند او عشق ذات* ذات نبود وهم اسما وصفات* وهم مخلوقست ومولود آمدست* حق نزاییدست اولم یولدست* عاشق تصور ودوهم خویشتن* كی بود از عاشقان ذو المنن) اگر اول درویش نان كندیی عاشق ذات سبحانی توهم ایلرسه عشق ذات اولمز اسما وصفاتی جزئی ادراك ایلمك ویا خود یا كلش اكلمق وهم انسانده شو قوت

جسمانیه در كه انك شانی محسوساته متعلقه اولان جزئیاتی ادراك ایلمكدر محبت عمرو عداوت بكر كبی اكثرا دراكنده غلط ایلر علی الخصوص معقولاتده زیاده غلط ایلرو نه كندویی عاشق ذات دیو زعم ایلر پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بیوررلر كه اگر درویش صورت كندویی عاشق ذات احدیت ظن ایلرسه عشق ذات الهی یه اولمز اسما وصفاتك وهم وادراكیله وهم كژبین وغلط آیین بر قوتدر عشق ذات اكا دیرلر كه افراط محبت الهی عاشقك وجودینه بر وجهله سرایت وتأثیر ایلیه كه انك شكل ظاهرندن غیری جمیع وجودنی افنا ایدوب انك نظرنده وجمله وجودنده معشوقدن غیری برنسنه قومیه پس مرتبهٔ نفسانیه ده قلان كسه مع البشریه وحظوظ النفسانیه كندویی عاشق خدا زعم ایلمك نه فائده ایلر عقل ووهمله خدا بیلنمز وتصور وتوهمله حضرت حقك قربی وحبی بولنمز زیرا وهم وعقل مخلوقدر ومولود كبیدر وجناب حق مولود اولمشدر (لم یلد ولم یولد) در پس هر نه‌یی كیم مخلوق اولان عقل ووهم تعقل وادراك ایلسه اول مخلوقدر والله اول معقول ومدرك اولان تصورانك خالقیدر كما قال علی رضی الله عنه كلما تعقل فی عقلك وتصور فی ذهنك فاعلم ان الله خالقه مثلا بر كسه كندی عقلنده ذات حق جل شانه تصور ایلسه واكا عقل ووهمله محبت ایلسه كندی تصورینك عاشقیدر اول كسه پس تصوریرو وهمه عاشق اولان عاشقان ذو المنن‌دن اولور عاشقان ذو المنن كندیلرنی فانی قیلنلر وزنكار وهم وتصوردن صافی اولنلردر (مثنوی) عاشق آن وهم اگر صادق بود* آن مجاز او حقیقت كش شود* اول وهمك عاشقی اگر صادق اوله اول مجازانی حقیقته چكر كه (المجاز قنطرة الحقیقة) دینلمشدر و مجازك حقیقت جانبنه جاذب اولمسی بو وجه ثلاثه ده معلوم اولور اولا بر كسه بر صاحب جماله عاشق اولور انك واسطه‌سیله جذبهٔ خدا ایرشوب اول جمالك خالقی اولان ذو الجلال والكماله عاشق اولور ثانیا بر كسه جنت ایچون ونعمت آخرت ایچون حضرت خالقه عبادت ومحبت ایلر پس عنایت الهی اكا معرفت ویقین میسر ایلیوب جنت ونعمت آخرت ایچون اولان عبادت ومحبت مرتبه‌سندن گچوب حقیقت شرابنی ایچوب الهی (ما عبدتك خوفا من نارك ولا رغبة فی جنتك بل لوجهك الكریم) دینلردن اولور ثالثا بر كسه فی الحقیقه حضرت حقه عاشق اولمیه ولیكن كندویی عاشق توهم ایلیه وناسه دخی كندویی عاشق كوستره بو قسم اگر وهمنده كاذب ومرائی ایسه مجازی حقیقت جانبنه جذب ایلر آن مجازش در حقیقت میكشید بیوردقلری بو قسمه كوره اولور *مثنوی* شرح میخواهد بیان این سخن* لیك می ترسم ز افهام كهن* بو سوزك بیانی شرح استر اما كهنه وضعیف فهملردن قورقرمكه بو سوزمك سرنی فهم ایتمیوب بی معنی خیالات وافكاره دوشوب ضلالته ایرشمیه (مثنوی) فهمهای كهنهٔ كوته نظر* صد خیال بد در آرد در فكر* كوته نظر اولان كسه‌نك كهنه وبیهوده فهملری فكرلره نیجه یوز خیال بد كتوررو كندویی وساوس وخیالات فاسده وادیلرنده یتورر *مثنوی* بر سماع راست هر كس چیر نیست) لقمهٔ هر مرغكی انجیر نیست* زیرا راست ودرست استماعه هر كس غالب وقادر دكلدر هر قوشجغزك لقمه‌سی انجیر دكلدر بلكه هر قوشك استعدادنه مناسب بر لقمه‌سی واردر *مثنوی* خاصه مرغی مرده و پوسیده‌ئی* پر خیالی اعمی بی دیده‌ئی* علی الخصوص بر اولمش چورمش قوش بر پر خیال دیده‌سز بر اعمی اوله یعنی شول درویش وشیخ صورتنده اولان كسه‌لر كه مرغ مرده و پوسیده كبی اوله وخیالات فاسده وافكارنا پسندیده ایله پر اولوب بصر وبصیرتی كور وناپدید اوله بو كونه كسه‌لر اول كلام حقیقیدن هیچ بهره بولمزلر واصلا آنی دخی فهم قیلمزلر *مثنوی* نقش ماهی را چه دریا وچه خاك* رنگ هندو را چه صابون وچه زاك* ماهینك نقش وتصویرینه دریا نه و خاك نه هندینك رنگنه صابون نه وزاك نه یعنی نقش ماهی كبی اولان بی فهملره دریا وخاك برابردر یعنی صورتده معنی مساویدر و هندو وعرب كبی اولان قره یوزلوره قره بویا یله صابون برابردر یعنی صابون ارشاد ایله اگر انلری یوسك ویا خود زاك اضلال وافساد ایله بویه‌سك انلره بردر كه اصلا نسنده بهره ووید خویدر قابل اصلاح دكلدر (مثنوی) نقش اگر غمكین نگاری بر ورق* او ندارد از غم وشادی سبق* بو بیت مثالدر مرغ مرده واعمای بی دیده اولان بی فهملر ایچون مثلا ورق اوزره نقشی اگر غمكین ایده‌سن اول نقش غم وشادیدن سبق طوتمز *مثنوی* صورتش غمكین واو فارغ از آن* صورتش خندان واو زان بی نشان) وین غم وشادی كه اندر دل خطیست* پیش آن شادی وغم جز نقش نیست* اول نقشك صورتی اگرچه غمكیندر لیكن اول غمدن فارغدر ویا خود اول نقشك صورتی خنداندر و اول خنده‌دن بی نشاندر كذلك درویش نان وبی فهم واذعان اولان طائفه اگرچه صورتا غمناك وشادان اولورلر لیكن كالنقش فی الورق حقیقت غم وشادیدن بی خبردررلر وحقیقت شادی وغم شادیٔ حقیقت وآخرتدر زیرا بو غم وشادیٔ صوری كه كوكلده بر خط وحالتدر اول شادی وغم آخرته نسبتله نقشدن غیری دكلدر (م ی) صورت غمكین نقش از بهر ماست* تا كه ما را یاد آید راه راست* نقشك غمكین صورتی بزدن اوتریدر تا كه طوغری یول بزم یادو خاطرمزه كله *مثنوی* صورت

خندان نقش از بهر تست) تا زان صورت شود معنی درست نقشك خندان صورتی سندن اوتریدر اول صورتدن معنی
درست اوله یعنی بو نقش دیوار کبی اولان بی عقللرك خندان صورتی سكا ارشاد وتنبیه ایچوندر تا اول صورتدن ای عاقل
ودانا معنالك درست اوله وحقیقت وغم وشادیدن خبر بوله صورت نقش كبی بی فهم وبی خبر قالمیه *مثنوی* نقشهایی
کاندرین کرمابهاست* از برون جامه کن چون جامهاست) تا برونی جامها بینی وبس (جامه بیرون کن درای هم نفس
زانکه با جامه درون سو راه نیست) تن زجان جامه زتن آکاه نیست) شول نقوش وصورکه بو حماملرده وار در جامه کنك
طشره سندن نظر اولندقده اول جامه لر کبیدر یعنی بی معنی وبی جان صورتلردر کذلك بو کرمابهٔ جهانده مصور اولان
اشکال انسانی خارجدن نظر اولنسه جامه کن کبی بر آلای اشکال تمثالدر مادامکه برونی سن وخارج عالمده مقیدسن
انجق صورت جامه لرنی واجساد شکللرنی کوررسن پس ای سالك جامهٔ صورتی خلع ایله ولباس بشریتی سلخ ایله باطن
حمام عالمه داخل اول ای همدم تا حقیقت عالم وآدم ندرکه بیله سن وماهیات اشیایی بلا لباس صورت مشاهده
قیله سن وسکالباس وصورتدن مجرد اول دیدیکم انکیچوندر جامهٔ تنله درون جانبنه یول یوقدر وبعض نسخه ده دران
سو واقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره معنی زیرا که جامه ایله اول جانبه یول یوقدر یعنی باطن جانبنه یول یوقدر زیرا تن جاندن
جامه تندن آکاه دکلدر پس بواطن اشیایه مطلع اولمغه تجرد وانسلاخ شرطدر (پیش امدن نقیبان ودربانان خلیفه
از بهر اکرام اعرابی وپذیرفتن هدیهٔ او* م ی* آن عرابی از بیابان بعید) بردر دار الخلافه چون رسید) اول اعرابی بعید
اولان بیاباندن دار الخلافه قپوسنه چونکم ایرشدی (م ی) پس نقیبان پیش او باز آمدند) پس کلاب لطف بر جیبش
زدند* پس نقیبلر انك اوکنه کلدیلر یعنی استقبال ایلدیلر نته کم درکاه الهی یه متوجه اولان سیر فی الله مرتبه سنه
ایردکده وبواطن عالمه نظر ایر کوردکده درکاه حقك نقباسی اکا استقبال ایدرلر انك جیبنه وکریبانته چوق لطف کلابی
اوردیلر (م ی) حاجت او فهم شان شد بی مقال* کار ایشان بد عطا پیش از سؤال* مقالسز اعرابینك حاجتی انلرك
فهم ومعلومی اولدی انلرك کار وعادتی سؤالدن اول عطا واحسان ایدی* مثنوی* پس بدو کفتند یا وجه العرب*
از کجایی چونی از راه وتعب* پس اول نقیبلر اکا دیدیلر ای عربك وجهی یعنی آب رویی وشریفی قنده نسن یولدن
وزحمتدن نیجه سن *مثنوی* کفت وجهم کر مرا وجهی دهید* بی وجوهم چون پس پشتم نهید* اعرابی انلره
دیدی بن وجهم وشریفم اکر بکا یوزویره سز وجوهم یوقدر یعنی شرف وعزته مناسب وجهلرم یوقدر چونکم بنی وراى
ظهریکزه قویه سز *مثنوی* ای که در روتان نشان مهتری *فرتان خوشتر ز زر جعفری) ای کمسنه لر که سزلك
یوزکزده اولولق نشانی واردر سزلك فروشوکتکز جعفری التوندن ایودر زر جعفری جعفره منسوب برخالص التوندر
یعنی باب سعادته کلان محتاجلره اولان التفات وکرمکزلك مسرتی جعفری التوندن ایودر * مثنوی* ای که یك
دیدارتان دیدارها* ای نثار دیدتان دینارها* ای نقیبلر سزلك بو دیدارکز نیجه دیدارلر منزله سنده در یعنی سزلك
برلقا کز نیجه لقالر معادلدر ای کمسنه لر سزلك دیدکزه یعنی رؤیت وشهودکزه دینارلر نثار اولسون *مثنوی*
ای همه ینظر بنور الله شده * در برشه بهر بخشش آمده* ای دوکلیکز الله نوریله نظر ایلر اولمش شاه قتنده محتاج ینه
بخشش واحساندن اوتری کلمش بونلردن مراد نقبای درکاه الهیدر ونقبا عند اهل التحقیق اهل اللهدن اوچیوز
کمسنه لردر که ان لله ثلاثمائة قلوبهم کقلب آدم حدیثی بونلرك شاننده وبونلرك مرتبه سی ابرار واخیار مرتبه سندن ایلرودر
قچن بونلردن بری فوت اولسه ابرار واخیاردن بونلر مرتبه سنه مستحق برکمسنه یی بونلرك زمره سنه داخل ایدرلر
وبونلر حوایج ناسی اداو محتاجلرك مرادنی قضا ایلمك ایچون وضع اولنمشلردر هرکسك استعدادنه مناسب مرادی
نه ایسه بونلره راست کلدکده باذن الله ادا ایدرلر *مثنوی* تا زنید آن کیمیاهای نظر* برسر مسهای اشخاص بشر*
تا اول نظر یکز کیمیالرنی اوره سز بشرلك اشخاص مسلرینك سری اوزره یعنی شاه حقیقت قتندن سر عباد اللهه
مجرد عطا وبخشایشدن اوتری کلمش طائفه سز که تا اول نظر اکسیر تأثیرلریکزی بشرلك مس کبی اولان شخصلری
وجسدلری اوزره اوره سز تا انلری مرتبهٔ کماله ایرکوره سز وذات وحقارت مرتبه سندن خلاص ایده سز دیدی
مثنوی من غریبم از بیابان آمدم * بر امید لطف سلطان آمدم* بن غریبم بیاباندن کلدم سلطانك لطفی امیدی
اوزره کلدم (مثنوی) بوی لطف او بیابانها کرفت * ذرهای ریك هم جانها کرفت* انك لطف واحسانی رایحه سی
بیابانلری طوتدی ریکك ذره لری هم انك نسیم احسانی سببیله جانلری طوتدی (مثنوی) تا بدینجا بهر دینار آمدم*
چون رسیدم مست دیدار امدم * تا بورایه دکن دینار دن اوتری کلدم چونکم بورایه ایرشدم مست دیدار کلدم
ودینار دن فراغت قیلدم (مثنوی) بهر نان شخصی سوی نانبا دوید* داد جان چون حسن نانبا بدید) مثلا تمکدن
اوتری برشخص اتمکجی جانبنه یلدی چونکه نانبانك حسنی کوردی جان ویردی یعنی نان وجان خاطرندن کیدوب

اکا عاشق اولدی (مثنوی) بهر فرجه شد یکی تا کلستان * فرجهٔ او شد جمال باغبان* مثال اخر سیر وتفرجدن
اوتری برکمسه کلستانه کتدی باغبانك حسن وجمالی انك فرجه وسیری اولدی (مثنوی) همچو اعرابی که
آب از چه کشید * آب حیوان از رخ یوسف چشید* مثال آخر شول بر اعرابی کبی که چاهدن آب چکدی وقصدی
دخی قیودن صو ایدی چونکم بعد الارسال دلوی اخراج ایلدی حضرت یوسف علیه السلامك یوزندن آب حیات
طاتدی اعرابیدن مراد مالك بن زعبردر که کنعان قیوسندن صو چکرکن حضرت یوسف علیه السلام انك دلونه تعلق
ایلیوب طشره چکدکده (قال یا بشری هذا غلام) دیوب آب حیات ایچمش کبی ذوق وحیات بولدی بو آیت کریمه نك
تفسیری بو محله مناسب دردنجی جلدده دلداری کردن ونواختن سلیمان علیه السلام بیاننده مذکوردر (م ی)
رفت موسی کاتش آرد او بدست * آتشی دید او که از آتش برست* مثال آخر حضرت موسی علیه السلام کتدیکه
آتش کتوره او اله بر آتش کوردیکه او آتش طلبندن قورتلدی یعنی نار شکلنده تجلیء الهی کوروب انی انا الله خطابنی
استماع ایلدکده مست ومستغرق اولدی نته کم حق تعالی حضرتلری انك حالندن قرآن عظیمنده اکثر مواضعنده
حکایه قیلدی کما قال فی سورة طه (وهل اتیك حدیث موسی اذ رای نارا فقال لاهله امکثوا انی آنست نارا) آه (م ی)
جست عیسی تا رهد از دشمنان* بردآن جستن بچارم آسمان *مثال آخر حضرت عیسی علیه السلام صچرادی
تا دشمنلردن قورتله اول صچرامق آنی فلك رابعه التدی نته کم حق تعالی سورهٔ نساده آیتك آخرینه قریب (وما قتلوه
یقینا بل رفعه الله) بیوردیکه یهودیلر الندن قچوب بر اوه کیردکده حضرت جبرائیل علیه السلام آنی الله اذنیله فلك
رابعه ایر کوردی (مثنوی) دام آدم خوشهٔ کندم شده * تا وجودش خوشهٔ مردم شده *مثال آخر حضرت
آدم علیه السلامك دامی کندمك خوشه سی اولمش وشجرهٔ کندمه تقرب ایلدیکی واسطه ایله اکر جنتدن خروج قیلمش
تا انك وجودی خلقك خوشه سی اولمش یعنی انسانك وجودنه صالقم کبی سبب اولمش حق بو قدر اولاد وانسال انك
وجودندن ظهوره کلمشدر (مثنوی) باز آید سوی دام از بهر خور* ساعدشه یابد واقبال وفر * مثال آخر طوغان
لقمه وغدادن اوتری طوزاق جانبنه کلور شاهك ساعدنی ودولت وقوتنی بولور (مثنوی) طفل شد مکتب پی کسب هنر
بر امید مرغ وبا لطف پدر *مثال آخر طفل مکتبه کتدی کسب علم وهنر ایلمکدن اوتری پدرینك لطفی سببیله مرغ
امیدی اوزره (م ی) پس ز مکتب آن یکی صدری شده * ماهکانه داده وبدری شده) پس مکتبدن اول بر طفل کسب هنر
ایلدکدنصکره صدره منسوب اولمش وجمله نك اوزرینه تصدر قیلمش حین تحصیلده معلمنه آیلق ویرمش بعد التحصیل
فلك علمده بر بدر کامل اولمش *مثنوی* آمده عباس حرب از بهر کین* بهر قمع احمد واستیز دین* مثال آخر عباس
حضرتلری کین وانتقامدن اوتری حرب وقتاله کلمش حضرت احمد علیه السلامك قمع ورفعی ایچون وباطل دینك
ستیز وعنادندن اوتری یعنی زمان جاهلیتده اولان کندی دیننه معاونت ایتمك ایچون حضرت رسول علیه السلام ایله
محاربه ایلمکه حاضر اولوب عاقبت اول حربده اسیر اولوب اسلامه کلدی (مثنوی) کشت دین را تا قیامت پشت وروو*
در خلافت او وفرزندان او* قیامته دکین دین مبینه ظهیر ومعین اولدی خلافتنده حضرت عباس رضی الله عنه
وانك اولادی خلافت صوری انك اولادندن منقطع اولوب غیره انتقال ایلدکدنصکره انك نسلندن اولنلر خلافت
معنویه مظهری اولوب دین مبینه قیامته دك ظهیر ومعین اولسه لر عجب دکلدر وبو جمله امثلهٔ متعدده دن مراد اولدر که
برکمسه دنیوی ونفسانی بر مراد اوزره خلیفهٔ حق اولان مشایخك بابنه متوجه اولور اکا کلدکده درکاه حقدن
اکابر آخر حالت یوز کوستروب مقصود اصلی جانبنه عزیمت ایلمسندن عبارت اولور (م ی) من درین در طالب چیز
آمدم * صدر کشتم چون بدهلیز آمدم * بن بو قپویه برنسنه طلب ایدیجی کلدم چونکم دهلیزه کلدم صدر عالی قدر
اولدم (مثنوی) آب آوردم بتحفه بهر نان* بوی نانم برد تا صدر جنان* ارمغان برنه نادن اوتری آب کتوردم نان
رایحه سی بنی جنانك صدرنه ایلتدی یعنی نان امیدی بنی بو یله خلیفهٔ حقك جنت کبی اولان دار سعادتنه کتورمکه
سبب اولدی (مثنوی) نان برون راند آدمی را از بهشت* نان مرا اندر بهشتی در سرشت* نان آدم علیه السلام
حضرتلرینی جنتدن طشره سوردی نان بنی بهشته منسوب اولان قوم ایچره تخمیر وتخلیط ایلدی حق تعالی
قادردرکه برشیئ برکمسه یه نسبتله سبب طرد وبعد وبرکمسه یه نسبتله سبب قرب وانس ایلیه (مثنوی) رستم از آب وز نان
همچون ملك* بی غرض کردم درین در چون فلك* بو رایه کلدم فرشته کبی آب ونادن قورتلدم من بعد بو باب اوزره
فلك کبی غرضسز دور ایلرم (مثنوی) بی غرض نبود بکردش در جهان * غیر جسم وغیر جان عاشقان* جهانده
غرضسز اولمز کردش وحرکتده عاشقلرك جسمندن وجانندن غیری یعنی عاشقلرك جسم وجانی وکردش ودورانی بی غرض
نفسانیدر اما عاشقلردن غیریسنك کردش وحرکتی یا دنیوی ویا اخروی البته بر غرضدن خالی دکلدر (بیان آنکه عاشق دنیا

برمثال عاشق دیوارست که بروتاب آفتاب زده باشد وجهد وجهاد نکرد تا فهم کند که آن تاب ورونق ازدیوار نیست
ازقرص آفتابست درآسمان چهارم لاجرم دل بر دیوار نهاد چون پرتو آفتاب با آفتاب پیوسته او محروم ماند) بو سرخ
شریف انك بیاننده درکه دنیایه عاشق وطالب اولان دیواره عاشق اولان کمسه کبیدرکه اول دیوار اوزره آفتابك نوری
وپرتوی بلدرادی وجهد وسعی ایلمدی تا فهم ایده که اول دیوار اوزره آفتابك نوری وپرتوی رونق دیواردن دکل بلکه
فلك رابعده اولان آفتابك قرصندن وذاتندندر اول سببدن لاجرم دیوار اوزره کوکل قودی چونکه آفتابك پرتوی
آفتابه متصل اولدی ودیواردن کذر قیلدی اول عاشق دیوار اولان کمسه ابدی محروم قالدی (وحیل بینهم وبین
مایشتهون) وحیل یعنی حایل اولندی بینهم بو کفار ومنافقینك مابینلرنه (وبین مایشتهون) دخی اشتها ایلدکاری
شیئك مابینه مراد دنیاده اولان حظ ولذتلری وراحت وعزتلریدر بو آیت سورهٔ سبأنك آخریدر (مثنوی) عاشقان کل
نی عشاق جزو * ماند از کل انکه شد مشتاق جزو * عاشقان خدای متعال بو جزؤلك عشاقی دکلدرنه این عشاق
جزؤست تقدیرنده اولور بو معنی دخی جائزدرکه حرف ندا مقدر اولوب دینه ای بو جزؤلك عشاقی اولیان عاشقان کل
بیلکه کلدن محروم قالدی شول کمسه که جزؤه مشتاق اولدی جزؤ اصلنده اکا دیرلرکه بر شیء اندن وغیریدن مرکب اوله
وکل اولدرکه برنیجه جزؤلردن مرکب اوله کما قال صاحب التعریفات الجزؤ ماترکب الشیء منه ومن غیره والکل ماترکب
من الاجزاء لیکن اصطلاح صوفیه ده بو محلده واقع اولان جزؤ وکلدن مراد بو دکلدر بلکه جزؤدن مراد مظاهر اسماء
الهیه اولان تعینات کلدن مراد مرتبهٔ الوهیتدر کما قال صاحب التعریفات الکل اسم للحق تعالی باعتبار الحضرة
الالهیة الجامعة للاسماء والصفات ولذا یقال واحد بالذات وبالاسماء والصفات (مثنوی) چونکه جزؤی عاشق
جزؤی شود * زود معشوقش بکل خود رود * ریش کار بندهٔ غیری شد او * غرقه شد کف در ضعیفی درزد او * چونکه
تعینات موجوده دن برجزؤی برآخر جزؤلك یعنی مظاهر اسماء الهیه دن برمظهرلك عاشقی اوله علی الفور انك معشوقی
جماد ونباتات وانساندن هرنه ایسه کل شیء یرجع الی اصله فحواسنجه کندی کلی طرفنه کیدر اول عاشق جزؤی غیرلك
قولنك ریش کاری یعنی مسخره ومغلوبی اولدی وعمرنی بیهوده یره ضایع قیلدی بعض نسخه ده ریش کار ایله بنده نك
مابیننده واو عاطفه واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی اول عاشق جزؤی مسخره وزبون وغیرلك قولی کلدی دیمك اولور مثلا
هوا وهوس دریاسنه غرقه اولوب الغریق یتشبث بکل حشیش فحواسنجه الی (کبیت العنکبوت) اولان مخلوقه اوردی او
(مثنوی) نیست حاکم تا کند تیمار او * کار خواجهٔ خود کند یا کار او * اول مخلوق ضعیف حاکم شریف دکلدر تا اول
عاشقه تیمار ایلیه یا کندو افندیسنك کارین قیله ویاخود انك کارنه مشغول اوله مصرع دل اکر بار کشد بار نکاری
باری * دیلر خوب دیمش وبو معناده قول عرب دخی مثل قیلنمش (اذا زنیت فازن بالحرة واذا سرقت فاسرق الدرة)
بو سرخی تقریر وبیان ایلدکاری وقتده بعض مثنوی خوانلر حسن تعبیر ایده میوب وتحقیق وتوجیه جانبنه کیده میوب
تحت اللفظ معنا ایله اکتفا ایلدکارنده سامعیندن بعض علما انلره انکار ایدوب دیمشلرکه بو سوزدن من وجه زنایه
وسرقیه اذن لازم کلور اکر بو بر مثلدر اولادعرب بونی بویله دیه کلمشلردر دینورسه پس حضرت مولانا قدس الله سره
العزیز بویله مثل قبیحی نه ایجاب ایدرکه محل ارشادده ایراد ایلیه وبو موضعده آنی کتوروب سویلیه بو محلده بونلره جواب
شافی بودرکه اولا مثل لغتده ندر واصطلاحده بر لوانك مضربی وموردی ندر بیلمك کرککه حتی مشکل حل اوله
مثل لغتده نظر معناسنه در مثل ومثل ومثیل شبه وشبیه کبیدر پس بو معنای لغویدن شول بین الناس سائر ودایر
ومشهور اولان قوله نقل اولندیکه انك مضربی مورد نه تشبیه اولنه مورد شول حالت اصلیه درکه ابتدا اول قول اول
معناده وارد اولدی ومضرب شول موضعه دیرلرکه اول قول انده ثانیا ضرب مثل اوله پس مورد حالت اصلیه یه
ومضرب اکا مشبه بها اولان حالت ثانیه یه دیرلر مثلا بو مثل عربده مورد حره زنا ایلمك ودری سرقه قیلمقدرکه حالت
اصلیه در پس عربلر ثانیا بر قولی اکر صورسك برحر وآزاد کمسه یی سوه که اول کمسه نك بنده سی واسیری اولمیه وطمع
قیلورسه برشیئك بغایت نفیسنه طمع قیله که اول شیء فی حد ذاته دنی وحقیر اولمیه دیمك محلنده ضرب مثل ایلدیلر نته کم
حضرت مولانا قدس الله سره العزیز * مثنوی * فاربالحره یی این شد مثل * فاسرق الدره بدین شد منتقل * دیو
بو معنایه اشارت بیورورلر یعنی حره یه زنا ایله دیمك وسورسك برطاکم پردادی وبرسر وازادی سود دیمکدن اوتری مثل اولدی
فاسرق الدره طمع ایدرسن برشیئك بغایت اعلاسنه طمع ایله دیمك ایچون معنای اصلیسندن منتقل اولدی دیمك
اولور بو مثلك موردی حرام ومضربی حلالدر بو ایسه شرعا وعقلا جائزدرزیرا حلالی حرامه تشبیه وبالعکس کلام نبوت
پناهده وکلام اولیاء اللهده چوق واقع اولمشدر کما قال علیه السلام عند استحسان کلام عمرو بن الاهتم ان من البیان
لسحرا حکم علی طریق التشبیه البلیغ ای ان بعض البیان سحر فالمشبه مباح مندوب والمشبه به حرام محظور فافهم

هذا المعنی والله اعلم بالصواب * مثنوی * بنده سوی خواجه شد او ماند زار * بوی کل شد سوی کل او ماند خار * بنده
افندیسی جانبنه کتدی اول عاشق انك فراقندن زار ومحزون قالدی کلك رایحه سی کل جانبنه کتدی اکا خار قالدی
یاخود اول خار ایله قالدی دیمك اولور * مثنوی * او بمانده دور از مطلوب خویش * سعی ضایع رنج باطل پای ریش *
اول کمسه کندی مطلوبندن دور وجدا قالمش سعی ضایع رنج وزحمتی باطل آیاغی مجروح یعنی عاشق صورت اولان
کمسه نك مثالی بودر (مثنوی) همچو صیادی که کیرد سایهٔ * سایه کی کردد ورا سرمایهٔ * مثلا شول بر صیادکبی که
اول بر سایه یه طوته سایه اکا قچن برسرمایه اولور (مثنوی) سایهٔ مرغی کرفته مرد سخت * مرغ حیران کشته برشاخ
درخت * مرد ایله برمرغك سایه سنی محکم طوتمش اغاجك بوداغی اوزره مرغ حیران اولمش بویله دیو که * مثنوی *
کین مدمغ برکه می خندد عجب * اینت باطل اینت پوسیده سبب * بو مدمغ عجب کیمك اوزرینه کولر یعنی نه شیء اوزره
شاد اولور اشته سکا باطل اشته سکا چوریمش سبب سایه دن مراد صور کونیه ومرغدن مراد اسماء الهیه اولور قچن
برعاشق صورت صور کونیه دن برصورتی صید قیلسه وآنی صید ایلدم واله کتوردم دیو شاد اولسه اول اسم الهی
وصفت ربانیکه صورت اکا سایه واول صورته حقیقت کبی واقع اولمشدر لسان حالله اول ابله ایچون دیرکه بو ابله نه اوزره
شاد اولور ونه اوزره خنده قیلور زهی باطل بیره سعی وطلب وزهی پوسیده سبب که بونك نتیجه سی همان محضا
زحمت وتعبدر * مثنوی * ور تو کویی جزو پیوستهٔ کلست * خار می خور خار مقرون کلست * بو بیت شول عرفان
جزؤی صاحبلرینکه مخلوقه حب طبیعیلری مقتضاسنجه محبت ایدوب بونك محبتی حقك محبتیدر دیو تأویل ایدنلرك
سؤالنه جواب دربیورورلرکه ای اسیر صورت اکرسن دیرسك وسؤال ایراد ایلرسك که بنم سودیکم جزؤ خود کله پیوسته در
یعنی مرتبهٔ الوهیتك برصفتنك ویاخود برنیجه اوصافنك آیینه ومظهریدر پس بو آنك اثریدر وبونك حسنی انك حسن
وجمالنك پرتویدر اویله اولیجق بر جزؤی سومك معنا عین کلی سومك اولدی جواب بودرکه اکرسنك قتنده جزؤه محبت
کله محبت اولدیسه خار دخی کلك جزؤیدر خاریکه خار کله مقرون ومتصلدر بونده کنایه عذاب وعقاب وقهر وغضب
بی حساب دخی اول مرتبه نك جزؤی واثریدر پس آنی دخی قبول ایله زیرا بو خار اول کلك خاری وبو نار اول یارك ناریدر
پس متشابهاتدن قاچق وبوکونه تأویلدن کچمك سالکه لازم اولنلردندر وبو بیت بویله زعم ایدنلر ایچون دینلمشلردندر
(بیت) فان تصبر علی النیران فاعص * والا کن عن العصیان قاص (م ی) جزؤیك رونیست پیوسته بکل * ورنه خود
باطل بدی بعث رسل * چون رسولان از پی پیوستنند * پس چه پیوندند شان چون یك تنند * بو ابیات جزؤ که
پیوسته در وجزؤ سومك کلی سومکدر دینلره هم تسلیم وهم رد در یعنی ای جزؤی کله پیوسته در دین نعم اجزای عالمدن
هر برجزؤ واشخاص بنی آدمدن هر برشخص من حیث المظهریه مرتبهٔ الوهیته پیوسته وهویت الهیه نك
اسما وصفاتیله بوجهه دن سریانی علی السویه در ولیکن هر برجزؤ یعنی هر برمخلوق کندی امکانیتلری جهتندن
وتعیین اقتضالری اعتباریله کل اولان مرتبهٔ الوهیته پیوسته دکلدر زیرا اکر جمیع اشیا امکانیتلری حسبیله وتعینلری
اعتباریله هی هی اولسه وعین واحد مرتبه سن بولسه انبیاء عظامك صلوات الله علیهم اجمعین بعثتی واولیاء
کرامك دخی ارشاد وهدایتی باطل اولوردی وبی معنی قالوردی چونکه انبیاء عظام خلقی خالقلرینك قربنه ومعرفتنه
پیوسته قیلمقدن اوتریدرلر پس نه یه اولمشدرلر چونکه برتن حکمنده درلر اکر هو هو اولسیدی ویك تن مرتبه سن
بولسیدی انبیا علیهم السلامك کلمسی تحصیل حاصل اولوردی بلکه انبیا علیهم السلام خلقی ارباب متفرقه
وجزویه دن رب الاربابه وجامع جمیع اسما وصفات اولان الالهه دعوت وارشاد ایچوندر کما قال الله تعالی فی حق نبینا علیه
السلام (قل هذه سبیلی ادعوا الی الله علی بصیرة انا ومن اتبعنی وسبحان الله وما انا من المشرکین) یعنی دی یا محمد ارباب
متفرقه بنده لرینه که شو طریق توحید که صراط مستقیم اندن عبارتدر بنم یولمدر بن خلایقی دعوت ایلرم مستجمع
جمیع صفات اولان اللهه (علی بصیرة) لا علی جهل ولا غفلة وبکا اویان وارثلرم دخی بویله دعوت ایدرلر پس بن اللهی
غیری اکا شریك قیلمقدن تنزیه ایلرم وبن انك جنبنده مشرکاردن دکلز (م ی) این سخن پایان ندارد ای غلام) روز بیکه شد
حکایت کن تمام * ای غلام بو سوز پایان طوتمز روز وقت سزا اولدی یعنی کچ قالدی حکایتی تمام ایله (سپردن عرب هدیه را
یعنی سبو را بغلامان خلیفه (مثنوی) آن سبوی آب را در پیش داشت) تخم خدمت را دران حضرت بکاشت) عرب
بادیه نشین اول صو دستیسی ایلرو طوتدی اول حضرتده خدمت وعبودیت تخمنی اکدی (م ی) کفت این هدیه بدان
سلطان برید * سائل شه را ز حاجت واخرید) اعرابی اول غلامان شاهه ایتدی بو هدیه یی اول سلطانه ایلتوکز شاهك
سائلنی حاجتدن کیروالکز ومرادنی حاصل قیلکز (م ی) آب شیرین وسبوی سبز ونو * زاب بارانی که جمع آمد بکو *
بو هدیه لذیذ صوییکی ویشل دستیدر شول بر باران صویدندرکه چوقوردده جمع کلدی بوندن مراد شول بریهٔ صورتی

مجاهده ايله قطع ايدوب دركاه حقه واصل اولدقدنصكره نورتقوا ايله وجودى دستيسى سبزونو وغد دوخته اولان
وآب علم قليل ايله طولان كندينك هديه سنى برشىء زعم ايليوب نقيبان دركاه الهى اولان اصفيايه وياخود خادمان
باب عزت اولان ملائكه يه عرض ايلسنك صورت حالى اولور (مثنوى) خنده مى آمد نقيبانرا ازان * ليك پذرفتند
آنرا همچو جان * نقيبلره اول هديه دن خنده كلدى ليكن آنى جان كبى قبول ايلديلر (مثنوى) زانكه لطف شاه
خوب باخبر * كرده بود اندر همه اركان اثر * زيرا كه باعلم وباخبر اولان خوب شاهك لطفى جميع اركان واعيانه اثر
ايلمشدى (مثنوى) خوى شاهان دررعيت جا كند * چرخ اخضر خاك را خضرا كند * زيرا شاهلرك خويى رعيتك
وجودنده برايلر كما قيل الناس على دين ملوكهم يشل فلك خاك وزمينى يشل ايلر بينهما ده بوقدر بعد مسافه وارايكن
ايله پس پادشاهلره متعلق اولان خوى وخصلتك بيانته شروع ايدوب بيوررلر (مثنوى) شه چو حوضى دان حشم
چون لولها * آب از لوله روان دركولها * اى مستمع اولان كمسه فى المثل پادشاهى برحوض كبى وخدم وحشمنى لوله لر
كبى بيل آب لوله دن كوللره جاريدر كول غدير ديد كاريدر * مثنوى * چونكه آب جمله از حوضيست پاك * هريكى
آبى دهد خوش ذوقناك * چونكه جمله لوله لرك آبى برپاك حوضدندر هر برلوله خوش وذوقلو برآب ويرر (مثنوى)
وردران حوض آب شورست وپليد * هريكى لوله همان آرد بديد * وكر اول حوضده شور وناپاك صو وار ايسه
هر برلوله همان اول آبى ظاهر كتورر (مثنوى) زانكه پيوستست هرلوله بحوض * خوض كن درمعنىء اين حرف
خوض * زيرا كه هرلوله حوضه متصلدر بوحرف كلامك معناسى آنه خوض ايله يعنى تعمق وتفكر قيل ديمك اولور
وبوكلامك معناسنه خوض وتعمق ايلمك بوكونه اولوركه بوصورت عالم برجسد مسوا كبيدر وپادشاهلر مانند قلب
واركان دولت وخادمان باب سلطنت مانند جوارح واعضادر چون قلب مشابه سنده اولان پادشاه صالح اواسه
اركان دولت واعيان سلطنت بلكه جميع رعيت دخى صالح اولورواكر مانند قلب اولان پادشاه فاسد اولورسه
بواعضاوجسد حكمنده اولان كمسه لر دخى فاسد اولورنته كم نعمان ابن بشيردن روايت اولنان حديث شريفك
معناسنده صدرالدين قنوى حضرتلرى بويله ديمشدركه اول حديث بودر قال صلى الله عليه وسلم ان فى جسد ابن
آدم لمضغة اذا صلحت صلح الجسد واذا فسدت فسد الجسد الا وهى القلب پس آفاق انفسه وانفس دخى آفاقه مطابقدر
نته كم آفاقده پادشاه صالح اواسه انك جنودى دخى صالح اولور وكذلك نفس آدميده قلب صالح اواسه انك جنودى
مشابه سنده اولان اعضا وجوارحى دخى صالح اولور كما قال عليه السلام القلب ملك اذا اصلح الملك صلحت جنوده واذا
فسد الملك فسدت جنوده رواه ابوهريرة رضى الله عنه كذا فى الجامع الصغير) كلكم راع وكلكم مسؤل عن رعيته حديث
شريفك فحواسنجه هركس كندى وجودنك والى التنده وتحت حكمنده تصرف ايلديكى كمسه لرك راعيسيدر هرنكم
كندى عقل وجاننده موجود اوله وجود ظاهريسنه وتحت حكمنده اولان كمسه لره كل اناء يترشح بما فيه فحواسنجه اندن
ترشح ايليوب انلره تأثير ايلمك مقرردر نته كم بومعنايه مناسب بيوررلر (مثنوى) لطف شاهنشاه جان بى وطن * چون اثر
كردست اندر كل تن) بى مكان وبى وطن اولان جان شاهنك لطافت وصفاتى تنك كلى جزونه نه كونه اثر ايلمشدر بركمسه نك
تنى كوردبكك كبى انك جاننك لطافتنه وصفات حميده سنه استدلال ايلرسن (مثنوى) لطف عقل خوش نهاد
خوش نسب * چون همه تن را در آرد در ادب * وكذلك خوش نسب وخوش طبيعت اولان عقلك لطافتى جميع
جسدى نيجه ادبه كتورر يعنى نظر ايله جسد بنى آدمه كه انده اولان ادب وحيا وايمان وبونلر امثالى اولان خصال
حسان جميعا عقلك آثاروشانيدركه بى عقل اولنده ادب وحيا وايمان اولمز (مثنوى) عشق شنك بى قرار بى سكون
چون درارد كل تن را در جنون * سكونسز قرارسز شوخ وشنك اولان عشق جميع تنى نيجه جنونه كتورر
يعنى تنك جنون وديوانه لكى عشقك تأثيرندندر * مثنوى * لطف آب بحر كوچون كوثرست * سنك ريزه ش جمله در
وكوهرست * دريا آبنك لطافتيكه اودريا كوثر كبيدر انك خرد طاشى جمله در وجوهردر يعنى دريانك صوينك
خاصيت ولطافتندندركه اكثر انك سنك ريزه لرى برنه در وجوهر واقع اولمشدر بوكلام در وجوهر محلى اولان دريايه
كوره در (مثنوى) هرهنر كاستادبدان معروف شد * جان شاكردان بدان موصوف شد * محصل كلام ونتيجه ء مرام
هرهنر كه استاد انكله معروف اولدى واول هنرده مهارت وحذاقت بولدى شاكردلرينك جانى انكله موصوف اولدى
(مثنوى) پيش استاد اصولى هم اصول * خواند آن شاكرد چست باحصول * مثلا اصوله منسوب استادقتنده
حصول ايله اولان چست وچابك اولان شاكرد هم اصول اوقوريعنى علم اصولى حاصل ايتمكله چست وچابك اولان اول
اصولى انك قتنده هم اصول اوقورديمك اولور * مثنوى * پيش استاد فقيه آن فقه خوان * فقه خواندنى اصول
اندربيان * فقيه اولان اوستادقتنده اول فقه اوقويجى شاكرد فقه اوقوريان وتعبيروقتنده اصول اوقومز

(م ی) پيش استادى كه اونحوى بود * جان شاكردش ازونحوى شود * شول براستادقتنده كه اول استاد نحوى اوله
آنك شاكردنك جانى اندن نحوى اولور (مثنوى) بازاستادى كه اومحوره است) جان شاكردش ازومحوشهست) كيرو
شول براستادكه اوطريق حقك محو وفاني سيدر انك شاكردنك جانى اندن شاه حقيقينك محويدر يعنى طريق حب
الهيده فانى اولان مرشددن انك شاكردلرى دخى فنا اوكرنورلر وكنديلرنى شاه حقيقينك محوى قيلورلر * مثنوى *
زين همه انواع دانش روز مرك * دانش فقرست سازراه وبرك * بودوكلى انواع علومدن موت كونى فقرعلميدر راه
آخرتك ازغى ودوزنى كتاب وسنت على علم فقردركه بوجمله عبدك فناسنى وربك بقاسنى مبين ومفسردر وكتاب وسنته
موافق اولان اوليا وعلمانك علملرى دخى هب دانش فقردر والحاصل علم ايكى قسمدر برى علم نافع برى غيرى نافع كما قال
عليه السلام العلم علمان علم فى القلب وذلك العلم النافع وعلم على اللسان فذلك حجة الله على ابن آدم رواه جابر پس علم
نافعك جميعسى علم فقهده داخلدر (حكايت ماجراى نحوى وكشتيبان (م ی) آن يكى نحوى بكشتى درنشست
رو بكشتيبان نهاد آن خود پرست * اوبرنحوى بركيده اوتردى اول خود پرست كشتيبانه يوزقودى يعنى توجه
ايلدى (مثنوى) كفت هيچ ازنحو خواندى كفت لا * كفت نيم عمرتو شد در فنا * اول نحوى كشتيبانه ايتدى هيچ
نحودن اوقودنمى كشتيبان ايتدى اوقومدم نحوى كشتيبانه ايتدى سنك عمركك نصفى فناده كتدى * مثنوى *
دلشكسته كشت كشتيبان زتاب * ليك آن دم كشت خامش ازجواب * كمجى حرارتدن دل شكسته اولدى ليكن
اولدم جوابدن خاموش اولدى * م ی * باد كشتى رابكردابى فكند * كفت كشتيبان بدان نحوى بلند * امر الهى ايله
باد كشتى نى بر كردابه براقدى كمجى صوت بلند ايله اول اهل نحوه ديدى * مثنوى * هيچ دانى آشنا كردن بكو * كفت
نه اى خوش جواب خوب رو * هيچ يوزمكك بيلورميسن سويله نحوى ايتدى اى خوش جواب وخوب رو بيلمزم
(مثنوى) كفت كل عمرت اى نحوى فناست * زانكه كشتى غرق اين كردابهاست * كمجى نحوى يه ايتدى سنك عمركك
كليسى فنادرزيرا كه كشتى بوكردابلرك غرقيدر (م ی) محو مى بايدنه نحو اينجا بدان * كر تو محوى بى خطر در آب ران
* بيل بو محلده محو كرك نحو كركمز اكرسن محوى ايسك آب ايچنه خوف وخطرسز سور بوقصه دن حصه اولدركه
كشتىء وجودك شكسته اولمسى وقتنده علم قيل وقالك انسانه فائده سى اولميوب بلكه علم محو وحالك نفع وفائده سى
اولديغنى افاده ايلر (مثنوى) آب دريا مرده رابرسرنهد * وربود زنده زدريا كى رهد * آب دريا مرده يى باشى اوزره قور
واكر ديرى اوله دريادن نچن قورتولور (مثنوى) چون بمردى تو زاوصاف بشر * بحر اسرارت نهد برفرق سر * چونكم
سن بشر وصفلرندن اوله سن وموتوا قبل ان تموتوا فحواسى اوزره اولمزدن اول اولوب مرتبهء فنايه ايروب قرب حقى بوله سن
اسرار الهى درياسى سنى باشنك اوزرينه قورسكا تعظيم وتكريم قيلور (مثنوى) اى كه خلقانرا تو خرمى خوانده *
اين زمان چون خربرين يخ مانده * اى شول كمسه كه خلايقه سن خراوقورسن يعنى علمكه مغرور اولوب انلره خرلايفهم
ديوقفرسن بوزمان خركبى بويخ اوزره قالمشسن يعنى اشك بوزاوزره طيرنوب قالديغى كبى سندخى بوزمان بودنياده
خركبى قالوب ايلروكيده ممشسن وآخرت وعالم حقيقت جانبنه سير ونقل ايده ممشسن (م ی) كرتو علامهء زمانى درجهان
نك فناى اين جهان بين وين زمان) اكرسن جهانده زمانك علامه سى ايسك اشته بوجهانك وبوزمانك فناسنى كور يعنى
علامه لك اولدركه بوجهانك وبوزمانك فناسنى حقيقه مشاهده ايليوب علمى وعملى مجرد بقا ايچون قيله (م ی)
مرد نحوى را ازان دردوختيم * تاشمارا نحو محو آموختيم * فقه فقه ونحو نحو وصرف صرف) دركم آمد يابى اى يار
شكرف * مرد نحوى قصه سنى عرب باديه نشين قصه سنك مابينته اول جهتدن كتوروب دكدك وانكيچون بو محله ضم
ايلدك تا كه سزه محو وفنا نحونى يعنى علمنى وقاعده سنى اوكرده وزويت تانينك معناسى فقهك مفهومنى ونحوك
مقصودنى وصرفك تبديل وتغييرنى اكسك كملكده ويوق اولمقده بولورسن اى اولويار فقهك فقهه ونحوك نحوه وصرفك
صرفه اضافتى عامك خاصه ولغوينك اصطلاحى اولان اضافت لفظى قبيلندندر فقه اصلنده فهمه ديرلر واصطلاحده
مسائل واحكام شرعيه يه مع ادلتها عالم اولمغه ديرلر ونحو لغتده برقاچ معنايه كلور بوراده قصد معناسنه دركه يعنى
مقصوددر واصطلاحده شول قواعد وقوانين ايچون وضع اولنان علمدركه انكله احوال تراكيب عربيه اعراب
جهتندن معلوم اولور وصرف لغتده تبديل وتغييره ديرلر واصطلاحده شول قواعد وقوانين ايچون وضع اولنان علمدركه
انكله احوال ابنيهء كلمه معلوم اوله پس مضاف اولان مصدرلر مفعول معناسنه اولور مثلا فقه يعنى مفقوه يعنى
مفهوم ونحو يعنى منحو يعنى مقصود وصرف يعنى تبديل وتغيير پس تقدير كلام بويله ديمك اولوركه مسائل شرعيه
واحكام مرعيه نك مفهومنى ونحو علمنك مقصودنى وصرف علمنك تغيير وتبديلنى جمله علم فقرده ويوقلقده بولورسن
اى يارسنى علم فقهك مفهومى عبوديتى كماليله ادا ايلمكدر پس كماليله عبوديتى ادا ايوقلقده وكم امده اكده دروعلم نحوك

قصدی اصلاح الفاظ ایلمکدر واصلاح الفاظدن مقصود معنی درست اولمقدر پس معنادرستلکی دخی علم نحو
وفنادہ بولنور کذلك صرفك تبدیل وتغییری کبی تبدیلات وتغییرات علم نحو وفناده بولنور نته کم علم صرفده بنای
کلمه تبدیل وتغییر اولدیغی کبی علم نحو وفناده کم آمدلکده دخی بنای انسانی تبدیل وتغییر اولوب اصل بشریتدن
چیقرنشئهٔ آخر حاصل اولور بو معنی دخی قابلدر که فقهی فهم ایلمکی ونحوك قصدنی ویاخود بر آخر نوعنی وصرف
علمنی تغییر ایدوب بوزمقلغی کم آمده لکده بولورسن دیمك اولور (مثنوی) آن سبوی آب دانشهای ماست * وآن خلیفه
دجلهٔ علم خداست * اول سبوی آبدن مراد بزم دانشلریمز دروعربدن مراد بزز واول خلیفه دن مراد دجلهٔ علم خدادر
(م ی) ما سبوها پر بدجله می بریم * کرنه خردانیم خودرا ما خریم * برآبله پر سبولری دجله یه ایلتورز یعنی بز دجلهٔ علم
خدایه متوجه اولدقده کندی علمزدستیسنی برشئ صانوب بیله ایلتورز بو تقدیرجه اکر بز کندیمزی خر بیلمزسك
خرواحمقز زیرا (وما اوتیتم من العلم الا قلیلا) فحواسنجه جمیع انبیا علیهم السلام واولیای کرامك علمی بحر علم حقه
نسبتله بر دستی صو قدر درپس بو جهله دن بر انسانك علمی بر قطره قدر درپس بو معنایی بیلورکن نه علم وعملنی برشئ
عدایدوب درکاه حقه ایلتسه وکندوبی بویله ایکن خر واحمق بیلمسه اول کسه خر بلکه خردن بدتردر (مثنوی) باری
اعرابی بدان معذور بود * کوز دجله غافل وبس دور بود * باری اعرابی اول آب سبوبی تحفه ایلتمسی سببیله معذور ایدی
زیرا که اول دجله دن غافل وزیاده بعید ایدی (مثنوی) کرز دجله با خبر بودی چو ما * اونبردی آن سبور اجا بجا *
اکر اعرابی دجله دن بزم کبی با خبر اولیدی اول اعرابی اول سبوی آبی منزل بمنزل بغداد جانبنه ایلتمزدی (مثنوی)
بلکه ازدجله چو واقف آمدی * ان سبورا بر سر سنکی زدی * بلکه دجله دن چونکه واقف کلیدی اول سبوبی
بر طاشك باشنه اورردی واول درکاهه فقر تام ایله متوجه اولوردی (قبول کردن خلیفه هدیه را وعطا فرمودن
با کمال بی نیازی ازان هدیه وازان سبو (م ی) چون خلیفه دید واحوالش شنید * آن سبورا پر ززر کرد ومزید * چونکه
خلیفه اعرابینك ارمغانی کوردی وانك احوالنی اشتدی اول سبوبی التوندن پر ایلدی وانذن زیاده هم اکا خلعت
ونعمت ویردی (مثنوی) آن عرب را کرد از فاقه خلاص) داد بخششها وخلعتهای خاص اول اعرابی بی فقر وفاقه دن
خلاص ایلدی بخششلر وخاص خلعتلر ویردی (م ی) پس نقیبانرا بفرمود آن قباد) آن جهان بخشش وآن بحر داد
پس اول قباد نقیبلره بیوردی اول بخشش جهانی واول عدل دریاسی (م ی) کین سبو پر زر بدست او دهید * چونکه
وا کرد سوی دجلش برید) که بو پر زر اولان سبوبی انك النه ویریکز چونکه بورادن دونه آنی دجله جانبنه ایلتوکز (م ی)
از ره خشك آمدست واز سفر * از ره دجله ش بود نزدیکتر) قوری وقره یولندن کلمشدر اول اعرابی سفردن دجله یولندن
اکا نزدیکتر اولور مکانی پس اول نقیبلر اول پر زر اولان سبوبی اکا ویروب آنی کتوروب برکمی یه قودیلر * مثنوی * چون
بکشتی در نشست ودجله دید * سجده می کرد از حیا ومی خمید) چونکه کمیده اوتوردی ودجله یی کوردی حیا وشرمندن
سجده ایلدی واکلدی بویله دیو * مثنوی * کای عجب لطف این شه وهاب را * وان عجبتر کو ستد آن اب را * که بو وهاب
اولان شاه ایچون عجب لطف واردر واول فتی عجب ترکه اول پادشاه اول ماء را کدی الدی * مثنوی * چون پذیرفت
ازمن آن دریای جود * ایچنان نقد دغل را زود زود * اول جود وکرم دریاسی بندن نه حالله قبول ایلدی انجلین دغل
وحقیر نقدی علی الفور بو قصسز (مثنوی) کل عالم را سبو دان ای پسر * کو بود از علم خوبی تا بسر * ای پسر جمیع عالمی
فی المثل سبو بیلکه اول عالم سبوسی علمدن وخوبلقدن تا باشنه دك پردر (مثنوی) قطرهٔ از دجلهٔ خوبیٔ اوست * کان
نمیکنجد ز پری زیر پوست * اول اللهك خوبلغی دجله سندن بو عالمده اولان خوبلق بر قطره درکه اول خدانك خوبلغی
پرلکندن یعنی وفرت وکثرتندن پوست التنه صغمز وصورت دائره سنه داخل اولمز بو پوست التنه کلان وصورت
دائره سنه داخل اولان جمال وکمالندن انك دریای جمال وکمالندن بر قطره در (م ی) کنج مخفی بد ز پری چاك کرد) خاك را تابانتر
از افلاك کرد * کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لاعرف حدیث شریفنك فحواسنجه غیب هویت
مرتبه سنده جواهر اسما وصفاتله مالامال بر کنز مخفی ایدی پرلکندن یعنی صفات علیه سنك واخلاق جمیله سنك
کمالیله مقتضیاتندن پردهٔ غیبی چاك ایلدی خاکی افلاکدن تابان تر وروشنتر ایلدی یعنی عالم خاکی ویاخود جسد خاك
بنی آدمی اسما وصفاتنه مظهر قیلمغله افلاکدن من حیث المعنی منور ایلدی * مثنوی * کنج مخفی بد ز پری
جوش کرد * خاك را سلطان اطلس پوش کرد * حضرت الوهیت مرتبهٔ احدیتده کنز مخفی وپنهان ایدی اوصاف
کمالاتنك وفرت وکثرتندن جوش ایلدی خاك جسد بنی آدمی اطلس پوش سلطان ایلدی اول جسد ترابیهٔ
سلطانده اولان قوت وقدرت ومهابت وسطوت وبونلر امثالی اولان صفت وحالات اول دریای کمال وجمالکدر
والا بو خاك پاره لر بو صفتلری نره ده بولوردی * مثنوی * ور بدیدی شاخی از دجلهٔ خدا * آن سبورا او فنا کردی فنا *

اکر آب علم وجمال الله پر اولان وجود دستیسنی مقبول ومفخم عدایلین کسه خدای تعالینك دجلهٔ کمال وجمالندن
بر شاخی یعنی بر جدول وخلیجی کوریدی اول کسه فنا ایدیدی اول وجود سبوسنی اول وجودك انك قتنده اعتباری
قالمیوب آنی بالکلیه محو ایدوب خدا جانبنه بی وجود اولدیغی حالده کیدیدی * مثنوی * آنکه دیدندش همیشه
بی خودند * بیخودانه بر سبو سنکی زدند * اول کسه لر که دجلهٔ خوبی خدادن اولان شاخی کوردیلر همیشه
بی خودلر در بی خودلر کبی واهل فنا ماتندی سبوی وجودلری اوزره سنك فقر وریاضتی اوردیلر وکسر وجود ایدوب
فنا مرتبه سنه ایردیلر * مثنوی * ای زغیرت بر سبو سنکی زده * وین سبو ز شکست کامل تر شده * ای غیرتندن
وهمت ومحبتندن سبوی وجود اوزره بر طاش اورمش بو سبو صنمش اولمقدن کاملرك اولمشدر * مثنوی * خم شکسته
آب ازو ناریخته * صد درستی زین شکست انکیخته * کوپ صنمش واندن آب دوکلمش بوز درستلك بو شکسته لکدن
اول خم قوپرمش وحاصل ایتمش مراد وجود موهومینك صنمسی وعقلك کامل اولمسی وخم کبی اولان صفت
نفسانیه نك صنمسی وآب عقل وآب عرفانك اندن دوکلیوب ایمان وایقان وادواق جان وجنانله اکا نیچه درستلك
حاصل اولمسندن عبارت اولور * مثنوی * جزو جزو خم در رقصست وحال * عقل جزوی را نموده این محال * کوپك
جزؤنك جزوی رقصده وحالده در لیکن عقل جزوی یه بر حال محال کورنمشدر خمدن مراد وجود انسانیدر انك جزؤندن
مراد هر بر عضوی اوله وجزو جزؤندن مراد انك تابعلری اوله چونکم سالك وجود خمنی صیوب فانی اوله وآب معنایه
وصول بولوب روحی انکله طوله انك هر بر عضوی کمال ذوقندن رقص وحالده اولور ولیکن عقل جزوی صاحبلرینه بو حال
محال کورینور که انلر سر دن غافللر وبو علمدن جاهللردر * مثنوی * نه سبو پیدا درین حالت نه آب * خوش ببین
والله اعلم بالصواب * بو حالتده نه سبو ونه آب ظاهر در بو سوزلرك حقیقتنی خوش کور وبو کلماتك ماهیتنه نظر
ایرکور الله تعالی صوابه اعلمدر اکر دیرسك که بنده بو کونه معانینك اطلاعنه استعداد یوقدر بن بو کونه معنایی
نیجه خوش کوره یم جواب بیوررلر * مثنوی * چون در معنی زنی باز ت کنند * پر فکرت زن که شهباز ت کنند * چونکم
معنی قپوسنی قققه سن سکا آچارلر فکرت قنادنی اور که سنی شهباز ایلیه لر المرء یطیر بجناحی الهمة والفکرة فحواسنجه
انسان همت وفکرت جناحلری ایله اوچار بو عالم صورتدن کذر ایدوب جانب معنایه کچر واول عالمك شهباز بلند
پروازی اولوب وجه مقصودینك نقابنی آچار (م ی) پر فکرت شد کل آلود وکران * زانکه کل خواری تا کل شد چو نان
سنك فکرك قنادی بالچغه بولشمش وثقیل اولدی زیرا کل ییجیسن سکا بالچق نان کبی اولدی (مثنوی) نان کلست
وکوشت کمتر خوار ازین (تا نمانی همچو کل اندر زمین نان وکوشت اصلنده کلدر بوندن ازرق یی تا کل کبی زمینده قالمیه سن
اما عجب حالتدر که سکانه آجلق ونه طوقلق فائده ایلر (م ی) چون کرسنه می شوی سك میشوی) تندو بد پیوند وبدرك
می شوی * چونکم آج اوله سن سك اولورسن یعنی سك کبی بدخو اولوب تند وبد پیوند وبدرك اولورسن یعنی غضبلو
واتصالی ومقارنتی قبیح وبد اصل اولورسن (مثنوی) چون شدی تو سیر مرداری شدی * بی خبر بی پا چو دیواری شدی
چونکه طوق اولدك بر مردار اولدك بر دیوار کبی آیاقسز خبرسز اولدك یعنی دیوار نیجه حرکته قادر دکلسه ونه
کونه بی فهم وبی خبر ایسه سنده طوق اولدیغك حینده بی فهم وبی خبر اولوب کندی مرتبه کدن عبادت وطاعت
جانبنه نقل وحرکت ایلمزسن دیمك اولور (مثنوی) پس دمی مردار ودیکر دم سکی * چون کنی در راه شیران خوش تکی
پس بر دم مردارسن وبر غیری دم کلبسن شیران دین یولنده نیجه لطیف یلمکلك ایلرسن * مثنوی * آلت اشکار خود
جز سك مدان * کمترك انداز سك را استخوان * کندی شکارکك الت وسببنی کلبدن غیری بیلمه آلت شکاردن مراد
نفس اماره در که صید دنیا ایلمکه آلت اولمشدر کلبه استخوانی ازرق آت یعنی سك نفسك غداسنی آز ویروب آنی عقلکه
تابع ایت (م ی) زانکه سك چون سیر شد سرکش شود * کی سوی صید وشکار خوش دود * زیرا کلب چونکه طوق
اولدی سرکش اولور لطیف صید وشکار خوش جانبنه قچن یلر (م ی) آن عرب را بی نوایی می کشید * تا بدان درکاه
وان دولت رسید * اول عربی ازقسزلق ومحتاجلك چکدی تا اول درکاهه واول دولته یتشدی (مثنوی) در حکایت
کفته ایم احسان شاه * در حق آن بی نوای بی پناه * حکایتده دیمشز شاهك احسانی اول پناهسز اولان بی نوانك
حقنده یعنی اول پناهی اولمین فقیرك حقنده اولو اولان شاهك احسانی مقدما حکایه ده ذکر ایلمشزدر (مثنوی)
هر چه کوید مرد عاشق بوی عشق * از دهانش می جهد در کوی عشق) مرد عاشق هر نه سویلرسه عشق قوقوسی انك
دهانندن صحرای عشق محله سنده یعنی مرتبهٔ عشقده مرد عاشق هر نه سویلرسه انك اغزندن عشق رایحه سی ظاهر
اولور که کل اناء یترشح بما فیه بو معنایه شهادت قیلور (م ی) کر بکوید فقه فقر آید همه * بوی فقر آید ازان خوش دمدمه
اکر مرد عاشق فقه سویلیه اندن جمیعا فقر کلور واول لطیف صدالو وخوش سوزلو عاشقدن فقر رایحه سی کلور

(مثنوی) ور بگوید کفر دارد بوی دین * آید از گفت شکش بوی یقین * اول مرد عاشق اگر کفر سویلیه دین رایحه سی
طوترانك شك وكمانه متعلق اولان سوزندن یقین رایحه سی کلور * مثنوی * کف کژ کز بحر صدقی خاسته ست *
اصل صاف آن فرع را آراسته ست * کف کژدن مراد شك وكمانه متعلق اولان وشرعه مخالف کلان سوزلردر عاشقك
باطنی دریای صدق ویقیندر پس معنی بویله دیمك اولورکه مثلا اگری کپوك برصدق دریاسندن قالقمشدر یعنی اگری
کپوك کبی اولان شرعه مخالف وعقله مناقض سوزلرانك دریای صدق اولان درونندن ظاهر اولمشدر صافی
اولان اصل اول تیره اولان فرعی بزمشدر یعنی انك صافی ووافی اولان درونی اول کژومژ اولان گفتارینی نوریقینله
تزیین ایلمشدر حقیقتنه نظر ایلسك اول کج اولان کلام راست واول کلام نامعقول فی الحقیقه مختار ومقبولدر
(مثنوی) آن کفش را صافی ومحقوق دان * همچو دشنام لب معشوق دان) مرد عاشقك کج اولان کفنی یعنی نامعقول اولان
کلامنی صافی ولایق ومقبول بیل معشوقك لبنك دشنامی کبی بیل یعنی معشوقك کلام دشنام امیزی اگرچه جواب
تلخدر لیکن عشاقه اول شیرین گلمشدر * مثنوی * کر بگوید کژ نماید راستی * ای کژی که راست را آراستی * عاشق
حق اگر اگری سویلیه اول طوغریلق کوسترر ای لطیف برکج که راستی بزه دی مراد عاشقك نامعقول اولان کلماتی
عاقلك مشروع ومعقول اولان کلماتندن لطیف اولوب انلرك راست اولان کلامنه بونلرك کلامی زیب وزینت ویرمسی
اشعار ایلرنته کما اکثر عقلا عشاق الهینك کلامیله کندی کلاملرینی تزیین ایلرلر وفلان عاشق شویله دیمش دیو سویلرلر
* مثنوی * از شکر گر شکل نانی می پزی * طعم قند آید ترا چون می مزی * مثلا گر شکردن برنان شکلنی دوزه سن
وپشوره سن اگر انی امه سن اندن سکا قند لذتی کلور نان لذتی کلمز کذلك عاشقك مقالنی بوکا کوره قیاس ایله (مثنوی)
ور بیابد مؤمنی زرین وثن * کی هلد انرا برای هرشمن * مثال آخرا گر برمؤمن التون بت بوله هر بت پرست ایچون آنی
قچن قور * مثنوی * بلکه گیرد اندر آتش افکند * صورت عاریتش رابشکند * بلکه مؤمن اول وثنی طوتر آتش
ایچره براغور انك عاریتی صورتنی صیر * مثنوی * تا نماند برذهب نقش وثن * زانکه صورت مانعست وراهزن *
تا التون اوزره بت نقشی قالمیه زیرا که صورت انك التوندن منتفع اولمغه مانع وره‌زندر پس قچن برمؤمن عارف
برکلام نامشروع ونامعقول کورسه درحال انك ضمننده اولان منافع واسراره نظر ایلر اگرانك تحتنده نیجه فوائد
ومنافع موجود ایسه انك صورت ظاهرده نامشروع ونامعقول اولدیغنه باقیوب انك الفاظ وحروفده اولان کژمژ
لکن ازاله ایدوب زر خالص کبی اندن معناسنی اخذ ایلر * بیت * لفظا اگر راست بودیا کژلك * هیچ قیرمز بزه معنی کرك
دین بومعنایه دلالت ایدر * مثنوی * ذات زرش داد ربانیست * نقش بت برنقد زر عاریتیست * وثنك زر اولان
ذاتی داد ربانیت وعطای الوهیتدر اما بت نقشی نقد زر اوزره عاریتدر اکا اعتبار یوقدر اول نقش بت ذات ذهبی خبیث
ایلمز (مثنوی) بهر کیکی تو گلیمی را مسوز * ور صدای هر مگس مگذار روز * ای قیل وقاله نظر قیلان ومعنادن غافل
اولان بر پیره دن اوتری سن بر گلیمی یاقه وهر مکسك آواز وصداسندن نهاری ترك ایلمه بلکه آواز مکسه التفات
ایلیوب فوائد روزدن منتفع اول * مثنوی * بت پرستی چون بمانی در صور * صورتش بگذار ودر معنی نگر *
چونکم صورتلرده قاله سن بت پرست سن انك صورتنی قو ومعنایه نظر ایله * مثنوی * مرد حجی همره حاجی طلب *
خواه هندو خواه ترك ویا عرب * حجه منسوب اراسك برحاجی همره طلب ایله گرکسه هند وگرکسه ترك ویا عرب
اولسون (م ی) منگر اندر نقش واندر رنك او * بنگر اندر عزم ودر آهنك او * انك نقشنه ورنکنه نظر ایلمه زیرا اول لازم
دکلدر انك عزمنه وقصدنه نظر ایله که لازم اولان بودر * مثنوی * گر سیاهست او هم آهنك توست * تو سپیدش
خوانکه همرنك توست * اول هندو اگرچه سیاهدر لیکن سنك هم آهنککدر سن اکا سپید اوقو زیرا من حیث
المعنی سنك همرنککدر (مثنوی) این حکایت گفته شد زیروزبر * همچو فکر عاشقان بی پا وسر * بو حکایت زیروزبر
دینمش اولدی ونظمه پریشان وپراکنده کلدی عاشقلرك فکری کبی بی پا وسردر * مثنوی * سرندارد چون ز ازل
بودست پیش * پاندارد با ابد بودست خویش * ازل اکا دیرلر که ابتداسی اولمیه انتهاسی اوله ابد اکا دیرلر که ابتداسی
اوله انتهاسی اولمیه این حکایتدن مراد ذکر محل اراده حال قاعده سی اوزره بو حکایتده سویلنن گفتار واسراردر یعنی
بو حکایتده ذکر اولنان وفکر عشاق کبی بی پا وسر ظهوره کلان اسرار وگفتار باش طوتمز چونکم ازلدن ایلریدرکه
مراد مرتبه اعیان ثابتهدندر دیمك اولور پای طوتمز یعنی نهایت وآخر طوتمز ابد ایله خصم ومقارن اولمشدر بو نکته یی
اشعار ایلمکدن اوتری بو کتاب شریفی سائر تألیفات ومصنفات کبی دیباجه ایله ابتدا ایلمشلر وآخرنده دخی اتمام
واختتامه متعلق کلام سویلمشلردر * مثنوی * بلکه چون آبست هر قطره ازان * هم سرست وپا وهم
بی هر دوان * بلکه بو کلام لطیف ونظم شریف صو کبیدر هر برقطره اندن هم سردر هم پادر هم بو ایکیسز یعنی بو کلام

شریف

شریف برعظیم آب لطیف کبیدر هر بر بیت اندن بر قطره کبیدر وهر بیت ایچون سر وپا یعنی ابتدا وانتها اعتبار ایلمك
ممکندر وسیاق وسباقنه نظر ایلدیکك جهتدن بی سر وپا اعتبار ایلمك هم قابلدر * مثنوی * حاش لله این حکایت
نیست هین * نقد حال ما وتست این خوش ببین * حاش لله بو حکایت دکلدر آگاه اول یعنی بن اللهی تنزیه ایلرم بو عرب
بادیه نشین حکایه سی اولمقدن بو حکایه بزم وسنك نقد حالمزدر خوش نظر ایله * مثنوی * زانکه صوفی با کر وبا فر بود *
هرچه آن ماضیست لاید کر بود) زیرا که صوفی کر وفر ایله اولور هرنسنه که اول ماضیدر لایذکر اولور یعنی صوفی زیاده
کر وفر صاحبی شول عالی رتبه‌در که انك قتنده هرنه که ماضیدر ذکر اولنمز بلکه هر نه‌یکه صوفی ذکر ایلرسه کندی حسب
حالی وتوابعنك اوصاف بالی سویلر وحکایات وامثال ضمننده انی نقل ایلردیمك اولور (م ی) هم عرب ما هم سبو ما هم ملك
جـ له ما یؤفك عنه من افك * سوره ذاریاتده اولان ایت کریمه یه اشارتدر (والسماء ذات الحبك) جناب عزت قسم
یوررلر که ذات طرایق اولان کوك ار حقیچون مراد مسیره کواکب اولان طرایق محسوسه اوله ویا خود طرایق معقوله
اوله نظر عقلله نیجه معارف وحقایقك وصولنه سبب اوله (انکم لفی قول مختلف) جواب قسمدر تحقیقا سزای کافرلر
اقوال مختلفه ده سز یا رسول حقنده اولان مختلف قوللری اوله که کاهن وساحر ومجنون دیدکاری کبی ویا قرآن
حقنده (اساطیر الاولین) وشعر دیدکاری کبی ویا قیامت احوالنده اولان اختلافلری کبی واما تأویل الروح التی ذات
الطرایق فان من کل صفة طریقا الی سماء الروح یصل الیها من یسلکها (انکم لفی قول مختلف) ای من حدیث
النفس والافکار المتنوعة والاعتقادات الفاسدة المانعة عن الاتحاد فی السلوك والمذاهب الباطلة المانعة من الکمال
(یؤفك عنه من افك) ای مصروف عن القرآن او الرسول او الایمان من صروف یعنی معروف ومطرود اولدیلر یا قرآندن
ویا رسولدن ویا ایماندن انلر که علم ازلیده مصروف ومحروم اولدیلردی اما تأویل ویصرف عما یوعدون من الکمال
من صرف بالشقاوة فی علم الله (قتل الخراصون) ای لعن الکذابون بالاقوال المختلفة (الذین هم فی غمرة) یعنی کذابلر
شول کمسه لردر که جهالت وکمال غفلتده (ساهون) وغافللر در اوامر الهیه‌دن وکمالات نفسانیه‌دن معنی بیت حضرت
خداوندکار قدس سره یوررلر که هم عرب برزهم سبو برزهم ملك برزجمله ما بوجمله برزمن حیث الحقیقه (یؤفك عنه)
بو معنادن مصروف اولدی (من) شول کمسه لرکه (افك) مصروف ومحروم اولدی ابدی علم ازلیده * مثنوی *
عقل را شو دان وزن را نفس طمع * این دو ظلمانی ومنکر عقل شمع * بو قصه‌ده ذکر اولنان شویدن مراد عقلی
بیل وزن عربدن مراد بو نفس وطمع صفتنی بیل بو ایکیسی ظلمانی ومنکر تدبیر عقلدر عقل ایسه فی المثل شمعدرکه
نور تدبیر وادرا که خانه وجودی منور قیلیجیدر * مثنوی * بشنو اکنون اصل انکار از چه خاست * زانکه
کل را گونه گونه جزوهاست * بو بیت مقدم اولان بیتدن ناشی اولان سؤالی دافعدر اول سؤال بودرکه عقلی ار کبی
ونفسی عورت کبی یوردیکز ونفس ظلمانی وعقل شمع کبی نورانیدر دیدیکز پس انسان برذات ایکن بو ضدیت
واختلاف ندن حاصل اولدی یوررلرکه گوش ایت الان بو کارك اصلی وبو انکارك ظهوری ندن حاصل اولدی اول
جهتدن حاصل اولدیکه کلك گونه گونه جزولری واردر کلدن مراد مرتبه الوهیتدر کما ذکرنا قبل ذلك وجزولردن
مراد اسما وصفات متنوعه‌در عالم وآدم مظهر اسما وصفات الهیه‌در پس وجود آدمیده ظهور ایلین
اختلافات آثار واختلافات اسما وصفات الهیه‌در بو تقدیرجه عقل ونفس مظهر اولدقلری اسملرك مقتضاسنجه
لسان حاله معنا نزاع وجدالدن خالی دکلدر تا مطمئنه مرتبه‌سنه ایروب عقله تابع اولنجیه دك * مثنوی * جزو کل
نه جزوها نسبت بکل) نه چو بوی کل که باشد جزو کل بوذکر ایلدیککز کلك جزوی جزولرك کله نسبتی کبی دکلدر یعنی
جزو کل حقیقی دکلدر که ترکیب قبول ایده زیرا مرتبه الوهیت اسما وصفاته مرکبه دکلدر وکلك رایحه سی کبیده
دکلدر که کلك جزوی اوله بلکه بو جزو وکلکه ذکر اولندی جزو وکل اعتباریدر نته کم بو بیتی بو معنایه کوره مثال ایدوب
یوررلر * مثنوی * لطف سبزه جزو لطف گل بود * بانك قمری جزو آن بلبل بود * مثلا لطافت سبزه کلك لطافتنك
جزویدر بحسب الاعتبار یعنی کلك لطافتنی جامع جمیع لطایف سبزه وات فرض ایلرسن جمله‌دن الطف اولدیغیچون
وهر سبزه‌نك لطفنی انك لطافتندن برجزو عد ایلرسن بو تقدیر اوزره لطف سبزه جزو لطف کل اولور وکذلك بو اعتبار ایله
بانك قمری جزو بانك بلبل اولور یعنی بلبلك صداسنی جامع جمیع لذات اصوات فرض ایدوب صدای قمری اکا نسبتله
دونتردر انك جزوی دینلسه جائزدر پس مرتبه الوهیته کل واسما وصفاته اجزا تعبیری اعتباری وفرضیدر حقیقی
دکلدر * مثنوی * گر شوم مشغول اشکال وجواب * تشنکانرا کی توانم داد آب * اگر اشکال وجوابه مشغول اولم
وبو جزو وکلك مشکلاتنی حل قیلم صوسزلره آب ویرمکه قچن قادر اولورم یعنی سالکان طریقت وتشنکان حقیقت
اولانلره آب معرفتی قچن ویرمکه فرصت بولورم * مثنوی * گر تو اشکالی بکلی وحرج * صبر کن الصبر مفتاح الفرج

اکرسن بالکلیه اشکال وحرج ایسك یعنی عین اشکال مرتبه سنده وزحمت منزله سنده ایسك صبرایله زیرا صبر فرجك
مفتاحیدر * مثنوی * احتما کن احتماز اندیشها * فکر شیر وکور ودلها بیشها * اندیشه لردن احتما ایله وپرهیز
قیل زیرا فکر فی المثل شیر وکور وکوکللر بیشه لردر یعنی قلبی اندیشها وخیالات فاسده دن حفظ وحمایت ایله زیرا فکر
مثلا شیر وکور کبیدر مرادابو وکتولودیمکدر کم اولان فکر واندیشه دن قلبی صیانت ایلمك لازمدر (مثنوی) احتماها
بردواها سرورت * زانکه خاریدن فزونی کرست * احتما ر علاجلر اوزره سروردر کما قیل فی الحدیث الحمیة رأس کل
دواء زیرا قاشیق اویوزلك زیاده لکنه سببدر اما پرهیز انك دوا وشفاسنه وسیله در پس اندیشه وافکار قلبك علت
ومرضی زیاده ایدیجیدر واندیشه وافکاردن احتما ایلمك دوا وشفای صدره سببدر (مثنوی) احتما اصل دوا آمد
یقین * احتما کن قوت جانت ببین * بی شك یقین بودرکه احتما وپرهیز دوانك اصلی کادی احتما ایله وجانك قوتنی کورکه
افکار فاسده وافعال خبیثه واغذیهٔ خسیسه دن پرهیز قیلمق جانه قوت ویریجیدر (مثنوی) قابل این نکتها شو
کوشوار) تا که از زر سازمت من کوشوار * حلقه در کوش مه زر کر شوی) تا بماه وتا ثریا بر شوی) بونکته لرکه بن سویلدم
سویلدم کرك کوش کبی آنی قبول ایدیجی اول واستماعنه مستعد اول تا کم بن سکا علم لدن زرندن کوشوار دوزم اکر
نکته لرم قبول ایدرسك ماه زر کرك قولاغنه حلقه یعنی کوپه اوله سن وتا ماه وثریا مرتبه سنه یول بوله سن ماه زر کردن
مراد یا ماه آسمان اوله نور آیتله عالمی قیومجی کبی یالدزلدیکی ملابسه ایله پس انك قولاغنده کوپه اوله سن دیمکدن
مراد رفعت ومنزلت صاحبی اوله سن ودین وطریقتده ماه ولایت اولان ولی کامل اوله سن زر کر اولمسی سالکان مریدانی
زرمه رفته زراندود ایلسندن عبارت اولور وانك قولاغنده حلقه اولمق انك قبولنه وآشنالغنه یول بولقدن کنایه اولور
(مثنوی) ازلا بشنو که خلق مختلف * مختلف جانند از یا تا الف * در حروف مختلف شور وشکیست * کرچه ازیك روی
سر تا پا یکیست * از یکی روضد ویك رو متحد * ازیکی رو هزل وازیك روی جد * انفسده اولان اختلافاتی اولا بیان
بیوردیلرتتمه کم بشنوا کنون اصل انکار ازچه خاست بیوردقلری محلده ذکر اولندی بو محلده آفاقده اولان اختلافاتك
تحقیقنه شروع ایلیوب دیرلرکه اول نکاتکه اکا قابل اول دیو تنبیه اولنمشدی اولا ایشت اول نکته لر بودرکه خلق
مختلف جاندرلر الارواح جنود مجندة فحواسنجه مخلوقات متنوعه نك ارواحی اجناس مختلفه دریادن الفه وارنجیه دك
اولان اختلافات کبی مراتب حروف ورتبه سنك اول مرتبه سنده واقع اولان الف آخرنده واقع اولان یادر
آخر مرتبه دن اول مراتبه وارنجیه دك نظر اولنسه حقایق حروف رقمیه شکلا وطبعا ومخرجا بر برینه مخالفدر
کیمنك مخرجی شفوی کیمنك حلقومیدر وکیمنك طبعی ناری وکیمنك خاکی وکیمنك دخی بادی وآبیدر محصل مخلوقات
ایچره سائرامم کبی بونلر دخی خاصة برامتدرتتمه کم شیخ اکبر قدس الله سره العزیز حضرتلری فتوحاتك ابتداسنده ایکنجی
بابده بیوررلر اعلم ان الحروف امة من الامم مخاطبون ومکلفون وفیهم رسل من جنسهم ولهم اسماء ولا یعرف هذا
الا اهل الکشف من طریقنا وعالم الحروف افصح العالم لسانا واوضحه بیانا پس بو حروف مختلفه ده شور وشك
واردر یعنی شکلا وطبعا ومخرجا بونلرك هر برنده اختلاف واردر کیمی منقوطه در وکیمی غیر منقوطه در منقوطه سی
عالم ملکدن وغیر منقوطه سی عالم ملکوتدندر وطبیعتلرنده دخی شور وشك واردر زیرا کیمنك طبعی حار وکیمنك
یابس وکیمنك رطب وکیمنك بارددر تفصیلی ابتدای فتوحاتده کما ینبغی مشروحدر اکرچه بو جمله حروف مختلفه
بر وجهدن سر تا پا بردرکه جمله حروف مختلفه نك اصلی نقطه درونقطه سر هویت مطلقه در عالم حروفده که جمیع مراتب
مخارج حروفی احاطه ایلمشدر ومبدأ ابتدای تعین الف ماده صورت الفیه در وحقیقت الفیه برمثال تعین اول هیولی
صور حروف لفظیه وخطیه در پس الف حقایق وتعینات حروفیه ده ساریه در * بیت * یك نقطه الف کشت الف
جمله حروف * در جمله حروف الف باسمی موصوف * نتهکم نقطهٔ وحدت هیولی امتدادات نفس رحمانیه اولوب وانده
ظهور قیلوب ونفس رحمانیه هیولی حروف وکلمات کونیه اولوب انلرده ظهور ایلدیکی کبی پس نفس الامرده نظر
اولنسه بو یوزدن جمله سی سر تا پا بر اولور کما قال ابن الفارض قدس الله سره العزیز * بیت * وماذا الا ان بدت بمظاهر
فظنوا سواها وهی فیهم تجلت) وهر بر حرفك اکرتعین خاصه سنه ومخرجنه نظر اولنسه بو یوزدن بری برینه ضددر کذلك
حقایق کونیه وافراد انسانیه کورمزمیسن کیمی مؤمن کیمی منافق کیمی موافق کیمی صالح کیمی فاسق کیمی کاذب
کیمی صادق محصل بو یوزدن بری برینه ضد واولکی یوزدن جد وبر یوزدن هزل وبیهوده که نافع وصالح دکلدر یعنی
هر شیئه بعض شیئه نسبت اولنسه هزل وبیهوده در وحقیقتنه نظر اولنسه هر هزل جد وبا معنادر کما قال ابن الفارض
قدس الله سره العزیز * بیت * ولا عبث والخلق لم یخلقوا سدی * وان لم تکن افعالهم بالسدیدة * چونکم خلق
عالم حروف مختلفه کبی هر بری بر کونه طبیعت وبر نوع خاصیت طوتدیسه (مثنوی) پس قیامت روز عرض

اکبرست

اکبرست * عرض اوخواهد که بازیب وفرست * پس یوم قیامت عرض اکبر کونیدرکه هرکس نه کار وعمل اشلدیسه
انك نتیجه سی وجزاسی اکا عرض اولنور عرضی اول کسه استرکه زیب وفرله در یعنی انك باطنی علم نافع وعمل صالحله
مزین اولمش ورونق بولمشدر وفی الحقیقه بویله کسه عرض اکبر کونی اولان قیامتی استرتا انك جمال وکمالی وحسن
خصالی ظهوره کله * مثنوی * هرکه چون هندوی بد سودا بیست * روز عرضش نوبت رسوایست * هر شول
کسه که هندوی بد کبی سودایی وسیه رویدر یعنی سواد کفر ومعصیتله انك وجه باطنی مسوده اولمشدر عرض کونی
اکا رسوا ایلك نوبتیدرکه انك مخفی اولان قباحت باطنه سی ظهوره کلور وآشکاره اولور * مثنوی * چون ندارد روی
همچون آفتاب * اوبخواهد جز شبی همچون نقاب * چونکم اول هندوی بد کبی اولان کسه آفتاب منور کبی یوز
طوتمزاوکسه نقاب کبی یوز اورتیجی برکیجه دن غیری استمز زیرا کیجه انك وجه قبیحنی ستر ایلدیکیچون اکا طالب اولور
کیجه دن مراد بو دنیادرکه اهل کفرك واهل معصیتك عیوب وقباحتلرینی اورتیجیدر ولهذا اکثر کسنه بو دنیایی سویجی
وروز آخرتدن نفرت ایدیجیدرکه (یوم تبلی السرائر فما له من قوة ولا ناصر) فحواسنجه اول کونده بونلرك سرایر وضمایری
متعرف ومتمیز اولور * مثنوی * برلتیك کل چون ندارد خار او * شد بهاران دشمن اسرار او * چونکم اوکسه نك
خار وجودی برکل پیراغی طوتمز یعنی حسناتدن واعمال صالحاتدن برحسنه یه وعمل صالحه مالك دکلدر بهارلر انك
اسرارنه دشمن اولدی بهارلردن مراد روز حشر ونشر واحوال قیامتدرکه حسنه سی اولمیان کسه نك مانند بهار
اولان روز شمار مبغوض ومنفوری اولور * مثنوی * وانکه سر تا پا کلست وسوسنست * پس بهار اورا دو چشم
روشنست) واول کسه که باشدن آیاغنه کل وسوسندر یعنی سر تا پا لطیف ومستحسندر پس بهار اکا ایکی چشم روشندر
* مثنوی * خار بی معنی خزان خواهد خزان * تا زند پهلوی خود با کلستان * بی معنی اولان خار یعنی بیکار اولان
وجود بدکردار خزان استر خزان استر خزاندن مراد بو جهاندر تا کلستانه کندینك پهلوسنی اوره یعنی یانده کلستان
اولان اهل ایمان واصحاب عرفانله همسرلك وبرابرلك دعواسن ایدوب انلره مقابل طوره * مثنوی * تا بپوشد
حسن آن ونتك این * تا ببینی رنك آن وزنك این * تا خزان زمانی اول کلستانك حسنی وبو خار بی معنانك عیب
قبیحنی ستر ایلیه تا انك رنك روینی وبو خبیثك زنك بدخوینی کورمیه سن (مثنوی) پس خزان اورا بهارست وحیات
* یك نماید سنك ویاقوت زکات * خزاندن مراد عالم دنیا بهاردن مراد عالم آخرت کل وسوسندن مراد اهل دین
واصحاب یقین وخار بی معنادن مراد بی دین وبی یقین اولان قوم ضالیندر پس معنی اول خار بی معنایه وبی یقین اولان
بی دینه بو خزان وقتی کبی اولان دنیا بهار وحیاتدر زیرا بو دنیاده برکور سنك ویاقوت ظاهرزکات بمعنی ظاهردر
یعنی خواص حقایق انسانیه بو دنیاده کمالیله ظاهر اولمز بلکه (یوم تبلی السرائر) فحواسنجه ظهور حقایق وسرایر
یوم قیامته مخصوص وصدرنتتمه کم وقت خزانده آثار اشجار ظاهر وبدیدار اولمز بلکه هر شجرك اثری وثمری وقت بهارده
آشکاره اولور انکیچون خار بی معنی کبی اولان بی دین بو عالمی استرتا کم کندینك عیبی ظهوره کلمیه واولرك حسنی ولطافتی
نمایان اولمیه * مثنوی * باغبان هم داند اورا در خزان * لیك دیدیك به از دید جهان * باغبان وجود ودیده بان
روضهٔ شهود اولان کامل ومربی فاضل هم اول خار بی معنا وبی دین اولان دنی بو دنیاده بیلورکه نه مقوله کسدر ونیجه
معدن هوا وهوس ومنبت خاشاك وخس در اکردیرسك که ان لله عبادا یعرفون الناس بالتوسم حدیث شریفنك
فحواسنجه علمای زمان وعرفای جهاندن چوق کسه لر واردرکه خار بی معنی اوانی انلر دخی فراست وکیاستله بیلورلر
ونیك وبدی فرق قیلورلر پس باغبان طریقته بیلمکی منحصر قیلمق نیی افاده ایلر بیوردلر که نعم بویله در ولیکن اول
برکاملك کورمسی بهتردر جهان عرفاسنك کورمسندن مصرع ثانی سؤال مقدره جواب اولور کما قدرنا زیرا کلمهٔ
استدراك آنی اقتضا قیلور وجهان لفظندن مقدم مضاف تقدیر اولور علمای جهان ویا عرفای جهان دیمك کبی
فافهم (م ی) خود جهان آن یك کسست او ابلهست * هر ستاره بر فلك جزو مهست * جهان خود اول برکسه در
یعنی اول ذکر اولنان باغبان الهیدن عبارتدرکه روح عالم وزبدهٔ بنی آدم اولدر واول کامل نفسنده ابلهدر یعنی غافل
عن الشر ومطبوع علی الخیر وصافی القلب وسلیم الصدر برکسه در بو معنی اوزره اول کامله ابله دیمك جائزدر زیرا اصل
لغتده ابله بو معنالرایچون استعمال اولنور اکثر اهل الجنة البله حدیث شریفی بو معنایه کوره در وزبرلك معناسنده در
کاورکه ان خیر اولادنا الابله والعقول قولی دخی بو معنایه کوره درکه ذکر ابن الاثیر فی النهایة والجوهری فی الصحاح
بو تقدیرجه بو محلده برسؤال وارد اولور اول سؤال بودر اکرچه ابله لفظنك بو معنی اوزره اول کامله اطلاقی صحیح اولور
ولیکن ابله لغتده عقلسز ساده دل احمقه دخی دینور وبین الناس مشهور اولان دخی بودر بو تقدیرجه نوعا کراهتدن
خالی اولماز پس بوندن اولی برآخر معنی دخی اقتضا ایدرکه بو توهم لازم کلمیه بو توهمی دفع ایلین معنی او ابلهست لفظی

مطلب

استفهام اولمقدر تقدیر کلام بویله دیمك اولورکه عرفای جهانك کورمسندن اول باغبان الهینك کورمسی به در
خود جمله جهان اول باغبان الهی اولان کسه دن عبارتدر اوابلهمیدر بلکه اعلم علمای جهان واعرف عرفای
زماندر پس مصرع ثانی سؤال مقدره جواب اولور زیرا دیمك لازم کاورکه جمله جهان اول بدر کامل وماه شاملدن
عبارت اولیجق یابو سائر عرفا وعلما وعقلا اندر یوررلرکه هرستاره فلك اوزره جزومهدر پس هرعالم وعارفکه مصابیح
زمین وکواکب فلك دیندر العلماء مصابیح الارض فحواسنجه ودخی مثل العلماء فی الارض کمثل النجوم فی السماء
حدیثنك مقتضاسنجه اول بدرانورك وقایم مقام پیغمبر علیه السلامك فلك وجودی اوزره اجزا واصحابیدر نته کم
حضرت پیغمبر علیه السلام اصحاب کرامی نجومه تشبیه ایدوب یوررلرکه اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم
پس هر دورك اولیا وعرفاسی قایم مقام نبی اولان وارث کاملك اصحاب واجزاسی مشابه سنده در فافهم بومحله مناسب
اولان معنی بودر وابعد وابرد معنی دخی ویررلر اوابلهست ضمیرنی خاربی معنی نفسنده ابلهدر وسر تاپا کل وسوسن
کبی اولان اوبرك جزویدر نته کم هرستاره فلك اوزره جزومهدر الحق سروری وشمعینك ویردیکی معنادن بونه اولیدر
وان شئت فتأمل فان هذه الابیات اغمض الایات والمحل محل التأملات (مثنوی) پس همی کوید هرنقش ونکار
مژده مژده نك همی آید بهار * پس هرنقش ونکار ومرد نیکو کارد برلر مشتلق مشتلق اشته بهار کلور یعنی
روزشمار ظاهر اولور * مثنوی * تا بود تابان شکوفه چون زره * کی کندان میوها پیدا کره * تا کم شکوفه زره کبی
تابان اوله اول میوه لر نجین کره پیدا ایلر یعنی مادامکه شکوفه دخی زره کبی ظاهر وپیدا اوله اول میوه لر دوکم کبی عقده لرین
نجین اظهار ایلر یعنی ایلمز * مثنوی * چون شکوفه ریخت میوه سر کند * چونکه تن بشکست جان سر برزند) چونکه
شکوفه دوکلدی میوه باش ایلر یعنی باش کوستررکذلك چونکم تن صندی جان باش یوقروایلر یعنی ظهوره کاور
* مثنوی * میوه معنی وشکوفه صورتش * آن شکوفه مژده میوه نعمتش * مثلا میوه معنی وشکوفه انك صورتیدر
اول شکوفه بشارتدر معنی که مراد میوه در اول شکوفه نك نعمتیدر * مثنوی * چون شکوفه ریخت میوه شد بدید
چون که آن کم شد شد این اندرمزید * چونکه شکوفه دوکلدی میوه آشکاره اولدی چونکم اول شکوفه کم ونا پیدا
اولدی بو میوه زیاده لك وکمال بولدی * مثنوی * تا که نان نشکست قوت کی دهد * ناشکسته خوشها کی می دهد *
مادامکه نان صنمدی نجین قوت ویرراوزم صالقملری صنمش ایکن نجین شراب ویرر (مثنوی) تا هلیله نشکند باادویه *
کی شود خود صحت افزا ادویه * مثال آخر مادامکه هلیله ادویه ایله صنمیه ادویه خود نجین صحت افزا اولور یعنی اکر هلیلج
دیدکاری شئ سائر دوالرله محکم سحق اولوب صنمزسه بدن انسانه صحت زیاده اید یجیلکه سبب اولمز (دروصف پیر
ومطاوعت وی) (م ی) ای ضیاء الحق حسام الدین بکیر * یك دو کاغذ برفزا دروصف پیر) ای ضیاء الحق حسام الدین
برایکی کاغذ طوت پیر وصفنده وتعریفنده زیاده ایله (م ی) کرچه جسم نازکت رازور نیست) لیك بی خورشید ما را نور
نیست * اکرچه سنك نازك جسمك قوتی یوقدر لیکن آفتابسز بزه نور یوقدر یعنی سنکه خورشید معنویسن سنسز بزه
روشنالك یوقدر بعض نسخه ده کرچه جسمت نازکست وبس نزار برغی آید جهان ابی تو کاریتی واقع اولمشدر معناسی
اکرچه سنك جسمك نازك کدروزیاده ضعیف ولاغردر سنسز جهانك کاری حاصل اولمز دیمك اولور (م ی) کرچه مصباح
وزجاجه کشته * لیك سرخیلی دلی سررشته) اکرچه مصباح وزجاجه اولمشسن یعنی نورانیتده سراج کبی ولطافتده
قندیل کبی صاف اولمشسن لیکن معناده اهل دلك سرخیلیسن وسررشته سیسن یعنی اصحاب دلك رئیس وپیشواسی
وجمله نك سررشته سیسنکه قلوبك مرادی رشته لرینك اوجی سنك دست ارادتکده در (مثنوی) چون سررشته بدست
وکام تست * درهای عقد دل زانعام تست) چونکم رشته نك باشی سنك الکده ومرادکده در کوکل عقدنك درلری
سنك انعامکدندر یعنی مراد رشته سنك اوجی سنك دست ارادتکده درکه کوکل رشته سنه منسلك ومنسمط اولان
معانی ومعارف درلری سنك احسانکدندر اکر سنك استدعا واقتضالك اولمیدی بو درر معارف وغرر لطایف
درون دلدن ظهوره کلمیدی بو بیتلرله نوعا حسام الدین قدس الله سره العزیز افندینك قطبیتنه دخی اشارت یوررلر
(مثنوی) برنویس احوال پیر راهدان * پیر را بکزین وعین راه دان * راهدان اولان پیرك احوالنی یازپیری اختیار ایله
وعین راه بیل یعنی همان عین طریقت پیر صاحب هدایتی قبول واختیار ایلمکی بیل پس تمثیل طریقیله پیرك وصفنه
شروع ایدوب یوررلر (م ی) پیر تابستان وخلقان تیرماه * خلق ماننده شبند وپیر ماه * مثلا پیر تابستاندر وخلایق تیر
ماهدر خلق شب کبیدر پیر ماه کبیدر پس بین الناس متعارف اولان پیردن مراد سالخورده پیدریش کمسه در اول
توهمی دفع ایچون بوبیتی یوررلر (م ی) کرده ام بخت جوان را نام پیر (کو زحق پیرست نه از ایام پیر) بن جوان اولان بخته
پیر عقل نام ایلشم که اول حق تعالی جانبندن پیردر ایامدن پیردکلدر یعنی پیر عقلدرکه علم وعرفان ومشاهده یزدان

مرتبه سنده کاملدر ایامدن مراد پیراولان سپید مولرکبی ظاهرا سالخورده پیردکلدر (مثنوی) اوچنان
پیرست کش آغاز نیست * باچنان در یتیم انباز نیست * اول حقدن پیر اولان انجلین پیردرکه اکا ابتدا اولمق یوقدر یعنی
انك پیرلکی ازلیدر انجلین پیر دریتیمه شریك ونظیر یوقدر یعنی زمانه سنك فریدی وعصرنك قطب بی ندیدر (مثنوی)
خود قوی تر می شود خمر کهن * خاصه آن خمری که باشد من لدن * خود اسکی شراب قویتر اولور علی الخصوص
اول بر شرابکه الله قتندن اوله خمر کهندن مراد اول پیرك ازلی اولمسندن ومی روحنك قدیمی اولمسندن کنایه در وفی الحقیقه
ازلی وقدیمی نشئه دنیایه کاوب صکردن تحصیل نشئه ایلیندن اکمل واقوی اولور (مثنوی) پیررا بکزین که بی پیراین
سفر * هست بس پرآفت وخوف وخطر * پیری اختیار ایله یعنی بر پیره مرید اول زیرا پیرسز بو سفر زیاده آفت وخوف
وخطرله پردر الرفیق ثم الطریق والدلیل ثم السبیل قوللری بومعنایه شاهد اولمشدر * مثنوی * آن رهی که بارها
تو رفته * بی قلاوز اندران آشفته * ظاهرده شول بریولکه نیجه کره اکا سن کتمشسن قولاوزسز اول یولده آشفته
وحیرانسن (مثنوی) پس رهی راکه ندیدستی تو هیچ * هین مرو تنها ز رهبر سرمپیچ * پس شول بریولی که سن هیچ
کورمدك اکاه اول یالکز کتمه دلیلدن باش چویرمه یعنی سرکش اولوب رهبردن اعراض قیلمه * مثنوی * کرنباشد
سایه او برتو کول * پس ترا سرکشته دارد بانك غول * اکرسن کول اوزره رهبرومرشدك سایه سی اولمیه پس غولك
آوازی سنی سرکشته وحیران طوتر غولك شرحی ایکنجی جلدده واوچنجی جلدده بعض مواضعده مذکور اولمشدر
بوراده شیطان سیرت اولان انسان مراد اولور * مثنوی * غولت ازره افکند اندرکزند * از تو داهی تر درین ره
بس بدند * غول سنی طوغری یولدن جدا ایدوب ضرر وهلاکه براغور سندن زیرك وعاقلتر بو یولده چوق اولدیلر
فطنت وذکالرینه اعتماد ایلیوب خدمت پیردن اعراض قیلدیلر اما مسخره شیطان اولوب ضلالتده قالدیلر
(مثنوی) از نبی بشنو ضلال رهروان * که چه سان کرد آن بلیس بدروان * رهروك ضلالنی قرآن عظیمدن
اوقوکه اول بدروان وقبیح جان اولان شیطان انلره نه ایلدی (م ی) صدهزاران ساله راه از جاده دور * بردشان
وکردشان ادبیر وعور * طریق مستقیمدن نیجه یوزبیك ییل انلری ایراق ایلتدی وانلری ادبار ولباس ایمان وتقوادن
عریان ایلدی * مثنوی * استخوانهاشان ببین وموی شان * عبرتی کیر ومران خر سوی شان * انلرك استخوانی
وانلرك موینی کور برعبرت طوت وخری انلر جانبنه سورمه یعنی شول امم سالفه که پیر عقل اولان انبیا علیهم السلام
متابعت ایلمیوب شیطان لعینه اوید یلر پس قهر خدا ایله هلاك اولوب روی زمینده انلرك اثرلری قالدی پس (فسیروا
فی الارض فانظروا کیف کان عاقبة المکذبین) آیت کریمه سنك مقتضاسنجه روی ارضده سیر قیل واول مهلك اولان
نفس وشیطانه متابعت قیلان قومك آثار واحوالنه نظر قیلوب انلرك حالندن عبرت کیر اول وانلرك کتدیکی طریقه
مرکب نفسکی سورمه دیمك اولور (م ی) کردن خر کیر وسوی راه کش * سوی رهبانان وره دانان خوش) خر کردنی
طوت ویول جانبنه چك خوش اولان یولجیلر ویول بیلیجیلر جانبنه یعنی خر نفسکك باشنی طوتوب طریق الهی جانبنه
چك ولطیف اولان سالکار ومرشدلر سمتنه آنی واصل ایله (م ی) هین مهل خر را ودست ازوی مدار * زانکه میل اوست
سوی سبزه زار * اکاه اول خری صالیو یرمه واندن ال چکمه زیرا که خرك عشق ومیلی سبزه زار جانبنه در * مثنوی *
کریکی دم تو بغفلت واهلیش * اورود فرسنکها سوی حشیش * اکرسن بردم اول خر نفسی غفلتله کیرو قویه سن اول
خر نفس حشیش جانبنه فرسنکلر کیدر یعنی علفزار ومرعی سمتنه نیجه منزل سیر ایدر * مثنوی * دشمن راه هست
خر مست علف * ای بسا خر بنده را کرد او تلف * خر یولك دشمنیدر علفك مستیدر ای شول کمسه که اول خر چوق
خر بنده یی تلف ایلمش * مثنوی * کرندانی ره هر آنچه خر بخواست * عکس آن کن خود بود آن راه راست * اکر طریق
بیلمز سك هرشول نسنه یی که خر نفسك استدی انك عکسنی ایله خود اول طوغری یولدر * مثنوی * شاوروهن وانکه
خالفوا * ان من لم یعصهن تالفوا * شاوروهن خالفوهن نساحقنده وارد اولمشدر لیکن مردان الهی نفسی زنه تشبیه
ایتمشلردر شاوروهن نفسلریکزله مشاوره قیلك وانکه خالفوا اندن صکره هرنه دیرسه مخالفت ایلیککه ان من لم یعصهن
تحقیقا شول کمسه لرکه نفسلرینه عصیان ایتمدی تالفوا تلف ایلدیلر نفسلرینی ویاخود الفتدن مأخوذ اوله ای توافقوا
وتألفوا انفسهم لیکن الاول اولی وبونلردن اوجه اولان معنی تألفوا صیغه سی امر اوله وقول مضمر اوله تقدیر کلام
بو اولورکه ان من لم یعص انفسهم مقول فی حقهم تألفوا انفسکم * مثنوی * باهوا وآرزو کم باش دوست * چون یضلك
عن سبیل الله اوست * قال الله تعالی فی سورة ص خطابا لداود وارشادا لعباده (یا داود انا جعلناك خلیفة
فی الارض فاحکم بین الناس بالحق) ای داود بز سنی ارضده اولان ملکه خلیفه قیلدق تا تدبیر مملکت ایدوب حق
ذی حقه ایصال ایلیه سن پس سن ناس ما بیننده حق ایله وحکم الهی ایله حکم ایله پس کلکم راع وکلکم مسئول عن

رعیته حدیث شریفنك مصداقنجه هر كسه خلافت الهیه دن استعدادی مقداری بر حصه واردر هیچ اولمزسه كندی
مملكت وجودنه خلیفه قیلنمشدر پس بو حكم اكا دخی وارد اولور كه (یامؤمن انا جعلناك خلیفة فی الارض فاحكم بین
اهلیك اوفیما ملكت بالحق ولا تتبع الهوی) وسن هوای نفسه تابع اولمه و حكم حقدن تجاوز قیلمه كما قال علیه السلام
(تحذیر المؤمنین وایاكم الهوی فان الهوی یصم ویعمی ویضل عن سبیل الله رواه ابن عباس فیضلك عن سبیل الله)
یعنی هوای نفس سنی اضلال ایلركه ای طالب حق هوای نفس وآرزوی هوس ایله دوست اولمه كم باش مباش
معناسنه در چونكم عن سبیل الله سنی اضلال ایلین اولدر پس اندن دور اولوب سبیل حقه سلوك ایتمكله روحكی
كولدر * مثنوی * این هوا را نشكند اندر جهان * هیچ چیزی همچو سایهٔ همرهان * بو هوایی جهانده صمز
ورفع ایلمز همرهلرك سایه سی كبی هیچ برشیء همرهلردن مراد پیران طریقت سایه لرندن مراد سایهٔ حمایت وتربیتلریدر
فی الحقیقه هوای باغوایی پیران طریقتك سایهٔ حمایتلرندن غیری هیچ برشیء صیغه قادر اولمز (وصیت كردن رسول
علیه السلام علی را كرم الله وجهه كه چون هر كسی بنوع طاعتی تقرب جوید بحق تو تقرب جوی بصحبت عاقل
وبندهٔ خاص تا از ایشان همه پیش قدم باشی) بو بیان حضرت رسول اكرم صلی الله علیه وسلم حضرت علی رضی الله عنهه
وصیت ایلمسیدر بویله دیو كه چونكم هر بر كسه بر نوع طاعتله حق تعالی یه تقرب دیلیه لرسن یا علی عاقلك صحبتیله
حضرت حقه تقرب دیله وبندهٔ خاصك صحبتیله تقرب دیله تا اول كمسه لردن دو كلی قدملك ایلرو اوله بو حدیث شریفك
مضمونه ومفهومنه اشارت بیوررلر قال النبی صلی الله علیه وسلم یا علی اذا تقرب الناس الی خالقهم بانواع البر فتقرب
الی الله بانواع العقل تسبقهم درجة وزلفی عند الناس فی الدنیا وعند الله فی الآخرة (م ی) گفت پیغمبر علی را كای علی
شیر حقی پهلوانی پردلی) پیغمبر علیه السلام حضرت علی رضی الله عنهه دیدیكه ای علی شیر حق سن پهلوانسن
وپردلسن یعنی قوی القلبسن (م ی) لیك بر شیری مكن هم اعتمید * اندر آ در سایهٔ نخل امید) لیكن ارسلانلغك اوزره
هم اعتماد ایلمه امید نخلنك سایه سنده كل امید نخلندن مراد اهل سداد اولان صاحب ارشاددر (م ی) اندر آ در سایهٔ
آن عاقلی * كش نتاند برد از ره ناقلی * او بر عاقلك سایه سنه كل كه آنی بر ناقل یولدن ایلتمكه قادر اولمیه یعنی اول عاقل
بر مرتبه محقق وكامل اوله كه نقل قیل وقال ایله آنی راه حقیقتدن چكیدرمكه قادر اولمیه (م ی) ظل او اندر زمین چون
كوه قاف * روح او سیمرغ بس عالی طواف * انك ظلی زمینده كوه قاف كبیدر وانك روحی زیاده عالی طواف سیمرغدر
بو صفتلر حضرت علی رضی الله عنهك عصر شریفنده ایكن اول سید كائناتك صفت علیه سیدر اول عصردنصكره هر كم
اول سلطانه وارث كامل اولورسه وحقیقت محمدیه یه مظهر اولمق مرتبه سن بولورسه انك وصف وشانیدر كه فی الحقیقه
مشرب محمدیده اولان وارث كاملك سایهٔ سعادتی وظل حمایتی كوه قاف كبی اطراف عالمه شاملدر وروح اعظمی قاف
قرب الهیده بلند پرواز وعالی طوافدر (م ی) گر بگویم تا قیامت نعت او * هیچ از آن را مقطع وغایت مجو * قیامته دلك اگر
اول عاقل وكاملك نعتنی سویلیم هیچ انك وصف جمیله غایت ومقطع استمه كه انك اوصاف شریفه سی نهایت پذیر اولمز
زیرا انك اوصافی اوصاف الهیه در واوصاف الهی لایتناهیدر (م ی) در بشر روپوش كردست آفتاب * فهم كن والله اعلم
بالصواب * بشرده روپوش ایلمش آفتاب آفتابدن مراد آفتاب حقیقت یعنی جناب الوهیتدر كه انسانده اسما
وصفاتیله متجلی اولوب وجود انسانی اكا نقاب كبی اولمشدر بو نكتهٔ توحید واتحادی فهم ایله والله صوابه اعلمدر (م ی)
یا علی از جمله طاعات راه * بر گزین تو سایهٔ خاص اله * یا علی راه حقك طاعتلرینك جمله سندن سن خاص اله اولان
عبد كاملك سایه سنی اختیار ایله كه انك سایهٔ خدمت وارادتنه واصل اولمق وقبول قیلمق طاعات راه خدانك جمله سندن
افضلدر دیمك اولور * مثنوی * هر كسی در طاعتی بگریختند) خویشتن را مخلصی انگیختند * هر بر كسه بر نوع طاعته
قاچدیلر وعذاب قهر الهیدن فرار ایدوب اول طاعته التجا قیلدیلر كندیلره بو عذاب حقدن بر خلاص اوله جق محل
قوردیلر یعنی بر منجا وملجأ تدارك ایلدیلر * مثنوی * تو برو در سایهٔ عاقل گریز * تا رهی زان دشمن پنهان ستیز *
سن یوری عاقلك سایهٔ حمایتنه قاچ تا اول نهانی عناد ومخالفت ایدیجی دشمندن قورتله سن * مثنوی * از همه
طاعات اینت بهترست * سبق یابی بر هر آن سابق كه هست * دو كلی طاعتلردن بو سكا بهتر واولی تردر سبق بوله سن
هر شول سابق اوزره كه واردر یعنی جمیع سابقین اوزره سبقت قیله سن اما پیره واصل اولدقدنصكره انك شروطی وآدابی
واردر جمله شرط وادبدن بریسی اولدر كه * مثنوی * چون گرفتی پیر هین تسلیم شو * همچو موسی زیر حكم
خضر رو * چونكم پیری طوته سن اكا اول تسلیم اول مثلا حضرت موسی علیه السلام كبی حضرت خضرك
حكمی التنده یوری موسی علیه السلام حضرتلری اولو العزمدن بویله عالیشان ایكن حضرت خضره متابعت
قیلدی وانك محكومی اولدی * مثنوی * صبر كن بر كار خضری بی نفاق * تا نگوید خضر رو هذا فراق * خضر وقت

اولان مرشدك جمیع كارنه صبر وتحمل ایله ولیكن بی نفاق یعنی ظاهرا تسلیم واقرار وباطنا مخالفت وانكار اولمیه
بلكه ظاهرا وباطنا صفای قلبله صبر ایله تا كم خضر مشرب اولان مرشد اعتراض ظاهر وباطنكدن متألم اولوب
یوری ای بی ادب شو بی صبر اولمق ویا اعتراض قیلمق بنم مابینمله سنك مابینكی فارقدر دیمیه وقصهٔ خضر وموسی
ایكنجی جلدك آخرینه قریب صوفیء بسیار كو حكایه سنده ذكر اولنمشدر (مثنوی) گرچه كشتی بشكند تو دم مزن *
گرچه طفلی را كشد تو مو مكن * اگر كشتی یی صیه سن سویلمه اگرچه بر طفلی دپلیه سن بر قیل قوپرمه یعنی صاچكی
یولمه وفغان قیلمه (مثنوی) دست او را حق چو دست خویش خواند * تا ید الله فوق ایدیهم براند * سورهٔ فتحده
اولان آیت كریمه یه اشارتدر (ان الذین یبایعونك) تحقیقا شول كمسه لر كه یا محمد سنكله مبایعه قیلدیلر (انما
یبایعون الله) انلر بیعت ایتمدیلر الا اللهله بیعت ایلدیلر بو مرتبه یه مشایخ متصوفه قرب فرایض تعبیر ایدرلر پس
حضرت رسول اكرم صلی الله علیه وسلم ذات حقده ذاتی وصفات حقده صفاتی وافعال حقده افعالی ماحصل
هر حالی وجود حقده فنا ایدوب فناء من لم یكن وبقاء من لم یزل مرتبه سی حاصل اولدقده جناب رسولدن هر نه كونه
كار كه ظهور ایده عین جناب حقدن صدور ایتمش اولور پس مبایعت رسول حقیقتده مبایعت حقدر (ید الله فوق
ایدیهم) ای قدرته البارزة فی صورة ید الرسول فوق قدرتهم البارزة فی صور ایدیهم (فمن نكث) ای نقض العهد (فانما
ینكث علی نفسه) فلا یعود ضرر نكثه الا علیه (ومن اوفی) شول كمسه كه ایفا ایلسه (بما عاهد علیه الله) اللهله
معاهده ایلدیكی سیئك اوزرینه (فسیؤتیه اجرا عظیما) عن قریب الله تعالی اكا اجر عظیم اعطا ایدر انك الی حق
تعالی چونكم كندی الی اوقودی حتی انك الی حقنده (ید الله فوق ایدیهم) آیت كریمه سنی اوقودی یعنی امضا واجرا
ایلدی حضرت خداوندكار قدس الله سره العزیز بو محلده العلماء ورثة الانبیاء مقتضاسنجه علماء بالله
واولیاء اللهدن اولان مرشدان ولایت پناه دخی فنا فی الله وبقا بالله مرتبه سنه واصل اولدقده یدلری ید حق وقدرت
وقوتلری قدرت وقوت وجود مطلق اولدیغنه اشارت بیوررلر زیرا بو قوتی بونلر حضرت پیغمبر علیه السلامك مشكوة
روحانیتلرندن اقتباس ایدرلر پس بونلره دخی بیعت وتسلیم وارادت وخدمت حقیقتده حقه در (مثنوی) دست
حق میراندش زنده ش كند * زنده چه بود جان پاینده ش كند * حق تعالینك دستی اول طفلی اولدرر انی زنده ایلر
زنده ندر یعنی زنده ایلمك امر سهلدر آنی جان پاینده ایلر وحیات ابدیه وسعادت سرمدیه مرتبه سنه واصل قیلر
* مثنوی * هر كه تنها نادرا این ره برید * هم بعون همت پیران رسید * هر شول كمسه كه مرشددن فرد وتنها اولدیغی
حالده نادرا بو یولی قطع ایلدی هم پیرلرك همتنك معاونتی ایله ایرشدی یعنی از اولور كه بعض كمسه بو طریقی حقی تنها
ومرشدسز قطع ایدوب مقصوده واصل اولور لیكن معنی بوزندن ینه پیرلرك عون همتیله واصل اولور * مثنوی *
دست پیر از غایبان كوتاه نیست * دست او جز قبضهٔ الله نیست * پیرك الی غایبلردن كوتاه دكلدر پیرك الی اللهك
دست وقبضه سندن غیری دكلدر * مثنوی * غایبانرا چون چنین خلعت دهند * حاضران از غایبان لاشك به اند *
اهل الله چونكه غایب اولانلره بو نجلین خلعت ویررلر شبهه سز حاضرلر غایبلردن اولودر * مثنوی * غایبانرا چون
نواله می دهند * پیش مهمان تا چه نعمتها نهند * چونكه غایبلره نوال وطعام ویررلر مهمان اوكنه عجب نه نعمتلر
قورلر یعنی سنكه مهمان پیران طریقت اوله سن وانلره خدمت قیله سن قیاس ایله كه انلر سكا نه نعمتلر ویررلر ینه
راحتلر ایركورلر * مثنوی * كو كسی كو پیش شان بند كمر * تا كسی كو هست بیرون سوی در * قنی شول
بر كمسه كه انلرك حضورنده كمر بغلیه شول بر كمسه یه دكین كه طشره قپو جانبنده در * مثنوی * چون گزیدی پیر نازك دل
مباش * سست وریزیده چو آب وگل مباش * چونكم پیری اختیار ایلدك نازك دل اولمه آب وگل كبی سست وریزیده
یعنی كوشك ودوكلمش اولمه (م ی) ور بهر زخمی تو پر كینه شوی * پس كجا بی صیقل آیینه شوی * واگر بر زخمدن اوتری
سن پر كینه وبی حضور اوله سن پس صیقلسز قنده آیینه اولورسن (كبودی زدن قزوینی آه (مثنوی) این حكایت بشنو
از صاحب بیان * در طریق وعادت قزوینیان * صاحب بیاندن بو حكایتی اشت وبوندن حصه پذیر اولوب
بو نكاه ایش ایت قزوینیلرك طریق وعادتنده یعنی قزوینیلرك عادتی بوایدیكه * مثنوی * بر تن ودست وكتفها بی گزند
از سر سوزن كبودیها زنند * بدنی والی ویغرلری اوزره بی گزند یعنی ضررسز اكنه اوجندن كبودیلر اوررلر یعنی
بوذ كرلر انسان عضولری كبودی رنك ایدرلردی * مثنوی * سوی دلاكی بشد قزوینیء * كه كبودم زن بكن شیرینیء
بر قزوینی بر دلاك جانبنه كتدیكه بكا كبود اور شیرینلك ایله یعنی نازكلك ولطیفلك ایدوب بكا كبود ایله دیدی
مثنوی * گفت چه صورت زنم ای پهلوان * گفت بر زن صورت شیر ژیان * دلاك اكا ایتدی ای پهلوان نه صورت اوره یم
قزوینی دلاكه ایتدی شیر ژیان یعنی قغضبان ارسلان صورتنی اور * مثنوی * طالعم شیرست نقش شیر زن * جهد كن

رنك كبودی سیرزن * بنم طالعم شیردر شیر نقشن اورجهد ایله كه كبودلك رنكین طوق یعنی وافر اور * مثنوی * كفت
برچه موضعت صورت زنم * كفت برشانه كهم زن آن رقم * دلاك اكا ایتدی صورتی سنك قنغی موضعنه اورم قزوینی
ایتدی اول رقمی یعنی نقش شیری بنم یغرنم اوزره اور (مثنوی) چونكه او سوزن فروبردن كرفت * دردان درشانه كه
مسكن كرفت چونكه دلاك سوزنی آشغه ایلمك طوتدی یعنی باتورمغه باشلدی اول سوزنك دردی انك شانه كهنده
مسكن طوتدی (مثنوی) پهلوان درناله امد كای سنی * مر مرا كشتی چه صورت می زنی * پهلوان قزوینی
افغانه كلدی بویله دیوكه ای سنی بنی دیلدك نه صورت اورر سن * مثنوی * كفت آخر شیر فرمودی مرا * كفت
ازچه عضو كردی ابتدا * دلاك ایتدی آخر بكا شیر یوردك قزوینی ایتدی نه عضودن ابتدا ایلدك (مثنوی) كفت
ازدمكاه آغازیده ام * كفت دم بكذار ای دو دیده ام * دلاك ایتدی شیرك قویریغی محلندن باشلمشم قزوینی ایتدی
ای بنم ایكی كوزم قویریغی قو یعنی قویریغی اولمسون دیدی (مثنوی) ازدم ودمكاه شیرم دم كرفت) دمكه اودمكهم
محكم كرفت * شیرك دم ودمكاهندن نفسم طوتلدی یعنی قویریغندن وقویریغی یرندن دم طوتلدی شیرك دمكهی بنم
دمكاهمی یعنی نفسم محلی اولان بوغازمی محكم طوتدی (مثنوی) شیربی دم باش كوای شیرساز * كه دلم سستی كرفت
ززخم كاز * ای شیردوزجی وارسلان نقشن اورجی دی شیرقویرقسز اولسون زیرا بنم كوكلم كاززخمندن ضعف
وسستلك طوتدی كاز كاف فارسیله مقراض معناسنه دربونده سوزن مراد اولور (م ی) جانب دیكر كرفت آن شخص
زخم * بی محابا وبی مواساتی ورحم * اول شخص غیری جانبك زخمنی طوتدی قیرمقسز ومداراسز ومرحمتسز
وبر آخر جانبدن دخی سوزن اورمغه شروع ایتدی (مثنوی) بانك كرد او كین چه اندامست ازو * كفت این كوشست
ای مرد نكو * قزوینی بانك اوردیكه شیردن بونه اندامدر دلاك ایتدی ای اوكسه بو كوشدر (م ی) كفت تا كوشش
نباشد ای حكیم * كوش را بكذار وكوته كن كلیم * قزوینی ایتدی ای عاقل تا قولغی دخی اولمسون قولغی دخی ترك ایله
وكلامی قصه ایله دیمك اول نقشی طی ایله وكوته قیل دیمكدن كنایه اولور * مثنوی * جانب دیكر
خلش آغاز كرد * باز قزوینی فغان را ساز كرد * دلاك اول قزوینینك عضونده برجانبه دخی سوزنی باتورمغه باشلدی
كروقزوینی فغانه باشلدی * مثنوی * كین سوم جانب چه اندامست نیز * كفت اینست اشكم شیر ای عزیز *
كه بواوچنجی جانب دخی نه اندام وعضودر دلاك ایتدی ای عزیز بو شیرك قرنیدر (مثنوی) كفت تا اشكم نباشد
شیررا * كشت افزون دردكم زن زخمهرا * قزوینی ایتدی بونی دخی قوكه تا شیرك قرنی دخی اولمسون درد زیاده اولدی
زخملری اكسك اور (مثنوی) خیره شد دلاك وبس حیران بماند * تا بدیر انكشت در دندان بماند * دلاك قزوینینك
بوكاردن خیره اولدی وزیاده حیران قالدی تعجبدن چوق زمانه دكن پرمغی دیشنده قالدی * مثنوی * برزمین
زد سوزن از خشم اوستاد * كفت درعالم كسی را این فتاد * غضبندن اوستاد سوزنی یره اوردی كند نسنه ایتدی
عالمده بركسه یه بوكار واقع اولدیمی (مثنوی) شیربی دم وسر واشكم كه دید * اینچنین شیری خدا خود نافرید) قویرقسز
باشسز قرنسز شیری كیم كوردی یعنی كسه كورمدی خدای تعالی خود بویله بر شیر خلق ایلمدی پس قصه دن
حصه بیانه شروع ایدوب بیورركه * مثنوی * ای برادر صبر كن بر درد نیش * تا رهی از نیش نفس كبر خویش *
ای برادر ریاضت نیشنك دردنه صبر ایله تا كند وكافر نفسك نیشندن قورتله سن (مثنوی) كان كروهی كه رهیدند
از وجود * چرخ ومهر وماه شان آرد سجود * زیرا شول برطائفه كه وجوددن قورتلمشلردر فلك وآفتاب وماه انلره
سجده كتورر یعنی وجود بشریه دن واوصاف طبیعیه دن خلاص اولان طائفهٔ علیه یه بوذكر اولنان اشیا خدمت
قیلورلر ومطیع اولورلر * مثنوی * هركه مرداندر تن اونفس كبر * مروراا فرمان برد خورشید وابر * هرشول كمسه نك
كه انك تننده كبر نفسی اولدی آفتاب وسحاب تحقیقا انك فرمانی ایلتور یعنی انك جمیع اشیا امرن طوتر وانك فرمانی
برنه ایلتور * مثنوی * چون دلش آموخت شمع افروختن * آفتاب اورا نیارد سوختن * كفت حق در آفتاب منجم
ذكر تزاور كذا عن كهفهم) سورهٔ كهفده اولان آیت كریمه یه اشارتدر (وتری الشمس اذا طلعت) یا محمد اكرسن اول عهدده
حاضر اولیدك شمسی كوررداك یا خود خطاب علی الانفراد جمله یه اوله یعنی ای رؤیته قادر اولان كمسه اكرسن اول زمانده
حاضر اولیدك شمسی حین طلوعده كورر ایدك (تزاور عن كهفهم) یعنی بونلرك مغاره سندن میل وعدول ایدر كوریدك
الازورار عن الشیء المیل والعدول عنه (ذات الیمین) ای جانب یمینه زیرا مغاره نك قپوسی قطب شمالی طرفنه واقع
اولمشدی (واذا غربت) یعنی آفتاب غروب ایلسه ایدی (تقرضهم) ای تتركهم وتعدل عنهم وتقطعهم واصل القرض
القطع (ذات الشمال) یعنی شمال الكهف (وهم فی فجوة منه) حال بوكه بونلر اول كهفدن مكان متسع وفراخده ایدیلر
یعنی وسط غارده ایدیلر شول حیثیتدن كه بونلره روح هوادایماً اوزان اولوب تعفن غاردن بونلرا ین اولمشلردی

وحرارت وشعاع شمس بونلردن مندفع اولمشدی (ذلك) یعنی بونلری حرارت شمسدن محفوظ وتعفن غاردن مصون
ومحروس قیلمق (من آیات الله) اللهك آیتلرندندر كه بوندن نیجه عبرت ونصیحت النه (من یهدی الله) شول كمسه كه
الله تعالی هدایت ایلسه (فهو المهتد) مهتدی اولدر (ومن یضلل) وشول كمسه یه كه الله تعالی اضلال ایده
فلن تجد له) پس البته سن بوله مزسن اول كمسه ایچون (ولیا مرشدا) ارشاد ایدر برولی بوله مزسن معنیٔ بیت بودركه
شول كمسه لركه مانند اصحاب كهف قید وجوددن كذروبو عالمدن غض بصر وقطع نظر ایده لر جمیع موجودات انلره
فرمان بر اولوب مطیع وفرمان بر اولورلر واول عاشقلر كه قلبی آتش عشقله سوزان اولمغه معتاد اوله قادر میدر شمس
جهان انلری احراق ایده بلكه نار جحیم بونلرك انوار پر اشراقلرندن اباواشفاق ایدوب جز یا مؤمن فان نورك اطفأ
ناری دیمكله لابه وزاری قیله نته كم حق تعالی آفتاب منجمده یعنی قرآن عظیمده بونلرك حقنده بو آیت كریمه یی
بیورمشدرنته كم حق تعالی آفتاب منجم حقنده قرأنده (تزاور عن كهفهم) ذكرنی بیورمشدر دیمك هم وجه دركه
بو آیت كریمه آفتاب انلرك مغاره سندن میل وعدول ایلمك حقنده اولور (مثنوی) خار جمله لطف چون كل می شود
پیش جزؤی كوسوی كل میرود * خاركل كبی جمله لطف وزیبا اولور شویله كه برجزؤك قتنده اول كل جانبنه كیدر
وجامع جمیع حقایق اولان مرتبهٔ الوهیت سمتنه سیر ایدر (م ی) چیست تعظیم خدا افراشتن * خویشتن را خوار
وخاكی داشتن * حق تعالینك تعظیمی بوجلتمك ندر كندی بی خور وخاكی طوتمقدر یعنی خاك كبی بی اعتبار خور
وحقیر ایتمكدر * مثنوی * چیست توحید خدا آموختن * خویشتن را پیش واحد سوختن * خدانك توحیدنی
اوكرنمك ندر كندیكی واحد حقیقینك حضورنده یاقمقدر یعنی وجود وهمیه كی واوصاف بشریه كی آتش محبتله یاقوب
افنا ایتمكدر (مثنوی) كرهمی خواهی كه بفروزی چو روز * هستی ٔ همچون شب خود را بسوز * اكر استرسك كه
روز كبی شعله لنه سن كندیكك شب كبی ظلمانی اولان وجودنی یاق تا انانیت اثری قالمیوب بقای حقله باقی اوله سن
ووجود حقانی بوله سن * مثنوی * هستیت درهست آن هستی نواز * همچو مس در كیمیا اندر كداز * ای طالب
حق وارلغكی اول هستی نواز اولان حقك وارلغنده هستی نواز وجود اوخشایجی بورادء احیای وجود ایدیجی
معناسنه اولور كیمیاده مس كبی اریت یاقر زائل اولوب كیمیایه واصل اوله قده زر خالص اولدیغی كبی سنك دخی یاقركبی
اولان وجودك فانی وزائل اولوب انك وجودیله باقی واوصافیله كامل اوله (مثنوی) درمن وما سخت كردستی تو دست
هست این جمله خرابی ازد وهست * سن من ومایه الكی محكم ایتمشسن یعنی بنلكه وسنلكه وبزلكه محكم
یاپشمشسن اما خبرك یوقكه بوجمله خرابلق ایكی وجوددن در یعنی دنیاده اولان جمیع فسادك اصلی ایكیلكدن اولدیكه
اول شركدر ومن ومادیمك دخی معنا شرك خفیدر ومن ومامرتبه سنده قلان مشرك معنوی وبو ایكیلك ومن ومادیمك
مرتبه سندن خلاص اولان بندهٔ صفیدر پس منلك وسنلك مرتبه سنده قلان اهل وجودك سوء خاتمه سنی بیان ایلمك
ایچون بو حكایتی ایراد ایدوب بیورركه (قصهٔ شیر وكرك وروبه كه بشكار رفته بودند (م ی) شیروكرك وروبهی بهر شكار
رفته بودند از طلب دركوهسار * ارسلان وقورد وبردلكو شكاردن اوتری طلب ایلمك جهتندن كوهساره كتمش
ایدیلر (مثنوی) تا به پشت همدكر برصیدها * سخت بربندند بار وقیدها * تا بری برینك یاردمیله شكارلر اوزره باری
یعنی راهی وقیدلری محكم بغلیه لر یعنی شكارلرك یوانی محكم بغلیه لر وقیدلرنی دخی محكم ایلیه لر * مثنوی * هرسه
باهم اندران صحرای ژرف * صیدها كیرند بسیار وشكرف * هراوچی بری بریله اول اینلو وعظیم صحراده چوق وعظیم
صیدلر طوته لر * مثنوی * كرچه زیشان شیر نر رانه ننك بود * لیك كردا كرام وهمراهی نمود * اركك ارسلانه اكرچه
انلردن عار وار ایدی لیكن هضما للنفسه انلره اكرام ایلدی وبولداشلق كوستردی (مثنوی) اینچنین شه را ز لشكر
زحمتست * لیك همره شد جماعت رحمتست * بو نجلین شاهه لشكردن زحمت واردر لیكن انلره همراه اولدی زیرا
جماعت رحمتدر شیردن مراد شیر معرفت وشیر حقیقت اولان صاحب سعادتدر وكرك وروبه دن مراد حیوانیت
صفتنده قلان اهل صورتدر اكثر صاحب سعادتلر الجماعة رحمة حدیثنك مقتضاسی اوزره بعض حیوان صفتلرله
مصاحب ومقارنتی اختیار ایدرلر اكرچه انك شانه نسبت انلردن شین لاحق اولور سه ده (مثنوی) اینچنین مه را
ز اختر ننكهاست * او میان اختران بهر سخاست * بو نجلین ماهه كوكبدن عار واردر او ماه اخترلر اورته سنده سخا
وكرمدن اوترید رتا كندینك نورانیت وخاصیتی مصاحبلرینه سرایت ایلیه * مثنوی * امر شاورهم پیمبر را رسید *
كرچه رأیی نیست رأیش راندید * بوبیت هرعصرك وارث حضرت نبی علیه السلام اولان بركزیده سنك كندی اصحابیله
مشاوره وخلقه مخالطه قلوب انلره نوع موافقت ومتابعت سمتنده اولمسی تأییدا ایچون دینلمشدر ومثل موقعنده
ذكر اولنمشدر یعنی مثلا شاورهم امری پیغمبر علیه السلام حضرتلرینه ایرشدی یعنی اصحابله مشاوره ایلمك

خصوصنده (وشاورهم فی الامر) آیت کریمه‌سی اول حضرته حق جانبندن واصل اولدی اکرچه انك رأی شریفنه
بر رأی نظیر ونديد دکلدر پس مقصود اول حضرتك رأی شریفنك وفکر لطیفنك منافع وفوائدی انلره ایرشمکدر
وانلر اول حضرتك مصاحبت ومکالمه‌سندن منتفع اولمقدر (م ی) در ترازو جو رفیق زر شدست * نی ازان که جو چو زر
جوهر شدست * مثلا ترازوده ارپه التونك رفیقی اولمشدر اندن اوتری دکلکه ارپه التون کبی جوهر وبهتر اولمشدر
(مثنوی) روح قالب را کنون همره شدست * مدتی سك حارس درکه شدست) مثال آخر روح شمدی قالبه همراه
اولمشدر برمدت کاب درکاهك حارسی اولمشدر نته‌کم اصحاب کهفك کلبی انلرك بابنی حفظ قیلدیغی کبی کما قال تعالی
وکلبهم باسط ذراعیه بالوصید) پس بوندن روح تن کبی اولمق وسك اصحاب کهف مرتبه‌سن بولمق لازم کلمز (مثنوی)
چونکه رفتند این جماعت سوی کوه * در رکاب شیر بافر وشکوه * چونکه بو جماعت طاغ جانبنه کتدیلر یعنی شیر
وکرك وروبه کوهسار جانبنه شکار ایچون سیر ایتدیلر شیرك رکابنده شوکت وعظمتیله * مثنوی * کاو کوهی
وبز وخرکوش زفت * یافتند وکار ایشان پیش رفت * طاغ صغری وطاغ کچیسی وایری وسمز طاوشن بولدیلر وانلرك
ایشی ایلرو کتدی * مثنوی * هرکه باشد در پی شیر حراب * کم نیاید روز وشب اورا کباب * هر شول کمسه که محاربه
شیرنك اردنجه اوله وا کا تبعیت قیله روز وشب اکا کباب اکسك اولمز حراب مفاعله بابنك مصدریدر محاربه معناسنه
مبالغیله جنك ایدیجی دیمکدر وکنایه‌له دلیر اولمسندن کنایه اولور * مثنوی * چون زکه در بیشه آوردندشان * کشته
ومجروح واندر خون کشان * چونکم انلر طاغدن شکارلرنی میشه‌یه کتوردیلرد پلمش وپاره‌لنمش وقان ایچنده
چکرلك * مثنوی * کرك وروبه را طمع بود اندران * که رود قسمت بعدل خسروان * اول شکارلرده کرك وروباهه طمع
اولدیکه قسمت واقع اوله خسرولرك عدلیله یعنی کرك وروباهك طمعی اولوب ضمیرلرنده بویله دیدیلرکه بو صید اولان
حیوانلر میاننده قسمت واقع اوله خسرولر مرتبه‌سنده اولان شیرك عدلیله * مثنوی * عکس طمع هر دوشان
بر شیر زد * شیر دانست آن طمعها را سند * انلرك هر ایکیسنك طمعنك عکسی شیره اوردی شیر اول طمعلرك
سبب وسندنی بیلدی * مثنوی * هرکه باشد شیر اسرار وامیر * او بداند هرچه اندیشد ضمیر * هر شول کمسه که اسرارك
شیری واسرارك امیری اوله اول کمسه بیلور ضمیر هرنی اندیشه ایلرسه وخاطر هرنی فکر قیلرسه ولهذا قال ابو یعقوب
سوسی فی شرح حدیث اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله انهم جواسیس القلوب یدخلون فی قلوبکم ویطلعون
علی اسرارکم فاذا جالستموهم فجالسوهم بالصدق (م ی) هین نکه دارای دل اندیشه خو * دل ز اندیشه بدی در پیش او
ای اندیشه خو بیلو کوکل اکاه اول حفظ طوت کوکلکی بد وقبیح اولان اندیشه‌دن انك حضورنده اکرسن دیرسکه
اول مرشد کامل اولان کمسه بنم قلبمه مطلع اولسیدی نیچون بکا قلبمك خاطره‌سنی سویلمزدی الجواب * مثنوی * داند او
خر را همی راند خوش * در رخت خندد برای روی پوش * سنك جمیع اندیشه‌کی بیلور وخری ساکت واسم
سوررسنك یوزکه کولر روی پوشدن اوتری یعنی روی اسراری ستر ایلمکدن اوتری تجاهل وتغافل ایدوب سنك یوزکه
کولر (مثنوی) شیر چون دانست ان وسواس شان * وانکفت وداشت آن دم پاسشان * شیر چونکم انلرك وسواسنی
بیلدی کروسویلدی واول دم انلری حفظ طوتدی ورعایت ایتدی * مثنوی * لیك با خود کفت بنمایم سزا *
مر شما را ای خسیسان وکدا * لیکن کندینسنه دیدی سزه لایق نه ایسه بعد الامتحان کوستره‌یم ای خسیسلر وای کدالر
بعض نسخه‌ده واو سز واقع اولمش بو تقدیر اوزره ای خسیس اولان کدالر دیمك اولور (مثنوی) مر شما را بس نیامد
رأی من * ظن تان اینست در اعطای من * سزه بنم رأیم بس کلمدی بنم اعطا واحسانمده سزك ظنکز بودر استفهام
اولوب بنم اعطام حقنده سزك ظنکز بو میدر دیمك دخی جائز اولور * مثنوی * ای عقول ورأیتان از رأی من *
از عطاهای جهان آرای من * ای کرك وروبه سزك عقللرکز ورأیلرکز بنم رأیمدندر وبنم جهانی زینت ایدیجی
عطالرمدندر * مثنوی * نقش با نقاش چه سکالد دکر * چون سکالش اوش بخشید وخبر * نقش نقاشه نسبتله
نه ظن ایلرودخی نه عیب ایلر چونکه ظن وخبری اکا نقاش بغشلادی مصرع اولده دکر دخی معناسنه سکالش ظن
ایلمك وعیب ایلمك وسوء ظن ایلمك معناسنه دخی کاور * مثنوی * اینچنین ظن خسیسانه بمن * مر شما را بود ننکان
زمن * بونجلین خسیسانه ظن بکا ای زمانك خاقنلرنك وعارلری سز کچونمی اولدی یعنی بو کونه خسیسانه
سوء ظن ایلمك ای اهل زمانك معیوبلری بنم حقمده سزه می قالدی وسز کچونمی لایق اولدی دیمك اولور (م ی
(ظانین بالله ظن السوء را) کر نبرم سر بود عین خطا) سوره فتحده اولان آیت کریمه‌یه اشارتدر (ویعذب المنافقین
والمنافقات) الله تعالی عذاب ایلر منافقلره ومنافقه‌لره (والمشرکین والمشرکات) دخی مشرك ومشرکه‌لره (الظانین
بالله ظن السوء) اویله مشرکین ومنافقین که ظن ایدیجیلردر اللهه ظن سوءایله وسوء ظنلری رسول الله علیه السلام

ومؤمنین منصور ومظفر اولمزعم ایدرلردی (علیهم دائرة السوء) بونلرك اوزرینه دائر دراول برمزلقه که مغلوب ومقهور
اولملریدر (وغضب الله علیهم ولعنهم) بو مشرك ومنافقره غضب ولعنت ایدوب دنیا وآخرتده ملعون ومطرود
ایلدی (واعدلهم جهنم وساءت مصیرا) وبونلر ایچون جهنم اعداد واظهار ایلدیکه مرجع ومصیر بوندن اول جهنم
قبیح اولدی معنای بیت اللهه سوء ظنی ظن ایدیجیلرك اکر باشنی کسمیم عین خطا اولور وصواب وعدلدن بری
اولور * مثنوی * وارهانم چرخ را از ننکتان * تا بماند در جهان این داستان * چرخی سزك عار یکزدن قورتره‌یم
تا جهانده بو داستان قاله واهل عالم بوندن عبرت پذیر اوله (مثنوی) شیر با این فکر می زد خنده فاش * بر تبسمهای شیر
ایمن مباش * شیر بو فکرله فاش واشکاره خنده اوردی شیرك تبسملری اوزره ایمن اولمه * مثنوی * مال دنیا شد
تبسمهای حق * کرد ما را مست ومغرور وخلق * دنیانك مالی حق تعالینك تبسملری اولدیکه اول مال دنیا
بزی مست وغافل وکهنه وخراب ایلدی عارف وعاقل اولدرکه دنیانك یوزه کولمسنه ومسخر اولوب ال ویرمسنه
مغرور اولمیه زیرا ظاهرا مضحك وباطنا مبکیدر کما قال الانوری فی تعریف الدنیا (بیت) هی الدنیا تقول بملء فیها
حذار حذار من بطشی وفتکی (فلا یغررکم طول ابتسامی) فقولی مضحك والفعل مبکی) انکچون دیمشلر درمظهر عنایت
اولمین وهدایت وتقوایه وصول بولمین کمسه ایچون مال ومنصب دنیوی مکر الهی واستدراج ربانیدر * مثنوی *
فقر ورنجوری بهستت ای سند * کان تبسم دام خود را بر کند * ای عالی قدر سکا فقر وخسته‌لك یکدر
زیرا اول تبسم کندی دامنی عاقبت ظاهر ایلر یعنی مال دنیوی ومناصب ودول صوریکه فی الحقیقه تبسم
الهیدر غافل وجاهل اول تبسمك باطننده دام اولدیغنی بیلمیوب اول مکرله اولان تبسمه الدانوب دامه دوشر
واول تبسم برکون کندینك دامنی اظهار ایلر اول دامه دوشمین فقرا دنیا مالنك تبسم حق اولوب دامنك
ظهورنی کوردکاری وقتده حمد وشکر ایلیه‌لر (امتحان کردن شیر کرك را وکفتن که پیش آ ای کرك وبخش کن صیدها را
میان ما * مثنوی * کفت شیر ای کرك این را بخش کن * معدلت را نو کن ای کرك کهن * شیر کرکه ایتدی ای کرك
بو صیدلری بخش وقسمت ایله ای کهنه قورد عدالتی تازه ایله * مثنوی * نائب من باش در قسمتکری *
تا بدید اید که تو چه کوهری * قسملقده بنم نائبم اول تا ظاهر اوله که سن نه کوهرسن * مثنوی * کفت ای شه
کاو وحشی بخش تست * آن بزرك وتو بزرك وزفت وچست * کرك شیره ایتدی ای شاه بیان صغری سنك بخشك
ولایقکدر زیرا کاو وحشی بیوکدر وسن بیوکسن وکبیر وچستسن (مثنوی) بز مرا که بز میانه ست ووسط
* روبها خرکوش بستان بی غلط * بیان کچیسی بکا زیرا بز میانه واورته‌در بکا مناسبدر ای روبه سن طوشنی
آل غلط وخطاسز (مثنوی) شیر کفت ای کرك چون کفتی بکو * چون که من باشم تو کویی ما وتو * شیر کرکه ایتدی
ای کرك نیجه دیدك سویله یعنی بو کونه سوزی نه زهره ایله سویلدك دیدی کوره‌لم چونکم بر برده بن اولم سن دیرسن بزوسن
یعنی بنم حضورمده بنلك وسنلك سوزن سویلرسن (م ی) کرك خود چه سك بود کو خویش دید * پیش چون من شیر
بی مثل وندید * کرك خود نه کلبدر که او کندیسنی کوردی بنجلین مثلسز وشریك ونظیرسز شیر اوکنده * مثنوی *
کفت پیش آ ای خری کو خود خرید * پیشش آمد پنجه زد اورا درید * شیر کرکه ایتدی ایلرو کل ای شول برخرکه
او کندوبی الدی یعنی کندوبی بکنوب انانیت قیلدی بودخی جائزدر ایلرو کل ای شول کمسه که او خرلغی کندی صاتون
الدی کرك ایلرو کلدی شیر پنجه اوردی آنی یرتدی وهلاك ایلدی * مثنوی * چون ندیدش مغز وتدبیر رشید *
در سیاست پوستش از سر کشید * چونکه شیر کرکك عقلنی ورشد وصلاح وتدبیرنی کورمدی سیاستده انك پوستنی
باشدن چکدی (مثنوی) کفت چون دید منت از خود نبرد * اینچنین جانرا بباید زار مرد * شیر کرکه ایتدی چونکم
بنی کورمکسنی کندکدن کیدرمدی وفانی ایتمدی بونجلین جانه زار اولمك کرکدر * مثنوی * چون نبودی فانی
اندر پیش من * فضل آمد مر ترا کردن زدن * چونکه بنم قتمده فانی اولمدك فرض کلدی سنك بوینکی اورمق یعنی
هر شول کمسه که حقیقت شیرنك حضورنده وانك خلیفه‌سی اولان انبیا علیهم السلام واولیانك عظامنك قتنده
کندوبی محو وفانی ایتمدی وآدابه رعایت ایدوب طاعت وانقیاد بولنه کتمدی اول بو کونه عتابه مستحق اولور وعاقبت
شیر قهر الهی آنی هلاك قیلور * مثنوی * کل شیء هالك جز وجه او * چون نه در وجه او هستی مجو * سوره طسنك
آخرنده‌در (کل شیء هالك) ای فان (الا وجهه) الا ذاته اذ لا موجود سواه (له الحکم) ای القضاء (والیه ترجعون) بالفناء
فی ذاته معنای بیت کل شیء فانیدر وهالکدر الا آن اول اللهك وجهندن غیریسی چونکم سنده اول اللهك وجهنده
اولمیه‌سن یعنی وجودك فانی قیلوب انك بقاسیله باقی اولمیه‌سن وارلق دیلمه زیرا وارلق بو قلعه‌ده درپس سالك وجود
موهومیسن وجود حقده افنا ایلدکده وجود موهومی حقانی بولوب (کل شیء هالك) سرنه سندن خلاص اولوب

(الاوجهه) مقامنه واصل اولورپس بومعنانك اربابنه بودنیاده دیدهٔ شهودلرینه الآن (كل شیٔ هالك) درزیرا
هالك دیدی یهلك دیمدی پس جملهٔ اسمیه نك دوام وثباته دلالتی واردر معلوم اولدیكه جمیع اشیانك الآن وجودی
یوقدر وثباته دلالتی بلكه امر اعتباریدر نته كم كان الله ولم یكن معه شیٔ حدیثنی جنید بغدادی قدس الله
سره العزیز استماع ایلدكده الآن كما كان بیوردیلر ومولانا جامی بیوررلر (بیت) آن كان حسن بودونبود
ازجهان نشان ❋ والآن ان عرفت علی ماعلیه كان (مثنوی) هرچه اندروجه ما باشد فنا (كل شیٔ هالك) نبود جزا
بو بیت جناب عزت لسانندندر حضرت مولانا قدس الله سره العزیز حضرت خدا لسانندن ترجمان اولوب
بیوررلركه هرنه شیكه بزم وجهمزده فانی اوله اكا (كل شیٔ هالك) جزا اولمز یعنی هرشیكه هالكدر هرشیئك هالك
اولمسنده اول داخل اولمز وبو مفهوم اكا جزا اولمزدیمك اولور بلكه انك جزاسی وجه باقیده بقا بولمقدر دیمكی افاده قیلور
مثنوی ❋ زانكه درالاست او ازلا كذشت ❋ هركه درالاست اوفانی نكشت ❋ زیرا اول وجه الهیده فانی اولان
كمسه الاده در یعنی اثبات وجود مرتبه سنده درلادن كچدی یعنی نفی مرتبه سندن كچوب حقیقت مرتبه سنه ایردی
هركیمكه الاده دراوفانی اولمدی زیرا اثبات وجود مرتبه سنه فنا صغمز وبعد الفنا حاصل اولان بقا یه اصلا فنا طاری
اولمز ❋ مثنوی ❋ هركه بردراومن وما می زند ❋ ردبابست اوو برلا می تند ❋ هركیمكه باب الهی اوزره اومن وما اورر یعنی
بنلك وسنلك اظهار قیلور اول كمسه باب خدانك مردودیدرلا اوزره طولنور یعنی هلاك وفنا مرتبه سنه دوشوب
انده مقهور اولور ❋ قصهٔ آنكس كه درباری بكوفت ازدرون كفت كیست آن كفت منم كفت چون تو توبی درنمیكشایم
هیچ كس را ازیاران نمیشناسم كه اومن باشد بوسرخ شریف اول كمسه نك قصه سنك بیانیدركه بریارنك قپوسنی قاقدی
ایچرودن اول صاحب خانه دیدی كیمدر اول دق باب ایلین كمسه دیدی بنم صاحب خانه دیدیكه چونكم سنسن
سكا قپویی اچمازم زیرا یاراندن هیچ بركسه بی اكلامزمكه اوبنلك مرتبه سنده اوله وبن دیه یوری دیدی وآنی ردایلدی
بو حدیث شریفك مضمون ومفهومنه اشارت بیوررلركه جابر رضی الله عنه حضرتلرندن روایت اولنور قال جابر
رضی الله عنه اتیت باب النبی صلی الله علیه وسلم فدققت الباب فقال من ذا فقلت انا فقال انا انا كأنه كرهها كذا
فی المصابیح یعنی لم یرض النبی علیه السلام عن جابر التكلم بهذا اللفظ لان فی هذا اللفظ تعظما وتكبرا فلم یرض النبی علیه
السلام منه التكلم بلفظ فیه التكبر والانانیة كذا فی تنویر المصابیح (م ی) آن یكی آمد درباری بزد ❋ كفت یارش كیستی
ای معتمد ❋ اول بركمسه كلدی یارنك قپوسنی اوردی یاری اكا ایچرودن ایتدی ای معتمد كیمسن ❋ مثنوی ❋ كفت من
كفتش برو هنكام نیست ❋ برچنین خوانی مقام خام نیست ❋ دق باب ایلین كمسه بن دیدی صاحب خانه اكا دیدی
یوری وقت وزمانی دكلدر بونك كبی برخوان اوزره خامك مرتبه ومقامی یوقدر ❋ مثنوی ❋ خام راجز آتش هجر وفراق
كی پزدكی وارهاند ازنفاق ❋ خامی هجر وفراق آتشندن غیری كیم پشورر ونفاقدن كیم قورترر قورترمز الا كه
آتش فراق وپشورمز الا كه نار هجر وفراق ❋ مثنوی ❋ رفت آن مسكین وسالی درسفر ❋ درفراق دوست سوزید
ازشرر ❋ اول مسكین كتدی وبر ییل سفرده دوستنك فراقنده شرردن یاندی یعنی اول دوستنك هجر وفراقنده شرر
اشتیاقدن یاندی ❋ مثنوی ❋ پخته كشت آن سوخته پس باز كشت ❋ باز كرد خانهٔ انباز كشت ❋ اول فراق آتشنه
یانمش پخته اولدی پس كیرودوندی كیرو محبت وخلتده انباز اولدی یعنی كمسه نك خانه سنك اطرافنه طولندی ❋ مثنوی
حلقه زد بردربصد ترس وادب ❋ تا نجهد بی ادب لفظی زلب ❋ بودفعه یوز خوف وادبله قپو اوزره حلقه اوردی تا ادبسز
ونامعقول برحرف لبندن صچرامیه وكستاخانه بركلام ایلمیه (مثنوی) بانك زد یارش كه بردركیست آن ❋ كفت
بردرهم توبی ای دلستان ❋ انك یاری درون خانه دن صدا اوردیكه اوكیمدر دق باب ایلین كمسه دیدی قپوده ای دلستان
هم سنسن (م ی) كفت اكنون چون منی ای من درا ❋ نیست كنجایی دو من را درسرا ❋ صاحب خانه ایتدی الآن
چونكم بن سن ای بن ایچرو كل یعنی چونكم كندی بنلككدن كچوب وجود واحد اولمق مرتبه سن بولدك اكاكه خانه
سنكدر زیرا سرایده ایكی بنه صغمق یوقدر یعنی سرای وجودی ایچره ایكی بنلك اولمغه وسعت یوقدر ❋ مثنوی ❋
نیست سوزن را سررشتهٔ دوتا ❋ چونكه یكتابی درین سوزن درا ❋ سوزن ایچون ایكی ایپلك اوجی یوقدر یعنی سوزنك
سوراخی بردر ایپلكك اوجی ایكی اولسه اكا داخل اولمز بلكه ایكی قات ایپلك برقات اولوب سررشته بر اولدقدنصكره
اكا داخل اولور چونكه یكتاسن بوسوزنك ایچنه كل یعنی چونكم مغایرت واثنینیت مرتبه سندن خلاص اولدسن
باب خانهٔ وحدته داخل اول (مثنوی) رشته را با سوزن آمد ارتباط ❋ نیست درخور با جمل سم الخیاط ❋ رشته نك
سوزنه ارتباطی كلدی ویكتا اولدیغی حالده سم خیاطه داخل اولدی اما ایكنه یوردوسی جمله لایق دكل مادامكه انسان
كبر وانانیتله متصف اولان وجمل كبی مجسم ومعظم اولان وجودنی ریاضتله رشته كبی قیلمیه سم خیاط كبی اولان

راه وحدتدن ایچرو كیرمكه لایق اولمز واول بابه اول انانیت صاحبنك وجودی تعلق وارتباط قیلمز (مثنوی) كی شود
باریك هستیٔ جمل ❋ جز بمقراض ریاضات وعمل ❋ جملك وجودی نیچون باریك اولور یعنی صاحب وجودك جمل كبی
اولان وارلغی نیچون رشته كبی نحیف ونزار اولور ریاضت وعمل مقراضندن غیری ایله یعنی جمل كبی عظیم الوجود اولان
كمسه نك وجودی نحیف اولمز وانانیتی فنا بولمز الا ریاضات وعمل مقراضیله پس بو مرتبه صاحب وجود اولان كمسه لره
ابواب سما مفتوح اولمز وجنت وحدته وصول بولمز حتی بونلرك جمل وجودی رشته كبی باریك اولوب سم خیاط فنادن
ایچرو داخل اولمینجه نته كم حق تعالی سورهٔ اعرافده كافرلره ابواب سمانك مفتوح اولمسنی وانلرك جنته دخول
قیلمسنی جملك سم خیاطه دخول قیلمسنه تعلیق ایدوب بیوردی (لا تفتح لهم ابواب السماء ولا یدخلون الجنة حتی یلج
الجمل فی سم الخیاط) حتی بعض عشاق كندینك كمالیله ریاضت وصبابتندن مبالغه طریقیله دیر ❋ بیت ❋ ولوان مابی
من جوی وصبابة علی جمل لم یبق فی النار كافر (م ی) دست حق باید مرا ای فلان ❋ كو بود برهر محالی كن فكان
ای فلان اكا حق تعالینك دست قدرتی كركدیعنی هستیٔ جمله باریك اولمغه دست الهی وارادت ربانی لازمدركه او خدا هر
برمحال اوزره كن فكاندر یعنی هر برمحال نسنه یه امری تعلق ایلسه درحال بلا توقف اول نسنه اولور (م ی) هرمحال
ازدست او ممكن شود ❋ هرحرون ازبیم او ساكن شود ❋ هرمحال اول خدانك دست ارادتندن ممكن اولور جمیع حرون
وسركش انك خوفندن رام وساكن اولور ❋ مثنوی ❋ اكمه وابرص چه باشد مرده نیز ❋ زنده كردد ازفسون آن عزیز
اكمه وابرص نه اوله یعنی اصلندن اعمی اولنی ودخی ابرص اولنی ابرا ایلمك اكا نسبت امر سهلدر مرده دخی اول عزیز
اولان پادشاهك فسونندن زنده اولور یعنی نفس رحمانیه دن حیات بولور ووجوده كلور (م ی) وان عدم كز مرده مرده تر
بود ❋ دركف ایجاد او مضطر بود ❋ واول عدم مرده دن مرده رك اولور انك ایجاد وتكوینی النده مضطر ومسخر
اولور (م ی) (كل یوم هو فی شأن بخوان ❋ مر ورا بی كار وبی فعلی مدان) سورهٔ رحمانده اولان آیت كریمه یه اشارتدر
(یسئله من فی السموات والارض) اول اللهدن استرلر سماواتده اولنلر وارضده اولنلر كه جن وانس وبونلر امثالی اولنلردر
استعداد واستحقاقلرینه مناسب استفاضه ایدرلر (كل یوم هو فی شأن) هروقتده اول الله بر كارده در بو آیت كریمه یی
حضرت پیغمبر علیه السلام تلاوت بیوردقده سؤال اولندیكه وما ذلك الشأن یا رسول الله فقال من شأنه ان یغفر ذنبا
ویفرج كربا ویرفع قوما ویضع آخرین ابن عیینه دن مرویدركه دهر عند الله ایكی كوندر بری دنیا بری آخرتدر دنیاده
شانی امر ونهی واحیا واماته واعطا ومنع واعزاز واذلال وامثال ذلك وآخرتده شانی حساب وعقاب وسؤال
وجزا وثوابدر اما محققین قتنده یوم آن معناسنه وشان تجلی معناسنه در پس تجلیٔ الهی بحسب استعداد وقابلیت
متجلیٔ وهرآنده نوع آخر پیاپی متعاقب ومتوالی اولمقده در پس تجلیٔ الهی نامتناهیدر پس هرآنده شانی دخی
نامتناهیدر كما قال بعض المشایخ ان الله لا یتجلی لصورة مرتین ولا یتجلی لصورتین مرة واحدة معنیٔ بیت كل یوم هو
فی شأن آیت كریمه سنی اوقو تحقیقا حق تعالی بی اشسز وفعلسز بیلمه ❋ مثنوی ❋ كمترین كارش بهر روز آن بود ❋
كوسه لشكر را روانه میكند ❋ اول خدانك بر كارنك كمتری هر كون اول اولوركه اوخدا اوچ لشكری روانه ایلر
❋ مثنوی ❋ لشكری اصلاب سوی امهات ❋ بهران تا در رحم روید نبات ❋ برلشكری اصلاب آبادن ارحام امهات
جانبنه روانه ایلراندن اوتری تا رحم مادرانده نبات بته یعنی اولاد حاصل اوله ❋ مثنوی ❋ لشكری زارحام سوی
خاكدان ❋ تا زنر وماده پر كردد جهان ❋ برلشكری ارحامدن خاكدان جانبنه روانه ایلر تا نر وماده دن جهان پر اوله ❋
مثنوی ❋ لشكری ازخاكدان سوی اجل ❋ تا ببیند هركسی حسن عمل ❋ برلشكری خاكدن اول جهتدن مرك
واجل جانبنه روانه ایلر تا هر بركسه جزا وحسن عملنی كوره ❋ مثنوی ❋ این سخن پایان ندارد هین بتاز ❋ سوی
آن دو یار پاك پاكباز ❋ بوكونه سوز پایان ونهایت طوتمز آكاه اول اول ایكی پاكباز اولان یار جانبنه چاپ یعنی اول ذكر
اولنان ایكی پاكیزه سیرتك احوالنی نقل ایلمك سمتنه سرعت ایله تا انلرك حالی نیه منجر اولدی بیان اولنه (پشیمان
شدن آن كوینده كه كفت منم وبر ریاضت كشیدن او یكسال وجهت استغفار وباز كشتن آن مستغفر بدر آن خانه
وپرسیدن صاحب خانه كه كیست بردر وجواب كفتن آن مستغفر كه توبی بردر ❋ مثنوی ❋ كفت یارش
اندرآ ای جمله من ❋ نی مخالف چون كل وخار چمن ❋ رشته یكتا شد غلط كم شو كنون ❋ كر دوتا بینی حروف كاف
ونون ❋ كاف ونون همچون كمند آمد جذوب ❋ تا كشاند مر عدم را در خطوب ❋ چونكم اول بنلكه متصف
اولان بنلككدن كچدی وبوقلق وبی خودلق شرابن ایچدی درحال یاری اكا قپو آچدی ودیدیكه ایچرو كل ای جمله بن
وكندو بی افنا قیلان چمنك كل وخاری كبی مخالف وضد دكلسن بلكه عین كلسن اكرچه صورتا مغایرت واثنینیت
وارسه معنا اتحاد حاصلدر اولیله اولیجق صورتده اولان مغایرت واثنینیت ضرر ویرمز مثلا رشتهٔ معنای كاف ونون

بکتا اولدی اگرچه صورتا ایکی قات کورورسن حروف کاف ونونی کمند کبی چکیجی وجذب ایدیجی کادی صورتا ضد
ومعنا وفعلا متحددر تا کم چکه معدوم اولان شیء کارعظیمه پس مقصود واتحاد معنادر صورتا اولان کثرت واعداد
ضرروبرمز * بیت * وجل فی فنون الاتحاد ولا تحد * الی فئة فی غیره العمر انفقت * فواحده جم غفیرومن عدا)
ه شر ذمة بحت بابلغ بحت * مثنوی * پس دوتا باید کمند اندر صور * گرچه یکتا باشد آن دودر اثر * پس صورتلرده کمند
ایکی قات کرک اکرچه اثرده اول ایکی قات بر قاتدر یعنی کمندا کرچه ایکی قاتدر اما اندن حاصل اولان اثردرکه اول برشیء
طوتوب جذب ایتمکدر (مثنوی) گردو پا گرچار پاره را برد * همچو مقراض دوتا یکتا برد * اکرایکی آیق واکردرت آیق
یولی ایلتور ایکی قات مقراض کبی برقات کسر (م ی) آن دو همبازان کازر را ببین * هست در ظاهر خلافی زان واین
* مثال آخر اول ایکی کازر شریکلری کوریعنی بز یویجی اور تقلره نظر ایت کور ظاهرده انك وبونك خلافی واردرکه
اول ایکیسنك فعلی بری برینه ظاهرا مخالفدر * مثنوی * آن یکی کرباس را در آب زد * وان دگر همباز خشکش
می کند * اول بری بزی صوایچنه اوررواول برشریکی کرباسی قوری ایلر * مثنوی * باز او آن خشك را ترمی کند *
کوییا استیزه بر ضد می تند * کیرواول برشریکی اوقوری بزی یاش ایلر ییدك که عنادن ضد اوزره طولنور یعنی
بو ایکیسنك ظاهرلرینه بقسان عناد جهتندن بری برینه ضد اولمق اوزره کار ایلردیر * مثنوی * لیك این دو ضد
استیزه نما * یك دل ویك کار باشد در رضا * ولیکن بو ایکی استیزه کوستریجی ضد رضاده یکدل ویك کار اولور بو مثاللر
اعداد واضداد صور ومعنوی اولان اتحاده مانع اولمدیغنی اشعار ایلر (مثنوی) هرنبی وهرولی را مسلکیست * لیك
تا حق می برد جمله یکیست * هرنبینك وهرولینك برمسلکی واردرکه صورتا بری برینه مخالفدر ولیکن چونکم اول
مسالك سالکی تا حقه ایلتور جمله سی بوجهتدن بردر لیکن بعضسی اقرب وبعضسی ابعد اولمقدن خالی اولمزا کرچه
انبیا علیهم السلامك طرقنك جمله سی موصل الی الله در ولیکن اقرب جمیع طرق حضرت پیغمبر علیه السلامك
طریقی قویمیدر * مثنوی * چونکه جمع مستمع را خواب برد * سنگهای آسیا را آب برد * چونکم جمع مستمعی
خواب التدی دکرمنك طاشلرنی آب التدی یعنی چونکم مستمع اولان جماعتی خواب غفلت اخذ ایتدی وهر بری
حسن استماع ایله بو کلامی استماع ایلکی قویوب آخره یتمه کتدی نصیحت وارشاده متعلق اولان آسیابك طاشلریکه
فی المثل الفاظ وحروفدرکه بونلر مصلح دقیق معنادر وقوت ناطقه مانند آبدربو الفاظ وحروفی اول قوت ناطقه آبی ازاله
ایتدی دیمکدن عبارت اولور * مثنوی * رفتن این آب فوق آسیاست * رفتنش در آسیا بهر شماست * ای کروه
مستمعین بو آبك کتمسی آسیابك اوزرنده در اول آبك آسیابه کتمسی سزدن اوتریدر آبدن مراد نطقدر آسیابدن مراد پند
ونصیحتدر پس تقدیر معنی بویله دیمك اولورکه ای مستمعین طائفه سی بو آب نطقك کتمسی یعنی جریان ایتمسی ارشاد
ونصیحت مرتبه سنك فوقنده درکه بو آب نطقکه بنم ناودان دهانمدن جاری اولوربونك شانی آسیاب پند ونصیحتدن
ارفع واعلادر اما ارشاد ونصیحت آسیابنه کتمك مجرد سزلك ایچوندرتا دقیق معنایی اندن حاصل ایدوب مستفید
ومنتفع اوله سن * مثنوی * چون شمارا حاجت طاحون نماند * آب را در جوی اصلی باز راند * چونکم سزلك آسیابه
حاجتکز قالمدی صویی اصلی اولان ایرمغه کیروسوردی طاحون دکرمنه دیرلر یعنی ای جمع مستمعین چونکم سزلك
ارشاد ونصیحت دکرمننه احتیاجکز قالمدی ناطق اولان کمسه آب نطقی اصلی جانبنه کیروسوق ایلدی نته کم دکرمنجیلرك
عادتیدر دکرمنه مشتری کلمدکده وبغدایی اوکودر اولمدقده صویی دکرمن جانبندن قطع ایلیوب اصلی اولان
ایرمق جانبنه سوق ایلر * مثنوی * ناطقه سوی دهان تعلیم راست * ورنه خود آن نطق را جوبی جداست * دهان
جانبندن ناطقه تعلیم وارشاددن اوتریدر یوخسه اول نطق ایچون خود بر آخر جوی واردر یعنی بو قوت ناطقه دهان
وزبان طرفندن خلقه حقی تعلیم وتفهیم ایلمك ایچوندر والا اول آب نطقك بر آخر نهر ومجراسی دخی واردرکه اول
جان ودل مرتبه سیدر اکر مستمع مرشدك آب نطقندن منتفع ومستفید اولورسه اول نطق دهانه کتوروب اجرا ایلر واکر
مستفید اولمزسه دهانی بند ایلیوب آب نطقی جان ودل جانبنه سوق ایلر * مثنوی * می رود بی بانك وبی تکرارها *
تحتها الانهار تا گلزارها * اول قوت ناطقه صوت وصداسز وتکرار واداسز جوی معنویده کیدر وجریان ایدر
انك تحتنده نهرلر سبزه زاره دك تحتها ده اولان ضمیر مؤنث بیت اولده اولان قوت ناطقه یه راجعدر روانك تحتنده جاریه
اولان انهاردن مراد حقایق ومعانی نهرلریدر وسبزه زاردن مراد عالم حقیقت واسراردر وتقدیر کلام ونتیجهٔ مرام
بویله دیمك اولورکه اول ماء الحیاة قوت ناطقه نك صیت وصدا وبی تکرار واداتحتنده حقایق ومعانی نهرلری جاری اولور
تا گلزار حقیقت وسبزه زار اسراره بویته دك دیمك اولور * مثنوی * ای خدا جان را تو بنما آن مقام * که در وبی حرف
می روید کلام * خدایا اول مقامی سن جانه کوستر که اول مقامده کلام حرفسز بتر وصوتسز ظاهر اولور * مثنوی *

تا که سازد جان پاك از سر قدم * سوی عرصهٔ دور وپهنای عدم * تا که پاك جان باشدن قدم دوزه ومشیا علی الالهام
لا مشیا علی الاقدام عدمك دور وعریض اولان میدانی جانبنه کتدی (م ی) عرصهٔ بس با کشاد وبا فضا * وین خیال
وهست یابد زو نوا * زیاده کشاده وفضا ووسعتله بر عرصه ده درکه بو خیال وبو وجود اول عرصه دن نوا یعنی نصیب
وغدا بولور مقصود عالم عدمدرکه مراد مرتبهٔ حقیقتدر بر عرصهٔ واسعدرکه بو خیالات ودخی وجود کائنات اول
عالمدن حظ آلور ونشو ونما بولور دیمك اولور (مثنوی) تنگتر آمد خیالات از عدم * زان سبب باشد خیال اسباب غم *
باز هستی تنگتر بود از خیال * زان شود در وی قمر همچون هلال * عالم عدمکه مراد عالم اعیان وعالم ارواحدر خیالات
عالمی اندن تنکتر کلدی اول سببدن خیال اسباب غم اولدیکه عالم اعیان وارواحده غم واسباب غم بو قدر کیرو بو وارلق
عالمی جمیعا عالم خیالدن اضیق اولدی اول تنکتر اولدیغندن اوتری اولور اول عالم هستیده قمر هلال کبی یعنی بو عالم
هستی خیال تنکتر اولدیغندن اوتری قمر بو عالمده هلال کبی کوچك کورینور حال بوکه عالم خیالده اویله کدر زیرا
اهل هیئت دیمشلردرکه قمرك وجودی التمش بو زمین قدردر پس خیال آنی عظیم وکبیر تخییل ایلر عالم خیالده
انك جرمی بویله عظیم وکبیر ایکن بو عالم وجودده هلال کبی صغیر اولور بو معنی دلالت ایلرکه بو وجود عالمی عالم خیالدن
تنکتر واصغر اوله (مثنوی) باز هستیٔ جهان حس ورنك * تنگتر آمد که زندانیست تنگ * کیرو حس ورنك جهاننك
وجودی یعنی بو مرئی ومحسوس اولان عالم شهادت تنکتر کلدی زیرا تنك بر زنداندر یعنی بو عالم حس ورنك بیت اولده
ذکر اولنان مطلقا وجود خارجی عالمندن اضیق اولدیکه فی المثل بر زندان تنکدر پس علت تنکلك نه ایدیکنك
بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) علت تنگیست ترکیب وعدد * جانب ترکیب حسها می کشد * تنکلك علتی
ترکیب وعدددر یعنی بو ترا کیب واعداد بو عالم حسك تنك اولمسنه سببدر مصرع ثانی سؤال مقدره جواب اولور
کأن بر سائل دیرکه چونکم عالم ترکیب وعدد بویله تنکدر بو ترکیب وعدد عالمنه انسانی نه شیء چکر جواب بیوررلر
جانب ترکیبه حسلر چکر یعنی بو حواس ظاهره که بو عالم ترکیب وعدد ده ظهوره کلوب انکله انس کلمشدر هر بارکه
انسان بو عالمدن خلاص اولوب بی ترکیب وبی عدد اولان عالم توحیده کیتمك استرسه حواس ظاهره آنی عالم ترکیب
جانبنه جذب ایلر دیمك اولور (مثنوی) زان سوی حس عالم توحید دان * گر یکی خواهی بدان جانب بران) اول حس
وصورت طرفندن عالم توحیدی بیل وکثرت اختلافاتدن کچوب عالم وحدتی کورا کر برلك استرسك اول جانبه
سور زیرا بو عالم صورتده اثنینیت ومغایرت مقرردر لیکن معناده جمله نك اتحادی محققدر نته که بو بیتی مثال طریقیله
بیوررلر (مثنوی) امر کن یك فعل بود ونون وکاف * در سخن افتاد ومعنی بود صاف * مثلا صیغهٔ امر کن بر فعل
وبر معنی اولدیکه مراد اتحاد معدومدر ونون وکاف حرفلری سخنده واقع اولدی ومعنی صاف اولدی اکرچه صورتده
اختلافده اولدیسه ده ومعنا صاف اولمسی اولدرکه لفظده ایکی اولان حرفلرك معناسی بر اولدی صورتده مغایرت
واثر وفعلده اتحاد قیلدی پس سن برلك استرسك صورتدن کچوب معنایه نظر ایله تا کم موحد اوله سن وبرلك عالمنی بوله سن
(م ی) این سخن پایان ندارد باز گرد) تا چه شد احوال گرگ اندر نبرد بو سوز پایان طوتمز قصه یه رجوع ایله تا کرکك احوالی
جنکده نیجه اولدی آنی بیان ایله (ادب کردن شیر گرگ را که در قسمت بی ادبی کردی (م ی) گرگ را برکند سر آن سرفراز *
تا نماند دو سری وامتیاز) او سرفراز وعالی قدر اولان شیر کرکك باشنی قوپردی تا ایکی رئیس وامتیاز قالمیه یعنی ایکیلك
وایکی وجوده مخصوص حکومت وکبریالق قالمیه وامتیاز ومغایرت دخی برطرف اوله (مثنوی) فانتقمنا منهم است
ای گرگ پیر * چون نبودی مرده در پیش امیر * سورهٔ حجرده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (وان کان اصحاب الایکة
لظالمین) یعنی (وما کان اصحاب الایکة الا لظالمین انفسهم) واضعین الشیء غیر موضعه (فانتقمنا منهم) پس بز بونلردن
اخذ انتقام ایدوب بونلره عقاب قیلدق وسورهٔ زخرفده بیوررلر (فانتقمنا منهم فانظر کیف کان عاقبة المکذبین) وسورهٔ
اعرافده دخی (فانتقمنا منهم فاغرقناهم فی الیم) بیوررلر ظلمه وفجره دن اخذ انتقام مقرردر ولو بعد بعد نته کم حدیث
شریفنده بیوررلر ان الله لیملی للظالم فاذا اخذه لم یفلته معنیٔ بیت ای قوجه قورد فانتقمنا منهم در یعنی ای کرك کهن شویلا
ومحنکه سنك اوزریکه واقع اولدی (فانتقمنا منهم) آیت کریمه سنك مفهومیدر چونکم امیرك اوکنده مرده اولمدك
یعنی ای کرك سیرت اولان ودرنده لك مرتبه سنده قالان کمسه چونکم کندیکی امیر حقیقینك حضورنده محو وفانی
ایلیوب ایکیلك مرتبه سنده قالدك وکبر وانانیتی ترك ایلمدك شیرك قهر وانتقامنه مظهر اولدك نته کم امم سالفه کبر
وانانیتدن نیجه عیوب مظهر انتقام اولدیلر حق تعالی بونلردن انتقام آلوب هلاك ایلدی (م ی) بعد از آن رو شیر با روباه کرد
گفت این را بخش کن از بهر خورد * کرکی هلاك ایتدکدنصکره شیر یوزنی روباهه ایلدی یمکدن اوتری بونی بخش
وقسمت ایله دیدی (م ی) سجده کرد وگفت کین گاو سمین * چاشت خوردت باشد ای شاه گزین * روباه بو خطابی اشتدی

وسجده ایتدی ودیدیکه بو کارسمین سکا چاشت خورد اولسون ای شاه گزین یعنی ای کزیده شاه بو سمز کاوسنک قوشلق
ییجک اولسون (مثنوی) وآن بزاز بهر میان روز را * یخنی باشد شه پیروز را * واول کچی کونک اورته سندن اوتری
پیروز اولان شاه ایچون بر یخنی اوله (مثنوی) وآن دگر خرکوش بهر شام هم * شب چره این شاه با لطف وکرم *
اول غیری خرکوش شاهدن اوتری هم بو الطاف وکرم اولان شاهک کیجه ییجکیدر (مثنوی) گفت ای روبه تو عدل
افروختی * اینچنین قسمت زکه آموختی * شیر روباهه ایتدی ای روباه سن عدل شعله لندردک ومنور ایلدک بو نجلاین
قسمتی کیمدن اوکرندک (مثنوی) از کجا آموختی این ای بزرگ * گفت ای شاه جهان از حال گرگ * ای اولو بونی قندن
اوکرندک روباه ایتدی ای جهانک پادشاهی گرگک حالندن اوکرندم واندن عبرت الدم (مثنوی) گفت چون در عشق ما
گشتی گرو * هر سه را برگیر وبستان وبرو * شیر روباهه دیدی چونکیم بزم عشقمزده رهن اولدک وکندیکی فانی قیلدک
اوچنی بیله قالدر وال ویوری (مثنوی) روبها چون جملگی ما را شدی * چونت آزاریم چون تو ما شدی * ای روباه چونکه
جمیعا بزم ایچون اولدکسی نیجه اینجیده لم چونکیم سن بز اولدک پس سنی انجتمک کندیمزی اینجتمک کبی اولور (مثنوی
ما ترا وجمله اشکاران ترا * پای بر گردون هفتم نه برآ * بز سنک وجمله شکارلر سنک زیرا من کان لله کان الله له درآیاغکی یدنجی
فلک اوزره قو بو قاروکل (مثنوی) چون گرفتی عبرت از گرگ دنی * پس تو روبه نیستی شیر منی * چونکه دنی گرگدن عبرت
طوتدک پس سن روباه دکلسن معناده بنم شیرمسن یعنی بنم شیرمسن یعنی بنم مقبولم ومرغوبمسن * مثنوی *
عاقل آن باشد که عبرت گیرد از * مرگ یاران در بلای محترز) عاقل اودر که عبرت طوته احتراز اولنمش بلاده یارانک
موتندن کما قیل العاقل من اتعظ بموت جیرانه * مثنوی * روبه آن دم بر زبان صد شکر راند * که مرا شیر از پس آن
گرگ خواند * روبه اول دم زبانی اوزره یوز شکر سوردی وحمد وثنا الر ایلدی بویله دیو که بنی شیر اول گرگدنصکره اوقیدی
مثنوی * گر مرا اول بفرمودیکه تو * بخش کن این را که بردی جان از او * اگر بکا اول بیوریدیکه سن بونی بخش ایله
اندن کیم جان قورتردی قصه دن حصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * پس سپاس اورا که
ما را در جهان * کرد پیدا از پس پیشینیان * پس سپاس اول خدایه که بزی جهانده اولک کلان امتلردنصکره پیدا
وموجود ایلدی بس باعربیله اولوب چوق سپاس اکا دیمک دخی جائز اولور (مثنوی) تا شنیدیم آن سیاستهای حق
* بر قرون ماضیه اندر سبق * تا حق تعالینک اول سیاستلرینی اشتدک سابقده ماضیه اولان قرون اوزره * مثنوی *
تا که ما از حال آن گرگان پیش * همچو روبه پاس خود دار یم بیش * حتی بز اول مقدم اولان قوردلرک حالندن
روباه کبی کندیمزی زیاده حفظ طوتالم بیش با عربیله زیاده معناسنه در * مثنوی * امت مرحومه زان رو خواند مان
* آن رسول حق وصادق در بیان * بزه اول جهتدن امت مرحومه اوقیدی اول حقک رسولی وبیانده صادق
اولان نبی کما قال علیه السلام امتی امة مرحومة وبو امت محمد علیه السلامک امت مرحومه اولمسی اول جهتدندرکه
امم سالفه نک جمله سنک صوکنده کلمشدر وبونلر اول اممک احوالندن عبرت پذیر اولمشدر وجناب حق انلری قهر
ایتمکله بونلری تخویف وتنذیر قیلمشدر * مثنوی * استخوان وپشم آن گرگان عیان * بنگرید وپند گیرید ای مهان
اول گرگلرک استخوان وپشمنه آشکاره نظر ایلیکز ونصیحت طوتکز ای اولولر استخوان وپشمدن مراد امم سابقه نک
اثرلریدرنته کم بو آیت کریمه ایله اکا اشارت واردر (فسیروا فی الارض فانظروا کیف کان عاقبة المکذبین) * مثنوی
عاقل از سر بنهد این هستی وباد * چون شنید انجام فرعونان وعاد * عاقل باشندن بو وجودی وهوایی قوروازاله قیلور
چونکه فرعونلرک وعاد قومنک عاقبتنی اشتدی (مثنوی) ور ننهد دیگران از حال او) عبرتی گیرند از اضلال او) واگر
عاقل اولان بو انانیت وهوایی باشندن قومزسه غیریلر انک حالندن وانک اضلالندن بر عبرت طوترلر یعنی انک اضلالندن
اوتری قهر وغضبدن عبرت آلورلر (تهدید کردن نوح علیه السلام مر قوم را که با من مپیچید که من روی پوشم با خدای
بپیچید در میان این بحقیقت ای مخذولان) بو سرخ شریف حضرت نوح علیه السلامک قومنه تهدید ایلمسنک بیانده در
بویله دیو که ای قوم بکا طولاشمکز یعنی عناد وکبر ایدوب خصومتله بکا صارلمکز که بن فی الحقیقه رو پوشم بنم صورتم
فی المثل حضرت حقه حجاب ونقاب کبی اولمش واول بنم وجودمده تجلی قیلمشدر خدای تعالییه طولاشکز حقیقتده
بو اورتاده ای مخذوللر یعنی ای معین سزا اولان مردودلر دیدی * مثنوی * گفت نوح ای سرکشان من من نیم
* من ز جان مردم بجانان می زیم * حضرت نوح علیه السلام کندی قومنه ایتدی ای سرکشلر ومستکبرلر بن بن
دکلم یعنی صورت ظاهرده سزبنی کندیکز کبی بشر کوررسز لیکن بن فی الحقیقه اویله دکلم بن جان بشریدن
وروح حیوانیدن اولدم جانان ایله دیری اولورم (مثنوی) چون بمردم از حواس بو البشر * حق مرا شد سمع وادراک وبصر
چونکه بو البشرک حواسندن اولدم یعنی ابو البشردن حاصل اولان حواس بشریه مقتضالرندن فانی اولدم حق تعالی

بنم سمع وادراک وبصرم اولدی کما قال تعالی فی الحدیث القدسی لا یزال العبد یتقرب الی بالنوافل حتی احبه فاذا احببته
کنت سمعه الذی یسمع به وبصره الذی یبصر به آه * مثنوی * چونکه من من نیستم این دم زهوست * پیش این دم
هر که دم زد کافر اوست * چونکه بن بن دکلم بو نفس هودندر یعنی چونکیم بن فی الحقیقه فانیم بو بنم نفس وکلامم
هویت ذات الهیه دندر هر کیمکه بو نفسک اوکنده دم اورر یعنی اکا انکار ومخالفت قیلور اول کافردر * مثنوی *
هست این دم نقش این روباه شیر * سوی این روبه نشاید شد دلیر * بو روباهک نقشنده بو دم شیر واردر بو روباهک
جانبنه دلیر وبی باک کیتمک لایق دکلدر (مثنوی) گر ز روی صورتش می نگروی * غره شیران از و می نشنوی * اگر صورت
جهتندن اول نقش روباهه یعنی انبیا علیهم السلام واولیای عظامه ایناغمیه سن وتصدیق قیلمیه سن نعره وهیبت
شیرنی اندن اشتمزمیسن یعنی ایشیدرسن استفهام تقریریدر صورت انبیای عظامه نقش روبه تعبیری اهل کفرلک
نظرلرنده روبه کبی حقیر اولدیغی ملابسه ایله درکه انلرک نظر حسیسی اول شیران عالم معنالرک صورتلرنی حقیر
کوررلردی (مثنوی) گر نبودی نوح را از حق یدی * پس جهانی را چرا برهم زدی * اگر حضرت نوح علیه السلامه
حق تعالیدن بر ید اولمیدی یعنی بر قدرت ونصرت اولمیدی یدبونده قدرت ونصرت معناسنه در نته کم وید الله
علی الجماعة حدیثنده قدرة الله ونصرة الله علی الجماعة معناسی مراد اولمشدر پس تمام جهانی نیچون بری برینه
اورردی * مثنوی * صد هزاران شیر بود او در تنی * او چو آتش بود وعالم خرمنی * نوح علیه السلام بر تنده صد هزاران
شیر ایدی اول نوح علیه السلام آتش کبی ایدی وعالم فی المثل بر خرمن ایدی * مثنوی * چونکه خرمن پاس عشر او
نداشت * او چنان شعله بران خرمن کماشت) چونکه خرمن انک عشرنی حفظ طوتمدی وحقنی ادا ایتمدی واو انجلاین
شعله یی اول خرمن اوزره حواله ایلدی شعله دن مراد شعلهٔ قهر الهی اولورکه (رب لا تذر علی الارض من الکافرین
دیارا) دیو بد دعا ایلدکده عالمه آتش قهر اوروب بالکلیه احراق واهلاک ایلدی (مثنوی) هر که آن در پیش این شیر نهان
بی ادب چون گرگ بگشاید دهان * هر کیمکه او بو نهان شیرک اوکنده گرگ کبی ادبسز آغزاچه یعنی بنلکه وسنلکه
متعلق بی ادبانه آنک اغزندن سوز چیقه (مثنوی) همچو گرگ آن شیر بر درانداش * فانتقمنا منهم برخواندش *
اول قصه سی مذکور اولان شیر قوردی یرتدیغی کبی بو شیر دخی اول بی ادب سوز سویلیجی یرتر پس فانتقمنا منهم
مفهومنی اکا اوقور مراد شیران عالم معنی اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامه کستاخانه وبی ادبانه سوز سویلین
ونامعقول حرکت ایلین کمسه لری شیر قهر الهی یرتوب (فانتقمنا منهم) آیت کریمه سنک مفهومنی اول
مقهورلر حقنده اظهار ایلمسی اولور (مثنوی) زخم یابد همچو گرگ از دست شیر * پیش شیر ابله بود کوشد دلیر *
اول بی ادب گرگ شیرالندن زخم بولور شیر اوکنده اول کمسه که دلیر اوله ابله واحمق اولور (مثنوی) کاشکی آن زخم
بر تن آمدی * تا بدی کایمان ودل سالم بدی * کاشکی اول زخم جسم اوزره کلیدی تا اولیدیکه ایمان ودل
سالم اولیدی یعنی انبیا علیهم السلام واولیای عظامک حضورنده بی ادبلک ایلینلره اگر قهر الهی انجق جسملرینه
کلیدی وایمان ودللری سالم اولیدی انلره معنا یولک احسان اولوردی لیکن بویله اولمزبلکه کاهی بر عکس اولوب
جسملری زنده ومالری برنده اولور قهر الهی انلرک ایمان ودللرینه کاوروکا اولورکه هم جسملرنی وهم جان وایمانلرینی
هلاک قیلور العیاذ بالله (مثنوی) قوتم بگسست چون اینجا رسید * چون توانم کرد این سر را بدید * قوتم منقطع
اولدی یعنی کوجم اوزلدی چونکیم سوز بو رایه ایرشدی بو سری آشکاره ایلمکه نیجه قادرم یعنی بو سری اظهار ایلمکه
قادر اولمزم پس طریق خلاصی وراه نجاتی تعلیم ایلمکه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) همچو آن روبه کم اشکم کنید *
پیش او روباه بازی کم کنید) اول روباه کبی شکمی ناقص ایلیکز یعنی تن پرور اولوب خدای تعالییه عصیان قیلمکز
ومقتضای شکمه اشتغال قیلمکز انک حضورنده روباه بازلق ایلمکز یعنی حیله وخدعه یه تنه ذاهب اولمکز
(م ی) جمله ما ومن به پیش او نهید * ملک ملک اوست ملک اورا دهید * جمله ماومنی انک اوکنه قوکز ملک فی الحقیقه
انک ملکیدر ملکی اوکا ویریکز وکندیکزاورتالقدن خروج قیلمکز تا ملک مجازی یه کندیکزی مالک زعم ایتمکله
عذابه مستحق اولمیه سز * مثنوی * چون فقیر آیید اندر راه راست * شیر وصید شیر خود آن شماست * چونکیم
سزای بنی آدم راه راستده فقیرکله سز ومن وما قیدندن کذر قیله سز ومؤدب اوله سز شیر وشیرک صیدی خود سزلک
ایچوندر (مثنوی) زانکه او پاکست وسبحان وصف اوست * بی نیازست او ز نغز ومغز وپوست * زیرا که
اول خدای تعالی غرضدن پاکدر وسبحان انک وصفیدر سبحان اسم مصدردر تسبیح معناسنه یعنی شانته لایق
اولمین نقایصدن منزه ومقدس اولمق انک وصفیدر واول خدای نیازدر لطیف اولان شیلردن ولبدن وقشردن یعنی
(والله غنی عن العالمین) حسبنجه عالمک قشرندن وپوستندن ونغز ومغزمرتبه سنده اولان شیلردن جمیعا مستغنی

وبی نیازدر بو جمله بی عبادی ایچون خلق ایلمشدر کندی اکا محتاج اولدیغی ایچون دکلدر * مثنوی * هر شکار
وهر کرامانی که هست * از برای بندکان آن شهست * هر شکار وهر بر کرامتکه واردر اول شاهك بنده لرندن
اوترییدر (مثنوی) نیست شه راطمع بهر خلق ساخت * این همه دولت خنك انکو شناخت * اول شاه حقیقتك طمعی
یوقدر بو دو کای دولتی خلق ایچون دوزدی سعادت اول کمسه یه که اول بونی اکلادی * مثنوی * آنکه دولت آفرید
ودو سرا * ملك ودولتها چه کار آید ورا * اول اللهکه دولتی وایکی سرایی یعنی دنیا وآخرتی خلق ایلدی ملك ودولتلری
انك نه ایشنه یارار (مثنوی) پیش سبحان پس نکه دارید دل * تانکردید از کمان بد خجل * سبحانك حضورنده قلبکزی
زیاده حفظ طوتکز تا انك حضورنده کمان بد وسوء خاطردن خجل اولمیه سز * مثنوی * کو ببیند سر وفکر وجست وجو
همچو اندر شیر خالص تار مو * زیرا که اول سبحان سری وفکری وجست وجوبی کورر خالص سود ایچره
اولان صاچ تلی کبی بیاض سود ایچره سیاه قیل زیاده دیده ور اولان کمسه یه نیجه عیان کورینورسه اول خدایه دخی
سر وفکر وجست وجو اویله کورینور (ان الله لا یخفی علیه خافیة) نحواسنجه اکا هیچ بر خفی شیء یوقدر (فانه یعلم السر
واخفی) مقتضاسنجه سری واندن اخفی اولنی دخی بیلور * مثنوی * آنکه او بی نقش ساده سینه شد * نقشهای غیب را
آیینه شد * اول کمسه که اول نقشسز ساده سینه اولدی غیبك نقشلرینه آیینه اولدی یعنی حق سبحانه وتعالینك
اسرار ورازلری بیلمسی وعلام الغیوب اولمسی عجب دکلدر که ادنی عقل وعرفانی اولانك بوکا ایمان وایقانی واردر بلکه
اول کمسه که انك درونی ماسوادن بی نقش اولدی وسینه سی افکار وخیالاتدن ساده وصافی اولمق مرتبه سن بولدی
اول کمسه عالم غیبك نقوشنه واسرارنه آیینه اولدی وعالم غیبده نه اولوب نه اوله جقدر اکا کورندی * مثنوی *
سرمارا بی کمان موقن شود * زانکه مؤمن آیینهٔ مؤمن شود * اول سینه سی صافی اولان ولی بزم سرمزه وباطنمزك
مخفی اولان فکر وخاطره سنه کمانسز موقن اولور یعنی بی شبهه آنی بیلیجی وایقان ایدیجی اولور زیرا که مؤمن مؤمنك
آیینه سیدر مؤمن اولدن مراد خدای تعالیدر که مؤمن اسمی انك اسماء حسناسندندر ومؤمن ثانیدن مراد ولی اللهدر
پس المؤمن مرآة المؤمن حدیث شریفنك مقتضاسنجه خدای تعالی ولینك آیینه سی وولی دخی خدای تعالینك
آیینه سی اولور پس خدای تعالینك علم غیبه مطلع اولمسی ولینك آیینهٔ وجودنده دخی ظهوره کلوب ولی کامل
دخی اول سر غیبه عالم اولور ومؤمن مؤمنك مرآتی اولمقدن مراد بریسی ولی وبریسی دخی افراد مؤمنیندن بری اولوب
معنی بویله دینسه دخی جائز اولور بزم سرمزه اول صافی دل اولان ولی عالم اولور زیرا که مؤمن مؤمنك مرآتی اولور ای
مؤمن سنك درونکده اولان سرانك آیینهٔ قلبنده منتقش اولوب سنك باطنکك اسراری اکا عیانا ظاهر اولور
(م ی) چون زند او نقد ما را بر محك * پس یقین را باز داند او ز شك) چونکه ولی بزم نقدمزی محکه اوره پس اول ولی یقینی
شکدن آشکاره بیلور یعنی اول وایکه بزم نقد احوال اسرارمزی محك قلبنه اوره بزده یقینی واردر شکمی واردر آنی
بیلور ویقینی شکدن تمییز قیلور (م ی) چون شود جانش محك نقدها * پس ببیند نقد را وقلب را * چونکه انك جانی
نقدلرك محکی اوله پس نقدی وقلبی کورر ونقدی قلبدن فرق قیلور بعض نسخه ده مصرع ثانی پس ببیند قلب را
وقلب را واقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره معنی اول ولی قلبی وقلبی کورر یعنی دلی وقلب اولان مزور فکری دخی بیلوردیمك
اولور قلب اولدن مراد دل وقلب ثانیدن مراد ناسره ومزور اولان نسنه اولور والحاصل اولیای عظام جواسیس القلوبدر
قلبك اسرارنه مطلع اولوردیمکی افاده قیلور والله اعلم * نشاندن پادشاهان صوفیان عارف را پیش روی خویش
تا چشمشان بدیشان روشن شود * مثنوی * پادشاهان را چنان عادت بود * این شنیده باشی ار یادت بود *
پادشاهان ماضینك انجلین عادتی واردیکه بونی اشتمش اوله سن اکر یادنده ایسه (مثنوی) دست چپشان
پهلوانان ایستند * زانکه دل پهلوی چپ باشد بیند * اول پادشاهلرك صول یانلرنده پهلوانلر طورررلر اول سببدن که قلب
صنوبری الشکل صول یانده بند وقیدده اولور * مثنوی * مشرف واهل قلم بر دست راست * زانکه علم وخط وثبت
آن دست راست * دفتردار وارباب قلم صاغ جانبنده طوررلر زیرا که خط علمی وثبت علمی یعنی خط یازمغی بیلمك وبعض
مراد اولان شیئی کاغد اوزره ثبت قیلمق علمی اول صاغ ال ایچوندر ولهذا قلم کتابته متعلق اولان کمسه لری صاغ جانبنه
اجلاس ایدرلردی * مثنوی * صوفیان را پیش رو موضع دهند * کاینهٔ جانند وز آیینه بهند * وصوفیلره یوزاوکنده
یعنی مواجهه ومقابله ده موضع ویررلر زیرا صوفیلر سینه یه جانك آیینه سیدرلر وحقیقتده آیینه دن یکاردر (مثنوی)
سینه صیقلها زده در ذکر وفکر (تا پذیرد آینهٔ دل نقش بکر) زیرا صوفیلر سینه یه ذکر الهی وفکر ربانیده صیقللر اورمش
تا کوکل آیینه سی بکر نقش قبول ایده یعنی نقش معنایی وروی جانانی مشاهده ایده (م ی) هر که او از صلب فطرت
خوب زاد * آینه در پیش او باید نهاد * هر شول کمسه که صلب فطرتدن یعنی اصل خلقتدن خوب ومحبوب

طوغدی آیینه بی انك اوکنه قومق کرك کندینك حسننی مشاهده ایده (مثنوی) عاشق آیینه باشد روی خوب
* صیقل جان آمد وتقوی القلوب * روی خوب وخوی محبوب مرآته عاشق کلدی دخی جانه صیقل وصفا وقلوبه جلا
وتقوی کلدی تقوی بونده پاکلك معناسنه در * امدن مهمان پیش یوسف علیه السلام وتقاضا کردن
یوسف علیه السلام از تحفه وارمغان * (مثنوی) آمد از آفاق یاری مهربان * یوسف صدیق را شد میهمان
آفاقدن بریار مهربان ومرحمتلو بر جان کلدی یوسف صدیق علیه السلام حضرتلرینه مهمان اولدی * مثنوی *
کاشنا بودند وقت کودکی * بر وسادهٔ آشنایی متکی * که انلر بربری ایله کودکلك وقتنده آشنا ایدیلر آشنالق یصدیغی
اوزره اتکا ایدیجیلردی * مثنوی * یاد دادش جور اخوان وحسد * کفت کان زنجیر بود وما اسد * او یوسف علیه
السلامه اول مهمان اخوانك جور وحسدنی یادویردی یعنی تذکر مرتبه سنه ایرکوردی حضرت یوسف علیه
السلام اکا دیدیکه اول جور وحسد زنجیر ایدی وبز اسد ایدك (م ی) عار نبود شیر را از سلسله * نیست ما را از قضای
حق کله * ارسلانه زنجیردن عار اولمز بزه حق تعالینك حکم وقضاسندن شکایت یوقدر وبزه اندن الم کلمز * مثنوی
شیر را بر کردن ار زنجیر بود * بر همه زنجیرسازان میر بود * مثلا ارسلانك کردنده زنجیر اولدیسه جمیع زنجیرسازلر اوزره
امیر اولدی بو هم وجه در جمیع زنجیرسازلر اوزره اول شیر امیر اولدی زنجیرساز زنجیر دوزیجی دیمکدر زنجیرسازدن
مراد زنجیر ایله قید اولان سباع اولسه ده اولور وزنجیر دوزن اوستاد دخی اولسه اولور که شیر غالب وقوی اولدیغی
جهتدن بونلرك میری کبیدر * مثنوی * کفت چون بودی ز زندان وز چاه * کفت همچون در محاق وکاست ماه
اول یار حضرت یوسف علیه السلامه ایتدی زنداندن وقیودن نیجه اولدك یوسف علیه السلام اکا ایتدی محاق
ونقصانده اولان ماه کبی اولدم محاق اکسمك معناسنه در * مثنوی * در محاق ار ماه نو کردد دوتا * نی در آخر بدر کردد
بر سما) محاقده اکرچه ماه نو ایکی قات اولور آخر آسمان اوزره بدر اولمزمی (مثنوی) کرچه در دانه بهاون کوفتند * نور چشم
ودل شد و بیند بلند * اکرچه انجو دانه سنی هاونده دوکدیلر وسحق ایدوب خرد ایلدیلر چشم ودلك نوری اولدی وبلند
کورر نور چشم اولمسی کحل الجواهر اولمسنه کوره اولور ونور دل اولمسی بعد السحق معجون ایدوب اکل
اولندقدنصکره مفرح دل اولدیغنه کوره اولور وا کر در دانه وجود انسانیدن استعاره اولورسه ریاضتله محو وفانی
اولدقدنصکره نور چشم ودل اولمسی روشندر (م ی) کندمی را زیر خاك انداختند * پس ز خاکش خوشها بر ساختند
مثلا وافر کندمی خاکك التنه آتدیلر کویا آنی تحقیر ایتدیلر صکره آنی خاکدن خوشه لر دوزدیلر یعنی وافر سنبله لر حاصل
اولوب اندن دانه لر اخذ ایتدیلر (م ی) بار دیکر کوفتندش ز آسیا * قیمتش افزود ونان شد جانفزا * تکرار آنی آسیابدن
دوکدیلر یعنی اون ایلدیلر انك قیمتی زیاده اولدی وجان زیاده ایدیجی نان اولدی (مثنوی) باز نان را زیر دندان کوفتند
کشت عقل وجان وفهم هوشمند * نانی کیرو دیش التنده دوکدیلر عقل وجان وفهم هوشمند اولدی اول فنا ومحو اولدی
بو عالی مرتبه لری بولدی (مثنوی) باز آن جان چونکه محو عشق کشت) یعجب الزراع آمد بعد کشت) کیرو او جان چونکه
عشق الهینك محوی اولدی ومو توا قبل ان تموتوا نك مفهومنه وصول بولدی بو آیت کریمه سورهٔ فتحده در تفسیری
مژده بردن خرکوش سرخنده ذکر اولندی یعنی کیرو شول جانکه محو عشق الهی اولوب رضای حقده وجودن افنا ایده
انك محصولی وعائده سی وفائده سی زراعی تعجبه کتورر بعد کشت یعنی جانی وجنانی تخمنی حق یولنده اکدکدنصکره
زراعدن مراد عمل کنند کان طریق حقدر (مثنوی) این سخن پایان ندارد باز کرد * تا که با یوسف چه کرد آن نیك مرد
بو سوزه پایان ونهایت طوتمز حضرت یوسف علیه السلام ایله اول یارك قصه سی جانبنه رجوع ایله تا کم یوسفه او نیك مرد
نه دیدی بیان ایله) طلب کردن یوسف صدیق علیه السلام ارمغان از مهمان (م ی) بعد قصه کفتنش کفت ای فلان
* هین چه آوردی تو ما را ارمغان * حضرت یوسف علیه السلام کندینك قصه سنی دیدکدنصکره اکا ایتدی
ای فلان اکاه اول سن بزه نه ارمغان کتوردك * مثنوی * بر در یاران تهی دست آمدن * هست بی کندم سوی
طاحون شدن) یارانك قپوسنه تهی دست کلمك طاحون جانبنه بغدایسز کتمکدر پس سنت وطریقت بودر که
بر یارك قپوسنه وارسك تهی دست وارمیه سن هیچ اولمزسه بربرك سبزدن خالی اولمیه سن * مثنوی * حق تعالی
خلق را کوید بحشر * ارمغان کو از برای روز نشر * حق تعالی حضرتلری حشرده خلقه دیر قیامت کوننده اوتری
ارمغان قنی * مثنوی * جئتمونا وفرادی بی نوا * هم بدان سان که خلقنا کم کذا * حق تعالی اول کون دیرکه ای ناس
سز بزه کلدیکز ویالکز بی نوا اولدیغکز حالده هم اول اسلوبله که بز سزی خلق ایلدك انك کبی حفا تا وعراتا
اول مرده نیجه عاری اولدیکز ایسه اویله کلدیکز سورهٔ انعامده اولان بو آیت کریمه یه اشارتدر که بیوررلر (ولقد جئتمونا
فرادی) قول مفسردر یعنی جناب عزت آخرتده بیوررلر که قوللرم سز بکا کلدیکز منفرد اولدیغکز حالده ارزاق واولاد

وسیم ودیناردن ودنیاده اختیار ایلدیککز اعوان وانصاردن زعم ایلدیککز که بونلر سزکله برقرار اولوب پایدار اوله
فرادی فردک جمعیدر والف تأنیث ایچوندر کسالانک الفی کبی) کما خلقناکم * فرادی دن بدلدر یاخود فرادی دن خلق
ایلدک ایدی * کما خلقناکم اول مرة * فرادی دن حالدر تقدیر کلام * ولقد جئتمونا منفردین مشبهین ابتداء خلقکم *
ویاخود مصدر محذوفک صفتی اوله تقدیری (ولقد جئتمونا مجیئا کخلقنا لکم (وترکتم ما خولناکم) ای ما تفضلنا به علیکم
فی الدنیا وشغلتم به عن الآخرة (وراء ظهورکم) یعنی بزم سزه انعام وتفضیل ایلدیکمز شیئی وراء ظهریکزه ترک ایدوب
اندن برشیئ کتورمدیکز * مثنوی * هین چه آوردید دست آویزرا * ارمغانی روز رستاخیزرا * اکا اولکز دست آویز
ایچون نه کتوردیکز قیامت کونی ایچون بر ارمغان دست آویز آل طوتمه مغی بعض محلده دخی ال ارمغانی دیمک
معناسنه استعمال اولنور * مثنوی * یا امید بازکشتن تان نبود * وعدهٔ امروز باطلتان نمود * یابودرکه سزه
کیرودونمک وبنم حضوره کلمک امیدی اولمدیمی بوکونک وعده سی سزه باطلمی کورندی (م ی) منکری مهمانیش را
از خری * پس زمطبخ خاک وخاکستر بری * اول اللهک مهمانلغنک منکری ایسک خرلغندن پس مطبخدن خاک
وخاکستر ایلتورسن بو بیت عملده تکاسل ایلین طائفه ایچون حضرت مولانا قدس الله سره العزیز لسانندن واقع
اولمشدر * مثنوی * ورنه منکر چنین دست تهی * بردران دوست چون پا می نهی * واکر حضرت خدانک ضیافت
ومهمانلغنه منکر دکل ایسک بویله بوش ال اول دوستک قپوسی اوزره نیچه آیق قورسن حاصل معنا اکرانک
قونقلغنه منکر دکل ایسک اعمال وطاعاتدن هدیه تدارک ایله دیمک اولور * مثنوی * اندکی صرفه بکن از خواب
وخور * ارمغان بهر ملاقاتش ببر * خواب وخوردن برازجق فائده وذخیره ایله آنی اول خدایه ملاقاتدن اوتری
ارمغان ایلت * مثنوی) شو قلیل النوم مما یهجعون * باش در اسحار از یستغفرون * بو آیت کریمه سورهٔ ذاریاتده در
* ان المتقین * تحقیقا متقیلر * فی جنات وعیون * جنتلرده وچشمه لرده مستقر اوله لر * آخذین ما آتاهم ربهم * آخذ
اولدقلری حالده ربلرینک اعطا ایلدیکی شیلری قال القاشانی * ان المتقین * ای الذین تجردوا عن تعلقات الطبیعة
وصفات النفس البهیمة فی جنات الصفات وعلومها * آخذین ما آتاهم ربهم * من انوار تجلیات الصفات (انهم کانوا
قبل ذلک * تحقیقا بو متقیلر اولدیلر جنات وعیونده اولمزدن اول قال القاشانی ای قبل الوصول الی مقام تجلیات
الصفات * محسنین * فی مقام العبادات والمعاملات والاحسان ان تعبد الله کأنک تراه فان لم تکن تراه فانه یراک
کانوا قلیلا من اللیل ما یهجعون) بو آیت کریمه بونلرک احسانی تفسیردر یهجعونده ما زائده در والهجوع النوم ویهجعون
کانونک خبریدر تقدیر کلام کانوا متقیلر اولورلردی * قلیلا من اللیل * ای فی طائفة من اللیل نائمین اولورلردی
ویاخود ما مصدریه اوله تقدیری کانوا فی طائفة قلیلة من اللیل هجوعهم ولفظ هجوعهم بو تقدیرجه مرفوع اولور
زیرا کانوده کی واودن بدل اولور یاخود ما موصول اوله ای الذی یهجعون فیه (وبالاسحار هم یستغفرون) دخی بونلر
سحرلرده استغفار ایدراولورلردی اول وجهله که کأنه اول کیجه بونلردن نیجه جرایم ظاهر اولدی ایدی واما التأویل
وکانوا فی قلیل من اللیل الاحتجاب ما یغفلون عن السلوک (وبالاسحار) ای اوقات طلوع انوار التجلیات وانغشاء ظلمة
صفات النفس (یستغفرون) ای یطلبون الانوار التی تستر صفات النفس پس حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز
بیوررلرکه یهجعوندن قلیل النوم اول یعنی نائم اولنلردن نومی قلیل کمسه اول سحرلرده استغفار ایلینلردن اول تقلیل
خواب وخور ایدوب بر مقدار برکذار اعداد واحضار ایله تا روز رستخیزده سکا دست آویز اوله (مثنوی) اندکی
جنبش بکن همچون جنین * تا ببخشندت حواس نوربین * جنین کبی برازجق جنبش وحرکت ایله تا سکا نور کوریجی
حواس بغشلیه لر یعنی جنین حرکت وجنبش ایلدکده اکا حواس بخش اولندیغی کبی سن دخی راه طاعت حقده
حرکت ایله تا سکا انوار الهی کوریجی حواس ومشاهدهٔ اسرار الهی ایدیجی احساس احسان ایده لر * مثنوی
وز جهانی چون رحم بیرون روی * از زمین در عرصهٔ واسع شوی * رحم مادر کبی اولان جهاندن طشره اوله سن
یعنی بو جهان تنکدن قورتله سن وزمیندن واسع اولان عرصه ده اوله سن یعنی بو جهان تنکدن قورتله سن وبو زمیندن
خلاص اولوب ارض الله واسعه یه واصل اوله سن وصحرای حقیقته دخول قیله سن * مثنوی * آنکه ارض الله واسع
کفته اند * عرصهٔ دان کانبیا می رفته اند * اول یرده که ارض الله واسع دیمشلردر بر عرصه بیل که اول عرصه انبیا علیهم
السلام واولیای عظام کتمشلردر سورهٔ زمرده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (للذین احسنوا فی هذه الدنیا حسنة) یعنی
شول کمسه لرکه بو دنیاده احسان ایلدیلر یعنی عبادات وطاعاتی علی سبیل المشاهده قیلدیلر انلر ایچون حسنهٔ
عظیمه وارد روهی شهود الوجه الباقی وجمال الکریم وارض الله واسعة یعنی اول کمسه لرکه وطنلرنده احسانه وتحصیل
مراتبه قادر اولمیلردر انلره اللهک ارضی واسعدر دینلور قال القاشانی ای النفس المطمئنة المخصوصة بالله

لانقیادها واطمئنانها الیه ذات سعة حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز بیوررلر ارض الله واسعه دن مراد
انبیا علیهم السلام واولیای عظامک کتدکاری یردرکه مقصود عالم ملکوت وجبروت ولاهوتدر نفس مطمئنه نک مسیره
وخطیره سیدر پس بو عالمدن سفر وکذر قیلوب ریاضته صبر ایدوب ارض الله ده قرار ایده کورکه حقیقتده مقر اولدر
* مثنوی * دل نکردد تنک از عرصهٔ فراخ * نخل تر انجا نکردد خشک شاخ * اول واسع عرصه دن کوکل تنک
ومنقبض اولمز تر نخلی اول عرصه ده خشک شاخ اولمز بعض نسخه ده تر یرینه تر واقع اولمشدر یعنی نخل تر انده
خشک شاخ اولمز بلکه هردم تازه وتر اولور واکا زوال کلمز (مثنوی) حاملی تو مر حواست را کنون) کند ومانده
میشوی وسرنکون * الان سن حواسکی حاملسن یورغون وقالمش وباش آشغی اولورسن کند کاف عربینک ضمه سیله
چونکلمک ویورلمغه دیرلر سرنکون اولمقدن مراد یاتوب اویومقدر * مثنوی * چونکه محمولی نه حامل وقت خواب *
مانده کی رفت وشدی بی رنج وتاب * چونکم خواب وقتنده محمولسن حامل دکلسن یعنی جسمکی وحواسکی کوتریجی
دکلسن ماندهلک کتدی ورنج وتابسز اولدک یعنی یورغنلق کیدوب مشقت وحرارتدن نجات بولدک (م ی) چاشنیی
دان تو حال خواب را * پیش محمولی حال اولیا * خواب حالنی سن برچاشنی بیل اولیای عظامک حالنک محمول اولمسی
قتنده یعنی الان بیدارلق حالنده اولیاء اللهک حواسی واحوالی اسب عنایت الهی وارادت ربانی اوزره محمول
اولمشدر وبونلردن حامل حواس واحوال اولمق سقوط اولمشدر نته کم انسان نومه وارد قده حامل حواس واحوال
اولمقدن بری اولور وقیدوجوددن نجات بولور پس حق تعالی نوم حالنده محمول اولوب بی اختیار وبی ارادت سیر قیلمغی
اولیای عظامک حالنک محموللکندن برچاشنی وانموزج ایلمشدر تا بیله سن که انلر بیدار اولدقلری حالده دخی محموللر
وآزاده ومقبوللردر * مثنوی * اولیا اصحاب کهفند ای عنود * در قیام ودر تقلب هم رقود * سورهٔ کهفده اولان
آیت کریمه یه اشارتدر تفسیری اوایلده متابعت نصارا بیاننده مرور ایتمشدی معنای بیت اولیاء الله اصحاب
کهفلردر ای عنود قیامده وتقلب واویقوده انلر نائملردر یعنی هرنیه مباشرت ایتسه لر باذن الله قائم اولورلر وهرنه دن
کوز یومسه لر باذن الله کوز یومرلر * مثنوی * می کشد شان بی تکلف در فعال * بی خبر ذات الیمین ذات الشمال *
حق تعالی انلری تکلفسز یعنی مشقتسز فعاله چکر انلر بی خبر اولدیغی حالده ذات الیمینه وذات الشماله یعنی نته کم
(ونقلبهم ذات الیمین وذات الشمال) آیت کریمه سنک فحواسنجه حق تعالی اصحاب کهفی صاغ یانته وصول یانته تقلیب
ایدوب انلر ذات الیمین وذات الشمالدن بی خبر اولدیغی کبی اولیایی دخی حق تعالی روحانی وجسمانی فعللر جانبنه چکر
وتقلیب ایلر بونلر صاغ جانبنه وصول جانبنه بی خبر اولدقلری حالده یعنی روحانیت وجسمانیت جانبنه مقلوب ومصروف
اولوب عمل ایلدکاری وقتده اول عملک حقیقتنه بی خبر اولدقلری حالده حق تعالی بونلری تقلیب ایلر * مثنوی *
چیست آن ذات الیمین فعل حسن * چیست آن ذات الشمال اشغال تن * اول ذات الیمین ندر فعل حسن واعمال
روحانیه در اول ذات الشمال ندر تنک اشغاللریدر ومصالح ومشاغل جسمانیه در * مثنوی * میرود این هردو کار
از انبیا * بیخبر زین هردو ایشان چون صدا * بو هر ایکی ایش انبیا علیهم السلامدن صادر اولور یعنی بو جسمانی
وروحانی اولان اعمال ومصالح انبیا علیهم السلام واولیای عظامدن وجوده کلور صدا کبی انلر بو هر ایکیدن
بی خبرلردر مثلا بونلرک وجودی کوه کبی وبونلردن صدور ایلین فعال ومقال کوهدن صدور ایلین صدا ومقال کبیدر
* مثنوی * کر صدایت بشنواند خیر وشر * ذات که باشد زهردو بی خبر * طاغ اکرچه صدا ایله سکا اشتدیرر خیر وشر
هرنه ایسه لیکن کوهک ذاتی ایکسندن بیله بی خبردر بلکه اول کوهدن صدور ایلین صدا ومقال برمصوتکدر کذلک
اولیای عظامک وانبیا علیهم السلامک وجودلرندن ظهور ایلین فعال ومقال فاعل حقیقی اولان خدای تعالینکدر
اکر بونده برسؤال اولنورسه که انبیا علیهم السلام واولیای عظام کندیلرندن صدور ایلین فعالی ومقالی نائم کبی وکوه
کبی بلمش اولورلرسه بونلر خود حقایق اشیایه عالملردر پس بو محلده بو تشبیه انلر حقنده نیجه صادق اولور الجواب انبیا
علیهم السلام واولیای عظامک بشریتلری جهتندن (انما انا بشر مثلکم) فحواسنجه سائر انسانله کندی فعال
ومقاللرینک حقیقتنه واقف وعارف اولمقده بی وحی وبی الهام اولدقلری حالده برابر ومشترکلردر وسائر بشردن بونلرک
متمیز اولمسی وفعال ومقاللرینک حقیقتنه وقوف وشعور بولمسی وحی الهی والهام ربانی ایله در یعنی وحی الهی والهام ربانی
اولمسه بونلر کندیلردن صدور ایلین اعمال واحوالک حقیقتنی بیلمکده نائم ایله کوهه مشابه اولورلر اکرچه اول اعمال
واحوالک مریدی وفاعلی حضرت حق ایدیکندن غافل اولمیوب کندیلرینی انک یدارادتنده آلت اولدقلرینی بیلورلر (کفتن
مهمان یوسف را که آیینهٔ آوردمت ارمغان تا که هر باریکه در وی نکری روی خوب خویش را بینی ومرا یادکنی) * م ی
کفت یوسف هین بیاور ارمغان * او زشرم این تقاضا زد فغان * یوسف علیه السلام مهمانه ایتدی اکا اول

ارمغان كتوراو مهمان بو تقاضانك شرمندن فغان اوردی من حيث الباطن (م ی) كفت من چند ارمغان جستم ترا
*ارمغانی درنظر نامد سزا * اول مهمان ايتدی بن سنك ايچون نيجه عدد ارمغان طلب ايلدم بنم نظرمه
برارمغان كلمدی يعنی سكا لايق برارمغان بولمدم (مثنوی) حبه را جانب كان چون برم * قطره را سوی عمان
چون برم * كندی كندمه ديدم برحبه يی كان جانبنه نيجه ايلتدم برقطره يی عمان جانبنه نيجه ايلتدم (مثنوی) زيره را
من سوی كرمان آورم * كر بپيش تو دل وجان آورم * فی المثل ای كان كرم زيره يی بن كرمان جانبنه كتورورم اكرسنك
حضوركه دل وجان كتوررم زيره كيمونه ديرلر كرمان ولايتنده انك اعتباری يوقدر وتقدير معنا اكر بن سنك بحر احسانك
حضورينه دل وجانی ارمغان كتوررسم همان كرمان ولايتنه كيمون ايلتمش كبی اولورم كه اول دیارده انك قيمت ورغبتی
يوقدر * مثنوی * نيست تخمی كاندرين انبار نيست * غير حسن تو كه اترا يار نيست * برتخم يوقدر كه بو انبارده
اولميه سنك حسن وكمالكدن غيری كه اكا يار ونظير يوقدر (م ی) لايق آن ديدم كه من آيينهٔ * پيش تو آرم چو نور سينهٔ
عاقبت آنی لايق كوردم كه بن بر آيينه يی سنك حضوركه كتورم برسينه نوری كبی (مثنوی) تا ببينی روی خوب خود
در آن * ای تو چون خورشيد شمع آسمان * تا اول آيينه ده كنديكك خوب يوزنی كوره سن ای كمسه كه سن آفتاب كبی
آسمانك شمعی سن * مثنوی * آينه آوردمت ای روشنی * تا چو بينی روی خود يادم كنی * سكا آيينه كتوردم
ای كوزمك نوری وديده مك روشنلكی تا چونكه آيينه ده كندی يوزكی كوره سن اول مناسبتله بنی ياد ايده سن * مثنوی
آينه بيرون كشيد او از بغل * خوب را آيينه باشد مشتغل * اول مهمان حضرت يوسف عليه السلام يه بو سوزلری
ديدكدنصكره قولتغندن آيينه يی طشره چقاردی محبوبه محل اشتغال آيينه اولدی پس الله جميل يحب الجمال
حديثنك مصداقنجه حق تبارك وتعالی شول جميل حقيقيدر كه باطنا جمال صاحبی اولان انبيا عليهم السلام واوليای
عظامی سورو انلرك صافی وسليم اولان آيينهٔ دللرينه نظر ايدوب كندی جمال وكمالنی انلرده مشاهده ايلر ويوم قيامتده
دخی بر كمسه اول حضرته قلب سليم كتورسه عظيم نفع بولور وانك مقابله سنده مشاهدهٔ باره واصل اولور نته كم بو آيت
كريمه ده بو معنايه اشارت واردر قال الله تعالی (يوم لا ينفع مال ولا بنون الا من اتی الله بقلب سليم) پس هر شيئك كندی
ذاتنه مناسب بر آيينه سی واردر كه اول شیء اول آيينه مشابه سنده اولان شيئله ظهوره كلور ورونما اولور مناسبتله
بو آيينه لرك شرح وبيانته شروع ايدوب بيورورلر * مثنوی * آينهٔ هستی چه باشد نيستی * نيستی بر كر تو ابله نيستی *
وجودك آيينه سی ندر يوقلقدر حضرت حقه نيستلك ايلت اكر سن ابله دكل ايسك * مثنوی * هستی اندر نيستی
بتوان نمود * مالداران برفقير آرند جود * زيرا وارلق يوقلقده كورنمك ممكن اولور مثلا مالدارلر فقيرا اوزره جود وسخا
كتوررلر كه الاشياء تتبين بالاضداد مفهومنجه فقر غنانك آيينه سيدر كه غنا انكله ظاهر اولور * مثنوی * آينهٔ
صافی نان خود كرسنه ست * سوخته هم آينهٔ آتش زنه ست * نانك صافی وصحيح آيينه سی خود كرسنه در سوخته
هم آتش زنه نك آيينه سيدر يعنی قاو چقمغك مرآتيدر كه چقمغك اثر وخاصيتی قاولك وجودنده ظهوره كلور نته كم
نانك لطافت وحلاوتی كرسنه نك وجوديله عيان اولور اكر كرسنه نك وجودی اولمسه نان بی قدر وبی قيمت اولوردی
* مثنوی * نيستی ونقص هرجايی كه خاست * آينهٔ خوبی جمله پيشه هاست * هر بر يرده كه نقصان ويوقلق حاصل
اولدی ظهوره كلدی جميع پيشه لرك وصنعتلرك خوبلغنك آيينه سيدر (م ی) چونكه جامه چست ودوزيده بود *
مظهر فرهنك درزی چون شود * مثلا چونكم جامه درست ودكلمش اوله اول جامه درزينك صنعت وكمالنك مظهری
نيجه اولور يعنی اولمز * مثنوی * ناتراشيده همی بايد جذوع * تا درودكر اصل سازد يا فروع * مثال آخر بوداقلر يونلمامش
كرك تا نجار آنی اصل دوزه يا فروع دوزه اكر تراشيده وموزون اولسه نجاره محتاج اولمز * مثنوی * خواجهٔ اشكسته
بند انجا رود * كه در آنجا پای اشكسته بود * مثال آخر چونكم صنق بغليجی خواجه اول يره كيدر كه اول
يرده صنمش ايق اوله (مثنوی) كی شود چون نيست رنجور ونزار * آن جمال صنعت طب آشكار * مثال آخر چونكم
مريض ونزار اولميه اول طب صنعتنك جمالی نچن آشكاره اولور يعنی طبك صنعتنك ظهوری رنجورلك وجودنه موقوف
اولور اكر رنجورلك وجودی اولمسه طبك صنعتی مخفی قالوردی (م ی) خواری ودونی مسها برملا * كر نباشد
كی نمايد كيميا * مثال آخر بقرلرك اشكاره خورلغی ودونلغی اكر اولميدی كيميا نچن كورينوردی وانك حسنی نيجه ظاهر
اولوردی (م ی) نقصها آيينهٔ وصف كمال * وان حقارت آينهٔ عز وجلال (جميع نقصانلر كمال وصنعتك آيينه سيدر كمال
نقصانله مبين اولور واول حقارت عز وجلالك آيينه سيدر زيرا عز وجلال حقارتله ظهوره كلور * مثنوی * زانكه ضد را
ضد كند پيدا يقين * زانكه باسركه پديدست انكبين * زيرا اشك مز ضدی ضد پيدا ايلر كما قيل الاشياء تتبين بالاضداد زيرا
عسل سركه ايله ظاهر ومبيندر (مثنوی) هركه نقص خويش را ديد وشناخت * اندر استكمال خود ده اسبه تاخت

هر شول كمسه كه كنديسنك نقصانی كوردی واكاذی كنديسنك استكمالندن يعنی وجودنی كماله ايركورمكده حددن
زياده چاپدی ده اسبه اولدر كه بر آته بنه طقوز آتی يدده مثلا سه اسبه اولدر كه بر آته بنه اوچنی يدده ودو اسبه اولدر كه
بر آته بنه ايكيسنی يده بونده ده اسبه تاخت ديمك زياده سرعتله چاپدی ديمكدن كنايه اولور (مثنوی) زان نمی پرد بسوی
ذوالجلال * كو كمانی می برد خود را كمال * كنديده نقصان كورمين كمسه اول جهتدن ذوالجلال جانبنه پرواز ايلمز كه
او كنديسنه صاحب كمال كمان ايلر يعنی كنديه كامل ديو بر كمان ايلتور * مثنوی * علتی بدتر زپندار كمال *
نيست اندر جان تو ای ذو دلال * از دل واز ديدهات بس خون رود * تا زتو اين معجبی بيرون رود * كمال زعمندن
بدتر علت ومرض سنك جانكده يوقدر ای كبر وناز صاحبی سنك قلبكدن وكوزكدن چوق خون كيده
تا بو معجبلك سندن طشره كيدر معجب فتح جيم ايله كنديی بكنمش يعنی چوق اغلمق وچوق جكر قانی دوكمك
كركدر كه بو كنديی كماله بكنمك وكامل زعمن قيلمق سندن طشره كيده (مثنوی) علت ابليس انا خير بدست
وين مرض درنفس هر مخلوق هست * ابليس لعينك مرضی انا خير اولمشدر هر مخلوقك نفسنده بو مرض واردر
مكر شول كمسه لرك نفسنده دكل كه انلر بو مرضی رياضت ومجاهدته نفسلرندن ازاله ايلمش اوله لر والا بان خلی النفس وطبعه
عجب وپنداردن خالی دكلدر (مثنوی) كرچه خود را بس شكسته بيند او * آب صافی دان وسركين زير جو * اكرچه
كندی يه كمال زعمن ايلين كمسه كنديسنی زياده شكسته وخسته كورر ايكن فی المثل انی برآب صافی بيل وسركين ونجس
ايرمغك التنده (مثنوی) چون بشوراند ترا در امتحان * آب سركين رنك كردد در زمان * ای ذو پندار چونكم
بر كمسه سنی امتحان ايلمكده قارشدرسه آب صافی سركين رنك اولور واول زمانده يعنی حين امتحانده صافيلكك كيدوب
بولانور سن ومنكدر اولورسن (مثنوی) در تك جو هست سركين ای فتا * كرچه جو صافی نمايد مر ترا * ای جوان
ايرمغك دبنده سركين واردر اكرچه سكا صافی كورينور يعنی اكرچه وجود سركينی هنوز باقيدر (مثنوی) هست
پير راهدان پرفطن * باغهای نفس كل را جوی كن * نفس كلده ضم كاف وكسر كافله قرأت جائز اولور اكر ضم كافله
قرأت اولنورسه معنی بويله ديمك اقتضا ايلر كه راهدان حقيقت اولان پير پر فطنت باغهای نفس كل اشيايه جوی يكن
اولدی يعنی چای قازيجی اولدی وصو كتوريجی اولدی مراد بحر وحدتدن ماء الحياة فيوضاتی هركسك نفسی باغنه
بحسب استعدادها افاضه واجرا ايديجی اولدی ديمك اولور كه مرتبهٔ قطبيته واران كامل جمله يه فيض رسان اولمسی
عند المحققين ثابت ومحققدر اكر كسر كافله قرأت اولورسه معنی شيخ راهدان پر ذكاو پرفطن كله مضاف ومنسوب اولان
نفس باغلرينه ويا خود باغچه دن اولان نفسك باغلرينه جوی يكن اولدی يعنی آب هدايت ومعرفتی اول بحر علم
خدادن اساله واجرا ايديجی اولوب اول باغچه مضاف اولان ويا خود باغچه ده حاصل اولان نفسك باغلرينی مطهر وسندكی
اولدی نفسك كله اضافتی يا بمعنی لام يا بمعنی من اولور نته كم بو تقدير اوزره معنی ويرلدی فافهم فانه محل دقيق (مثنوی)
جوی خود را كی تواند پاك كرد * نافع از علم خدا شد علم مرد * كندی جوی نفسنی نچن قادر اولور بر كمسه پاك
ايتمكه مستقلا مردك علمی خدانك علمندن نفع آليجی ومنفعت بوليجی اولدی پس خدانك علمنك مظهر ومنبعی
ومفيض مجراسی پير كامل ومرشد فاضلدر طالب حقه ونفسنی اصلاح وپاك ايتمكه سعی ايدن سالكه لازم وواجبدر كه
بر پير راهدان ومرشد صاحب عرفانه ارادت كتوره وكنديی انك خدمت وصحبتنه يتوره تا كم جوی نفسنی پاك قيله
وعلم خدا ايله منتفع اوله (مثنوی) كی تراشد تيغ دستهٔ خويش را * رو بجراحی سپار اين ريش را * مثلا تيغ كندی
صاپنی نچن يونز بچاق كندی صاپن يونمز ديدكلری مشهور مثلدر وكيشی كندی يارهسنه كنديسی تيمار قيلمق خيلی
مشكلدر ديدكلری معروف سوزدر بوری بو يارهيی بر جراحه تسليم ايله جراحدن مراد امراض باطنه يه معالجه قيلان
مربی كامل اولور * مثنوی * بر سر هر ريش جمع آمد مكس * تا نبيند قبح ريش خويش كس * هر يارهنك باشی اوزره
مكس جمع كلدی واول ريشی بوروب ستر قيلدی تا كمسه كندی يارهسنك قباحتنی كورميه مكسدن مراد نه ايديكن
بيان بيورورلر (مثنوی) آن مكس انديشها وان مال تو * ريش تو آن ظلمت احوال تو * اول مكس سنك فاسد ونا معقول
فكرلرك واول مال وملككدر سنك ريشك سنك اول احوالكك ظلمتيدر پس سكا بر مربیء كامل لازمدر كه اول مال
واندیشه مكسلرندن سنی قورتروب ظلمت احوالكی تيمار ايليه وازاله ايدوب سنی صحت وسلامت مرتبه سنه ايركوره
* مثنوی * ور نهد مرهم بر آن ريش تو پير * آن زمان ساكن شود درد ونفير * سنك اول ريشك اوزره اكر پير مرهم قويه
وسكا علاج ايده اول زمان سنك درد وفغانك ساكن اولور (مثنوی) تا كه پندارد كه صحت يافته ست * پرتو مرهم
برانجا تافته ست * حتی ظن ايلر كه صحت بولمشدر يعنی پير كاملكه مريض القلب اولنك ريش معنويسی اوزره مرهم
ارشاد وهدايتی وضع ايليه انك مرض قلبی ساكن ومختفی اولوب كيدر حتی اول مريض القلب اولان كندويی صحت

بولمش زعم ایدر بیلمزکه پرتومرهم اول دریش اوزره یلدرامشدر یعنی ارشاد وهدایت مرهمنك نوری اول مرض معنوی
اوزره طالع اولمشدر * مثنوی * هین زمرهم سرمکش ای پشت ریش * وان زپرتودان مدان ازاصل خویش *
ای ارقه‌سی یاره‌لو آکاه اول مرهمدن باش چکمه واول صحتی پرتودن بیل کندی اصلکدن بیلمه یعنی ای ظهر قلبی
مریض اولان کسه مریضك مرهم ارشاد وتربیه‌سندن باش چکمه واولقدر صحت که بولدك آنی اول عزیزك مرهم ارشاد
وتربیه‌سندن بیل کندی اصلکدن وحقیقتکدن بیلمه وبوصحت بنم کندی ذاتمدندر مربی‌یه نه احتیاجم واردردیه‌واندن
استغنا قیلمه که تکرار مریض معنوی اولمیه‌سن وهلاك مرتبه‌سنی بولمیه‌سن (مرتدشدن کاتب وحی بسبب انکه پرتو
وحی بروزد آن ایت راپیش ازپیغمبر علیه الصلوة والسلام بخواند وکفت پس من هم محل وحیم (بوسرخ شریف کاتب
وحینك مرتد اولمسنك بیاننده‌در اول سببله که وحینك پرتوی انك اوزرینه اوردی اول آیت کریمه‌یی پیغمبر علیه السلام
حضرتندن اول اوقیدی وایتدی پس بندخی محل وحیم کاتب وحینك حضرت رسول علیه السلامدن اوّل اوقیدیغی
آیت کریمه (فتبارك الله احسن الخالقین) آیتیدر بویله نقل اولنورکه سورهٔ مؤمن نازل اولدی رسول اکرم صلی الله
علیه وسلم آنی اوقوردی وعبدالله بن سعد بن ابی سرح که کاتب وحی ایدی آنی یازردی بو آیت کریمه‌یه کلدیکه اول
آیت کریمه بودر (ولقد خلقنا الانسان من سلالة من طین ثم جعلناه نطفة فی قرار مکین ثم خلقنا النطفة علقة فخلقنا
العلقة مضغة فخلقنا المضغة عظاما فکسونا العظام لحما ثم انشأناه خلقا آخر) چونکم حضرت رسول اکرم صلی الله
علیه وسلم بو محله کلدی کاتب وحی (فتبارك الله احسن الخالقین) دیو آخر آیت کریمه‌یی قبل املاء النبی صلی الله علیه
وسلم قرائت قیلدی پس حضرت نبی علیه السلام اکا دیدی اکتب هکذا نزلت فقال عبدالله ان کان محمد نبیا یوحی
الیه فانا نبی یوحی الی نبی علیه السلام اکا دیدی فارتدله دیمشلرکه مکه‌یه کتدی وفتح مکه سنه‌سنده اسلامه کلدی
وبعضلر دخی بوقول صحیح دکلدر زیرا اول کاتبك ارتدادی مدینه‌ده واقع اولمشدر وبو سوره مکیه‌در چونکم انك اسلامه
کلمسنده اختلاف واردر حضرت مولانا قدس الله سره العزیزك کلام لطیفندن دخی معلوم اولان اولدرکه اسلامه
کلمش واول حال اوزره اولمش اوله (مثنوی) پیش ازعثمان یکی نساخ بود * کوبنسخ وحی جدی می نمود * حضرت
عثمان رضی الله عنهدن اوّل بر کاتب وار ایدی که اول کاتب وحی وحینك کتابتنه زیاده جد کوستردی * مثنوی *
چون نبی ازوحی فرمودی سبق * اوهمانرا وانبشتی بر ورق * چونکه نبی علیه السلام وحی شریفدن سبق بیوردی
وکاتب اونی همان ورق اوزره یازردی (مثنوی) پرتو آن وحی بروی تافتی * اودرون خویش حکمت یافتی) اول وحینك
پرتوی اول کاتب اوزره طالع اولوردی ولمعه اووردی اول کاتب کندی باطننده حکمت بولوردی * م ی * عین آن
حکمت بفرمودی رسول * زین قدر کمراه شد آن بوالفضول * اول کاتب درونده بولدیغی حکمتك عینی رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم حضرتلری بیوردی بوقدر پرتودن اول بوالفضول کمراه ومرتد اولدی بویله دیو (م ی) کانچه می کوید
رسول مستنیر * مرمرا هست آن حقیقت در ضمیر) اول نسنه‌یی که مستنیر اولان یعنی حضرت حقدن نورالان
رسول وحیدن دیر تحقیقا بکا اول حقیقت ضمیرمده واردر (مثنوی) پرتو اندیشه‌اش زد بررسول * قهرحق آورد
برجانش نزول * اول کاتبك اندیشه‌سنك پرتوی حضرت رسول صلی الله علیه وسلمه اوردی یعنی منعکس اولدی حق
تعالینك قهری اول کاتبك جانی اوزره نزول کتوردی (م ی) هم زنساخی برآمدهم زدین * شد عدو مصطفی ودین بکین
هم کاتبلکدن هم دیندن طشره کلدی کینله حضرت مصطفی علیه السلامه ودینه عدو اولدی وانکار قیلدی (م ی)
مصطفی فرمود کای کبرعنود * چون سیه کشتی اکر نور از تو بود * حضرت رسول علیه السلام اکا بیوردی ای عناد
ایدیجی کافر نیچون سیاه اولدك اکر نور سندن ایسه (م ی) کرتو ینبوع الهی بودئی * اینچنین آب سیه نکشودئی
اکر سن ینبوع الهی اولیدك بونجلین آب سیاهی اچمزدك ومطلع انوار ربانی اولیدك بویله ظلمت جانبنه قاچمزدك (م ی)
تا که ناموسش به پیش این وآن * نشکند بربست این او را دهان) بوکسه‌نك واوکسه‌نك قتنده انك ناموسی صنمیه
بوخصوص انك اغزنی بغلدی حتی بو اجلدن اعتذار واستغفاره قادر اولمدی (م ی) اندرون می سوختش هم زین سبب
توبه کردن می نیارست این عجب) بو سببدن هم انك درونی یاندی اما توبه ایتمکه قادر اولمدی بو عجبدر (مثنوی) آه می کرد
ونبودش آه سود * چون درآمد تیغ وسر را در ربود * اول کاتب آه ایلردی وآه ایلمك اکا سود ونافع اولمدی یعنی مجرد
دروندن آه قیلمسی وپشیمان اولمسی مفید اولمدی اول اجلدنکه ظاهرا عار وناموسیله متکبر اولوب توبه واستغفار
قیلمدی چونکم تیغ قهر الهی کلدی وباشنی قاپدی بونده تنبیه بودرکه برکسه ظاهرده سرکش اولسه وعار وناموسله
متصف اولوب اهل حق اوزره تکبرلك قیلسه اما باطنا پشیمان اولسه وکناهنه اعتراف قیلسه بو حالت اکا نافع ومفید
اولمزبلکه باطنده توبه وانابت ومحبت واطاعت صادقه اولورسه البته ظاهرده دخی انك حکم واثری بیانه کلور

مثنوی * کرده حق ناموس را صدمن حدید * ای بسا بسته به بند ناپدید * حق تعالی حضرتلری عار وناموسی
انسانه یوز بطمان دمور قدر ایلمشدر ای چوق کسه مخفی وناپدید اولان بندله بغلنمشدر (م ی) کبر وکفر آنسان ببست
آن آهرا * که نیارد کرد ظاهر آهرا * کبر وکفر اول مرتبه اول یولی بغلدیکه درونده اولان آهی ظاهر ایلمکه قادر
اولمدی (مثنوی) کفت اغلالا فهم به مقمحون * نیست ان اغلال برما از برون * حق تعالی اغلالا فهم مقمحون
دیدی یعنی بز کافرلرك بوینلرنده اغلال قیلدك پس بو کافرلر اول اغلال سببیله مقمحلردر دیدی اول اغلال بزم اوزریزه
طشره‌دن دکلدر بلکه مراد اغلال معنویه‌درننه کم سورهٔ یس ده بیورلدیکه (انا جعلنا فی اعناقهم اغلالا) یعنی
یا محمد بز بو کافرلرك اعناق واجیادنده اغلال معنویه وسلاسل باطنیه قیلدق قیود طبیعیه وهوا وهواجس نفسیه
وسائر محبت بدنیه وعلایق وعوایق دنیویه وامثالهم سالك راه حقه اغلال وسلاسل مثالنده‌در (فهی الی الاذقان) پس
اول اغلال بونلرك ذقنلرینه متصل اولمشدر بونلرك باشلرنی حق جانبنه میل وتواضعدن منع ایلر (فهم مقمحون) پس بونلر
باشلرین یوقری قالدیروب کوزلرین یومشلردر (م ی) خلفهم سدا فاغشیناهم) می نبینند بند را پیش وپس او) بز بو اصحاب
کفر ومعصیتك خلفنده سد قیلدق پس بز بونلرك کوزلرنی بوردك بو اجلدن اوکنده وارده او کسه بندی کورمز
کما قال الله تعالی فی سورة یس (وجعلنا من بین ایدیهم سدا ومن خلفهم سدا فاغشیناهم فهم لا یبصرون) یعنی بز بونلرك
اوکندن واردندن سد قیلدق پس بونلرك کوزلرین اورتوب غشاوهٔ غفلتله مستور ومحجوب قیلدق بونلر حق وصوابی
کورمزلر وکندیلره نافع اولان رشاد وسداده نظر ایرکورمزلر (مثنوی) رنك صحرا دارد آن سدی که خاست * اونمی داندکه
آن سد قضاست * اول برسدکه انسانك اوکنده وارده قالقدی وحاصل اولدی صحرا رنکین طوتر یعنی وجود صحراسنده
موجود اولان شیئلرك رنکین طوتر مثلا عار وناموس وکبر ونخوت وکفر ومعصیت کبی صفتلرك رنکین طوتر اول غافل
بیلمزکه اول قضاء الهی سدیدر وراه حقدن مانع اولان صفتلر حکم الهینك اثریدر * مثنوی * شاهد توسد روی
شاهدست * مرشد توسد کفت مرشدست) ای بند قضا ایله مقید اولان غافل سنك شاهدك یوزینك سدیدر شاهد
بونده محبوب معناسنه‌در لیکن اولکیسندن مراد محبوب صوری وایکنجیسندن مراد محبوب حقیقی اولور یعنی
ای محجوب وغافل سنك ظاهرده اولان محبوبك من ای نوع کان محبوب حقیقتك روینه سد وحجاب اولمشدر سنك
مرشدك مرشدك سوزینك سدیدر اولکی مرشددن مراد ماسوایه یول کوسترنلر وثانیجی مرشددن مراد ذات وصفات
خدایه دلیل اولنلردر یعنی سنی ماسوایه ارشاد ایلین وسکا حقك ذات وصفاتندن غیریسندن سوز سویلین مرشدك
مرشد حق اولان کسه‌نك کلامنه سد اولمشدر روسنی مربی کاملك سوزنی استماع ایلمکدن منع قیلمشدر * مثنوی *
ای بسا کفار را سودای دین * بندشان ناموس کبر وآن واین * ای چوق کفاره دین سوداسی واردر لیکن
انلرك بند وحجابی ناموس وکبر واو وبودر آن واینه‌دن مراد مجرد هرنه اولورسه اولسون دیمك اولور بو معنی کبرد نصکره واو
اولدیغنه کوره‌در اما بعض نسخه‌ده کبرد نصکره واو اولمیوب کبر آن واینه مضاف اولمشدر بو تقدیر اوزره کبرد نصکره
برلفظی مقدر اولمق لازم اولور وتقدیر معنی بویله دیمك اولورکه ای چوق کفاره دین سوداسی واردر لیکن انلرك بندی
عار وناموس وبونك وآنك اوزرینه تکبرلك ایلمکدر * مثنوی * بند پنهان لیکن از آهن بتر * بند آهن را کند پاره تبر *
گرچه بند پنهاندر لیکن آهندن بتردر یعنی قویتر ومحکمتردر زیرا بند آهنی بالته پاره‌لر (م ی) بند آهن را توان کردن جدا
بند غیبی را نداند کس دوا) آهن بندی جدا ورفع ایلمك ممکندر اما غیبی اولان بنده کسه دوا وعلاج بیلمز (م ی) مرد را
زنبورا کرنیشی زند * طبع او آن لحظه بردفعی تند * مثلا زنبورا کر بر کسه‌یه بر نیش اوره والم ویره اول لحظه آنك طبعی
آنك دفعی اوزه سعی ایلر وانك غم والمی کچوب دردی دخی سست اولور (م ی) زخم نیش اما چو از هستی تست) غم قوی
باشد نکردد درد سست * نیشك زخمی اما چونکه سنك وجود وکبرکدندر غم قوی اولور درد والم سست ومحو اولمز (م ی)
شرح این از سینه بیرون می جهد * لیك می ترسم که نومیدی دهد * بوخصوصك شرحی سینه‌مدن طشره صچرردی
وظهوره کلوردی ولیکن قورقرمکه ناامیدلك ویره‌رو چوق کسه‌یی یأس وقنوط مرتبه‌سنه ایرکورر بو اجلدن بورایه
مناسب تطویل کلام ایلمکدن عطف عنان اولندی وترغیب وتحریضه ملایم اولان کلماتك بیاننه شروع قیلندی
(مثنوی) نی مشو نومید خود را شادکن * پیش آن فریادرس فریادکن * بنم بو سویلدیکم کلام سببیله ناامید اولمه
کندیکی شاد ایله اول فریادرس اولان وبنده‌لرنك دعاور جاسنی قبول قیلان خدانك حضورنه فریاد ایله * مثنوی *
کای محب عفو ازما عفو کن * ای طبیب رنج ناسور کهن * بویله دیوکه ای محب عفو اولان خدا بزدن عفو ایله یعنی اللهم
انك عفو تحب العفو فاعف عنا دیو سویله نته‌کم حضرت نبی علیه السلام بو دعایی اکثر ناسه تعلیم بیوررلردی
ای اسکی ناسورك رنجنك طبیبی دی وبوکونه تضرع ایله (مثنوی) عکس حکمت آن شقی را یاوه کرد * خود مبین تا برنیارد

ازتو کرد) حکمتك عکس و پرتوی اول شقی بی کراه وضایع ایلدی مراد کاتب وحیدرکه وحی الهی وحکمت ربانینك
پرتوی انی ضایع وکم ایلدی کندیکی کورمه تا کندیکی کورملك سندن تورنقو پرمیه وکردیوقر وکتورمیه (مثنوی)
ای برادر برتو حکمت جاریه ست * آن زابدالست برتو عاریه است * ای برادر حکمت الهی سنك اوزریکه جاریه در
یعنی حکم واسرار الهی سنك قلبك اوزرینه جریان ایدیجیدر اما اول حکمت ابدال خداوندرو سنك اوزرینه عاریتیدر
سنك ذاتکدن حاصل اولان خاصیت ذاتکك دکادر ابدالك شرحی وبوکا متعلق اولان احادیث ایکنجی جلدده خرس
حکایه سنده واوچنجی جلدده دخی بعض مواضعده مذکور اولمشدر * مثنوی * کرچه درخود خانه نوری یافته ست
آن زهمسایهٔ منور تافته ست * مثلا اکرچه خانه کندیسنده برنور بولمشدر اول نور منور همسایه دن بلدرامشدر
همسایهٔ منوردن مراد یا آفتاب ویا ماهتاب ویا نجوم ویاخود چراغدر منور کسر واوله صیغهٔ فاعلدر وبونده
همسایهٔ منوردن مراد منور بیوت قلوب اولان ولی خدادرکه انك روحنك نوری بعض قلوبه پرتو صالدقده اول قلبلر
منور اولوب انك علم وحکمتندن انلرك وجودنده علم وحکمت ظهوره کلور وذوق وراحت حاصل اولور اما کرکدرکه
قلبنده بونوری بولان کسه غره اولمیوب وآنی مجرد کندیدن بیلمیوب اول نورك منبعنه شکرکزارلقلر ایلیه نته کم بیوردلر
(مثنوی) شکرکن غره مشو بینی مکن * کوش دار وهیچ خودبینی مکن * شکر ایله مغرور اولمه وتکبرلك ایلمه بینی مکن
دیمك تکبرلك ایلمه دیمکدن کنایه اولور نته کم فلان کسه نك بورنی وار دروبرون صاحبیدر دیمکله متکبرلکدن کنایه ایدرلر
پس همان قولاق طوت هیچ خودبینلك ایلمه دیمك اولور * مثنوی * صد دریغ ودرد کین عاریتی * امتان را دور کرد از امتی
یوز دردو دریغکه بوعاریته منسوب اولان حالت وحکمت امتلری امتلکدن دور ایلدیکه امت مرتبه سنده ایکن
وبرکامله امت اولوب واکا تبعیت قیلوب اندن کمال تحصیل ایلمك منزله سنده ایکن کندی وجودنده عاریتی اولان
علم وحکمته وذوق وحالته مغرور وفریفته اولوب آنی مرشد کامله خدمت قیلمقدن وتابع اولمقدن مهجور قیلدی
* مثنوی * من غلام آن که او در هر رباط * خویش را واصل نداند بر سماط * شول کسه نك غلامیمکه اول کسه
هر رباطده کندوبی سماطه واصل بیلمیه رباط کاربانسرایه دیرلر بورده مقام ومنزل راه حقدن استعاره اولور وسماط
قرب الهی وتجلی ذات وصفات ربانیدن کنایه اولور یعنی حضرت مولانا قدس الله سره العزیز بیوردلرکه بن شول
کسه یه تابع وانك همتنك قولیمکه اول کسه منازل راه الهیدن ومقامات طریق ربانیدن هر منزل ومقامده
کندیسنی سماط حقیقته وتجلی ذات وصفات ربوبیته واصل بیلمیه بلکه عاریتی اولان ذوقیاته اصلا التفاتی اولمیوب
تا مرتبهٔ اصله واصل اولنجیه دك بذل وجهد وهمت ایلیه دیمك اولور نته کم مثلا حافظ دخی دیر بیت غلام همت آنم که زیر
چرخ کبود) زهر چه رنك تعلق پذیرد آزاد است (مثنوی) بس رباطی که بباید ترك کرد * تا بمسکن دررسد یکروز مرد
* زیاده چوق رباطی که ترك ایلمك کرك تا برکون مرد مسکنه ایرشه یعنی موطن حقیقته واصل اوله پس
عاریتی اولان حالاتك بیانه شروع ایدوب آتشدن حرارت پذیر اولان آهن سرخ رنکنی تمثیل ایدوب بیوردلر * مثنوی
کرچه آهن سرخ شد او سرخ نیست * پرتو عاریت آتش زنیست * اکرچه آهن آتشدن سرخ اولدی اول ذاتندن سرخ
دکادر بلکه بر آتش زنك عاریتی پرتویدر یعنی سالکك وجودنده اولان پرتو وحرارت کندینك دکادر بلکه برمنبع
پرتو حرارت اولان کاملك وجودندندر * مثنوی * کر شود پر نور روزن یا سرا * تو مدان روشن مکر خورشید را *
مثال آخرا کر روزن یا خانه منور وپرنور اولهسن فی الحقیقه روشن بیلمه مکر خورشیدی اکرچه خانه وروزن روشندر
اما روشنلکاری ذاتی دکادر عاریتیدر اول پرتو فی الحقیقه خورشیدندرکه منور بیوت وروزن اولدر * مثنوی *
هر در و دیوار کوید روشنم * پرتو غیری ندارم این منم * هرقپو وهر دیوار بن روشنم دیر بر غیرك پرتوئی طوتمزم بو بنم
دیر یعنی بویله ادعا ایلر * مثنوی * پس بکوید آفتاب ای نارشید * چونکه من غارب شوم آید پدید * پس آفتاب
اکا دیر ای کمراه نارشید کمراه دیمکدر چونکم غارب وغایب اولم پدید کاور وسکا ظاهر اولورکه سن ایلدیکك زعم ودعواده
صادق دکلسن * مثنوی * سبزها کویند ما سبز از خودیم * شاد وخندانیم وبس زیباخدیم * مثال آخر سبزه لر
دیرلرکه بز کندیمزدن تازه وترز شاد وخندانز وزیاده زیباخد ولطیف رخسارز (م ی) فصل تابستان بکوید کای امم
خویش را بینید چون من بکذرم * بهار وصیف فصلی انلره دیرکه ای امم یعنی ای نباتات جماعتی چونکم بن مرور
ایلیم کندیکزی کورن اول زمان بیله سزکه بو لطافت وطراوت سزلك ذاتکزدن دکادر بلکه سزه بنم واسطه لهدر
مثنوی * تن همی نازد بخوبی وجمال * روح پنهان کرده فر و پر و بال * تن حسن وجمال ایله ناز وتفاخر ایلر روح ایسه
کندینك فرنی وپر وبالنی پنهان ایلمش یعنی قوتنی ولطافت وملاحتنی ستر قیلمش (مثنوی) کویدش کای مزبله
تو کیستی * یك دو روز از پرتو من زیستی * من حیث الباطن روح تنه دیرای مزبله سن کیمسن برایکی کون بنم پرتومدن

دیر بلور

دیر بلورسن (مثنوی) غنج ونازت می نکنجد در جهان * باش تا که من شوم از تو جهان * سنك شیوه ونازك جهانه
صغمز صبر ایله تا کم بن سندن صیچرایجی اولم ومفارقت قیلم (مثنوی) کرم داراتت ترا کوری کنند) طعمهٔ ماران
وموران کنند * سنی زیاده دوست طوتیجیلر وحرارتله سویجیلر سکا بر مقبره قزالر سنی مارلره ومورلره طعمه وغدا ایدرلر
* مثنوی * بینی از کند تو کیرد آن کسی * که به پیش تو همی مردی بسی * اول برکسه سنك قبیح رایحه کدن بورنی
طوترا اول کسه که سنك اوکیکده چوقلق اولوردی (م ی) پرتو روحست نطق وچشم وکوش) پرتو آتش بود در آب جوش
نطق وچشم وکوش یعنی ابصار واستماع روحك پرتویدر مثلا آبده اولان جوش آتشك پرتو واثریدر * مثنوی *
آنچنانکه پرتو جان بر تنست * پرتو ابدال بر جان منست * انچلینکه تن اوزره جان پرتوی وار در ابدالك پرتوی بنم
جانم اوزره در یعنی جانمده اولان حیات طیبه وانوار قلبیه واسرار الهیه اولیای کاملینکدر پس کرکدرکه سن دخی
ای سالك اکر جانك نور حق ایله منور اولورسه آنی حضرت حقدن وحضرت حقك خاص بنده لری اولان ابدال واقطابدن
بیله سن وانلره دخی شکر وثنالر قیله سن * مثنوی * جان جان چون وا کشد پا از جان * جان چنان کردد که بی جان
تن بدان * سرازان رومی نهم من بر زمین * تا کواه من بود در یوم دین * جان جاندن مراد پرتو ابدال خدا ونور باطن کمل
اولیادرکه طالب حقه حیات حقیقیه ونشو ونمای روحیه ویریجیدر اکر اول انوار الهی وپرتو جان ولی طالبك
جانندن آیغی کیرو چکسه جان طالب انچلین اولورکه تن جانسز نیجه اولورسه مثلا بیل بونیکه بو معنایه بزم شاززحی
وناطق اولان شهادت ایلر بلکه جماد وبی حیات اولان دخی شهادت ایلر بن باشمی اول جهتدن زمین اوزره قورم وسجده
قیلورم تا بکا کواه اوله یوم قیامتده وبو جمادات ونباتاتك حی اولوب نطق ایله شهادت قیلمسنه نصوص قاطعه چوقدر
برمقدار استحسانه بیاننده ذکر اولندی بو بیتك مقدم اولان بیته مناسبتی تقدیر اولنن وجه اوزره اولورکه سیاق
وسباق بو معنایه دلالت قیلدیغیچون وقرینه قائم اولدیغیچون بو کلام بینمادن حذف اولندی واختصار روا کورلدی
واسالیب معنایه واقف اولان درحال بونی ادراك ایلر کلام ربانیده واحادیث نبویه ده بو قاعده چوق واقع اولمشدر علم معانی
بیلان بو معنایی فهم ایلر * مثنوی * یوم دین که زلزلت زلزالها * این زمین باشد کواه حالها * کو تحدث جهرة اخبارها)
در سخن آید زمین وخارها) قیامت کوننده که برحرکت ایلر حرکت ایلمسی ایله بو زمین که احوال عباده شاهد اولور انلردن
هرنه صادر اولدیسه زمین وخارلر طاعت ومعصیتدن که اول زمین جهرة وظاهر اخبارلری تحدیث ایلر زمین وخارلر سوزه
کلور یعنی زمین ونده اولان خار وکیاه جمیعا سوزه کلوب آشکار افصاحتله سویلرنته کم سورهٔ زلزالده حق تعالی بیوردر
اذا زلزلت الارض) اول وقتده که ارض زلزله یه کلوب (زلزالها) زلزله ایلمکلکله که مقدر اولمشدر ونفخهٔ ثانیه ده (واخرجت
الارض اثقالها) وارض اخراج ایلیه ما فی جوفنده اولان خزاین ودفاین واموانتدن هرنه وار ایسه واثقال ثقلك
جمعیدر ثقل متاع بیته دیرلر واخراجك ارضه اسنادی اسناد مجازیدر (وقال الانسان مالها) منکران وکافران
دیه لرکه نولدی بو یره که بویله زلزلهٔ شدیده ایدر دیه لر انساندن مراد کافران ومنکراندر والا مؤمنلر حرکت وزلزله ایلدیکی
یومئذ تحدث اخبارها) کوننده خبرلرنی تحدیث ایده یعنی اوزرنده هرنه کار وکردار اولدیسه باذن الله کفتاره کلوب خبرلر
ویره یومئذ اذادن بدلدر فعل ناصبی تحدثدر وتحدثك مفعول اولی محذوفدر تقدیری تحدث الخلق اخبارها دیمکدر
بان ربك اوحی لها) یعنی تحدیث ایدر اول بیر خبرلرنی ربکك اکا وحیی سببیله حضرت خداوند کار زمینه وضع جبین
ایدوب ساجد اولدیغم انکیچوندرکه روز قیامتده بکا شاهد اوله دیرلر اما فلاسفه جماداتك نطق ظاهرین انکار ایدوب
بومثللو آیتلری تأویل ایدوب بوندن مراد لسان حال ایله تحدیث اخباردر دیرلر (نعوذ بالله من هذا الزعم (مثنوی)
فلسفی منکر شود در فکر وظن * کو برو سر را بران دیوار زن * فلسفی منکر اولور فکرده وظنده یعنی فلاسفه مذهبنده
اولانلر جمادلك نطق ایلمسنه باطل فکر وفاسد ظن ایلمرنده منکر اولورلر فلسفی یه باشکی یوری اول دیواره اوردی
م ی) نطق آب ونطق خاك ونطق کل) هست محسوس حواس اهل دل) ابك نطقی وخاکك نطقی وکلك نطقی حسلرینك
محسوسیدرکه اهل دل اولانلر جمادات ونباتاتك نطق وتسبیحن حواس حقیقت بیله احساس وادراك ایلرلر نته کم
جلد ثالثده دخی مار کیر حکایتنده بورایه مناسب اولان دلایل ذکر اولنمشدر (مثنوی) فلسفی کو منکر حنانه است
از حواس اولیا بیکانه است) فلسفیکه او حنانه یه منکردر اول فلسفی اولیاء عظامك حواسندن بیکانه در وبونلرك
مشاهده ایلدیکی معانی واسرارندن بی بهره ومحرومدر (م ی) کوید او که پرتو سودای خلق) بس خیالات آورد در رای
خلق) اول فلسفی دیرکه خلقك سوداسنك پرتو واثری خلقك رای وفکرینه چوق خیالات کتورر کانه بوفرقهٔ ضلالت
کیش جماداتك نطق وتسبیحنه اقرار ایلین مؤمنلری وانك مشاهده سنه واصل اولان اولیای عظامی سودا مزاج
اولان خلق منزله سنه تنزیل ایدوب نطق جماداته متعلق بونلردن برقول استماع ایلدکده آنی خیالات سوداویه دن حاصل

اولدی زعم ایدوب بوکونه اعتقاد سودانک غلبه واثرندن حاصل اولان خیالاتدردیرلر وبوسودانک اثری وپرتوی
خلقک قلبنه بوکونه خیالاتی چوق کتورردیو دیرلر (م ی) بلکه عکس آن فساد و کفر او * این خیال منکری رازد برو
بلکه انک اول فساد و کفرنک عکسی بو منکرلک خیالی انک اوزرینه اوردی وانی آیات واخبار ومشاهدهٔ کبارله مثبت
اولان معنانک انکارونفی ایلمسی مرتبه سینه ایرکوردی * مثنوی * فلسفی مر دیورا منکر شود * درهمان دم سخرهٔ
دیوی بود) کرنه دیدی دیورا خود را ببین) بی جنون نبود کبودی برجبین) فلسفی جنه منکر اولور هم اول دمده شیطانک
سخره ومغلوبی اولورننه کم بو بحث بوکتابک اولنه قریب ذکر دانش خرکوش بیوردقلری محلده خارخار وحیها
ووسوسه بیتنده ایراد اولندی انده طلب اولنه معنی * بیت ثانی فلاسفه مذهبنده اولنلره کاکرسن شیطانی کورمدکسه
ای بی عقل کندیکی کورکه اول سنده اولان کفر وانکار شیطانک وسوسه واضلالنه دلالت ایدر جبین اوزره کبودلک
جنونسز اولمز یعنی جبین اوزره اولان کبودلک جنون وسفاهته شهادت ایلرننه کم برکسه نک جبیننده کوکرنک
اولسه سفاهت وجنونندر بو بیتده جنوندن مراد صرع حالنده مس جندن حاصل اولان جنون اولوب وناصیه اوزره
اولان کبوددن مراد مصروعک روی جبیننده باشی طاشه اورمقدن حاصل اولان کبودلک اولسه دخی اولی اولور
وفلسفی اولنه علی کلا التقدیرین توبیخ وتعریض قیلورلر فافهم * مثنوی * هرکه را در دل شک وپیچانیست
درجهان او فلسفی پنهانیست * هر شول کسه نک که قلبنده شک وپیچانی واردر یعنی نطق جماداته وتکلم نباتاته دروننده
اعتقادی اولیوب کمان واعوجاج اوزره درجهانده اول کسه پنهانی فلسفیدر اکرچه اهل سنت والجماعة شکلنده ایسه ده
چن نطق جماداتی مشاهده قیلان اصحاب شهود ویاخود انلرک مشاهده سنه معتقد اولان مؤمنین نطق وتسبیح
جماداته متعلق کلام سویلسه لر (مثنوی) می نماید اعتقاد وکاه کاه * آن رک فلسف کند رویش سیاه * فلسفی مشرب
اولان کاه کاه بونلره موافقة براعتقاد کوستر اول فلسفیانه طمری عاقبت انک یوزنی سیاه ایلر یعنی فلسفیلک طمری
انده حرکت ایلدکده درحال انکاری مشعر کلام ایلیوب انک تسبیح جمادات خصوصنده اولان اعتقادنی تباه
وعارفلر قتنده روینی سیاه ایلر (مثنوی) الحذر ای مؤمنان کاندر شماست * در شما بس عالم بی منتهاست حذر ایلیکز
ای مؤمنلر که اول سزده واردر یعنی فلسفیلک مشربی وبعض فرق ضاله مذهبنه موافق خوی وخصلت سزلک
درونکزده موجوددر سزلک وجودکزده نهایتسز چوق عالم واردر * مثنوی * جمله هفتاد ودو ملت در توست *
وه که روزی آن برآرد از تو دست * جمله یتمش ایکی ملت سنده درزیرا نفس انسانی مادامکه علم وعرفانده کمال
مرتبه سن بولمیه وانبیا علیهم السلام واولیای عظامک مشاهده سندن وعلمندن حظ ونصیب المیه البتته هفتاد
ودو ملتدن برملته مائل اولور واعتقادی وعقلنک ادراکی اول مذهبه موافق کلور واه که برکون اول سندن
ال یوقری کتورر یعنی اول مذاهبدن نیچه مذهب اوزره اعتقاد قیلدیغک واول ملل مختلفه نک صفاتیله متصف اولدیغک
سرایر وضمایرک آشکاره اولدیغی کونده سندن ظهوره کلوروسنک اول ملته موافق اولان اعتقادو خویک عاقبت سنی
رسوای قیلور * مثنوی * هرکه او را برگ آن ایمان بود * همچو برگ از بیم آن لرزان بود * هر شول کسه ایچونکه اول ایمان
برکی اوله یعنی یوم جزاده سرایر وضمایرک ظهور ایلمسنه ایمان اوراقی اوله بیرق کبی اول قورقودن لرزان اولور یعنی باطننده
اولان سرایر وضمایرک یوم تبلی السرائرده ظهور ایلمسی خوفندن بیرق کبی دتریجی اولور واضطراب قیلور
مثنوی) بر بلیس ودیو زان خندیدهٔ * که تو خود را نیک مردم دیدهٔ * ای نفسندن غافل ابلیس ودیو اوزره اول سببدن
کولمشسنکه سن کندیکی ایو وصالح کسه کورمشسن * مثنوی * چون کند جان باز کونه پوستین * چند واویلی برآید
ز اهل دین) چونکه جان کورکی ترس ایده یعنی جان درونی وضمیرنی اظهار ایلیه ودرونده اولان عقاید وصفاتی ظهوره
وعیانه کله اهل دیندن چوق واویلا وواحسرتا یوقرو کلور یعنی چوق کسه لر کندیلرینی بودنیاده اهل دین زعم ایلیوب
طریق حقده بر دعوا اعتقاد ایلرلردی بعث اولنوب یوم جزاده سرایر وضمایر ظهوره کلدکده بونلرک کذبی آشکاره
اوله وبرشیء اوزره اولمدقلری ظهوره کله کما قال الله تعالی فی سورة المجادلة (یوم یبعثهم الله جمیعا فیحلفون له کما یحلفون
لکم ویحسبون انهم علی شیء الا انهم هم الکاذبون * مثنوی * بر دکان هر زرنما خندان شدست * زانکه سنک امتحان
پنهان شدست * دکان اوزره هر زرکوستریجی خندان اولمشدر زیرا که امتحان طاشیکه مراد محکدر پنهان
اولمشدر مراد شول کندوبی زر خالص کبی صافی اولمش زعم ایلین مزخرفلردرکه برمقدار صلاح وطاعت ایلمک کندیلره
میسر اولدیغی کبی اصلاح نفس ایلمشدم دیو کندی یه برزعم حاصل اولوب واصلاح نفس ایلمکدن کندی یه فراغت
کلوب غیریلرک اصلاحنه سعی قیلورامادار الضرب حقیقتده وارد قده وامتحان الهی ظاهر اولد قده انک سوء حالی
کندی یه آشکاره اولور واول زمانده بیلورکه کندی هیچ برشیء دکل ایمش پس یوم جزاده اکثر کسه نک رسوای اولمسی

وعیوبی ظهوره کلمسی مقرر اولیجق انک مرنه چاره الا آن بودنیاده ستار العیوب اولان حق تعالی حضرتلرینه دعا
وتضرع ایلمک ایدیکنی تعلیم ایدوب تضرع ودعایه شروع بیوردرلر * مثنوی * پرده ای ستار از ما بر مگیر * باش اندر
امتحان مارا مجیر * ای ستار العیوب وای غفار الذنوب بزدن پرده یی رفع ایلمه یوم امتحانده بزه امان ویریجی وحفظ
ایدیجی اول بعد التضرع والدعا بنه صدده شروع ایدوب بیوردرلر * مثنوی * قلب پهلو می زند با زر بشب * انتظار روز
می دارد ذهب * قلب اولان التون کیجه ایله زره پهلو اورر یعنی بودنیا کیجه سنده قلب زر اندود مشابه سنده اولان مزور
ومزخرفلر خالص ومخلص اولان کسه لرله همسرلک وبرابرلک دعواسن ایلرلر التون روزه انتظار طوتر یعنی ذهب خالص
کبی اولان صافی درون روز قیامته منتظر اولور (مثنوی) بازبان حال زر کوید که باش * ای مزور تا برآید روز فاش *
التون زبان حالله قلب اولان مزوره دیرکه صبر ایله ای مزور تاکم روز قیامت آشکاره کله وفاش اوله (م ی) صد هزاران
سال ابلیس لعین) بود ز ابدال وامیر المؤمنین) نیچه یوزبیک بیل لعین اولان ابلیس ابدالدن اولدی وامیر المؤمنیندن
اولدی یعنی مقربیندن ومؤمن اولان ملائکه یه امیر اولدی * مثنوی * پنجه زد با آدم از نازی که داشت * گشت
رسوا همچو سرکین وقت چاشت * شول بر نازدن که طوتدی آدم علیه السلام حضرتلرینه اول اجلدن پنجه اوردی
ومقابله قیلدی رسوای اولدی وقت چاشتده سرکین رسوای اولدیغی کبی که حرارت آفتابله نجاستک قباحت وفضاحتی
زیاده آشکاره اولور پس بومناسبتله بلعم بن باعورک حکایتنه شروع ایدوب بیوررلر (دعا کردن بلعم باعور که موسی علیه
السلام وقومش را ازین شهر که حصار داده اند بی مراد باز گردان ومستجاب شدن دعای او * مثنوی * بلعم باعور را
خلق جهان * سغبه شد مانند عیسیٔ زمان * بلعم بن باعوره جهانک خلقی سغبه ومغلوب اولوب زمانک
عیساسنه مغلوب اولدقلری کبی * مثنوی * سجده ناوردند کس را دون او * صحت رنجور بود افسون او * اول زمانک
خلقی اندن غیری کسه یه سجده کتورمدیلر انک افسونی رنجورک صحتی ایدی (مثنوی) پنجه زد با موسی از کبر وکمال *
آنچنان شد که شنیدستی تو حال * کبر وکمالندن حضرت موسی علیه السلامه پنجه اوردی بلعم انجلین اولدیکه سن انک
حالنی وقصه سنی اشتدک که ایماندن بری اولدی وکفر وشقا اوزره اولدی ننه کم حق تعالی حضرتلری سورهٔ اعرافده
انک حالندن خبر قیلدی وحضرت نبی علیه السلامه خطابا بیوردی (واتل علیهم نبأ الذی آتیناه آیاتنا فانسلخ
منها فاتبعه الشیطان فکان من الغاوین * مثنوی * صد هزار ابلیس وبلعم در جهان * همچنین بودست پیدا
ونهان * جهانده یوزبیک ابلیس وبلعم آشکاره ونهان بویله اولمشدر نهایت ما فی الباب * مثنوی * این دو را مشهور
کردانید اله * تاکه باشد این دو بر باقی کواه * خدای تعالی بو ایکیسنی مشهور ایلدی تا بو ایکیسی باقیسنه
شاهد اوله * مثنوی * این دو دزد آویخت بر دار بلند * ورنه اندر قهر بس دزدان بدند * مثلا بو ایکی خرسزی خدای
تعالی بوکسک دار اوزره اصدی بو خسه قهر الهیده چوق دزدلر اولدیلر * مثنوی * این دو را پرچم بسوی شهر برد *
کشتکان قهر را نتوان شمرد * عالمیانه عبرت ایچون بو ایکیسنک پرچم وسیاستنی شهر جانبنه ایلتدی پرچم
سیاستدن کنایه در والا قهر الهینک کشته لرینی صایمق ممکن دکلدر زیرا علمادن وفضلادن وعبادو صلحادن چوق
کسه لر علم وعبادتلرینه مغرور ومعجب اولوب یا عصیان قیلدقلری واسطه ایله ویاخود مقبولان الهیدن برینه معارضه
ومقابله ایلدکاری سببله ایمان واسلامدن چیقوب سوء خاتمه اوزره جان ویرمشلردر وکفرله بو عالمدن کوچوب جهنمه
کتمشلردر نعوذ بالله من شر ذلک * مثنوی * نازنینی تو ولی در حد خویش * الله الله پا منه از حد بیش * ای علم وعملنه
مغرور اولان فرض ایده لم سن نازنین سن ولیکن کندی حد ومرتبه کده الهیدن قورق کندی حدکدن زیاده آیاق قومه
وطورکدن تعدی قیلمه (کما قال علیه السلام رحم الله امرأ عرف قدره ولم یتعد طوره (م ی) کر زنی بر نازنین تر از خود ت
در تک هفتم زمین زیر آردت) اکر کندکدن نازنینترکه پنجه اورەسن ومعارضه ومقابله قیلەسن سنی یدنجی یرک قعرینه آشغه
کتورر (م ی) قصهٔ عاد وثمود از بهر چیست) تا بدانی کانبیا را ناز کیست) عاد وثمودک قصه سی نه ایچوندر تا بیله سنکه
انبیا علیهم السلامک وخلفاء اصفیانک دخی نازکی ولطافتی واردر انلرک دخی اضدادی ثمود وعاد قومی کبی سوء
خاتمه ایله هلاک اولملری مقرردر (م ی) این نشان خسف وقذف وصاعقه * شد بیان عز نفس ناطقه * بو خسف وقذف
وصاعقه نک نشانی نفس ناطقه نک عزتنک بیانی اولدی یعنی بو قدر قهر وعذابک نزولی نفس ناطقه صاحبلرینک
عند الله اولان عزتنی وعلو شاننی بیان ایدیجی اولدی خسف قارونه وقومنه کوره در قذف قوم لوطه واصحاب فیله
کوره در صاعقه قوم ثموده کوره درکه صیحهٔ جبریل ایله هلاک اولمشلردر * مثنوی * جمله حیوان را پی انسان بکش *
جمله انسان را بکش از بهر هش * جمله انسانی حیواندن اوتری اولدر یعنی اکر فرضی انساندن اوتری جمله حیوانی
اولدرمک بالضروری لازم کلسه جائزدر یاخود معنی اولدرکه مستحق اولان حیوانک جمله سنی انساندن اوتری

اولدرکه هیچ بأس یوقدرکه انسان ایچون انك اولدرلمسی جائزدر جمله انسانی هشدن اوتری اولدربعنی اولدرمکه
مستحق اولان انسانك جمیعسی هشدن اوتری قتل ایله جائز وحلالدرکه شرعا قتلی واجب اولنی اولدرمك خیرمحضدر
صاحب هشه تابع اولان مؤمنلر بو حکمده داخل اولمز پس هشی تفسیر ایدوب بیوررلر (مثنوی) هش چه باشد عقل
کل هوشمند * هوش جزوی هش بود اما نژند * هش نه اوله هوشمندك عقل کلیدرکه مراد عقل معاددر هوش جزوی
هوشدر اما نژند وضعیفدر هوش جزویدن مراد عقل معاشدر (مثنوی) جمله حیوانات وحشی زآدمی) باشد از حیوان
انسی درکی * آدمیدن وحشی اولان حیواناتك جمله‌سی آدمی یه انیس اولان حیواندن نقصانده در حیوان وحشیدن
حیوان انسینك مرتبه‌سی اعلادر انسانه انیس اولدیغی اعتبار ایله * مثنوی * خون آنها خلق را باشد سبیل *
زانکه وحشی انداز عقل جلیل * حیوانات وحشینك خونی خلقه سبیل اولدی انلری نانه صید ایلیوب اولدرمکی
حق تعالی مباح قیلدی زیرا که جلیل وشریف عقلدن وحشیلردر * مثنوی * عزت وحشی بدین افتاد پست *
که مر انسانرا مخالف آمدست * وحشی حیواناتك قدر وعزتی بو سببدن پست وناقص دوشدی زیرا انسانه مخالف
کلمشدر ومونس اولمیوب وحشی اولمشدر (مثنوی) پس چه عزت باشدت ای نادره * چون شدی تو حمر مستنفره *
سوره مدثرده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (فما لهم عن التذکرة معرضین) جناب رب العباد علی سبیل
الاستبعاد بیوررلرکه پس بو کافرلر ایچون نه اولمشدرکه تذکره دن ونصیحت وموعظه دن اعراض ایلدکاری حالده
معرضین حالدر ظرفك تحتنده کی ضمیردن یعنی بونلر ایچون بر شی یوقدر تذکره وموعظه دن (کأنهم حمر
مستنفرة) کان بونلر شول وحشی مرکبلردر (فرت من قسورة) فرار ایدرلر ارسلاندن ویاخود صیاددن
یعنی استماع مواعظ قرآنیه وقبول اجابت دعوت رحمانیه دن بونلر شیر زیاندن حمارلر فرار ونفار ایلدیکی کبی فرار
ایدرلر حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز علی طریق التعمیم جمله یه خطابا کوهر نثار اولورلرکه پس
ای عجیب کمسه سکانه عزت اولور چونکم سن وحشی حمارلر کبی مواعظ اولیای عظام ونصایح اصفیادن فرار
ایدیجی اولدك * مثنوی * خر نشاید کشت از بهر صلاح * چون شود وحشی شود خونش مباح * خری اولدرمك
لایق دکلدر انسانه صالح اولدیغندن اوتری یعنی خدمت ومصلحتی اولدیغندن اوتری خرك قتلی جائز دکلدر چونکم
خر انساندن وحشی اوله انك قتلی وخونی مباح اولور نته کم حمار وحشینك صیدی وقتلی مباحدر * مثنوی * کرچه
خر را دانش زاجر نبود * هیچ معذورش نمی دارد ودود * اکرچه خرك دانش زاجری اولمدی یعنی حمار وحشینك
وحشیلکندن منع وزجر ایدیجی علمی اولمدی مع هذا هیچ آنی محبوب اولان خدا معذور طوتمز دانش زاجری یوغیکن
بیله انك قتلنی حلال قیلدی (مثنوی) پس چو وحشی شد ازان دم آدمی * کی بود معذور ای یار سمی) فاذا کان کذلك
چونکم آدمی اول دمدن وحشی اولدی یعنی کلام الهیدن ودعوت انبیا علیهم السلام دن وارشاد اولیای عظامدن
نفرت قیلدی دمدن مراد وحی الهی وکلام نبویدر ای عالی یار نیجه معذور اولورکه آدمینك دانش زاجری واردر وکلام
حقی قبول ایلمکه استعدادی وعقل وادراکی واردر سمی عالی معناسنه در ودانش معناسنه دخی کاور * مثنوی *
لاجرم کفار را شد خون مباح * همچو وحشی پیش نشاب ورماح * لابد ولا محالة کافرلرك خونی مباح اولدی
وحشی کبی اوقلر وسکولر اوکنده نشاب نشابه نك جمعیدر تیر معناسنه در * مثنوی * جفت وفرزندان شان جمله
سبیل * زانکه بی عقلند مردود وذلیل * انلرك عورتلری وفرزندلری جمیعا سبیل واسیردر زیرا که عقلسزلردر مردود
وذلیللردر علمادیمشلردرکه کافرلرك بنده واسیر اولمسی طاعت حقدن امتناع قیلمرینك جزاسیدر چونکم حضرت
حقه طوعا عبادت ایلمکدن امتناع ایلدیلر حضرت حق انلره جزادن اوتری بنده سنك بنده سی ایلمکی لایق کوردی
مثنوی) باز عقلی کورمد از عقل عقل * کرد از عقلی بحیوانات نقل * کیروشول بر عقل که عقلك عقلندن نفرت ایده عقل
خواسی اوزره بونلر حیواناتدن اضل واسفل اولدیلر بونلرك مرتبه عقلدن مرتبه حیوانیته تنزل ایلدکارینه هاروت
وماروتی تمثیل ایدوب بیوررلر * اعتماد کردن هاروت وماروت بر عصمت خویش وآمیزی اهل دنیا خواستن ودر فتنه
افتادن * مثنوی * همچو هاروت وچو ماروت شهیر * از بطر خوردند زهر آلود تیر * مشهور اولان هاروت
وماروت کبی یعنی نته کم هاروت وماروت مرتبه اعلادن عالم طبیعته میل ایدوب مرتبه اسفله تنزل ایلدیلر بطردن
یعنی کبر وغرورلرندن زهر آلود تیر ییدیلر یعنی تیر قهر الهی یه هدف اولدیلر (مثنوی) اعتمادی بودشان بر قدس خویش
چیست بر شیر اعتماد کاومیش) انلرك کندی قدسنه یعنی نزاهت وطهارتلرینه زیاده اعتمادلری وارایدی کاومیشك
شیر اوزره اعتمادی ندر کاومیشدن مراد مخلوق اولور یعنی مخلوق کندی عقل وقوتنه مغرور اولور شیر قضا اوزره اعتماد
ایلمك نیجه لایق وقابلدر کاومیش صو صغرینه دیرلر (م ع) کرچه او با شاخ صد چاره کند (شاخ شاخش شیر نر پاره کند

اکرچه کاومیش شاخی ایله کندیسنه یوز چاره ودرمان ایلر ارکك ارسلان آنی دیلیم دیلیم پاره پاره ایلر ویاخود
آنك شاخنك شاخنی پاره پاره ایلردیمك اولور شاخ بوینوزه دیرلر وبوداغه دخی دیرلر اکر شاخ اول شاخ ثانی یه مضاف
اوقنورسه انك بوینوزنك بوداغنی قیراروا کر مضاف اوقنمزسه آنی دال بوداق کبی پاره پاره ایلردیمك اولور ومراد
مخلوق کاومیش کبی عقل ورای شاخلریله شیر قضانك دفعنه اکرچه درمان ایلر وکندودن ممکن اولدیغی مرتبه
انکله صیانت قیلر ولیکن شیر قضایه مقاومته قادر اولمیوب شیر قضای الهی آنی استدکی نصکره پاره پاره ایلردیمك اولور
مثنوی * کر شود پر شاخ همچون خار پشت * شیر خواهد کاو را ناچار کشت (کاومیش اکر فی المثل کرپی کبی پر شاخ اوله
شیر کاوی ناچار دپلسه کرکدرکه اول شاخلرك شیری منع ایلمکه فائده سی یوقدر * مثنوی * کرچه صرصر
بس درختان می کند * با کیاه تری احسان می کند * مثلا اکرچه باد صرصر چوق آغاجلری کوکندن قوپاررتازه
وضعیف کیاه اوزره باد صرصر احسان ایلر * مثنوی * بر ضعیفی کیاه آن باد تند * رحم کرد ای دل تو از قوت ملند *
اول تند وقوی اولان ریح عاصف کیاهك ضعیفلکی اوزره رحم ایلدی ای دل سن قوت وقدرتدن لاف ایلمه بو جمله قضاء
الهی وقهر ربانینك اغنیا واقویا اولان کمسه لر نقمت وشدت اوزره اولوب ضعفا وفقرا اوزره کلدکده ملایمت
والطف اوزره اولدیغنه تمثیل اولورو بو بیتلری دخی بو مضمونی تأیید ایچون مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوررلر (مثنوی
تیشه را ز انبوهی شاخ ودرخت * کی هراس آید ببرد لخت لخت * لیك بر برکی نکوبد خویش را * جز که بر نیشی نکوبد
نیش را * کسره شاخ ودرختك کثرت وجمعیتندن چن خوف کاوربلکه شاخ ودرختی کسر پاره پاره ایدوب کسر لیکن
برك ضعیف اوزره کندوبی دوکمز واورمز زیرا انی قیرمق ایچون دوزلمشدر نیشتری نیشتر کبی تیزلك ایلیندن غیری یه
اورمز ودوکمز بو کنایه در تیشه غضب اللهك زخمی نیشتر کبی تیز وموذی اولنلره طوقنسندن وفقرا وضعفایه لینت ورفقت
قیلمسندن کما قال ابن الفارض قدس الله سره (متی عصفت ریح الولا قصفت اخا * غناء ولو بالفقر هبت لربت (مثنوی
شعله را ز انبوهی هیزم چه غم * کی رمد قصاب از خیل غنم * مثلا شعله آتشه هیزمك کثرتندن نه غم غنمك کثرتندن
قصاب چن اورکر یعنی اصحاب قوت وقدرت وارباب شوکت ومکنت شعله قهر وغضبه نسبت حطب وقصاب قضایه
نسبت کوسفند کبیدر شعله هیزمدن غم چکمدیکی کبی وقصاب غنمدن اورکدیکی کبی قصاب قضا دخی
وفرت وکثرت اغنیا واقویادن اورکیوب غم چکمز * مثنوی * پیش معنی چیست صورت بس زبون * چرخ را معنیش
می دارد نکون * معنی قتنده صورت ندر زیاده زبون ولاشیدر چرخی انك معناسی نکون طوترمعنیشده اولان ضمیر
چرخه عائددر یعنی چرخك کندی چرمنده مدبر اولان معناسی سرنکون طوتر وانك وجودنده تدبیر وتصرف ایدر
*مثنوی * تو قیاس از چرخ دولابی بکیر * کردش از کیست از عقل مشیر * دولاب کبی اولان چرخدن قیاس
طوتکه بو عظمت ورفعتله انك کردش وحرکتی کیمدندر مشیر اولان عقلدندر یعنی هر بر فلكك کندی چرمنده ونفسده
مدبر اولان عقلدندرکه هر فلکك عقلی اول فلکك معناسی اولور وبو جمله نك معناسی حضرت خدای تعالی اولور
مثنوی * کردش این قالب همچون سپر * هست از روح مستر ای پسر * بو سپر کبی قالبك کردش وحرکتی مستتر اولان
روحدندر ای اوغل که هر کسك جسمنده مدبر ومتصرف اولان عقل وروحیدرکه اول جسمك اول معناسیدر روح جسم
آنك صورتیدر (مثنوی) کردش این باد از معنی اوست * همچو چرخی کان اسیر آب جوست * بو بادك کردش واسمسی
انك معناسندندر بادك معناسندن مراد عند الحکما عقل فعالدرکه خدای تعالی اول واسطه ایله عناصرك وجودنده
تصرف ایلر اما عند اهل التحقیق خدای تعالیدرکه هر شیئك ملکوتی انك ید ارادتنده در پس بادك ملکوتی دخی انك
یدنده در بادك اسمسی ومنقطع اولمسی وشدت وملایمت قیلمسی جمله ارادت حقله در پس بادك معناسی اولورو بو آفاقده
اولان باد نفس رحمانی مثابه سنده اولور ولهذا قال علیه السلام لا تسبوا الریح فانها من روح الله وفی روایة اخری
من نفس الرحمن) مثلا باد بر چرخ کبیدرکه اول چرخ ایرمق صوینك اسیریدر یعنی صو چرخده نیجه تصرف ایلرسه
بادك معناسی دخی باد ده اویله تصرف ایلر * مثنوی * جز رومد ودخل وخرج این نفس * از که باشد جز ز جان پر هوس
که جیش میکند که حاو دال) که صلحش میکند کاهی جدال) هر شیده متصرف اولان معنادر نفس الامرده یعنی
عقول ونفوس وافلاك وانجمده وعناصر اربعه ده وموالید ثلاثه ده متصرف اولان خدادر عقل وروح واسطه سیله پس
نفس انبیاده بو نفسك جزر ومدی ودخل وخرجی جان پر هوسدن غیری کیمدن اولور وجان دخی ارادت وقدرت الهیه ایله
تصرف قیلورکه امر ربدر پس امر رب اولان روح سلطانی اول نفسی کاه جیم ایلر وکاه حا ودال ایلر بو حروف مقطعه نك
علی الانفراد هر بری بر آخر معنایه اشارت ایدر وجمله سی بر یره ترکیب اولدقده بر کونه معنایه دخی دلالت ایدر اولا جیم
عالم شهادت وجبروتندندر (کما قال الشیخ فی الفتوحات اعلم ان الجیم من عالم الشهادة والجبروت) بو تقدیرجه معنی

روح سلطانی نفس انسانی یی کاه جیم ایلر یعنی عالم شهادت وجبروتدن اولان حرفك سرین سویلر وکاه حاء ایلر یعنی
عالم غیبدن اولان حرفك سرین سویلر (کما قال فی الفتوحات اعلم ان الحاء من عالم الغیب (بیت) حاء الحوامیم سر الله
فی السور) اخفی حقیقته عن رؤیة البشر * وکاه دال ایلر یعنی عالم ملك وجبروتدن اولان حرفك سرین سویلر (کما قال
ان الدال من عالم الملك والجبروت) وبو حروفك اسراری چوقدر انجق بوقدرله اکتفا اولندی پس بو جمله بر بیره کلوب
ترکیب اولسه جد اولور جد انکاره دیرلر وقلیل الخیر اولمغه ودخی قلب طار اولمغه دیرلر وکاه اول روح اول کلامی صلح
ایلر وکاهی جدال ایلر یعنی کیف مایشاء تصرف ایلر * مثنوی * که یمینش می برد کاهی یسار * که کلستان میکند
کاهیش خار * روح اول نفسی کاهی صاغ وکاهی صول ایلر جان اول نفسی کاهی کلستان کاهی خار ایلر کلستاندن
مراد خوب ولطیف کلمات وخاردن مراد قبیح ونامعقول مقالات اولور * مثنوی * همچنان این باد را یزدان ما *
کرده بد بر عاد همچون اژدها * انجلین یعنی بو نفس کبی بو عالمده اسن بادی بزم یزدانمز عاد قومی اوزره اژدرها کبی ایلمش
ایدی * مثنوی * باز هم آن باد را بر مؤمنان * کرده بد صلح ومراعات وامان * کیرو هم اول بادی مؤمنلر اوزره صلح
ورعایت وامان ایلمش ایدی عاد قومنك اوزرینه اسدکده نقمت وزحمت اولوب مؤمنلر اوزره کلدکده نعمت وراحت
اولوردی نته کم بر انسانك نفسی عدو اوزره قهر وغضبه متعلق کلام اولور ویار وآشنا اوزره حیات وصبا کبی صفاوریجی
اولور پس جمیع صور کائناتده موجود اولان معنادن مراده ایدیکنی بیانه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی *
کفت المعنی هو الله شیخ دین * بحر معنیهای رب العالمین * رب العالمینك معنالرینك بحری اولان شیخ دین معنی همان
اول الله دردیدی یعنی اکر مع الواسطه واکر بلا واسطه بو عالم صورتده متصرف ومتجلی واشیای ظاهره دن مقصود ومعنی
همان اللهدر دیمك اولور سروری وشمعی شیخ دیندن مراد صدر الدین قنوی حضرتلریدر دیمشلر لیکن تخصیصه دلیللری
یوقدر پس انلرده اولسه قابل ویاخود کباردن بر آخر کمسه ده اولسه قابل بلکه شیخ اکبر اولسه ده بعید دکلدر زیرا
بو مضمون اوزره انك کلامی چوقدر وصراحة بو المعنی هو الله قولی بو ایکی کاملك متداول اولان کتابلرنده یوقدر فافهم
(م ی) جمله اطباق زمین وآسمان * همچو خاشاکی در آن بحر روان) زمین وآسمانك طبقه لرینك جمیعسی اول بحر روانده
برخاشاك کبیدر بحر رواندن مراد معنای صور کائنات اولان حق تعالی حضرتلریدر که جمیع جانلرك بحری کبیدر زیرا
هر روح الهی انك امریدر پس بو صور کائنات اول بحر روانده فی المثل برخاشاك کبیدر (م ی) حمله ها ورقص خاشاك
اندر آب * هم ز آب آمد بوقت اضطراب * مثلا خاشاکك رقصی وحمله لری آبده حرکت واضطراب ایلمك وقتنده هم آبدن
کلدیکه خس وخاشاکك مستقلا کندی نفسلرندن جنبش وحرکت ایلمکه اقتدارلری یوقدر بلکه انلرده اولان حرکات
وسکنات آبکدر (وقس علی هذا صور الکائنات واجسام المخلوقات (م ی) چونکه ساکن خواهدش کرد از مرا * سوی
ساحل افکند خاشاك را * چونکیم صور خاشاکی مرادن یعنی جدال وعناد ایلمکدن ساکن ایلك استه یه خاشاکی
ساحل جانبنه براغور آبدن مقصود خدای تعالیدر وخاشاکدن مراد مخلوقاتدر زبدهٔ معنی چونکیم خدای تعالی
صور کائناتدن بر صورتی ساکن ایلمك استسه اول صورتی دریای حیاتدن اخراج ایدوب ساحل فنا ومماته القا ایلر
حتی اول صورت جمله وحرکتدن وسیر وذهابدن کیرو قالوب ساکن اولور (م ی) چون کشد از ساحلش در موجگاه
آن کند با او که صرصر با کیاه * چونکیم ساحلدن اول خاشاکی موجگاهه چکه مراد دریادر خاشاکه آب آنی
ایلر که صرصر کیاهه ایلر یعنی چونکیم خدای تعالی صور کائناتدن بر صورتی ساحل مماتدن دریای حیاته چکسه
اول صورته وجسمه اول کاری ایلر که باد صرصر کیاهه ایلر یعنی باد صرصر کیاهی نه کونه حرکته کتورورسه ونه وجه اوزره
اضطرابه کتورورسه ارادت الهی دخی اول صورته بویله ایلر دیمك اولور (مثنوی) این حدیث آخر ندارد باز ران * جانب
هاروت وماروت ای جوان * بو سوزك آخر ونهایتی یوقدر کیرو سور هاروت وماروت جانبنه ای جوان جواندن
مراد حضرت حسام الدین چلبی اولور که صاحب فتوتدر مشایخ کبار صاحب فتوت اولان فتایه لسان عجم
اوزره جوان دیرلر لسان عرب اوزره فتی تعبیر ایدرلر نته کم حضرت علی کرم الله وجهه حقنده لافتی الا علی دینلمشدر
(بقیهٔ قصهٔ هاروت وماروت ونکال وعقوبت ایشان هم در دنیا بچاه بابل (م ی) چون کناه وفسق خلقان جهان
می شدی بر هر دو روشن آن زمان * چونکه جهان خلقلرینك کناه وفسقی هر ایکیسی اوزره اول زمان روشن اولدی
یعنی بنی آدمك اول زمانده که فسق وعصیانی هاروت وماروت اوزره عیان وبیان اولدی وظهوره کلدی
مثنوی) دست خاییدن کرفتندی زخشم * لیك عیب خود ندیدندی بچشم) خشملرندن اللرین چینك طوترلردی یعنی
بونلر دخی مرتبهٔ ملکوتده ایکن چونکیم انسانك عیوب وعصیانی بونلره ظاهر وعیان اولدی کمال غیظ
وغضبلرندن کویا اللرین چینرلردی لیکن کندیلرك عیبنی چشمله کورمزلردی جملهٔ عیوبدن بری بواید یکه معیوب

اولنلره مرحمت ایتمیوب طعن وملامت ایلدیلر باخصوص که بز پاك وطاهرلرز دیو کندیلرینی بکندیلر (م ی) خویش
در آینه دید آن زشت مرد (رو بکردانید از آن وخشم کرد) مثلا اول زشت وقبیح اولان مرد کندیسنی آینه ده کوردی
آینه دن یوزینی دوندردی وآینه ده اولان شکل قبیحه خشم ایلدی (م ی) خویش بین چون از کسی جرمی بدید
آتشی در وی ز دوزخ شد پدید * خود بین اولان کمسه چونکیم بر کمسه دن بر عیب کوردی انده دوزخدن بر آتش پیدا
اولدی که اول حمیت نفسانیه وغیرت جسمانیه در پس اول معجب وخود بینه اکر بر کمسه دیسه بو غضب وحمیت مذموم
وقبیحدر (مثنوی) حمیت دین خواند او آن کبر را * ننکرد در خویش نفس کبر را * اول خود بین کبر وغضبنه حمیت دین
اوقور کندیسنده اولان کافر نفسه نظر ایلمز (م ی) حمیت دین را نشانی دیکرست * که از آن آتش جهانی اخضرست
حمیت دینیه نك غیر نشانی واردر زیرا که اول آتشدن یعنی حمیت دینیه دن جمله جهان اخضر وانوردر
اما حمیت جاهلیه نك شانی ونشانی انسانی خراب وبی حیات قیلمق وخاطر شکن وموذی اولمقدر پس بونده تنبیه
اولدر که اکر حاکم اولنلر وا کر امر معروف ونهی منکر قیلنلره حمیت نفسانیه وغضب جسمانیه دن پرهیز ایلمك لازمدر
اکر حمیت وغیرتلری اولورسه ده لله وفی الله اولمق شرطدر تا کم اهل کبر ومعجبلر زمرهسنه داخل اولمیوب قهر الهیدن
نجات بوله لر پس تتمهٔ قصه بیانندن قصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر (م ی) کفت حقشان کر شما روشنکرید *
در سیه کاران مغفل منکرید * حق تعالی حضرتلری بو ایکیسنه خطاب وسائر ملکلره تعریض ایدوب دیدی ای ملکلر
اکرچه سز روشنکر سز ونورانیسز مغفل اولان سیاهکارلره یعنی غفلتلنمش کناهکارلره نظر ایلمکز بو معنی دخی جائز
اولور که مغفل سیاهکارلرك صفتی اولمیوب بلکه ملائکه یه اسناد اولنوب معنی بویله دیمك اوله که ای ملکلر اکر سز
نورانی ایسه کز کناهکارلرك حالنه غفلتلنمش نظر ایلمالك یعنی انلر خصوصنده مغفل اولدیغکز حالده ناظر اولمالك بلکه انلره
دیدهٔ انصافله وچشم مرحمتله نظر قیلمکز دیمك اولور * مثنوی * شکر کویید ای سپاه وچاکران * رسته اید از شهوت
واز چاك ران * ای ملکوت مرتبهسنك سپاهی وای بنم خدمتکارلرم شکر ایلیکز وبکا حمد وثنا سویلیکز شهوتدن
وچاك راندن قورتلمشسز چاك راندن مراد اویلق مابینده اولان فرجدر * مثنوی * کر از آن معنی نهم من بر شما *
مر شما را بیش نپذیرد سما * اکر اول آدمینك وجودنده اولان معنادن بن سزلك اوزریکزه قورسم تحقیقا سزی سما
ارتق قبول ایلمز (م ی) عصمتی که مر شمارا در تنست * آن ز عکس عصمت وحفظ منست) شول بر عصمت ونزاهت وقدس
وطهارت که سزلك ذاتکزده در اول عصمت وقدس وطهارت بنم عصمتمك وقدس وطهارتمك عکسندندر
* المعصوم من عصمه الله * فحواسنجه معصوم اللهك حفظ وعصمت ایلدیکی کمسه در اکر خدای تعالی
بر کمسهیی معصوم ایلمز ایسه ملك دخی اولسه خطادن خالی اولمز * مثنوی * آن ز من بینید نه از خود هین
وهین * تا نچربد بر شما دیو لعین * آنی بندن کوریکز کندیکزدن کورمکز آکاه اولیکز وآکاه اولیکز که عجب وغرور
اکبر کبایردندر تا ملعون شیطان سزلك اوزریکزه جرأت ایتمیه وغالب اولمیه (مثنوی) آنچنانکه کاتب وحی رسول
دید حکمت در خود ونور اصول انجلین که رسول علیه السلام حضرتلرینك کاتب وحیی کندیسنده حکمتی ونور اصولی
کوردی نور اصولدن مراد وحی الهیدر که اصول دینك نوریدر یعنی کندی قلبنده اول کاتب وحی الهی حکمت ربانیهیی
کوروب آنی کندی ذاتندن صاندی وا کا مغرور اولدی * مثنوی * خویش را هم صوت مرغان خدا * می شمرد
آن بد صفیری چون صدا اول کاتب وحی کندیسنی مرغان خدانك هم صوتی صایدی یعنی کندوبی انبیا علیهم السلامه
اول هم آواز قیاس ایلدی اول صدا کبی بر صفیر ایدی یعنی صیادلك قوشدلی کبی اولمسی صیادلك کندی لسانی اولمیوب
انك ذاتنده نیجه عاریتی ایسه کاتب وحیك جنان ودهانندن ظهوره کلان وحی الهی دخی انده مجرد صدا کبی
بر عاریتی صفیر ایدی * مثنوی * لحن مرغان را اکر واصف شوی * بر مراد مرغ کی واقف شوی * ای حکیم عاریتی یه
مظهر اولان کمسه مثلا اکر مرغلرك لحن وصوتنی وصف ایدیجی اولهسن مرغك مرادی اوزره نیجه واقف اولورسن
* مثنوی * کر بیاموزی صفیر بلبلی * تو چه دانی کو چه دارد با کلی * اکر بلبله منسوب صفیر اوکرنه سن
سن نه بیلورسن که اول بلبل بر کل ایله نه کار طوتر و اول بلبل کاه قرشونه دیو اوتر * مثنوی * ور بدانی باشد آن هم از کمان
چون ز لب جنبان کمانهای کران * فرضی اکر بیلهسن اوهم کمان وظندن اولور یقیندن ومشاهده جهتندن اولمز مثلا
صاغرلرك لب جنبان اولان کمسه دن کمانلری کبی یعنی بر نیجه کمسه تحریك لب ایلسه لر وبری بر یله سوز سویلسه لر بر نیجه
صممه مبتلا اولان صاغرلر اول مجلسده اولسه انلرك دوداقلرینك حرکت ایلمسندن صاغرلر نه کونه ظن وقیاس
ایلرلرسه سن دخی طیورلك آوازنی اویله بیلورسن وکذلك طیور الهی اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامك کلماتنی
انك کبی فهم قیلورسن نته کم بو حکایه ده واقع اولان صاغر بیمارلك کفتارنی کندی عقلی اوزره درست قیاس ایلدم دیوب

برعكس اولمسندن معلوم ايديور سن (بعيادت رفتن كر بر همسايه رنجور خويش (م ى) آن كرى را كفت افزون مايه
كه ترا رنجور شد همسايه * برزياده سرمايه لى كمسه اول بر صاغره ديديكه سنك قوكشك خسته اولدى (م ى) كفت
باخود كر كه با كوش كران * من چه دريابم ز كفت آن جوان) كركنديسنه ايديكه صاغر قولغله بن اول مريض جوانك
سوزندن نه بهره الورم (م ى) خاصه رنجور وضعيف آواز شد * ليك بايد رفت انجا نيست بد) على الخصوص اول كمسه
رنجور وضعيف آواز اولدى وليكن اول مريض اولديغى مكانه عيادت ايچون كتمك كرك لابد يعنى بلا مفارقة ومجادلة
(م ى) چون ببينم كان لبش جنبان شود * من قياسى كيرم آنرا هم ز خود) صاغر ايتدى چونكم كورمكه اول خسته نك
لبى متحرك اوله بن كندمدن اول لبك حركتنى هم قياس طوتم (مثنوى) چون بكويم چونى اى محنت كشم * او بخواهد
كفت نيكم يا خوشم * چونكم بن اول خسته يه ديم اى بنم محنت چكيجى همسايه م نيجه سن او خسته يا ايويم ويا خوشم
ديسه كركدر * مثنوى * من بكويم شكر چه خوردى ابا * او بكويد شربتى يا ماش با * بن شكر والحمد لله ديم اندنصكره
نه شوربا ييرسن اول مريض دير بر شربت وياخود ماش بايبرم ماش بامر جك شوربا سيدر بعض نسخه ده ماست با
واقع اولمشدر يوغرتلى شوربا ديمك اولور (م ى) من بكويم صح نوشت كيست آن * از طبيبان پيش تو كويد فلان)
بن اول مريضه صحت اولسون سكا نوش اولسون ديرم اندنصكره كيدر اول طبيبلردن سنك اوكه كلور اول خسته
ديرفلاندر (مثنوى) من بكويم بس مبارك پاست او * چونكه او آمد شود كارت نكو * بن اكا ديرم او طبيب زياده
مبارك قدمدر چونكم او طبيب كلدى سنك كارك ايو اولور * مثنوى * پاى او را آزموده ستيم ما * هر كجا مى شد شود
حاجت روا * بز آنك اياغنى صنه مشزدر وتجربه قيلمشزدر هر قنده كتدى ايسه حاجت روا اولور * مثنوى *
اين جوابات قياسى راست كرد) پيش آن رنجور شد آن نيك مرد) صاغر بو قياسه منسوب اولان جوابلرى قلبنده راست
ومحكم ايلدى اول نيك مرد اول مريضك قتنه كتدى چونكم اول صاغر مريضه كلوب ملاقى اولدى * مثنوى *
كفت چونى كفت مردم كفت شكر) شد ازين رنجور پر آزار و نكر) اكا ديدى نيجه سن خسته ايتدى اولدم صاغر ايتدى
شكر الحمد لله رنجور بو سوزدن بيزار اولدى وپر انكار اولدى (م ى) كين چه شكرست او مكر با ما بدست) كر قياسى
كردوان كژ آمدست * بويله ديوكه بونه شكر در وار ايسه او بزمله مكر بد وضد در صاغر بر قياس ايلدى او قياسى
كژ وبر عكس كلمشدر (م ى) بعد از آن كفتش چه خوردى كفت زهر * كفت نوشت باد افزون كشت قهر * اندنصكره
صاغر مريضه ايتدى سكا نوش اولسون نه ييدك مريض زياده بحضور اولديغندن زهر ييدم ديدى صاغر مريضه ايتدى
سكا نوش اولسون مريضك قهرى زياده اولدى * مثنوى * بعد از آن كفت از طبيبان كيست او * كه همى آيد بچاره
پيش تو * اندنصكره صاغر مريضه ايتدى طبيبلردن كيدر او كه سنك قتكه علاج ايتمكدن اوترى كلور * م ى * كفت
عزرائل مى آيد برو * كفت پايش بس مبارك شاد شو * مريض زياده غضبندن عزرائل كلور يورى ديدى صاغر
مريضه ايتدى انك قدمى زياده مبارك در شاد اول ديدى (م ى) كر برون آمد بكفت او شادمان * شكر كش كردم
مراعات اين زمان * صاغر خسته نك قتندن طشره كلدى اول صاغر كنديسنه شادمان اولديغى حالده ديدى شكر كه
اول مريضه بو زمان رعايت ايلدم وانك خاطرن اله الدم (مثنوى) كفت رنجور اين عدو جان ماست) ما ندانستيم
كوكان جفاست * رنجور كنديسنه ايتدى بو همسايه بزم جانمزك دشمنيدر بز بيلمدك كه اول همسايه جفا معدنيدر
(م ى) خاطر رنجور جويان صد سقط * تا كه پيغامش كند از هر نمط * مريضك خاطرى يوز سقط ديليجى يعنى نامعقول
ونامشروع استيجى تا كه هر نوعدن اكا خبر ايليه يعنى كونا كون خاطر شكن صاغره سوز سويليه (م ى) چون كسى
كو خورده باشد آش بد) مى بشوراند دلش تا قى كند مثلا چون بر كمسه بر امز وضررلو آش يمش اوله اول آش بد اول كمسه نك
كوكلنى بولاندرر تا قى ايلر وهضم ايتميوب آنى دهاندن اخراج ايلر بو مناسبتله كظم غيظ ايتمكه وتحمل وتصبر سمتنه كتمكه
ارشاد بيوروب ديرلر (مثنوى) كظم غيظ اينست انرا قى مكن * تا بيابى در جزا شيرين سخن) كظم غيظ يعنى غضبنى يودن
قوللرى حقنده حق تعالى سورۀ آل عمرانده بيوررلركه (الذين ينفقون فى السراء والضراء والكاظمين الغيظ
والعافين عن الناس والله يحب المحسنين * يعنى اول جنت كه انك عرضى سموات وارض دراو والنى سراده وضراده انفاق
ايلين متقيلر ايچون اعداد اولنمش دخى عين غضبده غضبنى يودوب صبر ايدنلر ايچون ودخى ناسدن عفو ايلينلر ايچون
اعداد اولنمشدر الله تعالى محسن اولنلرى سور عن ابى هريرة رضى الله عنه قال عليه الصلوة والسلام من كظم غيظا
وهو يقدر على انفاذه ملأ الله قلبه امنا وايمانا) پس حضرت خداوندكار بيوررلر چون درون آتش غضبله غليان وفوران
ايلسه كظم غيظ اولدركه اول جيندۀ اول غضب وخشمى قى ايليه وخشم وغضبه متعلق سوز سويليه تا امن وايمان ايله
طوله سن وجزا سنده اللهدن ومغضوب عليه اولان كمسه دن شيرين سخن بوله سن (م ى) چون بودش صبرى پديد او

كين

كين سك زن روسپى حيز كو * صاغرك سوزلرينه چونكم رنجورك صبرى اولمدى اول سوزلردن طارلدى بويله دوكه
بو حيز قحبه عورتلو كاب قنى (م ى) تا بر يزم بروى آنچه كفته بود * كان زمان شير ضميرم خفته بود) تا اول نسنه يى كه بكا
مرض حالنده ديمش ايدى انك اوزرينه دوكم يعنى سوزلرينه كوره جواب ويرم زيرا اول زمان بنم ضميرم شيرى اويومش
ايدى اكا جواب ويرمكه وجح ايلمكه اول اجلدن طاقتم اولمدى (م ى) چون عيادت بهر دل آراميست * اين عيادت
نيست دشمن كاميست * چونكم عيادت دل ارامقدن اوترى وتسليه قلبدن اوتريدر بو عيادت دكلدر دشمن
كاملقدر دشمن كامى دشمن مرادلواق ديمكدر مقصود اول بنى تسليه ايتمك ايچون وخاطرم صورمق ايچون كلمدى بلكه بنى
بو حالت مرضده كوروب مرادى حاصل اولمقدر بو سوء ظن ايلدى (م ى) تا ببيند دشمن خود را نزار) تا بكيرد خاطر زشتش
قرار * تا كنديسنك دشمنى نزار وضعيف كوره تا انك زشت خاطرى قرار طوته * مثنوى * بس كسان كايشان ز طاعت
كمرهند * دل برضوان وثواب آن نهند) چوق كمسه كه انلر طاعتدن اكراه واعراض ايديجيلردر بو معنى بعض نسخه ده
مكره واقع اولديغى اوزره در اما اكثر واضح اولان نسخه لرده كمره واقع اولمشدر بو تقدير اوزره معنى چوق كمسه لركه انلر
طاعت حقدن كمراهلردر زيرا قلبى رضوانه واول خدانك ثوابنه قورلر ثواب انده ضمير طاعته راجع اولسه ده جائزدر
ورضواندن مراد خازن جنت اولان يعنى انك حفظنده اولان جنتدر بو تقدير اوزره معنى چوق كمسه لر طاعتدن كمراه
اولمشلردر انكچونكه قلبى جنته واول طاعتك اجر وثوابنه قوديلر پس عمللرى خالصا لوجه الله اولمديغنه بناء عبادتدن
كمراه اولمش اولورلر نته كم (فمن كان يرجو لقاء ربه فليعمل عملا صالحا ولا يشرك بعبادة ربه احدا) آيت كريمه سنده بيضاوى
(ولا يشرك بعبادة ربه احدا) قولنى بان يرائيه او يطلب منه اجرا ديمكله تفسير ايلر پس معلوم اولديكه طاعت وعبادتى
جنت واجرت ايچون قيلمق كمراه اولمغى مستلزم اولور (مثنوى) خود حقيقت معصيت باشد خفى * بس كدر كانرا
تو پندارى صفى) ريا ايله اولان واجر وثواب ايچون اولان طاعت خود حقيقتده خفى معصيتدر زيرا ريا شرك خفيدر
وكذلك اجر وثواب ايچون اولان طاعت دخى شرك خفيدن خالى دكلدر چوق كدورتيره كه آنى سن صافى صنورسن
(مثنوى) همچو آن كر كه همى پنداشتست * كو نكويى كرد وآن بر عكس جست * اول صاغر كبى ظن ايلمشدركه
او صاغر ايولك ايلدى واو عكس اوزره صچرادى يعنى ظن وقياسنك عكسى واقع اولدى * مثنوى * او نشسته خوش كه
خدمت كرده ام * حق همسايه بجا آورده ام * او صاغر خوش اوتورمشكه خدمت ايلدم همسايه نك حقنى يرينه
كتورمشم اما خبرى يوقكه * مثنوى * بهر خود او آتشى افروختست * در دل رنجور وخود را سوختست) كنديدن
اوترى او صاغر بر آتش ياقمشدر رنجورك كوكلنده وكنديوى اول آتشله ياقمشدر اهل ريا دخى طاعت وعبادت ايلدم ديو
قياس ايدرلر خبرلرى يوقكه كنديلر ايچون بر آتش شعله لندرمشلر وعاقبت كنديلرينى اول اتش ايچره سوخته لر
قيلمشلردر زيرا ريا ايله اولان طاعتك نتيجه سى نار جحيم اولمق مقرردر (م ى) فاتقوا النار التى اوقدتموا * انكم فى المعصية
ازددتموا) فاتقوا پس اتقا وپرهيز ايليك النار التى شول آتشدنكه اوقدتموا انى ايقاد ايدوب اشتعال ايلديكز خطا
وعصيان سببيله انكم تحقيق سز فى المعصية كناهلرده ازددتموا ازدياد ايلديكز * مثنوى * كفت پيغمبر يك صاحب ريا
* صل انك لم تصل يا فتى * روايت اولنوركه صاحب ريادن بر كمسه قالقوب نماز قيلدى بعد الفراغ حضرت رسول
اكرم صلى الله عليه وسلم اكا قم صل فانك لم تصل بيوردى اول كمسه اركان صلوتده خطا ايلدى زعم ايدوب قالقوب
استيناف ايدوب اركان صلوتى بالتمام والكمال يرينه كتوروب فارغ اولدقده وكامل وتمام اولمسنه اعتقاد قيلدقده
حضرت رسول اكرم بيوردلركه (لا صلوة الا بحضور القلب) يعنى صلوة كامله اولمز الا نيت خالصه وحضور قلب ايله مجرد
اركان مخصوصه نك بكمالها ادا اولنمسيله حقيقت صلوة كامله لازم كلمز بلكه حضور قلب ونيت خالصه دخى شرط
تكميلدر * مثنوى * از براى چارۀ اين خوفها * آمد اندر هر نمازى اهدنا * كان نمازم را ميامبز اى خدا *
با نماز ضالين واهل ريا * يعنى بو حضور قلب اولمق ونيت خالصه ايله نماز قيلمق خوفلرينك وبونلره مانند سائر
مخاوفك چاره سندن اوترى هر نماز ايچره سورۀ فاتحه قرأتى واجب اولدى (اهدنا الصراط المستقيم) ديلمك
لازم كلدى يعنى الهى همان سكا عبادت ايلرم وهر خصوصده همان سندن عون وعنايت طلب قيلورم سن بزه
هر حالده صراط مستقيمى هدايت ايله كه اول اهدنا يعنى صراط مستقيمه هدايت ايله ديمك بنم نمازيمى قارشدرمه
اى خدا اهل ضلال واهل ريانك نمازينه ديمك معناسنى متضمندر زيرا نيت خالصه سى اولمين اهل ريانك نمازى صراط
مستقيمدن خارجدر وسورۀ فاتحه نك بو محله كلنجه تفسيرى جلد رابعده وحى كردن حق تعالى بموسى عليه السلام
بياننده ثبت اولمشدر * مثنوى * از قياسى كه بكردان كر كزين * صحبت ده ساله باطل شد بدين) اول بر قياسيكه
او مذكور اولان صاغر اختيار وقبول ايلدى بو قياس سببيله اون ييللق صحبت ودوستلق باطل اولدى * مثنوى *

خاصه ای خواجه قیاس حس دون * اندر آن وحی که هست از حد فزون) علی الخصوص ای خواجه دون اولان حسك قیاسی اول بر عظیم الشان وحیده که حددن زیاده در یعنی بو بشرك حس دونی وعقل زبونی حددن ودائرهٔ عقلدن افزون وبیرون اولان وحی الهیدن قیاس ایلمك جائز دكلدر زیرا غلطدن خالی اولماز (مثنوی) كوش حس تو بحرف ار در خورست * دانكه كوش غیب كیر تو كرست * ای اهل قیاس سنك كوش حسك حرف وكلام حقه فرضا اكر لایق ایسه یعنی نصوص شریفه نك حروف والفاظنه واندن فهم معانی قیلمغه سمع ظاهرك اكر مستعد وقابل اولدیسه بیلكه سنك غیب طوتیجی قولغك صاغردر یعنی سنك سمع جانك اصمدر پس (مراد الله ومراد رسول الله) اول كلامدن نه ایدیكنی ادراك واستماعه قادر اولمزسن چونكم نصوص شریفه دن مراد الله ومراد رسول الله نه ایدیكنی ادراكه قادر اولمیه سن مجرد قیاسات عقلیه ایله انده تصرف قیلمقدن حذر ایله وآمنت بالله وبرسول الله وبما جاء من عند الله وبما جاء من رسول الله علی مراد الله وعلی مراد رسول الله) دیو سویلیه تا كم علی خلاف مراد الله وعلی خلاف مراد رسول الله اول كلامه معنی ویرمیه سن وقیاسه اعتماد قیلمیه سن * اول كسی كه درمقابلهٔ نص قیاس آورد ابلیس بود * مثنوی * اول آن كس كین قیاسكها نمود * پیش انوار خدا ابلیس بود * اول اول كسه كه بو قیاس جكاری كوستردی حضرت خدانك نورلری قتنده ابلیس ایدی حضرت خدانك انوارندن مراد كلام شریفیدر حق تعالی شیطانه (قال یا ابلیس مامنعك ان لا تسجد لما خلقت بیدی) دیو خطاب عزتی وارد اولدقده ابلیس قیاس عقلیه ایله قیاس ایلدی وجواب ویروب * مثنوی * كفت نار از خاك بی شك بهترست * من زنارم او زخاك اكدرست * دیدی نار خاكدن بی شك بهتردر بن آتشدنم واو تیره رك خاكدندر بو بیت شریف بو آیت كریمه نك مفهومیدر قال الله تعالی حاكیا عن ابلیس (انا خیر منه خلقتنی من نار وخلقته من طین) قیاس بو اولدیكه كندیسی مارج ناردن وآدم علیه السلام حضرتلری خاكدن خلق اولمغله كندمی آدمدن خیرلو اوله قیاس ایلدیكه جوهر نورانی خاك ظلمانیدن عند العقل خیرلو اوله وافضل اوله پس افضل اولان مفضول اولنه سجده ایلمك عقله ملایم دكلدر پس بو كونه قیاس عقلیه یه اعتماد ایدوب كندونی حضرت آدم علیه السلامدن خیرلو بیلدی نته كم انك علت وحجتنی بیان ایدوب بیوررلر * مثنوی * پس قیاس فرع بر اصلش كنیم * او زظلمات ما زنور روشنیم * پس ابلیس دیدیكم فرعی انك اصلی اوزره قیاس ایلیه لم قیاس الفرع علی الاصل اولدركه اول آدم علیه السلام ظلمتدن بز نور روشنده نز ظلمات فرعدر ونور روشن اصلدر ومقصود بالذاتدر وظلمتدن اشرفدر پس فرع اصله تابع اولمق مناسب دكلدر دیدی * مثنوی * كفت حق نی بلكه لا انساب شد * زهد وتقوی فضل را محراب شد * سورهٔ مؤمنینك آخرنده اولان آیت كریمه یه اشارتدر (قال الله تعالی فاذا نفخ فی الصور فلا انساب بینهم یومئذ ولا یتساءلون) قرأت عامه ضم صاد وسكون واوله دروامًا ابن عباس وحسن بصری رضی الله عنهم ضم صاد وفتح واوله قرأت ایتدیلر بو تقدیر اوزره صورتك جمعی اولور تقدیر كلام شول وقتده كه صوره ویا صورتلره روحلری نفخ اولنه وهر جسد حشر ونشر ایچون احیا قیلنه پس اول كونده بونلرك ما بیننده انساب واقربا اولمز یعنی حسب ونسب نفع وفائده قیلمز فرط حیرت وكمال دهشتدن تعاطف وتراحم زائل اولور واول كونده انسان برادرندن ومادر وپدرندن وصاحبه واولادندن فرار قیلور واول كونده حسب ونسب ایله مفاخرت اولمز نته كم دنیاده اولدی واول كونده بعض كسه بعض كسه دن حسب ونسبن دخی سؤال قیلمز نته كم بو دنیاده بعضی بعضیسندن سؤال قیلدی بلكه اول كونده تفاخر وتباهی اعمال حسنی وزهد وتقوا ایله اولور معنی بیت حق تعالی دیدی فرعی اصل اوزره قیاس ایلمك اعتباری یوقدر بلكه بو انسان ما بیننده یوم قیامتده لا انساب اولدی یعنی (فاذا نفخ فی الصور فلا انساب بینهم) فحواسنجه روز قیامتده حسب ونسب اعتباری یوقدر (ان اكرمكم عند الله اتقاكم) آیت كریمه سنك مقتضاسنجه فضیلت وشرف زهد وتقوا ایله اولور زیرا زهد وتقوا فضیلت وشرفه قبله ومحراب اولدی بلا زهد وتقوی فضل وشرف مجرد حسب ونسب ایله ممكن اولمز پس ما الشرف بالحسب والنسب انما الشرف بالعلم والادب فحواسنجه حسب ونسب ایله شرفیت اولمز بلكه علم وتقوی وادب ایله شرفیت وفضیلت بو انور دیمك اولور * مثنوی * این نه میراث جهان فانیست * كه بانسابش بیابی جانیست * بو محراب فضل اولان زهد وتقوی جهان فانینك میراثی دكلدركه آنی نسبلر ایله بوله سن واكا مجرد شرف آبا واجداد ایله واصل اوله سن بو جانیدر یعنی میراث روحانیدر كه انسانه بو توفیق ربانی وتربیهٔ مرشد حقانی واسطه سیله میسر اولور * مثنوی * بلكه این میراثهای انبیاست * وارث این جانهای اتقیاست * بلكه بو زهد وتقوی انبیا علیهم السلامك میراثلریدر بو میراثلرك وارثی اتقیانك جانلریدر یعنی انبیای عظامك میراثنه وارث اولنلر تقی ونقی اولوب كندیلری اغیار وسوی لوثندن پاك وطاهر قیلنلرك روح وروانیدر اگر كافر

بلندن دخی كاورلرسه وفسقه وفجره نك اولادندن اولورلرسه ده (مثنوی) بو رآن بو جهل شد مؤمن عیان * بو رآن نوح نبی از كمرهان) مثلا اول ابو جهلك فرزندیكه عكرمه حضرتلریدر آشكاره مؤمن اولدی واصحاب رسول اللهدن اولوب اول حضرتدن نیجه احادیث شریفه یی روایت قیلدی اول نوح نبینك فرزندی كافرلردن اولدیكه اسمی كنعاندر پس معلوم اولدیكه كافر بلندن كلمك ضرر ویرمز وپیغمبر اوغلی اولمق بغیر طاعة مفید اولمز ایمش * مثنوی * زادهٔ خاكی منور شد چو ماه * زادهٔ آتش توی رو رو سیاه * خاكه منسوب اولان فرزند ماه كبی منور اولدیكه مراد حضرت آدم علیه السلامدر سن آتش فرزندیسن ای ابلیس روی سیاه كیت وحسب ونسب ایله اولان تباهی وتفاخری ترك ایت * مثنوی * این قیاسات وتحری روز ابر * یا بشب مر قبله را كردست حبر * بو قیاسات وتحری بی بولوتلی كونده یا شب تاریكده تحقیقا قبله ایچون ایلمشدر حبر حبر فتح حا ایله وكسر حا ایله عالم معناسنه در یعنی اول وقتده كه بولوتلق اوله ویاخود كیجه قرانلق اوله وقبله نامعلوم اوله عالم اولنلر بو قیاسات وتحری یی بو یله محلده قبله دن اوتری جائز كورمشلر وبو یله محلده اجرا ایلمشلردر تا عبادت صحیحه اوله * مثنوی * لیك با خورشید وكعبه پیش رو * این قیاس واین تحری را مجو * ولیكن خورشیدك ظهوری ایله وكعبه یوزك اوكنده اوله بو قیاسی وبو تحری یی استمه زیرا قیاس وتحری بو یله محلده باطلدر * مثنوی * كعبه نادیده مكن زو رو متاب * از قیاس الله اعلم بالصواب * كعبه یی كورمش ایكن اول كعبه دن یوز چویرمه قیاسدن اوتری الله صوابه وحقیقته اعلمدر بو بیت اهل قیاس جانبندن اولان سؤال مقدره جواب اولوب كان اهل قیاسدن بری دیر كه حقیقت حالندر بیلمزم وقبلهٔ مقصودی كما هو حقه كورمزم پس بكا لازم اولان ادلهٔ عقلیه ایله تحری وقیاس ایلمكدر هر نكه عقله مطابق كاورسه وقیاسمه موافق اولورسه آنی قبول قیلمقدر دیر جواب بیوررلر مجرد قیاسدن اوتری واستدلال وتحری ایچون كعبهٔ مقصود حضوركده ظاهر وحاضر ایكن اندن تغافل وتعامی قیلمه ومعرض اولمه بلكه قیاس وتحری یی ترك ایدوب انبیا علیهم السلام واولیای عظامك متوجه اولدقلری قبلهٔ مقصوده متوجه اولوب الله صوابه وحقیقت مآبه اعلمدر دی ومجرد قیاس ایله انلردن ظهور ایلین كلماته معنی ویروب بوندن مقصود فی الحقیقه بودر دیمه * مثنوی * چون صفیری بشنوی از مرغ حق * ظاهرش را یاد كیری چون سبق * مثلا چونكم بر صفیر ایشیده سن حقك مرغندن یعنی طیور الهی اولان انبیا علیهم السلام واولیای كرام جانبندن چونكم بر كلام وآواز استماع ایده سن اول آواز وكلامك ظاهرینی یعنی لفظ وحروفنی سبق كبی یاد كده طوترسن * مثنوی * وانكهی از خود قیاساتی كنی * مر خیال محض را ذاتی كنی * واندنصكره زعم فاسدك اوزره كندكدن بر قیاسلر ایلرسن تحقیقا خیال محضی ذاته منسوب ایلرسن یعنی مرغ الهینك كلماتندن قیاسات عقلیه ایله ظهوره كلان اوهام وخیالاتی ذاتی وحقیقی زعم ایلرسن وبو كلامدن مستفاد اولان حقیقت معنی بودر دیو سویلرسن حال بو كه انلرك مرادی او دیلدكلدر انلراب اكسه لر مرادلب دریای حقیقت اولور ولا دیسه لر مقصودلری الامر تیه سی اولور كما قال فی هذا الجلد * من چو لب كویم لب دریا بود * من چو لا كویم مراد الا بود (م ی) اصطلاحاتست مر ابدال را) كه نباشد زان خبر اقوال را * ابدال اوتوز كسه در ویاخود قرق كسه در انكیچون ابدال دیدیلر كه قچن بریسی وفات ایلسه صلحای ناسدن بریسی انك یرینه بدل اولور كما روی عبادة بن الصامت (قال علیه السلام الابدال فی هذه الامة ثلاثون رجلا قلوبهم علی قلب ابراهیم خلیل الرحمن كلما مات رجل منهم ابدل الله مكانه رجلا تقوم الارض بهم وبهم یمطرون وبهم یرزقون) قرق اولملری حقنده دخی احادیث صحیحه چوقدر وبو كبارلرك اصطلاحاتی واردركه اهل اقوالك اندن خبری یوقدر انكیچون اهل ظاهر اولیای عظامك كفتارندن خبردار اولمدیلر اكثر اهل سلوك دخی ادراك قیلمدیلر انكیچون بعض علماء ظاهر مشایخ كباردن بعضیسنه انكار ایدوب اكفار ایلدیلر وحقلرنده نالایق سوزسویلدیلر اعاذنا الله وایاكم من سوء الفهم (م ی) منطق الطیری بصوت آموختی * صد قیاس وصد هوس افروختی * ای اهل قیاس منطق الطیری صوت ایله اوكرندك یوز قیاس ویوز هوس شعله لندردك یعنی طیور الهی اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامك نطقلرینی حرف وصوت واسطه سیله اوكرندك وكندی قریحه كدن اول نطقك اوزرینه نیجه قیاس وهوس شعله لندیروب زعم فاسدك اوزره بوندن مراد بودر وبو كلامدن مستفاد اولان معنی شودر دیو تحقیق ایلدك * مثنوی * همچو آن رنجور دلها از تو خست * كر بپندار اصابت كشت مست * اول سالف الذكر اولان رنجورك قلبی اهل قیاس اولان صاغردن انجندیكی كبی قلوب اولیا سندن خسته وشكسته اولدی اما صاغر اصابت پنداری ایله مست اولمشدی یعنی مذكور كر كندی قیاسنده اصابت ایلدم صانوب اول زعم ایله مست وخوشدل اولمشدی حال بو كه انك قیاسی بر عكس اولدیغی تقریر اولندی پس سن دخی ای اهل استدلال اولیای عظامك مقالندن كندی قیاسكله بر معنایی ایدوب كندیكی اصابت ایلدم دیو زعم

ایله مادامکه نور یقین سنده حاصل اولیه مجرد قیاس واستدلال الله حاصل اولان معنایه اعتبار یوقدر وقیاسنده
واستدلالنده خطا ایلمش فقی چوقدر * مثنوی * کاتب آن وحی زان آواز مرغ * برده ظنی کو بود همباز مرغ * اول
وحینک کاتبی مرغک اول آوازندن برظن ایلمشکه اوانباز مرغ اوله یعنی حضرت عثمان رضی الله عنهدن مقدم کاتب وحی
اولان عبدالله بن سعد اول مرغ الهی اولان حبیب اکرم صلی الله علیه وسلمک حلقوم شریفندن ظهور ایلین کلامدن
کندی یه برظن ایلمشکه اول کاتب وحی دخی اول مرغ الهینک شریکی اوله واکا وحی کلمش وبودخی اول حضرت کبی
وحی حقه مظهر اولمش اوله حال بوکه ظن وقیاسنده اصابت ایلیوب خطا ایلدیکه (ان الظن لا یغنی من الحق شیئاً)
حسبنجه ظن وقیاس حقیقتدن برشیئی مغنی ومفید اولمز * مثنوی * مرغ پری زد مر ورا کور کرد * نک فروبردش
بقعر مرگ ودرد * مرغ اکا برقناد اوردیکه کوزنی کور ایلدی یعنی انک چشم باطنی نور ایمانله منور اولمش ایکن
حضرت حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم اکا برقهر اوردیکه انک چشم باطننی کور ایلیوب حقیقت بین اولمقدن دور
قالدی اشته انی مرگ ودردک قعرنه ایلتدی یعنی قعر جهنمه واصل ایتدی * مثنوی * هین بعکسی یا بظنی هم شما *
در میفتید از مقامات سما * اکاه اولیکز برعکس سببیله یا برظن سببیله سزدخی سمانک مقاملرندن آشغی دوشمیکز
بو بیت ومابعدنده اولان ابیات شریفه اکرچه حضرت حق لساندن هاروت وماروته خطاب ایلمک طریقی اوزره واقع
اولمشدر لیکن مقصود کندیلره طاعت وفضیلت اسناد ایدوب عجب وغرورله متصف اولان کمسه لره تعریض وتعلیم
ایچون دینلمشدر کان بیوررلرکه ای هاروت وماروت سیرتلو اولان اهل عجب سزدخی اکاه اولک یا عکس نورانیت
دیا عاریتی اولان ملکیت وروحانیت سببیله ویاخود مجرد ظن وقیاسله مقامات عالیه دن وسماسیا اولان مراتب
سامیه دن مرتبهٔ اسفله ومنزلهٔ حیوانیته ونفسانیته د وشملدیمک اولور (مثنوی) کرچه هاروتید وماروت وفزون *
از همه بربام نحن الصافون * سورهٔ صافاتده بو آیت کریمه یه اشارتدر (ومامنا الاله مقام معلوم) جناب عزت
ملائکه لساندن علی طریق الحکایه بیوررلرکه (ومامنا) بزدن هیچ برملک یوقدر (الاله) الا انکیچون واردر (مقام معلوم
معرفتده وعبادتده وقربت واطاعتده برمقام معین ومعلوم واردر من بعد اول مرتبه دن مرتبهٔ آخره تجاوز ایده مزلر
یعنی حقیقت انسان کبی جامع مراتب اولوب هر آنده برحالله متصف دکللردر بلکه برحال اوزره برقراردررلر
(وانا لنحن الصافون) ملائکه بویله دیرلر یعنی تحقیق برصف ایدیجیلرز اداء طاعاتده (وانا لنحن المسبحون) وتحقیقا
برحقی تسبیح وتقدیس ایدیجیلرز شانته لایق اولمین شیئلردن معنیٔ بیت اکرچه هاروت وماروت ایسه کزده وجمله دن
نحن الصافون طامی اوزره زیاده ایسه کزده جواب بو بیت اولور (م ی) بربدیهای بدآن رحمت کنید) بر منی وخویش بینی
کم تنید) بدلرک بدلکاری اوزره رحمت ایلیک بنلک اوزره وخود بینلک اوزره ازطولانک بو معنی قافیه کم تنید اولدیغی اوزره
درامابعض نسخه ده لعنت کنید واقع اولمشدر بوتقدیرجه بنلک اوزره وخویش بین اولان معجب اوزره لعنت ایلیک دیمک
اولور پس حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز بو محلده عبادات وطاعاتله معجب ومتکبر ونزهت وبرأتلرینه
معتمد ومستند اولان کمسه لره تنبیه وتأکید بیوروب دیرلرکه صقن عبادات وطاعاتکه مغرور اولمالی اکرچه هاروت
وماروت ایسه کزده وفضیلتده جمله دن افزون ایسه کزده نحن الصافون اوزره پس انسانه لایق اولان نخوت وکبری
ترک ایدوب کهتران واهل جرایمه حقارتله نظر ایتمیه (مثنوی) هین مبادا غیرت آید ازکمین * سرنکون افتید در قعر زمین
اکاه اولیکز اولمیه که بوصودن غیرت الهی کله باشی آشغه قعر زمینه دوشه سز * مثنوی * هردو کفتند ای خدا
فرمان تراست * بی امان تو امانی خود کجاست * هر ایکیسی ایتدیلر ای خدا فرمان سنکدر سنک حفظ وامانک سز
خود برامان قنده در یعنی سنک امانکسز هیچ امن وسلامت یوقدر * مثنوی * این همی کفتند ودلشان
می طپید * بدکجا آید زما نعم العبید * هاروت وماروت بوسوزی دیدیلر ولیکن بونلرک قلبی بشریت وحکومت جانبنه
میل وحرکت ایلردی وخفیة دیدیلرکه بدلک بزدن کاور بزدنکه بز کوزل قوللرز نعم افعال مدحدندر مخصوص بالمدح
محذوفدر تقدیری نعم العبید نحن دیمکدر * مثنوی * خارخارد وفرشته هم نهشت * تاکه تخم خویش بینی رانکشت
بو ایکی فرشته نک خارخاری هم قومدی یعنی بو ایکیسنک درونلرینک تقاضا واضطرابی هم بونلره حضور ویرمدی
تاکه خود بینلک تخمنی اکمدی یعنی قلبلرینک تقاضا وانقلابی عاقبت بونلری خود بین ایلدی وبنی آدم
حقنده طعن ولومه متعلق سوزسویلدی * مثنوی * پس همی کفتند کای ارکانیان * بی خبر ازپاکیٔ روحانیان
پس هاروت وماروت ایتدیلر ای ارکانیلر یعنی ای عناصر اربعه دن مخلوق اولان آدمیلر ای روحانیلرک پاکلکندن
بی خبرلر * مثنوی * ما برین کردون تتقها می تنیم * برزمین ایم وشادروان زنیم * برشول کمسه لرزکه بوکردون اوزره
تتقلر طقورز یعنی عبادات وتسبیحاتدن نورانی پرده لر حاصل ایلرز مین اوزره کاورز وشادروان اورورز یعنی آسمان اوزره

طاعاتدن

طاعاتدن نورانی پرده لر طقورز وزمینه کاورز امن وعدالتدن سایبان اورورز وداد وحکومت بساطنی دوشه رز
شادروان سایبانه ومنقش دوشکه وبیوک قالی یه دیرلر بوراده عدالت وحکومت بساطندن استعاره اولور (مثنوی)
عدل توزیم وعبادت آوریم * بازهر شب سوی کردون برپریم * عدل جمع ایده رز وعبادت کتوررز کیروهر کیجه
آسمان جانبنه پرواز ایده رز (م ی) تاشویم اعجوبهٔ دور زمان * تانهیم اندر زمین امن وآمان * تادور زمانک اعجوبه سی
یعنی زیاده عجیبی اولورز تازمینده امن وامان قورز وبین الناس عدالت اوزره حکومت قیلورز دیدیلر * مثنوی *
این قیاس حال کردون برزمین * راست نآید فرق دارد درکمین * اما غافللرکه اول کردونک حالنک زمین
اوزره قیاسی راست کلمز کمینده فرق طوتر یعنی حال کردونک حال زمینله ماینینده نهانی فرق عظیمی واردر پس
اول مرتبهٔ اعلانک حالنی مرتبهٔ اسفلک حالنه قیاس ایلمک عدم معرفت وکمال جهالتدن ناشی اولور بومناسبتله
مرتبهٔ اعلا صاحبی اولنلره مرتبهٔ اسفلده قلان جهلادن ستر احوال وکتم اسرار ایلمک ایچون ارشاد بیوررلر
زیرا مرتبهٔ سفلیده قلان جهلا مرتبهٔ علویده اولان عرفانک احوالنی کندیلرک حالنه قیاس ایدوب طعن
وملامت ایلملرینه سبب اولور * دربیان آنکه حال خود ومستیٔ خود پنهان باید داشتن ازجاهلان * مثنوی *
بشنو الفاظ حکیم پردهٔ * سرهمانجا نه که باده خوردهٔ * برنوع پرده یه مضاف اولان حکیمک الفاظنی ایشت
حکیمدن مراد حکیم سنایی حضرتلریدرکه عیون ادراک ناسدن مستور اولدقلری ملابسه ایله انلری پرده یه منسوب
قیلدیلر وانلرک الفاظ شریفه سی بو مصرعدرکه بیوررلر هم انده باش قوکه شراب ایچمشسن یعنی شول مقامدن
تجاوز ایتمه واصحاب صورت واهل طبیعت اولنلره مستلکی کشف ایتمه وراز کی اچمه که انلرک طعن وتسخرینه مظهر
اولورسن وکندیکی انلرماینینده مسخره وضایع قیلورسن دیمک اولور * مثنوی * چونکه ازمیخانه مستی ضال شد *
تسخر وبازیچهٔ اطفال شد * مثلا چونکه میخانه دن برمست کمراه وضال اولدی اطفالک اویونجغی ومسخره سی اولدی
* مثنوی * می فتد او سو بسو برهر رهی * درکل ومی خنددش هرابلهی * اول مست هر یولده طرف بطرف دوشر
بالچق ایچنه وهر ابله اکا کولر * مثنوی * او چنین وکودکان اندر پیش * بیخبراز مستی وذوق میش * اومست بونک
کبی حالده واوغلنجقلر انک اردنده اطفال انک مستلکندن وانک شرابنک ذوقندن بیخبردر پس مست می خدا اولنلر
اطفال شریعت وصبیان عالم صورت اولنلرک قتنده مست شراب اولانک اطفال ماینینده اولان حالی کبیدر (مثنوی)
خلق اطفالند جز مست خدا * نیست بالغ جز رهیده از هوا * مست خدادن غیری اولان خلق طفللردر هوادن
قورتلمش کمسه دن غیریسی بالغ دکلدر بالغ اولنلر ولی الله اولنلردر اکرچه وساله تازه ایسه ده وصبی ونابالغ هوا وهوس
مرتبه سنده قالنلردر اکرسالخورده پیرایسه ده نته کم بو مضمونده بو ترکی بیتی بر پیر منیف خوش دیمشدر (بیت) دیدی
برپیره برکسه کل اوغلان * دیدی اول دخی بالغ اولمدم بن * ولیلیکه ایریجک بالغ اولور) وایلک اولسه اوغلانلق اولور
* مثنوی * کفت دنیا لعب ولهوست وشما * کودکید وراست فرماید خدا * خدای تعالی کلام مجیدنده دنیا
لعب ولهو دردیدی وسز ای انسان اطفالسز حضرت خدا راست بیوررنته کم سورهٔ عنکبوتده (وماهذه الحیوة
الدنیا الالهو ولعب) وقال ایضا فی سورة الحدید (اعلموا انما الحیوة الدنیا لهو ولعب وزینة وتفاخر بینکم وتکاثر
فی الاموال والاولاد (مثنوی) ازلعب بیرون نرفتی کودکی * بی زکات روح کی باشی زکی * سنکه لعب ولهودن طشره
کیتمدک وکندیکی بازیچهٔ دنیادن خلاص ایتمدک کودکسن بی طهارت روح نجین پاک اولورسن * مثنوی * چون جماع
طفل دان این شهوتی * که همی رانند اینجا ای فتی * مثلا بوشهوته منسوب اولان جماعی طفل نابالغک جماعی کبی
بیلکه اول شهوته منسوب اولان جماعی ناس بودنیاده سوررلر وعمله کتوررلر ای جوان طفلک جماعندن مراد اولدرکه
برایکی طفل بی عقل بریره کلوب لعب طریقیله بری اربری عورت اولوب بری بریله بروجه تقلید مجامعت قیلوب
ملاعبه ایدرلر ولیکن خاصیت جماعدن انلرده اثر اولمیوب نتیجهٔ جماعدن بی بهره وبیخبرلردر * مثنوی * آن جماع
طفل چه بود بازئی * با جماع رستمی وغازئی * طفلک اول جماعی ندر برباز یچه در برغازی وبررستمک جماعنه
نسبتله پس اطفال سیرت اولان اهل شهوتک مجامعتی دخی رجال حکمنده اولان اهل کماله نسبتله بویله قیاس ایله
باخصوصکه بو اهل شهوتک جماعی مجرد حظ نفس ایچون اوله کندوبی زنادن تحصن ایتمک ایچون اولمیه وتکثیر
عباد الله اولمق ایچون مباشرت قیلمیه رجال مرتبه سنده اولنلرک جماعی بونلرک جماعنه بکزه مز اولا انلرک جماعدن
مرادی مجرد حظ نفس دکلدر بلکه تکثیر عباد الله نیت ایلدکلرندن ماعدا نیجه نیجه اسرار بلیغه وحکم
خفیه انلرک نسائله اولان معامله سنده موجوده در وبورجالک جماعندن مراد نسائله اولدیغی تقدیر اوزره در
اما کندی روحلرینه ویاخود اعمال حسنه لریله ویاخود جنتده اولان حوریلرله مجامعت ایلملری مراد اولورسه

وجهامن الوجوه بنه اطفال سيرت اولنلرك وقاع وجماعنه بكزه‌مز ٭مثنوی ٭جنك خلقان همچو
جنك كودكان ٭ جمله بی معنی وبی مغز ومهان ٭ خلايقك جنكی اوغلنجقلرك جنكی كبيدر نته كم
اطفال ايكی طرف اولوب بيهوده يره بری بريله جنك وجدل ايدرلر كذلك اهل دنيا متاع دنيادن اوتری بی معنی يره
بری برلريله جنك وجدل ايدرلر جمله‌سی بی معنی وبی فائده وحقيردر ٭مثنوی ٭ جمله باشمشير چوبين جنكشان ٭
جمله درلا ينفعی آهنكشان ٭بواطفالك جمله‌سنك جنكلری اغاجدن قلجلرله دربونلرك جمله‌سنك آهنكی برلا ينفع
شيده درقصد وعزيمتلری بی نفع وبی فائده اولان لعب ايچوندر ٭مثنوی ٭جمله‌شان كشته سواره برنی ٭كين براق
ماست يا دلدل پی) انلر جمله‌سی برقامش اوزره سواره اولمشلردر بويله ديوكه بوقامش برزم براقزدر ياخود بر دلدل پيدر
يعنی دلدل روشلودر برلر بومثل اهل دنيايه وخلق جهانه كوره دركه بونلرك دخی جنك وجدلی لعب ولهو واسب تازی
ديدكاری اسب بازی كبيدر سائر متاع وكارلرين دخی بوكا كوره قياس ايله (بيت) بازيچه ايست طفل فريب اين
متاع دهر (بی عقل مردمانكه بدان مبتلا شدند (مثنوی) حاملند وخود زجهل افراشته ٭راكب محمول ره پنداشته)
بوخلق جهان فی الحقيقه حاملردر يعنی يوك چكيجيلر اما كنديلرينی جهلرندن عالی وبلند طوتمشلردر كنديلرنی
راكب ويولك محمولی صانمشلردر حال بوكه انلرك پنداری برنده دكادر مثلا شول اطفال كبی كه كنديلر حامل اولديغی
اسب چوبينه كنديلرينی راكب زعم ايدرلر اگرچه صورتا راكبلردر ليكن معنی آنی حامللردر (مثنوی) باش تاروزی كه
محمولان حق ٭اسب تازان بگذرند از نه طبق ٭ای كودك طبيعت اولان اهل صورت صبر ايله شول بر كونه دك كه
حضرت حقك محمول اولان بنده‌لری آت قوشه رق طقوز قات فلكدن كچه‌لر وقرب حقه واصل اولوب شراب طهوری
دست الهيدن ايچه‌لر (م ی) تعرج الروح اليه والملك) من عروج الروح يهتز الفلك) سورهٔ معارجده اولان آيت كريمه‌يه
اشارتدر (تعرج الملائكة والروح اليه) ملائكه وجبرائيل عليه السلام وياخود روح پاك عروج ايلر اول اللهه (فی يوم
كان مقداره خمسين الف سنة) اول كونده كه اول كونك مقداری دنيا كونلرينه نسبت اللی بيك ييلدر وبومعارج
ومصاعدی امام قاشانی تأويلاتنده تحقيق ييوروب ديرلركه وهی مراتب الترقی من مقام الطبيعة الی مقام المعادن
بالاعتدال ثم الی الحيوان ثم الی الانسان فی معارج الانتقالات المرتبة (بعضها فوق بعض) ثم فی منازل السلوك
كالانتباه واليقظة والانابة الی آخر ما اشار اليه المشايخ من منازل النفس ومناهل القلوب ثم فی مراتب
الفناء فی الافعال والصفات الی فناء الذات مما لا يحصی ومعنیء بيت اولدركه (تعرج الروح اليه) اول اللهك
امريله الله جانبنه عروج ايلر روح انبيا واوليا وصلحا فی حالة النزع اوبعد قطع المراتب الجسمانية والروحانية فی وقت
السلوك من عروج الروح عرفانك روحنك عروجندن يهتز الفلك فلكلر مضطرب ومتحرك اولورلر اول روحك كمال
سطوتندن وغايت قوت وقدرتندن (مثنوی) همچو طفلان جمله تان دامن سوار ٭ كوشهٔ دامن كرفته اسب وار٭
ای اهل صورت اولنلر وحظوظ نفسانيه مرتبه‌سنده قالنلر سزلك جمله كز اطفال كبی دامن سوارسز دامن كوشه‌سنی
اسب كبی طوتمش سزنته كم اطفال اتكلرنی بوكوب آنه سوار اولنلر كبی تقليدله اكا سوار اولوب قالقشرلر وآنی اسب صنورلر
(م ی) از حق ان الظن لا يغنی رسيد ٭مركب ظن برفلكها كی دويد) بوآيت كريمه‌لره اشارت ييوررلر جناب عزت
كفارك احوالندن خبرويرركه (وما يتبع اكثرهم الا ظنا) انلراكثری تابع اولمدی الا ظنه (ان الظن لا يغنی من الحق شيأ
تحقيقا ظن نفع قيلمز معرفت حقدن برشئ حقيری (ان الله عليم بما يفعلون) تحقيقا الله عليمدر ايشلدكاری شيئه
وسورهٔ نجمده (وما لهم به من علم) بونلرايچون برعلم يوقدر (ان يتبعون الا الظن) بونلر تابع دكللردر الا ظنه (وان الظن
لا يغنی من الحق شيأ) تحقيقا ظن حقدن برشئ فائده قيلمز معنیء بيت حق تعالی حضرتلرندن (ان الظن لا يغنی) نص
شريفی ايرشدی ظن مركبی فلكلر اوزره چقن بيلدی يعنی ظن وكمانده اول قوت يوقدركه حقيقت فلكارينه واصل اوله
وادراك حقايق قيله بلكه ظنك ادراك ايلدكی اكثر زمانده خطا وخللدن خالی اولمز (م ی) اغلب الظنين فی ترجيح ذا
لا تماری الشمس فی توضيحها) ايكی ظنك غالبركی اوبرظنك ترجيحنده در يعنی ايكی ظندن غالبرك قنغسی ايسه
ترجيح اولان اولدر مثلا بركارده ايكی كمانك اولسه عجبا شوجانبمی انفع وياخود بوجانبمی انفعدر ديو متردد اولسك
پس غالب قنغی طرف اولورسه ترجيح اولان اولدر لاتماری الشمس سن آفتابك روشنلكنده وظهورنده عناد
ايلمزسن ومراء قيلمزسن تماری مراءدندر زبدهٔ كلام وخلاصهٔ مرام اولدركه ظن وكمان برمبهم ونامعلوم شيده اولوركه
حقيقی مفهوم اولميه اول حينده اغلب ظن راجحدر اما دنيا ومافيهانك هركاری لعب ولهو كبی اولديغی براهين
قاطعه ودلايل ساطعه ايله مقطوعدر وفنامی ودولت وغناسنك بلا وعناسی كالشمس فی اوقات الهواجر ظاهر
وباهردر پس بوخصوصده شبهه شمسك وضوحنده شبهه وشائبه كبيدر پس عاقل ايسك شمسك توضيحنده تمارات

ايتمه ٭مثنوی ٭ آنگهی بينيد مركبهای خويش ٭ مركبی سازيده ايد ازپای خويش ٭ای اهل دنيا كندی
مركبلريكزك حقيقتنی اول زمان كوررسز كندی اياغكزدن برمركب دوزمشسز پايدن مراد بونده ظن وكماندركه اهل
صورت اولنلر طريق معاشه انك واسطه‌سيله مشی ايدرلر ٭مثنوی ٭وهم وفكر وحس وادراك شما ٭همچو نی دان
مركب كودك هلا ٭سزلك وهم وفكريكز وحس وادراككز تحقيق كودك مركبی اولان نی كبی بيل چونكم حقايق
اشيا ظهوره كله وسرايروضمایر آشكاره اوله اول حينده بووهم وظن وحس وادراك كه اهل صورتك مركبلری كبيدر
اطفالك قامشدن اولان مركبلری كبی بی معنی وباطل اوله وبونلرانك حقيقتنه واقف اولدقدنصكره هربری كنديلرك
اشلديكی كاره ندامت قيله (مثنوی) علمهای اهل دل حمالشان ٭علمهای اهل تن احمالشان ٭اهل دلك علملری انلرك
حماليدر انلر علملرينه راكب اولمشلر وعلملری انلری حق جانبنه ايلتمشدر اما اهل تنك علملری انلرك بوكاريدركه انك تعب
وزحمتنی چكرلر ليكن انك فائده ومنفعتندن بی بهره‌لردر (مثنوی) علم چون بردل زند ياری شود ٭ علم چون برتن زند
باری شود) علم چونكم كوكله اوره اول علم بريارمعين اولور علم چونكم تنه اوره بربار اولور يعنی اگر علمك تاثيری
وفائده‌سی انجق تنه طقونرسه وبدنه منضم اولورسه اول علم صاحبنه بارعظيم اولور (مثنوی) كفت ايزد يحمل
اسفاره) بار باشد علم چون نبود زهو ٭ايزد تعالی سورهٔ جمعه‌ده حملهٔ توراة اولان احبار يهودی حملهٔ اسفار اولان حماره
تشبيه ايدوب ييوررلركه (مثل الذين حملوا التوراة ثم لم يحملوها كمثل الحمار يحمل اسفارا) يعنی شول كمسه‌لرك حال
وصفتيكه اول كمسه‌لره توراة تحميل اولندی واحكام ومعانيسيله عمل ايلمك تكليف قيلندی اندنصكره آنی حامل
اولمديلر يعنی تكليف اولندقلری احكامله عمل قيلمديلر بونلر شول اشكلر كبيدركه سفرلر كتوررلر يعنی تكليف اولندقلری
احكامله عمل قيلمديلر يعنی كتب علميه وشرعيه بی بوكاتورلر وبی معنی تعب وزحمت چكوب اندن منتفع اولمازلر پس
هر عليله عمل ايلمين عالمه بونده تعريض واردر (ولهذا قال صاحب المدارك كل من علم ولم يعمل بعلمه فهذا مثله) معنیء
بيت حق تعالی سورهٔ جمعه‌ده ديدی اول حمارلر علمك كتابلرنی كتوررلر اسفاره‌ده كی ضمير علمه راجعدر پس بر علمكه
هودن اولميه يعنی هويت الهيه‌دن ظهوره كلميه والهام وفيض ربانيله اولميه بلكه مجرد بلا عمل تتبع وتحمل
كتب ايتمكله حاصل اوله او علم صاحبنه بار اولور بلكه نفعی اولمديغندن ماعدا كا آخر الامر ضار اولور العياذ بالله
٭مثنوی ٭علم كان نبود زهو بی واسطه ٭آن نه پايد همچو رنك ماشطه ٭علمكه اول علم هودن بی واسطه اولميه يعنی
هويت الهيه وذات ربانيه جانبندن قلبه بلا وسيله كلميه اول علم ماشطه‌نك رنكی كبی اكلنمز وقرار قيلمز بلكه
آز زمانده محو وفانی اولور ماشطه يوز دوزن عورته ديرلر (م ی) ليك چون اين بار را نيكو كشی ٭بار بركيرند وبخشندت
خوشی ٭وليكن اگر بوبار علمی ايو چكه‌سن يعنی بيلدككله عمل ايدوب مزرعهٔ دنياده صلاح وتقوی تخمن اكه‌سن
برموجب من عمل بما علم ورثه الله علم ما لم يعلم بار وثقلتی سندن رفع ايدرلر وسكا خوشلق وعلم لدن شرابندن سرخوشلق
بخش ايدرلر تا آزاده‌لردن اولوب حقيقت ذوقه واصل اولورسن (مثنوی) هين مكش بهر هوا آن بارعلم ٭ تا ببينی در درون
انبار علم ٭اگاه اول اول علم يوكنی هوادن اوتری چكمه تا درونكده علمك انبارنی كوره‌سن وخزاين معارف وحكمه
واصل اوله‌سن ٭مثنوی ٭تاكه بر رهوار علم آيی سوار ٭بعد ازان افتد ترا از دوش بار ٭تاكم علم يورغه‌سی اوزره سوار
كله‌سن وراه حقه بويان اوله‌سن اندنصكره سنك يولك اوموزكدن آشغه دوشه زحمت وتعب علمدن خلاص اولوب
انك منافع وفوائد معنويه‌سنه جانك واصل اولور (مثنوی) از هواها كی رهی بی جام هو ٭ ای زهو قانع شده با نام هو ٭
اهويهٔ مختلفهٔ نفسانيه‌دن چقن خلاص اولورسن هو جاميسز يعنی شراب تجلیء ذاتيه‌يی نوش ايتمكسزين ای هويت
الهيه‌دن لفظ هويه قانع اولان كمسه اعلم يا اخی لفظ هو اشارتدر ادراك ابصاردن غايب اولان ذاته وعبارتدر شول
موجود ازليدنكه صفت جلال وجمال وكمال ايله متصف ومتفرددر وكنايه‌دراحديت مطلقه‌دن من حيث هی هی
لا بشرط النسب والاضافات بل بشرط اسقاط النسب والاضافات وهو اسم اعظمدر روايت صحيحه اوزره كما روی
عن علی كرم الله وجهه قال رأيت الخضر فی المنام قبل بدر فقلت له علمنی شيأ انصر به علی الاعداء فقال يا هو يا من هو
يا من لا هو الا هو فلما اصبحت قصصتها علی رسول الله صلی الله عليه وسلم فقال لی يا علی علمت الاسم الاعظم وروی قرأ
علی يوم بدر قل هو الله احد فلما فرغ قال يا هو يا من هو يا من لا هو الا هو انصرنا علی القوم الكافرين وروی كان علی يقول
ذلك يوم صفين فقال له عمار يا امير المؤمنين ما هذه الكنايات قال اسم الله الاعظم وعماد التوحيد ای طالب اسرار هويت
هو اگرچه اسم اعظمدر ليكن مجرد ملفوظ اولان واو وهادكل بلكه هويت مطلقه‌به اسم واشارت اولديغی اعتباريله
پس سن ای ذاكر هو هويت الهيه‌دن غافل اولديغك حالده نام هويه قانع اولسك وبو ايكی حرفی دائم ذكر قيلمسك نه
افاده ايدر بلكه عمرونفس بهانه كيدر نعم من وجه ذكر لفظ فائده ايدر اگر اول اسمدن برفكر وبرخيال طوغوب

اول مذكور اولان اسمك مسماسنى طلب قيلورسه ومسما خياليله ذاكر اولورسه نته كم بيوررلر * مثنوى * از صفت
وزنام چه زايد خيال * وان خيالش هست دلال وصال * صفتدن ونامدن نه طوغر خيال طوغر مثلا الله جناب
حقه علم كبيدر وصفى لطف وكرم كبيدر مثلا بركسنه بو اسم وصفتلرى ذكر ايلسه اول ذاكره بوندن برخيال طوغر
واول خيال اكا دلال وصال اولور (م ى) ديدهٔ دلال بى مدلول هيچ) تا نباشد جاده نبود غول هيچ اى عاقل ودانا سن هيچ
برمدلولسز دلال كوردكمى يعنى كورمدك زيرا هر دليل البتته مدلولى مستلزم اولورنته كم جاده غولى مستلزمدر زيرا
تا طريق اولميه هيچ غول اولمز مراد هر نه برده كه دليل اوله البته مدلول مقرردر دليلدن مدلوله وران معنا به جاده ويول
ديو روهر يول ايسه اكر صورى واكر معنوى رهزن وغولسز اولمز پس هر اسم وصفت مسمى وموصوفه دلال ومسمى
وموصوف اكا مدلولدر (مثنوى) هيچ نامى بى حقيقت ديدهٔ * ياز كاف ولام كل كل چيدهٔ * هيچ مسماسز وحقيقتسز
براسم كوردكمى كورمدك زيرا مسماسز ايكى اسم ممكن دكلدر واسم دخى بلا ملاحظة المسمى ذكر اولنسه مفيد
ونافع دكلدر پس براسمى بلا ملاحظة المسمى آكمقدن منقطع اولدكمى اولمدك يا كلك كاف ولامندن ذكر قيلمه دين
كل دوشوردكمى دوشورمدك * بيت * اغز طتلومى اولور بال ديمكدن * يا بالك حال بولورمى حال ديمكدن * پس
لازم اولديكه ذكر عن غفلة وبلا ملاحظه اولميه بلكه موصوف ملاحظه سى ومسمى طلبى ايله اوله * مثنوى * اسم
خواندى رو مسمى را بجو * مه ببالا دان نه اندر آب جو * اى ذاكر اسم الهى چونكه حروفدن مركب اولان
اسمى اوقودك وذكر قيلدك يورى انك مسماسن طلب ايله كه الفاظ وحروف آب جو كبى ومسمى انده منعكس اولان
ماه كبيدر پس ماه كبى اولان ذات الهى يى لفظ واسمده طلب ايلمه بلكه بالاده ومرتبهٔ اعلاده بيل وعند اهل التحقيق
بو اسماء ملفوظه اصل اسماء الهى دكلدر بلكه اسماء الهيه نك اسماسيدر يعنى اصل اسماء الهى مسمى اولان ذاتك
اوصاف معينه سيدر مثلا رحمن ذات من له الرحمة وقهار ذات من له القهر وقادر ذات من له القدرة در بوصفتلر
حقك اسميدر وبو رحمن وقادر وقهار اسملريكه حروفدن مركبه در اول اسم الهينك اسميدر اكر اسمدن مراد بو حروفدن
مركبه اولان اسم اولورسه مسمانك غيريدر زيرا اصوات وحروفدن متألف واختلاف امم واعصار له مختلفدر والمسمى
لا يكون كذلك واكر اسمدن مراد صفت الهيه اولورسه كما هو رأى الشيخ ابى الحسن الاشعرى قدس الله سره العزيز
من وجه مسمانك عينى ومن وجه غيريدر پس بو محلده بحث چوقدر محصل كلام اسمدن مراد حروفدن مركب اولان
اسم دكلدر اكر حروفدن مركب اولان اسم مراد اولسيدى (فاعبد الله مخلصا) آيتنده ودخى (وما امروا الا ليعبدوا الله)
آيتنده اولان لفظة الله يه عبادت اولمق لازم اولوردى پس مراد حروفدن مركب اولان اسم اولمديغى بوندن معلوم
اولورا ما حروفدن مركب اولان اسم عين مسمادر ومحضا اسمايه دالدر دينلمسه لرك ادلهٔ ضعيفه سى بودركه ديرلر لفظه
وحروفله اولان اسمدن مراد عين مسمادر زيرا مثلا بركسنه نك خاتوننك اسمى زينب اولسه وقولينك اسمى بهرام اولسه
زينب طالق وبهرام ازاد اولسون ديسه طلاق وعتاق مسمايه واقع اولور اكر اسم مسمانك غيرى اوليدى طلاق
وعتاق مسمايه واقع اولمز بلكه حروفه واقع اولمق لازم كلوردى مقصود اول دكلدر جواب بودركه شو زينب وبهرام
لفظيله تعبير اولنان ذات مطلقه ومعتقدر ديمك اولورا كر بويله ديمك اولمسه بلكه اسم عين مسمى اولسه لسانمز اوزره
نارك اسمى لسانمزى يا قروخار اسمى دهانمزده بتردى حال بوكه بويله دكل پس اصوات مقطعه وحروف مؤلفه دن اولان اسم
نجه عين مسمى اولور * مثنوى * كرز حرف ونام خواهى بكذرى * پاك كن خود را از خود هين يكسرى * اكر بو حروف
واسمادن استه سككه كچه سن وعالم معنايه اوچه سن پاك ايله كنديكى اخلاق واوصافكدن بالكليه تا اوصاف خدا ايله
متصف اوله سن ومسمايى حق اليقين بيله سن ومشاهده قيله سن * مثنوى * همچو آهن ز آهنى بى رنگ شو * در رياضت
آينهٔ بى زنگ شو * آهن كبى آهنلكدن بى رنك اول يعنى مصفا اولوب صيقل بول رياضتده ژنك سز آيينه اول يعنى
قلبكى ژنكار ماسوادن آيينه وش مجلا قيل وذاتكى قسوتدن وكدورتدن پاك ايدوب ژنك كثرت وتفرقه دن مصفى قيل
* مثنوى * خويشرا صافى كن از اوصاف خود * تا ببينى ذات پاك صاف خود * كنديكى صافى ايله كندى
اوصافكدن ونفسانى اولان اخلاقكدن تا اخلاق ربانيه ايله واوصاف محمديه ايله متصف اوله سن وكندى صاف وپاك
اولان ذاتكى كوره سن كه مراد حقيقت محمديه دركه (انا من نور الله والمؤمنون منى) حديث شريفنك فحواسنجه مؤمنلرك
ذات حقيقيسى حقيقت محمديه در * مثنوى * بينى اندر دل علوم انبيا * بى كتاب وبى معيد واوستا * شو مرتبه يه
ايرشورسنكه قلبكده علوم انبيا عليهم السلامى كوررسن كتاب مطالعه سز ومعيد واستادسز * مثنوى * كفت
پيغمبر كه هست از امتم * كو بود هم كوهر وهم همتم * حضرت رسول عليه السلام ايتديكه بنم امتمدن بعض كسنه بنم
هم كوهر وهم همتمدر بو حديث شريفه اشارتدركه ابو هريرة رضى الله عنه حضرتلرى روايت بيوررلر (قال عليه

السلام

السلام وددت انى قد رأيت اخواننا قالوا يا رسول الله السنا اخوانك قال بل انتم اصحابى واخواننا الذين يأتون بعدى
وانا فرطهم على الحوض) مرتبهٔ اخوت هم كوهر وهم همت اولمغى اقتضا ايدر نور اخوت وولايتله بونلرك جانى پيغمبر
عليه السلامى ونور نبوت وولايتله پيغمبر عليه السلام بونلرى كورر * مثنوى * مر مرا زان نور بيند جانشان * كه من
ايشانرا همى بينم بدان * انلرك جانى بنى اول نور الهيدن كورركه بن انلرى اول نورله كوررم (م ى) بى صحيحين واحاديث
وروات * بلكه اندر مشرب آب حيات * صحيحين سز يعنى پيغمبر عليه السلامى بونلر مسلم وبخارى كتابيسز واحاديث
وروايتسز بلكه آب حيات كبى اولان كوكل مشربنده كوررلر وآيينهٔ دلده مشاهده قيلورلر وبونلر اول طائفهٔ
عليه دركه هر برى حدثنى قلبى عن ربى ديرلر وانلى قلبا لو عصيته لعصيت الله قولنك مفهومى ايله متصف اولورلر وعلمى
اسانيد وروايتدن اخذ ايتمزلر بلكه دائم وباقى اولان عليمدن اخذ ايدرلر (كما قال ابو يزيد قدس الله سره العزيز خطابا
للعلماء اخذتم علمكم ميتا عن ميت واخذنا علمنا عن الحى الذى لا يموت * مثنوى * سر امسينا لكرديا بدان *
راز اصبحنا عربيا بخوان * امسينا لكرديا قولنك سرينى بيل اصبحنا عربيا كلامنك رازينى اوقيكه بو مرتبه يه
ايرنلرى صحيحين وروات آب حيات مشربنده اولان ارنلردر بعض نسخه ده دخى سر امسيت لكرديا بدان راز اصبحت
عربيا بخوان واقع اولمشدر ديباجه ده واقع اولان كلام مذكوره بو موافق اولور وبونك قصه سى ديباجه ده مرور
ايلمشدر انده طلب اولنه (مثنوى) ور مثالى خواهى از علم نهان * قصه كو از روميان وچينيان * واكر علم نهانيدن
برمثال استرسك ومجرد تصفيهٔ قلبله علوم واسرارك كشفنه دليل وبرهان طلب ايلرسك روميلردن وچينيلردن قصه
سويله انلرك قصه سى بودر (قصه مرى كردن روميان وچينيان در علم نقاشى وصورتكرى * مثنوى *
چينيان كفتند ما نقاش تر * روميان كفتند مارا كروفر * چينيلر ايتديلر بز نقاش ترز وروميلر ايتديلر بزم ايچون
كروفر واردر ورونق ولطافت بزده زياده در * مثنوى * كفت سلطان امتحان خواهم درين * كز شماها
كيست در دعوى كزين * پادشاه ايتدى بو خصوصده امتحان ايلسم كرك پادشاهدن مراد ديوان على
شرحنده اسكندر ذو القرنين دردمشكه سزلردن دعواده كزيده ومختار كيمدر * مثنوى * اهل روم وچين چون
حاضر شدند * روميان در علم واقفتر بدند * اهل چين واهل روم يعنى چينى ورومى اولان نقاشلر چونكم حاضر اولديلر
روميلر علمده واقفتر وعارفتر ايديلر * مثنوى * چينيان كفتند يك خانه بما * خاص بسپاريد يك آن شما * چينيلر
روميلره ديديلر بزه برخانه يى خاصة تسليم ايليك وبرخانه سزلك لايق ومخصوص كز اولسون * مثنوى * بود دو خانه مقابل
در بدر * زان يكى چينى ستد رومى دكر * قپو قپويه مقابل ايكى خانه وار ايدى اول ايكى خانه دن برنى چينى وبرنى رومى
الدى * مثنوى * چينيان صد رنك از شه خواستند * پس خزينه باز كرد آن ارجمند * چينيلر پادشاهدن يوز رنك
استديلر پس اول عزيز وسعادتمند پادشاه خزينه سنى اچدى * مثنوى * هر صباحى از خزينه رنكها * چينيانرا راتبه
بود از عطا * هر برصباح خزينه دن رنكلر چينيلره عطاى شاهيدن وظيفه اولدى * مثنوى * روميان كفتند نى
نقش ونه رنك * درخور آيد كار را جز دفع زنك * روميلر ديديلر دفع زنكدن غيرى كاره نقش ورنك لايق كلمز يعنى بزم
كاريمزه لايق اولان نقش ورنك لازم دكلدر بلكه دفع زنك ايليوب تصفيه وتزكيه قيلمق كفايت ايدر ديديلر (مثنوى)
در فرو بستند وصيقل مى زدند * همچو كردون ساده وصافى شدند * روميلر قپويى بغلديلر وصيقل اورديلر فلك كبى ساده
وصافى اولديلر ودرون خانه يى مصفا ومجلا قيلديلر پس صافى وبى رنك اولمنك فضيلتنى بو بيتلرله اشارت ايدوب بيوررلر
مثنوى * از دو صد رنكى به بى رنكى رهيست * رنك چون ابرست وبى رنكى مهيست * ايكى يوز رنكلى لكدن
رنكسزلكه بريول واردر رنك سحاب كبيدر كه حجاب دور رنكسزلك برماهدركه حجابى منور ايلر * مثنوى * هرچه
اندر ابر ضو بينى وتاب * آن ز اختردان وماه وآفتاب * ابرده هر نقدر ضيا وپرتو كوره سن آنى اختردن وماه وآفتابدن
بيل پس الوانده اولان لطافت وتاب اكا بى رنكلك مرتبه سندن حاصل اولور * مثنوى * چينيان چون از عمل فارغ
شدند * از پى شادى دهلها مى زدند * چينيلر چونكم عملدن فارغ اولديلر سروردن اوترى طبللر اورديلر * مثنوى *
شه درآمد ديد آنجا نقشها * مى ربود آن عقل را وفهم را * شاه كلدى نقشلرى كوردى اول نقشلر عقلى وفهمى قاپدى
وانلرك ايلديكى نقشى كوروب حيران اولدى * مثنوى * بعد ازان آمد بسوى روميان * پرده را بالا كشيدند از ميان
* اندن صكره روميلر جانبنه كلدى اورتادن پرده يى يوقرو چكديلر * مثنوى * عكس آن تصوير وآن كردارها * زد برآن
صافى شده ديوارها * اول تصوير واول عملرك عكسنى كوردى بو صافى ومجلا اولمش ديوارلر اوزره اوردى
(مثنوى) هرچه آنجا ديد اينجا به نمود * ديده را از ديده خانه مى ربود * هر نه ييكه پادشاه انده كوردى بوراده
انى كوردى يعنى چينيلر خانه سنده كورنديكى نقش روميلر خانه سنده دخى بهتر كورندى بر مرتبه ده كورديكه

دیده‌یی دیده‌خانه‌دن قاپردی یعنی خانهٔ چشمدن وحدقهٔ بصردن بصری خطف ایلردی بو مصرع انك كماليله اناره
واضائه‌سندن كنایه اولور زیاده بارق وشارق اولان شیئك خطف ابصار ایلمك شاننددر پس بو حكایه‌ده واقع اولان
پادشاهدن مراد حضرت حق اولور وچینیلردن مراد علماء رسوم اولور كه انلر خانهٔ دیللرینه انواع علوم رسمیه ایله
نقشلر اورمشلردر وروميلردن مراد دخی نه ایدیكنه بو بیتله اشارت بیوررلر * مثنوی * روميان ان صوفیانند
ای پدر * بی زتكرار وكتاب وبی هنر) ای پدر روميلردن مراد اول صوفیلردر بونلر كتاب وتكراردن مستغنیلر وهنرسزلردر
یعنی هنر صوریدن بی بهره‌لر وكتب علوم رسمیه‌دن وانك درس وتعلمی تكرار ایلمكدن بریلردر * مثنوی * ليك صیقل
كرده‌اند آن سینها * پاك زآز وبخل وحرص وكینها) ولیكن اول سینه‌لری صیقل ایلمشلردر اویله سینه‌لركه كینه‌لردن
وحرصلردن وبخلدن وشهوتدن پاكدر بو یله دیمك دخی وجهدر لیكن حرص وآز وبخل وكینه‌لردن پاك اولان سینه‌لری
اغیار وماسوی زنكارندن صیقل ایلمشلر ومصقله ذكر الله‌له صافی ومجلا قیلمشلردر * مثنوی * آن صفای
آینه وصف دلست * صورت بی منتهارا قابلست * اول آینه‌نك صفاسی وصف دلدر یعنی روميلردیواری آینه
صافی ایلدكلرندن مراد وصف صفای دلدر كه صورت بی منتهایه قابلدر یعنی دلكه صافی اوله نهایتسز صورلك
ونقوش واشكالك انده نمایان اولمسنه قابل اولور * مثنوی * صورت بی صورت بی حد غیب * زآینهٔ دل تافت
بر موسی زجیب * عالم غیبك بی حد اولان صورتسز صورتی آینهٔ دلدن بلدرادی موسی علیه السلام اوزره جیبندن
كه مراد ید بیضادر كه بی صورتلك عالمك او صورتیدر (ادخل یدك فی جیبك تخرج بیضاء من غیر سوء) آیت كریمه‌سی
بو معنایه شهادت ایلر * مثنوی * كرچه آن صورت نكنجد در فلك * نی بعرش وفرش ودریا وسمك * اكرچه
او صورت فلكه صغمز عرش وفرش ودریا وسمكه دخی صغمز * مثنوی * زانكه محدودست ومعدودست آن * آینهٔ دلرا
نباشد حد بدان * زیرا كه فلك وعرش وفرش ودریا وسمك محدود ومعدوددر لیكن كوكل آینه‌سنه حد وغایت اولمز
بیل پس صورت غیبیه مظهر اولمق آینهٔ دلك شانندن اولور بو بیتلرده واقع اولان صورتدن مراد صورت الهیه‌در
وحق تعالی‌یه صورت اطلاقی عند اهل السنة جائزدر كما قال فی الحدیث ان الله خلق آدم علی صورته ای علی
اسمائه وصفاته پس صورت الهیه‌دن مراد اسما وصفات الهیه اولور وذات الهی مع جمیع اسمائه عرش وفرشه وسمك
وسمكه صغمز كما ورد فی الحدیث القدسی لا یسعنی ارضی ولا سمائی اه وبو اجرام عالیه واشیاء كثیره‌نك تجلیات الهیه‌یه
وسعت واستعدادی اولمدیغی انكچوندركه بونلر متناهی ومحدوددر وصفات الهیه ایسه لا یتناهیدر اما آینهٔ دل
عارفه حد ونهایت یوقدر ولهذا صورت بی منتهایه قابلدر اكرچه عالم دخی مظهر تجلیات الهیه‌در لیكن جمیع اسما
وصفاتك مجلاسی اولمغه انده وسعت یوقدر وجمیع اسما وصفاتك مرآتی اولمغه قابل دل انسان كاملدر فافهم (مثنوی)
عقل اینجا ساكت آمد یا مضل * زانكه دل با اوست یا خود اوست دل * عقل حضرت خدانك كوكله تجلی ایلمسنك
كیفیتندن ساكت كلدی ویا خود حیران وضال اولدی اول جهتدنكه اول حضرت دلله ویا دل آنكله میدر
ویا خود دل اومیدر نفس الامرده بو معنی حیرتكدهٔ مشایخ عظامدركه بونك تمییزنده عاجز قالمشلردر لاسیما عند
غلبة الوحدانیة ودلدن مراد صنوبری الشكل اولان لحم پاره دكلدر بلكه قلب وقالبده انواع تجلیاتله متجلی اولان
ذاتدر اویله اولیجق كوكل ندر * بیت * ندانم حال او عكس دل ماست * ویا دل عكس حال روی زیباست * دل اندر
روی اویا اوست دردل (مراپوشیده كشت این راز مشكل) دین كلشن راز صاحبی بو مضمونه اشارت ایتمشلر وبو بیتلری
بو معنایی تأییداچون بو محله مناسب سویلمشلر * مثنوی * عكس هر نقشی نتابد تا ابد * جز دل هم با عدد هم بی عدد
هر نقشك انعكاسی طوغمز ومنعكس اولمز تا ابد هم عددله وهم عددسز اولان كوكلدن غیری‌یه یعنی هم وحدتله
وهم كثرتله متصف اولمیه ومرتبهٔ جمع الجمعی بولمیه كه انسان كاملك قلبیدركه مظهر ذات وصفات متكثره‌در
* مثنوی * تا ابد هر نقش نو كاید برو * می نماید بی حجابی اندرو * تا ابدی هر بیكی نقش كه اول كوكل اوزره كاور
بر حجابسز كوكل ایچره اول نقش نو كورینور (مثنوی) اهل صیقل رسته انداز بو ورنك * هردمی بینند خوبی بی درنك *
اهل صیقل بو ورنكدن قورتلمشلردر هر بردمده بی توقف بر خوب كوررلر یعنی صوفیان اهل صفا بو رنك وبو مرتبه‌سندن
خلاص اولمشلر هر دمده جناب حقیقتدن بر خوب تجلی مشاهده قیلمشلردر اكر خوبی ده یا مصدریه اولورسه هر دمده
حضرت حقدن خوبلق ومحبوبلق كوررلر دیمك اولور * مثنوی * نقش وقشر علم را بكذاشتند * رایت عین الیقین
افراشتند * بونلر اول عالم ربانیلردركه علمك نقشنی وقشرنی قودیلر عین الیقین علمنی بوجه ایتدیلر وحق الیقین مرتبه‌سنه
ایروب مشاهده ومعاینه حاصل ایتدیلر (مثنوی) رفت فكر وروشنایی یافتند * نحر وبحر اشنایی یافتند * فكر
بونلردن كیتدی وروشنالق بولدیلر آشنالغك نحرنی وبحرنی بولدیلر نحر بوغزلمغه وصلاتده ال باغلمغه دخی استعمال

اولنور اكر بوغزلمق معناسنه اولورسه فنا مراد اولور واكر ال باغلمق مراد اولورسه كمال تعظیمدن كنایه اولور تقدیر كلام
بونلرك قلبندن فكرت واندیشه كیتدی انك بدلی نورانیت بولدیلر وآشنالق بحرنی وفناوتعظیم مرتبه‌سنی بولدیلر دیمك
اولور (مثنوی) مرك كین جمله ازو در وحشتند * می كنند این قوم بروی ریشخند * موت كه جمیع خلق اندن وحشت
ونفرتده‌درلر بو قوم موت اوزره ریشخند ایلرلر زیرا موت بونلره تحفه دركویا برلذیذ طعمه‌در پس اندن خوف
ایتمیوب انك ظاهرا مخوف اولدیغنه كولرلر * مثنوی * كس نیابد بر دل ایشان ظفر * بر صدف آید ضرر نی بر كهر
انلرك كوكلی اوزره كسه ظفر بولمز یعنی انلرك قلب وروحنه كسه‌دن ضرر كلمز اكر سن دیرسك كه بونلردن بعضسنك
وجودنه ناسدن ضرر كلوب بونلری قتل ایلمشلردر جواب ضرر صدف اوزره كلور كهر اوزره كلمز كهردن مراد بونده دلدر
كه مصرع اولده ذكر اولندی صدفدن مراد تندر * مثنوی * كرچه نحو وفقه را بكذاشتند * ليك محو وفقر را برداشتند
بو طایفهٔ علیه اكرچه قواعد نحویه ومسائل فقهیه‌یی ترك ایلدیلر ولیكن محو وفقری آلدیلر واختیار ایلدیلر
* مثنوی * تا نقوش هشت جنت تافته‌ست * لوح دلشانرا پذیرا یافته‌ست * حتی سكز جنتك نقشلری بلدرامش
وطلوع قیلمشدر انلرك قلبی لوحنی قبول ایدیجی بولمشدر یعنی بو صافی دللرك قلبی لوحنی او هشت جنت كندی
نقشلرنی قبول قیلیجی بولمشدر دیمك اولور * مثنوی * برتر انداز عرش وكرسی وخلا * ساكنان مقعد صدق خدا * عرش
وكرسی وخلادن اعلی ترلردر خلا عرشك وراسنه دیرلر حضرت خدانك مقعد صدقنك ساكنلریدر كما قال الله تعالی
فی شأنهم فی سورة القمر (ان المتقین فی جنات ونهر فی مقعد صدق عند ملیك مقتدر) بو جمله‌دن صافی اولان وآینهٔ
قلبنه ریاضتله صیقل قیلان حضرت زید رضی الله تعالی عنهك حكایتنه وانك مشاهده ومكاشفه‌سنك بیانه
شروع ایدوب بیوررلر (پرسیدن پیغمبر علیه السلام مر زید را كه امروز چونی وچون برخواستی وجواب كفتن او كه
اصبحت مؤمنا حقا یا رسول الله) بو سرخ شریف بو حدیث شریفك مضمونه اشارتدر كه حضرت حبیب اكرم صلوات
الله علیه وسلامدن انس حضرتلری روایت ایلر قال علیه السلام (صباح یوم لزید) حضرت رسول علیه السلام بركونك
صباحنده زیده دیدی زید پیغمبر علیه السلامك اوغلیدر (كیف اصبحت یا زید) نه حالله صباحه داخل اولدك ای
زید (قال اصبحت مؤمنا یا رسول الله) زید دیدیكه صباحه مؤمن داخل اولدم یا رسول الله (قال ان لكل شیٔ حقیقة فما
حقیقة ایمانك) پیغمبر علیه السلام بیوردیلر تحقیقا هر شیئك بر حقیقتی واردر پس سنك ایمانكك حقیقتی ندر عیان ایله
قال عزلت نفسی عن الدنیا) زید دیدی كه نفسمی دنیادن دور ایلدم وعزل ایلدم (فاظمأت نهاری) پس دخی كوندزین
صوسز اولدم (واسهرت لیلی) وكیجه اویانق ام (فكانی انظر الی عرش ربی بارزا) بو ریاضت سببیله بر مرتبه‌یه واصل اولدم كه
كأن بن نظر ایدرین ربمك عرشنه ظاهرا (وكانی انظر الی اهل الجنة یتنعمون ویتلذذون) وكان بن نظر ایدرین اهل جنته
تنعم وتلذذ ایلدكلری حالده (والی اهل النار یتعاوون) واهل ناره نظر ایدرین اهل ناری برینه كاب كبی چغردقلری
حالده كوروررم تعاوی عوی یعوی عوأ دندر عواضم عینله كاب چغرمسنه دیرلر وبر روایتده دخی (والی اهل النار
یعذبون) واقع اولمشدر یعنی اهل ناره نظر ایدرین عذاب اولندقلری حالده دیمك اولور (قال النبی صلی الله علیه وسلم
اصبت فالزم) حضرت پیغمبر علیه السلام دیدیلر كه یا زید اصابت ایلدك ستیرین كندیكه لازم ایله * مثنوی *
كفت پیغمبر صباحی زید را * كیف اصبحت ای رفیق با صفا * حضرت رسول علیه السلام بر صباح اوغلمغی اولان
زیده دیدی ای صفالو اولان رفیق نه حالله صباحه داخل اولدك بو بیت مذكور اولان حدیث شریفدن قال النبی
علیه السلام صباح یوم لزید كیف اصبحت یا زید قولنك معناسی اولور (مثنوی) كفت عبدا مؤمنا باز اوش كفت *
كو نشان از باغ ایمان كر شكفت * زید حضرتلری حضرت رسول صلی الله علیه وسلمه دیدی عبد مؤمن اولدیغم حالده
صباحه داخل اولدم كما وقع فی الحدیث اصبحت عبدا مؤمنا كیرو اول پیغمبر علیه السلام زید حضرتلرینه دیدی
نشانقی ایمان باغندن اكر ایمانك باغی اچلدی ایسه نشان سویله باغ ایمان اكر اچلدی ایسه دیمك دخی جائز اولور وجه
اول فی حقیقته ایمانك قولنك معناسی اولور * مثنوی * كفت تشنه بوده‌ام من روزها * شب نخفتستم زعشق
وسوزها * زید حضرت رسول اكرم صلی الله علیه وسلمه ایتدی بن نیجه كونلر تشنه اولمشم كیجه عشق حرارتلردن
اویومامشم بالكه كوندز صائم وكیجه قائم اولمشم فاظمأت نهاری واسهرت لیلی قولنك مفهومی اولور * مثنوی *
تا ز روز وشب كذر كردم چنان * كه ز اسپر بكذرد نوك سنان * حتی روز وشبدن انجلین كذر ایلدمكه سنانك اوجی
سپردن كچر یعنی سنانك اوجی سپردن نیجه كچرسه بن دخی روز وشبدن اونه اویله كچدم (مثنوی) كه ازان سو جمله ملت
یكیست) صد هزاران سال ویك ساعت یكیست (هست ازل را وابد را اتحاد) عقل را ره نیست آن سو ز افتقاد حضرت
رسول اكرم صلی الله علیه وسلمك اوغلغی زید حضرت رسول اكرم صلی الله علیه وسلمه كندی واصل اولدیغی مرتبه‌دن

خبرویروب بیورورلرکه یارسول الله برمرتبه یه واصل اولدمکه اول مرتبه دن نظر اولنسه جمله ملل مختلفه وتجلیٔ متنوعه
بردرکه اول مرتبهٔ وحدتدرکه جمیع ملل مختلفه انده براولورزیرا جمله سی اول عین واحدک ارادهٔ کلیه وتجلیٔ
مختلفه سندن ظهوره کلوروحقیقتنه نظر اولندقده جمله سی براولوروبومرتبه یه نسبتله صدهزاران سال ویک ساعت
بردرکه لامساء عندالله ولاصباح ولاایام ولاشهورولااعوام بوجمله ارض وافلاک وآفتاب وماهتاب چالاکدن
حاصل اولورعالم معناده بوکونه احوال قالوربومرتبه ده ازل ایله ابدک دخی اتحادی واردرازل اکادیرلرکه ابتداسی
اولمیه آخری اوله ابدا اکادیرلرکه اولی اوله آخری اولمیه ابتداء افتتاح جمیع موجودات آخرازلدروانتهاء موجودات اول
ابددرپس موجودات وکائنات اعتباراولنمدیغی مرتبه ده ازل وابدبری برینه اولاشمش وایجاد قیلمش زیرا ازل وابد
اعتباری مخلوقات ومحدثات اعتباریله درمخلوقات ومحدثات اعتباری برطرف اولدقده ووحدت مطلقه ظهوره
کلدکده ازل وابدانده متحداولورمحدث اولان عقلک بوجانبه یولی یوقدرافتقاد وتفحص واسطه سیله بلکه فی الحقیقه
(لایعرف الله غیرالله ولایصل الی القدیم حادث بل الحادث فان فی الازل والقدیم باق لم یزل * مثنوی * کفت ازین ره
کوره آوردی بیار * درخورفهم عقول این دیار * حضرت رسول علیه السلام زیده ایتدی بویولدن قنی برارمغان
کتوربودیارک یعنی بوعالم صورت دیارنک خلقنک عقللرینه وفهملرینه لایق تابونلراول عالمک رازنی فهمه قادراوله لر *
مثنوی * کفت خلقان چون ببینند آسمان * من ببینم عرش راباعرشیان * زید حضرت رسول اکرم علیه السلامه
ایتدی یارسول الله خلایق آسمانی نیجه کوررلرسه بن عرشی عرشیلرله اویله کورورم نته کم فکانی انظرالی عرش
ربی بارزادیوجواب ویردی (مثنوی) هشت جنت هفت دوزخ پیش من * هست پیدا همچوبت پیش شمن * سکز
جنت یدی دوزخ بنم اوکمده پیداوظاهردربت پرست اوکنده بت ظاهراولدیغی کبی * مثنوی * یک بیک وامی شناسم
خلق را * همچوکندم من زجودرآسیا * خلقی بربراکارم دکرمنده بن بغدایی اربه دن اکلدیغم کبی (مثنوی) که بهشتی
کیست وبیکانه کیست * پیش من پیداچومارو ماهیست * که بهشتی کیمدروبیکانه کیمدرمار وماهی کبی بنم قتمده
آشکاره در * مثنوی * این زمان پیداشده براین کروه * یوم تبیض وتسود وجوه * سورهٔ آل عمرانده اولان آیت
کریمه یه اشارتدر (یوم تبیض وجوه) ذکرایله یامحمد اول کونی که انده نیجه وجهلر بیاض اوله بیاض وجه بهجت
وسروروذوق وحبوردن کنایه در (وتسود وجوه) اول کونده نیجه وجوه سیاه اوله وسوادوجه استیلای ظلمت
وحرماندن کنایه در (فاما الذین اسودت وجوههم) فاماشول کمسه لرکه وجهلری سیاه اوله (اکفرتم بعد ایمانکم)
قول مضمردروهمزه توبیخ وتعجب ایچوندر یعنی بونلره یوم قیامتده دیه لرکه نه عجب که سز کافراولدیکز بعدالایمان
لایق دکلدی که کافراولدیکز (فذوقوا العذاب بما کنتم تکفرون) پس عذابی ذایق اولک ای کافرلر کفریکز سببیله
(واما الذین ابیضت وجوههم) اماشول کمسه لرکه وجهلری بیاض اولدی (ففی رحمة الله) انلرالله ک رحمتنده دریعنی
جنت ونعمتنده در (هم فیها خالدون) جملهٔ مستأنفه درتاکیدایچوندرکان سؤال اولندیکه کیف یکونون فیها فقال
هم فیها خالدون ومعنیٔ بیت بوزمانده بوکروهه یعنی طائفهٔ کلینه واهل یقینه پیداوهویدا اولمشدرقیامتده نیجه
وجوه بیاض ونیجه وجوه سیاه اولمسی بودنیاده آنی هرکسک سیماسنده نورمشاهده ایله بیلورلر (مثنوی) پیش ازین
هرچند جان پرعیب بود * دررحم بودوزخلقان غیب بود * بوندن مقدم هرنه قدرکه جان پرعیب ایدی یعنی دنیایه
کلمزدن اول جان اکرچه عالم ارواحده دخی عیبلوایدی رحمده ایدی وخلایقدن غیبده ومستورایدی الشقی من شقی
فی بطن الام من سمات الجسم یعرف حالهم دنیاده شقی اولان کمسه والده سی قرننده شقی اولدی جسمک علامتلرندن
انلرک حالی بیلنور یعنی حضرت پیغمبرعلیه السلام بیورورلرکه الشقی شقی فی بطن امه والسعید سعید فی بطن امه رواه
ابوهریرة رضی الله عنه بطن امدن مراد ام الکتاب ولوح محفوظدرزیراام اصله دیرلریعنی اصل اصلنده شقی شقیدر
وسعید سعیددرمعنیٔ بیت الشقی یعنی شقی من شول کمسه درکه شقی شقی اولدی فی بطن الام ام الکتابده من سمات الجسم
جسملرینک سیمالرندن یعرف حالهم حاللری معلوم اولور (مثنوی) تن چومادرطفل جان راحامله * مرک دردزادنست
وزلزله * مثلا تن مادرکبی جان طفلنه حامله درموت فی المثل ولادتک دردوزلزله سیدرچون بودنیاده برخاتون وضع حمل
ایتمکه قریب اولسه وآنی دردزادن اخذقیلسه انک مقارنی اولان کمسه لرمنتظراولورلرکه انک قرننده اولان جنین بودنیایه
نه حالله ظهوره کلورابیض الوجه می ویااسودالوجه می تولدقیلوردیوهربری منتظراولور (مثنوی) جمله جانهای کذشته
منتظر * تاچه کونه زاید آن جان بطر * کذلک بودنیادن آخرته انتقال قیلان وکذشته اولان جانلرک جمله سی منتظردر
تااول رحم تندن قرارایلین جان مسرورعالم آخرته نه کونه طوغردیو * مثنوی * زنکیان کویند خود ازماست او
رومیان کویند بس زیباست او * زنکیلردیرلراوخودبزدندرزنکیاندن مراد اشقیا وفسقه وکفره دررومیلردیرلر

وقتی زیبادربزم جنس ما زند رومیلردن مراد ارواح صلحا وابیض الوجه اولان اهل سعادتدر (مثنوی) چون برآید
درجهان جان وجود * پس نماند اختلاف بیض وسود) چونکم جهان آخرتده وجودک جانی طوغه یعنی بطن تندن
عالم آخرته بروجودک جانی تولدقیله ارواح مابینده اول مولودک بیض وسواد اولمسنده اختلاف قالمز زیرا اول
مولود اولان روحک حقیقت حالی ظهوره کلورشبهه واختلاف برطرف اولور * مثنوی * کربود زنکی برندش
زنکیان * روم راروم برد هم ازمیان) اکرزنکی اوله آنی زنکیلر ایلتورلرورومی اولنی هم اورتادن رومیلر ایلتورلریعنی
سیاهروی اولنلری بنه سیاهروی اولان عاصیلروکافرلریاخودعذاب ملکلری الورلروبیاض الوجه اولنلری نورانی
اولان صالحلریاخودملائکهٔ رحمت اخذقیلورلر (مثنوی) تانزاد اومشکلات عالمست * انکه نازاده شناسداوکمست
مادامکه بروجود آناردن جدن بوعالمه طوغمیه مشکلات عالمدرکه انک نه حالت ونه صفت اوزره طوغه جغنی کمسه بیلمز
اول کمسه که طوغمش آکاراوازدروجوده کلمین شیئی بیلان شول اعیان ثابته یه نظرقیلان اولیای عظامدرکه انلردخی
برشیٔ موجود اولمزدن اول انک حالنه واقف اولورلر * مثنوی * اومکرینظر بنورالله بود * کاندرون پوست اوراره بود *
بونامو جودک حالنی بیلان مکرشول کمسه اوله که الله نوریله نظرایلیه که پوست ایچره اول ناظربنورالله اولان کمسه یول
اولورواول کامل الله نوریله بواطن اشیایه نظرقیلور (مثنوی) اصل آب نطفه اسپیدست وخوش * لیک عکس جان
رومی وحبش) میدهدرنک احسن التقویم را) تاباسفل می بردآن نیم را) اصل آب نطفهٔ آدمی بیاض وخوشدرکرکسه
نطفهٔ رومی اولسون وکرکسه نطفهٔ حبشی اولسون فرق بوقدرولیکن رومینک جانینک عکس وپرتوی رومی یه احسن
الصورت رنکنی ویرروحبشینک جانینک عکس وپرتوی اول نیمی وبواکی تااسفل السافلینه واقبح تقویم وزشت شکله
ایلتورمیدهدک فاعلی وباسفل می بردک فاعلی عکس جاندروبوبیتلرده لف ونشرمرتب واردرفافهم وبوکلامدن
مراداولدرکه رومی بیاض یوزلواولان اهل جنتدن واصحاب هدایتدن وحبشی اهل جهنم واصحاب ضلالتدن عبارتدر
بونلرک روزحقیقتده یوزلری بیاض وسیاه اولملری مادهٔ جسمانیه لرندن دکلدرکه اول آب نطفه دربلکه مادهٔ روحانیه
لرندندرکه حق تعالی ارواحی الست عالمندن ایکی قسم خلق ایلدی برقسم بیاض الوجه کومش کبی وبرقسمی دخی
سوادالوجه کومرکبی نته کم حکیم ترمذیدن جامع الاصولده بوحدیثی ابوذرحضرتلرینه اسناد ایله روایت ایدرلر (قال
علیه السلام ان الله تعالی خلق آدم فضرب بیمینه علی الیمنی فاخرج ذریة بیضاء کالفضة فضرب بیسراه علی الیسری
فاخرج ذریة کالحممة ثم قال هؤلاء فی الجنة لاابالی وهؤلاء فی النار ولاابالی) پس بوازلده بیاض وسواد اولان جانلرک
عکسی آخرالامر رومی کبی اولان مؤمنلره احسن التقویم شکلنی وحبش کبی سیاه اولان کافروفاسقلره اقبح الصور
واکره الهیئه برشکل مستکره ویرر العیاذ بالله تعالی (م ی) این سخن پایان ندارد بازران * تانمانیم ازقطار کاروان
بوسوزنهایت طوتمزکیروزیدک قصه سی جانبنه سورتاکاروانک قطارندن قالمیه لم یعنی قصه یه مناسب اولان کلمات
قافله سندن جدا اولمیه لم صدد ومانحن فیه اولدرکه * مثنوی * یوم تبیض وتسود وجوه * ترک وهندوشهره کردد
آن کروه * یوم قیامتده چوق وجهلر بیاض وچوق وجهلر سیاه اولور کما قال الله تعالی فی آیة اخری (وجوه یومئذ
ضاحکة مستبشرة ووجوه یومئذ علیها غبرة ترهقها قترة) قیامت کونی جمع اولان کروهدن ترک وهندومشهوراولورلر
یعنی نورانی اولان اهل جنت وظلمانی اولان اهل جهنم ظهوره کلورلر (م ی) فاش کردد کرتوکاهی یا که کوه * هندوی
یاترک پیش هرکروه) فاش اولوروظهوره کلورکه سن کاه میسن یاخود کوه میسن هندو میسن یاترک میسن
هرکروهک اوکنده یعنی هرکروهک اوکنده فاش وظاهراولورکه کاه کبی خفیف میسن ویاخودکوه کبی رسوخ
وتمکین صاحبی میسن یاخودهندی کبی سوادالوجه ویارومی کبی بیاض الوجه میسن * مثنوی * دررحم پیدا
نباشد هندوترک * چونکه زاید بیندش زاروسترک) رحمده هندوترک پیدا اولمزچونکم طوغه خلق انی زاروسترک
هرنه ایسه کوررضعیف وقوی هرنه حال اوزره طوغدیسه اکانظرایرکورور (جواب کفتن زید رضی الله عنه
رسول را صلی الله علیه وسلم که احوال خلق برمن روشنست وپوشیده نیست) * مثنوی * جمله راچون
روزرستاخیزمن * فاش می بینم عیان ازمردوزن * بنه زید دیدی یارسول الله جمله خلقی حالا بودنیاده روزرستخیزکبی
بن مردوزندن هرنه ایسه فاش وظاهرکورورم یعنی روزقیامتده مردوزنی نه حال اوزره مشاهده ایلرسم حالا شمدی
انلری اوحال اوزره مشاهده ایلرم دیدی * مثنوی * هین بکویم یافروبندم نفس * لب کزیدش مصطفا یعنی که بس *
دیدیکه اکاه اول سویلیم یاخودنفسی بغلیم یعنی اسرارقیامتی سویلیم می یاخودسکوت ایلیم می دیدی حضرت
مصطفی صلی الله علیه وسلم اکا لب ایصردی یعنی بویله که بس اب ایصرمق سره متعلق اولان کلامی افشا ایلمه دیمک
محلنده متکلم جانبنه اشارت اولوربوراده دخی حضرت نبی علیه السلام طرفندن زیده بس وکافیدرابسم اول دیمکه

اشارت ایدوب مبارکلری ایلرن ایصردی دیمک اولور پس حضرت زید یا اشارت حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلمی
فهم ایلمش اوله لر یاخود مست شراب حقیقت اولدقلرندن ینه اسرارک اظهار وافشاسنه متعلق حضرت
نبی علیه السلامدن استیذان قیله لر * مثنوی * یا رسول الله بکویم سر حشر * در جهان پیدا کنم امروز نشر * تکرار
دیدیکه یا رسول الله حشرک سرنی سویلیم جهانده بوکون احوال نشری پیدا ایلیم اجازت اولورسه * مثنوی *
هل مرا تا پردها را بردرم * تا چو خورشیدی بتابد کوهرم * قو بنی تا پرده لری یرتم تابنم کوهرم برکونش
کبی بلدرایه * مثنوی * تا کسوف آید زمن خورشیدرا * تا نمایم نخل را و بیدرا * بنم اسرار باطنمک وانوار
حقیقتمک کمال ظهور وغلبه سندن بو آفتاب صوری مغلوب اوله وبی نور قاله تا نخل و بیدی کوسترم یعنی خرما آغاجی
کبی باثمر اولان مؤمن وصالحی وسکود آغاجی کبی بی ثمر وبی بهره قلان کافر وطالحی آشکاره ایلیم (م ی)
* وانمایم راز رستاخیزرا * نقد را ونقد قلب آمیزرا * دسته ابریده اصحاب شمال * وانمایم رنک کفر ورنک آل
وا کشایم هفت سوراخ نفاق * در ضیای ماه بی خسف ومحاق * حضرت زید رضی الله عنه جناب رسول
علیه السلامه مقامندن خبر ویررودیرکه (یوم تبلی السرائر) یعنی بو کون عیان اولدی وهر کسک مآلی وحقیقت حالی
ظهوره کلدی اکر مراد اولنورسه کوسترم راز قیامتی اولان نقد اولنلری کوسترمکه انلر صافی وخالص ومخلص
اولان عاشق وصادقلردر وقلب آمیز نقودی دخی کوسترمکه انلر مرائی ومنافقلردر واصحاب شمالکه مراد اهل
جهنمدر الاری وایقلری کسلمش اولدیغی حالده کوسترم نته کم اهل جهنمدر سوره عم ده (فتأتون افواجا) آیت
کریمه سنده بیضاوینک ایراد ایلدیکی حدیثده اهل جهنم حقنده وبعضهم یحشر مقطعة ایدیهم وارجلهم بیورلدی
ودخی کوسترم رنک کفری ورنک آلی یعنی دخی اهل کفرک رنکنی واهل الله واهل محمدک رنکنی کوسترم هر اهل قران
آل الله وهر تقی ونقی آل محمددر نته کم انس بن مالکدن مرویدر قال علیه السلام آل القران آل الله ودخی طبرانی
اوسطده ینه انس حضرتلرینه اسناد له بو حدیثی روایت ایدرلر که قال علیه السلام آل محمد کل تقی نقی ودیدیکم آچم
نفاقک یدی دلوککی که مراد سبع مهلکاتدر کما روی عن ابی هریرة رضی الله عنه قال علیه السلام اجتنبوا
السبع الموبقات الشرک بالله والسحر وقتل النفس التی حرم الله الا بالحق واکل الربا واکل مال الیتیم والتولی
یوم الزحف وقذف المحصنات المؤمنات الغافلات بویدی صفات مهلکه نک هر بری جهنمک یدی قپوسی کبیدر که
بونلردن جهنمه داخل اولورلر کما قال تعالی (وان جهنم لموعدهم اجمعین لها سبعة ابواب لکل باب منهم جزء مقسوم)
قال البیضاوی ولعل تخصیص العدد لانحصار مجامع المهلکات بوذکر اولنلری خسف ومحاقسز ماهک ضیاسندن
کوسترم یعنی بی خسوف وبی محاق اولان ماه نبوتک ضیاسنده کوسترم * مثنوی * وانمایم بس پلاس اشقیا *
بشنوانم طبل کوس انبیا * اشقیانک پلاسنی بن کیرو کوسترم واشکاره ایلیم انبیای عظامک طبل وکوسنی اشتدیرم یعنی
شوکت ودارائلرین ودولت وسعادتلرینه دلالت قیلان آثار وعلامتلرین خلقه فهم ایتدیرم (مثنوی) دوزخ وجنات
وبرزخ درمیان * پیش چشم کافران آرم عیان * دوزخی وجنتلری واورته ده اولان برزخی یعنی اعرافی آخرته منکر
اولان کافرلرک کوزی اوکنه اشکاره کتورم (مثنوی) وانمایم حوض کوثررا بجوش * کاب بر روشان زند بانکش
بکوش * حوض کوثری جوشله کوسترم که حوض کوثرک آبی انلرک یوزینه اوره وانک صداسی قولغنه ایره یعنی
بر مرتبه آب کوثری یقین کتورم که انک صداسی خلقک قولغنه کله وصوبی یوزلرینه طوقنه اکرسن دیرسک که بشرده
بو مرتبه یه طاقت وارمیدر جواب اولدر که الله تعالینک کامل اولان ولیسنده باذن الله بو مرتبه لری اظهار ایلمکه
قدرت واردر لیکن ارادت الهیه هر نیجه اقتضا ایدرسه بونلرا کا کوره عمل ایدرلر (مثنوی) وانکسانکه تشنه برکردش
دوان * کشته اند این دم نمایم من عیان) واول کسه لرکه صوسز حوضک اطرافنده یلیجی اولمشلردر بودم آشکاره کوستره یم
مثنوی) می بساید دوش شان بردوش من * نعره هاشان می رسد در کوش من * انلرک اموزلری بنم اموزم اوزره سورینور
انلرک نعره سی بنم قولغمه ایریشور * مثنوی * اهل جنت پیش چشم ز اختیار * در کشیده یکدکر را در کنار *
اهل جنت چشم اوکنده اختیاردن بری برنی کناره چکمش وکانی انظر الی اهل الجنة یتنعمون ویتلذذون فیها قولنک
مضمونیدر * مثنوی * دست همدیکر زیارت می کنند * از لبان هم بوسه غارت می کنند * بری برینک صدرنی ومکاننی
ونعمتنی زیارت ایدرلر دست بویله محلده صدر ومکان معنالرینه استعمال اولنور وحوریلرک لبلرندن بوسه یغما ایلرلر پس
اهل جنتک احوالنی بیاندنصکره زید لساندن اهل دوزخک بیانه دخی شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * کر شد این
کوشم زبانکه آه آه * از خسان ونعره وا حسرتاه * بو قولاغم صاغر اولدی خسلرک آه آه دیو ایلدکاری صدادن دخی
واحسرتا نعره سندن وکانی انظر الی اهل النار یتعاوون قولنک مضمونیدر * مثنوی * این اشارتهاست کویم از نغول

لیک می ترسم ز آزار رسول * بو سویلدیکم سوزلر اشارتلردر عمیق سویلرم یعنی دریکدن وباطندن نقل ایلرم لیکن
حضرت پیغمبر علیه السلام بیحضور اولمسندن خوف ایلرم مصرع اول بو معنالری دخی متضمن اولورکه دینه
بو سویلدیکم رموز واشارتلردر نغول وعمیقدن سویلرم یعنی سویلمکه قادرم وسویلمک استرم ولیکن حضرت نبی علیه
السلامک رنجیده اولمسندن قورقرمکه انک کشف ایلمدیکنی وکشفه رضاسی اولمدیغنی اکا ازارت اولنلر کشف ایتمکه
جرأت ایلمزلر * مثنوی * همچنین می کفت سرمست وخراب * داد پیغامبر کریبانش بتاب * زید بونک کبی سوزلری
سویلدی سرمست وخراب اولدیغی حالده حضرت پیغمبر علیه السلام انک کریباننی تابه ویردی یعنی یقه سنی بوکدی
مرادی آنی بوکونه سوز سویلمکدن وافشاء سر ایلمکدن فارغ ایتدی دیمک اولور (م ی) کفت هین درکش که اسبت کرم شد
عکس حق لا یستحی زد شرم شد * پیغمبر علیه السلام حضرتلری اکا دیدی عنان اختیارک چک وزبانک ضبط
ایت که سنک اسب روحک کرم اولدی حقک عکسی لا یستحی اوردی شرم کتدی که والله لا یستحی ان یقول الحق حدیثنک
موجبنجه حق تعالی حضرتلری حق سویلمکدن استحیا ایلمز کذلک سن بر نبیسنه ویاخود بر ولیسنه حق لا یستحی
اورمه سنک عکسی تجلی قیله اول دخی بی شرم اولوب حق نه ایسه سویلمکدن استحیا ایلمز (مثنوی) آینهٔ تو جست
بیرون از غلاف * آینه ومیزان کجا کوید خلاف * حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بیوردیکه یا زید سنک آینهٔ
روح وقلبک غلاف تندن طشره چقرادی ومرآت مجلوه اولدی پس آینه ومیزان نیچن خلاف سویلر انکچون مشایخ
صافی دل اولنلر نحن مرآة مجلوة قد یری فینا کل احد صورته دیمشلر وبین الناس میزان خدا اولوب هر شیئک مقدارنی
فرق وتمییز ایتمشلر (ولا یخافون لومة لائم) آیت کریمه سنک مصداقنجه حق سویلمکده وهر کسک حسب حالن ادا ایلمکده
لائم اولنلرک لومندن خوف ایتمشلر واستحیا وشرم بولنه کتمشلر * مثنوی * آینه ومیزان کجا بندد نفس * بهر آزار
وحیای هیچ کس آینه ومیزان قنده نفس بغلر هیچ کمسه نک آزار وحیاسندن اوتری یعنی آینه وترازو هیچ برکمسه نک
اینجمسندن واو تانمسندن اوتری کلام حق سویلمکدن وحقی کتم ایلمکدن نفس بغلمز وسکوت ایلمزبلکه حق نه ایسه
آنی ادا ایلر * مثنوی * آینه ومیزان محکهای سنی * کر دو صد سالش تو خدمتها کنی * آینه وترازو فی حد ذاته
اولو محکدر اکر فرضا سن آینه ومیزانه ایکی یوز ییل خدمتلر ایلیه سن بویله دیو * مثنوی * کز برای من بپوشان
راستی * بر فزون بنما ومنما کاستی * که بندن اوتری استقامتی ستر ایله بلکه زیاده کوستر ونقصان کوسترمه * مثنوی
اوت کوید ریش وسبلت بر مخند * آینه ومیزان وانکه ریو بند * اول آینه ومیزان سکادیر صقالکه وبیغکه کولمه آینه
ومیزان واندنصکره حیله وخدعه یعنی آینه ومیزانه حیله وخدعه قیلمق واندنصکره انلری کندی خاصیتلرندن
اخراج ایلمک ممکن دکلدر آینه ومیزان هر بریسی لسان حالله بویله دیرلر * مثنوی * چون خدا ما را برای آن فراخت
که بما توان حقیقت راشناخت * چونکم خدای تعالی بزی اندن اوتری عالی ایلدیکه حقیقتی اکلمق بزمله ممکن اوله
مثنوی) این نباشد ما چه ارزیم ای فلان * کی شویم آیین روی نیکوان * بو اولمزسه ای جوان بز نه درز یعنی بو حقیقت
کوسترمکلک بزده اولمیه وبز راست وصادق اولمیه وز بزم نه قدر وقیمتمز اولور نیچن نیکو اولان کمسه لرک یوزینک آیینی
اولورز یعنی انلرک یوزنی دوزلدیجی اولمزدق اکر بز راست اولمیدق حضرت نبی علیه السلام زیده ایتدی کرچه حقیقت
حال بویله در (م ی) لیک درکش در بغل آینه را * کر تجلی کرد سینا سینه را * ولیکن آینه یی بغله چک بعض نسخه ده
بغل یرینه نمد واقع اولمشدر یعنی اکرچه ای زید بویله در ولیکن آینهٔ قلبی قولتق ایچره ویانمد ایچره چک یعنی جام جهانما
اولان آینهٔ دلی واندهٔ مرئی اولان صور حقایقی ستر ایله اکرچه سینه یه سینا تجلی ایلدیسه ده یعنی نور عالی سنک
قلبکه کرچه تجلی ایلدی لیکن انک ستری سکا لازمدر * م ی * کفت آخر هیچ کنجد در بغل * آفتاب حق وخورشید ازل
* زید حضرتلری رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه ایتدی یا رسول الله آخر هیچ بغله صغرمی آفتاب حق
وخورشید ازل یعنی حقیقت آفتابی وازل خورشیدی که محدود ومتناهی دکلدر انسانک وجود بغلنه صغمق وانک نمد
جسدیله مستور اولمق نیجه ممکندر (م ی) هم دغل را هم بغل را بر درد * نی جنون ماند به پیشش نه خرد * اول خورشید
ازل هم دغلی هم بغلی یرتر وکندیسنی ظاهر ایلر انک قتنده نه جنون ونه عقل قالور (مثنوی) کفت یک اصبع چو
بر چشمی نهی) بیند از خورشید عالم را تهی * حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم زیده دیدی مثلا سن بر پرمغی بر کوز
اوزره قویه سن عالمی آفتابدن خالی کورر سن (م ی) یک سر انکشت پردهٔ ماه شد * وین نشان ستاری الله شد *
بر پرمق اوجی کوزه قونمغله ماهه پرده اولدی بو مثال الله تعالینک ساترلککنک نشانی اولدی نته کم حق تعالی دیدهٔ
قلب اوزره ستاریت اصبعنی وضع ایلسه دیدهٔ دل انک انوار ظاهره سنی وتجلیات باهره سنی ادرا که قادر اولمز پس مخزن
اسرار الهی اولان ولی یه دخی لازم اولور که ستاریت حقله متصف اولوب مشاهده ایلدیکی اسراری اظهار ایلیوب تعامی

ایلیه (م ى) تا به پوشاند جهان را نقطهٔ) مهر کردد منکسف از سقطهٔ) بو بیت حضرت نبی علیه السلام لساندن ادنی
شیئك اعظم اولان شیئی ستر قیلمسنی تفهیم ایچون مثل موقعنده واقع اولمشدر تا کم جهانی بر نقطه اورتر نقطه دن مراد
سر انکشتدر که بو کا قرینه بیت اولده واقع اولمشدر فی الحقیقه سر انکشت که بر نقطه قدر شیئدر اکر مردمك دیده سی اوزره
وضع ایلسك جهانی کوسترمز وکورمکدن منع ایلر سقطه برکره دوشمك ویاخود خطا ایلمك معناسنه در مصرع ثانینك
معناسی آفتاب بر خطادن ویا بر پاره شیئدن منکسف اولور آفتابك انکسافنه عند اهل النجوم سبب اولدرکه انك
رصی ماهك قرصنك ظهرنه محاذی اولدقده ماهك قرصی اکا پرده اولوب کسوف واقع اولدی دیرلر پس بوراده
سقطه دن مراد ماهك قرصی اولوروا کر خطا معناسنه اولورسه کویا که آفتاب کندی مدارندن دوشوب ماهك
مدارنه محاذی کلمسی اولور وسقطه دن مراد بر پاره بلوت دخی اولسه وجهدن خالی اولمز اما اصل معنی اولکی وجهدر
شارحلر بو بیته بعض سوز یازمشلردر لیکن مناسبتدن خالیدر *مثنوی* لب ببند وغور دریایی نکر* بحر را حق
کرد محکوم بشر) ای زید لبی بغله و دریانك غورنه نظر ایله حق تعالی دریایی بشره محکوم ومطیع ایلدی دریادن مراد بونده
اسرار الهی وعلوم ربانی دریاسیدر تقدیر کلام یا زید اغزنی اسراری سویلمکدن وعلوم لدنی یی اظهار ایلمکدن بغله
ودریای علوم واسرارك باطننه نظر ایله حق تعالی دریای علوم واسراری انسان کامله محکوم ومسخر ایلمشدر نته کم
سائر انسانه (وحملناهم علی البر والبحر) فحواسنجه بحر ظاهری مسخر ایلمشدر *مثنوی* همچو چشمهٔ سلسبیل
وزنجبیل * هست در حکم بهشتی جلیل * سلسبیل وزنجبیل چشمه سی کبی جلیل وعالی قدر اولان بهشتینك
حکمنده در یعنی حق تعالی دریایی بشرك محکومی ایلدی سلسبیل وزنجبیل چشمه لرنی اهل جنتك حکمنده ایلدیکی
کبی (مثنوی) چار جوی جنت اندر حکم ماست) این نه زور ما ز فرمان خداست) جنتك درت ایرمغی بزم حکممزده در
بو نصرت بزم زورومزقوتمزله دکل فرمان خدا ایله در *مثنوی* هر کجا خواهیم داریمش روان * همچو سحر اندر مراد
ساحران * هر قنده که استرز اول جویلری جاری طوترز ساحرلرك مرادنده سحر کبی یعنی ساحرلر سحری هر نیجه
استرلرسه اویله ایلدکاری کبی بز دخی انهار جنتی کیف ما یشاء استدیکمز جانبه اجرا ایدرز *مثنوی* همچو این
دو چشمهٔ چشم روان * هست در حکم دل فرمان جان * وبو ایکی روان اولان چشملر چشمه سی کبی که قلبك حکمنده
وجانك فرماننده در که دل وجان اول ایکی کوزده استدکاری کبی تصرف ایدرلر *مثنوی* کر بخواهد رفت سوی
زهر ومار * ور بخواهد رفت سوی اعتبار * اکر کوکل استرسه کوزلر زهر مار جانبنه کیدر زهر ماردن مراد محرمات
وناخوش اولان مبطرا ندروا کر کوکل استرسه کوزلر اعتبار جانبنه کیدر واشیادن عبرت وانتباه اخذ ایدر (مثنوی)
کر بخواهد سوی محسوسات رفت * ور بخواهد سوی ملبوسات رفت * اکر کوکل استرسه کوزلر محسوسات طرفنه
کیدروا کر کوکل استرسه کوزلر ملبوسات جانبنه کیدر ملبوساتدن مراد مستوران مشتهیات اولان شیئلردر
(مثنوی) کر بخواهد سوی کلیات راند * ور بخواهد حبس جزویات ماند * وا کر کوکل استرسه کوزلری کلیات جانبنه
سورروا کر کوکل استرسه کوزلری جزویاتك محبوسی قالدی یعنی امور جزئیه وافعال دنیویه نك حبسنده کوزلری
کرفتار قیلدی (م ى) همچنین هر پنج حس چون نایزه * بر مراد وامر دل شد جایزه) بونك کبی یعنی کوزلر امر دله مطیع
ومنقاد اولدیغی کبی هر بش حس نایزه کبی قلبك امری ومرادی اوزره جایزه اولدی یعنی کچیجی وروان اولیجی اولدی
پنج حواسدن مراد قوهٔ سامعه وقوهٔ باصره وقوهٔ ذائقه وقوهٔ شامه وقوهٔ لامسه در بونلرك هر بری قلبك امری اوزره جاری
اولور *مثنوی* هر طرف که دل اشارت کردشان * می رود هر پنج حس دامن کشان * هر طرفکه کوکل انلره اشارت
ایلدی هر بش حس دامن کشان وبی توقف کیدر حسبه دامن کشانلق چست وبی توقف اولمقدن کنایه اولور
مثنوی دست و پا در امر دل اندر ملا * همچو اندر دست موسی آن عصا * ال وایاق قلبك امرنده آشکاره وظاهرده
حضرت موسی علیه السلامك الندهٔ اول عصا کبیدر یعنی حضرت موسی علیه السلام عصاده نیجه تصرف
ایلرسه دل دخی دست وپاده اویله تصرف ایلر *مثنوی* دل بخواهد پا در آید زو برقص * یا کریزد سوی افزونی ز نقص *
کوکل استیه پای فوری رقصه کاور یاخود نقص وخسران طرفندن افزونلك وکامل اولمق جانبنه قچر *مثنوی*
دل بخواهد دست آید در حساب * با اصابع تا نویسد او کتاب * کوکل که استیه دست حسابه کاور پرمقلریله یاخود اول
دست کتاب یازر یعنی کوکل استدکده ال پرمقلریله تا کم اول دست کتاب یزه *مثنوی* دست در دست نهانی
مانده است * او درون تن را برون بنشانده است * دست ظاهر نهانی الده قالمشدر نهانی الدن مراد دلدرکه ظاهرده
اولان ال انك حکمنده اولمشدر او دست نهانی که مراد دلدر درونده تنی طشرده نصب ایلمشدر یعنی کندی مستور
ومخفی اولوب تنی وجوارح بدنی خارجده کندی یه آلت اولمق ایچون قومشدرکه درونده او نیجه حکم ایلرسه طشرده

بو جوارح واعضا ایله ایلر *مثنوی* کر بخواهد بر عدو ماری شود * ور بخواهد بر ولی یاری شود * اکر کوکل استیه
دست عدو اوزره بر مار اولور اکر کوکل استیه دست دوست اوزره بر یار ومعین اولور *مثنوی* ور بخواهد کفچهٔ
در خوردنی * ور بخواهد همچو کرزده منی * وا کر کوکل استرسه دست یمك یکده بر کفچه اولور وا کر استرسه اون بطمان
بر کرز کبی اولور *مثنوی* دل چه می کوید بدیشان ای عجب * طرفه وصلت طرفه پنهانی سبب * بو جوارح واعضایه
کوکل ای عجب نه سویلر عجب وصلت عجب پنهانی سببدر یعنی قلب ایله اعضا ما بیننده اولان سبب واتصال زیاده عجیبدرکه
عقل انك بی کیف اولان اتصالنی ادراك ایلمکده عاجز وقاصردر (م ى) دل مکر مهر سلیمان یافتست * که مهار پنج
حس بر تافته ست) دل مکر مهر سلیمان علیه السلامی بولمشدر وملکت وجودنده سلیمان منزله سنده اولمشدر که بش
حسك مهارنی بوکمشدر یعنی حواس خمسهٔ ظاهره نك یولارنی دست تصرفنه آلوب انلری ضبط قیلمشدر *مثنوی*
پنج حسی از برون میسور او * پنج حسی از درون مأمور او * بش حس صوری طشره دن اول دلك میسوریدر یعنی
قولای بلنمش محکومیدر بر نوع پنج حس دخی دروندن انك مأموریدر پنج حسدن مراد حواس خمسهٔ باطنه درکه قوهٔ
دارکه وقوهٔ واهمه وقوهٔ خیالیه وقوهٔ متفکره وقوهٔ حافظه در (م ى) ده حسست وهفت اندام ودکر * آنچه اندر کفت
ناید می شمر * اون حس دروی اندام وبونلردن غیری اول نسنه که سوزه کلمز عد ایله اون حسدن حواس خمسهٔ ظاهره
وحواس خمسهٔ باطنه در یدی اندامدن مراد ایکی ال ایکی ایاق باش وظهر وشکمدر وبونلردن ماعدا قوای جسمانیه
مثلا قوهٔ غادیه وقوهٔ هاضمه وقوهٔ نامیه وقوهٔ ماسکه وقوهٔ دافعه وبونلر امثالی بی حد وبی نهایه قوتلر واردر وقوای
روحانیه دخی مثلا قوهٔ عقلیه وقوهٔ علمیه وقوهٔ نظریه وقوهٔ حبیه وقوهٔ شوقیه وبونلر امثالی نیجه قوتلر دخی واردرکه
بو جمله سی پادشاه دلك حکم وتصرفنده درلر *مثنوی* چون سلیمانی دلا در مهتری * بر پری ودیو زن انکشتری *
کردرین ملکت بری باشی ز ریو * خاتم از دست تو نستاند سه دیو * بحکم حدیث شریف کلکم راع وکلکم مسؤل عن
رعیته هر کس مملکت وجودینك حاکم وسلیمانی کبیدر انکچون بیوررلر ای کوکل سن سلیمان علیه السلام کبی سن
مهترلکده وحکومتده که وجودك معنا عالم کبری وکون جامعدر وکشور وجودکده هر شیئك نموسی مقرردر مثلا روح
سلطانی شاه کشور جسمانی وعقل اکا وزیر مشیر نورانی ودل خاتم سلیمانی کبیدر وهوا وهوس انك ملکنك پری ودیو
وشیطانی کبیدر اویله اولیجق ای روح سلطانی بو کشور جسمانیده پری ودیو نفسانی یه خاتم سلیمانی کبی اولان انکشتر
قلبکك حکمنی اور یعنی اجرا ایله اکرسن بو مملکت جسمانیده حیله وخدعه وریودن بری اوله سن وعدالت وصداقتله
اتصاف قیله سن خاتم قلبی سنك الکدن المزاوج دیو که مراد هوا وهوس ونفسدرکه بونلرك هر بری بر دیو وپری کبیدر
(کما قال علیه السلام اعدی عدوك نفسك التی بین جنبیك وقال علیه السلام وایاکم والهوی فان الهوی یعمی ویصم
کذا رواه ابن عباس رضی الله عنه بیت فاصرف هواها وحاذران تولیه) ان الهوی ما تولی یصم اویصم وعن ابن مسعود
رضی الله عنه قال علیه السلام ایاکم وهوسات الاسواق ای فتنها هوس نفسك اکول اولمسی وغرور وسرور له مجنون
کبی اولمسی وناس ایله اختلاط قیلمسی وبونك امثالی یرامز صفتلریدر (م ى) بعد ازان عالم بکیرد اسم تو * دو جهان محکوم تو
چون جسم تو * اندنصکره سنك نامك عالمی طوتر ایکی جهان سنك محکومك اولور سنك جسمك کبی یعنی حیله
وخدعه دن بری اولوب مملکت وجودنده عدالت قیلدقدنصکره سنك اسمك سائر انبیا علیهم السلام واولیای عظام
کبی عالمی طوتوب جسمك سکا نیجه محکوم اولدیسه ایکی جهان سکا اویله محکوم اولور (مثنوی) ور ز دستت دیو خاتم را
ببرد * پادشاهی فوت شد بختت بمرد * وا کر سنك الکدن دیو خاتمی ایلتدیسه یعنی خاتم قلبی اخذ ایتدیسه
پادشاهلق فوت اولدی سنك بختك اولدی زیرا سنك پادشاهلغك وحیات بختك مهر دل الکده اولمغله در چونکم
کوکل خاتمی شیطان النه دوشه پادشاهلق کیدوب طالعك مرده اولمق مقرر اولور (مثنوی) بعد ازان یا حسرتا شد
یا عباد * بر شما محتوم تا یوم التناد * یعنی شاه معنوی اولمقلغك فوت اولوب بختك اولدکدنصکره یا حسرتا دیمك
وحسرت وخیبتی دعوت ایدوب حیف عمرك ای عبادهوا سزلرك اوزریکزه واجب ولازم اولدی یوم تناده دك یعنی
یوم قیامته دك واول کونه یوم تناد دینلمسی ناسك اول کونده بری برینه ندا وصداسی چوق اولدیغنه بنادر *مثنوی*
مکر خود را کر تو انکار آوری * از ترازو وآینه کی جان بری * کندی مکر وحیله که انکار کتوره سن یعنی بنده مکر
وخدعه یوقدر دیو انکار ایلیه سن ترازو وآیینه دن نیجه جان ایلتورسن یعنی میزان خدا وآیینه مجلا کبی اولان اولیاء
اللهدن بو دنیاده جانکی نیجه قورتارورسن وآخرتده دخی میزان اخرویدن وآیینه کبی صورت نما اولان دفتر
اعمالکدن نه حال ایله خلاص اولورسن یعنی مادامکه صادق وصافی اولمیه سن بونلردن خلاصه مجال اولمز واخفاء عیوب
وستر ذنوب قیلوب مجرد حیله وخدعه ایله پاکلك دعواسن قیلانلر حین امتحانده نجات بولمزنته کم بو قصه دن حصه

نه ایدیکی معلوم ملک اولور * متهم کردن غلامان وخواجه تاشان مر لقمانرا که آن میوه های ترونده راکه می آوردیم
اوخورده است * مثنوی * بود لقمان پیش خواجهٔ خویشتن * درمیان بندکانش خوارتن * لقمان حکیم
کندی خواجه سنک قتنده انک بنده لری اورته سنده خورتن وحقیر صورت ایدی (مثنوی) می فرستاد او غلامانرا بباغ
تا که میوه آیدش بهر فراغ) اول خواجه غلاملرینی باغه کوندردی تا کم خواجه یه فراغ خاطردن اوتری میوه کله وآنی
یبوب آسوده حال وفارغ البال اوله * مثنوی * بود لقمان در غلامان چون طفیل * پرمعانی تیره صورت همچو لیل *
لقمان غلاملر ایچنده طفیل وتابع کبی ایدی لیل کبی تیره صورت وپرمعانی ایدی شب اکرچه مظلم وتیره در لیکن روزه
نسبت انده نیچه اسرار ومعانی مضمر در ظلمات ایچره آب حیات موجود اولدیغی کبی پس چوق تیره صورتلر واردر که
ظاهرا شب مظلم کبیدر لیکن باطنا نورانی ومنبع آب حیوانیدر (مثنوی) آن غلامان میوه های جمع را *
خوش بخوردند از نهیب طمع را * اول غلاملر باغدن جمع اولمش میوه لری غلبه وهجوم طمعدن اوتری آنی خوش
ییدیلر پس افندیلرینک قتنه صفر الید کلوب حضرت لقمانه تهمت ایلدیلر * مثنوی * خواجه را کفتند
لقمان خورد آن * خواجه بر لقمان ترش کشت وکران * خواجه یه ایتدیلر اول میوه لری لقمان یدی خواجه لقمان
اوزره ترش وثقیل اولدی * مثنوی * چون تفحص کرد لقمان از سبب * در عتاب خواجه اش بکشاد لب *
چونکم لقمان اول ترش رولغک سببندن تجسس وتفحص ایلدی خواجه سنک عتابی خصوصنده لبنی اچدی
* مثنوی * کفت لقمان سیدا پیش خدا * بندهٔ خاین نباشد مرتضا * لقمان ایتدی ای بنم سیدم خدای تعالینک
قتنده خائن بنده مقبول اولمز وارتضا واجتبا مرتبه سنی بولمز (مثنوی) امتحان کن جمله مانرا ای کریم * سیرمان درده
تو از آب حمیم) ای کریم بزم جمله مزی امتحان ایله سن بزه طوق ووافر آب حمیدن ویر (مثنوی) بعد ازان مارا بصحرایی بران
تو سواره ما پیاده می دوان) اندنصکره بزی بر صحرایه سور بعض نسخه ده بران برنه کلان واقع اولمشدر اولو معناسنه
سن سواره وبز پیاده یلدره لم * مثنوی * انکهان بنکر تو بدکردار را * صنعهای کاشف الاسرار را * اندنصکره سن بدکردار
وقبیح کار اولنه نظر ایله اسرار کشف ایدیجینک صنعلرینه نظر ایله (م ی) کشت ساقی خواجه از آب حمیم * مر غلامانرا
وخوردند آن زبیم * خواجه آب حمیدن ساقی اولدی غلاملرینه وقورقودن آنی ایچدیلر (م ی) بعد ازان می راندشان
در دشتها * می دویدند آن نفر تحت وعلا * اندنصکره انلری صحرالره سوردی اول طائفه آشغه ویوقرو یلدیلر
* مثنوی * قی در افتادند ایشان از عنا * آب می آورد زیشان میوه ها * انلر عنا وزحمتدن قی ایلمکه باشلدیلر
دوشدیلر آب حمیم غلاملردن میوه لری طشره کتوردی (مثنوی) چونکه لقمانرا در آمد قی زناف * می برآمد از درونش
آب صاف * چونکم لقمانک کوبه کندن ودرونندن قی کلدی انک دروندن آب صافی کلدی وانک طهارتی وعدم خیانتی
ظاهر اولدی * مثنوی * حکمت لقمان چو داند این نمود * پس چه باشد حکمت رب الوجود * لقمان حضرتلرینک
حکمتی چونکم بو عیوب مستوره یی کشف ایلمکی بیلور پس وجود صاحبینک حکمتی نه اوله یعنی قیاس ایله که
اول حکیم مطلقک حکمتی بو درون خلقده مستوره اولان خیانت ومعصیتی نیجه کشف ایلسه کرکدر
* مثنوی * یوم تبلی والسرائر کلها * بان منکم کامن لایشتهی * سورهٔ طارقده اولان آیت کریمه یه اشارتدر یوررلر
(یوم تبلی السرائر) ذکر ایله شول کونی که تبلی السرائر ای تظهر وتتعرف خفیات الضمائر بالمفارقة عن الابدان وجعل
الباطن ظاهرا (فماله من قوة ولا ناصر) پس انسان ایچون بوقدر بر قوت مانعه که نفسندن آنی منع ایلیه ودخی بر ناصر ده
یوقدر که امتناعه نصرت ایلیه معنیء بیت یوم تبلی السرائر کلها قیامت کونده متعارف ومتمایز اوله کل سرلر (بان
منکم) سزدن ظاهر اوله (کامن) شول باطن ومستور اولان سرلر که (لایشتهی) انک بیانی اشتها اولنمز دیکه سبب فضاحت
اوله یشتهی علی بناء المجهول در وقائم مقام فاعلی تحتنده اولان ضمیر در که بیانه راجعدر نته کم (اعدلوا هو اقرب للتقوی) ده
هو اعدلوا یه راجع اولدیغی کبی (م ی) چون سقوا ماء حمیما قطعت * جملة الاستار مما افظعت) سورهٔ محمدده اولان آیت
کریمه دن مقتبسدر اول آیت بودر (کمن هو خالد فی النار وسقوا ماء حمیما فقطع امعاءهم) کمن هو خالد) مبتدا انک خبریدر
مبتدا مقدم مثل الجنة در تقدیر کلام امثل اهل الجنة کمثل من هو خالد فی النار دیمکدر ویاخود مبتداء محذوفک
خبری اوله مقدم اولان (افمن کان علی بینة) قرینه سیله تقدیر کلام احال من کان مکرما فی الجنة کحال من کان
هو خالد فی النار وسقوا ماء حمیما ودخی سقی اولنه ماء حاره فقطع امعاءهم پس بونلرک بغرسقلرینی اول ماء حمیم فرط
حرارتدن قطع ایلیه امدی بو حالله متصف اولنلر اهل جنت ایله برابرمیدر دیمکدر معنی بیت چون سقوا چونکم بونلر ماء
حمیمدن سقی اولنه لر جمله سترلری قطع اولنه وپاره پاره قیلنه شول نسنه لردن اوتریکه رسوای اولندی قطعت تفعیل بابندن
فعل مجهولدر قائم مقام فاعلی جملة الاستار در مما افضحت ده من اجلیه ما موصوفه افضحت افعال بابندن فعل مجهول

انک صفتی اولور تقدیر کلام قطعت جملة استارهم لاجل الاشیاء التی جعلت فضاحة لهم دیمک اولور (مثنوی) نار زان
آمد عذاب کافران * که حجر را نار باشد امتحان * نار اول سببدن کافرلرک عذابی کلدیکه حجرک امتحانی آتش اولور
یعنی حجاره وحجاره دن من حیث القسوة اشد اولان قلبلری حق تعالی آتش ایله تلیین وترقیق ایلر سببی بودر که بیان
بیوررلر (مثنوی) آن دل چون سنک را ما چند چند * نرم کفتیم ونمی پذرفت پند * اول طاش کبی قلبه بز نیچه نیچه
کره نرم سویلدک ولطف اوزره نصیحت ایلدک پندی قبول ایلمدی (م ی) ریش بد را داروی بد یافت رک * مر سر خررا
سزد دندان سک) مثلا ریش بد ایچون اول رک داروی بد بولدی یعنی یاره مز یاره نک طمری یاره مز وتلخ علاج بولدیکه
اول بد اولان ریشه لایق اولان داروی بد درمشهور مثلدرکه اشکک باشنه کوپکک دیشی لایق اولور ایت دیشی
طوکز دریسی دیدکاری ترکچه بو معنایه کوره در (م ی) الخبیثات الخبیثین حکمتست) زشت را هم زشت جفت وبایستست
* خبیثات اولان اعمال واحوال خبیثین اولان رجال ایچون حکمتدر زشته هم زشت وقبیح جفت لابددر
کما قال تعالی فی سورة النور (الخبیثات للخبیثین والخبیثون للخبیثات والطیبات للطیبین والطیبون للطیبات) بو آیت
کریمه نک ورودی خاصدر که حضرت عایشه رضی الله عنها انک براءتی حقنده در ولیکن حکمی عامدر واکثر مثل مجراسنه
اجرا اولنور یعنی اعمال قبیحه واقوال خبیثه خبیث اولان کمسه ایچوندر وخبیث اولان کمسه لر دخی احوال خبیثه
واعمال قبیحه ایچوندر وکذلک احوال طیبه واعمال حمیده طیب اولان رجال ایچوندر وطیب وطاهر اولان رجال دخی
همان احوال طیبه وطاهره ایچوندر دیمک اولور بابت لایق وهم جنس معناسنه در * مثنوی * پس تو هر جفتی که
می خواهی برو * محو وهم شکل وصفات او بشو) پس سن هر بر جفتی که استرسن یوری انک محوی وشکل وهم صفاتی
اول یعنی جنسدن قنغی فرقه یه مایل ایسک انلرک شکلنه کیروب وانلرک صفتیله متصف اولوب انلر میاننده محو اول
مثنوی * نور خواهی مستعد نور شو * دور خواهی خویش بین ودور شو * نور استر ایسک نوره مستعد اول حقدن دور
اولمق استر ایسک خودبین اولوب دور اول (م ی) ور رهی خواهی ازین سجن خرب) سر مکش از دوست واسجد واقترب
* اکر بو خراب اولان زنداندن بر یول استرسک وقورتلمغی مراد ایلرسک سجن خربدن مراد دنیادر دوستدن باش
چکمه که واسجد واقترب بیورمشدر بو آیت سورهٔ علقک آخرنده در تفسیری جلد رابعک اوایلنده مذکور اولمشدر
(بقیهٔ قصهٔ زید در جواب رسول علیه السلام) * مثنوی * این سخن پایان ندارد خیز زید * بر براق ناطقه بر بند قید
بو حکمت ومعرفت سوزی نهایت طوتمز قالق ای زید ناطقه براقی اوزره قید وبند قیل یعنی قوت ناطقه یی میدان کفت
وکوده تک وپو ایلمکدن واسرار سویلمکدن بند ایدوب خاموش اول (م ی) ناطقه چون فاضح آمد عیب را * می دراند
پردهای غیب را * قوت ناطقه چونکم عیبی رسوای ایدیجی کله غیبک پرده لرینی یرتر * مثنوی * غیب مطلوب حق
آمد چند گاه * این دهل زن را بران بربند راه * نیچه زمان غیب حقک مطلوبی کلدی یعنی حقایق اشیا ظاهر اولیوب
عالم غیبده مستور اولمق نیچه زمان موت کلنجه یه دک مطلوب الهی اولدی بو طاولجی یی سوریولی بغله یعنی طبل زن کبی
اولان قوت ناطقه یی آشکاره ایدوب راه کلامی سد ایله * مثنوی * تک مران درکش عنان مستوربه * هرکس از پندار
خود مسرور به * حمله وسرعتله سورمه عنان مستور اولمق کلامی جک اسب نطقی ضبط ایله مستور اولمق یکدر
هرکس کندی ظن وقیاسندن مسرور اولمق یکدر (م ی) حق همی خواهد که نومیدان او * زین عبادت هم نکردانند رو
حق تعالی استر که انک نومیدلری هم بو عبادتدن یوز دوندرمیه لر یعنی قرب الهیدن ورحمت رحمانیدن مأیوس اولنلر هم
بو رجا ایله اولان عبادتدن اعراض قیلمیه لر (م ی) هم مشرف در عبادتهای او (مشتغل کشته بطاعتهای او) هم اول
اللهک عبادتلرنده مشرف اولدقلری حالده انک طاعتلرینه مشتغل اولمش اوله لر (م ی) هم بامیدی مشرف می شوند)
چند روزی در رکابش می دوند هم بر امید ایله مشرف اوله لر بر قاچ کون انک رکابنده یه لر یعنی اول امیدلر رکابنده ویاخود
حقک طاعتی رکابنده سعی ایلیه لر (م ی) خواهد آن رحمت بتابد بر همه) بر بد ونیک از عموم مرحمه حق تعالی استر اول
رحمت جمیعسنک اوزرینه طوغه عموم مرحمه دن یعنی مرحمت عامه ورحمت واسعه دن که نیک وبد اوزره انک شمولی واردر
(م ی) حق همی خواهد که هر میر واسیر * با رجا وخوف باشند وحذیر * حق استر که هر امیر واسیر رجا وخوف ایدیجی
اوله لر یعنی ایولر وصالحلر طاعتلرینه مغرور اولمیه لر وبدکردار اولنلر وعمل سیئه قیلنلر انک رحمتندن قطع امید قیلمیه لر
(م ی) این رجا وخوف در پرده بود * تا پس این پرده پرورده شود * بو رجا وخوف پرده ده اولور تا بو پرده نک اردنده
هر امیر واسیر پرورده اوله ونشو ونما بوله (مثنوی) چون دریدی پرده کو خوف ورجا (غیب را شد کر وفری برملا) چونکم
پرده یی یرته سن خوف ورجا قنی غیبک بر کر وفری اشکار اولدی خلق اوزره یعنی خوف ورجا مرتبه سی غیب وشهادتک
ما بیننده پرده موجود اولدقجه ثابت اولور چونکم پرده یی اورته دن چاک ایلیه سن وعالم غیبک رونق ولطافتی آشکاره

ظهوره کله خوف ورجا قنده قالور یعنی لو ظهرت الحقایق لبطلت الشرایع فحواسنجه عالم غیبك اسرار وحقایقی ظهوره
کلدکده محل خوف ورجا اولان شرایع قالمز وخوف ورجایه سبب دخی اولمز اکر سن دیرسك که حشرده ونشرده اکثر
کسه لر خوف ورجا اوزرینه اولسه لر کرکدر آخرت خود امور غیبیه دندر چونکم غیب ظهوره کله خوف ورجا
قالمز دیمك بو تقدیرا اوزره نیجه ممکن اولور الجواب غیبدن مراد بونده حقایق اشیا واعیان ثابته در امور اخرویه دکلدر
پس حقایق ظاهر اولسه اصلا خوف ورجا قالمزدی دیمك اولور مرتبهٔ حقیقت ظهوره کلدکده واکا کمال یقین حاصل
اولدقده اصلا خوف ورجا وشك وشبهه قالمدیغنه ومرتبهٔ حقیقت ظهوره کلمدکجه شك وشبهه دن خالی اولمدیغنه
برخوب مثال بسط ایدوب بیوررلر *مثنوی* برلب جو بردظنی یك فتا* که سلیمانست ماهی کیرما* مثلا برجوان
ایرمق کنارنده برظن ایلدیکه بزم ماهی کیرمز سلیمان علیه السلامدر یعنی حضرت سلیمان علیه السلام خاتمندن
کتدکدنصکره سلطنتندن دوشوب برفقیر بالقجی شکلنده ایرمقده بالق اولر کن بربکت آنی سلطنتی حالنده کورمش
وبیلمش ایدی اول شکلده کوردیکی کبی ظن ایلدیکه بو بالق طوتیجی سلیمان علیه السلامدر ولیکن نه شبهه وشکوکه
دوشوب کندی به بویله دیدی (مثنوی) کرویست این ازچه فردست وخفیست* ورنه سیمای سلیمانیش چیست*
اکر بو ماهی کیر اوایسه نه جهتدن مرد خفیدر واکر سلیمان دکل ایسه پس انك بو سلیمانلق شکلی ندر *مثنوی*
اندرین اندیشه می بود او ودل) تا سلیمان کشت شاه مستقل* بو اندیشه ده اول جوان دودل اولدی یعنی تردد قیلدی
حتی سلیمان علیه السلام مستقل شاه اولدی *مثنوی* دیو رفت از ملك وتخت او کریخت* تیغ بختش خون آن
شیطان بریخت* خاتمی آلان دیو کتدی انك ملك وتختندن قاجدی سلیمان علیه السلامك بخت ودولتی
تیغی اول شیطانك قانینی دوکدی *مثنوی* کرد درانکشت خود انکشتری* جمع آمد لشکر دیو وپری *حضرت
سلیمان علیه السلام خاتمی کندی پرمغنه ایلدی دیو وپری واشکری باشنه جمع کلدی وانلره کالاول حکومت قیلدی
مثنوی آمدند از بهر نظاره رجال* درمیانشان انکه بد صاحب خیال* رجال وخلایق نظاره دن اوتری
سیر قیلمق ایچون کلدیلر اول رجالك ما بیننده ایدی صاحب خیال یعنی ایرمق کنارنده حضرت سلیمان علیه السلامی
ماهی کیر شکلنده کوروب بو سلیمانمیدر ویاخود دکلمیدر دیو تخیل وتوهم ایلین کسه انلرله بیله ایدی *مثنوی*
چون درانکشتش بدید انکشتری* رفت اندیشه وکمانش یکسری* چونکم اول جوان سلطنت خاتمنی حضرت
سلیمان علیه السلامك پرمغنده کوردی بالکلیه انك اندیشه وکمانی کتدی *مثنوی* وهم انکاهست کان
پوشیده است* این تحری از پی نادیده است* وهم اول قتده درکه اول شیء پوشیده در بو تحری نادیده اولان شیدن
اوتریدر مثلا کعبه کورلمدکده وقبله نه جانبه در بیلنمدکده تحری وطلب برنده اولور اما ظهوره کلسه وآشکار اولسه
تحری وطلب باطل اولور کذلك قبلهٔ حقیقی ظهوره کلسه خلقك تحری وطلبی قالمز وبو خوف ورجا وجست وجولر
برنده اولمز *مثنوی* شد خیال غایب اندر سینه زفت* چونکه حاضر شد خیال او برفت* غایب اولان شیئك
خیال واندیشه سی سینه ده عظیم وجسیم اولدی چونکم غائب اولان نسنه حاضر اولدی وعیانه کلدی انك ظن
وخیالی کتدی *مثنوی* کرسمای نوربی بارید نیست* هم زمین تاربی بالیده نیست) بارید یاغش بالیده اوزامش
وزیاده اولمش معناسنه در بو بیتك ماقبلنه مناسبتی اولدرکه بیوردیلر زیاده وهم وکمان اول وقتده جائزدرکه اول
مقصود ومطلوب پوشیده اوله نته کم بو تحری کعبه یی کورمکدن اوتریدر بوندن معلوم اولورکه غیبت مقصود غلبهٔ قوت
خیالی مقتضیدر وحضور مقصود البته زوال خیالی مستلزمدر چونکم غایب اولان سلیمان علیه السلامك
خیالی اول صاحب خیالك سینه سنده زفت وقوی ایدی چون اول سلیمان علیه السلام حاضر اولدی خیال اول
صاحب خیالدن کتدی وحقیقت حال ظهور ایتدی زیرا غیبت مقصود البته خیالی مستلزم وحضور مقصود
البته دفع خیالی مقتضیدر مثلا اکر سمای نورانیدرکه یاغشسز دکلدر هم زمین تیره نباتسز ونشو ونماسز دکلدرکه
البته سمای نورانی یاغشی وزمین ظلمانی بتورمکی مقتضیدر نشو ونمای زمین باران آسمانی وباران آسمان نشو ونمای
زمینی مستلزمدر پس بو بیت مثالدر غیبت مقصودك جلب خیالی وحضور مقصودك دفع خیالی مستلزم اولمسنه
مثنوی* یؤمنون بالغیب می باید مرا* زان ببستم روزن فانی سرا* سورهٔ بقره نك اولنه اشارتدرکه بیوررلر (الم ذلك
الکتاب) مفسرین حروف مقطعه یه چوق معنی ویرمشلردر اما منتهای کلاملری بودرکه وهی سر من اسرار الله
استأثر الله بعلمه وهی القرآن محققیندن بعضسی بیوررلرکه هر بر حروف بر وجوده اشارتدر الف ذات حقه اشارتدرکه
اول جمیع وجوددر ولام عقل فعاله اشارتدرکه لسان شرعده جبرائیل علیه السلامه دیرلر واوسط وجوددرکه
وجود اولدن استفاضه ایدوب وجود آخره افاضه ایدر (م) وجود محمده اشارتدر آخر وجوددر ودائرهٔ وجود انکله ورائه

تمام اولمشدر پس بو حروف مقسم بها اولدیغی تقدیرا اوزره تقدیر قسم بویله اولور که الله حقیچونکه جمیع موجوداتك
اولیدر وعقل فعال حقیچونکه فیوضاتی ایصاله واسطه اولدر ووجود محمد حقیچونکه مظهر ذات وصفات واکمل
ومکمل جمیع موجوداتدر (ذلك الکتاب) ای ذلك الکتاب الموعود فی التوریة والانجیل بو تقدیرجه ذلك نك
مشار الیهی انجیل وتوراتدر یا موعود اولان قرآندر اکا اشارت اوله ویاخود علم اللهده معلوم اولان کتابه اشارت اوله
تقدیر کلام ای ذلك الکتاب المعلوم فی علم السابق الموعود فی کتب المنزلة اهل تفسیر بونده وجوه کثیره بیان ایتمشلردر
بو مختصرده ایرادی قابل دکلدر (لاریب فیه) بو کتابده ریب یوقدر علی سبیل الاستغراق نفی ریب ایلدی حال بوکه اکثر
کسه خود قرآنده ریب وکمان اوزره ایدیلر نکته بودرکه اکر مرتاب اولنلر بو کتابه نظر صحیح وعقل سلیم برله نظر قیله جق
اولورسه بو کلامك کمال وضوح برهانی وغایت سطوع دلایلی انلره شاهد وکافی اولوب معجزهٔ نبوی ووحی الهی اولمسنه
شك وشبهه قومز (هدی) هدی مصدردر مبتداء محذوفك خبریدر وهو الدلالة الموصلة الی البغیة یعنی بو کتاب دلالت
موصله در مطلوبه (للمتقین) اتقا ایدنلر ایچون متقی اسم فاعلدر وقی یقی وقایة والوقایة فی الشرع بعة من یقی نفسه
عما یستحق به العقوبة (الذین) اول متقیلرکه (یؤمنون بالغیب) ای یصدقون بما غاب عنهم مما انبأهم به النبی صلی الله
علیه وسلم یعنی تصدیق ایدرلر کندیلردن غایب اولان شیلره حضرت نبی صلی الله علیه وسلم نیجه خبر ویردی ایسه
غیب غائب معناسنه در الایمان اقرار باللسان وتصدیق بالجنان والعمل لیس بداخل فی الایمان اما شافعی عملی
دخی ایمان کامله شرط دردیمشلر (ویقیمون الصلوة) دخی اوقات مخصوصه ده صلوة مفروضه یی ادا ایلیه لر (ومما رزقناهم
ینفقون) وبزم اعطا ایلدیکمز شیئك بعضسندن تصدق ایده لر معنیء بیت حضرت مولانا قدس الله سره العزیز
خدای تعالی لساندن ویاخود حضرت پیغمبر علیه السلام لساندن فقرا واحبابسنه ایمان بالغیبك عند
الانبیا والاولیا مقبولیتنی اعلام ایدوب بیوررلرکه (یؤمنون بالغیب) غیبده اولان احواله تصدیق
می باید مرا اکرکدبره زان ببستم اندن اوتری بغلدم روزن فانی سرا بو فانی دنیانك آخرت جانبنه پنجره سنکه آخرتده
اولان احواله غایبانه تصدیق ایده لر یا ایمان تقلیدی ایله ویا ایمان تحقیقی ایله زیرا ایمان ایکی قسمدر یا تقلیدی ویا تحقیقی
وتحقیقی دخی ایکی قسمدر بری استدلالی وبری کشفی پس اهل استدلال واهل کشفدن هر بریسی یا واقفدر علم غیبه
ویا غیر واقفدر پس غیر واقف اولان علم الیقین مرتبه سنده در بو مرتبه صاحبلرینك حالی (ان تعبد الله کانك تراه
وان لم تکن تراه فانه یراك) حدیثنك ماصدقیدر واما علم غیبه واقف اولان یا ایمان عینی صاحبیدرکه بو مرتبه یه عین
الیقین دیرلر وبو مرتبه اهلنك حالی جناب حقی هر حالده وهر شیده مشاهده دن خالی دکلدر (وهو معکم اینما کنتم)
سرینی معاینه قیلوب (افضل ایمان المرء ان یعلم ان الله معه حیث کان) ویاخود ایمان حقیقی صاحبیدرکه
بو مرتبه یه حق الیقین دیرلر بو مرتبه نك صاحبلری مشاهدهٔ ذات وصفات ایدوب کندیلرینی فنای مطلق قیلمشلردر
وبو مرتبه آیت کریمه ده دخی اشارت واردر (یا ایها الذین امنوا آمنوا) ای اللهم ایمان استدلالیله ایمان ایدنلر ایمان حقیقیله
ایمان ایدك که ایمان بالعیاندر وحدیثده دخی اشارت واردرکه معاذ بن جبل احیانا ایدرلر دیکه (یا صهیب
ویا سلیمان ویا بلال تعالوا نؤمن ساعة فأتوا الی رسول الله فقالوا یا رسول الله انا امنا بالله وبرسوله ویقول لنا معاذ
هکذا قال علیه السلام دعوا معاذا فانه رجل یحب الله ورسوله) بوندن دخی منفهم اولان ایمان حقیقی جانبنه
دعوتدر وزیدك دخی اصبحت مؤمنا دیدیکی ایمان حقیقی یه اشارتدر وایمان عیان وایمان حقیقینك علامتی
عالم غیبده اولان حقایقی مشاهده قیلمقدر اکر بو مرتبه دن صاحبی خبر ویرسه شریعت باطل اولمق لازم کلور زیرا
لو ظهرت الحقایق لبطلت الشرایع در وحکم الهیه نك ظهوری شرایع ومظاهره مربوطدر پس حضرت پیغمبر علیه
السلام زیده ایمان حقیقینك اسرارینی کتم وستره امر ایدوب ایمان بالغیبی مدح بیوردقلرینه سبب بودر نته کم
حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز بو کفتارلریله دخی بو اسراری استتاره ترغیب ایدوب بیوررلرکه *مثنوی*
چون شکافم آسمان از در ظهور) چون بکویم هل تری فیها فطور* سورهٔ ملکده اولان آیت کریمه یه اشارتدر
اولی بودر (وهو العزیز) اول الله غالبدر جمیع اشیایه (الغفور) مبالغه ایله مغفرت ایدیجیدر تائب اولنلره (الذی) اول عزیز
وغفورکه (خلق سبع سموات) سماوات سبعی خلق ایلدی (طباقا) صفتدر سبع سمواته ای مطابقة طابقت النعل
بالنعل دیرلر اذا خصفتها ویاخود فعل محذوفك مصدریدر جمله سی سبع سمواته صفت اولور ای طوبقت طباقا (ماتری
فی خلق الرحمن من تفاوت) صفت اخرادر سبع سمواته وخلق الرحمن ضمیر موضعنه وضع اولندی تعظیما لشأنهن
وخلقهن ویاخود جملهٔ مستأنفه اوله وخطاب حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمه در ویا خطابه صالح اولان کسه لر
اوله یعنی سن کورمزسن ای غافل اولان کسه رحمانك مخلوقنده (من تفاوت) یعنی اختلاف وعدم مناسبتدن بر شیء

کورمزسن (فارجع البصر) بصرکی سماوانه رد ایله حتی بالمعاینه مشاهده ایدوب شبهه وشایبه دن خلاص اوله سن (هل تری من فطور) سن کورر میسن شقوق وصدوعدن برشئ معلومدرکه کورمزسن (ثم ارجع البصر کرتین) اندنصکره بصرکی رجعة بعد رجعة وکرة بعد کرة خلق سماوانه رجوع قیل کور بونلرده عیب وخلل کورر میسن (ینقلب الیک البصر خاسئا) بصرک سکا ذلیل وبعید اولدیغی حالده رجوع ایلر (وهو حسیر) ای کلیل من طول المعاودة وکثیر المراجعة معنیٔ بیت حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز جناب عزت اساندن بیورورلر چون شکافم چونکم پارام وپاره پاره قیلم آسمانرا درظهور کوکاری ظاهرده چون بکویم پس آسمان شق وپاره پاره اولدقدنصکره نیجه دیرم هل تری فیها فطور آسمانه نظر ایله فطور کورر میسن دیو نیجه دیرم ماحصل کلام بودرکه اسرار غیبیه پیدا اوا احوال آخرت هویدا اولدقدنصکره نیجه قابلدرکه آخرته وجنت وجهنمه وسائر احوالنه ایمان کتورلدینه ایمان عالم غیبده ایکن خوشدر بو خصوصه بعد العیان اولمزامدی عارف صدور الاحرار قبور الاسرار معناسیله عمل ایدوب افشای رازدن احتراز ایده (مثنوی) تادرین ظلمت تحری کسترند * هرکسی روجانبی می آورند * تاخلق بو ظلمت دنیاده تحری دوشیه لر هر برکسه تحری ایلدیکی وقلبنک اعتقاد ایلدیکی جانبنه یوز کتوره لر (مثنوی * مدتی معکوس باشد کارها * شحنه را دزد آورد بردارها * برمدت اوله که کارلر معکوس اوله مثلا دزد شحنه یی دارلره کتوره یعنی بو دنیا کیدوب مدت اخرویه ظهوره کلدکده دنیاده اولان کارلرک اکثری معکوس اوله وچوق کسه ظن ایلدیکی شیئک عکسی بوله مثلا دنیاده صوباشی دزدی داره کتورمک عادت اولمش وشهرت بولمشدی آخرت اولدقده بعض دزد اولورکه صوباشی یی داره کتورر بونک کشف معناسی بو وجهله اولورکه مثلا بر بیکناهی مجرد تهمت ایله ویاخود غرض نفس ایله صوباشی دنیاده اخذ ایلسه وبغیر حق غرض نفس ایله آنی داره کتوروب صلب ایلسه آخرتده اول دخی اکا اویله ایلر پس آخرتک امری برعکس اولمش اولور وبو مصرع مجرد کار آخرت برعکس اولمسنه مثال اولور ومراد دنیاده اکثر غالب کوردیکک کسه لری مغلوب ومغلوبی غالب کوررسن دیمکی اشعار قیلور * مثنوی * تاکه بس سلطان وعالی همتی * بندهٔ بنده خود آید مدتی * تاکم بو دنیاده زیاده عالی همت اولان سلطان ویاخود چوق سلطان وچوق عالی همتلو برمدت کندی بنده سنک بنده سی که توضیح معنی بو دنیاده نیجه عالی همت سلطانلر اولورکه انک تحت یدنده نیجه بنده لر اولور واول سلطان دنیاده اول بنده یه حقارتله نظر قیلور واول بنده اطاعت حقله کسب سعادت ابدیه ایلر چونکم آخرت اوله اول بنده نک عندالله مرتبه سی عالی اولور واول سلطان اول کونده سفلی قالور پس دنیاده کندی بنده سی اولانه آخرتده بندهلکار وخدمتلر قیلور تاکم انک شفیعی اوله ویاخود بعض حسناتن اکا اعطا قیله ولهذا قال الله تعالی (بل بدا لهم من الله مالم یکونوا یحتسبون * مثنوی * بندکی درغیب آید خوب وکش * حفظ غیب آید در استعباد خوش * خدمت وبنده لک غیبده خوب وکوزل کلور غیبک حفظی استعبادده خوش کلور یعنی افندیسنک برنده حضورنده دکل ایکن غایبده بنده لک ایلمک حضورنده اولان بنده لکدن خوب ولطیفدر زیرا عبادت قیلمقده وطالب خدمت اولمقده غیبی حفظ ایتمک اولی وخوشدرنته کم ابن مسعود رضی الله عنه حضرتلرندن روایت اولنورکه بیورمشلر (قال علیه السلام والذی لا اله غیره وما آمن احد ایمانا افضل من ایمان بغیب ثم قرأ علیه السلام (والذین یؤمنون بالغیب) بالغیبده باالتباس ایچوندر من ایمان ملتبس بغیب دیمک اولور پس بومعنایی تفهیم ایچون بو بیتلری مثل موقعنده ایراد ایدوب بیورورلر * مثنوی * کوکه مدح شاه کوید پیش او * تاکه برغیبت بود او شرم رو * مثلا قنی اوکسه که شاه اوکنده شاهک مدحنی دیه تا اول کسه که شاهک غیبتنده شرم رو اوله وغایبانه اندن استحیا قیله * مثنوی * قلعه داری کز کنار مملکت * دور از سلطان وسایهٔ سلطنت * مثال آخر مثلا بردزدار که مملکتک کنارنده سلطاندن وسایهٔ سلطنتدن دور اوله * مثنوی * پاس دارد قلعه را از دشمنان * قلعه نفروشد بمال بی کران * دشمنلردن قلعه یی حفظ طوته قلعه یی بی کران وبی پایان ماله صاتمیه * مثنوی * غایب از شه درکنار ثغرها) همچو حاضر او نکه دارد وفا) اول قلعه دار ثغرلرک کنارنده پادشاهدن غایب اولدیغی حالده ثغرها دربندلره وکدکلره دیرلر پادشاه یاننده حاضر اولان کسه کبی او قلعه دار وفایی نکه طوته (مثنوی) پیش شه او به بود از دیکران که بخدمت حاضرند وجان فشان * پادشاهک قتنده او قلعه دار خدمتده واستقامتده غیرلردن بهتردرکه پادشاهک خدمتنده حاضرلر وجان نثار ایدیجیلردر * مثنوی * پس بغیبت نیم ذره حفظ کار * به که اندر حاضری زان صد هزار * پس غیبتده نیم ذره کاری حفظ ایلمک حاضرلقده اولان حفظ کارلرک صد هزارندن یکدر یعنی پادشاه حاضر دکل ایکن انک امرنه امتثال قیلمق وغایبانه طاعتنده وخدمتنده اولمق انک حضورنده اولنلردن وجمالن کوروب نیجه عطیه واحسانن بولنلردن اولی وافضلدرنته کم ابن مسعود رضی الله عنه حضرتلری عصر نبوتدنصکره کاوب

حضرت

حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمه غائبانه ایمان قیلنلرک ایمانی پسند ایدوب حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمی کورنلرک ومجلسنه حاضر اولنلرک ایمانی اوزره ترجیح ایلمشدرنته کم محشی بیضاوی شیخ زاده مرحوم یؤمنون بالغیب) آیت کریمه سنده بیضاوینک ابن مسعوددن نقل ایلدیکی قول شریفک تحقیقنده دیرکه ذکر عن ابن مسعود رضی الله عنه ایمان اصحاب رسول الله علیه السلام قال ان امر محمد کان بینا لمن رآه والذی لا اله غیره ما آمن کاهم کما ذکر یرید انه لا عجب فی ایمان من آمن وایمانه بحضوره علیه السلام لما شاهده من المعجزات بل العجب ممن آمن به ولم یشاهد شیأ من المعجزات فایمانه اشد اعتبارا وافضل من ایمان من شهد * مثنوی * طاعت وایمان کنون محمود شد * بعد مرک اندر عیان مردود شد * طاعت وایمان شمدی محمود وممدوح اولدی موتدنصکره عیان وقتنده ایمان مردود اولدی انکیچون ایمان یأس مقبول دکلدر * مثنوی * چونکه غیب وغایبی روپوش به * پس دهان بربند واب خاموش به * حضرت نبی علیه السلام یه زیده ایتدی ای زید چونکم غیب وغائب مستور اولمق یکدر بو سوز اکرچه حضرت نبی علیه السلام جانبندن زیده واقع اولمشدر پس دهانی ولبکی بغله لب خاموش اولمق وستر اسرار لدنی قیلمق یکدر ایکن هر زید مشرب اولان وافشاء اسرار وراز قیلان عارفلره دخی بونده تنبیه اولور تاکم امانت خدایی نااهله ویرمیه لر وحقایق واسراری مستحق اولمینلره اظهار قیلمیه لر (م ی) ای برادر دست وادار از سخن) خود خدا پیدا کند علم لدن) ای قرداش الکی سوزدن کیرو طوت ودیلکی علم لدن نقل ایلمکدن حفظ ایت زیرا تحقیقا خدای تعالی علم لدنی پیدا ایلر پس بو علم قیل وقال ایله نقل اولنمقدن ذوق وحال ایله بولنمغی اولیدر بو اجلدن خدای تعالینک پیدا واظهار قیلمسنه استدیکی عبدک قلبنه قذف وملهم اولمسنه وتعلیم قیلمسنه تفویض اولنوب بیاندن فراغت اولندی وبو حدیثله طالب علم لدن اولنلره تنبیه قیلندی (قال النبی صلی الله علیه وسلم علم الباطن سر من اسرار الله وحکم من حکم الله یقذفه فی قلوب من شاء من عباده رواه علی کذا فی الجامع الصغیر (مثنوی) پس بود خورشید را رویش کواه * ای شیٔ اعظم الشاهد اله * سورهٔ انعامده اولان ایت کریمه یه اشارتدر (قل ای شیٔ اکبر شهادة بو آیت کریمه نک سبب نزولی بودرکه قوم قریش برکون پیغمبر علیه السلامه دیدیلرکه یا محمد یهودی ونصاری دیرلر محمدک ذکری وصفی بزم کتابمزده یوقدر پس سنک شاهدک کیمدر بو خصوصده جناب عزت بو ایت کریمه یی انزال ایلدیکه قل) دی یا محمد بونلره (ای شیٔ اکبر شهادة) نه شیٔ اکبردر من حیث الشهادة (قل) دی بونلره که (الله) اکبر شهادة شهادت جهتندن جمیع شیئلردن (شهید بینی وبینکم) اول الله شاهددر بنمله سزلک مابینمزده اولان هرحاله معنی بیت بس بود خورشیدرا کونشه کفایت ایدر رویش کواه یوزی اکا شاهد اولمسی ای شیٔ نه شیئدر اعظم الشاهد شاهدلرک اعظمی اله الله درای شیٔ مبتدا واله خبریدر پس جناب عزتک وحدانیتنه ووجود مطلقنه شاهدینه پرتو ذاتی وانوار صفاتیدر) بافتاب توان یافت کافتاب کجاست * پس بو کلامدن انبیا علیهم السلام واولیای عظامک شهادتی حقدن غیری اولمق احتمالی دفعدن اوتری بیورورلرکه * مثنوی * نی بکویم چون قرین شد دربیان * هم خدا وهم ملک هم عالمان بو بیتده نی کلمه سی مقدم اولان ای برادر دست وادار از سخن قولندن لازم کلان منفی یی نفی ایچوندر یعنی یوق الی سوزدن کیرو طوتمزم سویلرم واسرار لدنی نقل ایلرم چونکم بیانده وحضرت قرآنده قرین اولدی هم خدای تعالی وهم ملائکه واولوا العلم پس بزده جناب عزتک وحدانیتنه شهادت ایدرز بزم شهادتمز حق شهادتن غیری دکلدر زیرا نص شریفده جناب عزت ملائکه وعلمانک شهادتن کندی شهادتنه قرین قیلمشدرنته کم مضمون آیت کریمه یی نظم ایله بیورورلرکه (مثنوی) یشهد الله والملک واهل العلوم * انه لا رب الا من یدوم) بو آیت کریمه سورهٔ ال عمرانده دراولی بودر (شهد الله انه لا اله الا هو ای بین وحدانیته بنصب الدلائل علیها یعنی جناب عزت وحدانیتنی تبیین ایلدی مخلوقنه نیجه دلایل وبراهین نصب ایتمکله بعضلر شهدیی حکم الله معناسنه وبعضلر علم الله معناسنه المشلر وابن عباس رضی عنه حضرتلری شهد لنفسه بنفسه قبل ان یخلق الخلق بیورمشلر یعنی اول الله شهادت ایلدی ویا حکم ویا بیان ویا اعلام ایلدیکه (انه) تحقیقا اول الله (لا اله) هیچ برمعبود سزای عبادت ومستحق اطاعت دکلدر (الا هو) الا اول الله در (والملائکة) ودخی ملائکه شهادت ایدرلر وحدانیت حقه بالاعتراف والاقرار (واولوا العلم) وعلم صاحبلری دخی بحسب المراتب شهادت ایدرلر وحدانیت حقه بالایمان والاحتجاج علیها (قائما بالقسط) ای مقیما للعدل فی حکمه باعطاء کل ذی حق حقه بحسب استعداده واستحقاقه بو تقدیرجه قائما شهدنک فاعلی اولان لفظة اللهدن حال واقع اولور واولوا العلمدن حال اولمقده جائزدر ومدح اوزره منصوب اولمقده جائزدر لا اله الا هو تکرار اولمسی تأکید اداته توحید ومزید اعتناء تمجید ایچوندر (العزیز الحکیم) العزیز الذی یقهر من یشاء من خلقه والحکیم الذی یدبر بحکمته کل شیٔ ویعطیه ما یلیق به معنیٔ بیت شهد الله شهادت ایلر والملک دخی ملائکه واهل العلوم دخی اهل علوم بحسب

المراتب شهادت ایدرلر (انه) تحقیقا شان بودرکه لارب برمالك وسید بوقدر الامین مکر شول الله که یدوم دایم وبی زوال
وباقی ولایزالدر (م ی) چون کواهی داد حق که بود ملك * تاشود اندر کواهی مشترك) چونکه حق تعالی حضرتلری
کندی وحدانیتنه شاهدلك ویره ملك کیم اوله تا شهادتده حضرت حقه مشترك اوله ملکك شهادتده اشتراکنه سبب
وعلت نه ایدیکن بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) وانکه شعشاع وحضور آفتاب * برنتابد چشم ودلهای
خراب) زیراکه آفتابك نور وحضورنه خراب اولان دللر وخراب اولان دیده لر طاقت کتوره مز یعنی آفتاب حقیقی
اولان جناب خدانك کندی ذات بیچونته قیلدیغی شهادتی هر ضعیف الذهن فهم ایده مز وانك تجلیسندن هرکس
بهره بوله مز پس نور ملائکه نور الهیدن ضعیف اولدیسه شهادتده مشترك اولدی واداء شهادت وتبلیغ رسالت
قیلدی تا عقول ضعیفه کا طاقت کتوره بعده ملائکه دن استفادهٔ علوم ایلمکه قادر اولمیلر ایچون حق تعالی بشر
شکلنده اولان اولوا العلمی دخی شهادتده ملائکه یه یار ایلدی تا اکثر کمسه لر انلردن کسب علوم ایده لر وحضرت حقك
اشنا الغنی حاصل قیله لر * مثنوی * چون خفاشی کو تف خورشید را * برنتابد بکسلد امید را * مثلا خراب
اولان دللر ودیده لر شول بر خفاش کبی که او خفاش افتابك نور وتابنه طاقت کتوره مز امیدی قطع ایلر * مثنوی * پس
ملائك را چو ماهم یاردان * جلوه کر خورشید را بر آسمان * پس بو مقدمه معلومك اولدیسه ملائکه یی هم شهادتده
بزجلین یار بیل آسمان اوزره خورشیدا ایچون جلوه ایدیجی بیل خورشیددن مراد جناب حق اولور وبر آسمان
خورشیده ظرف اولمق مناسب اولمز زیرا مراد اولان حضرت حق مکانه وآسمانه تخصیص ایلمکی موهم اولور اولی
اولان جلوه کر اولان ملائکه ظرف اولوب تقدیر معنی بویله دیمك اولور که پس ملائکه یی شهادتده بزمله یار ومعین بیل
آسمان اوزره انلری خورشیدا ایچون جلوه کر بیل انلر قلوبه الهام والقا ایتمکله شهادت ایدرلر بز قولا وفعلا خلقه تعلیم
ایتمکله شهادت ایلرز دیمك اولور اکر آسماندن مراد جمیع اشیانك وجودی اولورسه خورشیده ظرف اولمق دخی جائز
اولور بو تقدیر اوزره معنی جمیع موجوداتك آسمان وجودی اوزره جلوه کر اولان خورشید حقیقی ایچون ملائکه یی
بزمله کا شهادت ایلمکده یار ومعین بیل دیمك اولور وبو تأویلده اشیانك وجودی خورشید حقیقته ظرف اولمق لازم
کلمز بلکه انك اسماء وصفاتنك ظهورنه وتجلیسنه مظهر اولمق لازم کلورنته کم نقش فصوصده حضرت شیخ اکبر
قدس الله سره العزیز بر فص ادریسیه ده بو معنایه اشارت ایلمشلردر وبو رایه مناسب اولان کلماتی نقش فصوصده اولان
شرحمزده اول محلده تفصیلا مذکور اولمشدر * مثنوی * کین ضیا ما ز آفتابی یافتیم * چون خلیفه بر ضعیفان
تافتیم * هر ملك بویله دیر که بو ضیایی بز بر افتابدن بولدق خلیفه کبی ضعیفلر اوزره یاد رادق یعنی هر ملك لسان
ملکوتیه ایله بویله دیرلر که بوذاتمزده اولان ضیا ونوری بز اول خورشید حقیقیدن بولدق واندن کمالیله استناره قیلدق
وقوت وقدرت الدق پادشاهلرك خلیفه لری رعایا اوزره ظهور قیلدیغی کبی بز دخی ضعیف اولان عقول وقلوب اوزره
طلوع قیلدق وظاهر اولدق وانلره بر سبیل القا والهام تعلیم علم ایلدك دیرلر * مثنوی * چون مه نو یا سه روزه یا که بدر *
هر ملك دارد کمال ونور وقدر * یکی آی کبی یا اوچ کونلك ماه کبی ویاخود بدر کامل اولمش ماه کبی هر ملك علی حدة کمال
ونور وقدر طوتر بعضسی کامل وبعضسی اندن اکمل وبعضسی نورانی وبعضسی اندن انور وبعضسی بعضسندن
شریف وبعضسی دخی من حیث المرتبه جمله دن اشرفدر محصل انسانك نیجه انواعی وار ایسه انلرك دخی انواعی واردر
عامهٔ ملائکه ومؤمن ملائکه وخواص ملائکه واولیای ملائکه وانبیای ملائکه ورسل ملائکه واردر من حیث
المرتبه بری برندن تفاوتلری مقرردر (م ی) ز اجنحهٔ نور ثلاثه اورباع) بر مراتب هر ملك را آن شعاع) ابتداء سورهٔ فاطره
اشارتدر (الحمد لله فاطر السموات والارض) جمیع حامدلك حمدی وثناسی اول الله ایچوندر که مبدع ومظهر
سماوات والارض در (جاعل الملائکة رسلا) ملکلری انبیا علیهم السلام واولیای عظامه رسل قیلیجیدر بونلره رسالات حق
وحی الله والهام ورؤیای صالحه ایله تبلیغ ایدرلر (اولی اجنحة مثنی وثلاث ورباع) اوبله ملائکه که ایکیشر ایکیشر اوچر اوچر
ودردر دردر قنادلر صاحبیدر مثلا عقول انسانك قوت علمیه ونظریه جناحینی وحس مشترك وقوت وهمیه وخیالیه
وفکریه هر بری بر جناح مشابه سنده در ملائکه نك دخی جناحلری بو منوال اوزره در رفافهم (یزید فی الخلق ما یشاء)
زیاده ایلر اول الله خلقنه دیلدیکی شیئ عقل وتمیز وعلم ومعرفت کبی ویاخود بلاغت وفصاحت وصباحت اوله وبعضلر
حاء مهمله ایله قرأت ایدوب مراد حسن صورتدر دیمش بو جمله یه ودخی بونلر امثالی شیئلره مفسرینك اشارتی واردر (ان الله
علی کل شیء قدیر) تحقیقا الله جمیع اشیایه قادردر معنی بیت دوردر دوردر واوچر اوچر نوردن قنادلردن مرتبه لری اوزره
هر بر ملکه اول شعاع حق لامع وساطع اولمشدی بو محلده حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز سؤال مقدره یه
اشارت بیوروب دیرلر که چونکه جناب عزتك شهادتی جمله یه کافیدر یا ملائکه وعلمانك شهادتنه نه احتیاج واردر

پس

پس جواب بیوررلر که هرکس حقك شهادتن فهمه قادر دکادر پس انبیا علیهم السلام واولیای عظامك وملائکه
وعلمایی دخی شاهد قیلدیکه هرکس استعدادی مقداری انلردن استفاده واستفاضه ایده لر * مثنوی * همچو پرهای
عقول انسیان * که بسی فرقست شان اندر میان * اجنحهٔ ملائکه متفاوتدر انسانك عقولی پرلری کبی که انلرك
مابیننده چوق فرق واردر عقول آدمی مابیننده تفاوت عظیم اولدیغی کبی زیرا کیمسی سفیه وکیمسی فقیه وکیمسی کامل
العقل وکیمسی بو جهتدن اکملدر وقس علی هذا قوة الملائکة واجنحتهم * مثنوی * پس قرین هر بشر در نیك وبد *
آن ملك باشد که مانندش بود * پس هر بشرك قرینی نیك وبدده اول ملك اولور که انك مانندی اوله اعلی اولان ملائکه
اعلی اولان کمسه لره وادنی اولان ادنی اولان کمسه لره یار وقرین اولور که مابینلرنده نوع مناسبت واردر * مثنوی *
چشم اعمش چونکه خودرا برنتافت * اختر اورا شمع شد تاره بیافت * اعمشك چشمی چونکه آفتابه طاقت
کتورمدی کوکب اکا شمع اولدی تا آنکله یول بولدی مراد ضعیف البصیرة اولنلر ودیدهٔ انوردن بی بهره قالنلر حضرت
خدادن استناره یه وملائکه دن وارواح انبیا علیهم السلامدن استفاضه یه قادر اولمیوب وحیاتده اولان بدر کامل
کبی عالمه نور پاش اولان اولیای عظامدن استفاده قیلمیوب العلماء مصابیح الارض فحواسنجه انجق نجوم زمین ومصابیح
دین اولان عالملردن وشیخلردن که کندیلرك دیدهٔ ادراکی اکا طاقت کتوررلر بونلرك بو کونه ضعیف بصره
مبتلا اولنلره شمع دین اولوب بو کونه اعمشلر انلرك نور ارشادی واسطه سیله یول بولورلر (کفتن پیغمبر صلی الله
علیه وسلم مر زیدرا که این سر را فاش تر ازین مکو ومتابعت نکه دار) * مثنوی * کفت پیغمبر که اصحابی نجوم
رهروانرا شمع وشیطانرا رجوم * پیغمبر علیه السلام حضرتلری بنم اصحابم نجوم کبیدر دیدی (کما قال
علیه السلام اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم) رهرو اولنلره وصراط مستقیم اوزره سلوك قیلنلره شمعدر وشیطانه
رجومدر یعنی شیطان انس وشیطان جن اولنلری رجم وطرد ایدرلر وسالك ورهرو اولنلره یول کوستروب
هدایت قیلرلر بونلردن هر قنغیسنه اقتدا ایلسك مهتدی اولورسن ومقصوده وصول بولورسن (مثنوی) هرکسی را
کر بدی آن چشم وزور * کو کرفتی ز آفتاب چرخ نور * هر بر کمسه یه اکر اول چشم وقوت اولیدی که اول کمسه
چرخك آفتابندن نور طوتیدی چرخك آفتابندن مراد حضرت حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم اولور که هر کسك
اندن نور استفاده ایلمکه استعدادی بو قدر اکر هر کسك اول آفتاب فلك نبوتدن نور استفاده ایلمکه طاقت
ولیاقتی اولیدی * مثنوی * کی ستاره حاجتستی ای ذلیل * کی بدی بر نور خورشید او دلیل * ای ذلیل ستاره
یه نه حاجت ولازم اولوردی که او ستاره وخورشیدك نورنه دلیل اولیدی یعنی اکر هر کس شمس حقیقیدن
نور المغه قادر اولیدی ستاره نور خورشیدا اوزره دلیل اولمغه حاجت قالمزدی ونجوم کبی اولان مشایخ وعرفا وعلما
دخی شید حقیقت جانبنه دلالت قیلمزدی ومرشد اولمزدی (مثنوی) ماه می کوید بخاك وابروفی * من بشر بودم ولی
یوحی الی * سورهٔ کهفده وسجده وحم ده اولان آیت کریمه لره اشارتدر (قل انما انا بشر مثلکم) دی یا محمد سنده بنم کبی
آدمسن دینلره (انا بشر مثلکم) ای من جنسکم فی البشریة والمماثلة النوعیة الموجبة للانس والخلطة (یوحی الی
لیهتدوا بنور الوحی والتوحید وتسلکوا سبیل الحق (انما الهکم اله واحد) تحقیقا الهکز اله واحددر (لا شریك له
فی الوجود فاستقیموا بالثبات علی الایمان والسکینة والایقان فی التوجه الیه من غیر انحراف الی الباطل واستغفروا
بالتنقل عن الهیئات والتجرد عن الصفات الذمیمة وویل للمشرکین من فرط جهالتهم) معنی بیت ماه می کوید ماه
حقیقی اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظام دیرلر بخاك وابروفی خاك کبی تیره طبع وسحاب وسایه کبی مکدر
خیره اولنلره که بزده سزلر کبی صفت بشریته متصف وقید طبیعتله مقیدز لیکن نور وحی الهی بزی منور وصفت
بشریه دن مطهر قیلدی دیرلر وبزم سزکه مجانستمز مطلقا سزلك موانستکز ایچوندر تا بزمله طبیعتده ای بشریتده
قالنلر بن سز جلین تاریك وتیره ایدم خورشید حقیقینك وحی بکا بو تجلین بر نور ویردی وبنی بویله نورانیت مرتبه سنه
ایرکوردی ماهدن مراد بونده الله اعلم ولی اولمق ووحیدن مراد الهام اولمق فهمه اقربدر ومحله انسبدر (مثنوی) ظلمی
دارم بنسبت باشموس * نور دارم بهر ظلمات نفوس * شمسلره نسبت بر ظلمت طوترم اما نفوسك ظلماتندن اوتری نور
طوترم یعنی نفوس انسانیه یی ظلمات جهل وغفلتدن خلاص ایتمك ایچون نور باطن طوترم دیر ماهدن مراد ولی
اولورسه شموسدن مراد انبیا علیهم السلام اولور واکر ماهدن مراد نبی اولورسه شموسدن مراد ملائکهٔ مقربین
اولور که انلر صرف نورلردر وانبیا علیهم السلامك انلره نسبت ظلمت جسدانیسی واردر * مثنوی * زان ضعیفم
تا تو تابی آوری * که نه مرد آفتاب انوری * ماه بو ظلمت بشریه ده قالنلره دیر اول سببدن ضعیفمکه تا سن بکا طاقت
کتوره سن وبنمله آشنا اولمق مرتبه سنه کندیکی یتوره سن زیرا که سن آفتاب انورلك مردی دکلسن (مثنوی) همچو

شهد وسرکه درهم بافتم * تا سوی رنج جکرره یافتم * شهد وسرکه بری بریله ممتزج اولوب سرکنکبین اولدیغی کبی بن دخی
ممتزج اولدم وروحانیت بشریتله اختلاط قیلدم تا جکرده اولان مرض جانبنه یول بولدم نته کم سرکنکبین درونه
داخل اولدقده علت صفرایی ازاله ایدر * مثنوی * چون ز علت وارهیدی ای رهین * سرکه را بکذار ومی خور انکبین *
ای مرضه رهین وقرین اولان کمسه چونکه رنج وعلتدن قورتله سن سرکه یی ترک ایله وعسلی یی سرکه دن مراد صفات
بشریه وانکبیندن مراد صفات روحانیه در چونکم طالب علل نفسانیه دن خلاص اوله مریدک ماننده سرکه اولان
بشریتی جانبنه احتیاجی قالمز اول زمانده انک صافی شهد روحانیتندن اکل ایلسه اکا ضرر قیلمز * م ی * تخت دل
معمور شد پاک از هوا * بر وی الرحمن علی العرش استوی * سورهٔ طه ده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (الرحمن علی
العرش استوی) الرحمن مرفوع در مدحیت اوزره تقدیری هو الرحمن استوای عرش ملک وسلطانلقدن مجازدر
نته کم دیرلر استوی فلان علی السریر ای ملک وان لم یقعد علی السریر البتته یعنی اول رحماندر که ملک العرش واستولی
علیه علماء امت حضرت علی کرم الله وجهه حضرتلرینک بو قولنی بو محلده مذهب مقبول عد ایتمشلردر نته کم بیوردرلر
الاستواء غیر مجهول والتکییف غیر معقول والایمان به واجب والسؤال عنه بدعة لانه تعالی کان ولا مکان فهو علی
ما کان قبل خلق المکان لم یتغیر عما کان (له ما فی السموات وما فی الارض) سموات وارضینک نقدر شیلری وار ایسه
انکدر (وما بینهما وما تحت الثری) دخی سموات وارضینک ما بینده اولان وتحت الثراده اولان شیلرک جمیعسی انک
ملکیدر معنیٔ بیت تخت دل معمور شد کوکل تختی معمور اولدی پاک از هوا هوادن پاک اولدیغی حالده بر وی اول
کوکلک اوزرینه (الرحمن علی العرش استوی) عرش اوزره استوا واستیلاسی کبیدر رحمانک بویله دیمک دخی وجهدر
کوکلک تختی هوادن پاک اولوب معمور اولدی کوکل اوزره (الرحمن علی العرش استوی) آیت کریمه سنک مفهومی
حاصل اولور زیرا قلب المؤمن عرش الله در وکذلک استوی الله علی عرش وجود الکل بظهور صفته الرحمانیة فیه
ووصول اثرها اذ الفیض العام منها الی جمیع الموجودات * مثنوی * حکم بر دل بعد ازین بی واسطه * حق کند چون
یافت دل این رابطه * بوندنصکره قلب اوزره حکمی بی واسطه حق ایلر چونکم کوکل بو رابطه یی بوله یعنی تخت دل
هوادن پاک اولوب معمور اولدقدنصکره قلب اوزره حکمی بلا واسطه حق تعالی ایلر چونکم کوکل حق تعالی یه
بو مرتبه اتصال ورابطه بوله مادامکه دل هوادن پاک اولمیه حق تعالی انک اوزرینه حکمی وسایطه واسباب ملابسه سیله
قیلر (مثنوی) این سخن پایان ندارد زید کو * تا دهم پندش که رسوایی مجو * بو اسرار ومعارفه متعلق اولان سوز پایان
طوتمز زیدقنی تا اکا پند ویرم بویله دیو که رسوایلق دیله واسرار غیبی کشف ایلمیه (رجوع بحکایت زید) (مثنوی)
زید را اکنون نیابی کو کریخت * جست از صف نعال ونعل ریخت * زیدی الآن سن بوله مزسنکه اول زید قاجدی
وصف نعال بشریتدن صجرادی ونعل دوکدی یعنی پای روحه نعل کبی اولان مقتضای طبیعیتی وکفش صورتی قلع
ایلدی (م ی) تو که باشی زید هم خود را نیافت) همچو اختر که بر و خورشید تافت) سن کم اوله سنکه زیدی بوله سن زید هم
کندیسنی بولمدی که کوکب کبی انک اوزرینه آفتاب پلدرادی یعنی عند طلوع الشمس نجومک وجودی نه مرتبه محو
ومتلاشی اولورسه عاشقک وجودی دخی عند ظهور الحق اویله محو وفانی اولور بو مرتبه یه مشایخ مرتبهٔ فنا تعبیر قیلورلر
مثنوی) نی ازو نقشی بیابی نه نشان * نه کهی یابی براه کهکشان * بو بیت فنا اندر فنا مرتبه سنه اشارتدر معنیٔ
بیت نه اول زیددن بر نقش بولورسن نه نشان ونه اندن بر صمان بولورسن صمان اوغریسی بولنده یعنی بر اثر وعلامت انک
بولنده بوله مزسن (م ی) شد حواس وناطقهٔ تابان ما) محو نور دانش سلطان ما) حسها وعقلهاشان در درون) موج
در موج لدینا محضرون) بزم حواس ظاهره وباطنه مز وتابان اولان قوت ناطقه مز سلطانمزک علمینک نورینک محوی
اولدی اول حواس وناطقه لری نور علم سلطانیده محو اولان کمسه لرک حسلری درونده موج موج ایچره الله قتنده
حاضرلردر نته کم جناب عزت کلیسی بزم قتمزده حاضرلردر دیدی سورهٔ یس ده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (وان کل)
هیچ بر شیٔ دکلدر (لما جمیع لدینا محضرون) الا بزم قتمزده مجموعدر احضار اولنمشلردر وبر آیتده دخی بیوردرلر
ان کانت الا صیحة واحدة) یعنی نفخهٔ اخیره اولمدی (الا صیحة واحدة) الا صیحهٔ واحده اولدی (فاذا هم جمیع لدینا
محضرون (م ی) چون شب آید باز وقت بار شد) انجم پنهان شده بر کار شد) بیهشانرا وادهد حق هوشها) حلقه حلقه
حلقها در کوشها) پای کوبان دست افشان در ثنا) نازنازان ربنا احییتنا * چونکه شب کاه کیرو اجازت وقتی اولور پنهان
اولمش کواکب کار اوزره اولور یعنی تجلی وظهور آفتاب الهیه ده حواس عاشقان خدا کاختفاء الکواکب عند
ظهور نور الشمس مختفی وزائل اولور چونکم تجلی شمس حقیقی مختفی ومستتر اوله وشب بشریت ظهوره کاه پنهان
اولان انجم حواس انسانی بر کار اولور وتکرار وقت بار اولور وتکالیف یوکنی یوکلنور بی هوش ومستغرق اولانلره جناب

حق کیرو هوشلرین ویرر کوشلرده حلقه لر حلقه حلقه اولدیغی حالده یعنی هر بری هوشلک هوشی ویرلدکده وصحوه
کلدکده انلک کوش جانته نیجه علوم وحقایق حلقه لری حلقه اندر حلقه اولدیغی حالده اعطا اولنور اتفاق مشایخ
صوفیه بودرکه عاشق صحوه کاسه البتته نیجه حقایق وعلوم انده حاصل اولمق کرک والا انک سکری سکر الهی اولمز
کما نقلنا عن الفتوحات فی درجة الصحو بو مستغرق وبی هوشلر محودن صحوه وفنادن بقایه کلدکاری حالده پای کوبان
ودست افشان ثنا وحمدی زیاده ایلدکاری حالده ای بزم ربمز بزی احیا ایلدک دیدکاری حالده کاورنته کم بعد موت
الطبیعی والاضطراری جمیع ناس هوشه کاورلر وحیات بولورلر وکندی کارلرینه مشغول اولورلر پس بورایه کانجیه دک
فنای معنوی وموت اختیارینک بیانیدر چونکم بعد موت الاختیاری صحوه کلمک بعد موت الاضطراری بشریته
وصورته کلمکه مشابه اولدیسه درحال بعد موت الطبیعی اولان حیاتک بیانته شروع ایدوب بیوردرلر (م ی) آن جلود
وآن عظام ریخته * فارسان کشته غبار انکیخته) اول دوکلمش پوستلر واستخوانلر توزقوپرمش فارسلر اولمش یعنی نته کم
بعد المحو عشاق الهی صحوه کلدکده انلرک جلود وعظام جسمانیه لری فارسان میدان طریقت اولورلر وحیات
ابدیهٔ الهی بولورلر کذلک بعد موت الاضطراری وقت نفخة الثانیه ده جلود وعظام ریخته فارسان میدان عرصات
اولورلر غبار انکیخته اولدقلری حالده وحیات جسمانیه لرنی بولورلر وشانلرینه مشغول اولورلر بوندن مقدم اولان
بیت مؤمن حم ده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (وقالوا ربنا امتنا اثنتین) کافرلر جهنمده دیه لرکه ای بزم ربمز بزی ایکی
کره اولدردک یعنی بریسی موتی خلق ایلدیکیدر اولدده وبری بعد انقضاء آجالهم موت طبیعیلریدر (واحییتنا اثنتین
وبزی ایکی کره احیا ایلدک بری حین ولادتده اولان حیاتدر وبری بعد الموت بعث وحشر ایچون اولان حیاتدر پس
حضرت عیسی علیه السلامک بو کلاملری موجبنجه نته کم بیوردرلر (من لم یولد مرتین لن یلج ملکوت السموات) سالک
راه حقه ولادتین میسر اولمینجه که مقصود بری ولادت معهود وبری دخی روحک بو وجود ومحسوس ومشهوددن
مولود اولمسیدر سیر ملکوت وجبروته دخوله قادر اولمز فاما اول سالکان راه حقیقت وواصلان اسرار طریقته
موات وفوات تعلقات بدنیه وموبقات مهلکات شهوات نفسانیه دن خلاص اولوب انوار تجلیات ذات وصفاتله
حیات جاودان بولدقلرنده پای کوبان ودست افشان ونازونازان حمد وثنای خالق کون ومکان ایدوب دیه لرکه
ای بزم پروردکارمز حمد وسپاس وشکر بی قیاس اول جناب واهب الرجاء والالتماسه اولسونکه (احییتنا اثنتین)
بزی ایکی کره احیا ایتدک بری عالم عدمدن صحرای وجوده کتورمکلکله وبعده مهالک نفسانیه ومسالک شیطانیه دن
خلاص ایدوب حیات جاودانیله حی قیلدک (مثنوی) حمله آرند از عدم سوی وجود * در قیامت هم شکورو هم کنود *
حمله کتورررلر عدمدن وجود جانبنه قیامتده یعنی مقابردن قائم اولدقلری وقتده هم شکورو هم کنود یعنی زیاده شاکرلر
وهم زیاده کافر اولانلر (مثنوی) سر چه می پیچی کنی نادیده * در عدم ز اول نه سر پیچیده * باشکی نیچون بوکرسن
وکورمزلک ایلرسن یعنی حشر اولمقدن وحیات ابدی بولمقدن نیچون معرض اولوب تعامی ایلرسن عدمده ایکن
اول باشکی چورمدکمی یعنی عالم عدمده انسیت قیلمش ایکن بو وجوده کلمکدن معرض اولوب سرپیچیده قیلدک
* مثنوی * در عدم افشرده بودی پای خویش * که مرا کی بر کند از جای خویش * عدمده کندی ایاغکی صقمش
ومحکم باصمش ایدک یعنی لسان حالله بویله دیردک که بنی کند ویرمدن کیم قوپرر یعنی عدمدن بنی وجوده کیم کتورر
دیردک (مثنوی) می نبینی صنع ربانیت را * که کشید او موی پیشانیت را * سن ربانی اولان صنعی کورمزسنکه حق
تعالی حضرتلری سنی آلنک صاچندن چکدی وعالم وجوده کتوردی موی پیشانیدن چکمک زیاده ضبط وتصرف
ایتمکدن کنایتدر (کما قال تعالی ما من دابة الا هو آخذ بناصیتها * مثنوی * تا کشیدت اندرین انواع حال * که نبودت
در کمان ودر خیال * حق اول حکیم مطلق سنی بو انواع حال ایچره چکدی یعنی عدمدن سلالهٔ طین مرتبه سنه اندن
نطفه اندن علقه اندن مضغه اندن لحم وعظام لباسن کیوب ذی روح اولمق مرتبه سنه اندن طفولیت اندن تکلیف
لباسن کیوب محصل کلام طورا بعد طورسنی هر مرتبه ده نیجه احواله یتوردیکه سنک ظنک وخیالکده اولمش ایدی
وبو حالات عجیبه فکرکه دخی کلمش ایدی * مثنوی * آن عدم اورا همار بنده است * کار کن دیوا سلیمان زنده است *
اول عدم دائما حضرت خدایه بنده ومطیعدر ای دیو کار وخدمت ایله سلیمان علیه السلام دریدر یعنی
ای نفس فرمان الهیدن معرض اولمه وترک طاعت ایدوب عصیان قیلمه زیرا سلیمان حقیقی یعنی حضرت حق حی
ولایموتدر وباقی ولا یفوتدر پس آنک طاعتندن اعراض ایلین طاغوتدر * مثنوی * دیو می سازد جفان کالجواب *
زهره نی تا دفع کوید یا جواب * دیو جفنه لر دوزر جابیه لرکبی یعنی کاسه لر دوزر حوضلر کبی زهره سی یوق تا دفع ایلیه
ویا جواب سویلیه بو بیت سورهٔ سبا ده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (یعملون له ما یشاء) جناب عزت بیوررلرکه

بز سلیمانه مسخر قیلدق شیاطین وجنی ایشلر انکچون هر نه دیلرسه * من محاریب وتماثیل * محرابلردن
وصورتلردن محاریبدن مراد مساجد وسائر ابنیهٔ رفیعه در وتماثیلدن مراد سیم وزر ویانحاس وزجاج ومرمردن
انبیا علیهم السلام واولیای عظامك صورتلریدر دوزوب ویامسجد ومعبدلرینه یازوب اکا نظر ایتمك ایدرانلرك شریعتنده
جائز ایدی (وجفان کالجواب) جفان جفنه نك جمعیدر قصعهٔ کبیره یه دیرلر وجواب جابیه نك جمعیدرکه حوضه دیرلر
یعنی دخی شیاطین وجن دوزرلردی حوضلر کبی جناقلر پس حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز نفس اماره
صاحبلرینه بیوررلرکه آکاه اولك وکار وعملدن غافل اولمالك وقیاس ایملك که بو عالم سلیمان حقیقیدن
خالی اوله اکر طوعا عبادت ایتمزسکز کرها مقررکه سزی برکاربدله مشغول قیله * مثنوی * خویش را بین چون همی
لرزی زبیم * مر عدم را نیز لرزان دان مقیم * کندیکی کور عدم اولمق خوفندن نیجه دترسن عدمی دخی اللهك
خوفندن دایم دتریجی بیل همان دمکه وجوده کلمکه امر ایلیه موجود اولورنته کم موجوده امر ایلدکده معدوم اولور
* مثنوی * ور تو دست اندر مناصب می زنی * هم ز ترس است آنکه جانی می کنی * واکر سن منصبلره ال اوره سن
وملك ومالی زیاده قیله سن هم خوفکدندر اولکه زیاده جان چکیشیرسن یعنی هربارکه موت وفنادن خوف ایدوب مال
ومنصبه کوکل قویه سن ودولت صوری وعیش فانی یه مشتغل اوله سن اول سنك جان چکشمکه سبب اولورزیرا هرنقدر
وصلتدن لذتك وار ایسه فرقتك المی اولقدر اولور (مثنوی) هرچه جز عشق خدای احسنست * کر شکر خواریست
آن جان کندنست * هرنه که احسن اولان خدانك عشقندن غیریدر اکرصورتا شکر خوارلق ایسه ده معنا جان
چکشمکدر * مثنوی * چیست جان کندن سوی مرك آمدن * دست در آب حیاتی نازدن * جان چکشمك ندر
مرك جانبنه کلمکدر آب حیاته ال اورمقدر یعنی ماننده آب حیات اولان محبت خدایه ودامن صاحب هدایه تمسك
قیلمقدر * مثنوی * خلق را دودیده در خاك وممات * صدکمان دارند در آب حیات * خلقك ایکی کوزی طپراقده
وموتده در یعنی برکسه اولدکدنصکره خاك اولوروفنا بولوردیوب نظرلرین انجق بو مرتبه یه حصر ایلیوب موت وقبردن
ایلروسنه نظر ایرکورمزلر آب حیاته یوزکمان طوترلر یعنی اول کسه لرکه بودنیاده آب حیات محبت ومعرفتله قلبلرین
زنده قیلسه لر بعده بحسب الظاهر اولسه لر خلق آنی اولدی وتراب اولدی دیرلر اکرآب حیات ایچمشدر اکا فنا وزوال
کلمز واول حیواندر عاشقلر اولمزدیسك محبت ومعرفتك وعلم وحکمتك آب حیات اولمسنه نیجه بیك کمان طوترلر
وبوجهانده آب حیات بوقدر دیوب کندیلرینی چاه مرك وفنایه اترلر * مثنوی * جهد کن تا صد کمان کردد نود *
شب بروز تو بخسبی شب رود * جهد ایله تا یوز ظن طقسان اوله یعنی تحصیل علم یقین ایلمکه سعی قیل تا سنك شکك
وشبهاتکدن بعضسی زائل اوله وظن وکمانك برقاج مرتبه ازقاله کیجه یوری واکرسن اویویه سن کیجه کیدر یعنی
بو بشریت کیجه سنده طریق حقه سلوك ایله وقطع مراتب قیل اکر سن طریق حقه کتمزسك شب بشریت الدن
کیدر وروز آخرت ظهور ایدر اندنصکره کار وعملك فائده سی اولمز * م ی * درشب تاریك جوی آن روز را * پیش کن آن
عقل ظلمت سوز را * اول روزی قرانکو کیجه ده ایسته یعنی اول روز حقیقی بو ظلمت بشریتده ایکن طلب ایله اول ظلمت
یاقیجی عقلی اوکوکه ایله یعنی عقل معادی کندیکه قولاوز قیلوب واکا تابع اولوب ظلمت نفسانیه دن خلاص اوله
کوز وروز حقیقی بو شب دنیاده بوله کور * م ی * درشب بد رنك بس نیکی بود (آب حیوان جفت تاریکی بود) بدرنك
اولان کیجه ده چوق ایولك اولور آب حیات ظلمتك جفت وقرینی اولور یعنی شب رنك اولان طبیعت کیجه سنده چوق
حسنات ظهوره کلوب مشهوردرکه آب حیوان ظلمات ایچره دربس ظلمات بشریتده آب حیات ابدیه موجوددر وآب
حیات ابدیه دن مراد ذوق ایمان وعرفان ولذت علم واتقاندر (اومن کان میتا فاحییناه وجعلنا له نورا یمشی به
فی الناس کمن مثله فی الظلمات لیس بخارج منها) آیت کریمه سی بو خصوصه شاهد وبرهاندر * مثنوی *
سر ز خفتن کی توان برداشتن * با چنین صد تخم غفلت کاشتن * باشکی یاتمقدن واویومقدن نجین قالدرمغه قادر اولورسن
بونك کبی یوز غفلت تخمن اکمکله بیله یعنی بوقدر غفلت ومعصیت ایشلمکله مادامکه بیله سن باشکی خوابدن نیجه
قالدررسن ونه کونه احیای لیالی قیلورسن (م ی) خواب مرده لقمهٔ مرده یارشد * خواجه خفت ودزد شب برکارشد
* خواب اولمش لقمه اولمش بری برینه یار اولدی خواجه اویودی وکیجه دزد کار ومصلحت اوزره اولدی دزد شبدن
مراد شیاطین وجن اولور * مثنوی * تو نمی دانی که خصمانت کیند * ناریان خصم وجود خاکیند * ای بنی آدم
سن بیلمزسنکه سنك دشمنلرك کیملردر ناریلر خاکیلرك وجودینك خصمیدر یعنی شیاطین که ناریلردر بنی آدمك
عدولریدر * (مثنوی) نار خصم آب وفرزندان اوست (همچنانکه آب خصم جان اوست) اتش آبك وانك فرزندلرینك
دشمنیدر انجلین که آب اتشك جانك دشمنیدر فرزندان آبدن مراد آبله نشو ونما بولان انسان اولور اکرچه حیوانه ونباته

دخی شامل اولورسه ده (مثنوی) آب اتش را کشد زیرا که او * خصم فرزندان آبست وعدو) آب آتشی دیلرزیرا که
آتش آبك فرزندلرینك خصم ودشمنیدر * مثنوی * بعد از ان این نار نار شهوتست * کاندرو اصل کناه وزلتست * بونار
شیاطین دیدکدنصکره بو ناردن مراد نار شهوتدر زیرا نار وشهوتده کناه وخطانك اصلی واردر * مثنوی * نار بیرونی
بآبی بفسرد * نار شهوت تا بدوزخ می برد خارجده اولان آتش برمقدار آبله مرده وافسرده اولور اما شهوت آتشی صاحبنی
دوزخه دك ایلتور * مثنوی * نار شهوت می نیارامد بآب * زانکه دارد طبع دوزخ در عذاب * نار شهوت واتش
طبیعت آبله ساکن اولمز زیرا که آتش شهوت دوزخ طبعنی طوتر عذاب والمده نته کم جهنم طویمیوب هل من مزید
نعره سن اورر کذلك شهوت نفسانیه دخی قناعت قیلمیوب مأکولات ومشروبات جانبنه وحظوظ نفسانیت
طرفنه بولدقجه حریص اولور * مثنوی * نار شهوت را چه چاره نور دین * نورکم اطفأ نار الکافرین * شهوت نفسك
نارنه چاره ندر دین نوریدر ای مؤمنلر سزك نوریکز اطفا ایلدی کافرلرك آتشنی که اول سبب اشتعال نار جحیم اولان
شهوت نفس لئیمدر کما قال علیه السلام تقول النار یوم القیامة جزیا مؤمن فان نورك اطفأ ناری (مثنوی) چه کشد
این نار را نور خدا) نور ابراهیم را ساز اوستا) بو نار شهوتی نه سوندرر خدای تعالینك نوری سوندرر حضرت ابراهیم علیه
السلامك نورنی اوستاد دوز یعنی ابراهیم علیه السلامك قلبی اوزره اولان وقدم ابراهیم علیه السلام اوزره سیر قیلان
بر خلیل سیرت کمسه نك نور جلیلنی کندیکه دلیل ایله * مثنوی * تا ز نار نفس چون نمرود تو * وارهد این جسم همچون
عود تو * تا سنك نمرود کبی اولان نفسك آتشندن سنك بو عود کبی اولان جسمك قورتله * مثنوی * شهوت ناری
براندن کم نشد * او بماندن کم شود بی هیچ بد * ناری اولان شهوت نفسانی سورمکله ناقص اولمدی یعنی انی خرج
ایتمکله وآنك مقتضاسنی ویرمکله اول اکسك اولمدی هیچ شکسز وچاره سز اوقالمغله کم اولور ومقتضاسنی ویرمکله
ضعف ونقصان بولور * مثنوی * تا که هیزم می نهی بر آتشی * کی بمیرد آتش از هیزم کشی * مثلا تا کم سن بر آتش
اوزره هیزم قویاسن آتش هیزم چکیجی الکدن نجین اولور بلکه زیاده اولور وقوت بولور (مثنوی) چونکه هیزم باز کیری
نار مرد * زانکه تقوی آب سوی نار برد) چونکه آتشدن هیزمی کیرو طوته سن نارسو نور زیرا که تقوی آبی آتش جانبنه
ایلتدی تقوی آتشك غداسی اولان هیزمی آتشدن حفظ ایتمك وپرهیز ایلمکدر آتشه غداسی اولان هیزمی ویرمك
اکا صو ایلتمك کبیدر زیرا هیزمی حفظ ایتمك همان آتشه صو ایلتوب اوزرینه دوکمکله برابردر چونکم تقوا ده دخی
اطفاء نار ایلمك صفتی موجود اولدیسه زانکه تقوی آب سوی نار برد بیوردیلر تا معلوم اوله که غدای نفسانیه دن
پرهیز ایلمك آتش شهوانی صو کبی سوندریجیدر (مثنوی) کی سیه کردد ز آتش روی خوب * کو نهد کلکونه از تقوی
القلوب * خوب وزیبا یوز آتشدن نجین سیاه اولور یعنی برکسه نك وجه باطنی نار شهواتدن نجین سیاه اولورکه
اوکسه تقوای قلوبدن وجه باطنی اوزره کلکونه قویه وزهد وورع زینتیله جمال روحنی مزین قیله (آتش افتادن
در شهر بایام امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه (مثنوی) آتشی افتاد در عهد عمر * همچو چوب خشك می خورد او حجر *
حضرت عمر رضی الله عنه زمانده شهره بر آتش دوشدی حجری اول آتش قوری چوب کبی یردی * مثنوی *
در فتاد اندر بنا وخانها * تا زد اندر پر مرغ ولانها * اول آتش بنا وخانه لره دوشدی حتی اول آتش مرغك قنادلرینه
ویوه لرینه اوردی (مثنوی) نیم شهر از شعلها آتش کرفت * آب می ترسید از ان ومی شکفت * شهرك نصفی
شعله لردن آتش طوتدی ویاندی اب اول اتشدن قورقدی واتشك بو شدت وغلبه سنه متعجب اولدی * مثنوی *
مشکهای اب وسرکه می زدند * بر سر آتش کسان هوشمند * اب وسرکه مشکلرنی اوردیلر اتشك باشی اوزره
هوشمند اولان کمسه لر (مثنوی) آتش از استیزه افزون می شدی * می رسید اورا مدد از بی حدی * اتش عنادندن
زیاده اولوردی کویا اول آتشه بی حدلك عالمندن مدد یتشوردی * مثنوی * خلق امد جانب عمر شتاب *
کاتش ما می نمیرد هیچ از اب * خلق حضرت عمر رضی الله عنه جانبنه سرعتله کلدیلر بویله دیوکه بزم اتشمز
هیچ صودن سونمز اکا چاره ندر * مثنوی * کفت آن آتش ز ایات خداست * شعلهٔ از آتش بخل شماست
* حضرت عمر رضی الله عنه انلره ایتدی اول آتش خدای تعالینك علامتلرندندر اما معنا سزك بخلکز آتشندن
بر شعله در (م ی) اب بکذارید ونان قسمت کنید * بخل بکذارید اکر آل منید * صویی ترك ایلیکز وفقرایه نان
قسمت ایلیکز بعض نسخه ده اب بکذارید برینه اب وسرکه چیست واقع اولمشدر یعنی اب وسرکه ندر نان قسمت ایلیکز بخلی
ترك ایلیکز اکر بنم آلم ایسه کز یعنی اکر بنم اهلم ایسه کز بخل وامساکی ترك ایلیکز دیدی * مثنوی * خلق کفتندش که
در بکشوده ایم) ما سخی واهل فتوت بوده ایم) خلق اکا دیدیلرکه قپولریمزی آچمش ایز بز سخی واهل فتوت اولمشز (مثنوی
کفت نان در رسم وعادت داده اید * دست از بهر خدا انکشاده اید * حضرت عمر رضی الله عنه انلره ایتدی نانی رسم

وعادتده ویرمشسز الله ایچون ال اچمشسز (م ی) بهر فخر و بهر بوش و بهر ناز* نه از برای ترس وتقوی و نیاز*
بلکه سخا و فتوتکز فخردن اوتری و جمعیت و کثرت ناسدن اوتری و نازدن اوتریدر حق تعالینك خوفندن وتقوادن
و نیازدن اوتری دکلدر* مثنوی* مال تخمست و بهر شوره منه* تیغ را در دست هر رهزن مده* مال تخمدر روآنی
هر شوره یه قومه هر رهزنك النه تیغ ویرمه یعنی انسانك ملکنده اولان مال تخم حسناتدر اکر الله یوردیغی محله
القا ایلرسك ربع و محصول بتورمز فی المثل مال بر تیغ کبیدر و اهل فسق و عصیان رهزنلردر مال خدایی اهل هوایه
بذل و سخا ایلمك رهزن النه تیغ ویرمك کبیدر بو کونه سخا ایلین آثم و خائن اولمق مقرردر* مثنوی* اهل دین را بازدان
ز اهل کین* همنشین حق بجو با او نشین* اهل دینی اهل کیندن کیرو بیل حقك همنشین و مقربن استه انکله اوتور
تا سلامت بوله سن* مثنوی* هر کسی بر قوم خود ایثار کرد* کاغه پندارد که او خود کار کرد* هر بر کسنه کندینك
قومی اوزره ایثار و سخا ایلدی ابله و نادان ظن ایلر که او خود کار ایلدی یعنی مجرد کندینك مشربنه موافق اولان قومه
سخا ایلدیکی علم دینده نادان اولان کسنه سخا و کرم ایلدم صنور حال بو که انك اشلدیکی کار کندینك خیانتنه
و عقوبتنه دلالت قیلور زیرا رضاء لوجه الله اولمین و الله یوردیغی محله ویرلمین عطا و سخا صاحبنه عاقبت ندامت اولمق
مقرر اولور پس لازمدر که سخی اولان کسنه سخا و کارنی لله و فی الله ایلیوب عملده خالص اوله و مخلص کملردر و اخلاص
ندر بو حکایه دن معلوم اولور (خدو انداختن خصم در روی امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه و انداختن علی شمشیر از دست
* مثنوی* از علی آموز اخلاص عمل* شیر حق را دان مطهر از دغل* عملك اخلاصنی حضرت علی کرم الله وجهه
و رضی الله عنه حضرتلرندن او کرن حضرت حقك ارسلاننی حیله و دغلدن پاك بیل* مثنوی* در غزا بر پهلوانی
دست یافت* زود شمشیری بر آورد و شتافت* غزاده بر پهلوان اوزره ال بولدی یعنی غالب اولدی فوری شمشیرنی
بو قورو کتوردی و سرعت ایلدی (مثنوی) او خدو انداخت در روی علی* افتخار هر نبی و هر ولی* او پهلوان حضرت
علی رضی الله عنهك مبارك یوزینه خدو آتدی یعنی توکرودیکه اول علی هر نبی و هر ولینك افتخاریدر
(مثنوی) آن خدو زد بر رخی که روی ماه* سجده آرد پیش او در سجده گاه* اول پهلوان بر یوزه توکردیکه ماهك یوزی
سجده ایده جك یرده اول یوزك اوکنه سجده کتورر* مثنوی* در زمان انداخت شمشیر آن علی* کرد او اندر
غزااش کاهلی* فوری اول علی شمشیری الندن آتدی حضرت علی کرم الله وجهه اول پهلوانك غزا و محاربه سندن
کاهلك ایلدی (مثنوی) کشت حیران آن مبارز زین عمل* وز نمودن عفو و رحمت بی محل* اول پهلوان حضرت علی
رضی الله عنهك بو عملندن حیران اولدی محلسز و مناسبتسز عفو و رحمت کوسترمسندن (مثنوی) کفت بر من تیغ تیز
افراشتی* از چه افکندی مرا بکذاشتی) اول مبارز حضرت علی کرم الله وجهه یه ایتدی یا علی بنم اوزریمه تیغ تیزی
قالدردك نه سبیدر شمشیری الکدن براقدك بنی قودك* مثنوی* آنچه دیدی بهتر از پیکار من* تا شدی تو سست
در اشکار من* اوبنم جنکمدن یکرك نه کوردك تا بنی شکار ایلمکده سست اولدك و فراغت قیلدك* م ی* آن چه
دیدی که چنین خشمت نشست* تا چنان برقی نمود و باز جست* اول ندرکه کوردك که بویله غضبك ساکن
اولدی تا انجلین بر برق کوروندی و کیرو صیچره دی* مثنوی* آن چه دیدی که مرا زان عکس دید* در دل و جان شعله
آمد پدید* اول نه شیدر که کوردك که بکا اول کورمکلکك عکس و اثرندن بنم دل و جانمه پدید و ظاهر اولدی (مثنوی)
آن چه دیدی برتر از کون و مکان* که به از جان بود و بخشیدیم جان* و اول کون و مکاندن بلندرك نه کوردك که اول
کوردیکك جاندن یه ایدی و بکا جان بغشلدی* مثنوی* در شجاعت شیر ربانیستی* در مروت خود که داند کیستی*
شجاعت و بهادرلقده شیر ربانیسن مروتده خود کیم بیلور کیمسن* مثنوی* در مروت ابر موسیئی بتیه* کامد از وی
خوان و نان بی شبیه* مثلا مروت و بخششده تیه صحراسنده اولان موسایه منسوب ابرسنکه اول سحابدن خوان
و نان بی شبیه و بی زحمت قوم موسی اوزره کلدی* مثنوی* ابرها کندم دهد کان را بجهد* پخته و شیرین کند مردم
چو شهد* ابرلر بغدای ویررلر که انی جهدله مردم پخته و شیرین ایلر شهد کبی یعنی حالا بولودلك ویردیکی بغدای
زحمتدن خالی دکلدر اکرچه بارانی سحاب ایدوب حبوباتك وجودنه سبب اولور لیکن خلق انی نیچه زحمت و جهدله
لطیف و شیرین ایدوب غدا امر تیه سنه کتورر* مثنوی* ابر موسی پر رحمت بر کشاد* پخته و شیرین بی زحمت بداد*
اما حضرت موسی علیه السلامك سحابی رحمت قنادنی آچدی زحمت و مشقتسز اول قومه پخته و شیرین ویردی
مثنوی* از برای پخته خواران کرم* رحمتش افراخت در عالم علم* کرمك پشمش و حاضر یجیلری ایچون انك رحمتی
عالمده علم یوجلتدی یعنی احسان محضله عالمده مشهور اولدی (مثنوی) تا چهل سال آن وظیفه و ان عطا* کم نشد یك
روز زان اهل رجا* قرق ییله دکین اول وظیفه اول عطا و اول اهل رجادن بر کون ناقص اولمدی* مثنوی*

تاهم ایشان از خسیسی خاستند* کندنا و تره و خس خواستند* حتی هم انلر خسیسلکلرندن قالقدیلر پراسه
و تره و مارول استدیلر نته کم بو محله مناسب اولان کلمات و تحقیقات و احادیث و آیات بو جلدك اوایلنه قریب درخواستن
توفیق ادب بیاننده مرور ایلمشدر* مثنوی* امت احمد که هستند از کرام* تا قیامت هست باقی آن طعام*
حضرت احمد علیه السلامك امتی که (کنتم خیر امة) فحواسنجه اکرم امم سالفه (وکذلك جعلناکم امة وسطا
لتکونوا شهداء علی الناس) مقتضاسنجه افضل ملل سابقه در قیامته دك انلر ایچون بو طعام ربانی و من و سلوای
روحانی باقیدر (قال البیضاوی فی تفسیر آیة المائدة و عن بعض الصوفیة المائدة هنا عبارة عن حقایق المعارف الالهیة
فانها غذاء الروح کما ان الاطعمة غذاء البدن) پس بو موائد روحانی و حقایق و معارف ربانی محمد علیه السلام ایچون
لا ینقطعدر (م ی چون ابیت عند ربی فاش شد (یطعم یسقی کنایت زاش شد) بو بیت شریف بو حدیث شریفدن مقتبسدر
روایت صحیحه ایلمرویدر که رسول علیه السلام صومده برنیچه کونی کیجه یه ایصال ایدوب افطار ایتمزلردی
اصحابدن بعضلر تشبه قصد ایلدکارنده منع بیوروب دیدیلر که ایاکم والوصال ثلث مرات یعنی وصالدن حذر ایلیك
دیدیلر اوج کره (قالوا فانك تواصل یا رسول الله) دیدیلر که سن کیجه یی کوندزه اولاشدررسن یا رسول الله (قال لستم
فی ذلك مثلی) بو خصوصده سز بنم کبی دکلسز دیدی (انی ابیت عند ربی یطعمنی و یسقینی) زیرا بن ربم قتنده کیجه لرم
بکا اطعام ایلدی و اسقا ایلدی چونکم (ابیت عند ربی یطعمنی و یسقینی) حدیثی روایت صحیحه ایله بین العلما
فاش و مشهور اولدی حضرت پیغمبر علیه السلامك حین بیتوتتنده بکا ربم اطعام و اسقا ایلدی دیدیکی اول طعام باقی
و معنویدن کنایه اولدی و اول طعام باقی و معنایدن مراد تجلیات ذاتیه و صفاتیه سیدر و انوار غیبیه و اسرار لاریبیه
سیدر* م ی* هیچ بی تأویل این را در پذیر* تا در آید در کلو چون شهد و شیر* یعنی بعض شراح بو حدیثی شرح ایدوب
و تأویل سمتنه کیدوب دیرکه بیتوتتنده اولان طعام و شرابدن مراد حقیقة طعام و شراب و حقیقة اکل و شرب
دکلدر بلکه جناب حق اول حضرتك مزاجنی بدل ما یتحلله محتاج اولمقدن و جوع و عطشه مبتلا قیلمقدن حفظ
ایلمسنك صفتی و روح محمدینك بو طعام و شرابه عدم احتیاجنك صورتیدر و بو صفت ایاکم والوصال قولنك موجبنجه
همان اول حضرته مخصوصدر غیرك بونده اشتراکی یوقدر پس حضرت مولانا قدس سره العزیز بو مذهبه ذاهب
اولان علمایی رد ایدوب بیوررلر که هیچ تأویلسز بو حدیثك معناسنی قبول ایله تا کم بو غازه شهد و شیر کبی لذیذ و ملیح
کله اکر بونك خلافی معنی ویریلورسه بصل و سیر کبی قبیح اولور پس بوندن مراد بلا تأویل اکل و شرب روحانیدر که بدنه
دخی غدا اولور و بو اکل و شرب روحانی یی کرکسه جناب حق اطعام و اسقا ایلسون کرکسه حضرت پیغمبر علیه السلام
اطعام و اسقا ایلسون مقصود حاصل اولور (کما ان تقی بن مخلد صاحب کتاب السند رأی النبی علیه السلام فی المنام سقاه
لبنا فصدق تقی بن مخلد رؤیاه و استقاء لبنا کذا قال الشیخ الاکبر قدس الله سره العزیز* م ی* زانکه تأویلست
واداد عطا) چونکه بیند آن حقیقت را خطا) بو بیت هیچ بی تأویل بونی قبول ایله دیدکاری قوله علتدر بیوررلر که بی تأویل
بو حدیثك معناسنی و اکل و شربك حقیقة اولمسنی قبول ایله اندن اوتریکه تأویل نفسنده واداد عطای الهیدر چونکم
مؤول آیت و حدیثك حقیقتنه حمل اولنمقده خطا اولمزسه تأویل واداد عطای الهی و نعمت ربانی اولمز بلکه اوهام
و خیالات نفسانی اولوردیمکدر زیرا عند المحققین تأویل بر کلامی صرف ایلمککدر معنای حقیقیسندن بر آخر
معنایه که اول معنی کتاب و سنته موافق و کلامك ماقبلنه و مابعدنه مناسب و مطابق اوله اکر اول کلامك حقیقت
معناسنده خطا کوریلورسه اکر حقیقت معناسنه حمل اولنمقده خطا اولمزسه تأویل خطادر و حقیقتدن عدول
و مقتضای ظاهردن بلا مرجح نکول جائز دکلدر مثلا (ید الله فوق ایدیهم) آیتی (و جاء ربك) آیت کریمه سی کبی
آیتلر و دخی ضحك الله البارحة و دخی مرضت فلم تعدنی حدیثلری کبی حدیثلر که متشابهاتدندر اکر حقیقتنه حمل
اولنسه خطا اوا کر کتاب و سنته موافق تأویل قیلنسه واداد عطای خدادر اما بو ابیت عند ربی حدیثی کبی احادیث
شریفه حقیقتنه حمل اولنسه خطا لازم کلمز پس بو کونه اخبار لطیفه تأویله محتاج اولمز فافهم سروری و شمعی بو بیتده
برآخر وجه اوزره معنی ویرمشلردر اما بو معنی اولیدر مکر انلرك قولی شو وجه اوزره تعبیر اولنوب دینه زیرا که عطای
حقی کیرو طوتان تأویلدر چونکم مؤول اول حقیقتی خطا کوره یعنی هیچ تأویلسز بو ابیت عند ربی حدیثنی قبول
ایله و بونك حقیقت معناسنده و حقیقتنه حمل اولنمسنده خطا کورمه و انکار قیلمه چونکم انك حقیقتنه ای مؤول خطا
کوروب تأویل قیله سن سندن عطای حقی کیرو و برن تأویلدر م ی) ان خطا دیدن ز ضعف عقل اوست) عقل کل مغزست
و عقل جزو پوست) خویش را تأویل کن نه اخبار را) مغز را بد کوی نی کلزار را) بو بیتلر سؤال مقدره جوابدر کان بر سائل
دیرکه علمای ظاهردن اکثر کسنه بو حدیث شریفك شرحنده دیمشلر که صوم وصال حضرت رسول علیه السلامه

مخصوصدرامتنه محظوردروا كل وشرب اكرحقيقتنه حمل اولنورسه ناقص صوم اولورپس معناى حقيقيسنده
خطااولمحق تأويل اولمق لازم كاوروحضرت مولانا قدس الله سره العزيز جواب صواب ويروب بيوررلركه بونك حقيقة
اكل وشرب اولمسنده خطا ويرمكلك اول عالمك عقلنك ضعفندندر زيرا ناقض صوم اولان طعام دنيوى وارضى
وسفليدرطعام حقانى وربانى ناقض صوم اولمز ودخى واياكم والوصال وانى لست كاحدكم ديملرندن اول حضرته
وارث كامل اولان كسه‌لردن بوطعام وشراب حقانينك منع اولمسى واول حضرته تخصيص قيلنمسى لازم كلمزاكرچه
صوم وصالدن تحذيرلازم كاورو بوطعام وشرابه وارث اولمدقچه اندن حذرقيلمق واجب اولورپس عقل كل مغزدر
وعقل جزومعاشى قشردرقشرلرلك حالنى ومقصودنى بيلمزالاظن ووهمله پس اى قشرمنزله سنده اولان مؤل
كنديكى اخباررسوله تأويل ايله اخباررسولى كندى فهمكه تأويل ايلمه وكندومغز يكه‌بددى كازارمعنايه دكل
يعنى قلت معرفتكه وعدم فهمكه اعتراف ايله وكلزارمعنادن قوت شامهٔ عقلك رايحهٔ معنايى المديغنه بندسويله
بوخسه حقيقت معناسنه حمل اولنسه معنايه خلل كاورديو تأويل قيلمه ديمك اولور*مثنوى* اى على كه جمله عقل
وديدهٔ*شمهٔ واكوازانچه ديدهٔ*اى على سنكه جمله عقل وديده‌سن اول نسنه‌دنكه كورمشسن برشمه كيرودى يعنى
بيان ايله*مثنوى*تيغ حلمت جان ماراچاك كرد*آب علمت خاك ماراپاك كرد*سنك حلمك تيغى بزم جانمزى چاك
ايلدى سنك علمك آبى بزم جانمزى پاك ايلدى يعنى كفروجهالت لوثندن بزم جسدمى طاهرقيلدى*مثنوى*
بازكوداغم كه اين اسرارهوست*زانكه بى شمشيركشتن كاراوست)كيروسويله بيلورمكه بواسرارهودرزيراكه شمشيرسز
اولدرمك انك كاريدر*مثنوى* صانع بى آلت وبى جارحه*واهب اين هديهاى رابحه* آلتسز وجارحه‌سز اولان
صانع بودورنج اولان هديه‌لرك واهبى جواب بوبيتدر(مثنوى)صدهزاران مى چشاند هوش را)كه خبرنبود دوچشم
وكوش را*نيجه يوزبيك مى اذاقه ايلرهوشه كه ايكى كوزه وايكى قولغه اندن خبراولمز يعنى صانع بى آلت وواهب
بى ضنت عقل انسانه انواع اذواقى اطعام واذاقه ايلركه اندن بوحواس ظاهره‌نك آكاهلغى اولمز*مثنوى*بازكواى
بازعرش خوش شكار*تاچه ديدى اين زمان ازكردكار*كيروسويله اى عرش اعلانك خوش شكاراولان طوغانى
تابوزمان حضرت خدادن نه كوردك پس اول حضرتك مدحنه باشليوب ديدى(مثنوى)چشم تو ادراك غيب
آموخته*چشمهاى حاضران بردوخته*آن يكى ماهى همى بيند عيان*وان يكى تاريك مى بيند جهان)وان يكى سه
ماه مى بيند بهم)اين سه كس بنشسته يك موضع نعم ياعلى سن شول انسان كامل وولى فاضلسن كه سنك اسرارغيبيه‌كك
ادرا كنه آموخته وحاضراولنلرك كوزلرى بومرتبه ادراك اسرارايلمكدن بردوخته درتفاوت وانظارمحققدرمثلا
اول بركسه برماهى عيان كورر واول بركسهٔ آخردخى بوجهانى تاريك وپرظلمت كوررواول بركسه دخى اوچ آيى
بريره جمع كورربلى حال بوكه بواوچ كسه برموضعده اوترمشلردربومحله مناسب ايكى كونه معنى واردربرى بودركه بركسه‌نك
قوت باصره سنده بغايت ضعف وخلل اولسه اول كسه بوجهانى تاريك كوررماهى كوره‌مز وبركسه‌نك دخى قوت
باصره سى بينا لكن قوت بصيرتى اعمى اولسه اول كسه انجق محسوس اولان ماهى كورر بركسه‌نك دخى هم قوت
باصره سى وهم بصيرتى بيناوكامل اولسه هم بومحسوس اولان ماهى كوررو هم بصيرتله تحت الارضدن قمرونوروبرن
شمسى كوررو هم شمسه نوروبرن ماه اعظم يعنى عقل كلى كوررو برمعنى دخى بودركه اوچ كسه برموضعده اولسه‌لرقلت
معرفتى اولديغيچون انوارتوحيددن بوجهانى خالى وتاريك كوررو برى دخى بصربصيرتله ماه توحيدافعالى كوررو برى
دخى عين يقينله ماه توحيدافعالى هم ماه توحيدصفاتى هم ماه توحيدذاتى بريرده كوررسه ماهدن مرادماه شريعت
وماه طريقت وماه حقيقتدرديمسه ده وجهدن خالى دكلدر(مثنوى)چشم هرسه بازوكوش هرسه تيز*درتوآويزان
وازمن درگريز)وهراوچ طائفه‌نك ظاهرده كوزى آچق وقولغى تيزدرياعلى بونلرسكاتعلق ايديجى وبندن قاچقده‌در
يعنى بوذكراولنان اوچ مرتبه صاحبنك اهلى سنك جنابكه متعلقلردركه سن انلرك هربرينك مرتبه سنى بيلورسن
وبندن غائب اولوب فرارقيلجلردركه بن انلرك حالنى ومافى البالنى بيلمزم(م ى)سحرعينست اين عجب لطف خفيست
برتونقش كرك برمن يوسفيست*بوكاوكه ظهورايلدى عينك سحرميدر وياخودلطف خفيميدر لطف خفى
اكاديرلركه سببى معلوم اولميه وسحرعين اكاديرلركه كوزسببنى ادراك ايلمديكى شيئى كوره كه انك اصلى ندر فهم ايلمكه قادر
اولميه يعنى بوحالتكه الآن ظهورايلدى سحرعينميدروياخودلطف خفيميدركه عقل بونك سببنى بيلمزواصلنه واقف
اولمزسنك اوزريكه نقش كرك بنم اوزريمه بريوسفميدر وياخودسكا نقش كرك بكانقش يوسفميدربوبيت پهلوان
لساندن حضرت على كرم الله وجهه‌يه خطاباديلمشدرومصرع ثانى ومصرع اوله موافق اولوب استفهام اولمق
اوليدراستفهام اولمسه دخى جائزدربووجه اوزره كه دينه ياعلى بوحالت سنك اوزريكه نقش كركدريعنى صورت زشتدر

ولهذا غزاقتلدن بوحالت سببيله نفرت ايدوب اجتناب قيلدك ليكن بنم اوزريمه بريوسف كبى جميل ولطيفدركه
بن قتلدن خلاص اولدم وكفروعصياندن دخى نجات بولدم ديدى*مثنوى*عالم ارهجده هزارست وفزون*نيست
اين هجده بهرچشمى زبون*عالم اكراون سكزبيك وكرزياده‌درزيرا اون سكزبيك اولمسنده واندن زياده اولمسنده
اختلاف واردر محصل مايعلم به الصانع بواون سكزهربرنظره زبون دكلدر وهركس بواون سكزبيك عالمك
مشاهده سنه قادردكلدر*مثنوى*رازبكشا اى على مرتضا*اى پس سوءالقضا حسن القضا*اى اون سكز
بيك عالمك اسرارنه عالم اولان على المرتضا رازى آچ وبوحالك حقيقتنى بكا كشف ايله اى سوءالقضادنصكره
حسن القضا مرتبه سنده اولان على كنديك سوءحالى سوءقضامنزلسنه وحضرت على رضى الله عنه كرم الله وجهه‌يى
حسن قضا منزله سنه تنزيل ايلمش اولورو بومصرعده بووجه دخى جائزاولوركه دينه اى على سوءالقضادنصكره
بكاحسن القضا واردريعنى سنك سببكله كفروخصومتدنصكره ايمان وصلح وطاعت حاصل اولدى ديمك اولور(م ى
يا تووا كوآنچه عقلت يافته‌ست*يابكويم آنچه برمن تافته‌ست)ياسن سويله اول نسنه‌يىكه سنك عقلك بولمشدريابن
ديم اول نسنه‌يىكه بنم اوزريمه طوغمشدر*مثنوى*ازتوبرمن تافت چون دارى نهان*مى فشانى نورچون
مه بى زبان*سندن بنم اوزريمه طوغدى ولمعه اوردى نيچون نهان طوترسن ماه كبى تكلمسز نورصاچرسن يعنى
ساكت وبى نطق ايكن عالمه نورافشان اولوب وازالهٔ ظلمت قيلوب منورايلرسك دخى بى نطق وبى تكلم قلوبه نورويروب
ازالهٔ كفروظلمت قيلوب دللرى منورايلرسن*مثنوى*ليك اكردركفت آيدقرص ماه)شب روانرازودترآردبراه
ليكن قرص ماه سوزه كله وكيجه ايله يول يوريجيلرى تيزبوله كتوررىعنى ماه فلك هدايت اولان مرشدا كرسوزه كلوب
رهرولره قال الله دخى ارشادايلرسه نورعلى نوراولورورهرولراندن زياده قوت قلب بولور(م ى)ازغلط ايمن شوند وازذهول
بانك مه غالب شود بربانك غول*رهرولرماه هدايتك حالا وقالا اولان ارشادى سببيله غلطدن وذهول وغفلتدن
ايمن اولورلرماهك بانككى غولك بانككى اوزره غالب اولوروشياطينك اغوا وذهوانى دفع قيلورمشهوردركه غول بيابان
بعض رهرولرى ظلمت شبده يول بوردروب طريقدن اخراج ايدوب برواديده هلاك ايدرمش اماماه تابان اولسه
وسالك ره يولى كورسه انك قولنه اعتمادايلمزاكربرحيله ايله انك قولنه ميل ايليجك اولديغى حينده ماه سويلسه واكا
اوبمه غول بيابانددربوحقيقت حالى نقل ايلسه سالك راه من بعدغلط وغفلت ايلمز*مثنوى*ماه بى كفتن چوباشدرهنما
چون بكويدشدضيا اندرضيا*ماه چونكه سويلمكسزهمان نوروضياسيله رهنما اوله چونكم ماه سويليه
ورهرولره حقيقت حالى نقل ايليه ضيا اندرضيااولور(مثنوى)چون توبابى ان مدينهٔ علم را*چون شعاعى آفتاب
حلم را*ياعلى چونكم اول علم مدينه سنك بابيسن كه سنك شانك شريفكده حضرت نبى عليه السلام (انامدينة العلم
وعلى بابها) بيوردى چونكم حلم آفتابنك پرتوشعاعيسن حلم آفتابندن مراد حضرت رسول اكرم صلى الله عليه
وسلم درحلملرى برمرتبه‌ده ايديكه حتى كفارومنافقينه بيله حلم وملايمت اوزره ايديلر پس جناب حق اول حضرته
ياايها النبى جاهدالكفاروالمنافقين واغلظ عليهم)ديوترك حلم ايدوب غلظت وشدت ايلمكه امر بيوردى*مثنوى*
بازباش اى باب برجوياى باب*تارسداز تو قشرانداندرلباب*اى باب مدينهٔ علم جوياى باب اوزره مفتوح اول تاقشرلر
سندن لبلره ايريشه يعنى صورتده قالنلرواجساد حكمنده اولنلر سنك ارشادوهدايتكله عالم حقيقته واصل اوله‌لر
ومغزنغزى بوله‌لر (م ى) بازباش اى باب رحمت تاابد*بارگاه ماله كفوا احد)حضرت على رضى الله عنه اول پهلوان
خطاب ايدوب ديرلركه كشاده اول اى اللهك رحمتى بابى الى غيرالنهايه اى اول كسه‌نك باركاهى كه اكابراحدكفوونظير
دكلدربويله دينسه دخى جائزدر اى باب رحمت تاابدمفتوح اول شول باركاهه كه انكيچون براحدكفوونظيردكلدر
حضرت على رضى الله عنه واكاوارث اولان هرولى باركاه الهى وباب اسما وصفات نامتناهيدربلكه نظرحق بيله بقرسك
هرذره‌نك وجودى جانب خدايه بردردرنته كم بيوررلر(م ى) هرهواوذرهٔ خودمنظريست*ناكشاده كه كود
كاينجادريست*تابكشايددرى راديده‌بان*دردرون هركز نجنبدان كمان)چون كشاده شددرى حيران شود*مرغ
اميدوطمع پران شود) جانب ربوبيته وجناب الوهيته هرهواوذره ماراًيت شيئا ديلره برمنظر ودريچه‌دركه بونلر
ابواب ذرات كائناتدن اسما وصفات الهيه‌يى مشاهده ايدنلردركه بونلره ابواب حقايق اشيامفتوح اولمشدراما ابواب
حقايق مادام كه ناكشاده‌دركيم سويلركه اول محلده برقپو واردراسما وصفات الهيه انده روغما اولورديده‌بان حقيقت
تاكيم بركسه‌يه برقپواچدى انك درونده اصلا اكاقپواولمق كمانى حركت ايلمزچونكم برقپواچلدى واكابرشيئدن
فتح باب اولدى اول كسه اول قپودن حقك مشاهده‌سنده حيران اولورواميدوطمعى قوشى اول جانبه پران اولورواول
قپونه مقوله قپو ايديكن بيلورويبسن اندن مشاهده قيلورلر*مثنوى*غافلى ناكه بويران كنج يافت*سوى

هرویران ازآن بس می شتافت * مثلا برغافل ویرانه ده کنج بولدی هرویرانه جانبنه اوکنجی بولدقدنصکره سرعت
ایلدی اول امیدایله که اول ویرانه لرده دخی کنج بوله * مثنوی * تازدرویشی نیابی تو کهر * کی کهرجوبی زدرویش دکر *
کذلك سندخی ای درویش مادامکه درویشلکده کهر بولمیه سن وانده اولان کنزلا یفنایه واصل اولمیه سن درویشلکدن
کیروقچن کهر طلب ایلرسن بومعنی دخی جائزدرتابردرویشدن سن کهر بولمیه سن قچن برآخردرویشدن دخی کهر طلب
ایلرسن * مثنوی * سالها کرظن دود باپای خویش * نکذرداشکاف بینیهای خویش * نیچه ییللر اکرظن
کندی اپاغیله یعنی صاحب ظن اولان کسه راه حقده اکرنیچه یك ییللرپای ظن وقیاسیله یلسه کندینك برونلرینك
دلکندن ایلرو کچمز یعنی مادامکه ظن صاحبی یقین صاحبنه مقارن اولمیه واندن علم یقینی تعلم قیلمیه انك ظنی بورنی
دلکارندن ایلرو کیدوب قوهٔ شامهٔ روحانیه یه واصل اولمز وعلم الیقین رایحه سنی استشمام قیلمز * مثنوی * تابدیبی نایدت
ازغیب بو * غیربینی هیچ می بینی بکو * تا کم عالم غیبدن سنك بورنیکه رایحه کلمیه وسکا حق تعالی عالم غیبك رایحه سنی
استشمام ایلیجك برقوت روحانی عطا قیلمیه بورنکدن غیری هیچ برنسنه کوررمیسن دی یعنی مادامکه سکا دماغ روحانی
حاصل اولمیه واول دماغ روحانیله جانك حق رایحه سنی استشمام قیلمیه انجق کوردیکك ظاهرده اولان بورنکدر
ورایحه دخی آکورسك ظاهرده اولان روایحدن رایحه الدیغکدر غیری دکلدر (سؤال کردن آن کافرازعلی کرم الله وجهه
که چون برمن مظفرشدی شمشیررا ازدست چون انداختی (م ی) پس بکفت آن نومسلمان ولی * ازسرمستی
ولذت یاعلی) پس حضرت علی کرم الله وجهه یه دوست وقریب اولان نومسلمان دیدی مستلك ولذت طرفندن
یاعلی دیدی ولی بونده قریب معناسنه اولمق محله مناسبدر (مثنوی) بازفرما یاامیرالمؤمنین * تابجنبد جان بتن درچون
جنین * که بیوریا امیرالمؤمنین تاتنده جان جنین کبی حرکت ایلیه یعنی رحم مادرده روح اولدقده وحیات بولدقده
جنین نیجه حرکت ایلرسه بنم جانم دخی سنك نفس شریفکدن حیات بولوب تنده جنبش وحرکته کله وطبیعت مادرندن
تولد ایلمکه متوجه اوله دیدی * مثنوی * هفت اخترهرجنین رامدتی) می کنندای جان بنوبت خدمتی * چونکه
وقت آید که جان کیرد جنین) آفتابش آن زمان کردد معین یدی اختربو بیتده ذکراولنان سبعهٔ سیاره در (بیت) قمرست
وعطارد وزهره * شمس ومریخ ومشتری وزحل * صاحب تجربه اولان منجملر بویله تحقیق ایلمشلردر که نطفه که رحم
مادره دوشه سبعهٔ سیاره دن هربری علی طریق المناوبه اول نطفه یه خدمت وتربیت ایدراولکی آی زحل تربیه ایدر
ایکنجی آی مشتری واوچنجی آی مریخ تربیه ایدر چونکم دردنجی آی اوله وجنینك جان طوتمق وقتی کله آفتاب اکا
معین اولور وتربیه قیلور پس جنین دردنجی آیده روح بولور وجنبش قیلور بشنجی آیده زهره التنجی آیده عطارد ویدنجی
آیده قمر تربیه ایدر اندنصکره نوبت ینه زحله دکرکه سکزنجی ایدرینه برآی کامل اول تربیه قیلور
اندنصکره نوبت مشتری یه دکر پس طقوزنجی آیده متولد اولور اول نومسلمان لساندن بوکلامی ایراد ایلمرندن مراد
بودرکه سالك ابتدای حالده جنین کبیدر مظهر آفتاب حقیقت محمدیه اولان شیخ کامل شمس پرضیا کبی وسائر
مشایخ وعلماء نجوم وکواکب سما کبیدر پس جنین جان سالك اکرچه برشیخك تربیه سنده برکونه رنك وشکل بولور
امانحت تربیهٔ آفتاب حقیقتده کلمینجه حیات ابدیه نشئه سن بوله مز وبطن بشریتده انك روحی حرکت قیله مز پس
بونجوم محسوسه نك جنینی تربیه ایلمکلکده بطن مادره بولی معقول ومعنویدرکذلك نجوم فلك الهی اولان مشایخك
دخی ارواح اهل سلوکی تربیه ایلمکده باطن مریدینه اولان بوللری معنویدرکه اول معقول ومعنوی اولان بولدن انلری
تربیه وتکمیل ایدرلرپس معانیٔ ابیات شریفه اولدرکه بیدی یلدزرحم مادرده اولان هرجنینه برمدت ای جان انلرك
هربری نوبتله خدمت ایدرلرچونکم وقت کله بطن مادرده جنین جان طوته آفتاب اول زمان اول جنینه معین اولور
وجنین روحی حکمة الله برله آفتابك تربیه سنه مظهر اولدیغی وقتده بولور * مثنوی * این جنین درجنبش آیدزافتاب
کافتابش جان همی بخشد شتاب * بوآنه قرنده اولان جنین آفتابك تربیه سندن جنبش وحرکته کلورزیراکه
آفتاب اکاعلی الفورروح بغشلر * مثنوی * ازدکرانجم بجزنقشی نیافت * این جنین تاآفتابش برنتافت * غیری
کواکبدن بوجنین برنقشدن غیری بولمدی تاکم اول جنینه آفتاب یلدرامدی یعنی آنی تربیه ایلمکه باشلمدی
(مثنوی) ازکدامین ره تعلق یافت او * دررحم باآفتاب خوب رو * قنغی بولدن اول جنین تعلق بولدی رحمده ایکن
خوب روی اولان آفتابه تعلق سؤال درجوابی بوبیتدرکه بیوررلر * مثنوی * ازره پنهان که دورازحس ماست *
آفتاب چرخ رابس راههاست * پنهان بولدن جنین آفتابه تعلق بولدیکه اول راه نهانی بزم حس وادراکمزدن
دوردرچرخك آفتابنك نهانی چوق بوللری واردریعنی آفتابك هرشیئه معنوی بوللری واردرکه اشیانك وجودی اول
معنوی اولان طرفدن تربیه ایلرواشیانك وجودینك دخی اول طرق معنویدن آفتابه تعلقاتی واردرکذلك آفتاب

حقیقتنك تربیه سی وافاضه واناره سی عقول وحواسدن خارج اولان بوللرندندر واشیانك دخی اکاتعلقی اول معنوی
اولان طریقلرندندرپس آفتابك اشیایه واشیانك آفتابه اولان طرق معنویه سنك بیاننه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی
آن رهی که زربیابد قوت ازو * وان رهی که سنك شدیاقوت ازو) ان رهی که سرخ سازدلعل را) وان رهی که برق بخشد
لعل را) اول بربولدرکه زیرزمینده التون اول بولدن غداوقوت بولوروراول بربولدرکه سنك اوبولدن یاقوت اولدی واول
بربولکه لعلی قرمزی دوزرواول بربولکه لعله برق بغشلر (مثنوی) وآن رهی که پخته سازدمیوه را * وان رهی که
دل دهد کالیوه را) واول بربولکه میوه لری پخته دوزرواول بربولکه قورقغه قوت قلب ویرر کالیوه اکرچه بون کسه یه
واحمق کسه یه دیرلر بونده مراد قورقق معناسنه درنته کم اکثروهام اولان کسه لرکیجه اولدقده خائف اولورلر لیکن
کوندزاولوب آفتاب طلوع قیلدقده قوت قلب بولورلرپس قورقق کسه یه جرأت وضعیف القلب اولانه قوت وشجاعت
ویرمك دخی آفتابك خاصیتی اولدی لیکن نظراولنسه بوجمله سی راه نهانیدن حاصل اولور * م ی * باز کوای بازپر
افروخته * باشه وباساعدش آموخته * کیرواول پهلوان ایتدی ای قنادی شعله لنمش وجناح روحی نورخدا ایله منور
اولمش بازالهی کیروسویله حضرت شاهه وانك ساعدنه اوکرنمش بوسری بیان ایله (م ی) باز کوای بازعنقا کیرشاه
ای سپاه اشکن بخودنی باسپاه * کیروسویله ای شاه حقیقتنك عنقا کیراولان بازی ای کندی نفسیله عسکرصیدیجی
سپاه معاونتیله دکل یعنی حق تعالینك سنده برمرتبه قوت وقدرتی واردرکه بی معاونت سپاه متفرد ابرعسکری
صیغه یه قادرسن چونکم بومرتبه صاحب دولت ومظهرولایت سن بوسری بکا کشف ایله دیدی بوجمله اول
پهلوان لساندن اول مظهرعجایبك ومنبع غرایبك فضیلت وشانی بیان اولور (مثنوی) امت وحدی یکی وصدهزار *
باز کوای بنده بازت راشکار * یالکز برامت سن وصدهزارسن یعنی بحسب الظاهر برکسه سن وبحسب المعنی صد
هزارکسه مرتبه سنده سن واحد کالالف ورجل یعدل الالاف قولی ماصدق حالکدر دیدی وفی الحقیقه جمیع
عالمك قوتنی حق تعالی برکسه ده جمع ایلسه مستنکر دکلدرکماقیل * بیت * لیس علی الله بمستنکران یجمع العالم
فی واحد * وبوحدیث شریف دخی بومضمونی مؤید اولور قال صلی الله علیه وسلم عالم واحد اشدعلی الشیطان من الف
عابد * وشاعرك قلیل اذاعدوا کثیر اذا شدوا قولی دخی بویله محللرده استعمال اولنورمعنی مصرع ثانی بوسری
کیروسویله ای کسه که بنده سنك بازکه شکاردریعنی بوبندهٔ کمینه سنك شهبازهمتنك صیدی اولمشدربوسری اکابیان
ایله دیدی * مثنوی * درمحل قهراین رحمت زچیست * اژدهارادست دادن راه کیست * قهرمحلنده بورحمت ندندر
اژدرهایه دست وفرصت ویرمك کیمك طریقیدر * جواب کفتن امیرالمؤمنین رضی الله عنه سبب افکندن
شمشیرازدست چه بوده است دران حالت * مثنوی * کفت من تیغ ازپی حق می زنم * بندهٔ حقم نه مأمورتنم)
حضرت علی کرم الله وجهه او پهلوانه ایتدی بن تیغی حق رضاسیچون اوروررم بن حق تعالینك بنده سیم تنك بنده
ومأموری دکلم (مثنوی) شیرحقم نیستم شیرهوا * فعل من بردین من باشد کوا * حقك شیری یم هوانك شیری
دکلم بنم فعلم بنم دینم اوزره شاهددر (مثنوی) مارمیت اذرمیتم درحراب * من چوتیغم وان زننده آفتاب * محاربه ده
بن مارمیت اذرمیت ام حراب یعنی محاربه درمفاعله بابنك مصدریدربن فی المثل تیغ کبی ام واول اوریجی آفتابدریعنی
مارمیت اذرمیت مفهومنك مظهری ام قتال وحرابده بن تیغ کبی برآلتم دست الهیده واول اوریجی آفتاب حقیقیدر
نته کم حضرت نبی صلی الله علیه وسلم کفارجانبنه براوج طپراغی ظاهرده رمی ایلدی حقیقتده آنی رامی الله ایدی واول
حضرت یدقدرتده برآلت اولدی نته کم (ومارمیت اذرمیت ولکن الله رمی) ایت کریمه سی بومعنایه شهادت قیلدی بوآیت
کریمه سورهٔ انفالده درتفسیری بوجلدك اوایلنه قریب وزیرحکایه سنده اعتراض مریدان برخلوت وزیرسرخنده
مذکوراولدی * مثنوی * رخت خودرامن زره برداشتم * غیرحق رامن عدم انکاشتم * بن کندی رختمی بولدن
قالدردم حضرت حقدن غیریسنی بن عدم ظن ایلدم یعنی (کل شئ هالك الاوجهه) مقتضاسنجه الآن هرشیئ
معدوم بیلدم (مثنوی) سایه ام کدخدا ام آفتاب * حاجبم من نیستم اوراحجاب * بن برسایه ام فی المثل بنم کدخدا
وصاحبم آفتابدریعنی سایه نیجه بی وجود ایسه وتابع آفتاب ایسه وانده اولان حرکات وسکنات وهرکونه حالات
افتابدن اولدیغی مقرر ایسه بنم دخی هرحالم اول افتاب حقیقیدندر بن انك باب سعادتنك دربانیم اکاحجاب دکلم
* مثنوی * من چوتیغم پرکهرهای وصال * زنده کردانم نه کشته درقتال * بن فی المثل وصال الهی کوهرلرندن برتیغ
کبی ام جنك وقتالده دری ایلرم دپلنمش ایلزم * مثنوی * خون نپوشد کوهرتیغ مرا * بادازجاکی برد میغ مرا * بنم
تیغم کوهرنی قان اورتمز ادبغیرحق سفك دماء ایلزدیمکدن کنایه اولوربادبنم میغمی قچن یرندن ایلتوربنی بادهوای
نفسانی بنم سحاب وجودمی مقامیمدن نیجه کیده رریعنی تحریکه قادراولمز * مثنوی * که نیم کوهم زحلم وصبروداد *

کوه را کی درربايد تند باد * صمان دکلم حلم وعدل ودادن جبل راسخم محکم بل طاغی چفن تیاردیعنی جبل راسخی باد
صرصر مقامندن ربوده قیلمز کذلک صاحب تمکینی بادهوای نفس مرتبه سندن آیرمز واخذ قیلمز * مثنوی * آنکه
ازبادی رود ازجا خسیست * زانکه بادنا موافق خود بسیست) اول کمسه که برندن بریلدن کیدر برخس درزیرا مخالف
بل زیاده قتی چوقدر پس باد مخالفدن مراد نه ارلدیغنک بیانه شروع ایدوب بیوررلر * مثنوی * باد خشم وباد شهوت
باد آز * برد اورا که نبود اهل نماز * غضب یلی وشهوت یلی وحرص یلی اول کمسه یی ایلتدی یعنی قاپدی واخذ ایتدیکه
اهل نماز اولمادی پس بوندن منفهم اولان بودرکه برکسه صحیح اهل نماز اولسه باد خشم وباد شهوت وباد آز وبونلرامثالی
اولان آنی مقامندن ازاله قیلمزدیمک اولور زیرا (ان الصلوة تنهی عن الفحشاء والمنکر) بیورلمشدر اول کمسه یی که صلوة
فحشا ومنکردن منع ایلمیه آنک صلوتی فی الحقیقه صلوة اولمز * مثنوی * کوهم وهستی من بنیاد اوست * ورشوم
چون کاه بادم باد اوست * ای پهلوان بن مرتبهٔ تمکین وبقینده فی المثل کوهم بنم وارلغم انک بنیادیدر واکرکاه کبی خفیف
اولسم هرجانبه میل وحرکت قیلسم بنم بادم انک باد ارادتیدر یعنی انک ارادت وتصرفی بادنک کاهی امبویله خفت وحرکت
بغایت مقبولدر (مثنوی) جز بیاد او نجنبد میل من * نیست جز عشق احد سرخیل من * اول پادشاهک باد ارادتندن
وهوای محبتندن غیریله بنم میلم حرکت وجنبش ایلمز بنم عسکرم حضرت احدک عشقندن غیری دکلدر یعنی وجودم
عسکرینک سرداری انک عشقیدر جمله قوای روحانیه وقوای نفسانیم اکا تابعدر * مثنوی * خشم برشاهان شه
وماراغلام * خشم راهم بسته ام زیر لکام * خشم وغضب پادشاهلر اوزره شاه ومیردر وبزه غلام واسیردر غضبی هم
لکام التنه بغلمشم یعنی غضب بنم مرکبمدر (مثنوی) تیغ حلم کردن خشمم زدست * خشم حق برمن چورحمت
آمدست * بنم حلم تیغی بنم غضبم بوینی اورمشدر حضرت حقک خشمی بکا رحمت کبی کلمشدر یعنی چونکم بنم حلم
خشم وغضبمی ازاله قیلمشدر خدای تعالینک خشم وقهری دخی بنم اوزریمه راحت ورحمت اولمشدر بوندن ایکی معنی
منفهم اولور بری بودرکه بن خشممی دفع ایتدکه خشم حق دخی بندن مندفع اولوب انک خشمی یرینه عین رحمت کاور
دیمک اولور بری دخی بودرکه انک خشمی بکا عین رحمت وقهری عین لطف ونعمت اولمشدر دیمکی اشعار قیلورکه عشاقک
شانیدر * مثنوی * غرق نورم کرچه سقفم شد خراب * روضه کشتم کرچه هستم بوتراب * بوتراب حضرت علی کرم الله
وجهه نک کنیهٔ شریفه لریدر بوکنیه یه باعث اولدرکه برکون حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم فاطمه نک خانهٔ
سعادتنه کلوب سؤال ایلدیکه این ابن عمک یعنی ابن عمک نیرده در دیدی بیوردیلرکه بنمله انک ماینده برمقدار
شکرآب واقع اولدی وکتدی پس حضرت رسول علیه السلام درحال برکسه یی انک جستجوسنه حواله قیلدیلر علی
الفور کلوب مسجدده یاتور دیو خبر ویردی حضرت نبی علیه السلام کلوب کوردیکه اول حضرت یاتمش واعضا ودوشی
ترابه باتمش بیوردیلرکه قم یا اباالتراب قم یا اباالتراب پس اول زماندنبرو اول حضرتنه کنیت اولمش معنی بیت نوره غرقم
اکرچه سقفم خراب اولدی روضه اولدم اکرچه ابوترابم یعنی اکرچه ابوترابم ولیکن حقایق ومعارف واسرار ولطایف
ازهارینک روضه سی اولدم اکرچه صورت ظاهرم فانی وخراب اولدیسه بحار انوار حقه مستغرق اولدم دیدی
* مثنوی * چون درآمد علتی اندر غزا * تیغ را دیدم نهان کردن سزا * چونکم غزاده برعلت کلدی وغرض نفس
ظاهر اولدی تیغی نهان ایلمکی وغزادن فراغت قیلمغی لایق کوردم * مثنوی * تا احب لله اید نام من * تا که ابغض لله
اید کام من * تا که بنم نامم احب لله کله تا که بنم مرادم ابغض لله کله * مثنوی * تا که اعطا لله اید جود من * تا که
امسک لله اید بود من) تا که بنم سخا وجودم اعطی لله کله تا که بنم وجود وذاتم امسک لله کله (م ی) بخل من لله عطا لله
وبس * جمله للهم نیم من آن کس * بنم بخلم لله وعطام لله در انجق جمله الله ایچوندر بن کمسه نک ان وتابعی دکلم بو ابیات
شریفه بو حدیث شریفه یه اشارتدرکه ابو امامه رضی الله عنه حضرتلری روایت بیوررلر قال علیه السلام من احب لله
وابغض لله واعطی لله ومنع لله فقد استکمل الایمان کذا فی المصابیح (م ی) والحجه لله میکنم تقلید نیست * نیست تخییل
وکمان جز دید نیست) واول نسنه یی که الله ایچون ایلرم تقلید دکلدر بنم ایلدیکم تخییل وکمان دکلدر دیدی ومعاینه دن
غیری دکلدر بلکه اشلدیکم کار تحقیق مشاهده اوزره در * مثنوی * زاجتهاد وازتحری رسته ام * آستین بردامن
حق بسته ام * اجتهاددن وتحریدن قورتلمشم یعنی ظن وکماندن اولان اجتهاددن خلاص اولوب قبلهٔ حقیقی مشاهده
قیلمشم آستینمی حق تعالینک دامننه بغلمشم یعنی دست قلبمی دامن امر حقه محکم قیلمشم آستیندن مراد دست
ودامندن مراد امر الهی اولور (مثنوی) کرهمی پرم همی بینم مطار * ورهمی کردم همی بینم مدار * اکراوچرسم
مطاری کورورم یعنی اکر پرواز ایلرسم محل جولان وطیرانی مشاهده قیلورم واکر دوران وجولان ایدرم دور ودوران
ایده جک یری کورورم (ی) ور کشم باری بدانم تا کجا * ماهم وخورشید پیشم پیشوا * واکر بر یوک چکرم بیلورم

تاقنده ایلتورم بن ماهم وآفتاب اوکده پیشوادر یعنی آفتاب حقیقی بکا رهنمادر (مثنوی) پیش ازین باخلق کفتن
روی نیست * بحررا کنجایی اندر جوی نیست * بوندن زیاده وبو اسرار حکمه دن ارتق خلقه سویلمککه وجه یوقدر
زیرا بحرابر مغه صغمقلق یوقدر خلقک فهملری جوی کبی واسرار خدا بحر بیکران کبیدر پس بحر اسرار خلقک جوی
فهمنه صغمق ممکن دکلدر فهملری یتدیکی مرتبه بودرکه اندن بر مقدار تعبیر اولندی * مثنوی * پست می کویم
باندازهٔ عقول * عیب نبود این بود کار رسول * سوزی خلقک عقللری یتدیکی قدر الچق سویلرم بوخصلت کامله عیب
دکلدر زیرا رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینک کاری بو اولدی نته کم بیوررلر (نحن معاشر الانبیاء امرنا ان ننزل
الناس منازلهم وان نکلم الناس علی قدر عقولهم) وبر آخر حدیث دخی علوم واسرار سویلین عالمره امر قیلوب بیوررلر
(کلموا الناس علی قدر عقولهم لا علی قدر عقولکم * مثنوی * از غرض حر کواهی حر شنو * که کواهی بندکان
نه ارزد دو جو * غرض نفسانیدن بن حر وآزادم حرک شهادتنی اشیت زیرا بنده لرک شهادتی ایکی ارپه دکمز بندهٔ نفس اولنلرک
شهادتی دخی عند اهل التحقیق امور الهیده وامور دینیه ده بندهٔ صوری کبی مقبول دکلدر * مثنوی * در شریعت
مر کواهی بنده را) نیست قدری وقت دعوی وقضا) شریعت مطهره ده تحقیقا بنده نک کواهلغنه دعوی وحکم
وقتنده بر قدر وقیمت یوقدر * مثنوی * کر هزاران بنده باشندت کواه * بر نسنجد شرع ایشانرا بکاه * اکر هزاران قول
سکا شاهد اوله لر شرع شریف انلری صمانه طار تمز وشهادتلرنی مقبول ایتمز * مثنوی * بندهٔ شهوت بتر نزدیک حق *
از غلام وبندکان مسترق * حق تعالینک قتنده شهوت بنده سی بدتر وزشتتر در غلامدن ومسترق بنده لردن مسترق
رق اولمش یعنی اسیر اولمش بنده لردن دیمک اولور * مثنوی * کین بیک لفظی شود از خواجه حر * وآن زید شیرین
ومیرد سخت مر * زیرا بوظاهرده اولان عبد مملوک افندیسندن برلفظ ایله حر اولور واعتقک دیسه همان دم عتق
ونجات مرتبه سن بولور واول بندهٔ شهوت شیرین دیریلور وزیاده آجی اولور وانک موتی قتی تلخ اولور * مثنوی * بندهٔ
شهوت ندارد خود خلاص * جز بفضل ایزد وانعام خاص * شهوت بنده سی خود شهوتدن خلاص طونمز الله
تعالینک فضلندن وخاص انعامندن غیریله * مثنوی * درچهی افتاد کانرا غور نیست * وآن کناه اوست جبر
وجور نیست * زیرا بندهٔ شهوت برقیویه دوشدیکه انک غوری وقعری یوقدر واول چاه انک کناهیدر اول حالت اکا
جبر وجور دکلدر (مثنوی) درچهی انداخت او خود را که من) در خور قعرش نمی یابم رسن) اول بندهٔ شهوت کندیسنی
برقیویه اتدیکه بن انک قعرنه لایق ایپ بولمزمکه اول شهوت قیوسندن آنی اول سببله خلاص ایلیم بو قیودن
مراد الله اعلم جهنمده اولان غیا قیوسی اولمقدرکه اهل تفسیر بو آیت کریمه نک تفسیرنده تقریر ایتمشلردر اول آیت
کریمه بودرکه سورهٔ مریمده حق تعالی بیورر (فخلف من بعدهم خلف اضاعوا الصلوة واتبعوا الشهوات فسوف یلقون
غیا) روایت اولنورکه غیا جهنمده بردیبی یوق قیودرکه جهنم اندن خوف ایلر وبو غیا قیوسنه تارک صلوة وتابع
شهوات اولنلر داخل اولور بیورمشلر * مثنوی * بس کنم کراین سخن افزون شود * خود جکرچه بود که خارا خون شود
بو سوزلردن فراغت ایدوب خاموش اولورم زیرا بو سوزا کر زیاده اوله جکر خود ندرکه بو سوزک هیبتندن سنک خارا خون
اولور * مثنوی * این جکرها خون نشد از سختیست * غفلت ومشغولی وبدبختیست * بو جکرلر خون
اولمدیسه سختلقدن وکمال قسوتدندر قلبک سخت وقاسی اولمسنه سبب غفلت وامور دنیایه مشغول اولمقلق
وبدبختلقدر بعض نسخه ده مصرع اول این جکرها خون نشد نه از سختیست واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره معنی
بو جکرلر خون اولمدیسه سختلقدن دکلدر یعنی غلظت وصلابتی اولدیغی اجلدن دکلدر بلکه غفلتدن ودنیایه
مشغوللقدن وبدبختلقدن خون اولمدی دیمک اولور (م ی) خون شود روزی که خونش سود نیست) خون شو
آن وقتی که خون مردود نیست * برکون قان اولورکه اکا خون اولمق سود اولمز وفائده قیلمز شول بروقت خون
اولکه خون اولمق مردود دکلدر یعنی بو دنیاده کلام خدادن واستماع کلام انبیا علیهم السلام واولیای عظامدن خون
اولمین جکر برکون خون اولورکه اول کون یا روز اجل ویا خود یوم قیامتدر ولیکن اول کون خون اولمق مقبول دکلدر
پس ای قسوت قلب صاحبی اول کوندن مقدم حالا کلام اولیای عظامدن متأثر اولوب جکرک خون اولسون که
الآن جکرک خون اولمق سکا نافع وپرسوددر * مثنوی * چون کواهی بندکان مقبول نیست * عدل او باشد که
بندهٔ غول نیست * شرع شریفده چونکه بنده لرک شهادتی مقبول دکلدر شاهد عدل اول اولورکه غولک قولی
اولمیه غولدن مراد نفس وشیطاندر عدل بونده عادل معناسنه درموصوف محذوفدر تقدیری شاهد عادل دیمکدر
* مثنوی * کشت ارسلناک شاهد درنذر * زانکه بود از کون او حر ابن حر * سورهٔ احزابده اولان آیت کریمه یه اشارتدر
قال الله تعالی فی حق نبیه (یا ایها النبی انا ارسلناک شاهدا ومبشرا ونذیرا وداعیا الی الله باذنه وسراجا منیرا) یعنی

ای نبی مشاهد تحقیقا بز سنی مبعوث اولدیغك كسـه‌لر اوزره شاهد اولدیغك حالده ارسال ایلدك كه سن بونلرك
تصدیق وتكذیبنه وهدایت وضلالتنه شهادت ایلرسن شهادت مقبوله ایله معنیء بیت نذرده یعنی قرآنده ارسلناك
شاهدا آیت كریمه‌سی اول نبی مكرم علیه السلامك حقنده نازل اولدی وشاهدلك صفتیله حق تعالی اول حضرتی
توصیف قیلدی زیرا كه اول حضرت عبد الدنیا وعبد الهوی وعبد الشهوی دكل ایدی بلكه جمیع اكواندن حر
ابن حر ایدی پس شهادت مقبوله یه حریت شرطدر بندهٔ حرص وشهوتك ناس اوزره شهادتی عند قاضی القضاة مقبوله
دكلدر پس (وكذلك جعلناكم امة وسطا لتكونوا شهداء على الناس ویكون الرسول علیكم شهیدا) آیت كریمه‌سی
كرچه عامهٔ امت محمدیه خطابدر ولیكن ذكر مطلق ارادهٔ مقید قیلنمشدر اولوب خطاب بو جمله‌دن ناس اوزره شهادته
مستحق اولنلره ونفسی اعراض جسمانیه‌دن واعراض شهوانیه‌دن آزاد قیلنلره منصرف اولور والله اعلم * مثنوی
چون كه حرم خشم كی بندد مرا * نیست اینجا جز صفات حق درا * چونكم بن صفات نفسانیه‌دن واخلاق ذمیمه‌دن
حر وآزادم خشم بنی نچون بغلر واسیر ایلر بو مرتبه‌ده كه بنم بونده صفات حقدن غیری یوقدر بر وكل * مثنوی * اندرا
كازاد كردت فضل حق * زانكه رحمت داشت بر خشمش سبق * بر وكل زیراسنی حضرت حقك فضل واحسانی كفردن
آزاد ایلدی برخوای سبقت رحمتی على غضبی اوزره رحمتی سبقت طوتدی (مثنوی) اندرا اكنون كه رستی
از خطر * سنك بودی كیمیا كردت كهر * ای پهلوان بر وكل شمدیكه خوف وخطردن قورتلدك مقدما حجر لایفهم
ایدك كیمیاسی كهر ایلدی یعنی كفر وعصیان مرتبه‌سنده سنك كبی بی قدر وبی اعتبار ایدك حالا عنایت اكسیری سنی
ایمان واسلام ایله كوهر ایلیوب مقبول اولدك * مثنوی * رستهٔ ازكفر وخارستان او * چون كلی بشكفت
سروستان هو * كفردن وانك خارستانندن قورتلمشسن هو باغچه‌سنده بر كل كبی آچل حدیقهٔ حقیقته داخل اولوب
كل كبی تازه روو خندان اول * مثنوی * تو منی ومن توام ای محتشم * تو علی بودی علی را چون كشم * ای محتشم سن
بن سن وبن سنم نته كم حضرت نبی علیه السلام المسلمون كنفس واحدة بیوردی شمدی سن علی اولدك علی یی نیجه قتل
ایدم یعنی الآن اسلامه داخل اولمق واسطه‌سیله بنله نفس واحده اولمق مرتبه‌سن بولدك پس سنی اولدرمك كندی
نفسمی اولدرمك كبی اولور پس بن كندمی نیچون اولدورم دیدی * مثنوی * معصیت كردی به از هر طاعتی
اسمان پیمودهٔ در ساعتی * هر بر طاعتدن او معصیت ایلدك بر ساعتده آسمانی طی ایلدك یعنی سنكه حین قتلده
بنم یوزیمه توكرك آندك معصیت ایتدك لیكن رب معصیة خیر من الطاعة قولنك مصداقنجه بر معصیت ایشلدك كه
معناً نیجه طاعاتدن خیرلودر اول صورتا معصیت ومعنا طاعت اولان خصلت سببیله بر ساعتده نیجه منازل
ومراتبی قطع ایدوب ایمان واسلام ایله مشرف اولدك وبنله اخوت مرتبه‌سنی بولدك دیدی * مثنوی * بس
خجسته معصیت كان مرد كرد * نی زخاری بر دمد اوراق ورد * زیاده خجسته ومبارك معصیتدركه اول معصیتی مرد
ایلدی واول معصیتدن رضا ورحمت ظهوره كلدی كل اوراقی خارلردن بتمزمی یعنی معلومدركه كل یپراقلری خاردن
بتر كذلك چوق معصیت اولوركه اندن رحمت الهی ومغفرت ربانی حاصل اولوب اول معصیت صاحبی قرب حقه
موصل اولور كما قیل كم من معصیة تورث الرحمة وتوصل المغفرة * مثنوی * نی كناه عمر وقصد رسول * می كشیدش
تا بدر كاه قبول * مثلا بویله دكلمیدر حضرت عمر رضی الله عنهك كناهی ورسوله قصدی اول عمری در كاه قبوله دك
چكمدیمی نی كلمه‌سی مصرع ثانی یه مصروف اولورغمی كشیدش تقدیرنده اولوب استفهام معناسی ویریلور وحضرت عمر
رضی الله عنهك قصه‌سی مفصلا مشهوردر اجمالی اولدركه دخی اسلامده دكل ایكن زمان جاهلیتده ایكن ابو جهل
وانك توابعی بر كون حضرت عمر رضی الله عنه سنك خواهرك حضرت محمد صلی الله علیه وسلمه ایمان كتوروب آبا
واجدادی دیننددن چقدی دیو تغییر ایلدیلر واكر سنده غیرت اولیدی انلری قومزدك دیو سویلدیلر درحال غیرته كلوب
شمشیرین الینه الوب خواهرینك ورسولك قتلنه قصد ایلدی اولا خواهرینه كلدكده بر صدا اشیدوب توقف ایلدی مكركه
قز قرنداشی اول حینده سورهٔ طه یی تلاوت ایدردی اول كلامی استماع ایلدكده قلبندن خشم وغضب بر مقدار زائل
اولوب بو فی الحقیقه كلام مخلوقه بكزمز دیوب قلبنه ایمان اثرلری كلمكه باشلدی لیكن كندی یه دیدیكه بونك
قتلی آساندر اولا محمدی قتل ایدم اندنصكره بوكا كلم دیوب حضرت نبی علیه السلام جانبنه توجه ایلدی پس غضب
شدیدله كلدكده حضرت نبی علیه الصلوة والسلامه انك غضبندن وقتل رسوله قصدندن خبر ویردیلر حضرت رسول
اكرم صلی الله علیه وسلم دفع ایلمك كلسون برودیوادن ویروب حضرت نبی علیه السلامه مقابل كلدكده درحال اول
حضرت برندن قالقوب (مرحبا یا عمر اهلا وسهلا) دیوب آنی سینه‌سنه ضم ایلدكده روایت اولنوركه عمرك قلبنده
اولان كفر وعناد وخشم وفساد جمیعا زائل اولدی ونور ایمان واسلام ایله درونی طولوب بكا اورقته ایله یا رسول الله بكا

اسلام عرض ایله دیوب حضرت نبی علیه السلام اكا تلقین كلمهٔ شهادت ایلیوب شرف اسلام ایله مشرف اولوب
بو مرتبه قدر وشرف بولوب اصحاب كزیندن اولدیلر * مثنوی * نی بسحر ساحران فرعونشان * می كشید و كشت
دولت عونشان * مثال آخر بویله دكلمی كه ساحرلرك سحری سببیله فرعون انلری كندی جانبنه چكدی ودولت
انلره عون اولدی وحضرت موسی علیه السلامه ایمان كتورملرینه انلرك سحرلری سبب اولدی وشهادت مرتبه‌سنه
ایصال قیلدی (مثنوی) كر نبودی سحرشان آن جحود * كه كشیدی ایشان بفرعون عنود * اكر انلرك سحری واول
انكاری اولمیدی جحود عناد وانكار معناسنه‌در انلری فرعون عنوده كیم چكردی یعنی انلری فرعون عنود جانبنه
ساحرلكاری وجحودلكاری چكدی چونكم فرعونك یاننه كلوب حضرت موسی علیه السلامه مقابل اولوب انك
معجزات باهره‌سنی كوروب نبی صادق اولدیغنی بیلدكلرندن ایمان كتوردیلر حق كندیلرنی مرتبهٔ شهادته
یتوردیلر * مثنوی * كی بدیدندی عصا ومعجزات * معصیت طاعت شد ای قوم عصات * اكر ساحرلرك سحری
اولمیدی انلر عصایی ومعجزاتی نچن كوررلردی چونكم بونلرك سحری ایمانه كلملرینه سبب اولدی معصیت
طاعت اولدی ای عاصیلر قومی * مثنوی * ناامیدی راخدا كردن زدست * چون كنه مانند طاعت آمدست *
حضرت خدا لا تقنطوا من رحمة الله ان الله یغفر الذنوب جمیعا) آیت كریمه‌سیله ناامیدلكك بوینن اورمشدر چونكم
كناه طاعت مانندی كلمشدر كناهك طاعت مانندی كلمسنی بو بیتله تفسیر بیوررلر * مثنوی * چون مبدل میكند
او سیئات * طاعتی اش میكند رغم وشات * چونكم اول خدای عز وجل سیأتی حسناته مبدل ایلر كما قال الله تعالی
فی حق التائبین عن الذنوب (فاولئك یبدل الله سیأتهم حسنات) اول سیأتی على رغم الوشاة بر طاعت ایلر وشاة
واشینك جمعیدر واشی غمازه دیرلر بو محلده شیاطین مراد اولور یعنی شیاطینك كورلكنه حق تعالی سیأتی طاعاته
تبدیل قیلر دیمك اولور * مثنوی * زین شود مرجوم شیطان رجیم * وز حسد او بطرقد كردد دو نیم * رجیم اولان
شیطان بوندن اوتری مرجوم اولور وحسدندن اوچاتلر ایكی پاره اولور شیطان رجیم رحیم اولان اللهك سیأتی
حسناته تبدیل ایلدیكنی كوره بو سببدن مرجوم ومدحور اولوب حسدندن پاره پاره اولوب ایكی پاریلور زیرا كندی
انلری مقهور اولمق بابنده ایلدیكی سعی وكوششك جمله‌سی ضایع اولمش (مثنوی) او بكوشد تا كناهی پرورد * زان
كنه مارا بچاهی آورد * او شیطان سعی وكوشش ایلر تا بر كناهی سببیله تربیه ایلیه اول كناهدن بزی بر قیویه كتوره
وا كابراغمه * مثنوی * چون ببیند كان كنه شد طاعتی * كرد داورا نامبارك ساعتی * چون كوره كه اول كناه
بر طاعت اولدی اول وقت اكا نامبارك بر ساعت اولور (مثنوی) اندرامن در كشادم مرترا * تف زدی وتحفه دادم
مرترا * پس حضرت علی كرم الله وجهه بنه اول نو مسلمان ولی یه دیدی ایجرو كل وعلم شهرنه داخل اول كه بن سكا
قپو اچدم سن بنم یوزمه توكردك وبن سكا تحفه ویردم * مثنوی * مرجفا كر را چنینها میدهم * پیش پای چپ
چه سان سرمی نهم * تحقیقا جفا كر اولنه بونك كبی احسانلر ویریرم صول ایاغك اوكنه نه وجهله باش
قورم پای چپدن مراد عصیان جفایله حضورنه قدم قوین كمسه‌دن كنایه اولور یعنی تحقیقا جفاكر
اولنلره بو تجلیلری ویریرم وپای چپ مشابه‌سنده اولان جافی وستمكرلره كوركه نه وجهله باش قورم واسألنلری
مقابله‌سنده احسان قیلورم (مثنوی) پس وفا كر را چه بخشم تو بدان) كنجها وملكهای جاودان) پس وفا كر اولنلره
نه بغشلرم سن بیل ومحبت وصفا ایله كلنلره نه كونه احسان ایلرم بوندن استدلال قیل ابدی كنجلر وجاودانی ملكلر ویریرم
وآنی حیات ابدیه وسعادت سرمدیه مرتبه‌سنه ایركوریرم (كفتن پیغمبر صلی الله علیه وسلم بكوش ركابدار امیر
المؤمنین علی كرم الله وجهه كه كشتن علی بردست تو خواهد بود (مثنوی) من چنان مردم كه بر خونیء خویش
نوش لطف من نشد در قهر نیش * حضرت علی كرم الله وجهه اول نو مسلمان اولان ولی یه كندینك كمال مروتنی وغایت
فتوتنی بیان وسائر ناسه ارشاد ایچون بیوردیلر بن انجلین مردمكه كندی قاتلم اوزره بنم لطفم نوشی قهرده نیش اولمدی
یعنی نوش كبی اولان لطفم آنی قهر ایلدكده نیش كبی اولمدی وآنی رنجیده قیلمدی * مثنوی * كفت پیغمبر بكوش
چاكرم * كو بر دروزی ز كردن این سرم * حضرت پیغمبر علیه السلام بنم چاكرم قولاغنه دیدی چاكر وركابداردن
مراد ابن ملجمدر حضرت نبی علیه السلام انك كوشنه دیدیكه سن علی یی بر كون قتل ایلرسن وبند خی بیلدمكه اول
چاكرم بنم باشمی بر كون كردنمدن كسر مصرع ثانینك مصرع اوله مرتبط اولمسنه ومناسب كلمسنه بو كلاملرینه ماده
تقدیر اولنور شعرده ضرورت اولدیغیچون وقرینهٔ كلام بو تقدیر اولنان كلماته دلالت قیلدیغیچون بینهمادن حذف
اولنوب اختصار مطلوب قیلندی (مثنوی) كرد اكه آن رسول از وحی دوست * كه هلاكم عاقبت بر دست اوست *
دوستك وحیندن اول رسول بنی اكاه ایلدیكه بنم هلاكم عاقبت انك الندهدر (مثنوی) او همی كوید بكش

بیشین مرا * تا نیاید از من این منکر خطا * اور کابدار چونکه حضرت رسول علیه السلامدن بو کلامی اشتدی
رکابداری بنی یا علی مقدم اولدر تا بو قبیح ونامعقول خطابندن کلمه وصادر اولمیه (مثنوی) من همی کویم چو مرک من
زتست * با قضا من چون توانم حیله جست * بنا کادیردم چونکه بنم مرکم وهلاکم سندندر قضای حقه بن حیله
ایتمکه نیجه قادر اولورم * مثنوی * او همی افتد به پیشم کای کریم * مر مرا کن از برای حق دونیم * اور کابدار بنم
اوکمه دوشردی بویله دیو که ای کریم نبی الله ایچون البته ایکی پاره ایله * مثنوی * تا نه آید بر من این انجام بد * تا نسوزد
جان من بر جان خود * تا بو انجام بد یعنی سوء خاتمه بنم اوزریمه کلمیه تا بنم جانم کندی جانی اوزره یانمیه وبو کونه فعل
شنیعه مظهر اولمیه * مثنوی * من همی کویم برو جف القلم * زان قلم بس سرنکون کردد علم * بن رکابداره ایدردم یوری
جف القلم بما انت لاق در یعنی قلم اعلی شول کاره که سن اکا ملاقی اولورسن وعاقبت آنی اجرا قیلورسن قلم ازلده انک
اوزرینه جاری اولدی وقورودی جفوف قلم اول کارک ازلده ثبوتندن کنایه در بر وفتح یا وضم را ایله اوقنمق دخی جائزدر
بروامر حاضر اولوب کیت معناسی ویرلسه دخی جائز اولور اول قلمدن چوق علم باش آشغه اولور زیرا قلم الهی لوح
محفوظه هر نه یازدیسه متغیر اولمیوب البته انسانک باشنه اوکلور * مثنوی * هیچ بغضی نیست در جانم زتو * زانکه
این را من نمیدانم زتو سندن بنم جانمده هیچ بر بغض یوقدر زیرا که بو قتلی بن بیلمزم سندن (م ی) آلت حقی تو فاعل دست حق
* چون زنم بر آلت حق طعن ودق * وسن حق تعالینک آلتیسن وفاعل دست حقدر حق تعالینک آلتی اوزره نیجه
طعن ودق اورم چونکم حضرت علی کرم الله وجهه کندینک مقبول اولمسنی واول قاتلک قتلنی قضاء حقه اسناد
ایلدی قاتل جانبندن بر سؤال لازم کلدیکه اول سؤال بودر که انک لساندن حکایه بیورر * مثنوی * کفت او پس
آن قصاص از بهر چیست * کفت هم از حق آن سر خفیست * اول قاتل حضرت علی کرم الله وجهه یه دیدیکه چونکم
حقیقتده کار بویله در پس قاتله بو قصاص ندن اوتریدر حضرت علی کرم الله وجهه اکا جواب ویروب ایتدی قصاص
هم حضرت حقدندر واو بر خفی سردر که هر کسک فهمی انک ادراکنه قادر اولمز * مثنوی * کر کند بر فعل خود
او اعتراض * زاعتراض خود برویاند ریاض * اکر کندی فعلنه اول اعتراض ایلرسه کندینک اعتراضندن باغچه لر
بتورر وعوضلر ظهوره کتورر بو کلامک نکته سی وسری اولدر که حضرت حق فاعل حقیقی واشیا انک دست قدرتنده
بر آلت کبیدر پس برشیء واسطه سیله اول فاعل حقیقی بر فعلی ظهوره کتورسه وبر جانبدن کندی ارادتیله ظهوره
کلان فعله واول فعلک آلتنه اعتراض ایلسه اول اعتراض عبث وبیهوده دکلدر بلکه نیجه حکم خفیه یی متضمندر
اول کندینک اعتراضندن نیجه ریاض اسراری ظهوره کتورر واندن نیجه کونه حکمتلر وصفتلر بتورر که عقول انسانی
انک ادراکنده عاجز اولور * مثنوی * اعتراض او رسد بر فعل خود * زانکه در قهرست ودر لطف او احد * کندی
فعلنه اعتراض ایلمک اکا لایق اولور زیرا که قهرده ولطفده اول خدا فرد وواحددر انک ملکنده کمسه نک شرکتی یوقدر
(مثنوی) اندرین شهر حوادث میر اوست * در ممالک مالک تدبیر اوست * بو حوادث شهرنده میر اودر حوادث شهرندن
مراد جمیع کائنات موجوداتدر یعنی جمیع کائنات موجودات شهرنده همان حاکم وامیر اولدر جمیع مملکتلرده
همان مالک تدبیر اولدر * مثنوی * آلت خود را اکر او بشکند * آن شکسته کشته را نیکو کند * حضرت خدا
اکر کندینک آلتنی صیه اول شکسته اولمشی ایو ودرست ایلر یعنی مثلا بر قاتلی قصاصله شکسته قیلسه واکا قاهر
اولسه نوعا اول قهرک ضمننده اول قاتله منفعت واردر (م ی) رمز ننسخ آیة او ننسها * نأت خیرا در عقب می دان مها
ما ننسخ من آیة او ننسها) کلامنک رمزنی وسرنی انک عقبنده (نأت بخیر منها) رمزنی ای اولو بیل اکرچه بو آیت
کریمه نک ورودی آیات منسوخهء قرآنیه حقنده واقع اولمشدر لیکن معنای باطنیسی جهتندن صحایف کونده واقع
اولان آیات الهیه دخی شامل اولور چونکه حق تعالی بو صحف اکوانده مسطوره اولان آیاتدن برشیئک ایت وجودنی
نسخ وازاله ایلسه (نأت بخیر منها او مثلها) موجبنجه یا اول وجوددن خیرلوسن روز آخرتده ظهوره کتورر ویا خود
انک مثلنی کتورردیمک اولور وبو آیت کریمه نک تفسیری وبر آخر نوع اوزره تحقیقی بو جلدک اوایلنه قریب بازکفتن
بازرکان با طوطی سرخنده مروی ایلمشدر (م ی) هر شریعت را که حق منسوخ کرد * او کیا برد وعوض آورد ورد) مثلا
هر شریعتی که حق تعالی حضرتلری منسوخ ایلدی اول خدا فی المثل کیایی کیدردی واکا عوض وبدل کل کتوردی
یعنی منسوخ اولان شریعتلر کویا کیا کبی ایدی وانک یرینه کلان شریعت انلردن خیرلو ونعم البدل کل کبیدر که اول
جمیع شرایعک اسرارینی وزبدهء احکامنی جامع اولان شریعت محمدیه در (م ی) شب کند منسوخ شغل روز را * بین جمادی
خرد افروز را) باز شب منسوخ شد از نور روز) تا جمادی سوخت زان آتش فروز) بو ابیات شریفه یی حضرت علی کرم الله
وجهه لساندن ابن ملجمه سر قتل وقصاصی بیان ایلمک صددنده هلاک ومقتول اولان کمسه یی آیت کریمه یه منسوخه

وشریعت

وشریعت منسوخه یه تشبیه بیوردقدنصکره اشغال روزی شب واحوال شبی روز نسخ ایلدیکنه دخی تشبیه ایدوب
بیوررلر که نهارک اشغال واعمالنی کیجه منسوخ ایلر یعنی شبده اولان نوم وخفته لک روزده اولان افعال واعمالی
منسوخ ایلر دیمکدر که ذکر محل اراده حال قبیلندن اولور وذکر سبب اراده مسبب دخی دینور کوراول کیجه ده واقع
اولان جمادلکی وخفته لکی خرد افروز در یعنی حواس اعضا وخردندن منور اولور وکسل وفتور کیدوب راحت بولور
پس النوم اخ الموت فحواسنجه حالت نوم موت کبی اکرچه معطلق وفسرده لک ومنجمدلک حالتیدر وصورتا کراهتدن
خالی دکلدر اما معنا چونکم بو قدر راحت وحیاته باعثدر مکروه ومنفور دکلدر اما معنی کذلک (ولکم فی القصاص
حیاة) کبی وشب واحوال شب منسوخ اولدی روزک نورندن حتی فسرده لک وخفته لک بیلندی وکتدی اول آتش
شعله لودن یعنی کوندن (قال الله تعالی وجعلنا اللیل والنهار آیتین فمحونا آیة اللیل وجعلنا آیة النهار مبصرة (م ی)
کرچه ظلمت آمد آن نوم سبات) نی درون ظلمتست آب حیات) نی دران ظلمات خردها تازه شد) سکتهء سرمایهء آوازه شد
اکرچه صورتا ظلمات کلدیسه اول نوم وراحت ویا احساس وحرکتدن قاطع اولدیسه (کما قال الله تعالی وجعلنا
نومکم سباتا) ای قطعا عن الاحساس والحرکة استراحة للقوی الحیوانیة وازاحة لکلالها پس فاذا کان کذلک
درون ظلمتده دکلمیدر آب حیات مقرردر که آب حیات درون ظلمتده در اول ظلمت نومده خردلر تازه اولمدیمی وحواس
زنده اولوب لطافت بولمدیمی بو محققدر که بولدی وسکته دیدکاری مرض سرمایهء آوازه اولمدیمی متبادر که اولدی
وسکته بر مرضدر که انسانه طاری اولدقده بر زمان میت کبی بیهوش ودم بسته اولور بعده ینه هوشه کلوب حیات
بولور وسکته موسیقی دانلر اصطلاحنده بر حالتدر که خواننده اولان کمسه آوازله اوقورکن بر مقدار نفس قطع ایدوب
راحت بولور وارل سکوت آوازه یه سرمایه اولور ومحسن نغمات والحان اولور ومع هذا سامعینه اول سکته دن ینه ملال
کلمز که محلنده واقع سرمایهء آواز اولان سکته بودر اما بو سکته نک لفظا اول سکته یه من وجه قطع نفس ایلمکده مشابهتی
اولدیغیچون کان اول دخی کویا سرمایهء آوازه اولمش اولور تشبیها الثلاث السکتة بهذه السکتة لاشتراکهما فی اللفظ
فافهم فانه معنی لطیف ما عثر علیه احد من الشارحین * مثنوی * که ز ضدها ضدها آید پدید * در سویدا روشنایی
آفرید * زیرا ضدلر ضدلردن ظاهر اولور الاشیاء تبین بالاضداد قولی بو معنایی تفسیر قیلور حضرت حق سویدای
دلده روشنالک براتدی سویدای قلب بو قدر روشنالک ایچره مردمک دیده مقداری بر سیاه قانجغزدر دیمشلر که
قلبک ودرونک بو قدر روشنالکنه محل اولور (مثنوی) جنک پیغامبر مدار صلح شد * صلح این آخر زمان زان جنک بد *
حضرت پیغمبر علیه السلامک جنکی صلحک مداری اولدی بو آخر زمانک صلحی اول جنکدن اولدی که اهل اسلام انلرک
مجاهده سی سببیله قوت بولدی واهل کفر ضعیف ومغلوب اولوب عاقبت مصالحه قیلدی پس آسوده لکه سبب انلرک
جنک وقتالی اولدی (مثنوی) صد هزاران سر برید آن دلستان * تا امان یابد سر اهل جهان * اول دلستان نیجه
یوز بیک باش کسدی تا جهان خلقنک باشی امن وامان بوله * مثنوی * باغبان زان می برد شاخ مضر * تا یابد نخل
قامتها وبر) مثلا باغبان مضر اولان شاخی اول سببدن کسر تا کم خرما اغاجی اول شاخ بدلک منقطع اولمسیله قامتلر
وثمرلر بوله (مثنوی) می کند از باغ دانا آن حشیش * تا نماید باغ ومیوه خرمیش * مثلا آخر باغبانلق صنعتنده دانا
اولان کمسه باغدن اول حشیشی یعنی یبان اوتلرنی قوپرر تا کم باغ وباغده حاصل اولان میوه اکا خرملک کوستره
(مثنوی) می کند دندان بد را آن طبیب * تا رهد از درد وبیماری حبیب * مثال آخر برامن ومضر اولان دیشی اول طبیب
قوپرر تا یار وحبیب درد ورنجدن قورتله (مثنوی) پس زیادتها درون نقصهاست * مر شهیدان را حیات اندر فناست
فاذا کان کذلک بو مقدمات معلومک اولدیسه زیاده لکلر نقصلرک درونتده در پس باء عریله بس اولسه دخی محله انسب
اولور بو تقدیر اوزره معنی نقصلر ایچره چوق زیاده لکلر واردر تحقیقا شهیدلره حیات فناده در که انلر فنای جسملرنده
حیات ابدی بولورلر نته کم بیوررلر (مثنوی) چون بریده کشت حلق رزق خوار * یرزقون فرحین می شد کوار *
سورهء آل عمرانده اولان آیت کریمه یه اشارتدر نته کم بیوررلر (ولا تحسبن الذین قتلوا فی سبیل الله امواتا) بو آیت کریمه
مطلقا شهدا حقنده اوله ویا خود شهداء بدر حقنده اوله وخطاب یا حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمه اوله ویا جمله
ظن ایدنلره اوله پس تفسیر شریفی سن ظن ایلمه یا محمد ویا خود سن ظن ایلمه ای ظن ایدیجی شول کمسه لریکه قتل اولندیلر
(فی سبیل الله یولنده امواتا غیریلرین امواتی کبی بل احیاء) بلکه بونلر حیلردر (عند ربهم یرزقون) ربلری قتنده
بونلر رزقلنورلر سائر احیا رزقلندیغی کبی (وهو تأکید لکونهم احیاء ووصف لحالهم التی علیها من التنعم (فرحین بما آتیهم
الله من فضله بونلر فرحین وشادان اولدقلری حالده الله تعالینک بونلره فضل وعنایتندن اعطا ایلدیکی شیئه که اول شرف
شهادت ونعم جنتدر (ویستبشرون) ای یسرون بالبشارة (بالذین لم یلحقوا بهم) یعنی بو شهدا بشارتله مسرور اولورلر شول

کسه لره که شهادتله بونلر مرتبه سنه لاحق اولمدیلردی (من خلفهم) بونلرك خلفندن یازمانا یارتبة (ان لاخوف علیهم
ولاهم یحزنون) بالذین دن بدلدر تقدیری استبشار ایدرلر مرتبه لرینه لاحق اولمینلره بونلرك اوزرینه خوف یوقدر دخی
بونلر محزون اولمزلر بو آیت کریمه ده دلالت واردرکه انسان بو هیکل محسوسه دکلدر بلکه بذاته مدرك بر جوهردرکه فناء
بدندن اکا فنا لازم کلمز و تالم و تنعمی بدنه متوقف ومنوط دکلدر معنیء بیت چونکم رزق یعنی بوغاز کسلمش اولدی
(یرزقون فرحین) مفهومی سکیجی اولدی یعنی (یرزقون فرحین) قولیله مشار الیه اولان نعمت مرزوقه اول کسلمش
بوغازه خوشکوار اولدی وهضم وسایغ اولدی * مثنوی * حلق حیوان چون بریده شد بعدل * حلق انسان رست
افزایید فضل * حیوانك بوغازی چونکه عدل ایله کسلمش اولدی انسان بوغازی بتدی وفضل وشرف زیاده اولدی
یعنی چونکم حیوانك بوغازی کسیلوب انسانه غذا اولدقده انسانك وجودنده هضم اولوب انك نشو ونماسیله حلق
انسانی قوت بولور واول لحم حیوانی انسانك بدننه کلوب انده هضم اولوب جزو حکمن بولدقدنصکره شرف وفضیلتی
زیاده اولور (مثنوی) حلق انسان چون ببرد هین ببین * تا چه زاید کن قیاس آن برین * چونکم انسانك بوغازی
کسله اکا اول کورتانه طوغر آنی بونك اوزرینه قیاس ایله یعنی حیوانك مذبوح اولدقدنصکره انسان مرتبه سنه
کلوب شرف بولمسی اوزره انسانك بوغازی کسلمسنی قیاس ایله که انسان اولدکدنصکره نه مرتبه یه واصل اولور
(مثنوی) حلق ثالث زاید وتیمار او * شربت حق باشد وانوار او * حلق ببریده خورد شربت ولی * خلق از لا رسته مرده
در بلی * حلق انسان بریده اولدقده حلق ثالث طوغر واول حلق ثالث وروحانینك تیماری شراب حق وانك انواری
اولور بو معنی حلق انسان طعام وشرابدن بریده اولمقلقده حاصل اولور طعام وشرابدن بریده اولان وشهادتده قطع
اولنان بوغاز شربت حقی ایچر ولیکن هر حلق بریده دکل بلکه شول حلق بریده ایچر که لا دیمکدن وانکار قیلمقدن قورتلمش
وبلی دیمکده واقرار ایلمکده اولمش اوله (مثنوی) بس کن ای دون همت کوته بنان * تا کیت باشد حیات جان
بنان * ای کوته بنان اولان دون همت اکل وشربدن فراغت ایله بعض نسخه ده همته له کوتهك ما بیننده واو عاطفه
واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی ای دون همت وای کوته بنان اکل وشربدن فراغت ایله نجه دکین سنك جانكك حیاتی
نان ایله اوله مصرع اولده اولان بنان جمع بنانه در بنانه پرمق اوجنه دیرلر کوته بنانلك عجزدن وعدم قدرتدن کنایه اولور یعنی
ای عاجز وبی قدرت وای دون همت اکل وشرب نفسانیه یه مشغول اولمقدن فراغت ایله تا سنك جانكك حیاتی نجه دك
نان وطعام ایله اوله بلکه ارزاق روحانی واذواق سبحانی تحصیلنه همت ایله تا حق تعالی آنی سنك جانکه غذا ویره
(م ی) زان نداری میوهٔ مانند بید * کاب روبردی بی نان سپید * اول سببدن سکود آغاجی کبی بر میوه دوغمز سنکه
آب رویکی نان سپیددن اوتری کیدردك یعنی غذای نفسانیدن اوتری یوزك صوین برلره دوکوب عند الله وعند انبیائه
واولیائه بی عرض وبی ادب اولدك وبی قدر وبی اعتبار قالدك * مثنوی * کر ندارد صبر زین نان جان حس * کیمیارا
کیر و زر کردان تو مس) اکر حسه متعلق اولان جان بو ناندن صبر طوتمزسه سن کیمیا طوت وباقری التون ایله جان حسدن
مراد روح حیوانیدر کیمیادن مراد مرشد کاملك تربیهٔ اکسیر تأثیریدر مسدن مراد نفسك صفات ذمیمه سیدر
تقدیر کلام ای اکل وشربه حریص اولان اکر سنك روح حیوانیتك بو نان وطعامدن صبر طوتمزسه مرشد کاملك
کیمیاوش اولان نظرنی وتربیه سنی طوت ونفسك مس کبی حقیر ودون اولان صفتلرن ازاله ایدوب زر خالص کبی
کامل العیار ایت دیمك اولور * مثنوی * جامه شویی کرد خواهی ای فلان * رو مکردان از محلهٔ کازران * ای فلان
کمسه جامه شوی ایتمك استرسك یعنی وثیابك فطهر مفهومی اوزره ثیاب قلب وروحکی پاك وطاهر قیلمق دیلرسك
کازرلرك محله سندن یوزکی دوندرمه کازرلر بزیویجی وبز آغردیجیه دیرلر بونده مراد مطهر قلوب انسانی ومزکی
نفوس آدمی اولان مشایخ عظام واولیای کرام اولور یعنی اکر دنس ما سوادن ووسخ هوادن کندیکی پاك ایتمك استرسك
مرشدلره ملازمت ایلمکدن اعراض ایله دیمك اولور (مثنوی) کرچه نان بشکست مر روزهٔ ترا * در شکسته بند پیچ
و بر ترا * اکرچه نان سنك صومکی صدی ایسه یعنی سنی صایم اولمغه مانع اولدیسه صنق بغلایجی یه صارل وبو قرو کل
شکسته بنددن مراد یا خدا ویا مرشد اولور یعنی اکرچه نان وطعام سنك صومکی کسر ایلدی وفضایل صومدن
سنی محروم قیلدیسه جابر مکسور اولان مرشد کامله یاپش وانك معنا ونقیله انکسار وانقهار مرتبه سندن بو قرو
کلوب جبر وآفات ایله * مثنوی * چون شکسته بند آمد دست او * پس رفو باشد یقین اشکست او * چونکم اول
مرشدك دست تربیه سی شکسته بند کلدی ومصلح اعمال واحوال اولدی پس اول مرشدك صحه سی وصفات نفسانیه کی
ازاله ایتمکله سنی منکسر قیلمسی یقیناً رفو درز یرا که انك کسر ایلمسنده صدد رستلك واردر وشکست قیلمسنده نیجه
منافع وفوائد حاصل اولور اما سن کندی نفسکی مرادك اوزره مرمت ایلسك انده نیجه شکسته لك مقرردر * مثنوی

کر تو از بشکنی کوید بیا * تو درستش کن نداری دست و پا * بو بیتده از ضمیری شکسته بنده راجع اولور مضاف
مقدر اولمق اوزره تقدیری اکر تو آلت آن شکسته بنده را ویا خود مراد آن شکسته بنده را بشکنی دیمك اولور معنی اکر سن
اول شکسته بندك آلتنی ویا خود مرادنی صیه سن اول سکا دیر کل سن بونی درست ایله سن ال وآیق طوتمزسن که آنی
درست قیله سن وکسر ایلدیکك شیئی مصلح اوله سن معلوم اولدیکه صیقلق وکسر قیلمقلق سنك لایقك دکلدر (مثنوی)
پس شکستن حق او باشد که او * مر شکسته کشته را داند رفو * پس صیقلق اول کمسه نك حقی اولورکه او شکسته اولمشی
اصلاح ایلمك یله رفو یمغه دیرلر بویله محللرده اصلاح ایلمك ودرست ایلمك معنالرنده استعمال اولنور * مثنوی *
آنکه داند دوخت او داند درید * هرچه را بفروخت نیکوتر خرید * اول کمسه که دیکمکی بیلور او بیلور یرتمغی اندن غیریه یرتمق
مناسب دکلدر هر نیی که صاتدی انك یرینه نیکوتر صاتون آلدی پس بویله کمسه بر شیئی صیمق عیب اولمز وکسه اکا بویله
نفیس شیئی نیجون صاتدك دیو دخل قیلمز (مثنوی) خانه را ویران کند زیر و زبر * پس بیك ساعت کند معمورتر) مثال
آخر خانه یی ویران ایلر زیر وزبر ایلر پس بر ساعتده اولکیدن معمورراك ایلر پس بویله کمسه یه خانه یی سن نیچون ویران
وزیر وزبر ایلرسن دیمك لایق اولمز بو مثاللر حضرت حقك خلیفه سی اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظام وحضرت
حق تعالی یه کوره اولورکه انبیا علیهم السلام واولیای عظامك وحق تعالی حضرتلرینك شانندندرکه هر نیی
شکسته ایلسه لر دخی اعلا ودرست ایلمکه قادرلردر * مثنوی * کر یکی سر را ببرد از بدن * صد هزاران سر بر آرد در زمن
مثال اخرا کر بدندن بر باشی کسدی ایسه فوری نیجه یوز بیك باش ظهوره کتورر یعنی اول کمسه یه صد هزاران
سر فضیلتی ویرر * مثنوی * کر نفرمودی قصاصی بر جنات * یا نکفتی فی القصاص آمد حیات * سورهٔ بقره ده
اولان آیت کریمه یه اشارتدر (ولکم فی القصاص حیاة یا اولی الالباب) سزکچون قصاصده حیات عظیمه
واردر ای عقللر صاحبی علماء معانی متفقلردرکه بو کلام مثالی بلاغت وفصاحتده بر کلام دخی یوقدر مع قلة اللفظ
والحروف کثرت معنایه دلالتی واردر وفصحای عربك بو مضمونده چوق کلامی واردر لیکن (مصرع) چراغ مرده کجا
نور آفتاب کجا * جمله دن بری قتل البعض احیاء الجمیع دیرلر وبری دخی اکثروا القتل لیقل القتل درلر اما اجود
کلاملری القتل انفی للقتل درلیکن وجوه شتی ایله ثابتدرکه بو آیت کریمه یه هم ایجازده وهم الفاظ ومعناده بو کلامدن
افصح وابلغدر اکر مخافت تطویل اولمسه وجوه کثیره بیان اولنمق لازم کلوردی وکتب معانی یه وبعض تفاسیره
مراجعت اولنمق لازم کلوردی ظاهری قصاص سبب حیاتدر مثلا بر کمسه بر کمسه یی قتل مراد ایلسه عقبنده
قصاص تعقل ایدوب قتلدن اجتناب وخلق عالم قتلدن سالم اولورلر پس قصاصده حیات بو وجهله اولور واما تفسیر
باطنیکه اهل تحقیق اشارت بیورورلرکه سزکچون ای اصحاب عقول صافیه وارباب الباب وافیه قصاص نفسده واردر
حیات ابدیه وبقای سرمدیه واردر قصاص نفسدن مراد نفسدن هر بارکه بر ذلت صادر اوله آنی ریاضتله واولکی
مجاهده دن زیاده مجاهده ایله تأدیب وتهدید ایتمکدر معنای بیت اکر جناب احدیت اوزره قصاص بیورمیدی
ویاد ییدیکه قصاصده حیات کلدی یعنی حیات واردر کیم قادر اولیدی انك عبادنه تیغ اوروب بنیان حقی تخریب
ایده (م ی) خود کرا زهره بدی تا او ز خود * بر اسیر حکم حق تیغی زند * خود کیمك قدرت زهره سی اولوردی تا اول
کمسه کندیسندن حضرت حقك حکمنك اسیر وبنده سی اوزره بر تیغ اوره * مثنوی * زانکه داند هر که چشمش را
کشود * کان کشنده سخرهٔ تقدیر بود * زیرا که بیلور هر کمکه حضرت حق انك چشمنی اچدیکه اول قاتل تقدیر الهینك
سخره ومغلوبی ایدی * مثنوی * هر کرا آن حکم بر سر آمدی * بر سر فرزند هم تیغی زدی * هر کمسه یه که اول حکم
الهی باشی اوزره کلیدی فرزندنك باشی اوزره هم بر تیغ اوریدی * مثنوی * رو بترس وطعنه کم زن بر بدان * پیش دام
حکم عجز خود بدان * چونکم کار بویله در یوری حقدن قورق وبدلر اوزره وقاتل وفاسدلر اوزره طعنه اورمه حکم
الهینك دامی قننده کندی عجزکی بیل زیرا انسان کندینك صلاح وفلاحنه اعتماد ایتمکله مغرور ومعجب اولمق
وکنهکار اولنلره وفسق وعصیان قیلنلره طعن ودق ایلمك دخی بر کناه آخر بلکه ذنب اکبردر نته کم بو حکایه دن
معلوم اولور * تعجب کردن ادم علیه السلام از ضلالت ابلیس لعین وعجب آوردن * مثنوی * چشم آدم بر بلیسی
کو شقیست * از حقارت وز زیافت بنکریست * آدم علیه السلامك چشمی ابلیس اوزره که او ابلیس
شقیدر حقارتدن وزیافتدن یعنی اولو اولمق جهتندن وشیطانی تحقیر ایتمك جانبندن نظر ایلدی * مثنوی * خویش
بینی کرد وآمد خود کزین * خنده زد بر کار ابلیس لعین * حضرت آدم علیه السلام خود بینلك ایلدی
وکندیسنی اختیار ایدیجی کلدی لعین ابلیسك کار وفعلی اوزره خنده اوردی (مثنوی) بانك بر زد غیرت حق
کای صفی * تو نمی دانی ز اسرار خفی * حضرت حقك غیرتی بانك اوردیکه ای صفی سن اسرار خفیدن بیلمزسن (مثنوی)

بوستین رابازکونه کرکند * کوه راازبیخ وازبن برکند) حضرت حقا کرپوستینی یعنی کورککی ترس ایلیه
دیمکدن مراد لطف یرنه قهر وهدایت یرنه ضلالت کوندره وخیر محلنه شر مراد ایلیه دیمک اولور طاغی کوکندن
ودیبندن قوپرر یعنی اکرام برعکس اولمق مراد ایلرسه طاغ کبی راسخ وثابت اولان تمکین صاحبنی مقامندن
قلع ایدوب هباء منثور ایلر * مثنوی * پردهٔ صد آدم آن دم بردرد * صد بلیس نومسلمان آورد * یوز آدمک پرده سنی
اودمده یرتر یوز بکی ابلیس مسلمان کتورر استرسه نیجه یوزبیک صدیقی آن واحدده زندیق ایلر واسترسه نیجه بیک
زندیقی درحال صدیق مرتبه سنه یتورر وقلبلرنده ایمان وایقان ازهارنی بتورر چونکم حضرت آدم علیه السلامه
بوکونه عتاب آمیز تأدیب ایرشدی * مثنوی * کفت آدم توبه کردم زین نظر * اینچنین کستاخ نندیشم دکر * حضرت
آدم علیه السلام دیدی الهی بونظردن توبه ایلدم بونک کبی غیری کستاخ وناسزا فکر ایتمیم * مثنوی * یاغیاث
المستغیثین اهدنا * لا افتخار بالعلوم والغنا * حضرت خداوند کار قدس الله سره العزیز بو سالک راه حقه مناجات
ونیاز طریقن تعلیم بیوروب عجب وریادن احتراز ایدلک دیو تنبیه بیورر لر واسلوب مناجاتی بوابیات ایله تفهیم قیلورلرکه
یاغیاث المستغیثین ای مدد طلب ایدنلرک فریادرسی اهدنا بزه هدایت ایله وبزی ثابت قیل هدایت اوزره لا افتخار لانک
خبری محذوف وقدر تقدیری لا افتخار لنا یعنی بزم افتخارمز یوقدر بالعلوم علملر ایله والغنی دخی غنا ایله * مثنوی * لاتزغ
قلبا هدیت بالکرم * واصرف السوء الذی جف القلم * لاتزغ مائل ومصروف قیلمه قلبا بزم قلبمزی ضلالت وغوایت
جانبنه هدیت بالکرم سن هدایت قیلدک اول قلبی بزه کرمکله ملتبس اولدیغمز حالده بالکرمده باء التباس ایچوندر
وبوبیت سورهٔ آل عمرانده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (ربنا لاتزغ قلوبنا) ای بزم پروردکارمز بزم قلبمزی مصروف
قیلمه عن التوجه الی جنابک والسعی فی طلب لقائک والوقوف ببابک بالافتتان بحب الدنیا وغلبة الهوی (بعد
اذ هدیتنا نورک الی صراطک المستقیم والدین القویم (وهب لنا) بزه هبه ایله (من لدنک رحمة) قتکدن رحمت وشفقت
موهبت ایله (انک انت الوهاب) تحقیقا سنسن وهاب بلاغرض واصرف السوء بلایی وکملکلری تحویل ایله الذی
جف القلم اول بلا وسوءکه قلم آنی یازدی وقورودی جفوف قلم فراقندن وثبوت کتابتدن کنایه در یعنی لوح وقلم یزدیغی بلایی
محو ایله یاربی خط القلم دخی نسخه در * مثنوی * بکذران ازجان ما سوء القضا * وامبر ما را ز اخوان صفا * الهی
بزم جانمزدن سوء القضایی کچور یعنی بزم جانمزی قضای بددن خلاص ایله اخوان صفادن بزی کسمه وخلان وفادن
بزی منقطع قیلمه * مثنوی * تلختر از فرقت تو هیچ نیست * بی پناهت غیر پیچاپیچ نیست * سنک فراقکدن آجیرک
هیچ نسنه یوقدر سنک پناهک سز پیچاپیچدن غیری دکلدر یعنی سنک حفظ وحمایه کسز طولاشقلقدن ومعقد اولمقلقدن
غیری یوقدر الا سنک پناهکده وحفظکده اولنلر پیچاپیچده دکلدرکه انلر سنک حفظک واسطه سیله محل امنده ومقام
سلامتده درلر (مثنوی) رخت ماهم رخت ما را راهزن * جسم ما مر جان ما را جامه کن * بزم رختمز هم رختمزک
یولن اوریجیدر یعنی دنیوی اولان اسبابمز اخروی اولان اسبابمزک یولن اوریجی وصوری اولان رخت وبختمز روحانی
اولان رخت وبختمزک طریقن قطع قیلیجیدر بزم جسممز تحقیق بزم جانمزک جامه سنی قوپریجیدر یعنی مقتضیات
جسمانیمز لباس روحانیمزی وحلل معنویمزی خلع ایدیجی وبزی عریان قیلیجیدر (مثنوی) دست ما چون پای ما را
می خورد) بی امان تو کسی جان چون برد * بزم المز چونکم بزم ایاغمزی یر یعنی بزم المزدن حاصل اولان اعمال سیئه
وظلم وفساد پایمزه حاصل اولان اعمال صالحه یی وافعال نافعه یی ازاله ایلر سنک حفظ وامانکسز برکسه مهالک
نفسانیه ومخاوف شیطانیه دن نیجه جان قورترر * مثنوی * ور برد جان زین خطرهای عظیم * برده باشد مایهٔ ادبار
وبیم * واکر فرضی بو عظیم خطرلردن وهولناک یرلردن برکسه سنک امانکسز جان ایلتسه وخلاص ایتسه معناده
بدبختلک وخوفک مایه سنی ایلتمش اولور وبعض نسخه ده برده یرینه باء فارسیله پرده واقع اولمشدر بوتقدیراوزره معنی
اکرجانی اول کسه بوخطرلردن خلاص ایتسه ادبار وسرمایهٔ بیم اکا پرده وحجاب اولور اما اصح اولان باء عربیه ایله
اولمقدر (مثنوی) زانکه جان چون واصل جانان نبود * تا ابد با خویش کورست وکبود * زیرا که جان چونکه جانانه
واصل اولمدی تا ابدی کندیسیله کور وکبوددر یعنی بی توفیق الهی اول جان بی نفع وبی نور دردیمک اولور (مثنوی) چون
تو ندهی راه جان خود برده کیر * جان که بی تو زنده باشد مرده کیر * الهی چونکم سن وصالکه یول ویرمیه سن جانی
خود ایلتلمش طوت جانکه سنسز دیری اوله انی اولمش طوت (مثنوی) کر تو طعنه می زنی بر بندکان * مر ترا آن می رسد
ای کامران * ای خدا اکرسن بنده لرک اوزره طعنه اوره سن ای کامران وای غنی پادشاه سکا اول لایقدر * مثنوی *
ور تو ماه ومهر را کویی جفا * ور تو قد سرو را کویی دوتا * اکرسن ماه وافتابه جفا دیه سن وکثیف وبی نور عدا ایلیه سن
وا کرسن سروک قامتنه دوتا وناموزون دیه سن وسروکبی مستقیم ومعتدل اولنلره دخل ایلیه سن * مثنوی *

ورتو چرخ وعرش را خوانی حقیر * ورتو کان وبحر را کویی فقیر * واکرسن چرخ وعرشه بویله عظیم الشان ایکن حقیر
اوقیه سن واکرسن کانه وبحره فقیر دیه سن * مثنوی * آن بنسبت با کمال تو رواست * ملک اکمال فناها مر تراست *
خدایا اول طعنلر سنک کمالکه نسبت روا اولا یقدر فنالره کمال ویرمک وفانیلری وجود مرتبه سنه ایرکورمک ملکی سکا
مخصوص ومسلمدر (مثنوی) که تو پاکی از خطر وز نیستی * نیستانرا موجد ومغنیستی * زیرا سن ضرر وخطردن
ونقصاندن پاک ومنزهسن یوقلری ایجاد ایدیجی وغنا ویریجی سن * مثنوی * آنکه رویانید داند سوختن * زانکه
چون بدرید داند دوختن * واول اللهکه یوقلری بتوردی وظهوره کتوردی یاقمغی بیلور واول کسه که چونکم یرتدی
دکمکی بیلور یعنی اولدردیکن احیا ووجوده کتوردیکن افنا ایلمکه قادردر * مثنوی * می بسوزد هر خزان مر باغ را
باز رویاند کل صباغ را * اول قادر اولان الله هر خزان وقتنده باغی یاقر کیرو اول محیی اولان پادشاه کل صباغی بتورر
یعنی باغلری رنکله بویایجی کلی ظهوره کتوررلسان معناسیله بویله دیو (م ی) کای بسوزیده برون آ تازه شو بار دیکر
خوب وخوب اوازه شو * که ای موت وفنا آتشیله یانمش عدمدن طشره کل تازه اول تکرار خوب وخوب آوازه
ولطیف وتازه اول پس (انما امره اذا اراد شیأ ان یقول له کن فیکون) آیت کریمه سنک مصداقنجه چونکم اشیانک
وجوده کلمه سن مراد ایلیه درحال وجوده کاور ویدقدرت انلری تکرار ایجاد قیلور (م ی) چشم نرکس کور شد بازش
بساخت * حلق نی ببرید وبازش خود نواخت) مثلا نرکسک چشمی کور اولدی کیرو آنی دوزدی قامشک بوغازن کسدی
وکیرو آنی اوخشادی یعنی بتوردی وتکرار ا کا لذت وحلاوت ویردی * مثنوی * ما چو مصنوعیم وصانع نیستیم *
جز زبون وجز که قانع نیستیم * بز چونکم مصنوعز صانع دکلز زبون اولمقدن وقناعت قیلمقدن غیری دکلز یعنی
مصنوعه لایق اولان عجزن بیلمک وصانعنه تسلیم اولمق واندن کلنه قناعت قیلمقدر * مثنوی * ما همه نفسی ونفسی
می زنیم * کر نخوانی ما همه اهرمنیم * خدایا بزکه مصنوعز دوکلمز نفسی ونفسی اورورز یعنی نفسمزی خلاص ایله دیو
تضرع قیلورز اکرسن بزی حضورکه وقربکه دعوت ایتمیه سن بزجمله مز اهرمنز یوشیطان کبی یز * مثنوی *
زان ز اهرمن رهیدستیم ما * که خریدی جان ما را از عما * الهی اول سببدن بز اهرمنلکدن قورتلدقکه بزم جانمزی
کورلکدن صاتون الدک وبزی بینا قیلوب جنابکه مؤمن وموقن اولنلردن قیلدک (مثنوی) تو عصاکش
هر کرا که زندکیست * بی عصا وبی عصاکش کور چیست * هرکیمک که زنده لکی واردرسن انک عصاکشی
وقائدیسن عصاسز وعصاکش سز کور ندر یعنی کمراه وضالدر کما قال فی الحدیث القدسی عبادی کلکم ضال الا من
اهدیته فاستهدونی اهدکم آه * مثنوی * غیر تو هرچه خوشست وناخوشست * آدمی سوزست وعین آتشست *
سندن غیری هرنه که خوشدر وناخوشدر آدمی یاقیجی وعین آتشدر انبیای عظام علیهم السلام واولیای کرامک محبتی
خدادن غیری دکلدر (م ی) هرکرا آتش پناه وپشت شد * هم مجوسی کشت وهم زردشت شد * هرشول کسه به که آتش
پشت وپناه اولدی هم مجوسی اولدی وهم زردشت اولدی مجوسی آتش پرستلره دیرلر زردشت شول حکیمدرکه ابتدا
آتش پرستلک مذهبنی اول ابداع ایلدی چونکم خدادن غیری وماسوی حکمنده اولان شیئلر نقدر وار ایسه معنا آتش
اولدیسه طالب ماسوی وخدادن غیریه محبت وعبودیت قیلان بواتک زردشتی ومجوسیسی اولورنته کم (القدریة
مجوس هذه الامة) حدیثی بو مضمونه دلالت قیلورکه انلر فعللرنک بعضسنی خدادن غیریدن بیلورلر وقبایح وشروری
نفس وشیطان ایجاد ایلردیو اعتقاد قیلورلر * مثنوی * کل شیء ما خلا الله باطل * ان فضل الله غیم هاطل * مسلم
وبخارینک اتفاقیله صحیحینده وارددرکه (قال علیه السلام اصدق کلمة قالها الشاعر کلمة لبید الا کل شیء ما خلا الله
باطل) وکل نعیم لا محالة زائل) یعنی آکاه اولک هرشیءکه حقدن غیری اوله باطلدر وهر نعمت لا محالة ولابد زائلدر
اهل نحو جمله دن سیرافی ما خلانک محلی حالیت اوزره منصوبدر دیمش تقدیر کلام قاموا ما خلا زیدا دیمکدر قاموا خالین
عن زید دیمکدر وبعضلر محلی ظرفیت اوزره منصوبدر دیرلر بوتقدیرجه ما مصدریه اولوب مضاف مقدر اوله تقدیر کلام
قاموا وقت خلوهم عن زید دیمک اولور پس بومصرعک معناسی بوتقدیرجه (الا کل شیء خالیا عن الله اووقت خلوه
عن الله باطل) دیمک اولور پس هیچ برشیء ظاهرا وباطنا حقدن خالی دکلدر پس هیچ برشیء باطل دکلدر بعض اهل
ظاهر اشیایی حقدن غیری ظن ایدوب معناسنی بویله ظن ایلدیلرکه هرنه شیئکه حقدن غیری اوله اول باطلدر دیرلر
اما اهل تحقیق هیچ برشیء حقدن خالی وحقدن غیری کورمزلر پس هیچ برشیء باطل اولمز الا ممتنع الوجود اولان عدم
والا وجود اکر باطل صورتنده ایسه ده باطل دکلدرنته کم شیخ ابومدین مغربی قدس الله سره بیوررلر * بیت * لاتنکر
الباطل فی طوره * فانه بعض ظهوراته * وحضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز دخی بیوررلرکه * بیت *

كفرهم نسبت بخالق حكمتست * چون بما نسبت كنى كفر آفتست * وابن فارض قدس الله سره العزيز دخى
بيوررلركه (بيت) فلاعبث والخلق لم يخلقوا سدى * وان لم تكن افعالهم بالسديدة * ومعنى مصرع ثانى اولدركه
ان فضل الله تحقيقا اللهك فضل ورحمتى غيم هاطل برسحاب صيبدر يعنى ياغديريجى بولوتدر (باز كشتن بحكايت
امير المؤمنين على كرم الله وجهه ومسامحت كردن او با خونى خويش) * مثنوى * باز رو سوى على وخونيش *
وان كرم با خونى وافزونيش * كيرو حضرت على رضى الله عنهك وانك قاتلنك جانبنه كيت واول قاتلنه اولان
كرم وعلينك فضليلتى جانبنه كيت وانك كمال مروت وفتوتندن قصه ايت * مثنوى * كفت دشمن راهمى بينم بچشم
روز وشب بروى ندارم هيچ خشم * حضرت على كرم الله وجهه اول مبارزه ايتدى دشمنى روز وشب كوزمله كوررم
انك اوزرينه هيچ غضب طوتمزم (مثنوى) زانكه مرگم همچو من خوش آمدست * مرگ من در بعث چنگ اندر زدست
زيرا كه بنم موتم من كبى خوش كلمشدر يعنى ترنكبين كبى بكا شيرين اولمشدر من ترنكبين ديدكاريدركه قدرت حلواسى
دخى ديرلر بنم موتم بعثه نيجه اورمشدر بعث مقبره دن قوپمق وحيات بولمغه ديرلر يعنى بنم مركم حيات ثانيه يه نيجه
اورمش ومتصل اولمشدر اولديكم كبى حيات ابديه يه بوجغمه موقن اولديغمدن * مثنوى * مرگ بى مرگى بود مارا
حلال * برگ بى برگى بود ما را نوال * مرگ بى مرگى بكا حلالدر ازقسزلق آزغى بيزه نوالدر يعنى مرگ صورى
بزه بى مرگ اولمقدر وظاهرا بى برگ اولمق بزه عين برگ ونوالدر (مثنوى) ظاهرش مرگ وبباطن زندگى * ظاهرش
ابتر نهان پايندگى * نعم مرگ صورينك ظاهرى مركدر باطنده زنده لكدر اول موت جسمانينك ظاهرى ابتردر
اما نهانده پاينده لكدر ابتر اصل قويروغى كسلمش معناسنه در اما بونده اخرى منقطع اولمش معناسنه در يعنى موت
ظاهرا مؤمنك دنيايه اولان علاقه سن قطع ايدوب ابتر ايلر ليكن باطنا پاينده لكه وبقاى ابده موصل اولور
(مى) در رحم زادن جنين را رفتنست * در جهان او را ز نو بشكفتنست * مثلا رحمده ساكن اولان جنينه طوغمق
ورحم مادردن مفارقت قيلمق وكتمك برمرتبه دن مرتبهٔ اخره رحلت وانتقال ايتمكدر جهانده اكا يكيدن اچلمق
واردر يعنى جنين سجن رحمدن طوغسه وبوعالم واسعه كاسه هر وجهله اكرغداسى واكرمكانى اولكى مرتبه سندن
يك اولور كذلك مؤمن دخى سجن دنيادن مفارقت قيلسه (وارض الله واسعه) اولان عالم عقبايه طوغسه انك مكانى
وغداسى بودنياده كى اولان مكان وغداسندن اولى اولور وحيات طيبه وسعادت سرمديه بولور * مى * چون مرا
سوى اجل عشق وهواست * نهى لا تلقوا بايديكم مراست * سورهٔ بقره ده اولان ايت كريمه يه اشارتدر (ولا تلقوا)
سز القا ايلمك (بايديكم) كندى نفسلريكزى (الى التهلكة) تهلكه يه حضرت على كرم الله وجهه بيوررلر چونكم بنم اجل
جانبنه عشق ومحبتم واردر زيرا هر نقدر نهى وارايسه (لا تلقوا بايديكم) نهى كبى بنم ايچوندر يعنى بو نهى كأن همان بنم
ايچوندر زيرا هر نقدر نهى وارايسه البته طبعه ملايم اولوب نفسه مناسب اولان احلى والذشيلردندر مثلا هيچ
لا تأكلوا الحجر ولا تأكلوا الزهر ديمزز زيرا تحصيل حاصل اولور فاذا كان كذلك بو خلقه (ولا تلقوا بايديكم الى التهلكة)
ديمك مجازادر زيرا بونلر نهى اولمزسه ده تهلكه دن دائما احترازده درلر اما حقيقة بو نهى بزه وبزم امثالمز اولان اهل
فنايه دركه روز وشب طلب موت وفنا ايده رز وموت بزه هر شيئدن الذ واحلى اولمشدر پس نهى (لا تلقوا بايديكم)
بكادر * مثنوى * زانكه نهى از دانهٔ شيرين بود * تلخ را خود نهى حاجت كى شود * زيرا كه نهى شيرين ولذيذ دانه دن
اولور تلخدن اولمزاجى يه خود نهى نه حاجت اولور (مثنوى) دانهٔ كش تلخ باشد مغز و پوست * تلخى ومكروهيش خود
نهى اوست * بر دانه نك كه مغزى وپوستى تلخ اوله انك اجيلغى ومكروهلغى خود انك نهيدر (مثنوى) دانهٔ مردن مرا
شيرين شدست * بل هم احياء پى من آمدست * حضرت على كرم الله وجهه كندى خونى سنه ديديكه يا ابن ملجم اولمك
دانه سى بكا شيرين ولذيذ اولمشدر وقرآن عظيم الشانده شهدا حقنده نازله اولان (بل هم احياء عند ربهم) بنم كبى
شهيد تيغ عشق الهى اولانلر ايچون كلمشدر كما قال الله تعالى فى سورة آل عمران (ولا تحسبن الذين قتلوا فى سبيل الله
امواتا بل احياء عند ربهم يرزقون فرحين بما آتاهم الله من فضله) يعنى اى حبيب انه صالح اولان كمسه سن اموات
ظن ايلمه شول كمسه يى كه فى سبيل الله مقتول اولديلر وشهادت معنويه وياخود صوريه مرتبه سن بولديلر بلكه بونلر
احيادر وسن بونلرى احيا ظن ايله ربلرى قتنده بونلر مقربلردر جنت اعلاده بونلر رزقلنورلر وموائد ونفايس معنويه
ايله اطعام اولنورلر الله تعالينك فضل وكرمندن بونلره اعطا ايلديكى نعمتله فرحناك اولدقلرى حالده وحيات
ابديه وسعادت سرمديه ايله تنعم قيلدقلرى حالده (مثنوى) اقتلونى يا ثقاتى لائما * ان فى قتلى حياتى دائما * بو كلام
حسين منصور حضرتلرينكدر اصلنده اما حضرت خداوندكار قدس الله سره العزيز حضرت على كرم الله وجهه
لسانندن بيوررلر ليكن مراد مرتبهٔ عشق وجذبه ده اولان اهل فنانك حاليدر نته كم بومرتبه ده اولان مشتاقان وجكر

سوزان هر برى ديرلركه بزى اولدرك بزى اولدرك اى ثقاتلوم ايلديكمز حالده تحقيقا بنم قتلمده درحياتم دائما
والهذا الاحيوة الا فى الموت دينلمشدر * مثنوى * ان فى موتى حياتى يافتى * كم افارق موطنى حتى متى * تحقيقا بنم
موتمده درحياتم اى فتوت صاحبى كم افارق نيجه يه دك مفارقت ايدم موطن ومنزلمدن حتى نيجه يه دك ونه زمانه دك
وطندن مراد عالم احديتدر پس عالم احديته واصل اولمز كمسه الا موت اختياريله وجود موهوميسن فنا ايدوب بو عالم
كثرتدن خلاص اولمغله * مثنوى * فرقتى لولم تكن فى ذا السكون * لم يقل انا اليه راجعون) فرقتى بنم فرقتم لولم تكن اكر
اولميدى فى ذا بو دنياده السكون سكونم اولميدى السكونده الف لام مضاف اليه دن عوضدر اى سكونى تقديرنه در
ياخود معنى شو دنياده اولان سكونلره اكر بنم فرقتم اولميدى لم يقل دينلميدى على بناء المجهول در انا اليه تحقيقا
بز اول الهه راجعون رجوع ايديجيلرز يعنى بو عالمده وبو دنياده سكون وقرارمز اول عالمدن فرقتدر امدى موتوا قبل
ان تموتوا فحواسنجه بو عالمدن سالكه رجوع لازمدر (مثنوى) راجع آن باشد كه باز آيد بشهر * سوى وحدت آيد
از تفريق دهر * راجع اول كمسه اولور كه شهره كيروكه يعنى كندى وطنى اولان شهردن خارج كتمش ايكن تكرار
شهرنه عودت ايليه دهرك تفريق وپراكنده لكندن وحدت جانبنه كله ووطن اصليسنده قرار قيله (افتادن ركابدار
هر بارى پيش على كرم الله وجهه كه اى امير المؤمنين مرا بكش وازين قضا برهان (مى) باز آمد كاى على زودم بكش
تا نبينم آن دم ووقت ترش * ركابدار بو قدر منع اولندقدنصكره كيروكلدى بويله ديوكه اى على على الفور بنى اولدر
تا اول ترش وقتى وقبيح دمى كورميم (مثنوى) من حلالت ميكنم خونم بريز * تا نبيند چشم من آن رستخيز *
بن سكا حلال ايدرم بنم قانمى دوك تا بنم چشمم اول قيامتى كورميه (مثنوى) كفتم ار هر ذرهٔ خونى شود * خنجر اندر
كف بقصد تو رود * حضرت على كرم الله وجهه ايدر بن اول ركابداره ديدمكه اكر هر برذره خونى اولسه
كفنده خنجر سنك قصدكه كيده وسنك قتلنه عزيمت ايده * مى * يك سر موى از تو نتواند بريد * چون قلم بر تو چنان
خطى كشيد * جميعسى سندن بر قيلك اوجنى كسمكه قادر اولمز چونكم قلم تقدير سنك اوزرينه انجلين بر خط چكدى
(مى) ليك بى غم شو شفيع تو منم) خواجهٔ روحم نه مملوك تنم) ليكن غمسز اول سنك شفيعك بنم روحك خواجه سى ام
تنك مملوك وبنده سى دكلم * مثنوى * پيش من اين تن ندارد قيمتى * بى تن خويشم فتى ابن الفتى * بو تن بنم قتمده
بر قيمت طوتمز كندى تنمسز جوان اوغلى جوانم فتى اكرچه لغتده جوانه ديرلر ليكن روحى وقلبى تازه وقوى اولان
كمسه يه استعمال ايدرلر اكر صورتا پير ايسه ده * مى * خنجر وشمشير شد ريحان من * مرگ من شد بزم ونركستان من
خنجر وشمشير بنم ريحانم اولدى بنم مركم بنم بزمم نركستانم اولدى زيرا جانم حيات طيبه يى اول مركده بولدى
ولقاى حضرت حقه انك واسطه سيله وصلت ميسر اولدى كما قال على رضى الله عنه السيف والخنجر ريحاننا اف على
النرجس والاس شرابنا من دم اعدائنا) اف كاسنا جمجمة الرأس (مثنوى) آنكه او تن را بدين سان پى كند * حرص
ميرى وخلافت كى كند * اول كمسه كه كندى تنى بونك كبى سكرلر يعنى پايمال ايلر قچن اميرلك وخلافت حرصن ايلر يعنى
امارت وخلافته بو مرتبه ده اولان صاحب سعادت حرص ومحبت ايلمز اكر سؤال اولنورسه كه بعد خلافت حضرت
عثمان رضى الله عنه حضرت على كرم الله وجهه خلافته سعى قيلدى وانك طلبنده مجد اولدى حتى معاويه ايله محاربه
ايلدى اكا جواب بو بيتلر اولور (مثنوى) زان بظاهر كوشد اندر جاه وحكم * تا اميران را نمايد راه وحكم * اول سببدن جاه
وحكمه واصل اولمغه ظاهرده سعى ايلر تا كم اميرلره حكم بوانى كوستره وامير وقاضى اولنلره عدالت وحكومت نه كونه
اولور تعليم ايليه * مثنوى * تا اميرى را دهد جانى دكر * تا دهد نخل خلافت را ثمر * تا اميرلكه بر غيرى جان ويره
وخلافت وامارت مرتبه سنى كماله ورفعت وشرفيته ايركوره تا خلافت نخلنه ثمر ويره وشجر خلافت اندن مثمر اوله
والحاصل او سلطانك خلافته ميلى امرا وخلفاى زمانه كبى جاه ومال تحصيلى ايچون وحظ نفسه ميل ومحبتدن اوترى
دكل ايدى بلكه امرا وخلفايه آداب خلافتى تعليم ومرتبهٔ خلافتى دخى قدم مباركاريله تشريف ايلمك ايدى نته كم
حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم مكه شهرينك فتحنى وسائر قلاع وبقاعك تسخيرنى طلب ايلمسى كيدركه
بونده غرض نفسانى يوقدر نته كم بو بياندن معلومك اولور (بيان آنكه فتح طلبيدن پيغمبر صلى الله عليه وسلم مكه را
وغير مكه را جهت دوستى ملك دنيا نبود چونكه فرمودست الدنيا جيفة بلكه بامر بود (مى) جهد پيغامبر بفتح
مكه هم * كى بود در حب دنيا متهم * پيغمبر عليه السلام حضرتلرينك جد وجهدى فتح مكه يه هم قچن دنيا حبنده متهم
اولور يعنى او حضرتك جد وجهدى فتح مكه ايله دنيايه محبتى اولمغله متهم اولمز (مى) انكه او از مخزن هفت آسمان) چشم
دل بربست روز امتحان * اول رسول اكرم صلى الله عليه وسلم ايدى آسمانك مخزننده امتحان كونى چشم ودلنى بغلدى
يعنى معراجه كيدركن عجايب ملكوت وغرايب جبروت عرض اولندقده اصلا يمين وشماله التفات بيورمديلر

وبصر شریفلرین مائل قیلمدیلر کما قال الله تعالی فی حق بصره الشریف (مازاغ البصر وماطغی) (مثنوی) ازپی نظارهٔ او
حور وجان * پرشده آفاق هر هفت آسمان * انك نظاره سندن اوتری حور وجان جاندن مراد ارواح انبیا علیهم
السلام واولیای عظام وصلحا واصفیادر هریدی آسمانك اطرافی پر اولمش ایدی * مثنوی * خویشتن آراسته
از بهر او * خود ورا پروای غیر دوست کو * حور وجان واهل آسمان کندیلرینی بزه مش ایدی اول حضرتدن اوتری
اکا خود دوستدن غیریسنك میل وپرواسی قنی پروا قایرمق معناسنه در * مثنوی * آنچنان پر گشته از اجلال حق
که درو هم ره نیابد آل حق * حق تعالینك اجلالندن حضرت رسول علیه السلام انجلاین پر ومملو اولمش ایدیکه اول
حضرته آل حق دخی یول بولمز وانك حضرت حقله قربنه ومرتبه سنه اهل حق دخی مزاحمه قیلمز آل حقدن مراد
اهل حقدر که انبیاء مرسلینه وجمیع ملائکهٔ مقربینه شامل اولورلر نته کم بو بیتدن بو سرك فهمی آسان کاور (مثنوی
لایسع فینا نبی مرسل * والملك والروح ایضا فاعقلوا) یعنی سلطان انبیا صلی الله علیه وسلم حضرت حقك اجلالندن
انك کبی پر اولدی ودرون وبرونی شول مرتبه تجلی احدیتله طولدی که اول حضرته اول مرتبه ده هم آل حق
ایله یول بولمز یعنی اول مقامه اهل حق اولان نبی مرسل وملك مقرب هم صغمز من حیث التعین والتشخص
صغمزلر بلکه نبی مرسل تعینیله متعین اولدیغی جهتدن اول حضرت ایله اول مقامه یول بولمز بو مرتبه یه اول
حضرت ولایتی حیثیتندن واصل اولور واهذا بو مرتبه یه ولایت محمدیه دینور پس بو مرتبه یه اشارت ایدوب
بیوررلرکه لی مع الله وقت لایسعنی فیه ملك مقرب ولا نبی مرسل یعنی بنم ایچون وبکا مخصوص اللهله بروقت
واردرکه اول وقتده بکا ملك مقرب ونبی مرسل من حیث تعیناتهم صغمزلر نته کم اول مرتبه یه بن دخی نبی مرسل اولدیغم
جهتدن صغمزم لازم کاسه ملائکهٔ مقربین وانبیاء مرسلین بو مقامه فنا فی الله اولدقلری جهتدن وافنای تعین
ایلدکاری حیثیتدن صغرلر واهل ظاهردیرلرکه لام جاره تخصیص ایچوندر واللهله اولان اول وقت حضرت
محمد صلی الله علیه وسلمه مخصوصدرکه لام تخصیصیه دن مستفاد اولان معنی بودر پس برکسه دیسه که ملك مقرب
ونبی مرسل اول وقته صغمزلر ولیکن اولیای عظام صغرلر فقد کفر هکذا ثبت فی الاشباه والنظایر الجواب حضرت نبی
صلی الله علیه وسلمك اول وقتی کندیلره تخصیص ایلملری نبوت ورسالت جهتندن دکلدر بلکه ولایتلری حیثیتندندر
وولایت نبینك فنای وحضرت حقله بقاسی مرتبه سیدر پس اولیای محمدی وورثای ولایت احمدی فانی
فی الله اولدقلری وبقا بالله صفتیله اتصاف قیلدقلری جهتدن بلا تعین ولا تشخص اول حضرته مخصوص اولان
وقته ومرتبه یه فائز وحائز اولورلر ومرتبهٔ ولایت محمدیه ومشکات باطن احمدیه حضرت حقی بلا مزاحمهٔ اعداد وکثرات
چشم حقیقت بینله مشاهده قیلورلر وبو حضرت محمد صلی الله علیه وسلمه مخصوص اولان وقت ومرتبه ده جمیع انبیاء
علیهم السلام واولیای عظام من حیث فناء تعیناتهم ومن جهة قیامهم وبقائهم بالحق جمع اولورلر واهذا
بو حضرت احمد علیه السلامه مخصوص اولان وقته ومرتبه یه مشایخ عظام مرتبهٔ جمع دیو تعبیر قیلورلر پس بوذکر
اولنان معنای شریفی اعلام وثبوت بولان نکتهٔ لطیفی اشعار وافهام ایچون حضرت خداوندکار قدس سره العزیز
بو بیت حقیقت شعاری اول معدن اسرار اولان نبی مختار صلی الله علیه وسلمك لساندن صیغهٔ جمع اوزره علی ارادة
اضمار القول تقریر وتعبیر بیوررلر اول حضرت اگرچه بحسب الظاهر لی مع الله وقت لایسعنی فیه ملك مقرب ولا نبی
مرسل بیوردی ولیکن من حیث المعنی بوندن کندی یه مخصوص اولان مرتبهٔ جمعی مراد قیلدی
واگرچه من حیث تعینه لایسعنی فیه ملك مقرب دیدی فاما من جهة ولایته لایسع فینا نکته سن اشعار ایلدی
وکانه بو کونه سویلدیکه بن نبی مرسلدن برکسه یم بنم ایچون اللهله بروقت واردرکه اول وقتده بن عین جمع پس
بزده صغمز نبی مرسل من حیث تعینه ونبوته بل من حیث فنائه وولایته ودخی ملك مقربده ملك مقرب اولدیغی
جهتدن صغمز ودخی جبرائیل علیه السلام ویاخود جنس روح هم کیرو کچن نبی مرسل وملك مقرب کبی
صغمزلر بلکه بوجهله لازم کاسه من حیث فنائه فی الله وبقائه بالله بو وقته ومرتبه یه صغرلر ای عقلا سز بو معنای
توحیدی فهم ایدك وولایت محمدیه جانبنه کیدك دیمك اولور * مثنوی * گفت مازاغیم همچون زاغ نی
* مست صباغیم ومست باغ نی * واول حضرتك مرتبهٔ جمعنك لسانی مرتبهٔ بشریتی حقنده نازله اولان آیت
کریمه نك معناسی بو کونه صیغهٔ جمع اوزره تعبیر وتحقیق ایلیوب دیدیکه بزکه حقیقت حقایق انسانیه یز
مازاغز یعنی محبوبدن غیری یه میل ایلمزز زاغان هوا وهوس کبی دکلز الوان واکوانی بورنکه بویه ین صباغ
حقیقینك مستی یز باغ دنیا وآخرتك مستی دکلز کما روی عن ابن عباس قال علیه السلام الدنیا حرام علی اهل
الاخرة والاخرة حرام علی اهل الدنیا وهما حرامان علی اهل الله رواه الدیلمی فی فردوس الاخبار * مثنوی * چونکه

مخزنهای

مخزنهای افلاك وعقول * چون خسی آمد برچشم رسول * افلاك وعقولك مخزنلری کبی نیجه مخازن وکنوز برخس
کبی کلدی حضرت رسول اکرم صلی الله وسلمك چشم شریفنه واهذا (مازاغ البصر وماطغی) بیورلدی فاذا کان کذلك
نه در اول حضرتك قتنده فتح مکه وضبط وربط شام وعراقکه حتی بوایکیسنه آرزو واشتیاق کوستره اول حضرتك فتح
بلاد ومدائندن مقصودی سلاطین صوریهنك قصدی کبی دکلدر فلیعلم * مثنوی * پس چه باشد مکه وشام وعراق *
که نماید او نبرد واشتیاق * چونکه افلاك وعقولك مخزنلری حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمك مبارك چشمنك
قتنده برخس کبی کلدی یعنی خزاین عقول وافلاك وبدایع نفوس واملاك اول حضرته حقیر ولاشی اولدی
پس مکه وشام وعراق ندرکه اول رسول اکرم صلی الله علیه وسلم انلردن اوتری جنك واشتیاق کوستره * مثنوی *
آن کمان بروی ضمیر بد کند * کو قیاس از جهل وحرص خود کند * اول کمانی اول رسول اکرم صلی الله علیه وسلم اوزره
بد اولان ضمیر ایلرزیرا اول سوء خاطره صاحبی کندی جهلندن وحرصندن قیاس ایلرکه اول حضرتك فتح بلاده
وتسخیر قلاع وبقاعه اولان سعی واجتهادی نفسك حرص وهواسندن اوله (مثنوی) آبگینهٔ زرد چون سازی نقاب)
زرد بینی جمله نور آفتاب) مثلا صاری صرچه یی چونکه نقاب دوزه سن وآفتابه اندن نظر ایده سن آفتابك نورنی جمیعا
صاری کوررسن (مثنوی) بشکن آن شیشهٔ کبود وزرد را * تاشناسی کرد را ومرد را * ای ضمیر بد صاحبی اول
کبود وزرد شیشه یی صی یعنی جهلی وسوء ظنی وفکر فاسدی ازاله ایله تا کردی ومردی اکلیه سن وغباری سواردن
فرق ایلیه سن * مثنوی * کرد فارس کرد سر افراشته * کرد را تو مرد حق پنداشته) مثلا فارسك اطرافنه غبار باش
بوقروایلمشدر یعنی توز قالقمشدر وبو جملشدربی تمیز اولدیغکدن کردی سن مرد حق ظن ایلمشسن یعنی فارس که ولی
ونبینك روحلریدر وکرددن مراد جسدلریدر چونکم جسدلری انلرك روحنه پرده اولوب ستر قیلدی سن ای صورت
بین غبار کبی اولان جسدلرکی مرد حق زعم ایلدك حال بوکه مرد حق اولان انلرك باطنی وروحیدر * مثنوی * کرد دید
ابلیس وگفت این فرع طین * چون فزاید برمن آتش جبین * ای صورت بین سنك حالك شیطان لعینك حالی کبیدر
نته کم ابلیس لعین کردی کوردی ودیدی بو طینك فرعی ویاخود بو فرع اولان طین مراد حضرت آدمك جسد شریفیدر
بن آتش جبین اوزره یعنی بن آتش آلنلو اوزره نیجه زیاده اولور وفضیلت بولور * مثنوی * تا تو می بینی عزیزان را بشر *
دان که میراث بلیسست آن نظر) ای صورت بین سن دخی عزیزلری بشر کوررسك بیل که اول نظر ابلیسك میراثیدر
وسن انك وارثیسن (مثنوی) گرنه فرزند بلیسی ای عنید * پس بتو میراث آن سك چون رسید * ای معاند اگر ابلیسك
فرزندی دکل ایسك پس اول کلبك میراثی که مراد صورت بین اولمق وتکبر قیلمقدر سکا نیجه یتشدی وسن شیطان صفتیله
نیچون متصف اولدك پس حضرت علی کرم الله وجهه لساندن چونکم بو معرفتلری بیان بیوردیلر بنه اول حضرتك
رکابداره سویلدیکی کلماتك تقریرنه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) من نیم سك شیر حقم حق پرست * شیر حق آنست
کز صورت برست * بن کلب دکلم حضرت حقه طاپیجی وا کا عبادت ایدیجی شیر حقم حقك ارسلانی اول کسه درکه
صورتدن قورتلدی پس شیر دنیا ایله شیر خدانك ما بیننی فرق ایدوب بیوررلر (مثنوی) شیر دنیا جوید اشکاری وبرك *
شیر مولی جوید ازادی ومرك * دنیا شیری وهوادلیری اولان کسه برشکار ورزق وغدا استر اما شیر مولی تن قیدندن
ودنیا بندندن آزاد اولمق واولوب نجات بولمق استر * مثنوی * چونکه اندر مرك بیند صد وجود * همچو پروانه بسوزاند
وجود * شیر حق چونکم موت ایچره یوز وجود وحیات کوره پروانه کبی وجودنی یاندرر وشعلهٔ عشقله نفسنی کویندرر
مثنوی) شد هوای مرك طوق صادقان) مر یهود را زاید این دم امتحان) اولمك هواسی صادقلرك کردن جاننه طوق اولدی
وتحقیق یهود یلره بودم یعنی محبة الی لقاء الله تمنی موت ایلمك نفسی وکلامی امتحان اولدی نته کم حق تعالی قرآنده
بیوردی (یا ایها الذین هادوا) یعنی ای قوم یهود (ان زعمتم انکم اولیاء لله من دون الناس فتمنوا الموت ان کنتم صادقین
اگر سز کندیکزی تحقیقا اولیاء اللهدن زعم ایلدکز ایسه ناسدن ماعدا پس اگر دعوا کزده صادق ایسکز محبة الی لقاء
الله موتی تمنی ایلیك که صادقلره موت گنج وسود اولدی زیرا انلر حیات طیبه یی موتده بولدی انجلاین که عند التاجرین
آرزوی سود ایلمك واردر عند الصادقین آرزوی مرك ایلمك اندن بهتردر پس ای جهودلر سائر کسه لر قتنده عرض
وناموسکزدن اوتری یعنی نام وناموسکز خوار وشکسته اولمسون ایچون تمنای موتی باری زبانکز اوزره اجرا ایلیك وبز
موت استرز دیو اسانله سویلیك چونکم حضرت محمد علیه السلام بو علم تمنیٔ موتی اعلام ایلدی وبونلره علی طریق تحدی
بونی سویلدی بوجمله یهودیلردن بری اولقدر زهره طوتمدیکه تمنیٔ موتی اسانه کتوره لر ودعوالرنی محل ثبوته یتوره لر
می) درنی فرمود کای قوم یهود * صادقانرا مرك باشد گنج وسود * حق تعالی حضرتلری حضرت قرآنده بیوردیکه
ای یهود طائفه سی صادقلره موت گنج وفائده در نته کم سورهٔ بقره ده دخی حق تعالی بیورر (قل ان کانت لکم الدار

الآخرة عند الله خالصة من دون الناس فتمنوا الموت ان كنتم صادقين ولن يتمنونه ابدا بما قدمت ايديهم * مثنوى *
همچنانكه آرزوى سود هست * آرزوى مرك بردن زآن بهست * انجلين كه جهانده اهل دنيايه آرزوى سود ومنفعت
واردر موت آرزوسن ايلمك صادقلره اول سوددن يكدر * مثنوى * اى جهودان بهر ناموس كسان * بكذرانيد اين
تمنا بر زبان) حضرت نبى صلى الله عليه وسلم وانك اصحابى جهودلره تحدى ايدوب ديديلر اى جهودلر كسلرك ناموسندن
اوترى يعنى ناس ايچنده عرض وناموسكزى صيانت ايلمكدن اوترى بو تمنىء موتى لسانكزا اوزره اجرا ايليك وبز موتى تمنى
ايلرز ديو سويليك * مثنوى * يك جهودى اين قدر زهره نداشت * چون محمد اين علم را بر فراشت) بر جهود بو قدر زهره
وطاقت طوتمدى چونكه حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم بو علمى يوجلتدى يعنى جهودلره موتى تمنى ايلمك
تكليفنى اظهار ايلدى * مثنوى * كفت اكر راندى اين را بر زبان * يك يهودى خود نماندى در جهان * حضرت
رسول عليه السلام اصحاب كرام ديديلر اكر بو يهودى طايفه سى تمنينا الموت ديسه لردى بونلر نيجه اولوردى
يوردى يلركه اكر بونى لسانلرى ايله ديسه لردى واجرا ايلسه لردى جهانده خود بر يهودى قالميدى كما قال عليه السلام
لو تمنوا الموت لغص كل انسان بريقه فمات مكانه ولم يبق على وجه الارض يهودى (م ى) پس يهودان مال بردند وخراج *
كه مكن رسوا تو مارا اى سراج) چونكم حضرت نبى عليه السلام بونلره موتك تمنيسنى تكليف ايلدى بونلر لسانلريله
كتورمكه قادر اولميوب پس اول يهوديلر مال وخراج ايلتديلر بويله ديوكه اى سراج عالم واى آفتاب بنى آدم سن بزى
رسواى ايلمه وبزه بو كونه سوزى سويلمه (م ى) اين سخن را نيست پايانى بديد * دست با من ده چو چشمت دوست ديد *
بو سوزك بر پايانى ظاهر دكلدر الكى بكا وير چونكه سنك چشمك دوستك يوزنى كوردى يعنى اكر دوستى مشاهده
ايلدكسه بكا ارادت كتوروب بيعت ومتابعت قيل بعض نسخه لرده بو ايكى بيت واقع اولمشدر كه معنالرى بودر مزبله دن
كلستان ايچره كل چونكم ظلمتده مشعله كوردك توقفسز على الفور طاعت يولنه قدم قو يعنى اولمين قيودن دم اورمه
ارم باغى جانبنه يعنى مزبلهء نفسدن كلستان حقيقت جانبنه كل چونكم ظلمت طبيعتده چراغ هدايتى مشاهده ايلدك
بوغورى وقعرى اولمين چاه طبيعتده باغ حقيقت جانبنه تأخيروتوقفسز قدم قو ويو قدر وكل ديمك اولور (كفت
امير المؤمنين على كرم الله وجهه با قرين خود * كه چون خدو انداختى در روى من * نفس من جنبيد
واخلاص عمل * نماند مانع كشتن تو آن شد * مثنوى * كفت امير المؤمنين با آن جوان) كه بهنكام نبرد اى پهلوان
* امير المؤمنين على كرم الله وجهه حضرتلرى اول جوانه ايتديكه جنك وقتنده اى پهلوان * مثنوى *
چون خدو انداختى در روى من * نفس جنبيد وتبه شد خوى من * چونكه بنم يوزمه توكرك آتدك بشريت
مقتضاسى اوزره بنم نفسم حركت ايلدى وبنم خويم خراب اولدى * مثنوى * نيم بهر حق شد ونيمى هوا *
شركت اندر كار حق نبود روا * بو غزانك نصفى حقدن اوترى وبر نصفى هواى نفسدن اوترى اولدى حضرت حقك
كارنده شركت لايق ورروا اولمز كما قال تعالى (ولا يشرك بعبادة ربه احدا * مثنوى * تو نكاريدهء كف مولى ستى
آن حقى كردهء من نيستى * سن حضرت مولينك كفنك نكاريده سى يعنى نقش اولنمشى ومصنوعيسن حق
تعالينك آنى سن وبندهء مصنوعيسن بنم ايلديكم دكلسن وسنى بن خلق ايلمدم (م ى) نقش حق را هم بامر حق
شكن * بر زجاجهء دوست سنك دوست زن * حضرت حقك نقشنى هم حقك امريله صى دوستك صرچه سنه
دوستك طاشنى اور يعنى انسانكه بنيان الهى وزجاجهء دست ربانيدر بر كمسه آنى صمق استسه كركدر كه
انك امريله صيه (مثنوى) كبر اين بشنيد وشد نورى بديد * در دل او تا كه زنارى بريد * كبر حضرت عليدن بو سوزلرى
اشتدى انك قلبنده بر نور ظاهر اولدى تا كه ايمانه كلوب زنارنى كسدى (مثنوى) كفت من تخم جفا مى كاشتم *
من ترا نوع دكر پنداشتم) اول مبارزايتدى بن جفا تخمنى اكدم بن سنى غيرى دورلو صاندم يعنى بن سائر هوا وهوسده اولان
اهل غرض كبى قياس ايليوب سنك اخلاصكدن وحقله اولان معامله كدن غافل ايمشم * مثنوى * تو ترازوى
خدا خو بودهء * بل زبانهء هر ترازو بودهء * سن خدا خويلو ترازو اولمشسن يعنى سن حضرت احدك اخلاقيله تخلق
قيلمشسن بلكه عدل واستقامتده هر ترازونك زبانه سى اولمشسن * مثنوى * تو تبار واصل وخويشم بودهء * تو فروغ
شمع كيشم بودهء) سن بنم قوم وقبيله م واصل واقربام اولمشسن سن بنم مذهبمك شمعنك فروغ وضياسى اولمشسن (مثنوى
من غلام آن چراغ چشم جو * كه چراغت روشنى پذرفت ازو * بن اول چشم طلب ايديجى چراغك غلاميم كه سنك
چراغك اندن يا على روشنالك قبول ايلدى چراغدن مراد حضرت نبى مكرم مدر كما قال الله تعالى فى حقه (يا ايها النبى
انا ارسلناك شاهدا ومبشرا ونذيرا وداعيا الى الله باذنه وسراجا منيرا) واول حضرتك چشم جو اولمسندن مراد
اولدركه چونكم اول حضرت سراج الهى اولديسه سراجك شاننددركه بر ظلمتده قالمش بصيرو ديده وركمسه اوله

تا انك نورن كوره واول سراج منيرا كا يول كوستره پس سراجك نفعى بينالره اولوب اعماره اولمديغى جهتدن سراج
چشم جو اولور تا كم كند بنك خاصيتى ظهوره كله * م ى * من غلام موج آن درياى نور * كه چنين كوهر برآرد در ظهور
بن اول نور درياسنك موجنك غلاميم كه بو نجلين لطيف كوهر ظهوره كتورر درياى نوردن مراد حضرت خدا وحضرت
نبى مجتبا صلى الله عليه وسلم اولمق دخى جائزدركه حضرت على كرم الله وجهه اول درياى نورك موجى واول بحر جبورك
كوهرى كبيدر پس اول مبارز اول حضرته ديدى * مثنوى * عرضه كن بر من شهادت را كه من * مر ترا ديدم
سرافراز زمن * يا على بنم اوزريمه شهادت عرض ايله كه بن سنى زمانك سرافرازى وممتازى كوردم (مثنوى) قرب
پنجه كس زخويش وقوم او * عاشقانه سوى دين كردند رو * اول پهلوانك قومندن واقرباسندن اللى كمسه يه قريب
عاشقلر كبى دين مبين جانبنه توجه ايلديلر * مثنوى * او بتيغ حلم چندين حلق را * وا خريد از تيغ وچندين خلق را *
اول على كرم الله وجهه حلم تيغى ايله بو قدر بوغازى وبو قدر خلقى تيغدن كيرو آلدى اولكيسى دخى خاء معجمه ايله ومصرع
ثانيده كى حاء مهمله ايله اولقنسه دخى معنايه خلل كلمز زيرا اول على كرم الله وجهه حلم تيغيله بو قدر خلقى وبو قدر بوغازى
تيغدن كيرو صاتون آلدى وبونلرى طعمهء شمشير اولمقدن خلاص قيلدى ديمك اولور (مثنوى) تيغ حلم از تيغ آهن تيزتر *
بل ز صد لشكر ظفر انكيزتر * حلم تيغى آهن تيغندن كسكينركدر بلكه يوز عسكردن ظفرقو يريجيركدر يعنى حلمك
تأثيرى يوز عسكردن زياده در (مثنوى) اى دريغا لقمهء دو خورده شد * جوشش فكرت ازان افسرده شد * حضرت
مولانا قدس الله سره العزيزك عادت شريفلرى بودركه هرنه حالكه اثناى نظم مثنويده واقع اولسيدى يا غيرك حكايه سى
ضمننده تقرير ايدرلر وياخود صريحة ذكر يوررلردى پس بو محله كلدكلرنده ومقتضاى بشريت بر قاچ لقمه تناول
ايلدكلرنده البطنة تميت الفطنة فحواسنجه ودخى اذا امتلئت المعدة خرست الحكمة مقتضاسنجه كلالت ذكا وفطنته
بادى وانجماد فكرت وانسداد باب حكمته اكل وشرب باعث اولديغنى بيان بيوررلرودير لركه اى دريغا بر ايكى لقمهء
صورى خورده اولدى جوشش فكرت وجريان ينبوع حكمت او لقمه لردن فسرده اولدى وحقايق مثنوييى منع
قيلدى (م ى) كندمى خورشيد آدم را كسوف * چون ذنب شعشاع بدرى را خسوف بو بيت بعض معتقد بنك
خاطرنه لا يح اولان تعجبى دافعدركه ديمكدركه اكر سن ديرسنكه خورشيد عقلنه وبدر قلبنه بر قاچ لقمه نوجهله مانع
نور اولور نعم محل تعجب دكلدر كورمزميسن بر كندمك اكا منبع علوم الهى اولان آدمك خورشيد عقلنك كسوفنه
باعث اولدى مثلا ذنب بدر اولمش آيك شعشاعنك خسوفنه سبب اولدى ذنب اصطلاحات منجميندن بر اصطلاحدركه
بيلنمسى ايكى دائره تقديرايلمكه موقوفدر بيلمكل كه آفتابك مدارى واردر وماهتابك مدارى بشقه اول ايكى مدارك
برى برينه مقابل اولديغى موضعه تقاطع ديرلر واول تقاطعك ايكى نقطه سنه عقدتين ديرلر واول عقده كه ماه
كچه وشمالى اوله اكا رأس ديرلر واول عقده دنكه ماه كچوب جنوبى اوله اكا ذنب ديرلر پس چقن آفتابك
يوزى ماهتابك ظهرنه مقابل كلدككده كسوف واقع اولور وآفتابله ماهتابك ما بينده ارض حايل اولدقده
خسوف واقع اولور بونى كماليله بيلمك علم هيئته موقوفدر بو قدرله اكتفا اولندى (مثنوى) اينت لطف
دل كه از يك مشت كل * ماه او چون مى شود پروين كسل بو بيت مثنوى شريفك اغمض ابياتندندر امتحان اذهان
اولنه جق بر بيتدر اولا بيلمكل كه شعراى عرب وعجم كمال انتظام وجمعيتى نظم ثريايه تشبيه ايدرلر مشهوردر اثباتنه حاجت
يوق وبونك عكسى تفرقه وپريشانلغى ثريانك انتشارنه وپراكنده اولمسنه تشبيه ايدرلر نته كم رشتهء پروين اوبكسسته شد
ديرلر وبر كمسه نك سبب جمعيت بالى وانتظام حالنك منقطع اولمسندن كنايه ايدرلر بو معلومك اولديسه بو بيتده پروين
كسل پريشان وپراكنده لكدن كنايه در وماه دلك ادراكندن استعاره در اين اسم اشارتدرات حرف خطابدر يعنى
هذالك وبو اشارت كاه اولوركه تحقير معناسنى متضمن اولور نته كم اهذا الذى يذكر آلهتكم ده اولان هذا كبى
پس بو بيتده دخى اينت تحقير معناسن متضمندر وكوردمكى مستلزم اولور پس تقدير معنى بيت بودركه اشته
سكا كوكل لطافتى كه براوج بالچقدن يعنى بر پاره لقمه دن انك ادراكى ماهى نيجه پروين كسل اولور كورمعنى نه
مرتبه ضعيف اللطافتدر وحقير الفطانتدر كه انك ادراكى بر مقدار لقمه دن پريشان وپراكنده اولدى اما سرورى
مرحومك شرحى بر غير كونه در پس بعينه تحرير ايلدك تا بيله سن كه مجد مناسبتى آزدر معنى مصرع اول بتركى بو سكا
كوكل لطافتى دكلمى كه براوج بالچقدن يعنى از لطافت دلست كه از پارهء لقمهء ماه او چون مى شود پروين كسل يعنى
ماه دل چكونه شود پروين كسل كه بى نور بماند وباندك چيزدرو تغير كلى پيدا شود بو معنى دخى لطيف اولور
اكر پروينده مراد فلك روحده ثابت اولان معانى منظومه اولورسه بشرط انكه از يك مشت كله بر متعلق مقدر اوله
بو تقدير جه معنى بويله ديمك اولوركه بو سكا لطيفهء دلدر كه بر مشت كلدن انك ماه فكرى بى نور اولدى وبى تاب قالدى

نیجه پروین کسل اولوریعنی توجهله انك ماه فكری مع ضعفه پروین معانی منظومه یی فلك روحدن قطع ایدیجی ورشته
تقریرده دیزیجی اولوردیمك اولورالله اعلم *مثنوی* نان که معنی بودخوردش سودبود) چونكه صورت كشت
انكیزدبجود * نان وغدا كه معنوی اوله انك یمسی سودونافع اولورنان معنویكه مراد علوم وحكم الهیدرروح
اندن عظیم پرورش وحیات بولورچونكه نان صوری اولدی قلب طارلغنه وقلت خیره باعث اولوربجودیومحلده ضیق
القلب وقلت خیرمعناسنه در واقعدا اكل وشرب صوری خیركثیراولان حملك قلتنه باعث وتضییق قلبی مورثدر
(مثنوی) همچوخارسبز كاشترمی خورد * زان خورش صدنفع ولذت می برد * مورث حكمت وروحانیت اولان نان
وغدایی اشتره نافع اولان خارسبزه تشبیه ایدوب وباعث قلت خیركثیر وتضییق قلب خیر اولان نان وغدایی خارخشك
بی منفعته تشبیه ایدوب وحكمت خورنده اولان مؤمنی اشتره تشبیه ایدرلر كاشبه رسول الله صلی الله علیه وسلم
المؤمنون هینون لینون كالجمل الانف ویوررلركه مورث حكمت ومعرفت وباعث روحانیت وفطنت وذكاوت اولان
نان شول خارسبزكبیدركه اشترآنی اكل وبلع قیلوروا اول خورشدن صدنفع ولذت الور *مثنوی* چونكه آن سبزیش
رفت وخشك كشت * چون همانرامی خورداشترزدشت * می دراند كام ولنجش ای دریغ) كان چنان وردمربی
كشت تیغ) چونكم اول خارك سبزلكی ولطافتی كیده وخشك وبی معنی اوله چون همان نه آنی یه اشترصحرادن
انك دماغن وآوردین برترو پاره پاره ایدرای حیف ودریغ كه انجلین وردمربی تیغ اولدی وآلت ضرر اولدی مراد
اولدركه چونكم نان ولقمه نك روحانیتی ومورث حكمت ومعرفت اولان لطافتی كیده وقوری صورت قاله وینه همان
آنی مؤمن وسالك دشت ارض اللهدن یه بوتقدیراوزره اول سالكك كام ودهان جانته ضرروریروكام ولنج دریده
اولان كبی روحه زحمت ایركوررای حیف ودریغ كه حكمت وروحانیته مربی اولان غدا تیغ كبی آلت ضرراولدی دیمك
اولور (مثنوی) نان چومعنی بودبودان خارسبز * چونكه صورت شد كنون خشك است وكبز * تودان عادت كه
اوراپیش ازین * خورده بودی ای وجود نازنین * برهمان بوی می خوری این خشك را * بعدازین كامیخت معنی باثری
حضرت خداوندكارقدس الله سره العزیز ختم كلامه وحسن اختتامه وسیله اولسون ایچون كلام سعادت
انجاملرین حكم الهی ومعارف ربانیله تخمیروآمیخته اولدیغی جهتدن نان معنوی وغدای روحانی تعبیرایدوب
وبوحكم وعلومدن قطع نظرا كانان صورت اطلاق ایدوب بعده نان معنوی اولان كلاملرین وارادات الهیه وفیوضات
ربانیله لطیف وتازه اولدیغی جهتدن خارسبزنافعه وفیوضات الهیه والهام ربانیه دن قطع نظراولندیغی اعتبارایله
خارخشك وبی منفعته تشبیه بیوروب حسام الدین چلبی یه علی طریق الاعتذار بیوررلركه نان چونكم
معنوی ولقمهٔ روحانی اولدی اول خارسبزلطیف ونافع كبی اولدی چونكم صوری اولدی الان خشك ودرشتدریعنی
بزم كلامزكه مقدما نان معنوی وغدای روحانی ایدی بواسطهٔ الهام الهی وواردات ربانی اما الان انقطاع واردات
وفیوضات سببیله چونكم صورت الفاظ وكلمات خشك وبی لذت قالدی پس سن اول عادت ایله كه بوحالتده مقدم
اول نان معنوی اولان كلامزی یمش ایدك ای حسام الدین وجود نازنین همان ینه اول عادت قدیمه ورایحهٔ طیبه اوزره
بوخشك اولان الفاظ وكفتاری خارسبزولطیف عدایدوب یه سن واسلوب سابق اوزره قبول ایلیه سن ای حسام
الدین بوندنصكره كه آمیخته اولدی معنی خاكنمنا كله مرهوندرمابعدنه (م ی) كشت خاك آمیزوخشك وكوشت بر *
زان كیاها كنون ببرهیزای شتر * خاك آمیز وسفلی اولدی وقوری صورت وقشر قالدی وقاطع لحم اولان خاركبی
بی نفع وبامضرت اولدی بوكونه كیاهدن وخارخشك كبی اولان كفتاردن الان پرهیزایله ای شترالهی وای جمل ربانی
مثنوی سخت خاك آلوده می آیدسخن * آب تیره شدسرچه بندكن * سوزلرین آبه وقلبلرین چاهه تشبیه ایدوب
وآب معنانك چاه دلده قلتنه وخاك تمنالك بدنله آلوده وپست اولمسنه اشارت ایدوب بیوررلركه زیاده خاك آلوده وقلیل
النفع كلوراولدی آب كلام چاه دلده كویاكه بی امداد الهی چاه دلدن آب معنی منقطع اولوب الهام الهی وافاضهٔ
ربانی سزمع التكلف والتفكركلام بیورمغی جائز كورمزلرانكیچون علی قاعدة التجرید وجودشریفلرینه خطاب
بیوررلرآب سخن تیره وخاك الوده اولدی سرچاه قلبی بندایله ای مولانا *مثنوی* تاخدایش بازصاف وخوش كند
*اوكه تیره كردهم صافش كند * تاخدای تعالی اول منكدراولان كلامی صافی وخوش قیله وینابیع علوم وحكمی
اول ماه معنادن خالی اولان چاه قلبه كثیرومفیض ومجری اوله اول الله كه انی تیره ومنكدرایلدی هم صافی
ایلروماء الحیاة الطاف واعطا ایدوب اسعاف ایلرلیكن نیجه مدت حبس نفس ونفسه موقوف وصبرجمیل وترك شتاب
وهوسه مربوط ومرهوندر*م ی* صبرآردآرزورانی شتاب * صبركن والله اعلم بالصواب) ارزوومرادی صبرایتمك
كتورروحبس نفس ونفس بولنه كتمك حاصل ایدرشتاب وعجله كتورمز صبرایله الله تعالی بوتأخیرك صوابنه بل

هركاروتدبیرك مرجع ومأبنه اعلمدرصبرمفتاح فرج ومصباح درون پرحرج ومنهاج اعلای كادرجدرصبرنصف
ایمان ورأس عرفان وایقان درفضایل صبرقتی چوق وآثارخواصنه نهایت یوقدرپس آخرجلد اولی انكیچون
توصیهٔ صبرله ختم بیوردی نته كم آخرسورهٔ عصرده توصیهٔ صبر
ایدنلره حضرت جناب حق مدح بیوردی
واهتماما لشان الصبرحق اوزره عطف
اولندی الحمد لله علی توفیق
الاتمام والصلاة
علی سید
الانام

جلد ثانی مثنوی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله فاتح ابيات المعانی * بمفاتح ابيات الجلد الثانی * جاعل كلمات اوليائه المصابيح الروحانی * لاضاءة قلوب الانسانی * والصلوة على نبيه محمد الداعی الى جواره بالآيات القرآنی * والبينات الفرقانی * وعلى آله واصحابه الذين اتصفوا باوصاف الالهی * وتخلقوا باخلاق الربانی * بعد حمد الله عز وجل بو فقير پرزلل بعد شرح ابيات السفر الاول مشتريان علم وحكمتی اقل * ومتاع وسلعهٔ معرفتی بين الاخوان كساد ومتبذل * بولدقده وقوابل خلق جهانی دخی بو جانبه ميل ومحبتدن مغفل ومقفل * مشاهده قيلدقده مايهٔ شوق تحرير وتصنيفه نقصان وخلل كلوب خاطر فاتر بو طول املدن نيجه مدت فارغ اولدی * بيت * جذب سمعت از كسی را خوش لبيست * كرمی وجد معلم از صبيست كر نبودی كوشهای غيبكير * وحی ناوردی ز كردون يك بشير * پس بعد زمان بعض يارانك فتح ابيات سفر ثانی يه بنه رغبت وميلانی ظهوره كلوب بو فقيرك بال پرملالی درحال مقالی حامد الله المتعالی تالی اولوب ديديكه الحمد لله على الآلاء الا لا تحزن فان متاع الحكمة لا تكسد * وطلب مبتاع المعرفة لا يفسد * ولو كان فيما بين الناس طالبا واحدا يعدل لا كالاف * ولو كان فی الصورة حقيرا يعد من الاشراف * پس بونلرك رغبت وميلانی جان وجنانی غبار فتور وتوانيدن پاك ايدوب شرح ابيات سفر ثانی يه مجدّ وچالاك ايلدی اميددركه توفيق الهی قرين وعنايت ربانی معين اولوب اتمامی ميسر واختتامی سهولتله مقدّر اوله * ربنا افتح بيننا وبين قومنا بالحق وانت خير الفاتحين آمين يا رب العالمين (بيان بعض از حكمت تأخير اين مجلد دوم) بو ايكنجی مجلدك تأخير اولمسنك حكمتلرندن بعضسنك بياننده در روايت اولنوركه جلد اول تمام اولدقدنصكره حضرت خداوندكار برايكی سنه مقداری كوهر نثار اولميوب مثنوی بيورمديلر پس سبب تأخير وحكمت تقديردن بعضسنيكه ضمير منيرلرينه لايح اولندراجمالا بو ديباجه ده تسطير وتحرير بيوروب ديرلر (كه اكر جملهٔ حكمت الهی بنده را معلوم شود) كه اكر حكم الهيه نك جملهسی قوله معلوم اولسه (درفوائد آن كار بنده ازان كار فرو ماند) اول كارك فائده لرنده قول اول كارده عاجز قالور (وحكمت بی پايان حق ادراك اورا ويران كند) وحق تعالينك حكمت بی پايانی آنك ادراكنی ويران ايلر (بدان كار نپردازد) كمال حيرتدن بنده اول كاره دوزلمز يعنی مشغول اولمز (پس حق تعالى شمهٔ ازان حكمت بی پايان مهار بينیٔ اوسازد) پس حق تعالى برشمه يی اول حكمت بی پاياندن اول قولك بورنته يولار دوزر يعنی اول كارك بعض نفعی وحكمتنی بنده يه روشن ايلر حتی آنك قلبی اول كاره اول نفع واسطه سيله مائل ومنجذب اولور (واو را بدان كار كشد) واول قولی اول برشمه سببيله اول عمله چكر (كه اكر اورا ازان فائده هيچ خبر نكند) كه اول قوله اول كارك فائده سندن هيچ خبر ايلمزسه (هيچ نجنبد) هيچ اول قول بر كاره حركت ايدوب مباشرت ايتمز (زيرا جنبانندهٔ از بهرهای آدميانست) زيرا محرّك درون ودواعی وتقاضای

بطون آدميلرك بهره وفائده سندن اوتوريدر (كه از بهر آن مصلحت كنم كه اول بهره وفائده دن اوتوری مصلحت ايده رز كنيم محلنه كند دخی نسخه در (واكر حكمت اين بروی فروريزد) واكر بو كارك حكمتی وسرّی اول قولك اوزرينه منصب اولوب بالكليه دوكلورسه يعنی جميعا كامعلوم اولورسه (هم نتواند جنبيدن) هم ينه اول كارك عملنه حركته قادر اولمز (چنانكه اكر در بينی شتر مهار نبود) مثالی انك كبی كه اكر دوه نك بورننده يولار اولمزسه (نرود) طوغری يولده كيده مز (واكر مهار بزرك بود هم فرو خسبد) واكر اول يولار قتی بيوك اولورسه مثلا قرق اللی بطمان زنجيردن بر يولاری اولسه هم ينه ياتور يوله كيده مز نته كم الله تبارك وتعالى سورهٔ حجرده بيوررلركه (وان من شیء) ان نفی ايچوندر من زائددر تأكيد ايچون ای ما من شیء من الاشياء الممكنة (الا عندنا خزائنه) الا اول شيئك خزانه لری بزم عندمزده در يعنی اول شيئلرك ايجاد وتكوينينه قادرز بو ضرب مثلدر جناب عزتك كمال قدرتنه كه مقدورات الهی اشيای مخزونه يه تشبيه اولندی اخراج وايجادنده كلفت وزحمته احتياج اولمديغی مشعردر (وما ننزله) بز اول شيئلری خزينهٔ قدرتدن تنزيل ايتمزز (الا بقدر معلوم) الا مقدار معينه ملتبس اولديغی حالده تنزيل ايدرزكه اقتضای قدرت واستدعای مشيت وحكمت اودر پس حضرت مولانا بيوررلركه (خاك بی آب كلوخ نشود) طپراق صوسز كرپچ اولمز بو هم وجهدر آبسز خاك كلوخ اولمز بو وجه اوزره خاك آبه مضافدر (وچون آب بسيار بود هم كلوخ نشود) وچونكه صو چوق اوله هم ينه كرپچ اولمز فاسد اولور پس هر شيده عدالت لازمدر اكر تسويه وعدالت اولمسه انتظام اشيا بولنمزدی نته كم حق تعالى سورهٔ رحمن ده بيوررلر (والسماء رفعها ووضع الميزان) حق تعالى سمايی مرفوع قيلدی محلا ورتبه شول حيثيتدنكه منشاء احكام واقضيه ومنزل اوامر ومحل ملائكه قيلدی ودخی وضع ميزان ايلدی وعدله شروع ايلدی هر حقی مستحقنه وهر شيئی مستعدنه ايصال ايتمكله حتی امور عالم انتظام بولوب احوال اشيا مستقيم اولدی كما قال ع م (بالعدل قامت السموات والارض * پس بو آيتله استشهاد بيوردقدنصكره ديرلركه (بميزان دهد هر چيز را نی بی حساب وبی ميزان) امدی الله تعالى هر شيئه بر چيزی عدله وميزانله ويرر حسابسز وميزانسز مقتضای عقلدن خارج ويرمز الا كسانی كه از عالم خلق مبدّل شده اند) حساب وميزانسز كمسه يه برشی ويرمز ديمكدن سؤال لازم كلديكه اوليا وانبيايه دخی بو منوال اوزره ميدر پس انلری كروه عالميانيدن استثنا بيوروب ديرلركه الا شول كمسه لره ميزانله ويرمزكه آنلر عالم خلقدن ومرتبهٔ بشريتدن مبدّل اولمشلردر (ويرزق من يشاء بغير حساب كشته اند) والله تعالى ديلديكنه رزق ويرر بغير حساب ولا مكيال قولنك مظهری اولمشلردر (ومن لم يذق لم يدر) وهر شول كمسه كه بو سرّی طاتمدی بيلمز مادامكه بر كمسه بر مرتبه يه واصل اولميه اول مرتبه صاحبلرينك احوالنه مطلع اوله مز اكرچه علما معلوم ايدينورسه ده حالا بيله مز بو معنايه تمثيل قوروب بر بيت بيوررلركه (پرسيد يكی كه عاشقی چيست) صوردی بر كمسه بكا كه ای مولانا عاشقلق ندر (كفتم كه چو من شوی بدانی) ديديمكه چون بنم كبی اوله سن بيلورسن عشق ومحبت بی حسابست عشقله محبت بی نهايه وبی حسابدر بعض نسخه ده عشقله محبتك ما بيننده واو عاطفه يوقدر بو تقدير اوزره معنیٔ عشق حسابسز محبتدر (جهت آنكه كفته اند صفت حقست بحقيقت) اول جهتدنكه ديمشلردر عشق ومحبت صفت حقدر حقيقتده وعشق ومحبته نهايت يوقدركه حق تعالينك صفتيدر واوصاف حقه ايسه نهايت يوقدر (ونسبت او به بنده مجازست) واو محبتك نسبتی قوله مجازدر حقيقتده محبت حقكدر زيرا كنت كنزا مخفيا فاحببت ان اعرف بيوردی محبت حقك صفت قديمه سيدر (يحبهم تمامست ويحبونه كدامست) يعنی الله تعالى بو مؤمنلره محبت ايدر كلامی تمام وكافيدر وحقيقتدر وهم مقدّمدر ويحبونه ومؤمنلر اللهه محبت ايدرلر قنده در يعنی اصل محبت قوللرينه ابتدا حقكدر پس بعد محبت حق قولده محبت ظهور ايدر رحدّ ذاتنده حق عبده محبت ايلمزدن اول عبد حقه محبت ايلمك ممكن وقابل دكلدر پس عبدك حقه اولان محبتی مجاز واعتباری اولور وبو آيت سورهٔ مائده ده در اولی بودر (يا ايها الذين آمنوا) ای اللهك وحدانيتنه تصديق ايدنلر (من يرتد منكم عن دينه) شول كمسه كه سزدن دينندن رجوع ايدوب مرتد اولسه بو آيت كريمه قبل الوقوع غيبك حالنی اخبار ايدر محصل كلام بودركه بعد وفات النبی ع م عربدن برنيجه كروه مرتد اولديلر مسيلمة الكذاب وطليحة بن خويلد كبی كه بنی اسد قبيله سندن ايدی بونلرك باشنه نيجه كروه جمع اولوب نبوتنه اعتراف ايلديلر الله تعالى خبر ويروب بيوررلر هر كم دينندن مرتد اولورسه (فسوف يأتی الله بقوم عن قريب) الله تعالى كتورر بر قومی بونلری هلاك ايلدكدنصكره (يحبهم) اويله قومكه الله بونلره محبت ايلر (ويحبونه) وبونلر ده اللهه محبت ايدرلر يحبهم ويحبونه جمله سنك اعرابدن محلی مجرور قومك صفتيدر علمانك يحبهم ويحبونه ده اقاويل كثيره سی واردر علماء ظاهر وبعض متكلمين بوكا ذاهب اولمشدركه المحبة ميل النفس الى شیء بكمال ادراك فيه) ودخی ديرلركه محبت بر نوع ارادتدر وتعلق ارادت حوادث واحسانه وخدمت وطاعت منافعه اولور بو خصوصه ذات وصفات حقه تعلقی محالدر ودخی

دیرلرکه قولك خدایه محبتی انعام واحسانه وخدمت وطاعت وغفرانه محبتدر وخدانك بنده یه محبتی ایصال
خیر ومنفعتدر امّا بو کلام محققین قتنده ضعیفدر زیرا ارباب تحقیق قتنده محبت حق قدیم ومحبت بنده محدثدر
ودیرلرکه فان محبة العبد لله افناء الناسوتیة فی بقاء اللاهوتیة ومحبة الله للعبد ابقاء اللاهوتیة فی فناء الناسوتیة
اکر بصر بصیرت ودیدهٔ سرّ ایله نظر اولنسه جمله مراتبدن هر مرتبه ده حضرت حقدن غیری محب ومحبوب یوقدر*
بیت* یحبهم ویحبونه چه کفتارست* درون پرده مکر خویش را خریدارست* ماحصل بو محبت خصوصنده
مباحثهٔ کثیره واردر بو مختصرده ذکری قابل دکلدر* اذلة علی المؤمنین* اذلة جمع ذلیلدر یعنی اولیلرقومکه رحمادر
متذللین ومتواضعین درمؤمنلر اوزره* اعزة علی الکافرین* کافرلر اوزرینه اشدّادر متغلبین در والله اعلم بحقایق کلامه
(اوّل ابیات المثنوی) مدتی این مثنوی تأخیر شد* مهلتی بایست تا خون شیر شد* بر نیجه زمان بو مثنوی یازلمدن
ورشتهٔ تحریر وتقریره دیرلمدن تأخیر اولدی وباعث تأخیر فی الحقیقه مؤخرك تجلی وتأثیریدرکه اول اللهك اسماء
حسناسندن براسمی مؤخردر وهو الذی یؤخر الاشیاء بعضها عن بعض فی الوجود والزمان وبعضها فی مواضعها علی
مقتضی الحکمة البالغة فما استحق التقدیم قدّمه وما استحق التأخیر اخّره پس جناب حقك مؤخر اسمی هر بر شیئی مدّت
ووقتنه دك تأخیر ایدر ومقتضای عقل وادراکی منع ایدوب حکمت بالغه اوزره تدبیر وتأثیر ایدر نته کم حضرت پیغمبر
صلعم وحیك ظهورنی ایرنه سی کون مراد ایلیوب مشرکلر اول حضرتدن روحی واصحاب کهفی واسکندری سؤال
ایلدکلرنده ساخبر کم غدا بیوردی وجناب حق اول وحیی نیجه مدّت تأخیر ایلدی کما روی عن ابن عباس رضه قال
ان الوحی تأخر عن النبی ع م ایاما حتی قال المشرکون ان محمدا ودعه ربه وقلاه فنزلت ما ودعك ربك وما قلی پس حضرت
پیغمبر ع م متبوع اصفیا وموده عنه جمیع اولیادر وارث کامل اولدرکه اول حضرتك برحالندن حصه دار اوله پس
حضرت مولانا اکمل ورثای محمدیه درنته کم حضرت پیغمبردن مع الواسطه اولان وحی نیجه مدّت تأخیر اولندی
حضرت مولانادن دخی بلاواسطه اولان وحی قلبی نیجه مدّت تأخیر قیلندی تا کم متبوعله تابع ما بیننده وموروثله
وارث میاننده مناسبت تامّه ومشابهت کامله بولندی معنی مصرع ثانی اولدرکه هر نوع ادله علت منزله سنده اولور
زیرا بر مهلت کرکدرکه تا خون شیر اوله دیمکدر جناب حضرت جلت قدرته وعلت هر شیء ایچون براجل ومدّت تعیین
بیورمشدر برلخوای الامور مرهونة باوقاتها هر امر وکارك ظهور وبطونی بر وقت معینه مرهون وبر مقتضای
حدیث (ولکل شیء عند الله اجل مسمی) هر شیئك حصول وزوالی براجله مقروندرکه (فاذا جاء اجلهم لا یستأخرون
ساعة ولا یستقدمون) قولی بو معنایه رهنموندر نته کم طعامك خون اولمسی بر مهلتده موقوف ومقروندر کذلك
خونك لبن صورتنه کلمسی نیجه مدت ظهور ولده مربوط ومرهوندر نته کم بیوررلر (مثنوی) تا نزاید بخت تو فرزند نو
خون نکردد شیر شیرین خوش شنو* ای طالب لبن مثنوی تا کم سنك مادر بختك بر یکی ولد معنوی طوغرمیه عروق
جانده خون کبی مبطون اولان علم لدنی شیر شیرین کبی اولمز وبستان لسانه کلوب صورت کلمات موزونه ده ظهور قیلمز
خوش دکله وایوآکاه لبن صورتنك حصولنده اصح اولان قول بودرکه اشیاء ما کوله منهضمه نك اجزاء لطیفه سندن
متولده اولان دمك بعض اجزاسندن حاصل اولور خلافا للکلبی کما روی باسناد ابی صالح عن ابن عباس قال ان الحیوان
اذا اعتلف وانطبخ العلف فی کرشه کان اسفله فرثا واوسطه لبنا واعلاه دما بو سوز اکر صحیح ابن عباس حضرتلرینك
اولورسه تأویل اولنور یعنی اوسطی مادهٔ لبن واعلاسی مادهٔ دم بدن اولور دیمك اولور زیرا کرش حیوانده دم ولبن اولمز پس
قول اصح حضرت مولانانك ومحقق اولان علمانك قولیدرکه لبن بعض اجزای دمدن حاصل اولور واصل ابتدای
ظهوردم ولبن اولدرکه چون حیوان غداسنی تناول ایلسه واول غدا آنك کرشنده هضم ومنطبخ اولسه هضم اولده ایکی
قسم اولور بغایت اعلا ولطیفی جکره کیدر واسفل وکثیفی امعایه نزول ایدر اندن سکره اول کبدده اولان منطبخ
اولوب وهضم ثانی مرتبه سن بولوب دم اولور مخلوط مع الصفراء والسوداء وفضلة الماء اما صفرا مراره یه کیدر یعنی اوده
وسودا طحاله کیدر یعنی طلاغه وزیاده ماء مثانه یه نزول ایدر ودم صرف کبددن مجاری عروقه
جریان ایدر وهضم ثالث حاصل اولور پس کبددن ضرعه متصل اولنان عروقدن کلوب ضرعه منصب اولور پس
ولد ظهوره کلدکده اول ضرعده اولان دم نحل لبن لحم ابیض رخوه داخل اولدقده وهضم رابع بولدقده درحال باذن
الله صورت دمدن صورت لبنه منقلب اولوب خون شیر اولور لبن صورتنك ظهوری بو کونه اولور اما غدای روح اولان
لبن معنوی که علوم ومعارف الهیه درکه حروف جان وجنان مرتبه ده دم کبی مضمره ومستوره در بونك دخی ظهور
وبروزی تولد ولد قلبیه یه متوقفدر وفرزند قلبی دیدکاری شول وجود روحانی وقوت علیه درکه منتهی علم لدن
وجاذب کلمات معتدرچون طالبك قلبنده بو قوت روحانی تولد ایلسه مریدن اشتهاسی مقداری جلب لطایف فهوم

وجذب معارف وعلوم ایلرومربی اولوب مکمل اولدقده ملکوت سمایه وحقایق وبواطن اشیایه داخل اولور اما بو ولادت
ثانیه حاصل اولمسه بوذ کر اولناندن محروم قالور کما قال عیسی علیه السلام (لن یلج ملکوت السماء من لم یولد) مرتین
مثنوی) چون ضیاء الحق حسام الدین عنان* باز کرداند زاوج آسمان* چون بمعراج حقایق رفته بود* بی بهارش
غنچها نشکفته بود* حضرت مولانا حسام الدین چلبی یه ضیاء الحق تعبیر بیورملرنده اول حضرتك قطبیت
وغوثیت وشمسیتنه وسائر اولیانك تبعیت وعرضیت وقمریتنه اشارت بیوررلر زیرا ضیا ما بالذاته دیرلر نوردن
اقوی در ونور بالعرضه دیرلر ضیادن ضعیفدر نته کم حق تعالی شمسی نیرة بالذات وقمری نیرا بالعرض قیلوب بیوردی (هو
الذی جعل الشمس ضیاء والقمر نورا) حق باطل اولان معدومك ضدیدر وشول موجود حقیقینك اسمیدرکه وجودی
دائما متحققدر وثابتدر اما سائر موجوداتك فی حد ذاتها ممکنه اولدیغی حیثیتندن وجود وثبوتی یوقدر کما قال علیه
السلام (اصدق کلمة شعر العرب الا کل شیء ما خلا الله باطل) پس حسام الدین چلبینك ضیاء الحق اولملرنده نکته
بودرکه دائما ذات خدادن جدا دکلدر وجناب حقدن فیضی اول بلاواسطه آلوب زماننده اولان سائر اولیااندن استفاده
واستناره ایدرلر دیمك اولور کما ان مرتبة الغوث الاعظم مثل مرتبة الشمس ومرتبة سائر الاولیاء مرتبة القمر
والکواکب کلهم یستفیدون منه مثل استفادة القمر من الشمس* بیت* فانه شمس فضل هم کواکبها* یظهرن
انوارها للناس فی الظلم* حسام سیف قاطعه دیرلردین طاعت وانقیاد وعادته دیرلر واول حضرته حسام الدین
کنیتی اهل دینك سیف صارمی وبی دین اولان اهل کفر وعصیانك قاطعی وعادت وبدعتك قامعی
اولدیغیچوندر نته کم حضرت رسول حقنده کعب بن زهیر دیدی* بیت* ان الرسول لسیف یستضاء به* مهند من
سیوف الله مسلول* آسماندن مراد بوراده آسمان اعیان ثابته درکه حقایق اشیااندن عبارتدر نته کم بیت ثانیده
اولان معراج حقایق بواوج آسمانی مفسردر معراج اسم آلتدر عروجدن نردبانه دیرلر ومنه لیلة المعراج حقایق
حقیقتك جمعیدر مراد هر شیئك ماهیتی ویاخود مثنوینك ماهیاتی وحقایقی اوله که اجمالا حقایق اشیااندن مبیندر
وبهار عبارتدر حسام الدین چلبینك ربیع صفت اولان توجه وحیاتبخش اولان همتندن وغنچها استعارتدر
ابکار معانی واسرار نهانیدن وتقدیر معنی بیتین شریفین اولدرکه بیوررلر چونکم حقك ضیاسی اولان حسام
الدین عنان توجه وعزیمتك کیرو دوندردی ذروهٔ آسمان معنویدن ارشاد ناسه ونظم مثنوی یه زیرا چونکم مراتب
حقایق کونیه ومعارج اسماء الهیه واعیان مشاهده سنه کتمش ایدی آنك بهار همت حیات کردار
ولطافت شعار سبز معانی وحقایق غنچه لری باغ دلده آچلمش ومثنوی شرابی اندن اول ایچلمش ایدیکه آنك بهار اقتضا
وارادتیدر غنچهای حقایق ومعانی کشاده وآماده ایلین (مثنوی) چون زدریا سوی ساحل باز کشت* چنك
شعر مثنوی باساز کشت* دریا مرتبهٔ احدیتدن وعالم الوهیتدن عبارتدرکه (والله بکل شیء محیط) مخواسنجه
جمیع افواج اسمائی وامواج اشیایی محیط وغارقدر مرتبهٔ احدیتده سوی وفارق یوق ومرتبهٔ الوهیتده ماسوی واغیار
امواج بحار کبیدر والآن بنه بو بحر حقیقت بویله در عند اهل الله کما قال الجنید* بیت* البحر بحر علی ما کان فی قدم*
ان الحوادث امواج وانهار* لا یحجبنك امواج تغایرها* عمن تشکل فیها وهی استار* وبو عالم صورت وبشریت
عالم وحدته نسبتله بر ساحل کبیدر وبر مقتضای (ولقد کرمنا بنی آدم وحملناهم فی البر والبحر) بنی آدمدن مکرم
اولیا وانبیاسنی بو بحر وبرده سائر ودائر قیلمشدر زیرا هر نبی وولینك ایکی حالی وار بری لی مع الله حالیکه اکا ملك مقرب ونبی
مرسل صغمز بو حالده نبوت ورسالت وارشاد انام وتبلیغ احکام اولمز وبر حال دخی نبوت ورسالت ومقتضای بشریت
حالیدر کذلك هر ولی یه علی طریق الوراثة وراثتی مقداری بو ایکی حال مقرردر کاه دریای وحدته مشغول ومستغرق
اولوب ومحو وفنا مرتبه سن بولوب غیر وسوی قیدندن رها ومرید ومحب صیدندن مبرا ومعرا اولورلر وکاه ساحل
بشریته کلوب وتربیه یه آغاز قیلوب عاشقانه کلمات لطیفه لر ایله سلوت ولطافت ویررلر ونفوس مشتاقانه انفاس
نفیسلریله راحت ایرکورررلر پس بو جمله دن اول مقتدای مشایخ کزین وپیشوای اصحاب تمکین اولان چلبی حسام
الدین حضرتلریدرکه زمان شریفلرنده محو وفنا حالتی غلبه ایدوب دریای وحدته مستغرق اولملر وتحریر مثنوی
وتقریر کلام معنویدن فراغت قیلمشلردی چونکم دریای وحدته مستغرق اولمق حالندن ساحل کثرته وبر بشریته
کیرو دوندی مسرة لقدومه الشریف وفرحة لرجوعه اللطیف چنك شعر مثنوی باساز اولدی یعنی دوزلدی
ومعانی ومعارف منظومه یه استینافا یازلدی* بوندن معلوم اولان اولدرکه باعث تأخیر مثنوی اول حضرتك محو
ومستغرق اولمسی وبادی تحریر وتقریری آنك عقل وصحوه کلمسیدرکه وجود شریفلری اکا علت غائیه وسبب واکت
مستقله اولمشدر (مثنوی) مثنوی که صیقل ارواح بود* باز کفتش روز استفتاح بود* مثنوی یکه شول مظهر حقایق

اكهیه اولان كلمات منظومه وسرأت اسرار ربانی ونكات قرآنی اولان ابیات موزونه ومسطوره دن عبارتدر كه نفسنده
مصیقل ارواح سالكین ومنقی اشباح طالبیندر آنك بازكشتی یعنی بعد نظم السفر الاول وتمامه كمال فراغ حاصل
اولدقدنصكره حسام الدین چلبی معراج حقایقه عروج قیلدقدنصكره ینه عالم صورت وساحل كثرته رجعت بیوردیغی
كونك ابتدا كونی مثنوینك دخی بازكشت وابتداء وافتتاحی ایدی استفتاح افتتاح معناسنه درنته كم استفتحت الشیٔ
دیرلر افتتحت معناسن ویررلر چوق كمسنه روز استفتاح روز معراجدن دیو زعم ایدوب غلط ایلمشلردر ویكلش
سویلمشلردر نعم عوام ما بیننده بو كلام مشهوردر كه ماه رجبك اول جمعه سی كیجه سنه الفی حذف ایلیوب ستفتاح
كیجه سی وجمعه سی كوننه ستفتاح كونی دیرلر ولكن بو لفظك اول كونه اطلاقی ضعفدن خالی دكلدر زیرا لغت
حسبیله دلالت ایلدیكی معلومدر ومشهور ومتعارف اولان كتب احادیثده دخی اول كونه ستفتاح دینلمسی ثابت
اولمشدر اكر لسان ناسده اوكونه ستفتاح اطلاق ایلدكاری جائز كوریلورسه معنیٔ مثنوی كه صیقل ارواح اولدی
نك رجوعی رجب آینك اول جمعه سی كونی اولدی دیمك اولوب لكن اولی اولان معنیٔ مثنوینك بازكشت وعودتی
روز افتتاح عودت ورجعت حسام الدین چلبی اولدی دیمك اولور فافهم (مثنوی) مطلع تاریخ این سودا وسود
سال اندر ششصد وشصت ودو بود * بو سودا وسودك تاریخنك مطلعی سودا بونده بیع وشرا معناسنه در سود ربح وفائده
معناسنه در یعنی بو محل بیع وشرای معنوی وفوائد روحانی ودینی اولان جلد ثانینك تاریخنك ابتداسی سال الی
یوز التمش ایكیده ایدی یعنی هجرت نبوینك الی یوز التمش ایكنجی سنه سنده بو جلد شریفك نظم لطیفنه شروع
قیلندی مناقبده مسطوردر كه حضرت خداوندكارك ولادت شریفه لری بلخ شهرنده هجرت نبوینك الی یوز دردنجی
سنه سنده ربیع الاول آینك التنجی كونی واقع اولمشدر پس بو جلد شریفه اللی سكز یاشنده ایكن ابتداء ایلمش
اولورلر مناقب افلاكیده ونفحات مولانا جامیده وفاتلرینك تاریخی بودر كه یازلمشدر توفی قدس الله روحه وقت
غروب الشمس خامس جمادی الاخره سنة اثنین وسبعین وستمائة پس بو جلددن مثنویٔ شریف اخر اولنجه یه دك اون
ییل حیاتده اولمش اولورلر سروری وشمعی بو بیتده شیخ سعدی ومولانا حافظك تاریخلرین ایراد ایدوب شیخ سعدینك
ذاتی كلامنه غالب ومولانا حافظك كلامی ذاتنه غالب وحضرت مولانك ذاتی كلامیله برابردر دیملری محله مناسب
اولمین كلامی بیت شریفك معناسنه اقحام وادخال ایلدكلرندن ماعدا مجرد لسان ناسدن مسموع اولان كلامه
اعتبار ایلمشلردر زیرا بر كسه نك ذاتی بیلمك یا وحی الهی یه ویا كشف ربانی یه موقوفدر بی وحی ویا بی كشف بر كمسه نك
ذاتی بیلمك محالدر اكر كلامندن استدلال اولنورسه (كلامندن اولور معلوم كشینك كندی مقداری) بیوردقلری
قول اوزره مثلا حافظك دخی كلامی ذاتنه غالب اولمز زیرا عند المحققین كلام متكلمك صفتیدر كه انك ذاتیله قائمدر
وبو خارجده اولان الفاظ اول ذاتله قائم اولان صفات حمیده یه دلالت ایلر پس ذاتی كلامنه غالب وكلامی ذاتنه غالب
ویاخود كلامیله ذاتی برابردر دیمك مشرب تحقیقدن بعیددر وكلام عوام كالهوامه مشابه وقریبدر (مثنوی) بلبلی
زینجا برفت وبازكشت * بهر صید این معانی بازكشت) بر بلبل بورادن كتدی وطوغان اولدی بو معانینك صیدندن
اوتری بو عالمه رجوع ایلدی مصرع اولده ومصرع ثانیده اولان بازكشتلرده باز طوغان معناسنه اولمق ورجوع ایلمك
معناسنه دخی اولمق ایكیسنده بیله جائز اولور یعنی بر بلبل كه مراد حسام الدین افندیدر بو عالم صورتدن عالم معانی
وحقایقه كتدی وكیرو بو عالم صورته رجوع ایتدی بو معانیٔ شریفه نك صیدندن اوتری باز اولدی
وبو كونه اسرار وعلومی شكار قیلدی دیمك اولور (مثنوی) ساعد شه مسكن این باز باد * تا ابد بر خلق این در باز باد
بو بازك مسكنی شاهك ساعدی اولسون بو باب خلق اوزره تا ابدی كشاده اولسون شاهدن مراد حضرت
حقدر وساعد شهدن مراد مرتبهٔ قوت وقدرت ونعمت ونصرت محصل صفات الهیه مرتبه سیدر كه
حضرت حقه نسبت اول مرتبه یدر وساعد كبیدر بازدن مراد حسام الدین افندی واین دردن مراد بو مثنوی
شریف قپوسیدر وتقدیر كلام اولدر كه پادشاه حقیقینك مرتبهٔ صفاتی بو باز معنوی اولان شیخ حسام الدینك
مقامی اولسون تا ابد الآباد بو باب مثنوی ودر معنوی خلق اوزره مكشوف وكشاده اولسون (مثنوی
آفت این در هوا وشهوتست * ورنه اینجا شربت اندر شربتست) بو بابك آفت وضرری هوا وشهوتدر یوخسه
بونده شربت ایچنده شربت واردر یعنی بو علم مثنویكه باب الهی ودر علوم ربانیه در بونك آفتی هوا وشهوت
نفسانیدر یوخسه بو مرتبه ده شربت اندر شربت واردر واكر هوا وشهوت اولمسه بوكا مشتغل اولان كمسه لذت
اندر لذت وحلاوت ایچره حلاوت بولمق مقرر وبو باب مثنویدن وصال الهی یه مظهر اولمق محقق ایدی (مثنوی) این
دهان بربند تا بینی عیان * چشم بند آن جهان حلق ودهان * بو دهانی باغله تا عیان كوره سن یعنی بو بدنك آغزنی اكل

وشرب

وشرب نفسانیدن وغدای جسمانیدن سد ایلیوب صائم اول ریاضت ومجاهده یه اشتغال قیل تا كم اول در الهیده
اولان وعالم باطندن ظهوره كلان شربت اندر شربتی عیانا كوره سن ودهان روحكی اكا ایركوره سن اول جهان
معنوینك چشم بندی حلق ودهاندر بو نیكه باغلیه سن بصر بصیرتكدن چشم بندی زائل اولوب اول جهانی عیانا
كوررسن (مثنوی) ای دهان تو خود دهانهٔ دوزخی * وی جهان تو بر مثال برزخی * نور باقی پهلوی دنیای دون * شیر
صافی پهلوی جوهای خون * اول جهان حقیقتك بو حلق ودهان چشم بندیدر دیدكدنصكره دهان وجهانه علی
طریق الالتفات خطاب ایدوب بیوررلر كه ای دهان سن خود دهانهٔ دوزخسن یعنی دوزخ نفسك یالكیسن هر نقدر
غدا ییسك ینه طویمیوب (هل من مزید) نعره سندن خالی دكلسن وای جهان سن دخی بین الوجوب والامكان
برخط فاصل مثالنده سنكه نه صافی معدوم ونه صافی موجودسن بلكه بین العدم والوجود والامكان والوجوب
بر حاجز وحائلسن برازخ قتی چوقدر كیمی صوری وكیمی معنویدر برزخ صوری مثلا بین البحرین اولان برزخ كبی
وبرزخ معنوی بین الاجساد الكثیفة والارواح اللطیفة وبین الدنیا والاخرة اولان برزخ كبی دخی نور الهی ایله دنیای دون
ووجود بهائمده شیر له خون ما بیننده اولان برزخلر كبی نته كم بو برزخ معنوی یه اشارت ایدوب بیوررلر نور باقیكه ذات
وصفات الهیه دن عبارتدر بو دنیای دونك پهلوسنده در كه بو دنیا ومافیها اكا مظاهردر مع هذا (بینهما برزخ
لا یبغیاندر) زیرا بو ممكن الوجوددر وحقیقتده معدومدر واول واجب الوجوددر پس ممكن واجب اولمز ومعدوم
حقیقی موجود حقیقی اولمز كه قلب حقایق قابل دكلدر كذلك شیر صافی (من بین فرث ودم لبنا خالصا سائغا للشاربین)
آیتنك فحواسنجه خون ایرمقلرینك پهلوسنده در حال بو كه بینهماده برخط حائل معنوی مقرردر كه بری برینه قریشمز
اصل برزخ جامع وجود انسانیدر كه بین الوجوب والامكان والربوبیة والعبودیة والروحانیة والنفسانیة برخط مستقیم
كبی واقع اولمشدر مثلا روحانیتی طرفی لبن كبیدر پس انسان هر نقدر كه لبن روحانیت طرفنه مائل اولسه ضرر ویرمز
خون نفسانیتی روحانیته مبدل اولور وهر باركه خون نفسانیت جانبنه میل ایلسه كمال احتیاط واهتمام لازمدر
تا حد الهیدن تجاوز ایتمیه ونفسانیت جانبنه آقمیه نته كم بیوررلر (مثنوی) چون دروكامی زنی بی احتیاط
شیر تو خون می شود از اختلاط * چونكم اول خون نفسانیت طرفنه بر آیاق قویاسن وبر آدیم اوره سن بلا احتیاط
ولا اهتمام درحال شیر روحانیتك نفسانیته مبدل اولور وخون مرتبه سن بولور اختلاطدن یعنی حظ نفسه قریشمقدن
ولذت جسمانی یه مختلط ومشتغل اولمقدن دیمك اولور (مثنوی) یك قدم زد آدم اندر ذوق نفس * شد فراق صدر
جنت طوق نفس * حضرت آدم علیه السلام نفسنك ذوقی ایچره بر قدم اوردی یعنی اكل كندم قیلدی
جنت صدرینك فراقی نفسنه طوق اولدی ومدت عمری قدر انك افتراقنده قالدی (مثنوی) همچو دیو ازوی فرشته
می كریخت * بهر نانی چند آب چشم ریخت * اول ذلت سببیله فرشته اول آدمدن شیطاندن قاچدیغی كبی قاچدی
بر نان دن اوتری نقدر كوز یاشی دوكدی یعنی اولقدر اغلدیكه چهرهٔ مباركلرنی آب دیده شق ایلدیكندن ماعدا سرندیب
وادیلرندن جاری اولوب كوزی یاشندن قرنفل وبعض نبات بتدیكی حدیثله ثابت اولمشدر (مثنوی) كرچه یكمو
بد كنه كو جسته بود * لیك آن مو در دو دیده رسته بود * اكرچه بر قیل ایدی كنه كه اول آدم دیلمش ایدی یعنی حضرت
آدمك مراد ایلدیكی كناه اكرچه بر قیل قدر حقیر ایدی لیكن اومو ایكی كوزده بتمش ایدی پس قیل كوزده بتسه
عظیم ضرردر كذلك اكرچه اولقدر كناه سائر اعضا ماننده اولان انسانده بتسه ضرر ویرمز لكن مانند دیده اولان
انسان كامله نسبت ضرر ویرر پس اول قدر زلت آدمه نسبت ضرر ویردی (مثنوی) بود آدم دیدهٔ نور قدیم * موی
در دیده بود كوه عظیم * حضرت آدم نور قدیمك دیده سی ایدیكه هر نبی نور قدیم انسان العین منزله سنده در دیده ده
موی اولو طاغ اولور پس كاملك وجودنده ادنی مرتبه خطا وزلت عظیم معصیت عد اولنور اما سائر خلقه اضافت
اولنسه اول مرتبه ضرر ویرمز (مثنوی) كر دران آدم بكردی مشورت * در پشیمانی نكفتی معذرت * اكر حضرت
آدم علیه السلام اول حظ نفسی مقتضاسی اوزره اكل حنطه ایلمكده ملائكه ایله مشورت قیلسه ایدی پشیمانلقده
معذرت دیمزدی یعنی نیجه زمان غم والم چیوب (ربنا ظلمنا) دیو اعتذار ایلمزدی بونده تنبیه بودر كه انسان كندودن عاقل
ومرتبه جهتندن كندودن اعلا اولان كمسه لرله مشورت ایلیه تا انلرك رأییله كندو رأیی قوت بولوب خطا وزللدن بری
اوله (مثنوی) زانكه با عقلی چو عقلی جفت شد * مانع بد فعلی وبد كفت شد * زیرا كه چونكم بر عقله بر عقل جفت اولدی
بد فعللكك وبد كفتلك یعنی یرامز ایشلك ویرامز سوزك مانعی اولدی وكم ایش ایشلمكدن وقبیح سوز سویلمكدن آنی دفع
قیلدی (مثنوی) نفس با نفس دكر چون یار شد * عقل جزوی عاطل وبیكار شد) نفس بر غیر نفسله چونكم یار اولدی عقل
جزوی عاطل وبیكار اولدی وعملدن وكار خیردن معطل قالدی (مثنوی) چون ز تنهایی تو نومیدی شوی * زیر سایه یار

خورشیدی شوی) چون تنها القدن سن برنومید کبی اوله سن لازم اولان اولدر که خورشید حقیقته منسوب اولان یارك
سایه سی التنده اوله سن یعنی بر مرشد مربی یه خدمت قیله سن وآنك صحبتنه وارادتنه واصل اوله سن دیمك اولور
مثنوی) رو بجو یار خدایی را تو زود * چون چنان کردی خدا یار تو بود * یوری سن خدای تعالایه منسوب یار استه
بی توقف چونکم انجلین ایلیه سن خدای تعالی سنك یارك اولدی (مثنوی) آنکه در خلوت نظر بردوختست * آخر
انرا هم زیار آموختست * بو بیت سؤال مقدره جواب اولورکان برکسه دیر که خدایه منسوب اولان یاری طلب ایلمك
نه لازمدر چوق کمسه وار در که خلوت اختیار ایدوب نظرلرین ماسوادن دیکمشلر وخلقدن منقطع اولوب حضرت حقله
آشنالق ایتمشلر بندخی کنج وباشمه خلوت اختیار ایلیوب بی زحمت مرشد نظرم ماسوادن دیکسم اولمزمی جواب
بیوررلر اول کمسه که خلوتده نظرنی ماسوادن دیکمش وحضرت حقه دیده دلی کشاده ایتمشدر آخر آنی هم یاردن
اوکرنمشدر یعنی نظرنی ماسوادن قطع ایدوب حق جانبنه کشاده ایلمکی بر یار خدایی ومرشد ربانیدن اوکرنمشدر یوخسه
مجرد بی مرشد خلوت اختیار ایتمکله برکسه ماسوادن خلاص اولوب واصل حق اولمزا کرظاهرده مرشدی یوق
ایسه ده واصل حق اولنلر برولینك روحانیتنك هدایت ومعاونتیله واصل حق اولورکه بونلره وسیله دینور پس
یار خدایدن جدا اولوب خلوت اختیار ایلمکه عند الاولیاء رضا وجواز یوقدر (مثنوی) خلوت از اغیار باید نه زیار
پوستین بهر دی آمد نی بهار * خلوت اغیاردن کرکدر یاردن کرکمز کورك قیشدن اوتری کلدی بهاردن اوتری کلمدی
اولیا که خلوته کتمشلر ومریدلرین دخی خلوت اختیار ایتمکه ترغیب وتحریص ایتمشلر مجرد اغیاردن خلاص اولمغه
وسیله دن اوتریدر پس خلوتك موضوعی اغیاردن اجتناب ایلمك ایچوندر نته کم پوستین قیش ایچون موضوع اولمش
ومناسب کلمشدر پس یاردن خلوت ایلمك مذمومدر ونقصان دینه وضلالته باعثدر (مثنوی) عقل با عقل دکر
دوتا شود * نورا فزون کشت وره پیدا شود) عقل بر غیر عقل ایله دوتا اولور وقوت بولور اول مقارنت ومصاحبتدن نور
افزون اولدی وطریق الهی پیدا اولور وسالك قوت قلبله عیانا سلوك قیلور (مثنوی) نفس با نفس دکر خندان شود
ظلمت افزون کشت وره پنهان شود) اما نفس آخر نفسله خندان اوله ومقارنت قیله اول مقارنتدن ظلمت زیاده اولدی
وراه الهی پنهان اولور (مثنوی) یار چشم تست ای مرد شکار * از خس وخاشاك او را پاك دار) یار یعنی مرشد هدایت
کردار ای مرد مرشد شکارسنك کوزك کبیدر آنی خس وخاشاکدن پاك طوت یعنی ای شکاری مرشد
کامل سنك چشم حقیقتنك منزله سنده در کرکدر که انك قلبنی رنجیده ایلمك خس وخاشاکندن پاك طوته سن (مثنوی
هین بجاروب زبان کردی مکن * چشم را از خس ره آوردی مکن) آکاه اول دیل سپورکه سیله بر غبار ایلمه چشمه
خسدن بر ره آورد ایلمه یعنی چشم منزله سنده اولان یاره خس وخار کبی دل خراشلکدن خفیف ارمغان کتورمه وانك
قلبنی انجتمك مرتبه سنه یتورمه (مثنوی) چون که مؤمن آینهٔ مؤمن بود * روی او ز آلوده کی ایمن بود) چونکم
مؤمن مؤمنك آینه سیدر کما قال علیه السلام المؤمن مرآة المؤمن) انك یوزی آلوده لکدن پاکدر اول سببدن
سنك شکل باطنکی وصورت جانکی سکا کوستررر (مثنوی) یار آینه ست جان را در حزن * در رخ آینه ای جان دم مزن
یار حزن وغمده جانك آینه سیدر ای جان آینه نك یوزینه نفس اورمه وکستاخلق ایدوب اکا مقابل طورمه تا سنك
فعلکدن وقوالکدن رنجیده اولمیه وروی قلبنی ستر قیلمیه نته کم بیوررلر (مثنوی) تا نپوشد روی خود را در دمت
دم فرو خوردن بباید هر دمت * تا کم دردم یعنی علی الفور سکا کندو یوزنی اورتمیه پس هر دم سکا خاموش اولمق
کرکدر دردم بونده علی الفور دیمکدر بعض نسخه ده از دمت واقع اولمشدر سنك سوزکدن دیمك اولور (مثنوی
کم ز خاکی چون ز خاکی یار یافت * از بهاری صد هزار انوار یافت * خاکدن کم میسن یعنی کم دکلسن چونکه بر خاك
بهاره منسوب اولاندن یار بولدی صد هزار ازهار بولدی بهاری ده یا نسبت ایچون اولورسه معنا بودر وبهاره منسوب
اولاندن مراد باد وباران اولور بونده جائز اولورکه یا نسبت ایچون اولمیه بو تقدیر اوزره معنی خاکدن کم دکلسن چونکم
خاك بر بهاردن یار بولدی صد هزار شکوفه وازهار بولدی (مثنوی) آن درختی کو شود با یار جفت * از هوای خوش
ز سر تا پا شکفت * اول بر درخت که یاره جفت وقرین اوله لطیف هوادن باشدن آیاغه دك آچلدی واوراق واثمارله
مزین اولدی (مثنوی) در خزان چون دید او یار خلاف * در کشید او رو وسر زیر لحاف * خزان وقتنده چونکم
او درخت یار مخالف کوردی اول درخت یوزنی وباشنی یورغان آلتنه چکدی یعنی ستر ایلیوب برك وبارنی اخفا
ایلدی پس سالك اولنلره بونده تنبیه واشارت اولورکه اشجار ذوی العقولدن دکل ایکن یار موافق بولدقلری
وقتده ازهار واثمارنی وباطنلرینك اسرارنی ظهوره کتوروب شاد وخندان اولورلر ویار مخالف کوردکلرنده
اختفا واستتار قیلورلر پس سالك دخی بو صفتله متصف اولمق لازمدر (مثنوی (کفت یار بد بلا آشفتنست * چونکه

او آمد طریقم خفتنست) درخت لسان حالله ایتدی یرامز یاربلانك ظهور وشدتیدر چونکم یار بد کلدی بنم
طریق عادتم اویومقدر اکرچه کفتنك قائلی درختدر لکن یار موافق یار مخالفدن تمیز ایلیوب یار بددن مجتنب اولان
کمسنه مراد اولور (مثنوی) پس بخسپم باشم از اصحاب کهف * به ز دقیانوس آن محبوس کهف * مجتنب
اولان عارف دیر که اویورم اصحاب کهفدن اولورم مغاره نك خوابی دقیانوسدن یکدر زیرا دقیانوس بر کافر پادشاه
ایدی بونلری صنم پرستلکه دعوت ایلردی پس آنك مصاحبتنده کافر اولوب بیدار اولمقدن مؤمن ومسلمان مغاره ده
اویومق هزار بار اولی ایدوکن بیلدکاری ایچون آنك ضمنندن فرار ایدوب مغاره ایچره اختفا ایلدیلر قصه سی
مشهوردر تحریره حاجت یوقدر بعض نسخه ده به ز دقیانوس ان محبوس لهف واقع اولمشدر معنی او لهف وحسرتك
محبوسی دقیانوسدن یکدر دیمك اولور (مثنوی) یقظ شان مصروف دقیانوس بود * خواب شان سرمایهٔ
ناموس بود) اول اصحاب کهفك یقظی یعنی بیدارلغی دقیانوسك مصروفی اولدی یعنی اویانقلق حالنده عمرلری
دقیانوسك خدمت وصحبتنه خرج اولوب تلف اولدی آنلرك خوابی عرض وناموسك سرمایه سی اولدی وقرب
حقه انلری واصل قیلدی پس مجرد بیدار اولمق مقبول دکلدر چونکم جهاد معصیتله اوله کذلك خواب دخی مذموم
دکلدر چونکم علم ومعرفتله اوله (مثنوی) خواب بیدار یست چون با دانشست * وای بیداری که با نادان نشست
خواب معنای بیدارلقدر چونکم علم ومعرفتله دروای اول بیداره که نادانله اوتوردی یعنی شول عالم که جاهل
وغافل ایله صحبت قیلدی عالم نائم اولنك نومی اندن هزار بار اولی اولدی (مثنوی) چونکه زاغان خیمه بر بهمن زدند
بلبلان پنهان شدند وتن زدند) چونکم زاغان دنیا وبیهوده تازان هوا وپاوه کویان خطا خیمهٔ جمعیتی بهمن ضلالت
اوزره اوره لر وچتر اتفاق واتحادی شتای فساد وغوایت اوزره قوره لر بلبلان باغ هدایت وعندلیبان کلزار
ولایت پنهان اولورلر وسکوت قیلورلر (مثنوی) زانکه بی کلزار بلبل خامشست * غیبت خورشید بیداری کشست
انکچونکه کلزارسز بلبل خامشدر یعنی غیبت کلزار وبهار مقتضیٔ سکوت بلبل کویادر نته کم غیبت خورشید
پرضیا بیدارکش وجاذب نومدر مصرع ثانی مصرع اوله مثال اولور کما قدرنا وبو بیتده کنایه بودرکه بلبلان باغ
ولایت وعندلیبان روضهٔ طریقت مادام که کلزار حقیقت اولمیه وبهار آخرت ظهوره کلمیه حقیقت حالی سویلمکدن
صامتلر ومافی البالی تقریر ایلمکدن ساکتلردر زیرا احتجاب خورشید حقیقت مزیل انتباه وبیداری وجاذب غفلت
واستتاریدر پس غیبت خورشید مناسبتیله آفتاب روحك بو عالمدن غیبت وغروبنه اشارت ایله خطاب ایدوب
بیوررلرکه (مثنوی) آفتابا ترك این کلشن کنی * تا که تحت الارض را روشن کنی * آفتاب معرفت را نقل نیست
مشرق او غیر جان وعقل نیست * ای آفتاب روح انسانی آخر بو کلشن جهانی ترك ایدرسن وتحت الارضه کیدرسن
تا که یرك آلتنی روشن ایلیه سن معرفت آفتابنه نقل یوقدر یعنی اکر مشرق آفتاب معرفت اولد کسه پس بیلکه حق
بیلمك آفتابنه نقل یوقدر وآنك مشرقی جان عقلدن غیری دکلدر هر شول کمسه نك که عقل وجانی آفتاب معرفته مطلع
اولدی نور وباقی مرتبه سن بولدی (مثنوی) خاصه خورشید کمالی کان سریست * روز وشب کردار او روشنکریست
علی الخصوص شول کماله منسوب اولان خورشید حقیقته نقل یوقدر که اول جانبه منسوبدر وروز
وشب آنك عملی روشنکرلکدر (مثنوی) مطلع شمس ای اکر اسکندری * بعد از ان هر جا روی نیکو فری * اکر اسکندر
مشرب ایسك مطلع شمس حقیقت اولان عقل وجان عالمنه کل اندنصکره هر نه مرتبه یه وجانبه کیده سن نیکو فر
وپرانورسن نته کم حضرت اسکندر ذو القرنین مطلع شمسه سبب اولان طریقه تابع اولوب حتی مطلع شمسه بالغ اولوب
اول شمسی بر قوم عالینك اوزرینه طالع بولدیکه اول قومله شمس ما بیننده جناب حق بر ستر وپرده قیلمشدی کما قال
الله تعالی فی حقه (ثم اتبع سببا حتی اذا بلغ مطلع الشمس وجدها تطلع علی قوم لم نجعل لهم من دونها سترا) پس
سن دخی ای سالك طریق الهی مغرب شمس روح اولان جسمانیت ونفسانیتی سیر ایتدکدنصکره اسکدر وار مطلع
شمس حقیقت اولان جان ودله موصل اولان طریقه اتباع ایله حتی مطلع شمس حقیقته واصل اوله سن واول شمس
حقیقی بر قوم عالی اوزره متجلی وطالع بوله سنکه آنلرله شمس حقیقتك قتنده بر حجاب یوقدر الا وفرت نور وکمال ظهور
مثنوی) بعد از ان هر جا روی مشرق شود * شرقها بر مغربت عاشق شود * بعد الوصول الی مشرق شمس الحقیقه هر نه
جانبه که کیده سن وهر قنغی شیئه توجه ایده سن مشرق نور حق ومطلع ظهور وجود مطلق اولور (واینما تولوا فثم
وجه الله) سری ظهوره کلور وما رأیت شیأ الا ورأیت الله فیه معناسی سکا دخی عیان اولور جمیع کائناتکه مشارق
شموس اسما وصفاتدر سنك وجودك مغربنه عاشق اولورلر که سنك وجودك شمس حقیقته حجاب اولدیغی جهتدن
وآفتاب هویت آنکله محتجب اولدیغی حیثیتدن مغرب کبی اولور (مثنوی) حس خفاشت سوی مغرب دوان * حس

دریاشت سوی مشرق روان * سنك شب پره منابه سنده اولان حس ظاهرك مغرب جانبنه بلجیدر سنك درتار
ایدیجی حسك مشرق جانبنه کیدیجیدر یعنی حواس خمسهٔ ظاهرك مانند خفاش مشرق انوار الهی اولان روح
طرفندن فرار ایدوب مغرب کبی اولان محسوساته یلجیدر ومدرکات باطنك هر بری درپاش معارفدر که مشرق انوار
الهی اولان روح جانبنه روان اولجیدر (مثنوی) راه حس راه خرانست ای سوار * ای خرانرا تو مزاحم شرم دار
حس ظاهر یولی خرلرك یولیدر ای سوار زیرا حس ظاهر خرلرده دخی واردر ای خرلره سن انلرك حواسنده مزاحمسن
شرم طوت یعنی ای هوا اسبنه سوار اولان مرتبهٔ حواس ظاهره ده استحیا ایت وخرلر یولنی ترك ایت مرتبهٔ حواس
ظاهره ده قلان سن اسیر غدا وشهوت اولمقده خرلره ازدحام ویریجی سن بو مذموم اولان صفتدن استحیا ایت وخرلر یولنی
ترك ایت خرلر یولنه کت (مثنوی) پنج حسی هست جز این پنج حس * آن چو زر سرخ وین حسها چو مس) بو ظاهری
اولان بش حسدن غیری بر بش حس دخی واردر که اول حس حس مشترك وقوهٔ واهمه وقوهٔ متفکره وقوهٔ خیالیه
وقوهٔ حافظه در اول حواس باطنه قرمزی التون کبیدر وبو حواس خمسهٔ ظاهره بقر کبیدر (مثنوی) اندران بازار
کاهل محشرند * حس مس را چون حس زر کی خرند) اول بازارده که محشرك اهلی در لر مراد اصحاب آخرت وارباب
حقیقت در لر که بونلره اهل محشر دینور مس مثابه سنده اولان حس ظاهری زر کبی لطیف اولان حس باطن
کبی نجن صاتون آلورلر یعنی اهل محشرك قتنده حواس ظاهره یه اعتبار یوقدر انلرك قتنده مقبول اولان حواس
باطنه در که انسانك حیواندن تمیزی آنکله در ومعارف واسرار ولطائف اول حواس باطنه ایله حاصل اولور اکرچه
بو حواس ظاهره دخی اسباب عاملندر لکن مطلق دکل بلکه انسان وعاقل اولدیغی اعتبار ایله در (مثنوی) حس
ابدان قوت ظلمت می خورد * حس جان آز آفتابی می چرد) بدنلرك حسی ظلمت ازغی یر یعنی قلبه ظلمت وکدورت
ویرمکه باعث اولان قوت وغدایی یر اما جان حسی بر آفتابدن اوتلر آفتابدن مراد آفتاب حقیقیدر یعنی جانك ادراکی
آفتاب حقیقیدن فیض آلور وغدا بولور دیمك اولور (مثنوی) ای ببرده رخت حسها سوی غیب * دست چون موسی
برون آور ز جیب) ای حواس مدرکاتی عالم غیبه ومقام لاریبه ایلتن سالك (واضمم یدك فی جیبك تخرج بیضاء من
غیر سوء) آیتنك مضمونی اوزره موسی وار دست افکارکی جیب قلبکدن طشره کتور تا نور معرفتله بیضا وپر انوار
کوره سن وعالمه ضیا کستر اوله سن (مثنوی) ای صفاتت آفتاب معرفت * وآفتاب چرخ بند یك صفت * کاه
خورشید وکهی دریاشوی * کاه کوه قاف وکه عنقاشوی * ای رخت حواسی غیبت هویت الهیه جانبنه ایصال ایدن
عارف معرفت کونشی اولمق سکا صفتدر وبو چرخك آفتابی بر صفتك بند ومقیدیدر که اول منیرلکدن انجق ظلمت
محسوسه یی ازاله ایدر اما ای آفتاب معرفت اولان عارف سن جمیع اوصاف الهیه ایله متصف سن کاه خورشید
اولورسن خلائقی انوار الهی ومعارف واسرار ربانیه له منور قیلدیغك حیثیندن وکاه دریا اولورسن امواج حقایق
اشیایی محیط اولدیغك جهتدن اکر (ومن مطلعی نور البسیط کلمعة * ومن مشرعی بحر المحیط کقطرة
قولنی دیرسك شانکه لایقدر وکاه کمال رسوخ وثباتده کوه قاف اولورسن حقایق عوالمی احاطه قیلدیغك اعتباریله
وکاهی موجود الاسم ومعدوم المسمی عنقا اولورسن وقاف حقیقت انسانیه یی مقر ومظهر قیلورسن عنقا هویت
الهیه وظهور ربانیه دن عبارتدر وقاف حقیقت انسانیه دن عبارتدر که مظهر ومقر ظهور الهیدر قاف اولمسی
مظهر هویت الهی اولدیغی اعتباریله در وعنقا اولمسی کندوینی فانی قیلدیغی اعتبار ایله در (مثنوی) تو نه آن باشی
نه این در ذات خویش * ای فزون از وهمها وز بیش بیش) ای عارف بر جهتدن هر نه اسمله مسمی اولسك لایق زیرا کون
جامع ونسخهٔ اعظم سن وحد ذاتنده نه بوسن ونه اوسن یعنی نه خورشید ونه دریا ونه قاف ونه عنقاسن ای سن اوهام
وعقولك ادراکندن فزونسن وزیاده لکلدن دخی زیاده سن محصل عقول واوهام سنك ادراکنده قاصره در
وحقیقتك حقایق عوالمی حاصره در (مثنوی) روح با علمست وبا عقلست یار * روح را با تازی وترکی چه کار * امر
الهی اولان روح انسانی علم وعقل ایله یاردر ونفخهٔ ربانی اولان روحك عربی وفارسی وترکی بیلمکله ولغات والفاظه
میل ایتمکله نه کاری واردر بونلر روح حیوانی وعقل جزوینك یاری ومحبوبیدر اما روح الهیه نك یار ومحبوبی ربی سنی
بیلمك واسما وصفاتنی تعقل قیلمقدر عقل بر نور الهیدر که روحك یار مشیر ومدبری وعلمك منبع وشجری کبیدر کما قال
الغزالی فی الاحیاء العقل منبع العلم ومطلعه والعلم یجری منه مجری الثمر من الشجر والنور من الشمس والقمر
والرؤیة من البصر (مثنوی) از تو ای بی نقش با چندین صور * هم موحد هم مشبه خیره سر * حضرت خداوند کار
جناب پروردکارك اسرار بیچونی وکار بوقلمونی مشاهده سنده سائر واوج معانی وحقایق شئون الهیه ده طائر
ومکاشفهٔ تجلیٔ افعال وصفات ذات احدیتده حائر اولوب کمال اشتیاق وغایت استغراقلرندن مرآت روحده مرئی ونمایان

اولان جانانه خطاب ایدوب نور وحدتك غلبه سی واسطه سیله درحال مظهردن ظاهره ومرآتدن ناظره انتقال یوروب
خطابا علی المحبوب الحقیقی دیرلر که سندن ای ذاتنده بی نقش وبی رنك اولان محبوب حقیقی بو قدر صور کثیره واوصاف
واسماء متنوعه ایله هم مشبه اولنلر وهم توحید وتنزیه قیلنلر خیره سردر موحدك حیران اولمسی جمال مطلقی مرآت
مقیدده مشاهده قیلدقلری وقتده اولور ومشبهك حیرتی تنزیه وتوحید واطلاق وعدم تقیید روحنه غالب اولدقده اولور
نته کم یوررلر از تو ای بی نقش یعنی سندن ای بی نقش وبی رنك اولان پادشاه باچندین صور بو قدر تصاویر کثیره
وتماثیل بی نظیره ایله وهم موحد اولنلر بوادئ معرفتده حیران وفیافئ مشاهده ده خیره سر وواله وسرکردان درلر
وبی نقشدن مراد ذات احدیتدر زیرا وجود من حیث هو هو غیر وجود ذهنی وخارجی یعنی لابشرط شئ اطلاقدن
وتقییددن وکلی وجزوی وعام وخاص وتشبیه وتنزیهدن مبرادر بوجمله سی بحسب مراتب ومقامات لازمهٔ ذاتدر
وچندین صوردن مراد اسما واوصاف وشؤنات وتجلیات متنوعه در وبو قدر تعینات وتکثرات وتشخصات وتمثلات که
محسوس ومرئیدر جمله سی مرایای مظاهر اسما وصفاتدر پس کثرات اسما وصفات وتجلیاتدن کثرات مظاهر لازم
کلوب بو قدر نقوش وشؤن حاصل اولدی مشبه ایکی قسمدر بری صوری وبری معنویدر مشبه صوری جناب حقه
جسم اطلاق ایدنلردر کیمی جوهر در دیرلر وکیمی عرض در دیرلر وکیمی متشابهاتدن اولان آیتلرك ظاهر معناسنه اعتقاد
ایدوب (ید الله فوق ایدیهم) وخلقت بیدی (الرحمن علی العرش استوی) وبونلرك امثالی آیتلرك ظاهرینه اعتقاد ایدوب
حقه جوارح واعضا ومکان اثبات ایدرلر نعوذ بالله واما مشبه معنوی اولدر که حقی بحسب الظاهر قولله تنزیه ایلر لکن
بحسب الباطن یقینی اولمدیغندن جناب حقی بو اشیادن یا خارج آکلر ویا داخل وعرش وکرسیده اعتقاد ایدوب
یا طلدن واسفلدن وارضدن تنزیه ایدوب پس اعتقادلرینه مناسب اله مجعول قیلدقلرندن مشبه معنوی اولمشلردر
اما موحد آنلردر که جمیع اشیایی مظاهر ومجالی حق بیلوب هیچ وجود مطلقدن غیری برشیئی کورمزلر (مثنوی
که مشبه را موحد می کند * که موحد را صور ره می زند) اول محبوب حقیقی هر بار که تجلیٔ وحدت مطلقه ایله قلوب
مشبهینه تجلی ایلیه مشبهی موحد ایلر وهر کاه که من حیث المظاهر والصورة قلوب موحدینه تجلی ایلیه متجلی فیه
اولان صورة انك یولن اورر اکر اطلاق وتنزیهدن غافل قیلورسه والا فلا تعبیر آخر کاه اولور که اول محبوب حقیقی جمال
وحدتندن نقاب کثرت وتعیناتی رفع ایدوب تجلیٔ احدیتله قلوب مشبهینه تجلی قیلر پس هر مشبه بو شهود سببیله
عین موحد اولورو کاه اولور قلوب موحدینه من حیث المظاهر والصورة الظاهر تجلی قیلوب بو مشاهده نك استغراقنده
موحد مرتبهٔ تنزیهدن دور اولورسه صورت انك یولن اورمش اولور ولهذا قال سید الطائفة (الجمع بلا تفرقة زندقة
والتفرقة بلا جمع تعطیل والجمع مع التفرقة توحید) پس صورتك یول اورمسی وجود مطلقی مظاهردن برینه مقید
قیلوب جمیع اشیا ومظاهرده مشاهده قیلمقدن دور اولمقدر نته کم مناقب حضرت شمس الدین تبریزیده مسطوردر که
بر کون اوحد الدین کرمانی یی کوروب سؤال ایلدیلر که درچه کاری کفت ماه را در طشت می بینم کفت در کردن اکر دنبل
نداری چرا در آسمان نه بینی یعنی اوحد الدین کرمانی حضرتلرینك مشربی شاهد باز ویا کبار نقله مشهور ایدی حضرت
شمس نور الله بانواره سؤال ایلدیلر که نه مقام ونه مرتبه ده سن جواب ویردیلر که ماه حقیقی وشاه احدیتی طشت
وجود مهر وبانده ومطلع طلعت محبوبانده مشاهده قیلورم حضرت شمس یوردیلر که اکر کردن جانکده من وجه
مرض معنوی اولمیدی ماه حقیقی یی آسمانی جمیع موجوداتده مشاهده قیلوردك اما بو مرتبه الله اعلم حضرت
اوحد الدینك اوائل حالی اولمقدر حضرت مولانا مقید مراتب اولنلر ایچون یوررلر * بیت * ای برادر بی نهایت
درکهیست * بر هر انجه میرسی بالله مئیست (مثنوی) که ترا کوید زمستی بو الحسن * یا صغیر السن یا رطب البدن
حضرت مولانا یوررلر که ای محبوب حقیقت وای مرغوب ومطلوب اهل محبت کاه اولور که کمال مستلکندن
سکا دیرای بو الحسن اولان مولانا یا صغیر السن دیر یعنی ای سنی کوچك یا رطب البدن وای بدنی تازه محبوب دیر
ابو الحسن کویندك فاعلیدر وابو الحسندن مراد حضرت مولانا کندولری دردلیل وبرهان بودر که بو بر تمام غزلدر که
دیوان شریفلرنده مسطوردر بتمامه اول غزل بودر * بیت * یا غزالا بین غزلان الیمن * انت عینی انت روحی فی البدن
یا صغیر السن یا رطب البدن * یا قریب العهد من شرب اللبن * صح عند الناس انی عاشق * غیر ان لم یعرفوا عشقی لمن
روحه روحی وروحی روحه * من رأی روحین عاشا فی البدن * اقطعوا وصلی وان شئتم صلوا * کل شئ منکم عندی حسن
* یوسفی الوجه ترکی القفا * دیلمی الخد رومی الذقن * اما حضرتك کندولره ابو الحسن کنیتی مشهور دکلدر ویاخود
ابو الحسن دیمکدن مراد حسن حسام الدین چلبینك نامیدر وحضرت خداوندکارا کاب حقیقی دیر بو تقریر ایله
کندولره ابو الحسن یوردیلر اوله ویاخود ابو الحسن دیمك صاحب الفعل الحسن ویا عقل الحسن ویا خلق الحسن دیمك

اوله اما برشارح بو معنایه مطلع اوله ممش ای طالب اسرار الهی وای راغب رموز نامتناهی اکابر اولیا وسلاطین اصفیا
جمال باکمال حقی ایکی قسم اعتبار ایلمشلردر بری جمال مطلقدر اول جمال وحدت ذاتیدر من حیث هی هی وعارف
جمال مطلقی فنا فی الله وبقا بالله حالنده مشاهده قیلرو بری دخی جمال مقیددر وجمال مقید اولدر که محبوب حقیقی
مظاهر روحانی ومجالی ومرایای جسمانیدن تجلی قیلدقده موحد اول جمالی آینهٔ اشیاده مشاهده قیلدقده عین جمال
مطلقک انوار وپرتوین مشاهده ایدر نته کم ابن فارض بیوررلر * بیت * وکل ملیح حسنه من جمالها * معار له بل حسن کل
ملیحة * پس هر نقدر دلبر ملاحت کردار ومهوش صاحب آثار وار ایسه اول محبوب حقیقینک جمال باکمالندن
مستعاردر پس موحد کاه جمال مطلقی بلا قید ولا اطلاق مشاهده ایدرلر وکاه بحسب المظاهر والمجالی مشاهده
ایدرلر نته کم سلطان الموحدین ابو یزید البسطامی بیوررلر انا اکلم الله وانا اسمع منه منذ ثلثین سنة والناس یظنون انی
اکلمهم هر بار که بو کاره انوار لاهوت غالب واسرار جبروت طالع ولامع اوله ظاهر ومظهر بونلرک چشم شهودینه واحد
اولوب اثنینیت وغیریت مرتفع اولور پس ظاهره خطاب ایلسه‌لر مرادلری اول مظهرده متجلی اولندر لکن خلق عالم
بو سری فهم ایده‌مزلر نته کم ابن فارض بیوررلر * بیت * واوهمت صحبی ان شرب شرابهم * به سر سری فی انتشائی
بنظرة * معاذ الله که بو سلاطینک مخاطبه ومعامله‌سی سائر محجوبان بشریت ومحبوسان سجن طبیعت وشهوت
کبی اوله حفظنا الله وایاکم من سوء الخواطر الی الاکابر زیرا بو مضمون اول علم مکنون وسر مخزوندر که حضرت
حبیب خالق بیچون بو علمه اشارت بیوررلر ان من العلم کهیئة المکنون ولا یعلمها الا العلماء بالله ولا ینکرها اذا نطقوا به
الا اهل الغرة وحضرت حسن بن علیدن مرویدر که بیورمشلر * بیت * ورب جوهر علم لو ابوح به (لقیل لی انت ممن یعبد
الوثنا) پس برکسه که بو علمک حقیقتنه واقف اولمیه اول علمک اهالیسنه انکار جائز دکلدر نته کم بو آیت برهان ساطع ونص
قاطعدر (ولا تقف ما لیس لک به علم ان السمع والبصر والفؤاد کل اولئک کان عنه مسؤلا) قال البیضاوی ولا تتبع ما لم
یتعلق به علمک تقلیدا اگر ذات انساندن تجلی حق محال کورینورسه بو کا جواب بودر که جمیع علماء مفسرین واولیای
موحدین متفقلردر که حضرت موسایه تجلی شجرهٔ عنابدن ویا بر شجر اخضردن اولمشدر نته کم آیتده مذکوردر که
بیوررلر که (فلما اتاها نودی من شاطئ الوادی الایمن فی البقعة المبارکة من الشجرة ان یا موسی انی انا الله رب العالمین
پس تجلی حق احسن اشیادن ظهور ایدیجک اشرف اشیا که انساندر واقد کرمنا اکرامیله معزز ومکرم (واقد خلقنا
الانسان فی احسن تقویم) تشریفیله مشرف ومفخم اولمشدر پس بطریق الاولی تجلی حق انساندن ظهور ایده
بو محلده تحقیقک نهایتی بو قدر اما بو قدرله اکتفا اولندی احترازا عن التطویل (مثنوی) گاه نقش خویش ویران
می کند) از پی تنزیه جانان می کند) گاه اولور که جانانک تنزیه وتقدیسندن اوتری اول ابو الحسن کندو نقش ظاهرین والوان
اوصاف باطنن ویران ایدرلر که کمال تنزیه الهی افنای ظاهر وباطنده بولنور ومع بقیة الوجود کمال تنزیه موجود اولمز
فافهم تعبیر آخر گاه اولور که اول ابو الحسن کندی وجودی نقشن ویران ایلر وجودنی ویران ایلمسی جانانک تنزیهندن
اوتریدر مادام که نقش وجود موهومی ویران اولمدقچه تشبیهدن وتقییددن خالی اولمز پس عارف محقق وکامل مدقق
نه صرف منزه ونه صافی مشبه اولور بلکه عارف بالله اولدر که تنزیهی وتشبیهی جمع ایدوب محلنده تنزیه ومحلنده تشبیه
ایده نته کم حضرت شیخ اکبر بیوررلر * بیت * فان قلت بالتنزیه کنت مقیدا * وان قلت بالتشبیه کنت محددا * وان قلت
بالامرین کنت مسددا * وکنت اماما فی المعارف سیدا * هر عارف که تشبیه وتنزیهی جمع قیله معارفده سید وامام اولدر
نته کم بو آیت کریمه‌ده تشبیه ایله تنزیه جمع اولمشدر (لیس کمثله شئ) تنزیهدر زیرا جمیع اشیانک مشابهتی ومماثلتنی من کل
الوجوه نفی ایلدی (وهو السمیع العلیم) تشبیهدر زیرا حقه وغیریه هم سمیع وهم علیم دینور (مثنوی) چشم حس را
هست مذهب اعتزال * دیدهٔ عقلست سنی در وصال * حس ظاهر چشمنک مذهبی اعتزالدر عقلک کوزی وصال
ومشاهده‌ده سنیدر یعنی معتزله طائفه‌سی که رؤیت الهی یه منکرلردر کذلک ظاهر کوزی واسیر حس اولان کمسه که
حالا معتزله مشربنده‌در که رؤیت الهی یه ومشاهدهٔ حقه قادر اولمز اما عقل معاد کوزی وصال الهی ومشاهدهٔ
ربانیده سنیدر که رؤیت حقه اگر دنیاده واگر آخرتده منکر دکلدر زیرا عقل کوزیله حق تعالی یی مشاهده ایلمک ممنوع
ومحال دکلدر نته کم حضرت عمرک (رأیت ربی بقلبی) وحضرت علینک لا اعبد ربا لم اره بیورملری بو مضمونی
مؤید اولور (مثنوی) سخرهٔ حسند اهل اعتزال * خویش را سنی نمایند از ضلال * اعتزال اهل حس ظاهرک زبون
ومغلوبلریدرلر لکن کندولرینی سنی کوستررلر ضلالتلرندن یعنی معتزله طائفه‌سی کندیلره اهل سنت واصحاب عدالت
اصل برزد بو ادعا ایلیوب واهل سنته طائفهٔ مجبره دیو سویلیوب جهالتلرندن کندولرینی سنی کوستررلر لکن سنت
وطریق عدالتدن خارج اولوب اسیر حس قالمشلردر زیرا کتاب وسنت رؤیت حقه دلالت وشهادت ایلرچونکه انلر کتاب

وسنتده رؤیت حقه دلالت ایلین آیات واخباری تأویل ایدوب رؤیت اللهی انکار ایدرلر پس کندیلرینی سنی
کوسترنلری ضلالت وجهالتلرندن اولور وزبون واسیر حس اولدقلرینه دخی مذهبلری شهادت قیلور (مثنوی) هر که
در حس ماند او معتزلیست * گرچه گوید سنی ام از جاهلیست) هر کمکه حس ظاهرده قاله اول معتزلیدر اگرچه اول اسیر
حس اولان کمسه سنی یم دیرسه جاهللکندندر زیرا مذهب سنی اولدر که حق تعالینک رؤیتنی ومشاهده‌سنی مقر
ومعتقددر (مثنوی) هر که بیرون شد ز حس سنی وبست * اهل بینش چشم عقل خوش پیست * هر شول کمسه که
حس قیدندن بیرون اولدی وبصر بصیرتله جناب حقی مشاهده قیلدی سنی اولدر اهل بینش خوش پی اولان عقلک
چشمیدر یعنی اهل مشاهده خوش روشلو ولطیف کیدشلو اولان عقل سنینک چشمیدر که مشاهدهٔ حقی مقر
ومعترفدر (مثنوی) گر بدیدی حس حیوان شاه را * پس بدیدی گاو وخر الله را * اگر حیوانک حسی شاهی کوریدی
حیوانک حسندن مراد بو حس ظاهردر که رؤیتده حیوان ایله مشترکدر یعنی اگر بو حس حیوانی پادشاه حقیقی
مشاهده قیلیدی پس گاو وخر اللهی کورردی گاو وخر حضرت حقی کورمک خود محالدر (مثنوی) گر نبودی حس دیگر
مر ترا * جز حس حیوان ز بیرون هوا * اگر سنک بو حس ظاهردن غیری حسک اولمیدی هوا وهوسک طشره‌سندن
حس حیوانیدن غیری یعنی هوا وهوسک خارجندن اولان حس حیوانیدن ماعدا سنکچون بر آخر حس دخی
اولمیدی بو بیته مرهوندر (مثنوی) پس بنی آدم مکرم کی بدی * کی بحس مشترک محرم شدی * پس بنی آدم نیچون مکرم
اولوردی نیچون حیوانله مشترک اولان حس سببیله محرم اولوردی یعنی اگر بنی آدمک حواس باطنه‌سی اولمیدی وآنکله
ادراک معانی وحقایق قیلمیدی مکرم اولمزدی ومجرد حیوانله مشترک اولان حس سببیله محرمیت مرتبه‌سن
بولمزدی بو مصرعده اولان حس مشترکدن مراد حیوان حسیله مشترکدیمکدر انسانده اولان حس مشترک مراد
دکلدر وحس مشترکله نیچون محرم اولوردی دیمک دخی معنی دکلدر (مثنوی) نامصور یا مصور گفتنت * باطل آمد کی
ز صورت رفتنت * نامصور یا مصور پیش اوست * کو همه مغزست وبیرون شد ز پوست * اولکی مصورنون نافیه ایله
وثانیجی مصور تحتنده ایکی نقطه‌سی اولان یا ایله درنامصوردن مراد مرتبهٔ احدیت یعنی ذات بحت الهیدر که تصویر
وتصور اولنمدیغی حیثیتدن نامصوردر بلکه من حیث هی هی اطلاق وتقییددن وتعریف وتوصیفدن مبرا ومنزه
اولدیغی جهتدن نامصور تعبیری صحیح اولور ومصوردن مراد مرتبهٔ واحدیتدر که ذات الهی بو مرتبه‌ده جمیع
اسما وصفاتیله متصف ومصوردر وجناب حقه صورت اطلاقی عند المشایخ الصوفیة والکلامیه جائز وثابتدر نته کم
لسان شرعده دخی واردر قال علیه السلام ان الله خلق آدم علی صورته ای علی اسمائه وصفاته دیمکدر یاخود
نامصوردن مراد جناب حق اوله مشهود ومعین اولمدیغی حیثیتدن ومصوردن مراد انبیاء واولیاء اوله ویاخود
صورت جمیع اشیا اوله پس معنی دیمک اولور که ای سالک سنک نامصور اولان ذاتدن ویاخود متصور اولان اسما
وصفاتدن ویاخود نامصور اولان ذات خدادن ومصور اولان انبیا واولیادن وسائر اشیادن سویلمکلک باطل کادی
وبی معنی وبی حاصل اولدی صورتدن کتمکسز وکندیکی بشریت وحیوانیتدن خلاص ایتمکسز مصور اولان ذات
ربانی ویاخود مصور اولان اسما وصفات الهی وانبیا واولیا واشیای نامتناهی اول کمسه‌نک علمنک اوکنده وشهود قلبنک
نظرنده‌در که اول کمسه لب لباب معنوی مرتبه‌سن بولمش وقشور عقول جزئی وپوست فهم وادراک صوریدن منسلخ
اولمشدر وصورتدن معنایه کذر قیلمشدر وعلم وعرفانی حقدن آلمشدر (مثنوی) گر تو کوری نیست بر اعمی حرج
ورنه رو کالصبر مفتاح الفرج * اگر سن ای اسیر حس اولان کمسه مشاهدهٔ الهیدن کور ایسک (لیس علی الاعمی حرج
مقتضاسنجه اعمی اوزره حرج وتکلیف یوقدر واگر کوردگل ایسک یوری صبر ایله که صبر فرجک مفتاحیدر
والصبر ضیاء فحواسنجه صبر ایلمک قلبک ضیا ومصباحیدر (مثنوی) پردهای دیده را داروی صبر * هم بسوزد هم
بسازد شرح صدر * کوزک پرده‌لرنی صبر داروسی هم یاقر هم صدرک شرحنی دوزر یعنی دیدهٔ دلک پرده‌لرنی که آندن
مراد غفلت وجهالت ومحبت دنیا ومیل ماسوادر صبر قیلمق ونفسی آرزوسندن منع ایلمک داروسی اول پرده‌لری
یاقر وهم انشراح صدر وفسحت قلب دوزر نیچون سینهٔ انسانی منشرح ومنفسح اولسه علامتی اولدر که دار غروردن
متباعد اولور ودار سروره انابت قیلور وموت کلمزدن اول اکا مستعد اولور (مثنوی) آینهٔ دل چون شود صافی وپاک *
نقشها بینی برون از آب وخاک * کوکل آینه‌سی چونکه محبت ماسوا پاسندن صافی وپاک اوله آینهٔ دلده آب
وخاکدن خارج نقشلر کوررسن یعنی عالم غیبک صور واشکالی مرآت قلبنده ظاهر اولوب اکا ناظر ایر کوررسن (مثنوی
هم ببینی نقش وهم نقاش را * فرش دولت را وهم فراش را * هم نقشی وهم نقاشی کوررسن دولت فرشنی وهم آنک
فراشنی مشاهده قیلورسن فراشدن مراد بر موجب (والارض فرشناها فنعم الماهدون) حق تعالیدر وفرش دولتدن

مراد يا ارض جنت ويا ارض حقيقتدركه عالم مثال دخى ديرلر (مثنوى) چون خليل آمد خيال يار من * صورتش
بت معنىء او بت شكن * خليل دوستنه وصديقه ديرلر درونه وقلبه متخلل اولديغندن اوترى خليل تسميه اولندى
كما قال الشاعر * بيت * قد تخللت مسلك الروح منى * وبه سمى الخليل خليلا * بو محلده بمعنى صديق اولسه ده جائزدر
لكن بمعنى متخلل اولسه دخى اعلادر تقدير معنى چونكم بنم درون وباطنمه متخلل كادى حق يولنده اولان يارمك خيالى
اول خيالك صورتى بت ومعناسى بت شكندر ويا خود اول يارك صورتى بتدر مخدوم ومطمح نظر اولديغى حيثيتدن
ومعناسى بت شكندر جميع اصنام صورى ومعنوى يى نفى وازاله ايدوب اثبات توحيد حقانى ايلديكى جهتدن يعنى دين
محمديه يا رو دلدار اولان شيخ ولايت شعارك صورتى مخدوم ومعظم ومطاع ومحبوب اولديغى جهتدن (اتخذوا
احبارهم ورهبانهم اربابا من دون الله) آيتنك فحواسنجه اللهدن غيرى متخذ اولان ربه وبته نوعا مشابه اولور لكن
بونلر من دون الله اولان ارباب واصنام كبى اصنام دكلدر بلكه بونلرك معناسى حضرت خليل كبى ارباب متفرقه يى
كسر ايديجى واصنام متنوعه يى نفى ايديجيدر وبونلره اولان خدمت وعبوديت عين خدايه در (مثنوى) شكر
يزدانرا كه چون او شد پديد * در خيالش جان خيال خود بديد * تعظيم وثنا اول اللهه كه چونكم اول يار حقيقى پديد
وظاهر اولدى آنك خيالندن جان كندى خيالن وجمالن كوردى يعنى اول كاملك جمال وكمالى خيالى چونكم
مرآت يا كمده پديدار وآشكار اولدى برموجب حديث (المؤمن مرآة المؤمن) جانم اول حضرتك آيينهٔ خيالنده كندى
جمال باكمالنك خيالنى مشاهده قيلديكه اوليا ميزان خدا وآيينهٔ مجلى دركه هركس كندى مقدارنى بيلمك استسه
آنلرك ميزانيله بيلور (مثنوى) خاك درگاهت دلم را مى فريفت * خاك بر وى كو زخاكت مى شكفت * غائبدن مخاطبه
التفات بيوروب ديرلر كه اى يار حقيقى سنك دركاهك ولا يتپناهك خاكى بنم قلبمى فريفته ايلدى طپراق اول كمسه نك
اوزرينه اولسونكه خاككدن تعجب ايلدى يعنى كندوسنى خاككدن زياده بكندى ويا خود سنك خاككدن ظهور
ايلدى بو بيتده يار حقيقى اولان مرشده كمال تعظيم وتفخيم لازم اولديغنه تنبيه بيوررلر (مثنوى) گفتم ار خوبم پذيرم
اين از او * ورنه خود خندد بر من زشت رو * مخاطبدن متكلمه التفات ايدوب بيوررلر بن كندى كنديمه ديدم كه
اكر بن نفسمده وحد ذاتمده محبوب ايسم بو فريفته لكى وخاك دركاهنه اولان شيفته لكى قبول ايدرم اول يار
حقيقيدن واكر بو مرتبه فريفته لكى قبول ايتمزسم خود بنم اوزريمه كولر زشتر ولر زشت رولو بر كمسه يه كه كوله
نه وجهله خوبرو اولور (مثنوى) چاره آن باشد كه خود را بنگرم * ورنه او خندد مرا من چون خرم * او جميلست و
محب للجمال * كى جوان نو گزيند پير زال) بر كمسه كندى كنديه يار حقيقينك محبتن وآنك قتنده كنديننك محبوبلكن
بيلمكه چاره اولدر كه كندى يه نظر ايليه اكر كنديده يار حقيقى يه كمال ميل ومحبت كوررسه بيله كه يارك دخى اكا كمال ميل
ومحبتى واردر كه محبك محبتى محبوبك محبه اولان محبتندن حاصلدر ولهذا قال عليه السلام (من كان يحب ان يعلم منزلته
عند الله فلينظر منزلة الله عنده فان الله ينزل العبد من حيث انزله العبد من نفسه) انكچون حضرت مولانا بيوررلر
چاره اولدر كه بن كنديمه نظر ايليم اكر بن اول ياره كماليله محب ايسم اول دخى بكا كماليله محبدر واكر دكل ايسم اول بكا
كولر واستهزا قيلر بن آنى نيجه آلورم كه بن زشتلك صفتيله كه عدم ميل ومحبتدر موسوم اولمش اولورم پس خوب زشتى
سومك ومليح قبيحه محبت ايلمك عادة اللهده مشهور وموجود اولمشدر ولهذا قال عليه السلام (ان الله جميل يحب
الجمال سخى يحب السخا جواد يحب الجواد نظيف يحب النظافة) رواه ابو سعيد والجمال يقع على الصور والمعانى
والمعنى اى جميل الفعال وكامل الاوصاف يحب جميل الافعال وكامل الاوصاف پس ان الله طيب لا يقبل الا طيبا
حديثى دخى بو معنايه دليل والجنس الى الجنس يميل قولى دخى برهان جليلدر جنسيت علة الضمام اولور مثلا
كورمزميسن قجن بر تازه جوان بر قوجه قرى يى آلوب اكا محبت والتيام قيلور مى زيرا عدم جنسيت علت مباينتدر
بيت * كند هر جنس با هم جنس پرواز * كبوتر با كبوتر باز با باز * كما قال الله تعالى فى كتابه المبين (الخبيثات للخبيثين
والخبيثون للخبيثات والطيبات للطيبين والطيبون للطيبات) بو آيت كريمه اكرچه حضرت عائشه حقنده وارده
اولمشدر لكن مثل مجراسنه جاريه دركه هر طيب طيبه وخبيث خبيثه نك مقارنت ومنادمتى ايچون ضرب مثل
اولور (مثنوى) خوب خوبى را كند جذب اين بدان * طيبات الطيبين بر وى بخوان * خوب خوبلغى جذب ايلر
اكر يا وحدت ايچون اولورسه خوب اولان بر خوبى جذب ايلر بونى بيل يعنى ذاتنده محبوب اولان كندى كبى
بر محبوبى صيد ايلر واكامل قيلور بو معنايه اقرار قيل اكر بوكا دليل استرسك (الطيبات للطيبين) آيتنى بونك اوزرينه
اوقو كه طيب طيبى جذب ايلديكنه بو شاهد قويدر (مثنوى) در جهان هر چيز چيزى جذب كرد * گرم گرمى را كشيد
وسرد سرد * جهانده هر نسنه بر نسنه يى جذب ايلدى انكچون كه ما بينلرنده قدر مشترك البته بر جنسيت اولدى اسى

اسى يى وصووق صووغى چكدى زيرا حرارت حرارتله جنس وكذلك برودت برودتله جنسدر پس هر جنس جنسى
كندى جانبنه جذب ايدر (مثنوى) قسم باطل باطلانرا مى كشند * باقيان از باقيان هم سرخوشند * باطل قسمى
باطللرى چكرلر وكذلك حق وباقى اولنلر حق وباقى اولنلردن هم سرخوشلردر باقيلردن مراد صالحاتدر هر نه دن
اولورسه اولسون كما قال الله تعالى (والباقيات الصالحات (مثنوى) ناريان مر ناريانرا جاذبند * نوريان مر نوريانرا
طالبند * ناريلر ناريلرى جذب ايديجيلردر يعنى ناره منسوب اولان وناردن وجوده كلان طائفه جنسيلرى حسبيله
برى برلرنى جاذبلردر نوريلر هم نوريلرى طالبلردر يعنى نوره منسوب اولان نوردن ظهوره كلان قوم هم برى برلرينى
طالبلردر نوريلردن مراد انبيا واوليا وملائكه وصلحا ومؤمنين اولور (مثنوى) چشم چون بستى ترا تاسه گرفت * نور
چشم از نور روزن كى شكفت * چشم چون بستى ترا جان كندنيست * چشم را از نور روزن صبر نيست * تاسهٔ تو جذب
نور چشم بود * تا به پيوندد بنور روز زود * بو ابيات شريفه يى جنسيت علت ضم اولديغنه وهر شيئى كندى جنسى
جذب وتسخير قيلديغنه مثال بيوررلر كه مثلا چونكم كوزكى بغليه سن سنى تاسه وغم طوتر زيرا نور چشم نور روزندن
قچن صبر ايلر كوزكى چونكم بغليه سن سكا جان كندنلك يعنى كمال اضطراب والم واردر زيرا چشمك نور روزندن صبرى
يوقدر پس بو تاسه وظلمت مفارقت جنسدن حاصل اولور وسنك تاسه لك جاذب نور چشم اولور تا كم على الفور
كندى جنسى اولان نور روزه اوله شور معلوم اولديكه جنسيت علت ضم وعدم جنسيت علت تاسه وغم اولمق مقرردر
(مثنوى) چشم باز ار تاسه گيرد مر ترا * دانكه چشم دل ببستى بر گشا * آن تقاضاى دو چشم دل شناس * كو همى
جويد ضياى بى قياس * اكر كوزك آچق ايكن سنى تاسه طوترسه بيلكه كوكل كوزنى بغلمدك آنى آچ تا غم والمدن
خلاص اوله سن كوكلده اولان اول تاسه واضطرابى قلبك ايكى كوزينك تقاضاسى اكله كه اول ديدهٔ دل ضيايى
بى قياس طلب ايلر كه اول نور خدادر اول دم كه ديدهٔ دل آنى بوله ظلمت غمدن آزاد اولور (مثنوى) چون فراق آن دو نور
بى ثبات * تاسه آوردت گشادى چشمهات * چونكم بو ايكى بى ثبات اولان نورك فراقى يعنى نور چشم ونور روزنك
افتراقى سكا تاسه وانقباض كتوردى صبرا يموب كوزلرك آچدك (مثنوى) پس فراق آن دو نور پايدار * تاسه مى آرد
مر آنرا پاس دار * پس امدى اول ايكى پايدار اولان نورك فراقى دخى تاسه كتورر تحقيقا آنى حفظ طوت مراد قلبك ايكى
كوزينك نوريدر واول ايكى كوزدن مراد برى ديدهٔ عقل وبرى ديدهٔ قلبدركه اكا بصيرت ديرلر پس ديدهٔ عقل وديدهٔ قلبك
نورلرنى سالكه حفظ ايلمك لازم اولنلردندر تا آنك زواليله ظلمت دائميه يه مبتلا اولميه وابدى تاسه وغملرده قالميه
(مثنوى) او چو مى خواند مرا من بنگرم * لائق جذبم ويا بد پيكرم * اول محبوب حقيقى چونكم بنى دعوت ايلرنه كم
والله يدعو الى دار السلام) ودخى والله يدعوا ليغفر لكم) آيتلرينك فحواسنجه اول جميع بنده لرنى دار سلامه ومغفرت
وقربت مرتبه سنه دعوت ايلربن نظر ايليم آنك جذبنه لايقميم ويا خود نالايق بد پيكرميم اكرچه اول حضرتك
دعوتى جميع عبادنه عامدر لكن آنك جذبنه وقربنه لايق ومستعد اولمين كمسه لره نسبت اول دعوت معنى استهزاء
وتهكمدر (مثنوى) گر لطيفى زشت را در پى كند * تسخرى باشد كه او بادى كند * مثلا اكر بر لطيف محبوب زشتى
اردينه ايلميه ودار سعادتمه كل سنى خوان وصالمه طويليم ديو سويليه بر مسخره لق واستهزا اولور كه اول محبوب اول
زشت وقبيحه ايلر پس اى دعوت حقله مدعو اولان كمسه كركدر كه اولا كندى يوزنى كوره سن مليح الوجه ميسن ويا خود
قبيح الشكل ميسن مقدم كندونى امتحان ايليوب بر خوشجه كور (مثنوى) كى ببينم روى خود را اى عجب
تا چه رنگم همچو روزم يا چو شب * اى عجب كندى يوزمى قچن كوريرم تا كه رنكم روز كبى ميم ويا خود شب ظلمانى كبى
ميم بو بيتده امحاض نصح ايلمك ايچون كنديلرين محل نصحه ادخال ايدوب على قاعدة اسلوب الحكيم غيريلره تعريض
مراد ايدرلر (مثنوى) نقش جان خويش مى جستم بسى * هيچ مى ننمود نقشم از كسى * كندى جانمك نقشنى وصورتنى
چوقلق طلب ايلدم تا بر كمسه نك مرآت وجودنده مشاهده ايليم بر كمسه دن بكا هيچ جانمك نقشى كورنمدى (مثنوى
گفتم آخر آينه از بهر چيست * تا بداند هر كسى كو چيست كيست * كنديمه ايتدم آخر آيينه ندن اوتريدر يعنى آيينه
بوندن اوتريدر تا هر بر كمسه كوره كه اونه شيدر وحد ذاتنده كيمدر (مثنوى) آينهٔ آهن براى پوستهاست * آينهٔ
سيماى جان سنگى بهاست * آهندن اولان آيينه وزجاجه دن اولان مرآت پوستلردن وظاهرده اولان صورتلردن
اوتريدر اما جان سيماسنك آيينه سى يعنى علايم جانى كوسترن آيينه سنكين بهالودر يعنى زياده ذى قيمت وآغر بهالودر كه
بغايت كميابدر (مثنوى) آينهٔ جان نيست الا روى يار * روى آن يارى كه باشد زان ديار * جانك آيينه سى دكلدر الا يارك
يوزيدر كه هر كسك اشكال باطنى صفات جانى انده نمايان اولور اول بر يارك يوزى كه اول يار اول دياردن اوله وحقيقت
شهرنه انتساب قيله (مثنوى) گفتم اى دل آينهٔ كلى بجو * رو بدريا كار بر نايد زجو * حضرت خداوندكار قلب

شريفلرينه خطاب بيوررلر كه ديدم كندى قلبمه كه اى كوكل آيينهٔ كلى طلب ايله آيينه كلدن مراد اسم ذات ومستجمع
جميع صفات اولان اسم الله الاعظمك آيينه سى اولان كامل انساندر كه حضرت حق آنده جميع اسما واوصافيله رونما
اولمشدر وبو كامل بحر محيط اسرار وفضائلدر وسائر مشايخ بوكا نسبت انهار وجداول كبيدر پس دله ديدم كه بحر
زخار اسرار خدايه كت اى دل انهار كبى اولنلردن كار حاصل اولمز وآنلردن سالك مرادكاه بولمز (مثنوى) زين طلب
بنده بكوى تو رسيد * درد مريم را بخرما بن كشيد * بو آيينهٔ كلى طلب ايتمكدن وبحر اسرار جانبنه كتمكدن اى
مرشد نيكخوى بو عبد پيرجوى سنك كوى كل بويكه يتشدى نته كم درد مريمى خرما آغاجنه چكدى كذلك
درد ظهورى ولد روحانى بر نخواى (فاجاءها المخاض الى جذع النخلة) سن نخلهٔ ربانينك ظل حمايتنه كتوردى بوندن
مراد يا حضرت شمس الدين تبريزى ويا خود برهان الدين محقق ترمدى اوله يا خود حضرت خداوندكاره مرآت اولوب
جمال باكماللرينى انلرك مرآت وجودلرنده كوردكى ملابسه ايله حضرت صلاح الدين ويا خود حسام الدين اولسه دخى
قابلدر (مثنوى) ديدهٔ تو چون دلم را ديده شد * اين دل ناديده غرق ديده شد * اى يار پسنديده واى دلدار بركزيده
چونكم سنك ديده لرنم كوكلمه ديده اولدى يعنى سنك رؤيت يقينك ومشاهدهٔ اعيانك اول دمده كه بنم قلبمه كلدى
وقلبم ديده منزله سنده اولدى بو دل بى بصيرت سرتاسر غرق عين رؤيت اولدى (مثنوى) آيينهٔ كلى ترا ديدم ابد * ديدم
اندر چشم تو من نقش خود * اى يار حقيقى آيينهٔ كلى يعنى مظهر جميع اسما وصفات الهى سنى كوردم ابدى وازلى
وابدى آيينهٔ كلى روح محمديدر پس اول روح اعظمك هر دورده بر وارث اكملى آيينهٔ كليدر اى آيينهٔ شامل وانسان
كامل بن سنك عينكده كندى نقشمى كوردم وصورت حقيقيمى مشاهده قيلدم (مثنوى) كفتم آخر خويش را من
يافتم * در دو چشمش راه روشن يافتم * كفت وهمم كان خيال تست هان * ذات خود را از خيال خود بدان * اولديكه
سنك عينكده احسن التقويم اولان صورت اصليه مى كوردم ديدمكه آخر حقيقتده كندمى وذاتمى بن بولدم واول
يارك ايكى كوزنده بن راه روشن بولدم يعنى اول يارك عين قوت علميه وعمليه سنده ويا خود عين ظاهر وباطننده راه
روشن وطريق مبرهن اولان صراط مستقيمى بولدم ديدم پس قوت وهمم درحال غلط انداز اولوب ودغدغه ومغلطه
ويروب ديديكه آكاه اولكه بو كورديكك صورت سنك حقيقت ذاتك دكادر بلكه خيالكدر كندى ذاتكى خيالكدن
كبرو بيل وذات اصليه كى خيالكدن تميز قيل بو بيتده تنبيه وار در قوت واهمه نك انسانه كمال مغلطه سندن وزياده
حكومت وسلطنتندن زيرا انسان هر نقدر كامل العقل اولسه بنه مغلطهٔ وهمدن خلاص ممكن دكادر كما قال الشيخ
الاكبر (اعلم ان الوهم هو السلطان الاعظم فى هذه النشأة الانسانية ولابد ان يحكم على العقل فان العاقل ولو بلغ فى عقله
كمالا لا يخلص عن احكام الوهم عليه (مثنوى) نقش من از چشم تو آواز داد * كه منم تو تو منى در اتحاد * كاندرين
چشم منير بى زوال * از حقايق راه كى يابد خيال * اولدمكه قوت واهمه بكا بو معارضه يى قيلدى بنم نقش اصليه
وصورت ازليه م اى يار حقيقى سنك مرآت عينكدن بكا آواز ويردى وعلى طريق التقوية والاعانة خبر ايركورديكه
صقين مغلطهٔ وهمه باقمه وكندوكى نار تفرقه يه ياقمه كه سن بن وسن عين بن سن اتحادده مغايرت واثنينيت يوقدر وعالم
وحدتده اتحاد عند الكلاميه شئ مغايرينك بر اولمسنه ديرلر وعند المشايخ الصوفية شئ واحد اوزره اعتبارات
وهميه وخياليه ايله حاصل اولان مغايرتك مرتفع اولوب شئ واحدك وحدتى ظهوره كلمسنه ديرلر پس بعد ظهور
كمال الاتحاد الازلية فى مرآة ذات الالهية بو عين منير بى زوال ولا يزاله حقايق اسما وصفاتدن وهم وخيال نيجه يول
بولور ومكس وهم وخيال پر ضلال آسمان اعيانه نوجهله پرواز قيلور مرآت ذات انسان كامله مرئى اولان صورت
اصليه حقيقتدر فالحقيقة لا تنقلب نحو اسنجه مجرد قوت وهميه نك منقلب ومتغير توهم ايتمسيله متغير وحال
وخيال كبى متحول ومتبدل اولمز (مثنوى) درد وچشم غير من تو نقش خود * كر ببينى ان خيالى دان ورد * زانكه
سرمه نيستى درمى كشد * باده از تصوير شيطان مى چشد * اول يار حقيقى بكا ديديكه اى رفيق طريق واى شفيق
شفيق اكر نقش ازليه وصورت اصليه كى بنم ايكى كوزمدن غيريده كورسك يعنى عينين قوت علميه وعمليه دن غيريده
ويا خود عين ظاهر وعين باطنمدن غيريده مشاهده قيلسك وبندن غيرينك دخى ايكى عينى سكا سنك نقش وصورتكى
كوسترسه لر واندن سكا خبر ويرسه لر آنى خيال ومردود بيل انكيچون كه انلرك هر برى عين وجودلرينه بوقلق سرمه سنى
وفنايه منسوب اشيانك ميل ومحبتى كحلنى چكر ودهان دللرى باده يى تصوير شيطاندن ايچر پس كمال نورانيتله منور
اولمين چشم پر آفات وبغايت صفوت وجلا ايله مصفا ومجلا اولمين مرآت بر نقشى كما هو حقه نيجه كورر ونوجهله
كوستر بوزين كورمك استين آيينهٔ مجلاده كورر وجمالن كورمك استين ديدهٔ بينايه كوسترر فافهم هذه النكات
الشريفة ولا تغفل عن اسرارها اللطيفة (مثنوى) چشمشان خانه خيالست وعدم * نيستها را هست بيند لاجرم

انلرك كوزى عدمك وخيالك خانه سيدر لاجرم بو اجلدن يوقلرى واركورر يعنى دنيا ومافيها كه يوق منزله سنده در
واركورر وآخرتى ومافيهايى يوق كورر چشم قلبى مقام خيال وعدم اولان كمسه لرك شانى بودر (مثنوى) چشم من
چون سرمه ديد از ذو الجلال * خانهٔ هستيست نه خانهٔ خيال * اما بنم چشمم ذو الجلالدن سرمه كوردى پس وجود
وبقا خانه سيدر خيال خانه سى دكلدر (مثنوى) تا يكى مو باشد از تو پيش چشم * در خيالت كوهرى باشد چو پشم
مادامكه ماسوادن سنك چشمك اوكنده بر موى اوله سنك خيالكده بر كوهر پشم كبى اولور يعنى معنا جوهر كبى
ذى قيمت اولان شئ سكا دون وحقير كورينور (مثنوى) پشم را انكه شناسى از كهر * كز خيال خود كنى كلى عبر *
پشمى كوهردن اول وقت اكارسن يعنى ايويى كمدن اول زمانده فرق ايلرسن كه كندى خيالكدن بالتمام عبور وكذار
ايليه سن (مثنوى) يك حكايت بشنو اى كوهر شناس * تا بدانى تو عيان را از قياس * بو خصوصده اى كوهر شناس
بر حكايت ايشت واندن حصه پذير اولوب آنكله ايش ايت تا سن عيانى قياسدن بيله سن ومشاهده يى مقايسه دن فرق
وتميز ايليه سن اول حكايه بودر (هلال پنداشتن آن شخص در عهد عمر رضى الله عنه خيال را (مثنوى) ماه روزه
كشت در عهد عمر * بر سر كوهى دويدند آن نفر) حضرت عمرك زمان شريفنده رمضان آيى اولدى بر طاغك باشى اوزره
اول زمانده اولان نفر يلديلر وصعود ايلديلر (مثنوى) تا هلال روزه را كيرند فال * آن يكى كفت اى عمر اينك هلال
تا رمضان شريفك هلالنى فال طوته لر يعنى تيمن وتبرك ايدوب ماه رحمتله مسرور اوله لر بر كمسنه حضرت عمره خطاب
ايدوب ايتدى اى عمر هلال اشته (مثنوى) چون عمر بر آسمان مه را نديد * كفت كين مه از خيال تو دميد * چونكم
حضرت عمر آسمان جانبنه نظر ايلدى آسمان اوزره ماهى كورمدى حضرت عمر اول كمسنه يه ديدى كه بو ماه سنك
خيالكدن ظاهر اولدى (مثنوى) ورنه من بيناترم افلاك را * چون نمى بينم هلال پاك را * يوخسه بن افلاكى سندن
زياده كوريجى يم پاك اولان هلالى بن نيچون كورميم (مثنوى) كفت تر كن دست وبر ابرو بمال * انكهان تو بر نكر
سوى هلال * حضرت عمر اول كمسنه يه ايتدى الكى ياش ايله وقاشك اوزره سور اندنصكره سن هلال جانبنه نظر ايله
مثنوى) چونكه او تر كرد ابرو مه نديد * كفت اى شه نيست مه شد نا پديد * چونكه اول كمسنه قاشنى ياش ايلدى يعنى
بر مغيله سيلدى ماهى كورمدى اول كمسنه حضرت عمره ايتدى اى شاه ماه يوقدر ناپديد اولدى (مثنوى) كفت آرى
موى ابرو شد كمان * سوى تو افكند تيرى از كمان * حضرت عمر اكا ايتدى بلى قاشك قيلى كمان اولدى سنك جانبكه كمان
كمندن بر خيال تيرنى براقدى (مثنوى) چون يكى مو كژ شد او را راه زد * تا بدعوى لاف ديدى ماه زد * چونكه
بر اكرى قيل اول كمسنه يه راهزن اولدى وانى غلطه براقدى تاكم دعوا ايله ماهك كورمه سى لافنى اوردى (مثنوى)
موى كژ چون پردهٔ كردون بود * چون همه اجزات كژ شد چون بود * بر اكرى قيل چونكم چرخ كردونه پرده اوله
چونكه سنك جميع اجزالرك اكرى اوله نيجه اولور يعنى جميع اعضا وافعالنده استقامت اولميه سن نه مرتبه لاف ودعوا ايله
مغرور اولورسن ونه مرتبه مشاهده ومعاينه لافن اوررسن بوندن قياس ايله (مثنوى) راست كن اجزات را از راستان *
سر مكش اى راست روز ان آستان * جزؤلرنى راستلردن راست ايله يعنى اى مدعى اولان اهل ضلالت جميع اجزا
واعضا كى طريق حقده راست وصادق اولان صالحلردن راست ومستقيم ايله اى طوغرى يوريجى اول آستاندن باش
چكمه يعنى راستلردر كاهندن معرض اولمه تاكم راست اوله سن واستقامت مرتبه سن بولاسن (مثنوى)
هم ترازو را ترازو راست كرد * هم ترازو را ترازو كاست كرد * هم ترازوى ترازو راست ايلدى هم ترازويى ترازو ناقص
ايلدى يعنى چن بر ترازو صحيح الوزن وكامل العيار اولسه وخلقك صحيح الوزن اولمسنه اعتقاد قيلسه بر ناقص اولان
ترازويى كتوروب انك سنك وقبه سيله راست ايدرلر وبعض زمانده بر صحيح الوزن وكامل العيار اولمين ناقص ميزانه
بر آخر ميزانى وزن ايدرلر وآنك ناقص اولان وقبه وسنكنه بلا تجربة اعتماد ايدوب حالى اوزره قورلر اول قياس اولنان
ترازو ناقص قالور وبو مثال اولور شول كمسه لر حقنده كه بر كامل ومكمله راست كله وانك اعمال واحواليله كندوبى
وزن قيله اخر الامر اول دخى كامل اولور وشول كمسه كه بر ناقص كمسنه يه راست كله وكندوبى انكله وزن قيله وكامل اولنلره
واصل اولمغه بذل همت قيلميه آخر الامر اول دخى ناقص قالور (مثنوى) هر كه با نا راستان هم سنك شد *
در كمى افتاد وعقلش دنك شد * هر شول كمسه كه ناراستلرله هم سنك اولدى يعنى صادق ومستقيم اولميان ناقصلرله
كندى سنى وزن قيلدى وانلره مقارن ومصاحب اولدى اول كمسه كمكه وناقصلغه دوشدى وانك عقلى دنك وحيران
اولوب شاشدى (مثنوى) رو اشداء على الكفار باش * خاك بر دلدارئ اغيار پاش * يورى كفار اوزره اشداء اول اغيارك
دوستلغى ودلدارلغى اوزره خاك صاچ اصحاب رسول حقنده سورهٔ فتحده اولان بو آيت كريمه يه اشارت بيوررلر (قال الله
تعالى محمد رسول الله والذين آمنوا معه اشداء على الكفار رحماء بينهم) محمد كه اللهك رسوليدر وشول كمسه كه اللهه

ورسولنه ایمان كتوردیلر وانكله بیله درلر بونلر كافرلر اوزره شدید وغلیظلردر یعنی كافرلره ترحملری یوقدر كندیلر
اورتاسنده یعنی بری برینه ترحم ایدیجیلردر پس سن دخی یار صادق اولنلره رحیم ورفیق اول واغیاره ونامحرم اولوب
سكادوستلق وتملق ومحبت قیلمنلرك دوستلغنه ومحبتنه طپراق صاچوب انلردن معرض اول وانلرا وزره شدت وغلظت قیل
(مثنوی) برسر اغیار چون شمشیر باش * هین مكن روباه بازی شیرباش * اغیارك باشی اوزره شمشیر كبی اول اغیاردن
مراد مؤمن وموحد اولمینلر وطاعت حقی قبول قیلمینلردر آكاه اول تلكولك ایلمه یعنی اغیار مرتبه سنده اولان
طائفه نك بعض شیئلرینه ودوستلقلرینه طمع ایلیوب انلره تملق وتبصبص قیلمه شیر اول وانلرك اوزرینه مهیب ودلیر
اول (مثنوی) تا زغیرت از تو یاران نسكلند * زانكه آن خاران عدو این كلند) تا كم غیرتلرندن یاران سندن منقطع اولمیه لر
یاراندن مراد اهل حق وصلحادر كه چونكه اهل طریقدن بر كمسه یی اهل نفس واهل صورت اولان كمسه لره مقارنت
ایلر ومصاحبت وملایمت قیلر كورسه لر غیرتلرندن اول كمسه یی ترك ایدوب اندن منقطع اولورلر زیرا اول خارلر بوكلك
دشمنلریدر یعنی اول خار طبیعت اولان اغیار بوكل باغ حقیقت اولان یارلرك دشمنیدر بواجلدن بونلرك مشرب
شریفی دخی اول اغیار سیرت اولان اهل صورتله مخالطه ومصاحبت ایلین اهل طریقتدن منقطع اولوب نفرت ایدرلر
(مثنوی) آتش اندر زن بكرگان چون سپند * زانكه آن كركان عدو یوسفند * قوردلره آتش اور سپندی آتشه
اوردیغك كبی زیرا كه اول قوردلر یوسفك دشمنلریدر یوسفدن مراد جمال باطن صاحبلری اولان صالحلر وسالكلردر
وكركاندن مراد اهل حسد واصحاب بغض وعداوت اولان اهل نفس واهل صورت كمسه لردر پس سالكه لازم اولان
اولدر كه بو اهل حسد واصحاب عداوت اولان حیوان طبیعتلره آتش تركی اوره وآنلردن مفارقت قیله بوكرك سیرت
ودرنده طبیعت اولان اهل نفس واهل صورتك سالكان طریقته اولان مكر وخدیعتن بیان ایلمكه شروع ایدوب
بیوررلر (مثنوی) جان بابا كویدت ابلیس هین * تا بدم بفریبدت دیو لعین * ای طالب حق اولان ویار صادقه خدمت
ومصاحبت قیلان كمسه آكاه اول سكا ابلیس ای بابانك جانی دیر وسنك بعض حالكه ترحم ایدوب سنكچون غم یرتالعین
شیطان سنی سوز ایله الدایه وسنی بوكونه كلمات مموهه ایله فریفته ایلیه (مثنوی) اینچنین تلبیس با بابات كرد * آدمی را
این سیه رخ مات كرد * بو بحلین حیله یی سنك بابا كه ایلدی آدمی بوقاره یوزلو شیطان مات ایلدی وبن سزه ناصحلردنم
دیو حضرت آدمله حوایه دوستلق عرض ایلیوب قسملر قیلوب انلری مغرور ایلیوب آخر الامر كوركه انلره نیلدی
بو شیطان جنك اولیاسی اولان شیاطین انس مكر وحیله ده اندن دخی اشددرلر وبونلرك بزسكا ناصح ومهربانز
دیملرینه دخی اعتماد ایلمك جائز اولنلردن دكلدر (مثنوی) برسر شطرنج چستست این غراب * تو مبین بازی
بچشم نیم خواب * شطرنج باشی اوزره بو غراب چستدر سن آنك بازیسنه نیم خواب چشمله نظر ایلمه یعنی عالم
شطرنجنده بو غراب كبی اولان شیطان قتی چست وحیله بازدر سن آنك اویونه غفلت خوابیله آلوده اولمش كوز ایله باقمه
بلكه كوزلرك برخوشجه آچ وآنك مكر وحیله سندن استعاذه ایدوب حق جانبنه قاچ (مثنوی) زانكه فرزین بندها
داند بسی * كه بكیرد در كلویت چون خسی * زیرا كه اول لعین چوق فرزین بندلر بیلور كه بر خس كبی سنك بوغازكده
طوتلور فرزین بند شطرنج بازلرما بیننده براویوندر كه اهلی اولان آنی بیلور امابونده زیاده حیله وخدعه دن عبارت اولور
وخسدن مراد نه ایدوكی بو بیتلرده ظهوره كلور (مثنوی) در كلو ماند خس او سالها * چیست آن خس مهر جاه
ومالها * اول ابلیسك خسی نیجه ییللر بوغازده قالور اول خس ندر منصبك ومالك محبتیدر (مثنوی) مال خس باشد
چو هست ای بی ثبات * در كلویت مانع آب حیات * مال فی المثل خسدر ای راه طاعتده بی ثبات اولان كمسه چونكم
سنك جانك بوغازنده اول خس واردر مانع آب حیاتدر چو هست لفظی سهولت معنیدن اوتری مصرع ثانیه مصروف
اولور بعض نسخه ده ای بی ثبات یرینه آن بی ثبات واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی مال فی الحقیقه خسدر چونكم
اول بی ثباتدر سنك جانك بوغازنده مانع آب حیاتدر دیمك اولور (مثنوی) كر برد مالت عدو پرفنی * رهزنی را برده
باشد رهزنی * اكر سنك مالكی بر پرفن عدو ایلته وبر حیله كر سارق آنی سرقه ایده فی المثل بر رهزنی بر رهزن التمش اولور
وبر قاطع طریقی بر آخر قاطع طریق اخذ ایدوب كان قتل ایتمش اولور پس عاقل اولان كمسه رهزن اولان مالنك مسروق
ومغصوب اولمسی ایچون نه فریاد وفزع قیلور (دزد دیدن ماركیری ماری را از ماركیر دیكر (مثنوی) دزدكی
از ماركیری مار برد * ز ابلهی آنرا غنیمت می شمرد * بر خرسزجك بر ماركیردن مار التدی یعنی انك مارینی سرقه ایتدی
اول خرسز ابله لكندن آنی غنیمت صایدی (مثنوی) وارهید آن ماركیر از زخم مار * مار كشت آن دزد او را زار زار
او ماركیر مارك مسروق اولمسیله زخم ماردن قورتلدی مار اول ماركیرك دزدنی زهرلیوب زار زار دپله دی (مثنوی
ماركیرش دید پس بشناختش * كفت از جان مار من پرداختش * اول دزد ماری مسموم ومقتول كوردی پس آنی

آكلدی دیدی جانندن بنم مارم آنی پرداخت ایلدی یعنی اول ماركیر جان ودلدن دیدی بنم مارم اول سارقی تمام
ایلدی وآنی هلاك قیلدی (مثنوی) در دعا میخواستی جانم ازو * كش بیابم مار بستانم ازو * دعاده بنم جانم استردی
اول خدادن كه اول سارق ماری بولم ماری آندن الم (مثنوی) شكر حق را كان دعا مردود شد * من زیان پنداشتم آن
سود شد * حق تعالی یه شكر اولسون اول دعام مردود اولدی مقبول اولمدی بن دعامك مردود اولمسنی زیان قیاس
ایلدم اول سود اولدی (مثنوی) بس دعاها كان زیانست وهلاك * وز كرم می نشنود یزدان پاك * چوق دعالر كه اول
صاحبنه زیان وهلاكدر وكرمندن یزدان پاك اول دعالری قبول ایلمز اول دعالر كه معناً سبب هلاك وباعث زیان
وممات اولور بو تقریر بیوره جقلری حكایتدن معلومك اولور (التماس كردن همراه عیسی علیه السلام زنده كردن
استخوانها از عیسی علیه السلام (مثنوی) كشت با عیسی یكی ابله رفیق * استخوانها دید در حفرهٔ عمیق * بر ابله
حضرت عیسی ایله رفیق اولدی بر دریك چقورده اول ابله استخوانلر كوردی (مثنوی) كفت ای همراه آن نام سنی *
كه بدان تو مرده زنده میكنی * اول ابله حضرت عیسایه ایتدی ای همره اول عالی اسمی كه اول نام سنی ایله سن مرده یی
زنده ایلرسن (مثنوی) مر مرا آموز تا احسان كنم * استخوانها را بدان با جان كنم * اول اسم اعظمی بكا تعلیم ایله
تا احسان ایلیم اول اسم اعظم ایله استخوانلری جانلو ایلیم (مثنوی) كفت خاموش كن كه آن كار تو نیست * لایق
انفاس وكفتار تو نیست * حضرت عیسی اول ابلهه ایتدی ابسم اول كه اول سنك كارك دكلدر سنك انفاس وكفتاركه
لایق دكلدر (مثنوی) كان نفس خواهد ز باران پاكتر * وز فرشته در روش دراكتر * كه اول اسم اعظم باراندن پاكتر
نفس استر وروش وعملده ملائكه دن زیاده ادراك ایدیجی یعنی انك نفسی حرامله ملوث اولمیه وفرشته كبی عصیان قیلمیه
اول نام اعظم بویله بر كمسه استر (مثنوی) عمرها بایست تا دم پاك شد * تا امین مخزن افلاك شد) عمرلر كركدر تا دم پاك اوله
تا افلاكك مخزننه امین اوله یعنی مدت مدیده وعهود بعیده مرور ایلمك كركدر كه بر كمسه نك نفسی پاك اوله ودعاسی
مستجاب اولمق مرتبه سن بوله حق تعالی اول كمسه یی مخازن افلاكه امین قیله واول كمسه امناء اللهدن اوله (مثنوی)
خود كرفتی این عصا در دست راست * دست را دستان موسی از كجاست) مثلا فرض ایده لم خود بو عصایی الكده راست
ومحكم طوتدك اوله حضرت موسانك قصه سی قنده در یعنی فی المثل حضرت موسانك آثردر ایلدیكی عصایی سن الكده
طوتسك مادام كه سنده قوت موسی اولمیه اول عصایی سن آثردر ایلمكه قادر اولمزسن وفرضی آثردر اولسه ضبطنه قادر
دكلسن پس مجرد اول عصای موسانك اله كلمه سنده فائده نه اولدی وكذلك فسون عیسایی بر كمسه بعینه حفظ وضبط
ایلسه مادامكه اول حضرتده اولان طهارت ونزاهت اول كمسه ده اولمدیغی تقدیرجه فسون عیسایی ازبرا ایتمكدن
اكانه منفعت ظهوره كلدی (مثنوی) كفت اكر من نیستم اسرار خوان * هم تو بر خوان نام را بر استخوان * اول ابله
حضرت عیسایه ایتدی یا عیسی اكر بن اسرار خوان دكل ایسم هم اول نام شریفی استخوان اوزره سن اوقی (مثنوی)
كفت عیسی یا رب این اسرار چیست * میل این ابله درین پیكار چیست * حضرت عیسی تعجب ایدوب دیدی یا ربی
بو اسرار ندر بو ابلهك بو جنك وجدالده میلی ندر لایق اولان بو ایدیكه مجادله یی ترك ایدوب نصیحت پذیر اولیدی كندی
نفسنك اصلاحنه میل قیلیدی (مثنوی) چون غم خود نیست این بیمار را * چون غم جان نیست این مردار را *
بو بیماره نیچون كندی غمی یوقدر الهی بو خبیث ومرداره نیچون كندی جانینك غمی یوقدر كرك ایدیكه كندی جانینك
غمن ییدی وبنی اصلاح واحیا ایله دییدی (مثنوی) مردهٔ خود را رها كردست او * مردهٔ بیگانه را جوید رفو * اول ابله
كندی مرده سنی رها وترك ایلمشدر بیگانه اولان مرده یه یامه استر یعنی كندینك جهل وغفلتله مرده ومعصیت وضلالتله
پژمرده اولمش نفسنی وقلبنی احیا ایلمكی ترك ایدوب اول اشبر سیرت غیری كمسه لرك مرده سنی احیا ایلمك استر بو نه
حماقتدر ونه غفلت وجهالتدر دیدی وقصه دن حصه اولدر كه چوق احمقلر بر عیسی نفس مرشد حیات بخشه واصل
اولورلر وآنك مصاحبتنه یول بولورلر لكن كندی نفس وقلبنك احیا واصلاحنی فراموش ایدوب آندن مشتهیات
نفسانیه سنك ولوازم دنیویه سنك حیات بولمسنی وظهوره كلمسنی تمنی قیلورلر چونكم حضرت حق تعالی یه بوكونه
مناجات ایلدی حق سبحانه وتعالی دخی آنك قلب شریفنه بطریق الوحی بوكونه سویلدی (مثنوی) كفت حق ادباركر
ادبار جوست * خار جوینده جزای كشت اوست * حق تعالی حضرت عیسی حضرتلرینه دیدی یا عیسی ادبار كر یعنی
ادبار ایدیجی بدبخت ادبار دلیجیدر وسعادت جانبنه توجه ایتمیوب شقاوت وبدبختلك سمتنه میل ایلیجیدر آنك اكدیكی
تخمك جزاسی بتمش خاردر یعنی مقدما اشلدیكی عملك محصولی حالا ظهوره كلمش شقاوت وادباردر دیدی پس حضرت
خداوندكار بو مناسبتله هر كس نه اكر آخر آنك محصول وجزاسی بولمق مقرر اولدیغنه (ومن یعمل مثقال ذرة شرا یره)
مفهوم منیفنه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) آنكه تخم خار كارد در جهان * هان وهان او را مجو در كلستان * اول

کمسه که جهانده خار تخمنی اکرآ کاه اول اکاه آنی کلستانده استمه یعنی بد کار وقبیح کردار اولنه دار جنت میسر اولمز
بلکه اکالایق اولان مقر سقردر (مثنوی) کر کلی کیرد بکف خاری شود * ور سوی یاری رود ماری شود * زیرا که اول
بد بخت النده اکر بر کل طوتسه خار اولور واکر بر یار جانبنه کیده اول یار آنك نکبت وبد بختلکی سببیله اکا بر مار اولور
نته کم حضرت عیسایه رفیق اولان بد بخت کبی که حضرت عیسی بوله سعادت کردار ایکن اول صاحب ادباره
عاقبت بر مارکبی اولدی (مثنوی) کیمیای زهر مارست آن شقی * بر خلاف کیمیای متقی * بو شقی زهر مارك کیمیاسیدر
متقینك کیمیاسنك خلافی اوزره کیمیانك خاصیت وشانی اولدرکه برشیئی مغیر ومبدل اوله پس حقیر ودنی اولان
شیئی شریف وعالی قدر ایلینه کیمیا دیرلر وکاه اولورکه بونك عکس ونقیضنده دخی استعمال ایدرلر چین برشی شریف
وعالی قدر اولان شیئی حقیر ودون ایلسه نته کم بو بیتده واقع اولمشدر زیرا شقی اولنلر زهر مار وهلاك ادبار کیمیاسیدرکه
چوق نیك کارلری وحالی کردارلری تبدیل ایدوب بد کردار وخباثت شعار ایدرلر اما متقی اولنلرك نظرا کسیر تأثیرلری
بونك ضدیدرکه انلر نیچه حقیرلری شریف ونیچه بد بختلری اهل سعادت ایدوب تربیه وارشاد ایلملریله تشریف ایدرلر
نته کم خلافی متقی اولنلرك زهر مارکبی اولان کیمیاسنك بیاننه بو حکایه‌له تنبیه ایدوب بیوررلر (اندرز کردن صوفی
خادم را در تیمار داشتن بهیمه ولا حول کفتن خادم * صوفینك وصیت ایلمسنك بیاننده در بهیمه‌سنك تیمار طوتمقلغنده
خادمه وخادمك آکا ولا حول ولا قوة دیمه‌سنك بیاننده در ولا حول ولا قوة کلمه‌سنك تفسیری عن قریب معلومك
اولور اندرز وصیت ایتمکه دیرلر خادم مشایخ صوفیه میاننده فقرانك خدمتیچون نصب اولنان کمسیه دیرلر (مثنوی
صوفیئی می کشت در دور افق * تاشبی در خانقاهی شد قنق * بر صوفی دور افقده یعنی اطراف عالمده سیر وسیاحت ایلدی
تا برکیجه بر خانقاهده قونق اولدی واقامت قیلدی (مثنوی) یك بهیمه داشت در آخر ببست * او بصدر صفه با یاران
نشست بر حیوان طوتردی آخرده آنی بغلدی اوصوفی صدر صفه‌ده یارانله اوتردی (مثنوی) چون مراقب کشت
با یاران خویش * دفتری باشد حضور یار خویش * یعنی اول صفهٔ خانقاهده اقامته نیت قیلن صوفی چونکم
مراقب اولدی کندی یارانیله صحیفهٔ دله متوجه اولوب وحق جانبنه انتظار قیلوب حق هر حالکه ناظر بولمق وآنکله
معامله قیلمقدر یعنی کندی یارانیله مراقب اولدی زیرا بر دفترکبی اولدی یارك اوکنك حضوری یعنی یارك اوکنده حاضر
اولمق حضور پیش یار تقدیرنده در بعض نسخه‌ده پس مراقب کشت واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی اول صوفی
صدر صفه‌ده اوتوردی صکره کندی یارانیله مراقبه‌یه واردی یارك حضوری صوفینك قتنده بر دفتردر دیمك اولور
(مثنوی) دفتر صوفی سواد حرف نیست * جز دل اسپید همچون برف نیست * زاد دانشمند آثار قلم * زاد صوفی
چیست آثار قدم * صوفینك دفتری حرفك سوادی دکلدر یعنی طریق تصوفه ذاهب اولان صوفیلرك دفتر باصوابی
سواد کتاب حروف وکلمات پر ارتیاب دکلدر برف کبی بیاض وصافی اولان دلدن غیری کتابلری یوقدر واول کتاب دلی رقوم
اغیار وسوادن ونقوش دنیا ومافیهادن برای قبول فیوضات الهی ساده وصافی ایدوب غل وغشدن بری وعاری
قیلمشلردر (بیت) خاطرت کی رقم فیض پذیرد هیهات * مکر از نقش پراکنده دلت ساده کنی * دانشمند وعلم وعقلدن
بهرمند اولنلرك زاد وذخیره‌سی آثار قلم ومحصولات خطوط ورقدر وزاد وذخیرهٔ صوفی ندر آثار ومحصولات
قدم درقدم کسر قافله اوقنسه دخی جائزدر زیرا اکثر کبار صوفیه‌نك آثار ازلیه زاد وغداسیدر لکن فتح قافله قرأت اولمق
اولی درسیاق وسباقه مناسبتی اولدیغیچون ونفسنده زاد صوفی آثارده سلوك زیرا اصول وصوله بولمق وقواعد وعقایدی
بیلمك بالاستقرا ایکی طریقله ممکن اولور یا بطریق فکر ومطالعهٔ کتب ورسائل حاصل اولور بو بطریق علماء کلامیه
وحکماء مشائیه‌نك بولیدرکه بونلرك زاد وذخیره‌سی آثار قلم وحروف وکتابدن حاصل اولان حکمدر ویاخود بطریق
ریاضت وتصفیهٔ دل حاصل اولور بو بطریق حکماء اشراقیه ومشایخ صوفیه‌نك بولیدر وبونلرك زاد وغداسی آثار روش
طریق الهی وانوار اسرار نامتناهیدر (مثل الفریقین کالاعمی والاصم والبصیر والسمیع هل یستویان مثلا
افلا تذکرون) زیرا طریق اولك اساسی ظن وقیاس واستدلال عقلی اوزره‌در (وما یتبع اکثرهم الا الظن ان الظن لا یغنی
من الحق شیئا) اما طریق تصوفك سالکلری ومذهب تصرفك مالکلری دلائل عقلیه وبراهین نقلیه‌یه محتاج دکلدر
آنکیچونکه هر بری عقل کل باغنده کلدر بونلر اول طائفهٔ علیه‌درکه دائما کوششلری علوم وحکم خدا اوزره وروشلری
آثار قدم مصطفی اوزره‌درکه دائما کوششلری علومدر نته کم بیوررلر (مثنوی) همچو صیادی سوی اشکار شد * کام
آهو دید وبر آثار شد * چند کاهش کام آهو در خورست * بعد از آن خود ناف آهو رهبرست * مثلا صوفی شول صیاد
کبیدرکه شکار جانبنه کتدی وآهونك ایزنی کوردی وآنك آثاری اوزره سلوك ایتدی یعنی صوفیٔ صفوت شعار
شکار معارف اسرار ایچون توجه قیلدقده صحرای هویت اولان نبی مختارك علایم وآثارن کوروب وسلف مشایخ

کبارك اثرینه کیدوب جست وجو ایدر چند کاه اکا آهوی حقیقتك اردنجه کتمك درخور ولایقدر اندنصکره ناف
آهوا کا رهبردر تا کندو ذاتنه دك یعنی بعد السلوك علی اثر النبی علیه السلام وعلامة قدم الولی والوصول الی فائحة
مسك علمه ورایحة سلمه ترشده رایحة علمه علیه السلام الی حقیقته وتوصل الی ذاته (مثنوی) چونکه شکر کام کردوره
برید * لا جرم زان کام در کامی رسید * رفتن یك منزلی بر بوی ناف * بهتر از صد منزل وکام طواف * اثار قدم نبی مجتبی
وسنت سنیهٔ حضرت مصطفی علیه السلام فی الحقیقة سالکه نعمت عظمی وسعادت کبری در چین سالك بو نعمتك
شکرنی ادا قیلسه یعنی قلبا وقالبا طریق حقه سالك اولوب یولی قطع ایلسه (لئن شکرتم لازیدنکم) آیتنك موجبنجه
لاجرم اول روش وکامدن مراد ومرامنه یتشور ودلدار ودلارامنه یتشور (من عمل بما علم ورثه الله علم ما لم یعلم)
حدیثنك مضموننجه بیلدیکی علمه وارث اولور بر منزل نافه رایحه‌سی اوزره کتمك یعنی نافه کبی محل مسك علم لدنی
اولان واینك رایحهٔ فایحه‌سی ایچون بر منزل سفر ایتمك بهتردر صد منزلدن وکامدن که طواف ایچون اوله زیرا طواف
وحج عبادت عملدر (والعلم افضل من العمل وخیر من العبادة) حدیثنك موجبنجه علمك طواف وحجدن فضیلتی
زیاده‌درکه روح عملدر (مثنوی) (ان دلی کو مطلع مهتابهاست * بهر عارف فتحت ابوابهاست * شو برکوکل که
مهتابلرك مطلعیدر یعنی شول برکوکل که الله تبارك وتعالینك اسما وصفاتی مهتابلرینك مظهر ومطلعیدر
عارف بالله ایچون اول ابواب جنات حقایقك مفتوح اولمسیدر هر بر اسم الهی جانب حقه بر در کبیدرکه عارف
ابواب اسماء الهیه‌دن جنت حقیقتی مشاهده ایدر (مثنوی) با تو دیوارست وبا ایشان درست * با تو سنك وبا عزیزان
کوهرست * ای عارفاندن اولمین سکا نسبتله اول مطلع اقمار اسماء الهی اولان کوکل دیواردرکه انجق جسد کوررسن
واول عارفلره دردرکه اول بابدن جمال باکمال صفات الهیه‌یی مشاهده ایدرلر وسکا نسبتله سنك بی فرهنك وعزیزلره
نسبتله کوهر پرانوردر (مثنوی) انچه تو در آینه بینی عیان * پیر اندر خشت بیند بیش از آن * اول نسنه‌یی که سن
آینه‌ده عیان کوررسن پیرلر آنی کرپچده اندن زیاده کوررلر یعنی شول اموریکه سن آینهٔ وجودده ظهوره کلوب
صورت کوستردکده عیان کوررسن لکن پیرلر آنی مرتبهٔ ترابده وعالم نابایده کوررلر ونه صورت بغلیه جغن بیلورلر
پس بو مقامك صاحبی اولان کملردر آنی توضیح وتفسیر بیورلر (مثنوی) پیر ایشانند کین عالم نبود * جان ایشان
بود در دریای جود * پیر انلردرکه بو عالم یوق ایدی انلرك جانی جود وکرم دریاسنده ایدی یعنی جود وکرم دریاسی اولان
حق تعالینك علمنده موجود اولمشلردی (مثنوی) پیش ازین تن عمرها بکذاشتند * پیشتر از کشت بر برداشتند *
بو تندن اول عمرلر کچوردیلر وعیش وصفالر سوردیلر زراعت ایتمزدن مقدم محصول قالدردیلر یعنی اول صاحب
سعادتلرك ارواحی بو عالم اشباحه کلمزدن اول وتن لباسیله ملبس اولمزدن مقدم اعیان ثابته مرتبه‌سنده وعالم
ارواحده نیچه عمرلر وصفالر سوردیلر وبو دنیایه کلوب عمل تخمنی اکمزدن وخدمت وطاعت غراسن دکمزدن مقدم
بونلر ریع ومحصول کوترمشلر یعنی بونلرك وجودنده اولان دولت وسعادت عبادت وطاعتلرینك اثری وثمری دکل
بلکه (ان الذین سبقت لهم منا الحسنی) آیت کریمه‌سنك مقتضاسنجه بونلر حقنده سبقت ایلین عنایت ازلیه‌نك اثری
وثمریدر پس بونلر اول نفع وثمری بو عالمه کلمزدن ومزرعهٔ دنیاده زراعت قیلمزدن اول حاصل ایلمش اولورلر (مثنوی)
پیشتر از نقش جان پذرفته‌اند * پیشتر از بحر درها سفته‌اند * تن نقشندن اول انلرك جان قبول ایلمشلردر نه انکه انلرك جانی
بدنلریله بیله ظهوره کلدی خلافا للفلاسفه که انلر روح بدنله بیله خلق اولور وبدن موجود اولدقدنصکره حق تعالی
اکا روحی نفخ قیلور دیرلر بونلر دریادن اول انلرك درلر دلمشلردر دریادن مراد صور موجودات اولور یعنی بحر موجودات
خلق اولمزدن اول بو سلطانلرك ارواحی مرتبهٔ اعیانده معانی درلرین دلمشلر وجواهر اسراره واصل اولمشلر
وکنز مخفی مرتبه‌سنده قرار قیلمشلردی (حکایت مشورت کردن خدای تعالی با فرشتکان در ایجاد خلق (مثنوی
مشورت می رفت در ایجاد خلق * جانشان در بحر قدرت تا بحلق * چون ملائك مانع آن می شدند * بر ملائك خفیه
خنبك می زدند * بیورمشلردیکه پیر انلردرکه بو عالم یوغیکن انلرك جانی دریای جود الهیه‌ده موجود ایدی بو تندن اول
تجلیٔ الهیه ایله عمرلر کچورمشلردی واعمال برینا اکمزدن اول محصول قالدرمشلردی وبو نقش تندن مقدم حیات
حقیقیه‌یی قبول ایتمشلردی وبو بحر وجود خارجیدن اول درر مقاصدی دلمشلردر یعنی هر نقد سعادته فائز وحائز
اولدیلر سه ازلده اولمشلردی پس بو کامللرك موجود ازلی اولدیغی جناب حق ملائکه‌سنه بلدرمیوب (واذ قال ربك
للملائکة انی جاعل فی الارض خلیفة) آیتنك مقتضاسنجه خلق اجساد خلفا حقنده بونلرله مشاوره ایلدی قال
صاحب المدارك فی تفسیر هذه الایة وانما اخبرهم تعالی بذلك لیعلمهم طریق المشاورة فی امورهم قبل ان یقدموا علیها
وهو غنی بعلمه وحکمته البالغة عن المشاورة بو خلفا واولیانك جانلری بحر قدرت الهیه‌ده بوغازلرینه دك مستغرق

ایدی چونکم ملائکه (اتجعل فیها من یفسد فیها ویسفك الدماء) آیتنك فحواسنجه ایجاد خلفایه مانع اولدیلر مرتبهٔ
اعیان ثابته دن هر برکاملك عینی لسان علم واستعداد اله ملائکه نك بو تعریضنه خفیة خنبك چالدیلر یعنی
آغزاوتدردیلر خنبك اصلق چالمغه دیرلر وبونلر بویله دیدکاری ایچون استهزا اولوم مراد ایدرلر وخنبك لفظنك محلنه
طعنه می زدند دیسه لر دخی نظمه خلل کلمزدی پس خنبك لفظنی ایراد ایلمرنده نکته بودر که خنبك بلا ترکیب حروف
وکلام معنای استهزایی متضمن بر بسیط صوتدر پس مکالمهٔ اعیان وارواح وملائکه کندی مرتبه لرنده حروف
وکلمات ملفوظه ایله دکل ایدیکنه اشارت بیوررلر وبو بیان تا آخرینه دك بونلرك هر حالی ازلی اولدیغنه اشارتدر وبو محله
مناسب اولان تفصیلی شرح خمریهٔ میمیهٔ ابن فارضده وقصیدهٔ تائیه نك دخی اوائلنه قریب وبنیتی فی سبق روحی
بنیتی بیتنده ذکر ایلمشز فلیطلب فیها (مثنوی) مطلع برنقش هر که هست شد * پیش ازانکه نفس کل پابست
شد * هر شول کسه نك نقشی اوزره که وار اولدی بونلر مطلع اولدی اندن مقدمکه نفس کل پابست اولدی نفس کل
عرش وعرشك درونده اولان نقدر شئ وار یسه آنك نفسیدر یعنی جمیع اشیانك وجود خارجیسی وجوده کلمزدن
اول وآیاق بغلیوب وجود مرتبه سنده مقید اولمزدن مقدم بو حقیقت پیرلرینك روح شریفلری جمله نقوش کائناتك
اسرارینه مطلع اولمشلر وحقایقنی مشاهده قیلمشلردی (مثنوی) پیشترز افلاك کیوان دیده اند * پیشترازدانه‌ها نان
دیده اند * بونلر افلاکدن مقدم کیوان کوردیلر کیوان زحل یلدزینه دیرلر مراد قبل وجود الافلاك زحلك حقیقتنی
وخاصیت وآثارنی کوردیلردیمك اولوردانه لردن مقدم لرنان کورمشلردر یعنی دانه لردن حاصل اوله جق نتایجه
نظر ایر کورمشلردر محصل هر شیئك اصلنده فرعنی مشاهده قیلمشلر وماهیات اشیایه عالم اولوب اندن ظهوره کله جکی
بیلمشلردر (مثنوی) بی دماغ ودل پراز فکرت بدند * بی سپاه وجنك برنصرت زدند * دماغسز وقلبسز فکرتدن
پر ایدیلر عسکرسز وجنکسز کندیلرنی نصرت اوزره اوردیلر یعنی حق تعالینك نصرت ومعاونتنه ازلده کندیلری
مقارن قیلدیلر (مثنوی) آن عیان نسبت بایشان فکرتست * ورنه خود نسبت باینها رؤیتست * بو بیت سؤال مقدره
جواب اولور بی دماغ ودل پراز فکرت بدند دیدکاری کبی کان برسائل دیر که فکرت خود تصورات ذهنیه وترتیب
مقدمات عقلیه دربو خود البته دماغ ودله محتاجدر بی دماغ ودل فکر حاصل اولمق ممکن دکلدر پس بونلر بی دماغ
ودل فکرتدن نیجه پر اولورلر جواب بیوررلر اعیان ثابته مرتبه سنده اولان بونلرك ذواتی مشاهده ایلدیکی اول عیان
بونلره نسبت کویا فکرتدرنته کم فکرت صور ذهنیه دربونلرك اول مرتبه ده معاینه سنه فکرت تعبیر اولنمسی ایلدکاری
صور علمیه در پس بینهما نوعا مناسبت بولندیغیچون بونلرك معاینه سنه فکرت تعبیر اولنمش اولور که کویا اول عیان
انلرك مرتبه سنه نسبت فکرت کبی اولور وانلرك عظم شانی وکمال عنوانی بیان قیلور یوخسه بونلره نسبت خود
رؤیتدر یعنی بو خلق عالمه نسبت اول فکرتله تعبیر اولنان عیان رؤیتدر خلاصهٔ کلام اول صاحب سعادتلرك
مرتبه لرینه نسبت اول عیانه فکرت تعبیر اولندی انلرك عظم شانی اشعاردن اوتری یوخسه انلردن ماعدا اولان
خلایقه نسبت اول فکرت دیدیکمز عیان عین رؤیتدر دیمك اولور (مثنوی) فکرت از ماضی ومستقبل بود * چون کزین
دورست مشکل حل شود * زیرا فکرت ماضی ومستقبلدن اولور چونکم عیان واهل عیان بوندن دوردر وماضی
ومستقبل قیدندن مهجوردر مشکل حل اولور زیرا ارواح مجرده نك ماضی ومستقبلدن وفکردن دور اولملرنده
شبهه واشکال یوقدر (مثنوی) دیده چون بی کیف هر با کیف را * دیده پیش از کان صحیح وزیف را * هر کیفله
اولانی بی کیف کبی کورمشلردر یعنی هر حالتله متصفه اولان اشیایی قبل الظهور بی کیف وبی کم عالم معناده
مشاهده قیلمشلردر معدندن اوّل صحیح وزیفی کورمشلردر محضا اصل فطرتدن مقدم نیك وبده نظر ایر کورمشلردر
(مثنوی) دردل انکور می را دیده اند * درفنای محض شی را دیده اند * انکورك درونده می کورمشلردر محض فنا
وعدمده شئ کورمشلردر یعنی هر شیئك نتایج وآثارینه قبل الظهور عالم اولمشلردر ومحض عالم عدمده ایکن وجودی
مشاهده قیلمشلر دردل انکورده می کورمك ومحض فناده ایکن شیئه نظر ایر کورمك بوذکر اولنان معنادن عبارت
اولور (مثنوی) پیشتر ازخلقت انکورها * خورده میها ونموده شورها * انکورلرك خلقتندن مقدم لرمیلر
ایچمشلر وشور ومستلکلر کوسترمشلردرنته کم ابن فارضك ابتداء خمریه سی بو معنایه دلالت ایدرلر * بیت * شربنا
علی ذکر الحبیب مدامة * سکرنا بها من قبل ان یخلق الکرم (مثنوی) درتموز کرم می بینند دی * درشعاع شمس
می بیند فی * اسی تموزده شتایی کوررلر آفتابك شعاعنده سایه کوررلر یعنی هر شیئك وجودنده آنك ضدنی مشاهده
قیلورلر اکرچه عقلا وجود خارجیده اولدیغی تقدیرجه مانعة الجمعدر اما مرتبهٔ علمده تموزده شتایی کورمك
وشعاع شمس ایچره ظله نظر ایر کورمك وبونلر امثالی اولان اضدادی بر یرده مشاهده قیلمق مانعة الجمع دکلدر بلکه بونلرك

علمنه نسبت بوکونه علوم غریبه قتی سهلدر (مثنوی) این فلك دردور ایشان جرعه نوش * افتاب ازجود شان
زربفت پوش * آسمان انلرك دورنده جرعه نوشدر یعنی انلرك فیضنك بقیه وفضله سنی نوش ایدیجیدر آفتاب انلرك
جود وکرمندن زربفت کیجیدر یعنی بوزر بفت کبی اولان شعاع ونوری آفتاب انلرك جود فیضی واسطه سیله
بولمشدر پس بونلرك عالم ارواحده اولان مرتبه لرنی بیان ایلدکدنصکره عالم اجساده اولان مرتبه لرینك واتحادلرینك
بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) چون ازایشان مجتمع بینی دویار * هم یکی باشند وهم ششصد هزار * چونکه
انلردن ایکی یاری بر یرده مجتمع کوره سن هم بر اولورلر وهم آلتی یوزبیك اولورلر یعنی بو پیران طریقت ودلیران میدان
حقیقت اولان صاحب دولتلردن ایکی یاری برمنزلده مجتمع اولمش کوررسك بو ایکیسی حقیقتلرینه نظر اولندیغی
جهتدن متحد ونفس واحد حکمنده اولورلر وقوتلرینه وقدرتلرینه نظر اولندیغی حیثیتدن نیجه یوزبیك اولورلر
واحد کالف بونلر حقنده دینور وبونلرك برینه رجل یعدل الالف دینسه لائق اولور (مثنوی) برمثال موجها
اعدادشان * درعدد آورده باشد بادشان * انلرك ظاهرا اولان عددلری دریانك موجلرینك مثالی اوزره دربادانلری
عدده کتورمش اولور یعنی دریانك امواجنی باد متعدد ومتعین ایلدیکی کبی اهل وحدت اولان پیرلرك صور ظاهره سنی
باد ارادهٔ الهی ونفخهٔ ربانی ونفس رحمانی متعدد ومتعین ایلمشدر لکن فی الحقیقه عین واحد اولمقدن خالی دکللردر
وظاهرده اولان تعدد وتکثرلری باطنده اولان اتحادلرینه خلل ویرمزنته کم تعدد امواجدن بحرك متعدد اولمسی لازم
کلمز پس اتفاق مشایخ کملین بونك اوزرینه درکه حقیقت ارواح بردرکه اول روح اعظم وحقیقة الحقائق وحقیقت
محمدیه دیدکاریدر پس ارواحك متعدده اولمسی هر کسك تعین وبدننك متعدد اولمسی اعتباریله در والا اصل
وحقیقتنه نظر اولنسه حقیقت واحده درنته کم بو معانی بی تفهیم ایچون ضرب مثل ایدوب بو بیتی مثل
موقعنده ایراد ایدرلر (مثنوی) مفترق شد آفتاب جانها * دردرون روزن ابدانها * مثلا جانلر آفتابی مفترق اولدی
جانلر آفتابندن مراد حقیقة الحقایق وروح الارواح اولان حقیقت محمدیه در یعنی آفتاب ارواح متفرق ومتعدد اولدی
بدنلرك روزننك ایچنده یعنی قرص آفتاب روازن بیوته القای شعاع ایتمك اعتباریله متفرق ومتعدد اولوب لکن من
حیث الحقیقه ذات واحد اولمقدن خالی اولمدیغی کبی حقیقة الحقایق دخی بدنلر روزننك درونه القای نور ایتمکله
وتنویر خانهٔ بدن قیلمقله حد ذاتنده متفرق اولمسنی مستلزم اولمز بلکه فی الحقیقه عین واحد وتعدد وکثرات انجق صورت
ظاهرده اولمق لازم کلور (مثنوی) چون نظر درقرص داری خود یکیست * وانکه شد محجوب ابدان درشکیست *
چونکم قرص آفتابه نظر طوته سن آفتاب خود بردر واول کمسه که ابدانك محجوبی اولدی زیاده شکده در یعنی ظاهرا
تعدد ابدانه نظر ایلین کمسه ارواحك حقیقتنك بر اولمسنده شك وشبهه دن خالی دکلدر (مثنوی) تفرقه در روح
حیوانی بود * نفس واحد روح انسانی بود * تفرقه وتعدد روح حیوانیده اولور اما روح انسانی نفس واحد اولور
وانسان مرتبه سنه داخل اولان کندی وجودنده حقیقت واحده یی بولور پس جمیع ارواحك متحده وحقیقت واحده
اولدیغی انسانیت مرتبه سنه بر کمسه واصل اولدقده مشاهده قیلور بورایه مناسب تحقیقات چوق کلسه کرکدر
برمقدار دخی دردنجی جلدده اوائلنه قریب (انما المؤمنون اخوة) شرحنده بیان اولمشدر (مثنوی) چونکه حق
رش علیهم نوره * مفترق هرکز نکردد نور او * چونکم حق تعالی حضرتی بو ارواح اوزره نورنی صاچدی اول خدانك
نوری هرکز مفترق وپراکنده اولمز بو حدیث شریفه اشارت بیوررلر (قال علیه السلام ان الله خلق الخلق فی ظلمة ثم رش
علیهم من نوره فمن اصابه من ذلك النور اهتدی ومن اخطأه فقد ضل (بو حدیث شریفك شرحی جلد اولده حکایت
پادشاه جهود دیکر سرخنده وآن نثار نور را وایافته بیتنده مرور ایتمشدی (مثنوی) یك زمان بکذار ای همره ملال *
تا بکویم وصف خالی زان جمال * دربیان ناید جمال خال او * هر دو عالم چیست عکس خال او * چونکه من ازخال
خویش دم زنم * نطق میخواهد که بشکافد تنم * همچو موری اندرین خرمن خوشم * تا فزون ازخویش باری می کشم
بیورمشلردیکه پیغمبر علیه السلام بیوردیکه حق تعالی ارواح اوزره کندی نورنی رش ایلدی وصاچدی نور هویت
الهیه خود من حیث الحقیقه هرکز مفترق اولمز مثلا نقطهٔ خال کبی اونیله اولیجق برزمان ای رفیق وهمره ملالت
وسئامتی ترك ایله تا اول جمال حقیقیدن برخالك وصفنی سکا سویلیم مع هذا بیانه کلمز ومقاله صغمز اول محبوبك خالنك
جمال باکمالی هردو عالم ندردیرسك اول حضرتك خالنك عکسیدر خالدن مراد نقطهٔ وحدت مطلقه وهویت ذاتیهٔ
الهیه درکه دنیا وآخرت وظاهر وباطن انك نقطهٔ ذاتنك عکسی وپرتویدر اکثر محققین هویت الهیه یی خاله وکونی
خدور خساره تشبیه ایدوب بیوررلر (بیت) الکون خد قد بدا من خاله * ولقد تجلی خاله من خده * وبعضلر دخی برعکس
تشبیه ایدوب کون برخال کبیدر انك وجه ذاتنده دیمشلر (کما قال المغربی علی العکس (بیت) الکون خال قد بدا من

خده) واقد تجلی خده من خاله) پس حضرت مولانانك بیوردقلری اولکی مذهبه كوره درودخی بیوررلر چونكه بن اول
محبوبك خال خوبندن دم اورم ووحدت مطلقه‌سندن سوزسویلیم نطق استركه بنم تنمی پاره وپاره پاره ایلیه زیراكه
وحدت مطلقه‌نفی تعین وكثرت اقتضا ایدر پس تن كه موجب تعین وكثرتدر نقطهٔ وحدتدن دم اورمق تعین وكثرتك
ازاله‌سنی اقتضا ایدر مجمع حبوبات اسما وصفات وذوات كائنات اولدیغی اعتبار له اول نقطهٔ هویت بر خرمنه مشابهدركه
هر كسك موروجودی اندن دانه كش وبركونه تجلی ایله خوشه‌در انكچون بیوررلركه برموركبی بن بو خرمن هویت
الهیه‌ده خوشه‌حتی كندی وجود بشریتمدن زیاده ومقدارمدن افزون بارامانتی چكرم تا بو خرمن الوهیتدن خوش
اولدیغم نعمتك شكرنی ادا ایدرم (بسته شدن تقریر معانئ حكایت بسبب میل مستمع باستماع صورت ظاهر حكایت
(مثنوی) كی كذارد آنكه رشك روشنیست * تا بكویم آنكه فرض كفتنیست * بحر كف پیش آرد وسدی كند *
جر كند وزبعد جرمدی كند * مستمعینك استماع معانی وحقائق حكایته عدم رغبتلری ایچون وتقریر صورت حكایته
میل ومحبتلری اولدیغیچون تقریر معنای حكایت بسته اولوب تعبیر صورت حكایته بو اجلدن شروع قیلندی پس
بو بیتلری بو بیانه علت ایدوب بیوررلر زیرا نچن قوربنی اول محبوب كه جمله روشنلككك رشكی ومغبوطیدر تا سویلیم
اول معانی وحقایقی كه فرض كفتنیدر وسویلمسی لازم وواجبدر یعنی جمیع انوارك مغبوط ومطلوبی اولان حكیم
مطلق روا كورمز وانبیا واولیاسنه اجازت بیورمزكه مستمعین ومسترشدینك فهوم وعقولندن واستعداد وقبولندن
خارج ومتجاوز سوز سویلسه وتقریر ایلسه انكچون حضرت رسول اكرم صلی الله علیه وسلم ورثاسنه امر ایدوب
بیوردیلر (كلموا الناس علی قدر عقولهم لا علی قدر عقولكم) وبر حدیث صحیحده دخی بیوررلر (نحن معاشر الانبیاء
امرنا ان ننزل الناس منازلهم ونكلم الناس علی قدر عقولهم) زیرا بحر حكمت بالغهٔ الهی البتته بو قاعده‌یی
مقتضیدركه مراتب واستعداده رعایت اولنه اكر مرتبه واستعداد ناس صورتدن سویلمك استرسه صورتدن سویلیه
واكر معنادن تقریر ایلمك اقتضا ایلرسه معنادن تقریر ایلیه وسكوت اقتضا ایدرسه سكوت ایلیه وكلام اقتضا ایدرسه
كلام سویلیه نته‌كم بحر كاه اولوركه كفی ایلری واوكنه كتورر وروینه سد وحجاب ایلر وكاه اولوركه آنی جر ایلر ایچرو چكر
ویوزین آچروكاه ینه مد ایدوب اول كفی ساحله چكر كذلك بحر وحدانیت خدای متعال امواج افواج اسمائیله متموجه
ومتجلیه دركاه كف صورونقوش اشیایی اظهار ایدوب روی وحدانیته حجاب وسد ایلروكاه بحكم اسم القابض والباطن
آنی باطن عالمه جر ایلروكاه بحكم الباعث والباسط آنی مد ایدوب اخراج ایلر پس بو بحرك مظهرلری اولان انبیا
واولیانك دخی احوالی بو كونه دركه بونلرك بحر قلبی كاه اولوركه كف الفاظ وحكایتی ایلرو كتوروب روی معنایه
سد وپرده ایدر وكاه اول كف الفاظ وكلماتی درونه جر ایدوب وجه بحر معنایی كوستررلر وكاهی ینه مد واخراج ایدوب
صورته كتوررلر (كان البحر هكذا) بو معلومك اولدیسه (مثنوی) این زمان بشنو چه مانع شد مكر * مستمع را رفت
دل جای دكر * بو زمان دكله كه تقریر معنانك بسته اولمسنه باعث وتعبیر حقایق ومعارفه مانع نه اولدی مكر مستمعك
قلبی استماع معانی ایلمكدن بر غیری محله كذر قیلدیكه اول قنق اولان صوفینك حكایه‌سیدر پس لازم كلدیكه بو مقالدن
رجوع ایدوب صورت افسانه تقریر اولنه (مثنوی) خاطرش شد سوی صوفیء قنق * اندران سودا فروشد تا عنق
مستمعك خاطری خانقاهده قنق اولان صوفینك قصه‌سی جانبنه كتدی اول فكر وسوداده عنقه دكن آشغه كتدی
مثنوی) لازم آمد باز رفتن زین مقال * سوی آن افسانه بهر وصف حال * بو مقالدن كیر وكتمك لازم كلدی اول قصه
جانبنه صوفینك حالنی وصف ایلمكدن اوتوری (مثنوی) صوفی آن صورت مپندار ای عزیز * همچو طفلان تا كی
از جوز ومویز * ای عزیز صوفیدن مراد اول صورت صانمه یعنی هر صوف كینی وصوف لباسیله ملبس اولنی
مجرد صورت صوفیده اولمغله صوفی ظن ایلمه اوغلنجقلر كبی جوز وموزدن تا قچنه دك یعنی بو صورت جسمانیه كه
جوز ومویزه مشابه سنده در تا نه زمانه دك بو صورتدن حظ آله سن وطفولیت مرتبه‌سندن كذر ایلمیوب باطن بین
اولمیه سن (مثنوی) جسم ما جوز ومویزست ای پسر * كر تو مردی زین دو چیز اندر كذر * ای پسر بزم جسممز فی المثل
جوز ومویزدر اكر سن مرد ایسك بو ایكی نسنه‌دن كچ یعنی جوز ومویزه مشابه سنده اولان صورتدن وجسمدن فراغت
ایله یعنی بونلرله مقید اولمقدن وصورت وجسم اهلیله دخی مخالطه قیلمقدن فراغت ایله (مثنوی) ور تو اندر نكذری
اكرام حق * بكذراند مر ترا از نه طبق * واكر سن صورت وجسم قیدندن كچمیه سن حق تعالینك اكرام وعنایتی سنی
طقوز فلكدن كچورروسنك جانكه وحدت وصفوت شرابنی ایچوررر (مثنوی) بشنوا كنون صورت افسانه را *
لیك هین از كه جدا كن دانه را * امدی شمدی صورت افسانه‌یی ایشت وصوفینك قصه‌سنك ظاهرنی كوش ایت
ولیكن آكاه اول دانه‌یی صماندن جدا وتمیز ایله یعنی قصه‌دن حصه اولوب صورت حكایه‌دن دانهٔ معنایی آله كور

(الترام كردن خادم تعهد بهیمه را وتخلف نمودن (مثنوی) حلقهٔ آن صوفیان مستفید * چونكه در وجد
وطرب آخر رسید * اول مستفید اولان صوفیلرك حلقه وسماعی چونكه وجد وطربده آخره ایرشدی (مثنوی) خوان
بیاوردند بهر میهمان * از بهیمه یاد كرد اوان زمان * اول مهمان اولان صوفیدن اوتری خوان وطعام كتوردیلر اول
زمان بهیمه‌دن یاد كتوردی یعنی مركبنی تذكر ایلدی (مثنوی) كفت خادم را كه در آخر برو * راست كن بهر بهیمه
كاه وجو * كفت لا حول این چه افزون كفتنست * از قدیم این كارها كار منست * اول خانقاهه مهمان اولان
صوفی خدمت فقرا ایچون نصب اولنان خادمه دیدیكه آخره یوری راست ومهیا ایله اول حیواندن اوتری كاه وجوی خادم
ومتخادم وخادم مزوركلردر ذكر اولندی بو محلده اولان خادمه خادم مزوردیرلركه متشبه مبطلدركه صورتا خادم
ومعنا هادمدر پس اول خادم كذاب اول صوفیء محنت مآبه دیدیكه لا حول ولا قوة بونه چوق سویلمكلكدر یعنی
نه زائد سوزدر قدیمدن بو كونه كارلر بنم كارمدر بو محلده صورتا ومعنا طریق تصوفی وادب فقرایی بیان ایدر صورتا
بیان ایلدیكی خادم لساندن صوفیء مهمانه ادب تصوفی تعلیمدركه قچن بر اهل طریق بر خانقاهه كلدكده وانك خادم
وشیخن خالص وصافی اعتقاد قیلدقده بهیمهٔ نفسنی انلره سپارش قیلوب مالا یعنیدن وكثرت كلامدن خاموش اولمغه
ومؤنت نفسن فراموش قیلمغه سعی قیله وتسبیح وتهلیله مشغول اوله ومعنا بیان ایلمسی اولدركه قچن صوفی بر خانقاهه
كلسه وانك خادم وشیخنده تزویر وتلبیس كورسه بهیمهٔ نفسن تربیه واصلاح ایچون انلره تسلیم قیلمیه ومداهنه
وتزویرلرینه مغرور اولمیه بلكه لوازم نفسنه كندی مقید اولمقدن خالی اولمیه تا كم طریق حقه ذاهب اولدقده صوفیء
مفتونك لا حول خورده اولان مركبی كبی خابط وساقط اولمیه وافتان وخیزان كتمیه (مثنوی) كفت تر كن آن جوش را
از نخست * كان خرك پیرست ودندانهاش سست * صوفی خادمه ایتدی اول مركبك اربه‌سنی اولدن یاش ایله زیرا
او خر جغز قوجه‌در وانك دیشلری سست وضعیفدر (مثنوی) كفت لا حول این چه میكویی مها * از من آموزند این
ترتیبها) خادم صوفی‌یه ایتدی لا حول ولا قوة ای اولو بونه نه دیرسن غیر كسه‌لر بو ترتیبلری بندن اوكرنورلر (مثنوی) كفت
پالانش فرو نه پیش پیش * دارو‌ی منبل بنه بر پشت ریش * صوفی ایتدی اول خرك پالانی آشغه قوز زیاده مقدم پیش
لفظنك مكرر اولمسی تاكید افاده ایدر وایكیسی به باء فارسی ایله اولمق اولی اولور اكرچه صكره كی پیش باء عربیه
زیاده معناسنه اولوب مصرع ثانی‌یه مصروف اولسه دخی جائز اولور شو تقدیرا اوزره كه زیاده داروی منبل قوانك پشت
ریشی اوزره یعنی اول مركبك یاغر اولان ارقه‌سی اوزره قوی دارو قو منبل اكرچه معاند وتنبل معناسنه در اما بونده
قوی وبرندن قالقمیجی دارو دیمكدن استعاره اولور (مثنوی) كفت لا حول آخر این حكمت كذار * جنس تو مهمانم
آمد صد هزار * خادم صوفی‌یه ایتدی لا حول ولا قوة ای حكمتكذار یعنی ای حكمت سویلیجی واكثار كلام ایلیجی
بكا سنك جنسك یوز بیك مهمان كلدی (مثنوی) جمله راضی رفته اند از پیش ما * هست مهمان جان ما وخویش ما
جمیعسی بزم قتمزدن راضی كتمشلردر مهمان بزم جانمزدر واقربامزدر (مثنوی) كفت آبش ده ولیكن سیر كرم *
كفت لا حول از توام بكرفت شرم * صوفی دردمند اول كذاب ومنافقی صادق ظن ایلیوب تربیهٔ بهیمه ایچون احتیاط
برله سویلیوب دیدیكه اول مركبه صو ویر ولیكن صوق ویرمه زیاده ایلیجق ویركه ضعیف المزاجه ماء بارد یرامزدر
بو تقدیرجه سیر بونده زیاده معناسنه اولور یاخود معنی صوفی خادمه ایتدی حاره صو ویر اما تمام طوینجه ویرمه بو تقدیر
اوزره كرم تمام معناسنه اولوب معنی تمام طوینجه صو ویردیمك اولور پس خادم مكار وغدار دیدیكه (لا حول ولا قوة
الا بالله) ای میهمان بن سندن شرم طوترم از تو بكرفتم شرم تقدیرنده در یاخود معناسندن بنی شرم طوتدی یعنی بكا
اعتماد ایتمیوب بو قدر اهتمام وابرام والحاح ایتدیكندن شرمنده اولدم (مثنوی) كفت اندر جو تو كمتر كاه كن * كفت
لا حول این سخن كوتاه كن * صوفی خادمه ایتدی سن اربه ایچنه صمانی آزرك ایله خادم صوفی‌یه ایتدی لا حول ولا قوة
بو سوزی قصه ایله زیرا بكا سویلمك لازم دكلدر ولا حول ولا قوة الا بالله قولنك معناسی لا حركة ولا قوة الا بمشیئة الله
دیمكدر زیرا حال الشخص یحول دیرلر قچن تحرك ایلسه پس حول بو راده حركت معناسنه‌در (وقال الشیخ الاكمل
فی شرح المشارق قیل معناه لا حول فی دفع شر الا بمشیئة الله ولا استطاعة فی جلب خیر الا بمعاونة الله وعن
ابن مسعود رضی الله عنه قال علیه السلام الا اخبرك بتعبیر لا حول ولا قوة الا بالله قال علیه السلام لا حول عن
معصیة الله الا بعصمة الله ولا قوة علی طاعة الله الا بعون الله هكذا اخبرنی جبرائیل (مثنوی) كفت جایش را بروب
از سنك وپشك * ور بود تر ریز بروی خاك خشك * كفت لا حول ای پدر لا حول كن * با رسول اهل كمتر كو سخن *
احتیاط الرعایة الحمار ینه تكرار دیدیكه اول مركبك جایی سوپرسنك وپشكدن اكر آكچ یاش اولورسه دولك انك اوزرینه
خاك خشكدن پس خادم غدار ینه تكرار دیدیكه لا حول ای پدر اخروی سن دخی لا حول ایله واهل اولان رسوله

سوزی ازسویله نته کم ارسل الحکیم ولا توصه دیمشلر یعنی برخدمته برعاقلی کوندر وا کاوصیت وسپارش ایلمه دیو عقلا
بوقوله تنبیه ایلشلردرکن بوراده فارسیدر یعنی لاحول یی ذکرایله دیمکدر نته کم ابو یعلی وطبرانی بوحدیثی ایوب
حضرتلرینه اسناد ایدوب روایت بیورررلر (قال علیه السلام اکثر والاحول ولاقوة الابالله فانها کنزمن کنوز الجنة)
پس بوحدیثك موجبنجه مشایخ طریقت اهل سلوکه بوکلماتك چوق ذکر ایلمسنه ترغیب ایدرلر حتی السنهٔ اهل
سلوکده وردزبان اولوب هرکاروحالده (لاحول ولاقوة الابالله) دیرلر وبوحول قولینك ذکریله حقه اظهار فقر واحتیاج
ایدرلر (کما قال ابن الاثیر فی النهایة والمراد بهذه الکلمات اظهار الفقر الی الله بطلب المعونة منه علی مایطلب من الامور)
پس مشایخك بوندن مرادی جناب حقه عرض افتقار وعبودیت وهرکارده اندن طلب معاونت ایلمکدر لکن
بعض مبطل دمزورخادم کبی (یقولون بالسنتهم مالیس فی قلوبهم) فحواسنجه بوکونه الفاظ وکلماتی اکرچه ذکر ایدرلر
امادرونلری انك ذوق ومعناسندن غافل اولوب همان خلقی بوکونه اقاویله فریفته قیلورلر نته کم ازسلام علیك شأن کم
جوامان بیتنده کاوروآنك مابعدنده اولان ابیات دخی بومعنایه دلیل اولور (مثنوی) کفت بستان شانه پشت خربخار
کفت لاحول ای پدر شرمی بدار* صوفی خادمه ایتدی قشغی آل خرك ارقه سنی قشی صوفی یه خادم ایتدی (لاحول
ولاقوة الابالله) ای پدر برشرم طوت اکثار کلام ایلك طر یقنده بی شرم اولمغه دلالت ایلر (مثنوی) خادم این کفت
ومیان رابست جست * کفت رفتم کاه وجو آرم نخست* خادم بوسوزلری دیدی بلنی علی الفور بغلدی صوفی یه
دیدی کیده یم اول صمان وآرپه یی کتوره یم (مثنوی) رفت وزآخر نکرد او هیچ یاد* خواب خرکوشی بدآن صوفی بداد
خادم اوردن کتدی وآخردن هیچ یاد ایلمدی خادم اول صوفی یه طوشان اویقوسن ویردی یعنی آنی مغرور ایلدی زیرا
طوشان کوزلری آچق اولدیغی حالده اویورآنی کورن اویانق صنور اما اویله اویور پس خواب خرکوش مغرور ایلمکدن
وکندویی بیدار کوستروب نائم اولمقدن عبارت اولور (مثنوی) رفت خادم جانب اوباش چند* کرد برآندرز صوفی
ریشخند* خادم برنیجه اوباش جانبنه کتدی یعنی برقاج لوند خرسزلر جانبنه کتدی کیدوب انلرله مصاحبت
ومعاشرت ایتدی صوفینك وصیتی وسپارشی اوزره ریشخند ایلدی یعنی صوفینك صقالنه کولوب اکا استهزا قیلدی
(مثنوی) صوفی ازره مانده بود وشد دراز* خوابها می دید باچشم فراز* صوفی یولدن قالمشدی ویورغون اولمشدی
دراز اولدی یعنی اوزانوب یاتدی واقعه لر کوردی چشم فرازله چشم فرازدن مراد حس مشترك اولمق محله ملایمدر
اکرچه یومامش چشمله دینسه دخی قابلدر (مثنوی) کان خرش درچنك کرکی مانده بود* پارها ازپشت وران نش
می ربود* که آنك حماری برقوردك پنجه سنده قالمشدی اول قورد اول خرك پشت ورانندن پاره لر قاپردی یعنی انك
صرتندن واویلوغندن اتلر قوپردی (مثنوی (کفت لاحول این چه مالخولیاست* ای عجب آن خادم مشفق
کجاست* صوفی اویانوب اضطرابندن دیدی بوواقعه نه کونه مال خولیادر مال خولیا شول خیالات فاسده در که
غلبهٔ سودادن حاصل اولور ومال خولیاسی اولان خیالاتی حقیقت زعم قیلوراول عجب اول شفقت ایدیجی خادم
قنده در که خرك حالی اندن سؤال ایدم دیدی (مثنوی) بازمی دید آن خرش دراه رو* که بچاهی می فتاد وکه بکو*
کرواویوب کوردی انك اول خری یوله کیتمکده کاهی برقیویه دوشردی وکاهی چقوره (مثنوی) کونه کون می دید
ناخوش واقعه* فاتحه میخواند والقارعه* ویته اویوب کونا کون ناخوش واقعه کوردی پس فاتحه والقارعه
اوقوردی واقعه وقارعه ده احوال قیامتی کوردیکندن کنایه واردر زیرا واقعه اسم قیامتدر (کما قال فی مجمع البیان
القارعة البلیة التی تقرع القلب شدة المخافة وانما سمیت بها لانها تقرع القلوب بالشدائد پس تقدیر معنای بیت اولدر که
صوفی کونا کون ناخوش واقعه لر کوردی یعنی احوال قیامتی مشاهده قیلدی وانك دفعی ایچون فاتحه اوقودی
ودخی قارعه اوقودیکه بوسوره یی برکمسه اوقوسه فتنهٔ دجال وقیامتدن امین اوله کما روی عمروبن ثابت عن ابی جعفر
قال علیه السلام من قرأ القارعة امن من فتنة الدجال وشداید یوم القیامة (مثنوی) کفت چاره چیست یاران
جسته اند* رفته اند وجمله درها بسته اند* صوفی کندیسنه ایتدی چاره ندر یاران صچرامشلر یعنی پراکنده اولمشلردر
خانقاهدن کتمشلردر وجمله قپولری بغلمشلردر (مثنوی) بازمی کفت ای عجب آن خادمك* نه که باما کشت همنان
ونمك* کیرو کندویه ایتدی ای عجب اول خادم جك که بزمله هم نان ونمك اولمدیمی یعنی مقرردر که بزمله هم سفره اولدی
ونان ونمك یکه ال صوندی پس مقتضای طریقت خود بوایدیکه نان ونمك یندکدنصکره خیانت ومکر وخدیعت
ایلمیه یدی (مثنوی) من نکردم باوی الا الطف ولین* او چرابا من کند برعکس کین* بن اول خادمه ایلمدم الا الطف
وملایمت ایلدم او خادم نیچون بکا آنك عکسی اوزره کین وانتقام ایلر (مثنوی) هرعداوت راسبب باید سند* ورنه
جنسیت وفا تلقین کند* هرعداوته سبب کرك سند کرك یوخسه جنسیت وفا تلقین ایلر یعنی اول خادم خود بزم جنسمز

صوفیدر پس جنس جنسه میل ایلمك ووفا قیلمق مقتضای طریقت ایدی پس بونك سری نه اوله دیو تفکره دوشدی
(مثنوی) بازمی کفت آدمی بالطف وجود* کی بران ابلیس جوری کرده بود* کیرو کندویه دیدی لطفله وجودله اولان
حضرت آدم علیه السلام اول ابلیس اوزره نیچن برجور ایلدی حال بوکه ابلیس پرتلبیس اول آدمه بوقدر خیانت
واهانت قیلدی (مثنوی) آدمی مرمار وکژدم راچه کرد* کو همی خواهد مر اورا مرك ودرد* آدم اوغلی مار
وعقربه نه ضرر ایلدی که اول مار وعقرب بنی آدمه مرك ودرد ایسترو انك هلاکنه قصد ایلر (مثنوی) کرك را خود
طبع وخوبدریدنست* این حسد درخلق آخر روشنست* قوردك طبیعت وخاصیتی خود برعقدر آخر بوحسدلر
خلقده روشندر پس احتمالدر که اول خادم بدنهاد خباثت جبلیه سنك مقتضاسی اوزره بنم آکا ایلدیکم تعظیم
واحسان مقابله سنده اوبکا اساءت قیلمش اوله دیدی (مثنوی) بازمی کفت این کمان بدخطاست* بربرادر اینچنین ظنم
چراست* صوفی کیرو کندیسنه ایتدی انك حقنده بوکمان بدخطا وبوکونه سوء ظن (ان بعض الظن اثم) فحواسنجه وبال
واثمدر برآدم اوزره بنم بوبخلین ظنم نیچوندر که اذا ظننت فلا تحقق بیورلمشدر (مثنوی) باز کفتی حزم سوء الظن
تست* هرکه بدظن نیست کی ماند درست* کیرو ایتدی حزم سنك سوء ظنکدر (کما قال علیه السلام الحزم سوء الظن
هرشول کمسه که بدظن دکلدر نیچن درست قالور یعنی شول انسانکه اکثر محلده سوء الظن قیلمیه وبدکمان اولمیه اول
اعدا شرندن نیجه امین اولور ومکر وخدیعت خلقدن نوجهله سلامت ونجات بولور (مثنوی) صوفی اندر وسوسه
وان خرچنان* که چنان بادا جزای دشمنان* صوفی وسوسه وافکارده واول خر انجلین یعنی بلا ومحنت ایچره آج
ومحتاج که دشمنلرك جزاسی انجلین اولسون (مثنوی) آن خرمسکین میان خاك وسنك* کژشده پالان دریده
پالهنك* اول مسکین خر خاك وسنك ایچنده پالانی صرتندن اکلمش وقوصقونی یرتلمش ایدی (مثنوی) (کشته
ازره جمله شب بی علف* کاه درجان کندن وکه درتلف* یولدن دوکای کیجه صباحه دك بی علف اولمش کاهی جان
چکشمکده وکاهی تلف وهلاکده یعنی یول زحمتندن وجمله شب بی علف کاه جان چکشمکده وکاهی تلف مرتبه سنده
اولمشیدی (مثنوی) خرهمه شب ذکرمی کرد ای اله* جورها کردم کم ازیك مشت کاه* مسکین خر دوکای کیجه
صباحه دك لسان حالله ذکر ایلیوب دیدیکه ای اله وای دوکای مخلوقه ملجاء وپناه آرپه یی رها ایلدم قودم براوچ صماندن
اکسك یوقمی بومصرع سامعه صحیح سکوت افاده ایلمز یا استفهام اولمغله ویا بخش لفظلرنی تقدیر ایتمکله که بونلری اسلوب
کلام اقتضا ایدر تقدیر کلام خدایا جور اترك کردم باری کم ازیك مشت کاه بده یا بخش دیمك اولور یاخود بویله دینسه دخی
جائزدر خر دوکای کیجه زبان حالله ذکر ایلدی بویله دیو که ای اله آرپه یی قودم وآرپه دن وازکلدم براوچ صماندن کم میم
(مثنوی) بازبان حال می کفت ای شیوخ* رحمتی که سوختم زین خام شوخ* زبان حالله دیردی ای شیخلر برمرحمت
ایلیکز که بوادبسز خادمدن یانمدم (مثنوی) آنچه آن خردید ازرنج وعذاب* مرغ خاکی بیند اندر سیل آب* رنج
وعذابدن اول نسنه یی که اول خر کوردی سیل صویی ایچره خاکه منسوب اولان قوش کورر یعنی سیلاب ایچره مرغ
خاکی نه مرتبه عذاب کوررسه اول خر اول کیجه اویله عذاب کوردی (مثنوی) پس بپهلو کشت آن شب تاسحر* آن خر
بیچاره ازجوع البقر* اول کیجه سحره دك پهلوسیله دوندی وبوالندی اول بیچاره خر بقر آچلغندن جوع البقر
برمرضدر که انسان اکا مبتلا اولسه طویمق بیلمز (مثنوی) روزشد خادم بیامد بامداد* زود پالان جست بر پشتش
نهاد* روز اولدی خادم صباح وقتنده کلدی علی الفور خرك پالانی استدی وآنك ارقه سی اوزره قودی (مثنوی) خر
فروشانه دوسه زخمش بزد* کرد باخر انچه زان سك می سزد* خادم اول خره خرفروشلر کبی ایکی اوچ زخم اوردی خره
اول نسنه یی ایلدیکه اول کلبدن لایق اولور (مثنوی) خرجهانده کشت ازتیزی نیش* کوزبان تاخر بکوید حال
خویش* نیشك حدت وتیزلکندن خر قالقیجی اولدی قنی زبان وکفتار تاخر کندونك حالنی سویلیه (کمان بردن
کاروانیان که بهیمهٔ صوفی رنجورست (مثنوی) چونکه صوفی برنشست وشد روان* رود رافتادن کرفت او هرزمان*
چونکه صوفی حماری اوزره اوتوردی ویوله روانه اولدی اول حمار هرزمان یوزی اوزره دوشمکه باشلدی (مثنوی)
هرزمانش خلق برمیداشتند* جمله رنجورش همی پنداشتند* هرزمان خلق اول حماری قالدررلردی جمیع کاروان
خلقی آنی خسته صانورلردی (مثنوی) آن یکی کوشش همی پیچید سخت* وان دکر درزیر کامش جست لخت* اول
بریسی اول حمارك قولاغنی محکم بورردی واوبریسی اول خرك دماغی التنده پاره بوقلردی یعنی تا یله که آنك اولمشیدر
(مثنوی) وان دکر درنعل او می جست سنك* وان دکر درچشم او می دید زنك* واول بریسی خرك نعلی آکنده طاش
بوقلردی تا انك دوشمسی بلکه آیغنه طاش باتمه دندر دیو واوبریسی حمارك چشمنده پاس اورردی یعنی حمارك کوزینه
بقردی انك کوزنده کی سی وارمیدر دیو (مثنوی) بازمی کفتند ای شیخ این ز چیست* دی نمی کفتی که شکر این

خرقو يست * بولداشلری کيرو ايتديلر ای شيخ بو ندر دون د بمزمی ايدکه حضرت خدايه شکر اولسون بو خرقويد ر
(مثنوی) کفت آن خر کوشب لا حول خورد * جز بدين شيوه نداند راه کرد * چونکه قوت خرشب لا حول بود * شب
مسبح بود وروزاندر سجود * پس صوفی يارانته ديديکه اول خرکه کيجه ده لا حول يه بو شيوه دن غيری راه ا تمك بيلمز
چونکه خرك قوت وغداسی کيجه ايله لا حول اولدی کيجه مسبح اولدی وکوندز سجده ده يوزی اوزره دوشمکده اولدی
اعلم يا اخی حضرت مثنوينك اکثر محلی رموز وکنايات وايما واشاراتدر بو بيتلرده دخی کنايت واشارتی وار در صوفی
لسانتدن شول خرلره که بو دنيا کيجه سنده برمز ور کذابك لا حولن يه يعنی بلا تربيهٔ نفس ولا تغذيهٔ روح اسقاط
اضافات ايدوب حرکات وسکناتی خدانك مشيتنه اسناد ايدوب وجبريو لنه کتمسنی قبول ايليه وانك بو کونه توحيدنه
وبلا عمل اولان تسبيحنه فريفته اولسه خبط وسقوط شيوه سندن غيری روز آخرنده کار بيلمز ودوشمکدن وسور
جمکدن خالی اولمزمکا علی وجهه سجده يی اول زمان ايدر وپل صراطه يوزی اوزره کيدر (مثنوی) آدمی خوارند
اغلب مردمان * از سلام عليك شان کم جو امان * بو بيت وبونك مابعدنده اولان ابيات تا در زمين مردمان خانه مکن
بيتنه کلنجيه دك قصه دن حصه دريعنی اکثر خلق جهان واغلب مردمان خادم غدار کبی آدمی خوار لردر بونلرك
ظاهر اسلام سنك اوزرينه اولسون ديملرندن وسکالسان ايله دعا وثنا ايلملرندن آز آمان دله که انلرك السلام عليك سی
خادمك لا حول سی کبيدر (مثنوی) خانهٔ ديو ست دلهای همه * کم پذيراز ديو مردم دمدمه * جميعسنك کوکلری
شيطان اويدر انسان شيطاندن دمدمه قبول ايلمه زيرا ظاهر الاف وکزاف ايدرلر وباطنا مکر وخديعت سمتنه کيدرلر
(مثنوی) از دم ديو انکه او لا حول خورد * همچو ان خر در سر ايد در نبرد * شيطانك نفسندن اول کمسه که اول
لا حولی يدی يعنی شيطان سيرت اولان کمسه نك اغزندن ظهور ايلين توحيد وتسبيحنه اعتماد ايليوب انك سوزن قبول
ايلدی اول خر کبی باشی اوزره کلور جنکده يعنی صوفينك اول لا حول خورده مرکبی کبی يوله عزيمت ايلدکده باشی
اوزره نيجه افتان وخيزان اولديسه شيطان سيرت اولان آدمدن دخی حيله آميز اولان سوزی قبول ايلين نفس
وشيطانله جنك ايلمك وقتنده باشی اوزره دوشمك مقرر اولور (مثنوی) هرکه در دنيا خورد تلبيس ديو * وز عدو دوست رو
تعظيم وريو * هر کيمکه دنياده ابليسك تلبيسنی يه دوست رو اولان عدودن تعظيم وحيله قبول ايليه (مثنوی) در ره
اسلام بر پول صراط * در سرايد همچو آن خر از خباط * اسلام يولنده وصراط کوپروسی اوزره اول خر کبی ضعف
وسراسيمه لکدن ديه سی اوزره کلور (مثنوی) عشوه های يار بد منيوش هين * دام بين ايمن مرو تو بر زمين * آکاه اول
يار مز يارك مکر اوزره عشوه لرنی استماع ايلمه يار اوزره ايمن يورومه طوزاق کور يعنی بريوزنده زياده بصيرت واحتياط
اوزره اول زيرا که نفس وشيطانك وانسان شکلنده اولان حيوانك حيله وخدعه سی ودام مکر وغدری قتی چوقدر
تاسنی دامه دوشرميه لر (مثنوی) صد هزار ابليس لا حول آر بين * آدما ابليس را در مار بين) يوز بيك لا حول کتور يجی
ابليس کور ای آدم ابليسی مار ايچنده کور مشهور حکايتدر که جنتك دربانی مار ايدی ولکن اول زمانده قتی خوب
صورت ومليح الشکل ايدی شيطان کندی صورتيله جنته داخل وحضرت آدمه مقارن اوله ميوب اولا مار له اشنالق
ايدوب انك وجودنه حلول ايلدی بعده انك شکلنده جنته داخل اولدی حضرت آدمه مقارنت قيلوب اکل کندمه
تحريص وترغيب ايلدی حضرت آدم آنك شيطان ايدوکنی بيله ميوب اکل کندمه ميل قيلدی پس آخر الامر حق
تعالی اول ماری بو شکل قبيحه مسخ ايلدی کذلك نيجه مار سيرت وشيطان طبيعت يارلر واردر که صورتا لطيف ومليح
بر انساندر لکن باطنا اول مار وشيطاندر پس ای آدم اوغلی ابليسی اول مار سيرت اولان انسانده کور (مثنوی)
دم دهد کويد ترا ای جان دوست * تا چو قصابی کشد از دوست پوست * سکا ای جان وای دوست ديو دم ويرر تا بر
قصاب کبی دوستندن پوستی چکه يعنی بر شيطان سيرت انسان سکا خوش آينده سوز سويلمسی قصابك قيونه نفخ
ايلمسی وآياغنه باش قومه سی کبيدر انك مرادی قويندن پوستنی چيقارمقدر کذلك بو شيطان سيرت دخی دوستنی
اضلال ايليوب دين ودنياده بدنام ومخذول قلمقدر (مثنوی) دم دهد تا پوستت بيرون کشد * وای او کز دشمنان
افيون چشد * سکا دم ويرر تا سنك پوستکی طشره چکه وای اول کمسه يه که دشمنلرندن افيون داده اوذوق ايده جلك
کمسه بر آخر کمسه يه کماليله دوستلق اظهار ايدوب اکا بر لطيف کيف ودفع طبيعه وقوت بدنه سببدر ديو افيونی مدح
ايليه رکدن باخصوصکه قرقند نصکره عدس مقداری يمکه حکمانك دخی تجويزی واردر ديو سويليه رکدن آنی يالك
اهل کيف ايلر بعده شيطان بر کمسه يی آزديروب دوستلغی آندن کسديکی کبی اول صورتا دوست وباطنا دشمن اولان
دخی آندن دوستلغی قطع ايلر واول بيچاره مدت عمرنده اسير کيف اولوب مشرب انسانيتدن چيقوب نه مرده نه زنده
بر عجب دام بلايه کرفتار اولور پس ابتداسنده اکر بغايت دوستك ايسه ده انك الندن افيون يمکدن حذر ايله تا کم مسموم

معنوی اولميه سن (مثنوی) سر نهد بر پای تو قصاب وار * دم دهد تا خونت ريزد زار زار * اول شيطان سيرت اولان
انسان سنك آياغنه تملق وجابلوسلق ايدوب باش قور قصاب کبی سکا دم ويرر ومغرورلق مرتبه سنه ايرکورر تا کم
زار زار عاقبة الامر سنك قانکی دوکه (مثنوی) همچو شيری صيد خود را خويش کن * ترك عشوهٔ اجنبی وخويش کن
بر ارسلان کبی کندی شکارنی کندك ايله اجنبی وخصمك عشوه وخوش آمدنی ترك ايله (مثنوی) همچو خادم دان
مراعات خسان * بی کسی بهتر ز عشوهٔ ناکسان * ادانی وخسلرك مراعاتنی خادمك مراعاتی کبی بيل ناکسلرك
عشوه وحيله سندن بی کسلك يکدر زيرا انلرك خوش آمدی وريشخندنده فائده اولمديغندن ماعدا نيجه مضرت
وخسارت مقرر اولور (مثنوی) در زمين مردمان خانه مکن * کار خود کن کار بيکانه مکن * مردملرك يرنده خانه
ايلمه زيرا غيری کمسه لرك يرنده خانه ومکان اتخاذ ايلسك بيوفالقلری حسبيله سنی اندن اخراج ايليوب الم واضطرابده
قالورسن بوده جائزدر که زمين مردماندن مراد بو دنيا اوله يعنی بو دنياده خانه ومکان اتخاذ ايدوب بونك اهليله معاشرت
ومصاحبت قيلمه کندی ايشك ايله بيکانه نك ايشن ايلمه پس بيکانه دن مراد کيم ايديکن بيان بيوررلر (مثنوی) تا تو تن را
چرب وشيرين می دهی * جوهر خود را نبينی فربهی * تا که سن تنکه چرب وشيرين ويره سن کندی جوهريکی فربه
کورمز سن يعنی روحکی قوی وعظيم ونورانی بولمزسن (مثنوی) کر ميان مشك تن را جا شود * روز مردن کند او
پيدا شود * اکر تنه مشك ايچنده يراوله وبر کمسه آنی مشك وعنبرلر ايچره پرورش قيله اولمك کونی انك مردار
رايحه سی پيدا اولور (مثنوی) مشك را بر تن مزن بر دل بمال * مشك چه بود نام پاك ذو الجلال * مشکی تن اوزره اورمه
کوکل اوزره سور يعنی لطيف رايحه لرله جسمك معطر قيلمه بلکه قلبکی معطر وممسك ايله مشك ندر ذو الجلال اولان
اللهك نام پاکيدر که قلب وروح الله تعالينك نام شريفيله وذکر لطيفيله ممسك ومعطر اولور (مثنوی) آن منافق مسك
بر تن می نهد * روح را در قعر کلخن می نهد * اول منافق مسکی تنی اوزره قور مابعدنده اولان بيت بونده اولان ابهامی
تفسير ايلر روحی کلخنك قعرينه قور (مثنوی) بر زبان نام حق ودر جان او * کندها از فکر بی ايمان او) اول منافقك زبانی
اوزره نام حق واردر وانك جانی اوزره اولان منافقك ايمانسز فکرندن قبيح رايحه لر واردر پس نام الهی وذکر ربانيکه
مسك درونده منافق آنی جسم اوزره قويوب لساننده اظهار وجاری ايلر لکن جانی اوزره کفر ومعصيت رايحه لرندن
خبيث وقبيح رايحه لر واردر (مثنوی) ذکر با او همچو سبزهٔ کلخنست * بر سر مبرز کلست وسوسنست * اول منافقله
ذکر الله کلخنك سبزه سی کبيدر مثلا آبخانه اوستنده کل وسوسن کبيدر يعنی منافق کلخن وآبخانه کبيدر نام الهی
سبزه وکل وسوسن کبيدر چونکم انك وجودنده بته کلخنده ومزبله ده بتن کل وسوسن کبی اولور (مثنوی) آن نبات
آنجا يقين عاريتست * جای آن کل مجلسست وعشرتست * اول نبات انده بی شك عاريتدر اول کلك يری مجلسدر
وعشرتدر کذلك نام الهی منافقك دهاننده عارضی وعاريتدر آنك محلی اصل خالص ومخلص اولان کمسه لرك مجلس قلبی
وروضهٔ درونيدر (مثنوی) طيبات آيد بسوی طيبين * للخبيثين الخبيثات است هين * زيرا طيبات طيبين جانبنه کلور
(والطيبات للطيبين والطيبون للطيبات) فحواسی اوزره پاك وطيب اولنلر دخی طيبات وطاهرات اولان اشيايی
بولور خبيثين ايچون خبيثات واردر اکاه اول کما قال الله تعالی (الخبيثات للخبيثين والخبيثون للخبيثات) پس هر خبيث
اولان کمسه لرك جسدلری وفعل وعملری دخی کنديلره مناسب اولور وخوی وخصلتلری دخی نفس خباثت مقرلرينه
کوره ظهور قيلور (مثنوی) کين مداران که از کين کمرهند * کورشان پهلوی کين داران نهند * کين طوتمه اول کمسه لره
که کيندن کمراهلردر يعنی حقود اولنلره وبر مؤمنه کين طوتانلره سن کين طوتمه زيرا انلرك قبرنی کيندارلر قبری يننده
قورلر وحقود وحسود اولان طائفه يه کين طوتمقدن کمراه اولان کمسه يی الحاق قيلورلر زيرا جنسيت علت انضمام
اولور وهر کينه صاحبی کيندارلر منزله سنه دخول قيلور (مثنوی) اصل کينه دوزخست وکين تو * جز و آن کلست
خصم دين تو * وکينه نك اصلی دوزخدر وسنك کينك اول کلك جزويدر سنك دينك دشمنيدر يعنی انسانده اولان
کين صفتی جهنمدن بر جزودر سنك دين وايمانکك عدوسيدر وعاقبت الامر (کل شیء يرجع الی اصله) فحواسنجه اول
صفت سنی کندی اصل اولان دوزخ جانبنه چکمك مقرر اولور (مثنوی) چون تو جزو دوزخی پس هوشدار * جزو سوی
کل خود کيرد قرار * چونکم سن دوزخك جزوئيسن پس هوش طوت جزؤ کنديسنك کلی جانبنده قرار طوتر پس اول
کين صفتی سنی ای کيندار عاقبت جهنمه آتر (مثنوی) ور تو جزو جنتی ای نامدار * عيش تو باشد ز جنت پايدار * وکر سن
جنتك جزوی ايسك ای نامدار يعنی کيندار اولميوب نيك کردار وصلاح شعار اولورسك سنك عيشك جنتدن پايدار
اولور (مثنوی) تلخ با تلخان يقين ملحق شود * کی دم باطل قرين حق شود * اجی يقين بودر که آجيلره ملحق اولور يعنی
خبيث وبد خو اولان تلخلرينه کندی جنسی اولان خبيث وتلخلره ملحق اولوب دار اهل خباثت اولان جهنمه دخول

قیلورلرچون باطل سوز وقبیح عمل اهل حقه قرین اولور زیرا حقله باطل ضدلردر ایکی ضد بربره جمع اولمسی قابل دکلدر
ولهذا قال الله تعالی (وقل جاء الحق وزهق الباطل ان الباطل کان زهوقا) (مثنوی) ای برادر تو همان اندیشهٔ * ما بقی
تو استخوان وریشهٔ * ای برادر سن همان اندیشه سن سنك باقی اولان شیئك استخوان وریشه در یعنی ای انسان سن
همان محل اندیشه اولان نفس ناطقه سن دیمکدر پس ذکر حال وارادهٔ محل قبیلندن اولور ذکر مسبب ارادهٔ سبب
دینسه ودخی ذکر ملزوم وارادهٔ لازم قبیلندندر دینلسه ده جائزدر زیرا اصل انسان همان حیوان ناطقدر پس
همان سن اندیشه سن دیو تعبیر بیوردقلرندن نکته بودر که اندیشه اثر نفس ناطقه وصورت قوهٔ مدرکه در پس حقیقت
انسانیه نك ایولکنك وکم لکنك بیلنمسی صورت عقلیه سندن واثر نفسیه سندن معلوم اولور اگر اندیشه اولمیدی
حقیقت انسانك مرتبه ومقداری معلوم اولمزدی انکچون بیوررلر (مثنوی) گر گلست اندیشهٔ تو گلشنی * ور بود خاری
تو هیمهٔ گلخنی * اگر گل ایسه اندیشه لك نظر ایله گور گلشن سن واگر اندیشه لك خار دل آزار ایسه سن گلخنه منسوب
اوطون سنکه فکر المرء قیمته دیمشدر مراد بودر که پاك فکرت ولطیف نیت اولان کمسه نك مکانی دخی گلشن جنت
اولور وبد نیت وقبیح فکرت اولان کمسه نك مقری گلخن سقر اولور (مثنوی) گر گلابی بر سر جیبت زنند * ور تو چون
بولی برونت افکنند * اگر گلاب ایسك سنی جیبك باشی اوزره اوررلر واگر سن بول کبی ایسك سنی طشره براغورلر یعنی
اگر لطیف الخصال وجمیل الفعال گلاب رایحهٔ طیبه صاحبی ایسك سنی مقبول ایدرلر واگر بول کبی خبیث وناپاك
ایسك سنی منبع خباثه آترلر (مثنوی) طبلها در پیش عطاران ببین * جنس را با جنس خود کرده قرین * مثلا
عطارلرك اوکنده طبله لری گور عطارلر جنسی کندی جنسنه قرین وقریب ایلمش (مثنوی) جنسها با جنسها آمیخته *
زین تجانس زینتی انگیخته * جنسلری جنسلره قرشدرمش بو تجانسدن برزینت پیدا ایلمش یعنی برشیئی برشیئه
جنس ایلمك جهتندن برزیب وزینت اظهار ایلمش (مثنوی) گر درآمیزد عدس با شکرش * بر گزیند یك یك از یکدیگرش
اگر عدس عطارك شکرینه قرشسه عطار بربر آنی اوبر آخرندن آیرندیلر وتمییز ایلر (مثنوی) طبلها بشکست
وجانها ریختند * نیك وبد درهم گر آمیختند * طبله لر صندی وجانلر دوکلدیلر یعنی ارواح طبله لری صنوب مرتبهٔ
ارواحدن جانلر بو عالم اشباحه دوکلدیلر ایو ویرامز بو عالمده بری برینه قرشدیلر (مثنوی) حق فرستاد انبیارا با ورق *
تا گزید این دانه ها را بر طبق * اندنصکره حق تعالی ورقله انبیا کوندردی ورقدن مراد کتب الهیه در تا کم بو انسان
دانه لرین طبق عالم اوزره اورندیلدی مؤمنی کافردن وموافقی منافقدن تمییز ایلدی (مثنوی) پیش ازین ما امت
واحد بدیم * کس ندانستی که ما نیك وبدیم * بوندن اول برامت واحده ایدك یعنی برطائفه ایدك کمسه بیلمزدیکه بز ایو یز
ویا خود یرامزز (مثنوی) قلب ونیکو در جهان بودی روان * چون همه شب بود وما چون شب روان * جهانده قلب
وایو روان ایدی وزیوفله نقد خالص برابر ایدی چونکم دوکلی کیجه کبی ایدی وبز کیجه کیدیجی کمسه لر کبی ایدك (مثنوی
تا برآمد آفتاب انبیا * گفت ای غش دور شو صافی بیا * تا کم انبیای عظامك وجودی آفتابی ظهوره کلدی وطلوع
قیلدی آفتاب وجود انبیا خلقی تمییز ایدوب غش مرتبه سنده اولنلره ای غش سن دور اول وصافی مرتبه سنده اولنلره
ای صافی ایلر وکل دیدی (مثنوی) چشم داند فرق کردن رنگ را * چشم داند لعل را و سنگ را * رنگی فرق وتمییز ایلمکی
چشم بیلور لعلی وسنکی چشم بیلور چشمدن مراد انبیاء عظامدر وآنلره وارث اولان اولیای کرامدر که بونلر انسان
العین منزله سنده در پس هر کسك رنك باطننی فرق ایلمکی انبیا واولیا بیلور وایوبی کتودن بونلر تمییز قیلورلر (مثنوی)
چشم داند گوهر وخاشاك را * چشم را زان می خلد خاشاکها * گوهر وخاشاکی چشم بیلور چشمه خاشاك اول
سببدن باتار یعنی انبیاء عظام واولیای کرام که چشم منزله سنده در گوهر وخاشاکی بیلور گوهر مرتبه سنده اولنلره رعایت
قیلدقلری وخاشاك مرتبه سنده اولان کفره وفجره یه تحقیر واهانت ایلدکلری اجلدن بونلره اکثر خس وخاشاك
منزله سنده اولان کفره وفجره اذا وجفا ایدرلر وخس وخاشاك گوزه باتوب رنجیده قیلدیغی کبی بونلر دخی اول صاحب
سعادتلری رنجیده قیلورلر (مثنوی) دشمن روزند این قلابکان * عاشق روزند آن زرهای کان * بو قلاب چکلر روزك
دشمنلریدر اول کانك التونلری روزك عاشقلریدر قلابکاندن مراد مرائی واهل نفاق اولان مزورلردر که روز کبی منور عالم
اولان مرشدلرك دشمنلریدر اما معدن زر کبی خالص ومخلص اولنلر آنلری دوست طوترلر روزدن مراد روز قیامت
اولسه دخی جائزدر (مثنوی) زانکه روزست آینهٔ تعریف او * تا ببیند اشرفی تشریف او * زیرا که اول قلاب چکلرك
تعریفنك آینه سی روزدر او ضمیری زر کانه راجع اولسه دخی جائزدر یعنی زیرا که اول زر کان کبی اولان کان خالصك
آینهٔ تعریفی روزدر تا کم اشرفی اولان کمسه اول روزك تشریفنی گوره یعنی اشرفه منسوب اولان اول روز مشابه سنده
اولان مرشدك تشریف وتکریم ایلمسنی مشاهده قیله (مثنوی) حق قیامت را لقب زان روز کرد * روز بنماید جمال سرخ

وزدر

وزرد * حق تعالی حضرتلری قیامته اول سببدن روز لقب ایلدی ویوم قیامت دیو سویلدی زیرا روز سرخ وزردك جمالنی
کوسترر کذلك یوم قیامت دخی هرکسك اسرارنی (یوم تبلی السرائر) فحواسنجه ظهوره کتوروب تمییز ایلر (مثنوی)
پس حقیقت روز سر اولیاست * روز پیش ماهشان چون سایه هاست * پس حقیقتده روز اولیانك سریدر که انلرك ضمیر
منیرلرینك روشنالکیله نیك وبد فرق اولنور روز انلرك ماهی قتنده سایه لر کبیدر یعنی بو ظاهرده اولان روز انلرك ماه
باطننه نسبت کولکه لر مشابه سنده در (مثنوی) عکس راز مرد حق دانید روز * عکس ستاریش شام چشم دوز *
روزی مرد حقك رازینك عکسی وپرتوی بیلکز یعنی بو روز روشن مرد کاملك باطننده اولان رازینك عکس واثریدر
اول مرد حقك ستارلکنك عکسی چشم دوز اولان یعنی کوز اورتیجی اولان شبدر تا کم بونك حقیقتی بو بیتدن دخی
معلومك اولور (مثنوی) زان سبب فرمود یزدان والضحی * والضحی نور ضمیر مصطفی * حق تعالی حضرتلری بو سببدن
قرآن عظیمده والضحی بیوردی حقیقتده والضحی حضرت مصطفانك علیه السلام روشن ضمیرینك نوریدر تا کم حق
تعالی بیوررر (والضحی واللیل اذا سجی) ای اقسم وقت ارتفاع الشمس وتخصیصه لان النهار یقوی فیه یعنی ضحی
حقیچون که وقت ارتفاع شمسدر وضحی یه قسمك تخصیصی اول وقتده نهار قوی اولدیغندن اوتریدر ولیل
حقیچونکه اهلی ساکن اولوب اولیلك ظلامی راکد اوله سجی البحر سجوا دیرلر چن امواجی ساکن اولسه (ما ودعك
ربك وماقلی) جواب قسمدر ای ما قطعك قطع المودع یعنی سنی ربك ترك ایلمدی یا محمد وماقلی دخی سکا بغضده ایلمدی
مفعولی محذوفدر رعایة للفاصلة تقدیری وماقلیك دیمکدر بو تفسیر ظاهردر اما عند التحقیق قدیمك حادثه قسمی
غیر جائزدر پس مضاف مقدر اوله تقدیر کلام ورب الضحی دیمکدر ویا خود ضحی دن مراد نور باطن مصطفی ولیلدن
مراد جسد ظاهر محمد مجتبی اوله تقدیر کلام انوار باطنهٔ مصطفی حقیچون وجسد ساترهٔ محمد مجتبی حقیچون که قوای
جسدانیسی ساکن وراکد اولوب مرتبهٔ اطمینانه یتمشدر پس حضرت خداوندکار بو محلده ارباب ظاهرك کلامن
اصحاب تحقیقك مرامنه توفیق بیوروب دیرلر که جناب پروردکارك نور نهاره وشب تاره قسمی واردر علی قصد المبالغة
تعظیما الشان رسول الله کان جناب خدا بیوررلر که ای بنم حبیبم بنم ضحایه قسمم سنك نور پاککه مشابهتی ولیله قسمم تن
تاباککه مماثلتی اولدیغندن اوتریدر یوخسه فانی اولان اشیانك بنم یانمده نه مقسم به اولمغه لیاقتی واردر امدی
سنك نورکه من وجه مشابه اولنه بو یله قسم ایدیجك نورکه تعظیم وذاتکه تکریم نه مرتبه ایدیکنی خلق بوندن منفهم اوله
(مثنوی) قول دیگر کین ضحی را خواست دوست * هم برای آنکه این هم عکس اوست * قول دیگر که دوست بو ضحی یی
دیلدی یعنی اهل تفسیرك دیدکاری قول که حق تعالی بو صوری اولان ضحی یی دیلدی وبو که قسم ایلدی
هم انکچوندرکه بو ضحای صوری هم انك عکسیدر یعنی حضرت مصطفانك ضمیرنده اولان نور الهینك پرتویدر
(مثنوی) ورنه بر فانی قسم گفتن خطاست * خود فنا چه لایق گفت خداست * یوخسه فانی اوزره باقینك قسم
دیمسی خطادر اما کندی نورینك عکس واثری اولدیغی اعتبارله قسم ایلمك روادر فنا خود خدای تعالینك کلامنه
وقسم ایلمسنه نه لایقدر (مثنوی) از خلیلی لا احب الآفلین * پس فنا چون خواست رب العالمین * بر خلیلدن
لا احب الآفلین) یعنی حضرت ابراهیمدن بن آفل وزائل اولنلری سومزم دیمك صادر اولدی پس عالملرك ربسی ومالکی
فنانی نیجه استدی واکا نه وجهله تعظیم ایدوب قسم ایلدی (مثنوی) لا احب الآفلین گفت آن خلیل * کی فنا خواهد
ازین رب جلیل * اول خلیل (لا احب الآفلین) دیدی وزائل وفانی اولنلره محبت وتعظیم ایلمدی رب جلیل بو قسمدن
قچن فنا مراد ایلر یعنی حضرت حق تبارك وتعالی بو فانی اولان شیئلره قسم ایلمسی یا کندینك صفات علیه سنه مظهر
اولدیغی ملابسه سیله ویا خود من وجه آکا مشابهتی اولدیغی مناسبتیله در والا جلیل وعظیم اولان پادشاه مجرد فانی
اولان شیئه قسم قیلمسی برنده اولمز (مثنوی) باز واللیلست ستاری او * وان تن خاکی زنگاری او * کیرو واللیل انك
ستارلکیدر واول حضرتك خاکی اولان تن زنکاریسیدر یعنی کیرو والضحی دیو قسم ایلدکدنصکره واللیل
دیو قسم ایلمسی اول حضرتك خاکیده ستارلکی مراد اولور واول ستار اولان لیلدن مراد اول حضرتك زنکه منسوب
اولان خاکه منسوب اولان بدن شریفیدر که فی المثل لیله مشابهدر اول جهتدنکه باطننك نورانیتنی ستر ایدیجی وروح
پر انوارنی اورتیجیدر (مثنوی) آفتابش چون برآمد زین فلك * با شب تن گفت هین ما ودعك * اول رسولك آفتابی
چونکه فلکدن یوقری کلدی آنك آفتابی تن شبنه ایتدی آکاه اول خداسی ترك ایلمدی یعنی پیغمبرك علیه السلام
وجود شریفنه حاکم ورب اولان آفتاب حقیقی چونکم فلك الهیه دن یوقاری کلدی یعنی طلوع وظهور قیلدی پس
سنت سنیهٔ الهیه وعادت ربانیه بونك اوزرینه درکه (ان کانت الشمس طالعة فالنهار یکون موجودا واللیل غائبا مستورکا)
پس اویله اولسه دیدهٔ اغیار اول حضرتك شب تننی من وجه شمس حقیقتدن مبعود ومتروك کوروب (ان محمدا ودعه

ربه وقلاه) دیدیلرسه آفتاب حقیقت محمدی یعنی عین ثابتهٔ احمدی اول حضرتك جسم شریفنه تسلیه ویروب کندی
نورینه وآنك جسم پرحبورینه قسم ایتمکله دیدیکه آکاه اولکه ماقطعك ربك قطع المودع یعنی ماترکك اکرسن
دیرسك که حضرت رب العالمین) جانبندن تأخیروحی مبین حین امتحان الاعداء المنکرین انکسار وخجلت اقتضا ایدر
بوایسه عین بلانوعاقلادر جواب بودرکه بیوررلر (مثنوی) وصل پیدا کشت ازعین بلا ✱ زان حلاوت شد عبارت
ماقلا ✱ عین بلادن وصل پیدا اولدی ماقلی اول حلاوتدن عبارت اولدی یعنی وصل معشوق عین بلای عاشقدن پیدا
اولدی ومحب صادقك جفای یاره صبردن ظهوره کلدی اولیله اولیجق اول عین بلا وجفادن حاصل اولان وصلك
حلاوتدن ماقلاك عبارت اولدی زیرا تقدیر معنی (ماابغضك ربك بتأخیر الوحی عنك عند امتحان الکفار بل ابتلاك
بالقطع ایاما لتجد بعد انقطع لذة الوصال وحلاوة الوجدان بعد الفقدان (مثنوی) هر عبارت خود نشان حالتیست ✱
حال چون دست وعبارت آلتیست ✱ آلت زرکر بدست کفشکر ✱ همچو دانهٔ کشت کرده ریکدر ✱ ماقلاك بعد
القطع اولان وصلك حلاوتدن عبارت اولدیغی مقرر اولدیسه قرآن عظیمدن خود هر عبارت برحالتك وصفنك
نشانیدر حال ومعنا مثلا ال کبی وعبارت والفظ اکا آلت کبیدر پس هر حاله ومعنایه مناسب ولایق برعبارت واردر
هر استاده مناسب ومطابق برآلت اولدیغی کبی قویمجینك آلتی بشمقجینك الندهٔ مثلا قومدها کمش دانه کبیدرکه
محلی دکلدر کذلك عبارت قرآنیه دن هر عبارتکه برحالته وبرمعنایه آلت اولمشدر اکراول عبارتی لایق اولمین معنایه
آلت قیلسك عدم مناسبتی عرفایه معلوم اولور (ولوکان بحسب اللغات مناسباله مثلا (وجوه یومئذ ناضرة الی ربها
ناظرة) آیتنده کی ناظرة لفظنی اهل اعتزال منتظرة دیو تأویل قیلدیلروبونك امثالی آیات واخباری مناسب اولان
محلنده غیری یه صارف اولدیلر (مثنوی) والت اسکاف پیش برزکر ✱ پیش سك که واستخوان درپیش خر ✱ پس آلت
اسکاف برزکراوکنده وصمان سك اوکنده واستخوان خراوکنده در یعنی بونلرنه مرتبه بی مناسب اولورسه اول عبارتی
عقلا وشرعا مناسب اولمین معنایه صرف ایلمك بوذکراولنان تمثیلاته دونر پس هر برعبارت برمعنی ایچون موضوع
اولوب اول معناده استعمال اولندقده مناسب ومقبول واندن غیریده استعمال اولندقده نامناسب ونامعقول
اولدیغی کبی هرکس دخی برشیئه اهل اولمشدر پس اول شیٔ اکراهلندن صادر اولورسه مناسب ومقبولدر واهلنك
غیریدن صادر اولورسه نامناسب ونامقبولدر نته کم بومعنایی تحقیق ایدوب بوبیتلری مثل موقعنده ایراد بیوررلر
(مثنوی (بود انا الحق درلب منصور نور ✱ بود انا الله درلب فرعون زور ✱ مثلا انا الحق دیمك منصورك دلنده نور اولدی
زیرا منصور اول کلامك سرینه اهل ایدی ومرادی نفسنك کمال فناسندن وحقیقتنك ظهورندن اعلام ایلمك ایدی
اما انا الله سوزی فرعونك لبنده کذب اولدی زیرا فرعون الله اولمق ممکن دکل وانك بوسوزدن مرادی مجرد کندی
خود بینلکندن وقدرت وسلطنت مجازی یه مغرور اولدیغندن الوهیت دعواسی ایدی (مثنوی) شد عصا اندرکف
موسی کوا ✱ شد عصا اندرکف ساحرهبا ✱ مثال آخر حضرت موسانك الندهٔ عصا انك صدقنه شاهد اولدی اما ساحرك
الندهٔ عصا هبا اولدی وانك کذبنه شهادت قیلدی (مثنوی) زین سبب عیسی بدان همراه خود ✱ درنیاموزید آن اسم
صمد بوسببدن حضرت عیسی کندینك اول یولداشنه یعنی نااهل ونامستحق اولدیغی سببدن عیسی حضرتلری اول
کندی یه مقارن اولان ابلهه که قصه سی عنقریب ذکر اولندی حضرت صمدك اول اسم اعظمنی اکا تعلیم ایلمدی
(مثنوی) کوندانه نقص برآلت نهد ✱ سنك برکل زن تو آتش کی جهد ✱ انکچون اوکرتمدیکه اول ابله اسم اعظمك عظم
شانن بیلمز نقص آلت اوزره قور یعنی اکر اول اسمی مرادی اوزره برشیئه اوقوسه واول شیء حاصل اولمسه وظهوره
کلمسه اول اسمکه برآلتدر اکا نقص قور وعدم تأثیری کندی نقصانندن بیلمیوب آندن بیلور وآنی متهم قیلور حال بوکه
کندینك اول اسم اعظمه اهلیتی اولمادیغندن مراد حاصل اولمز مثلا سن سنکی کل اوزره اورچقن آتش صچرار یعنی
اکر طاشی بالجغه اورسن ایکیسنك انضمامندن آتش اولمز مثلا سنك بالجغه وکذلك بالچق سنکه آتش ظهورندن
اوتری اهل دکلدر بلکه بوخصوصده سنك آهنه اهلدر پس طریقتده اولان کلمات وحالاتی دخی بوکه کوره قیاس ایله
مادام که برکسه برشیئه اهل اولمیه واول شیئه مالك اوله اکا آندن فائده حاصل اولمز (مثنوی) دست وآلت همچو سنك
وآهنست ✱ جفت باید جفت شرط زادنست ✱ ال وآلت فی المثل سنك وآهن کبیدر محصل جفت کرك زیرا جفت
طوغمنك شرطیدر یعنی آهن سنکله جفت اولوب اندن شراره طوغدیغی کبی برکسه نك دخی النه آلت جفت اولمق
کرك تا آنك ایله اول آلت میانندن برشیٔ ظهوره کله مادامکه برآلت براستادك النه جفت ولایق اولمیه اول آلتله الندن
برشیء حاصل اولمز (مثنوی) آنکه بی جفتست وبی آلت یکیست ✱ درعدد شکست وآن یك بی شکست ✱ اولکه
بی جفت وبی آلتدر بردرکه مراد واحد حقیقی اولان خدادر عددده شك واردر واول بی شکدرکه انك وحدانیتنده ریب

وشبهه یوقدر (مثنوی) انکه دو کفت وسه کفت وبیش ازین ✱ متفق باشند در واحد یقین ✱ احولی چون دفع شد یکسان
شوند ✱ دوسه کویان هم یکی کویان شوند ✱ بو بیتلر سؤال مقدره جوابدرکه اول سؤال بیت اولدن ناشی اولور زیرا
بیورمشلردیکه اولکه بی جفت وبی آلتدر بردرکه شریك ونظیری یوقدر عددك جمله سنده شك واردر واول برکه واحد
حقیقیدر انده شك یوقدر پس سؤال لازم کلورکه عقلادن چوق کمسه وحدت الهیه ده شك ایلیوب کیمی ایکی وکیمی
اوچ وکیمی دخی زیاده دیوب مشرك اولدیلرنته کم ایکیدر دینلره توبیخ ایدوب جناب حق حضرت عیسایه خطاب ایدوب
بیوررلر (واذ قال الله یاعیسی بن مریم ءانت قلت للناس اتخذونی وامی الهین من دون الله قال سبحانك مایکون لی ان
اقول مالیس لی بحق) واوچ دینلر (ان الله ثالث ثلاثة) دینلردر ودخی زیاده دینلر عزیر بن الله والملائکة بنات الله
دیو عبادته بونلری ادخال ایدنلردر پس اول واحد حقیقیده شك یوقدر دیمك نوجهله ممکن اولور بیوررلرکه اول
کمسه که ایکی دیدی واوچ دیدی وبوندن زیاده دیدی شکسز واحدده متفق اولورلر یعنی اول کمسه لر عیسی ومریم
الهین دیدیلر ویاخود ثنویه یزدان واهرمن دیو ایکی اله اعتقاد ایلدیلر ودخی انلرکه (ان الله ثالث ثلاثة) دیدیلر
واول کمسه لرکه بونلردن زیاده دیوب ملائکه یی واصنامی دخی معبود اتخاذ ایلدیلر عاقبة الامر بوجمله سی متفق اولورلر
اول واحدك وحدتنده شریکی اولمدیغنه یقینا زیرا اول وقتده بصر بصیرتدن چونکه دوبینلك ومقتضای احولیت
اول بی یقینلق دفع اولدی انسان توحید الهیده یکسان اولورلر دوسه کویان هم یك کوی اولمقده اتفاق قیلورلر
یعنی ایکی اوچ دیجیلر بردیجی اولورلر پس بونلرك جمله سنك موحد اولمسنك وقوعی متحقق اولدیغی اعتبار ایله الان اول
واحد حقیقیده شك یوقدر دینلسه جائزدر (مثنوی) کر یکی کویی تو در میدان او ✱ کرد بر میکرد در چوکان او ✱
بو بیتده تجنیس واردر یعنی اکرسن بردیجی موحد ایسك اول معبودك میدان عبادتنده ویاخود طوب کبی ایسك
دیمکده جائزدر انك چوکان امرینك اطرافنی طولان (مثنوی) کوی آنکه راست وبی نقصان شود ✱ کوز زخم دست
شه رقصان شود ✱ زیرا طوب اول زمانده کامل وبی نقصان اولور وکمال مرتبه سن بولورکه اوپادشاه حقیقینك
چوکان قضاسنك زخمندن فضای عالمده پویان ودوان اوله وهر وجهله راضی اولوب شکرلر قیله (مثنوی) کوش دار
ای احول اینها را بهوش ✱ داروی دیده بکش ازراه کوش ✱ ای احول بوسوزلره هوش ایله کوش طوت کوز یکه کوش
یولندن علاج چك یعنی چشم باطنکه قولاغك جانبندن علاج ایله مراد اولدرکه بوکونه کلمات ضیابخشی استماع ایله
تا کوشکدن جان پرهوشکه داخل اولوب دیدهٔ جانکه ضیا الرویه وبصر بصیرتکی رؤیت ومشاهده مرتبه سنه ایرکوره
دیمك اولور (مثنوی) پس کلام پاك در دلهای کور ✱ می نپاید می رود تا اصل نور ✱ پس پاك وطاهر اولان کلام کور اولان
دللرده اکلنمز وقرار قیلمز نورك اصلنه دکین کیدر پس اکر قلبنده کلمات طیبه نك قرار قیلمسنی استرسك قلبك کوزنی کحل
معرفتله بینا ایده کورتا قلبك منور اوله وکلام طیبه انده قرار قیله (مثنوی) وآن فسون دیو در دلهای کژ ✱ می رود
چون کفش کژ درپای کژ ✱ وشیطانك اول مکر وفسونی اکری وناپاك کوکللرك ایچنه کیدر وانده قرار ایلر اکری اباق
اکری پشمغك ایچنه کتدیکی کبی (مثنوی) کرچه حکمت را بتکرار آوری ✱ چون تو نااهلی شود از تو بری ✱ اکرچه
سن حکمتی تکراره کتورهسن وحفظ ایلمك مرتبه سنه یتورهسن چونکم سن حکمته نااهل اولهسن اول حکمت
سندن بری اولور (مثنوی) ورچه بنویسی نشانش می کنی ✱ ورچه می لافی بیانش می کنی ✱ واکرچه اول حکمتی
یازهسن وآنی خاطرنشان ایلیهسن واکرچه لاف اورهسن اول حکمتی بیان ایلیهسن (مثنوی) اوز تو رو در کشد ای
پرستیز ✱ بندها را بکسلد وز تو کریز ✱ ای پرستیز اول حکمت سندن یوزنی چکر واستتار واختفا ایلر بندلری قیرار
وسندن فرار ایلر کریزکند تقریرنده اولور یعنی برکسه نك که حکمت الهیه یه استعداد واهلیتی اولمیه لکن آنی
قیل وقال ایله اوکرنه اول حکمت آنکله قرار قیلمز بلکه عاقبت آندن فرار ایلر دیمك اولور (مثنوی) ورنخوانی وبیند
سوز تو ✱ علم باشد مرغ دست آموز تو ✱ او نپاید پیش هرنا اوستا ✱ همچو طاووسی بخانهٔ روستا ✱ واکرسن علم
حکمتدن برنسنه اوقومیهسن واوعلم سنده محبت وسوز کوره علم سنك مرغ دست آموزك اولور اول علم هر
اوستادسزك اوکنده اکلنمز روستاینك خانه سنده طاوس قرار ایتمدیکی کبی بعض نسخه ده وربخوانی وبیند
سوز تو واقع اولمش یعنی اکر علم اوقویه سن ولاف ودعوا ایتمیوب وسوز وکداز حاصل ایدهسن اول علم سنك سوزیکه
کوره سندن فرار ایتمز مرغ دست اموزك اولور دیمك اولور (یافتن پادشاه بازرا بخانهٔ کمپیرزن (مثنوی) علم بازی نیست
کوازشه کریخت ✱ سوی آن کمپیر کو می آرد بیخت ✱ علم شول بازی دکلدرکه اول شاهدن قاچدی اول کمپیر جانبنه که
اول اون الردی آردمی بیخت تقدیرنده در بعض نسخه ده مصرع اول نی چو آن بازیست کوازشه کریخت واقع اولمشدر
بوتقدیر اوزره معنی علم اول طوغان کبی دکلدرکه اول پادشاهدن قاچدی واون الهین کویلو قارینك جانبنه اوچدی

بعض نسخه ده علم آن بازست کواز شه کر بخت واقع اولمش یعنی اول علم بازه بکزر که شاهدن قاچدی دیمك اولور
مثنوی تا که تماجی پزد اولادرا * دید آن بازخوش خوش زادرا) تا که کمپیر فرزندلری ایچون بر تماج پشوره اول خوش
زاد اولان خوش طوغانی کوردی یعنی کویلو قاریسی اول اصلی لطیف اولان ویاخود غداسی خوش اولان خوش
طوغانه نظر ایرکوردی (مثنوی) پایکش بست و پرش کوتاه کرد * ناخنش ببرید و قوتش کاه کرد * طوغانی طوتدی انك
آیاغنی بغلدی و پرنی قصه ایلدی انك طرناغنی کسدی وانك آزغنی صمان ایلدی (مثنوی) کفت نا اهلان نکردند دت
بساز * برفزود از حد وناخن شد دراز * اول کمپیر طوغانه خطاب ایدوب ایتدی نا اهللرسنی ساز ایله ایلمدیلر یعنی
سنی دوزمکله زینت قیلمدیلر قنادلك حددن زیاده اولدی وطرناغك اوزون اولدی (مثنوی) دست هر نا اهل بیمارت
کند * سوی مادر آ که تیمارت کند * هر نا اهلك الی سنی بیمار وخراب ایدر مادر جانبنه کل که سکا تیمار ایده پس قصه دن
حصه یه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) مهر جاهل را چنین دان ای رفیق * زانکه دائم کژ روست اودر طریق *
ای رفیق جاهلك محبتنی بویله بیل زیرا دائم جاهل طریقده اکری یوریجیدر یعنی جاهل اکرسکا همدملك کوستره
عاقبت جاهللکندن سکا زخم اورر یعنی سکا نفع قصد ایلرکن کلی ضرر ایرشدرر (مثنوی) روز شه در جست وجو
بیگاه شد * سوی آن کمپیر وآن خرگاه شد * فرار ایدن بازك طلبنده شاهك کونی بیگاه اولدی یعنی پادشاه آنی وافر طلب
ایدوب اخشام ایرشدی بالضروری اول کمپیرك وآنك خرگاهی جانبنه کتدی (مثنوی) دید ناکه باز را در دود وکرد *
شه بروبکریست زار ونوحه کرد * پادشاه ناکاه کندیسندن فرار ایدن بازی دود وکرد ایچنده کوردی شاه آنك
اوزرینه وافر اغلدی ونوحه ایلدی (مثنوی) کفت هر چند این جزای کارتست * که نباشی در وفای ما درست *
پادشاه بازه ایتدی هر نقدر ایسه بو حالت سنك کارکك جزاسیدر زیرا بزم وفامزده ثابت ودرست اولمزسن (مثنوی)
چون کنی از خلد در دوزخ قرار * غافل از لایستوی اصحاب نار * سورۀ حشرده بو آیته تلمیح بیوررلر که (ولا تکونوا
کالذین) جناب عزت بیوررلر که ای مؤمنلر سز اولملك شول کمسه لرکبی (نسوا الله) اللهك امرنی وعهدنی اونوتدیلر
(فانسیهم انفسهم) ای جعلهم ناسین لها حتی لم یسمعوا ما ینفعها ولم یفعلوا ما یخلصها یعنی حق تعالی بونلره نفسلرنی
اونوتدردی حتی نفسلرینه نافع اولانی استماع ایتمدیلر ودخی نفسلرینه خالص اولان عمل ایشلمدیلر (اولئك هم الفاسقون
ای الکاملون فی الفسق (لا یستوی اصحاب النار واصحاب الجنة) یعنی شول کمسه لرکه تکمیل نفوس ایدوب معارف
وعلوم ایله جنته استحقاق وتحصیل ایده لر برابر دکلدر شول کمسلرله که عصیان وخطا ایله ناره مستحق اوله لر (اصحاب
الجنة هم الفائزون) همان اصحاب جنتدر نعیم مقیم ولذات عظیمه فائز وحائز اولنلر معنی بیت چون کنی از خلد در
دوزخ قرار بازه خطابدر وبازدن مراد طریق اولیاده نتیجه ذوق وشوق ومرتبه تحصیل ایلدکدنصکره هوای نفسانیه
ووساوس شیطانیه سببیله مقتضاسنه مشتغل ومنهمك اولان سالکلردر پس حضرت خداوندکار بونلری اول
شهبازه تشبیه ایدرکه پادشاهك بازوسنده ساکن اوله بعده اول دولتك قدرین بیلمیوب اول شاه عالیقدارك
خدمتندن فرار ایدوب خانۀ دنیاده پیرزن نفس مکاره کرفتار اوله پس بیوررلر که ای باز طریقت نیچون خلددن
فرار ایدوب دوزخده قرار ایلرسن مکر غافلسن (لا یستوی اصحاب النار واصحاب الجنة) آیتندن امدی کمال مرتبه بعد
الانقیاد ارتداددن وبعد الحور کوردن استعاذه لازمدر نته کم حضرت علیه السلام استعاذه ایدرلر دیکه (اللهم انی اعوذ
بك من الحور بعد الکور) وجه آخر وبو مجلده بازدن مراد شول عالم کارساز اولمق دخی وجهدرکه منبع راز اولان شاه
ممتازدن فرار وخانۀ دنیایه کذار ایلدکده پیرزن نفس وهوایه کرفتار اولوب پس نفس بدکردار آنك پر وبال یادکارین
قطع ایدوب مقصوص الجناح ومخصوص للجناح اولدقدنصکره وشاه عالی جناب اکا عتاب آمیز خطاب قیلدقدنصکره
مع الابتهال والضراعه والتوبة والانابة اعتمادا علی العنایة الالهیة ورجاء من الرحمة السابقة الازلیة دعا وزاری ایدوب
دیرکه (مثنوی) این سزای آنکه از شاه خبیر * خیره بکریزد بخانۀ کنده پیر * بو جفا واهانت اول کمسیه لایقدرکه خبیر
شاهدن قوقش پیره زنك خانه سنه عبث یره قچر خیره بونده بیهوده معناسنه اولور (مثنوی) بازمی مالید پر بر دست
شاه * بی زبان می کفت من کردم کناه * باز قباحتنی بیلوب قنادنی شاهك الی اوزره سوردی زبانسز دیدی بن کناه
ایلدم یعنی زبان حاله جرمنه معترف اولوب اعتذاری موهم تذلل وتملق قیلدی (مثنوی) پس کجا زارد کجا نالد لئیم *
کرتو نپذیری بجز نیك ای کریم * پس لئیم اولان کمسه قنده زارلق وقنده ناله ایلر اکرسن ای کریم پادشاه ایودن
غیری قبول ایلمزسك (مثنوی) لطف شه جانرا جنایتجو کند * زانکه شه هر زشت را نیکو کند * پادشاهك
لطفی جانی جنایت طلب ایدیجی ایلر یعنی عبدك جانتك کناهه میل ایلمسی پادشاه کریمك لطفی واسطه سیله در زیرا که
شاه هر زشت وکناهکاری ایو ایلر وجنایتن عفو ایدوب (ان الله یغفر الذنوب جمیعا) فحواسنجه جمیع ذنوبی مغفرت

قیلورا کثر بنده نك جانتك جنایتجو اولمسی لطف ومغفرت حقه اعتمادی اولدیغی واسطه ایله در پس لطف حقه
اعتماد ایدوب جرم وعصیان ایلمکی بو طریقله نهی ایدوب بیوررلر (مثنوی) رومکن زشتی که نیکوهای ما * زشت آمد
پیش آن زیبای ما * بوری زشتلك وسیأت ایلمه که بزم حسنا تمز اول بزم زیبا اولان محبوبمزك حضورنده زشت وسیئه
کلدی (مثنوی) خدمت خود را سزا پنداشتی * تو لوای جرم از آن افراشتی * کندی خدمت وطاعتکی اول زیبا اولان
حضرته لایق وسزا ظن ایلدکسن جرم لواسنی اول سببدن بو جلمتدك (مثنوی) چون ترا ذکر ودعا دستور شد * زان
دعا کردن دلت مغرور شد * چونکم سکا ذکر ودعایه دستور اولدی یعنی حق تعالی سکا ذکر ودعا ایلمکی میسر
قیلدی اول دعا ایلمکدن سنك کوکلك مغرور اولدی (مثنوی) هم سخن دیدی تو خود را با خدا * ای بسا کس زین
کمان افتد جدا * پس کندیکی حضرت خدا ایله هم سخن ومصاحب کوردلك ای چوق کمسه که او بو کونه کماندن خدای
تعالی دن جدا دوشر (مثنوی) کرچه شه با تو نشیند بر زمین * خویشتن بشناس نیکوتر نشین * اکرچه پادشاه سنکله
زمینده اوتره کرمندن سنکله مصاحبته تنزل ایده کندیکی اکله وایورك اوتورمراد اولدرکه اکر پادشاه حقیقت ای
بنده سنك مرتبه که کمال کرمندن تنزل قیلسه وتقرب ایلسه کندی حد وطورکی بیل وبغایت ادب اوزره اوتورتا اول
حضرتك سکا تقربنی کندی استعدادکدن بیلمیه سن بلکه انك لطف وکرمندن بیلوب کستاخانه وضع قیلمیه سن
(مثنوی) باز کفت ای شه پشیمان می شوم * توبه کردم نو مسلمان می شوم * باز پادشاهه ایتدی ای پادشاه فعل قبیحمدن
پشیمان اولورم توبه ایلدم یکی مسلمان اولورم یعنی اشلدیکم فعلدن رجوع ایلدم اکر کافر اولدمسه ده تکرار اسلامه
داخل اولورم دیدی (مثنوی) آنکه تو مستش کنی وشیر کیر * کر ز مستی کژ رود عذرش پذیر * او کمسه که سن آنی مست
وشیرکیر ایلرسن اول کمسه مستلکندن اکری کیدرسه انك عذرنی قبول ایله (مثنوی) کرچه ناخن رفت چون
باشی مرا * برکنم من پرچم خورشیدرا * اکرچه ناخنم کتدیسه چونکم بنم ایچون اوله سن وبکا التفات قیله سن
بن خورشیدك پرچمنی قوپررم یعنی برمرتبه قوت وقدرته واصل اولورمکه خورشیدك شعاعنی قرصندن آیرمغه
قادر اولورم پرچم دبه ده اولان صاچه دیرلر بونده خورشیدك شعاعندن عبارت اولور وآنك پرچمنی قوپرمسی
کمال مرتبه تصرف وقدرتندن کنایت اولور (مثنوی) ورچه پرم رفت چون بنوازیم * چرخ بازی کم کند در بازیم *
وکرچه قنادم کتدی چونکم بنی اوخشیه سن چرخ بنم حرکتم قتنده لعبنی ناقص ایلر یعنی بنم کامل اولان کارمه نسبت
آنك کاری ناقص اولور بو معنی کم فتح کاف عربیله اولدیغی اوزره در ضم کاف فارسیله اولسه دخی جائزدر بو تقدیر اوزره
معنی چرخ بنم لعب وحرکتم قتنده کندی لعب وحرکتنی کم وضایع ایلر بویله بر لعب وحرکته مالك اولورم دیمك اولور
(مثنوی) کر کمر بخشیم که را برکنم * کردهی کلکی علمها بشکنم * اکر بکا کمر بغشلیه سن طاغی قوپررم
اکر بکا بر قلم ویره سن علملری صرم یعنی اکر بنم میانمه قوت ویررسك بر زور بازو اولورمکه طاغلری یرندن قوپررم واکر
بنم الیمه که قدرت ویررسك نیجه عسکرلری صرم ومنهزم قیلورم دیمك اولور (مثنوی) آخر از پشه نه کم باشد تنم *
ملك نمرودی بپر برهم زنم * آخر بنم تنم پشه دن ناقص وضعیف دکلدر نمروده منسوب اولان ملکی قنادمله بری برینه
اوررم وخراب قیلورم مراد اولدرکه هر نقدر ضعیف ایسم الهی چونکم بن ضعیفه قوت وقدرت ویروب مؤید
ومنصور ایلیه سن نمرود مثابه سنده اولان نفس وشیطانك ملکنی بلکه نمرود سیرت اولان طاغی وباغیلرك
مملکتنی خراب ایلمکه قادر اولورم وسنك عنایتکله هر نقدر غالب وقاهر اولسه انك اوزرینه غلبه قیلورم (مثنوی)
در ضعیفی تو مرا بابیل کیر * هر یکی خصم مرا چون پیل کیر * ضعیفلکده سن بنی فی المثل ابابیل قوشی طوت بنم
بر خصممی پیل کبی طوت (مثنوی) قدر فندق افکنم بندق حریق * بندقم در فعل صد چون منجنیق * بندق اول
یمشدن اولان فندق قدر وبندق ثانی بضم الباء والدال البندق الذی یرمی به یعنی مدور اولوب توفنکدن آتیلن فندق قدر
حریق خاء معجمه ایله اولورسه پرتجی وحاء مهمله ایله اولورسه یاقیجی معناسنه اولور پس تقدیر کلام الهی وسیدی فرضی
کمال ضعفده سن بنی طیر ابابیل کبی طوت وهر خصممی پیل کبی طوت فندق مقداری یاقیجی ویاخود پرتجی فندقی
اکر اول خصم اوزره براغم بندقم فعلده وتأثیرده یوز منجنیق قدر عمل ایدر دیمك اولور قدر حبه افکنم بندق حریق نسخه
(مثنوی) کرچه سنکم هست مقدار نخود * لیك در هیجا نه سر ماند نه خود * اکرچه بنم آتدیغم طاش نخود مقداری
ایسه ده لکن جنکده نه باش ونه توغلغه قور خود توغلغه یه دیرلر مراد ابابیل قوشنك قصه سنه اشارتدر یعنی
ضعفده ابابیل کبی ایسم واعدا اوزره رمی ایلدیکم سجیلدن نخود مقداری سنك ایسه ده چونکم سنك ارادتکله رمی
ایلیم بنم دشمنم اصحاب فیل کبی قوی اولسه ده اول نخود قدر سنك آنلرك نه باشن ونه جبه وتوغلغه سن قوریلکه
آنلری پاره پاره ایدوب هلاك ایلر دیمك اولور (مثنوی) موسی آمد در وغا بایك عصاش * زد بران فرعون وبر شمشیرهاش

مثلا حضرت موسی علیه السلام وغایه برعصا ایله کادی کندیسنی اول فرعونه وآنك شمشیرلری اوزره اوردی یعنی
ذوالاوتاد اولان فرعونی بوقدر عساکر ایله عنایت حقله زبون ایلدی (مثنوی) هر رسولی یکتنه کان در زدست *
بر همه آفاق تنها بر زدست * هر بر رسول یالکز که اول قپویی ققمشدر جمیع آفاق اوزره کندیسنی تنها اورمشدر بونك
سری بودر که عون الهی آنلرك هر برینه معاون اولمشدر (مثنوی) نوح چون شمشیر درخواهید ازو * موج طوفان
کشت ازو شمشیر خو * حضرت نوح علیه السلام چونکم اول خدادن قومنك هلاك اولمسی ایچون شمشیر دیلدی
طوفانك موجی حضرت خدادن شمشیر خویلو اولدی یعنی حضرت نوحه معاون اولوب انك اعداسنی هلاك قیلدی
(مثنوی) احمدا خود کیست اسپاه زمین * ماه بین بر چرخ وبشکافش جبین * بو بیتك ماقبلنه مناسبتی بو وجهله
اولور که حضرت احمد هم حق تعالیدن نصرت وقوت طلب ایلدی حق تعالی جانبندن اکا دینلدی ای احمد یرك
جنودی کیمدر یعنی یر یوزنده اولان عسکرنه شیدر فلك اوزره اولان ماهه نظر ایله وانك آلنی یار یعنی حق سبحانه
وتعالی اول حضرته دیرکه بو یر یوزنده اولان خلایق وعساکر سکا مغلوب ومسخر اولمق نه شیدر ای بنم حبیبم سکا
افلاکده اولان اشیایی دخی مسخر قیلدم چرخ اوزره ماهی کوراکر استرسك آنی شق ایله که سکا بو مرتبه قوت
وقدرت ویرمشم دیدی وفی الحقیقة اول حضرتك اشارتله قمری دونیم قیلدی نته کم بو آیت کریمه بو معنایه شاهد
اولدی (اقتربت الساعة وانشق القمر) بونك تفسیری جلد اولده ضیافت تأویل رکیك مکس سرخنك ماقبلنده
مرور ایلمشدر (مثنوی) تا بداند سعد ونحس بی خبر * دور تست این دور نی دور قمر * تا کم بیخبر اولان سعد ونحس
اهلیکه مراد منجمیندر بیله بو دور سنك دورکدر قمرك دوری دکلدر اکرچه حضرت نبی علیه السلام دور قمرده ظهور
ایلدی لکن انك حکم وتأثیری اول حضرتك تصرف وتأثیرنده معدوم اولدیغندن اوتریدر اول دوره دور احمدی دینمك
عند اهل الفهوم ثابت اولمشدر خلافا لاهل النجوم دوری قمره اسناد ایلمك اول زمانده صحیح اولوردیکه قمرك اول
حضرتك وجودنده حکم وتأثیری اولیدی چونکم اول حضرتك حکم وتأثیری قمرك وجودنده ظاهر اولدی پس
اول دوره دور احمدی دینمك مناسب کلدی (مثنوی) دور تست ایرا که موسی کلیم * ارزو می برد زین دورت مقیم *
سنك دورکدر زیرا که موسی کلیم سنك بو دورکدن ایمان آرزو ایلردی مقیم بونده دایم معناسنه در (مثنوی) چونکه
موسی رونق دور تو دید * کاندرو صبح تجلی می دمید * چونکه حضرت موسی سنك دور زمانکك رونقنی ولطافتنی
کوردیکه اول دورده صبح تجلی ذات وصفات ظاهر اولدی (مثنوی) کفت یارب آن چه دور رحمتست * آن کذشت
از رحمت انجا رؤیتست * حضرت موسی ایتدی یارب اول نه عجب دور رحمتدر ونه غریب عصر سعادتدر اول دور
رحمتدن کچدی اول دورده رؤیت واردر یعنی اول دور احمدی مرتبهٔ رحمتدن ایلرو کچوب کمال قربیت مرتبه سنه ایردیکه
انده رؤیت ومشاهده حاصل اولوب اول حضرت سنك جمال باکمالکی کوردی واکا وارث کامل اولنلر دخی بحسب
استعداداتهم بو عیان وشهود مرتبه سنه ایردی (مثنوی) غوطه ده موسی خود را در بحار * از میان دورهٔ احمد برار *
الهی کندی موسا که بحار ایچره غوطه ویر یعنی بو بحار عالمده بنی طالدر وحضرت احمدك دوری میانندن بنی ظهوره
کتور پس جناب حق اول حضرته جواب ویروب بیوردی (مثنوی) کفت ای موسی بدان بنمودمت * راه ان خلوت
بدان بکشودمت * که توزان دوری درین دور ای کلیم * پا بکش زیرا دراز است این کلیم * جناب خدا دیدیکه یا موسی سکا
آنلرك فضلنی واول دورك شرفنی بیلدرمك سببیله اول دوری کوستردم اول خلوت اسرار ومخزن انوارك یولنی سکا انك
عزتنی ورفعتنی اعلام ایلمك واسطه سیله آچدم یوخسه سنی اول دورده کتورمکدن اوتری کوستروب آچدم زیرا سن
اول دوردن دور وبعیدسن بو دورده ای کلیم آیق چك وبو امیدی قطع ایله زیرا که بو کلیم دور احمدی اوزوندر یعنی اول
دوره مدت مدیده وعهود بعیده واردر علم ازلیده سکا اول دورده کلمك میسر دکلدر دیمك اولور فقال موسی علیه
السلام اللهم اجعلنی من امة محمد ولذا قال علیه السلام لو کان موسی حیا ما وسعه الا اتباعی (مثنوی) من کریمم نان
نمایم بنده را * تا بکریاند طمع آن زنده را * بن کریمم بنده مه نان کوستریرم وآنی امیدوار ایلرم تا طمع وامید اول
زنده یی اغلاده (مثنوی) بینی طفلی بمالد مادری * تا شود بیدار وواجوید خوری * مثلا بر مادر بر طفلك بورننی اووار
تا طفل خوابدن بیدار اوله وطعام ایستیه (مثنوی) کو کرسنه خفته باشد بی خبر * وان دو پستان می خلد زو مهر در
اول طفل که بی خبر آج اویومش اوله واول ایکی ممه یی اول آنادن سودك محبتی صنجر مهر در لفظنه مضاف در درانك
تشدیدیله عربیدر سود معناسنه در فارسی اولوب در مهر تقدیرنده اولمق دخی جائزدر بو تقدیر اوزره معنی آنادن اول
ایکی پستان ولدنه محبت ایلمکدن صنجر دیمك اولور یعنی ای کلیم بن شول کریمم که بنده لریمه استعدادلرینه مناسب برغدا
ومراد کوسترررم تا کم اومراده طمع ایلیوب بنم جنابمه کریه وتضرع ایلیه فی المثل بنم عطا وموهبتم والدهٔ مشفقه نك

پستانده اولان لبن کبیدر چونکه آنك طفلی آنك پستانده اولان لبندن غافل اولسه وخوابه اشتغال قیلسه
آنی ایقاظ ایلر تا کم آنك لبنندن غدا پذیر اوله اکر اول طفل اویانمسه وطالب لبن اولمسه مادرك پستانده اولان لبن
طفله محبت جهتندن پستانه صنجر وتقاضا ایلر کذلك بنم دخی عطا وفیضم بندن ظهور ایلیوب بنده مه واصل اولمق
ایچون بکا تقاضا ایلر (مثنوی) کنت کنزا رحمة مخفیة * فابتعثت امة مهدیة * بو حدیث قدسی یه اشارت بیوررلر
جناب عزت بیوررلر که کنت کنزا مخفیا بن کنه غیبده ومرتبهٔ عماده بر کنز مخفی ایدم عبارتدر جوهر عظیمة الجدوری
اولان اسماء ذاتیه دن که غیب مکنون وسر مخزون وابطن کل بطوندر فاحببت ان اعرف پس محبت ایلدم که بیلنم
محبت ذاتیه سنه اشارتدر که خفاده اولان کنزك ظهورنه سببدر فخلقت الخلق لاعرف پس بن خلق خلق ایلدم
بیلنمکدن اوتری فخلقت الخلق اول کنز مخفی وسر غیبینك مفصلا ظهورندن عبارتدر معنیٔ بیت کنت کنزا جناب
عزت لساندن حضرت خداوندکار مترجم اولوب بیوررلر که بن بر کنز ایدم رحمة مخفیة عین رحمت مخفیه ایدم فابتعثت
پس بن ابتعاث ایلدم یعنی کوندردم امة مهدیة بر امتکه هدایتلنمشدر بو بیتده نکته بودرکه اول کنز مخفینك ظهورنه
علت مستقله اول امت مهدیه درکه امت محمد المصطفادر بعثت وابتعثت بمعنی واحد کذا فی الصحاح بو معنا دخی
جائز اولورکه بو بیت حضرت حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم لساندن اوله ولکن سباق وسیاقه مناسبتی حق تعالی نك
لساندن نقل قیلمقله اولور یعنی حق تعالی حضرتی کلیمنه اول حضرتك لساندن دیرکه یا موسی حضرت احمد شول
صاحب سعادتدرکه دیر بن مخفی رحمت خزینه سی ایدم پس هدایت اولنمش امته کوندرلدم بو تقدیر اوزره ابتعثت
فعل لازم اولور پس بو بیتده بو معنا اوزره بو حدیثلره اشارت واردر (کما قال علیه السلام انما انا رحمة مهداة لی امة
مهدیة وقال علیه السلام کنت رحمة مخفیة فابعثت الی امة مهدیة (مثنوی) هر کراماتی که می جویی بجان
* او نمودت تا طمع کردی دران) هر کراماتیکه جانله ایسترسن سکا آنی اول خدا کوستردی تا که اول کراماته طمع ایلدك
پس هر شول کمسه که بر مراده طالب اولور وآنك حصولنده جد وسعی قیلور آنی حق تعالی اکا کوسترمشدر
تا کم آنك طالبی اولوب اول کاراندن ظهوره کله (مثنوی) چند بت بشکست احمد در جهان * تا که یارب کوی
کشتند امتان * حضرت احمد جهانده نیچه بت صدی ونیچه مجاهده لر ایدوب بت پرستلری هلاك ایلدی تا کم امتلر
یاربی دیجی اولدیلر واسلامه کلوب وحدت حقه اقرار قیلدیلر (مثنوی) کر نبودی کوشش احمد تو هم * می پرستیدی
چو اجدادت صنم * اکر احمدك اظهار دین مبین ایچون کوشش ومجاهده سی اولمیدی سن دخی اجدادك کبی
بته طپردك بو سنك باشك بتلره سجده ایتمکدن کیرو قورتلدی تا کم اول حضرتك امتلر اوزره اولان حقنی بیله سن وانك
ثنا وشکرنی ادا قیله سن (مثنوی) کر بکویی شکر این رستن بکو * کز بت باطن همت برهاند او * اکر سویلرسك
بو خلاص ونجاتك شکرنی سویله یعنی اکر بر سوز سویلمك لازم کلورسه اول سوزك یرینه بو بتلردن خلاص
اولمنك شکرنی سویله که اول حضرت سنی باطن بتندن دخی خلاص ایلیه اول حضرت چونکم سنك باشکی بتلردن
قورتردی وسکا ایمان واسلام قوتنی عطا قیلدی اول قوت سببیله سن قلبکی باطن بتلرندن کیرو قورتر (مثنوی) سر
زشکر دین ازان برتافتی * کز پدر میراث مفتش یافتی * دین شکرندن باشکی اول سببدن دوندردك که پدرکدن آنی
اوجوز ومفت میراث بولدك یعنی دین محمدیکه حد ذاتنده بر نعمت عظمادر سن اول نعمت عظمانك شکرنی قیلمدك
انکیچون معرض اولدککه آبا واجدادن آنی مفت میراث بولدك بو اجلدن اول دین مبینك سنك قتنده قدر وقیمتی
قالمدی (مثنوی) مرد میراثی چه داند قدر مال * رستمی جان کند ومجان یافت زال * میراثه منسوب اولان کمسه
مالك قدرنی نه بیلور یعنی میراث خورده اولان کمسه مالك قدرنی بیلمز زیرا انك تحصیلنده زحمت ومشقت چکمدی
رستم جمع مال ایچون جان چکشدی وزال اول مالی مفت ومجانا بولدی زال رستمك پدریدر یعنی رستم زور بازو ایله
نیچه زمان اموال وارزاق جمعنده مجاهده وکوشش ایلیوب وافر اموال وارزاقه مالك اولدقدنصکره قیو یه دوشوب
قیو ایچره هلاك اولدقدنصکره باباسی زال انك میراثنی مفت بولدی وبو سوز لسان خلقده ضرب مثل اولدی بو کونه
محللرده رستم در تحصیل اموال جان باخت وزال آنرا رایکان یافت دیرلر قصه سی شاهنامه ده مفصلا مسطوردر
(مثنوی) چون بکریانم بجوشد رحمتم * آن خروشنده بنوشد نعمتم * چونکم بر بنده می اغلادم بنم رحمتم جوشه کلور
اول کریه وخروش ایدیجی بنم نعمتمی (مثنوی) کر نخواهم داد خود ننمایمش * چونش کردم بسته دل
بکشایمش * اکر بر بنده مه مرادنی ویرمك ایستمه سم اکا اول مرادك طلب وآرزوسنی کوسترمزم چونکه اول
بنده یی بسته دل ایلیم یعنی قلبنی قبض ومضایقه یه براغوب محزون قلم آنك قلبنی فتح ایلرم (مثنوی) رحمتم موقوف آن
خوش کریهاست * چون کریست از بحر رحمت موج خاست * بنم رحمتم اول خوش ولطیف کریه لره موقوفدر چونکم

بنده اغلدی رحمت دریاسندن موج قالقدی عبدك كریه سی دریای رحمت الهینك تموج ایلماسنه باعث اولور نته كم
بو حكایه بو معنایی توضیح وتبیین قیلور (حلوا خریدن شیخ احمد حضرویه جهت غریمان بالهام حق تعالی (مثنوی)
بود شیخی دائما او وامدار * از جوانمردی كه بود آن نامدار * برشیخ وار ایدیكه دائما اول شیخ وامدار ومدیون ایدی
جوانمردلكندن وامدار ایدی زیرا كه او وجود وسخاده مشهور ونامدار ایدی (مثنوی) ده هزاران وام كردی از مهان
خرج كردی بر فقیران جهان * مهان واغنیادن حددن زیاده بورج ایلردی ده هزاران بیحد ولا یعد دیمكدن عبارتدر
بوخسه اولقدر دیمك دكلدر جهانك فقیرلری اوزره خرج ایلردی (مثنوی) هم بوام او خانقاهی ساخته * جان
ومال وخانقه در باخته * هم اول شیخ بورج ایله برخانقاه دوزمش وجان ومال وخانقاهی حق یولنده اوینامش وفدا
ایلمش ایدی (مثنوی) وام او را حق زهر جا میكزارد * كرد حق بهر خلیل آن ریك آرد * حق تعالی شیخك بورجنی
هر یردن اوده ردیكه (من كان لله كان الله له) دینلمشدر حق تعالی خلیلدن اوتری قومدن اون ایلدی یعنی شیخك
بورجنی حق تعالی هر جانبدن ادا ایلدیكنی تعجب ایلمه زیرا جناب حق دوستی ابراهیم حضرتلرندن اوتری ریكی
اون ایلدی بونك قصه سی بو جلدده برقاچ محلده كلور چونكم حق تعالی خلیلی ایچون قومدن اون ایلیه بر آخر
بنده سنك دیوننی عقلك ظن وقیاس ایلمدیكی یردن ادا ایلسه عجب دكلدر نته كم (ومن یتق الله یجعل له مخرجا ویرزقه
من حیث لا یحتسب) آیت كریمه سی بو معنایه شهادت ایلر (مثنوی) كفت پیغمبر كه در بازارها * دو فرشته
میكنند ایذر دعا * حضرت پیغمبر علیه السلام بیوردیكه بازارلرده ایكی فرشته دعا ایدرلر دائما ایذر بونده دائما معناسنه در
(مثنوی) كای خدا تو منفقانرا ده خلف * وی خدا تو ممسكانرا ده تلف * بویله دیرلر كه ای خدا سن منفق اولنلره
خلف ویر یعنی انلرك بذل ایلدیكی شیئك مقابله سنده اضعاف ومضاعف عوض ویر وای خدا سن ممسكاره تلف ویر یعنی
بخیل اولنلرك مالنی هلاك ایله (كما قال علیه السلام ما من یوم الا ملكان ینزلان ویقولان اللهم اعط كل منفق خلفا
اللهم اعط كل ممسك تلفا) بو حدیث شریفك شرحی جلد اولده منادی كردن دو فرشته هر روز در بازارها سر خنده
مرور ایلمشدر (مثنوی) خاصه آن منفق كه جان انفاق كرد * حلق خود قربانی خلاق كرد * خصوصا اول منفقكه
جاننی انفاق ایلدی كندینك بوغازنی خلاقك قربانی اولمغه منسوب ایلدی (مثنوی) حلق پیش آورد اسمعیل وار *
كارد بر حلقش نیارد كرد كار * اسمعیل پیغمبر كبی بوغازنی ایلرو كتوردی یعنی كندوی تسلیم ورضامی تنه سنه یتوردی
اكرچه اول بنده بوغازنی ایلرو كتوردی لیكن كارد آنك حلقی اوزره كار وتأثیر ایلمز یعنی بچاق انك بوغازنه كار كر اولمز
(مثنوی) پس شهیدان زنده زین رویند وخوش * تو بدان قالب بمنكر كبروش * پس شهیدلر بو سببدن زنده لر
وخوشلردرسن اول مقتول اولان قالبه كافر كبی نظر ایلمه (مثنوی) چون خلف دادستشان جان بقا * جان ایمن
از غم ورنج وشقا * چونكه حق تعالی اول شهیدلره جان بقایی عوض ویرمشدر اویله جان بقا كه رنج وشقا وغمدن
ایمندر یعنی حق تعالی اكرچه شهیدلرك روح حیوانیسنی هلاك ایلدی لكن انلره برجان ویردیكه اول جان غمدن
ورنج والمدن وشقا وضلالتدن ایمندر پس بنه حصه بیانندن قصه یه رجوع ایدوب شیخك حالنی تقریر بیورورلر
(مثنوی) شیخ وامی سالها این كار كرد * می ستد می داد همچون پای مرد * شیخ وامی نیچه ییللر بوایشی ایلدی
پای مرد كبی الدی ویردی یعنی اول وامه منسوب اولان شیخ احمد خضرویه نیچه زمان بو خلقدن استقراض ایلیوب
وراه حقده بذل ایلمك كارنی ایشلدی نته كم برقومك وكیلی وقیومی خلقدن اقچه یی آلوب انلرك خدمتیچون ادا ایلر
پای مرد بونده برقومك وكیلی وقیومی معناسنه اولور (مثنوی) تخمها می كاشت تا روز اجل * تا بود روز اجل میر اجل
اجل كوننه دكین تخملر اكدی تا اجل وموت كونی اولورق بك اوله یعنی حالت نزعده عالیشان وغیریلردن یك اوله
(مثنوی) چونكه عمر شیخ در آخر رسید * در وجود خود نشان مرك دید * چونكه شیخك عمری آخره ایرشدی كندی
ذاتنده موتك نشاننی كوردی (مثنوی) وامداران كرد او بنشسته جمع * شیخ بر خود خوش كدازان همچو شمع *
وامدارلر انك چوره سنده جمع اولوب اوتورمشلر شیخ كندی اوزره شمع كبی اریجی ایدی یعنی تدریجیله فانی اولیجی
ایدی (مثنوی) وامداران كشته نومید وترش * درد دلها یار شد با درد شش * وامدارلر یعنی بورج صاحبلری مالارندن
ناامید وترش روی اولمشلردی آنلرك كوكلرینك دردی جكرلرینك دردی اوزره یار اولدی یعنی دردلری اوزره درد زیاده
اولدی (مثنوی) شیخ كفت این بد كمانانرا نكر * نیست حق را چارصد دینار زر * شیخ اول مال صاحبلرینك
ترش رویلغنی كوروب كندی ضمیرنده دیدی بو بدكمان اولنلره نظر ایله حق تعالینك درت یوز زرد ینار ی یوقیدر زر
مطلقا جنس ذهبدر كرك مسكوك اولسون كرك غیر مسكوك اولسون دینار مسكوك اولان التونده استعمال
اولنور پس تقدیر معنی حق تعالینك التون جنسندن درت یوزسكه لمش التونی یوقیدر دیمك اولور (مثنوی)

كودكی حلوا ز بیرون بانك زد * لاف حلوا بر امید دانك زد * برطفل طشره دن حلواده یو بانك اوردی حلوالافنی دانك
امیدی اوزره اوردی یعنی براوغلنجق اول حینده حلوا آلان دیو چاغروب برقاچ اقچه امیدی اوزره حلوالافنی اوروب
یعنی مثلا لذیذ حلوا وشیرین حلوا دیو مدح ایلدی وبوكونه لاف سویلدی (مثنوی) شیخ اشارت كرد خادم را بسر *
كه برو آن جمله حلوا را بخر * شیخ حضرتلری خادمنه باشیله اشارت ایلدی بویله دیوكه یور واول جمله حلوایی صتون ال
(مثنوی) تا غریمان چونكه آن حلوا خورند * یكزمانی تلخ در من ننكرند * تا غریملری چونكه اول حلوایی یه لر
برزمان آجیلقله بكانظر ایلمیه لر (مثنوی) در زمان خادم برون آمد بدر * تا خرد او جمله حلوا زان پسر * اول زمانده
خادم قپو جانبنه طشره كتدی تا اول پسردن خادم اوجمله حلوایی آله بعض نسخه ده تا خرد اوجمله
حلوا را بزر واقع اولمشدر معناسی تا اول جمله حلوایی التونله آله دیمك اولور (مثنوی) كفت اورا كوتر وحلوا بچند *
كفت كودك نیم دینار وادند) خادم حلوافروش كودكه بو طبله ایچنده اولان كوتر وحلوا نیچه یه دیدی كودك ایتدی یارم
التون وادند در ادندا وچدن اونه وار نیچه یه دك استعمال اولنور كه عدد مبهمه دیرلر یعنی یرم التونه وبرقاچ اقچه
دخی زیاده یه در دیمك اولور بعض نسخه ده كفت اورا كین همه حلوا بچند واقع اولمشدر اما اصح اولان اولكی نسخه
اوزره تركی لفظله واقع اولمشدر كان خادمك تركیبی اولمسی ایهام ایدر (مثنوی) كفت نی از صوفیان افزون مجو * نیم
دینارت دهم دیكر مكو * خادم كودكه ایتدی یوق یعنی اول بها چوقدر صوفیلردن زیاده ایستمه سكا یارم آلتون ویریم
غیری سویلمه (مثنوی) او طبق بنهاد اندر پیش شیخ * تو ببین اسرار سر اندیش شیخ * اول كودك طبقی شیخك اوكنده
قودی سن سرفكر ایدیجی شیخك اسرارنی كوركه انك عاقبتی نه اولسه كرك ونه ظهوره كلسه كرك (مثنوی) كرد اشارت
با غریمان كین نوال * نك تبرك خوش خورید این را حلال * شیخ غریملره اشارت ایلدی شو معنایی مشعركه
بو نوال اشته تبركا خوش ییكز بونی حلال اولسون یا خود حلالدر دیمك اولور (مثنوی) چون طبق خالی شد آن
كودك ستد * كفت دینارم بده ای باخرد * چونكه طبق حلوادن خالی اولدی اول كودك طبقی آلدی شیخه ایتدی ای
پرعقل بكا دینارمی ویر (مثنوی) شیخ كفتا از كجا آرم درم * وامدارم می روم سوی عدم * شیخ كودكه ایتدی درمی
قندن كتوریم بورج طوترم عدم جانبنه كیدرم یعنی بو اطرافده اولان كمسه لره نیچه دینار دینم اولدیغندن ماعدا
حق تعالی یه دخی برجان بورجم واروبو قلق جانبنه دخی كیدرم پس سكا ملكم یوق كه بهای حلوایی اندن ویرم
دیدی (مثنوی) كودك از غم زد طبق را بر زمین * ناله وكریه بر آورد وحنین * كودك چونكه شیخدن بوسوزی اشتدی
غمندن طبقی یره اوردی ناله وكریه وحنین كتوردی (مثنوی) می كریست از غبن كودك های های * كای مرا بشكسته
بودی هر دو پای * كودك غبندن های های ایدوب اغلدی بویله دیوكه ای كاشكی بنم هر ایكی آیغم صنمش اولیدی
(مثنوی) كاشكی من كرد كلخن كشتمی * بر در این خانقه نكذشتمی * كاشكی بن كلخنك چوره سنه طولانیدم
بو خانقاهك قپوسی اوزره كچمیدم پس ذم ولومه باشلیوب دیدی (مثنوی) صوفیان طبله خوار لقمه جوی
سكدلان وهمچو كربه روی شوی * لقمه وطعام طلب ایدیجی صوفیلر طبله خوار مفت خور دیمكدر كلب
كوكللو لردركدی كبی یوزلرنی یو یجیلردر یعنی قلبلری كلاب وذیاب كبی عقور رودرنده وظاهرلری صلاح ووضو ایله
آراسته ومزیندر (مثنوی) از غریو كودك انجا خیر وشر * كرد آمد كشت بر كودك حشر * كودكك غریو وفریادندن
اول یرده اهل خیر واهل شر جمع كلدی وكودك اوزره حشر وجمعیت اولدی (مثنوی) پیش شیخ آمد كه ای شیخ
درشت * تو یقین دانكه مرا استاد كشت * كودك حلوافروش شیخك حضورنه كلوب ایتدی ای ترش روو بدخو شیخ سن
یقین بیل كه بنی اوستادم دیه لدی یعنی دوكه له بنی اوستادم اولدررماضیله تعبیر اولنمسی وقوعی متحقق اولمسی
ایهامدن اوتریدر (مثنوی) كر روم من پیش او دست تهی * او مرا بكشد اجازت می دهی * اكر بن اوستادمك
اوكنه الی بوش كیدم اوبنی دیه لرسن اجازت ویررمیسن (مثنوی) وان غریمان هم بانكار وجحود * رو بشیخ آورده كین
بازی چه بود * واول غریملر هم انكار وجحودله جحود زیاده انكار معناسنه در وایكیسی یله الفاظ مترادفه در كه
تاكید افاده ایدر یعنی اول مال صاحبلری زیاده انكارله یوزلرنی شیخه كتوردیلر بویله دیوكه بو ظلم بازی نه ایدیكه بو كودكه
ایلدك (مثنوی) مال ما خوردی مظالم می بری * از چه بود این ظلم دیكر بر سری * بزم مالمزی یدك آخرته مظلمه
ایلتورسن بو ظلم دیكرنه سببدن برسر اولدی یعنی بو كودكه اولان ظلم نه جهتدن ارتقلمه بر ظلم اولدی برسر بولك
اورتاسنه قودقلری نسنه یه دیرلر بورادده آرتقلمه نه بار ونه ثقلت ایدی دیمكدن كنایه اولور (مثنوی) تا نماز دیكران كودك
كریست * شیخ دیده بست وبروی ننكریست * اول كودك ایكندی نمازنه دك اغلدی شیخ چشمنی یومدی واول
كودكه نظر والتفات ایلمدی (مثنوی) شیخ فارغ از جفا واز خلاف * در كشیده روی چون مه در لحاف * شیخ انده

اولنلرك کندی یه اولان جفاو خلافندن فارغ اولمش وماه کبی یوزنی لحاف ایچنه چکمش یعنی یورغانله روی مبارکنی
اورتمش (مثنوی) با ازل خوش با اجل خوش شاد کام * فارغ از تشنیع وکفت خاص وعام * اجلله خوش وازلله
خوش شاد کام خاص وعامك سوزندن وتشنیعندن فارغ یعنی بونلرك هر حالندن فارغ البال اولمشدی (مثنوی) انکه
جان در روی او خندد چو قند * از ترش رویء خلقش چه کزند * اول کسه نك که جان انك یوزینه قند کبی کولرا کا
خلقك ترش رویلکندن نه ضرر (مثنوی) انکه جان بوسه دهد بر چشم او * کی خورد غم از فلك وز خشم او) اول
کسه نك که جان آنك کوزی اوزره بوسه ویردی یعنی جان آنك کوزنی اوپه مراد جانه محبوب اولمسندن کنایه اولور فلکدن
وآنك خشمندن قچن غم یر یعنی غم یمز (مثنوی) در شب مهتاب مه را بر سماك * از سکان وعوعو ایشان چه باك * مثلا
آی آیدین کیجه ده سماك اوزره ماهه کلبلردن وانك عوعوندن نه باك (مثنوی) سك وظیفهء خود بجا می آورد * مه وظیفهء
خود برخ می کسترد * سك کندینك وظیفه وعادتنی یرینه کتورر ماه کندینك وظیفه سنی رخیله دوشر یعنی
عذاری واسطه سیله زمینه انوارنی دوشردیك اولور (مثنوی) کار خود می کزارد هر کسی * آب نکذارد صفا
بهر خسی * هر برکسه کندینك ایشینی ادا ایلر بر خسدن اوتری آب صفاسنی ترك ایلمز (مثنوی) خس خسانه
می رود بر روی آب * آب صافی می رود بی اضطراب * خار وخس آبك یوزی اوزره خسانه وخسیسانه کیدر صافی آب
خار وخسدن اضطرابسز کیدر مراد صافی دل اولنلر صفا وذوق اوزره کیدر وخس کبی رذیل ودنی اولنلر دناءت
ورذالت جبلیه لری اوزره سیر ایدرلر دیمك اولور (مثنوی) مصطفی مه می شکافد نیم شب * ژاژ می خاید ز کینه بولهب
حضرت رسول نصف لیلده معجزه ایله ماهی ایکی پاره ایلر ابولهب کینه سندن هرزه چینیر یعنی سحر مستمردر
بودر بوبی معنی سویلرتی کم (اقتربت الساعة وانشق القمر) آیتنك تفسیری جلد اولده ضیافت تأویل رکیك
مکس سر خنده مقدم بیان اولنوب تحقیق قیلنمشدر (مثنوی) بانك سك هرکز رسد در کوش ماه * خاص ماهی
کو بود خاص الله * کلبك آوازی هرکز ماهك قولغنه ایرشرمی علی الخصوص شول بر ماه که اول حق تعالینك خاصی
ومقبولی اوله انبیا واولیا کبی (مثنوی) می خورد شه برلب جو تا سحر * در سماع از بانك چغز آن بی خبر *
مثلا پادشاه چای کنارنده صباحه دك شراب ایچر سماع وذوقده قوربغه لرك صداسندن بی خبر اولدیغی حالده
یعنی مجلسك صفاسندن وسماعك ذوق ولذتندن قوربغه لرك آوازی آنك قولاغنه کیرمز (مثنوی) هم شدی
توزیع کودك دانك چند * همت شیخ آن سخا را کرد بند * هم اول کودك برقاچ دانك توزیعی اولوردی یعنی شیخك
اطرافنده اولان غریملر اول حلوافروش اولان کودکك اقچه سنی کندیلره توزیع ایدوب یانلرندن آنی اول کودکه
ادا ایدوب اول طفلك ثقلتنی دفع ایلمك قابل اولوردی لکن شیخك همتی آنلرك اول سخاسنی بند ایلدی تا حق
تعالینك حکمتی وکندینك کرامتی ظهوره کله (مثنوی) تا کسی ندهد بکودك هیچ چیز * قوت پیران ازین بیشست
نیز * تا برکسه کودکه هیچ برنسنه ویرمیه پیرلرك قوت وتصرفی بوندن دخی زیاده درکه قلوبك قبض وبسطنه مالکلردر
(مثنوی) شد نماز دیکر آمد خادمی * یك طبق برکف ز پیش حاتمی * ایکندی نمازی اولدیغی ناکاه طشره دن
بر خادم کلدی بر حاتمك قتندن الی اوزره بر طبق وار حاتم بونده سخی معناسنه در (مثنوی) صاحب مالی وحالی
پیش پیر * هدیه بفرستاد کز وی بد خبیر * بر حال ومال صاحبی کسه شیخك قتنه هدیه کوندردیکه شیخك حالندن
خبیر ایدی (مثنوی) چار صد دینار بر کوشهء طبق * نیم دیناری دکر اندر ورق * درت یوز دینار طبق کوشه سی
اوزره یارم دینار دخی کاغد ایچنده قویمش (مثنوی) خادم آمد شیخ را اکرام کرد * وآن طبق بنهاد پیش شیخ فرد * خادم
کلدی شیخه تعظیم ایلدی خادم اول طبقی فرد وبی نظیر اولان شیخك اوکنه قودی (مثنوی) چون طبق را از غطا
وا کرد رو * خلق دیدند آن کرامت را ازو * چونکم طبق شیخ سرپوشدن یوزنی آچدی یعنی پرده یی طبقك یوزندن
رفع ایلدی خلق شیخدن اول کرامتی کوردیلر بعض نسخه ده مصرع اولده وا کرد او واقع اولمشدر که معناسی
بودر چونکم طبقدن طبق پوشی قالدردی (مثنوی) آه وافغان از همه برخاست زود * کای سر شیخان وشاهان
این چه بود * دو کای حضورنده اولان کسه لردن فوری آه وافغان حاصل اولدی بویله دیو که ای شیخلرك وشاهان
طریقتك رئیسی بونه در (مثنوی) این چه سرست این چه سلطانیست باز * ای خداوند خداوندان راز * بونه عظیم
سر در وکبر وبونه سلطانلقدر ای راز خداوندلرینك خداوندی (مثنوی) ما ندانستیم ما را عفو کن * پس پراکنده
که رفت از ما سخن * بز سنك حقیقت حالکی بیلمدك خطا ایلدك بزی عفو ایله زیرا که بزدن چوق پراکنده سوز واقع
اولدی (مثنوی) ما که کورانه عصاها می زنیم * لا جرم قندیلها را بشکنیم * بز که کورلر کبی عصالر اورورز لا جرم
قندیلری صیرز یعنی بزم حالمز شول کورلره بکزر که مسجد ایچره کیروب علی العمیاء عصالرنی اطرافه اوردقده نیچه

قندیلری شکست ایدرلر (مثنوی) ما چو کران ناشنوده یك خطاب * هرزه کویان از قیاس خود جواب * بر صاغرلر
کبی برخطاب ایشتمه مش ایکن کندی زعم وقیاسمزدن نامعقول وهرزه جواب سویلیجیلرز (مثنوی) ما ز موسی پند
نکرفتیم کو * کشت از انکار خضری زرد رو * با چنان چشمی که بالا می شتافت * نور چشمش آسمانرا می شکافت *
کرده با چشمت تعصب موسیا * از حماقت چشم موش آسیا) غریمان شیخ احمد خضرویه دن ظهور کرامات علیه ده اول
حضرتنه اقرار برله اعتذار قیلوب وکندیلرینی لوم ایتمکله بلاهتلرینه معترف اولوب دیدیلرکه ای شیخ دین وای مرشد
کزین بز حضرت موسادن پند طوتمدق ومتنبه اولمدقکه اول حضرك انکارندن زرد رو وشرمنده اولدی باخصوص
اویله بر کوز ایله که اول کوز هر شیئك بالاسنه اوردی یعنی منتهاسنه بقردی انك نور چشمی آسمانی یاردی مع هذا بنه
فعل خضره انکار ایلدی (اقتلت نفسا زکیة) دیو روبرو سویلدی پس سنك کوزیکه ای موسای زمان ووارث
پیغمبران تعصب ایلدی حماقت وبلاهتندن دنیاد کرمنك موشنك کوزی پس موشان دنیادن اولان انکار وتعصب
محل تعجب دکلدر تعصبك معناسی تشدد ایلمك ومحکم بغلمقدر (مثنوی) شیخ فرمود آن همه کفتار وقال * من بحل
کردم شماران حلال * شیخ بیوردی اول دوکای کفتار وقالی بن حلال ایلدم سزه اول حلال اولسون * پس سالکه لازم
اولان اولدر که عوام ناسدن کندی حقنده بوکونه کلمات موذیه استماع ایلرسه تحمل ایلیوب انلره حلال قیله
(واساءتلری مقابله سنده لطف واحسانله معامله ومکالمه ایلیه (مثنوی) سر این آن بود کز حق خواستم * لا جرم بنمود
راه راستم * بونك سری اول ایدیکه حضرت حقدن استدم لا جرم حضرت حق بکا طوغری یولی کوستردی یعنی
بوسرك حقیقتنه هدایت قیلدی (مثنوی) کفت ان دینارا کرچه اندکست * لیك موقوف غریو کودکست)
حضرت حق بکا الهام طریقیله دیدی اول دینارا کرچه اندکدر لیکن حلوافروش کودکك غریو وکریه سنه موقوفدر
مثنوی) تا نکرید کودك حلوافروش * بحر رحمت در نمی آید بجوش * تا که حلوا صاتیجی کودك اغلمیه رحمت
دریاسی جوشه کلمز پس قصه دن حصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) ای برادر طفل طفل چشم تست *
کام خود موقوف زاری دان درست * ای برادر طفل سنك چشمك طفلیدر یعنی طفلدن مرادسنك کوزکدر کندی
مرادنی درست زاری وفغان ایلمکه موقوف بیل (مثنوی) کر همی خواهی که آن خلعت رسد * پس بکریان
طفل دیده بر جسد * اکر استرسك که سکا اول خلعت یتشه پس تنك اوزره کوز طفلنی اغلت (ترسانیدن شخصی
زاهدی را که کم کری تا کور نشوی (مثنوی) زاهدی را کفت یاری در عمل * کم کری تا چشم را ناید خلل * بر زاهده کار
وعملده اکا یار اولان برکسه دیدی آز آغله تا چشمکه خلل وضرر کلمیه (مثنوی) کفت زاهد از دو بیرون نیست حال *
چشم بیند یا نبیند آن جمال * زاهد اول یارنه دیدی حال ایکیدن خارج دکلدر بنم کوزم اول جمال حقی کوره
ویا خود کورمیه (مثنوی) کر ببیند نور حق را چه غمست * در وصال حق دو دیده چه کمست * اکر بنم کوزم نور
حقی کوره اغلمقدن وضررایتمکدن اکا نه غم وار درحق تعالینك وصال ومشاهده سنده ایکی کوزنه آزدر یعنی انك
وصالی اغلمقله میسر اولورسه ایکی کوز آنك یولنده قتی آزشیدر (مثنوی) ور نخواهد دید حق را کو برو * اینچنین
چشم شقی کو کور شو * واکر حق تعالی یی کورمك ایستمزسه یعنی میسر اولمزسه اکا کیت دی یعنی اول ایکی کوز
کتسون دی بونك کبی بر چشم شقی کور اولسون (مثنوی) غم مخور از دیده کان عیسی تراست * چپ مرو تا بخشدت
دو چشم راست * دیده دن اوتری غم یمه زیرا اول عیسی سنك ایچوندر صول طرفه کتمه تا سکا ایکی صاغ کوز بغشلیه
یعنی حق یولنده کریان اولوب دیده لریکه ضرر کلمکدن غم یمه زیرا که عیسای حقیقت سنکله بیله در اول ابرسینی
احیا ایلمکه قادردر ضلالت ومعصیت طرفنه کتمه تا سکا راست کوریجی ایکی باطن کوزی بخش ایلیه (مثنوی)
عیسیء روح تو با تو حاضرست * نصرت از وی خواه کو خوش ناصرست * سنك روحك عیساسی سنکله حاضردر
هر خصوصده نصرتی اندن ایسته که اول عیسای روح خوش ناصردر (مثنوی) لیك بیکار تن پر استخوان * بر دل
عیسی منه تو هر زمان * ولیکن پر استخوان اولان تنك بیکارنی یعنی جنك وهجومنی هر زمان سن عیسانك کوکلی
اوزره قومه یعنی روحك عیساسی اوزره احیاء ایتمکی وانك مقتضیاتنی حاضر ایلمکی تکلیف وتحمیل ایلمه (مثنوی)
همچو آن ابله که اندر داستان * ذکر او کردیم بهر راستان * مثلا اول ابله کبی که داستانده راستلردن اوتری آنی
ذکر ایلدك نته کم عنقریب مرور ایلدی (مثنوی) زندکیء تن مجو از عیسی ات * کام فرعونی مخواه از موسی ات *
کندی عیسی کدن تنك حیاتنی طلب ایلمه موسی کدن فرعونه منسوب مرادایستمه بونده عیسی وموسادن
مراد انسانك کندی روحی وعقلی اولور یعنی روحکدن وعقلکدن نفسکه منسوب اولان مرادی ایستمه
دیمك اولور (مثنوی) بر دل خود کم نه اندیشهء معاش * عیش کم ناید تو بر درکاه باش * کندی کوکلك اوزره معاش

فکرنی قومه عیش اکسك کلمزسن درکاه اوزره اول یعنی سکا معاش اکسك اولمزسن همان درکاه حقه ملازمت قیل
(مثنوی) این بدن خرکاه آمد روح را * یا مثال کشتی مر نوح را * بو بدن فی المثل روحك خرکاهی کلدی خرکاه قره
اوه دیرلر یعنی بدن روحه نسبت خرکاه کبی قرار ایده جك مقام اولدی یا نوح پیغمبر علیه السلام ایچون بر کشتی کبیدر
(مثنوی) ترك چون باشد بیابد خرکهی * خاصه چون باشد عزیز درکهی * ترك چونکم موجود اوله بر خرکاه بولور
علی الخصوص چونکه درکاه حقه منسوب بر عزیز اوله اکا بر مقر اکسك اولمز ومعاش ولباس اکا حق جانبندن
اکسك کلمز دیمك اولور (تمامئ قصهٔ زنده شدن استخوانها بدعای عیسی علیه السلام) (مثنوی) خواند عیسی نام حق
بر استخوان * از برای التماس آن جوان * حضرت عیسی علیه السلام استخوان اوزره حقك اسم شریفنی اوقودی اول
جوانك التماسندن اوتری (مثنوی) حکم یزدان از پی آن خام مرد * صورت آن استخوانرا زنده کرد * حکم الهی اول
خام وابله مرددن اوتری اول استخوانلرك صورتنی زنده ایلدی (مثنوی) از میان بر جست یك شیر سیاه * پنجهٔ زد کرد
نقشش را تباه) ناکاه اول اورتادن بر سیاه ارسلان صیچره دی بر پنجه اوردی اول ابلهك نقشنی خراب وتباه ایلدی
(مثنوی) کله اش بر کند مغزش ریخت زود * مغز جوزی کاندر و مغزی نبود * انك کله سنی قوپردی وآنك بینیسنی
فوری دوکدی بر جوزك مغزی قدر که اول ابلهده بر مغز یوق ایدی یعنی اول ابلهك باشنده بر جوز ایچی قدر بینیسی
یوغدی (مثنوی) کر ورا مغزی بدی اشکستنش * خود نبودی نقص الا بر تنش * اکر اول ابلهك بر مغزی اولیدی
اکا صیقلق خود نقص اولمزدی الا انك تنی اوزره یعنی آنك اکر برابی وروح پر ایمانی اولیدی اکا هلاك اولمق نقصان
ویرمزدی مکر که نقش تنی اوزره نقصان ویریدی دیمك اولور (مثنوی) کفت عیسی چون شتابش کوفتی * کفت زان
روکه تو زوا آشوفتی * حضرت عیسی علیه السلام ارسلانه ایتدی اول جوانی نیچون عجله ایله دوکدك وهلاك ایتدك
ارسلان ایتدی اول جهتدنکه سن اندن پریشان اولدك یعنی اول زمانده که سنك حضورنده بو هلاك اولان ابله کستا
خلق ایلدیکی سببیله سن پریشان خاطر اولدك پس حق تعالی بنی خلق ایلدی بونی هلاك ایلك ایچون پس بونی هلاك
ایلیوب سنك خاطرکی بوندن آسوده ایلدم دیدی (مثنوی) کفت عیسی چون نخوردی خون مرد * کفت در قسمت
نبودم رزق خورد * عیسی علیه السلام ایتدی بو هلاك ایلدیکك مردك قانی نیچون ایچمدك ارسلان ایتدی قسمتده
بکا ایچجك رزق اولمدی زیرا رزق تمام اولمینجه بر ذی روح اولمز ودنیادن آخرته نقل قیلمز دیدی (مثنوی) ای بسا کس
همچو آن شیر ژیان * صید خود ناخورده رفته از جهان * ای چوق کمسه اول قغان ارسلان کبی کندینك شکارنی
یمش ایکن جهاندن کتمشدر یعنی چوق کمسه کسب ایلدیکی اموال وارزاقی یمکه قادر اوله میوب دنیادن آخرته
رحلت ایتمشدر (مثنوی) قسمتش کاهی نه وحرصش چو کوه * وجه نی وکرده تحصیل وجوه * اول کمسه نك قسمتی
بر صمان قدر دکل وآنك حرصی کوه کبیدر حق قتنده یوزی یوقدر اما تحصیل وجوه ایلمش) وجوهدن مراد اموال
وارزاق اولور یعنی خلق قتنده وجوه تحصیل ایلمش اما حق قتنده وجهی یوقدر دیمك اولور پس مناجاته وعرض حاجاته
باشلیوب سخرهٔ جهان اولنلره بو کونه دعا ایلمکی تعلیم بیوررلر (مثنوی) ای میسر کرده بر ما در جهان * سخرهٔ بیکار
ما را وارهان * ای جهانده بزه سخرهٔ بیکاری میسر ایلمش خدا بزی انلردن کیرو قورتر سخره مفت ایش بیکار کارسزلق
بو معناده دخی جائزدرکه دینه ای جهانده بزه معسر اولنلری میسر ایلمش مفت ایشدن وبیکار وبی نفعدن بزی کیرو قورتر
(مثنوی) طعمه بنموده بما آن بوده شست * آنچنان بنما بما آنرا که هست * طعمه کورنمش واول شست اولمش یعنی
جهانده نیچه شئ بزه ظاهرا طعام کورنمش واول معنا بزه دام اولمشدر الهی بزه آنی انجلین کوستر که حقیقتده اول
واردر واویله در اللهم ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه اللهم ارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه اللهم خلصنا من الاشتغال
بالملاهی اللهم ارنا حقایق الاشیاء کما هی دیمك معناسنه در (مثنوی) کفت آن شیر ای مسیحا این شکار * بود خالص
از برای اعتبار * ارسلان ایتدی ای مسیحا بو شکار صافی اعتباردن اوتری اولدی یعنی یا روح الله بو کمسه یی هلاك
ایدوب یمدیکم محضا خلقه عبرت السونلر ایچوندر بو خسه بکا غدا اولمق ایچون دکلدر دیدی (مثنوی) کر مرا روزی
بدی اندر جهان * خود چه کارستی مرا با مردکان * اکر جهانده بنم رزق ونصیبم اولیدی بنم خود مرده لرله نه ایشم
وار ایدی یعنی رزقی اولان مرده لره قرشمز وجهانده نصیبی اولان اولمز وموتادن ارلمز (مثنوی) این سزای آنکه یابد آب
صاف * همچو خر در جو بمیزد از کزاف * بو اول کمسه نك لایقیدرکه آب صافی بولور خر کبی کزاف جهتندن ایرمغه تبول
ایلیه یعنی بو کونه هلاك اولمق اول کمسه نك لایقی اولور که آب صافی کبی بر مرشد کاملی ومربی فاضلی بوله وانك قدرنی
بیلیوب حمار کبی خباثتیله انك حضورنی ملوث ایلیه (مثنوی) کر بداند قیمت آن جوی خر * او بجای پا نهد
در جوی سر * اکر خر اول ایرمغك قدرنی وقیمتنی بلیدی اول حمار ایرمغه ایاق یرینه باش قوردی (مثنوی) او بیابد

انجنان پیغمبری * میر آبی زندکانی پروری * اول ابله انجلین پیغمبر بوله اویله پیغمبر که زندکانلك بسلیجی آب حیاتك
امیری (مثنوی) چون نمیرد پیش او کز امر کن * ای امیر آب مارا زنده کن * نیچون اول پیغمبرك اوکنده اولمیه بویله دیوکه
امر کندن ای آب حیاتك امیری بزی زنده ایله یعنی اول ابله بویله بر پیغمبر بوله که اویله پیغمبر که آب حیاتك امیری اوله
وحقیقت زندکانلکنی تربیه ایدیجی اوله نیچون اول حضرتك اوکنده اولمیه وتضرع ونیاز قیلمیه بویله دیوکه ای آب
حیاتك مالکی وامیری ارادت الهی وامر ربانیدن بزی زنده قیل ومرده اولان روح قلبمزی نفس حیات بخشکله
احیا ایله کرك ایدیکه بویله دییدی (مثنوی) هین سك نفس ترا زنده مخواه * کو عدو جان تست از دیرکاه * آکاه
اول سنك نفسك کلبنی دیری ایستمه زیرا ان سمنت کلبك یأکلك دیمشلردر زیرا اول کلب نفس چوق زماندن سنك
جانکك دشمنیدر (مثنوی) خاك بر سر استخوانی را که آن * مانع این سك بود از صید جان * خاك اولسون اول
استخوانك باشی اوزره که اول استخوان جان شکار ایلمکدن بو کلبه مانع اوله استخواندن مراد تندر وسکدن مراد نفس
اماره درکه بو استخوان مشابه سنده اولان تن نفس اماره سکنی صید روح ایلمکدن وروحك ذوقنی وحظنی اله
کتورمکدن مانع اولور (مثنوی) سك نه بر استخوان چون عاشقی * دیو چه وار از چه بر خون عاشقی * کلب دکل ایسك
استخوان اوزره نیچون عاشقسن سلوك کبی قان ایچمك اوزره نه سببدن عاشقسن یعنی اکر سك سیرت اولمیدك
حظوظ بدنیه یه عاشق اولورمیدك ودیو چه طبیعت اولمیدك دم مشابه سنده اولان حرامی اکل قیلورمیدك پس تنه
عاشق اولمالك سك سیرت اولماکه دلالت واکل حرام قیلمالك دیو چه طبیعت اولدیغکه شهادت ایلر دیمك اولور (مثنوی)
آن چه چشمست آنکه بیناییش نیست * ز امتحانها جز که رسواییش نیست * اول نه کوزدر اولکه انك بینالغی یوقدر
امتحانلردن اکا رسوا ایلقدن غیری نسنه یوقدر یعنی کوز دکلدر اولکه انك کورمسی اولمیه وآنی امتحان
ایلدکلرده انك عیبی ظهوره کلوب رسوا ایلقدن غیری اکا نه شئ حاصل اولور کذلك انسان دکلدر اول کمسه که انك
بصر بصیرتی اولمیه وحقی باطلدن فرق وتمییز قیلمیه اویله کمسه یه امتحان اولندقده رسوا ایلقدن غیری شئ یوقدر دیمك
اولور (مثنوی) سهو باشد ظنها را کاه کاه * این چه ظنست این که کور آمد ز راه * ظنلره کاه کاه سهو وخطا اولور بونه
ظندر بوکه یولدن کور کلدی ظن علمه شك ما بیننده بر اعتقاددرکه ترجه صنودیدکاریدر بو بیت شول کمسه لره
تعریضدرکه انلر بزم ظنمز شویله وظن غالبمز بویله دردیرلر حال بوکه طریق مستقیمی وصراط قویمی کورمز حضرت
مولانا انلردن ظنی بیله سلب ایدوب وانلرك ظن مرتبه سنده اولمدقلرینی تحقیق ایدوب بیوررلر ظن اولدرکه اکثر زمانده
اصابت ایلر وکاه کاه سهو قیلور بونه ظندرکه اول اصلا اصابت قیلمیه وطریق حقی کورمیه وسهو وخطادن خالی اولمیه
پس بوکا ظن دیمزلر بلکه مطلقا شك دیرلر وبونك صاحبنه دخی مشك تعبیر ایدرلر (مثنوی) دیده آبر دیکران نوحه
کری * مدتی بنشین وبر خود میکری * دیده آده آلفظی امر حاضر درکل معناسنه وحرف ندا مقدردر ای دیده کل
معناسنه تقدیر کلام ای دیده غیریلر اوزره نوحه کرسن کل برمدت اوتور کندی اوزریکه اغله آلفظنك معناسی مصرع
ثانیه مصروف اولدی سهولت معنا ایچون یعنی ای دیده مرتبه سنده اولان انسان غیریلر ایچون اغلمقدن وغم یمکدن
فارغ اولوب کندی حالکه مشغول اول وکندیك ایچون ناله وکریه قیل دیمك اولور (مثنوی) ز ابر کریان شاخ سبز وتر شود *
زانکه شمع از کریه روشن تر شود * زیرا کریه ایدیجی بلوتدن بوداق سبز وتازه اولور واشجار واز هار لطافت وطراوت بولور
زیرا شمع کریه دن روشن رك اولور (مثنوی) هر کجا نوحه کنند انجا نشین * زانکه تو اولیتری اندر حنین * هر قنده نوحه
وفریاد ایلرلرسن انده اوتور زیرا که سن حنین وکریه ده اولمغه اولی ترسن وکندی نفسك ایچون کریه قیلمغه احری ترسن
(مثنوی) زانکه ایشان در فراق فانی اند * غافل از لعل بقای کانی اند * زیرا که اول نوحه کرلر فانی اولان شیئك فراقنده
درلریا اولمش کمسه لردن اوتری ویا ضائع اولمش نسنه لردن اوتری نوحه ایدرلر کانه منسوب اولان باقی لعلدن
غافللردر یعنی معدن حقیقته مخصوص اولان جوهر باقیدن جاهللردر لعل باقیدن مراد ایمان واسلام وعرفان
وایقان بلکه (والباقیات الصالحات) آیتنك فحواسنجه جمیع صالحات لعل باقی وجوهر دائم کبیدرکه معدن
حقیقته منسوبدر اهل صورت باقیات صالحاتدن غافللردر انکچون فانی اولان شیئك محبتنه شاغللردر (مثنوی)
زانکه بر دل نقش تقلیدست وبند * رو باب چشم بندش را برند * بو بیت زانکه تو اولیتری اندر حنین مصراعنه علتدر
یعنی انکچون اولی رك سن سن حنین ایلمکه که کوکل اوزره غیره تقلید ایلمك نقش بند وقیددر وار کوز یاشیله
انك قید وبندنی رنده ایله یعنی ازاله قیل برند امر حاضر در رندیدندن قازمق معناسنه وتقلیدك معناسی علی التفصیل
جلد اولده حقیر وبی خصم دیدن صالح بیانك آخرنده شرح اولنمشدی فلیطلب فیه (مثنوی) زانکه تقلید آفت
هر نیکوییست * که بود تقلید اکر کوه قویست * زیرا که تقلید هر نیکولکك یعنی جمیع اولکك آفت وضرریدر

تقلید صمان اولورا کرچه کوه کبی قوی ایسه ده (مثنوی) کرضریری لمترست وتیز خشم * کوشت پارش دان
چو اورا نیست چشم * اکر بر کورا بری کوده لو وزیاده غضبلو ایسه اول ضریری ات پاره سی بیل چونکه انك چشمی
یوقدر (مثنوی) کر سخن کوید زمو باریکتر * آن سرش رازان سخن نبود خبر * اکر مقلد قیلدن اینجه سوزسویلیه
یعنی اسرار طریقته متعلق دقیق نکته لر نقل ایلیه آنك اول سرنه یعنی قلبنه وروحنه اول سوزدن خبر اولمز بلکه اول
سوز انجق انك لساننده در (مثنوی) مستی دارد ز کفت خود ولیك * از بروی تا بمی راهست نیك * اول مقلد
کندینك سوزندن مستلك طوتر ولیکن انك قندن میه دك برایو یول واردر یعنی انك مرتبه سندن مست اوله جق
شراب مرتبه سنه دك مسافهٔ بعیده وفراسخ کثیره واردر (مثنوی) همچو جویست اونه اوآبی خورد * آب
از و بر آب خواران بکذرد * وعظ وپند ایلین ودقیق سوزسویلین مقلد فی المثل ایرمق کبیدر ایرمق برایچمز
آب ایرمقدن آب نوش ایدیجیلر اوزره کچر کذلك مقلدك وجودنده آب معانی ومعارف ونصایح ولطائف
قرار قیلمیوب ومقلد آندن مستفید اولمیوب لساندن خلق اوزره جاری اولوب ناسدن هرکم مستعد ایسه انك کلامنی
نوش ایدر (مثنوی) آب در جو زان نمی کیرد قرار * زانکه آن جو نیست تشنه وآب خوار * آب ایرمقده اول سببدن
قرار طوتمز زیرا که اول ایرمق صوسز وآب نوش ایدیجی دکلدر (مثنوی) همچو نایی ناله وزاری کند * لیك بیکار
خریداری کند * مقلدا کرچه برنای کبی ناله وزاریلك ایلر وانین وحنین ایله خلقه سوزسویلر لیکن برخریدارلك بیکارن
ایلر یعنی برمشتریدن اوتری جنك ایلیوب فریاد ایلر یعنی مقلدك وعظ وپندنده اولان جوش وخروشی مجرد مستمعینك
جمعندن وکندی یه تحسین وآفرین ایلملرندن اوتریدر (مثنوی) نوحه کرباشد مقلد در حدیث * جز طمع نبود مراد آن
خبیث * مقلد سوزسویلمکده یعنی خلقه وعظ ونصیحت ایلمکده نوحه ایدیجی اولور اول خبیثك مرادی طمعدن غیری
اولمز یعنی اکرچه سوزسویلر وخلقه پند ونصیحت ایلر ولیکن لله دکلدر بلکه اول خبیثك مرادی مستمعیندن
جلب دنیا وجمع احبا قیلمق وبین الناس مشار الیه اولمق ونباهت شانله شهرت بولمقدر (مثنوی) نوحه کر کوید
حدیث سوزناك * لیك کوسوز دل وداما پاك * کریه ونوحه ایدیجی اکرچه سوزناك وشوقناك سوز سویلر لیکن
مقلدده سوز دل وپاك دامن قنی دامن پاکدن مراد تلوثات نفسانیه دن طاهر اولمق ومحرماتدن اجتناب قیلمقدر
(مثنوی) از محقق تا مقلد فرقهاست * کین چو داود ست وان دیکر صداست * محققدن مقلده دکین فرقلر واردر زیرا
بو داود کبیدر واو صدا کبیدر یعنی محقق فی المثل حضرت داود پیغمبر کبیدر ومقلد کوه کبی وکوهدن
صدور ایلین صدا کبیدر که طاغك صدادن نیجه خبری یوق ایسه مقلدك دخی سویلدیکی سوزك حقیقتندن اویله
خبری یوقدر (مثنوی) منبع کفتار این سوزی بود * وآن مقلد کهنه آموزی بود * بو محققك سوزنك منبعی سوز
واخلاصه منسوبدر واول مقلد بر کهنه آموزدر یعنی مقلد سلفده اولان اسکی سوزلری اوکرنیجی وخلقه آنی نقل
ایلیجی اولورکه اول سوزلر کندینك حسب حالی دکلدر بلکه آنی خلقه سویلمکدن اوتری حفظ ایلمشدر لیکن محققك
سوزی سوز دروندن حاصل اولور واخلاص ویقینله ظهوره کلور (مثنوی) هین مشو غره بدان کفت حزین * بار
بر کاوست وبر کردون حنین * اکا اول مقلدك اول حزین سوزنه مغرور اولمه مثلا یوك اوکوز اوزره در وعربه
اوزره حنین واردر بو مصرع مثلدر شول کمسه لر حقنده که بارکش اولوب اظهار ایلمسه ودخی شول کمسه لر حقنده که
بار وزحمت چکمز ایکن ناله وفریاد ایلسه پس محقق ایله مقلد دخی بو که بکزر زیرا محقق اولنلر بو قدر بار طاعات وثقل
ریاضاتی چکرلر مع هذا صمت وسکوت اوزره درلر اما مقلدلر بار طاعات وتحمل ریاضاتدن بری ایکن ناله لری
اطرافی طوتر (مثنوی) هم مقلد نیست محروم از ثواب * نوحه کر را مزد باشد در حساب * مقلد هم ثوابدن خالی
ومحروم دکلدر نوحه کر اولنلره حسابده مزد اولور یعنی اجرتله نوحه قیلنلره یوم حساب وروز جزاده اجر وثواب ویریلور
نته کم دیار عربده برکسه نك میتی اولسه اجرتله بعض نوحه کرلر طوترلر کلوب اول میتك اوزرینه تقلیدله نوحه وفریادلر
ایدرلر بعده انلرك مزدنی واجرتنی هرنه ایسه ویررلر پس تقلیدایله وعظ ونصیحتده نوحه ایلین کمسه دخی آخرتده
مزد وثوابدن محروم اولمز (مثنوی) کافر ومؤمن خدا کویند لیك * درمیان هردو فرقی هست نیك * کافر ومؤمن
اکرچه خدا دیرلر ولیکن هر ایکیسنك اورتاسنده برایو فرق واردر یعنی (ولئن سألتهم من خلق السموات والارض
لیقولن الله) آیتنك فحواسی اوزره اکر کافرلره سؤال اولنسه بو سماوات وارضی کیم خلق ایلدی انلری الله خلق ایلدی
دیرلر کذلك مؤمنلره سؤال اولنسه انلر دخی دیرلر ولیکن کافر ایله مؤمنك الله دیمسنك ما بیننده هرخصوصله فرق
عظیم واردر که کافرك الله دیمسیله مؤمنك الله دیمسی بر دکلدر کذلك مقلدك الله دیمسیله محققك الله دیمسی
برابر دکلدر (مثنوی) آن کدا کوید خدا از بهر نان * متقی کوید خدا از عین جان * مثلا اول کدانك اوتری الله

دیر متقی خالصا لوجه الله عین جاندن الله دیر پس بو ایکیسنك الله دیمسنك ما بیننده تفاوت کثیره واردر (مثنوی
کر بدانستی کدا از کفت خویش * پیش چشم او نه کم ماندی نه بیش * اکر کدا کندینك اول سوزنی بلیدی یعنی الله
لفظنك عظم شانته عالم اولیدی اول کدانك کوزی اوکنده نه آز ونه چوق قالوردی بلکه جمله سی مضمحل ومتلاشی
اولوردی وانك جانی خلقه فقر واحتیاج عرض ایلمکدن قورتلوب غنای قلبی بولوردی (مثنوی) سالها کوید
خدا آن نان خواه * همچو خر مصحف کشد از بهر کاه * اول نان طلب ایدیجی سائل نیجه یللر خدا دیر مثلا خر کبی صماندن
اوتری مصحف چکر نته کم احبار یهود توراتی اوقو یوب لکن انکله عمل ایلمدکلرینه بناء حق تعالی انلری کتابلر
کوترن حماره تشبیه ایدوب بیوررلر (مثل الذین حملوا التوریة ثم لم یحملوها کمثل الحمار یحمل اسفارا) پس نان وخوان
ایچون مصحف کوترن وکتاب چکن کمسه لر دخی بو قبیلدن اولور (مثنوی) کر بدل در تافتی کفت لبش * ذره ذره کشته
بودی قالبش * انك لبنك سوزی که مراد لفظة الله در اکر انك قلبنه یلدرا یدی وپرتو صالیدی انك قالبی ذره ذره
اولمش اولوردی (مثنوی) نام دیوی ره برد در ساحری * تو بنام حق پشیزی می بری * ای اللهك نامنی حطام دنیا ایچون
ذکر قیلان کدا بر شیطانك نامی یول قطع ایلر ساحرلکده کمالیله تأثیر قیلرسن حق سبحانه وتعالینك نامیله بر منقر
ایلتورسن بو معنی بر دضم بابله اولدیغی اوزره در اکر فتح بابله اولورسه معنا بودرکه بر دیولك نامی ساحرلکده یول ایلتور
وساحری مقصودنه ایرکورر سن حقك نامیله بر پشیز آلورسن بو نه دون همتلك ونه مرتبهٔ بی معرفتلکدر نام حق ادنی
شیٔ ایچون ذکر ایدنلره تعریض اولور (خاریدن روستایی شیر را در تاریکی بظن انکه کاواوست (مثنوی) روستایی کاو
در آخر ببست * شیر کاوش خورد وبر جایش نشست * برکویلو کاونی آخرده بغلدی اتفاق ارسلان آنك صغرنی یدی
وصغرك یرنده اوتوردی (مثنوی) روستایی شد در آخر سوی کاو * کاو را می جست شب آن کنج کاو * روستایی آخرده
کاوی جانبنه کتدی واول احمق صغر کیجه ایله اوکوزنی طلب ایلدی بو مصراعده اولان کنج کاو لفظنده برقاچ معنی
جائزدر اولا کاو کاف فارسیله صغر معناسنه اولدیغی اوزره نته کم شرح اولندی ثانیا کاف عربیله دلیر معناسنه دخی
کلور بو تقدیرا اوزره معنا اول قوی احمق کیجه ایله کاونی استدی دیمك اولور بو ایکی وجه اوزره بیله کنج لفظی کاف
عربینك کسری ویانك سکونیله ابله دیمکدر کاو لفظی اولور اما بعض نسخه ده کنج کافك ضمیله ونون ساکنه ایله واقع
اولمشدر بو تقدیر اوزره بو جق معناسنه در وکاو کاویدن لفظندن قازمق معناسنه اولور کنج کاو بوجق قازیجی دیمك
اولور معنی اول بوجق قازیجی کیجه ایله کاوی استدی دیمك اولور اما عقل سلیم وطبع مستقیم صاحبنه بو ظاهردرکه محله
ملایم ومناسب دکلدر الله اعلم بو نسخه ناسخك سهوندندر سروری افندی بو معنایی اختیار ایلمشدر لکن اولکیلری
اولیدر (مثنوی) دست می مالید بر اعضای شیر * پشت وپهلو کاه بالا کاه زیر) روستایی شیرك اعضاسی اوزره ال
سوردی آنی کندی کاوی قیاس ایلدیکندن آرقه سنه وپهلوسنه کاهی یوقاری وکاهی آشغه (مثنوی) شیر کفت
ار روشنی افزون شدی * زهره اش بدریدی ودل خون شدی * ارسلان لسان حالله ایتدی اکر روشنلك زیاده اولیدی
روستاینك زهره سی یرتلوردی وانك کوکلی پرخون اولوردی یعنی خوفندن زهره سی چاك اولوب قلبی قان اولوردی
(مثنوی) اینچنین کستاخ زان می خاردم * کو درین شب کاو می پنداردم * اول سببدن بنی بو مجلین کستاخ وبی باك
قاشور که اول روستایی بو کیجه ده بنی کندی کاوی صانور مقصود حضرت حق تعالینك نام شریفنك وکلام لطیفنك
عظم شانته واقف اولمین مقلدلردرکه روستایی کیجه ایله شیری کندی صغری صانوب بی خوف وبی خشیت اکا ال
سوردیکی کبی اول مقلدلر دخی بو دنیا کیجه سنده ظلمت وغفلتله محجوب اولوب حضرت حقك نامنك وکلامنك
قدرنی بیلمیوب بی باك اسانلری اوزره اجرا ایدرلر ومعنا عدم تعظیم سمتنه کیدرلر (مثنوی) حق همی کوید که ای
مغرور کور * نی ز نامم پاره پاره کشت طور * حق سبحانه وتعالینك کندی کلام شریفی ونام لطیفنك عظم شانندن بی خبر
اولان کمسه لره دیرکه ای مغرور کور طور طاغی بنم ناممدن پاره پاره اولمدیمی ویرندن منقلع اولوب رقص وحرکت قیلمدیمی
کوه طور حق سبحانه وتعالینك تجلیسنه طاقت کتورمیوب مدکوك ومتلاشی اولدی نته کم سورهٔ اعرافده (فلما تجلی
ربه للجبل جعله دکا) آیتیله بو معنایه اشارت قیلدی بو آیتك تفسیری وتحقیقی جلد اولده اوایله قریب طور مست وخر
موسی صعقا بیتنده مرور ایلدی بونده نامدن مراد اوراق اوزره مکتوب ولسانله ملفوظ اولان اسم دکلدر بلکه
بو ظاهرده اولان اسمك مسماسیدرکه اول صفت الهیه درمع الذات که مشایخ اصل اکا اسم دیرلر وبو ملفوظ اولان اسمه
اسمك تعبیر ایدرلر پس کوه طورك تحمل ایلمدیکی نام بو ظاهرده اولان نامك مسماسنك تجلی سندندر (مثنوی)
که لو انزلنا کتابا للجبل) لانصدع ثم انقطع ثم ارتحل) سورهٔ حشرده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (لو انزلنا هذا القران علی
جبل یعنی قرآن عظیمك شانندن وفرقان کریمك برهانندندرکه اکر انسان کبی جباله عقل وتمییز ویرلسه ویرانزال ایلسك

بوقرأنی طاغلردن بر طاغك اوزرینه (لرأيته خاشعا متصدعا من خشية الله) سن اول جبلی كوریدك ای رائی اولان كمسه
خاشع ومتذلل ومتفرق وپاره پاره كوریدك الله قورقوسندن (وتلك الامثال نضربها للناس) وبو مثللری بز ضرب
ایدوب تبیین ایلرز ناسه (لعلهم يتفكرون) تا بونلر تفكر ایده لر وبو آینده توبیخ وتقریع وارد ر انسانك عدم تخشی سنه
عند تلاوة القران وقسوت قلبنه عند ذكر الله الملك المنان معنیء بیت كه اكر بز بو كتاب عظیم الشانی بر طاغه فرضی
ایندریدك اول طاغ پاره پاره اولیدی صكره بری برندن منقطع اولیدی دخی صكره یرندن بر آخر یره ارتحال وانتقال
قیلیدی (م ی) از من ار كوه احد واقف شدی * پاره كشتی ودلش پر خون شدی * حضرت مسیح الله بیورر كه اكر بندن
كوه احد واقف اولیدی پاره پاره اولوردی وانك كوكلی پر خون اولوردی (مثنوی) از پدر وز مادر این بشنیده *
لاجرم غافل درین پیچیده * بونی پدر ومادر كدن اشتمش سن یعنی حضرت حقك نام شریفن وكلام لطیفن پدر
ومادر كدن كوش ایتمش سن اول سببدن بو كا غافل وبی خبر صارلمش سن وقدر وشرفن بیلیوب اكا سائر مخلوقك
كلامی كبی معامله قیلمش سن (مثنوی) كر تو بی تقلید ازو واقف شوی * بی نشان از لطف چون هاتف شوی *
اكرسن اول قرأن عظیم الشانك حقایق واسرارنه بلا تقلید واقف اولسك كمال لطافتندن هاتف كبی یعنی
كلام سویلین وآواز ایلین كبی سن دخی بی نشان اولوردك وكندیكی انك انوارندن محو قیلوردك ومرتبهء فنا اندر فنا
وبقا اندر بقایی بولوردك بعض نسخه ده مصرع ثانی بویله واقع اولمشدر بی نشان بی جای چون هاتف شوی یعنی
هاتف كبی نشانسز مكانسز اولوردك (مثنوی) بشنو این قصه پی تهدید را * تا بدانی آفت تقلید را * بو قصه یی
تهدید وتخویفدن اوتری استماع ایله تا تقلیدك آفتنی بیله سن ومقلد اولنلرك وتقلید ایله ذكر قیلنلرك سوء خاتمه سنه
واقف اوله سن كه اول قصه بودر (فروختن صوفیان بهیمهء مسافر را جهت سماع (مثنوی) صوفیء در خانقه
از ره رسید * مركب خود برد در آخر كشید * بر صوفی یولدن خانقاهه ایرشدی كندینك مركبنی ایلتدی وآخره
چكدی (مثنوی) آبكش داد وعلف از دست خویش * نی چنان صوفی كه ما كفتیم پیش * كندینك اللندن اكا علف
وصو جغز ویردی آبكده كاف تصغیر ایچوندر اول صوفی كبی دكل كه بوندن مقدم بز آنی دیدك وآنك احوالنی
واهمالنی یاد ایلدك (مثنوی) احتیاطش كرد از سهو وخباط * چون قضا آید چه سود است احتیاط * صوفی اول
مركب ایچون سهو وخطادن احتیاط ایلدی یعنی سهو وخطا واقع اولمسون دیو احتیاط واهتمام ایلیوب مركبنك
لوازمنی بالكلیه كوردی وحاضر ایلدی لیكن چونكم قضا كله احتیاطك نه فائده سی وارد ر (كما قال علیه السلام اذا جاء
القدر عمی البصر وقال علیه السلام ایضا اذا جاء القدر بطل الحذر (مثنوی) صوفیان تقصیر بودند وفقیر * كاد فقر
ان یعی كفرا یبیر * كاد الفقر ان یكون كفرا * حدیثنه اشارتدر یعنی فقر قریب اولدی فقرك كفره قریب اولمسی عجز
وقصورندن فقیر الحال اولان كمسنه كفری مستلزم شیئلره ارتكاب ایتمسیدر كما قال الجنید اقرب الناس الی الكفر
ذو حاجة لا صبر له نتهكم صوفیلر فقیر وبی صبر وپر تقصیر اولدقلرندن بهیمهء مسافری فروخت ایتدیلر حضرت مولانا
بیوررلر كه اول صوفیلر فقیر وپر تقصیر ایدیلر پس مقرر ومحقق كلامدر كه كاد فقر فقر قریب اولدی ان یعی كفرا كفری
واعی وشامل وحاوی اولمغه یبیر اویله كفر كه اباره واهلاك ایدر یعنی كادنك خبریدر وعا یعیدن بمعنی یشمل وكفرا مفعولیت
اوزره منصوبدر ویبیر ابار یبیردن كفرا انك صفتیدر بمعنی یهلك (مثنوی) ای توانكر هین تو سیری مخند * بر كژی آن
فقیر دردمند * ای غنی سنكه طوق سن اكاه اول كولمه اول دردمند فقیرك اكریلكی اوزره زیرا غنی فقیرك حالنی بیلمز
وطوق آج اولانك نه چكدیكندن خبردار اولمز كاه اولور كه فقیر اولان ضرورت حسبیله بر نامعقول ونامشروع شیء
اختیار ایلرنتهكم بو صوفیلر خرفروشلكی اختیار ایلدیلر (مثنوی) از سر تقصیران صوفی رمه * خرفروشی در كرفتند
آن همه * عجز وتقصیر جهتندن اول صوفی بلوكی اوجمله سی خرفروشلق طوتدیلر یعنی مهمان اولان صوفینك
خرنی صاتمغه علی الاتفاق نیت ایتدیلر (مثنوی) كز ضرورت هست مرداری مباح * بس فسادی كز ضرورت
شد صلاح * بو كار صوفیلردن عجب ومستبعد دكلدر زیرا ضرورتدن بر مردار مباح اولدی كما قیل الضرورات
تبیح المحظورات زیاده چوق فساد كه ضرورتلردن صلاح اولدی وشرع آنی قبول قیلدی مثلا بر كمسه محل مخمصه یه
وارسه وضرورت حالنه ایرسه والنه یا میته ویادم مسفوح ویاخود لحم خنزیر كیرسه وبونلردن یعوب اولسه آثم اولور
واكر یرسه كناهدن بری اولور (كما قال الله تعالی فی سورة البقرة انما حرم علیكم المیتة والدم ولحم الخنزیر وما اهل لغیر
الله به فمن اضطر غیر باغ ولا عاد فلا اثم علیه (بو آیت كریمه نك تفسیری وبو مقامه مناسب اولان كلامك تعبیری
بو جلدك آخرنه قریب بقیهء طعنه زدن آن مرد بیكانه بر شیخ سر خنده كاور (مثنوی) هم در آن دم آن خرك
بفروختند * لوت آوردند وشمع افروختند * اول دمده اول خرجكزی صاتدیلر وانك بهاسیله لوت كتوردیلر

وشمع شعله لندردیلر (مثنوی) ولوله افتاد اندر خانقه * كاشبان لوت وسماع است وشره * خانقاه ایچره صوفیلر
میاننه ولوله وغلغله دوشدی بویله دیو كه بو كیجه لر لوت وسماع وحرص واشتها وارد ر یعنی بو كیجه لرده لوت وقوت نفسه
وا كا اشتهامز وارد ر آنی یبوب ذوقله سماع ایلرز (مثنوی) چند ازین صبر وازین سه روزه چند * چند ازین زنبیل واین
دریوزه چند * بو صبردن نیچه دك وبو اوچ كون صومدن نیچه دك یعنی طعامه وفقره صبر قیلمق وایام ثلثه یی بری بری
عقبنجه صائم اولمق ونیچه كونلر آج قالمق نیچه دك بو زنبیلدن ونیچه دك سؤالدن یعنی الیمزه زنبیل الوب در بدر
زنبیل كردان اولمق ودریوزه قیلمق نیچه دك بر مقدار استراحت قیلهلم ومفت ورایكان طعامه واصل اولهلم دیدیلر
(مثنوی) ما هم از خلقیم وجان داریم ما * دولت امشب میهمان داریم ما * بز دخی خلقدنز وبز دخی جان طوتارز بزه
بو كیجه دولتدر زیرا بز مهمان طوتارز وفی الحقیقه مهمان خانه یه وخانقاهه عین دولت ومحض بركتدر (مثنوی) تخم
باطل را ازان می كاشتند * كانكه آن جان نیست جان پنداشتند * باطل تخمی انلر اول سببدن اكدیلر كه اول نسنه كه
فی الحقیقه جان دكلدر جان صاندیلر وبز دخی خلق كبی جان طوتارز دیدیلر (مثنوی) وآن مسافر نیز از راه دراز * خسته
بود ودید آن اقبال وناز * واول مسافر دخی اوزاق یولدن خسته وشكسته ایدی اول اقبال ونازی كوردی
وكندی یه اولان اكرام والتفاتدن عظیم حظ الدی (مثنوی) صوفیانش یك بیك بنواختند * نرد خدمتهای خوش
می باختند * صوفیلر بر بر آنی اوخشادیلر یعنی هر بری اكا تعظیم ورعایت ایلدیلر خوش خدمتلر نردنی اوینادیلر
یعنی اكا لطیف خدمتلر ورعایتلر اوینادیلر نتهكم اكثر اهل زمانك رعایت وخدمتی بو قبیلدندر اكر بر كمسه دن
نفسلرینك مرادی اوزره بر شیء حاصل اولمجغی بیلهلراندن نافر وكریزان اولورلر پس عاقل اولان بو كونه كمسه لرك
ریشخندنه مغرور اولمق كرك (مثنوی) كفت چون می دید میلانشان بوی * كر طرب امشب نخواهم كرد كی * چونكه
اول صوفی مقلد صوفیان خانقه نشینك نوازش ومیلانن كندویه كوردی دیدیكه اكر بو طربی بو كیجه ایتمك استمزسم
قچن ایتمك استرم كی خواهم كرد نقد برنده در (مثنوی) لوت خوردند وسماع اغاز كرد * خانقه تا سقف شد پر دود وكرد *
لوت یدیلر وصوفیلر سماعه آغاز ایلدیلر خانقه بونلرك رقصندن سقفنه دكن پر دود وكرد اولدی (مثنوی) دود
مطبخ كرد ان پا كوفتن * ز اشتیاق ووجد شان اشوفتن * كاه دست افشان قدم می كوفتند * كه بسجده صفه را می روفتند
مطبخی دود وتوز ایلدی اول آیق دوكمكلك اشتیاق ووجدندن انلر یعنی لوت جسمانی یه اشتیاقلرندن وحظ نفسانی
بولدقلرندن متغیر وقریشمش اولدیلر كردك فاعلی پا كوفتن اولور ومصرع ثانی بوندن بدل اولور ویاخود واو عطف
مقدر اولوب پا كوفتن اوزره معطوف اولور یعنی مطبخی دود ایلدی اول آیق دوكمكلك دخی اشتیاق ووجددن متغیر
اولمقلق دیمك اولور وبو معنی دخی ممكن اولور كه مطبخك دودی وآنلرك وجد واشتیاقدن آیق دوكمكلرینك كردی
آشوفتن شد یعنی قریشمقلق اولدی شوقلرندن كاهی اللرین صاچه رق آیقلرین زمینه دوكدیلر وكاه اولدیكه یوزلریله صفهء
خانقاهی سپوردیلر كما ان العشاق الالهی فی السماع من فرط الاشتیاق ووجدان الاذواق یرقصون ویتغیرون ضاربین
اقدامهم علی الارض (مثنوی) دیر باید صوفی آز از روز كار * زان سبب صوفی بود بسیار خوار * صوفی روزكاردن
حرص ومرادنی كیچ بولور صوفی اول سببدن چوق ییجی اولور (مثنوی) جز مكر آن صوفیء كز نور حق * سیر خورد
او فارغست از ننك دق * مكر اول بر صوفی دكل كه حق تعالینك نورندن طویمجه یدی او صوفی دق باب ایلمك وسؤال
قیلمق عارندن فارغدر (مثنوی) از هزاران اندكی زین صوفیند * باقیان در دولت او می زیند * نیچه بیكدن آزی
بو صوفیلر قبیلندندرلر باقیلر انك دولتنده دیریلورلر یعنی انك حرمتنه مرزوق اولورلر وبین الناس اكا دخی تشبه قیلمغله
وخلق آنلری صوفیء محقق صنمغله خوش زند كانیلك قیلورلر (مثنوی) چون سماع آمد ز اول تا كران * مطرب اغازید
یك ضرب كران * خر برفت وخر برفت آغاز كرد * زین حراره جمله را انباز كرد * چونكم سماع صوفیان اولندن تا آخرنه
كلدی مطربلری انلرك بر ضرب كرانه واصول تغنی یه باشلدی واول آوازه ایله خر برفت وخر برفت قولنه آغاز ایلیوب
بو كردیندن جمله یی كندویه انباز ومساز ایلدی پس سماع محققین خر برفتدن خالی وبهیمهء نفسانیتك زوالی محلیدر ومحقق
انلردر كه سماعك خر برفت معناسی نه دیمكدر بیلورلر ومطرب حقیقی اولنلرك بو قولنه تحقیقا واقف اولورلر لكن
مقلد اولان صوفی اكرچه انلره تقلید ایله بو قولی معاذا كر اولور لكن حقیقتنه عالم دكلدر بلكه بعد الطلب خرك
كتدیكنه حقیقة واقف اولدقدنصكره محققینك قولنك معناسنه عارف اولور (مثنوی) زین حراره پای كوبان
تا سحر * كف زنان خر رفت وخر رفت ای پسر * بو حراره وترانه دن صباحه دكین رقص ایدیجیلر كف اوریجی
اولدقلری حالده ای پسر خر رفت وخر رفت دیو (مثنوی) از ره تقلید آن صوفی همین * خر برفت اغاز كرد اندر حنین *
اول صوفی دخی تقلید یولندن بو نغمه یی همین بونده بو مجلین معناسنه دربونك اوزرینه او دخی خر برفت كلامنه شروع

ایلدی یعنی اول مسافر صوفی بونلره تقلید ایدوب بونلر کبی خر برفت دیمکه باشلدی ولیکن بونك معناسنك
حقیقتندن غافل ایدی بو محلده کرچه شارحلر حراره لفظنی حای حطی ایله کرمیت معناسنه طوتمشلر اما اهل
طبعك بری خراره خاء معجمه ایله اولوب اواز معناسنه در دیمش زیرا ترجمان اللغه ده خریر آواز آب وخراره چشمه
آوازیدر دیمش اویله اولسه بو محلده مولانا حضرتلری معنای لازمی مراد ایتمش دیو یازمش تأمل اولنه (مثنوی)
چون کذشت آن نوش وجوش وان سماع * روز کشت وجمله کفتند الوداع * چونکم اول جوش ونوش وسماع کچدی
صباح اولدی جمله صوفیلر اول مسافر صوفی یه الوداع دیدیلر وپراکنده اولدیلر (مثنوی) خانقه خالی شد وصوفی بماند *
کرد از رخت آن مسافر می فشاند * خانقاه صوفیلردن خالی اولدی ومسافر صوفی قالدی اول مسافر صوفی اسبابندن
توزی سلکدی تا بوله کیتمکه متهیئ اوله (مثنوی) رخت از حجره برون آورد او * تا بخر بربندد آن همراه جو * اول
مسافر صوفی حجره دن اسبابنی طشره کتوردی تا خری اوزره یوکاده اول یولداش طلب ایدیجی (مثنوی) تا رسد
در همرهان اومی شتافت * رفت در آخر خر خود را نیافت * اول صوفی ایودی وعجله ایلدی تا یولداشلرینه
ایریشه آخره کتدی کندینك خرنی بولمدی (مثنوی) کفت آن خادم بآبش برده است * زانکه خر دوش آب
کمتر خورده است * کندیسنه ایتدی اول خادم خری صویه ایلتمشدر زیرا که خر دون کیجه صوبی آز ایجمشدر (مثنوی)
خادم آمد کفت صوفی خر کجاست * کفت خادم ریش بین جنکی بخاست * صوفی چونکم خری آخرده بوله میوب
بولمیوب خادم صویه کتوردی توهمنده ایکن خادم کاوب صوفی اکا دیدیکه خر قنده در خادم دیدیکه زهی ابله
صقالنی کور بو سوز بو صقاله دوشرمی پس جنك ایتمکلك قالقدی ما بینلرنده عرف ناسده صقالن کور دیمك تحمیق
وتسفیه ایتمکدن کنایه در پس بونلرك جنکی مباحثهٔ شرعیه اوزره اولوب جدال ایلدیلر (مثنوی) کفت من خر را
بتو بسپرده ام * من ترا بر خر موکل کرده ام * اولا صوفی دیدیکه ای خادم بحثی شرعه توجیه وحجت شرعی ابراز ایله بن
خری سکا تسلیم ایلمشم بن سنی خر اوزره موکل ایلمشم اویله اولدیسه الکله الدیغك شیئی ینه صاحبنه ویرمك لازم کلور
(کما قال علیه السلام الزعیم غارم یعنی الکفیل ضامن) دیمکدر (مثنوی) باز پس ده آنچه من دادم بتو * باز ده آنچه
فرستادم بتو * سندن استرم اول نسنه یی که بن سکا ویردم کیرو ویر اول نسنه یی که سکا کوندردم یعنی سکا الله ویردیکم
امانتی کیرو بکا ویر که (ان الله یأمرکم ان تؤدوا الامانات الی اهلها) فحواسنجه امانتی اهلنه سپارش ایله (مثنوی)
بحث با توجیه کن حجت میار * آنچه من بسپردمت وا پس سپار * بحثی توجیه ایله وشرعه توفیق ایدوب
سویله خلاف شرع حجت کتورمه اول نسنه یی که بن سکا تسلیم ایلدم سن آنی کیرو تسلیم ایله (مثنوی) کفت پیغامبر که
دستت هرچه برد * بایدش در عاقبت وا پس سپرد * حضرت پیغمبر علیه السلام دیدی سنك الك هر نه یی که ایلتدی
وهر نه یی که اخذ ایتدی عاقبتنده آنی کیرو تسلیم ایلمك کرك کما قال علیه السلام الاخذ ضامن والزعیم غارم (مثنوی
ورنه از سرکشی راضی بدین * نك من وتو خانهٔ قاضی دین * وکر سرکشلکدن بو که راضی دکل ایسك اشته بن وسن دین
قاضیسنك خانه سنه وارهلم ودعوامزی انك اوکنده کورهلم (مثنوی) کفت من مغلوب بودم صوفیان *
حمله آوردند وبودم بیم جان * خادم صوفی یه دیدیکه ای صوفی سن نعم آنی بکا امانت ویردك لکن بن مغلوب ومکره ایدم
صوفیلر بکا حمله کتودیلر بکا جان خوفی اولدی یعنی صوفیلر بکا غلبه ایدوب اکراه ایلدیلر پس بالضروری جانم
قورتولمسندن انلره سویلیه مدم وخری انلردن خلاص ایلیه مدم زیرا الت حربله انلر بکا حمله ایلدیلر بندخی جانم
قورتولمسندن دفعه قادر اوله میوب کرها اول خری بندن الدیلر پس مؤتمنه ضمان لازم کلمز (کما قال علیه السلام
لاضمان علی المؤتمن) زیرا تهدید قتل ایله اختیار فاسد اولور بو تقدیرجه مکرهه ضمان لازم کلمزنه کم کتب فقهادن باب
کراهتده بو مسئله مفصلا مسطوردر فلیطلب فیها (مثنوی) تو جکر بندی میان کربکان * اندر اندازی وجویی
زآن نشان * ای صوفی سن بر جکر بندی کربه اور تاسنه آترسن وآندن نشان طلب ایلرسن (مثنوی) در میان
صد کرسنه کرده * پیش صد سك کربهٔ پژمرده * مثلا بو زآج کسه نك اور تاسنه بر کرده یی آترسن کرده کافك کسریله
اولورسه اتمك معناسنه اما کافك ضمیله دخی اولسه جائز اولور بو تقدیرا اوزره بوکرك معناسی ویریلور یوز کلبك اوکنه
بر کربهٔ پژمرده وضعیفی آترسن بو بیتك معناسی بیت اولده اولان اندر اندازی لفظنك مفهومنده داخل اولور پس
بو خانقاهیلر ضرورت حسبیله آنی بیع ایدوب یدیلر جرم بودر که سکا تقریر ایلدم دیدی (مثنوی) کفت کیرم کز
تو ظلما بستدند * قاصد خون من مسکین شدند * صوفی دیدی که عدا ایده یم که سندن ظلما الدیلر بن مسکینك
قاننه قصد ایدیجی اولدیلر (مثنوی) تو نیایی ونکویی مر مرا * که خرت را می برند ای بی نوا * سن بو حاله واقف
اولوب کلمیه سن وسن دیمیه سن که ای فقیر صوفیلر سنك خرکی ایلتورلر یعنی آنی صاتمغه قصد ایلدیلر (مثنوی)

تا خر از هر که بود من وا خرم * ورنه توزیعی کنند ایشان زرم * تا خری هر کیمده اوله بن کیرو آلم وا کر خری انلردن
آله مز سم آنلرینم التونمی که خرك بهاسیدر بر توزیع ایده لر (مثنوی) صد تدارك بود چون حاضر بدند * این زمان
هر یك باقلیمی شدند * والحاصل یوز تدارك وار ایدی چونکم صوفیلر حاضر ایدیلر اما بو زمان هر بریسی بر اقلیمه
کتدیلر (مثنوی) من کرا کیرم کرا قاضی برم * این قضا خود از تو آمد بر سرم * بن کمی بوله یم وشمدی کمی
قاضی یه ایلته یم بو قضا خود بنم باشم اوزره سندن کلدی وسن سبب اولدك (مثنوی) چون نیایی ونکویی ای غریب
پیش آمد اینچنین ظلمی مهیب * نیچون کلمیه سن ودیمیه سن ای غریب اوکوکه بو نجلین مهیب بر ظلم کلدی آکاه
اول وتدارك قیل (مثنوی) کفت والله آمدم من بارها * تا ترا واقف کنم زین کارها * خادم صوفی یه ایتدی والله بن نیجه
کره کلدم تا سنی بو ایشلردن آکاه وواقف وخبردار ایدم (مثنوی) تو همی کفتی که خر رفت ای پسر * از همه کوینده کان
با ذوق تر * لیکن سن غیری صوفیلر کبی خر برفت ای اوغل دیردك جمیع خر برفت دیجیلردن زیاده ذوقله (مثنوی)
باز می کشتم که او خود واقفست * زین قضا راضیست مرد عارفست * کیر ودوندم بویله دیو که بو خود
حسب حاله واقفدر بو قضادن راضیدر مرد عارفدر اکر حسب حاله واقف اولمیدی وقضایه رضا ویرمیدی بونلرله
هم زبان اولوب خر برفت دیرمیدی دیدم بو جهتدن رجوع ایدوب سنی آکاه ایلمدم دیدی (مثنوی) کفت انرا جمله
می کفتند خوش * مر مرا هم ذوق آمد کفتنش * خر صاحبی اولان صوفی خادمه ایتدی اول خر برفت سوزنی جمله سی
خوش دیدیلر تحقیقا بکا هم اول سوزی دیمکه ذوق کلدی (مثنوی) مر مرا تقلیدشان بر باد داد * که دو صد لعنت
بر آن تقلید باد * تحقیقا آنلره تقلید ایلمك بنی یله ویردیکه اول تقلید اوزره ایکی یوز لعنت اولسون (مثنوی) خاصه تقلید
چنین بی حاصلان * کآب رو را ریختند از بهر نان * خصوصا بو نجلین بی حاصللرك تقلیدیکه ناندن اوتری یوز صویی
دوکدیلر یعنی تقلید حد ذاتنده مقبول شیئ دکلدر علی الخصوص اول بی حاصل اولان باطل صوفیلره تقلید ایلمك
مذمومدر که انلر ناندن اوتری آب رویلرین دوکه لر وحرص وشرهلرندن اباحت وضلالات سمتنه میل ایده لر بعض
نسخه ده مصرع ثانی (همچو ابراهیم بکذر ز آفلان) واقع اولمشدر معنی حضرت ابراهیم کبی آفل اولانلردن کچ دیمك
اولور وبی حاصل اولان صوفیلری آفل وغارب منزله سنه تنزیل ایلمش اولورلر وبعض نسخه ده دخی خشم ابراهیم
با بر آفلان واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی آفللر اوزره حضرت ابراهیمك خشمیله دیمك اولور پس کلامده
اختصار اولمق لازم کلور که آفللر اوزره که مراد آندن بی حاصل اولان صوفیلردر ابراهیمك حشمیله خشم ایله
یعنی حضرت ابراهیم نجومه نظر ایلیوب انلرك افول وغروبنی کوردکده (لا احب الآفلین) دیو انلردن اعراض
ایلدی سندخی اول آفل وبی حاصل اولان صوفیلردن اعراض ایله دیمك اولور وخشم اعراض منزله سنده ذکر اولنمش
اولور بو نسخه تکلفدن خالی اولمدیغنه بنا ضعیفدر زیرا با خشم ابراهیم بر آفلان تقدیرنده اولور وخشم کن لفظی
دخی مقدر اولمق لازم کلور والحاصل تکلفدن خالی اولمز (مثنوی) عکس ذوق آن جماعت می زدی * وین دلم زین عکس
ذوقی می شدی * اول جماعتك ذوقنك عکسی بکا اوردی وبو بنم کوکلم اول عکسدن ذوقه منسوب اولدی پس
حضرت مولانا قصه دن حصه یه شروع ایدوب مبتدی اولنلره تقلید مرتبه سنده قالنلره نصیحت بیورورلر (مثنوی)
عکس چندان باید از یاران خوش * که شوی بی عکس از بحر آبکش * لطیف وخوش یاراندن عکس اول قدر کرك که
عکسسز دریادن صو چکیجی اوله سن یعنی محقق اولان یاران وعاشق صادق اولان اخواندن ای طالب الهی سکا عکس
واثر اول قدر کرکدر که حتی عکوس وآثاردن استغنا قیله سن وبحر حقیقتدن بی واسطهٔ یاران آب حیات معانی
اخذ ایدیجی اوله سن ومحققلر مرتبه سنی بوله سن دیمك اولور (مثنوی) عکس کاول زد تو آن تقلید دان * چون پیاپی
شد شود تحقیق آن * عکس که اول اوردی سن آنی تقلید بیل یعنی ابتدای حالده بعض یارانك اجتماعی واسطه سیله
ویاخود هم آواز اولوب ذکر الله ایتملری ویاخود سماع وصفا قیلملری ملابسه سیله برکسه نك قلبنه برحالت منعکس
اولسه اول تقلیددر اکا مغرور اولمق کرك چونکم اول ذوق پیاپی اولدی یعنی مرة بعد اخری اکر یاران واسطه سیله
واکر بلا واسطه علی التوالی کلدی اول تحقیق اولور بو کونه کسه یه محقق دینور (مثنوی) تا نشد تحقیق
از یاران مبر * از صدف مکسل نکشت آن قطره در * مادامکه عکس تحقیق اولمیه یاراندن منقطع اوله صدفدن
کسلمه هنوز اول قطره در اولمدی یعنی تربیهٔ مرشددن وصحبت یاراندن جدا اولمه که هنوز اول سنك درونکده
اولان قطرهٔ باران کبی اولان ذوق کدر تحقیق اولمدی وکمال مرتبه سن بولمدی (مثنوی) صاف خواهی چشم وعقل
وسمع را * بردران تو پردهای طمع را * چشمکی وعقلکی وسمعکی صاف اولمق استرسك وسمع وبصر وعقلکده نور
وصفا بولمق دیلرسك سن طمعك پرده لرنی یرت وحرص وآز صفتلرنی ترك ایت (مثنوی) زانکه آن تقلید صوفی از طمع *

عقل او بربست از نور ولمع * زیرا که صوفینك اول طمع جهتندن اولان تقلیدی نور ولمعه دن انك عقلنی بغلدی وآنی
حقیقت حاله واقف اولمقدن كور ایلدی ولهذا قال علیه السلام استعیذوا من الطمع فانه یهدی الی الطبع
(مثنوی) طمع لوت وطمع آن ذوق وسماع * مانع آمد عقل او را ز اطلاع * لوتك طمعی واول ذوق وسماعك طمعی اول
صوفینك عقلنه حقیقت حاله اطلاعدن مانع كلدی واول صوفی بونلرك حاضرده اولان عیشنه طمع قیلدیغندن
عاقبة الامر بوقدر ضرره مبتلا اولدی (مثنوی) كر طمع در آینه برخاستی * در نفاق آن آینه چون ماستی * اكر
فی المثل آینه اوزره طمع قالقیدی یعنی آینه نك وجودنده طمع اولوب برشیئه اول سائر طمعكارلر كبی طمع قیلیدی
پس اول آینه نفاقده بزجلین اولوردی یعنی طمعندن حقیقت حالی كوسترمیوب طمعكار اولان انسان كبی
منافق اولوردی (مثنوی) كر ترازو را طمع بودی بمال * راست كی كفتی ترازو وصف حال * اكر ترازینك ماله طمعی
اولیدی ترازی وصف حالی نیچون راست دیردی پس معلوم اولدیكه مرآت وترازینك راستكوی وراست نمای اولمسی
طمعدن صاف وپاك اولدیغیچوندر (مثنوی) هر پیمبر كفت با قوم از صفا * من نخواهم مزد پیغام از شما * هر برنبی
كندی قومنه صدق وصفا یوزندن دیدی بن سزدن پیغام ورسالتك مزدنی استمزم (كما قال الله تعالی ویا قوم لا اسئلكم
علیه مالا ان اجری الا علی الله (مثنوی) من دلیلم حق شما را مشتری * داد حق دلالیم هر دو سری * هر پیغمبر
وهر پیغمبرك وارثی بویله دیر كه بن دلیلم وحق تعالی سزه مشتریدر حق تعالی بكا هر ایكی جانبك دلاللغی وردی یعنی هم
بایع وهم مشتری جانبندن بكا دلاللق اجرتن وردی پس امر معروف ونهی منكر ایلین علما دخی انبیا كبی تبلیغ احكام
ایلمكدن بی غرض اولمق لازمدر كه تا حق تعالیدن مزد وجزا بوله (مثنوی) چیست مزد كار من دیدار یار * كرچه
خود بوبكر بخشد چل هزار * چل هزار او نباشد مزد من * كی شود شبه شبه در عدن * هر نبی كه دعوت امت قیلمشلردر
(لا اسئلكم علیه اجرا ان اجری الا علی الذی فطرنی) دیمشلردر وجناب حق آنلر حقنده (اتبعوا المرسلین اتبعوا من
لا یسئلكم اجرا وهم مهتدون) بیورمشلردر نته كم سلطان انبیا السانندن دعوت بلا اجرت ایلدكلرنی تقریر بیوررلر اول
حضرت دیرلركه ندر بنم كارمك اجرتی یارك دیداریدر اكرچه خود ابوبكر قرق بیك فلوری بنم محبتمده بخش ایلرسه ده
بنه انك چل هزاردیناری بنم مزدم اولمز زیرا درعدن كه اول لقای الهیدر شبهه نیچون مشابه اولور (كما قال فی المشكاة روی
ان ابابكر الصدیق انفق اربعین الف دینار فی حب النبی علیه السلام حتی لم یبق له شیء ولم یخرج من الدار ثلثة ایام لما لم
یجد ما یستر عورته (مثنوی) یك حكایت كوبمت بشنو بهوش * تا بدانی كه طمع شد بند كوش * سكا برحكایت
دییم آنی هوش وعقلله استماع ایله تا بیله سنكه طمع كوشك بندی اولدی (مثنوی) هر كرا باشد طمع الكن شود *
با طمع كی چشم ودل روشن شود * هر كیمك كه طمعی اوله الكن اولور كوكل كوزی طمعله نیچون روشن اولور الكن
اكنتدندر لكنت لسانده اولان ثقلته دیرلر كه تركجه پلتك دیدكلریدر كه حسن اداپه مالك دكلدر بورادن حقی ادا
ایلمكدن عبارت اولورته دیرمعنی هر كیمك كه طمعی اوله انك لسانی كلام حقی اداایلمكه قادر اولمز زیرا طمعله كوكل
كوزی نیچون روشن اولور یعنی روشن اولمز بلكه كور اولوب حقیقت حال نه ایدیكن كورمز (مثنوی) پیش چشم
او خیال جاه وزر * همچنان باشد كه موی اندر بصر * طمعكارك كوزی اوكنده منصب وزر خیالی انجلین اولور كه
بصرده موی اولور یعنی بصرده موی اولوب رؤیته مانع اولدیغی كبی بصیرتده دخی خیال جاه ومال
موی كبی پرده اولوب حقیقت حالی مشاهده قیلمقدن منع ایلر (مثنوی) جز مكر مستی كه از حق پر بود * كرچه
بدهی كنجها او حر بود * مكر شول برمستدن غیری كه حقدن پر اوله یعنی شول مست الهینك مال وزر كوزنده
موی كبی اولمز ومنع مشاهده قیلمز كه اول حب الهیدن پر اوله اكرچه اكا خزینه لر ویره سن او حر اوله یعنی خزائن
یكنوزه اسیر اولمیوب خیال مال وجاهدن آزاد اوله (مثنوی) هر كه از دیدار برخوردار شد * این جهان
در چشم او مردار شد * هر كیمكه دیدار الهیدن برخوردار ومتمتع اولدی انك چشمنده بو جهان مردار اولدی یعنی
مادامكه بركسه دیدار الهی ومشاهده ربانیدن برخوردار اولمیه بو جهان انك چشم قلبنده مردار اولمز واول
كسه حرص وطمعدن نجات بولمز دیمك اولور (مثنوی) لیك آن صوفی ز مستی دور بود * لاجرم در حرص او شبكور بود *
ولیكن اول صوفی مست شراب الهی اولمقدن دور ایدی اول سببدن حرصده اول صوفی شبكور ایدی شبكور كیجه
كورمز معناسنه در یعنی اول صوفی كیجه كورمین كمسه كبی انلرك مرادنی وكندی یه اولان ضررلرنی كورمدی
(مثنوی) صد حكایت بشنود مدهوش حرص * در نیاید نكته در كوش حرص * حرصك مست ومدهوشی اولان
كمسه یوز حكایت ایشیدر حرص صاحبنك قولاغنه برنكته كلمز واهل حرص نیجه یوز حكایت ایشتسه انك قولاغنه
كیروب منتصح اولمز كوش حرص كوش اهل حرص دیمك تقدیرنده در مضاف مقدر اولورته كم بو حكایه دن طمعك

وحرصك قباحتی نه مرتبه ده ایدیكی ظهوره كلور (تعریف كردن منادیان قاضی مفلسی را در كرد شهر (مثنوی)
بود شخصی مفلسی بی خانمان * مانده در زندان وبند بی آمان * خانمانسز زیاده مفلس برشخص واردی زندانده
وآمانسز بندده قالمشدی (مثنوی) لقمه زندانیان خوردی كزاف * بر دل خلق از طمع چون كوه قاف * زندانیلرك
لقمه سنی كزافا یعنی بی سبب وبی واسطه یردی طمعندن خلقك كوكلی اوزره قاف طاغی كبی ایدی یعنی طمعكار
اولدیغندن خلقك قلبنده قاف طاغی كبی ثقیل كلمشدی (م ی) زهره نی كس را كه لقمه نان خورد * زانكه آن لقمه ربا
كاوش برد * كمسه نك زهره وقدرتی یوق ایدیكه برلقمه اتمك یه زیرا كه او لقمه نك اوجنی قپاردی كاو اوج معناسنه در
(مثنوی) هر كه دور از دعوت رحمان بود * او كدا چشمست اكر سلطان بود * هر كیم حضرت خدانك دعوت
وضیافتندن دور وبی نصیب اوله اول كمسه كدا چشمدر فرضا اكر سلطان اوله یعنی حرص وطمعدن نجات بولمز وفقر
واحتیاجدن خلاص اولمز هر شول كمسه كه فیض الهیدن دور وكنز لا یفنی دن مهجور اوله (مثنوی) او مروت را
نهاده زیر پا * كشته زندان دوزخی زان نان ربا * اول مفلس مروتی آیاغی آلتنه قومش ایدی زندان اول نان
قاپیجیدن اهل زندانه بر دوزخ اولمشدی (مثنوی) كر كریزی بر امید راحتی * زان طرف هم پیشت آید آفتی * هیچ كنجی
بی دد وبی دام نیست * جز بخلوتكاه حق آرام نیست * اكر بو زندان دنیا ایچره راحت امیدی اوزره برطرفه قاچسك
اول طرفدن هم سنك اوكیكه برآفت كلور بو دنیاده ددسز ودامسز هیچ بربوجق یوقدر مگر خلوتكاه حقدن غیری
برده آرام یوقدر (مثنوی) كنج زندان جهان ناكزیر * نیست بی پامزد وبی دق الحصیر * ناچار وبی زینهار اولان
جهان زندانینك هربوجغی اجرت قدمسز وزندان ضربیسز دكلدر دق اورمغه دیرلر حصیر حبسخانه یه دیرلر (كما قال
الله تعالی وجعلنا جهنم للكافرین حصیرا) ای محبسا پس (الدنیا سجن المؤمن) فحواسنجه بو زندان جهانده مؤمن
هر قنغی كوشه یه كتسه وهر نه توشه یه میل ایتسه البته انده دق زندانی بولور وزخم جهانه مبتلا اولور زیرا بو جهان
ناكزیرك بربوجغی ضرب الحصیرسز دكلدرته كم بیوررلر (مثنوی) والله ار سوراخ موشی در روی * مبتلای كربه
چنكالی شوی * یعنی والله اللهك ذات وصفات جلیله سنه قسمدر هیچ شك یوقدر كه اكر موش دلكنه
وكارلانینه دخی كیتسك بر كربه پنجه لونك زخمنه مبتلا اولورسن نته كم حضرت رسولك بو حدیثلری دخی بو معنایی
مؤید اولور طبرانی اوسطده وبیهقی شعب ایمانده بو حدیثی انس حضرتلرندن روایت ایدرلر (كما قال علیه السلام
لو كان المؤمن فی جحر ضب لقیض الله له من یؤذیه) ونسائی ینه انس حضرتلرندن روایت ایدوب برآخر وجه اوزره
روایت ایدرلر كه بیورمشلر (لو كان المؤمن علی قصبة فی البحر لقیض له من یؤذیه (مثنوی) آدمی را فربهی
هست از خیال * كر خیالاتش بود صاحب جمال * آدمینك فربهلكی خیالدندر اكر اول آدمینك خیاللری
جمال صاحبی اوله (مثنوی) ور خیالاتش نماید ناخوشی * می كدازد همچو موم از آتشی * واكر آدمینك خیاللری
ناخوشلق كوستره شمع زیاده آتشدن اریدیكی كبی اول كمسه اریر والحاصل بر كمسه نك قلبنده اولان خیال اكر
لطیف وجمیل ایسه انك جسمنه قوت ولطافت ویررحتی قلبنده اولان خیالك لطافتی بشره سنده ظاهر اولور
وبر كمسه نك قلبنده اولان خیال اكر ناخوش ومولم ایسه آنی غم والم داریدر وجسمنه درونك اضطرابی تأثیر ایدر
(مثنوی) در میان مار وكژدم كر ترا * با خیالات خوشان دارد خدا * مار وعقرب ایچنده اكر سنی خدای تعالی
خوشلرك خیالاتیله طوته یعنی حق قتنده خوش ولطیف اولان شیلرك خیالاتیله عقارب وحیات ماییننده حق
تعالی سنك قلبكی خوش ایلیه (مثنوی) مار وكژدم مر ترا مونس بود * كان خیالت كیمیای مس بود * مار وعقرب
سكا موش وحافظ اولورلر كم او سنك خیالك مسك كیمیاسی اولور یعنی حقیر وقبیح اولان شیلری اول خیالك عالی وجمیل
قیلور (مثنوی) صبر شیرین از خیال خوش شدست * كان خیالات فرج پیش آمدست * صبر كه نفسنده تلخدر
خیال خوشدن شیرین اولمشدر زیرا كه اول فرج خیالاتی اكا كلمشدر یعنی صبر كه فی حد ذاته برآجی نسنه درلكن
خیال خوشدن شیرین اولور اول جهتدنكه غمدن قورتلمق ومنفرج اولمق خیالاتی ایلرو كلمشدر پس غمدن خلاص
اولمق خیالیله صابره صبر ایلمسی شیرین اولور پیش باء عربیله اولوب معنی بویله اولسه دخی جائزدر صبر خیال خوشدن
شیرین اولمشدر زیرا كه اول غمدن خلاص اولمق خیالاتی زیاده وغالب كلمشدر دیمك اولور بعض نسخه ده (كان خیالاتش
فرج بخش آمدست) واقع اولمشدر معنی زیرا كه آنك اول خیالاتی فرج بغشلیجی كلمشدر دیمك اولور بعض نسخه ده
فرج یرینه فرح واقع اولمشدر (مثنوی) آن فرج آید ز ایمان در ضمیر * ضعف ایمان ناامیدی وزحیر * ضمیرده خاطره اول
فرج ایماندن كلور ایمانك ضعفی ناامیدلك وزحیردر یعنی زندان دنیاده ایمانی قوی اولان مؤمن بربلا وغمه مبتلا
اولسه حق تعالی اول بلا وغمك مقابله سنده دنیاده وآخرتده نیجه نعمت وسعادت ویره جكنه وعسرك ضمننده ایكی

يسر حاصل اوله جغنه ايمان وايقانى واردر پس قوت ايمان البته فرج وفرحى مستلزم اولورولكن ضعف ايمان يأس
قنوطى ويورك آغريلرنى اقتضا قيلورزيرا ايمان ضعيف اولان كمسه نك باشنه بربلا كلسه انك دنياده وآخرتده اولان
حسن جزاسنى بيلمز (وبشر الصابرين الذين اذا اصابتهم مصيبة) آيتنده اولان بشارتدن آكاه اولمز (انما يوفى الصابرون
اجرهم بغير حساب) آيتنده اولان اجربى حسابى دخى اقرار قيلمز پس ايمانك ضعفى اكا نااميدلك ودرد درون ايراث
ايلر (مثنوى) صبر از ايمان يابد سر كله * حيث لا صبر فلا ايمان له * كفت پيغمبر خداش ايمان نداد * هر كرا صبرى
نباشد در نهاد * صبر ايماندن سر كله بولور سر كله باش تاجى ديمكدر يعنى صبر ايماندن باش تاجى بولور وايمان صبره
فى المثل تاج سركبى اولور شول يرده كه صبر يوقدر پس انكچون ايمان يوقدر (ولهذا قال عليه السلام الصبر رأس الايمان
وقال فى حديث آخر الصبر نصف الايمان) (حضرت پيغمبر عليه السلام ديدى حق تعالى اول كمسنه يه ايمان ويرمدى
هر شول كمسنه نك كه نهاد وقلبنده بر صبر اولميه (كما قال عليه السلام من لا صبر له فلا ايمان له (مثنوى) آن يكى
در چشم تو باشد چومار * هم وى اندر چشم آن ديكر نكار * بو بيت صبرك بعض كمسنه يه جميل ومليح وبعض كمسنه يه
كريه وقبيح كلديكنه مثال موقعنده واقع اولمشدر كان بيوررلر اكر سن ديرسك كه صبر اكرناسك كوزنه خار
ومار كبى زشت كلمشدر پس نوجهله صبر بومرتبه احسن والطف اولمشدر مثال ايدوب جواب بيوررلر نعم
صبر اهل نفسه كوره ماردر ولكن اهل حقه كوره لطيف ونكاردر مثلا اول بر كمسنه سنك چشمنده مار كبى اولور يعنى
بر كمسنه يى سومسك اول كمسنه سكا مار كبى كورينور هم اول كمسنه اول بر غيرى كمسنه نك كوزنده نكار وخوب كردار
كورندى بو عجب دكلدر كه شخص واحد بريته زشت وبريته يارنكو اوله (مثنوى) زانكه در چشمت خيال كفر اوست *
وان خيال مؤمنى در چشم دوست * زيرا سنك چشمكده اول مار وقبيح كورنن كمسنه نك كفر وقباحتى خيالى واردر
واول دوستك چشمنده اول مؤمنك خيالى واردر عزيزلردن بريته ايتديلر سن مالى سورميسن ديديكه لاديديلر نيچون
ديديكه (المال حية) حديثنك فحواسنجه مال بنم قتمده ماردر وبر آخر عزيزه دخى ايتديلر سن مالى سورميسن ديدى نعم
ديديلر نوجهله ديدى حضرت نبى (نعم المال الصالح للرجل الصالح) بيورمشلردر مال صالح بنم محبوبمدر ديدى پس
مالك اول كمسنه يه ضرر ومار كبى اولديغى جانبه بقوب بغض ايلدى وبو صالح مالك يار صالح كبى اولديغى جانبه بقوب
محبت قيلدى حضرت شيخ فتوحاتده باب مراقبه ده دنيايى آخرت اوزره برقاج وجهله ترجيح ايتمشدر الدنيا هى ام
رقوب بيورمشدر اولادنى غايتله كوزديجى وبسليجى وتربيه ايديجى ديمشدرلكن بو خلقك اكثرى ام رقوبلرينك حقنى
بيلميوب اكا عاق اولورلر وانك حقنده عيب ومذمت قيلورلر حال بوكه (حضرت نبى عليه السلام الجنة تحت اقدام
الامهات) بيورمشدر پس دنيا دخى انسانك امى كبيدر ديمشدر نظر ايله بو دنيا اكثر ناسك قتنده مذموم ايكن شيخ
حضرتلرى نه جانبنه نظر ايلمشلر (مثنوى) كاندرين يك شخص هر دو فعل هست * كاه ماهى باشد او وكاه شست * زيرا
بو بر شخصده هر ايكى فعل واردر انك نفسى كفران اوزره وروحى ايمان وعرفان اوزره اولمق ممكندر بو تقديرجه اول كمسنه
كاه ماهى اولور غلبهٔ روحانيت زماننده وكاهى شست اولور غلبهٔ نفسانيت جهتنده شست بونده اولته معناسنه در
(مثنوى) نيم او مؤمن بود نيمش كبر * نيم او حرص آورى نيمش صبر * انك بر نصفى مؤمن اما بر نصفى كبردر انك بر نصفى
حرص آورلك آنك بر نصفى صبردر پس شخص واحدك نيمى مؤمن ونيمى كافر اولمق بو حيثيتدن اولور ونصفى حرص آور
ونصفى صبر قيلمق بو جهتدن روا بولورته كم بو آيت كريمه دخى بو معنايه دلالت قيلور كه نظمه كتوروب استشهاد بيوررلر
(مثنوى) كفت يزدانت فمنكم مؤمن * باز منكم كافر وكبر كهن * سنك يزدانك كفتيدر فمنكم مؤمن كبر ومنكم
كافر كه كبر كهن درسورهٔ تغابنده جناب حق بيوررلركه (هو الذى خلقكم فمنكم كافر ومنكم مؤمن) يعنى اول الله دركه
اى انسان سزى خلق وايجاد ايلدى عدمدن پس سزدن بعضيكز اللهك خلق ايلديكنه كافر وبعضيكز انك
خالقيتنه مؤمن ومقردر بو تقديرجه كم خطابى جنس انسانه اولوب اندن بعضيسى مؤمن بعضيسى كافر اولديغى
مشعر اولوب وبو محله مناسب اولان بود كلدر بلكه بو محله مناسب اولان كافر ومؤمن شخص واحد اولمقدر وبو معنايى
مؤيد اولان تفسير زجاجك تفسيريدر (كما قال الزجاج معناه فمنكم كافر فى السر مؤمن فى العلانية كالمنافقين ومنكم
مؤمن فى السر كافر فى العلانية كعمار قبل اظهار الايمان وعن الضحاك مناسبا لهذا المحل فمنكم كافر بالله مؤمن
بالكواكب ومنكم مؤمن بالله كافر بالاصنام كذا فى مجمع البيان) پس بو بيتده كفت يزدانه مضاف اولمقده جائزدرته كم
اول تقدير اوزره معنى ويرلدى ودخى سنك يزدانك فمنكم كافر ديدى ديمك دخى جائزدر وكبر كهن كافر لفظنك صفتى اولور
يعنى اويله كافر كه كبر كهندر ديمك اولور (مثنوى) همچو كاوى نيمهٔ چپش سياه * نيمهٔ ديكر سپيدى همچو ماه *
مثلا بر كاو كبى انك صولنك بالتمام نصفى سياه اوله نصف آخرى كه مراداندن صاغ جانبدر ماه كبى زياده سپيد اوله سياه

باشد وهمچو ماه باشد تقديرنده اولور (مثنوى) هر كه اين نيمه ببيند رد كند * هر كه آن نيمه ببيند كد كند * هر كيمكه
بو سياه نيمه يى كوره ردايلر هر كيم اول نصف آخرى كوره كه مراداندن بياض اولان جانبدر احتياج عرض ايلر يعنى انك
خريدارى اولمسنه طالب اولور بوندن مقصود انسانك نفسانيتى وبشريتى جانبنه نظر ايلين اندن نفرت ايلر كاولك سياه
جانبنى كوروب رد ايلين كمسنه كبى وانسانك روحانيت وعقل وخصال حميده سى جانبنه نظر ايلين انك طالب ومحتاجى
اولور ته كم كاولك سپيد جانبنى كوروب خريدار اولمسنه محتاج اولان كمسنه كبى ديمك اولور كد كند بونده عرض احتياج
كند ومحتاج شود معناسنه استعمال اولنور (مثنوى) يوسف اندر چشم اخوان چون ستور * هم وى اندر چشم
يعقوبى چو حور * مثال آخر حضرت يوسف عليه السلام بو حسن ولطافتله قرنداشلرينك كوزنده حيوان كبى ايدى
هم اول يوسف يعقوب حضرتلرينك كوزنه حور كبى ايدى زيرا فعين الرضا عن كل عيب كليلة فحواسنجه حضرت
يعقوب حضرت يوسفه عين محبتله نظر ايدردى * ولكن عين السخط تبدى المساويا * مقتضاسنجه اخوان يوسف
حضرت يوسفه عين بغض وعداوتله بقرلردى بو اجلدن انلره مبغوض وحضرت يعقوبه محبوب اولمشدى (مثنوى)
از خيال بد مر اورا زشت ديد * چشم فرع وچشم اصلى ناپديد * چشم ظاهر سايهٔ آن چشم دان * هر چه آن بيند
بكرد داين بدان * خيال بددن اول يوسف اولان خوبى زشت وقبيح كوردى چشم فرع وچشم اصلى
ناپديددر اصليده اولان يا نسبت ايچوندر زشت ديدك فاعلى چشم فرعدر وچشم اصلى مبتدا وناپديد خبردر راست
تقديريله وحال معناسى دخى مفهوم اولور يعنى خيال بددن آنى زشت كوردى چشم فرع شول حالده كه چشم اصلى
وحقيقى ناپديددر ديمك اولور سن چشم ظاهرى اول چشم اصلى وحقيقينك سايه وفرعى بيل هر نه يى كه اول چشم
حقيقى كوره بو چشم ظاهر اكا دونر وانك كورديكنه مقر ومعترف اولور وكندى كورديكندن رجوع قيلور مثلا بر شئ
حقيقتده خوبدر وچشم حقيقت بين آنى خوب كورر لكن چشم ظاهر آنى خيال بد واسطه سيله واغراض نفسانى
وسيله سيله بد وقبيح كورر چونكم اول غرض اولان بد خيال زائل اوله چشم ظاهر چشم اصلينك
كورديكنه دونر واكا راضى اولور ديمك اولور (مثنوى) تو مكانى اصل تو در لامكان * اين دكان بربند وبكشا آن
دكان * شش جهت مكريز زيرا در جهات * شش درست وشش دره ماتست مات * اى سالك راه حقيقت سن مكانه
منسوب سن اصلك سنك لامكانده در بو مكانده اولان دكان حواسكى بغله واول لامكانده اولان دكان روحانى وحقانى يى
فتح ايله شش جهاته قچمه زيرا شش جهاتده شش دره واردر وشش دره ماتدر مات يعنى شش حواس ماتدر مات دره
ايكى جانبى يوكسك واورته سى چقور وانش اولان يره ديرلر بو راده شش حواسدن استعاره دركه بش حواس ظاهره
وبرى دخى حس مشترك كه كاه حواس ظاهره دن وكاه حواس باطنه دن طوترلر بو حواس سته جهات سته ايچره
عاقبت مات ومستهلك دردمك اولور شمعى مرحوم نرد بازلر لعبنده ته كم ششدره نك وجودى زمانى ماتدن خلاص
ميسر دكلدر همچنان ششدره مشابه سنده اولان شش جهاتدن خلاص ميسر اولمز ديمشدرلكن نرد بازلر لعبنده
وانلر اصطلاحنده ششدره لفظى اولمديغى اهل نردك معلوملريدر اكر انلر مابيننده بو كونه اصطلاح اوليدى
بو دخى وجهدن خالى اولمزدى (الله اعلم) انلر مابيننده شش خانه پر اولدقده مات اولمغى ايراث ايليوب ششدره شش
خانه اولمقدن عبارت اولورسه معنى پرنده اولور والا فلا (شكايت كردن اهل زندان پيش وكيل قاضى از دست آن
مفلس (مثنوى) با وكيل قاضى ادراك مند * اهل زندان در شكايت آمدند * ادراك مند اولان قاضينك وكيلنه
يعنى نايبنه زندان خلقى شكايته كلديلر ادراك مند قاضينك صفتى اولمقده جائزدر وكيلك صفتى اولسه دخى جائزدر
يعنى قاضينك ادراك مند اولان وكيلنه اهل زندان شكايت ايلديلر ديمك اولور (مثنوى) كه سلام ما بقاضى بر كنون *
باز كو آزار ما زين مرد دون * بويله ديديلر كه بزم سلاممزى شمدى قاضى يه ايلت بودون وخسيس مفلسدن بزم
آزارمزى ورنجيدهٔ خاطر اولديغمزى اكا كيرو سويله (مثنوى) كه درين زندان بماند او مستمر * ياوه تاز وطبل خوارست
ومضر * كه اول مفلس بو زندانده مستمر وابدى قالدى اول مفلس ياوه تاز وطبله خوار ومضردر يعنى بى ادبانه چاپجى
وبيهوده حركت ايديجى وچوق ييجى وضرر ويريجيدر (مثنوى) چون مكس حاضر شود در هر طعام * از وقاحت
بى صلا وبى سلام * هر طعامده مكس كبى حاضر اولور ادبسز وحياسزلغندن دعوتسز وسلامسز (مثنوى) پيش
او هيچست لوت شصت كس * كر كند خود را كر كو پيش بس * انك قتنده التمش كمسنه نك لوتى هيچدر اكا بس در
يتريدر ديه سن كندسنى صاغرايلر (مثنوى) مرد زندان را نيايد لقمهٔ * ور بصد حيله كشايد طعمهٔ * زندانك
مردنه بر لقمه كلمز واكر اهل زندان يوز حيله ايله بر طعامى اچه يعنى اهل زندانه بر صاحب خيردن بر لقمه كلمز واكر
كلورسه واهل زندان اول طعامى كشاده قيلوب اكل وبلعه شروع قيلورسه جواب بو بيته مرهوندر (مثنوى)

درزمان پیش ایدان دوزخ کلو* جنبش این که خـدا کفتا کلو* فوری اول دوزخ بوغازلو ایلروکلورانك جنبشی بوکه
خدای تعالی کلوادیدی یعنی اکرا کادیسك که بوغاز که صبرایله وبی ادبلك ایدوب خلقك طعامنی یه آنك جنبشی بودرکه
حق تعالی کلامنده کلواواشربوا بیوردی اللهك امرنه امتثال ایلمك لازم وواجبدر برنسنه نك حقنده که امر الهی
وارداوله سزاندن بنی نیچون نهی ایدرسز دیرایمش بوکه ماننداهل صورت صوفیلردن بری مکر اکل وشربه حریص
ایمش واکثر کمسه نك سفره سنه حاضراولورایمش برکون بریسی اکادیمش هی مسلمان صوفی اولنلره لایق اولان
بسیارخواراولمیوب اکل وشربدن پرهیزایلمك لازمدر اول دخی بوآیت کریمه یی حجت ابرازایلیوب دیمش که حق
تعالی کلام مجیدنده کلواواشربوا بیورمشدر اللهك امرنه بکا امتثال ایلمك لازمدر دیمش پس اول کمسه صوفیء
بسیارخواره دیمش که آیتك آخرنی دخی اوقو وآنك معناسنی فهم ایله صوفی دیمش که بن مکه حافظی دکلم
بنم حفظمده اولان انجق بوقدردروار آخرنی سن اوقیوکت (مثنوی) زینچنین قحط سه ساله داد داد * ظل
مولانا ابدپاینده باد* بونك کبی اوچ ییللق قحطدن دادوداد یعنی اهل زندان ایتدیلر بواوچ ییللق قحط کبی آچ کوزلو
طویمزدن دادوفریاد بعض نسخه ده بومصرع حسبة لله زجورش داد داد واقع اولمشدر معنی آنك جورندن اللهك
ثوابی ورضاسیچون دادوفریاد بزی آندن خلاص قیلسون مولانانك سایه سی ابدی پاینده اولسون یعنی عمری اوزون
اولوب انك خلق اوزره سایهٔ حمایتی نیچه مدت قالسون (مثنوی) یازندان تارودآن کاومیش* یاوظیفهٔ کن زوقفی
لقمه ایش* بوصوصغری یازنداندن تاکیده یاخود بروقفدن اکا برلقمه وظیفه ایله تاآنی ییوب غیرینك طعامنه
حرصی ترك ایده (مثنوی) ای زتوخوش هم ذکور وهم اناث* دادده المستغاث المستغاث* ای سندن هم ذکور
وهم اناث خوش حالدر یعنی ارککلرودیشیلر مرفه البالدر داد ایله المدد المدد یعنی عدالت قیل که سندن غوث ومدد
طلب اولنمشدر دیدیلر (مثنوی) سوی قاضی شد وکیل باتمك* کفت با قاضی شکایت یك بیك* باتمك اولان وکیل
یعنی لطیف وملیح اولان وکیل قاضی جانبنه کتدی اهل زندانك شکایتنی قاضی یه بربر تقریر ایتدی (مثنوی)
خواند اورا قاضی اززندان به پیش* پس تفحص کرد از اعیان خویش* قاضی زنداندن اول مفلسی حضورنه دعوت
ایتدی پس قاضی کندینك اعیان وندماسندن اول مفلسك حالنی تفتیش وتفحص ایلدی (مثنوی) کشت
ثابت پیش قاضی آن همه* که نمودند از شکایت آن رمه* قاضینك حضورنده اول جمیع سوزلر ثابت اولدیکه
شکایتدن اول جماعت کوستردیلر یعنی اول زندانده اولان کروه مفلس حقنده نه دیدیلرسه جمله سی اعیان واشرافك
شهادتلریله ثبوت بولدی (مثنوی) کفت قاضی خیزازین زندان برو* سوی خانهٔ مرده ریك خویش شو* قاضی اول
مفلسه ایتدی قالق بوزنداندن کت کندوارثنه قاله جق اولك جانبنه اول (مثنوی) کفت خان ومان من احسان تست
همچو کافر جنتم زندان تست* مفلس قاضی یه ایتدی بنم خان ومانم سنك احسانکدر یعنی بنم خان ومانم یوقدرکه اول
جانبه کیدم واکا التجا ایدم مکر سنك لطف واحسانك که اول بکا خان ومان منزله سنده در کافر کبی بنم جنتم
سنك زندانکدر یعنی زندان دنیا کفره یه نیچه جنت کبی ایسه بنم دخی جنتم زندانکدردیدی (مثنوی) کرززندانم برانی
توبه رد* خود بمیرم من زدرویشی وکد* اکرسن بنی زنداندن ردوطرد ایلرسه کله سوره سن بن خود تقصیر وفقیرلقدن
وسؤال ودریوزه دن اولورم وآجلقدن هلاك اولورم دیدی (مثنوی) همچو ابلیسی که می کفت ای سلام* رب انظرنی
الی یوم القیام* بومفلس زندانده قرار ایلمکی طلب ایلدی شول ابلیس کبی که دیدی ای ذوسلام سلامدن مراد حق
تعالی درکه سلام انك اسماء حسناسندندر بوراده مضاف مقدراولوب ای ذوسلام دیمکده جائزدر ومضاف مقدر
اولمیوب (رجل عدل) قبیلندن مبالغه ایچون ای عین سلام دیمك دخی جائز اولور یعنی ابلیس لعین حق تعالی
حضرتلرنه دیدی ای ذوسلام ای بنم ربم بکا ویرمهل وقیام قیامته دك نته کم سورهٔ اعرافك اوائلنه قریب حق
تعالی انك بوقصه سندن خبرویروب بیوررلر (قال انظرنی الی یوم یبعثون قال انك من المنظرین) انظرنی امهلنی
معناسنه منظرین مهملین معناسنه در وسورهٔ حجرك اواسطنده وسورهٔ صادك اواخرنه قریب بیوررر (قال فانظرنی
الی یوم یبعثون قال انك من المنظرین الی یوم الوقت المعلوم) مثنوی) کاندرین زندان دنیا من خوشم* تا که دشمن
زادکان را می کشم* ابلیس ایتدی زیرا بودنیا زندانده بن خوشم تا که دشمنمك فرزندلرنی دپلیم یعنی اولاد آدمی
اغوا واضلال ایله هلاك ایلیم (مثنوی) هرکه اورا قوت ایمانی بود* وزبرای زاد ره نانی بود* هرشول کمسه نك که
ایمانه منسوب قوتی اوله ویول آزوغندن اوتری برنانی اوله یعنی طریق حقه کتمکدن اوتری علم وعملدن برغدای
جانی اوله (مثنوی) می ستانم که بمکرو که بریو* تا برآرند از پشیمانی غریو* که مکرله وکاه حیله ایله آلم تا کم پشیمانلقلرندن
غریو کتوره لر بن انلرك قوت ایمانی ونان جانی کاه مکرله وکاهی خدعه وحیله ایله آلورم تا کم بونلر پشیمان

اولملرندن وندامت قیلملرندن فریاد وغریو ایلیه لر دیمك اولور (مثنوی) که بدرویشی کنم تهدیدشان* که بزلف وخال
بندم دیدشان* کاه فقروفاقه ایله بونلری تهدید وتخویف ایلیم نته کم حق تعالی آنك حالندن کلام مجیدنده (الشیطان
یعدکم الفقر ویأمرکم بالفحشاء) دیو حکایه بیوردی کاهی محبوبلرك زلف وخالی ایله انلرك چشمنی بغلیم
(مثنوی) قوت ایمانی درین زندان کمست* وآنکه هست ازقصد این سك درخمست* ایمانه منسوب اولان قوت
بوزندان دنیاده آزدرواولکه واردربو کلبك سوء قصدندن درخم ودرزخم بونده اضطراب وزلزله معناسنه اولور
یعنی شول کمسه لرك که وجودنده بقیهٔ ایمان موجوددر انلرشیطانك مکر وفسادندن اضطراب وزحمتده دررلر
دیمك اولور (مثنوی) ازنماز وصوم وصد بیچارکی* قوت ذوق آید بردیکبارکی* نمازدن وصومدن ونیچه یوز
بیچاره لکدن ذوق قوتی وشوق غداسی کلور براوغوردن اول عدوانی ایلتور یعنی صوم وصلات وحج وزکات
ونیچه یوزبیك عباداتدن برنده مطیعه که قوت روحانی وقوت ایمانی حاصل اولوراول لعین آنی مکر واغوا ایله بردمده
ازاله قیلور (م ی) استعیذ الله من شیطانه* قدهلکنا آه من طغیانه* بن اللهه صغنورم اللهك شیطاندن شیطانه ده
اولان ضمیرلفظهٔ اللهه راجعدر وشیطانك ضمیره اضافتی حضرت حق آنی خالق اولدیغی واول اللهك مخلوقی اولدیغی
ملابسه ایله در تحقیقا بزهلاك اولدق آه اول شیطانك طغیانندن که نیچه کمسه لری مکر واغوا ایله طریق حقدن
چیقروب هلاك ایلمشدر (مثنوی) یك سکست ودرهزاران میرود* هرکه دروی رفت اواومیشود* حقیقتده برکلب
درنیچه بیك کمسنه یه کیدر هرکمسنه یه که کتدی اوشیطان اوکمسه اولور یعنی شیطان فی الحقیقه برسکدرکه
اول حضرت آدمله مقابله ایلیوب انا خیرمنه دیندر سائر شیاطین بونك فروعی ومنشعباتی کبیدرکه بونلرشیطان
عتیقه نسبت لیس بشیء حکمنده در بواجلدن یك سکست بیوردیلر پس اول شیطان برسکدرکه هزاران کمسه نك
وجودنده سریان ایلرهرکمسه نك که وجودنه کیده اول شیطان آنك نفسی کبی اولور وآنك عروقنه دم مجراسنده
جریان قیلور (کما قال علیه السلام الشیطان یجری من ابن آدم مجری الدم فضیقوا مجراه بالجوع والعطش) مثلا
برکمسه نك باطننه داخل وقلبی قتنده جاثم اولوب اکا القاء خواطر وافکار ایلدکده تمیزی اولمین کمسه اول خواطر
وافکاری کندینك خاطره لری وفکرلری زعم ایلرحال بوکه اوباطننه داخل اولان شیطانك مکرلرندندر
(مثنوی) هرکه سردت کرد میدان کودروست* دیو پنهان کشته اندر زیر پوست* هرشول کمسه که سنی طاعت
حقدن سردایلدی بیل که اول شیطان اندهدر واول کمسه انسان صورتنده شیطاندرانك پوستی آلتنده وصورتی
ایچنده شیطان پنهان اولمشدر انسان که شیطان آنك پوستی آلتنده وصورتی انسان شیطانی جن شیطانندن اغوا
واضلال ایلمکده زیاده مؤثردر پس بونلردن اجتناب لازمدر (مثنوی) چون نیابد صورت آید در خیال*
تا کشاند آن خیالت در وبال* چونکه صورت بولمیه خیاله کلور تا سنی خیال وفکر جانبندن وباله چکه
یعنی شیطان انسان شکلنده کندی یه مستعد برابلیس سیرت کمسه یی استرکه سن آنك سوزنه وقولنه اعتماد ایلیه سن
اکربوکونه کمسه یی بولورسه سنی انك صورتندن کلوب اضلال ایلر واکربویله برکمسه بوله مزسه وانك صورتنه داخل
اوله مزسه خیاله کلوب تا کم سنی اوخیال جهتندن وبال وعصیانه چکه یعنی بعض نسخه ده نیابد یرینه نیاید واقع
اولمشدر بوتقدیراوزره معنی چونکم صورته کلمیه خیال کلور دیمك اولور (مثنوی) که خیال فرجه وکاهی دکان*
که خیال علم وکاهی خانمان* کاه خیال تفرجه وکاه خیال دکانه کاه علم خیالنه وکاهی خانمان خیالنه چکه بوبیت
بیت اولده اولان تا کشاند لفظنك مفهومنده داخل اولور بواجلدن کشاند لفظی بوبیتده دخی مقدر اولوب معنی
بویله ویرلدی (مثنوی) هان بکو لاحول ها اندرزمان* اززبان تنها نه بلکه ازعین جان* آکاه اول لاحول رسو یله
هرزمانده یالکز زباندن دکل بلکه عین جاندن دی لاحول ولاقوة نك معناسی عن قریب مرور ایلدی وبو لاحول
ولاقوة دن مراد حول وقوتی اللهه اسناد ایلمکدر بوایسه عین توحیددر پس کلمهٔ توحیدکه لاحول ولاقوة الابالله
ویاخود لااله الاالله درشمشیرشیطان کبیدرکه برکمسه لاحول ولاقوة کلمه سنه مشغول اولاسه ویاخود کلمهٔ توحیده
اشتغال قیلسه تیغ لاایله شیطانی قتل ایلرلکن اتفاق مشایخ بونك اوزرینه درکه مجرد لفظك شیطانك وجودنه
تأثیری یوقدر بلکه بونی دین عین جاندن دیمك لازمدرکه حتی شیطانی قتل ایلیه وعین جاندن دیمه نك معناسی جان
توحیدخدایه مظهراولمق کرك وسرلاحول ولاقوة یی بولمق کرك تا لفظ جانده اولان معنایه دلالت قیله وکلمهٔ لاحول
ولاقوة جانده اولان معناده ظهوره کله دیمك اولور (تتمهٔ قصهٔ مفلس (مثنوی) کفت قاضی مفلسی را وانما* کفت
اینك اهل زندانت کوا* قاضی اول مفلسه ایتدی مفلسلکی کیرو کوستر مفلس قاضی یه ایتدی اشته سکا اهل زندان
شاهد در (مثنوی) کفت ایشان متهم باشند چون* می کریند از تو می کریند خون* قاضی مفلسه ایتدی

انلر متهم اولورلر چونکم سندن قجرلروقان اغلرلر پس شهادتلری مقبوله اولمز زیرا که غرضلری وارشهادتده خلوص
شرطدر (مثنوی) وزتو می خواهند هم تاوارهند* زین غرض باطل کواهی می دهند* وهم اهل زندان استرلرکه
تاسندن قورتولالر پس بوغرضدن باطل شهادت ایدرلر (مثنوی) جمله اهل محکمه کفتند ما* هم برادبار
وبرافلاسش کوا* محکمه خلقینک جمله سی ایتدیلر بزدخی انک ادبارنه وافلاسنه شاهدز (مثنوی) هرکرا پرسید قاضی
حال او* کفت مولا دست ازین مفلس بشو* قاضی هر کیمه که اول مفلسک حالنی صوردی اول کمسه ایتدی ای افندی
بومفلسدن ال یو (مثنوی) کفت قاضی کش بکردانید فاش* کرد شهر این مفلس است وبس قلاش* قاضی ایتدیکه
اول مفلسی طولاندرلک فاش وآشکارا شهرلک اطرافنی بومفلسدر وزیاده قلاشدر دیو (مثنوی) کوبکو اوراسنادیها
زنید* طبل افلاسش عیان هرجا زنید* محله بمحله انک ایچون ندالراوریکز انک افلاسی طبلنی هر برده عیان
اوریکز انک حیله وتزویرنی خلقه بیان قیلکز (مثنوی) هیچ کس نسیه بنفروشد برو* قرض ندهد هیچ کس اوراتسو
هیچ کمسه اکا ویره سیه نسنه صاتمیه هیچ کمسه اکا برمنقر قرض ویرمیه (مثنوی) هرکه دعوی آردش اینجا بفن*
بیش زندانش نخواهم کردمن* هرکیمکه آنی بورایه بنم حضورمه فن وحیله سی سببیله دعوایه کتوره بن انی ارتق
زندانه ایلتمک ایستمزم بیش بونده باء عربیله ارتق معناسنه اولور (مثنوی) پیش من افلاس او ثابت شدست* نقد
وکالا نیستش چیزی بدست* زیرا اول مفلسک افلاسی بنم اوکمده ثابت اولمشدر اول مفلسک النده نقد ومتاعدن
برنسنه یوقدر (مثنوی) آدمی درنقد دنیا زان بود* تا بود کافلاس او ثابت شود* حکم شرعی بودرکه مدیونک
افلاسی ثابت اولنجیه دک حبسده مکثی لازم وواجبدر امابعد ثبوت الافلاس حبسدن خلاص لازم اولور مفلس
اوکمسه درکه اصلا درهم ودیناری ومتاع وملکی اولمیه کذلک جنس آدمی حبس خانهٔ دنیاده اول اجلدن محبوس
اولورکه تا اوله که انک افلاسی ثابت اوله یعنی کندینک درهم ودیناری ومتاع وملکی اولمدیغی تحقیقا یله العبد وما یملکه
لمولاه سرلک طوبه وکندوبی حقیقة هرشیدن فقیر ومفلس بوله بوتقدیرجه قاضیٔ حقیقت آنی حبس خانهٔ
دنیادن آزاد قیلور ومراتب احراری بولور وامان اللهده ساکن اولور ومن بعد بردخی حبس جائز اولمز (مثنوی) مفلسیٔ
دیورابز دان ما* هم منادی کرد درقرآن ما* بزم یزدانمز شیطانک مفلس لکنی هم بزم قرآنمزده ندا ایلدی یعنی
بزه متعلق اولان قرآن عظیمده بزم خدامز شیطانک افلاسنی بیان قیلدی (مثنوی) کودغا ومفلس است وبدسخن*
هیچ با او شرکت وسودا مکن* که اول شیطان حیله کار ومفلس بدکردار وبدکفتاردر هیچ آنکله شرکت وبیع وشرا ایلمیه
دغا حیله کار وسودا بونده بیع وشرا معناسنه در (مثنوی) ورکنی اورا بهانه آوری* مفلس است او صرفه
ازوی کی بری* واکر انکله بیع وشرا ایلیه سن صکره بهانه کوره سن اوابلیس مفلسدر اندن نچن صرفه وفائده ایلتور
سن وحضرت حقدن بوعتاب وخطابه مستحق اولورسن که بیورر (الم اعهد الیکم یا بنی آدم ان لا تعبدوا الشیطان
انه لکم عدو مبین) پس حصه بیاندن نسنه قصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) حاضر اوردند چون فتنه
فروخت* اشترکردیکه هیزم می فروخت* مصرع اولده فروخت فعل ماضیدر متعدی ولازم اولمق جائزدر متعدی
اولدیغی تقدیر اوزره فتنه یی شعله لندردی ویا الکلندردی دیمک اولور تقدیر معنی بویله دیمک اولور چونکم اول مفلس
فتنه شعله لندردی خلق شهر حاضر کتوردیلر بر کردک اشترنی که اول هیزم صاتردی مصرع ثانیده اولان فروخت صاتمق
معناسنه در بودخی فعل ماضی در ومصرع اولده تقدیم واردر تقدیر کلام دیمک اولورکه چونکه فتنه شعله لندی یعنی
فروخت لازم اولدیغی اوزره معنی فتنه شعله لندی بوتقدیر اوزره دیمک اولورکه چونکه فتنه شعله لندی یعنی مفلسک
فتنه سی وافلاسی ظاهر وآشکار اولدی حاضر کتوردیلر بر کردک اشترینکه اول کرد هیزم صاتردی (مثنوی) کرد بیچاره
بسی فریاد کرد* هم موکل را بدانکی شاد کرد* بیچاره کرددوه می آلمالک دیو چوق فریاد ایلدی هم دوه یی المغه موکل
اولانی بردانکله تسلیه وشاد ایلدی (مثنوی) اشترش بردند ازهنکام چاشت* تا بشب وافغان او سودی نداشت* انک
دوه سنی قوشلق وقتندن اخشامه دک الدیلر وایلتدیلر وانک افغانی فائده طوتمدی (م ی) برشتر بنشست ان قحط کران
صاحب اشتر پی اشتر دوان* اول قحط کران اشتر اوزره اوتوردی اشتر صاحبی اشترک اردنجه یلیجی ایدی تا کم اشتری ضایع
اولمیه (مثنوی) سوبسو وکو بکو می تاختند* تا همه شهرش عیان بشناختند* طرف بطرف محله بمحله چاپدیلر
تا جمیع شهر خلق اول مفلسی عیان وآشکارا اکلادیلر وبیلدیلر (مثنوی) پیش هر حمام وهر بازارکه* کرد مردم
جمله درشکلش نکه* هر حمامک وبازارک اوکنده که مجمع ناسدر جمله مردم آنک شکلنه نکاه قیلدی وناظر اولوب نشان
ایلدی (مثنوی) ده منادیکه بلند آوازیان* ترک وکرد ورومیان وتازیان* واون منادیکه بلند آوازیلردن یعنی آوازی
بلند اولان کمسنه لردن ترک وکرد ورومیلر وعربلر وبونلردن ماعدا پارسی وهندی وفرنک وتاجیک ویونانی وعبری لسانی

اوزره ندا ایلدیلرتا هر قوم آنک افلاسنی کندی منادا سندن فهم قیلوب عذر برطرف اوله پس هر منادی کندی
لسانی اوزره بوکونه ندا ایلدیلرکه (م ی) مفلسست این وندارد هیچ چیز* قرض تا ندهد کس اورا یک پشیز) بومفلسدر
هیچ برچیز طوتمز تا کمسه اکا بر پول قرض ویرمیه (مثنوی) ظاهر وباطن ندارد حبهٔ* مفلسی قلبی دغایی دبهٔ*
زیرا ظاهر وباطن برحبه طوتمز یعنی برشیئه مالک دکلدر برمفلس برقلب بردغا بردبه دردبه باغ برداغنه دیرلر بونده
برمداهنه قالبی وحیله برداغیدر دیمک اولور (مثنوی) هان وهان باوحریفی کم کنید* چونکه کاو آرد که محکم
کنید* منادیلر ندا ایلدیلرکه ای عباد الله اکاه اولک آکاه اولک آنکله حریفلکی آز قیلک چونکم سزه بیع ایتمک
ایچون کاو کتوره اول کاوه قید وکرهی محکم ایلک که اول سارق سرقتده شویله اوستاددرکه درحال کتوردکنی چکروبیع
ایتدیکنی نه اوغرلر فرس قدیمده اسکی مثلدرکه فلان کس اکر ترا کاو آرد که محکم کن تا بازنه دزددد یرلر واول کمسه نک
خرسزلقده بغایت چست وچابک اولدیغندن کنایه ایدرلر وبو مثلک اصلی اولا بو اولدیکه ایکی خرسز بری بری ایله بحث
ایلدیلرکه سرقتده سنمی اوستادسن یوخسه بنمی پس بونلر براوستاد خرسزی کندیلرینک تمییزی ایچون حکم
نصب ایلدیلر اول اوستاد بونلره دیدیکه بین السراق اوستاد اول کمسه درکه براوکوزی برکمسیه صاته نه اول کون
اوغرلیه پس بوکا قنغیکز قادردر بری بن قادرد کلم دیدی بری بن قادرم پس اول قادرم دین سارقک براوکوزی
وارایدی درحال آنی برچفتجی یه بیع ایلدی پس اول چفتجی دخی برآخرا وکوزله آنی جفت ایدوب صنه مق ایچون
جفت سورمکه کتدی پس اول بایع بقر اولان سارق اول بررفیقنی آلوب چفتجینک ترلاسنه قریب اولدقده
اکا دیدیکه بن بوکمنده کزلنه یم سن وار چفتجینک مقابله سنده برایراق یرده نعجب نعجب دیو چاغر وبوندن غیری
سوز دیمیوب همان بویله دیو باغر دیدی پس اول خرسز برمحله واروب نعجب دیو چاغرمغه باشلدی پس اول چفتجی
استماع ایدوب کندی یه دیدیکه بونده برسر وبرحکمت واردرکه بوکشی دائما نعجب نعجب دیو چاغرر واروب اکا بو تعجب
ایلدیکی عجایبدن خبر آله یم دیو چفتنی قویوب اکا متوجه اولدی کیدرکن کمنده اولان سارق چقوب کاوی
چکوب درحال آغلق ایچنه قاچدی پس چفتجی اول نعجب دینه کلدی ودیدیکه ای آدم صباحدن بری
نعجب دیرسن محل تعجب نه در اول کمسه دیدیکه بوندن عجب نه اولورکه سن بریالکز اوکوزله چفت سوررسن پس
چفتجی آردنه باقوب کوردی فی الواقع اوکوز برقالمش بوکره چفتجی دردمند نعجب دیمکه باشلدی سارق اکا دیدیکه
اشته بنده تعجب ایلدیکم بودر دیدی پس اول زماندن بروضرب مثل اولدیکه فلان کس اکر ترا کاو ارد که محکم کن
تا بازنه دزدددیرلر واول کمسه نک اوستاد خرسز اولدیغندن کنایه ایدرلر (مثنوی) ورنجکم آریداین پژمرده را*
من نخواهم کرد زندان مرده را* واکربوفقردن صولمشی حکمه کتوره سز وبنم محکمه یه توره سز بن مرده یی زندانه
حبس ایلمک استمزم (مثنوی) خوش دمست اوو کاویش بس فراخ* باشعار نو دثار شاخ شاخ* او مفلس خوش دمدر
وآنک بوغازی زیاده واسعدر یعنی شیرین سوزلو وطتلو ادالو برکمسه در وچوق ییجیدر یکی شعارله انکد ثاری پاره
پاره دردثار ایچ قفتانه وشعار اوست قفتانه دیرلر یعنی انک ایچنده کیدیکی لباس کهنه وپاره پاره در واوستنده اولان
لباسی یکی ولطیفدر زیرا مفلس حیله کار لرک صفتیدرکه ظاهرنی مزین وملبس ایدوب ناسه لطیف ادالر وخوش
آینده سوزلر سویلیوب آنلری بوظرافتله فریفته ایدرلر (مثنوی) کربپوشد بهرمکر آن جامه را* عاریه ست
آن تا فریبد عامه را* اکر اول مفلس مکر وخدعه دن اوتری اول نو جامه یی کیه اول جامه عاریتدر تا عوامی آلدایه
(مثنوی) حرف حکمت برزبان ناحکیم* حلهای عاریت دان ای سلیم* حکیم اولمین کمسه نک زبانی اوزره حکمت
کلمه سنی ای سلیم عاریتی اولان لباسلر بیل یعنی علمیله عامل اولمیان واولیا اوصافیله اتصاف قیلمیان کمسه لرک لساننده
حکمته متعلق اولان الفاظ وعبارات واسرار ومعرفته متعلق اولان اصطلاحات عاریتیدر کندینک حسب حالی
وملک ومالی دکلدر مثلا برکمسه نک برخواجه دن عاریتی لباسلر آلوب کیدیکی کبیدرکاه ابلیس اولوب وابلیس
سیرت اولان پرتلبیسلر دخی صورت صلاحدن کلوب علم وعمل لباسنی کندیلره استعاره قیلوب ساده دل اولان کمسه لری
بومکر ایله فریفته ایدرلر (مثنوی) کرچه دزدی حلهٔ پوشیده است* دست تو چون کیرد آن ببریده دست* اکرچه
برخرسز برحله یی کیمشدر اول الی قطع اولنمش دزدسنک دستکی نیجه طوتر وسکا نوجهله معاونت ایلر بریده دست
دیمک باعتبار ما یؤول الیهدرکه شرعا خرسزلک دستی قطع اولمق لازم اولدیغی مقرر اولیجق آنی مقطوع الید منزله سنه
تنزیل ایلمش اولورلر اول الی کسیله جک دیمک دخی جائزدر پس سارقان کلمات اهل طریقت وقاطعان راه اصحاب
شریعت اولان مفلسلرکه بهر خداع ابساس مکرله متلبس اولمشلردر انلر برکمسیه نیجه دستکیر اولورلر ونوجهله
معاونت قیلورلر بیلکه آنی فریفته ایدوب مالک اولدیغی شیئی اندن المغه سعی قیلورلر (مثنوی) چون شبانه ازشتر آمد

بزیر* کرد کفتش منزلم دورست ودیر* برنشستی اشترمرا ازپکاه* جورها کردم کم ازاخراج کاه* چونکه مفلس اخشام
وقتی کردك اشترندن آشغه کلدی کردمفلسه دیدیکه بنم منزلم دور وقتم کیجدردوه نك اوزرینه اوتردك ورا کب اولدك
قوشلق وقتندن بری اویله اولدیسه اربه یی قودم وارتغی قودم اکسك اولسون ویردیك محلنده بویله دیرلر وبومعنادن
کنایه اولور وبده معناسی قرینهٔ کلامدن منفهم اولور بو هم وجهدر آربه یی ترك ایلدم صمان بهاسندن کم ایله یعنی
اربه نك بهاسندن فراغت ایلدم باری صمان بهاسنی ویراخراج بونده بهامعناسنه اولور خرجك جمعیدر خرج وخراج
اجرت معناسنه درجمی اخراج واخاریج کاورا اکرچه کردك دوه سنی عوانلر کرها وجبرا آلمشلردی مکر مفلسك اشتر
اوزره رکوبی وقتنده کرد بیچاره مفلسدن اجرت وکرا آلورم دیوفریاد وفغانی ترك ایدوب ومزد واجرت امیدی ایله
یانجه یله کیدوب وحبك الشیء یعمی ویصم مقتضاسنجه مزد واجرت وکرایه کمال حب وطمعندن مفلس دیمك
معناسنی فهم ایتمیوب ومفلسدن نه منفعت حاصل اولور دیو ترك جانبنه کتمیوب حین نزولده مفلسدن اجرت ومنفعت
طلبنه باشلدی پس مفلس دخی آنی سنك طعن وملامت ایله طاشلدی نته کم بوکه ماننددچوق کمسه مرایی ومدعی
اولنلردن تقوی ودیانت وشیطان غویدن منفعت وهدایت طلب قیلور عاقبت کرد کبی بواملدن محروم قالور (مثنوی)
کفت تا اکنون چه می کردیم پس* هوش تو کو نیست اندرخانه کس* مفلس کرده ایتدی شمدیه دك برنه طولانورز
پس سنك هوشك قنی اوده کمسه یوقمی یعنی اول مفلس کرده دیدی صباح زماننـدن شمدیه دك برمحله وکوی
بکوی نه طولنورز وبزی نیچون کزدررلر بیلمزمیسن پس سنك عقلك قنده درخانهٔ دلده کمسه یوقیدر تا کم بوقدر
منادیلرك سوزنی فهم ایله (مثنوی) طبل افلاسم بچرخ سابعه* رفت وتو نشنیدهٔ بدواقعه* بنم افلاسم طبلی یدنجی
چرخه کتدی سن ایشتمزسن بدواقعه دریعنی بنم فقر وافلاسمك صیت وصداسی فلك سابعه کتدی سن ایشتمزمیسن
بونه قبیح واقعه درونه عجب حادثه درسن بدواقعه یی ایشتمدکی دیمك دخی وجهدرسن ایشتمامشسن دیمك دخی وجهدر
(مثنوی) کوش تو پربوده است ازطمع خام* پس طمع کرمی کند کورای غلام* سنك قولاغك خام طمعدن
پراولمشدر پس طمع انسانی ای غلام صاغر وکورایلر (مثنوی) تا کلوخ وسنك بشنیداین بیان* مفلسست
ومفلسست این قلتبان* بوبیانی حتی کلوخ وسنك ایشتدی بوقلتبان مفلسدر مفلسدردیدیلر قلتبان عورتینك
فجورنی کوروب راضی اولان کمسه یه دیرلر (م ی) تا بشب کفتند درصاحب شتر* برنزد کوازطمع پربود پر* منادیلر
بوندایی صباحدن اخشامه دك دیدیلر صاحب شتره تأثیر ایلمدی زیرا اول کرد طمعدن پرایدی پرپس هرکیمك که
قلبی طمعله پراوله طریق حقده منادی اولان انبیا واولیانك سوزلرنی قولغی ایشتمز وانلرك کلامنك معناسنی فهم
ایدوب آنکله ایش ایتمز (مثنوی) هست برسمع وبصر مهرخدا* درحجب بس صورتست وبس صدا* کوش
وچشم اوزره حضرت خدانك مهری واردر (کما قال الله تعالی ختم الله علی قلوبهم وعلی سمعهم وعلی ابصارهم
غشاوة) آه حجابلرده چوق صورت واردر وچوق صدا واردر ولیکن هرچشم اول صورتلری کورمز وهر کوش
ایلین سمع وبصرنده مهرخدا اولمین کمسه در (مثنوی) آنچه او خواهد رساندان بچشم* ازجمال وازکمال وازکرشم*
اول نسنه یی که اول خدا استر چشمه آنی کوستررجمالدن وکمالدن ونازوشیوه دن وسائر مبصراتدن
(مثنوی) وآنچه او خواهد رساند آن بکوش* ازسماع وازبشارت وزخروش* واول نسنه یی که اول خدا استر کوشه
آنی ایرشدیره سماعدن وبشارتدن وخروشدن وبونلردن غیری اولان مسموعاتدن (مثنوی) کون پرچاره ست
هیجت چاره نی* تا که نکشاید خدایت روزنی* کون سرتاسر پردرمان وچاره در هیچ سکا چاره یوقدر مادامکه خدای
تعالی چاره ودرمان جانبنه برروزن آچمیه (مثنوی) کرچه هستی تو کنون غافل ازان* وقت حاجت حق کندانرا
عیان* اکرچه سن شمدی اول چاره لردن غافل اولدك حاجت وقتنده اول چاره لری حق تعالی عیان ایلر یعنی سنکه
چاره ودرماندن الآن غافلسن اول چاره یه محتاج اولدیغك وقتده وانك وقتی کلوب ارادت الهیه اقتضا ایلدیکی
حینده اول چاره لر ظاهر اولور وسکا یوز کوستررر (مثنوی) کفت پیغمبرکه یزدان مجید* ازپی هردرددرمان آفرید*
پیغمبر علیه السلام بیوردیکه اولو اولان یزدان هردردن اوتری درمان خلق ایلدی (کما قال علیه السلام لکل داء
دواء وقال ایضا ما انزل الله داء الا انزل له دواء وقال ایضا ان الله خلق لکل داء دواء) (مثنوی) لیك ازان درمان نبینی
رنك وبو* بهردرد خویش بی فرمان او* اکرچه بویله در ایکن اول درماندن رنك وبو کورمزسن یعنی اندن براثر
مشاهده قیلمزسن کندی دردندن اوتری انك فرمانی یعنی آنك ارادتی اولمینجه کندی دردندن اوتری دوا وصوری
ومعنوی اولان مرضلرندن اوتری شفا بولمغه قادر اوله مزسن (مثنوی) چشم را ای چاره جو در لامکان* هین بنه
چون چشم کشته سوی جان* چشمکی ای دردنه چاره ودرمان دیلین آکاه اول لامکانه قو کشته ومرده نك

کوزی جان جانبنه تابع وناظر اولدیغی کبی کما قال علیه السلام ان الروح اذا قبض یتبعه البصر یعنی روح
انسانی قبض اولندقده کوزآکا تابع اولور وانك آردنجه نظر قیلور سندخی ای چاره جو اولان کمسه مرده جانك
اردنجه نکران اولدیغی کبی لامکان جانبنه کوزقو یوب چاره ودرمان ایچون منتظر اول دیمك اولور (مثنوی)
این جهان ازبی جهت پیداشدست* که زبی جایی جهانرا جاشدست* بوجهان بی جهت عالمندن پیدا
اولمشدرکه بی جایلکدن جهانه جای اولمشدر یعنی بوجهان صوری بی جهات اولان عالم لامکاندن پیدا اولمشدر
ومرتبهٔ اعیاندن ظهوره کلمشدرکه بی مکانلك وبی محللك مرتبه سندن بوجهانه مقام مستقر اولمشدر زیرا
بوجهان لامکان اولان حقله قائمدر (مثنوی) باز کرد ازهست سوی نیستی* طالب ربی وربانیستی* ای سالك
چاره جو رجوع ایله واراق عالمندن یوقلق جانبنه که مراد عدم اضافیدر طالب رب ایسك ودخی ربه منسوب ایسك
بعض نسخه ده مصرع ثانی کرتو ازجان طالب مولیستی واقع اولمشدر معنی اکرسن جان ودلدن مولایی طلب
ایدیجی ایسك دیمك اولور (مثنوی) جای دخلست این عدم ازوی مرم* جای خرجست این وجود بیش وکم* بوعدم
محصول یریدر اندن نفرت ایلمه بوزیاده وناقص وجود خرج یریدر یعنی عدم که مراد عدم اضافی وعالم معنویدر اول
محل محصولدر وبو محل زیاده ونقصان اولان وجود خرج یریدر عالم معنادن بووجوده هرنه کلورسه خرج اولمق
مقرردر لکن عالم معناده اولان وعالم معنایه کیدن خرج اولمز (مثنوی) کارکاه صنع حق چون نیستیست*
جزمعطل درجهان هست کیست* چونکه حقك صنعنك کارکاهی یوقلقدر یعنی عدم اضافیدر اویله اولیجق
معطلدن غیری شکلا وار اولان جهانده کیمدر یعنی معطل وبی بیکارلقدن غیری بوصورتا وار اولان جهانده کمسه
یوقدر وبرکاروعمل اولان جهان فی الحقیقه عالم باطندر (مثنوی) یادده مارا سخنهای دقیق* که ترا رحم آورد آن
ای رفیق* وقتا کم کارکاه صنع حق یوقلقده در وبووار اولان جهاندن غیری معطل کیم واردر بیوردیلرسه وبوکلام
من حیث الحقیقه ارق مقالات وادق کلمات اولدیسه انکچونکه هرکس بوعالمك معطل اولمسنی وعالم باطنك دائما
بونده عمل قیلمسنی ادراك ایده مزپس بومناسبتله کلمات دقیقه نك افهام واذکاری ایچون جناب حقه تضرع ایدوب
دیرلرکه الهی دقیق اولان سوزلری ای رفیق صاحبی علمای جدلك دقایقی کبی سکا رحم کتوره اول دقیق اولان سوز
لری بزم یادیمزه ویروبره آکه علمای جدلك دقایقی کبی مورث بغض وغضب اولمیه بلکه اول دقایق ورقایق جاذبهٔ
مرحمت وجالبهٔ رأفت ورفعت اوله (م ی) هم دعا ازتو اجابت هم زتو* ایمنی ازتو مهابت هم زتو* خدایا هم دعا سندن
اجابت هم سندندر یعنی دعا ایلمکی بنده لریکه موفق اولمق وصکره آنی اجابت قیلمق سندندر ایمنلك سندندر
مهابت هم سندندر یعنی که بنده لریکی خوف وحزندن ایمن قیلرسن وکاهی جلال وعظمتله تجلی ایدوب انلره
مهابت ودهشتی براغورسن (مثنوی) کرخطا کفتیم اصلاحش تو کن* مصلحی تو ای تو سلطان سخن* اکرخطا
دیدك ایسه اول خطایی سن اصلاح ایله مصلح سنسن ای خدا سوزك سلطانیسن یعنی جمیع شیلری اصلاح ایدیجی
سنسن وکلامك برهانی هم سنسن سلطان بونده برهان معناسنه اولمق روشندر غالب ومسلط معناسنه اولسه ده
جائزدرکه معنی ای سن سوز اوزره مسلط وغالب دیمك اولور (م ی) کیمیاداری که تبدیلش کنی* کرچه جوی خون
بودنیلش کنی* خدایا قدرت کیمیاسنی طوتارسن که اول خطایی تبدیل ایلرسن اکرچه اول خطا فی المثل
قان ایرمغی اوله آنی نیل ایلرسن وآنی آب سلسبیل قیلرسن نته کم اکثر بنده لریکك سیئاتنی حسناته تبدیل ایلیوب انلر
حقنده (اولئك یبدل الله سیئاتهم حسنات) بیوردك (مثنوی) اینچنین میناکریها کارتست* اینچنین اکسیرها
اسرارتست* بوجلین میناکرلکلر سنك کارکدر یعنی بونك کبی تبدیلات وتحویلات سنك صنع وکردارکدر بونك
کبی اکسیرلر سنك اسرارکدر یعنی بونك کبی لطف وعنایت کیمیالری سن پادشاهك اسراریدرکه نیچه حقیرلری
شریف ونیچه کثیفلری لطیف ایلمکه قادرسن (مثنوی) آب را وخاك را برهم زدی* زآب وکل نقش تن آدم زدی*
الهی سن شول قادر پادشاهسن که آب وخاکی بری برینه اوردك وآنی تخمیر وترکیب ایدوب ید قدرتله بوغوردك آب
وکلدن آدمك تنی نقشنی اوردك وآنك جسدنی احیا قیلدك (مثنوی) نسبتش دادی وجفت وخال وعم* باهزار
اندیشه وشادی وغم* اول آدمه نسبت ویردك وجفت وخال وعم ویردك هزار فکر وسرور ایله وغمله که آدمك
بوذکر اولنانلره نسبتی واردر وبونلردن ماعدا نیچه احوال واوصافه دخی انتسابی واردر (مثنوی) باز بعضی را
رهایی داده* زین غم وشادی جدا ای داده* کیرو بعض بنده لریکه خلاص ویرمش سن وآزاده لك مرتبه سنه
انلری ایرکورمش سن بوغم وشادیدن جدالق ویرمش سن وجمعه مخصوص اولان سرور والمدن بری قیلمش سن
(مثنوی) برده از خویش وپیوند وسرشت* کرده درچشم او هرخوب وزشت* انلری کندیسندن واقرباسندن

وطبیعتندن ایلتمش سن یعنی خلاص ایتمش سن هر خوب وزیبایی انك چشمنه زشت وقبیح ایلمش سن ومحسوساتدن
فارغ وآزاد قیلمش سن (مثنوی) هرچه محسوست اوردمیکند * وانچه ناپیداست مسندمیکند * عشق او پیدا
ومعشوقش نهان * یاربیرون فتنهٔ اودرجهان * پس عبد الباطن اولوب هرنه که اول محسوس وظاهردر آنی رد ایلر
واول نسنه که باطن وناپیدادر آنی مسند ایلر معتمد قیلر بعض نسخه ده مسند یرینه اوکد واقع اولمشدر معنی اکا عرض
احتیاج ایلر وآنی طالب اولور دیمك اولور آنك عشق ومحبتی پیدا ومعشوقی نهاندر زیرا خدا اکا اسم باطنله تجلی
ایلمشدر انکچون یاربیرونی ودلدار ظاهری انك فتنه سیدر جهانده (اما عارف بالله ومظهر اسم الله اولان عارفك
فتنده بویله دکلدر بومرتبه عبد الباطن اولان طائفه نك عبد الله اولان کامللرك مرتبه سنه کوره نقصانی
اولدیغیچون بونلرك مشرب ومذهبنی ترك ایلمکه امر ایدوب بیوررلر (مثنوی) این رها کن عشقهای صورتی *
نیست برصورت نه برروی ستی * آنچه معشوقست صورت نیست آن * خواه عشق این جهان خواه آن جهان *
یعنی بو عبد الباطن اولوب وظاهرده اولان محاسب ومعاشیقی معشوق حقیقیدن غیری زعم ایدن طائفه نك مذهب
ومشربنی ترك ایله زیرا عند اهل الکمال صورته منسوب اولان عشقلر مجرد صورت اوزره دکلدر ومطلقا ملیحه وجمیله
اولان ستینك رویی اوزره ده دکلدر زیرا اول نسنه که فی الحقیقه معشوقدر صورت دکلدر خواه جهان ظاهرینك
وکرکسه جهان باطنینك عشقی اولسون زیرا ظاهر وباطن معشوق حقیقته ایکی مرأت کبیدر هم انده وهم
بونده متجلی اولان اولدر (بیت) جهان مرأت حسن شاهد ماست * فشاهد وجهه فی کل ذرات (بیت) هو الاول
هو الآخر هو الظاهر هو الباطن) بجز یاهو ویامن هو دکرچیزی نمیدانم (مثنوی) آنچه برصورت تو عاشق کشتهٔ *
چون برون شد جان چرا بس هشته * اول نسنه که سن صورت اوزره عاشق اولمش سن چونکه آنك جانی تنندن طشره
کتدی آنی نیچون قومش سن وترك ایلمش سن پس معلوم اولدیکه مجرد صورته عاشق دکل ایمش سن بلکه صورت
سبیله ظهور ایلین معنایه عاشق اولمش سن لکن بو معنایی درست فهم ایلمامش سن (مثنوی) صورتش برجاست این
سیری زچیست * عاشقا واجو که معشوق تو کیست * اول معشوقك اولان کسه نك روحی کتدکدنصکره صورتی
برنده در بو طوقلق ندندر وبو ملالت وسآمت نه جهتدن حاصلدر ای عاشق کیر وایسته که سنك معشوقك کیمدر یعنی
تحصیل معرفت ایله تا سنك فی الحقیقه معشوقك کیم ایدیکی سکا معلوم وروشن اوله (مثنوی) آنچه محسوست
کرمعشوقه است * عاشقستی هرکه اوراحس هست * اول نسنه که محسوسدر اکر معشوقه در عاشق اولوردك هر شول
کسه یه که انك حسی واردر یعنی اول نسنه که محسوسدر وظاهرا صورتده در اکر اول معشوقه اولیدی سن عاشق
اولوردك هر شول کسه یه که انك حس وصورتی واردر پس هرحس وصورتی اولانه معشوقك کتدکدنصکره محبت
ایلمدیککدن معلوم اولور که معشوق مجرد حس وصورتی اولان دکل ایمش بلکه اول حس وصورت آیینه سنده سکا
بوزکوسترن معشوق معنوی ایمش (مثنوی) چون وفا آن عشق افزون میکند * کی وفا صورت دکرکون
میکند * بو بیتده ایکی وجه اوزره معنی صحیح اولور اولا ایکی مصرعده بیله واقع اولان وفالر کلمه لرینك مفعولی
اوله مصرع اولده فاعل آن عشق ومصرع ثانیده صورت اولور وبو تقدیر اوزره معنی چونکم اول عشق حقیقی وفایی
زیاده ایلیه صورت وفایی نچن دکرکون ایلردیمك اولور یعنی عاشقك وفاسنی صورت تبدیل وتغییره قادر اولمز دیمك
اولور یعنی عاشقك وجودنده اول عشق حقیقی وفادار اولمغی وحقیقت اوزره محبت قیلمغی زیاده ایلیه صورت عاشقك
وفاسنی متغیر ومتبدل ایلمز وانك وفاسنه رهزن اولوب مانع اولمز کرك معشوق حقیقی اکا صورتله تجلی ایلسون
وکرکسه صورتدن خالی تجلی ایلسون محصل اول عاشقك وفاسنی صورت تبدیل وتغییره قادر اولمز دیمك اولور
ووجه ثانی اولدر که ایکی مصرعده بیله واقع اولان وفالر فاعل اوله لر مصرع اولده آن عشق رانقدیرنده اولوب انك
مفعولی اوله ومصرع ثانیده اولان صورت انك مفعولی اوله بو تقدیر اوزره معنی چونکم وفا اول عشق افزون ایلیه
وفا صورتی نچن دکرکون ایلر یعنی عاشقك وفاسی وصدق وصفاسی اول عشق حقیقی معشوق حقیقی یه زیاده
ایلیه وفا صورتی نچن دیکرکون اولور یعنی مادامکه عاشقده وفا اوله واول وفا عشق حقیقی معشوق حقیقی جانبنه
زیاده قیله اول وفا انك من بعد صورتی متغیر وشکلی دیکرکون اولمز کرکسه معشوق اول عاشقه صورتله متجلی اولسون
وکرکسه اول صورتی ترك ایلسون اما چونکم وفادارلق وجود عاشقده عشق حقیقی افزون ایلمسه وعاشق معشوق
حقیقی جانبنه عاشق وفادار اولمسه معشوق حقیقته اینه اولان صورتدن اول تجلی کیدوب صورتدن اندن خالی
قالدقده وفا دخی صورت وشکلی دکرکون ایلر یعنی وفایه خلل کلور مثلا اکثر اهل صورت اولان عشاق مجازی نچن
برصورتدن ملاحت ولطافت کتسه انلرك وفالری دخی صورت وشکلن دکرکون ایدوب بوز یلورا کربونده برسؤال لازم

کلورسه که اول سؤال بودر وفا عشقی نیجه زیاده ایلرکه عشق کسبی دکلدر جواب اولدر که نعم عشق کسبی
دکلدر بلکه معشوق حقیقینك بنده یی سومسنه موقوفدر چونکم معشوق حقیقی بربنده سنی سوسه البته
اول بنده ربسنه عاشق اولمق مقرر اولور پس حق تعالینك عبده محبت ایلمسنه وفا وصدق وصفا سببدر نته کم
بو حدیث بو معنایه دلالت ایلر (قال صلی الله علیه وسلم حاکیا عن ربه لایزال العبد یتقرب الی بالنوافل حتی احبه فاذا
احببته الی آخره) اهل تحقیق دیمشلر که عبد نوافل ایله حق تعالی یه تقرب ایلر حتی حق تعالی اول بنده یه محبت ایلر پس
حقك بنده یه محبتی بنده نك حضرت حقه محبت ایلمسنی مستلزم اولور پس حقك بنده یه محبتی پس نوافل که صفت وفادر
عبدك حضرت حقه اولان عشق ومحبتنه سبب اولمش اولور پس عشق ومحبت دخی من وجه وهبی ومن وجه کسبی
اولمش اولور (فلیتأمل ولا تعتد بقول من قال العشق لیس بکسبی) (مثنوی) پرتو خورشید بردیوار تافت * تابش عاریتی
دیوار یافت * بو بیت صورتده اولان معشوقلرك حضرت معشوق حقیقی یه مرأت ومظهر اولدیغی طالبلره تفهیم
ایچون مثل موقعنده واقع اولمشدر مثلا کونشك پرتوی دیوار اوزره یلدرادی دیوار عاریتی تابش بولدی کذلك
معشوق حقیقی بو ظاهرده اولان معشوقلرك صورتی اوزره تجلی قیلدی وتابان اولدی انك پرتو ولطافتنی بو معشوقلرك
دیوار وجودی عاریت بولدی دیوارك پرتوی کندیدن اولمدیغی کبی معشوقان صورینك دخی حسن ولطافتی
کندیلردن دکلدر (مثنوی) برکلوخی دل چه بندی ای سلیم * واطلب اصلی که او تابد مقیم * ای ساده دل برکلوخ
اوزره نه کوکل بغلرسن ونه محبت ایلرسن شول براصلی کیر وطلب ایله که او دائما یلدرار یعنی کرپیچ وکسك کبی اولان
جسدلر اوزره نه کوکل بغلرسن شول اصلی طلب ایله که اول اجساد وصورده دائما تابان اولور وصور کونیه ده ظهور
قیلور (مثنوی) ای که تو هم عاشقی برعقل خویش * خویش برصورت پرستان دیده بیش * پرتو عقلست
آن برحس تو * عاریت میدان ذهب برمس تو * وقتا کم صورت پرست اولنلره ومحسوساتده قالنلره * برکلوخی
دل چه بندی ای سلیم واطلب اصلی که او تابد مقیم * دیو توبیخ وتقریع ایلدیلرسه کندی عقلنه عاشق اولنلر
کندیلرینی بو کروهدن مستثنا وبو صورته عاشق اولنلردن اعلا ورعنا زعم ایلملری مقرر اولدیسه انلره دخی توبیخا
وتقریعا بیوررلر که ای شول کسه که سن هم عاشقسن کندی عقلك اوزره اول سببدن کندیکی صورت پرستلر اوزره
زیاده وعالی کورمش سن پرتو عقل کادر اول سنك عقلككك جمال وکمالی سنك حسك اوزره سنك مسك اوزره اولان
ذهبی عاریتی بیل یعنی عقل وادراکك که مس کبیدر انك اوزرنده اولان ذهب علم ومعرفت عقل کلك پرتویدر اوبله
اولیجق عاشق فرع پرتو اولمقده اهل صورت ایله مشترك اولمش اولورسن پس نوجهله کندکی انلردن افضل بیلورسن
دیمك اولور (مثنوی) چون زراند ودست خوبی دربشر * ورنه چون شد شاهد تو پیرخر * بشرده اولان حسن
وخوبلق زراندود کبیدر بو خسه سنك شاهدك نیچون پیرخر اولوردی یعنی بشرده اولان لطافت برباقرك اوستنه
آلتون صیوایوب یالدزلدکلری یالدز کبیدر نچن اول یالدز کتمسه باقر ظاهر اولدیغی کبی اول لطافت کتدکده بشر
دخی زشت وپیرخر کبی اولور اکر بشرده اولان حسن ولطافت عاریتی اولمیدی سنك محبوبك پیرخر کبی زشت وقبیح
اولورمیدی (مثنوی) چون فرشته بود همچون دیو شد * کان ملاحت اندر وعاریه بد * اول محبوبك فرشته
کبی لطیف ایدی صکره دیو کبی اولدی زیرا اول حسن وملاحت اول محبوبده عاریت ایدی (مثنوی) اندك
اندك می ستانند آن جمال * اندك اندك خشك می کردد نهال * حق تعالی اول جمالی آزر آزر تدریجیله آلورتا که اول
حسندن براثر قالمزنته کم نهال آهسته آهسته تدریجیله خشك اولور (مثنوی) رو نعمره ننکسه بخوان * دل طلب
کن دل منه براستخوان * سورهٔ یس ده بو آیت کریمه یه اشارت بیوررلر که (ومن نعمره ننکسه فی الخلق) ای ومن نطول
عمره نقلبه فی الخلق فلا یزال متزایدا انقص قواه عکس ما کان علیه بدأ امره یعنی شول کسه نك که عمرنی برنطویل
ایده وز تنکیس وتقلیب ایده رز خلقتده آنی پس دائما ضعفی متزاید اولوب قواسی منتقص اولور وحالی عالم صباوتده اولان
حالنه رجوع ایدر واالحاصل عقل وادراکنه نقصان وفهم وفراستنه نسیان طاری اولوب مانند صبیان بی امعان
وبی اذعان اولور (افلا یعقلون) ای من قدر علی ذلك قدر علی المسخ والطمس یعنی احسن تقویمدن ارذل عمره تنکیس
ایلین الله قادردر که بو انسانك کوزلرین طمس ایدوب صورتلرنی مسخ ایده پس بو کفار نیچون تعقل ایتمزلر پس حضرت
خداوند کار بو محلده بیوررلر که صقن جمال صوری یه ومحبوب مجازی یه کرفتار اولمقدن زیرا یارپایدار دکلدر (ومن
نعمره ننکسه) نصندن بهره دار وخبردار اوله کور بونلرك پایانی نیجه خوار وزار اولور همان طالب حضرت پروردکار
اوله کور معنای بیت وارنعمره ننکسه آیتن اوقو طالب دل اول ای صورت عاشقی کوکل قومه استخوان
وپوست اوزره یعنی کوکلك حسن وجمالنی طلب ایله بول یااعتبار مایؤل الیه استخوان وخاك اوله جغه کوکل ویرمه

وياخود الآن استخوان ولحم وپوست اولان اجسامه فريفته اولوب انك زيور عاريتنه كوكل قومه ديمك اولور
(مثنوی) كان جمال دل جمال باقيست * دولتش از آب حيوان ساقيست * خود هم او آبست وهم ساقی ومست *
هر سه يك شد چون طلسم تو شكست * آن يكی را تو ندانی از قياس * بندكی كن ژاژ كم خا ناشناس * زيرا مظهر حق
اولان كوكلك جمالی جمال باقيدر كه زوالپذير اولمز اول كوكلك دولتی آب حيات حقيقيدن ساقيدر كه
اول حب الهی ومعرفت يزدانيدر بعض نسخه ده دولتش محلنه دوابش واقع اولمشدر بو تقدير اوزره معنی قلبك ايكی
لبی آب حياتدن ساقيدر ديمك اولور خود هم او آبدر وهم ساقی ومستدر چونكه سنك طلسمك صندی جميع اوچ
بر اولدی يعنی خود حقيقته نظر اولنسه بو تعدد وتكثر اعتباريدر بلكه اول دل آب حيواندر نفسنده عين
الحياة اولديغی اعتبارله وساقی اولان يزداندر مفيض الحياة ومعطئ راحات ومسرات اولديغی جهتدن ومست اولان
انساندر ظهور وامكانيتی حيثيتدن بو معنی مذهب فلاسفه يه مخالفدر زيرا انلر فاعل شئ قابل شئ اولمز ديرلر واشيانك
حقيقة سوا وغيره زعم ايدرلر وبو سر وحدت مطلقه نك ظهوره كلمسی طلسم وجودك شكست اولمسنه موقوف
اولديغيچون بيوررلر كه هر اوچی بر اولدی چونكم سنك طلسم انانيتك موت اختياری ايله شكست بولدی يعنی چون
موت اختياريله فانی اولسك وتوحيد حقيقی مرتبه سن بولسك باده وساقی ومستی وقائل بلی والستی بر كورردك
اكر بونده سلوكله بو معنی ميسر اولمسه عاقبة الامر وجود طلسمی صنوب موت اضطراری واقع اولدقدنصكره
وحدت مطلقه ظهوره كلور وهر كس آنی معاينه قيلور لكن موحد مرتبه سن بولميوب محروم قالورسن اول اوچك
اتحاد وبرلكنی قياسدن بيلمزسن يعنی وحدت مطلقه يی سن قياسدن وترتيب مقدمات وتصورات وتفكراتدن
بيلمزسن زيرا بو وحدت الهی مقابل كثرت اولان وحدت مخلوقه كبی دكلدر كه حتی قياس وعقلله بيله سن وعند اهل
الحقيقه مقابل شركت اولان وحدت دخی دكلدر كه حتی نفی شركت ايتمكله آنی بوله سن بلكه (كان الله لم يكن معه
شئ الآن كما كان) فحواسنجه بر وحدت مطلقه در كه اسما وصفات متكثره ايله ظهور قيلمشدر محجوب اولنلر آنی غير
وسوی ظن ايليوب وحدتی كثرتدن آيرو قياس ايدرلر (كما قال ابن الفارض (بيت) اذا ما ازال الستر لم تر غيره *
ولم يبق بالاشكال اشكال ريبة * بو توحيدك بلنمسينك طريقی قياس وفكرت دكلدر بلكه عبوديتله تصفيه حاصل
اولوب نور الهيله بيلمكدر انكيچون ديرلر قوللق ايله تا تصفيه حاصل اوله وهرزه يه ونامعقول سوز سويلمه ای نافهم
زيرا بو سر قيل وقال وبحث وجدل ايله اولمز (مثنوی) معنی تو صورتست وعاريت * برمناسب شادی وبر قافيت *
معنی آن باشد كه بستاند ترا * بی نياز از نقش كرداند ترا * مقدما ايكی طائفه يه توبيخ وتقريع بيورمشلر ديكه بری عاشق
محسوسات وبری دخی عاشق معقولاتدر وايكيسی بيله فرعه مستلكده وبر تو پرستلكده مشترك عد ايتمشلردی
پس عاشق صورت اولنلره دل طلب كن دل منه بر استخوان ديو نصيحت بيورديلر ومعقولاتی معنی ادعا ايدوب
كنديلرنی صورت پرستلردن ممتاز ومستثنا زعم ايدنلره دخی علی طريق التوبيخ زعملرين رد ايدوب بيوررلر كه ای علوم
عقليه ونقليه يی ونظريه يی ومعارف رسميه وصوريه يی معنادر ديلر وبر صورت عاشقلرندن ممتاز ومستثنا يز ديو زعم
ايلينلر بو سزك معنی زعم ايلديككز معنی دكلدر سنك معناك صورت وعاريتيدر مناسبت اوزره شادسن وقافيه
اوزره شادسن لغتده بر شئ بر شيئه تابع اولسه قافيه ديرلر تقدير كلام سنك معناك صورت وعاريتيدرسن معنايه
مناسب ومشابه اولان اوزره شادسن وتابعيت اوزره مسرورسن بو دخی وجهدر كندی مناسبتك اوزره وتابع
وموافقك اوزره شادسن معنی فی الحقيقه اولدر كه سنی سندلكدن آله وانانيت قيدندن خلاص قيله نقش
وصورتندن سنی مستغنی وبی نياز ايليه كرداند بونك كبی محللرده كند معناسنه استعمال اولنور والا اسير نقش اولان
معنی صورت حكمنده در (مثنوی) معنی آن نبود كه كور وكر كند * مرد را بر نقش عاشقتر كند * حقيقتده
معنی اول دكلدر كور وصاغر ايدر مردی نقش وصورت اوزره طالب وعاشقرك ايدر (مثنوی) كور را قسمت خيال
غم فزاست * قسمت چشم اين خيالات فناست * كوردلرك حظ ونصيبنی بيان ايدوب بيوررلر كه كورك قسمت
ونصيبی غم زياده ايديجی خيالدر اول جهتدنكه بر شيئك حقيقتن وصورت ماهيتن كورمديكندن تخيلات فاسده
آنی غمناك ايلر وديده ور اولان چشمك قسمتی بو خيالات محسوسه وفانيه در بعض نسخه ده قسمت چشم يرينه بهره
چشم واقع اولمشدر معنی ديمك اولور كه چشمك بهره ونصيبی بو خيالات فنادر كه چشم آنك حقيقتن ادراك ايلدكده
فرحفزا وترحزدا اولور (مثنوی) حرف قرآن را ضريران معدن اند * خر نه بينند وبپالان مي زنند * اكثر كورلر حرف
قرآنه والفاظ فرقانه معدن اولمشلردر وكلمات وآياتنی حفظ قيلمشلردر لكن اشكی كورمزلر پالانی دوكرلر بو مصرع
استعارهٔ تمثيليه اولمق اوزره كنايتدر يعنی معنايی كورمزلر الفاظی دوكرلر وهمان آنی حفظ ايدوب اوكرنورلر ديمكدن

عبارتدر ظاهر قرآنی بيلان ومعنی مراددن غافل اولان وكنديی انجق بوقدرله عالم زعم قيلان كوردلره بونده
تعريض واردر وبو محلده اكر بعض كمسنه يه سوء خاطره اولورسه وقلبنه بو دغدغه كلورسه كه معنای قرآنه خر اطلاق
ايلمك والفاظنه پالان ديو سويلمكده نوعا تحقير واردر وتحقير قرآن خطا وكفردر پس جواب ندر جواب اولدر كه چون
قرآنی بر كمسنه بر شئ حقيره تشبيه ايدوب تحقير مراد ايلسه كفردر اكر تحقير مراد ايتميوب تفهيم مراد ايدرسه
سوء ادبدر اما ادات تشبيه ذكر اولنميوب علی طريق الاستعارات التمثيليه كنايه قيلنسه كفر لازم كلمز وسوء ادب دخی
اولمز پس بو محلده بويله در كه عرف ناسده مشهور مثلدر كه اشكن كورمزلر پالانن دوكرلر ديرلر وبونی مراد ومقصوده
واصل وواقف دكل بيهوده وبی محل يره سعی ايلرديمكدن كنايه ايدرلر (مثنوی) چون تو بينايی بی خر روكه جست *
چند پالان دوزی ای پالان پرست * بو بيت دخی كالاول كنايه در شو معنادنكه بيوررلر چونكه سن بيناسن خرك
آردنجه كتكه خر صحرا دی وكتدی ای پالان پرست پالان دوزلق نيجه يه دك يعنی چونكم سن بينادل ايسك وبصر
صاحبی ايسك صرف معنانك پينه وطريقنه كتكه اول الفاظ وحروف وقيدندن صحرا دی وخلاص اولدی نيجه بر الفاظ
وعبارت دوزرسن ای پالان دوزيجی ديمك اولور (مثنوی) خر چو هست آيد يقين پالان ترا * كم نكردد نان چو باشد
جان ترا * پشت خر دكان مال ومكسبست * در قليبت مايهٔ صد قالبست * چونكه خرك واردر مقرر سكا سمر كلور
يعنی مقصود بالذات كه معنادر چونكم سكا حاصل اوله يقين بودر كه الفاظ وعبارات دخی سكا حاصل كلور نته كم نان
اكسك اولمز چونكم جان سنك اوله بعض نسخه ده كم نكردد يرينه كم نايد واقع اولمشدر معنی نان اكسك كلمز
چونكم جانك اوله ديمك اولور اكر سؤال وارد اولورسه كه المعنی ما يستفاد من اللفظ پس لفظسز معنی نيجه ميسر اولور
ولفظ ترك اولسه معنی نوجهله كلور جواب اولدر كه بو لفظدن مراد نظم شريف دكلدر بلكه نظم شريفه متعلق
اولان آلاتدر مثلا صرف واشتقاق واعراب وبيان وبديع ولغاتدر كه اصحاب كرام معنايی قويوب وبونلره مشتغل
اولوب عمری ضايع ايتمديلر نعم صيد معنا ايچون بونلرك هر برندن ما لابد منه تحصيل قيلمق لازمدركه بوقدر عند
اهل التحقيق مذموم دكلدر بلكه مذموم اولان معنا ايله عمل قيلمقدن بری والفاظ وعبارات تحصيلنه دائما مجد
وجری اولمقدركه علماء الرسوم چند پالان دوزی ای پالان پرست بونلره تعريض اولور وبيت ثانينك معناسی خرك ظهری
دكان مال ومحل كسبدر اكر مال عطفله اوقنورسه دكان سبب مال ومحل كسبدر ديمك اولور بو دخی كنايه در
قرآن عظيمك ظهرندن والفاظندن كه اكثر ناس آنی دكان وسبب مال ومحل كسب ايدنمشلردر سنك قلبك دری يوز
قالبك بها ومايه سيدر كه مراد معنای قرآنيدر سرمايهٔ صد قالب وصد صورتدر اكر سعی وهمت ايلرسك اكا ايله
بعض نسخه ده بيت ثانينك مصرع ثانيسی در جان سرمايهٔ صد قالبست واقع اولمشدر معنی جان دری يوز قالبك
سرمايه سيدر ديمك اولور (مثنوی) خر برهنه بر نشين ای بو الفضول * خر برهنه نی كه راكب شد رسول * النبی قد
ركب معروريا * النبی قيل سافر ماشيا * خر اوزره عريان اوتور ای زياده لر صاحبی حضرت رسول عليه السلام چپلق حماره
سوار اولمديمی اخبار صحيحه ايله مثبتدر كه نبی عليه السلام مركبه راكب كادی معروريا يعنی حضرت رسول
تحقيق حماره سوار اولدی عاری اولديغی حالده نته كم ابن سعد حمزه بن عبد الله بن عتبه دن روايت ايدوب بيوررلر (كان
النبی عليه السلام يركب الحمار عاريا ليس عليه شئ وروی ابن عساكر عن ابی ايوب قال كان النبی صلی الله عليه وسلم
يركب الحمار ويخصف النعل ويرقع القميص ويلبس الصوف ويقول من رغب عن سنتی فليس منی) اعروريت الفرس
ديرلر چون بر كمسنه فرسه عريانا بنسه ودخی دينلديكه حضرت نبی عليه السلام مسافرت ايلدی ماشيا يعنی ياياجه
بو بيتلرده دخی كنايه واردر شو معنايه كه مشتغل الفاظ وعبارات اولنلره ديرلر كه صرف معنايه راكب وسوار اول ای
بو الفضول تا كم سنی حقه وصول ايده كورمزميسن حضرت رسول عليه السلام واصحاب رسول فحول صرف معنای
قرآنه سوار اولوب طريق حقه انكله كتمديلرمی پس سن دخی صحيح تابع رسول ايسك آنك روشی واصحابنك كيديشی
اوزره كيت تا مبتدع اولميه سنكه بو الفاظ وعباراته ولغات واستعاراته اشتغال علوم دينيه دن دكلدر بلكه آلات علوم
دينيه اولديغيچون معتبردر (مثنوی) شد خر نفس تو بر ميخش بند * چند بكريزد ز كار وبار چند * سنك
خر مشابه سنده اولان نفسك خدای تعالی امرندن فرار ايلدی آنی بر ميخه باغله شد بونده بمعنی رفتدر يعنی سنك
خر نفسك كندی وطريق الهيدن تجاوز ايتدی اول قرآنك حكمی ميخنه وامری قازغنه بغله تا حبل اللهه مقيد
اولان مؤمن مرتبه سن بوله سن واخيه سی اطرافنه طوانن فرس كبی اوله سن (كما شبه رسول الله صلی الله عليه وسلم
قال مثل المؤمن مثل الفرس فی اخيته يجول ويرجع الی اخيته ان المؤمن يسهو ويجول الی القرآن ويرجع الی الايمان
كالفرس المقيد فی اخيته) پس نيجه بر چرسنك خر نفسك كار شريعت وبار امانتی ارتكاب وتحمل ايلمكدن (مثنوی

بارصبروشكراورابرد نيست* خواه درصد سال وخواهى سى وبيست* هيچ وازروزرغيرى برنداشت* هيچ كس
ندرود تا چيزى نكاشت* نفس خرنه صبروشكربو كنى التملك لازمدر باردن مراد طاعت حقه صبرومنعم حقيقى يه شكر
ايتمكدركه اول نفسه آنى محلنه التملك واجبدر استرايسك يوز ييلده واسترسك اوتوز ويكرمى ييلده يعنى بار طاعت
چكمنك حدوغايتى يوقدر مادام كه جان تنده در برخواى (واعبد ربك حتى يأتيك اليقين) موت كلنجيه دك اول
بارى چكمك لازمدر اكريوز ييل عمرك اولسه يوز ييله دك چكرسن واكريكرمى ويا اوتوز اولورسه يكرمى واوتوز ييل
كوتررسن محصل ولاتزر وازرة وزر اخرى مقتضاسنجه هيچ بركنهكار برغيرك كناهنى يوكلمدى وازركنهكار وزركناه
معناسنه در پس هيچ برحامل حمل اخرايى حامل اولمز ديمكدر كما قال فى الصحاح معنا قوله ولاتزر وازرة وزر اخرى
لاتحمل حاملة حمل اخرى هيچ كسه بچمدى مادامكه برنسنه اكدى من ضيع ايام حراثته ندم فى وقت حصاده
حديثى بومعنايه دليلدر (مثنوى) طمع خامست آن مخور خام اى پسر* خام خوردن علت آرد در بشر* كان
فلانى يافت كنجى ناكهان* من همان خواهم چه كار وچه دكان) اول اكميوب بچمك خام طمعدر اى پسر خام يمه
زيرا خام يمك بشره دردوعلت كتورر وياخود اول خام طمع بودركه اول برفلان كمسه ناكهان برخزينه بولدى بن هم
آنى استرم وكاروكسب وزراعت ودكان استمزم بلكه بلاسعى وكسب ولااجتهاد اول كانى بولم نه كارونه دكانكه بونلر
لازم دكلدر ديه سن ودخى اكرقضادن بنم سعادتم مثبت ايسه عمل قيلمق نه ضررايدر واكربنم خيبت وخسرانم لوح
محفوظده مقرر ومحقق ايسه عمل وكار ايلمك نه فائده ايلر دبو طمع خام ييه سن باطل وعاطل اولورسن ومنافق صفاتيله
اتصاف قيلورسن كنج ومال بولمق بخت ودولت ايشيدر واول هم نادردر ونادراوزره حكم جائز دكلدر بهرحال
كسب ايتمك كرك مادام كه تن قادردر (مثنوى) كسب كردن كنج رامانع كيست* پامكش از كار آن خود در پيست*
كسب ايلمك كنج ومال بولمغه قچن مانعدر كاردن اياق چكمه اول كنجى بولمق خود انك عقبنده دركه هركسك بولديغى
كندى كسب وسعينك جزاسيدر (كما قال الله تعالى وان ليس للانسان الاماسعى (مثنوى) تانكردى تو كرفتار اكر*
كه اكراين كردمى يا آن دكر* كزا كركفتن رسول باوفاق* منع كرد وكفت هست آن ازنفاق* تاسن اكرديمكه
كرفتار اوليه سن كه اول اكربونى ايليم يا اول براخرى ديمكدر زيرا اكرديمكلكدن رسول باوفاق منع ايلدى وديديكه
بو اكرديمك نفاقدن اولدى واكردين منافق مرتبه سن بولدى (كما روى عن انس بن مالك قال قال عليه السلام
اياكم وكلمة لوفانها من كلام المنافقين وعن ابى هريرة رضى الله عنه قال قال عليه السلام المؤمن القوى احب الى الله
من المؤمن الضعيف وفى كل خير احرص على ماينفعك واستعن بالله ولاتعجز وان اصابك شئ فلاتقل لوانى فعلت كذا
كان كذا وكذا ولكن قل قدر الله وماشاء فعل فان لوتفتح عمل الشيطان كذا ورد فى صحيح مسلم وفى المصابيح
والمشارق (مثنوى) كان منافق در اكركفتن بمرد* وزاكركفتن بجز حسرت نبرد* زيرا اول منافق اكرديمكده اولدى
يعنى اكر خداى تعالى بنم ايمانمى واعمال صالحه قيلمى مراد ايليدى بن مؤمن اولوردم وعمل صالح قيلوردم
ديو اولدى واكرديمكدن اول منافق دنيادن آخرته حسرت وندامتدن غيرى التمدى پس بو اكرديمك بى نفع وبى معنى
اولديغنه برتمثيل ايراد ايدوب بيوررلر مثل (مى) يك غريبى خانه مى جست ازشتاب* دوستى بردش سوى خانه خراب*
برغريب شتاب واستعجال بوتندن برخانه طلب ايلدى بردوستى آنى برخراب اوجانبنه ايلتدى (مثنوى) كفت اواين را
اكرسقفى بدى* پهلوى من مرترا مسكن شدى* اول دوست اول غريبه ايتدى بوخانه نك اكربرسقفى اوليدى
سكا بنم يانمده مسكن اولوردى (مثنوى) هم عيال تو بياسودى اكر* درميانه داشتى حجرهٔ دكر* هم سنك عيالك
آسوده اولوردى اكر اول خانه اورته سنده برغيرى حجره طوتيدى (مثنوى) كفت آرى پهلوى ياران خوشست* ليك
اى جان در اكر نتوان نشست* اول غريب چونكم دوستندن بوسوزى ايشتدى اكا ايتدى بلى يارانك يانده وجوارنده
اولمق خوشدر وليكن اى جان اكرده اوتورمق ممكن دكلدر يعنى بنم جانم اكربرلفظدركه اول كمسيه مقام ومسكن
اولمز وآنده اوتورمق وقرار قيلمق كمسيه قابل دكلدر ديدى (مثنوى) اين همه عالم طلبكار خوشند* وزخوش تزوير
اندر آتشند* بو دوكلى عالم خوشلغك طلبكاريدرلر تزويراولان خوشلقدن وياخود معنىء تزويرك خوشلغندن
آتشده درلر تزويردن مراد بودنيا وبودنياده اولان حظوظ نفسانيه در يعنى خلق عالمك جمله سى خوشلق طلب
ايديجيلردر ومزوراولان خوشلقدن آتش غم وبلاده درلر وپرتزويراولان دنيانك خوشلغى وغناسى اله كتوره لم
ديو نارمحنت وعناده درلر (مى) طالب زركشته جمله پيروخام* ليك قلب اززرندانند چشم عام* جمله پيروخام طالب
زراولمشلردر لكن عامك چشمى قلبى التوندن بيلمز يعنى هر پير وجوان سيم وزر طلب ايديجى اولمشلر وليكن عوام
كالهوامك چشم عقلى قلبى خالص التوندن بيلمز بودنيا سيم وزرى قلب مثابه سنده در واعمال صالحه بازار آخرت ايچون

زرخالص مثابه سنده در لكن عوامك ديدهٔ قلبى زرخالصدن مزوراولان قلبى فرق وتمييز قيلمز ديمك اولور (مثنوى) پرتوى
برقلب زرخالص ببين* بى محك زررامكن ازظن كزين* زرخالص قلب اوزره بر پرتو اوردى زرخالصدن مراد تجليات
الهيدر وقلبدن مراد بودنياده اولان التونلردركه نفسنده خاكدر وتجلى حقله مزين ومزوراولمشدر نظرايله زرى
محكسز مجرد ظن وكمان جهتندن بوكه التوندر ديوب اختيار ايله (مثنوى) كرمحك دارى كزين كن ورنه رو*
نزددانا خويشتن راكن كرو) اكرمحك طوترسك كزين وتمييز ايله واكر محك طوتمزسك بورى عالمك قتنده كنديكى رهن ايله
تاكم اندن علم ومعرفت محكنى خريدار اوله سن وآنكه قلبى نقددن ومزورى خالص اولان زردن فرق وتمييز قيله سن
(مثنوى) يامحك بايد ميان جان خويش* ورندانى ره مرو تنها تو پيش* ياكندى جانك ايچنده محك كرك تا غيره
محتاج اولميوب طريقه عالم اوله سن واكريول بيلمز ايسك سن يالكز ايلرو كتمه والا خطا ايدوب يولى ضايع ايلرسن
(مثنوى) بانك غولان هست بانك آشنا* آشنايى كه كشد سوى فنا* اكرجانك ايچنده محك علم ومعرفتى
طوتمزسك سن ايلرو طريقته تنها كتمه برشكل آشنا بيوردشلردى بوبيتى اكاعلت كتوروب بيوررلر زيراكه طريقده
غوللرك صداسى كبى اولدى برشكل آشنا كه انسانى فنا وهلاك جانبنه چكر (كما قال ابن الاثير فى النهاية الغول
احد الغيلان وهى جنس من الجن والشياطين وكانت العرب تزعم ان الغول فى الفلاة تترا اى للناس فتغول تغولا
اى تتلون تلونا فى صورشتى اوتضلهم عن الطريق وتهلكهم) عرب زعم ايلرديمى غولك وجودنى انكار ايتمز بلكه
غولك صور مختلفه ده نمايان اولمسنى وناسى هلاك قيلمه سنى انكاردر والاغولك وجودنه احاديث شريفه دلالت
ايلر لكن عربك زعم ايتديكى اوزره دكل (كما قال عليه السلام لاغول ولكن السعالى قال ابن الاثير السعالى سحرة
الجن اى ولكن فى الجن سحرة تلبس وتخيل لهم (مثنوى) بانك مى داردكه هان اى كاروان* سوى من آييدنك
راه ونشان* غول چاغرر بويله ديوكه اى كاروان بنم جانبمه كليلز اشته يول ونشان (مثنوى) نام هريك
مى بردغول اى فلان* تاكند آن خواجه را ازآفلان* غول اى فلان كمسه ديو كارباندن هربرينك نامنى ايلتور
يعنى اهل قافله نك هربرينه نام ونشان ايله ندا ايلر تاكم اول خواجه يى آفلردن ايليه يعنى زائل وضايع اولنلر
زمره سندن قيله (مثنوى) چون رسد انجا ببيند كرك وشير* عمرضايع راه دورو روزدير* چونكه اول كمسه اورايه
اريشه انده قورد وارسلان وغيرى برتجيلر كورر عمر ضايع وراه دور وكون كيچ اولمش كورر ظاهرده اولان غولك
مكر وفسادى بويله درباطنده اولان غوللرك ضرر وفسادى بونلردن زياده در پس باطن غولنك صدا ونداسى نوجهله
اولديغنى بيان بيوروب ديرلر (مثنوى) چون بود آن بانك غول آخر بكو* مال خواهم جاه خواهم وآب رو* اول غول
آوازى نيجه اولور آخر دى بيان ايله مال استرم ومنصب استرم وآب رو استرم يعنى مال ومنصب وعزت وحرمت استرم
ديمكدر (مثنوى) ازدرون خويش اين آوازها* منع كن تاكشف كردد رازها* كندى درونكدن بو آوازلرى يعنى
بوكونه آرزو ومقتضالرى منع ودفع ايله تارازلر اشكار اوله (مثنوى) ذكر حق كن بانك غولانرا بسوز* چشم
نركس راازين كركس بدوز* اللهى ذكرايله غوللرك بانكنى ياق وازاله ايله (كما قال عليه السلام اذاتغيلت الغيلان
فبادروا بالاذان قال ابن الاثيراى ادفعوا شرها بذكرالله چشم نركسكى يعنى ديدهٔ دلى بوكركسدن يعنى بودنيا ومافيها
ونفس وهوا وهوسدن وبونلره نظرايتمكدن ديك كركسدن مراد بوذكراولنانلر اولور (مثنوى) صبح صادق رازكاذب
واشناس* رنك مى را بازدان ازرنك كاس* تابود كزديده كان هفت رنك* ديدهٔ پيدا كند صبر ودرنك* سعادت اخرويه
ونعمت ابديه صبح صادق كبيدر دولت صوريه وعزت دنيويه صبح كاذب كبيدر پس صبح صادقى صبح كاذبدن كيرو
آكله وبوصورتده اولان نعمت ولذت ولطافت وملاحت مى كبيدركه ساقىء حقيقينك تجليسى واسطه سيله
حاصل اولور ومحجوب صورت اولنلر اول رنك وبويى كاسهٔ صورتدن بيلورلر واكاسير اولورلر وناظر حقيقت اولان
شاربان بادهٔ تحقيق اول رنك وبويى تجلىء الهيدن بيلوب كاسهٔ صورته فريفته اولازلر بواجلدن حضرت خداوندكار
محجوبان صورته تنبيه ايدوب بيوررلركه رنك مى كاسنك رنكندن فرق ويل وآنى تمييز قيل تا اوله كه ديده كان
هفت رنكدن بر ديدهٔ دل پيدا ايليه سن رنك وبودن مفارقته صبر ودرنك ايلمك لكك ديده كان هفت رنكدن مرادكه
بوكوزلرك هفت طبقه اوزره اولماسيدر نته كم كحالت نامه ده طبقهٔ سبعه اوزره اولمسى مشهور ومذكوردر اوله
اولبحق معنى تا اوله كه بوديده كان هفت طبقه دن ماعدا برچشم دل پيدا ايليه سن بورنك وبودن صبر وتحمل ايلمك
لكك اولور تا اول ديدهٔ حقيقت بين سكا حاصل اوله ديمكى اشعار قيلور (مثنوى) رنكها بينى بجز اين رنكها* كوهران
بينى بجاى سنكها* نيجه رنكلر كوررسن بو الوان ظاهردن ماعدا سنكلر يرينه ذى قيمت كوهرلر كوررسن يعنى
بودنياده طاش وطپراق محلنه كوهرلر كوره سن وياخود بودنيانك كوهرلرى احجار منزله سنده كوره سن ديمك اولور

(مثنوی) کوهری چه بلکه دریایی شوی * آفتاب چرخ پیمایی شوی * بر کوهر ندر یعنی کوهر کورمك ندر بلکه سن عین دریایه منسوب اولورسن فلکی دور وسیر ایدیجی بر آفتاب اولورسن ونیجه مرتبهٔ عالیه ودرجهٔ سامیه بولورسن

(مثنوی) کارکن در کارکه باشد نهان * تو برو در کارکه بیش عیان * کار چون بر کارکن پرده تنید * خارج آن کار نتوانیش دید * کارکن یعنی فاعل حقیقی کارکاهده یعنی محل کار وعملده نهان اولدی یعنی مرتبهٔ عما که محل کار الهیدر جناب صانع اصل اول مرتبه ده اولدیغیچون ابصار خلقدن نهان اولدی (کما سئل الاعرابی عن النبی صلی الله علیه وسلم قال این ربنا قال علیه السلام فی العماء ما فوقه هواء ولا تحته هواء شرحنا هذا الحدیث فی شرح نقش الفصوص) فلیطلب فیه سن یوری ای سالك انبیا اوزره اول حضرتی کارکاهده یعنی مرتبهٔ عما واعیانده مشاهده ایله اکرچه اول حضرت مکاندن منزهدر که اعیان اکا مکان کبی دکلدر بلکه بو معنی مکانت حسبیله در ورؤیتدن مراد رؤیت علمیدر ومعنی بیت ثانی ایش ایشلیجی اوزره پرده اوردی وطوقدی اول کارکنی کاردن خارج کورمکه قادر اولمزسن یعنی کار وافعال چونکه کارکن اولان فاعل حقیقی اوزره پرده طوقیدی یعنی بو افعال ظاهر ابصارنه حجاب اولدی ومشاهدهٔ فاعلدن کیرو قالدی اول کار وافعالك خارجنده یعنی بر مکان معینده محسوسا آنی کورمکه قادر اولمزسن بلکه باطن کاره قلب کوزیله نظر ایله تا کورهسن که جمیع کار فی الحقیقه آنکدر (مثنوی) کارکه چون جای باش عاملست * انکه بیرون است ازوی غافلست * پس درآ در کارکه یعنی عدم * تا ببینی صنع وصانع را بهم * کارکه چون جای روشن دیده کیست * پس برون کارکه پوشیده کیست * کارکه چونکه عمل ایدیجینك محل ومکانیدر کارکه یعنی محل کارکه مراد اعیان ثابته درکه جای باش عاملدر یعنی فاعل حقیقینك مرتبه سیدر اول کمسه که کارکه دن خارجدر عمل ایدیجیلردن غافل وبی خبردر یعنی اول کمسه که بیروندر بو مرتبه دن وخارجدر بو کارکاهی ادراك ومشاهده دن اول کمسه فاعلدن غافلدر فاذا کان کذلك بویله اولدیسه پس ای سالك کارکاهك ایچنه کل یعنی عدمه که مراد عدم اضافیدر که اعیان ثابته یه مشایخك عدم تعبیری وجود خارجی وعینی نسبتیله عدم اولدیغیچوندر وبوکه عدم اضافی دیرلر وعدم مطلق شریك باریدر که ممتنع الوجوددر پس اعیان ثابته نك وجودنه کل تاکم صنع وصانعی جمع کورهسن صنعله صانعی برکورمك بو وجهله اولور که صنع صور علم صانعدر وعلم مرتبهٔ احدیتده عین عالمدر اویله اولدیسه صنع علی ما هو علیه کان صانعك علمندن وکندیندن منفك ودور دکلدر بلکه صانعی صنعیله وصنعی دخی صانع ایله کوررسن واللهی اشیا ایله بلدیکك کبی اشیایی دخی الله ایله بیلورسن کارکه که مراد اعیان ثابته در چونکه دیده سی روشن اولنلرك ومشاهدهٔ حق قیلنلرك محل ومرتبه سیدر پس خارج کارکاهده مستوراق وغیریلك وغلط اندازلك عالمیدر که محجوب وغافل قچن برکمسه دن برفعلی کورسه انی فاعل حقیقینك ارادت وفعلندن غیری صنورا کر طبعنه موافق ایسه انك جذب وجلبنه سعی ایلر واکر مخالف ایسه اکا انکار واعتراض ایدوب دفع وردنه کوشش قیلرتهکم فرعون لعین اعیان ثابته دن غافل ووجود مجازی یه مائل اولدیغی ایچون قضا وقدردن کور اولوب حضرت موسی یه معارضه ومقابله قیلوب دفعنه وعدم ظهورنه سعی ایلدی کما قال سلطان العارفین (مثنوی) رو بهستی داشت فرعون عنود * لاجرم از کارکاهش کور بود * لاجرم می خواست تبدیل قدر * تا قضا را باز کرداند ز در * خود قضا بر سبلت آن حیله مند * زیر لب می کرد هردم ریش خند * یعنی کورمزمی سنکه زیاده عناد ایدیجی فرعون یوزنی وارلق جانبنه وانانیت سمتنه طوتدی لابد اول حقك کارکاهندن کور اولدی یعنی منبع قضا وقدر که اعیان ثابته وکارکاه الهیه یی کورمکدن دور اولدی وقضا وقدرك بری برندن فرقی جلد اولده زاغك هدهده معارضه سی بیانده مرور ایتدی لاجرم یعنی لابد ولا محاله اول فرعون کور اولدیغیچون قدر الهی یی تبدیل ایتمك استدی تا حکم حقی قپوسندن کیرو دوندره خود قضای الهی اول حیله منداولان فرعونك سبلت غروری اوزره زیر لبندن یعنی خفیة هردم ریش خند ایلدی یعنی استهزا وتمسخر ایلدی وکویا دیدیکه ای ابله ظاهر اولان قوة وقدرته مغرور اولدك وباطن کار الهیدن بی خبر قالدك زهی حماقت وعجب بلاهتدر (مثنوی) صد هزاران طفل کشت او بی کناه * تا بکردد حکم تقدیر اله * اول فرعون کناهسز نیجه یوزبیك طفل قتل ایلدی تاکم حق تعالینك حکم وتقدیری دونه وکندینك مرادی ظهوره کله (مثنوی) تا که موسای نبی ناید برون * کرد در کردن هزاران ظلم وخون) تاکم موسی پیغمبر طشره کلمیه وظهور قیلمیه کندینك بوینده نیجه یوزبیك ظلم وخون ایلدی یعنی بغیر حق سفك دما ایلدی ونیجه یوزبیك مظالمی بوینده آلدی (مثنوی) آن همه خون کرد وموسی زاده شد * وز برای قهر او آماده شد * اول دوکانی قانی ایلدی وموسی حضرتلری طوغمش اولدی وفرعونك قهر وهلاکندن اوتری حاضر ومهیا اولدی (مثنوی کر بدیدی کارکاه لایزال * دست وپایش خشك کشتی زاحتیال * اکر فرعون کارکاه لایزالی کوربدی ومحل صنع

حقه نظر ایر کوربدی حیله ایلمکدن فرعونك الی وآیاغی قوری اولوردی (مثنوی) اندرون خانه اش موسی معاف * وز برون می کشت طفلانرا کزاف * فرعونك خانه سی ایچنده حضرت موسی معاف وبی بالك وطشره دن اول فرعون اطفالی عبث وبیهوده دپلدی پس حصه بیانته شروع ایدوب بیورر (مثنوی) همچو صاحب نفس کوتن پرورد * بر دکر کس ظن حقدی می برد * صاحب نفس کبیکه اول صاحب نفس تنی بسلر غیری کمسه اوزره بر حقد ظنی ایلتور یعنی غیر کمسه نك کندیسنه عدو وکین دار اولمسنی ظن ایلر بویله دیو (مثنوی) کین عدو وآن حسود دشمنست * خود حسود ودشمن او آن تن ست * که بو کمسه عدو واول کمسه بکا دشمندر انك حسودی ودشمنی خود اول تنیدر کما قال علیه السلام اعدی عدوك نفسك التی بین جنبیك (مثنوی) او چو موسی وتنش فرعون او * او ببیرون می دود که کو عدو * صاحب نفس فرعون کبی انك تنی اکا عدو اولدیغی جهتدن موسی کبیدرتنی موسایه شبیه مجرد ضد وعدوانی اولدیغی جهتندر اول صاحب نفس طشره یه یلر بویله که عدوقنی (مثنوی) نفسش اندر خانهٔ تن نازنین * بر دکر کس دست می خاید بکین * انك نفسی تن خانه سنده نازنیندر غیری کمسه اوزره کین وغضبله النی چینر وطبعنك حظ ایلمدیکی کمسه لری دشمن عدا ایلرا کر نفسنی اولدوریدی جمیع اعدادن خلاص اولوردی وخلقی دشمن وضد کورمکدن نجات بولوردی نته کم بو حکایه ده ذکر اولنه جق کمسه مادرن قتل ایدوب سائر اعدادن نجات بولدی واول حکایه بودر که تقریر بیوررلر (ملامت کردن مردم شخصی را که مادرش بکشت بتهمت (مثنوی) آن یکی از خشم مادر را بکشت * هم بزخم خنجر وهم زخم مشت * اول برکمسه غضبندن مادرنی دپلدی هم خنجر زخمیله وهم مشت زخمیله (مثنوی) آن یکی کفتش که ازبد کوهری * یاد ناوردی تو حق مادری * اول برکمسه اکا ایتدیکه بد کوهرلکدن سن مادرك حقنی یاده کتورمدك (مثنوی) هی چرا کشتی ورا ای زشت رو * می نکوبی کو چه کرد آخر تو * هی نیچون اولدردك آنی ای زشت رو وخبیث خود دیمزمی سنکه آخر او سکانه ایلدی بو هم وجه دردیمزسن که او آخر سکانه ایلدی دیدی (مثنوی) کفت کاری کرد کان عار ویست * کشتمش کان خاك ستار ویست * قاتل سائله ایتدی مادرم برایش ایلدیکه اول ایش اکا عار وعیبدر آنی قتل ایلمکه یعنی قتل ایلدم اول تراب انك ستاریدر که عیوب وذنوبی عیون ناسدن ستر ایدر (مثنوی) کفت آنکس را بکش ای محتشم * کفت پس هر روز مردی را کشم * سائل قاتله ایتدی ای محتشم اول زانی اولان کمسه یی قتل ایله قاتل سائله ایتدی پس هر کون برکمسه می قتل ایده یم زیرا اول بو کار قبیحدن فراغت ایلمز پس ضرر عامدن ضرر خاص اولی ایدردیدی (مثنوی) کشتم او را رستم از خونهای خلق * نای او برم بهست از نای خلق * آنی دپلدم خلقك قانلرندن قورتلدم وهر کون برخون ایلمکدن نجات بولدم انك بوغازنی کسرم خلقك بوغازنی کسمکدن بویکدر پس قصه دن حصه یه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) نفس تست آن مادر بد خاصیت * که فساد اوست در هر ناحیت * اول یرامز خاصیتلو مادر سنك نفسکدر که هر ناحیه ده انك فسادی واردر یعنی سنك نفسك اول ذکر اولنان مادر بد خاصیت وخبیث خصلت کبیدر که اول نفسك فسادی وقبحی هر جانبه منتشردر (مثنوی) هین بکش اورا که بهر آن دنی * هر دمی قصد عزیزی می کنی * آکاه اول نفسك دپله زیرا اول دنیادن اوتری هر برنفس برعزیزه قصد ایلرسن وانك غیبت ومذمتنی سویلرسن نفسی اولدرمکدن مراد هواسی ومقتضاسنی ازاله ایلیوب امر حقه مطیع قیلمقدر (مثنوی) ازوی این دنیای خوش برتست تنك * از پی او با حق وبا خلق جنك * بو واسع دنیا اول نفس اوجندن سنك اوزریکه تنك وتار یکدر اندن اوتری حقله وخلقله جنك ایلرسن حقله جنك ایلمك قضاسنه راضی اولمامق وامرنه اطاعت قلمقدن عبارت اولور خلقله جنك ایلمك نفسنه مخالف اولدقلریچون انلرله منازعه ومجادله ایلمکدن کنایت اولور (مثنوی) نفس کشتی باز رستی زاعتذار * کس ترا دشمن نماند در دیار * نفسکی دپلدك اعتذاردن کیرو قورتلدك زیرا سبب جمیع خطا واعتذار نفسدر سکا دیارده کمسه دشمن قالمز وشهر وجوداچره سنك برکمسه دشمنك اولمز پس بوراده برشبهه وشکال لازم کلور اول شبهه وشکالی وانك جوابنی بعینها نظمه کتوروب بیوررلر (مثنوی) کر شکال آرد کسی بر کفت ما * از برای انبیا واولیا * اکر برکمسه بزم سوزمز اوزره شکال کتوره انبیا واولیادن اوتری بویله دیو (مثنوی) کانبیا را نه که نفس کشته بود * پس چراشان دشمنان بود وحسود * که انبیانك نفسی کشته دکل می ایدی یعنی مقرردر که اولیا وانبیانك نفسلری کشته اولمش وانلر نفسلرینك شرندن نجات بولمشلردی پس انلرك نیچون دشمنلری وحسودی وار ایدی انلرك دشمنلری سائر ناسدن خود زیاده ایدی (مثنوی) کوش نه تو ای طلبکار صواب * بشنو این اشکال وشبهت را جواب * ای طلبکار صواب اولان کمسه سن سوزمه قولاق قو وکلامی استماع ایله بو اشکال وشبهه نك جوابنی ایشتکه جواب بودر (مثنوی) دشمن خود بوده اندان منکران * زخم بر خودمی زدند

ایشان چنان * اول منکرلر فی الحقیقه کندیلره دشمن اولمشلردر انلر کندیلره زخم اوررلر انجلین یعنی اول قرآن عظیمده
وکتب منزله ده مسطور ومذکور اولان کبی انبیایه عداوت ایدوب زخمی کندی وجودلرینه اوردیلر (مثنوی) دشمن آن
باشد که قصد جان کند * دشمن آن نبود که خود جان میکند * دشمن اولدر فی الحقیقه که جانه قصد ایلیه دشمن اول
دکلدرکه کندیسی جان چکیشه یعنی دشمن اول دکلدرکه هردم حالت نزعده اوله واللهدن قهر وغضب بوله وآخر
الامر سوء خاتمه اوزره اوله وجهنمه داخل اوله کفار ومنافقین کبی (مثنوی) نیست خفاشك عدو آفتاب * او عدو
خویش آمد از حجاب * مثلا یرسه جك آفتابك دشمنی دکلدر اول خفاش جك حجابدن کندینك دشمنی کلدی
(مثنوی) تابش خورشید او را می کشد * رنج او خورشید هرکز کی کشد * زیرا خورشیدك نوری اول خفاش
حقیری دیلر انك رنجنی افتاب هرکز چکمز یعنی آفتاب شبپره نك زخم ورنجنی چکمز بلکه شبپره آفتابك
رنجنی چکر کذلك اعدای انبیا واولیا کندیلری رنج والمده درلر یوخسه انبیا واولیایه انلردن فی الحقیقه رنج وضرر
ایرشمز (مثنوی) دشمن آن باشد کز و آید عذاب * مانع آید لعل را از آفتاب * دشمن اولدرکه اندن عذاب کله آفتابدن
لعله مانع کله یعنی فیض واستناره یه لعل کبی قابل اولان کمسه لره آفتاب حقیقتك نور وعطاسنه مانع کله وسبب
عذاب اخروی وابدی اوله (مثنوی) مانع خویشند جمله کافران * از شعاع جوهر پیغامبران * کافرلرك جمله سی
کندیلرك مانعلریدر پیغمبرلرك جوهرینك شعاعندن پیغمبرلرك جوهرندن مراد روحلری وحقیقتلریدر وانلرك
شعاعندن مراد ایمان وعرفان وایقاندر پس کافرلرك کندی نفسلری پیغمبرلرك روحلرندن کلان شعاعه مانعلردر
اوله اولیجق بنه انلرك دشمنی کندی نفسلری اولور (مثنوی) کی حجاب چشم آن فرد ند خلق * چشم خود را کور
وکر کردند خلق * خلق اول فرد ولانظیر چشمنك قچن حجابی اولورلر یعنی خلق انبیانك چشمنه مانع وحاجب
اولمغه قادر دکلدر لیکن خلق کندیلرینك چشمنی کور وکر ایلدیلر که حقیقت کورمکه قادر اولمیوب کور وکر قالدیلر
بو وجه دخی جائزدرکه معنی بویله اوله خلق عالم قچن اول فرد اولان پیغمبرك کوزنه حجاب اولورکه هر پیغمبر فرد آمد
درجهان مضمونجه هر بری انلرك فرددر پس خلق عالم کندی کوزلرنی کور وقولقلرنی صاغر ایلدیلر یوخسه خلق
عالم انلرك هر برینك کوزینه حجاب اوله مزلر (مثنوی) چون غلام هندوی کو کین کشد * از ستیز خواجه
خود را می کشد * مثلا شول بر هندو غلام کبی که اول هندو غلام کین چکر افندیسنك عنادندن کندیسنی دیلر
یعنی افندیسنه ضرر اصابت ایلمکدن اوتری کندیسنی هلاك ایلر (مثنوی) سرنکون می افتد از بام سرا * تا زیانی
کرده باشد خواجه را * سرای طامندن باشی آشاغه دوشر تا افندیسنه بر زیان ایلمش اوله پس نظر ایله ضرر قنغی
جانبه اولور (مثنوی) کر شود بیمار دشمن با طبیب * ور کند کودك عداوت با ادیب * مثال آخر اکر مریض طبیبه
دشمن اوله واکر طفل استادنه عداوت ایده (مثنوی) در حقیقت رهزن جان خودند * راه عقل وجان خود را خود زدند
مریض وطفل حقیقتده کندی جانلك رهزنلریدر کندیلرینك عقلی وجانی یولنی کندیلر اوردیلر پس معنا بنه کندی
کندیلره دشمن اولدیلر (مثنوی) کازری کر خشم کیرد ز آفتاب * ماهیی کر خشم می کیرد ز آب * مثال آخر بر بوبجی
اکر فی المثل آفتابدن اوتری خشم طوته برماهی اکر فی المثل آبدن خشم طوته وآبه عداوت ایدوب کندیسنی
صودن طشره آته (مثنوی) تو یکی بنکر کرا دارد زیان * عاقبت که بود سیاه اختر از آن * سن بر نظر ایله کور که کیمه زیان
طوتر عاقبت اندن سیاه اختر وبدبخت کیم اولور مقرردرکه آفتاب وآبه آندن ضرر کلمیوب کازر وماهی خائب وخاسر
اولورلر (وقس علی هذا اعداء الانبیاء والاولیاء) (مثنوی) کر ترا حق آفریند زشت رو * هان مشو هم زشت رو هم زشت
خو * ور برد کفشت مرو در سنکلاخ * ور دو شاخ است مشو تو چار شاخ * اکر حق تبارك وتعالی سنی ای انسان
زشت رو وکریه الصورة یرادرسه آکاه اول هم زشت رو وهم زشت خو اولمه ظاهرا وباطنا خبیث وقبیح اولورسن که
علامت اهل جهنمدر اما اکر بر کمسه بحسب الظاهر کریه الصورة ومن حیث الباطن تنزیه الصفه ولطیف السریره
اولسه اول صورت مکروهه اکا ضرر ویرمز وبر کمسه دخی لطیف الهیئت وقبیح السیرت اولسه اول هیئت حسنه اکا
فائده قیلمز پس (لا تبدیل لخلق الله) مضمونجه تغییر خلق ممکن دکلدر ولکن حسنوا اخلاقکم مفهومنجه تهذیب
اخلاق میسر وممکندر اکرچه بعضیلر الخلق کالخلق کما ان لا تبدیل لخلق الله کذلك لا تبدیل للخلق دیمشلردر ولکن
بو مبدل اولمین خلقدن مراد شول صفة غریزیه درکه انسان انك اوزرینه مجبول اولمشدر ومبدل اولان خلقدن مراد
شول سیرت بهیمیه درکه انسان آنی آب وکلدن حاصل قیلمشدر کفش آیاق قبنه دیرلرکه زینت بادر وبو راده زینت صوریه
وحسن بشریه دن استعارتدر وسنکلاخ طشلغه دیرلر بو محلده اخلاق ردیه واوصاف ذمیمه دن عبارتدر ودو شاخ
زشت روی وبدخو یلقدن کنایتدر وچار شاخ قبیح صورت وقبیح سیرت وقبیح عمل وقبیح عقیده دن عبارتدر پس

تقدیر معنی اولدرکه اکر اول خدای متعال سنك کفشکی کیدررسه یعنی صورت جمیله وهیئت ملیحه کی ازاله
ایدرسه سن سنکلاخ اخلاق ذمیمه جانبنه کتمه تاکم ایکی وجهله قبیح اولمیه سن واکر سکا من حیث الصورة والسیرة
اولان قباحتدن ایکی شاخ وار ایسه سن قبح صورت وقبح سیرتله وسوء اعمال وسوء عقیدتله چارشاخ اولمه که اقبح
من کل قبیح اولورسن وقباحت وخباثتده نهایت مرتبه سن بولورسن دیمك اولور وجه آخر عداوت وحسد ایتدیکك
کمسه اکر سنك کفشکی ایلته سن طاشلق ایچنه کتمه یعنی اول سکا ضرر قصد ایلرسه سن دخی اضرار اولان یره کتمه
واکر ایکی پاره ایسك درت پاره اولمه یعنی عداوت وحسدله بعض معصیت وقباحتله دوپاره منزله سنده اولمش ایکن
عداوت وحسدنی دخی اکا ضم ایلیوب چارپاره اولمه وقباحتی زیاده برزیاده قیلمه دیمك اولور (مثنوی) تو حسودی
کز فلان من کمترم * میفزاید کمتری در اخترم * سن حسد ایدیجیسن بویله دیو که بن فلان کمسه دن کمترم بنم اختر
وطالعمده کمترلك زیاده ایلر یعنی فلان کمسه یه تابع اولمق وانقیاد قیلمق بنم طالعمده کمترلك زیاده ایلیوب دولت
وعزتمك نقصانه سببدر دیرسن بو معناده جائزدرکه بنم اخترمده کمترلك اول فلاندن زیاده می اولور یعنی بنم
طالعم کمترلکده اندن زیاده دکلدر پس بن اکا نیچون التیام قیلورم دیمك اولور (مثنوی) خود حسد نقصان
وعیب دیکرست * بلکه از جمله کمیها بدترست * حسد خود نقصان وبشقه برعیبدر بلکه جمیع نقصانلردن
قبیحرکدر (مثنوی) آن بلیس از ننك وعار کمتری * خویشتن افکند در صد ابتری * اول ابلیس کمترلکنك ننك وعارندن
کمترلك نقصان معناسنه در کندیسنی یوز ابترلکه براقدیکه درکاه حقدن مردود اولوب ابدی کمتر وبدتر قالدی
(مثنوی) از حسد می خواست تا بالا بود * خود چه بالا بلکه خون پالا بود * حسدندن ایستدی
تا بالا واعلا اوله خود نه بالا بلکه قان آغلیجی اولور یعنی نه بالایه کتمك بلکه اول خصوصده کوزلرندن
قان سوزیجی اولور (مثنوی) آن ابوجهل از محمد ننك داشت * وز حسد خود را ببالا می فراشت * اول ابوجهل
حضرت رسولدن ننك وعار طوتدی وحسدندن کندیسنی بالایه یوجلتدی یعنی تکبرلك ایدوب کندوبی افضل
وعالیقدر طوتدی (مثنوی) بوالحکم نامش بد وبوجهل شد * ای بسا اهل از حسد نااهل شد * انك نامی اول
بوالحکم ایدی وابوجهل اولدی ای چوق اهل که حسدندن نااهل اولدی پس معلوم اولدیکه حسد سبب حرمان
وباعث خسران وخذلاندر وترك حسد ایلمك موصل قرب رحماندر (مثنوی) من ندیدم در جهان جست وجو *
هیچ اهلیت به از خوی نکو * بن جست وجو جهانده یعنی بو سعی وطلب عالمنده خوی نکودن بهتر اهلیت
کورمدم یعنی بو جهانده وطریق حضرت یزدانده اخلاق حمیده واوصاف پسندیده دن بهتر اهلیت
وقابلیت اولمز طریق تصوف همان حسن خلقدن عبارتدر (حسن الخلق نصف الدین) ودخی (حسن الخلق
خلق الله الاعظم) حدیثلری خلق نکونك فضائلنه دلالت وشهادت ایدر (مثنوی) درکذر از فضل وکستاخی وفن *
کار خدمت دارد وخلق حسن * فضلدن ومهارت وفندن کچ کار خدمت وخلق حسن طوتر یعنی بو یولده خدمت
ایلمك وحسن خلق صاحبی اولمق کار طوتر فضل وهنر کاره کلمز (مثنوی) انبیا را واسطه زان کرد حق *
تا پدید آید حسدها در قلق * حضرت حق انبیایی اول سببدن واسطه ایلدی کندیسیله خلق اورتاسنده تا قلق
واضطرابده حسدلر ظاهره کله یعنی صدور انسانیده مستور اولان حسدلر اول حسد اهلنك قلق واضطرابه
کلمسیله ظاهر اوله (مثنوی) زانکه کس را از خدا عاری نبود * حاسد حق هیچ دیاری نبود * زیرا کمسه یه
خدای تعالیدن عار وننك ایلمك اولمدی هیچ بر فرد حضرت حقه حسد ایدیجی اولمدی (مثنوی) آنکسی کش
مثل خود پنداشتی * زان سبب با او حسد برداشتی * اول بر کمسه که پیغمبرلری کندی کبی ظن ایلدی اول سببدن اکا
حسد قالدردی یعنی اول انبیادن بربنه حسد ایلیوب اول بشر بندخی آنك کبی بشرم دیو اکا عداوت قیلدی
(مثنوی) چون مقرر شد بزرکیء رسول * پس حسد ناید کسی را از قبول * پس بهر دوری ولیی قائمست * آزمایش
تا قیامت دائمست * چونکم رسولك اولوغی مقرر اولدی تأیید سبحانی ودلائل حقانی ایله پس برکمسه یه حسد کلمز
رسولی قبول ایلمکدن زیرا اکرچه بشریت اعتباریله مشابهت واردر ایکن رسالت اعتباریله انسانه مشابهتلری یوقدر
پس رسولك مرتبه سن کوروب تعقل ایلین کمسه لر آنی قبول ایلدکلری جهتدن اکا حسدلری کلمز اما حسود اولان
کفره انلر پیغمبرلرك آثار واسرارنی تعقل ایلممشلر ومرتبه علیه لرینه واقف اولممشلردر بو اجلدن کافر اولمشلردر
بویله دینسه دخی جائزدر چونکم رسولك عظم شانی بعد الموت عند الخلائق مقرر اولدیسه پس حسد کلمز مؤمنلردن
براحده آنی قبول ایلدیکندن اوتری پس هر بر دورده اول رسولك بر قائم مقامی ونائب منابی (الشیخ فی قومه کالنبی
فی امته) فحواسنجه بر ولی کامل اول نبینك مقامنه قائمدر وبو انبیا ومرسلین زماننده اولان امتحان بنه الآن قیامته دك

باقی ودائمدرلر که انبیایی بشر اعتقاد ایدوب وحسد بولنه کیدوب عاصی وفاسق اولدقلری کبی بعد الانبیا اولان
اولیایی دخی کندیلری کبی بشر زعم ایدوب انلره حسد وبغض ایتمك واسطه سیله حقدن دور وحقیقتدن مهجور اولدیلر
(اعاذنا الله وایاکم عن الحسد والعداوة للمشایخ فی الدین (مثنوی) هر کرا خوی نکو باشد برست * هر کسی کو
شیشه دل باشد شکست * هر شول کمسه نك که خویی نکو اوله اولیایه عداوتدن وضلالت وشقاوتدن قورتلدی
وسعادت ابدیه یه وصول بولدی هر برکسه که نازك دل اوله وخویی بد اوله صندی وانکار ومخالفتدن خلاص
اولمیوب اصحاب ناردن اولدی (مثنوی) پس امام حی مطلق آن ولیست * خواه از نسل عمر خواه از علیست * پس
امام حی مطلق اول مذکور اولان ولیدر وولی اول کمسه درکه حق آنك جمیع امورینه تولی ایدوب آنی معاصیدن حفظ
ایلیه کما قال الله تعالی (وهو یتولی الصالحین) ودخی الولی هو الفانی فی الله والباقی بالله دیمکله ده تعریف ایتمشلردر
پس بو صفتله متصف اولان ولی مطلقا امام حی در ومقتدا وپیشوا اولدر من حیث الحقیقه اول ولی کرکسه
حضرت عمرك نسلندندر کرکسه حضرت علینك نسلندندر یعنی بو امام زنده خواه نسل حضرت
عمردن اولسون وخواه نسل حضرت علیدن اولسون وخواه بونلردن غیرینك نسلندن اولسون مقصود مرتبهٔ
کماله ومبلغ رجاله وصولدر من ای نسل کان خلافا للامامیه زیرا انلرقتنده امام اولاد علیدن اولمق لازمدر حتی
اقتدا ایده لر لاسیما شیعه ور وافض حضرت عمره وانسالنه بالکلیه منکرلردر اما مشایخ صوفیه ظاهرا پادشاه
وباطنا خلیفهٔ الهیه ووارث حضرت نبی اولان ولی یه اقتدا واتباع ایدرلر (مثنوی) مهدی وهادی ویست ای راه جو
هم نهان وهم نشسته پیش رو * مهدی اولوب طوغری یوله کیدیجی وهدایت ایدیجی اول ولی خدا ووارث حضرت
مصطفادر ای طریق مستقیم طلب ایدیجی بعض نسخه ده ای نیك خو واقع اولمشدر معنی ای ایو خویلو مؤمن
دیمکدر هم نهاندر وهم یوزك اوکنده در یعنی هم باطنده وهم ظاهرده پیش روی ناسده اوتورمشدر ومهدئ
موعود عند الامامیه امام محمد تقیدر که هجرت نبوینك ایکی یوز اللی سکز سنه سنده متولد اولمشلردر وعند اهل
السنة متولد اوله جقدر وآخر زمانده ظهور قیله جقدرلر که شیخ اکبر حضرتلری فتوحاتك اوجیوز آلتمش التنجی بابنده
بیوررلر (ان لله خلیفة یخرج من عترة رسول الله ولد فاطمه یواطئ اسمه اسم رسول الله علیه السلام جده الحسن
علی ابن ابی طالب یبایع بین الرکن والمقام یشبه رسول الله صلی الله علیه وسلم فی الخلق والخلق کذا وکذا الی آخره
(مثنوی) او چو نورست وخرد جبریل اوست * او ولی کم از و قندیل اوست * وانکه زین قندیل کم مشکات ماست *
نوررا در مرتبه ترتیبهاست * اول ولی نور کبیدر وعقلی آنك جبریلیدر یعنی اول انسان کامل وولی فاضل نور الهی
وضیای محمدی کبیدر وبین الخلیفه والمستخلف مشابهت تامه اولدیغی اعتبارله در حضرت نبی یه چونکم جبریل
امین ربّ العالمین اولدی کذلك وارثی اولان حضرت ولی یه عقلی جبریل مثابه سنده اولدی که جناب حضرتدن
انواع اسرار وعلومی آخذ اولور واول ولی کامله آنی ایصال قیلور بو مرتبه ده اولان کامله قطب الاقطاب
وغوث الاکبر دینور که مثلا بو کامل مصباح کبیدر وبوندن مرتبه ده کم اولان ولی مثلا امامان وابدال سبعه کبی
اول نور اعظمك قندیلیدر ومظهر ومشرقیدر واول کمسه که بو قندیل کبی اولمقدن من حیث المرتبه کم ودونتردر بزم
مشکاتمزدر مشکات جدارده اولان شول کوهٔ غیر نافذه یه دیرلر که جوانبی مسدود وخانه دن جانبی مکشوف اوله
وحضرت خداوندکارك مشکات ماست تعبیرنده کندیلرك قطبیتنه وغوثیتنه اشارت وسائرك تبعیت وفرعیتنه
ایما واردر زیرا نورك مرتبه ده ترتیبلری واردر که بعض مرتبه بعضیسندن جناب حقه اقرب اولدیغی جهتدن
افضل واشرفدر مثلا شول بر آینه که بلا واسطه شمسه مقابلدر وبر آینه دخی که شمسه مقابل دکل لکن شمسه
مقابل اولان آینه یه مقابل وبر آینه دخی کذلك بو آینهٔ ثانی یه مقابلدر هلم جرا پس آینه مفیض ومنیر اولدیغی
جهتدن شریف ومفاض ومنار اولدیغی حیثیتدن دون وکثیفدر (مثنوی) زانکه هفتصد پرده دارد نور حق *
پردهای نوردان چندین طبق * نور الهینك مرتبه ده ترتیبلری واردر اندن اوتریکه بر موجب حدیث شریف
ان لله سبعمائة حجاب من نور وظلمة) نوردن یدی یوز حجابی وکذلك ظلمتدن دخی یدی یوز حجابی واردر یعنی حقك نوری
یدی یوز پرده طوتار حجبات نور الهی بر موجب حدیث شریف بو قدر طبقه بیل (مثنوی) از پس هر پرده قومی را
مقام * صف صفند این پرده هاشان امام * هر پرده نك اردندن بر طائفه یه مقام واردر انلرك بو پرده لری
صف صفدر امامه دك بو هم وجهدر امامه دکن انلر صف صفدر بو پرده لرده یعنی هر پردهٔ نورانینك پسنده
بر قوم ایچون مقام واردر صف صف درلر من حیث المعنی انلرك بو پرده لری تا امام حقیقی یه دك وبو حجبات نورانیه نك
اصولی یوزدر مثلا توبه ویقظه وانابت ومحاسبه وزهد وتقوی وعلم وحکمت وکرامت وولایت کبی تا الی مرتبه

فنا فی الله وبقا بالله زیرا بو مرتبهٔ فنا اندر رفنا وبقا اندر بقا مرتبهٔ امام کامل وپیشوای فاضلدر که بو مرتبه نك وراسنده
بر مرتبه دخی یوقدر وفروع حجبات نورانی یه نهایت یوقدرلر که (ان لله سبعین حجابا) ودخی ان لله سبعمائة حجاب
ودخی ان لله سبعین الف حجاب من نور وظلمة حدیثلری کثرت فروع حجبات نورانیه یه دلالت ایلر (وقس علی هذا
حجبات الظلمانیة (مثنوی) اهل صف آخرین از ضعف خویش * چشمشان طاقت ندارد نور پیش * آخرکی صفك
اهلی کندیلرك ضعفندن انلرك چشمی اولکی صفده اولان نوره طاقت طوتمز یعنی بصر بصیرتلری طاقت طوتمزلر ایلریکی
صفك نورنه (مثنوی) وان صف پیش از ضعیفی بصر * تاب نارد روشنایی پیشتر * وکذلك اول اولکی صف بصرلرینك
ضعفندن طاقت کتورمزلر پیشترا اولان صفك روشنالغنه پیشتر باء عربیه له اولورسه ده معنی زیاده رك روشنالغه
دیمك اولور محصل بر فحوای (وفوق کل ذی علم علیم (تا ان الی ربك المنتهی) هر ذی علم کندی فوقنده اولان علیمك
علمندن واسرار وانوارندن غافل وجاهلدر وبر مقتضای (لا یعرف ذا الفضل الا ذووه) هر ذی فضلی بیلان کندی
کبی بر فاضلدر وبو مفهوم مؤید اولمغیچون (یعرفنا من کان من جنسنا وسائر الناس لنا منکرون) قولی حضرت
خداوندکار قائلدر (مثنوی) روشنیٔ کو حیات اولست * رنج جان وفتنهٔ این احولست * احولیها اندك اندك کم شود
چونکه هفتصد بکذرد اویم شود * شول روشنالقکه اولکی صف اهلنك یعنی اصحاب توحیدك حیاتیدر بو احول
ودوبین اولنلرك رنج جانی وفتنه وامتحانیدر که مانند خفاش اول روشنالغه طاقت طوتمزلکن احول لکلرکه
از جق از جق بهدایت ربانی وبتعلیم وتربیهٔ مرشد یزدانی کم اوله وهر مرتبه ومقامه اوغرادقجه اکا مقید اولمیوب
انلردن کذر قیله چونکم یدی یوز حجاب ومرتبه دن بکچه اول عین بحر وحدت اولور وکندی تعیین موهومیسندن
خلاص بولور ومرتبه ده کندوبی وجمیع کثراتی امواج دریا کبی مشاهده قیلور (مثنوی) آتشی کاصلاح آهن
یا زرست * کی صلاح آبی وسیب ترست * پس استعدادات اولیا وقابلیات اصفیا متفاوت اولدیغنه اشارت ایدوب
بیوررلر شول بر آتشکه آهنك ویا زرك اصلاحیدر نجن اول آتش تر وتازه ایوانك والمانك اصلاحیدر (مثنوی) سیب
وآبی خامی دارد خفیف * نه چو آهن تابشی خواهد لطیف) زیرا سیب وآبی بر خفیف خاملق طوتر آهن کبی بر لطیف
تابش استمز (مثنوی) لیکن آهن را لطیف آن شعلهاست * کو جذوب تابش آن اژدهاست * لکن آهنه اول
شعله لر لطیفدر که اول آهن اژدرها کبی اولان آتشك تابش وحرارتی جذوبدر (مثنوی) هست آن آهن فقیر
سخت کش * زیر پتك وآتشست او سرخ وخوش * آهن اول سختکش وریاضتکش فقیردر که پتك وچکیج
وآتشك آلتنده او سرخ وخوشدر پتك چکیج معناسنه در (مثنوی) حاجب آتش بودبی واسطه * دردل آتش
رود بی رابطه * آهن کبی اولان فقیر آتشك حاجبی وپرده داری اولور واسطه سز ووسیله سز آتشك ایچنه کیدر یعنی
آهندن مراد شول ذاتی وانانیتنی فانی قیلان سختکش درکه زیر پتك بلای یزدانی وآتش تجلیٔ ربانیده اول سرخ رو
وخوشخوددر اول فقیر حاجب آتش تجلیٔ الهی اولور بلا واسطه وقلب نار عشقه داخل اولور بلا رابطه اما سائر
کسان بو مرتبه ده دکلدر دیمك اولور (مثنوی) بی حجابی آب وفرزندان آب * پختکی زاتش نیابند وخطاب *
واسطه دیکی بود یا تابه * همچو پا را در روش پاتابه * یا مکانی درمیان تا آن هوا * می شود سوزان ومی آرد بما * بی حجاب
وواسطه شراب وانك فرزندلری یعنی آبدن نشو ونما وحیات بولنلر آتشدن پختلك وخطاب بولمزلر زیرا عنصر
وفرزندان عنصر حجابسز وواسطه سز آتش تجلیٔ الهیدن پختلك بولمزلر وخطاب طوتمزلر بر فحوای (وجعلنا من
الماء کل شئ حی) آبدن مراد علی طریقة ذکر الجزء وارادة الکل عناصر اربعه در وآب رکن اعظم اولدیغیچون
آنی ذکر غیریسنی ذکر ایلمکدن مغنی اولدی وآبدن تولد ایلین اشیایه واسطه بر دیك ویا بر تابه در یعنی آبه وآبدن تولد ایلین
اشیایه دیك ویا تابه واسطه لازم اولور تا آتشدن دیك وتابه واسطه سیله پختلك بوله مثلا ایاغه یوریمکده پاتابه یعنی آیاق
باغی لازم اولدیغی کبی آیاق پاتابه واسطه سیله مشیه قادر اوله ویاخود میانده یعنی حرارت وهوا میانده شول بر مکان
کبی که تا اول حرارتدن سوزان اوله واول حرارتی بزه کتوره ایصال قیله بو معنی بما بزه دیمك اوزره درا کرما عربی اولوب
آب معناسنه اولورسه معنی بویله اولور که یاخود بر مکان حرارت اوله که تا اول هوا اول مکان حرارتدن سوزان اوله واول
حرارتی صویه کتوره وآنی کرم ایلیه مثلا بیابانلرده بعض آبکیرلرده اولان آبی هوا شمسك حرارتندن کرم اولدقده
اکا تأثیر ایدوب کرم ایلر بو دخی وجهدر یا اورته ده بر مکان کرك تا اول هوا آتشدن سوزان وکرم اوله وآتشك حرارتی
جامه ده اولان آبه کتوره حماملرده فوقه لر سردکاری محل کبی که هوا آتشدن کرم اولوب اثواب وفوته لری قوری ایلرا کر
اول اثوابی واسطه سز آتش اوزره قویه سن یانوب محو ونابید اولور اما آهن واسطه سز آتشك ایچنه قونور یانمز
بلکه آتشله همرنك اولوب نورانیت تحصیل ایلر کذلك عناصر اربعه ومواليد ثلاثه بلا واسطة العقول

والنفوس والافلاك آتش تجلی الهیه دن یخته لك آله مزلر وتربیه بوله مزلر اما فقیر وفانی فی الله بویله دكلدر زیرا انك
دیدهٔ شهودنده بالكلیه اسباب ووسایط ووسائل محو اولمشدر ووحدت مطلقه ظهوره كلمشدر پس تجلی الهی
وفیوضات ربانی اول حقدن بلاواسطه الور نته كم بیوررلر (مثنوی) پس فقیرانست كو بی واسطست * شعلهارا
باوجودش رابطست * پس دل عالم ویست ایرا كه تن * می رسد از واسطهٔ این دل بفن * فقیر كه برشیئی اولمیان فانی
فی الله دیرلر پس فقیر فی الحقیقه اول كمسه یه دیرلر كه اول فقیر واسطه سزدر اول فقیرك وجودنه شعله لرك رابطه سی
واردر یعنی شعلهای تجلی الهیه انك وجودنه رابطه ومتصلدر پس عند التحقیق دل عالم اول فانی فی الله اولان
فقیردر وعالم برجسد مسوای بلاروح كبیدر زیرا كه تن عالم بو دلك واسطه سیله فن وكاره واصل اولور وبو روح اعظمك
فریله انتظام بولور (كما قال القیصری فی شرح الفصوص ان الحق انما یتجلی لمرآة هذا الكامل فتنعكس الانوار
من قلبه الی العالم فیكون باقیا بوصول ذلك الفیض الیها فما دام هذا الانسان موجودا فی العالم فالعالم یكون
بوجوده محفوظا (مثنوی) دل نباشد تن چه داند گفت وگو * دل نجوید تن چه داند جست وجو * اگر دل اولمیه
بدن گفت وگویی نه بیلورا گر دل طالب اولمیه وبرنسنه یی مراد ایلمیه تن جست وجویی نه بیلور كذلك قلب عالم اولان
فقیر كامل وقطب فاضل اولمسه اگر عالم واگر آدم حقه متعلق اولان گفت وگویی نه بیلور وحقیقته منسوب اولان
جست وجویی نیجه قیلوردی والحاصل خلیفه سز رعایا قائم اولمز واحوال عالم انتظام بولمز جمله نك وجودی خلیفهٔ
خدا اولان كاملك باطنیله قائم اولدیغنه عرفانك شك وگمانی یوقدر (مثنوی) پس نظرگاه شعاع آن آهنست *
پس نظرگاه خدا دل نی تنست * پس شعاعك نظرگاهی اول آهندر كه مراد فقیر حقیقی اولان ولی كاملدر
پس خدانك نظرگاهی دلدر تن دگلدر دلدن مراد عالمك قلبی اولان ولی وتندن مراد صور عالمدر حق تعالینك
نظری اول مركز دائرهٔ جهان اولان ولی كامله دربدن مشابه سنده اولان عالمه آنك واسطه سیله تجلی ایلر (مثنوی)
باز این دلهای جزوی چون تنست * با دل صاحب دلی كو معدنست * گیرو بو جزوی دللرتن گبیدر شول
برصاحبدلك دلنه نسبتله كه او معدندر یعنی قلوب خلایق تن حكمنده در شول صاحبدلك قلبنه نسبتله كه اول
صاحبدل معدن اسرار الهی ومنبع انوار ربانیه در بو قدر قلوب انسانی انك فیض ونورانیتیله زنده ومنوردر
(مثنوی) پس مثال وشرح خواهد این كلام * لیك ترسم تا نلغزد وهم عام * تا نگردد نیكویی برمابدی * اینكه گفتم
(هم بند جر بیخودی * پای كژرا كفش كژ بهتر بود * مر گدا را دستگه بر در بود * برموجب حدیث شریف (نحن
معاشر الانبیاء امرنا ان ننزل الناس منازلهم ونكلم الناس علی قدر عقولهم) طریقت ورثای انبیا دخی بودر كه
هر كسك عقلی یتدیكی یردن سویلرلر الا بیخودلق حالنده دكلدرا گر بر كسه نك معیار عقلندن ومقدار فهمندن
زیاده سوز سویلسك (المرء عدو لما جهل) مقتضاسنجه انكار ایلمكدن خالی اولمز (كما قال فی الاحیاء ولذا قال بعض
المشایخ كل لكل عبد بمعیار عقله وزن بمیزان علمه حتی یسمع مقالك ولا ینكر لك) بو اجلدن حضرت خداوندگار
بیوررلر كه بو كلام چوق مثال وشرح استرلكن قورقرم شرح ایلمكه تا عوامك وهم وفهمی طاینمیه زیرا بو محل
مزالق افهام عوامدر تا كم بزم ایلوكز بدلك اولمیه یعنی ارشاد انام وهدایت عوام ایچون سویلدیكمز وشرح ایلدیكمز
سبب ضلالت اولمیه ونیجه ضعیف الذهن اولان كژ فهملری ملحد قیلمیه بو مقدار سوز كه دیدم هم بیخودلقدن
غیری دگل ایدی یعنی بو اسرار وحقایقیكه نقل ایلدم مجرد كندی اختیارمله دیمدم بلكه بیخودوبی اختیار
ارادت الهیه ایله سویلدم دیمك اولور پس پای كژه كفش كژ بهتر اولور یعنی فهم كژه بحكم مرتبه كلام كژ سویلمك
تفهیم اله بهتر اولور زیرا تحقیقا گدا وبی نوانك دستگاهی یعنی قدرتی قپو اوزره اولور اكا درون خانه دن وصدر سرادن
سویلمك لایق دگلدر زیرا جواهر كلماتی نا محل یره اضاعه ایلمكدر (امتحان كردن پادشاه آن دو غلام را كه
نو خریده بود (مثنوی) پادشاهی دو غلام ارزان خرید * با یكی زان دو سخن گفت وشنید * بر پادشاه اوجوز ایكی
غلام صاتون آلدی اول ایكی غلامدن برینه پادشاه سوز سویلدی وآندن سوز اشتدی (مثنوی) یافتیش زیرك
دل وشیرین جواب * از لب شكر چه زاید شكر آب * پادشاه اول غلامك برنی زیرك دل وشیرین جواب بولدی شكرك
لبندن نه طوغر شكر صویی طوغر یعنی (كل شیء من الملیح ملیح) فحواسنجه ملیح اولان شكر لبدن صدور ایلین
كلام دخی ملیح وشیرین اولور (مثنوی) آدمی مخفیست در زیر زبان * این زبان پرده ست بر درگاه جان * آدمی لسان
التنده مخفی در (كما قال علیه السلام المرء مخفی تحت لسانه) بو زبان جانك درگاهی اوزره پرده در نته كم پرده رفع
اولمسه ورای حجابده اولان اشیا واسرار عیانه گلمز كذلك دهان ایچنده لسان ترجمان اولمسه وكشف استار
باطن قیلمسه جانك اسراری ظهوره گلمز وخانه سنده نهان اولان كسه نك معلومی اولمز (مثنوی) چونكه بادی پردهٔ را

درهم كشید * سر صحن خانه شد برما پدید * مثلا چونكم بر یل پرده یی بریره چكه خانه نك صحننك سری بزه آشكاره
اولدی كذلك چون لسان پرده سنی نفس بادی گشاده قیلسه وصاحب زبان اولان كسه متكلم اولسه آنك
خانهٔ جانك سری بزه ظاهر اولور وعارف اولان آنك كلامندن درونده اولان اسرارینه استدلال وانتقال قیلور (مثنوی)
كاندران خانه گهر یا گندمست * گنج زر یا جمله مار وكژدمست * كه اول خانه ده گهرمی یا بغدای می واردر التون
گنجی میدر یاخود جمله یلان وعقرب میدر یعنی اخلاق طیبه وعقاید مقبوله می واردر ویاخود اخلاق ذمیمه وعقاید
فاسده می واردر صاحب معرفت اوله نك معلومی اولور (مثنوی) یا در وگنجست وماری بر كران * زانكه نبود گنج زر
بی پاسبان * یاخود اول خانهٔ دلده گنجمی واردر كه آنك كنارنده برمار اوله زیرا كه التون گنجی پاسبانسز اولمز یعنی عارف
وعاقل اولان متكلمك كلامندن درونده اولان احوالنه استدلال ایلر كه اول متكلمك خانهٔ قلبنده خزینهٔ معارف
واسرار اولوب انك حفظی وحراستی ایچون نفس اماره صفتلرندن برماری اكا طلسم قیلمشدر واول واسطه ایله خزینهٔ
اسراری ساتر اولمشدر زیرا كه التون گنجی پاسبانسز اولمز پس ینه حصه بیانندن قصه بیانینه رجوع ایدوب بیورر (مثنوی)
بی تأمل او سخن گفتی چنان * كز پس پانصد تأمل دیگران * اول غلام فكرسز وتأملسز انجلین سوز سویلردیكه
غیریلر اول سوزی بشیوز تأملدنصكره سویلرلردی (مثنوی) گفتیی در باطنش دریاستی * جمله دریا گوهر گویاستی *
دیدیكه اول غلامك باطننده دریا وار ایدی جمله دریا سویلیجی گوهر ایدی یعنی جمیع دریا سرتاپا گویا گوهر گویا ایدی
(مثنوی) نور هر گوهر كزو تابان شدی * حق وباطل را ازو فرقان شدی * هر گوهرك نوریكه اول گوهردن تابان
اولیدی حق وباطله اول گوهردن فرقان اولوردی گوهردن مراد جوهر كلام اولور یعنی هر جوهر كلامك نوریكه اول
كلامدن تابان وظاهر اولیدی اندن حق وباطله عظیم فرق حاصل اولوردی بو معنا دخی جائزدر كه دینه هر جوهر
كلامك نوریكه اول غلامدن ظاهر اولیدی حق وباطله اول غلامدن فرق وتمییز ایلمك اولوردی (مثنوی) نور فرقان
فرق كردی بهر ما * ذره ذره حق وباطل را جدا * نته كم فرقانك نوری بزدن اوتری فرق ایلدی حق وباطلی بری
برندن ذره ذره جدا ایلدی فرقان قرآن عظیمك اسمیدر (كما قال ابن الاثیر الفرقان من اسماء القرآن لانه یفرق بین الحق
والباطل والحلال والحرام یقال فرقت بین الشیئین فرقا وفرقانا) ومنه الحدیث (قال علیه السلام انا محمد فرق
بین الناس ای بین المؤمنین والكافرین بتصدیقه وتكذیبه) ومنه الحدیث (فی صفته علیه السلام قال ان اسمی
فی الكتب السالفة الفارقلیطا ای یفرق بین الحق والباطل كذا فی النهایة (مثنوی) نور گوهر نور چشم ما شدی *
هم جواب وهم سؤال از ما بدی * اول گوهرك نوری بزم گوزمزك نوری اولیدی هم سؤال وهم جواب بزدن
اولوردی یعنی وحدت بین وحقیقت آیین اولان عقل كل گوهرینك نوری اگر بزم چشم قلبمزك نوری اولیدی
هم سؤال وجواب بزم حقیقتمزدن اولوردی وسائل ومجیب نفس واحد حكمنده بولوردی ووحدت ظهوره گلوب
وتفرقه برطرف اولوب فرقان عین قرآن اولوردی (مثنوی) چشم كژ كردی دو دیدی قرص ماه * چون سؤالست
این نظر در اشتباه * راست كرد آن چشم را در ماهتاب * تا یكی بینی تو مه را نك جواب * بیت اولده مصرع اول ماقبلنده
اولان مصرع ثانیده حرف استدراك تقدیر اولنمغله مستدرك اولور مصرع ثانی مصرع اولده دو دیدی لفظنه
علت منزله سنده اولور تقدیر معنی بودر كه اگر نور جوهر حقیقت انسانیه بزم چشم دلمزه نور اولیدی هم سؤال وهم
جواب بزم حقیقتمزدن حاصل اولیدی لكن سن ای بی یقین چشم باطنك كژ ایلدلك انكچون ایكی گوردك قرص ماه
حقیقی یی وقرص ماه حقیقت انسانیه یی كه اول عقل كل وحقیقت محمدیه دید كاریدر انكچون ایكی گوردك ماه حقیقی كه
سؤال گبیدر بو نظر حالت اشتباه وشكوكده زیرا سؤال شبهه دن حاصل اولور نته كم جواب یقین وراست بیلمكدن حاصل
اولور وبیت ثانی بو معنایه دلالت قیلور ماهتابده چشمك راست ایله تا بر گوره سن آنی اشته جواب یعنی راست ایله سن
چشم باطنكی نور توحید ایله ای ناظر ماهتاب اولان حقیقت بینلك نظرده اولان اشتباهی دفع ایلر نته كم سؤالده اولان
اشتباهی جواب دفع ایلر (مثنوی) فكرتت را راست كن نیكو نگر * هست آن فكرت شعاع آن گهر *
فكرتت كه كژ مبین نیكو نگر * هست هم نور وشعاع آن گهر * فكركی راست ایله او نظر قیل سنك اول فكرتك اول
گهرك شعاع وپرتویدر سنك قوت فكریه لك كه بعض امور مجهوله نك بیلنمسی ایچون برآلتدر اگر گورمه او نظر
قیل هم اول گوهرك نور وشعاعی اولدی یعنی هم نور وشعاع اول بر جوهر انسانیه وحقیقت محمدیه اولدیكه
قوت فكریه نك حقیقتنه نظر اولنسه شعاع اول جوهر عقل كل اولدیغنه اشتباه یوقدر (مثنوی) هر جوابی
كان ز گوش آید بدل * چشم گفت از من شنو آنرا بهل * هر بر جوابكه اول جواب گوشدن دله گلور یعنی
هر مشكل گشا اولان جواب كه قولاق جانبندن گوكله گلور وگوكل اول قولقدن گوكله گلان جوابله متسلی اولور اول

جواب باصوابی فی الحقیقه بصر بصیرت دیدی بندن ایشت اول کوشی قوکه اول چشم باطنه برآلتدر یعنی هرنقدر
علوم یقینیه واریسه که اول دافع مشکلات ورافع شبهاتدر آنی چشم باطن کوردی واسان واسطه‌سیله
کوش سائله ایرکوردی وکوشدن قلبه کلدی ومشکلن حل قیلدی پس من حیث الحقیقه اول جوابی چشم باطن
قائل اولدی (مثنوی) کوش دلالست وچشم اهل وصال * چشم صاحب حال وکوش اصحاب قال * کوش دلالدر
وچشم اهل وصالدر یعنی کوش دلال علوم یقینیه‌در وچشم باطن اهل وصالدر وبومعنی دخی جائزدرکه
کوش منزله‌سنده اولان علمادلال علوم یقینیه‌در وچشم منزله‌سنده اولان عرفا واولیا اهل وصالدر یعنی چشم که
ارباب مشاهده دن عبارتدر هر بری صاحب حالدر وکوش که سمعله علوم استفاده ایلین کمسه‌لره اشارتدر انلر
اصحاب قیل وقالدر پس بوکوش منزله‌سنده قالنلرك ودیده مرتبه‌سنه ایرنلرك مقاملرینك دخی خاصه‌سن بره اعلام
ایدوب بیوررلر (مثنوی) درشنود کوش تبدیل صفات * درعیان دیدها تبدیل ذات * کوشك استماعنده
صفاتك تبدیلی واردر چشملرك عیاننده تبدیل ذات واردر یعنی کوشك استماعی مرتبه‌سنده تبدیل صفات
واردر مثلا برکمسه غضبله وعدم عفوله وسائریله متصف ایدی (والکاظمین الغیظ والعافین عن الناس والله یحب
المحسنین) کلامن ایشتدی وانکله ایش ایتدی کظم غیظ وعفو واحسانله متصف اولدی ودخی برکمسه بخیل
ایدی (ومن یوق شح نفسه فاولئك هم المفلحون) آیتن ایشتدی وبخیل وشحیح اولمقدن حذر ایلدی متقی اولدی
(ومثل الذین ینفقون اموالهم فی سبیل الله) قولنی استماع ایلدی وموجبیله عمل قیلدی سخی ومنفق اولدی ماحصل
هربرآیت وحدیثی وکلمات مشایخی کوش ایدوب وآنکله عمل قیلدقده اخلاق ذمیمه‌سی اخلاق حمیده‌یه مبدل
اولورپس بوجهتدن شنود کوش مرتبه‌سنده تبدیل ذات واردیدکارینه مثال اولدرکه برکمسه (لن یراحد کم ربه
حتی یموت) حدیثنك فحواسنجه اولمینجه ربیسنی کورمز وتبدیل ذات قیلمینجه مشاهدهٔ وجود مطلق قیلماز البته
رؤیت ومعاینه تبدیل ذات بشریه‌یی مستلزمدر زیرا انشاء عنصریه‌نك تجلیٔ ذاتیه ورؤیت جمال وجود مطلقه
مع بقیة الوجود طاقتی یوقدر (فلما تجلی ربه للجبل جعله دکا وخر موسی صعقا) آیتنك فحواسنجه کورکه حضرت
موسی علیه السلام اول تجلی وقتنده مغشی علیه دوشوب وجود بشریه‌سی فنایه وبیخودلکه مبدل اولدی پس
صحوه کلدکده جناب حقی مع بقاء ذات البشریه معاینه قیلمقدن (سبحانك تبت الیك) دیمکله تنزیه قیلدی
وبلا تبدیل ذات بشریت اولان رؤیتدن تائب اولدی پس ربلرین کورنلر اولاموت اختیاریله اولنلر وکندیلرینی ذات
حقده فانی قیلنلر وتبدیل ذات بشریت ایتمکله ابدال مرتبه‌سن بولنلردر پس مع الغیریه وذات البشریه معاینهٔ
ذات الهیه محال اولدیغی ایچون عارفان حقیقت (لایری الله الا الله) دیدیلر ومشاهدهٔ حقیقت ایدنلرینه رؤیتی
حقله مشاهده ایلدکلرینه اقرار وشهادت ایدوب (رأیت ربی فقال من انت قلت انت) قولنی بومعنایه
تصدیق ایچون ادا ایلدیلر پس اهل شهودك دیده‌لری معاینهٔ حضرت ذات ربوبیت ایلدکده ذات موهومیت وانانیت
عارضیه‌لری فنایه مبدل اولوب وحقیقت مطلقه ظهوره کلوب مع نور الوحدة المطلقه معاینهٔ وحدت الهیه ووجود
ربانیه قیلدیلری اهله بغایت واضح ومعلوم وناهله مجهول ونامفهومدر انکچون بومحلی چوق کمسه فهم ایده میوب
وعند المعاینه تبدیل ذات ایلمك نه دیمکدر بیله میوب مشربنه مناسب معنایه ومذهبنه موافق فحوایه ذاهب
اولمشدر لکن مشرب تحقیقدن خارج وجادهٔ توفیقدن بیرون اولدقلری ادنی مرتبه عرفانی اولنلره عیان وبیاندر
فافهم نه کم بو بیتك مصرع اولیله تبدیل صفاته ومصرع ثانیسیله ذاته اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) زآتش
ازعلمت یقین شدازسخن * پختکی جودریقین منزل مکن * زآتش متعلقدر مصرع ثانیده اولان پختکی جویه
وازسخن یقین شدن تمیزدرای من حیث الکلام دیمکدر وزآتش قرینه‌سیله یقین شددنصکره برمفعول به تقدیر
اولنورکه اول یقین شد باتش دیمکدر وتقدیر معنای بیت بودرکه ای طالب حق اکرسنك علمك آتشه سخن وکلام
جهتندن یقین اولدیسه آتشدن پخته‌لك دیله علم الیقینده منزل ایلمه بیلکل که عند المشایخ یقین اوچ قسمدر علم
الیقین وعین الیقین وحق الیقیندر وبواوچ نوع یقینك مثالی مثلا اولدرکه برآتش طالبی اولان کمسه برمنزلده
اولسه که آنده آتش کورمسه پس برمعتمد علیه مرشد صادق اول طالبه دیسه که ای طالب نار فلان مقامده
نار پرانوار واردر بن اندن اخبار ایلرم وصحیح سویلرم پس بومرشد صادقك کلامی جهتندن اول طالبك آتشه علمی
یقین اولمسنه علم الیقین دیرلر بعده اول طالب اول مقامه سفر ایدوب واروب انده رأی العین اول ناری کورمسنه
عین الیقین واول ناره داخل اولوب کندیی پخته وسوزان قیلمسنه حق الیقین دیرلر پس علم الیقین مرتبه‌سنده
تبدیل صفات واردرکه اوجهلك علمه مبدل اولمسیدر وحق الیقین مرتبه‌سنده تبدیل ذات بشریه واردرکه

اول خاملق کیدوب آتش تجلیٔ الهیه‌دن پخته اولوب ونار عشق ربانیه ایله کندینی سوزان قیلوب ذاتی رنك تجلیٔ آتش
الهیه وانوار ربانیه‌یه مبدل قیلمقدر پس عین الیقین وحق الیقین مرتبه‌سنه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) تانسوزی
نیست آن عین الیقین * این یقین خواهی درآتش درنشین * تا آتش تجلی‌یه یانمیه‌سن ونار عشق ایچره پخته اولمیه‌سن
اول عین الیقین دکلدر یعنی نفس یقین اولان رؤیت ومشاهده دکلدر بویقینی استرایسك عشق آتشنده اوتور یعنی اکر
بومرتبه یقینی استرایسك آتش عشق الهی ایچره اوتور وکندینی حق الیقین مرتبه‌سنه یتوروب تا مشاهدهٔ حقیقت
حاصل اوله (کما قال ابن الفارض (بیت) اسافر من علم الیقین لعینه * الی حقه حیث الحقیقة رحلتی (م ی) کوش
چون نافذ بود دیده شود * ورنه قل درکوش پیچیده شود * برموجب حدیث شریف اساس کل خیر حسن الاستماع
چون برکوش حسن استماع قیله وحقایق معنایه نافذ وواصل اوله دیده اولور ومشاهدهٔ حقیقت قیلور وبصر مرتبه‌سن
بولور والا اکر حقایق معنایه نافذ اولمیه وحسن استماع ایله استماع قیلمیه قول کوشده پیچیده اولور ودرونه کرمیوب
برونده قالور پس بصر بصیرت کشاده اولمیوب مشاهدهٔ اسرار الهیه‌دن محروم اولور (قال الله تعالی ان فی ذلك
لذکری لمن کان له قلب اوالقی السمع وهو شهید) وقال الله تعالی فبشر عبادی الذین یستمعون القول فیتبعون احسنه
اولئك الذین هداهم الله واولئك هم اولوا الالباب (م ی) این سخن پایان ندارد باز کرد * تا که شه باآن غلامانش چه کرد
بوسوزکه مراد معارف الهیه‌در پایان ونهایت طوتمز حکایه‌یه رجوع ایله تاکه شاه کندینك اول غلاملرینه
نه ایلدی وآنلره نه سویلدی (براه کردن شاه یکی را ازان دوغلام وپرسیدن ازین دیکر (مثنوی) آن غلامك را
چودید اهل ذکا * آن دکررا کرد اشارت که بیا * پادشاه چون اول غلام جکی ذکا وادراك اهلی کوردی اول بریسنه
اشارت ایلدیکه کل (مثنوی) کاف رحمت کفتمش تصغیر نیست * جد کو دفرزندکم تحقیر نیست * بوبیت سؤال
مقدره جوابدرکان برسائل دیرکه اول عالم ودانا اولان غلامه غلامك دیو تصغیر ایله ایراد ایلدیکز تصغیر وتحقیر عالم
خود نوعا برکناهدر پس وجه‌ندر بیوررلرکه کاف مرحمت دیدم اکا تصغیر دکلدر نته کم دده اوغلنه فرزندکم دیر
یعنی اوغلجغم دیو ترحم قیلوب تحقیر دکلدر نته کم صیغهٔ تصغیر ایچون یعنی تصغیر تحقیر ایچون کلور ترحم
معناسن دخی ادا قیلور (کما وقع فی القرآن یابنی لاتقصص رؤیاك علی اخوتك) وقال ابراهیم لاسمعیل یابنی انی اری
فی المنام انی اذبحك) بوصیغه‌لر ترحم ایچوندر (مثنوی) چون بیامد آن دوم درپیش شاه * بود اوکنده دهان
دندان سیاه * چونکه اول ایکنجی غلام شاهك قتنه کلدی اول غلام قوقش آغزلو سیاه دیشلو ایدی (مثنوی)
کرچه شه ناخوش شد از کفتار او * جست وجویی کرد هم زاسرار او * اکرچه پادشاه انك کفتارندن ناخوش
وبیحضور اولدی اول غلامك اسرارندن هم برنوع جست وجو ایلدی (مثنوی) کفت باآن شکل واین کنده دهان
دوربنشین لیك زان سوتر مران * پادشاه اول غلامه ایتدی بوشکل ایله وبوآغز قوقوسیله ایراق اوتور لیکن
اول جانبدن سورمه یعنی اول مکاندن اوترك کتمه یعنی آغزك قوقوسی کلجك مرتبه‌ده طوروب اندن اوته کتمه
دیدی (مثنوی) که تو اهل نامه ورقعه بدی * نی جلیس ویاروهم بقعه بدی * شمعی مرحوم بوبیته زیرا سن نامه
ورقعه‌نك اهلی اولدك یعنی سنکله ایراقدن سویلشمك کرکدر مصاحب ویار وهمخانه اولمدك یعنی لایق دکلدرکه
سن بکا قرین ودوست وهم حجره اوله‌سن دیمشدر لکن سباق وسیاقه مناسب دکلدر سباق وسیاقه مناسب
اولان معنی بودرکه دینه اول جانبدن اوترك کتمه زیرا که اهل نامه ورقعه اولورسن بنمله جلیس ویاروهم بقعه اولمزسن
مصرع اول علتدر زان سوترمران لفظنه بونده تعریض واردر حضور شاه حقیقتدن دور اولنلرك اهل کتاب ورقعه
اولمسنه وانلر جناب حقله معامله ومکالمه‌یی کتب ورقاع واسطه‌سیله قیلمسنه (مثنوی) تا علاج آن دهان تو کنیم
توحبیب وما طبیب پرفنیم * تاسنك اول دهانکه علاج ایده‌لم سن حبیب وخوبسن وبز پرفن وحاذق طبیبز
(مثنوی) بهر کیکی نوکلیمی سوختن * نیست لایق ازتو دیده دوختن * مثلا پره‌دن اوتری بریکی کلیمی یاقمق لایق
دکلدر همچنان سندن کوز دیکمك یعنی سندن اعراض ایدوب اغماض عین ایلمك لایق ومناسب دکلدر پره‌دن
اوتری بریکی کلیمی یاقمق لایق اولمدیغی کبی (مثنوی) باهمه بنشین دوسه دستان بکو * تا ببینم صورت عقلت نکو *
بودوکلی عیبکله بیله اوتور ایکی اوچ حکایه سویله وماجرا واحوالکی نقل ایله تاکم سنك عقلکك صورتنی نیکو کورم
یعنی سنك عقلکك مرتبه‌سنی تمام کما ینبغی بیلم دیدی (مثنوی) آن یکی را پس فرستاد او بکار * سوی حمامی که
روخود را بخار * پس پادشاه اول ذکی غلامی ایشه کوندردی برحمام جانبنه بویله دیوکه یوری کندیکی
قاشی ودرن ووسخدن کندینی پاك ایله دیدی ووجودنی تطهیر ایلمکله رمز واشارت ایلدی (مثنوی)
وین دکررا کفت خه تو زیرکی * صد غلامی درحقیقت نی یکی * بوبرغلامه پادشاه خطاب ایدوب دیدی آفرین سن

زیرکسن حقیقتده بوز غلامسن بر غلام دکلسن (مثنوی) آن نه که خواجه تاش تو نمود * از تو ما را سرد می کرد
آن حسود * اول دکلسن که سنك خواجه تاشك کوستردی یعنی سنك حقکده قدح و مذمت ایدوب وافر عیوب
وذنوبکی سویلدی اول حسود بزی سندن اوو جهله سرد ایلدی اول غلام سنك حقکده (مثنوی) کفت
او دزد و کژست و کژنشین * حیز و نامرد و خبیث است و خبین * ایتدیکه اودزددر واکری اوتریجیدر حیز و نامرد
وخبیث وخبیندر خبین بونده دنی وابتر معناسنه در بعض نسخه ده نجس و نامرد و چنانست و چنین واقعدر معنی
نجس و نامرد در وانجلاین وبونجلایندر دیمك اولور (مثنوی) کفت پیوسته بدست او راستکو * راستکویی
من ندیدستم چو او * پادشاه حضورنده مخاطب اولان غلام پادشاهه بووجهله آغاز آچوب کلام ایلیوب
دیدیکه پادشاهم اول غلام پیوسته راستکو اولمشدر یعنی علی الدوام طوغری سویلیجی اولمشدر بن انجلاین
بر راستکوی کورممشم (مثنوی) راستکویی در نهادش خلقیست * هرچه کوید من نکویم آن تهیست *
راستکو یلك انك طبعنده خلق وجبلیدر وهر نه دیرسه بن دیمزم که اول خالی وعبثدر (م ی) کژ ندانم آن نکو اندیش را *
متهم دارم وجود خویش را * اول ایو فکرلویی اکری بیلمزم وکژا کلمزم کندی وجودمی متهم طوترمکه اول غلامی متهم
قیلمزم (مثنوی) باشد او در من ببیند عیبها * من نبینم در وجود خود شها * اوله که اول غلام بنده عیبلر کوره
یعنی احتمالدرکه اول رفیق اولان غلام بنم وجودمده نیجه قبایح مشاهده قیله ای پادشاهم اول عیوب وقبایحی
کندی وجودمده کورمیم دیدی (مثنوی) هر کسی کر عیب خود دیدی ز پیش * کی بدی فارغ وی از اصلاح خویش
هر برکسه اکر کندی عیبنی اولدن کوریدی عیوب ناسه نظر قیلمازدی یعنی مقدم کندی قباحتنه مطلع اولیدی اول
کمسه کندینك اصلاحندن وعیوبندن قچن فارغ اولوردی یعنی فارغ اولمزدی (مثنوی) غافلند این خلق از خود ای پدر
لاجرم کویند عیب همدکر * ای پدر بو خلق کندیلرندن غافلدر اول سببدن بری برینك عیبنی سویلرلر (مثنوی)
من نبینم روی خود را ای شمن * من ببینم روی تو تو روی من * ای شمن بن کندی یوزمی کورمزم یعنی ای عابد صنم
بوجمله یه معلومدرکه بن کندی یوزمی کورمزم بن سنك یوزیکی کوروروم سن بنم یوزمی کوررسن (مثنوی) آنکسی که
او ببیند روی خویش * نور او از نور خلق است بیش * اول برکسه که اوکندینك یوزنی کورر یعنی کندی ذاتنی
کورر وجمیع احوال واوصافنه نظر ایدر کوررانك نوری خلایقك نورندن زیاده درکه اول ناظر بنور الله اولان عارف
واصلدر (مثنوی) کر بمیرد دید او باقی بود * زانکه دیدش دید خلاقی بود * اول کمسه اکر اوله انك کورمسی باقی اولور
زیرا که انك کورمسی خلاقه منسوب اولان کورمکدر پس خدایه منسوب اولان اوصافه فنا کلمز (مثنوی)
نور حسی نبود آن نوری که او * روی خود محسوس بیند پیش رو * حسه منسوب اولان نور اولمز اول برنورکه اوکندینك
یوزنی محسوس وآشکاره کوره یوزینك اوکنده یعنی نور حسی دکلدر شول برنورکه انك صاحبی کندی ذات
وصفاتنی اول نورله آشکاره مشاهده قیله کندی قتنده وغیرینك تعریف وتعلیمنه محتاج اولمیه (مثنوی) کفت اکنون
عیبهای او بکو * آنچنانکه او بکفت آن عیب تو * پادشاه اول غلامه ایتدی الآن اول غلامك عیبلرنی سویله
انجلاین که اول غلام سنك عیبکدن سویلدی (مثنوی) تا بدانم که تو غمخوار منی * کتخدای ملکت کار منی *
تا بیلیمکه سن بنم یار وغمخوارمسن بنم ملکت وکارمك کتخداسی ووکیلیسن (مثنوی) کفت ای شه من
بکویم عیبهاش * کرچه هست او مرا خوش خواجه تاش * بو غلام ایتدی ای پادشاهم اول غلامك عیبلرنی
دییم اکرچه اول غلام بکا خوش ونافع خواجه تاشدر (مثنوی) عیب او مهر و وفا و مردمی * عیب او صدق وذکا
وهمدمی * کمترین عیبش جوانمردی وداد * آن جوانمردی که جان را هم بداد * اول غلام کندهٔ دهان وپاکیزه جنان
اول غلام علیم اللسانه غائبانه مدح وثنا قیلدقدنصکره پادشاه جهانه دیدیکه پادشاهم اول غلامك عیبی
محبت ووفا ومردملکدر اول غلامك عیبی صدق وزیرکلك وهمدملکدر آنك کمترین عیبی جوانمردلك وعدلدر اول
بر جوانمرددرکه جانی دخی وردی یعنی اول مرتبه جوانمردلك که جاننی دخی وردی وبذل قیلدی بو ابیات
شریفه ده محسنات بدیعیه دن مدح بما یشبه الذم واردر کقول النابغة (بیت) فلا عیب فیهم غیر ان سیوفهم *
بهن فلول من قراع الکتائب * یعنی ممدوح اولان قومده هیچ عیب یوقدر بونلرك تحقیقا سیوفی مضاربهٔ جیوشدن
انلرده کسوردن غیری عیب یوقدر دیمکدر یعنی مضاربهٔ جیوشدن سیفك فلولی اکر عیب ایسه سندخی اول
قومه عیب اثبات ایله سن بو سیفك مضاربهٔ اعدادن کسوری عیب اولمق محالدر زیرا کمال شجاعتدن کنایه در
کذلك مهر ووفا وصدق وصفانك عیب اولمسی محالدر پس کمترین عیبی جوانمردی وداد دیمکلرنده نکته بودرکه
(حسنات الابرار سیئات المقربین) فحواسنجه کویا بو خصال حمیده انك علو شانه نسبت عیب منزله سنده در

وارقیاس ایله انك شان شریفی نه مرتبه درددیمکی اشعار ایلر (مثنوی) صد هزاران جان خدا کرده بدید *
چه جوانمردی بود کان را ندید * ور بدیدی کی بجان بخلش بدی * بهر یك جان کی چنین غمکین شدی * بو ابیاتك ماقبلنه
مناسبتی اولدرکه بیورمشلردیکه اول مرتبه جوانمرد ایدیکه جاننی دخی وردی وخدای متعال انك مکافاتنده
صد هزاران جان بدید وآشکاره ایلمشدر نیجه جوانمردلك ممکن اولور برکسه که اول برجان مقامنده صد هزار
معوض اولان جانی کورمیه واکر کوریدی قچن جان ورمکه بخیل اولوردی برجان ایچون قچن بویله غمکین اولوردی
(مثنوی) بر لب جو بخل آب آن را بود * کو ز جوی آب نابینا بود * مثلا لب جوده بخل آب اول کمسه یه اولورکه
اول کمسه آب جودن نابینا اوله محققدرکه خلف وعوضه متیقن اولان کمسه متاع وعرض بو دنیاده جود ایلر (کما قال
علیه السلام من تیقن بالخلف جاد فی السلف (مثنوی) کفت پیغامبر که هرکه از یقین) داند او پاداش خود در یوم دین *
حضرت پیغمبر علیه السلام ایتدی که هرکیم که یقیندن اول کمسه یوم دینده اولان کندینك جزا وعوضنی بیله
یعنی دنیاده بذل ایلدیکی شیئه یوم قیامتده اضعاف ومضاعف اجر اوله جغنه متیقن اوله (مثنوی) که یکی را ده عوض
می آیدش * هر زمان جود دکر کون زایدش * که برایچون اون عوض کاور یعنی بر مبذول اولان شیء ایچون
ادنی مرتبه اون عوض کله جکن بیلسه ومتیقن اولسه هر زمان اکا بردرلو جود طوغر وهردمده مالك اولدیغی
شیئی فی سبیل الله بذل وانفاق ایلمکه سعی ایلردی (مثنوی) جود جمله از عوضها دیدنست * پس عوض دیدن
ضد ترسیدنست * جمله اهل سخانك جودی عوضلر کورمکدندر پس عوض کورمك خوفك ضدیدر یعنی
بذل وانفاق ایلدیکی شیئك اضعاف ومضاعف عوضنی مشاهده قیلمق آنك زوالندن وتلف اولمسندن خوف ایلمك
ضدیدرکه اهل جودك قلبنده خوف تلف قالمامشدر (مثنوی) بخل نادیدن بود اعواض را * شاد دارد
دید درخواض را * بخل عوضلری کورممکدر برکسه بذل ایلدیکی ماله عوضلری مشاهده ایلمسه بخیل وممسك
اولور اکر آنك مقابله سنده نیجه اعواض مشاهده ایلسه بذل وانفاق ایلمکده شاد ومسرور اولور نته کم خواضی دری
کورمك شاد طوتر خواض غواص معناسنه دریایه غوص ایلیوب در وجواهر اخراج ایلین کمسه یی اولادری
کورمك شاد ومسرور ایلر اول ملاحظه ایله دریایه غوص ایلمك اکا سهل کاور (مثنوی) پس بعالم هیچ کس نبود
بخیل * زانکه کس چیزی نبازد بی بدیل * پس عالمده هیچ کمسه بخیل اولمز زیرا که کمسه بذل وعوضسز برشیء بذل وفدا
ایلمز بخیل اولدرکه ماله زیاده محبت ایلدیکندن آنی امساك ایلیه ومالی امساك ایلمسی اندن اعلا واولی برشیء
کورمدیکندن حاصل اولورا کر ممسك اولان کمسه مالنك اعواض وفوائدنی مشاهده ایلیدی بخیل وممسك اولمیوب
باذل ومنفق اولوردی پس بو اعتبار اوزره عالمده هیچ بربخیل اولمزدی زیرا جمع ماله محبت ایلین اهل امساك استرکه
مالی ربح وسود وفوائد واعواض مقابله سنده بذل ایلیه چونکیم بذل وعوض مقابله سنده مال بذل ایلمك هرکسك
شاننده اولدیسه پس عالمده هیچ برکسه بخلله متصف اولمش اولوردی بلکه بخیل وممسك اولنلرك بخلی عوض
کورممکدن ناشی اولورا کر عوض وبذلی کوریدی بخل وامساك خود قالمزدی زیرا مالداراولرك خود شاننده درکه
عوض کوردکاری یره هزار رغبت ومحبتله مالارینی ویروب اول برفائده اولان شیئی اشترا ایدرلر بو بیتك مفهوم ومآلی
اولدرکه هر انساننده من وجه بخل صفتی یوقدر اول کمسه که بخل وامساکله موصوف اولمشدر آنك عوض وبذل
کورمدیکندندر پس آنك بخلی عمی ومشاهده سی اولمدیغندن اولور بو بیت دخی بو معنایی توضیح وتفسیر قیلور
مثنوی) پس سخا از چشم آمد نه ز دست * دید دارد کار جز بینا نرست * پس سخا چشمدن کلدی الدن کلمدی کاری کوز
طوتر بینادن غیری قورتلمدی یعنی مالنی وجاننی فی سبیل الله بذل وانفاق ایلمك آنك مقابله سنده اجر جزیل
وعوض جلیل مشاهده ایلمکدن ظهوره کاور وبصر بصیرتدن حاصل اولور مجرد جوارح واعضادن دکل پس کار
وشانی بو یولده اهل دیده طوتر وبو یولده بینا دل اولنلردن غیریسی خلاص اولمدی وکوردل اولوب امساك قیلنلر
فوائد واعواض بولمدی وناجی اولمدی پس ینه حصه دن قصه بیاننه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) عیب دیکران که
خودبین نیست او * هست او در هستی خود عیب جو * حضور شاهده اولان غلام اول حمامه کیدن غلامك
ینه غائبانه بوکونه مدحنه باشلیوب دیدی پادشاهم اول غلامك برغیری عیبی بوکه اول غلام خودبین ومتکبر دکلدر
اول غلام کندینك ذاتنده اولان عیبی استیجیدر (مثنوی) عیب کوی وعیب جوی خود بدست * با همه نیکو
وبا خود بد بدست * اول غلام کندینك عیبنی طلب ایلیجی وکندینك عیبنی سویلیجیدر جمیع خلقله ایو وکندیسیله
بد اولمش ونفسنی متهم قیلمشدر (مثنوی) کفت شه جلدی مکن در مدح یار * مدح خود در ضمن مدح او میار *
پادشاه حضورنده اولان غلامدن چونکیم اول غائب اولان غلام حقنده بو قدر مدح وثنا ایلمك ایشتدی اکا ایتدی

یارکی مدح ایلمک کلکده دلیرلک وبهادرلق ایله کندی مدحنی انک مدحی ضمننده کتورمه (مثنوی) زانکه من
در امتحان آرم ورا * شرمساری آیدت در ماورا * زیرا که بن اول غلامی امتحانه کتوررم سکا حیا وشرمسارلق کلور
ماوراده یعنی اکر انک حقنده ایلدیکک مدحک خلاف واقع اولورسه شمدیکی وقتک وراسنده اولان وقت وزمانده
سکا صکره شرم وحیا کلور دیمک اولور (قسم غلام در صدق ووفای یار خود از طهارت ظن خود (مثنوی) کفت
نی والله وبالله العظیم * مالک الملک وبرحمان ورحیم * چونکه پادشاه بو غلامه سن یارک مدحی ضمننده کندی مدحک
ایلرسن وآنی وقایه وروپوش ایدوب کندی حسب حالکی سویلرسن دیدی وکندوبی بو اسلوب اوزره مدح ایلر توهم
ایلدی لازم کلدیکه اول غلام کندینک صدق وخلوصنی واول غلام واسطه سیله کندی نفسنی مدح ایلمک مراد
قیلمدیغی ذات وصفات حقه قسم ایلمکله اعلام وافهام ایلیه پس بو کونه قسم ایلیوب دیدی والله وبالله العظیم اویله
الله که جمله ملکک مالکیدر ودخی رحمان ورحیم حقیچون اول غلامی مدح ایلمکدن مرادم کندی نفسمی مدح ایلمک
دکلدر (مثنوی) آن خدایی که فرستاد انبیا * نه بحاجت بل بفضل وکبریا * قسم ایلدیکم خدا اول برخدادرکه
عبادنه انبیا کوندردی حاجت سببیله کوندرمدی بلکه فضل وکبریا سببیله کوندردی یعنی حق تعالی خلقی ارشاد
وهدایت ایلمکده عاجز اولوب پس انبیایه محتاج اولوب اول احتیاج سببیله خلقه انلری ارسال ایلمدی بلکه مطلقا
فضل وکبریاسنک اقتضاسیله ارسال ایلدیکه انبیایی خلقه کوندرمسی مجرد انلره انعام واحسان ایچوندر (مثنوی
آن خداوندی که از خاک ذلیل * آفرید او شهسواران جلیل * اول الله برخداونددرکه خوار وذلیل خاکدن اول
خداوند شهسواران جلیل یراتدی واولو پادشاهلر خلق ایتدی شهسوارلردن مراد انبیا ومرسلین واولیای کزین اولور
(مثنوی) پاکشان کرد از مزاج خاکیان * بکذرانید از تک افلاکیان * اول خداوند آنلری مزاج خاکیاندن پاک ایلدی
یعنی اول شهسواران میدان حقیقت اولان انبیا واولیایی خاکه منسوب اولان مخلوقک مزاجندن پاک قیلدی
وافلاکیلرک تک وپویندن ایلر وکچوردی یعنی افلاکه منسوب اولان املاکک مراتبندن آنلرک مرتبه لرینی عالی
وبرتر قیلدی (مثنوی) برکرفت از نار ونور صاف ساخت * وانکه او بر جمله انوار تاخت * آن سنا برقیکه بر ارواح تافت
* تا که آدم معرفت زان نور یافت * آنکه از آدم رست ودست شیث چید * پس خلیفه ش کرد آدم کان بدید * واول
خداوند عظیم الشاندرکه اولادخی آب وخاک ونارک وجودی یوغیکن نار جلاله ذاتیه دن برشعله طوتدی واخذ
ایلدی وآنی نور صافی وجمال وافی دوزدی واندنصکره اول نور صاف جمیع انوارک اوزرینه چاپدی یعنی نور صافینک
وجودندن سائر انوارک وجودی ظهوره کلدکدنصکره اول جمله انوار مجرده وارواح قدسیه اوزره چاپدی وتابان
اولدیکه مراد بو نور صافیدن عقل اول وحقیقت محمدیه درو ناردن مراد نار عنصری دکلدر زیرا نار عنصری بعد
وجود الافلاکدر فکیف که اول وجوده کلن عقل اوّلک محل اقتباسی اوله اول روشن بر برق حقیچونکه ارواح اوزره
یلدرادی یعنی اول برق الهینک ضوئی ویاخود عالیسی که جمیع ارواح اوزره تابان اولدی وطلوع قیلدی تا که آدم
علیه السلام حضرتلری معرفت اسمایی اول نور صافدن وحقیقت احمدیدن بولدی اول نور حقیچونکه اول نور حضرت
آدمدن بتدی وشیث پیغمبر علیه السلامک الی دیردی یعنی اول علم ومعرفت حقیچونکه آدم علیه السلامدن بتدی
وحاصل اولدی شیث نبی حضرتلری آنی دوشوردی ومحل علم الهی اولدی پس حضرت آدم حضرت شیث پیغمبری
کندینک یرینه خلیفه ایلدی زیرا اول نور اعظمک اثرنی انده کوردی والحاصل اول نور اعظم هر نبی ومرسلده برکونه
شانله نمایان اولدی واولوالعزمده سیر قیلدی (م ی) نوح ازان کوهر چو برخوردار بود * در هوای بحر جان دربار بود
اول کوهردن که نوح علیه السلام برخوردار ومتمتع اولدی جان دریاسی هواسنده دریاغدریجی اولدی یعنی اول
اسرار ومعارف درلرنی زماننده اولان خلقه نثار ایدیجی اولدی (مثنوی) جان ابراهیم ازان انوار زفت * بی حذر
در شعلهای نار رفت * حضرت ابراهیم علیه السلامک جانی اول زفت اولان نوردن یعنی اول عظیم الشان اولان
نور الانواردن قوت بولوب آتشک شعله لری ایچنه خوف وحذرسز کتدی (م ی) چون که اسماعیل در جویش فتاد *
پیش دشنهٔ آبدارش سر نهاد * چونکم حضرت اسمعیل علیه السلام اول نور انوارک ومنبع اسرارک جوینه دوشدی
حضرت ابراهیمک آبدار اولان دشنه سی اوکنده باش قودی وآنک تیغ برانه کندوبی تسلیم قیلدی ولکن اول نورک یمن
وبرکتیله بچاق آنک بوینی کسمیوب سلامت بولدی (م ی) جان داود از شعاعش کرم شد) آهن اندر دست بافش نرم شد
داود پیغمبر علیه السلامک جانی اول نورک شعاع وشعله سندن کرم اولدی آهن آنک دست بافنده نرم اولدی یعنی حدید
بی آتش انک الی اوزتاسنده ملایم وملاین اولدی (مثنوی) چون سلیمان بد وصالش را رضیع * دیو کشتش بنده
فرمان ومطیع * چونکه سلیمان نبی علیه السلام آنک وصالنه رضیع اولدی یعنی چونکم حضرت سلیمان

اول نورک وصالنه سوداسیجی اولدی یعنی اول نوردن حظ ونصیب بولدی دیو آنک حکم وفرماننه بنده ومطیع اولدی
(مثنوی) در قضا یعقوب چون بنهاد سر * چشم روشن کرد از بوی پسر * چونکم یعقوب علیه السلام حضرتلری
قضایه باش قودی پسرک رایحه سندن چشمنی روشن ایلدی بو بیتده کردک فاعلی نور اعظمدر تقدیر معنی چونکم
یعقوب علیه السلام حضرتلری فرزندی یوسف علیه السلامک فراقنده قضای حقه رضا ویردی وباش قویوب تسلیم
اولدی اول نور اعظم یعقوبک چشمنی پسرینک رایحه سندن روشن ایلدی (م ی) یوسف مهرو چو دید ان افتاب
شد چنان بیدار در تعبیر خواب * مهرو اولان یوسف علیه السلام چونکم اول آفتابی کوردی آفتابدن مراد
نور الانواردر رؤیا تعبیرنده انجلین بیدار وعالم اولدی (مثنوی) چون عصا از دست موسی آب خورد * ملکت فرعون را
یک لقمه کرد * چونکم بو نور اعظمه مظهر اولان موسا علیه السلامک الندن عصا آب ایچدی وغدا بولدی ذوالاوتاد
اولان فرعونک ملکتنی یک لقمه قیلدی یعنی خراب ایلدی (م ی) نردبانش عیسی مریم چو یافت * بر فراز کنبد چارم
شتافت * عیسی بن مریم علیهما السلام حضرتلری اول نورک نردبانی چونکم بولدی یعنی مرقات مراتب علیا
وسلم مقامات سما اولدیغنی مشاهده قیلدی فراز کنبد چارم اوزره اول واسطه ایله رسان اولدی وانک سببیله سمایه
چیقوب فلک رابعده قرار قیلدی (مثنوی) چون محمد یافت آن ملک ونعیم * قرص مه را کرد در دم او دونیم * چونکم
حضرت محمد علیه السلام اول ملک ونعیمی بولدی قرص ماهی بو قدرتله دردم اول رسول دونیم قیلدی پس اول
نور اعظم بو سلطان اکرمده بکماله ظهور ایلدیکیچون اکا حقیقت محمدیه دیدیلر امافی الحقیقه جمیع انبیا واولیانک دخی
حقیقتی بودر اول خازن مخزن نور اعظمدر وغیریلر اکا نسبتله اکر مؤخر اکر مقدم وارث اکرمدر (کما قال ابن الفارض
مترجما عن مرتبته وحاکیا عن لسان حقیقته (بیت) وانی وان کنت ابن آدم صورة * ولی فیه معنی شاهد بابوة *
ونحن الآخرون السابقون دخی بو معنایی مؤید اولور محصل کلام اول نور خلفاء راشدینک هر برنده وائمهٔ مهدیینک
وجودنده دخی برکونه حال وبرنوع خصال ایله نمایان اولدی نته کم بیان بیوررلر (مثنوی) چون ابوبکر آیت توفیق شد
با چنان شه صاحب وصدیق شد * چونکم ابوبکر رضی الله عنه حضرتلری ایت توفیق اولدی یعنی اول نور اعظمک
مظهری اولمغه توفیق الهینک علامت ونشانی اولدی انجلین نور اعظم مظهری اولان پادشاهه مصاحب
وصدیق اولدی یعنی اول نور واسطه سیله اول شاه نبوتک هر حالنی زیاده تصدیق ایدیجی اولدی بو اجلدن اکا صدیق
دینلدی (مثنوی) چون عمر شیدای آن معشوق شد * حق وباطل را چو دل فاروق شد * چونکه حضرت عمر رضی
الله عنه اول معشوقک مجنون وشیداسی اولدی حق وباطلی بری برندن دل کبی زیاده فرق ایدیجی اولدی بو اجلدن اول
حضرته فاروق دینلدی (مثنوی) چون که عثمان آن عیان را عین کشت * نور فایض بود ذی النورین کشت * چونکم
حضرت عثمان رضی الله عنه اول عیان اولان نوره عین اولدی عین بو نده چشمه معناسنه در واول نوره عیان اطلاقی
اصحاب بصیرته نسبتله عیان اولدیغنه کوره در تقدیر کلام چونکم حضرت عثمان عند اهل الشهود اول اعیان اولان
نور اعظمه منبع اولدی اول سببدن نور فایض اولدی وذی النورین اولدی یعنی فیض ویریجی نور اولدی وایکی نور
صاحبی اولدی اول حضرته ذی النورین دینلمسنده وجه تسمیه اولدرکه حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمک ایکی
کریمه سنی آلمشدر بری وفات ایلدکده اکا برکریمه لرین دخی ویرمشلردر حتی روایت اولنورکه اول دخی وفات ایلدکده
اکر بری دخی اولیدی آنی دخی اکا ویرردم دیو بیورمشدر وظاهر وباطن نورینک دخی صاحبی اولدیغیچون اول
حضرته ذی النورین دینلدی (مثنوی) چون ز رویش مرتضی شد درفشان * کشت او شیر خدا در مرج جان) چونکم
اول نور اعظمک روینندن وآنک جمالنک مشاهده سندن حضرت علی رضی الله عنه درفشان اولدی وعلوم واسرار
جوهرلرین نثار قیلدی اول علی مرتضا کرم الله وجهه مرج جانده شیر خدا اولدی یعنی مرعای جانده اسد الله اولمق
مرتبه سن بولدی واکا بو اجلدن اسد الله الغالب دینلدی چونکم خلفاء راشدینک زمان شریفی کتدی تابعین وتبع
تابعین اولان کبارک وجودنده دخی برکونه شانله ظهور ایتدی انلرک زمان شریفی مرور ایدوب مشایخ کزین
وپیشوایان اهل دینه کلوب انلرده دخی برر وجهله ظهور قیلدی مشاهیر مشایخ کزیندن بریکه سید الطائفه
جنید بغدادیدر اول نورک نه کونه فیض وعطاسنه مظهر اولدیغنی بیان ایدوب بیوررلر (مثنوی) چون جنید
از جند او دید آن مدد * خود مقاماتش فزون شد از عدد * چونکم جنید قدس الله سره العزیز اول نورک جندندن
مدد کوردی خود آنک مقاماتی عدددن فزون اولدی (مثنوی) بایزید اندر مزیدش راه دید * نام قطب العارفین
از حق شنید * بایزید قدس الله سره العزیز نورک زیاده لکندن راه کوردی قطب العارفین نامنی حقدن استماع
ایتدی آنک اسم شریفی طیفوردر بایزید کنیتیدر قطب العارفین لقبیدر (مثنوی) چونکه کرخی کرخ او را شد حرس

شد خليفهٔ حق وربانى نفس * معروف كرخى قدس الله سره العزيز چونكم اول نورك كرخنه حرس اولدى حاء مهمله
ايله يعنى حافظ اولدى ياخود جرس اولدى يعنى اول نور اعظمك مرتبه لرندن بر مرتبه سنه لسان اولدى عشقك
خليفه سى وربانى نفس اولدى (مثنوى) بوراده هم مركب آن سور اند شاد * كشت او سلطان سلطانان داد * ابراهيم بن
ادهم قدس الله سره العزيز اول نور جانبنه مركب همتنى سوردى اول ابراهيم عدالت سلطانلرينك سلطانى اولدى
(مثنوى) وآن شقيق از شق آن راه شكرف * كشت او خورشيد راى وتيز طرف) واول شقيق بلخى قدس الله سره العزيز
اول شكرف وعظيم طريقك جانبندن يعنى اول نورك راه شكرفنك مشققندن اول شقيق آفتاب رأى وتيز چشم اولدى
بونلر مشاهير مشايخدرلر (مثنوى) صد هزاران پادشاهان نهان * سرفرازانند زان سوى جهان * بونلردن ماعدا
نيجه يوز بيك نهان پادشاهلر اول جهان جانبندن سرفرازلردر وعاليقدرلردر يعنى صد هزاران پادشاهان نهان اول ذكر
اولان نور جهانندن سرفراز اندرلر تا الى خاتم الولايه بو نورك مظهرى اكرچه مشهور اكر مستور هر كيم ايسه عند الله
معلوم ومقرردر (مثنوى) نامشان از رشك حق پنهان بماند * هر كدايى نامشانرا بر نخواند * انلرك نام شريفى حق
تعالينك رشك وغيرتندن پنهان قالدى هر بر كدا انلرك نامنى اوقومدى بونلر شول مستوران قباب عزتدرلركه
اوليائى تحت قبائى لا يعرفهم غيرى حديثله شان شريفلرى معنون اولمشدر وحقدن غيرينك بصر بصيرتى بونلرى
ادراك ايلمكدن اعمى قالمشدر (مثنوى) حق آن نور وحق نورانيان * كاندران بحرند همچون ماهيان * امدى بو صفتله
موصوف اولان نور اعظمك وبو نوره منسوب اولان انبياى كرام واولياى ذوالفخامك حقيچونكه اول نور درياسى ايچنده
بونلر ماهيلر كبيدر (مثنوى) بحر جان وجان بحر ار كويمش * نيست لايق نام نو ميجويمش * اول نور اعظمه جان
بحرى وجان بحرلك جانى اكرديم لايق دكلدر زيرا بو كونه اسملرا كابعض اعتبار ايله اطلاق اولنور پس بر يكى نام ديلرم
واول نام نو عربجه لطيفهٔ ربانى وحقيقت انسانيدر زيرا لطيفه عند المشايخ شول رقيقة المعنى اولان اشارتدر لركه
اندن بر معنى فهمه لايح اوله كه عبارته صغميه (كما قال القاشانى فى اصطلاحه هكذا اللطيفة كل اشارة رقيقة المعنى
يلوح منها فى الفهم معنى لا تسعها العبارة) پس عبارته صغميان معنايه لسان عرب اوزره اولان اصطلاحده لطيفه
ديرلر ولسان فارسى اوزره اولان اصطلاحده اكا آن تعبير ايدرلر نته كم بو اصطلاح اوزره اول نور اعظمه بنه قسم
ايدوب بيوررلر (مثنوى) حق ان آنى كه اين وآن از وست * مغزها نسبت بدو باشند پوست) اول آنك حقيچونكه بو واول
آندندر مغزلرا كا نسبت پوستدر يعنى اول آنك وعبارته صغميان لطيفهٔ رحمانك حقيچونكه بو بحر جان وجانلرك
بحرى وياخود بو عالم ظاهر واول عالم باطن اندندر وجميع الباب وارواح بى حساب آكا نسبتله قشور اولمشلردر
(مثنوى) كه صفات خواجه تاش ويار من * هست صد چندانكه اين كفتار من * جواب قسم بويتدر معنى بو صفات
مذكور ايله موصوفه اولان نور الانوار وروح الارواح وعقل اول وحقيقت سيد الانبيا والاوليا حقيچونكه
بنم خواجه تاشمك ويارمك صفات وخصالى يوز اولقدردر كه بو بنم كفتارمدر يعنى بو بنم كفتارمدن يوز اولقدر زياده
اولدى ديمك اولور (مثنوى) آنچه ميدانم ز وصف آن نديم * باورت نايد چه كويم اى كريم * اول نديمك وصفندن اول
نسنه يى كه بيلورم سكا اعتقاد كلمز اى كريم نه ديم يعنى چونكه بنم سوزلريمه اعتقاد ايدوب بنى تصديق ايلمزسن
پس آنك وصفنده نه سويليم (مثنوى) شاه كفت اكنون از ان خود بكو * چند كويى آن اين وآن او * پادشاه
نك بخت اول غلام نك خصلته ديديكه الآن كنديكك لايقنى وحسب حالنى سويله نيجه بر سويلرسن بونك وآنك
لطيفه سنى يعنى درياى روحانيه نك غورندن نه جوهر اخراج ايدوب نه معنى حاصل ايلمش سن (مثنوى) روز مرك
اين حس تو باطل شود * نور جان دارى كه يار دل شود * موت كونى بو حسك باطل ومعطل اولور جان نورنى
طوتميسن كه قلبنه يار اوله وبعد الموت سنكله موانست قيله (مثنوى) در لحد كين چشم را خاك اكند * هست آنچه
كور را روشن كند * مقبره ده بو چشمى طپراق طولدرر وپرايلر وار ميدر اول نسنه كه سنك قبرنى روشن ايلر يعنى قبرنى
روشن ايليجى نور جان ودبدهٔ جنان وار ميدر كه آنكله ظلمات قبرى ازاله قيله سن وراحت اوله سن (مثنوى) آن زمان
كين دست وپايت بر درد * پر وبالت هست تا جان بر پرد * اول زمانده كه سنك الك وآياغك پرتلور يعنى مقبره ايچره اعضا
وجوارحك چوروب پاره پاره اولورسنك پر وبالك وار ميدر تا جانك بو قارواوچه وظلمات قبردن نجه وعالم علويده
پروازايده (مثنوى) آن زمان كين جان حيوانى نماند * جان باقى بايدت بر جا نشاند * اول زمانكه بر روح حيوانى
قالمدى روح حيوانينك يرينه سكا جان باقى نصب ايلمك كرك تا انكله ابدى اوله سن وعالم حقيقتده عيش ونوش قيله سن
(مثنوى) شرط من جا بالحسن نى كردنست * آن حسن را سوى حضرت بردنست * الله تبارك وتعالى كلام
مجيدنده (من جاء بالحسنة فله عشر امثالها) بيوردى (من فعل الحسنة فله عشر امثالها) بيورمدى معلوم اولدى بلكه

من جاء بالحسنة شرط حسنه يى ايشلمك دكلدر بلكه اول حسنه يى حضرت حق جانبنه ايلتمكدر زيرا چوق كمسنه
حسنه يى ايشلر لكن دركاه حقه ايصال ايده ميوب هباء منثور اولور (مثنوى) جوهرى دارى ز انسان يا خرى *
اين عرضها كه فنا شد چون برى * اكرچه شاه اول غلام پر انتباهه بويله سويلر لكن شاهان حقيقت سالكان طريقت
الهيه يه بو كونه تعبير وتقرير ايلر كه اى سالك راه حق بر جوهر طوترسن انسانلكدن ياخرلكدن آنى ايلت
بو عرضهاى اقوال وافعال واحوالى كه فنا اوله نيجه ايلتورسن اول حضرته جائزدركه مصرع اول استفهام
اوله وياخود شرط معناسن متضمن اوله تقدير كلام اى سالك راه حق بر جوهر طوترميسن انسانلكدن وياخرلكدن
ياخود معنى انسان كبى بر جوهر طوترديسن ياخود خرميسن وياخود معنى اكر بر جوهر طوترسك انسانلكدن
وياخرلكدن آنى ايلتورسن بو اعراض اعمال واقوالى كه فنا اولدى حضور حقه نيجه ايلتورسن (م ى) اين عرضهاى نماز
وروزه را * چونكه لا يبقى زمانين انتفى * بو بيت مقدم اولان مصرع ثانى يى تفسير اولور بو نماز وصومك عرضلرى
يعنى بو نماز وروزه وحج وزكات وانواع عبادات عرضلرى چونكم ايكى زمان باقى قالمز يوق اولدى يعنى چونكم ايكى
زمان باقى اولمز پس منتفى اولدى وفنا وزوال بولدى پس نيجه ممكن اولوركه فانى اولان اعراضى باقى اولان اللهه
ايلته سن اى قارى كفتار حضرت مولوى واى طالب اسرار معنوى بو محل اغمض ابحاث مثنويدر اولا بو محلك فهمى
عرض وجوهرك معرفتنه موقوفدر (قال صاحب التعريفات العرض الموجود الذى يحتاج وجوده الى موضع
اى محل يقوم به كاللون المحتاج الى جسم يقوم به والاعراض على نوعين قار الذات وهو الذى يجتمع اجزاؤه
فى الوجود كالبياض والسواد وغير قار الذات وهو الذى لا يجتمع اجزاؤه فى الوجود كالحركة والسكون يعنى عرض
شول موجوددركه آنك وجودى بر محل مقومه محتاج اوله مثلا لونك جسمه محتاج اولوب آنكله قائم اولديغى كبى
واعراض ايكى نوع اوزرهدر بر نوع ذاتى قرار كننده دركه اول اجزاسى وجودده مجتمع اولندر بياض وسواد كبى
وبر نوعى دخى ذاتى قرار قيلميندركه اول اجزاسى وجودده مجتمع اولميندر وقرار كننده دكلدر مثلا حركات وسكون كبى
پس نماز وروزه وسائر اعمال واقوال بو قبيلدندركه قرار كننده دكلدر عرض مفارق قبيلندندر وجوهر شول
موجوددركه وجودنده موضعه مفتقر اولميه نته كم عقل وروح انسانى وماهيت حيوانى كبى بو محلده جوهردن
مراد روح وماهيتدر يعنى بر جوهر طوترسن انسانيتدن وياخود حيوانيتدن حضور حقه آنى ايلتورسن
بو اعراض نماز وروزه چونكم فنا اوله نيجه ايلتورسن نته كم اشاعره تعريفى اوزره اعراض ايكى زمان باقى قالميندركه
انلر الاعراض لا تبقى زمانين ديديلر پس نماز وروزه وغير اعمال لا يبقى زمانين قبيلندندر اوليه اوليجق منتفى وزائل اولور
(مثنوى) نقل نتوان كردن مر اعراض را * ليك از جوهر برند امراض را * قال صاحب المواقف ان العرض لا ينتقل
من محل الى محل لان الانتقال انما يتصور فى المتحيز والعرض ليس بمتحيز) پس اتفاق علماء متكلمين بونك اوزرنه
اولديسه اول شاه عالم دخى بيورديكه نقل ايتمكه قادر اولمز بركسه بر محلدن بر محله تحقيقا اعراضى لكن اولقدر واركه
جوهردن مرضلرى ايلتورلر وكيدررلر مثلا مرض عرضدر وجسم جوهردر جسمدن امراضى كيدررلر وازاله
ايدرلر كذلك جان جوهرندن اعمال قبيحه يى محو وازاله ايدوب جان جوهرنى اصلاح ايلرلر جوهردن مراد روحدر
امراضدن مراد اعمال قبيحه در پس اعمال صالحه نك آثارى صفاى دل وروشنائى جاندر واعمال قبيحه نك آثارى
قسوت قلب وكدورت روحدر اما بو جوهر منتقل ومتبدل اولور نته كم بو معنايه اشارت ايدوب بيوررلر (مثنوى)
تا مبدل كشت جوهر زين عرض * چون ز پرهيزى كه زائل شد مرض * تاكم جان جوهرى بو عرضدن مبدل اولدى
يعنى جان جوهرى بو عرض قبيحه دنكه مراد اندن صفت ذميمه واخلاق رديه در زائل اولدقده صحت وسلامته
متبدل اوله مثلا شول بر پرهيز كبيدنكه مرض زائل اولدى ياخود معنى تاكم مبدل اولدى جوهر جسم سقامتدن
صحته بو عرضدنكه مراد مرض اولور شول بر پرهيز كبيدنكه مرض زائل اولدى يعنى چونكم بر پرهيز جهتندن
عرض اولان مرض زائل اولدى جوهر جسم سقامتدن صحته دوندى پس عند المحققين من الصوفية والاشاعرة
عرضك تعريفى العرض لا يبقى زمانين در وجوهرك تعريفى ما يبقى زمانين او ازمنة كثيرة در بونلرك تعريفى اوزره عرض
جوهر اولمق وجوهر عرض اولمق ممكن اولور نته كم بو بيت بو معنايى تأييد قيلور (مثنوى) كشت پرهيز عرض
جوهر بجهد * شد دهان تلخ از پرهيز شهد * عرض كبى اولان پرهيز جهد وسعى ايله جوهر اولدى آجى دهان
پرهيزدن عسل اولدى يعنى مثلا پرهيز عرض قسمندندر پس عرضدن اولان پرهيز جهد ايله جوهر صحت وسلامت
اولدى مثلا دهان تلخ اولمسى عرضدر كذلك پرهيز دخى آغز طتلو اولمق بونلره نسبتله جوهردر زيرا تلخلك
وپرهيز ايكى زمان باقى اولميوب زائل اولدى ودهان طتلو اولمق ازمان كثيره ده باقى قالدى بو تقديره اوزره دهان تلخ

پرهیزدن شهد ارلدی وعرض زائل اولوب جوهری حاصل اولدی پس عرضدن مراد جوهری حاصل اولوب وعرض
فانی وزائل اولدیغنه برنیجه امثال ایرادایدرلرتاکم فهمی آسان اوله (مثنوی) اززراعت خاککها شد سنبله *
داروی موکرد موراسلسله * آن نکاح زن عرض بد شد فنا * جوهر فرزند حاصل شد زما * مثلا زراعتدن خاک سنبله
اولدی مویه دارو وعلاج مویی متسلسل ایلدی ودرازو محکم قیلدی یعنی خاکی زراعت ایلمک عرض اولدیکه لایبقی
زمانیندر وسنبله اولمق جوهردرکه اول ازمنهٔ کثیره ده باقی قالور وزراعتدن مقصود ونتیجه بو اولور کذلک
داروی موی انبات وتسلسل شعرایچون عرضدر وشعرک بتمسی ومتسلسل اولمسی جوهردر مثال آخر اول
نکاح زن عرض ایدی فنا اولدی جوهرمثابه سنده اولان فرزند ماء مهیندن حاصل اولدی یاخود معنی برم
وجودمزدن ظهوره کلدی (مثنوی) جفت کردن اسب واشتر راعرض * جوهر کره برایدن غرض * مثال آخر
اسب واشتری جفت ایلمک عرضدر جوهر کبی اولان کره نک طوغمسی غرضدر یعنی آتی ودوه یی کندی جنسلریله
جفت ایلمک عرض اولدیکه لایبقی زمانین قیلندندر وبو عرضدن مقصود وغرض کره نک طوغمسیدرکه اول نتیجه
وجوهردر (مثنوی) هست آن بستان نشاندن هم عرض * کشت جوهر کشت بستان نک غرض *
مثال آخر اول بستان دیکه کلک هم عرضدر کشت جوهر اولدی آل اشته غرض یعنی بستان دیکمنک
محصولی نتیجه وجوهر اولدی بستان دیکمکدن غرض ومقصود داشته بودر بونی اخذ ایله وقبول قیل نک اشته
وبستان آل دیمک معناسنه در (مثنوی) هم عرض دان کیمیا بردن بکار * جوهری زان کیمیا کرشد بیار * مثال
آخر هم کیمیایی کاره ایلتمکی وعمل ایتمکی عرض بیل اکر اول کیمیادن برجوهر اولدیسه کتورکه عمل
کیمیادن مقصود مس جوهر اولمقدر (مثنوی) صیقلی کردن عرض باشد شها * زین عرض جوهرهمی زاید صفا *
مثال آخر صیقل آیینه ویاخود صیقل سینه ایتمک عرض اولدی ای شاهم بو عرضدنکه مراد صیقلدر جوهر صفا
طوغر (مثنوی) پس مکو که من عملها کرده ام * دخل آن اعراض را بنما مرم * این صفت کردن عرض باشد خمش *
سایهٔ بز را پی قربان مکش * فاذا کان کذلک ای غلام بو مقدمات معلوم اولدیسه سن دیمه که بن عمللر ایلمشم اول
اعراضک دخل وحاصلنی کوستراورکه زیرا اول عمل عرضدرکه لایبقی زمانیندر وبو عرضدن مقصود وغرض
خلوص وحب الهی وقرب ربانیدر امدی بو اعراضک دخل وجوهرنی کوستراورکه اول غلام حقنده بو وصفی ایلمک
عرضدر خاموش اول یاخود بو جوهر وعرضی صفت ایتمک بلکه باری تعالی یی وجمیع اشیایی دخی توصیف
وتعریف ایتمک عرضدرکه لایبقی زمانیندر بو اجلدن (قال بعض الاشاعرة العرض ما کان صفة لغیره) امدی
خاموش اول کچینک سایه سنی قرباندن اوتری اولدرمه که سایه قربان اولمز بو مصرع کنایه در شو معنادنکه اول
معنی برشیئک عرضی جوهر وآثار واحوالنی حقیقت ظن ایلمکدن نته کم سایهٔ بزی جوهر وحقیقت ظن ایلیوب
قربان ایلسک جائز اولمز کذلک برحقیقتی برنیجه صفتله توصیف ایلسک اول ایلدیکک صفته عرض دینور جوهر
وحقیقت دینمز (مثنوی) کفت شاهاپی قنوط عقل نیست * کرتو فرمایی عرض را نقل نیست * پادشاها
جز که یأس بنده نیست * هرعرض کان رفت باز آینده نیست * اول غلامک خصلت پادشاه علم ومعرفته جواب
باصواب ویروب دیدیکه ای پادشاهم عقل قنوطسزدکلدر یعنی عقله قنوط ویرر قنوط مصدر در امیدسزلک معناسنه
اکرسن بیوره سنکه عرضه نقل یوقدر ای پادشاه عبدک یأسندن غیری دکلدر هر عرضکه اول عرض کتدی کیرو کلیجی
ورجوع ایدیجی دکلدر دیمک اولور (م ی) کرنبودی مر عرض را نقل وحشر * فعل بودی باطل واقوال قشر * اکر عرضه
نقل وحشر اولمیدی افعال عباد باطل واقوال باسد ادقشر وبی معنی اولیدی اکرچه بو افعال واقوال اعراض
قبیلندندر لکن باطل وبی معنی دکلدر (مثنوی) این عرضها نقل شد لونی دکر * حشر هرفانی بود کونی دکر *
بو عرضلر هم نقل اولدی برغیری وجهله هرفانینک حشری برغیرلوندر یعنی بو اعراضکه مراد اعمال واقوالدر بعینها
جوهر کبی منتقل اولمدی بلکه نقل اولدی برلون آخرله یعنی نماز وروزه وحج وغیر اعمال بعینها نقل اولمدی بلکه
بونلرک آثار واجزاسی منتقل اولدی (وصاحب المواقفک ان العرض لا ینتقل من محل الی محل) قولنی سید شریف
(علی قیاس انتقال الجسم من مکان الی مکان) دیو شرح ایتمسی وقید قیلمسی بو معنایه دلالت قیلور یعنی نقل
اعراض ممکن دکلدر دیدکاری جواهر متحیزه کبی بعینها نقلی ممکن دکلدر دیمک اولور یوخسه نه انک جوهریله
معا ویاخود برآخر وجهله نقل اولمز دیمک دکلدر پس عبادت مقابله سنده اجسام آنک جوهریله معا ویاخود برآخر
وجهله نقل اجسام نورانیه یه ومعصیت مقابله سنده اجسام ظلمانیه یه مخلوقه اولوب (فتأتون افواجا) حکمی اوزره
هربرکس دنیاده نه عمل وسیرت اوزره اولدیسه قیامتده اول عمل وسیرته مناسب صورتله کاور (مثنوی)

نقل هرچیزی بود هم لایقش * لایق کله بود هم سایقش * هرنسنه نک نقلی هم اکا لایق اولور هم کله یه لایق اولور آنک
سایق وچوبانی یعنی عرض مقوله سندن هرشیئک نقلی هم کندی یه لایق ومناسب اولور سورویه لایق اولور هم راعیسی
پس مؤمنلری ملائکهٔ رحمت جنت جانبنه ایلتورلر وکافرلری ملائکهٔ عذاب دوزخ جانبنه سوررلر (م ی) وقت محشر
هرعرض را صورتیست * صورت هریک عرض را نوبتیست * محشر وقتنده هر برعرضه برصورت واردر هربرعرضک
صورتنه برنوبت واردر یعنی هرعرضکه فانی اولدی محشر وقتنده برکونه صورتی واردر مثلا تسابیح وتقادیسک
غراس جنت اولمسی (کما قال علیه السلام اکثروا من غراس الجنة قالوا وما غراس الجنة یارسول الله قال التسبیح
والتهلیل) ودخی مجلس علمک ریاض جنت اولمسی کبی (کما قال علیه السلام ارتعوا فی ریاض الجنة قالوا وما ریاض
الجنة یارسول الله قال مجالس العلم وکذا قال علیه السلام لا حول ولا قوة الا بالله کنز من کنوز الجنة) محصل
اعمال حسنه بساتین ورياحين وانهار واشجار واثمار جنت صورتنده وافعال سیئه واخلاق ردیه غساق وغسلین
وکژدم ومار ونار دوزخ شکلنده ظهور ایلرلکن هر برعرضک صورت بولمسنه (الامور مرهونة باوقاتها) فحواسنجه
ولکل شیٔ عند الله اجل مسمی) مقتضاسنجه برنوبت واردرکیمی دنیاده وکیمی برزخده وکیمی حشر ونشرده
وبعضسی دخی مواقفده وبعضسی دخی جهنمده ویاجنتده ظهور ایلر (مثنوی) بنکر اندر خود نه تو بودی عرض
جنبش جفتی وجفتی باعرض * بنکر اندر خانه وکاشانها * در مهندس بود چون افسانها * کندیکه نظر ایله
سن عرض دکلمی ایدک یعنی نظر ایله کندیکه اول خودسن عرض دکلمیدک که مادهٔ جسمک نطفهٔ ماء مهین ایدیکه عرضدر
علقه صورتنه منتقل اولوب اولدخی مضغه شکلنه کاوب بعده لحم وعظام کسوه سن کیوب انسان مرتبه سن
بولدی جفتک جنبش وحرکتندن یعنی برجفتک جنبشندن حاصل سنکه اول والدینکدر ودخی جفت وقرین سن
برعرض ومقصوده که اول نتیجهٔ عملکدر نظر ایله خانه لره وکاشانه لره که ابتدا معمارک ضمیرنده بونلر افسانه لر
کبی ایدیکه اول تفکر وتصور بنای خانه درکه عرض قبیلندندر نته کم قصه خوانک قلبنده اولان قصص وحکایات
کبی (مثنوی) کان فلان خانه که ما دیدیم خوش * بود موزون صفه وسقف ودرش * مثلا خانه لردن اول فلان اویکه
برلطیف وخوش کوردک که آنک موزون ایدی سقف وصفه سی وقپوسی (مثنوی) ازمهندس آن عرض
واندیشها * آلت آورد وستون ازبیشها * مهندسدن اول عرض واندیشه لر بیشه لردن آلت وستون کتوردی
یعنی مهندسک ضمیرنده اولان تصور وتفکرکه عرض قبیلندندر صورتنه کلمک ایچون بیشه لردن الات واسباب
وستونلر کتوردی پس بنای خانه یه شروع قیلدی بو وجه دخی جائزدرکه دینه اول عرض واندیشه لری مهندسدن
صورتنه بیشه لردن پیدا اولان آلت وستون کتوردی یعنی مهندسک تخمین ایتدیکی عرض واندیشه لر خانه نک
آلات واسبابی سببیله ظاهر وپیدا اولور (مثنوی) چیست اصل ومایهٔ هرپیشهٔ * جز خیال وجز عرض واندیشهٔ *
هر برصنعتک اصل ومایه سی ندر خیالدن وعرضدن وبرفکردن غیری یعنی هر پیشه نک اصلی خیال وعرض
واندیشه دن غیری دکلدر (مثنوی) جمله اجزای جهان زان بی غرض * درنکر حاصل نشد جزاز عرض * جهانک
جمیع اجزاسنه غرضسز وعلتسز نظر ایله که عرضدن غیریدن حاصل اولمدی یعنی اکر نظر ایلرسک جمیع اجزای جهان
عرضدن حاصل اولدی (مثنوی) اوّل فکر آخر آمد درعمل * بنیت عالم چنین دان ازازل * اول فکر عملده
آخر کلدی وصکره ظهور بولدی بنیت عالمی واصل بنی آدمی انجلین بیل ازلده یعنی حق سبحانه وتعالی قبل ایجاد الخلق
آدمک وجودنی عالمه علت غائیه ایدوب بعده عالمی ظهوره کتوردی بنای عالم کمال بولدقدنصکره آدمی
وجوده کتوردیکه عالمدن مقصود آدم ایدیکی معلوم اوله پس باطنده ابتدا مراد اولان عملدنصکره ظهوره کلمش
اولور (مثنوی) میوه ها درفکر دل اول بود * درعمل ظاهر باخر می شود * مثلا میوه لرکوکلک فکرنده اول اولور لکن
عملده آخرده ظهوره کاور (مثنوی) چون عمل کردی شجر بنشاندی * اندر آخر حرف اول خواندی * چونکم عمل
قیلدک شجردیکدک آخر وقتده حرف اولی اوقودک که اول حرف اولدن مراد دخی شجر دیکمزدن اول اولان میوه نک
فکریدرکه شجردن مقصود ثمردر (مثنوی) کرچه شاخ وبیخ وبرکش اولست * آن همه از بهر میوه مرسلست *
اکرچه شجرک بوداغی وکوکی ویپراغی اولدر اول جمیع اجزا که اوشاخ وبرک وبیخدر میوه دن اوتری کوندرلمشدر
(مثنوی) پس سری که مغز آن افلاک بود * اندر آخر خواجهٔ لولاک بود * فاذا کان کذلک بو مقدمه معلومک اولدیسه
شول برسرکه اول افلاک تسعه نک لبی اولدی آخرزمانده لولاک کلامنه مخصوص ومظهر اولان خواجهٔ عالم صلی الله
علیه وسلم اولدیکه اکر اول حضرت مع توابعه مراد اولمیدی افلاک ومافیها ظهوره کلمیدی ووجود بولمیدی
(مثنوی) نقل اعراضست این بحث ومقال * نقل اعراضست این شیر وشکال * بو بحث ومقال نقل اعراضدر

بوشير وشكال نقل اعراضدر يعني بوجمله ذكر اولنان بحث ومقال نقل اعراضدر بوشير كبي اولان معني وبودام
كبي اولان الفاظ مكتوبه كه (العلم صيد والكتابة قيد) بيورلمشدر وبو بحث صيد اولان علوم مابينده شير كبيدر
وبو الفاظ مكتوبه اكا قيد ودام كبيدر (مثنوى) جمله عالم خود عرض بودند تا* اندرين معني بيامد هل اتى*
جميع عالم خود اصلنده عرض ايديلر زيرا هرشيئك شاننده بسواء واجب الوجود لا يبقى زمانين مفهومى ثابت اولور
(كما قال الشيخ الاكبر رضى الله عنه فى آخر فص شعيب واما الاشاعرة فما علموا ان العالم كله مجموع اعراض فهو يتبدل
فى كل زمان اذ العرض لا يبقى زمانين) حتى جمله عالمك اعراض اولمسى معناسنده (هل اتى على الانسان حين من الدهر
لم يكن شيئا مذكورا) آيتى كلدى وبوجمله عالمك عرض اولمسى معناسنده آيت كريمهٔ هل اتى نك كلمسى وبو معنايه
دليل اولمسى بو وجهله ممكن اولوركه حق سبحانه وتعالى انسان حقنده بيوردى (هل اتى على الانسان) تحقيقا
انسان اوزره كلدى (حين من الدهر) غير محدود اولان زمان محدوددن برزمانكه (لم يكن شيئا مذكورا) انسان اول
حينده شئ مذكور اولمدى بلكه شئ منسى ايدى ونام ونشانى يوغدى پس وجود انسانه ارادة الله تعلق ايلدكده
وجوده كلدى وظاهر اولدى وبعد انقضاء الاجل اولدى وفانى اولدى پس لا يبقى زمانين مفهومى جميع عالمدن
مقصود بالذات اولان انسان حقنده صادق اولدى جمله عالم خود همان انساندن عبارتدر زيرا عند المشايخ جهان
انسان شد وانسان جهانى فحواسنجه بومرئى اولان عالم صورتا كبير ومعنا صغيردر وانسان صورتا صغير ومعنا
كبيردر پس (لم يكن شيئا مذكورا) ده بو تقديرا اوزره انسان كبير دخى داخل اولور ياخود انسان حقنده وارده
اولان آيتك جمله عالم حقنده دخى وارده اولمسى بو وجهله ممكن اولوركه جميع عالمدن مقصود بالذات انساندر پس
انسانك عرض اولمسى حقنده (هل اتى على الانسان حين من الدهر لم يكن شيئا مذكورا) آيتى وارده اولديسه
عالمه دخى شامل اولور زيرا فرع اصله تابعدر پس مقصود بالذات اولان اصلك عرض اولمسى هل اتى ايله ثابت
اولنجق فرعك عرض اولمسيده بو حكمده داخل اولمش اولور لاسيما عالمك حادث وعرض اولمسى ولا يبقى زمانين
قولنك ماصدقى اولمسى عقلا وشرعا ثابتدر نهايت ما فى الباب جمله عالم خود عرض ايديلر تا بو معناى هل اتى كلدى
بيوردقلرنى توفيق بو ايكى وجهله اولور والله اعلم (مثنوى) اين عرضها از چه زايد از صور* وين صور هم از چه زايد از فكر*
اين جهان يك فكرتست از عقل كل* عقل چون شاهست وصورتها رسل* بو عرضلر نه دن طوغر صورتلردن
طوغر يعنى بو اعمال واحوال واقوال مثاللنده اولان عرضلر نه دن طوغر صورتدن طوغر صورت بو كونه اعراضه
نسبتله جوهر كبيدر وبو صورتلر هم نه دن طوغر وحاصل اولور فكرلردن حاصل اولور بو جهان عقل كلدن برفكرتدر
يعنى بو صور كون ومكان عقل كل جانبندن برفكرتدر يعنى برتأمل وتدبرك اثريدر وعقل كل ابتدا وجوده كلان
نور اعظمدر كه جميع موجوداتده متصرف ومدبردر مثلا عقل شاه كبيدر وصورتلر رسوللر كبيدر يعنى فى المثل
بو عقل كل پادشاه كبيدر وصور جميع اشيا آنك ارسال ايلديكى رسل كبيدر پس رسلنده اولان قدرت عجيبه
وصفت غريبه يه نظر قيل تا پادشاه عقلك عظم شاننى اندن فهم ايليه سن (مثنوى) عالم اول جهان امتحان* عالم ثانى
جزاى اين وآن* عالم اولكه دنيادر امتحان جهانيدر عالم ثانى كه مراد آخرتدر بونك وآنك جزاسيدر يعنى عقل كلك فكرت
وعلمندن حاصل اولان جهان ايكى قسمه منقسمدر برى عالم اولكه بو جهان امتحان يعنى عالم شهادتدر وبرى دخى
عالم ثانى يعنى عالم آخرتكه بونك وآنك جزاسى عالميدر (مثنوى) چاكرت شاها جنايت ميكند* آن عرض
زنجير وزندان مى شود* پس بو مقدمه معلوم اولديسه اعمال اگرچه اعراض قبيلندندر ولا يبقى زمانين آنك
شاننددر وبعينها انتقالى خاليا عن عالمها ممكن دكل واما جزاى عمل وآثار حيل ودغل صورت بغلر وصاحبنى
ياقوب داغلر مثلا سنك بنده وچاكرك اى شاهم جنايت وخيانت ايلر اول عرضكه جرم وجنايتدر بنده يه زنجير
وزندان اولور (وقس على هذا الاعمال والجزاء فى الاخرة) مثنوى) بنده ات چون خدمت شايسته كرد*
آن عرض نه خلعتى شد در نبرد* وكذلك عكسه سنك بنده وچاكرك چونكه لايق ومقبول خدمت ايلدى بو عرضكه
مراد خدمت شايسته در نبرد وجنكده برخلعت اولمدمى يعنى بهادرلق ايدنه نيچه خلعت ويرلمدمى (مثنوى)
اين عرض با جوهران بيضه ست وطير* اين ازان وآن ازين زايد بسير* محصل كلام بو عرض جوهرلركه بيضه
وطير كبيدر ياخود معنى جوهرله بو عرض اول بيضه وطير كبيدر يعنى عرض وجوهر يورطه وقوش كبيدر سير ودورله
بو آندن واو بوندن طوغر يعنى بو قوش اول يورطه دن واول يورطه بو قوشدن طوغر سيرده بو عرض وجوهر متكلمينك
تعريف ايلديكى اوزره اولان جوهر وعرض دكلدر كه صاحب تعريفاتك ديديكيدر اول كه ذكر نا بلكه اشاعره نك
تعريفى اوزره دركه اول تعريف العرض لا يبقى زمانين والجوهر ما يبقى زمانين اوزمانا كثيرا در پس بو تعريفك

ماصدقى

ماصدقى اولان جوهر وعرض برى برندن تولد ايلر مثل الطير والبيضة فافهم (مثنوى) گفت شاهنشه
چنين گير المراد* اين عرضهاى تو يك جوهر نزاد* پادشاه عالمپناه اول غلام پرانتباهه ديديكه ولئن سلم بو سن
ديديكك كبى طوت مرادى يعنى تسليم ايده لم كه مراد ومقصود اودركه سن ديدك سكا اندن نه فائده كه سنك بو عرضلرك
برجوهر طوغورمدى يعنى بو سنك اعراض اعمالك برجوهر مقصود طوغورمديكه اول جوهر مقصود حاصل اوله
(مثنوى) گفت مخفى داشتست آنرا خرد* تا بود غيب اين جهان نيك وبد* غلام پادشاهه ايتدى عقل اول جوهرى
مخفى وپنهان طوتمشدر تا بو نيك وبد جهانى غيب ومستور اوله يعنى (الاخلاص سر من اسرارى استودعته
قلب من احببته) حديث قدسيسنك موجبنجه اول عملدن حاصل اولان سر اخلاص وجوهر قرب نوافل وفرائضى
مخفى طوتمشدر عقل تا كم غيب اوله بو نيك وبد جهانى كه اول جهان آخرتدر وآخرته نيك وبد تعبيرى بر فحواى
(يوم تبلى السرائر) انده نيك وبد كما هو حقه ظهور ايلديكيچوندر (مثنوى) زانكه گر پيدا شدى اشكال فكر*
كافر ومؤمن نگفتى جز كه ذكر* زيرا كه اگر فكرك اشكال وآثارى ظاهر اوليدى يعنى اول جهانك نيك
وبد اول جهتدن غائب اوله كه اگر فكر واشكال وصورت نيت پيدا اولسيدى كافر ومؤمن ذكر حقدن غيرى سن
ديمزدى وعالمده كافر قالمزدى حقايق ظهوره كلوردى وجملهسى على السوا مؤمن اولوردى (مثنوى) پس عيان
بودى نه غيب اى شاه اين* نقش دين وكفر بودى بر جبين* عقل اگر آنى مخفى طوتميدى پس اى شاه بوكه مراد نيك
وبد جهانيدر عيان اولوردى غيب اولمزدى دين وكفرك نقشى جبين اوزره عيان اولوردى يعنى عالم حقيقت عيان
اولوردى غيب اولمزدى اى شاه بوذكر اولنان سرائر نقش دين ونقش فكر مؤمن وكافرك ناصيهٔ وجودلرنده ظاهر
اولوردى يعنى نشان ايمان وعلامت كفر هركسه حقيقة نمايان اولوردى اگر سن ديرسككه علامت ايمان
كلمهٔ شهادت واداى صلات وزكات وسائر واجباتدر وعلامت كفر بونلرك تركيدر جواب بونلر علامت صوريدر كه اكثر
منافقيندن دخى ظاهر اولور بلكه (انما الاعمال بالخواتيم) ويوم تبلى السرائر) فحواسنجه فى الحقيقه اصل نقش كفر
ودين روز آخرتده عيان اولور اگر بو عالمده نمايان اوليدى (مثنوى) كى درين عالم بت وبتگر بدى* چون كسى را
زهرهٔ تسخر بدى* قچن بو عالمده بت وبتپرست اولوردى ونيچه كمسه ايچون برآخر كمسه يه زهرهٔ تسخر
اولوردى بلكه و (لكل امرء يومئذ شأن يغنيه) فحواسنجه هركس كندى كارنه مشغول اولوردى (مثنوى) پس
قيامت بودى اين دنياى ما* در قيامت كى كند جرم وخطا* پس بو بزم دنيامز قيامت اولوردى قيامتده كيم
جرم وخطا ايلردى بو مقدمه معلوم اولديسه اعراض واعمالدن حاصل اولان جواهر قرب نوافل وفرائض
واسرار اخلاص مستور ومخفى اولدى تا دار حقيقتده عيانه كله وبو عالمده ديدهٔ ناسدن مستور ومكتوم اوله (مثنوى)
گفت شه پوشيد حق پاداش بد* ليك از عامه نه از خاصان خود* پادشاه ايتدى حضرت حق اگرچه قبيح ونامشروع
عمللرك جزاسنى وعوضنى اورتدى وپنهان ايلدى ليكن عوامدن ستر ايلدى كنديننك خاصلرندن نهان ايلمدى
يعنى اول پادشاه غلام پرانتباهه ديديكه اى غلام ديمه كه اعمالك اثرى بو دنياده مشهود وعيان اولمز حق تعالى
اگرچه ستر ايلدى پاداش وجزاى بدى لكن عوامدن ونامحرملردن كنديننك خاص قوللرندن دكل (مثنوى)
گر بدامى افكنم من يك امير* از اميران خفيه دارم نه از وزير* مثلا بنكه پادشاهم اگر برامير بردام وبنده براغم
يعنى آنك قيد وحبسنى مقصود ايدنم آنى ميرلردن خفيه طوترم وزيردن دكل (مثنوى) حق بمن بنمود پس پاداش كار
وز صورهاى عملها صد هزار* پس حق تعالى بكا ايشك پاداشنى كوستردى بوهم وجهدر حق تعالى
بكا كوستردى چوق كارك جزاسنى وعمللرك صورتلرندن يوز بيك اشكار ايلدى (مثنوى) تو نشانى ده كه من دانم تمام
ماه را بر من نمى پوشد غمام* اى غلام سن بكا عملكدن برنشان وير كه بن بيلورم بالتمام اعمالك نتيجهسنى غمام
ماهى بنم اوزريمه اورتمز يعنى ماه حقيقى ونتيجهٔ اعمال وافعال بنم اوزريمه سحاب شك وارتياب اورتمز (مثنوى
گفت پس از گفت من مقصود چيست* چون تو مى دانى كه آن چه بود وچيست* پس اول غلام ديديكه فاذا كان
كذلك سنكه حقيقت اعمال ونتايج افعاله بو دنياده واقف اوله سن ومآل ومرجعى بيله سن بنم سوزمدن مقصودك
ندر چون سن بيلورسنكه اول نسنه اولديندر پس نه سببدن سؤال ايلرسن (م ى) گفت شه حكمت در اظهار جهان
آنكه دانسته برون آيد عيان* آنچه مى دانست تا پيدا كرد* برجهان ننهاد رنج طلق ودرد* اول پادشاه علم
وحكمت ديديكه اى غلام پراوهام وگمان مجرد علم شهود وعيان غناسنى ويرمز كورمز ميسن اظهار جهانده
حكمت يعنى جهانك اظهارنده حكمت اولدركه علم اللهده دانسته اولان طشره كه عيانه وخارج عالمده
ظهور بوله بالمعاينه كورمزميسن جناب ذى الجلال والكمال ازل ازالده مجاهدين وصابرينك احوال

وافعالنه عالم ایکن مجرد علمله اکتفا ایتمیوب انلری عیان ظهوره کتوروب (ولنبلونکم حتی نعلم المجاهدین
منکم والصابرین) بیورمغله انلری امتحان واختبار ایلدی اکرچه عیان علمه موافقدر ووجود عینی وجود علمی یه
اصلا مخالف اولمز بلکه هر شیئی علی ماهو علیه کان فی العلمدر لکن علمله عیانك ما بیننده چوق تفاوت واردر
مثلا برخاتون اول نسنه یی که قارننده بیلدی وعالمه اولدی تا پیدا ایدوب طوغورمینجه جهان اوزره طوغرمق رنجنی
وولادت دردنی قومدی کذلك صابر مجاهد فی سبیل الله باطن عالمده یعنی مرتبهٔ علمده بنه مجاهد فی سبیل الله
ایدی کذلك صابر علی طاعة الله صابر ایدی لکن مرتبهٔ علمده مجاهد مجاهده زحمتن طوتمدی وصابر اولنلرك
صبر مرارتن ذوق ایتمدی حال بوکه بنه علمده مجاهد وصابرلردر پس معلوم اولدیکه مجرد علم عیان غناسنی ویرمز
وعلم الیقین عین الیقین کبی اولمز پس انکچون ای غلام فعل وقولکله بکا نشان ویردیرم تا علم عینه کله وعلمده
ثابت اولان ظهور بوله یوخسه سنك فعلك وقولك بکا علم افاده ایلسون ایچون نشان ویردیرم (مثنوی)
یك زمان بی کار نتوانی نشست * تا بدی یا نیکی از تو نجست * این تقاضاهای کار ازبهر آن * شد موکل
تا شود سرت عیان * ای غلام نیك کردار علمك عین مرتبه سنه کلمسنك اقتضاسیدرکه برزمان ایشسز اوتورمغه
قادر اولمزسن تا که سندن بر یرامز ایش یا بر ایو ایش صحرامدی وصادر اولمدی یاخود معنی حتی کلمك ویاخود
ایلك سندن صحرامیه یعنی ظهوره کلمیه بو کار وکردارك تقاضالری اندن اوتری سنك اوزریکه موکل اولدی که
تا اعیان ثابتهده اولان سرك عیان اوله وعلم مرتبه سنده اولان وجودك عینه کله (مثنوی) پس کلابهٔ تن
بکجا ساکن شود * چون سر رشتهٔ ضمیرش میکشد) پس تن کلابه سی قنده ساکن اولورچونکم انك سر رشتهٔ ضمیرنی
دست قضا چکر کشدك فاعلی ضمیر اولسه ده جائزدر تقدیر کلام پس تن کلابه سی قنده ساکن اولور
چونکم آنك ضمیر وقلبی تن کلابه سنك رشته سی اوجنی چکر یعنی کلابه ده اولان ایپلك اوجی کلابه یی نیجه
دوندررسه ضمیر وقلب دخی تنی اول اسلوب اوزره دوندوروب اندن اقوال وافعال ظهوره کتوررکلابه شول
نسنه درکه انك اوزرینه ایپلك صاررلر (مثنوی) تاسهٔ تو شد نشان آن کشش * بر تو بیکاری بود چون جان کنش
سنك تاسه وغمك اول چکمكك نشانی اولدی ایشسزلك سنك اوزریکه جان چکشمك کبی اولور یعنی برکارك
عدم حصولنه سنك تاسه لنمغك اولدی دست قضاء الهی سنی اول کاره چکمه سنك نشانی اولدی حتی سنك اوزریکه
بی کارلق وبطاللق جان چکشمك کبی وسنی قلبنده اولان تاسه بولاری اول کاره جذب وکشیده قیلور پس اول کارکه
بحکم تقاضای قضای الهی ومراد ربانی هرنه ایسه بو وجهله ظهور قیلور (مثنوی) این جهان وآن جهان
زاید ابد * هر سبب مادر اثر از وی ولد * چون اثر زایید آن هم شد سبب * تا بزاید ز اثرهای عجب * این سببها نسل
بر نسلست لیك * دیدهٔ باید منور نیك نیك * درین جهان ودران جهان تقدیر بنده درتقدیر معنی بو جهانده واول
جهانده ابدی طوغر هر سبب مادر ومصدر در واثراندن طوغر بوهم وجهدر بو جهان واوجهان ابدی طوغورر
هر سبب مادر واثر اول سبیدن ولددر یعنی سبب مادر واثر فرزند کبیدر چونکم سببدن اثر طوغدی اول اثر دخی
سبب اولدی یعنی چونکم برسببدن بر اثر طوغدی اول اثردن دخی برکار آخره سبب اولدی تا اول اثردن عجب اثرلر
طوغر یعنی حتی اندن دخی آثار عجیبه واثمار غریبه طوغر مثلا ظهور وجود شجر ایچون بر دانه دکسك
ویا اکسك سن اول دانه یه سبب اولورسن واول دانه وتخم اثر اولور کذلك اول دانه شجره سبب وشجر ثمره سبب وثمر
اجتنابه واغتذایه واغتذا نشو ونمایه ونشو ونما قوت وقدرت بدنه وقوت بدن بو جهانده اولان کار وکرداره وبو جهانده
اولان کار وکردار رؤیت نتایج کردار ایچون حشر وانتشاره واول جهانده حشر ونشر اولمق سؤال وحسابه وسؤال
وحساب ثواب وعقابه وثواب که نعم بی نهایه در ابد الآباد تنعم وجود عامل خیره سبب اولور وکذلك عقاب وعذاب
متنوعه الی مالانهایه ایلام وجود فاعل شره باعث اولور بو سببلر نسل نسل اوزره در اما حددن زیاده منور بر دیده
کرك که بونلری مشاهده ایتمکه قادر اوله بو سببلر نسل بر نسلدر ویری برینه متسلسلدر الی مالانهایه اکرچه دار نعیم
ودار جحیمده منقطع اولورظن اولنور اما منقطع دکلدر زیرا دائما اهل نعیم تنعمده هر آنده برشانله کذلك
اهل جحیم عذابده برحالله پس معلوم اولدیکه بو جهانده واول جهانده ابدی سببلر طوغر وهر سبب مادر کبی وهر اثر
اکا فرزند کبی اولور بو اسباب متسلسله وآثار متولده یی کورمکه بر دیدهٔ انور وبصر منور کرکدر هر کسك بصر بصیرتی
موالید ونتایج اعماله بصیر دکلدر (مثنوی) شاه با او در سخن اینجا رسید * یا بدید از وی نشانی یا ندید * پادشاه سوزده
اول غلامله بو محله ایرشدی اول غلامدن پادشاه برنشان کوردی یا کورمدی یعنی آنك جوهرندن وحقیقتندن
یا برعلامت کوردی یاخود کورمدی (مثنوی) گر بدید آن شاه جویا دور نیست * لیك ما را ذکر آن دستور نیست

اول سر درونی طلب ایدیجی شاه اکر اول غلامدن برنشان کوردی ایسه بعید دکلدر لیکن آنی بیان وعیان
ایتمکه بزه دستور یوقدر زیرا هر سری نا اهله افشا ایلمکه اجازت اولمز (مثنوی) چون زکرمابه بیامد آن غلام
سوی خویشش خواند آن شاه همام * چونکه اول غلام حمامدن کلدی اول اولو پادشاه اول غلامی کندی جانبنه
اوقودی یعنی کندینك حضورینه دعوت ایلدی (مثنوی) کفت صحالك نعیم دائم او * بس لطیفی وظریف وخوب رو
اول پادشاه کامکار حمامدن کلان غلام معرفت کرداری حضورینه دعوت ایدوب اکا دیدیکه الله سکا صحت
ویرسون وسنك ایچون نعیم دائم حاصل اولسون زیرا زیاده لطیفسن وظریف وخوب روسن صحالك انتصابی فعل
محذوفله درسقیالك قبیلندندرکه سماعیدر رای سقاك الله سقیا دیمك نیجه ایسه کذلك ای صحك الله صحا دیمك اولورکه
بو کونه کلام موقع دعاده استعمال اولنور کذلك نعیم دائم دخی موقع دعاده در زیرا نعیم دائم علیك دیمکدر
نعیم دائم مبتدا علیك خبریدر اصلنده بو دخی (انعم الله علیك نعیما دائما) ایدی مصدر فعلنه دلالت قیلدیغیچون
فعل حذف اولنوب (نعیما دائما) باقی قالدی پس دوام وثباته دلالت ایتسون ایچون نصبدن رفعه عدول قیلنوب
(علیك نعیم دائم) قالدی اکثر محلده خبرك حذفی جائز اولدیغنه بناء خبر موقعنده اولان جار مع المجرور حذف اولنوب
دوام ایله موصوف اولان مبتداء نکره باقی قالدی پس تقدیر کلام (صحك الله صحا وانعم الله علیك نعیما دائما) دیمك اولور
ومصرع ثانی بو دعایه علت منزله سنده اولور (مثنوی) ای دریغا کر نبودی در توان * کز برای تو همی کوید فلان *
ای دریغ اکر سنده اول اولمیدی که فلان سنك ایچون سویلر یعنی شول اخلاق ذمیمه وافعال خبیثه اکر سنده
اولمیدیکه سنك حقنده سنکله رفیق اولان خواجه تاشك انلری سویلر (مثنوی) شاد کشتی هرکه رویت دیدی *
دیدنت ملك جهان ارزیدنی * هر شول کسه که سنك یوزیکی کوریدی شاد اولوردی سنی کورمك جهانك
ملکنه دکردی (مثنوی) کفت رمزی زان بکوای پادشاه * کز برای من بکفت آن دین تباه * بو غلام چونکم
پادشاهدن بو سوزلری ایشتدی پادشاهه ایتدی ای پادشاه اول غلامك بنم حقمده سویلدیکندن بررمز سویله که اول
دینی خراب بندن اوتری نه سویلدی (مثنوی) کفت اول وصف دورویت کرد * کاشکارا تو دوایی خفیه درد *
پادشاه اکا ایتدی اول اول غلام سنك دورویلکی یعنی ذو الوجهین اولمکی وصف ایلدی که سن آشکاره دواسن
نهانی دردسن یعنی ایکی یوزلی منافقسن خویدرکه ظاهرا دوا وشفا کورینورسن وباطنا غائبده
زخم ودرده سبب اوله جق غیبت ومذمتلر قیلور (مثنوی) خبث یارش را چو از شه کوش کرد * در زمان دریای خشمش
جوش کرد * چونکم شاهدن کندی یارینك خباثتنی استماع ایلدی فوری آنك غضبی دریاسی جوش ایلدی
مثنوی) کف بر آورد آن غلام وسرخ کشت * تا که موج هجو از حد کذشت * اول غلام آغزی اوزره کوپك
کتوردی وبوزی قزل اولدی تا کم اول غلامك هجو وقدح ایلمك موجی حددن کچدی (مثنوی) کفت زاول دم که
با من یار بود * همچو سك در قحط بس که خوار بود * دیدی اول دمدن که او بکا یار اولدی قحطده کلب کبی چوق
نجاست ییجی ایدی (مثنوی) چون دمادم کرد هجوش چون جرس * دست بر لب زد شهنشاهش که بس * بو غلام
اول غلام نیکو خصالك هجونی چونکم دمبدم جرس کبی ایلدی وآنك وافر قدح وذمنی سویلدی شهنشاه
آنك لبی اوزره ال اوردی بو یله دیو که بسدر یعنی آنك آغزنه ال اوردی اول غلامك حقنده ذم وقدح ایلمه بو قدر کفایت
ایلردیدی (مثنوی) کفت دانستم ترا از وی بدان * از تو جان کنده ست واز یارت دهان * پادشاه اکا ایتدی سنی
اول غلامدن اول امتحان واسطه سیله بیلدم وسنکله آنك ما بیننی فرق وتمییز قیلدم سندن جان قوقمشدر ویارکدن
آغز قوقمشدر یعنی سنك جانك خبیث قوقر وسنك رفیقکك دهانی قوقر (مثنوی) پس نشین ای کنده جان از دور تو
تا امیر او باشد ومأمور تو * ای جانی قوقمش سن ایراقدن کیرو ده اوتور تا اول اغزی قوقمش جانی پاك امیر اوله سن آنك
تحت یدنده محکوم ومأموری اوله سن بونده تنبیه بودرکه اول کسه که آغزی پاك وجانی ناپاك اوله ولسانی علم وفضله
پر اولوب درونی اخلاق خبیثه واوصاف ردیه ایله طوله اول کسه من حیث المرتبه عند الله اخلاق حمیده صاحبی
اولنلردن سفلی وپستدر زیرا حق تعالی (ان الله لا ینظر الی صورکم ولا الی اعمالکم بل ینظر الی قلوبکم ونیاتکم) حدیثنك
فحواسنجه قلوبه ناظردر صورتنه واقواله ناظر دکلدر (مثنوی) در حدیث آمد که تسبیح از ریا * همچو سبزهٔ کولخن
دان ای کیا * حدیث شریفده کلدیکه ریادن وسمعه دن اولان تسبیحی ای اولو کلخن ومزبله ده بتن سبزه کبی بیل که
اعتباری وقدری یوقدر (مثنوی) پس بدان که صورت خوب ونکو * با خصال بد نیرزد یك تسو * پس قصه دن
حصه بودرکه بیل که خوب وزیبا صورت قبیح خویلرله برتسویه دکمز یعنی بیل که صورت خوب ونکو خصال بد ایله
برفلس اجره دکمز ودانهٔ خردل قدر قیمتی اولمز واهل حق اولان برکسه نك حسن خلق اولمسه مجرد حسن خلقه

رغبت قیلمزا آنکچون حضرت رسول علیه السلام اکثریا بیورررلردیکه (اللهم کما حسنت خلقی فحسن خلقی وعن جریر
ابن عبدالله رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم یا جریر انك امرء قد حسن الله خلقك فحسن خلقك
وقال علیه السلام حسن الخلق خلق الله الاعظم (مثنوی) ور بود صورت حقیر و ناپذیر * چون بود خلقش نکو
در پاش میر * واکر صورت حقیر و نامقبول اوله چونکه خویی خوب اوله آنك ایاغنده اول (مثنوی) صورت ظاهر فنا
کردد بدان * عالم معنا بماند جاودان * ظاهر صورتی فنا اولور بـل معنی عالمی باقی قالور پس عالم صورتی قویوب باقی
اولان عالم معنانك طالبی اول (مثنوی) چند بازی عشق با نقش سبو * بکذر از نقش سبو رو آب جو * سبو نقشنه نیجه
بر عشق اوینارسن و محبت ایلرسن سبونك نقشندن کچ یوری آب طلب ایله یعنی صورت جسمدن کذر ایدوب انده
اولان آب معنانك طالبی اول که مقصود اولدر (مثنوی) صورتش دیدی زمعنی غافلی * از صدف دری کزین
کر عاقلی * اول سبونك صورتنی کوردك ولیکن معنادن غافل سن اکر عاقل ایسك صدفدن لؤلؤیی اختیار ایله
زیرا صدفدن مقصود لؤلؤدر کذلك صورت جسمدن مقصود معنی و خوی نیکودر (مثنوی) این صدفهای قوالب
در جهان * کرچه جمله زنده اند از بحر جان * بو صدفلر مثابه سنده اولان قالبلر جهانده اکرچه جمله سی
جان دریاسندن زنده درلر (مثنوی) لیك اندر هر صدف نبود کهر * چشم بکشا در دل هر یك نکر * لیکن هر صدفده
کهر اولمز چشمکی آچ هر بر صدفك ایچنه نظر ایله (مثنوی) کان چه دارد وین چه دارد وا کزین * زانکه
کمیابست آن در ثمین * که اونه طوتر و بونه طوترا ورندیله یعنی هر کسله که مصاحبت ایلرسن صدف درونه نظر ایله کور که
نه کونه جوهر طوتردر معنادن خالیمدر ویا خود پر درمیدر نظر ایله زیرا که اول در ثمین کمیابدر مرادی قیمت اولان
در معنی هر کسده بولنمز (مثنوی) کر بصورت می روی کوهی بشکل * در بزرکی هست صد چندانکه لعل * اکر صورته
کیدرسن یعنی صورته نظر ایدرسن بر طاغ شکلده و بیوکلکده یوز اوتقدر که لعلدر یعنی صورت جسامتده بر طاغ
لعلدن اکرچه نیجه بیك مرتبه بیوکدر ولکن لعل من حیث المعنی قیمت و شرف جهتندن کوهدن نیجه مرتبه
اعظمدر (م ی) هم بصورت دست و پا و پشم تو * هست صد چندانکه نقش چشم تو * هم صورتده سنك دست و پایك
و صاج و صقالك و سائر اعضاك یوز اوتقدر واردرکه سنك چشمکك نقشیدر (مثنوی) لیك پوشیده نباشد بر تو این *
کز همه اعضا دو چشم آمد کزین * لیکن سنك اوزریکه بو پوشیده اولمز و سائر بصیر اولنلره دخی بو معنی مستور
دکلدر که جمیع اعضادن ایکی چشم کزین و مختار کلدی (مثنوی) از یك اندیشه که آید اندرون * صد جهان
کردد بیك دم سرنکون * بر فکردنکه اول فکر درونه کلور بر دمده یوز جهان باشی آشغه اولور یعنی بر اندیشه دن نیجه
عالم خراب اولمق مقرر اولور نته کم بو معنایی توضیح ایچون سلطانك وجودنی تمثیل طریقیله ایراد بیوررلر (مثنوی)
جسم سلطان کر بصورت یك بود * صد هزاران لشکرش در پی رود * مثلا پادشاهك جسم و ذاتی اکرچه صورتده
بردر آنك آردنجه نیجه یوز بیك عسکر کیدر (مثنوی) باز شکل و صورت شاه صفی * هست محکوم یکی فکر خفی *
کیرو کزین و عالیقدر شاهك شکل و صورتی بر خفی فکر و اندیشه نك محکوم و مغلوبیدر پس بر فکر بادی نظرده
اکرچه حقیر کورینورلیکن معناده غایتله عظیم الشان و رفیع العنوان اندر (مثنوی) خلق بی پایان زیك اندیشه بین *
کشته چون سیلی روانه بر زمین * بی پایان خلقی بر اندیشه دن کور بر اوزره بر سیل کبی روانه اولمش زیرا خلقك
حرکات و سکناتی فکرلرینه تابعدر (مثنوی) هست آن اندیشه پیش خلق خرد * لیك چون سیلی جهانرا خورد و برد
اول اندیشه خلق قتنده اکرچه خرد و لاشیئدرلیکن بر عظیم سیل کبی جهانی یدی و التدی یعنی ازاله ایتدی (مثنوی
پس چو می بینی که از اندیشهٔ * قائمست اندر جهان هر پیشهٔ * پس بو ابیات مقدمه ده ذکر اولنان مقدمه معلوم
اولدیسه و مرئی اولمق مرتبه سن بولدیسه چونکم کوررسن که بر فکردن قائم و ثابتدر جهانده هر بر صنعت
(مثنوی) خانها و قصرها و شهرها * کوهها و دشتها و نهرها * خانلر و قصرلر و شهرلر و طاغلر و صحرالر و ایرماقلر
(م ی) هم زمین و بحر و هم مهر و فلك * زنده از وی همچو دریا از سمك) هم زمین و دریا و هم آفتاب و فلك اول فکردن زنده در
ماهی دریاده زنده اولدیغی کبی جواب شرط بو بیتدر (مثنوی) پس چرا از ابلهی پیش تو کور * تن سلیمانست و اندیشه
چو مور * فاذا کان کذلك بویله اولدیسه نیچون سن کورلك قتنده ابلهلکدن تن سلیماندر و فکر مور کبیدر یعنی
تن عالمی سلیمان و عقل و اندیشه عالمی مور کبیدر بو محلده اندیشه دن مراد عقل مدبردر که فکر و اندیشه آنك تدبیرینك
اثریدر پس ذکر سبب و ارادهٔ سبب قبیلندن اولور و جهانده هر پیشه نك عقل و اندیشه ایله قائم اولمسی عقلانك
معلومیدر مثلا جمیع بیوت و قصور عقلادن صدور ایلمشدر و تعمیر بلدان و مدائن عقل و اندیشه ایله اولمش و قری
و قصبات آنلرله قیام و انتظام بولمشدر و کذلك جمیع جبال راسخات و صحاری و بیابان واسعات و ممدودات و بونلرده

اولان انهار جاریات و نباتات و حیوانات جمیعا عقل فعال ایله قائم اولمش و انتظام بولمشدر زیرا جمیع عنصریاتده متصرف
اولان عقل فعالدر هم زمین خاکسار و بر و قراده و جمله بحارده دخی متصرف اولان بو عقلدر و کذلك شمس نوار
و فلك دوار دخی تدبیر عقل ایله قائم و منتظمدر که عقول عشره بو افلاك تسعه ده مدبر و متصرفلردر پس هر شیئك
ملکوتی اول شیئك وجودنده مدبر و متصرفدر بارادة الخالق که اول شیئك اول عقل و اندیشه سیدر نته کم جناب حق
بو معنایه اشارت ایدوب بیوررلر (فسبحان الذی بیده ملکوت کل شیء والیه ترجعون (مثنوی) می نماید پیش چشمت که
بزرك * هست اندیشه چو موش و کوه کرك * سنك چشمك قتنده طاغ عظیم کورینور اندیشه موش کبی
و طاغ کرك کبیدر یعنی سنك دیدهٔ عقلك قتنده کوه بزرك کورینور و فکر حقیر کورینور مثلا طاغ قورد کبی عظیم
و فکر موش کبی حقیر کورینور (مثنوی) عالم اندر چشم تو هول و عظیم * ز ابر و رعد و چرخ داری لرز و بیم * عالم سنك
چشمکده مهیب و عظیمدر ابردن و رعدن و چرخدن لرزه و خوف طوترسن و بونلری بنفسها فاعل ظن ایلدیککدن
بونلرك ظاهر اولان هیبتندن خشیت ایدرسن (مثنوی) از جهان فکرتی ای کم ز خر * ایمن و غافل چو سنکی بیخبر *
ولکن فکر جهانندن ای خردن کم حجر لا یفهم کبی ایمن و غافلسن یعنی عالم صورتده قالوب جماد کبی عالم معنادن
بی خبر اولمشسن (مثنوی) زانکه نقشی وز خرد بی بهرهٔ * آدمی خو نیستی خر کرهٔ * زیرا که نقش و صورتسن
و عقلدن بی بهره سن آدم خویلو دکلسن خر یاوروسیسن آدم خویلو اولمق اولدر که معنادن غافل اولمیه و خر کبی
اسیر لذت نفسانی قالمیه بلکه عبادات و طاعاته سعی ایدوب رضای حق الله کتوره و کندویی حیوانیت
صفتلرندن خلاص ایدوب انسانیت مرتبه سنه یتوره (مثنوی) سایه را تو شخص می بینی ز جهل * شخص از آن
شد نزد تو بازی و سهل * جهلکدن سن سایه یی شخص کوررسن یعنی بو عالم صورتی که فی المثل سایه کبیدر بونی ذات
و عین موجود کوررسن اول سببدن شخص سنك قتکده بازی و سهل اولدی شخصدن مراد بر شیئك عین ثابته سی
و یا خود روحیدر پس صورتی کورن و اکا فریفته اولان کسه نك چشمی قتنده صورت عالی و عظیم کورینوب
شخص مثابه سنده اولان روح و یا خود عین ثابته سهل و یسیر کورینور (مثنوی) باش تا روزی که آن فکر
و خیال * بی حجابی بر کشاید پر و بال * صبر ایله شول برکونه دکن که اول فکر و خیال زیاده حجابسز پر و بال آچه
یعنی فکر و خیال یوم قیامتده ظهوره کله و پرواز قیله اول زمان حقیر عد ایلدیکك فکر و خیالك عظم شاننی
کوره سن (مثنوی) کوهها بینی شده چون پشم نرم * نیست کشته این زمین سرد و کرم * طاغلری پشم کبی ملایم
و نرم کوررسن (کما قال الله تعالی و تکون الجبال کالعهن المنفوش) بو صووق واسی بری یوق اولمش کوررسن (مثنوی)
نه سما بینی نه اختر نه وجود * جز خدای واحد حی ودود) نه آسمان نه کوکب نه وجود کوررسن حی و ودود واحد خدادن
غیری یعنی آسمان و کواکب و سائر موجوداتدن هیچ بر شیء کوره مزسن بلکه همان واحد و زنده و محبوب
اولان خدای تعالی یی کوررسن اول کون (لمن الملك الیوم) کندی دیه و اکا بر شیء جواب ویره میوب نه کندی
لله الواحد القهار) دیه (مثنوی) یك فسانه راست آمد یا دروغ * تا دهد مر راستیها را فروغ * بر فسانه راست
کلدی و یا دروغ کلدی یعنی قصه نك صدقنه و کذبنه اعتبار یوقدر بلکه مقصود اندن همان حصه پذیر اولمقدر تا قصه
راستلقلره فروغ ویره یعنی کرچکلره رونق و لطافت ویره اول قصه بودر (حسد کردن حشم بر غلام خاص
(مثنوی) پادشاهی بندهٔ را از کرم * برکزیده بود بر جمله حشم * بر پادشاه بر بنده سنی مجرد کرمندن جمیع حشم اوزره
کزیده و اصطفا ایلمشدی (مثنوی) جامکی او وظیفهٔ چل امیر * ده یکی قدرش ندیدی صد وزیر * آنك قفتان بهاسی
قرق امیرك وظیفه سی ایدی یوز وزیر انك قدرنك اونده برینی کورممشدی و مرتبه سنك عشر و عاشرینه ایرممشدی
(مثنوی) از کمال طالع و اقبال و بخت * او ایازی بود و شه محمود وقت * طالعنك کمالندن و اقبال و بختندن
اول بنده بر ایاز ایدی و پادشاه زمانك محمودی ایدی (مثنوی) روح او با روح شه در اصل خویش * پیش از این تن
بوده هم پیوند خویش * اول خاص بنده نك روحی پادشاهك روحی ایله کندینك اصلنده یعنی عالم ازلده بو تندن
اول هم اتصال و قرابت واقع اولمشدی و تعارف و ایتلاف روحانی سبقت قیلمشدی پس ازلی اولان کار و کردارك
اسرارینی بو مناسبتله بیان ایلمکه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) کار آن دارد که پیش از تن بدست * بکذر از اینها که
نو حادث شدست * کاری اول طوتر که تندن مقدم اولمشدر یعنی تن عالمنه کلمزدن اول اکا کار قیلمق و صالح اولمق سبقت
قیلمشدر بونلردن کچ که یکی حادث اولمشدر یعنی بو بدندن ظهوره کلان و صکره دن حادث اولان کار و کرداره اعتبار
ایله که نظر اکر نیك واکر بد اول حادث اولان کاره دکلدر بلکه فاتحه یه در و یا خود خاتمه یه در که خاتمه فاتحه ده اولانه
مخالفت ایلمز (مثنوی) کار عارف راست کونه احولست * چشم او بر کشتهای اولست * کار عارف ایچوندر

یعنی حضرت خدانك ایشلرینه نظر ایلمك عارفه مخصوصدر زیرا عارف احول دكلدر اول عارفك كوزی اولده اكان
تخملر اوزره‌در كه آخرده بتمز الا كه همان ازلده اكان (مثنوی) آنچه كندم كاشتندش وانچه جو* چشم او انجاست
روز وشب كرو* اول نسنه كه ازلده آنی بغدای اكدیلر ویا خود اول نسنه‌یی كه اریه اكدیلر روز وشب عارفك چشمی
اورایه رهندر یعنی ازل جانبنه مقیددر بو طرزده هرنه كه عالمده حادثه اولورسه آنی سر قضانك اثری بیلور وشقی اولانی
وسعادت بولانی ازلده اولان عین ثابته‌لرینك اقتضاسندن فهم قیلور (مثنوی) انچه آبستست شب جز آن نزاد*
حیلها ومكرها بادست باد* بیورمشلردیكه عارفك كوزی كشته‌های اولدركه ازل ازلده بركسه‌نك
زمین وجودنه برتری اكلمشدر ویاخود شعیر سعیری دكلشدر كیجه كوندز عارفك كوزی فاتحه وسابقه‌ده اولان
مامضایه‌در (ولهذا قال بعض العارفین قبل من قبل فی الازل بلا علة ورد من رد فی الازل بلا علة وقال علی كرم الله
وجهه الناس یخافون من الخاتمة بحكم انما الاعمال بالخواتم وانا اخاف من الفاتحة لان الخاتمة لا تكون الا علی
مقتضی الفاتحة) پس برمفحوای اللیلة حبلی شب اول نسنه‌یی كه بو كاودراندن غیری طوغورمدی یعنی اول نسنه‌یی كه
شب ازل حامله اولدی روز دنیاده وروز عقباده اندن غیری برشیء طوغمدی بو تقدیرجه حیله‌لر ومكرلر باددر باددر
یعنی تقدیر الهی‌یه مكر وحیل بادو هوای بی محلدر زیرا (الحذر لا یغنی عن القدر) دروازله علی طریق الاستعارة شب
تعبیر ایلدیلری ابصار عقول وافكارك آنی ابصاره قدرتی اولمیوب كیجه كبی عیون عقول ناسدن مستور
اولدیغی ایچوندر واللیلة حبلی حدیثنك سری بودر اما ظاهر معناسنی شاعرك بو بیتی افاده ایدر (بیت) دورانكه
حادثاته هر كیجه یو كلیدر* كون طوغمدن نلر طوغه كم بیله‌نا كهان (مثنوی) كی شود دلخوش بحیلتهای كش*
انكه بیند حیلت حق برسرش* چون محبوب ودلپذیر اولان حیله‌لر اله دل خوش اولور اول كسه كه خدای تعالینك
حیله‌سنی انك حیله‌سی اوزره عالی وغالب كوره برسر بونده عالی وغالب معناسنه‌در (مثنوی) اودرون دام
دامی مینهد* جان تو نه آن جهد نی این جهد* او حیله‌سنه وعقلنه اعتماد ایدن كسه دائم دام ایچره‌در وبردام قوررسنك
جانك حقیچون نه دام قورتلورونه دام قوین كسه قورتلور مصرع ثانی قسم در بجان تو تقدیرنده وتقدیر كلام بویله
دیمك اولوركه اول حیله وتدبیرینه مغرور اولان واعتماد قیلان كسه دام قضا ایچره مقید ومحبوسدر حال بوكه كندی
نجه سنك صیدی ونجه سنك دخی دفع وكیدی ایچون بر دام قویوب حیله وتدبیر جانبنه ذاهب اولورسنك حیات
وبقالك حقیچون نه بو كونه كسنه قضای الهیدن خلاص اولور ونه آنك دام مثابه‌سنده اولان حیله وتدبیری نجات
بولور بلكه هرایكیسی مغلوب ومقهور اولوب امر قضا هرنه ایسه ظهوره كلور دیمك اولور (مثنوی) كر برویـد
ور بریزد صد كیاه* عاقبت بررویـد آن كشتة اله* بوز كیاه وچمن اكر بتر واكر دوكلور ویتر عاقبة الامر حضرت
اللهك اول اكلمشی بتر یعنی انسانك زمین وجودندن اكر برفعل بتر واكر یتر عاقبت حضرت حق ازلده هرنه تخم
اكدیسه آنك وجودنده اول بتر (مثنوی) كشت نو كارند بر كشت نخست* این دوم فانیست وآن اول درست
مثلا اولدن اكلمش اكین اوزره یكی اكین اكرلر بو ایكنجی صكره‌دن اكلن اكین فانیدر واول اول درست وثابتدر زیرا
اول اكان تخم كوكلشمش ویرلشمشدر صكره‌دن اكلن تخمك ثبات واستقراری یوقدر (مثنوی) تخم اول كامل
وبكزیده است* تخم ثانی فاسد وپوسیده است* اولكی تخم كامل وكزیده ومقبولدر تخم ثانی فاسد وچوركدركه
زمانسزا كلمشدر چونكم هرشیء تقدیر الهینك مقتضاسی اوزره اولدیغی بیان بیوردقد نصكره عبدده لازم اولانیده
بیوررلر (مثنوی) افكن این تدبیر خود را پیش دوست* كرچه تدبیرت هم از تدبیر اوست* بو كندی تدبیرینی
دوستك اوكنه براق اكرچه سنك تدبیرك دخی هم اول خدانك تدبیرندندر (مثنوی) كار آن دارد كه حق افراشتست
آخر آن رویـد كه اول كاشتست* كار وتأثیری اول طوتركه حضرت حق بوجلتمشدر آخر اول بتركه اول اكلمشدر
هرنه كه بو دنیا وآخرتده ظهوره كلورسه ازلده مقدر اولان كارلرك اثریدر (مثنوی) هرچه كاری از برای حق بكار*
چون اسیر دوستی ای دوستدار* هرنه اكرسك اول خدا ایچون اك چونكم ای دوستدار بر دوستك اسیریسن یعنی
ای خدایی دوست طوتیجی چونكم سن انك اسیریسن هرنه كار ایلرسك انكیچون ایله تا آنك مقابله‌سنده نجه
اجر وجزا بوله‌سن (مثنوی) كرد نفس دزد وكار او مپیچ* هرچه آن نه كار حق هیچست هیچ* دزد ودغل نفسك
وآنك كار ومقصودنك چوره‌سنه طولنمه زیرا هرنسنه كه اول حضرت حق ایشی دكلدر هیچ درهیچدر (مثنوی) پیش
از انكه روز دین پیدا شود* نزد مالك دزد شب رسوا شود* اندن اول كه روز دین پیدا اوله ویوم قیامت ظهوره كله
مالك الملكك قتنده كیجه خرسزی رسوای اولور (می) رخت دزدیده بتدبیر وفنش* مانده روز داوری بر كردنش* اول
دزد شبك فن وتدبیریله مسروق اولان رختی عدل كونی آنك كردنی اوزره قالمش اولور رخت دزدیده‌دن مراد حیله

وخدعه ایله اشلدیكی اعمال اولوركه روز جزاده آنك بوینده قالور ودزد شبدن مراد روز آخرتدن غافل اولوب
بو دنیا كیجه‌سنده مكر وحیله ایله جلب حظ نفس ایلین كسه‌لر اولور (مثنوی) صد هزاران عقل باهم برجهند*
تا بغیر دام او دامی نهند* نجه یوز بیك عقل اتفاقله صچرارلر یعنی جمله‌سی اتفاق ایلیوب دام قضادن خلاص
ایچون تدبیر ایدرلر تا اول خدانك دامندن غیری بردام قویه‌لر وآنك مرادو امرینی تغییر ایدوب مقتضای نفسلرینه
اویه‌لر (مثنوی) دام خود را سخت تریابند وبس* كی نماید قوتی با باد خس* كندی داملرینی سخت تربولورلر وانجق
یعنی برمرتبه حیله وتدبیر دامنی وضع ایدرلركه آنلرك عقللری اول وضع ایلدكاری حیله وخدعه دامنه زیاده
اعتماد ایلدیكندن آنی محكمتر وقوی بتر كورورلر انجق اما چون خار وخس باده برقوت كوستررر یعنی تدبیر وتدارك
خلق عالم خس وخاشاك مثابه‌سنده وقضا وارادت الهی باد صرصر منزله‌سنده در خس وخاشاك باد صرصره قوت
كوستره‌میوب مقابله ایده‌مدیكی كبی تدبیر وتدارك خلق دخی ارادت حقه مقابله قیله‌مز وقوت وقدرت كوستره‌مكه
قادر اوله‌مز (مثنوی) كر تو كویی فائده هستی چه بود* در سؤالت فائده هست ای عنود* سائله بو سؤال
ابیات متقدمه‌ده قضا وقدره متعلقه اولان معانی مذكوره‌دن ناشی اولور زیرا بیورمشلردیكه كاری اول كسه طوتركه
تندن اول موجود اولمشدر كچ اول كارلردن كه بو دنیاده نو حادث اولمشدر شب ازل هرنه‌یی كه حامله اولمشدر
طوغه‌جق اولدر وآخر الامر بته‌جك تخم اولدر صد هزاران عقل بری برینه متفق اولدقلری حالده صچررلر واقدام
واهتمام قیلورلر تا كم خدانك دامندن غیری بردام قویه‌لر یعنی انك مرادو امرندن ایروم مرادو امرلرین اجرا ایده‌لر
حال بوكه كندی داملرنی وحیله ومرادلرنی سخت تربولورلر بو زیاده عجب كه چون قوت كوستررر باد صرصره خس كه اول
بونلرك حیله وتدبیریدر پس بو سوزلر سؤالدن ناشی اولوركه هركس بو دنیاده ازلده اكلنی بولیجق وبو عالمده ظهوره
كلان عین اعیان ثابته‌ده موجوده اولان احكام اولیجق بو هستیء خارجی حاصلی تحصیل اولور وبو جهان عبث
وبی فائده حكمن بولور پس سؤال مقدره‌دن بو سؤالی دفع ایدوب بیوررلركه اكرسن دیرسك ای سائل فائده هستیء
خارجی تقدیر مذكور اوزره نه اولدی ای عنود سنك سؤالكده فائده واردر یعنی سنك سؤالكده كه اول جمله
وجود خارجیه‌دن برشید رفائده واردر ای عنود ولجوج (مثنوی) كرندارد این سؤالت فائده* چه شنویم این را
عبث بی عائده* اكر سنك بو سؤالك فائده طوتمیه یعنی سنك سؤالك كه هستیء خارجیه‌دن بریدر فائده طوتمیه
بو سؤالكی عائده‌سز عبث نه استماع ایده‌لم (مثنوی) ورسؤالت رابسی فائدهاست* پس جهان بی فائده
آخر چراست* وكرسنك سؤالك چوق فائده‌لری وارایسه یعنی اكرسنك سؤالكده چوق فائده‌لر وارایسه كه اول
فوائد مستوره ومخفی اولان علومك سؤالك واسطه‌سیله ظهوره كلمش ایسه پس جهان آخر نیچون فائده‌سزدر یعنی
پس جهان كه آثار علم خدا وصور قدر وقضادر نیچون بی فائده‌در بو معنی من وجه حاصلی تحصیل اولان قبیلدن
دكلدر اكرچه من وجه بی فائده وحاصلی تحصیل قبیلندندرنته كم بیوررلر (مثنوی) ور جهان از یك جهت
بی فائده‌ست* از جهتهای دكر پرعائده‌ست* وكر جهان برجهتدن فائده‌سز ایسه غیری جهتلردن پرعائده‌در یعنی
اكر جهان برجهتدن بی فائده وحاصلی تحصیلدركه اول (فرغ ربكم من امر العباد) حدیثنك مقتضاسنجه
امور عباد جمیعا بلا زیادة ولا نقصان ازل آزالده مثبت ومقرر اولمشدر وما كان وما یكون هرنقدر شیء وارایسه
قضا وقدرده ثابت اولدیغی اوزره بعینه ظهوره كلمه‌سیدر اما عالمده اولان عینه وغیبده اولان شهادته ومعناده
اولان شكل وصورته كلدیكی جهتلردن وهرشیء اعیان ثابته‌لری مقتضاسنجه كندی خواص وآثارلرین
اظهار ایلدیكی حیثیتلردن پرعائده وفائده‌در پس ظهور اشیا مطلقا پرفائده‌در وباطل وعبث دكلدر باعائده‌در
(بیت) فلا عبث والخلق لم یخلقوا سدی* وان لم تكن افعالهم بالسدیدة* اكرچه افعال غیر سدیده‌یه نظر
اولنسه وبعض شیء بعض شیئه نسبت قیلنسه باطل وبی فائده كورینور لكن فی نفس الامر وحقیقة الحال
برمفحوای (وما خلقنا السماء والارض وما بینهما باطلا) هیچ برشیء باطل وبی فائده دكلدر نته كم بعض شیئك بعض شیئه
نسبتله باطل وبی فائده اولمسی كلك باطل وبی فائده اولمسنی مستلزم اولمدیغیچون بیوررلر (مثنوی) فائدهٔ
تو كرمرا فائده نیست* مرترا چون فائده‌ست از وی مایست* حسن یوسف عالمی را فائده* كرچه براخوان
عبث بد زایده* ای فائدهٔ هستی ندر دیو سؤال ایدن كسه وجود مطلقا خیر محضدر لكن بعض وجود بعض وجوده
نسبتله بی فائده وشر وبعضنه نسبتله خیردر مطلقا محض شر یوقدر الا العدم پس سكا فائده اولان اكر بكا فائده دكل ایسه
تحقیقا چونكم سكا فائده‌در اندن طورمه یعنی فراغت ایلمه مثلا یوسفك حسنی عالم خلقنه فائده ایدی اكرچه برادرلری
اوزره عبث وزائده ایدی (مثنوی) لحن داودی چنان محبوب بود* لیك برمحروم بانك چوب بود* داود علیه السلام

حضرتلرینه منسوب اولان لحن انجلین محبوب ایدی که مشهوردر لیکن انکار ایدیجی محروم اوزره چوب اوازی
مشابه سنده ایدی (مثنوی) آب نیل از آب حیوان بد فزون * لیك بر محروم ومنکر بود خون * مثال آخر آب نیلکه
آب حیواندن لذتده زیاده ایدی لیکن محروم ومنکر اوزره خون ایدیکه قبطیلر هر بارکه آندن نوش ایلمك استسه لر قان
اولوردی (مثنوی) هست بر مؤمن شهیدی زندکی * بر منافق مردنست وژندکی * مثال آخر مؤمن اوزره شهیدلك
زندهلکدر اما منافق وکافر اوزره موتدر ورسوایلکدر (مثنوی) چیست در عالم بکو یك نعمتی * که نه محرومند
ازوی امتی * عالمده سویله بر نعمت ندر که بر امت آندن محروم دکلدر یعنی عالمده هیچ بر نعمت یوقدر که اندن بر طائفه
محروم اولمیه لر اکر بر طائفه اول نعمتله متنعملر ایسه بر آخر طائفه اندن محروم اولمق مقرردر (مثنوی) کاو
وخررا فائده چه در شکر * هست هر جانرا یکی قوت دکر * کاو وخره شکردن فائده ندر یعنی اول طائفه یه شکردن
محروملق واردر زیرا هر جانك بر غیری قوتی واردر پس اهل سعادتك قوتی غدای روحانی ولذت عرفانیدر واهل
ضلالتك قوتی کاو وخر کبی همان غدای جسمانی وشهوات نفسانیدر (مثنوی) لیك اکر آن قوت بروی
عارضست * پس نصیحت کردن اورا رایضست * ولیکن اول قوت اول کسه اوزره اکر عارض ایسه پس اکا نصیحت
ایلمك رایضلقدر یعنی بر کسه نك که معصیت وقباحتدن حظی عارضی اوله پس اکا بر ناصح نصیحت ویرمك ریاضت
ویریجیلکدر یعنی انك تنبلکنی وبد خویلغنی ازاله ایلیوب آنی حکم حقه مطیع ومنقاد قیلمق وخلق نیکو
صاحبی ایلمکدر بویله کسه ناصحك نصیحی ایله صلاح پذیر اولوب طریق حقه منقاد ورام اولور (مثنوی) چون
کسی کو از مرض کل داشت دوست * کرچه پندارد که آن خود قوت اوست * مثلا شول بر کسه کبی که مرضدن
کل یمکی دوست طوتدی اکرچه اول کسه ظن ایلر که اول خالك خودانك قوت وغداسیدر (مثنوی) قوت اصلی را
فرامش کرده است * روی در قوت مرض آورده است * اول کسه قوت اصلیی فراموش ایلمشدر اول سببدن
مرض قوتنه یوز کتورمشدر یعنی سورث مرض اولان غدایه توجه ایلمشدر (م ی) نوش را بکذاشته سم خورده است
قوت علت را چو چربش کرده است * اول کسه نوشی قومش زهر قاتل یمشدر وکان اول کلی یمکله کندویی
قتل ایتمکه قصد ایلمشدر (کما قال علیه السلام من اکل الطین فکانما اعان علی قتل نفسه) مرض وعلتك قوتی
چربش کبی ایلمشلردر یعنی علت ومرضه متعلق اولان غدایی چرب وشیرین ظن ایلمشدر اکر سن دیرسك که
چونکم بو غدای جسمانی قوت عارضیدر یا بشرك قوت اصلیسی ندر جواب بیوررلر (مثنوی) قوت اصلی بشر نور
خداست * قوت حیوانی مر ورا ناسزاست * بشرك قوت اصلیسی خدانك نوریدر که غدای روحانی وقوت عقل
وجاندر تحقیقا اول بشره قوت حیوانی لایق دکلدر زیرا قوت حیوانی انسانی حیوان صفت ایلمك وذوق روحانی یه
مانع اولمق مقرردر (مثنوی) لیك از علت درین افتاد دل * که خورد او روز وشب زین آب وکل * ولیکن کوکل
علت ومرض جهتندن بو قوت حیوانی یه دوشدی وآنك حظنه مقید ومشتغل اولدیکه بو قوت حیوانیه یه مشتغل
اولان دلك صاحبی کیجه وکوندز بو آب وکلدن یه واندن دائما حظ آله (مثنوی) روی زرد وپای سست ودل سبك
کو غدای والسماء ذات الحبك * شول کسه که کل یجی اوله اول کسه نك یوزی صاری وآیاغی سست وضعیف وقلبی
سبك ولرزان اولور وخفقان مرضنه کرفتار اولور حبك صاحبی یعنی طرایق صاحبی اولان سمانك غداسی قنی یعنی
آب وکلدن نشو ونما بولان وقوت حیوانیده قلان کسه یه قوت نورانی وغدای آسمانی قنده میسر اولور حبك یوللر
معناسنه در حبیکك جمعیدر (والسماء ذات الحبك) آیتنه اشارت واردر تفسیری جلد اولده عرب بادیه نشین
حکایه سنده مرور ایتدی (مثنوی) آن غدای خاصکان دولتست * خوردن آن بی کلو وآلتست * اوکه مراد نور
خدادر دولت خاصکیلرینك غداسیدر اول غدایی یمك که مراد نور خدادر بوغازسز وآلتسزدر (مثنوی) شد غدای
آفتاب از نور عرش * مر حسود ودیورا از دود فرش * آفتابك غدا وذوقی عرش نوریندندر حسود ودیوه غدا فرشك
دودنندر یعنی انبیا واولیانك حسودینه وشیاطینه غدا ارضك بخار ودخانندن حاصل اولان شیئلردر (مثنوی)
در شهیدان یرزقون فرمود حق * آن غدارا نه دهان بد نه طبق * حضرت حق شهیدلر حقنده یرزقون بیوردی
اول غدایه که مراد نور خدادر نه دهان نه طبق اولدی یعنی شهدا (عند ربهم یرزقون) آیتنك موجبنجه ربلری قتنده
مرزوق اولورلر الله تعالی انلره فضلندن اعطا ایلدیکی نعمه فرحناك اولدقلری حالده آنلر یرلر وایچرلر لکن بو صورت
ظاهرده اولان دهان وکلو ایله دکل بو آیت کریمه نك تفسیری جلد اولك اواخرنه قریب حضرت علی رضی الله عنه
حکایه سنده مرور ایلدی (مثنوی) دل ز هر یاری غدایی می خورد * دل ز هر علمی صفایی می برد * کوکل هر یاردن
بر غدا ییر کوکل هر بر علمدن بر صفا ایلتور یعنی قلب هر بر مصاحب وآثردن بر کونه حظ آلور وشیء مقارننك حکمنی

البتة اخذ قیلور (کما قال بعض المشایخ (بیت) اصحب اخا کرم تحظی بصحبته * فالطبع مکتسب من کل مصحوب *
کالریح آخذة مما تمر به * نتنا من النتن او طیبا من الطیب * وکذلك کوکل هر علمدن دخی بر نوع صفا کسب ایلر
چشم مثلا هر آدمینك صورتی بر کاسه کبیدر چشم اول صورتك معناسندن بر حساسه در یعنی زیاده ادراك
ایدیجیدر (کما قال الشاعر (بیت) وکل شخص بدالی فهولی قدح * وکل لحظ اراه فهولی ساقی * نته کم بو معنایه
مشابه بیوررلر (مثنوی) از لقای هر کسی چیزی خوری * وز قران هر قرین چیزی بری * هر بر کسه نك
لقاسندن بر شیء یرسن وهر قرینك قرانندن بر نسنه ایلتورسن یعنی هر کسك ملاقاتندن بر کونه شیء حاصل ایلرسن که
الطبیعة سارقة دیمشلردر وهر قرینك مقارنتندن بر کونه حالت اخذ ایلرکه الصحبة مؤثرة دیو تحقیق ایلمشلردر
(مثنوی) چون ستاره با ستاره شد قرین * لایق هر دو اثر زاید یقین * مثلا چونکم ستاره ستاره یه قرین اولدی یعنی
اقتران واقع اولدی شکسز هر ایکیسنه لایق بو ایکیسنك اقترانندن بر آخر اثر طوغر سعادت ونحوست واحتراق
کبی (مثنوی) چون قران مرد وزن زاید بشر * وز قران سنك واهن شد شرر * مثلا بر مرد وزنك قرانی کبی که آندن
بشر طوغر وسنك وآهنك قرانندن شرر اولدی (مثنوی) وز قران خاك با بارانها * میوها وسبزه وریحانها *
وخاکك بارانلرله قرانندن میوه لر وسبزه وریحانلر پیدا اولدی (مثنوی) وز قران سبزها با آدمی * دلخوشی وبی غمی
وخرمی * وسبزه لرك آدمی یه قرانندن دلخوشلق وغمسزلق وخرملك ظهور قیلور زیرا بنی آدم سبزه وابه نظر ایلسه
واکا مقارنت قیلسه دلخوشلق حاصل اولور (مثنوی) وز قران خرمی با جان ما * می براید خوبی واحسان ما *
وبزم جانمزه خرملکك قرانندن بزه خوبلق واحسان طوغر (مثنوی) قابل خوردن شود اجسام ما * چون براید
از تفرج کام ما * بزم اجسامز غدا یمکه قابل اولور وقوت بولور سیر وتفرجدن چونکم بزم مرادمز حاصل اوله
(مثنوی) سرخ رویی از قران خون بود * خون ز خورشید خوش کلکون بود * سرخرویلق قانك قراننددن اولور
یعنی انسانك یوزی قرمزی اولمق خونك اکا مقارنتندن پیدا اولور وخون کلرنکلو لطیف خورشیددن اولور
یعنی خورشیدك حرارتندن حرکت وغلبه قیلور وحمرت وجهه سبب اولور (مثنوی) بهترین رنکها سرخی بود *
وآن ز خورشیدست وازوی می رسد * رنکلرك ایوکی قرمزیلق اولور زیرا اوجهی نورانی ولطیف ایلر واول سرخ رنك
آفتابدندر وآندن ایریشور چونکم هر شیء مقارننك حکمنی اخذ ایلر ومصاحبنك صحبتندن متأثر اولور پس محل
نحوسته مقارن اولان شیء آندن نحوست کسب قیلور نته کم زحلی بو معنایه مثل ایراد ایدوب بیوررلر (مثنوی)
هر زمینی کو قرین شد با زحل * شوره کشت وکشت را نبود محل * مثلا هر بر زمین که اول زحله قرین اولدی اول
زمین شوره اولدی وزراعته محل اولمدی (مثنوی) قوت اندر فعل آید ز اتفاق * چون قران دیو با اهل نفاق * بالقوه
اولان شیئلر فعله کلور وظهور قیلور بر شیئك بر شیئه اقتران واتفاقندن نته کم امثال مذکوره نك جمله سی بو معنایی
تمهید وتأکید ایچوندر مثلا مرد وزنك اقترانندن بشر وسنك وآهنك اقترانندن بالقوه اولان شرر حاصل اولور بیوردیلر
وکذلك خاکك باران ایله اقترانندن بالقوه اولان میوه وسبزه وریحانلر وسبزه وانك انسانه قرانندن دلخوشلق
وبی غملك وشادان اولمقلر ظهوره کلور دیو تعبیر قیلدیلر الی هذا البیت پس دخی بیوررلر که اتفاق واجتماعدن
قوت فعله کلور نفاق اهلنه شیطانك قرانی کبی یعنی شیطانك اهل نفاقه اقترانی کبی مثلا شرت وضلالت فعله کلور
وظهور بولور وصورت بغلر (مثنوی) این معانی راست از چرخ نهم * بی همه طاق وطرم طاق وطرم * پس بیوردقلری
معارف لطیفه ومعانی شریفه نك علوشانی مستمع اولانلره تعلیم وبی تفهیم قالنلره تفهیم ایدوب بیوررلر که شول
ذکر اولنان معانی جلیله ایچون واردر چرخ نهمدن یعنی عرش اعظمدن دوکلی طاق وطرمسز طاق وطرم واردر
یعنی دوکلی خلقك طاق وطرمندن ماعدا بونك ایچون آخر طاق وطرم واردر معنوی که علی الدوام بو معانی
عظامه مکان ومقامدر طرم طارمك جمعیدر قرا اوکه عامه تحریف ایدوب درم اودرلر وهر نسنه که اکا بکزر
بر سبیل تشبیه اطلاق ایدرلر طاق مصنده معناسنه کاور وقات معناسنه کاور بر طاق ودو طاق وسه طاق دیرلر
بونده طاق وطرمدن مراد قات قات اولان اولر وچارداقلر وقصرلردر (مثنوی) خلق را طاق وطرم عاریتیست *
امر را طاق وطرم ماهیتیست * خلقدن مراد عالم ملك امردن مراد عالم ملکوتدر (کما قال الله تعالی الا له الخلق
والامر تبارك الله رب العالمین) پس تقدیر معنی خلق عالم ایچون وعالم خلق ایچون مقام ومکان عاریتدر وعالم امر
وعالم ارواحك طاق وطرمی یعنی خرکاه وقرارکاهی ماهیتیدر که مراد اعین ثابته در (مثنوی) از بی طاق
وطرم خواری کشند * بر امید عز در خواری خوشند * بر امید عز ده روزه خدولك * کردن خود کرده اند از غم
چو دوك * بو خلق عالم طاق وایوان وطرم ومکان ایچون خورلق چکرلر عزت دنیا امیدی اوزره کندیلرینك بوینلری

غمدن درلك كبي وحقارتده خوشلردر قلبنه تاسه وتشويش اولان اون كون مقداری عزت اميدی اوزره
كنديلرينك بونلرنی دولك كبي ضعيف ايلمشلردر خدولك غم وتاسهٔ دل وتشويش معناسنه در يعنی بو دنيانك عمر يكه
آخرت ابامنه نسبتله ده روزه كبيدر پس ده روزه وناقص اولان عزتك اميدی اوزره بو خلق كردنلرنی غم والمدن ايك
كبي زار ونحيف ايلديلر وبو عزتك صاحبنه مدح وثنالر سويلديلر حال بو كه (الدنيا مال من لا مال له ودار من لا دار له
وبها يغتر من لا عقل له) حديث شريفنك مظهريدر (مثنوی) چون تمی اينداينجا كه منم * كاندرين عزآفتاب روشنم
مشرق خورشيد برج قيركون * آفتاب مازمشرقها برون * بو ابيات شريفه جناب عزت لساندن على
طريق التعجب تو بيخا لاهل العزة الفانية وارده وواقعه اولمشدر كان جناب عزت جلت قدرته وعلت طالب
عزت صوری وعاشق دوات سروری اولنلر حقنده بيوررلركه تعجب ايلك ای علماء حقيقت وعرفای دوات بی علت اولنلر
شول طالبان عزت بی حقيقت اولان جهلادنكه بونلرنه حالله كلمزلر وتوجه وتقرب قيلمزلر شول مرتبه كه بنم
وحقيقتده عزت بخشنده يم كه بو عزتده روشن آفتابم يعنی بو عزت ايچره آفتاب روشن وعالمتاب مبرهنم كه (ان العزة
لله ولرسوله) نصيله معنونم بو دنيا خورشيدنك برجی مظلم وقيركوندر يعنی زفت رنكلودر اما بزم آفتابمز
مشرقلردن طشره در يعنی بزم آفتاب عزت وعظمتمز مشارق ومغاربدن بروندر كه جميع مشارق ومغاربك رب ومالكی
بزز بعد انانيت المطلقه ادات جمله آفتاب افتاب ماديلری كمال عزت وعظمت وجلالتی اشعار ايچوندرنته كم
قران عظيمده بو اسلوب اوزره چوق واقع اولمشدر (كما قال الله تعالى والسماء بنيناها بايد وانا لموسعون) وقاعدهٔ ملوك
وسلاطين دخی اظهار عظمت ايچون كلاملرين بو طرز اوزره اداقيلورلر (مثنوی) مشرق اونسبت ذرات او *
نی برآمدنی فروشد ذات او * ما كه واپس مانده ذرات ويم * دردو عالم آفتاب بی فيم * حضرت مولانا جناب عزت
لساندن ابيات سابقه يی ادا ايلدكدنصكره بو اياتی كندی لسانلرندن مشرق آفتاب ذات الهيه يی تفسير وتوضيح
ايدوب بيوررلركه ای كروه مستمعان بيلك وآكاه اولك كه اول حضرتك مشرقی انك ذره لرينه نسبت مشرقدر آفتاب
ظاهر مشرقی كبيدر زيرا اول حضرتك ذاتی نه بوقاری كادی ونه آشغه اولدی ظاهر كونشی كبی بز كه آنك ذره لرينك
زياده آرده قالمشی يز يعنی بز كه كروه اوليا يز ملائكهٔ مقربينه وانبيا ومرسلين صلوات الله على نبينا وعليهم اجمعينه
نسبت اولديغمز جهتدن اول حضرتك واپس مانده اولان ذره لرندنز مع هذا ايكی عالمده سايه سز آفتابسز يعنی دنيا
وآخرتده وظاهر وباطنده ضيا كسترلك وانوارلك ايلرز (مثنوی) باز كرد شمس می كردم عجب * هم زفر شمس باشد اين
سبب * شمس باشد بر سببها مطلع * هم ازو حبل سببها منقطع * عجبدر كه كيرو شمسك چوره سنی دورايلرم يعنی آفتاب
بی فی وماهتاب عالمطی كبی ايكی عالمده ضيا كسترلك ومهر انورلك ايلركن ينه شمس حقيقتدن مستغنی وبی نياز
دكلز بو مرتبه حاصل اولمشكن كيرو شمس حقيقتك اطرافنه طولنورم ای عجب هم شمس حقيقتك فروجلالندن
اولدی بو سبب كه مرادا احتياج وكمال اميد ورجادر بونده اشارت واردر كه كماله ايرن انبيا واوليا بعدالكمال ينه
جناب حقدن مستغنی اولمزلر وبی نيازلق قيلمزلر (مثنوی) ای برادر بی نهايت دركهيست * بر هر آنچه می رسی
بالله مأيست * مضمونجه هر نه مقامه ايرسه لر آنده قرار قيلمزلر شمس حقيقت سببلر اوزره مطلع وواقفدر يعنی ذرات
وجود عشاقی احيانا بر وسيله وبر كونه اميد ورجا سببيله كندی يه مائل وعطايا والطافی جانبنه طالب وراغب
قيلور هم سببلرك حبلی اوشمسدن منقطعدر يعنی هم ينه اول حضرتدن حبل اميد ورجا واسباب آرزو وميل
منقطع اولور كه آسماء متقابله نك تجليسی بو نوع اوزره ظهوره كاورلكن بو شمس حقيقتدن من حيث الحقيقه
قطع اميد ايلمك دكلدر بلكه بعض ظهورات وفيوضاتدن قطع اميد ايلمكدر بو ايسه عين صنع وحكمتدر نته كم
بو معنايه اشارت ايدوب بيوررلر (مثنوی) صدهزاران بار ببريدم اميد * ازكه ازشمس اين شما باور كنيد * تو مرا باور
مكن كز آفتاب * صبر دارم من ويا ماهی زآب) نيجه يوز كره اميدم كسدم كيمدن شمسدن بو كه سز اعتقاد ايلرميسز يعنی
صد هزاران بار اميدم قطع ايلدم كيمدن ديسه كز شمس حقيقتدن ديسم بو كا سز اينانرميسز سن بكا اعتماد ايلمه كه
آفتابدن بن صبر طوتم ويا ماهی آبدن صبر طوته ممكن دكلدر ماهی آبدن صبر طوته كذلك ممتنعدر كه عاشق
حقدن من حيث الحقيقه بالكليه قطع اميد ايليه ماهی آبله زنده وقائم اولديغی كبی جميع اشيا دخی حقله حی وقائمدر
(الا كل شیء ما خلا الله باطل) فحواسنجه هر شیء اكر حقدن خالی ومنقطع اعتبار اولنسه باطل وعدم صرف اولور پس
بو اجلدن حقدن انقطاع هيچ بر وجهله ممكن دكلدر (مثنوی) ورشوم نوميد نوميدی من * عين صنع آفتابست ای
حسن * عين صنع ازنفس صانع چون نبرد * هيچ هست ازغير هستی چون چرد * فرضا اكر نوميد اولم بنم نوميدلكم
يعنی اكر اول حضرتك بعض فيوضات وعطياتدن نااميد ومأيوس اولسم بنم نااميد اولم بو تقدير اوزره عين صنع

آفتاب حقيقتدر ای حسن سيرت ونيكو طبيعت زيرا كه حكمت بالغهٔ الهی كاه منع وكاه عطا اقتضا ايدر وعبد دخی
كاه خوف وكاه رجا وكاه نور وكاه دجا اوزره اولمق اقتضا ايدر قطع اميددن مراد اولان بودر والاصنعك عين وذاتی
صانعدن نيجه كسلور يعنی عين صنع نفس صانعدن نه حالله منقطع اولور هيچ موجود وجودك غيريسندن نيجه اوتلر
يعنی هيچ هست اولان ممكن الوجود غير هستيدن وماعدای وجود حقيقيدن نيجه اوتلر يعنی نه وجهله فيض آلور
ووجود بولور (مثنوی) جمله هستيها ازين روضه چرند * كر براق وتازيان ورخود خرند * ليك اسب كور كورانه چرند *
می نه بيند روضه ر ازانست رد * جمله موجودات وجميع كائنات بو روضهٔ الوهيتدن ومرعای ربوبيتدن اوتلرلر ونشو
ونما وغدالی قلبلر وقالبلر بری بحسب الاستعداد بو مرتبه دن آلورلر اكر جنسده اولان براق وا كر نياده اولان عربی
آتلردر وكر خود حمارلردر يعنی اكر براق واسب تازی كبی نيكو سيرت ومقبول صفت اولنلر اولسون وا كر خر كبی شهوت
پرست وكاه وجوله مست اولنلر اولسون محصل اكر صالح وا كر طالح وا كر موافق وا كر منافق ومؤمن وفاسق وكاذب
وصادق جمله سی بو مرتبه دن حصه آلورلر وذائق اولورلر ليكن كور آت كورلر كبی اوتلر يعنی اسب كور كبی اولان جاهل
وغافل بی نور بو روضهٔ الوهيتدن جاهلانه وكورانه فيض آلور وبو مرتبه دن فيض وتربيه بولديغی بيلمز بلكه عمرو وزيدك
وجودندن بيلور روضه يی كورمز اول سببدن مردوددر يعنی بو روضهٔ ربوبيتی كورمز اول جهتدن مردود
ومطروددر (مثنوی) وانكه كردشها ازين دريا نديد * هر دم آرد رو بمحراب جديد * اوز بحر عذب آب شور خورد *
تا كه آب شور اورا كور كرد * حضرت مولانا قدس الله سره العزيز مرتبهٔ الوهيته روضه اطلاق ايلدكلرندنصكره
دريا تعبير ايدوب بيوررلر كه واول كمسنه كه كردشلری يعنی جميع ايشلری اول دريای وحدتدن كورمدی هر دم اول كمسنه
يوزنی محراب جديده كتورر يعنی هر بار كه بر مخلوق يوزندن بر كار ظهوره كله يا اول كاره طلبا ويا اندن هربا اول مخلوقه
متوجه اولور وآنی قبله قيلوب دريای حقيقتك تصرفندن غافل وجاهل اولور عالم وعاقل اولنلر بحر عذب وحدتدن
آب حيات هدايت وسعادت ايچديلر واول غافل وجاهل بحر عذب حقيقتدن آب شور ضلالات وغوايت ايچدی
تا كه آب شور ضلالات آنی مشاهدهٔ بحر حقيقت ايلمكدن كور ايلدی (مثنوی) بحر می كويد بدست راست خور *
زآب من ای كور تا يابی بصر * هست دست راست اينجا ظن راست * كو بداند نيك وبد را كز كجاست * دريا آب طلب
ايدنه ديربنم آبمدن صاغ الكله ايچ ای كور تا بصر بوله سن يعنی بحر حقيقت كوردل اولان عقلا وجهلايه دير كه
ای كور صاغ الكله ايچ بنم آب هدايتمدن تا كم بصر بصيرت بوله سن وحقايقه عالم اوله سن بو مرتبه ده دست راست ظن
راستدن عبارت اولديكه مراد علم اليقيندر كه اول علم اليقين بيلوركه نيك وبدی نره دندر وفرق قيلور حق وباطلی كه نه شيدن
حاصل اولور (مثنوی) نيزه كرد انيست ای نيزه كه تو * راست می كردی كهی كاهی دوتو * ای نيزه نيزه يی دوندريجی
بر كمسنه واردر كه سن كاهی طوغری كاهی ايكی قات اولورسن يعنی ای فاعل حقيقيدن غافل اولان دست فاعل
مطلقده سن نيزه كبی سن نيزه كردان واردر كه اول خدادرای نيزهٔ كژ اولورسن وا كريلك قيلورسن بو تصرف سنده
اصبعين خدادندر بلكل كه قلبنی تقليب وعزيمتكی فسخ وتخريب ايلين اولدر (كما قال علی كرم الله وجهه عرفت
الله بفسخ العزائم) پس سندخی سكا حاكم اولنه عارف وعالم اوله كور (مثنوی) مازعشق شمس دين بی ناخنيم * ورنه
ما ان كوررا بينا كنيم * هان ضياء الحق حسام الدين تو زود * داروش كن كوری چشم حسود * توتيای كبريای تيز
فعل) داروی ظلمت كش استيزه فعل) انكه كر بر چشم اعمی برزند) ظلمت صدساله رازو بر كند) مرشد اولنلرك شانندندر كه
كوردل اولنلره كحل معرفتله جلا وبی نور قالنلره ضيا ويره لر لكن بو معنی مرشد كامله بقاء وصحو حالنده ميسر اولور
فنا ومحو حالنده ممكن اولمز كه مغلوب ومدهوشلك حاليدر بو اجلدن حضرت خداوندكار بيوررلر كه بز حضرت
شمس الدينك عشقندن طرنقسزايز يعنی انك افراط محبتندن مغلوب وفانی يز بو حالتده ايسه ارشاد له تقيد
ميسر دكلدر يوخسه بز اول كوردلی بينا ايلردك اكاه اول ای ضياء الحق حسام الدين سنكه مرتبهٔ صحوده سن
على الفور اول كوردله دارو ايله حسود اولنلرك كوزينك كورلكنه ورغمنه ای حسام الدين اول سنك داروك توتيای
كبريای تيز فعلدركه درحال اثری نمايان اولور ستيز وعناد فعللو ظلمت ازاله ايدبجی دارودر كه ازالهٔ ظلمت وعما ايتمكنجه
متسلی اولمز موصوف اولان دار وشول دارودر كه اكر براعمانك كوزينه اول داروطوقنسه ظلمت صدساله يی اندن
قوپردی وازاله ايدردی (مثنوی) جمله كور ازادوا كن جز حسود * كز حسودی بر تو می آرد جحود * ای حسام الدين
حسوددن غيری جميع كورلره دوا وعلاج ايله اكر بر حسود سنك اوزريكه انكار كتورر ايسه يعنی اكر حسدندن سكا
انكار ايلرسه اكا دوا ايلمه ديمك اولور جواب شرط محذوف اولور كه مصرع اول آكا دلالت قيلور (مثنوی)
مر حسودت را اكر چه كان منم * جان مده تا همچنين جان می كنم * ای حسام الدين تحقيق سنك حسودكا اكر چه اول

حسودلك بن ایسه مده جان ویرمه تابو نجلین جان چکم یعنی ای کحال معنوی وای طبیب الهی هر کوردل اولنلرك
بصر بصیرته کحل معرفتی چکوب انور هدایتله بینا ایله الا سکا حسود اولنی دکل وهر مرده دل اولانی وبی حیات قلانی
حیات طیبه ده ایله الا حسدندن سکا منکر اولنی دکل (م ی) آنکه او باشد حسود آفتاب * وانکه می رنجد زبود آفتاب
اول کسه که او آفتابه حسد ایدیجی اوله واول کسه که آفتابك بود ووجودندن اینجنور وبیحضور اولور (مثنوی)
اینت دردبی دوا کوراست آه * اینت افتاده ابد در قعر چاه آه اشته سکا دواسز درد که اول حسود ایچوندر اشته سکا ابدی
قعر چاهه دوشمش یعنی حسدندن چاه حقد وحسده دوشوب قعر ظلمتده قالمش (مثنوی) نفی خورشید ازل بایست او
کی بر آید این مراد او بکو * حسودك بایستی یعنی مطلوبی ومرادی خورشید ازلك نفییدر سو یله آنك بو مرادی نیجون
حاصل اولور خورشید ازلدن مراد اول کاملدر که آنك نوری ازلیدر (کرفتار شدن باز میان جغدان بویرانه (مثنوی)
باز آن باشد که باز آید بشاه * باز کورست انکه شد کم کرده راه * معناده باز اول کسه در که کیرو شاهه کله کورطوغاندر
اول کسه که یولنی کم ایلمش اولدی باز کوردن مراد اهل غفلت واصحاب ضلالتدرلر که طریق مستقیمدن ضال وکمراه
اولمشلردر وباز معنی اولنلردن مراد شاه حقیقته وجناب الوهیته بو دنیادن رجوع قیلنلردر اما کاه اولور که قضاء الهی
ایله اول بازان معنوی ویرانهٔ دنیایه دوشوب اهل دنیا ما بیننه کرفتار اولورلر (مثنوی) راه را کم کرد و در ویران فتاد *
باز در ویران بر جغدان فتاد * اول باز الهی قضاء ربانیدن یولی یتوروب ویرانه یه دوشدی کیرو ویرانه ده جغدلر اوزره
دوشدی وبیقوشلر ایچنه قرشدی (مثنوی) او همه نورست از نور رضا * لیك کورش کرد سرهنك قضا * اول باز
الهی رضای ربانی نورندن دو کلی وصافی نوردر لیکن قضای الهی سرهنکی آنی کور ایلدی (مثنوی) خاك در چشمش
زد وازراه برد * در میان جغد وویرانش سپرد * اول بازك چشم قلبنه خاك اوردی وآنی یولدن التدی یعنی قضانك
بصر بصیرتنه خاك بشریتی اوروب حقیقت حالی کورمکدن کیرو قویوب طریق صوابی ادراك ایلمکدن کم ایلدی
اول بلند پرواز اولان بازی ویرانه نك جغدلری میانه نه تسلیم ایلدی (مثنوی) بر سری جغدانش بر سر می زنند * پر وبال
ناز نینش میکنند * بر بر سر اولکه جغدلر آنك باشی اوزره اوررلر اول بازك نازنین ولطیف پر وبالنی قوپاررلر بر سریده
یا وحدت ایچوندر وبرسر فضله معناسنه در تقدیر کلام فراق شاهدن وویرانه یه دوشدیکندن بر فضله دخی اولدر که
ویرانه بیقوشلری اکا سرزنش ایدرلر ونازنین اولان پر وبالنی باشنه اوشوب قوپاررلر مقصود نه ایدیکی عنقریب معلوم
اولور (مثنوی) ولوله افتاد در جغدان که ها * باز آمد تا بکیرد جای ما * جغدلر ایچنه ولوله دوشدی بری برینه بویله
دیو که آکاه اولك کز طوغان کلدی تا بزم بریمزی طوته ومساکن ومراتبمزی المزدن آله (مثنوی) چون سکان کوی
پر خشم ومهیب * اندر افتادند در دلق غریب * محله نك کلبلری کبی پر غضب وپر هیبت غریبك دلقنه دوشدیلر
یعنی کلاب محله بر غریبك باشنه اوشوب دلقنه یاپشوب نه مرتبه تشویش ودغدغه ویررلر سه اهل دنیا واصحاب
نفس وهوا دخی بازان الهی اولان انبیا واولیایه بوکونه اذا وجفا ایدرلر وانلره تحقیر واهانت ایلمك سمتنه کیدرلر
(مثنوی) باز کوید من چه در خوردم بجغد * صد چنین ویران فدا کردم بجغد * باز جغدلره ایدر بن جغدلره نه لایقم
بو زبونجلین ویرانه یی جغده فدا ایلدم (مثنوی) من نخواهم بود اینجا می روم * سوی شاهنشاه راجع می شوم) باز الهی
جغدان دنیایه ایدر ای جغدلر بن بونده اولمق استمزم کیدرم پادشاهلر پادشاهینك جانبنه راجع اولورم (مثنوی)
خویشتن مکشید ای جغدان که من * نی مقیمم می روم سوی وطن * ای دنیا جغدلری اضطراب وغمدن کندیکزی
اولدرمکز زیرا که بن بو ویرانه ده مقیم دکلم وطن اصلی جانبنه کیدرم (مثنوی) این خراب آباد در چشم شماست *
ورنه ما را ساعد شه ناز جاست * بو خراب دنیا ای جغدلر سزلك کوزکزده آباددر یوخسه پادشاهك ساعدی بزه محل
نازدر (مثنوی) جغد کفتا باز حیلت میکند * تا زخان ومان شما بر کند * جغد بولداشلرینه ایتدی طوغان حیله ایلر
تاسزی یعنی اهل دنیانك رئیسی اولان سائر توابعنه ایدر بو باز الهی امدی بو دعوی قیلان حیله ایلر تاسزی خانمان
وطنکزدن قوپره (مثنوی) خانهای ما بکیرد او بمکر * بر کند ما را بسالوسی ز وکر * باز بزم خانه لریمزی مکر وحیله ایله
طوتر خدعه وسالوسلق ایله بزی اشیانمزدن قوپره جغدان دنیا باز الهی اولنلرك حقنده بوکونه سوء ظن ایلیوب دیرلر
(مثنوی) می نماید سیری این حیلت پرست * والله از جملهٔ حریصان بدترست * بو حیله کار باز سیرلك واستغنا کوستررر
والله جمیع حریصلردن برامزرکدر (مثنوی) او خورد از حرص طین را همچو دبس * دنبه مسپار ید ای یاران بخرس اول
باز حرص وطمعندن بالچغی بکمز کبی یرای یاران اویه قویرق تسلیم ایلمکز یعنی جغدان دنیا دیرلر که بو باز الهی بر
دیو دعوی ایلینلر فی المثل خرسلر کبیدر خرسه قویرغی وچرب اولان شیئی تسلیم ایلسك اندن نتیجه اثر بوله مزسك بونلره
دخی دنیا متاعن تسلیم ایلسك فوری اکل وبلع ایدوب غائب ایدرلر امدی بونلره اعتماد واعتقاد ایدوب چرب اولان

دنیا متاعندن برشیء ویرمکز دیرلر (مثنوی) لاف از شه می زند وز دست شه * تا برد او ما سلیمانرا زره * شاهدن
وشاهك الندن لاف اوررتا اول باز بز سلیملری یولدن ایلته وطریقمزدن اخراج ایده (مثنوی) خود چه جنس شاه
باشد مرغکی * مشنوش کر عقل داری اندکی * بر قوش جغز خود شاهك نه جنسیدر آنك سوزنی استماع ایلمه
اکر برآز جق عقل طوترایسك (مثنوی) جنس شاهست او ویا جنس وزیر * هیچ باشد لایق لوزینه سیر * اول که مراد
باز الهیدر شاهك جنسی ویا خود وزیرك جنسی میدر سیر هیچ لوزینه یه لایق اولورمی یعنی بادامی حلوایه صرمساق
لایق اولمدیغی کبی بونلر دخی شاه حقیقته مصاحب وآشنا اولمغه لایق دکللردر (م ی) انچه می کوید ز فعل ومکر وفن
هست سلطان با حشم جویای من * اول نسنه یی که باز مکردن وفعل وفندن سویلر سلطان عسکریله بنم طالبمدر دیر
(مثنوی) اینت خود ما خولیای ناپذیر * اینت لاف خام ودام کول کیر * اشته سکا نا مقبول وغیر معقول ما خولیا
ما خولیا خیالات سودا ویه دراشته سکا لاف خام وابله طوتیجی دام دیرلر (م ی) هر که این باور کند از ابلهیست * مرغکی
لاغر چه در خورد شهیست * هر کیمکه بوکا تصدیق ایلر ابلهلکندندر بر آرق قوش جغز شاهه نه لایقدر (مثنوی)
کمترین جغد ار زند بر مغز او * مر ورا یاری کری از شاه کو * بر احقر جغدا کر آنك سر ومغزنه اوره تحقیقا شاهدن
اکا بر یاری کرقنی یعنی اکا خدادن معاونت ایتمکلك نیجون اولور (مثنوی) کفت باز ار یك پر من بشکند * بیخ
جغدستان شهنشه بر کند * باز جغدلره ایتدی بر حقیر جغدا کر بنم قنادمی صیه پادشاه بیقوشلغك کوکن قوپرد
یعنی جغدلرك قرار ایلدیکی محلی استیصال ایدوب انلری هلاك ایلر (مثنوی) جغد که بود خود اکر بازی مرا *
دل برنجاند کند با من جفا * جغد خود کم اوله اکر بر باز بنم کوکلمی رنجیده ایده بکا جفا ایلیه (مثنوی) شه کند توده
بهر شیب وفراز * صد هزاران خرمن از سرهای باز * هر شیب وفراز اده پادشاه یعنی ایلر بازلك باشلرندن نیجه یوزبیك
خرمن بازدن مراد بونده دنیا شاهبازلری اولور اکر شاهبازان خدا اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامدن برینك
قلبنی اینجتسه لر حق تعالی انلری هلاك ایلیوب کشته لردن هر یرده پشته لر قیلر دیمك اولور (مثنوی) پاسبان من
عنایات ویست * هر کجا که من روم شه در پیست * بازدن مراد شاهبازان عالم راز اولان انبیا واولیادر وجغداندن
مراد ویرانه پرستان اهل جهاندر نیجون جغدان دنیا شاهبازان خدایی قتل وضرب ایله تخویف وهلاك وحربله
توهیم وتهدید ایتسه لردی بونلردن بری آنلره دیرلر بنم پاسبانم وحافظم اول پادشاهك عنایتلریدر هر قنده که
بن کیدم شاه آرد مده در یعنی هر نه یره که کیدرم (وهو معکم اینما کنتم) فحواسنجه وموسی وهارون
علیهما السلام حقنده (لا تخافا اننی معکما اسمع واری) بیوردیغی آیت کریمه مقتضاسنجه اول شاهك حفظ
وصیانتی دریبمدر بنمله پس بوم شوم نوجهله قتل وهلاکه هجوم ایده بیلور (مثنوی) در دل سلطان خیال من مقیم *
بی خیال من دل سلطان سقیم * باز الهی وشاهباز ربانی اولنلر دیرلر که ای نفوس ضایعه وارواح سفلیه بر شول مقصود
اصلی ومرادکای اولان کسه لرز که سلطان حقیقتك دلنده یعنی باطن دویتنده ومرتبهٔ علمنده بزم خیالمز مقیمدر
یعنی مراد اصلی ومقصود کلی اولمز ثابت وراسخدر وبنم خیالمسز سلطانك قلبی سقیمدر یعنی بز که مرتبهٔ علمده
مقصود اصلی اولان شاهبازلرز اکر بزم مراد الملق فرضی مرتبهٔ علم سلطان حقیقت سقیم وشکسته اولوردی (ولهذا
قال الله تعالی فی حق نبینا لولاك لولاك لما خلقت الافلاك) نته کم بر شاهك قلبنده بر کسه نك خیالی مقصود اصلی
علت غائیه وغیریلر بالتبع مقصود فرعی اولسه بی خیال مقصود اصلی دل سلطان سقیم اولمق مقرردر (مثنوی) چون
بپراند مرا شه در روش * می پرم در اوج دل چون پرتوش * همچو ماه وآفتابی می پرم * پردهای آسمانها بردرم * روشنیء
عقلها از فکرتم * انفطار آسمان از فطرتم) شکار کنندهٔ اسرار الهی اولان باز ربانی جغدان دنیویه دیرکه ای
ویرانه پرست وشب ظلمانیه ده مست اولان بیقوشلر بن شول عالی مطار وسامی مدارمکه چونکه شاه بنی روشنده اوچورر
یعنی چونکم بنی شاه یوریمکلکده وپرواز ایلمکلکده اوچورر روشده کی شین علامت اسم مصدردر که نیجون امر مجردك
آخرینه بوکونه شین لاحق اولسه مصدر معناسی ویریلور مثلا بینش ودانش وپرورش کبی دیرکه چونکم پادشاه
حقیقت بنی پروازه کتوره سیر وسلوکده اوچرم وعقل وروح قنادلرین آچرم اوج دلده اول پادشاهك پرتوی ونوری کبی
پرتوشده کی شین ضمیر غائبدرلکن وزن ایچون ماقبلنك کسری ایله قرأت اولنور وبو بیتله اول شاه حقیقتك نور
وپرتوین تفسیر وتوضیح ایدوب بیوررلر ماه وآفتاب کبی اوچارم آسمانك پرده لرنی یرترم وعرش وکرسی جانبنه کچرم بن
شول نور الهی وضیاء ربانی یم که عقول ونفوسك روشنالغی بنم فکرت وتدبیرمدندر آسمانك انفطاری بنم خلقتمدندر
یعنی ابتداع واختراع اولنمسی بنم خلقتم ایچوندر (کما قال الله تعالی فی حق نبینا لولاك لولاك لما خلقت الافلاك وکما قال
ابن الفارض (بیت) ولا فلك الا ومن نور باطنی * به ملك یهدی الهدی بمشیئتی * ومن مطلعی نور البسیط کلمعة * ومن

مشرعی بحر المحیط کقطرة * (مثنوی) بازم وحیران شود در من هما * جغد که بود تا بداند سر ما * هر بر نبی ووارث
نبی اولان هر ولی بویله دیرکه بازم وهما بنده حیران اولور یعنی اگرچه صورت ظاهرده بشرم ولیکن هما مشابه سنده
اولان ملائکه بنم وجودمده حیران قالورلر جغد کیمدر تا بزم سرمزی بیله یعنی ویرانه پرست اولان اهل دنیا
نه کسه لردرکه تا کم بزم حقیقتمزه عالم اوله (مثنوی) شه برای من ززندان یاد کرد * صد هزاران بسته را ازاد کرد * پادشاه
بندن اوتری زنداندن یاد ایلدی نیجه یوز بیک بسته ومقیدی آزاد ایلدی یعنی حضرت باری بو زندان دنیایی بندن
اوتری یاد ایدوب آنده قیود بشریتله مقید اولان اصحاب معصیتی بنم شفاعت وهدایتم واسطه سیله سجن طبیعتدن
خلاص ایلدی (مثنوی) یکدمم با جغدها دمساز کرد * ازدم من جغدها را باز کرد * شاه بنی برنفس
جغدلره دمساز ومقارن ایلدی بنم نفسمدن جغدلری باز ایلدی یعنی بنم کلام هدایت انجامدن جغد مشابه سنده
اولان اهل دنیایی شهباز عالم راز قیلدی (مثنوی) ای خنک جغدی که در پروازمن * فهم کرد از نیکبختی رازمن *
ای سعادتلو شول برجغد که بنم پروازمده نیک بختلغندن بنم رازمی فهم ایلدی یعنی سعادتلو شول اهل نفس
واهل صورتکه او بنم عالم حقیقت جانبنه اولان پرواز وطیرانمدن بنم رازمی واسرارمی نیک بختلغندن فهم قیلدی
وبکا مطیع ومنقاد اولدی (مثنوی) درمن آویزید تا بازان شوید * گرچه جغدانید شهبازان شوید * ای جغدلر بکا
تعلق ایلیکز تا بازلر اوله سز اگرچه جغدلر سز شهبازلر اوله سز یعنی ای اهل دنیا واهل هوا بکا بیعت ومتابعت ایلیک
تا کم عالم معناده بازلر گبی اوله سز اگرچه ظاهرا جغدلر گبی حقیر وبی قدر سز لیکن شهبازان طریقت مرتبه سن
بوله سز (مثنوی) انکه باشد با چنان شاهی حبیب * هر کجا افتد چرا باشد غریب * اول کسه که انجلین برشاهه
حبیب اوله هر قنده که دوشه نیچون غریب اولور (مثنوی) هر که باشد شاه دردش رادوا * گرچو نی نالد نباشد بی نوا *
هر شول کسه نک که پادشاه حقیقت آنک دردنه درمان اوله اگرچه نی گبی ناله ایلرسه نواسز اولمز یعنی بحسب الظاهر
اگرنی گبی انین وحنین قیلرسه حظ ونصیب سز دگلدر بلکه ایلدیکی ناله دن عظیم حظ ونصیبی واردر (مثنوی)
مالک ملکم نیم من طبل خوار * طبل بازم می زند شه از کنار * طبل باز من ندای ارجعی * حق گواه من برغم مدعی *
انبیای عظام علیهم السلام واولیای کرامدن هر بری جغدان نافرجامه دیرلرکه ای کوته نظران وویرانه نشینان خلیفه
مستخلفک عینی اولدیغی حیثیتدن مالک ملکم مفت خوار دگلم بلکه بن شول شکار کننده اولان باز بالا پروازمکه
شاه حقیقت بنی شکار ایتمک ایچون طبل بازم چلار عالم شهادتک کنارندن که اول عالم ربوبیتدر بنم طبل بازم ارجعی
نداسیدر یعنی بنم طبل بازم نفس مطمئنه اولان ارجعی نداسیدر (کما قال الله تعالی یا ایتها النفس المطمئنة ارجعی
الی ربک راضیة مرضیة) حق تعالی بنم شاهدمدر بو خصوصده هر داعینک زعمنه وهر مدعینک کورلکنه (مثنوی)
من نیم جنس شهنشه دور ازو * لیک دارم در تجلی نور ازو * (انما انا بشر مثلکم) خواسنجه بنده سزلک گبی بشرم شهنشاه
حقیقت جنسی دگلم اندن بعیددر یعنی تبعید ایدرم اول حضرتی بشرله جنس اولقدن وبشر انکله جنسیت قیلمقدن
لیکن تجلیده اندن نور وفیض طوترم یعنی تجلی ایلمک وبنده اسما وصفاتیله ظهور قیلمق حیثیتندن اندن نور
طوترم (مثنوی) نیست جنسیت زروی شکل وذات * آب جنس خاک آمد در نبات * پس جنسیت شکل وذات
جهتندن اولمز بلکه معنی جهتندن اولور وآنک صفات واسماسی ایله متصف ومتخلق اولمق حیثیتندن اولور مثلا آب
خاکه نباتده جنس گلدی شکل وصورت جهتندن دگل بلکه معنی جهتندن که آبده احیا وانبات صفتی واردر
وکذلک خاکده دخی احیا وانبات صفتی واردر پس بو ایکیسی نباتی تربیه ایلکده بری برینه جنس گلمشدر زیرا آبده
وخاکده تربیه وانبات ایلمک صفتلری موجوده در بو مصرعی وبونک ما بعدنده اولان ابیاتی استفهام طوتان شارح
خطا ایلمشدر اصلا محله مناسب اولان معنی دگلدر اعتماد اولنمیه (مثنوی) باد جنس آتش آمد در قوام * طبع را
جنس آمدست آخر مدام * وکذلک باد آتشک جنسی گلدی قوامده یعنی آتشه قوت وقوام ویردیکی
جهتدن باد آتشله جنسدر لیکن لا من حیث الطبیعة بل من حیث المعنی شراب آخر طبیعتک جنسی گلمشدر اول
جهتدنکه طبیعه قوت ونشاط ویرر وطبیعت دخی اندن حظ آلور برشئ خلاف جنسندن حظ المق وقوت بولمق
علمه وعقله مخالفدر اگر بوذکر اولنان شیئلر بری برینه من حیث المعنی جنس اولمیدی باد آتشه قوام ویرر میدی
وطبیعت مدامدن حظ آلور میدی پس معلوم اولدیکه بونلر من حیث المعنی بری برینه جنسلردر عجبدر شمعیدنکه
بو محلده عقل سلیم وطبع مستقیمه بونلر استفهام انکار معناسنه اولمق روشندر دیمش حال بوکه بو معنالری طبع
سقیم اولندن غیریسی اختیار ایلمز وکلام اکابره ادنی عرفانی اولان بوگونه سوزی سویلمز (مثنوی) جنس ما
چون نیست جنس شاه ما * مای ماشد بهر مای اوفنا * بزم جنسمز چونکه بزم شاهمزک جنسی دگلدر یعنی بزم

جنسمز انسان چونکم بزم شاهمز جنسی اولمق ممکن اولمدی پس بزم بزلیکمز یعنی وجودمز اول حضرتک
برلکندن اوتری یعنی انانیت عظمت شعارندن اوتری فنا اولدی (مثنوی) چون فنا شد مای ما او ماند فرد *
پیش پای اسب او گردم چو گرد * چونکم بزم بزلکمز فنا اولدی اول شاه حقیقت فرد وباقی قالدی انک اسبنک
ایاغی قتنده غبار گبی اولورم یعنی اول حضرتک اسب ارادتنک اوکنده دونرم بی وجود وبی اختیار گبی ویاخود گرد
گبی محو اولورم دیمک اولور پس هر بر مظهر حق اولان نبی وولی لسان حالله اصحاب صورت اولنلره وحجاب بشریتده
قالنلره بو ابیات شریفه نک معانیسنی تالی اولوب دیرلر (مثنوی) خاک شد جان ونشانیهای او * هست بر خاکش
نشان پای او * خاک پایش شو برای این نشان * تا شوی تاج سر گردن کشان * ای گرفتاران وجود انسانی خاک اولدی
وفنا مرتبه سن بولدی روح حیوانی ودخی آنک اوصاف واخلاقی که اکا نشان وعلایم منزله سنده در پس اول جانک
خاکی اوزره یعنی جسد پاکی اوزره اولدی اول حضرتک قدمنک نشانلری قدمدن مراد بوراده قدرت وارادتدن
عبارت اوله که جمیع ممکنات آنک تحتنده مقهور روا کانسبتله پست وکوفته وخواردر بو تقدیرجه آنک خاکی اوزره
اول حضرتک ارادت وقدرتنک نشانلری ثابت وجایگیر اولدی دیمک اولور اما پایدن مراد جمیع مخلوقاتک آخرنده
مخلوق اولدیغی اعتبارله انسان کامل اولسه دخی جائزدرتکم بعض صوفیه انسان کامله اصطلاحلرنده قدم جبار
تعبیر ایدرلرتکم جلد اولده تفسیر رجعنا من جهاد الاصغر بیاننده (حق قدم بر وی نهد از لامکان) بیتنک شرحنده
حتی یضع الجبار قدمه) حدیثنک توضیحنده بو محله مناسب شرح ایلدک پس بو تقدیر اوزره معنی اول جانک خاکی
اوزره اول حضرتک جمله نک آخرنده خلق ایلدیکی انسان کاملک نشان وعنوانی ثابت ومتحقق اولدی دیمک اولور
امدی اول حضرتک قدمی مشابه سنده اولان ارادت وقدرت صفتلرینک خاکپایی اول یعنی کندیکی اکا پست
وتسلیم قیل شوذکر اولنان ارادت وقدرت نشانک حصولندن اوتری ویاخود معنی اول حضرتک قدمی منزله سنده
اولان عبد فاضل وانسان کاملک خاکپایی اول شو نشان وعنوانک حصولی ایچون تا کم جمیع گردن کشان وسروران
جهانک فوقنده تاج گبی عالی اوله سن دیمک اولور (مثنوی) تا که نفریبد شمارا شکل من * نقل من نوشید پیش
از نقل من * ای اسیران صورت وای جغدان بی معرفت تا کم سزی آلداممیه بنم شکل بشریتم وصورت جسمانیتم
پس بو عالم صورتدن نقل ایلمزدن اول بنم نقل معرفتمدن نوش ایلیک وشراب حکمت وهدایتمله جوش وخروش ایلیک
تا کم ابشر یهدوننا دیلردن اولمیه سز (ان انتم الا بشر مثلنا) قولن اداقیلنلر مرتبه سنده قالمیه سز (مثنوی)
ای بسا کس راکه صورت راه زد * قصد صورت کرد وبر الله زد * ای چوق کسه نک که صورت یولنی اوردی یعنی
ای چوق کسه لر انبیا واولیانک صورتنه اهانت قصد ایلدیلر والله اوردیلر یعنی ظاهرده صورتنه قصد ایلدی
ومعناده کندیسنی خدای تعالی یه اوردی زیرا انبیا واولیا مرتبه قرب فرائض ونوافلده واصللردر پس بونلره اولان
رعایت واطاعت اللهه در کذلک اساءت واهانت دخی اللهه در (کما قال النبی صلی الله علیه وسلم حاکیا عن ربه قال الله
تعالی من اهان لی ولیا فقد بارزنی بالمحاربه) وبو مضمونده احادیث شریفه چوقدر (مثنوی) آخر این جان با بدن
پیوسته است * هیچ این جان با بدن مانند هست * بو کلام بازان خدا لسانندن مرسل ایله مرسل ما بیننده جنسیت
لازمدر پس باز کیمدرکه شاه حقیقتله جنس اوله ودعوای رسالت قیله دین جغدان دنیایه نتیجه جوابدر آخر
بو جان بدنه متصل اولمشدر بو جان بدنه هیچ مانند ومشابه میدر یعنی ای بی انجاسلر آخر کلام بودرکه بو جان الهی
بدن انسانی یه پیوسته درمع هذا بو جان هیچ بروجهله بدنه مانند دگلدر (مثنوی) تاب نور چشم با پیهست جفت *
نور دل درقطرۂ خونی نهفت * مثال آخر چشم نورنک شعله سی پیه ایله جفت وممتزجدر یعنی ایچ یاغنه متصل
ومقارندر یعنی ضیای نور چشم پیه ولحمه جفتدر ونور دل سوید ای دلده نهفته در (مثنوی) شادی اندر گرده
وغم درجگر * عقل چون شمعی درون مغز سر * شادلک جگرک قزلنده وغم جگرک قره سنده در عقل برشمع گبی
باشک بینیسی ایچنده در (مثنوی) این تعلقها نه بی کیفست وچون * عقلها در دانش چونی زبون * بوذکر اولنان
تعلقلر بی کیف وچوند گلمیدر مقرردرکه بی کیف وبی چوندر عقللر بونک نیجه لکنی ونه حالده ایدیکنی بیلمکده
زبوندر یعنی سرورک گرده ده وغمک جگرده وعقل مغز سرده اولمسنک ونه وجهله اولدیغنک حکمتنی عقللر ادراک
ایتمکه قادر دگلدر لاجرم جان کلک جان جزؤه تعلقی بو قبیلدندرکه جزؤ اولان جان جان کلدن مستفیض اولور لیکن
عقل آنی ادراک ایتمکدن حیران وسرگرداندرتکم بیوررلر (مثنوی) جان کل با جان جزؤ آسیب کرد * جان او دری
ستد درجیب کرد * همچو مریم جان ازان اسیب جیب * حامله شد از مسیح دل فریب * جان کل جان جزؤی
ایله آسیب ایلدی جان کلدن بر در آلدی جیبه ایلدی یعنی روح اعظم وجان اکرم اولان حقیقت محمدی جان جزؤی

انسانی یه طوقندی وپرتو صالدی جان جزؤی آندن برنوعدراسرار وانواری آلدی وجیب وجودنه قودی حضرت
مریم نفخ روح القدسدن حامله اولدیغی کبی جان دخی اونورك جیبه طوقمسندن حامله اولدی روح الله دلفریبدن که
تجلئ ذاتیه ایله مسیحدر یعنی ممسوحدر (مثنوی) آن مسیحی نه که برخشك وترست * ان مسیحی که مساحت
برترست * اول برمسیح دکلدرکه خشك وتر اوزره در یعنی بوندن مراد اول مسیح ظاهری دکلدرکه خشك وتر اوزره
سیاحت ایدوب ارضی مساحت ایده بلکه مراد اول ممسوح بالنور اولان روح الهیدرکه مساحتدن برتر وعالیتر
(م ی) پس زجان جان چو حامل کشت جان * ازچنین جانی شود حامل جهان * پس جان جزوی چونکه جانك جانندن
حامل اولدی یعنی جاندن جان وجناب یزداندن چونکم جان انسانی حامله اولدی یعنی بلا واسطه استفاضه واستناره
قیلدی وآندن علوم وحکم آلدی بونك کبی برجاندن جمیع اهل جهان حامل اولور یعنی جمله کون ومکان فیض
وحیاتی آنك حقیقتندن بولور زیرا جهانه نسبت قالب اول جهانه نسبت قلب کبی اولورنته کم ابن فارض
حضرتلرینك ولا فلك الا ومن نور باطنی * به ملك یهدی الهدی بمشیئتی * قولی بومعنایی اشعار قیلور (مثنوی)
پس جهان زاید جهان دیکری * این حشر را وانماید محشری * تاقیامت کربکویم بشمرم * من زشرح این
قیامت قاصرم * وقتا کم بو جهان صوری اول جان جاندن حامله اولان واستفاضه قیلان انساندنکه حامله اوله
برجهان آخر وعالم معنایی پرانوار طوغرر که اول جهان حقیقت وعالم آخرتدر که هرشیئك حقیقتنك ظهوری
عالمیدر بو حشر صوریه برحشر کوستررر یعنی مجموع اهل جهانه اظهار ایلر محشر حقانی ومجمع ربانی یی که اول
جمیع موجوداتك حقایقی جمع اولدیغی مرتبه درکه مراد مرتبهٔ الوهیتدر برمفحوای (کل لدینا محضرون) جمیع اشیا
بو مرتبه ده حشر وجمع اولنملر درحضرت خداوندکار بو محشر معنا وقیامت صغرانك شرحنده عجز اظهار ایدوب
بیوررلر قیامته دکین بو حشری دیم وصایم بن بو قیامتك شرحنده قاصرم یعنی تا الی یوم قیام الساعة وساعة القیام
بوقیامت معنوینك شرحنی سویلسه م واسرار معانیسن تعبیر وتقریر ایلسه م بوقیامت معنوینك شرحنده
بن قاصرم قیامت بعد الموت حیات ابدیه ایچون منبعث اولمغه دیرلر وعند اهل الله اوچ قسمه منقسمدر اولی بعد
الموت الطبیعی احد برازخ علویه ده ویاخود سفلیه ده میتك حیات دنیویه سنده اولان حالنه مناسب منبعث
اولمسیدر (کما تعیشون تموتون وکما تموتون تبعثون) حدیثیله مشار الیها اولان قیامت صغری بودرکه (من مات
فقد قامت قیامته) حدیث شریفی دخی بومعنایه اشارت قیلور وثانیسی بعد الموت الارادی حیات قلبیه ایچون
بعث اولمقدر عالم قدسیده (کما قیل مت بالارادة تحیی بالسعادة) (اومن کان میتا فاحییناه وجعلناله نورا یمشی به
فی الناس) آیت کریمه سیله مشار الیها اولان قیامت وسطی بودر واوچنجیسی بعد الفنا فی الله عند البقا بالله اولان
حیات حقیقیه ایچون بعث اولمقدر بو قیامت عند المشایخ (فاذا جاءت الطامة الکبری) آیت کریمه سیله مشار الیها
اولان طامهٔ کبرادر هکذا قال القاشانی فی اصطلاحه) بو محلده اولان قیامتدن دخی مراد اولان بو قیامتدر
فافهم (مثنوی) این سخنها خود بمعنی یاربیست * حرفها دام دم شیرین لبیست * چون کند تقصیر پس چون تن زند
چونکه لبیکش یارب می رسد * هست لبیکی که نتوانی شنید * لیك سرتاپای بتوانی چشید * بوابیاتك ماقبلنه
مناسبتی سؤال مقدره جواب اولمغله حاصل اولور تقدیر کلام بویله اولورکه پس بوذکر اولنان قیامتکه فنا فی الله
وبقا بالله حالندن عبارتدر آنك شرحنده کمال عجز وقصوره معترف اولندیسه بوندنصکره بو مضمونده اولان حروف
کلمات نه افاده ایلر بوسؤال مقدره جواب طریقیله بیوررلرکه بوسوزلر خود معناده یاربیدر یعنی بوسوزلرکه بزسویلرز
معناده یاربی دیمك وجناب حضرته سیدی ومولایی دیو تضرع ودعا ایلمك منزله سنده در زیرا حرفلر برشیرین لبك
نفسنك طوزاغیدر زیرا بو حروف وکلمات برشیرین دهان وفصیح اللسان کمسه نك نفسنك دامی کبیدرکه انکله
شکار معانی وصید رضای الهی ایلر بوجمله دن بری حضرت پروردکاردن لبیك معناسنی شکار ایلمسیدر پس
برکمسه مناجات ایدوب یاربی دیمکده نیچون تقصیر واهمال ایلر نیچون ساکت وخاموش اولور چونکه خدانك
لبیکی بنده نك یاربنه ایریشور یعنی فاذا کان کذلك برکمسه نیچه بوکونه سوزلری سویلمکده تقصیر قیلور وابسم
اولور چونکم اول ربك لبیك دیمسی عبدك ربی دیمسنه یتشه وواصل اوله (کما قال علیه السلام اذا قال العبد یارب
یقول الله تعالی لبیك عبدی سل نعط وکما روی فی الخبر الصحیح ان موسی علیه السلام قال فی بعض مناجاته قال الله
تعالی لبیك یاموسی فقال موسی علیه السلام انت انت یاربی فمن انا حتی اجبت بالتلبیة فقال الله تعالی یاموسی
انی کتبت علی نفسی اذا دعانی عبد من عبادی بالربوبیة اجیبه بالتلبیة فقال موسی علیه السلام یارب
هذا لکل عبد طایع قال تعالی بل لکل عبد مذنب قال موسی علیه السلام اما الطایع فبطاعته فما بال المذنب

فقال الله تعالی یاموسی انی اذا جازیت المحسن باحسانه ومنعت المسیء باساءته فاین جودی وکرمی) ولبیکنك
معناسی اکر عبد ربیسنه دیرسه (اثبت علی طاعتك وخدمتك اقامة بعد اقامة) دیمك اولور وربك عبده تلبیه سی
(اجیبك اجابة بعد اجابة) دیمك اولور وجناب حقك عبده لبیك دیمسی حرف وصوتله اولان لبیك دکلدرکه عبد
آنی قوت سامعه ایله استماع ایلیه بوبرلبیکدرکه سن بونی کوش ظاهر له استماعه قادر اولمزسن لیکن باشدن آیاغه آنی
طاتمغه قادر اولورسن یعنی سرتاپا جمیع جوارحله تلذذ ایتمکه وحظ آلمغه قادر اولورسن زیرا کلام خدا حرف وصوت
اولمز وکلام مخلوق کبی انجق برجهتدن کلمز بلکه متکلم اسمینك برتجلیسیدرکه جمیع جهاتدن کلور وعبد
عارف آنی جمله اعضا وقوا وسیله فهم قیلور لازم کلسه اول ذوقی هرنه معنایه مناسب ایسه اول معنایه مناسب
براغتله تعبیر قیلور والله اعلم (حکایت تشنه برسر دیوار وکلوخ انداختن در آب (مثنوی) برلب جو بود دیواری بلند
برسر دیوار تشنهٔ دردمند * ایرمق کنارنده برعالی دیوار وار ایدی دیوارك باشی اوزره برتشنه دردمند وار ایدی (مثنوی
مانعش از آب آن دیوار بود * از پی آب او چو ماهی زار بود * اول تشنه یه آبدن مانع اول دیوار ایدی اول تشنه آبدن
اوتری ماهی کبی زار وبی قرار ایدی (مثنوی) ناکهان انداخت او خشتی در آب * بانك آب آمد بکوشش چون خطاب
ناکهان اول تشنه آب ایچنه برکرپیچ آتدی آبك آوازی آنك قولاغنه خطاب کبی کلدی (مثنوی) چون خطاب
یار شیرین لذیذ * مست کرد آن بانك آبش چون نبیذ * مثلا لذیذ وشیرین اولان یارك خطابی کبی یعنی شیرین سخن
اولان محبوبك جواب وخطابندن عاشق نیجه مست اولورسه اول آبك بانکی نبیذ کبی اول تشنه یی مست ایلدی نبیذ
خرمادن واوزمدن وشعیردن اولان شرابك آدیدر بوراده شراب معناسنه در (مثنوی) ازصفای بانك آب آن
ممتحن * کشت خشت انداز آنجا خشت کن * بانك آبك ذوق وصفاسندن اول ممتحن اوراده دیواردن خشت قوپریجی
وخشت آتیجی اولدی (مثنوی) آب می زد بانك یعنی هی ترا * فائده چه زین زدن خشتی مرا * آب بانك اوردی یعنی
ایتدیکه هی فلان سکا بکا بو برخشت اورمقدن فائده ندر (مثنوی) تشنه کفت آبا مرا دو فائده ست * من ازین
صنعت ندارم هیچ دست * تشنه ایتدی ای آب بکا بونده ایکی فائده واردر بوصنعتدن بن هیچ الی طوتمزم (مثنوی *
فائدهٔ اول سماع بانك آب * کوبود مر تشنکانرا چون رباب * اوالکی فائده آبك بانکنی استماع ایلمك که اوبانك آب
تشنه لره رباب کبیدر * مثنوی * بانك او چون بانك اسرافیل شد * مرده را زین زندکی تحویل شد * آنك بانکی
اسرافیلك بانکی کبی اولدی مرده یه بوندن یعنی آبك بانکندن زنده لك تحویل اولدی یعنی مرده لك کیدوب
زنده لکه تبدیل اولدی (مثنوی) یا چو بانك رعد ایام بهار * باغ می یابد ازو چندین نکار * یاخود ایام بهارك رعدنك
صداسی کبی باغ اندن بوقدر نقش ونکار بولور (مثنوی) یا چو بردرویش ایام زکات * یا چو برمحبوس پیغام نجات
یادرویش اوزره فی المثل زکات ایامی کبی یا محبوس اوزره حبسدن نجات وخلاص خبری کبی که سرور وحیات بخشدر
(مثنوی) چون دم رحمان بود کان از یمن * می رسد سوی محمد بی دهن * تشنه یه بانك آب دم رحمانی کبی اولورکه
اویمن جانبندن دهنسز حضرت رسول جانبنه ایریشوردی (کما قال علیه السلام انی لاجد نفس الرحمن من قبل الیمن
(مثنوی) یا چو بوی احمد مرسل بود * کان بعاصی در شفاعت می رسد * یاخود احمد مرسلك رایحه سی کبی اولورکه
اول مرسل اولان احمد حضرتلرینك رایحه سی عاصی اولنلره شفاعت ایلمکده یتشور (مثنوی) یا چو بوی یوسف
خوب ولطیف * می زند برجان یعقوب نحیف) یاخود لطیف وخوب اولان یوسفك رایحه سی کبی نحیف وضعیف
اولان یعقوبك جانی اوزره اورر (مثنوی) فائدهٔ دیکر که هر خشتی کزین * برکنم آیم سوی ماء معین * برغیری فائده
بوکه هربرخشت که بودیواردن قوپرم ماء معین جانبنه کاورم (م ی) کز کمیٔ خشت دیوار بلند * پست ترکردد یقین
ای هوشمند * زیرا خشتك کم لکندن بلند اولان دیوار الچقرلك اولور شبهه سز ای عقللی هردفعه ده که کرپیچ قوپردی
پس بو بیاندن مقصود نه اولدیغی بوبیتله تعبیر وتقریره شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) پستیٔ دیوار قربی میشود
فصل او درمان وصلی می بود * سجده آمد کندن خشت لزب * موجب قربی که واسجد واقترب * بو محلده آبدن مراد
آب حیات حقیقی وتاب تجلئ ذاتیدر ودیواردن مراد اوصاف بشریه واخلاق نفسانیه اوزره مبتنی اولان وجود
انسانیدر هربارکه برسالك وطالب صفات بشریه دن برصفتی قلع وقمع ایلیه بردرجه جناب حقه قریب اولور پس
دیوارك آلچقلغی بریقین لق اولور دیوارك فصل ورفعی تمام وصله درمان اولور کذلك پستیٔ دیوار وجود انسانی مستلزم
قرب الهی اولور وبو دیواری بالکلیه قلع وفصل ایدن وصلت آب ربانی بولور دیوار نفس انسانیکه اوصاف بشریه
کرپیچلری ایله مرصوصه اولمشدر جناب حقه سجده ایلیوب باش اکمکلك خشت لازب وملاصقی قوپرمقلق وقتنده
یعنی اوصاف مرصوصهٔ نفسانیه یی ازاله ایلمك حالنده موجب قرب الهی کلدیکه (واسجد واقترب سجده نك

موجب قرب اولدیغنه دلیلدر (كما قال علیه السلام اقرب مایكون العبد الی ربه وهو ساجد وكما روی عن ثوبان
رضی الله عنه قال النبی صلی الله علیه وسلم علیك بكثرة السجود لله فانك لن تسجد لله سجدة الارفعك الله بها درجة
وحط عنك بها خطیئة) بو حدیث شریفده رفعت درجه جناب حقه قریب اولمغله معتبر اولور وپستیء درجه
حقدن دور وبعید اولمغله بولنور یعنی سنك اوزریكه اللهه سجودی چوق ایلمك واجب اولسون زیرا تحقیقا سن اللهه
باش اكمزسن الا الله اول سجده سببیله سنی كندی یه بر درجه قریب قیلور وسندن موجب بعد اولان بر خطایی
دوشورر پس هر باركه خشت خطا منحط اوله تقرب آب وصال الهی حاصل اولور وبیت آخرده كندن خشت لزب
قولی ظرفیت وحالیت معناسن متضمن اولور وتقدیر كلام بو اولوركه سجده خشت لازبی قوپرمق وقتنده وحالنده
موجب قرب كادیكه (واسجد واقترب) بو معنی اوزره در یوخسه مطلقا باش اكمك بلا قلع لبنات اوصاف ردیهٔ
وجودیه موجب قرب الهی اولمز دیمك اولور مثلا مع لبنة الكبر والنخوة والجهل والغفلة بلا نیة خضوع ولا ذلة
بركسه جدار نفسی بو اوصافله عالی ایكن حقه باش اكسه موجب قرب الهی اولمز بلكه بو صفتلرك قلع وقمعی حالنده
سجده ایلمك موجب قرب اولور بو اجلدن شیخ اكبر حضرتلری بو كونه سجده یه فتوحاتده سجدهٔ قرب تعبیر ایتمشلردر
(مثنوی) تا كه این دیوار عالی كردنست * مانع این سر فرو آوردنست * مادامكه بو دیوار عالی كردندر یعنی
بو دیواربدن مادامكه اوصاف ردیه كرپچلریله عالی اوله بو باشی آشغه كتورمكه مانعدر حضرت حقه سجده قیلمغی
دافعدر (مثنوی) سجده نتوان كرد بر آب حیات * تا نیابم زین تن خاكی نجات * آب حیات اوزره سجده
ایلمك ممكن اولمز مادامكه بو خاكی تندن نجات وخلاص بولمیم (مثنوی) بر سر دیوار هر كه تشنه تر *
زودتر بر میكند خشت ومدر * دیوار باشی اوزره هر كم كه اوتشنه ركدر یعنی دیواربدن اوزره هر شول كمسه كه
ماء الحیات حقیقته زیاده عطشاندر خشت ومدری تیزرك قوپرر یعنی اوصاف بشریه سن علی الفور ازاله قیلور
(مثنوی) هر كه عاشقتر بود بر بانك آب * او كلوخ زفت تر كند از حجاب * هر كمكه آبك بانكی اوزره عاشقرك اوله اول كمسه
حجابدن بیوكرك اولان كلوخی قوپرر یعنی آبه حجاب اولان بدندن كلوخ اولان صفت نفسانیه نك اعظمنی قلع
ایلر (مثنوی) او زبانك آب پرمی تا عنق * نشنود بیكانه جز بانك بلق * یعنی هر شول كمسه كه عاشقتر در آب تجلیء
الهیه نك صداسنه اول كمسه كلوخ صفت بشریه نك زفت ترین قوپرر حجاب اولدیغی جهتدن هر باركه بر صفتی ازاله
ایدوب القا ایلیه آب تجلیء الهیه دن آكا صداكبی بر ذوق حاصل اولور اول كمسه آبك بانكندن بو ینه دكین
پرمی در بیكانه آبدن بلق بانكندن غیری ایشتمز یعنی اول عاشق ذوق آب تجلیدن پرمی اولور ومست ومستغرق اولور
بوغازینه دكین لكن نامحرم وبیكانه بوبانك معنوی وذوق حقانی بی ایشتمز الا الفظ ظاهری كه صویك بلق دیمسی
كبیدر (مثنوی) ای خنك انرا كه او ایام پیش * مغتنم دارد كزارد وام خویش * ای سعادت حبذا شول كمسه كه
او مقدم اولان ایامی یعنی تازه لك زمانی مغتنم طوته وكندینك بورجنی ادا ایده (مثنوی) اندران ایام كش قدرت
بود * صحت و زور دل وقوت بود * اول ایامده كه آكا قدرت اولور صحت وزوردل وقوت اولور یعنی اول ایام شبابده اول
كمسه یه كه قدرت بدن وصحت وسلامت وزور قلب وقوت اعضا اوله كركدركه بو ایامی غنیمت بیله وكندی اوزرینه فرض
وواجب اولانی ادا قیله كه پیرلك زماننده اول مرتبه عباداته واداء واجباته قادر اولمز (مثنوی) وان جوانی
همچو باغ سبز وتر * می رساند بی دریغی بار وبر * واول جوانلق سبزه وتازه باغ كبی بر دریغ سز بار وبر یتشدرر یعنی سبزه
وتازه اولان باغ بیدریغ نیچه فواكه وثماریتوردیكی كبی تازه لك ایامی دخی البتته اعمال وطاعاتدن نیچه ثمار معنوی
یتشدرر قوجه آغاجلر كبی میوه سی فاسد اولمز (مثنوی) چشمهای قوت وشهوت روان * سبز می كرد زمین تن بدان
زیرا انك وجودنده قوت وشهوت چشمه لری رواندر تن زمینی اول چشمه لر سببیله سبزه وتازه اولور چونكم تنده
بو مرتبه لطافت اوله آنك میوهٔ طاعات وثمرهٔ عباداتنده دخی لذت وحلاوت اولق مقرردر (مثنوی) خانهٔ معمور
وسقفش بس بلند * معتدل اركان وبی تخلیط وبند * جوانلق ایامی فی المثل بر معمور خانه وانك سقفی زیاده
عالیدر اركانی معتدل وتخلیطسز وبندسزدر خانه ده چار اركان چار دیواردن عبارتدر وتخلیط مرمات اولنوب
صكره دن بعض بنا مخلوط اولمقدن كنایتدر وبند متزلزل اولوب خرابه مشرف اولدقدنصكره بعض قیدلر وپایوندلر
اورمقدن استعارتدر پس جوانلق زماننده اولان بدن خانه سی بو عارضه لردن بریدر زیرا انك چار اركانی یعنی چار
عنصری ویا خود اخلاط اربعه سی معتدلدر واكا بعض علاج ودوا ایله مرمات اولنمامش ومزاجنه بعض عارضه
تخلیط قیلنمامشدر وبعض معاجین وادویه ایله بند وقید دخی اورلمامشدر ولكن پیرلك خانهٔ وجودنده بو ذكر
اولنانلر موجود اولمشدر وانك وجودی خانه سی خراب اولمغه توجه قیلمشدر (مثنوی) پیش ازان كایام پیری در رسد

كردنت بندد بحبل من مسد * اندن اول كه پیرلك ایامی ایریشر پیرلك سنك كردنكی لیفدن اورلمش ایپ ایله بغلیه
یعنی حبل مسد ایله مقید اولان كمسه كبی پیرلك سنك بوینكی بغلیوب عاجز وفرومانده قویه (مثنوی) خاك شوره
كردد ویران وسست * هر كز از شوره نبات خوش نرست * بدن خاك شوره ویران وسست اوله یعنی چورقلو
یر كبی ودوكلو جی طپراق كبی وسست وضعیف اولمش شیء كبی قاله هر كز طوزلو یردن خوش نبات بتمدی (مثنوی)
آب زور وآب شهوت منقطع * او ز خویش ودیكران نامنتفع * پیرك وجودندن آب زور وآب شهوت منقطع اولور اول
پیر كندیدن وغیریلردن نامنتفع اولور یعنی كندی وجودندن وغیریلرك دخی وجودندن منتفع اولمز (مثنوی)
ابروان چون پالدم زیر آمده * چشم را نم آمده تاری شده * ابرولری پالدم كبی آشغه كلمش چشمه نم كلمش وتاریك اولمش
(مثنوی) از تشنج رو چو پشت سوسمار * رفته نطق وطعم ودندانها ز كار * تشنجدن یوزی سوسمارك ارقه سی كبی
اولدی یعنی قوجه لقدن یوزی كاردر یسنك صرتی كبی اولمش نطق وطعم ودیشلری كاردن كتمش یعنی نطق ایلمسی
وطعامدن لذت آلمسی ودیشلری ایله كار ایدوب طعام چكنمه سی زائل اولوب بولذتلردن بی بهره قالمش (مثنوی)
روز بیكه لاشه لنك وره دراز * كاركه ویران عمل رفته ز ساز * روز وقتسز لاشه اولان جسدی لنك ویول اوزون
كارخانه ویران عمل دوزندن كتمش یعنی پیرلك وقتی روز بیكاه اولمقدر وجسد لاشه سی سقط قالمقدر وطریق الهی
لایتناهیدر انك اكرتدارك پیرلك زماننده اولورسه كاركاهی ویراندر وعمل ایسه دوزنسز بی ترتیبدر پس بویله موسمده
محصول حاصل اولمز وپیرلك زماننده عباداته شروع ایلین كمسه لرك چوغی مقصوده وصول بولمز (مثنوی) بیخهای
خوی بد محكم شده * قوت بركندن آن كم شده * قبیح خویك كوكاری محكم اولمش اول خوی بدك كوكارینی قلع وقمع
ایلمكه قوت ناقص اولمش نته كم بو حكایه دن اكر عاقل ایسك حصه آلورسن ونصیحت پذیر اولورسن وهوا وهوسی ترك
ایدوب تازه لك ایامنده خاربن كبی اولان اخلاق ذمیمه نك كوكارنی زمین وجودندن قلع ایدوب ازاله قیلورسن
(مثنوی) همچو آن شخص درشت خوش سخن * در میان ره نشاند او خاربن * مثلا اول خوش سخن اولان درشت شخص كبی یعنی اول بر شخص كه حد ذاتنده غلیظ
وخشن وظاهرا خوش سخن ایدی اول شخص یول اورتاسنده خاربن دكدی (مثنوی) ره كذریانش ملامت كر شدند
پس بكفتندش بكن این را نكند * اول شخصی یولدن كچنلر ملامت ایدیجی اولدیلر اكا چوق كره قوپردیدیلر اول
خاربنی قوپرمدی (مثنوی) هر دمی آن خاربن افزون شدی * پای خلق از زخم آن پر خون شدی * هر بردم اول
خاربن افزون اولوردی اول خاربنك زخمندن خلقك آیاغی پر خون اولوردی (مثنوی) جامهای خلق بدریدی ز خار *
پای درویشان بخستی زار زار * خاردن خلقك جامه لری یرتلوردی درویشلرك آیاغی اول خاردن زار زار مجروح اولوردی
(مثنوی) چون بجد حاكم بدو كفت این بكن * كفت آری بر كنم روزیش من * چونكه حاكم جد واقدام ایله اكا ایتدی
بو خاربنی قوپر اول شخص حاكمه ایتدی نوله بر كون بن آنی قوپره یم (مثنوی) مدتی فردا وفردا وعده داد *
شد درخت خار او محكم نهاد * بر زمان فردا وفردا دیوب وعده ویردی اول شخصك خاربننك درختی محكم نهاد اولدی
وكتدكچه قوت بولدی (مثنوی) كفت روزی حاكمش ای وعده كژ * پیش آ در كار ما واپس مغژ * بر كون حاكم اول
شخصه ایتدی ای وعده سنی اكری ایلرو كل بزم ایشمزده كیرویه سورتمه یعنی امره امتثال ایدوب وعده یی یرینه
كتورومد بر اولمه وتخلف قیلمه (مثنوی) كفت الایام یا عم بیننا * كفت عجل لا تماطل دیننا * كفت یعنی اول خاربن
صاحبی والیء ولایته دیدیكه الایام یا عمی بیننا بزم ما بینمزده یا عمی كونلر واردر بو كون اولمزسه بر آخر كونده آنی قلع ایده رم
كفت اول والیء شهر دخی دیدیكم عجل تعجیل ایله لا تماطل مماطله ایتمه دیعنی تأخیر ایتمه مطل لغتده حقی منع ایدوب تأخیر
ایتمكه دیرلر دیننا بزم دینمزی یعنی بزه قیلدیغك عهد ووعده یی خاربندن مراد هوای نفس واخلاق ذمیمه در والیدن
مراد مرشد كاملدر پس مبتدی ومسترشده دائما نصیحت ایدركه تسویف وتأخیر ایتمه كه الوقت سیف قاطع در
نفسكی تزكیه وقلبكی هوادن تصفیه قیل اكر اهمال ایدرسك بومافیومانفسك اخلاق ذمیمه سی مستحكم
اولمقده در اول دردمند وغافل ایسه الام یا بیننا دیوب ایام آتیه یه اعتماد ایدر (مثنوی) تو كه میكویی كه فردا این بدان
كه بهر روزی كه می آید زمان * سن دیرسك كه یارین قوپرایم بونی بیل كه هر بر كونده كه زمان كلور یعنی
هر بر كونده كه زمان كله سن آنی قوپررم دیرسن بو حالتله زمان كلور كچر (مثنوی) آن درخت بد جوانتر می شود *
وین كننده پیر ومضطر می شود * اول بد درخت جوانتر اولور یعنی اول خاربن كبی اولان اخلاق ذمیمه كتدكچه قوت بولور
بو قوپریجی پیر ومضطر اولور (كما قال علیه السلام یهرم ابن آدم ویشب فیه خصلتان الحرص وطول الامل) (مثنوی)
خاربن در قوت وبرخاستن * خاركن در پیری ودر كاستن * خاربن قوتده وبو قار وقالقوب عالی اولمقده خاركن پیرلكده

واكسلمكده در (مثنوى) خاربن هر روز وهر دم سبزوتر * خاركن هر روز زار وخشك‌تر * خاربن هر كون وهر دم سبز وتر
اولور خاركن هر كون ضعيفلك وخشكلك اولور (مثنوى) او جوانترميشود تو پيرتر * زود باش وروز كار خود مبر
او يعنى خاربن جوانلك وقوتلك اولور سن پيرلك وضعيفلك اولورسن تيز اول وكندى روزكاركى ابلتمه وضايع ايتمه پس
خاربندن مقصود نه ايدوكنى بيانه شروع ايدوب بيوررلر (مثنوى) خاربن دان هر يكى خوى بدت * بارها در پاى خار
آخر زدت * هر بر خوى بدى خاربن بيل نيجه كره سنك آياغكه خار آخراوردى يعنى خار كبى اولان اخلاق ذميمه نك
زخملرى سنك پاى جانكه نيجه كره زخم وضرر ايركوردى (مثنوى) بارها از خوى خود خسته شدى * حس ندارى
سخت بى حس آمدى * نيجه كره كندى قبيح خويكدن خسته اولدك واندن ضرر والم كوردك حس وادراك
طوتمزسن زياده بى حس كلدك وقتى ادراكسز اولدك (مثنوى) كرز خسته كشتن ديكر كسان * كز خلق زشت تو
هست آن رسان * اكر غيرى كسه لرك خسته وشكسته اولمه سندن كه سنك خلق زشتكدن اول خسته اولمقلق
انلره ايرشيجيدر (مثنوى) غافلى بارى ززخم خودنه * تو عذاب خويش وهر بيكانه * غافل ايسك بارى كندى
زخمكدن دكلسن يعنى اكر غيرى كسه لرك سنك خويكدن خسته دل اولمه سندن غافل ايسك بارى اول بد خويك
كندى وجودكه اولان زخمندن غافل دكلسن سن كنديكه وهر بيكانه يه عذابسن ياخود معنى سن اقرباكه
وهر بيكانه يه عذاب سنكه خوى بد باركران ديدكارى بو معنايه شاهد اولور (مثنوى) يا تبر بركير ومردانه بزن *
تو على وار اين در خيبر بكن * ياخود تبر طوت ومردانه اول خاربن كبى اولان خوى بده اورسن على كبى بو خيبر قپوسنى
قوپر يعنى كركدركه رياضت ومجاهده تبرين آله سن وخاربن كبى اولان اخلاق ذميمه يه اوروب آنى زمين وجودكدن
اخراج قيله سن تا مسلمانلر سنك خوى بدلك خارندن آزرده اولميه لركه ايمانك اعلا مرتبه سى طريق مسلميندن اماطه ايذاء
ايلمكدر (كما قال عليه السلام الايمان بضع وسبعون شعبة اعلاها كلمة لا اله الا الله وادناها اماطة الاذى عن
طريق المسلمين) سن على كبى در خيبرى قوپرديلرنده نكته بودركه اخلاق ذميمه يى بريدن قوپرمق خيبر
قپوسن قوپرمق كبيدركه قوت ولايتله ميسر اولور والا هر كسه ميسر دكلدر ديمك اولور (مثنوى) يا بكلبن
وصل كن اين خاررا * وصل كن با نار نور ياررا * يا اول خارى كلبنه وصل ايله يعنى كل فدانته آشله يارك نورى ناركه واصل
ايله (مثنوى) تا كه نور او كشد نار ترا * وصل او كلشن كند خار ترا * تا كه مرشدك نورى سنك ناركى سوندره انك
وصلى سنك خاركى كلشن ايليه وصل بونده آشلمق معناسنه در مراد مرشدك اخلاقنى وانوارنى كندى وجوديكه
كتوروب كندى وجودنده اولان اخلاق ظلمانى يى ازاله ايله ديمك اولور (مثنوى) تو مثال دوزخى او مؤمنست *
كشتن آتش بمؤمن ممكنست * سن دوزخ كبى سن مرشد مؤمندر آتش دوزخى سوندرمك مؤمنله ممكندركه بيان
اولنور حضرت رسول عليه السلام دوزخك سوزندن بيورديلركه دوزخ مؤمنه خوفندن تضرع ايديجى اولور
(كما قال عليه السلام تقول النار يوم القيامة جز يا مؤمن فان نورك اطفأ نارى (مثنوى) كويدش بكذر ز من اى
شاه زود * هين كه نورت سوز نارم رار بود * دوزخ مؤمنه دير اى شاه دين بندن تيز كذر ايله آكاه اول كه سنك نورك
بنم نارمك حرارتنى قاپدى (مثنوى) پس هلاك نار نور مؤمنست * زانكه بى ضد دفع ضد لا يمكنست * پس ظاهر
اولديكه نارك هلاكنه سبب مؤمنك نوريدر زيرا كه ضدك دفعى ضدسز ممكن دكلدر (مثنوى) كان ز قهر انكيخته شد
اين ز فضل * نار ضد نور باشد روز عدل * عدل كونيكه مراد روز قيامتدر نار نورك ضدى اولور زيرا كه اول نار
قهر الهيدن قوپرلمش اولدى وظهوره كلدى بو كه مراد نوردر فضل ربانيدن حاصل اولدى (مثنوى) كرهمى خواهى
تو دفع شر نار * آب رحمت بر دل آتش كمار * اكر سن نارك شرنى دفع ايلمك استرسك رحمت آبنى آتشك ايچنه
حواله ايله پس آنى آب رحمتك منبعى كيم ايدوكنى بيان ايدوب بيوررلر (مثنوى) چشمهٔ آن آب رحمت مؤمنست *
آب حيوان روح پاك محسنست * اول آب رحمتك چشمه سى مؤمندر آب حيات محسنك پاك روحيدر محسندن
مراد حق تعالى يه على طريق المشاهدة عبادت ايلين كسه دركه (الاحسان ان تعبد الله كانك تراه فان لم تكن
تراه فانه يراك) حديثى بو معنايى مؤيد اولور (مثنوى) پس كريزانست نفس تو ازو * زانكه تو از آتشى او آب جو *
چونكه بويله در پس سنك نفسك مؤمن كاملدن يعنى شيخ فاضلدن قاچيجيدر زيرا كه سن آتشدن سن او كه مراد شيخ
فاضلدر ايرمق صوييدر (مثنوى) ز آب آتش زان كريزان مى شود * كاتشش از آب ويران مى شود * آبدن آتش اول
سببدن فرار ايديجى اولور زيرا آنك آتشلكى وحرارتى آبدن ويران وخراب اولور (مثنوى) حس تو وفكر تو از آتشست *
حس شيخ وفكر او نور خوشست * سنك حس وفكرك جميعا آتشدندر يعنى دوزخ صفتلو اولان نفسدندر
شيخك حسى وآنك فكرى لطيف نوردر (مثنوى) آب نور او چو بر آتش چكد * چك چك از آتش بر آيد بر جهد

شيخك نورى آبى چونكه آتش اوزره طملايه آتشدن چك چك بوقارى كلور يوقارى صچرر يعنى شيخك آب كبى اولان
نور باطنى چونكم سنك آتش نفسكك اوزرينه ترشح ايليه آتش نفسك اندن مضطرب اولوب حركت ايلر وفرياد قيلور
چك چك نارك صوقيولدقده صدا ايلمسيدر (مثنوى) چون كند چك چك تو كويش مرك ودرد * تا شود اين
دوزخ نفس تو سرد * سنك نفسك آتشى چونكم چك چك ديه سن اكا مرك ودرد دى تا سنك دوزخ كبى اولان
نفسك سرد اوله يعنى آتش شهوت وغضب نفسكدن زائل اوله (مثنوى) تا نسوزد او كلستان ترا * تا نسوزد عدل
واحسان ترا * تا نفسك سنك آتش كلستانكى ياقميه تا سنك عدل واحسانكى ياقميه وقلبك باغنى ودين وايمانك
بستاننى خراب ايدوب ياقميه (مثنوى) بعد از آن چيزى كه كارى بردهد * لاله ونسرين وسيسبر بردهد * اندن صكره تن
زمينندن هر نه اككرسك حاصل ويرر لاله ونسرين وسيسبر ويرر نسرين آق كل وبر نوع آق چچك معناسنه در
سيسبر ماميه ديدكارى خوشبوى يشيل بيراقدر بونده مراد انوار توحيد واسرار تسبيح وحالات روحانيدر (مثنوى)
باز پهنا مى رويم از راه راست * باز كرد اى خواجه راه ما كجاست * اندران تقرير بوديم اى حسود * كه خرت لنكست
ومنزل دور زود * كيروراه راستدن واسع ترو عريضتر كيده رز وبر خواى (الكلام يجر الكلام) صدد
ومناسبتدن تجاوز ايده رز كيرو ما نحن فيه ه رجوع ايله اى خواجه بزم يوليمز وصددمز قنده در اول تقريرده ايدك
براى حسد ايديجى كه خر نفسك لنكدر ومنازل سلوك دور تيزدر بى درنك اول تدارك مافات ايله تسويف قيلمه كه هلك
المسوفون بيورلمشدر (مثنوى) سال بيكه كشت وقت كشت نى * جز سيه روئى وفعل زشت نى * ييل بى وقت
اولمش تخم وزراعت وقتى دكل سيه روليكدن وقبيح فعلدن غيرى يوق (مثنوى) كرم در بيخ درخت تن فتاد *
بايدش بركند ودر آتش نهاد * تن درختنك كوكنه قورد دوشدى اول درختى قوپرمق وآتش اوزره قومق كرك
يعنى اول تن درختنى آتش رياضت اوزره قومق لازمدركه انك درونندن افكار فاسده قوردجغزلرى يانوب محو وزائل
اوله (مثنوى) هين وهين اى راهرو بيكاه شد * آفتاب عمر سوى چاه شد * اكاه اول آكاه اول اى يوله كيديجى وقت
طار اولدى عمرك آفتابى چاه جانبنه كتدى وغروبه قريب اولدى (مثنوى) اين دو روزك را كه زورت هست زود *
پيرافشانى بكن از راه جود * بو ايكى كونجكز ايچون كه سنك قدرتك وار درجود وسخا يولندن فورى پيرافشانلق
ايله يعنى پيرلككى حق يولنده بذل ونثار ايدوب بو ايكى كونلك عمرده عبادته مشغول اولوب عمر باقى وحيات
سرمدى اله كتورى كور (مثنوى) اين قدر تخمى كه ماندستت بباز * تا برويد زين دو دم عمر دراز * سنك بو قدر
تخمك كه قالمشدر انك بذل ايله تا بو ايكى دمدن عمر درازبته (مثنوى) تا نمردست اين چراغ با كهر * هين فتيلش
سازور وغن زودتر * ماداميكه بو كهرله اولان چراغ عمر سونمامشدر اكا اول تيز اكا فتيل وروغن دوز يعنى طاعت
وعبادتله قوت باطن حاصل ايليوب چراغ روحكى منور ايله (بيان آفت تأخير خيرات بفردا (مثنوى) هين مكو فردا كه
فرداها كذشت * تا بكلى نكذرد ايام كشت * اكاه اول فردا ديمه زيرا فردالر كچدى تا ايام زراعت بالكليه كچميه
زيرا (من ضيع ايام حراثته ندم فى وقت حصاده) بيورلمشدر (مثنوى) پند من بشنو كه تن بند قويست * كهنه
بيرون كن كرت ميل نويست * بنم پندمى استماع ايله كه تن بند قويدركه راه حقده بوندن اقوى برحجاب ومانع يوقدر
كهنه يى طشره ايله اكر سكا جديدلك ميلى وار ايسه يعنى لذات روحانى ووجود حقانى بولمغه اككر ميلك وار ايسه
بو كهنه اولان بدنك مقتضاسنجه قيودى قلبكدن برون ايله (مثنوى) لب ببند وكف پر زر بركشا * بخل تن بكذار
وپيش آور سخا * نامعقول كلماتدن لبكى بغله والتونله پر اولمش كفكى آچ (كما قال عليه السلام طوبى لمن شغله عيبه
عن عيوب الناس وامسك فضل قوله وانفق فضل ماله) تن بخلنى قو وسخايى ايلرو كتور وبدنكى حق يولنده بذل ايله
(مثنوى) ترك شهوتها ولذتها سخاست * هر كه در شهوت فروشد برنخاست * شهوتلرى ولذتلرى ترك ايلمك سخادر
هر شول كمسه كه شهوته آشغى كتدى يعنى شهوت چقورينه طالوب باتدى يوقارو قالقمدى يعنى شهوت قيودندن
خلاص اولمدى (مثنوى) اين سخا شاخيست آن سرو بهشت * واى او كز كف چنين شاخى بهشت * بو سخا كه بيان
اولندى جنتك سروندن بردالدر كاويل ووايكه الندن بو نجلين شاخى قودى يعنى شول كمسه كه بذل وسخا شاخنه
تمسك ايليه دولت ابديه دن محروم قالوب خائب وخاسر اولور اكر بخل شاخنه تمسك ايلرسه انى جهنمه چكوب ادخال
قيلور (مثنوى) عروة الوثقاست اين ترك هوا * بر كشد اين شاخ جان بر سما * سورهٔ بقره ده اولان آيته اشارتدر
لا اكراه فى الدين) ديننده هيچ اكراه واجبار يوقدر زيرا اكراه بر كسه يى بر فعله ابرام ايده سنكه انده خير اولميه (قد تبين الرشد
من الغى) تحقيقا متميز ومتبين اولدى رشد ضلالتدن وغوايتدن وايمان كفردن وحق باطلدن دلائل واضحه وبراهين
قاطعه ايله (فمن يكفر بالطاغوت) پس هر شول كمسه كه كافر اوله طاغوته يعنى شيطانه ويا اصنامه وياخود نفسه اهل

تحقیق بیوررلر كه طاغوت عوام نفسدر وطاغوت خواص ماسوی الله درودخی هرنه كه وصلت حقه مانعدر اول
سالكه طاغوتدر لفظ طاغوت مصدردر ملكوت ورهبوت كبی واحده وجمعه اطلاق اولنور (ویومن بالله) یعنی
شول كسه كه طاغی نفسه منكر وكافر اولدی والله موحد ومؤمن اولدی (فقد استمسك) تحقیق اول كسه تشبث
واستمساك ایلدی (بالعروة الوثقی) حبل وثیقه وسبب متینه (لا انفصام لها) اویله عروهٔ وثقی كه اكا انقطاع یوقدر
فصمت الشیء فانفصم دیرلر اول شیء منقطع اولوب پاره پاره اولسه وعروهٔ وثقادن مراد استعاره در علی سبیل التمثیل
بعضلر شریعتدر دیمشلر وبعضلر ایمان وبعضلر قرآن وبعضلر توفیق وهدایت رحمان وبعضلر محبت وجذبهٔ خالق كون
ومكاندر بیورمشلر اما حضرت مولانا بیورورلر كه عروهٔ وثقی در بو ترك هوا زیرا الهوی عند الله ابغض من جمیع
الهیئات درپس هوایی ترك قرب حقی مستلزمدر نته كم دخی بیورورلر كه بو هوایی ترك قیلمق جانك شاخی سمای حقیقته
ویاخود شاخدن مراد ترك هوا اوله تقدیر معنی بویله دیمكدر كه چكر بو ترك هوا اقیلمق شاخ جانی سمایه یعنی بو شاخ
جانی آسمان معنایه چكر (والله سمیع علیم) الله تعالی سمیعدر هر كسك اقوالنی وعلیمدر هر شیئك احوالنه (مثنوی
تا بر د شاخ سخای خوب كیش * مر ترا بالا كشان تا اصل خویش * ای اویمز هبلو تا سخا بو داغی ایلتسه سنی
یوقاری چكه رك كندینك اصلنه دكین یعنی بهشته ایرشدره (كما قال علیه السلام السخاء شجرة من اشجار الجنة
اغصانها متدلیات فی الدنیا فمن اخذ بغصن منها قاده ذلك الغصن الی الجنة رواه علی وابو هریرة كذا فی الجامع
الصغیر (مثنوی) یوسف حسنی واین عالم چو چاه * وین رسن صبر ست بر امر اله * حسنك یوسفی سن وبو عالم چاه
كبیدر وبو رسن كه آنك سببی ایله چاه عالمده خلاص میسر اولور خدای تعالینك امرینه صبردر (مثنوی) یوسفا
آمد رسن درزن دو دست * از رسن غافل مشو بیگه شدست * ای یوسف رسن كلدی رسنه ایكی الكی اور یعنی حبل الله
متینه تمسك ایت رسندن غافل اولمه كه وقت بیگاه اولمشدر یعنی امر خدایه تمسك ایلمكدن غفلت قیلمه كه وقت كار
طار اولمشدر (مثنوی) حمد لله كین رسن آویختند * فضل ورحمت را بهم آمیختند * الحمد لله كه بو رسنی صارقتدیلر
یعنی بو عالم چاهنه ایندردیلر فضل ورحمتی كویا بری برینه آمیخته ایلدیلر (مثنوی) تا ببینی عالم جان جدید * عالمی بس
آشكار ناپدید * ای یوسف معنوی امر حق حبلنه ال اور وچاه طبیعتدن خروج قیل تا ایكی جان عالمنی كوره سن
زیاده آشكار وناپدید اولان عالمی یعنی بحسب الظاهر مخفی وناپدید وبحسب المعنی زیاده آشكار واوروشن اولان عالمی
كوروب اكا واصل اوله سن (مثنوی) این جهان نیست چون هستان شده * وان جهان هست بس پنهان شده *
بو نیست وفانی جهان وارلر كبی اولمشدر وظهور وبروز قیلمشدر اول وار جهان زیاده پنهان اولمشدر وعیوناسدن
تستر قیلمشدر (مثنوی) خاك بر بادست وبازی میكند * كژ نمایی پرده سازی میكند * مثلا بو جهان ایله
اول جهان اكا بكزر كه ظاهرده خاك باد اوزره در وبادله بازی ایلر خاك اكری كوستریجلك پرده دوزیجیلك ایلر
اول جهان معنی بادكبی وبو جهان صورت غبار كبیدر بو عالم صورت عالم معنا ایله دائما حركت ایلر ولیكن
عالم معنایه پرده سازلق ایلر وخلقه كژ نمالق ایدوب كندینی موجود وقائم بالذات كوستررحال بو كه بویله دكلدر بلكه
كندی منعدم وفانیدر وبو عالمده متصرف اولان عالم معنادر (مثنوی) این كه بر كارست بی كارست وپوست *
وانكه پنهانست مغز واصل اوست * بو كه ظاهرده كار اوزره در معناده كارسزدر وپوستدر واول كه پنهان
ومخفیدر لب واصل بودر (مثنوی) خاك همچون آلتی در دست باد * باد را دان عالی وعالی نژاد * خاك بادك الندهٔ بر آلت
كبیدر عالم صورت عالم معنایه نسبتله معنانك النده هم بویله در بادی بلند وبلند اصل بیل خاك اكا نسبتله پست
وسفلیدر كذلك عالم صورت عالم معنایه نسبتله پست وسفلی وعالم معنی بلند وعالیدر (مثنوی) چشم خاكی را بخاك
افتد نظر * باد بین چشمی بود نوعی دگر * خاكه منسوب اولان چشمك نظری خاكه دوشر یعنی بو ظاهره منسوب اولان
كوزك نظری عالم صورته واقع اولور بادكوریجی چشم بر غیری نوع اولور یعنی عالم معنایی كورن چشم بو چشم ظاهردن
غیری اولور (مثنوی) اسب داند اسب را كو هست یار * هم سواری داند احوال سوار * اسبی اسب بیلور
زیرا كه اسب اسبه یاردر زیرا بری بریله جنسدر سوارك احوالنی هم سوار بیلور (كما قیل لا یعرف ذا الفضل الا ذووه
(مثنوی) چشم حس اسبست ونور حق سوار * بی سواره اسب خود ناید بكار * حس كوزی فی المثل اسبدر ونور حق
اكا سواردر سوارسز خود اسب ایشه كلمز یعنی راكب وفارسك وجودیسز اسب بر كار ایلمز (مثنوی) پس
ادب كن اسب را از خوی بد * ورنه پیش شاه باشد اسب رد * پس آنی خوی بددن تأدیب ایله یعنی حواس ظاهرنی
اوصاف قبیحه دن پاك ایدوب مؤدبه قیل واكر اسب مؤدب اولمزسه اول اسب پادشاه قتنده مردود اولور یعنی مؤدب
اولاین حسلر الله قتنده مطرود اولور (مثنوی) چشم اسب از چشم شه رهبر بود * چشم او بی چشم شه مضطر بود *

اسبك كوزی شاهك كوزندن یول ایلدیجی اولور اسبك كوزی شاهك كوزیسز مضطر وحیران اولور یعنی
بو حس ظاهر كوزی پادشاه حقیقینك بصر ورؤیتندن یول ایلدیجی اولور بو ظاهر كوزك ادراكی پادشاه حقیقینك
نوریسز وتدبیریسز مضطر اولور ومقصود بالذاته واصل اولمیوب حیران قالور (مثنوی) چشم اسبان جز گیاه وجز چرا
هر كجا خوانی بگوید نی چرا * فرسلرك چشمی گیاهدن غیری وچرادن غیری كورمز هرنه یره كه قویه سن
ودعوت ایلیه سن سویلر یوق نیچون یعنی نیچون وارایم وارمزم دیر (مثنوی) نور حق بر نور حس راكب شود * آنگهی
جان سوی حق راغب شود * حق تعالینك نوری حس كوزی اوزره راكب اولور یعنی آنده تجلی قیلور اندنصكره جان
حق جانبنه مائل وراغب اولور (مثنوی) اسب بی راكب چه داند رسم راه * شاه باید تا بداند شاه راه * مثلا اسب
راكبسز طریقك رسم وعادتنی نه بیلور اسبك اوزرنده شاه كرك تا اسب آنك معاونتی ایله شاهراهی بیله (مثنوی
سوی حسی رو كه نورش راكبست * حس را آن نور نیكو صاحبست * شول بر حس جانبنه كیت كه اول حقك
نوری اكا راكبدر یعنی نور حق اول حسده ظهور ایلمشدر مثلا مرشد وپیشوا اولنلرك حسی كبی اول نور الهی
اویو مصاحبدر (مثنوی) نور حس را نور حق تزیین بود * معنی نور علی نور این بود) حس نورینه حق نوری تزیین اولور
یعنی آنی مزین قیلور (نور علی نور) آیتنك معناسی بو اولور كه حق نوری حس نوری اوزره ظهور ایلمك بو معنایی افاده
قیلور (مثنوی) نور حسی می كشد سوی ثرا * نور حقش می برد سوی علا * حسه منسوب اولان نور انسانی ثرا
جانبنه یعنی تمناك اولان خاك طرفنه چكر نور حق چشمنی علا وسما جانبنه ایلتور یاخود معنی نور حق انسانی عالم اعلا
جانبنه چكر وایلتور دیمك اوله (مثنوی) زانكه محسوسات دونتر عالمیست * نور حق دریا وحس چون شبنمیست
زیرا كه عالم محسوسات دونتر بر عالمدر حضرت حقك نوری فی المثل دریادر وحس بر شبنم كبیدر پس كركدر كه
ادنایی قویوب اوفر واعلایه طالب اوله سن (مثنوی) لیك پیدا نیست ان راكب برو * جز بآثار وبگفتار نكو * ولیكن
اول راكب اول حس اوزره ظاهر دكلدر ایو اثرلردن غیری ایله وایو سوزدن غیری ایله یعنی نور الهی هرچن بر كسه نك
حواس ظاهره سی اوزره راكب اولسه وتجلی قیلسه اول نور ظاهر وپیدا اولمز مكر كه ایو سوزلر وایو اثرلرله هرچن
بر كسه نك حواس ظاهره سنی مؤدبه كورسك واندن ایو اثرلر وایو سوزلر ظهور ایدر مشاهده قیلسك بیلورسك كه آنك
حواسی اوزره نور حق راكب اولمشدر وآنك حواسندن ظهور قیلمشدر (مثنوی) نور حسی كو غلیظست وگران *
هست پنهان در سواد دیدگان * شول حسه منسوب اولان نور كه اوغلیظ وثقیلدر یعنی كثیف وجسمانیدر
دیده لرك سوادنده پنهاندر یعنی مع هذا كوزلرك قاره سنده مخفی وپنهان اولمشدر (مثنوی) چونكه نور حس نمی بینی
ز چشم * چون ببینی نور آن دینی ز چشم * چونكه حس نورنی مع غلظته وكثافته كوزندن كوره مزسن اول دینه
منسوب نوری یعنی نور الهی چشمندن نیجه كوررسن (مثنوی) نور حس با این غلیظی مختفیست * چون خفی
نبود ضیایی كان صفیست * نور حس بو غلظتله وثقلتله مختفی وپنهاندر نیچون خفی وپنهان اولمیه شول بر ضیا كه اول
ضیا صفی ولطیفدر (مثنوی) این جهان چون حس بدست باد غیب * عاجزی پیشه گرفت وداد غیب * بو جهان
خاك وخس كبیدر باد غیبك النده عاجزلغی پیشه طوتدی وداد غیب لفظی بو تقدیر اوزره ما بعدنده اولان
پیشه مرهون ومصروف اولور اما بعض نسخه ده پیشه یرینه پیش واقع اولوب گرفت لفظنه مضاف اولمشدر بو تقدیر
اوزره وداد غیب گرفت اوزره عطف اولوب معنی بویله اولور بو جهان باد غیبك النده حس كبی بر عاجزدر داد غیبك
وگرفت غیبك اوكنده دیمك اولور وداد غیب عالم غیبك تصرفندن عبارت اولور اما پیشه واقع اولوب وداد غیب ما بعدنه
مصروف اولورسه بو بیتك معناسی بویله اولور (مثنوی) گه بلندش میكند گاهیش پست * گه درستش میكند گاهی
شكست * وغیبك داد وتصرفی بو جهانی گاهی بلند ایلر وگاهی پست ایلر گاهی آنی درست ایلر وگاهی
شكست ایلر یعنی گاهی اصلاح ایلر وگاهی محنت قیلر (مثنوی) گه یمینش میبرد گاهی یسار * گه گلستانش كند
گاهیش خار * گاهی بو جهانی یمین وگاهی یسار ایلر یعنی گاه مسعود ایلر وگاهی منحوس ایلر یاخود معنی بو جهانك
اهلنی گاه اهل یمین وگاهی اهل شمال ایلر گاهی بو جهانی گلستان ایلر وگاهی خار ایلر یعنی گاهی
نعم والطافله گلستان كبی لطیف ایلر وگاهی محنت وقهرله خار كبی زشت وقبیح ایلر (مثنوی) دست پنهان وقلم
بین خط گزار * اسب در جولان ونا پیدا سوار * ال پنهاندر وقلمی خط یازیجی كور اسب جولانده در وسوار ناپیدادر
یعنی بو جهان اسب كبی حركات وسكناتده ظاهر وآشكاره در ولیكن بونده متصرف اولان مخفی وپنهاندر (مثنوی
تیر پران بین ونا پیدا كمان * جانها پیدا وپنهان جان جان * تیر را مشكن كه این تیر شهیست * نیست پرتابی ز شست
آگهیست * ما رمیت اذ رمیت گفت حق * كار حق بر كارها دارد سبق * ای طالب مشاهدهٔ حقیقی دها اول رامی

غیبك تیر قضا وامرنی خلق جانبنه مرمی ونافذ کورکه نا پیدا جانلر تعینلری حیثیتندن
وجسدلرده صفتلری وخاصیتلری ظهور ایلدیکی جهتدن پیدادر وجان جان من حیث ذاته وهویته مخفی وپنهاندر
قضای ربانی وامر الهی تیرن صیمه که بو پادشاه حقیقینك تیریدر پرتابه منسوب تیردکادر برآکاه وخبردار شستدندر
یعنی مجرد بی علم وحکمت آتلمش تیردکادر بلکه آکاه اولان شست قدرتدن آتلمشدر کلورسه ده رامئ حقیقی
اولان فاعل مطلقه نظر ایله که حق تعالی کلامنده (ما رمیت اذ رمیت) بیوردی بو آیتك تفسیری جلد اولده وزیر
حکایه سنده سبقت ایلدی اکرچه بو آیتك نزولی حضرت محمد علیه السلام حقنده واقع اولدی لکن بحسب الحقیقه
معناسی جمیع اشیایه علی الانفراد (ما فعلت اذ فعلت ولکن الله خلق فعلك) دیمك قابل اولدی زیرا کار حق جمله
کارلرك اوزره سبق وتقدم طوتر یعنی ابتدا خلق الهی اولمینجه وفعل ربانی ظهوره کلمینجه فعل خلق ظهوره کلز
پس کار حق جمله کارلرك اوزرینه سابق اولور (مثنوی) خشم خود بشکن تو مشکن تیر را * چشم خشمت
خون شمارد شیر را * بوسه ده بر تیر وپیش شاه بر * تیر خون آلود از خون جکر * چنن تیر کاسه وسنی آزرده
قیلسه کندی خشمکی وغضبنی صی اول تیر امر الهی یی عدم صبر وانقیاد واسطه سیله صیمه سنك غضبك چشمی
سودی قان صیار یعنی حد ذاتنده اول تیر قضا وقدر شیر شیرین منزله سنده در عند اهل الیقین لکن سنك چشم خشم
آلودك آنی خون وکاردون عدایلر بلکه سنی مجروح ایدن اوقی اوپوب وادبله شاهك قتنه ایلت یعنی خون جکردن آلوده
اولان تیر تقدیری مع التحمیل والتقبیل تقبل ایله وبلا الم ولا اضطراب اول سکامولم وموجع اولان وایذا وجفا قیلان
امر الهی وتیر ربانی فرضا اکر جکرکه کجدیسه وقانك ایجدیسه حضور حقه آنی مع التسلیم والرضا امر اولندیغك
اوزره ایصال ایله که عبد عاجزه لازم اولان قضایه رضا ویرمك وشکایت محلنده شکر قیلوب (الحمد لله علی کل حال
دیمکدر (مثنوی) آنچه پیدا عاجز وبسته وزبون * وآنچه ناپیدا چنان تند وحرون * اول نسنه که آشکاره درکه
مقصود بو عالم جسددر عاجز ومقید وزبوندر واول نسنه که آشکاره دکلدرکه مراد عالم الهیدر انجلین تند وحروندر
یعنی زیاده قوی وغالبدر (مثنوی) ما شکاریم اینچنین دامی کراست * کوی چوکانیم چوکانی کجاست * ای عبد
عاجز بز شکارز بو نجلین بر طوزاق کیمك وارد ربو هم وجهدر بز شکارز بو نجلین بر طوزاق کیمك ایجوندر یعنی بز شکارز
بر صیادك دامنه بویله بردام بیلورمیسن کیمك ایجوندر استفهام تعظیم ایجوندر یعنی اول خدای متعال
ایجوندر که انك دام قضا وقدری حد ادراك عقلدن برون وعقول انك درکنده زبوندر بز میدان جهانده قضای
الهیه سببیله کوی چوکانز یعنی چوکانك طوپی کبی بزینه چوکان قتنده یعنی ظاهرده بزه چوکان یوقدر چوکانیده
یانسبی اولوب معنی بویله اولسه ده جائزدر بز چوکان قضانك طوپی یز چوکانه منسوب اولان فاعل حقیقی قندددر
یعنی عالم لامکانده درکه تأثیر وتصرفی معنی جهتندن ایلر (مثنوی) می دردمی دوزد این خیاط کو * می دمد
می سوزد این نفاط کو * هو الذی یحییکم ثم یمیتکم) خواسنجه لباس وجود ناسی یرترودکر بو خیاط حقیقی قنی
بو نفاط که اوفورر آتش یقارقنی یعنی نیران فراق وهجرانك اشتعال وازدیادی ایجون نفخ ایلر یعنی امر ایلر آنکه
سوزان ایلر بو نفاط یعنی مع النفط آتش اوریجی واحراق قیلیجی قنی (لا تدرکه الابصار وهو یدرك الابصار) خواسنجه
آنی بو کوزلر ادراك ایدمز بر فعال لما یریددرکه (مثنوی) ساعتی کافر کند صدیق را * ساعتی زاهد کند زندیق را
بر ساعتده استرسه صدیقی کافر ایلر بر ساعتده استرسه زندیقی زاهد ایلر مراد (یضل من یشاء ویهدی من یشاء الی
صراط مستقیم) خواسنجه دیلدیکنی مهتدی ایلر ودیلدیکن دخی شقی قیلردیمك اولور (مثنوی) زانکه مخلص
در خطر باشد زدام * تا زخود خالص نکردد او تمام * اول سببدندرکه مخلص دام الهیدن خطر عظیمده اولور
مادامکه مخلص کندیسندن تمام خالص اولمیه یعنی اول خدانك کیف ما یشاء (فعال لما یرید) اولدیغی جهتدندرکه
مخلص اولنلره (عملی خالصا لوجه الله) قیلنلر خطر عظیمده اولدیلر دام قضادن قورقدقلری اجلدن تاکم کندیلکدن
خالص اولمیه ووجود موهومیلرندن بالتمام رها وفنا بولمیه لر بو خطر وخوفدن قورتلمزلر (کما قال علیه السلام
الناس موتی الا العالمون والعالمون سکری الا العاملون والعاملون مغرورون الا المخلصون والمخلصون علی خطر
عظیم) ومخلصك خطر عظیم اوزره اولمسی اول جهتدندرکه بیوررلر (مثنوی) زانکه در راهست ورهزن
بی حدست * آن رهد کو در امان ایزدست * زیرا که مخلص هنوز یولده در ورهزن حد سزدر بی حد رهزندن
اول کمسه قورتلورکه اول کمسه الله تعالینك حفظ وامانتده در یعنی مخلص اولنلرك خطر عظیم اوزره اولمسی اول
جهتدندرکه دخی یولده در وقطاع طریق چوقدر ورهزنه نهایت یوقدر اول کمسه خلاص اولورکه امان الهیده وحفظ
ربانیده محفوظ ومعصوم اوله که (المعصوم من عصمه الله) در وبو محلده خطردن خلاص اولان وعصمت وعنایت

حق بولان طائفه یه بفتح اللام مخلص دیرلرکه رهزنان وشیاطینك بونلره اغوا واضلالی یتشمز وخلجان ویرمز (کما قال
تعالی حاکیا عن الشیطان قال فبعزتك لاغوینهم اجمعین الا عبادك منهم المخلصین (مثنوی) آینه خالص نکشت
او مخلصست * مرغ را نکرفته است او مقنصست) او آیینه خالص اولمدی مخلصدر مرغی طوتمامشدر او مقتنصدر یعنی
او کمسه نك که هنوز دخی زنکار ما سودان قلبی آیینه کبی صاف اولمامشدر وکندوبی کورمکدن مرآت قلبنی پاك
قیلامشدر اول کمسه مخلصدر وحدت حقیقی مرغنی طوتمامش هنوز دخی صید ایدیجیدر مقتنص صیاد معناسنه در
(مثنوی) چونکه مخلص کشت مخلص باز رست * در مقام امن رفت وبرد دست * چونکه مخلص مخلص اولدی کیرو
قورتلدی یعنی عملده مع بقیة الوجود اخلاص ایلین کمسه بفتح اللام اولان مخلص مرتبه سن بولدی قید وجوددن
خلاص اولدی امن مقامنه کتدی وال ایلتدی یعنی (لا خوف علیهم ولا هم یحزنون مقامنی بولدی وصدره ایردی
(مثنوی) هیچ انکوری دکر غوره نکشت * هیچ میوهٔ پخته با کوره نکشت * مثلا هیچ بر انکور دخی غوره اولمدی
هیچ پخته اولمش میوه ترفنده اولمدی وهنوز یتشمش میوه منزله سنه رجوع قیلمدی (مثنوی) پخته کرد واز تغیر دورشو
رو چو برهان محقق نورشو * چون ز خود رستی همه برهان شدی * چونکه بنده نیست شد سلطان شدی * عشق
وریاضتله پخته وکامل اول وتغیر ونقصاندن دور وپاك اول یوری برهان محقق قدس الله سره العزیز کبی نور اول یعنی
پخته وکامل اول وتغیر وتبدلدن دور اول حضرت شیخ محقق ترمدی کبی یوری نور الهی وضیای ربانی اول چونکه
دوکلی کندندن قورتلدك برهان اولدك بو تقدیر اوزره همه لفظی خود لفظنه مصروفدر برهانه مصروف اولسه
دخی جائزدر یعنی چونکه کندی وجود موهومیه کدن قورتلدك دوکلی برهان اولدك وقورتلدك یعنی جمله
برهان الحق والدین اولورسن چونکه بنده یوق اولدی سلطان اولدی یعنی چونکه بنده نك وجودی نور وحدت
مطلقه ده مضمحل اوله وفنا فی الله مرتبه سن بوله بنده سلطان اولور وخلافت الهیه مرتبه سن بولور وحضرت برهان
الدین محقق ترمدی که الآن قیصریه ده مدفون اولان شیخ سرداندر حضرتلریدر که سلطان العلما قدس الله سره العزیز
حضرتلرینك خلیفهٔ بزرکوارلریدر اول زمانده که سلطان العلما حضرتلری رومه متوجه اولدیلر ارشادا نام ایجون
مقاملرینه نصب قیلدیلر وکندیلری بعد الحج وسیر المنهج رومه کلوب قونیه دیارنده ساکن اولوب ارشاد نامه شروع
قیلدیلر بعد زمان اجل یتشوب بر جمعه کونی وفات ایلدکارنده برهان الدین کرسیده بولنوب بر نعره اوروب دیدیکه
اخوان صفا شیخم سلطان العلماء دار دنیادن دار عقبایه سفر ایلدیلر بزه دخی عالم معنادن دیار رومه کیتمك ومخدوم
مکرم پیرزاده می تربیه ایتمك ایجون اشارت اولندی الوداع سزه دیوب قونیه دیارنه کلوب حضرت مولانایی قبل الشمس
التبریزی تربیه قیلدیلر سائر منقبه لری مناقبده مسطور ومشهوردر وحضرت شیخ محقق ترمدی ظاهرا علماء مدققین
ومشایخ محققین مشربنده وباطنا فقر وفنای حقیقی مرتبه سنده ایدیلر شراب ذوق وحاللرین کاسهٔ قاله قویوب مرید
ومحب اولنلره تفسیر وحدیث وتحقیق کلام نفیس واسطه سیله آنی اشراب ایدرلردی محصل ظاهرلری علوم
وحکمله آراسته وباطنلری فقر وفنا ایله پیراسته بر بی وجود کامل ایدیلر بونلرده سر فقر وفنا عیان دکل ایدی اما شیخ
صلاح الدین زرکوب قنویده سر فقر وفنا زیاده عیان ایدی نته کم بو حضرتك دخی مشربلرینك تعریفنه شروع
بیوررلر (مثنوی) کر عیان خواهی صلاح الدین نمود * چشمها را کرد بینا وکشود * اکر سر فقر
وفنایی عیان کورمك استرسك صلاح الدین زرکوب قنوی قدس الله سره العزیز حضرتلری بو سری عیان
کوستردی باطن کوزلرنی اول حضرت کحل ذوق وحال ایله کوریجی ایلدی واجدی (مثنوی) فقر را از چشم واز سیمای او
دید هر چشمی که دارد نور هو * فقر وفنایی شیخ صلاح الدین حضرتلرینك چشمندن وانك صورت سیماسندن
کوردی هر بر چشم که هو نورنی طوتر یعنی فقر که بی وجود اولمق وفنا فی الله مرتبه سنی بولمقدن عبارتدر بو سری اول
حضرتك عیننده وسیماسندن کوردی ومشاهده قیلدی هر شول چشم دل که نور هویت الهیه طوتر ودیدهٔ حق
بینله نظر ایدر (مثنوی) شیخ فعالست وبی آلت چو حق * بر مریدان داده بی کفتی سبق * الشیخ عند القوم
هو الانسان الکامل فی علوم الشریعة والحقیقة البالغ الی حد التکمیل فیهما لعلمه بافات النفوس وامراضها
ومعرفته بدوائها وقدرته علی شفائها کذا قال القاشانی فی اصطلاحه) پس حضرت شیخ صلاح الدینه علوم شریعت
وطریقت سواد خوان اولمغله وتتبع کتب ورسائل قیلمغله حاصل اولمامشدی بلکه کشف الهی والهام ربانی
واسطه سیله اکا نائل وواصل اولمشدی پس اول صاحب کمال حق کبی آلتسز کار وتصرف ایدیجیدر یعنی
بر شیخ متصرف وفعالدرکه حق کبی آلته احتیاجی یوقدر مریدلره بی قیل وقال لسان حالله سبق ویرمشدررو کماله
ایرکورمشدر پس اول حضرتك کمال تصرف وولایتنه اشارت ایدوب بیوررلر (مثنوی) دل بدست او چو موم نرم رام

مهراوكه تنك سازد كاه نام * دل مريدان بلكه قلب اهل جهان آنك دست باطننه موم نرم كبى مطيع ورامدر واول
حضرتك مهرقلبى ونقش دلى مريدلرك موم اولان قلبنده كاه تنك وعيب نقشن دوزروكاه نام شكان يازارزيرا شيخ فعال
اولدركه كيف مايشاء قلوب انامده تصرف ايليه وبلامقال انلره سرسويليه بومرتبه غوث الاكبروقطب الاقطاب
اولنلرك مرتبه سيدر (مثنوى) مهرمومش حاكىء انكشتريست * بازان نقش نكين حاكىء كيست * حاكىء انديشهٔ
آن زركراست * سلسلهٔ هرحلقه اندرديكرست * مومدن مراداكامريد وتابع اولنلرك قلبيدر ومهريعنى مهوردر
مراد انلرك موم قلبنده منتقش ومنطبع اولان نقش انديشه در وانكشتردن مراد على طريق الاستعاره دائرهٔ عالمدر
ونكيندن مراد فص قلب شيخ صلاح الديندركه محل نقش تجلىء الهيدر وموضع اشكال اسما وصفات ربانيه در
پس تقدير معناى بيتين شريفين بودركه اول كاملك مومنك مهرى برانكشترى حكايت ايديجيدر يعنى
آنك نقش قلبنه محل اولان قلوبك نقوش منعكسه ومنطبعه سى حكايت كنندهٔ اسرار انكشتر عالمدركيرواول نكينك
نقشى كبى حكايت وبيان ايديجيدر يعنى كيرواول نقش نكينكه نقش انده بالذات مركوز اولوب يازلمشدر
وباعث نقش موم اولمشدر كيمك حاكيسيدر جواب ويروب بيوررلركه اول زركرك انديشه وفكرنى حكايت
وروشن ايديجيدر يعنى اول زركر قنوينك انديشهٔ قلبنى حكايت كننده دركه انك انديشه سنك هر برحلقه سنك
سلسله سى برآخرنده داخل ومتصل اولمشدر واسرار وافكار قلبى زنجيروارلاينقطع برى برينه متسلسل قيلمشدركه
اول انديشه واسرار نامتناهى عكس وآثار اسما وصفات الهيدر (فكما ان الصفات الالهية لاتتناهى متصلة
بعضها الى بعض من حيث المعنى والاقتضاء مسلسلة كذلك افكار قلب الانسان الكامل واسراره لانها آثار
الاسماء الالهية ومقتضياتها) وبوبيتلرله حضرت مولانا زركوب قنوينك قطب الاقطاب اولمرينه ومريدلرينك
اقطاب واوتاد مرتبه سنى بولمرينه اشارت بيوررلر زيرا قلوبه تصرف قيلمق وقلوب آكا رام اولمق وكيف مايشاء
كاه تنك وكاه نام دوزمك وبى آلت همه وحق مريدلره بى كفت وكوى سبق ويرمك وآنك مريدلرينك نقوش وعلوم
قلبى حاكىء حقايق انكشتر عالم اولمق قطب الاقطاب اولنلره وخلافت الهيه مرتبه سن بولنلره مخصوصدر (مثنوى
اين صدا دركوه دلها بانك كيست * كه پرست ازبانك اين كه كه تهيست * هركجا هست اوحكيمست اوستاد *
بانك اوزين كوه دل خالى مباد * كوكالرطاغنده بوصدا كيمك بانكيدر يعنى بوجبال قلوب عباده اولان صداى رشاد
وسداد كيمك صداسى ونه كيمسنك قلبنك نداسيدر بيلورميسن اى طالب خليفهٔ الهى بوطاغ كاهى بانكدن
پردركاهى تهيدر يعنى كاه پردربوكوه دل بوبانك هدايت وروحانيتدن وكاه تهيدر معلوم اولديكه بودلده منعكس
اولان هدايت وروحانيت وكشف وكرامت وعلم وحكمت صدالرى اصالة بزم دلمكمزدكلدر اكربزم دلمكمز اولسه
حقيقتنك دلمكيدر باذن الله استديكى كمسه نك قلبنه القا وارسال ايليوب آنى پرايلر واكربرمقتضاى حكمت
آنى اول قلبدن آلمق مراد ايلرسه اول قلبى اندن تهى وخالى قيلور اعطاسى على حكمة بالغة درمنعى وسلبى دخى كذلك
پس اول خليفهٔ الهى وقائم مقام نبوى اولان زركوب قنوى حضرتلريكه وقتينك قطب الاقطابى ايدى هرقنغى
مرتبه ده اولديسه وهرنه كونه صدا وندا قيلديسه اوستاد حكيمدركه هر ايشى محلنده ايلروهرسوزى مقتضاى حكمت
اوزره سويلرپس بوكوكل طاغندن آنك بانكى خالى اولمسون يعنى بوكوكلردن اول حضرتك بانك ارشاد
وهدايتى هركز خالى اولمسون وبوقلوب عباد آنك صداى ارشاد وتربيه سندن تهى قالمسون (مثنوى) هست كه كاواز
مثنامى كند * هست كه كاواز صدتامى كند * پس بعد تعريف مرتبة الشيخ الكامل تعريف استعدادات
قلوب مريدينه شروع قيلوب بيوررلر برطاغ واردركه آوازى ايكى قات ايلر يعنى انجق مصوتك صداسى كبى سويلر بوندن
مراد اول كوكلدركه انجق مرشدك كلامنى قبول قيلوب واندن تعليم اولنانك عينى ظهوره كتورر بعض طاغ واردركه
آواز وصدايى يوز قات ايلر يعنى برطاغ دخى واردركه اوديهٔ كثيره سى اولديغى جهتدن آوازى صد تو ايلر بوندن مراد
شول بركوكلدركه مرشدك تربيه وتعليمندن اندن اضعاف مضاعف معانى وعلوم حاصل اوله واكابرنظرندن نتيجه
معارف وفهوم ظهوره كله (م ى) مى زهاند كوه ازان آواز وقال * صد هزاران چشمهٔ آب زلال * چون زكه آن لطف
بيرون مى شود * آبها درچشمها خون مى شود * كوه اول آوازدن واول قالدن صزديرروروان ايلرنيجه يوزبيك آب زلال
چشمه سنى يعنى اول مرشد كامل وولى فاضلك آواز وقالندن احجار وجبال تقطير وترشيح ايلردى صدهزاران آب زلالى
كوهدن چونكه اول لطف ولطافت طشره اولور يعنى چونكه كوهدن بومرتبه لطافت خروج ايلر وظهوره كلور مع
غلظته وصلابته اكراول آواز وقالى آبلره سويلسه ايلرچشمه لرده خون اولوردى نته كم حضرت داود عليه السلام
حنين ايلسه يدى طاغلردن عينلرجاريه اولوردى ومتأثر اولدقلرندن مثل الدموع صولر ظهوره كلوردى بوبيتلرى

فرض تقديرا تمثل ومجازه حمل ايتمك محله مناسب دكلدر زيرا جميع اشيا اللهه وانبيا واوليا سنه عارفلردر جمادات
ونباتات اللهك وانبيا واوليانك كلماتنى كوش ايدوب منفعل ومتأثر اولدقلرى نصوص كثيره وكشف وشهودله ثابتدر
نته كم جلد اولده استن حنانه حكايه سنده مستوفى ذكرايلدك (مثنوى) زان شهنشاه همايون نعل بود * كه سراسر
طورسينا لعل بود * جان پذيرفت وخرد اجزاى كوه * ماكم ازسنكيم آخراى كروه * بوبيتلرجبال واحجارك حقيقة
متأثر ومنفعل اولديغنه استشهاد طريقيله ايراد اولندى وشهنشاهدن مراد حضرت موسى عليه السلامدر تقدير
معنى اول مبارك نعللو لطيف روشلو شهنشاهدن اولدى كه طورسينا باشدن باشه لعل اولدى يعنى اول همايون نعل
اولان شهنشاهدن وحضرت كليم الله عليه السلامدن ايديكه سرتاسرطورسينا آتش تجلىء الهيه دن لعل اولدى
يعنى لعل سهيلدن حرتپذير اولديغى كبى جبل طوردخى نورالهيدن حياتپذير اولدى ورقص قيلدى نته كم بيوررلر
طورطاغنك جزؤلرى روح وعقل قبول ايلدى كوه طورك اجزا وپاره لرى خرد قبول ايلمسى تجلىء الهيه يى فهم ايتمسندن
عبارتدر وجان قبول ايلمسى پاره پاره اولوب ويرندن قالقوب غيرى محلده قرار قيلمسنه اشارتدر نته كم اول جلدك
ديباجه سنده قريب كوه دررقص آمد وچالاك شد بيتنده روايت صحيحه ايله بيان اولندى وتوضيح قيلندى اكر
دينورسه كه شهنشاه همايون نعلدن مراد حضرت موسى عليه السلام اولدى وكوه طورايسه حضرت خدادن تجلى
وتأثير بولدى پس محله نيجه مناسب اولورالجواب بوتجلىء نوره واندكالك وعبور طوره حضرت موسى عليه السلامك
وجود شريفلرى علت مستقله در پس عند العقلاء ذكرسبب واراده مسبب قيلندن اولوروعند اهل الله ذكرمظهر
وارادهٔ ظاهر وياخود ذكرخليفه وارادهٔ مستخلف نوعندن اولوروخليفه مستخلفك من وجه عينى اولديغى اشعار
قيلور پس نتيجهٔ كلام ومقصود مرام اولدركه بزحجروشجردن كم وبى فهم زآخراى كروه ناس زيرا بونلر انبيا واوليانك
كلامنى ادراك واحساس ايدرلر ومتأثر ومنفعل اولورلر لكن اكثر انسان كلام خدادن وآواز وقال انبيا عليهم
السلام واولياى عظامدن بسبب قسوة قلوبهم متأثر اولميوب وبرمعنى فهم قيلميوب محروم ومخذول قالورلر (كما قال
الله تعالى فى حق بنى اسرائيل تعريضا لاهل القسوة (ثم قست قلوبكم من بعد ذلك فهى كالحجارة اواشد قسوة وان
من الحجارة لما يتفجر منه الانهار وان منها لما يشقق فيخرج منه الماء وان منها لما يهبط من خشية الله وما الله بغافل
عما تعملون) بوآيت كريمه نك تفسيرى جلد خامسده قصهٔ ضروانده كاوروتحقيقى جلد اولده استن حنانه بيانده مرور
ايتدى (مثنوى) نى زجان يك چشمه جوشان مى شود * نى بدن ازسبزپوشان مى شود * نى صداى بانك مشتاقى درو
نى صفاى جرعهٔ ساقى درو * كو حميت تازتيشه وزكلند * اينچنين كه را بكلى بركند * بوكه براجزاى اوتابد مهى *
بوكه دروى تاب مه يابد رهى * برسنكدن كمترديدكلرينه وجه علت بودركه (وان من الحجارة لما يتفجر منه الانهار وان
منها لما يشقق فيخرج منه الماء) كلامنك فحواسى اوزره احجاردن چوق حجروار دركه كلام خداوكفتار انبيا واوليا
اكا تأثير ايدوب اندن صولر روان اولور اما اكثر انسان اصلا متأثر اولميوب نه جاندن برچشمهٔ ايمان وعرفان جوشان
اولورونه بدنى سبزپوشاندن اولوريعنى صلحا وابراردن اولمزكه اكثرانلرك لباسى سبزدرديمك اوله ياخود مادن نشو ونما
بولان واخضر اولان اشجار ونبات مثللندن اولمزديمك اوله ونه اول جانده جناب حقه مشتاق اولمق صداسى واردرنته كم
بعض جبالده حين تصويت المصوت صدا پيدا اولور اما قلب پرقسونده اولمزونه انده ساقىء حقيقتك جرعهٔ محبتنك
صفاسى وارد رپس شجروحجرومدر بوكونه خرلردن افضل اولمسى وبونلر حجردن دونتر قالمسى مقرردر حميت قنى
تاكسردن وچپه دن بوبخلين طاغى بالكليه قوپره يعنى بويله اهل قسونده غيرت وحميت دينيه قنى كه تيشهٔ رياضت
وعبادتدن بويله بركوه نفسانيتى وحجرقسوت وغلاظتى اورته لقدن بالكليه قلع وقمع ايليه اوله كه انك اجزاسى اوزره
برآى پيلدرايه اوله كه ماهك تاب وپرتوى اول كوهه يول بوله يعنى بولايكه آنك اجزا واعضاسندن ماه حقيقت تابان
اوليدى وبولايكه انك هرجزؤينه انوارمه يول بوليدى وداخل اوليدى (مثنوى) چون قيامت كوهها را بركند *
برسرما سايه كى مى افكند * اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بسا فكانت هباء منبثا) آيتنك فحواسنجه ودخى
(وسيرت الجبال فكانت سرابا) نصنك مغزاسنجه ودخى (ويسئلونك عن الجبال فقل ينسفها ربى نسفا فيذرها قاعا
صفصفا لاترى فيها عوجا ولا امتا) آيتنك مصداقنجه چونكم قيامت طاغلرى برندن قوپره وبى نشان ايليه
بزم باشمز اوزره اول قيامت نچون سايه سن القا ايلروبزم تعينمز طاغلرنى نسف وفنا ايدوب حتى ارض حقيقته برابر
ومستوى قيلدقده نور آفتاب احديته نچون مشرق قيلوب (واشرقت الارض بنور ربها) سرى پيدا وظاهر اولور
اكراين وقت ايسك بوقيامت موعوده وآتيه يى قوونقد اولان قيامت معنوى وحاليه نظر قيل وبوقيامت معنويه دن
مراد فنا فى الله اولان عارفك ديدهٔ شهودنده جبال تعينات كونيه محو وفنا ومتلاشى وهبا اولمسيدر

واحديت مطلقه ظهوره كلمسيدر (لمن الملك اليوم لله الواحد القهار) كلامن كندى ديوب كندى اشيدوب
محصل كثرات وتعينات اعتبارى برطرف اولوب حقيقت عيان اولمسيدر بعض نسخه‌ده مصرع ثانى بويله واقع
اولمشدر (پس قيامت آن كرم را كى كند) پس قيامت اول كرمى نجين ايلر يعنى اول ذكر اولنان قيامت موعوده
زخمدركه اول قيامتك اهلى اولان اصحاب غفلت وجهالت انده حسرت وخيبتدن وندامت وخسارتدن خالى
اولمزلر وبو ذكر اولنان قيامت معنوى وحالى مرهمدركه بونك اصحاب واهاليسى وصلت الهى وقرب ربانيه‌ده
پرنور ومشاهدهٔ الوهيتده ومعاينهٔ ربوبيتده مأجور و پرسرورلردر هركيمكه بو مرهمى كوردى زخمدن ايمندر يعنى
هركيم بو قيامت معنويه‌يى وغلبهٔ وحدت الهيه‌يى مشاهده قيلدى زخم قيامت موعوده‌دن ايمندركه (لا خوف
عليهم ولا هم يحزنون) بوكونه اوليانك حقنده‌دركه هر برامن كه بو حسن ولطافتى كوردى زخمدن ايمندر يعنى
هرشول بد وزشت كه بو حسن وجمالى بو نشئهٔ عنصريه‌ده وعالم دنيويه‌ده كوردى اول كمسه ذو حسن وجمالدر
وكمالات الهيه ايله پركمالدركه شئ قريننك حكمن آخذ اولور انكچون بو قياماتى كورنه دخى قيامت دينور نته كم
حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم بو معنايه اشارت قيلوب ومبارك پرمقلرندن سبابه ايله وسطايى برابر
ايدوب بيوررلركه انا والساعة كهاتين بو قيامت معنويه‌يى مشاهده قيلمدقلرى اجلدن بن ساعتله بيله يم وآنكله
معا بعث اولندم بيورديلر (مثنوى) اى خنك زشتى كه خوبش شد حريف ✱ واى كل رويى كه جفتش شد خريف
اى سعادتلو شول برزشت كه خوب آنك حريف ومصاحبى اولدى واى شول بر كلروى كه آنك جفتى خريف اولدى
خريف كوز آينه وخزان زمانته ديرلر يعنى اى سعادتلو شول بر قبيح ووقيح كه بر ذاتى خوب وفعال محبوب صالح
آكا يار اوله واى اول جميل الشكل ولطيف الهيئة اولان كمسيه كه آنك يار ومصاحبى كوز آيى كبى بر فاسق وطالح اوله كه
صحبت مؤثره وطبيعت سارقه در البتته او كمسه كلره يار اولسه انلرك سوء حالى اكا تأثير ايدر وكوتو كمسه اولره يار
اولسه انلرك نيكو خصالى اكا تأثير ايدر (مثنوى) نان مرده چون حريف جان شود ✱ زنده كردد نان وعين آن شود
مثلا مرده وبى روح نان چونكه جانه حريف وقرين اوله نان ديرى اولور وجانك عينى اولور زيرا اندن جانه قوت حاصل
اولوب جان اندن حياتپذير اولور (مثنوى) هيزم تيره حريف نار شد ✱ تيركى رفت وهمه انوار شد ✱ مثال آخر
تيره وبى نور هيزم چون آتشه قرين ومصاحب اولدى لاجرم آتش سببيله هيزمدن تيره‌لك كتدى وصافى انوار
اولدى (مثنوى) در نمكدان چون خر مرده فتاد ✱ آن خرى ومردكى يكسو نهاد ✱ ومثال آخر چونكه نمكدانه
بر اولمش اشك دوشدى اول خرخرلغى ومرده‌لكى بر جانبه قودى يعنى بر مملحه‌يه بر مرده خرى براقسه‌لر اول خرك خرلغى
ومرده‌لكى كيدوب بالكليه ملح مليح اولور وذاتندن نجاست كيدوب طهارت بولور ويمسى حلال اولور كذلك
نجين بر مرده مثابه‌سنده اولان وقلب وروحى پژمرده قلان كمسه بر وليك نمكدان صحبتنه دوشسه واختيارن نفى
ايليوب كندوبى انده محو ايتسه اول ولينك صحبتنك تأثيرى آنى تبديل ايلر وآنك افعال خبيثه وظلمت بشريه‌سى
كيدوب واول كاملك صحبتندن نورانيت وافعال طيبه كسب ايدوب نجاست معنويه‌دن قورتلور طاهر اولور
وحيات طيبه بولوب ابدى زنده قالور ومرتبهٔ هويت حقه واصل اولوب انوار هويله منصبغ اولور (مثنوى) صبغة الله
هست خم رنك هو ✱ پيسها يك رنك كردد اندرو) سورهٔ بقره‌ده اولان آيت كريمه‌يه اشارتدركه بيوررلر (صبغة الله) صبغه
مصدر درنوكدر منصوبدر (قولوا آمنا) قولندن تقدير كلام (قولوا آمنا بالله) وصبغنا صبغته او هدانا هدايته
او طهر قلوبنا بالايمان لطهره) بو آيتك سبب ورودى بودركه نصارى اولادنى بر ماء اصفركه آكا معموديه
ديرلردى آكا غمس ايدوب طالدرقده نصكره ديرلرديكه (الان كان نصرانيا حقا) پس حق تعالى مسلمانلره امر ايلديكه
ديكز اى مؤمنلر (آمنا بالله) وصبغنا الله بالايمان وايمان وهدايته صبغه تسميه اولنمسى هدايتك مهتدى‌يه
وايمانك مؤمنينه تأثيرندن كنايه‌در نته كم صبغه‌نك مصبوغ عليه تداخل وتأثيرى اولديغى كبى (ومن احسن
من الله صبغة) يعنى لا صبغة احسن من صبغته يعنى صبغه بونيدن اللهدن احسن كيمدر (ونحن له عابدون)
معطوفدر (آمنا بالله) اوزره وبو عطف دلالت ايدركه (صبغة الله) قولوا آمنانك مفعولى اوله يعنى (قولوا آمنا بالله)
وصبغنا صبغة ونحن له) يعنى بز اول اللهه (عابدون) عابدلرز ديمك معناى بيت هرشئ مقارننك حكمنى اخذ ايلديكى
بو امثله‌دن معلوم اولديسه الله بوياسى اولمشدر هو كوپنك رنكى يعنى هويت ذات الهيه مرتبه‌سنك نوريكه
جميع افعال مختلفه واعمال متنوعه يك رنك اولور اول مرتبه‌ده صباغ حقيقينك نور وحدتيله جمله تعينات منصبغ
اولور بوراده غير واختلاف قالمز (مثنوى) چون دران خم افتد وكويش قم ✱ از طرب كويد منم خم لا تلم ✱
چونكم بر سالك اول خمه دوشسه واكا سن قالق ديسك يعنى چونكم بر سالك اول مرتبهٔ وحدته ايرشسه وسن

آكا بو مرتبهٔ هويتدن ايروسن قالق بشريته چيق ديسك شوقندن خم بنم بنى ملامت ايلمه دير يعنى اول رنك وحدته
منصبغ اولان سالك طرب وصفاسندن ديركه بن خم وحدتم ونور هويتم سن بكا غيرى سن ديوب ملامت ايلمه وديركه
بيت) انا من اهوى ومن اهوى انا ✱ ليس فى الموجود شئ غيرنا ✱ لا انا ديه ولا اذكره ✱ ان ذكرى وندائى يا انا (مثنوى)
آن منم خم خود انا الحق كفتنست ✱ رنك آتش دارد الا آهنست ✱ رنك آهن محو رنك آتشست ✱ ز آتشى مى لافد
وخامش وشست ✱ اول منم خم ديمك خود انا الحق ديمكلكدر نهايت ما فى الباب رنك آتش طوترالا آهندر يعنى انوار
الهيه ايله جميعا منور وصفات ربانيه ايله بالكليه مستر اولمشدر الا اينه بشردر (بيت) ولى خدا خدا نباشد ✱ ليك
از خدا جدا نباشد ✱ ماهيت مبدل اولمز وبو سوزدن بشرك خدا اولمسى لازم كلمز قلب حقايق ممكن دكلدر الحقائق
لا تنقلب در وحلول واتحاد دخى بولنمز اكرچه تمثيل اولنان مثالدن حلول واتحاد معناسى منفهم اولور لكن بو توهمى
(آتش چه آهن چه اب ببند) بيتيله دفع بيوررلر كما سيأتى آهنك رنكى آتشك رنكنك محويدر آتشلكدن لاف اورر
وخامش كبيدر يعنى بو مرتبه‌ده رنك بشريت وحكم انسانيت محويدر آتش تجلى الهيدر بشريت مغلوب ومتلاشى
ونور وحدت آكا غالب وحاكمدر پس آتشلكدن لاف اورر يعنى لسان حقيقتله انا الحق دعواسن قيلور لكن
من حيث البشرية خامش وشدر (مثنوى) چون بسرخى كشت همچون زركان ✱ پس انا النارست لافش
بى زبان ✱ چونكه آهن سرخلقده معدنده اولان آلتون كبى اولدى پس مقرر زبانسز آنك لافى انا النار در يعنى سالك
چونكم نور خدا ايله منور اولسه زركان آتشله محمر اولديغى كبى لسان حالله آنك لافى انا الحق ديمكدر بى زبان (كما
ان الذهب والحديد اذا دخلا فى النار حتى احمرا فيقولان بلسان الحال انا النار صح قولهما من حيث الاتصاف بها
(مثنوى) شد ز رنك وطبع آتش محتشم ✱ كويد او من آتشم من آتشم ✱ آهن آتشك رنك وطبعندن محتشم ومنور
اولدى اول آهن ديركه بن آتشم بن آتشم (م ى) آتشم من كر ترا شكست وظن ✱ آزمون كن دست را بر من بزن ✱ آهن
لسان حالله ديركه بن آتشم اكر سنك شك وظنك وار ايسه امتحان ايله الكى بكا اور كوركه الك نيجه بنار مقصود شول
آهن مثابه‌سنده اولان انسان كاملك ذاتيدركه نجين آتش تاب تجليدن حرارتپذير اولسه وآنك ذاتى انوار واوصاف
الهيه‌يه بالكليه متبدل اولسه اول زمانده انا الحق صداسنى اورر ومظهر حقم ديو دعوى قيلور وحين امتحانده
ايلديكى دعوانك حكمن ويرر وكندوبى صادق قيلور نته كم بايزيد قدس الله سره العزيز (سبحانى ما اعظم شانى وليس
فى جبتى سوى الله) (لا اله الا انا فاعبدونى) دعواسن قيلوب ومريدلر اكا انكار ايلدكلرنده امتحان ايلك ديوب امتحان
ايلدكلرنده شيخه قصد ايلدكلرى فعلى كندى وجودلرينه ايشليوب حضرت بايزيده اندن بر ضرر مرتب اولمدى قصة
مشهورة فى المثنوى (م ى) آتشم من بر تو كر شد مشتبه ✱ روى خود بر روى من يكدم بنه ✱ بن آتشم اكر بنم آتش
ايديكم سكا مشتبه اولديسه بر نفس كندى يوزيكى بنم يوزم اوزره قو يعنى ولى كامل ديركه بن مظهر حق وخليفهٔ
وجود مطلقم بنم وجودمده نمايان اولان انوار الهيدر اكر سكا اشتباه والتباس واقع اولورسه امتحان ايچون كندى
ذاتكى بنم ذاتمه مقابل ومقارن ايله تا سكا كوركه نه حالت ونه حرارت ظهور ايلر (مثنوى) آدمى چون نور كيرد از خدا
هست مسجود ملائك ز اجتبا ✱ آدمى چونكه حضرت خدادن نور طوته كزيدهٔ حق اولمسندن ملائكه‌نك مسجودى
اولدى (مثنوى) نيز مسجود كسى كو چون ملك ✱ رسته باشد جانش از طغيان وشك ✱ نور الهى طوتان كمسه مسجود
ملائكه اولديغى كبى دخى شول كمسه‌نك مسجودى اولديكه اول كمسه كبى انك جانى طغيان وشكدن قورتلمش اوله يعنى
جميع ابرار واخيار وصلحا ومؤمنين خليفة الله اولان انسان كامله ملائكه كبى تعظيم وخدمت واطاعت
وعبوديتده دركه (من يطع الرسول فقد اطاع الله) معناسى اوزره اكا اطاعت وتعظيم ينه حقه‌در (مثنوى)
آتش چه آهن چه لب ببند ✱ ريش تشبيه مشبه را مخند ✱ مقدم على طريق الاستعاره عبد سالكى آهنه وجناب حقى
ناره وعبدك اوصاف الهيه ايله اتصافنى آهنك آتشله محمى ومحمر اولمسنه وآهنك انا النار ديمسن سالكك انا الحق
ديمسنه تشبيه بيورمشلردى الان بو تشبيهك حقيقت معنايه نسبتله قصورى محقق اولديغى اجلدن پسند ايتميوب
بيوررلركه نه آتش نه آهن ابكى بغله تشبيه ايديجينك تشبيهنك صقالنه كولمه يعنى آتش ندر آهن ندر آغزك بغله وطعن
قيلمه مشبهك تشبيهنك ريشنه كولمه وبو تشبيه وتمثيله استهزا قيلمه وظاهر ايكنوب باطنا مستحقر اولمه كه بو حقيقت
معنايه نسبتله طابق النعل بالنعل اولان مثل دكلدر بلكه (تفهيما للطالبين) بر مثال بى كمالدركه ايراد اولندى پس
بو نيجه مثال كامل اولور حقيقت معنايه كوره اولادن وجه اثنينيت ومغايرت معناسنى مشعر اولور ثانيا اتحاد
وحلول لحواسنى مقتضى اولور پس ازلا وابدا بر شيئله مقيد اولمين وحدت مطلقه‌يه نسبتله بونه وجهله مثال اولوركه
كان الله ولم يكن معه شئ غيره) انك حقنده بيورلمشدر وحقيقته ناظر اولنلر الان كما كان ديمشلردر فاذا كان

كذلك بو معنايه كوره دريا مثال اولمق واشيا وا كوانى وانسانى امواج دريايه تشبيه قيلمق وظاهر عالمى وآدمى ساحل بحر ولب دريايه بكزتمك انسبدر كما شبه الجنيد هكذا فقال (بيت) البحر بحر على ما كان فى قدم * ان الحوادث امواج وانهار * لا تحجبنك اشكال تشاكلها * عمن تشكل فيها وهى استار * پس حضرت خداوندكارد خى تكرار حقيقت مطلقه يى دريايه وظاهر عالمى لب دريايه تشبيه ايدوب بيوررلر (مثنوى) پاى در دريا منه كم كوى ازان * بر لب دريا خمش كن لب كزان * كرچه صد چون من ندارد تاب بحر * ليك مى نشكيبم از غرقاب بحر * دريايه آيق قومه اندن سو يله درياك كنارنده خامش اول ايكى ايصر بجى اولديغك حالده يعنى اى ساحل بشريتده ساكن اولوب وحدته مثال استين محجوب سن درياى وحدته اياق قومه وبحر حقيقت جانبنه وضع قدم ايلمه واندن سوز سويلمه كه سنك شانك دكلدر سن لب دريا ده يعنى عالم ظاهرده ساكت وابسم اول لب كزان ومتحير اولديغك حالده ا كرچه يوز بكلين بلكه نيچه يوز بيك كسه لر بحر حقيقته طاقت طوتمزوغرق اولمغه تحمل ايتمزليكن بن بحر وحدته غرق آب اولمقدن صبر ايلمزم وكندمى اول بحره مستغرق ايدوب انده فانى اولمقدن كيروقومزم (مثنوى) جان وعقل من فداى بحر باد * خونبهاى جان وعقل اين بحر داد * بنم عقل وجانم بحره فدا اولسون زيرا بو بحر بكا عقل وجانك خونبهاسنى ويردى (مثنوى) تا كه پايم مى رود رانم درو * چون نماند پا چو بطانم درو * مادامكه اياغم كيدر اول بحرك ايچنه سوررم چونكم اياغم قالميه اول بحرده بطلركبى ام يعنى مادامكه وجودمده سلوك ايلرم وبحر حقيقت جانبنه سير وسفر ايلرم چونكم روشه وسلوكه قوت وقدرتم قالميه بطلركبى اول بحر حقيقتده غواص اولورم وآشنالقلر قيلورم (مثنوى) بى ادب حاضر زغائب خوشترست * حلقه كرچه كژ بود نى بر درست * حاضر اولان بى ادب غائب اولان باادبدن خوشتردر مثلا حلقه ا كرچه اكيدر قپو اوزره د كلميدر يعنى مقرردر كه قپو اوزره در پس شول عاشقكه قرب الهيده اوله حضور محبوبده تك وبو قيله مع هذا غلبۀ عشقدن بى ادب اوله حضور يارده واصل اولمين ومشاهده مرتبه سنى بولمين باادبلردن خوشتر واطيفدر مقصود ا كركژ وا كر راست باب يارده اولمقدر باب يارده كژ اولمق باب ياردن غيرى يرده راست ومستقيم اولمقدن مقبول واوليدر نته كم حلقه كرچه كژدر لكن در يارده متعلقدر چونكم يارك قپوسنه ملازم اوله وا كا تعلق قيله باب ياردن دور اولان راستلردن عاشقلرقتنده اوهزار باراليق واحرادر (مثنوى) اى تن آلوده بكرد حوض كرد * پاك كى كردد برون حوض مرد * اى درياى وحدته كيرمكدن وبحر حقيقى كورمكدن كيروقالان ووجودلو ثيله ونفسانيت وبشريت نجسيله تنى آلوده وملوث اولان كسه درياى حقيقته متصل اولان حوض قلبك اطرافنى طولان يعنى قلب مرشد كامله خدمت قيل تا كه پاك اولور حوضك خارجنده مرد طهارت درتدر طهارت ظاهره دن ماعدا اولان طهارت ثلثه ده انسان بر مرشدك حوض قلبنه محتاجدر كه اندن اولا نفسنى جميع معاصى ومناهى لوثندن تطهير ايليه وثانيا اخلاقنى اوصاف رديه واخلاق ذميمه نجاستندن تطهير ايليه وثالثا سرين اغيار وماسوى نجسندن پاك ايليه تا كم آنك حوض قلبنده اولان ماء علمله اغتسال ايليه طهارت كامله بولمز (مثنوى) پاك كو از حوض مهجور اوفتاد * او زپاكى خويش هم دور اوفتاد * پاككه اوحوضدن مهجور وجدا دوشدى اول پاككندى پاككندن هم ايراق دوشدى يعنى شول طبعنده طهارت عارضيه ايله طاهر اولان كسه ا كر بر حوض حقيقى اولان وتطهير نفوس وقلوب قيلان ولى كاملدن جدا اولسه وا كا خدمت قيلمقدن استغنا قيلسه عاقبت كندى طاهرلكندن دور اولور وقلب وروحى ملوث قالور (مثنوى) پاكىء اين حوض بى پايان بود * پاكىء اجسام كم ميزان بود * بو حوض پاككى غايتسزدر زيرا اولى كاملك باطنى حوض درياى حقيقته متصلدر جسملرك پاككى كم ميزان وقليل المقدار اولور يعنى اجسام واجسامك مرتبه سنده اولان وصورته تعلق قيلان عقول وارواحك طهارتلرى قليل المقداردر زيرا محدود ومعيندر مادامكه درياى حقيقته واصل اولميه كم مقدار اولمقدن قورتلمز وطهارت بى پايانه وصول بولمز پس لازمدر كه كوكل كه درياى حقيقته واصل اوله كم مقدار اولمقدن قورتله وطهارت درياى حقيقته واصل اوله تا كم عقل وروح وجسد طهارت بى پايانى بوله (مثنوى) زانكه دل حوضيست ليكن در كمين * سوى دريا راه پنهان دارد اين * زيرا كوكل فى المثل بر حوضدر ليكن كمينده وباطنده درد ريا جانبنه بو كوكل پنهان يول طوتر يعنى حضرت جناب الوهيته وانبك قلبى خلقك ادرا كندن مخفى بر يول طوتر كه اول يولدن دائما اول حوض قلبه فيوضات الهى وامداد ربانى كلبجى ومنصب اوليجى اولور (مثنوى) پاكىء محدود تو خواهد مدد * ورنه اندر خرج كم كردد عدد * اى درياى حقيقته واصل اولمين كسه سنك محدود ومعدود اولان پاككك حوض جانبندن مدد استر يوخسه خرج ايلدكده عدد ناقص اولور يعنى معين ومحدود اولان طهارت قلبك بروانبك حوض قلبندن وياخود درياى حقيقيدن امداد ومعاونته محتاجدر وا كرامداد الهى ومعاونت مربى اولمزسه

اول معدود ومعين اولان طهارت خرج اولمقده ا كسلوب نقصان بولور نته كم معدود اولان دراهمه برجانبدن امداد اولمسه وروز بروز خرج اولسه البته هر كون ناقص اولور وعاقبت نهايت بولور (مثنوى) آب كفت آلوده را در من شتاب كفت آلوده كه دارم شرم از آب * آب آلوده يه ديدى بكا سرعت ايله آلوده ايتديكه آبدن شرم طوترم يعنى آب صافى منزله سنده اولان مرشدو مربى آلودۀ معصيت وملوث طبيعت اولنلره لسان حالله ديركه اى قلبى وروحى ناپاك كل بنم جانمه سرعت ايله آلودۀ معصيت اولنلر دخى لسان حالله ديركه آب صافى كبى اولان شيخدن استحيا ايلرمكه بنم كناهمى كورروبنم ملوثلكم آنك قتنده ظهوره كاوب (مثنوى) كفت آب اين شرم بى من كى رود * بى من اين آلوده زائل كى شود آب الوده يه ايتدى بوشرم بنسز نچن كيدر بنسز بو آلوده لك نچن زائل اولور يعنى آب صافى منزله سنده اولان شيخ كامل ديركه بنسز وبنم تربيه وتطهيرمسز بو آلوده لك نچن كيدرومانع طهارت اولان شرم وحيايى طالب نيجه ترك ايدر (مثنوى) ز آب هر آلوده كو پنهان شود * الحياء يمنع الايمان بود * صودن هر آلوده كه اول آلوده پنهان اوله واختفا قيله اول حيا ايمانى منع ايديجى اولور ا كثر محلده حيا ايلمك ايمانى منع ايلر شول جهتدنكه تحصيل علمدن وخدمت مرشددن بر كسه استحيا ايليه بو كونه حيا ايمان واسلامك زياده لكنى منع ايليجى اولور وا كثر محلده (الحياء من الايمان) حديثنك موجبنجه ودخى (الحياء والايمان اخوان لا يفارق احدهما الاخر) حديثنك مصداقنجه حيا ايماندن اولور ومستحين اولان كسه مؤمن كامل مرتبه سن بولور وليكن بو كونه حيا معاصى وقبايحدن استحيا ايلمكدر (مثنوى) دل زپايۀ حوض تن كلناك شد * تن زآب حوض دلها پاك شد * كوكل حوض تنك پايه سندن كلناك اولدى اما كوكللر حوضنك آبندن تن پاك اولدى يعنى كوكل حوض مشابه سنده اولان تنك واهل تنك مرتبه سندن ومقارنتندن باجقلق اولدى وكدورت وكثافت بولدى اما تن واهل تن حوض الهى اولان قلوبك حيات علمندن پاك اولدى ولوث معصيتدن طهارت بولدى (مثنوى) كرد پايۀ حوض دل كرد اى پسر * هان زپايۀ حوض تن مى كن حذر * اى پسر كوكل حوضنك پايه سى چوره سنه طولان تا كم كمال طهارت حاصل اوله ا كاه اول تن حوضنك پايه سندن حذر ايله يعنى حوض مشابه سنده اولان تنه واهل تنك مرتبه سنه مقارنتندن حذر قيل تا كم كل آلوده اولميه سن وناپاك قالميه سن زيرا صحبت مؤثره وطبيعت سارقه در ا كربدن مرتبه سنده قالورسك واهل تنك پايه لرينه وزينت وپيرايه لرينه فريفته اولورسك ملوث اولمق مقرر وعقل وروحك آلوده قالمق محققدر (مثنوى) بحر تن بر بحر دل برهم زنان * درميان شان برزخ لا يبغيان * بحر تن دل بحرى اوزره برى برينه اوريجيدر انلرك اورته سنده بر برزخ واردر كه انلر برى برينه معنا قرشمزلر يعنى تن واهل تن فى المثل بر بحر كبيدر دل واهل دل كذلك بر بحر لطيف كبيدر ا كرچه بحسب الظاهر بونلر كوكل بحرينه متصل اولورلر واختلاط قيلورلر وليكن بونلرك ماييننده بر پردۀ معنوى واردر كه بونلرى حقيقة برى برينه مخلوط اولمغه قومز وبونلر مرتبه لرندن تجاوز ايدوب نفس واحد اولمغه واتحاد مرتبه سن بولمغه قادر اولمز بو آيتك تفسيرى جلد اولده تفسير (مرج البحرين) شرحنده مرور ايلدى (مثنوى) كر تو باشى راست ور باشى تو كژ * پيشتر مى غژ بدو واپس مغژ * ا كر سن راست اوله سن وا كرسن ا كرى اوله سن ا كا ايلرورك سورتن كورك سورتنمه يعنى ا كر سقيم اول وا كر مستقيم اول على اى حال كان اول جانبه سير ايله دنيا ونفس وهوا جانبنه ميل ايتمه تا راست اوله سن وصحبت حقيقى مرتبه سن بوله سن كما قال ابن الفارض (بيت) وسر زمنا وانهض كسيرا فحظك البطالة ما اخرت عزما لصحة (مثنوى) پيش شاهان كر خطر باشد بجان * ليك نشكيبد ازو با همتان * شاهلرك حضورنده ا كرچه جانه خطر اولور وطالبك روح حيوانيسنى انلرك حضورنده اريوب نقصان بولور وليكن اصحاب همت اولنلر وعشق ومحبت مرتبه سن بولنلر اوشاه حقيقتدن جانلرين قاچروب پرهيز قيلمزلر وانك قرب حضورندن صابر اولمزلر (مثنوى) شاه چون شيرين تر از شكر بود * جان بشيرينى رود خوشتر بود * پادشاه چونكم شكردن شيرين تر اوله جان شيرينلكده كيده خوشتر اولور يعنى پادشاه حقيقيكه فى المثل شكردن احلى والذدر بر جان كه انك شيرينلكنه وجمال باكمالنك لذتنه فدا اوله خوشتر ولطيفتر اولور وعين لذت ومحض حلاوت اولمق مرتبه سن بولور (مثنوى) اى ملامتكر سلامت مر ترا * اى سلامتجو رها كن تو مرا * اى عاشقلرى ملامت ايديجى سلامت سكا اى سلامت طالبى سن بنى ترك ايله بعض نسخه ده مصرع ثانى اى سلامتجو توئى واهى العرى واقع اولمشدر عرى ايپه ديرلر واهى ضعيف معناسنه در يعنى اى سلامت طلب ايديجى سن ضعيف الحبل سن كه ياپشديغك رسن قتى سست وضعيفدر اما سلامتى ترك ايلين عاشقلر عروۀ وثقايه تمسك ايلمشلردر كه ابدى انلرك تمسك ايلديكى حبل منفصم اولمق احتمالى يوقدر (مثنوى) جان من كوره ست با آتش خوشست * كوره را اين بس كه خانۀ آتشست

بنم جانم كوره در آتشله خوشدر كوره يه بو شرف كفايت ايلركه آتشك خانه سی ومحليدر كوره كاف عربی ايله
اوجاق معناسنه در (مثنوی) همچو كوره عشق را سوزيد نيست * هر كه او زين كور باشد كوره نيست * كوره كبی
عشق آتشنه يانمقلق واردر هر شول كمسنه كه بوندن كور اوله اوجاق دكلدر يعنی اوجاق كيجه كوندز نيجه آتشه محل
اولوب يانارسه عاشق دخی انك كبی نار عشقه يانمقلق وكوينمكلك لازمدر هر شول كمسنه كه بو آتش عشقدن كور
اولسه ومحروم قالسه عشق آتشنه محل دكلدر روا كا كورۀ آتش عشق ديمك لايق اولمز (مثنوی) برك بی بركی ترا چون
برك شد * جان باقی يافتی ومرك شد * آزقسزلق ازقی چونكم سكا آزق اولدی باقی جان بولدك وسندن موت كتدی
يعنی چونكم سكا ازقسزلق وقدرتسزلك قوت وغدا اولدی وجانك كه بوقلقدن صفا بوله وفقر وفنادن لذت آله جان
باقی بولورسن وحيات طيبه يه وسعادت سرمديه يه واصل اولورسن موت وفنای معنوی سندن كيدر وسنك جانك
عالم بقاده هميشه سيرايدر (مثنوی) چون ترا غم شادی افزون كرفت * روضۀ جانت كل وسوسن كرفت *
چونكم سكا غم زياده شادلك طوتدی يعنی غم والم سكا شادلك ويرمكه باشلادی سنك جانك روضه سنی كل
وسوسن طوتدی يعنی جانكی حالات روحانی واسرار ربانی احاطه ايتدی سنك جانك كل وسوسن ايله مزين
اولمش روضه كبی مزين اولور ورونق بولور (مثنوی) انچه خوف ديكران آن امن تست * بط قوی از بحر
ومرغ خانه سست * اول نسنه كه غيريلره خوف وبيمدر اول نسنه سنك امن وامانكدر مثلا بط دريادن قوی ومرغ خانه
سست وضعيفدر يعنی انواع بلا ورياضت كه خلقك خوف ايلدكلری شيلردر چقن خلق بلا درياسنه
دوشسه لر سست اولورلر بلكه غم والملرندن اولورلر ولكن مرغابی كبی اولان عاشقلر قوی اولور وروحلری وقلبلری
آندن قوت وقدرت بولور (مثنوی) باز ديوانه شدم من ای طبيب * باز سودايی شدم من ای حبيب * بو بيتك ماقبلنه
مناسبتی اولدركه بيورمشلردی كه اول نسنه كه طريق حقده غيريلره خوفدر اول سكا امندر زيرا بط كبی اولان
عاشق قوی اولور بحر عشق ومحبتدن مرغ خانه كبی اولان اهل نفس عقل وادراكم كيده ومجنون اولم ديو خوفدن بحر
عشقه مستغرق اولمقدن ستدر بو مناسبتله كنديلرك عشق خدا ايله سلب عقل جزوی ايدوب مجنون عشق اولدقلرينه
اشارت ايدوب طبيب حقيقی يه التفات وخطاب ايدوب بيوررلر ای طبيب كيرو بن ديوانه اولدم ای حبيب كيرو بن
سودايی اولدم يعنی نيجه كره غلبۀ محبت واسطه سيله عقل جزويدن ديوانه اولوب مستغرق عشق اولمشدم تكرار ينه
ديوانۀ عشق ومستانۀ شوق اولدم ای طبيب ما كيرو سودای عشقه منسوب اولدم بن ای محبوب حقيقی (مثنوی
حلقهای سلسلۀ تو ذو فنون * هر يكی حلقه دهد ديكر جنون * داد هر حلقه فنونی ديكرست * پس مرا هر دم
جنونی ديكرست * سنك سلسله كك حلقه لری ذو فنوندر هر بر حلقه غيری جنون ويرر سلسله دن مراد صفات
الهيه دركه هر صفت بر آخرنی مستلزم ومقتضی اولديغی جهتدن سلسله تعبير اولنور فنون فنك جمعيدر انواعه
ديرلر تقدير كلام ای انواع صفات عاليه وصنايع بديعه صاحبی سنك صفات متسلسله كك حلقه سندن يعنی
صفاتلرندن هر بر صفت ويرر بر آخر جنون يعنی سنك صفات غير متناهيه كدن هر بر صفت عقل وادراكه بر آخر
ستر وشمول ويرر هر بر حلقه نك داد واثری بر غيری فنوندر پس هر دم بكا بر غيری جنون واردر يعنی هر بر صفاتكك
داد وعطاسی بر غيری فنوندر مثلا معز انواع عزتی ومذل انواع ذلتی ورزاق انواع رزقی اعطا ايلر وقس علی هذا سائر
الصفات فاذا كان كذلك بكا هر دم جنون ديكر واردر يعنی ای معشوق حقيقی بن عاشق ديوانه يه البته هر دمده
وهر آنده بر شان وبر صفتله متجلی اولمقدن وبنی اول صفاته محكوم ومقيد قيلمقدن خالی دكلسن پس بكا دخی هر آنده
اول صفاتدن بر نوع ستر عقل واردركه عقلی اول صفتك نشوه سی بورويوب انك مجنونی اولور (مثنوی) پس فنون آمد
جنون اين شد مثل * خاصه در زنجير اين مير اجل * آنچنان ديوانكی بكسست بند * كه همه ديوانكان پندم دهند
پس جنون فنون كلديكه الجنون فنون بين الناس ضرب مثل اولدی وبين العشاق مستور العشق ومغلوب شوق
اولمقدن عبارت اولدی پس مجنون عشق ومحبت اولمق فنون علوم وانواع فهومی جامع كلدی علی الخصوص بو مير
اعظم حاكم اجلك زنجير عشقنده اولان جنون كه عين فنوندر ومحضا علم بطوندر بنم ديوانه لكم عقل بندنی انجلين
قرديكه جميع ديوانه لر بكا نصيحت ويررلر يعنی انجلين عشق ومحبت ديوانه لكی عقل جزوی عقالنی وهوش معاش بندنی
قطع ايلديكه عقل معاددن ديوانه اولنلر وهوش حقيقی وكايدن بی بهره قلان ديوانه لرك جمله سی بكا پند ونصيحت
ويررلر وبن بونلرك جميعسنه (انتم اعلم منی بامور دنياكم) ديرم والحال انهم عارون عن العقل والزكاة ومتصفون
بالجنون والسفاهة منقولدركه اول حضرت شمس تبريزی قدس الله سره العزيز حضرتلری ايله صحبت طوتوب
ترك رسم وصورت ايدوب وعشق بولنه كيدوب جذبۀ حقله مغلوب عشق اولدقده عقول قاصره صاحبلرندن مقدما

كنديلرله صورتا دوستلق ايدن كمسه لر مولانا ديوانه شد ديوب اول حضرته پند ونصيحت سمتنده اولديلر بند نقطۀ
واحده ايله دخی جائز اولور بو تقدير جه دوكلی ديوانه لر بكا بند ويررلر وياخود بند قورلرديمك اولور (آمدن دوستان
بيمارستان جهت عيادت ذو النون مصری رحمة الله عليه (مثنوی) اين چنين ذاالنون مصری را فتاد * كاندرو
شور وجنونی نو براد * بو نجلين جنون حضرت ذو النونه واقع اولدی كه اول ذو النونك وجودنده يكی شور وجنون
طوغدی (مثنوی) شور چندان شد كه تا فوق فلك * می رسيد ازوی جكرها را نمك * شورا اولقدر اولديكه تا فلك اوزره
ايرشدی اول ذو النوندن جكرلره نمك يعنی فوق فلكده اولان آسمان اهلنه آنك شور وجنونی ايرشدی اول
ذو النوندن زمينده اولان احبا واصدقاسنك جكرلرينه نمك ايرشدی وانلرك جكرنی پر زخم ومجروح ايلدی
می رسيد لفظی مصرع اوله مصروف اولوب مصرع ثانينك آخرنه بر آخر می رسيد لفظی مقدر اولور ومحل بونی اقتضا
قيلور (مثنوی) هين منه تو شور خود ای شوره خاك * پهلوی شور خداوندان پاك * بو بيت بعض اهل توهمك
وهمی دفعدن اوترى ديلمشدر زيرا اوائل سلوكده چوق كمسه واردركه بعض حالات اكا عارض اولمق واسطه سيله
جنون بوان طوترو كنديسی سلفده كچن وشراب عشقله وكمال عقلله مست وديوانه اولان اوليانك مست ومجنون
اولديغی كبی زعم ايدر وبنم دخی شور وجنونم بوقبيلدندر ديو سفاهت يوانه كيدر پس بو كونه كمسه لره حضرت
خداوندكار تنبيه ايدوب بيوررلر آكاه اول ای شوره خاك سن كندی شور وجنونكی پاك خداوندلرك شوری يانته
قومه وانلرك شورنی كندی شوركه قياس ايلمه زيرا انلرك جنونی كمال عقل وعلمدن حاصل اولور واول مرتبه ده اولمينلرك
جنونی سفاهتدن ظهوره كلور (مثنوی) خلق را تاب جنون او نبود * آتش او ريشهاشان می ربود * خلقه آنك
جنوننك طاقتی اولمدی آنك آتشی انلرك صقاللرينی قاپدی يعنی محاسن ظاهره ورسوم باهره لرنی ياقدی وبنای
عقول قاصره لرنی صدمۀ عشقله يقدی (مثنوی) چونكه در ريش عوام آتش فتاد * بند كردندش بزندانی نهاد *
چونكه عوامك صقاللرينه آتش دوشدی يعنی عوامك محاسن روی شرعی وزينت وجه اعتقادمرعيلرنی آنك آتش
درونی ياقوب وسطوت وصدمۀ باطنی بونلرك مراسم دينيه لرنی يقوب ازاله ايلدی ديمكدن كنايه در چونكم بويله
اولديسه اول ذو النونی قيد وبند ايلديلر بر زندانه قودقلقدن اوترى براى زندانی نهادن تقديرنده اولورا كرديرسك كه
حضرت ذو النون قدس سره العزيزلر لكام اختياری چكمكه وكنديسی عقال عقلله ضبطا تمكه امكان يوقيدی
تا كم خلق وعوام آنك بو حالندن مضطرب اولميه وانلره طريق متابعت تنك كلميه جواب بيوررلر (مثنوی) نيست
امكان وا كشيدن اين لكام * كرچه زين ره تنك می آيند عام * لكامی كيرو چكمكه امكان يوقدر يعنی لكام عقل
واختياری چكوب واسب عشقی ضبط ايلمكه قوت وقدرت يوقدر اكرچه عوام بو يولدن تنك كلورلر وعاشقك
اسرارنی فهم ايتميوب منقبض اولورلر (مثنوی) ديده اين شاهان زعامه خوف جان * كين كره كورند وشاهان
بی نشان * بو شاهان طريقت عوامدن جان خوفن كورمشلردر زيرا بو كروه كورلردر وبو شاهلر بی نشانلردر اكر
كور اولمسه لردی بيله بو شاهان بی نشانی كورمكه قادر اولميه لردی چونكم آنلر كور وبونلر بی نشان ومستور اوله
نه وجهله بو ملوك اهل سلوكی كورمكه قادر اولورلر يعنی اصلا اهل ظاهر بونلرك حقيقت حالنی بيلمكه وكورمكه قادر
دكللردر (مثنوی) چونكه حكم اندر كف رندان بود * لاجرم ذاالنون در زندان بود * چونكه حكم رندلر كفنده اوله
لاجرم ذو النون حضرتلری حبس وزندانده اولور يعنی حكومت وقضا بر آلای رندان وسفها النده اوله وانلر اهل حق
اولميوب واحكام شريعتی حقيقتله بيلميوب غرض نفسانيه ايله حكومت قيله وينك وبدی تميز ايلميوب اجرای احكام
ايليه لا محالة حضرت ذو النون كبی نيجه ذو فنون زندانده اولور وانلرك ستم وظلمنده قالور حضرت ذو النونك زندانه
كيرمكه استحقاقی اولديغندن دكلدر بلكه حاكم زندان اولان بی تميز اولديغندن وغرضله حكومت قيلديغندندر
(مثنوی) يك سواره می رود شاه عظيم * در كف طفلان چنين در يتيم * بو بيت محل تعجبدر ذو النون كبی كاملرك بين
العوام اولان احوالنی مريدين ومستعينه تنبيه موقعنده واقع اولمشدر بيوررلر چونكم حكومت وقضا رندان النده
وبی دينان تصرفنده اوله لا محالة ذو النون زندانده اولورا كر حكم رندان النده اولميوب اهل حق واهل ايقان النده
اولسه ايدی هيچ ذو النون مصری حضرتلری كبی كامل ومكمل زندانده اولورميدی عجبدر كه بويله بر شاه عظيم
يك سواره كيدر وبويله بر در يتيم كف طفلانده ذميمدر يعنی صبيان شريعت وطفلان طريقت اول در يتيمك قدرنی
بيله مديلر وعوام كالهوام اول شاه ذو الفخامه معين وعسكر اولوب متابعت قيله مديلر (مثنوی) درجه دريا نهان
در قطرۀ * آفتابی مخفی اندر ذره ۀ * اكا در تعبير ايلدم درندركه ذو النونه بكزه يه ذو النون بر قطره ده نهان دريادر
وياخود بر ذره ده مخفی بر آفتابدر (مثنوی) افتابی خويش را ذره نمود * واندك اندك روی خود را بركشود

برآفتاب كندوبى ذره كوستردى وآز آز كندى يوزنى آچدى يعنى آفتاب وحدت وشمس احديت كندوبى ذره ده
كوستردى وآز آزتدريجله كندى وجه باقيسنى آچدى وذوالنون يوزندن اسرار غيبيه سنى خلق وعوامه نثار ايدوب
صاچدى (مثنوى) جمله ذرات دروى محوشد* عالم ازوى مست كشت وصحوشد * جمله ذرات اول آفتابدن محو
اولدى عالم اندن مست وصحو اولدى يعنى جميع ذرات كائنات اول مطلع آفتاب حقيقت اولان وابنك ذرۀ وجودنده
محو اولدى وجمله عالم آنك ميخانۀ حقيقتنده مست اولدى وينه صحو وعقله كلدى (مثنوى) چون قلم در دست
غدارى بود * بيكمان منصور بردارى بود * چون قلم حكم برغدار وحيله كارك النده اوله لاجرم منصور بردار اولور مراد
چونكم حكومت صورى وتصرف ظاهرى اسرار الهيدن وشان اولياى ربانيدن غافل وجاهل اولان مكار وغدارلرك
النده اوله لاجرم حضرت منصور كبى عاشق خدادار اوزره اولور وبوكونه حيله كارلر آنك كبى عزيزى سن انا الحق ديدك
ديو مصلوب قيلورلر (مثنوى) چون سفيهانراست اين كاروكيا * لازم آمد يقتلون الانبيا چونكم بو حكم وتصرف
وقدرت سفيهلر ايچوندر لازم كلديكه سفهاانبيايى قتل ايليه لركار وكيا بونده ايش كوج معناسنه دركه مراد حكم
وتصرف وقدرتدر سورۀ آل عمرانده اولان آيته اشارتدر (ان الذين يكفرون بايات الله) تحقيقا شول كمسه لركه اللهك
آياتنه كافر اوله لر (ويقتلون النبين بغير حق) وقتل ايده لر نبيلرنى بغير حق مراد اهل كتابدركه نبيلرنى قتل ايلديلر
(ويقتلون الذين يأمرون بالقسط من الناس) ودخى قتل ايده لر شول كمسه لريكه امر معروف ايدرلردى عدالتله ناسدن
(فبشرهم بعذاب اليم) پس بونلره تبشير ايله ومژده له عذاب اليمى ونار جحيمى اوائك بونلر الذين حبطت اعمالهم) اول
كمسه لردركه بونلرك طاعات وحسناتى واعمال وخيراتى بالكليه باطل اولدى (فى الدنيا والاخرة) دنيا وآخرتده (ومالهم
من ناصرين) وبونلر ايچون بوقدر عذاب اليمدن خلاصه برناصر پس فى زماننا اولان سفهاى روز كاردخى نيجه عرفايى
نفى بلد ونيجه فقرايى حبس ايدونيجه صلحا واوليايه جفاى بلاعد ايدوب، كمين هلاك وكمين بلازده وغمناك قيلمشلردر
حتى بو فقير كثير التقصيرى كندى ديارمزده ارشاد وتذكير قيديله مقيد ايكن اصحاب غرضدن برنيجه اهل حسدكه
فى جيدها حبل من مسد) شانلرنده در يعنى افتراى كاذبه واحوال فاسده ايله متهم قيلوب نفى بلد اولمزه سبب اولديلر
بلكه قتلمزه كرا قصد ايلديلر (الكن عصمنى الله من مكايدهم وخلصنى من شدائدهم ورفع قدرى وشرح صدرى
بنصرى على عداوتهم وملامتهم وهم (الذين يريدون ليطفؤا نور الله بافواههم والله متم نوره ولوكره الكافرون) پس
حضرت مولانا قدس الله سره العزيز تسليةً للعرفاء والفقراء ذوالنون مصرى حضرتلرينك وحلاج منصور
حضرتلرينك حكايه لرين ايراد وقرآنله استشهاد بيورورلركه سفهاى دنيادن على كل حال اجتناب واحتما اولنه وبو آيتله
بو مضمونى دخى تحقيق بيورورلر وديرلركه (مثنوى) انبيارا كفته قوم راه كم * از سفه انا تطيرنا بكم * ضلالت طريقنك
قوميكه مقصود كافرلردر انبيا عليهم السلام ه ديمشلردر سفاهت وجهالتلرندن انا تطيرنا بكم) سورۀ يس ده اولان آيته
اشارتدر (قالوا انا تطيرنا بكم) اى تشأمنا لحبس المطر عنا بسببكم) يعنى كفار انطاكيه انبيا عليهم السلامه ديديلركه
تحقيقا بز سزى تطير ايلدك يعنى طيرت وشأمت اخذ ايلدك سزك سببكزله بوديار دن امطار وبرك وبار اشجار منقطع
اولوب قحط وغلا آشكار اولدى ديديلر (لئن لم تنتهوا لنرجمنكم) اى لئن لم ترجعوا عن مقالتكم هذه لنقتلنكم بالحجارة)
يعنى اكر مقالكزدن رجوع ايتمزسكز سزى سنكسار ايده رز ديديلر وليمسنكم منا عذاب اليم) ودخى سزه البته بزدن
عذاب اليم وبلاى عظيم سرايت ايدر ديديلر (قالوا طائركم معكم) انبيا عليهم السلام دخى بونلره ديديلر اى قوم پرنكبت
طيرت وشأمت سزكله دركه اول انبيا عليهم السلامه اذلالكزدر ودخى اسوء حال واقبح اعمالكزدر (ائن ذكرتم) همزۀ
استفهام وان حرف شرط وجواب شرط محذوفدر ماقبلنك دلالتى سببيله تقدير كلام (ائن وعظتم بما فيه سعادتكم
تطيرتم وتشأمتم وتوعدتم بالرجم والتعذيب) يعنى اكر سز تذكير وتوعيظ اولنيدكز شول كلام ايله كه سعادتكز انده در
بزى تطير وتشأم مى ايدرديكز ورجم وتعذيبله وعده مى قيلورديكز (بل انتم قوم مسرفون (اى بل انتم قوم عادتكم
الاسراف فى العصيان) بلكه سز برقومسزكه عادتكز خطا وعصيانده تجاوز واسرافدر والهذا تعظيم وتكريمى
واجب ولازم اولان كمسه لرى تحقير ايدوب تشأم ايدرسز نته كم الآن بعض متكبر ومغرور اولنلر فقرا وعرفايى صحبتلرندن
دور ومقارنتلرندن مهجور قيلورلر شول قوم كمراه كبى كه سفاهتلرندن انبيا عليهم السلامه (انا تطيرنا بكم) ديرلردى
مثنوى) جهل ترسا بين امان انكيخته * زان خداوند يكه كشت آويخته * چون بقول اوست مصلوب جهود * پس
مراورا امن كى تاند نمود * بو سفهاى زماندن انبيا عليهم السلامه امان يوقدر قنده قالديكه اولياى كرامه نيجه بيك
انبيايى قتل ايلديلر ونيجه سنه دخى يوزلرينه قرشو بز سزى تطير وتشأم ايلدك ديو سويلديلركه بونلر حضرت عيسى
صلوات الله على نبينا وعليهك انطاكيه يه كوندردكى نبيلردر حتى اول روح الله الاعظم عيسى بن مريم عليهما السلامه

دخى بزم كتابمزك حكمى اوزره يهود طائفه سندن خوفه دوشوب (الفرار مما لايطاق من سنن المرسلين) قولنك
مصداقنجه انلردن فرار ايدوب والحاصل نتيجۀ كلام آخر الامر براوه قاچوب اكا تحصن ايلدكده احبار يهوددن
طيطانوس نام بركمسه اول حضرتى طوتمغه كيروب (انى متوفيك ورافعك الى) آيت كريمه سنك مقتضاسنجه اول
حضرتى حق تعالى سمايه رفع ايدوب طيطانوسى انك شكلنه بكزه دوب يهودى طائفه سى آنى عيسادر ديو اخذ ايدوب
صلب ايلديلر (وما قتلوه وما صلبوه ولكن شبه لهم) آيتى بو معنايه دلالت ايدر ولكن طائفۀ يهود على الخصوص
ترسايان اول حضرتى مصلوب اولدى زعم ايلديلر نته كم حضرت خداوندكار بو معنايه اشارت ايدوب بيورورلركه
ترسانك جهلنى كوركه امان قوپرمش شول برخداوندنكه اول خداوند مصلوب اولدى يعنى ترسا طائفه سنك جهلنى
كوركه امانى قوپردى وكيدردى اول برخداوند عظيم الشان اولان عيسى عليه السلامدنكه اول آويخته اولدى
چونكه عيسى عليه السلام ترسانك قولى ايله جهودك مصلوبيدر يعنى چونكم ترسانك قولنده ومذهبنده مصلوب
جهوددر اول حضرت پس اول حضرته دخى تحقيقا امن بخشن قادر اولوركه بركمسه كوستره (مثنوى) چون دل آن
شاه زيشان خون بود * عصمت وانت فيهم چون بود * سورۀ انفالده اولان آيت كريمه يه اشارتدر (وما كان الله
ليعذبهم وانت فيهم) ابتداى آيت بودركه (واذ قالوا اللهم) شول وقتده كافرلر ديديلركه اى بزم ربمز (ان كان هذا هو الحق
من عندك) اكر بو قرآن حق ايسه سنك قتندن نازل اولديسه (فامطر علينا حجارة من السماء) پس بزم اوزرمزه سمادن
طاش ياغدر او ائتنا بعذاب اليم) يا خود بزه عذاب اليم كتور (وما كان الله ليعذبهم) الله تعالى آنلره البته عذاب ايلمز
(وانت فيهم) حال بوكه يا محمد سن بونلرك ايچنده اوله سن وعادت الهى بوكونه جاريدركه برقومك ايچنده كه نبيسى اوله
الله تعالى انلره عذاب ايتمز باخصوص كه سنك كبى پيغمبر اوله (وما كان الله معذبهم وهم يستغفرون) دخى الله تعالى
بونلره معذب اولمز بونلر مستغفر اولدقلرى حالده بونلردن استغفارى نفيدر يعنى اكر بونلر مستغفر ايندن اوله لردى
الله تعالى بونلره عذاب ايتمزلردى معناى بيت چونكم اول شاهك قلبى بونلردن خون اوله وانت فيهمك عصمتى نيجه
اولور يعنى چونكم اول شاه رسل وهادئ سبل ومطلع عقل كل صلى الله عليه وسلم حضرتلرينك دخى دل مباركارى
اول يهود وكفاردن خون اولدى وانت فيهم قولنك نيجه عصمتى اولور يعنى الله تعالى بونلره عذاب ايلمزسن بونلرك
ايچنده اولديغك حالده بيورلدى اول حضرت انلرك ايچنده اولديغى حالك ووقتك عصمتمى اولور يعنى انلر ايچنده
اولديغى حالده اذا وبلا وانكار كفاردن اولدخى معصوم اولمديكه حتى ما اوذى النبى مثل ما اوذيت بيوردى اما بوندن
ادق واحق برمعنى دخى اولدركه مصرع ثانيده اولان استفهام (وانت فيهم) قولندن مستفاد اولان عصمتك دوامنى
دلالت استلزاميه طريقى اوزره بونلردن نفى قيله بو تقدير اوزره معنى بويله اولوركه چونكم اول شاه رسلك دل مباركى
بو كفار ويهوددن رنجيده وخون اوله انلرمابيننده مهاجرت ايلمسى لازم كلور وبونلرك ايچندن چقملرنى مستلزم اولور
پس اول حضرتك قلبى بونلردن خون اولمسى بونلرك ايچندن مهاجرت قيلمسنى مستلزم اولجق كفار ويهوده (وانت
فيهم) عصمتى ونعمتى نيجه ميسر اولور وبرقرار قيلور يعنى انلره عذاب خدادن عصمت دائمه ميسر اولمز زيرا عصمت
حضرت نبى عليه السلامك انلر ايچنده اولمسنه متوقفدر كما قال صاحب المدارك وفى الاية دلالة على انهم مرصدون
بالعذاب اذا هاجر عنهم) وقاضى عياض شفاده دركه وما كان الله ليعذبهم وانت فيهم) اى ما كنت بمكة (فلما خرج
النبى عليه السلام من مكة وبقى فيها من بقى من المؤمنين نزل (وما كان الله معذبهم وهم يستغفرون) فلما خلت مكة منهم
بتسليط المؤمنين عليهم وغلبتهم اياهم نزل (واورثكم ارضهم وديارهم واموالهم) بو مصرع محير عقول مثنوى خوانان
بلكه مثنوى دانانلردركه عصمت مابعدنه مضافدر پس معنايى لفظدن استفاده قيلمق خيلى مشكلدر ممكن اولان مرتبه
بودر فافهم (مثنوى) زر خالص را وزر كر را خطر * باشد از قلاب خائن بيشتر * صافى التونه وزركره خائن قلابدن
خوف وخطر زياده اولوركه بوندن مراد صورتا شيخ ومريد اولان اهل طريقت وباطنا شيخ بايزيد اولان اصحاب عزت
ووصلتدركه ظاهرا اخوان وباطنا خواندرلر (بيت) ومن يفتش عن الاخوان قل لهم * جل اخوان هذا العصر خوان
(مثنوى) يوسفان از رشك زشتان مخفيند * كز عدو خوبان در آتش مى زنند * يوسفلر زشتلرك رشكندن مخفيلردر زيرا
خوبلر دشمن خوفندن آتشده ديريلورلر يعنى يوسفان معنوى اولان اوليا اهل تزوير واصحاب ريا اولان زشتلرك
غيرتندن مختفيلردر نته كم خوبلر عدولر شرندن آتش خوف والمده زندكانيلك ايدرلر كذلك خوبان حقيقى دخى اعدا
واضدادشرندن تستر ايدوب آتش بلا ورياضت ايچره ديريلورلر وآنلرك حسد وغدرندن خوف ايدوب عالم كونده
زندكانيلك ايدرلر (مثنوى) يوسفان از مكر اخوان در چهند * كز حسد يوسف بكركان ميدهند * اخوانك مكرندن
يوسفلر چاه وزندانده درلركه حسددن يوسفى قوردلره ويررلر نته كم حضرت يوسف عليه السلامى چاهه اتدقلرى ودخى

(فا كله الذئب) ديوذيابه بهتان ايتدكارى مشهوروسورهٔ يوسفده حكايه سى مسطوردر (مثنوى) ازحسد بريوسف
مصرى چه رفت * اين حسد اندركمين كركيست زفت * ظاهر معلومدركه حسددن يوسف مصرى اوزره نه كتدى
بوحسد كمينده قوى وعظيم برقورددرنته كم بركمسه واقعه سنده قورد كورسه حسودله تعبير اولنور وحسود اولان
كمسه حشر كوننده كرك صورتنده حشر اولوردكارى بومعنايه شهادت قيلور (مثنوى) لاجرم زين كرك يعقوب
حليم * داشت بريوسف هميشه خوف وبيم * لاجرم بو كركدن يعقوب حليم عليه السلام يوسف عليه السلام
حضرتلرينك اوزرينه هميشه خوف وبيم طوتردى يعنى بوانسان صورتنده اولان حسودلردن كه معنا كركاردر
حضرت يعقوب عليه السلام هميشه يوسف عليه السلام حضرتلرينك اوزرينه خوف وبيم طوتردى يوخسه
ظاهرده اولان كركاردن دكل (مثنوى) كرك ظاهر كرد يوسف خود نكشت * اين حسد درفعل از كركان كذشت
ظاهرده اولان قورد خود حضرت يوسف عليه السلامك اطرافنه طولنمدى بوحسد فعلده قوردلردن كچدى يعنى
حسدك ضررى نيجه قوردلرك ضررندن زياده در (مثنوى) زخم كرد اين كرك وزغدر ابلق * آمده كانا ذهبنا نستبق
سورهٔ يوسفده اولان آيت كريمه به اشارتدر قصه سى بودركه حضرت يوسفك قرنداشلرى هزار حيله وخدعه ايله يوسفى
يعقوب عليهما السلامدن جدا ايدوب صحراسينه ديو آلوب كيدوب غيابهٔ جبه القا ايلدكارندنصكره (وجاؤا اباهم
وبابالرينه كلديلر (عشاء يبكون) بكا وكريه ايلدكارى حالده يتسو وقتنده حضرت يعقوب عليه السلام بونلرك فرياد
وبكاسن كوش ايدوب ديديكم اى نور ديده لرم سزه نولديكه فرياد ايدرسز (قالوا يا ابانا) ديديلركه اى برزم بابامز (انا ذهبنا
نستبق) تحقيقا برذاهب اولدق عدوده ورميده برى بريمزه تسابق ايلديكمز حالده افتعال بابيله تفاعل بابى كاه
اولوركه برى برى معناسنه استعمال اولنور (وتركنا يوسف عند متاعنا) وبزيوسفى قودق اسباب ومتاعمزك قتنده
وكتدك (فا كله الذئب) پس آنى قورد آكل ايلدى (وما انت بمؤمن لنا) حال بوكه سن بزه مصدق دكلسن
يلورز (ولو كنا صادقين) اكرچه بز صادق ايسه كده پس حضرت مولانا اهل حسدى اخوان يوسفه تشبيه يوروب
ديرلركه بواخوان شكلنده اولان سرحان حيوان شكلنده اولان كركاندن زياده ترواندر زيرا بو كركك زخمى
وغدرى لبقدن يعنى طتلوسوزايله اعتذارا يتمك جهتندن كلمش بويلديوكه (انا ذهبنا نستبق) يعنى اى برزم پدريمز تحقيقا
برذاهب اولدق برى بريمزه متسابق اولديغمز حالده ويوسفى متاعمز قتنده قودق وآنى قورد يدى حال بوكه يوسفه
زخمى كندبلر ايدوب بيچاره كركه آنى اسناد ايلديلر ابلق شيرين سوزه ديرلر (مثنوى) صدهزاران كركرا اين مكرنيست
عاقبت رسوا شود اين كرك بيست * نيجه يوزبيك قوردك بومكرى يوقدر بوقف ايله عاقبت بوكرك رسواى اولوربيست
بونده صبروتوقف ايله معناسنه در (مثنوى) زانكه حشرحاسدان روز كزند * بيكمان برصورت كركان كنند * زيراكه
حسودلرك حشرنى قيامت كوننى شكسز قوردلر صورتى اوزره ايلرلر (مثنوى) حشر پرحرص خس مردارخوار *
صورت خوكى بود روزشمار * مردار وحرام ييجى حريصك حشرى روز حسابده خنزير صورتنده اولور
(مثنوى) زانيانرا كنده اندام نهان * خمرخواران را بود كنده دهان * زانيلرك اندام نهانى كنده اوله
اندام نهاندن مرام سترى لازم اولان عورت يريدر شراب ايچنلرك اغزى قوقمش اوله (مثنوى) كند مخفى كان بدلها
مى رسيد * كشت اندر حشر محسوس وپديد * قبيح اولان مخفى رايحه كه الان بودنياده كوكالره يتشوردى يوم حشرده
محسوس وآشكاره اولديكه (يوم تبلى السرائر) بومعنايه شهادت قيلدى (مثنوى) بيشهٔ آمد وجود آدمى *
برحذرشو زين وجودار زان دمى * آدمينك وجودى بربيشه كبدى بووجوددن حذر اوزره اول اكر اول دمدن ايسه ك
يعنى آدمينك وجودى بربيشه كبدى بيشه ستانده هرشئ بولنديغى كبى وجود آدميده دخى هرشيئدن نمونه
وانموذج بولنور (بيت) وتزعم انك جرم صغير * وفيك انطوى العالم الاكبر * اويله اولنجق بووجود بشريه دن حذر
اوزره اول اكر اول دم رحمانى ونفحهٔ الهيدن ايسه ك (مثنوى) در وجود ما هزاران كرك وخوك * صالح وناصالح
وخوب وخشوك * بزم وجودمزده نيجه بيك قورد وخنزير واردر صالح وناصالح وخوب وزشت يعنى بزم وجودمزده
انواع حيوانانك صفتلرى واردر وصالح خويلر وناصالح وفاسد وصفلر ودخى خوب وزشت عمللر واردر خشوك زشت
معناسنه در (مثنوى) حكم آن خو يست كان غالبترست * چونكه زربيش ازمس آمد آن زرست * حكم اول
خويلر ايچوندركه اوغالبركدر چونكم التون باقردن زياده كلدى اول التوندر يعنى وجود انسانده هرقنغى صفت
غالب ايسه حكم غالبكدر مثلا التون غالب اولسه التون اعتبار اولنور باقر غالب اولسه باقر اعتبار اولنور (مثنوى)
سيرتى كان در وجودت غالبست * هم بران تصوير حشرت واجبست * شول برسيرت كه اول سنك وجودنده
غالبدر سنك حشرك اول تصوير اوزره واجبدر يعنى قيامتده اول صورتله ظاهر اولورسن (مثنوى) ساعتى

كركى در آيد دربشر * ساعتى يوسف رخى همچون قمر * برساعتده بشره قوردلق كلور برساعت آى كبى يوسف
رخلق كلور يعنى برساعت اولوركه انده يرامز خويلر وقبيح وصفلر ظاهر اولور وبرساعت اولوركه آنك وجودنده
مانند يوسف لطيف وجميل وصفلر ظهوره كلور (مثنوى) مى رود ازسينها در سينها * ازره پنهان صلاح وكينها *
سينه لردن سينه لره كيدر پنهان يولدن صلاح وكينه لر يعنى برسينه دن برسينه يه كيدر وسرايت ايدر راه پنهاندن
صلاح وكينه اوسائر اخلاق دخى بوبيت ومابعدنده اولان ابيات شريفه تبديل اخلاق ايلمكه دلالت عقليه در
تبديل خلق قابل دكلدردين طائفه يه اعتراض ايتمكله نته كم بعض متكلميندن ديديلركه (الخلق صورة الخلق الباطن
كما ان الخلق صورة الظاهر فالانسان لا يقدران يبدل صورته الظاهرة (كما قال الله تعالى لا تبديل لخلق الله) كذلك
لا يقدران يبدل صورته الباطنة) بوتبديل اولمين خلقدن مراد اكر طبيعى اولورسه بوسوز يرنده در روا كر اوصاف
نفسانيه مراد اولورسه بواستدلال غايت ضعيفدر زيرا نقلا وعقلا ثابتدركه اخلاق تبديل اولور نقلا اولديغنه مثال
(حسنوا اخلاقكم) حديثى (وبعثت لاتمم مكارم الاخلاق) حديثى كبى حديثلردر (والاحاديث من هذا النوع
كثيرة ولهذا كررت الاحاديث فى مدح حسن الخلق وكذلك كررت فى ذم سوء الخلق) وتبديل اخلاقه انسان قادر
اولديغيچون اخلاق سيئه صاحبى معذب اولور وعقلا اولنه مثال آدمينك آدمى يه تعليم بلكه كاووخره علم وهنرى
سرايت ايلمسيدرنته كم بيورورلر (مثنوى) بلكه خود از آدمى در كاووخر * مى رود دانائى وعلم وهنر * بلكه آدميدن
كاووخره خوى داناق وعلم وهنر كيدر يعنى آدمينك تعليمى ايله حيوانات صاحب هنر اولورلر (مثنوى) اسب سكسك
مى شود رهوار ورام * خرس بازى ميكند بزهم سلام * مثلا سركش وناهموار اسب آدمينك تعليم وتأديبيله رهوار
ورام اولور خرس بازى وبزدخى سلام ايلر (مثنوى) رفت اندرسك زآدميان هوس * تاشبان شد ياشكارى ياحرس *
آدميلردن سكه هوس كتدى يعنى آدميلرك هوسى كلبه تأثير ايتدى يا چوبان اولدى ياشكاره منسوب اولدى ياحرس
اولدى يعنى آدميلرك قيونلرنى قوردلردن حفظ ايديجى چوبان اولدى وياخود صيد وشكار ايديجى كلب اولدى وياخود
اوى حفظ وحراست ايديجى پاسبان اولدى (مثنوى) درسك اصحاب خويى زان وفود * رفت تا جوياى الله كشته بود
اول جماعتدن اصحاب كهفك كلبنه برخصلت كتدى تا الله تعالى يى طلب ايديجى اولمش اولدى وفود وفدك
جمعيدر بونده جماعت اصحاب كهف مراد اولور (مثنوى) هرزمان درسينه نوعى سركند * كاه ديووكه ملك
كه دام ودد * هرزمان سينه ده برنوع سرايلر وظهوره كلوركاهى شيطان وكاهى فرشته وكاهى دام ودد يعنى
يرتيجى جانور صفتى ودخى صياداق خويى (مثنوى) زان عجب بيشه كه شيرا كهست * تابدام سينها پنهان رهست
بيشه دن مراد بورادة مرتبهٔ الوهيتدركه منبت اشجار مكوناتدر وهركسك قلبنه بومرتبه دن بريول واردر وجميع
موجودات بحسب استعداداتهم نشو ونمايى وقبض وصفايى بومرتبه دن آلور بوملابسه ايله بومرتبه يه بيشه
تعبير ايدوب بيورورلر اول عجب بيشه دن كه شيرا كهدر يعنى اول عجب اولان بيشه زارازدن كه هرشير خدا اولان
نبى وولى آكاهدر ياخود هرشير جان اندن آكاه وعالمدر اول عجب بيشه دن تا سينه لر دامنه پنهان يول واردر يعنى
تا جمله سينه لر دامنه مخفى ومعنوى بريول واردر كه كوكللر بو پنهان ومعنوى اولان يولدن حظ ونصيب آلور
ونشو ونما بولور (مثنوى) دزدئ كن از درون مرجان جان * اى كم از سك ازدرون عارفان * چونكه دزدى بارى
آن در لطيف * چونكه حامل ميشوى بارى شريف * اى جاهل بى معرفت وسكدن كم اولان بى دولت اكر بوبيشه زار
اولان مرتبهٔ الوهيتدن على طريق المشاهدة والمعاينه حظ ولذت بولمق استرسك درون دلدن استراقه ايله تحقيقا
جانك جانى كه اول علم وعرفاندر ياخود جان مرجانى اى سكدن كم بردزدلك ايله مرجاندن مراد بنه علم وعرفاندر عارف
بالله اولان سلطانلرك دروننده كه اول خزانهٔ رحمان وكنوز حضرت يزداندر چونكم اوغورلرسن بارى اول
لطيف درى اوغورله چونكه بولك كوتريجى اولورسن بارى شريف نسنه يى حامل اول يعنى الطبيعة سارقة
فخواسنجه چونكم طبيعتك سرقه ايلر خزينهٔ دلدن بارى اول درلطيفى استراقه قيل چونكم برباري مرتكب وحامل
اولورسن بارى شريفى حامل اول (بيت) دلا اكر باركشد بارنكارى بارى * وركسى يار كزيند چوتو يارى بارى (فهم
كردن مريدان كه شيخ ذوالنون ديوانه نشده قاصد كرده است (م ى) دوستان در قصهٔ ذوالنون شدند * سوى زندان
ودران رايى زدند * دوستلر ذوالنونك قصه سنده زندان جانبنه كتديلر واوراده بررأى اورديلر ومشاوره قيلديلر
بويله ديو (مثنوى) كين مكر قاصد كند يا حكمتيست * او درين دين قبلهٔ وآيتيست * كه بونى وار ايسه قصديله
ايلريا برسر وبر حكمت واردر زيرا او ذوالنون بودين اسلامده برقبله وبرآيتدر يعنى دينك توجه اولنه جق مقتداسى
واستشهاد قيلنه جق برهانيدر (مثنوى) دور دور از عقل چون درياى او * تا جنون باشد سفه فرماى او * چونكه

بویله در پس انك دریا کبی عقلندن زیاده بعیددر تا جنونا کا سفاهت یورییجی اوله یعنی جنون آکا غلبه قیله و سفاهت ویرییجی اوله جنوندن آکا سفاهت ایرشمز دیمك اولور (مثنوی) حاش لله از کمال جاه او * کابر بیماری بپوشد ماه او * حاشا الله آنك علو شانندن و کمال منصبندن که بیمارلك سحابی آنك ماهنی اورته یعنی آنك ماه عقلنه جنون و سفاهت غالب اوله و آنك انوار عقلنی ستر قیله بو خود محالدر دیدیلر (م ی) اوز شر عامه اندر خانه شد * اوز ننك عاقلان دیوانه شد * اوذوالنون عوام ناسك شرندن خانه ایچره اولدی او عاقللرك عارو ننکندن دیوانه اولدی یعنی بو عقل معاشله افتخار ایلین عقلانك عقلنی کوروب بو کونه عقلدن دیوانه اولمق یکدر دیوانلرك عقلنك غیرتندن تجنن ایلدی و دیوانه وار سوزلر سویلدی (مثنوی) اوز عار عقل کندوتن پرست * قاصدا رفتست و دیوانه شدست * اوذوالنون کندوتن پرست اولان عقلك عارندن قصدله کتمشدر و دیوانه اولمشدر عقل کند ضعیف العقل معناسنه‌در (مثنوی) که ببندیدم قوی وز ساز کاو * بر سر و پشتم بزن وین را مکاو * تا ز زخم لخت یابم من حیات چون قتیل از کاو موسی ای ثقات * مریدلر دخی بری برینه دیدیلر که اول ذوالنون عقل کندوتن پرستدن عار ایدوب بو کونه عاقلانك عقلندن دیوانه‌لك یکدر دیمکی فعلله ارشاد ایچون قاصدا کتدی و دیوانه اولدی و کان دیدیکه بنی بغلك محکم و کاوك دوزنندن یعنی کاوك قویروغندن باشمه وارقه‌اوروبونی قازمه یعنی بو دیوانه لکك اصلندن بحث ایلمه و تفحص قیلمه تا کم اول لختك زخمندن یعنی او کوزك قویروغنك داندن و سوطك زخم و ضربندن بن حیات علم و عقل بولم کاو موسادن مقتولك حیات بولدیغی کبی ای ثقات یعنی ای اولولر موسی علیه السلامك بقره سنك برلختندن مقتول اولان کمسه‌یه ضرب اولندقده حیات بولدیغی کبی بن دخی سوطك ضربندن حیات بولم و حقیقت حالدن خبر ویرم دیمك اولور نته کم بنی اسرائیل زماننده مقتول اولان کمسه کاو موسانك برپاره‌سندن ضرب اولنمغله حیات بولدی و قائم اولدی (کما اخبر الله تعالی فی کلامه المجید فی سورة البقرة (واذ قتلتم نفسا) منصوبدر اذ کر فعلیله خطاب جماعت یهوده‌در که پیغمبرله معاصرلردر بونلره قتل اسنادی اکرچه اسلافدن صادر اولدی اما بو جماعتده بولندیغندن اوتریدر یعنی اذ کروا وقت قتلکم نفسا (فادارأتم فیها) ای اختصمتم فی شانها یعنی اول نفسك شاننده سز اختلاف و اختصام ایلدیکز زیرا مختاصمان بعضسی بعضسنی دفع ایلر یا خود تدافع ایلدیکز آنك قتلنی هر بریکز نفسکزدن آخره طرح ایتمکله وادارأتم اصلنده تدارأتم ایدی بمعنی التدافع تاداله قلب اولوب ادغام اولنوب بعده سکونله ابتدا متعذر اولدیغندن همزه ایراد اولندی (والله مخرج ما کنتم تکتمون) والله تعالی اخراج و اظهار ایدیجیدر اول شیئی که سز آنی کتم و ستر ایدیجی اولدیکز اول مقتولی ناحق یره قتلدن صکره و قصه‌سی بودر که بر پیر کمسه وار ایدی بنی اسرائیلده آکا عامیل بن شراحیل دیرلردی مالدار ایدی وارثی عم زاده‌لرندن غیری یوغدی پس مالنه طمع ایدوب حیله ایله بر صحرایه چیقاروب قتل ایلدیلر بعده ایکی کویك جانبنه براغوب دیت طلب ایلدیلر پس حضرت موسی علیه السلامه کلوب شکایت ایدوب اول قریه اهالیسنی جمع ایلدیلر اهل قریه یمین ایلدیلر که بزم خبرمز یوقدر پس حضرت موسی بونلره دیت حکم ایلدکده التماس ایلدیلر که یا موسی دیتی ادا ایده‌لم اما لطف ایله حقدن رجا ایله که بونك قاتلی معلوم اوله حضرت موسایه احوال بالکلیه معلوم اولدی بونلره دیدیکه ای قوم الله تعالی سزه امر ایلرکه سز بر بقره ذبح ایده‌سز بونلر دیدیلرکم بزی استهزامی ایلرسن یا موسی حضرت موسی دیدیکم اللهه صغنورم جاهل اولمقدن و استهزاء ایتمکدن پس دیدیلرکم یا موسی ربکدن بزم ایچون استدعا ایله که اول بقره‌نك وصفنی بزه بیان ایلسون حضرت موسی علیه السلام دیدیکم حق تعالی بیورر که اول بقره نه یاشلودر ونه تازه‌در بلکه بو ایکیسی ماببننده‌سنی معتدلدر پس دیدیلرکه انك لونی نه رنکده‌در پس موسی علیه السلام دیدیکم حق تعالی دیرکه اول اوکوز صاروندر القصه موسی وصف ایلدیکی اوزره اول بقره‌یی بر صالح بکنده بولوب دریسی طولسی التونه اشترا ایدوب آنی ذبح ایلدیلر (فقلنا اضربوه) پس بز دیدککه اول مقتوله اورك (ببعضها) اول بقره‌نك برپاره‌سی ایله بعضلر دلیله بعضلر قوایله و قویروغیله و بعضلر قولغیله دیمشلر علی ای وجه کان اول بقره‌نك بر عضویله اول مقتوله ضرب ایلدکده حیات بولوب بونلره اول قاتلدن علی التفصیل خبر ویروب ینه اولدی (ویریکم) و دخی سزه کوسترر ای منکران حشر خطاب منکران حشره‌در (کذلك) بو مقتولی حی ایلدیکی کبی (یحیی الله الموتی) الله تعالی سائر موتایی دخی احیا ایدر (ویریکم) و دخی سزه کوسترر ای منکران حشر خطاب یا اول زمانده اولان قومه اوله و یا خود حضرت پیغمبر زماننده اولان اهل انکاره اوله و یا بنی اسرائیله اوله (آیاته) الله تعالی آیات و علامات کمال قدرتی اوزره (لعلکم تعقلون) تا اوله که سز تعقل ایده‌سز اول خالق بیچونی که نفس مرده‌یی احیا ایتمکه قادر اولیجق سائر نفوسك احیاسی آکا مشکل اولمز اهل تحقیق بو معنایی وجوده آلوب دیرلر که انسانك قلبی اول مرده کبیدر و نفسی بقره کبیدر پس هر کم

قلبی احیا ایتمك استرسه بقرهٔ نفسنی تیغ مجاهده ایله ذبح ایتمیخه قلبنی حی ایده‌مز (اذبحوا انفوسکم بسیوف المخالفات) بو معنایه شاهددر و حضرتك بیوردقلری بیت بو مضمونه مطابقدر (م ی) تا ز زخم لخت کاوی خوش شوم * همچو کشته کاو موسی کش شوم * تا کاوه منسوب اولان پاره‌نك زخمندن خوش اولم حضرت موسانك کاونك مقتولی کبی یعنی انك کاوندن حیات بولان مقتول کبی محبوب و مقبول اولم (مثنوی) زنده شد کشته ز زخم دم کاو * همچو مس از کیمیا شد زر ساو * اول مقتول کاوك قویروغی زخمندن زنده اولدی و قرآنله ثابتدر که حیات بولدی باقر کبی کیمیادن صافی زر اولدی یعنی باقر کیمیادن نیجه خالص آلتون اولور سه مقتول اولان کمسه دخی بقره‌دن حیات بولدی وانك کاری آلتون کبی صافی اولدی (مثنوی) کشته بر جست و بکفت اسرار را * وانمود آن زمرهٔ خونخوار را * مقتول حیات بولدی یرندن صچره‌دی و اسراری دیدی و اول قان ایدیجی زمره‌یی آشکاره کوستردی (مثنوی) کفت روشن کین جماعت کشته‌اند * کین زمان در خصمیم آشفته‌اند * روشن و آشکاره دیدیکه بنی بو جماعت اولدرمشلردر که بو زمان بنم خصومتمده پریشان و آشفته‌لردر یعنی بنم خصومتمده خلقله خصومت ایلیوب ظاهرا غمکین و پریشانلردر پس قصه‌دن حصه بیانینه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) چونکه کشته کردد این جسم کران زنده کردد هستی اسراردان * چونکه بو ثقیل جسم کاو کبی مقتول اوله و سیوف مخالفاتله مذبوح اولوب مرده حکمنده بوله اسراردانك وجودی دیری اولور اسرار داندن مراد روحدر چونکم بر کمسه ریاضتله نفسنی اولدوره حیات حقیقیه ایله آنك اسرار بیلیجی روحی زنده اولور و عالم غیبك اسرارینی لازم کاورسه اهلنه بیان قیلور (مثنوی) جان او بیند بهشت و نار را * باز داند جملهٔ اسرار را * هنوز بو دنیاده ایکن انك روحی بهشت و دوزخی کورر جمیع اسراری آشکاره بیلور (مثنوی) وانماید خونیان دیو را * وانماید دام خدعه ور یو را * شیطان خونیلرنی آشکاره کوسترر مکر و خدعه‌نك دامنی کیرو کوسترر یعنی شیاطین که انسانك حیات معنویه‌سی اولان ایمان و اسلامنی ازاله ایلدیکی جهتدن انسانك خونیلری کبی واقع اولمشدر شول کمسه که بقرهٔ نفسنی اولدوره و حیات طیبه ایله روحنی دیری کوره اول کمسه مرشد کامل اولور پس بصر بصیرتی اولنلره خونی اولان شیاطینی کوسترر که انلر روحی نه جهتدن اولدررلر و نه مکر و خدعه ایلیوب خلقله اول خصوصده مخاصمت ایدرلر پس مرشد بو مکر و حیله‌نك دخی دامنی کوسترر و بصری اولنلره آنك مکر و خدعه‌سنی آشکاره ایلر و انماید بونده آشکاره کوسترر معناسنه‌در و مقصود بصر بصیرته آشکاره کوستردمك اولور اکرچه آشکاره کور بنور معناسی ویرلسه دخی جائز اولور و لیکن اولکی معنی اولیدر (مثنوی) کاو کشتن هست از شرط طریق * تا شود از زخم دمش جان مفیق * کاوی اولدرمك طریقك شرطندندر تا آنك دمی زخمندن جان مفیق اوله یعنی افاقت بوله کاودن مراد نه ایدوکنی بو بیتله تفسیر بیوررلر (مثنوی) کاو نفس خویش را زوتر بکش * تا شود روح خفی زنده بهش * کندی نفسك کاونی تیزرك دپله تا خفی روح هوشله دیری اوله یعنی نفسك کاونی ریاضت و مخالفتله اولمزدن اول اولدر تا کم درونده باطن اولان روح عقل و عالمله زنده اوله و حیات طیبه بوله (رجوع بحکایت ذوالنون قدس سره) (مثنوی) چون رسیدند آن نفر نزدیك او * بانك بر زد هی کیانید اتقوا * چونکم اول نفر ذوالنون حضرتلرینك حضورنه ایرشدیلر چاغردی هی کملرسز صاقنك (مثنوی) با ادب کفتند ما از دوستان * بهر پرسش آمدیم اینجا بجان * اول کروه ادبله ایتدیلر بز دوستلردنز جان و دل ایله بورایه پرسشدن اوتری کالدك یعنی صدق و اخلاصله بو بیمارخانه‌یه صورمق ایچون کالدك و سنك خاطرکی الله المغه توجه قیلدق (مثنوی) چونی ای دریای عقل ذوفنون * این چه بهتانست بر عقلت جنون * ای ذوفنون اولان عقل دریاسی نیجه‌سن سنك عقلك اوزره جنون اسنادی بو نه بهتاندر یعنی سنك عقل کاملکه جنون اسنادی بهتان عظیمدر (مثنوی) دود کلخن کی رسد بر آفتاب * چون شود عنقا شکسته از غراب * زیرا کلخنك تتونی آفتابه نیجن ایریشور که آفتاب اندن مکدر اوله عنقا غرابدن نیجن صنمش و زبون اولور (مثنوی) وامکیر از ما بیان کن این سخن * ما محبانیم با ما این مکن * بزدن کیرو طوتمه بو سوزی بیان ایله بز محبلرز بزه بونی ایلمه (مثنوی) مر محبان را نشاید دور کرد * یا بروپوش و دغل مهجور کرد * محبلری حضورکدن دور ایلمك لایق دکلدر یا خود ستر و حیله ایله انلری مهجور ایلمك یعنی محب اولنلره بو کونه صفت اظهار ایلمك لایق دکلدر دیدیلر (مثنوی) راز را اندر میان آور شها * رو مکن در ابر پنهانی مها * ای شاه رازی اورتایه کتور ای ماه یوزیکی سحابده زیاده پنهان ایلمه (مثنوی) ما محب و صادق و دلخسته‌ایم * در دو عالم دل بتو دربسته‌ایم * بز محب و صادقز و دلخسته‌یز ایکی عالمده کوکلمزی سکا بغلمشز چونکم بونلر بو دعوالی ایلدیلر و سنك محب صادقك و مرید عاشقکز دیو سویلدیلر انلری امتحاندن اوتری کورنلدی (مثنوی) فحش آغازید و دشنام از کزاف * کفت او دیوانگانه زی و قاف * اول ذوالنون بونلره

فحشه باشلدی وکزاف شتم ایلدی اول ذوالنون دیوانه‌لر کبی الفاظ مهمله دیدی وخلط کلام ایلدی (مثنوی
برجهید وسنك پران کرد وچوب * جمله‌کی بکریختند ازبیم کوب * ذوالنون درحال یرندن صیچره‌دی وطاشی
واغاجی محبلر جانبنه پران ایلدی چوب وکوب خوفندن جمیعسی اوکندن قاچدیلر (مثنوی) قهقهه خندید
وجنبانید سر * کفت باد ریش این یاران نکر * قهقهه ایله کولدی وباشنی اوینا تدی ایتدی بو یارانك صقالنك یلنه باق
یعنی بونلرك صورت ظاهره‌لرینك هواسنه نظر ایله که دعوای محبت ایلدکدنصکره بوقدر جفادن فرار ایدرلر محب
صادق اولان خود هرنقدر جفا کاسه یاردن روکردان اولمدیغی مقرردر (مثنوی) دوستان بین کو نشان دوستان *
دوستانرا رنج باشد همچو جان * دوستلری کورقنی دوستلرك نشانی دوستلره دوستك رنج وبلاسی جان کبیدر
یعنی دوست اولنلر یارك جفاسندن روکردان اولمزلر بلکه جان کبی آنی قبول قیلورلر (مثنوی) کی کران کیرد زرنج
دوست دوست * رنج مغز ودوستی انرا چو پوست * دوست دوستك رنجندن قچن کران طوترونه وجهله اجتناب ایدر
رنج مغزدر ودوستلق آکا پوست کبیدر یعنی یاردن کلان رنج وبلا مغز نغز کبیدر ومحبك دوستلغی قشر کبیدر
اکر جفادن صفا ایلرسه دوستلغی درستدر اکر رنج وجفادن حظ ایلمزسه دوستلغی قشر کبی بی مغزدر
(م ی) در نشان دوستی شد سرخوشی * دربلا وآفت ومحنت کشی * دوستلغك نشانی بلاده وآفتده ومحنتکش اکده
باشی خوش اولمق اولمدیمی یعنی دوستلغك نشانی اولدرکه یاردن کلان بلاده وآفتده ومحنتکش اکده
باشی خوش اوله وعاشق اول رنج وبلاده صفا بوله (م ی) دوست همچون زر بلا چون آتشست * زر خالص در دل آتش
خوشست * مثلا دوستلق آلتون کبی وبلا آتش کبیدر خالص اولان التون آتش ایچنده خوشدر اما خالص اولمین
آتش بلا ایچره ناخوشدر (امتحان کردن خواجهٔ لقمان زیرکیء لقمانرا (مثنوی) نی که لقمانرا که بندهٔ پاك بود *
روز وشب دربندکی چالاك بود * بویله دکلیدر لقمانکه اول بر بندهٔ پاك ایدی کیجه وکوندز خواجه سنك خدمتنده
چست وچالاك ایدی (مثنوی) خواجه اوراداشتی درکار پیش * بهترش دیدی زفرزندان خویش * خواجه سی
آنی کارده زیاده طوتردی ویاخود ایلروطوتردی کندینك فرزندلرندن لقمانی ایورك کورردی بیت اولده اولان لقمانرا
خواجه اش می داشتی درکار پیش تقدیرنده اولوب بیت ثانی به مرهون اولور (مثنوی) زانچه لقمان کرچه بنده زاده
بود * خواجه بود وازهوا آزاده بود * زیرا که لقمان اکرچه بنده زاده ایدی خواجه ایدی وهوادن آزاده ایدی
یعنی اکرچه صورتا بنده ایدی لکن معنا حر وآزاده ایدی وبونك عکسی نیجه کمسه واردرکه اکرچه صورتا خواجه
وآزاده درلکن بنده ومقید درنته کم بو حکایه‌دن معلوم اولور (م ی) کفت شاهی شیخ را اندر سخن * چیزی ازبخشش
زمن درخواست کن * بر پادشاه بر شیخه سوزده یعنی اثناء مصاحبتده ایتدی بندن بخشش واحسان قسمندن
برشیء طلب ایله (مثنوی) کفت ای شه شرم ناید مرترا * که چنین کویی مرا زین برترا * شیخ عالی همت
پادشاهه دیدیکه ای شاه سکا شرم کلمزمی که بکا بویله دیرسن بوندن یوقاروق کل (مثنوی) من دوبنده دارم وایشان
حقیر * وآن دوبرتو حاکمانند وامیر * زیرا بن ایکی بنده طوترم وآنلر حقیردر واول ایکی حقیر بنده سنك اوزرینه حاکم
وامیرلردر (مثنوی) کفت شه آن دوچه اند این ذلتست * کفت آن یك خشم ودیکر شهوتست * پادشاه شیخه
ایتدی اول ایکی نه‌لردر بوسوز ذلتدر یعنی خطادر شیخ پادشاهه ایتدی اول بری غضب وبری دخی شهوتدر (مثنوی)
شاه آن دان کوز شاهی فارغست * بی مه وخورشید نورش بازغست * شاد آنی بیل که اول شاهلقدن فارغدر
خورشید وماهسز آنك نوری طالع وتاباندر (مثنوی) مخزن آن دارد که مخزن ذات اوست * هستی او دارد که باهستی
عدوست * مخزنی اول طوترکه مخزن آنك ذاتیدر وجودی اوطوترکه وجوده عدودر یعنی مخزن حقیقی اول کمسه
طوترکه آنك ذاتی جواهر اسرار علومه خزینه اوله ودخی حقیقتده وارلق اول کمسه نکدرکه کندی وجود مجازیسنه
عدو اوله (مثنوی خواجهٔ لقمان بظاهر خواجه وش * درحقیقت بنده لقمان خواجه اش * لقمانك خواجه سی
ظاهرده خواجه وش ایدی حقیقتده بنده ولقمان آنك خواجه سی ایدی یعنی اکرچه لقمانك خواجه سی بحسب
الظاهر خواجه کبی ایدی لکن بحسب المعنی بنده ایدی اول جهتدنکه لقمانك اختیارسز برایشی اختیارا تمز
وآنك تدبیریسز برجانبه کتمزدی پس لقمان معنا آکا خواجه اولمش اولور (مثنوی) درجهان بازکونه زین
بسیست * درنظرشان کوهری کم ازخسیست * بازکونه اولان جهانده بوقبیلدن چوقدر برکوهر انلرك نظرنده
برخسدن کمدر یعنی بو معکوس جهانده لقمان وخواجه سی قبیلندن چوق کمسه‌لر واردرکه آنلر دخی بعضی
بحسب الظاهر خواجه وصاحب دولتدر وانلرك الی التندن نیجه کمسه‌لر واردر علم وحکمتله معنا خواجه‌درلیکن
اهل ظاهر بونی فرق وتمیز ایلمزلر زیرا بوجهان خلقنك نظرنده برکوهر خسدن کمدر وخس کبی اولان اهل دنیا

مانند جوهر اولان اهل حکمتدن اعلا وبرتردر (مثنوی) مربیابانرا مفازه نام شد * نام ورنکی عقلشانرا دام شد *
بوجهان بازکونه‌ده بوذکر اولنان قبیلدن چوق معکوس شیء واردرکه مثلا بیابانه مفازه نام اولدی برنام ورنك
انلرك عقلنه طوزاق اولدی یعنی بو اهل جهانك عقولنه اسم ورسم دام اولدی جوهری دیرکه مفازه مفاوزك
واحدیدر ابن اعرابی دیرکه بیابانه مفازه تسمیه اولندی مهلکه اولدیغندن اوتری من فوزای هلك یقال فاز یفوز فوزا
ای مات واصمعی دیدی بیابانه مفازه تسمیه اولندی تفاؤلا بالسلامة والفوز پس بوجهان بازکونه‌ده برشیئی ضدیله
تسمیه قیلمق ویاخود نفسنده برشیء موجود اولمشکن تفاؤل طریقیله وجوده کلمش شیء کبی نام قومق چوق واقع
اولمشدر مثلا محل هلاك اولان بیابانه مفازه دیمك وسیاه عربه کافور نام ایلمك وحاجی اولمیان صبی‌یه حاجی تسمیه
ایلمك کبی کذلك برکمسه اسیر جهان ایکن امیر جهان وزندانی وبنده ایکن افندی دیمك بوقبیلدندر لکن اکثر ناسه
اسم ورسم دام اولوب بوصورت ظاهره‌ده نه اسمله مسمی ایسه اکا فریفته اولوب حقیقت کاردن بی خبر وبی بهره
قالدیلر وعبد الدرهم وعبد الدینار وعبد البطن وعبد الفرج اولان وادنی شیئه عبودیت قیلان کمسه‌لری سید ومولا
صاندیلر (مثنوی) یك کره را خود معرف جامه است * درقبا کویند کواز عامه است * یك کره را ظاهر سالوس زهد
نور باید تا بود جاسوس زهد * ناسدن برکروهك معرفی خودلباسدر بعض نسخه‌ده بومصرع بویله واقع اولمشدرکه
یك کروهی را معرف جامه است برطائفه‌یه معرف ومبین جامه درقفتانده کوررلرکه او عامه‌دندر دیرلر یعنی قچن
برعوام کالهوامی کورسه‌لر لباس خواص وهمامده اکا خواص وشیخ وهمامدر دیرلر وقچن خواصدن برعارف
وزاهدی قباده کورسه‌لر دیرلرکه اول عامه‌دندر برکروه ایچون زهد وترك دنیانك سالوسلکنك ظاهری واردر نور
کرك تا زهدك جاسوسی اوله یعنی نور معرفت کرکدرکه تا جاسوس زهد وتقوی اوله والا اکر نورتز ویرصورت ظاهره‌ده
شکلا وفعلا وقولا قبول ناس ایچون مکمل ومعمور کورینور حال بوکه دین وتقوادن عوردر واکثر اولیا واصفیا
صورتا حقیر وپرقصور کورینورلر لکن باطنا مکمل ومعموردر محصل کلام سالکه برنور کرکدرکه اول نوری
برآخر کمسه‌یه تقلیدا تمکله اولمیه (مثنوی) نور باید پاك از تقلید وغول * تاشناسد مرد را بی فعل وقول * تقلید
وغولدن پاك نور کرك تا مردی فعل وقولسز بیله یعنی برکمسه آنی اکمزین اکاهلغی یوغیکن اخذ ایتمش اولمیه تاکم
باری بلاقول ولافعل آکلیه وبیله غول ناکاه برکمسه‌دن برشیء اخذ ایتمکه دیرلر (مثنوی) دررود درقلب او از راه
عقل * نقد او بیند نباشد بند نقل * عقل یولندن آنك قلبنك ایچنه کیدر آنك نقدنی کورر نقلك بندی اولمز چونکم
نورفراستله آنك حسب حالنه عالم اوله قیل وقالنده اولان رونق ودعوایه نظر قیلمز (مثنوی) بندکان خاص علام
الغیوب * درجهان جان جواسیس القلوب * علام الغیوبك خاص بنده‌لری جان جهاننده قلوبك جاسوسلریدر
یعنی علام الغیوب اولان اللهك خاص اولان بنده‌لری جان جهاننده قلوبك جاسوسلریدر (کما قال علیه السلام
ان لله عبادا یعرفون الناس بالتوسم) ودخی بیوردی (اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله قال ابو یعقوب السوسی
انهم جواسیس القلوب یدخلون فی قلوبکم ویخرجون من اسرارکم فاذا جالستموهم فجالسوهم بالصدق (مثنوی)
دردرون دل درآید چون خیال * پیش او مکشوف باشد سرحال * بندکان خاص فکر وخیال کبی قلبك ایچنه کاور
جمیع حالك سری انك قتنده مکشوف وروشن اولور (مثنوی) درتن کنجشك چیست ازبرك وساز * که شود پوشیده آن
برعقل باز * سرچه‌نك جسمنده قدرت وقوت وترتیب ودوزن نه درکه اول برك وساز طوغانك عقلی اوزره پوشیده
ومستور اوله یعنی بونلره خلقك ضمایرین بیلمك مشکل دکلدر زیرا خلق بونلره نسبت عصفور کبی حقیر وصغیردر
پس کنجشکك تننده برك وسازدن نه اوله که اول باز الهی اولان صاحب مشاهده‌نك عقلنه پوشیده اوله (مثنوی)
آنکه واقف کشت براسرار هو * سر مخلوقات چه بود پیش او * اول کمسه که مراد اهل الله درهونك اسرارینه واقف
اولدی انك قتنده مخلوقاتك سری ندر یعنی اول کمسه که اسرار هویت الهیه‌یه عارف وواقف اوله آنك اوکنه اسرار ضمیر
مخلوقی بیلمك آسان ویسیردر (مثنوی) انکه برافلاك رفتارش بود * برزمین رفتن چه دشوارش بود * مثلا اول
کمسه که انك افلاك اوزره رفتار وسیری اوله یر اوزره کتمك وسیر وحرکت ایتمکدن اکا نه دشوار اولور یعنی اکا دشوار
ومشکل اولمز (مثنوی) درکف داود کاهن کشت موم * موم چه بود درکف او ای ظلوم * مثال آخر داود پیغمبر علیه
السلامك کف ودستنده که آهن موم اولدی ای ظلوم انك کف ودستنده موم ندر مراد برکمسه‌نك که الندن مشکل
ایشلرکاه آسان اولان ایشلراندن حاصل اولمق بطریق الاولی اولور پس بنه حصه بیاننده‌ن قصه بیاننه شروع ایدوب
بیوررلر (مثنوی) بود لقمان بنده شکل وخواجهٔ * بندکی برظاهرش دیباجهٔ * حضرت لقمان بربنده شکللو
خواجه ایدی حضرت لقمانك ظاهرنده بنده‌لك بر دیباجه ایدی یعنی برنشان وعلامت ایدی (مثنوی) چون رود

خواجه بجای ناشناس * درغلام خویش پوشاند لباس * مثلا چونکه خواجه کندیسنی بیلمدکاری یره کیده
لباسنی کندی غلامنه کیدرر (مثنوی) اوبپوشد جامهای آن غلام * مرغلام خویش را سازد امام * خواجه
اول غلامك جامه لرنی کیرکندی غلامنی امام ومقتدا دوزر (مثنوی) درپیش چون بندکان دررهشود * تانباید
زوکسی آکه شود * خواجه بنده لرکبی بنده سنك آردنجه کیدر خواجه بوصفتی آنکچون ایلرتااولمیه که برکسه
اندن آکاه اوله (مثنوی) کوبدای بنده تورودرصدرشین * من بکیرم کفش چون بنده کهین * خواجه بنده سنه
ایدرسن یوری ای بنده صدرا اوزره اوتورکهین وحقیر بنده کبی بن بشمغکی طوترم (مثنوی) تودرشتی کن مرا دشنام ده
مرمرا توهیچ توقیری منه * سن حدت وخشونت ایله بکا دشنام ویر تحقیقا بکا سن هیچ بر توقیر قومه وتعظیم ایلمه
(مثنوی) ترك خدمت خدمت تو داشتم * تا بغربت تخم حیلت کاشتم * خدمت ترکنی سنك خدمتك طوترم یعنی
شمدی سنك خدمتك بنم سوزم طوتوب صدرنشین اولوب سائر خدمتمی ترك ایلمکدرغربتده حیله تخمنی اکم تاخلق
بنی خواجه بیلیوب انلرك بعض سرائرینه واقف اولم وآنلربنی قول قیاس ایلیه (م ی) خواجکان این بندکیها کرده اند
تاکمان آید که ایشان برده اند * خواجه لربو بنده لکلری ایلمشلردر تاکورنلره ظن کله که انلربنده لردر یعنی کبر
وعجبی ترك ایدوب بنده لك اختیار قیلمشلر وخدمت وعبادت یولنه سالك اولمشلردر (مثنوی) چشم پربودند
وسیر از خواجکی * کارها را کرده اند آمادکی * خواجه لقدن مستغنی وطوق ایدیلر چشم پر مستغنی معناسنه در
ایشلرنی حاضر وآماده ایلمشلردر یعنی اوزرلرینه واجب اولان کاری مهیا ایلمشلردر (مثنوی) وین غلامان هوا
برعکس آن * خویشتن بنموده خواجهٔ عقل وجان * بوهوا قوللری آنك عکسی اوزره کندیلرنی عقل وجان
خواجه سی کوسترمشلردر یعنی اسیر هوا وهوس اولان کمسه لر اکرچه کندیلرینی عقل وجان خواجه سی
کوسترمشلردر لکن بو آنلردن خلاف واقعدر (مثنوی) آید از خواجه ره افکندکی * ناید از بنده بغیر بندکی *
خواجه دن تواضع یولی کاور یعنی خواجهٔ عقل وجان اولنلردن متواضع ومتذلل اولمق خویلری حاصل اولور زیرا
بنده دن بنده لکدن غیری کلمز (مثنوی) پس ازان عالم بدین عالم چنان * تعبیتها هست برعکس این بدان * پس اول
عالمدن بو عالمه آنچلین عکس اوزره تعبیه لروار در یعنی باز کونه قرشمش ومخلوط اولمش شیلروار در که برکمسه یی ظاهرا
خواجه صنورسن معنا بنده در وبرکمسه یی بنده صنورسن لکن معنا خواجه در بونی بیل (مثنوی) خواجهٔ
لقمان ازین حال نهان * بود واقف دیده بود ازوی نشان * حضرت لقمانك خواجه سی بو نهان حالدن واقف ایدی
زیرا حضرت لقماندن علامت ونشان کورمش ایدی (مثنوی) راز می دانست وخوش می راند خر * از برای
مصلحت آن راهبر * حضرت لقمانك سرنی بیلدی وحمارنی لطیف سوردی اول راهبر حکمت ومصلحت ایچون
(مثنوی) مر ورا آزاد کردی از نخست * لیك خشنودیٔ لقمان را بجست * تحقیقا آنی خواجه سی اولدن آزاد ایلردی
لکن حضرت لقمانك رضا وخشنود لغنی استدی یعنی حضرت لقمانك آزاد اولمغه رضاسی اولمدیغیچون
خواجه دخی آنك رضاسنی کوزه دردی (مثنوی) زانکه لقمان را مراد این بود تا * کس نداند سر آن شیر وفتا * زیرا که
لقمانك مرادی بو ایدی تا کمسه اول شیر وفتانك سرنی بیلمیه (مثنوی) چه عجب کر سر زبد پنهان کنی * این عجب
که سر ز خود پنهان کنی * کار پنهان کن تو از چشمان خود * تا بود کارت سلیم از نیك وبد * نه عجب اکر سرنی یرامزدن
پنهان ایلیه سن بو عجب که سرنی کندکدن پنهان ایلرسن یعنی عجب دکلدر که سرنی بد وناپسندیده اولان کمسه لردن
پنهان ایلیه سن عجب بودر که کندکدن پنهان ایلیه سن کار وکردارنی اخفا ایله کندی کوزلرندن تاکم کارك سلیم اوله
وامین قاله نیك وبددن بعض نسخه ده بو مصرع بویله واقع اولمشدر (تا بود کارت سلیم از چشم بد) بو تقدیرا اوزره معنی
تا سنك کار وعملك یرامز چشمدن سالم اوله ونیك وبددن امان بوله زیرا که کمال اخلاص عمل اولدر که نیك اولانی ملائکه
طویوب دفتر اعماله یازمیه لر وبد اولان شیطان ونفس آنی بیلوب وبولوب بوزمیه لر (کما قال ابو یعقوب السوسی
الاخلاص فی الاعمال مالم یعلم به ملك فیکتبه ولا عدو فیفسده لا تعجب به قلوب الاحرار قبور الاسرار) انکچون دیدیلر که
نمایش وخودفروشلك قیدندن آزاد اولان عاشقلرك قلوبی مقابر اسرار وانواردر که انلردن اسرار ظهوره کلمز وآشکاره
اولمز الا روز حشرده (ع سر ویرمك اولور سری عیان ایلمك اولمز) دینلر بونی ملاحظه ایدوب دیمشلر وخمول ذوقن طوینلر
وشهرت آفت ایدیکن بیلنلر عیون خلقدن بلکه عین دهردن بیله تستر قیلمشلر (کما قال الشیخ الاکبر قدس الله سره
العزیز (بیت) تسترت عن دهری بظل جناحه * فعینی تری دهری ولیس یرانی * ولو تسأل الایام ما اسمی مادرت * واین
مکانی مادرین مکانی (م ی) خویش را تسلیم کن بر دام مزد * وانکه از خود بی ز خود چیزی بدزد * می دهند افیون
بمرد زخم مند * تاکه پیکان از تنش بیرون کشند * وقت مرك از رنج او را می درند * او بدان مشغول شد جان می برند *

ای سالك راه خدا سرکی اخفا ایله کندکدن وغیریدن وکندینی تسلیم ایله دام مزده یعنی امر الهیه که اول اجرت وثوابك
قیدودامی کبیدر واندن صکره کندکدن کند کسنز بر نسنه اوغورله یعنی امر بعد تسلیم وجودك الی الامر الالهی
کندکدن کندیلکك اولمقسز یعنی بلا وجود ولا انانیت کندی حقیقتکدن برشیء استراقه واخذ ایله که اول شیء سنی
مست ایتمکله وکندوبی مشغول قیلمغله وجود موهومی زخمندن نجات بوله سن وانانیت مجازیه لك پیکانندن خلاص
اوله سن کورکه زخملو کمسه یه افیون ویررلر تاکه آنك تنندن پیکانی طشره ایلیه لر یعنی زخمی اولان مرده جراحلر افیون
ویررلر تاکم آنك کیفنه مشغول اولمغله پیکانی آنك تنندن اخراج ایدرلر مثال آخر مرك وقتنده اول مرد زخم مندی
ملائکه رنج ودرددن یرترلر والم ویررلر اول مرد زخم مند اول رنج والمه مشغول اولدی اول بو طرفه مشغول ایکن
ملائکه آنك جانن آلوب ایلتورلر (مثنوی) چون بهر فکری که دل خواهی سپرد * از تو چیزی در نهان خواهند برد
چون بو مقدمه معلومك اولدیسه هر بر فکره که قلبی اصمرلمق استیه سن پس اول فکره مشغول ایکن سندن برشیء
نهانده استرلر که کیده ره لر مثلا برشیئه مشغول اولسك اوقات عزیزه وعمر کرانمایه کی سندن کیدررلر (وقس علی هذا
غیر الاحوال (مثنوی) هرچه تحصیلی کنی ای معتنی * می در آید دزد از ان سو کایمنی * ای معتنی هر نه ئی که تحصیل
ایلرسن معتنی عین مهمله ایله عناددندر من باب الافتعال معناسی ای کارده زحمت چکیجی دیمك اولور بعض نسخه ده
غین معجمه ایله مغتنی واقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره غنادن افتعال بابندن اولور معناسی ای غنا تحصیل ایدیجی
دیمك اولور یعنی ای غنا وثروت تحصیل ایدیجی کمسه هر نه که تحصیل ایده سن دزد اول جانبدن کاورکه
ایمنسن بعض نسخه ده مصرع اول هرچه اندیشی وتحصیلی کنی واقع اولمشدر معناسی روشندر (مثنوی
پس بدان مشغول شو کان بهترست * تا ز تو چیزی برد کان کهترست * چونکه کار بویله در پس اول شیئه مشغول
اول که اول بهتردر یعنی دین یولنده هر نه که ایورك ایسه آکا مقید اول تا دزد سندن بر نسنه ایلته که اول نسنه کهتر
واحقردر (م ی) بار بازرکان چو در آب اوفتد * دست اندر کالهٔ بهتر زند * مثلا بازرکانك یوکی چونکه صوایچنه دوشه
الی ایورك متاعه اورر ومتاعنك هر قنغیسی بهتر ایسه انك خلاصنه سعی قیلور (م ی) چونکه چیزی فوت خواهد شد
در آب * ترك کمتر کو وبهتر را بیاب * چونکه آبده سندن بر نسنه فوت وهلاك اولیسر در کمتری واحقری
ترك ایله وبهتر اولان متاعی بول وآنك خلاصنه توجه قیل (ظاهر شدن فضل لقمان پیش امتحان کنندکان
(مثنوی) هر طعامی کاوریدندی بوی * کس سوی لقمان فرستادی زپی * هر بر طعامی که حضرت لقمانك
خواجه سنه کتوره لردی انك خواجه سی بعض کمسه یی لقمان جانبنه دعوتدن اوتری کوندرردی یعنی
خواجه سنك عادتی بو ایدیکه ماکولات قسمندن برکمسه بر طعام کتورسه لقمان جانبنه آنی دعوتدن اوتری
برکمسه کوندرردی زپی بونده زبی دعوت تقدیرنده اولور ودعوته سبب اول اولدیکه (مثنوی) تا که لقمان دست
سوی آن برد * قاصدا تا خواجه پس خوردش خورد * تاکم لقمان اول طعام جانبنه عن قصد ال ایلته وآنك
چاشنیسنی ونفع وضررنی امتحان ایده تاکم خواجه سی آنك آرتغنی یه قاصدا انك معناسن مصرع اوله قید اولندی
سهولت معنی ایچون (مثنوی) سؤر او خوردی وشور انکیختی * هر طعامی کو نخوردی ریختی * خواجه اول
لقمانك سؤرن یردی وشوق وذوق قوپرردی (سؤر المؤمن شفاء) حدیث شریفنك مفهومی ایله عمل ایلردی هر بر
طعامیکه لقمان یمیدی خواجه آنی دوکردی (مثنوی) ور بخوردی بی دل وبی اشتها * این بود پیوندیٔ بی انتها *
اکر طعامی آنك خواجه سی یبیدی کوکلسز واشتهاسز یردی یعنی واکر لقمان یمدیکی طعامی خواجه سی یبیدی
کوکلسز واشتهاسز یردی نهایتسز اتصال واتحاد بودر بخوردینك فاعلی خواجه اولور پیوندی اتصال
معناسنه درا کا متصل اولان یا مصدریه اولور (مثنوی) خربزه آورده بودند ارمغان * کفت رو فرزند لقمان را بخوان
برکون خواجه یه خربزه ارمغان کتورمش ایدیلر خواجه بر بنده سنه ایتدی یوری فرزندم لقمانی اوقی خربزه قاونه
قاربوزه اطلاق اولنور (م ی) چون برید وداد او را یك برین * همچو شکر خوردش وچون انکبین * خواجه چونکه
خربزه یی کسدی وبر دیلمنی لقمانه ویردی لقمان اول دیلمی شکر کبی وعسل کبی یدی (مثنوی) از خوشی که
خورد داد او را دوم * تا رسید آن کرچها در هفدهم) اول دیلمی خوش یدیکندن اوتری آکا ایکنجی دیلمی ویردی تا اول
دیلملر اون یدنجی یه ایرشدی کرج کاف فارسینك کسریله دیلمه وهر نسنه نك پارسنه درلر (م ی) ماند کرچی کفت این را
من خورم * تا چه شیرین خربزه ست این بنکرم * خواجه نك الندهبر دلم قالدی ایتدی بونی بن یرم تا کورم که بونه
شیرین خربزه در (م ی) او چنین خوش میخورد کز ذوق او * طبعها شد مشتهی ولقمه جو * اول لقمان بو خربزه یی
انچلین خوش یرکه انك ذوقندن طبعلر اشتها ایدیجی ولقمه طلب ایدیجی اولدی (مثنوی) چون بخورد از تلخیش آتش

فروخت * هم زبان كرد آبله هم حلق سوخت * خواجه چونكه اول ديلى بدى اول ديلك آجيلغندن آتش شعله لندى
هم ديلنى قبارتدى هم بوغازنى ياقدى (مثنوى) ساعتى بيخودشد از تلخئ آن * بعد ازان گفتش كه اى جان جهان آنك
آجيلغندن برساعت بى خود اولدى اندنصكره عقلى باشنه كاوب لقمانه ايتدى اى جهانك جانى (مثنوى) نوش
چون كردى تو چندين زهررا * چون لطف انكاشتى اين قهررا * سن بوقدر زهرى نيچون نوش ايلدك بوقهرى نيچه
لطف صاندك (مثنوى) اين چه صبرست اين صبورى ازچه روست * يامگر پيش تو اين جانت عدوست * بونه عجب
صبردر بوصبورلق نه يوزندر يامكر سنك قتكده بوسنك روحك عدودركه اكا ترحم ايتميوب بوزهرى يدك (مثنوى)
چون نياوردى بعلت حجتى * كه مرا عذريست بس كن ساعتى * علت وبهانه ايله نيچون برحجت كتورمدك بويله
ديوكه بنم برعذرم واردر برساعت فراغت ايله (مثنوى) گفت من ازدست نعمت بخش تو * خورده ام چندان كه
ازشرم دوتو * حضرت لقمان خواجه سندن چونكه بونى اشتدى جواب ويروب ايتدى بن سنك نعمت
بغشليجى الكدن اولقدر يمشمكه شرمدن ايكى قاتم يعنى زياده شرمسارم (مثنوى) شرمم آمد كه يكى تلخ ازكفت *
نا كهان ديدم كنم زان واقفت * بكاشرم كلديكه برآجى بى سنك دستكدن وكفكدن ناكهان كورمسنى اندن واقف
ايليم (مثنوى) چون همه اجزام ازانعام تو * رسته اند وغرق دانه ودام تو * چونكه بنم جميع اجزام سنك انعامكدن
نمشلر وحاصل اولمشلر دروسنك دانه ودامكه غرقلردر (مثنوى) گرزيك تلخى كنم فرياد وداد * خاك صدره برسر اجزام باد
اكر برآجى نسنه دن فرياد وشكايت ايدم بنم اجزامك باشى اوزره يوزكره خاك اولسون دادبونده شكايت
معناسنه در (م ى) لذت دست شكر بخشت بداشت * اندرين بطيخ تلخى كى كذاشت * حضرت لقمان خواجه سنه
ديديكه اى بنم سيدم وخواجه ام سنك شكر بخش اولان الكك لذتى تلخلكى طوتدى وقبض ايتدى بو بطيخ ايچره
تلخلك قچن كجدى وسرايت ايتدى بداشتك مفعولى قرينۀ كلامدن منفهم اولان تلخلكدر ومقدما خربزه ديوب بوراده
بطيخ ذكر ايلديلر عرب قاربوزه وقاونه بطيخ ديرلر كذلك عجم دخى قاونه وقاربوزه خربزه ديرلر ياخود معنى سنك شكر
بخش دستكك لذتى طوتغله بو بطيخده قچن آجيلق قودى يعنى سنك دست شريفك بو بطيخه ياپشمغله بو بطيخده هيچ
آجيلق قالمدى (مثنوى) ازمحبت تلخها شيرين شود * ازمحبت مسها زرين شود * محبتدن آجيلر شيرين ولذيذ اولور
محبتدن مسلر زرين اولور (مثنوى) ازمحبت دردها صافى شود * ازمحبت دردها شافى شود * محبتدن دردلر صافى
وروشن اولور محبتدن دردلر شفا ويريجى اولور (مثنوى) ازمحبت مرده زنده ميكنند * ازمحبت شاه بنده مى كنند
اين محبت هم نتيجۀ دانشست * كى گزافه برچنين تختى نشست * دانش ناقص كجا اين عشق زاد * عشق زايد ناقص
اما برجماد) حضرت لقمان خواجه سنه كمال محبتندن خربزه نك تلخلككى طويمدى محققدركه محبتدن مرده يى زنده
ايدرلر بومصرع حقيقته ومجازه حمل اولنسه قابلدر حقيقته حمل اولنديغنه مثال حضرت عيسى عليه السلامك
كندى صديقى اولان عازرى بعد الموت احيا ايلديكى نته كم بعض اهل تفسير (وابرئ الاكمه والابرص واحيى
الموتى) آيت كريمه سنده يازمشلردر ومحشئ بيضاوى اولان شيخ زاده نك عبارتى دخى بومعنايه دلالت ايدر (احيى
عيسى عليه السلام اربعة انفس العازر وكان صديقاله وهو يحبه الى آخره) قصه سى مشهوردر ومجازه حمل
اولنديغنه مثال برفحواى (اومن كان ميتا فاحييناه) جهل وغفلتده مرده اولنه برعيسى نفس محبت ايدوب علم
ومعرفتله آنى احيا ايلمكدر ومحبتدن شاهى بنده ايدرلر محبتدن شاهى بنده ايلدكلرينه مثال حضرت ابراهيم بن ادهم
قدس الله سره العزيز كبى وزليخانك يوسفه وشاه محمودك آيازه اولان بنده لكى كبيدر بو محلده ذكر اولنان واشارت
قيلنان محبت كه مراد محبت خدا ومحبت انبيا واوليادر محبت طبعيه دكلدركه نتيجۀ شهوت وهوادر بو محبت هم عقلك
نتيجه سيدر يعنى بو محبت هم نتيجۀ علم ومعرفتدر نته كم خشيت دخى نتيجۀ علمدر (كما قال الله تعالى انما يخشى الله من
عباده العلماء) وقال عليه السلام انا اعلمكم بالله واخشيكم لله) بركمسه بركمسه يى بيلمسه واوصاف كامله سنه
عالم اولمسه آنى سومك ممكن اولمز پس هركم اللهه اعلمدر (اشد حبا لله) وكذلك اخشى الله) اول كمسه در بويله اوليجق
گزافه وبيهوده بوتجلين برتخت اوزره قچن اوتردى يعنى گزافه وبيهوده اولان بى دانش بوتجلين محبت تختنك
اوزرينه اوتوردى وجليس وانيس شاه حقيقت اولديكه حق تعالى جاهلى كندى يه محب وقريب اتخاذ ايلمز (كما قال
عليه السلام لن يتخذ الله وليا جاهلا ولئن اتخذه لعلمه) ناقص علم قنده بوعشقى طوغوردى يعنى دانش ناقص قچن
خداى متعاله اولان بوعشقى ويا آنك خلفاسنه اولان بوافراط حبى طوغوردى وظهوره كتوردى كه بوعشق
مطلقا جناب حقه عالم اولمقدن واوصاف واخلاقنه واقف اولمقدن حاصل اولور نعم دانش ناقص عشقى طوغورر
اما جماد اوزره زيرا حى مطلقه علم وعرفانى اولمديغندن كندى استعدادنه وطبعنه مناسب وملايم اولان

غيره كه جماد وانداد منزله سنده در اللهه محبت ايدركبى محبت ايلر (كما قال الله تعالى فى حق المشركين والمؤمنين (ومن
الناس من يتخذ من دون الله اندادا يحبونهم كحب الله والذين آمنوا اشد حبا لله) شرك ايكى قسمدر جلى وخفى
ومشرك دخى ايكى قسمدر برى مشرك جلى كه جمادات اولان انداد واصنامى محبوب ومعبود اتخاذ ايلديلر وبرقسمى
دخى مشرك خفيدركه خدادن غيرى سوديلر ومعنا اكا خادم وعابد اولديلر وهوالرين اله اتخاذ قيلديلر پس اللهه
ايمان كتوروب ذات وصفاتنه كمالله عالم اولان مؤمنلر اللهه محبت يونندن اشددر بومشركلرك اللهه ومعبودلرينه
اولان محبتلرندن زيرا بومشركلرك دانشى كامل اولوب اللهى بيلمدكلرى وقتده معبودلرينه محبتلرى زائل اولور اما
اللهه اولان محبت كتدكجه واكا عالم اولدقجه زائل اولوب نقصانه پذير اولمز (مثنوى) برجمادى رنگ مطلوبى چو ديد *
ازصفيرى بانگ محبوبى شنيد * دانش ناقص نداند فرق را * لاجرم خورشيد داند برق را * ناقص العقل والعلم برجماد
اوزره برمطلوبك رنكنى چونكه كوردى ياخود مطلوبيده يامصدريه اولوب معنى بويله اوله برجماد اوزره مطلوب
ومحبوبلك رنكنى چونكم كوردى برصفيردن برمحبوبك آوازنى اشتدى يعنى عاريتى اولان آواز وصدادن برمحبوبك
صداسنى اشتدى مثلا بى دانش اولان ابتر بشرده وسيم وزرده محبوب ومطلوبلك رنكنى كوروب اول محبوب اولان
بشرى ومطلوب اولان سيم وزرى كنديلرى محبوبى زعم ايلر حال آنكه پرتو اسم جميل واسم عزيزدركه بشرى وخاكى بويله
مليح ومعزز ايلدى (كما قال ابن الفارض رضى الله عنه (بيت) وكل مليح حسنه من جمالها) معارله بل حسن كل مليحة
اما دانش ناقص فرقى بيلمز لاجرم برقى آفتاب بيلور يعنى دانش ناقص مستعيرى معيردن ومستنيرى منيردن فرق ايتمك
بيلمز انكچون مجاز باطلى حقيقت زعم ايلر لامحاله خورشيد عقل ونور كامل صاحبى اولان بيلور برق آفلى كه
على الفور زائل اولور كه مراد بو برق آفلدن محبايب مجازى ومطالب صوريدر زيرا بونلر برق كبى آفل وبى وفادر
(مثنوى) چونكه ملعون خواند ناقص را رسول * بود درتأويل نقصان عقول * حضرت رسول عليه السلام
چونكه ناقصه ملعون اوقودى (كما قال عليه السلام الناقص ملعون) بو حديث شريفده واقع اولان نقصان
تأويلده نقصان عقل مراد اولدى تنى ناقص اولنلر حقنده اولمدى (مثنوى) زانكه ناقص تن بود مرحوم رحم *
نيست برمرحوم لايق لعن وزخم * زيرا كه تنى ناقص اولنلر حضرت حقك رحمتك مرحوميدر (كما قيل فى الحديث
ذهاب البصر مغفرة الذنوب وذهاب السمع مغفرة وما نقص من الجسد على قدر ذلك مغفرة) مرحوم اوزره لعن
وزخم لايق دكلدر يعنى طرد وعذاب مناسب دكلدر (مثنوى) نقص عقلست انكه بد رنجوريست * موجب لعنت
سزاى دوريست * نقصان عقلدر اولكه بد رنجورلكدر يعنى زشت وقبيح اولان رنجورلك اصل عقل نقصانيدر
اول نقصان عقل موجب لعنت وسزاى دوريدر يعنى عقلك نقصانى حق جانبندن لعنتى موجب اولوروحقدن بعيد
اولمغه مستحق اولور (مثنوى) زانكه تكميل خردها دورنيست * ليك تكميل بدن مقدورنيست * زيرا كه عقللرى
كامل ايلمك بعيد دكلدر ليكن تكميل بدن مقدور وممكن دكلدر زيرا انسان عقلنك استكمالى ايچون مكلف
ومأموردر وبرعالم وعاقلدن عقلنى كامل قيلسه ممكن وقابلدر ولكن بدننده اولان نقصانى تكميل ايلمكه قادر دكلدر
بواجلدن نقصان بدنده مقدور ونقصان عقلده معذور دكلدر (مثنوى) كفر وفرعونئ هر كبر بعيد * جمله از نقصان
عقل آمد بديد * هر كبر بعيدك فرعونلغى وكفرى يعنى دركاه الهيدن بعيد اولان هر كافرك طغيانى وكفرى جمله عقلك
نقصانندن ظاهر كلدى اكر كامل العقل اوله لردى كافر اولمزلردى وفرعونيت يولن اختيار قيلمزلردى اكرسن
ديرسك كه كفره ده اولقدر عقل صاحبى واركه اهل اسلامدن چوق كمسه انلرك عقلنك نصفنه مالك دكلدر زيرا آنلر
عقللريله عجائب وغرائب صنعتلر پيدا ايدرلر وعلم نجومده وهيئتده وهندسه ده وطبده وبونلره مانند اولان علومده
ماهرلردر پس نه وجهله بونلر ناقص العقل اولورلر الجواب بوكونه عقله عقل معاش ديرلر وعقل جزؤى دخى
تعبير ايدرلر بركمسه بوكونه عقلده هرنقدر كامل اولسه اكا اعتبار يوقدر دين حقده مقبول اولان عقل معاددر
اكر بركمسه نك عقل معادى كامل اولورسه ايمانى واسلامى دخى كامل اولور واكر بركمسه نك عقل معادى كامل
اولمزسه ايمانى واسلامى دخى كامل اولميوب ناقص قالور (مثنوى) بهر نقصان بدن آمد فرج * در نبى كه ما على الاعمى
حرج * سورۀ فتحده وبعض سورده بو آيت كريمه ذكر اولمشدر (ليس على الاعمى حرج) اعمى اوزره تكليف وزحمت يوقدر
اكر غزودن تخلف ايدرسه (ولا على الاعرج حرج) دخى سقطه حرج يوقدر (ولا على المريض حرج) دخى مريضه ده
حرج يوقدر زيرا بوجمله سى معذورلردر معناى بيت بدننك نقصانندن اوترى فرج وسرور كلدى قرآن عظيمده كه حضرت
حق (ما على الاعمى حرج) بيوردى ديمك اولور مقدما بيورمشلر ديكه لاجرم خورشيد داند برق را خورشيددن مراد
وبرقدن مرادنه ايديكى شرح اولنمشدر پس بنه برقك تعريفى وتوصيفنه شروع ايدوب آنك بى وفالغنى بوبيتله بيان

بیوررلر (مثنوی) برق آفل باشد وبس بی وفا * آفل از باقی ندانی بی صفا * برق آفل وزیاده بی وفادر صفاسز آفلی باقیدن
بیلمزسن یعنی صفای دلسز ونور کاملسز فانی یی باقیدن تمیز قیلمزسن حرف ندا محذوف اولور معنی ای بی صفا آفلی
باقیدن بیلمزسن دیمك دخی جائز اولور (مثنوی) برق می خندد چه می خندد بکو * برکسی کودل نهد بر نور او * برق
کولردی کیمك اوزرینه کولر شول کمسه اوزرینه خنده ایلرکه اول کمسه برقك نورینه کوکل قور یعنی بو لمعات صوریه
ومحبوبات مجازیه یی استهزایی متضمنه خنده ایلرسویله شول کمسه یه که آنك نورینه کوکل قور وانبساط وجمالنه آلدانور
ولسان حالله دیرکه زهی بی عقل که بنم کبی سریع الزواله کوکل ویرر ونور باقیدن محروم قالور (مثنوی)
نورهای چرخ ببریده پیست * آنکه لاشرقی ولاغربی کیست * سورهٔ نورده اولان آیت نوره اشارت ایدرلرکه (الله نور
السموات) اهل تفسیر بیوررلرکه نور لغتده شمس وقمر ونجوم وآتشدن وبونلرامثالی ذوات مضیئه دن ارضه واقع اولان
کیفیته دیرلر وبو کیفیت ایسه الله اولمق محالدر وصانع پرکمال بی کیف وبی مثالدر پس تقدیر وتأویله محتاج اولدی
اکثر اهل تفسیر مضاف تقدیر ایدوب دیرلرکه (الله خالق نور السموات) دیمك اوله ویاخود زید کرم وجود دیرلرای
ذو کرم وذو وجود دیمك تقدیرنده اولدیغی کبی (الله ذو نور السموات) دیمك اوله ویاخود علی طریق التجوز نور بمعنی منور
اوله ای منور السموات دیمك اوله وضحاك منور السموات والارض دخی قرأت ایدردیرلر اما ارباب تحقیق بیوررلرکه اصل
نور حقیقی ذات حقدر وغیریسی ظلمت محض وعدم مطلقدر زیرا نور اسماء ذاتیه دندر پس غیری یه نور اطلاقی
علی طریق المجازدر اگر دیدهٔ شهودله نظر اولنسه (کل ماسوی الله) ظلمت محضدر زیرا ماسوی من حیث هو هو
عدم محضدر نته کم رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بیوررلر (ان الله خلق الخلق فی ظلمة ای فی عدم ثم رش علیهم من
نوره) وبرحدیثده دخی حضرت پیغمبردن سؤال ایلدی براعرابی دیدیکه یارسول الله بم عرفت الله بیوردیلر عرفت
الاشیاء بالله ای بنور الله پس بوندن معلوم اولورکه حقیقتده نور اودر وجمیع اشیا آنکله مظهر ومبصردر قطعه
همه عالم بنور اوست پیدا * کجا او گردد از عالم هویدا * زهی نادانکه او خورشید تابان * بنور شمع جوید در بیابان * اکر
دخی زیاده استفاده مراد اولنورسه بو آیت پرانواره مستقلا مصباح الاسرار نام رسالمز وارد رانده طلب اولنه مثل
نوره) اول اللهك نورنك صفت عجیب الشانی (کمشکوة) شول دیوارده اولان کوه وروزن کبیدرکه اول روزنك خارجه
منفذی اولمیه (فیها مصباح) اول مشکوتك ایچنده برچراغ ضخم ثاقب اوله (المصباح فی زجاجة) اول مصباح پرانوار
زجاجه دن صافی وازهر برقندیلده اوله (الزجاجة کانها کوکب دری) اول زجاجه کانها کوکب دری زهره
ومشتری کبی متلألئ ومضی اوله کمال صفوت وغایت لطافت وزهرتندن وکواکب دراری نجومك عظام
مشهوره سیدر (توقد من شجرة) ایقاد مصباح ابتدا اولنه شول شجره دنکه (مبارکة) کثیرة المنافع اوله (زیتونة)
شجره دن بدلدر (لا شرقیة ولا غربیة) اول شجرهٔ مبارکه نه شرقه منسوب یرده ونه غربه منسوب جانبنده اوله مفسرین
بو محلده اقاویل کثیره ایراد ایلمشلردر یعنی اول شجره مشرق ومغربك اورته سنده اوله که اول شامدر بعضلر
(لا شرقیة) یعنی شمس اول شجره نك اوزرینه مطلق شرقدن طالع اولمز (ولا غربیة) وهمان غربدن دخی اکا مضیء
اولمز بلکه شرقی وغربی اولوب (وقت الشروق والغروب) ضیای شمس آندن خالی اولمیه پس بو مشبه به در
اما مشبه یا نور الهی اوله ویا علم ربانی ویا اعیان ثابته ویا حقیقت محمدیه اوله (یکاد زیتها) قریب اولدیکه اول شجره نك
زیتی (یضیء ولو لم تمسسه نار) اول زیتك صفا واناره سی اول مرتبه ده اوله که بنفسه اضاءه واناره ایلیه اکرچه
اکا نار مس ایتمدیسه ده اصلا یعنی کمال ضیاسی اول مرتبه ده در بغیر مساس نار رخشان ود رخشاندر (نور)
خبریدر مبتداء محذوفك (علی نور) متعلقدر محذوفه صفتیدر نورك تقدیر کلام ذلك نور عظیم کائن علی نور یعنی اول
معبر عنه ومشبه به اولان الحق برنوردر که فی حد ذاته نور واحددر پس نور مشکوة ونور مصباح ونور زجاجه ونور زیت
اکا منضم اولوب متناصر اولسه متضاعف اولوب (نور علی نور) اولور زبدهٔ کلام بودرکه نیچن مصباح مکان
متضایقده اولسه مشکوتده اولدیغی کبی نوری مجموع اولور پراکنده اولمز اما مکان واسعده اولسه نوری منتشر
وپراکنده اولور وقندیل صافی مصباحك اناره واضاءه سندن اعون وانصردر وکذلك زیتك سائر دهندن صفا
ولطافتی زیاده در پس بری برینه منضم ومقارن اولدقده (نور علی نور) اولمسی مقرردر (یهدی الله لنوره من یشاء)
الله تعالی هدایت ایلر نورینه عبادندن هدایتی مراد ایلدیکنی (ویضرب الله الامثال) الله تعالی ضرب امثال ایلر
(للناس) انسانه تقریبا للفهم زیرا معقولاتی هیئت محسوسه ده ایراد ایلمك اوابد معانی یی مانوس قیلر وغوامض
وخفیاتی روشن ومحسوس قیلر (والله بکل شیء علیم) الله تعالی حقایق موجودات ومعقولات ودقایق مستورات
ومحسوساتدن جمیع اشیایه عالمدر جمله یی محیطدر معنای بیت بو بیت سائلك مقدر اولان سؤالنی ووهمنی دفع ایچون

وقتاکم محابیب صوری ومطالب مجازی یی برق خاطفه تشبیه ایدوب سریع الزوال اولدیغن اعلام بیوردیلر به کویا
بعض کمسه توهم ایلدیلرکه بو چرخك انواری قدیمدر وبو کا کوکل قویان منجمین وفلاسفه وپرستش قلان کفره وزنادقه
نور باقی یه وکامله کوکل قودیلر پس بو توهمی دفع ایچون بیوردیلر بو چرخك نورلری ببریده پیدر یعنی ناقص وابتردر اول
چرخك انواری نیچن لاشرقی ولاغربی اولان نور باقی ودائم کبیدرکه اول نه شرقه منسوب ونه غربه منسوبدر (مثنوی
برق را خو یخطف الابصار دان * نور باقی را همه انصار دان * سورهٔ بقره نك ابتداسنده اولان آیت کریمه یه اشارتدر
جناب عزت منافقینك احوالنی علی طریق التمثیل تقریر بیوررلر (یکاد البرق) قریب اولورکه روشنایی برق (یخطف
ابصارهم) بونلرك کوزلرینك نورنی اخذ ایلیه الخطف الاخذ بسرعة (کلما اضاء لهم) کل ظرفدر وما نکرهٔ موصوفه در
معنی کل وقت یعنی هر وقتده که بونلره برق اضاءه واناره ایلسه وبو جمله دخی مستأنفه وسؤال مقدره جوابدرکان دیمك
اولدیکه کیف یصنعون فی وقت ظهور مثل هذا البرق (مشوا فیه) بونلر اول روشنلکده ویا مطرح نورده یوررلر خطوات
یسیره ایله اضاء متعدی اولورسه مفعولی محذوف اولور تقدیری (کلما نور البرق لهم ممشی ومسلکا اخذوه واکر لازم
معناسی ویریلورسه لمع معناسی ویریلور (واذا اظلم علیهم) ای خفی البرق واستتر عنهم) اظلم متعدی دکل بو تقدیرجه
لازم معناسنه اولور (قاموا) واقف وثابت اولدیلر مکانلرنده متحیرین اولدقلری حالده (ولو شاء الله) اکر الله تعالی
دیلرسه (لذهب بسمعهم) کیدررلر بونلرك اشتمه سن اوازرعدله (وابصارهم) وبونلرك کورمه لرین لمعان برقله ومفعول شاء
محذوفدر تقدیری (ولو شاء الله ان یذهب بالذهب بهما) (ان الله علی کل شیء قدیر) تحقیقا الله تعالی جمیع اشیا اوزره قادردر
جناب عزت تشبیه ایدرمنافقلری شول کروهه که شب ظلمانیده میان بیابانده سحاب متراکم وامطار عظیمه وصاعقهٔ
رعد ولمعان برق بونلری سراسیمه قیلوب صدای صاعقه دن انکشت برکوش ایدوب ظلماتده حیران ومدهوش قاله لر
هربار که بونلره برق لمعان اولوب طریق عیان اولدقده برنیچه خطوهٔ یسیره سیرایدوب برق زائل اولدقده ینه بونلر متوقف
اولوب سرکردان اوله لر پس مطردن مراد اسلامدرکه سبب حیات قلوبدر وظلماتدن مراد ارباب نفاق اوزره صعب
وشاق اولان تکالیف شرعیه در وترك مال وجاه وریاست وادیان قدیمه لریدر پس بونلره بو ذکورات ظلمات مثابه سنده
ایدی برقدن مراد مال وغنایم ونصرت وظفر وبونلر امثالی مرادات نفسانیه هربار بونلره ظهور ایتسه ایدی طریق
اسلامده برنیچه قدم یوریوب اسلامدن حظ کوستررلر وهربار که امر مجاهده وتکالیف شرعیه وامور شاقه
نازل اولسه ایدی ظلماتده قالورکبی طریق اسلامده متوقف اولوب قالورلردی حاصل کلام امید نعمتله دوست
ومدح کوی وخوف محنتدن دشمن وعیبجوی ایدیلر پس حضرت مولانا قدس سره العزیز بیوررلرکه برقك
خویی یخطف الابصار بیل یعنی بودکلی مجازی اولان لمعانی سن برق کبی سریع الزوال بیل وبصرلری خطف
وسلب ایلر بیل که بو لمعات صوری وانوار مجازی کندیلره باقان بصر بصیرتك رؤیت وادراکنی اخذ ایدوب نور باقی
مشاهده سنه طاقت وقوت قومز نور باقی یی بویله بیلمه نور باقی دوکلی انصار بیل اکا ناظر اولنلرك ومشاهده
قیلنلرك انوار بصیرتی اضعاف مضاعف وعلی الدوام مشاهده قیلدقچه زیاده اولمقده در (مثنوی) برکف
دریا فرس راراندن * نامه در نور برقی خواندن * از حریصی عاقبت نادیدنست * بر دل وبر عقل خود خندیدنست
دریادن مراد دریای حقیقت وکفدن مراد عالم صورت وفرسدن مراد اسب همتدر بیت اول مبتدا بیت ثانی خبردر
تقدیر کلام آتی دریانك کپوکی اوزره سورمك بر برقك نورندن بر نامه یی اوقمق یاخود معنی برقه منسوب اولان
نورده نامه اوقمق یعنی دریانك کفنی غایت برقرار ظن ایلمك وفرس همتی انك اوزرینه سورمك وبرقك نورنده کاغدی
اوقمغه قصد ایلمك حریصلکدن عاقبت کاری کورممکدر کندینك کوکلی وعقلی اوزره کلمکدر یعنی کفه
ونوربرقه حریصلقدن عاقبت وخاتمتی کورممکلکدر وکندی کوکلی وعقلی اوزره استهزا ایدوب کولمکلکدر (مثنوی
عاقبت بینست عقل از خاصیت * نفس باشد کو نبیند عاقبت * خاصیتدن عقل عاقبت بیندر یعنی عقلك
خاصیتندندر عاقبت بین اولمق اول عقل که عاقبت کورمیه نفس اولور (مثنوی) عقل کو مغلوب نفس او نفس شد *
مشتری مات زحل شد نحس شد * زیرا عقل که اونفسك مغلوبیدر اوعقل نفس اولدی یعنی شول عقل که مغلوب
نفس اوله بحکم المغلوب کالمعدوم اول عقل نفس اولدی مثلا مشتری که سعد اکبردر زحل که نحس اکبردر زحله که
مات ومغلوب اولدی نحس اولدی یعنی مشتری که سعادت اوزره در نیچن مغلوب زحل اولسه نحس اولورکه
حکم غالبکدر روبع هذا ینه نا امید اولمه وکندیکی سعادت ابدیه دن مأیوس قیلمه (مثنوی) هم درین نحسی بکردان این
نظر * در کسی که نحس کردت در نکر * هم بو نحوست ونکبت ایچره نظرنی دوندر شول برکمسه که سنی منحوس ایلدی
اکا نظر ایله (مثنوی) آن نظر که بنکرد این جر ومد * او ز نحسی سوی سعدی نقب زد * اول نظرکه بو جزر ومده نظر

ایلر یعنی اول صاحب نظر که بو قبض وبسط وهدایت وضلالتکه کندی یه کاور بونك اصلنه وموجودنه نظر ایلیه
اول کمسه نحوستدن سعادت جانبنه دلك دلدی ویول ایلدی اکبر نکبت ونحوست شرکدر واکبر سعادت توحید
ومعرفتدر پس برکمسه کندیده اولان احوال مختلفه نك اصلنه نظر ایلسه محول الاحوال والافکار ومقلب القلوب
والابصار حضرت پروردکار ایدیکنه عارف اولور (الله خالق کل شیء) دیسه (وکل شیء من عندالله) معناسنه معترف
اولسه اکر ضلالتده ایسه ده اول کمسه سعادت وهدایت طرفنه یول بولمش اولور که افضل طاعت توحید باریدر (م ی)
زان همی کرداندت حالی بحال * ضد بضد پیدا کنان در انتقال * تا که خوفت زاید از ذات الشمال * لذت ذات الیمین
یرجی الرجال * اول محول الاحوال سنی اندن اوتری برحالدن برحاله دوندررکه ضد ضدی پیدا اید یجید رانتقالده که
شیء ضدیله منکشف اولور مثلا قبض اولمسه بسط بیلنمزو سقامت اولمسه صحت پذیر فهم اولنمزدی کذا وکذا قس علی هذا
سائر الاضداد وکذلك بو تبدلات وتغیرات مستلزم معرفة الله اولور (کما قال علی کرم الله وجهه ورضی الله عنه عرفت
الله بفسخ العزائم) انکچون سنی تحویل وتقلیب ایلرکه تا که ذات الشمالدن سکا خوف طوغه یعنی تا کم سنك خوفك
طوغه اصحاب شمالدن واهل ضلالدن اولمقدن خالی اولمیه سن (یامقلب القلوب والابصار ثبت قلوبنا علی دینك
دیو تضرع قیلمقدن وعجز وقصورکی بیلمکدن مصرع ثانی محیر عقول مثنوی دانان ومعجز اصحاب علم وعرفاندر
شعر ابو کونه ابیاته سهل الممتنع دیرلر خاطر فاطره لایح اولان اولدرکه لذت فعل محذوفك مفعولی اوله که یرجی الرجال
آنی تفسیر ایلدیکیچون ورعایت نظم ایچون مفسر حذف اولنمشدر تقدیری وترجی لذت الیمین مثل رجا الرجال دیمك
اولور الرجال یرجینك فاعلیدر یرجی مصدر حکمنده در وصیغهٔ مستقبلده ایراد اولنمسی تجدد افاده سیچوندر
وافعال صیغه سی یا صیرورت ایچوندر ویاخود ثلاثی حکمنده در ومضاف مقدردر وتقدیر الکلام (یقلبك الحق من
حال الی حال حتی یتولد منك الخوف ان تکون من اصحاب الشمال) وترجی لذت ذات الیمین کما یرجی الرجال دیمك اولور
والله اعلم شمعی مرحوم بو بیته بویله معنی ویرمشدرکه تا که ذات الشمالدن سکا خوف طوغه یعنی اول حالی مشاهده
ایدوب اندن احتراز وحضرت خدادن خوف ایلیه سن ذات الیمینك لذت وشیرینلکی رجاله امید ورجا ویررلکن
بو تقدیر اوزره لذتکه مؤنثدر یرجینك فاعلی ضمیر دخی مؤنث اولوب علامت تأنیث ایله ترجی اولمق لازم ایدی تا کم
قاعدهٔ نحوه مطابق اولیدی اما جمیع نسخه لرده یرجی واقع اولمشدر پس لذت یرجینك فاعلی اولمق قابل اولمز مکرکه
ذوق معناسنه ویاخود حظ معناسنه مؤل اوله پس اکر لذتی ذوق معناسنه تأویل ایلیوب یرجینك ضمیرنی اکا ارجاع
ایلیوب لذت آنك بو تقدیر اوزره فاعلی اولورسه بو وجه دخی جائزدر (مثنوی) تاد و پر باشی که مرغ یك پره * عاجز
اید از پریدن ای سره * خوف ورجایی جمع ایله تا کم ایکی قنادلو اوله سن که بر پرلو قوش اوچمقلقدن عاجز کلور
ودرمانده اولور ای نیك مرد کما قال علیه السلام اذا وزن خوف العبد ورجاؤه واعتدلا سیما جناحی القلب (مثنوی)
یا رها کن تا نیایم در کلام * یا بده دستور تا کویم تمام * وقتا کم مقلب القلوبك بعض تصرفاتنی دام نفس وهواده
کرفتار اولنلره بیان بیوروب عبده لازم اولان خوف ورجایی جمع ایلمك ایدیکن دخی تعلیم ایلدکدنصکره اول مقلب
القلوبه التفات ایدوب وتعبیر ما فی الضمیر دخی آنك ارادتیله اولدیغنه اشارت قیلوب بیوررلر که الهی یا بنی قو تا کم کلامه
کلمیم واسرار تصرفاتنی مظهر ومفشی اولمیم یاخود بکا دستور ویر تا کم اسرار تقلیباتنی تمام سویلیم وآنی طالبانه
توضیح وتبیین ایلیم (مثنوی) ورنه این خواهی نه آن فرمان تراست * کس چه داند مر ترا مقصد کجاست * واکرنه بونی
استرایسك ونه آنی استرایسك فرمان وحکم سنکدر یعنی اکرنه بالکلیه خاموش اولمغی ونه تمام مرتبه افشا قیلمغی
استرایسك فرمان وحکم سنکدر کمسه نه بیلور که تحقیقا سنك قصد وارادتك قنده درکه لا یعلم الغیب الا الله) بیوردك
وکما قال الله تعالی (وما کان الله لیطلعکم علی الغیب ولکن الله یجتبی من رسله من یشاء) وقال الله تعالی ولا یظهر علی
غیبه احدا الا من ارتضی من رسول) بو آیتلر اولیانك بعض زمانده بواسطهٔ کشف الهی والهام ربانی غیبه ومراد
اللهه عالم اولمسنه مانع اولمز (مثنوی) جان ابراهیم باید تا بنور * بیند اندر نار فردوس وقصور * هر ولی بر نبینك قدمنده
اولدیغی جهتدن ومشربی وسلوکی اول نبی یه مناسب ومشابه اولدیغی حیثیتدن اول ولینك جانته او نبینك اسمیله
تسمیه ایدرلر وهر قنغی پیغمبره مشابهتی زیاده ایسه آنی دخی وقتنده اول اسمله معنون قیلوب مثلا دیرلر موسی وقت
خودست وابراهیم زمان خودست پس حضرت ابراهیمك سلوکی ابتدا اثردن مؤثره استدلال ایتمکله ربیسنی طلب
ایدوب آخر الامر اثردن کچوب (فاطر السموات والارض) اولان مؤثرك مشاهده سنده مستغرق اولمق وملکوت
سموات وارضی یی کوروب ایقان قیلمقدر پس معنی ابراهیم علیه السلامك جانی کبی برجان کرکدر که تا نور معرفتله
نار ایچره فردوس وقصور کوره وباطن کاره ناظر اوله (م ی) پایه پایه بر رود بر ماه وخور * تا نماند همچو حلقه بند در

اولا پایه پایه تدریجله ماه وآفتاب اوزره کیده تا حلقه کبی قپونك بندی قالمیه یعنی حلقه کبی قپوده
مقید قالمیه (مثنوی) چون خلیل از آسمان هفتمین * بکذرد که لا احب الآفلین * حضرت خلیل علیه السلام
کبی آسمان هفتمیندن کچه بو ییلدیزوکه غروب اولیجیلری وزائل اولیجیلری سومزم یعنی خلیل وار فلك سابعدن لا احب
الآفلین دیوب کچه وابواب حقایق واعیانی دست حقیقتله آچه تا بیله که مقصد الهی نه در ومراد ربانی نه شیدر
مثنوی) این جهان تن غلط انداز شد * جز مر انرا کو زشهوت باز شد * زیرا بو جهان تن غلط انداز اولدی یعنی بو تن
جهانی خلقی غلط ایدیجی اولدی اول کمسه دن غیری که شهوت نفسانیه دن کیرو اولدی وخلاص بولدی (تتمهٔ حسد
ان حشم بران غلام خاص سلطان (مثنوی) قصهٔ شاه وامیران حسد * بر غلام خاص سلطان خرد * شاهك
وامیرانك وعقل سلطانی اولان بندهٔ خاصك اوزرینه اولان حسدلرینك قصه سی مرهوندر بو بیته (مثنوی) دور ماند
از جر جرار کلام * باز باید کشت وکرد انرا تمام * کلامك جراری نك جرندن ایراق قالدی جرار کلام کلامی مبالغه ایله
چکیجیدر یعنی کلامی زیاده چکیجی کمسه نك چکمه سندن بو قصه دور قالوب ونهایت بولمیوب بعض معارف واسرارك
مناسبتیله تقریر وتعبیر اولندیغی اجلدن ناتمام قالمشدی کیرو دونمك وآنی تمام ایلمك کرك (مثنوی) باغبان ملك با اقبال
وبخت * چون درختی راند انداز درخت * اقبال وبختله اولان ملکك باغبانی بو وجه دخی جائزدرکه با اقبال وبخت
ملکك صفتی اولمیوب باغبانك صفتی اولوب بویله دینه ملکك اقبال وبختله اولان باغبانی بر درختی درختدن نیچون
بیلمیه وبر شجری بر آخر شجردن نه وجهله تمیز قیلمیه باغبان ملکدن مراد اکرچه ملك عالمك سلطانی اولان کمسه
اولور لکن انبیا علیهم السلام واولیادن هر مربی کامله باغبان ملك دیمك جائز اولور پس بونده مراد مربی کاملدر
وتقدیر معنی اولدرکه بخت وسعادتله اولان مربیٔ کامل ملك عالمده برکمسه نك وجودنی بر آخر کمسه دن نیچون بیلمیه
باغبان اشجاری نیجه فرق وتمیز ایلرسه مربیٔ کامل دخی انسانی اویله فرق وتمیز ایلر (مثنوی) آن درختی را که تلخ
ورد بود * وان درختی که یکش هفصد بود * اول بر آغاجیکه تلخ اوله ومردود اوله واول بر درختکه انك بری یدی یوز
مرتبه سنده اوله یعنی آنك میوه سی هم احلی والذ وهم اکثر واوفر اوله بو ایکی ذکر اولان درختی (مثنوی) کی برابر دارد
اندر تربیت * چون ببیند شان بچشم عاقبت * تربیتده باغبان نچن برابر طوتر چونکه باغبان انلری چشم عاقبتله
کوره وانلرك آخرنه ونتیجه سنه نظر ایر کوره (مثنوی) کان درختانرا نهایت چیست بر * کرچه یکسانند
این دم در نظر * که اول درختلرك نهایتنده میوه سی ندر اکرچه بو دم نظرده یکسانلردر یعنی آغاجلرك میوه سی
ظهور ایلمزدن اول نظرده اکرچه برابرلر ایسه ده میوه لری ظهور ایتدکدنصکره هر برینك ماییننده فرق عظیم حاصل
اولور چونکم بر مربیٔ کامل نور فراستله برکمسه نك عاقبت کارده میوه دار اوله جغنی بیلسه اکا سائر درختلردن
نظر وتربیتی زیاده قیلور (مثنوی) شیخ کو ینظر بنور الله شد * از نهایت وز نخست آگاه شد * شیخ که او نور الهی ایله
نظر ایدر اولدی انتهادن وابتدادن آگاه اولدی وبر مریدك اولنه وآخرنه شعور بولدی (مثنوی) چشم آخربین ببست
از بهر حق * چشم آخربین کشاد اندر سبق * اول شیخ کامل حقدن اوتری آخوربین اولان کوزنی باغلدی
سبقده آخربین اولان کوزنی اچدی مصرع اولده اولان آخرخانك ضمه سیله وفتحه سیله دخی اوقنمق جائز اولور اکر خانك
ضمه سیله اوقنورسه آخور معناسنه اولوب مراد بو دنیا اولورکه آخوره مشابهدر ومعنی بو دنیا کوریجی کوزنی حق
رضاسیچون باغلیوب آخرته متعلق اولان کوزنی اچمشدر دیمك اولور اکر فتح خایله قراءت اولنورسه غیر کوریجی
وماسوی کوریجی دیمك اولور وبو تقدیر اوزره معنی اول شیخ کامل غیر کورن وماسوایه نظر قیلان کوزنی حقدن
اوتری باغلیوب حقیقت بین اولان کوزنی مقدم آچمشدر ویاخود معنی آخرت بین اولان کوزنی درس وتعلم ایلمکده
فتح قیلمشدر دیمك اولور (مثنوی) آن حسودان بد درختان بوده اند * تلخ کوهر شوربختان بوده اند * اول حسودلر
قبیح ونامعقول درختلر اولمشلردر تلخ کوهرلر شوربختلر اولمشلردر یعنی ذاتلری وصفاتلری آجی وبدبخت وپرنکبت
اولمشلردر (مثنوی) از حسد جوشان وکف می ریختند * در نهانی مکرمی انکیختند * حسدلرندن جوشان
وخروشان اولدیلر وکپوك دوکدیلر نهانیده وجای مخفیده مکرمی قوپردیلر (مثنوی) تا غلام خاص را کردن زنند *
بیخ اورا از زمانه بر کنند * تا که خاص غلامك بوینی اوره لر وزمانه دن انك کوکنی قوپره لر (مثنوی) چون شود فانی
چو جانش شاه بود * بیخ او در عصمت الله بود * اول غلام خاص نیجه فانی اولور چونکم آنك جانی ازلده شاه ایدی
آنك اصلی وحقیقی حق تعالینك حفظ وعصمتنده ایدی بندهٔ خاصدن مراد هر عصرده حق تعالینك خاص بنده سی
اولان کمسه لر اولور وحسودلردن مراد اول عصرده اکا حسد قیلن کمسه لر اولور (مثنوی) شاه ازان اسرار واقف
آمده * همچو بو بکر ربابی تن زده * ابو بکر ربابی مشایخدن طعن طاعنان ولوم لائمانی ایشتمز وما لا یعنی یه قولاق طوتمز

صمت وسکوتله معروف برکسه ایدی بوخصلتله کمال شهرتی اولدیغنه بناءً قن برکسه موجب قهر وغضب اولان
برسوزی استماع ایدوب تحمل برله سکوت قیلسه اول عزیزه تشبیه ایدوب همچو ابوبکر ربابی تن زد وخاموش
شد دیرلر نته کم شاه دخی اول اسراردن واقف کلمشدی واول حسودلرك احوالنه عارف اولمشدی لکن ابوبکر
ربابی کبی ابسم اولدی وسکوت قیلدی (مثنوی) در تماشای دل بدگوهران * می زدی خنبك برآن کوزه گران * شاه
بد اصللولرك کوکلی تماشاسنده اول کوزه کرلر اوزره خنبك اوردی خنبك اصلق چالمغه دیرلر بوراده انلری استهزا وتحقیر
ایلردی دیمکدن کنایه اولور (مثنوی) مکرمی سازند قوم حیله مند * تا که شه را در رفقاعی در کنند * بر حیله مند
قوم مکر دوزرلر وحیله وخدعه ایلرلر تا کم شاهی بر فقاعك ایچنه ایلیه لر فقاع شربت ستیلنه دیرلر (مثنوی) پادشاهی
بس عظیم وبی کران * در فقاعی چون بکنجد ای خران * زیاده عظیم ونهایتسز برپادشاه ای خرلر برفقاعه نیجه صغار
یعنی حسود اولنلر فی المثل حق تعالی حضرتلرینی بربشرت قابنه قویمق استین کمسه لر کبیدر زیرا حق تعالینك امرنه
وقضاسنه راضی دکللردر بلکه استرلر که حق تعالی کندی مرادلری اوزره حکم ایلیه ومحسود اولندن نعمتی زائل
قیلوب کندیلره ویره پس بوکونه مراد شاهی برفقاعه قویمق مراد ایلمك کبیدر بوایسه محالدر شاهدن اوتری (م ی)
از برای شاه دامی دوختند * آخر این تدبیر از و آموختند) شاه ایچون بردام دکدیلر آخر آنلر بوتدبیری اندن اوکرندیلر
یعنی اول تدبیر ومکری انلرك وجودنده حق تعالی خلق ایلدی پس معنا حقدن اوکرنمش اولورلر مع هذا نه اکا وانك
رسولنه خدعه ومکر ایدرلر (کما قال الله تعالی ان المنافقین یخادعون الله وهو خادعهم) پس برکمسه که برعلمی
برعلیمدن تعلم ایلیه ودونوب نه آنکله همسرلك دعواقیله منحوس ومنکوب اولمق محقق ومقرردر نته کم بیوردیلر (م ی
نحس شاکردی که با استاد خویش * همسری آغازد واید بپیش * نحس وبدبختدر اول برشاکرد که کندینك
اوستادی ایله برابرلکه باشلیه وایلروکله وبی ادبانه وصفلرو عمللر قیله (مثنوی) با کدام استاد استاد جهان * پیش او
یکسان هویدا ونهان * قنغی استاد ایله جهانك استادی ایله یعنی اندنصکره قنغی استادله مقابله ومخادعه ایلمکه
قصد ایلر جهانك استادی ایله مقابله ایلمکه قصد ایلرکه انك قتنده پیدا ونهان برابر ومخفی وعیان یکساندر (مثنوی
چشم او ینظر بنور الله شده * پرده های جهل را خارق بده * اول استاد جهان اولان کاملك چشم باطنی الله
نوریله نظر ایدر اولمشدر جهلك پرده لرنی خارق اولمشدر بعض نسخه ده مصرع ثانی) پرده های جهل رابرهم زده
واقع اولمشدر جهلك پرده لرنی بری برینه اورمش وازاله قیلمشدر (مثنوی) از دل سوراخ چون کهنه کلیم *
پرده بندد پیش آن حکیم * پرده میخندد بروباصد دهان * هر دهانی کشته اشکافی بران اسکی کلیم کبی
سوراخ اولمش کوکلندن اول شاکرداوزره یوزدهانله کولرهر بردهان آنك اوزرینه شکاف وسوراخ اولمشدر یعنی
شاکردك پیش قلبنه وضع ایلدیکی خیال وافکار پرده لری نیچه یوزدهانله اول شاکرداوزره خنده ایلر وهر بردهانی
اول پرده نك شیخ باطن بین اوزره برشکاف اولمشدرکه اول شیخ اول شکاف وسوراخدن مافی الضمیره مطلع اولور
(مثنوی) کفت آن استاد مر شاکرد را * ای کم ازسك نیستت بامن وفا * اول استاد بنه شاکردنه دیرکه ای
کلبدن کم سنك بکا وفالك بوقدر کرك ایدیکه بکا وفادار اولیدك استفهام اولمق دخی جائزدر یعنی ای سکدن کم بکا سنك
وفالك یوقیدرکلبده وفا اوله سنده نیچون اولمیه (مثنوی) خود مر استا مکیر آهن کسل * همچو خود شاکرد کیر
وکوردل * خودبنی آهن کسل استا طوتمه یعنی زیاده قوتلو مشکللر فتح ایدیجی براستاد صاحب هنر فرض ایتمه
کندك کبی شاکرد وکوردل طوت وسنك امثال واقرانکدن برکمسه فرض ایت (مثنوی) نه ازمنت یاریست در جان
وروان * بی منت ابی نمی گردد روان * سنك جان وروانکده اولان یاریلك بندن دکلمیدر یعنی سنك جان وروانکه اولان
معاونت وتقویت بنم جانبمدن دکلمیدر حال بوکه بنسز سکا برآب جاری اولمز یعنی بنم همت وتربیتمسز سنك وجودك
باغنه آب معرفت وماء علم وحکمتدن برقطره دخول قیلمز پس نیچون بنم قدرمی بیلمیه سن وشکرمی قیلمیه سن دیر
(مثنوی) پس دل من کارگاه بخت تست * چه شکنی این کارگاه ای نادرست * پس بنم کوکلم سنك بخت ودولتکك
کارکاهیدر ای نادرست بوکار کاهی نه صرسن حالا که بونك انکساری سنك انعدامنه واهدامکه سببدر (مثنوی)
کوبی پنهان می زنم آتش زنه * نی بقلب از قلب باشد روزنه * اکا معتاد یرسن چقماغی پنهان اورورمکه استادم
خبردار اولمیه وبنم حالمه شعور بولمیه قلبدن قلبه روزنه یوقیدر (من القلب الی القلب روزنة) فحواسنجه قلبدن قلبه
محقق برروزنه واردر پس اول معنوی اولان روزنه دن سنك اسرار قلبکی کورمك اساندر دیر (مثنوی) آخر از روزن
بیند فکر تو * دل کواهی میدهد زین ذکر تو * آخر قلب روزنه سندن سنك فکرنی کوکل کورر بوذکرو قولکدن
شهادت ویرر یعنی کوکل روزنه دن سنك فکرنی کورر وقلبنده اولان ذکرنه شهادت ویررلکن تجاهل وتغافل

قیلور (مثنوی) کیر در رؤیت نمالد از کرم * هرچه کوبی خندد وکوید نعم * طوتکه کرمندن سنك یوزینه سورمز
واول قبایح قلبیه کی ظهوره کتوروب یوزکه اورمز هرنه دیرایسك خنده ایلرونعم دیر (مثنوی) او نمی خندد
ز ذوق مالشت * او همی خندد بران اسکالشت * اول استاد سنك مالشك ذوقندن کولمز یعنی اول سنك اوقلغك
واکا ظاهرا رعایت قیلمقلغك ذوقندن کولمز اول سنك نابجا وضعك اوزره کولر وباطل فکردن وخبیث اولان
خاطره لردن اوتری خنده ایلر (م ی) پس خداعی را خداعی شد جزا * کاسه زن کوزه بخور اینك سزا * شاه طریقت
وماه حقیقت اولان استاد که باطنا سوء ادب اوزره اولسك ومعنا تعظیم ورعایتده قصور قیلسك واول دخی کمال
کرمندن سنك یوزکه کولسك وهرنه دیرسك نعم دیسه چونکم سن اکا ظاهرا رعایت وباطنا اهانت اوزره اولدك پس
خدعه یه منسوب کمسه یه جزا خدعه یه منسوب اولدی (وجزاء سیئة سیئة مثلها) در وبومحلده بومثل قتی زیبادرکه
ناس بری برینه کاسه اورر بردق آل ایشته سکا بوسزادر دیرلر (مثنوی) کر بدی با تو ورا خنده رضا * صد هزاران کل
شکفتی مر ترا * اکر استادك اولان شیخك خنده سی سکا خنده رضا اولیدی سکا نیجه یوز بیك کل آچلوردی
یعنی نیجه یوز بیك معانی کللری سنك روضه قلبکده سکا آچلوردی (مثنوی) چون دل او در رضا آرد عمل *
آفتابی دان که آید در حمل * چونکم اول استادك کوکلی سکا رضاده عمل کتوره وراضی اولدقده کار ایلیه آنك
رضاسنی برآفتاب بیل که حمل برجنه کلدکدی پس آفتاب حمل برجنه کلدکده اثری ندر دیرایسك (مثنوی) زو بخندد هم
نهار وهم بهار * در هم آمیزد شکوفه وسبزه زار * اندن هم بهار وهم نهار کولر وشکوفه وسبزه زار بری برینه قریشور
یعنی حمل برجنه کلان آفتابدن هم بهار وهم نهار کولر وشکوفه وسبزه زار بری برینه اختلاط ایلر کذلك شیخك
رضا ایله اولان خنده سندن طالبك قلبی بهار ونهار کبی خندان اولور ومعانی واطایف سبزه لری بری بریله اختلاط
وامتزاج قیلور پس اول سالك فرخنده دل اولوب راه حقده سعادت وکرامت بولور (مثنوی) صد هزاران بلبل
وقمری نوا * افکند اندر جهان بی نوا * صد هزاران بلبل وقمری نغمه ونوایی جهان بی نوا ایچره القا ایدرلر (مثنوی)
چون که برك روح خود زرد وسیاه * می بینی چون ندانی خشم شاه * چونکم ای شاکرد روحك برکنی زرد وسیاه
کورهسن شاه طریقتك خشمنی نیچون بیلمیه سن یعنی قلب وروحکده پژمرده لك وافسرده لك علامتی مشاهده
قیله سن سکا غضبلی اولدیغنی نیچون فهم قیلمیه سن (مثنوی) آفتاب شاه در برج عتاب * می کند روها سیه همچون
کباب * شاه طریقت اولان شیخ کاملك آفتاب روحی عتاب برجنده یوزلری سیاه ایلر کباب کبی یعنی اول شاه معنوینك
روحی اکر عتاب برجندن طلوع ایلرسه معاتب اولان وعتاب وعقابه استحقاق حاصل قیلان کمسه لرك وجوه باطنلرنی
سیاه قیلور وبرك خزان کبی پژمرده وافسرده ایلر (مثنوی) آن عطارد را ورقها جان ماست * آن سپیدی وان سیه
میزان ماست * باز منشوری نویسد سرخ وسبز * تا رهند ارواح از سودا وعجز) عطارد بریلدزدرکه اکا کاتب فلك دیرلر
بو ظاهر آسمانك عطاردیدر جان آسمانك عطاردی نجم هدایت وماه ولایت اولان استاد پرحکمتدر پس اول
کاتب فلك الهی اولان عطاردك ورقلری ای مرید وشاکرد اولنلر بزم جانمزدر پس کاتبك سپید وسیاه یازمقی شانندن
اولدیسه بزم جانلرمز اوراقنده قلوبمز صحایفنده مکتوب اولان سپیدیء اعمال وسیاهیء افعال سیئه ویاخود
سپیدیء صفوت وسیاهیء کدورت ویاخود سپیدیء بسط وسیاهیء قبض ویاخود سپیدیء ترقی وسیاهیء تنزل
بزم میزانمزدرکه صحیفه دلده اولان بوکونه نقوش بزم تحریر وتقریرمزله دکلدر بلکه اول کاتب الهینك قلم
قلمینك رقمیدر پس صحیفه دله نظر قیل اکر انده اعمال حسنه وافعال مرضیه مکتوبه اولورسه ونقوش علوم
ومعارف سنیه ظهوره کلورسه بلکه اول کاتب الهی وعطارد فلك روحانی سندن راضیدر واکر بونك عکسی ظهوره
کلورسه بلکه سکا باطنا خشم وغضبی واردر محصل صحیفه دلده مثبت ومکتوب اولان سپیدلك وسیاهلك میزانلردر
انك سکا نقدر رضا وخشمی واردر دورنده اولان نورانیت وظلمانیتی وزن ایدوب قیاس ایله واول کاتب الهی وخلیفه
ربانینك قهر والطف شاننددر لکن شفقتی ورحمتی غالبدرکه سرخ وسبز برمنشور یازر یعنی کیرو برات یازر تخلیص
ارواح ایچون سبز وسرخ تاکم ارواح قورتلورسوداوعجزدن احسن الوان حمرت وخضرتدر نته کم عرب بغایت نعیم
وطری اولان شیئی اخضره تشبیه ایلرلر (کما قال علیه السلام الدنیا حلوة خضرة ای ناعمة طریة) وحمرة دخی لون
مقبوله در (کما قال علیه السلام الحمرة خضاب المؤمن والسواد خضاب الکافر) بو محلده سرخ وسبزدن مرادرنك
ایمان وایقاندر وسواددن مراد لون کفر وعصیاندر عطارد آسمان روحانی اولان خلیفه ربانی کیرو برات یازر ایمان
وایقان رنکیله ملون وعلوم وعرفانله معنون حتی ارواح خلاص اولورلر سوداءی کفر وعصیاندن وعجز وکسلاندن
وبوشان الهی یه لایق اولان تصرفاتی عطارد فلك روحانی اولان استاده اسناد انبت الربیع البقل قبیلندندر بونکته یی

اشعارایچون سرخ وسبز مناسبتیله نوبهاری بو بیته ارداف ایدوب بیوررلر (مثنوی) سرخ وسبز افتاد نسخ نوبهار *
چون خط قوس قزح دراعتبار * سرخ وسبز واقع اولدی نسخ نوبهار یعنی نوبهار که مظهر لطف وجمال الهیدر اوراق
اشجار وازهار اوزره سرخ وسبز رنکنی کتابت ایدیجی اولدی ویاخود تحویل وتبدیل ایدیجی اولدی دیمک اولور نسخت
الکتاب دیرلر بن کتابی یازدم دیمک معناسنی ویررلر (ونسخت الثمرة دیرلر اذا تحولت من حال الی حال قوس قزح الکم
صانعمه دیدکاری در سمی به (لان القزح هو الطریق والالوان التی فی القوس) پس تقدیر معنی سرخ وسبزه واقع اولدی
نوبهارک یازمسی ویاخود تحویل ایدوب بوزمسی مثلا قوس قزحک قرمزی ویشل اولان خطی کبی اعتبارده
سرعت انتقال وکذارده یعنی نته کم قوس قزحک خطوطی اعتبار وانتقالده نیجه ایسه کذلک نوبهارکده دخی سرخ
وسبزی بویله در وکذلک جناب خداوند کارکده دخی تبدیل وتحویلی سرخ وسبز نوبهارکبی حالدن حاله انتقالده در
فافهم (عکس تعظیم سلیمان علیه السلام دردل بلقیس ازصورت حقیر هدهد (مثنوی) رحمت صدتو بر آن بلقیس باد
که خدایش عقل صد مرده بداد * اول بلقیس اوزره یوز قات رحمت اولسون که حضرت حق اکا یوز مرد قدر عقل
ویردی پس اکرچه صورتده برزن ایدی لکن معناده یوز اردن اوایدی زیرا بوقدر سلطنت ومملکتی ترک ایلیوب
حضرت سلیمان علیه السلامه متابعت قیلدی وخدا پرست اولدی وابتدا اسلامنه وایمانه سبب اول اولدیکه
بو بیتلرله بیان بیوررلر (م ی) هدهدی نامه بیاورد ونشان * از سلیمان چند حرفی باییان * چون بخواندان نکتهای
باشمول * باحقارت ننکرید اندر رسول) بر هدهد بلقیسه نامه ونشان کتوردی حضرت سلیمان علیه السلامدن بیانله
برقاچ حرف چونکه بلقیس اول باشمول اولان نکته لری اوقودی بلقیس کمال عقلندن رسوله حقارتله نظر ایلمدی
اول چند حرف اولان مکتوبک صورتیدر که اهل تفسیر آنی بویله یازمشلردر حضرت سلیمان یازدیکه من عبد الله
سلیمان بن داود الی بلقیس ملکة سبا (بسم الله الرحمن الرحیم السلام علی من اتبع الهدی اما بعد فلا تعلوا علی وأتونی
مسلمین) بو مکتوبی هدهده ویروب دیدیکه (اذهب بکتابی هذا فالقه الیهم ثم تول عنهم فانظر ماذا یرجعون) پس هدهد
درعقب سمعا وطاعة دیوب ومکتوبی منقارینه آلوب کاوب بلقیسک سراینه برکوه دن داخل اولوب ندماسیله
صحبت ایلرکن اول مکتوبی انک اوکنه القا ایلدی وبرکوه یه متواری اولدی وبلقیسک احوالنی تجسس قیلدی پس
بلقیس اطرافنده اولنلره متوجه اولوب دیدیکه (یا ایها الملأ انی القی الی کتاب کریم) اطرافنده اولنلرا کا دیدیلرکه
اول مکتوب کمندر دیدی اول دخی (انه من سلیمان وانه بسم الله الرحمن الرحیم ان لا تعلوا علی وأتونی مسلمین)
اکرچه ایجاز واختصار اوزره برقاچ حرفدر لکن نکات کثیره یه شمولی واردر (کما قال البیضاوی وهذا الکلام
فی غایة الوجازة مع کمال الدلالة علی المقصود لاشتماله علی البسملة الدالة علی ذات الصانع وصفاته صریحا والنهی عن
الترفع الذی هو ام الرذائل والامر بالاسلام الجامع لامهات الفضائل) پس بو نکتهای باشمولی بلقیس مکتوب
سلیماندن فهم ایلدکده سلیمان پیغمبر علیه السلامک عظم شانی بیلوب آنک رسولنه حقارتله نظر ایلمدی واهانتی
مشعر سوز سویلمدی بلکه رسولنه تعظیم وکتابنه تکریم ایدوب (انی القی الی کتاب کریم) دیو اول مکتوبی کریمله
توصیف ایلدی پس مریدوشاکرد اولدرکه دین واسلامه دعوت وارشاد قیلان استاد وشیخنه حقارتله نظر ایلمیه که
اول رسول رسولدر (کما ان الهدهد رسول الرسول ومن اهان رسول الرسول فقد اهان الرسول ولذا قال علیه السلام
من اهان عالما فقد اهاننی بل اهان الله ولهذا قال الله تعالی من اهان لی ولیا فقد بارزنی بالمحاربة (مثنوی)
جسم هدهد دید وجان عنقاش دید * حس چوکفی دید ودل دریاش دید * بلقیس رسولک جسم وظاهرینی
هدهد کوردی وآنک جانی عنقا کوردی جسم مضافدر کادر هدهدک حس وصورتی برکپوک کبی کوردی
وهدهدک کوکلنی دریا کوردی (مثنوی) عقل باحس زین طلسمات دورنک * چون محمد با ابوجهلان بجنک * عقل
حس ظاهرله بو ایکی رنکلی طلسماتدن یعنی بو ایکی رنکلی اولان جسملردنکه بر رنکی روحانیت وبر رنکی دخی صورتدر
حضرت محمد صلی الله تعالی علیه وسلم ابوجهللرله جنکده اولدیغی کبی عقل دخی حواس ظاهره ایله اویله
جنکده در یعنی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ابوجهل مع توابعه جنکده اولدیغی کبی عقل دخی حواس
ظاهره ایله بویله جنک وجدالده در (م ی) کافران دیدند احمد را بشر * چون ندیدند ازوی انشق القمر * بو اجلدن اسیر
حس اولان کافرلر حضرت احمد علیه السلامی بشر کوردیلر نیچون کورمدیلر حضرت رسولدن انشقاق قمری اسیر
حس اولدقلری چون کورمدیلر بو دخی وجهدر کافرلر حضرت رسول علیه السلامی بشر کوردیلر چونکم حضرت
رسولدن انشقاق قمری کورمدیلر یعنی کفره مرتبۀ حسده قالوب حضرت نبینک انشقاق قمر ایلین معناسندن
غافل وجاهل اولدقلرندن اوتری اول حضرتی بشر کوروب سندخی برم کبی برکسه سن دیدیلر (مثنوی) خالکزن

دردیدۀ حس بین خویش * دیدۀ حس دشمن عقلست وکیش * کندی حس بین اولان کوزیکه طپراق اور زیرا
حس کوزی عقلک ومذهب ودینک دشمنیدر (مثنوی) دیدۀ حس را خدا اعماش خواند * بت پرستش کفت وضد
ماش خواند * خدای متعال دیدۀ حسی انیچون اعمی دیدی (کما قال الله تعالی (صم بکم عمی فهم لا یعقلون (وقال
الله تعالی بعد اثبات الاعین (ولهم اعین لا یبصرون بها) حضرت حق اکا بت پرست دیدی وآنی مائک ضدی
اوقودی یعنی تراب دیدی مادن مراد آبدر آنک ضدی ترابدر پس آب عالم معنادن وتراب عالم صوریدن عبارت
اولور یاخود معنی حضرت خدا ظاهر چشمنه اعمی دیدی ودخی اکابت پرست دیدی وبزم ضدیمز دیدی ذکر حال
ارادۀ محل قبیلندن ویاخود ذکر مسبب ارادۀ سبب قبیلندن دیسک دخی جائزدر زیرا بت پرست وضد اولان اصل اول
حسک صاحبلریدر نته کم حق تعالی اسیر حس اولان کفره حقنده (یعبدون الاصنام فظلوا لها عاکفین) دیدی
وبونلره اعداء الله دیو تسمیه ایلدی خدای متعال دیدۀ حسه اول جهتدن اعمی دیدی که ظاهربین چشم کفی کوردی
ودریایی کورمدی یعنی کف وحس کبی اولان صورتی کوردی ودریای حقیقتی کورمدی وانکچون دیدیکه
حال ونقدی کوردی وفردایی کورمدی (مثنوی) خواجۀ حالی وفردا پیش او * او نمی بیند ز کنجی جز تسو * حال
بو که خواجۀ فردا وحالی اولان نبی ویاخود ولی اول حسک اوکنده در اما چشم حس بر وافر کنجدن تسودن غیری
کورمز یعنی اول صاحب حس کنج الهیدن بر منقوردن غیری کورمز که اول بشریت انبیا واولیادر (مثنوی)
ذرۀ زان آفتاب آرد پیام * آفتاب آن ذرۀ کردد غلام * برذره اول آفتابدن پیام وخبر کتورر آفتاب اول ذره یه
غلام اولور یعنی برذره که اول آفتاب حقیقتدن خبر کتوره آفتاب عالم صورت وماهتاب عالم شهادت اونبینک
ویاخود ولینک ذرۀ وجودنه غلام ومطیع ورام اولور (مثنوی) قطرۀ کز بحر وحدت شد سفیر * هفت بحر آن
قطره را باشد اسیر * برقطره که اول بحر وحدتدن سفیر اولدی وعالم انسانیه بی سیر قیلدی یدی بحر اول قطره یه اسیر اولور
وانک اسیر حالی بو بیتک مفهومنی ذکر قیلور (بیت) ومن مطلعی نور البسیط کلمعة * ومن مشرعی بحر المحیط
کقطرة (مثنوی) کر کف خاکی شود چالاک او * پیش خاکش سر نهد افلاک او * اکر بر آوج خاک اول خدانک چالاکی
اوله یعنی اکر خاکک بر آوجیکه مراد قالب انساندر اول اللهک چالاکی وخدمتنده چست وچابوکی اولسه اول
کمسه نک خاکینک اوکنه یعنی جسدینک حضورنه اول اللهک افلاکی باش قور ومطیع اولور (مثنوی) خاک آدم
چونکه شد چالاک حق * پیش خاکش سر نهد املاک حق * کورمزمیسن مثلا آدم حضرتلرینک خاکی یعنی
وجودپاکی چونکه حق تعالینک چالاکی اولدی انک خاکی اوکنه وقالبی حضورنه سر قودی حقک ملککاری (مثنوی
السماء انشقت آخر از چه بود * از یکی چشمی که خاکی کشود * خاک از دردی نشیند زیر آب * خاک بین کز عرش
بکذشت از شتاب * السماء انشقت آخرنه دن اولور برچشمدن اوتری اولدیکه خاکیلکی اچدی یعنی معهود اولان
اسماء صوری منشق اولدی آخرندن اولدی شول بر انسان العین وعین انسان اولان سلطان انبیادنکه خاکیلکی
اچدی واقفال ومشکلاتی فتح ایلدی السماء انشقت سوره یه اشارت دکلدر بلکه مجرد لغت معناسی مراد اولور
زیرا سورۀ انشقاقک بو محله مناسبتی یوقدر خاک دردلکندن وثقلتندن آبک التنه کیدر وزیر آبده اوتورر پس
هرشیء طبیعتک مقتضاسنجه اکر مرکزی اعلا ایسه اعلایه میل واکر مرکزی سفلی ایسه اسفله میل ایدر مکرکه
حرکتی حرکت قسریه اوله اما ارادت الهیه برشیئک مقتضای طبیعتنه مخالف حرکت ایلمسنه تعلق ایلرسه مقتضای
طبیعتک ترک ایدوب اکا کوره حرکت ایلر مثلا خاکک میلی وسیری سفلی ایکن خاکی کورکه شتابدن عرشدن
کچدی یعنی خاکی کورکه عرش اعلادن کچدی حق جانبنه شتاب ایلدیکی جهتدنکه مراد حضرت رسالت پناه
صلی الله علیه وسلمک خاکی اولان جسدلریدر (مثنوی) آن لطافت پس بدان کز آب نیست * جز عطای مبدع وهاب
نیست * آبدن مراد بوراده روحدر مظهر حیات اولدیغی ملابسه ایله علی طریق الاستعاره روحه آب تعبیر ایلدیلر
وفلاسفه مذهبنده اولنلر دیرلرکه جسد خاکینک آسمانه عروجی روح وعقلک کمال لطافتندندرکه بدن کثیفی
کمال قوتندن عالم بالایه ومرتبۀ اعلایه جذب ایلر پس ارتقای اشباح اقتضای عقول وارواحدر دیرلرکه
بو مذهب عند المحققین من اهل السنة باطلدر پس حضرت مولانا بو مذهبی ابطال ایدوب بیوررلرکه اول لطافتی
پس بیل که آب روحدن دکلدر وآنک مقتضاسی دخی دکلدر بلکه جمیع وجوده احسان ایدیجی مبدع وصانعک
عطا واحسانندن غیری دکلدر یعنی مبدع ووهاب اولان اللهک عطاسیدر وآنک اقتضاسیدرنه آنکه هرشیء
کندی عالمنه ومرکزنه حرکت ومیل ایتمکله اوله وانبیانک جسملرینک افلاکه صعودی منفوخ اولمش وریحله طولمش
طولمق قعرمادن روی آبه صعود وعروجی کبی اوله که بو مذهب طبیعیه در (مثنوی) کر کند سفلی هوا ونار را *

ورز كل اوبكذراند خاررا* بو بيتلر فلاسفه دن طبيعيونی رددر زيرا انلرك اعتقادی بودركه هيچ برشیء مقتضای طبيعتدن تجاوز ايتمز وكندی مركزندن غيری مركزه كتمز مثلا نار محرق بالطبع درعدم احراقی محالدر وكذلك ما مغرق بالطبع دركذا وكذا بو مذهب باطلدر زيرا جناب حقك وجود مقيد وموجب بالذات اولمسنی مقتضی ومريد ومختار اولمسنی وكيف مايشاء تصرف قيلمسنی نافی اولورسن پس حضرت خداوندكار مذهب اهل سنت اوزره بيوررلركه حق تعالی هوا ونار علوی ايكن اكرهوا آتشی سفلی ايده وكرخاری كلدن كچوره يعنی هوا ونار علوی طبيعتلردر اكر اول الله انلری سفلی ايلسه ومرتبهٔ كل عالی ومرتبهٔ خار سفليدر اكر خاری كل مرتبه سندن كچورسه وكلدن زياده مرغوب ومحبوب ايلسه (مثنوی) حاكمست اويفعل الله مايشا * اوزعين دردانكيزد دوا* اول الله حاكمدر الله تعالی ايشلر شول نسنه يی كه استر اول خدادر دومرضك كنديسندن دوا وشفا پيدا ايلر يعنی حاكمدر اول الله ديلديكن ايشلر ومراد ايلديكی شيئی حكم ايلر كه اول الله عين درددن دوا ومحض دردن صفا خلق ايلمسنه قادردر (مثنوی) كوهوا ونار را سفلی كند* تيركی وردردی وثقلی كند* حضرت حق اكر هوا وناری سفلی ايده مكدر وكثيف وثقيل ايلر (مثنوی) ورزمين وآب را علوی كند* راه كرد ونرا بپا مطوی كند* واكر حضرت حق زمين وآبی علوی ايده فلكك يولنی آياغيله مطوی وطی ايلر يعنی خاك وآب كه اسفلی طبيعتلردر اكر انلری ويا انلردن مركب اولان اجسامی علوی ايليه وكردون وآسمان يولنی آيقله طی اولنمش وجميع اجسامی مطلقا سما طرفنه پای ظاهرله كيديجی ايليه (مثنوی) پس بقين شد كه تعزمن تشا* خاكیء را كفت پرها بركشا* پس محقق اولديكه حضرت باری احقری عزيز ايتمكه قادردر پس جمله مؤمننه يقين اولدی وكلام مجيدنده نبی سنه ويا خود علی الانفراد هر مؤمنه امر قيلوب ديديكه (قل اللهم مالك الملك تؤتی الملك من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء وتعز من تشاء وتذل من تشاء بيدك الخير انك علی كل شیء قدير) واهذا بر خاكه منسوب اولان بشره ديديكه عقلك پرلرنی آچ ومرتبهٔ علايه اوج ومسجود ملائكه اولوب جنت شرابلرين ايچ (مثنوی) آتشی را كفت روابليس شو * زيرهفتم خاك باتلبيس شو* ومريد ومختار اولديغنه بناء براتشدن خلق اولنمشه ايتدی يوری ابليس اول يدنجی قات يرك التنده مكر وتلبيس ايله اول ياخود معنی آتشه منسوب اولان ابليسه ودعوای علو طبيعت قيلان پرتلبيسه ديديكه واراي ابليس يدی قات يرك التنده باتلبيس اول (مثنوی) آدم خاكی بروتو برسها * ای بليس آتشی روتاثرا* وای آدم خاكی يوری سن سها اوزره وای آتشی اولان ابليس تاثرايه يوری يعنی ای خاكی اولان آدم وارسن سهايه ومرتبهٔ اعلايه وای آتشی اولان ابليس وارسن تحت الثرايه پس معلوم اولديكه مذهب طبيعيه مذهب شيطانيه در زيرا كورمز ميسن ابتدا شيطان بو مذهبه ذاهب اولوب وهرشيئك علوی وسفلی اولمسنی وخيرلو وخيرسز قالمسنی كندی طبعنك مقتضاسی اوزره درصنوب (انا خير منه) ديديكه حجتی (خلقتنی من نار وخلقته من طين) ديمك اولدی يعنی بنی ناردن خلق ايلدك كه نار علويدر وآنی طيندن خلق ايلدككه طين سفليدر پس عالينك اسفله اطاعت وانقيادی خارج العقل والقياس دردیوب ارادات الهيه وتصرفات ربانيه دن غافل اولوب تمرد قيلدی ومذهب طبيعيه ده قالدی حال بوكه جناب حق مريد ومختاردر وكار وكرداری برمقتضای طبايع اشيا وبرحكم علت اولی دكلدر نته كم بيوررلر (مثنوی) چارطبع وعلت اولی نيم * درتصرف دائما من باقيم * كارمن بی علتست ومستقيم * هست تقديرم نه علت ای سقيم * طبايع عنصريه دردر حرارت وبرودت ويبوست ورطوبتدر وعلماء طبيعيه ديرلركه عالم عنصرياتده مؤثر حقيقی بونلردر بوتقديرجه بو چار طبيعت اله اولمش اولور پس بو مذهبی حضرت مولانا حضرت حق لسانندن حكايه ايتمكله ابطال ايدرلر حضرت حق بيوررلركه بن چارطبع وعلت اولی دكلم يعنی چارطبع دكلم ومؤثر حقيقی بنم نار هردم وهربار بنم امريله يا قرومادائما اذنمله آقرو باداباد الاباد بنم مرادم اوزره اسوب سفن جاريه يی منازلنه يتورر وتراب بوقدر بی حساب اولان ازهار واشجار واثماری بنم صنعمله يتورر پس چارطبع بنم امريله تاثير ايديجك بن چارطبع دكلم وكذلك علت اولی دخی دكلم بو مذهب حكمايی ابطالدر زيرا مذهب حكما علت اولی اوزره مبتنيدر وعلت اولی ديدكاری عقل اولدر حكما ديرلركه ابتداذات الهيه ظهور مراد ايلدكده كندی ذاتندن برنور اظهار ايلديكه (لا يصدر من الواحد الا الواحد) در اكا عقل اول وعلت اولی دخی ديرلركه جميع موجوداتك وجودنه اول سبب وعلت اولدر وبو عقل اولك انلرك قتنده ايكی وجهی واردر بر وجهی ربيله قائم اولديغی وجوبی جانبی وبر وجهی دخی حدوث وامكانی بوزيدر آنك شريف اولان وجوبی جانبندن عقل ثانی يی اظهار ايدوب ودون اولان امكانی بوزندن فلك اطلسك نفسنی وجرمنی اظهار ايلدی وكذلك عقل ثانينك شريف اولان جانبندن عقل ثالثی ودنی اولان جانبندن فلك كرسينك نفسنی وجرمنی اظهار ايلدی تا بواسلوب اوزره عقول عشره

ونفوس واجرام افلاك تسعه ظهوره كلوب وافلاك تسعه نك دورانندن عناصر اربعه وعناصر اربعه نك تركيبندن مواليد ثلاثه ظهوره كلدی پس بونلر (لابد لكل حادث من مادة ومدة) ديرلر وجميع اشيائی البتته برسببه اسناد ايدوب سببسز برشیء اولمز وخدا عقلك حكمندن خارج بركار قيلمز ديرلر زيرا ديرلركه حوادث طبايعك حكمنده طبايع افلاكك افلاك نفوسك نفوس عقولك عقول عقل اولك حكمنده وعقل اول خدانك تصرف وحكمنده در پس جناب حق بو وسايطله جميع اشياده تصرف ايلر بو مذهب باطل وسقيمدر زيرا بوندن وجود الهی وجود مقيد وموجب بالذات اولمق وكيف مايشاء فاعل مختار اولممق لازم كلور وخرق عادهٔ انبيا عليهم السلام واوليای عظامی نفی قيلور ودخی عين مصنوعات نفس صانعدن آيرو اولمغی وخدای متعال نفوس مصنوعاتنده بلا واسطه بنفسه تصرف قيلمامغی مستلزم اولور وبو علت اولی مذهبنك بو فقير بو عالم محسوساتده بركره مثالنی كوردم تفهيم ايچون بو محلده ايراد اولندی براستادكمسه يی كوردم كه برچار كوشه دولاب دوزمش وانك ايچنه جميع اهل صنايعی مرتبه بمرتبه كروه بكروه ديزمش وبونلرك هر برنی صنعتله بر برچرخه بغليوب وبو وجهله هر چرخك ايپلرنی كتوروب برچرخه باغلمش چقن بو اشخاصی حركاته كتورمك مراد ايلسه كنديسی خارج دولابده اول برچرخی ايله دوندرردرحال بو جمله اشخاص حركات متنوعه ايله هر بری كندی به مناسب حركاته كلور واكر دوندرمسه جمله ساكن اولور پس حكما مذهبنده تصرف خدا اشياده بو كونه در انكچون جناب حقه علة العلل ديرلر پس بونلرك علت اولی مذهبنه ذاهب اولملری كار خدانك باعلل وبا اسباب اولمسنی وتصرف اشياده مع الوسائط باقی قيلمسنی ووسائل واسبابله تصرف قيلمسنی وافعالی دائما عقل وعادت اوزره اولمسنی مستلزم اولديغنه بناء حضرت مولانا بونلرك مذهبنی خدای متعال لساندن ابطال ايدوب بيورديكه جناب حق ديركه چار طبع وعلة اولی دكلم حكم وتصرفده بن دائم وباقی وثابتم يعنی تصرف اشياده هم مع الوسائط وهم بنفسه بلا واسطه همان بن باقيم بنم كارم بی علتدر علل واسباب اوزره مبتنی دكلدر ومستقيمدر سقيم ومعوج دكلدر محصل تقديرم واردر علت يوقدر ای سقيم اولان حكيم اكر كار حق برعلت اولسيدی كندی عادتن تحويل قيلمز وفاعل مختار اولمزدی پس اكا حمد ايلمك لازم كلمزدی زيرا حمد وثنا فاعل مختاره درموجب بالذاته دكل (مثنوی) عادت خود را بكردانم بوقت* اين غبار از پيش بنشانم بوقت* ای حكيم مشرب وسقيم مذهب اولان كمسه كور بن نيجه فاعل مختارم (وفعال لما يريد مكه كندی عادتمی وقتنده دوندررم وقتنده بو غباری يعنی عادت غبارنی صنع وقدرتمك اوكندن ديكدررم وازاله ايلرم تا ظاهر اوله كه اسبابك هيچ تأثيری ومدخلی يوقدر بو هم وجهدر وقتنده كندی عادتمی دوندررم وبو غبار شكوك وشبهاتی اهل شك وارتيابك كوزلری اوكندن ازاله ايدرم وقتنده وعادت الهيه نك وقتنده دوغمسنه شروع ايدوب بيوررلركه (مثنوی) بحر را كويم كه هين پرنار شو* كويم آتش را برو كلزار شو * قيامته قريب وقتنده بحاره ديرمكه آكاه اول پرنار اول پس پرنار اولور (كما اخبر الله فی كلامه (واذا البحار سجرت) وقال (والبحر المسجور) وناره دخی ديرم كه يوری كلزار اول پس كلزار اولور (كما كانت (بردا وسلاما علی ابراهيم (مثنوی) كوه را كويم سبك شو همچو پشم * چرخ را كويم فرودر پيش چشم * وقرب ساعتده جباله ديرمكه سبك اول ومنفوش اول پشم كبی كما قال الله تعالی (يوم يكون الناس كالفراش المبثوث وتكون الجبال كالعهن المنفوش) وقال ايضا (وبست الجبال بسا فكانت هباء منبثا) فلكه ديرم چشم اوكنده اشكاره پاره پاره اولوب اشغه دوكول يعنی افلاكه دخی ديرم اول وقتده منشق ومنفطر اول پس بونلرك كوزی اوكنده منشق ومنفطر اولور (كما اخبر الله فی كلامه (اذا السماء انشقت (وقال الله تعالی (اذا السماء انفطرت (م ی) كويم ای خورشيد مقرون شو بماه * هر دو را سازيم چون ابر سياه ونبن شول فاعل مختارمكه يوم قيامته قريب ديرم كه ای خورشيد ماهه مقرون اول پس خورشيد ماهه مقرون اولور وجمعيت قيلور هر ايكيسنی ايكی ابر سياه كبی بی نور دوزه رزنته كم يوم قيامته قريب بويله اولسه كرك كما اخبر الله تعالی فی كلامه (يسأل ايان يوم القيمة فاذا برق البصر وخسف القمر وجمع الشمس والقمر) منكر قيامت اولان انسان سؤال ايلر كه قيامت نه زماندر شول وقتده دركه بصر مدهوش اوله (وخسف القمر) ای ذهب ضوؤه (وجمع الشمس والقمر) ای جمع بينهما فی ذهاب ضوئهما بالخسوف (مثنوی) چشمهٔ خورشيد را سازيم خشك * چشمهٔ خون را بفن سازيم مشك) چشمهٔ خورشيدی چشمهٔ ماه كبی خشك دوزه رز ونورنی ازاله ايده رز حتی ايكيسی بيله ذهاب نورده برابر وجمع اولور خون چشمه سنی فن وقدرتله مشك دوزه رز يعنی براول فاعل مختارزكه مجاریٔ عروق آهوانده جاری اولان چشمهٔ خونی مشك دوزه رز (مثنوی) آفتاب ومه چو دو كاو سياه * يوغ بر كردن ببندد شان اله * اول زمانده آفتاب وماهتاب ايكی قاره اوكوز كبی بری برينه جفت اولدقلری حالده طلوع ايدرلر ومشرق

طرفنه كيدەلركويا كه بونلرك كردننه بيوندرق بغلدى اله مفسرين بو آيت كريمەنك تفسيرنده ديديلركه (ا لجمع امافى حكم وصفة كذهاب ضوئهما واما فى طلوعهما من المغرب كالبقرين الاسودين القرينين) پس بو بيت طلوعده جمع اولديغى اوزره اولور ومقدم اولان چون ابرسياه بيتى ذهاب ضوءده جمع اولديغى معنى اوزره اولور (انكار فلسفى برقرأت ان اصبح ماؤكم غورا (مثنوى) مقرئى مى خواند از روى كتاب * ماؤكم غورا زچشمه بندم آب * سورۀ ملكده اولان آيت كريمەيه اشارتدر (قال الله تعالى قل ارأيتم) دى بو منكر تقدير اولان كافرلره يا محمد سن (اخبرونى ايها المنكرون يعنى بكا خبرويرك اى تقديره منكر اولنلر (ارأيتم اخبرونى معناسنه اولمسى بو وجهله اولوركه رؤيت سببدر اخباره مرئى اولان شيئدن پس رؤيتدن استفهام رؤيتك متعلقندن استخبار مجراسنه جارى اولدى تقدير معنى (اخبرونى ايها المنكرون لتقديرى) ان اصبح ماؤكم غورا) اى غايرا ذاهبا فى الارض بحيث لا ينااله الدلاء وهو وصف بالمصدر كعدل بمعنى عادل) يعنى اكرسزك صويوكز ارضده غاير اولورسه يعنى غورنه ودبنه كيديجى اولورسه (فمن يأتيكم بماء معين) اى جاريصل اليه الدلاء ويخرج من ارادة يعنى سزه كيم كتورر ماء جارى يى يا ماء طاهرى كه هركس آنى كورر وا كادلولر واصل اولور وآنى استين قيولردن اخراج ايدر تفسير زاهديده وتفسير مداركده ديرلركه (تلوت هذه الاية عند المنطقى من الفلاسفة وقيل عند محمد بن زكريا المتطبب فقال نائى بالمعول فذهب الله بماء عينه فى تلك الليلة وعمى فقيل له ان كنت صادقا فلتأت بنور عينك بالمعول (معناى بيت) بر مقرى روى كتابدن يعنى مصحف شريفك يوزندن (ماؤكم غورا) آيتنى اوقودى مفهومى ومضمونى اولدركه حق تعالى بيورر چشمەدن آبى بغلرم (م ى آب را در غورها پنهان كنم * چشمەهارا خشك وخشكستان كنم * آبلرى يرك آلتلرندن پنهان ايلرم چشمەلرى خشك وخشكستان ايلرم (مثنوى) آب را در چشمه كى آرد دكر * جز من بى مثل بافضل وخطر * آبى چشمەيه غيرى كيم كتورر بن فضل وخطرله اولان بى مثلدن غيرى خطر عظمت معناسنەدر يعنى بن عظمتلو وفضيلتلو بى نظير اولان پادشاهدن غيرى صويى يكارلره كتورمكه كيم قادر اولور يعنى كيمسه قادر اولمز (فمن يأتيكم بماء معين آيتنك تفسيريدر (مثنوى) فلسفى ومنطقى مستهان * مى كذشت از سوى مكتب آن زمان * بر منطق علمنه منسوب خور وحقير فلسفى اول زمان مكتب جانبندن كچدى اول حينده كه مقرى بو آيت كريمەيى تلاوت ايلردى (مثنوى چونكه بشنيد آيت او از ناپسند * كفت آريم آب را ما با كلند * چونكه فلسفى بو آيت كريمەيى اشتدى اكا ناپسند اولديغندن ديدى بز صويى كلند ايله يرالتندن يوقارو كتوررز (مثنوى) ما بزخم بيل وتيزئ تبر * آب را آريم از پستى زبر * بز زخم بيل وبالتەنك حدت وتيزلكى ايله آبى آلچقدن يوقارو كتوررز يعنى قيولر قازوب يرك آلتندن صويى بولوب روى زمينه آنى حبل ودلو واسطه سيله اخراج ايلرز ديدى (مثنوى) شب بخفت وديد اويك شيرمرد * زد طبانچه هردو چشمش كور كرد * فلسفى اويخويه ياتدى واويودى ودوشنده اول فلسفى برشيرمرد كوردى فلسفى يه برطبانچه اوردى انك هرايكى كوزنى بيله كور ايلدى (مثنوى) كفت زين دوچشمۀ چشم اى شقى * با تبر نورى برآر ار صادقى * اول شيرمرد فلسفى يه ايتدى بو ايكى چشمك چشمەلرندن اى شقى تبرله آب نورى يوقارو كتور اكر سوزنده صادق ايسك يعنى چشملرك چشمەلرندن آب نورى اخراج ايليوب اكر سوزنده صادق ايسك كندونى بيناايله ديدى (مثنوى) روز برجست ودوچشمش كور ديد * نور فايض از دوچشمش نابديد * فلسفى صباح خوابدن صچرەدى وايكى كوزنى كوركوردى فايض وجارى اولان نور آنك ايكى چشمندن نابديد ومنعدم اولمش پس حضرت مولانا بو مناسبتله نياز ودعانك كاركير اولمسنه وقضا وبلايه فائده قيلمسنه شروع ايدوب بيوررلركه (مثنوى كر بناليدى ومستغفر شدى * نور رفته از كرم ظاهر شدى) اكر فلسفى مشرب ومنطقى مذهب ناله قيليدى ومستغفر اوليدى كتمش نور كرم الهيدن ظاهر اولوردى ويرينه كاوردى (مثنوى) ليك استغفار هم در دست نيست * ذوق توبه نقل هر سرمست نيست * لكن استغفار دخى الده دكلدر توفيق الهى يه موقوفدر انكچون ذوق توبه هر سرمستك نقلى دكلدر (مثنوى) نحسى اعمال وشومى جحود * راه توبه بر دل او بسته بود * محصل اعمالنك قباحتى وانكارينك شأمتى فلسفينك قلبى اوزره توبه يولنى باغلمش ايدى (مثنوى) دل بسختى همچو روى سنك كشت * چون شكافد توبه از ابهر كشت * كوكل مختلقده طاشك يوزى كبى اولدى توبه آنى زراعتدن اوترى نجه يارر (م ى چون شعيبى كوكه تا او از دعا * بهر كشتن خاك سازد كوه را * قنى برشعيب كبى كه تا او دعادن زراعتدن اوترى كوهى خاك دوزه يعنى حضرت شعيب پيغمبر عليه السلام كبى بركسه قنى كه او دعا وتضرع ايلمكدن اكمك وزراعت ايتمك ايچون خاك دوزه كوهى حضرت شعيب عليه السلامك معجزاتندن برى دخى بودركه ساكن اولدقلرى ديارك اطرافى سنكستان ايدى استديكه كندى مكانلرينه قريب يرده كشت وزراعت اوله پس برسنكستان طاغ

وارايدى جناب حقه دعا ايلديكه الهى بو سنكستانى خاكستان ايله تا زراعته صالح اوله وقوللرك اندن انتفاع قيله دعالرى مستجاب اولوب كوهى جناب حق اكا خاك ايلدى (مثنوى) از نياز واعتقاد آن خليل * كشت ممكن امر صعب ومستحيل * خليل عليه السلامك نياز واعتقادندن مشكل ومحال امر ممكن وآسان اولدى يعنى اول خليل عليه السلامك نيازندن وتصرف خدايه كمال اعتقادندن امر صعب ومستحيل كه آتش نمروددر ممكن ويسير كلزار بى نظير اولدى ويابانك قومنى حق تعالى آكا اون قيلدى (مثنوى) يابدر يوزۀ مقوقس از رسول * سنكلاخى مزرعى شد با اصول * ياخود حضرت رسول عليه السلامدن مقوقسك دريوزه وسؤالى ايله برطاشلق اصول ونظامله برمزرعه اولدى مقوقس بعضلر قولنده اسكندريه پادشاهى ايديكه حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم آنك استدعاسيله دعا ايليوب برسنكستان برلطيف خاك اولوب زراعته قابل اولدى وبعضيلر قولنده مقوقس اصحاب رسولدن بركسەنك اسميدركه فقير الحال وصاحب عيال بركسه ايدى بركوچك مزرعه سى وارايديكه اطرافى سنكلاخ ايدى بركون حضرت رسول عليه السلام اول جانبدن كذر قيلدقده مقوقس اول حضرتى كوروب اندن رجا وتمنا ايلديكه مزرعه سنك اطرافنده اولان سنكستان خاك اولوب زراعته صالح اوله پس حضرت مولانا بو آفاقده خاك اولان سنكلاخى انفسه آلوب بيورمشلرديكه بركوكلكه مختلقده سنك كبى اوله توبه آنى زراعت اخرويه ايچون نجه يارر واصلاح ايلر اكا برشعيب پيغمبر كبى مستجاب الدعوة بركسه كركدر اول كوه كبى اولان قلبى دعا ايله تخمه صالح ايليه وياخود مقوقس وار بر محمدى مشرب وارث حضرت رسولدن دريوزه والتماس ايليه كه سنكلاخ قلبى خاك پاك زراعت معنويه يه قابل اوله تا كم زمين وجودنده زراعت معنويه قيله واندن محصول آخروى آله ديمك اولور (مثنوى) همچنين برعكس آن انكار مرد * مس كند زر را وصلحى را نبرد * بو بچلين عكس اوزره اول مردك انكارى التونى باقر وتمام صلحى جنك ايلر يعنى منكرك عناد وانكارندن لطيف وحاصل اولمش مصالح منعكس وخراب اولور (مثنوى) كهرباى مسخ آمد اين دغا * خاك قابل را كند سنك وحصا * بو دغا مسخك كهرباسى كادى زراعت وشكوفه وميوه حاصل اولمغه قابل خاكى سنك وحصا ايلر يعنى برعكس انبيا واوليا كهرباى مسخ وكيمياى فسخ كادى بوازغون ويرامز كه خاك قابلى حجر وسنك ريزه ايلر (مثنوى) هردلى را سجده هم دستور نيست * مزد رحمت قسم هر مزدور نيست * هر بر كوكله سجده ونياز اتمكه هم اجازت يوقدر رحمت مزدى هر مزدورك نصيبى دكلدر يعنى هر اجير اولان وعبادتى برسبيل اجرت قيلان كمسەنك رحمت الهى مزدى نصيبى اولمز بلكه خدمتنده خالص اولنلرك وعبادتى برسبيل تضرع ونياز قيلنلرك نصيبى اولور (مثنوى) هين بپشت آن مكن جرم وكناه * كه كنم توبه درآيم در پناه * اكاه اول اكا اعتماد ايله ودايمله جرم وكناه ايلمه كه كناهدن توبه ايلرم پناهه كاورم يعنى كناهى ايشلدكدنصكره توبه قيلورم حضرت حقه صغنوب تائب اولورم ديمك خاطره سنه اعتماد واستناد ايليوب كناهه شروع قيلمه (مثنوى) مى بايد تاب وآبى توبه را * شرط شد برق وسحابى توبه را * توبه يه برآب وتاب كركدر يعنى كوز ياشى ودرون آتشى لازمدركه حق روضۀ درون منبت ازهار اسرار بى چون اوله بر برق وسحاب توبه يه شرط اولدى نته كم فصل بهارده كلستانك تازه اولمسنه برق وسحاب شرط اولدى برقدن مقصود آه آتشبار وسحابدن مقصود كثرت بكادر (مثنوى) آتش وآبى بايد ميوه را * واجب آيد ابر وبرق اين شيوه را * ميوه يه برآتش وآب كرك تا پخته وشيرين اوله بو شيوه يه سحاب وبرق واجب كاور (مثنوى) تا نباشد برق دل وابر دوچشم * كى نشيند آتش تهديد وخشم * مادامكه كوكل برقى وايكى كوز بلودى اولميه يعنى سوزش سينه وسرشك ديده اولميه حضرت خدانك تهديد وغضبى آتشى قچن ساكن اولور (مثنوى) كى برويد سبزۀ ذوق وصال * كى بجوشد چشمەها از آب زلال * قلبده وصال الهى ذوقنك سبزه سى قچن بيتر آب زلالدن چشمەلر قچن قاينار يعنى قچن بيتر دل روضه سنده وصال ذوقنك سبزه سى قچن جوشه كاور آب زلالدن حكم ومعارف چشمەلرى (مثنوى كى كلستان راز كويد با چمن * كى بنفشه عهد بندد با سمن * كلستان چمنه قچن راز دير بنفشه سمنله قچن عهد بغلر يعنى اكر آفاقده برق وباران اولمسه قچن كلستان چمنه راز سويلردى يعنى باطننده مضمر ومستتر اولان لطافت وطراوتنى چمنه اظهار وابراز مى ايلردى كذلك انفسده دخى اكر سرشك ديده وآتش سينه اولمسه قچن كلستان دل راز سويلر واظهار اسرار ايلرانده حاصل اولان چمن انديشه وافكاره وآفاقده قچن بنفشه عهد بغلردى سمنله يعنى قچن باغلرده سمنله ارتباط واجتماع ايلردى وباغ دلده قچن بنفشۀ افكار سمن انوار الهى ايله عهد وپيوند ايلردى (مثنوى) كى چنارى كف كشايد در دعا * كى درختى سرفشاند در هوا * بر چنار قچن دعايه ال آچاردى بر درخت هواده قچن باش سلكردى يعنى اكر برق تابان اولمسه آفاقده چنار كفن دعايه مى آچاردى واكر باران اشك وآه سوزان

اولمسه برکسه چن ذوق وشوق الن دعایه آچاردی وآفاقده چن بردرخت هوایه سرفشان اولوردی وانفسده چن
درخت عقل وقلب هوای یاره سرافشان اولوردی (م ی) کی شکوفه آستین پرنثار * برفشاندن کیرد ایام بهار) شکوفه
نثارله پریکنی بهارایامی چن صاچوق طوتار یعنی آفاقده چن شکوفه آستین پرنثارن صاچقلغه طوتاردی ایام بهارده
انفسده دخی شکوفهای روضهٔ دل یعنی معانی ومعارف آستین لسان پرنثاری صاچقلق اوزره طوتاردی بهار
روحانیت ایامنده (مثنوی) کی فروزد لاله رارخ همچو خون * کی کل از کیسه درارد زر برون * لاله نك رخی چن
خون کبی شعله لنور کل کیسه دن زرنی چن طشره کتورر یعنی آفاقده چن لاله نك یوزی خون کبی فروزنده اولوردی
وچن کل درونده اولان زردن برون قیلوردی وکشاده اولوردی وانفسده دخی چن لالهٔ قلب صنوبری نورالهیله ونار
شوق ربانیله فروزنده رخ اولوردی خون کبی وچن عقل کل روح منتشر ومنفتح اولوب کیسهٔ تندن درونده مستور
اولان زرمعنایی برون ایلردی (مثنوی) کی بیاید بلبل وکل بو کند * کی چو طالب فاخته کوکو کند * بلبل چن کلور
وکل قوقلردی وچن اوکیك طالب کبی کوکو دیردی وانفسده دخی اکرباران اشك وآه سوزان اولمسه چن
بلبل روح کل مقصودی استشمام ایلر وفاختهٔ عقل مطلوبی چن بوقلر وقنی دیو سویلردی (مثنوی
کی بکوید لك لك آن لك لك بجان * لك چه باشد ملك تست ای مستعان * اول لك لك جانله چن لك لك دیر یعنی اون
سکز بیك عالم سنك ملککدر وسکا مخصوصدر ای مستعان لك چه باشد سؤالدر ملك تست ای مستعان آنك
جوابیدر یعنی چن لك لك اول لك لك دیمکی جانله سویلردی لك نه دیمك اولدی (لك الملك لك الحمد) لك العز لك العلیا * لك
المنه لك القدره) لك اللطف لك الاعطا) نته کم حضرت مولانا برغزللرنده بیوررلر شیخ مرغ نست لك لك لك الکش دانی
که چیست * حمد لك والامر لك والملك لك یا مستعان * ولکلکان طریقت ومشایخ عالی رتبت دخی روضهٔ دلده
اطاقت بولدقده واشیانهٔ مرتبهٔ توحیدی کندیلره مقام اتخاذ قیلدقده (لك الملك لك الاملاك) لك الفلك لك الافلاك)
دوجمیع اشیایی واکوانی اکا تخصیص ایدرلر (مثنوی) کی نماید خاك اسرار ضمیر * کی شود چون آسمان بستان منیر
مستور اولان اسراری خاك بدن چن کوسترر بستان کوناکون انوار وازهار واثمارله آسمان کبی چن روشن اولور یعنی
چن خاك بدن اسرار ضمیرنی کوسترر وبستان جنان آسمان کبی چن نجوم علوم وفهوم له منور ومزین اولوردی (م ی
از کجا آورده اندان حلها * من کریم من رحیم کلها * اول حله لرکه بوستان وکلستان کیمشدر قندن کتورمشلردر
حله لرك جمعسی کریمدن ورحیمدن کتورمشلردر وانفسده اولان اشیادن کتوردیلر بو حلل ولطافتی کاینسی کریم
ورحیم اولان اللهدن کتوردیلر پس (فانظر الی آثار رحمة الله کیف یحیی الارض بعد موتها) فحواسنجه نظر ایله رحمت
اللهیه که اول آفاق وانفسده اولان بهار وازهاردر آفاقده نه حالله ارض یابسی احیا ایلدی وانفسده نه کیفیتله قلب
مرده یی زنده ایلدی (ان ذلك لمحیی الموتی) تحقیقا اول الله صورتا ومعنا موتایی احیا ایلرکه اول هرشیئ اوزره قادر
مطلقدر (م ی) آن شود شاد از نشان کو دید شاه * چون ندید او را نباشد انتباه * اول کمسه شاد اولور نشاندنکه اول
کمسه شاهی کوردی یعنی اول کمسه بو دنیاده نشان الهی کورمکدن وآثار شاهی مشاهده قیلمقدن شاد اولورکه اول
روز الستده الست بربکم) دیدکده شاه حقیقی کوروب بلی دیدی چونکم اول کونده شاه حقیقی کورمدی بونده
اکا انتباه واکاهلق اولمز (مثنوی) روح انکس کو بهنکام الست * دید رب خویش وشد بیخویش ومست * اول
کمسه نك روحیکه (الست بربکم) وقتنده کندینك ربیسنی کوردی وبیخویش ومست اولدی یعنی اول کمسه نك
روحیکه هنکام الستده کندی ربیسن کوردی وآشنا اولدی اول کمسه درکه بو کون کوردی وبیلدی واقرار قیلدی
وبیخویش ومست اولدی بیت او کون کورن دررو کون کورنلر یارنی ای دل * بو کون یاری کورمزسه اولور
یارین ایشی مشکل (مثنوی) اوشناسد بوی می کومی بخورد * چون نه خورد اومی چه داند بوی کرد * مثلا
شرابك رایحه سنی اول کمسه آکارکه اول کمسه شراب ایچدی اول کمسه چونکه شراب ایچمدی بوی ایلمکی نه بیلور
(مثنوی) زانکه حکمت همچو ناقهٔ ضاله است * همچو دلاله شهان را داله است * زیرا که حکمت ناقهٔ ضاله کبیدر
دلاله کبی شاهلره دلالت ایدیجیدر یعنی دلاله بعض کمسه نك پادشاهله ملاقی اولمسنه سبب ورهبر اولدیغی کبی حکمت
دخی قرب ووصال الهی یه سبب اولور یعنی (الحکمة ضالة الحکیم فحیث وجدها فهو احق بها) حدیثنك مقتضاسنجه
حکمت وعلوم ومعرفت ناقهٔ ضاله کبیدر ازلده مالك اولوب وبو بدن عالمنه کلوب واسطه سیله انی بوقلیوب بعده
جست وجو ایله انی بولدقده کندینك ضاله سی ایدوکنه موقن اولور واول حکمت شول دلاله کبیدرکه اسرار نهانه وعالم
کن فکانه داله ومرشد در روز الستده خدا ایله اشنا اولوب واندن علم وحکمت آلوب بعده بو عالمه کلمك ایله آنی
بوقلیوب صکره آنی بولمنك مثالی اولدرکه (مثنوی) تو ببینی خواب در یك خوشلقا * کودهد وعده نشانی مر ترا *

مثلا عالم رؤیاده خوش لقا وخوب دیدار بر کمسه کورسك درخواب تقدیرنده درکه اول خوش لقا سکا بر نشان
وعده سی ویرسه بویله دیو (م ی) که مراد تو شود وینك نشان * که به پیش آید ترا فردا فلان * که سنك مرادك حاصل اولور
واشته نشانکه یارن فلان کمسه سنك اوکنه کلور (مثنوی) یك نشانی آنکه او باشد سوار * یك نشانی که ترا کیرد کنار
بر نشان دخی اولدرکه یولده سکا ملاقات ایدن سوار اوله پیاده اولمیه وبر نشان دخی اولدرکه سنی کنارنده طوته (م ی)
یك نشانی که بخندد پیش تو * یك نشان که دست بندد پیش تو * بر نشان دخی بو که اول سوارسنك اوکنده کوله
بر نشان دخی بو که اوکنده ال بغلیه (مثنوی) یك نشانی آنکه این خواب ازهوس * چون شود فردا نکویی پیش کس
بر نشان دخی اولدرکه بو خوابی هوسدن چونکم یارن اوله کمسه نك قتنده سویلمیه سن یعنی بر نشان آخر دخی
اولدرکه اول خوابی کمال هوسندن چونکم فردا اوله کمسه نك اوکنده آنی سویلمکه قادر اولمیه سن (م ی) زان نشان
با والد یحیی بکفت * که نیایی تا سه روز اصلا بکفت * تا سه شب خامش کن از نیك وبدت * این نشان باشد که
یحیی آیدت * اول نشاندن الله تبارك وتعالی والد یحیی پیغمبره یعنی حضرت زکریا علیهما السلامه دیدیکه یا زکریا
اوچ کونه دکین اصلا کفت وکویه کلمیه سن اوچ کیجه یه دکین کندیکی نیك وبددن خاموش ایله بو نشاندنکه سکا
یحیی کلور یعنی مع قدرتك علی التکلم تا اوچ کیجه خاموش اوله سن نیك وبددن بو نشان اولدیکه سکا یحیی کله ودنیایه
طوغه بو کلامك اصل ومأخذی اولدرکه حضرت زکریا علیه السلام جناب خدایه دعا ایدوب دیدیکه (رب هب لی
من لدنك ذریة طیبة انك سمیع الدعاء) پس ملائکه اکا ندا ایلدیلر اول زکریا محرابده نماز قیلردی قائم اولدیغی حالده
دیدیلرکه یا زکریا الله تعالی سکا یحیی پیغمبری تبشیر ایلر اول یحیی عیسایی مصدق اولدیغی حالده وسید وحصور
وصالحین زمره سندن نبی اولدیغی حالده پس علی طریق الاستبعاد دیدیکه الهی بنم نه حالده غلامم اولورکه بکا قوجه لق
یتشدی وخاتونم عاقردر پس ملکلر دیدیلر الله تعالی دیلدیکن ایشلر وقادردر (قال رب اجعل لی آیة) حضرت زکریا
دیدیکه ای ربم بنم ایچون بر علامت قیل تا اول علامتله انك رحمه دوشدیکنه وحملنه عارف اولم واداء شکره
مشغول اولوب نزع مشقت انتظار قیلم (قال آیتك ان لا تکلم الناس ثلثة ایام الا رمزا) حضرت خدا اکا دیدیکه
سکا آیت ونشان اولدرکه ناسه اوچ کون سویلمکه قادر اولمیه سن لکن رمزله سویلیه سن یعنی یا باشله یا قاشله
اشارت ایلیه سن اصحاب توحیده دخی ولد معنوینك ظهورینه علامت ناسه اندن تکلم ایلمکه قادر اولمسیدر
مکرکه رمز واشارتله اما بعد ایام وزمان اندن تعبیر وتکلم ایلمکه اجازت اوله وتعبیر ما فی الضمیره سالك قدرت بوله
لسان اندن عقده حل اولور وناسدن طالب اولنلره آنی تقریر وتبشیر قیلور (مثنوی) دم مزن سه روز اندر کفت وکو *
کین سکوتست آیت مقصود تو * کفت وکوده اوچ کون دم اورمه زیرا سنك مقصودکه آیت وعلامت بو سکوتدر
یعنی اول واقعه ده کوردیکك خوشلقا سکا دیسه که سن دخی والد یحیی کبی کفت وکویه اوچ کون دم اورمه بو سکوت
سنك علامت حصول مقصودکدر (مثنوی) هین میاور این نشانی را بکفت * وین سخن را دار اندر دل نهفت * اکاه
اول بو نشانی سن کفته کتورمه وبو سوزی قلبکده مستور وپنهان طوت یعنی اکاه اول بو سکا دیدیکم نشانی کفته
کتورمه بو سوزلری قلبکده کزلو طوت دیسه (م ی) این نشانها کویدش همچون شکر * این چه باشد صد نشانی دکر
بو نشانلری اول خوشلقا خوابده اول کمسه یه شکر کبی سویلسه بو قدر ندر بلکه صد بونك کبی نشانلر دیسه
(مثنوی) این نشان آن بود کان ملك وجاه * که همی جویی بیابی از اله * بو نشان اول اولورکه ملك وجاهی که بیابی
خدای تعالیدن طلب ایلرسن پیابی پاء فارسیله اولمیوب باء عربیله اولسه دخی جائزدر بو تقدیر اوزره معنی بو اول نشان
اولورکه ملك وجاهك آن وحصولنی خدای تعالیدن دائم دیلرسن وبولورسن مصرع اولده نشانك نونی ساکن
انك نونی مکسور اولوب ملك وجاهده آن ساکن اوقنقده جائزدر وبرعکس نشانك نونی ساکن انك نونی مکسور اولوب
ملکه مضاف اولمق دخی جائزدر زیرا معنی ملك وجاهك آن وحصولنی خدادن دیلرسن بولورسن دیمك اولور (مثنوی)
آنکه می کریی زشبهای دراز * وانکه می سوزی سحرکه در نیاز * اولکه اوزون کیجه لرکه اغلرسن یعنی اول نشاندرکه
اغلرسن اوزون کیجه لرده ودخی اولکه سحر وقتی نیاز وتضرع عده یانارسن (مثنوی) وانکه بی آن روز تو تاریك شد * همچو
دوکی کردنت باریك شد * واول نشانکه اول نشانسز سنك کوندزن تاریك ومظلم اولدی بردوك کبی سنك بوینك اینجه
اولدی (م ی) وانچه دادی هرچه داری در زکات * چون زکات پاکبازان رختهات * واول نشاندرکه ویردك هرنه که
طوترسك زکات وقتنده پاکبازان طریقت ومجردان حقیقتك زکاتی وقتنده رختلرینی یعنی جمیع مالك اولدقلری
شیلرینی فی سبیل الله نیجه بذل ایدرلرسه سن دخی آنلر کبی زکات وقتنده هرنه طوترسك بذل ایلرسن (مثنوی)
رختهادادی وخواب ورنك رو * سرفدا کردی وکشتی همچو مو * اسبابنی وخوابنی ویوزك رنکنی ویردك باشکی

فدا ایلدك وموی کبی ضعیف ونحیف اولدك (مثنوی) چند در آتش نشستی همچو عود * چند پیش تیغ رفتی همچو
خود * نیجه کره عود کبی آتش هجرانده اوتوردك ونیجه کره توغلغه کبی تیغ بلانك اوکنه کتدك (مثنوی) زینچنین
بیچارکیها صد هزار * خوی عشاقست وناید در شمار * یوز بیك بو نجلین بیچاره لکلردن عشاقك خویدر که حساب
وشماره کلمز (مثنوی) چونکه شب این خواب دیدی روز شد * از امیدش روز تو پیروز شد * نتیجهٔ مقدمات مذکوره
ومحصول کلمات مزبوره بو بیتدر مع مابعده یعنی چونکم کیجه بو کونه خوابی کوردك کوندز اولدی اول وعده ورؤیانك
امیدندن سنك روزك پیروز ومظفر اولدی (مثنوی) چشم کردان کردهٔ برچپ وراست * کان نشان وآن
علامتها کجاست * چپ وراسته چشمکی کردان ایلمش سن بو امیدله که اول نشان واول علامتلر قنده در نشاندن مراد
سوار وعلامتلردن مراد سواردن ظاهر اوله جق حالاتدر (م ی) بر مثال برك میلرزی که وای * کر رود روز ونشان
ناید بجای * یپراق کبی دترسن زیاده اضطراب وغمکدن بویله دیو که وای اکر روز کیده ونشان برنه کلیه یعنی سوار
ظاهر اولمیوب شب ایرشه بنم حالم نیجه اولور (م ی) می دوی در کوی وبازار وسرا) چون کسی کوکم کند کوساله را) محله
وبازارده وسرایده یلرسن شول کسه کبی که اول کسه یتوره کوساله سنی یعنی بوزاغوسن یتورن کسه کبی بو نشانك
ظهورنی جست وجو یه باشلرسن حتی سنك جدله طلبك کورن کسه لر سکا دیرلر که (مثنوی) خواجه خیرست
این دوادو چیستت * کم شده اینجا که داری کیستت * ای خواجه خیرمیدر سکا بوتك وبوندر بو هم وجه درای خواجه
خیر اوله سکا بو یلمك ندر بو محلده کم شده یعنی طوترسن اوکیدر (مثنوی) کو بیش خیرست لیکن خیر من * کس نشاید
که بداند غیر من * سن افشای راز ایتمیوب اکا دیرسنکه خیردر لیکن بکا خیردر لایق دکلدر که بونی بندن غیری بیله
(م ی) کر بکویم یك نشانم فوت شد * چون نشان شد فوت وقت موت شد * بنکری در روی هر مرد سوار * کو بدت
منکر مرادیوانه وار * سنك حالندن سؤال ایدن ومطلوبك ندر دین کسه یه دیرسنکه اکر سکا بر نشان سویلیم وکندمی
نشان سویلمکه مشغول ایلیم بر نشان وعلامتم فوت اولدی وقت موت اولدی زیرا بو مقصودك حصولنك نشاندن
بری سویلمکدر چونکم نشان فوت اولدی وموت وقتی اولدی یعنی چونکم نشانم فوت اوله وقت موت معنوی
وقلبی اولدی زیرا علامت حصول مقصود عاشقه حیات منزله سنده وفوت علامت حصول مراد موت مشابه سنده در
هر سوار مردك یوزینه نظر ایلرسن اول سوار سکا دیرکه بکا دیوانه کبی نظر ایلمه یعنی سن هر مرد سوارك یوزینه
جد ودقتله نظر قیلورسن عالم خوابده مبشر اولان سوار بلکه بو اوله دیو اول دخی سنك کمال دقت وغایت امعانکدن
جنون شائبه سی توهم ایدوب بکا دیوانه لر کبی نظر ایتمه در یعنی سکا عالم السنده تبشیر اولنان سوار اسب همتی
وفارس میدان حکمت ومعرفتی تفحص وتجسسه شروع ایلدکده سوار میدان طریقت اولان کسه لر شکلنده بعض
کسه یی کوروب آنی سکا عالم السنده مبشر اولان کسه بو می اوله دیو بغایت جست وجو قیلدقده مشرب عشاقدن
بی خبر واحوال مشتاقدن بی علم وبی هنر اولان علما ومشایخ عاشقك شدتله اولان طلبنی ودقتله ایلدیکی نظرنی
جنونه حمل ایدوب بویله دیوانه وار نظر ایتمه وبو جنون یولنه کتمه دیو سوز سویلرلر (مثنوی) کوییش من صاحبی کم
کرده ام * رو بجست وجوی او آورده ام * سن دخی ای عاشق بو کونه کسه یه لسان حالله ویا لسان قالله دیرسن ای
سوارینك کردار بن بر مصاحب یارکم ایلدم یوزمی انك جست وجوینه کتوردم (مثنوی) دولتت پاینده بادای
سوار * رحم کن بر عاشقان معذور دار * ای سوار سنك دولتك پاینده وباقی اولسون عاشقلر اوزره رحم ایله انلری معذور
طوت یعنی ای سوار اسب شریعت سنك دخی دولتك پاینده اولسون عاشقلره رحم ایله وانلری معذور طوت (مثنوی)
چون طلب کردی بجد آمد نظر * جد خطا نکند چنین آمد خبر * والحاصل چونکم طلب ایلدك شول مرتبه که
نظرك جده کلدی ونظاره قیلمك سعی وکوشش مرتبه سنه یتشدی بجد آمده متعلق اولور جد وسعی خطا ایلمز خبر
رسول علیه السلام بویله کلدی (کما قال النبی صلی الله علیه وسلم من طلب وجد وجد ومن قرع الباب ولج ولج (مثنوی
نا کهان آمد سواری نیك بخت * پس کرفت اندر کنارت سخت سخت * وحاصل کلام اول منامده موعود اولان
بر نیکبخت سوار ناکهان کلدی پس اول سوار سنی کنارنده محکم طوتدی یعنی سنی محکم در اغوش ایدوب تمام
اشنالق ایلدی (مثنوی) توشدی بیهوش وافتادی بطاق * بی خبر کفت اینت سالوس ونفاق * سن اول موعود
اولان شخصك مشهود اولمسی وظهوره کلمسنك ذوقندن بیهوش اولدك واخوان ویاراندن تك دوشدك بو هم وجهدر
انك ملاقاتنك شوقندن بیهوش اولدك وبی طاقت اولوب ارقه لك اوزره دوشدك طاق بونده بو تقدیرجه ارقه اوزره دشمك
معناسنه استعمال اولنور سنك بو حالندن بی خبر اولان غافل سنك حقنده دایدی اشته سکا ریا ونفاق یعنی سنك
بو حالکی ریا ونفاق وحیله یه حمل ایلر (م ی) او چه می بیند درواین شور چیست * او نداند کان نشان وصل کیست

اول بی خبرنه بیلور که اول بیهوش دوشن کسه ده بو شور وبیهوشلق ندر اول بی خبر بیلمز که اول مشاهده اولنان
حالات کیمك وصلنك نشانیدر بو هم وجهدر اول بی خبردیرکه اول فلان کسه یه مرید اولان نه کورر وآنده بو شور
وشغب ندر اول بی خبر بیلمز که بو نه کسه نك وصلنك نشانیدر (مثنوی) این نشان در حق او باشد که دید * آن دکر را کی
نشان آید بدید * بو نشان اول کسه نك حقنده اولور که اول کسه کوردی اول غیریسنه نشان نیچون ظاهر کلور یعنی
بو نشان وعلایم اول مریدك حقنده در که مرادنی خواب السنده کوردی (فما تعارف منها ائتلف) فحواسنجه
بو عالمده الفت ومحبت ایلدی پس اول عالمده تا کرایلین کسه یه بو عالمده نیچون نشان بدید اولور (مثنوی) هر زمان
ازوی نشانی می رسد * شخص را جانی بجانی می رسد * ماهی بیچاره را پیش آمد آب * این نشانها تلك آیات
الکتاب * هر زمان اول عالمده آشنا اولدیغی وبلی دیوب اقرار ایتدیکی ربیسندن آکا بر نوع نشان یتشور وشخص
معهودك کویا جانه برجان یتشور وبر حیات آخری جانه منضم اولوب یتشور بیچاره ماهینك اوکنه آب کلدی یعنی
طالب آواره بی آب قالمش بر ماهی بی چاره کبی ایکن ماهی بیچاره نك کویا اوکنه صو کلدی بو نشانلر که آفاق
وانفسده نمایان وعیان اولور اول کتاب معهودك آیاتیدر که مراد لوح محفوظدر (مثنوی) پس نشانها که اندر
انبیاست * خاص آن جان را بود کو آشناست * پس شول نشانلر که انبیا علیهم السلامده در اول جانه مخصوصدر که
اول جان حضرت خدانك آشناسیدر که عالم الهیده واقع اولمشدر پس سموات وارضده وآفاق وانفسده هر نقدر
آیات وار ایسه اللهه آشنا اولان جان ایچوندر غیریلر بو آیاتدن خبردار اوله میوب اعراض ایدرلر (کما قال الله تعالی
(وکاین من آیة) ای من علامة ودلالة علی الله وصفاته وتوحیده (فی السموات والارض یمرون علیها) ای علی الارض
او علی الآیات ویشاهدونها (وهم عنها معرضون) ای لا یعتبرون بها (بو دنیاده آیات خدایی بیلان عالم السنده خدایله
آشنا اولنلردر واندن اعراض قیلان خدادن بی خبر قلانلردر پس با عربیله اولسه دخی جائزدر بو تقدیر اوزره معنی چوق
ایات ونشانلر که انبیای عظام علیهم السلامده واردر اول جانلره مخصوصدر که عالم ارواحده انبیا ایله آشنا دردیمك اولور
(مثنوی) این سخن ناقص بماند وبی قرار * دل ندارم بی دلم معذور دار * بو سوز ناقص وبی قرار قالدی کوکل طوتمزم
عاشق بی دلم معذور طوت یعنی بو آیات وعلامات سوزی ناقص قالدی وقرارسز اولدی کوکل الده دکلدر بی دل
وبی اختیارم معذور طوت فرضا بو آیات ونشانلر سوزی ناقص قالمسون وتمام اولسون دینلسه وتقریر وتفسیره
شروع قیلنسه ینه ممکن دکلدر (مثنوی) ذرهای ریك را تو ان شمرد * خاصه انکو عشق ازوی عقل برد * زیرا
بر کسه قومك ذره لرنی صایغه قادر دکلدر خصوصا اول کسه که عشق الهی اول کسه دن عقل ایلتدی وآنی دیوانه
ایلدی بعض نسخه ده مصرع اول بویله در (ذرهارا کی تواند کس شمرد) بر کسه ذره لری صایمغه نیچون قادر اولور یعنی
هر بر ذره که آیات اللهدن بر آیتدر (وفی کل شیء له آیة) فحواسنجه ذره لری نیچون بر کسه صایمغه قادر اولور علی
الخصوص اول کسه که عشق اندن عقلی کیدردی اول بی عقل اولان عاشق بو قدر ذراتی نیجه احصا ایدر (مثنوی)
می شمارم برکهای باغ را * می شمارم بانك کبك وزاغ را * بو بیت استفهامدر یعنی صایرمیم وصایمغه قادر
اولورمیم باغك یپراقلرینك هر برقی معرفت کرد کاره بر دفتردر کبك وزاغك بانکنی صایرمیم یعنی بانك زاغ
وکبکك که هر بری آیات خدادن بر آیت اکبردر یعنی شماره کلمز وآنی احصایه کسه قادر اولمز (م ی) در شمار اندر نیاید
لیك من * می شمارم بهر رشد ممتحن * بو مذکورات شمار وحسابه کلمز لیکن بن ممتحنك رشدندن اوتری صایرم یعنی
ما لا یدرك کله لا یترك کله) کلامنك مقتضاسنجه ممتحن اولان کسه لرك ارشادی ایچون ممکن اولدیغی مرتبه صایرم
وتعبیر وتقریر ایلرم (مثنوی) نحس کیوان یا که سعد مشتری * ناید اندر حصر کرچه بشمری * مثلا کیوانك
نحسی یا که مشترینك سعدی یعنی زحل یلدزنك نحوستی ومشتری یلدزنك سعادتی کیواندن مراد زحلدر که زیاده
نحوست اوزره در حصر وحسابه کلمز اکرچه صایه سن یعنی زحلك نحوستنه ومشترینك سعادتنه غایت ونهایت
یوقدر (مثنوی) لیك هم بعضی ازین هردو اثر * شرح باید کرد یعنی نفع وضر * لیکن بو هر ایکی اثردن مقدارینی
شرح ایلمك کرك یعنی اول ایکی کوکبك بریکه نفع وبری ضرر ویریجیدر انلرك نفع وضررنی بیان ایلمك کرکدر (مثنوی
تا شود معلوم آثار قضا * شمهٔ مر اهل سعد ونحس را * تا آثار قضانك برشمه سی سعادت اهلنه ونحوست اهلنه
معلوم اوله بو هم وجهدر تا کم معلوم اوله آثار قضادن برشمه اهل نحس وسعد اولان کسه لره ذوات نجومده موضع
آثار قضادن برشمه اولدرکه اول کسه که لوح قضاده اهل سعادت اوله انك طالعی مشتری اولور (مثنوی) طالع
انکس که باشد مشتری * شاد کردد از نشاط وسروری * اول کسه نك طالعیکه مشتری اوله سرور وسرورلکدن
شاد ومسرور اولور (مثنوی) وان کرا طالع زحل از هر شرور * احتیاطش لازم آید در امور * واول کسه نك که

طالعی زحل اوله جمیع شرلردن امور واحوالده اکا احتیاط لازم کاور (مثنوی) کر بکویم آن زحل استاره را *
ز آتشش سوزد مران بیچاره را * اکر اول زحل استاره اولان کسه یه بویله سم اول زحلك آتش نحوستندن یقاردی
تحقیقا اول بیچاره‌یی لیکن انك آتش قهر ونحوستندن سویله مزم واسان وجنانمی اللهك ذکرندن غیری یه صرف
ایلمزم بعض نسخه‌ده کر بکویم محلنه کرنکویم واقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره معنی دیمك اولورکه اکر اول زحل استاره لویه
زحلك نحوستنی دیمم اول بیچاره‌یی زحل نحوست ونکبت اتشندن یقار پس لازمدرکه اکا تنبیه ایدم تا که اول
بیچاره متنبه اولوب ذکر الله‌یه مشغول اوله (مثنوی) اذکروا الله شاه مادستور داد * اندر آتش دید مارا نور داد *
الله تبارك وتعالی کلام مجیدنده امر ایدوب بیوردیکه (یا ایها الذین امنوا اذکروا الله ذکرا کثیرا وسبحوه بکرة واصیلا
هو الذی یصلی علیکم وملائکته لیخرجکم من الظلمات الی النور وکان بالمؤمنین رحیما) پس ای زحل استاره لو اولان
مؤمنلر وای آتش طبیعتده وظلمت بشریتده قلان مسلملر هر حالده اللهی ذکر ایلك بزم شاهمز کندویی ذکر ایلمکه
دستور ویردی آنك ذکری نور وغیرك ذکری ظلمتدر وانك ذکری ضیای درون افروز زحل ومشترینك ذکری آنك
ذکری قتنده آتش عالمسوزدر پس بزی اول خدا آتشده کوردی بزه نور ویردی یعنی بزی اول خدا آتش ذکرماسوا
ونار جهل وعماده کوردی لطف وکرمندن بزه نور ویردی وبزی ظلمات جهل وغفلتدن اخراج ایدوب مرتبهٔ نورانیته
وعالم وحدانیته ایرکوردی (م ی) کفت اکرچه پاکم از ذکر شما * نیست لایق مر مرا تصویرها * بزم شاهمز اکرچه
بن سزك ذکریکزدن پاکم دیدی تحقیقا بکا تصویرلر لایق دکلدر یعنی جناب حق جل شانه بیوردیکه قوللرم اکرچه
بن پاك ومنزهم سزك ذکریکزدن لیکن کندیکزه نفع وتطهیر ایچون بنی بلا تصور ذکر ایلمکدن خالی اولمك تحقیقا بنم
جناب مقدسمه تصویرلر لایق دکلدر (مثنوی) لیك هرکز مست تصویر وخیال * در نیابد ذات مارا بی مثال * لیکن
تصویر وخیاله مست ومفتون اولان کمسه هرکز بزم ذاتمزی مثال وتمثیلسز اکلمز یعنی مست تصویر وخیال اولان
کمسه‌لر هرکز بزم ذات بیچون ونمزی مثالسز اکلمز وادراك ایلمز انلره تفهیم ایچون تصویر وتمثیل جائزدر (مثنوی)
ذکر جسمانه خیال ناقصست * وصف شاهانه از آنها خالصست * محصل جسمانه ذکر ناقصك خیالیدر فهم
وادراکده قاصر اولان کمسه‌لر جسمانه تمثیل وتصویر طریقیله فهم ایدرلر پادشاهانه وصف بو جسمانی حالاتدن
خالص وپاکدر بو هم وجهدر ذکر جسمانی یعنی جسمه مناسب صفتلرله ذکر قیلمق خیال ناقصدر وصف شاهانه
اوصاف جسمانیه‌دن خالصدر (مثنوی) شاه را کوید کسی جولاه نیست * این چه مدحست این مکر اکاه نیست *
پادشاهه مدح قصد ایتدکده بر کمسه سویلر جولاه دکلدر بو هم وجهدر بر کمسه نته کم موسی علیه السلام زماننده
اولان شبان کبی اوصاف جسمانیه ایله جناب حقدن اکاه بر کمسه پادشاهه جلاح وحجام دکلدر دیر بونه مدحدر
بو کمسه مکر پادشاهدن اکاه دکلدر اکاه دکل ایکن کندی اعتقادی واستعدادنه مناسب حضرت خدایی توصیف
ایدوب ذکر ایلدی اکر بو راده بر سؤال لازم کاورسه که اوصاف جسمانیه ایله حضرت حق لسان شارع خود
توصیف ایلدی مثلا دست وپا وعرش استوا اوزره کبی پس نه وجهله اوصاف جسمانیه اکا نالایق اولور جواب اولدرکه
اولا توصیف خدا توقیفیدر یعنی شارعك توصیف ایلمسنه موقوفدر ثانیا لسان شرعده واقع اولان اوصاف جسمانیه
متشابهاتدندر پس بو کونه توصیف وتعریفدن موصوفك ذاتی صفات جسمانیه ایله متصف اولمق لازم کلمز زیرا
حضرت حقك جل شانه یدی واردر لکن کندی ذاتنه مناسب انسانده اولان ید کبی دکلدر وکذلك سمع وبصری
وسائر صفات علیه‌سی واردر پس بو توصیف مجسمه ومشبهه‌نك توصیف وتعریفندن واعتقادندن دوردر بو محلده
مذموم اولان انلرك اوصاف جسمانیه ایله توصیف قیلدقلریدر نته کم حضرت موسی شبانك بو کونه توصیف وذکرنی
رد ایدوب ذم ایلدی (انکار کردن موسی علیه السلام بر مناجات شبان (مثنوی) دید موسی یك شبانی را براه * کو همی
کفت ای خدا وای اله * حضرت موسی علیه السلام یولده بر شبانی کوردی یعنی طور طاغنه کیدرکن یولده
بر چوبان کوردیکه اول چوبان ایدردی ای کریم وای اله بعض نسخه‌ده کو همی کفت ای کزینندهٔ اله واقع اولمشدر
بو تقدیر اوزره معنی اول چوبان دیردی ای بنده‌لرنی کزیده واصطفا ایلیجی اله (م ی) تو کجایی تا شوم من چاکرت * چارقت
دوزم کنم شانه سرت * سن قنده‌سن تا بن سنك چاکر وخدمتکارك اولم سنك چارقکی دیکم سنك باشکی طاره‌یم (م ی)
جامه ات شویم شپشها ات کشم * شیر پیشت آورم ای محتشم * سنك قفتانکی یویم سنك بتلریکی اولدورم ای
محتشم سنك اوکوکه سوت کتورم (م ی) دستکت بوسم بمالم پایکت * وقت خواب آید بروبم جایکت * سنك الجکزکی
اوپم سنك ایاجغکی اووم خواب وقتی که کاه سنك جای وخوابکاهکی سوپرم وپاك ایدم (مثنوی) ای فدای تو
همه بزهای من * ای بیادت هی هی وهیهای من * ای بنم دوکلی کچیلرم سکا فدا اولسون ای خدا سنك یادکله دربنم

هی هیم وهیهایم یعنی های وهوای ایلیوب فغان ایلدیکم سنك شوق ویادك واسطه‌سیله‌در (م ی) این نمط بیهوده می کفت
آن شبان * کفت موسی با کیست این ای فلان * اول چوبان بو اسلوب اوزره بیهوده وعبث سویلدی حضرت موسی
علیه السلام اکا ایتدی ای فلان چوبان بو سوزلر کیمه‌در (مثنوی) کفت با آن کس که مارا آفرید * این زمین وچرخ
از و آمد بدید * شبان حضرت موسایه ایتدی اول کسه‌یه‌درکه بزی یراتدی بو زمین وآسماندن ظهوره کلدی (ی)
کفت موسی های خیره سر شدی * خود مسلمان ناشده کافر شدی * حضرت موسی علیه السلام ایتدی های ای
شبان خیره سر ومجنون اولدك بعض نسخه‌ده بو مصرع کفت موسی های بس مدبر شدی واقع اولمشدر یعنی موسی
علیه السلام اکا ایتدی های زیاده مدبر اولدك خود مسلمان اولمش ایکن کافر اولدك (مثنوی) این چه ژاژست
این چه کفرست وفشار * پنبهٔ اندر دهان خود فشار * بونه هرزه‌در بونه کفردرونه باطل هذیان سوزدر کندی
دهانکه بر پنبه صوق تا اغزك بو کونه سوزی سویلمیه (مثنوی) کند کفر تو جهانرا کنده کرد * کفر تو دیبای دین را
ژنده کرد * سنك کفرکك قبیح رایحه‌سی جهانی قوقمش ایلدی سنك کفرك دینك دیباسنی اسکی وپاره پاره ایلدی (م ی)
چارق وپاتابه لایق مر تراست * آفتابی را چنینها کی رواست * چارق وپاتابه سکا لایقدر پاتابه شول صارغیدرکه
ایاقدن دیزه دك صارارلر بر آفتاب عظیم الشانه بونك کبیلر نچن روا وسزادر (م ی) کر نبندی زین سخن تو حلق را *
آتشی آید بسوزد خلق را * بو سوزدن اکر سن کلو ودهانکی بغلمیه‌سن آسماندن بر آتش کلور وخلقی یقار (مثنوی
آتشی کر نامدست این دود چیست * جان سیه کشته روان مردود چیست * اکر سکا قهر الهی آتشی معنا
کلمدیسه بو دهانکدن ظهور ایلین دخان کفر وعصیاندر جانك سیاه اولمش روانك مردوددر یعنی بو ظاهرده
اولان کفر وعصیان وبیهوده هذیان باطنده اولان نار قهرك علامت ودخانی وجانك سیاه اولمه‌سنك وروانك
مردود قالمه‌سنك آثار ونشانیدر (مثنوی) کر همی دانی که یزدان داورست * ژاژ وکستاخی ترا چون باورست *
اکر بیلور ایسك که یزدان عادل حاکمدر هرزه وکستاخلق سکا نیجه لایقدر یعنی حضرت حقك اکرسن داور اولدیغن
بیلیدك آنك حقنده بو کونه کلمات سویلمکدن محکم حذر قیلیدك (مثنوی) دوستی بی خرد خود دشمنیست * حق
تعالی زین چنین خدمت غنیست * عقلسزك دوستلغی خود دشمنلکدر حق تعالی حضرتلری بو نجلین خدمتدن
غنیدر (مثنوی) با که می کویی تو این با عم وخال * جسم وحاجت در صفات ذو الجلال * بو سوزلری ای چوبان سن
کیمه دیرسن عم وخالکه می دیرسن جلال صاحبی اولان خدانك صفاتنده جسم وحاجت می دیرسن حضرت
ذو الجلال والاکرام اولان خدا خود احتیاج وجسمانیتدن منزهدر (مثنوی) شیر او نوشد که در نشو ونماست * چارق او
پوشد که او محتاج پاست * سودی اول کمسه ایچرکه نشو ونماده‌در چارقی اول کمسه کیرکه اوپایه محتاجدر حضرت
حق خود بونلردن مستغنیدر (مثنوی) ور برای بنده‌است این کفت تو * آنکه حق کفت او منست ومن خود او * آنکه
کفت انی مرضت لم تعد * من شدم رنجور او تنها نشد * آنکه بی یسمع وبی یبصر شده‌ست * در حق آن بنده این هم
بیهده‌ست * حضرت موسی صلوات الله علی نبینا وعلیه شبانه دیدیکه ای شبان بو سنك سوزك فرضا اوکر بنده ایچون
ایسه اول بندهٔ خاصکه حضرت حق انك حقنده ایتدی اول بن درون خود اویم دیدی خلیفه مستخلفك عینی اولدیغنه
اشارتدر بو معنایه آیات واحادیثده دلائل قتی چوق واقع اولمش (کما قال الله تعالی فی حق نبیه ان الذین یبایعونك انما
یبایعون الله (وقال ایضا من یطع الرسول فقد اطاع الله (ولهذا قال الله تعالی وما رمیت اذ رمیت ولکن الله رمی (وقال
علیه السلام اشارة الی هذا المعنی من رأنی فقد رأی الحق) واول بنده‌درسکا دیدیکم که حق تعالی آنك شاننده (انی
مرضت لم تعدنی) دیدی یعنی اول الله دیدیکه بن خسته اولدم بنی عیادت ایتمدك بن رنجور اولدم اومریض تنها خسته
اولمدی (کما قال الله تعالی فی حدیثه القدسی یا ابن آدم مرضت) ای آدم اوغلی بن خسته اولدم فلم تعدنی بنی عیادت
ایلمدك (واستطعمتك فلم تطعمنی واستسقیتك فلم تسقنی) بن طعام استدم اطعام ایتمدك بن صو استدم اسقا ایتمدك
(قال یارب وکیف اعودك وانت رب العالمین قال الله تعالی اما علمت ان عبدی فلانا مرض فلم تعده اما علمت لو عدته
لوجدتنی عنده الی آخره) مشار قده مفصل حدیثدر وبو بنده‌دن مقصود اولدرکه بی یسمع وبی یبصر مرتبه‌سنك
صاحبی اولمشدر انك حقنده بیله بو کونه مقالات بیهوده‌در قنده قالدیکه حضرت حقك شان شریفنده اوله مشایخ
صوفیه بو مرتبه‌یه قرب نوافل دیرلرکه نچن عبد بر موجب حدیث قدسی (لا یزال العبد یتقرب الی بالنوافل حتی
احببته فاذا احببته کنت سمعه الذی یسمع به وبصره الذی یبصر به ویده التی یبطش بها) بو حدیث شریفك تفسیری
بشنجی جلدده عارف واصل سرخنده کلور قول خدمت نافله‌یه مداومت ایلسه بر مرتبه‌یه واصل اولورکه جناب
حق اکا محبت ایدر اول وقتده که جناب حق عبدنه محبت ایلیه عبد حقه بر مرتبه تقرب ایلرکه بلا حلول ولا اتحاد

جناب حق آ كا آلت مشابه سنده اولوب سمع حقله سامع وبصر حقله ناظر وقدرت حقله باطش وقوت حقله ماشی اولور
وولايت وكرامت مرتبه سن بولور پس بو مرتبه يه واصل اولان عبده بركسه اهانت ايلسه وبی ادبانه سوزسو يلسه
ظلمت جنانه ونزع ايمانه سبب اولور (كما قال الله تعالى من اهان لى وليا فقد بارزنى بالمحاربة وكما قال الشيخ الاكبر
قدس الله سره العزيز من جالس الصوفية وخالف مايتحققون به نزع الله الايمان من قلبه (مثنوى) بی ادب كفتن
سخن باخاص حق * دل بميراند سيه دارد ورق * حق تعالينك خاص بنده سنه بی ادب وبی باك سوز سويلمك قلبی اولدرر
وورقی قاره ايلر يعنی دفتر عملی سياه ايلر (مثنوى) كر تو مردی را بخوانی فاطمه * كرچه يك جنسند مرد وزن همه *
اكرسن بر مرده فاطمه اوقويه سن اكرچه مرد وزن جميعا بر جنسدر زيرا جمله سی انساندر ومرد وزن حيوان ناطقك
تعريفنك تحتنده داخلدر (مثنوى) قصد خون تو كند تا ممكنست * كرچه خوش خو وحليم وساكنست * اول
فاطمه ديدكك كسه سنك خون وهلاككه قصد ايلر مادامكه ممكندر اكرچه اول كسه خوش خو وحليم وساكندر
مع هذا ينه بو ناملة تسميه اولنمقدن اكا عار كلوب سكا خشم ايلر (مثنوى) فاطمه مدحست درحق زنان * مرد را
كويی بود زخم سنان * حال بوكه فاطمه زنلر حقنده مدحدر زيرا حضرت پيغمبر عليه السلامك دخترلرينك اسم
شريفيدر امامرده فاطمه ديه سن اكا زخم سنان اولور وبوسوز آنك قلبنی مجروح قيلور (مثنوى) دست وپا در حق
ما استايشست * درحق پاكی حق آلايشست * پس ای چوبان دست وپا بزم حقمزه مدح وستايشدر زيرا بی دست
وپا اولمق عيب ونقصاندر اما حضرت خدانك پاككی حقنده الايش وعيبدر اكر جارحه مراد اولورسه اما اكر
جارحه مراد اولمزسه عيب ونقصان دكل بلكه كمالدر زيرا حق تعالى حضرتلری كندوبی يد وقدمله توصيف
ايلمشدركه كتاب وسنتله ثابتدر (مثنوى) لم يلد لم يولد اورا لايقست * والد ومولود را اوخالقست * سورهٔ اخلاصه
اشارتدر (قل هو الله احد بو سورهنك سبب نزولی بودركه بركون قريش حضرت پيغمبر عليه السلامه ديديلر (يا محمد
صف لنا ربك يعنی ربكی بزه وصف قيل كه نه يرونه ايچره وكيمدن ميراث الدی وكيمدن طوغدی پس جناب باری
بيورركه قل دی يا محمد بونلره هوشان بودركه (الله احد) الله بردر متوحد بالذات ومتفرد بالصفاتدر (الله الصمد) ای
السيد المصمود اليه فی الحوائج المستغنی بذاته وكل ماعداه محتاج اليه بو تقديرجه صمد قصد معناسنه اولوب مفعول
معناسی ويرياور يعنی الله مقصود اليه در ومحتاج اليه در جميع حوائجه وغنی بالذات ومستغن عن المخلوقاتدر ودائم
وباقی معناسنه ده اولور (لم يلد) كمسه يی طوغورمدی اول الله يهود ديلركه عزير ابن الله ونصاری مسيح ابن الله ديرلر
وبعض قوم الملائكة بنات الله ديرلر بويله دينلری دفعدر (ولم يولد) وكمسه دن طوغمدی زيرا هر مولود محدثدر وجسمدر
اول الله قديمدر وجسمدن منزهدر (ولم يكن له كفوا احد) وهيچ براحدا كا مكافی ومماثل ومشاكل دكلدر جمال الدين
ساوجی بيوررلركه معطله ديرلركه بو عالمك صانعی يوقدر وفلاسفه صانعی واردر اما صفاتدن منزهدر ديرلر وثنويان
حقك شريكی واردر ديرلر ومشبهه خلقه بكزر جوارح واعضاسی واردر ديرلر ويهودی ونصاری زن وفرزند اثبات ايدرلر
پس بر مؤمن ديه كه هو تعطيل وزندقه دن بری اولور زيرا ضمير ذاته راجعدر والله ديه فلاسفه اعتقادندن بری اولور زيرا
لفظة الله اسم ذات ومستجمع جميع صفاتدر واحد ديه اعتقاد ثنويه دن بری اولور (والله الصمد) ديه اعتقاد
مشبهه دن بری اولور (ولم يلد ولم يولد) ديه ملت يهود ونصاری دن بری اولور (ولم يكن له كفوا احد) ديه اعتقاد مجوس
ومشركاندن بری اولور حضرت مولانا بو بيتی حضرت موسی عليه السلام لسانندن تقرير بيوررلركه (لم يلد ولم يولد)
ديمكله توصيف ايلمك اول حضرته لايقدر ولد ومولودی اول خالقدر امدی حقك توصيفی توقيفيدر پس صاحب
شريعت حضرتلری نيجه بيوردبلرسه آكا كوره وصف قيلمق كرك وجناب حقه اويله تضرع ايتمك كرك والا جناب حقی
هركس ديلديكی اسمله توصيف ايتمك جائز دكلدر (مثنوى) هرچه جسم آمد ولادت وصف اوست) هرچه مولودست
اوزين سوی جوست * هرنه كم جسم كلدی ولادت آنك وصفيدر هرنه كه مولوددر اول نهرلك بو طرفندندر كويا كم روح
انسانی برجوی كبيدر برجانبی ربوبيت برجانبی عبوديتدر هرنه كم مولود اولدی اول نهر روحك بو جانبندندر اول
ربوبيت طرفندن دكلدر (مثنوى) زانكه از كون وفسادست ومهين * حادثست ومحدثی خواهد يقين * اول
اجلدنكه اول جسم عالم كون وفسادندر خوار وحقيردر وحادثدر ويقين بودركه (لابد لكل حادث من محدث)
خواسنجه بر محدث قديم استركه اول احد وصمد (ولم يلد ولم يولد ولم يكن له كفوا احد) اوصافيله متصف اولان واجب
الوجوددر (مثنوى) كفت ای موسی دهانم دوختی * وز پشيمانی تو جانم سوختی * شبان چونكم حضرت موسی
عليه السلامدن بو كلماتی ايشتدی اكا ايتدی ای موسی بنم دهانم ديكدن وپشيمان قلدن سن بنم جانمی ياقدك (مثنوى
جامه را بدريد وآهی كرد تفت * سرنهاد اندر بيابانی ورفت * شبان درحال جامه سن يرتدی وحرارتله بر آه ايتدی

بر بيابانه باش قودی وكيتدی (عتاب كردن حق تعالى باموسی عليه السلام بهر شبان (مثنوى) وحی آمد سوی موسی
از خدا * بندهٔ ما را زما كردی جدا) خدای تعالیدن موسی عليه السلامه وحی كلدی بويله ديو كه ای موسی بزم بنده مزی
بزدن جدا ايلدك (مثنوى) تو برای وصل كردن آمدی * يا برای فصل كردن آمدی * سن بنده لرمی بكا واصل ايلمكدن
اوتری می كلدك ياخود فصل وجدادن اوتری می كلدك بعض نسخه ده مصرع ثانی تا برای فصل كردن نامدی واقع
اولمشدر يعنی بنده لرمی بندن فصل وجدا ايلمك ايچون كلمدك (مثنوى) تا توانی پا منه اندر فراق * ابغض الاشياء عندی
الطلاق * بو بيت جناب عزت لساندن موسی عليه السلامه خطابدر بيوررلركه يا موسی مادامكه قادرسن فراقده
اياق قومه اشيانك ابغض واقبحی بنم قتمده طلاقدر يعنی يا موسی قادر اولدقچه اياق قومه فراقه وشروع ايتمه افتراقه
زيرا ابغض اشيا بنم قتمده طلاق وفراقدر (كما قال عليه السلام ما خلق الله مباحا احب اليه من العتاق وما خلق الله
مباحا ابغض اليه من الطلاق (وكما روى مسلم عن ابی هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان ابليس يضع
عرشه على الماء ثم يبعث سراياه يفتنون الناس فادناهم اليه منزلة اعظمهم فتنة يجیء احدهم فيقول فعلت كذا وكذا
فيقول ما صنعت شيئا ثم يجیء احدهم فيقول ما تركت حتى فرقت بين امرء وبين امرأته فيدنيه منه فيقول نعم انت)
پس نعم معلوم اولديكه بر نسنه كه شيطان قتنده زياده مقبول اوله الله قتنده بغايت مبغوض اولمق مقرردر (مثنوى
هر كسی را سيرتی بنهاده ام * هر كسی را اصطلاحی داده ام * هر بر كسه يه بر سيرت قومشم هم بر كسه يه
بر اصطلاح ويرمشم يعنی حضرت موسايه عتاب حضرت عزتدن بويله واقع اولديكه يا موسی هر بر كسه يه سيرت
خاص وضع ايلدم وهر بر كسه يه بر نوع اصطلاح ويردمكه بو اختلاف السنه واصطلاح دخی آيات عظيمه دن بر آيت
وارض وسمواتك خلقی ماننددی قدرت باهره دن بر قدرتدر (كما قال الله تعالى فی كلامه ومن آياته خلق السموات
والارض واختلاف السنتكم) ای اختلاف لغاتكم بان علم كل صنف لغته او اجناس اصطلاحكم بان علم كل قوم
اصطلاحهم فامن طائفة من العلماء والادباء والحكماء وغيرهم الا ولهم اصطلاح لا يعلمه الدخيل فيهم الا بتعريف من
اهله ولا مشاحة فی الاصطلاح (مثنوى) درحق او مدح ودرحق تو ذم * درحق او شهد ودرحق تو سم * ودخی
حضرت خدا لساندن حضرت موسايه خطابا واصطلاحده منازعت ايلمنلره ارشادا بيوررلركه آنك حقنده
واستعدادنده اول سوز مدحدر وسنك حقنده واستعدادنه نسبت ذمدر آنك حقنده شهد وسنك حقنده سمدر (م ى)
ما بری از پاك وناپاكی همه * از كرانجانی وچالاكی همه * بز جميع پاك وناپاكلكدن بری يز وجميع كرانجانلولقدن
وچالاكلكدن بری يز يعنی بن شول باری امكه بريئم پاكلكدن وخلقی بنی تنزيه وتقديس ايلمكدن ودخی
ناپاك وملوث اولمقدن وكران جانلك جان كرانلغندن وچست وچالاك اولنلرك چالاكلكندن دوكلی وكلی يا موسی
(مثنوى) من نكردم امر تا سودی كنم * بلكه تا بر بندكان جودی كنم * بن بنده لريمه طاعت وعبادته امر ايلدم
تا بر فائده ايدم بلكه بنده لريمه طاعت وعبادته امر ايلدم تا كم اول واسطه ايله بنده لرم اوزره بر جود واحسان ايدم
يعنی بن قوللريمه امر وتكليف ايلدم تا كم انلردن سود وفائده ايدم امر وتكليفی بنده لريمه جود ايليم انكيچون ايلدم
(وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون) ده كی لام علت وغرض حق ايچون دكلدر بلكه تقدير كلام (لنأمرهم
بالعبادة اوليكونوا عبادا لی وينتفعوا بعبادتهم لی) ديمكدر پس حق تعالينك جن وانسی كندی يه عبادت ايلمك
ايچون خلق ايتمسی كندوبی استكمال ايچون دكل بلكه بنده لرينك اول عبادتله استكمال وانتفاعی ايچوندر اكر
عبادت ايلرسه كندی يه فائده واكر ايتمزسه كندی يه ضرر (مثنوى) هندوانرا اصطلاح هند مدح * سنديانرا
اصطلاح سند مدح) هنديلرك هند اصطلاحی خدانك مدحی خصوصنده مدحدر سنديلرك سند اصطلاحی خدانك
مدحی خصوصنده مدحدر (يعنی ان لكل قوم اصطلاحا لا يعلمه الا اهله) قولينك مصداقنجه هنديلره اصطلاح
هند مدحدر سنديلره اصطلاح سند مدحدر پس هنديلر زبان هند اوزره اللهه تضرع وعبادت ايلسه لر وسنديلر
لسان سندله شكر وثنا ومدحت قيلسه لر محصل بای لغات كانت بر لغتله انی مادح وآكا ثنا خوان اولسه لر شرعا
وعقلا ممنوع دكلدر اكرچه افضل كل لغات لغت عربيه در لكن بركسه غير لغاتله دخی تكلم ايلسه آثم اولمز (كما
قال ابو الليث فی بستان العارفين ولو تكلم بغير العربية فانه يجوز ولا اثم عليه وعن النبی عليه السلام تكلم بالفارسية)
بو تكلم ضرورت اولمديغی وقتده در اما ضرورتده كندی بلديكی اوزره تكلم ايلمك بطريق الاولى در بو اجلدندركه
امام ابو حنيفه فارسيله نماز قيلمغی جائز كورمشدر (مثنوى) من نكردم پاك از تسبيحشان * پاك هم ايشان شوند
ودرفشان * قال صاحب النهاية معنى التسبيح التنزيه ومعنى سبحان الله انی انزه الله عن السوء تنزيها واصل التنزيه
التبعيد وتنزيه الله تبعيده عما لا يليق بشأنه من النقايص (پس (سبح اسم ربك الاعلى وسبحوه بكرة واصيلا) آيتلرينك

مقتضاسبحه الله تبارك وتعالى يى تقديس وتنزيه ايلمك عبده واجب لكن بونى بويله بيلمك شرطدركه حق تعالى بزم
تقديس وتنزيهمزله منزه ومقدس دكلدر بلكه ازلا وابدا سبوح وقدوس اولدر نهاية مافى الباب بزآنى نقايص
وسؤدن تنزيه ايلمز كندى عقائدمزى تنزيه وتطهيردر بوخسه حاشا كه بز اللهى تنزيه وتطهير ايده وز واول مقدس
اولمسى بزم تقديسمزله اوله پس بو معنايه اشارت ايدوب بيوررلركه يا موسى بن عبادمك تسبيح وتقديسندن مقدس
وپاك اولملم هم بو تسبيحدن انلر پاك ومقدس اولورلر ودرر تسبيحات وتهليلات نثار قيلورلر (مثنوى) مازبان راننكريم
وقال را * ماروان رابنكريم وحال را * بز لسانه باقمزز وقاله نظر قيلمزز بز روانه وحاله نظر قيلورز (مثنوى) ناظر قلبيم
وكرخاشع بود * كرچه كفت لفظ ناخاضع بود * قلبه نظر ايديجى بزا كر اول قلب خاشع وخائف اوله اكرچه تلفظ ايتديكى
سوز ناخاضع اوله يعنى ناظر قلبمز اكر بر قلب خاشع اوله بزم نظريمز اول خشوعه در فرضا اكرچه كفت لفظى
بى خضوع ايسه ده (كما اخبر رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الله قال ان الله لا ينظر الى صوركم ولا الى اعمالكم
وفى رواية ولا الى اقوالكم بل ينظر الى قلوبكم ونياتكم) خشوع وخضوع تواضعه ديرلر ليكن خشوع اكثر صوتده
وبصرده اولان تواضعده استعمال اولنور وخضوع بدنده وقلبده استعمال اولنور (مثنوى) زانكه دل جوهر بود
كفتن عرض * پس طفيل آمد عرض جوهر غرض * زيرا كه قلب جوهر سوز عرضدر پس عرض طفيل وتابع
وجوهر غرض ومقصود كلدى يعنى اول اجلدن ناظر قلبز كه قلب جوهردر ومقصود اولدر وسو يلمك عرضدر
پس عرض طفيل وتابع كلدى وجوهر ومقصود اولدى (بيت) لفظ اكر راست بود يا كژ لك * هيچ قايرمز بزه معنى كرك
ديديكى روشنى دده نك بو معنايه كوره در (مثنوى) چند ازين الفاظ واضمار ومجاز * سوز خواهم سوز باآن سوز
ساز * نيجه بر بو الفاظ واضمار ومجازدن سو يلمك وعبارات واستعاراته نظر ايلمك سوز استرم سوز استرم اول
سوزله دوزل وآنكله الفت قيل كه مطلقا الفاظ وعباراتده تكلف ايلمك وبى سوز تصنعله سوز سو يلمك شرعا منهيدر
(كما قال عليه السلام ابغضكم لى يوم القيمة وابعدكم منى الثرثارون المتشدقون المتفيهقون الثرثار المتكثر من الكلام
المتشدق المتكلف فيه المتفيهق المتوسع فى الكلام) يعنى آغزين طولدروب سو يلمك (مثنوى) آتشى ازعشق درجان
برفروز * سر بسر فكر وعبارت رابسوز * اى مخرة قيل وقال عشق الهيدن جان وبالكده بر آتش اوزره اشتغال ايله
سر بسر فكر وعباراتى ياق ودواعى قيل وقاله عداوت قيل زيرا نفسك بو اظهار بلاغت وفصاحتدن غرضى ريا
وسمعه در (كما قال ابن الفارض (بيت) وعاد دواعى القيل والقال وانج من) عوادى دعاو صدقها قصد سمعة) وعن
ابن مسعود رضى الله عنه قال عليه السلام دع قيل وقال وكثرة السؤال) پس حضرت حق بنه موسى عليه السلامه
خطاب ايدوب بيورديكه (م ى) موسيا اداب دانا ديكرند * سوخته جان وروانان ديكرند * اى موسى بنم قوللرمدن
آداب بيليجيلر غير كروهدر سوخته جان وروان بر آخر كروهدر (مثنوى) عاشقانرا هر نفس سوزيد نيست *
برده ويران خراج وعشر نيست * عاشقلره هر نفس يانمقلق واردر عشق آتشنه ويران كوى اوزره خراج وعشر يوقدر
يعنى خراب اولمش عاشقدن مراعات آداب مراد اولمزكه (اذا تمت المحبة سقطت شروط الاداب) دينلمشدر (مثنوى)
كرخطا كويد ورا خاطى مكو * كربود پرخون شهيد اورا مشو * اكر بحسب الظاهر خطا سويلرسه آكا خطا ايديجى
ديمه كه بحسب المعنى اول اطوع خلق اللهدر اكر پرخون اوله شهيدلرى يومه يعنى عاشق اولان كمسه يى برشئ كه
معيب وملوث قيلسه اول معيب وملوث اولان شيئلرله عاشق پراولسه اول شهيد تيغ محبتدر آنى اول عقلايه كراهت
وخباثت ويرن عيوبدن يومه زيرا عقلايه نسبتله اول عيب ونا پاكلكدر ولكن عشاقه نسبتله عين پاكلكدر
(مثنوى) خون شهيدانرا ازآب اوليترست * اين خطا ازصد صواب اوليترست * شهيدلره خون آبدن اولى ركدن
بوخطا كه عشاقدن صادر اولور يوز صوابدن اولى ركدر (كما قال عليه السلام اذا احب الله عبدا لم يضره ذنبه (مثنوى
دردرون كعبه رسم قبله نيست * چه غم ازغواص راپاچيله نيست * كعبه نك ايچنده قبله نك رسم واعتبارى
يوقدر هر نه جانبه بركسنه انده توجه ايلسه جائزدر اما خارج كعبه ده اولنلرا كا متوجه اولمق واجبدر پس عشاق
الهى كعبۀ حقيقته واصل اولنلردر بر مقتضاى) فاينما تولوا فثم وجه الله) هر نه حاله كه توجه ايده لرانده وجه خدايى
مشاهده قيلنلردر بونلرك قتنده رسم وعادت قيدى يوقدر بلكه ملامت وفضاحت اوزره اولمق شانلرندندر
كما قال ابن الفارض (بيت) وخلعى عذارى فيك فرضى وان ابى * اقترابى قومى والخلاعة سنتى * وليسوا بقومى
ما استعابوا تهتكى * فابدوا واقلوا واستحسنوا فيك جفوتى) واهلى فى دين الهوا اهله وقد) رضوا بعثارى واستطابوا فضيحتى
رسوم وعادت وآداب واركان ورعايت عشاقه نسبتله اياق باغى وبالدر طولاغى كبيدر اكر غواص اولنلره
پاچيله اولمزسه نه غم واردر كه انلره لازم اولان آلت دكلدر بلكه خشكستانده تك وپو ايدنلر ايچون لازم ولابدر پاچيله

چنبر چبوغيدركه قار وقتنده اياق قاره باتمسون ديو اياغه كيرلر (مثنوى) توزسرمستان قلاووزى مجو *
جامه چاكانرا چه فرمايى رفو * سن سرمستلردن قلاووزلق استمه زيرا آنلر كنديلرنى تدارك ايتمكه قادر دكللردر
قلاووزلق خود صاحب عقل اولنلردن اولور جامه چاكاره يامه نه بيوررسن يعنى سن سرمستان اولنلردن وبوادىٔ
محبتده حيران وواله ن قالنلردن پيشوالق ديلمه ومقتدالق طلب ايلمه كه ادب واركان كوزتمك وفصاحت وملامتدن
حذر ايتمك عقلايه لايقدر عاشقلر كه جامۀ عقل وادراكى چاك ايدنلردر جامه چاك ايدنلره نيچون پاره دوزلك ويامه
دككلك بيوررسن عشق الهى ديوانه لرى خود جامه دوزلغه قادر دكللردر زيرا جامه لرنى دكل بلكه كنديلرنى چاك
ايديجيلردر تدبير وتدارك هوشمندلرك حاليدر ديوانه لر تدبير وتداركدن برى لردر (مثنوى) ملت عشق ازهمه
دينها جداست * عاشقانرا مذهب وملت خداست * لعل را كرمهر نبود باك نيست * عشق دردرياى غم غمناك
نيست * عشق كه افراط محبته ديرلر عشقك ملتى يعنى دينى دوكلى ادياندن جدادر انكيچون كه تكاليف دينيه بالكليه
عقل اوزره مبتنى اولمشدر وعاشق محكوم عقل دكلدر بلكه محكوم عشق واسير افراط محبتدر پس عاشقك دينى جميع
دينلردن جدا اولدى وجه آخر عاشق معشوقدن غيريى بيلمز ومحبوبندن آخر بر محبوب مشاهده قيلمز بلكه
كنديويى دخى كورمز عاشقلغى ومعشوقلغى بر امر اعتبارى وبو ايكيسنى مظهرين بارى كورر بو تقديرجه دخى
ملت عشق جميع دينلردن جدا اولوركه دوكلى اديان كثرت ومغايرت اهلى ايچون وضع الهيدر عاشقلرك مذهب
وملتى خدادر يعنى عاشقلرك محل ذهاب وسلوكى وملتى خدادر عاشقلر كاه سير فى الله ايدرلر وكاهى سير مع الله ايدوب
(وهو معكم اينما كنتم) فحواسنجه هر نه حالده كه كتسه لر آنكله كيدرلر پس خدادن غيرى كورمزلر وخدادن غيريى بيلمزلر
مذهبده وذهابده وذاهبده آنى كوررلر ملتده ودينده ومطلوب وطالبده انى مشاهده قيلورلر پس غير فالمحق
عاشقلرك مذهب وملتى خدا اولور وبونلر غيروسوى زحمتندن نجات بولورلر لعلا كرمهر ونشان اولميه باك دكلدر
بوهم وجهدر لعلك اكرمهر ونشانى اولميه باك وخوف يوقدر يعنى عشاق الهى تبديل وجود بشريه ايتمكله لعل
كبى اولمشدر لعلك اوزرنده شكل مهر اولمق واروا اولمق وارا كرلعلك اوزرنده شكل مهر اولورسه كه مراد اول مهردن
رسوم شرعيه وآداب مرعيه در (نور على نور) اولوروا كر لعلك اوزرنده مهر اولمزسه يعنى عاشق رسوم شرعيه وآداب
مرعيه ايله متسم ومرتسم اولمزسه باك يوقدر زيرا عشق غم والم درياسندن غمناك والمناك دكلدر يعنى عاشق اولدركه
آنك قتنده لطف وقهر وجمال وجلال برابر اوله فرضى معشوق آنى درياى غمه صالسه غمناك اولمز زيرا عاشقك
شانى بوغم وشادى مرتبه سندن برتر وعاليتردر عقل بونلرك اسرارنى ادراك ايلمكده كورو كردر (وحى آمدن بموسى
عليه السلام درعذران شبان (مثنوى) بعد ازان درسر موسى حق نهفت * رازهايى كفت كان نايد بكفت * بردل
موسى سخنها ريختند * ديدن وكفتن بهم آميختند * اندنصكره حضرت حق موسانك سرنده نهانى شول رازلرى
سو يلديكه اول رازلر كفت وبيانه كلمز يعنى عشاقك حالنى ومرتبه سنى حضرت موسايه اعلام دنصكره حق تعالى
حضرت موسانك سرنه خفية رازلر وسرلر سو يلديكه اول لسانه كلمز وعلم لدن بوعقله صغمز حضرت موسانك قلبى
اوزره سوزلر دوكديلر كورمكى وسو يلمكى برى برينه قارشدرديلر يعنى حضرت موسانك قلبنه خفية سوزلر دوكديلر
ومشاهده ايله مكالمه يى بربره جمع قيلديلر مراد بو اسرارك حقيقتنى هم وحى ايله بلدرديلر وهم آنى مشاهده قيلديلر
ديمك اولور (مثنوى) چند بيخود كشت وچند آمد بخود * چند پريد ازازل سوى ابد * نيجه دفعه بيخود اولدى ونيجه
دفعه كنديسنه كلدى نيجه كره ازلدن ابد جانبنه اوچدى يعنى نيجه كره محو اولدى ونيجه كره صحوه كلدى ونيجه كره
ازلدن ابد جانبنه پران قيلدى يعنى بدايت ونهايتى اولميان جناب حق جانبنه طائر اولدى وهر شيئك اول وآخرنى
مرجع ومصيرنى بيلدى واسرار واعيانه عالم اولدى وظهورات الهيه يى مشاهده قيلدى (مثنوى) بعد ازين
كرشرح كويم ابلهيست * زانكه شرح اين وراى آكهيست * بوندنصكره اكر شرح سو يليم ابلهلكدر زيرا بو رازلرك
شرحى آكاهلغك وراسيدر يعنى بونك شرحى آكاهلغك فوقنده در (كما قال ابن الفارض (بيت) فثم وراء العقل علم يدق
عن * مدارك غايات العقول السليمة (مثنوى) وربكويم عقلها را بركند * ورنويسم بس قلمها بشكند * واكر اول
رازلرى سو يليم عقللرى قوپرر يعنى عقل آنى استماع ايتد يكندن ديوانه اولور واكر يازم چوق قلملرى صر (مثنوى)
چونكه موسى اين عتاب ازحق شنيد * دربيابان درپى چوپان دويد * برنشان پاى آن سركشته راند * كرد ازراه
بيابان برفشاند) كام پاى مردم شوريده خود) هم زكام ديكران پيدا بود) چونكم حضرت موسى جناب حقدن شبان
حقنده بو عتابى اشتدى بيابانده چوبانك اردنجه يلدى اول شراب عشقله مست وسركشته اولمش چوبانك
اياغنك نشانى اوزره سوردى راه بياباندن توزلر سلكدى يعنى جست وجوده زياده سرعت ايلدى بعض نسخه ده

بو مصرع كرد از پرهٔ بيابان برفشاند واقع اولمشدر يعنى بيابانك پره سندن غبار سلكدى يعنى زياده استعجال
ايتديكندن سراسيمه وار پره لره طوقنوب كيدردى پره درخت كبى برذراع مقدارى اوزون براوتك اسميدر ديوانه
مردلك آياغنك آديمى خود هم غيريلرك آديمندن ظاهر وپيدا اولور يعنى مردم شوريده نك آيغنك ايزى واثرى خود هم
غيريلرك آيغنك ايزندن پيدا اولور پس اول شوريده نك روشى بساط شط اوزره اولان فرزك يمينه ويسيره لعب
وبازيسنه تشبيه ايدوب وشطار طريقت وشوريد كان عشق ومحبتك معنا اولان سير وسلوكنه على سبيل الكنايه
اشارت قيلوب بيوررلر (مثنوى) يك قدم چون رخ زبالا تا نشيب * يك قدم چون پيل رفته بر وريب * اول
شوريده نك روشى مثلا بساط شطرنجده فرز روشى كبى ايدى برقدم رخ كبى مرتبهٔ اعلادن الچغه كتمش وبرقدم فيل
كبى وريب واكرى كتمش روندكان طريق الهى الات شطرنج كبى مختلفة الحركاتدر عباد وزهاد مانند بيدق حركته اذن
اولدقده يمينه ويساره ويا امامه انجق برمرتبه قطع ايدرلر يا ابرار واخيار كه طريق مستطيله صاحبلريدر رخ كبى
ويا فيل كبى يمينه وشماله نيجه مراتب ومقامات سير ايدر روا ما فرزانهٔ عشق اولان اصحاب شوق فرزين كبيدر گاه
بالادن نشيب وگاه اسفلدن اعلايه وگاه يمينه وگاه يساره وگاهى برعكس وگاه مطرد وگاه مختلف وگاه راست وگاه
وريب اوزه كيدرلر وفاعل حقيقى هرنه كونه اقتضا ايدر سه اويله ايدرلر نته كم شبانك احوال مختلفه سى كبى جملهٔ احوال
مختلفه سندن برى دخى بو ايديكه (مثنوى) گاه چون موجى برافرازان علم * گاه چون ماهى روانه برشكم * گاه
دريادن قالقمش برموج كبى علم تعين بلند ايديجى اولديغى حالده كتمش يعنى يوقشه چيقوب كتمش گاهى ماهى
كبى قارنى اوزره يوريجى اولمش ايدى نته كم مستغرق بحر وحدت اولان عشاق روشى بوكونه در گاه اولورلر كه درياى
وحدتدن حاصل اولان تعينلرى موجى بلند وعالى اولديغى حالده كيدرلر وگاهى مانند ماهى بحر عشق الهى ايچره
مشيا على الهام لامشيا على الاقدام) سباحت وغواصلق ايدرلر (مثنوى) گاه برخاكى نوشته حال خود * همچو
رماليكه رملى برزند * گاهى كنديننك حالنى برخاك اوزره يازمش ايدى شول رمال كبى كه بررمل اورر يعنى گاه اولديكه
خاك اوزره يازدى كندى حالنى شول بررمال كبى كه رمل اوزره نقش اورر نته كم عشاق الهى كندى حاللرنى بو عالم خاكه
يازب كتديلر واثرلرينه كيدنلر وآثارلرينى تتبع ايدنلر آثارلرندن اسرارلرينه وكفتارلرندن مشار محبت كردارلرينه
مطلع اولورلر واثردن مؤثره استدلال قيلورلر مثلا حضرت مثنوى يى وغزليات ورباعيات مولوى يى تتبع ايلين
عاشق اول حضرتك مشرب سعادتن ومذهب بادولتن معلوم ايدينور كذلك غيريلرك دخى بوكه كوره (مثنوى)
عاقبت دريافت اورا وبديد * گفت مژده ده كه دستورى رسيد * والحاصل حضرت موسى صلوات الله على نبينا وعليه
من طلب وجد وجد) خواسته عاقبت چوبانى بولدى وكوردى وآگاه ديدكه مژده ويراى شبان كه حقدن سكا دستور
يتشدى (مثنوى) هيچ ادابى وترتيبى مجو * هرچه مى خواهد دل تنكت بكو * هيچ آداب وترتيب استمه سنك تنك
كوكلك هرنه استرسه آنى سويله (مثنوى) كفر تو دينست ودينت نور جان * ايمنى وز تو جهانى در امان * زيرا سنك
كفرلك ديندر وسنك دينك جانك نوريدر يعنى سنك كفرلك دين ودينك نور جاندر ايمن سن عذاب خدادن وسندن
جهانه منسوب اولنلر امانده درلر يعنى سنك حرمتك ايچون اهل جهان دخى عذاب خدادن امانده درلر (مثنوى
اى معاف يفعل الله مايشا * روزبان رابى محابا بركشا * اى يفعل الله مايشاء مفهومنك معاف ومسلمى وار لسانى
لاابالى وار قابر مقسز فتح ايله وهرنه ديلرسك سويله اكثر اهل سنت يفعل الله مايشاء معناسنه مقر ايكن بركمسه بويله
عقلدن وشرعدن خارج وضع ايلسه مع هذا ينه مقبول حق اولسه وجناب حق آنى عفو قيلسه قصور معرفتلرى
اولديغندن انكار ايدرلر وسمت اعتزاله كيدرلر قياس ايدرلر كه كار حق برمقتضاى عقل اوله حال بوكه لازم دكلدر
مقتضاى عقل اوزره اوله بلكه (فعال لما يريد) درو دخى (لا يسئل عما يفعل) در (والله اعلم) (مثنوى) گفت
اى موسى ازان بكذشته ام * من كنون در خون دل آغشته ام * من ز سدرهٔ منتهى بكذشته ام * صد هزاران ساله
زان سو رفته ام * شبان موسى عليه السلامه جواب ويروب ديديكه اى موسى اول عالم جذبه دن ومرتبهٔ سكردن
كچمشم اول سوزلر جذبه حالنده ايدى بن شمدى كوكل قاننه قارشمشم وبولاشمشم مرادم مرتبهٔ فنا واضمحلاله ايرشدم
ديمك اولور بن جذبهٔ الهى سببيله سدرة المنتهى دن كچمشم يعنى بن شمدى سدرة المنتهى دن اوته كچدم سدره نبق
ديدكارى يمشك آغاجيدر وسدرة المنتهى فوق سماء سابعه ده برمرتبه دركه جنت المأوى آنك قتنده در ومقام
حضرت جبريلدر علوم واعمال خلايق انجق آكادك واصل اولوب وانده نهايت بولديغيچون سدرة المنتهى ديندى
وعقول ونفوس خلايق انك تحتنده اولديغيچون الله اعلم سدره يه تشبيه اولندى وواصل حق اولان عشاق الهى
مرتبه بوندن سدرة المنتهى دن ايلرو كچمشلردر وبلا واسطه دست حقدن شراب عشق ومحبتى ايچمشلردر انكيچون

چوبان لسانندن بو معنايه اشارت ايدوب بيوررلر شبان ديديكه اى موسى علوم خلايقك وعقول ناسك نهايت
بولديغى سدرة المنتهى مرتبه سندن كچدم واول جانبدن نيچه يوز بيك ييل كتمشم يعنى صد هزاران سال تقديرا اندن
ايلرو كتدم ووصلت حضرت محبوبه يتدمكه انك وصلتى مرتبه سى عقول ادراكدن برتردر (مثنوى) تازيانه برزدى
اسبم بجست * كنبدى كردوز كردون بركذشت * اى موسى تازيانه اوردك بنم اسبم دوندى بر كره قالغدى وفلكدن
كچدى يعنى يا موسى تازيانهٔ ارشاد ونصيحتى اسب روحمه اوردك تأديب ايلدك وروحم اسبى درحال دوندى صچره مق
ايتدى وكردوندن اوته كتدى (مثنوى) محرم ناسوت ما لاهوت باد * آفرين بردست وبربازوت باد) بزم ناسوتمز محرمى
لاهوت اولدى سنك دستك اوزره وسنك بازولك اوزره تحسين اولسون كه سنك برزبانك سببيله بومرتبه يه ايرشدم ناسوت
عالم انسانيته ولاهوت عالم الهيته ديرلر يعنى جناب الوهيت انسانيتمزه محرم اولدى وانده اسما وصفاتيله ظهور
قيلدى ديمك اولور وبو وصلت سنك همت وقوتكله حاصل اولدى ديمكى اشعار قيلور ودخى ديديكه يا موسى (مثنوى)
حال من اكنون برون از كفتنست * اين چه مى كويم نه احوال منست * بنم حالم الان سويلمكدن خارجدر بونى كه
ديرم بنم احوالم دكلدر (مثنوى) نقش مى بينى كه در آيينه ايست * نقش تست آن نقش آن آيينه نيست * دم كه
مردنايى اندرناى كرد * درخور ناييست نى درخورد مرد * پس كندوبى آيينه يه وكنديده ظهور ايلين اوصاف
واسرارى آيينه ده مرئى اولان صورته تشبيه ايدوب ونى وواينك معنىٔ لى مع الله وقتنده اتحادلرينه اشارت قيلوب
بيوررلركه اى موسى مثلا برنقش كوررسن كه آيينه ده دريا خود آيينه ايچره طوردى اول آيينه ده كورديكك نقش
سنك نقشكدركه آيينه ده منعكس اولمشدر اول نقش آيينه نك نقشى دكلدر بعض نسخه ده در آيينه نيست واقع
اولمشدر بو تقديرا اوزره معنى سنك نقشكدر اول نقش آيينه ده دكل وآيينه نك دخى دكلدر ديمك اولور يعنى بالكليه
وجود ژنكارندن آيينه كبى صاف اولدم وفانى فى الله اولمغله ولايت مرتبه سن بولدم پس هرنقش وصورتكه بندن
ولايت وكرامتدن وحكمت ومعرفتدن وبونلردن غيرى اولان سيرت وخصلتدن كوررسن اول نقشكدركه سن رسول
حضرت حق وخليفهٔ وجود مطلقسن واول نقش وصورت بنم آيينهٔ وجودمده دكلدر بن فانيم وصورفيوضاتكه
مرأت صافيم مثلا بنكه نى كبى ام وسن نايى كبى سن شول دم كه مردنايى ناى ايچره ايلدى وناى خالى درون اول دم
واسطه سيله سوزه كلوب سويلدى نايك درخورد يميدر اول مردك درخوردى دكل ميدر هرنه مرتبه ناى خاليدر
اندن نغمات والحان صدور وظهور ايلسه اول مردنايينك درناى آكابر آلت ملاحظه درپس بندن هرنه كونه
كلام وپيام صدور ايلرسه اى موسى سنكدر وآيينهٔ وجودمده مرئى اولان نقوش معنوى جنابكدر كذلك
هر ولى كندو نبى سنه بويله دركه اول ولى قنغى نبينك قدمنده ايسه اول ولينك آيينهٔ وجودنده كورينن نقوش كرامات
وولايات اول پيغمبركدر وآنك ناى جسدندن ظهوره كلان اصوات ونغمات متبوع ومقتداسى اولان رسولكدر
پس اولياى محمديه يى بويله بيل وانلردن ظهور ايدنى اول حضرتدن مشاهده قيل (والله اعلم) بو مصرع استفهام
اولمق اوزره شرح اولنديكه محله اسب اولان بودر اكر استفهام معناسى ويرلميوب اول نفس نايك لايقيدر نايى مردك
لايق دكلدر دينورسه محله مناسب اولميوب معنايه خلل كلور وسياق وسباقه مخالف اولور فليتأمل (مثنوى)
هان وهان كر حمد كويى كر سپاس * همچو نافرجام آن چوبان شناس * آكاه اول آكاه اول اى حامد اولان
وثنا وسپاس قيلان كمسنه اكر الله حمد سويليه سن مع هذا ينه اول شبانك نافرجامى وناسزا شناسى كبى اكله وبيل
(مثنوى) حمد تو نسبت بدان كر بهترست * ليك ان نسبت بحق هم ابترست * اول شبانه نسبت سنك حمد وثنالك
اكرچه ايوركدر يعنى اكرچه سنك حمد وثنالك اول چوبانه نسبت اولنسه انكا نسبت بهتردر ليكن حضرت حقه
نسبتله اول هم ابتر وبى فردر (ولهذا قال عليه السلام لا احصى ثناء عليك انت كما اثنيت على نفسك سبحانك
ما ذكرناك حق ذكرك يا مذكور (مثنوى) چند كويى چون غطا برداشتند * كين نه بودست انكه مى پنداشتند
نيجه برحامد وذاكر وثناخوان وشاكر ديرسن چونكم يوم قيامتده پرده يى اورته اقدن قالديره لر ورفع حجاب
ايده لركه بو اولمشدر اول نسنه كه خلق ظن ايلديلر (كما قال الله تعالى وبدا لهم من الله ما لم يكونوا يحتسبون)
مثلا چوق كمسه كنديلرينى جناب حقه حامد وذاكر ونيچه سى دخى ثناخوان وشاكر ظن ايدرلردى ونيچه سى
دخى كنديلرى عابد وزاهد وعارف مشاهده زعم ايدرلردى روز قيامتده (يوم تبلى السرائر) وقتنده بونلره اللهدن
ظاهر اوله اول شئ كه آنى ظن ايلمزدى (مثنوى) اين قبول ذكر تو از رحمتست * چون صلوة مستحاضه رخصتست
بو سنك ذكرك قبولى حضرت خدانك رحمتندندر يعنى اى ذاكر بو سنك ذكرك مقبول اولمسى قبوله مستحق
اولديغندن اوترى دكلدر بلكه بو سنك ذكرك قبولى رحمت الهيه دندر مستحاضه اولان خاتونك صلاتى كبى

مختصار خصتدر (قال صاحب النهاية الاستحاضة ان يستمر بالمرأة خروج الدم بعد ايام حيضها المعتاد) مستحاضه
شول خاتونه دیرلر که معتاد اولان حیضنك ایامندن صكره دمنك خروجی مستمر اوله بو حالتده صلاتی ترك ایلمز و بو دم
مانع صلاة اولمز پس مع عدم طهارتها مستحاضه نك صلاتی جائزدر و حقنده رخصت واردر آنك صلاتینك جائزه
اولمسی كندینك طاهر اولمسی اعتباریله دكلدر بلكه رخصت شرعیه در (مثنوی) در نماز او بیالود دست خون
ذکر تو آلوده تشبیه و چون * اول مستحاضه نك نمازنده قان بولشمشدر سنك ذكرك تشبیه و ظن و چون و چرایه
بولشمشدر یعنی اول مستحاضه اولان خاتونك نمازنه خون آلوده در مرادمذكور اولان اللهی كمال تنزیهه قادر
اولمیوب عقلكله اعتقاد كده آنی بر شیئه تشبیه ایدرك ذكر ایدرسن و آكا معرفتك اولمدیغندن نیجه در دیكله
ذكرنی آلوده ایدرسن دیمك اولور (مثنوی) خون پلیدست و بابی می رود * لیك باطن را نجاستها بود * خون پلیددر
اما بر صویله كیدر یعنی خون اگرچه پلید و ناپاكدر و جزئی صویله كیدر لیكن باطنك نجاستلری واردر وساوس
شیطانیه و اخلاق ذمیمه كبی كه اول آبله كتمز اللهك لطفی آبندن غیریله نته كم بیورورلر (مثنوی) كان بغیر لطف
آب كردكار * كم نكردد از درون مرد كار * كه اول درونی نجاستلر حضرت كردكارك لطفی آبندن غیری ایله عمل ایدیجی
مردك درونندن ناقص اولمزا گركم كاف فارسینك ضمه سیله اولورسه معنی مرد كارك درونندن اول نجاستلر محو و نابدا
اولمز و طهارت بولمز دیمك اولور (النجاسة علی اربعة انواع كما ان الطهارة علی اربعة انواع نجاسة الظاهر طهارتها
بالماء و نجاسة النفس بالخطایا والمعاصی و طهارتها بالتوبة والانابة و نجاسة الاخلاق بالاوصاف الردیة
و طهارتها بالاخلاق الفاضلة والاوصاف المرضیة و نجاسة السر وهی الشرك والجهالة وقلة المعرفة طهارتها
بالتوحید والعلم و كثرة المعرفة) پس حق تعالینك بر بنده یه لطفی اولیجق انواع طهارتی آكا میسر ایدوب انواع
نجاستدن آنی پاك ایلر (مثنوی) در سجودت كاش رو گردانیی * معنیء سبحان ربی دانیی * ای مصلی كاشكی
سجودنده یوزونی دوندیردك و سبحان ربی الاعلانك معناسنی بیلیدك بو معناده جائزدر كه كاشكی یوزك دوندیردك
سجودكده اولان سبحان ربی الاعلانك معناسنی بیلیدك سبحان ربی الاعلانك معناسی اسبح ربی الاعلی تسبیحا
عما لا یلیق بشأنه) دیمكدر یعنی بن اعلی و شانی جمله دن ارفع اولان مالك و سیدمی تنزیه ایتمكله تنزیه ایدرم شانه
لایق اولمین شیئلردن پس وجودله اولان سجودك و تشبیه و چونله اولان ذكر و صلاتك دخی انك شانه لایق اولمین
شیئلردندر لازم كلدیكه آنی صلوة و سجودكدن تنزیه ایلیه سن بلكه تنزیهكدن بیله تنزیه ایلیه سن و سجود و جودنی
اكا لایق كورمیوب بونی سویلیه سن (مثنوی) كای سجودم چون وجودم ناسزا * مر بدی را تو نكوئی ده جزا *
كه ای بنم ربم هم سجودم بنم وجودم كبی ناسزادر یعنی سكا لایق دكلدر تحقیقا كلكه سن ایلكی جزا و بركملك
مقابله سنده ایلكی جزا ویرمك حضرت حقك شانندن عجب دكلدر بلكه بو صفت آنك مخلوقاتنده بیله بولنور
(مثنوی) این زمین از حلم حق دارد اثر * تا نجاست برد و گلها داد بر * جمله دن بری بو زمینی كور كه حلم حقدن اثر طوتر
تا كم نجاستی كیدردی و آنك مقابله سنه كللر بر ویردی یعنی زمین نجاستی ایلتدی و كللر حاصل ویردی (مثنوی
تا بپوشد او پلیدیهای ما * در عوض بر روید از وی غنچها * تا اول زمین اورتر بزم پلیدلكلریمزی و نجسلریمزی
اول قباحتلر عوضنده اندن پر ملاحت غنچه لر بتر كذلك صوفیء خاكی طبیعتی دخی مشایخ زمینه تشبیه ایدوب
دیمشلردر كه (الصوفی كالارض یطرح علیها كل قبیح ولا یخرج منها الا الملیح (م ی) پس چو كافر دید كو در داد و جود
كمتر و بی مایه تر از خاك بود * پس كافرلر حقیقت حاله واقف اولدقلرنده كوره لر كه اول كافر داد و جودده یعنی
عدل و سخاده و یاخود عطا و بخششده خاكدن ناقصرلك و مایه سزرلك اولدی (مثنوی) از وجود او گل و میوه نرست
جز فساد جمله پاكی نجست * انك وجودندن كل و میوه بتمدی جمیع پاكلكلرك فسادندن غیری استمدی یعنی
اول كافرك وجودنده كل ایمان و میوهء عرفان و ایقان بتمدی جمله پاكلكلرك فسادندن غیری شیء دیلمدی (مثنوی)
كفت واپس رفته ام من در ذهاب * حسرتا یا لیتنی كنت تراب * اول جیدیه دیه كه من حیث المعنی بن ذهاب و روشده
كیرو وارد یم كتمشم حسرتا نه اولیدی بن خاك اولیدم یعنی ای حسرت و ندامت كل كه سنك وقتكدر نولیدی بن دنیاده
تراب اولیدم كه ترابك مرتبه سی بنم مرتبه مدن عالیتردر كه اول خبیثلری پاك ایلدی و بن پاك اولان عقل و فكر و روحی
كفر و معصیتله ناپاك ایلدم دیه و تراب اولمغی تمنی ایدوب حسرت یه (م ی) كاش از خاكی سفر نگزیده می * همچو خاكی
دانه ای می چیده می * كافر بوكونه تمنی ایدوب دیه كه كاشكی خاكه منسوب اولان منزله و مرتبه دن سفر اختیار
ایلمیدم خاكیلك كبی دانه یی دوشوریدم و آنی تربیه قیلوب بندن ظهوره كلیدی و دخی بكا نافع بر عمل اولیدی (مثنوی)
چون سفر كردم مرا راه آزمود * زین سفر كردن ره آوردم چه بود * چونكم سفر ایلدم یول بنی امتحان ایلدی بو سفر

ایلمكدن بنم یول ارمغانم نه اولدی یعنی چونكم مرتبهء خاكیدن سفر ایلدم مرتبهء نباته كلدم و انده نیجه نشو و نما
بولدم بعده مرتبهء حیوانه كلوب انده دخی جسم حساس و متحرك بالارادة اولدم بعده مرتبهء انسانیته كلوب
حیوان ناطق اولدم و بنی یول بو كونه صنه دی و امتحان ایلدی بو سفرا ایتمكلكدن بنم ره آوردم یعنی ارمغم و زادم نه
اولدی كرك ایدیكم بو مرتبه ده مكلف اولدیغم اوزره زاد آخرت قیلیدم و ما خلقت لهمك حكمتن ویریدم و بو قیامت
كوننده سائر اهل ایمان كبی منتفع اولیدم دیه (مثنوی) زان همه میلش سوی خاكست كو * در سفر سودی نبیند
پیش رو * روی واپس كردنش آن حرص و آز * روی در ره كردنش صدق و نیاز * اول جهتدن كافرك میلی دو كای
خاك جانبنه در زیرا كافر سفرایتدكده یوزی اوكنده بر فائده كورمز بلكه مضرت كورر و مرتبهء خاكیده
كندی یه نسبت منفعت كورر بو اجلدن خاك اولمغی تمنی قیلور انك اردنه یوز ایلمسی اول حرص و آزدر انك یوله یوز ایلمسی
صدق و نیازدر یعنی اول كافر و فاجرك یوزی كیرو ایلمسی دنیایه و حظ نفسه حرص و آزندن عبارتدر و یوزنی یوله
ایتمكلك و حق جانبنه كتمكلك صدق و نیاز اوزره اولمسی و طاعت و نماز قیلمسیدر پیش رو دیمك حق جانبنه اولان
وجهی اوكنده سود كورمدی دیمك اولور بو تقدیرجه حق جانبنه علیا و دنیا و نفس جانبنه سفلی دخی تعبیر ایدرلر
بر انسانك كه وجه باطنی علایه اوله اول كسه تزاید روحانی و نشو و نمای حقانی بولمقده در و چن وجه باطنی اسفله دونه
یعنی دنیا و نفسانی یه میل قیله ایمان و عرفانه نقصان كلمكده و روحانیت و حقانیتی زائل اولمقده در پس بو معنایی فهم
ایچون زمینده بتن نباتی تمثیل ایدوب بیورورلر (مثنوی) هر گیارا كش بود میل علا * در مزید است و حیات و در نما
مثلا هر گیاهك كه انك علایه میلی اوله مزید و حیاتده و نشو و نماده در یعنی هر بر گیاهك كه میلی اعلایه اوله انك
شانندندر كه زیاده اكده و حیاتده و نشو و نماده در (مثنوی) چونكه گردانید سر سوی زمین * در كمی
و خشكی و نقص و غبین * چونكه گیاه باشنی زمین جانبنه دوندردی اكسلمكده و قوریلقده و نقصان و غبینده در
یعنی هر دم پایمال اولوب خشك و ناقص اولور (مثنوی) میل روحت چون سوی بالا بود * در تزاید مرجعت آنجا بود
كذلك سنك روحكك میلی چونكه بالایه اوله تزاید و ترقیده سنك مرجع و رجوعك اول یر اولور یعنی كذلك ای سالك
چونكم سنك دخی میل روحك عالم بالایه و مرتبهء اعلایه اوله كمالده زیاده لكده سنك رجوعك یا محل رجوعك اول
یره اولور یعنی اعلاده اولور (مثنوی) ور نگون ساری سرت سوی زمین * آفلی حق لا یحب الآفلین * و اگر سنك
باشك یعنی سر قلبك آشغه اوله زمین جانبنه یعنی دنیا و بدن طرفنه آفلسن یعنی زائل و ضایعسن حق تعالی آفل
و متغیر اولنلری سومز مرتفسیره مرارا (پرسیدن موسی علیه السلام از حق تعالی سر غلبهء ظالمانرا (مثنوی)
گفت موسی ای كریم كارساز * ای كه یكدم ذكر تو عمر دراز) حضرت موسی علیه السلام حق تعالی یه دیدیكم ای كریم
كارسازای خداسنك بر نفس ذكرك دراز عمردر (مثنوی) نقش كژ مژ دیدم اندر آب و گل * چون ملائك اعتراضی
كرد دل * آب و كلده اگری بوكری نقش كوردم یعنی بو آب و كل عالمنده چوق اهل فساد كوردم ملائكه كبی كوكل
بر اعتراض ایلدی یعنی ملائكه كبی اعتراض شكلنده استكشاف و استخبار ایلدی كوكل كندی یه خفی اولان
اسراردن اول مخفی اولان مشكل بودركه بیورورلر (مثنوی) كه چه مقصود است نقشی ساختن * واندر و تخم فساد
انداختن * كه مقصودندر بر نقش دوزمك و انده فساد تخمنی اتمق یعنی نه مقصوددندر نقش و صورتی دوزمك و آنك
دورنته تخم فساد و ظلمی القا ایتمك كه اول فساد و ظلمك خالقی و مریدی خود فی الحقیقه سنسن و اول ظاهرا آنك
كاسبیدر بو محلده حضرت حقدن حضرت موسایه ایلدیكی سؤاله كوره جواب یازلمشدر انكچونكه سؤال
ضمننده نه جواب مندرجدر و هر بریتده مصرع اول سؤال و مصرع ثانی جواب منزله سنده اولور نته كم بیورورلر
(مثنوی) آتش ظلم و فساد افروختن * مسجد و سجده كنان را سوختن * مایهء خونابه و زردابه را * جوش دادن از برای
لابه را * من یقین دانم كه عین حكمتست * لیك مقصودم عیان و رؤیتست * ظلم و فساد آتشنی شعله لندرمك
مسجدی و سجده ایدیجیلری یاقمق یعنی آتش ظلم و فسادی یالكلندرمق و انكله مسجدی و سجده كنان اولنلری یاقمقدن
مقصودندر آتش ظلم و فسادی مشتعل ایلمكدن مقصود كویا مسجدی و اهل مسجدی بو دنیاده یاقمقدر و بونلره
مظلوم اولدقلری مقابله سنده حسن جزا و ظالمره عذاب و عقاب ویرمكدر دیمك اولور و بویتده دخی ایكی وجه قابلدر
مایهء خونابه و زردابه یه لابه و تضرعدن اوتری جوش ویرمك و تحریك ایتمكندر یعنی بدن انسانیده قانلو صویك
واریكك مایه و ماده سنه حركت و غلبه ویرمكندر ضمنا جواب تضرع و زاری ایلمك ایچوندر و یاخود حین بكاده
چشملره كلان قانلو صویك و صارو صویك مایه سی كه یوركده اولان قاندر الم و اضطراب غایته ایرسه خون دموعله
آلوده اولوب صار و صورنكنده منصب اولور و اگر الم و اضطراب یوركی جوشه كتورر و اول جوشك بخاری كوزلره

چیقوب منصب اولورا کرالم زیاده اولورسه خون دروندن سرشك دیده یه مخلوط اولوب صادرورنکنده منصب اولور
واکرالم واضطراب غایته ایررسه خون دموعله آلوده اولوب خونابه شکلنده دیده لردن جریان ایلرمایهٔ زردآبه
وخونابه دن مراد ظالم اولسه دخی جائزدرشول اعتبارله که خونابه وزردآبه نك مظلوملردن ظهورایلمسنه باعث
وبادیدر پس بووجه اوزره معنی خونابه وزردابه نك مایه سی اولان ظالمه لابه وتضرعدن اوتری جوش ویرمك نیجوندر
دیمك اولور پس موسی علیه السلام حضرتلری دیدیکه بن یقین بیلورم که بوعبث وبیهوده دکل عین حکمتدر لیکن
بوسؤالدن مقصودم قلبم مطمئن اولسون ایچون عیان ومشاهده درنته کم ابراهیم علیه السلام جناب حقدن احیای
موتی ده اطمینان قلب ایچون (مع ایمانه وعلمه علی احیاء الموتی) مشاهده ورؤیت طلب ایلدی (کما قال الله تعالی
حاکیا عنه (واذ قال ابراهیم رب ارنی کیف تحیی الموتی قال اولم تؤمن قال بلی ولکن لیطمئن قلبی) پس حکمتدن
وحقیقتدن سؤال ایلمك انبیاء عظام علیهم السلامك شانندندر (مثنوی) آن یقین می کویدم خاموش کن * حرص
رؤیت کویدم نی جوش کن * کاهی اول علم الیقین بکا دیرکه خاموش اول کاهی رؤیت وعین الیقینك حرصی بکا دیرکه
خاموش اوله جوش وطلب ایله (مثنوی) مرملائك راغودی سرخویش * کین چنین نوشی همی ارزد بنیش * الهی
آدم حقنده (اتجعل فیها من یفسد فیها) دیو طاعن اولان وخلافتندن استکشاف واستخبار قیلان ملائکه یه
کوستردك کندی سرکی که بونك کبی برنوش نیشه دکر بومصرعده ایکی وجه جائزدر وجه اول بومصرع آدم حقنده
دینله یعنی نوش علم آدمدن عبارت ونیش مطعن ملائکه اولان جسد ترابیه وصفت حیوانیه سندن کنایه اوله پس نظر
ملائکه آدم علیه السلام ارضده مجعول اولدیغی جهتدن نیشله تعبیر اولنان طینت ظاهره سنه واقع اولوب ونوش علم
وحکمتدن آنی خالی صانوب (اتجعل فیها من یفسد فیها) دیمکله طعنه اوردیلر الهی تحقیقا اول طاعن اولان
ملائکه آدمده اولان سرنی کوستردك که بونك کبی برنوش یعنی علم وکمال نیشه لایق اولور یاخود ملائکه معترف
اولدیلر وبونك کبی برنوش حقا که نیشه یعنی کثافت وظلمت جسد نیشه معادل اولوردیدیلر دیمك اولور وجه ثانی
اولدرکه بومصرع ملائکه حقنده دینله بوتقدیر اوزره معنی الهی اول وقتده که ملائکه اعتراض شکلنده استخبار
ایلدیلر انلره (انی اعلم ما لا تعلمون) دیو عتاب ایلدکله و (انبئونی باسماء هؤلاء ان کنتم صادقین) دیوحین امتحانده
شرمسار قیلمغله وسرزنش ایتمکلکله تحقیقا اول ملائکه یه کوستردك آدمده اولان سرنی که بویله برنوش که انلره
سرکوسترمکلکدر اول عتاب وسرزنش نیشه دکر اکرچه بونلر نیش عتاب وسرزنشله اولدیلر ولیکن نوش
کشف سرله حالات ولطافت بولدیلر وبونك کبی برنوش بوقدر نیشه دکردیدیلر (مثنوی) عرضه کردی نور آدم راعیان
برملائك کشت مشکلها بیان * الهی حضرت آدمك نورنی عیان وآشکاره ملائکه اوزره عرض ایلدك مشکللر
بیان وروشن اولدی بوهم وجهدر خدایا حضرت آدمك نورنی معاینه واشکاره عرض ایلدك ملائکه اوزره
مشکللری اشکاره اولدی پس بکا دخی بوسری فاش ایله دیدی (مثنوی) حشر توکوید که سرمرك چیست * میوها
کوید سربرك چیست * سرخون ونطفه حس آدمیست * سابق هر بیشئی آخر کیست * سنك حشرك دیرکه موتك
سری ندر یعنی الهی سن انسانی بعد الموت حشر وجمع ایلمك سویلرکه سرموت ندر میوه لر دیرلر برکك سری ندر
یعنی شتا زماننده مرده وافسرده کبی اولان حبوبات مدفونه نك سرنی بهار سویلدیکی وعیان ایلدیکی کبی اجساد
مرده ومدفونه نك سرنی دخی سنك حشر ایلمك سویلرو (یوم تبلی السرائر) فحواسنجه اول کونده هرکسك سرائر
وضمائرن عیان ایلرنته کم میوه لر سویلر برکك سرنی که ندر هر آغاجك وبپراقلرك سری میوه سیدر مادامکه ظهوره
کلمیه کسه بیلمزنه کونه میوه در پس ظهوره کلدکده لسان حاله برلك ودرختدن خبر ویرر غدانك سری خون وخونك
سری نطفه وخون ونطفه نك سری حس آدمیدر بعض نسخه ده حس یرینه حسن واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره
معنی خون ونطفه نك سری آدمینك حسنیدر دیمك اولور یعنی انسانك غداسیکه تدریجله خون ومنی اولور عاقبت
اندن حسن آدمی ولطافت پیدا اولور نطفه دن مقصود بونده منیدر هر زیاده لکك سابقی یعنی اولی آخرا کسکلکدر که
کتدکچه ترقی قیلمش وزیاده اولمشدر (مثنوی) لوح را اول بشوید بی وقوف * انکهی بروی نویسد او حروف * خون
کند دلرا واشك مستهان * برنویسد بروی اسرار انکهان * هر زیاده لکك سابق آخر کلمکدر بیورمشلردی بومعنانی
ایضاح ایچون بوابیاتی مثل موقعنده ایراد ایدوب بیوررلر مثلا کاتب اول لوحی توقفسز یورتا که کتابته قابل اوله
اندنصکره کاتب لوح اوزره حروف وکلمات یازر یعنی مثلا لوح دلی بی وقوف وبی تاخیر یورو اولا خطوط حظوظ
نفسانیه ونقوش نفوس انسانیه دن آنی صافی وساده قیلور که بوکم اولمق مرتبه سیدر اندنصکره اول کوکل لوحینك
اوزرینه یازر اول خدا حروف علوم حکمی که بوزیاده لك حالیدر حضرت باری عاشقك قلبنی وحقیر وبی قدر کوزیاشنی

خون ایلر اندنصکره اول کوکل لوحنك اوزرینه یازر اول خدا حروف علوم وحکمی اندنصکره عاشقك قلبی اوزره اسرار
یازر یعنی خون ایلر قلبی ضربت مجاهده وصدمت مکابده ایله ومستهان وخوار اولان اشکی دخی خون ایلر یازر اول
قلبك اوزرینه اندنصکره اسرار نهانی معنای آخر اشك مستهان دلرا اوزره معطوف اولمیوب ما بعدنه مرهون اولمق
وبرنویسدك مجازا دخی فاعلی اولمق جائزدرکه علم معانیده بوکا اسناد مجازی دیرلر برفعلی سببنه اسناد ایلمك قبیلندن
وانبت الربیع البقل قبیلندن اولور زیرا سرشك دیده اسرار نهانك صفحهٔ سینه اوزره یازلمسنه سببدر معنی بویله دیمك
اولورکه خون ایلر حضرت بیچون انواع بلیا تله قلبی واشك مستهان اندنصکره اسراری انك اوزرینه یازر بعض نسخه ده
خون کند دلراز اشك مستهان واقع اولمشدر بوتقدیر اوزره دیمك اولورکه حضرت حق عاشقك کوکلنی حقیر اولان
کوزیاشندن یعنی بکادن خون ایلر اندنصکره قلب عاشق اوزره اسرار نهانی یعنی حضرت خدانك شوق وخوفندن
عاشقکه کریهٔ فراوان سببیله خونین دل اوله انك قلبی اسرار الهیدن انعکاس پذیر اولور (مثنوی) وقت شستن لوح را
باید شناخت * که مر انرا دفتری خواهند ساخت * لوحی یومق وقتنی اکلمق کرك که اول لوحی بر دفتر دوزمك
استرلر یعنی یومقلق وقتنده لوحی اکلمق وفهم قیلمق کرکدرکه تحقیقا اول لوحی بر دفتر دوزمك استرلر که هرشیئك
بوزلمسی دخی اعلاد وزلمسنه وویران اولمسی دخی اولی معمور اولمسنه دلالت ایدر (مثنوی) چون اساس خانهٔ
می افکنند * اولین بنیاد را برمی کنند * مثلا کورمزمیسن چونکم برخانه نك اساسنی براغه لر یعنی یکیدن یاپق
استیه لر اولکی بنیادنی قوپاررلر یعنی اسکی تملنی قازوب اورادن رفع ایلرلر (مثنوی) کل برآرند اول از قعر زمین *
تا باآخر برکشی ماء معین * مثال آخر اول برلك دبندن کل وخاك چیقاررلر یعنی اول قعر زمیندن بالجمله چیقاررلر
وقازوب خراب قیلورلر تا آخرنده ماء معین چکه سن وچیقاره سن (مثنوی) از حجامت کودکان کریند زار *
که نمیدانند ایشان سرکار * مثال آخر اطفال حجامتدن بسیار وزار اغلرلر زیرا انلر ایشك سرنی بیلمزلر (م ی) مرد خود
زر می دهد حجام را * می نوازد نیش خون آشام را * سر کاره عارف اولان مرد خود التون ویرر حجامه ونوازش
ورعایت قیلور نیش خون آشامه پس قصه دن حصه ظلمه حجام وظلم نیش خون آشامه بکزر کودکان دنیا انلردن
کریان وعارف اسرار دانان حکمته واقف ونهایت کاره عارف اولوب شادان وخندان اولورلر زیرا (اجرکم بقدر تعبکم)
حدیثنك فحواسنجه هرکسك اجری تعب ومشقته صبر وتحمل ایلدیکی قدر اولور (والمشاهدة بقدر المجاهدة) قولنك
مصداقنجه مجاهده سی مقداری مشاهده مرتبه سن بولور مثلا (مثنوی) می دود حمال زی بارکران * می رباید
بار را از دیکران * مثلا حمال بارکرانك آلتنه یلر وآنی غیریلردن قپارزیر معناسنه اولمیوب بونده طرف معناسنه
اولورسه معنی حمال ثقیل یوك طرفنه یلر اول ثقیل یوکی غیری حماللردن قپار دیمك اولور پس کاردینی دخی بویله بیل
بت) بقدر الکد تکتسب المعالی * ومن طلب العلی سهر اللیالی * (مثنوی) جنك حمالان برای بار بین * اینچنین
است اجتهاد کاربین * پس یوك ایچون حماللرك جنك وخصومتنی کورکارك اجتهادی بویله درکور (مثنوی
چون کرانیها اساس راحتست * تلخها هم پیشوای نعمتست * چونکم زحمت وثقلتلر راحت ورحمتك سبب
واساسیدر آجیلر هم نعمت وذوقك مقتدا وواسطه سیدر (مثنوی) حفت الجنة بمکروهاتنا * حفت النیران من
شهواتنا * جنت احاطه اولندی بزم مکروهاتمزله دوزخ بزم شهواتمزدن احاطه اولندی یعنی جنت بزه مکروه اولانلرله
محفوفه اولدی وجهنم بزم مشتهیاتمزله احاطه قیلندی بوحدیثه اشارت بیوررلر که حفت الجنة جنت احاطه
اولندی بالمکاره کراهت ومشقتلرله وحفت النیران جهنم احاطه اولندی بالشهوات لذائذ مشتهیات نفسانیتله
(مثنوی) تخم مایهٔ آتشت شاخ ترست * سوختهٔ آتش قرین کوثرست * مثلا سنك اتشکك مایه سنك تخمی
تروتازه بوداقدر یعنی آتشك مایه سیکه اوطوندر واوطونك تخمی یعنی اصلی شاخ تردر کذلك جهنمده اولان
آتشكك دخی مایه سنك آصلی شاخ ترکبی اولان شهوات نفسانیه در وسوختهٔ آتش مجاهده قرین مشاهده در
وياخود سوختهٔ آتش عسر برفحوای (ان مع العسر یسرا) قرین کوثر یسردر (ولهذا یقول النبی صلی الله علیه وسلم
اشتدی ازمة تنفرجی) وحدیث شر یفده وارد اولمشدرکه امت محمددن برقوم جهنمده کناهلری قدری انلر بعده انلری
قاره کومر کبی اولدیغی حالده جهنمدن چیقاره لر وکتوروب آب کوثرله یویه لر بونلرك جسملری اهل جنت جسملری
کبی پاك ومنور اوله وبونلره جهنمیون دیه لر وبونلره جنته کیردکده بونام ایله تسمیه ایده لر پس بونلر بونامدن محزون
اولوب حضرت حقه تضرع قیله لر جناب حق بونلردن بونامی کیدروب اهل جنتله برابر اوله لر (م ی) هرکه در زندان
قرین محنتیست * آن جزای لقمهٔ وشهوتیست * وهرکیمکه زندانده بر محنت وبلایه قریندر اول محنت برلقمه نك
وشهوت وذوقك جزاسیدرکه لقمه وشهوت سببیدر آنك زندانه کیرمسنه ومحنتکش اولمسنه (م ی) هرکه در قصری

قرین دولتیست * آن جزای کارزار و محنتیست * هر کیم بر قصرده بر دولته قرین ایسه اول دولت بر جنك و محنتك
جزاسیدر که اول دولتك حصولنه بونلر سببدر (مثنوی) هر کرا دیدی بزر و سیم فرد * دان که اندر کسب کردن صبر کرد
هر کیمی که زر و سیم ایله فرد کوردك یاخود کوره سن بیل که کسب ایلمکلکده صبر ایلدی که اول کسب سیم و زرك
حصولنه سببدر بر کسه نك که کوزی عالم اسبابدن و عالم حسدن ایلرو اوله و عالم حقیقت جانبنه نافذ اوله و حقایقه نظر
قیله اول کسه بونلری سببسز کورر نته کیم بیوررلر (م ی) بی سبب بیند چو دیده شد گذار * تو که در حسی سبب را
گوش دار * سببسز کورر چونکه آنك چشمنك عالم الهی جانبنه گذار و عبوری اوله یعنی نور الهی ایله چشم دلی روشن
اولان کسه بونلری سببسز کورر (لا حول عن معصیة الله الا بعصمة الله ولا طاقة علی طاعة الله الا بتوفیق الله)
دیوب حول و قوتی اللهدن بیلور و خالق خیر و شر و مرید نفع و ضر آنی مشاهده قیلور و اسبابی اورته لقدن آلت ملاحظه
و امر اعتباری بیلور سنکه عالم حسده سن سببی حفظ طوت یاخود معنی ای اسیر طبایع سنکه عالم حسده سن سببه
گوش طوت و واسطه یی ترك ایتمه که خرق اسباب و علل سنك منصبك دکلدر (م ی) آنکه بیرون از طبایع جان اوست *
منصب خرق سببها آن اوست * اول کسه که انك جانی طبایع و عناصردن بیروندر خرق سببلر منصبی انك ملکیدر یعنی
اول کسه طبایع اربعه دن انك جانی بیروندر و عناصر و اجسام مرتبه سندن شانی برتردر منصب خرق اسباب
و علل آنك لایقیدر (م ی) بی سبب بیند نه از آب و گیا) چشم چشمۂ معجزات انبیا) سببسز کورر اوتدن و صودن کورمز
یعنی اوتدن و صودن حاصل اولان بدندن و انك قوتندن بیلمز چشم دل انسان کامل انبیای عظام علیهم السلامك
معجزه لری چشمه سنی که خلق عالم اوزره حق جانبندن روان اولور یعنی نقدر معجزات انبیا علیهم السلام وار ایسه و آیات
و خرق عادات ظهوره کلدی ایسه جمله سی علل و اسباب واسطه سیله دکلدر بلکه ارادت مسبب ایله در معجزات ایله سحرك
ما بیننده فرق بی سبب و با سبب اولمقدر ایکیسی ایله خرق عاده در لکن معجزه اولدر که اسبابه محتاج اولمز بلکه ارادت
الهیه و اقتضای نبویه ایله ظهوره کلور اما سحر اقتضای ساحریه و وسایط و اسباب معاونتیله ظهوره کلور پس
چشم منزله سنده اولان ورثای انبیادن صدور ایلین معجزاتی اسبابه احتیاج و مراجعتسز حق جانبندن روان اولمش
کورر اولیا اوایچق انبیا علیهم السلامه اقتدا قیلوب علل و اسباب حجابنی اورتلقدن رفع قیلور و دائما مسبب الاسبابه
ناظر اولور (مثنوی) این سبب همچون طبیبست و علیل * این سبب همچون چراغست و فتیل * بو سبب مثلا طبیب
و مریض کبیدر طبیب شفا و صحته سبب و علل ملاقات طبیبه و صنعت طبیبه سببدر و بو سبب دخی
چراغ و فتیل کبیدر چراغ نور برخانه یه سبب و فتیل وجود چراغه سببدر (مثنوی) شب چراغت را فتیلی نو بتاب *
پاك دان زینها چراغ آفتاب * کیجه چراغکه بریکی فتیل بول که فتیل وجود چراغه سببدر یعنی بو دنیا کیجه سنده
چراغ روح حیوانیه که اکل و شربدن فتیل نو دوز که بدل ما یتحلل اولوب دوام و قیامنه و منور خانهٔ بدن اولمسنه سبب
اوله آفتابك چراغنی بونلردن پاك بیل یعنی چراغ آفتاب الهیه یی و نفخهٔ ربانیه یی بونلردن پاك بیل زیرا بو فتیل کبی
اولان اکل و شربه محتاج دکلدر آنك قیامی زیرا اول چراغی حقدن بقار انکچون دائما انوار حقه بقار (مثنوی)
رو تو کهگل ساز بهر سقف خوان * سقف گردون را ز کهگل پاك دان * ای اسیر روح حیوانی بورو سن کهگل دوز خوان
و نان سقفنك عمارتی ایچون کهگلدن مراد اطعمهٔ نفیسه دید کلریدر سقف گردون صمانلو بالچغه محتاج
دکلدر که قیامی آنکله اوله پس سقف گردونکه مراد روح الهیدر کهگلدن پاك و طاهر بیل که آنك قیامی
حضرت حق ایله و غداسی انوار وجود مطلق ایلدر اکثر نسخه ده مواو سز خان واقع اولمشدر بو تقدیرا اوزره دخی خوان
معناسنه اولمق کورینور زیرا خان خانه معناسنه بلاهاء کلمشدر اکر ضرورت شعریه دن اوتری لاجل القافیه
ها حذف اولندی دینورسه تکلفدن خالی اولمز اکر خانه معناسی مراد اولورسه مقصود اندن جسد خانه سی اولوب
معنا بویله سن خانهٔ جسدك سقفندن اوتری صمانلو بالچق دوزدیمك اولور و کهگلدن مراد نه طعام و غدا اولور
(مثنوی) آه که چون دلدار ما غمسوز شد * خلوت شب در گذشت و روز شد * جز بشب جلوه نباشد ماه را * جز بدرد دل
مجو دلخواه را * بو بیتده آه لفظی بیت اولده اولان کهگل سازه یعنی اسیر حرص و آزه قید اولمقده جائزدر و بیت ثالثده
ترك عیسیء روح قیلان و خر نفسنی بسلین کسه یه کوره اولسه ده جائزدر پس اول کی وجه اوزره معنی بویله اولور که ای
کهگل ساز و ای اسیر حرص و آز سکا آه اولسونکه بزم دلدارمز چونکه غمسوز اولدی و ظلمت بشریتی و آلام جسمانیتی
ازاله قیلدی خلوت شب تن کچدی و روز حقیقت ظاهر اولدی بونده دلداردن مراد روح الهیدر که کندیلرك یاری
و دلداریدر و خلوت شبدن مراد شب جسمانیتك خلوتیدر و روزدن مراد روز وصلت و نهار حقیقتدر و بیت ثانیده
اولان ماهدن مراد دخی ینه روح الهیدر پس تقدیر معنای بیتین شریفین بویله دیمك اولور که ای اسیر روح حیوانی

ومبتلای

ومبتلای غدای جسمانی سکا آه و آه اولسونکه چونکیم بزم دلدارمز که نفخهٔ الهی اولان روحمزدر بزم غممزی باقیجی
والممزی ازاله ایدیجی اولدی خلوت شب تن بزدن کچدی و روز وصلت اولدی و صبح حقیقت ظهوره کلدی زیرا
ماه روح الهیه یه شب تندن غیریده جلوه اولمز و عالم بدندن غیری مرتبه ده آکا کمسه آشنالق و الفت و انسیت قیلمز
اکر آکا واصل و آشنا اولمق استرسك خلوت شب تنده آشنا اول و انك وصلتنی بجان و دل طلب قیل درد دلسز اول
دلخواهی بیهوده یره طلب قیلمه آنك طالبی اولنه درد درون شرطدر دیمك اولور اما آه لفظی اکر بیت ثالثده اولان
عیسای روحی ترك ایدوب خر نفسی پرورده قیلان کسه یه کوره اولورسه معنی ای عیسای روحی ترك ایدوب
خر نفسی پرورده قیلان کسه سکا آه اولسون چونکیم بزم دلدارمز یعنی روح عالی کردارمز غمسوز اولدی و خلوت
شب تن مرور قیلدی و صبح وصال ظهوره کلدی ماه روحمز تن کیجه سندن جلوه ایلمکدن نجات بولدی زیرا ماه ایچون
شبدن غیریده جلوه اولمز و انك آشنالغنه طالب اولان شب تندن غیری محلده طلب قیلمز اکر آنی استرسك
کوکل دردنسز اول دلخواهی استمه بلکه اول دلخواه اولان روحی درد درونله و شوق و محبت و قلب محزونله طلب ایله
تا آکا واصل اوله سن و آنك وصالندن تمتع قیله سن (مثنوی) ترك عیسی کرده خر پرورده * لاجرم چون خر برون
پردهٔ * سن ایسك عیسایی ترك ایلمشسن خر بسلمشسن بو سببدن خر کبی پرده دن طشره سن یعنی ای اسیر روح
حیوانی سن عیسیٔ روحی ترك ایلدك و خر نفسی بسلدك لاجرم خرلر کبی خارج پرده ده قالدك و اسیر هوا و هوس
اولدك (مثنوی) طالع عیسیست علم و معرفت * طالع خر نیست ای تو خر صفت * علم و معرفت عیسانك
طالعیدر خر طالعی دکلدر ای کسه سن خر صفتسن یعنی علم و معرفت عیسی مشرب اولان و روح الهی مرتبه سن
بولان کسه نك قسمت و غدا سیدر خر سیرت اولان و روح حیوانی مرتبه سنده قلان کسه نك نصیبی دکلدر ای اسیر
نفس اولان سن خر صفتسن انکچون علم و معرفتدن بهره و چاشنی طوتمزسن (مثنوی) ناله خر بشنوی رحم آیدت *
پس ندانی خر خری فرمایدت * خرك ناله سنی ایشیدرسن سکا رحم کلور پس بیلمزسنکه خر سکا خرلق بیورر یعنی
خر نفسك اکل و شربه حریص اولدقده و مشتهیات بدنه محبت قیلدقده آنی منع ایلسك دروندن ناله و فریاد ایلر پس
اول خرك ناله و فریادنی استماع ایلیوب اکا مرحمت قیلوب استدیکنی مهیا ایلرسن پس بونی بیلمزسنکه خر نفسك
سکا خرلك بیورر یعنی حیوان صفت اولوب سنی خر سیرت قیلمغه ترغیب و تحریض قیلور اکر طالب روح الهی ایسك
نفسك خرینك ناله سن ایشتمه و اکا مرحمت قیلوب انك مرادی اوزره ایش ایتمه (مثنوی) رحم بر عیسی کن
و بر خر مکن * طبع را بر عقل خود سرور مکن * عیسی اوزره ترحم ایله و خر اوزره ایلمه طبعکی کندی عقلك اوزره
سرور و غالب ایلمه یعنی اسیر لذت جسمانی اولوب مقتضای طبعکی عقلك اوزره غالب قیلمه و مغلوب طبیعت اولمه
(مثنوی) طبع را هل تا بکرید زار زار * تو ازو بستان و وام جان گزار * طبعی قو تا زار زار اغلیه سن اول
طبعدن ال و جانك بورجنی ادا ایله یعنی طبیعته معین اولمیوب آنی ترك ایله تا زاری زاری اغلیه و آنك مرادندن
و مشتهاسندن و آنك مقتضاسیچون اولان کار و خدمتکدن نیچه حصه لر آلوب جانك اوزره واجب و فرض اولنی
ادا ایله تا کم جانك قوت بوله و وامدارلقدن خلاص اوله دیمك اولور (مثنوی) سالها خر بنده بودی بس بود *
زانکه خر بنده ز خر واپس بود * نیچه ییللر خر بنده اولدك یتر یعنی خر نفسکه خدمتلرونده لکلر قیلدك کفایت ایدر زیرا
خر بنده خردن آرده اولور و خادم مخدومدن من حیث المرتبه دونتر قالور اکر سن انسان ایسك خر نفسکه خدمت
ایلمکدن خلاص اولوب آنی کندیکه خدمتکار ایله تا شرفیت مرتبه سن بوله سن و عالیقدر اوله سن (مثنوی)
ز اخروهن مرادش نفس تست * کو بآخر باید و عقلت نخست * بو حدیثه اشارت بیوررلر که حضرت پیغمبر علیه
السلام بیوردیلر نسا حقنده که اخروهن حیث اخرهن الله یعنی ای رجال عورتلری صفوف صلوتده کیرو قیلك شول
حیثیتدن کیم اخرهن الله تعالی بونلری کیرو قیلدی اگر میراثده و اگر عقلده معنای بیت حضرت مولانا بیوررلر
پیغمبر علیه السلامك اخروهن بیورمسندن مرادی سنك نفسکدر که اول نفسك مؤخر کرك و عقلك کارده مقدم کرك
(م ی) هم مزاج خر شدست این عقل پست * فکرش این که چون علف آرد بدست * بو پست و دنی عقل خر له هم
مزاج و هم مشرب اولمشدر اول پست مقامنده منزل طوتدی یعنی اول مرکب عیسی مزاج دل روح الهی طوتدی
و نور اولدی اول پست عقلك فکری بو که نیچه علف اله کتوره یعنی عقل معاشك فکری مائده خر غدای نفسانیه یی
اله کتورمکی فکر ایدر و دائما اکل و شرب و تن پرورلك جانبنه کیدر (مثنوی) آن خر عیسی مزاج دل گرفت *
در مقام عاقلان منزل گرفت * اول عیسانك خری قلبك مزاجنی طوتدی عاقللر مقامنده منزل طوتدی یعنی اول
مرکب عیسی مزاج دل روح الهی طوتدی و نور دل عیسی آکا سرایت ایتدی انکچون عقلا مقامنده یعنی جنت

اعلاده منزل طوتدی که حیواناتدن اون نفر حیوان جنة کیروب انده انسان کبی مقام طوتسه کرکدر نته کم
حدیثده واقع اولمشدر مثلا ناقهٔ حضرت رسول علیه السلام واشتر صالح علیه السلام وکبش اسمعیل علیه السلام
وحوت یونس علیه السلام وکاو موسی علیه السلام وهدهد بلقیس ونملهٔ سلیمان علیه السلام وکلب اصحاب کهف
وحمار عزیر وعیسی علیه السلام کبی (م ی) زانکه غالب عقل بود وخر ضعیف * از سوار زفت کرد دخر نحیف
خر عیسی اول جهتدن مقام عاقلانی منزل طوتدی که عقل انک اوزرینه غالب ایدی وخر ضعیف سوار قویدن
خر نحیف اولور ومغلوب ومعدوم حکمنده اولوب حکم غالبک اولور (مثنوی) وز ضعیفی عقل تو ای خربها * این
خر پژمرده کشتست اژدها * سنک عقلک ضعفندن ای خربها اولان اهل نفس بو سنک پژمرده خرک اژدرها اولمشدر
یعنی بو خر پژمرده نفسک اژدرها اولمشدر پس روح مناسبتیله اهل نفس ما بیننده عیسی نفس اولان وروح منزله‌سن
بولان عزیزلرک حالنه شروع ایدوب مخاطبا لاهل النفس والهوی بیوررلرکه (مثنوی) کر ز عیسی کشتهٔ رنجوردل *
هم از وصحت رسد اورا مهل * ای مسیح خوش نفس چونی زرنج * که نبود اندر جهان بی مار کنج * اکر عیسادن
رنجوردل اولمش ایسک هم صحت اول عیسادن ایرشور آنی ترک ایلمه یعنی اکر مرده دللری زنده ایلین عیسی دم ومسیح
توام اولان شیخ مکرمدن رنجوردل اولدک ایسه ای بی حاصل هم آندن سکا صحت دل یتشور آنک دامن پاکنی الدن
قومه پس عیسیٔ وقت اولانلره وتعلیم وارشاد ناس قیلنلره وآنلردن جفا واذیت کورنلره تسلیه ایدوب وخاطر نوازلق
سمتنه کیدوب بیوررلرکه ای عیسی نفسلو رنج ومشقتدن نیجه‌سن زیرا جهانده مارسز کنج اولمدی یعنی نیجه‌سن
ونه حالده‌سن ای عیسیٔ وقت وعیسی دم اهل دنیانک رنجندنکه بو جهانده مارسز کنج وبلاسز بال اولمدی (مثنوی
چونی ای عیسی ز دیدار جهود * چونی ای یوسف ز مکار وحسود * ای عیسی یهودک دیدارندن نیجه‌سن ای یوسف
مکار وحسوددن نیجه‌سن یعنی ای وقتنک عیساسی اهل انکاردن حالک ندر وای زمانه‌سنک یوسفی حسود ومکاردن
احوالک نیجه‌در چونکم سلفده اولان انبیا علیهم السلام کندی قومندن بو اذیت ومشقتی چکمشلردر وانلرک
جفاسنه صبرایتمشلردر کرکدرکه سن دخی کندی زمانک منکرلرینک جفاسنه صبر ایده‌سن وانبیا علیهم السلام مسلکنه
کیده‌سن (م ی) تو شب وروز ازپی این قوم عمر * چون شب وروزی مدد بخشای عمر * سن روز وشب بو ضال وکمراه
قومدن اوتری عمر بونده ضال معناسنه درشب وروز کبی عمره مدد بغشلیجیسن یاخود معنی چون شب وروز یعنی
علی الدوام عمره مدد بغشلیجیسن (مثنوی) چونی از صفراییان بی هنر * چه هنر زاید ز صفرا درد سر * ای طبیب جان
هنرسز صفراییلردن نیجه‌سن صفرادن نه هنر طوغر بلکه باش آغریسی طوغر یعنی بو بی هنر اولان صفراییلردن ای طبیب
الهی نیجه‌سن صفرادن نه طوغر دردسردن غیری صفرا صداع ویروب وصفرایی مزاج حلوا اولان طعامی معده‌سی
آلمدیغی کبی بو صفرای زره منسوب اولان بی هنرلر دخی سنک حلاوت پند ونصیحتکی قبول ایتمزلر وصداعدن غیری
بونلردن نسنه حاصل اولمز (م ی) تو همان کن که کند خورشید شرق * مانفاق وحیله ودزدی وزرق * ای زمانه‌سنک
پیغمبری وای آسمان شرعک خورشید انوری سن همان آنی ایله که خورشید شرق ایلر که جمله‌نک وبدک وپاکک
ونجسک اوزرینه طوغوب نورین دریغ ایلمز بز که زمرهٔ اهل دنیا واهل هوایز نفاق وحیله وسرقه وزرق ومکری
ایلیلم (مثنوی) تو عسل ما سرکه در دنیا ودین * دفع این صفرا بود سرکنکبین * دنیا ودینده سن عسلسن وبز سرکه یز
بو صفرانک دفعی سرکنکبین‌در یعنی سن عسل ارشادی بز سرکهٔ خطا وفسادی دین ودنیاده ظهوره کتورهلم
زیرا بو حب دنیا صفراسنک دفعی لطف وقهرله آمیخته اولان سرکنکبین ارشادله‌در (مثنوی) سرکه افزودیم ما قوم
زحیر * تو عسل بفزا کرم را وامکیر * بز حیر مرضنه مبتلا اولمش قوم سرکه زیاده ایلدک حالا سرکه بزه ضرر لودر سن
عسل زیاده ایله که کرمکی دریغ طوتمه یعنی بز قوم زحیر سرکهٔ سوء اخلاقی زیاده ایلدک سن عسل اخلاق حسنه‌یی
زیاده ایله کرمک بزدن دریغ ایلمه بو کا اسلوب حکیم دیرلر که حضرت مولانا انلرک مرتبه‌سنک حکمنی وحالنی تقریر
بیوررلر (ومالی لا اعبد الذی فطرنی والیه ترجعون) قبیلندن اولور (الله اعلم (مثنوی) این سزید از ما چنان آمد ز ما
ریک اندر چشم چه افزاید عما * بزدن بو لایق اولدی بزدن بو تجلین کالدی (کل اناء یترشح بما فیه) فحواسنجه درونمزده
اولان هر نه ایسه ظهور قیلدی چشمده قوم نه زیاده ایلر کورلک زیاده ایلر یعنی بزم مثالمز کوزه طوقنان ریک وغبار
کبیدر (مثنوی) آن سزد از تو ایا کحل عزیز * که بیابد از تو هر ناچیز چیز * ای کحل عزیز سکا بو لایق اولور که هر ناچیز
وحقیر اولان شیٔ سندن چیز بوله یعنی ای دیده لر روشن ایدیجی کحل عزیز سنک جنابکه لایق وسزا اولان بودرکه هر شیٔ
حقیر سندن بر خاصیت بوله وسنک جوهر بکدن صلاحیذیر اوله ونیکولک مرتبه‌سنی بوله (مثنوی) ز آتش این ظالمان
دل کباب * از تو جمله اهد قومی بد خطاب * بو ظالملرک آتشندن سنک کوکلک کباب‌در سندن جمله خطاب وکلام اهد قومی

اولدی نته کم حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم احد غزاسنده مبارک دیشلرنی کفره طاشله اوروب
سنکسر اولدقده اصحابدن بعضسی مضطرب اولوب یا رسول الله بونلره بد دعا ایله دیدکده (اللهم اهد قومی فانهم
لا یعلمون) دیو دعا ایلدی یعنی یاربی بنم قومه هدایت ایله بونلرنی کندیلره نه مرتبه مفید ونافع بیلمزلر دیو سویلدی
پس سن دخی ای محمدی مشرب اولان مرشد کندی زمانک قومندن اکرچه دل سوخته‌سن لکن کمال لطف
وکرمندن انلره بد دعا ایلیوب (اللهم اهد قومی) دیو خطاب ایلیه‌سن (م ی) کان عودی در تو کر آتش زنند * این
جهان از عطر وریحان پرکنند * عودک کانیسن اکر سکا آتش اورهلر بو جهانی لطیف رایحه وریحاندن
پر ایلرلر یعنی هر بار که خلق عالمدن سکا ضرر کلسه سندن انلره لطیف رایحه‌لر وخوش خویلر ظهور ایلر (مثنوی
تو نه آن عودی کز آتش کم شود * تو نه آن روحی که اسیر غم شود * سن اول عود دکلسنکه آتشدن ناقص اوله‌سن اول
روح دکلسنکه غمک اسیری اوله‌سن بلکه سن اول عودسنکه هر بار که آتش محنتی کوره‌سن روایح طیبه‌یی زیاده
قیلورسن وسن اول روحسن که هرکاه غم کوره‌سن شاد اولورسن (مثنوی) عود سوزد کان عود از سوز دور * باد کی
حمله برد بر اصل نور * عود آتشدن یانر لکن عودک کان واصلی یانمقدن بریدر باد نورک اصلی اوزره نه حمله
ایلتور یعنی رایحهٔ طیبه‌دن عود کبی حصه دار اولان کسه آتش غمدن یانوب اکسلسه قابل اولور ولیکن معدن
اولان روایح طیبه‌نک اصلی ومنبعی مرتبه‌سن بولان کسه آتش غمدن والمدن ناقص اولمز باد دم خلایق نور حقی
اطفا قیلمز ونورک اصلی مرتبه‌سنده اولان آفتاب کامله ضرر ویرمز (مثنوی) ای ز تو مر آسمانها را صفا * ای
جفای تو نکوتر از وفا * ای درکاه الهینک کزیده‌سی اولان مرشد کامل سندن آسمانلره صفا وار درای سنک جفاک
وفادن نکوتردر یعنی آسمان وآسمان اهلی سنک صفتکدن صفا بولورلر وخلقه سنک جفا ایلمک سائر خلقک انلره
وفا ایلمسندن نیکوتردر (مثنوی) زانکه از عاقل جفایی کر رود * از وفای جاهل آن بهتر بود * زیرا که عاقلدن اکر
بر جفا صادر اوله اول جفا جاهللرک وفاسندن یک اولور (م ی) کفت پیغمبر عداوت از خرد * بهتر از مهری که از جاهل بود
* حضرت پیغمبر علیه السلام ایتدی عاقلدن عداوت خوبرک ونافعرکدر شول محبتدنکه جاهلدن اوله (کما قال
علیه السلام عداوة العاقل خیر من صداقة الجاهل) عاقلک عداوتی جاهلک صداقتندن انکچون یکرکدرکه عاقل
برکسه‌یه عداوت ایلسه لحکمة لمصلحة ایدر واول کسه‌یه مجرد نفعدن اوتری عداوت ایدر اما جاهل برکسه‌یه محبت
ایلسه اکا نفع اولدیغن بیلیوب بلکه محبوبنه بر مضرتسنه‌یی القا ایلیوب ظاهرا محبت وباطنا ضرر وعداوت اولور
بو اجلدن عاقلک عداوتی جاهلک صداقتندن یک اولور (رنجانیدن امیری خفته را که مار در دهانش رفته بود
(مثنوی) عاقلی بر اسب می آمد سوار * در دهان خفته‌یی می رفت مار * بر عاقل آت اوزره سوار کلدی کوردی بر اویومش
کسه‌نک اغزینه یلان کیردی (مثنوی) آن سوار آن را بدید ومی شتافت * تا رماند مار را فرصت نیافت * اول سوار آنی
کوردی وایودی تا یلانی اورکوده اما فرصت بولمدی مار آنک آغزندن ایچرو کیتدی (مثنوی) چونکه از عقلش
فراوان بد مدد * چند دبوسی قوی بر خفته زد * چونکم عقلدن اکا مدد ومعاونت فراوان ایدی اویومش کسه
اوزره بر قاچ قوی دبوس اوردی (مثنوی) برد اور از خم آن دبوس سخت * زو کریزان تا بزیر یک درخت * اول محکم
دبوسک زخمی اول خفته‌یی بعد الیقظه اول سواردن کریزان اولدیغی حالده بر آغاجک التنه ایلتدی برد کلمه‌سنک
فاعلی زخم اولوب معناسی مصرع ثانی‌یه مصروف اولور (مثنوی) سیب پوسیده بسی بد ریخته * کفت ازین
خور ای بدرد آویخته * اول درختک آلتنده چوق چورومش الما دوکلشدی ای درده رنجه تعلق ایلمش کسه
بو سیب پوسیده‌دن یی دیدی (مثنوی) سیب چندان مر ورا در خورد داد * کز دهانش باز بیرون می فتاد * سوار اول
کسه‌یه اول قدر سیب یدیک ویردی که کیرو آنک آغزندن طشره دوشدی (مثنوی) بانک می زد کای امیر آخر چرا * قصد
من کردی چه کردم من ترا * اول کسه زیاده المندن چاغردی که ای امیر آخر نیچون بکا قصد ایلدک بن سکا نه ایلدم
بعض نسخه‌ده بو مصرع بویله واقع اولمشدر که قصد من کردی تو نادیده جفا معناسی بودرسن بندن جفا اولم
کورممش سن بکا قصد ایلدک (مثنوی) کر ترا ز اصلست با جانم ستیز * تیغ زن یکباره خونم را بریز * اکر سنک اصل
وازلدن بنم جانمه ستیز وعداوتک وار ایسه تیغ اور براوغوردن بنم قانمی دوک (مثنوی) شوم ساعت که بدم بر تو بدید *
ای خنک اورا که روی تو ندید * شوم ونحس ساعت ایدیکه سکا ظاهر اولدم ای سعادت اول کسه‌یه که سنک یوزونی
کورمدی (مثنوی) بی جنایت بی کنه بی بیش وکم * ملحدان جایز ندارند این ستم * جنایتسز کناهسز زیاده
ونقصانسز یعنی بو کونه جرایمدن بر سابقه اولمقسزین ملحدلر بو ظلمی جایز وروا طوتمزلر (مثنوی) می جهد خون
از دهانم با سخن * ای خدا آخر مکافاتش تو کن * سوز ایله بنم اغزمدن قان صچرار یعنی نه مرتبه ظلمدرکه آغزمی

مجروح ايليوب سوزسو يلمك استسم آغزمدن قانلر سوزله صحرارای خدا بكا ايلديكی جورك مكافاتنی آخرا كاسن ايله
مثنوی) هر زمان می كفت او نفرين نو * اوش ميزد كه درين صحرا بدو * هر زمان اول كمسه اول سواره يكی نفرين دير دی
وبد دعا ايليوب شتم وذم ايلردی اول سوار اول كمسه يه اورر ديكه بو صحراده يل (مثنوی) زخم دبوس وسوار همچو باد *
می دويد وباز در روی فتاد * دبوسك زخمی وباد كبی چابك بر سواردن بيچاره يلردی وكيرو يوزی اوزره دوشردی از زخم
دبوس واز سواری همچون باد تقدير نده اولور يعنی بو اجلدن ديمك افاده قيلور (مثنوی) ممتلی وخوابناك وسست بد
پای ورويش صد هزاران زخم شد * ممتلی وخوابلو وسست ايدی يعنی چورك الما دن معده سی طولمش واويقودن
قالقوب بدنی سست اولمش ايدی آنك آياغی ويوزی نيجه يوز بيك زخم اولدی يعنی يلمكدن آياغی وكوتكدن يوزی
چوق يرده مجروح اولدی (مثنوی) تاشبانگه می كشيد ومی كشاد * تا ز صفراقی شدن بروی فتاد * اخشام وقتنه
دكين سوار اول كمسه يی چكدی واچدی حتی صفرادن انك اوزرينه قی ايلمك دوشدی (مثنوی) زوبر آمد
خوردها زشت ونكو * ماربا آن خورده بيرون جست ازو * اندن ايو وكوتو يمكار يوقارو كلدی اول يمش طعامله
مار اول كمسه دن طشره صچره دی (مثنوی) چون بديد ازخود برون آن ماررا * سجده اورد آن نكو كرداررا *
اول مار خورده چونكم كنديدن اول ماری طشره كوردی پس اول ايو عمللو سواره سجده كتوردی وتعظيم وتكريم
قيلدی (مثنوی) سهم آن مار سياه زشت وزفت * چون بديد آن دردها ازوی برفت * اول بيوك قبيح وسياه
يلانك سهم وهيبتنی چونكه كوردی اول دردلراندن كتدی پس اول سوارك عداوت وبغضندن كندی به فائده
ومنفعت اولديغنی مشاهده ايلدكده بو دفعه مدح وثنايه آغاز قيلدی (مثنوی) كفت خود تو جبرئيل رحمتی *
يا خدايی كه ولی نعمتی * ايتدی ای اميرسن خود رحمت جبرائيلی سن يا خداسن كه ولی نعمت سن بو كونه كلام آنك
كمال سرور وبشاشتندن سبقت لساندر نته كم (ان الله يفرح بتوبة عبده المؤمن) حديثنده حضرت نبی عليه السلام
حق تعالينك فرحنی شول كمسه يه تشبيه بيوررلر كه بر بريه ده قافله دن منقطع اوله وكندو زاد وزواد لهاولان
راحله سنی دخی يتوره نيجه آلام وشدايد ومحنت وبلا چكدكدنصكره اول قافله يی بولسه وزاد وزواد له اولان
راحله سنه ملاقی اولسه اول حينده اول كمسه شول مرتبه مسرور وفرحناك اولور كه حق تعالی يه دعا
وتضرع ديسه (اللهم انت ربی وانا عبدك) آه بو سوز سبقت لساندر كمال سرورندن پس بو كمسه نك دخی
بو كونه سوزنه كمال سرورندن سبقت لساندر ديمك اولور وبو نقل اولنان حديث شريف مشارق ومصابيحده بتمامه
مسطوردر (مثنوی) ای مبارك ساعتی كه ديده ام * مرده بودم جان نو بخشيده ام * تو مرا جويان مثال مادران *
من كريزان از تو مانند خران * ای بر مبارك ساعت كه بنی كوردك اولمش ايدم بكا يكی حيات وجان بغشلدك وبوندن
مقصود شول نفس اماره مارنه مبتلا اولان كمسه در كه سوار ميدان طريقت اولان انك حالن كوروب واكا رياضت
وخدمت دبوسلرين ضرب ايلدكده اكا نفرين ودشنام ايليوب بعده آنك همت وارشاديله اول صفت قبيحه دن آزاد
اولديغنی ومارسيرت اولان نفس اماره دن نجات بولديغنی مشاهده ايدهانك مدح وثناسنه وخير دعاسنه باشليوب
بو كونه سوزلردر يعنی ای مرشد كامل وسوار عاقل بر مبارك ساعت ايش كه سن بنی كوردك بن نفس اماره
صفتلريله مرده اولمش ايدم بكا جان نو بغشليوب قلب وروحم دير كوردك سن بنی دليجسن مادرلر كبی بن سندن فرار
ايديجيم خرلر كبی (مثنوی) خر كريزد از خداوند از خری * صاحبش در پی ز نيكو كوهری * خرلر كندن
صاحبندن فرار صاحبی نيكو كوهرلكندن اول خرك آردنجه در (مثنوی) نه از پی سود وزيان می جويدش * ليك
تا كركش ندرد يا ددش * خر صاحبی خرنی سود وزياندن اوتری استمز ليكن تا آنی قورد يا آتی يرتجی يرتميه نته كم
انبيا عليهم السلام واوليای كرام خرسيرت اولان اهل نفسی كمال مرحمتلرندن هلاك وبواردن حمايت وصيانت
ايتمك استرلر ليكن اول استرلر انلرك لطفن وكرمن بيلميوب انلرك قيد وضبطنه كنديلری تسليم قيلمقدن فرار ايدرلر
وهلاك وبوار جانبنه كيدرلر (مثنوی) ای خنك انرا كه بيند روی تو * يا در افتدنا كهان در كوی تو * ای سعادت
اول كمسه يه كه سنك يوزنی كوره يا ناكهان سنك محله كه دوشه (مثنوی) ای روان پاك بستوده ترا * چند كفتم ژاژ
وبيهوده ترا * ای اميرسن شول كمسه سنكه روان پاكسنی اوكشدر يعنی ارواح مقدسه سكا مدح وستايش قيلمش
نيجه كره سكا هرزه وبيهوده سوزديدم وجهل وغفلتمدن سنك قدرنی بيلميوب عبث ديره ژاژلر ديدم (مثنوی) ای
خداوند وشهنشاه وامير * من نكفتم جهل من كفت آن مكير * ای خداوند وای شاهلر شاهی وای امير بونا معقول
كلماتی بن ديمدم بنم جهلم ديدی بنی مؤاخذه ايلمه (مثنوی) شمهٔ زين حال اكر دانستمی * كفتن بيهوده تو انستمی *
بو حالدن اكر بر شمه بيلديم وسنك بكا عداوت شكلنده اولان مرحمت وصداقتندن آكاه اوليدم عبث

سو بلمكده قادر اولمزدم (مثنوی) پس ثنايت كفتمی ای خوش خصال * كر مرا يك رمز می كفتی ز حال * ای خوش
خصال سكا چوق ثنا دير دم اكر حالدن بكا بر رمز ديدك (مثنوی) ليك خامش كردمی آشوفتی * خامشانه بر سرم
می كوفتی * ليكن خاموش اولمش غضب ايدوب جوش ايلدك خاموشانه باشم اوزره دبوسلر اوردك (مثنوی) شد سرم
كاليوه عقل از سر بجست * خاصه اين سررا كه مغزش كمترست * بنم باشم سراسيمه اولدی عقلم باشمدن صچره دی
خصوصا بو باشكه آنك مغز وعقلی ناقصر كدر پس بو جمله مقدما ايلديكی كستاخلغك عذرك ديلمك ايچون تمهيد
مقدمه اولور وبو اسلوب اوزره اعتذار ايدوب عفو ايتمكی رجا قيلور (مثنوی) عفو كن ای خوب روی وخوب كار *
آنچه كفتم از جنون اندر كذار * ای خوب يوزلو اولان خوب كار عفو ايله اول نامعقول سوزلری جنون وسفاهتدن
ديدم ترك ايله (مثنوی) كفت اكر من كفتمی رمزی ازان * زهرهٔ تو آب كشتی آن زمان * امير اول كمسه يه ايتدی
اكر بن اول حالدن سكا بر رمز ديدم وخاموش اولميوب حقيقت حالی سو يليدم اول زمان سنك اودك آب
اوليدی يعنی كمال خوفندن اودك چاتليوب صو اوليدی وسن اوليدك (مثنوی) كر ترا من كفتمی اوصاف مار * ترس
از جانت بر آوردی دمار * اكر بن سكا مارك اوصافنی ديدم خوف سنك جاتندن دمار وهلاك كتوردی يعنی
خوفندن هلاك اوليدك (مثنوی) مصطفی فرمود كر كويم براست * شرح آن دشمن كه بر جان شماست * زهرهای
پردلان هم بردرد * نی رود ره نی غم كاری خورد * الله اعلم) بو حديث شريفه اشارت بيوررلر كه (قال عليه السلام
لو تعلمون ما اعلم لبكيتم كثيرا ولضحكتم قليلا وما كانتم طعاما علی شهوة ابدا ولا شربتم شرابا علی شهوة ابدا ولا دخلتم
بيتا تستظلون فيه ولمررتم علی الصعدات تلدمون صدوركم وتبكون علی انفسكم (وعن ابی ذر قال قال عليه السلام
لو تعلمون ما اعلم لضحكتم قليلا ولبكيتم كثيرا ولما ساغ لكم الطعام والشراب) معنای شريفی اكر سز بلديكز امتم
بنم بلديكم شیء كه اول بو نشئهٔ عنصريه ده اولان نفس اماره بالسوء ونشئهٔ عنصريه ده آنك افعال سيئه سی
مقابله سنده اولان عذابدر آز كوليدكز وچوق اغليدكز واشتها اوزره ابدی بر طعام يميدكز وكذلك اشتها ايله
بر ايچم صو ايچميدكز وبر اوه كرميدكز زنده كولكه لنمك ايچون وطاغلره وصحرالره كيديدكز كوكسلريكزی
دوكديككز حالده ونفسلريكزا اوزره كريان اولديغكز حالده وسزه طعام وشراب سكمه يدی ديمك اولور حديث
ثانينك معناسی پس معنای بيتين شريفين اولدر كه حضرت مصطفی عليه السلام بيوردی اكر راست وبالتمام
سو يلرسم اول دشمنك حقيقت سرنی كه سزك جانكزده در بهادرلرك زهره لری هم يرتلور قنده قالديكه جبان القلب
اوله نه يوله كيدر نه بر ايشك غمنی يربلكه معطل ومبهوت قالوب بيخود اوليدی (مثنوی) نی دلش راتاب ماند در نياز
نی تنش راقوت روزه ونماز * نه انك كوكلنه طاقت وحرارت قالهونه نياز وتضرع قالهنه انك تننه صوم ونماز قوتی
قالور بلكه كمال خشيت ودهشتندن بی قدرت وبی طاقت قالوب عبادت ايلمكه بله قادر اولميدی (مثنوی) همچو
موشی پيش كربه لا شود * همچو بره پيش كرك از جا شود * مثلا بر موش كبی كربه نك اوكنده لا اوليدی قورد اوكنده
قوزی كبی يرندن كيدردی يعنی موش كربه اوكنده نيجه لا وبره كرك ايچنده سنده نه وجهله بی جان وفنا اولورسه اول
درونده دشمن اولان كمسه اكر كندی دشمنندن خبردار اوليدی بالكليه لا وفنا اوليدی وخوفندن جانن تسليم
قيليدی (مثنوی) اندرونی حيله ماندنی روش * پس كنم نا كفته تان من پرورش * اول كمسه ده نه حيله ونه روش
قالوردی پس بن سزه سو يلمشله پرورش وتربيت ايلرم يعنی حضرت مصطفی صلی الله عليه وسلم ديركه سزك
وجودكزده اولان نفس امارهنك حقيقت حالنی سزه بيان ايلمك سوزين وآنك عداوتندن سوز سو يلمك سوزين سزه
تربيت وارشاد ايلرم تا تدريجله آنك شرندن خلاص اوله سز بعده بصر بصير تكز كشاده اولدقده واول دشمنی
ديدهٔ حقيقت بينله مشاهده قيلدقده كوره سز كه اول نيجه دشمن قويدرونه كونه شيطان غويدر پس بر ولی كامل
دخی بويله دير (مثنوی) همچو بوبكر ربابی تن زنم * دست چون داود بر آهن زنم * ابو بكر ربابی صمت وسكوتده بين
المشايخ علم اولمشدی كماذكر نا پس اول سوارينك كردار مارسياهی قی ايدن كمسه يه ديديكه علم وحكمت بونی اقتضا
ايلديكه درونده اولان دشمن پنهانك آصلن سكا ديميم بلكه ابو بكر ربابی كبی ابسم اولم وسكوت قيلم حضرت داود كبی
الی آهن اوزره اورم آهنك ملايم اولماسی خلقه محال وعسير وانبيا واوليايه آسان ويسيردر پس اصلاح نفس اماره
دستله تليين آهن سرداتمك كيدرناسه محال واوليايه آسان وحالدر نته كم سوارينك كردار اغزنه مار كيدن كمسه يه
ديدی (م ی) تا محال از دست من حالی شود * مرغ پر بر كنده را بالی شود * تا كم بنم دست حيات انكيزمدن محال باذن
الله بر حال اوله وپر وبالی قوپمش مرغه بر پر وبال حاصل اوله يعنی فرومانده اولان وپر وبال صحت وعافيت حقيقيه دن
مرغ روحه بال صحت ابدی حاصل اوله ديدی (مثنوی) چون يد الله فوق ايديهم بود * دست ما را دست خود فرمود

احد * چونکم یدالله ناسك اللرینك اوزرنده اولدی بزم المزی کندی الی یوردی حضرت احد (کما قال الله تعالی
فی حق نبیه) ان الذین یبایعونك انما یبایعون الله ید الله فوق ایدیهم) تفسیری جلد اولده علی کرم الله وجهه بیاننده
وبعض محلده مرورایتدی پس بورادهبر سؤال لازم کاورکه اول سؤال بودر اصحابك بیعت ایلدیکی وقری شق قیلان
وکردون اوزره هنر کوسترن دست دست حضرت محمدیدر سواردن مراد حضرت مظهر سدا اولان اصحاب رشاددر
پس بو آیتلرله آنلر کندیلری حقنده نیجه استشهاد قیلورلر جواب اولدرکه اولیاده ظهور ایلین قوت وقدرت حقیقت
محمدیه نك قوت وقدرتیدر وبونلر اول حقیقته مظهر شامل ووارث کامل اولدقلرنده اول حضرت حقنده واقع اولنی
کندیلره اطلاق ایلسه لر صحیح اولور زیرا بونلر معنا مترجم مرتبهٔ محمدیه درلر ولهذا اول سوار بو معنایی اشعار ایچون دیر
(مثنوی) پس مرا دست دراز آمد یقین * برگذشته زآسمان هفتمین * پس مقرر که بکا دراز ال کلدی یدنجی آسماندن
ایلرو کچمشدر (مثنوی) دست من بنمود بر گردون هنر * مقریا بر خوان که انشق القمر * بنم دستم فلك اوزره هنر
کوستردیکه اول هنر انشقاق قمردر که اشارت دست شریف حضرت محمد له آسمانده شق اولدی وتفسیری وقصه سی
جلد اولده وجلد ثالثك اولنه قریب بعض محلده مرورایتدی ای قرأن عظیمی قرأت ایدیجی اوقو که حق تعالی بیوردی
(اقتربت الساعة وانشق القمر وان یروا آیة یعرضوا ویقولوا سحر مستمر (مثنوی) این صفت هم بهر ضعف عقلهاست
باضعیفان شرح قدرت کی رواست * بو صفت هم عقللرك ضعفندن اوترید ضعیفلره انبیا واولیانك قدرتنی شرح ایلمك
نیجه روادر یعنی بو انبیا واولیاده ظهور ایلین الاهك قدرتنی ید ایله صفتلمق ودست دیمك ایله تعبیر قیلمق عقول ناسك
ضعفندن اوترید ضعفایه الاهك قدرتنی شرح ایتمك نیجه روا اولور (مثنوی) خود بدانی چون برآری سر زخواب *
ختم شد والله اعلم بالصواب * چونکم باشکی خواب غفلتدن یوقارو کتوره سن تحقیق بیلورسن یعنی بیدار اوله سن
وباطن کوزنی کشاده قیله سن بوذکر اولنان اسراری تحقیقا بیلور ویقینا مشاهده قیلورسن بو کونه اسرار وکفتار
ختم اولدی والله صوابنه اعلمدر وآنك خاص بنده لری بو معنایی فهمیدر (مثنوی) مرترا نه قوت خوردن بدی * نی ره
پروای قی کردن بدی * اکرسن درونکده اولان ماری بلیدك تحقیقا سکا عکلکه قدرت اولمیدی نه یول ونه قی
ایلمك قیوسی اولوردی (مثنوی) می شنیدم فحش وخرمی راندم * رب یسر زیر لب می خواندم * سندن فحش
ونامعقول کلمات اشتدم وخرمی سوردم لب التنده (رب یسر ولا تعسر) اوقوردم تا سکا بوندن خلاصی اول ربی الاعلی
اسان ایلیه (مثنوی) ازسبب گفتن مرا دستور نی * ترك تو گفتن مرا مقدور نی * سببدن سویلمکه بکا اجازت
یوقدرسنی ترك ایلمکه بکا مقدور یوقدر یعنی سنك درونکده اولان دشمنك سببندن سویلمکه بکا دستور الهی یوقدر
وسنی اول حالده کوردکدنصکره ترك ایلمکه دخی قدرت وامکان یوقدر (مثنوی) هر زمان می گفتم از درد درون * اهد
قومی انهم لا یعلمون * هر زمان دردر وغمدن دیردم یعنی بن سنی دشمندن خلاص ایلدکده وسن بکا فحش وبیهوده
سویلدکده درد درونمدن دیردم یاربی بنم قومیمه هدایت ایله تحقیقا بونلر بنی بیلمزلر وبنم کندیلره نه مرتبه نافع ومفید
ایدیکمی ادراك قیلمزلر (مثنوی) سجدهها می کرد آن رسته زرنج * کای سعادت وی مرا اقبال وگنج * چونکه
سواردن بو سوزلری اشتدی اول رنج ماردن قورتلمش کسه سجده لر ایتدی بویله دیوکه ای سعادت وای بکا اقبال
وگنج (مثنوی) از خدا یابی جزاها ای شریف * قوت شکرت ندارد این ضعیف * ای شریف خدادن جزالر واجرلر
بوله سن بو ضعیف سنك شکرکك قوتنی طوتمز (مثنوی) شکر حق گو ید ترا ای پیشوا * آن لب وچانه ندارم وآن نوا *
ای مقتدا شکری سکا حق دیه اولبی وچکه یی واول قدرتی طوتمزم چانه بونده چکه معناسنه در یعنی ای مقتدا وپیشوا
بن سنك بو احسانکه لایق شکر ایلمکه اول اب دهانی وقدرتی طوتمزم که سنك شکرنی ادا ایلیم سکا شکری حق
ایلسون (مثنوی) دشمنیٔ عاقلان زین سان بود * زهر ایشان ابتهاج جان بود * عاقللرك عداوتی بو اسلوبدن اولور
انلرك زهری جانك ابتهاج ومسرتی اولور (م ی) دوستیٔ ابله بود رنج وضلال * وین حکایت بشنو از بهر مثال * ابلهك
دوستلغی رنج وضلال اولور مثالدن اوتری بو حکایتی ایشت وقصه دن حصه آلوب بونکله ایش ایت تا جاهل ونادان
اولنلرك مضرتنه عالم اوله سن وانلرك صحبتی ومجالستی زهر قاتل ایدوکنی بیله سن * اعتماد کردن آن شخص بر تملق
ووفای خرس (مثنوی) اژدهایی خرس را درمی کشید * شیرمردی رفت وفریادش رسید * بر اژدرها بر خرسی
کندیسنه چکدی بر شیرمرد کتدی اول آیونك فریادنه یتشدی پس بو مناسبتله مظلوملرك فریادنه یتشن
شیرمردلرك وصفنك بیاننه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) شیرمردانند در عالم مدد * آن زمان کافغان
مظلومان رسد * عالمده مدد شیرمردلردر یعنی محضا مدد وعین معاونت اول بهادر ودلیرلردر اول زمان که مظلوملرك
فغانی آنلرك قولغنه ایریشه (مثنوی) بانك مظلومان زهر جا بشنوند * آن طرف چون رحمت حق می دوند *

هر یردن مظلوملرك بانکنی اشیدرلر اول طرفه حضرت حقك رحمتی کبی ایورلر ویلرلر (مثنوی) آن ستونهای
خللهای جهان * آن طبیبان مرضهای نهان * محض مهر وداوری ورحمتند * همچو حق بی علت وبی رشوتند *
این چه یاری میکنی یکباره کیش * کوید از بهر غم وبیچاره کیش * مهربانی شد شکار شیرمرد * در جهان داری نجوید
غیر درد * شیرمردان وستونهای خللهای جهاندن وطبیبان مرضهای نهاندن مراد شول اوتاد ارض اولان
ابداللردرکه فریادرسان خلق عالم ومغیثان ومددکان ابناء آدمدرلر بونلرك شاننده احادیث شریفه چوق واقع اولمشدر
جمله دن بری حکیم ترمذی حضرتلری نوادر الاصولده ابو درداء رضی الله عنهما حضرتلرندن بویله روایت بیوررلرکه
(قال علیه السلام ان الانبیاء کانوا اوتاد الارض فلما انقطعت النبوة ابدل الله مکانهم قوما من امتی یقال لهم الابدال
لم یفضلوا علی الناس بکثرة صوم ولا صلوة ولکن بحسن الخلق وصدق النیة وسلامة القلوب لجمیع المسلمین والنصیحة لهم
ابتغاء مرضات الله اولئك خلفاء الانبیاء قوم اصطفاهم الله لنفسه واستخلصهم بعلمه لنفسه وهم اربعون صدیقا
منهم ثلثون رجلا قلوبهم علی قلب ابراهیم خلیل الرحمن بهم تقوم الارض وبهم یدفع الله المکاره عن اهل الارض
وبهم یمطرون وبهم یرزقون وینصرون علی الاعداء) پس معنای ابیات شریفه اول جهان خللرینك ستونلری اول
نهان مرضلرینك طبیبلری یعنی بو جهانك خللرینك اوتاد وعمادی وبو امراض نهانینك طبیبان واستادی اولان
رجال محبت وحکومت ورحمتك محضلریدر خلقه جناب حق کبی بی علت وبی رشوتدرلر تا بیت ثالثك مصرع اولنك
ترکیبی معناسی بویله در بونه معاونتدرکه اول مظلومه بالکلیه ایلرسن بو محلده یکبارکی براوغوردن وبالکلیه
معناسنه در ولکن جان ودلدن معناسنه استعاره اولنوب معنی بویله ویریلور یعنی اکر بونلردن برینه سؤال ایدوب
دیسك که مظلومه جان ودلدن بو معاونتی نه ایلرسن دیرکه انك غمندن اوتری وبیچاره لکندن اوتری یاریلك ایلرم
اندن دنیوی واخروی بر غرضم یوقدر بلکه محضا بونلره مرحمت وشفقتدر مرادم دیر شیرمردلك شکاری مهربانلق
اولدی جهانده درددن غیری دار واستمز یعنی ضعفایه مهربان اولمق وخلق عالمه شفقت قیلمق شیرمرد اولان رجال
اللهه شکار اولدی وبونلردخی بو خصال حمیده یی شکار قیلدی بو شیرمردلرك هر بری جهانده درددن غیری دوا
استمزلرکه دردمند ومستمندلکی عین دوا بیلمشلردر دیمك اولور (مثنوی) هرکجا دردی دوا آنجا رود * هرکجا پستیست
آب آنجا رود * هرقنده که بر درد اوله دوا اول یره کیدر هرقنده که الچقلق در صو آنده کیدر (مثنوی) آب رحمت
بایدت رو پست شو * وانکهان خور خمر رحمت مست شو * سکا آب رحمت کرکسه یوری الچق اول واندنصکره
رحمت شرابنی ایچ مست اول (مثنوی) رحمت اندر رحمت آمد تا بسر * بر یکی رحمت فرو مای ای پسر * رحمت
ایچره رحمت کلدی یعنی رحمت الهیه نهایتسز اولدی باشکه دلك بر رحمته آشغه طالمه ای اوغول بلکه دریای رحمته
مستغرق اول ورحمت اندر رحمتی طلب ایدوب رحمت کلیه مرتبه سنه واصل اول بو معنی تا بسر لفظی مصرع اوله
مصرع ثانی یه مصروف اولوب اکا غایت اولدیغی اعتبار ایله درا ما مصرع ثانی یه مصروف اولمیوب مصرع اوله غایت
اولوب مصرع ثانی مستقل بر کلام اولورسه معنی بویله اولور رحمت ایچره رحمت کلدی باشه دك بر رحمته آشغی کلمه یعنی
تنزل وقناعت قیلمه ای اوغل تا رحمت اندر رحمته باشکه دك مستغرق اوله سن دیمك اولور فرومای تقدیرنده در
یعنی آشغه طالمه وآشغه کلمه معناسنه در (مثنوی) چرخ را در زیر پا آر ای شجاع * بشنو از فوق فلك بانگ سماع *
سعی وهمتله ای شجاع فلکی ایغك آلتنه کتور فوق فلکدن سماعك صداسن ایشت یعنی سماعه متعلق اولان
آواز لطیفی کوش ایت پس بو کونه آوازلر استماعنه انسان باطنی قولغنده اولان ماده لری دفع ایلمینجه قادر اولهمز
ولهذا جان قولغنك پرده لرینك ازاله سنه اشارت ایلیوب بیان بیوررلر (مثنوی) پنبهٔ وسواس بیرون کن زگوش *
تا بگوشت آید از گردون خروش * کوش جانکدن وسواس پنبه سنی طشره ایله تا فلکدن سنك قولغکه
خروش کله یعنی کرکدرکه کوش هوشندن وسوسه وغفلت پنبه سنی اخراج ایلیه سن تا باطنك قولغنی آچلوب گردون
جانبندن آواز خروش اشتمکه قادر اوله سن وملائکه نك وعالم معنی اهلنك کلماتنی استماع ایتمکه مستعد اوله سن (م ی)
پاك کن دو چشم را از موی عیب * تا ببینی باغ وسروستان غیب * ایکی چشمکی موی عیبدن پاك ایله تا عالم
غیبك باغ وسروستاننی کوره سن ایکی کوزدن مراد عقل وروح کوزیدر سالك مادام که عقل کوزنی وروح کوزنی
عیوب باطنه دن پاك ایتمیه عالم غیبك باغ وسروستاننی مشاهده قیلمغه قادر اوله مز وجمال اسرار غیبیه ناظر اوله مز
(مثنوی) دفع کن از مغز واز بینی زکام * تا که ریح الله آید در مشام * مغزندن وبورنندن زکامی دفع ایله تا کم سنك
دماغکه بوی الهی کله مغزدن وبینی دن مراد بونده مغز عقل وبینی جاندر وجان بینی سنك زکامندن مراد برودت
هوای نفس له حاصل اولان مرض معنویدرکه مشام جانی استشمام روایح رحمانی ایلمکدن کیرو قورر پس حالکه

لازم اولان اولدرکه اولا مشام جانندن معنوی اولان زکامی دفع ایلیه تاکه انک جانی مشامنه الله رایحه سی که
وانک دماغ جانی نفحات الهیه یی استشمام قیله (کما قال علیه السلام ان لربکم فی ایام دهرکم نفحات لا فتعرضوا لها
(مثنوی) هیچ مکذار ازتب وصفرا اثر * تا بیابی ازجهان طعم شکر * ذاتنده هیچ سته دن وصفرادن اثر قومه
تا که جهانده شکرک لذتنی بوله سن مادامکه بربدنده حمانک وصفرانک بقیه سی واثری اوله اول شکرک لذتنی
وطعمنی بولمز کذلک برر وحده که صفراویتکبی معنوی مرضلر اوله اول بو جهانده سکر معرفتک وشهد
حکمتک طعم ولذتنی ادراک قیلمز (مثنوی) داروی مردی کن وعنین مپوی * تا برون آیند صد کون خوبروی *
مردلک علاجن ایله وعنین یلمه تاکه یوز کونه خوب روی طشره که لروسنک طالبک اوله لرعنین جماعه قادر اولمین یوج
کسه یه دیرلر بونده مراد رجال مرتبه سنه بالغ اولمین کسه در معنی رجولیته دوا وعلاج ایله وعنین یلمه تا قوت
رجولیت سکا حاصل اولوب بالغ اوله سن ورجال الله مرتبه سن بوله سن حتی صد کونه ابکار معانی وعرایس روحانی
ظهوره که لروسکا عرض جمال قیله لر (مثنوی) کندهٔ تن رازپای جان بکن * تا کند جولان بکردان چمن * جانک
آیاغندن تن کنده سنی قوپرتا اول چمنک اطرافنده جولان ایلیه اول چمندن مراد عالم معنی اولور بعض نسخه ده
انجمن واقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی تن قیدنی جان آیاغندن ازاله ایله تاکه انجمن اطرافنده جولان ایلیه یعنی
مرتبهٔ جمعک حوالیسنده پرواز قیله انجمندن مراد مرتبهٔ جمع اولور (مثنوی) غل بخل ازدست وکردن دورکن *
بخت نودریاب در چرخ کهن * بخل غلنی دست وکردنکدن دور ورفع ایله اسکی فلکده یکی بخت بول یعنی بخل
واسالک صفتی که انسانک جانی بوینده بردمور زنجیر کبیدر کرکدرکه آنی کردن جانکدن ازاله قیله سن تاکه
بو کهنه جهانده برطالع نور وسعادت ابدی بوله سن (م ی) درغمی تانی بکعبهٔ لطف پر * عرضه کن بیچاره کی برچاره کر
اکر لطف کعبه سنه پرواز ایلمکه قادر اوله مزسک چاره کر اولان خدای تعالی یه بیچاره لکک عرض ایله یعنی ای
قادر وچاره کر اولان خد الطفک کعبه سی جانبنه بن ضعیف وبیچاره پرواز ایلمکه قادر دکلم بکا سن قوت ویروبنی
اول کعبهٔ لطفه ایرکور دیو سویله (مثنوی) زاری وکریه قوی سرمایه ایست * رحمت کلی قوی تر دایه ایست * حضرت
حقک جنابنه زاری وکریه ایلمک قوی سرمایه در حضرت حقک رحمت کلیه سی یعنی رحمانیتی صفتی قوی تر دایه درکه
بنده لرنی تربیت ایدیجی وکماله ایرکوریجیدر (مثنوی) دایه ومادر بهانه جو بود * تا که کی آن طفل اوکریان شود *
دایه ومادر بهانه استیجیدر تاکه آنک اول طفلی نیچون کریه ایدیجی اوله (مثنوی) طفل حاجات شمارا آفرید *
تا بنالید وشود شیرش بدید * حضرت حق سزک حاجتلر بکز طفلنی خلق ایلدی تا ایکلیه سز واول خدانک
رحمتی سودی ظاهر اوله وسزک مرادکزی ادا قیله (م ی) کفت ادعوا الله بی زاری مباش * تا بجوشد شیرهای مهرهاش
سورهٔ مؤمن حم ده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (وقال ربکم) سزک ربکز سزه دیدیکم (ادعونی استجب لکم)
قوللرم بکا دعا ایلک بن اجابت ایدم سز نیچون (ان الذین یستکبرون عن عبادتی) تحقیقا شول کسه لرکه استکبار
ایلیه لر بکا عبادت ایتمکدن مفسرلر بو محلده عبادتی دعا معناسنه آلمشلردر زیرا الدعاء مخ العبادة در یعنی
بکا دعادن استکبار ایلسه لر (سیدخلون جهنم داخرین) عنقریب جهنمه خور وحقیر اولدقلری حالده داخل اولورلر
(وقال ایضا (ادعوا ربکم تضرعا وخفیة) وفی آیة اخری (ادعوا الله او ادعوا الرحمن) پس معنای بیت اولدرکه جناب
حق کلام مجیدنده (ادعوا الله) دیدی بی زاری اولمه تا اول خدانک محبتلری سودلری جوش ایلیه (مثنوی) های
هوی باد وشیرافشان ابر * درغم ماانه یکساعت توصبر * بادک های هویی یعنی صدا ایله اسمسی وسحابک شیر
صاچمسی یعنی سبب شیر اولان بارانی نثار ایتمسی بزم غمزده درلرسن برساعت صبر ایله یعنی بونلر بزم خدمتمزده در
ورزقزک حصولنه سببلردرسن رزق ایچون حریص اولمیوب صبر ایله تا سکا رزقک واصل اوله (م ی) فی السماء رزقکم
انشنیدهٔ * اندرین پستی چه برچفسیدهٔ) سورهٔ ذاریاتده اولان آیت کریمه یه اشارتدر (وفی السماء رزقکم) یعنی
سماده در سزک اسباب رزقکز (وما توعدون) دخی وعده اولندیغکز ثواب جنت معنای بیت پس حقک سماده در
رزقکز دیدیکندن کوش ایتمدکمی اکر ایتدک ایسه بو پستی واسفل دنیایه نیچون یاپشورسن (مثنوی) ترس
ونومیدیت دان آواز غول * می کشد کوش تو تاقعر سفول * سنک فقر وفاقه دن خوفکی وقلت معرفت سببیله
حضرت حقک فیض واحساننده ن نا امید اولمکی آواز غول بیل سنک کوشکی تا سفولک غور وقعرنه چکر یعنی اغوال
وشیاطین انسانی یولدن چیقاروب آخر الامر هلاک ایلدکاری کبی فقردن قورقق وحقدن نا امید اولمق دخی
سنک قولغک طوتوب یولدن چیقاروب اسفل السافلینه ایلتورسنی انده هلاک ایلر (مثنوی) هرندایی کوترا
بالا کشید * آن ندایی دان که ازبالا رسید) هر برندا که سنی بالایه چکدی اول ندایی بیل که بالادن ایرشدی (مثنوی

هرندایی که تراحرص آورد * بانک کرکی دان که آن مردم درد * هر برندا که سکا حرص کتوره اول ندایی شول
قوردک آوازی بیل که اول قورد آدمی یرتر (مثنوی) این بلندی نیست ازروی مکان * آن بلندیهاست سوی عقل
وجان * بو بلندلک که برذکر ایلدک مکان جهتندن دکلدر بو بلندلکلر عقل وجان جانبیدر یعنی معنویدر صوری
دکلدر پس معنوی اولان مراتبک بری برندن ارفع اولمسنه بو مثاللری بسط ایدوب بیوررلر (مثنوی) هر سبب
بالاتر آمد از اثر * سنک وآهن فایق آمد بر شرر * مثلا هر سبب اثردن یوقارورق کلدی نته کم سنک وآهن شرر اوزره
فایق کلدی زیرا شررک اثردر سنک وآهن سببیدر پس من حیث المرتبه اولان رفعتی ایکی قسمه تقسیم ایدرلر برقسمی
برشیئی برشیئه سبب اولدیغی جهتدن اول سبب اولان شیء مسبب اولان شیئدن من وجه رفیع اولمش اولور بو وجهدن
هر سبب اثردن بالاتردر بو صورتا شریف معنادون وصورتادون ومعنا شریفلر اولنلره مثل طریقیله بو بیتلری
بیوررلر (مثنوی) آن فلانی فوق آن سرکش نشست * کرچه درصورت به پهلویش نشست * فوق انجاست ازروی
شرف * جای دور ازصدر باشد مستخف * مثلا اول فلان کسه حقیقتده اول سرکش اوزره اوتوردی اکرچه صورتده
وظاهرده اول فلان کسه اول سرکشک یاننده اوتوردی اول یرده فوقیت وبلندلک شرف جهتندندر زیرا صدردن
دور اولان یر مستخف ومحقر اولورا کرصدر صوریدن دور ایسه صورتا مستخف اولور واکرصدر معنویدن دور ایسه
معنا استخفاف اولنور (مثنوی) سنک وآهن زین جهت که سابقست * در عمل فوقی این دولایقست * سنک
وآهن بو جهتدن که عملده سابقدر بو ایکیسنک شرر اوزره فوقیتی ورفعتی لایقدر اما اول سالف الذکر اولان
رفعتک برقسمی دخی مقصود اصلی وغرض کلی اولدیغی جهتندر مثلا شرردرکه (مثنوی) وان شرر از روی
مقصودیء خویش * زآهن وسنکست زین رو پیش پیش * واول شررکندینک مقصودی اولدیغی جهتدن آهن
وسنکدن بو یوزدن زیاده درزیاده دریا خود ایلرودر دیمک اولور (وقس علی هذا العالم والادم ولهذا قال علیه السلام نحن
الاخرون السابقون وقال ابن الفارض مترجما عن مرتبته (بیت) وانی وان کنت ابن آدم صورتا * فلی فیه معنی شاهد
بابوتی (مثنوی) سنک وآهن اول وپایان شرر * لیک این هر دو تنند وجان شرر * اکرچه وجود خارجی اعتباریله سنک
وآهن اول ومقدمدر وشرر پایان ومؤخردر لیکن بو ایکیسی بیله جسملردر وشرر جاندر زیرا مقصود انلردن شرردر
مثنوی) کان شررکاندرزمان واپس ترست * درصفت ازسنک وآهن برترست * زیرا که اول شررا کرچه زمانده
انلردن صکره رکدر لیکن صفتده واعتبارده سنک وآهندن برتر وعالیتردر نته کم زمانده شاخ ثمردن سابقرکدر اما هنرده
اول میوه شاخدن فایقرکدر (مثنوی) چون که مقصود ازشجر آمد ثمر * پس ثمر اول بود آخر شجر * چونکم
شجردن مقصود ثمر کلدی پس ثمر من حیث المعنی اولدر شجر آخردر یعنی بو اعتبار ایله ثمر مقدمدر شجر مؤخردر پس
مناسبتیله بو معارفی بیان ایلدکدنصکره ینه خرسک حکایتنه رجوع بیوررلر (م ی) خرس چون فریاد کرد از اژدها *
شیرمردی کرد ازچنکش رها * خرس چونکه اژدرهادن فریاد ایلدی برشیرمرد دلاور کسه اژدهانک پنجه سندن
اول خرسی خلاص ایلدی (م ی) حیله ومردی بهم دادند پشت * اژدها را او بدین قوت بکشت * حیلت ومردلک
ایکیسی بری برینه آرقه طوترلر وبری برینه معاونت ایدرلر اول مرد اژدرهایی بو حیله ایله دپله دی یعنی مجرد
مردانه لکی وقوتی جهتندن اژدرهایه غالب اولمدی بلکه علم وحیلته ایله مردانه لکی بر یره جمع ایدوب بو صفتله
اژدرهایه غالب اولوب آنی قتل قیلدی (مثنوی) اژدها را هست قوت حیله نیست * نیز فوق حیلهٔ تو حیله ایست *
اژدرهانک قوتی واردر حیله وتدبیری یوقدر پس اکر حیله وصنعتله اژدرهایه غالب ایسه کده صقین مغرور اولمه
زیرا سنک حیله کک اوزرنده دخی برحیله واردر (مثنوی) حیلهٔ خودرا چو دیدی باز رو * کز کجا آمد سوی آغاز رو *
چونکه کندیکک حیله وتدبیرنی کوردک کیرو یوری که اول حیله سکا قندن کلدی آغاز وابتدا جانبنه کیت یعنی
خدای متعال جانبنه توجه ایت (م ی) هرچه درپستیست آمد از علا * چشم را سوی بلندی نه هلا * هر نسنه که
الحالة قده درعلادن کلدی هلا چشمنی بلندلک جانبنه قو یعنی عالم معنایه نظر قیل (مثنوی) روشنی بخشد نظراندر علی
کرچه اول خیرکی آرد بلی) کوزنی بلندلک جانبنه قودیدیکمه سبب بودرکه علایه نظر ایتمک وهر شیئک حقیقی
جانبنه کتمک نظره روشنالق بغشلر اکرچه علایه نظر ایتمک اول حالده نظره ضعف وفتور کتورر بلی مقرردر بو حال
مبتدی اولنلرک نظرنه که انلرک نظرنده سطوت شعشعهٔ انوار علایه طاقت اولمدیغنه بناء حقیقته نظر ایتسه لر ادراکده
عاجز وفاتر اولورلر وحسیر وکلیل قالورلر اما اسباب وصورته نظر ایتسه لر قوت بولورلر پس بو ضعف بصیرت صاحبلری
ایکی نوعدر بری خفاش طبیعتدرانده اولان ضعف نظر خلقی وجبلیدر (لا یزول ما بالذات لا ما بالعرض) نخواسنجه
اول خیره لک تدریج ایله روشنالغه اعتیاد ایلسه قابلدر وبعد الاعتیاد آکا قوت نظر حاصلدر پس بو نوعه خطاب

بیورر (مثنوی) چشم را در روشنایی خوی کن * گرنه خفاشی نظر آن سوی کن * عاقبت بینی نشان نور تست *
شهوت حالی حقیقت گور تست * چشمی روشنالغه خوی وعادت ایله اگر خفاش دکل ایسك اول جانبه نظر ایله یعنی
ای نظرنده ضعف اولان کمسه چشم باطنکی روشنایی عالم اعلایه معتاد ایله اگر خفاش طبیعت دکل ایسك نظرکی
اول جانب اعلایه ایله عاقبت بینلك سنك نورکك نشانیدر یعنی عاقبت وحقیقت کورمك سنك نور چشمك نشانیدر
کما قال علیه السلام اذا دخل النور انشرح وانفسح قالوا وما علامة ذلك یا رسول الله قال علیه السلام التجافی عن دار
الغرور والانابة الی دار السرور والتأهب للموت قبل نزوله) نشان نور بونلردر وحالا مشتهیات نفسانیه یی کورسك که
سنك حقیقة کور اولمكدر ویاخود معنا شهوت حالی حقیقتده سنك مقبرکدر که حال حیاتده قبر شهوتده
مدفون اولوب ظلمتده قالدك دیمك اولور (مثنوی) عاقبت بینی که صد بازی بدید * مثل آن نبود که یك بازی شنید *
برعاقبت بین که یوز بازی کوردی اول کمسه کبی اولمز که بر بازی اشتدی یعنی شول عاقبت بین که چوق امور واحوال
تجربه ایلیوب هر شینك نتیجه وخاتمه سن کوردی بو اول کمسه کبی اولمز که انجق برکار کوره وآنك دخی عاقبتن
بیلمیه بیلان کمسه لر بیلمین کمسه لر برابر دکلدر (کما قال الله تعالی هل یستوی الذین یعلمون والذین لا یعلمون
(مثنوی) زآن یکی بازی چنان مغرور شد * کز تکبر ز اوستادان دور شد * اول بر صنعت وبازیدن انجلین مغرور
اولدیکه تکبر ایلکندن استادلردن دور اولدی یعنی بن بویله بر صنعته مالکم سائر استادلره نه احتیاجم واردر
دیو انلره خدمت ایلمکدن اعراض قیلدی (مثنوی) سامری وار آن هنر در خود چو دید) اوز موسی از تکبر سر کشید
سامری کبی اول هنری کندی بسنده کوردی اول سامری کبرندن موسی علیه السلامدن باش چکدی (مثنوی) او
زموسی آن هنر آموخته * وز معلم چشم را بر دوخته) اوسامری اول هنری موسی علیه السلامدن اوکرنمش ومعلمدن
کوزنی دیکمش یعنی کندیده اولان هنری سامری حضرت موسادن اوکرنمش ایکن کندینك معلمندن تعامی ایدوب
واعراض قیلوب استادلق سمتنه ذاهب اولدی وخلقی کندی یه اتباع ایلمکه دعوت قیلدی قصه سی مشهور وبوکتابده
برقاچ محلده دخی مسطور اولمشدر (م ی) لاجرم موسی دکر بازی نمود * تاکه آن بازی وجانش را ربود * لاجرم موسی
علیه السلام بر غیری بازی وهنر کوستردی تا کم سامرینك جانی واول بازیسنی قاپدی وعاقبة الامر اول سامری یی
تك وتنها بیابانلره دوشوروب بریه لرده اول مخذول لا مساس دیو کزیجی اولدی (مثنوی) ای بسا دانش که اندر سر دود *
تا شود سرور بدان خود سر رود * سر نخواهی که رود تو پای باش * در پناه قطب صاحب رأی باش * ای چوق هنر
ودانش که انسانك باشنه یلر تا کم اول رئیس وسرور اوله اول هنر وعلم سببیله خود باشی کیدر وسامری وارترك دین
وسرایدر استمز ایسکه باشك کیده سن آیاق اول علم وتواضعده خاك مرتبه سن بول وصاحب رأی اولان قطب
زمانك پناهنده وخدمتنده اول اگرچه قطب الاقطاب بردر ولکن قطب چوقدر پس مبتدیان سلوکدن وطریقتده
باذن الله ارشاده مأمور اولان مرشدك دائره امر وارادتی اوزره اولمق لازم وواجبدر وبعد الاتباع شرط طریقت
بودرکه (م ی) گرچه شاهی خویش فوق او مبین * گرچه شهدی جز نبات او مچین * اگرچه دولت وعزتده شاه ایسکده
کندیکی آنك فوقنده کورمه واگر علم وهنرده شهد وعسل ایسکده انك نباتندن غیریسن دوشورمه وکندی فکر
وفراستك ترك ایله (مثنوی) فکر تو نقشست وفکر اوست جان * نقد تو قلبست ونقد اوست کان * زیرا سنك
فکرك نقش وقشردر وانك فکری جان منزله سنده در سنك نقدك قلبدر وانك نقدی کان مرتبه سنده در (مثنوی
اوتویی خود را بجو در اوی او * کو وکو کو فاخته شو سوی او * او سنسن کندونی انك وجودنده استه یعنی اول قطب
صاحب رأی اولان استاد من حیث الحقیقه سنسن پس حقیقت اولان کندی کوکوکی اول استادك اونلکنده
ووارلغنده طلب ایله آنی سنده طلب ایلمه آنی کندی نفسکك مرادنده طلب ایلمکدروسنی اونك
اونلکنده طلب ایلك کندی ارادتکدن بالکلیه چیقوب وا کامرید اولوب وکندیکی کالمیت بین یدی الغسال قیلوب
اکا تسلیم اولمقدر وکندویی استادك حقیقتنده طلب قیلمق تا بالکلیه وجود مجازی یی فنا ایدوب وجود حقانیکی
بولنجیه دك جست وجو ایلمکه محتاجدر وا لهذا قال کو وکو دی انك جانبنه فاخته آسا اول کو وکو کاف عربیه ایله در
کو وکاف عجمیه در یعنی دائما طلب ایله قنی دی فاخته اول آنك حقیقتی جانبنه سن آنك حقیقتن بوله سن
کندی حقیقتك بولورسن ومحبوب ومطلوبك نه کندك ایدوکن بیلوب بو بیتك مفهومن تذکار قیلورسن (بیت)
انا من اهوی ومن اهوی انا) نحن روحان حللنا بدنا) فاذا ابصرته ابصرتنا (م ی) ورنخواهی
صحبت ابنای جنس * در دهان اژدرهایی همچو خرس * واگر ابنای جنسك صحبتنی استمیه سن خرس کبی اژدرهانك
آغزنده سن یعنی اگر ابنای جنسکه خدمت ایتمك استمز سك (وان انتم الا بشر مثلنا) دیو جنس انساندن اولان

خلفای یزدانه متابعت قیلمزسن نفس اماره اژدرهاسنك آغزنده اولورسن مذکور اولان خرس کبی (مثنوی)
بو که استادی رهاند مر ترا * وز خطر بیرون کشاند مر ترا * اوله که بر استادسنی قورتاره وسنی خطردن طشره
چکه (مثنوی) زاری می کن چو زورت نیست هین * چونکه کوری سر مکش از راه بین * چونکم سنك
زور وقوتك یوقدر اکاه اول بر زاریلك ایله چونکم کورسن راه بیندن باش چکمه یعنی یول کوریجی مرشددن اعراض
ایتمه زیرا یا بر قوت صاحبی مرشد کرکسن ویاخود بر صاحب قوت مرشده تابع کرکسن تا کم اژدرهای نفسك
پنجه سندن خلاص میسر اوله (م ی) تو کم از خرسی نمی نالی ز درد * خرس رست از درد چون فریاد کرد * سن خرسدن
کم ودنی سن که درددن ناله ایلمزسن خرس چونکه اژدرك آغزنده فریاد ایلدی درددن قورتلدی (مثنوی) ای خدا
این سنك دل را تو موم کن * ناله اش را تو خوش ومرحوم کن * ای خدا بزم سنکین دلمزی موم ایله بزم ناله مزی لطیف
ومرحوم ایله یعنی ناله مزی قبول ایدوب بزه رحمت اولمغه آنی وسیله ایله نته کم بعض کمسه نك ناله وفریادی مبغوض
ومنفور اولدیغنه بو حکایه یی مثال ایراد ایدوب بیورر (مثنوی) بود کوری کو همی گفت الامان * من دوکوری
دارم ای اهل زمان * بر کور وار ایدیکه الامان دیردی ای زمانك خلقی بن ایکی کورلك طوترم (مثنوی) پس دوباره
رحمتم آرید هان * چون دو کوری دارم ومن درمیان * پس ای اهل جهان آکاه اولکز بکا ایکی کره رحمت کتوریکز
چونکه ایکی کورلك طوترم وبن او ایکی کورلك اورته سنده یم (مثنوی) گفت یك کوریت می بینیم ما * آن دکر
کوری چه باشد وانما * خلق جهان ایتدی بز سنك بر کورلککی کورورز واول غیری کورلکك ندر کیر وکوستر تا کم
بزه دخی ظاهر وروشن اوله (مثنوی) گفت زشت آوازم وناخوش نوا * زشت آوازی وکوری شد دوتا * اول کور ایتدی
قبیح آوازلویم وناخوش نوایم یعنی ناخوش صدالویم زشت آوازلواق وکورلك ایکی قات اولدی (مثنوی) بانك زشتم
مایه غم می شود * مهر خلق از بانك من کم می شود * بنم زشت آوازم غمك مایه سی والمك سرمایه سی اولور بنم زشت
بانکمدن خلقك بکا محبت ومرحمتی ناقص اولور (مثنوی) زشت آوازم بهر جا که رود * مایه خشم وغم وکین می شود
بنم زشت آوازم هر یره که کیده غمك وخشم وکینك مایه سی اولور (مثنوی) بر دو کوری رحم را دوتا کنید * اینچنین
ناکنج را کنجا کنید * اول ایکی کورلك طوترم دین فقیر اهل زمانه دیدیکه بو ایکی قات کورلك اوزره مرحمتی سز دخی
دوتا ایلك یعنی بنم ایکی کورلکم اوزره رحمی ایکی قات ایلیکز زیرا سائر کورلره بر ترحم لازم اولان یرده بکا ایکی ترحم
لازمدرکه آنلرده کورلك بردر ای اهل جهان بو نجلین ناکنجه کنجا ایلیکز یعنی بو نجلین بریره صغمیان وهیچ بر دلده
مقبول اولمین کمسه یی صغجی ولایق اولیجی ایلك کنج کاف فارسینك ضمه سیله صغمق معناسنه در پس ناکنج شول
کمسه درکه آکا هیچ بر محلده جای واعتبار اولمیه کنجا کنید صغدر یکز یعنی اعتبار وقبول ایلیکز دیمك اولور (م ی)
زشتی آواز کم شد زین گله * خلق شد بروی برحمت یکدله * بو شکایتدن اول سائلدن آوازینك زشتلکی کم
وناقص اولدی واگرکم کاف فارسینك ضمه سیله اوقنورسه محو وناپیدا اولدی معناسنه اولور خلق اول سائل
اوزره رحمتده یکدله اولدی یعنی اول سائله مرحمت وشفقت ایلمکده اتفاق واتحاد قیلدی (مثنوی) کرد نیکو چون
بگفت اوراز را * لطف آواز دلش آواز را * چونکم اول سائل رازنی دیدی آنك قلبنك آوازنك لطفی انك آوازنی
نیکو ایلدی یعنی اول فقیر چونکم راز درونن سویلدی وقبحنه وخبثنه اعتراف ایلدی بو معنی آنك قلبنك خوب
ولطیف اولمسنه دلالت ایلر پس آنك قلبنك لطافتیکه کندینك قباحتن بیلمکدر آنك آواز زشتنی خوب ونیکو
ایلدی یعنی خلق نیکوسی آنك آوازنده اولان زشتلکه غالب اولوب خلق اول درونك لطافتندن اوتری آکا مرحمت
وشفقت ایلدیلر دیمك اولور (مثنوی) وانکه آواز دلش هم بد بود * آن سه کوری دوری سرمد بود * واول کمسه که
انك کوکلنك آوازی هم زشت اوله اول اوچ کورلك ابدی ایراقلق اولور یعنی برکسه نك که قلبنك کفتاری وافکار
واخلاقی بد اولسه وهم ظاهر کوزی کور وظاهر سوزی وصوتی قبیح اولسه بو اوچ کورلك دوری سرمدو درکاه
حقدن ملعون ابدا اولور زیرا ظاهری کور اولان کور دکلدر بلکه کور اصل باطن کوریدر (کما قال علیه السلام
لیس الاعمی من یعمی بصره انما الاعمی من یعمی قلبه (وقال الله تعالی فانها لا تعمی الابصار ولکن تعمی القلوب
التی فی الصدور (مثنوی) لیك وهابان که بی علت دهند * بو که دستی بر سر زشتش نهند * لیکن وهابلر که علتسز
ویررلر اوله که آنك زشت اولان باشی اوزره برال قویه لر وهابلردن مراد شول بی غرض وبی علت اولان ولیلردرکه
خلقك کوردلککنی باذن الله ازاله ایدرلر چون بونلرك زشت وقبیح اولان باشلری اوزره مرحمت الن قوسلر وجودلرنده
اولان مرضلرین ازاله ایدرلر (مثنوی) چونکه آوازش خوش ومظلوم شد * ز ودل سنکین دلان چون موم شد *
چونکم اول کدانك آوازی خوش ومظلوم اولدی سنکین دلارك کوکلی کدانك آوازندن موم کبی نرم اولدی

(مثنوی) نالهٔ کافر چو زشتست وشهیق * زآن نمی کرد اجابت را رفیق * کافرك ناله سی چونکه زشت وشهیق
در اول سببدن اجابته رفیق اولمز یعنی آنك ناله سی قبول حقه اول جهتدن قرین اولمز شهیق زشت آوازه دیرلر
(مثنوی) اخسؤا بر زشت آواز آمدست * کو ز خون خلق چون سك بود مست * سورهٔ قد افلح ده اولان
آیته اشارتدر اولی بودر (قالوا) اهل جهنم دیه‌لر (ربنا) ای بزم پروردکارمز (غلبت علینا شقوتنا) بزم اوزرمزه شقاوتمز
غلبه ایلدیکه لوح محفوظده مقدر اولمشدی ویاخود شقاوته سبب اولان کناهلریمز غالب اولدی دیه‌لر (وکنا قوما
ضالین) وبز طریق مستقیمدن ضال اولمش قوم اولدق دیوب اعتراف ایلیه‌لر (ربنا اخرجنا منها) ای بزم ربمز بزی
دوزخدن اخراج ایله تا تلافی مهمات وتدارك مافات ایده‌لم (فان عدنا) پس بو حالدن صکره اکر بز کفر وعصیانه
عودت ایلرسك (فانا ظالمون) تحقیقا بز ظالملر نفسمز اوزره (قال) جناب عزت بیورور دیه که (اخسؤا فیها)
خاموش اولك ای اهل جهنم (ولا تکلمون) بکا سویلمك رفع عذاب ودفع عقاب خصوصنده اصلنده ولا تکلمونی
ایدی کسرله اکتفا اولندی معنی بیت اخسؤا خطابی زشت آواز اوزره کلمشدر زیرا اول زشت آوازلو اولان کمسه خلقك
قانندن کلب کبی مست اولدی یعنی خلقك مالن یمکدن وآنلرك ذم وغیبتن دیمکدن کلب کبی مست اولوب خبیث آواز
اولمشدر پس هر کیم اکل حرام وفاعل آثام اولورسه انك آوازی قبیح اولور اکر دعا ایدرسه حقدن اخسؤا خطابنه لایق
اولور (مثنوی) چونکه نالهٔ خرس رحمت کش بود * نالهٔ تو نبود این ناخوش بود * چونکم خرسك ناله وفریادی رحمت
جذب ایدیجی اوله سنك ناله وفریادك بونك کبی رحمت جذب ایدیجی اولمیه ناخوش اولور (مثنوی) دانکه با یوسف
تو کرکی کردهٔ * یا زخون بیکناهی خوردهٔ * بیلکه سن یوسفه قورتلق ایلمش سن یعنی یوسف معنوی اولان صدیقه
وعزیزه حسد قیلمش سن یاخود بر بیکناهك قانن ایچمش سن قانندن مراد (عرض المؤمن کدمه) فحواسنجه
عرضیدر یا مالیدر ویاخود آنی غیبت ایتمك اتن یمك وقانن ایچمك کبیدر (مثنوی) توبه کن وز خورده استفراغ کن *
ور جراحت کهنه شد رو داغ کن * بو قباحتلردن توبه ایله ویمش اولان شیدن استفراغ ایله یعنی هر نه‌یی کم ظلما اکل
وبلع ایلدکسه آنی اخراج ایدوب صاحبنه ادا ایله واندن استحلال قیل واکر جراحت کهنه اولدیسه یوری طاغ ایله یعنی
درون مرض کهنه اولدیسه واستحکام بولدیسه آتش ریاضتله انك اوزرینه طاغ ایله که آخر الدواء الکی فحواسنجه
بر مرض معنویکه سهولتله کتمیه انکا چاره آخر ریاضت طاغنی اورمقدر (تتمهٔ حکایت خرس وآن ابله) (م ی) خرس
هم از اژدها چون وارهید * وآن کرم زآن مرد مردانه بدید) خرس دخی چونکه اژدهادن کیرو قورتلدی واول کرمی
مرد مردانه دن کوردی یعنی اول مردانه وبهادر اولان مردن اول کرم واحسانی کندی حقنده چونکم مشاهده
قیلدی (مثنوی) چون سك اصحاب کهف آن خرس زار * شد ملازم در پی آن بردبار * اول زار اولان خرس اصحاب
کهفك کلبی کبی اول بلالره صبور وحمول مردك عقبنده ملازم اولدی (مثنوی) آن مسلمان سر نهاد از خستکی
خرس حارس کشت از دلبستکی * اول مسلمان خسته لکندن یصدیغه باش قودی خرس دل بسته لکندن آکا
حارس اولدی یعنی کوکلی آکا قیداولوب محبت قیلدیغندن آنی حراست قیلدی (مثنوی) آن یکی بکذشت
وکفتش حال چیست * ای برادر مر ترا این خرس کیست * اول بر عاقل کمسه اورادن کچدی وآکا دیدی حال ندر ای
برادر بو خرس سکا کیمدر (مثنوی) قصه وا کفت وحدیث اژدها * کفت بر خرسی منه دل ابلها * اژدرهانك سوزندن
قصه‌یی دیدی وآکا ماجرایی نقل ایلدی عاقل اول کمسه‌یه ایتدی ای ابله خرس اوزره کوکل قومه (م ی) دوستیٔ ابله بتر
از دشمنیست * او بهر حیله که دانی راندنیست * ابله‌دن دوستلق آنك عداوتندن قبیح ترکدر هر حیله ایله که بیلورسن
اول خرس سورلمکیدر ویانکدن آنی دور ایلمك واجبدر (مثنوی) کفت والله از حسودی کفت این * ورنه خرسی
چه نکری این مهر بین * اول ابله سوء ظنه دوشوب ایتدی بو کمسه بو سوزی والله حسدندن دیدی بو خسته خرسلکنه
نه‌یه قرسن بو محبتی کور وآنك بو مرتبه وفادارلغنه وانسیتنه نظر ایله کور (مثنوی) کفت مهر ابلهان عشوه دهست
این حسودی من از مهرش بهست * اول عاقل اول مرد ابلهه ایتدی ابلهلرك مهر ومحبتی عشوه ده‌در یعنی فریفته
قلیجی ومغرور ایدیجیدر بنم بو حسودلغم آنك محبتندن ایودر (مثنوی) هی بیا با من بران این خرس را * خرس را مکزین
مهل همجنس را * هی غافل بنمله کل بو خرسی سور وبکا یار اول خرسی قبول واختیار ایلمه هم جنسکی ترك ایلمه
(مثنوی) کفت رو رو کار خود کن ای حسود * کفت کارم این بد وبختت نبود * خر ابله اول عاقله ایتدی ای حسود
یوری یوری کندی ایشك ایله ونصیحتی کند بکه سویله عاقل اول خر ابلهه ایتدی بنم کارم بو ایدی سنك بختك اولمدی
یعنی بنم ایشم نصیحت قیلمق وناسی محل هلاك اولان یردن تحذیر ایدوب خلاص ایلمك ایدی ولکن چونکم
سنك بخت وطالعك یار اولمدی بنم سوزم سکا بو اجلدن تأثیر قیلمدی (مثنوی) من کم از خرسی نباشم ای شریف *

ترك او کن تا منت باشم حریف * ای شریف بن بر خرسدن کم وناقص دکلم خرسی ترك ایله تا بن سکا حریف ومصاحب
اولم (مثنوی) بر تو دل می لرزدم ز اندیشهٔ * با چنین خرسی مرو در بیشهٔ * بنم کوکلم سنك اوزریکه لرزان اولور بر اندیشه
وغمدن بو نجلین خرسله بر میشه‌یه کتمه وبر ایشه توجه ایتمه مقصود حیوان سیرت اولان مصاحبله بر جانبه کتمه
وبر ایشی اختیار ایتمه دیمك اولور (مثنوی) این دلم هرکز نلرزید از کزاف * نور حقست این نه دعوی ونه لاف *
بو بنم قلبم هرکز کزافدن دتره‌مز یعنی بیهوده یره مضطرب اولمز بو نصیحت وارشاد حق تعالینك نوریدر دعوی دکلدر
ولاف دخی دکل (مثنوی) مؤمنم ینظر بنور الله شده * هان وهان بکریز ازین آتشکده * ینظر بنور الله اولمش مؤمن
یعنی (اتقوا فراسة المؤمن فانه ینظر بنور الله) حدیثنك مفهومی اوزره الله نوریله نظر ایدیجی اولدم ونور فراستله سنك
حقیقت حالکی مشاهده قیلدم آکاه اول آکاه بو آتشکده‌دن قاچ یعنی بو یاردکه محل آتش کبیدر بونك شأمت
وضررندن فرار ایلمك سکا لازم دردیدی (مثنوی) این همه کفت وبکوشش در نرفت * بدکمانی مرد را سدیست زفت *
اول عاقل کمسه اول ابلهه بو دوکلی نصیحتی دیدی وآنك قولاغنه کتمدی زیرا بدکمانلك مرده بر عظیم سددرکه حقیقت
حالی کورمکه مانع اولور (مثنوی) دست او بکرفت دست از وی کشید * کفت رفتم چون نه یار رشید * اول عاقل
ابلهك النی طوتدی واندن النی چکدی عاقل چونکم بو حالی اندن کوردی اکا ایتدی چونکم یار رشید دکل سن کتدم
وسنی ترك ایتدم (مثنوی) کفت رو بر من تو غمخواره مباش * بو الفضولا معرفت کمتر تراش * ابله زیاده حماقتندن اول
یار عاقله ایتدی یوری سن بنم اوزریمه غم ییجی اولمه ای بو الفضول معرفتی از ترك یونِ یعنی ای زیاده قومسی اولان کمسه
بکا معرفت صاتمه دیدی (مثنوی) باز کفتش من عدو تو نیم * لطف باشد کر بیایی در پیم * اول عاقل ابلهه کیرو ایتدی
بن سنك دشمنك دکلم لطفدر وسکا عین فائده در اکر بنم اردمجه کله سن (مثنوی) کفت خوابستم مرا بکذار ورو
کفت آخر یار را منقاد شو * ابله عاقله ایتدی بنم اویقوم واردر بنی ترك ایله ویوری عاقل ایتدی آخر یاره مطیع ومنقاد
اول (م ی) تا بخسبی در پناه عاقلی * در جوار دوستی صاحب دلی * تا بر عاقلك پناه وحفظنده اویویه سن بر صاحبدل
دوستك جوارنده یعنی مقارنت ومصاحبتنده یاته سن وآسوده اوله سن (مثنوی) در خیال افتاد مرد از جد او
خشمکین شد زود کردانید رو * مرد ابله اول عاقلك جد وسعیندن باطل خیاله وسوء ظنه دوشدی غضبناك اولدی
عاقلدن فوری یوزینی دوندردی بویله دیو (مثنوی) کین مکر قصد من آمد خونیست * یا طمع دارد کدا و تو نیست *
که بو کمسه مکر بنم قصدمه کلدی خونیدر بنم قتلمی مراد ایدیجی حرامیدر یاخود بندن برنسنه
طمع طوترکدادر وکلغنی در (مثنوی) یا کرو بستست با یاران بدین * که بترساندمرا زین همنشین * یاخود کندینك
یارانیله کرو بغلمشدر ونذر ایلمشدر بدین بو سوزلو که بنی بو همنشیندن قورقوده وآنی بندن بعید ایده کرو بستست
اوکدل قومش معناسنه درنته کم عوام ناس بری بری ماییننده اکر بن فلان شیء شویله ایشلمزسم شو شیء سزه رهن
اولسون دیو بر شیء رهن قورلر ترکجه آکا اوج بغلدی واوکدل قودی دیرلر (مثنوی) خود نیامد هیچ از خبث سرش *
یك کمان نیك اندر خاطرش * اول ابلهك سرینك خباثتندن ودروننك قباحتندن خود هیچ کلمدی انك خاطرنه بر کمان
نیك (مثنوی) ظن نیکش جملکی بر خرس بود * او مکر مر خرس را همجنس بود * اول ابلهك ایو ظنی جمیعا خرس
اوزرینه ایدی اول ابله مکر خرسك هم جنسی ایدی که (الجنس الی الجنس یمیل) فحواسنجه عاقلی قویوب اکا بو قدر میل
ایلدی (مثنوی) عاقلی را صد بد وتهمت نهاد * خرس را دانست اهل مهر وداد * بر عاقله اول ابله کاب لکندن تهمت
قودی خرسی محبت وعدل اهلی بیلدی یعنی حیوانی محبت وعدالته اهل بیلوب عاقل اولان انسانه تهمت ایلدی
وبو حسود وحقود در دیو سویلدی (مثنوی) کفت موسی با یکی مست خیال * کای بد اندیش از شقاوت وز ضلال
حضرت موسی علیه السلام بر خیال مستی اولان کوساله پرسته دیدیکه ای بد اندیش شقاوتکدن وضلالتکدن
یعنی ای شقا وضلالت اجلندن بد اندیش اولان کمسه (مثنوی) صد کمانت بود در پیغمبریم * با چنان برهان
واخلاق کریم * بنم پیغمبرلکمده سنك یوز شك وکمانك وار ایدی بو نجلین برهانله وبو خلق کریمله (مثنوی)
صد هزاران معجزه دیدی زمن * صد خیالت می فزود وشك وظن * بندن صد هزاران معجزه کوردك سکا یوز خیال
وشك وظن زیاده اولدی (مثنوی) از خیال ووسوسه عاجز بدی * طعن بر پیغمبریم می زدی * خیال ووسوسه‌دن
تنك کلدك بنم پیغمبرلکم اوزره طعن اوردك (م ی) کرد از دریا بر آوردم عیان * تا رهیدیت از شر فرعونیان * دریادن
آشکارا غبار پیدا ایلدم تا فرعونك شرندن قورتلدکز یعنی حضرت موسی علیه السلام اول مست خیال اولان
کوساله پرسته بویله دیدیکه ای اهل ضلال بنم پیغمبرلکمده بو قدر براهین جلیله ومعجزات عظیمه واخلاق کریمه
ایله ریب وکمان اوزره اولوب طعن ایلدك اما سامرینك دوزدیکی کوسالیه درحال اقرار ایدوب سجده قیلدك اول

معجزات عظیمه دن بری دریادن توزعیانایوقری کتوردم حتی فرعونیلرك شرندن نجات بولدکز کما قال الله تعالی
فی کتابه العزیز (واذ فرقنا بکم البحر فانجیناکم واغرقنا آل فرعون وانتم تنظرون) یعنی ذکر ایلك ای بنی اسرائیل شول
وقتیکه بز پاره له دك وفلق ایلدك دریایی سزی انجا ایتمك سببیله وسزی قورتردق وفرعونی وقومنی غرق ایلدك شول
حالتده که سز دریادن کیدرکن بری بریکزه نظر ایلردیکز وقال الله تعالی (فاوحینا الی موسی ان اضرب بعصاك
البحر فانفلق فکان کل فرق کالطود العظیم) مفسرلر بو آیتلرك تفسیرلرنده دیمشلردرکه وقتا کم حضرت موسی بنی
اسرائیلله فرعوندن قاچوب دریا کنارنه کلدکده فرعون دخی آنی عسکریله احاطه قیلدقده بنی اسرائیل حضرت
موسایه تضرع برله التجا ایلدکده حق تعالی حضرت موسایه وحی ایلدی نته کم بیوررلر بز موسایه عصاکله دریایه
اوردیو وحی ایلدك پس موسی حضرتلری عصاایله دریایه اوردی درعقب دریا منفلق اولدی اون ایکی سبطك عددی
مقداری اون ایکی یول اولوب درحال دریانك دبی قوروبوب توزلرچقدی (وکل فرق) یعنی بونلرك اطرافنده بولك بولك
اولان صو پاره لری جبل عظیم کبی ثابت وبرقرار اولدی وبونلرك بو یوللردن دریایی کچرکن فرعون مع عساکره بونلرك
آردنه دوشوب (فغشیهم من الیم ماغشیهم) فحواسنجه صو بونلری بورویوب غرق قیلدی وبنی اسرائیل نجات بولدی
بو آیات عظیمه یی کوروب برقومه اوغره دیلرکه انلر کوساله شکلنده اصنامه طپرلردی پس قلبلرنده عجل پرستلك
محبتی مضمر اولان کمسه لر حضرت موسایه دیدیلرکه یاموسی اجعل لنا الها کما لهم آلهة کما اخبر الله فی کتابه عن هذا
المعنی (وجاوزنا ببنی اسرائیل البحر فاتوا علی قوم یعکفون علی اصنام لهم قالوا یاموسی اجعل لنا الها کما لهم
آلهة قال انکم قوم تجهلون) یعنی بز بنی اسرائیلی کچردك بحردن پس برقومه اوغره دیلرکه اول قوم کوساله شکلنده
اولان صنملرینك عبادتلری اوزره مقیم اولمشلردی پس بنی اسرائیلدن محبت عجل قلبلرنده مضمر اولان کمسه لر حضرت
موسایه تضرع برله دیلرکه یاموسی بزه دخی برمعبود قیل بونلرك معبودلری کبی حضرت موسی بونلری جهل
مطلقله توصیف ایدوب دیدیکه تحقیقا سز مطلقا جاهل اولان برقومسز جاهللری انکچون جهل مطلق ایله توصیف
ایلدیکه بو معجزهٔ باهره یی کوردکدنصکره عالم وعاقلدن صدوری ممتنع شیئی رجا ایلدیلر (مثنوی) ز آسمان چل ساله
کاسه وخوان رسید * وازدعا ام جوی ازسنکی دوید * آسماندن قرق ییل خوان ونعمت ایرشدی وبنم دعامدن
بر طاشدن جوی بلدی یعنی آیات عظیمه دن بریسی دخی بودرکه تیه صحراسنده بونلره آسماندن قرق ییل کاسه
وخوان یعنی من وسلوی ینشدی کما قال الله تعالی (وظللنا علیکم الغمام وانزلنا علیکم المن والسلوی کلوا من
طیبات مارزقناکم وماظلمونا ولکن کانوا انفسهم یظلمون) ذکر تفسیره مراد اوبونلر حضرت موسادن صو طلبك
ایلدیلر حضرت موسی دخی جناب حقدن استسقا ایدوب حق تعالی بیوردیکه عصاکله طشه اور پس عصا ایله
اوروب اول حجردن اون ایکی چشمه چقوب هر برسبط اندن کفایت مقداری ایچرلردی کما قال الله تعالی (واذ استسقی
موسی لقومه فقلنا اضرب بعصاك الحجر فانفجرت منه اثنتا عشرة عینا قد علم کل اناس مشربهم) پس موسی علیه
السلام اول کوساله پرسته دیدیکم (مثنوی) این وصد چندین وچندین کرم وسرد * از توای سردان
توهم کم نکرد * بانك زد کوساله ازجادوی * سجده کردیکه خدای من توی * بو یوز بو قدر وبو قدر ایسی وصوق ای
سردسندن اول توهمی کم ومحو ایلمدی کم کاف عربینك فتحه سیله قرأت اولورسه معنی ای سرد بو قدر معجزات سندن
اول ظن وتوهمی ناقص ایلمدی دیمك اولور نکرد کلمه سنك فاعلی مصرع اولك مضمونی اولور وان توهم را
تقدیرنده در یعنی بو کوردکك معجزه نیجه کرم وسرد سندن ای بارد اولان کوساله پرست اول بنم حقمده
ایلدکك توهمی ناقص ایلمدی دیمك اولور برکوساله پرست سامری بنك سحرندن بانك اوردی کوسالیه سجده ایلدیکه
بنم خدام سن سن قصه سی بودرکه سامری ابتدای حالده حضرت موسایه خدمت ایلرکن حضرت جبریلك آ
کلدیکنی کوروب وفرس الحیات نام آتنك اثرندن برآوچ طپراق آلوب کندوده صاقلدی وقتا کم حضرت
موسی قرنداشی هارونی قومنه خلیفه ایدوب وقرق کون وعده آلوب طورطاغنه کتدکارنده سامری بنی اسرائیلی
جمع ایدوب دیدیکه فرعونك غنایمندن الدیغکز سیم وزری کتورك هب جمله بجمله احراق ایده لم کم بو سیم وزر موسانك
طورطاغنده اکلمه سنه سبب اولور پس اول ابلهلر اول سیم وزری کتوروب بر یره آتش یاقوب القا ایلدیلر
سامری دخی کندینك سیم وزرین القا ایلیوب جبرائیلك آتنك ترابن دخی انکله بله القا ایلدکده (فاخرج لهم عجلا
جسدا له خوار) آیتنك مصداقنجه بونلره مذاب اولان حلیدن برعجل جسدین اخراج ایلدیکه انجق صغر صوتی
کبی صوتی وار ایدی (فقالوا هذا الهکم واله موسی فنسی) پس سامری بونلره دیدیکم بو عجل سزك وموسانك
الهیدر پس موسی بونی اونودوب طورطاغنه کتدی دیدی پس بو جمله احمقلر بو مکره اعتقاد ایدوب انی معبود

اتخاذ ایلدیلر ودیدیلرکه سامری کیمدرکه بو جهانده خدا دوزه (مثنوی) آن توهمهات را سیلاب برد * زیرکی
باردت را خواب برد * سنك اول توهملرك سیلاب ایلتدی سنك بارد اولان زیرکلککی خواب ایلتدی (مثنوی)
چون نبودی بدکمان درحق او * چون نهادی سرچنان ای زشت رو * کوساله نك حقنده نیچون بدکمان اولمدك ای
زشت روی نیچون انجلین باش قودك (مثنوی) چون خیالات نامد از تزویر او * وزفساد سحر احمق کیر او * نیچون
سکا وهم وخیال کلمدی انك تزویر وحیله سندن واول سامری نك احمق کیر اولان سحرنك فسادندن (مثنوی)
سامری خود که باشد ای سکان * که خدایی برتراشد درجهان * ای کلاب برسامری خود کیم اوله جهانده
برخدا تراش ایده (مثنوی) چون درین تزویر او یکدل شدی * وزهمه اشکالها عاطل شدی * سامری نك بو تزویرنده
نیچون یکدل اولدك واتفاق قیلدك وجمیع اشکاللردن عاطل اولدك وشبهات وشکوکدن بری کالدك بعض نسخه ده
مصرع اول بویله واقع اولمشدر درخدایی کاو چون یکدل شدی معنی بودرکه اوك خدالغنده نیچون یکدل
اولدك وآکا بو بنم الهمدر دیو نیچون پرستش قیلدك (م ی) کاو می شاید خدایی را بلاف * دررسولی ام تو چون کردی
خلاف * ای خبیث سنك قتکده کاو لاف وکذبله خدالغه لایق اولور بنم پیغمبرلکمده سن نیچون خلاف وعناد
ایلدك وبن نیچون بو قدر برهان عظیمله رسول حق اولمغه لایق اولمیم بعض نسخه ده دررسولی چون منی کردی
خلاف واقع اولمشدر (مثنوی) پیش کاوی سجده کردی ازخری * کشت عقلت صید سحر سامری * خرلکدن
بر کاوك اوکنده سجده ایلدك سنك عقلك سامری نك سحرینك شکاری ومغلوبی اولدی (مثنوی) شه بران عقل
وکزینش که تراست * چون تو کان جهل را کشتن سزاست * تف وحیف اول عقل وکزیده لك اوزره که سنك ایچوندر
سنك کبی جهل معدنی دیه لمك لایقدر (مثنوی) چشم دزدیدی ز نور ذو الجلال * اینت جهل وافر وعین ضلال *
چشمکی حضرت حقك نورندن اوغورلدك واغماض عین ایلدك اشته سکا وافر جهل ومحض ضلال (مثنوی) کاو زرین
بانك کرد آخر چه کفت * کاحمقانرا این همه رغبت شکفت * سامری پیدا ایتدیکی زرین کاو چاغردی آخر
نه دیدی یعنی هیچ برمعنی ومعرفت دیمدی که احمقلره بو قدر میل ورغبت پیدا اولدی (مثنوی) زان عجبتر دیده اید
ازمن بسی * لیك حق را کی پذیرد هرخسی * اندن عجبرك بندن چوقلق نسنه کورمشسز لیکن هر بردنی وخس
حقی قچن قبول ایلر بلکه باطل اولنلر باطلی قبول ایلر نته کم بیوررلر (مثنوی) باطلانرا چه رباید باطلی * عاطلانرا چه
خوش آید عاطلی * باطللرنه قپار برباطل خوش کاور وکندی کبی خالی وعاری
اولانی قبول قیلور (مثنوی) زانکه هرجنسی رباید جنس خود * کاو سوی شیر نر کی رونهد * زیراکه هر برجنس
کندینك جنسنی قپار جنسیت علت ضمدر کاو شیر نر جانبنه چقان بوزقور یعنی بوزقومز وانکچون بوز قومز که
ایکیسی بری بریله جنس دکلدر (مثنوی) کرك بریوسف کجا عشق آورد * جز مکر از مکر تا اورا خورد * کرك
یوسف اوزره قنده عشق کتورر مکر مکردن غیری که تاآنی یه یعنی مکر مکردن بوز کتوررتا آنی هلاك ایده (مثنوی)
چون ز کرکی وارهد محرم شود * چون سك کهف ازبنی آدم شود * اما چونکه کرکلکدن قورتله یوسفه محرم اولور
اصحاب کهفك کلبی کبی قیامتده بنی آدمدن اولور (مثنوی) چون ابوبکر از محمد برد بو * کفت هذا وجه لیس کاذب
محصل علة الضمام اصل جنسیتدر کورمزمیسن چونکم حضرت ابوبکر محمد علیه السلامدن بوی ایلتدی یعنی
ابتدا حضرت پیغمبری کوروب واندن رایحهٔ صدقی آلدقده هیچ معجزه استمیوب دیدیکه هذا وجه لیس بکاذب
یعنی شو بر یوزدرکه کاذب دکلدر اما ابوجهل نیجه انشقاق قمر مناسب معجزات کوروب اینانمدی وایمان کتورمدی
نته کم بیوررلر (مثنوی) چون نبد بوجهل از اصحاب درد * دید صدشق قمر باور نکرد * ابوجهل چونکم اصحاب
درددن دکل ایدی سرور کائناتدن یوز شق قمر کوردی وکبر وعناد وجهلندن اعتقاد ایلمدی وایمان کتورمدی
یوز شق قمردن مراد معجزات عجیبه در (مثنوی) دردمندی کش زبام افتاد طشت * زو نهان کردیم حق پنهان نکشت
عجم لساننده مشهوردر مثلدرکه طشت فلان ازبام افتاد دیرلر واول کمسه نك فضاحتندن ویا خود کمال شهرتندن کنایه
ایدرلر معنی شول بر دردمندکه آنك دامدن لکنی دوشدی یعنی بین الناس دردمندلکله شهرت بولدی اندن بز اسرار
حقیقتی نهان ایلدك وحقیقت اندن پنهان اولمدی که هر مطلوب طالبندن البته مخفی اولمز (مثنوی) وانکه او جاهل
بد از دردش بعید * چند بنمودند واو آن را ندید * واول کمسه که اول خدانك دردندن بعید جاهل ایدی نیجه کره
کوستردیلر اول جاهل اول اسراری کورمدی (مثنوی) آینهٔ دل صاف باید تادرو * واشناسی صورت زشت
ازنکو * قلب آینه سی صاف ومنور کرك تا انده صورت زشتی نیکو واحسن اولان صورتدن کیرو آکایه سن یعنی
آینهٔ دل زنکار ماسوادن مصفی ومجلا کرکدر تاکم احوال زشتی احوال نیکودن فرق ایلیه سن وهربدی خوبدن

تمییز ایلمکه قادر اوله سن (ترك كفتن آن مرد ناصح بعد از مبالغهٔ مغرور خرس را (م ی) آن مسلمان ترك او كرد و تفت
زیر لب لا حول كو يان باز رفت * اول عاقل اولان مسلمان او ابلهی ترك ایلدی و حرارتله ابی آلتنده لا حول دیه رك
كیرو كتدی یعنی حول و قوتی اللهه اسناد ایدوب بر سبیل تعجب حوقله كلمسنی ذكر ایلدیكی حالده كتدی و آنی ترك
ایتدی (مثنوی) كفت چون از جد و پندم و ز جدال * در دل او بیش می زاید خیال * اول ناصح كندیسنه ایتدی بنم
جدمدن و پندمدن و جدالمدن آنك قلبنده خیال زیاده طوغر یعنی اكا اوهام و خیالات دخی زیاده اولوب بكا انكار
ایلمسی مستحكم اولور دیدی (مثنوی) پس ره پند و نصیحت بسته شد * امر اعرض عنهم پیوسته شد * سجدهٔ الم
آخرنده در (فاعرض عنهم) پس یا محمد بو كفار مكه دن اعراض ایله و بونلرك تكذیبنه مبالات ایتمه (وانتظر) دخی
منتظر اول بونلره غلبه ده (انهم منتظرون) تحقیقا بونلر تكذیبنه منتظرلردر سكا غلبه ایتمكه اما الله سنی غالب
بونلری مغلوب قیلور معنای بیت پس پند و نصیحت یولی بغلنمش اولدی اعرض عنهم امری متصل اولدی یعنی نصیحت
قبول ایلمین ابلهدن اعراض ایلمكه (اعرض عنهم) آیتنك مفهومی عاقلك قلبنه متتابع اولدی (م ی) چون دوا یت
می فزاید درد پس * قصه بر طالب بكو بر خوان عبس * بو سورهٔ شریفه نك سبب نزولی بودر كه بر كون عبد الله بن ام
مكتوم رضی الله عنه حضرت رسالت پناه صلی علیه الاله كلوب (علمنی مما علمك الله یا رسول الله) دیدی و حضرت
علیه السلام اول حینده اشراف و صنادید قریشی اسلامه دعوت ایدوب بونلره كمال مرتبه توجهندن ابن مكتومه
اصلا جواب ویرمدكده ابن ام مكتوم اعمی اولدیغندن حضرتك اول قومه شغلن ادراك ایده میوب حضرتك كلامن
قطع ایدوب تكرار (یا رسول الله علمنی مما علمك الله) دیدكده حضرت علیه السلام مبارك یوزلرین عبوس ایدوب
اندن اعراض ایلدی درعقب بو سورهٔ شریف نازل اولدی پس حضرت پیغمبر علیه السلام هربار كه ابن ام مكتومی
كورسه لردی (مرحبا بمن عاتبنی فیه ربی) دیو تعظیم ایدرلردی حتی ایكی كره مدینه یه خلیفه ایلدیلر غزایه
كتدكده پس جناب عزت علی طریق الحكایه بیوررلر كه (عبس) یعنی اول نبی مكرم صلی الله علیه وسلم یوزین عبوس
ایلدی (وتولی) دخی اعراض ایلدی (ان جاءه الاعمی) لان جاءه تقدیرنده در اعرابدن محلا منصوب مفعول لهدر
عبسه یه یعنی اعمانك آكا كلدیكندن اوتری (وما یدریك) ای ای شیء یجعلك داریا بحاله یعنی سنی نه شیء داری و عالم
قیلور بو اعمانك حالنه (لعله یزكی) شاید كه اول اعمی تزكی و تطهر ایلیه دنس ذنوبدن و اوزاردن سنك كلامك استماع
ایتمكلكی سببیله یزكی اصلنده یتزكی ایدی تا زاده مدغم اولدی (او یذكر) یا خود تذكر ایلیوب متنصح و متیقظ
اوله یزكی اوزره معطوفدر و حكم ترجیده داخلدر (فتنفعه الذكری) نصبله لعله نك جوابیدر و رفعله ده جائزدر
یذكر اوزره معطوف اولیجق یعنی شاید كه تزكی ایلیه و یا خود توعظ و تذكر ایلیوب اكا سنك ذكرك و موعظك منفعت
ایلیه اكرچه درجهٔ تزكیء تامه واصل اولمزسه ده معنای بیت چونكه سنك دوا و علاجك اكا چوق درد زیاده
ایلر بو هم و جهد ر چونكه سنك دوا و علاجك آكا انجق دردی زیاده ایلر یعنی چونكه سنك دواك بو ابلهان دنیایه
دردی زیاده ایدر ای مرشد حقیقی اولان كسنه قصه یی طالبنه و نصیحتی راغبنه سویله عبس سوره سن اوقیوب
اندن حصه دار اول كه جناب عزت اول طالب اولان عبد الله بن ام مكتومه نصیحتی نیجه امر ایلدی كور (مثنوی
چون كه اعمی طالب حق آمدست * بهر فقرا ور انشاید سینه خست * چونكه اعمی حقی طلب ایدیجی كلمشدر
فقرندن اوتری انك سینه سنی مجروح ایلمك لایق دكلدر (مثنوی) تو حریصی بر رشاد مهتران * تا بیاموزند عام
از سروران * ای رسول مكرم سن مهترلرك رشاد و سدادی اوزره حریصسن تا عام سرورلردن اوكرنه لر یعنی اشرافك
ایمان و اسلامه كلمسنه انكیچون حریص سنكه تا انلرك زیردستنده اولان عوام ناس كندی سرورلرندن اوكرنه لر و آنلر
واسطه سیله نیجه كمسنه لر ایمانه كله لر (مثنوی) احمدا دیدی كه قومی از ملوك * مستمع كشتند كشتی خوش كه بولك
ای احمد كوردك كه ملوكدن بر قوم كه مقصود صنادید قریشدر كلامكی استماع ایدیجی اولدیلر بو خصوصدن
اوتری خوش اولدیكه بولك كلمه سی بیت ثانی یه مرهون اولور (مثنوی) این رئیسان یار دین كردند خوش *
بر عرب اینها سرند و بر حبش * تقدیر كلام بو خصوصدن اوتری خوش اولدك بویله دیو كه بولایكه بو رئیسلر دین اسلامه
خوش یار اوله لر زیرا بونلر عرب اوزره و حبش اوزره رئیس و سرورلردر پس (الناس علی دین ملوكهم) فحواسنجه
بو ملوك كه دین اسلامه داخل اوله لر ناس دخی بونلره تابع اولورلر (م ی) بكذرد این صیت از بصره و تبوك * زانكه الناس
علی دین الملوك) بو صیت بصره و تبوكدن كچر بصره و تبوك ایكی دیار اسمیدر زیرا كه خلق پادشاهلرینك دینی اوزره در
حضرت نبی علیه السلامك صنادید قریشك ایمانه حریص اولمسی آنلرك اشرافدن و اكابردن اولدیغیچون
دكلدر بلكه آنلرك ایمانه كلمسی كثرت مؤمنین و وفرت مسلمینه سبب اولدقلرندن اوتریدر نته كم بو معنایه اشارت

ایدوب بیوررلر (مثنوی) زین سبب تو از ضریری مهتدی * روی خود بر تافتی تنك آمدی * بو سببدن سن مهتدی
اولان اعمادن و هدایت و رشاد بولنان نابینادن یوزونی دوندردك و تنك كلدك بویله دیو (مثنوی) كاندرین فرصت كم
افتد این مناخ * تو ز یارانی و وقت تو فراخ * كه بو فرصتده بو مناخ آز واقع اولور یعنی بونلرك جلوس و قعودی آز
دوشر سن یاراندنسن و سنك وقتك واسعدر هر نه زمان كلسك سكا قابلیت واردر (مثنوی) مزدحم می كردیم
در وقت تنك * این نصیحت می كنم نی خشم و جنك * تنك وقتده بكا مزدحم و مانع اولورسن یا عبد الله بونی سكا
نصیحت ایلرم خشم و جنكدن دكل یعنی خلوص ایله سویلرم خصومت و جدال جهتندن دكل (م ی) احمدا نزد خدا
این یك ضریر * بهتر از صد قیصرست و صد وزیر * ای احمد حضرت خدانك قتنده بو بر اعمی یوز قیصردن و یوز
وزیردن ایودر كه زیرا اعتبار عند الله سیرتده در صورتده دكلدر و نظر حق قلوب و نیاته در شكل و هیئتده دكلدر (مثنوی)
یاد الناس معادن هین بیار * معدنی باشد فزون از صد هزار * عن ابی هریرة رضی الله عنه قال قال علیه السلام
الناس معادن كمعادن الذهب والفضة) ناس آلتون و كموش معدنلری كبی معدنلردر معدن مستقر مستوطنه دیرلر
یعنی انسان متفاوتدر معادن متفاوت اولدیغی كبی نته كم بعض معدن واردر كه الم و تعب كثیرله اندن برشیء یسیر
حاصل اولمز و حاصلی خرجن اودهمز و بعضیسی دخی تعب كثیردن شیء یسیر حاصل اولور و بعضیسی علی العكس تعب
یسیردن شیء كثیر حاصل اولور كذلك الناس متفاوتون فی الاستعدادات) پس حضرت مولانا حضرت خدا
لساننده حضرت احمده خطاب ایلر لكن وارث محمدی وقتنك احمدی اولانلره اشارت و ارشاد ایدوب بیوررلر كه ای
كندی وقتنك احمدی و ای وارث محمدی (الناس معادن) حدیثنك مفهومنی یاد ایله و هر كسك تربیه و اصطلاحی
ایچون تعب و زحمت چكمه بلكه ناظر استعدادات اولكه ناس متفاوته در نیجه معادن اولور كه صورتا چوق محصول
انلردن مأمول اولور لكن بعد تعب كثیر انلردن برشیء یسیر حاصل اولمز مثلا صنادید قریش كبی و بر معدن دخی
اولور كه صد هزار معدندن انك محصولی فزون اولور مثلا عبد الله ابن ام مكتوم رضی الله عنه كبی كه آنك درونی معدن
ایمان و ایقان ایدی (مثنوی) معدن لعل و عقیق مكتنس * بهترست از صد هزاران كان مس * مستور اولان
لعل و عقیق معدنی نیجه یوز بیك مس معدنندن ایودر و مقبولدر مكتنس مختفی معناسنه در (مثنوی)
احمدا اینجا ندارد مال سود * سینه باید پر ز عشق و درد و دود * ای احمد بونده مال فائده طوتمز عشقدن و دردن
و دود آهدن پر سینه كركدر كه (مثنوی) اعمیء روشن دل آمد در مبند * پند او را ده كه حق اوست پند * كوكلی روشن
اعمی كلدی قپویی بغلمه پندی اعمایه ویر زیرا پند آنك حقیدر (مثنوی) كر دو سه ابله ترا منكر شدند * تلخ
كی كردی چو هستی كان قند * اكر ایكی اوچ ابله سكا منكر اولدیلرسه چون تلخ و بی حضور اولورسن چونكه قند
و شكرك معدنیسن یعنی (ولقد نعلم انك یضیق صدرك بما یقولون) فحواسنجه و دخی وانك فی ضیق مما یمكرون
مقتضاسنجه انلرك سوزندن اكرچه تنك دل و مكرندن متضجر اولورسن لیكن حقیقتده جمیع حالات و لطافتك
معدنیسن پس بونلرك اقوال و افعالندن تنك دل اولمه (مثنوی) كر دو سه ابله ترا تهمت نهد * حق برای تو كواهی
می دهد * اكر ایكی اوچ ابله سكا تهمت قویه حضرت حق سنكیچون شهادت ویرر (م ی) كفت از اقرار عالم فارغم
انكه حق باشد كواه او را چه غم * حضرت رسول اكرم صلی الله علیه وسلم ایتدی خلق عالمك اقرارندن فارغم
اول كمسه كه انكیچون حق كواه اوله اكا نه غم واردر (مثنوی) كر خفاشی راز خورشیدی خوریست * آن
دلیل آمد كه آن خورشید نیست * حضرت پیغمبر علیه السلام لساندن بیوررلر كه عالمك اقرارندن فارغم اول
كمسه نك كه حق شاهدی اوله آنك نه غمی واردر اكر بر خفاشك بر خورشیددن لایقی اولیدی و بر سمعه مقارنت
قیلیدی اول دلیل كلدیكه اول كونش دكلدر زیرا خفاش صغیر العین و ضعیف البصر بر طیردر كه كیجه اوچر و كونشك
یوزندن قچر پس الضدان لا یجتمعان در كه بر یرده مجتمع اولسه مجانست و موافقت معناسن مشعر اولوردی و شمسك
شمس اولممسنه دلالت قیلوردی نته كم بیوررلر (م ی) نفرت خفاشكان باشد دلیل * كه منم خورشید
تابان جلیل * یراسه جكلرك نفرتی دلیل اولور خورشیدك خورشید اولمسنه و آنلرك خورشیددن نفرتی
خورشیدك بویله دیمسی مستلزم اولور كه بن جلیل اولان خدانك تابان اولان آفتابی یمكه خفاشلر بنم نوریمه طاقت
كتوره مزلر (مثنوی) كر كلابی را جعل راغب شود * آن دلیل ناكلابی می شود * اكر جعل بر كلابه طالب و راغب
اوله اول حالت اول كلابك كلاب اولممسنه دلالت ایلر زیرا جعلك شاننده در كه رایحهٔ كلدن و كلابدن اولور و حیاتی
منقطع اولور و اعجب عجایب بودر كه ینه نجاسته اعاده اولنسه دیریلور (كما قال صاحب حیوة الحیوان الجعل دویبة
معروفة من شأنها جمع النجاسة وادخارها ومن عجیب امرها انها تموت من ریح الورد و ریح الطیب فاذا اعید الی الروث

عاش) پس اهل دنیا جعل کبیدر دائما جمع نجاست ایدرلر وانبیا واولیانك صحبتلرندن وكلاملرندن اعراض ایدرلر
لان كلامهم یضرهم كما یضر ریاح الورد بالجعل (مثنوی) کر شود قلبی خریدار محك * در محکی اش در آید نقص وشك *
اکر بر قلب محکی خریدار وطالب اولە آنك محك الكندن نقصان وشك كلور زیرا کرچك محك اولسە قلب اندن فرار
ایلردی (مثنوی) دزد شب خواهد نه روز این را بدان * شب نیم روزم كه تابم در جهان * دزد شب استر روزا ستمز زیرا
کندیسنە نافع شبدر روزد كادر بونی بیل شب دکلم روزم كه جهانده پلدرارم وعالمی روشن ومنور ایلرم
بو سببدندر كه كافر ومنافقلر بندن نفرت ایلرلر (م ی) فارقم فاروقم وغلبیروار * تا كه كه از من نمی یابد كذار * فارق
اسم فاعلدر فرق ایدیجی معناسنە فاروق مبالغە ایلە اسم فاعلدر زیادە فرق ایدیجی معناسنە یعنی فرق ایدیجی ام وغربال
کبی مبالغە ایلە فرق ایدیجی ام تا كه صمان بندن كذار وعبور بولمیە یعنی تا كم صمان کبی بی لب اولنلر بندن کچمك بولمیە
وینك وبدایلە مخلوط اولمیە (قال علیه السلام انا فرق بین الناس وقال علیه السلام اسمی فی الکتب السالفة فارق لیطا
ای فارق بین الحق والباطل (مثنوی) آردرا پیدا کنم من از سبوس * تا نمایم کین نقوشست آن نفوس * بن آردی
سبوسدن پیدا وجدا ایلرم تا خلقە کوسترمكە بو نقوشدر اول نفوس نقوشدن مقصود اهل صورتدر نفوسدن مراد
اصحاب معنادر زیرا مقصود بالذات اولمینلر نقوش مثابەسندە لاشیئدر وهر وارث كامل حضرت نبی دخی بویلەدر
وهر بری دیرلر كە (م ی) من چو میزان خدایم در جهان * وانمایم هر سبك را از كران * بن چونكە جهانده خدانك
میزانیم یاخود معنی بن خدانك میزانی کبییم جهانده هر سفیه وخفیفی اشکاره کوسترم رزین ووقار وسکینت
صاحبندن (قال القاشانی المیزان ما یتوصل به الانسان الی معرفة مقدار الشیء فمیزان اهل الظاهر هو الشرع ومیزان
اهل الباطن العقل المنور بنور القدس ومیزان الخواص علم الطریقة ومیزان خواص الخواص الکلام الالهی الذی
لا یتحقق به الا الانسان الكامل فالانسان الكامل كمیزان الحق فیما بین الخلق والله اعلم (م ی) كاو را داند خدا كوسالهٔ
خر خریداری ودرخور كالهٔ * بر کوساله كاوی خدا بیلور فی المثل خر بر خریداردر اكا لایق بر كالەدر یعنی کوساله سیرت
وحیوان طبیعت اولان کمسە كاو مثابەسندە اولان بر انسان صورتی کندی یە غدای نفسانی ویردیکی ومربی اولوب
تربیه قیلدیغی جهتدن آنی خدا بیلوب خدمتلر وعرض عبودیتلر ایلرا کرچه بحسب الظاهرا كا خدا اولە دیمزسەده
پس هر کس کندی یە مناسب البتە بر نسنەیە مشتریدر مثلا خر بر مشتریدر اوا كالایق اولان قاونك خامی وکتوسی
وطادسزیدر پس خرە لایق اولان هر کوسالەیە لایق اولان كاودر كذا وكذا هر كسك کندی مشتریسنە لایق اولان بودر
وکوسالەیە لایق اولان كالە بوندە متاع معناسنەدکلدر بلكە قاونك خامی وکتوسی وطادسزی معناسنەدر (مثنوی)
من نە كاوم تا كه كوسالم خرد * من نە خارم كاشتری از من چرد * بن كاو دکلم تا كه بنی کوساله صتون آله بن خار دکلم كه
بر اشتر بندن اوتلیه یعنی بن كاو سیرت دکلم كه تا بر کوساله طبیعت وانسان صورت کمسە بكا مشتری اولە وتبعیت قیلە
وکذلك خار مثابەسندە دخی دکلم كه اشتر سیرت اولنلر بندن تمتع قیلەلر وحظ ونصیب آلەلر (مثنوی) او کمان دارد كه
بر من جور کرد * بلكە از آیینهٔ من روفت کرد * پس اول کمسە كه بندن اعراض ونفرت ایلمكلە کمان طوترکە بكا جور
ایلدی بلكە بنم آیینهٔ قلبمدن غباری سپوردی یعنی آنك بندن اعراض ایلمسی ونفرت قیلمسی بكا الم وجفا دکلدر بلكە
عین صفادر بو بیتلرا کرچه حضرت نبی علیه السلام لساننددر لكن هر محمدی مشرب اولان ولی کندی زمانندە
بو سوزی سویلر وکندیدن اعراض ایدنلر حقندە بو کونە کلماتی ادا ایلر پس جنسیت علت انضمام اولدیغنە وهر کس
کندی جنسی جانبنە میل وتوجه قیلدیغنە بو حكایت ایلە استشهاد ایدوب بیورورلر (تملق کردن دیوانه جالینوس را
وترسیدن جالینوس (مثنوی) کفت جالینوس با اصحاب خود * مر مرا تا آن فلان دارو دهد * جالینوس حکیم
کندینك اصحاب وشاکردلرینە دیدی تحقیقا بكا تا اول فلان کمسە دارو ویرە یاخود اول فلان داروبی ویرە (مثنوی)
پس بدو کفت آن یکی كای ذوفنون * این دوا خواهند از بهر جنون * پس اصحابندن بریسی اكا ایتدی ای ذوفنون
بو دوایی جنوندن اوتری استرلر (مثنوی) دور از عقل تو این دیکر مکو * کفت در من کرد یك دیوانه رو * بو حالت سنك
عقلکدن بعیددر بو سوزی بردخی سویلمە جالینوس ایتدی بو کون بكا بر دیوانه توجه ایلدی (م ی) ساعتی در روی من
خوش بنکرید * چشمكم زد آستین من کشید * بر ساعت اول دیوانه بنم یوزیمە خوش نظر ایلدی بكا کوز قیپدی بنم
یکمی چکدی (مثنوی) کرنە جنسیت بدی در من ازو * کی رخ آوردی بمن آن زشت رو * اول دیوانه دن اکر بنده
جنسیت اولمیدی اول زشت رو بكا چن یوز کتوردی وتوجه ایلردی (م ی) کر ندیدی جنس خود کی آمدی * کی بغیر
جنس خود را بر زدی * اکر بنی کندی جنسی کورمیدی نیچن کلوردی جنسدن غیری یە کندوبی نیچن اورردی یعنی
جنسدن غیری یە کندوبی ضم ایلمز وقریب قیلمزدی (مثنوی) چون دو کس بر هم زندبی هیچ شك * در میانشان

هست قدر مشترك * چونكە ایکی کمسە بری برینە اورە یعنی ایکیسی بری برینە مقارن اولە ومصاحبت قیلە هیچ
شكسز آنلرك اورتاسندە قدر مشترك واردر یعنی اکرچه بحسب الظاهر بر بریلە جنس دکل ایسەلردە
بحسب المعنی آنلرك وجودنده اشتراك اولنمش جنسیتدن بر مقدار شیئ واردر كە آنك اول بر آخر کمسەیە
علاقەسی اول قدر مشترك واسطەسیلە اولور نتەكم بیوردقلری حكایەدن ظهوره کلور (مثنوی) کی پرد مرغی
مکر با جنس خود * صحبت ناجنس کورست ولحد * بر مرغ نیچن اوچار مکر کندی جنسیلە زیرا ناجنسك
مصاحبتی قبر ولحددر (كما قیل اضیق السجون معاشرة الاضداد (سبب پریدن وچریدن مرغی با مرغی كه جنس
او نیست (مثنوی) آن حکیمی کفت دیدم در تكی * در بیابان زاغ را با لكلكی * اول بر حکیم حکایە ایدوب
دیدی تك وپو ایلمكدە بیاباندە زاغی بر لكلك ایلە کوردم (مثنوی) در عجب ماندم بجستم حالشان * تا چه قدر
مشترك یابم نشان * عجبدە قالدم بونلرك حالنی طلب ایلدم تا بونلرك مصاحبت ومقارنتنە نشان نە کونە
قدر مشترك بولم كه بونلر بری برینە خلاف جنس ایکن مقارنت ایلمرینە علت نە ایدیکنی بیلم (مثنوی) چون شدم
نزدیك من حیران ودنك * خود بدیدم هردوان بودند لنك * چونكە بن حیران ودنك انلرك قتنە کتدم خود کوردم
انك هر ایکیسی اقسق ایدیلر پس بو ایکیسنك ماییننده قدر مشترك لنكلك اولور (مثنوی) خاصه شهبازی كه
او عرشی بود * با یکی جغدی كه او فرشی بود * علی الخصوص كه بر شهباز كه او عرشی اولە بر جغدلە كه او فرشی
اولە وحال بو كه بری بریلە صورتا انلر مصاحبت ومقارنت قیلە ماینلرندە اکر جنسیت بو قدر لكن مقارنت
ومجالستە البتە قدر مشترك بر نسنە علت اولمشدر شهباز عرشیدن مراد اولیا وعرفا وصلحادر وجغد فرشیدن
مراد اهل دنیا واهل نفس وهوادر (مثنوی) آن یکی خورشید علیین بود * وین دکر خفاش کز سجین بود * اول بریسی
علیین آفتابیدر وبو بریسی خفاشدر كه سجین دندر (مثنوی) آن یکی نوری ز هر عیبی بری * وین دکر کوری
کدای هر دری * اول بریسی هر بر عیبدن عاری وبری بر نوردر وبو بریسی هر بر قپونك کداسی بر کوردر (مثنوی
آن یکی ماهی كه بر پروین زند * وین یکی کرمی كه در سرکین زید * اول بریسی فی المثل بر ماهدر كه پروین اوزره اورر
وبو بریسی مثلا بر کرمدر كه سرکینده دیریلور (م ی) آن یکی یوسف رخی عیسی نفس * وین یکی کرکی ویا خر با جرس *
اول بریسی فی المثل عیسی نفسلو بر یوسف رخدر وبو بریسی مثلا بر قوردویا خود چاکلو بر خردر یعنی یا کرك کبی
درندە طبیعت ویاخود بوینندە چاك اصلمش خر سیرت بر کمسەدر (مثنوی) آن یکی پران شده در لامکان * وین یکی
در کاهدان همچون سکان * اول بریسی مثلا لامکانده وعالم جانده پرواز ایدیجی اولمش وبو بریسی فی المثل کلاب
کبی صمانلقدە قالمش پس شویلە اولنان ایکی صنفك ماییننده اصلا جنسیت ومناسبت یوقدر اکر صورتا بحسب
الضرورة بعض قدر مشترك سببیلە بر زمان بری بریلە مقارنت ایلسەلر عاقبة الامر ینە مفارقت ایدوب هر کس
کندی جنسی جانبنە کیتمك محقق ومقرر اولور (مثنوی) با زبان معنوی کل با جعل * این همی کوید كه ای کنده بغل *
زبان معنویلە کل جعلە بونی هردم دیر كه ای قولتغی قوقمش یعنی ای خبیث رایحەلو (مثنوی) کر کریزانی ز کلشن
بیکمان * هست آن نفرت كمال کلستان * اکر کلشندن قاچیجی ونفرت ایدیجی ایسك بی کمان وبی شك اول نفرت
کلستانك کمالیدر زیرا نجاست بو چیمنك کلستانلە نە مناسبتی واردر كە اول کلستانك طالبی اولە اكا لایق اولان
نجاستدر كە کلستاندن نفرت ایلیە وطالب نجس اولە (مثنوی) غیرت من بر سر تو دورباش * می زند كای خس
از اینجا دور باش * بنم غیرتم سنك باشك اوزرە دورباشدر یعنی چوماق ومنع ایدیجی یساقچی دکنکیدر اورر بویلە دیو كه
ای خس ودنی بورادن ایراق اول (مثنوی) ور بیامیزی تو با من ای دنی * این کمان آید كه از کان منی * واکر سن بنمله
قاریشەسن وامتزاج واختلاط قیلەسن ای دنی بو کمان کلور كه سن بنم اصلمدنسن یعنی عاقل اولنە وبو حالی مشاهده
قیلنە بو شبهە طاری اولور كه سن بنم اصلمدن اولەسن (مثنوی) بلبلانرا جای می زیبد چمن * مر جعل را در چمین
خوشتر وطن * بلبللرە جای ومقام چمن یراشور ولایق اولور جعلە نوطن ایلمك چمینده خوشتردر یعنی
نجاست ایچرە نوطن قیلمق ومقیم اولمق اكا لایقتردر (مثنوی) حق مرا چون از پلیدی پاك داشت * چون
سزد بر من پلیدی را کماشت * حق تعالی چونكم بنی پلیدلكدن وخبیثلكدن پاك طوتدی پلیدلکی یاخود بر پلیدی
بنم اوزریمە حوالە ایلمك نیچە لایق اولور كه بنم پلیدلكلە مناسبتم یوقدر (مثنوی) یك رکم زیشان بد وآن را برید * دو من
آن بدرك كجا خواهد رسید * بنم بر طمرم آنلردن ایدی حضرت حق آنی بندن کسدی اول بد رك بكا قندە ایرشە کرك
یعنی هر خبث طبیعتدن ولوث بشریتدن پاك وطاهر اولان مرشد كامل وانسان واصل بویلەدر كه مقدما بنده دخی
اسیر نفس ایکن بر طمرم بو اسیر نفس وصورت اولنلردن ایدی وبنم وجودمدە آنلردن بر حالت وخصلت وار ایدی اول

مناسبتله اهل نفس واهل صورت بكا مائل اولورلر وبنمله مصاحبت ايتمكه رغبت قيلورلردى الآن حق تعالى اول
بدخصلتى بندن قطع قيلدى وبنم قلب وروحمى مطهر ايلدى پس اول بدرلك اولنلر ولوث بشريتده قلانلر بكا شمدنصكره
نيجه يتشمك استرونه وجهله مقاربته ميل ايلر (م ى) يك نشان آدم آن بود از ازل) كه ملائك سر نهندش از محل) ازلدن
حضرت آدم عليه السلامك برنشانى اول ايديكه ملائكه اكا باش قويه لر محل اولديغى جهتدن يعنى سجده يه لايق
وسزا اولديغى جهتدن (مثنوى) يك نشان ديكر انكه آن بليس * ننهدش سر كه منم شاه ورئيس * برنشان آخر دخى
اوايدى كه اول ابليس كه شاه وسيد بنم ديو آدم عليه السلامه باش قومية (مثنوى) پس اكر ابليس هم ساجد شدى *
اونبودى آدم او غيرى بدى * پس ابليس دخى حضرت آدم عليه السلامه ساجد اوليدى اول آدم اولمزدى وآدمدن
غيرى اولمق لازم كلوردى وابليس ايله نوعا جنسيتى اولمق لازم اولوردى (مثنوى) هم سجود هر ملك ميزان اوست *
هم جحود آن عدو برهان اوست * هر ملكك سجودى اول آدمك ميزانيدر هم اول عدونك آدمه انكارى واندن
استكبارى اول آدمك برهانيدركه آنك انكارى حضرت آدمك اولسنه دليل قاطع وبرهان ساطعدر (مثنوى)
هم كواه اوست اقرار ملك * هم كواه اوست كفران سكك * هم ملكك اقرارى اكا شاهددر هم كلب جكرلك كفر
وانكارى اكا شاهددر (م ى) اين سخن پايان ندارد باز كرد * تا چه كرد آن خرس با آن نيك مرد * بو سوزپايان طوتمز
كيرودون كه اول خرس اول نيك مرده نه ايلدى يعنى چونكم اول عاقلك پند ونصيحتنى قبول ايلمدى انك باشنه نه
كلديكنى بيان ايله (تتمهٔ اعتماد آن مغرور بر تملق خرس (مثنوى) شخص خفت وخرس مى راندش مكس * وز ستيز آمد
مكس زو باز پس * اول شخص ياتدى وخرس انك مكسنى سوردى وعنادندن مكس اندن كيرو اردنه كلدى (م ى)
چند بارش راند از روى جوان * آن مكس زو باز مى آمد دوان * خرس نيجه كره مكسلرى جوانك يوزندن سوردى اول
مكس على الفوريلرك كيرو كلدى (مثنوى) خشمكين شد با مكس خرس وبرفت * بر كرفت از كوه سنكى سخت زفت
خرس مكسه غضبناك اولدى وكتدى طاغدن زياده بيوك برطاش قالدردى (مثنوى) سنك آورد ومكس را ديد باز *
بر رخ خفته كرفته جاى وساز * طاشى كتوردى ومكسى كيرو كوردى اويومش كمسه نك يوزى اوزره يرودوزن طوتمش
(م ى) بر كرفت آن آسياسنك وبزد * بر مكس تا آن مكس واپس خزد * اول دكرمن طاشنى قالدردى جوانك يوزنده
اولان مكس اوزره اوردى تا اول مكس كيرو سورتنه يعنى كيرو كيده (مثنوى) سنك روى خفته را خشخاش كرد *
اين مثل بر جمله عالم فاش كرد * سنك خفته اولان جوانك يوزنى خرد وخشخاش ايلدى بومثلى جميع عالم اوزره فاش
ايلدى يعنى بو حكايه عالمه مشهور اولدى (مثنوى) مهر ابله مهر خرس آمد يقين * كين او مهرست ومهر اوست كين *
ابلهك مهر ومحبتى شكسز خرسك مهر ومحبتى كلدى ابلهك كينى محبتدر وابلهك محبتى كيندر (م ى) عهد او سستست
وويران وضعيف * كفت او زفت ووفاى او نحيف * ابلهك عهدى سست وخراب وضعيفدر آنك سوزى قوى وانك
وفاسى ضعيف ونحيفدر (م ى) كر خورد سوكند هم باور مكن * بشكند سوكند مرد كژ سخن * اكر انداجه هم باور
واعتماد ايلمه اكرى سوزلى كذاب مرد يمينى صر وعهدنه وفا ايتمز (مثنوى) چون كه بى سوكند كفتش بد دروغ *
تو ميفت از مكر وسوكندش بدوغ * چونكه آندسز ابلهك سوزى يلان اولدى سن آنك مكر ويميندن دوغه دوشمه
يعنى آنك مكر وسوكندنه اعتماد وتصديق ايدوب بلا ومحنته كرفتار اولمه (مثنوى) نفس او ميرست وعقل او اسير *
صد هزاران مصحفش خود خورده كير * ابلهك نفسى امير وغالبدر وآنك عقلى اسير ومغلوبدر اول ابلهى نيجه يوزبيك
مصحفه سوكند ايتمش طوت يعنى آند ايچمش فرض ايت (مثنوى) چون كه بى سوكند قولى بشكند * كر خورد سوكند
ازان بدتر كند * چونكم يمينسز عهد وپيمانى صرا كر آند ايچر آنى دخى صر (مثنوى) زانكه نفس آشفته تر كردد ازان *
كه كنى بندش بسوكند كران * زيرا كه نفس اماره اندن پريشانرك وديوانه رك اولور كه اونفسى ثقيل ومحكم سوكند ايله
مقيد قيله سن وباغليه سن اسير نفس اولان كمسه نك حبل يمين ايله نفسنى مقيد قيلمسى آكا بكزر كه (مثنوى) چون
اسيرى بند بر حاكم نهد * حاكم انرا بردرد بيرون جهد * مثلا براسير كبى كه حاكم وسيد اوزره بندقويه حاكم ومالك اولان
كمسه اول بندى بر تار طاشره صچرر (مثنوى) بر سرش كو بد ز خشم آن بند را * مى نهد بر روى او سوكند را *
غضبندن اول قيد وبندى اسير وبنده نك باشى اوزره اورر سوكندى انك يوزى اوزره اورر يعنى اول امير قيدى وبندى
خشمندن اسيرك يوزينه اورديغى كبى نفس اماره دخى ضعيف العقل اولان كمسه نك قسمنى آنك يوزينه اورر (م ى)
تو ز اوفوا بالعقود دست شو * احفظوا ايمانكم با او مكو * سورهٔ مائده نك اولنه اشارتدر (ياءيها الذين آمنوا) اهل
تفسير علقمه دن روايت ايدركه قرآنده هر يرده كه ياءيها الناس ذكر اولنه اول آيت مكيدر وهر نه يرده كه ياءيها الذين
آمنوا ذكر اولنه اول آيت مدنيدر يا حرف ندادر واى اسم مبهم مدرضم اوزره مبنيدر لازم الاضافتدر حرف ندا ايله

منادى ما بينده واصله در ويا حرف تنبيهدر اى يه اضافتدن عوضدر وندا عاقلينه تنبيه وجاهلينه تعريف ومحبتنى
تهيج ايچوندر يعنى اى شول كمسه لر كه اللهه ايمان كتورديكز (اوفوا) ايفا ايلك (بالعقود) عهديكزه الوفاء هو القيام
بمقتضى العهد والايفاء كذلك والعقد العهد والموثق عقود بوراده عموم اوزره در اكر الله ايله عبد ما بينده اولان
عقود اولسون وياخود عبادك برى برى ما بينده اولان معاقده سى اولسون بيع وشراده اولان عقود شرعيه كبى
وعقد ونكاح كبى (احلت لكم) سزه حلال قيلندى (بهيمة الانعام) البهيمة كل ذات اربع قوائم بهيمه نك انعامه اضافتى
بيان ايچوندر اى احل لكم البهيمة من الانعام ديمكدر بو انعامدن حلال اولان بهيمه ازواج ثمانيه دركه سورهٔ انعامده
معدود اولمشدر دوه بقره وغنم ومعز يعنى كچى ودخى جانوران وحشى كبى كه آهو وكاو كوهى وجيران كبى (الا ما يتلى
عليكم) بهيمة الانعامدن استثنادر الا اول شئ حلال اولمدى سزه كه سزلك اوزريكزه تلاوت اولنور نته كم حرمت عليكم
الميتة والدم ولحم الخنزير وبونلر امثالى (غير محلى الصيد) غير حاليت اوزره منصوبدر لكم ده اولان ضميردن تقدير كلام
(احلت لكم هذه الاشياء غير محلى الصيد وانتم حرم) بو دخى حالدر محلك ضميرندن پس تقدير كلام بودركه جمله
انعامدن اولان بهائم سزه حلال اولدى الا شول حالده اولمدى كه سز صيدى حلال ايديجى دكلسز محرم اولديغكز
حالده يعنى حج وعمره دن احرام حالنده دكلدر (ان الله يحكم ما يريد) تحقيقا الله حكم ايلر تحليل وتحريمدن ديلديكنى
ومصرع ثانى سورهٔ مائده ده اولان برآيت آخره اشارتدر نته كم جناب عزت بيورر لركه (واذا حلفتم) يعنى اى بنم
قوللرم چقن سز يمين ايلسه كز (واحفظوا ايمانكم) يمينلر يكزى صمدن حفظ ايدك معناى بيتدن آنك اوفوا
بالعقودندن ال يو اكا (احفظوا ايمانكم) ديمه يعنى احمق وجاهلسن اى عاقل اولان كمسه (اوفوا بالعقود) ديمكدن
ال يو پس نادان وابلهانه (احفظوا ايمانكم) ديمه زيرا نادان صيانت عهد وپيمان ومحافظت عقد وايمان قيلمز (م ى)
وانكه داند عهد با كى ميكند * تن كند چون تار وكرد او تند * واول كمسه كه بيلور عهدى بكا ايلر يعنى عهدى
نه كمسه ايله ايلديكنى بيلان كمسه جسدنى تاركبى ايلر وانلرك چوره سنه طولنور يعنى اول كمسه كه عهدى معنا
حضرت حق ايله ايلديكنى بيله اصلا اول عهددن دونمز وبرى اولمز اكر اول عهدى يرينه كتورمكده انك تنى تاركبى
نحيف ونزار اولورسه ده ينه عهددن برى اوليوب انك اطرافنه طولنورد يمك اولور (رفتن مصطفى عليه السلام
بعيادت صحابهٔ رنجور وبيان فائدهٔ آن (مثنوى) از صحابه خواجهٔ بيمار شد * واندران بيماريش چون تار شد *
اصحاب رسولدن بر خواجه خسته اولدى وخواجه اول بيمارلقده تار كبى اولدى (مثنوى) مصطفى آمد
عيادت سوى او * چون همه لطف وكرم بد خوى او * حضرت رسول عليه السلام اول خسته نك جانبنه عيادته
كلدى عيادت خسته خاطرن صور مغه دير لر چونكه انك خويى وعادتى جميع الطف وكرم ايدى (مثنوى) در عيادت
رفتن تو فائده ست * فائده ان باز با تو عائده ست * سنك دخى عيادته كتمكده فايده لك واردر آنك فائده سى كير وسكا
عائده در (مثنوى) فائدهٔ اول كه آن شخص عليل * بو كه قطبى باشد وشاه جليل * اول فائده بودركه اول خسته اولان
كمسه اوله كه برقطب وشاه جليل اوله (مثنوى) ور نباشد قطب يار ره بود * شه نباشد فارس اسپه بود * واكر فرض ايده لم
اول عليل قطب اولمزسه يول يولداشى اولور اول مريض اكر شاه اولميه عسكرلك فارسى اولور (م ى) چون دو چشم دل
ندارى اى عنود * كه نمى دانى تو هيزم را ز عود * اى عنود ايكى كوكل كوزى طوتمزسن كه سن هيزمى عوددن
بيلمزسن وابو كمسه يى كوتو كمسه دن فرق قيلمزسن (مثنوى) چون كه كنجى هست در عالم مرنج * هيچ ويرانرا مدان خالى
ز كنج * چونكم عالمده بر كنج واردر انجنمه يعنى عند المؤمنين محقق ومقرردركه بو عالم خزينهٔ حق اولان ولييدن خالى
دكلدر پس اويله اولديسه متألم اولمه هيچ ويرانه يى كنجدن خالى بيلمه بلكه هر كورديكك درويش وفقيرا اول كنجك محلى
بودر ديو حسن ظن ايله كما قيل (بيت) هر بيشه كمان مبر كه خاليست * شايد كه پلنك خفته باشد (مثنوى) (قصد هر
درويش مى كن از كزاف * چون نشان يابى بجد مى كن طواف * هر بر درويشه قصد ايله كزافدن كه طالب كنز الهى
اولان كمسه نك شرطى بودر چونكم نشان بوله سن آنى جد له طواف ايله يعنى بر درويشك وجودنده خزينهٔ الهيدن
علامت اثر بوله سن آنك اطرافنى طولان واكا خدمت ايله (مثنوى) چون ترا آن چشم باطن بين نبود * كنج مى پندار
اندر هر وجود * چونكم سكا اول باطن كوريجى چشم اولمدى پس هر وجودده كنج ظن ايله يعنى بو وجود خزينهٔ
الهيدن خالى دكلدر ديو اعتقاد ايله (مثنوى) پس صلهٔ ياران ره لازم شمار * هر كه باشد كر پياده كر سوار * پس يارانك
صله سى لازم اولان طريق عد ايله كه طريقت قرداشلرى بر برين زيارت ايلمك لازمدر هر كم اولورا كر پياده اكر
سوار يعنى اكر مبتدى اولسون واكر منتهى اولسون (مثنوى) ور عدو باشد هم اين احسان نكوست * كه باحسان
پس عدو كشتست دوست * واكر عدو اوله بو احسان ايودر يعنى دشمنى ايله عيادت وزيارت ايلمك واكا دخى احسان

قیلمق نافع وپرفائده در زیرا چوق دشمن احسان سببیله دوست اولمشدر کما قیل (بیت) احسن الی الناس تستعبد قلوبهم * فطالما استعبد الانسان احسان (مثنوی) ورنکردد دوست کینش کم شود * زانکه احسان کینه را مرهم شود واکر دشمن عیادتله دوست اولمزسه آنک کین وعداوتی ناقص اولور زیرا که احسان کینه مرهم اولور (م ی) پس فواید هست غیران ولیک * آن ملالت خایفم ای یار نیک * بوندن غیری چوق فوائد واردر ولیکن ای یار نیکو تطویل مقالدن خایفم مختصر ومفید اولمق اولیدر (مثنوی) حاصل این آمد که یار جمع باش * همچو بتکر از حجر یاری تراش * حاصل کلام ونتیجهٔ مرام بو کلدیکه جمعه یار اول واخوان ویارانی کند یکه چوق قیل بت یونیجی کبی طاشدن بر دوست یون یعنی سالکه یاران برمرتبه لازم وواجبدرکه اکر فرضی انسان شکلنده بریار ومصاحب ایدنمکه قادر اولمزسه یاری آنک حجردن بریاری کوکدرتا کم منفرد اولمیه وراه حقده تنك وتنها سیر قیلمیه (مثنوی) زانکه انبوهی وجمع کاروان * ره زنانرا بشکند پشت وسنان * زیرا که کاروانک کثرت وجمعی رهزنلرك ظهرنی ورمحنی صروقطاع طریق اولنلری مغلوب ومقهور ایلر (الجماعة رحمة) حدیثی ویدالله مع الجماعة قول شریفی بومعنایه شهادت قیلور (وحی کردن حق تعالی بموسی علیه السلام که بعیادت من نیامدی (مثنوی) آمد از حق سوی موسی این عتاب * کای طلوع ماه دیده تو زجیب * حضرت حقدن موسی علیه السلام جانبنه بو عتاب کلدی بویله دیوکه ای موسی سن جیبکدن ماهك طلوعنی کورمشسن مقصود آنك جیبندن ماه کبی اولان ید بیضایی کورمسی وآنی اخراج ایدوب عالمی منور قیلمسیدر (مثنوی) مشرقت کردم زنور ایزدی * من حقم رنجور کشتم نامدی * ایزده منسوب اولان نوردن سنی مشرق ایلدم بنم که خدایم خسته اولدم بنم عیادته کلمدك (مثنوی) کفت سبحانا تو پاکی از زیان * این چه رمزست این بکن یارب بیان) حضرت موسی علیه السلام ایتدی ای منزه وسبحان اولان پادشاه سن زیان ونقصاندن پاکسن بونه رمزدر یاربی بو رمزی بیان ایله (مثنوی) باز فرمودش که در رنجوریم * چون نپرسیدی تو از روی کرم * حضرت حق موسی علیه السلام حضرتلرینه کیرو بیوردی بویله دیوکه بنی رنجورلکدن کرم یوزندن نیچون صورمدك (مثنوی) کفت یارب نیست نقصانی ترا * عقل کم شد این سخن را بر کشا * موسی علیه السلام ایتدی یاربی سنك هیچ نقصانك یوقدر عقل بو خصوصده کم وضایع اولدی بو سوزك حقیقتنی آچ (مثنوی) کفت آری بندهٔ خاص کزین * کشت رنجور او منم نیکو ببین * حضرت حق ایتدی نعم کزیده خاص بر عبدم رنجور اولدی او فی الحقیقه بنم ایو نظر ایله (مثنوی) هست معذوریش معذوری من * هست رنجوریش رنجوری من * آنك معذورلغی بنم معذورلغمدر آنك رنجورلغی بنم رنجورلغمدر بو بیان (مرضت فلم تعدنی) حدیثنك معناسیدر مشایخ بو مرتبه یه قرب فرایض تعبیر ایدرلر بو حدیثك شرحی وبو محله متعلق اولان کلام عنقریب چوبان حکایه سنده مرور ایلمشدر (مثنوی) هر که خواهد همنشینی باخدا * کونشیند در حضور اولیا * هر کیمکه خدا ایله همنشینلك استر ومصاحبته رغبت ایلر آکا دی اولیانك حضورنده اوتورسون (کما قیل من اراد ان یجلس مع الله فلیجلس مع اهل التصوف (م ی) از حضور اولیا کر بکسلی * تو هلا کی زانکه جزوی نی کلی * اکر اولیاء اللهك حضورندن منقطع اوله سن هلاك سن زیرا که جزو سن کل دکلسن (مثنوی) هر کرا دیو از کریمان وابرد * بی کسش یابد سرش را او خورد * یك وژه از جمع رفتن یك زمان * مکر دیو است بشنو ونیکو بدان * هر شول کمسه یی که شیطان اولیای کرامك صحبتندن کیرو کیدره آنی بی کس بولور آنك سرنی اویربی کسش محلنه بی سرش دخی نسخه در بو تقدیر اوزره معنی دیمك اولور که هر کیمی که شیطان کریملردن قطع ایده آنی سرسز بولور آنك سرنی اویرانی بی کس بولور وآنك باشنی کسر یعنی سر دین وایمانی تیغ ضلالتله ازاله ایدرلر محصل برزمان جمعدن برقارش کیتمك شیطانك مکر یدر ایشت وایو بیل یعنی برقارش مقداری جماعتدن کیتمك برزمان کرکسه قلبا وکرکسه قالبا مکر دیودر بو سوزی استماع ایدوب فکر وخاطرندن کیدرمه بشنو یرینه مشنو دخی نسخه در یعنی برزمان جماعتدن کیتمك کرك قلبا وکرکسه قالبا مکر دیودر آنی ایشتمه وقبول ایتمه ایو بیل وبو خصوصده احادیث شریفه چوق واقع اولمشدر نته کم امام احمد بن حنبل حضرتلری عمر بن خطاب رضی الله عنهما به اسناد له بو حدیثی روایت ایدرلر (قال رضی الله عنه قام فینا رسول الله صلی الله علیه وسلم فقال من اراد منکم بحبوحة الجنة فلیلازم الجماعة فان الشیطان مع الواحد وهو من الاثنین ابعد وروی الامام احمد ایضا عن معاذ بن جبل رضی الله عنه قال علیه السلام ان الشیطان ذئب الانسان کذئب الغنم یاخذ الشاة القاصیة ایاکم والشعاب والتفرقة وعلیکم بالجماعة (تنها کردن باغبان صوفی وفقیه وعلوی را از همدکر (مثنوی) باغبانی چون نظر درباغ کرد * دید چون دزدان بباغ خود سه مرد * بر باغبان چونکه باغك ایچنه نظر ایلدی کندینك باغنده دزدلر کبی اوچ کمسه کوردی (مثنوی) یك فقیه ویك شریف وصوفیء * هر یکی شوخی بدی لایوفیء * بر فقیه

وبر شریف وبر صوفی هر برسی وفا ایتمیجی برشوخ ایدی (م ی) کفت با اینها مرا صد حجت است * لیك جمعند وجماعت رحمتست * باغبان کندیسنه ایتدی بنم بونلره یوز حجت وبرهانم واردر لیکن بونلر جمعدر وجماعت رحمتدر (کما قال علیه السلام الجماعة رحمة (مثنوی) بر نیایم یك تنه با سه نفر * پس ببرم شان نخست از همدکر * بن یالکز اوچ نفر کمسه یه مقابله ایتمکه قادر دکلم پس اولا بونلری بری بریندن منقطع ایلیم وجدا قیله یم (مثنوی) هر یکی را من بسوئی افکنم * چونکه تنها شد سبلتش بر کنم * هر برسنی بن بر جانبه براغم چونکم تنها اوله آنك بیغنی قوپارم وصاچن صقالن یولم (مثنوی) حیله کرد وکرد صوفی را براه * تا کند یارانش را با او تباه * باغبان حیله وظرافت ایلدی وصوفی یی یوله ایلدی تا کم اول صوفینك یارانی اکا تباه ایلیه یعنی اکا اولان میللرنی ومحبتلرنی افساد ایلیوب خراب قیله (م ی) کفت صوفی را برو سوی وثاق * یك کلیم آور برای این رفاق * باغبان صوفی یه ایتدی یوری خانه جانبنه بو رفیقلرك ایچون بر کلیم کتور (مثنوی) رفت صوفی کفت خلوت با دو یار * تو فقیهی وین شریف نامدار * صوفی کلیم کتورمکه کتدی انده قلان ایکی یاره تنها دیدی یعنی صوفیدن خالی اولدقلری حالده بونلره سویلدی سن فقیه سن وبو نامدار شریفدر (مثنوی) ما بفتوی تو نانی می خوریم * ما بپر دانش تو می پریم * ای فقیه بز سنك فتوا کله بر نان یرز بز سنك علمك قنادیله اوچارز (مثنوی) وین دکر شهزاده وسلطان ماست * سید است از خاندان مصطفاست * وبو برسیکه مراد شریفدر بزم شهزاده مز وسلطانمزدر سید در حضرت مصطفی علیه السلامك خاندانندن وآنك نسلندندر (مثنوی) کیست آن صوفی شکم خوار وخسیس * کو بود با چو شما شاهان جلیس * خسیس وشکم خوار اولان اول صوفی کیمدرتا سزجلین شاهلره جلیس ومصاحب اوله (مثنوی) چون بیاید مر ورا پنبه کنید * هفتهٔ بر باغ وراغ من زنید * چونکم کله تحقیق صوفی یی پنبه ایلیکز یعنی پنبه کبی کوفته قیلکز بر هفته بنم باغ وراغم اوزره او ریکز یعنی قرار ایلیکز (م ی) باغ چه بود جان من آن شماست * ای شما بوده مرا چون چشم راست * باغ نه اوله بنم جانم سزکدر ای سز بنم صاغ کوزم کبی اولمشسز وبکا دیدهٔ راستین کبی کلمشسز (مثنوی) وسوسه کرد ومر ایشانرا فریفت * آه کز یاران نمی باید شکیفت * باغبان وسوسه ایلدی وانلری مکر وحیله ایله الدادی آه که یاراندن صبر ایلمك کرکمز وبعض کمسه نك حیله ووسوسه سیله اخوان صفادن مفارقت قیلمق ایو حال اولمز (م ی) چون بره کردند صوفی را ورفت * خصم شد اندر پیش با چوب زفت * چونکم فقیه وشریف صوفی یی یوله ایلدیلر وصوفی بونلرك قلبندن کتدی یعنی صوفی یی رد ایلیوب هر بری آنی درونندن اخراج ایتدی خصم اول صوفینك آردنجه بیولك کتك ایله کتدی پس کاوب صوفینك یاننه یتدی (مثنوی) کفت ای سك صوفیء باشد که تیز * اندر آیی باغ ما تو از ستیز * وآکا ایتدی ای کاب صوفی لقمیدرکه تیز یعنی اجازتسز لج وعناددن بزم باغمزه کله سن (مثنوی) این جنیدت ره نمود وبایزید * این کدامین شیخ وپیرت این رسید * بو یولی سکا حضرت جنید ویاخود بایزیدمی کوستردی بو خصلت سکا قنغی شیخ وپیردن ایرشدی (مثنوی) کوفت صوفی را چو تنها یافتش * نیم کشتش کرد وسر بشکافتش * باغبان صوفی یی محکم دوکدی چونکم آنی تنها بولدی آنی نیم کشته ایلدی وباشنی یاردی یعنی باشن یاروب میت کبی قیلدی (مثنوی) کفت صوفی آن من بکذشت لیك * ای رفیقان پاس خود دارید نیك * صوفی کندی کندی یه ایتدی بنم آن ونوبتم کچدی لیکن ای رفیقلر کندیکزی ایو حفظ ایلیکز (م ی) مر مرا اغیار دانستید هان * نیستم اغیارتر زین قلتبان * تحقیقا بنی اغیار بیلدیکز آکاه اولکز بو قلتباندن اغیارتر دکلم قلتبان عورتنك فجورن کوروب راضی اولان کمسه یه دیرلر یعنی دیوث وکیدی یه دیرلر (مثنوی) این چه من خوردم شمارا خوردنیست * وینچنین شربت جزای هرد نیست * بو ضربی وزخمی که بن یدم سزه ده یمکلك واردر یعنی سزه دخی بونی یمکلك لازم ومقرردر وبو نجلین شربت هردنیلك جزاسیدر (مثنوی) این جهان کوهست وکفت وکوی تو * از صداهم باز آید سوی تو * بو جهان طاغدر وسنك کفت وکویك صدادن کیرو سنك جانبنه کلور یعنی سنك کفت وکویك که صدا مثابه سنده در وصدا هرنه کونه اولسه آنك مثلی کوهدن مصوت جانبنه منعکس اولور کذلك کفت وکویك جزاسی بو جهاندن سکا آخر الامر کلور واصل اولور صوفینك سوزندن منفهم اولان اولدر که اکر باغبان اول یا فقیهی ویا شریفی آیروب صوفی انلردن بریله قالسه ایدی تفرقه یه رضا ویرمیدی که صوفی مشرب اولنلر شائبهٔ اتحاددن خالی دکللردر (مثنوی) چون ز صوفی کشت فارغ باغبان * یك بهانه کرد زان پس جنس آن * چونکه باغبان صوفیدن فارغ اولدی اندن صکره بر بهانه ایلدی اولکی بهانه نك جنسی یعنی اولکی حیله نك مثلی بر آخر حیله ایلدی بویله دیو (مثنوی) کای شریف من برو سوی وثاق * که ز بهر چاشت پختم من رقاق * که بنم شریفم خانه جانبنه کیتکه قوشلق یمکی ایچون رقاق پشوردم یعنی قوشلق وقتنده یمکدن اوتری بن بو فقه اتمك پشوردم مهیا ایلدم (مثنوی

برد رخانه بکو قیمازرا * تا بیارد آن رفاق و قازرا * خانه نك قپوسنی اوزره قیمازه دی تا اول رفاق و قازی کتوره قیماز اول
باغبانك عورتنك ویاخود جاریه سنك نامیدر (م ی) چون بره کردش بکفت ای تیزبین * تو فقیهی ظاهرست این ویقین
چونکم شریفی بوله ایلدی وفقیهه دیدی ای تیزبین سن فقیه سن بو ظاهر ویقیندر (م ی) او شریفی می کند دعوی سرد
مادراورا که داند تا که کرد * او بر شریفدر که دعوای سرد ایلر یعنی بارد و نامعقول ادعا ایلر کیم بیلور که آنك مادرنه کیم
ایلدی یعنی آنك مادرنه کیم جماع ایلدی کیم بیلور (مثنوی) بر زن و بر فعل زن دل می نهید * عقل ناقص وانکهانی
اعتماد * عورت اوزره و عورتك فعلی اوزره کوکل قورسکز ناقص عقل واندنصکره اعتماد یعنی زن که فی الحقیقه ناقص
العقلدر پس ناقص العقله نیجه اعتماد اولور (مثنوی) خویشتن را بر علی و بر نبی * بسته است اندر زمانه بس غبی
کندیسنی علی اوزره وحضرت نبی اوزره زمانه ده چوق غبی باغلمش وانلره تعلیق ایلمشدر (مثنوی
هرکه باشد از زنا و ز زانیان * او برد ظن در حق ربانیان * پس حضرت مولانا اولاد رسول وصلحای فحول حقنده
سوء ظن ایلین کمسه لرك اصلی بد اولدیغنه اشارت ایدوب بیوررلر هر شول کمسه که زنادن و زانیلردن اوله یعنی هر کیمکه
زنادن طوغمش و کندی دخی زنا ایدیجی اوله ربانیلر حقنده اول کمسه سوء ظن ایلتور اکثر نسخه ده این بد ظن واقع
اولمشدر معنی ربانیلر حقنده بو کونه ظن ایلتور دیمك اولور والحاصل ولد زنا و خبیث البنا اولان و زنا قیلان کمسه لرك
شأننده رکه اولیای وصلحا حقنده بو کونه سوء ظن ایلر وانلری کندی یه قیاس ایلیوب بو مقوله نامعقول ونامقبول
سوز سویلر (مثنوی) هرکه بر کردد سرش از چرخها * همچو خود کردنده بیند خانه را * مثلا هر شول کمسه نك
که باشی چرخ اورمه دن و دور قیلمقدن دونر خانه یی دخی کندیسی کبی دونمش صانور پس اول باشی دونن کمسه نك
خانه یی دونر کورمسندن خانه نك دونمسی لازم کلمز وکذلك خبیث البنا اولان کمسه لرك طاهر و پاك اولان کمسه لرك
حقنده سوء ظن ایلمسی صادق اولمز بلکه کندینك سوء حالن سویلمش اولور (مثنوی) آنچه کفت آن باغبان
بو الفضول * حال او بد دور از اولاد رسول * اول ادبسز باغبان اول نسنه یی که دیدی و شریف حقنده اول هرزه لریکه
بیدی اولاد رسولدن آنك حالی دور ایدی (م ی) کر نبودی او نتیجه مرتدان * کی چنین کفتی برای خاندان * اکر
اول باغبان مرتدلرك نتیجه سندن اولمیدی و عدوی خاندان رسول اولنلر سلسله سندن اولمیدی نچن بویله
نامشروع و یاوه سویلردی آل محمده محبت عذاب خدادن اماندر و بونلره معارفه و ولایت
عقاب نیراندن سلامته دلیل و برهاندر (کما روی عن المقداد بن الاسود قال قال علیه السلام معرفة آل محمد براءة من
النیران وحب آل محمد جواز علی الصراط والولایة لآل محمد امان من العذاب وقال الله تعالی (قل لا اسئلکم علیه اجرا
الا المودة فی القربی) اکثر مفسرین الا المحبة فی آلی واقربائی دیمکله تفسیرا تمثیلردر (مثنوی) خواند افسونها شنید
ان فقیه * در پیش رفت آن ستمکار سفیه * بی ادب باغبان افسونلر اوقودی فقیه آنی استماع وقبول ایلدی اول
سفیه ظالم شریفك آردنجه کتدی (مثنوی) کفت ای خر اندرین باغت که خواند * دزدی از پیغامبرت میراث ماند
ایتدی ای خر آخرسنی بو باغه کیم اوقودی که بویله بی بالذوبی اجازت کلدك دزدلك سکا پیغمبردنمی میراث قالدی
بو هم وجهدر سکا پیغمبردن میراث دزدلکمی قالدی بعض نسخه ده مصرع اول کفت ای خر اندرین باغت که
خواند واقع اولمشدر یعنی ای خرسنی بو باغه کیم اوقودی (م ی) شیر را بچه همی ماند بدو * تو بپیغامبر بچه مانی بکو *
ارسلانك یوریسی ارسلانه بکزرسن پیغمبر علیه السلام حضرتلرینه نه دن بکزرسن سنك افعالك خودانك
افعالنه بکزه مز (مثنوی) با شریف آن کرد مرد ملتجی * که کند با آل یاسین خارجی * مرد ملتجی یعنی کراهت ویریجی
ومضطر قیلیجی ویاخود کندی خانه سنه صغنیجی یاخود صغندریجی دیمکدر یعنی اول صغنیجی ویاخود صغندریجی
ومضطر قیلیجی مرد شریفه آنی ایلدیکه آل محمده خارجیلر یعنی یزید عسکری ایلدی آل یاسیندن مراد آل محمددرکه
حضرت محمدك بر اسمی یاسیندر (کما روی فی الحدیث الصحیح ان الله سمانی فی القرآن بسبعة اسماء محمد واحمد وعبدالله
ومزمل ومدثر وطه ویس) وبو آیت کریمه که سلام علی الیاسین در اصل مصحف حضرت عثمانده منفصل علی آل
یس مسطور اولمشدر (کما قال البیضاوی وقرأ نافع وابن عامر ویعقوب علی اضافة آل الی یاسین لانهما فی المصحف
منفصولان وفی الدر المصون المراد بیاسین محمد نبینا صلی الله علیه وسلم (مثنوی) تا چه کین دارند دائم دیو وغول * چون
یزید وشمر با آل رسول * آل یاسینه خارجی نه ایلدیسه اول مرد ملتجی شریفه نه ایلدی حتی نه مرتبه کین طوترلر دائما
دیو وغول اول مرتبه کین طوتدی دیمکدر یزید وشمر ملعون آل رسوله کین طوتدیغی کبی یاخود معنی دیو وغول
دائم عجبا نه کین وعداوت طوترلر لعین یزید وشمر آل رسول ایله عداوت طوتدی وظلمه وفسقه ایله اهل صلاح واصحاب
فلاحك ماییننده بو عداوت هم مقرردر شمر امام حسین رضی الله تعالی عنه حضرتلرینك مبارك باشلرنی کسندر

مثنوی

(مثنوی) شد شریف از زخم آن ظالم خراب * با فقیه او کفت ما جستیم از آب * شریف اول ظالمك ظلمندن خراب
اولدی شریف فقیهه ایتدی بز آبدن صیچره دق (مثنوی) پای دارا کنون که ماندی فرد وکم * چون دهل شو زخم
می خور بر شکم * صبر وتحمل ایله شمدیکه یالکز وناقص قالدك دهل کبی اول قرنك اوزره زخم یه (مثنوی)
کر شریف ولایق وهمدم نیم * از چنین ظالم ترا من کم نیم * اکر شریف ولایق ومصاحب دکل ایسم بو نجلین ظالمدن
بن سکا کم وضررلو دکلم (م ی) مر مرا دادی بدین صاحب غرض * احمقی کردی ترا بئس العوض * تحقیقا بنی بو صاحب
غرضه ویردك احمقلق ایلدك که سکا بو ویرامز عوض اولدی که بنم یریمه آنك کبی خبیثی اختیار ایلدك (مثنوی) شد ازو
فارغ بیامد کای فقیه * چه فقیهی ای تو ننك هر سفیه * باغبان شریفی دوکمکدن فارغ اولدی کلدی بویله دیوکه
ای فقیه نه فقیه سن ای فقیه سن هر سفیهك ننکی سن (مثنوی) فتوی یت اینست ای ببریده دست * کاندرایی ونکویی
امر هست * سنك فتوالك بومیدر ای الی کسلمش که باغك ایچنه کله سن وامر واجازت وارمیدر دییه سن (مثنوی
اینچنین رخصت بخواندی در وسیط * یا بدست این مسئله اندر محیط * بو نجلین رخصتی وسیطده می اوقودك
یا محیطده بویله مسئله اولمشمیدر وسیط ومحیط فتوا کتابلرندن ایکی کتابك اسمیدر (مثنوی) کفت حقستت
بزن دستت رسید * این سزای آنکه از یاران برید * فقیه باغبانه ایتدی بو سوزك حقدر ونی دوکمکلك سکا لازم
وواجبدر سن اورسکا دست وقدرت یتشدی بولت وبو اهانت اول کمسیه سزا اولایقدرکه یاران ودوستلرندن کسلدی
وجدا اولدی والحاصل بو قصه دن حصه مؤمن وموحد اولنلره اولدرکه اتحاد واتفاقی ترك ایتمیه لر وتفرقه بولنه
کتمیه لر بو ذکر اولنان کمسه لرك بلاسنه مبتلا اولمیه لر بو جهان فی المثل بر باغ کبیدر وشیطان اول ظالم
باغبان کبیدر راستر که بو جهان باغنده اتفاق واتحاد اوزره اولان طائفه یی بری برندن جدا ایلیوب آخر الامر
هر برینه مکر وضلالتلرین چالوب خسته ومجروح ایلیه پس جمعیت واتفاقدن جدا اولمق سالکه لازم اولنلردندر
(رجعت بقصه مریض وعیادت پیغامبر علیه السلام (مثنوی) این عیادت از برای این صله ست * وین صله
از صد محبت حامله ست * بو عیادت بو صله دن اوتریدر وبو صله یوز محبتدن حامله در یعنی شو عیادتکه شرع
شریفده واقع اولمش وحضرت پیغمبر علیه السلامدن ظهوره کلمشدر بو اتصالدن اوتریدر که بز آنی بیان اولده
ذکر ایلدك وبو صله که مراد ایکی کمسه نك مابیننده اولان اتصال معنویدر یوز کونه محبتدن حامله درکه صله
یاراندن طوغمز الا محبت طوغر (مثنوی) در عیادت شد رسول بی ندید * وآن صحابی را بحال نزع دید * بی مثل
وبی نظیر اولان رسول علیه السلام اول صحابینك عیادتنه کتدی اول صحابی حالت نزعده کوردی (مثنوی) چون
شوی دور از حضور اولیا * در حقیقت کشته دور از خدا * بو بیتك ماقبلنه مناسبتی اولدرکه عیادت وزیارتدن
مراد صله معنویدر سالکه لازم اولان اولدرکه بندکان حق اولنلرك صله سندن منقطع اولمیه تا کم رسول بی نظیر
مع کماله وعظم شأنه الله حك ولیلرینك صله سندن دور اولمدی کتدی پس چونکم سن حضور اولیادن دور اوله سن
حقیقتده حضرت خدادن دور وجدا اولمش سن (مثنوی) چون نتیجه هجر همراهان غمست * کی فراق روی
شاهان زان کمست * چونکم همراهلرك ویارانك هجرانینك نتیجه سی غمدر شاهان طریقت اولان اولیانك یوزینك
فراقی بوندن کم میدر (مثنوی) سایه شاهان طلب هردم شتاب * تا شوی زان سایه بهتر ز آفتاب * شاهلرك سایه سنی
سرعتله هر دم طلب ایله تا اول سایه دن آفتابدن بهتر اوله سن انلرك سایه سندن مراد حمایتلری وهمتلری وتربیتلری
سایه سیدر اول کمسه که بونلرك سایه سعادتنه واصل اوله نورانی اولوب آفتاب عالمتابدن بهتر وانور اولور (مثنوی) کر سفر
داری بدین نیت برو * ور حضر باشد ازین غافل مشو * اکر عالمده سفر طوترایسك بو نیتله کیت واکر حضر
اوله بوندن غافل اولمه یعنی سفر وسیاحت ایلرسك اولیانك صحبت وخدمتلرینه واصل اولمق نیتیله سفر ایله واکر حضرده
اوله سن وبر یرده اقامت قیله سن هم بو طلبدن غافل اولمه (کفتن شیخ ابا یزید قدس الله سره که کعبه منم کرد من
طواف کن (مثنوی) سوی مکه شیخ امت بایزید * از برای حج وعمره می دوید * امتك شیخی ومقتداسی بایزید بسطامی
قدس سره مکه جانبنه حج وعمره ایلمکدن اوتری یلدی (مثنوی) او بهر شهری که رفتی از نخست * مر عزیزانرا
بکردی باز جست * اول بایزید هر بر شهره که کیدردی ابتدادن عزیزلری آشکاره طلب ایلردی (مثنوی)
کرد می کشتی که اندر شهر کیست * کو بر ارکان بصیرت متکیست * اطرافی دور وکشت ایلردی بویله دیوکه شهرده کم
واردرکه اول کمسه بصیرت ارکانی اوزره متکیدر یعنی شهر ایچره طولانوب بو کونه تجسس وتفحص ایلردیکه
بو شهرده کم واردرکه اول کمسه بصیرتك رکنلری اوزره متکی اوله ومرتبه حقیقتك سریری اوزره اقامت قیله (مثنوی)
کفت حق اندر سفر هر جا روی * باید اول طالب مردی شوی * حضرت حق ایتدی سیاحت وسفرده هر یره که

کیدرسن کرک که اول برمرد طالبی اوله سن نته کم حضرت خدا حضرت موسی علیه السلامه ایتدی مجمع البحرینده
برصالح عبدم واردرکه مراد حضرت خضردر بو بیت اکرقرآن عظیمده دیدیکنه اشارت اولورسه بو مضمونه دلالت
ایلین آیت کریمه (فاسئلوا اهل الذکران کنتم لاتعلمون) آیتیدرکه اهل ذکر بوراده انبیانک اسرار واحوالنه واقف
واللهک انبیای عظام علیهم السلامده ظهور ایلین علوم واحکامنه عارف اولان مردلردرکه اللهک احکامنی
وانبیانک اسرارنی عبادنه ذکر ایدیجیلردر و بونلری احوال انبیایه عالم اولمین کمسه‌لر طلب ایتمک واجبدر واکر حدیث
قدسیده بویله بیوردیلرسه بو مضمونده اولان حدیث معلوم اولمشدر (مثنوی) قصد کنجی کن که این سود و زیان
در تبع آید تو آنرا فرع دان * برکنجه قصد ایله زیرا بو سود و زیان تبعده کلورسن آنی فرع بیل یعنی سفر وسیاحتدن
مقصود بالذات برکنز الهی وخزینهٔ ربانی اولان ولی کاملی طلب ایلمک وآنی بولمقدر سائر سود وزیانه اعتبار یوقدرکه
اول بالتبع انسانه کلور وانسان بونلردن خالی اولمز نته کم بو معنایی تفهیم ایچون تمثیل طریقیله بو بیتلری بیوردیلر (م ی)
هرکه کارد قصد کندم باشدش * کاه خود اندر تبع می آیدش * مثلا هرشول کمسه که زراعت ایلر آنکا قصد یعنی
مقصود کندم اولور صمان خود تبعیده آکا کلور و بالتبع حاصل اولور (مثنوی) که بکاری برنیاید کندمی * مردمی
جومردمی جومردمی * اکر صمان زراعت ایلرسن کندم حاصل اولمز برمردم طلب ایله یعنی انسان العین منزله‌سنده
اولان ولی کامل کندم کبیدر وسائر خیرات وحسنات سکا بالتبع حاصل اولور اما جمیع خیرات وحسنات
شرعی کاه کبیدر هربارکه اول مردم دیده کبی اولان انسان کاملی بوله سن سائر خیرات وحسناتی اله کتورسک
ومقصود بالذات اولان انسان کاملی اله کتورمه سک لب ومغز اولان معنادن خالی اولمش اولورسن پس لازم اولدیکه
مردم ایسک برمردم طلب ایله برمردم طلب ایله تا آنک واسطه‌سیله حقیقت حالی کوره سن ومقصوده واصل اوله سن
(مثنوی) قصد کعبه کن چو وقت حج بود * چونکه رفتی مکه هم دیده شود * چونکه حج وقتی اوله کعبه قصدن ایله
چونکه کعبه قصدنه کیتدک مکه دخی کورلمش اولورمکه کعبه اولان شهرک اسمیدر یعنی مقصود بالذات زیارت کعبه‌در
شهرمکه‌یی کورمک ثواب حجدن محروم قالمقدر (مثنوی) قصد در معراج دید دوست بود * در تبع عرش وملائک
هم نمود * مثلا معراجده مقصود دوستی کورمک ایدی تبعده عرش وملائک هم آکا کورندی (حکایت مریدکه
خانهٔ نوساخت (مثنوی) خانهٔ نوساخت روزی نومرید * پیرآمد خانهٔ او را بدید * بریکی مرید برکون بریکی اودوزدی
شیخ کلدی آنک خانه‌سنی کوردی (مثنوی) کفت شیخ آن نومرید خویش را * امتحان کرد آن نکو اندیش را
شیخ کندینک اول یکی مریدینه دیدی اول ایو فکر ایدیجی‌یی امتحان ایلدی (مثنوی) روزن از بهر چه کردی ای رفیق
کفت تا نور اندر آید زین طریق) ای رفیق بو خانه‌ده روزنی نه دن اوتری ایلدک مرید شیخنه ایتدی تا بو طریقدن خانه‌نک
ایچنه نور کله (مثنوی) کفت آن فرعست این باید نیاز * تا ازین ره بشنوی بانک نماز * شیخ اول مریده ایتدی اول
فرعدر احتیاج ومقصود اولدرکه جمله طاعاتدن اولی اولان برعملی اختیار ایلیه‌سن سائری بالتبع حاصل اولور و بو کرک
تا بو یولدن نماز صداسی یعنی اذانی استماع ایلیه‌سن بوندن مقصود اولدرکه جملهٔ طاعاتدن اولی اولان ولی کاملک
صحبت وخدمتیدر همانکه آنی بوله‌سن سائری آکا طفیل اولور (مثنوی) تا بیابد خضر وقت خود کسی * بایزید
اندر سفر جستی بسی * بایزید حضرتلری سفرده چوق طلب ایلردی تا کندی وقتنک خضری بر کمسه بوله (مثنوی)
دید پیری با قدی همچون هلال * دید دروی فر وکفتار رجال * عاقبت هلال کبی خمیده اولمش قدله برپیر کوردی اول
پیرده بایزید حضرتلری رجالک قوت وکفتارنی کوردی (مثنوی) دیده نابینا و دل چون آفتاب * همچو پیلی دیده
هندستان بخواب * اول پیرک دیده‌سی نابینا وقلبی آفتاب کبی ایدی برپیل کبی هندستانی خوابده کورمش یعنی
پیل کوزن بو موب هندستانی واقعه‌ده کوردیکی کبی اول پیرک دخی اکرچه ظاهرا کوزی کورمزدی ولیکن
باطنا هندستان حقیقی کورمش وعالم جبروت ولاهوتی مشاهده قیلمش ایدی (مثنوی) چشم بسته خفته بیند صد
طرب * چون کشاید آن نبیند ای عجب * کوزنی باغلمش ویومش خفته یوز طرب کورر چونکم چشمنی آچه
ای عجب اول طرب وذوقی کورمز (مثنوی) بس عجب در خواب روشن می شود * دل درون خواب روزن می شود *
عالم خوابده چوق عجب نسنه روشن وآشکاره اولور عالم خوابده دل عالم مثاله روزن اولور وعالم مثالده اولان عجائب
وغرائبی باطن کوزی دل روزنه سندن کورر (مثنوی) آنکه بیدارست و بیند خواب خوش * عارفست او خاک او در
دیده کش * اول کمسه که بیداردر ولطیف خواب کورر یعنی بیدارلغی حالنده عالم غیبک احوال شریفه‌سنی مشاهده
قیلور اول کمسه عارف بالله‌در آنک خاک پایینی مانند کحل کوزنه چک (مثنوی) پیش او بنشست می پرسید حال
یافتش درویش وهم صاحب عیال * حضرت بایزید قدس سره العزیز اول پیرک او کنده اوتوردی وحالنی

صوردی اول پیری بایزید فقیر وهم صاحب عیال بولدی (مثنوی) کفت عزم تو کجا ای بایزید * رخت غربت را کجا
خواهی کشید * اول پیر بایزید حضرتلرینه ایتدی سنک عزمک قنده‌در غربت اسبابنی قنده چکمک استرسن
(مثنوی) کفت قصد کعبه دارم از پکه * کفت هین با خود چه داری زادره * بایزید ایتدی ارکندن کعبه قصدن
طوترم پیر بایزیده ایتدی آکاه اول یول آزغی کندکله نه طوترسن (مثنوی) کفت دارم از درم نقره دویست *
نک ببسته سخت برکوشهٔ ردیست * حضرت بایزید درمدن ایکی یوز نقره طوترم دیدی اشته ردامک کوشه‌سنده
محکم بغلنمشدر (م ی) کفت طوفی کن بکردم هفت بار * وین نکوتر از طواف حج شمار * پیر بایزیده ایتدی بنم چورمی
یدی کره طواف ایله و بونی حجک طوافندن ایورک صای (مثنوی) وآن درمها پیش من نه ای جواد * دانکه حج کردی
وحاصل شد مراد * ای سخی اول درملری بنم اوکمده قو بیل که حج ایلدک ومرادک حاصل اولدی (مثنوی) عمره کردی
عمر باقی یافتی * صاف کشتی برصفا بشتافتی * عمره مطلقا لغتده زیارتدر شرعده بیت الحرامی طواف ایله
زیارت ایلمکه دیرلر شروط مخصوصه بودرکه میقاتده ابتدا قیلنه ومحرم اوله وطواف ایده باش قرقیده ویا خود صاچن
قرقه عند ابی حنیفه سنت وعند الشافعی زیارت بیت الحرام اتمکدر علی شروط مخصوصة وفضیلة عمره‌ده احادیث
شریفه چوق واقع اولمشدر جمله‌دن بو حدیثله اکتفا اولندی (عن ابی هریرة رضی الله عنه قال قال علیه السلام
العمرة الی العمرة کفارة لما بینهما من الذنوب والخطایا) پس زیارت بیت الله الحرام کفارة الذنوب والآثام اولیجق مظهر
خالق انام اولان اولیای کرامی زیارت ایلمک مظهر ذنوب وآثام اولمق بطریق الاولی ولهذا اول شیخ رشید حضرت بایزیده
بیوردیلرکه ای بایزید عمره ایلدک یعنی زیارت بیت الله وعرش الله قیلدک وعمر باقی بولدک صاف اولدک ذنوب وآثام
معنویه‌دن وصفای حقیقیه به سرعت قیلدک یعنی حج وعمره‌یی ادا ایدوب مروه وصفاده سعی ایلدک طوت زیرا بنی
طواف ایلمک مناسک حجک جمیعسنی بی قصور ادا ایلمک کبیدر بلکه اندن مقبول وثواب بودر (مثنوی)
حق آن حقی که جانت دیده است * که مرا بربیت خود بکزیده است * یا بایزید اول حقک حقیچون که سنک جانک آنی
کورمش ومشاهده قیلمشدرکه تحقیقا بنی کندی بیت الله الحرامی اوزره کزیده ایلمشدر (لقد خلقنا الانسان
فی احسن تقویم) آیتیله ودخی (ان الذین آمنوا وعملوا الصالحات اولئک هم خیر البریة) آیتیله ودخی (ولقد کرمنا بنی
آدم) ودخی (وفضلناهم علی کثیر ممن خلقنا تفضیلا) آیتلریله انبیا واولیانک کعبهٔ مکرمه اوزره مفضلیته استشهاد
اولنمشدر ودخی (ان الله خلق آدم علی صورته) حدیثیله ودخی (المؤمن اشرف علی الله من الکعبة) خبریله شرفیتنه
استدلال قیلنمشدر (مثنوی) کعبه هرچندی که خانهٔ براوست * خلقت من نیز خانهٔ سراوست * کعبه هرچندکه
اول اللهک خانهٔ بریدر امابنم خلقتم دخی اول خدانک عشق وسری خانه‌سیدر یعنی بنم خلقت وجودم دست الهیله
بنا اولنمش خانهٔ سریدر اول بنیاد خلیل آزروبنم دلم نظرکاه جلیل اکبردر (مثنوی) تا بکردان خانه را دروی نرفت
واندرین خانه بجزان حی نرفت * تا که حضرت باری اول کعبه‌یی بنیاد ایلدی آکا کیتمدی و بو خانه‌نک ایچنه اول حیدن
غیری کمسه کیتمدی یعنی تا خانهٔ کعبه‌یی بنا ایدلدن بری حضرت حق آکا کیتمدی اما بنم خانهٔ قلبمه اول حی مطلقدن
غیری کیتمدی وانک اسما وصفاتندن ماعدا ظهور ایتمدی ولهذا قال فی الحدیث القدسی (ما وسعنی ارضی ولاسمائی
ولکن وسعنی قلب عبدی المؤمن التقی النقی الورع (مثنوی) چون مرا دیدی خدا را دیده‌ٔ * کرد کعبهٔ صدق برکردیده‌ٔ
ای بایزید چونکم بنی کوردک همان خدایی کورمش سن صدق کعبه‌سنک اطرافنی دور ایلمش سن یعنی (ان الله خلق
آدم علی صورته) حدیثنک مصداقنجه حق تعالی آدم حقیقی اولان انبیا واولیاسنی کندی اسما وصفاتی اوزره خلق
ایلمشدر و بونلر جناب خدانک ذات وصفاتنک آیینه‌سیدر و بونلرده ظهور ایلین اوصاف وعلوم حضرت حقکدر پس
بونلره اطاعت قیلمق اللهه اطاعت قیلمق و بونلری کورمک اللهی کورمک کبیدر (ولهذا قال علیه السلام من رآنی
فقد رأی الحق (م ی) خدمت من طاعت وحمد خداست * تا نپنداری که حق از من جداست * بنم خدمتم حضرت
خدانک طاعتی وحمدیدر تا ظن ایلمیه‌سن که حق بندن جدادر نته کم بو آیت کریمه دلالت ایلر (والله معکم اینما کنتم
(م ی) چشم نیکو باز کن در من نکر * تا ببینی نور حق اندر بشر * چشمکی ایو آچ بکا نظر ایله تا بشرده حقک نورنی کوره
سن (مثنوی) بایزید آن نکته‌ها را هوش داشت * همچو زرین حلقه‌اش درکوش داشت * بایزید اول نکته‌لره عقل
وهوش طوتدی اول پیرک بو نکته‌لرنی زرین حلقه‌لر کبی قولغنده طوتدی (م ی) آمد از وی بایزید اندر مزید * منتهی
در منتهی آخر رسید * بایزید اول پیرک اول ارشادندن زیاده‌لکه کلدی منتهی درمنتهی آخر رسید منتهی که مراد
بایزید درمنتهی وغایته ایرشدی یعنی منتهی اولان بایزید برنهایت وغایته یتشدیکه آنک وراسنده انتها وغایت یوغدی
(دانستن پیغمبر علیه السلام (سبب رنجوری آن شخص کستاخی بوده است در دعا (مثنوی) چون پیمبر دید آن بیماررا

خوش نوازش کرد یار غار را * چونکم حضرت رسول اول بیماری کوردی یار غارنی خوش نوازش ایلدی والطافله
خاطرین صوردی اول صحابیه یار غار تعبیر اولنمسی آنك حضرت پیغمبره شدت ملازمتندن وکثرت مصاحبتندن
عبارت اولور (مثنوی) زنده شد او چون پیمبر را بدید * کوییا آن دم مر او را آفرید * او صحابی چونکم پیغمبر
حضرتلرنی کوردی زنده اولدی برمرتبه اول حضرت اکا حیات بخش اولدیکه دییدکیکه اولدم آنی یارتدی وایجاد
ایتدی (مثنوی) کفت بیماری مرا این بخت داد * کامد این سلطان بر من بامداد * اول خسته اولان صحابی
ایتدی بیمارلك بکا بو بخت وطالعی وردیکه بو سلطان صباح بنم قتمه کلدی (مثنوی) تامرا صحت رسید وعافیت
از قدوم این شه بی حاشیت * حق بکا صحت وعافیت ایرشدی بو حاشیه سز شاهك قدومندن یعنی بو کنارسز حد
وغایتسز پادشاهك کلسندن بکا صحت وعافیت یتشدی بی حاشیت بی کنار دیمکدر (مثنوی) ای خجسته رنج وبیماری
وتب * ای مبارك درد و بیداری شب * ای سعادتلو رنج وبیمارلك وای خسته ای مبارك درد وشب بیدارلغی (مثنوی
نك مرا در پیری از لطف وکرم * حق چنین رنجوری داد وسقم * اشته بکا پیرلکده لطف وکرمندن حق تعالی بونك
کبی خسته لك ومرض وردی (مثنوی) درد پشتم داد تا من هم زخواب * بر جهم هر نیم شب لابد شتاب * حق
تعالی بکا آرقه اغریسی دخی وردی تا بن خوابدن هر نصف اللیلده سرعتله البته قالقم (مثنوی) تا نخسبم جمله
شب چون کاومیش * دردها بخشید حق از لطف خویش * تا جمله کیجه ده کاومیش کبی اویومیم حضرت حق
کندی لطفندن دردلر بغشلدی (م ی) زین شکست آن رحم شاهان جوش کرد * دوزخ از تهدید من خاموش کرد *
بو شکسته لکدن اول شاهلرك رحمی جوش ایلدی دوزخی بکا تردید وتخویف ایلمکدن خاموش ایلدی شاهان
دیو جمعله ایراد اولنمسی تعظیمدن اوتری اولور ویاخود حضرت خدا وانبیا مراد اولنسه دخی جائز اولور (مثنوی)
رنج کنج آمد که رحمتها در وست * مغز تازه شد چو بخراشید پوست * رنج معنا کنج کلدی که انده رحمتلر واردر مغز تازه
اولدی چونکه پوست طرملندی یعنی فی المثل بادامك ویاخود فستقك قشری مغزی کامل اولدقدنصکره خراشیده
وشکسته اولسه امك مغزی لطیف اولور کذلك انسانك دخی جسدی خراشیده اولسه وخسته لك اصابت قیلسه قلبی
وروحی تازه اولور وقوت بولور ولکن بو معنی اکثر انسانه کوره اولور (مثنوی) ای برادر موضع تاریك وسرد * صبر
کردن بر غم وسستی ودرد * ای برادر قرا کو وصووق موضع غم اوزره وسستلك اوزره ودرد اوزره صبر ایلمکه مرهوندر
(م ی) چشمهٔ حیوان وجام مستیست * کان بلندیها همه در پستیست * آب حیوان چشمه سی ومستلك جامیدر
یعنی ای برادر موضع تاریکده اولمق وسردیرده اقامت قیلمق وغم ودرد اوزره وسستلك والم اوزره صابر اولمق فی الحقیقه
ندر دیرسك آب حیوان چشمه سی ومست الهی اولمنك جامیدر زیرا که اول معنوی اولان بلندلکلر دوکلی
پستلکده در (م ی) آن بهاران مضمرست اندر خزان * در بهارست آن خزان مکریز از آن * اول بهارلر فی المثل خزان
ایچره مضمردر اول خزان بهارده در آندن قاچمه زیرا بهار خزانسز اولمز پس لطف قهر ایچره وکذلك قهر دخی لطف
ایچره مضمر لطف استین قهردن قاچمز وبهار استین خزانك سردلکنه تحمل ایلر (مثنوی) همره غم باش وبا وحشت
بساز * می طلب در مرك خود عمر دراز * غمه همراه اول ووحشتله دوزل کندی موتنده عمردراز طلب ایله یعنی
غمه همراه اول وریاضت ووحشتله انسیت قیل وکندی نفسك حظنی وهواسنی اولدرمکده عمر ابدی وحیات
سرمدی طلب ایله که (ما الحیاة الا فی الموت دیدکلری بو معنایه دلالت ایلر (وما الحیاة الا فی الظلمة) قولی بو سردن
خبردار ایلر (م ی) انچه کوید نفس تو کاینجا بدست * مشنوش چون کار او ضد آمدست) اول نسنه یی که سنك نفسك
دیرکه بو یربددر یعنی بو بلا وغم اولان محل زشت وقبیحدر دیر آنك سوزنی استماع ایلمه چونکم اول نفسك کاری
ضد کلدی وروح وعقله مخالف اولدی بو بابده نکات خفیه واردر کاهی نفس ادمی کار صلاحه وبلد یکندن قالمامغه
میل ایتدیرر فافهم (مثنوی) تو خلافش کن که از پیغامبران * اینچنین آمد وصیت درجهان * سن نفسکه خلاف ایله
زیرا که پیغمبرلردن جهانده وصیت بویله کلدی وهر بری امتنه بو کونه نصیحت قیلدی (م ی) مشورت در کارها
واجب شود * تا پشیمانی در آخر کم بود * مشورت ایلمك کارلرده واجب اولور تا عاقبت پشیمانلق اولمیه (مثنوی) حیلها
کردند بسیار انبیا * تا که کردان شد برین سنك آسیا * انبیای عظام علیهم السلام چوق حیله لر وتدبیرلر ایلدیلر
تا بونلرك حیله وتدبیری سببیله دکرمن طاشی دونیجی اولدی سنك آسیانك کردان اولمسندن مراد شرعك ثابت
اولمسی وخلقك منتظم الاحوال اولمسندن کنایتدر (مثنوی) نفس می خواهد که تا ویران کند * خلق را کمراه
وسرکردان کند * نفس اماره استرکه تا اول آسیابی ویران وخراب ایده خلقی کمراه وسرکردان ایده پس عاقل ایله مشاوره
ایلمك لازم اولور که نفسك مکر وحیله سنی بیله سن واندن حذر قیله سن (مثنوی) کفت امت مشورت با که کنیم *

انبیا کفتند با عقل امام * امت پیغمبرلرینه دیدیلر مشورتی کیمکله ایلیلم انبیا آنلره دیدیلر امام ومقتدا اولان عقلله
ایلك (مثنوی) کفت کر کودك در آید یا زنی * کو ندارد عقل ورای روشنی * امتدن هر بری کندینك پیغمبرینه
ایتدی اکر کودك کله ویاخود بر زن کله که اول طفل وزن بر روشن وقوی عقل طوتمز یعنی بونلرله دخی مشورت
ایلیلم می دیدیلر (مثنوی) کفت با او مشورت کن وانچه کفت * تو خلاف آن کن ودر راه افت * نبی امتنه ایتدی
طفل وزنله مشورت ایله واول نسنه یی که طفل وزن دیدی سن انك خلافنی ایله ویوله دوش (مثنوی) نفس خود را زن
شناس از زن بتر * زانکه زن جزویست نفست کل شر * کندی نفسکی زن بلکه زندن بدتر آکله زیرا که زن
بر جزؤدر اما سنك نفسك شر کلیدر (مثنوی) مشورت با نفس خود کر می کنی * هر چه کوید کن خلاف آن دنی *
کندی نفسکله اکر مشورت ایلر ایسك هر نه دیرسه اول دنینك خلافنی ایله (مثنوی) کر نماز وروزه می فرمایدت * نفس
مکارست مکری زایدت * فرضا اکر سکا نفس نماز وروزه بیوره نفس مکاردر وسکا بر مکر طوغورر (مثنوی)
مشورت با نفس خویش اندر فعال * هر چه کوید عکس آن باشد کمال * افعال واحوالده کندی نفسکله مشورت
هر نه دیرسه کمال اصل انك عکسیدر (مثنوی) بر نیایی باوی واستیز او * رو بر یاری بکیر آویز او * نفسه وآنك عنادنه
مقابل کله مزسن وقادر اوله مزسن بر یارك ققنه کت انك مزاج وسیرتن طوت (مثنوی) عقل قوت کیرد از عقل دکر *
نیشکر کامل شود از نیشکر * عقل بر غیر عقلدن قوت طوتر نیشکر نیشکردن کامل اولور زیرا شیئ مقارننك حکمن
اخذ ایدر (م ی) من ز مکر نفس دیدم چیزها * کو برد از سحر خود تمییزها * بن نفسك مکرندن نسنه لر کوردم که اول
شیئ کندی سحرندن تمییزلر ایلتور یعنی حضرت مولانا بیوررلرکه بن نفسك مکرندن شول شیئلری مشاهده قیلدم که
اول نفس سحر ومکرندن خلقك تمییزلرنی ازاله ایدر (مثنوی) وعدها بدهد ترا تازه بدست * کو هزاران بار آنهارا
شکست * سنك الیکه تازه بر وعده ویرر که نیجه بوزبیك کره انلری صیدی یعنی نفس هر نفسده سکا نیجه تازه وتر وعده لر
ویرر لکن آنك برینه وفا ایتمیوب نیجه کره انلری قرمشدر (مثنوی) عمر اکر صد سال خود مهلت دهد * اوت هر روزی
بهانهٔ نو نهد * عمرا کر یوز ییل مهلت ویره نفس سکا هر بر کون بر یکی بهانه قور یعنی سنك عمرك هر نه قدر اوزون
اولسه نهایت بولور لکن نفسك حیله وخدعه سنه نهایت یوقدر (مثنوی) کرم کوید وعدهای سرد را * جادوی
مردی ببندد مرد را * نفس سرد ودروغ وعده لری کرم وصادق دیر نفس بر مرد جادودرکه مردی بغلر یعنی بر قوی
ساحردر که مردلری زبون ایلر (مثنوی) ای ضیاء الحق حسام الدین بیا * که نروید بی تو از شوره کیا * چونکم نفس امارهٔ
بالسوئك بعض حیله وفسادنی تحریر بیوردیلرسه وآنك صلاح وسدادی بر مرشدك تربیه وارشادنه موقوف اولدیسه
بناء علی هذا زمان شریفلرنده اولان شیخ حسام الدین چلبی یه خطاب وزمان آخرده اولان آنك قائم مقاملرینه اشارت
باصواب بیوروب دیرلرکه ای حقك ضیاسی اولان حسام الدین کل زیرا سنسز شوره یرده اوت بتمز یعنی سن سزوسنك
تربیتك سز بتمز وحاصل اولمز شوره یرکبی ناقابل اولان کسه لردن کیاه صلاح وفلاح (مثنوی) از فلك آویخته شد پردهٔ *
از پی نفرین دل آزردهٔ * فلکدن پرده آصلمش اولدی بر قلبی رنجیده وآزرده نك نفرین وبد دعاسندن اوتری یعنی
نفس اماره صاحبلرینك ما بیننه فلکدن بر پرده وسد آویخته اولدی بر قلبی آزرده اولمش وانینك نفرین وکوکلدن تبعید
وتنفیرندن اوتری بو قلوب خلقك هدایتدن نفرتی ونفوس ناسك ضلالت وغوایته میل ومحبتی قضادندر بو قضایه هم
(مثنوی) این قضا را هم قضا داند علاج * عقل خلقان در قضا کیجست کیج * بو قضایه ینه قضا علاج بیلور خلق
عالمك عقلی قضای الهیده ابله وکیجدر یعنی خلق عالم قضاء الهی یی کندیلردن دفع ایتمکه قادر دکللردر (مثنوی)
اژدها کشتست آن مار سیاه * آنکه کرمی بود افتاده براه * اول سیاه مار اژدرها اولمشدر اول نفس که یوله دوشمش
بر کرم ایدی یعنی اول نفس که کرم کبی راهده افتاده وضعیف وبیچاره ایدی اژدرها اولدی وقوت بولدی اول
مار سیاه (مثنوی) اژدها ومار اندر دست تو * شد عصای جان موسی مست تو * اژدرها ومار سنك الکده عصا
اولدی ای حسام الدین حضرت موسانك روح شریفی سنك مست ومحبك اولدی یعنی اژدرها ومار کبی اولان نفس
اماره سنك دست همت ولایتکده عصا کبی مسخر اولدی وموسانك جانی سنك مست وحیرانکدر (مثنوی) حکم
خذها لا تخف دادت خدا * تا بدستت اژدها کردد عصا * سورهٔ طه ده اولان آیته اشارتدر اول بودر (وما تلك بیمینك
یا موسی) اول زمانده که حضرت موسی مشاهدهٔ انوار خدا قیلوب کمال هیبت ودهشتندن وجودلرینه وحشت
عارض اولدقده ازالهٔ وحشت وحصول موانست ایچون مکالمه یه آغاز ایدوب بیوردیلر که نه شیئ درصاغ الکده اولان ای
موسی (قال هی عصای) جواب ویروب دیدیکه بو بنم عصامدر (اتوکأ علیها) بن بو عصایه اتکا ایدرم وطیانورم
واهش بها) ای اخبط یعنی دوشورورم وسلکه رم بو عصا ایله (علی غنمی) قویونلرم اوزره (ولی فیها) دخی بنم ایچون واردر

بو عصا ده (مأرب اخری) حوایج اخری واردر (قال القها یا موسی) جناب حق دیدیکم القا ایله اول عصا یی ای موسی
(فالقاها) پس القا ایلدی وارد نه اتدی (فاذا هی حیة تسعی) پس ناکاه اول عصا بر حیه اولدیکه هر جانبه سعی
ایلر و حجر و شجر و مدر و جانوردن هر نه راست کلدیسه بلع و اکل ایدوب براقمه قیلدی پس بو حالی حضرت موسی
مشاهده قیلدقده قرارین فراره تبدیل ایدوب بغایت خوفناک اولدی (قال) حق تعالی دیدیکه (خذها) اول حیه یی
طوت (ولا تخف) قورقمه (سنعیدها) بز اول حیه یی اعاده ایدرز (سیرتها الاولی) اولکی هیأتنه که عصادر پس
حضرت موسی بحکم الهی اول اژدری طوتدقده ینه عصا اولوب قلبی آرام ایلدی معنیٔ بیت خدای تعالی سکا
لا تخف حکمنی وردی تا سنک النده اژدرها عصا اوله یعنی ای وقتنک موساسی اولان حسام الدین خدای متعال
خذها ولا تخف انک انت الاعلی) آیتنک مفهومنی وحکمنی سکا دخی وردی تا کم سنک دست ارشاد و تربیکده اژدرهای
نفس عصا کبی اوله و دست امر و ارادتکه طاعت و انقیاد قیله (مثنوی) هین ید بیضا نما ای پادشاه * صبح نو بکشا
زشبهای سیاه * اکاه اول ای پادشاه ید بیضایی کوستر سیاه و تیره شبلردن یکی صبح آچ یعنی اکاه اول ای پادشاه
طریقت ید بیضای علم و معرفتک کوستر ایالیٔ پر ظلمت کبی اولان نفوس معصیت مشحونه دن صبح جدید هدایت
وطاعتی فتح ایله (مثنوی) دوزخی افروخت بروی دم فسون * ای دم تو از دم دریا فزون * بر دوزخ شعله لندی وظاهر
اولدی آنک اوزرینه افسون اوفورای شیخ حسام الدین که سنک دمک و نفسک دریانک دم و نفسندن زیاده در یعنی
دوزخ نفوس اهل ضلال افروخته و پر اشتعال اولدی انک اوزرینه افسون اوفور یعنی دعای خیر ایله نفس ایله تا غضب
وطغیانلری سونه ای سنک نفسک نفس دریادن افضلدر که انک کنارنده اکر آتش محسوسه اولسه اول دریا نفس
آلوب ویردکجه یعنی جرومد ایلدکجه آنی اطفا ایلرامّا سن دم سعادت تو أمکله آتش معقولهٔ نفسانیه یی سوندررسن
پس سنک دمک انک دمندن افضل و افزوندر (مثنوی) بحر مکارست بنموده کفی * دوز خست از مکر بنموده تفی * ای
حسام الدین بو نفس اماره فی المثل زیاده مکر ایدیجی دریادر لکن سکا بر کف کورنمشدر یاخود بر کف کوسترمشدر
نفس دوزخ درمکرندن بر حرارت کوسترمشدر (مثنوی) زآن نماید مختصر در چشم تو * تا زبون بینیش
جنبد خشم تو * اول سببدن نفس سنک چشمنه مختصر وحقیر کورینور تا نفسی زبون کوره سن سنک غضب
وغیرتک حرکت ایده اکر نفسی کما ینبغی مشاهده ایلسک انکله مقابله ومقاتله ایلمکدن مأیوس اولوردک (مثنوی)
هم چنانکه لشکر انبوه بود * مر پیمبر را بچشم اندک نمود * آنچنین که وافر لشکر ایدی تحقیقا پیغمبرک مبارک
کوزنه آز کورندی (مثنوی) تا بر ایشان زد پیمبر بی خطر * ور فزون دیدی ازان کردی حذر) تا که پیغمبر حضرتلری
اول کفارک اوزرینه کندی یی اوردی بی خطر واکر حضرت رسول علیه السلام کفار عسکرنی زیاده کوریدی
اول عسکردن حذر ایلردی (کما اخبر الله تعالی فی سورة الانفال قال الله تعالی اذ یریکهم الله فی منامک قلیلا
ولو اراکهم کثیرا لفشلتم ولتنازعتم فی الامر ولکن الله سلم انه علیم بذات الصدور) یعنی ذکر ایله یا محمد شول
وقتی که الله تعالی منامنده سکا کوستردی بو کفار عسکرنی قلیل تا اصحابکه خبر ویره سن واعدا اوزرینه آنلر شجیع
اوله لر اکر بونلری سکا کثیر کوستریدی یا محمد اصحابکله قورقیدیکز وامر قتالده تنازع قیلیدیکز وبین الثبات والفرار
مختلف اولیدیکز ولکن الله تعالی فشل و تنازعدن سزه سلامت انعام ایلدی تحقیقا اول الله علیم در صدورده
اولان احواله (واذ یریکموهم اذ التقیتم فی اعینکم قلیلا) ودخی ذکر ایلک ای اصحاب رسول شول وقتی که سزه
کوستردی الله تعالی عساکر کفاری انلره ملاقات وقتنده کوزلریکزده قلیل اولدقلری حالده حتی ابن مسعوده
یاننده اولان کسه دیدیکه (اتراهم سبعین قال اراهم مائة و یقللکم فی اعینهم لیقضی الله امرا کان مفعولا) وسزی دخی
قلیل ایلر اول کفارک کوزلرنده حتی کفار دخی دیدیلر ان محمدا مع اصحابه اکلة جزور الله قضا ایلمکدن اوتری
شول امر یکه ایشلنمسی لایق اولمش ایدی بو اعدانک آز کورنمسی اللهک عنایت ایلدیکی کسه یه نعمت واللهک عنایت
قیلمدیغی قومه نقمتدر (مثنوی) آن عنایت بود و اهل آن بدی * احمد اورنه تو بد دل می شدی * اول کفار اوزره غالب
ومظفر اولمق و انلری قلیل کورمک عنایت الهی اولدی سن انک اهلی اولدک ای احمد یوخسه سن بد دل اولوردک
یعنی جبان القلب اولوب کفار عسکرندن خوف وحذر قیلوردک (مثنوی) کم نمود او را و اصحاب و را * آن جهاد
ظاهر و باطن خدا * حضرت رسوله وانک اصحابنه خدای تعالی اول ظاهر وباطن اولان جهادی اکسک کوستردی
یعنی سهل و یسیر ایلدی (مثنوی) تا میسر کرد یسری را برو * تاز عسری او بکردانید رو * تا کم حضرت حق یسری یی
آکا میسر ایلدی حتی اول پیغمبر یوزنی عسر یدن دوندردی یعنی حق تعالی حضرتلری یسیر وآسان اولان ظاهر
وباطن کارنی اول رسوله میسر ایلدی تا کم اول حضرت هر عسرت ومشقتدن یوز دوندردی وحقک اکا آسان

ایلدیکنی

ایلدیکنی قبول قیلدی بعض نسخه ده مصرع ثانیده بکردانید یرینه نون نافیه ایله نکردانید واقع اولمشدر بو نسخه
اوزره معنی حق تعالی اول پیغمبره یسرایی میسر ایلدی حتی اول حضرت عسردن یوزنی دوندرمدی دیمک اولور
لکن اولکیسی اولی اولور زیرا یسری دن مراد (فسنیسره للیسری) آیتنده اولان یسری اولور وعسری دن
مراد دخی فسنیسره للعسری) آیتنده اولان عسری اولور پس اول حضرتک بو کونه عسری دن اعراض ایلمسی حق
تعالینک اکا یسری یی میسرا تمسیله اولور اما اکر عسری دن مراد دینده اولان عسرت ومشقت اولورسه وجه
ثانی دخی جائز وصحیح اولور (مثنوی) کم نمودن مر ورا پیروز بود * که حقش یار و طریق آموز بود * از کورنمک تحقیقا
اول رسوله ظفر اولدی زیرا حق تعالی اول حضرته یار وطریق آموز اولدی (مثنوی) آنکه حق پشتش نباشد
از ظفر * وای اکر کربه ش نماید شیر نر * اول کسه که ظفر ونصرتده حق تعالی اکا آرقه اولمیه ومعاونت قیلمیه وای
اکر شیر نر آکا کربه کورنه (مثنوی) وای اکر صد را یکی بیند زدور * تا بچالش اندر آید از غرور * وای اکر
ایراقدن یوزی بر کوره تا غروردن چالش وجنکه کله (مثنوی) زان نماید ذو الفقاری حربهٔ * زان نماید شیر نر چون
کربهٔ * اول سببدن بر ذو الفقار بر حربه کورینور اول سببدن ارسلان بر کربه کبی کورینور (مثنوی) تا دلیر اندر
فتد احمق بجنک * واندر آردشان بدین حیلت بجنک * تا احمق دلیر و بی باک اولوب جنکه دوشه وحضرت حق انلری
بو حیله ایله الله کتوررر (مثنوی) تا بپای خویش باشد آمده * آن فلیوان جانب آتشکده * تا کندی آیاغی ایله کلمش
اوله لر اول ابلهلر آتش محلی جانبنه تا کم پروانه کبی کندیلری آتشه اوره لر (مثنوی) کاه برکی می نماید تا تو زود * دف
کنی کاز ابرانی از وجود * حق تعالی صمانی سکا بر برک کوسترر یاخود صمان سکا بر یپراق کورینور
تا سن فوری اوفوره سن آنی وجوددن سوره سن (مثنوی) هین که آن که کوهها بر کنده است * زو جهان کریان
واو در خنده است * آکاه اول که اول کاه طاغلری قوپرمشدر جهان اندن کریان ونالاندر واو سرور وخنده ده در
کاه دن مراد انبیا علیهم السلام واولیا قدس الله اسرارهم حضراتنک صورت بشریه لری اولور (مثنوی) می نماید
تا بکعب این آب جو * صد چو عوج بن عنق شد غرق او * عوج بن عنق بر اوزون کسه ایدی که قامتی اوچ بیک التی
یوز اوتوز اوچ ذراع ایدی وعمری اوچ بیک التی یوز ییل ایدی وطوفانده آب جمیع بلند طاغلردن یوقار وچیقدی
عوجک دیزندن تجاوز ایلمدی عاقبت حضرت موسی علیه السلامک النده هلاک اولدی عوج بر طاشی قالدردیکه
موسی علیه السلامک عسکرنی جمیعا اول طاشک التنده هلاک ایلیه اول طاشی ایکی الیله باشی اوزره طوتوب
کیدرکن حضرت خدا هدهدی کوندردی که اول طاشی دلدی تا که بوینی اوزره دوشدی عوج مصروع وبی هوش
اولدی حضرت موسی علیه السلام اول حالده کلوب آنی هلاک ایلدی آنک مادرنک آدی عنق در و پدرنک نامی عاج در
وبعض تواریخده بویله نقل اولنور که دریالر آنک طوپوغنه چیقاردی و بالقلری الیله الوب کونشک حرارتندن پشته
ایدوب یردی چون بر شهره غضب ایلسه تشر شر ایدردی واول شهری سیله غرق ایلردی موسی علیه السلامه اندن
شکایت ایلدیلر پس موسی علیه السلام آنی بولوب ایمانه دعوت قیلوب امتناع ایلدکده موسی علیه السلام
آنی قتلله تخویف ایلدی عوج بن عنق کولوب حضرت موسی علیه السلامی تحقیر ایلدی وسن بنی بو قدر قد وقامتله
نیجه قتل ایلرسن دیو سویلدی درحال حضرت موسی علیه السلام عصایی حواله قیلوب عصا تا آنک بویی قدر دراز
اولوب و باشنه اوروب ایکی شق قیلوب هلاک ایلدی پس بو مضمونه اشارت ایدوب بیورر لرکه بو جویک آبی کعبه دکین
کورینور اما نیجه عوج بن عنق اول ابک غرق قیلدر یعنی انبیا علیهم السلام واولیاء عظامک وجودی طوبغه دک
بر آز اجق صو کبی کورینور اما نیجه یوز بیک عوج بن عنق کبی کسه لری غرق وهلاک ایلمشدر (مثنوی) می نماید
موج خونش تل مشک * می نماید قعر دریا خاک خشک * خون موجی اول کسه یه مشک دیه سی کورینور دریانک
قعری اکا قوری خاک کورینور یعنی انبیا واولیانک عداوتیکه فی المثل خون موجی کبیدر صورت بین اولان
کسه یه تل مشک کبی کورینور و بونلرک باطنی دریای الهی ایکن احمقه خاک خشک کورینور پس فرعون کبی انلر
جانبنه جرأت وجسارت ایلدکلرنده آب قهر ایله هلاک اولمق مقرردر (مثنوی) خشک دید آن بحر را فرعون کور
تا در و راند از سر مردی و زور * مثلا کور فرعون اول دریایی قوری کوردی تا مردلک وقوت جهتندن اول دریایه
سوردی (مثنوی) چون درآید در تک دریا بود * دیدهٔ فرعون کی بینا بود * چونکم دریایه کله دریانک دبنده اولور یعنی
چونکم بر فرعون سیرت دریای حقیقت اولان کسه جانبنه سورسه وبی ادبلک ایدوب آنی پامال ایلمکه جرأت قیلسه
دریای قهرک دبنده اولور وفرعونک کوزی نچن بینا اولور یعنی فرعون سیرت اولان اهل نفسنک دیده سی حقیقت حالی
کوریجی اولمز بلکه معکوس کوریجی اولور (مثنوی) دیده بینا از لقای حق شود * حق کجا همراز هر احمق شود *

چشم حقك لقا وجمالندن بينا اولور حضرت حق هر احمقك قنده همرازی وقرينی اولور يعنی اولمز (مثنوی) قند بيند خود بود زهر قتول * راه بيند خود بود دان بانك غول * احمق وصورت بين برنسنه يی قند كورر فی الحقيقه او خود زهر قتولدر يول كورر خود فی الحقيقه اول يول زعم ايلديكی غول آوازی وشيطان صداسيدر لكن آنی بيلميوب طريق زعم ايلر (مثنوی) ای فلك در فتنهٔ آخر زمان * تيز می كردی بده آخرامان * بو بيتك مابعدنده اولان ابياتله ماقبلنه مناسبتی طريق فلسفيه يی كندی يه راه اتخاذ ايدوب وفلكی عنصرياتده حاكم وفعال وقديم بی زوال ديلر بوانه كيدوب انلرك علمنه اعتقاد وفلكدن استمداد ايلين كسه لره تعريض وتهكم طريقيله واقع اولمشدر زيرا عارف اسرار حقيقت اولان كسه لر فاعل حقيقيدن غيری يی كورمز واندن غيری يه حكم ويرمز واستمداد دخی قيلماز بلكه غيری كورنلری وفلكدن استمداد قيلنلری طريق توحيده وفاعل حقيقی مشاهده سنه ارشاد قيلمق شانلرندندر نهايت مافی الباب بوكونه كلماته اسلوب حكيم ديرلر امحاض پند ونصح ودفع نفرت ووحشت ايچون كنديلرينی بو سمته سالك اولنلر ماييننه ادخال ايدوب بو اسلوب ايله انلره تعريض مراد ايدرلر (ومالی لا اعبد الذی فطرنی واليه ترجعون) قبيلندن اولور بيوررلر كه ای فلك آخر زمانك فتنه وبلياتنده تيز دونرسن آخر برزمان امان وير (مثنوی) خنجر تيزی تواندر قصد ما * نيش زهرآلودهٔ در فصد ما) بزم قصد ايمزه سن كسكين خنجرسن بزم فصدمزه زهر بولاشمش نيش سن (م ی) ای فلك از رحم حق آموز رحم * بردل موران مزن چون مار زخم * ای فلك حقك رحمتندن مرحمت اوكرن مورلرك كوكلی اوزره مار كبی زخم اورمه يعنی مور كبی ضعيف اولان اهل ناسوتك قلبی اوزره مار كبی زخم اورمه (مثنوی) حق آنكه چرخهٔ چرخ ترا * كرد كردان برفراز اين سرا * اول الله حقيچونكه سنك چرخك چرخه سنی بو سرايك اوستنده دونيجی ايلدی يعنی اول واجب الوجود اولان الله حقيچونكه سنك چرخك چرخه ودولابی كردان ايلدی بو سرای دنيانك اوزرنده (م ی) كه دكركون كردی ورحمت كنی * پيش ازانكه بيخ ما را بركنی) كه بر غيری وجهله دونه سن ومرحمت ايليه سن اندن اول كه بزم اصل وبيخمزی بودنيادن قوپره سن يعنی بزی هلاك ايتمزدن اول بزه ترحم ايله (مثنوی) حق آنكه دايكی كردی نخست * تانهال ما ز آب وخاك رست * آنك حقيچون اولسون كه ابتدا بزم جسممزه مربی ودايه لك ايلدك حتی بزم نهال جسدمز آب وخاكدن بتدی وسنك واسطه كله كماله يتدی (م ی) حق آن شه كه تراصاف آفريد * كرد چندان مشعله در تو پديد * اول شاه حقيچونكه سنی صاف خلق ايلدی سنده اولقدر مشعله پيدا ايتدی يعنی اول پادشاهك حقيچونكه سنی غل وغشدن وتوالد وتناسلدن واكل وشربدن وكثافتدن صاف براتدی وبو قدر مشاعل نجومی ومصابيح كواكب دری سنده پيدا ايتدی نته كم كلامنده بزه خبر ويردی (انا زينا السماء الدنيا بزينة الكواكب) وقال ايضا (ولقد زينا السماء الدنيا بمصابيح وجعلناها رجوما للشياطين) (م ی) انچنان معمور وباقی داشتت * تاكه دهری ازازل پنداشتت * انچلين معمور وباقی طوتدی ای فلك جناب حق سنی تا كم دهری سنی ازلدن صاندی يعنی دهری اولنلر سنی ازلی ظن ايليوب قدمكه ذاهب اولديلر ودائمة الصور وثابتة الاجرام ديمكله تعريف قيلديلر نته كم التنجی جلدده (منكری اين واكه شمس كورت بيتنده بو بحثی هيا كلدن نقل ايلدك وبو جلدده دخی مناسبتله ذكر ايلدك پس علماء دهريه وقدم افلاكه ذاهب اولان حكماء عقليه نك توبيخ وتعريضنه شروع ايدوب بيوررلر (مثنوی) شكر دانستيم آغاز ترا * انبيا كفتند آن راز ترا * خدايه شكر اولسونكه سنك ابتداكی بيلدك سنك اول رازنی انبيا عليهم السلام ديديلر سنك احوالك بزه ظاهر اولدی يعنی شكر وسپاس اول قائم بالذات اولان واجب الوجوده كه بيلدك ای فلك سنك ابتدای خلقتكی زيرا انبيای عظام عليهم السلام ديديلر اول سنك رازنی (مثنوی) آدمی داند كه خانه حادثست * عنكبوتی نی كه دروی عابثست * آدم حقيقی اولان انبيا واوليا بيلور كه خانهٔ عالم حادثدر شول عنكبوت بيلمز كه اول خانه ده بازی ايدیجيدر يعنی عناكب عقول جزويه بيلمز كه اول خانهٔ عالمده عبث وبيهوده قيليجی وافكار فاسده پرده لرين اوريجيدر (مثنوی) پشه كی داند كه اين باغ از كيست * كو بهاران زاد ومركش دردیست * سيوری سنك چبن بيلور كه بو عالم چقندر ونه زماندن پيدا اولمشدر ياخود معنی پشه چبن بيلور كه بو عالم كيمكدر زيرا اول پشه بهارده طوغدی وانك موت وهلاكی قيشده در عقول دهريه وفلاسفه پشه كبيدر (مثنوی) كرم كاندر چوب زايد سست حال * كی بداند چوب راوقت نهال * كرم كه چوب ايچره طوغرسست حال اولد يغی حالده اول كرم چبن بيلور آغاجك نهال وقتنی (مثنوی) وربداند كرم ازماهيتش * عقل باشد كرم باشد صورتش * فرضا اكر كرم اول نهال ودرختك ماهيت وحقيقتندن بيله اول كرم حقيقتده عقلدر انك صورتی كرمدر يعنی اكر كرم آغاجك ماهيتنی بيله جك اولورسه اول صورتا كرم ومعناسی صرف عقل اولور (مثنوی) عقل خودرا می نمايد رنكها * چون پری دورست ازان فرسنكها * ازملك بالاست چه جای پری * تو مكس پری پستی

می پری * كرچه عقلت سوی بالا می پرد * مرغ تقليدت بپستی می چرد * اول صورتا كرم ومعنا صرف عقل وعلم اولان اوليا وعرفا هر بری كندی عقلنه افكار وخيالدن وتصورات قيل وقالدن رنكلر كوستررلر لكن پری كبی اول رنكلردن فرسخلر ايراقدر يعنی پری كبی دوردر اول الوان والواندن اعراض قيلمقده نه پرينك يريدر كه الوان واشكالدن اعراض قيلمقده اول پری كبی اوله كه اوليای بشر اوليای ملائكه دن كذلك انبيای بشر انبيای ملائكه دن برتر وبهتر اولديغنه اهل سنت والجماعت اتفاق ايتمشلردر ای عقل جزوی صاحبی وطريق فلسفه نك ذاهبی سن مكس قناد لوسن كه آلچقلغه اوچرسن اكرچه سنك عقلك جانب بالايه وعالم اعلا جانبنه پرواز ايلر لكن سنك تقليدك قوشی پستلكده اوتلر واسفلدن صو ايچر (مثنوی) علم تقليدی وبال جان ماست * عاريه است ومانشسته كان ماست * تقليد بر آخرك قولی وفعلی وعملی كردن عقل وجانه قلاده كبی لازم قيلمقدر انلرك حقيقتنه شعور اولمقسزبو كونه علم مقلدك وجودنده عاريتيدر ومحقق اولنلرك جاننك وباليدر زيرا مانشسته در يعنی بو علم تقليدی مكتوب اولان كتابلردن لازم كاسه صويله يونمش وصحف وكتبدن زائل اولمش وعلم تحقيق بويله دكلدر يعنی مانشسته در بفتح النون والضم الشين نشسته اسم مفعول منفيدر يونماش معناسنه يعنی علم تحقيقی صويله يونمز وعالمك وجودندن منفك اولمز زيرا صفت ذاتيه سيدر اما مقلدك علمی كندی يه صفت اولمامشدر بلكه اول علمی وقولی كتب وصحفدن اوكرنمش وحفظ قيلمشدر پس آنك علمی كتب وصحفدن صويله يونن وزائل اولان علمدر وصحيفهٔ خاطرنده ولوح قوت حافظه سنده منتقش اولان دخی آب نسيان وغفلتله وياخود آب موت ايله يونور وزائل اولور اما صفت ضروريه وموهبت الهيه اولان علم صاحبندن هيچ بر وجهله يونمز وزائل دخی اولمز پس بو معنايه اشارت ايدوب بيوررلر كه علم تقليدی بزكم محققاندين مجمدز جانمزك وباليدر ومقلدده بو علم ملكدكل عاريتيدر ودخی كتابلردن صويله يونمشدر صويله يونماش بزم كانمزدر كه اول علم تحقيقيدر ماصو معناسنه اولماسه بلكه موصوفيه اولوب علمدن عبارت اولسه دخی معنی صحيح اولور يعنی شول علمكه نشسته در بزم كانمز اولدر واول علمكه شسته در بزم جانمزك وبالی اولدر ديمك اولور بو يله ديمك دخی جائز اولور كه علم تقليدی بزم جانمزك وبالی ونقصانيدر ای مقلد اولان كسه لر زيرا عاريتيدر وبرا بو رهشنر بو يله ديوكه بزم آن وملككمزدر يعنی كنديلرينی ميان مقلدينه ادخال ايتمكله بزديملری آنلره امحاض نصح وتعريض مراد ايدرلر بوتقديرجه (ومالی لا اعبد الذی فطرنی واليه ترجعون) شمانشسته ايد قبيلندن اولور وتقدير كلام علم تقليدی وبال جان شماست زيرا عاريتست شمانشسته ايد كران علم آن ماست حال آنكه اوان شمانيست ديمك اولور پس بو علم تقليديدن وعقل جزئيدن ديوانه اولمق وطريق ملامتی اختيار قيلمق جانبنه ترغيب وتحريض ايدرلر عقل جزئيدن ديوانه اولمق كرك ديوانه لكه ال اورمق كرك (مثنوی) زين خرد جاهل همی بايد شدن * دست در ديوانكی بايد زدن * بو عقلدن هرنسنه يی جاهل اولمق كرك ديوانه لكه ال اورمق كرك (مثنوی) هرچه بينی سود خود زان می كريز * زهر نوش وآب حيوانرا بريز * هرنسنه يی كه كنديكه دنيوی ونفسانی سود وفائده كوره سن اندن قاچ زهر ايچ وآب حياتی دوك يعنی نفسكی وهواسنی قاتل اولان طاعات ورياضاتی قبول ايله ونفسكه حيات ويرن كارلری ازاله قيل (م ی) هرچه بستايد ترا دشنام ده * سود وسرمايه بمفلس وام ده * هر كيمكه سنی مدح ايده سن اكا دشنام وير يعنی هر كيمكه سنی بالمواجهه مدح ايلرسه اكا بحضور اولوب قدح ايله زيرا مدح اهل نفس اوانه مضردر (ولهذا قال عليه السلام لرجل مدح رجلا آخر قطعت عنق اخيك بلاسكين) (وقال عليه السلام احثوا علی وجوه المداحين التراب) سود وسرمايه كی افلاسه قرض وير مفلس بونده افلاس معناسنه اولمق روشندر كه افلاسدن مراد فقر اولور يعنی سود وسرمايه كی فقر وزهدی اختيار ايله ديمك اولور مفلس فقير معناسنه اولوب سود وسرمايه كی فقيرا ولنلره بذل ايله ديمك دخی جائز اولور (مثنوی) ايمنی بكذار وجای خوف باش * بكذر از ناموس رسوا باش وفاش * ايمنلكی قو وخوف يری اول عرض وناموسدن كچ واشكاره رسوای اول زيرا شهرتده آفت وعرض وناموس صاحبی اولمقده نيچه مخافت واردر ولهذا ملاميه طائفه سی بو عرض وناموسدن كچوب شراب اخلاصی ايچوب بوكونه آفتلردن بری اولمشلردر وحضرت خداوندكار قدس الله اسراره بو ابيات شريفه وكلمات طيبه ايله طريق ملامته ترغيب قيلمشلردر زيرا طريق ملاميه ده منافع دينيه بی نهايتدر جمله دن بری اسقاط جاه ومنزلت وحفظ اخلاص ايلمكدر (مثنوی) آزمودم عقل دور انديش را * بعد ازين ديوانه سازم خويش را * دور انديش اولان عقلی بن صنه دم شمدنصكره كنديمی ديوانه دوزرم عقل دور انديشدن مراد طول امل صاحبی اولان عقل معاشدر پس حضرت مولانا بيوررلر كه بن امل صاحبی اولان عقل معاشی تجربه وامتحان ايلدمكه اصلا انك دينه وطريقته لايق بر انديشه وفكری يوق پس بعد هذا كنديمی اول عقلدن ديوانه دوزرم كه عقل معاد

صاحبلرینك شانی بودركه خلقك مبتلا اولدیغی عقل معاشی ترك ایده‌لر وجنون بولنه‌ كیده‌لر اكرچه بوجنون
عقل معاش صاحبلرینه نسبت جنوندر ولكن عقل معاد صاحبلرینه نسبت عین فنوندر (عذر كفتن دلقك
باسید اجل كه چرا فاحشه را نكاح كردی) (مثنوی) كفت بادلقك شبی سید اجل * قحبه را خواستی توازعجل
دلقك سید اجل بر كیجه دیدی سید اجل ترمدملكیدر ودلقك انك ندیمیدر مكركه دلقك بر فاحشه‌یی نكاح ایلمش
وسید اجل دخی بر كیجه اكا بوكونه سویلمش كه عجله‌دن بر قحبه‌یی سن مراد ایلدك واختیار قیلدك (م ی) بامن این را
بازمی بایست كفت * تایكی مستور كردیمیت جفت * بكابونی اشكاره دیمك كرك ایدی تاسكا بر مستوره‌یی جفت
ایدیدك (مثنوی) كفت نه مستور صالح خواستم * قحبه كشتند وزغم تن كاستم * دلقك ایتدی بوندن مقدم
طقوز مستوره صالح خاتون استدم واختیار ایلدم جمیعا قحبه اولدیلر وغمدن تنم اكسلدی تنمی غمدن اكسلتدم دیمك
دخی معنادر (مثنوی) خواستم این قحبه را بی معرفت * تا ببینم چون شود این عاقبت * بوقحبه‌یی معرفتسز استدم
والدم تاكوره‌یم عاقبت نیجه اولور پس بوقصه‌دن حصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) عقل را من آزمودم
هم بسی * زین سپس جویم جنون را مغرسی * حضرت خداوندكار بیوررلر دلقك خواتین مستوره‌یی امتحان
ایلیوب فاحشه چقدیغی كبی بندخی عقل معاشی هم چوقلق صنه‌دم عند التحقیق فاحشتر ومذمومتر بولدم
بوندنصكره جنونه بر مغرس استرم عقل معاشدن دیوانه اولمغه محل غراست استرمكه جنون دكلرنی دیكم كه تجنن دخی
نوعا تفنن در نته‌كم بنی اسرائیل زماننده بر عاقل مجنون نما تجنن ایدوب ومجنونلر طریقنه كیدوب دیوانه‌لكی كندی‌یه
پرده قیلوب بوحالله عیون ناسدن تستر قیلمشلردی (قال ابو اللیث فی بستان العارفین مطابقا لهذا المحل روی
فی الحدیث ان رجلا من بنی اسرائیل قال لا اتزوج حتی استشاور مع عاقل فعزم علی ان اول من لقیه غدا یشاوره ویعمل
برأیه فلما اصبح وخرج من منزله لقی مجنونا راكبا علی قصبة فاغتم لذلك ولم یجد بدا من وفاء عهده فتقدم الیه فقال
له المجنون احذر فرسی كیلا یضربك فقال له الرجل احبس فرسك حتی اسئلك عن شیء فوقف فقال الرجل انی ارید ان
اتزوج فكیف اتزوج قال النساء ثلاثة واحدة لك وواحدة علیك وواحدة لا لك ولا علیك ثم قال احذر الفرس كیلا
یضربك ومضی فقال الرجل یا هذا احبس فرسك فحبسها ودنی منه فقال فسره لی انی لم افهم مقالتك قال اما التی لك
فهی بكر ومحبتها لك ولا تعرف احدا غیرك واما التی علیك فهی المرأة ذات ولد تأكل مالك وتبكی علی الزوج الاول واما
التی لا لك ولا علیك فالمرأة التی لا ولد لها فان كنت لها خیرا من الاول فهی لك والا فهی علیك فقال الرجل ویحك
كلامك كلام العاقلین وعملك عمل المجانین قال یا هذا ان بنی اسرائیل ارادوا ان یجعلونی قاضیا فابیت فالحوا علی حتی
جعلت نفسی مجنونا فنجوت منهم) بوتقدیرجه مثنوی شریفده اولان بوبیان بوحدیث شریفك معناسی اولورنته‌كم
بیوررلر (بحیلت در سخن آوردن سائل آن بزرگ را كه خود را دیوانه ساخته بود) (مثنوی) آن یكی می كفت خواهم
عاقلی * مشورت آرم بدو در مشكلی * اول كمسه ایتدی بر عاقل استرم بر مشكلده اكا مشورت كتورم (مثنوی)
آن یكی كفتش كه اندر شهر ما * نیست عاقل جز كه آن مجنون نما * اول بر كمسه اكا ایتدی كه بزم شهرمزده عاقل یوقدر
اول مجنون نمادن غیری یعنی كندویی خلقه شول مجنون كوسترن كمسه‌دن غیری بر عاقل وعالم یوقدردیدی (مثنوی)
برنی كشته سواره نك فلان * می دواند درمیان كودكان * بر قامش اوزره سوار اولمش اشته فلان اطفال
میاننده یلدرر (مثنوی) صاحب رأیست وآتش پاره‌ئی * آسمان قدرست واختر باره‌ئی * اكرچه ظاهرده دیوانه درلیكن
باطنا صاحب رأی وبر آتش پاره در آسمان قدردر وبر اختر باره‌در یعنی شول عاقل ومجنون نما صاحب رأیدر وذكا
وكیاستده كویا بر آتش پاره‌در یعنی زیاده تیزفهم در وقدری آسمان كبی بلنددر واختر یاغدیریجیدر یعنی هر بر علم
ومعرفت كه آسمان دلده نجوم كبیدر چن اول علوم ومعارفی بر عالم اضائه‌ئی ظلمات قیلوب ناس ایچون لسانه كتوروب
اظهار ایلسه كویا كه اخترلر یاغدیریجی اولور (مثنوی) فر او كروبیان را جان شدست * او درین دیوانكی پنهان شدست
انك رونق ونورانیتی كروبیلره حیات وجان اولمشدر كروبیان جبروت ملكلری نه‌دیرلر كه اللهك مقرب ملكلریدر اول
كمسه بو دیوانه‌لكده پنهان ومستور اولمشدر (مثنوی) لیك هر دیوانه را جان نشمری * سرمنه كوساله را چون
سامری * لیكن بوكا قیاس ایدوب هر دیوانه‌یی جان صاحبیسن سامری كبی كوساله‌یه باش قومه یعنی سامری
وآنك توابعی مجرد بر قوری صداسی اولان كوساله جسدنه باش قویوب آنی معبود ومخدوم اتخاذ ایلدكلری كبی
سندخی هر سفیه ودیوانه‌یی كه مانند كوساله انجق آنك بر صداسی واردر واسرار علومدن ومجذوب الهی اولمقدن بری
وتهیدر اكا باش قومه وخدمت وتعظیم قیلمه كوساله جسدندن انسانه نیجه فائده ومنفعت حاصل اولمزسه مجذوب
الهی اولمین ولیدن دخی آصلا فائده ومنفعت حاصل اولمز بلكه نیجه مضرت وشأمت ونكبت حاصل اولمق مقرردر
(مثنوی)

(مثنوی) چون ولی آشكاره با تو كفت * صد هزاران غیب واسرار نهفت * بوبیت ولی خدانك مع شهرته خلقه نیجه
معانی واسرار سویلركن مختفی ومستور اولمسنی اشعار ایلر یعنی چونكم آشكاره سكا بر ولی نیجه یوز بیك غیبی
واسراری دیسه (م ی) مرترا آن فهم وآن دانش نبود * واندانستی توسر كین راز عود * تحقیقا سكا اول فهم واول
دانش اولمدی سن سركینی عوددن كیرو بیلمدك یعنی مادامكه سكا آنك اسرارنی بیلمكه وكفتارنی فهم ایلمكه لایق
اول فهم ودانش اولمیه سن اوپی كتوتودن بیلمزسن ولی‌یی دلیدن فرق قیلمزسن (مثنوی) از جنون خود را ولی چون
پرده ساخت * مرورا ای كوركی خواهی شناخت * ولی خدا كندیسنه چونكم جنوندن پرده دوزدی
تحقیقا آنی ای كور نیجه آكلیسرسن یعنی بر ولی سكا آشكاره اسرار غیبی وكفتارلاریبی سویلسه وكندینك ولی
اولدیغی نیجه حالتله سكا تعریف ایلسه مادامكه سنده آنك ذاتنی واسرارنی بیلمكه لایق فهم ودانش اولمدقجه سن
آنی بیله مزسن چونكم اول ولی خدا دیوانه‌لكدن كندی‌یه نیجه پرده دوزه تجنن ایدوب تستر قیله پس ای كوردل آنی
نیجه آكلرسن ونه وجهله انك اسرارنی وكفتارنی فهم ایلرسن (مثنوی) كرترا بازست آن دیده یقین * زیر هر سنكی یكی
سرهنك بین * اكر سنك اول یقین چشمك آچق ایسه هر بر سنكك آلتنده بر سرهنك كور یعنی دیده‌ٔ باطنك سكا مفتوح
اولورسه هر پرده بر ولی كورورسن وهر پرده آلتنده بر مقرب الهی مشاهده قیلورسن (مثنوی) پیش آن چشمی كه
بازور هبرست * هر كلیمی را كلیمی در برست * اول بر كوزك قتنده كه مفتوح ودلیلدر هر بر كلیم ایچون بر كلیم واردر
اولیكیسی فتح كافله وثانیسی كسر كافله وبرعكس اوقنمق دخی جائزدر اولكی تقدیر اوزره معنی هر موسی مشرب
اولان بر كلیم خدانك اكننده بر كلیم واردر زیرا كهنه لباس كیمك مقربان خدانك شاننده روا بكنجی تقدیر اوزره معنی
هر بر كلیم وپلاس ایچون بر كلیم مشرب كمسه انك اوزرنده ویاقننده دردیمك اولور (مثنوی) هر ولی را هم ولی شهره
كند * هر كرا او خواست با بهره كند * هر ولی‌یی ینه ولی مشهور ایلر هر كیمی استرسه اول ولی بهره‌لو ایلر یعنی كندینك
سرندن وآشنالغندن بهره‌دار قیلر (مثنوی) كس نداند از خرد او را شناخت * چونكه او مرخویش را دیوانه
ساخت * كمسه عقل جهتندن اول ولی‌یی اكلمق وفهم ایلمك بیلمز چونكم اول ولی استتار ایچون كندیسنی دیوانه دوزه
(مثنوی) چون بدزدد دزد بینایی ز كور * هیچ یابد دزد را او در عبور * چونكم بر بینا خرسز كوردن برشیٔ اوغورلیه
كور اول بینا دزدی عبورده بولورمی ودزد كیم ایدیكنی بیلورمی (مثنوی) كور نشناسد كه دزد او كه بود * كرچه خود
بروی زند دزد عنود * كورا كلمز كه آنك دزدی كیم ایدی اكرچه دزد عنود كندیسیٔ كوره اورسه یعنی اكا
مقارنت ومصاحبت قیلورسه‌ده (مثنوی) چون كزد سك كور صاحب ژنده را * كی شناسد آن سك درنده را *
صاحب ژنده اولان كوری یعنی اسكی لباس كین اعمایی چونكم كلب ایصره اول كور نیجه كلبی چن
فهم ایلرونیجه بیلور (حمله بردن سك بر كور كدا) (مثنوی) یك سكی در كوی بر كوری كدا * حمله می اورد چون شیر وغا *
بر كلب محلده بر كدا اكوره اوزره جنك ارسلانی كبی حمله كتوردی (مثنوی) سك كند آهنك درویشان بخشم *
در كشد مه خاك درویشان بچشم * قال فی حیاة الحیوان ومن عجیب طباع الكلب انه یكرم اهل الوجاهة واجل
الناس ولا ینبح علی احد منهم وینبح علی افقر الناس ورثیث اللباس) پس بومضمون اوزره بیوررلر كلب درویشلره خشمله
قصد وحمله ایلر حال بوكه ماه آنلرك خاك پایی سرمه كبی كوزینه چكر مراد انلرك رفعت شانی وعلو مرتبه‌سی
اشعاردر (م ی) كور عاجز شد ز بانك وبیم سك * اندر آمد كور در تعظیم سك * كور عاجز اولدی كلبك بانكندن وكلبك
خوفندن كور كلبك تعظیمنه كلدی واكا مدارا ایلمكه شروع ایلدی بویله دیو (م ی) كای امیر صید وای شیر شكار *
دست دست تست دست از من بدار * كه ای صیدك امیری وای شكارك ارسلانی ال سنكدر یعنی قوت سنك
قوتكدر بندن الك كیرو طوت (مثنوی) كز ضرورت دم خر را آن حكیم * كرد تعظیم ولقب دادش كریم بوبیت دخی
مابعدنده اولان بیتلر شریف بروائیم اولان كمسه‌لره حسن معامله وصدارا ایتمكی تعلیم ایلر (كما قال علیه السلام مداراة
الناس صدقة وقال علیه السلام امرت بمداراة الناس كما امرت باداء الفرائض) وصدارانك معناسنی ابو درداء رضی الله
عنه حضرتلری بیوره‌شلركه (انا لنبش فی وجوه اقوام وقلوبنا تقلیهم) یعنی تحقیقا بز بعض قومك یوزلرینه كولردك
وحال بوكه قلبلرمز آنلره بغض ایلردی وحق تبارك وتعالی آذی وشرنی مدارا ایله دفع ایلین عبادنی كلامنده مدح
ایلیوب بیوررلر (ویدرؤون بالحسنة السیئة) قال ابن عباس فی تفسیره ای یدفعون السیئة بحسن المعاملة والمداراة)
وحاصل معنای مداراة دفع مضرة عدو ایلمكدر اكا ظاهرا تعظیم وتلیین كلام ایتمكله اما اهل حق اولنلر بری بر ینه
مدارا ایتمك حرامدر زیرا اهل حقك مضرة وشرنه‌دن خوف اولنمز معنیٔ بیت زیرا ضرورتدن حمارك قویریغنه اول
حكیم تعظیم ایلدی واكا كریم دیو لقب ویردی (م ی) كفت او هم از ضرورت كای اسد * از چو من لاغر شكاوت چه

رسد* اول کور فقیر هم ضرورتندن بویله دیدیکه ای اسد بنجلین لاغر شکاردن سکانه ایریشور (م ی) کورمی کیرند
یارانت بکوه* کورمی کیری تودرکوی ای ستوه* سنک یارانک طاغده بیان اشکی طوترلرسن ای چابک وچالاک
محله ده کور طوترسن بعض نسخه ده بو بیت بویله واقع اولمشدر * کورمی کیرند یارانت بدشت* کورمی کیری
تودرکوی این بدست* معنی سنک جنسک کلاب صحراده حمار وحشی صید ایدرلر محله ده سن کور طوترسن بو بد حالت
وقبیح خصلتدر (مثنوی) کورمی جو یند یارانت بصید* کورمی جویی تودرکوچه بکید* سنک یارانک صید ایتمکه
حمار وحشی استرلر سن کوچه ده مکر وکیدله کور استرسن (مثنوی) آن سک عالم شکار کور کرد* وین سک بی مایه
قصد کور کرد* اول عالم کلب بیابانده حمار وحشی شکار ایلدی وبو جاهل وغیر معلم اولان بی مایه کلب اعمایه قصد ایلدی
بوجمله تحصیل علم ایلین نفسله جاهل وبی مایه اولان نفسک حسب حالیدرکه تحصیل علم ایلیوب معلم ومؤدب اولان
نفس صید حلال ایلر وجاهل وبی مایه اولان نفس فقیر وضعیف اولنلری کلب عقور کبی رنجیده ایلیوب صید
حلالدن بری اولوب آنکله وبونکله منازعه وجدل قیلور (مثنوی) علم چون آموخت سک رست از ضلال* می کند
در بیشه ها صید حلال* سک چونکم علم اوکرندی ضلال وکمراهلقدن قورتلدی میشه لرده حلال شکار ایلر (مثنوی)
سک چو عالم کشت شد چالاک زحف* سک چو عارف کشت شد ز اصحاب کهف* سک چونکم عالم ومعلم اولدی
زحفک چالاکی اولدی یعنی عدو ایله حرب وقتال ایلمکده چست وچالاک اولدی زحف دشمنله مقابله ومحاربه ایلمک
معناسنه در سک چونکه عارف اولدی اصحاب کهفدن اولدی یعنی نفس اماره که کسب حلال ایلمک علمنده وسائر
معاملات علمنده ترقی ایلیوب تحصیل معرفت قیلسه وعارف بالله اولسه عرفادن اولور وخلقدن ممتاز اولان اصحاب
کهف مرتبه سن بولور دیمک اولور (مثنوی) سک شناسا شدکه میر صید کیست* ای خدا آن نور اشناسنده چیست
سک فهم ایدیجی اولدی که میر صید کیمدر ای خدای تعالی اول فهم ایدیجی نور ویاخود معنی اول نور فهم ایدیجی ندر یعنی
سک که معلم اوله صیدک امیرنی وکندینک صاحبنی بیلور وفهم قیلور ای خدا اوبیلیجی وفهم ایدیجی نور نه نوردرکه اول
هرکسک وجودنده بولنمز (مثنوی) کور نشناسد نه از بی چشمیست* بلکه این زانست کز جهلست مست* کور
اکلمز اول ناشناسلق کوزسزلکندن دکلدر بلکه بو شناسلق اول جهتدندرکه جهلدن مستدر یعنی بعض کوزلولک
امیر عالم کیمدر بیلمدیکی وکندینک صاحبی نه کسه دراکاه اولمدیغی مجرد بی چشملکندن دکلدر بلکه جهل وغفلتدن
سرخوش اولدیغندندر ونفسنک مرادنه اشتغال قیلدیغندندر (مثنوی) نیست خود بی چشم تر کور از زمین *
این زمین از فضل حق شد خصم بین* زمیندن چشمسزلک کور خود یوقدر مع هذا بو زمین فضل حقدن خصم
وعدوی کوریجی اولدی (مثنوی) نور موسی دید وموسی را نواخت* خسف قارون کرد وقارون را شناخت* زمین
حضرت موسی علیه السلامک نورنی کوردی وحضرت موسایی اوخشادی قارونی خسف ایلدی وقارونی آکلدی
(مثنوی) رجف کرد اندر هلاک هر دعی* فهم کرد از حق که یا ارض ابلعی* سورهٔ هودده اولان آیت کریمه یه اشارتدر
شول زمانده که قوم نوح غرق اولوب امر الهی نافذ اولدقده جناب حقدن ارض وسمایه خطاب اولنوب (وقیل یا ارض
ابلعی ماءک) دینلدیکه یا ارض صویکی یوت بلع نشفدن وقلع امساکدن عبارتدر یعنی نشف ایله صویکی (ویا سماء
اقلعی) وای آسمان امساک ایله سنده باران بی حسابی (وغیض الماء) ای نقص وقل غاض الماء دیرلرچین ناقص اولسه
(وقضی الامر) وحکم الهی قضا اولندی وامر الهی نافذ وکافرلر هلاک ونوح نبی علیه السلام نجات بولدی وشاد
وطربناک اولدی (واستوت) سفینه مستقر ومستوی اولدی یوم عاشوراده (علی الجودی) موصلده بر طاغ اوزره
(وقیل بعدا) حق جانبندن دینلدی هلاک اولسون (للقوم الظالمین) ظالم اولان قوم ایچون بعد بوراده هلاک
معناسنه در استعاره ودعاء علیه در وبو آیت کریمه ده اولقدر بلاغت وفصاحت واردرکه بلغای عرب وعرباو فصحای
اهل معنی بونک حسن نظمنده وعذوبت لفظنده کمال مرتبه تحقیق وتدقیقلر ایتمشلردر ومع هذا دریادن بر قطره
وشمس انوردن برذره در پس حضرت مولانا قدس سره العزیز بو آیت کریمه ایله جمیع اشیانک خالق بی چونی
ادراک کنه استشهاد بیورورلرکه کم جناب عزت اولو العلم وذوی العقوله ندا ایلدیکی کبی اجرام سماویه وکرهٔ ارضه ندا ایدوب
(یا سماء اقلعی ویا ارض ابلعی) دیدی وبونلر دخی امتثال واطاعت ایدوب صولرینی نشف وامساک ایلدیلر پس معلوم
اولدیکه اجرام سماویه وعناصر اربعه وموالید ثلاثه وسائر اشیا جمیعا خالقلرینک امرلرینه مطیع وموجدلرینه عارفلردر
بخلاف المعتزلة والفلاسفة وشیخ اکبر قدس سره العزیز حضرتلری دخی فصوصده بو معنایه اشارت ایدوب بیورورلر
(بیت) وذو الحسن بعد النبث فالکل عارف* بخلاقه کشفا وایضاح برهان* بذا قال سهل والمحقق مثلنا* لانا وایاه
بمنزل احسان) معنی بیت هر حرامزاده وعاصینک هلاکنده زمین دترردی وزلزله ایلدی حق تعالیدن (یا ارض

ابلعی) خطابنی وامرنی فهم ایلدی پس حق تعالی اکا هرنه یی بلع ایله دیدی ایسه آنی بلع ایلیوب درونه چکدی
(مثنوی) آب وباد وخاک ونار باشرر* بی خبر با ما وبا حق باخبر* آب وباد وخاک ونار باشرر یعنی عناصر اربعه بزه
نسبتله بی خبرلر وحضرت حقه نسبتله باخبرلردر (مثنوی) ما بعکس آن زغیر حق خبیر* بی خبر از حق
واز چندین نذیر* بز اول عناصر اربعه نک عکسی ایله حقدن غیریدن خبیر ز حضرت حقدن وبو قدر نذیردن بی خبرز
(مثنوی) لاجرم اشفقن منها جمله شان* کند شد زامیز حیوان جمله شان* لاجرم بونلرک جمله سی یعنی افلاک
وعناصر وجبال بو جمله کندیلره عرض اولنان امانتدن اشفاق ایلدیلر وآنی حامل اولمقدن خائف اولوب اعراض
قیلدیلر انلرک جمله وسعی حیوانک اختلاطندن کند اولدی یعنی سماوات وارض وجبال امانتی قبول ایتمیوب
تکلیفدن وحیاتدن فرار ایلدیلر تا حقدن غافل اولمیه لر وغفلت وجهالت مقابله سنده سوء جزا بولمیه لر بو آیتک
تفسیری وبو محله مطابق اولان کلمات جلد اولده داستان پیرچنکی بیانندن آشغی مرور ایتدی (مثنوی
کفت بیزارم جمله زین حیات* کو بود با خلق حی با حق موات* سماوات وارضک وسائر اشیانک جمله سی
بز بو حیاتدن بیزارز دیدیلر که خلقله زنده وحقله مرده اوله وفی الحقیقه انسانک اکثری حق جانبندن اولمش
وخلقله دیری اولمشدر (مثنوی) چون بماند از خلق کرد او یتیم* انس حق را قلب می باید سلیم* چونکه خلقدن
قالدی اول کمسه یتیم اولور حضرت حقک انس وآشنالغنه قلب سلیم کرکدر بو خود خلقه انسیت ایتمکله میسر اولمز
(مثنوی) چون ز کوری دزد دزدد کاله* می کند آن کور عمیا ناله* چونکه دزد بر کوردن بر متاع اوغورلیه اول کور
علی العمیا ناله ایلر (مثنوی) تا نکوید دزد ای کور آن منم* که بدزدیدم که دزد پرفنم* مادامکه دزد کوره دیمیه که
اوبنم که سندن متاع اوغورلدمکه زیاده پرفن ومکار دزدم (مثنوی) کی شناسد کور دزد خویش را* چون ندارد
نور چشم وآن ضیا* کور کندینک دزدنی نجین آکلر چونکه کور چشمک نورنی واول ضیایی طوتمز (مثنوی)
چون بکوید هم بکیر او را تو سخت* تا بکوید او علامتهای رخت* چونکم دزد بن دزدم دیه وسارق اولدیغنه
اقرار ایلیه ای کوردل هم سن آنی طوت ومحکم اخذ ایت تا دزد اوغورلدیغی متاع اسبابک نشانلرنی دیه یعنی نفس
وشیطان دزدی چونکم هر بری لسان حالله سکا بن دزدم دیه سن ای کوردل انلری محکم اخذ ایت تا کم سنک خانهٔ
قلبکدن استراقه ایلدکاری متاعک علایم وآثارن سکا سویلیه لرا کر انلری محکم عصر ایلرسک دزدلکلرینه کماینبغی
اقرار ایدوب اخذ ایلدکلری متاعی سکا کیرو ادا ایلرلر (مثنوی) پس جهاد اکبر آمد عصر دزد * تا بکوید که
چه دزدید وچه برد* پس دزدی صقمق جهاد اکبر کلدی تا که دیه نه اوغورلدی ونه ایلتدی یعنی نفس وشیطانی
مؤاخذه ایدوب انلره سیاست قیلمق اکبر جهاد وافضل جهاد کلدی پس مجاهده ایلیوب انلره سیاست قیل
تا هر بری سویلیه سندن نه اوغورلدی ونه شیئ آلدی (مثنوی) اولا از دید کحل دیده ات* چون ستانی بازیابی تبصرت
اولا سنک چشم باطنک کحل نورنی اوغورلدی چونکم چشمک کحل ونورنی نفس وشیطاندن الەسن کبر وتبصرت
وبصیرت بولورسن بو خصوص ایسه سعی ومجاهده ایله حاصل اولور (مثنوی) کاله حکمت که کم کردهٔ داست*
پیش اهل دل یقین آن حاصلست* حکمت متاعیکه کوکلک ضایع ایلمشدر اهل دلک قتنده شکسز اوحاصلدر زیرا
اهل دلک خانهٔ قلبندن اول متاع حکمتی نفس وشیطان دزدلری استراقه قیلمشدر واول متاع ضایع انلردن اولمشد
(مثنوی) کوردل با جان وبا سمع وبصر* می نداند دزد شیطان از اثر* کوردل اولان کمسه جانله وسمع وبصرله یعنی
شو صفتلرله که شیطان دزدنی اثرندن بیلمز واثرندن مؤثرنه استدلال قیلمز زیرا بصیرتی کوزی کور اولدیغندن خانهٔ
دروندن نه ضایع اولوب نه کتدیکنی ادراک ایلمز (مثنوی) ز اهل دل جو از جماد آن را مجو* که جماد آمد خلایق پیش او
آنی اهل دلدن استه جمادن استمه زیرا خلایق اهل دل قتنده جماد کلدی یعنی دزد نفسی ودزد شیطانی بیلدیکی
وانلرک سرقه ایلدیکی متاعه آکاه اولمغی اصحاب دلدن صور جمادات منزله سنده اولان وجبرلا یفهم مرتبه سنده
قلان خلایقدن آنی صورمه که آنلر بو معنادن غافللر وبو علمدن جاهللردر (مثنوی) مشورت جوینده آمد پیش او*
کای ز اب کودک شده رازی بکو* مشورت طلب ایدیجی مرد اول عاقل مجنون نمانک اوینه کلدی بویله دیوکه ای
طفللک پدری اولمش برراز سویله وای کودکار باباسی بکا بر نقل ایله (مثنوی) کفت روزین حلقه کین در باز نیست*
باز کرد امروز روز راز نیست* اول دیوانه شکلنده اولان صاحب دل آکا ایتدی بوری بو حلقه دن زیرا بو قپو مفتوح
دکلدر کیرو دون بو کون راز کونی دکلدر یعنی سروراز دن سؤال ایلمه که بو کون سروراز ک ظهوری کونی دکلدر
بلکه (یوم تبلی السرائر) فحواسنجه سروراز ک ظهوری کونی یارین دزدیدی (مثنوی) کر مکانرا ره بدی در لامکان*
همچو شیخان بودمی من بردکان* اکر مکانک لامکانه یولی اولیدی یعنی بو عالم صورتک معنی جانبنه طریقی

اولیدی واهل صورت صورت قیدنده ایکن اول طریقله عالم معنادن وشهر لامکاندن رایحه بولیدی ورازطویه‌یدی
سائر شیخلر کبی بندخی دکان اوزره اولوردم وبرصورتی آلت کسب ایلیوب آنلر کبی تعمیر صورت ایلمکه اشتغال
قیلوردم لکن بومکان وصورتک لامکان جانبنه یولی یوقدر پس لامکاندن رازطویم دین کمسه مکان وصورتی بنم
کبی خراب ایلمک لازمدر دیدی (خواندن محتسب مست خراب افتاده را بزندان (مثنوی) محتسب درنیمشب جایی
رسید * دربن دیوار مستی خفته دید * محتسب نصف اللیلده بریره ایرشدی دیوار دبنده یاتمش برمستی کوردی
(مثنوی) کفت هی مستی چه خوردستی بکو * کفت ازین خوردم که هست اندر سبو * محتسب مسته ایتدی هی
کمسه صحیح مست سن دی نه ایچدک مست محتسبه ایتدی بوندن ایچدمکه دستیده واردر (مثنوی) کفتش آخر
درسبو واکو که چیست * کفت ازانکه خورده‌ام کفت این خفیست * محتسب مسته ایتدی آخر آشکاره دیکه
سبوده نه درمست جواب ویروب ایتدی اول نسنه دندر که ایچمشم محتسب ایتدی بوسوز خفیدر آشکاره سویله
(مثنوی) کفت ازانکه خورده‌ان چیست آن * کفت آن کاندر سبو مخفیست آن * محتسب مسته ایتدی اول
نسنه یکه ایچمشسن اونه درمست محتسبه ایتدی اودر که اوسبوده مخفیدر (مثنوی) دورمی شداین سؤال واین
جواب * ماند چون خر محتسب اندر خلاب * بوسؤال وبوجواب دور اولدی یعنی بوسؤال وبوجواب بری برینه
متوقف اولوب مسئلهٔ دوریه دن اولدی محتسب خر کبی بالچق ایچره قالدی ومستک بوکونه رموزندن متحیر
اولوب ورطهٔ اندیشه‌یه باتدی (مثنوی) کفت اورا محتسب هین آه کن * مست هوهو کرد هنکام سخن * محتسب
مسته ایتدی آه کاه اول آه ایله تانفسکدن نه ایچدیکک معلوم اوله مست سوز وقتی آه یرینه هوهو دیدی محتسب نهی
منکر ایلین کمسه‌یه دیرلر (کما قال فی الصحاح احتسبت علیه کذا) دیرلر (اذا انکرته علیه) پس امر معروف ونهی
منکر ایلین برکسه مستلردن برینه دیدی مراد علی طریق الکنایة مست الهی اولنلردر ظاهرده اولان منکرلر
انلری مستلکندن وسرخوشلغندن باعث اولان شیئدن سؤال وتفتیش ایلسه‌لردی انلر بومستک جوابی کبی
جواب ویررلرا کردیسه‌لر که ندن مست سن دیرلر وجود یزدستیسنده اولندن اکردیسه‌لر اول دستیده اولان نه دردیرلر
بزی مست قیلنلردر مراد تعبیره صغمز وسنک فهمک آنی اکلمز که (من لم یذق لم یدر) دردیکی اشعار ایلر آخر اول
منکر اول مسته دیدیکه آه ایله که تقسندن رایحهٔ خمر کلورمی کورم مست سخن وقتنده هوهو دیدی زیرا هو هویت
مطلقهٔ الهیه دن کنایه‌در چن اسرار هویته برکسه نک درونی طولسه (کل اناء یترشح بما فیه) فحواسنجه وقت کلامده
دخی آنک دهانندن هویته متعلق اولان کلام صدور ایلر وآه ووآه غم والمدن حاصل اولور پس مستان الهی عین وصلتده
ومشاهدهٔ محبوب سببیله محضار فاهیتده درلر پس مستغرق شادی اولندن آه صدور ایلمز (مثنوی) کفت کفتم
آه کن هو می کنی * کفت من شاد وتوازغم منحنی * محتسب مسته ایتدی سکا آه ایله دیدم سن هو ایلرسن
مست محتسبه ایتدی بن شادم سن غمدن منحنیسن یعنی ایکی قات سن بعض نسخه ده منحنی یرنه دم زنی واقع اولمشدر
بوتقدیر اوزره معنی بن وصالدن شاد ومسرورم انکیچون هوهو دیرم سن هجران وغمدن دم اوررسن دیمک اولور
(مثنوی) آه ازدرد وغم وبیدادیست * هوی هوی میخوران ازشادیست * آه درد وغمدن والم وبیزارلقدندر
می نوش ایدیجیلرک هوی هوبی ذوق وشادیدندر (مثنوی) محتسب کفت این ندانم خیز خیز * معرفت متراش
بکذار این ستیز * محتسب مسته ایتدی بونی بیلمزم قالق قالق معرفت یونمه یعنی سویله وبوعناد وستیزی ترک ایله
(مثنوی) کفت رو تواز کجا من از کجا * کفت مستی خیز تازندان بیا * مست محتسبه ایتدی یوریسن قندن بن قندن
یعنی مابینمزده هیچ مناسبت یوقدر محتسب مسته ایتدی سن مستسن قالق تازندانه کل (مثنوی) کفت مست ای
محتسب بکذار ورو * از برهنه کی توان بردن کرو * مست ایتدی ای محتسب بنی قو وکندی مصلحتکه کیت عریاندن
کرو وفائده قچن ایلتمک ممکن اولور یعنی برهنه دن رهن وفائده آلمق قابل دکلدر (مثنوی) کرمرا خود قوت
رفتن بدی * خانهٔ خود رفتمی وین کی شدی * اکر بکا خود کتمک قوتی اولیدی کندی خانه‌مه کیدردم بوقچن
اولوردی یعنی بوبولده قالوب سکاملاقات واقع اولمزدی (مثنوی) من اکر باعقل وباامکانمی * همچو شیخان
برسر دکانمی * بن اکر عقله وامکانله اولیدم شیخلر ومرشدلر کبی دکانده اولوردم یعنی اول مست وهشیار اولان
کمسه دیرکه اکر بن عقله وامکان وقدرتله اولیدم وبونلرله انسیت قیلیدم سائر عقل مرتبه‌سنده اولان شیخلر کبی دکان
ارشاد ودعوت ناس اوزره اولوردم وخلق عالمله تقید قیلوردم لکن بن اول عقل وامکان مرتبه‌سندن خلاص اولوب
مرتبهٔ فقر وفناده محو اولدم دیدی (دوم بار در سخن کشیدن سائل آن بزرک را تا حال او معلوم تر کردد (مثنوی)
کفت آن طالب که آخر یکنفس * ای سواره برنی این سوران فرس * اول طالب اول دیوانه شکلنده اولان ولی وعاقله

ایتدی که آخر بردم ای قامش اوزره سوار اولمش فرسکی بوجانبه سور (مثنوی) راند سوی او که هین زوتر بکو *
کاسب من بس توسنست وتندخو * اول عاقل ومجنون نما سائل طرفنه سوردی بویله که آکاه اول تیزلک سویله زیرا بنم
فرسم زیاده توسن وتندخودر بوسوزلر اول مست هشیاردن رموزدر اکرچه ظاهرا خلط کلام ایلمک کبیدر مرادی
کندینک سوار اولدیغی اسب روحی سرکش وقوی اولمسنی اشعاردر (مثنوی) تالکد بر تونکوید زودباش * ازچه
می پرسی بکو پیدا وفاش * تیز اول تا بنم فرسم سکا دیمه اورمیه مقصودبنم فرس روحم سکا ردوطرد دیمه‌سنی اورمیه
دیمکدرنه سؤال ایلرسک آنی آشکاره بیان ایله (مثنوی) او مجال راز دل کفتن ندید * زو برون شو کرد ودرلاغش
کشید * اول سائل قلبینک رازنی دیمکه مجال کورمدی وفرصت بولمدی فوری برون شو ایلدی وآنی لاغه چکدی
زوبونده زوددن مخففدر برون شو کرد بحسب اللفظ طشره اولمق ایتدی دیمکدر اما قورتلمق وخلاص اولمق معنالرنده
استعمال اولنور بونده دخی مراد بودر یعنی اول سائل علی الفور قورتلمق ایتدی وکندوبی درحال خلاص اولمق
ایچون اول مجنون نمایی لاغه چکدی (مثنوی) کفت میخواهم درین کوچه زنی * کیست لایق ازبرای چون منی
سائل لاغ طریقیله ایتدی بومحله‌ده برخاتون استرم که نکاحله آنی آلم بر ینجلیندن اوتری لایق کیمدر (مثنوی)
کفت سه کونه زنند اندر جهان * آن دو رنج واین یکی کنج روان * اول دیوانه شکل اولان عاقل ایتدی
جهانده عورتلر اوچ نوعدر اول ایکیسی رنج ودرددر وبو بریسی کنج رواندر (مثنوی) آن یکی را چون بخواهی
کل تراست * وان دکر نیمی ترنیمی جداست * اول برنوعی چونکم استیه‌سن کلی سنکچوندر واول برنوع نصفی سنکچون
ونصفی جدادر کمسه‌ندن غیری ایچوندر (مثنوی) وان سوم هیچ او ترا نبود بدان * این شنودی دور شو رفتم روان *
واول اوچنجی نوع هیچ اوسنکچون اولمز بیل بوتحقیق وبیانی اشتدک قمدن دور اول که بن فوری کتدم (مثنوی
تاترا اسپم نپراند لکد * که بیفتی بر نخیزی تاابد * تابنم آتم سکا لکدسر چیه یعنی دیمه اورمیه که دوشرسن تاابدی
قالقمزسن وبوسوزدخی رموزدر مراد تابنم اسب روحم سکا قهر وغضب دیمه‌سنی اورمیه اکر روحم سکا ایچنوب
ردوطرد دیمه‌لرین اوررسه تاابد قالقمزسن وصحت وسلامت بولمیوب فلاح بولمزسن دیمک اولور (مثنوی) شیخ راند
اندر میان کودکان * بانک زد بار دکر اورا جوان * شیخ چونکم بوسوزلری سویلدی فرسنی اطفالک آراسنه
سوردی جوان تکرار اول بزرکه بانک اوردی (مثنوی) که بیا آخر بکو تفسیر این * این زنان سه نوع کفتی برکزین *
که کل آخر بونک تفسیرنی دی بوزنلری اوچ دورلو دیدک تمییز ایدوب کزیده قیل (مثنوی) راند سوی او وکفتش
بکر خاص * کل ترا باشد زغم یابی خلاص * بزرک فرسنی سائلک جانبنه سوردی وآکا دیدیکه بکر قیز خاصة کلی
سنکچون اولور غمدن خلاص بولورسن (مثنوی) وانکه نیمی آن تو بیوه بود * وانکه هیچست آن عیال باولد * واول
عورتکه نصفی سنکچون اوله بیوه زندر یعنی طول عورتدر واول عورتکه هیچدر اوعیال باولددر عیال باولددن مراد
بونده شول عورتدر که اولکی ارندن اولادی اوله (مثنوی) چون ز شوی اولش کودک بود * مهر کل خاطرش
آن سو رود * چونکه اولکی ارندن اول عورتک فرزندی اوله اول عورتک خاطرنک جمیع محبتی اول جانبه کیدر
(مثنوی) دور شو تا اسب نندازد لکد * سم اسب توسنم بر تو رسد * ایراغ اول تا اتم دیمه اتمیه یوخسه بنم سرکش
بوحرون آتمک طیناغی سکا ایرشور (مثنوی) های هویی کرد شیخ وباز راند * کودکان را باز سوی خویش خواند
شیخ چونکم سوزنی تمام ایلدی دیوانه‌لک طریقنه شروع ایدوب برهای وهوی ایلدی وتکرار آتنی اورادن
سوردی اطفالی کیرو کندی جانبنه اوقودی (مثنوی) باز بانکش کرد آن سائل بیا * یک سؤالم ماند ای شاه کیا * سائل
کل دیو تکرار اول اولویه چاغردی ای اولوشاه برسؤالم دخی قالدی (مثنوی) باز را ند این سو بکو زوترچه بود *
که زمیدان آن بچه کویم ربود * اتی کیرو بوجانبه سوردی اول طالبه ایتدی تیزلک اول سؤالک نه ایدیکه اول طفل
میداندن بنم طوبومی قاپدی (مثنوی) کفت ای شه با چنین عقل وادب * این چه شیدست این چه فعلست ای عجب
سائل اول عاقل وفاضله ایتدی ای شاه بونک کبی عقل وادبله ای عجب بونه شید القدر بونه فعل وتدارکدر (مثنوی
تو ورای عقل کلی دربیان * آفتابی در جنون چونی نهان * بیانده سن عقل کلک وراسنده سن عقل ومعرفت
فلکینک آفتابی سن جنونده نیچون نهان ومستورسن (مثنوی) کفت این اوباش رأیی می زنند * تا درین شهر خودم
قاضی کنند * نی سوار سائله ایتدی بواوباش یعنی بوخلق بررأی اوررلر تا کندی شهرمده بنی قاضی ایلیه‌لر یاخود
کندی شهرلرنده بنی قاضی ایلیه‌لر دیمک اولور (مثنوی) دفع می کفتم مرا کفتند نی * نیست چون تو عالمی
صاحب فنی * دفع دیدم وقاضی اولمغی قبول ایلمدم بکا یوق دیدیلر وبنم عدم قبولمی نفی ایدوب دیدیلرکه سنکبی
برعالم برصاحب فن یوقدر (مثنوی) با وجود تو حرامست وخبیث * که کم از تو در قضا کوید حدیث * وجود که یله

حرام وخبیثدرکه علم وفضلده سندن ناقص ودون اولان کسه قضا وحکومتده سوزسو یلیه (مثنوی) درشریعت
نیست دستوری که ما * کمتر از نوشه کنیم وپیشوا * شریعتده بر دستور یوقدرکه بزسن شاهدن ناقصرکی
حاکم ومقتدا ایلیه وز (مثنوی) زین ضرورت کیج ودیوانه شدم * لیك درباطن همانم که بدم * بوضرورتدن احمق
ودیوانه اولدم لیکن باطنده همان اوبلیم که ایدم یعنی دیوانه لك همان بنم ظاهرمده در یوخسه باطنم همان کالاول
نیچه عاقل وعالم ایسه ینه اویله در (مثنوی) عقل من گنجست ومن ویرانه ام * گنج اگر پیدا کنم دیوانه ام *
بنم عقلم گنجدر وبن ویرانه ام اگر گنجی آشکاره ایدم دیوانه ام که آنك عدو ورهزنی چوقدر (مثنوی) اوست
دیوانه که دیوانه نشد * این عسس را دید ودر خانه نشد) حقیقتده دیوانه اول کسه در که دیوانه اولمدی یعنی عقل جزوی
قیدندن قورتلمدن کندوبی شهرت ونباهت ایچون خلقه عاقل وعالم کوستردی وعسسی کوردی وخانه یه
کتمدی عسسدن مراد خلق وانام وعوام کالهوام در عاقل اولان اولدرکه بونلردن عسسدن قاچدیغی کبی
قاچه وعزلت اختیار ایدوب اختفا ایده قنده قالدیکه بونلره قاضی وحاکم اولمق تمننه کیده (مثنوی)
دانش من جوهر آمد نی عرض * این بهایی نیست بهر هر غرض * بنم علمم جوهر کلدی عرض کلمدی بو بهایی
اولان علم یعنی ذی قیمت وبهالو اولان علم هر غرضدن اوتری دکلدر بلکه لله وفی الله در بها یعنی بانسبت
ایچوندر (مثنوی) کان قندم نیستان شکرم * هم زمن می روید ومن می خورم * قندك معدنی یم شکرك نیستانی یم
هم بندن بتر وهم بن یرم یعنی قند علمك معدنی یم وشکر معرفتك محل ومنبتی یم هم علم حقیقی واسرار لدنی بندن
حاصل اولور وهم بن اندن ذوق وغدا بولورم (مثنوی) علم تقلیدی وتعلیمیست آن * کز نفور مستمع دارد فغان *
علم تقلیدی وعلم تعلیمیدر اول علم که آنك صاحبی مستمعك نفورندن غدا بولور وفغان طوترلکن علم تحقیق
صاحبلری آنلردرکه کندی علملرینه اگر بر مشتری بولمسه لر اصلا غمناك اولمازلر وعلملرندن نفرت قیلمازلر (مثنوی) چون
پی دانه نه بهر روشنیست * همچو طالب علم دنیای دنیست * علم چونکم دانه وحظ نفسدن اوتری اوله روشنیءدلدن
اوتری اولمیه دنی دنیانك علمنك طالبی کبیدر زیرا طالب علم دنیانك مقصودی چونکم دنیا اوله دنیای دنینك
صنعت وعلمی طالب اولان کسیه معنی مشابه ومساوی اولمش اولور (مثنوی) طالب علمست بهر عام وخاص *
نی که تا یابد ازین عالم خلاص * زیرا خاص وعامدن اوتری علم طلب ایدیجیدر اندن اوتری طلب ایلمزکه
تا بو عالمدن نجات وخلاص بوله (مثنوی) همچو موشی هر طرف سوراخ کرد * چونکه نورش راند از در گفت برد
شول موش کبی که هر طرفی سوراخ ایلدی چونکه علمك نوری اول موش مشابه سنده اولنی قپودن سوردی اکا براغ
اول دیدی یعنی اول کسه که علم تقلیدی صاحبیدر طالب علمدر عوام وخواصدن اوتری روشنایی جان وجنان
ایچون وبو عالمدن خلاص اولمق ایچون طالب علم دکلدر بو کونه عالم شول موش کبیدرکه زمینده هر جانبه
بحث ایدوب سوراخ ایلدی چونکم اول علم دنیادن اوتری تحصیل ایدن کسه یی عالم نورانیدن سوره وا کا بو مرتبه دن
صاول ودور اول دیه اول عالم موش کبی بو عالم خاکدانده بحث ایدوب سوراخ سوراخ ایلر وکندوبی عالم نورانی یه
واصل قیلمز دیمك اولور بر دونده صاول وابراغ اول دیمك معناسنه در (مثنوی) چونکه سوی دشت نورش ره نبود
هم دران ظلمات جهدی می نمود * چونکم اول عالم صحرا ونور جانبنه یول بولمدی هم اول ظلماتده بر جد وجهد
کوستردی یعنی چونکم صحرای حقیقت ونور احدیت جانبنه اول موش کبی اولان عالم یول بولمدی زیرا انك
خلقتنده نوره لیاقت وصحرا سیرنده نصیب ولذت یوقدر هم اول ظلمات عالم جسدده وزیر خاکبدنده جد وکوشش
کوستردی (مثنوی) گر خدایش پر دهد پر خرد * برهد از موشی وچون مرغان پرد * خدای تعالی اگر پر خردی
اکا پرویره موشلقدن قورتلور ومرغلر کبی پرواز اورر یعنی اگر خدای تعالی بو کونه عالمه عقل پرنی پرو پر رسه
موشلك صفتندن نجات بولوب بحر ومرغان الهی کبی اوج عالم اعلاده اوچر (مثنوی) ور نجوید پر بماند زیر خاك *
ناامید از رفتن راه سماك * اگر خدای تعالیدن پر خرد ومعرفت استمزسه زیر خاك بدنده سماك یولنه کتمکدن ناامید
قالور یعنی راه عالم بالایی ومرتبه اعلایی سیرا تمکدن مأیوس اولور (مثنوی) علم گفتاری که آن بیجان بود * عاشق
روی خریداران بود * گفتاره منسوب اولان علم که اوبی جان اوله مشتریلرك یوزینه عاشق اولور جاندن مراد بونده
اخلاصدر یعنی شول قیل وقاله منسوب اولان علم که لوجه الله اولمیه اول علم بی روح اولور انك شانندرکه مستمعین
وطالبینك عاشقی اولور اما لوجه الله حاصل اولان علم تحقیق بویله دکلدرکه اگر آکا مشتری اولورسه آکا افاده ایلر واگر
مشتری اولمزسه فبها ونعمت دیوب کندی علمنك ذوقندن ولذتندن جدا اولمز (مثنوی) گرچه باشد وقت بحث علم زفت
چون خریدارش نباشد مرد ورفت * اگرچه علم گفتاری صاحبی علم بحثنك وقتنده قوی ومحکم اولورلیکن

چونکه آنك خریدار وطالبی اولمیه اولدی وکتدی زفت بونده قوی معناسنه استعاره اولنمشدر (مثنوی) مشتری من
خدا یست اوهرا * می کشد بالا که الله اشترا * بنم مشتری وطالبم حضرت خدادر وخدایی عالم بالایه چکرکه
یورر الله اشتری یعنی اول قاضیلقدن فرار ایدن وتجنن وتستر تمننه کیدن کسه اولنمك استین کمسنه دیدیکم بنم
مشتریم خواص وعوام دکلدر بلکه بنم مشتریم خدای رب الانامدر اول خدایی عالم بالایه وجنت اعلایه چکرکه
یوردی (ان الله اشتری من المؤمنین انفسهم واموالهم بان لهم الجنة) یعنی الله تعالی مؤمن قوللرندن اشترا ایلر
کندی یولنده فدا اولان نفسلرنی وبذل اولان ماللرنی بونك مقابله سنده جنتی بونلره ثمن ویرمکله (مثنوی)
خونبهای من جمال ذوالجلال * خونبهای خود خورم کسب حلال * پس ای اخی بنم حق یولنده بذل ایلدیکم
نفسك خون بهاسی جمال ذوالجلالدر (کما قال فی الحدیث القدسی من احبنی قتلته ومن قتلته فعلی دیته ومن کانت
دیته علی فانا دیته) پس بنم خونبهام ذوالجلالك جمالیدر کندی خونبهامی یرم یعنی اول لطف جمال الهی که
بر معنوی ذوقدر آنی غدا ایلرم که کسب حلالدرکه راه حقده جانمی بذل ایتمکلك مقابله سنده حضرت حق اول تجلی
جمالیه بی بکا عوض وثمن ویردی (م ی) این خریداران مفلس را بهل * چه خریداری کند یك مشت گل * سندخی ای
اخی بو مفلس مشتریلری قو وترك ایله بر آوچ بالچق نه مشتریلك ایلر یعنی نه صاتون المغه قادر اولورکه انلری علم وعملکه
مشتری قیله سن پس حضرت خدایی مشتری ایدنمك گرککه سود فراوان وگنج بی پایان میسر اوله (مثنوی) گل مخور
گل را مخر گل را مجو * زانکه گل خوارست دائم زرد رو * بالچق یمه بالچق آلمه وبالچق طلب قیلمه زیرا طین خوار اولان
کمسه دائما زرد رودر وکان قتل نفسنه معاونت جودر (کما قال صلی الله علیه وسلم من اکل الطین فکانما اعان علی قتل
نفسه رواه الطبری عن سلمان الفارسی) پس گل یمه یعنی کلدن حاصل اولان ماکولات وبدنه متعلق اولان مطعوماتی
غدا ایلمه (مثنوی) دل بخور تا دائما باشی جوان * از تجلی چهره ات چون ارغوان * دل یی یعنی دلدن حاصل
اولان اذواق واشواقی روحکه غدا ایله تا دائما تازه یکت اوله سن وتجلی الهیه دن سنك یوزك ارغوان کبی اوله یعنی چهره
روحك ارغوان کبی اوله (مثنوی) یارب این بخشش نه حد کار ماست * لطف تو لطف خفی را خود سزاست * یارب
بو خریداران مفلسی ترك قیلمق وعلم وعملمز متاعنه سنك کبی غنی پادشاه مشتری اولمق وچهره روحمز تجلی جمالکله
لطافت وملاحت بولمق بزم کارمز حدی دکلدر سنك لطف ظاهرك خود لطف خفی ایچون اولمغه لایقدر
(عند العارفین الله تبارك وتعالی ذو اللطف الجلی والخفی) دیمکله توصیف اولنور ولطف جلی اولدرکه کار وعمل
مقابله سنده اوله وحین رجاده عقل آنك حصولنه امیدوار اوله وجزم واعتقاد قیله که (ان الله لا یضیع اجر المحسنین)
فحواسنجه و (هل جزاء الاحسان الا الاحسان) مقتضاسنجه حسن عمل لطف حقی مقتضی اولور واعمال حسنه
مقابله سنده اولان لطفه لطف جلی دینور اما لطف خفی بونك عکسیدر یعنی اعمال حسنه مقابله سنده اولمز وعقل
آنك حصولنی من بعد رجا قیلمز واول لطفك ظهوری خاطرنه دخی کلمز بلکه قهر وغضب محلنده وکمالیله یأس وقنوط
حالنده حاصل اولان لطفدر پس بو مقدمه معلومك اولدیسه معنای بیت اولدرکه یارب بو ذکر اولان بخشش بزم
کاریمزك حدی دکلدر سنك جمله لطف ظاهرك خود عند التحقیق لطف خفی اولمغه لایق وسزادر یاخود بو معنی دخی
جائزدرکه سنك مطلقا لطفك لطف خفی اولمغه نفسه کندی لایقدر بر آخر شیء واسطه سیله دکل دیمك اولور ومصرع
ثانی شعرانك سهل الممتنع دید کاری اصطلاحك مظهریدر زیرا اگرچه لفظا سهل وآساندر ولکن معنا خیلی
ممتنع البیاندر (مثنوی) دست گیر از دست ما مارا بخر * پرده را بردار وپرده ما مدر * المزی طوت بزی بزم المزدن
آل یعنی نفسمز الندن خلاص ایله سنك مشاهده که حجاب ومانع اولان پرده یی رفع ایله وبزم پرده مزی یرتمه وبزی
رسوای قیلمه (مثنوی) باز خر ما را ازین نفس پلید * کاردش تا استخوان ما رسید * بو پلید وسرکش نفسدن بزی
صاتون آل زیرا نفسك کاردی تا بزم استخوانمزه ایرشدی یعنی انك ظلمی بزم جانمزه یتدی (مثنوی) از چو ما بیچارگان
این بند سخت * کی گشاید ای شه بی تاج وتخت * بز جملین بیچاره لردن بو محکم ومشکل بندی کیم آچرای تاج
وتختسز پادشاه (م ی) اینچنین قفل گران را ای ودود * کی تواند جز که فضل تو گشود * بو نجلین ثقیل ومشکل کلیدی
ای ودود سنك فضل واحسانکدن غیری آچمغه کیم قادر اولور (مثنوی) ما ز خود سوی تو گردانیم سر * چون توی
از ما بما نزدیکتر * بز کندیمزدن اعراض ایدوب باشمزی سنك جانبنه دوندررز چونکم سن بزدن بزه یقینترکسن پس
سکا توجه ایلمك اولیدر (مثنوی) این دعا هم بخشش تعلیم تست * گرنه در گلخن گلستان از چه رست * بو دعا
ومناجات دخی سنك احسانك وتعلیمکدر یوخسه گلخنده گلستان نه دن بتدی یعنی نفوس انسانیه دن اگر سنك
هدایت وتوفیقك اولمیدی دعا وثنا کلملری نه دن حاصل اولوردی (مثنوی) درمیان خون ورود فهم وعقل *

جزا کرام تو نتوان کرد نقل * خونله رود ه ایچره یعنی قان ایله بغرسق ما بینده فهم وعقلی سنك احسانك و اکرامکدن
غیری نقل ایلمکه وقومغه برکسه قادر دکلدر یاخود معنی خون ورود ه میانه بو فهم وعقلی عالم معنادن سنك
اکرامندن غیریسی نقل ایتمکه قادر دکلدر دیمك اولور (مثنوی) از دو پاره پیه این نور روان * موج نورش
می زند بر آسمان * بو روان وجاری نور که ایکی پاره پیه دندر وآنك نورنك موجی آسمان اوزره اورر یعنی آسمانده اولان
نجوم وکواکبی کورر ما بینده بو قدر بعد مسافه وار ایکن بیله (مثنوی) کوشت پاره که زبان آمد ازو * می رود سیلاب
حکمت همچو جو) ات پاره سی که زبان کلدی اندن حکمت سیلابی جو کبی کیدر یعنی کوشت پاره اولان
لساندن ینابیع معارف وحکم چایلر کبی جاری اولور (مثنوی) سوی سوراخی که نامش کوشهاست * تا بباغ جان که
میوه ش هوشهاست * شول بر دلك جانبنه که آنك نامی کوشلردر جان باغنه دك که اول جان باغنك میوه سی
هوشلردر (مثنوی) شاهراه باغ جانها شرع اوست * باغ وبستانهای عالم فرع اوست * اصل وسر چشمهٔ خوشی
آنست وآن * زود تجری تحتها الانهار خوان * جانلر باغنك شاهراهی اول جان باغنك میوه سی اولان هوشلرك
شرعیدر وباغ بساتین عالم ظاهر جمیعا اول هوشلرك فرعیدر زیرا نظر حقیقت ینله نظر اولنسه بو جمله حدایق وبساتین
عالم تدبیر عقولله ظهوره کلور وکمالن بولور بو جهتدن عقول اصل وباغ وبستان عالم فرع اولور جمله خوشلغك اصلی
وسر چشمه سی من حیث الحقیقه اول هوشلردر زیرا خوشلق ایکی قسمدن خالی دکلدر بر قسمی معنوی وبر قسمی
صوری معنوی اولان خوشلق مثلا علوم ومعارف الهیه وحظوظ واذواق روحانیه درغایت ما فی الباب بو جمله
معنوی اولان خوشلغك اصلی عقل کل منتهی اولور وهیچ بر نوع خوشلق یوقدر که عقل کل انك اصلی اولمیه وسائر
عقول مانند جداول وانهار اول بحر خوشیدن آلوب هر بر مرتبه یه اساله واجرا ایدرلر وصوری اولان خوشلغی دخی
عقل معاش نصیبی مقداری مراتب کونیه دن الوب صاحبنه ایصال ایلر پس اصل وسر چشمهٔ خوشی اول هوشلر
اولور وعلی الفور تجری تحتها الانهار آیتنی اوقو که مفهوم باطنیسی بو معنایه اشارت قیلور وبو کونه آیت کریمه قرآن
عظیمده چوق واقع اولمشدر جمله دن بری (ان الذین آمنوا وعملوا الصالحات لهم جنات تجری من تحتها الانهار) پس
بو محله مناسب اولان معنای باطنیسی بو اولور که تحقیقا شول کمسه لر که وحدت حقه علی طریق المشاهده تصدیق
ایلدیلر وصالحه وخالصه اولان عملاری اشلدیلر انلر ایچون شول جنات عقول واردر که اول جنات عقولك تحت
احکامندن انهار واذواق خوشی جاریه اولور دیمك اولور (تتمهٔ صحبت رسول علیه السلام بیماررا (مثنوی) کفت
پیغامبر مر آن بیماررا * چون عیادت کرد یار زار را * پیغمبر علیه السلام اول خسته یه ایتدی زار وبیمار یارنی چونکه
عیادت ایلدی (مثنوی) که مکر نوعی دعایی کرده * از جهالت زهربایی خورده * که وارایسه بر نوع دعا ایله مشسن
جهالتدن بر زهر بایمش سن (مثنوی) یاد آور چه دعا می کفته * چون ز مکر نفس می آشفته * تذکر ایله کندی حقنده
نه دعا ایلمشسن چونکه نفسك مکرندن پریشان اولمش سن (مثنوی) کفت یادم نیست الا همتی * دار با من یادم آید
ساعتی * اول مریض حضرت رسول صلی الله تعالی علیه وسلمه ایتدی خاطرمده یوقدر الا بکا همت طوت بر ساعتده
خاطرمه کله (مثنوی) از حضور نور بخش مصطفا * پیش خاطر آمد اورا آن دعا * حضرت مصطفی علیه السلامك
نور بخش اولان حضورندن اول ایلدیکی دعا آنك خاطرینك اوکنه کلدی روشنکده اولان یعنی محل روشنایی ومعدن
نور الهی اولان پیغمبر علیه السلامك همتیله اول ضایع اولمش انك خاطرینك اوکنه کلدی (مثنوی) تافت
زان روزن که از دل تا دلست * روشنی که فرق حق وباطلست * اول روزندن یلدرادی وپرتو صالدی که کوکلدن
کوکله یول واردر بر روشنلك که حق وباطلی فرق ایدیجیدر (مثنوی) کفت اینك یادم آمد ای رسول * آن
دعا که کفته ام من بو الفضول * اول صحابی ایتدی ای رسول خدا ایشته خاطرمه کلدی اول دعا که آنی بن بو الفضول
دیمشم (مثنوی) چون کرفتار کناهان می شدم * غرقه کشته دست وپایی می زدم * چونکه کناهه کرفتار واسیر کادم
دریای عصیانه غرق اولمش اولدیغم حالده بر دست وپا اوردم (مثنوی) از تو تهدید ووعیدی می رسید * مجرمانرا از عذاب
بس شدید * سندن بر وعید وتهدید ایرشدی وعصاة ومجرملره زیاده شدید اولان عذابدن (مثنوی) مضطرب می کشتم
وچاره نبود * بند محکم بود وقفل ناکشود * مضطرب اولدم وچاره ودرمان اولمدی زیرا بند محکم ایدی وآچلمز کلید ایدی
یعنی بند آخرت محکم وقفل معنوی مفتوح دکل ایدی (مثنوی) نی مقام صبر ونی راه کریز * نی امید توبه نی جای ستیز
نه صبر مقامی ونه قاچجق یول ونه توبه امیدی وار ورونه عنادیری چونکم بو حالتی مشاهده قیلدم وکندیمی
کویا آخرتده بولوب شویله کوردمکه صبره محل یوق وقاچغه دخی بر یر یوق وتوبه ایلمکه دخی امید یوق وعناده دخی
مجال یوق (مثنوی) من چو هاروت وچو ماروت از حزن * آه می کردم که ای خلاق من * پس بندخی حزندن هاروتله

ماروت کبی آه ایلدم بویله دیو که ای بنم خلاقم (ذکر دشواری عذاب آخرت وسختی آن (مثنوی) از خطر هاروت
وماروت آشکار * چاه بابل را بکردند اختیار * آخرت عذابنك خوف وخطرندن آخرت عذابنی دنیا عذابنك اوزرینه
ایثار ایدوب بو دنیاده معذب اولمغه اشکاره بابل چاهنی اختیار ایلدیلر ودنیا عذابنی آخرت عذابنك اوزرینه ایثار
ایدوب بو دنیاده معذب اولمغه راضی اولدیلر (مثنوی) تا عذاب آخرت اینجا کشند * کر بزند وعاقل وساحروشند *
تا آخرتك عذابنی بونده چکه لر حال آنکه اول ایکی ملك قویلر وعاقللر وساحر وشلردر منقولدر که بو ایکی ملك چاه بابل
ایچره باشلری آشغی آصلمشلر وبو کونه عذابه کرفتار اولمشلر (مثنوی) نیك کردند وبجای خویش بود * سهل تر باشد
ز آتش رنج دود * بو ملکلر بو ایشی ایو ایلدیلر کندی محلنده وتمام یرنده ایدی زیرا آتش عذابندن توتونك رنجی سهلدر
یعنی آخرت عذابندن دنیا عذابنك رنجی آسانکدر دیمك اولور (مثنوی) حد ندارد وصف رنج آن جهان * سهل
باشد رنج دنیا پیش آن * اول جهانك عذابنك وصفی حد ونهایت طوتمز دنیانك عذابی آخرت عذابنك قتنده سهل
وآساندر (مثنوی) ای خنك آنکو جهادی میکند * بر بدن زجری ودادی میکند * ای سعادتلو اول برکسه که
او بر جهاد ایله بدنی اوزره بر زجر وبر داد ایلر یعنی اکا ریاضت ویروب آنی اخلاق ذمیمه دن وافعال ردیه دن پاك وطاهر
قیله (مثنوی) تا ز رنج آن جهانی وارهد * بر خود این رنج عبادت مینهد * تا اول جهانه منسوب اولان عذابدن قورتله
کندی اوزرینه بو عبادت وطاعت زحمتنی قویه ودائما نیك وصالح اولنلره اویه (مثنوی) من همی کفتم که
یا رب آن عذاب * هم درین عالم بران بر من شتاب * اول مریض حالنده بو کونه حکایت ایدوب ایتدی بن دیدم که یاربی
اول عذابی هم بو عالمده بنم اوزریمه سرعتله سور یعنی آخرتده ایده جکك عذابی الآن بو دنیاده بی تأخیر بکا حواله ایله
دیدم (مثنوی) تا در آن عالم فراغت باشدم * در چنین درخواست حلقه می زدم * تا اول عالمده بکا فراغت وحضور اوله
بو نجلین طلبده وسؤالده حلقه اوردم وباب حقی دق قیلدم (مثنوی) اینچنین رنجوری پیدام شد * جان من از رنج
بی آرام شد * اول سؤال وطلبدن صکره بکا بونك کبی بر مرض پیدا اولدی بنم جانم الان رنجدن بی صبر وبی آرام اولدی
(مثنوی) مانده ام از ذکر واز اوراد خود * بیخبر کشتم ز خویش ونیك وبد * کندی ذکرمدن واورادمدن قالمشم
کندمدن وظایف طاعاتی واذکار واوراد ومناجاتی ادا ایلمکدن عاجز اولمشم کندمدن ونیك وبددن بی خبر اولدم
(مثنوی) کر نمی دیدم کنون من روی تو * ای خجسته وی مبارك بوی تو * اکر شمدی بن سنك مبارك یوزنی
کورمیدم ای خجسته وای مبارکدر سنك بویك که رایحهٔ لطیفه لك خسته لره صحت ولقای شریفك ضعیف
اولنلره قوت وقدرت ویرمسی مقرردر (مثنوی) می شدم از بند من یکبارکی * کردیم شاهانه این غمخوارکی * بن بند
وجوددن بالکلیه کیدردم بو غمخواره لکی بکا شاهانه ایلدك (مثنوی) کفت هی هی این دعا دیکر مکن *
بر مکن تو خویش را از بیخ وبن * حضرت رسول علیه السلام ایتدی غافل اولمه کیرو بو دعایی ایلمه سن کندینی بیخ
وبنکدن قوپرمه (مثنوی) تو چه طاقت داری ای مور نژند * که نهد بر تو چنان کوه بلند * ای ضعیف وعاجز
مورسن نه طاقت طوترسن که حضرت حق سنك اوزرینه آنك کبی بلند طاغی قویه یعنی عظیم اولان عذاب وقهر
کوهنی سنك اوزرینه وضع ایلیه سنك کبی ضعیفك آکا نیجه طاقتی اولور (مثنوی) کفت توبه کردم ای
سلطان که من * از سر جلدی نلافم هیچ فن * اول مریض حضرت رسول علیه السلامه ایتدی ای بنم سلطانم توبه
ایلدم جلادت وجرأت طرفندن هیچ فن لاف ایلیم واظهار تجلد قیلیم زیرا محبوبلر قتنده مقبول اولان
عاجزلقدر واعداقتنده لازم کلان تجلد وتصبردر (ولهذا قال ابن الفارض (بیت) ویحسن اظهار التجلد للعدی *
ویقبح غیر العجز عند الاحبة (مثنوی) این جهان تیهست وتو موسی وما * از کنه در تیه مانده مبتلا * یا رسول الله
فی المثل بو جهان صحرای تیه کبیدر وسن موسی کبی سن وبز کناه اجلندن تیه ده مبتلا قالمش وجهان حبسنه اسیر
اولمشز (ذکر حال قوم موسی علیه السلام وپشیمانی ایشان (مثنوی) قوم موسی راه می پیموده اند * آخر اندر کام
اول بوده اند * حضرت موسی علیه السلامك قومی یول اولچمشلردر آخر اولکی ادیمده اولمشلردر (مثنوی)
سالها ره می رویم ودر اخیر * همچنان در اول منزل اسیر * نیچه ییللر یوله کیدرز وعاقبتنده انجلین اول منزلده اسیرز
یعنی بنی اسرائیل هر کون کیدوب وصباح کندیلری ینه منزل اولده بولدقلری کبی بزدخی راه خدایه اکرچه
کیده رز ولیکن کندیمزی ینه منزل اولده اسیر کوررز (مثنوی) کردل موسی ز ما راضی بدی * اخر این ره هم بپایان
آمدی * اکر حضرت موسانك کوکلی بزدن راضی اولیدی تیهك راهی وکناری پیدا اولوردی موسی
علیه السلامدن مراد حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمدر زیرا اول صحابی چونکم کندویی قوم موسایه
وراه حقی صحرای تیهه وحضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمی حضرت موسی علیه السلامه تشبیه

ایلدی پس کندینك حسب حالنی بو اسلوب اوزره نقل ایلدی بالمواجهه حضرت پیغمبر علیه الصلوة والسلامه
خطاب ایلمکدن وسن بزدن راضی دکلسن دیو سویلمکدن تأدب ایلمسنی اشعار ایلر (مثنوی) وربکل بیزار بودی
اوزما * کی رسیدی هیچ مان خوان از سما * واکر حضرت موسا بزدن تمام بیزار اولیدی بزه آسماندن نعمت وخوان
هرکز نچن ایرشیدی یعنی هیچ ایرشمزدی (مثنوی) کی زسنکی چشمها جوشان شدی * در بیابان مان امان جان شدی
بر طاشدن نچن چشمه‌لر جوشان وروان اولوردی بیابانده بزم جانمزه نچن امان اولوردی (مثنوی) بل بجای خوان خود
آتش آمدی * اندرین منزل لهب در مازدی * بلکه خوان ومائده یرینه آسماندن آتش کلوردی بو منزلده بزم اوزریمزه
یالك اوروردی ویاقوب احراق قیلوردی (مثنوی) چون دو دل شد موسی اندر کارما * کاه خصم ماست کاهی یارما *
چونکه حضرت موسی علیه السلام بزم ایشمزده ایکی کوکلی اولدی کاه بزم خصممز کاهی بزم یارمز اولدی (مثنوی)
خشمش اتش می زند در رخت ما * حلم او ردمیکند تیر بلا * انك خشمی بزم رخت واسبابمزه آتش اورر انك حلم
ولطفی بزدن قضا وبلا تیرنی رد ایلر (مثنوی) کی بود که حلم کردد خشم تیز * هست این نادر ز لطفت ای عزیز * اول
اصحابدن بیمار اولان کمسنه چونکم بو جهانی تیه وحضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلمی حضرت موسایه
تشبیه وکندینك بو جهانه مبتلا اولمسنی موسی قومنك تیه ده قالمسنه تشبیه ایدوب وبونلرك تیه ده قالمسی انلره
موسانك عدم رضاسندن وخشم وغضب قیلمسندندر وبونلره مائده کلمسی وحجردن آب روان اولمسی حضرت
موسی علیه السلامك حلم وزیاده مرحمتی بلایی دفع قیلمسندندر دیدکدنصکره حضرت رسالتپناه صلی الله علیه
وسلمك کمال فضیلتنه وزیاده حسن سیرتنه اشارت ایدوب بیورورلر که یا رسول الله نچن ممکن اولور که خشم دخی عین
حلم اوله بو خشم وقهر عین مهر اولق سنك لطفندن نادر دکلدر ای عزیز الوجود اولان سلطان حقیقتکه
سنك مشرب سعادتنه محضا حلم ومرحمت غالب اولدیغنه بناء حضرت حق تعالی کفار ومنافقینه غلظت وشدته
وترك ملایمت وملاینته امر ایدوب بیوردیکه (یا ایها النبی جاهد الکفار والمنافقین واغلظ علیهم) وحضرت موسی
علیه السلامك مشربلرینه عنف وغضب غالب اولدیغنه بناء انلری حق تبارك (اذهبا الی فرعون انه طغی فقولا له
قولا لینا) دیو ملایمت وملاینته امر ایلدی پس حضرت رسالتپناه صلی الله علیه وسلمك خشمی خشم رحمانیه
ایدی وخشمی عین حلمدن حاصل اولمشیدی بو اجلدن (کی بود که حلم کردد خشم تیز) دیدی وحضرت موسانی اول
حضرت حضورنده علی طریق التمثیل ایراد ایلمرینك عذرینه شروع ایدوب دیرلر که (مثنوی * مدح حاضر وحشتست
از بهر این * نام موسی می برم قاصد چنین * حاضر مدح وحشتدر بوندن اوتری قصد ایله بو نجلین موسانك نامنی
ایلتورم یعنی مدح حاضر شرعا وحشتدر وبروستایش ایتمك عند الاد باد به مخالفتدر بو اجلدن نام موسانی
قصدا بونك کبی ذکر ایلرم دیدی (مثنوی) ورنه موسی کی روا دارد که من * پیش تو یاد آورم از هیچ تن * واکرمراد بو
اولمیدی وموسانك ذکری اولیدی حضرت موسی نچن روا طوتردیکه بن سنك کبی سلطان انبیانك قتنده
یاد ایلیم هیچ تندن یعنی نا موجود اولان کمسه دن که اول حضرت سنك شرفك کوروب وامتکدن اولمغی رجا ایدوب
(اللهم اجعلنی من امة محمد) دیمشدر (مثنوی) عهد ما بشکست صد بار وهزار * عهد تو چون کوه ثابت برقرار
* بزم عهدمز یوز کره وبیك کره صندی سنك عهدك طاغ کبی ثابت وبرقراردر (مثنوی) عهد ما کاه وبهر بادی
زبون * عهد تو کوه وز صد که هم فزون * بزم عهدمز فی المثل کاهدر وهر باددن زبوندر سنك عهدك طاغ وبوز
طاغدن دخی زیاده راسخدر یعنی ای منبع حکمت ومعدن رسالت سنك عهدك کوه کبی ثابتدر وبزم عهدمز کاه
کبی بی قرار وهر هوای نفسانیه ایله زبون وبی مقداردر (مثنوی) حق آن قدرتکه بر تلوین ما * رحمتی کن ای امیر لونها
اول قدرت وتمکین حقیچونکه وجود شریفك آنك مظهریدر بزم تلوینمز وعدم تمکینمز اوزره شفقت ومرحمت ایله ای
الوان واشکالك امیری وای فلك رسالتك ماه منیری الواندن مراد اشیادر وحضرت حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم
جمیع اشیانك امیری وسیدیدر (مثنوی) خویش را دیدیم ورسوایی خویش * امتحان ما مکن ای شاه بیش * کندیمزی
وکندی رسوالغمزی کوردك ای شاه ارتق بزی امتحان ایلمه * مثنوی * تا فضیحتهای دیکر را نهان * کرده
باشی ای کریم مستعان * ای مستعان اولان کریم بزم غیر فضیحتلریمزی نهان ایلمش اوله سن اکر بزی امتحان
ایده جك اولورسك اول غیر فضیحتلریمز دخی ظهوره کلوب دخی رسوای اولورز حضرت پیغمبر علیه الصلوة والسلامه
دخی کریم ومستعان دیمك صحیح اولور (مثنوی * بی حدی تو در جمال ودر کمال * در کژی ما بی حدیم ودر ضلال
* جمال وکمالده سن بی حد وبی غایتسن بز اکریلکده وضلالتده بی حد وبی نهایتز (مثنوی) بیحدی خویش بکار
ای کریم * بر کژی بی حد مشتی لئیم * کندی بیحدلغکی وبی غایت اولان لطف وکرمکی ای کریم بر اوج لئیم کمسه‌لرك

بی حد اولان اکریلکی اوزره حواله ایله (مثنوی) هین که از تقطیع ما یك تار ماند * مصر بودیم ویکی دیوار ماند * اکاه
اول که بزم تقطیعمزدن بر تار قالدی وجودده مصر ایدك وبر دیوار قالدی تقطیع ثیابدن بر نوع در صارغه وطولاغه
دخی دیرلر یعنی دیدیکه ای رسول خدا وای نبی مجتبی آکاه اولکه بزم عمریمز بزدن بر تل قالدی وعمر نهایتی
بولدی بز شهر کبی معمور ایدك بر دیوار قالدی (مثنوی) البقیه البقیه ای خدیو * تا نکردد شاد کلی جان دیو * شول
بقیه بی شول بقیه بی تعمیر وتربیه وحفظ ایله ای خدیو تا کم شیطانك جانی بالکلیه شاد اولمیه (مثنوی) بهر ما نی
بهر آن لطف نخست * که تو کردی کمرها را باز جست * بزدن اوتری دکل بلکه اول نخست وقدیم لطفدن اوتریکه سن
کمراهلری اول الطافله کیر وطلب ایلمك ایلدك یعنی طریق مستقیمدن دور اولانلره هدایت ایلدك پس مظهردن
ظاهره یعنی خلیفه دن مستخلفه انتقال ایدوب حضرت حقه مناسب اولان مناجاته شروع ایدوب دیرکه (مثنوی)
چون نمودی قدرتت بنمای رحم * ای نهاده رحمها در شحم ولحم * چونکم قدرتکی کوستردك رحم کوستر ای لحم
وشحم ایچنده رحملر قومش سلطان یعنی الهی چونکم کمال قدرت وقوتك رسولکدن کوستردك رحم کوستر ای لحم
وشحمده محل اولاد قیلان ویا خود مرحمت وشفقتلر قوین پادشاه دیدی (مثنوی) این دعا کر خشم افزاید ترا
تو دعا تعلیم فرما مهترا * بو دعا که بز دیرز اکر سکا غضب زیاده ایلرسه ای بزرك وارسن دعا تعلیم بیور
(مثنوی) انچنان کادم بیفتاد از بهشت * رجعتش دادی که رست از دیو زشت) انجلین که آدم علیه السلام حضرتلری
جنتدن دوشدی اکا رجعت وبردك یعنی توبه وانابت میسر قیلدك کیم زشت شیطاندن قورتلدی (فتلقی آدم من ربه
کلمات فتاب علیه) فحواسنجه آدم علیه السلام دنیایه کلدکدنصکره حضرت حقه رجوع قیلوب مکر دیودن
خلاص اولدی (مثنوی) دیو که بود کو ز آدم بکذرد * بر چنین نطعی از و بازی برد * شیطان کیمدر که او آدمدن
کچه واندن عالیقدر اوله بو نجلین بر نطع اوزره حضرت آدمدن ایلروا ویون ایلته یعنی صنعت وعلمده آنك اوزرینه
غالب اوله نطع بساطه دیرلر بونده شطرنج اویناجق یردر (مثنوی) در حقیقت نفع آدم شد همه * لعنت حاسد
شده ان دمدمه * شیطانك اغوا واضلالی حقیقتده آدمه نفع اولدی دوکلی اول دمدمه واول مکر وحیله ینه حاسده
لعنت اولمشدر یعنی شیطانك آدم حقنده ایلدیکی حیله وخدعه ینه کندینك لعنتنه سبب اولوب درکاه حقدن
ملعون اولمسنه باعث اولدی (مثنوی) بازیی دید ودو صد بازی ندید * پس ستون خانه خود را برید * اول ابلیس
بر تلبیس براوبونی کوردی وایکی یوز اویونی کورمدی یعنی حضرت آدمی جنتدن اخراج ایلمك خصوصنده اکرچه
بر لعب ایلدی لکن کندینك مات اولمسی حقنده واقع اولان نیجه بازیلری مشاهده قیلمدی پس فی الحقیقه
کندی خانه سنك دیرکنی کسدی وکندی الیله کندینك بنیادنی یقدی (مثنوی) آتشی زد شب بکشت دیکران *
باد آتش را بکشت او بران * مثلا بر کمسنه کیجه غیریلرك مزرعه‌سنه بر آتش اوردی که آنی یاقوب خراب ایده باد آتشی
انك کشتنه ایلتیجی اولدی بر انده با مفتوحدرکه بردن افظندن صفت مشبهه در ایلتیجی معناسنه با فارسیله پران
اوچوریجی معناسنه اولسه دخی جائزدر (مثنوی) چشم بندی بود لعنت دیو را * تا زیان خصم دید آن ریو را *
لعنت خدا شیطانه بر چشم بند اولدی تا اول مکر وحیله‌یی خصمه زیان کوردی (مثنوی) هم زیان حال او شد ریو او *
خود تو کویی بود آدم دیو او * وبو دخی نسخه ده کویی ادم بود دیو او شیطانك مکر وحیله‌سی هم ینه کندی
حالنه زیان اولدی خود سن دیدك آدم علیه السلام اول ابلیسك دیوی اولدی یعنی چونکم اول دیوك مکر
وضرری آدمه نفع وهدایت اولدی واول ابلیسك جاننه ضرر وخسارت قیلدی پس سن دیدککه آدم علیه السلام
انك دیوی اولدی وآنی قهر ولعنته مظهر قیلدی ونسخه ثانی اوزره معنیسی دیدککه آدم علیه السلام
اول دیوك دیوی اولدی اکر اضافت معناسی مراد اولورسه ضمیره مضاف اولان دیو مصدر معناسنه در تقدیر
معنی آدم علیه السلام آنك دیو اکنك دیوی وسبب ضلالی اولدی دیمك اولور (مثنوی) لعنت این باشد که کژ بینش
کند * حاسد وخودبین وپر کینش کند * لعنت اولدرکه بر کمسنه‌یی کژبین ایلیه وحاسد وخودبین وپرکین ایلیه
(مثنوی) تا بداند که هر انکو کرده بد * عاقبت باز اید وبر وی زند * حتی اول ملعون اولان کمسنه آخر الامر بیله که
هر شول کمسنه که بدلك ایلدی عاقبت کیرو کلور واول بد فعل اولنه اورر بعض نسخه ده تابداند یرنه نوله تانداند
واقع اولمشدر یعنی تا غفلت وغرورندن بیلمزکه هر اول کمسنه که غیره ضرر ایلدی عاقبت اول ضرر دونروا کا اورر
کما قال الله تعالی (من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعلیها) وقال ایضا (ان احسنتم احسنتم لانفسکم وان اساتم
فلها) (مثنوی) جمله فرزین بندها بیند بعکس * مات بروی کردد ونقصان ووکس * جمله فرزین بندلری عکسله کورز مات
ونقصان ووکس انك اوزرینه اولور یعنی ملعون ومطرود اولان کمسنه جمیعا بساط شطرنج کونده اولان قضانك

فرزین بند اولونلری برعکس کورر یعنی کندی یه قوت ومنفعت وخصمه نکبت ومضرت بیلور پس مات وهلاك انك
اوزرینه رجوع ایلر ونقصان وخسران اکا اولور وکس فلان فی تجارته دیرلر وخسران معناسن ویررلر (مثنوی)
زانکه او کز هیچ بیند خویش را * مهلك وناسور بیند ریش را * درد خیزد زین چنین دیدن درون * درد اورا از حجاب
آرد برون * بو بیتلر سؤال مقدره جواب واقع اولور کان دیمك لازم کلدیکه ملعون ومطرود اولان کسه یه هدایت
ومنفعت نه جهتدندر بیوررلر اول جهتدنکه اکر اول ملعون اولان کسه کندویی هیچ کورسه وبی وجود
وناچیز عد ایلسه ریش نفسانیه ومرض قلبیه سنی مهلك وناسور کورردی یعنی صحت بولمش وزائل اولمش کورمزدی
جواب شرط بو مصرعدر دردرونی بویله کورمکلکدن یعنی صحت بولمش وامراض نفسانیه دخی زائل اولمش وروح
کماله ایرمش کورمکدن درد قالقار وصحت نفسه واصلاح قلبه طلب حاصل اولور دردرون وعشق بی چون آنی
حجابدن طشره کتوررر ودرکاه الهی یه ایرشدیریر یعنی درد وطلب ایسه اول مریض معنوی اولان وحرمان وخذلانده
قلان کسه یی حجاب انانیتدن وپردهٔ کبر ونخوتدن طشره کتوررر وصحت وصفوت مرتبه سنه یتوررر (مثنوی)
تا نکیرد مادرانرا درد زه * طفل در زادن نیابد هیچ ره * این امانت در دل ودل حامله ست * این نصیحتها مثال قابله ست *
مادامکه مادرلری اوغلان بوروسی طوتمیه طفل طوغمقلقده هیچ یول بولمز بو امانت قلبده در وقلب اکا حامله در
بو نصیحتلر ابه کبیدر یعنی بو امانت الهیه دخی دلده در که مراد یا اخلاص ویا ایماندر ویا عرفان وایقاندر ویا محبت
حضرت رحماندر که دل بونلره حامله در ومرشدك بو نصایح ومواعظی قابله کبیدر (مثنوی) قابله کوید که زن را
درد نیست * درد باید درد کودك را رهیست * یعنی قابله اولنلر زن حامله ده درد واضطراب کورمسه لر دیرلر که زنك دردی
یوقدر درد واضطراب کرکدر که درد کودکه یولدر کذلك پند ونصیحت صاحبلری برکسه ده درد واضطراب کورمسه لر
دیرلر که بو بار امانتی حامله اولان نفسك درد وطلبی یوقدر پس درد واضطراب کرکدر که اضطراب قلبی ولد معنوینك
طوغمه یولدر (مثنوی) آنکه او بی درد باشد رهزنست * زانکه بی دردی انا الحق کفتنست * اول کسه که بی درد اوله
رهزن طریقدر زیرا که دردسزلك انا الحق دیمکدر یعنی شول کسه که درونده بطنیتدن تخلیص روح ایچون
درد وادای امانت الهیه ایچون اضطراب اولمسه بلکه قلبی بو خصوصده ساکن وبی اضطراب اولسه قطاع طریق
انبیا واولیادر زیرا بو خصوص ایچون درونده درد واضطراب اولمق فرعون کبی انا الحق وانا ربکم الاعلی دیمکلکدر
نعوذ بالله یعنی امانت الهیه یی ظهوره کتورمکده وامر اولی یرینه وتحلمنه یتورمکده برکسه نك که اضطراب درونی
اولمیه استغنادن وعدم احتیاجدن عبارت اولور وبن حق وثابت بنفسه اولدم وعبودیت واحتیاجی ترك قیلدم دیمك
معناسنی اشعار قیلور (مثنوی) آن انا بی وقت کفتن لعنتست * آن انا در وقت کفتن رحمتست * اول بنلکی وقتسز دیمك
یعنی نفسانیت حالنده قائل اولمق ویا انانیتله اتصاف قیلمق اللهدن لعنتدر اول انا الحق وقتنده دیمك رحمتدر وبو
انا الحق دیمك وقتی اولور که چون سالك خدمت نوافل وادای فرایضله طریق حقه سالك اولسه ومصقلهٔ ذکر الله له
قلبه جلا ویرسه حتی جملهٔ کدورات نفسانیه دن واخلاق حیوانیه دن نجات بولسه واوصاف الهیه ووجود
حقانیه انده ظهوره کلسه اول وقتده بو وجود حقانیدن تعبیرا بلیوب انا الحق دیسه رحمتدر زیرا بو انانیت دین وجود
مجازی دکلدر وجود حقیقتدر (م ی) آن انا منصور رحمت شد یقین * آن انا فرعون لعنت شد یقین * اول انا الحق
سوزی شکسز منصوره رحمت اولدی اول انا فرعونه لعنت اولدی یعنی حسین منصور قدس الله سره العزیز
حضرتلرینك انا دیمسی یقینا رحمت اولدیکه اتفاق مشایخ بونك اوزرینه در واول فرعونك انا دیمسی لعنت
اولدیکه آنك انانیتی نفسانیت جهتندن اولدیغیچوندر (مثنوی) لاجرم هر مرغ بی هنکام را * سر بریدن واجبست
اعلام را * لاجرم هر وقتسز مرغك باشنی کسمك واجبدر ضرر وقباحتنی اعلام ایتمك ایچون (مثنوی) سر بریدن
چیست کشتن نفس را * در جهاد وترك کفتن نفس را * باش کسمك نه در نفسی دیه لمکدر جهادده ونفسی ترك
ایلمکدر یعنی مرغ نفسك باشن کسمکلك ندر نفسی طریق حقده اولدرمکلکدر وحظ وهواسنی کیدرمکلکدر پس
نفسی اولدرمك اوصاف خبیثه سن کیدرمکدر (مثنوی) آنچنانکه نیش کژدم برکنی * تا که یابد او ز کشتن ایمنی
انجلین که عقربك نیشنی قوپررسن تا کم اول عقرب اولمکدن ایمنلك وخلاص بوله (مثنوی) برکنی دندان
پر زهری زمار * تا رهد مار از بلای سنکسار * ماردن زهرله پر دیشنی قوپررسن تا کم اول یلان طاشلنمق بلاسندن
قورتلور (مثنوی) هیچ نکشد نفس را جز ظل پیر * دامن آن نفس کش را سخت کیر * نفس اماره یی پیرك
سایه سندن غیری هیچ نسنه دیه لمز سایه سندن مراد آنك ارشادی وتربیتیدر اول نفس اماره یی قتل ایدیجینك دامنی
محکم طوت (مثنوی) چون بکیری سخت آن توفیق هوست * در تو هر قوت که آید جذب اوست * چونکم اول پیرك

دامن مبارکن محکم طوته سن اول دامن پیره تمسك ایتمك توفیق هودر یعنی آنك ذیل امر وارادتنه تشبث قیلمق حق
تعالینك هدایتی وتوفیقیدر سکا هر قوت وحالت که کلور اول پیرك جذبیدر ویاخود اول هو یله مسمی اولان خدانك
جذب وعنایتیدر (مثنوی) مارمیت اذ رمیت راست دان * هرچه کارد جان بود از جان جان * مارمیت اذ رمیت آیتنی
راست بیل هرنه یی که جان کتوررر اول جانك جاننداندر یعنی سکا پیر جانبندن هرنه قدر قوت وقدرت کلورسه اول اللهك
جذبندن وسکا عنایتندندر لکن پیرك وجودی واسطه سیله که اول آلت حق اولمشدر (مارمیت اذ رمیت) مفهوم
شریفنی سن پیرلر حقنده همه راست ودرست بیل زیرا هرنه یی که ولی خدانك جانی کتورسه اول حضرت حقدندر
ورامی وفاعل فی الحقیقه جناب الهیه در لکن شیخك وجودی اول قوت وقدرته بر آلتدر (مثنوی) دست کیرنده
ویست وبردبار * دمبدم آن دم ازو امیددار * دست کیرنده ومرشد وهدایت کننده من حیث الحقیقه اول جان جان
وحضرت یزداندر وحلیم وکریم دخی اول سبحاندر نفس بنفس دائما لا ینقطع اول دمی یعنی اول فیض سعادت توأمی
آندن امید طوت (مثنوی) نیست غم کر دیر بی او ماندهٔ * دیر کیر وسخت کیرش خواندهٔ * دیر کیرد سخت کیرد رحمتش
یك دمت غائب ندارد حضرتش * غم دکلدر اکر آنسز کیج قالمش ایسك اول خدایی کیج طوتیجی اوقومشسن یعنی
غم یوقدر اکر چوق زمان اوفیض مرحمت توأمسز قالدکسه ده زیرا دیر کیر وسخت کیر معناسنی آیت وحدیثدن
اوقودك (کما قال الله تعالی ان بطش ربك لشدید) وقال علیه السلام ان الله لیملی للظالم فاذا اخذه لم یفلته) پس رحمت
الهیه غضب اوزره سبقت قیلمش وکرم وفضلی قهر وجلالندن زیاده اولمشدر پس مفضول ومسبوقده شان شریفی
دیر کیر وسخت کیرلك اولیجق فاضل وسابق اولان صفتلرنده دخی دیر کیر اولمق بطریق الاولی وطرفینده یله تأخیر
وتراخی امهالدر یوخسه اهمال دکلدر پس اول جان جانك رحمتی دخی اکرچه دیر طوتر لکن محکم طوتر بردم سنی
کندیدن غائب طوتمز اول جان جانك حضرتی ویا آنك رحمتنك حضرتی دیمك اولور (مثنوی) ور تو خواهی
شرح این وصل وولا * از سر اندیشه مخوان والضحی * اکر سن شو وصلتك شرحن ومحبتك توضیحن استرسك اندیشه
وتدبیر طرفندن سورهٔ والضحی یی اوقو که حق تعالی قولنی کندیدن قطع ایلمز وعبدنه بغض وعداوت قیلمز نته کم نیجه
مدت حضرت رسالتپناه صلی الله علیه وسلمدن دخی منقطع اولوب حتی بر مرتبه تأخیر ایلدیکه اول حضرت محزون
وکفار بغایت مسرور اولوب دیدیلر که (ان محمدا ودعه ربه) پس حق تعالی حضرتلری ضحی ولیله قسم ایدوب
بیوردی یا محمد ضحی ولیل حقیچون ربك سنی کندیدن قطع ایلمدی ودخی سکا بغض وعداوت قیلمدی بو سوره نك
تفسیری مفصل ومشروح بو جلدك دیباجه سنه قریب (والضحی نور ضمیر مصطفی) بیتنده مرور ایلدی اکر سؤال
اولنورسه که بو سورهٔ شریفه ده اولان (ما ودعك ربك وما قلی) اول حضرته مخصوصدر سائر عباده بونکله نیجه
استشهاد اولنور الجواب نعم ورودی اول حضرته مخصوصدر ولکن سائر عباده حکمی ومفهومی جمیع مؤمنینه
بقدر استعداداتهم عامدر که حق تعالی مؤمنلری کندی حضور عزتندن بردم قطع ایتمز وغائب طوتمز ولکن
تأخیر رحمت لحکمة در وقتنه مرهوندر ساعتنده ظهور ایلر (مثنوی) ور تو کویی هم بدیها ازویست * لیك آن
نقصان فضل او کیست * آن بدی دادن کمال اوست هم * من مثالی کویمت ای محتشم * و کرسن دیر ایسك ضررلر
وقباحتلر دخی خدادندر نعم جمله قبایح وشرور بر مصداق (قل کل من عند الله) وقل الله خالق کل شیء) اندندر
وجمله نك خالقی اولدر ولکن بو قبایح وشرورك اندن اولمسی آنك فضل وکمالنه چین نقصان ویرر اول قباحتی ویرمك
هم اول خدانك کمالیدر یعنی اول بد وزشتی دخی خالق اولمق آنك کمال صنع وحکمتنه دلالت ایلر بو خصوصی سکا
تفهیم ایچون ای محتشم بن بر مثال دیه یم تا حقیقت حال سنك معلومك اوله (مثنوی) کرد نقاشی دو کونه نقشها
نقشهای صاف ونقش بی صفا * مثلا بر نقاش ایکی دورلو نقشلر ایلدی صافی نقشلر بی صفا نقشلر یعنی بر نوع صافی
وملیح نقشلر وبر نوع دخی منکدر وقبیح نقشلر ایلدی (مثنوی) نقش یوسف کرد وحور خوش سرشت
نقش عفریتان وابلیسان زشت * یوسف نقشنی وخوش سرشت اولان حوری نقشنی ایلدی زشت عفریتلر وزشت
ابلیسلر نقشنی دخی ایلدی (مثنوی) هر دو کونه نقش استادی اوست * زشتی او نیست آن رادیء اوست * هر ایکی
کونه نقش آنك استادلغیدر استادلغنك شاهدیدر اول استادك زشتلکی دکلدر اول بد نقش دخی نقاشك جوادلغی
وکرملکیدر (مثنوی) زشت را در غایت زشتی کند * جمله زشتیها بکردش برتند * زشتی زشتلکك غایتنده ایلر
جمله زشتلکلر اول زشتك اطرافنه طولنور (مثنوی) تا کمال دانشش پیدا شود * منکر استادیش رسوا شود * تا آنك
علمنك کمالی ظاهر اوله انك استادلغنه منکر اولان رسوای اوله (مثنوی) ور نداند زشت کردن ناقصست * زین سبب
خلاق کبر ومخلصست * واکر نقاش زشت نقش ایلمك بیلمیه ناقصدر بو سببدن جناب حق کبرك ومخلصك خلاقیدر

يعنى مؤمنى وكافرى خلق ايديجى اولدرمع هذا كافرى وكفرى خلق ايلديكندن آنك شانته نقصان لازم كلمز
(مثنوى) پس ازين روكفر وايمان شاهدند * برخداونديش هردوساجدند * پس بوجهتدن كفر وايمان شاهدلردر
كفر وايمان آنك خداوندلكى اوزره هرايكيسى ساجدلروباش قويجيلردر پس بوجهتدن كفر وايمان دخى
يعنى اهل كفر واهل ايمان اول حضرتك خلاقيتنه مسجلروشاهدلردر وانك خداوندلكنه هرايكيسى ساجدلردر
كما قال الله تعالى (وان من شئ الا يسبح بحمده) وقال (ولله اسلم من فى السموات والارض طوعا وكرها) وقال (ولله يسجد
من فى السموات والارض (مثنوى) ليك مؤمن دان كه طوعا ساجدست * زانكه جوياى رضا وقاصدست * ليكن
مؤمن بيل كه طوعا سجده ايديجيدر زيرا مؤمن رضاى حقه طالب وقاصددر (م ى) هست كرها كبرهم يزدان پرست
ليك قصد اومرادى ديكرست * كبر دخى كرها هم يزدان پرستدر ليكن كبرك عبادتدن مقصودى برغيرى مراددر يعنى
كافرك پرستشندن وبنده لكندن مقصودى رضاى خدا دكادر بلكه اندن برغيرى مقصود نفسانيسى واردر پس
كافر ايله مؤمنك ما بيننى تميزا تمك ايچون ايلر وليكن امارت حقنده بوبيتلرى مثل موقعنده ايراد ايدوب بيوررلر (م ى)
قلعهٔ سلطان عمارت مى كند * ليك دعوئ امارت مى كند * مثلا كافر سلطانك قلعه سنى عمارت ايلر وليكن امارت
دعواسن ايلر يعنى سلطان حقيقتك ملكى اولان وجود قلعه سنى عبادت وطاعت له معمور ايلر ولكن اول ادعا ايله
وجود قلعه سنده اميرلك وحاكملك دعواسن ايلر وقلعهٔ وجودى كنديننك زعم ايلر وكنديى وجودنده مستقلا حاكم
صانوب دعواى امارت ايلر وقلعهٔ وجودك تعمير وتكميلنده اولان خدمت وعبوديتى اول معنا كندى نفسنه
ايلر (مثنوى) كشت باغى تاكه ملك او بود * عاقبت خود قلعه سلطانى شود * قلعه يى عمارت ايلين باغى
اولمش تا قلعه آنك ملكى اوله عاقبت خود قلعه سلطانى اولمشدر تاكم وجود مملكتى سلطانه منسوب اولور يعنى
عمارت قلعهٔ وجودا يلين كافر حضرت سلطان حقيقته باغى وعاصى اولمشدر تاكم وجود مملكتى انك ملكى اوله وانده
حكومت ايليوب سلطان حقيقتدن استغناقيله عاقبة الامر خود انك وجودى سلطانى اولور وسلطان حقيقت
آنى اول كافرك الندن جبرا وكرها الور پس كافرك مثالى بوذكر اولنان كبى اولور (مثنوى) مؤمن آن قلعه
براى پادشاه * مى كند معمور نى از بهر جاه * اما مؤمن اول قلعه يى پادشاه ايچون معمور ايلر جاهدن اوترى دكل
يعنى مؤمن اول قلعهٔ وجودى (خالصا لوجه الله وطالبا لمرضات الله) معمور ايلر وبدنى الله ايچون بسلر منصبدن
اوترى وحظ نفس ايچون وحيات فانى ايچون قلعهٔ وجودى معمور ايدوب تن پرور اولمز وحكومت ورياست ايچون
اكل وشرب قيلمز ديمك اولور (مثنوى) زشت كو يداى شه زشت آفرين * قادر وبرخوب وبرزشت مهين * زشت
حضرت خدايه ديراى زشتى خلق ايديجى پادشاه خوب اوزره وحقير اولان زشت اوزره قادرسن پس بنى بويله زشت
خلق ايلدك امرسنكدر (مثنوى) خوب كو يداى شه حسن وبها * پاك كردانيديم ازعيبها * خوب ايدراى حسن
وجمالك شاهى بنى عيبلردن پاك وطاهر ايلدك حكمت سنكدر كه كار كده شائبهٔ علت وغرض يوقدر پس سكا
هزاران شكر وثنا اولسون (وصيت كردن پيغامبر عليه السلام مران بيماررا ودعا آموزانيدنش كه برخود بخواستن
رنج دعا مكن (مثنوى) كفت پيغامبر مران بيماررا * اين بكو كاى سهل كن دشواررا * حضرت رسول عليه السلام
اول بيماره ايتدى بونى ديكه اى خداد شوارى بكا سهل ايله ومشكلى آسان ايله (مثنوى) آتنا فى دار دنيانا حسن * آتنا
فى دار عقبانا حسن * بزه دار دنيامزده حسنه ويربزه دار عقبامزده حسنه ويربو حديث شريفه اشارت بيوررلركه
امام مسلم حضرتلرندن روايت ايدرلر حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم اصحابدن بركسه يى عيادت ايلديلر
(فرأه قد صار مثل الفرخ) يعنى آنى كمال ضعفندن قوش يوروسى كبى كوردى (فقال عليه السلام له هل كنت
تدعو الله بشئ او تسأله اياه) پس حضرت عليه السلام اكا ديديكه اللهه برشيئه متعلق دعا ايدر اولدكمى ياآندن
برشيئ استرايلدكمى (قال نعم يارسول الله كنت اقول اللهم ما كنت معاقبنى به فى الاخرة فعجله لى فى الدنيا) ديديكه نعم
يارسول الله بن دير اولدم اى بنم اللهم اول شيئى ايله كه آخرتده بنى معاقب اولدك آنى بكا دنياده تعجيل ايله ديدم پس حضرت
رسول اكرم صلى الله عليه وسلم على طريق التعجب والارشاد قال بيورديلر (سبحان الله لا طاقة لك بعذاب الله فلا تطيقه
ولا تستطيعه) دخى روايت اولنمشدر (افلا قلت اللهم آتنا فى الدنيا حسنة وفى الاخرة حسنة وقنا عذاب النار (يعنى
حضرت رسالتپناه عليه السلام تعجب طريقيله سبحان الله ديوب بيورديلر واللهك عذابنه سنك ايچون طاقت يوقدر
ديديلر پس نيچون ديمدك بويله ديوكه الهى داردنياده بزه حسنه ويرو دار عقباده دخى بزه حسنه ويروبزى عذاب ناردن
حفظ ايله دنياده حسنه صحت وعافيت وآخرتده حسنه مغفرت وجنتدر ديمشلر بيمارك قصه سى بوراده تمام اولوب
غيريله دعا ونياز ايلمكى تعليم بيوررلر (مثنوى) راه رابرما چو بستان كن لطيف * منزل ما خود تو باشى اى شريف

الهى طريق آخرتى بزه بستان كبى لطيف ايله اى شريف بزم منزلمز خود سن اوله سن زيرا راهدن مقصود سكا وصولدر
بهشته دخول دكل (مثنوى) مؤمنان در حشر كويند اى ملك * نى كه دوزخ بود راه مشترك * مؤمنلر قيامتده
ديه لراى ملك دوزخ مشترك يول دكلمى ايدى آخرتده اولان حسنه يى بياندر يعنى مؤمنلر حشرده ديه لراى ملائكه
دوزخ جميع ناسه مرورده وياخود دخولده طريق مشترك دكلميدركه حق تعالى حضرتلرى اكا داخل اولمقده جملنك
اشتراكنى خبر ويروب بيورديكه (وان منكم الا واردها كان على ربك حتما مقضيا ثم ننجى الذين اتقوا ونذر الظالمين
فيها جثيا) يعنى سزدن براحد يوقدر اى انسان الا جهنمه داخلدر ورود دخول معناسنه در (كما قال عليه السلام
الورود الدخول لا يبقى بر ولا فاجر الا دخل النار فتكون على المؤمنين بردا وسلاما كما كانت على ابراهيم وتقول
للمؤمن جزيا مؤمن فان نورك اطفأ نارى كذا فى المدارك (وقال البيضاوى روى فى الخبر الصحيح عن جابر رضى الله
عنه قال سئل رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الورود فقال عليه السلام اذا دخل اهل الجنة الجنة قال بعضهم
لبعض اليس قد وعدنا ربنا ان نرد النار فيقال لهم قد وردتموها وهى خامدة (مثنوى) مؤمن وكافر بر وبايد كذار *
ما نديديم اندرين ره دود ونار * مؤمن وكافر اول جهنم اوزره كذار ايلمك كرك بعض نسخه ده بايد واقع اولمشدر
بوتقديرا اوزره معنى مؤمن وكافرانك اوزرنده كذار بولور واندن عبور قيلور بزبولده تتون وآتش كورمدك (مثنوى)
نك بهشت وبارگاه ايمنى * پس كجا بود آن كذار كاه دنى * اشته جنت وايمنلك باركاهى پس اول دنى وهولناك كذركاه
قنده ايدى ديه لر (مثنوى) پس ملك كويد كه آن روضهٔ خضر * كه فلان جا ديده ايد اندر كذر * پس ملك مؤمنلره
ديه كه اول سبز اولان روضه ولطيف اولان بستان كه فلان يرده كذر محلنده كورمشسز (مثنوى) دوزخ آن بود
وسياستكاه سخت * برشما شد باغ وبستان ودرخت * دوزخ وسخت اولان سياستكاه اول ايدى لكن سزه اول
جاى جنت باغ وبستان ودرخت اولدى (مثنوى) چون شما اين نفس دوزخ خوى را * آتشئ كبر فتنه جوى را
چونكه سز بودوزخ خو يلو نفسى فتنه جوى اولان كافر آتشى (مثنوى) جهدها كرديد وآن شد پرصفا
ناررا كشتيد از بهر خدا * جهدلر ايلديكز واول نفس دوزخ خو پرصفا اولدى وجنت كبى لطافت وملاحت بولدى
خدادن اوترى آتشى سوينديردكز (مثنوى) آتش شهوت كه شعله مى زدى * سبزهٔ تقوى شد ونور هدى) شهوت آتشى
سوينديردكز كه شعله اورردى وسزك محصولاتكزى احراق قيلوردى پس اول شهوت وغضب اتشنى رضاء لوجه الله
اطفا ايلديكز تقوى سبزه سى وهدايت نورى اولدى (مثنوى) آتش خشم ازشما هم حلم شد * ظلمت جهل
ازشما هم علم شد * سزدن غضب آتشى هم حلم اولدى سزدن جهل ظلمتى هم علم اولدى (مثنوى) آتش حرص ازشما
ايثار شد * وآن حسد چون خار بد كلزار شد * حرصك آتشى سزدن ايثار وسخا اولدى واول حسد خار كبى
ايدى كلزار اولدى يعنى افعال رديه واخلاق ذميمه يى ازاله ايدوب انك يرينه اخلاق حسنه واوصاف حميده حاصل
ايلديكز (مثنوى) چون شما اين جمله آتشهاى خويش * بهر حق كشتيد جمله پيش پيش * چونكه سز بوجمله
كندى آتشلريكزى حق تعاليننك رضاسندن اوترى جمله سنى مقدما اولدرديكز يعنى دنياده آنى مقدما ازاله
قيلديكز (مثنوى) نفس نارى راچو باغى ساختيد * اندر وتخم وفا انداختيد * آتش نفسى برباغ كبى
دوزد يكرانده وفا تخمنى اكديكز (مثنوى) بلبلان ذكر وتسبيح اندرو * خوش سرايان در چمن برطرف جو * باغ
وبستان كبى اولان نفسكزده ذكر وتسبيح بلبللرى چمنده جوى كنارنده لطيف ترنم ايديجيلردر (مثنوى) داعىٔ
حق را اجابت كرده ايد) در جحيم نفس آب آورده ايد) حق تعالينك داعيسنه اجابت ايلديكز واول جانبه ارشاد وهدايت
قيلنلرك امرنى قبول قيلديكز نفس دوزخنه آب كتورمشسز (م ى) دوزخ ما نيز در حق شما * سبزه كشت وكلشن
وبرك ونوا * چونكم اول دنياده سز نفسكزى اولدرديكز وبوكونه اعمال صالحه ايله قيلدكز باغى مزين ومنور قيلديكز
بزم دوزخمز دخى سزك حقكزده سبز اولدى كلشن وبرك ونوا اولدى (م ى) چيست احسان را مكافات اى پسر * لطف
واحسان وثواب معتبر * اى پسر لطف واحسانه جزا ومكافات ندر لطف واحسان ومعتبر ثوابدر (كما قال الله تعالى
فى سورة الرحمن (هل جزاء الاحسان الا الاحسان (مثنوى) نى شما كفتيد ما قربانيم * پيش اوصاف بقا ما فانيم *
ما اكرقلاش وكر ديوانه ايم * مست آن ساقى وآن پيمانه ايم * ملائكه لسانندن وياخود حق جانبندن بونلره روز
آخرتده دخى ديه لر وپسنديده اولان وصفلرين عد ايليه لر حضرت حق بونلره ديه كه اى مؤمنلر سز دنياده
ديمديكزمى كه بز قربانيلرز حضرت خدانك اوصافى قتنده بز فانى يز يعنى اللهك اوصاف باقيه سى حضورنده بز فانيلرز
زيرا اكر عاقل واكر ديوانه يز بز اول ساقينك واول پيمانه نك مستى يز يعنى اول ساقىٔ حقيقتك مستى واول پيمانه
وحدتك سرخوشى يز پس تيغ امر الهى قربانى وپيش اوصاف ربانيده فانى اولديغنه واول ساقىٔ حقيقتدن

نوش قیلدیغنه اقرار ایلمك دخی خصال حمیده واوصاف پسندیده دندر پس بو مناسبتله دنیاده اولان اعمال واحوالك
وعشاقدن صدور ایلین افعالك ذکرنه انتقال ایدوب وکندیلرنی دخی جمله ماهیته ادخال قیلوب بیوررلر (مثنوی)
برخط وفرمان او سر می نهیم * جان شیرین را گروگان می دهیم * بر حضرت خدانك حکم وفرمانی اوزره باش
قورز شیرین جانمزی آ کارهن وپیشکش ویررز (مثنوی) تا خیال دوست در اسرار ماست * چاکری وجان سپاری
کار ماست * مادامکه دوستك فکر ومحبتی بزم اسرار وقلوبمزده در بنده لك وجان سپارلق بزم ایشیمزدر (مثنوی)
هر کجا شمع بلا افروختند * صد هزاران جان عاشق سوختند * هر قنده که بلا شمعی شعله لندردیلر اول بلا شمعنه
نیجه یوز بیك عاشقك جاننی یاقدیلر (مثنوی) عاشقانی کز درون خانه اند * شمع روی یار را پروانه اند * شول عاشقلر که
خانه نك ایچنده درلر یارك شمع روینك پروانه لریدر یعنی شول عاشقلر که درون خلوتخانهٔ معشوقدندرلر ومحرمان حرم
حقیقتدندرلر انلر شمع روی یاره پروانه درلر (مثنوی) ای دل انجا رو که با تو روشنند * وز بلاها مر ترا چون جوشنند
ای دل اول یره کیت که سنکله روشنلردر یعنی شول اهل صفا جانبنه سرایت که انلر سنکله صفا اوزرینه ووفا اوزرینه
بی غل وغش معاشرت ایدرلر وبلالردن انلر سکا جوشن کبیدرلر یعنی جوشن برکسه یی زخم تیر وتیغدن نیجه
حفظ ایدرسه انلر دخی سنی بلا وجفالردن اویله حفظ ایدرلر (مثنوی) بر جنایاتت مواسامی کنند * درمیان جان
ترا جامی کنند * سنك جنایتلرك اوزرینه ایلك ایدرلر جان ایچنده سکا یر ایدرلر وسنی جان کبی عزیز طوترلر (مثنوی
زان میان جان ترا جامی کنند * تا ترا پر باده چون جامی کنند * اول سببدن میان جانی سکا یر ایدرلر یعنی اندن اوتری
جانلری ایچنده سنکیچون مقام ایدرلر که تا سنی برجام کبی بادهٔ الهیه دن پر ایلیه لر (م ی) درمیان جان ایشان خانه گیر
در فلك خانه کن ای بدر منیر * وانلرك میان جاننده خانه طوت یعنی خدمت وعبودیتله کوکللرینه گیروب برایت ای بدر
منیر فلکده خانه طوت یعنی اگر انلرك کوکلنه گیررسك ومیان جانلرینه داخل اولورسك برمرتبه رفیع القدر
وعالیشان اولورسن که بدر منیر فلکده خانه طوتوب رفیع المرتبه اولدیغی کبی مرتبه لك اندن ارفع اولور (مثنوی)
چون عطارد دفتر دل وا کنند * تا که بر تو سرها پیدا کنند * کاتب فلك اولان عطارد یلدزی کبی کوکل دفترنی سکا
آچه لر تا کم سکا سرلری پیدا وآشکار ایده لر (مثنوی) پیش خویشان باش چون آواره * بر مه کامل زن ار مه پاره
اقربا وتعلقاتك اوکنده بیکانه وآواره کبی اول اگر ماه پاره ایسك کندوکی بر کامل ماهه اور یعنی اگر مه پاره ایسك بدر
کامله کندوکی مقارن قیل دیمك اولور (مثنوی) جزو را از کل خود پرهیز چیست * با مخالف این همه آمیز چیست
جزؤك کندی کلندن پرهیزی ندر مخالفه بو دوکلی اختلاط ومصاحبت ندر یعنی سن بر کل مرتبه سنده اولان
کاملك فی الحقیقه جزؤی ایسك اندن پرهیز واجتناب قیلمزسن ومخالف واضداد اولنلر ایله مختلط اولمزسن (مثنوی)
جنس را بین نوع گشته در روش * غیبها بین عین گشته در رهش * جنسی کور روشده نوع اولمش یعنی
کتمکده ویرمرتبه دن برمرتبه یه سیر ایتمکده جنس نوع اولمش کور غیبلری عین اولمش قورتلمقده وخلاص اولمقده
روش کسر واوله ورهش کسر هائله درروش رفتندن اسم مصدر دررهش کذلك رهیدن لفظندن اسم مصدردر
پس توضیح معنی اولدر که چون برجنس برنوع ایله مختلط اولسه وانلرك جانبنه کیدوب انلر ایله الفت وانسیت قیلسه اول
جنس اول نوعك حکمنده اولور وانلر مرتبه سن بولور مثلا اصحاب کهفك کلبی اصحاب کهفدن اولدیغی کبی ودخی
نبات جنسی حیوان وحیوان جنسی انسان مرتبه لرینی بولدیغی کبی وغیبلری کورکه مرتبهٔ باطندن قورتلوب
عالم ظهوره میل ایلمکده عیان اولمش وشهادت مرتبه سنه کلمش یعنی عالم غیبده اولان اعیانی وارواحی کورکه
جنس غیبدن ایکن مرتبهٔ عینه کلمشدر (مثنوی) تا چو زن عشوه خری ای بی خرد * از دروغ وعشوه کی یابی مدد
ای عقلسز مادامکه زن کبی عشوه صاتون آلورسن دروغ وعشوه دن نیچون مدد ونفع کوررسن یعنی بو خلق عالمك
عشوه سنی وریشخندنی زن کبی قبول ایلیه سن بونلرك کذبندن وعشوه سندن نیچون مدد بولورسن یعنی بونلرك دروغ
وعشوه سندن سکا مدد یوقدر (مثنوی) چاپلوس ولفظ شیرین وفریب * می ستانی می نهی چون زر بجیب * مداحلرك
چاپلوسی وخوش آمد ایدیجیلرك شیرین لفظی وفریبنی آلورسن والتون کبی آنی جیبکه قورسن وقبول قیلورسن
(مثنوی) مر ترا دشنام وسیلی شهان * بهتر آید از ثنای گمرهان * سکا پادشاهلرك دشنام وسیله سی گمراهلرك مدح
وثناسندن یکرك کاور (مثنوی) صفع شاهان خور مخور شهد خسان * تا کسی گردی ز اقبال کسان * پادشاهلرك
سیله سنی یی خسلرك عسلنی ییمه تا کسلرك اقبالندن برکسه اوله سن یعنی طریقت شاهلری اولان عارفلرك وعزیزلرك
طپانچه سن یی وزخم وجفاسن چك اهل صورت اولان دنیلرك شهد وشکرن ییمه تا اول صاحب سعادتلرك اقبال
ودولتلرندن سن دخی برکسه اوله سن واهل سعادت مرتبه سن بوله سن (مثنوی) زانکه زیشان خلعت ودولت رسد *

در پناه روح جان گردد جسد * زیرا که اول پادشاهان معنویدن دولت وخلعت یتشور روحك پناه وحمایتنده
جسد جان اولور زیرا شیئك مقارننك حکمن اخذ قیلور وانلره مصاحبت ومقارنت قیلان انلر مرتبه سن
بولور (مثنوی) هر کجا بینی برهنه وبی نوا * دانکه او بگریخته ست از اوستا * هر قنده عریان وقدرتسز کوررسن
یعنی برکسه یی هر نه یرده که آچ ومحتاج مشاهده قیلورسن بیل که اوکسه استادندن قاچمشدر (مثنوی) تا چنان
گردد که می خواهد دلش * آن دل کور بد بی حاصلش * استاددن اول بی نوا انکیچون قچار تا انجلین اوله که کوکلی
استر آنك بی حاصل اولان بد اولان اول کور کوکلی یعنی استاددن اول پرنکبت آنکیچون نفرت ایلرکه
تا کندی کوکلی استدیکی کبی اوله اویله کوکل که کور وبد وبی حاصلدر استادك کندی نفسنده تصرف ایلمسی
آ کا بار وزحمت کاور (مثنوی) گر چنان گشتی که استا خواستی * خویش را وخویش را آراستی * اگر اول بی نوا
انجلین اولیدیکه استاد استر یعنی اگر استادك استدیکی کبی اولیدی وکندی مراد نفسن ترك قیلیدی کندیسنی
واقرباسنی آراسته ایلردی واستاد عالم اولوب مقبول اولوردی (مثنوی) هر که از استا گریزد در جهان * او ز دولت
می گریزد این بدان * هر شول کسه که استادندن قچار بونی بیل که او دولتدن قچار (مثنوی) پیشهٔ آموختی در کسب تن
چنگ اندر پیشهٔ دینی بزن * تن کسبنده بر صنعت اوکرندك دینه منسوب اولان صنعته ال اور (مثنوی) در جهان
پوشیده کشتی وغنی * چون برون آیی ازینجا چون کنی * جهانده لباس ایله پوشیده اولدك ومال الله غنی اولدك
چونکم بو جهاندن طشره کله سن نیجه ایلرسن واستاد عالمسن که اول جهانده بو لباس واموالك فائده سی یوقدر
بلکه انده دینه منسوب اولان اعمال واحوال واقوالك فائده سی واردر پس آنی بر اهل دین استاددن تعلم ایله (مثنوی
پیشهٔ آموز کاندر آخرت * اندر آید دخل کسب مغفرت * بر صنعت اوکرنکه آخرتده مغفرت کسبنك دخل ومحصولی
کله وسکا واصل اوله (مثنوی) آن جهان شهریست پر بازار وکسب * تا نپنداری که کسب اینجاست حسب *
اول جهان آخرت پر بازار وپر کسب بر شهردر تا صانمیه سن که کسب انجق بو دنیاده در بلکه تجارت عظمی وفوائد
کبری اصل آخرت بازارنده اولور (مثنوی) حق تعالی گفت کین کسب جهان * پیش آن کسب است لعب کودکان
حق تعالی ایتدیکه بو جهانك کسبی اول کسب اخرویك قتنده اطفالك لعبیدر (مثنوی) همچو آن طفلی که
بر طفلی تند * شکل صحبت کن مساسی میکند * اول بر طفل کبی که بر غیری طفل اوزره حرکت ایلر صحبت وجماع
ایدیجی کبی بر مساس ایلر واو بر آخرنه یا پشوب مجامعته تشبیه وتقلید ایلر (مثنوی) کودکان سازند در بازی
دکان * سود نبود جز که تعبیر زمان * اطفال لعب بازیده دکان دوزرلر اگرچه بویله ایلرلر زمان کچورمکدن غیری
انلره سود ومنفعت اولمز (مثنوی) شب شود در خانه آید گرسنه * کودکان رفته بمانده یکتنه * اخشام اولور طفل
خانه سنه آچ کاور اطفال جمیعا پراکنده اولوب هر بریسی خانه سنه کتمش ویالکز وتنها قالمش (مثنوی) این جهان
بازی گهست ومرگ شب * باز گردی کیسه خالی پر تعب * بو جهان بازی ولعب یریدر وموت شبدر رجوع ایلرسن
کیسه خالی پر مشقت (م ی) کسب دین عشقست وجذب اندرون * قابلیت نور حق دان ای حرون * بیورمشلردیکه
بو جهانده اولان کسب لعب کودکان کبیدر (کما قال الله تعالی (اعلموا انما الحیوة الدنیا لعب ولهو وقال ایضا
(وما هذه الحیوة الدنیا الا لهو ولعب) پس بو دنیایی بازیچهٔ اطفال کبی بیل وبو عالمده کسب دینك اصلی عشقدر وجذب
اندروندر زیرا عشقسز عمل وعلم روحسز جسم کبیدر حق جانبنه جذب درونسز اولان عبادت وطاعت ثمر بی لذت
ورسوم بی حقیقت کبیدر پس اصل کسب دین عشق خدای بیچون واول حضرته جذب درون ندر دیرایسك
عند اهل التحقیق نور حقه قابلیتدر ای حرون اولان وکسب عشق ایتمکده تمرد قیلان کمسه کسب عشق ونور
حقه قابلیت انوار الهیه ایله منور اولمقدن واوصاف ربانیه ایله اتصاف قیلمقدن عبارتدر (مثنوی) کسب فانی
خواهدت این نفس خس * چند کسب خس کنی بگذار بس * سنك بودنی وسفلی نفسك فانی بی کسب استر نیجه
بر خس کسب ایلرسن یتر فراغت ایله (مثنوی) نفس خس گر جویدت کسب شریف * حیله ومکری بود انرا ردیف *
اگر سنك خس ودنی نفسك شریف کسب استسه بر مکر وحیله اکا ردیف اولور یعنی اگر سنك دنی نفسك امور
دنیویه دن واعمال اخرویه دن سکا کسب شریف ایلمك سویلرسه واعمال شرعیه ومرعیه جانبنه سنی ترغیب
وتحریض ایلرسه نفس خسك اکا بر حیله ومکری ارداف ایلمسی مقرردر نفسم اعمال شریفه کسبنه میل ورغبت
قیلدی وصالح اولدی دیو مغرور اولمیه سن بلکه آنك مرادنی کمال دقتله بیل که سعی قیله سن تا کم آنك مکر وحیله سی
دامندن نجات بوله سن والا اغراض نفسانیه ایله اولان اعمال شریفه نك فائده سی یوقدر نته کم معاویه رضی الله عنه
حضرتلرینی ابلیس نمازه بیدار ایلدی وحضرت معاویه ابلیسك طاعت جانبنه کندوی سوق ایلمسندن ابلیسه

اعتماد وحسن اعتقاد ایلیوب آنی عصر ومؤاخذه ایلدی نجه منازعه ومباحثه دنصکره حقیقت حاله وابلیسك
مرادنه واقف اولدی نته کم بو حکایه دن معلوم اولور (بیدار کردن ابلیس معاویه را که خیز وقت نماز ست) (مثنوی)
در خبر آمد که خال مؤمنان * خفته بد در قصر بر بستر ستان * خبرده کلدیکه مؤمنلرك خالی یعنی طایسی قصرنده
دوشك اوزره چالقوبن یعنی ارقه سی اوستنه یاتمش ایدی (مثنوی) قصر را از اندرون در بسته بود * کز زیارتهای مردم
خسته بود * قصرك ایچرودن قپوسی بغلنمش ایدی زیرا اول معاویه حضرتلری خلقك زیارتلرندن خسته
اولمشدی یعنی کثرت زیارت ناسدن انلرك وجودنه ضعف وفتور کلمشدی (مثنوی) ناکهان مردی ورا بیدار کرد *
چشم چون بکشاد پنهان کشت مرد * ناکهان برکسه آنی خوابدن بیدار ایلدی حضرت معاویه چونکم کوزن
آچدی بیدار کننده اولان مرد پنهان اولدی (مثنوی) کفت اندر قصر کس را ره نبود * کیست کین کستاخی
وجرأت نمود * حضرت معاویه کندیسنه ایتدی قصره ایچره کمسه نك یولی اولمدی کیمدر که بو کستاخلغی وبو جرأت
واقدامی کوستردی (مثنوی) کرد بر کشت وطلب کرد آن زمان * تا بیابد زآن نهان کشته نشان * قصرك اطرافنی
اول زمان طولاندی وطلب ایلدی تا اول مستور ونهان اولمشدن نشان بوله (مثنوی) اوپس درمد بری را دید کو *
در پس پرده نهان می کرد رو * او معاویه قپو ارداننده برمد بری کوردیکه او اکثر نسخه ده در پس پرده یکی را
دید کو واقع اولمشدر پس پرده ده برکسه یی کوردیکه او پرده آلتنده یوزنی نهان ایلدی (مثنوی) کفت هی
تو کیستی نام تو چیست * کفت نامم فاش ابلیس شقیست * حضرت معاویه اکا ایتدی هی سن کیم سن سنك نامك
ندر اول کمسه ایتدی بنم نامم فاش وآشکاره ابلیس شقیدر (م ی) کفت بیدارم چرا کردی بجد * راست کو با من مکو
برعکس وضد) حضرت معاویه ابلیسه ایتدی بنی نیچون جد ایله بیدار ایلدك بکا طوغری دی عکس وضد اوزره سویلمه
یعنی ماهو الواقع حقیقت حال هرنه ایسه کتم ایتمیوب آنی سویله دیدی (از خرافه کفتن ابلیس معاویه را وروپوش
وبهانه کردن وطول منا ظرهٔ ایشان) ابلیس معاویه یی اشکدن دوشرمسنك بیاننده در ازخرافه کفتن لفظندن
مراد اونی غلطه براقق وناراست اولان یره آتمق ومرتبه سندن حیله ایله دوشرمك معناسنه در (مثنوی) کفت هنکام
نماز آخر رسید * سوی مسجد زود می باید دوید * شیطان معاویه یه ایتدی نماز وقتی آخره ایرشدی مسجد طرفنه
تیز یلمك کرك (مثنوی) عجلوا الطاعات قبل الفوت کفت * مصطفی چون در معنی می بسفت * قبل الفوت طاعاته
عجله ایلیك دیدی مصطفی علیه الصلوة والسلام حضرتلری چونکم درمعنایی دلدی (کما قال علیه السلام عجلوا بالصلوة
النهار فی یوم غیم (وقال ایضا عجلوا بالصلوة قبل الفوت وعجلوا بالتوبة قبل الموت) (مثنوی) کفت نی نی این غرض
نبود ترا * که بخیری رهنما باشی مرا * چونکم ابلیس بو سوزی سویلدی معاویه حضرتلری اکا دیدی یوق یوق
بو غرض سکا اولمز وسندن خیره داعی اولمق ظهوره کلمز که بکا برخیره دلیل ورهنما اوله سن (مثنوی) دزد آید از نهان
در مسکنم * کو یدم که پاسبانی میکنم * مثلا دزد نهاندن بنم مسکنمه کله بن آکاه ایلرسن دیدکده بکا دیه که
بن پاسبانلق ایلرم (مثنوی) من کجا باور کنم آن دزد را * دزد کی داند ثواب ومزد را * بن اول دزده قنده اعتقاد
ایلرم دزد ثواب ومزدی نه بیلور (دوم بار ازخرافه کفتن ابلیس معاویه را) (مثنوی) کفت ما اول فرشته بوده ایم *
راه طاعت را بجان پیموده ایم * ابلیس حضرت معاویه یه جواب ویروب ایتدی یا معاویه بز اول فرشته اولمشز طاعت
یولنی جان ایله اولچمشز یعنی طریق عبادته بجان ودل سالك اولمشز (مثنوی) سالکان راه را محرم بدیم * ساکنان عرش را
همدم بدیم * سالکان راه حقه محرم اولدق عرش سالکلرینه همدم ومصاحب اولدق (مثنوی) پیشهٔ اول کجا
ازدل رود * مهر اول کی زدل بیرون شود * اولکی صنعت وعادت کوکلدن نیجن کیدر اولکی محبت کوکلدن نیجان
طشره کیدر (مثنوی) در سفر کر روم بینی یا ختن * ازدل تو کی رود حب الوطن * مثلا سفر وسیاحتده کر رومی یا ختنی
کوره سن سنك قلبکدن وطنك محبتی نیجن کیدر (مثنوی) ماهم از مستان این می بوده ایم * عاشقان درکه وی
بوده ایم * بزهم بو میك مستلرندن اولمشز اول اللهك درکاهنك عاشقلرندن اولمشز یعنی شیطان علیه اللعنه
صورت صلاحدن کلوب حضرت معاویه یی کلمات مموهه واقاویل مزوره ایله اضلاله سعی ایدوب دیدیکه یا معاویه بنم
صلوة ایچون ایقاظ ایلمدن نه تعجب ایلرسن بزدخی اول وحدت شرابنك مستلرندنز واول حضرتك درکاهنك
عاشقلرندنز واول خود فرشته ایدم وراه طاعتی جان ودل ایله پیموده قیلدم ابلیسك ملائکه دن اولمسنده علما اختلاف
ایلمشلردر ولکن قول اصح عند الجمهور بودر که ابلیس ملائکه دندر زیرا کر ملائکه دن اولمیدی سجود ایله مأمور
اولمزدی وترك سجده ایتمکله عاصی اولمزدی زیرا (واذ قلنا للملائکة اسجدوا لآدم فسجدوا الا ابلیس) آیتنده امر
بالسجده ملائکه یه مخصوص اولوردی واستثنا صحیح اولمیوب ابلیس ملائکه زمره سندن خارج قالوردی مثلا

بر پادشاه بر شهر خلقنه ندا ایتدرسه ودیسه که (امرنا الحداتین ان یفتحوا دکاکینهم ففتحوا الا الحدادین) پس حدادلر
امره مخالفت ایتمش اولمزلر زیرا تحت امرده داخل دکلردر ولهذا کلام عربده غیر جنسدن استثنا ایتمك مستحسن
دکلدر صحابهٔ کرامدن ابن عباس وابن مسعود وسعید بن المسیب وبونلردن غیرینك وبعض مفسرینك وابو حسن
اشعرینك مذهبی بودر اما حسن بصرینك ومتکلمیندن ابو اسحاقك مذهبی بودرکه ابلیس جندندر (کما قال الله
تعالی فسجدوا الا ابلیس کان من الجن) وابن عباس وابن مسعوددن روایت اولنورکه کان ابلیس من اشراف
الملائکة واکرمهم قبیلة وکان له سلطان سماء الدنیا وسلطان الارض وکان خازنا علی الجنان ولذا سمی الجن لانه من
خزان الجنة) محصل کلام بو خصوصده سوز چوق وقیل وقاله نهایت یوقدر واصح قول ملائکه دن اولمسیدر
(مثنوی) ناف ما بر مهر او ببریده اند * عشق او در جان ما کاریده اند * ودخی بو کونه تسویل وتزویره شروع ایدوب
دیدیکه یا معاویه بزم کوبکمزی اول خدانك محبتی اوزره کسمشلردر وبو کنایه در برشیئك جبلی واصلی اولمسندن
انك عشقنی بزم جانمزه اکمشلردر پس لا یزول ما بالذات ما بالعرض کلامی اوزره ذاتی اولان صفتك انفکاکی برشیئدن
نیجه قابل اولوردیدی (مثنوی) روز نیکو دیده ایم از روزکار * آب رحمت خورده ایم اندر بهار * روزکاردن ایو کون
کورمشز یعنی قرب الهیده تمتع بولمشز بهارده رحمت ایچمشز یعنی جناب حقك تجلی لطفیه وجمالیه سنده
رحمت صوین نوش ایتمشز (مثنوی) نی که مارا دست فضلش کاشتست * از عدم ما را نه او برداشتست * بزی
اول اللهك فضلی آلی اکمش میدر یعنی بزم وجودیمزی آنك فضلی الی خلق ایدوب وجوده کتورمشمیدر عدمدن
بزی اول الله قالدرمشمیدر یعنی بزی عدمدن وجوده اوکتورمشدر ووجود نعمتن بزه اول عطا قیلمشدر
(مثنوی) ای بسا کزوی نوازش دیده ایم * در کلستان رضا کردیده ایم) ای چوق که اندن نوازش واحسان کورمشز
رضا کلستاننده طولنمش وسیر ایلمشز (م ی) بر سر ما دست رحمت می نهاد * چشمهای لطف ازما می کشاد * وقت
طفلی ام که بودم شیرجو * کاهوارم را که جنبانید او * حضرت حق رحمت الینی بزم باشمز اوزره قودی بزمان لطف
چشمه لرین روان ایلدی یعنی اول حضرت بزم باشمز اوزره رحمت الینی قودی والطف وکرم دیده لرین ویاخود لطف
وکرم پکارلرین بزدن آچدی ویا بزم جانمزدن خلقنه اچدی دیمك اولور (کما روی عن ابن عباس رضی الله عنه قال
جعل ابلیس ملك سماء الدنیا وکان یسوس بین الناس وبین السماء والارض) یعنی سموات وارضك ما بیننده اولان
مخلوقك امورنی مالك اولوردی وبونلره حکومت قیلوردی ودخی دیدیکه یا معاویه طفولیتم وقتی شیر طلب ایدیجی ایدم
بنم بشکمی کیم تحریك ایلدی انك قدرت وقوتی تحریك ایلدی (قال ابن عباس ان من الملائکة ضربا یتوالدون
ویتناسلون یقال لهم الجن کان ابلیس منهم) بو تقدیرا اوزره ابلیسك طفل اولمسی وشیر طلب قیلمسی حقیقت اوزره
اولور اما بو راده برسؤال لازم کلورکه بنم کهواره می اول تحریك ایلدی دیمکدر بونده جواب شافی وکلام وافی اولدر که
مشایخ صوفیه توحید افعالدی بر مرتبه اثبات ایدرلر وتوحید افعال اولدرکه (قل کل من عند الله) فحواسنجه
والله خلقکم وما تعملون) مقتضاسنجه ودخی (الله خالق کل شیء) معناسنجه هرشیئك حقیقة خالق وفاعلی اولدر
ومجازا مخلوقدر ومعرفت شیطانیه انجق توحید افعال مرتبه سنه واصل اولمشدر وتوحید ذات وتوحید صفاتدن
غافل وجاهل قالمشدر ولهذا قال (فبما اغویتنی) پس حقیقت حاله وتوحید افعاله نظر ایدوب حضرت امیره غایت
معرفتندن خبر ویروب دیرکه یا معاویه کودکلك وقتنده که شیرخوار ایدم نظر ایله بنم کهواره می اکرچه صورتا
والدین وطایم تحریك ایلدی لکن حقیقة فاعل اولدر ومحرك کهواره فی الحقیقه اولدر زیرا هم نفس محرکی وهم عین
تحریکی خالق اولدر (مثنوی) از که خوردم شیر غیر شیر او * که مرا پرورد جز تدبیر او * یا معاویه آنك شیرندن
غیری شیری کیمدن ایچدم وغدای روحانیه وجسمانیه یی اندن غیری کیمدن آلدم آنك تدبیرندن غیری بنی کیم
بسلمشدر یعنی کیم بنی تربیه ایلدی آنك تدبیرندن غیری رب العالمین اول دکلیدر وجمیع عالم خلقنی (شیئا فشیئا
وآنا فآنا) تدریجله تربیه قیلان وآنلره نشو ونما ویرن اول دکلیدر (مثنوی) خوی کان با شیر رفت اندر وجود *
کی توان آنرا زمردم وا کشود * خو یکه شیر ایله خلقك وجود وجسدنه کتدی یعنی برخو یکه شیر مادر ایله وجوده
کیده نیجن اول خویی مردمدن کیرو اچمغه برکسه قادر اولور یعنی اول خویی خلقدن رفع وازاله ایلمك نیجن ممکندرکه
الخلق الجبلی کالخلق لا یتبدل ولا یتغیر) دیمشلردر پس بنده دخی اول خوی نیکو تا آدمه کلنجه خود مقرر ایدی پس
بعض حوادثله بندن نیجه متغیر اولوردیدی ابلیس خوی مادر زادی اصل وقدیم زعم ایدوب بعده عارض اولان
خویلری حادث قیاس ایلدی خبری یوقکه اول خوی مادر زادی دخی علم اللهده نسبتله حادثدر وابلیس برمقتضای
ابی واستکبر وکان من الکافرین ای کان فی علم الله من الکافرین) اصل علم اللهده کافر ومتکبر ایدی بعده سجود

ادمه اولان امری استقباح ایتمکله کافرلردن اولدی وکفر وبدخواهی ظهوره کلدی (م ى) کرعتابی کرد دریای کرم
بسته کی کردند رهای کرم * دریای کرم که مراد حضرت باریدر اکر بکا برعتاب ایلدیسه کرمك قپولری قچن
بغلنمش اولورلر یعنی اکر دیرسك که دریای کرم بکا عتاب ایلدی بسته قچن اولور ابواب کرم الهی (ع) که یك دری که ییندد
هزار بکشاید دیمشلردر (مثنوی) اصل نقدش لطف وداد وبخشش است * قهر از وی چون غباری از غش است *
او خدانك اصل نقدی عدل ولطف وبخششدر قهر وغضب اول لطف وکرم او وزره غشدن اولان برغبار کبیدر نته کم
نقد او وزره برغبار اولسه نقده ضرر ویرمدیکی کبی سابق اولان رحمت وکرمه قهر وغضب غباری مخلوط اولسه ضرر ویرمز
زیرا رحمت وکرم (سبقت رحمتی علی غضبی) فحواسنجه سابق وقهر وغضب مسبوقدر پس سابق اصل مسبوق فرع
وعرض کبیدر رحمت سابقه ظهور ایلدکده قهر وغضبك تأثیری قالمز (مثنوی) از برای لطف عالم را بساخت *
ذرهارا آفتاب او نواخت * حضرت حق لطف ایچون عالمی دوزدی وجود ذره لرنی آنك آفتاب رحمت واسعه سی
رعایت ایلدی (مثنوی) فرقت از قهرش اکر آبستنست * بهر قدر وصل او دانستنست * فراق وهجران اکرچه
اول محبوبك قهرندن حامله درکه بعد ومفارقت نفس الامرده مظهر قهر وغضبدر وقهر وغضبی حاویدر ولکن
اول محبوبك وصلتنك قدرنی بیلمکدن اوتریدر طرد ابدی ورد سرمدی اولمقدن اوتری دکلدر (مثنوی) تا دهد
جانرا فراقش کوشمال * جان بداند قدر ایام وصال * تا حضرت خدانك فراقی جانه کوشمال وتأدیب ویره اول فراق
سبیله جان وصال ایامنك قدرنی بیله (مثنوی) کفت پیغمبر که حق فرموده است * قصد من از خلق احسان بوده است
رسول علیه السلام ایتدیکه حضرت حق بیورمشدر خلق خلق ایلمکدن بنم مقصودم انلره احسان اولمشدر
(مثنوی) آفریدم تا زمن سودی کنند * تا زشهدم دست آلودی کنند * خلقی خلق ایلدم تا بندن برفائده ایده لر
کما قال علیه السلام حاکیا عن ربه قال الله تعالی انما خلقت الخلق لیربحوا علی ولم اخلقهم لاربح علیهم) تا بنم
شهد وعسلمدن دست بولاشدرمق ایده لر یعنی انلرك جرمن عفو ایدوب رحمتم شهدنه آلوده اوله لر وبندن نیجه احسان
وکرملر بوله لر (مثنوی) نی برای آنك من سودی کنم * وز برهنه من قبایی برکنم * خلقی انکیچون خلق ایلدم که آنلردن
برفائده ایلیم وبرهنه دن بن برقبا قوپرم خلق عریاندر وحضرت حق آنلردن منتفع اولمق عریانك قباسن صویمق
کبیدر بوایسه ممکن دکلدر پس حق تعالی خلقدن منتفع اولمز غنی عن العالمیندر بلکه خلق اندن منتفع اولورلر
(مثنوی) چند روزی که زپیشم رانده است * چشم من در روی خوبش مانده است * برقاچ کون که بنی حضورندن
سورمشدر بنم چشمم انك خوب یوزنده قالمشدر (مثنوی) کز چنان رویی چنین قهر ای عجب * هرکسی مشغول
کشته در سبب * من سبب را ننکرم کان حادثست * زانکه حادث حادثی را باعثست * لطف سابق را نظاره میکنم *
هرچه آن حادث دو پاره میکنم * رو بیده لفظ بی نقطتین ایله قرأت اولمق ونقطۀ واحده ایله دخی حرف نفی اولمقده جائزدر
تقدیر معنی انجلین عالی یوزدن بونك کبی قهر ای عجبدر که هر برکسه مشغول اولمش سببه یاخود معنی انجلین
بریوزدن بونك کبی قهرای عجبدرکه بوکونه عتاب وقهره مظهر اولمقدن قاچوب بعض عمله اعتماد ایلمش بن سببه نظر
قیلمزم زیرا که اول حادثدر اول سببدنکه هر حادث اولان شیء برحادثه باعثدر یعنی بو اعمال صالحه ویا افعال فاسده
اسباب حادثه مقوله سیدر واسباب حادثه قدیمه اولان خصلت وخاصیتی تغییر وتبدیله قادر اولمز که لا یزول ما بالذات
ما بالعرض در بلکه برحادث صفته باعث اولور پس ازلده اولان اکر سعادت ایسه صکره اول ظهور ایدر روا کر شقاوت
ایسه ینه اول ظهور ایدر پس اسباب عارضه یه نیچون نظر ایدرم دیمك اولور (سبقت رحمتی علی غضبی) فحواسنجه سابق
اولان لطفه نظر ایلرم هرنه که او حادثدر انی ایکی پاره ایلرم یعنی هرنکم صکره دن قهر وغضبدن حادث وعارض
اولدی دوپاره ایلرم که العارض کالمعدومدر پس فلسفه یه یاپشوب ترك سجده ما یلدیکنه دخی علت قوروب دیرکه
(مثنوی) ترك سجده از حسد کیرم که بود * این حسد از عشق خیزد نه از جحود * فرض ایده لم که سجده ترکی حسددن
اولدی اول حسد عشقدن صادر اولور انکار وجحوددن صادر اولمز یعنی سجده یی ترك ایلدیکم طوتەلم که حسددن
اولدی بو حسد عشق ومحبتدن حاصل اولور انکاردن دکل (مثنوی) هر حسد از دوستی خیزد یقین * که شود
با دوست غیری همنشین * محقق بودرکه هر حسد دوستلقدن ظاهر اولور که برغیری کسه دوست ایله همنشین ومصاحب
اوله یعنی یقین بودرکه هر حسد دوستلقدن قوپرکه دوست ایله غیری کسه همنشین اوله عاشق استرکه دوستنك اول غیره
اولان التفات وانعامی کندییه اوله بوایسه حسد اولور زیرا حسد محسودك نعمتنی ازاله مراد ایلمکدر پس بوکونه
حسد سبب عشق اولور پس برشیئك سببی که مقبول اوله مسببی دخی مقبول اولور شیطانك اولا یبولك قباحتی آدمی
غیر کوردکیدر ثانیا حضرت حقك عشقنی محبت نفسانیه یه قیاس ایلدیکیدر زیرا اول حضرتك عاشقلری (بیت)

کاشکی سود یکمی سوسه بنم خلق جهان * سوزمز بو که همان قصۀ جانان اوله * دیرلر وخلق عالمی بو عشق
محبته دعوت ایدرلر (مثنوی) هست شرط دوستی غیرت پزی * همچو بعد از عطسه کفتن دیرزی * دوستلغك
شرطی غیرت پزلکدر عطسه دنصکره چوق زمان دیری اول دیمك دوستلغك شرطی اولدیغی کبی یعنی غیرت پزلك
دوستلغك شرطی اولدی عربیجه (یرحمك الله) دیمك وفارسیجه دیرزی دیمك وترکجه خیر اولسون وچوق یاشه دیمك
عطسه نك شرطی اولدیغی کبی وبعد العطسه یرحمك الله دیمك شرط وواجب اولدیغنه بو حدیث شریف دلالت ایلرکه
ابو هریره رضی الله عنه روایت ایدر (قال علیه السلام ان الله یحب العطاس فاذا عطس احدکم وحمد الله کان حقا علی
کل مسلم سمعه ان یقول له یرحمك الله) پس یرحمك الله دیمك عطسه یه نیجه شرط وواجب اولدیسه دوستلغه دخی غیرت
بویله شرط وواجب اولدی دیدی نعم عند الاولیا دخی غیرت دوستلغك شرطندندر ولکن بونلرك دیدیکی غیرتدن
مراد غیرت نفسانیه وشیطانیه دکلدر بلکه غیرت الهیه در وبینهماده تفاوت چوقدر اکر طلب اولنورسه غیرتی
درجۀ غیرتده مفصلا تحریر ایلمشزدر (مثنوی) چونکه بر نطعش جز این بازی نبود * کفت بازی کن چه دانم بر فزود
چونکه اول انك نطعی اوزره بو بازیدن غیری یوق ایدی یعنی تقدیر وقضا یه یاپشوب دیدیکه چونکم اول حاکم مطلقك نطع
تقدیرنده وبساط لوح محفوظنده بنم سجده دن امتناع وآدمدن استکبارمدن غیری اویون اولمدی وصانع ذو حکمت
بنم وجودمده بوکونه خاصه وخصلتدن غیرسنی وضع قیلمدی پس حین امتحانده بکا دیدیکه بازی ایله یعنی عمل ایله
وهنر ودانشك اجرا ایله بندخی اول بکا ویردیکی خاصه یی اظهار قیلدم وانجق بنده اوانی فاعل اولدم نه بیلورم بنده اولان
خاصه اوزره برآخر عملی زیاده ایتمکی (کما قال الله تعالی (قل کل یعمل علی شاکلته) ای یعمل علی عینه الثابتة
وخاصیته الازلیة (مثنوی) آن یکی بازی که بد من باختم * خویشتن را در بلا انداختم * اول براویون که وار ایدی بن
آنی اوینادم کندیمی بلا وفلا کته اتدم (مثنوی) در بلا هم می چشم لذات او * مات اویم مات اویم مات او * کندیمی
بلایه اتدمکه بلاده دخی آنك لذتلرنی طاتدم آنك ماتی ام آنك ماتی ام انك ماتی یعنی بلاده اولمقده دخی عاشقلر کبی انك
لذاتنی ذائق اولورم که (کل شیء من الملیح ملیح) درانك ماتیم ومغلوب ومقهوریم یعنی مات ومستهلك قیلان اولدر غیری
دکل (مثنوی) چون رهاند خویشتن را ای سره * هیچ کس در شش جهت از شش دره * جزو شش از کل شش چون
وارهد * خاصه که بیچون مر اورا کژ نهد * ای برکزیده ومقبول وپسندیده نیجه قورتره کندوبی برکسه بلا توفیق الله
بو شش جهات ایچره شش دره دن یعنی شش حس دنکه بشی حواس ظاهره وبری دخی حس باطندرکه آکا
حس مشترك دیرلر اکرچه حکما قتنده حس باطن بشدر اما اهل سنتدن بعض متکلمین قتنده حس باطن بردرکه
حس مشترك دیرلر پس معنی کندوبی برکسه بو شش جهات ایچره شش حواسك حکمندن نیجه قورترر دیمك
اولور ششك کلندن جزو ششی نیجه قورتلور یعنی شش جهاتك جزوی بو شش حسك کلیسندن ویاخود کلی شش
جهاتدن نیجه خلاص اولور علی الخصوص که حضرت بیچون تحقیقا آنی اکری قویه (مثنوی) هرکه در شش
او درون آتشست * اوش برهاند که خلاق ششست * هرکیمکه جهات سته ده در اول کسه آتشك ایچنده در
اول کسه یی قورترر که جهات سته یی خلق ایدیجیدر یعنی هرشول کسه که بو شش جهاتده آتش بلا والم ایچره در آنی اول
الله تعالی قورترر که خلاق شش جهات وشش حواسدر (کما قال الله تعالی یا معشر الجن والانس ان استطعتم
ان تنفذوا من اقطار السموات والارض فانفذوا لا تنفذون الا بسلطان (مثنوی) خود اکر کفرست وکر ایمان او *
دستباف حضرتست وآن او * محصل خود اکر کفردر واکر ایماندر اول کفر وایمان اول حضرتك دستبافیدر
یعنی ال اورکوسیدر مرادید قدرت وارادتنك عمل وصنعیدر وانك آن وشایاندر دیمك اولور زیرا کفر وایمان انك
مخلوقیدر (بازتقریر کردن معاویه با ابلیس لعین (مثنوی) کفت امیر او را که اینها راستست * لیك بخش تو ازینها
کاستست * امیر اکا دیدیکه بو سوزلر راستدر لیکن بونلردن سنك نصیبك اکسك اولمشدر که اصلا بو سویلدیکك
معانی ومعارفدن سکا حظ ونصیب یوقدر یعنی (انظر ما قال ولا تنظر الی من قال) حدیثنك فحواسنجه شیطانك
من اوله الی آخره بسط ایلدیکی مقدماتك جمله سی شرعا وعقلا مقبوله ومسلمه در ولکن کلمات مزوره ومموهه در
ولهذا حضرت معاویه بونلری بالکلیه تسلیم وتصدیق ایدوب اینها راستست بیوردی وانك بوکونه معارفی
قبول ایتمیوب انك مکر وخدعه سنه نظر قیلوب دیدی (مثنوی) صد هزاران را چو من تو ره زدی * حفره کردی
در خزینه آمدی * بنجلین نیجه یوز بیك کسه نك سن یولن اوردك چقور ایلدك خزینه یه کلدك یعنی خزینۀ قلبه
لغم اوروب دلك دلوب کلدك وآنده اولان جواهر وزواهر ایمانی مکر وخدیعتله استراقه قیلدك (مثنوی) آتش ونفتی
نسوزی چاره نیست * کیست کز دست تو جامه ش پاره نیست * آتش ونفت سن یاقیه سن چاره یوقدر یعنی سن فی المثل

آتش ونفت سن یاقق سنك شانكدندر كیمدر كه سنك الندن انك جامه سی پاره دكلدر (مثنوی) طبعت ای آتش
چو سوزانید نیست * تا نسوزانی تو چیزی چاره نیست * سنك طبعك ای آتش چونكم یاقمقدر مادامكه سن بركسه یی
یاقمیه سن چاره یوقدر (مثنوی) لعنت این باشد كه سوزانت كند * اوستاد جمله دزدانت كند * لعنت بو اولور كه حق
تعالی سنی یاقیجی ایلرسنی اول خدا جمله دزدلرك استادی ایلر (مثنوی) با خدا كفتی شنیدی روبرو *
من چه باشم پیش مكرت ای عدو * روبرو ومواجهه خدا ایله سوز سویلدك واندن سوز اشتدك (فبما اغویتنی)
دیو حضرت حقه بالمواجهه خطاب ایلدك وحضرت حق دخی سكا (وان علیك لعنتی الی یوم الدین) دیو خطاب
ایلیوب آنی اشتدك ای عدو بن سنك مكرك قتنده نه اولم پس انك معارفنی صیادك صفیرینه تمثیل ایدوب بیوررلر
(مثنوی) معرفتهای تو چون بانك صفیر * بانك مرغانست لیكن مرغ كیر * سنك معرفتلرك صفیر بانكی كبیدر
مرغلرك بانكی كبیدر لیكن مرغ صید ایدیجیدر یعنی ای ابلیس پر تلبیس سنك بو كونه معرفتلرك بانك صفیر وصدای
صیاد مرغ كیر كبیدر بو معارف كه سن سویلرسن مرغان الهی اولان انبیا علیهم السلام واولیای عظامك بانكیدر
ولیكن قوش طوتیجی ومرغ هوشی دام ضلالته آتیجیدر (مثنوی) صد هزاران مرغ را آن ره زده ست * مرغ غره
كاشنانی آمده ست * اول بانك صفیر نیجه یوزبیك قوشك یولنی اورمشدر مرغ غره ایسه بویله دیو كه بر آشنا كلمشدر
واول صیادك بانك صفیرك آشنانك صداسی زعم قیلمشدر (مثنوی) در هوا چون بشنود بانك صفیر * از هوا اید شود
اینجا اسیر * مرغ بیچاره هواده چونكه صفیرك بانكنی اشیده هوادن كلور بوراده اسیر اولور یعنی صیادك
صفیر چالدیغی محلده اسیر اولور (مثنوی) قوم نوح از مكر تو در نوحه اند * دل كباب وسینه شرحه شرحه اند *
ای ابلیس پر تلبیس قوم نوح علیه السلام سنك مكركدن نوحه وفغانده دردلری كباب وسینه لری شرحه
شرحه در (مثنوی) عاد را تو باد دادی در جهان * در فكندی در عذاب واندهان * عاد قومنی جهانده یله سن
ویردك وانلری ریح صرصرله هلاك اولمق مرتبه سنه سن ایركوردك انلری عذاب وغمره سن براقدك (مثنوی)
از تو بود آن سنكسار قوم لوط * در سیاه آبه ز تو خوردند غوط * لوط پیغمبر علیه السلامك قومنك اول سنكسار
اولمسی سندن اولدی سیاه آبه ایچنده سندن غوط یدیلر غوط وغوطه صویه طالمق معناسنه در (مثنوی)
مغز نمرود از تو آمد ریخته * ای هزاران فتنه ها انكیخته * نمرودك مغزی سندن دوكلمش كلدی ای نیچه یوزبیك
فتنه لری قوپرمش ابلیس (مثنوی) عقل فرعون ذكی فیلسوف * كور شد از تو نیابد او وقوف *
ذو حكمت اولان ذكی فرعونك عقلی كور اولدی اوسندن وقوف بولمدی (مثنوی) بولهب هم از تو نا اهلی شده *
بوالحكم هم از تو بوجهلی شده * ابولهب هم سندن برنا اهل اولمشدر ابو الحكم هم سندن زیاده ابو جهل
اولمشدر (مثنوی) ای برین شطرنج بهر یاد را * مات كردی صد هزار استاد را * ای ابلیس پر تلبیس بو شطرنج
اوزره یاددن اوتری یوزبیك استادی مات ایلمشسن یعنی ای مكر وحیلت شطرنجبازی بو شطرنج كائنات وبساط
موجودات اوزره سن آكلمق ویاد قیلمق ایچون شریعت وطریقتده منم دكر نیست دین صد هزار استادی مات ایلدك
(مثنوی) ای ز فرزین بندهای مشكلت * سوخته دلها سیه كشته دلت * ای سنك مشكل اولان فرزین بندلركدن
یعنی موجب مات وهلاك اولان حیل وبازیلركدن كوكلر یانمشدر وسنك دلك انلره مرحمت ایتمیوب سیاه اولمشدر
(مثنوی) بحر مكری تو وخلقان قطره * تو چو كوهی وین سلیمان ذره * ای ابلیس سن مكر وغدرسن وخلایق
سنك مكركه نسبت بر قطره درو سن ضلالتده كوه كبی سن وبو سلیم وساده دللر بر ذره بیقرار كبیدر (مثنوی)
كه رهد از مكر تو ای مختصم * غرق طوفانیم الا من عصم * ای خصومت ایدیجی سنك مكركدن كیم قورتلور
یا خود معنی قچن سنك مكركدن خلاص اولور بركسه ای خصومت قیلان جمله مز طوفانه غرق ایز مكر شول كمسه
غرق طوفان دكلدر كه حفظ الهی ایله معصوم اوله یعنی جمله مز غرق طوفان مكر شیطانز الا شول كمسه لر دكل كه انلر
معصوم والله تعالی انلری مكر شیطاندن حفظ قیلدی (كما قال علیه السلام المعصوم من عصمه الله وقال تعالی
حاكیا عن لسان نوح قال لا عاصم الیوم من امر الله الا من رحم (م ی) بس ستاره سعد از تو محترق * بس سپاه وجمع
از تو مفترق * چوق سعادت ستاره سی سندن محترق اولمشدر چوق سپاه وجمعیت سندن مفترق وپریشان اولمشدر
یعنی ای مكار وغدار چوق ستاره سعد سنك مكركدن مغلوب ومحترق وچوق سپاه وجمع سنك خدعكدن پریشان
ومفترق در دیدی (باز كفتن ابلیس مر معاویه را رضی الله تعالی عنه (مثنوی) كفت ابلیسش كشای این عقد را * من
محكم قلب را ونقد را * ابلیس پر تلبیس حضرت معاویه یه ایتدی بو عقده وبندی چوز قلبه ونقده بن محكم یعنی
ابلیس حضرت معاویه یه جواب ایتدیكه یا معاویه بو كره لری آچ وخیال ووهم مرتبه سندن ایلرو كچ نقد وقلبه بن

محكم وبنك وبده میزانم ازلده شقی وفاسق تقدیر اولنانلری اضلال ایلرم روز ازلده سعید تقدیر اولنانلری اضلال ایتمكه
قادر دكلم (مثنوی) امتحان شیر وكلبم كرد حق * امتحان نقد وقلبم كرد حق * حضرت حق بنی شیر وكلبك امتحانی
ایلدی حضرت حق بنی نقد وقلبك امتحانی ایلدی یعنی شیری كلبدن تمییز ایلمكه سبب اولورم ونقدی قلبدن فارق
اولورم (مثنوی) قلب را من كی سیه رو كرده ام * صیرفی ام قیمت او كرده ام * قلبی بن قچن سیه رو ایلمشم بن بر صرافكه
آكا قیمت ایلمشم (مثنوی) نیكوان را رهنمایی میكنم * شاخهای خشك را بر میكنم * اولره دلالت ورهنمالق
ایلرم قوری بوداقلری قوپاریرم یعنی ازلده نیكو اولنلری اضلاله قادر دكلم آنلره معین وظهیر اولورم اما بد بخت وشقی
اولنلری اضلال ایدوب هلاك قیلورم (مثنوی) این علفها می نهم از بهر چیست * تا پدید آید كه حیوان جنس كیست *
بو علفلری كه قورم ندن اوتریدر تا ظاهر اوله كه حیوان كیمك جنسیدر یعنی قنغی نوعدن ایدیكی ظهوره كله (مثنوی)
كرك از آهو چو زاید كودكی * هست در كركیش واهو بی شكی * مثلا چونكه قورد آهودن بریاوری طوغوره
اول یاورونك كركلكنده واهولكنده بر شك واردر استفهام معناسی اولمق بونده اولیدر یعنی اول یاورینك كركلكنده
وآهولكنده بر شكك وار ایسه (مثنوی) تو كیاه واستخوان پیشش بریز * تا كدامین سو كند او كام تیز * انك اوكنه
اوت وكمك دوك نظر ایله تا قنغی طرفه اول یاوری ادیمی تیز ایلر (مثنوی) كر بسوی استخوان اید سكست * ور كیا خواهد
یقین آهو ركست * اكر یاوری استخوان استرسه واستخوان جانبنه كه كلبدر روا كر كیاه استیه بی شك اهو طمرلودر یعنی
یقین بودر كه اصلی آهودر (مثنوی) قهر ولطفی جفت شد با همدكر * زاد ازین هر دو جهان خیر وشر * بر قهر ولطف
بری بریله جفت وجمع اولدی كرك واهو جمع اولدیغی كبی بو ایكیدن كه قهر ولطفدر خیر وشر جهانی طوغدی پس نفسی
قهره وشره وروحی لطفه وخیره مظهر قیلدی (مثنوی) تو كیاه واستخوان را عرضه كن * قوت نفس وقوت جان را عرضه
كن * سن كیاه واستخوانی عرض ایله نفسك قوت وغداسنی وروحك قوت وغداسنی عرض ایله كیاهدن مراد بونده
غدای روحانی واستخواندن مراد غدای نفسانیدر پس بر كمسنه یه سن غدای روحانی عرض ایله وغدای نفسانی دخی
عرض ایله (مثنوی) كر غدای نفس جوید ابترست * ور غدای روح جوید سرورست * اكر نفسك غداسنی
استرسه ابتر وبدتردر واكر روحك غداسنی استیه سرور ومهتردر (مثنوی) كر كند او خدمت تن هست خر * ور رود
در بحر جان یابد كهر * اكر اول كمسه تن خدمتنی ایده خردر واكر جان دریاسنه كیده كوهر بولور (مثنوی) كرچه این
دو مختلف خیر وشرند * لیك این هر دو یك كار اندرند * اكرچه بو ایكی مختلف كه مقصود بونلردن خیر وشردر
لیكن معناده بو ایكیسی بیله برایشده در یعنی اهل خیر واهل شر بو جمله سی حق تعالینك ارادتنك مظهرلری وانك
حكمتنك اسیرلریدر كیم طوعا كی كرها حق تعالی یه بر یوزدن عبادت ایلمكدن خالی دكلدر (مثنوی) انبیا طاعات
عرضه می كنند * دشمنان شهوات عرضه میكنند * انبیا علیهم السلام طاعتلر عرض ایلرلر دشمنلر شهوات عرض ایلرلر
(مثنوی) نیك را چون بد كنم یزدان نیم * داعیم من خالق ایشان نیم * خوب را من زشت سازم رب نه ام *
خوب را و زشت را آیینه ام * یا معاویه نیكی بن نیجه كم ایلرم یزدان دكلم بن انلری شر وفساد جانبنه دعوت ایدیجیم
انلرك خالقی دكلم یعنی بن انجق بونلری داعی ضلالتم وضلالتك خالقی دكلم خوبی بن زشت ایلرمیم یعنی بن خوبی
زشت ایلمكه قادر دكلم رب دكلم بلكه خوبه وزشته آیینه ام (السعید سعید فی بطن امه) مقتضاسنجه سعید بطن
ام الكتابده سعادتله خوبدر وكذلك (الشقی شقی فی بطن امه) مغزاسنجه شقی بطن ام الكتابده شقاوتله زشتدر وبن
بونلره محكم وآیینه ام والا بن المده ضلالت وغوایتدن برشی یوقدر بلكه خالق ضلالات وغوایات اللهدر نته كم
عقیل وابن عدی حضرت ابن عمردن روایت بیوررلر (قال علیه السلام بعثت داعیا ومبلغا ولیس الی من الهدایة
شیء وخلق الشیطان مزینا وموسوسا ولیس الیه من الضلالة شیء (كما قال الله تعالی لا تهدی من احببت ولكن الله
یهدی من یشاء (وقال یضل الله من یشاء ویهدی الیه من اناب (مثنوی) سوخت هند وآینه از درد را *
كین سیه رویی نماید مرد را * مثلا هندو دردو غمندن آیینه یی یاقدی بویله دیو كه بو آیینه هر دی سیاه رو كوسترر
(مثنوی) كفت آیینه كناه از من نبود * جرم او را نه كه روی من زدود * آیینه لسان حاله هندویه ایتدی كناه سندن
اولمدی جرمی آكا قو كه بنم یوزمی پاصدن اجدی وجلا ایلدی (مثنوی) او مرا غماز كرد وراست كو * تا بكویم
زشت كو وخوب كو * اول خدا بنی غماز وطوغری سویلیجی ایلدی تا كم زشتقنی وخوبقنی دیم یعنی آیینه وش
هر كسك صورت حالن كوسترمك بكا اول خدانك ویرمسیدر تا كم زشت قنغی كمسه در وخوب دخی قنغی كمسه در
كوسترم وبنم واسطه مله بونلر ظهوره كله (م ی) من كواهم بر كوا زندان كجاست * اهل زندان نیستم یزدان كواست
بن شاهدم شاهده زندان وحبس قنده در یعنی شرعا شاهده حبس وزندان یوقدر زندان وحبسه لایق دكلم

بوخصوصه حضرت خدا شاهددر بوكلامده حقیقتده نظرا نوع اعوض واردر اكرچه شیطانك من شاهدم واهل زندان دكلم دیمسی كذبدر دینسه ده جائزاما حضرت مولانا قدس الله سره الاعلی حقیقت حالی وابلیسك مرتبه سنی ابلیس لسانندن بیان بیورررلر اویله اولیجق هركیم ابلیسه تابع اولور عاصی وكافر اولدیغنه ابلیسك لسان حالی وزبان مرتبی آنك كفر وعصیاننه شهادت قیلور وكذلك ابلیسه مخالفت ایلینك حالنه دخی ابلیس اصحاب هدایتدن ایدوكنه لسان حال الله شاهد اولور اما اهل زندان دكلم دیدیكنده سوز بودركه شیطانك اصلی ناردر پس جهنم آنك اصلی اولور وكندینك اصلی ومقری آكا نسبت زندان اولمزا كرزنداندن مراد دنیا اولورسه خود دنیا مؤمنك زندانی وكفار وشیاطینك جنتیدر حضرت شیخك فصوصده بومعنایه اشارتی واردر اما احترازا لعدم الفهم تحریر اولنمدی (مثنوی) هركجا بینم درخت میوه دار * تربیتها می كنم من دایه وار * هركجا بینم درخت تلخ وخشك * می برم من تا رهد از پشك مشك * بو بیتلر دخی حقیقتنه حمل اولنسه جائزدر یعنی ابلیس دیركه هرقنده كه یمشلو فدان كورم دایه كبی اول فدانه تربیتلر ایلرم زیرا بن باغبان كبی ام یعنی صلاح وسداد میوه سن بتورر بركسه یی مشاهده قیلم اكا دایه وار تربیه لر ایلرم شیطانك اهل صلاحی تربیه ایلمسی ایكی نوع اوزره اولور برنوعی اولدركه شیطان من حیث الحقیقه مرتبه سی حكمیله مربی اهل صلاحدر زیرا هربار كه اهل صلاحك اضلالی وافسادنه سعی ایلسه انلر جناب حقه استعاذه واستغفاری واعمال صالحه وحسن كرداری زیاده ایدرلر پس شیطان من حیث الحقیقة والمرتبة درخت میوه داره مربی اولور ونوع ثانی (اسلم شیطانی علی یدی فلا یأمرنی الا بخیر) حدیث شریفنك فحواسنجه شول شیطان ونفسی مسلمان ایدن وارث حضرت محمد علیه السلام اولنلره دخی شیطانلری تربیه والقای خیرا تمكدن خالی اولمزلر وكذلك بونك عكسی هرقنده آجی وقوری درخت كورم بن آنی قطع ایلرم تا مشك پشكدن قورتله هرنه یرده كه ایماندن وعرفاندن خالی وایس بربدبخت بولم تیغ ضلالت وتبر مكر وخدیعتله آنی قطع ایلرم تاكم نجسدن مشك خلاص اولور یعنی ایوكتودن واهل هدایت اهل غوایتدن قورتلور وفرق وتمییز مرتبه سن بولور (مثنوی) خشك كو یدباغبانرا كای فتا مرمرا چه می بری سر بی خطا * خشك اولان درخت باغبانه دیركه ای جوان خطا وكناهسز تحقیقا بنم باشمی نه كسرسن (مثنوی) باغبان كو یدخمش ای زشت خو * بس نباشد خشكیء تو جرم تو * باغبان آكا دیر كه ای زشت خوا بسم اول وسكوت قیل سنك جرمك قوری اولمقلغك كفایت قیلمزمی (مثنوی) خشك كو یدراستم من كژنیم * تو چرا بی جرم می بری پیم * خشك باغبانه دیر بن طوغری ام اكری دكلم سن نیچون جرم وخطاسز بنم سكرمی كسرسن یعنی بن خود بو استقامتله قطع اولنمغه لایق دكلم (مثنوی) باغبان كو یدا كرمسعودئی * كاشكی كژبودئی تربودئی * باغبان اول خشك اولان درخته دیر اكر مسعود اولیدك وازلده سعادتلنمش مرتبه سن بولیدك كاشكی اكری اولیدك یاش اولیدك تر اولان درختدن مراد مؤمن ومسلمدركه ایمان واسلام ایله تر وتازه اولوب ثمرۀ رضای حقی یتورمكه وكندویی قرب خدایه یتورمكه استعدادی واردر ودرخت خشكدن مراد اهل كفردركه آنك وجودندن رضای رحمانی وقرب سبحانی میوه لری یتمكه آنك قابلیتی یوقدركه مسعود دكلدر بلكه شقی وبدبختدر شیطان بودنیا باغنده فی المثل بر باغبان كبیدر چمن ایمان واسلامدن خشك اولان كافرك وجودنی ضلالت تبریله قطع ایلمكه قصد ایلسه كافرك وجودی آكا لسان حالله دیركه بن خود مستقیم الطبع وكندی مرتبه مده مستوی وراستم پس بنم ظاهرا اعوجاجم یوق ایكن نیچون بنم خراب وهلاكه ایلمه قصد ایلرسن شیطان دخی اكا لسان حالله دیركه اكر ازلده مسعود اولیدك كاشكی ایمان واسلامله تر وتازه اولیدك واكری اولیدك بركسه نك وجودی ایمان واسلامله تر وتازه اولسه اكا ناراست اولمق وكناه وخطا قیلمق ضرر ویرمز (كما قال النبی صلی الله علیه وسلم اذا احب الله عبدا لم یضره ذنبه) وبركسه نك وجودی ایمان واسلامدن خشك وخالی اوله كه كندی مرتبه سنده مستوی اولمق وعدالت قیلمق وطبعی ومزاجی مستقیم اولمق اصلا اكا فائده قیلمز والحاصل ایمانسز استقامت وطاعت مفید ونافع اولمز ومع الایمان والاسلام خطا ومعصیت ضرر قیلمز دیمك اولور (مثنوی) جاذب آب حیاتی كشتیء * اندر آب زندكی آغشتیء * بر حیات آبنی جذب ایدیجی اولوردك زنده لك آبی ایچره قارشمش اولوردك یعنی اكر درخت تازه كبی تر اولیدك آب حیات طاعت ومحبت خدایی جذب ایدیجی اولوردك وآب زندكی كه فی الحقیقه علم ومعرفتدر اكا مستغرق اولوردك وثمرات طاعات وحسناتی درخت وجودكدن انبات قیلوردك (مثنوی) تخم تو بد بوده است واصل تو با درخت خوش نبوده وصل تو * سنك تخمك وسنك اصلك بد اولمشدر سنك وصلك لطیف درختله خوش اولمشدر یعنی سنك روحك وسنك تخم وجودك فی الحقیقه یرامز وقبیح اولمشدر مع هذا بودنیایه كلدكده نصكره اهل ایمان واهل اسلامك وجودلرینه درخت خوش كبیدر انلره اولشمدك وانلردن ایمان واسلام خوشلغنی اخذ وجذب ایتمكه

میل قیلمدك تا انلرك كندی ذاتنده اولان خوشلقدن برمقدار سنك وجودنه وصل ایلیه لردی (مثنوی) شاخ تلخ ار با خوشی وصلت كند * آن خوشی اندر نهادش بر زند * آجی آغاج اكر برخوش اغاجله وصلت ایلسه یعنی میوه سی آجی اولان آغاجی اكر برمیوه سی خوش اولان آغاجله آشلسه لر وخوش اولان درختی تلخ اولنه وصل ایلسه لر اول خوشلق آجی بوداغك نهادو ذاتنده ظاهر اولور كذلك برفاسق برصالحه مقارنت قیلسه واول صالح مقارنت قیلمسه واول صالح دخی كندی باطننده اولان خوشلقدن آكا تعلیم قیلسه وآنی تربیه ایلسه بعنایة الله تعالی آنك صلاح حالی اكا تأثیر ایلر واول كمسه نك وجودنده صلاح وطاعت میوه لری ظهوره كلور (مثنوی) كفت امیرای راهزن حجت مكو * مرترا ره نیست درمن ره مجو * پس حضرت معاویه ابلیسه ایتدی ای رهزن طریق خدا حجت سویلمه تحقیقا سكا بنم وجودمه یول یوقدر یول استمه بو دخی وجه در تحقیقا سكا اول یوقدر بنم خصوصمده یول استمه (مثنوی) رهزنی ومن غریب وتاجرم * هرلباساتی كه آری كی خرم * فی المثل سن رهزن سن وبن غریب وتاجرم هر لباسلری كه كتوررسن نچن صاتون آلورم (مثنوی) كردرخت من مكرد از كافری * تو نه رخت كسی را مشتری * كافرلككدن بنم رخت ومتاعمك چوره سنه طولنمه فی المثل بركسه نك رختنه سن مشتری دكلسن (مثنوی) مشتری نبود كسی را راهزن * ورنماید مشتری مكرست وفن * حرامی كمسه یه مشتری اولمز واكر كندیسنی مشتری كوستررسه مكر وحیله در (مثنوی) تاچه دارد این حسود اندر كدو * ای خدا فریاد ما را این عدو * بو بیت شیطانك مكرنی تعجب ایلمك موقعنده واقع اولمشدر وآنك مكر وحیله سندن بی توفیق الهی خلاص میسر اولمدیغی اجلدن خدای تعالی یه دعا ومناجات ایلمك محلنده دینلمشدر عجب بو حسود قبق ایچنده نه طوتر بو دشمندن ای خدا بزم فریاد یمزه ایرش یعنی حسود اولان ابلیس وجودی قبغنده عجبدر كه بو قدر مكرلر وحیله لر طوترای خدای متعال بو عدودن بزم فریاد یمزه ایرش وبزه معین وناصر اول تا بو دشمندن بزه خلاص میسر اوله (مثنوی) كر بكی فصلی دكر درمن دمد * در رباید ازمن این رهزن نمد * اكر بر دخی بر فصل بكا اوفوره یعنی افسون ایلیه بو رهزن نمدی بندن قپار نمدن مراد بونده نمد اسلامدر كه شعار اسلامدن كنایه اولور یعنی اكر بو ابلیس بر تلبیس بر فصل دخی بكا افسون ایلیه بو رهزن لباس اسلامی بندن قپار وشعارتقویدن بنی عریان ایلردیدی (نالیدن معاویه رضی الله عنه بحضرت حق تعالی از مكر ابلیس لعین ونصرت خواستن وی (م ی) این حدیثش همچو دودست ای اله * دست كیر ارنه كلیم شد سیاه * پس حضرت حقه بو كونه مناجات ایلیوب وعرض حاجات قیلوب دیدی ابلیسك بو سوزی توتون كبیدر ای الهی طوت یو خسه بنم كلیم سیاه اولدی یعنی دخان كلیم ولباسی سیاه ایلدیكی كبی شیطانك مكر وخداعی دخی انسانك قلبنی سیاه ایلر وعاصی اولوب كمراه اولور سیاه كلیم اولمق عصیان قیلمقدن كنایه اولور (مثنوی) من بحجت برنیایم با بلیس * كوست فتنۀ هر شریف وهر خسیس * بن حجت وبرهانله ابلیسه غالب كلمزم واكا مقابله ومقاومت قیله مزم زیرا كه او ابلیس هر شریف وخسیسك فتنه سیدر كه دنی وشریفی مكریله اضلال ایلمك اكا میسردر (مثنوی) آدمی كو علم الاسما بكست * زیاده عظیم القدر آدم كه اول آدم علم الاسمانك امیری در بو كلبك برق كبی اولان حمله سنده بی حمله در یعنی حضرت آدم علیه السلام كه (وعلم آدم الاسماء كلها) آیتنك مصداقیجه علوم اسماء الهیه نك بكیدر بو كلبك برق خاطف كبی اولان حمله وهمزاتنده بی حمله وبی جرأتدر مصرع اولده اولان بك لفظی باء فارسیله اوقنسه دخی جائزدر زیرا بك باء فارسینك فتحه سیله یلوب پیورمغه دیرلر بوراده سرعت وچابكلك معناسنه استعاره اولوب معنی بویله اولسه اولی اولور ومصرع ثانی یه دخی انسب كلور یعنی زیاده عظیم القدر اولان آدم كه علم الاسمانك چست وچابكیدر بو كلبك برق خاطف كبی اولان حمله سنده ویلمه سنده بی سرعت وبی طاقت دردیمك اولور بو آیتك تفسیری بو جلدك اواخرنه قریب آغاز منور شدن حواس عارف سرخنده كلور واوچنجی جلدده دخی بعض مواضعده تحقیق وتفصیلی انشاء الله تحریر اولنور (مثنوی) از بهشت انداختش بر روی خاك * چون سمك در شست او شد از سماك * شیطان آنی جنتدن چیقاروب خاكك یوزی اوزره آتدی سماك جانبندن نزول ایدوب سمك كبی آنك آیاغنه كندی یعنی آسمانده ایكن ابلیسك مكری واسطه سیله زمینه هبوط ایدوب آنك دام مكرنه نیچه زمان اسیر اولدی (مثنوی) نوحۀ انا ظلمنا می زدی * نیست دستان وفسونش راحدی * انا ظلمنا فغانی اوردی اول لعینك حیله وافسونته برحد ونهایت یوقدر بو آیتك تفسیری جلد اولده اضافت كردن آدم زلت را با خویش سرخنده مرور ایلدی (مثنوی) اندرون هر حدیث او شرست * صد هزاران سحر در وی مضمرست * آنك هر سوزنك ایچنده شر وفساد واردر نیچه یوز بیك سحرانك وجودنده مضمردر (مثنوی) مردئ مردان ببندد در نفس * در زن ودر مرد افروزد هوس * فوری ودردم مردلك مردانكی باغلر یعنی انلری

مغلوب وزبون ایلرزنده ومرده هوس شعله‌لندیررو هوایه قوت ویرر پس خدایه مناجات ایلمکدن رجوع
ایلیوب اکا بوکونه خطاب وعتاب ایلمکه شروع قیلدی (مثنوی) ای بلیس خلق سوز وفتنه جو * بر جیم بیدار
کردی راست کو * ای فتنه طلب ایدیجی خلق یاقجی ابلیس طوغری دی بنی نه سببدن بیدار ایلدک (بازتقریر ابلیس
علیه اللعنة تلبیس خود را (مثنوی) کفت هر مردی که باشد بدکمان) نشنود او راست را با صد نشان) ابلیس پر تلبیس
حضرت معاویه رضی الله عنهه بوکونه جواب ویروب دیدی هر برمرد که بدکمان اوله اول کمسه راست سوزی یوز نشانله
استماع وقبول ایلمز (مثنوی) هر درونی که خیال اندیش شد * چون دلیل آری خیالش بیش شد * هر بر درونکه
خیال اندیش اولدی چونکم دلیل کتوره سن آنک خیالی زیاده اولدی یعنی هر بار که کندی سوزنی اثبات ایلمک
ایچون آکا بر برهان وحجت ابراز ایلیه سن آنک قلبنک اوهام وخیالاتی زیاده اولور روشک وشبهه یی اول کمسه دخی ارتق
قیلور دیدی (مثنوی) چون سخن در وی رود علت شود * تیغ غازی دزد را آلت شود * چونکم اول بدکمان وخیال
اندیش اولان کمسه یه سوز کیده علت اولور غازینک تیغی دزده آلت اولور وآنی مستحق اولان محله صرف ایتمیوب نامحل
اولان یره وضع قیلور (مثنوی) پس جواب او سکوتست وسکون * هست با ابله سخن کفتن جنون * پس بدکمان اولان
کمسه یه جواب سکوت وسکوندر (کما قیل جواب الاحمق السکوت) زیرا ابلهه سوز سویلمک جنوندر (مثنوی)
تو ز من با حق چه نالی ای سلیم * تو بنال از شر آن نفس لئیم * ای ساده دل سن بندن حضرت حقه نه ناله ایلرسن سن
بو لئیم ودنی نفسک شرندن ایکله (مثنوی) تو خوری حلوا ترا دنبل شود * تب بکیرد طبع تو مختل شود * مثلا سن حلوا
یرسن بعد زمان سکا چبان اولور سنی سته طوترسنک طبعک مختل اولور (مثنوی) بی کنه لعنت کنی ابلیس را * چون
نه بینی از خود آن تلبیس را * جرم وکناهسز ابلیسه لعنت ایلرسن اول تلبیسی نیچون کندکدن کورمزسن کرکدر که
آنی کندی نفسکدن کوره سن وشیطانه لعنت وسب ایلمکدن بری اوله سن (کما قال علیه السلام لا تسبوا الشیطان
وتعوذوا بالله من شره رواه ابو هریرة کذا فی الجامع الصغیر (مثنوی) نیست از ابلیس از تست ای غوی * که چو روبه
سوی دنبه می دوی * ابلیسدن دکل سندندر ای غوی که روبه کبی دنبه جانبنه یلرسن یعنی اول مکر وتلبیسی کندی نفس
امارهٔ بالسوءکدن نیچون کورمزسن ابلیسدن دکلدر سنک نفس امارکدندر ای غوی که دلکو کبی جر ومشتهی
جانبنه کیدرسن ونفس امارهنک مرادنی اختیار ایدرسن پس چقن بونک سوء جزاسن کورهسن ابلیسه لعنت ایدرسن
(مثنوی) چون که در سبزه بدینی دنبه را * دام باشد این ندانی تو چرا * چونکه سبزه وچمنده دنبه کورهسن آنده طوزاق
واردرسن بونی نیچون بیلمزسن یعنی چونکم سن سبزه کاه دنیاده دنبه یی کورهسن یعنی مشتهیات نفسانیه دام
مکر وقهر اولور بونی سن نیچون بیلمزسن اول دنبه دن نه وجهله احتراز قیلمزسن (مثنوی) زان ندانی کت
ز دانش دور کرد * میل دنبه چشم عقلت کور کرد * اول جهتدن بیلمزسنکه سنی اول دنبه‌نک میلی دانشدن دور
ایلدی وچشم عقلکی بینشدن کور ایلدی (مثنوی) حبک الاشیاء یعمیک یصم * نفسک السودا خبث لا تختصم
احمد وابو داود وابو دردا حضرتلرندن روایت ایدرلر (کما قال علیه السلام حبک الشیء یعمی ویصم) پس شیطان
لسانندن حضرت مولانا بیوررلرکه ای معاویه سنک اشیایه محبتک سنی کور ایلر وصاغر ایلر سنک ظلمات شهواتله سیاه
اولان نفسک خباثت ایلدی کمسه یه اظهار خصومت قیلمه فی الواقع بویله درکه (ان النفس لامارة بالسوء)
مقتضاسنجه اصل معاصی یه زیاده امر ایلین نفسدر وشیطان لازم کلسه انجق بر موسوس ومسولدر (ولهذا قال
علیه السلام الحمد لله الذی رد امر الشیطان الی الوسوسة (وقال الله تعالی ان کید الشیطان کان ضعیفا) اما نفس
اماره شیطان کبی دکلدر بلکه اعدای عدودر (کما قال علیه السلام اعدی عدوک نفسک التی بین جنبیک
(مثنوی) تو کنه بر من منه کژ مژ مبین * من ز بد بیزارم واز حرص وکین * سن کناهی بکا اسناد ایلمه اکری بوکری
کورمه بن شر وفساددن وحرص وکینه دن بیزارم (مثنوی) من بدی کردم پشیمانم هنوز * انتظارم تا شبم آید بروز *
بن بر قباحت ایلدم وهنوز پشیمانم منتظرم تا بنم شبم روزه کله یعنی امر حقه مخالفت ایتمکله وآدمه ترک سجده قیلمغله
بر بدلک ایلدم هنوز اول قباحتدن پشیمانم منتظر مکه بنم بو ظلمانی اولان حالم نورانی اوله حضرت حق کناهمی عفو
ایدوب بنی مرحمته قریب قیله (مثنوی) متهم کشتم میان خلق من * فعل خود بر من نهد هر مرد وزن * خلق ایچنده
بن متهم اولدم هر مرد وزن کندی فعلنی بنم اوزریمه قور (مثنوی) کرک بیچاره اکرچه کرسنه ست * متهم باشد که او در
طنطنه ست * مثلا بیچاره قورد اکرچه آجدر متهم اولور بو یلدیو که اول کرک طنطنه ده در یعنی قوتده وطوقلقده در
(م ی) چونکه نتواند ز ضعف از راه رفت * خلق کوید تخمه است از لوت زفت * بیچاره قورد چونکه ضعیف اولمکدن
یوله کتمکه قادر اولمز خلق دیرکه قوی ووافر تخمه دریعنی اکادن امتلایه ابرشمشدر دیرلر (باز الحاح کردن

معاویه ابلیس را (مثنوی) کفت غیر راستی نرهاندت * داد سوی راستی می خواندت * معاویه ابلیسه ایتدی سنی
بندن طوغری لقدن غیری قورتارمز عدل سنی طوغریلق جانبنه اوقور (مثنوی) راست کو تا وارهی از چنک من
مکر ننشاند غبار جنک من * طوغوری سویله تا بنم پنچه‌مدن قورتله سن بنم جنک وخصومتم غبارنی مکر وحیله
تسکین ایلمز (مثنوی) کفت چون دانی دروغ و راست را * ای خیال اندیش پر اندیشها * ابلیس معاویه یه ایتدی
نیجه بیلورسن ونه سببدن تمیز قیلورسن دروغله راستی ای تیکولرله پر اولان خیال فکر ایدیجی (م ی) کفت پیغامبر
نشانی داده است * قلب ونیکو را محک بنهاده است * معاویه ابلیسه ایتدی حضرت پیغمبر علیه السلام
بر نشان ویرمش قلب ونیکویه محک ومیزانی قومش بو دخی جائزدرکه دینه قلب نیکو رایی محک قومشدر یعنی قلب
صافی حضرت پیغمبرینک ویدی بیلمکه وکذبی صدقدن فرق ایلمکه محک قومشدر (مثنوی) کفته است
الکذب ریب فی القلوب * کفت الصدق طمانین طروب * معاویه شیطانه دیدیکه حضرت پیغمبر علیه السلام
بیورمشدرکه کذب قلق واضطرابدر قلوبده ودیدیکه صدق سکوندر وطربله قلبی آسوده قیلیجیدر نته کم ابن عمردن
وحسن بصریدن احمد وترمذی بو حدیثی روایت ایدرلر (قال علیه السلام دع ما یریبک الی ما لا یریبک فان الصدق
طمانینة وان الکذب ریبة (مثنوی) دل نیارامد ز کفتار دروغ * آب وروغن هیچ نفروزد فروغ * قلب یلان
سوزدن دکلمز ومطمئن اولمز آب وروغن هیچ شعله لندرمز یعنی آبله روغندن شعله حاصل اولمدیغی کبی کذبله
مخلوط اولان صدقدن دخی درونه نور وضیا حاصل اولمز ودرون اندن منور اولوب ظلمات شکوکی دفع قیلمز (مثنوی)
در حدیث راست آرام دلست * راستیها دانهٔ دام دلست * راست سوزده قلبک آرام وسکونی واردر راستلقلر
کوکل دامنک دانه سیدر یعنی مرغ دانه یه صید اولدیغی کبی کوکل دخی صدقه مائل اولوب صید اولور (مثنوی)
دل مکر رنجور باشد بد دهان * که نداند چاشنیء این وآن * کوکل مکر رنجور اوله اغزی بددر زیرا قوت
ذائقه سی مختل اولوب اغزینک دادن بیلمز بر مریض اوله که اول کوکل بونک وآنک طعمنی بیلمیه وذوقنی طویمیه یعنی
بر قلب که اسیر هوا وشهوت اولمغله رنجور اوله وقوت ذائقهٔ عقلیه سی فاسد اوله اول خبیثی پاکدن فرق قیلمز ونیکویی
بددن وصدقی دروغدن تمییز ایلمز (مثنوی) چون شود از رنج وعلت دل سلیم * طعم کذب و راست را باشد علیم
چونکه رنج ومرضدن کوکل سلیم اوله یعنی سلامت بوله کذب وصدقک طعمنی بیلیجی اولور (مثنوی) حرص آدم
چون سوی کندم فزود * از دل آدم سلیمی را ربود * حضرت آدمک چونکه بغدای جانبنه حرصی زیاده اولدی آدم
حضرتلرینک کوکلندن سلیم لکی قاپدی یعنی حرص کندم حضرت آدمک قلب شریفندن سلامتی ازاله ایتدی
(مثنوی) پس دروغ وعشوه ات را کوش کرد * غره کشت وزهر قاتل نوش کرد * پس سنک دروغ وعشوه کی
کوش ایتدی یعنی کذب ومکرکی استماع ایتدی وانکله ایش اتدی مغرور وغافل اولدی وزهر قاتلی نوش ایتدی
(مثنوی) کژدم از کندم ندانست آن نفس * میپرد تمییز از مست هوس * حضرت آدم اول دم کژدمی کندمدن
بیلمدی ومهری قهردن فرق قیلمدی زیرا هوس مستندن تمییز اوچار وحرص اواندن حقیقت حالی بیلمک وفاسدی
صالحدن فرق قیلمق نچر (مثنوی) خلق مست آرزو اند وهوا * زان پذیرا اند دستان ترا * خلق عالم آرزو وهوانک
مستلریدر اول سببدن سنک حیله ومکرک قبول ایدیجیلردر (مثنوی) هر که خود را از هوا خو باز کرد * چشم خود را
آشنای راز کرد * هر شول کمسه که کندوبی هوا خویندن کیرو ایلدی کندینک چشمنی راز واسراره آشنا ایلدی
پس حرص وهوادن کندوبی خلاص ایلین کمسه حقیقت حاله واقف اولور ونیکویی بددن وکذبی صدقدن فرق قیلور
(شکایت قاضی از آفت قضا وجواب کفتن نائب اورا (مثنوی) قاضیء بنشاندند ومی کریست * کفت نائب قاضیا
کریه ز چیست * بر قاضی بی منصب قضایه نصب ایلدیلر اول اغلدی نائب ایتدی ای قاضی کریه ندندر (مثنوی)
این نه وقت کریه وفریاد تست * وقت شادی ومبارکباد تست * بو زمان سنک کریه وفریادک وقتی دکلدر بلکه
سنک شاد یلمکک ومبارکبادلک وقتیدر یعنی وقت تعزیت دکل بلکه وقت تهنیتدر پس کریه‌نک سببی ندر دیدی
(مثنوی) کفت آه چون حکم راند بیدلی * در میان آن دو عالم جاهلی * قاضی نائبه ایتدی آه بر بیدل نیجه حکم
سورر اول ایکی عالمک اورتاسنده بر جاهل یعنی قلبنه مالک اولمین وکوکلی کندی النده اولمین وحقیقت حالی بلمین
بر کمسه ایکی کندی احوالنه عالم اولان خصمک ماینده نوجهله اجرای احکام ایلر (مثنوی) آن دو خصم از واقعهٔ
خود واقفند * قاضیء مسکین چه داند زان دو بند * اول ایکی خصم که دعوایه کلور وکندیلرینک واقعه سندن واقفلردر
مسکین قاضی اول ایکی خصمدن بند وحیله یی نه بیلور (مثنوی) جاهلست وغافلست از حالشان * چون رود
در خونشان ومالشان * قاضی انلرک حاللندن جاهل وغافلدر آنلرک قانه وآنلرک مالنه نیجه کیدر (مثنوی) کفت

خصمان عالمند وعلى * جاهلى تو ایك شمع ملى * نائب قاضى یه ایتدى ایكى خصم اكرچه عالملردر ولكن
علته منسوبلردر اكرچه سن انلرك احوالنه جاهل سن ولیكن ملت اسلامك شمعى سن ونور علمك منبعى سن (مثنوى)
زانكه تو علت ندارى درمیان * آن فراغت هست نور دیدكان * زیرا كه سن اورتاده علت وغرض طوتمزسن اول
فراغت واول بى علت اولمق كوزلرك نوریدر یعنى علت وغرض پردهٔ دیدهٔ دل كبیدر وبى غرضلق نور دیدهٔ دلدر
چونكم سنده بى غرضلق حاصل اوله نور فراستله حقى باطلدن تمیز ایلمكه قادر اولورسن (مثنوى) وان دو عالم را
غرضشان كور كرد * علمشانرا علت اندر كور كرد * واول ایكى عالمى كه مراد ایكى خصمدر انلرك غرضى انلرى
كور ایلدى علت وطمع آنلرك علمنى قبرده ایلدى (مثنوى) جهل را بى علتى عالم كند * علم را علت زدا ها بركند جاهلى
علتسزلك عالم ایلر علت وغرض علمى قالبلردن قوپرر (مثنوى) تا كه رشوت نستدى بیننده * چون طمع كردى
ضریر وبنده * نائب قاضى یه دیدیكه اى قاضى غرض وعلتدن برى وطمع ورشوتدن عارى اول تا كم رشوت آلمیه سن
عالم وبیننده سن (چون تو رشوت نستدى) دخى نسخه در یعنى چونكم سن رشوت آلمدك بصیر واهل نظرسن چونكم
رشوته طمع ایلدك كور وبنده سن یعنى چونكم طمع ایلیه سن كوردل وبندهٔ نفس سن رشوت الن ملعون وطمع
قیلان كوردل وحكمت حقدن مغبون اولمسى مقرردر (كما روى الامام احمد عن ثوبان رضى الله عنه قال علیه السلام
لعن الله الراشى والمرتشى والرائش بینهما یعنى وعن انس رضى الله عنه قال علیه السلام الطمع یذهب الحكمة
من قلوب العلماء وقال علیه السلام استعیذوا بالله من الطمع فان الطمع یهدى الى الطبع) پس معاویه ابلیسه جواب
ویروب ایتدى (مثنوى) از هوا من خوى را وا كرده ام * لقمه هاى شهوتى كم خورده ام * هوادن بن خویى جدا ایلمشم
شهوته منسوب اولان لقمه لرى آز یمشم (مثنوى) چاشنى كیر دلم شد با فروغ * راست را داند حقیقت از دروغ *
بنم كوكلم چاشنى كیر بافروغ اولدى یعنى قلبمك قوت ذائقه سى بو اجلدن قوت بولدى صدقى كذبدن حقیقة
بیلور ونیكوبى بددن فرق قیلور (باقرار آوردن معاویه ابلیس را) (مثنوى) تو چرا بیدار كردى مر مرا * دشمن بیدارئى
تو اى دغا * اى ابلیس تحقیقا سن بنى نیچون بیدار ایلدك حال آنكه سن بیدارلغك دشمنى سن اى حیله باز (مثنوى)
همچو خشخاشى همه خواب آورى * همچو خمرى عقل ودانش را برى * بر خشخاش كبى دوكلى اویقو كتورورسن
یعنى خشخاش نیجه منوم ایسه سنك دخى مورث نوم وغفلت اولمق شانكدندر خمر كبى سن عقل ودانشى ایلتورسن
یعنى خمر عقل ودانشى نه كونه ستر ایلیوب ازاله ایلرسه سن دخى انك كبى عقل ودانشى ازاله ایلرسن (مثنوى)
چار میخت كرده ام هین راست كو * راست را داند تو حیلتها مجو * سنى چارمیخ ایلمشم آكاه اول طوغرى سویله بن
طوغرى سوزى بیلورم سن حیله لر استمه (مثنوى) من ز هر كس آن طلب دارم كه او * صاحب آن باشد اندر طبع وخو
بن هر كسدن آنى طلب طوترم كه او طبع وخوى بده آنك صاحبى اوله یعنى بنم مطلوبم اولان شیئك اول كسه طبیعتده
وخوى بده بالفعل صاحبى ومالكى اوله (مثنوى) من ز سركه مى نجویم شكرى * وز مخنث مى نجویم لشكرى *
بن سركه دن شكرلك استمزم بن مخنثدن لشكره منسوب طوتمزم یعنى لشكر عدادندن عد ایتمزم زیرا آندن جرأت
وشجاعت كلمز (مثنوى) همچو كبران من نجویم از بتى * كو بود حق یا خود از حق آیتى * آتش پرستلر كبى بن
بتدن استمزم كه اول بت حق اوله یا حقدن اول بت بر نشان اوله اما بوندن اولى واوجه اولان معنى اولدر كه دینه بن
كافرلر كبى بتدن طلب ایلمزم او كسه كه حق اوله ویا خود حقدن بر آیت اوله زیرا حقله باطل بر یرده جمع اولمز وباطل
شرعیدن خاصهٔ حقیقت ظهوره كلمز یعنى حضرت معاویه ابلیس پر تلبیسه دیدیكه اى شیطان هر شیئك بر محلى
وارد روهر فنك بر اهلى وهر بر شیئى محلندن غیریدن طلب خیبت وخسرانه سبیدرنته كم بت محل بطلان ایكن
كافرلر اندن حقى وآیت حقى طلب ایلدیلر بن كافرلر كبى بتدن حقى وآیت حقى طلب ایلمزم كه بت حقك موضعى وآیت
حقك محلى دكلدر (كما قال سلطان العارفین (بیت) اطلب الدرانى وسط الصدف * واطلب الفن من اصحاب
الحرف * حكیم اولدر كه هر شیئى موضعندن طلب قیله پس شیطانكه مظهر ضلالدر اندن ایمان وعرفان طلب
ایتمك عین جهل ووبالدر (مثنوى) من ز سركین مى نجویم بوى مشك * من در آب جو نجویم خشت خشك * بن
سركیندن مسك رایحه سى استمزم بن ایرمق صوینك ایچنده قورى كرپچ استمزم (مثنوى) من ز شیطان این نجویم
كوست غیر * كو مرا بیدار كرداند بخیر * بن شیطاندن بونى امید طوتمزم زیرا او غیردر كه شیطان بنى خیره بیدار ایده
(راست كفتن ابلیس ضمیر خود را بمعاویه) ابلیس چونكم حضرت معاویه دن بو مرتبه ابرام واقدامى كوردى
عاقبت الامر (مثنوى) از بن دندان بكفتش بهر آن * كرد مت بیدار میدان اى فلان * بن دندانندن اول معاویه یه
دیدى یعنى بالضرورى عجزندن كوجله كا ایتدى اندن اوترى اى فلان سنى خوابدن بیدار ایلدم بیل (مثنوى)

تارسى اندر جماعت در نماز * از پى پیغامبر دولت فراز * تا نمازده جماعته ایریشه سن بلند قدر وعالى دولت پیغمبرك
اردندن (مثنوى) كر نماز از وقت رفتى مر ترا * این جهان تاریك كشتى بى ضیا * اكر سنك نمازك وقتندن كیدیدى یعنى
حضرت پیغمبر ایله نماز قیلمغه وجماعته حاضر اولمغه یتشمیوب بو نماز سندن فوت اولوب قضایه قالیدى بو جهان
ضیاسز قرا كو اولوردى وسنك باشنه زندان اولوب نیجه زمان قلبك تحیف وتأسفده قالوردى (مثنوى) از غبین
ودرد رفتى اشكها * از دو چشم تو مثال مشكها * غبین ودرددن كوز یاشلرى كیدردى سنك ایكى چشمكدن مشكلر
كبى (مثنوى) ذوق دارد هر كسى در طاعتى * لاجرم نشكیبد از وى ساعتى * هر بر كسه بر كونه طاعتده ذوق
طوتر لاجرم اندن بر ساعت صبر ایلمز (مثنوى) آن غبین ودرد بودى صد نماز * كو نماز وكو حریق آن نیاز * ویا معاویه اول
غبین ودرد بو نماز اولوردى یعنى اول جماعتله اولان نماز سندن فوت اولیدى سنك درونكدن غبین ودرد وآه سرد
ظهوره كالوردى واول غبین ودرد بو نمازه معادل اولوردى نمازقنى واو نیازك فروغى قنى یعنى بونلرك مابینده تفاوت
عظیمه ومراتب كثیره واردر كه نمازك ثوابى سوز درونك ثوابنه مماثل اولمز نته كم بو حكایه دن معلوم اولور (فضیلت
حسرت خوردن آن مخلص بر فوت نماز جماعت (م ى) آن یكى میرفت در مسجد درون * مردم از مسجد همى آمد
برون * اول بر كسه مسجد ایچنه كیتدى خلق مسجددن طشره كالوردى (مثنوى) كشت پرسان كه جماعت را
چه بود * كه ز مسجد مى برون آیند زود * اول كسه سؤال ایدیجى اولدیكه جماعته نه اولدیكه مسجددن تیز طشره
كالورلر (مثنوى) آن یكى كفتش كه پیغامبر نماز * با جماعت كرد وشد فارغ ز راز * اول بر كسنه ایتدیكه حضرت پیغمبر
علیه السلام نمازى جماعتله ادا ایلدى وراز ونیازدن فارغ اولدى (مثنوى) تو كجا در میروى اى مرد خام * چونكه
پیغمبر بداد ست السلام * اى مرد خام سن قنده كیدرسن چونكم پیغمبر علیه السلام سلام ویرمشدر ونمازدن فارغ
اولمشدر (مثنوى) كفت آه ودود از ان آه شد برون * آه او مى داد از دل بوى خون * اول كسه چونكم بو سوزى
اشتدى دردله آه ایتدى واول آهدن توتون طشره كیتدى آنك آهى كوكلندن قان رایحه سنى ویردى (مثنوى)
آن یكى از جمع كفت این آه را * تو بمن ده وان نماز من ترا * جمعدن اول بر كسه آكا دیدى بو آهى سن بكا ویر وبنم اول
نمازم سكا یعنى حضرت پیغمبرك آردنده جماعتله نماز قیلان طائفه دن برى اول جماعتله نماز قیلمقدن محروم قلان وآه
قیلان كسه یه دیدیكه اول آهى بكا ویروبنم خلف پیغمبرده جماعتله قیلدیغم نماز سنك اولسون (مثنوى) كفت
دادم آه وپذرفتم نماز * اوستد آن آه را با صد نیاز * جماعته ایرشمین كسه آهى ویردم سنك نمازكى قبول ایلدم دیدى
اول كسه اول آهى بو نیاز ایله الدى ونیجه شكر وحمد له قبول قیلدى (مثنوى) شب بخواب اندر بكفتش هاتفى
كه خریدى آب حیوان وشفى * كیجه دوشنده بر هاتف اكا دیدیكه اى نمازى ویروب انك مقابله سنده آب حیوانى
وشفایى الدك یعنى اول هاتف اكا بویله دیدیكه اى آه درون الان كسه فى الحقیقه آب حیات معنوى الدك وامراض
روحه وقلبه شافى اولان ودرمان قیلان عملى اختیار قیلدك (مثنوى) حرمت این اختیار واین دخول * شد نماز جملهٔ
خلقان قبول * بو اختیارك وبو دخولك حرمتنه خلقلرك جمیعسنك نمازى قبول اولدى (تتمهٔ اقرار ابلیس بمعاویه
مكر خود را (مثنوى) پس عزازیلش بكفت اى میر داد * مكر خود اندر میان باید نهاد) پس ابلیس حضرت معاویه یه
ایتدى اى داد صاحبى اولان امیر كندى مكرنى اورته یه قومق كرك (مثنوى) كر نمازت فوت مى شد آن زمان * میزدى
از درد دل آه وفغان * اكر اول زمان سنك نمازك فوت اولیدى كوكلك دردندن آه وفغان اورردك (مثنوى) آن تأسف
وان فغان وان نیاز * در كذشتى از دو صد ذكر ونماز * اول تأسف واول فغان واول نیاز ایكیوز ذكر ونمازدن كچردى
یعنى ثواب وجزاده ایكیوز ذكر ونمازك ثواب وجزاسندن ایلرو كچردى (م ى) من ترا بیدار كردم از نهیب * تا نسوزاند
چنان آهى حجاب * بن خوفدن سنى بیدار ایلدم تا كم نمازك فوت اولمغله آه ایلمیه سن تا انجلین بر آه حجابى یاقمیه
وپرده لرى رفع ایدوب یقمیه (مثنوى) تا چنان آهى نباشد مر ترا * تا بدان راهى نباشد مر ترا * تا سنك ایچون انجلین
بر آه اولمیه تا اول آهه سكا بر راه اولمیه وسندن بونك كبى بر اشرف وافضل عمل ظهوره كلمیه بلكه ادنى اولان
عملى ادا ایتمكله افضل واولى اولندن محروم قاله سن وترك افضل ایدوب مفضول وادنایى اختیار ایلینلردن اوله سن
دیدى (مثنوى) من حسودم از حسد كردم چنین * من عدویم كار من مكر ست وكین * بن حسودم حسدمدن
بویله ایلدم بن خلق عالمه دشمنم بنم ایشم مكر وكیندر (جواب معاویه ابلیس را بعد از اعتراف وقبول كردن معاویه
سخن اورا (م ى) كفت اكنون راست كفتى صادقى * از تو این آید تو این را لایقى * حضرت معاویه ابلیسدن چونكم
بو سوزلرى اشتدى اكا ایتدى الان طوغرى سویلدك صادقسن سندن بو كلورسن بوكا لایقسن (مثنوى * عنكبوتى
تو مكس دارى شكار * من نیم اى سك مكس زحمت میار * سن عنكبوتسن مكسى شكار طوتارسن اى سك بن

مکس دکلم زحمت کتورمه (مثنوی) بازاسپیدم شکارم شه کند * عنکبوتی کی بکردماتند * آق طوغانم بنی شاه
شکار ایلر بر عنکبوت بزم چورمزی ایچون طوقور یعنی بزم اطرافزه نه وجهله طولنور (مثنوی) رومکس میکیر
تاتانی هلا * سوی دوغی زن مکسها را صلا * هله ماد امکه قادرسن یوری مکس طوت برایران طرفنه سینکاره برصلا
اور یعنی اهل هوا واهل نفس که مکسلر کبیدر وسنک حیله وتزویرک دوغ کبیدر پس انلری کندی حیله وتزویرک
جانبنه دعوت ایله (مثنوی) ور بخوانی تو بسوی انکبین * هم دروغ ودوغ باشد آن یقین * واکرسن برکسه‌یی انکبین
جانبنه اوقویه‌سن اودخی معناده بی شک دروغ ودوغدر (مثنوی) تو مرا بیدار کردی خواب بود * تو نمودی کشتی
آن کرداب بود * سن بنی بیدار ایلدک خواب ایدی یعنی سن بنی اکرچه طاعته ایقاظ ایلدک لکن اومعناعین غفلت
وترک طاعت ایلمک ایدی سن کشتی کوستردک اول ورطه وکرداب ایدی (مثنوی) تو مرا در خیر زان می خواندی
تو مرا از خیر بهتر راندی * سن بنی اول سببدن خیره دعوت ایلدک تا بنی اندن ایورک خیردن سوردک وبنی اولی وافضل
اولان عملدن محروم ایلدک (فوت شدن دزد باوازدادن آن شخص صاحب خانه را که نزدیک آمده بود که دزد را دریابد
وبکیرد (مثنوی) این بدان ماند که شخصی دزددید * در وثاق اندر پی اومیدوید * ای ابلیس پر تلبیس بو کابکزرکه
برکسه دزدکوردی خانه سنده وآنک آردنجه یلدی تاکم طوته وآنی اله کتوره (مثنوی) تادوسه میدان دوید
اندر پیش * تا در افکند آن تعب اندر خویش * تا صاحب خانه دزدک آردنجه ایکی اوچ میدان یلدی تا اول تعب
صاحب خانه‌یی عرق ایچنده براقدی (مثنوی) اندران حمله که نزدیک آمدش * تا بدو اندر جهد دریابدش * اول
حمله ده که صاحب خانه دزده یقین کلدی حتی آکا صچرایه وآکا ایرشه (مثنوی) دزد دیکر بانک کردش که بیا * تا ببینی
این علامات بلا * برغیری دزد صاحب خانه‌یه چاغردیکه کل تا بلانک بو علامتلرنی کوره‌سن ومصیبتک
بونشانلرینه ایرکوره‌سن (مثنوی) زود باش وباز کرد ای مرد کار * تا ببینی حال اینجا زار زار * تیز اول وکیرو
دون ای ایش اری تا بوراده حالی زار زار کوره‌سن ومشکل اولان حقیقت حاله نظر ایرکوره‌سن (مثنوی) کفت باشد
کان طرف دزدی بود * کر نکردم زود این بر من رود * صاحب خانه چونکم بو صدایی اشتدی وهمه دوشوب کندیسنه
ایتدی شاید که اول طرفده بر دزد اوله اکر تیز رجوع ایلمیم بو بلا بنم اوزریمه واقع اولور (مثنوی) بر زن وفرزند من دستی
زند * بستن این دزد سودم کی کند * برغیری دزد بنم زن وفرزندمه برال اوره بو دزدی بغلمق بکا نه ایچون فائده ایلر (مثنوی
این مسلمان از کرم می خواندم * کر نکردم زود پیش آید ندم * بو مسلمانکه بکا چاغردیغی کرمندن اوقورا کر فوری خانه
طرفنه دونمیم بنم اوکومه ندامت کلور (مثنوی) بر امید شفقت آن نیکخواه * دزد را بکذاشت باز آمد زراه
اول نیکخواهک شفقتی امیدی اوزره دزدی ترک ایلدی کیرو بوله کلدی (مثنوی) کفت ای یار نکو احوال چیست
این فغان وبانک تو از دست کیست * صاحب خانه چاغران کمسه‌نک یاننه کلدی وآکا ایتدی ای ایو یار احوال ندر
بوسنک فغانک وفریادک کیمک الندندر (مثنوی) کفت اینک بین نشان پای دزد * این طرف رفتست دزد زن بمزد *
فریاد ایلین کمسه صاحب خانه‌یه ایتدی اشته اودزدک ایاغنک نشانی کورزنی مزد واجرتله اولان دزد یعنی کیدی
دزد بو طرفه کتمشدر (مثنوی) نک نشان پای دزد قلتبان * در پی او رو برین نقش ونشان * اشته قلتبان دزدک
ایاغنک نشانی اول دزدک اردنجه کیت بو نقش ونشان سببیله یعنی بو نقش ونشانه تمسک ایلیوب بونک واسطه سیله
انک آردنجه سعی ایت دیدی (مثنوی) کفت ای ابله چه می کویی مرا * من کرفته بودم آخر مر ورا * صاحب خانه
اول فریاد ایدن کمسه‌یه ایتدی ای ابله بکا نه دیرسن آخر بن آنی طوتمش ایدم وآنی اله کتوروب مراده یتشمشیدم (م ی)
دزد را از بانک تو بکذاشتم * من تو خر را آدمی پنداشتم * سنک بانک وفریاد کدن اوتری دزدی ترک ایتدم بن سن خری
آدمی صاندم (مثنوی) این چه ژاژست وچه هرزه ای فلان * من حقیقت یافتم چه بود نشان * ای فلان بو نه
ژاژ درونه هرزه درونه بیهوده سوزدر بن حقیقتی بولدم نشان نه اولور بو محلده توضیح معنی وبو بیانده تمهید نحوی
اولدرکه دزددن مراد برکسه‌نک اسباب وارزاقنی بیلمدین واکاه اولمدین الان کمسه‌یه دیرلر وبو فعلک حقیقتده مرید
وخالقی عند اهل السنة والجماعة حقدر پس شول وقتده که خانهٔ وجود سالک بصیره دزد شیطان داخل اولسه آنی
من حیث الحقیقه اخذ ایتمکه یلر وسعی ایلر وشیطان کندینک حقیقتی که اسم مضل ومکر الهیدر کندینک حقیقی
جانبنه فرار ایلر پس سالک مجاهد آنک آردنجه کمال سعی وکوشش برله شیطانک حقیقتنه یقین ومرتبهٔ الوهیته
قرین اولمق صددنده وحقیقته نائل اولمق حالنده اسیران عالم صورت وفریفتکان آثار وعلامت اولان وعاظ
ومشایخ اول سالکی ضلالت یولنه کتدی ومقصود بالذاتی ترک ایتدی زعم ایلیوب واکا فریاد وفغان برله
سوبلیوب دیرلرکه ای مردکان کندی یرکدن رجوع قیل تاکم بو مرتبه‌ده حالی کوره‌سن ومقصوده ایره‌سن اول سالک

بونلرک بو فریاد وفغانندن قوت واهمه غلبه ایلیوب کندی‌یه دیرکه بلکه انلرک دعوت ایلدیکی مرتبه‌ده دخی
بر آخر دزد اوله اکر رجوع ایتمزسم ضرر وندامت حاصل اوله دیو وهمندن واول نیکوخواه اولان واعظک شفقت ورحمتی
امیدیله دزدک حقیقتنی ترک ایدوب وکلدیکی یره کیرو کیدوب اول فریاد کننده اولان وآنی کیرو‌یه دعوت قیلان کمسه‌یه
کلوب دیرکه ای یار نکو احوال ندر وافغان وفریادک کیمک الندندر اول دخی دیرکه ای قرنداش اشته سنک عقل
وفکرک اوغرلمق استین کمسه‌نک ایاغنک نشانی آنک پینه کیت وعلایم وآثاردن استدلال ایت تا مقصوده ایره‌سن
وروی مرادی کوره‌سن پس اول سالک حقیقت قرین اول آثار ونشان دینه یالسان حالله ویا زبان مقالله دیرکه
ای ابله نه سویلرسن بکا بن خود آنی طوتمشدم وحقیقت مقصوده یتمشدم پس بونه ژاژ وهرزه در ای فلانکه بن حقیقتی
بولمش ایکن نشان وآثار ندر پس اول صورتده قلان وآیات وعلایمه اسیر اولان مرشد وواعظ دیرکه (مثنوی) کفت
من از حق نشانت می دهم * این نشانست از حقیقت آکهم * فریاد ایدیجی صاحب خانه‌یه ایتدی بن سکا حقدن نشان
ویریرم بن حقیقتدن آکاهم بو آندن نشاندر کذلک رسومدن خبر ویرن واعظ وناصح دخی دیرای مؤمن
قرنداش بن سکا حقدن نشان ویریرم وبو نشان وآیات خدادر کذب ودروغ دکلدر وبن حقیقتدن آکاهم وعالم آیات
وبینات الهم (مثنوی) کفت طراری تو یا خود ابلهی * بلکه تو دزدی وزین حال آکهی * صاحب خانه اول کمسه‌یه
ایتدی سن طرارسن یاخود ابلهسن بلکه سن دزدسن وبو حالدن آکاهسن طراریان کسن وشق جیب ایلین خرسزه
دیرلر یعنی اول سالک راه حقیقت ینه دیرکه سن طرارمیسن ویاخود ساده دل بی غرض برکسه‌میسن بلکه سن دخی
من حیث المعنی برنوع رهزن میسن وبو حالدن آکاه میسن (مثنوی) خصم خود را می کشیدم من کشان
تو رهانیدی ورا کاینک نشان * کندی خصمی بن چکرلک چکردم سن قورتاردک آنی که اشته نشان دیو بنی
فریفته ایلدک بو وهم وجهدر آنی سن قورتاردک زیرا اشته نشان دیدک بن دخی کرچک ظن ایدوب الداندم یعنی بن
کندی عقل وفکرمی آلان خصمی وبکا بنم وارمی آلمقده خصومت قیلان ومجدا اولان مقصودمی بن چکمشدم
چکمکله سن آنی بندن قورتردک وترک ایتدردک دیرسن که اشته نشان وآثار مقصود کل راه مقصوده کیت واکا
کندیکی بو یولدن واصل ایت بن طریق حقه واقفم وحقک آیات وبیناتنه عارفم (مثنوی) تو جهت کو من برونم
از جهات * در وصال آیات کو یا بینات * صنع بیند مرد محجوب از صفات * در صفات آنست کو کم کرد ذات
سن جهتدن سویلرسن بن جهاتدن طشره ام وصالده ایات وبینات قنی یعنی واصل حق اولنلر وحقیقی بولنلر اسباب
وصورتده قالنلره ومع هذا ناسه ارشاد ونصیحت قیلنلره دیرلرکه ای حقیقتدن غافل اولان وامر معروف ونهی منکر
قیلان واعظ سن جهاتدن سویلرسن وعالم صورتدن نقل ایلرسن وبن شش جهاتدن برونم ووراء جهات وصورتده
باسکونم مرتبهٔ وصالده ایات وعلایم قنی وبینه‌لرقنی آیات وبینات دلائل وصالدر وبعد ظهور المدلول دلائله حاجت
قالمز صفاتدن مستور اولان کمسه صنع کورر صفاتده اول کمسه درکه اول کمسه ذاتی کم وضایع ایلمشدر
یعنی مرد محجوب صفات الهیه دن انجق مصنوعی کورر مثلا بیلور که الله خالقدر انک خالقلغی صفتندن مخلوقی
کورر وبیلور که الله صانعدر آنک صانعلکی صفتندن مصنوعی کورر والله قادردر ورزاقدر وبونلردن مقدور ومرزوقی
وقدرت ورزقی کورر کذا وکذا وقس علی هذا مرتبهٔ صفاتده مطلقا یعنی ذاتله معا اولمدیغی جهتدن اول کمسه
مقیددرکه اول ذاتی کم ایلمش ویاوی قیلمشدر اما ذاتی صفاتله ظاهر وصفاتی ذاتله قائم کوررسه ومن وجه غیری ومن
وجه عینی مشاهده قیلورسه محجوب اولمز بلکه عالم وعارف اولور ولکن واصل ومستغرق دینمز زیرا واصل
ومستغرق اولانلر صفات وآیاته نظر قیلمز تا کم بیوررلر (مثنوی) واصلان چون غرق ذاتند ای پسر * کی کنند
اندر صفات او نظر * ای پسر واصللر چونکه ذاته غریقلردر حضرت خدانک صفاتنه نه ایچون نظر ایلرلر یعنی نظر ایلمزلر پس
اصحاب سلوک قربت الهیه‌ده درت نوعدن خالی دکلدر برنوعی انجق آیات وبینات وآثار وصفات کورمکده در وذاتی
بو مشهوده اولان صفاتدن بعید ودوربیلمکده در بونلره مرد محجوب تعبیر اولنور وبرنوعی دخی ذاتی صفاتله ظاهر
وصفاتی ذاتله قائم ومن وجه غیری ومن وجه عینی کورمکده در بونلره عالم وعارف تسمیه قیلنور وبرنوعی دخی مرتبهٔ
احدیت شهودنده مستغرق اولمشلر ومقام جمعه ایرمشلر بونوعه واصل ومستغرق دینور وبرنوعی دخی ذاتله صفات
مشاهده‌سنی علی طریق الاعتدال جمع الجمعه واصل اولمشلر بونلرک حالت واحده‌ده کثرت کورملری وحدت
کورملرینه مانع وکذلک وحدت کورملری کثرت کورملرنی رافع اولمز بو مقام محمدی ووارثان مقام محمد علیه السلامدر
بونلره کامل ومکمل دیرلر پس مستغرق فی الله اولانلرک مرتبه‌سنه کوره وفانی فی الله اولانلرک مقامنه مناسب
بیوررلر (م ی) چونکه اندر قعر جو باشد سرت * کی برنک آب افتد منظرت * ور برنک آب باز آیی زقعر * پس پلاسی

بستدی دادی توشعر * ای سالك چونكه صویك دبنده اوله سنك باشك وسن صویه مستغرق اوله سن چقن سنك نظرك
آبك رنكنه وامواجنك اعدادنه واقع اولور بلكه (اینما تولوا فثم وجه الله) فحواسنجه هر نه یره نظر قیلسك
آب حقیقته نظر قیلورسن واكر فرضی صویه مستغرق اولدقدنصكره صو یك رنكنه كیرو كلسك قعرندن یعنی
وحدت مطلقه یه ایردكدنصكره وفنا فی الله مرتبه سن بولدقدنصكره دونسك عالم خلقه بلا شهود الحق كیرو
كلسك واشیایی اندن غیری اعتبار قیلسك بو تقدیر اوزره پس بر پلاسی الدك آنك یرینه شعری ویردك یعنی اسكیمش
وفرسوده اولمش فرعی آلوب آصلی ترك ایلدك دیمك اولور (مثنوی) طاعت عامه كناه خاصكان * وصلت عامه حجاب
خاص دان * حسنات الابرار سیئات المقربین) قولنك مصداقنجه عامهٔ ابرار واخیارك طاعتی خاص الخاص اولان
مقربینك كناهیدر زیرا عامهٔ ابرار واخیار طاعتی كندی وجودلریله ایدرلر وكندیلردن كوررلر پس وجودك
ذنب لا یقاس علیه ذنب آخر قولنك مصداقنجه وجودله اولان طاعت عند المقربین نوعا معصیتدر زیرا شركك
خفیدن بالك دكلدر پس بو نوع اوزره اولان طاعت خاصكانك كناهیدر وعامهٔ ابرار واخیارك وصلتنی اصالة وخاصة
حجاب بیل ویاخود خاص اولان بنده نك حجابی بیل كه بونلرك حقه واصلز دیدكاری عین فرقت ومحضا بعد وهجرتدر زیرا
بونلر بویله زعم ایدرلركه واصل غیری موصول غیری اوله وقول حقه سلوكله مع مغایرته واره واصل اوله وقرب حقی بوله
چقن بونلره بعض اسماء الهیه نك تجلیسی ظهور ایلسه اول ظهور واسطه سیله مع بقیة الوجود كندیلرینی اللهه
واصل زعم ایدرلر حال بوكه اعظم حجاب وجود انساندر (كما قال الجنید وجودك اعظم الحجاب بینك وبین الله) بو ایمان
اصلا وصال اینست وبس (حكایت وزیر كه پادشاه اورا از وزارت معزول كرد ومحتسبی داد (مثنوی) مر وزیر را
كندشه محتسب * شه عدوی او بود نبود محب * فانی فی الله اولان ومشاهدهٔ وحدت قیلان كسه به جناب حقك
خلیفه سی ووزیری كیبدر وخلق حقدن غیر كورنلر واشیایی اللهدن بعید وماسوا ایلدكلری حیثیتدن امر معروف
ونهی منكر قیلنلر محتسب كیبدر چقن بر پادشاه وزیرنی محتسب ایلسه پادشاه انك دوستی اولمز بلكه آنك دشمنی
اولور كذلك حضرت حق بر وحدت بین وحقیقت آیین قولنی مرتبهٔ كثرته ومغایرته آتسه واول كسه عوام كبی خلقی
حقدن غیری اولدیغی اوزره افعالی مطلقا خلقه اسناد ایدوب امر معروف ونهی منكر قیلسه حضرت حق انك
محبی دكلدر بلكه انك من وجه عدوسیدركه آنی بعد الكور حوره آتدی ووزیر ایكن محتسب ایتدی (ولهذا
استعاذ النبی صلی الله علیه وسلم فقال تعلیما لامته اعوذ بالله من الحور بعد الكور (مثنوی) هم كناهی كرده باشد آن
وزیر * بی سبب نبود تغیر ناكزیر * اول وزیر هم بر كناه ایلمش اولور یعنی مرتبهٔ اسفله مردود اولان وزیر مقرب دخی بر نوع
كناه ایلمشدر زیرا البته تغیر سببسز اولمز یعنی ناچار تغیر وتبدل نعمت البته بر سببدن لا بد در مادامكه قول كناه اشلمیه
جناب حق آنك نعمتنی تغیر ایلمز (كما قال الله تعالی ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم (مثنوی) آن كه اول
محتسب بد خود ورا * بخت وروزی آن بدست از ابتدا * اول كسه كه اوله محتسب اولدی خود آكا ابتدادن احتساب
دولت ونصیب اولمشدر (مثنوی) لیك آن كاول وزیر شه بدست * محتسب كردن سبب فعل بدست * لیكن اول كسه
اول پادشاهك وزیری اولمشدر وزارتدنصكره آنی محتسب ایلمكه سبب وزیرك قبیح فعلیدركه پادشاه اندن اوتری آكا
غضب ایدوب حضورندن سورمشدی (مثنوی) چون تراشه ز آستانه پیش خواند * بازسوی آستانه باز راند *
چونكه سنی پادشاه استانه سندن قتنه اوقیه یعنی عالم صورت وكثرتدن حضورنه اوقیه ومقرب قیله پس جمله
یوزدن آنكله آشنالق ایلیوب اختلاف وغیر زحمتندن نجات بوله سن آشكاره كیرو آستانه جانبنه سوره وحضور
شریفندن دور ایلیه یعنی مرتبهٔ اسفله تكرار سنی كیرو سوره (مثنوی) تو یقین میدان كه جرمی كردهٔ * جبر را از جهل
پیش آوردهٔ * سن یقین وتحقیق بیل كه بر جرم وقباحت ایلمش سنكه سنی اول سببدن نظر ودركاهندن سورمشدر
جهلكدن جبری اوكه كتورمش سنكه اول جبر بودر (م ی) كه مرا روزی وقسمت این بدست * پس چرا دی بود ت
آن دولت بدست * تقدیر الهیده بكا نصیب وقسمت بو اولمشدر پس دونكی كون دولت اول سنك الكده اولدی یعنی بنم
نصیبم وقسمتم ازلده بو اولمشدر بلیم عبد عاجزك النده نه وار در المقدر كائن در وجف القلم بما انت لاق در وبونلر امثالی
دلایل برله دامن جبره تمسك ایلمكدر (مثنوی) قسمت خود خود بریدی تو ز جهل * قسمت خود را فزاید مرد اهل *
پس جواب بودر كه نیچون اول دولت وكندی قسمتنی جهلكدن سن كندك قطع ایلدك اهل وعاقل كسه كندینك
قسمتنی زیاده ایلر یعنی كندی قسمتنكی جاهلكندن كندك كسدك ومرد اهل اولنلر كندی قسمتلرنی روز بروز زیاده ایدرلر
والله اعلم (قصهٔ منافقان ومسجد ضرار ساختن ایشان (مثنوی) یك مثال دیكران در كژ روی * شاید ار از نقل قرآن
بشنوی * كژ رولكده یعنی حیله وتلبیسده بر غیری مثال لایقدر اكر قرآن عظیمك نقلندن استماع ایده سن یعنی

كژ رولك خصوصنده مقدما امثلهٔ كثیره مرور ایلمشدی بر مثال آخر دخی كژ رولك خصوصنده لایقدر اكر قرآن
عظیم الشانك نقلندن استماع ایلیه سن وقرآن عظیمك نقل شریفی بو كونه واقع اولمشدركه قال الله تعالی فی سورة
التوبة فی حق المنافقین (والذین اتخذوا مسجدا ضرارا وكفرا وتفریقا بین المؤمنین وارصادا لمن حارب الله ورسوله من
قبل ولیحلفن ان اردنا الا الحسنی والله یشهد انهم لكاذبون لا تقم فیه ابدا) روایت اولنوركه بنی عمرو وبنی عوف مسجد
قبایی بنا ایلیوب تمام اولدقده حضرت رسول اللهه كلوب اول مسجدده نماز قیلوب تشریف ایتمك ایچون دعوت
ایلدیلر پس حضرت رسالتپناه صلی الله علیه وسلم اصحابله كلوب انده نماز قیلدقدنصكره بونلرك اخوانی بنی غنم بن
عوف بونلره حسد ایدوب بر آخر مسجد بنا ایلدیلر اول نیت اوزره كه شامده اولان ابو عامر نام راهبی كتوروب انده امام
ایده لر وآنك دیدیكی سمته كیده لر پس بعد التمام حضرت سیدانامه دیدیلر كه یا رسول الله بنینا مسجدا للعلة
والحاجة واللیلة المطرة ونحن نحب ان تصلی مع اصحابك فیه فاخذ النبی علیه السلام ثوبه لیقوم معهم فنزلت هذه
الآیة پس حضرت حق بونلرك حالنی حبیبنه اعلام ایدوب بیوردیكه بو منافقلردن بعض درشول كسه لركه بنای
مسجدی اتخاذ ایلدیلر مؤمنلره مضاره ایچون ودخی قلبلرنده اضمار ایلدكاری كفری تقویت ایچون ودخی مسجد
قباده مجتمع اولان مؤمنلرك ما بیننی تفریق ایچون ودخی الله ایله واللهك رسولیله محاربه ایلین كسه نك انتظاری ایچون
وآكا اعداد واحضار ایچون مراد ابو عمرو راهبدركه قبل بناء المسجد حضرت رسول الله ایله محاربه ومقاتله ایلدی
یوم احدده حضرت رسوله رو برو دیدیكه هر قنغی قومكه سنكله مقاتله ایلر البته بن آنلرله معا سنكله محاربه ایلرم
دیوب یوم حنینه دك حضرت رسولله محاربه ایلیوب آخر الامر منهزم اولوب شامه قاچوب انده كندی به رسولك
محاربه سی ایچون جیوش تدارك كنده ایدی پس حضرت رسول علیه السلام منافقلره جواب ویروب بیوردیلر كه الان
تبوك قضاسنه متوجه اولدق اندن كلدكده نصیب اولورسه مسجدیكزه وارلم پس حضرت رسالت پناه تبوك
غزاسندن مدینه یه رجوع بیوردقلرنده تكرار اول منافقلر ینه كلوب یا رسول الله وعدهٔ كریمه یه وفا ایلدك دیدكارنده
حضرت رسول علیه السلام بونلرك نفاقنی یوزلرینه اوروب دیدیكه سزك بو مسجددن مرادیكز ضرار امت وتفریق
جماعتدر الله تعالی بكا بویله خبر ویردی دیدكارنده بونلر قسم ایلدیلر كه (ان اردنا الا الحسنی) یعنی بنای مسجددن بز
مراد ایلدك الا خصلت حسنی مراد ایلدك كه اول صلوة وذكر الله ایچون ومصلی اولنلره توسعه ایچون اولمقدر والله
شهادت ایلركه بونلر یمینلرنده تحقیقا كاذبلردر اول مسجدده نماز قیلمغه قالقمه ابدی بیوردی (مثنوی) اینچنین
كژ بازئی در جفت وطاق * بانبی می باختند اهل نفاق * جفت وطاقده بو نجلین بر كژ بازلق یعنی شیطان معاونه یه
كلوب صورت صلاحدن كژ بازلق ایلدیكی كبی نفاق اهلی دخی حضرت رسولله اوینادیلر واول حضرتی تزویر
وتلبیس ایله فریفته ایلمكه قصد ایلدیلر (مثنوی) كز برای عز دین احمدی * مسجدی سازیم وبود آن جاسدی *
بویله دیدیلركه احمده منسوب اولان دینك عزت وشرفندن اوتری بر مسجد دوزه لم واوم تدلك ودینسزلك ایدی یعنی
منافقلرك دین احمدك عزتندن اوتری بر مسجد دوزه لم دیملری واول مسجدك بناسنه قصد ایلملری مرتد اولمق ودیندن
رجوع ایلمكه قصد ایدی بو خسه شرف دین ورضای رب العالمین ایچون دكل ایدی (مثنوی) اینچنین كژ بازئی
می باختند * مسجدی جز مسجد او ساختند * بو نجلین اكری براویون اوینادیلر اول رسولك مسجدندن غیری
بر مسجد دوزدیلر (مثنوی) فرش وسقف وقبه اش اراسته * لیك تفریق جماعت خواسته * زمرهٔ منافقین اول
مسجدك فرش وسقفنی وقبه سنی مزین ومهیا ایلمش لیكن اول طائفه جماعتك تفریقنی استمش (مثنوی) نزد پیغامبر
بلابه آمدند * همچو اشتر پیش اوزانو زدند * اهل نفاق رسول حضرتلرینك قتنه لابه وزاری ایله كلدیلر دوه كبی انك
اوكنده دیز چوكدیلر بویله دیو كه (مثنوی) كای رسول حق برای محسنی * سوی آن مسجد قدم رنجه كنی *
ای حق تعالینك رسولی محسن لكك ایچون اول مسجد جانبنه قدمكی رنجیده ایلیه سن تا كه اول مسجد سنك
قدملركدن مبارك اوله قیامته دك سنك نام شریفك تازه اوله (مثنوی) مسجد روز كاست وروز ابر * مسجد روز
ضرورت وقت فقر * بالچقلی كونك وبلوتلی كونك مسجدیدر بو مسجد احتیاج وقتی وضرورت كونك مسجدیدر
(مثنوی) تاغریبی یابد آنجا خیر وجا * تا فراوان كردد این خدمت سرا * تا بر غریب بوراده خیر وجای بوله تا بو عبادت
خانه فراوان اوله (مثنوی) تا شعار دین شود بسیار وپر * زانكه با یاران شود خوش كار مر * تا دینك شعاری وآثاری
كثیر وپر اوله زیرا كه یاران ایله تلخ ایش لطیف وشیرین اولور واصحاب وجماعتله كلفت طاعته تحمل اسان كلور (مثنوی)
ساعتی آن جایكه تشریف ده * تزكیه مان كن زما تعریف ده * یا رسول الله اول جایكاهه بر ساعت تشریف ویر بزی
تزكیه ایله بزدن تعریف ویر یعنی بو خصوصده ناسه بزی پاك مدح ایدوب تعریف ایله وبونلر بو مسجدك بناسندن

خالص وصافیلر دردیو سویله (مثنوی) مسجد واصحاب مسجد را نواز * تو مهی ماشب دمی با ما بساز * مسجدی
ومسجد صاحبلرینی اوخشه سن ماه منورسن بز شب سیاهز بر لحظه دوزل ومقارنت قیل (مثنوی) تا شود شب
از جمالت همچو روز * ای جمالت افتاب جان فروز * تا شب سنک جمالکدن روز کبی اوله ای رسول که سنک جمالک
جانی روشن ایدیجی افتابدر (مثنوی) ای دریغا کان سخن از دل بدی * تا مراد آن نفر حاصل شدی * ای دریغا که
اول سوز دلدن اولیدی مجرد لسان طرفندن اولمیدی تا کم اول طائفه نک مرادی حاصل اولیدی (مثنوی) لطف
کاید بی دل وجان در زبان * همچو سبزه تون بود ای دوستان * لطف که دل وجانسز زبانه کلور یعنی بر لطف واحسان که
جان دلدن مراد اولمیوب بلکه مجرد لسان طرفندن ظهوره کلور ای دوستلر کلخنک سبزه سی کبیدر ومزبله ده بتن
نبات کبیدر (مثنوی) هم ز دورش بنکر واندر کذر * خوردن وبو را نشاید ای پسر * هم ایراقدن اول سبزه یه نظر ایله
وهمان کچ ای پسر اول یکه وقوقولمغه لایق دکلدر زیرا ناپاکدر (مثنوی) سوی لطف بی وفایان هین مرو * کان پل
ویران بود نیکو شنو * وفاسزلرک لطفی جانبنه آکاه اول کتمه زیرا اول بیوفالرک لطفی ویران کوپریدر ایو ایشت
وبو سوزی قبول ایت (مثنوی) کر قدم را جاهلی بروی زند * بشکند پل وآن قدم را بشکند * اکر قدمنی اول ویران
کوپری اوزره اوره کوپری صنر واول قدمی صنرا کا اعتماد ایلسه اول منکسر اولوب اول ناداننک دخی انکسارینه سبب
اولور (مثنوی) هر کجا لشکر شکسته می شود * از دو سه سست ومخنث می بود * هر قنده که لشکر صنمش اولور ایکی
اوچ سست وضعیف القلب مخنث دن اولور (مثنوی) در صف آید با سلاح او مردوار * دل برو بنهند کاینک یارغار *
اول مخنث مرد کبی سلاحله جنک صفنه کلور ولشکر اینشته یارغار دیو انک اوزرینه کوکل قورلر (مثنوی) رو بکرداند
چو بیند زخم را * رفتن او بشکند پشت ترا * مخنث اولان چونکه زخم کوره یوز دوندرر یعنی اول محاربه وقتنده
ادنی بر زخم کورسه جنک وقتالدن فرار ایلر مخنثک کتمسی سنک آرقه کی صنر (م ی) این درازست وفراوان می شود
وانچه مقصودست پنهان می شود * بو کا متعلق کلام دراز دراز کردخی سویلرسم فراوان اولور واول نسنه که
مقصوددر پنهان اولور یعنی ماهو المقصود که مسجد ضرار قصه سیدر مختفی اولور وکیرو قالور (فریفتن منافقان
پیغمبر علیه السلام را تا بمسجد ضرارش برند (مثنوی) بر رسول حق فسونها خواندند * رخش دستان وحیل
می راندند * اهل نفاق حقک رسولی اوزره افسونلر اوقودیلر مکر وحیله لر رخشنی سوردیلر رخش رستمک آتنک آدیدر
بونده مجرد استعاره طریقیله مکر وحیله دن عبارت اولور (مثنوی) آن رسول مهربان ورحم کیش * جز تبسم
جز بلی ناورد پیش * اول رحم مذهبلو مهربان رسول تبسمدن غیری وبلی دن غیری ایلرو کتورمدی (م ی) شکرهای
آن جماعت یاد کرد * در اجابت قاصدان را شاد کرد * اول جماعتک شکرلرنی وسعی وخدمتلرنی یاد ایلدی دعوتلرینه
اجابت ایلمکده اول مکر وحیله جانبنه قصد ایدیجلری شاد ایلدی (مثنوی) می نمودی مکر ایشان پیش او *
یک بیک زان سان که اندر شیر مو * انلرک اول مکری جمیعا انک قتنده کورندی انک کبی که یک بیک سود ایچره قیل
کورینوردی یعنی سود ایچره سیاه قیل نیجه کورینورسه بر بر اول اوسلوبدن حضرت پیغمبر علیه السلامه انلرک
درونلرنده اولان حیله ومکر بالتمام کورندی (مثنوی) موی را نادیده میکردان لطیف * شیر را شاباش
می گفت آن ظریف * اول لطیف مویی کورنمش ایلدی اول ظریف سوده شاباش وتحسین دیدی یعنی اول لطیف
اولان پیغمبر اهل نفاقک حیلات وخدیعتلرندن تعامی ایلیوب انلرک ظاهرده اولان خدمتلرینه تحسین وآفرین
ایلدی واو خدمت قیلمش سز وکوزل خیر ایلمش سز دیو سویلدی (مثنوی) صد هزاران موی مکر ودمدمه * چشم
خوابانید آن دم زان همه * نیجه یوز بیک مکر ودمدمه مویی انلردن اولدم مشاهده ایلمش ایکن اول دم او کامسندن
کوزنی اوبوتدی واغماض عین ایتدی (مثنوی) راست میفرمود آن بحر کرم * بر شما من از شما مشفقترم *
اول کرم دریاسی کرچک بیوردی بن سزه سزدن مشفقترم نته کم حق تبارک وتعالی سوره احزابده بیورر (النبی اولی
بالمؤمنین من انفسهم) پیغمبر علیه السلام مؤمنلره کندی نفسلرندن اولی وارحمدر وهم نه بیوررسه عین صلاح
ومحض فلاحدر (مثنوی) من نشسته بر کنار آتشی * با فروغ وشعله بس ناخوشی * بو بیت بو حدیث شریفه
اشارتدر که بیوردیلر (قال رسول الله صلی الله علیه وسلم انما مثلی ومثل امتی کرجل استوقد نارا فجعلت الدواب
والفراش تقعن فیها وانا آخذ بحجزکم وانتم تقحمون فیها) معنی بیت مثلا بن بر عظیم آتشک کنارنده اوترمشم اول آتش
زیاده ناخوش فروغ وشعله ایله (مثنوی) همچو پروانه شمان سو دوان * هر دو دست من شده پروانه ران *
سز پروانه کبی اول جانبه یلجی سز بنم هر ایکی دستم بر پروانه سوریجی اولمشدر یعنی سز پروانه لر کبی نار جحیمه
سبب اولان شهوت ومعصیته دوشر سز وبن سزی اندن منع ایلیوب قورتریرم پس حصه بیاتندن بنه قصه بیانته

شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) چون بران شد تا روان کردد رسول * غیرت حق بانک زد مشنو ز غول * چونکم انک
اوزرینه مقرر اولدیکه تا حضرت رسول مسجد ضرار جانبنه روان اوله غولدن سوز اشتمه دیو غیرت حق بانک اوردی
واکا وحی قیلدی (مثنوی) کین خبیثان مکر وحیلت کرده اند * جمله مقلوبست آنچه آورده اند * که بو خبیثلر
بو خصوصده مکر وحیله ایلمشدر جمله سی مقلوب ومعکوسدر اول نسنه لر که کتورمشلردر (مثنوی) قصد ایشان
جز سیه رویی نبود * خیر دین کی جست ترسا وجهود * انلرک قصدی سیاه رویلقدن غیری اولمدی ترسا وجهود قچن
دین خیرنی استدی (مثنوی) مسجدی بر جسر دوزخ ساختند * با خدا نرد دغاها باختند * دوزخک کوپریسی
اوزره بر مسجد دوزدیلر خدای تعالی ایله مکر وحیله لر نردنی اوینادیلر (مثنوی) قصدشان تفریق اصحاب رسول
فضل حق را کی شناسد هر فضول * بونلرک قصدی رسولک اصحابنی پراکنده ایلمکدر هر فضول حضرت حقک
فضل واحسانی قچن آکار (مثنوی) تا جهودی را زشام اینجا کشند * که بوعظ او جهودان سرخوشند *
تا بر جهودی شامدن بورایه چکه لر زیرا جهودلر آنک وعظی ایله سرخوش اولمشلردر (مثنوی) کفت پیغامبر که
آری لیک ما * بر سر راهیم وبر عزم غزا * حضرت رسول علیه السلام منافقلره ایتدی نعم وارهیم لیکن بز یوله کتمک
هوسی اوزره یز وغزایه کتمک قصدی اوزره یز (مثنوی) زین سفر چون باز کردم انکهان * سوی آن مسجد روان
کردم روان * بو سفردن چونکه کیرو دونم اندنصکره اول مسجد جانبنه روان اولم روان اولم یعنی تحقیق روان اولم دیمک
اولور تکریر تاکید معناسن افاده قیلور (مثنوی) دفع شان کفت وبسوی غزو تاخت * با دغایان از دغا نردی
بساخت * انلری بو اوسلوبله دفع ایلدی وغزا جانبنه چاپدی دغالره دغادن بر کونه نرد اوینادی یعنی (فمن اعتدی
علیکم فاعتدوا علیه بمثل ما اعتدی علیکم) مقتضاسنجه (ودخی ان المنافقین یخادعون الله وهو خادعهم) فحواسنجه
انلرک مکر وخدعه سی مقابله سنده بو کونه مکر وخدعه ایلدیلر (مثنوی) چون بیامد از غزا باز آمدند *
چنک اندر وعده ماضی زدند * چون رسول علیه السلام غزادن کلدی منافقلر کیرو کلدیلر ماضی اولان وعده یه ال
اوردیلر بعض نسخه ده مصرع ثانی بویله واقع اولمشدر طالب آن وعده ماضی شدند یعنی اول سابقده اولان وعده یه
طالب اولدیلر (مثنوی) کفت حقش کای پیمبر فاش کو * غدر را ور جنک باشد باش کو * حق تعالی اول رسوله
دیدی ای پیغمبر فاش سویله وانلرک مکر وغدرنی اظهار وافشا ایله واکر جنک وخصومت اولورسه اولسون دی
(مثنوی) کفت ای قوم دغل خامش کنید * تا نکویم رازهاتان تن زنید * حضرت رسول علیه السلام اول طائفه یه
ایتدی ای مکار وحیله باز قوم خاموش اولکز بو وجه اوزره کنید شوید معناسنه اولور کنید ایلیکز معناسنه
اولوب معنی بویله اولسه دخی جائزدر ای دغل قوم بی خاموش ایلیکز یعنی بی سویلتمیکز تا بن سزلرک رازلریکزی
سویلیم ساکت اولکز (مثنوی) چون نشانی چند از اسرارشان * در میان آورد بد شد کارشان * چونکه انلرک
اسرارندن بر قاچ نشان اورتایه کتوردی انلرک ایشی قبیح اولدی (مثنوی) قاصدان زد باز کشتند آن زمان * حاش لله
حاش لله دم زنان * اول زمان قاصدلر حضرت رسولدن رجوع ایلدیلر حاش لله حاش لله دمنی اوریجی یعنی بز اللهی
مکر وغدر ایلمکدن تنزیه ایلرز بزم بو خصوصده مکریمز یوقدر دیجی اولدقلری حالده کیرو رجوع ایتدیلر (مثنوی)
هر منافق مصحفی زیر بغل * سوی پیغامبر بیاورد از دغل * هر منافق بر مصحفی قولتوغی التنده دغل وحیله بازلقدن
پیغمبر حضرتی جانبنه کتوردی (مثنوی) بهر سوکندان که ایمان جنتست * زانکه سوکندان کژانرا
سنتست * یمینلردن اوتریکه ایمان سپردر زیرا که سوکندلر کژلره سنت وعادتدر سوره منافقینده اولان بو آیت
کریمه یه اشارتدر که (اتخذوا ایمانهم جنة) یعنی منافقلر یمینلرنی سپر اتخاذ ایلدیلر قتلدن وسبیدن خوف واحتراز
ایلدکلرندن اوتری (فصدوا عن سبیل الله) دخی بونلر غیریلری منع ایتدیلر حق یولندن (انهم) تحقیقا بو منافقلر (ساء
ما کانوا یعملون) نه عجب کم اولدیلر شول شیئلر که اشلدیلر منعلرندن ونفاقلرندن وساء ده تعجب معناسی واردر لبان
لبنک جمعی اولدیغی کبی شبان دخی شابک جمعی اولدیغی کبی سوکندان سوکندک جمعیدر (مثنوی) چون
ندارد مرد کژ در دین وفا * هر زمانی بشکند سوکند را * چونکم مرد کژ دینده وفا طوتمز وناراست اولان سقیم طریق
مستقیمه میل ایتمز هر بر زمان عهدنی وآندنی صر (مثنوی) راستانرا حاجت سوکند نیست * زانکه ایشانرا
دو چشم روشنیست * راست وصادق اولانلره یمینه احتیاج یوقدر زیرا که انلر ایچون ایکی روشن چشم واردر اول
روشن اولان کوزلر ایله حضرت حق حاضر کورور ونقض عهد ایلمکدن وخلف وعده قیلمقدن بری اولورلر
(مثنوی) نقض میثاق وعهود از احمقیست * حفظ ایمان ووفا کار تقیست * میثاق وعهدلری صیمق احمقلقدندر
یمینلر ووفایی حفظ ایلمک تقینک ایشیدر ایمان جمع یمین (مثنوی) کفت پیغمبر که سوکند شما * راست کیرم

یا که سوکند خدا * حضرت پیغمبر علیه السلام ایتدی سزلک یمینکزی راست طوتیم یا که خدای تعالینک یمینی که حق تعالی تحقیقا منافقلر کاذبلردر دیو شهادت ایلر وسزهر بریکز صادقلرز دیو سویلرسزنته کم حق تعالی سورۂ منافقینده بونلرک حالندن خبر ویروب بیوررلر (والله یشهد ان المنافقین لکاذبون) وسورۂ توبه ده (والله یشهد انهم لکاذبون لاتقم فیه ابدا) بیوردی (مثنوی) بازسوکند مکرر خورد قوم * مصحف اندر دست وبرلب مهرصوم * منافقلر قومی کبر ومکر راند ایجدیلر اللرنده مصحف شریف ولبلری اوزره صوم مهری اولدیغی حالده (م ی) که بحق این کلام پاک راست * کان بنای مسجد از بهر خداست * بویله دیو که بو صحیح وپاک کلامک حقیچون اول مسجدک بناسی خدادن اوتریدر (مثنوی) اندرانجا هیچ حیله ومکر نیست * اندر آنجا ذکر وصدق ویاربیست * اول مسجدده هیچ حیله ومکر یوقدر اول مسجدده ذکر وصدق ویاربی دیمکلک واردر یعنی تضرع وخلوص وذکر خدا ایلمکلک واردر (مثنوی) کفت پیغمبر که آواز خدا * می رسد در کوش من همچون صدا * مهر بر کوش شما بنهاد حق * تا باواز خدا نارد سبق * نک صریح آواز حق می آیدم * همچو صاف از درد می پالایدم * حضرت پیغمبر علیه السلام دیدیکه ای منافقلر خدای تعالینک اوازی یعنی کلامی بنم قولاغمه یتشور صوت وصدا یتشدیکی کبی اما کلام حقی سز استماع ایده مز سز زیرا حق تعالی سزلک سمعکزه ختم قودی تاکم آواز خدایی استماع ایلمکه سبقت ایلمیه اشته بکا صراحة وآشکاره آواز خدا کاور وظاهر وآشکاره اولور صافی درددن سوزدیکم کبی آواز خدایی دخی وساوسدن وکلام مخلوقدن تمییز ایلرم علما کلام خدانک استماعنده اختلاف ایلمشلردر ابو منصور ماتریدی مع توابعه کلام خدا هیچ بر وجهله استماع ومسموع اولمز دیرلر زیرا کلام متکلم اولان اللهک صفتیدر پس انک صفت ازلیه سی بوقوت سامعه ایله استماع اولنمزوا کثر علما کلام خدا بر نحوای (یسمعون کلام الله) ومقتضای (حتی یسمع کلام الله کلام خدا مسموع اولور دیرلر وماتریدیه یعنی (یسمعون مادل علی کلام الله) دیو تأویل ایدوب جواب ویررلر ودخی وکلم الله موسی تکلیما) آیتنده ماتریدیه دیرلر که حق تعالینک حضرت موسایه تکلمی اول وجه اوزره در که کلام ازلیه سنه دلالت ایلین حرف وصوتی خلق ایلیوب آنی سمع مبارک حضرت موسایه القا ایلدی وحضرت موسی علیه السلامه اولان کلامک تفسیری بومذهبی تأیید ایلر (قال الله تعالی وما کان لبشر ان یکلمه الله الا وحیا او من وراء حجاب او یرسل رسولا فیوحی باذنه مایشاء) قال ان معناه ماصح لاحد من البشر ان یکلمه الله الا علی ثلثة اوجه اما علی طریق الوحی وهو الالهام والقذف فی القلب او المنام فالاول کما اوحی الله فی بطن ام موسی والثانی کما اوحی الی ابراهیم فی ذبح ولده واما ان یسمع کلامه الذی یخلقه فی بعض الاجرام کما کلم موسی من الشجرة اما کلام خدا مسموع اولور دینلرک دلیلی بودرکه امام واحدی وسیطده دیرکه (وکلم الله موسی تکلیما) ده لفظ تکلیم مصدرله مؤکد اولمسی حضرت موسی علیه السلام خدانک کلامنی استماع ایلدیکنه دلالت ایلر اکر بوفعل مصدرله مؤکد اولمیه یدی مجازه حمل اولنمق قابل ایدی اما باوجود تأکید مجازه حمل اولنمز زیرا افعال مجازیه مؤکد اولمز یعنی شجر جانبندن استماع ایلدیکی اصوات عین کلام خدادر دیمک اولور وامام فخر رازی دیرکه نته کم خدایی بصر ایله کورمک ممکندر انک کلامنی دخی سمع ایله ادراک ایلمک قابلدر وامام غزالی احیاء علومده دیرکه هرشول کمسنه که حضرت موسانک دنیاده کلام خدایی حرف وصوتله استماع ایلدیکنه استبعاد ایلیه دی آکا آخرتده دخی کوزله کورلمسنه انکار ایلرمیسن پس الله قادردرکه کندی کلام ازلیه سنی که حرف وصوت ومشابه کلام مخلوقدکلدر استدیکی قولنه بیلدیکی کبی کیف مایشاء ایشتدیره واول قول آنک کلام خدا ایدوکنی فهم ایده والله اعلم (مثنوی) هم چنانکه موسی از سوی درخت * بانک حق بشنید کای مسعود بخت * از درخت انی انا الله می شنید * با کلام انوار می آمد پدید * آنجلین که حضرت موسی درخت جانبندن حضرت حقک بانکنی اشتدی بویله دیو که ای بختی مسعود وطالعی میمون درختدن (انی انا الله) کلامنی اشتدک کلام الهی ایله نورلر حضرت موسایه ظاهر کلدی وانواره غرق اولدی سورۂ قصصده اولان آیته اشارتدر (فلما آتیها) وقتاکم حضرت موسی شعیبدن استیذان ایدوب اهلیله مصر جانبنه توجه ایلیوب طور طاغنه کلدکده حکمت پروردکار برله اول کیجه بغایت شب تار وقطرات امطار ایدی پس اشتعال ناره محتاج اولوب بواضطراب واضطرارده ایکن کوردیکه طور جانبندن بر آتش اشکاره اولدی پس مسارعة ایدوب اول ناره کلدکده (نودی من شاطئ الوادی الایمن) ندا اولندی موسایه وادئ ایمنک کنارنده شاطی دره کنارنه دیرلر (فی البقعة المبارکة) اول مکان مبارکده (من الشجرة) عناب آغجندن ویا آغجلردن بر آغجدن (ان یاموسی) ای موسی دیمکله (انی انا الله رب العالمین) تحقیقا بن شول اللهم که عالملرک ربسیم اولدمکه حضرت موسی بوندایی درختدن کوش ایتدی شراب تجلئ جانانی نوش ایدوب بالکلیه کندیدن فراموش ایتدی امدی ای

طالب انوار احدیت سن دخی وادئ ایمن طریقته کلوب بقعۂ مبارکۂ مرشد کاملده درخت وجود شیخ واصلدن صدای انی انا الله وندای لاموجود الا الله کوش ایدوب جان ودلک سرخوش وعقل وفکرک مدهوش ایده کور زیرا تجلئ حق نشئۂ نباتیه دن ظاهر اولمق جائز اولیجق نشئۂ انسانیه دن ظهوری بطریق اولیدر بیت (روا باشد انا الله از درختی چرا نبود روا از نیک بختی (مثنوی) چون ز نور وحی در می ماندند * باز نو سوکندها می خواندند * چونکه منافقلر وحی الهی نورندن عاجز وزبون قالدیلر کیرو یکی یمینلر اوقودیلر (مثنوی) چون خدا سوکند را خواند سپر * کی نهد اسپر ز کف پیکارکر * چونکه حضرت خدا منافقلر حقنده یمینی سپر اوقور جنک وخصومت ایدیجی سپری الندن نچن قور (مثنوی) باز پیغامبر بتکذیب صریح * قد کذبتم کفت با ایشان فصیح * حضرت پیغمبر علیه السلام کیرو تکذیب صریح ایله انلره فصیح واشکاره تحقیقا سز کذب ایلدیکز دیدی (اندیشیدن یکی از صحابه بانکار رسول علیه السلام که چرا ستاری نمی کند (مثنوی) تا یکی یاری زیاران رسول * در دلش انکار آمد زان نکول * تا حضرت رسول علیه السلامک یارلرندن بریار اول رجوعدن اول یارک قلبنه انکار کلدی یعنی حضرت رسول علیه السلامک اول صورتی مؤمن اولان طائفه دن نکول وعدول ایلیوب انلری کذب ونفاقه منسوب ایلدیکنه اول صحابینک قلبنده انکار حاصل اولدی بویله دیو (مثنوی) کین چنین پیران با شیب ووقار * می کندشان این پیمبر شرمسار * که شیب ووقار ایله بو نجلین پیرلری بو پیغمبر انلری شرمسار ومخجل ایلر (مثنوی) کو کرم کو ستر پوشی کو حیا * صد هزاران عیب پوشند انبیا * قنی کرم قنی ستارلق قنی حیا حال انکه انبیاء عظام علیهم السلام نیچه یوزبیک عیب اورترلر (مثنوی) باز در دل زود استغفار کرد * تا نکردد ز اعتراض او روی زرد * اول صحابه کیرو قلبنده علی الفور استغفار ایتدی تا اعتراضدن اول روی زرد وشرمسار اولمیه (مثنوی) شومی یاریٔ اصحاب نفاق * کرد مؤمن را چو ایشان زشت وعاق * اصحاب نفاقک یاریلغنک وانلرده ادنی مرتبه میل ومعاونتک شوملغی مؤمنی آنلر کبی قبیح وعاصی ایلدی حصه بودرکه شول کمسه لرکه دینسزلره وظالملره ادنی مرتبه میل ومعاونت ایلیه انلرک خباثتی وشأمتی مائل ومعین اولان مؤمنه سرایت ایدوب زشت وعاصی اولمسنه ونار قهرک آکا دخی مس قیلمسنه باعث وبادی اولور (کما قال الله تعالی ولا ترکنوا الی الذین ظلموا فتمسکم النار (مثنوی) باز می زارید کای علام سر * مر مرا مکذار بر کفران مصر * او صحابی خدای تعالیه کیرو زاریلک ایلدی بویله دیو که ای علام سر کفران اوزره بنی مصر قومه وکفر ومعصیتده ثابت قیلمه تا رسولکه انکار ایلیم (مثنوی) دل بدستم نیست همچون دید چشم * ورنه دل را سوزمی این دم بخشم * الهی کوکل المده دکلدر کوزمک کورمسی کبی یعنی کوزمک کورمسی بنم ارادتمده وتصرفده اولدیغی کبی کوکلم دخی مجرد بنم ارادتمده وتصرفده دکلدر وا کر کوکل بنم المده وتصرفده اولیدی کوکلی بن خشمله بودم یاقردم وبو معنی دخی جائزدر کوکل المده دکلدر یعنی بنم تصرفده دکلدر چشمک کورمسی تصرفده اولدیغی کبی اکر کوکل دید چشم کبی بنم المده وتصرفده اولیدی کوکلی بودم بن خشم وغضبله یاقردم بویله دیمک دخی جائزدر کوکل المده دکلدر چشمی کورمک کبی یعنی چشمی کورمک المده نیجه دکل ایسه کوکلی دخی اشکاره کورمک اویله المده دکلدر اکر کوکل کورمک المده اولیدی بودم کوکلی غضبله یاقردم کما قیل (ع) من بفرمان دلم نی دل بفرمان منست (مثنوی) اندرین اندیشه خوابش در ربود * مسجد ایشانش پرسرکین نمود * بوفکرده اول صحابی یی اویقو قابدی منافقلرک مسجدی اکا نجاستله پر کورندی (مثنوی) سنکهاش اندر حدث جای تباه * می دمید از سنکها دود سیاه * آنک طاشلری نجاست ایچره جای خراب کورندی اول مسجدک طاشلرندن سیاه توتون ظاهر اولوردی (مثنوی) دود در حلقش شد و حلقش بخست * از نهیب دود تلخ از خواب جست * توتون آنک بوغازنه کتدی وانک بوغازنی خسته ورنجیده ایتدی آجی دخانک خوف وهیبتندن صچرادی (مثنوی) در زمان در رو فتاد و میکریست * کای خدا اینهانشان منکریست * اول زمانده یوزی اوزره دوشدی واغلدی بویله دیو که ای خدا بونلر منکرلکک نشانیدر (مثنوی) خلم بهتر از چنین حلم ای خدا * که کند از نور ایمانم جدا * ای خدا بونجلین حلمدن خلم یکر کدر خلم خاء معجمه نک کسریله سومک معناسنه در وحلم حاء مهمله ایله بردبارلغه دیرلر که اول حلم بنی ایمانک نورندن جدا ایده والحاصل حصه بودرکه عصاة ومنافقینه حلم ومرحمت ایلمک دینه ضرر ونور ایمانک زوالنه سبب اولدیغی مقرردر اهل ایمانه لازم اولان اولدرکه الله ه وپیغمبره عاصی اولان کمسه لره حلم ومرحمت ایلمیه ورفقت وشفقتله دخی آنلره سوز سویلمیه بلکه شدت وغلظت ایلمک آنلر حقنده لازم اولنلردندر (مثنوی) کر بکاوی کوشش اهل مجاز * تو بتو کنده بود همچون پیاز * اکر اهل مجازک سعی وکوششنی قازه سن صوغان کبی قات قات قوشدر یعنی جمیع اهل مجاز مسجد ضراری بنا ایدن منافقین کبیدر اکر سن اهل مجازک سعی وکوششنی قازسک یعنی انلرک احوالنه

مطلع اولسنڭ صوغان قابی کبی قات قات قوشمشدر (مثنوی) هر یکی از یکدکر بی مغزتر * صاد قانرا یك زدیکر نغزتر
بونلرڭ هر بریسی بری برندن بی مغزتردر یعنی بونلرڭ هر بریسنڭ فعللری بر آخر فعلدن خبیث تروبی مغزتردر
اما صادقان عکسیدرکه هر بر فعللری آنلرڭ آخرندن نغزتر وپسندیده تردر (مثنوی) صدکران قوم بسته برقبا
بهر هدم مسجد اهل قبا * همچوان اصحاب فیل اندر حبش * کعبهٔ کردند حق آتش زدش * اول قوم منا فقین
یوز کر بغلدیلر قبا اوزره یعنی قفتانلری اوزره یوز قوشق قوشندیلر اهل قبانڭ مسجدینڭ هدم وتخریبندن اوتری نته کم
اول اصحاب فیل حبشده تخریب کعبة الله ایتمك ایچون بر کعبه بنا ایلدیلر حق تعالی اکا آتش اوردی وقومنی
دخی هلاك قیلدی بونڭ حکایه سی جلد اولده شیر حکایه سنده الم ترنڭ تفسیرنده مرور ایتمشدی (مثنوی) قصد کعبه
ساختند از انتقام * حال شان چون شد فروخوان از کلام * اول طائفه کعبه یه قصد ایلدیلر انتقامدن انلرڭ حالی
نیجه اولدی کلام الهیدن اوقو یعنی قرآن عظیمدن (الم ترکیف) سوره سنی اوقو که انلرڭ نیجه اولدیغی آشکار وروشن
وظاهر اوله (مثنوی) مر سیه رویان دین را خود جهیز * نیست الا حیلت ومکر وستیز * دینڭ سیاهر ویلرینه خود
جهاز یعنی تدبیر وتدارك واسباب بوقدر الا حیله ومکر وعناد وخصومت واردر (مثنوی) هر صحابی دیدزان
مسجد عیان * واقعه تا شد یقین شان سران * واقعات ارباز کویم یك بیك * پس یقین کردد صفا بر اهل شك * لیك
میترسم ز کشف رازشان * نازنینانند وزیبد نازشان * هر صحابی اول مسجددن آشکاره واقعه کوردی تا اول
مسجدڭ سری انلره یقین اولدی یعنی اصحاب رسول علیه السلامدن هر صحابی عیانا اول مسجد ضرار جهتندن
بر واقعه کوردیلر حتی بونلره یقین اولدی اول مسجدڭ سری وحقیقتی پس بوندنصکره اولان بیت سؤال مقدره جواب
اولمق اقتضا ایدر تقدیر کلام انلرڭ کوردیکی واقعه لری ودخی ما بینلرنده ظهوره کلان وقایع وحوادثی سویلیك
کورلم که بونلرڭ ما بینلرنده ظهوره کلان وقایعڭ آصلی ندرکه جمله دن بری معاویه نڭ حضرت علی کرم الله وجهه ایله
اولان جنکی وحضرت عایشه رضی الله عنهانڭ حضرت علی ایله اولان جنکی کبی ودخی بعض اصحابڭ بری بری ایله
اولان جنك وجدلی کبی جواب بیوررلرکه بونلرڭ ما بینده جاریه اولان واقعاتڭ حقیقتنی اکر کیر وسویلیم بر بر پس
یقین اولوردی صفای درون اهل شك اولنلر اوزره یاخود چوق یقین اولوردی معناسنه دراکر پس نقطهٔ واحده ایله قرأت
اولورسه بعض نسخه ده تا یقین کردد دخی واقع اولمشدر یعنی بونلرڭ واقعاتنی یك بیك سویلیدم تا کم یقین اولیدی
بونلرڭ صفای درونی اهل شك اوزره ولکن سویلمزم زیرا قورقرم بونلرڭ رازنی خلقه کشف ایلمکدن زیرا اصحاب
رسول علیه السلام نازنینلردر وانلره ناز براشور یعنی بونلره ناز ایلمك سائر امت اوزره لایقدر ومؤمن اولنلره بونلره
اعزاز واکرام ایلمك لازم وواجبدر (لماروی عن عمر بن الخطاب رضی الله عنه قال قال النبی صلی الله علیه وسلم
اکرموا اصحابی فانهم خیارکم ثم الذین یلونهم ثم الذین یلونهم یظهر الکذب حتی ان الرجل لیحلف ولا یستحلف ویشهد
ولا یستشهد الا فمن سره بحبوحة الجنة فلیلازم الجماعة) وبر حدیث شریفده دخی امتنه اصحابی حقنده سوء ظن
ایلمکدن وما لا یعنی سویلمکدن اتقا وحذر ایلمکه امر ایدوب بیوررلر (قال علیه السلام الله الله فی اصحابی الله الله
فی اصحابی لا تتخذوهم غرضا من بعدی فمن احبهم احبنی ومن ابغضهم ابغضنی ومن آذاهم آذانی ومن آذانی فقد
آذی الله) اکرچه واقعاتدن مراد رؤیا معناسنه اولان واقعه لر اولسه یاخود مسجد حقنده حق جانبندن
آنلره اولان اشارت مراد اولسه ده جائزدر ولکن بو تقدیرجه معنی تا یقین کردد صفا بر اهل شك مصرعنه باخصوصکه
لیك می ترسم ز کشف رازشان) مصرعنه ملایم کلمز ومناسب اولمز پس واقعاتدن مراد ما بینلرنده ظهوره کلان وقایع
وحوادث اولمق مشرب تحقیقه انسبدر (مثنوی) شرع بی تقلید میپذرفته اند * بی محك ان نقد را بکرفته اند
شرع شریفی تقلیدسز قبول ایلمشلردر اول نقدی محکسز طوتمشلردر واخذ ایلمشلردر یعنی اصحاب رسول علیه
السلام سائر امت اوزره فضیلتی دخی بودرکه بونلر شرع شریفی بلا تقلید قبول ایلدیلر واول نقد علم نبوتی بی محك
اجتهاد وتتبعسز طوتدیلر (کما قال الشیخ السهروردی فی اعلام الهدی اعلم ان میراث النبوة العلم وقد توارثه اصحابه
واهل بیته بلا تقلید فوجب علیك محبة الجمیع فلا تکن مائلا الی احدی الجهتین دون الاخری فان ذلك هوی (مثنوی)
حکمت قرآن چو ضالهٔ مؤمنست * هر کسی بر ضالهٔ خود موقنست * قرآن عظیمڭ حکمتی چونکم مؤمنڭ
ضاله سیدر هر برکسنه کندینڭ ضاله سنده موقندر یعنی اول اصحاب حکمت قرآنی واحکام حضرت فرقانی
بلا تتبع ولا تفحص طوتدیلر وقبول ایتدیلر اما بعد اصحاب الرسول حکمت قرآن مؤمن اولنلرڭ یتوکی کبیدر
ومؤمنلردن هر برکسنه کندی ضاله سنه اقرار وایقان ایدیجیدر (کما قال علیه السلام الحکمة ضالة المؤمن
فحیث وجدها فهو احق بها) چون مخبر صادق اول ضاله اولان ناقه دن خبر ویرسه مؤمن عاشق کندی مطلوبندن

صحیح اولان خبری بیلور وآنڭ وصوابنه در حال توجه واجتهاد قیلور وشتر ضاله اولان شخص بعد التفقد والتفحص
ناقهٔ ضاله سن بولدیغی کبی حکمت قرآنیه یتوکنی دخی مومن عاشق بارشاد المخبر الصادق بولور وشاد وخندان
اولور نته کم بو معنایه کوره شتر جوینده اوانی تمثیل ایدوب بیوررلر) قصهٔ آن شخص که اشتر ضالهٔ خودمی جست
ومی پرسید (مثنوی) اشتری کم کردی وجستیش جست * چون بیابی چون ندانی کان تست * براشتری کم وضایع
ایلدڭ واول اشتری جستلکله جست وجو ایلدڭ چونکم بوله سن نیچون بیلمزسن اوسنکدر یعنی ای مومن سن
اشتر علم وحکمتی کم ایلدڭ وآنی سن جست وجو ایلرسن جست وچابکلکله چونکم آنی بوله سن نیچون بیلمیه سن که
اول سنکدر برکسنه کندی ملکنده ایکن ضایع اولان شیئی بولدقده بیلمك خود شانندندر اولکی چون استفهام
معناسنه اولمق ضعفدن خالی دکلدر بلکه اولی اولان اولکی اشباع اوله وصکره کی چون استفهام معناسنه
اولمق معنایه انسبدر فلیتأمل (مثنوی) ضاله چه بود ناقهٔ کم کردهٔ * از کفت بکریخته در پردهٔ * ضاله ندر فی المثل
بر ناقه یی کم وضایع ایلمشسن اول ناقه سنڭ الندن قاچمشدر سنی هنوز حجاب وپرده ده سن ناقه دن مراد حکمت
دینیه درکه عنقریب معلومڭ اولور (مثنوی) کاروان در بار کردن آمده * اشتر تو از میانه کم شده) کاروان حاضر اولوب
یوکارنی یوکلتمکه کلمش اماسنڭ اشترڭ اول اورتادن نهان ونا پیدا اولمشدر یعنی قافلهٔ اهل سلوك طریق الهیده
علم وعمل یوکنی مهیا ایدوب مقام حقیقت جانبنه متوجه اولمشلر وسنڭ علم وعملڭ اشتری بو اورتادن نهان اولمشدر
بلازاد ولا راحله یوله کیدلمدیکی کبی بلا علم ولا عمل طریق حقه دخی کیدلمز پس کرکدرکه حکمت اشترین
طلب ایدوب آکا سوار اولوب کارباندن دور اولمیه سن (مثنوی) می دوی این سو وان سو خشك لب * کاروان شد دور
ونزدیکست شب * بو جانبه واول جانبه خشك لب وپر حرارت یلرسن کاروان ایراق کتدی وکیجه یقیندر (مثنوی)
رخت مانده بر زمین در راه خوف * تو پی اشتر دوان کشته بطوف * اسباب یر اوزره قالمش بولده ایسه خوف وار
سن اشتر ایچون اطرافه دور وطواف ایتمکله یلیجی اولمشسن بویله دیو (مثنوی) کای مسلمانان که دیدست اشتری
جسته بیرون بامداد از آخری * که ای مسلمانلر بر اشترکیم کورمشدر صباح وقتنده بر آخوردن طشره چیقمش
مثنوی) هر که بر کوید نشان از اشترم * مژدکانی می دهم چندین درم * هر کیمکه بڭ اشترمدن نشان دیه واشترمی
بولی ویره آکا بو قدر درم مشتلق ویریرم (مثنوی) بازمی جوپی نشان از هر کسی * ریش خندت می کنند زین هر خسی
کاشتری دیدیم میرفت این طرف * اشتری سرخی بسوی ان علف * کیرو هر برکسنه دن بر نشان طلب ایلرسن
بو ایشدن هر بردنی سکا ریشخند ایلر یعنی ارزو که مناسب سوزلر سویلربویله دیوکه کوردڭ بر اشتری بو طرفه کتدی
بر زیاده سرخ اشتر اول علف جانبنه بو ابیات شریفه علوم قرآنیه وحکم فرقانیه ضاله سندن هر فرقه بلا یقین مشرب
ومذهبلری اوزره ظن ورأیلری مقداری مخبر صادق شکلنده مومن عاشقه خبر ویروب کندیلری مقصوده عارف
ومفقوده واقف رنکنده کوسترملرنی اشعار ایلر لکن هر بری فی الحقیقه یا کلش سویلر کویا که هر برخس طالبه
ریشخند ایدر وآنی فریفته وکندی یه شیفته ایتمك جانبنه کیدر (مثنوی) آن یکی کوید بریده کوش بود * وان دکر
کوید جلش منقوش بود * اول بریسی دیر اول اشتر یکه بن کوردم قولاغی کسلمش ایدی واول بریسی دخی ایدر بن اول
اشتری کوردم آنڭ چلی منقوش ایدی (مثنوی) آن یکی کوید شتر یك چشم بود * وان دکر کوید ز کربی پشم بود *
واول بر فرقه دیر اول اشتر یك چشم ایدی واول بریسی ایدر بن اول اشتری کوردم اویوزلغندن تویسز ایدی (مثنوی)
از برای مژدکانی صد نشان * از کزافه هر خسی کرده بیان * مشتولقدن اوتری یوز نشان کزافه دن هر برخس بیان
ایلمش یعنی ثواب مژدکانیدن اوتری یوز کونه نشانی کزافه وبی یقینلقدن هر خس ضاله اولان حکمت قرآنیه
واسرار فرقانیه دن بر مقتضای ظن وقیاس تعریف وبیان ایلدیلر انجق نیجه ضعیف الذهنی متحیر ومتردد ایدرلر
(متردد شدن در میان مذهبهای مخالف وبیرون شود ومخلص یافتن (مثنوی) انچنانکه هر کسی از معرفت * می کند
موصوف غیبی را صفت * فلسفی از نوع دیکر کرده شرح * باحثی مر کفت اورا کرد جرح) انچلین که هر کس معرفت
وتعریفده غیبه منسوب اولان خدایی بر صفتله موصوف ایلر یعنی شتر جوینده یه ناقهٔ ضاله ئی هر کس بو کونه تعریف
ایلدیکی کبی خدا جوینده یه دخی شریعت وطریقتده هر برکسنه بیلدیکی مرتبه موصوف غیبی ومعروف لاریبی یی
توصیف وتعریف ایلر مثلا فلسفی بر غیری نوعدن شرح ایلمشدر بر بحث ایدیجی فلسفینڭ سوزنی جرح ورد ایلمشدر
یعنی فلاسفه بر آخر نوعدن شرح ایدوب دیرلرکه خدای متعال موجب بالذاتدر ودیرلرکه اشیانڭ لوازم ذاتیه سندندر
وباحثی یعنی متکلم من اهل الاعتزال بونڭ کفتنی جرح ایلر وبونلره جواب ویروب سویلرکه بو کونه تعریفدن وجود
الهی وجود مقید اولور بل هو وجود مطلق ودخی مرید ومختار اولمق لازم کلور (وهو یفعل ما یشاء ویحکم ما یرید

ولکن اراده نه عین ذاته لا صفة زائدة علی الذات (مثنوی) وآن دکر در هر دو طعنه میزند ٭ وان دکر از زرق جانی می کند
هر یك از ره این نشانها زان دهند ٭ تا کمان آید که ایشان زان دهند ٭ واول غیریسی هر ایکیسنه دخی طعنه اورر واول
برسی زرق وریادن زیاده جان چکیشور یعنی اول برفرقه که اهل سنت والجماعه دن اولان متکلمیندر فلاسفه یه
وباحثیه طعن اورر اولا فلاسفه جانبنه در که باحثینك قدحی سزك تعریفکز حقنده برنده در حق بودر که سزك
توصیفکزدن بو کونه فساد لازم کاور وباحثی جانبنه دخی طعن ایلر که بو سزك تعریفکزدخی مقدوح ومذمومدر
زیرا بوندن نفی صفات الهیه لازم کاور (بل هو مرید بارادة زائدة علی الذات مغایرة للعلم والقدرة) واول برفرقه دخی
یعنی ریاضیه تحصیل علم ومعرفت لازم دکلدر مقصود ریاضت نفسدر دیو بلا معرفة زرق وریادن جان چکشور
هر بری راه حقدن بو نشانلری انکچون ویررلر تا ظن کله که انلر اول کویندر یعنی بعض ساده دله کمان کله که بونلرده
اول حق کوینددر (مثنوی) این حقیقت دان نه حقند این همه ٭ نه بکلی کمرهانند این رمه ٭ بونی حقیقت بیل
بو جمیعسی حق دکلدر بو جماعت نه جمیعا کمراهلردر یعنی بونی حقیقت بیل ومحقق فهم قیل که بو جمله سی بونلرك
اهل حق دکلدر وکلیسی دخی کمراه واهل ضلال دکللردر بلکه (ستفترق امتی علی ثلاث وسبعین فرقة کلهم فی النار
الا واحدة) حدیثنك مقتضاسنجه بو جمله فرق ضاله نك ایچنده برفرقهٔ ناجیه واردر که انلر اهل حقدرلر حال بوکه
بو جمله فرق متنوعه نك ادعالری وزعملری بز اهل حقز دیرلر وآیات واحادیث ایله مذهبلری اوزره استشهاد ایدرلر
مثنوی) زانکه بی حق باطلی ناید بدید ٭ قلب را ابله بیوی زر خرید ٭ زیرا که بر باطل حقسز ظاهر کلمز ابله اولنلر قلبی
التون امیدیله صاتون الدی یعنی اول اجلدنکه حقسز مذهب باطل ظهوره کلمز ورونق وشهرت بولمز وصحیح صرف
باطل قلبی کسه آلمز قلب مزوری ساده دل اولنلر ذهب خالص اولمق رایحه سیله آلور ومذهب باطله ذاهب اولان
مذهب حقدر دیو ذاهب اولور (مثنوی) کر نبودی در جهان نقد روان ٭ قلبها را خرج کردن کی توان ٭ اکر
جهانده روان ورواج برنقد اولمیدی قلبلری خرج ایتمکه نجه امکان وقدرت اولوردی (مثنوی) تا نباشد راست کی
باشد دروغ ٭ آن دروغ از راست می کیرد فروغ ٭ تا راست اولمیه نجه دروغ اولور یعنی یلان کرچك ایله ظاهر وعیان
اولور اول یلان سوز کرچك سوزدن فروغ واعتبار طوتر (مثنوی) بر امید راست کژ را می خرند ٭ زهر در قندی
رود انکه خورند ٭ زیرا کژی راست امیدی اوزره صاتون آلورلر مثلا زهر برقندك ایچنه کیدر اندنصکره یرلر
(مثنوی) کر نباشد کندم محبوب نوش ٭ چه برد کندم نمایی جو فروش ٭ اکر محبوب نوش وشیرین طعم بغدای اولمیه
اربه صاتیجی بغدای کوستر یجی نه ایلتور یعنی علمای خلقه لطیف ونیکو کوستروب لکن ضمنا خصلت قبیحه سی
ظهوره کلان حیله کار ومزورخلقدن نه اخذ ایلردی چونکه بویله در (مثنوی) پس مکو کین جمله دمها باطلند ٭
باطلان بر بوی حق دام دلند ٭ پس دیمه که بو جمله سوزلر باطل ودروغدر باطللر حق امیدی اوزره کوکل طوزاغیدر
(مثنوی) پس مکو جمله خیالست وضلال ٭ بی حقیقت نیست در عالم خیال ٭ حق شب قدرست در شبها نهان ٭
تا کند جان هر شبی را امتحان ٭ پس سوفسطائیه طائفه سی کبی صقین دیمه که بو جمله فرق مختلفه نك مذاهبی خیال
وضلالدر زیرا هر برطائفه مذهب آخرك بطلانته برهان وکندی مذهبینك حقیقتنه حجت ابراز قیلمشدر پس
هر بری برآخرین ابطال ایدیجك جمله سی باطل وخیال اولمق لازم کاور دیمه که عالمده خیال حقیقتسز دکلدر یعنی
حقیقتسز عالمده هیچ خیال یوقدر هر شیئك حقیقتی عند اهل الحق ثابته دروعلما کامتحققدر خلافا للسوفسطائیه
نهایت ما فی الباب حق شبلرده نهان ومستور شب قدردر یعنی باطلك مقابلی اولان حق شب قدر کبیدر وباطللر
سائر لیالی کبیدر پس حق شرعی باطل شرعینك میانتده نهاندر لیلهٔ قدر سائر لیالینك میانتده نهان اولدیغی
کبی ولیلهٔ قدرك اخفا اولنمسنه باعث اولدر که تا کم جان هر برشبی امتحان ایلیه یعنی هر برشبی شب قدر احتمالی ایله
احیا ایلیه (کما قال البیضاوی والداعی الی اخفاء لیلة القدر ان یحیی من یریدها الیالی کثیرة وقال صاحب المدارك ولعل
الداعی الی اخفائها ان یحیی من یریدها الیالی کثیرة طلبا لموافقتها وهذا کاخفاء الصلوة الوسطی فی الصلوات الخمس والاسم
الاعظم فی الاسماء الحسنی وساعة الاجابة فی ساعات الجمعة ورضاه فی الطاعات وغضبه فی المعاصی (کذلك مذهب حق
مذاهب مختلفه ما بینده واهل حق اهل ضلال واصحاب دلق ما بینده بویله مخفی وپوشیده در وبو جمله نك اخفاسنه
داعی سالك تحری وطلبده اجتهاد ایلسون ایچوندر (مثنوی) نی همه شبها بود قدر ای جوان ٭ نی همه شبها بود
خالی ازان ٭ ای جوان جمیع شبلر شب قدر دکلدر نه دوکلی کیجه لر اول شب قدردن خالیدر (مثنوی) در میان دلق
پوشان یك فقیر ٭ امتحان کن وانکه حقست آن بکیر ٭ مثلا دلق پوشلر میاننده برفقیر واردر امتحان ایله واول که اهل
حقدر آنی طوت وقبول ایت (مثنوی) مؤمن کیس ممیز کو که تا ٭ باز داند خیز کان را از فتا ٭ کیس ممیز مؤمن

قنی که تا حیز کاری فتادن کیرو بیله (یعنی المؤمن کیس ممیز) حدیث شریفنك فحواسی اوزره مؤمن صاحب
کیاست واهل تمیز واهل فراست کرکدر قنی بر کیاست صاحبی وتمییز وفطنت مالکی مؤمن که طریقتده مخنث اولنلری
اهل فتوتدن کیرو بیله واهل تقلید واهل ریادن اهل تحقیق واصحاب خلوصی فرق قیله وما بینلرنی ممیز اوله (مثنوی)
کر نه معیوبات باشد در جهان ٭ تاجران باشند جمله ابلهان ٭ اکر جهانده معیوبات اولمیدی تاجرلر جمله ابلهلر
اولورلردی یعنی اکر بو جهانده معیوب اولان متاعلر وسلعه لر اولمیدی تاجرلرك جمله سی ابله اولمق وکالاشناس اولمق
لازم کلوردی پس تاجرلرك بری برندن فرقی وکیمی استاد کامل وکیمی ناقص وساده دل اولدیغی اول معیوباتك
موجوده اولدیغی واسطه سیله در زیرا هر شول تاجر که کالاشناس وعیب بیندر اول استاد کاملدر وهر شول
تاجر که کالانك قیمتن بیلمز وبر متاعك عیبنه واقف اولمز اول ابله وغافلدر (مثنوی) پس بود کالاشناسی سخت سهل ٭
چونکه عیبی نیست چه نااهل واهل ٭ پس کالاشناسلق زیاده سهل اولوردی چونکم جهانده برعیب یوقدر اهل نه
نااهل نه یعنی ایکیسی بیله مساوی اولوردی زیرا اکر عالمده اصلا برمعیوب شئ اولمیدی اهلنك ما بینی فرق
اولنمامق لازم کلوردی اهل ونااهلك فرقی معیوبك وجودنی غیر معیوبدن فرق ایلمکله حاصل اولور (مثنوی) ورهمه
عیبست دانش سود نیست ٭ چون همه چوبست اینجا عود نیست ٭ واکر جهانده دوکلی عیب اولمیدی علمك
فائده سی اولمزدی چونکه جمیعا چوبدر بونده عود یوقدر یعنی علم معیوبی غیر معیوبدن ومحبوبی غیر محبوبدن
فرق وتمییز ایلمکدن اوتریدر چونکم جهانده اولان اشیانك جمیعیسی معیوب اولسه علم نافع ومفید اولمزدی زیرا
آنی فرق وتمییز ایلمکه علم لازم کلمزدی مثلا بریرده جمیعا چوب اولسه وایچنده عود اولسه عودی چوبدن فرق
ایلمکه علم لازم کلمزدی (مثنوی) انکه کوید جمله حقند احمقیست ٭ وانکه کوید جمله باطل اوشقیست ٭ اول کمسه که
دیر بو اشیا جمله حقدر اصلا باطل یوقدر زیاده احمقدر واول کمسه که جمله اشیا باطلدر دیر اوشقیدر (مثنوی) تاجران
انبیا کردند سود ٭ تاجران رنك وبو کور وکبود ٭ انبیا علیهم السلامك تاجرلری فائده ایلدیلر زیرا حقی باطلدن
وصالحی فاسددن فرق ایلیوب حق اوانی قبول وباطل اولندن رجوع وعدول ایلدیلر اکر تاجران انبیا لفظنده
اضافت صفتنك موصوفه اضافتی قبیلندن اولورسه تاجرلردن مراد انبیا اولور نته کم بو وجه اوزره شرح اولندی
واکر صفتك موصوفنه اضافتی قبیلندن اولمیوب غلام زید قبیلندن اولورسه تاجرلردن مراد اولیا وعلما وصلحا اولور
ومعنا انبیایه مضاف اولان اولیا وعلما سود ومنفعت ایلدیلر اما رنك وبونك تاجرلری کور وکبوددر زیرا بو دنیا
تاجرلری معیوبی غیر معیوبدن فرق ایده میوب وطریق حقه کیده میوب فانی وباطل اولان کارده قالمشلر وآردده
قاله جق مال ومتاعه مغرور اولمشلردر بو اجلدن آنلره کور وکبود دینلدی (مثنوی) می نماید مار اندر چشم مال ٭
هر دو چشم خویش را نیکو بمال ٭ عارف وصاحب بصیرتك کوزنه مال مار کورینور ای محب مال ومتاع کندی
ایکی کوزکی ایو اوو یعنی ظاهر وباطن کوزکی بر خوشجه آچ تا کم سکا دخی حقیقت بین اولان انبیا واولیا کبی مال
مار کورنه ومنصب اژدرها مشاهده اولنه (ولهذا قال علیه السلام المال حیة والجاه اضر منها (مثنوی) منکر
اندر غبطهٔ این بیع وسود ٭ بنکر اندر خسر فرعون وثمود ٭ بو بیع وسودك غبطه سنه نظر ایلمه فرعون وثمودك خسران
وزیانته نظر ایله یعنی بو دنیا بازارنك بیع وشراسندن حاصل اولان منافع وفوائده غبطه ایلمه وبونك دوات وعزتنه نظر
قیلمه بلکه بو دنیا بازارنك کامل خریدارلرندن اولان فرعون وثمودك خسران وخیبتنه نظر قیل که آنلر نه دولتدن
محروم اولدیلر ونه مرتبهٔ خسران وخذلانده قالدیلر (مثنوی) اندرین کردون مکرر کن نظر ٭ زانکه حق فرمود
ثم ارجع بصر ٭ یعنی (فاعتبروا یا اولی الابصار) مقتضاسنجه بو کردونه مکرر نظر ایله زیرا که حق (ثم ارجع البصر
بیوردی بو آیت سورهٔ تبارك ده در تفسیری جلد اولده وزید حکایه سنده مرور ایلدی (امتحان هر چیزی تا ظاهر شود
خیر وشری که درویست (مثنوی) یك نظر قانع مشو زین سقف نور ٭ بارها بنکر ببین هل من فطور ٭ چونکه کفت
کاندرین سقف نکو ٭ بارها بنکر چو مرد عیب جو ٭ بر نظرله قانع اولمه بو سقف پرنوردن نیجه کره نظر ایله کور که
هیچ کوررمیسن شقوق وعیوبدن برشیٔ یعنی بو نور سقفندن برنظرله قانع اولمه تکرار تکرار نظر ایله کور که آسمانلرده
یارقلر کور رمیسن کوره مزسن پس بو رادن تفکر وتصور ایله که اول خالق بیچون نیجه قادر پادشاهدر
چونکم حضرت حق سکا دیدیکه بو خوب ولطیف سقفه عیب طلب ایدیجی مرد کبی دقتله نیجه کره نظر ایله (مثنوی)
پس زمین تیره را دانی که چند ٭ دیدن وتمییز باید در پسند ٭ تا بپالاییم صافانرا ز درد ٭ چند باید عقل ما را رنج برد ٭
پس بیلورسنکه تیره زمینه نه قدر نظر وتمییز کرکدر پسند ومقبول اولمقده یالکز برقات نظرله وآز تمییزله بو زمین تیره
معلوم اولمز آسمانه نظرك مکرر قیلدیغك کبی زمینه دخی کره بعد کره نظر حقیقت بیله باق تا کم بونك

سروحكمتى ظهوره كله تاصافلرى دردن سوزه وز وتمييز وپاك ايده وز برزم عقلمزه نه قدر زحمت ايلتمك كرك ومحنت
چكمك كرك يعنى صاف اولنلرى درددن وراحتى درددن وخارى درددن تاكم برسوزه وز وتمييز ايده وز برزم عقل
وفكر يمز چوق رنج ايلتمك كركدر ورياضت چكمك كركدر زيرا اويى كتودن تمييزا يتمكه چوق عقل وادراك كركدر
وبومرتبه عقل وادراكك حصولى نيجه نيجه رياضات چكمكله اولور وبليات كوناكونه صبرله ظهوره كلورتته كم آفاقده
(مثنوى) امتحانهاى زمستان وخزان * تاب تابستان بهار همچو جان * زمستان وخزانك تجربه لرى تابستانك
حرارتى وجان كبى لطيف بهار (مثنوى) بادها وابرها وبرقها * تابديد آرد عوارض فرقها * بادلر وابرلر وبرقلر
تاعوارض فرقلر كتوره يعنى رياح مختلفه وسحاب متراكمه وبرق لامعه نيچوندر تابديد كتوره وظهوره يتوره عوارض
اولان شيلرده يه لرين وسرلرين فرق ديه معناسنه اولديغى وجه اوزره معنى بودرا كرفرق تمييز معناسنه اولورسه بادلر
وابرلر وبرقلر انكيچوندر تاكم عوارض وحوادث برى برندن فرقلر وتمييز اولمقلر ظهوره كتوره عوارض عارضه نك
جمعيدر مراد زميندن ظهوره كلان شيلردر تته كم بو بيت عوارضى تفسير اولور (مثنوى) تابرون آرد زمين خاك رنك *
هرچه اندر جيب دارد لعل وسنك * تاكم طشره كتوره زمين خاك رنك هرنه كم لعل وسنكدن جيبنده طوترسه يعنى نيك
وبددن واصلح وافسددن درونده مضمر ايلديسه آنى ظهوره كتوره (مثنوى) هرچه دزديدست اين خاك دژم *
از خزانهٔ حق ودرياى كرم * بو عبوس الوجه اولان خاك هرنه يى كم اوغورلمشدر حقك خزينه سندن وكرمى درياسندن
(مثنوى) شحنهٔ تقدير كويد راست كو * انچه بردى شرح واده مو بمو * شحنهٔ تقدير الهى لسان حالله راست سويله
دير اى خاك دژم اول نسنه يى كه ايلتدك واخذ ايتدك كيرو مو بمو شرح وير (مثنوى) دزد يعنى خاك كويد هيچ هيچ *
شحنه اورا در كشد در پيچ پيچ * دزد يعنى خاك كالسان حالله دير هيچ هيچ برنسنه اوغورلمدم تقدير الهى شحنه سى
اول خاكى اشكنجه وعقوبته چكر (مثنوى) شحنه كاهش لطف كويد چون شكر * كه بر آويزد كند هرچه بتر *
كاه اولور كه اول خاكه تقدير الهى شحنه سى شكر كبى لطف سويلر يعنى لطافت هوا وملايمت بهارله ا كامعامله ايلر
كاه اولور كه اول خاكى آصار هرنه كه اشكنجه دن بدتر وصعب ترد را كا ايلر خاكى آصمه سندن مراد زميندن غبارى رفع
ايدوب هواده معلق ايلمه سى اولور تته كم شحنه لرك عادتيدر بردزدى سارق اولديغى شيئه اقرار ايتدرمك استه سلر
اكا كاه ملايمت ايدرلر وكاهى شدت وخشونت معامله كيدرلر (مثنوى) تاميان قهر ولطف آن خفيها * ظاهر آيد
زاتش خوف ورجا * تاقهر ولطف اورتاسنده اول مستورلر كه مراد درون خاكده مستوره اولان اشيادر خوف ورجا
آتشندن ظاهر كله (مثنوى) آن بهاران لطف شحنهٔ كبرياست * وان خزان تهديد وتخويف خداست * اول بهارلر
فى المثل شحنهٔ كبريانك لطفيدر واول خزان مثلا خداى تعالينك تهديد وتخويفيدر (مثنوى) وان زمستان چارميخ
معنوى * تاتواى دزد خفى ظاهر شوى * واول زمستان معنوى چارميخدر تاسن اى خفى ومستور دزد ظاهر واشكاره
اوله سن چونكم آفاقده اولان زمينك حالى بودر انفسى دخى بوكا كوره قياس ايله تته كم آفاقك حالنى بيان ايلكدن
انفسك حالنى بيان ايلمكه شروع ايدوب بيوررلر (مثنوى) پس مجاهد را زمانى بسط دل * يك زمانى قبض ودرد وغش
وغل * پس مجاهده برزمان بسط دل برزمان قبض ودرد وغش وغل اولور يعنى آفاقده كاه قبض وكاه بسط وكاه لطف
وكاه قهر نيچه ظاهر اولورسه انفسده دخى آنك كبى كاه بسط دل وكاهى قبض دل كاه شادى وكاهى غم وكاه راحت
وكاهى صحت وكاهى سقم ظهوره كلور (مثنوى) زانكه اين آب وكلى كابدان ماست * منكر ودزد ضياى جانهاست
زيرا كه بو آب وكل كه برزم بدنلرمزدر جانلرك ضياسنك منكر ودزديدر (مثنوى) حق تعالى كرم وسرد ورنج ودرد *
برتن ما مى نهد اى شيرمرد * حق تعالى حضرتلرى كرم وسرد ورنج ودردى برزم تنمز اوزره قور اى شيرمرد (م ى) خوف
وجوع ونقص اموال وبدن * جمله بهر نقد جان ظاهر شدن * قورقو وآجلق ومالك وبدنك اكسلمسى جميعسى جان
نقدنك ظاهر اولمسندن اوتريدر يعنى عدودن خوف ايتمك وآجلق واموال وارزاقك نقصى ودخى بدنك خسته لكله
اكسلمسى بوجمله ذكر اولنان رياضات وامتحانات نقد جانك نقصى ظاهر اولمسندن اوتريدر وبونلره صبر قيلنه
وكنديلك الله ايچون ايدوكنى بيلوب آكا رجوع قيلنه بشارت عظيمه مقرردر (كما قال الله تعالى ولنبلونكم بشئ
من الخوف والجوع ونقص من الاموال والانفس والثمرات وبشر الصابرين الذين اذا اصابتهم مصيبة قالوا انا
لله وانا اليه راجعون (مثنوى) اين وعيد ووعدها انكيخته است * بهر اين نيك وبدى كاميخته است * بو وعيدلر ووعدلر
قوپرلمشدر بو نيك وبددن اوتريكه برى برينه قريشمش (مثنوى) چونكه حق وباطلى آميختند * نقد وقلب
اندر حرمدان ريختند * چونكم حق وباطلى برى برينه قرشدر ديلر نقد وقلبى حرمدان ايچره دوكديلر حرمدان حرم
برينه ديرلر اندن مراد بو عالم اولور (مثنوى) پس محك ميبايدش بكزيده * در حقايق امتحانها ديده * پس بركزيده

محك

محك كرك حقايقده امتحانلر كورمش يعنى اول نقد وقلبك جانبنى تمييز ايلمكدن اوترى بركزيده محك لازمدر كه اول
محك هرشيئك حقيقتلرنى وماهيتلرنى فرق ايلمكده تمام امتحانلر وتجربه لر كورمش اوله (مثنوى) تاشود فاروق اين
تزويرها * تابود دستور زين تدبيرها * تابو تزويرلرى زياده فرق ايديجى اوله تابو تدبيرلرك دستورى اوله يعنى اول محك
بودنياده اولان تزويراتى فرق قيليجى وحقى باطلدن مميز اوليجى اوله تاكم بودين وطريقتده وفرق وتمييز مرتبه سنده اولان
تدبيرلرك قانونى وقاعده سى اوله اول محكدن مراد عالم ربانى ومرشد حقانى اولان شول شيخ كاملدر كه كندى يه تابع
اولان خالصلرى مزور اولان ناقصلردن تمييز ايليوب وانلره علم وحكمت شيرين ويردكده آنلردخى اول مربى كاملى
غيريلردن بركزيده ايدوب آكا تابع وطفيل اوله لرتته كم بو معنايه اشارت ايدوب بيوررلر (مثنوى) شيرده اى مادر موسى
ورا * واندر آب افكن مينديش از بلا * هركه در روز الست آن شير خورد * همچو موسى شير را تمييز كرد) اى موسينك
مادرى موسايه سود وير وصويه آت بلا وغرق آبدن انديشه ايلمه يعنى اى مربى كامل موسى مشرب اولان مريد كه شير
علم وحكمتى وير وآنى آب علم ومعرفت ايچره القا ايله وغرق آب اولمقدن وضايع وضال اولمقدن فكر ايلمه هر شول
كمسه كه روز الستده اول شيرى ايچدى حضرت موسى كبى شيرى تمييز ايلدى يعنى اول مريد كه روز الستده علم وحكمت
سودينى بر مربى كاملك روحندن نوش ايلدى بو عالمه كلدكده آنى تمييز ايليوب آنك طالبى اولدى واندن غيريدن
اعراض قيلدى تته كم حضرت موسى عليه السلام بركره مادرينك سودينى ايچوب اندن مفارقت ايلدكدنصكره
سائر مربى ودايه لرك سودينى قبول ايليوب آخر الامر ينه مادرينك سودينى قبول ايلدى تته كم بو بيت شريفدن
معلوم اولور (مثنوى) كرتو بر تمييز طفلت مولعى * اين زمان اى ام موسى ارضعى * بو آيت سورهٔ قصصده در (واوحينا
الى ام موسى ان ارضعيه) شول زمانده كه موسى عليه السلام طوغدى وفرعونك ذبح اولاد بنى اسرائيلده حكمى
غايته ايردى حضرت موسى عليه السلامك مادر مشفقه سى خوف ايلديكه ولادت موسى مشهور اوله وفرعونك
آدملرى كلوب اوى جست وجو ايلدكده حضرت موسايى بر تنوره براقشدى پس جناب عزت بيوررلر كه بزوحى
ايلدك موسانك آنه سنه اول موسايى ارضاع ايله ديمكله كه ان تفسيرايچوندر (فاذا خفت عليه) پس اكرسن اول
موسانك اوزرينه فرعونك قتلندن خوف ايدرسن (فالقيه فى اليم) پس القا ايله آنى درياى نيله (ولا تخافى) وخوف
ايتمه كه اول ضايع اولمز (ولا تحزنى) دخى مفارقتنه محزونده اولمه (انا رادوه اليك) تحقيقا بز اول موسايى عن قريب
سكا ردايده رز (وجاعلوه من المرسلين) وبز آنى شرف نبوتله مشرف ايدوب زمرهٔ مرسليندن قيليجى يز معنى بيت
حضرت مولانا مرشد الوقت اولانى مادر موسايه تشبيه ايدوب ومريدلرين موسايه تمثيل ايدوب اول مرشده خطاب
ايدوب ديرلر كه اكرسن مريدك طفلى تمييزا يتمكه مولع وحريص ايسك بوزمانده اى ام السالكين ودايهٔ طالبين
اطفال سلوكى شير حكمتله پرورش واين معرفتدن انلره خورش وير كه تا سنك شير حكمتكدن استلذاذ ايدوب غيرينك
شيرينه طالب اولميه لرتته كم حضرت موسى والده سندن غيرى سنك سودين قبول ايتمدى وسالكه غيرينك سودندن
مراد سائر مربى شكلنده اولان كمسه لرك وجودندن ظهور ايلين ريا وسمعه ايله اولان كلمات وخالص اولمين حالات ونافع
اولمين عمليات در (م ى) تابيبند طعم شير مادرش * تا فرو نايد بدايهٔ بدسرش) تا كندى مادرينك طعم ولذتنى كوره تا آنك
باشى بد اولان مربى ودايه يه اشغه كلميه وتنزل قيلميه (شرح فائدهٔ حكايت آن شخص شترجوينده (مثنوى) اشترى
كم كرده اى معتمد * هركسى اشتر نشانت ميدهد * اى معتمد براشترى كم وضايع ايلمشسن هربركسه اشتردن سكا
برنشان ويرر (مثنوى) تو نميدانى كه آن اشتر كجاست * ليك دانى كه نشانيها خطاست * سن بيلمزسن كه اول اشتر
قنده در ليكن بيلورسن كه بو نشانلر خطادر كه اهل تقليد سكا اندن مجرد ظن وكمانله خبر ويررلر (مثنوى) وانكه اشتر
كم نكرد او از مرى * همچو آن كم كرده جويد اشترى * واول كمسه كه اشتر ضايع ايلمدى اول كمسه عناد وتقليد جهتندن
اول اشترى ضايع ايلمش كمسه كبى براشتر طلب ايلر يعنى بردخى واركه اول تحقيقا دوه سن يتوروب بروجه يقين طالب اشتر
اولان كمسه يه تابع اولوب تقليد ايله بو دخى اشتر طالبى اولور وآنك كبى كم كرده اولان اشترى طلب قيلور (مثنوى) كه بلى
من هم شتر كم كرده ام * هركه يابد اجرتش آورده ام * آكا سؤال ايدنلره دير كه بلى بن دخى شتر ضايع ايلمشم هركيم كه اول
ضايع اولمش اشترمى بوله آكا اجرت كتورمشم (مثنوى) تا در اشتر با تو انبازى كند * بهر طمع اشتر اين بازى كند *
تا اشترده سنكله انبازلق ايده وآنى بولدقده اندن حصه آله اشتر طمعندن اوترى بو لعب وظرافتى ايلر (مثنوى
او نشان كژ بشناسد ز راست * ليك كفتت آن مقلد را عصاست * اول مقلد اكرى نشانى طوغرى نشاندن ا كلمز
ليكن سنك سوزك اول مقلده عصا وقوتدر (مثنوى) هرچه را كويى خطا بود آن نشان * او بتقليد تو ميكويد همان
هرنه يى كه اشتردن خبر ويرنلره اول نشان خطا ايدى ديه سن اول مقلد سكا تقليد ايله همان آنى ديرليكن ديدكى

کلامك حقیقتنه عالم دکادر (مثنوی) چون نشان راست کوینده شبیه * پس یقین کردد ترا الاریب فیه *
چونکم سکا اشتردن راست نشان وراسته مشابه نشان دیه‌لر پس یقین اولور سکا اندەشك وریب اولمز (مثنوی)
آن شفای جان رنجورت شود * رنك روی وصحت وزورت شود * اول راست نشان سنك رنجور اولان جانکك شفاسی
اولور سنك یوزکك رنکی وصحت وزورلك اولور (مثنوی) چشم تو روشن شود پایت دوان * جسم توجان کردد وجانت
روان * سنك چشمك روشن وسنك پایك یلیجی اولور سنك جسمك جان وجانك حق جانبنه روان اولور (مثنوی) پس
بکو پی راست کفتی ای امین * این نشانیها بلاغ آمد مبین * فیه آیات ثقات بینات * این براتی باشد وقدر نجات *
حکمت دین واسرار یقین ناقهٔ ضاله کبیدرکه مقدما عالم الستده مومنك بالقوه کندی یه ملك اولمش ایکن وکندی اول
اسراری بیلمش ایکن عالم طبیعتده کلمك ایله آنی ضایع قیلدی پس آنك طلبنده جد وسعی ایدوب هر قنغی فرقه دن سؤال
ایلسه هرکس قیاسات عقلیه ودلائل نقلیه برله اول حکمت ضاله دن نشانلر ویرولر لکن اول مؤمنه بو ظنیات
واستدلالاتدن شفای صدر حاصل اولمز وقلبنه اطمئنان کلمزچقن برمرشد سکا ای طالب مجد انشته راست نشان دیسه
ویاراسته مشابه پس سکا یقین اولور که اول نشانده شك وکمان یوقدر پس سن اول مرشده دیرسن راست سویلدك ای
امین اسرار یقین بو نشانلره منسوب اولان کلمات صحیحه مطلوبه واصل ایدیجی کادی ظاهر واشکاره (البلاغ ما یتوصل به
الی الشیٔ المطلوب) دردخی آکادیرسن که بو نشانلرده وارد رعلامات عظیمه ومحکمات جسیمه وبراهین باهره بو نشان
برات اولور وصال مقصوده ودخی نیران هجراندن خلاصه ونجاته تقدیر اولور یعنی قدر نجاتك معناسی تقدیر نجات
دیمك اولور (م ی) این نشان چون دادکویی پیش رو * وقت آهنکست پیش آهنك شو * اول امین چونکم بو نشانی
ویردی سن اکا ایلرو یوری دیرسن آهنك وقتیدر پیش آهنك اول یعنی مقصوده قصد ایلمك وقتیدر پیشوا اول
وبنی آکا دلالت قیل (مثنوی) پی روئ تو کنم ای راست کو * بوی بردی زاشترم بنما که کو * ای راست کو سکا پیرولك
وتبعیت ایلیم بنم اشترمدن بوی ایلدك بکا اشتری کوستر که قنی (مثنوی) پیش آنکس که نه صاحب اشتریست
کو درین جست شتر بهر مریست * اول کمسه‌نك قتنده که او صاحب اشترد کادرکه اول کمسه که بو ضایع
اولمش شتر طلبنده ریا وتقلیدد ن اوتریدر (مثنوی) زین نشان راست نفزودش یقین * جز عکس ناقه جوی راستین
بو راست نشاندن آنك قتنده یقین زیاده اولمدی راست اولان ناقه جویك عکسندن غیری یعنی اول راست اولان محققك
عکسندن غیری مقلدك وجودنده یقین زیاده اولمدی مکرکه آنك صدقنك اثرو پرتوی بوکا منعکس اولوب اثر یقین آنك
قلبنده حاصل اولدی (مثنوی) بوی برد ازجد و کرمیهای او * که کزافه نیست این هیهای او * مقلد اول محققك جد
وکرمیلرندن رایحه ایلتدی کندی یه بویله دیو که اول طالب اشتر اولنك هیهایی کزافه دکادر وطلبده بوقدر جد
وسعی ایلمسنك براصلی واردر (مثنوی) اندرین اشتر نبودش حق ولی * اشترکم کرده است اوهم بلی * اول طلبده
صادق ومحقق اولان کمسه‌نك اشترنده اول مقلدك حقی وحصه‌سی اولمدی ولیکن اول هم بلی براشتر کم ایلمشدر
(مثنوی) طمع ناقهٔ غیرد روپوش شده * انچه ازو کم شد فراموش شده * لیکن غیرك ناقه سنك طمعی اول کمسه‌یه
حجاب وپرده اولمشدر اول نسنه که اندن کم اولدی آنك فراموشی اولدی یعنی نعم او مقلد هم براشتری ضایع قیلدی
لیکن اشترنی وضایع قیلدیغنی کمال غفلتندن فراموش ایلدی (مثنوی) هرکجا این میدود او میدود * از طمع همدرد
صاحب میشود * هر قنده اول طلبده محقق اولان یلربو مقلد اولان هم اکا تبعیتله اکا تقلیدا انکله یله یلر طمعندن
اشتر صاحبی ایله همدرد ومصاحب اولور (مثنوی) کاذبی با صادقی چون شد روان * آن دروغش راستی شد ناکهان
بر کاذب چونکه بر صادقله روان اولدی اول کاذبك دروغی راست اولدی ناکهان یعنی اول صادقك مقارنت
ومصاحبی برکاتیله آنك تقلید ودروغی تحقیق وصدق مرتبه سنه ایردی (مثنوی) اندران صحرا که آن اشتر شتافت
اشتر خود نیز آن دیکر یافت * اول صحراده که اول اشتر اودی یعنی شول مرتبه‌ده که اول محقق وصادق اولان اشتر
طالبی اشترنی بولدی وآنك اخذنه سرعت قیلدی اول غیریسی دخی کندی اشترنی بولدی یعنی محققك اشتری بولدیغی
مقامده مقلد دخی کندی یتوردیکی وفراموش ایلدیکی دوه‌یی بولدی (مثنوی) چون بدیدش یاد آورد ان خویش *
بی طمع شد زاشتران یار وخویش * چونکم مقلد اول صحراده کندینك ضایع اولمش اشترنی کوردی اول زمان
خاطرنه کتوردی ومطلوبنی بولدی اول یار وخصمنك اشترندن طمعسز اولدی بعض نسخه‌ده واو عاطفه‌سز
یار خویش واقعدر یعنی کندی یارنك اشترندن بی طمع اولدی دیمك اولور (مثنوی) آن مقلد شد محقق
چون بدید * اشتر خود را که آنجا می چرید * اول مقلد محقق اولدی چونکه کندینك اشترنی کوردیکه اول صحراده
اوتلاردی یعنی چونکم کندینك مفقود ومقصودنی اول مقامده کوردی مقلد محقق اولدی وتحقیق ویقین

مرتبه‌سنه وصول بولدی (مثنوی) او طلبکار شتر آن لحظه کشت * می نجستش تا ندید او را بدشت
او مقلد شترك اول لحظه طلبکاری اولدی وتحقیقا اول حینده آنی طلب قیلدی آنی طلب ایلمدی تا آنی دشتده
کورمدی یعنی اول صحراده آنی مشاهده ایلمدکجه حقیقتله آنك طالبی اولمدی بلکه آنی کوردکدن ویلدکدنصکره
مع التحقیق آنی جست وجو قیلدی (مثنوی) بعد ازان تنها روی آغاز کرد * چشم سوی ناقهٔ خود باز کرد
اندنصکره تنهارولکه آغاز وشروع ایلدی کندینك ناقه‌سی جانبنه چشم نظرنی آچدی (مثنوی)
کفت آن صادق مرا بکذاشتی * تا با کنون پاس من میداشتی * اول صادق کندی یه تقلیدا ایلین
مقلده دیدی بنی ترك ایلدك شمدی یه دکین ای مقلد بنم پاس ورعایتمی طوتدك یعنی بو آنه دك بنم آدمی
حفظ ایتدك وبکا تابع اولوب راه مقصوده یله کتدك پس نیچون بنی بو آنده ترك ایتدك (مثنوی) کفت تا اکنون
فسوسی بوده‌ام * وز طمع در چاپلوسی بوده‌ام * مقلد محققه ایتدی بو آنه دك فسوسه منسوب یعنی بیهوده‌لکه
مخصوص اولمشم وطمعدن چاپلوسلکده وسکا تملق ایلمکده اولمشم (مثنوی) این زمان همدرد تو کشتم که من
در طلب از تو جدا کشتم بتن * اما بو زمانکه مرتبهٔ تحقیقه ایرشدم سنك همدردك اولدمکه بن طلبده جسمله سندن
جدا اولدم (مثنوی) از تو میدزدید می وصف شتر * جان من دید آن خود شد چشم پر * اشترك وصفنی سندن اوغورلدم
یعنی سندن استماع ایدوب اوکرندم بنم جانم کندینك آن ومطلوبنی کوردی چشم پر اولدی یعنی غنی القلب اولدم
(مثنوی) تا نیابیدم نبودم طالبش * مس کنون مغلوب شد زر غالبش * سیئاتم شد همه طاعات شکر * هزل شد فانی
وجد اثبات شکر * مادامکه آنی بولمدم اکا طالب اولمدم شمدی مس مغلوب وزر اکا غالب اولدی سیئاتم جمیعا طاعات
اولدی خدایه شکر اولسون هزل وتقلید فانی ومحو اولدی وجد وتحقیق باقی وثابت اولدی خدای تعالی یه شکر
اولسون یعنی اول طلب علم وحکمت ضاله‌ده محقق اولان کمسه‌یه علی طریق التقلید والتشبه تبعیت قیلان کمسه
بعد وجدان مقصوده ومصادفهٔ مطلوبه دیرکه ای عاشق صادق ویار موافق تا بن تقلیدله ارادیغم یتوکمی بولدم اکا طالب
اولمدم پس تقلید وتشبه اولان مغلوب اولدی وزر تحقیق ومشاهده اکا غالب کادی بنم طلب علم وحکمتده ایلدیکم
سیئات همه طاعات اولدی شکر والحمد لله وحقلرنده (اولئك یبدل الله سیئاتهم حسنات) دین طائفه‌نك زمره‌سندن
اولدم وهزلیاتم محو اولدی وجدونیکو کارلق ثبات بولدی شکر اول توفیق ایدن معطیٔ وهابه دیر (مثنوی)
سیأتم چون وسیلت شد بحق * پس مزن برسیأتم هیچ دق * سیأتم چونکم حقه وسیله اولدی وهزل وتقلیدم
بنی چونکم جد وتحقیق مرتبه‌سنه واصل قیلدی چونکم بویله در پس بنم سیأتم اوزره هیچ طعن ودق اورمه که
رب معصیة توصل الی رحمة الله دیدکاری بو معنایه کوره‌در (مثنوی) مر ترا صدق تو طالب کرده بود * مر مرا
جد وطلب صدقی کشود * سنی بو خصوصده سنك صدقك طالب ایلمش ایدی سنك جد وطلبك تحقیق بکا برصدق
آچدی (مثنوی) صدق تو آورد در جستن ترا * جستنم آورد در صدقی مرا * سنك صدقك سنی طلبه کتوردی
بنم تقلیدله جست وجو یم بنی صدقه کتوردی (مثنوی) تخم دولت در زمین می کاشتم * سخره وبیکاری پنداشتم *
دولت تخمنی زمینده اکدم بن انی مفت وبیکارلق ظن ایلدم یعنی تخم دولت وسعادتی طلب یرنده اکدم آنك
دولت تخمی اولدیغنه بی خبر اولدیغم حالده آنی بن اجرت وعوضسز ونفعسز صاندم نتیجه وعاقبتنده بوقدر نفع وفائده
وارایمش الآن بیلدم واکا واقف اولدم دیدی (مثنوی) آن نبد بیکار کسبی بود جست * هر یکی دانه که کشتم
صد برست * اول تقلید ایله اولان طلب وسعیم بیکار اولمدی بلکه جست وخوش بر کسب وعمل اولدی هر بر دانه که
اکدم یوز بتدی یعنی حین طلبده هر نقدر همت وسعی دانه‌لرین اکدمسه آنك نتایج واثاری یوز مرتبه زیاده حاصل
اولدی (مثنوی) دزد سوی خانهٔ شد زیردست * چون درآمد دید کان خانهٔ خودست * مثلا بر دزد نهانی برخانه
جانبنه کتدی تا اندن بعض نسنه اوغورلیه چونکه دزد خانه‌نك ایچنه کادی کورد یکه اول خانه کندینك خانه‌سیدر
یعنی بنم حالم شول دزدك حالنه بکزرکه سرقت اسباب ایتمك ایچون نهانی برخانه‌یه قصد ایلدی پس کوردیکه
اول خانه کندینك خانه‌سیدر والدیغی اسباب کندینك اسبابیدر (مثنوی) کرم باش ای سرد تا کرمی رسد * با درشتی
ساز تا نرمی رسد * ای سرد کرم اول تا سکا کرملك ایرشه خشونت ومشقتله کچك تا سکا ملایمت یتشه یعنی ای
طلب حکمتده سرد اولان کرم اول وحرارتله طلب قیل تا درونکه شوق الهی وسوز ربانی یتشه وطلب حکمتده
شدت ومشقتله دوزل وشداید وریاضته صبر قیل تا کم لطافت روحانی ونعمت حقانی حاصل اوله (مثنوی) آن
دو اشتر نیست آن یك اشترست * تنك آمد لفظ معنی بس پرست * لفظ در معنی همیشه نارسان * زان پیمبر کفت
قد کل لسان * نفس الامرده اول ذکر اولنان حکمت ناقه‌سی ایکی دکادرکه بری محققك وبری مقلدك اوله

بلکه حقیقت واحده در والفاظدن ایکی اشتر منفهم اولدیغی لفظ تنک کلمشدر ومعنی زیاده طولودز بحر معنی
کوزهٔ لفظه صغمز بو اجلدن متکلم اولان مرادی اوزره معنالی الفاظله تعبیر قیلهمز (لاسیما فی الشعر) لفظ معنایه
همیشه نارساندر یعنی لفظ معنایه دائما برشیجیدر که کما هو حقه واصل اولهمز حضرت رسول علیه السلام اول
سببدن قد کل لسان دیدی یعنی اول اجلدن پیغمبر علیه السلام بیوردیلر (من عرف الله کل لسانه) زیرا هرنه قدر
عبارات والفاظ وکلماتله تعبیر وتقریر قیلسه ینه دریادن برقطره وآفتاب انواردن برذره قدر اولمز نته کم ابن فارض بو معنایه
اشارت ایدوب بیوررلر (بیت) فالسن من یدعی بالسن عارف * وقد عبرت کل العبارات کات (مثنوی) نطق اسطرلاب
باشد در حساب * چه قدر داند ز چرخ و آفتاب * خاصه چرخی کین فلک زو پره ایست * آفتاب آفتابش ذره ایست *
نطق فی المثل حسابده اسطرلاب کبیدر فلک وآفتابدن اسطرلاب نقدر بیلور یعنی اول ربع دائره چرخ وآفتابدن نقدر
بیلور آنجق یعنی اوضاع فلکیه یی وارتفاع وانخفاض شمسیه یی بیلدیرر کما هو حقه چرخ وآفتابک علمنی احاطه قیلمز
کذلک المنطق لا یحیط فلک المعنی خصوصا انک کبی بر چرخ که بو فلک آندن بر پره در آفتاب اول چرخک آفتابندن
برذره در یعنی علی الخصوص شول برفلک حقیقی نیجه بیلور ونطق آنی ادراک قیلور که بو فلک محسوس آکا نسبت
بر پره کبیدر وبونک آفتابی آکا نسبت برذره کبیدر (بیت) ومن مشربی بحر المحیط کقطرة) ومن مطلعی نور البسیط
کلمعة * دیلر بو چرخ وآفتابه ایرنلردر (بیان آنکه در هر نفسی فتنهٔ مسجد ضرار هست (مثنوی) چون بدید آمد که
آن مسجد نبود * خانهٔ حیلت بد ودام جهود * چون ظاهر کادیکه اول مسجد ضرار حقیقتده مسجد دکل ایدی حیله
ومکر خانه سی ودام جهودی ایدی یعنی جهودلر آنی مسلمانلری آولمق ایچون طوزاق ایلدیلر (مثنوی) پس نبی
فرمود کان را بر کنند * مطرحهٔ خاشاک وخاکستر کنند * پس حضرت رسول علیه السلام اصحاب عظامدن بعض
کمسه یه بیوردیکه اول مسجد ضراری یرندن قلع ایدوب خراب ایدهلر خاشاک وخاکستر طرح اوله جق محلی ایلیه لر
کما روی عن النبی صلی الله علیه وسلم انه دعا مالک بن دخشم ومعن بن عدی وعامر بن الکن ووحشی فقال لهم انطلقوا
الی هذا المسجد الظالم اهله واهدموه واحرقوه ففعلوا واتخذوا مکانه کناسة کذا فی البیضاوی وفی المدارک قال فی تفسیر
هذه الایة کل مسجد بنی مباهاة اوریاء اوسمعة اولغرض سوی ابتغاء وجه الله اوبمال غیر طیب فهو لاحق بمسجد
الضرار (مثنوی) صاحب مسجد چو مسجد قلب بود * دانها بر دام ریزی نیست جود * مسجد صاحبی مسجدی
کبی قلب ایدی ومزور ایدی دام اوزره دانه لر یکه دوکرسن جود وکرم دکلدر زیرا اول دانه لردن مقصود لک شکاردر
اول وقت جود وکرم درکه انده غرض اولمیه (مثنوی) کوشت کاندر شست تو ماهی ربا ست * آنچنان لقمه
نه بخشش نی سخاست * کوشت پاره سی که سنک اولته کده ماهی بادر یعنی شول آت پاره سیکه آنی ماهی یی
صید وشکارا یتمک ایچون اولته یه قوبوب دریایه براغورسن انجلین لقمه نه احساندر نه سخادر (مثنوی) مسجد اهل
قبا کان بد جماد * آنچه کفو او نبد راهش نداد * در جمادات اینچنین حیفی نرفت * زد دران نا کفو امیرداد نفت *
اهل قبانک مسجدی که اول مسجد جماد ایدی اول نسنه که آنک کفو ونظیری دکل ایدی اکا یول ویرمدی
یعنی اهل نفاقک مسجدی آنک مثلی دکل ایدی زیرا مسجد قبا لله وفی الله ومسجد ضرار للریاء واضلال عباد الله ایدی
پس مسجد قبا آنک ظهورنه یول ویرمدی جماداته بو مثللو برحیف کتمدی وظلم واقع اولمدی یعنی خالصا لوجه الله
اولان خراب وهلاک وریا ومکر ایچون اولان بارونق وتابناک واقع اولمدی کوردکه اول نا کفوه امیرداد یعنی حضرت
رسول باسداد ورشاد اول مسجده شعله اوردی نته کم بیوردیکه (احرقوه واهدموه واجعلوا مکانه کناسة (مثنوی
پس حقایق را که اصل اصلهاست * دانکه آنجا فرقها وفصلهاست * پس حقایق ایچونکه اول حقایق اصلهرک
اصلیدر بیلکه اول حقایقده یعنی اول حقایقک ما بیننده فرقلر وفصللر واردر یعنی حقایق انسانیه که (یا ابن آدم خلقتک
لاجلی وخلقت الاشیاء لاجلک) حدیث شریفنک مقتضاسنجه اصل اصول اشیاء اولور زیرا اشیانک خلقی
بالتبع وانسانک خلقی بالاصاله اولور پس جمادات ما بیننده اعلا وادنالق فرقی بولنجق بیلکه اول حقایق
انسانیه ما بیننده دخی فرقلر وفصللر واردر (مثنوی) نه حیاتش چون حیات او بود * نه مماتش چون ممات او بود *
نه انک حیاتی آنک حیاتی کبی اولور نه آنک مماتی آنک مماتی کبی اولور یعنی نه اول برکسه نک حیاتی برآخرک حیاتی کبی
وکذلک نه مماتی آنک مماتی کبیدر رسل ایله انبیا ما بیننده وانبیا ایله اولیا ما بیننده وکذلک اولیا ایله صدیقین وصدیقین ایله
مؤمنین ما بیننده فرق واردر (کما قال عباس بن عطا ادنی منازل المرسلین اعلی مراتب النبیین وادنی مراتب النبیین
اعلی مراتب الصدیقین وادنی مراتب الصدیقین اعلی مراتب المؤمنین وقس علی هذا سائر الانسان) یعنی مؤمنین ایله
کافرین وموافقین ایله منافقین وکاذبین ایله صادقین ما بیننده دخی فرق عظیم چوقدر (کما قال الله تعالی فی الفریقین

مثل

مثل الفریقین کالاعمی والاصم والسمیع والبصیر هل یستویان مثلا افلا تذکرون) وقال تعالی ایضا فی هذا
النوعین) ومایستوی الاعمی والبصیر ولا الظلمات ولا النور ولا الظل ولا الحرور ومایستوی الاحیاء ولا الاموات
بو ایکی فرقه نک حقنده بیوررلر (ومایستوی البحران هذا عذب فرات وهذا ملح اجاج) وعالم ایله جاهل حقنده (هل
یستوی الذین یعلمون والذین لا یعلمون) ومهتدی ایله ضاله حقنده (افمن یمشی مکبا علی وجهه اهدی امن یمشی سویا
علی صراط مستقیم) بیوررلر (فقال فی الصالحین والفاسدین (ام نجعل الذین آمنوا وعملوا الصالحات کالمفسدین
فی الارض ام نجعل المتقین کالفجار) محصل انسان ما بیننده تفاوت چوقدر وبو خصوصده واقعه اولان آیات
واحادیث وکلمات اکابره نهایت یوقدر بو قدرله اکتفا اولندی والله اعلم (مثنوی) کور را وهرگز چو کور او مدان
خود چه کویم حال فرق آن جهان * آنک قبرنی هرگز آنک قبری کبی بیلمه یعنی ذکر اولنان فریقینک مقبره لری بیله
برابر دکلدر که احوال برزخ دخی متفاوته در اول جهانک فرقنک حال ووصفنی نه سویلیم که تعبیری قابل دکلدر (مری
بر محک زن کار خود ای مرد کار * تا نسازی مسجد اهل ضرار * ای مرد کارکندی کارکی محکه اورتا اهل ضرار
مسجدنی دوزمیه سن یعنی نفاق وریا ایله عمل ایلمیه سن (مثنوی) تو بران مسجد کنان تسخر زدی * چون نظر
کردی تو خود زیشان بدی * سن اول مسجد ضرار ایدنجیلره تسخر اوردک یعنی استهزا ایلدک چونکم نظر
ایلدک سن خود انلردن ایدک یعنی چونکم سن کندی حالکه امعان نظرله نظر ایلیه سن کندیکی انلردن کوررسن
سنک حالک بو چار هندیدن بحمد الله بن سو یلدم ونمازم فاسد اولمدی دین هندینک حالنه بکزر نته کم بیوررلر
حکایت هندیکه بایار خود جنک می کرد برکاری وخبر نداشت که او هم بدان مبتلاست (مثنوی) چار هندو در یکی
مسجد شدند * بهر طاعت راکع وساجد شدند * درت هندو بر مسجده کتدیلر طاعتدن اوتری راکع وساجد
اولدیلر (مثنوی) هر یکی بر نیتی تکبیر کرد * در نماز آمد بمسکینی ودرد * اول درت هندینک هر بریسی برنیت
اوزره صلواته تکبیر ایلدی مسکنت ودردله نمازه کلدی (مثنوی) موذن آمد زان یکی لفظی بجست * کای موذن
بانک کردی وقت هست * موذن کلدی واول بر هندیدن برلفظ صادر اولدی بو یله دیوکه ای موذن بانک ایلدکمی وقتمیدر
یعنی اذان اوقودکمی ووقت اولدیمی (مثنوی) کفت آن هندوی دیکر از نیاز * هی سخن کفتی وباطل شد نماز *
اول غیری هندی نیاز وخضوعندن نماز ایچره تکلم ایلین هندی یه دیدی هی فلان نماز ایچره سوز سویلدک نمازک
باطل اولدی (مثنوی) آن سوم کفت این دوم را کای عمو * چه زنی طعنه بر و خود را بکو * اول اوچنجی هندی بو ایکنجی
هندی یه ایتدیکه ای عمو اول هندی یه نه طعنه اوررسن کندیکه سویله یعنی نمازده سویلدک دیو آکا طعن ایلمه آنی
کندیکه سویله واول طعنی کندیکه ایلیوب نفسکی اصلاح ایله (مثنوی) آن چهارم کفت حمد الله که من *
در نیفتادم بچه چون آن سه تن * اول دردنجی هندی ایتدی الحمد لله که بن اوچ کمسه کبی قیویه دوشمدم یعنی نماز ایچنده
طعن ایلمدم وغیری یه سوز سویلمدم پس آنلر کبی صلاتم فاسد اولمدی دیدی (مثنوی) پس نماز هر چهاران شد تباه *
عیب کویان بیشتر کم کرده راه * پس هر درت هندینک نمازی تباه اولدی بو اجلدن بولی عیب کویلر زیاده رک کم ایلمشدر
یعنی عیب کویلر معیوب اولنلردن زیاده کمراه اولمشلردر زیرا کندی نفسن بکمنک که عجب در اکبر ذنوبدر ونفسندن
غافل اولوب خلقک عیوبنه مشتغل اولمق دخی اعظم عیوبدر بو اجلدن عیب کویلر معیوبلردن ارتق یوللرین یاوی
قیلمشلردر (مثنوی) ای خنک جانیکه عیب خویش دید * هر که عیبی کفت آن برخود خرید * ای سعادتلو شول
جانکه کندی عیبن کوردی وهر کمسه که برعیب سویلدی آنی کندی یه الدی وکندی عیبنه مشغول اولدی
کما روی الدیلمی فی فردوس الاخبار عن انس قال قال علیه السلام طوبی لمن شغله عیبه عن عیوب الناس وانفق
الفضل من ماله وامسک الفضل من قوله (مثنوی) زانکه نیم او ز غیبست آن بدست * وآن دکر نیمش ز غیبستان بدست
زیرا انسانک نصفی عیبلق عالمندندرکه اول حیوانیت وسفلیتدر ونصفی غیبلق عالمندندرکه اول روحانیت
وعلویتدر (مثنوی) چونکه بر سر مر ترا ده ریش هست * مرهمت بر خویش باید کار بست * چونکه سنک باشک
اوزره اون یاره واردر مرهمکی کندک اوزره باغلق کرک یعنی چونکم سنک نفسک باشنده امراض نفسانیه
واخلاق حیوانیه دن نیجه امراض معنویه واردر بو مرضلرک مرهمی کندی اوزریکه کرکدر عیب بیلک کارن
بغلیه سن وعیب ونقصانک اوزره کیجه وکوندز اغلیه سن (مثنوی) عیب کردن خویش را داروی اوست * چون
شکسته کشت جای ارحموست * کندوبی عیب ایلمک اول ریشک داروسیدر زیرا چونکم شکسته اولدی کندوبی
معیوب وناقص بولدی ارحموا حدیثنک محلی اولدر (کما قال علیه السلام ارحموا ثلاثا عزیز قوم ذل وغنی قوم افتقر
وعالما یلعب به الجهال وکما قال علیه السلام الرجال علی اربعة انواع رجل یدری ویدری انه یدری فهو عالم فاتبعوه ورجل

لایدری ولایدری انه لایدری فهو جاهل فاجتنبوه ورجل یدری ولایدری انه یدری فهو نائم فایقظوه ورجل لایدری
ویدری انه لایدری فهو عاجز فارحموه (مثنوی) کر همان عیبت نبود ایمن مباش * بو که آن عیب از تو کردد نیز
فاش * اکر اول مؤمن قرنداشکده دید یکك عیب سنده اولمدیسه ایمن اولمه بلکه احتمالدر که اول عیب سندن دخی
صولدمده فاش اوله زیرا حضرت رسول علیه السلام بیورمشلردر که (من عیّر اخاه بذنب لم یمت حتی یعمله وقال
علیه السلام ایضا لاتظهر الشماتة لاخیك فیرحمه الله ویبتلیك رواهما الترمذی عن ابی هریرة (مثنوی) لاتخافوا
از خدا نشنیدهٔ * پس چه خود را ایمن وخوش دیدهٔ * خدادن لاتخافوا سوزنی اشتمامشسن پس نه سببدن
کندیکی ایمن وخوش کورمشسن یعنی اللهدن (لاتخافوا ولاتحزنوا) خطابی اشتمدك پس نیچون ایمن
وخوش کوردك کندیکی لاسیما حضرت حق کلامنده (ولا یأمن مکر الله الا القوم الخاسرون) بیوردی (مثنوی)
سالها ابلیس نیکونام زیست * کشت رسوا بین که اونامش چیست * نیجه ییل ابلیس نیکونام دیرلدی عاقبت
حسد وکبری سببیله رسوای وبدنام اولدی کور که آنك نامی ندر (مثنوی) درجهان معروف بد علیای او * کشت
معروفی بعکس ای وای او * آنك علیاسی جهانده معروف اولدی که نوردن منبرلر اوزره ملائکه یه وعظ ایدوب
رئیس ملائکه اولمسی بین الناس شهرت بولدی معروفلق عکسنه اولدی ای وای ابلیسه یعنی انك نیکونامله
معروف اولمسی بدنامله معروف اولمغه دوندی (مثنوی) تا نهٔ ایمن تو معروفی مجو * رو بشوی از خوف پس
بنمای رو * مادامکه مکر الهیدن ایمن دکلسن شهرت ومعروفلق استمه یعنی مادامکه سن ایمن اولمیه سن (الا ان اولیاء الله
لاخوف علیهم ولا هم یحزنون) مرتبه سن بولمیه سن شهرت بولمق ومشار الیه بالبنان اولمق استمه که حضرت رسول
علیه السلام بیورمشلردر (بحسب امرء من الشر ان یشار الیه بالاصابع فی الدین او فی الدنیا الا من عصمه الله) یوزیکی
خوفدن یودقدنصکره یوز کوستر یعنی وجه باطنیکی آب خوف الهیله یو پس اندنصکره شریعت وطریقتده
یوز کوستر ومعروف ومشهور اولمق استه (مثنوی) تا نه روید ریش تو ای خوب من * بر دکر ساده زنخ طعنه مزن *
ای بنم محبوبم مادامکه سنك صقالك بتمیه غیری صقالسزه طعنه اورمه یعنی مادامکه سنك وجه باطنك اوزره لحیهٔ
توفیق وعنایت وصورت ذاتکده محاسن صیانت وهدایت بتمیه ای خوب من سن لحیهٔ هدایتدن ولحیهٔ سعادتدن
ساده رو اولنلره طعنه اورمه که سندخی آنلردن بریسی سن بلکه نیکو خصلت وحسن سیرت صاحبی اولدرکه
فاذا مرّوا باللغو مرّوا کراما) آیت کریمه سنك فحواسنجه اهل لغوه اوغرادقده کریما اوغره یه اهل معصیتدن عبرت
آلوب کندی یه انلردن تصفیه وتزکیه ایلیه (مثنوی) این نکر که مبتلا شد جان او * در چهی افتاد تاشد پند تو *
بوکه نظر ایله که ابلیسك جانی قهر وسیاسته مبتلا اولدی بو دخی جائزدر که او ضمیری ابلیسه عائد اولمیوب ساده زنخ اولان
کمسه یه عائد اوله بو تقدیر اوزره معنی بوکه نظر ایله که اول طعن ایلدیکك ساده رویك جانی مبتلا اولدی بر قیویه دوشدی
تا سکا پند ونصیحت اولدی (م ی) تو نیفتادی که باشی پند او * زهر او نوشید تو خور قند او * سن اول قیویه دوشمدك که
آنك پندی اولیدك زهری اول ایچدی سن آنك قندن یه والحاصل بر مبتلایی کوردکده سن آکا طعن ایلمه بلکه اندن
عبرت پذیر اولوب آنك اشلدیکنی اشلمه نته کم بو معنایه کوره اشارت ایدوب بیوررلر غزلر ایکی کمسه یی طوتوب
اولدرمك استدکارنده اول بری دیدیکه اول برین اولدرکه بن آندن عبرت آلم وزری اخراج قیلم (قصد کردن غزان
بکشتن یك مردی تا آن دیکر بترسد (مثنوی) آن غزان ترك خونریز آمدند * بهر یغما بر دهی ناکه زدند * غز
بضم الغین سمرقند نواحیسنده بر نوع ترکماندر یعنی اول قان دوکیجی ترك طائفه سنك غزلری کلدیلر یغما وتاراجدن
اوتری ناکاه بر کویی اوردیلر (مثنوی) دو کس از اعیان آن ده یافتند * در هلاك آن یکی بشتافتند * اول قریه نك
اعیان واشرافندن ایکی کمسه بولدیلر اول برینك هلاکنه اودیلر (مثنوی) دست بستندش که قربانش کنند *
کفت ای شاهان وارکان بلند * آنك النی باغلدیلر که آنی قربان وقتل ایلیه لر اول کمسه آنلره ایتدی ای شاهلر وای
عالی ارکان (مثنوی) قصد خون من بچه رو می کنید * از چه آخر تشنهٔ خون منید * بنم خون وهلاکمه نه جهتدن
قصد ایلرسز آخر نه سببدن بنم خونمه تشنه سز (مثنوی) چیست حکمت چه غرض در کشتنم * چون چنین
درویشم وعریان تنم * بنی قتل ایلمکده حکمت نه در غرض ومقصود ندر چونکه بویله فقیر وعریان تنم (مثنوی) کفت
تا هیبت برین یارت زند * تا بترسد واو زر پیدا کند * غز طائفه سی ایتدی تا کم بو سنك یارك اوزره بزدن هیبت
طوقنه یعنی سنی قتل ایتمکله آکا هیبت مستولی اوله تا کم اوقورقه والتونی پیدا ایده (مثنوی) کفت آخر او زمن
مسکینترست * کفت قاصد کرده است او زر زرست * اول بیچاره غز طائفه سنه ایتدی اول بنم یارم آخر بندن
فقیرك ومفلسرکدر غز طائفه سی آکا ایتدی مسکینتر اولمغی اوعن قصد ایلمشدر آنك التونی واردر (مثنوی)

کفت چون وهمست ما هر دو یکیم * در مقام احتمال ودر شکیم * اول بیچاره غزلره ایتدی چونکه وهمدر
بز ایکیمز برز یعنی فقیر اولوب آلتونی اولمادقده بزم مابینمزده وهم وشك واردر وبزهر ایکیمزه شکوك اولمقده برابرز
بو خصوصده احتمال مقامنده وشکده یز (مثنوی) خود ورا بکشید اول ای شهان * تا بترسم من دهم زر را نشان
ای شاهلر خود اول آنی دپه لیکز تا کم بن قتلدن قورقم مستور اولان زرك نشانی ویرم بو قصه دن طالبه حصه
نه ایدوکنی بیان ایلمکه شروع ایدوب بیوررر (م ی) پس کرمهای الهی بین که ما * آمدیم آخر زمان در انتها * چونکیم
بویله در پس حق تعالینك کرملرنی کور که بز انتهاده آخر زمانده کلدك (مثنوی) آخرین قرنها پیش از قرون
در حدیثست آخرون السابقون * قرنلرك آخری من حیث المعنی جمیع قرنلردن اوکدرنته کم حدیث شریفده در
آخرون السابقون (کما قال صلی الله علیه وسلم نحن الاخرون السابقون) پس من حیث المعنی امت محمدك قرنی
قرون سالفه دن اسبق اولدیغنه بو بیتلرله تنبیه بیوررلر (مثنوی) تا هلاك قوم نوح وقوم هود * عارض رحمت بجان ما
نمود * قوم نوحك وقوم هودك هلاکی سببیله حضرت حق بزم جانمزه رحمت سحابنی کوستردی عارض سحاب
معناسنه در (مثنوی) کشت ایشانرا که ما ترسیم ازو * ور خود این بر عکس بودی وای تو * حضرت حق انلری قتل
وهلاك ایلدیکه بز آندن قورقاوزوا کر خود بو عکس اوزره اولیدی سکا ویل ووای ایدی یعنی سنی انلرك دورنده
کتورسه وآنلری دخی امت محمدك عصرنده کتورسه اول زمان هلاك قیلسه وآنلر سندن عبرتپذیر اولسیدی
وای سنك حالکه ایدی اما شکر قیل وبو نعمتك قدرنی بیل که سنی بو دور رحمتده کتوروب آنلری اول قرنده ظهوره
کتوردی (بیان حال خود پرستان وناشکران در نعمت وجود انبیا واولیا (مثنوی) هرکه زیشان کفت از عیب
وکناه * وز دل چون سنك واز حال سیاه * مصرع اولده هرکه زیشان کفت مبتدادر از عیب وکناه خبردر ومصرع
ثانی خبر اوزره معطوفدر وما بعدنده اولان سائر ابیات تا کر پذیرد چیز تو بیتنه کلنجیه دك جمله سی مصرع ثانی
اوزره معطوفلردر یعنی انبیا علیهم السلام واولیای عظامدن هر کیم بو خود پرستلردن سویلدی بونلرك عیب
وکناهندن سویلدی ودخی طاش کبی اولان کوکلندن ودخی حال سیاهندن دیدی (م ی) وز سبك داری فرمانهای او
وز فراغت از غم فردای او * ودخی اول اللهك فرمانلرینی خفیف وحقیر طوتمقلقدن ودخی آنك یارینکی کوننك غمندن
فراغت قیلمقلقدن دیدی (مثنوی) وز هوس وز عشق این دنیای دون * چون زنان مر نفس را بودن زبون * بونلرك
حال سیاهندندر وهوسدن وبو دنیای دونك عشقندن زنلر کبی تحقیق نفسه زبون اولمق (مثنوی) وان فرار از نکتهای
ناصحان * وآن رمیدن از لقای صالحان * ودخی ناصحلرك نکتهسندن اول فرار قیلمق ودخی صلحانك ملاقاتندن اورکك
ونفرت قیلمق (مثنوی) با دل وبا اهل دل بیکانکی * با شهان تزویر وروبه شانکی * دل ایله واهل دل ایله یعنی اهل
دل اولان اولیا ایله بیکانه لك ایلمك وپادشاهان طریقت اولنلره تزویر وروبه شانه لك ایلمك (مثنوی) سیر چشمانرا کدا
پنداشتن * از حسدشان خفیه دشمن داشتن * سیر چشم اولنلری کدا ظن ایلمك حسددن بونلری مخفی دشمن طوتمق
پس حکایه دن مخاطبه التفات ایدوب خود پرست اولنلره بالمواجهه خطاب بیوررلر (مثنوی) کر پذیرد چیز
تو کویی کداست * ورنه کویی زرق ومکرست وریاست * ای خود پرست وخود بین وای طعان بد آیین اکر اولیا
واصفیادن اولان کمسه سنك هر چیزك قبول ایدرلرسه بر حقیر وکدادر دیرسن واکر قبول ایلمزلرسه زرق ومکر وریادر که
خلقی بو استغنا ایله صید ایتمك استر دیرسن (کما قال الشافعی رضی الله عنه (بیت) وما احد من السن الناس سالما *
ولو انه ذاك النبی المطهر * فان کنت سکیتا یقولون ابکم * وان کنت منطیقا یقولون مکثر * وان کنت صواما وفی اللیل
قائما) یقولون زراق برائی ویمکر (مثنوی) کر در آمیزد تو کویی طامعست * ورنه کویی در تکبر مولعست * اکر بر ولی
خلق ایله ممتزج ومختلط اولهسن اکا طمعکاردر دیرسن واکر ولی خلق ایله مختلط ومصاحب اولمیه بلکه خلوت وعزلت
اختیار ایدهسن اکا کبرده زیاده تکبردر کبرندن کمسه ایله اختلاطی یوقدر دیرسن (م ی) یا منافق وار عذر آری که من
مانده ام در نفقهٔ فرزند وزن * نه مرا پروای سر خاریدنست * نه مرا پروای دین ورزیدنست * ای فلان مارا بهمت
یاد دار * تا شویم از اولیا پایان کار * ای خود پرست ویاوه تاز ومداهن وحیله باز پادشاهانك وکارك اولکی ذکر اولان صفت
ذمیمه اوزره اولیا وصلحا هر نه حالده اولسه لر مذمت وملامت ایلمکدر ویا خود منافقلر کبی عذر کتوررسنکه بن قالمشم
فرزند وزنك نفقه وکسوه سی قیدنده نه بکا باشمی قاشیمغه قولا یلغم وار نه بکا دینه سعی ایتمکه طاقت وار ای فلان شیخ
بزی برهمتله یاد طوت تا پایان کارده اولیادن اوله لم نته کم منافقلر حضرت علیه السلامه بعد التخلف عن الغزا کلوب
بویله عذر ایلدیلر (کما اخبر الله تعالی فی کلامه عن حالهم وقال (سیقول لك المخلفون من الاعراب شغلتنا اموالنا
واهلونا فاستغفر لنا یقولون بالسنتهم ما لیس فی قلوبهم) حضرت رسول علیه السلام حدیبیه دن مکه یه شرفها الله

تعالی معتمر اولدقلری حالده متوجه اولوب قبائل عربدن بعض قبیله یه خبر کوندروب دیدیکه بوسنه بزه موافقت
ومرافقت ایلیك پس بونلرك ضعف عقیده لری وقریشك مقاتله ومقابله سندن خوفلری اولدقلری اجلدن بونلر دفع
تهمت ایچون اعتذار کاذبه نیت وعزیمت قیلدی حضرت حق جل شانه حبیبنه مقدما خبر ویروب دیدیکه یا محمد
بادیه نشین اولان عربلردن مخلف اولان ومکانلرنده قلان جماعت سکا عنقریب برسبیل عذر کاذب دیه لر بزی
اموالمز واهل وعیالمز مرافقت وموافقتکدن مشغول قیلدی یارسول الله پس بزم ایچون مغفرت طلب ایله بو تخلف
اوزره پس حق تعالی حضرتلری بونلرك ایلدیکی اعتذار واستغفاری تکذیب ایدوب بیورر که بونلر اسانلریله سویلرلر
قلبلرنده اولمیان شیئی پس اکثر خودپرستلر دخی بو منافقلرك صفتیله متصف اولوب وارث حضرت نبی علیه السلام
اولنلره قلبلرنده اولمیان اعتذار واستغفاری دللریله سویلرلر وای فلان بزی دعادن اونتمه وکوکلدن طشره طوتمه
دیو منافقت ایلرلر العیاذ بالله (م ی) این سخن هم نی ز درد وسوز کفت * خوابناکی هرزه کفت وبازخفت * بوسوزی
دخی درد وسوزدن دیمدی کویا برخوابناك هرزه وبی معنی سوزدیدی وکیرو اویودی یعنی اول خودپسندك مشایخه
کاوب بزه همت ایله وخیر دعا قیل تا کم پایان کارده اولیا زمره سندن اوله لم دیمسی صدق واخلاصدن دکل ایدی بلکه
بی دل وبی جان مجرد طرف اساندن ایدی مثلا برنائم برمقدار نومدن بیدار اولوب قتنده اولان کمسه یه برنیچه بی معنی
وبیهوده سوز سویلیوب ینه اویودیغی کبی (مثنوی) هیچ چاره نیست از نفقهٔ عیال * ازبن دندان کنم کسب حلال
چه حلال ای کشته آزاهل ضلال * غیرخون تو نمی بینم حلال * واول خودپرستك منافق وار اولان صفت
قبیحه سندن بری دخی بو درمشایخه مقارنت وقتنده اهل وعیالنی بهانه ایدوب دیرکه سلطانم نفقهٔ عیالدن هیچ
چاره یوقدر یعنی عالمك قوتنك کسبنه شروعدن هیچ برچاره ودرمان یوقدر سزك زیارت وصحبتکزه کلم دیشم دبندن
عیالم ایچون کسب حلال ایلرم یعنی قدرت وقوتم مقداری سعی واهتمام ایدوب حلال کسب ایلرم ای اهل
ضلالدن اولمش نه حلال طوترسن سنك خون وهلاکندن غیریسنی حلال کورمزم یعنی نیجه حلال کسب ایلرسن
ای اهل ضلالدن اولان بلکه دفع سؤال ورفع سوء حال ایچون یلان سویلرسن سنك خونکدن غیری برشیئکی حلال
کورمزم که هرشیئك حرام ایکن وحلال کسبه میلك یوغیکن کذب ونفاق ایدوب کسب حلال وقوت عیال
بی ملاقاتدن مانع اولوردیرسن لاسیما بوکذبی عندالمشایخ سویلرسن اکرچه بویله کمسه نك قانی ظاهر شرعده
حلال دکلدر اما فی الحقیقه کذب ونفاقله تسلس قیلان وباطنا حرام خوار اولان کمسه قانی دوکلمکه حلال اولنلر
حکمنده وواجب القتل اولنلرمرتبه سنده در دیمك اولور پس بومقوله کمسه یه چاره کیمدندر دین سائل مقدره جواب
طریقیله بوبیتی بیوررلر (م ی) از خدا چاره ستش وازقوت نی * چاره شست ازدین وازطاغوت نی) بومقوله خودپرست
اولان منافقه چاره خدادندرقوتدن دکل اکادیندن چاره واردر وطاغوتدن چاره یوقدر طاغوت شیطانه ونفسه دیرلر
وهوادن جمیع مضلاته طاغوتدن دخی تعبیر ایدرلر پس بویله کمسه یه چاره فی الحقیقه عنایت خدا دین مصطفی
علیه السلامدن اولور بوخسه قوت ولوت حاصل وحاضر اولمقدن وشیطان ونفس وهوا وهوسنه متابعت قیلمقدن اولمز
مثنوی) ای که صبرت نیست از دنیای دون * صبر چون داری زنعم الماهدون) ای کمسه که دنی دنیادن سنك صبرك یوقدر
نعم الماهدون دن نیجه صبر طوترسن نعم الماهدوندن مراد حضرت باریدر نته کم سورهٔ ذاریاتده بیوررلر که (والسماء
بنیناها باید) برآسمانی بنا ایلدك قوت الوهیت وقدرت ربوبیتله (وانا لموسعون) وتحقیقا بز قادرلرز (من الوسع بمعنی
الطاقة والواسع القادر علی الانفاق) ویاخود بز موسع زآسمان وزمینی ومابینهما ده اولان اشیایی وعباد مزاوزره
ارزاقی دیمك اوله (والارض فرشناها) دخی بز ارضی دوشه دك (فنعم الماهدون) پس نه کوزل ماهد وباسطز بز
(مثنوی) ای که صبرت نیست ازنازونعیم * صبرچون داری زالله کریم * ای کمسه که دنیاده نازونعیمدن سنك صبرك
یوقدر نیجه صبر طوترسن کریم اللهدن (مثنوی) ای که صبرت نیست ازپاك وپلید * صبرچون داری ازان کت آفرید
ای کمسه که پاك وپلیددن سنك صبرك یوقدر نیجه صبر طوترسن اول اللهدنکه سنی خلق ایلدی (مثنوی) کو خلیلی
کو برون آمد زغار * کفت هذا ربی هان کو کردکار * قنی برخلیل که او مغاره دن طشره کلدی چون ستاره یی
کوردی بو بنم ربمدر دیدی اما چونکه کوردیکه ستاره وماهتاب وآفتاب باتدی آکاه اول قنی حق تعالی دیدی یعنی
قنی برخلیل مشرب کمسه که غار طبیعتدن طشره کله ودیه که شو بنم ربمدر پس مشار الیهك آفل ایدیکن بیلوب
لا احب الافلین) دیوب قنی کردکار دیه وطالب حقدة تك وپوایلیه تفسیر آیت جلد اولده دیدن خلیفه لیلی رایاتنده
وبعض محلده مرور ایتدی (مثنوی) من نخواهم در دو عالم بنکریست * تا ببینم کین دو مجلس آن کیست * بن
ایکی عالمه نظر والتفات ایلمك استمزم مادامکه کورمیم که بو ایکی مجلس کیمك آن وملکیدر یعنی اول خلیل مشرب

انلره دیه بن استمزم ایکی عالمده کورمیم که بو ایکی مجلس یعنی ظاهر وباطنی ویادنیا وآخرت ویاروح وجسد کیمك
لایقیدر (مثنوی) بی تماشای صفتهای خدا * کرخورم نان در کلو ماند مرا * خدای متعالك صفات علیه سنك
مشاهده وتماشاسیسز اکرنان ییم بنم بوغازمده قالور (مثنوی) چون کوارد لقمه بی دیدار او * بی تماشای کل وکلزار او
لقمه آنك دیدارسز نیجه هضم اولور آنك کل وکلزارنك تماشاسیسز یعنی نیجه سکر لقمه انسان اولنه آنك دیدار
ورضاسی ملاحظه ومشاهده سیسز وآنك کل وکلزار اوصاف اسراری تماشاسیسز عاشقان خدا وسالکان راه هدا
برلقمه یی ییمزلر الا آنی ذکر والاسنی فکر ایتمکله ورضاسنه وسیله ولقاسنه ذریعه ایتمکله وطریق
عبادتنه وسبیل معرفتنه کتمکله ییرلر (مثنوی) جز برامید خدا زین آب وخور * کی خوردیك لحظه غیر کاو وخر *
بو آب خوردن خدانك رضا ولقاسی امیدندن غیری کیمسه ییر بر لحظه یعنی خدانك امیدیسز الا اشك وصغر اولنلر کما قال
الله تعالی فی اکل الکفرة تعریضا لاهل الایمان (یاکلون کما تأکل الانعام والنار مثوی لهم (م ی) انکه کالانعام
بد بل هم اضل * کرچه پرمکرست آن کنده بغل * سورهٔ اعرافده اولان آیته اشارتدر (ولقد ذرأنا) تحقیقا
بز خلق ایلدك (لجهنم) جهنم ایچون (کثیرا من الجن والانس) جن وانسدن چوق کمسه لر یکه حکم ازلی بونلرك
شقاوتنه مقدر اولمشدر (لهم قلوب لا یفقهون بها) بونلرك قلبلری واردر انکله ادراك ایده مزلر کندیلره لازم اولان
توحید ومعرفتی وژنکار انکاری صیقل تصدیق ومعرفتله مرآت قلبلرندن پاك ایدوب طریق مستقیمه کیده مزلر
(ولهم اعین لا یبصرون بها) وبونلرك کوزلری واردر انکله آثار صنع حق وقدرت وقوت وجود مطلقی ابصار
ایده مزلر (ولهم آذان لا یسمعون بها) وبونلرك قولاقلری واردر آنکله کلام رحمانی ومواعظ ونصایح قرآنی استماع
ایده مزلر (اولئك) بوکروه اهل ضلالکه همتلرین لذائذ نفسانیه یه مقصور ورغبتلرین حظوظ وشهوات جسمانیه یه
محصور قیلدیلر (کالانعام) بهایم ودواب کبیدرلر زیرا عمرلرین خوار وخوابه صرف ایدوب حسن المأب
ویوم الحسابه لایق ثواب اکتساب ایده مدیلر (بل هم اضل) بلکه بوکروه ضلالت انجام بهایم وانعامدن اضل
واجهلدر زیرا حیواناته تکلیف واتباع شرع شریف یوقدر وکذلك السوال والحساب والعذاب (اولئك هم الغافلون
همان بوجماعت پرضلالتدر غفلتده کامل اولنلر پس انسان روحانی وجسمانی وعقلانی وشهوانیدر اکر عقلی
هواسنه غالب اولورسه ملائکه دن افضل اولور واکر نفسی عقلنه غالب اولورسه بهائمدن اضل وارذل اولور (بیت)
بهرهٔ از ملکت هست ونصیبی از دیو * ترك دیوی کن وبکذر بفضیلت زملك * معنی بیت اول طائفه که حیوانات کبی
اولدی بلکه آنلر حیواناتدن اضل اولدی یعنی اول کمسه که یمکده وایچمکده وجهل وغفلتده بهائم صفت اولدی بلکه
آنلردن اضل اکرچه پرحیله ومکردر اول قولاقتوغی قوتش (مثنوی) مکر او سرزیر او سرزیر شد * روز کارك
بردورورش دیرشد * آنك مکری باشی آشغی واودخی باشی آشغی اولدی روزکارجغی ایلمتدی وآنك کونی کیج اولدی
یعنی زمان جغن ازاله ایتدی وآنك روزی بیکاه اولدی وعمری ضایع اولدی (مثنوی) مکر کاهش کند شد عقلش خرف
عمر شد چیزی ندارد چون الف * آنك فکر کاهی کند اولدی وآنك عقلی خرف اولدی یعنی آنك محل فکریکه
دماغدر سست اولدی وعقلی ضعیف اولوب بونادی والحاصل قوت فکریه سنه فتور وادراك عقلیه سنه
قصور کلدی عمری کتدی حالا که الف کبی برنسنه طوتمز (م ی) انکه میکوید درین اندیشه ام * آن هم از دستان آن
نفسست هم * اول نسنه یکه دیر بوفکرده ام یعنی دین فکرنده وآخرت فکرنده یم دیر اودخی هم نفسك حیله
ومکرندندر زیرا مجرد بلا عمل فکر وذکر نفسك حیله ومکرندندر اکر طریقته سلوك واحوال آخرته اشتغال مرادی
اولیدی هیچ تأخیر ایلمزدی (مثنوی) وانکه می کوید غفورست ورحیم * نیست آن جز حیلهٔ نفس لئیم * واول
نسنه یی که دیر حق تعالی غفور ورحیمدر یعنی دیرکه اکرچه بنم طاعتم وعبادتم یوقدر لکن حق تعالی غفور
ورحیمدر سیأتم حسنات ایلر وخطالریمه مغفرت قیلر اول سوزدنی ولئیم نفسك حیله سندن غیری دکلدر (وما یعدهم
الشیطان الا غرورا آیت کریمه سنك فحواسنجه بوکونه کمسه لری شیطان ونفس پرعصیان بلا عمل تسویف وتسویل
ایلیوب اللهك رحمتنه مغرور ایلر پس بوکونه کمسه لری الزام ایدوب بیوررلر (مثنوی) ای زغم مرده که دست ازنان
تهیست * چون غفورست ورحیم این ترس چیست * ای غمدن اولمش که ال ناندن تهیدر چونکه حضرت خدا
غفور ورحیمدر بوخوف ندر یعنی امور دنیویه ده الك ناندن تهی اولسه ورزقك برمقدار کج کلسه هزار سعی وعمل
ایلرسن وعذاب فقردن وجوعدن خائف اولورسن بوخصوصده خدای تعالی غفور ورحیمدر دیوب ترك سعی وکسب
قیلمزسن اما امور اخرویه ده ترك کسب وسعی ایدوب وبطالت یولنه کیدوب وعذاب اخرویه دن خائف اولمیوب
خدای تعالی غفور ورحیمدر دیرسن چونکم خدای تعالی غفور ورحیمدر الك ناندن تهی اولدقده نیچون عذاب

فقر وجوعدن ترسان اولورسن پس سنڭ خدای تعالی غفور ورحیمدر دیو ترك عمل اخروی ایلمك نفس لئیمڭ اغوا
وفسادندندر نته کم بو حکایه ده طبیب اول پیره هر نه دیدی ایسه پیرلکدندر دیو جواب ویردی (شکایت کفتن
پیرمردی بطبیب از رنجوریها وجواب کفتن طبیب اورا) (مثنوی) کفت پیری مر طبیبی را که من * در زحیرم از دماغ
خویشتن * بر پیر بر طبیبه ایتدی که بن کندی دماغمدن زحیر ومشقتده ام یعنی دماغمه ضعف وفساد کلدیکندن
اوتری زیاده المده یم (مثنوی) کفت از پیریست آن ضعف دماغ * کفت در چشمم ز ظلمت هست داغ * طبیب اول
پیره ایتدی دماغڭ اول ضعفی پیرلکدندر پیر طبیبه ایتدی بنم چشمم اوزره ظلمتدن داغ واردر یعنی کوزم تیره
وخیره لنوب عالمی کورمز اولورم (مثنوی) کفت از پیریست ای شیخ قدیم * کفت پشتم درد می آید عظیم *
طبیب اکا ایتدی ای قدیم وکهنه پیر بو دخی پیرلکدندر پیر طبیبه ایتدی ارقه مه عظیم درد والم کلور (مثنوی) کفت
از پیریست ای شیخ نزار * کفت هر چه می خورم نبود کوار * طبیب پیره ایتدی ای نحیف وضعیف پیر بو هم
پیرلکدندر پیر ایتدی هر نه ییرسم کوارو منهضم اولمز (مثنوی) کفت ضعف معده هم از پیریست * کفت وقت دم
مرا آدم کیریست * طبیب پیره ایتدی معده نڭ ضعفی دخی پیرلکدندر یعنی طعامڭ هضم اولمسی وضعف
معده پیرلکدندر طبیبه پیر ایتدی نفس وقتی بکا نفسم طوتلق واردر یعنی حین تنفسده بنم ضیق نفسم واردر
(مثنوی) کفت آری انقطاع دم بود * چون رسد پیری دو صد علت شود * طبیب پیره ایتدی بلی انقطاع نفس
اولور وبو حالت دخی پیرلکدندر چونکه پیرلك ایریشه ایکی یوز مرض پیدا اولور (مثنوی) کفت ای احمق برین
بر دوختی * از طبیبی تو همین اموختی * پیر طبیبدن چونکه بو سوزلری اشتدی زیاده بی حضور اولوب ایتدی ای
احمق بونڭ اوزرینه دیکلدڭ یعنی همان بر جواب اوزره ثابت قدم اولدڭ طبیبلکدن سن همان بونیمی اوکرندڭ
(مثنوی) ای مدمغ عقلت این دانش نداد * که خدا هر درد را درمان نهاد * ای مدمغ ونادان سنڭ عقلڭ سکا بو علمی
ویرمدی که خدای تعالی هر درده دنیاده درمان قودی (مثنوی) تو خر احمق ز اندك مایکی * بر زمین ماندی
ز کوته پایکی * سن احمق خر آز مایه لکدن یعنی علم طبده سرمایه ڭ اولمدیغندن کوته پایه لکدن یر اوزره قالدڭ (م ی)
پس طبیبش کفت ای عمر تو شصت * این غضب وین خشم هم از پیریست * پس طبیب اول پیره جواب ویروب ایتدی
ای کسه سنڭ عمرڭ التمشدر بو غضب وبو خشم دخی پیرلکدندر (مثنوی) چون همه اوصاف واجزا شد نحیف *
خویشتن داری وصبرت شد ضعیف * چونکم جمیع اوصاف واجزا نحیف اولدی سنڭ کندیڭی ضبط ایلمکلكڭ
وصبر وتحمل قیلمقلغڭ ضعیف اولدی (مثنوی) بر نتابد دو سخن زو هی کند * تاب یك جرعه ندارد قی کند * بو مرتبه یه
ایرن پیر ایکی سوزه طاقت کتوره مز هی ایلر یعنی بر ایکی سوزه تحمل قیلمیوب هی های وفریاد ایلر بر جرعه یه طاقت
طوتمزقی ایلر یعنی کظمه وهضمه طاقت کتورمیوب درحال درونده اولانی اخراج ایلر (مثنوی) جز مکر پیری که
از حقست مست * در درون او حیات طیبه است * از برون پیرست ودر باطن صبی * خود چه چیزست آن ولی وان نبی
مکر شول پیرلر که حقدن مستدر آنڭ درونده خوب ولطیف حیات واردر یعنی شول پیرلر که حقدن مست اوله
ودرونده حیات طیبه اوله اول طشره دن پیردر وباطنده صبیدر یعنی میل اولنمش ومحبت قیلنمشدر وزن فعیل بمعنی
مفعولدر صبی یصبودن دراکر باطنده محبوب ومصبو اولمیه لردی اول ولی واول نبی خود نه نسنه در یعنی نه شیدر
بو ولی ونبی بونلر خود باطنلری محبوب ودرونلری تازه وخوب اولان کمسه لردر (مثنوی) کرنه پیدا اند پیش نیك وبد
چیست با ایشان خسان را این حسد * اکر بو انبیای علیهم السلام واولیاء عظام نیك وبدڭ اوکنده پیدا اولمیه لردی وهر
احدڭ قتنده بو سعادت وفضیلتله شهرت بولمیه لردی آنلره خسلرڭ بو حسدی ندر حسد خود نعمتڭ ازاله سی مراد
ایلمکه دیرلر خداوند نعمت واصحاب فضیلت اولمینلر محسود ناس اولمزلر (ولهذا قال علی کرم الله وجهه ان الافاضل
بین الناس قد حسدوا * والجاهلون لاهل العلم اعداء (مثنوی) ور نمیدانندشان علم الیقین * چیست این بغض وحسد
سازی وکین * ور بدانندی جزای رستخیز * چون زنندی خویش بر شمشیر تیز * واکر آنلر علم الیقین انبیا واولیانڭ
حالنی بیلمزلر ایسه بو بغض وحسد دوزمك وبو کین ندر یعنی اکر خسان دنیا وواماندکان تیه هوا انبیا واولیانڭ
محبوبیتلرین بیلمیه لردی ودولت وسعادتلرینه علم الیقین واقف اولمیه لردی ندر آنلره بو بغض وحسد سازلق وکین
وعداوت سازلق بونلر خود انبیا واولیانڭ فضل وکمالنه دلالت ایلر خسلرڭ جزای یوم قیامتدن غافل وجاهل اولدقلرینه
دلالت ایلر واکر ادانی وخسلر قیامتڭ جزاسنی بیله لردی کندیلرنی کسکین قلیجه نیچون اورلردی یعنی اکر جزای
رستخیزی بیله لردی شمشیر تیزه وتیغ قهر غالب وعز یزه نیچون اورلردی (م ی) بر تو می خندد مبین اورا چنان * صد
قیامت در درونستش نهان * نبی وولی سنڭ اوزرینه کولر آنی آنجلین کورمه زیرا آنڭ درونده یوز قیامت نهان

ومستوردر یعنی بو ولی وصفی اولنلر اکرچه ادای حسود وحقود بحسب الظاهر سنڭ یوزیکه کولرسه سن آنی
آنجلین کورمه یوز قیامت آنڭ درونده نهاندر قیامت ظاهرا اجسادڭ مقابردن حیات بولوب قائم اولمسیدر وقیامت
باطن اشیانڭ حقله قائم اولمسی وکندی مقتضالرندن وتصرف وانانیتلرندن فنا بولمسیدر پس درون اولیا
هردم اشیایی فانی کوررلر وحقله باقی وقائم مشاهده قیلورلر وبو نوع نیجه یوز قیامت بونلرڭ درونده واردر ولی
کامل مظهر هویت الهیه درکه کوکل منزله سنده در (مثنوی) دوزخ وجنت همه اجزای اوست * هر چه اندیشی
تو او بالای اوست * بونلرڭ درونده دوزخ وجنت دوکلی آنڭ اجزاسیدر واول بو ایکیسنڭ مابیننده برزخ جامع
مرتبه سنده در (وعلی الاعراف رجال یعرفون کلا بسیماهم) آیتنڭ بونلر معنای باطنیسنڭ مظهرلریدر هر نه کم سن
اندیشه ایلرسن که اول واینڭ ذاتی شو کونه در اول آنڭ وراسنده در زیرا که بونلر بشریتدن فانی وحقله قائمدرلر پس
عقول واندیشه نڭ بونلر فوقنده اولورلر (مثنوی) هر چه اندیشی پذیرای فناست * انکه در اندیشه ناید آن خداست
پس هر نکم اندیشه ایلرسن فنا قبول ایدیجیدر پس فهم ایله بو رمزی اول نسنه که اندیشه یه کلمز اول خدادر پس خانهٔ
درون اولیاده حقدن غیری اولمیجق (مثنوی) بر در این خانه کستاخی ز چیست * کر همی دانید کان در خانه کیست *
بو خانه نڭ قپوسی اوزره بو کستاخلق وبی ادبلك ندندر یعنی جسد ولی حضورنده ناسڭ کستاخلغی ندندر
اکر بیله لردی خانهٔ درون اولیاده اولان کیمدر بو کستاخلق انلرڭ اعظم شاننه خلقڭ شعوری اولمدیغندن ناشی اولور
(مثنوی) ابلهان تعظیم مسجد می کنند * در خرابیٔ اهل دل جد می کنند * ابلهلر مسجده تعظیم ایلر اهل دلڭ
خرابلغنه سعی ایلرلر یعنی ابله اولنلر مسجده تعظیم ایدرلر حق تعظیمله واهل قلبڭ جفاسنه وخرابلغنه جد ایدرلر حال
بو که حجر ومدردن بنا اولنان مسجد مجازی وعاریتیدر وبو قلوب اولیا مساجد حقیقی وصوامع اصلی والهیدر ومساجد
ظاهره نڭ تعظیمی حقنده وارده اولان احادیث شریفه نظر حقیقت بیننه نظر اولنسه اول مساجدڭ حجر وشجر
ومدر بناسیچون دکلدر بلکه ذکر الله محل وتلاوت قرآنه ودعا ومناجات حضرت رحمانه مقام اولدیغی اعتباریله در
پس فی الحقیقه محل ذکر الهی ومقام الفاظ واحکام قرآنی واسرار وانوار ربانی خود قلوب اولیادر نته کم بو محله مناسب
موعظه کتابلرنده مذکوردر که یزیدڭ عسکری حضرت امام حسین رضی الله عنهڭ اوزرینه خروج ایدوب حضرت
امام حسینه وانڭ اولاد با کرامنه بو قدر جفالر واذالر ایلیوب اول حضرتی وانڭ اولاد با کرامنی قتل ایلدکدنصکره
انلردن بعضسی کعبهٔ مکرمه نڭ زیارتنه کلمشلر وحرم شریفه داخل اولمشلر مکر که حرم شریفده وافر پشه لر
وارایمش آنلردن بریسی اول پشه لری قتل ایلمش واول بریسی دخی اتقا وپرهیزکارلق ایدوب آکاه ایتمشکه بو حرم
شریفده ذی روح اولنی اولدرمك جائز دکلدر پس بری بریله مباحثه ایلمشلر مکر که اول حینده اصحاب کرامدن برعالم
ناس کمسه وارایمش بونلره کلامدی بو مسئله یی اول اصحاب رسولدن سؤال واستفتا ایده لم دیوب انڭ حضورنه کلمشلر
ودیمشلر که ای رسولڭ برکزیده اولان یاری حرم شریفده قتل بعوضه ایلمك حرام میدر مکر که اول صاحب سعادت
بونلرڭ معصیت وقباحتنه عالم ایمش جواب ویروب دیمش که ای بدبختلر اولاد رسولی واصحاب فحولی قتل ایلکده
اتقا واجتناب ایتمیوب اول خصوصده استفتا ایلمدیکز شمدی تعظیم الحرم قتل بعوضه ایتمکده اتقا وپرهیزکارلق
ایدرمز بونه حماقتدر ونه عظیم جهالتدر اتقانڭ وتعظیمڭ محلی خود اصل اول ایدی (مثنوی) آن مجازست
این حقیقت ای خران * نیست مسجد جز درون سروران * ای خرلر بلکه فهم وادراکده خردن بدترلر اول صوری اولان
مسجد مجازدر وبو قلب اولیا حقیقتده سرورلرڭ درونندن غیری خود فی الحقیقه مسجد بوقدر (ولهذا قال الخرقانی
مشیرا الی هذا المعنی لو عرفتمونی اسجدتمولی وقال بایزید بسطامی ما اعظم شانی ولیس فی جبتی سوی الله (مثنوی)
مسجدی کان اندرون اولیاست * سجده گاه جمله است انجا خداست * شول بر مسجد که اولیانڭ اندرون وقلبیدر
جمله نڭ سجده کاهیدر خدا آنده در (مثنوی) تا دل مرد خدا نامد بدرد * هیچ قرنی را خدا رسوا نکرد * مادامکه
خدادوستنڭ کوکلی درد وانقباضه کلمدی بر قرنی خدای تعالی رسوا وهلاك ایلمدی بلکه هر قرنڭ هلاکنه سبب
مردان الهینڭ قلوبی رنجیده اولدیغندن واول قومه بددعا قیلدیغندن اولمشدر (مثنوی) قصد جنگ انبیا
میداشتند * جسم دیدند آدمی پنداشتند * اول طائفه که رسوای وهلاك اولدیلر انبیا ایله جنك ایلمك قصدنی طوتدیلر
آنلری جسم کوردیلر وکندیلر کبی آدمی صاندیلر (مثنوی) در تو هست اخلاق آن پیشینیان * چون نمی ترسی که
تو باشی همان * اول اقوام کلان قومڭ سنده خویلری واردر نیچون قورقمزسنکه سن اوهلاکه ورسوایلغه لایق اولان
قومدن اوله سن (مثنوی) آن نشانیها همه چون در تو هست * چون تو زیشانی کجا خواهی برست * اول جمیع نشانلر
چونکه سنده واردر ای اولیا واصفیانڭ منکر وعدوسی چونکم سن آنلردنسن قنده خلاص استرسنکه اول هلاكڭ

اولان قومك علايم وآثارى سنك وجودكده اولديغنه بو حكايتى ايراد ايدوب بيورديلر تا كم جوحى ماتمزده اولان
كسه نك سويلديكى كفتارى كندى خانه سنك حسب حالى بيلوب بو سوزلر بزم خانه مزك وصفيدر ديونه وجهله
عبرت پذير اولوب اول سوزلرى كندى خانه سنك لايقى بيلديسه سن دخى بو قرون ماضيه وامم مهلكه حقنده نقل
اولنان كلماتى كندى حسب حالك بيلوب آنى خانهٔ نفسك صفتلرى بيل نته كم بيورر (قصهٔ جوحى وآن كودك كه پيش
جنازهٔ پدر خويش نوحه ميكرد (مثنوى) كودكى در پيش تابوت پدر) زار مى ناليد وبر مى كوفت سر) بر كودك پدرينك
تابوتى اوكنده زار زار آغلادى وباشنى دوكدى بويله ديو (مثنوى) كاى پدر آخر كجاات مى برند * تا ترا در زير خاكى
آورند * كه اى پدرسنى آخر قنده ايلتورلر تا سنى بر خاككه آلتنه كتوره لر (مثنوى) مى برندت خانهٔ تنك وزحير *
نى دروقالى ونى دروى حصير * سنى تنك وزحير يعنى پر الم خانه يه ايلتورلر نه آنده قالى ونه انده حصير وار (م ى) نى چراغى
درشب ونى روز نان * نى دروبوى طعام ونى نشان * نه كيجه ده بر چراغ ونه كوندز نان وار درنه آنده طعامك رايحه سى
ونه طعامك نشانى واردر (مثنوى) نى درش معمور ونى بربام راه * نى يكى همسايه كو باشد پناه * نه اول خانه نك
قپوسى معمور ونه طامى اوزره يول واردرنه بر همسايه وار كه اوسكا پناه اوله (مثنوى) چشم تو كه بوسه كاه خلق بود
چون شود در خانهٔ كور وكبود * سنك چشمك كه خلقك بوسه كاهى ايدى كور وكبود خانه ده نيجه اولور (مثنوى
خانهٔ بى زينهار وجاى تنك * كاندر و نى روى مى ماند نه رنك * امانسز وچاره سز بر خانه دروطار بر دركه او خانه ده نه يوز
ونه رنك قالور (م ى) زين نسق اوصاف خانه مى شمرد * وز دو ديده اشك خونين مى فشرد * بو اسلوبدن خانه نك وصفلرنى
صايدى وايكى چشمندن قانلو كوزياشن صقدى وصاچدى (مثنوى) كفت جوحى با پدر اى ارجمند * والله اين را
خانهٔ ما مى برند * بر جوحى چونكم اول ماتمزده دن بو سوزلرى اشتدى پدرينه ايتدى اى ارجمند والله بونى بزم خانه مزه
ايلتورلر (مثنوى) كفت جوحى را پدر ابله مشو) كفت اى بابا نشانيها شنو) جوحى يه پدرى ايتدى ابله اولمه جوحى پدرينه
ايتدى اى بابا نشانلرى ايشت (مثنوى) اين نشانيها كه كفت اويك بيك * خانهٔ ماراست بى تزوير وشك *
بر بر بو نشانلريكه اول باباسى اولن پسر ديدى بزم خانه مز ايچوندر تزوير وشكسز يعنى جميعا سويلديكى علايم وآثار
بزم خانه مزك حسب حاليدر شبهه سز (مثنوى) نى حصيرو نى چراغ ونى طعام * نى درش معمور ونى صحن ونه بام
بزم خانه مزده نه حصير ونه چراغ ونه طعام واردرنه انك قپوسى ونه آنك حولوسى ونه طامى معموردر (مثنوى)
زين نمط دارند برخود صد نشان * ليك كى بينند آن را طاغيان * يعنى بوذكر اولان اسلوب ونوعدن كنديلر اوزره يوز
كونه نشان طوترلر ولكن طاغى وباغى اولنلر اول نشانلرى كنديلر اوزره قچن كوررلر يعنى كورمزلر (مثنوى)
خانهٔ آن دل كه ماند بى ضيا * از شعاع آفتاب كبريا * اول كوكل خانه سيكه ضياسز قاله آفتاب كبريانك شعاعندن
يعنى اول كوكلك خانه سى كه شعاع آفتاب ذات كبريادن بى ضيا قاله (مثنوى) تنك وتاريكست چون جان جهود *
بى نوا از ذوق سلطان ودود * جهودك جانى كبى تنك وتاريكتر سلطان ودودك ذوقندن نصيبسزدر يعنى تنك وتاريكتر
اول خانهٔ دل جهودلر جانى كبى زيرا سلطان ودودك ذوقندن بى نوادر (مثنوى) نى دران دل تافت نور آفتاب
نى كشاد عرصه ونى فتح باب * نه اول قلبه نور آفتاب حقيقت طوغدى ونه آكا عرصهٔ معرفت كشاده ونه آكا فتح باب
اولدى (مثنوى) كور خوشتر از چنين دل مر ترا * آخر از كور دل خود بر ترا * بويله كوكلدن سكا مقبره خوشتردركه
عند العارفين ظلمت جهل وغفلت ظلمت قبردن اشددر آخر كندى قبر قلبكدن بوقروكل وخلاص اول نيجه بر قبر دل
ايچره ظلمت جهل وغفلتده قالورسن وحيات وعقارب اخلاق ذميمه يه مبتلا اولورسن (مثنوى) زندهٔ وزنده زاد
اى شوخ وشنك * دم نمى كيرد ترا زين كور تنك * هر مؤمن عالم زنده در بو مضمونده آيات واخبار چوق واقع اولمشدر
جمله دن برى (اومن كان ميتا فاحييناه) آيتيدر يعنى (اومن كان ميتا بالجهل والكفر فاحييناه بالعلم والايمان)
ديمشلردر نته كم هر جاهل وكافر مرده در ولذا قال (انك لا تسمع الموتى) وقال ايضا وما انت بمسمع من فى القبور) پس
حضرت خداوندكار مؤمن ومؤمن زاده لرى زنده وزنده زاده منزله سنه تنزيل ايدوب آنلره خطابا بيوررلر مؤمن سن
ومؤمن زاده سن اى شوخ وشاطر دم طوتمزمى سنى بو تنك اولان كوردلدن فى الواقع زنده اولان انسان بر تنك وتاريك يره
كيرسه نفسى طوتلور وكمال ايله متألم ومضطرب اولور اكر سنده دخى علم وايماندن حيات اولايدى بو جهل وغفلتله مملو
اولان قبر دلدن خلاصه سعى ايدردك (وارض الله واسعة) جانبنه كيدردك ديمك اولور (مثنوى) يوسف وقتى
وخورشيد سما * زين چه وزندان بر آور وبنما * زمانك يوسفيسن وآسمانك آفتابيسن بو چاه وزنداندن طشره كل
ويوز كوستر (سبب خلاص يونس عليه السلام از ماهى وخلاص روح از نفس (م ى) يونست در بطن ماهى پخته شد
مخلصش را نيست از تسبيح بد * سنك يونسك بالق قارننده پشمش اولدى انك خلاصنه تسبيحدن غيرى چاره يوقدر

يعنى انك خلاصنه تسبيح لازم ولابددر نته كم حضرت يونسك بطن ماهيدن خلاصنه سبب تسبيح اولدى سنك دخى
روحك ظلمانى جسددن خلاص بولمغه سبب اولور (مثنوى) كر نبودى او مسبح بطن نون * حبس وزندانش شدى
تا يبعثون * اكر بطن ماهيده يونس عليه السلام تسبيح ايديجى اولميدى بالغك قارنى آكا قيامته دكين حبس
وزندان اولوردى نته كم حق تعالى سورهٔ صافاتده بيورر (وان يونس لمن المرسلين) تحقيقا يونس بزدن دخى
مرسلينندر حق تعالى آنى اهل نينويه ارسال ايلدى شمدى موصل ديدكارى شهردر اول قومى آنى تكذيب
ايدوب قومنه غضبناك اولوب بلا اذن خالق اول قومدن فرار ايلدى نته كم بيوردلر (اذ ابق) ذكر ايله يا محمد يعنى آنك
يا محمد شول وقتيكه يونس آبق وهارب اولدى قومندن (الى الفلك المشحون) طولمش كمى جانبنه روايت اولنور كه
يونس عليه السلام كمى يه سوار اولوب بر نيجه ميل كتدكده كمى كردابه كرفتار اولوب ملاحلر ديديلر كه سزك مابينكزده
عبد آبق واردر انى اخراج ايدك يونس عليه السلام ايلر وكلوب ديديكه بن عبد آبقم ديديلر كه حاشا زيرا سنده
آثار حريت وانوار صلاحيت لمعان ايدر پس تكرار ديديكم بن بندهٔ كنهكارم (فساهم) فاذا كان كذلك
بينهمادهٔ مساهمه ومقارعه ايلديلرسه (فكان من المدحضين) پس يونس مغلوبيندن اولدى دحض لغتده آيق
دپرنمكه ديرلر پس همان مكه كندوبى دريايه آتدى (فالتقمه الحوت) پس بر بالق فى الحال آنى التقام وابتلاع
ايلدى (وهو مليم) اول يونس كندوبى ملامت ايلديكى حالده ديرديكه اى نفس اذن خالق اولمدين هارب وآبق اولدك
امدى عملكه موافق جزا در تحمل ايله ديوب تسبيح وتهليل ايدردى (فلولا انه كان من المسبحين) اكر اول يونس
بطن ماهيده مسبحيندن وجناب حقى مقدسيندن ومذكريندن اولميدى (للبث فى بطنه الى يوم يبعثون) قاليدى
بطن حوتده يوم قيامته دك بو آيتده اكنارذ كره واشتغال تسبيح وفكره ترغيب وتحريض واردر وحضرت
خداوندكار دخى بيوررلر كه اى اسير نفس بر قتى اكر حبس تن وماهئ بدندن خلاص اولمق استرسك يونس وار تسبيح
وتقديسدن خالى اولمه والا محبوس زندان طبيعت ومسجون قيود بشريت تا بروز قيامت قالورسن (مثنوى
او مسبح از تن ماهى بجست * چيست تسبيح آيت روز الست * اول يونس عليه السلام تسبيح سببيله تن ماهيدن
خلاص اولدى تسبيح حقيقى ندر الستكوننك آيتيدر تسبيح تنزيهه ديرلر پس تنزيه اصلى وحقيقى الست
كوننك نشان وعلامتيدر كه حضرت حق جل شانه اول كون ارواحه (الست بربكم) ديدى وهر روح استعدادى
مقدارى بلى ديوب اقرار ايلدى وبو اقرار ربلرنى اوصاف كامله ايله بيلمكى صفات ناقصه دن تنزيه قيلمغى مستلزم
اولور پس روز الستك آيتى كه صفات ثبوتيه وصفات سلبيه ايله ربنكك متصف اولديغنه اقرار قيلمقدر اول اقرار
واول آثار جانك تقديس وتسبيحى اولور پس اول تسبيح حقيقى هر باركه بو عالمده باده كاه ربينى آنده تنزيه ايلديكى
مقدارى جنان واسانله بونده دخى تنزيه ايلر وبعض كسه يه غفلت ومقتضاى طبيعت غلبه ايلديكى واسطه ايله
اول عالمده اولان جانك تسبيح وتقديسنى فراموش ايلر پس اول كسه يه درياى الهينك ماهيلرى اولان جانك تسبيح
وتقديسنى بو كوش ايله استماع ايلمك لازم ولابددر تا كم انلرك تقديس وتسبيحى واسطه سيله غفلت ونسيان بر طرف اولوب
جانك روز الستده ايلديكى تسبيح يادنه كله وربينى اول تسبيح جانله مسبح اوله (كما قال جناب مولانا مشيرا الى هذا
المعنى (م ى) كر فراموشت شد آن تسبيح جان * بشنو اين تسبيحهاى ماهيان * اول جان تسبيحى اكر سنك فراموشك
اولديسه ماهيلرك بو تسبيحلرنى ايشت يعنى اى روز الستده ايلديكى اقرار وتسبيحدن بو واسطة الجهل والغفله بى خبر
اولان اكر سكا فراموشلق اولديسه اول جانك ايلديكى تسبيح بو ماهيلرك تسبيحلرينى ايشت (مثنوى) هر كه ديد
الله را اللهيست * هر كه ديد آن بحر را او ماهيست * هر كيمكه اللهى كوردى اللهه منسوبدر هر كيم اول دريايى كوردى
اول كسه ماهيدر ماهيلردن مراد انبيا واوليادر وانبيا واوليايه ماهى تعبيرى نه ملابسه ايله دردير سك هر كيمكه اول
بحر وحدتى كوردى ودرياى حقيقته داخل اولدى اول كسه عند العرفا ماهئ درياى الهيدر وهر شول كسه كه
اللهى بصر بصيرتله كوردى وديدهٔ سر يرتله مشاهده قيلدى اول كسه اهل اللهدر يعنى ذات الهيه يى مع جميع صفاته
مظاهر كونيه ده مشاهده قيلان كسه لره اهل الله ديرلر واللهيلر تعبير ايدرلر اللهك اهلى بو مشاهده نك
صاحبلريدر اما انلركه ابرار واخياردن كرامات وخوارق عاداته واصل اولان اوليادر آنلره اهل كرامت واهل ولايت
تعبير اولنور هر اهل كرامت اللّه اهلى اولمز (فافهم هذا الفرق بينهما) (مثنوى) اين جهان درياست وتن ماهى
وروح * يونس محجوب از نور صبوح * بو جهان دريادر وتن ماهيدر وروح صبوح نوردن مستور اولان يونسدر
يعنى بو جهان مظاهر صفات الهى اولديغى اعتبار ايله دريا كبيدر وتن ماهى كبيدر وروح ايسه نور صبوح
حقيقتدن محجوب ومستور اولمش يونس كبيدر (مثنوى) كر مسبح باشد از ماهى رهيد * ورنه دروى هضم

کشت ونابدید* اکرجان مسبح اوله ماهیدن قورتلدی وکرروح تسبیح الهیه یه مشغول اولمیه تن ظلمانیده هضم
ونابیدا اولدی یعنی اکر مسبح اولورسه بدن حوتدن خلاص بولدی والابطن تنده (الی یوم یبعثون) هضم ونابدید
اولدی (کما قال الله تعالی فی حق یونس (فلولا انه کان من المسبحین للبث فی بطنه الی یوم یبعثون) ولازمدرکه اللهی
تسبیح قیلمغی برجان دریاسنک ماهیسندن تعلم ایلیه سن اکرسن ماهیان جانی کورمزم دیرسک (م ی) ماهیان جان
درین دریا پرند* تونمی بینی بکردت می پرند* جان ماهیلری بودریاده پردرسن کورمزسن آنلرسنک اطرافکده
پرواز ایلرلر یعنی ماهیان جان بودریای عالمده طولودرلرسن انلری عدم استعدادکدن ونقصان طلب واجتهادکدن
کورمزسن (تونمی بینی که کوری ای نژند) دخی نسخه درای حالی خراب ومتغیر اولمش کسه سن کورمزسن زیرا
کورسن (مثنوی) برتو خودرا می زنند ان ماهیان* چشم بکشا تا ببینی شان عیان) اول ماهیلر کندیلرنی سکا اوررلر
چشمکی آج تا آنلری عیان واشکاره کوره سن یعنی آنلرسنک اطرافکده عقول وارواح پرلریله اوچرلرسنک اوزریکه
کندیلرینی اوررلر وسنکله صحبت قیلورلر اول ماهیان واللهیان قلبک کوزنی علم ومعرفت سورمه سیله آچ تا انلری
عیان کوره سن (مثنوی) ماهیان را کرنمی بینی بدید* کوش تو تسبیحشان آخر شنید* ماهیلری اکر آشکاره کوره من
ایسک قولغک آنلرک تسبیحنی اشتدی یعنی اکر ماهیان بحر حقیقتی ظاهرا بشخصهم کوره مزسک سنک کوشک ای
طالب آخر آنلرک السنه علماده مذکور واوراق کتبده مسطور اولان تقدیس وتسبیحلرین اشتدی وکلاملرین فهم
ایتدی پس اکر شخصلرین دخی کورمک وکندیلرینه بنفسه ایرمک استرسک آنلرک طریقنده اولان ریاضات وتکلیفاته
صبر ایله تا کم انلری کوره سن ومرتبه ومقاملرینه دخی ایره سن نته کم بیوررلر (مثنوی) صبر کردن جان تسبیحات تست
صبرکن کانست تسبیح درست* طاعات اوزره صبر ایلمک سنک تسبیحلریکک روحی ولبیدر طریق الهیده صبر ایله که
تسبیح درست اولدر تسبیح عند اهل التحقیق اوچ قسمه منقسمدر قولی وقلبی وفعلیدر وفی الحقیقه تسبیحک معناسی
مسبحک نفسنه عائد درحقه عائد اولمق قابل دکلدر پس تنزیه قولی اولدرکه لسانکله حضرت حق شانه لایق اولمین
اوصافدن واقوالدن تنزیه ایلیه سن وفی الحقیقه بولسانکی تنزیه ایتمکدر وتنزیه قلبی اولدرکه جنانکی عقائد
فاسده دن تنزیه وجناب حقک شانه لایق اولمین صفتلره اعتقاد ایلمکدن قلبکی تقدیس ایلمکدر وتسبیح فعلی
اولدرکه جوارح وارکانکی جمیع مناهی ومعاصیدن حبس ایتمک وصراط مستقیمه امر اولندیغک اوزره کتمکدر
پس تسبیح فعلینک معناسی جمیع معاصیدن حبس نفس ایتمک وراه طاعاته کتمک اولیجق صبر ایلمک لسانله وجنانله
اولان انوار تسبیحاتک روحی کبیدر وانواع تسبیحات قولیه وقلبیه صبره نسبت جسد وروح کبیدر ولهذا قال علیه
السلام الصبر ضیاء والصلوة نور) حدیث مشهوردر وایمان جسد منزله سنده در صبر آکا سر منزله سنده در (کما قال
علیه السلام الصبر من الایمان بمنزلة الرأس من الجسد رواه البیهقی عن علی کرم الله وجهه والدیلمی عن انس رضی الله
عنه) صبرک حقنده آیات کریمه واحادیث شریفه قتی چوق واقع اولمشدر ایرادی ممکن دکلدر برمقدار دخی جلد اولک
آخرنده یازلمشدر والحاصل تسبیح که لسانی وجنانیدر هیچ برتسبیح بوصبر درجه لرنی طوتمز تسبیح درست فی الحقیقه
صبردر ومفتاح فرج دخی بودر نته کم بیوررلر (مثنوی) هیچ تسبیحی ندارد آن درج* صبرکن کالصبر مفتاح الفرج*
هیچ برتسبیح اول درجه لری ومرتبه لری طوتمز پس صبر ایله زیرا صبر غمدن خلاص بولمغک مفتاحیدر (مثنوی) صبر
چون پل صراط ان سو بهشت* هست باهر خوب یک لالای زشت* مثلا صبر صراط کوپریسی کبیدر اول جانب
بهشت کبیدر هر خوبله برزشت لالا واردر (م ی) تازلالا می کریزی وصل نیست* زانکه لالا راز شاهد فصل نیست
مادامکه لالادن نفرت وفرار ایلرسن سکا محبوبدن وصل یوقدر زیرا که لالایه محبوبدن فصل ومفارقت یوقدر نته کم
اعرابیدن بری کندی اشترنی یتوروب وافر جست وجو ایلیوب آنی بولمدقده نصکره قسم ایلمش که ای اشترا کرسنی
بولورسم برآقچه یه بیع ایده یم اتفاق اول حینده شترین بولمش واکا کمال طمعدن آنی برآقچه یه صاتمیوب اخر برحیله
ایتمش نحیف ونزار برقوزی یی آنک اوستنه قویوب آنی بازاره چیقاروب دیمش که بوجمل برآقچه یه وبوقوزی اون بیک
آقچه یه لکن ایکیسنک بری برندن مفارقتی یوقدر هرکیم بوقوزی یی اون بیک آقچه یه آلورسه بودوه یی دخی آنکله
معا برآقچه یه آلور عربلردن بری بوسوزی استماع ایلمش (ما ارخص هذا الجمل لولم یکن معه الجل) اول اعرابیده
آکا دیمش (یا اخی لم تجد فی العالم محبوبا رخیصا ان تصبر علی بلائه تجد لوصله محیصا) پس بوقول هر محبوبله برکونه
بلا ومشقت اولدیغی خصوصده ضرب مثل اولمش صبرله شاهدی دخی بوکا کوره قیاس ایله نه صبر محبوبدن ونه محبوب
صبردن مفارقت ایلر هرکیم صبری آلور محبوبه واصل اولور (کما قال الله تعالی ثواب الله خیر لمن آمن وعمل صالحا
ولا یلقیها الا الصابرون) (مثنوی) توچه دانی ذوق صبر ای شیشه دل* خاصه صبر ازبهر ان نقش چکل* سن صبرک

ذوقنی نه بیلورسن ای قلبی نازک وادنی المدن منکسر ومتغیر اولان کسه علی الخصوص صبر ایتمک اول چکله
مضاف اولان نقش ایچون اوله چکل برولایتک اسمیدر که آنک محبوبی بغایت خوب اولور بوراده مراد حضرت
حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم اولور که نبوت وولایت مرتبه لرینک محبوبی بلکه حقیقت چکلنک نقش خوبیدر
وتجلی صفاتیه ایله متجلی اولدیغی اعتباریله حضرت محبوب حقیقی اولسه دخی قابلدرکه بوجهتدن اکا دخی نقش
وصورت اطلاقی علی طریق المجاز جائز اولور (مثنوی) مردرا ذوق از غزا وکروفر* مرمخنث را بود ذوق ازذکر
مردک ذوقی غزادن وحمله وشوکتدندر مخنثه ذوق ذکردندر (مثنوی) جز ذکر نی دین اونی ذکر او* سوی اسفل برد
اوراف کراو) آنک دینی وآنک ذکری ذکردن غیری دکلدر آنک فکری آنی اسفل جانبنه ایلتدی یعنی آنک عادتی وذکری
فرجنک حکمنده اولمقدن غیری دکلدر روز وشب خدمتی وذکر وفکری فرجنه متعلق اولان شیئلر ایچون اسیر فرج
وکاو اولمقکه سفلیلک اندن عبارتدر اول مخنثک فکری آنی مرتبه اسفله ایلتدی اولیا اقتنده مخنث اسیر فرج وکاو اولان
کمسه لردر (مثنوی) کر بر آید تافلک از وی مترس* کو بعشق سفل آموزید درس* اکر ظاهرا اول مخنث
فلکدن یوقرو که یعنی عالی قدر وصاحب صدر اوله اندن قورقمه زیرا که او مخنث سفلک عشقنه درس اوکرندی
وعلمی فرج وکاوسندن اوتری تحصیل ایلدی (مثنوی) او بسوی سفل می راند فرس* کرچه سوی علو جنباند جرس
اول مخنث سفل جانبنه آت سوررلر اکرچه جرسی بلندلک جانبنه دپره در یعنی اکرچه صداسی وادعاسی عالی
مرتبه دندر وبلندلک سمتندن دم اوررلکن قاله اعتبار یوقدر (مثنوی) از علمهای کدایان ترس چیست* کان
علمها لقمه نان ارهیست* مثلا دلنجیلرک سنجقلرندن خوف ندر زیرا اول علملر نان وسؤال لقمه سنک بنده سیدر
یعنی محتاج وزبونیدر رهی یاء اصلیه ایله بنده معناسنه اولدیغی اوزره معنا بودر امارهیده یاوحدت ایچون اولوب
یعنی که اول علملر لقمه نان ایچون بر وسیله در دیمک دخی اولیدر بومعنا بی طریق سداددن خارجدر دین معنایه واقف
اولمیوب بی تأمل سویلمشدر (ترسیدن کودک از ان شخص صاحب جثه وکفتن آن شخص که ای کودک مترس که من
نامردم (مثنوی) کنک زفتی کودکی را یافت فرد* زرد شد کودک زبیم قصد مرد* برجسیم مخنث ونامرد برکودکی
فرد وتنها بولدی کودک اول مردک قصدی خوفندن زردروی اولدی یعنی فعل شنیع ایده دیو قورقدی (مثنوی
کفت ایمن باش ای زیبای من* که تو خواهی بود بربالای من* کنک اول کودکه ایتدی ایمن اول ای بنم
زیبام زیراسن بنم اوزرمده اولیسرسن (مثنوی) من اکرهولم مخنث دان مرا* همچو اشتر برنشین می ران مرا*
بن اکر ظاهرا هولناکم وجسیم بنی مخنث بیل مخنث ارشکلنده اوله ولکن عورت کبی فرجی اوله بعضسنک
اناثلغی غالب اولور ورجولیتی مغلوب اولور بوکونه مخنث عورت حکمنده در پس اول مخنث اول کودکه دیدی
ای بنم زیبا اولان محبوبم اوزریمه بینوب بنی دوه کبی سور بنده رجولیت وار صانوب خوف ایتمه دیدی پس بوقصه دن
حصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی) صورت مردان ومعنی این چنین* از برون آدم درون دیو لعین* مردک
صورتی او ومعناسی بو مخنثین طشره دن آدمیدر ودرون وسیرت جهتندن دیو لعیندر یعنی برمردک که صورتی مرد
شکلنده ورجال هیأتنده اوله ولکن معناسی بو ذکر اولنان مخنث کبی شیطان ونفسک مفعولی ومستعملی اوله
انجیلین کمسه طشره دن آدمدر ودروندن دیو لعیندر مردان مردک جمعی اولسه دخی جائزدر بوتقدیر اوزره معنی
مردلرک صورتی یعنی رجال اللهک شکل وهیئتی ومعناسی بو مخنثین اولان طشره دن آدم ودروندن دیو لعیندر دیمک
اولور (مثنوی) آن دهل را مانی ای زفت چو عاد* که بروان شاخ رامی کوفت باد* اول طبله بکزرسن ای عاد قومی
کبی جسیم وشکلا اولو اولان کمسه که طبل اوزره اول شاخی باد اوررده اول دهلدن مراد بعض کمسه لرک طاوق
کومسلری وکوکرجین کومسلری وباغلر باروسی اوزره برطبلی برآغاج اوزره وضع ایدرلر وبرچرخ پیدا ایدوب آنک
اوجنه وطبلک اوستنه صنعتله برشاخ پاره وضع ایدرلر هربارکه باد اول چرخی دوندررد اول شاخ پاره طبله طوقنوب طبلک
صداسی چیقاررو به آنی استماع ایدوب اندن قورقرواورکرپس صورتده مردانه اولان وسیرتده نفس وشیطانه اویان
اول طبل تهی کبیدرکه روبهلر آنی برشیء زعم ایلیوب اندن قورقرلر (مثنوی) روبهی اشکار خود را باد داد* بهر طبلی
همچو خیک پرزباد* روباهلردن بری اول طبلی کوروب کندی شکارنی یله ویردی باددن پرخیک کبی برطبلدن
اوتری (مثنوی) چون ندید اندر دهل او فربهی* کفت خوکی به ازین خیک تهی* چونکم روبه امعان نظر
ایدوب دهله قریب کلدی دهل ایچره فربهلک کورمدی بلکه درونی هوا ایله پر اولمش انجق برقوری تقردی واقردی
کوردی بوخیک تهیدن یعنی درونی خالی طبلدن برخوک یکدر دیدی (مثنوی) روبهان ترسند ز آواز دهل* عاقلش
چندان زند که لاتقل* دهلک آوازندن دلکولر قورقرلر وقاچرلر عاقل دهله اول قدر چوب اوررکه دیه یعنی دهلدن

خوف ایتمیوب دهلەسن سو یلە دیووافراووردهلدن مراد شول طبل تهی کبی درونلری بی معنی اولان مدعیلردرکه
خلقه کندیلرینی اولو ودرونلرین معنا ایله طولو کوسترلر حال بوکه بادهوا ایله پرو بادخدا وذوق ومعنادن خالیدرلر
روبه طبیعت اولان بی معرفتلر بونلرك هایهوی بندن وصیت وصداسندن قورقرلر الا عاقل وممیز اولنلر بونلره
اسنادیله بلکه لازم کلور سەیدایله چوق اوررلرکه سو یلەکه سنك احوالك مقلوبدر (قصهٔ تیراندازی وترسیدن او
از سواری که دربیشه می رفت (مثنوی) یك سواری باسلاح وبس مهیب ٭ می شد اندر بیشه براسبی نجیب ٭
پرسلاح وزیاده هیبتلو برسوار خوب ولطیف برآت اوزره بیشه نك ایچنه کتدی (مثنوی) تیراندازی بحکم
اورا بدید ٭ پس زخوف اوکمانرا درکشید ٭ استاد حکمیله برتیرانداز آنی کوردی یعنی اول سوار باسلاح
وپرمهیبی استاد حکمنجه برتیرانداز کوردی بحکم استاد تقدیرنده درکه کم عرف ناس استاد حکمیله ویا استاد
حکمنجه تیرانداز دردیرلر پس تیرانداز اول سوارك خوفندن یایی چکدی (مثنوی) تازند تیری سوارش بانك زد
من ضعیفم کرچه زفتستم جسد ٭ تا بر تیراوره سوار اول تیراندازه چاغردی بن ضعیف وزبونم اکرچه بنم
جسمم جسیم وبزرکدر (مثنوی) هان وهان منکرتودر زفتی من ٭ که کم در وقت جنك از پیره زن ٭ آکاه اول
آکاه اول سن بنم جسامتمه نظر ایلمه زیرا جنك وقتنده قری عورتدن ادنی وکمم (مثنوی) کفت روکه نیك کفتی
ورنه نیش ٭ بر تو می انداختم از ترس خو یش ٭ تیرانداز سواره ایتدی یوریکه ایو دیدك وبنی حسب حالکدن اکاه
ایلدك یوخسه تیرونیشی سکا کندی خوفمدن آتردم پس قصه دن حصه بیانه شروع ایدوب بیوررلر (مثنوی)
بس کسانرا کالت پیکارکشت ٭ بی رجولیت چنان تیغی بهشت ٭ چوق کسه لریکه جنك آلتی دیلدی
رجولیتسز مشتنده انجلین برتیغ وارایکن یعنی ارلکی اولمین کسه لرك النده برتیغ ابدار وار ایکن اول تیغ وسلاح
آنك قتل وهلاکنه سبب اولدی شول جهتدنکه قطاع طریق اولنلر آنك تیغنه طمع ایدوب آنك اوزرینه کلورلر
انده ایسه انلرله جنك ایتمکه ارلك اولمیوب انك تیغ وسلاحن الندن آلورلر وآنی قتل قیلورلر ویاخود اول بی رجولیت
اولان تیغ وسلاحنه اعتماد ایدوب جنکه کلور پس بعض بهادرلر انك تیغ وسلاحندن خوف ایدوب آنی بربهادر
مرد صانوب اولا آنی اولدررلر بو جهتلردن چوق کسه لرك تیغ وسلاحی کندیلرك قتلنه سبب اولور (مثنوی)
کر بپوشی تو سلاح رستمان ٭ رفت جانت چون نباشی مرد آن ٭ اکرسن رستملرك سلاحنی کیه سن سنك جانك
کتدی چونکه سن آنك مردی اولمیه سن سلاح رستماندن مراد اولیانك لباسی وکلامیدر مادام که ار اولمیه سن
واکاستعداد تحصیل قیلمیه سن سنك هلاککه سبب اولور (مثنوی) جان سپرکن تیغ بکذار ای پسر ٭ هرکه
بی سربود ازین شه بردسر) ای پسر جانکی سپر ایله تیغی الکدن قو هرکیمکه باشسز اولدی بو شاهدن باشنی ایلتدی یعنی
تیغ مثابه سنده اولان آلت جنك وجدل هرنه ایسه آنی ترك ایله وجانکی حق جانبندن کلان امره وقضایه سپر ایلیوب
ترك نفس وهوا ایله هر شول کسه که بی خود وفانی اولدی شاه حقیقیدن باش قورتردی وآنك قهرندن نجات بولدی
(مثنوی) آن سلاحت حیله ومکر توست ٭ هم زتوزاید وهم جان تو خست ٭ سنك اول سلاحك سنك حیله
ومکرکدن یعنی سلاحدن مراد سنك وجودکدن حاصل اولان حیله ومکر ونفسانیه کدرهم اول حیله ومکر سندن
طوغدی وهم سنك جانکی خسته قیلدی (مثنوی) چون نکردی هیچ سودی زین حیل ٭ ترك حیلت کن که
پیش آید دول ٭ چونکی بو حیله لردن هیچ برفائده ایلمدك حیله لری ترك ایله که اوکیکه دولتلر کاه (مثنوی) چون یکی
لحظه نخوردی برزفن ٭ ترك فن کومی طلب رب المنن ٭ چونکم فن وحیله دن برلحظه بریمدك فنی ترك ایله رب المنی
طلب ایله حیله ومکردن وفندن مراد حیله ومکره متعلق اولان فنون وناسی کندی جانبنه میل وتوجه ایتدرمك
ایچون اولان علومدر (مثنوی) چون مبارك نیست برتو این علوم ٭ خویشتن کولی کن وبکذر زشوم ٭ بو علوم
چونکه سکا مبارك ونافع دکادر کندیکی برکول وساده دل ایله وشومدن کچ یعنی چونکم سنك اوزریکه مبارك
دکادر بو علوم فلاسفه ومعارف کلامیه کندیکی بو کونه علومدن ساده دل ایله وشوملقدن خلاص اول (مثنوی)
چون ملائك کوی لاعلم لنا ٭ یا الهی غیرما علمتنا ٭ ملائکه کبی (لاعلم لنا) دی یا الهی شول نسنه دن غیریکه سن
بزه تعلیم ایلدك یعنی ملائکه کبی دیکه یا الهی بزم علمز بو قدر الا سنك بزه رسولك لساندن تعلیم ایلدیکك علم دین
واردر علوم فلسفیه وکلامیه دن بزنی تنزیه ایده رزدی پس بو کونه علم وحکمتك شوملغنه مناسب
برساده دل اعرابیله برحکیم فیلسوف قصه سنی ایراد ایدوب بیوررلر (قصهٔ اعرابی وریك درچوال کردن وملامت
کردن آن فیلسوف اورا (مثنوی) یك عرابی بار کرده اشتری ٭ دوچوال زفت ازدانه پری ٭ براعرابی بردوه یه بوکاتمش
دانه دن پرایکی بیوك چوالی (مثنوی) اونشسته برسرهردو چوال ٭ یك حدیث انداز کرد اوراسؤال ٭ اعرابی ایکی

چوالك باشی اوزره اوترمش برسوزآتیجی یعنی برصاحب کلام اعرابی یه سؤال ایلدی (مثنوی) از وطن پرسید
وآوردش بکفت ٭ واندران پرسش بسی درها بسفت ٭ اعرابی یه وطن ومسکندن صوردی واعرابی بی مصاحبته
کتوردی واول سؤالده فیلسوف چوق درلر دلدی یعنی معارف وافره سو یلدی (مثنوی) بعد ازان کفتش که این
هردو چوال ٭ چیست آکنده بکو مصدوق حال ٭ اندن صکره فیلسوف اعرابی یه ایتدیکه بو هرایکی چوال طولمش
ندر حالك مصدوقن سو یله یعنی بو ایکی چوالك ایچنده نه وار ایدوکنی صحیح بیان ایله (مثنوی) کفت اندریك چوالم
کندمست ٭ دردکر ریکی نه قوت مردمست ٭ اعرابی آکا ایتدی بنم برچوالمده بغدای در واوبرچوالده صافی قومدرکه
خلقك قوت وغداسی دکلدر (مثنوی) کفت توچون بارکردی این رمال ٭ کفت تا تنها نماند آن جوال ٭ فیلسوف
اعرابی یه ایتدی بو قوملری سن نیچون دوه یه یوك ایلدك اعرابی ایتدی تا بو چوال یالکز قالمیه (مثنوی) کفت
نیم کندم آن تنك را ٭ درد کرریز ازپی فرهنك را ٭ فیلسوف اکا ایتدی اول تنکك کندمنك نصفنی غیری چواله دوك
کمال وهنردن اوتری (م ی) تا سبك کردد جوال وهم شتر ٭ کفت شاباش ای حکیم اهل وحر ٭ تا چوال وهم شتر خفیف
اوله اعرابی اکا ایتدی آفرین وتحسین ای اهل وحر اولان حکیم (مثنوی) اینچنین فکردقیق ورأی خوب ٭ توچنین
عریان پیاده درلغوب ٭ بونك کبی فکر دقیق ورأی خوب ایله وبو مرتبه عقل وادراك مرغوب ایله سن بوبحالین عریان وپیاده
یورغنلقده سن یعنی بونك سببی ندر لغوب زیاده عاجز ویورغون معناسنه در (مثنوی) رحمش آمد بر حکیم وعزم
کرد ٭ کش براشتر برنشاند نیك مرد ٭ اعرابی یه حکیم اوزره مرحمت ایلمك کلدی وقصد ایلدی که آنی اشتر اوزره بندیره
اونیك مرد یعنی اعرابی (مثنوی) باز کفتش ای حکیم خوش سخن ٭ شمهٔ ازحال خود هم شرح کن ٭ اعرابی
حکیمك حقیقت حالن بیلمك ایچون اکا کیرو دیدی ای خوش سوزلی حکیم کندی حالکدن هم برشمه شرح وبیان
ایله (مثنوی) اینچنین عقل وکفایت که تراست ٭ تووزیری یا شهی برکوی راست ٭ بوبحالین عقل وکفایت که
سنکه وندر طوغری دی سن وزیرمیسن یا پادشاهمیسن (مثنوی) کفت این هردو نیم از عامه ام ٭ بنکر اندر حال
واندر جامه ام ٭ حکیم اعرابی یه ایتدی هربو ایکیسی ییله دکلم عامهٔ ناسدنم بنم حالمه وبنم قفتانمه نظر ایله (م ی) کفت
اشتر چند داری چند کاو ٭ کفت نه این ونه آن ما را مکاو ٭ اعرابی اکا ایتدی نقدر دوه ونقدر صغر طوترسن حکیم
اعرابی یه ایتدی نه بونی ونه آنی طوترم بزی قازمه یعنی هیچ برنسنه یه مالك دکلم بنم حسب حالمدن بحث ایلمه (مثنوی
(کفت رختت چیست باری درد کان ٭ کفت مارا کو دکان وکو مکان ٭ اعرابی اکا ایتدی باری دکانده سنك
اسبابك نه در حکیم اکا ایتدی قنی بزم دکانمز وقنی بزم مکانمز (مثنوی) کفت پس از نقد پرسم نقد چند ٭
که تو یی تنهارو ومحبوب پند ٭ اعرابی حکیمه ایتدی پس سکا نقددن صورایم نقدك نه قدردرکه سن تنها یوریجیسن
وخوب ولطیف نصیحتلوسن (مثنوی) کیمیای مس عالم با توست ٭ عقل ودانش را کهر تو برتوست ٭ عالم مسنك
کیمیاسی سنکله درسنك عقل ودانشك کوهری قات قاتدر (م ی) کفت والله نیست یا وجه العرب) درهمه ملکم
وجوه قوت شب ٭ حکیم اعرابی یه ایتدی ای عربك وجهی یعنی سیدی وکزیده سی الله حقیچون بو قدر جمیع ملکمده
کیجه نك قوتی وجوهی یعنی برکیجه نك طعام وغداسنك خرجلغی بنم جمیع ملکمده یوقدر (مثنوی) پابرهنه تن
برهنه می دوم ٭ هرکه نانی می دهد آنجا روم ٭ هرجانبه آیاغم چیلاق وتنم چیلاق یلرم هرشول کسه که بر اتمك ویره
اورایه کیدەرم (مثنوی) مر مرا زین حکمت وفضل وهنر ٭ نیست حاصل جز خیال ودردسر ٭ تحقیقا بکا بو حکمت
وفضل وهنردن حاصل وفائده بو قدر خیال وصداعدن غیری (مثنوی) پس عرب کفتش که رو دور ازبرم ٭ تا نبارد
شومی تو برسرم ٭ پس اعرابی حکیمه ایتدی بنم قتمدن ایراق کیت تا سنك شوملغك بنم باشم اوزرینه یاغمیه
(مثنوی) دوربران حکمت شومت زمن ٭ نطق تو شومست براهل زمن ٭ اول شوم اولان حکمتکی ونامبارك اولان
ادراك وفطنتکی بندن ایراق ایلت زیرا سنك نطق وکلامك زمانه خلقی اوزره شوم ونامبارکدر (م ی) یا تو آن سو رو
من این سو می دوم ٭ ورترا ره پیش من واپس روم ٭ یا سن اول جانبه کیت بن بو جانبه یلەیم واکر سنك یولك
ایلرو ایسه بن ارده کیدیم (مثنوی) یك جوالم کندم ودیکر زریك ٭ به بود زین حیلهای مردریك ٭ برچوالم بغدای
واو برسی قومدن بو آرده قالەسی حیله لردن یکدر (مثنوی) احمقی ام پس مبارك احمقیست ٭ که دلم بابرك وجانم
متقیست ٭ براحمقم زیاده مبارك احمقلقدر یعنی اکرچه بن بو دانشدن احمقم وسنك بیلدیکك علمدن نادان وابلهم
لکن بنم احمقلغم وبو علمدن نادانلغم زیاده مبارکدر زیرا بنم کوکلم ازدله وقناعتله در وجانم متقیدر (مثنوی)
کرتو خواهیکه شقاوت کم شود ٭ جهد کن تا از تو حکمت کم شود ٭ ای حکیم فلسفی وای علیم دهری اکرسن
استرسك که سندن شقاوت کم ومحو اوله جهد ایله تا کم سندن بو حکمت طبیعیه کم ونا پیدا اوله (مثنوی) حکمتی

کز طبع زائد وز خیال * حکمتی بی فیض نور ذو الجلال * زیرا بر حکمت که طبیعتدن وتصور وتخیلدن طوغر
ذو الجلال اولان اللهك نورینك فیضیسز اول بر حکمتدر (مثنوی) حکمت دنیا فزاید ظن وشك * حکمت دینی
برد فوق فلك * حکمت دنیوی ظن وشك آرترر حکمت دینی فلك اوزره ایلتور یعنی دنیایه منسوب اولان حکم
فلسفیه وعلوم کلامیه انسانه ظن وشك زیاده ایلر وموجب حق الیقین ومستلزم توحید رب العالمین اولمز ولو کانت
فی زعمهم موجب الیقین ولهذا بزم فقهامز (من طلب الله بالکلام وحده تزندق) دیدیلر اما حکمت دینیه که حقایق
قرآنیه یه واقف واحکام واسرار احادیث نبویه یه عارف اولمق وبیلدیکك اوزره عمل قیلمغه دیرلر (الحکمة هی تحقیق العلم
واتقان العمل) دینلر بو معنایه اشارت ایدرلر ودخی (ومن یؤت الحکمة فقد اوتی خیرا کثیرا) آیتنده اولان خیر کثیری
بو ذکر اولنان حکمت دینیه دن عبارت ایدرلر وحکمای الهی وعلمای دین مصطفوی اولنلر قانون وشفادن تحصیل
حکمت قیلنلری ذم وقدح ایلرلر وبونلر حقنده دین ارسطالیس اوزره دردیوسویلرلر (کما قال عمر بن السهروردی فی کتاب
الرشف (نظم) وکم قلت للقوم انتم علی * شفا حفرة من کتاب الشفا * فلما استهانوا بتوبیخنا * فزعنا الی الله حتی کفی
فماتوا علی دین رسطالس * وعشنا علی دیننا المصطفی * (مثنوی) زوبعان زیرك آخر زمان * برفزوده خویش
بر پیشینیان * زوبع زاء معجمه ایله بمعنی حقیر وحیله منددر یعنی آخر زمانك زیرك اولان حقیر وحیله مندلری کندیلرینی
زیاده ایلدیلر سلف اوزره اصحابك وتابعینك ومشایخ کزینك سویلدیکی علمی سویلدیلر واندن تصانیف کتب
ایلدیلر که بو علم کلامك خلافیدر که اصحاب جدل بونی مجرد جدال وبحث ایتمك ایچون وضع ایتمشلردر نعم اهل سنت
والجماعه دن نیچه مشایخ عظام وعلمای کرام بوفنده تصنیف کتب ایلمشلر وخلاف وجدل سمتنده سوز سویلمشلر
ولکن فی الحقیقه بو ذم وقدحه داخل اولمزلر زیرا بونلرك نیتی تکلم دکلدر بلکه فرق ضاله دن متکلم اولنلره واهل
سنته طعن قیلنلره جواب واظهار طریق باصواب ایدرلر اما حق بودرکه اهل سنت هیئتنده وسمتنده دخی متکلم
مشربنده واهل خلاف وجدل مذهبنده کمسه لر چوقدر وبونلر آنلردرکه مطلق بو علم کلامی وجدل ومباحثه ومباهات
ایچون ومجادله وممارات ایچون تحصیل ایدرلر ونیچه اهل سلوکی وتحت الاطمار مختفی اولان بلوکی تکفیر
وتضلیل جانبنه کیدرلر (مثنوی) حیله آموزان جکرها سوخته * فعلها ومکرها آموخته * حیله اوکرنجیلر جکرلری
یاقمشلردر فعللر ومکرلر اوکرنمشلردر یعنی بونلر شول حیله آموزلردرکه فقرا وصلحا ومشایخك جکرلرین یاقدیلر
وبونلرك خاطر عاطرلرین سهام کلاملریله مجروح ایدوب یاقدیلر ومسائل دینیه شکلنده اقاویل پرغرضلرین تصویر
ایدوب وسمت مکابره ومنازعه یه کیدوب بوفنده فعل ومکرلر اوکرنوب اگرچه نامرلرین علما ایتدیلر اما فی الحقیقه
دیندن چیقدیلر (مثنوی) صبر وایثار وسخای نفس وجود * باد داده کان بود اکسیر سود * صبر وایثاری
وسخای نفسی وجود وکرمی یعنی طاعات وعباداته صبر ایتمکی وایثار وبذل مالی وسخای نفس وجودی
هر بری باد هوایه ویرمشلر که اول اوله زعملرنده اکسیر سود بلکه اکسیر (دع قیل وقال وکثرة السؤال) حدیثنك
فحواسنجه ترك قیل وقال وصبر علی الشداید والنکال وبذل ارزاق واموال ایلمکدر ومجادله ومکالمه ایلرسه دخی لله
وفی الله بی غرض سویلمکدر والا اغراض نفسانیه اوزره سوز سویلمك ومباهات وممارات ایچون فکر ایلمك دینه
متعلق دکلدر مصرع ثانیده بو معنی دخی جائزدر صبر وایثار وسخای نفسی وجود وکرمی اول طائفه یله ویرمش حال
بو که اکسیر سود اودر یعنی سود ونافع اولان کیمیا اول صبر وایثار وسخای نفس وجود وکرم صفتلریدر
(مثنوی) فکر آن باشد که بکشاید رهی * راه آن باشد که پیش آید شهی * فکر اولدر که بر یول آچه راه اولدر که
آنك اوکنه بر شاه کله (مثنوی) شاه آن باشد که از خود شه بود * نی بمخزنها ولشکر شه شود * حقیقتده شاه اول
اولورکه کندیسندن شاه اوله خزینه لر ولشکرلر ایله شاه اولمیه (مثنوی) تا بماند شاهی او سرمدی * همچو عز ملك
دین احمدی * تا آنك پادشاهلغی سرمدی وابدی قاله احمده منسوب اولان دینك ملکنك عزت وشرفی کبی که کندیچه
شرف وعزتی زیاده اولمقده در وآنك وارثلری اولان اولیانك عزت وشرفلری دائم وباقیدر لیکن هرکسه آنلرك عزت
وشرفنی کورمك میسر اولمز نته کم ابراهیم بن ادهم حضرتلری اگرچه سلطنت فانیه یی ترك ایلدی اما بر دولت وعزته
واصل اولدیکه اول دولت ابدی آنکله قالدی ونام شریفی اولیای کرامدن اولدی نته کم بو حکایه دن اول حضرتك مرتبه
عالیلری معلوم اولور (کرامات ابراهیم بن ادهم برلب دریا) (م ی) هم ز ابراهیم ادهم آمدست * کو زراهی
برلب بحری نشست * هم ابراهیم بن ادهم حضرتلرندن کلمشدر یعنی نقل اولمشدر وبین اهل السلوك وبین الناس
شهرت بولمشدرکه اول ابراهیم بن ادهم حضرتلری بر یولدن لب دریاده اوتردی یعنی بر یولدن جانب دریا کنارنده قرار
ایلدی (مثنوی) دلق خود می دوخت آن سلطان جان * یك امیری آمد آنجا ناکهان * اول جان سلطانی کندینك

دلقنی دیکردی ناکهان اورایه بر امیر کلدی (مثنوی) آن امیر از بندکان شیخ بود * شیخ را بشناخت سجده کرد زود
اول امیر مقدما شیخك بنده لرندن ایدی شیخی اکلدی یعنی انك ابراهیم بن ادهم ایدوکنی فهم ایلدی علی الفور اکا یوز
بیره قودی وتعظیم قیلدی (مثنوی) خیره شد در شیخ واندر دلق او * شکل دیکر کشته خلق وخلق او *
شیخه وآنك دلقنه خیره وحیران اولدی آنك خلقی وخلقی دیکر شکل اولدی یعنی خوبی وذاتی متغیره اولدی (مثنوی)
کو رها کرد آنچنان ملك شکرف * برکزیدا این فقر بس باریك حرف * اول امیر کندیسنه بویله دیوکه اول انجلین
اولو ملکی ترك ایلدی اول فقری اختیار ایلدی زیاده دقیق حرف یعنی ملك شکرفی ترك ایدوب اول فقری
اختیار ایلمسی زیاده دقیق معنادرکه هرکسك فهمی آنی ادراك ایلمز حرف طرفه دیرلر بوراده معنی طرفی مراد اولور
(مثنوی) ملك هفت اقلیم ضایع میکند * چون کدا بر دلق سوزن می زند * یدی اقلیم سلطنتنی ترك وضایع ایلر کدا
کبی دلق اوزره سوزن اورر بعض نسخه ده بو بیت دخی بو نسخه اوزره واقعدرکه معناسی بودر اول ابراهیم بن ادهم یدی
اقلیم پادشاهلغن ترك ایلدی کدا کبی شمدی دلق اوزره سوزن اورر (م ی) شیخ واقف کشت از اندیشه اش * شیخ چون
شیرست دلها بیشه اش * شیخ آنك اندیشه وخاطره سندن واقف اولدی شیخ ارسلان کبیدر وقلوب خلایق آنك
بیشه سی کبیدر ارسلان کما ینبغی بیشه لر ایچره نیچه کزرسه اولیای خدا دخی قلوب خلایق ایچره آنك کبی کزرلر
(مثنوی) چون رجا وخوف در دلها روان * نیست مخفی بروی اسرار جهان * شیخ کامل خوف ورجا کبی کوکللرده
رواندر جهانك اسراری آنك قلبی اوزره مخفی دکلدر پس ادب اولدرکه (مثنوی) دل نکه دارید ای بی حاصلان *
در حضور حضرت صاحبدلان * ای بی حاصللر قلبکزی حفظ ایلیکز صاحبدللر حضرتلرینك حضورنده
(مثنوی) پیش اهل تن ادب بر ظاهرست * که خدا زیشان نهان را ساترست * اهل تن قتنده ادب ظاهر اوزره درنته کم
دنیا اکابرینك اوکنه وارد قده ادب ظاهره رعایت لازمدر زیرا حضرت خدا اهل ظاهردن نهان واسراری ستر ایدیجیدر
(مثنوی) پیش اهل دل ادب بر باطنست * زانکه دلشان بر سرایر فاطنست * اهل دل قتنده ادب باطن اوزره در
زیرا که انلرك قلبی سرایر اوزره فاطندر یعنی باطنك اسرارنی ادراك ایدیجی وفهم ایلیجیدر پس لازم اولدیکه بونلرك
حضورنده قلبی افکار فاسده وخواطر خبیثه دن حفظ ایلیه سن (ولهذا قال یعقوب السوسی فانهم جواسیس القلوب
یدخلون فی قلوبکم ویطلعون علی اسرارکم فاذا جالستموهم فجالسوهم بالصدق (مثنوی) تو بعکسی پیش کوران
بهر جاه * با حضور آیی نشینی پایکاه * سن عکسه سن زیرا کورلر قتنده جاه ومنصبدن اوتری حضور وادبله کلورسن
پایکاه وصف نعالده اوتورسن (مثنوی) پیش بینایان کنی ترك ادب * نار شهوت را ازان کشتی حطب * بینالر قتنده
ادبی ترك ایلرسن اول سببدن شهوت آتشنه حطب اولدك (مثنوی) چون نداری فطنت نور هدا * بهر کوران رویرا
میزن جلا * چونکه زیرکلك وهدایت نورنی طوتمزسن کورلردن اوتری یوزیکه جلا اور وآنلرك قتنده ادب
وخضوع ایله ال قوشوب طور (مثنوی) پیش بینایان حدث در روی مال * نازمیکن با چنین کنده حال * بینالرك
اوکنده حدث ونجاستی یوزیکه سور حدثدن مراد انکار وعداوته متعلق اولان افکار فاسده وخواطر خبیثه در
بو نجلین قوقش وخبیث حاللره نازایله حال انکه معقول اولان بونك عکسی ایدی کورلر قتنه وارد قده قلبکده انلره نیچه
انکار وعداوت حاصل اولیدی که انلر اسراره عالم دکللردر اما بینالر قتنه کلدککده وجه درونك حدث انکاردن پاك
وطاهر اولوب هزار خضوع وادابله انلر قتنده خدمت وتعظیملر ایلمك کرك ایدی (مثنوی) شیخ سوزن زود در دریا فکند
خواست سوزن را بآواز بلند * شیخ در حال الندہ اولان سوزنی دریایه براقدی اندنصکره آواز بلند ایله سوزنی استدی
(مثنوی) صد هزاران ماهی اللهی * سوزن زر بر لب هر ماهیی * نیچه یوز بیك اللهه منسوب ماهیلر هر بر ماهینك
لب ودهاننده بر التون سوزن وار (مثنوی) سر برآوردند از دریای حق * که بکیر ای شیخ سوزنهای حق * حقك
دریاسندن باش یوقرو کتوردیلر بویله دیوکه ای شیخ حقك سکا عطا ایلدیکی سوزنلرنی طوت (مثنوی) رو بدو کرد
وبکفتش کای امیر * ملك دل به یا چنان ملك حقیر * شیخ قدس الله سره العزیز حضرتلری اول امیره توجه ایدوب اکا
دیدی ای امیر کوکل پادشاهلغی یك یا انجلین بر حقیر پادشاهلقمی یك (م ی) این نشان ظاهرست این هیچ نیست
تا بباطن در روی بینی تو بیست * بونیکه مشاهده ایلدك بو نشان ظاهردر بو هیچ دکلدر یعنی بو کرامت باطنده اولان
دولته دلالت ایدیجی بر نشاندر صوریدر وهیچ برشیء دکلدر تا سن باطنه کیده سن یکرمی کوررسن یعنی اضعاف
مضاعف بوندن زیاده دولت وسلطنتلر مشاهده قیلورسن (مثنوی) سوی شهر از باغ شاخی آورند * باغ وبستانرا
کجا آنجا برند * مثلا نمونه ایچون بهار وقتنده باغدن شهره بر بوداق کتورورلر باغ وبستانی شهره قنده ایلتورلر (م ی)
خاصه باغی کین فلك یك برك اوست * بلکه آن مغزست واین عالم چو پوست * معجزات وخارق عادات باغ الوهیت

وروضهٔ حقیقتدن برشاخ وشکوفه کبیدرکه انبیا علیهم السلام واولیای عظام آنی عالم شهادته نمونه ایچون
کتوررلرتا اول باغ حقیقته رهنمون اوله ودلالت قیله (کما ان القلیل یدل علی الکثیر والجرعة تدل علی الغدیر والحفنة
تدل علی البیدر الکبیر) پس نمونه ایچون کلاندن اصل باغ وبستانك اول نمونه قدر اولمسی وبالکلیه کلمسی لازم کلمز پس
باغ صوریده بوقصه متصور اولمیجق علی الخصوص برباغ معنویکه بوافلاك تسعه انك بربرکی کبیدر نیجه قابل اولورکه
بوکرامات وخارق عادات اول باغ حقیقتك بالکلیه محصولی بو اوله وبوندن غیری نیجه بوزبیك ازهار عجیبه واثمار غریبه
اولمیه بلکه فی المثل باغ الوهیت مغز کبی وبوعالم ظاهر آکا نسبتله قشر کبیدر (مثنوی) برنمی داری سوی آن باغ کام
بوی افزون جوی وکن دفع زکام * اول باغ جانبنه کام ورفتار طوتمزسن یعنی وصول بولمغه قادر دکلسن رایحه‌یی زیاده
طلب ایله وزکامی دفع ورفع ایله بعض نسخه‌ده مصرع اول برنمی داری بسوی آن باغ کام واقع اولمشدر بوتقدیرا وزره
معنی انبیا علیهم السلام واولیای کرامك اظهار ایلدکاری علوم ومعارف اول باغ حقیقتك بویی کبیدر آز رایحه
سبیله اول باغ حقیقته آدیم قالدیره مزسك وایلرو کیدوب آیاق آته مزسك رایحه‌یی افزون استه یعنی علوم ومعارف
انبیا واولیایی زیاده طلب ایله وبرودت هوای نفسانیه‌دن حاصل اولان ومشام جانی فاسد قیلان زکام معنوی‌یی
وامراض قلبی دفع ایله (مثنوی) تاکه آن بو سوی بستانت کشد * تا نماید مر ترا راه رشد * تاکه اول بوی سنی بستان
جانبنه چکه تا سکا طوغری یول کوستره یعنی تاکم اول باغ حقیقتك رایحه‌سی سنك جانکی اول جانبه جاذب اوله
وبولایکه رایحهٔ سبحانی ونفحهٔ ربانی سنك عقل وقلبك کوزلرینه نور اوله (مثنوی) چشم نابینات را بینا کند *
سینه ات را سینهٔ سینا کند * سنك نابینا اولان کوزکی بینا ایلیه وسنك سینه‌کی محل تجلی اولان سینانك سینه‌سی
ایلیه یعنی اول بوی الهی ونفحهٔ ربانی سنك حقیقی کورمین وجمال حقی مشاهده قیلمین باطن کوزکی کوریجی ایلیه
وسنك قلبکی تجلیکاه اولان طور سینانك صدری قیله که تجلیات الهیه سنك سینهٔ پرسکینه‌کده ظهوره کله پس
یعقوب وار بصر بصیرتك کشاده اولوب یوسف حقیقی کوره‌سن ومعشوق ومحبوبکه ایره‌سن (مثنوی) کفت یوسف
ابن یعقوب نبی) بهر بو القوا علی وجه ابی) یعقوب نبینك اوغلی یوسف علیهما السلام بوندن اوتری (القوا علی وجه ابی)
دیدی سورهٔ یوسفده بو آیته اشارتدر (اذهبوا بقمیصی هذا) حضرت یوسف علیه السلام برادرلرینه دیدیکم
ای بنم برادرلرم آلی کیدك شو پیراهنی ومرویدرکه اول قمیص حضرت خلیلك قمیصی ایدیکم جبرائیل آکا قعر چاهده
کیدرمشدی (فالقوه) پس اول پیراهنی القا ایلیك (علی وجه ابی) بابامك وجهنه (یأت بصیرا) ای یرجع بصیر
بصیرا یعنی بکا بینا کله دیدی (وأتونی باهلکم اجمعین) وبکا کتورك اهلکزی جمیعا پس یهودا نام برادری اول پیراهنی
آلوب کنعانه توجه ایلدی (فلما فصلت العیر) وقتا کم کاربان فنای مصردن منفصل اولوب خروج ایتدیسه (قال ابوهم
بابالری یعقوب علیه السلام حضورنده اولان اولادنه دیدیکم (انی لاجد) تحقیقا بن بولورم (ریح یوسف) یوسفك
رایحه‌سن ای اوغللر (لولا ان تفندون) اکر سز بنی فنده منسوب قیلمزسکز بنی تصدیق ایدرسز فند بفتحتین
پیرلکدن نقصان عقله دیرلر یعنی بوناموق وجواب لو محذوفدر تقدیری لولا ان تفندون لصدقتمونی دیمکدر
(قالوا) اولاد یعقوب دیدیلر (تالله) الله حقیچون (انك لفی ضلالك القدیم) تحقیقا سن محبت یوسفده همان
قدیم اولان حیرتده‌سن یعنی حیرت قدیمه‌سن بوقدر زماندن برو یوسفی فراموش ایتمیوب عشقنده جوش وخروش
قیلرسن (فلما ان جاء البشیر) وقتا کم اول مژده دهنده وبشارت کننده کلدیسه (القاه) اول پیراهنی القا ایلدی
(علی وجهه) یعقوب علیه السلامك وجهنه (فارتد بصیرا) پس رجوع ایلدی بصیر اولدیغی حالده یوسف جانبنه
پس اولاد واحفادنه توجه ایدوب (قال) دیدیکه (الم اقل لکم) بن سزه دیمدمی (انی اعلم من الله) تحقیقا
بن بیلورم اللهدن الهامله (ما لا تعلمون) سز بیلمدیککز شیئی پس حضرت خداوندکار قدس الله سره العزیز بیوررلرکه
رایحه‌نك بصر کشاده قیلمسی ومخبر محبوب غیبی اولمسی اشعار ایچون حضرت یوسف بن یعقوب نبی بیوردیلر
واخوانه خطاب ایلدیلرکه (اذهبوا بقمیصی هذا فالقوه علی وجه ابی یات بصیرا) دیوب سپارش قیلدیلر (فلما ان جاء
البشیر القاه علی وجهه فارتد بصیرا) نحواسنجه بشیر کلوب اول پیراهنی یعقوب علیه السلامك وجهی اوزره القا
قیلوب انك رایحه‌سندن یعقوبك کوزلری آچلوب یوسف علیه السلام جانبنه بصیرا رجوع ایلدی پس سنك دخی
یعقوب وار مشام جانك بوی یوسف حقیقیدن رایحه ایله قلبك کوزی کشاده اولوب محبوب حقیقی طرفنه
بصیر اولدیغك حالده رجوع قیلرسن وجمال باکمالی مشاهده ایلرسن (مثنوی) بهر این بو کفت احمد در عظات * دائما
قرة عینی فی الصلوة * حضرت رسول علیه السلام وعظلرده بو بویدن اوتری دائما بنم کوزم نوری نمازده‌در دیدی
بو حدیث شریفه اشارتدرکه انس حضرتلری روایت ایدرلرکه پیغمبر علیه السلام بیوررلر (حبب الی من دنیاکم

النساء والطیب الرایحة وقرة عینی فی الصلوة) حبب بیوردی علی بناء المفعول احببت دیمدی نکته بودرکه بو محبت
تلقاء نفسلرندن دکل بلکه جناب حقدن ایدوکن مشعردر ونسایه محبتی کلك جزؤه محبتی قبیلندندر روحك نفسه
وعقلك عالم طبیعته محبتی کبیدر ونسا ذکر ایدوب مرأه دیمدکلرندن دخی نکته بودرکه نسا نسأدن مأخوذدر
ونسأ لغتده تأخیره دیرلر ونسایه ده نسا دینلمسی مرتبه‌ده ووجودده رجلدن تأخری اولدیغندن اوتریدر نته کم آفاقده
طبیعت کل عقل کلدن متأخردر وبینهما ماده معاشقه وممایله همان مرتبهٔ انسانده رجلك نسایه محبت ومیلی کبیدر
نته کم مجامعت رجل ونسادن صورت تولد ایتدیکی کبی عقل کل وطبیعت کلك ارتباط وجمعیتندن دخی صورت عالم
که صورتا انسان کبیر ومعنا انسان صغیردر حاصل اولور عقل کلدن مراد حقیقت محمدیه وطبع کلدن مراد مبداء
حرکات جمیع موجودات کونیه‌در پس اول حضرتك حقیقتنك عالم آفاقده طبیعت کله محبتی مقرر اولیجق مرتبهٔ
انسانده دخی نسایه محبتی آفاق وانفسك مطابقتنی مشعردر اما رایحهٔ طیبه‌دن مراد یا صوری ویا معنوی اوله روایح
صوری معلومدر واما روایح معنوی وروحانی طوالع انوار الهی وفوایح اسرار سبحانی وتقادیس وتسابیح ملائکهٔ
آسمانی واعمال صوالح انسانی امثالی شیئلردر زیرا رایحه کیفیات وجودیه‌دن برکیفیتدرکه هوا واسطه‌سیله دماغ
آنی ادراك ایلدکده روح حیوانی متمتع ومتلذذ اولور پس هرنه‌که روحه راحت وعقل وقلبه رفاهیت ویره رایحهٔ معنویه
قبیلندن اولور بوتقدیرجه دیمك اولورکه بکا محبوب اولدی جملهٔ مروح روح اکر ظاهرا اولا کر باطنا (فاحبب الی
رسول الله الا الطیب من کل شیء) واما صلوتده قرة العین محبوب اولمسی (لان الصلوة مناجات بین الله وبین العبد المصلی
فانه یناجی ربه) پس صلوة سبب مشاهده‌در ومشاهدهٔ محبوب قرة عین محب اولدیغی مقرردر وجه آخر بو رایحهٔ الهی
ونفحهٔ ربانیدن اوتری حضرت احمد علیه الصلوة والسلام وعظلرنده بیوردی بنم کوزمك قره‌سی یعنی مسرت ونوری
دائما صلوتده‌در پس صلوتده کوزك نورلغی حمد وثنای محبوبدن رایحه کلمه‌سی ودیدهٔ دل اول حضرتی
مشاهده قیلمسندن حاصل اولور پس حضرت محبوبك رایحه‌سنی مشام جان صلوتده زیاده الدیغیچون
واستشمام رایحهٔ محبوب تنویر عینه سبب اولدیغیچون قرة عینی فی الصلوة بیوردیلر اکرچه استشمام قوت شامه‌نك
خاصه‌سیدر وقرت ورؤیت قوت باصره‌نك خاصه‌سیدر اما چون برحس جناب حقدن قوت بولسه وغدا آلسه باقی
حواسه دخی قوت کلور واول برحس باقی حواسه واعضا وجوارحه ساقی اولور نته کم بیوررلر (مثنوی) پنج حس
باهمدکر پیوسته اند * زانکه این هر پنج زاصلی رسته اند * بش حس بری بریله اولاشمشدر زیرا بو هر بش براصلدن
بتمشلردر (مثنوی) قوت یك قوت باقی شود * ما بقی را هر یکی باقی شود * اول بشدن برینك قوتی باقینك قوتی اولور
یعنی چونکه بو بش قوتدن بریسی قوت پذیر اوله باقی قوتلر اول برقوتدن قوت بولور ما بقی سنه هر بریسی ساقی اولور
(مثنوی) دیدن دیده فزاید عشق را * عشق در دیده فزاید صدق را * کوزك کورمسی کوکلده عشقی زیاده ایلر دلده
اولان عشق دیده‌دن صدقی زیاده ایلر یعنی دیدهٔ دلك محبوبی کورمسی عشق ومحبتی زیاده ایلر زیرا (لیس الخبر
کالمعاینة) حدیثنك مقتضاسنجه معاینه مرتبه‌سی استماع اخبار ایلك مرتبه‌سی کبی دکلدر زیرا استماع اخبار
محبوب میل ورغبته باعث اولور اما مشاهده ومعاینه عشق ومحبتی زیاده قیلور وعشق دل کوزده صدقی زیاده ایلر
یعنی هر بارکه دروننده محبت زیاده اوله دیده‌ده صحت مشاهده وصدق معاینه زیاده اولور اما بلا عشق دیده‌نك
مشاهده‌سی صحیح وصادق اولمز دیمك اولور (مثنوی) صدق بیداری هر حس می شود * حسها را ذوق مونس
می شود * صدق حسك بیدارلغی اولور حسلره ذوق مونس اولور یعنی دیده‌نك صدق مشاهده‌سی وصحت معاینه‌سی
هر حسك حقله بیدار اولمسنه باعث اولور پس بو معنایی توضیح ایچون عارفك ابتدای حالده حواسنك حق نوریله
منور اولمسنك بیانته شروع ایدوب بیوررلر (آغاز منور شدن حواس عارف بنور غیب بین) بو سرخ شریف غیب
کوریجی اولان کوزله عارفك حسلرینك منور اولمسنك بیانیدر نور غیب بیندن مراد نور الهیدر (مثنوی)
چون یکی حس در روش بکشاد بند * ما بقی حسها همه مبدل شوند * چونکه برحس سلوك وروشده بندی چوزدی
باقی حسلر جمیعا مبدل اولورلر یعنی چونکم برحس طریق حقه استقامتله سلوك ایلدکده پردهٔ غفلتی ازاله
وقید طبیعتی فتح ورفع ایلیه ونور الهیله منور اوله غیری حسلر جمیعا آکا تبعیتله مبدل اولور وآنك حکمنی اخذ قیلورلر
(مثنوی) چون یکی حس غیر محسوسات دید * کشت غیبی بر همه حسها پدید * چونکه برحس محسوساتدن غیریی
کوردی واسرار مغیباتی مشاهده قیلدی جمیع حسلر اوزره غیبه منسوب اولان نسنه آشکار وظاهر اولدی (مثنوی)
چون ز جو جست از کله یك کوسفند * پس پیاپی جمله زان سو می جهند * مثلا چونکه سوریدن برقیون جویدن
صحرا ادی پس جمله کوسفندلر بری بری آرد نجه آکا موافقت ایتدکله اول جانبدن صحرا ارلرمقدم صحرا این کوسفندلر

طورديغی يره جمع اولورلر (مثنوی) كوسفندان حواست را بران * در چرا از اخرج المرعی چران * سنك حواسك
كوسفندلرنی سور حواسكی اخرج المرعیدن اولان چرا كاهده اوتلات بو بيت لطيف بو سورۀ شريفه يه اشارتدركه
(سبح اسم ربك الاعلی) يا محمد رب اعلاكك اسمنی تنزيه ايله تأويلات زايغه يه والحاده ميل ايلمكدن وياغيری يه اطلاق
ايلمكدن ويا مطلقا شانانه لايق اولميان شيئلردن وياخود سبح ديمك تسبيح ايله صلواتده ديمك اوله يعنی سبحان ربی الاعلی
دی نته كم حديثده وارد اولمشدركه بو آيتك نزولندنصكره پيغمبر عليه السلام بيورديلركه (اجعلوها فی سجودكم (الذی
خلق) اول ربك كه خلق ايلدی جميع اشيايی (فسوی) وتعديل وتسويه ايلدی هر شيئك وجودنی علی مقتضی
الحكمة (والذی قدر) دخی اول ربك اسمنی تنزيه ايله كه تقدير ايلدی هر شيئك ارزاق وآجالنی وذات وصفات
وافعالنی وهر نوعك اشخاص واشكالنی (فهدی) وهدايت ايدوب هر برينی بحسب استعدادهم يا طبعا ويا اختيارا
بر كاره توجيه ايدوب الهام وادراك ارزانی قيلدی (والذی اخرج المرعی) دخی آنك اسمنی تنزيه ايله كه اخراج وانبات
ايلدی مرعانك نباتاتنی تا دواب وحيوانات تغذی ايده لر پس علی طريق الاستعارة التخييليه سالك راه حقه
خطاب ايدوب بيوررلركه ای طالب قرب الهی حواس وادراكاتك قويونلرنی سور چرا كاهه وراعی اولوب اللهك اخراج
ايلديكی مرعای حقايقدن انلری اوتلات (مثنوی) تا در آنجا سنبل وريحان چرند * تا بكلزار حقايق ره برند *
تا كم حواسك كوسفندانی مرعای حقايقده سنبل عرفان وريحان ايقان اوتلايه لر تا حقايق كلزارنه يول ايلته لر
يعنی كلستان اعيان ثابته يه وبوستان ماهيات اشيايه كنديلرينی واصل ايده لر وحقايق كونيه يی مشاهده قيله لر
(مثنوی) هر حست پيغامبر حسها شود * جمله حسها را بجنت می كشد * بعده هر بر حسك سائر حقايقه واصل
اولميان حسلره پيغمبر اوله وجمله حواسی جنت حقيقت جانبنه جذب قيله (مثنوی) حسها با حس تو كويند راز *
بی حقيقت بی زبان وبی مجاز * غير حسلر سنك حسكه راز سويليه لر حقيقتسز وزبانسز ومجازسز يعنی جميع حواس
وادراكات اناس سنك ادراككه راز سويليه لر وكندی كنديه سرلرنی وحقيقتلرنی تقرير ايليه لر ولكن لسان مقالله
دكل بلكه زبان مقالسز وعند اهل المعانی متعارف اولان حقيقت ومجازسز لسان حالله ويا لسان استعداد ايله تعبير
ما فی الضمير ايليه لر واهل معانی قتنده چن بر كلمه ما وضع لهنده استعمال اولنسه حقيقت ديرلر مثلا يد اكر جارحۀ
مخصوصه ومشهوره ده استعمال اولنسه حقيقت ديرلر واكر نعمت ونصرت وقدرت وقوت معنالرنه استعمال
اولنسه اكا مجاز تعبير ايدرلر (مثنوی) كين حقيقت قابل تأويلهاست * وين توهم مايۀ تخييلهاست
زيرا بو حقيقت تأويللره قابلدر وبو توهم تخييللرك مايه واصليدر يعنی بو علمای معانی ما بيننده متعارف اولان
حقيقت مذكوره قابل تأويلاتدركه باب مجاز واسعدر لا سيما فی شان الله تعالی اكر توقف اولنمزسه لازم تأويلاتدر
زيرا يد لكشان حقده حقيقت لغويه سی قابل دكلدر وبو توهم كه هذه الحقيقتدن حاصل اولور مايۀ تخييلاتدر يعنی
اكر جناب خدا شاننده واكر اشيا خصوصنده قرآن وحديثده متشابهاته متعلق هر نه قدر حقيقت لغويه واقعه
اولديسه حقيقتنه حمل اولنقده فساد معنی توهم اولوب بو حقيقت قابل تأويلات اولدی وبو توهم مايۀ تمثيلات
وتخييلات اولدی كه علما ظاهر چن بر محلده حقيقت لغويه اوزره معنی ويرلمكده صعوبت وفساد كورسلر اول محلی
تمثيل وتخييل ديه كله وياخود مجاز دو تعبيراتكله خلاص اولورلر مثلا (لو انزلنا هذا القرآن علی جبل) آيتنده
فانی ديركه تمثيل وتخييل (كما فی قوله تعالی انا عرضنا الامانة) ودخی (وان منها لما يهبط من خشية الله)
آيتنده ديركه الخشية مجاز عن الانقياد واما عند اهل الله بونلر وبونلردن ما عدا اولان جميع متشابهات وتسبيح
جمادات ونباتات قابل تأويلات ومايۀ تخييلات دكلدر بلكه قابل تأويل اولان حقيقت لغويه در بو خصوصه بين المشايخ
متعارف اولان حقيقت عيانيه دكلدر نته كم بو معنايه اشارت ايدوب بيوررلر (م ی) ان حقيقت راكه باشد از عيان
هيچ تاويلی نكنجد درميان * اول حقيقت كه عياندن اوله هيچ بر تأويل ميانده صغمز يعنی معنی جهتندن اولان
حقيقتك ميانه هيچ بر وجهله تأويل صغمز وتوجيه قابل اولمز بعض نسخه درميان برينه دربيان واقع اولمشدر بو تقدير
اوزره معنی اول بين المشايخ متعارفه اولان حقيقت كه هر شيئك ماهيتندن عبارتدركه اهل مشاهده يه من جهة
المعاينه حاصل اوله هيچ تأويل وتوجيهه صغمز آنی بيان ايلمكده وآنی عبارته كتوروب سويلمكده زيرا بونلرك
مشاهده ايلدكلری نفس الامرده در پس نفس الامر تأويل اولمق جائز دكلدر مثلا بونلرك مشاهده سنده سموات
وارض وجبال اوزره عرض امانت حقيقيدر وبونلرك ارتكاب امانتدن ابا واشفاق ايلملری دخی تخييلی دكلدر بلكه
حقيقيدر وكذلك تسبيح جمادات وهبوط حجاره من خشية الله مجاز وتخييلی دكلدر بلكه بونلرك مشاهده سنده
بلا تأويل بو معنالر حقيقتدر ولهذا اسلاف تأويلی جائز كورميوب حقيقتنه معتقد اولمشلر حتی امام ابو حنيفه

رحمة الله عليه بو مسئله ده توقف قيلمشلردر (مثنوی) چونكه هر حس بندۀ حس تو شد * مر فلكها را نباشد از تو بد
چونكه هر حس سنك حسكك بنده سی اولدی يعنی چونكه هر حس سنك ادراكك بنده سی اوله وسنك ادراك وعرفانك
حقيقت بيلمك مرتبه سن بوله تحقيق افلاك تسعه وما فيهانك دخی سنك ادراككدن بلكه امر وارادتكه امتثالدن
مفارقتی اولمز بلكه سن روح وافلاك جسم منزله سنده اولوب سنك عقل وادراكك تدبير اوزره دوران قيلور ولهذا قال
ابن الفارض (بيت) ولا فلك الا ومن نور باطنی * به ملك يهدی الهدی بمشيئتی (م ی) چونكه دعوی رود در ملك پوست
مغز آن كه بود قشر آن اوست * مثلا چونكه بر دعوی كتدی يعنی واقع اولدی بر پوستك ملكيتندن مغز
كيمك لايق ايسه قشر دخی انكدر يعنی لب كيمك اولورسه قشر دخی آنكدر (م ی) چون تنازع در فتد در تنك كاه
دانۀ آن كيست آن را كن نكاه * چونكه صمانك تنكنده تنازع دوشه يعنی چون تنازع واقع اوله بر صمان تنكنده
دانه كيمك آن وملكيدر آكا نظر ايله يعنی نظر ايله دانه نك صاحبی كيم ايسه صمانك صاحبی دخی اودر (مثنوی)
پس فلك قشرست ونور روح مغز * آن بديدست ان خفی زين رو ملغز * فاذا كان كذلك فلك قشردر روحك نوری مغزدر
زيرا بو فلكلر ظاهردر واول نور روح خفی وباطندر بو فلكلر قشردر ديديكم جهتدن سن طيرغمه (مثنوی) جسم
ظاهر روح مخفی آمدست * جسم همچون آستين جان همچو دست * جسم ظاهر روح مخفی كلمشدر يعنی هر جسم
ظاهر ومحسوس كلمش وروح مخفی اولمشدر مثلا جسم يك كبی وجان ال كبيدر پس ظاهر اوروح آكا نسبت
مخفيركدر (مثنوی) باز عقل از روح مخفی تر بود * حس سوی روح زوتر ره برد * وكذلك كيرو عقل روحدن مخفيرك
اولور زيرا حس روح جانبنه تيزرك يول ايلتور وادراك ايلر ولكن عقله دكل (مثنوی) جنبشی بينی بدانی زنده است
اين ندانی كه زعقل آكنده است * مثلا بر شخصدن بر حركت كوررسن بيلورسنكه زنده در اما بونی بيلمزسنكه اول شخص
عقلدن پر درويا دكلدر (مثنوی) تا كه جنبشهای موزون سر كند * جنبش مس را بدانش زر كند * تا كم اول
شخصدن حركات موزونه وافعال معقوله باش ايليه يعنی ظاهر اوله واول شخص مس كبی اولان جنبشی اكسير دانشله
التون وميزان تدبيرله موزون ايليه (مثنوی) زان مناسب آمدن افعال دست * فهم آيد مر ترا كه عقل هست
مقدما (جسم همچون آستين جان همچو دست) بيورمشلردی پس بوراده دستدن مراد روح اولور يعنی دست كبی
اولان روحك فعللری مناسب وموزون كلمكلكی جهتندن فهم كلور تحقيقا سكا كه اول شخصك عقلی واردر
(مثنوی) روح وحی از عقل پنهان تر بود * زانكه او غيبست اوزان سر بود * روح جسمدن اخفی وعقل روحدن
اخفی وكذلك روح وحی عقلدن اخفادر زيرا كه اول روح وحی غيبيدر واول غيب الغيوب وحقيقة الحقايق
طرفندندر روح وحيدن مراد وحيه مضاف اولان علمدركه علمه دخی روح اطلاق اولنور (كما قال ابن الاثير الروح
يطلق علی معان والغالب منها ان المراد بالروح الذی يقوم به الجسد ويكون به الحياة وقد اطلق علی القرآن والرحمة وعلی
جبرائيل وعلی الوحی والعلم) پس وحی الهيدن حاصل اولان علم دخی حيات قلب اولديغی ايچون روح وحی ديلدی
ونفس الامرده بو علم وحی عقلدن اخفا (مثنوی) عقل احمد از كسی پنهان نشد * روح وحيش مدرك هر جان نشد
نته كم حضرت احمد عليه السلامك عقل شريفی بر كمسه دن پنهان اولمدی ولكن اول حضرتك روح وحيسی
يعنی علم الهيسی هر جانك مدركی ومعلومی اولمدی مكر اكا ايمان كتورنلره (مثنوی) روح وحی را مناسبهاست نيز
در نيابد عقل كان آمد عزيز * پس روح وحی يه وعلم لدنی يه مناسب افعال ومخصوص احكام واحوال واردر
روح وحی عقل ادراك ايلمز زيرا روح وحی عزيز كلدی يعنی عقل بو روح وحی يه مناسب اولان افعالی ادراك
ايده مز زيرا كه اول عزيز كلمش وانك ادراكنده عقل بی تميز اولمشدر (مثنوی) كه جنون بيند كهی حيران شود
زانكه موقوفست تا او آن شود * ولهذا بو علم لدنك صاحبلرنده كاه جنون كوررو كاهی حيران اولور زيرا كه موقوفدر
تا اول او اوله يعنی او صاحب عقل صاحب وحی اوله وصاحب وحيك وعلم لدنی اهلنك مرتبه سن بوله تا كم انلرك
كارنه واسرارنه مطلع اوله مادامكه صاحب عقل صاحب وحی مرتبه سن بولميه وآنك باطنندن علوم وعرفان
استفاده قيلميه آنك وجودنده جنون كورمكدن خالی اولمز وحيران اولمقدن بری كلمز نته كم حق تعالی نبيسی حقنده
سويلين كلامی كافرلر لسانندن حكايه بيوررلر (ويقولون انه لمجنون) (قال البيضاوی حيرة فی امره يعنی مع علمهم
بو قاره ووفور عقله آنك كارنده حيران اولدقلری ايچون تحقيقا اول محمد مجنوندر ديرلردی (مثنوی) چون مناسبهای
افعال خضر * عقل موسی بود در ديدش كدر * روح وحينك دخی مناسبلری واردر وعقل آنی ادراك ايده مز
زيرا كه اول عزيزتر كلمشدر بيورمشلردی پس بو بيتی بو كلامه مثال طريقيله بيوررلر مثلا حضرت خضرك افعالنك
مناسبلری كبی كه حضرت موسانك عقلی آنك ادراكنده كدر اولدی وبوانه‌دی (مثنوی) نا مناسب می نمود

افعال او* پیش موسی چون نبودش حال او* اکا مناسب کورندی حضرت خضرك افعالی حضرت موسانك
حضورنده چونکم آنك حالی اولمدی عقلله آنی ادراك قیلمدی (مثنوی) عقل موسی چون شود در غیب بند
عقل موشی خود کیست ای ارجمند* قصه‌دن حصه عقل موسی علیه السلام چونکم اسرار غیبك ادراکنده
بند وقید اوله ای محترم بر موشك عقلی خود کیمدر که حق آنی ادراك ایلیه علم تقلیدی صاحبلری بو علم لدنك اسرارنی
ادراك ایده مزلر (مثنوی) علم تقلیدی بود بهر فروخت* چون بیابد مشتری خوش بر فروخت* زیرا علم تقلیدی
خلقه بیع وشرادن اوتریدر چونکم علم تقلیدی صاحبی طالب ومشتری بوله خوش ولطیف صاتدی (مثنوی)
مشتری علم تحقیقی حقست* دائما بازار او با رونقست* اما علم تحقیقینك مشتریسی حقدر ودائما آنك بازاری
لطافت ورونقله‌در (مثنوی) لب ببسته مست در بیع وشرا* مشتری بیحد که الله اشتری* لب بسته خوش ایکن
بیع وشراده‌در مشتری آکا بی حد وبی قیاسدر که (ان الله اشتری من المؤمنین انفسهم واموالهم بان لهم الجنة)
بیورلدی وبونلرك بذل اولان نفس واموالنه وحاصل اولان علوم واعمالنه الله مشتریدر وثمنی جنت اعلادر هر معلمك
کندی‌یه مناسب طالبی وهر مدرسك علمنه مستعد مشتریسی واردر (مثنوی) درس آدم را فرشته مشتری*
محرم درسش نه دیوست وپری* نته‌کم آدم حضرتلرینك درسنه ملائکه مشتریدر آنك درسنك محرمی دیو وپری
دکلدر که اول علمه آنلرك استحقاقی یوقدر (مثنوی) آدم انبئهم باسما درس کو* شرح ده اسرار حق را مو بمو* ای
آدم انبئهم باسمائهم درسنی دی حضرت حقك اسرارنی جمیعا شرح ایله تا سنك فضلك ظاهر اولوب ملائکه سندن
مستفید اوله‌لر سورهٔ بقره‌ده بو آیته اشارت بیوردلر (وعلم آدم الاسماء) یعنی الله تعالی تعلیم ایتدی آدمه اسماء
المسمیاتی مضاف الیه تقدیری اوزره (کلها) علویات وسفلیاتدن کل مسمیاتك اسماسنی یعنی انسان وحیوان وجن
وشیطان وملائکه وزمین وآسمان واسرار کون ومکان ما حصل نهان وعیان ما یکون وما کان هر نه ایسه اول
الله آدمه اعلام واعلان ایلدی وفی الحقیقه اسما عند العرفا معانی وحقایق اشیادر وفی نفس الامر مسمیات صفات
الهیه‌درکه ظهورات متنوعه‌نك وجودنه سببدر پس بو الفاظ وحروفدن مرکب اولان اسما اول اسمانك
اسماسیدر مثلا رحمن اسمی حقك علی وجه العموم رحمتله تجلیسی حذاسنده وضع اولمشدر بو حروفدن مرکب
اولان اسم رحمت عامه‌سی صفتنك اسمیدر پس حق تعالی آدمه کل اسمانی تعلیم بیوردیغی بو حقایق ومعانی بو کلده
داخلدر (ثم عرضهم) اندنصکره اصحاب اسمانی عرض ایلدی الله تعالی (علی الملائکة) اتجعل فیها دین ملائکه اوزره
(فقال) الله تعالی دیدیکه (انبئونی) بکا خبر ویرك ای ملکلرم (باسماء هؤلاء) بو مسمیاتك اسملرین که حقیقت آدم آنی
جامعه وحاویه وخلیقت انسان آنی شامله وطاویه‌در زیرا خلافته لایق اولان کسه‌نك خصایص وشاننددر که اعلم اوله
زیرا مجرد تسبیح وطاعتله خلیفه اولنمز طاعت خلق صفتیدر وعلم خلق صفتیدر امدی خلیفه مستخلفك صفتیله
متصف اولمدقجه خلافته لایق اولمز (ان کنتم صادقین) اکر دعوای استحقاق خلافتده صادق ایسه کز
بکا بو مذکوراتدن خبر ویرك (قالوا) ملائکه علی طریق الاعتذار والاعتراف دیدیلرکه (سبحانك) ای تنزهك
عما لا یلیق بشأنك (لا علم لنا) بزم علممز یوقدر (الا ما علمتنا) الا سنك بزه تعلیم ایلدیکك (انك انت العلیم) تحقیقا
سن شول عالمسن که خفی اولمز سکا هیچ بر خافیه (الحکیم) دخی شول حکیمسن که هر فعلی مقتضای حکمت اوزره
ایدیجیسن پس بونلر اظهار عجز وقصور ایلدکده بر نوردن منبرکتوروب حضرت آدم علیه السلام آکا صعود ایدوب
(قال) جناب عزت دیدیکه (یا آدم) ای آدم (انبئهم باسمائهم) خبر ویر ملائکه‌یه اول اسملرك مسمیاتنی که عاجز اولدیلر آنك
علمنه بونلر پس آدم علیه السلام هر شیئك اسما وصفاتن ومنافع وخواص ذاتن بونلره خبر ویروب تحقیق ایتدی
اسماء الهیه دخی بونده داخلدر یعنی اسماء ذاتیه وصفاتیه وافعالیه وجلالیه وجمالیه وسلبیه وایجابیه‌دن دخی
بونلره تدقیق ایتدی (فلما انبأهم باسمائهم) وقتاکم آدم علیه السلام ملائکه‌یه هر شیئك اسما وخواص ومنافع
ومضارنی ظاهرا وباطنا حقا وخلقا خبر ویردیسه (قال) جناب حق ملکلره دیدیکم (الم اقل لکم) بن سزه دیدمی
انی اعلم غیب السموات والارض واعلم ما تبدون وما کنتم تکتمون) ودخی تحقیقا بن اعلم سموات اهلنك اسرار
وحقایقنه وزمین قومنك خفایا ودقایقنه واعلم دخی بن بیلورم ما تبدون ما بینکزده ابدا واظهار ایلدیککز
شیلری وما کنتم تکتمون ودخی شول نسنه‌یی که سز آنی کتم واخفا ایلدیکز ولهذا حضرت آدمه حق تعالی
حضرتلری جل شانه خطاب ایدوب (قال یا آدم انبئهم باسمائهم) یعنی بو ملکلره اسمادن خبر ویر دیمکله امر قیلدی
ودیو وپرینك بو علمه استعدادلری اولمدیغندن آنلری دخی ملائکه زمره‌سنه ادخال ایدوب بونلره دخی خبر ویرمدی
معلوم اولدیکه نااهله اعطای معارف اعناق خنازیره تقلید جواهرا تمثیل کبیدر نته‌کم ابن ماجه انس رضی الله عنه

حضرتلرندن بو حدیثی روایت بیوردلر (قال علیه السلام طلب العلم فریضة علی کل مسلم ومسلمة وواضع العلم عند غیر
اهله کمقلد الخنازیر الذهب واللؤلؤ والجواهر وقال علیه السلام لا تضعوا الدر فی افواه الکلاب وایضا قال علیه السلام
لا تعلقوا الجواهر فی اعناق الخنازیر فان الحکمة خیر من الجواهر ومن کرهها شر من الخنازیر (مثنوی) انجنان
کس را که کوته بین بود* در تلون غرق وبی تمکین بود* بو ابیات عقل موشی خود که است ای ارجمند بیوردقلری
کلامه وجه مناسبتی وکوته بینله موشك ما بینده اولان مشابهتی بیان ایلریعنی انجلین کسه‌یه که کوته بین اوله
وتلونده مستغرق وبی تمکین اوله (مثنوی) موش کفتم زانکه در خاکست جاش* خاك باشد موش را جای معاش*
موش دیدم زیرا که خاك بدنده در آنك مقامی پس خاك اولور موشك جای ومکان معاش وطعامی (مثنوی) راهها
داند ولی در زیر خاك* هر طرف او خاك را کردست چاك* نعم اول موش یوللر بیلور اما خاك التنده اولان یوللری بیلور موش
هر طرفه خاکی چاك وسوراخ ایلمشدر یعنی یوللر بیلور وطریق مختلفه‌یه عالم اولور ولکن زیر خاك بدنده وهر طرفه بحث
ایتمکله اول عالم خاکی چاك ایلدی واول واصل اولدیغی محلدن سوز سویلدی (م ی) نفس موشی نیست الا لقمه رند
قدر حاجت موش را عقلی دهند* موشه منسوب اولان نفس دکلدر الا لقمه رندر یعنی انجق لقمه اوغریجی
ویعنی بیجیدر احتیاجی مقداری موشه دخی عقل معاش ویردیلر که اولقدر عقلله کندینك لوازمن تدارك ایتمکه
قادر خداوند حکیم هر کسه استعدادی مقداری بر عقل ویرمشدر که بر کسه‌نك عقلی بر آخر کسه‌یه بکزدمز عقلك
تفاوتنه نقل دخی شهادت ایلرنته‌کم ابن سلام حضرت نبی علیه السلامدن سؤال ایلیوب اول حضرت بر حدیث
طویلك آخرنده عرشی بیان ایتمك مناسبتیله بیوردی (قال علیه السلام ان الملائکة قالت یا رب هل خلقت خلقا
اعظم من العرش قال تعالی نعم العقل قالوا وما بلغ قدره قال هیهات لا یحاط بعلمه هل لکم علم بعدد الرمال قالوا
لا قال فانی خلقت العقل اصنافا شتی کعدد الرمال فمن الناس من اعطی حبة ومنهم من اعطی حبتین ومنهم من اعطی
الثلث ومنهم من اعطی الربع ومنهم من اعطی صاعا ومنهم من اعطی وسقا ومنهم من اعطی اکثر من ذلك الی غیر
النهایة کذا فی الاحیاء) پس موشك عقلی بو جمله‌دن حبه قدردر وآنك زیاده‌یه استعدادی واحتیاجی دخی یوقدر
(مثنوی) زانکه بی حاجت خداوند عزیز* می نبخشد هیچ کس را هیچ چیز* زیرا که بر کمسه‌یه خداوند عزیز
وحکیم بلا حاجة ولا استعداد هیچ بر شیء بغشلمز بلکه هر شیئه حاجت واستعدادی مقداری خلقت وعقل اعطا
ایدوب صکره آنی کندی‌یه مناسب بر کاره هدایت ایلدی (کما قال تعالی عن موسی (قال ربنا الذی اعطی کل شیء
خلقه ثم هدی) ای اعطی کل شیء صورته وشکله الذی یطابقه ثم هدی الی ما یصلحه وقال الله ایضا فی سورة السجدة
الذی احسن کل شیء خلقه) ای احسن خلق کل شیء موفقا علیه ما یستعده ویلیق به علی وفق الحکمة والمصلحة
پس فیض اقدس الهی اولا هر شیئه استعداد واحتیاج بخش ایدوب بعده اول شیئك استعداد واحتیاجی هر نه قدر
ایسه آکا محتاج اولدیغی شیئی اعطا ایدر (مثنوی) کر نبودی حاجت عالم زمین* نافریدی هیچ رب العالمین* اکر زمینه
عالمك وخلق عالمك احتیاجی اولمیدی حق تعالی هیچ زمینی خلق ایلمزدی (مثنوی) وین زمین مضطرب محتاج کوه
کر نبودی نافریدی پر شکوه* وبو حرکت ایدیجی زمینه اکر طاغه احتیاجی اولمیدی حضرت حق طاغی هیبت
وعظمت اوزره خلق ایلمزدی (مثنوی) ور نبودی حاجت افلاك هم* هفت کردون نافریدی از عدم* اکر افلاکه
دخی حاجت اولمیدی حضرت حق عدمدن یدی فلکی خلق ایلمزدی (مثنوی) آفتاب وماه واین استارکان*
جز بحاجت کی بدید آمد عیان* پس ظاهر آفتاب وماه وبو کواکب حاجتدن غیری ایله نیچون آشکاره وظاهر کلدی
(مثنوی) پس کمند هستها حاجت بود* قدر حاجت مرد را آلت دهد* پس ظاهر اولدیکه موجودلرك کندی حاجتدر
حضرت خدا مرده احتیاجی مقداری آلت وقدرت ویرر (مثنوی) پس بیفزا حاجت ای محتاج زود* تا بجوشد
در کرم دریای جود* پس ای محتاج تیز حاجتکی زیاده ایله تا جود وسخا دریاسی کرمده جوش ایده (م ی) این کدایان
بره وهر مبتلا* حاجت خود می نماید خلق را* بو کدا الربول اوزره وهر مبتلا یعنی یول اوزره سؤال ایدن دلنجیلر
وهر مریض خلقه کندینك احتیاج وحاجتنی کوستررر (مثنوی) کوری وشلی وبیماری ودرد* تا ازین حاجت بجنبد
رحم مرد* کورلکی والسزلکی وخسته‌لکی ودردی کوستررتا بو حاجتدن مردك رحمی حرکت ایده (مثنوی)
هیچ کوید نان دهید ای مردمان* که مرا مالست وانبارست وخوان* هیچ دیرلرمی نان ویریکز ای مردملر که بنم مالم
واردر وانبارم واردر وخوان ونعمتم واردر (مثنوی) چشم ننهادست حق در کور موش* زانکه حاجت نیست
چشمش بهر نوش* کور صحانده حق تعالی حضرتلری چشم قومشدر زیرا آکا اکل وشربدن اوتری آکا چشم حاجت
دکلدر (مثنوی) می تواند زیست بی چشم وبصر* فارغست از چشم او در خاك تر* کور موش چشم وبصرسز

دیرلمك ممكندر كورموش تروتازه خاك ایچنده چشمه‌دن فارغدر (مثنوی) جز بدزدی او برون ناید ز خاك *
تا كند خالق ازان دزدیش پاك * كورموش دزدلكدن غیری ایله خاكدن طشره كلمز تا كم خالق اول دزدلكدن
آنی پاك ایده یعنی دزدلكی ترك ایلمك نیتیله اكر خاكدن طشره كلیدی حق تعالی آنی اول خوی بددن قورتردی (م ی)
بعد ازان پر یابد و مرغی شود * چون ملائك جانب كردون رود * اندنصكره پر بولور و بر مرغ اولوردی ملائكه كبی
كردون جانبنه كیدردی (مثنوی) هر زمان در كلشن شكر خدا * او بر آرد همچو بلبل صد نوا * هر زمان حضرت
خدانك شكری كلشننده بلبل كبی اولور نوا و ترنم كتورردی بویله دیو (مثنوی) كای رهاننده مرا از وصف زشت
ای كننده دوزخی را تو بهشت * كه بنی قبیح وصفدن قورترمش ای دوزخه منسوب اولانی سن اهل بهشت ایدیجیسن
(مثنوی) در یكی پیهی نهی در روشنی * استخوانی را دهی سمع ای غنی * نور و روشنلكی سن بر پیه قورسن
ای غنی بر استخوانه سمع ویررسن یعنی بر یاغ پاره سنه سن رؤیت قورسن و بر استخوان پاره سنه كمال
قدرتكدن اشتمك قورسن (مثنوی) چه تعلق آن معانی را بجسم * چه تعلق فهم اشیا را باسم * اول معانینك
جسمنه نه تعلقی وار و اشیانك فهمنك اسمنه نه تعلقی واردر یعنی معانینك كه مراد سمع و بصر و سائر ادراكاتدر
جسمنه اصلا تعلق و ارتباطی یوقدر وكذلك اشیایی فهم ایلمك اسمه دخی اصلا تعلقی یوقدر لكن سنك قدرت
كامله‌ك و حكمت بالغه‌ك معانی بی جسمه و فهم اشیایی اسمه بر مرتبه تعلیق ایلمش كه اول معانی غیبیه جسمده
ظاهر اولور و فهم اشیا دخی اسم سببیله منفهم اولور (مثنوی) لفظ چون وكرست و معنی طائرست * جسم جوی
و روح آب سائرست * حق تبارك و تعالینك حكمت بالغه و صفت بدیعه سی معانینك ذكر اولنان اشیایه تعلق
ایتمسی واسطه سیله ذكر قیلدقلرندنصكره لفظ و معنایی وكر و طیره و روح و جسمی آب و نهره تشبیه ایدوب
و روحك دائما روان و عمرك هر دم سیر و كذران قیلمسنه اشارت قیلوب بیورر كه مثلا لفظ وكر كبیدر و معنی
مرغ كبیدر جسم جوی كبیدر و روح سائر و جاری آب كبیدر یعنی لفظ فی المثل آشیانه كبیدر و واضع حقیقینك
او لفظ مقابله سنده وضع ایلدیكی معنی مرغ آشیانه كبیدر هر مرغ كندی آشیانه سنده ساكن اولدیغی كبی هر معنی
دخی وضع اولندیغی لفظده اوله ساكن اولمشدر اكرچه كاه كاه وكر ما وضع له دن چیقوب هوای استعاره و كنایه و تشبیه
و مجازده پرواز ایلرلكن لازم كلدكده ینه ما وضع لهی اولان آشیانه سنه كلوب قرار ایلر پس بو قدرت باهره‌یی الفاظ
و معانیده مشاهده قیلدكسه جسمله روحه كله‌لم جسم ایرمق كبیدر و روح اول جسمده آب روان كبیدر
روضهٔ حقیقیدن ظهور ایدوب و بدنك مجراسنه مرور ایدوب ینه اصلنه كیدر و دائما آنا فانا جریان ایدر (مثنوی)
او روانست و تو كویی واقفست * او دوانست و تو كویی عاكفست * اول روح رواندر سن دیرسن واقفدر
و اول دواندر سن دیرسن عاكفدر (مثنوی) كر نبینی سیر آب از خاكها * چیست بر روی نو بنو خاشاكها * اكر
خاكلردن آبك سیر و جریانی كورمز ایسك آبك اوزرنده نو بنو خاشاكلر ندر خاكها یرینه خاكها دخی نسخه‌در یعنی
اكر سیر آب روحی بدن خاكلردن كورمز سك ندر اول خاك بدنك اوزره نو بنو خاشاك احوال غریبه و افكار عجیبه
(مثنوی) هست خاشاك تو صورتهای فكر * نو بنو در می رسد اشكال بكر * سنك خاشاكك سنك فكرك
صورتلریدر نو بنو بكر شكللر ایرشور یعنی سنك خاشاك صور افكار مختلفه‌ك نو بنو آب روح روان واسطه سیله اشكال بكر
سنك قلبكه كلوب یتشور (مثنوی) روی آب و جوی فكر اندر روش * نیست بی خاشاك محبوب و وحش) آبك یوزی
و فكرك جویی روش و حركتده خوب و زشت خاشاكسز دكلدر یعنی آب اوستنده اولان خاشاكك بعضیسی لطیف
و بعضیسی قبیح اولدیغی كبی آب روحك یوزی و جوی فكرك دخی یوزی روشده و كیدشده ایكی كونه خاشاكدن خالی
دكلدر برنوعی خوب و محبوب و بر نوعی دخی موحش و مرعوب و مرهوبدر یعنی بعض خواطر و افكار محبوبه
و مرغوبه كاهی مخوفه و مرعوبه كلكدن آب روحك یوزی خالی دكلدر دیمك اولور (م ی) قشرها بر روی این آب روان
از ثمار باغ غیبی شد دوان * قشرهارا مغز اندر آب جو * زانكه آب از باغ می آید بجو * بو روان و جاری آبك
یوزی اوزره قشور باغ غیبینك ثمارندن روان اولدی یعنی بو روح روان صوینك اوزرنده كلان و قلبه اوغرایان قشور
خواطر و افكار غیبیه یه منسوب اولان باغ حقیقتك اثمارندن دوان اولدی توضیح معنی بودر كه مثلا فهم معنی ایچون
حق جل شانه بر پادشاه روح نشین كبی فرض ایله و كندیكی روضهٔ محصوره‌دن خروج ایلین آب روانك كنارنده ساكن
بر كسه عد ایله كه مرتبهٔ الوهیت روضه كبی و روح آب روان كبیدر و خواطر و افكار آب روح اوزره قشور و اثمار
كبیدر كه آب روح آنی جریانی واسطه سیله مجرای قلبه كتورر و تجلیات و اوصاف الهیه باغ غیب هویتده حاصل
اولمش اثمار كبیدر پس روحك صوینه نظر ایله كور كه قشور خواطر و افكاردن نه مقوله فكر و خاطره كتورر اكر

انبساط و انشراحه متعلق افكار ایسه اسم باسطك اثر و قشریدر و اكر هم و غمه متعلق و درد و المه مناسب خواطر
مولمه ایسه قابض و قاهر اسملرینك قشر و اثرلریدر و دخی علم علیم اسمنك و حلم حلیم اسمنك و صلاحیت و طاعت هادی
اسمنك و ضلالت و معصیت مضل اسمنك اثرلری و قشرلریدر و قس علی هذا سائر الافكار و الاحوال قشرلرك مغزلرنی
آب ده ایسته زیرا جو یه آب باغدن كلور یعنی اثرلری و قشرلری كه آب روحك اوزره كورهسن بونلرك لبابنی كه مراد
اوصاف الهیه در باغ حقیقتده و مرتبهٔ الوهیتده طلب ایله و بو باغ حقیقتك یولی روح روان یولندن اول جانبه كیتمكدر
و قشور و افكار و احوالك لبابنه و منبعنه یتمكدر یعنی واصل حق اولمق و اوصاف باكمالنی مشاهده قیلمقدر (آب روح
باغ حقیقتدن كلوب جوی بدنه اوغرر و بو قدر احوال مختلفه‌یی كتوروب ینه اصلنه كیدر (مثنوی) كر نبینی
رفتن آب حیات * بنكر اندر جوی این سیر نبات * اكر سن حیات صوینك كیتمسنی كورمز سك جویده بو نباتك سیر
و حركتنه نظر ایله یعنی جوی قلبكه نظر ایله كور بو نباتات مختلفه‌نك سیرنی شول وقتده كه (مثنوی) آب چون انبه‌تر
آید در كذر * زو كند قشر صور زوتر كذر * كذر و عبورده آب چونكه زیاده‌رك كله یعنی آب روح و فیض فتوح انبه‌تر
كله و فراوان اوله كذر ایلمكده اول آبك قوتندن قشور صور و خواطر علی الفور كچیجی اولور (مثنوی) چون بغایت
تیز شد این جو روان * غم نپاید در ضمیر عارفان * چونكه بو جوی غایتله تیز روان و جاری اولدی یعنی غایتله تیز اوله
بو جوی روان اولمقده و فیض الهی جریان قیلمقده اول زمانده عارفلرك ضمیرنده غم اكلنمز (مثنوی) چون بغایت ممتلی
بود و شتاب * پس نكنجد اندر و الا كه آب * چونكه جوی آبدن ممتلی و پر اولدی و زیاده سرعت و شدتله روان و جاری
اولدی پس اول جویده صغمز الا كه آب صغار یعنی پر اولان جویده آبدن غیری بر نسنه صغمادیغی كبی چونكه
فیوضات الهیه و آب روحانیه دخی غایتله ممتلی اولدی و كمالیله جریان و سریانده سرعت قیلدی پس صغمز اول بدن
ایرمغنه الا كه آب روح و صرف فیض و فتوح پس بو مرتبه‌ده اولان اصلا صوری و معنوی بر خبیث شیدن ملوث اولمز
و ظاهرا و باطنا نجس قبول قیلمز نته كم بو ذكر اولنان شیخ كاملك حالندن معلوم اولور و بو حكایه بو مرتبه‌ده
اولنلرك كمال صفوتنی و نزاهتنی اظهار قیلور (طعنه زدن بیكانه در شیخ و جواب كفتن مرید شیخ اورا) (مثنوی)
آن یكی یك شیخ را تهمت نهاد * كو بدست و نیست بر راه رشاد * اول كسه بر شیخه تهمت قودی یعنی متهم ایلدی بویله
دیو كه اول شیخ بددر و طوغری یولده دكلدر (مثنوی) شارب خمرست و سالوس و خبیث * مر مریدانرا كجا باشد
مغیث * شراب نوش ایدیجیدر و مرائی و خبیثدر تحقیقا مریدلره نیجه مغیث اولور یعنی بو مقوله خبیث مریدلرك
نیجه فریادنه ایرشور و نوجهله آنلری ظاهر قیلوردیدی (مثنوی) آن یكی كفتش ادب را هوش دار * خرد نبود
اینچنین ظن بر كبار * اول بریكه مراد شیخك مریدیدر اول منكره دیدی ادبی هوش طوت یعنی ادبه عقل طوتوب آنی
حفظ ایت كبار اوزره بونك كبی سوء ظن خرد اولمز بلكه مشایخه بو كونه سوء ظن ایلمك كبائردن اولور (مثنوی)
دور از و دور از اوصاف او * كه ز سیلی تیره كردد صاف او * اندن و آنك اوصافندن دوردر كه بر سیلدن آنك صافی
تیره اوله یعنی آنك ذاتندن دخی زیاده بعیددر كه آنك پاك و صافی اولان روح و قلبی كاه سیلندن متكدر اوله و خطا
و معصیت آنی بولاندیره (مثنوی) اینچنین بهتان منه بر اهل حق * كین خیال تست بر كردان ورق * اهل حق اوزره
بو نجلین بهتان قومه زیرا بو سوء ظن و بهتان سنك خیالكدر ورقی دوندر یعنی ظاهره باقیوب باطنه نظر ایله تا حقیقت
حالی كورهسن (مثنوی) این نباشد ور بود ای مرغ خاك * بحر قلزم را ز مرداری چه باك * بو اولمز و اكر اولورسه‌ده
ای طبراق قوشی بحر قلزمه نه باك واردر یعنی سنك شارب الخمردر دیو سوء ظن ایلدیكك حالت پاك و صافی اولان
عزیزلردن صادر اولمز فرض ایده‌لم كه شارب الخمر اولمق و بعض معاصی و شهواتی اختیار قیلمق بونلرك وجودندن
صادر اوله ای پروازه قادر اولمیوب زمینده قلان قوش دریای قلزمه نیجه مردار دوكسهك آنك نه باكی واردر عالمك
خمرنی و سائر خبیث شیئلرنی دریایه دوكسهك ینه بر جانبندن آبدست آلمق جائز اولور (مثنوی) نیست دون القلتین
و حوض خرد * كه تواند قطره‌اش از راه برد * مذهب شافعیده كه بر صو قلتین مقداری اوله مردار طوتمز (بموجب
اذا بلغ الماء قلتین لا ینجسه شیء) معنی بیت پس شیخ كاملك وجودی قلتیندن دون دكلدر و صغیر حوضدن دون
و ناقص دكلدر كه قطره آنی یولدن ایلتمكه قادر اوله پس شیخ كاملك وجودی بونلردن كم اولمجق معصیت و خطا
قطره‌لری آنی یولدن نیجه كیدررر و نوجهله آكا ضرر ویروب وجودنی مردار و خبیث قیلر (م ی) آتش ابراهیم را نبود
زیان * هر كه نمرودیست كو می ترس ازان * مثلا آتش ابراهیمه ضرر ایلمز هر كیمكه نمروددر آكا آتشدن قورقسون دیدی
یعنی شهواته متعلقه اولان شیئلردن كه مانند آتشدر ابراهیم مشرب اولان كسه‌یه زیان اولمز هر شول كسه كه نمروددردی
آكا كه قورق اول مانند آتش اولان شهوات نفسانیه‌دن (م ی) نفس نمرودست و عقل و جان خلیل * روح در عین ست

ونفس اندر دليل * اكر نمرود كيمدر ديرسك اهل نفس نمروددر واهل عقل وجان خليل درروح عين ومشاهده ده در
ونفس دليلده دريعنى جان مرتبهٔ عينده در غيريت عالمنده دكلدر ونفس غيريت عالمنده دركه دليله محتاجدر (مثنوى
اين دليل راه رهرو را بود * كو بهردم در بيابان كم شود * بو دليل راه حق ايسه اكر عقلى واكر نقلى رهرو اولان كمسنه
ايچون اولوركه اول راهرو هردم بيابان كثرت وصورتده كمراه اولور وطريقن ياوى قيلور (مثنوى) واصلانرا نيست
جز چشم و چراغ * از دليل وراه شان باشد فراغ * مقصود ومدلوله واصل اولنلر ايچون بو قدرالا چشم دل وچراغ يقين
دليل عقلى ونقليدن وطريقدن انلره فراغ بال حاصل اولدى (مثنوى) كر دليلى كفت آن مرد وصال * كفت
بهر فهم اصحاب جدال * نعم فرضا اول وصال مردى اكر بر دليل ديدى ايسه اصحاب جدالك فهمندن اوترى ديدى
يعنى اول مرد وصال واهل كمال دليله متعلق اكر برنسنه سويلسه ويا خود بر فعل ايلسه اصحاب جدالك واهل قيل
وقالك فهمندن اوترى سويلر بوخسه مجرد كندى آنكله استدلال ايلمكدن اوترى دكلدر (مثنوى) بهر طفل نو
پدر تى تى كند * كرچه عقلش هندسهٔ كيتى كند * مثلا طفل نودن اوترى باباسى تى تى دير يعنى اطفالك فهمنه
مناسب الفاظ سويلر اكرچه پدرينك عقلى عالمى هندسه ايلر وعقلله اولچر (مثنوى) كم نكردد فضل استاد از علو *
كر الف چيزى ندارد كويد او * علوم تبه سندن استادك فضلى كم اولمز فرضا اكر استاد الفده يوق بانك التنده
بر نقطه ديسه (مثنوى) بهر تعليم بچهٔ بسته دهن * از زبان خود برون بايد شدن * اول بسته دهان اولان مبتدينك
تعليمندن اوترى كنديننك بيلديكى لساندن طشره اولمق كرك (مثنوى) در زبان او بيايد آمدن * تا بياموزد ز تو او علم وفن
سوزده طفلك زبانينه كلمك كرك تا طفل سندن علم وفن اوكرنه (كما قال عليه السلام كلموا الناس على قدر عقولهم
لا على قدر عقولكم وقال ايضا نحن معاشر الانبياء امرنا ان ننزل الناس منازلهم ونكلم الناس على قدر عقولهم
مثنوى) پس همه خلقان چو طفلان ويند * لازمست اين پير را در وقت پند * فاذا كان كذلك جميع خلقان اول
شيخ كاملك اطفالى كيبيدر پند ونصيحت وقتنده پيره بو حالت لازمدر يعنى بو كونه پير ايچون وقتنده
اولادنه كاه قولا وكاهى فعلا هر نه كونه اقتضا ايلرسه استعدادلرينه مناسب پند وارشاد ايليه تا شيخك اول مريدى
شيخك حقنده قبيح ونامعقول سويليجى اولمغله كفر وكمراهلق ايله آكنده وپر اولميه (مثنوى) كفت خود را
رومزن بر تيغ تيز * هين مكن با شاه وبا سلطان ستيز * اول مريد اول بدكوى وبدبخته ايتدى يورى كنديكى كسكين
قليجه اورمه آكاه اول يعنى زينهار پادشاهله وسلطانله عناد وستيز ايلمه (مثنوى) حوض با دريا اكر پهلو زند *
خويش را از بيخ هستى بركند * مثلا حوض اكر دريايه پهلو اوره يعنى دريايله مقابله ايليه كنديننك وجودنى كوكندن
قوپرر (مثنوى) نيست بحرى كو كران دارد كه تا * تيره كردد او زمردار شما * شيخ انك كبى دريادكلدركه اول دريا كنار
طوته كه تا شيخ سزلر مردار كزدن تيره ومكدر اوله (مثنوى) كفر را حدست واندازه بدان * شيخ ونور شيخ را نبود كران *
شيخ كاملك مرتبه سنده كفر وعصيانه مشابه افعال واقوال دخى صدور ايلسه معنا
عين حكمت ومحض اسرار حقيقتدر زيرا كفرك حد واندازه سى واردر بيل كه او كتاب وسنتله معلوم ومفهوم اولمشدر
اما شيخه وشيخك نورينه كران وپايان اولمز يعنى شيخك حقيقتنه ونورينه حد وپايان يوقدركه آنك حقيقتى حق ونورى
نور وجود مطلقدر (مثنوى) پيش بيحد هرچه محدودست لاست * كل شىء غير وجه الله فناست * پس بى حدك
اوكنده هر نه كه محدوددر هر شيئكه اللهك ذاتندن غيريدركه مراد كثرات اشيادر فنا وهالكدر دايم وباقى
انك ذاتيدر وشيخ كامل اولدركه صور مختلفهٔ اشيا الان آنك چشم شهودنده فانى وهالك اوله واول حقله دايم وباقى قاله
(مثنوى) كفر وايمان نيست آنجايى كه اوست * زانكه او مغزست واين دو رنك وپوست * پس كفر وايمان
بو قدر اول پرده كه شيخدر زيرا كه شيخ لب ومغزدر وبو ايكى كه مقصود كفر وايماندر رنك وپوستدر يعنى شيخك اولديغى
مقامده كفر وايمان بو قدر اول جهتدنكه اول كامل وجه باقى حكمنده مغزدر وبو ايكيسى اشيا حكمنده رنك
وپوستدر زيرا كه كفر وايمان مخلوقلردر وهر مخلوق فانى وهالكدر الا اللهك وجه باقيسى دكل (مثنوى) اين فناها
پردهٔ آن وجه كشت * چون چراغ خفيه اندر زير طشت * بو دو كلى فنالر وجميع اشيا اول وجه باقينك پرده سى اولدى
لكن التنده خفيه وپنهان اولان چراغ كبى يعنى وجه باقى زير طشتده چراغ خفيه كبى اولدى اكرچه اول اشياايله
محجوب دكلدر ولكن ناظر اشيا اولنلره نسبت اشيا اكا حجابدر (مثنوى) پس سر اين تن حجاب آن سرست
پيش آن سر اين سر تن كافرست * بو تنك باشى اول حقيقت باشنك حجابيدر واول حقيقت سرينك اوكنده بو تنك
سرى ساتردركه كافر لغتده ساتره ديرلر واهذا كيجه يه واكينجى يه كافر ديرلر پس سر تن سر حقيقى ستر ايلمسى مقرردر
وبو ذات مجازينك ذات حقيقته پرده اولمسى محققدر (مثنوى) كيست كافر بى خبر ز ايمان شيخ * كيست مرده بى

خبر از جان شيخ * شريعتده كافر وار وطريقتده كافر وار شريعتده كافر اولان اولدركه اللهه والله دن كلنه وانبيايه
وانبيادن صادر اولنه انكار ايلنلردر وعند اهل الشرع چونكه بر كمسنه بحسب الباطن انكار وبحسب الظاهر اقرار
ايلسه آكا مؤمن ديرلر لكن حقيقت بين اولان اصحاب طريقت مجرد آنك قولنه وفعلنه باقوب مؤمن ديمز بلكه
بونلرك قتنده كافر كيمدر بر وارث حضرت نبى اولان شيخك ايماندن غافل اولاندر وآنك ايمانى كبى ايماندن محروم
قلاندر ومولى كيمدر فى الحقيقه شيخك جانندن بى علم اولاندر يعنى شيخ كاملك ووارث فاضلك جانى كه عين تجلئ
رحماندر هر كيم اول حيات حقيقيه دن بى خبر اوله فى الحقيقه جهل وغفلتله مرده وبرودت هوا ايله افسرده در
(مثنوى) جان نباشد جز خبر در آزمون * هركرا افزون خبر جانش فزون * جان حقيقتده تجربه ده خبردن غيرى
دكلدر يعنى فى الحقيقه جان اولدركه وقت امتحانده بى خبر اولمز پس هر كيمك كه خبرى وعلمى خداى متعاله افزون
اوله آنك جانى زياده در (مثنوى) جان ما از جان حيوان بيشتر * از چه زان روكه فزون دارد خبر * مثلا بزم جانمز
حيوانانك جانندن زياده ركدر نه دن زياده در اول جهتدن كه خداى متعاله علم وخبرى زياده طوتر (مثنوى) پس فزون
از جان ما جان ملك * كو منزه شد ز حس مشترك * پس بزم جانمزدن دخى ملكك جانى افزوندركه اول ملك منزه
ومقدس اولدى حس مشتركدن حس مشترك عند الحكماء حواس خمسهٔ باطنه دن بر قوتدركه حواس خمسهٔ ظاهره
نسبت اول بر حوض كبيدركه بو بش حس ظاهرك مجمعيدركه رؤيا بونكله كوريلور وكذلك رؤياده مبصر ومسموع
ومذوق ومشموم وملموس اولان جمله بو قوت واسطه سيله اولور ولهذا بوكه حس مشترك دينور وعند المتكلمين
حس مشترك عقلدركه بر جوهر مدركه در تخيل وتفكر وتحفظ وتوهم بونك كاريدر ولهذا بوكا حس مشترك
ديديلر پس ملائكه بو حس مشتركدن منزهدركه بونلر صرف نوردر پس حس مشترك صاحبلرندن بونلر افضل
اولور (مثنوى) وز ملك جان خداوندان دل * باشد افزون تو تحير را بهل * اما ملائكه دن اهل دلك واصحاب قلوبك
جانلرى افضل وافزون اولدى سن تحيرى قوكه حكما بونك عكسن سويلمشلردر آنلرك قوليله سكا حيرت كلمسون (مثنوى
زان سبب آدم بود مسجودشان * جان او افزونترست از بودشان * اول سببدن آدم ملائكه دن افضل اولديغى
جهتدن آدم عليه السلام بونلرك مسجودى اولدى زيرا اول آدمك جانى افزونتردر ملائكه نك اولمسندن ووارلغندن
نته كم بيضاوى (واذ قلنا للملائكة اسجدوا لآدم) آيتنده ديركه والاية تدل على ان آدم افضل من الملائكة المأمورين
بالسجود له (مثنوى) ورنه بهتر را سجود دون ترى * امر كردن هيچ نبود در خورى * اكر آدم ملائكه دن افضل
اولميدى بهترك دونتره سجودنى امر ايلمك هيچ لايق اولمزدى بلكه لايق اولان مفضول افضله سجده ايتمكدر (مثنوى
كى پسندد عدل ولطف كردكار * كه كلى سجده كند در پيش خار * چونكه نور ومقبول قيلور عدل ولطف حضرت
كردكاركه بر كل سجده قيله ومطيع ومنقاد اوله خار اوكنده يعنى آدمكه خليفة الله در وملائكه وساير اشيا رعايا وبرايادر
عدل كردكار وحكمت پروردكار آنى پسند ايلمديكه خليفه رعايايه تعظيم وانقياد قيله بلكه عدل اولدركه رعايا خليفه يه
تعظيم وانقياد قيله پس بنى آدمدن هر كيم خليفة الله اولديسه انلر دخى ملائكه دن افضلدر نته كم (ان الذين آمنوا وعملوا
الصالحات اولئك هم خير البرية) آيتى دخى بو معنايه دلالت ايلر (ولقد كرمنا بنى آدم وحملناهم فى البر والبحر ورزقناهم
من الطيبات وفضلناهم على كثير ممن خلقنا تفضيلا) آيتنده امام بغوى ديركه رسل بشر رسل ملائكه دن افضل
وكذلك انبياى بشر انبياى ملائكه دن واولياى بشر اولياى ملائكه دن ومؤمنين بشر مؤمنين ملائكه دن افضلدر اما
عامهٔ ملائكه عامهٔ بشردن افضلدر (م ى) جان چو افزون شد كذشت از انتها * شد مطيعش جان جملهٔ چيزها) بر جانكه
حقدن آكاه وخبير اولمغله افزون اوله كچدى وعبور ايتدى اول جان انتها وغايتدنكه اول مبلغ ملائكه ومنتهاى عقول
وادراكدر اول جانه مطيع اولدى جميع اشيانك جانى وحقايقى (مثنوى) مرغ وماهى وپرى وآدمى * زانكه
او بيشست وايشان دركمى * مرغ وماهى وپرى وآدمى دخى آنك محكوم ومطيعى اولدى زيرا كه اول جان دائما تجلئ
الهيه واوصاف ربانيه ايله زياده لكده در وبونلر اولنانلر كملكده وفناده در (مثنوى) ماهيان سوزن كر دلقش شوند
سوزنان را رشته ها تابع بوند * اول افضل وافزون اولان جانك ومنتهادن عبور قيلان روح روانك ماهيلر دلقنك
ايكنه جيسى اولورلر نته كم دلقنى مرمت ايتمك ايچون ماهيلر دريادن اكا سوزنلر كتورورلر زيرا ايكنه لره ايپلكلر تابع
اولورلر بو مصرع مصرع اوله يا تعليل ويا تمثيل طريقى اوزره واقع اولمشدر اكر علت اولورسه سوزنلردن مراد اوليا
ورشته لردن مراد مخلوق خدا اولور وتقدير كلام ماهيلر انك سوزنكرداقى اولور زيرا آنلر ايكنه لر كبيدر ايكنه لره ايپلكلر
تابع اولور ياخود معنى ماهيلر آنك سوزنكرداقى اولورلر واكا تبعيت قيلورلر نته كم سوزنلره رشته لر تابع اولوردعك
اولور (بقيهٔ قصهٔ ابراهيم ادهم برلب دريا (مثنوى) چون نفاذ امر شيخ آن مير ديد * ز آمد ماهى شدش وجدى بديد

چونکه اول امیر شیخك امرینك نفاذنی کوردی یعنی چونکه اول امیر ابراهیم ابن ادهم حضرتلرینك اشیایه امرینك
نفوذنی کوردی ماهینك کلمسندن اول امیره بر وجد وحالت ظاهر اولدی (م ی) کفت آن ماهی زپیران آکهست
شه نی را کو لعین در کهست * کندیسنه ایتدی اول ماهی اولیاء اللهدن آکاه وخبردار درشه اول کمسه یه که
درکاه الهینك ملعون ومردودیدر شه بضم الشین تف معناسنه در تعبیرکم ترکیده تحقیر واهانت محلنده
توسکاورتو بو حالکه دیرلر (مثنوی) ماهیان از پیرا که ما بعید * ماشقی زین دولت وایشان سعید * ماهیلر شیخ کاملدن
آکاه وخبردار بز بعید وبی خبرز بز بو دولتدن شقی ودور وآنلر سعید ومسرور (مثنوی) سجده کرد ورفت کریان
وخراب * کشت دیوانه زعشق فتح باب * اول امیر بو سوزلری دیوب شیخه تعظیما سجده ایلدی واوراردن کریان وخراب
کتدی فتح بابك عشقندن دیوانه اولدی (مثنوی) پس تو ای ناشسته رو در چیستی * در نزاع ودر حسد با کیستی *
مرید شیخ اسلاندن منکر شیخ اولنه خطابدر فاذا کان کذلك حال الاولیاء کما بین پس سن ای وجه باطنی یونمدق
نه مرتبه ده سن نزاع وحسدده کیمکله سن یعنی کیمه نزاع وحسد ایتمکده سن (مثنوی) با دم شیری تو بازی می کنی *
بر ملائك ترکتازی میکنی * کویا سن بر ارسلان قویریغی ایله اوین اوینارسن ملائکه اوزره ترکتازلق ایلرسن یعنی ملائکه
اوزره حمله قیلورسن (مثنوی) بد چه میکویی تو خیر محض را * هین ترفع کم شمر آن خفض را * سن خیر محضه بد نه دیرسن
یعنی مشایخ عظامك وجودی خیر محضدر نیچون کم وبد سویلرسن خیر محض ایچون بونلر حقنده کم سوز سویلك عین
خفض ومحض دناءتدر اکاه اول ترفع عد ایلمه سن بو کونه انخفاضی (ی م) بد چه باشد مس محتاج مهان * شیخ که
بود کیمیای بی کران * فی الحقیقه بد نه اولور حقیر اولان محتاج مس اولور که مراد اصلاح نفس ایتمیلردر وفی الحقیقه
شیخ کیم اولور کیمیای بی کران واکسیر بی پایان یعنی مکمل انسان ومصلح ومربی جان وجنان اولور (مثنوی)
مس اکر از کیمیا قابل نبد * کیمیا از مس هرکز مس نشد * مس اکر کیمیادن آلتون اولمغی قبول ایدیجی اولمدیسه
کیمیا مسدن هرکز مس اولمدی یعنی مس کبی آلچق وخسیس اولان شیئلر کیمیادن قابل شرف وکمال اولمدیسه
کیمیا مرتبه سن بولنلر مس کبی دون اولنلردن هرکز دون وخسیس اولمزلر (مثنوی) بد چه باشد سرکشی آتش عمل
شیخ که بود عین دریای ازل * اصل بد نه اولدی امر خدادن سرکش پر زلل وغضوب وآتش عمل اولدی شیخ کیم اولدی
دریای ازلك عینی اولدی که اتش عمل اولمقدن معری وخلل وزللدن مبرادر (مثنوی) دائم آتش را بترساند از آب *
آب کی ترسید هرکز زالتهاب * دائما آتشی آبدن قورقودرلر آب قچن خوف ایلر التهابدن یعنی دائما آتش غضب
وشهواتی ماء طهور وآب نورله تخویف ایدرلر آب التهاب وشعلدن قچن قورقدی یعنی منبع آب نور وماء طهور اولان
قچن التهاب نفسانیه واشتغال اوصاف حیوانیه دن خوف ایلر یعنی ایلمز (مثنوی) در رخ هر عیب بینی میکنی *
در بهشتی خار چینی میکنی * ای منکر وجه بدر کاملده عیب بینلك ایلرسن وبونلرك قلبی بهشت حقیقیدر کویا بهشت
ایچره خارچینلك ایلرسن وکم اوصاف بوقلرسن (مثنوی) کر بهشت اندر روی تو خار جو * هیچ خار آنجا نیابی غیر تو
سن خار طلب ایدیجی اکر جنته کیده سن جنتده سندن غیری خار بولمزسن یعنی اکر فرضی جنت ایچره کیده سن
ای خارجو اولان کمسه هیچ خار بولمزسن آنده وجود مردارکدن غیری (مثنوی) می بپوشی آفتابی در کلی *
رخنه می جویی ز بدر کاملی * بر مقدار بالچقده عظیم آفتابی ستر وپنهان ایلرسن بر بدر کاملدن رخنه ونقصان طلب
ایلرسن یعنی اورتمك استرسن آفتاب حقیقی کل انکار مذمتده ور رخنه وخلل استرسن بدر کاملده (مثنوی) آفتابی که
بتابد در جهان * بهر خفاشی کجا کردد نهان * بر آفتاب دین که جهانده طلوع قیلور بر خفاشدن اوتری قنده نهانی
ومختفی اولور (مثنوی) عیبها از رد پیران عیب شد * غیبها از رشك ایشان غیب شد * عیبلر پیرلرك ردندن عیب
اولدی غیبلر اهل اللهك رشك وغیرتندن غیب وپنهان اولدی یعنی جمیع عیوب عقلیه وشرعیه خود وارث انبیا اولان
پیرلرك رد وقدح ایلمزندن عیب اولدی ووارث حضرت نبی اولان پیرلرین بریکه عند العوام عیب اولان برشیئی فرضی
قبول ایلسه اول عیب اولمز بلکه ظاهری مخالف عقل وشرع وباطنی موافق عقل وشرعدر اکرچه عند العوام
کالهوام اول عیب وحرامدر مثلا افعال حضرت نبی علیه السلام کبی وجمیع اسرار غیبیه وانواع امور لاریبیه اول
پیرلرك رشك وغیرتندن غیب ومستور اولدی یعنی وارثان انبیا اولان اولیا خلقك عاشق وطالب اولدقلری اسرار
غیبیه یه وانوار الهیه یه عارف وخزینه دارلردر باذن الله آنی خلقه اظهارا ایتمکه قادرلردر ولکن کمال رشك وغیرتلرین
نامحرمه اول غیب اولان سرلری افشا واظهار ایلیوب انلرك چشمنه غیب اولدی ولهذا عند الاظهار محرم اسرار اولمیلر
بحسب الجهالة آکا انکار ایدوب عیب قیلدی اکر جمله پیران اوعیبه رشك وغیرت ایتمیوب آنك حقیقتنی عوامه افشا
ایلسه لردی خود اول عیب اولمزدی بلکه جمله آکا اقرار ایدوب بر احد انکار قیلمزدی دیمك اولور (م ی) باری از دوری

زخدمت

زخدمت یار باش * در ندامت چابك وبر کار باش * باری اکر آنلرك حضورندن دور ایسك آنلره خدمت وتعظیم
ایتمکله یار ومحب اول آنلرك صحبت ملاقاتلرندن دور اولمق خصوصنده ندامت ایلمکده چابك وکار ازوره اول (م ی)
تا از آن راحت نسیمی می رسد * آب رحمت را چه بندی از حسد * تا اول یولدن سکا بر رایحه یتشه رحمت الهی صوینی
انلره حسد ایلمکدن نیچون باغلرسن وفیض الهی یی نیچون قطع ایلرسن (مثنوی) کرچه دوری دور می جنبان تو دم
حیثما کنتم فولوا وجوهکم * بو آیت سورهٔ بقره ده در (وحیثما کنتم) هر نه یرده که اولهسز اکر شرقده واکر غربده
واکر برده واکر بحرده (فولوا وجوهکم شطره) دوندرك یوزلریکزی مسجد حرام جانبنه معنای بیت اکرچه دور ایسك
وقرب حقدن مهجور ایسك اراقدن اوینادقویریغکی یعنی اولیا واصفیا جانبنه چابلوس وتملق قیل زیرا حق تعالی
وحیثما کنتم فولوا وجوهکم) بیوردی پس اکرچه بو آیت کریمه قبلهٔ صوری حقنده در لکن معنای باطنیسی قبلهٔ
حقیقی اولان انبیای کرامه واولیای عظامه دخی متوجه اولك دیمکه اشارت اولور (مثنوی) چون خری در کل فتد
از کام تیز * دمبدم جنبد برای عزم خیز * مثلا چونکم بر خر بالچغه دوشه کام تیزدن یعنی بلا تدبر سرعتله آدیم
آتمقدن تیز تیز رفتار ایتمکدن قالقمق واوردن خلاص بولمق قصدنه دمبدم حرکت وسعی ایلرپس لایق اولان بودرکه
سن دخی بدن بالچغندن خلاص اولمق ایچون عزیمت وحرکت ایلیه سن (مثنوی) جای را هموار نکند بهر باش *
داند او که نیست از جای معاش * اول که دوشن خر یری هموار ایلمز آنده اولمقدن اوتری یعنی اول بالچغی دوزدوب برابر
ایلمز انده قرار ایلمکدن اوتری زیرا خر بیلور وحس ایلر که اول کل معیشت وراحت یری دکلدر (مثنوی) حس تو
حس خر کمتر بدست * که دل تو زین وحلها بر نجست * پس سنك حس وادراکك خرك حسندن ناقصرك اولمشدر زیرا
سنك کوکلك بو وحللردن صحره مدی وحل بالچغه دیرلر مراد اکل وشربه ومشتهیات نفسانیه یه متعلق اولان شیئلردر
(مثنوی) در وحل تأویل رخصت میکنی * چون نمی خواهی کز آن دل بر کنی * وحلده تأویل رخصت ایلرسن چون
استمزسنکه آندن کوکل قوپره سن یعنی چونکم اکل وشربه ومشتهیات نفسه مبتلاسن بو حالتده تأویل رخصت
ایلرسن بویله دیو (مثنوی) کین روا باشد مرا من مضطرم * حق نکیرد عاجزی را از کرم * که بو راده روا وجائزدر بکا زیرا
بن مضطر وعاجزم حضرت حق کرمندن عاجزلغی طوتمز ومضطر اولنی اخذ ایتمز (مثنوی) خود کرفتست وتو چون
کفتار کور * این کرفتن را نبینی از غرور * حضرت حق سنی خود موأخذه ایلمشدر لیکن سن کور کفتار کبی
بو موأخذه یی کورمزسن غرور وغفلتکدن (م ی) می کویند این جا یکه کفتار نیست * از برون جویید کاندر غار نیست
کفتار شکار ایتمك استینلر بو یرده کفتار یوقدر دیرلر طشره دن طلب ایلرلر بویله دیو که مغاره ده یوقدر بعض نسخه ده
جویند یرینه جوییدواقع اولمشدر بو تقدیر اوزره معنی طشره دن استیکه اول غار ایچره دکلدر دیمك اولور (مثنوی
این همی کویند وبندش می نهند * او همی کوید زمن بی آکهند * اول طائفه بونی دیرلر وآکا بند قورلر کفتار
انلرك کفتارینه اعتماد ایدوب ایدر بونلر بنی کورمدیلر (مثنوی) کر زمن آکاه بودی این عدو * کی ندا کردی که
این کفتار کو * بو دشمن بندن اکر خبردار اولیدی قچن ندا ایلردیکه اول کفتار قنی پس بو مکره مغرور اولوب عاقبت
دام هلاکه کرفتار اولور (دعوی کردن آن شخص که مرا خدا نمی کیرد بکناه وجواب کفتن شعیب علیه السلام اورا
(مثنوی آن یکی میکفت در عهد شعیب * که خدا از من بسی دیدست عیب * اول کمسه شعیب پیغمبر علیه السلام
زماننده ایتدی که خدای تعالی بندن چوق عیب وکناه کورمشدر (مثنوی) چند دید از من کناه وجرمها * وز کرم
یزدان نمی کیرد مرا * بندن نیچه کره کناه وجرملر کوردی وکرمندن خدا بنی طوتمز وکناهم سببیله موأخذه ایتمز (مثنوی
حق تعالی کفت در کوش شعیب * در جواب او فصیح از راه غیب * حق تعالی غیب یولندن فصیح وآشکاره اول
مغرورك جوابنده شعیب پیغمبر علیه السلامك قولغنه دیدی (م ی) که بکفتی چند کردم من کناه * وز کرم نکرفت
در جرمم اله * که دیدك بن وافر کناه ایلدم وکرمندن حضرت اله بنی جرمیمده اخذ ایتمدی (مثنوی) عکس میکویی ومقلوب
ای سفیه * ای رها کرده ره وبکرفته تیه * ای سفیه عکس ومقلوب سویلرسن ای یولی ترك ایلمش وصحرا وبیابانی طوتمش
مثنوی) چند چندت کیرم وتو بی خبر * در سلاسل مانده پا تا بسر * سنی نه قدر ونه قدر موأخذه ایلرم وسن بی خبرسن
سلسله لرده قالمشسن آیاقدن باشه دکین وقیود معنویه یه مقید اولمشسن باشدن آیاغه دکین (مثنوی) زنك تو بر توت
ای دیك سیاه * کرد سیمای درونت را تباه * ای سیاه چوملك سنك قات قات پاسك سنك باطنك یوزینی تباه وخراب
ایلدی (مثنوی) بر دلت زنکار بر زنکارها * جمع شد تا کور شد ز اسرارها * سنك قلبك اوزره پاسلر اوزره پاس جمع
اولدی تا قلبك سرلردن کور اولدی (مثنوی) کر زند آن دود بر دیك نوی * آن اثر بنماید ار باشد جوی * مثلا اکر اول
توتون بر یکی چوملك اوزره اورسه اول اثر کورینور فرضا کر برابر اوله (مثنوی) زانکه هر چیزی بضد پیدا شود

برسپیدی آن سیه رسوا شود * زیرا که هر برشی ضدیله پیدا اولور بر سپید اوزره اول سیاه رسوا اولور (م ی) چون
سیه شد دیک پس تأثیر دود * بعد ازین بروی که بیند زود زود * چونکه دیك سیاه اولدی پس دودك تأثیری بوندنصکره
یعنی سیاه اولدقدنصکره اول چولمك اوزره دودی تیز تیز کیم کورر یعنی علی الفور دودی کورمکه کمسه قادر اولمز
(مثنوی) مرد آهنکر که او زنکی بود * دود را با روش همرنکی بود * دمورجی کمسه که اوزنکی اوله دودك آنك یوزیله
همرنکلکی اولور (مثنوی) مرد رومی کو کند آهنکری * رویش ابلق کردد از دود اوری * اما رومی کمسه که
او آهنکرلك ایده آنك یوزی آبلق اولور دودك توریجیلکدن (مثنوی) پس بداند زود تأثیر کناه * پس بنالد زود کوید ای اله
پس روی قلبی نور توحید ایله بیاض و منور اولان کمسه علی الفور کناهك تأثیرندن بیلور پس حضرت خدانك
درکاهنه علی الفور ناله ایلر وای اله وای پادشاه دیو سویلر (مثنوی) چون کند اصرار و بد پیشه کند * خاك اندر چشم
اندیشه کند * اما معاصی اوزره چونکه اصرار ایلیه و بد ایشی کندی یه پیشه و صنعت ایلیه اندیشه کوزنه
خاك ایلیه یعنی عقل و فکری کوزنی کور قیله (مثنوی) توبه نندیشد دکر شیرین شود * بر دلش آن جرم تا بی دین
شود * کیر و هرکز توبه فکر ایلمز اول جرم و کناه آنك قلبی اوزره شیرین اولور تا بی دین اولور و عاقبت کافر اولور (مثنوی
آن پشیمانی و یارب رفت ازو * شست بر آیینه زنك پنج تو * اول کناهدن پشیمان اولمقلق و یاربی دیو تضرع قیلمق آندن
کندی آیینه سی اوزره بش قات پاس او توردی یعنی قلبنه زیاده پاسلر غالب اولدی (مثنوی) آهنش را زنکها خوردن
کرفت * کوهرش را زنك کم کردن کرفت * اول عاصینك آهن قلبنی زنکار معاصی ییمکلك طوتدی (کما قال علیه
السلام ان القلوب تصدأ کما یصدأ الحدید قالوا وما جلاؤها یا رسول الله قال ذکر الله) و آنك کوهر ایمانی پاسلر کم ایلمك
طوتدی (مثنوی) چون نویسی کاغذ اسپید بر * آن نوشته خوانده آید در نظر * چونکه سپید کاغد اوزره یازه سن
اول مسطور اولان نسنه نظرده اوقونمش کاور یعنی قلب بر کاغد سپید کبیدر چن خط خطایی آنك اوزرینه یازسك
اول مرة نظرده اوقونمش اولور و ثانیا آنك اوزرینه بر دخی یازسك اوقونمسی منفهم اولمیوب هر ایکیسی غلط اولور
نته کم بیوررلر (مثنوی) چون نویسی بر سر بنوشته خط * فهم ناید خواندنش کردد غلط * چونکه خطی
یازلمش کاغدك باشی اوزره یازه سن فهمه کلمز یعنی فهم اولنمز آنك اوقنمسی غلط اولور (مثنوی) کان سیاهی بر سیاهی
اوفتاد * هر دو خط شد کور و معنی نداد * زیرا اول بر سیاه خطکه بر سیاه خط اوزره دوشدی یعنی واقع اولدی هر ایکی
خط کور اولدی و بر معنی ویرمدی (م ی) در سوم باره نویسی بر سرش * پس سیه کردی چو جان کافرش) و کر اوچنجی
کره اول خطك باشی اوزره خط یازه سن کافرك جانی کبی او خطی زیاده سیله سیه ایلدك یعنی اکر ثالثا آنك اوزرینه
بر خط دخی یازسك پس اول کاغد قلبی سیاه ایلرسن کافر جانی کبی کما قال علیه السلام ان العبد کلما اذنب ذنبا حصلت
فی قلبه نکتة سوداء ان استغفر صقلت وان عاد زادت حتی یسود قلبه وهو الران الذی قال الله تعالی فی کتابه کلا بل ران
علی قلوبهم ما کانوا یکسبون (وقال ایضا فی العصاة والذین کسبوا السیئات وجزاء سیئة سیئة مثلها وقال وترهقهم ذلة
ما لهم من الله من عاصم الی آخر الایه (مثنوی) پس چه چاره جز پناه چاره کر * ناامیدی مس و اکسیرش
نظر * پس نه چاره وار در بو کونه سیاه روان اولان کمسه یه چاره کر اولان اللهه رجا و التجادن غیری رحمت حقدن یأس
مس کبیدر و آنك کیمیاسی نظر الهیدر نظر بمعنی انتظار اولسه ده جائزدر معنی ناامیدلك مسدر و آنك کیمیا اودواسی
عبدك رحمت حقه انتظاریدر که افضل العبادات انتظار الفرج بیورلمشدر (مثنوی) ناامیدیها به پیش او نهید *
تا ز درد بی دوا بیرون جهید * امیدسزلکلری آنك اوکنده قویکز تا دواسز دردن طشره صچرایه سز یعنی خلاص
و نجات بوله سز (مثنوی) چون شعیب این نکتها با او بکفت * زان دم جان در دل او کل شکفت * چونکم شعیب علیه
السلام اول نکات حقانیه یی اول مغروره دیدی اول جانه مضاف اولان نفس و کلامدن انك قلبنده کل ایمان و ایقان
آچلدی ولکن اول مؤاخذه نك نشانن طلب قیلدی پس حضرت حق شعیب علیه السلامه وحی ایدوب خبر ویردی
کما روی فی الخبر ان رجلا فی زمان شعیب قال الهی کم اعصیك فلا تعاقبنی فاوحی الله الی شعیب قال یا شعیب قل لفلان
کم اعاقبه ولکن لا یعلمه الم اسلب عنه لذة طاعاتی الم آخذ منه حلاوة مناجاتی (م ی) جان او بشنید وحی آسمان * کفت
اکر بکرفت مارا کو نشان * آنك جانی آسمانك وحیینی اشتدی اول کمسه ایتدی حضرت حق اکر بزی طوتدی ایسه
اکا نشان قنی (م ی) کفت یارب دفع من میکوید او * وان کرفتن را نشان می جوید او * حضرت شعیب علیه السلام
ایتدی یاربی او بنم دفعمی دیر اول مغرور اول مؤاخذه یه نشان استر (م ی) کفت ستارم نکویم رازهاش * جز یکی رمز
از برای ابتلاش * حضرت خدا شعیب پیغمبر علیه السلامه ایتدی بن ستار العیوبم آنك رازلرین دیمزم بر رمزدن
غیری آنك ابتلاسندن اوتری (مثنوی) یك نشان انکه می کیرم ورا * انکه طاعت دارد و صوم و دعا * آنك برنشانی

اولدرکه آنی مؤاخذه ایلرم اولکه صومدن و دعادن طاعت طوتر (مثنوی) از نماز و از زکوة و غیر آن * لیك یك ذره
ندارد ذوق جان * و دخی نمازدن و زکاتدن و دخی آنك غیریسندن یعنی اکرچه آندن بو کونه طاعتلر ظاهر اولور لیکن
اول کمسه بر ذره جان ذوقنی طوتمز روشن و لطیف طاعتلر ایلر لیکن اول طاعت و افعالدن بر ذره چاشنی و ذوق طوتمز
(مثنوی) می کند طاعات و افعال سنی * لیك یك ذره ندارد چاشنی * آنك طاعتی بحسب الظاهر نغز و لطیفدر ولکن
معناسی نغز دکلدر جوزلر چوقدر و آنده ایچ یوقدر (مثنوی) ذوق باید تا دهد طاعات بر * مغز باید تا دهد دانه شجر *
ذوق کرك تا طاعاتلر میوه و محصول ویره مغز کرك تا دانه شجر ویره ذوقدن مراد اخلاص و حضور قلبدر مادامکه
اخلاص و حضور قلب اولمیه طاعات محصول و ثمرات ویرمز نته کم مغز کرکدر که تا دانه شجر ویره (مثنوی) دانهٔ
بی مغز کی کردد نهال * صورت بی جان نباشد جز خیال * ایچ سز دانه قچن نهال اولور یعنی اولمز جانسز صورت
خیالدن غیری اولمز کذلك بلا حضور و لا اخلاص اولان اعمال خیالدن غیری اولمز و ثمرات لذاتی ویرمز و قبول
مرتبه سن بولمز (بقیهٔ قصهٔ طعنه زدن آن مرد بیکانه بر شیخ) (مثنوی) آن خبیث از شیخ می لایید ژاژ * کژ نکر باشد
همیشه عقل کاژ * اول خبیث شیخدن اوتری وافر مهملات سویلدی لاییدا اولودی دیمکدر بو راده هرزه سویلدی
معناسنه اولور شاشینك عقلی دایم کژ نکر و کژ فهم اولور (مثنوی) که منش دیدم میان مجلسی * او ز تقوی
عاریست و مفلسی * که اول شیخی بن بر مجلس اورتاسنده کوردم پس اول تقوادن عاری و زیاده مفلسدر (مثنوی)
ور که باور نیستت خیز امشبان * تا ببینی فسق شیخت را عیان * و اکرکه سنك بکا تصدیق و اعتمادك یوق ایسه بو کیجه
قالق تا شیخك فسقنی عیان و آشکاره کوره سن (مثنوی) شب ببردش بر سر یك روزنی * کفت بنکر فسق و عشرت
کردنی) اول منکر مریدی کیجه بر روزنك طرفنه ایلتدی و ایتدی نظر ایله فسق و عشرت ایلمکلکنه (مثنوی) بنکر آن
سالوس روز و فسق شب * روز همچون مصطفی شب بو لهب * نظر ایله اول روزده اولان ریایه و شبده اولان فسقه کوندز
مصطفی کبی و کیجه ابولهب کبی (مثنوی) روز عبد الله اورا کشته نام * شب نعوذ بالله او در دست جام *
کوندز اکا نام عبد الله اولمش شب نعوذ بالله آنك افعال قبیحه سندن النده جام شراب (مثنوی) دید شیشه در کف
آن پیر پر * کفت شیخا مر ترا هم هست غر * مرید اول پیرك النده شیشه یی پر کوردی اول مرید شیخنه ایتدی
ای شیخ سنکده فریب و غرورك وار در (مثنوی) تو نمی کفتی که در جام شراب * می بمیزد دیو دروی با شتاب * سن
دیمز میدك که شراب جامنده شیطان ایشر آنده عجله ایله بعض نسخه ده بویله واقع اولمشدر دیو می میزد شتابان با شتاب
یعنی شیطان ایوه رك عجله ایله آکا ایشر (مثنوی) کفت جامم را چنان پر کرده اند * کاندر و اندر نکنجد یك سپند *
مرید که شیخك النده جام می کوروب ای شیخ سنك دخی غرور و حیله لك می وار در دیدکده تعلیما للمرید و ارشادا للمستفیده
معقولی محسوس مرتبه سنده ابراز ایدوب و خمر باطن و جام فاطنی تفهیم ایچون ظهوره کتوروب دیدیکه ای مرید
بنم جاممی آنجلین مالامال ایلمشلردر که اول جامك ایچنه صغمز بر اوزرلك دانه سی (مثنوی) بنکر اینجا هیچ کنجد ذره
این سخن را کژ شنوده غره * نظر ایله بو راده هیچ بر ذره صغرمی یعنی ای مرید نظر ایله هیچ بر ذره غیر و سوادن بر قطره
بو جام محسوسه صغرمی صغمز اما بو سوزی کژ اشتمش سن بونك سرندن مغرور و غافلسن یعنی اول منکردن
ای مرید بو سوزی اکری اشتمشسن و اکا مغرورسن (مثنوی) جام ظاهر خمر ظاهر نیست این * دور دار این را ز شیخ
غیب بین * بو جام ظاهر خمر ظاهر دکلدر غیب بین شیخدن بونی بعید و محال طوت یعنی بو ظاهر جام ظاهر شراب
دکلدر سن بونی غیب بین و اهل دین اولان شیخ صاحب تمکیندن تبعید و تنزیه ایله (مثنوی) جام می هستی شیخست
ای فلیو * کاندر و اندر نکنجد بول دیو * جام می شیخك وارلغی و وجودیدر رومی اللهك نور وجودیدر ای عقلی ناقص
ابله که اول نور حقله مالامال اولان وجود جامنه هرکز بول دیو و خدعه و ریو صغمز بلکه مغایرت و سوا حکمنده
اولان مخلوقات و مکوناتدن بر ذره داخل اولمز (مثنوی) پر و مالامال از نور حقست * جام تن بشکست و نور
مطلقست * اول شیخك وجودی حقك نورندن پر و مالامالدر تن جامی صندی و نور مطلقدر یعنی اول بر جامدرکه
نور حقله پر و مالامال اولوب طولدی و جام تن سنك محو و فناایله شکست قیلوب عین نور مطلق اولدی جام وجود شیخ
بر مرتبه لطیف و رقیق اولدیکه خمر نور مطلقه دونوب بری برینه متشابه و متشاکل اولدی اکر نظر حق بین ایله نظر
ایتسك کویا قدح وجود شیخ وار در خمر الهی یوقدر (ولهذا قال الجنید مناسبا لهذا المحل (نظم) رق الزجاج ورقت الخمر
فتشابها و تشاکل الامر * فکانما خمر و لا قدح * وکانما قدح و لا خمر * بو محلده الیق تعبیر و احق تقریر اولدر که مشایخ
عظام و اولیای کرام قدس الله ارواحهم بر مقامه واصل اولورلر که انده اصل جمیع اذواق و لذاتی بولورلر و جمله نفایس
و طیبانك حقیقتن مشاهده قیلورلر و بو ذوق حقانی یه وجود پر جودلری محل و مظهر اولدیغی اعتباریله وجودلرینه

جام واول ذوق حقيقته مدام تعبير ايدرلر وبو ملوك تحت الاطمار وسلاطين عالى مقداره حضرت پروردكار بر مرتبه
قوت واقتدار ويرمشدركه بر مقتضاى حكمت بالغهٔ الهيه اكر استرلرسه باذن الله اول امور غيبيه يى وذوق وسرور
معنويه يى ويا تعليم وارشاد ايچون وياخود معنانك صورت بغلمسنده وسر غيبينك شهادته كلمسنده بر آخر لذات
وبر غيرى حلاوت ايراث قيلديغى ايچون صورته كتورررلر ومرتبهٔ حسه يه تورررلر حتى نيچه منكرلرك بو لعب ايله عقل
وادراكن ضايع ايدوب يتورررلرته كم شيخ مرقوم ذكر اولان منكر مذمومك عقل واذعانى يتورديكى كبى ونيچه
مريدلرك دخى ايمان وايقانن احيا ايدوب بتورررلر شيخ مذكور مريدمز بورلك ايمان واعتقادن زياده ايدوب بتورديكى
كبى ودخى حضرت قضيب البان موصلى كندى معتقدلرندن برينك شبهه سن دفع ايدوب حقيقت حاله واصل
ايدوب بتورديكى كبى فتوحاتده شيخ قضيب البان موصلينك منقبه سنده بو كونه نقل اولنمشدركه قضيب البانك
حجره سنه بعض كمسنه لر كورديلركه اجمل نسوان واحسن انساندن محبوبهٔ محبوبه شكلنده ايكى كمسه داخل
اولديلر پس آنلر درحال شيخى انكار ايدوب بعض مجلسده شيخك قدح ومذمتنه شروع قيلديلر شيخك مريد ومعتقدلرندن
برى بونلرى دفع ورد قيلدقده بونلر ديديلركه بز بويله كوردك نحن نحكم بالظاهر استرسك سن دخى تجسس ايله تا سكا
دخى بو قصه كشف وباهر اوله پس مريد شيخك احوالنى تفحص قيلدى فى الحقيقه كورديكه ايكى كمسه كلوب حجرهٔ
شيخه داخل اولدى مريد دخى درعقب دق باب ايلدى شيخ كيمدر ديو سويلدى ومريد دخوله استيذان قيلدى شيخ
رضا ويروب مريد ايچرى داخل اولوب كورديكه بر دلبر زيبا شيخك يمينده وبر حسنا ودلربا شمالنده اوتورمشلر شيخ
حضرتلرى بونلرله كاه معانقه وكاه مكالمه وكاهى تلذذ وتمتع طريقيله معامله ايلر مريد متحير اولوب ديديكه اى سلطان
حقيقت بونلر فرضى نامحرم اولسه لرينه بنم جناب ولايت مآبكه انكارم يوقدر كه قصهٔ موسى وخضر مسطور اولمش وبين
العلماء شهرت بولمشدر ولكن رجا ايدرمكه بو سردن فتح باب وبو يوزدن كشف نقاب بيوره سز ديدكده شيخ تبسم ايدوب
ديديكه اى فرزند بو يمينده اولان محبوب شكر خند ودلبند بنم عقل وسعادتمنديمك صفتيدر وبو محبوبه وانيسه
بنم نفس نفيسه مك هيئتيدر حضرت خدا الذات اخرى ونعمت كبرى حاصل اولمق ايچون اولياسنه معقولى مرتبهٔ
شهادته ومعنايى عالم صورته كتوروب اول متمثل ومتجسد اولان معنادن لذت صوريه يى تمتع وتلذذ ايدرلر
واسترلرسه اول معانئ مصوره ينه مرتبه لرينه كيدرلر پس شيخ قضيب البان اول محبوبى دركنار ايدوب كندى يه
ضم ايلدى درحال غائب اولدى وكذلك محبوبه يى دخى سينه سنه آلوب درآغوش ايلدى اول دخى نابديد اولدى پس
مريد شيخ بو سرلك مشاهده سنده حيران قالدى بو حالت جبريل امينك رسول اكرمه دحيهٔ كلبى وحضرت مريمه
بشر سوا شكلنده تمثل وتجسد ايلمسى قبيلندن اولور (مثنوى) نور خورشيد ار بيفتد بر حدث * او همان نورست
نپذيرد خبث * بر نوع آخر اوزره اولان كرامته وبر كونه حالته دخى اشارت ايدوب بيوررلر بونلر شول خورشيد
اعظمدركه اكر بونلرك نورى حدث وخبث اوزره واقع اولسه ينه اول نوردر بونلركه من بعد خبيث وملوث اولمزلر
وبر بحر بى كراندركه من كل الوجوه مردار قبول قيلمزلر مثلا بر بحره جميع ام الخبايث اولان خمرى دوكسك
مردار اولمز پس بحر محيط اولياى كاملينك بحر باطننه نسبت بر قطره وشمس منير آنلرك نورنه كوره بر ذره در پس بونلرك
باطنى مردار وخبيث حرامدن وطعامدن نيجه خبيث اولور ونو جهله نجاست قبول قيلور زيرا بونلره طهارت
حقيقيه حاصل اولمشدر بشريت لوثيله ملوث اولنلره كوره قياس ايلمك جائز دكلدر زيرا بونلرك جمله خوارق
عاداتلرندن برى تبديل اعيان ايلمكدر مثلا نظر اكسير تاثيرلرى مس زر وزهرى ترياق اكبر ايلرلرته كم حضرت
عمر رضى الله عنهدن روايت اولنوركه زمان خلافتلرنده قيصر روم آكا بعض هدايا وپيشكش ارسال ايدوب رسول
روم آنى حضور عمر فاروقه ايصال ايلدكده كورديكه بو جمله نك مياننده مالامال بر شيشه وار سؤال ايلديكه بو ندر
رسول ديديكه بر زهر قتولدركه هر كيم بر مثقالن ايچر ساعتنده وار ميوب دنيادن كوچر دشمنه بر لعب ايله ايچورسه لر
درحال كندندن كچر پس حضرت عمر رضى الله عنه ديديكه بكا نفسمدن اشد دشمن اولمز ديوب اون وقيه
مقدارى زهرى قالديروب نوش ايتدى رسول بو حالى كوروب كندوبى فراموش ايتدى بعد زمان كورديكه هيچ
فاروقه ضرر كلمدى ومتغير دخى اولمدى پس ايمانه كلوب مسلمان اولدى (مثنوى) شيخ كفت اين خود نه جامست
ونه مى * هين بزن بر آمكر انكربوى * پس اول شيخ همام جام ايچره اولان مدامى عسل مصفا ايليوب منكره
خطاب ايلدى وبر وجه عتاب بو كونه سوز سويلدى اى منكر بو المده اولان خودنه جام درونه ميدر اكاه اول آشقه
كل اى منكر واول جام ايچره اوانه نظر قيل (مثنوى) آمد وديد انكبين خاص بود * كور شد آن دشمن كور وكبود
پس شيخك حضورنه كلدى كورديكه انكبين خاص ايدى پس كور اولدى اول بيهوده ويمعنى اولان دشمن (مثنوى)

كفت

كفت پيرا آندم مريد خويش را * رو براى من بجو يى اى كيا * كه مرا از بجست مضطر كشته ام * من زرنج از مخمصه
بكذشته ام * اولياء اللهك محرمات ومنهياتى ارتكاب ايلمرى طرق ثلثه دن خالى دكلدر يا تمثيل وياخود تطهير وتبديل
طريقى اوزره در كما بينا وياخود وقت ضرورتده امتثالا لامر الله رخصت شرعيه يى ارتكاب ايتمك اوزره در زيرا
عزائمله عمل نيجه واجب ومستحب ايسه وقتنده رخصت ايله عمل ايلمك اوبله واجب ومستحبدر (كما روى عن ابن عمران
الله يحب ان تؤتى رخصه كما يحب ان تؤتى عزائمه وعن انس رضى الله عنه ان الله يحب ان تعمل رخصه كما يحب العبد
مغفرة ربه) پس حين ضرورتده اولان رخصت شرعيه نك بيانته شروع ايدوب بيوررلر اول شيخ كندى مريدنه اول
دمده ديدى ومنكره تعريض وسائر انكار قيلنلره مسئلهٔ ضرورتى تعليم ايلدى واراى اولوم مريد بنم ايچون شراب نبيذ
استه زيرا كه بنم رنجم واردر وبن بو حالده مضطر اولمشم وبن رنج والمده حالت مخمصه دن يعنى شدت جوعدن اوته كچدم
مثنوى) در ضرورت هست هر مردار پاك * بر سر منكر ز لعنت باد خاك * ضرورتده هر مردار پاكدر منكرك باشى اوزره
لعنتدن خاك اولسون يعنى بر فحواى الضرورات تبيح المحظورات حين ضرورتده هر مردار وحرام پاك وحلالدر
شريعت بيلمين منكرك باشنه لعنتدن خاك اولسون حرامى مضطر اولنلره حضرت كريم ورحيم حلال ايلمشدر وبوكا
دلائل چوقدر بو جمله دن قرآن عظيمده حكيم مطلق بيوررلركه (انما حرم عليكم الميتة والدم ولحم الخنزير وما اهل به
لغير الله فمن اضطر غير باغ ولا عاد فلا اثم عليه (يعنى اى مؤمنلر بيكز سزلك اوزرينكزه حرام ايلدى الامردار اولمشى ودم
مسفوحى ولحم خنزيرى واصنام ايچون مذبوحه اولوب اوزرينه اسماء اصنام ذكر اولنانى بركسه مضطر اولسه وباغى
وطاغى اولمديغى حالده ولذت نفسانيه يه تجاوز قيلمديغى حالده بو حرام اولان شيئلرى تناول قيلسه اكا كناه يوقدر بلكه
اول دمده بويله ايلمنك خيرى چوقدر فرضا بر كسه حين ضرورتده رخصت شرعيه يى ارتكاب ايليوب اولسه مردار
اولور وميتهٔ جاهليت اوزره اولور مثلا مسائل فقهيه دن برى بودركه بر كمسه يمك ييركن بوغازينه بر لقمه طورسه وآنى
مضطر قيلسه اول حينده آنك دفعى ايچون صو استسه وصو بولنمسه ولكن قتنده خمر بولنسه وآنك دفعى ايچون كفايت
مقدارى شرب خمر ايلسه آثم اولمز صورت اخرى بر قاچ كمسه سفر ايتسه لر وبر جانبه كتسه لر بونلرك صولرى اولسه
امايا ايچلسه ويا دوكلسه بعده بونلرك ماينده بر شريعته عالم كمسه يه زياده عطش غالب اولسه بونلردن صو استسه
وبولنمسه ولكن خمر بولنسه واول عالمك دخى عن قريب آبه وصوله يقينى اولمسه سد رمق مقدارى على قدر الكفايه اول
خمردن ايچسه آثم اولمز اكر بعد الشرب بعد خطوات معدوده آبه واصل اولسه ينه توبه قيلمز زيرا اول حينده
مأكول ومشروب اولان محرماته حرام ديمز فافهم ولا تغفل فهذه مسائل شرعيه واحكام مرعيه (مثنوى) كرد
خمخانه برآمد آن مريد * بهر شيخ از هر خمى او مى چشيد * اول مريد شيخك فرمانى ايله ميخانه نك چوره سنه كلدى
شيخدن اوترى اومريد هر بر كوبدن شراب طاتدى (مثنوى) در همه خمخانها او مى نديد * كشته بد پر از عسل خم نبيذ
دوكلى ميخانه لرده اول مريد شراب كورمدى شراب ونبيذ ايله پر اولان كوب عسلدن پر اولمش ايدى (مثنوى)
كفت اى رندان چه حالست وچه كار * هيچ خمى در نمى بينم عقار * مريد ميخانه ده اولانلره ايتدى اى رندلر نه حالدر
ونه ايشدر هيچ بر كوبده شراب كورمزم (مثنوى) جمله رندان نزد آن شيخ آمدند * چشم كريان دست بر سر مى زدند *
جمله رندلر چونكه بو كرامتى كورديلر اول شيخك حضورنه كلديلر چشملرى كريه ايديجى اللرنى باشلرى اوزره اوروب نياز
وتضرع ايله بويله ديديلر (مثنوى) در خرابات آمدى شيخ اجل * جمله مى ها از قدومت شد عسل * اى اولولك شيخ ميخانه يه
كالدك جميع شرابلرسنك مبارك قدومكدن عسل اولدى (مثنوى) كردهٔ مبدل تو مى را از حدث * جان ما راهم
بدل كن از خبث * سن شرابى ناپاكلكدن تبديل ايلمشسن بزم جانمزى دخى خبثدن تبديل ايله يعنى خباثت نفسانيه
ونجاست بشريه وجسمانيه دن بزم روحمزى دخى پاك وطاهر ايله ديديلر (مثنوى) كر شود عالم پر از خون مال مال *
كى خورد بندهٔ خدا الا حلال * يعنى بندكان خدا من بعد حرام ييمك احتمالى يوقدر فرضا حرام ييمكه متوجه اولسه
الله تبارك وتعالى آنى تبديل ايدوب حلال ايلرته كم اول شيخ كامل حين ضرورتده ميخانه سينى ايچمكه متوجه اولوب
ومريدى ميخانه يه كلوب جمله خمرلرى يوقليوب جميع خمرلرى عسل مصفا ايله پر اولمش كوردى پس بونلرك بر فعلنده
هزار كونه حكمت وكرامت مندرجه در ويدكارى حلال اندر حلالدر كوركه رخصت شرعيه يى ارتكاب ايلديلر
بر حلال ثانيا حق تعالى آنى صورت حرامده قوميوب عسل مصفايه تبديل ايلدى ثالثا بو كرامت عليه واسطه سيله
ميخوارلرك توبه وانابتى ظهوره كلدى پس اكر عالم خوندن مالامال اولسه وحرامله طولسه چون بيرندهٔ خدا حرامى ييمز
الا اول حلال يير يعنى خداى متعال كندى عبد خالصنه اكر عالم دم مسفوحله طولسه ومردار وحرام ايله مالامال
اولسه اول مردار وحرامى پاك وحلال قيلر تا بنده سى حلال وطيب وطاهر ييمش اولور وبونده بر رنكين معنى دخى

اولدركه مثلا بندهٔ خدا برعالمه وارسه كه اول زمانده هيچ حلال قالمسه اول بندهٔ خدا حرامدن قدر كفايه يه سد رمق ايلر
پس حلال يمش اولور وبونك مفهوم مخالفه سندن دخى برلطيف معنى حاصل اولور اول مفهوم اكر عالم حلال ايله
مالامال اولسه وهيچ حرام قالمسه بندهٔ خدا اولمين اسيره وابيزالا نه حرام ييرديمكدر زيرا جاهل ومخالف هيچ اولمزسه
اسراف ايلر پس حلالده اسراف ايلمك حرامدر پس بندهٔ خدا اولان ومالكنك رضاسن طلب قيلان نوجهله حرام
ييرمن بعد بونلره حرام ييمك ميسر اولمز (ولوكان طعامهم فى صورة الحرام) كفتن عايشه رضى الله عنها با مصطفى عليه
السلام كه تو بى مصلى بهرجا نماز ميكنى چونست (م ى) عايشه روزى به پيغمبر بكفت * يارسول الله تو پيدا ونهفت
حضرت عايشه رضى الله عنها بركون حضرت رسول عليه السلامه ديدى يارسول الله سن اشكاره ونهان (مثنوى)
هر كجا يابى نمازى ميكنى * مى دود در خانه ناپاك ودنى * هر قنده بوله سن يعنى هر برموضع كه اتفاق دوشه اوراده نماز
ادا ايلرسن حالا كه خانه نك ايچنه ناپاك ودنى كيدر وخانه نك ايچريسنى ناپاك وآلوده ايلر (مثنوى) كرچه مى دانى كه
هر طفلى پليد * كرد مستعمل بهرجا كه رسيد * اكرچه بيلورسنكه هر برناپاك وپليد طفل مستعمل وملوث ايلدى
هر يره كه ايرشدى (مثنوى) كفت پيغمبر كه ازبهر مهان * حق نجس را پاك كرداند بدان * بوابيات شريفه الى آخره
ما قبلنده اولان آيه تدن (كى خوردم دخدا الاحلال) بيتنى مؤيد اولور يعنى حضرت رسالتپناه عليه السلام بعض
يرده بلا مصلى ولا سجاده نماز قيلردى كه اول بر عدم طهرى موهم اولوردى حضرت عايشه بونك سرندن سؤال
ايلدكارنده جواب باصواب بيورديلركه يا عايشه حق تبارك وتعالى اولولر ايچون يعنى كبار انبيا واوليا ايچون نجس
وناپاك كارى پاك ايلر بويله بيل (مثنوى) سجده كاهم را ازان رولطف حق * پاك كرداند تاهفتم طبق * اول پليدلرى پاك
ايلديكى جهتدن لطف حق بنم دخى سجده كاهمى پاك ايلدى هفتم طبقه يه دك بن ناپاك يرده دخى قيلسم الله آنى پاك
ايلر (مثنوى) هان وهان ترك حسد كن باشهان * ورنه ابليسى شوى اندر جهان * پس آكاه اول شاهان حقيقت
اولان انبيا عليهم السلامه واولياى عظامه حسدى ترك ايله يوخسه جهانده برابليس اولورسن قياس النفس على
النفس جائزدكلدر (م ى) كو اكر زهرى خورد شهدى شود * تو اكر شهدى خورى زهرى بود * زيرا اول فرضا اكر
بر زهر يه صافى عسل اولور يعنى ضرر ايلمزسن اكر صافى بر شهد يه سن تمام زهر اولور (م ى) كو بدل كشت وبدل
شد كاراو * لطف كشت ونور شد هر ناراو * زيرا اول ولى بدل اولدى وآنك كارى دخى بدل اولدى بدل ابدالدن اولان
كمسه يه ديرلر انكيچون بدل ديديلركه كندى اوصاف بشريه سنى افنا ايدوب اوصاف الهيه يه وانوار ربانيه يه مظهر اولدى
جميع كارى دخى اكر نيك واكر بد كار الهيه يه بدل اولدى واول عين لطف اولدى وهر نار نفسى محضا نور اولدى
وبونلرك مردارى لطيف وخبيثى نظيف قيلملرى كندى قدرت بشريه لرى حسبيله دكلدر كه قوت انسانيه به محدوده
ومعلومه در بلكه قدرت الهيه واسطه سيله در (مثنوى) قوت حق بود مر بابيل را * ورنه مرغى چون كشد
مر پيل را * نه كم قوت حق اولدى ابابيل قوشنه كه اصحاب فيلى هلاك ايلدى يوخسه بر ضعيف مرغ اوفيلى نيجه
هلاك ايلر (مثنوى) لشكرى را مرغك چندى شكست * تا بدانى كان صلابت از حقست * كوركه برعظيم
لشكرى برقاچ حقير قوشجغزلر صدى تا بيله سنكه اول قوت وقدرت حضرت حقدندر (مثنوى) كرترا وسواس آيد
زين قبيل * رو بخوان تو سورهٔ اصحاب فيل * اكر سكا وسوسه كاورسه بو قبيلدن بورى اصحاب فيل سوره سنى
اوقو تا سكا مشكل حل اوله وسورهٔ فيلك تفسيرى جلد اولده شير حكايه سنده مرور ايتدى فليطلب فيها (مثنوى
ور كنى با او مرى وهمسرى * كافرم دان كر توزين شان سر برى * اكر اى بشر بنده قلان اول ولى كامله سن عناد
وهمسرلك ايليه سن يعنى (ماهذا الابشر مثلنا) ديوسويليه سن كافر بيل بنى اكر سن بوكستاخلق سببيله آنلردن
باشنى قورتره سن يعنى البتته باش قورتره مزسن ديمك اولور واكر بو اصحاب سلوك ومعنا ملوك اولان اشتر سيرتلر
اى موش طبيعت خصلت حسنه ولطافت جبلتلرى حسبيله سكا بعض مصلحت ايچون متابعت ومطاوعت دخى
قيلسه لر صقين مغرور ومعجب اولمه كه حضرت پيغمبر عليه السلام (رحم الله امرأ عرف قدره ولم يتعد طوره
بيورمشدر وحسن سيرت وكمال ملايمت ومتابعت مؤمنلرك شانندندر ديو ادا قيلمشدر (كما قال عليه السلام
المؤمنون هينون لينون كالجمل الانف ان قيد انقاد وان انيخ على صخرة استناخ) پس بومعنايه مناسب موشله اشترك
حكايه سنى ايراد ايدوب بيورديلر واشتردن ولى كامل وفاضل مراد اولنور وموشدن كوتاهبين اولان مرد جاهل وغافل
مقصود قيلنور (كشيدن موش مهار اشتر او معجب شدن موش درخود (مثنوى) موشكى دركف مهار اشترى *
در ربود وشد روان او ازمرى * برحقير موش بر اشترك يولارنى النه قاپدى وعناد وعجبدن موش روان اولدى
(مثنوى) اشتر از چستى كه شد با او روان * موش غره شد كه هستم پهلوان * اشتر چست ايلكدن وطبعنده اولان

ملايمت وملايمتدن كه موشله روان اولدى موش مغرور اولدى كنديسنه بويله ديو كه بن پهلوان اولدم (مثنوى) برشتر
زد پرتو انديشه اش * كفت بنمايم ترا تو باش خوش * موشك انديشه سنك پرتوى اشتره اوردى ومنعكس اولدى
اشتر ديدى بن سكا كوستره يم سن خوش اول يعنى كندى مقداركى وبنم مرتبه مى سكا بيلديره يم سن مغرور اول شمديلك
ديدى (مثنوى) تا بيامد بر لب جوى بزرك * كاندر وكشتى زبون پيل سترك * وموش تا برعظيم نهرك كنارنه كلديكه
عظيم وجسيم فيل آنده زبون اولوردى (مثنوى) موش آنجا ايستاد وخشك كشت * كفت اشتر اى رفيق كوه ودشت
موش جوى كنارنده طوردى وخشك اولدى اشتر موشه ايتدى اى بنم كوه ودشت رفيقم (مثنوى) اين توقف چيست
حيرانى چرا * پا بنه مردانه اندر جوى را * بو توقف ندر وحيرانلق نيچوندر آياغكى مردانه قو وجو ايچنه كل خوف
ايلمه (مثنوى) تو قلاووزى وپيش آهنك من * درميان ره مباش وتن مزن * سن قلاوزسن وبنم پيش آهنكم سن
يولك اورته سنده اولمه وصمت وسكوت قيلمه (مثنوى) كفت اين آب شكرفست وعميق * من همى ترسم زغرقاب
اى رفيق * موش اشتره ايتدى بوجوى عظيم ودريك آبدر اى رفيق بن بوآبده غرق اولمقدن قورقرم (مثنوى)
كفت اشتر تا ببينم حد آب * پا درو بنهاد آن اشتر شتاب * اشتر موشه ايتدى تا آبك حد ومقدارنى كوره يم اولا اشتر اول
آبك ايچنه شتابله آياق قودى (مثنوى) كفت تازانوست آب اى كورموش * از چه حيران كشتى ورفتى زهوش *
موشه ايتدى اى كورموش آب بنم ديزيمه دكين درنه سببدن حيران اولدك وهوشدن كتدك (مثنوى) كفت مورست
ومار اژدهاست * كه ززانو تا بزانو فرقهاست * موش اشتره ايتدى بو آب سكا موردر وبزه اژدرهادر زيرا زانودن
زانويه فرقلر واردر يعنى اشتر موشه متابعت قيلدقدنصكره موش دخى مغرور ومعجب اولدقدنصكره برصو كنارنه
كلوب متحير اولوب اشترك آنك تحير وتوقفندن سؤال قيلوب اول دخى كندى يه نسبتله آنك شكرف وعميق اولمسنه
اعتراف ايدوب وايلدكارى كستاخلغنه اعتذار قيلوب واشترك عظيم شانى بيلوب ديديكه سلطانم سكا نسبتله بو آب يعنى
سلوكده اولان ورطات بى حساب درسكا نسبتله موردر وبزه نسبتله اژدرهادر زيرا كه زانودن زانويه فرق عظيم محققدر
وبو خصوصده (وفوق كل ذى علم عليم) كلامى مصدقدر (مثنوى) كرترا تازانوست اى پرهنر * مرمرا صد كز
كذشت از فرق سر * اى پرهنرا كر بوصو سنك ديزنه دكين ايسه تحقيق بنم باشم اوستنده يوز ارشون مقدارى كچمشدر
(مثنوى) كفت كستاخى مكن بارى دكر * تانسوزد جسم وجانت زين شرر * اشتر چونكم موشك بوعجزين كوردى
آكا تأديب ايدوب ايتدى بركره دخى كستاخلق ايلمه تا بوشردن سنك جسم وجانك يانميه (م ى) تو مرى با مثل خود
موشان بكن * باشتر مر موش را نبود سخن * اى موش سن كندك كبى موشلره عناد ومقابله ايله موشك شتر ايله
سوزى اولمز (مثنوى) كفت توبه كردم از بهر خدا * بكذران زين آب مهلك مر مرا * موش اشتردن چونكم بوتوبيخ
وتقريعه متعلق اولان سوزى اشتدى آكا ايتدى توبه ايلدم الله ايچون بو آب مهلكدن بنى كچور پس شتر موشى
تأديب قيلدقدنصكره موش ايلديكى كناهه وكستاخلغه توبه قيلوب معترف اولدقدنصكره (ما جبل الله اوليا الا على
حسن الخلق والكرم) حديثنك مصداقنجه (مثنوى) رحم آمد مر شتر را كفت هين * برجه وبركودبان من نشين *
اشتره مرحمت كلدى وديديكه آكاه اول صچره بنم اوركچم اوزره اوتور (مثنوى) اين كذشتن شد مسلم مر مرا * بكذرانم
صد هزاران چون ترا) بوكچورمكلك تحقيقا بكا وبنم نوعمه مسلم اولدى صد هزاران سنك كبى كمسه لرى بوكونه ورطه لردن
كچوريرم پس تعليم ادبه شروع ايدوب ديديكه (مثنوى) چون پيمبر نيستى پس روبراه * تارسى ازچاه روزى سوى جاه
چونكم پيغمبر دكلسن متابعت ايت وآردنجه كيت يوله تا كم چاه طبيعت وجهالتدن قورتلوب بركون منصب
متبوعيته ومرتبهٔ مشيخته واصل اوله سن نفسكه نظر قيل ومنصف اول (مثنوى) تو رعيت باش چون سلطان نهٔ *
خود مران چون مرد كشتيبان نهٔ * چونكه سلطان دكلسن رعيت اول كشتى يى كندك سورمه چونكه مرد كشتيبان
دكلسن يعنى اكرسن سلطان طريقت دكل ايسك برسلطانه رعيت اول محصل نظر ايله مرد كشتيبان
دكلسن درياى حقيقت جانبنه تنها كندك سورمه بلكه كشتىء طريقت علمنه عالم بررئيس مدبره متابعت ايله
تا باد هو اليه كشتى يى شكسته قيلميه سن وكرداب ضلالته مبتلا اولميه سن (مثنوى) چون نهٔ كامل دكان تنها مكير
دست خوش مى باش تا كردى خمير * چونكم دين وطريقتده كامل اولميه سن تنها دكان طوتمه يعنى تفرد وتنهالق
ايتمه دست خوش اول يعنى الى نجاستدن وخباثتدن پاك وطيب قيل تا خمير ايليه سن دستدن مراد نفس وخميردن
مراد عملدر وتخمير اعمال ايتمكه دست نظيف ونفس شريف لازمدر (مثنوى) انصتوا را كوش كن خاموش
باش * چون زبان حق نكشتى كوش باش * الله تبارك وتعالى سورهٔ اعرافك آخرنده بيورديكه (واذا قرئ القرآن
فاستمعوا له وانصتوا لعلكم ترحمون) يعنى شول وقتده كه اى مؤمنلر قرآن اوقنه سز آنى سامع اولك وسكوت قيلك

الهدن رحمت اولنمغی راجی اولدیغکز حالده فقها دیرکه بو آیت مأموم حقنده در وعند قرأت القرآن انصات صلوات الجهره واجب وخارج صلواتده مستحبدر پس حضرت مولانا اصحاب طریقی امام همام اولان مرشده اقتدا ایلدکاری جهتدن موءتم منزله سنه تنزیل ایدوب وآنك لسانندن ظهوره کان (ان الله یقول علی لسان عبده) حدیث شریفنك فحواسنجه حق کلامی ایدیکنه تنبیه قیلوب دیرلرکه ای متعلم ومسترشد مرتبه سنده اولان جناب حقك انصتوا امرینی قبول ایله وخاموش اول چونکم لسان حق اولمدك وبلا واسطه وجود مطلقدن سبق آلمدك حقدن سبق آلنلره ومظهر وحی والهام اولنلره قولاق اول وآنلرك کلامنی استماع قیل (مثنوی) وربکوبی شکل استفسار کو* باشهنشاهان تو مسکین وار کو* اصحاب دل ومرد کامل حضورنده اکر سوز سویلرسك استفسار وسؤال طریقیله سویله لا علی طریق المکالمه والمناظرة والاختبار وشهنشاهان طریقت اولنلره کلامنی مسکین کبی سویله ودلولك طریقت اولنلره تواضع ومسکنت ایله تا کبر وکینله عمل قیلمیه سن وسهوت وشهوته مبتلا اولمیه سن (مثنوی) ابتدای کبر وکین از شهوتست* راسخی شهوتت از عادتست* کبر وکینك ابتدای ظهوری شهوتدندر سنك شهوتکك ثبات واستحکامی عادتکدندر یعنی اوصاف ردیه نك خبیث وقبیح اولان صفتلریکه کبر وکیندر بو ایکی صفات ذمیمه نك ابتدامی شهوت نفسانیه در وشهوت نفسك حظ ایلدکاری نسنه لرده ایکی قسمه منقسمه در بر قسمنه شهوت جلیه دیرلرکه نفسك محسوس وظاهرده اولان شیئلردن حظ آلدیغیدر مثلا دراهم ودنانیر کثیره وحدایق وبساتین لطیفه وبدیعه وقصور وبیوت رفیعه ومأکل ومشارب نفیسه وملابس نعیمه ومراتب بهیه ومحابیب ملیحه کبی وبونلر امثالی شیئلردر نفس بونلردن حظ آلور وبونلرله متکبر اولور وقچن بر اهل حق بو مشتهیاتدن منع قیلسه بونلره اسیر اولان آکا کین قیلور پس ابتدای کبر وکین شهوتدن اولور وبر قسمنه دخی شهوت خفیه دیرلر اول نفسك تعظیم ناسدن حظ آلمسی وعلم وعملی اوزره مدح خلقدن لذت بولمسی وبین الناس عزت وریاست طلب قیلمسیدر اصل قورقیجی شهوت بودر ولهذا (قال علیه السلام ان اخوف ما اخاف علیکم الریاء والشهوة الخفیة محصل ابتدای کبر وکین شهوتدندر وشهوتك رسوخ وثبوتی شهوت نفسانیه یه وحظوظ جسمانیه یه اعتیاد ایلمکدندر چونکم شهوته اعتیاد ایلدك خوی بد محکم اوله سنی آندن کبر وچکن کمسه یه خشم کاور شول کمسه اوزره نته کم بیوررلر (مثنوی) چون زعادت کشت محکم خوی بد* خشمت آید بر کسی کت واکشد* چونکم عادتدن قبیح خویك محکم اولدی خشم کاور شول کمسه اوزره که سنی کبردن چکه (م ی) چون که تو کل خوار کشتی هر که او* وا کشد از کل ترا باشد عدو چونکم کل خوار اولدك هر اول کمسه که کل یمکدن سنی کیرو چکه سکا اول کمسه عدو اولور (مثنوی) بت پرستان چون که کرد بت تنند* مانعان راه بت را دشمنند* بت پرستلر چونکم بتك چوره سنی طولنورلر بت یولنك مانعلرینه دشمنلردر هر کیمکه انلری بت پرستلکدن منع ایلرسه اکا عداوت ایدرلر (مثنوی) چونکه کرد ابلیس خو با سروری دید آدم را حقیر او از خری* ابلیس چونکم سرورلکله خوی ایلدی وریاسته اعتیاد قیلدی حضرت آدم علیه السلامی اول ابلیس خرلغندن خور وحقیر کوردی بویله دیو (مثنوی) که به از من سروری دیکر بود* تا که او مسجود چون من کس شود* که بندن ایو وعالی غیری بر سرور می اولور تا کم او بنجلین کمسه نك مسجودی اوله (مثنوی) سروری زهرست جز آن روح را* که بود تریاق لانی ز ابتدا* سرورلك زهردر اول روحدن غیری یه که اول روح ابتدادن تریاق لانی اوله یعنی ازل ازالده محل تریاك اوله تریاکدن مراد کمال خلوص وحب الهیدر (مثنوی) کوه اکر پرمار شد باکی مدار* کان بود اندر درون تریا کزار* طاغ اکر پرمار اولدیسه بر باك طوتمه که اول طاغ درونده تریا کزار اوله مارلك اکا ضرری اولمز کذلك ماردن اضر اولان جاه وریاست دخی معدن تریاك اولان بندکان حقه ضرر ویرمز (مثنوی) سروری چون شد دماغت را ندیم* هر که بشکستت شود خصم قدیم* چونکم سرورلك سنك دماغکه ندیم ومصاحب اولدی هر کیمکه آنی صدی ایسه سنك قدیم دشمنك اولور یعنی هر کیمکه سنك سرولککه اعتبار ایتمیوب طبعکه مخالف کلام سویلسه ونفسکی شکست ایلسه سکا دشمن قدیم اولور (مثنوی) چون خلاف خوی تو کوید کسی* کینها خیزد ترا با او بسی* چونکم اهل حقدن بر کمسه سنك خویکك خلافنی سویلسه سنك آکا چوق کینه لرك قالقر واو حق سویلینه دیرسن (م ی) که مرا از خوی من بر می کند* مر مرا شاکرد وتابع میکند* که بنی فلان کمسه بنم خویمدن قوپارر وبنی شاکرد وتابع ایلر پس حضرت مولانا قدس الله سره العزیز طالبینه علی طریق الحکایه بیوررلر (مثنوی) چون نباشد خوی بد محکم شده* کی فروزد از خلاف اتشکده* قبیح خوی چونکم محکم اولمش اولمیه مخالفتدن اتشکده دن قچن شعله لنور یعنی چونکم اول ریاست جو ومعصیت خو اولان کمسه ده خوی بد محکم شده اولمیدی اهل حقه مخالفتدن آتش محلی اولان نفسی مشتعل اولور میدی

وعناد ومخالفت قیلور میدی وخوی بد آنده چونکم سرکش اولمیدی قچن مخالفتدن آنده آتش پارلاردی واهل حق اولان ناصحه عناد ومخالفت قیلردی (مثنوی) با مخالف او مدارایی کند* در دل او خویش را جایی کند* بو بیتك ماقبلنه مناسبتی سؤال مقدره جواب طریقیله اولور پس بر سائل کویا سؤال ایلرکه بعض کمسه اولورکه اهل حق آنك خوینك خلافنی سویلسه وافعال شنیعه سن مذمت ایلسه آکا مخالفت ایلمز وآتشکدهٔ نفسی مشتعل اولمق اوزره سوز سویلمز بلکه اهل حقه موافقت ومتابعت ایلر وجرمنه اعتراف ایدوب نعم وبلی دیوب سویلر بیوررلرکه بو کونه کمسه دخی اولکی کبی اهل نفسدر زیرا مخالف اولان اهل حقه مدارا ایلر یعنی باطنا بغض وعداوت وظاهرا متابعت وموافقت ایلر وتسلیم ورضایه مناسب سوزلر سویلر تا اول اهل حقك کوکلنده وقلبنده کندی یه بیر ایلر الحاصل ریاست جو ومعصیت خو اولان اهل نفسك ایکی حالی واردر اکر ناصح مخالف ضعیف وکندی قوی ایسه بی محابا غضبه کاور وخبث درونندن اظهار قیلور واکا آشکاره مخالف اولور واکر ناصح مخالف قوی وکندی ضعیف ایسه مخالفه او مدارا ایلر وآنك قلبنده تسلیمیت وموافقت سبیله بیر ایلر لکن باطنا نه آنی سومز وا کامیل دخی قیلمز دیمك اولور (مثنوی) زانکه خوی بد کشتست استوار* مور شهوت شد ز عادت همچو مار* زیرا مدارا ایدن کمسه ده قبیح خوی استوار وپایدار اولمشدر مور کبی ضعیف اولان شهوت عادتدن مار کبی قوی اولدی (مثنوی) مار شهوت را بکش در ابتلا* ورنه اینك کشت مارت اژدها* شهوت مارنی ابتلاده ریاضت ومجاهده ایله دپله یوخسه همان سنك مارك اژدرها اولدی (مثنوی) لیك هر کس مور بیند مار خویش* تو ز صاحب دل کن استفسار خویش* لیکن هر کسه کندینك مارنی مور کورر زیرا هر کسه کندینك عادت وخوبی خوب وزیبا کورینور اما سن کندیکی صاحبدل ومرشددن استفسار وتجسس ایله (مثنوی) تا نشد زر مس نداند من مسم* تا نشد شه دل نداند مفلسم* مادامکه مس زر اولمدی بن مسم بیلمز مادامکه کوکل شاه اولمدی بن مفلسم بیلمز یعنی مادامکه باقر التون اولمیه کندینك باقرلغنی بیلمز وبن مس وحقیر ایدم دیو اعتراف قیلمز بلکه مسلك مرتبه سنده کندوبی بر جوهر عالی ومرتبه سامی صاحبی زعم ایلر اما باقرلق مرتبه سندن تبدیل اولوب زر مرتبه سنه واصل اولدی کندینك اول مرتبه ده اولان حقیرلغنی بیلور وکذلك مادامکه بر کوکل شاه اولمیه کندینك اول حالنده اولان افلاسنی بیلمز ومفلسلکی حالنده بن مفلسم دیمز چونکم غنای حقله غنی اوله وافلاس واحتیاجدن نجات بوله ومظهر سلطنت الهی اوله آندنصکره کندینك اول مرتبه ده اولان دونلغنی وافلاسنی بیلور والحاصل انسان بر اعلایه واصل اولمینجه کندینك مرتبه سنك دونلغنی بیلمز دیمك اولور (مثنوی) خدمت اکسیر کن مس وار تو* جور میکش ای دل از دلدار تو* سن مس کبی اکسیره خدمت ایله ای دل دلداردن جور چك (مثنوی) کیست دلدار اهل دل نیکو بدان* که چو روز وشب جهانند از جهان* دلدار کیمدر اهل دلدر ایو بیل که اهل دل روز وشب کبی جهاندن صحرا ایجیلردر یعنی دلدار کیمدر اهل دل بونی ایو بیل که روز وشب کبی بونلر جهاندن صحرا لرو کون ومکاندن مفارقت ومباینت قیلورلر یعنی روز وشب بری برندن صحرا اوب مفارقت قیلدیغی کبی بونلر دخی جهاندن اویله صحرا لر ومنسلخ ومنخلع اولورلر والله بنده لك قیلورلر (مثنوی) عیب کم کو بندهٔ الله را* متهم کم کن بدزدی شاه را* حضرت خدانك بنده سنك عیبنی سویلمه یعنی الله بنده سنی طامع دنیا دیمکله وتابع نفس وهوادر دیمکله ویاخود بونلر مانندی تعییب وتعییر ایتمکله عیب ایتمه زیرا کون ومکانده آزاد اولان شاه جهان اولور پس شاه اولنلری دزدلکله ازمتهم ایله یعنی هیچ متهم ایلمه ولو کان فی صورة الفقر والحقارة زیرا اهل سلوکدن تحت الاطمار چوق ملوك واردر صورتا اشعث واغبرلکن عند الله دعالری مستجاب ومعتبردر (کما قال علیه السلام رب اغبر اشعث مدفوع بالابواب لو اقسم علی الله لابره) ممکن اولدیغی مرتبه صورت فقراده اولنلره حسن ظن قیلمق وسوء ظندن مجتنب اولمق لازمدر (کما قال علیه السلام ایاکم والظن فان الظن اکذب الحدیث قال علیه السلام خطابا بالعمر وارشاد الامته اذا ظننت فلا تحقق) نته کم اهل کشتی مقبول خدا اولان بر درویش سعادت کیشی سرقه ایله متهم ایلیوب آنلره قلبی آزرده اولدی وکما ایله توبیخ وتقریع ایدوب آنلری صحبت ورضاسی فائده سندن خائب وخاسر قیلدی (کرامات ان درویش که در کشتی متهم کردند بدزدی (مثنوی) بود درویشی درون کشتیء* ساخته از رخت مردی پشتیء* بر درویش وار ایدی بر کیمنك ایچنده مردلك رختندن بریغن یعنی دیه دوزمش ایدی ومردلك رختندن مراد توکل وتسلیم وخلق کریم اوله وبو معنی دخی جائزدرکه رخت مرده مضاف اولمیه وتقدیر معنی بویله اوله که برکمی ایچره بر درویش وار ایدی وبر مردرختندن واسبابدن پشتی دوزمشدی پشتی ارقه یصدیغی وهمزه وحدت ایچوندر یعنی اول

درویش کندیسنه مردلك رختندن بارقه بصدیغی دوزمشدی وآکا اعتماد واتکا قیلمش ایدی (مثنوی)
یاوه شد همیان زر او خفته بود * جمله را جستند واورا هم نمود * کشتیده التون کیسه سی ضایع اولدی واول درویش
اویومش ایدی وآندن غافل ایدی کشتیده اولنلرك جمله سن طلب ایلدیلر وبوقلدیلر آنی دخی بریسی کوستردی بویله
دیو (مثنوی) کین فقیر خفته را جوییم هم * کرد بیدارش زغم صاحب درم * كه بو اویومش فقیری دخی بوقلیلم
صاحب درم غم والمندن فقیری خوابدن بیدار ایلدی (مثنوی) کاندرین کشتی حرمدان کم شدست * جمله را جستیم
نتوانی تو رست * التون صاحبی درویشه دیدیکه بو کشتیده همیان زرکم وضایع اولمشدر حرمدان کیسه معناسنه در
کشتیده اولنلرك جمیعسنی آرادق وبوقلدق سن قورتلمغه قادر دکلسن (مثنوی) دلق بیرون کن برهنه شو زدلق
تازتو فارغ شود اوهام خلق) دلقی اوستکدن چیقر دلقدن عریان اول تا خلقك اوهام وظنونی سندن فارغ اوله (مثنوی
کفت یارب مر غلامت را خسان * متهم کردند فرمان در رسان * درویش چونکه بو سوزی اشتدی رنجیده
خاطر اولوب ایتدی یاربی سنك غلامکی خسلر متهم ایلدیلر فرمان ایرشدر (مثنوی) چون بدرد آمد دل درویش ازان
سر برون کردند هر سو در زمان * چونکه درویشك کوكلی اول تهمتدن درد والمه کلدی فوری هر جانبدن باش
چیقاردیلر (مثنوی) صد هزاران ماهی از دریای ژرف * در دهان هر یکی دری شکرف * نیجه یوز بیك ماهی
پراولان دریادن هر برینك اغزنده بر دردانه در یعنی اول درك تعریفی قابل اولمز وکنهی وصف وبیانه کلمز
(مثنوی) هر یکی دری خراج ملکتی * کز الهست این ندارد شرکتی * هر بر در بر مملکت خراجی ایدی زیرا بودرلر
حضرت خدادندر بو برشرکت طوتمز (مثنوی) در چند انداخت در کشتی وجست * مر هوا را ساخت کرسی
ونشست * درویش ماهیلرك اغزندن برقاج در آلوب کشتینك ایچنه آتدی وکندیسی کشتیدن طشره صجرادی
تحقیقا هوایی کرسی دوزدی واوتوردی (م ی) خوش مربع چون شهان بر تخت خویش * او فراز اوج وکشتی اش
به پیش * شاهلر تختنده خوش مربع اوتردیغی کبی درویش اوجك فوقنده هواده وکشتی آنك اوکنده
(مثنوی) کفت رو کشتی شمارا حق مرا * تا نباشد با شما دزد کدا * درویش هوادن کشتیده اولنلره ایتدی یوری ای
اهل کشتی کشتی سزه حضرت حق بکا تا کدا دزد سزکله اولمیه (مثنوی) تا کرا باشد خسارت زین فراق * من خوشم
جفت حق وبا خلق طاق * بو فراقدن عجب کیمه زیان اولور بن خوشم حضرت حقك جفتی وخلقله طاق اولم یعنی بن
حضرت حقله مصاحب وخلقدن مفارق اولدیغم حالده لطیف وخوشم (مثنوی) نی مرا او تهمت دزدی نهد *
نی مهارم را بغمازی دهد * نه اول خدا بکا دزدلك تهمتنی قورنه بنم یولارمی بر غمازه ویرر (مثنوی) بانك کردند اهل
کشتی کای همام * از چه دارندت چنین عالی مقام * کشتی خلقی درویشه چاغردیلر بویله دیوکه ای همام بیان ایله
بویله عالی مقامی سکا نه سببدن ویردیلر (مثنوی) کفت از تهمت نهادن بر فقیر * واز حق آزاری بی چیزی حقیر *
چونکه اهل کشتی آنك کرامت علیه سن کوروب اکا دیدیلرکه ای همام نه جهتدن سکا بویله عالی مقام ویردیلر اول دخی
علی وجه التوبیخ والتقریع بونلرك قباحتنی اولا طاعت منزله سنه تنزیل وثانیا آندن کندوینی تنزیه ایدوب موصل
کرامت عظما وموروث خدمت مولا اولان خدمت وطاعتی تبیین قیلوب دیدیکه بو کرامتی فقرایه تهمت قودقدن
بولدم وبر حقیر نسنه ایچون حقی رنجیده ایدیجیلکدن بولدم (من اهان لی ولیا فقد بارزنی بالمحاربة) حدیث
شریفنك موجبنجه ولیی انجتمك حقی انجتمك اولور وچیز وحقیر ایچون بونلره اهانت ایدن حقله محاربه قیلور اول
چیز حقیر دنیا وما فیها در (کما قال علیه السلام لو کانت الدنیا تزن عند الله جناح بعوضة ما سقی منها کافرا شربة ماء
بعده قول اولدن تنزیه واضطراب ایدوب دیدیکه (مثنوی) حاش لله بل زتعظیم شهان * که نبودم بر فقیران بدکمان *
حاش لله آندن بولمدم بلکه شاهلرك تعظیمندن که فقیرلر اوزره بدکمان اولمدم یعنی حاش لله بن جناب حقی تنزیه ایلرم
فقر وصلحایه تهمت ایدنلره کرامت وولایت ویرمکدن بو کرامت عظمی وولایت کبری مشتاقان طریقته تعظیم
وخدمت ایلمکدندرکه فقیرلر حقنده بن بدکمان اولمدم وبونلره سوء ظن قیلمغی مقبول خدا بولدم (مثنوی) آن فقیران
لطیف خوش نفس * کز پی تعظیم شان آمد عبس * عبس نك تفسیری بوجادلك اواسطنده خرس حکایه سنده
ترك كتنی آن مرد ناصح بیاننده مرور ایتدی یعنی فقرادن مراد مطلق بی زر وسیم اولان کدا دکل بلکه خوش
نفس لطیف فقیرلردرکه انلرك تعظیمندن اوتری حضرت رسول علیه السلامه بروجه تعلیم عبس سوره سی کلدی
اکر سؤال اولنورسه عبس سوره سی عبد الله بن ام مکتوم حقنده کلدی جواب اول فقره وارث اولان اهل حقه
هر زمانده معناسی شامل اولور وآنلر دخی بو تعظیمده داخل اولدی (مثنوی) آن فقیری بهر پیچا پیچ نیست *
بل پی آنکه بجز حق هیچ نیست) یعنی اول ذکر اولنان وتعظیم قیلنان فقیراق دنیایه طولشمقدن اوتری فقیراق دکلدر

بلکه

بلکه اندن اوتری اولان بوقلق وفقیراقدرکه حقدن غیری هیچ بوقدر وکندی وجمیع اشیانك نظرنده من کل
الوجوه فقیر وفانیدر بو یوقلغه واصل اولان وعدمیت اصلیه سن بولان ولی به فقیر دیرلر (کما بینا حقیقة الفقر من درجة
الفقر فلیطلب فیه (مثنوی) متهم چون دارم انهارا که حق * کرد امین مخزن هفتم طبق * ودخی دیدیکه نیجه متهم
طوترم انلری که حق تبارك وتعالی یدنجی قات آسمانك مخزننه امین ایلدی نیجه سالك بالکلیه کندیدن فانی اوله حقله باقی
اولور وجمیع کونه تصرف قیلور ومخزن هفتم آسمانه خزینه دار اولور (مثنوی) متهم نفسست نی عقل شریف *
متهم حسست نی نور لطیف * وفی الحقیقه تهمت لایق اولان نفسدر عقل شریف دکلدر متهم حسدر نور لطیف
دکلدر (مثنوی) نفس سوفسطائی آمد می زنش * کش زدن سازد نه حجت کفتنش * نفس اماره سوفسطائی
کلدی اول نفسی اور یعنی نفس اماره سوفسطائی طبیعت کلدی آکا شدت وریاضتله اور که آکا اورمقلق دوزر آنی
دوکمکلك ایله اصلاح ایلرآکا حجت عقلیه ونقلیه سویلمك دکل سوفسطائی فلاسفه دن اوچ نوع اوزره برفرقه درکه
حقایق اشیایی انکار ایدرلر کما بینا فی الجلد الاول فی حکایة الوزیر فی بیت در خیالاتش چو سوفسطائیم (مثنوی)
معجزه بیند فروزد آن زمان * بعد از آن کوید خیالی بود آن * نفس سوفسطائیه کبی معجزات وخوارق عاداتی
انبیا واولیادن کورر اول زمان ایمان وانقیاد جانبنه شعله لنور وبالکله نوراندنصکره دیر اول معجزه که بن کوردم
بر خیال ایدی (مثنوی) در حقیقت بود آن دید عجب * چون مقیم چشم نامد روز وشب * اکر حقیقت
اولیدی اول عجبی کورمك کوزده مقیم اولوردی روز وشب نیچون چشمه مقیم کلمدی پس جواب ویررلرکه (مثنوی
آن مقیم چشم پاکان می بود * نی قرین چشم حیوان می شود * اول معجزه پاکلر چشمنك مقیمی اولور حیوانانك
چشمنك قرینی اولمز (مثنوی) کان عجب زین حس دارد عار و ننك * کی بود طاوس اندر چاه تنك * زیرا اول عجب
اولان معجزه بو حواس ظاهره ده اقامت ایلمدی عار وننك طوتر طاوس طارقیوده نیجه اولور ووطن قیلور (مثنوی)
تا نکویی مر مرا بسیار کو * من زصد یك کویم وآن هم چو مو * زنهار بکا چوق سویلیجی دیمه سن زیرا بن
یوزدن برنی سویلرم واول برسوزم موی کبی دقیقدر یعنی تاسن بکا صقین دیمیه سن بو خصوصلرده چوق سویلیجی
واکثار کلام ایلیجی بن یوزدن برین سویلرم واول دخی قیل کبیدر حد اعتدالدن خارج دکلم وخیر الکلام ما قل ودل
مضمونندن متجاوز دکلم کلامده ومنامده وطعامده وشرابده شرط اعتدال هر کسك استعدادنه کوره در بو خمسه
مطلق بر حالته مخصوص دکلدر نته کم بو معنایی اشارت ایچون کثیر الکلام طویل المنام اکول طعام اولان
صوفینك حکایه سن نظمه کتوروب آنك اسانندن هر کسك استعدادنه مناسب اولان اعتدالی بیان بیوررلر (تشنیع
زدن صوفیان بران صوفی که پیش شیخ بسیار می کوید * (مثنوی) صوفیان بر صوفیء شنعه زدند * پیش شیخ
خانقاهی آمدند * خانقاهده اولان صوفیلر بر صوفی یه شنعه اوردیلر یعنی تشنیع ایلدیلر اول خانقاه شیخنك
اوکنه کلدیلر (مثنوی) شیخ را کفتند داد جان ما * تو ازین صوفی بجوای پیشوا * صوفیلر شیخه ایتدیلر بزم
جانمزك دادنی سن بو صوفیدن استه ای پیشوا (مثنوی) کفت آخر چه کلدست ای صوفیان * کفت این صوفی سه
خو دارد کران * شیخ ایتدی ای صوفیلر آخر شکایتکز ندر صوفیلر زمره سی دیدی بو صوفی اوچ ثقیل خوی طوتر
(مثنوی) در سخن بسیار کو همچون جرس * در خورش افزون خورد از بیست کس * اولا سوزده بسیار کویدر
جرس کبی ثانیا طعامده یکرمی کمسه دن زیاده ییر (مثنوی) ور بخسبد هست چون اصحاب کهف * صوفیان کردند
پیش شیخ زحف * ثالثا اوکرار یوبه اصحاب کهف کبیدرکه نوم طویل صاحبیدر صوفیلر شیخك اوکنده زحف ایلدیلر
یعنی بو اوچ خصلت صوفیلر طریقنه زیاده مخالفدر دیو ولوله اوردیلر وجنك وغوغا ایلدیلر زحف جنکه وغوغایه
دیرلر (مثنوی) شیخ رو آورد سوی آن فقیر * که زهر حالی که هست اوساط کیر * در خبر خیر الامور اوساطها * نافع
آمد زاعتدال اخلاطها * شیخ چونکه صوفیلرك بو اقدامنی کوردی اول فقیر جانبنه توجه ایلدی ونصیحت
طریقیله آکا بویله سویلدی که هر بر حالدنکه وارد روسطلری طوت یعنی هر بر حالدنکه واقع اولدی وسطلرنی طوت
ولفراط وتفریطدن حذر ایت نته کم دینلمشدر (توسط اذا ما شئت امرا فانه * کلا طرفی قصد الامور ذمیم) وخبرده دخی
خیر الامور اوسطها بیورلمشدر زیرا اخلاطلر اعتدالدن نافع کلدی یعنی اخلاط امور معتدله اولمقدن نافع کلدی
وحددندن تجاوز ایتمکله نفع قیلدی نته کم اخلاط بدن انسانی کورمزمیسن (مثنوی) کر یکی خلطی فزون
شد از عرض * در تن مردم بدید آید مرض * اکر بر خلط افزون اولسه وحددندن تجاوز قیلسه بر عارضه جهتندن
انسانك تنندن مرض ظاهر کلور وپیدا اولور کذلك امور صوری ومعنوی دخی حد اعتدالدن تجاوز اولنسه خللدن
خالی اولمز (مثنوی) بر قرین خویش مفزا در صفت * کان فراق آرد یقین در عاقبت * نطق موسی بد بر اندازه ولیك

هم فزون آمدز گفت یارنك * هر كسك استعدادنه مناسب اولان اعتدالی تأییدایچون موسی ایله خضرك احوالنه
شروع ایدوب واندن اولا حصه نه ایدیکن بیان بیوروب دیرلرکه صفت وخصلتده کندی مصاحبك اوزره زیاده اولمه
زیرا اول عاقبتده صحیح فراق کتورر یعنی اگرچه کندی نفسکده سن استعدادکه مناسب کندیکی معتدل قیلدکسه
کندی قرین ومصاحبك اوزره صفتده وکمالتده افراط وزیاده ایلمه که اول افراط وزیاده لك یقینا عاقبتده فراق کتورر و
وجد الغه سبب اولور حضرت موسی علیه السلامك خضر علیه السلامه اولان نطق شریفی کندی استعدادنه کوره
اندازه واعتدال اوزره ایدی ولکن هم فزون کلدی یارینك گفتنك اعتدالندن (مثنوی) آن فزونی با خضر آمد شقاق
گفت رو تو مکثری هذا فراق * اول فزونلق حضرت خضره شقاق وخلاف کلدی حضرت خضر حضرت موسی
علیه السلامه ایتدی یوریسن مکثیر وبسیار کویسن بوفراقدر یعنی علی وجه التعریض (اقتلت نفسا زكیة)
دیمك کبی فزون وفضوللق خضره شقاق ودخی (اخرقتها لتغرق اهلها) دیو اعتراض ایلمك کبی فزون وفضوللق خضره
شقاق کلدی ومساواته مخالفت ایلمك کلدی ولهذا خضر علیه السلام اکا دیدی یوری سن مکثیرسن (هذا فراق بینی
وبینك) یعنی شو اعتراض واکثار کلام بنمله سنك ما بینك آیریجیدر دیدی کویا حضرت خضر مقدما موسی علیه
السلامه (انك ان تستطیع معی صبرا) دیمکله بنم فعلمه تحمل ایده مزسن واعتراض وسؤال ایدوب بکا سویلرسن
وبن اعتراض وسؤال استمزم دیو صمت وسکوتی بروجه کنایه تعلیم ایلمشدی واول حضرت دخی (ستجدنی ان شاء الله صابرا
ولا اعصی لك امرا) دیمکله سکوته وعدم انکار واعتراضه راضی وتسلیم اولمشدی پس بعده هر فعلنه بروجه اعتراض
سؤال ایلدیکیچون مکثیر منزله سنه تنزیل اولندی وحضرت موسی علیه السلام ایله خضرك احوالندن شیخله مریدك
احوالی مراد قیلندی پس لسان خضر وقت اولان شیخدن موسی مشرب اولان مریده خطابا آداب مصاحبتی تعلیم
ایدوب بیوررلر (مثنوی) موسیا بسیار کویی دور شو * ورنه با من گنك باش وکور شو * ور نرفتی وز ستیزه شسته
تو بمعنی رفته بکسسته * خضر وقت اولان شیخ دیرکه ای موسی مشرب اولان مرید بسیار کو ومعترض خوسن
صحبتمزدن دور اول والا شرط طریقت بودرکه بکا دیلسز وکوزسز اول کوزك عیب بین اولمسون ولسانك اعتراض
قیلمسون واگر کندیکی کور وابکم کورمزسك وستیزه وعناد جهتندن دخی کتمزسك وصحبتدن صورتا اوتوردکسه سن
معنا کتدك وفوائد مصاحبتدن منقطع اولدك زیرا شرط بولنمیجه مشروط حاصل اولمز شرط تسلیم وارادتدر
مشروط فوائد صحبتدر چن تسلیم وارادت بولنمسه صحبت صحیحه اولمز واول صحبتدن منفعت ظهوره کلمز (مثنوی)
چون حدث کردی تو ناکه در نماز * کویدت سوی طهارت رو بتاز * مثلا چونکم سن ناکاه نمازده حدث ایلدك
وابدستی صدك سکا مفتی وفقیه اولان طهارت جانبنه چاپ وتجدید وضوء ایله دیدی (مثنوی) ور نرفتی خشك جنبان
می شوی * خود نمازت رفت بنشین ای غوی * واگر طهارت وتوضی ایتمکه کتمزسك بیهوده یره فوری حرکت
وبی معنی یره قعود وقامت قیلیجی اولورسن خود نمازك کتدی ای ازغون استرسك سن اوتور صلوة طهارت اوزره
مبتنی اولمشدر کذلك صحبت تسلیم وارادت اوزره قرار بولمشدر پس طهارت اولمیه صلوة فاسد اولور وارادت
اولمزسه صحبت بی معنی وعبث قالور اویله اولیجق (مثنوی) رو برانها که هم جفت تواند * عاشقان وتشنهٔ گفت تواند
وار شول کمسه لرك قتنه که سنکله هم جفت وهم صحبتدرلر وسنك گفت وکویکه عاشق وتشنه درلر یعنی هم
جفت اولنلر سنك عاشقلرك وطالبلرکدر وسنك سوزیکه مشتاق وتشنه دررلر (مثنوی) پاسبان برخوابنا کان
برفزود * ماهیان را پاسبان حاجت نبود * پاسبان نائملر اوزره ارتدی ماهیلره پاسبان حاجت اولمدی بو هم وجه در اول
طریقت وماهیان بحر حقیقت اولان ماهیلرك پاسبانه احتیاجی اولمدی واهل فنانك صحبتلرینه داخل اولان وشرط
صحبتی ترك ایدوب کندیدن کچمین وفنا شرابن ایچمین ومجرد علم شریعت وطریقتله آنلره پاسبانلق ایلرم منفعتدن خالی
دکلم دین کمسه لره تعریض طریقیله واقع اولمشدر یعنی ای کندوبی علم شریعت ووعظ ونصیحتله اهل فنایه پاسبان
وحافظ اولورم زعم ایدن پاسبان خوابناك اولنلره وغفلتده قلانلره منفعت زیاده ایلدی ماهیان بحر حقیقت اولنلره
پاسبان حاجت دکلدر آنلر دریای وحدت ایچره عین یه داروارلردر (م ی) جامه پوشانرا نظر بر کازرست * جان عریانرا
تجلی زیورست * جامه کیجیلرك نظری کازره در اما عریانك جانه تجلی زیور ولباسدر یعنی انانیت ونفسانیت
لقمه سن ییلر ووجود بشریه جامه سن کینلرك نظری جامه شوی اولنلره وتطهیر قلب ونفس قیلنلره در عریان اولان
جانه ولباس وجوددن مجرد قلن روح روانه تجلی الهی زیوردر ای وجود وانانیت لباسیله مزین اولان وقیل وقال
ومعارضه وجدالدن حظ آلان کمسه شرط طریقت ایکیدن خالی دکلدر (مثنوی) یا ز عریانان بیکسو باز رو *
یا چو ایشان فارغ از تنجامه شو * یا عریانلردن آشکاره برجانبه کیت یا آنلر کبی لباسدن فارغ اول تنجامه جامهٔ تن

تقدیر نده در یعنی یا وجود لباسندن عاری اولنلردن وشهرت وانانیت کسوه سندن تجرد وتبری قیلنلردن برجانبه کیت
وآنلری ترك ایت ویاخود آنلر کبی هنگامه وتنجامه دن فارغ وآزاده اول زیرا برقومه محبت وآنلرله صحبت ظاهرا
وباطنا آنلره مشابهت اقتضا ایدر (مثنوی) ور نمی تانی بکل عریان شوی * جامه کم کن تا ره اوسط روی * واگر
قادر دکل ایسك که بالکلیه عریان اوله سن جامه یی ازاله تا اوسط بولنه کیده سن یعنی واگر قادر دکل ایسك که بالکلیه
معارضه وجدال وقیل وقالدن تجرد قیله سن ومن ومادن عریان اوله سن باری جامهٔ من ومایی ازاله سوز کاشی
سویلرسك آز سویله تا کم طریق اوسطه واعتداله کیده سن وبونلردن منافع اخذ ایده سن (عذر گفتن فقیر با آن شیخ
(مثنوی) پس فقیر آن شیخ را احوال گفت * عذر را با آن غرامت کرد جفت * هر سؤال شیخ را دادا وجواب * چون
جوابات خضر خوب وصواب * پس اول فقیر او شیخه احوالن دیدی یعنی اول مذکور اولان درویش معرفت کیش
کندی حسب حالنی اول شیخه نقل ایلدی وعذرنی اول غرامته جفت ایلدی یعنی غرامت کبی واجب الادا اولان
جوابه عذرنی جفت ایلدی شیخك هر سؤالنه اول فقیر جواب ویردی حضرت خضرك حضرت موسایه خوب
وباصواب اولان جواباتی کبی جوابلر ویردی (مثنوی) ان جوابات سؤالات کلیم * کش خضر بنمود از رب علیم *
کشت مشکلهاش حل وافزون زیاد * از پی هر مشکلش مفتاح داد * حضرت کلیمك سؤالاتنك اول جواباتی که آنی
خضر علیه السلام رب علیم والهام وتعلیم حکیم جهتندن کوستردی اول کلیمك مشکلاری حل اولدی وآنکدن
وبادقیلمقدن افزون حل وکشف اولدی زیرا هر بر مشکلدن اوتری بر مفتاح وجواب کالمصباح ویردی بو معنی دخی
جائزدرکه وافزون زیاد مصرع ثانی یه مصروف اوله بو تقدیر اوزره معنی بویله دیمك اولورکه حضرت موسی
علیه السلامك مشکلاری حل وفتح اولدی وافزون وزیاده هر بر مشکلدن اوتری آکا خضر حضرتلری مفتاح ویردی
وحضرت موسانك خضره اعتراضاتی وخضرك حضرت موسایه جواباتی کما ذکرت فی القرآن تعلیما للطالبین
بو محلده ثبت اولندی وقصه سی بودرکه حضرت موسی علیه السلام خضره ملاقی اولوب وآکا اتباعه آندن
استیذان قیلوب اول دخی آکا (ان تستطیع معی صبرا) دیمکله جواب ویروب حضرت موسی علیه السلام (ستجدنی
ان شاء الله صابرا ولا اعصی لك امرا) دیوب اطاعتی وعدم مخالفتی مشعر جواب بیوردقدنصکره حضرت خضر
دیدیکه پس اگر اتباع ایلدکسه بندن برشیء سؤال ایلمه بن آنی سکا خبر ویرم وبیان ایلیم پس بعد المبایعة بو ایکیسی
دریا جانبنه منطلق اولدیلر وبر سفینه طلب قیلدیلر حتی سفینه یه راکب اولدیلر پس حضرت خضر النه بالته آلوب
سفینه دن برایکی لوحه یی قوپروب آنی خرق ایلدی پس حضرت موسی علیه السلام صبر ایده میوب (قال اخرقتها
لتغرق اهلها لقد جئت شیئا امرا) بو سفینه یی واهلنی غرق قیلمقدن اوتریمی دلدك والله تحقیقا سن شیء عظیم
کتوردك یا خضر پس حضرت خضر مؤاخذه ایدوب دیدیکه یا موسی مقدما بن سکا دیمدیمیکه تحقیقا سن بنمله
اولان کاره صبر ایده مزسن موسی علیه السلام دخی اعتذاره شروع ایدوب آکا دیدیکه یا خضر بنی مؤاخذه ایتمه
اعتراض وسؤال ایلمك خصوصنده اولان وصیتکی نسیان ایلدیکم سببیله اول امرده ناسی اولمق عجب دکلدر پس
بو ایکیسی کشتیدن چیقوب برجانبه دخی منطلق اولدیلر حتی برغلام پری پیکره راست کلدیلر پس حضرت خضر
آنی طوتوب بی جرم وگناه آنی بوغازلیوب قتل قیلدی بوکره حضرت موسانه صبر ایده میوب (اقتلت نفسا
زكیة بغیر نفس) دیو اعتراض ایلدی ودخی (لقد جئت شیئا نکرا) دیو انکاری موجب سوز سویلدی پس
حضرت خضر دخی رفض وصیت ایلدیکنه عتاب ایدوب (الم اقل لك انك لن تستطیع معی صبرا) قولنی تکرار ایلدی
حضرت موسی علیه السلام بو دفعه دیدیکه یا خضرا اگر بن سکا بونلردنصکره برشیئدن سؤال ایلرسم پس بنی کندیکه
آرتق مصاحب قیلمه بن عذره بالغ اولدم وسکا ایلدیکم مخالفته استحیا ایلیوب کندمدن عذر قیلدم دیدی پس
ینه منطلق اولدیلر وبر قریه یه کلدیلر بو ایکیسی اول قریه نك اهلندن استطعام ایلدیلر اهل قریه بونلری قونقلمدی
ابا واعراض ایلدیلر پس اول قریه ده بر دیوار بولدیلر که دوشمکه قریب اولمش پس حضرت خضر آنی یا عمارت
ایتمکله ویا بناء ایتمکله ویا عمادله آنی قائم قیلدی حتی جدار راست ومستحکم اولدی پس حضرت موسی علیه السلام
اجرتدن صبر قیلمیوب اخذ اجرت ایلمکله تعریض طریقیله دیدیکه (لو شئت لاتخذت علیه اجرا) پس حضرت خضر
آکا (هذا فراق بینی وبینك) دیدی یعنی شول اعتراض ثالث ویاخود شو وقت سنکله بنم ما بینمی فراقه سببدر امدی
یا موسی سکا خبر ویررم صبره قادر اولمدیغك شیدن زیرا بو کوردیکن شیلر ظاهرا منکر وباطنا مقبول ومعتبردر پس
جوابه شروع ایدوب (اما السفینة فکانت لمساکین یعملون فی البحر فاردت ان اعیبها وکان وراءهم ملك یأخذ کل
سفینة غصبا) یا موسی اما سفینه بر قاچ مسکینك اولمشدیکه اون قرنداش ایدیلر بشی برده وبشی بحرده ایشلردی پس

بن اول سفینه یی معیوب قیلمق استدم و بونلرك او كنده و یا آردنده بر ملك وار ایدیكه كل سفینة صالحة یی غصبا اخذ
ایلردی پس بو كشتی یی شكست ایلدم تا اول اخذ ایلمیه (واما الغلام فكان ابواه مؤمنین فخشینا ان یرهقهما طغیانا
وكفرا فاردنا ان یبدلهما ربهما خیرا منه زكاة واقرب رحما) جواب ثانی اما قتل ایلدیكم غلام آنك باباسی وآناسی
مؤمن ومؤمنه لر ایدیلر پس بر خوف ایلدككه بو ایكیسنی آنك سببیله طغیان كفر بوری یه و اول غلامك كفر وشری
بو ایكیسنه لاحق اوله ودخی كافرله مؤمن بر خانه ده اجتماع قیله پس بزدیلدككه بو ایكیسنك ربیسی بو ایكیسنه
اول غلامدن خیرلوسنی تبدیل ایلمیه كفر وذنوبدن طاهر اولدیغی جهتدن وعطف ومرحمت یوزندن اقرب اولی
اكابدل وعوض ویره دیدی (واما الجدار فكان لغلامین یتیمین فی المدینة وكان تحته كنز لهما وكان ابوهما صالحا
فاراد ربك ان یبلغا اشدهما ویستخرجا كنزهما رحمة من ربك وما فعلته عن امری ذلك تأویل ما لم تستطع علیه صبرا)
جواب اعتراض ثالث اما اقامت ایلدیكم جدار ایكی یتیم اوغلنجقلرك ایدی اول شهرده و اول جدارك آلتنده
بو ایكیسی ایچون التوندن وكوموشدن بر كنز وار ایدی و بو ایكی غلامك باباسی صالح ایدی اول صالح ایچون
بو خدمتی ایلدم پس یا موسی سنك ربك دیلدیكه اول ایكی غلام حلم وكمال رأیه بالغ اوله لر واستخراج قیله لر خزینه لرنی
اللریله ریكدن بونلره رحمت ایچون و یاخود بو ایكی كنزلرنی استخراج ایده لر ریكدن بونلر مرحوم اولدقلری حالده دیمك
اولور یا موسی بو كوردیكك عجایبی بن كندی رأی واجتهادمدن ایشلمدم بلكه بامر الله وبارادته ایشلدم شو اجوبهٔ
ثلاثه درسن انك اوزرینه صبرا تمكه قادر اوله مزسك دیدیكم شیئك تأویلی (مثنوی) از خضر درویش هم میراث
داشت * در جواب شیخ همت بر كماشت * اول اوچ خوبی صورتا ثقیل ونا معقول و بو اوچ خصلتك اصلندن مسؤل
اولان درویش دخی حضرت خضردن میراث طوتدی وانك قدمنه كتدی (كما قال علیه السلام ان الانبیاء ما ورثوا
درهما ولا دینارا وانما ورثوا علما فمن اخذه اخذ بحظ وافر) پس معترض اولان شیخك جوابنه خضروار همت حواله
ایلدی وحقیقت حال نه ایدوكن اسانه كتوروب سویلدی (مثنوی) كفت راه اوسط ارچه حكمتست * لیك
اوسط نیز هم بانسبتست * دیدیكم نعم طریق اوسط دخی هم نسبتله در یعنی بویله بیلمك كرك هركس بونده مقتضای
شریعت وطریقتدر لیكن اوسط دخی هم نسبتله در یعنی بویله بیلمك كرك هركس بونده مستویة الاقدام دكلدر
بلكه هر كسك استعدادنه كوره قیاس اولنور (مثنوی) آب جو نسبت باشتر هست كم * لیك باشد موش را آن
همچو یم * مثلا ایرمغك صوبی اشتره نسبت اندك وكمدر لیكن ایرمغك صوبی موشه نسبت دریا كبیدر پس اشترك
حد اعتدالی استعدادنه كوره وموشك دخی اعتدالی كندی یه كوره قیاس اولنور (مثنوی) هر كرا باشد وظیفه
چار نان * دو خورد یا سه خورد هست اوسط آن * وفی المثل هر كیمك كه غدا ووظیفه سی درت اتمك اولسه ایكی نان
یسه یا اوچ نان یسه اول اوسطدر (مثنوی) ور خورد هر چار دور از اوسطست * او اسیر حرص مانند بطست *
اما درت نانی جمیعا یسه اول زمان اوسطدن دوردر اول اسیر حرص وآز اولمقده مانند بط ومور در (مثنوی) هر كه او را
اشتهاده نان بود * شش خورد میدان كه اوسط آن بود * هر كیمكه آنك اشتهاسی اون نان اوله التی یرسه بیلكه اول اوسط
اولور (مثنوی) چون مرا پنجاه نان هست اشتهی * مر تراشش كرده هم دستیم نی * چونكم بنم اللی اتمك یمكه
اشتهام واردر وسكا التی كرده یمكه سن بنمله هم دست دكلسن (مثنوی) تو بده ركعت نمازایی ملول * من بپانصد
در نیایم در نحول * سن اون ركعت نماز قیلمقلغله ملول كاورسن وزبون اولورسن بن بشیوز ركعت قیلمقدن نحول اولمزم
یعنی بوجغه كیرمزم وترك خدمت قیلمزم دیمكدن كنایه در نحول یرنه نحول دخی نسخه در بو تقدیرا اوزره معنی بن بشیوز
ركعتله عجز ونحوله كلمزم یعنی زبون ولاغر اولمزم) مثنوی) آن یكی تا كعبه حافی می رود * وین یكی تا مسجد از خود
می شود * اول بر كمسه كعبه یه دك آیاغی چپلاق كیدر وبو بریسی خانه سندن مسجده دكن كندیسندن كیدر (مثنوی)
آن یكی دریا كبازی جان بداد * وین یكی جان كند تا یك نان بداد * اول بر كمسه عاشقلقده وبذل وایثارده جان ویردی
وبو بر كمسه جان چكشدی تا بر نان ویردی یعنی اول بری تابرا تمك ویرنجه جان قوپروب اولمك حالنه كلور پس
راه اوسط بو جمله نك استعدادنه كوره قیاس اولنور بو خمسه جمله یه برابر قیاس اولنمز (مثنوی) این وسط در بانهایت
میرود * كین مرانرا اول وآخر بود * بو وسط نهایتله اولنده كیدر یعنی وسط متناهی یه نسبت قیاس اولنمق ممكندر
زیرا آنك اول وآخری اولور غیر منتهی اولنده اوسط ووسط ممكن دكلدر (مثنوی) اول وآخر باید تا در آن * در تصور
كنجد اوسط یا میان * اول وآخر كرك تا آنده اوسط یا میان تصوره صغه زیرا اول وآخر موجود اولمق كرك تاكه اوسط
ومیان تصور اولنمق ممكن اوله (مثنوی) بی نهایت چون ندارد دو طرف * كی بود او را میانه منصرف * نهایتسز
اولان نسنه چونكه ایكی طرف طوتمیه واولی وآخری اولمیه یعنی بی نهایت انبیا علیهم السلام واولیای عظامك

باطنلریدر چونكم ایكی طرف طوتمز قچن اول بی نهایته میانه یعنی اوسط منصرف اولور یعنی قچن اول بی نهایته
حد اعتدال صرف اولنور وافراط وتفریط تصور قیلنور (مثنوی) اول وآخر نشانش كس نداد * كفت لو كان له البحر
مداد * سورهٔ كهفك آخرینه اشارتدر (قل لو كان البحر مدادا) دی یا محمد اكر بحر محیط مركب اولسه (لكلمات ربی)
بنم ربمك معانی وكلماتنك تحریر وكتابتی ایچون (لنفد البحر) تحقیقا بحر محو وفانی اولیدی زیرا جسمدر وهر جسم
متناهیدر (قبل ان تنفد كلمات ربی) ربمك كلماتی متناهی اولمزدن اول زیرا كلمات الله غیر متناهیدر پس مداد
متناهی اولمزدن اول علوم نامتناهینك كتابتی ممكن اولمز (ولو جئنا بمثله مددا) ای ولو جئنا بقدرتنا الباهرة عونا وزیادة
یعنی اكرچه بز كتوررسكده اودریای محیط مثلی مدد وزیاده معاونت كتوررسكده ینه كلمات الله متناهی
اولمز زیرا مجموع متناهین دخی متناهیدر بلكه تحت وجوده داخل اولان اجسام مقوله سی هر نه ایسه متناهیدر
پس بو آیتك سبب نزولی بو اولدیكه یهودیلر دیدیلر كه كتابلرده بر محلده (وما اوتیتم من العلم الا قلیلا) بیورور بر محلده دخی
(ومن یؤت الحكمة فقد اوتی خیرا كثیرا) بیورر پس تناقضدر توفیقی نیجه اولور دیدكلرنده بو آیت نازل
اولدیكه علم الهیه نسبت علم انسان قلیلدر دیمك اولور معنای بیت اول وآخرده مرتبهٔ حقیقتنه واصل اولان ولینك
نشانی واحوال بی پایانی بر كمسه شرح ویرمز زیرا بونلر صفت حقله متصف اولمشلردر واوصاف حق ایسه
غیر متناهیدر انبیا واولیا كلمات الله در اول جهتدنكه كن امریله ظاهر اولمشدر اگرچه جمیع موجودات دخی بو امرده
داخل وجمله سی بو حیثیتدن كلمات الله در لكن انبیا واولیا علت غائیهٔ موجودات ومكوناتدرلر پس بونلرك باطنلری
صفت حقله متصف ومتخلق اولیجق بونلرك درونده اولان معلوماتك واسرار واوصاف وحكمتك كلماتن اغصان
واشجار واقلام وبحار وزخار مركب اولسه الی یوم القیام تحریر اولنسه نهایت وانجام بولمیه ایدی (مثنوی)
هفت دریا كر شود كلی مداد * نیست مر پایان شدن را هیچ امید * یدی دریا اگرچه جمیعا مركب اوله منتهی اولمسنه
هیچ امید وامكان یوقدر یعنی هفت دریا اكر مداد اولسه بو اولیانك قلمنده اولان علمك پایانه هیچ امید یوقدر
(مثنوی) باغ وبیشه كر شود یكسر قلم * زین سخن هر كز نكردد بیش وكم * وكذلك باغ ومیشه اگرچه جمیعا قلم اوله
بو انبیا واولیانك باطننده اولان سخن حقدن هر كز بیش وكم اولمز (مثنوی) آن همه حبر وقلم فانی شود * وین حدیث
بی عدد باقی بود * اول دوكلی مركب وقلم فانی اولور كه متناهیدر وبو انبیا واولیانك باطننده اولان حدیث بی شمارینه
باقی اولور كه غیر متناهیدر (كما قال الله تعالی فی سورة لقمان فی حق كلماته (ولو ان ما فی الارض من شجرة اقلام
والبحر یمده من بعده سبعة ابحر ما نفدت كلمات الله) پس بو محله كلنجیه دك اعتراض اوله جوابدر كه اول بسیار كو
واكثار خواه اولمقدر نفس الامرده بو علمدن بر ولی هر نقدر سویلسه دریادن بر قطره وكونشدن بر ذره كبیدر پس
مكثر اولمز بعده اعتراض ثانی یه جواب ویروب بیورورلر (مثنوی) حالت من خواب را ماند كهی) خواب پندارد
مر انرا كمرهی * ظاهرده كاهی بنم حالتم خوابه بكزر اول حالی بر كمراه خواب ظن ایلر یعنی ای شیخ بكا كاه بر حالت
وبر راحت پیدا اولور كه غلبهٔ نومله مستلقی اولوب میتلر كبی بن دخی یاتورم وبو جهاندن كوزیوموب عالم حقیقته دیدهٔ
بصیرتی كشاده قیلورم بنم بو حالتم كاهی خوابه مشابه اولور وحقیقت حاله واقف وعالم اولمقدن كمراه اولنلر تحقیقا
بو حالتی نوم دایم زعم ایلرلر ور بخسپد هست چون اصحاب كهف دیو سوز سویلرلر بو كونه حالت اولیادن بعضسنه چوق
واقع اولورنته كم ابن فارض حضرتلرینك منقبه سنده واوائل دیوانده بویله مسطوردر كه (قال ولد ابن الفارض حاكیا
عن حال ابیه وتارة یكون الشیخ رضی الله عنه مستلقیا علی ظهره كالنائم ویمر علیه عشرة ایام متواصلة وتارة اقل
من ذلك وتارة اكثر وهو علی هذه الحالة لا یأكل ولا یشرب ولا یتكلم ولا یتحرك فهو كما قال (بیت) تری المحبین صرعی
فی دیارهم * كفتیة الكهف لا یدرون ما لبثوا * والله لو حلف العشاق انهم * صرعی من الحب او موتی لما حنثوا
ثم یستفیق من هذه الحالة ویكون كما كان (مثنوی) چشم من خفته دلم بیدار دان * شكل بیكار مرا بر كار دان
ای شیخ اگرچه ظاهرده بنم چشمم اویومشدر اما بنم قلبمی بیدار بیل بنم صورتا كار وعملسز شكل وجسدیمی
كار وعمل اوزره بیل یعنی بنم بیكار ومعطل اولدیغم شكلی سن عین بر كار وبر تحصیل بیل همان عمل بدن دكلدر بلكه
عمل قلب عمل بدندن افضل واشرفدر (ولهذا قال علیه السلام لا عبادة كالتفكر قال البیضاوی لانه المخصوص
بالقلب (مثنوی) كفت پیغمبر كه عینای تنام * لا ینام قلبی عن رب الانام * حضرت رسول علیه السلام ایتدیكه
بنم چشملرم اویور لیكن بنم قلبم رب الانامدن اویومز بو حدیث شریفه اشارتدر كه امام بخاری حضرت عایشه رضی
الله عنهادن روایت ایدرلر حضرت عایشه حكایه ایدرلر كه حضرت رسول علیه السلام قبل اداء الوتر نائم اولوب بعده
قالقوب بلا توضی نمازه شروع قیلدی بن دیدم یا رسول الله نمت حتی نفخت بفمك فقال صلی الله علیه وسلم ان عینای

تامان ولا ينام قلبي) يعني بنم ايكي كوزم بحسب الظاهر اويورلر حال بوكه بنم قلبم رب العالميندن غافل دكلدر
پس اول صوفي دخي كنديسنك نومنه وقلبنك ايقاظنه بو حديثله استشهاد ايلدي زيرا عند اهل التحقيق بو خصلت
وحالت حضرت رسول عليه السلامه مخصوصه اولمسنه دليل يوقدر بلكه على طريق الوراثة اوليايه دخي ميسردر
(مثنوي) چشم تو بيدار ودل خفته بخواب * چشم من خفته دلم در فتح باب * اى طاعن ومعترض اولان سنك كوزك
بيدار وقلبك خواب غفلتله خفته در و بنم كوزم ويا حسم ظاهرا اويومشدر اما بنم كوكلم فتح بابده در
(مثنوي) مر دلم را پنج حس ديكرست * حس دلرا هر دو عالم منظرست * تحقيقا قلبمه پنج حواس دخي واردر
بو حواس ظاهره دن غيري كه اول قوت متخيله وقوت متفكره وقوت متوهمه وقوت حافظه وحس مشتركدر كوكل
حسنك هر ايكي عالم يعني ظاهر وباطن منظريدر (مثنوي) تو ز ضعف خود مكن در من نكاه * بر تو شب بر من
همان شب چاشتكاه * سن كندي ضعف وعقلكدن بكا نظر ايلمه زيرا قياس نفس على النفس جائز دكلدر برنفسك
حالي برنفسه بكزه مز مثلا شب سنك اوزريكه شب در همان اول شب بنم اوزريمه چاشتكاه وصبح دستكاهدر (مثنوي)
بر تو زندان بر من آن زندان چو باغ * عين مشغولي مرا كشته فراغ * زندان سكا زنداندر كه انده مضطرب اولوب
پريشان خاطر اولورسن اول زندان بكا باغ كبيدر زيرا انده جمال الهى ايله مسرور وآسوده يم يعني سنك اوزريكه شب
ظلماني ونوم جسماني زنداندر وبكا اول باغ وجناندر عين مشغوللق بكا فراغ اولمشدر يعني مرتبهٔ ولايته ايرنلر سائر
بشر كبي دكلدر بلكه سائر بشرلك عكسي دينلسه جائزدر زيرا بونلر صورتا نائم ومعنا بيدار وصورتا مشغول وبركار
ومعنا فارغ وبيكارلردر (مثنوي) پاى تو در كل مرا كل كشته كل * مر ترا ماتم مرا سور ودهل * سنك اياغك بدن
بالچغنده واكل وشرب آب وكلنده قالمشدر وبكا اول آب وكل عين كل روحاني وكلستان آثار واسرار رباني اولمشدر
تحقيقا سكا بو آب وكل عالمي ماتمدر بلا شهود محبوب وبكا سور ودهلدر مع مشاهدة المحبوب (مثنوي) در زمينم
با تو ساكن در محل * مى دوم بر چرخ هفتم چون زحل * نعم صورتا زمينده سنكله بر محلده ساكن وقرار ايديجيم
من حيث المعنى زحل يلدزي كبي فلك سابع اوزره يلرم (مثنوي) همنشينت من نيم سايهٔ منست * برتر از انديشها
پايهٔ منست * همنشين وجليسك من حيث الحقيقة بن دكلم بلكه بنم سايه مدر يعني جسددر كه روحه نسبتله
سايه كبيدر بنم پايه وقدرم انديشه لردن عاليركدر (مثنوي) زانكه من ز انديشها بكذشته ام * خارج انديشه پويان
كشته ام * زيرا كه بن انديشه لر عالمندن ايلرو كچمشم انديشه نك خارجندن يلجي اولمشم يعني عالم حقيقت ومرتبهٔ
الوهيتده پويان اولوب اوچمشم (مثنوي) حاكم انديشه ام محكوم ني * زانكه بنا حاكم آمد بر بنى * روى حقيقي كورنلر
ومرتبهٔ ولايته ايرنلر كنديلردن فاني وحقله باقي اولدقدنصكره آنلرده عقول وانديشه نك تصرفي اولمز وافكار
وعقول حكم قيلمز بلكه بونلرك حقيقي عقول وانديشه يه حاكمدر ولهذا اول صوفي ولى لساندن بيوررلرديرلركه بن
انديشه نك حاكمي ام من حيث الحقيقة محكوم واسيري دكلم شول اجلدنكه بنا بنا اوزره حاكم كلدي پس نظر
قيلسك جميع موجودات صوري وا كرمعنوي بناى حقدر پس جميع بناى حق حقله قايم وباقي اولان خليفهٔ حقك
محكومي اولور وولئ خدا بناى اشياده باذن الله تصرف قيلور پس من هذه الحيثية بونلر حاكم انديشه وعقول
ومتصرف مخلوق ذولدرلر (مثنوي) جمله خلقان سخرهٔ انديشه اند * زان سبب خسته دل وغم پيشه اند * اما جمله
خلقلر انديشه لرينك مغلوبي اولمشلردر اول سببدن خسته دللر وغم پيشه لردر اكر ديرسك كه سني دخي كوررزكه
عند الامتحان اسير عقل وانديشه وبعض زمانده خسته دل وغم پيشه سن جواب بيوررلر (مثنوي) قاصدا خود را
بانديشه دهم * چون بخواهم از ميانشان بر جهم * قاصدا كندمي انديشه يه ويريرم وبراى استتار سير عقول
وافكار اولورم تا محكوم انديشه اولنلري كنديلر كبي قياس ايده لر چونكه بن استيم بو غم پيشه اولنلرك ومحكوم
انديشه قالنلرك ميانندن صيچره رم واوج معناده پرواز ايلرم آنلر كبي دائما كرفتار دام انديشه دكلم (مثنوي)
من چو مرغ اوجم انديشه مكس * كى بود بر من مكس را دست رس * بن مرغ اوج كبي ام وانديشه وافكار مكس
كبيدر مكسك بنم اوزريمه چقن غلبه سي والى ايرشمسي اولور يعني مكس كبي اولان انديشه وهوشك چقن بنم اوزريمه
دسترسي اولور (مثنوي) قاصدا زير آيم از اوج بلند * تا شكسته پايكان بر من تنند * اوج بلنددن ومرتبهٔ
سعادتمنددن قصدا آشغه كاورم ومرتبهٔ بشريته تنزل قيلورم تا شكسته پايكان طريقت وخسته دلان عالم
صورت بكا طولنه لر وكنديلره جنس واشكاره آشنا كوروب بحر دروغمدن صولنه لر وهر نبي ووليك خود بشريته
كلمري عباد الله عين نعمت وناسك فهم ايلديكي مرتبه ده اولملري ناسه محض الطف وارأفتدر زيرا قوت بشريه نك
حقيقت انبيا واوليايي كورمكه بلكه ملائكه يي كورمكه طاقتي يوقدر ولهذا قال الله تعالى (ولو جعلناه ملكا

لجعلناه

لجعلناه رجلا وللبسنا عليهم ما يلبسون) وبو محله مناسب خلافتده تفضيل اولنمشدر (مثنوي) چون ملالم كيرد
از سفلى صفات * بر پرم همچون طيور الصافات * سورة الملكده (اولم يروا) اى محمد كورمزلرمى ونظرا يتمزلرمى بو كفار
مكذبان (الى الطير فوقهم صافات) اوزرلرنده اولان قوشلره كه جو سماده عند الطيران اجنحه لريني بسط ايدر (ويقبضن
ودخي قبض وضم ايدرلر اجنحه لريني كنديلره حينا فحينا استظهارا للطيران (ما يمسكهن الا الرحمن) پس انلري
عند القبض والبسط حفظ وامساك ايلمز الا اول رحمن كه مرحمتي على كل شئ واسع وشاملدر وكذلك جميع اشيايي حفظ
وامساك ايلين اول رحمتدر (انه بكل شئ بصير) تحقيقا اول رحمن كيفيات ابداع مبدعاته بصير وتدبيرات واحوال
مصنوعاته عليمدر معناى بيت چونكم بني ملال طوته بو عالم سفلي صفاتدن يعني عالم طبيعت ومرتبهٔ بشريتدن پرواز
ايدوب اوچرم اوج اعلايه وجو سماى معنايه طيور صافات كبي (م ى) پر من رستست هم از ذات خويش * بر نچفسانم
دو پر من با سريش * جعفر طيار را پر جاريه است * جعفر طرار را پر عاريه است * طيور صافات كبي عالم حقيقته اوچرم
دعشدي اول مناسبتله ديركه بنم پرلرم شول مجاز وعاريتي اولان اجنحهٔ مكر وحيل وتزوير ودغل دكلدركه وابسته در
بلكه بنم پرم پرسته دربنم قنادم هم كندي ذاتمدن بتمشدركه اول علم تحقيقي وذوق وشوق توفيقيدر بن چريشله
كنديمه ايكي قنادياپشدرمزم كه اول قوت علميه وقوت عمليه در (كما ان اهل التقليد واصحاب التزوير يربطون على
انفسهم علوما عقلية ونقلية يباهون بها العلماء ويمارون بها السفهاء ويصرفون وجوه الناس اليهم كذوى الجناحين
يظنون طيورا الهية وليسوا كذلك جعفر طيارك قنادي جاريه ودائمدر جعفر طرارك قنادي عاريه وعارضيدر محققين
وصادقين جعفر طيار كبيدر ومقلدين ومزورين جعفر طرار كبيدر جعفر طيارك پري جاريه وبنفسه طائردر جعفر
طيار حضرت علينك برادر بزركوارلريدر اندن اون ياش زياده واسلامه آندن اول آماده اولمشلردر وحضرت نبي عليه
السلام اول حضرتك حقنده يا جعفر انت اشبه بي خلقا وخلقا بيورمشلردر حتى بو بشارتك مسرتندن اول حضرت
قالقوب اول حينده رقص قيلمشلردر وحضرت عليدن بو كونه روايت اولنوركه بيوررلر بر كون بن حضرت
رسول الله صلى الله عليه وسلمك حضورنده ايدم نماز قيلمغه متوجه اولديلر اول حينده بابام ابو طالب كلدي
وحضرت نبي عليه السلام آني صلاته ترغيب ايدوب ديديكه يا عمى نوليدي بكا اويدك ونماز قيلدك ابو طالب ديديكه
يا ابن اخى علمت انك على حق ولكن استحي من العرب) پس جعفره متوجه اولوب ديديكه يا جعفر سن ابن عمكك جناحي
قتنده نماز قيل پس جعفر حضرت رسولك يانتده نماز قيلوب تمام ايلدكدنصكره حضرت نبي عليه السلام
اكا التفات ايدوب بيورديلر كه (الا ابشرك يا جعفر ان الله تعالى اعطى لك جناحين من نور لتطير بهما في الجنة ولهذا
اول حضرته ذو الجناحين دينلدي وطيار دخي تسميه اولندي ومنقبه لرنده بو دخي منقولدر احيانا هواده طيران
وطيور كبي سماده سيران ايدرلردي وبعض قولده اول حضرت روم ديارنده شهيد اولدقده لطف حقله آكا ايكي يشل
قناد ظاهر اولوب عالم علوي جانبنه پرواز ايلمشلر بو اجلدن اكا جعفر طيار ديو سويلمشلردر والله اعلم
اما جعفر طرار معين بر كمسه اولمق احتماليده واردر لكن معلوم ومشهور دكلدر كه نه كونه كمسه در بلكه هر مكار
وغدار اولان كمسه لره مراد اوله كه انلرك جناحين علم وعمللري كنديلره ملك اولميه بلكه عاريتي اوله وخلقه نمايش ايچون
كنديه مربوط قيله (مثنوي) نزد آنكه لم يذق دعويست اين * نزد سكان افق معنيست اين) اول كمسه نك قتنده كه
بو لذتدن طاتمدي وبو معنادن ذوق ايتمدي بو سوزلر دعويدر كه بوني ادعايه حمل ايلر اما افق ساكنلرينك قتنده
بو معناى صحيحدر يعني سكان افق معنا وقاعدان تتق سراپردهٔ خدا اولنلر قتنده بو سوزلر عين معنادر (م ى) لاف
دعوى باشد اين پيش غراب * ديك تي وپر يكى پيش ذباب * غراب كبي اولان اصحاب صورتك اوكنده بو معنى لاف
ودعوى اولدى سكاك قتنده بوش وطلو چولمك برابردر زيرا كر كسه تهى وكر كسه طلو ذباب چولمكي قالدرمغه وفرق
قيلمغه قادر دكلدر منكر قتنده دخي ولى ومرائي برابردر (مثنوي) چونكه در تو مى شود لقمه كهر * تن مزن چندانكه
بتواني بخور * اكول وشروب اولديغي صفت اوزره اعتراضه جواب ثالثدر كثرت اكل وشربك مذموم اولمسي
وانساني حيوان صفت قيلمسي ومبتلاى كسل وكثافت ايلمسي ايچوندر چونكم لقمه سنده كهر اوله وسني طاعت
وعبادت حقه چابك وچالاك قيله فارغ اولمه اولقدركه قادرسن يي زيرا اندن سكا ضرر يوقدر ليكن نفعي چوقدر تن مزن
چندانكه مي خواهي بخور دخي نسخه در يعني طورمه وايسم اويورمه اولقدركه استرسك يي مشايخ عظامك برندن
نقل اولنوركه اكل وشربله مقيد ايمش بعض احبا واصدقاسي رنكنده اولنلر آنلري اكول وشروب اولديغنه باطنا
تعريض ايلمشلر وبري بري ما بيننده بو شيخك اكلي انبيا عليهم السلام واولياى عظام اكلنه اويمزدوب سويلمشلر شيخ
بونلرك ضميرنه واقف اولوب وبر اكن استيوب بونلرك سوء ظني دفع ايچون لكن ايچره قي ايلدي لكن پردر اولدي

تسه كم يوررلر (مثنوى) شيخ روزى بهر دفع سوءظن * در لكن قى كرد پردر شد لكن *سوءظنى دفع
ايتمكدن اوترى شيخ بركون لكنك ايچنه قى ايلدى لكن پردر اولدى (مثنوى) كوهر معقول را محسوس كرد *
پير بينا بهر كم عقلى مرد) كه هر معقولى محسوس ايلدى پير بينا مردلك كم عقل اولديغندن اوترى آنك كار وعملنه
طعن ودق قيلدقلرندن اوترى (مثنوى) چونكه در معده شود پاكت پليد * قفل نه بر حلق وپنهان كن كليد *
چونكم معدهده سنك پاك وحلال اولان لقمهك پليد اوله يعنى لقمه مع هذا طيب وحلال ايكن كثافت
وثقلات برله معدهيى ملوث وخباثت وكدورت درونه باعث اوله حلق ودهانكه قفل قو ومفتاحن پنهان ايله
تا كم آكل اولميهسن ومأكولات طيبهيى مردار قيلميهسن (مثنوى) هركه در وى لقمه شد نور جلال *
هرچه خواهد تا خورد اورا حلال * هر شول كمسنهدهكه لقمه نور جلال اوله وحسن خصال والطف فعالى
زياده قيله هرنه استرسه كه يمه اكا حلالدر اكثر مشايخ محققين لقمهيه واقمهيى يينه نظر ايتمشلر بلكه لقمه خوارلك
كار وكردارنه باقمشلر اكر كار وكردارى طاعت خدا ورضاى حق ايچون ايسه لقمه حرام دكلدر روا كلده اسراف بو قدر
ديمشلر زيرا حرام لقمهدن واسراف اوزره يينى طعامدن طاعت حقه ميل ورغبت حاصل اولمز ديمشلر واكر آكل اولانك
كارى طاعت خدا اولمزسه ورضاى حق ايچون اكل قيلمز البتته اول لقمهده شائبهٔ حرام مقرردر ولو كان فى زعم الآكل
حلالا زيرا مبدأ معاصى وآثام لقمهٔ حرامدر طعام حلالدن عصيانه ميل طوغمز ديرلر پس كثرت اكل وشربك منهى
اولمسى كثافت ومعصيته سبب اولديغنه بناءدر بو خصوصه مجرد كثرت اكل وشرب مذمومه دكلدر لاسيما نور جلال
وحسن خصال اوله پس نزدانكه لم يذق دعويست اين نزد سكان افق معنيست اين يوردقلرى بيت شريفدن حاصل
اولان وهم وشبههيى دفع ايچون تكرار بو معنايى مؤيد اولان كلامه رجوع ايدوب تفهيم ايچون بعض ضرب امثاله
شروع ايدوب يوررلر (بيان دعوى كه عين آن دعوى كواه صدق خويشت (مثنوى) كر تو هستى آشناى جان من *
نيست دعوى كفت معنى لان من * اى بو سوزلرى دعوى زعم ايلين كمسنه اكر سن بنم جانمك آشناسى ايسك بنم
معنالان اولان كفتم دعوى دكلدر بلكه عين دعوى نفس دعوينك كواهيدر (مثنوى) كر بكويم نيمشب پيش توم
هين مترس ازشب كه من خويش توم * مثلا كر نصف الليلده وظلمت شبده سنك قتنده يم ديم آكاه اول شبدن
خوف ايلمه كه بن سنك قريب واشناكام (مثنوى) اين دو دعوى پيش تو معنى بود * چون شناسى بانك خويشاوند
خود * بو ايكى دعواسنك قتكده دعواى معنادر چونكه كندى خصمك بانك وآوازنى آكليهسن (مثنوى)
پيشى وخويشى دو دعوى بود ليك * هر دو معنى بود پيش فهم نيك * پيشلك وخويشلك ايكى دعوى اولدى يعنى سنك
اوكندهيم وسنك خصمكم ديمك ايكى دعوى اولدى وليكن هر ايكيسى خوب ولطيف فهمك قتنده معنى اولدى
ونفس دعوى كنديسنك صحت وصدقنه شهادت قيلدى (مثنوى) قرب آوازش كواهى مى دهد * كين دم از نزديك
يارى مى جهد * آوازك قربى آكا طانقلق ويرر زيرا كه بو دم وآواز بر يارك قتنده حاصل اولور پس آنك آوازنك قربى
اول يار سنك حضوركده اولديغنه شهادت قيلور (مثنوى) لذت آواز خويشاوند نيز * شد كواه صدق آن خويش
عزيز * خصمك آوازنك لذتى دخى اى عزيز اول خصمك صدقى اوزره شاهد اولدى زيرا آشنا واقربانك آوازى اجنبى
وبيكانهنك آوازندن فهم وعقلى اولان كمسنهنك قتنده تميز اولنمش وفرق قيلنمشدر (مثنوى) باز بى الهام احمق كوز جهل
مى نداند بانك بيكانه زاهل * كير والهامسز احمق كه اول احمق جهلندن بيكانهنك بانك وآوازنى اهلنك بانك وآوازندن
بلمز (مثنوى) پيش او دعوى بود كفتار او * جهل او شد مايهٔ انكار او * آنك قتنده آنك سوزى دعوادر آنك جهلى
آنك انكارينك سبب ومايهسى اولدى (م ى) پيش زيرك كاندرونش نورهاست) عين اين آواز معنى بود راست) زيرك
قتنده كه آنك باطن ودروننده انوار الهيهدن نورلر واردر بو آواز عينيله راست وصحيح معنى اولدى (مثنوى) يا بتازى
كفت يك تازى زبان * كه همى دانم زبان تازيان * مثال آخر يا لسان عربى بيلور بركمسنه لسان عربى ايله ديديكه
عرب طائفهسنك لسانى بيلورم مثلا انا اعرف لسان العرب ديسه ودخى لسان عربى بيلمكه دليل بعض لغات
وكلمات عربى سويلسه (مثنوى) عين تازى كفتنش معنى بود * كرچه تازى كفتنش دعوى بود * آنك عين عربى
سويلمسى معنادر وصدق دعواسنه دليل وكواهدر اكرچه آنك عربجه بن تازى بيلورم ديمسى دعوى اولور لكن
عين دعوا كندى نفسنك صدقنه شهادت قيلور (م ى) يا نويسد كاتبى بر كاغدى * كاتب وخط خوانم ومن امجدى
مثال آخر يا بر كاتب بر كاغد اوزره يازسه كاتبم وخط خوانم وبر اولويم (مثنوى) اين نوشته كرچه خود دعوى بود
هم نوشته شاهد معنى بود * بو ورق اوزره يازلمش اكرچه خود دعوى اولور هم يازلمش معنانك شاهدى
اولور زيرا كاتبم ديديكى كتابتندن معلوم اولور وخط خوانم ديديكى دخى آنك خطندن ظهوره كلور وامجد اولمسنه

دخى حسن خطى ونظم كلامى دلالت قيلور (م ى) يا بكويد صوفى ديدى تو دوش * در ميان خواب سجاده بدوش *
عين دعوى كندى نفسنكى مصدق اولمسنه بر مثال دخى اولدركه يا خود بر صوفى سكا كله وسويليهكه سن كوردك
دون خواب ايچره سجادهسى اوموزنده بر كمسنهيى بو هم وجهده يا بر كمسنه سكا ديسهكه سن دون كيجه دوشكده اوموزنده
سجاده وار صوفى كوردك (مثنوى) من بدم آن وانچه كفتم خواب در * با تو اندر خواب در شرح نظر * بن ايدم اول واول
نسنهيى كه ديدم خوابده سكا خواب ايچنده شرح نظر وفتح بصر جهتندن (مثنوى) كوش كن چون حلقه اندر
كوش كن * آن سخن را پيشواى هوش كن * آنى كوش ايله وحلقهٔ زرين كبى قولاغكده ايله اول سوزى هوشكه
پيشوا قيل (مثنوى) چون ترا ياد آيد آن خواب اين سخن * معجزه نو باشد وزر كهن * چونكه اول دوش سنك ياد
وخاطركه كله بو سوز سكا يكى معجز واسكى آلتون اولور (مثنوى) كرچه دعوى مى نمايد اين ولى * جان صاحب واقعه
كويد بلى) اكرچه دعوى كورينور بو وليكن صاحب واقعهنك جانى بوكا اقرار برله بلى دير (مثنوى) پس چو حكمت
ضالهٔ مؤمن بود * آن ز هركه بشنود موقن بود * پس چونكه حكمت مؤمنك ضالهسيدر حكمتى هر كيمدنكه
استماع ايده موقن واعتقاد ايديجى اولور يعنى (الحكمة ضالة المؤمن فحيث وجدها فهو احق بها) حكمت ومعرفت
مؤمنك يتورديكيدر آنى هر قنغى كشيدن كه استماع ايليه بلاشبهه موقن اولور (مثنوى) چونكه خود را پيش او
يابد فقط * چون بود شك چون كند خود را غلط * چونكم مؤمن كنديى اول ضالهسنك اوكنده حاضر بوله مطلقا
وقطعا نيجه شك اولور آكا ونه حالله كنديى غلط ايلر بر كمسنه يتوكنى بر آخردن بعينه استماع ايلسه بيله شك ايدوب
غلط ايلمز فكيف ضالهسنك حضورنده حاضر اوله نوجهله شك وغلط ايلرسن ديمك اولور (م ى) تشنهٔ را چون بكويى تو
شتاب * در قدح آبست بستان زود آب * مثلا بر تشنهيه سن چونكم ايوديهسن قدحده آب واردر اول ابى فورى
آلوب تشنهلكى دفع ايله (م ى) هيچ كويد تشنه كين دعويست رو * از برم اى مدعى مهجور شو * هيچ تشنه دير ميكه
بو سوز دعوادر يورى بنم قتمدن اى مدعى دور ومهجور اول (مثنوى) يا كواه وحجتى بنما كه اين) جنس آبست وازان
ماء معين * يا بر شاهد وحجت كوستر كه بو آب جنسيدر واول ماء معيندنميدر (مثنوى) يا بطفل شير مادر بانك زد *
كه بيا من مادرم هان اى ولد * يا خود سود امر طفله مادرى بانك اوردى بويله ديوكه كل بن مادركم آكاه اول اى ولد
(مثنوى) طفل كويد مادرا حجت بيار * تا كه با شيرت بكيرم من قرار * طفل دير مى اى مادر بو خصوصده حجت ودليل
كتور تا كه سنك سودك اوزره بن قرار طوتم وسندن قرار ايلميم (مثنوى) در دل هر امتى كز حق مزه ست * روى وآواز
پيمبر معجزه ست * هر بر امتك قلبنده كه حضرت حقدن ذوق ولذت واردر پيغمبرك يوزى وآوازى معجزهدر (مثنوى
چون پيمبر از برون بانكى زند * جان امت از درون سجده كند * چونكم پيغمبر عليه السلام طشرهدن بر بانك اوره
واسلامه دعوت ايده امتك جانى دروندن سجده ايلر ومطيع اولور وآكا انقياد قيلور (مثنوى) زانكه جنس بانك
او اندر جهان) از كسى نشنيده باشد كوش جان * آن غريب از ذوق آواز غريب) از زبان حق شنود انى قريب) زيرا كه
اول پيغمبرك كلامنك جنسنى بو جهان ايچره بر كمسنهدن اشتمشدى جان قولاغى اول غريب وعجيب وبديع اولان آوازك
ذوقندن حق لساندن (انى قريب) مفهومنى اشتدى (كما قال الله تعالى (واذا سألك عبادى عنى فانى قريب اجيب
دعوة الداع اذا دعانى) توضيح معنى هر كمسنهيه الله تعالى حبل وريدندن وعقل وقلبندن اقربدر ولكن هركس بو قربك
حقيقتنه واصل اولمدقلرى جهتدن كنديلرى حقدن بعيد ظن ايدرلر وبو قربك كماليله حقيقتنه واصل اولنلر انبيا عليهم
السلام بعده اولياى عظامدر ولهذا خليفه مستخلفك عينيدر ديرلر وبر فحواى (ان الله يقول على لسان عبده) پس
بر نبينك ويا خود بر ولينك لساندن عبادنه حق سويلسه اول قرب حقيقيدن غريب اولان امتك جانى اول آواز عجيب
الشانك ذوقندن زبان حقدن كه اول زبان انبيا واوليادركه بونلرك لسانى حق منزلهسندهدر (انى قريب) ديديكى كلامك
صدق معناسنى اشتدى وحقك آنلره كمال قربنى بيلدى پس ايمان واقرار قيلدى وبونلرك قربى واسطهسيله كنديده اولان
قربى دخى بيلدى وبولدى (وهو معكم) سرنه آكاه اولدى (سجده كردن يحيى عليه السلام در شكم مادر عيسى عليه
السلام (مثنوى) مادر يحيى بمريم در نهفت * پيشتر از وضع حمل خويش كفت * يحيى پيغمبر عليه السلامك
مادرى تنهاده مريمه كنديسنك وضع حملندن اول ديدى (مثنوى) كه يقين ديدم درون تو شهيست * كو اولو العزم
ورسول آكهيست * كه يقين كوردم سنك درونكده بر شاه واردر كه اولو العزمدر وزياده آكاه رسولدر رسلدن
اولو العزم اول كمسنهلردركه حقدن اكا كتاب نازل اوله وكنديسنك مستقلا شريعتى اوله شريعتنه ناسى دعوت قيله پس
عيسى عليه السلام اولو العزمدر وحضرت يحيى عليه السلام نبى صاحبدر شرع موسى عليه السلام اوزره (مثنوى
چون برابر اوفتادم با تو من * كرد سجده حمل من اندر زمن * چونكه بن سنك برابر ومقابلهكه واقع اولدم بنم حملم

درحال سنك جانبنه سجده ایلدی ذوالفطن دخی نسخه در یعنی زیرکالکار صاحبی دیمکدر (مثنوی) این جنین
مر آن جنین را سجده کرد * کز سجودش در تنم افتاد درد * بو قرنده اولان جنین اول قرنکده اولان جنینه سجده
ایلدیکه بنم حاملك سجودندن بنم تنمه درد والم واقع اولدی (مثنوی) کفت مریم من درون خویش هم * سجده دیدم
ازین طفل شکم (مریم یحیی پیغمبرك مادرنه ایتدی بن دخی کندی درونده هم بو شکمده اولان طفلدن بر سجده کوردم
(اشکال آوردن برین قصه (مثنوی) ابلهان کویند کین افسانه را * خط بکش زیرا دروغست وخطا * ابلهلر ایدرلر
بو قصه‌یه خط چك زیرا کذب وخطادر یعنی ساده دل اولنلردن بعض کمسه‌لر دیرلر بو قصه غیر واقعدر (مثنوی)
زانکه مریم وقت وضع حمل خویش * بود از بیکانه دور وهم زخویش * زیرا حضرت مریم کندینك حملنك
وضعی وقتنده اجنبیدن وخصمدن یعنی جمیع خلقدن دور وبعید ایدی (مثنوی) از برون شهران شیرین فسون *
تا نشد فارغ نیامد خود درون * شهرك طشره سنده اول شیرین فسون مادام که فارغ اولمدی شهرك ایچنه کلمدی مریم
چونکه حضرت عیسی علیه السلامی طوغردی اندنصکره حضرت عیسی علیه السلامی قوجاغنده طوتدی وقوم
وقبیله‌سی قتنه ایلتدی (مثنوی) مادر یحیی کجا دیدش که تا * کوید او را این سخن در ماجرا * یحیی پیغمبر
علیه السلامك مادری مریمی قتنده کوردیکه تا مصاحبتده بو سوزی مریمه دیه (جواب اشکال (مثنوی)
این بداند کانکه اهل خاطرست * غایب آفاق او را حاضرست * بونی بیلور اول کمسه که اهل خاطر واهل الهامدر
آفاقك غایبی آکا حاضردر قلبی معدن الهام الهی وخواطر ربانی اولان کمسه‌لره غایب حاضردر وبعید وقریب برابردر
(مثنوی) پیش مریم حاضر آید در نظر * مادر یحیی که دورست از بصر * مریم قتنده نظرده حاضر کلور یحیی
پیغمبرك مادری که بحسب الظاهر بصردن دوردر (مثنوی) دیده‌ها بسته ببیند دوست را * چون مشبك کرده باشد
پوست را * دوستی ما سوادن بسته وفارغ اولان چشم کورر چونکم اول کوزك صاحبی پوستی مشبك ایلمش اوله
پوستدن مراد وجود جسمانیدر وآنی مشبك ایلمکدن مراد مانع انوار الهی اولان اوصاف نفسانیه‌یی جابجا
ازاله ایدوب خانهٔ قلبنه اول روزنه‌لردن انوار الهی والهام ربانی دخول ایلمکدر (مثنوی) ور ندیدش از برون نی
از درون * از حکایت کیر معنی ای زبون * نه چنانکه افسانها بشنیده بود * همچو شین بر نقش آن جفسیده بود *
اکر مادر یحیی قرنداشی مریمی طشره‌دن کورمدیسه ودرون عالمندن دخی مکالمه قیلمدیسه حکایه‌دن
معنی طوت ای زبونکه قصه‌دن مراد حصه در انجلین دکل که یعنی اول کمسه کبی اولمه که افسانه‌لری اشتمش ایدی
وحرف شین کلمهٔ نقش اوزره یاپشدیغی کبی اول کمسه‌لر دخی اول حکایه‌نك نقش وصورتنه یاپشمش اولدی
(مثنوی) تا همی کفت آن کلیلهٔ بی زبان * چون سخن نوشد ز دمنه بی بیان * کلیله بر دلکونك اسمیدر دمنه دخی
بر دلکونك نامیدر پس دانشلیم حکیم بو ایکیسنك لسان حالندن ظهور ایلین احوالی یزوب وسائر وحوش وطیورك
السنهٔ احوالندن جاریه اولان احوالی وآثاری سمط تحریره دیزوب جمله‌سن بر کتاب عجیب دوزوب آنك رکن اعظمی
کلیله ودمنه حکایه‌سی اولدیغنه بناءً آکا کلیله ودمنه دیو نام ویرمشدر فارسیده انوار سهیلی ترکیده همایوننامه آنك
ترجمه‌سیدر پس معنی تا کم دیردی اول کلیلهٔ بی زبان دمنه‌یه ودمنهٔ بی بیاندن نوجهله سوز اشیدردی تفکر ایله
بو ایکیسنك بری برینه مکالمه‌سنه لسان حال دیرلر که عند العرفا اول انطق من لسان المقالدر عارف وعالم اولنلر
حیواناتك حالندن بو کونه حصه آلوب آنی صورت قصه‌یه کتوروب تنبیه غافلین وایقاظ نائمین ایچون آنی نقل ایدرلر
(مثنوی) ور بدانستند لحن همدکر * فهم آن چون کرد بی نطقی بشر * ولئن سلم بو حیوانات اکر بری برینك لحن
وصوتنی بلدیلرسه آنك الحان واصواتنی بلا نطق بشر نه کونه فهم ایلدی (مثنوی) در میان شیر وکاو آن دمنه چون
شد رسول وخواند بر هر دو فسون * شیره شتربه دید کاری کاولك ماینده اول دمنه دید کاری روبه نجه رسول اولدی
وبو ایکیسنه نه کونه افسون اوقودی (مثنوی) چون وزیر شیر شد کاو نبیل * چون ز عکس ماه ترسان کشت پیل *
واول کاو نبیل اسدك نجه وزیری اولدی وفیلر صویك ایچنده اولان ماهك عکسندن نجه خوف ایلدی کاذکر
هذه القصه فی الجلد الثالث (مثنوی) این کلیله ودمنه جمله افتراست * ورنه کی با زاغ لکلك را مریست * بو کلیله ودمنه
جمله افترا ودروغدر یعنی بو کلیله ودمنه‌نك جمله صور وحکایاتی خود افترادر که فی الحقیقه آفاقده بو اولمش دکلدر
واکر افترا اولمسیدی زاغله لکلك ایچن جنك وخصومتی واردر یعنی لکلکك زاغه عناد وستیزه لکی ایچن
حقیقه متصور اولوردی همان قصه‌دن حصه آلمق وحکایه‌دن منفعت بولمق وآنکله اصلاح نفس قیلمقدر کرك
صورت حکایه صحیح اولسون وکرك اولمسون (مثنوی) ای برادر قصه چون پیمانه‌ایست * معنی اندروی
مثال دانه‌ایست * ای برادر قصه پیمانه کبیدر قصه ایچنده معنی پیمانه ایچنده اولان دانه کبیدر (مثنوی)

دانهٔ معنی بکیرد مرد عقل * ننکرد پیمانه را کر کشت نقل * صاحب عقل اولان کمسه دانه کبی مقبول
اولان معنایی طوتر پیمانه‌یه نظر والتفات ایلمز اکر پیمانه نقل ورفع اولدیسه (مثنوی) ماجرای بلبل وکل
کوش دار * کرچه کفتی نیست آنجا آشکار * بلبل وکلك ماجراسنه قولاق طوت اکرچه بلبل وکلده
بر سوز آشکاره دکل یعنی بلبل ایله کلك ماینده معنوی حالله نیجه مکالمه واقع اولور حال بوکه اصلا نطقدن اثر
یوقدر لکن اهل حال اولان بونی انلرك وجودلرندن فهم قیلور (سخن کفتن بزبان حال وفهم کردن آن (مثنوی)
ماجرای شمع با پروانه نیز * بشنوی معنی کزین کن ای عزیز * پروانه ایله شمعك قصه‌سنی دخی ای عزیز ایشت
ومعنای کزین اختیار ایله (مثنوی) کرچه کفتی نیست سر کفت هست * هین بیالا پر مپر چون جغد پست * اکرچه
بونلر ماینده بحسب الظاهر بر سوز یوقدر ولیکن سوزك سری ومعناسی واردر آکاه اول بوکسکه اوچ بایقوش
کبی آلچغه اوچمه یعنی معنی جانبنه پرواز ایدوب سفلی اولان لفظ وصورت جانبنه میل ایتمه (مثنوی) کفت در شطرنج
کین خانهٔ رخست * کفت خانه از کجا آمد بدست * خانه را بخرید یا میراث یافت * فرح انکس کو سر معنی شتافت *
یعنی بر شطرنج بازدیدیکه شطرنجده بو خانه رخ خانه‌سیدر بر لعب شطرنجه واقف اولمین ابله دخی بو خانهٔ حقیقی زعم
ایدوب اکا دیدیکه خانه رخك النه قندن کلدی اوی رخ صاتون می آلدی ویا میراثمی بولدی همان برای قیام قرینه
جواب محذوفدر یعنی نه آلدی ونه میراث بولدی فرح وسعادتلو اول کمسه که او معنی جانبنه ایودی (مثنوی)
کفت نحوی زید عمرا قد ضرب * کفت چونش کرد بی جرمی ادب * اکثر اعرابی لغت عربه عالمدر کندی لسانی
اولدیغنه بناءً اما اصطلاحات نحویه‌یه جاهل در ایچن قواعد نحویه‌دن اصلاح الفاظ ایچون بر ترکیبی متعلمه
فاعل ومفعولی تعلیم ایچون بر وجه ضرب مثل ذکر اولنسه اعرابه واقف اولمین اعرابی آنی لغت معناسنه
حمل ایدر ومعنی حقیقیسی جانبنه کیدر نته کم بر نحوی دیدی زید عمرا قد ضرب وبو ترکیبدن اول نحوی زید لفظا
مرفوع مبتدا وعمرا لفظا منصوب مقدم مفعولیدر ضربك وضرب مع ما عمل فیه جمله‌سی جملهٔ فعلیه اعرابدن
محلا مرفوع خبریدر مبتدانك شو معنایی دیلدی ولغت معناسنه عارف وبو اصطلاحه غیر واقف اولان کمسه‌لردن بری
آکا دیدیکم نیچون اول عمروه بی جرم زید اوردی وتادیب قیلدی (مثنوی) عمرو را جرمش چه بد کان زید خام *
بی کناه او را بزد همچون غلام * اول عمروك جرم وکناهی نه ایدی که اول ناپخته وبی انصاف زید کناهسز آنی غلامی کبی
اوردی (م ی) کفت این پیمانهٔ معنی بود * کندمی بستان که پیمانه ست رد * نحوی آکا ایتدی که بو ترکیب معنی اوچکی
اولدیسن بغدایی آل زیرا پیمانه رد اولمشدر که معنای لغویسی بو محلده مراد دکلدر (مثنوی) زید و عمرو از بهر
اعرابست وساز * کر دروغست آن تو با اعراب ساز * بلکه زید وعمرو اعرابدن اوتری دوزلمشدر اکرچه دروغدرسن
اعراب ایله دوزل (مثنوی) کفت نی من آن ندانم عمرو را * زید چون زد بی کناه وبی خطا * اول جاهل نه دیدیکم یوق
بویله دکل بن آنی بیلمزم محصل عمروی زید نیچون بی کناه وبی خطا اوردی بکا شو لفظدن مستفاد اولان معنیدن سویله
(مثنوی) کفت از ناچار ولاغی بر کشود * عمرو یك واوی فزون دزدیده بود * آخر الامر نحوی ناچاردن دیدی وبر لاغ
ولطیفه آچدی یعنی ناچار بر لاغ آچوب وکندی بیلدیکی مرتبه‌دن کچوب اول جاهله دیدیکه عمرو بر زیاده واو اوغرلمش
ایدی (مثنوی) زید واقف کشت دزدش را بزد * چونکه از حد برد حدش می سزد * زید بو حاله واقف اولدی
کندینك دوزدینه کوتك اوردی چونکه عمرو حددن التدی یعنی حد شعر بعیدن تجاوز ایلدی سرقه سببیله عمروه
حد لایق اولور پس زید عمروی جرم وکناهی سببیله تأدیب ایتمش اولور اول خبیث بو کز معنایی فهم ایدوب قبول ایلدم
دیدی (پذیرا آمدن سخن باطل در دل باطلان (مثنوی) کفت اینك راست پذرفتم بجان * کژ نماید راست در پیش
کژان * اول ابله نحویدن چونکم بو سوزی اشتدی اکا ایتدی اشته جانله بونی قبول ایتدم اول ناداندن بو حالت
عجب دکلدر زیرا اکریلر قتنده طوغری اکری کورینور واکری دخی طوغری کورینور (مثنوی) کر بکویی احولی را
مه یکیست * کویدت این دوست در وحدت شکیست * مثلا اکر بر احوله ماه بردر دیه سن احول سکا دیر
بو ایکیدر بر اولمقده شك واردر (مثنوی) ور بر و خندد کسی کوید دوست * راست دارد این سزای بد خوست * واکر
بر کمسه تمسخر طریقیله احول اوزره کوله وماه ایکیدر دیه احول بو کذبی راست طوتر بو کونه خصلت قبیحه بد خوی
اولان کمسه‌نك لایقیدر (مثنوی) بر دروغان جمع می آید دروغ * الخبیثات الخبیثین زد فروغ * عین کذب اولنلر اوزره
کذب جمع کاور وصحیح اولور زیرا خبیث اولان نفسلر ایچون خبیثلر فروغ ونور اوردی یعنی خبیث اولان شیئلر خبیثه
اولان نفسلره صفا وذوق ویردی دیمك اولور (کما قال الله تعالی الخبیثات للخبیثین والخبیثون للخبیثات والطیبات
للطیبین والطیبون للطیبات بو آیت کریمه‌نك ورودی خاصدر که حضرت عایشه رضی الله عنهانك براءتی حقنده‌در

ولكن حكمى عامدر واهذا علما ومفسرين ديمشلردر بو آيت مثل مجراسنه اجرا اولنور پس مشايخ كرام بونى اكثر
مثل موقعنده ايراد ايلمشلردر (م ى) دل فراخانرا بود دست فراخ * چشم كورانرا عثار سنكلاخ * دل فراخ اولنلر
ايچون وسعت يد واردركه (الطيبات للطيبين) دروكور كوزلر ايچون سرنكون اولمق وآيغى قايمق واردر سنكستانده كه
(الخبيثات للخبيثين) در (دربيان جستن پادشاهى آن درخت كه هر كه ميوهٔ آن درخت خورد نميرد (مثنوى) كفت
دانايى براى داستان * كه درختى هست درهندوستان * بر دانا داستان ايچون ديديكه هندوستانده بر درخت واردر
(مثنوى) هر كسى كز ميوهٔ او خورد وبرد * نى شود او پير نى هركز بمرد * هر بر كسه كه آنك ميوه سندن يدى
والتدى اول كسه نه پير اولور ونه هركز اولدى (مثنوى) پادشاهى اين شنيد از صادقى * بر درخت وميوه اش شد عاشقى
بر پادشاه بر صادق القولدن بو سوزى اشتدى درخته وآنك ميوه سنه زياده عاشق اولدى (مثنوى) قاصدى دانا
زديوان ادب * سوى هندستان روان كرد از طلب * ديواندن بر دانا قاصدى يعنى عالم وعامل بر رسول طلبدن
اوترى هندستان جانبنه روان ايلدى (مثنوى) سالهامى كشت آن قاصد ازو * كرد هندستان براى جست وجو * اول
قاصد اندن اوترى نيجه يللر هندستانك اطرافنى دور ايلدى اول درختى جست وجو ايچون (مثنوى) شهر شهر از بهر
اين مطلوب كشت * نى جزيره ماند ونى كوه ونه دشت * اول قاصد بو مطلوبدن اوترى هندستانده شهر شهر كزدى
وطولندى اول قاصد دور وكشت ايلدكنه جزيره قالدى ونه طاغ ونه صحرا قالدى (م ى) هر كرا پرسيد كردش ريشخند
كين كه جويد جز مكر مجنون بند * اول درختى هر كيمه صوردى ايسه آكا ريشخند ايلدى وبويله ديو سويلدى كه
بو درختى غير كيم استر مكر مجنون بنداستر (م ى) بس كسان صفعش زدند اندر مزاح * بس كسان كفتند اى صاحب
فلاح * چوق كمسه لر لاغ ولطيفه ده آكا سيلى اورديلر وچوق كمسه لر بر سبيل تهكم ديديلر اى صاحب فلاح (مثنوى
جست وجوى چون توزيرك سينه صاف * كى تهى باشد كجا باشد كزاف * سنكلين سينه صاف زيركك طلبى نيچون خالى
اولور نيچون كزاف وبيهوده اولور (مثنوى) وين مراعاتش يكى صفعى دكر * وين ز صفع آشكارا سخت تر * اول قاصده
بو مراعات بر غيرى صفعدر يعنى خلقك بعضيسنك بوكونه رعايتلرى آكا بر آخر طبنجه ايدى وبو صفع آشكاره
صفعدن شديدركدر (مثنوى) مى ستودندش بتسخر اى بزرك * در فلان جا يد درختى بس سترك * آنى تمسخر
واستهزا ايله مدح ايلديلر بويله ديو كه اى بزرك فلان يرده زياده عظيم بر درخت واردر (مثنوى) در فلان بيشه درختى
هست سبز * بس بلند وپهن وهر شاخيش كبز * فلان بيشه ده سبز بر درخت واردر زياده بلند وجسيم وآنك هر بر شاخى
بزرك وعظيم در (مثنوى) قاصد شه بسته در جستن كمر * مى شنيد از هر كسى نوعى خبر * پادشاهك قاصدى درختك
طلبنه كمر باغلمش هر بر كسه دن بر دورلى خبر اشتدى (مثنوى) پس سياحت كرد آنجا سالها * مى فرستادش شهنشه
مالها * پس نيجه يللر اوراده سفر وسياحت ايلدى پادشاه اكا مالار كوندردى (مثنوى) چون بسى ديد اندر آن
غربت تعب * عاجز آمد آخر الامر از طلب * قاصد چونكه اول غربتده زياده چوق تعب ومشقت كوردى آخر
الامر طلبدن عاجز كلدى (مثنوى) هيچ از مقصود اثر پيدا نشد * زان غرض غير خبر پيدا نشد * مقصوددن هيچ
اثر پيدا اولمدى اول غرضدن خبردن غيرى پيدا اولمدى (م ى) رشتهٔ اميد او بكسسته شد * جستهٔ او عاقبت ناجسته
شد * آنك اميدى رشته سى مقطوع اولدى آنك مطلوب ومقصودى عاقبت ناجسته ونا پيدا اولدى (مثنوى) كرد
عزم باز كشتن سوى شاه * اشك مى باريد ومى بريد راه * قاصد شاه جانبنه كير ودونمك عزمن ايلدى كوزياشن ياغدرردى
وقطع مسافه ايلردى (شرح كردن شيخ سر آن درخت را با آن طالب مقلد (مثنوى) بود شيخى عالم وقطبى كريم *
اندران منزل كه آيس شد نديم * زياده عالم وتمام قطب بر شيخ كريم وارايدى اول منزلده كه نديم آيس ونوميد
اولدى (مثنوى) كفت من نوميد پيش او روم * ز آستان او براه اندر شوم * قاصد كنديسنه ايتدى بن نوميد
اولمش كمسه شيخك حضورنه كيده يم آنك آستانندن يوله كيده يم (مثنوى) تا دعاى او بود همراه من * چونكه
نوميدم من از دلخواه من * تا آنك دعاسى بنم همراهم اوله چونكه كندى دلخواهمدن نوميدم يعنى كندى مطلوب
ومقصودمدن چونكم مأيوس ومقنوطم بارى اول عزيزه واره يم وآنك خير دعاسن الوب بعده آنك آستانه سندن يوله
روان اوله يم ديدى (مثنوى) رفت پيش شيخ با چشم پر آب * اشك مى باريد مانند سحاب * اول قاصد چشم پر آب له شيخك
اوكنه كتدى سحاب كبى كوزياشنى ياغدردى (مثنوى) كفت شيخا وقت رحم ورقتست * نااميدم وقت لطف
اين ساعتست * قاصد شيخه ايتدى اى شيخ رحم ورقتك وقتيدر مطلوبمدن نااميدم لطفك وقتى بو ساعتدر (مثنوى)
كفت واكو كز چه نوميديستت * چيست مطلوب تو روبا چيستت * شيخ قاصده ايتدى آشكاره ديكه سنك
نوميدلكك ندندر سنك مطلوبك ندر سنك روى وتوجهك نيه در (مثنوى) كفت شاهنشاه كردم اختيار * از براى

جستن يك شاخسار * قاصد شيخه ايتدى شاهنشاه بنى اختيار ايلدى بر درختى طلب ايلمكدن اوترى (مثنوى)
كه درختى هست نادر در جهات * ميوهٔ او مايهٔ آب حيات * جهانده نادر وعجيب بر درخت واردر اول درختك
ميوه سى آب حياتك مايه سيدركه آب حيات نيجه سبب حيات ايسه بو ميوه دخى سرمايهٔ حياتدر (مثنوى
سالها جستم نديدم يك نشان * جز كه طنز وتسخر اين سرخوشان * نيجه يللر آنى طلب ايلدم آندن بر نشان كورمدمكه
بو سرخوشلرك طنز وتمسخرندن غيرى (مثنوى) شيخ خنديد وبكفتش اى سليم * آن درخت علم باشد در عليم *
اول شجرهٔ ثمرهٔ حياتك اسم ورسمنه فريفته اولان كمسنه يه شيخ عارف كولوب آكا ديديكه اى ساده دل اول درخت علم
اولدى عليم اولان كمسه نك باغ وجودنده كه (مثنوى) بس بلند وبس شكرف وبس بسيط * آب حيوانى ز درياى محيط
اول علم درختى زياده بلند وچوق اولو ودخى بسيط وپهناور نه درخت بلكه درياى محيط الهيه دن آب حياتدر
(م ى) تو بصورت رفته اى بيخبر * زان ز شاخ معنى بى بار وبر) سن ايسك صورت درختنه كتدك اى بيخبر اول سببدن كه
شاخ معنيدن بى بار وبرسن اول شاخ معنا وشجرهٔ جنت اعلا عالمك وجود ميوه داريدر نته كم بو حديث شريف
بو معنايه دليل ورهنمادر (عن ثوبان رضى الله عنه قال قال عليه السلام اذا لقيتم شجرة من اشجار الجنة فاقعدوا
فى ظلها وكلوا من اثمارها قالوا وكيف يمكن هذا فى دار الدنيا يا رسول الله قال عليه السلام اذا لقيتم عالما فكانما لقيتم
شجرة من اشجار الجنة (مثنوى) كه درختش نام شد كاه آفتاب * كاه بحرش نام كشت وكه سحاب * علمك نامى
كاهى درخت كاهى آفتاب اولدى علمك نامى كاه دريا وكاهى سحاب اولدى يعنى مسمى بردر ولكن هر كس
آكا مناسب بر كونه اسم اطلاق ايدرلر مثلا كاه اول علمه درخت نام اولدى مثمر معانى ومعارف نفيسه اولديغى اعتبارله
وكاه آكا افتاب دينلدى منور قلوب انيسه اولديغى اعتبارله وكاه آكا دريا ديديلر محيط حقايق اشيا اولديغى
ملابسه ايله وكاه سحاب ديديلر ممطر قطرات مسائل روحانى وجسمانى اولديغى وسائل ايله (مثنوى) آن يكى كش
صد هزار آثارهاست * كمترين آثار او عمر بقاست * محصل اول بر مسمادركه آنك صد هزار آثارى واردر آنك كمترين
آثارى عمر بقادر (مثنوى) كرچه فردست او اثر دارد هزار * آن يكى را نام شايد بى شمار * اكرچه اول فرد وواحددر
من حيث المسمى ولكن هزار كونه آثار وخواص وكردار طوتر اول بريكه آثارى فراوان اوله بى شمار وبى عدد نام
كرك يعنى اول برذاته بى شمار اسما ايله تسميه قيلمق لايق وجائزدر (بيت) عباراتنا شتى وحسنك واحد * وكل الى ذاك
الجمال يشير * دين بو معنايه فائز وحائزدر شخص واحده اسامىء كثيره ايله تسميه قلنمق صحيح اولديغنه ضرب مثل
طريقيله بر قاچ ابيات بيوررلر (مثنوى) در حق ديكر بود قهر وعدو * در حق ديكر بود لطف ونكو * مثلا اول بر كمسه
حقنده قهر وعدو اولور بر غيرى كمسه نك حقنده لطف وخوب اولور (مثنوى) صد هزاران نام اويك آدمى) صاحب
هر وصفش از وصفى عمى * بر شخصك صد هزاران نامى واردر واوذاتده بر آدميدر آنك هر وصفنك صاحبى بر وصفدن
اعمادر يعنى هر وصفى كما ينبغى بلكه قادر كادر بلكه اكثر اوصافنه عالم ايسه بعض اوصافندن غافلدر (مثنوى
هر كه اندر نام پيچد كين ثقه ست * همچو تو نوميد واندر تفرقه ست * هر شول كمسه كه نامه طولاشدى بويله ديو كه
بو نام ثقه ومحكم دراى جوينده درخت حيات سنك كبى نااميددر وتفرقه دردر زيرا نامدن حقيقت ذوقى ظاهر اولمز
(مثنوى) تو چه بر چفسى برين نام درخت * تا بمانى تلخ كام وشور بخت * بو درختك نامى اوزره سن نه تعلق وتشبث
ايلرسن تا كم تلخ كام وشور بخت قالورسن يعنى بى لذت وبى سعادت اولورسن (مثنوى) در كذر از نام وبنكر در صفات
تا صفاتت ره نمايد سوى ذات * اختلاف خلق از نام اوفتاد * چون بمعنى رفت آرام اوفتاد * ذات واحده يه صفات
مختلفه واسطه سيله اسامىء كثيره اطلاق ايدرلر منشأ اختلافاته اسامىٔ اختلافات صفات اولور وآثار وافعال
مختلفه دن عند المستدلين صفات مختلفه يه شعور قابل اولور وكثرت اسما وصفات قادح وحدت ذات اولمز ولكن
ناقص المعرفه اولنلره واسما وصفاته نظر قيلنلره حجاب اولور وانلرى اسامىء كثيره ايله مسمى اولان ذات واحده دن كيرو
قيلورنته كم ارباب متفرقه صاحبلرى اولان كفره رسول عليه السلامك الله واحده دعوت ايلديكى حينده ديديلر
اجعل الالهة الها واحدا ان هذا الشئ عجاب) پس حضرت مولانا قدس سره طالب توحيد الهى اولنلره خطاب ايدوب
بيوررلركه نامدن كچ وصفاته نظر ايله تا صفات ذات جانبنه سكا يول كوستره يعنى اسامىء مختلفه دن كچ وصفات
متنوعه يه نظر آچ كه هر بر اسم بر صفات مقابله سنده وضع اولنمشدر تا اول صفات متكثره سكا يول كوستره ذات
موصوفه جانبنه تا صفات مختلفه ايله متجليه وافعال متنوعه ايله ظاهره اولان ذات واحده يى مشاهده قيله سن
وشبهات وشكوكدن برى اوله سن خلقك اختلافى نامدن دوشدى چونكه معنايه كتدى آرام واقع اولدى يعنى
بو خلقك جناب حق خصوصنده اولان اختلافى اساميدن واقع اولدى چونكم بونلر معنايه ذاهب اولدى ومعنا

نه ایدیکن بلدی وحقیقتی بولدی آرام وسکون حاصل اولدی وبر مسمانك بحسب اللغات اصطلاحات مختلفه
اولمسنه دخی اشارت قیلوب بومعنانی توضیح ایچون اول چهارکسه نك بری بریله اولان نزاعنی حکایه ایدوب بیوررلر
منازعت چهارکس جهت انکورکه هریکی بنام دیکر فهم کرده بودند انکوررا (مثنوی) چارکس رادادمردی
یك درم * آن یکی کفت این بانکوری دهم * برآدم درت کسه یه براقچه ویردی اول برکسه مرد اعجمی ایدی ایتدی
بواقچه یی انکوره ویریم (مثنوی) آن یکی دیکر عرب بدکفت لا * من عنب خواهم نه انکورای دغا * اول برغیریسی
عرب ایدی ایتدی لا ای حیله باز بن عنب استرم انکوراستمزم (مثنوی) آن یکی ترکی بد وکفت این بنم * من نمی خواهم
عنب خواهم اوزم * اول بریسی ترك ایدی وایتدی بوبنم قیل وقالی ترك ایله اوزم استر (مثنوی) آن یکی رومی
بکفت این قیل را * ترك کن خواهیم استافیل را * اول بریسی رومی ایدی دیدی بوکلامکی ترك ایله یعنی سنك دیدیکك
اولمز بن استافیل استرم (مثنوی) درتنازع آن نفر جنکی شدند * که زسرنامها غافل بدند * اول طائفه تنازع
ومخالفتده بر بریله جنك ایدیجی اولدیلر زیرا اول نامارك سروحقیقتندن غافل ایدیلر (مثنوی) مشت برهم
میزدند از ابلهی * پربدند از جهل وازدانش تهی * ابله لکلرندن بر بریته مشت اوردیلر زیرا اول طائفه
جهلدن پر وعلمدن خالی ایدیلر (مثنوی) صاحب سری عزیزی صدزبان * کربدی آنجا بدادی صلحشان *
چوق دل بیلور برعزیز وبر صاحب سرا کراورده اوایدی آنلره صلح ویررادی (م ی) پس بکفتی اوکه من زین یك درم
آرزوی جملتا نرامی دهم * پس اول صاحب سراولان عزیز دیردیکه بن بوبراقچه دن سزك جمیعکزك آرزوسنی ویره یم
مثنوی) چونکه بسپارید دلرا بی دغل * این درمتان میکند چندین عمل * چونکه قلبکزی حیله وخدعه سز صدقله
بکاتسلیم ایلیه سز سزك بودرمکز بوقدر عمل ایلر (مثنوی) یك درمتان می شود چار المراد * چاردشمن می شود
یك زاتحاد * سزك بودرمکزدرت مراد اولور یعنی درت مراد حاصل اولور ودرت دشمن اتحاد ومحبتدن براولورزیرا
بودرت کسه نك منازعه سی عالم اولمدقلرندن نزاع لفظی ایدی چونکم براهل دل بونلرك مرادنی ظهوره کتورسه ایدی
بونلر متحد اولوب جدال وخصومتلری زائل اولایدی (م ی) کفت هریکتان دهد جنك وفراق * کفت من آرد شمارا
اتفاق * هر بریکزك سوزی سزه جنك وفراق ویرر بنم سوزم سزه اتفاق واتحاد کتورر (مثنوی) پس شما خاموش
باشید انصتوا * تازبانتان من شوم درکفت وکو * سورهٔ اعرافك آخرنده اولان آیته اشارتدر (واذاقرئ القرآن
فاستمعوا) سبب نزولی بودرکه انصاردن برکسه رسول الله صلی الله علیه وسلمك اردنده نماز قیلوب هرنه که اول
حضرت قرأت بیوردیلرسه اول دخی قرأت ایلدکده بوآیت کریمه نازل اولدی اول وقتده که قرآن قرأت اولنه پس
استماع ایدك استماع تحقیق وقبولله (له) انی (وانصتوا) دخی ساکت وخاموش اولوك (لعلکم ترحمون) تافائز اوله سز
اول مرحمته که اقصای مقاصددر ظاهر نظم شریف وجوب استماع وانصاته دلالت ایدر حین قرأت قرانده لکن
عامهٔ علما متفقلردرکه خارج صلواتده مستحبا تدندر معنای بیت یعنی برصاحب اسرار نهان وعزیز برصدزبان
اولایدی اصحاب نزاع وارباب جداله صلح وجواب ویریدی ودیدیکه درهم قلبکزی بکا تسلیم قیلك بعده سز خاموش
وساکت اولکزکه مقتدی ومؤتم حقنده انصتوا بیورلدی پس قبلهٔ حقیقته متوجه اولان امامه اقتدا قیلان
مریدلر ایچون دخی سکوت واجب اولدی تا کم سزك زبانکز بن اولم کفت وکووجست وجوده (مثنوی) کرسخنتان
می نمایدیك نمط * دراثرمایهٔ نزاعست وسخط * وحدت مطلقه دن بی علم اولانلر وتفرقه ده قالنلر کاه اولورکه کلاملرین
برنمط وبرقاعده ووتیرهٔ واحده اوزره سویلرلر ونزاع وجدالدن حذر ایلرلر مع هذا ینه مورث تفرقه وموجب اختلاف
وتغطیه در پس تنبیها لهذا بیوررلر ومرتبهٔ تفرقه ده قالنلره خطاب قیلورلر ای اصحاب تفرقه اکرچه سزك سوزیکز
سیزلره کوزل بلا اختلاف براسلوب اوزره کورینور لکن اثرده مایهٔ نزاع وسخطدر زیرا اول کلامك نمط واحد اوزره
اعتدال بولمسی وکرم اولمسی حقیقی دکل عاریتیدر (مثنوی) کرمیٔ عاریتی ندهد اثر * کرمیٔ خاصیتی دارد هنر *
عارضی وعاریتی اولان حرارت اثرویرمز خاصیته منسوب اولان کرمیت هنرطوتر یعنی ذاتی وخاصیتی حرارت هنرواثر
طوتر (مثنوی) سرکه را کرکرم کردی زاتش آن * چون خوری سردی فزاید بیکمان * مثلا سرکه نککه طبعی بارددر
اکر آتشدن آنی کرم طوتسك یعنی سرکه یی اکر آتشدن کرم ایلدك ایسه بووجهده سرکه یی اکرچه آتشدن کرم
ایلدك چونکم آتش سببیله کرم اولمش سرکه یی یه سن یعنی ایچه سن شك وکمانسز اول سرکه برودت زیاده ایلر (مثنوی
زانکه ان کرمیٔ اودهلیزیست * طبع اصلش سردیست وتیزیست * زیرا سرکه نك اول حرارتی دهلیزیدر یعنی
طشره یه منسوبدر ایچریدن دکلدر آنك اصلی وطبعی برودت وحدتدر زیرا که سرکه نك طبیعتی بارد وحدت اوزره در
(مثنوی) وربود یخ بسته دوشاب ای پسر * چون خوری کرمی فزاید درجکر * بکمزکه بالطبع حاردرا کربوزلنمش

اولسه

اولسه وبرودت اکا تأثیر قیلسه ای پسر چونکه یه سن جکرده حرارت زیاده ایلر پس اصحاب توحیدك اختلافی
موجب اتحاد وارباب تفرقه نك صلح وسدادی فی الحقیقه مورث تفرقه وتضاد قیلور (مثنوی) پس ریای شیخ به
زاخلاص ما * کز بصیرت باشد آن وین ازعمی * پس شیخك ظاهر ریاسی بزم اخلاصمزدن یکدر زیراشیخك ریاسی
بصیرتدندر وبومرید مبتدیلرك اخلاصی عمی وتقلیدندر یعنی شیخ عارف باللهك ریاسی مرید مقامنده اولنلرك
اخلاصندن یکدر (کما قال الجنید ریاء العارفین خیر من اخلاص المریدین) اول اجلدن خیرلیدرکه شیخك ریاسی
بصیرتدن ومریدك اخلاصی عمی وعدم معرفتدن حاصل اولور پس عن علم اولان ریاء عن جهل اولان اخلاصدن نیجه
وجوهله خیرلیدر (مثنوی) ازحدیث شیخ جمعیت رسد * تفرقه آردرم اهل حسد * زیراشیخك سوزندن جمعیت
ایریشور واهل حسدك سوزی قلبه تفرقه وپراکنده لك کتورر (مثنوی) چون سلیمان کزسوی حضرت بتاخت
کوزبان جمله مرغان راشناخت * چونکم سلیمان پیغمبر علیه السلام خدا جانبندن چاپدی یعنی حضرت حق
طرفندن دعوت خلق ایچون کوندرلدی که اوسلیمان علیه السلام جمله قوشلر دیلنی فهم ایلدی (مثنوی) درزمان
عدلش آهو باپلنك * انس بکرفت وبرون امد زجنك * انك عدلی زماننده آهو قپلانله انس طوتدی وجنکدن
طشره کلدی (م ی) شد کبوتر ایمن ازچنکال باز * کوسفند ازکرك ناورد احتراز * کبوتر بازك چنکالندن ایمن اولدی
قیون قورددن احتراز وخوف کتورمدی (مثنوی) اومیانجی شد میان دشمنان) اتحادی شد میان پرزنان) اوسلیمان
علیه السلام دشمنلر اورتاسنده میانجی اولدی وبر بریته عدواولانلرك ما بینی اصلاح قیلدی پرزنلر اورتاسنده تمام
اتحاد اولدی یعنی طیور ما بیننده آنك اصلاحی سببیله الفت وانسیت ظهوره کلدی (مثنوی) توچو موری بهر دانه
می دوی) هین سلیمان جوچه می باشی غوی) سن برمورکبی دانه دن اوتری یلرسن آکاه اول سلیمانی طلب ایله نه غوی
اولورسن (م ی) دانه جورادانه اش دامی شود * وان سلیمان جوی راهردوبود) دانه طلب ایدیجی یه دانه آکا بردام اولور
واول سلیمان طلب ایدیجی یه ایکیسی بیله اولور یعنی غدای نفسی طالب اولنه اول غدا اکا دام اولور وآنك طالبی انك مکر
وضرری قیدنده قالور ولیکن سلیمان حقیقی طالبی اولنه هم مطلوبی اولان سلیمان حقیقی وهم غدای جسمانی
وروحانی حاصل اولور (م ی) مرغ جانهارا درین آخرزمان * نیستشان ازهمدکر یکدم امان * جانلرمرغنه بوآخر
زمانده بری برندن آنلره بردم آمان یوقدر یعنی خلق عالم غدای نفسانیه دن اوتری بری برلریله جنك وخصومتده در
وبری برلرندن امین دکلردر (م ی) هم سلیمان هست اندر دورما) کودهد صلح ونماند جورما) بزم دورمزده هم سلیمان
واردر زیرا هرعصرده اولان شیخ کامل وقتنك سلیمانیدرکه او وقتنك سلیمانی صلح ویرر وبزم جوریمز قالمز (مثنوی)
قول ان من امة رایادکیر * تابالا وخلا فیها نذیر * قرآن عظیمده (وان من امة) قولنی یادطوت الا وخلا فیها نذیر ده کین
سورهٔ ملائکه ده اولان آیته اشارتدر (انا ارسلناك بالحق) یا محمد بزسنی ارسال ایلدك دین حقله که اسلام دینیدر ویاخود
ملتبسا بالحق (بشیرا) بشارت ایدیجی اولدیغك حالده طلب ایدنلره (ونذیرا) وتخویف ایلدیکك حالده معصیت
قیلنلره (وان من امة) امم سالفه دن هیچ برکروه یوقدر (الا خلا فیها نذیر) الا اول امتده برنذیر کچمشدر (ولکل قوم
هاد) مقتضاسنجه الان ینه هرقرنده برنذیر وهادیکه وارث نبوی مقرردر (مثنوی) کفت خالی خود نبودست امتی
ازخلیفهٔ حق وصاحب همتی * حق تعالی حضرتلری ایتدی هیچ برامت خالی اولمشدر حضرت حقك خلیفه سندن
وبرصاحب همتدن (مثنوی) مرغ جانهارا چنان یکدل کند * کزصفاشان بیغش وبی غل کند * هرزمانك سلیمانی
کندی زماننده اولان جانلرمرغنی المجلین متحد ومتفق ایلرکه صفادن جانلرمرغنی غشسز وغلسز ایلر یعنی
غل وغشدن پاك ایدوب زیاده صفایه ایرشدیرر برمرتبه ده که (مثنوی) مشفقان کردند همچون والده * مسلمون را
کفت نفس واحده * مادرکبی بری برینه شفقت ایدیجی اولورلر حضرت نبی علیه السلام مسلمانلره نفس واحده دیدی
یعنی حضرت نبی علیه السلام مسلمانلر ایچون (المسلمون کنفس واحدة) دیدی (م ی) نفس واحد ازرسول حق شدند
ورنه هریك دشمن مطلق بدند * ومسلمانلر رسول علیه السلام حقنده نفس واحد اولدیلر یوخسه هر بری آخرینه
دشمن مطلق ایدیلرنته کم بوقصه دن روشن وظاهر اولور (برخاستن مخالفت وعداوت ازمیان انصار ببرکات رسول
علیه السلام (م ی) دوقبیله کاوس وخزرج نام داشت * یك زدیکرجان خون آشام داشت) ایکی قبیله که اوس وخزرج
نام طوتردی یعنی برقبیله یه خزرج وبرینه اوس دیرلردی بری برندن قان نوش ایدیجی جان طوتردی یعنی قدیم الایامدن
بری برینك قانن ایچمکه جان طوترلردی (م ی) کینهای کهنه شان ازمصطفا * محوشد درنور اسلام وصفا * انلرك
قدیم عداوت وکینه لری رسول علیه السلام سببندن اسلام وصفا نورندن محو اولدی یعنی بونلرك کهنه اولان
کینه لری حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلمك ارشاد وهدایتندن نور اسلام وصفای ایمانله محو اولدی وهر بری

اخوه مرتبه سنی بولدی نته کم بیوررلر (مثنوی) اولا اخوان شدندان دشمنان* همچو اعداد عنب در بوستان*
وزدم المؤمنون اخوه بپند* درشکستند وتن واحد شدند* اولا اول دشمنلر بری بریله اخوان اولدیلر بوستانده اولان
عنبك اعدادی کبی یعنی بوستانده اولان وعنقود واحده اوزره اجتماع قیلان اعداد عنب کبی اول بری برینه
اعدا اولانلر اولا اخوان اولدیلر وثانیا (انما المؤمنون اخوة) دمندن اولان پند سببیله صندیلر وتعین وانانیتلرین فنا
قیلدیلر وتن واحد اولدیلر نته کم الله تبارك وتعالی بعد الایمان والاتحاد بونلرك نعمته اتحادنی یاد ایلمك ایچون وغیری
مؤمنلره ارشاد قیلمق ایچون امر ایدوب سورهٔ آل عمرانده بیوررلر که (واذکروا نعمت الله علیکم) که او نعمتك
جملهسندن بری اتحاد واخوت وزوال بغض وعداوته مؤدی اولان اسلامه سزی هدایت ایلمکدر (اذ کنتم اعداء)
زیرا سز زمان جاهلیتده بری بریکزه اعدا واضداد ایدیکز (فالف بین قلوبکم) پس الله تعالی سزلك قلوبکزی الیف
وانیس قیلدی بری برینه اسلام وارشاد سید الانام صلی الله علیه وسلم سببیله (فاصبحتم بنعمته اخوانا) پس سز اول
اللهك نعمتیله اخوة فی الله اوزره مجتمعین ومتحابین اولدیکز وبنیان مرصوص مرتبهسن بولدیکز که المؤمنون
کالبنیان المرصوص در (مثنوی) صورت انکورها اخوان بود* چون فشردی شیرهٔ واحد شود* اوزملرك صورتی
بری برینه اخوان اولور که جملهسی یك رنك ویك دلدر یعنی صورت اسلام وایمانده اولانلر بری برلرینه اخوان اولورلر
زیرا یك رنك ویك دللردر ولکن اعداد وتعیناتدن خالی دکللردر چونکه صقدلك برشیره اولور یعنی چونکم بونلرك مقتضی
اعداد اولان جسدلرنی صقسك وشکسته قلسك بونلرك درونك روحانیتی وایمان ومعرفتی برشیره اولور یعنی تفرقه
اولمیوب یك جنس ویك رنك للك مرتبهسن بولورلر (مثنوی) غوره با انکور ضد اند لیك* چونکه غوره پخته شد شد
یار نیك* غوره وانکور بری بریله ضدلردر اما چونکه غوره پخته وانکور اولدی ایو یار اولدی زیرا جنسیت حاصل
قیلدی یعنی کافر وفاسق غوره کبیدرلر اکرچه مؤمنله براصلدن حاصلدر اما بری برینه ضدلردر ولیکن چونکم
غوره پخته اوله یعنی کافر وفاسق مؤمن مرتبهسن بوله ضدیت برطرف اولوب مؤمنله یار نیك اولور بو غوره مرتبهسنده
اولان کمسهلره حضرت رسول علیه السلام اخوان اولمغی وایمان اوزره اتحاد قیلمغی امر ایدوب وتدابر وتباغضدن نهی
قیلوب بیوررلر که (ولا تباغضوا ولا تحاسدوا ولا تدابروا وکونوا عباد الله اخوانا) (م ی) غورهٔ کو سنك بست وخام ماند
در ازل حق کافر اصلیش خواند* برغوره که طاش کبی قتی اولدی وخام قالدی یعنی اول کمسهلرکه غورهٔ سنك بسته
کبی خام قالدیلر غورهٔ سنك بستهمن بعد اوزم اولمین ولذت بولمین غورهیه دیرلر حق تعالی بوکونه کمسهلره ازلده کافر
اصلی اوقودی که دنیاده سائر مؤمنلر کبی تربیهٔ انبیا واولیا ایله اصلاح اولمز وایمان واسلامدن لذت بولمز (مثنوی)
نی اخی نی نفس واحد باشد او* درشقاوت نحس ملحد باشد او* او یعنی کافر اصلی نه برادرنه نفس واحد اولور کفر
وشقاوتده اول کمسه نحس وملحد اولور وخام وناپخته قالور العیاذ بالله (مثنوی) کر بکویم آنچه او دارد نهان* فتنهٔ
افهام خیزد در جهان* اکر سویلیم اول نسنهیی که اول کافر اصلی نهاننده طوتر جهانده افهام وعقوله فتنه قالقر
وبعض کمسهنك ناقص المعرفة اولدیغندن ضلالتنه ویأس وفتورینه سبب اولور (مثنوی) سر کبر کور نامذ کوربه
دود دوزخ ازارم مستوربه* کورکبرك سروراز نامذ کور اولمق یکدر دوزخك توتی باغ ارمدن دور ومستور اولمق
یکدر بعض نسخهده ارم برینه نظر واقعدر (مثنوی) غورهای نیك کایشان قابلند* ازدم اهل دل آخر یکدلند
ایو غورهلر که آنلر انکور اولمغه قابللردر اهل دلك نفسندن آخر یکدللردر (مثنوی) سوی انکوری همی رانند تیز*
تا دوبی برخیزد و کین وستیز* انکورلغه قابل اولان غورهلر انکورلق جانبنه تیز سوررلر وپخته اولوب کماله ایرمکه
ایورلر تا کم ایکیلك وکین وعناد قالقه وبونلر بو اوصاف ذمیمهدن پاك اولهلر (م ی) پس در انکوری همی درند پوست*
تا یکی کردند وحدت وصف اوست* دوست دشمن کردد ایراهم دوست* هیچ یك با خویش جنکی در نبست* پس
انکورلق مرتبهسنده یعنی ایمان واسلام مقامنده پوستی یرترلر یعنی کمی موت اضطراریله وکمی موت اختیاریله
صورت ظاهرهلرین ووجود بشریهلرین فنا ایدرلر تا جمیع انکورلر شیره اولوب بر اولهلر که برلك وصفی
وحدتدر یعنی وجود بشریهلرین فنا قیلدقدنصکره حتی نور واحد اولورلر ووحدت مرتبهسن بولورلر وحدت انلرك
صفت ذاتیهسی اولور اما اول کمسه که وحدت مرتبهسن بولدی دوست اکا دشمن اولور زیراهم اول کمسه ایکیدر هیچ
برکندیسیله برجنك بغلمدی زیرا جنك ایکیده اولور برده اولمز یعنی دوستی غیر کورمك سببیله هیچ برکسه کندیسیله
جنك ایلمدی پس صاحب وحدت اولانلر واتحاد حقیقی مرتبهسن بولانلر خلقی من حیث الحقیقه غیری کوروب آنلرله
اغراض نفسانیهدن اوتری جنك طوتمز بلکه جنکلری لله اولورکه کندی اجزالری کبی اولان خلقی وحدت حقه
واتحاده دعوت ایدرلر (مثنوی) آفرین بر عشق کل اوستاد* صد هزاران ذره را داد اتحاد* آفرین وصد هزار

تحسين استاد کلك عشقی اوزره یعنی استاد کلك عشقی اوزره که اول حضرت سید انبیادر که جملهٔ استاد اولان انبیا
واولیانك کلی منزلهسندهدر اکرچه ترکیب استادلك جمیعسنك عشقی اوزره دیمك معناسنی افاده ایلر ولکن
اولکی معنا بوندن اولیدر یعنی اول استاد کلك وافضل رسلك عشقی اوزره آفرین اولسونکه صد هزاران ذرهلره اتحاد
ویردی ووحدت مرتبهسنه ایرکوردی وعشق یعنی معشوق اولسه ومراد حضرت حق اولسه دخی الطف اولور
وکلی استادلك معشوقی اولدر وارواحه فی الحقیقه اتحاد ویرمك انك شانیدر (مثنوی) همچو خاك مفترق در رهگذر
یك سبوشان کرد دست کوزه کر* کچك بوللرده خاك مفترق کبی ایدیلر اول کوزه کرك باطنی الی بو جملهیی برسبو
ایلدی وبو اتحاددن مراد اولان اتحاد ارواحدر (م ی) کاتحاد جسمهای آب وطین* هست ناقص جان نمیماند
بدین* زیرا آب وکلدن نشو ونما بولان جسملرك اتحادی صورت ظاهرهده ناقصدر جانك اتحادی بوکه بکزمز
یعنی اتحاد اجسامکه آب وکلدن حاصلدر ناقص وابتر اولدی جان اتحادی بو اتحاد صوری یه بکزهمز (مثنوی)
کر نظایر کویم اینجا در مثال* فهم را ترسم که آرد اختلال* اکر بو محلده اتحاد ارواح ایچون نظایر سویلرسم مثالده
قورقرمکه فهم خلقه اختلال کتوره پس بو قدرله اکتفا اولندی (م ی) هم سلیمان هست اکنون لیك ما* از نشاط دور
بینی در عما* شمدی سلیمان دخی واردر لیکن بزدور بینلك سرورندن عماده یز نته کم مشهور مثلدر چراغك دیبی قرانلق
اولور دیرلر (مثنوی) دوربینی کورد دارد مر درا* همچو خفته در سرا کور از سرا* دور بینلك کشی یی کور طوتر زیرا
بعیده نظر ایلمکدن قریبی کورمز سرایده اویومش کمسه سرایدن کور اولدیغی کبی زیرا خوابده ایکن چشمی کشاده
دکل که سرایی کورمکه قادر اوله (مثنوی) مولعیم اندر سخنهای دقیق* در کرهها باز کردن ما عشیق* بو بیت اسلوب
حکیم قاعدهسی اوزره کندیلرینی امحاض نصح ایچون کلمات دقیقه دیمکه سعی ایدنلرك ومشکلات عمیقه فتحنه عقلی
کیدنلرك میانته ادخال ایدوب علی طریق التعریض بیوررلر که سلیمان وقت وخلیفهٔ حقدن بز نیجه اکاه اولورز وآنی
توجهله بیلورز ونه کونه بولورز که دور بینلك وتدقیق وتعمیق نشاطندن عمادهیز الفاظ وعباراتده دور بینلك مشاهدهٔ
اولیادن کور طوترمردی اوایچره خفته اولان اودن کور اولدیغی کبی بز دقیق سوزلره حریص ایز عقدهلر آچمغه بز عاشقز
یعنی بز مولعز دقیق سوزلر سویلمکده وعقدهلر فتحنده ومشکللر آچمغه عاشقز پس معشوق حقیقی یی نیجه بیلورز وآکا
دلیل اولان سلیمان وقتی توجهله بولورز (مثنوی) تا کره بندیم وبکشاییم ما* در شکال ودر جواب آیین فزا* بز تا عقده
بغلیهوز وچوزهوز یعنی سخنهای دقیق معانی یی عمیق ایراد ایدوب ینه آنی شرح وبیان ایلیهوز واشکال وجوابده
آیین زیاده ایدیجی اولدیغمز حالده (مثنوی) همچو مرغی کو کشاید بند دام* که ببندد تا شود در فن تمام* مثلا شول
برقوش کبی که او مقید اولدیغی دامك بندنی آچر کاهی طوزاغك بندنی بغلر تا فن وصنعتده تمام اوله (م ی) او بود محروم
از صحرا ومرج* عمر او اندر کره کاریست خرج* اول مرغ صحرا ومرجدن محروم اولور آنك عمری همان کره کارلقده
خرجدر یعنی اول قوشکه بند دام پای جان اولان مسائلك حل وعقدنه مقید اوله محروم اولور صحرای حقیقتده
طیران ومرج روحانیتده سیران ایتمکدن وآنك عمر نازنینی کره کارلقده خرج اولور (م ی) خود زبون او نکردد هیچ دام
لیك پرش در شکست افتد مدام* خود اول قوشك هیچ زبونی اولمز مقید اولدیغی دام هر نهدن ایسه لیکن اول
مرغك پری دائم شکسته دوشر یعنی آنك پر عقل وفکری شکسته لکه دوشر مدام (م ی) با کره کم کوش تا بال وپرت
نکسلد یك از پی کر و فرت* عقدهیه چالشمه تا سنك بال وپرك یعنی عقده فتحنه وکره کشا اولمغه از سعی ایله
وکندیکی قیود عالمندن خلاص ایله تا کم بال وپر عقل وفکرك بربر منقطع اولمیه بو کر وفر وغروركدن (مثنوی)
صد هزاران مرغ پرهاشان شکست* وان کمین کاه عوارض را نبست* حال ایشان از نبی خوان ای حریص* نقبوا
فیها بخوان هل من محیص* سورهٔ قافده اولان آیته اشارتدر (وکم اهلکنا قبلهم من القرون) وچوق کمسهلری بز هلاك
قیلدق بونلردن اول یعنی سنك قومکدن اول هر قرنك اهلندن (هم اشد) یعنی بو قوم مقهور راشدایدی (منهم) بو سنك
قومکدن (بطشا) قوت وقدرت وقهر وغلبه یوتندن (فنقبوا فی البلاد) ای حرقوا وتصرفوا فیها یعنی اول قوم شهرلرده
تصرف ایلدیلر وجولان ایدوب سفرلر ایلدیلر موتدن حذر ایلدکلرندن ویوللری تحریف ایدوب سفرلرده کتدیلر اصل
تنقیب ونقب لغتده برشیدن بحث وتنقیر وطلب ایتمکه دیرلر (هل من محیص) هیچ بونلر ایچون بر مخلص وملجأ
وار میدر که موتدن وقضای حقدن بونلر آزاد وخلاص اولهلر معنی بیت صد هزاران مرغ که انلرك قنادلری صندی
واول عوارضك کمین کاهنی برسی باغلمدی یعنی نیجه بوزبیك مرغان که مراد دفع قضاده پرواز ایدنلردر بونلرك پر وبال
حیله ومکرلری شکسته اولدی واول کمین کاه عوارض وحوادث بغلمدی بونلرك حالنی قرآندن اوقو ای دنیا حریصی
اولان بونلر شهرلرده تصرف ایلدیلر وسفرلر ایچون یوللری خرق ایلدیلر وبحثلر قیلدیلر بحران یعنی اوقو که بونلر محیص

وخلاص بولدیلرمی ایدی قضایه رضادن غیری یه چاره یوقدر (مثنوی) ازنزاع ترك ورومی وعرب * حل نشد اشكال
انكور وعنب * تاسلیمان لسین معنوی * درنیاید برنخیزد این دوی * پس حضرت خداوندكار بیت سابقده اولان
فنقبوا فی البلاد) شهرلرده مقصودلری جانبنه یوللر ایاردیلر وآندن بحث ایدوب فتحنه اقدام قیلدیلر مع هذا اول
جانبه برمحیص ومخلص بولمیوب منازعه لری برطرف اولمدی دیمك معناسنه آلوب بیوررلر كه منازعهٔ ترك ورومی وعجم
وعربدن اوزم واستافیل وانكور وعنب اشكالی حل اولمدی یعنی قیل وقالده اولان نزاع ولغات واصطلاحاتده جدال
فیصل بولمدی تاكم سلیمان زبان دان معنوی كلیه وحقیقت حاله بو اهل جدالی ارشاد قیلمیه بونلرما بینده اولان اثنینیت
مرتفع اولمز وهیچ بری مرتبهٔ اتحادی بولمزلر سین صاحب لسان وسخن دان معناسنه در پس اهل نزاع اولان قوشلره
خطاب ایدوب بیوررلر (مثنوی) جمله مرغان منازع بازوار * بشنوید این طبل باز شهریار * ای منازع اولان قوشلر
جملكز طغان كبی استماع ایلك شهریار حقیقتك بو طبل بازنی كه اول دعوت مرشد كاملدر وآنی اشتمك داعیء حقه
اجابت ایتمك وآنك بیوردیغی اوزره طریق توحید واتحاده كتمكدر نته كم بیوررلر (مثنوی) زاختلاف خویش
سوی اتحاد * هین ز هرجانب روان كردید شاد * كندی اختلافكزدن فراغت ایدوب اتحاد جانبنه آگاه اولكز
هرجانبدن شاد وخندان روان اولكز یعنی كندی اختلافكزدن ای اهل تضاد جانب اتحاده آگاه اولك وتوجه وسرعت
قیلك شاد بلكه (مثنوی) حیث ما كنتم فولوا وجوهكم * نحوه هذا الذی لم ینهكم * بو آیت سورهٔ بقره ده در تفسیری
عن قریب برمقدار بقیهٔ قصهٔ ابراهیم بیانده مرور ایتدی ای اصحاب تفرقه هرنه محلده اوله سز یوزیكزی اول قبلهٔ
حقیقی اولان سلیمان معنوی جانبنه دوندرك شوذكر اولنان سلیمان معنوی وخلیفهٔ الهی سزی كندی جنابندن
نهی ایلمدی بو هم وجه درهرقنده اوله سز یوزیكزی حضرت خدا طرفنه دوندریكز بو كلامكه مراد (فولوا وجوهكم)
شول نسنه دركه سزی نهی ومنع ایلمدی خدا طرفنه یوز دوندریكز مراد حضرت خدادن شول احساندركه كمال
كرمندن سزی كندی دركاهندن نهی ومنع ایلمدی بلكه (بیت) هركه خواهد كو بیا وهركه خواهد كو بكو * كبر وناز و
حاجب ودربان درین دركاه نیست * قولنك مضمونی اوزره علی ای وجه كان كندی یه دعوت قیلدی دیمك اولور (م ی)
كور مرغانیم وبس ناساختیم * كان سلیمان را دمی نشناختیم * یعنی برایسك شول كور قوشلرز كه زیاده
ناساخته یز یعنی دوزلمش وتربیه اولنمش ازیرا اول سلیمان حقیقی وحضرت الوهیتی بردم اكلمدق بس باء
فارسیله اولسه دخی جائزدر یعنی كور مرغلرز وعاقبتمزی تدارك ایلمدك بزه لازم اولانی دوزمدك زیرا اول سلیمانی
برنفس اكلمدق بو محلده بوندنصكره سلیماندن مراد حضرت رب العباد اولور ومثنوی شریفك دأبندندر خلیفه دن
مستخلفه وبعض مناسبتله مستخلفدن خلیفه یه انتقال ایدرنته كم شو وجود مطلق فانی نمایتنده مقدما بوقاعده یی
ذكر ایلدك (مثنوی) همچو جغدان دشمن بازان شدیم * لاجرم وامانده ویران شدیم * بایقوشلر كبی طغانلره دشمن
اولدق بوسببدن ویرانه نك وامانده ومحبوسی اولدق یعنی جغدلر بازلره دشمن اولدقلری كبی بزدخی ویرانه پرست
اولان جغدلر كبی بازان الهی اولنلره دشمن اولدق لاجرم بو ویرانهٔ دنیانك وامانده لرندن اولدق وبونك عز ودولتنی
عزت ودولت صندق (م ی) میكنیم ازغایت جهل وعما * قصد آزار عزیزان خدا * بغایت جهالت وعمامزدن
عزیزان خدانك خاطرلرین آزار ورنجیده ایتمكه قصد ایلرز (مثنوی) جمع مرغان كز سلیمان روشنند * پروبال
بی كنه كی بركنند * شول طیورك جمله سی كه سلیمان حقیقتدن یعنی حضرتدر نوبیتدن روشنلر وولایت وكرامتله
مبرهنلردر بی جرم وبی كناه اولان كمسه نك پروبالن نیچون قوپررلر یعنی قوای جسمانیه وروحانیه سن ویا پروبال
دنیویه واخرویه سن نیچون ازاله قیلورلر (مثنوی) بلكه سوی عاجزان چینه كشند * بی خلاف وكینه آن مرغان
خوشند * بلكه دردمند وعاجز اولنلر جانبنه یم چكیجی ورعایت ایدیجی اولورلر واول مرغان الهی بی خلاف وبی كینه
فی نفس الامر صفوت سینه ایله خوشلردر (مثنوی) هدهد ایشان پی تقدیس را * می كشاید راه صد بلقیس را
بو طیور الهیه نك هدهدیكه مراد رسولان الهی ومبلغان احكام ربانیدن جناب حق تقدیس وتنزیه ایتمكدن
اوتری ملاقات سلیمان حقیقی یه مستعد اولان صد بلقیسك راهنی آچر یعنی سلیمان حقیقت جانبنه اوچر (مثنوی)
زاغ ایشان گر بصورت زاغ بود * باز همت آمد ومازاغ بود * وبو مرغان الهینك زاغی اگرچه صورتده وظاهرده
زاغ ایدی یعنی بحسب الظاهر سیاه پوش واحقر وكریه المنظر ایدی ولكن فی الحقیقة شهبازهمت كادی
مازاغ البصر وما طغی) كلامنك مفهومنك مظهری ایدی یعنی اول صورتا زاغ كبی اولانك قلب كوزی ماسوایه
میل ایلمدی ودخی مشاهدهٔ محبوب حقیقیدن تجاوز قیلمدی دیمك آنك شانندندر بودخی صحیح اولوردی دیمك اولور
(مثنوی) لكلك ایشان كه لك لك می زند * آتش توحید درشك می زند * وبو طیور الهینك لكلكی كه دائما لك لك

صداسنی اوررشكه توحید آتشی اوررنته كم برغزلده بیوررلر بیت شیخ مرغانست لكلك لكلكش دانی كه چیست
حمد لك والشكر لك والملك لك یا مستعان (مثنوی) وآن كبوترشان ز بازان نشكهند * باز سر پیش كبوترشان نهند *
وبو طیور الهیه نك كبوتری كه مراد بالاپرو عالی تر اولان اولیای عظامك نیك كوهرلریدر دنیا بازلرندن هیبت طوتمزلر
وقورقمزلر بلكه بازانلرك كبوتری اوكونده باش قوریعنی بو عالم صوریده باز كبی وشكار كبی شكارساز اولنلر
بونلرك كبوترلرینك اوكنه باش قورو تعظیم وانقیاد قیلور (مثنوی) بلبل ایشان كه حالت آرد او * در درون خویش
گلشن دارد او * وبو مرغان الهینك بلبلی كه مراد عاشق گل حقیقت اولنلردر كه آنلرك كلامی وصداسی انسانه وجد
وحالت كتورر اول بلبل كندینك درونده گلشن طوتر دنیا گلشننه احتیاج طوتمز خارجده اولان گلستانی
خاروخس كبی بیانه آتر (مثنوی) طوطیء ایشان ز قند آزاد بود * كز درون قند ابدرویش نمود * اول مرغلرك
طوطیسی ظاهرا قنددن آزاد ایدی زیرا درونندن اكا ابدی قند یوز كوستردی یعنی بونلرك سكر معارف وعلوم بین
طوطیلری قند صوری ییمكدن آزاد اولدی زیرا كه درونلرندن قند ابدی یعنی حلاوت سرمدی آنلره یوز كوستردی
(مثنوی) پای طاوسان ایشان درنظر * بهتر از طاوس پران دكر * وبونلرك طاوسلرینك آیاغی نظرده زینت
صوریه ایله متزین اولان كمسه لردن دخی قدم سعادت توأملری نظر عرفاده اول غیری طاوسك قنادندن یكركدر یعنی
غیری كمسه لرك طاوس پر اولان مزین محبوبلرندن یكدر بوهم وجهدر غیری پرواز وجولان ایدیجی طاوسدن یكركدر
بووجه اوزره طاوس مضافدر (مثنوی) منطق الطیران خاقانی صداست * منطق الطیر سلیمانی كجاست * خاقانه
منسوب اولان یعنی سلیمان پیغمبر علیه السلامه ویاخود پادشاهان جهانه مخصوص اولان قوشلرك منطقی انجق
صیت وصدا وآواز ونوادر سلیمان حقیقته منسوب اولان طیورك منطقی قنده دركه آنلر هوادن سو یلرو بونلر خدادن
سویلر (كما قال الله تعالی فی نطق نبیه (وما ینطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی) پس بینهماده تفاوت چوقدر واللهه
دعوت قیلان كمسه لرك نطق وقولندن احسن برقول وصدا دخی یوقدر (كما قال الله تعالی ومن احسن قولا ممن دعی
الی الله وعمل صالحا) مرادا للهه دعوت ایلین انبیا علیهم السلام واولیا وعلمای عظامدر (كما قال فی التفسیر الكبیر
ان كل من دعی الی الله بطریق من الطرق فهو داخل فیه (پس بو آیت كریمه نك مفهومی معلوم اولیجق طیور خاقانینك
منطق طیور الهیه نك منطقنه نیجه معادل اولور كه بونلرك قولی احسن اقوالدر (م ی) تو چه دانی بانك مرغان را همی
چون ندیدستی سلیمان را دمی * سن مرغلرك بانك وصداسنی نه بیلورسن چونكه برنفس سلیمانی كورمدك یعنی
سن بوذكر اولنان مرغان الهینك صدا ونواسنی نه بیلورسن وسوزلرنده اولان سوز ورموزه نوجهله عالم اولورسن
چونكم سلیمان حقیقی بردم كورمدك وآنی اول طیور الهی كبی مشاهده قیلمدك بو طیور الهیه نك كلماتن بیلنلر
سلیمان حقیقی مشاهده قیلنلر در وآنك علیله السنهٔ انبیا علیهم السلامه واولیای عظامه عالم اولنلردر (مثنوی)
پر آن مرغیكه بانكش مطرب است * ازبرون مشرق است ومغرب است * اول برمرغك قنادی كه آنك بانكی طرب وشوق
ویریجیدر مشرقك ومغربك طشره سندندر یعنی مرغان الهیدن اول برمرغك پرعقلی كه آنك صداسی
ویریجی وفرح آرتریجیدر مراد اول برولینك پرعقلی كه آنك صداسی مطرب ارواحدر اول پرعقلك صداسی
مشرق ومغربك وراسندن واطراف جهانك علاسندندر (مثنوی) هریك آهنكش زكرسی تا ثریست * وزثری
تا عرش دركر وفریست * اول پرعقلك هر برآهنكی كرسیدن ثرایه دكین دروثرادن عرشه دكین زیاده كر وفرده در یعنی
عرشدن فرشه وفرشدن عرشه دك اول مرغ الهی اولان عقلك حكم وآهنكی نافذ وجاری وكلال وضعفدن عاریدر
(مثنوی) مرغ كو بی این سلیمان میرود * عاشق ظلمت چو خفاشی بود * مرغكه بوذكر اولنان سلیمانسز كیدر
برخفاش كبی ظلمته عاشقدر سلیماندن مراد كركسه جناب الهی اولسون وكركسه خلیفهٔ الهی اولان
ولیء كامل اولسون علی كلا التقدیرین بركسه كه بو سلیمانسز كیدر برخفاش كبی ظلمته عاشقدر اول كمسه
ماننده خفاش عاشق ظلمات اولور ونوردن ویقیندن چیقوب ظلمات كبر وشكده قالور وبو آیتك مفهومی
ماصدق حالی اولور (والذین كفروا اولیاؤهم الطاغوت یخرجونهم من النور الی الظلمات (مثنوی) با سلیمان خو كن
ای خفاش رد * تا كه در ظلمت نمانی تا ابد * ای مردود خفاش سلیمانله خوی ایله تا كه ابدی ظلمتده قالمیه سن یعنی
سلیمان حقیقتله خوی ایله وآنكله انیس اول ای بد اولان خفاش تا كم ظلمات طبیعیه ده ابدی قالمیه سن مادامكه
سلیمانله انسیت قیلمیه سن ظلماتدن خروج ومرتبهٔ نورانی یه عروج بولمیه سن (كما قال الله تعالی (الله ولی الذین امنوا
یخرجهم من الظلمات الی النور والذین كفروا اولیاؤهم الطاغوت یخرجونهم من النور الی الظلمات (مثنوی) یك گزی
ره كه بدان سو می روی * همچو گز قطب مساحت می شوی * من تقرب الی ذراعا تقربت الیه باعا حدیثنك مصداقنجه

برارشون بوله که سلیمان حقیقی جانبنه کیده سن ارشون کبی دین وطریقنده قطب مساحت اولورسن یعنی معیار ومیزان
خلق عالم اولورسن که هرکس دین ودیانتن وفهم وفراستن سنکله وزن وعیار ایلر (م ی) وانکه لنك ولوك آن سو می جهد
ازهمه لنکی ولوکی می رهد * واول کمسه که لنك ولوك اول سلیمان جانبنه صحرایه وتوجه قیله دوکلی سقطلقدن
ویورغونلقدن قورتلور بوهم وجهدر واول وقت که اول جانبه لنك ولوك قالقرسن وصحرارسن جمیع لنك
ولوکدن قورتلورسن (قصهٔ بط بچکانکه مرغ خانکی پروردشان) قاز یاوریلرینك قصه سی بیاننده درکه آنلری
طاوق بسلدی (مثنوی) تخم بطی کرچه مرغ خانه ات * کرد زیر پر چو دایه تربیت * سن قازك تخمی سن اکرچه
مرغ خانه سکاقنادی التنده دایه کبی تربیت ایلدی بطدن مراد روح محمدی ومرغدن مراد طبع انسانیدر پس انا من
الله والمؤمنون من نوری) حدیث شریفنك فحواسنجه ای مؤمن سن تخم بط سن یعنی بحر حقیقتده بط کبی غواص
اولان روح محمدینك تخمی سن اکرچه مرغ خانهٔ طبیعت دایه کبی سنی پرحمایت وصیانتنده تربیه ایلدی ولکن
سن فی الحقیقه طبیعت عالمندن دکلسن (مثنوی) مادر تو بط آن دریا بدست * دایه ات خاکی بدو خشکی پرست *
سنك مادرك که روحك آندن تولد ایلمش وظهوره کلمشدر اول دریای حقیقتك بط وغواصی اولمشدر سنك دایك که
طبیعتکدر عالم خاکه منسوب اولدی ودخی خشکی پرست اولدی (مثنوی) میل دریا که دل تو اندرست *
ان طبیعت جانت را از مادرست * دریایه میل که سنك کوکلك ایچنده در اول طبیعت ومیل سنك جانکه مادرکدندر
یعنی شول دریای معنایه میل ومحبت ایلمك که سنك دلکده واردر اول طبیعت سنك جانکه مادر حقیقتك جانبندندر
دایه لك اولان طبیعت جسمانیه طرفندن دکل (م ی) میل خشکی مر ترا زین دایه است * دایه را بکذار کو بد رایه است
خشکلك عالمنه سنك میل ایلمك بو دایهٔ طبیعتدندر پس دایهٔ طبیعی ترك ایله که اول بد رایه در (مثنوی)
دایه را بکذار بر خشك وبران * اندر آ در بحر معنی چون بطان * دایه یی قوریده قوسن سور بطلر کبی معنی
دریاسنك ایچنه کل یعنی بو خشکلك عالمنده دایهٔ طبعی ترك ایله وسور بحر معنی ایچره کل بطلر کبی وغواص اول مرغابلر
کبی (م ی) کرترا دایه بترساند ز آب * تو مترس وسوی دریا ران شتاب * اکر سنی مادر طبیعتك قورقودرسه آب معنادن
سن قورقمه ودریای حقیقت جانبنه سرعتله سور وکندیکی اول بحر وحدته طالدر (م ی) تو بطی بر خشك وبرتر زنده ٔ
نی چو مرغ خانه خانه کنده ٔ) سن من حیث المعنی مانند بطسن خشك عالمنده وترلك عالمنده زنده سن یعنی ظاهر وباطن
عالمنده حی وحاکم وکی سن مرغ خانه نك قبیح رایحه لوسی دکلسن (م ی) تو ز کرمنا بنی آدم شهی * هم بخشك
وهم بدریا پا نهی * سن کرمنا بنی آدمدن شاهسن هم قوری یه هم دریایه آیاق قورسن یعنی سن ای مؤمن جناب حقك
بر بنی آدمی مکرم قیلدق دیمسندن شاهسن هم بره وهم دریایه آیاق قورسن ومتصرف اولورسن (مثنوی) که حملنا
هم علی البحر بجان * از حملناهم علی البر پیش ران * سورهٔ بنی اسرائیلده اولان آیته اشارتدر (ولقد کرمنا بنی آدم)
تحقیقا بز بنی آدمی علی العموم مکرم قیلدق احسن صورتله واعتدال قامتله ودخی ارض اوزره تسلطن ایله ودخی نیجه
صناعتله وبونلرامثالی شیلرله وعلی الخصوص مکرم قیلدق علوم ومعارف وانوار دینیه واسرار یقینیه ایله (وحملناهم
وبز آنلری سوار ایلدك دواب اوزره (فی البر) قرده (والبحر) دخی آنلری سوار ایلدك بحرده سفن جاریه اوزره
(ورزقناهم) وبز بونلره رزق ونصیب ویردك (من الطیبات) فنون نعیم وضروب متلذذاتدن که یا بصنعهم حاصل اوله
ویا بغیر صنعهم حاصل اوله (وفضلناهم) وبنی آدمی بز تفضیل ایلدك علوم وادراکاتله که بونلرك وجودنده مرکبدر
(علی کثیر ممن خلقنا تفضیلا) بز خلق ایلدیکمز کمسه لردن چوق خلقك اوزرینه تفضیل ایتمکله امامحققین
بو معنایی ویررلر که بز بنی آدمی مکرم قیلدق معارف وعلوم وعوارف ومفهوماته وبز آنلری حامل قیلدق بر جسمه وبحر
روحه یعنی آنلری متصرف قیلدق عالم اجسامه وبحر ارواحه وبشرك ملائکه اوزره تفضیلیتنه علمانك چوق قیل وقالی
وبحث وجدالی واردر لکن زبدهٔ کلام وماحصل مرام بودر که رسل بشر رسل ملکدن واولیای بشر اولیای ملکدن
وصلحای بشر صلحای ملکدن وعوام بشر عوام ملکدن افضلدر معنیٔ بیت سن جان سن بیل بحر روح اوزره بز بونلری
بوکاندك دینلن سن بونلری بر اوزره حمل ایلدك دیدیکی جانبدن اوکه سور یعنی بر طبیعتدن بحر روحه وعقله جانکی
ایرکوردیك اولور (م ی) مر ملائك را سوی بر راه نیست * جنس حیوان هم ز بحر آکاه نیست * تحقیقا ملائکه نك
بو بر طبیعت وحیوانیت جانبنه یولی یوقدر وجنس حیوان دخی بحر حقیقت ودریای ملکیتدن آکاه دکلدر (م ی)
تو بتن حیوان بجانی از ملك * تا روی هم بر زمین هم بر فلك) سن ایسك ای انسان تن ایله حیوان وجان ایله ملکدن سن
تا کم کیده سن تن ایله زمین اوزره وهم روحله فلك اوزره (م ی) تا بظاهر مثلکم باشد بشر) بادل یوحی الی دیده ور
بودریای حقیقته آشنا اولان تا ظاهرده سزك مثلکز بشر اولوربکادل ایله دیده ور وروحی اولنور وحقدن قلبمه القای

اسرار قیلنور وجنس بشر بو صفت سببیله بر تردد دیدیکی سورهٔ کهفده اولان آیته اشارتدر تفسیری جلد اولده زید
حکایه سنده مرور ایتدی (مثنوی) قالب خاکی فتاده بر زمین * روح او کردان برین چرخ برین * خاکه منسوب اولان
قالب زمین اوزره دوشمش کثیف اولدیغیچون وآنك روحی بو عالم فلك اوزره جولان ودوران ایجیدر (مثنوی) ماهمه
مرغابیانیم ای غلام * بحر می داند زبان ما تمام * بز جمیع اصو قوشلری یز ای غلام بزم لسانمز بحر حقیقتك اسرارنی
بیلور بالتمام بو یله دیمك دخی وجه در بزم لسانمزی دریا تمام بیلور زیرا بو قدر آشنالق واقع اولمشدر (مثنوی) پس سلیمان
بحر آمد ما چو طیر * در سلیمان تا ابد داریم سیر * پس سلیمان دریا کلدی بز طیر کبی کالدك تا ابدی سلیمانله سیر طوترز
یعنی سلیمان حقیقی فی المثل بحر کبی کلدی وبزم مثالمز صو قوشی کبی اولدی سلیمان حقیقتله تا ابد الاباد بز سیر طوترز
وهر حالده سیر مع الله ایدرز وهر کاری اشله سك وهر یره که کتسك بر فحوای (وهو معکم اینما کنتم) آنکله ایشلرو آنکله
کیدرز (مثنوی) با سلیمان پای در دریا بنه * تا چو داود آب سازد صد زره * دخی نسخه در
سلیمانله یعنی عون وهدایت رحمانله دریای روحانیت وملکیتنه آیاق قو تا کم حضرت داود علیه السلام کبی آب روح
سکا یوز زره دوزه وآلام صوری ومعنویدن سنی حفظ ایده یا خود معنی تا کم داود علیه السلام کبی آب حقیقت سنی
زرهده طوته یعنی حفظ وآمانده قیله (مثنوی) آن سلیمان پیش جمله حاضرست * لیك غیرت چشم بند وساحرست
اول سلیمان حقیقی جمله نك اوکنده حاضر وهر شیئه ناظر واول کالشمس فی اوقات الهواجر ظاهر وباهردر
ولیکن غیرت الهی چشم بند وساحردر (مثنوی) تا ز جهل وخوابناکی وفضول * او بپیش ما وما ازوی ملول
حتی جهل وخوابناکلك وفضوللك اجلندن اوتری او بزم اوکزده وبز اندن ملول ایز (مثنوی) تشنه را دردسر آرد بانك
رعد * چون نداند کو کشاند ابر سعد * بو بیتك ما قبلنه مناسبتی سؤال مقدره جواب اولمغله اولور کان دیمك لازم
کلدیکه بز اول آب حقیقته وآنی مبشر اولان رعد وبرق کبی کلمانه تشنه یز اندن نیجه ملول اولورز جواب
ویوررلر که نعم تشنه یه دردسر کتورر مبشر آب حقیقی اولان رعدك صدا ونداسی چونکیم اول تشنه بیلمیه که اول بانك
رعد چکر سعادت ابرنی ورحمت بولوتنی (مثنوی) چشم او مانده ست در جوی روان * بی خبر از ذوق آب آسمان
ولهذا اول تشنه نك چشمی جوی روانده یعنی اسباب جهانده قالمشدر وآسمان معنوی آبنك ذوقندن وفیضنك
چاشنیسندن بی خبر اولمشدر (مثنوی) مرکب همت سوی اسباب راند * لاجرم محجوب ماند *
بو اجمالدن مرکب همتی اسباب جانبنه سوردی ومسبب الاسبابدن لاجرم محجوب قالدی (مثنوی) انکه بیند
او مسبب را عیان) کی نهد دل بر سببهای جهان * اول عاشق که مسبب الاسبابی عیانا کورر وآنی هر حالده مرید وفاعل
مشاهده قیلور اول کمسه جهانك سببلری اوزره نیچون کوکل قور وآنك قلبی وسائل ووسایطه نوجهله مربوط اولور نته کم
اول بادیه نشین اولان زاهد واول بریه وبیابانده عبادت قیلان عابد قطع اسباب وسایل ایلیوب جمیع امورنی حضرت
حقه تفویض قیلمش وعبادت حقه جان ودلله مشغول اولمش ایدی وآب ونان وغدای جانی اول برده بولمشدی نته کم
بو مناسبتله بو حکایته شروع ایدوب بیوررلر (حیران شدن حاجیان در کرامات ان زاهد که در بادیه تنها ش
یافتند بر سر ریك سوزان (مثنوی) زاهدی بد درمیان بادیه * در عبادت غرق چون عبادیه * عبادیه بفتح العین قبایل
شتی در بطون عرب بدن عبادیه اول قبائل متفرقه یه منسوب اولان کمسه لره دیرلر وزاهدی عبادتده عبادیلره تشبیه
بیورملری اول طائفه اولا بریه نشینلردر وثانیا کندی آیینلری اوزره عبودیت وبنده لکده مجد ومقدملردر ولهذا
اول زاهدی بو طائفه یه عبادتده تشبیه بیوردیلر معنیٔ بیت بادیه ایچنده بر زاهد وار ایدی عبادیه کبی عبادته غرق
ایدی (مثنوی) حاجیان انجا رسیدند از بلاد * دیده شان بر زاهد خشك اوفتاد * حاجیلر اطراف بلاددن اورایه
ایرشدیلر آنلرك چشمی خشك وبادیه زاهدی اوزره دوشدی یعنی حاجیلر اول خشك مکانده زاهدی کوردیلر
(مثنوی) جای زاهد خشك بود او ترمزاج * از سموم بادیه بودش علاج * زاهدك جای ومکانی خشك ایدی واو زاهد
ترمزاج ایدی یعنی مزاجی یوستدن بری ایدی آنك علاجی بادیه نك سمومندن ایدی یعنی حق تعالی باد سمومی آکا نافع
قیلمشدی حتی مزاجنه واعضاسنه اول باد سمومدن علاج وقوت کلمشدی (مثنوی) حاجیان حیران شدند
از وحدتش * وان سلامت درمیان آفتش * آنك وحدت وتنهالغندن حاجیلر حیران اولدیلر وآنك آفت ایچنده
سلامتندن حیران اولدیلر (مثنوی) در نماز استاده بد بر روی ریك * ریك کز تفش بجوشد آب دیك * نمازده قومك
یوزی اوزره طورمش ایدی بر ریکله که آنك تف وحرارتندن چولمکده اولان صو قینار ایدی (م ی) کفتیٔ سرمست
در سبزه وکلاست * یا سواره بر براق ودلدلست * دییدککه سبزه وکل ایچنده مست بر کمسه دریا خود بیدك براق ودلدل
اوزره سوار اولمش برسواردر (مثنوی) یا که پایش بر حریر وحلهاست * یا سموم او را به از باد صباست * یا خود

دیدکه آیاغی حر بروحله‌لر اوزره دریا خود سموم اکا باد صبادن یکدر (م ی) ایستادند انتظار او در نماز * تا شود درویش فارغ از نماز * پس اول جماعت نیاز وانتظار له قالدیلر تا درویش نمازدن فارغ اوله (م ی) چون ز استغراق باز آمد فقیر * زان جماعت زنده‌ٔ روشن ضمیر * چونکه فقیر عالم استغراقدن کیرو کلدی اول جماعتدن روشن ضمیر بر زنده (مثنوی) دید کابش می چکد از دست و رو * جامه‌اش تر بود ز آثار وضو * اول روشن ضمیر اولان زنده کمسه کوردیکه اول درویشڭ آب طملرالندن و یوزندن آنڭ جامه‌سی یاش ایدی آبدستڭ اثرلرندن (مثنوی) پس بپرسیدش که آبت از کجاست * دست را برداشت کز سوی سماست) پس اول کمسه درویشه صوردیکه سنڭ آبڭ قندندر النی یوقری قالدردی بویله دیوکه سما جانبندندر (مثنوی) کفت هر کاهی که خواهی می رسد * بی ز چاه و بی ز حبل من مسد * اول روشن ضمیر وزنده دل درویشه ایتدی هر چن که استرسن آب ابر شورمی چاه سزولیفدن اورلمش ایپ سز (مثنوی) مشکل ما حل کن ای سلطان دین * تا ببخشد حال تو ما را یقین * ای دینڭ سلطانی بزم مشکلمزی حل ایله تا سنڭ حالڭ وکرامتڭ بزه یقین بغشلیه واطمئنان ویره (مثنوی) وانما سری ز اسرارت بما * تا ببریم از میان زنارها * سنڭ اسرارکدن بزه آشکاره برسر کوستر تا بلیمزدن زنارلری قطع ایده‌لم (مثنوی) چشمها را کرد سوی آسمان * که اجابت کن دعای حاجیان * درویش چونکه اول کمسه‌دن بو سوزلری اشتدی کوزلرنی آسمان جانبنه ایلدی بویله دیوکه الهی حاجیلرڭ دعاسنی اجابت ایله (مثنوی) رزق جویی من ز بالا خوکرم * تو ز بالا بر کشوده‌ ستی درم * الهی رزق جو یلغه بن بالادن خوکرم یعنی رزق طلب ایدیجیلکه عالم اعلادن خوی طوتمشم زیراسن قپویی بکا آسماندن آچدڭ (مثنوی) ای نموده تو مکان در لامکان * فی السماء رزقکم کرده عیان * بو آیت سوره‌ٔ ذاریاتده در تفسیری سماده در سبب رزقکز یعنی امطار و دخی سزلڭ وعده اولندیغکز جنت وثواب جناب عزته خطابا بیوررلرکه ای برقادر سنکه کوسترمشسن لامکانی عدم مکانده و سبب کوستردڭ (وفی السماء رزقکم) قولنی قوللر یکه عیان ایلدڭ حال بوکه سماء امطار و سحاب وما اشبه ذلك هپ آلت ملاحظه در پس ویرن حقیقتده ینه سن سن (مثنوی) در میان این مناجات ابر خوش * زود پیدا شد چو پیل آبکش * زاهد مناجات ایچنده ایکن خوش سحاب صو چکیجی فیل کبی فوری پیدا و ظاهر اولدی (مثنوی) همچو آب از مشك باریدن کرفت * در کو و در غارها مسکن کرفت * مشکڭ صویی کـ[illegible] مشکڭ صویی نیجه جاری اولورسه اول ابر خوش دخی امطاری اویله اجرا ایلدی چقورلرده و غارلرده اول آب مسکن طوتدی (مثنوی) ابر می بارید چون مشك [illegible] * [illegible] جمله کشاده مشکها * ابر مشك کبی اشکار یاغدردی حاجیلر جمله مشکلرنی آچمشلر و اول آبدن مشکلرنی طولدرمشلر (مثنوی) یك کروهی زان عجایب کارها * می بریدند از میان زنارها * قوم دیکر را یقین در ازدیاد * زین عجب والله اعلم بالرشاد قوم دیکر ناپذیرا ترش و خام * ناقصان سرمدی تم الکلام * طائفه‌ٔ حجاج بو کرامت عظمی‌نڭ ظهورنی مشاهده قیلدقلرنده اوچ قسم اولدیلر بر کروه اول عجایب کارلردن جمله‌دن بری اول بیابان خشکستانڭ تروتازه اولمسندن و دعاسی مستجاب اولوب آسماندن درحال باران نزول قیلمسندن بللرندن زنارلری کسدیلر یعنی میان جانلرندن زنار کفری وانکارلری قطع ایدوب کرامت اولیایه اقرار قیلدیلر و خوارق عاداته مؤمن اولدیلر بر قومڭ دخی بو عجب کرامتدن یقینی ازدیادده اولدی یعنی بر قومڭ دخی مقدما کرامت اولیایه اقرار و خرق عادات اصفیایه ایمانلری وار ایدی آنلرڭ بو کرامت عجیبه‌دن یقینی ازدیادده اولدی والله تعالی مقصود بالذاته موصل اولان طوغری یوله اعلمدرکه ازدیاد یقینی دخی اول معلوم الهی اولان ارشاد و سداددندر و بر قوم دخی بو کرامتی ناپذیرا یعنی قبول ایتمیجی اکشی و خام اولدیلر و ناقصان سرمدی قالدیلر کلام تمام اولدی و سوز غایته بولدی زیرا منکر کرامت اولیا اولانلره کلام سویلمك مقتضای علم و حکمتدن عدول ایلمکدر والله اعلم بالصواب * والیه المرجع والمآب * این چنین فرمود مولانای ما * کاشف اسرارهای کبریا * این نه بحث است و نه رملست و نه خواب *

* وحی حق والله اعلم بالصواب *

تم الجزء الثانی من شرح المثنوی الشریف و یلیه الجزء الثالث